BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
H
17
NAPOLI

Digitized by Google

[illegible] ed [illegible] Googl

ZEGERI BERNARDI
VAN ESPEN
JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,
& SACRORUM CANONUM Profeſſoris
in Academia Lovanienſi,

OPERUM,
Quæ hactenus in lucem prodierunt,

PARS SECUNDA;
COMPLECTENS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI,
Hodiernæ Diſciplinæ præſertim Belgii, Galliæ, Germaniæ & vicinarum Provinciarum accommodati, Secundam Partem:

CUM ADDITIONIBUS, QUÆ IN SUPPLEMENTO EXTABANT, ſuis locis diligenter inſertis.

LOVANII,
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
ANNO M. DCC. XXXII.

Cum Approbationibus, ac Permiſſu Superiorum.

Digitized by Google

INDEX TITULORUM ET CAPITUM
Partis Secundæ,
DE REBUS.

TITULUS PRIMUS.
DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Cap. I. DE Sacramentorum Eſſentia, Numero, & Diviſione. fol. 7
II. Quæ in Sacramentorum adminiſtratione ſervanda, & quis eorum præcipuus Miniſter? 10
III. An aliquid in Sacramentorum adminiſtratione exigi poſſit? 13

TITULUS II.
De Baptiſmo.

Cap. I. DE materia & forma Baptiſmi, & quomodo hæc adhibenda? 15
II. De miniſtro, loco, & tempore adminiſtrandi Baptiſmi. 19
III. De Ritibus Baptiſmi. 23
IV. De Patrinis & obſtetricibus. 28
V. De Purificatione poſt partum. 31

TITULUS III.
De Sacramento Confirmationis.

Cap. I. QUi confirmandi, & quomodo inſtruendi, & quo tempore confirmandi? 33
II. De Miniſtro Confirmationis, & de Chriſmate. 34
III. De Ritibus Confirmationis. 36

TITULUS IV.
De Sacramento Euchariſtiæ.

Cap. I. DE Materia, Forma, & Miniſtro hujus Sacramenti. 38
II. Qui ad Communionem admittendi; qui repellendi? 40
III. De Communione Paſchali. 46
IV. De Communione Infirmorum. 48
V. De Circumgeſtatione & Expoſitione Euchariſtiæ. 51

TITULUS V.
De Celebratione Miſſarum.

Cap. I. DE vera *Miſſæ* ſignificatione; nec non Liturgiarum & Cæremoniarum diverſitate. 54
II. De Miſſa publica ſive Parochiali. 57
III. De Miſſa privata. 59
IV. De oblationibus populi inter Miſſarum ſolemnia. 63
V. De honorario Miſſæ, & de quibus ejus occaſione populus inſtruendus. 65
VI. Quid Sacerdotes in receptione Honorarii ſervare debeant, & quæ incommoda ex Honorario profluant? 67
VII. De Anniverſariorum & Miſſarum Fundationibus, earumque Reductione. 69
VIII. De Oratoriis privatis ſive domeſticis. 74
IX. Quædam obſervanda & cavenda pro reverentia Sacrificii. 76

TITULUS VI.
De Sacramento Pœnitentiæ.

Cap. I. DE variis Nominibus, Partibus, Forma & Effectu hujus Sacramenti. 80
II. De Publica, ſolemni & privata Pœnitentia. 81
III. De Canonibus & Libris Pœnitentialibus. 85
IV. De moderna circa Pœnitentias imponendas diſciplina, & quis hodie Canonum Pœnitentialium uſus? 91
V. De Ordinario Pœnitentiæ Miniſtro. 93
VI. De Approbatione Confeſſariorum, & ejus limitatione ac Revocatione. 100
VII. De reſervatione Caſuum. 103

TITULUS VII.
De Indulgentiis.

Cap. I. DE variis Indulgentiarum Speciebus ſive Formulis. 107
II. De Moderato Indulgentiarum uſu. 112
III. De abuſu Quæſtorum Eleemoſynarum, eorum abolitione, & de quæſtu in uſu Indulgentiarum vitando. 115
IV. De Jubilæo. 117

TITULUS VIII.
De Sacramento Extremæ-Unctionis.

Cap. I. DE Materia, Forma, & Partibus inungendis. 121
II. Quibus & quando hoc Sacramentum adminiſtrandum? 123
III. De Miniſtro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti. 126

TITULUS IX.
De Sacramento Ordinis.

Cap. I. DE Materia & Forma hujus Sacramenti. 130
II. A quo Ordines recipiendi. 132
III. De Litteris Dimiſſorialibus. 137
IV. De Examine Ordinandorum. 139
V. De Ordinum interſtitiis. 144
VI. De Titulo Ordinationis. 146

TITULUS X.
De Irregularitate ejuſque ſpeciebus.

Cap. I. DE Irregularitate in genere. 150
II. De Irregularitate ex Bigamia. 152
III. De Irregularitate ex defectu Natalium. 156
IV. De Irregularitate ex defectu lenitatis. 159
V. De Irregularitate ex defectu corporis. 162
VI. De Irregularitate ex crimine. 165
VII. De Irregularitate ex homicidio. 168

TITULUS XI.

De Seminariis Clericorum.

Cap. I. ORigo & ſcopus Seminariorum. 172
II. Qui ad Seminaria admittendi? 173
III. Media temporalia Seminariis fundandis impendenda. 175
IV. De Collegiis Academicis. 177
V. De Scholis puerorum. 179

TITULUS XII.

De Sponſalibus & Matrimonio.

Cap. I. QUomodo Sponſalia contrahenda; & quod circa illa Parochorum officium? 181
II. De vinculo Sponſalium eorumque diſſolutione. 183
III. De proclamationibus ſeu Bannis Matrimonialibus. 185
IV. De Matrimonio & conſenſu Matrimoniali. 188
V. Coram quo Matrimonium contrahendum? 191
VI. De Ritibus contrahendi Matrimonii. 196

TITULUS XIII.

De Impedimentis Matrimonii.

Cap. I. PEnes quem ſit authoritas inducendi Impedimenta Matrimonii. 199
II. De Impedimentis impedientibus; ac ſignanter de *tempore clauſo & Eccleſia interdicto*. 202
III. De Impedimento erroris & conditionis. 204
IV. De Impedimentis Voti & Ordinis. 206
V. De Impedimento Conſanguinitatis & Affinitatis. 208
VI. De Impedimento Cognationis Legalis & Spiritualis, nec non publicæ honeſtatis. 211
VII. De Impedimento Criminis. 214
VIII. De Impedimento ex Cultus diſparitate. 215
IX. De Metu. 216
X. De Impedimento Raptus. 217

TITULUS XIV.

De Diſpenſationibus Matrimonialibus.

Cap. I. DE Uſu Diſpenſationum Matrimonialium; & cui auctoritas diſpenſandi competat? 218
II. Sub qua forma hodie Diſpenſationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi ſoleant? 220
III. De formula Litterarum Diſpenſationum; & quomodo ſe Delegatus informare debeat de impedimento allegato? 222
IV. De Cauſis Diſpenſationis, & informatione ſuper veritate earum. 224
V. De Diſpenſatione ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto. 225
VI. De Diſpenſatione in *forma Pauperum*. 226
VII. De Diſpenſatione pro foro conſcientiæ expediendo per Pœnitentiariam. 227
VIII. Quæ circa Diſpenſationes à Parochis populo exponenda? 228

TITULUS XV.

De Divortiis & ſecundis Nuptiis.

Cap. I. DE Divortio quoad vinculum; & converſione Conjugatorum. 229
II. De ſeparatione Matrimonii quoad Thorum & cohabitationem. 232
III. De ſecundis Nuptiis. 234

TITULUS XVI.

De ædificandis, conſecrandis & reparandis Eccleſiis.

Cap. I. DE Scopo Templorum & eorum Ornatu. 235
II. De ædificandis Eccleſiis, & quæ intervenire debeant? 244
III. De Conſecratione Eccleſiarum, ejuſque Ritibus. 247
IV. De Reconſecratione & Reconciliatione Eccleſiarum. 251
V. De reparandis Eccleſiis. 253

TITULUS XVII.

De Celebratione Feſtorum.

Cap. I. DE Inſtitutione, & varia ſpecie Feſtorum. 258.
II. Quis ſit finis inſtitutionis Feſtorum; & quomodo obſervanda? 261
III. De Operibus ſervilibus die Feſto prohibitis. 264
IV. Strepitus forenſes & mercatus diebus Feſtis vetiti. 266
V. De Spectaculis, Choreis, & Popinarum frequentatione vetitis. 268
VI. De licentia laborandi diebus Feſtivis. 272

TITULUS XVIII.

Origo, Definitio, & Diviſio Beneficiorum.

Cap. I. ORigo & definitio Beneficiorum. 275
II. De Dignitatibus & Perſonatibus. 277
III. De Beneficiis Regularibus & Sæcularibus. 279
IV. De Beneficiis Curatis & ſimilibus; ac præcipuè de Capellaniis. 282

TITULUS XIX.

De Ætate & Qualitate Beneficiandorum.

Cap. I. DE ætate ad Beneficia requiſita. 285
II. De Ordine Beneficiis annexo. 288
III. Intra quod tempus Ordo Beneficio annexus ſuſcipiendus; & quæ pœna non ſuſcepti? 290
IV. De Scientia aliiſque Qualitatibus ad Beneficia requiſitis. 293

TITULUS XX.

De Pluralitate Beneficiorum.

Cap. I. SEmper vetita Beneficiorum pluralitas & rationes prohibitionis. 295
II. Quomodo pluralitas Beneficiorum ſenſim invaluerit; & quibus potiſſimum prætextibus? 297
III. Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum & ſtatutum in Concilio Tridentino. 300
IV. De varia Beneficiorum incompatibilium ſpecie. 303
V. De Diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum. 305

TITULUS XXI.

De ordinaria Beneficiorum proviſione.

Cap. I. QUi Beneficiorum Collatores *Ordinarii*, præcipuè de jure Epiſcopi? 307
II. De Collatione; & qua forma expedienda? 310
III. De Electione ejuſque forma. 311
IV. De Triplici Forma electionis à Concilio Lateranenſi præſcripta. 314
V. Intra quod tempus Beneficia conferenda? Et de Jure Devolutionis. 316

TITULUS XXII.

De Concurſu ad Parochiales.

Cap. I. PRoponitur & juſtificatur Forma Concurſus à Synodo Tridentina propoſita, & quomodo proponendum Edictum Concurſus? 318
II. Quæ Eccleſiæ Parochiales concurſui ſint ſubjectæ? 319
III. De Examinatoribus, & Examine. 322
IV. De Renuntiatione idoneorum; de electione magis idonei; & de collatione huic facienda. 324

V. De

V. De Vicario, ſeu de ſervitore, Eccleſia Parochiali vacante, conſtituendo. 327

TITULUS XXIII.

De Mandatis, & Reſervationibus Apoſtolicis.

Cap. I. ORigo & progreſſus Mandatorum *de providendo*, & Reſervationum. 328
II. Quid circa Expectativas & Reſervationes actum in Concilio Tridentino? 333
III. De Reſervatione Beneficiorum vacantium apud Sedem Apoſtolicam. 335
IV. De Reſervationibus contentis in Extravagantibus *Execrabilis* & *Ad regimen*, & duabus primis Regulis Cancellariæ. 337
V. De Reſervatione *octo* menſium. 339
VI. De Alternativa. 342
VII. De Jure Præventionis, & Regula Cancellariæ de *Veriſimili Notitia*. 344

TITULUS XXIV.

De Proviſione Apoſtolica.

Cap. I. DE Proviſione in forma *dignum*, & in forma *gratioſa*. 348
II. Forma *nova Proviſionis*; item *perinde valere*; nec non *perinde ETIAM valere*; & *Rationi congruit*. 350
III. Proviſio Apoſtolica expedita ad *petitionem partis*; & de *Signatura*, & ejus Effectu. 351
IV. De exprimendis in prima & ſecunda parte Signaturæ. 353
V. De Clauſulis tertiæ partis Signaturæ. 357
VI. De placeto Regio ſuper Proviſionibus Apoſtolicis. 359

TITULUS XXV.

De Jure Patronatus.

Cap. I. DE Origine Juris Patronatus, & de Advocatis Eccleſiarum. 361
II. De varia ſpecie Juris Patronatus. 364
III. De Modo acquirendi & probandi Jus Patronatus. 367
IV. Quomodo Jus Patronatus transferatur? 369
V. De Præſentatione, & differentiis inter Patronum Eccleſiaſticum & Laicum. 372
VI. De Jure alimentationis, & ſuperintendentia Patronis competentibus. 377
VII. De Juribus Honorificis præcipuè Patrono debitis. 379
VIII. De Regalia. 383
IX. De Nominatione Regia extra Regaliam; & de oblatis ad Monaſteria. 389

TITULUS XXVI.

De Inſtitutione & Poſſeſſione Beneficiorum.

Cap. I. DE Inſtitutione. 394
II. De Poſſeſſione, & forma eam accipiendi. 396
III. De Regula Cancellariæ de *Annali poſſeſſore*. 400.
IV. De Regula Cancellariæ de *Triennali Poſſeſſore*. 401

TITULUS XXVII.

De Reſignatione & Permutatione Beneficiorum.

Cap. I. DE Reſignatione pura & ſimplici, & Reſignatione *in favorem* & *ex cauſa permutationis*: harumque origine. 405
II. De quorum conſenſu Reſignationes admittendæ: & quæ cauſa requiratur? 408
III. De Procuratorio ad reſignandum. 413
IV. Quinam Beneficia ſua reſignare poſſint. 415
V. De Regula Cancellariæ *De Infirmis Reſignantibus*. 417
VI. De Regula Cancellariæ *De Publicandis Reſignationibus*. 423
VII. Quando Reſignans à Reſignatione reſilire, vel ad Beneficium reſignatum regredi poſſit? 426

TITULUS XXVIII.

De Penſionibus Eccleſiaſticis.

Cap. I. QUæ natura Penſionum, & quid de iis in Synodo Tridentina actum? 429
II. Quæ uſum Penſionum reddant odioſum? 432
III. Diſcutiuntur cauſæ, ex quibus hodie Penſiones imponi ſolent? 433
IV. Quæ ex parte Penſionariorum ſint attendenda, ut ſecuri ſint in accipiendis Penſionibus? 436
V. Cujus auctoritate hodie imponatur Penſio; & quæ differentia inter Penſionem impoſitam à Papa, & creatam ab Epiſcopo? 438
VI. Quæ Beneficia Penſione gravari queant: & qualiter? 440
VII. Quæ Portio proventuum in Penſionem aſſignari poſſit; & quæ in hanc portionem imputentur? 442
VIII. De Clauſulis in litteris Penſionis apponi ſolitis. 444
IX. De Extinctione, Translatione, & Redemptione Penſionis. 447

TITULUS XXIX.

De Unionibus Beneficiorum.

Cap. I. DE varia Specie Unionis, & quorum auctoritate facienda? 449
II. De Cauſis Unionis, & quæ Beneficia uniri poſſint? 452
III. De Solemnitatibus ſervandis in Unione. 453
IV. De Diſſolutione Unionis. 456

TITULUS XXX.

De Simonia circa Beneficia.

Cap. I. UNde deſumenda enormitas hujus vitii: & quare olim magis contra Simoniacas *Ordinationes*, quàm ſimiles Beneficiorum Proviſiones actum; hodie verò ſecùs. 457
II. De triplici munere, *à manu*, *à lingua*, & ab *Obſequio*. 459
III. Quàm commune aliquando hoc vitium fuerit: & quomodo technis occultatum, & quid ad technas detegendas adhibitum? 460
IV. Palliatur Simonia ſeparando temporale à ſpirituali: vel dando per modum *Motivi*. 463
V. De Palliis ſub ſpecie *pietatis*: item, *redemptionis vexæ*: & *gratuitæ remunerationis*. 464
VI. De pœna depoſitionis Simoniacorum, & nullitate proviſionis Simoniacæ. 466
VII. De Diſpenſatione cum Simoniacis. 469

TITULUS XXXI.

De Acceptione perſonarum vitanda in Beneficiorum proviſione.

Cap. I. QUid acceptio perſonarum, & quando hæc in Collatione Beneficiorum committatur? 473
II. Beneficia conferenda ſunt *Dignioribus*. 475
III. Unde deſumenda major capacitas, & quomodo de ea inquirendum? 476
IV. Quàm grave delictum ſit accipere perſonam in Collatione Beneficiorum, & unde hæc gravitas deſumenda? 478

Digitized by Google

TITULUS XXXII.

De Peculio Clericorum.

Cap. I. QUid peculium Clericorum, & quid nomine Peculii veniat, & quod jus Clericis competat? 480
II. Quo jure, & quo titulo Clericis alimenta & ſtipendia debeantur, & quo animo ea accipere debeant? 483
III. Bona Eccleſiæ dicta, *Vota Fidelium*, *Pretia peccatorum*, & *Patrimonium pauperum*; & quare? 485
IV. Quæ moderatio in uſu proventuum Eccleſiaſticorum à Clericis tenenda? 487
V. An Clerici divites Patrimonio, poſſint reſervatis proventibus Patrimonii, ex bonis Eccleſiæ vivere? 491
VI. De Diviſione bonorum Eccleſiæ; & an per eam natura illorum mutata? 494
VII. De Teſtamentis Clericorum. 496
VIII. Ad quos bona Clericorum *inteſtatorum* deferantur? 500

TITULUS XXXIII.

De Decimis & Oblationibus.

Cap. I. DE Origine Decimarum, & quo jure debeantur? 504
II. De quibus Decimæ hodie ſint ſolvendæ. 508
III. De Jure Parochorum ad Decimas, & cui Parochiæ debeantur. 511
IV. De Decimis Laicalibus ſive infeudatis. 513
V. De Decimis ad Monaſteria & Capitula devolutis. 517
VI. De Decimis novalibus & minutis. 521
VII. Qui decimas ſolvere teneantur, & qui ab iis exempti? 524
VIII. Quomodo Decimæ ſolvendæ? 527
IX. Quomodo, & coram quo Decimæ exigendæ? 529
X. De Oblationibus. 532

TITULUS XXXIV.

De Portione Congrua Parochorum.

Cap. I. DE Origine Paſtorum Primitivorum, Vicariorum perpetuorum, & portionis congruæ. 534
II. Quæ in taxatione Portionis congruæ attendenda? 537.
III. Unde Portio congrua deſumenda? 539
IV. Quo ordine Decimatores ſint Portioni congruæ ſubjecti; & quouſque? 541
V. Portio congrua tamquam cauſa alimentorum judicanda & aſſignanda. 544
VI. Quæ in portionem congruam imputanda? 546
VII. Per quos, & coram quibus Portio congrua petenda? 550
VIII. De Domo Paſtorali; an ſub Portione congrua comprehendatur; & cui onus eam extruendi & reparandi incumbat? 552

TITULUS XXXV.

De Immunitate Bonorum Eccleſiaſticorum.

Cap. I. QUam Immunitatem jam pridem dederint Imperatores? 554
II. Quid Decretales, & hodierna Belgii conſuetudo circa hanc Immunitatem ſtatuant? 557
III. De Subſidiis voluntariis à Clero Principi ſolvendis. 562

TITULUS XXXVI.

De Adminiſtratione & Alienatione Bonorum Eccleſiaſticorum.

Cap. I. DE Epiſcoporum in diſpenſandis & adminiſtrandis rebus Eccleſiæ auctoritate. 570
II. De Elocatione Bonorum Eccleſiaſticorum. 573
III. De vetita rerum Eccleſiæ alienatione; & quid nomine alienationis veniat; & quæ res contineatur? 575
IV. De cauſa & ſolemnitate in alienatione rerum Eccleſiæ requiſitis. 578

TITULUS XXXVII.

De Hoſpitalibus, & aliis Piis Locis.

Cap. I. DE vario Hoſpitalium genere. 582
II. De Superintendentibus Hoſpitalium & Piorum Locorum. 583
III. Qui ſint præficiendi curandis infirmis & Pauperibus, ſive corporaliter ſive ſpiritualiter? 589
IV. Quæ in Adminiſtratione & Diſpenſatione rerum Hoſpitalium obſervanda? 593
V. Qui ad Hoſpitalia recipiendi: & quid circa Mendicos habeant Principum Edicta, & quomodo regenda? 596
VI. De Confraternitatibus. 200

TITULUS XXXVIII.

De Sepulturis.

Cap. I. DE ritibus Sepulturæ, & Exequiis. 604
II. De loco Sepulturæ. 610
III. De Sepultura Parochiali, Majorum, & electa ſive per electionem. 614
IV. De vetita exactione pro Sepulturis: & de Juribus Funeralibus. 617
V. De Juribus Eccleſiæ Parochialis ad Exequias & Oblationes, dum alibi Sepultura eſt electa. 623
VI. Quibus neganda ſit Sepultura. 628

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA. DE REBUS.

TITULUS PRIMUS. DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentorum Eſſentia, Numero, & Diviſione.

1. *Variæ ſignificationes vocis* Sacramenti.
2. *Quid propriè hodie dicatur* Sacramentum; *ejuſque definitio.*
3. *Quid de Sacramentorum inſtitutione eorumque numero habeat hodierna Fidei profeſſio?*
4. *Quid doceat Synodus Tridentina?*
5. *Quoad numerum conveniunt Eccleſia Latina & Græca.*
6. *Quando incœperint Sacramenta explicari per formas & materias?*
7. *Unde hæc explicandi methodus initium habuerit.*
8. *Quæſtiones hic moveri ſolitæ Theologis relinquuntur.*
9. *Diviſio Sacramentorum in* neceſſaria & voluntaria; *& quomodo hic Canoniſtæ à Theologis diſſentiant?*
10. *Sacramenta alia imprimentia* characterem, *alia non imprimentia.*
11. *Quid ſit* character?
12. *Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia.*
13. *Patres dum dixerunt quædam Sacramenta iterari non poſſe, etiam* characterem *imprimi dixerunt.*
14. *Explanantur Decretales ſub titulo* de Sacramentis non iterandis.
15. *Olim Sacramenta non iterabilia rurſus conferebantur, dum rationabiliter de eorum validitate dubitabatur; idque ſine expreſſione conditionis.*
16. *Quando invaluerit forma conferendi ſub* conditione?
17. *Quandonam Sacramenta characterem imprimentia & præcipuè Baptiſmus, ſint ſub conditione reiteranda?*
18. *An baptizati ab Hæreticis ſint hodie rebaptizandi ſub conditione.*

I. VOCIS *Sacramentum* variæ ſunt tam apud Profanos, quàm Eccleſiaſticos Auctores, ſignificationes.

Primò quidem ſignificat juramentum, divino teſtimonio firmatum, uti in *Authentica* SACRAMENTA PUBERUM *Codic. Si adverſus venditi*. Secundò ſumitur pro ſecreto ſive arcano ſacro, prout id accipit Apoſtolus ad Epheſios 1. *Ut notum faceret Sacramentum voluntatis ſuæ*, id eſt, arcanum ſuæ voluntatis circa prædeſtinationem Electorum. Tertiò, extenditur etiam ad deſignanda myſteria, licèt non ſint ſacra. Ita apud Joannem in ſua Apocalypſi *cap.* 17. res illæ occultæ ſignificatæ per *beſtiam & mulierem*, vocantur *Sacramentum beſtiæ & mulieris*. Quartò, Sacramentum interdum ſumitur pro abſtracto à Sacramentis propriè dictis, & à Sacramentalibus, qualia ſunt cæremoniæ in Sacramentorum adminiſtratione adhiberi ſolitæ. In hac ſignificatione legitur apud Auguſtinum *lib.* 2. *de peccat. meritis c.* 26. Quintò, accipitur ſubinde pro ipſa *Miſſarum* liturgia, uti nonnullis adductis teſtimoniis notat du Cange in Gloſſario, verbo, *Sacramentum*.

II. Denique vox *Sacramentum* jampridem à Patribus, & hodie communiter accipitur pro Sacramento propriè dicto; definiturque in *Can.* 32. *Diſt.* 2. *de Conſec.* ſub nomine S. Auguſtini: *Inviſibilis gratiæ viſibilis for-*

forma. Verùm, uti jam monuit Correctores Romani ad citatum Canonem, hæc definitio apud Auguſtinum iis verbis expreſſa non reperiuntur; ſed in libro de catechizandis rudibus, *cap.* 26. hæc leguntur: „ De Sacramento ſanè quod accepit, cùm ei bene commendatum fuerit, ſignacula quidem rerùm divinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari. In Epiſtola autem 166. hæc: Si autem malus eſt, operatur per illum Deus viſibilem Sacramenti formam, ipſe autem donat inviſibilem gratiam. “ Hæc Auguſtin. Ex quibus locis (inquiunt Correctores Romani) videtur colligi potuiſſe vulgata iſta Sacramenti definitio.

Hodie Theologis ſequentis Catechiſmum Romanum traditur communiter hæc *Sacramenti* definitio: *Inviſibilis gratiæ viſibile ſignum ad noſtram juſtificationem inſtitutum*.

Definitionis illud expoſitionem latè poſt eit. Catechiſmum proſequuntur paſſim Theologi Scholaſtici, præſertim qui ex profeſſo de Sacramentis ſcripſerunt.

III. Fidei profeſſio à Pio IV. præſcripta, & hodie ubique per Eccleſiam Catholicam recepta, de Sacramentorum inſtitutione & numero habet: „ Profiteor quoque ſeptem eſſe verè & propriè Sacramenta novæ legis, à J. C. D. N. inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licèt non omnia ſingulis neceſſaria, ſcil. Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium: illaque gratiam conferre.

IV. Hæc tam quoad Sacramentorum inſtitutionem, eorumque numerum, & gratiæ infuſionem, ſuis Canonibus, *Seſſ.* 7. *de Sacramentis*, ita expreſſit Synodus Trident. „ Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à J. C. D. N. inſtituta; aut eſſe plura, vel pauciora, quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramentum, anathema ſit. “ *Can.* 1. & *Can.* 6. ait: „ Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint acceptæ per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, anathema ſit. Rurſus *Can.* 7. Si quis dixerit, non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper, & omnibus, quantùm eſt ex parte Dei, etiamſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus, anathema ſit. “ Denique *Can.* 8. „ Si quis dixerit, per ipſa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem Divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit.

V. Quoad numerum Sacramentorum nobiſcum conſentiunt Græci, tametſi ab Eccleſia Latina ſchiſmate diviſi; uti ex profeſſo oſtendit Petrus Arcudius de Concordia Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione; ubi *lib.* 1. *cap.* 2. hæc habet: „ Sacra Myſteria ſeu Sacramenta tot eſſe numero apud Græcos, quot apud Latinos, nimirum ſeptem, nemo unquam (quidquid dicant utriuſque gentis communes hoſtes hæretici noſtri temporis) in dubium revocavit. Horum enim ſunt paginæ plenæ SS. Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum. Tametſi enim numerum Sacramentorum antiqui Auctores non expreſſerint, expreſſiſſet ſanè, ſi ſuo ævo Sacramentarii extitiſſent: res tamen ipſas, ubi ſeſe offert occaſio, tractant. Et uſus Eccleſiæ Orientalis hoc idem clarè confirmat. Sed & poſteriores Græci, abhinc tamen multis annis ad noſtra tempora, hunc numerum docent; atque teſtantur. Simeon Archi-Epiſcopus Theſſalonicenſis, qui librum integrum eumque ſatis prolixum de ſeptem Eccleſiæ Sacramentis edidit, ſic habet: *Septem ſunt dona Spiritus S. teſte Eſaia, ſeptem item Eccleſiæ Sacramenta, quæ ab eodem Spiritu S. vim operandi habent*, quæ nimirum ſunt Baptiſma, Chriſma, Communio, Manus Impoſitio, Matrimonium, Pœnitentia, & S. Oleum.

Hæc Arcudius, qui plura ibidem Græcorum teſtimonia producit, uti & Leo Allatius *de Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua conſenſione*, *lib.* 3. *cap.* 16. qui inſuper aliqua profert ex Synodis quibuſdam Conſtantinopolitanis; & Græcis auctoribus; quibus probat, Græcos nobiſcum in ſeptenario Sacramentorum numero conſentire.

VI. Quoad effectum Sacramentorum, quomodo & quando gratiam producant, multa diſputant Theologi; uti & circa materiam & formam Sacramentorum varias quæſtiones movent; quæ præcipuè circa ſæculum XII. aut XIII. exoriri & mirum in modum excreſcere cœperunt. Nam ſi Morino credimus, nonniſi circa illa tempora, Sacramenta per materias & formas explicari cœperunt. „ Primus Scholaſticorum, ait, quem legi, qui hanc Sacramenta explicandi methodum amplexus eſt, & docuit, Guilelmus eſt Antiſiodorenſis, qui ſcribebat paulò poſt annum Chriſti 1215. “ Hæc Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 1. *cap.* 3. *n.* 6. additque *num.* 10. ante hæc tempora, Theologos totam hanc Sacramentorum materiam explicaſſe, „ per verba *Signi & rei ſacræ*, ſeu *inviſibilis*, dicentes Sacramentum conſtare ſigno & re ſacra, ſeu inviſibili. Per *ſignum* intelligebant, quod poſteà per *materiam* ſignificatum eſt; atque etiam quod per *formam*, quidquid ſcilicet ſenſibus percipitur. Per *rem ſacram*, ſeu *inviſibilem* effectum Sacramenti, gratiam ſcilicet ſanctificantem. Hic eſt apud Antiquos frequentiſſimus explicandi modus; unde illa definitio, Sacramentum *eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma*. “ Formam vocant ſpeciem, quæ ſenſibus percipitur.

VII. Notat autem ibidem Morinus *n.* 3. iſtam explicandi Sacramenta rationem è Philoſophia Peripatetica natam eſſe; utpotè quæ rerum naturas ſub his nominibus formæ & materiæ inquirere & examinare ſolet. Hac ergo Philoſophia (quæ circa ſæculum XII. ſcholas intravit) Doctores Theologi imbuti eamdem philoſophandi rationem in Theologiam, atque potiſſimum in Sacramentorum doctrinam introduxerunt. „ Hinc, ait Morinus, potiſſima eorum cura fuit, definire quæ fuerint Sacramentorum materiæ, quæ formæ, & ſub horum nominum inſigniis principales de Sacramentis quæſtiones efformare, & protendere. “

XIII. De quæſtionibus illis circa Sacramenta in generali, tum ſingula in particulari, ſi quis inſtrui deſideret, conſulere poterit Theologorum Scholaſticorum commentarios in S. Thomam, & particulares eorum de Sacramentis tractatus; neque enim haſce quæſtiones, quæ nec ad externam Sacramenta adminiſtrandi rationem, neque Canonicam diſciplinam ſpectant, movere, aut diſcutere intendo; ſed eas Theologis relinquo; contentus circa Sacramenta breviter proponere, & diſcutere diſciplinam, quam Sacri Canones, Synodalia Decreta, & Ritualia in eorum adminiſtratione ſervandam præſcripſerunt.

IX. Prima Sacramentorum diviſio à Canoniſtis ſequentis Gratianum ad Canonem 39. *cauſ.* 1. *q.* 1. & Pontificem in *capit.* 8. ii *de Tranſactionibus*, ſtatuitur, quòd aut ſunt *neceſſaria*, aut *voluntaria*. Neceſſaria dicunt eſſe quinque: ſcilicet, Baptiſmum, Confirmationem, Pœnitentiam, Euchariſtiam, & Extremam-Unctionem, quæ omnia ad particularem cujuſque profectum (ait Paulus Lancelottus in Inſtitutionibus Juris Canonici, *lib.* 2. *tit.* 2. §. 1.) ſunt principaliter inſtituta. Rationem verò, cur dicantur *neceſſaria*, aſſignat ibidem Lancelottus: „ Quia ſine interitu ſalutis æternæ prætermitti, & contemni non poſſunt. “ Vel ut aliis verbis expreſſit Gloſſa ad citatum Capitulum 8. „ Quia ſine iſtis homo ſalvari non poteſt, ſi ex contemptu omittuntur, & haberi poſſunt. “

„ Voluntaria dicuntur, quæ ſine ſalutis diſpendio pro cujuſque arbitrio recipi poſſunt & refutari, inquit Lancelottus; qualia ſunt Ordo ſacer & Matrimonium: & hæc ad totius Eccleſiæ profectum, & ſubſidium principaliter pertinent. “

Hinc ille verſiculus à Canoniſtis relatus:

Ordo voluntatis thorus eſt, dare quinque neceſſe.

Quem exponens Panormitanus ad Rubricam tituli Decretalium, *de Sacramentis non iterandis*, ait: Per quæ patet quòd Ordo & Matrimonium ſunt *voluntatis*: reliqua *neceſſitatis*: quod eſt dicere, nolens ordinari vel uxorari benè poteſt eſſe in ſtatu ſalutis; ſed reliqua quinque contemni non poſſunt. “

Theologi verò neceſſitatem *abſolutam* conſiderantes, nullum Sacramentum præter Baptiſmum neceſſarium vocare ſolent; eò quòd hoc ſolùm ſit, ſine cujus ſuſceptione ſaltem in voto, homo ſalvari nequit.

X. Ulte-

X. Ulteriùs Sacramenta à Canoniſtis & Theologis dividuntur in ea, quæ *characterem* imprimunt, & ea quæ illum non imprimunt. Quam diviſionem ſat apertè ſtabilivit Synodus Tridentina *Seſſ. 7. de Sacramentis in genere Canone* 9. anathema pronuntians in eum, qui dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione & Ordine non imprimi characterem.

XI. Quid ſit ille *character*, qui in tribus illis Sacramentis imprimi dicitur, à quatuor circiter ſæculis anxiè & copiosè à Theologis Scholaſticis inquiri cœpit, uti notat Morinus *de SS. Ordin. part. 3. exerc. 3. c. 2.* unà obſervans, plures ingenuè faſſos, nihil apud Patres aut in antiquis Canonibus de hoc charactere ſolidi occurrere; ſed ad ipſius Eccleſiæ auctoritatem, quæ characterem illum agnoſcit, eſſe recurrendum; atque præcipuè ab antiquis Scholaſticis recurſum fuiſſe ad Decretalem Innocentii III. in *Cap.* MAJORES *ii de Baptiſmo*, ubi expreſſis verbis dicitur, in Baptiſmo *characterem* imprimi.

Verùm in quo conſiſtat hujus characteris eſſentia, non determinavit Innocentius III. ipſaque Synodus Tridentina ſimpliciter quoque dixit, imprimi per dicta Sacramenta *Characterem in anima, hoc eſt, ſignum aliquod ſpirituale & indelebile.*

Quid verò ſit *ſignum* illud, inter Theologos & Canoniſtas non convenit. Veriſimilius eſt, aliud dicere noluiſſe Synodum, niſi quòd per hæc Sacramenta imprimatur in anima ens quoddam morale, quale ſolet imprimi dum quis ad dignitatem aut conditionem aliquam *ſtabilem & permanentem* aſſumitur; ut exempli gratia, ad dignitatem Regalem, Doctoralem, &c. In horum enim adoptione & collatione accedit ipſi accipienti hujuſmodi dignitatem vel conditionem quoddam ens morale, ratione cujus perpetuò reputetur Rex, Doctor, &c.

Undè non malè Joannes Doujatius in notis ad Inſtitutiones Lancelotti *lib. 2. tit. 2. §. 3.* loquens de hoc ſigno ait: „ Hoc ſignum tria Sacramenta, Baptiſmus, „ Confirmatio & Ordo, ideò, ni fallor, imprimere „ cenſentur in anima ſuſcipientium, quòd per ea ho„ mines ſpecialiter ad Dei cultum deſtinentur.

XII. Ex ipſa diviſione Sacramentorum in ea quæ imprimunt *characterem*, & ea quæ illum non imprimunt, profluit alia diviſio; ſcilicet in Sacramenta quæ reiterari poſſunt, & ea quæ reiterari non poſſunt. Imò ipſe character, uti jam deſcriptus eſt, ſupponit per Sacramenta, quæ illum imprimere dicuntur, aliquem *ſtabiliter & firmiter*, ad conditionem aliquam & functiones Eccleſiaſticas deputari vel aſſumi: adeò ut ipſe character vel ideò impreſſus credatur, quia per Sacramentorum illorum ſuſceptionem aliquis ſtabiliter & permanenter ad aliquam conditionem & functionem eſt deputatus.

Id non obſcurè innuit Synodus Tridentina citato Canone 9. dum ex ipſa impreſſione characteris mox infert: *Unde ea iterari non poſſunt.*

XIII. Quapropter Auguſtinus dum frequenter urget ipſam indelebilitatem Baptiſmi, ipſumque Baptiſmum neque per ſchiſma, neque per apoſtaſiam amitti; licèt nomine *characteris* non utatur, tamen idem, quod nomine *characteris* ſignificatum voluit, poſtmodum Eccleſia ſufficienter expreſſit; atque ſignanter *lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſt. c. 1.* apud Gratianum *Can. 40. Diſt. 4. de Conſecrat.* dicens: „ Nullus autem il„ lorum negat habere Baptiſmum etiam Apoſtatas, „ quibus redeuntibus, & per pœnitentiam converſis, „ dum non redditur, amitti non potuiſſe judicatur. „ Sic & illi qui per ſacrilegium ſchiſmatis ab Eccleſiæ „ communione diſcedunt, habent utique Baptiſmum, „ quem priuſquam diſcederent acceperunt. Nam & ip„ ſi, ſi redeant, non eis iterùm datur. Unde oſten„ ditur illud, quod acceperant in unitate poſiti, non „ potuiſſe amittere ab unitate ſeparatos.

Similiter *Profeſſio fidei* nullam *characteris* mentionem facit; ſed ſimpliciter credere jubet, *Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe*; ſupponens, ſatis indicari *characteris* impreſſionem, dum ea reiterari non poſſe definit.

XIV. Porrò in Decretalibus extat titulus *de Sacramentis non iterandis*; vel ut in aliquibus codicibus habetur, *de Sacramentis iterandis vel non.*

Refertur ſub hoc titulo reſponſum Innocentii III. ſuper dubio ipſi ab Epiſcopo Helienſi propoſito: „ Utrum ſcilicet permitti debeat miniſtrare, qui ſine manuum “ impoſitione fuerit ad Ordinem Subdiaconatus aſſum- “ ptus. Et ſi Confirmationis Sacramentum in eo de- “ beat iterari, qui per errorem fuit non chriſmate, “ ſed oleo delinitus. “ Ad quod breviter reſponden- “ dum duxit Innocentius, *quòd in talibus non eſt aliquid iterandum*, ſed CAUTÈ *ſupplendum, quod* INCAUTÈ *fuerat prætermiſſum.*

Conformiter Gregorius IX. in *Cap. 3. ii eod.* ait: „ Presbyter & Diaconus cùm ordinantur, manus “ impoſitionem tactu corporali (ritu ab Apoſtolis in- “ troducto) recipiunt: quod ſi omiſſum fuerit, non “ eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad “ hujuſmodi Ordines conferendos *cautè* ſupplendum, “ quod per errorem extitit prætermiſſum. “

In textu notatum notavimus, quòd Innocentius III. & Gregorius IX. in ſuis Decretalibus declaraverint, eſſe *cautè ſupplenda, quæ in Ordinum collatione per errorem invenirentur omiſſa.*

At nequaquam obſcurum eſt, Innocentium III. in hoc ſuo reſponſo, uti & Gregorium IX. attendiſſe ad Theologiam Scholaſticam, quæ ſæculo XII. invaleſcere jam cœperat, & de materia & forma, aliiſque ad Sacramenta ſpectantibus multa ſcrupulosè inquirebat, quorum nihil, aut parùm apud antiquos Patres legitur: quod hiſce, aliiſque hujus ætatis Pontificibus ſat familiare fuiſſe eorum Decretales & reſponſa evincunt.

XV. Suppoſuiſſe tam Innocentium III. quàm Gregorium IX. Sacramenta in caſibus ſibi propoſitis nequaquam *invalidè* fuiſſe collata, vel indè evincitur; quòd ea reiteranda non dicant; ſed ſolummodò ſupplendum, quod incautè fuerat omiſſum.

Neque enim unquam dubium fuit, quin Sacramenta, etiam Baptiſmi, Confirmationis & Ordinis iterum eſſent conferenda, ſi rationabiliter de eorum *validitate* dubitabatur; imò ſimili caſu antiquitus ea ſine ulla expreſſione conditionis reiterata fuiſſe, multa evincunt.

Et quidem ex Concilio Carthaginenſi V. ubi *Can. 5.* legitur apud Gratianum *Can. 3. Diſt. 4. de Conſecrat.* „ Placuit, ait Synodus, de infantibus quoties “ non inveniuntur *certiſſimi* teſtes, qui eos baptiza- “ tos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt “ per ætatem idonei de traditis ſibi Sacramentis re- “ ſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos: “ ne iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purga- “ tione privari. “

Idem habetur ibidem *Can.* 112. *&* 113. ex Sancto Leone: *Quoniam*, ait, *non poteſt in iterationis crimen venire, quod omninò factum eſſe neſcitur.* Vel ut alio loco: *Conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.*

XVI. Quo autem tempore invaluerit, Sacramenta hæc non iterabilia reiterari ſub expreſſa conditione *ſi ſuſcepta non ſunt*, non omninò conſtat; illud ſat veriſimile, eam adminiſtrandi formulam invaluiſſe, poſtquam reſponſum Alexandri III. de quo in *Cap. 2. ii de Baptiſmo*, Decretalibus Gregorii IX. fuit inſertum; ac pro jure commune in ſcholis prælectum: in quo reſponſo dicitur: „ De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmiſſis: „ *Si baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi non-* “ *dum baptizatus es, ego te Baptizo*, &c. “

Juxta hanc Decretalem tandem à Canoniſtis & Theologis Scholaſticis hæc baptizandi formula recepta fuit; ac Eccleſiarum Ritualibus paſſim præſcripta.

Rituale Romanum ſub titulo de forma Baptiſmi, ita habet: „ Cùm Baptiſmum iterare nullo modo liceat, ſi quis ſub conditione ſit baptizandus, ea conditio “ explicanda eſt hoc modo: *Si non es baptizatus,* “ *ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, &* “ *Spiritus Sancti.* “

XVII. Deinde monet Rituale: „ Hac tamen conditionali forma, *Non paſſim* aut *leviter* uti licet; “ ſed *prudenter*, & ubi re *diligenter* perveſtigata, “ *probabilis* ſubeſt dubitatio, infantem non fuiſſe ba- “ ptizatum. “

Eodem penè tenore hanc formulam expreſſit Rituale noſtrum Mechlinienſe, eamdem moderationem in ejus uſu præſcribens; unà tamen deſignatis, *probabi-*

ſam dubitationem ordinariè eſt, quando infans ab obſtetrice baptizatus dicitur; facilè enim ab illa, vel turbatione, vel ignorantia erratur, & aliquid eſſentiale omittitur.

XVIII. Deinde ulteriùs ſubjungit: „ Et quia noſtris temporis Hæretici pro inſatiabili ſuo in Eccleſiam odio, Sacramentorum formas plerumque invertunt, materiam contemnunt, aut legitimam intentionem non habent, meritò Baptiſmus ab eis collatus, de nullitate ſuſpectus haberi debet. Proinde ab eis baptizati ſub conditione baptizentur, ac omiſſæ cæremoniæ ſuppleantur.

Nonnulli, qui propiùs Hæreticorum hodiernorum baptizandi modum inveſtigarunt & obſervarunt, non probant eam in rebaptizandis ex illorum hæreſi ad Eccleſiam revertentibus facilitatem. Et quidem Patres Concilii Rothomagenſis anno 1581. fatentur in pleriſque Diœceſium hujus Provinciæ locis, morem fuiſſe, ut baptizati ab Hæreticis, præſertim à Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam iterum baptizarentur ſub conditione: „ Quia dubitabant nonnulli de valore Baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati, eò quòd non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum. Verùm quoniam illa formula baptizandi ſub conditione fuit introducta propter Baptiſmata occulta, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri, ſeu alteri privatim baptizanti credi debebat. Contrà verò conſtabat Calviniſtas in cœtu publico baptizare in forma verborum & materia à Criſto inſtituta, nec de hoc facto ambigi poterat; vetamus ablutionem repeti cum quibuſcumque verbis à Calviniſmo aut aliis hæreſibus ſimiliter baptizantibus ad noſtras Eccleſias tranſeuntibus, ne de anabaptiſmo redarguamur.

Hactenus Concilium Rothomagenſe, titulo *de Sacramentis*, *num.* 3. cujus verba penè exſcripſit & adoptavit Concilium Aquenſe anno 1585. titulo *de Sacramento Baptiſmi*.

Quid verò circa Baptiſmum ab Hæreticis collatum agendum ſit; quidvè pro certo aut dubio habendum ſit, ut Baptiſmus aliave Sacramenta characterem imprimentia ſub conditione iterari queant, præcipuè Epiſcoporum eſt judicare & præſcribere.

CAPUT II.

Quæ in Sacramentorum adminiſtratione ſervanda, & quis eorum præcipuus Miniſter.

1. *Paſtores ut ſemper ſanctè Sacramenta adminiſtrare valeant, ſanctè vivere debent.*
2. *Quem ad ante eorum adminiſtrationem ſe praeparare debeant.*
3. *In adminiſtratione Sacramentorum eorum effectus & uſus exponendus.*
4. *Nec tantum ſuſcipientium, ſed & adſtantium ratio habenda.*
5. *In quorum Sacramentorum adminiſtratione id præcipuè faciendum.*
6. *Paſtores ad Sacramenta adminiſtranda ſemper debent eſſe parati.*
7. *An teneantur adminiſtrare peſte infectis?*
8. *Quare cæremoniæ in adminiſtratione Sacramentorum adhibeantur?*
9. *Quid de cæremoniis credendum tradat Synodus Tridentina; & moderna Fidei profeſſio?*
10. *Cæremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt.*
11. *Illæ adhibendæ juxta præſcriptum librorum Ritualium, qui illum in finem ſunt conſcripti.*
12. *An liceat à Ritibus præſcriptis recedere prætextu quòd contrarii ſint conformiores primitivæ Eccleſiæ diſciplinæ?*
13. *Epiſcopi ſubinde libros Rituales revidere debent.*
14. *De rebus circa adminiſtrationem Sacramentorum potiſſimum ad Parochos diriguntur.*
15. *Parochus in ſua Parochia eſt* ordinarius *Sacramentorum miniſter.*
16. *Nullus in aliena Parochia, aut alienis Parochianis Sacramenta adminiſtrare poteſt.*
17. *Parochus qua ratione dicatur* proprius *Sacerdos*, Paſtor, *aut* Curatus?

I. „ CUm in Eccleſia Dei nihil ſanctius, aut utilius, nihil excellentius, aut magis divinum habeatur, quàm Sacramenta ad humani generis ſalutem à Criſto D. inſtituta (ait Rituale Romanum) Parochus, vel quivis alius Sacerdos, ad quem eorum adminiſtratio pertinet, meminiſſe imprimis debet, ſe *ſancta* tractare; atque omni ferè temporis momento ad tam *ſanctæ* adminiſtrationis officium paratum eſſe oportere. Quamobrem illud perpetuò curabit, ut integrè, caſtè piéque vitam agat: nam etſi Sacramenta ab impuris coinquinari non poſſunt, neque à pravis miniſtris eorum effectus impediri; impurè tamen & indignè ea miniſtrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt. “

Eadem Paſtoribus & Sacerdotibus enixè commendant Synodi noſtræ tum Provinciales, tum Diœceſanæ Belgicæ: *Ne cum aliis cœlum aperiunt, ipſi ſibi viam muniant ad gehennam*, ait Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *tit.* 2. *c.* 1.

II. Cenſuit inſuper Cameracenſis D. anno 1567. „ monendos Paſtores omnes, ut Sacramenta adminiſtraturi, ſumma animi devotione Omnipotentis Dei implorent auxilium, quò in illis ſanè divinis functionibus mundam rectamque mentem afferant. “ Quin & addit Rituale Romanum: „ Ipſe verò (Parochus) antequam ad hujuſmodi adminiſtrationem accedat, paululum, ſi opportunitas dabitur, orationi & ſacræ rei, quam acturus eſt, meditationi vacabit. “

III. Ut autem fidelis populus ad ſuſcipienda Sacramenta majori cum reverentia atque animi devotione accedat, præcipit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *de Reform.* „ Epiſcopis omnibus, ut non ſolùm, cùm hæc per ſeipſos erunt populo adminiſtranda, priùs illorum *vim* & *uſum* pro ſuſcipientium captu explicent, ſed etiam idem à ſingulis Parochis, piè prudenterque, etiam lingua vernacula, ſi opus ſit, & commodè fieri poterit, ſervari ſtudeant. “

In textu notatum fuit, Synodum Tridentinam, aliaſque Synodos mandaſſe omnibus curam animarum ſuſtinentibus, ut in adminiſtratione Sacramentorum populo exponant eorum virtutem ſive effectum; necnon quæ ſint in ſuſcipientibus neceſſaria, ut cum fructu ea ſuſcipiant.

Cùm igitur in precibus atque collectis, quas in adminiſtratione Sacramentorum & divinorum officiorum celebratione Eccleſia præſcribit in ſuis paſſim ritualibus, manualibus & libris eccleſiaſticis recitandas, plurima occurrant, per quæ fideles in bonam notitiam venire poſſent, quis ambigat quin ad populi inſtructionem, atque excitandam pietatem, & erga ſacra reverentiam plurimùm valeret, ſi hæc lingua vernacula ſive idiomate patrio recitarentur, quemadmodum pluribus ſæculis in Eccleſia uſitatum fuit.

Idipſum expertus dicitur ſanctus Cyrillus Apoſtolus Gentis Sclavonicæ, de quo legitur in ejus vita apud Bollandum ad 9. Martii in ſecundis actis, *pag.* 22. „ Apoſtolicus (Adrianus II.) & reliqui rectores Eccleſiæ corripiebant beatum Cyrillum, cur videlicet auſus fuiſſet, *in Sclavonica lingua* horas canonicas ſtatuere. At ille humiliter reſpondens dixit: Attendite vos fratres, & Domini ſermonem Apoſtoli dicentis: *Loqui variis linguis nolite prohibere*. Secutus ergo Apoſtolicam doctrinam (linguam) quam impugnatis inſtitui. At illi dixerunt quamvis Apoſtolus loqui variis linguis perſuaſerit, non tamen per hoc in ipſa, quam ſtatuiſti, lingua; divina ſolemnia voluit decantari. “

„ Cùm autem propter hujuſmodi inſtitutionem plus & plus apud eos creſceret altercatio, B. Cyrillus dictum Davidicum protulit in medium dicens: Scriptum eſt enim: *omnis lingua laudet Dominum*; & ſi omnis ſpiritus laudando magnificat Dominum, cur me prohibetis ſacrarum miſſarum ſolemnia, & horarum Sclavonicè modulari? Siquidem ſi quiviſſemus illi populo aliter aliquando cum cæteris nationibus ſubvenire in lingua Græca, vel Latina, omninò quæ reprehenditis non ſanxiſſem: ſed quia idiotas viarum Dei totaliter eos reperi & ignoros, ſolùm hoc ingenium almiflua ſancti Spiritus gratia

cordi

„ cordi meo inſpiravit, per quod etiam *innumerum* populum Deo acquiſivi. Quapropter Patres & Domini cogitate conſultiùs, ſi inſtitutioni meæ normam hanc expediat immutare. At illi audientes, & admirantes tanti viri induſtriam, & fidem, ſtudioſa deliberatione præhabita, ſtatuerunt ſupradicto ordine & ſermone, in illis partibus, quas beatus Cyrillus Deo acquiſierat, ſicut ſtatuerat canonicas horas cum miſſarum ſolemniis ita debere deinceps celebrari. "

Neque hanc miſſarum, & horarum canonicarum aliorumque divinorum officiorum decantationem, & recitationem in idiomate Patrio ad populi ædificationem, diſplicuiſſe Joanni VIII. habetur ex ejus epiſtola ſub idem penè tempus ſcripta ad Stento pulchrum glorioſum comitem Moraviæ, in qua hæc ſcribit: „ Nec ſanè fidei vel doctrinæ aliquid obſtat, ſive *miſſas* in *Sclavonica* linguâ canere, ſive ſacrum Evangelium, vel lectiones divinas novi & veteris teſtamenti benè tranſlatas, & interpretatas legere, aut alia *horarum officia omnia* pſallere, quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam ſcilicet, Græcam, & Latinam, ipſe creavit & alias omnes ad laudem & gloriam ſuam.

Itaque nec ſub finem ſæculi IX. quando ſedit Joannes VIII. vetita videtur fuiſſe divinorum officiorum in lingua vulgari decantatio, vel recitatio.

Credit D. Claudius Fleury in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica. *lib*. 63. *n*. 8. primam originem prohibitionis legendi ſacram Scripturam & eccleſiaſtica officia in lingua vulgari referendam eſſe ad tempora Gregorii VII. (id eſt, ad medium ſæculi XI.) qui poſtulanti Uratiſlao Regi Bohemiæ; ut divina officia lingua *Sclavonica* apud gentem Sclavorum recitari poſſent, abſolutè renuit, & ut populi hac in parte poſtulatis Rex obſiſteret, mandavit. Iſtius prohibitionis hanc rationem aſſignat, quòd „ Omnipotenti Deo ſacram Scripturam placuerit quibuſdam locis eſſe occultam, ne ſi ad liquidum cunctis pateat, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret. "

Hoc à Gregorio hîc poſitum prohibitionis fundamentum, nequaquàm ſat firmum viſum fuit octo primorum ſæculorum Patribus, qui licèt non ignorarent in ſacris ſcripturis nonnulla obſcuriora & abditiora contineri, nihilominus & ſacram Scripturam, necnon divina officia idiomate vulgari, & ſingulis populis proprio, legi & publicè recitari permiſerunt, uti rectè notat D. Fleury loco citato, qui & ſuo diſcurſu 3. hiſtorico, *n*. 24. ait: „ * Non moveor ratione, qua prætendunt varii moderni (veterem diſciplinam recitandi divina officia lingua vulgari, meritò abrogatam eſſe) ad conſervandam reverentiam religioni debitam: hæc enim cæca reverentia, ait, non convenit niſi falſis religionibus fundatis ſuper fabulis & frivolis ſuperſtitionibus. Vera religio tanto in majori pretio erit, quanto melius nota fuerit. " Idem pluribus oſtendit Daniel Papebrochius in erudita diſſertatione XVIII. in conatu ſuo chronico hiſtorico vitæ Nicolai I. ſubjecta; in qua notat, quòd Innocentius IV. etiam ſæculo XIII. permiſerit cuidam Epiſcopo, ut conformiter ad conſuetudinem apud Sclavos receptam, divinum officium in lingua ibidem uſitata recitaret, hac ſubjecta ratione: *Quòd ſermo rei, & non ſit res ſermoni ſubjecta*.

Ubi à veteri & Patrum diſciplina hoc in puncto eſt receſſum, atque diſciplina & praxis habent, & jam in ritualibus ſeu manualibus authoritate Epiſcoporum præſcripta, ut hæ preces dicantur lingua *Latina*, ſumma prudentia hîc opus eſt; ne prætextu majoris utilitatis, aut priſtinæ Patrum diſciplinæ, ab hoc uſu & ritualium præſcripto, Parochi, aliique inferiores Eccleſiæ miniſtri ſine legitima ſuperiorum licentia recedant.

Quin tamen vel ante, vel poſt adminiſtrata Sacramenta parochi utiliter prò populi captu, quid per externos illos ritus & preces, Eccleſia ſignificare, & à Deo impetrare velit, lingua vernacula exponere queant, dubium non eſt.

IV. Idipſum in ſuis paſſim Synodis, ac Ritualibus libris Epiſcopi ſedulò inculcant; monentque, ut in adminiſtratione Sacramentorum non tantùm ſuſcipientium, ſed etiam præſentium & aſtantium ratio habeatur.

„ In adminiſtratione quorumcunque Sacramentorum (ait Synodus P. II. Mechl. *tit*. 2. *cap*. 3.) vis & efficacia eorum, pro captu ſumentium ac *præſentium*, ſæpè à Paſtoribus explicentur. "

Similiter Synodus P. II. Cameracenſis, *tit*. 5. *c*. 6. „ Omnes qui adminiſtrant Sacramenta, illorum vim & uſum, pro eorum qui ſuſcipiunt & *adfuerint* capacitate & intelligentia diligenter explicent. "

Et Synodus Attrebatenſis ſub Franciſco Richardoto, *tit. de Sacramentis in genere*, *c*. „ præcipit omnibus Paſtoribus, ut in Sacramentorum adminiſtratione ſemper aliquid adferant ad explicandam inſtitutionem & utilitatem Sacramenti; ex quo *præſentes* ædificationem aliquam capiant. "

V. Quantumvis in omnium Sacramentorum adminiſtratione id faciendum injungatur Paſtoribus, facilius tamen ac fructuoſiùs id fieri poſſe videtur in adminiſtratione Baptiſmi, Euchariſtiæ per modum Viatici & Extremæ Unctionis; tum quòd in horum adminiſtratione plures ſoleant adeſſe, tum quòd major appareat, quam in aliorum adminiſtratione opportunitas.

Cùm enim in ipſo Baptiſmo infans renaſcatur; atque ſpecialiter fiat profeſſio vitæ Chriſtianæ, & abrenuntiatio ſatanæ & pomparum ſæculi, opportuniſſimum videtur, tunc ipſis præſentibus in memoriam revocare, quomodo & ipſi aliquando in Chriſto renati eam profeſſionem emiſerint, & renuntiationem ſolemniter fecerint; expendantque num conformiter ad eam ſponſionem hactenus vixerint.

In adminiſtratione Viatici & Extremæ Unctionis ipſa hominis morientis præſentia attentionem majorem in ipſis adſtantibus, præſertim conſanguineis & familiaribus morientis, nata eſt conciliare.

VI. „ Paſtores ad adminiſtranda Sacramenta vocati (ait Synodus P. II. Mechl. *tit*. 2. *c*. 5.) officio ſuo fungi non tardent, *graviter* alioqui puniendi; *graviſſimè* verò, ſi quem ipſorum negligentia, ſine Baptiſmo, Confeſſione, Sacro Viatico, aut Extrema Unctione, ex hac vita migrare contigerit. "

Idem omnes paſſim Synodi inculcant, additque Synodus Antverpienſis ſub Miræo, *tit*. 2. *cap*. 3. „ Ubi populus eſt numeroſior, bis in die, manè circa horam ſeptimam, & veſperi ſub Laudibus, in templo (Paſtor) ſeſe præſentem exhibeat omnibus opera illius uti volentibus. "

VII. Cùmque Paſtor animam ſuam debeat ponere pro ovibus ſuis, concluditur, Paſtorem neque ob periculum contagionis ſeu infectionis peſtis poſſe ſubditis ſuis negare adminiſtrationem Sacramentorum, ſi alius non adſit, qui ejus vices ſuppleat, quapropter anno 1668. judicatum fuit in Parlamento Pariſienſi, Paſtorem potuiſſe privari ſuo Paſtoratu ob non adminiſtrata Sacramenta tempore peſtis, ut refertur in opere, cui titul. *Journal des Audiences*, *p*. 3. *lib*. 4. *c*. 1.

Hanc eſſe Paſtorem obligationem tanquam notorium ſuppoſuit & expreſſit Synodus P. II. Cameracenſis; *titul*. 5. *c*. 10. „ Tamen quia experientia cognitum eſt, ait Synodus, eam eſſe multorum Parochianorum infirmitatem & puſillanimitatem, ut à proprio Parocho abhorreant, ſimul atque eumdem alicui, vel leviter de peſte ſuſpecto Sacramenta adminiſtraſſe intelligunt, præcipit ut tempore peſtis Capellani conſtituantur ſumptibus ærarii publici, vel collectis ſingulorum Parochianorum, in quorum utilitatem evidenter hoc cedere intelligitur, qui Sacramenta dictis peſte infectis, iiſque ſolis adminiſtrent, quibus Capellanis Epiſcopi dent curam animarum. "

Quæ cura & cautio in adminiſtrandis Sacramentis, aliiſque ſpiritualibus ſubſidiis impendendis adhibenda ſit tempore peſtis, fusè expoſuit S. Carolus in ſua Synodo Provinciali V. *part*. 2. Conſtitutionum; quæ meritò ab Epiſcopis & Paſtoribus hujuſmodi occaſione incidente conſuli poterunt.

VIII. Ulteriùs ut major ſit erga Sacramenta rudio-

* Je ne ſuis point touché de la raiſon qu'alleguent pluſieurs Modernes, de conſerver le reſpect pour la Religion. Ce reſpect aveugle ne convient qu'aux fauſſes Religions, fondées ſur des fables & des ſuperſtitions frivoles. La vraie Religion ſera toujours d'autant plus reſpectée, qu'elle ſera mieux connue.

ris populi devotio & reverentia. „ jam pridem à primis Eccleſiæ ſæculis ritus ſeu cæremoniæ quædam in Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſueverunt; quibus & ipſi Sacramentorum effectus ſubinde explanantur, & populo ſenſibiliter proponuntur; mentemque Fidelium ad rerum divinarum contemplationem excitant.

Unde Synodus Tridentina *Seſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ cap. 5.* poſtquam dixiſſet varias cæremonias, in Sacrificio Miſſæ ex Apoſtolica diſciplina & traditione adhiberi, finem earum ſubjicit his verbis: „ Quò & „ majeſtas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes „ fidelium per hæc viſibilia Religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc Sacrificio „ latent, contemplationem excitarentur.

IX. De his ritibus ſive cæremoniis definit Synodus Tridentina *Seſſ. 7. Can. 13.* „ Si quis dixerit receptos „ & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni „ Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, „ aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.

Profeſſio fidei hæc habet: „ Receptos quoque & „ approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione, recipio & admitto.

X. Ritus hi tametſi ad ipſum Sacramentorum valorem vel ſubſtantiam non pertineant; poſſintque ſalva eorum validitate omitti & mutari; imò pro temporum ac locorum diverſitate ritus hi varii fuerint, & etiamnum ſint, tamen ſapienter Eccleſia declaravit; eos non poſſe arbitrio quorumcumque inferiorum Paſtorum vel Miniſtrorum mutari aut de novo introduci: ne aliàs ſub ſpecie Religionis & pietatis, ſuperſtitio, aut avaritia, vel irreverentia in Sacramentorum adminiſtratione ſenſim immiſceantur: quod aliquot ante Synodum Tridentinam ſæculis non infrequens fuit; ipſiſque hæreticis, ritus Eccleſiaſticos explodendi ac generatim rejiciendi prætextum dediſſe videtur.

XI. Quapropter abſoluta Synodo Tridentina varii ab Epiſcopis pro ſuis reſpectivè Eccleſiis ſeu Diœceſibus compoſiti fuere libri, quos vulgò *Ritualia* vel *Paſtoralia* aut *Manualia* vocare ſolent.

Horum librorum ſcopum eſſe, præſcribere ritus, quos in adminiſtrandis Sacramentis, & celebrandis Divinis Officiis Parochi aliique Eccleſiæ miniſtri obſervent, non autem quæſtionum Theologicarum aut dogmatum deciſionem facere, indicat ipſa librorum nomenclatura, & in præfatione ad ſuum Rituale expreſſit Paulus V. his verbis: „ His ita conſtitutis, teſtabat, ut „ uno etiam volumine comprehenſi, ſacri & ſinceri „ Eccleſiæ Catholicæ *ritus*; qui in Sacramentorum „ adminiſtratione, aliiſque Eccleſiaſticis functionibus „ ſervari debent ab iis, qui curam animarum gerunt, „ Apoſtolicæ Sedis auctoritate prodirent, ad cujus voluminis præſcriptum, in tanta Ritualium multitudine, ſua illi miniſteria tamquam ad publicam & obſignatam normam peragerent, unoque ac fideli ductu inoffenſo pede ambularent cum conſenſu.

XII. Quamvis non omnes ritus ſeu cæremoniæ in libris Ritualibus ſingularum Diœceſium præſcripti, ex Apoſtolica diſciplina & traditione deſcendant; ſed plures poſtremis Eccleſiæ temporibus ſint introducti; imò nec omnes & ſinguli haberi debeant tamquam ab Eccleſia Catholica probati, nihilominus Parochis aliiſque inferioribus miniſtris fas non eſt citra neceſſitatem privata auctoritate in publica Sacramentorum adminiſtratione, aut Divinorum Officiorum perſolutione à ritibus in Rituali vel Paſtorali ſuæ Diœceſis præſcriptis facilè & paſſim recedere; eo etiam titulo, quòd ritus contrarius puriori primitivæ Eccleſiæ diſciplinæ videatur conformior; ne aliàs hæc licentia paulatim latius ſerpens, confuſionem aliaque incommoda in ipſos ſacros ritus, & Sacramentorum adminiſtrationem inducat.

„ In adminiſtrandis Sacramentis (ait Synodus, P. II. „ Mechl. *titul. 2. cap. 1.*) *Paſtorale* ſuæ Eccleſiæ Cathedralis omnes ſequantur; & eo deficiente, Eccleſiæ Metropolitanæ, nihil temere addendo, demendo „ vel immutando, „ Idipſum cæteræ quoque Synodi Belgicæ mandant; rationemque mandati hanc præmittit Synodus D. Cameracenſis anno 1567. *tit. de Sacramentis. c. 3.* „ In ſignis externis ac cæremoniis, ne qua malevolis relinquatur offenſio, utque juxta Apoſtoli ſententiam, idipſum dicamus omnes, perfecti in eodem ſenſu atque ſententia. "

XIII. Cæterùm, ſicuti Synodus Tridentina aliæque eam ſequutæ Synodi ſæpiùs monuerunt Epiſcopos, ut ſuarum reſpectivè Eccleſiarum Breviaria & Divini Officii libros reviderent & expurgarent ab omni eo, quod cum Divini Officii majeſtate non convenire judicaretur; ita & Epiſcoporum eſt Rituales libros ſuarum Diœceſium ſubinde revidere & diligenter examinare, num nihil in ritus, vel per negligentiam aut ignorantiam introſum ſit, quod pietatem ac reverentiam Sacramentis debitam minuat, aut ſaltem minùs promoveat, vel etiam ſuperſtitionem aliquam redoleat; vel Fideles facilè in ſuperſtitionem natum ſit inducere. Ac denique expendant, an ritus aliqui hoc tempore induci haud poſſint, qui & uſui ac inſtituto Sacramentorum ſint conformiores, & ad pietatem & reverentiam erga Sacra Myſteria in mentibus Fidelium excitandam convenientiores & efficaciores.

XIV. Ex citatis hactenus Synodorum ac Ritualium Decretis & monitis circa obſervanda & cavenda in adminiſtratione Sacramentorum illud perſpicuum eſt, ea potiſſimum ad Parochos dirigi; hoſque præcipuè circa Sacramentorum adminiſtrationem inſtrui.

XV. Nec mirum, cùm enim Parocho totius Parochiæ cura ſpiritualis incumbat, quemadmodum *part. 1. tit. 3. cap. 1.* oſtenſum fuit, etiam ipſi principaliter & jure ordinario competit Sacramentorum adminiſtratio ad excluſionem omnium aliorum inferiorum Sacerdotum; adeò ut ſi qui in ejus Parochia, aut ejus Parochianis Sacramenta adminiſtrent, id nonniſi ut ejus coadjutores & ſubſidiarii, ac de ipſius tacito vel expreſſo conſenſu facere cenſeantur.

Hoc Parochorum jus non obſcurè expreſſit Synodus Tridentina, monens Epiſcopos *Seſſ. 23. cap. 13. de Reform.* ut pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, diſtincto populo in certas propriaſque Parochias unicuique *ſuum perpetuum peculiaremque Parochum* aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & *à quo*, ait, ſolo *licitè Sacramenta ſuſcipiant*.

XVI. De hoc Parochorum jure haud dubitans Martinus Roythovius Epiſcopus Iprenſis, qui Tridentinæ Synodo interfuerat, in ſua Synodo anno 1577. *tit. 11. c. 5.* ita loquitur: „ Cùm in omnibus rebus, pro pace & tranquillitate, ſit certus ordo ſervandus, nequa conveniat quempiam in *alienam* meſſem manum ſuam mittere; ſed unuſquiſque ſuper grege ſibi credito vigilare debeat. Ordinamus ut nullus Sacerdos (ceſſante periculo & citra neceſſitatem) extra limites ſuæ Parochiæ, aut etiam in ſua Parochia alienis Parochianis Sacramenta, abſque proprii Paſtoris conſenſu, aut noſtra ſpeciali licentia, adminiſtrare præſumat.

Idipſum iiſdem penè verbis expreſſum eſt in Synodis Buſcoducenſibus ſub Metſio & Maſio; Cameracenſi anno 1567. item anno 1604. Audomarenſi anno 1583. aliiſque, adeò ut jure communi & etiam Belgico, Parochi ſint *ordinarii* Sacramentorum miniſtri in ſuis reſpectivè Parochiis, & reſpectu ſuorum Parochianorum.

XVII. Hoc ex capite Parochus *proprius Sacerdos* reſpectu populi ſibi commiſſi vocatur in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12 *de Pœnitent. & Remiſſ.* utpotè cui jure *proprio* competit Sacerdotale officium populo impendere. Item antonomaſticè *Paſtor* dici conſuevit; utpotè cui incumbat populum divini verbi prædicatione & Sacramentorum exhibitione ſpiritualiter paſcere. *Curatus* quoque nonnumquam appellatur; eò quòd *cura* populi ipſi primariò incumbat.

Quomodo & quouſque Sacramentorum, ſignanter Euchariſtiæ & Pœnitentiæ, adminiſtratio etiam aliis Sacerdotibus, præſertim Regularibus, ſive vigore privilegiorum, ſive conſuetudinis, communicata fuerit; eaque in Eccleſiis Parochialibus, aut extra eas, ipſis tamen Parochianis exhibere ſine licentia Parochorum liceat, tractando de ſingulis Sacramentis notabimus.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

An aliquid in Sacramentorum adminiſtratione exigi poſſit?

1. *Populi devotioni afficit, Sacerdotum ex Sacramentorum adminiſtratione quæſtus captatio.*
2. *Primi Chriſtiani omnem temporalium exactionem abeſſe volebant, ſed voluntariè offerebant.*
3. *Eamdem diſciplinam Eccleſia ſemper retinuit.*
4. *Neque ſub obtentu conſuetudinis temporalia exigi permiſit.*
5. *Quid circa hoc ſtatuerint Synodi Belgicæ.*
6. *Nec titulo paupertatis hæc exactio permittitur.*
7. *Eccleſia vult retineri oblationum uſum; nec vetat voluntariè oblata accipi.*
8. *Cavenda in oblatorum receptione tacita exactio.*
9. *Sacramenta æquè promptè adminiſtranda pauperibus ac divitibus.*
10. *Cavendum ne voluntariæ Fidelium oblationes tranſeant in coactas.*
11. *Aliquando prohibita etiam ultronea temporalium oblatio in receptione Sacramentorum.*
12. *Quid voluerit obſervari S. Carolus?*
13. *Quomodo omnis turpis quæſtus ejuſve ſpecies in adminiſtratione neceſſariò cavendus.*
14. *Difficulter omnis mali ſpecies cavetur, dum Miniſtri ex oblatis in adminiſtratione Sacramentorum vivere debeat.*
15. *Danda Miniſtris Eccleſiæ ea competentia, ut in adminiſtratione Sacramentorum oneri non ſint Fidelibus.*
16. *Decimatorum dandi eam competentiam obligatio.*
17. *Offerenda in Sacramentorum adminiſtratione aliquando à Superioribus taxata, & quare?*
18. *Sic taxata dici ſolent Jura Paſtoralia, & in adminiſtratione Matrimonii, & ſepulturis potiſſimùm obtinent; & quare.*
19. *Videntur ſucceſſiſſe in locum decimarum perſonalium.*
20. *Jura illa hic ægrè ſine conſenſu Regis impugni poſſunt.*
21. *Laici ab impoſitione onerum per Judicem Eccleſiaſticum, ſubinde ad Senatum Regium appellare poſſunt.*
22. *Vix jura illa ſine offenſione exigi poſſunt; & quid hic à Superioribus faciendum?*
23. *Circumſpectè in horum jurium exactione Miniſtri Eccleſiæ ſe gerere debent.*

I. NIhil eſt quod populi erga ſacra Religionis noſtræ Myſteria reverentiam & exiſtimationem pietatemque ita minuit, quàm ſi videat, ea à Sacerdotibus atque Eccleſiæ miniſtris ad quæſtum torqueri; ipſoſque ex eorum adminiſtratione commoda temporalia ſibi aucupari.

Hinc nihil unquam magis exhorruit Eccleſia, quàm pactiones, conventiones, atque exactiones cujuſcumque rei temporalis in Sacramentorum adminiſtratione, quæ ſpeciem Simoniæ, aut ut minùs turpis quæſtus præ ſe ferre ſolent.

Nihil eſſe quod populi devotionem & reverentiam erga ſacras functiones adeò minuat, quàm populi perſuaſio, hæc ſacerdotum quæſtui ſubſervire, in textu notavimus, atque propterea perniciosum eſſe abuſum ſacra non ſecus ac profana opificia ad quæſtum redigere; eumque abuſum jam pridem quoque notavit, & ſummopere deploravit Guillelmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis, vulgò *Speculator*, in Tractatu de modo Generalis Concilii celebr. *Parte ſecunda rubrica* 60. „ Quòd ſepulturæ in multis locis vendantur, & in aliis pro Baptiſmo, Pœnitentia, Euchariſtia, & aliis Sacramentis pecunia ex quadam peſtifera conſuetudine recipiatur, & levetur: neque proſunt remedia ſuper hoc conſtituta, pro eo quòd multi ex majoribus columnis & Prælatis Eccleſiæ in hoc peccant; & ideò quia ab his malè agitur, facilè trahitur à ſubditis in exemplum.

Utinam nec hodie peſtifera ejuſmodi conſuetudo exemplo ſimilium Prælatorum firmaretur! qui Parochos ipſos aliosque Eccleſiæ miniſtros ad ſordidum hunc quæſtum ob defectum congruæ & honeſtæ competentiæ quodammodo cogunt.

II. De primis Chriſtianis in ſuo Apologetico *capit.* 39. ſcribit Tertullianus. „ Præſident probati quique Seniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti: neque enim pretio ulla res Dei conſtat; etiamſi, quod arcæ genus eſt, non de *honoraria* ſumma quaſi redemptæ religionis congregatur. Modicam unuſquiſque ſtipem menſtrua die, vel cùm velit, & ſi modò poſſit, apponit: nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. "

In antiquis, ac etiam Pamelii editionibus Operum Tertulliani, pro his verbis, *non de honoraria ſumma*, legitur, *non de oneraria ſumma*; ſed priori modo legi in vetuſtiſſimo codice obſervat Rigaltius; quaſi diceret: „ In noſtris conventibus congregatur ſumma, quæ non ſit tamen *dehoneſtamento* religioni, nec ideò venalis, aut redempta dici debet religio noſtra. " Hæc Rigaltius.

Primi ergo Chriſtiani prompto animo offerebant, quæ Eccleſiæ Miniſtris pauperibuſque ſuſtentandis ſufficiebant; ſed pecuniæ quamcumque exactionem in Sacramentorum, aut aliorum ſacrorum adminiſtratione exhorrebant.

III. Et licèt in nonnullis diſciplinæ articulis Eccleſia coacta fuerit, aliquando à primitiva Patrum puriore diſciplina nonnihil recedere, in hoc tamen articulo, eam ſemper retinuit diſciplinam, ut omnem in ipſa Sacramentorum exhibitione temporalium exactionem omnemque turpis quæſtus ſpeciem abeſſe voluerit.

IV. Sæculo XII. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio II. *Can.* 2. pecuniam dari aut exigi pro quocumque Sacramento vetat, additque: „ Et nec pro paſtu, nec ſub obtentu *alicujus conſuetudinis* ante vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe (qui Sacramenta ſuſcipit) dare præſumat: quoniam Simoniacum eſt. "

Et curſus eodem ſæculo Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. in *Cap.* 9. *de Simonia*, *horribile nimis* reputat, quòd in quibuſdam Eccleſiis pro Sacramentis aliquid requiratur. „ Putant autem, inquit, plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa conſuetudine invaluiſſe arbitrantur, non attendentes, quòd tantò graviora ſunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam. "

Sub idem tempus Concilium Turonenſe prohibens pro Chriſmatis aut olei receptione aliquam pretii exactionem attentari, ſubjicit: „ Nec ſub *obtentu cujuſdam conſuetudinis* reatum ſuum quis tueatur: quia temporis diuturnitas non diminuit peccata, ſed auget. " *Cap.* 8. *de Simonia*.

V. His Conciliorum Decretis inſiſtentes poſteriores Belgii ac vicinarum Provinciarum Epiſcopi, omnem tum in ſuis Ritualibus libris, tum Synodorum Decretis, temporalium exactionem in Sacramentorum adminiſtratione proſcripſerunt; eaque *gratis*, & ſine ulla quæſtus ſpecie dari juſſerunt.

„ Cùm Sacramenta Eccleſiæ (ait Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 5.) non ſolùm ſine Simoniæ labe, verùm etiam ſine *avaritiæ ſuſpicione* adminiſtranda ſint, caveant omnes, in eorum adminiſtratione quidquam exigant directè vel *indirectè*. "

Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 2. *cap.* 3. ait. „ Sacramenta omnia liberè conferantur, nihilque *omninò* directè vel *indirectè* in eorum adminiſtratione exigatur. "

Hæc hiſque ſimilia paſſim Synodi & libri Rituales inculcant.

VI. Et quia nonnulli paupertatis aut neceſſitatis prætextu haſce exactiones colorare prætendunt, plures Synodi expreſsè, & hunc prætextum, tamquam inſufficientem rejiciunt.

„ Illud præterea diligenter caveant Parochi, omneſque alii, ad quos cujuſvis Sacramenti adminiſtratio ſpectat, ne pro illis adminiſtrandis ab ullo, vel *omnium rerum inope* Sacerdote, verbis aut etiam ſignis quidquam prorſus vel *minimum quovis* modo petatur, exigaturvè; ait Synodus Aquenſis anno 1585. *tit. de Sacramentis*.

Pro

„ Pro Sacramentorum miniſterio, nullus Sacerdos, „ quamvis egens, verbis vel *nutibus* quidquam prorſus, vel *minimum* petat, exigatvè; “ inquit Synodus Avenionenſis anno 1594. *tit.* 11.

VII. Verùm dum adeò ſeverè Sacramentorum Miniſtris omnis cujuſcumque rei temporalis exactio in adminiſtratione Sacramentorum vetatur, intentio tamen Eccleſiæ in hac prohibitione non eſt, laicos fideles à veteri & in Eccleſia probato oblationum & eleemoſynarum uſu etiam in ipſa Sacramentorum adminiſtratione retrahere; aut ipſis Miniſtris inhibere à Fidelibus liberali animo oblata accipere.

Quinimò Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *Cap.* 42. *tit. de Simonia*, ſicuti vetat aliquid à Miniſtris in Sacramentorum miniſterio exigi, ita pariter vult laudabiles conſuetudines aliquid offerendi à laicis obſervari.

Et Rituale Romanum Pauli Quinti, poſtquam omnem exactionem in Sacramentorum adminiſtratione proſcripſit, immediatè ſubjungit: „ Si quid verò nomine eleemoſynæ, aut devotionis ſtudio, *peracto* „ jam Sacramento, à fidelibus *ſponte* offeratur, id licitè pro *conſuetudine* locorum Miniſter accipere poterit.

Nonnulla verò in hac oblatorum receptione à Parochis aliiſque Sacramentorum Miniſtris obſervanda ſunt.

VIII. Primò, ne in ſimilium oblatorum receptione tacita ſaltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ ſuſpicionem ingerens, intercedat.

Tacitæ hujus exactionis frequenter ſunt rei, qui verbo aut facto eos arguunt avaritiæ aut inhumanitatis, qui poſt adminiſtrationem Sacramentorum nihil, aut parùm offerunt. Quis enim ambigat, quin ſic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, dum negando, avaritiæ aut inhumanitatis notam ſibi impingendam norunt?

IX. Secundò, ſolicitè cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine & hilaritate adminiſtrentur illis, à quibus plura offerenda ſcitur; facilè enim major illa promptitudo & hilaritas, avaritiæ turpiſque quæſtus ſuſpicionem inſinuabunt.

X. Tertiò, cavendum eſt, ne gratuitæ oblationes ex devotione Fidelium procedentes, facilè in præceptum & neceſſitatem vertantur; adeòut ſi quis offerre prætermittat, avarus imò injuſtus audiat.

Hinc enim continget, ut Fideles vel paupertate, præſertim occulta, vel expenſarum gravitate territi, Sacramenta aut non ſuſcipiant, aut ſaltem diutius, quàm oportet, differant. Quod hodie, proh dolor! non rarò circa ſuſceptionem Viatici & Extremæ-Unctionis evenire, nimis quam manifeſtum eſt.

XI. Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Eliberitana decrevit: *Hi qui baptizantur, ut fieri ſolebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod* GRATIS *accepit*, PRETIO *diſtrahere videatur.* Statuti illius rationem expoſuit in Concilio Baſileenſi Julianus Cardinalis: „ Apoſtolus præ „ cipit ab omni *ſpecie* mali abſtinendum. Nonne *gra-* „ *tis* offerre, & eleemoſynam dare eſt pium & chari- „ tatis opus? ſed quoniam tempore Baptiſmi nummos „ projicere in concham prætendebat *ſpeciem* mali, „ emendari & aboleri juſſit Eccleſia.

XII. Quin ſanctus Carolus noluit, ut Presbyteri quamcumque rem pro adminiſtratione Sacramentorum acciperent; etiam ſub *obtentu eleemoſynæ*; ut omnem *occaſionem & notam avaritiæ* adimeret; utque exactè per omnia obſervarent hæc verba: *Gratis accepiſtis, gratis date.*

XIII. Scio quidem hanc diſciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Eccleſiis hodie in præcepto eſſe; ut nimirum Miniſtri non poſſint, jam adminiſtrato Sacramento, *gratis* oblata recipere; ipſa tamen ſacra Miniſterii functio omnes Miniſtros adſtringit, ut in oblatorum receptione eam ſervent moderationem, & agendi modum, ne avaritiæ, turpiſvè quæſtus notam incurrendo, Miniſterium ipſorum vituperetur; & Sacramentis debita reverentia vileſcat. Caveantque ſedulò ne liberales fidelium oblationes tandem in ſuſpectas exactiones degenerent; quò fiat, ut vel fideles à Sacramentorum receptione retrahantur, aut diutiùs quàm convenit, differant.

XIV. Multopere ſanè dolendum, quòd in multis Parochiis Belgicis Paſtores, ac præcipuè Vice-Paſtores adigantur ex oblationibus in Sacramentorum adminiſtratione fieri conſuetis, victitare; neque aliunde ad honeſtè vivendum ipſis ſuppetat; hincque contingat, quòd ipſa neceſſitate compellente, ſi non directè, & expreſsè temporalia in Sacramentorum adminiſtratione exigantur, *indirectè* tamen & *tacitè* ſatis inſinuetur dandi neceſſitas: adeò ut ipſis Laicis quaſi perſuaſum ſit, oblationes illas non eſſe voluntarias, ſed ſe ad offerendum conſtrictos credant.

XV. Sanè deſpiciendum eſt Epiſcopis aliiſque Superioribus & Magiſtratibus, „ ut Parochis Evangelii Prædicatoribus (verba ſunt Synodi Colonienſis anno 1536. *parte 8. capit.* 2.) certa ac competens ſubminiſtratio victus & veſtitus fiat, idque ad eum modum, ne in adminiſtrandis Sacramentis quidpiam exigendo, oneri ſint Parochianis, aut cibum vicatim, diſcurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut ſordidius. “

XVI. Hoc quoque indubitatum eſt, quòd Epiſcopi & alii decimas poſſidentes Prælati, eorumque Capitula & Monaſteria „ (uti loquitur Chriſtianus Lupus Diſſert. 2. proœmiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones *cap.* 7.) rigidum coram Deo onus portent dandæ Parochis ſuſtentationis integræ, & *miſeras* plebes liberandi ab exactionibus variis ſuſpectis & offenſivis, ad quas iſti à neceſſitate coguntur. “

XVII. Interim dum aliunde Parochis & Sacerdotibus Sacramentorum, aliorumque ſpiritualium officiorum miniſtris ſufficienter nequit ſuccurri, coguntùrque neceſſitate quodammodo ex oblatis vivere, non inconveniens viſum eſt, ut Epiſcopi aliique Superiores & Magiſtratus determinent ſive taxent, quid à fidelibus Parocho aliiſque Miniſtris in adminiſtratione Sacramentorum aliiſque functionibus ſit dandum.

Hoc quippe pacto contingit, ut Paſtoribus aliiſque Sacerdotibus adimatur occaſio, conventiones pactioneſque Simoniam aut ſaltem turpem quæſtum redolentes cum Parochianis ineundi.

Ulteriùs per hanc Superiorum taxationem fit, ut Parochiani contra Parochum & Sacerdotes conqueri nequeant, quaſi Parochianos injuſtis & exceſſivis juribus & exactionibus gravent, dum id dumtaxat petunt, quod Superiores judicarunt à ſubditis in Parochorum & Miniſtrorum ſuſtentationem ſolvendum.

XVIII. Hæc jura, quæ Paſtoralia dici ſolent, potiſſimùm in adminiſtratione Sacramenti Matrimonii & ſepulturis locum habent: eò quòd in his ſine minoribus incommodis, & ſcandalo peti poſſe videantur.

Atque imprimis hic periculum non eſt, quòd ob jura ſolvi conſueta & taxata Matrimonium differetur, aut omittetur; neque in ejus dilatione multum incommodi eſſe conſuevit; nec ſepultura licèt omittitur; aut ſi forſan non ea, quæ aliàs, pompa fiat, nihil aut parùm inde incommodi timendum; quemadmodum (uti antè monuimus) timendum eſt, dum Viaticum aut Extrema-Unctio, propter oblationes & expenſas faciendas, differtur, aut etiam omittitur: unde nomquam legitur, quòd aliqua jura in horum adminiſtratione ſolvenda, taxata, aut præſcripta fuerint.

XIX. Jura hæc in Funeralibus aut contractu Matrimonii ſolvi ſolita, & à Superioribus ad certam quantitatem taxata, videntur in locum decimarum perſonalium (quæ de jure communi debentur, & hodie paſſim in deſuetudinem abierunt) ſucceſſiſſe; ut ſicuti laici eo titulo debebant de omni ſuo lucro decimas dare Sacerdotibus, ita vice illarum ſolvant jura illa vel viventes, dum Matrimonium ineunt, vel poſt mortem, dum ſepeliuntur.

Hanc ſurrogationem in locum decimarum perſonalium non obſcurè expreſſit Synodus Attebatenſis ſub Franciſco Richardoto, *tit. de Sacramentis cap.* 3. Cùm enim *cap.* 2. mandaſſet, ut Paſtores in adminiſtratione Sacramentorum, „ omnes avaritiæ ſordes, & quæſtus inhoneſti & reprobati ſuſpiciones evitent; ne mercedem (quaſi in rebus ſanctis & ſpiritualibus commutatio ulla juſta eſſe queat) vel captent, vel exigant ſordidè; “ deinde capite ſequenti ſubjungit: „ Sed tamen ubi ſolidi fructus nulli ſunt, aut exigui Beneficiorum Curatorum; & minores quàm ſuffi- “

ciant

Digitized by Google

„ ciant alimoniæ Paſtorum: ſi populus ſe durum & „ avarum præbeat, nec liberaliter pro ſuo quiſque „ modulo aliquid conferat Paſtoribus Sacramenta mi„niſtrantibus; agi debebit cum Majeſtate Regia, ut „ iiſdem Paſtoribus greges neceſſaria commodè provi„deant, ſive per decimas perſonalia, quas certum eſt „ ceſſiſſe conſuetudini laudatæ, qua populus pro ad„miniſtratione Sacramentorum liberaliter honorarium „ aliquod impendere ſolebat; ſive alia quavis ratio„ne: alioqui valdè eſſet inhumanum laborem paſto„ralis officii requirere ſine juſta mercede, & ſublata „ omni ratione parandi victus & veſtitus.

Tametſi veriſimile ſit, jura illa, de quibus in textu, ſucceſſiſſe in locum decimarum *perſonalium*, quemadmodum ibidem probatum eſt, illud tamen incommodi habent hæc jura præ decimis *perſonalibus*, quòd horum jurium exactio, & perſolutio faciliùs nata ſit ingerere ſpeciem ſimoniæ aut turpis quæſtus, quàm perſolutio & exactio decimarum *perſonalium*, eò quòd prædicta jura ſolvantur & exigantur cum reſpectu ad *ſingulas* ſepulturarum aut matrimoniorum celebrationes, eaque ratione ſuſpicionem facilè ingerant, ea perſolvi vel exigi quaſi pretium exhibiti miniſterii divini.

Decimæ verò perſonales, non ſecus atque hodiernæ decimæ prædiales & mixtæ ſolvebantur & exigebantur ſine reſpectu ad *ſingulas* functiones Eccleſiaſticas: neque plus minuſvè ſolvebatur aut exigebatur, ſive ſacra illa ſæpiùs, vel rariùs adminiſtrata eſſent. Proinde nulla ex earum ſolutione, vel petitione ſuſpicio oriri nata erat, functiones has intuitu retributionis temporalis impendi: quam non rarò horum jurium exactio, & receptio ingerere ſolet.

Hinc ulteriùs ſequitur, quòd imputatio decimarum perſonalium in competentiam Paſtoralem non eſſet obnoxia iiſdem incommodis, quibus eſſe ſolet imputatio dictorum jurium in dictam competentiam: hæc enim jurium illorum imputatio quodammodo Paſtores cogit ad *rigidam* horum jurium exactionem, quæ vix ſine ſuſpicione ſimoniæ, vel ut minus turpis quæſtus, fieri ſolet.

XX. Præterea in hoc Decreto notandum, quòd dicatur, agi debere cum Majeſtate Regia, ut laici ad ſimilia jura ſolvenda cogantur. Sciebant quippe hujus Synodi Patres, ægrè permitti in Belgio viciniſque Provinciis, ut temporalia hujuſmodi onera laicis citra conſenſum & auctoritatem Regis imponantur; neque facilè ad eorum ſolutionem ſe conſtringi patiantur, niſi conſenſum Regis acceſſiſſe conſtiterit.

Hinc teſte Antonio Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico, *cap.* 33. cùm de publicatione Concilii Tridentini hic tractaretur; cumque in finem ad Concilia Regia reformationis Decreta expendenda miſſa eſſent, *ad cap.* 4. *Seſſ.* 21. *de Reformat.* ubi datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit *compellendi* populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiunt ad vitam Sacerdotum ſuſtentandam, *communis* no- “ ta fuit, compulſionem illam populi, & exactionem “ fieri non poſſe ſine *auctoritate Regia*, neque hanc “ juriſdictionem Eccleſiaſticis Judicibus unquam com- “ petiiſſe.

XXI. De Sacerdotis honorario ex funerarii Sacrificii opera agendum apud prophanum Judicem, & non apud Eccleſiaſticum, judicatum fuiſſe anno 1532. refert Renatus Choppinus, *lib.* 2. *de Sacra Politia*, *tit.* 2. *num.* 2. & pluribus confirmat Carolus Fevretius, *tract. de Abuſu*, *lib.* 4. *cap.* 8. aſſeritque Senatum Regium ſolere improbare & caſſare ſuſpectas ac minus honeſtas exactiones, quæ in ſacrorum adminiſtratione fiunt tametſi longa conſuetudine firmatas; & à ſententia Judicis Eccleſiaſtici ſimiles exactiones adjudicante, *tamquam ab abuſu* ad Senatum Regium laicos appellare poſſe.

Decanus & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Engoliſmenſis tamquam Paſtores Primitivi cujuſdam Eccleſiæ Parochialis condemnaverant Parochianos, ad ſolvendum quid modicum pro vino quoties communicarent, interjecta per Parochianos appellatione *tamquam ab abuſu*, dictum fuit per Parlamentum Pariſienſe anno 1551. malè & abuſivè judicatum.

XXII. Cæterùm, quacumque authoritate jura illa ſint taxata; nemo non ſcit, quàm difficulter illa ſine omni fidelium ſcandalo, & offenſione exigantur: & quàm facilè horum exactio nata ſit populo ingerere ſuſpicionem Sacramenta aliaque ſacra officia à Sacerdotibus intuitu retributionis adminiſtrari; ipſorumque Sacerdotum quæſtui Sacra ſubſervire; dum vident, illa non niſi conſtituta mercede adminiſtrari; idque eo majore, quo ſolemniùs adminiſtrantur.

Hinc non difficulter intelligitur, Superioribus tum Eccleſiaſticis, tum ſæcularibus allaborandum eſſe, ut quantum rerum conditio patitur, Paſtoribus aliiſque Eccleſiæ Miniſtris ita de temporalibus provideatur, ut ab ejuſmodi ſcabioſis, & ſuſpectis jurium exactionibus abſtinere queant: quod nec difficile eſſet, ſi proventus Eccleſiaſtici iis, qui in Vinea Domini laborant, juxta mentem Eccleſiæ & Fundatorum aſſignarentur: de quo latiùs infrà ubi de Decimis & bonis Eccleſiæ tractabitur.

XXIII. Denique ex dictis concludant Paſtores aliique Eccleſiæ Miniſtri, quòd dum ob temporum duritiem aliunde, quàm ex his juribus neceſſaria vivendi media non ſuppetunt, in horum jurium & oblationum receptione aut petitione, eam ſaltem ſervare ſtudeant moderationem & circumſpectionem, ne avaritiæ turpiſvè quæſtus notam incurrant, qua ipſorum apud laicos miniſterium vituperetur, & Sacramentorum aliorumque Sacrorum uſus viloſcat.

TITULUS SECUNDUS.

De Baptiſmo.

CAPUT I.

De Materia & forma Baptiſmi; & quomodo hæc adhibenda.

1. *Primum & maximè neceſſarium Sacramentum eſt Baptiſmus.*
2. *Dicitur aliorum Sacramentorum* janua.
3. *Innocentius III. dubitavit num Ordo à non Baptizato ſuſceptus eſſet invalidus: aliqua Sacramenta ab illo validè recipi poſſe credidit.*
4. *Credidit* tutiùs *Ordines à tali ſuſceptos reiterandos.*
5. *In quo fundata fuerit reſolutio Innocentii.*
6. *Non temerè de ſuſcepto Baptiſmo dubitandum.*
7. *Deſcribitur Baptiſmus* Flaminis.
8. *Per Baptiſmum Flaminis quis ſalvari poteſt.*
9. *Patrum ſententiis acquieſcendum.*
10. *Quid ſit Baptiſmus* Sanguinis?
11. *Solus Baptiſmus* Fluminis *habet rationem veri Sacramenti.*
12. *Forma Baptiſmi Latinorum.*
13. *Forma Græcorum nonnihil in verbis diverſa; eamque ut ſufficientem probat Eccleſia Latina.*
14. *Expoſitio* Cap. 1. ;; de Baptiſmo.
15. *Materia Baptiſmi aqua naturalis.*
16. *Quæ cenſenda aqua* naturalis?
17. *Extra caſum neceſſitatis cum dubio liquore Baptizari non poteſt.*
18. *Ritus adhibendi aquam in Baptiſmo non ubique eſt idem.*
19. *Eccleſia Græca olim uſa fuit* Immerſione; *& eam hodierna eorum Ritualia præſcribunt.*
20. *Idem ritus etiam apud Latinos aliquando uſitatus fuit.*
21. *Ritus Baptizandi per* immerſionem *multis ſæculis in Eccleſia Latina perſeveravit.*

22. *Bapti-*

22. *Baptizare per* immerſionem *non ſpectat ad valorem Baptiſmi, ſed ad diſciplinam.*
23. *An per* infuſionem, *an per* immerſionem *Baptiſmus ſit conferendus, pendet à conſuetudine & praſcripto Eccleſiarum.*
24. *Debet aqua ſic adhiberi ut ſit* ablutio, *non* aſperſio.
25. *Aqua ſic infundenda, ut ipſe Baptizandus cenſeatur verè* ablutus.
26. *Qua cenſenda pars notabilis, ratione cujus Baptizandus dicatur* ablutus.
27. *Quomodo Graci aquam infundant?*
28. *Trina immerſio multis Canonibus olim precepta fuit.*
29. *Licèt* trina *immerſio videatur ab Apoſtolis deſcendere, non ſpectat tamen ad eſſentiam Baptiſmi.*
30. *Aliquando preceptum ut* unica *fieret immerſio, & quare?*
31. *Regula qua in hac diſciplina diverſitate tenenda eſt.*

I. PRimum inter Sacramenta numeratur *Baptiſmus*, de quo in Symbolo fidei Conſtantinopolitano dicitur: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum*. Et Synodus Tridentina: *Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem; anathema ſit*, Seſſion. 6. *de Baptiſmo Canon.* 4.

II. Quin & jam pridem à Theologis dicitur, Baptiſmum eſſe januam aliorum Sacramentorum; id eſt, alia Sacramenta ad ſui valorem requirere prævié in ſuſcipiente Baptiſmum: quod ſequutus Bonifacius VIII. in *Cap. 2. de Cognat. ſpirituali in* VI. vocat Baptiſmum Sacramentorum *fundamentum & januam reliquorum*.

III. Tempore Innocentii III. id eſt, ſæculo XIII. dubium fuiſſe, an non baptizatus, qui tamen crederet ſe baptizatum poſſit validè ordinari. Num verò nec nè poſſit *validè* ordinari, manifeſtum eſt ex reſponſo ipſius Innocentii in *Cap.* 3. ;; *de Presbytero non baptizato*; ubi ipſe Pontifex multa adducit, quæ validitatem Ordinis ita ſuſcepti evincere videbantur, atque inter alia tamquam certum ſupponere apparet, quòd „ illud non ſit generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus Sacramentis, quòd Baptiſmus ſit *fundamentum* illorum, quoniam & Sacramentum Conjugii & Euchariſtiæ à non baptizatis recipi poteſt.

IV. Poſt hæc ſubjungit: Quia verò in Concilio „ apud *Compendium* legitur conſtitutum, ſi quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit ſe non baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur: nos circa latorem præſentium in hoc dubitabili caſu quod tutius eſt, ſequentes, mandamus, quatenus ipſum per ſingulos Ordines, uſque ad Sacerdotium promovere procures, & permittas eum in Sacerdotio miniſtrare, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum: nec malè de Sacramento ſentitur, cùm illud non Religionis contemptus, ſed articulus neceſſitatis excludit.

Ex his haud obſcurum eſt, Innocentium de validitate ſuſcepti Ordinis à non baptizato dubitaſſe; neque credidiſſe, Baptiſmum eſſe fundamentum omnium Sacramentorum.

V. Adhæc ſat patet, Innocentium dubium ſuum de invaliditate Ordinis, ſuamque reſolutionem de iterando Ordine fundaſſe in quodam Decreto Concilii *apud Compendium*; quod refertur ſub nomine illius Concilii apud Gratian. *cauſ.* 1. *quaſt.* 1. *Can.* 60.

Verùm adverterunt Eruditi, hoc Decretum in nullo Concilio *apud Compendium* reperiri. Extat autem *lib.* 6. *Capitularium Regum Francorum*, *cap.* 94. neque antiquior ejus fons reperitur.

In textu notatum fuit, Innocentium III. reſolviſſe, Presbyterum, de quo dubitabatur, num eſſet baptizatus, debere reordinari: idque auctoritate cujuſdam Canonis ſub nomine Concilii *apud Compendium* per Gratianum relati; quippe nullibi niſi apud Gratianum ſub nomine hujus Concilii reperitur; ut vel ex hoc reſponſo pateſcat, hunc Pontificem in ſuis reſponſis, & decretalibus uſum fuiſſe auctoritate Gratiani ſine diſcuſſione, num à Gratiano relata eſſent genuina, vel authentica. Hinc ulteriùs contigit (uti in hoc opere ſæpiùs notatum) plura ſenſim, poſt evulgatas & receptas has decretales Innocentii III. & aliorum Pontificum, qui ſimiliter ſine examine, Decreto Gratiani uſi ſunt, à Canoniſtis & Theologis pro indubitatis fuiſſe recepta, quæ vel Patribus fuerant ignota, aut ſaltem nondum determinata.

VI. Ut verò ſcrupuloſis anxietatis & dubitationis occaſionem adimat Innocentius, addit: „ Et certè de illo qui natus de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter converſatus, jam violenter præſumitur, quòd fuerit baptizatus, ut hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec evidentiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur. “

VII. Dicit prætereà Innocentius in citato Cap. 3. „ Quòd quis non ſolùm per Sacramentum fidei, ſed per *fidem* etiam Sacramenti efficitur proculdubio membrum Chriſti. “

Illud autem quod dicit *Fidem Sacramenti* per quam quis efficitur membrum Chriſti, vocari ſolet *Baptiſmus Flaminis*, de quo verbis Auguſtini dicitur apud Gratianum in *Can.* 34. *Diſt.* 4. *de Conſecrat.* „ Invenio non tantùm paſſionem pro nomine Chriſti id, quod ex Baptiſmo deerat, poſſe ſupplere, ſed etiam *fidem*, converſionemque cordis, ſi fortè ad celebrandum Myſterium Baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Neque enim latro ille pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum: nec quia credidit paſſus eſt, ſed dum patitur credidit. Quantum itaque valeat etiam ſine viſibili Sacramento Baptiſmi, quod ait Apoſtolus: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*; in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cùm Myſterium Baptiſmi non contemptus Religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit. “

VIII. De eodem Flaminis Baptiſmo agit Pontifex in *Cap.* 2. ;; *de Presbytero non baptizato*, reſpondens Cremonenſi Epiſcopo: „ Presbyterum, quem ſine unda Baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in S. Matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveraverit, ab originali peccato ſolutum, & cœleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum aſſerimus iocunctanter. “

Antonius Auguſtinus in notis ad primam collectionem Decretalium, ad hæc verba: *Eſſe adeptum*, ait: „ *Potuiſſe adipiſci*, malim. Quid enim ſi alicujus occulti peccati reus mortuus eſt? Quid ſi non ſatisfecit pro aliis etiam confeſſis? “

IX. Poſt hæc Epiſcopum remittit ad libros SS. Auguſtini & Ambroſii, addens hanc notandam ſententiam: „ Sopitis igitur quæſtionibus Doctorum, *Patrum ſententias teneas*, & in Eccleſia tua juges preces, hoſtiaſque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato. “

X. Præter Baptiſmum *Flaminis*, meminit quoque Auguſtinus in citato *Canone* 34. & in *Canone* 37. Baptiſmi, qui vulgò vocatur Baptiſmus *Sanguinis*; qui conſiſtit in morte pro Chriſto tolerata; ſive *Martyrio*; in quo proprio ſanguine pro Chriſto fuſo fidelis abluitur, antequam præ anguſtiis temporis aliovè impedimento vivificis Baptiſmi undis regeneretur; de quo in dicto *Canone* 37. ſub nomine Auguſtini: „ Catechumenum quamvis in bonis operibus defunctum vitam æternam habere non credimus, *excepto Martyrio*, ubi totum Baptiſmi Sacramentum completur. “ Et apertius ipſe Auguſtinus, *lib.* 3. *de Civitate Dei c.* 7. „ Quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro pro *Chriſti Confeſſione moriuntur*; tantùm eis valet ad dimittenda peccata, quàm ſi abluerentur ſacro Fonte Baptiſmatis. “

XI. Verùm licèt ex his ſufficienter conſtet, Baptiſmum *Flaminis* (qui in perfecta peccatorum deteſtatione ex Dei amore, & deſiderio recipiendi Sacramentum Baptiſmi conſiſtit) & Baptiſmum *Sanguinis* ſupplere vices Sacramenti Baptiſmi, nihilominus certum eſt, neutrum eſſe Sacramentum; neque verum *Baptiſmum*, de quo loquitur Chriſtus, dum ait: *Niſi quis venatus fueris ex aqua & Spiritu S. non poteſt introire in regnum Dei*, Joan. 3. verſ. 5. Et rurſus. *Euntes docete omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, Matth. 28. verſ. 19.

Hic

Hic Baptiſmus aquæ, ſive *Fluminis* eſt propriè dictus Baptiſmus; atque ſolus rationem veri Sacramenti novæ legis habet; appellaturque communiter, Sacramentum *Regenerationis*; eò quòd per illum homo ſpiritualiter *regeneretur*, ſive *renaſcatur*; conſtituaturque *Filius Dei*; & de hoc ſolo Baptiſmo hoc titulo tractabitur.

XII. Formam hujus Sacramenti clarè expreſſit Chriſtus, dum *Matthæi* 28. in jam relatis verbis Apoſtolos juſſit baptizare in *nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

Unde Eccleſia Latina jamptidem hac forma uſa fuit: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: quæ extat in Sacramentario S. Gregorii; & in veteri ordine Romano paulò poſt tempora S. Gregorii compoſito.

XIII. Eccleſia Græca, uti legitur in eorum Rituali apud Jacobum Goar, *pag.* 355. utitur hac forma: *Baptizatur ſervus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.*

Hanc formam tamquam ſufficientem probavit Eugenius IV. in Decreto Unionis Armenorum, quod extat in appendice Concilii Florentini, *tom.* 13. *Concil. col.* 539I. „ Quoniam, sit, cùm principalis cauſa, ex qua Baptiſmus virtutem habet, ſit S. Trinitas, inſtrumentalis autem ſit Miniſter qui tradit exterius Sacramentum, ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, S. Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum.

Itaque invocationem Sanctæ Trinitatis atque ipſarum Perſonarum diſtinctam expreſſionem in ipſa Baptiſmi collatione juxta Chriſti verba & mandatum Eccleſia obſervavit, eamque ad eſſentiam ac validitatem Baptiſmi neceſſariam ſuppoſuit, minus ſolicita quibus præciſè verbis ipſe actus Miniſtri exprimeretur, de quo nec Patribus cùm hæreticis fuiſſe contentionem legimus; modò tamen (uti loquitur Eugenius IV. in citatis verbis) ſufficienter *exprimatur actus qui per ipſum exercetur* Miniſtrum.

XIV. Unde credendum eſt, quòd Pontifex, *Cap.* 1. *de Baptiſmo*, dicens, „ quòd ſi quis puerum ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen: & non dixerit, EGO BAPTIZO TE in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. *non eſt* puer baptizatus; " eam invaliditatem non refundat in omiſſionem illorum formalium verborum: *Ego baptizo te*; cùm illa verba Græci non adhibeant, ſed in hoc potiùs, quòd actus qui per Miniſtrum exercetur, non cenſeretur ſufficienter expreſſus.

In textu notatum fuit, quòd Alexander III. *in cap.* 1. *de baptiſmo* reſponderit, infantem non eſſe validè baptizatum, quia omiſſa erant hæc verba: *Ego baptizo te*. Pro quo notandum, quod circa tempora Alexandri III. dubitari cœperit, num infans tertiò in aquam immerſus ſub hac formula: IN NOMINE PATRIS ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI, omiſſis his verbis: *Ego te baptizo*, cenſeretur validè baptizatus. Legitur enim quòd Pontius Epiſcopus Claromontenſis conſuluerit Mauritium Epiſcopum Pariſienſem, & Stephanum Abbatem, qui poſtmodum fuit Epiſcopus Tornacenſis, de quodam puero, qui cùm natus eſſet, „ nec poſſet Sacerdos ad Baptizandum eum congruè reperiri, Pater ejus immerſit eum aqua dicens. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Additque. Et hæc eſt peſſima conſuetudo in terra noſtra, ut in talis neceſſitatis articulo dicant: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, nec totam exprimant verborum formam, quæ debet exprimi in bapiiſmo, quod *undaizare* vocant. Quærit igitur Epiſcopus, utrum baptiſmus ſic collatus ſit validus, vel utrum puer poſtea debeat baptizari? Super hoc per Epiſcopum Claromontenſem propoſito dubio, reſpondit Mauritius Epiſcopus Pariſienſis: Quia „ in quem modum forma baptiſmi tradi, vel recipi debeat, ſcripturarum divinarum auctoritate & ſanctorum Patrum teſtimonio traditum habemus in hunc modum, ſcilicet: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Et tanta eſt verborum vivacitas, ut nihil immutari, nihil innovari oporteat, niſi verò tota hæc verba ſimul à quocumque, & quacumque lingua proferantur, baptiſmum eſſe non credimus. Quia ergo ſicut litterarum veſtrarum teſtimonio cognovimus, præſentium lator in ſubmerſione filii ſui, *ego te baptizo* ſiluit, & tantùm *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti* protulit, baptiſmus non fuit, & ideò puer ille baptizandus eſt, quia baptiſmum nunquam ſuſcepit. "

Stephanus verò, quantumvis Epiſcopi Pariſienſis auctoritati plurimum deferens, ejus opinioni difficulter ſe refragari audere profiteretur, tamen reſcribere non veretur, ſibi videri baptiſmum in neceſſitate collatum ſub hac formula: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, eſſe validum, neque infantem ſub ea formula baptizatum, eſſe rebaptizandum: „ Quia, inquit, qui Sacramentum Baptiſmi inſtituit, formam tradidit baptizandi: ite, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: qui baptizandi ſibi poteſtatem retinuit in hac forma, miniſterium aliis conceſſit. Nemo dixerit, pergit Stephanus quia quòd dicitur, *Ite docete omnes gentes*, vel Sacramenti obtineat ſubſtantiam, vel exprimat formam. Tenemus quod ſequitur, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, nondum ibi legi, *baptizantes eos*, & dicentes, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Si baptizare intingere, & baptiſmus intinctio eſt, quid aliud ſunt, *baptizantes*, niſi intingentes? Intingendo ergo cum intentione baptizandi, ſi proferat quod veritas jubet, id eſt: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, baptizaſſe videtur, & formam à Chriſto traditam compleviſſe. "

Poſt hæc adductis in hanc ſententiam plurium Patrum, ac ſignanter S. Auguſtini teſtimoniis, quibus relatis, ita concludit: „ Vides, Pater, quia ſolis verbis Evangelicis conſecratur baptiſmus, nuſquam in toto Evangelio lego: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, &c.* ſed tantùm, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. "

Quantumvis autem crederet, tum ſcripturarum, tum Patrum auctoritate ſuam opinionem de validitate baptiſmi in neceſſitatis articulo, omiſſis his verbis *ego te baptizo*, collati, ſufficienter probatam; fatetur nihilominus, clauſulam hanc, *ego te baptizo*, eo etiam tempore fuiſſe inductam, & præſcriptam: „ Clauſulam enim (ait) quæ à baptizantibus debet, & ſolet dici, ſcilicet, *ego te baptizo*, ſumma reverentia deoſculor, ſummo ſtudio amplector; eam mater Eccleſia ſic induxit, ut eſſet de *ſolemnitate miniſterii*, non de *ſubſtantia Sacramenti*: nam ſi aliud dixerimus, abſque medio confitebimur damnatos, quos in neceſſitatis articulo à laicis novimus baptizatos. Hoc enim dicere ſolent, qui litteras ignorantes, parvulos *undaizant* in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, in quibus verbis eamdem virtutem ineſſe, quam in latinis ſyllabis, idem ſignificantibus, & credimus & fatemur. "

Ex his habemus, eo tempore receptam & præſcriptam fuiſſe hodiernam baptiſmi formulam: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* eamque in ſolemni baptiſmo à ſacerdotibus fuiſſe uſitatam, quin & præceptum impendi.

Unde licèt crederet Stephanus: hæc verba, *ego te baptizo*, non pertinere ad *ſubſtantiam baptiſmi*, ſcribere tamen non dubitat, „ arguendos vehementer, & pœnitentia afficiendos ſacerdotes, qui vel per negligentiam, aut imperitiam aliquid omiſerunt de verborum ſolemni dignitate. "

Neque ignorabat vir ille tum eruditione, tum ſanctitate celebris, nefas eſſe ſacerdotibus, à præſcriptis & receptis formulis recedere, aut eas mutare ſub prætextu, quòd hæ formulæ in Evangelio, aut Sanctis Patribus non reperiantur expreſſæ, nec ad ſubſtantiam ſacramenti pertinere dignoſcantur.

Inſuper ex hac Stephani reſponſione & Pontii Claromontenſis Epiſcopi propoſito dubio habetur, *laicos in caſu neceſſitatis* abſque cæremoniis præſcriptis infantem immergentes, ſive baptizantes, ſolitos fuiſſe uti ſimplici invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis, ſine expreſſione horum verborum, *Ego te baptizo*.

Interim quia moderna forma: *Ego te baptizo, in nomine Patris, &c.* ubique in ſolemni baptiſmo adhibebatur, & à ſacerdotibus adhiberi præceptum erat, admodum probabile eſt, Mauritium Epiſcopum Pariſienſem,

ſenſem, morem ſcholaſticorum, credidiſſe eam formulam, quam videbat jam receptam, ſcripturarum & Sanctorum Patrum teſtimoniis eſſe traditam: quantumvis nec ſcriptura, nec Patres ullibi hæc verba: *Ego te baptizo*, pro forma baptiſmi requiſiviſſe legantur.

Eodem veriſimiliter fundamento, Alexander III. in decretali, in textu citato, reſpondit: Quòd ſi puer *tertiò in aquam* immerſus fuerit *ſub hac formula: in nomine Patris, &c. non ſit baptizatus, ſi baptizans non dixerit, Ego te baptizo.*

Poſtquam autem hæc decretalis Alexandri III. relata fuit inter decretales Gregorii IX. communi Canoniſtarum & Theologorum ſcholaſticorum conſenſu, creditum fuit baptiſmum ſine horum verborum, *Ego te baptizo* expreſſione, invalidum eſſe.

Nec dubium quin ad hanc Alexandri III. decretalem; necnon ad receptam in Eccleſia latina formulam baptizandi cum hiſce verbis, *Ego te baptizo*, reſpexerit Eugenius IV. in ſuo decreto pro Armenis, dicens: „Principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutem habet, eſt Sanctiſſima Trinitas, Inſtrumentalis autem eſt miniſter, qui tradit exterius Sacramentum. *Si exprimitur actus*, qui per ipſum exercetur miniſtrum cum Sanctiſſimæ Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum.

Non enim obſcurè innuit, expreſſionem actus miniſterialis in baptiſmo requiri ad ejus effectum, adeò ſolicitè requirens ut actus, qui per miniſtrum exercetur, exprimatur.

Et quamvis his non obſtantibus, aliqui dubitaverint, utrùm hæc verba, *Ego te baptizo*, ad ſubſtantiam pertineant baptiſmi, cum nec iis etiamnum hodie utantur Græci, uti in textu num. 13. notatum eſt, nec in Evangelio, aut Sanctis Patribus hæc verba occurrant, uti notavit Stephanus Tornacenſis; nihilominus indubitatum eſt fas non eſſe ſacerdotibus ea in ſolemni baptiſmo, imò nec laicis in neceſſitate baptizantibus omittere, eoſque ſolicitè inſtruendos & monendos, ut ſervata formula hodie recepta, *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* baptizent, nihilque ex prædicta formula intermittant.

XV. Quemadmodum ex verbis Chriſti, *Matth.* 28. ad Apoſtolos dictis, Eccleſia intellexit, invocationem SS. Trinitatis, & trium divinarum Perſonarum diſtinctam expreſſionem eſſe neceſſariam in Baptiſmo; ita ex verbis Chriſti ad Nicodemum, *Joan.* 3. *Niſi quis renatus fuerit ex* AQUA *& Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei*, intellexit, fideles eſſe regenerandos, ſive baptizandos in vera ac naturali *aqua*.

Unde à quodam Epiſcopo interrogatus Innocentius III. Utrum parvuli ſint pro Chriſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos propter *aquæ penuriam*, & abſentiam Sacerdotis, aliquorùm ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter ſcapulas pro Baptiſmo *ſaliva* conſpectione liniviſſet. Reſpondit Innocentius in *Cap.* 5. *X. de Baptiſmo*: Quòd cùm in Baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum & *elementum* neceſſariò requirantur, juxta quod de Verbo Veritas ait: *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes in nomine Patris & Filii, & Spiritus S.* Eademque dicat de elemento; *Niſi quis renatus fuerit ex* AQUA *& Spiritu S. non intrabit in regnum Cœlorum*; dubitare non debes, illos *verum non habere* Baptiſmum, in quibus non ſolùm utrumque prædictorum, ſed eorum alterum eſt omiſſum.

Et Synodus Tridentina *Seſſion.* 7. *Canon.* 2. *de Baptiſmo*: „Si quis dixerit, aquam *veram & naturalem* non eſſe de *neceſſitate* Baptiſmi, atque ideo verba illa Domini noſtri JESU CHRISTI: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, ad metaphoram aliquam detorſerit, anathema ſit.

XVI. Quæ verò dicenda ſit *vera* & *naturalis* aqua, ex communi & vulgari loquendi uſu judicandum eſt; neque extra caſum neceſſitatis adhibendus eſt liquor, de quo dubium ſit, num ſit *vera* ac *naturalis* aqua, prout hæc communiter & vulgariter intelligitur; tametſi ſubtiliter philoſophando ſpeculativè defendi poſſet, liquorem illum eſſentialiter ab *aqua* naturali non differre.

XVII. Ubicumque verò morale aliquod dubium ſubeſt, num liquor aliquis ſit *vera ac naturalis aqua* (extra caſum neceſſitatis ubi alius haberi nequit) nequaquam adhibendus; imò ſi Paſtor aquam *veram & naturalem* habere poſſet, tametſi cum *evidenti periculo vitæ*, nequaquam poſſet cum liquore *dubio* tali caſu infantem baptizare; ſed deberet tunc juxta Chriſti *mandatum*, *animam ſuam ponendo pro ovibus ſuis*, aquam veram ac naturalem comparare; ne alias ſalutem æternam illius infantis periculo exponat: uti rectè advertit, & multis proſequitur Farvacquius *de Baptiſmo c.* 2. *q.* 2. *caſu* 4. §. 1. & 2.

XVIII. Quo ritu aqua adhiberi debeat, an per *immerſionem*, ita ut ipſe baptizandus *aqua* immergatur; an per infuſionem ſive aſperſionem; ut nimirum aqua infundatur ipſi baptizando, non una olim fuit, nec hodie eſt omnium Eccleſiarum diſciplina.

XIX. In Eccleſia Orientali jam pridem *immerſionem* uſitatam fuiſſe, conſtat ex Cyrillo Hieroſolymitano *catecheſi myſtagogica* 2. ubi alloquens recentes baptizatos, ait: „Et confeſſi eſtis ſalutarem confeſſionem, & *merſi* ter in aqua, rurſus *emerſiſtis*: atque ita per hæc ſymbola triduanam Chriſti ſignificaſtis *ſepulturam*." Meminit quoque Sanctus Chryſoſtomus *Homil.* 6. *in Epiſtolam ad Coloſſenſes*, IMMERSIONES in Baptiſmo adhibitæ: quin & hodie eum baptizandi ritum Euchologia ſive Ritualia Græcorum præſcribunt; atque poſt expreſſam formam Baptiſmi monitum hoc ſubnectitur: *Unaquaque prolatione* DEMERGENS *&* EDUCENS *eum ex aqua*.

Ad hæc verba reflectens Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum, *pag.* 365. *num.* 24. ait: *Antiquus* IMMERSIONIS *mos hic annotatur*.

XX. Quin & in Eccleſia Latina hunc *immerſionis* ritum multis ſeculis uſitatum fuiſſe diffiteri non poſſumus. Et quidem ſeculo II. ordinarium ſolitumque fuiſſe teſtatur Tertullianus *libro de Corona militis cap.* 3. ubi relatis nonnullis, quæ Baptiſmum præcedunt, ait; *Dehinc ter* MERGITAMUR. Imò adeò conſtans erat hic baptizandi ritus, ut quidam dubitaſſe videantur de valore Baptiſmi per *infuſionem* collati; uti colligere eſt ex quæſtione à Magno propoſita S. Cypriano: „Quæſiſti (ait S. Cyprianus *Epiſt.* 75. ad Magnum) etiam Fili chariſſime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate & langnore gratiam Dei conſequuntur, an habendi ſint *legitimi* Chriſtiani, eò quòd aqua ſalutari non *loti* ſint, ſed *perfuſi*."

XXI. Et quidem ritus ille multis ſeculis etiam in Eccleſia Latina perſeveravit, ut videre eſt apud Authores, qui de Divinis officiis ſcripſerunt; adeout ut S. Thomas etiam ſuo tempore judicaverit, *tutius eſſe baptizare per modum* IMMERSIONIS: *quia*, ait, *hoc habet* COMMUNIS *uſus* 3. *parte q.* 66. *art.* 7.

Conſtat tamen ex ipſo Sancto Thoma ibidem *art.* 8. quòd eodem tempore ritum *infuſionis* ſeu *aſperſionis* nonnulli adhibere inciperent.

XXII. Imò licèt ritus *immerſionis* eſſet communis, ac in omnibus paſſim Eccleſiis uſitatus, tamen eum non eſſe de eſſentia Baptiſmi ſatis indicabant, qui de ejus uſu ſcribebant.

VValdifridus Strabo ſeculo IX. ſcribit: „Notandum autem, non ſolùm *mergendo*, verum etiam *deſuper fundendo*, multos fuiſſe baptizatos, & adhuc *poſſe ita* baptizari, ſi *neceſſitas* ſit, ſicut in paſſione B. Laurentii quemdam urceo allato legimus baptizatum. Hoc etiam ſolet evenire, cùm provectiorum granditas corporum in minoribus vaſis hominem tingi non patitur." *Libro de Rebus Eccleſ. cap.* 26.

Similiter S. Cyprianum validum exiſtimaſſe Baptiſmum illius, qui tantùm eſſet *perfuſus*, patet ex reſponſione ipſius ad quæſtionem ſibi à Magno propoſitam; dum ait: *Unde apparet* ASPERSIONEM *quoque aquæ inſtar lavacri ſalutaris obtinere*. Quam reſolutionem tamquàm ſuo tempore certiſſimam, amplectatur & probat S. Auguſtinus *lib.* 6. *contra Donatiſtas cap.* 7.

Unde etiam Græci quamvis ex præſcripto ſuorum Ritualium deberent baptizare *immergendo*; tamen teſte Jacobo Goar loco jam citato, *infuſione ſæpius utuntur*.

XXIII. Itaque ritus ille *immerſionis* annumerandus eſt punctis diſciplinæ, quæ pro temporum & locorum

Digitized by Google

eorum varietate mutari & variari poſſunt: quod etiam Rituale Romanum Pauli V. notat, & ſingularum Eccleſiarum conſuetudinem hic eſſe retinendam mandat. „ Baptiſmus licèt fieri poſſit aut per *infuſionem* aquæ, aut per *immerſionem*, aut per *aſperſionem*; primus tamen vel ſecundus modus, qui magis ſunt in uſu, pro Eccleſiarum conſuetudine retineantur.

XXIV. Cæterùm circa *infuſionem* obſervandum, eam debere eſſe talem, ut revera moraliter & vulgariter loquendo, Baptizandus cenſeatur *ablutus*: unde Paſtorale Mechlinienſe loquens de aqua in Baptiſmo adhibenda, ait: „ Eam verò adhibet Baptizans in notabili quantitate, ſic ut *ablutio*, *non aſperſio* meritò cenſeatur.

Nullatenus ergo probandum, quod Paſtor tempore peſtis, veritus infici peſte, infantem recenter natum ex matre peſte infecta *aſpergillo* baptizaret; eo ferè modo, quo Sacerdotes in templis populum aſpergunt aqua luſtrali; quam praxim latè improbat Parvacquius *cap.* 5. *q.* 4. *caſu* 2.

XXV. Ulteriùs *infuſio* aquæ ita adhibenda eſt, ut *ipſe* baptizatus dicatur verè *ablutus*; ideòque imprimis monet Paſtorale Mechlinienſe, ut Baptizans ſit *ſolicitus*, *ut ablutio non tantum fiat in capillis*, *ſed* IN CUTE. Deinde requiritur, ut abluta ſit pars aliqua notabilis, ratione cujus ipſe baptizandus moraliter dici queat *ablutus*.

XXVI. Quæ verò ſit dicenda notabilis pars, vix aliter quàm ex communi Eccleſiæ praxi & piorum fidelium fide determinari poteſt; cenſeturque communi exiſtimatione talis pars ipſum *caput* infantis: neque aliud membrum hodie ſaltem in Eccleſia Latina ablui ſolet; ſed nec alterius ſolius membri ablutionem extra caſum neceſſitatis permittit Rituale Romanum, dicens: „ Nemo in utero matris clauſus baptizari debet. Sed ſi infans *caput* emiſerit, & periculum mortis immineat, baptizetur in *capite*; nec poſtea ſi vivus evaſerit, *erit* iterum baptizandus. At ſi aliud membrum emerſerit, quod vitalem indicet motum, in illo, ſi periculum impendeat, baptizetur, & tunc ſi natus vixerit, erit ſub conditione baptizandus eo modo quo ſuprà dictum eſt: *Si non es baptizatus*, *ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* Si verò ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex utero, debet in loco ſacro ſepeliri.

XXVII. Jacobus Goar ubi teſtatur Græcos hodie interdum per *infuſionem* baptizare, unà monet: „ Quoad enim licuit obſervare puerum ſedentem in vaſe vel pelvi ad cubitum profundo, ter ſuperinfuſa *non modica* quantitatis aqua *calida* purificat: Vel certè ne aquæ copia obruatur, & fortè nimiam epotet, pronum poſitum, & ſiniſtra in ventre ſuſtentatum, Sacerdos capite & toto corpore ſalutaribus aquis abluit & luſtrat.

XXVIII. Trinam merſionem olim uſitatam fuiſſe conſtat ex S. Auguſtino aliiſque Patribus, quos refert Gratianus *Diſt.* 4. *de Conſecratione Can.* 78. & ſequentibus; quin & Canone 50. vulgò *Apoſtolorum*, relatus à Gratiano ibidem *Can.* 79. vult ut „ ſi quis Presbyter aut Epiſcopus *non trinam* merſionem unius myſterii celebret, ſed *ſemel* mergat in Baptiſmate, deponatur.

Quin & ibidem apud Gratianum *Can.* 82. ſub nomine Pelagii Papæ ad Gaudentium refertur: „ Multi ſunt qui in nomine *ſolummodò* Chriſti *una* etiam merſione ſe aſſerunt baptizare: Evangelicum verò præceptum ipſo Deo, & Domino Salvatore noſtro Jeſu Chriſto tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, *trina* etiam *merſione* ſanctum Baptiſma unicuique tribuere, dicente Domino Diſcipulis ſuis: *Ite*, *baptizate omnes gentes in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*.

XXIX. Hæc aliaque à Gratiano relata teſtimonia ſufficienter evincunt, *trinam* merſionem jam à primis ſæculis fuiſſe uſitatam, atque ex Apoſtolica quodammodo traditione deſcendere; at eam ſpectare ad eſſentiam Baptiſmi nequaquam evincunt: imò non niſi ad diſciplinam (circa quam varia poteſt eſſe Eccleſiaſtica conſuetudo) pertinere ſine ulla dubietate reſpondit S. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo S. Gregorius, *lib.* 1. *Epiſt.* 41. refertùrque à Gratiano loco citato *Can.* 80.

„ De *trina* merſione baptiſmatis, nihil reſponderi veriùs poteſt, quàm quod ipſi ſentitis; quia in una fide nihil officit S. Eccleſiæ conſuetudo diverſa: Nos autem quòd tertiò mergimus triduanæ ſepulturæ Sacramenta ſignamus: ut dum tertiò infans ab aquis educitur, reſurrectio tridui temporis exprimatur. Quòd ſi quis fortè etiam pro Summæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque iſtud aliquid obſiſtit baptizandos ſemel in aquis mergere, quia dum in tribus Perſonis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in Baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere: quando & in tribus merſionibus Perſonarum Trinitas, & in una poteſt Divinitatis ſingularitas deſignari. «

XXX. Circa idem tempus Patres Concilii Toletani IV. intelligentes inter Sacerdotes ſummas eſſe de *trina* vel *ſimpla* merſione contentiones; atque Arianos ex *trina* illa merſione arguere *trinitatem eſſentiæ* in Perſonis, auctoritate S. Gregorii freti decreverunt *Can.* 6. „ Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, *ſimplam* teneamus Baptiſmi *merſionem*; ne videantur apud nos, qui *tertiò* mergunt, hæreticorum probare aſſertionem, dum ſequuntur & morem. Et ne fortè ſit dubium hujus *ſimpli* myſterium Sacramenti ... videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem Perſonarum oſtendi: Unitatem dum *ſemel* immergimus; *Trinitatem*, dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamus. «

In antiquo Sacramentario Gallicano, quod ex antiquo Codice manuſcripto Monaſterii Bobienſis edidit vir eruditus Joannes Mabillonius *tomo* 1. *Muſæi Italici* (quem Codicem ſcriptum ante annos mille ex charactere conjicit Mabillonius) extat formula Baptiſmi his verbis expreſſa *pagina* 324. *Baptizo te in nomine Patris*, *& Filii & Spiritus Sancti*, UNAM *habentem* SUBSTANTIAM, *ut habeas vitam æternam*, *partem cum Sanctis*.

Si Sacramentarium illud compoſitum ſit ad uſum Eccleſiæ Gallicanæ ante annos mille; adeoque circa ſæculum VII. quo dictum Toletanum Concilium habitum fuit, mirum non eſt, ſi hæc verba, *unam habentem ſubſtantiam*, ad vitandum Arianorum errorem addenda cenſuerint; ſicuti Patres Toletani eodem motivo *ſimplam* merſionem adhiberi voluerunt.

Interim hic notare poſſumus, Eccleſiam interdum ritus aliquos quantumvis antiquitate venerandos mutare, ubi id ob naſcentes errores magis convenire judicat.

XXXI. Paſtores verò aliique inferiores miniſtri in his obſervare debent regulam, quam in ſimilibus tradit S. Auguſtinus *Epiſt.* 54. ad Januarium: „ Nec diſciplina ulla in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quam fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur, indifferenter eſt tenendum, & propter eorum inter quos vivitur ſocietatem, ſervandum eſt. «

CAPUT II.

De Miniſtro, loco, & tempore adminiſtrandi Baptiſma.

1. *Ordinarius Miniſter Baptiſmi olim fuit Epiſcopus.*
2. *Olim Epiſcopi* per ſe *Baptiſmum conferebant.*
3. *Quomodo Parochi hodie jus Baptizandi ab Epiſcopo accipiunt.*
4. *Parochi hodie ſunt* ordinarii *Miniſtri Baptiſmi.*
5. *Baptizare ſolemniter nemo poteſt ſine conſenſu Parochi.*
6. *Presbyteris & Diaconis adminiſtratio Baptiſmi delegari poteſt; non autem inferioribus.*
7. *In caſu neceſſitatis etiam* laici *Baptizare poſſunt.*
8. *An laicus bigamus, aut qui baptiſmum ſuum integrum non habet, in neceſſitate Baptizare poſſit.*
9. *Mulier in neceſſitate poteſt Baptizare.*
10. *Hæretici validè baptizant.*

11. *An Baptiſmus collatus à non Chriſtiano ſeu non baptizato ſit validus?*
12. *Quilibet homo in caſu neceſſitatis poteſt baptizare.*
13. *Nemo ſeipſum poteſt baptizare.*
14. *Olim ferè in ſola Eccleſia Cathedrali Baptiſmus ſolemniter dabatur.*
15. *Olim Eccleſiæ Baptiſmales diſtinctæ à Parochialibus.*
16. *Unde factum ut Parochiales factæ ſint pleræque Baptiſmales.*
17. *An in domibus privatis Baptiſmum adminiſtrare liceat?*
18. *Antiquitùs tempus Paſchatis & Pentecoſtes adminiſtrando Baptiſmo præſtitutum erat.*
19. *Conſuetudo extra illud tempus conferendi Baptiſmum aliquando improbata.*
20. *Quare illud tempus adminiſtrationi Baptiſmi ſit conveniens.*
21. *Multis ſæculis hæc diſciplina viguit, ſemper tamen exceptus fuit caſus neceſſitatis.*
22. *Quomodo hæc diſciplina ſenſim abrogata fuerit?*
23. *Baptiſmus infantium nullo prætextu differendus.*
24. *Quid pro conſervanda priſtina diſciplina decreverit S. Carolus.*
25. *Plura hodie adhuc ſuperſunt veteris ritus veſtigia.*

I. ORdinarius Baptiſmi miniſter imprimis eſt Epiſcopus; tamquam populi ſibi commiſſi primarius & ordinarius Paſtor. „ Dandi (Baptiſmi) jus „ habet (ait Tertullianus, *lib. de Baptiſmo*, *c.* 16.) „ ſummus Sacerdos, qui eſt *Epiſcopus*, dehinc Preſbyter & Diaconi, non tamen *ſine Epiſcopi* authoritate.

Et S. Hieronymus contra Luciferianos: „ Sine „ Chriſmate, & Epiſcopi *juſſione*, neque Preſbyter, „ neque Diaconus jus habent baptizandi.

Quin & ſæculo VIII. Synodus Veronenſis *Can.* 8. decrevit, „ ut omnes Preſbyteri, qui in Parochia „ ſunt, ſub poteſtate Epiſcopi eſſe debeant, & de eorum ordine nullus Preſbyter præſumat in illa Parochia *baptizare*, vel Miſſas celebrare ſine *juſſione* „ Epiſcopi.

Hinc evidens ex ſententia Patrum, ſolis Epiſcopis jure proprio & ordinario competere collationem Baptiſmi.

II. Et quidem olim Epiſcopi *per ſe* Baptiſmum conferre ſolebant. De S. Ambroſio ſcribit in ejus vita S. Paulinus: „ Erat etiam in rebus Divinis implendis „ fortiſſimus, in tantùm, ut quod implere ſolitus „ erat circa *baptizandos*, quinque poſtea Epiſcopi à „ tempore quo deceſſit, vix implerent.

Dixitque ſuo tempore S. Hieronymus de Epiſcopis generaliter: *Dant Baptiſmum*, *Catechumenos erudiunt*. In *Cap.* 3. *Sophoniæ*.

III. Sed nec hodie Baptiſmum ſolemniter & extra caſum neceſſitatis conferre licitè poſſunt Preſbyteri, niſi poteſtate ab Epiſcopo accepta, & in ipſos ex plenitudine Sacerdotii Epiſcopalis derivata; hac tamen modernam inter & priſtinam diſciplinam intercedente differentia: quòd juxta modernam, Parochi accipiant quidem curam animarum ab Epiſcopo, & per eam jus adminiſtrandi Sacramenta; ſed ea accepta, illa tunc independenter ab Epiſcopo, ac quaſi jure *proprio & ordinario*, id eſt, jure ſui Officii & Beneficii Parochialis adminiſtrent: ubi econtra olim Preſbyteri quatumvis curam animarum exercentes *à juſſione* Epiſcopi, in ipſa Sacramentorum adminiſtratione continuò dependerent.

IV. Quapropter hodie Parochi ſive Preſbyteri Parochiales ſunt in ſuis reſpectivè Parochiis *ordinarii* Miniſtri Baptiſmatis; illudque jure *proprio & ordinario* miniſtrant.

Unde ait Pontificale Romanum Pauli V. „ *Legitimus* „ quidem Baptiſmi Miniſter eſt *Parochus*, vel alius „ Sacerdos à Parocho, vel Ordinario delegatus.

V. Et Paſtorale Mechlinienſe: „ Jure datum eſt „ Sacerdotibus baptizare, ſed id in *aliena* Parochia, „ aut alienos Parochianos exequi non licet, niſi de „ Parochi, aut Ordinarii licentia.

Nulli ergo Preſbytero, Diacono, aut Clerico ſive ſæculari ſive regulari licet baptizare cum conſuetis cæremoniis, & extra caſum neceſſitatis in aliqua Parochia, ſine *licentia Parochi* aut *Epiſcopi*; quam tamen licentiam Epiſcopus in præjudicium Parochi, nec dare ſolet, nec facilè dare debet.

VI. Preſbyteris & Diaconis officium baptizandi in ipſa Ordinatione aſſignatur, atque ad baptizandum quodammodo deſtinantur; Quandoquidem Epiſcopus ordinans ad Sacerdotem dicat: *Sacerdotem oportet offerre*, *benedicere*, *præeſſe*, *prædicare*, & BAPTIZARE. Et in Diaconi Ordinatione: „ *Diaconum oportet miniſtrare ad altare*, BAPTIZARE, & *prædicare*. “ Quare his Baptiſmi ſolemnis adminiſtratio delegari poteſt; ſecus dicendum de inferioribus Clericis, aut laicis.

Quin *cap.* 1. *de Clerico non ordinato miniſtrante*, ſub nomine Hormiſdæ Papæ refertur. „ Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum Officium exercuerit, *non ordinatus*, propter temeritatem abjiciatur “ de Eccleſia & numquam ordinetur.

VII. Sine cæremoniis & in caſu neceſſitatis non tantùm Preſbyteris, Diaconis, & Clericis, ſed & laicis jus eſt baptizandi; illudque jus eis apertè vindicat Tertullianus libro de Baptiſmo *cap.* 17. *Alioquin etiam laicis jus eſt dandi Baptiſmi. Quod enim*, ait, *ex æquo accipitur*, *ex æquo dari poteſt* .... *Proinde & Baptiſmus*, *æquè Dei cenſus*, *ab omnibus exerceri poteſt*.

Et Auguſtinus apud Gratianum *Diſt.* 4. *de Conſecrat. Canon.* 21. „ In neceſſitate cùm Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut quilibet Miniſtrorum non inveniuntur, & urget periculum ejus qui petit, ne ſine iſto Sacramento hanc vitam finiat, etiam *laicos* ſolere dare Sacramentum quod acceperunt, ſolemus audire. “

VIII. Sed hæc non de omnibus laicis intelligi inſinuare videtur verus *Canon* 38. Eliberitanus; qui à miniſtrando Baptiſmo, etiam in neceſſitate, arcere videtur laicum, qui ſuum Baptiſmum *integrum non habet*, aut *bigamus* eſt. Verba Canonis ſunt: Peregre navigantes, aut ſi Eccleſia in proximo non fuerit, “ poſſe Fidelem, qui Lavacrum ſuum *integrum* habet, nec ſit *bigamus*, baptizare in *neceſſitate* infirmitatis poſitum Catechumenum; ita ut ſi ſupervixerit, ad Epiſcopum eum perducat, ut per manus impoſitionem proficere poſſit. “

Ut hic Canon intelligatur, notandum, cum Viro erudito Albaſpinæo Epiſcopo Aurelianenſi in notis ad hunc Canonem, per illa verba: *Qui lavacrum ſacrum integrum habet* id indicari, “ quòd quis poſt lavacrum *non peccarit*, neque *pœnitentiam ullam* ſubierit: quod peccato poſt Baptiſmum commiſſo, omnium, ut ita loquar, gratiarum ac beneficiorum quæ acceperat, jacturam faceret: ideoque Baptiſmum ejus qui deliquiſſet, *non integrum* aut incorruptum videri amplius; quòd ex illo Divinæ gratiæ, qua inſtructus erat, quaſi gradu excidiſſet. “

Sicuti ergo juxta priſtinam Patrum diſciplinam nullus bigamus, aut *pœnitens*, hoc eſt, qui enormi peccato Baptiſmum violaſſet, ad Sacerdotium promoveri poterat, aut Sacerdotale officium exercere; ita nec *laicum bigamum* aut *pœnitentem* ad hujus muneris *Sacerdotalis* exercitium admittendum cenſent Patres Eliberitani; uti obſervat Albaſpinæus, & poſt illum Franciſcus Le Roy Anteceſſor Andegavenſis, in ſuis Inſtitutionibus Juris Canonici *lib.* 2. *tit.* 3. *de Baptiſmo*; unà monentes, “ nec illud ita intelligendum, quaſi ab eo laico Baptiſmus conferri non poſſit, qui ſolus etiam in neceſſitate occurrat *bigamus* & *pœnitens*: ſed ut ex multis laicis ibi præſentibus, ille ſolus baptizare poſſit, qui adhuc *integrum* Lavacrum habeat, & non ſit *bigamus*. “

Hic obiter nota, quantam vitæ innocentiam Patres deſideraverint etiam in laico; ut vel neceſſitate quodammodo cogente aliquod *Sacerdotale* munus obire poſſet.

IX. Mulieres à baptizandi officio excludere videtur Canon Concilii Carthaginenſis IV. apud Gratianum *Diſt.* 4. *de Conſec. Can.* 20. “ Mulier quamvis docta, & ſancta, viros in Conventu docere, vel aliquos *baptizare* non præſumat.

Verùm ex ipſo contextu ſatis intelligitur, quòd ſicuti ibidem agitur de *publica* inſtructione; ita quoque agatur de *ſolemni & publica* adminiſtratione Baptiſmi,

idque

idque extra caſum neceſſitatis. Unde jam pridem ad citatum Canonem hanc clauſulam adjecit Gratianus: *Niſi neceſſitate cogente*; remittens ulterius ad *Can.* Super quibus *cauſ. 30. quæſt.* 3. ubi refertur hoc ſub nomine Urbani Vitali Presbytero Brixienſi datum reſponſum: „ Hoc videtur nobis ex ſententiis reſpondendum: ut, & Baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate *fœmina* puerum in nomine Trinitatis baptizaverit.

Hoc reſponſum poſt Eugenium IV. in Decreto pro Armenis amplectitur Eccleſia Catholica; cenſetque etiam mulierem *validè* baptizare poſſe.

X. Quoad Hæreticos an Baptiſmus ab iis in forma legitima, & ſecundùm intentionem Eccleſiæ collatus eſſet validus, tempore S. Cypriani magnas fuiſſe motas difficultates notum eſt; nimirum Cypriano, & Epiſcopis Africanis hujuſmodi Baptiſmum invalidum ſuſtinentibus, de quo eſt *Can. 70. cauſ. 1. quæſt.* 1. apud Gratianum: Verùm vicit ſententia Stephani, & Cornelii Romanorum Pontificum, aliorumque Baptiſmum validum eſſe aſſerentium; eamque tamquam indubitatam ſuo tempore tradidit S. Auguſtinus, è cujus ſcriptis deſumpti ſunt Canones 28. 29. & 34. *Diſt. 4. de Conſecrat.*

XI. De infideli autem, vel Judæo, qui in Chriſtum numquam credidit, qui nec Baptiſmum accepit, etiam ipſe Auguſtinus dubius hæſit. „ Et hæc quidem alia quæſtio eſt (ait *lib. 2. contra Epiſtol. Parmeniani*, *cap.* 13.) utrum & ab iis, qui *numquam* fuerunt *Chriſtiani*, poſſit Baptiſmus dari: nec aliquid temerè inde affirmandum eſt ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit.

Quin & ſæculo IX. Bulgaros de validitate Baptiſmi à *Judæo*, vel *Pagano* collati dubitaſſe, ex Epiſtola Nicolai Primi ad conſulta Bulgarorum colligitur. In ea enim, ait Pontifex: „ A quodam *Judæo*, neſcitis utrum Chriſtiano, an *Pagano*, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de illis agendum ſit *conſulitis*: “ En hæſitatio Bulgarorum; cui reſpondet Pontifex: „ Hi profectò ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantùm in Chriſti nomine, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus baptizati ſunt (unum quippe idemque eſt, ut S. Ambroſius exponit) conſtat eos non eſſe rebaptizandos, “ apud Gratian. *Diſt. 4. de conſecrat. Can.* 24.

Poſt hoc Pontificis reſponſum ab omnibus credendum eſt, etiam *infideles* ſi de cætero eſſentialia Baptiſmi adhibeant, validè Baptiſmum conferre; illudque tamquam Eccleſiæ doctrinam in inſtructione pro Armenis expreſſit Eugenius IV. *In caſu neceſſitatis*, inquit, *etiam* Paganus *baptizare poteſt*.

XII. Hinc omnia paſſim Ritualia & Paſtoralia monent, Baptiſmi Miniſtrum, quoties infans in vitæ periculo verſatur, eſſe *quemlibet* hominem; quòd ſi plures, qui baptizare poſſint, adſint, ordinem inter illos ſervandum præſcribit Rituale Romanum his verbis: „ Si adſit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus Subdiacono, Clericus laico, & vir fœminæ; niſi, ait, pudoris gratia deceat fœminam potiùs quàm virum baptizare infantem non omninò editum, vel niſi melius fœmina ſciret formam & modum baptizandi. “ Quod ultimum non rarò contingit in concurſu alicujus vulgaris laici cum *obſtetrice*; quæ ſolet & debet eſſe magis de forma baptizandi inſtructa; ut infrà dicemus.

Ordinem in Rituali Romano præſcriptum iiſdem planè verbis exhibet quoque Paſtorale Mechlinienſe.

XIII. Tametſi à miniſtrando Baptiſmo in caſu neceſſitatis nemo repellatur, nequaquam tamen quemquam poſſe ſeipſum baptizare reſpondit Innocentius III. in *Cap.* 4. X *de Baptiſmo*; reſolvitque Judæum, qui in mortis articulo exiſtens, nec alius adeſſet qui ipſum baptizaret, in aquam ſeipſum immerſit, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. denuò ab alio eſſe baptizandum; cùm inter baptizantem & baptizatum debeat eſſe diſcretio.

XIV. Quemadmodum primis ſæculis penè ſoli Epiſcopi Baptiſmum ſolemnem conferebant; atque Baptiſmi ſoli Miniſtri *Ordinarii* reputabantur, ita in ſola Eccleſia Cathedrali ſeu Epiſcopali, vel certè Baptiſterio illi Eccleſiæ juncto, Baptiſmus *ſolemnis* adminiſtrabatur: notatque Chriſtianus Lupus, quòd olim ſola principalis Eccleſia habuerit Baptiſterium, *de Africana Eccleſia appellat. cap.* 28.

Illius veſtigium hodie viſitur Florentiæ in Italia; In ea enim Civitate (uti obſervat Du Cange in Gloſſario, Verbo: *Baptiſterium*) „ è regione maximi templi Eccleſia eſt rotunda S. Joanni Baptiſtæ ſacra: Hanc *Baptiſterium* appellant, tota & hæc marmorea, habens januas, quas æneæ valvæ operis egregii occludunt. In medio illius Eccleſiæ Baptiſterium è marmore lucidiſſimo viſitur, in quo Florentini omnes Baptiſmi lavacrum percipiunt, neque alibi quiſquam, præterquam in hoc Baptiſterio aquis ſalutaribus tingitur. Quæ quidem adnotare libuit, tamquam veteris moris inſtitutum; cùm olim in Civitatibus, in Eccleſiis tantùm Cathedralibus, aut iis adjunctis Baptiſteriis Baptiſmus conferretur, in quibus etiamnum ſuperſunt ejuſmodi Baptiſteria, tametſi nulli ferè uſui. “

XV. Multiplicato poſtmodum Fidelium numero, etiam in una eademque Civitate plura *Baptiſteria* conſtrui cœpere; non tamen niſi in principalioribus Eccleſiis, aut prope eas, quas propterea *Baptiſmales* dixerunt, *Can. 54. & 55. cauſ. 16. quæſt.* 1. ad diſtinctionem earum Eccleſiarum etiam Parochialium, quæ *Baptiſterio* carebant; quemadmodum etiamnum hodie in aliquibus civitatibus plures cernuntur Eccleſiæ Parochiales *Baptiſterio* deſtitutæ.

Et quidem in Civitate Leodienſi, licèt ſint triginta circiter Eccleſiæ Parochiales, tamen nonniſi quinque ſunt *Baptiſmales*; atque earum una, quæ Cathedrali injuncta eſt; quæ forſan olim ipſius Eccleſiæ Cathedralis *Baptiſterium* conſtituebat.

XVI. Dum ſequentibus ſæculis Parochi facti ſunt *ordinarii* Miniſtri Baptiſmi; illudque miniſterium penè totum ad illos fuit devolutum; tunc quoque contigit, ut omnes paſſim erectæ Parochiales Eccleſiæ *Baptiſterium* acceperint; in quo omnes Parochiæ incolæ ſolemniter baptizarentur, & ſpiritualiter renaſcerentur: atque hoc titulo Eccleſiam Parochialem tamquam *matrem* quæ in Chriſto ipſos genuit, recognoſcerent & venerarentur. Hæc omnia fuſiùs exponit & probat Joſephus Vicecomes, in Obſervationibus Eccleſiaſticis de antiquis Baptiſmi Ritibus, *lib. 1. cap. 8. & 9.*

Itaque Parochiani ſinguli in ſua reſpectivè Eccleſia Parochiali (ſi Baptiſmalis fuerit) baptizandi ſunt; neque magis fas eſt aliquem in *aliena* Parochia, quàm ab alieno Parocho baptizari.

XVII. Prohibuit autem Concilium Viennenſe relatum in *Clem. unica de Baptiſmo*; „ Ne quis de cætero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus; ſed dumtaxat in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (niſi Regum vel Principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo, propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per Epiſcopum ſuum caſtigetur, quòd alii attentare ſimilia non præſumant. “

Hanc Clementinam inſequens Rituale Romanum addit, quòd dum in Principum domibus Baptiſmus confertur, „ id fiat in eorum Capellis, ſeu Oratoriis, & in aqua Baptiſmali de more benedicta. “ Adjungitque Paſtorale Mechlinienſe: „ Et præmiſſis exorciſmis & catechiſmo aliiſque adhibitis cæremoniis in Paſtorali præſcriptis. “

XVIII. Olim ſolemni Baptiſmo duo tempora ſcilicet Paſchatis & Pentecoſtes præſcripta fuiſſe, teſtis eſt Tertullianus *lib. de Baptiſmo cap.* 19. ſcribens: *Diem Baptiſmo ſolemnem* PASCHA *præſtat*. Et paulò poſt: *Exinde Pentecoſte ordinandis lavacris latiſſimum ſpatium eſt*.

XIX. Cùmque ſæculo IV. apud quaſdam Eccleſias invaluiſſet conſuetudo baptizandi paſſim, ac liberè in Natalitiis Chriſti ſeu apparitionis, necnon Apoſtolorum ſeu Martyrum feſtivitatibus, Siricius Papa ſcribens ad Himerium Tarraconenſem, *cap.* 2. non dubitat dicere, quòd hæc conſuetudo ſit *improbabilis & emendanda confuſio*, „ quæ, ait, à noſtris Conſacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione auctoritatis, ſed ſola temeritate præſumitur....... Cùm hoc ſibi privilegium & apud nos, & apud

„ *omnes*

„ omnes Eccleſias, Dominicum ſpecialiter cum *Pentecoſte* ſua *Paſcha* defendat, quibus ſolis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia Baptiſmatis tradi convenit Sacramenta. “ Deinde concludens ait: „ Hactenus erratum in hac parte ſufficiat: nunc præſtam regulam omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruit Eccleſiam, ſoliditate divelli. “ Fragmentum hujus Epiſtolæ habetur, *Diſtinct. 4. de Conſecrat. Can.* 11.

Cùmque rurſus ſeculo V. nonnulli Epiſcopi per Siciliam conſtituti in vigilia & die Epiphaniæ Dominicæ Baptiſmum conferre præſumerent, Sanctus Leo in Epiſtola ad univerſos Epiſcopos per Siciliam conſtitutos, non dubitat aſſerere, ipſos ab *Apoſtolicæ inſtitutionis conſuetudine diſcrepare*: ac ſe mirari, ipſos ac prædeceſſores ipſorum *tam irrationabilem novitatem uſurpare potuiſſe*.

XX. Poſt hæc, *cap.* 2. oſtendit, ſervandam eſſe temporum ac myſteriorum diſtinctionem. Deinde *cap.* 3. docet, diem Reſurrectionis Dominicæ, ſive Paſchatis convenientet baptizandis fidelibus eſſe deſtinatum: Quia *apparet regenerandis filiis hominum & in Dei filios adoptandis, illum diem eſſe & illud tempus electum, in quo per ſimilitudinem formamque myſterii, ea quæ geruntur in membris, his quæ in ipſo ſunt capite geſta congruerent*: „ Dum in Baptiſmatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio; & ab aquis elevatio, reſurgentis inſtar eſt de ſepulchro.

Paſchati, addìtur etiam Pentecoſtes; ait Leo, ex „ Adventu Spiritus Sancti ſacrata ſolemnitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo. Et cùm ad alios dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem, qui Reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit.

Tandem adductis nonnullis argumentis, quibus hanc diſciplinam probet, concludit: „ His itaque fratres chariſſimi, tot ac tantis exiſtentibus documentis, quibus omni ambiguitate ſubmota, evidenter agnoſcitis, in electis baptizandis...... *duo tantùm tempora*, id eſt, *Paſcha*, & *Pentecoſtes* eſſe ſervanda, hoc veſtræ indicimus charitati, ut ab Apoſtolicis inſtitutis nullo ulterius recedatis exceſſu. Quia inultum poſt hæc eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Epiſtolam Leonis in plures partes diviſam refert Gratianus citata *Diſtinct. 4. Can.* 12. 13. & 14. Ac deinde, *Can.* 15. 17. & 18. referuntur Decreta Concilii Gerundenſis & Gelaſii Papæ eamdem diſciplinam confirmantia.

XXI. His addi poteſt Epiſtola 4. Gregorii II. qua oſtenditur, diſciplinam duabus dumtaxat his Feſtivitatibus baptizandi adhuc ſeculo VIII. obtinuiſſe. Quin & ſeculo XI. eamdem diſciplinam ſuperſtitem fuiſſe probat Concilium Rothomagenſe anno 1072. *Can.* 24. decernens: „ Item juxta ſanctorum Patrum Decreta, ſcilicet Innocentii Papæ, & Leonis, ſtatuimus, ne *generale Baptiſma*, niſi *Sabbato Paſchæ*, & *Pentecoſtes* fiat. Hoc quidem ſervato quòd parvulis, quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negligamus. Vigilia vel die Epiphaniæ ut nullus niſi infirmitatis neceſſitate, baptizemur, omninò interdicimus.

Porrò quòd excipiatur caſus neceſſitatis, jampridem in Decretis Siricii, ac Leonis cautum fuit, nimirum: „ Si qui *neceſſitate* mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, *omni* tempore debent baptizari: uti loquitur S. Leo in citata Epiſtola, & apud Gratianum dicta *Diſt. 4. Can.* 16.

Quia autem infantibus ordinariè morale periculum imminet, rectè hoc Concilium decernit, „ ut parvulis quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur.

XXII. Ulteriùs, quia tandem invaluit ut vix alii quàm infantes ad Baptiſmum veniant, hinc quoque factum eſt, ut priſtina diſciplina totaliter penè abrogata, Baptiſmus etiam *ſolemnis* non tantùm infantibus, ſed etiam adultis conferri quovis tempore cœperit. Dicit tamen Rituale Romanum: „ Antiquum ritum (ſcilicet ſolemnis cæremoniæ in Sabbato Sancto Paſchæ, & Sabbato Pentecoſtes baptizandi) quantum fieri commodè poteſt, in adultis baptizandis, niſi vitæ periculum immineat, ſervari decet, aut certè non omninò prætermitti, præcipuè in Metropolitanis, aut Cathedralibus Eccleſiis. “

Hoc deſiderio retinendi priſtini ritus Patres Concilii Redingenſis in Anglia anno 1279. cenſuerunt, „ declarandum, vel ſtatuendum, ut pueri per *octo* dies *ante Paſcha*, & per dies totidem *ante Pentecoſten* de matrum uteris nati, ſi abſque periculo reſervari valeant, reſerventur uſque illa tempora (Paſchatis, & Pentecoſtes) baptizandi. “

XXIII. Verùm cùm in tam tenera ætate vix ſine periculo aliquo infantes ſine Baptiſmo per tot dies reſervari poſſint, meritò Synodi noſtræ, necnon libri Rituales præſcribunt, ut infantes quamprimum baptizentur; atque ſignanter Paſtorale Mechlinienſe ait: „ Hortetur Parochus ſubditos ſuos, ut infantes non differant ad Baptiſmum afferre, ut ſaltem *intra triduum* à partu baptizentur; neque etiam ipſi puerulo Baptiſmum impendere differat, etiamſi illegitimus ſit; nec habeat fidejuſſorem pro alimentatione. “

Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 6. cap.* 2. vult, „ ut Parochi pro pueris baptizandis vocati, quanto *breviorem* poterunt, præfigant horam, qua puer ad Eccleſiam deferatur, eaque ad Eccleſiam ſe conferant: quòd ſi propter ipſorum moram puer ſine Baptiſmo moriatur, graviter puniantur. “

Et Synodus Diœceſana Cameracenſis anno 1567. *tit. de Baptiſmo, cap.* 1. injungit Paſtoribus, „ ut ſtudioſè fideles doceant, eiſque noſtra etiam, ait, auctoritate injungant, ut *quo citiùs & commodiùs* poſſint, proles ſuas regenerandas Eccleſiæ offerant. Nec ſuſceptorum quorumvis vel abſentia, vel mora, Baptiſmum ſine licentia Parochi differant diutiùs, quàm ad *ſecundum* diem à partu. Neque hujus rei gratia infantes per *laicas* perſonas baptizari procurent, nam illud maximo ſalutis periculo non caret; iſtud verò extra neceſſitatem factum, ut Eccleſiæ traditioni eſt contrarium, ita irregularitatis cenſura caſtigatur. “

Eadem reliquæ Belgicæ Synodi paſſim inculcant; præſertim, ne ob ſuſceptorum abſentiam, aut moram Baptiſmus differatur, aut per laicas perſonas conferatur.

XXIV. S. Carolus veteris diſciplinæ, necnon Apoſtolici inſtituti tenaciſſimus, non ignorans vetus fuiſſe ac religioſum inſtitutum, Baptiſmum in feſtis Paſchalibus in Eccleſia Cathedrali ſolemniter conferre, ut hujus inſtituti memoria, quantum ſine infantium periculo fieri poſſet, conſervaretur, in ſuo Concilio P. IV. *parte* 2. §. 2. ſtatuit: „ Si qui infantes intra alicujus urbanæ Parochialis Eccleſiæ fines Sabbato ſancto, uſque ad Sabbatum in Albis, & à Sabbato item vigiliæ Pentecoſtes, uſque ad Sabbatum proximum nati, baptizandi ſunt, ad Cathedralem Eccleſiam, cui pro obſervantiæ officio, proquè veteris inſtituti uſu, ſtatis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur: ſi modò cuiquam ob mortis periculum, in Parochiali Eccleſia, quæ propiùs adeſt, Baptiſmum ſtatim adminiſtrare neceſſe non ſit. “

Hæc Carolus, qui ibidem præſcribit quòd Fontis Baptiſmalis benedictio in vigilia Paſchatis & Pentecoſtes, frequenti Sacerdotum & Cleri ad Eccleſiam Cathedralem conventu & ſolemni ritu ſit peragenda.

XXV. Hæc Fontis Baptiſmalis illis diebus benedictio, veteris moris conferendi his diebus Baptiſmatis eſt veſtigium; uti & lectio Prophetiarum tunc fieri ſolita: indicans catechiſmum Catechumenorum, qui immediatè ante Baptiſmum per lectionem Scripturarum inſtituebantur.

Similiter orationes, quæ tempore Paſchali pro Renatis Fonte baptiſmatis ſpecialiter funduntur; ac ſignanter quod per totam octavam Paſchatis & Pentecoſtes in Canone Sacerdos orans dicat: *pro his quoque quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu Sancto*, manifeſta ſunt priſtinæ diſciplinæ relicta veſtigia.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

De ritibus Baptiſmi.

1. *Priſtina Eccleſiæ diſciplina aperit hodiernorum rituum originem.*
2. *Plures olim fuere Catechumenorum ordines.*
3. *In primo ordine Catechumeni catechizabantur.*
4. *Sacra Scriptura ipſis compendioſè exponebatur.*
5. *Explorabatur quo motivo ad fidem Chriſtianam accederent.*
6. *Aliter rudiores, aliter eruditiores inſtruebantur.*
7. *Deſcribitur ſecundus Catechumenorum ordo, qui* Audientes *dicebantur.*
8. *Tertius Catechumenorum ordo, qui* Orantes *vel* Genuflectentes *dicti ſunt.*
9. *In tertio ordine conſtituti & peccantes interdum ad ſecundum rurſus retrudebantur.*
10. *Catechumeni ſecundi ordinis exire debebant ex Eccleſia ante Catechumenos tertii ordinis.*
11. *Catechumeni ſuos habebant ſpeciales Catechiſtas.*
12. *Origo hodierni Catechiſmi, & qua ratione à priſtino differat.*
13. *Catechumeni in tertio ordine exercitati per ſuos Catechiſtas baptizandi Epiſcopo offerebantur; & nomina eorum* dabantur.
14. *Quid hæc* nominum datio?
15. *Quartus ordo Catechumenorum, qui* Competentes *dicti.*
16. *Quo die* nomina danda?
17. *Catechumeni* Competentes *dicti* Electi.
18. *Per ſignum* Crucis *& manus impoſitionem ad hunc ordinem admittebantur.*
19. *Hujus ritus etiam hodie ſuperſunt veſtigia.*
20. *Symbolum Fidei competentibus tradebatur, & exponebatur.*
21. *Etiam hodie hic ritus inter Cæremonias Baptiſmi ſupereſt.*
22. *Catechumeni ante Baptiſmum debebant reddere* Symbolum; *& quid hæc* redditio Symboli?
23. *Hæc redditio Symboli triamnum inter cærimonias Baptiſmi ſupereſt.*
24. *Non tantum circa fidem, ſed etiam in præcepta Catechumeni inſtruebantur, & examinabantur.*
25. *Illud examen potiſſimum inſtituebatur, quando Catechumeni erant in quarto gradu.*
26. *Vitæ mutationem æquè ac fidei profeſſionem publicè Catechumeni profitebantur.*
27. *Hodie ſimilis quoque fit profeſſio.*
28. *Dies Baptiſmi annuè recolebantur.*
29. *Catechumeni exorciſmis, crucis ſignationibus & orationibus exercebantur.*
30. *Exorciſmi & exſufflationes ſuper infantes dicuntur.*
31. *Manus impoſitio antiquiſſima.*
32. *Ritus illi adhuc in Eccleſia perſeverant.*
33. *Catechumeni utebantur* minutis *Sacramentis; & quare?*
34. *Sacramentum Catechumenorum erat ſal.*
35. *Quid hodie huic ritui reſpondeat?*
36. *Catechumeni demum ad Baptiſmum admittebantur, quando ſufficienter erant probati.*
37. *Idem hodie in adultis obſervandum.*
38. *Recenter baptizati induebantur veſte alba.*
39. *Veſtis hæc totum corpus tegebat.*
40. *Veſte illa utebantur per ſeptem dies Paſchales.*
41. *Quid hodie de hoc ritu obſervetur?*
42. *Neophytis ſive recenter baptizatis dabantur ardentes cerei.*
43. *Geſtabant hos cereos per ſeptem dies.*
44. *Hodie etiam datur candela accenſa.*
45. *Olim Neophyti poſt ſuſceptum Baptiſmum ſtatim confirmabantur.*
46. *Hodie chriſmantur à Sacerdote in vertice.*
47. *Neophytis etiam antiquitùs dabatur S. Euchariſtia.*
48. *Dabatur quoque Neophytis lac & mel.*
49. *Etiam adultis illud dabatur.*
50. *Quid myſterii hæc mellis & lactis guſtatio denotaret.*
51. *Propter recenter baptizatos voluit Eccleſia dies Paſchales eſſe dies lætitiæ.*
52. *Eo etiam hodierna lætitiæ ſigna tempore Paſchali tendunt.*

I. PLeraque quæ hodie circa baptizandos, aut recenter baptizatos ex præſcripto Eccleſiæ peraguntur, faciliùs percipientur, ſi attendamus diſciplinam, quam olim in Baptiſmo adultorum, extra caſum neceſſitatis Eccleſia obſervavit.

Hinc quippe facilè intelligemus, quid in pleriſque hodiernis ritibus occaſionem dederit, quæ circa illos ſit ac fuerit vera Eccleſiæ intentio; & qua ratione etiam hodie priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, ſi non ſecundùm litteram, & exteriorem corticem, ſaltem juxta ejus ſpiritum ac interiorem quaſi medullam ſervare poſſimus.

II. Plures primitùs fuere eorum, qui ad Baptiſmum diſponebantur claſſes ſive ordines, in quibus ſenſim ad Chriſtianiſmum, & Baptiſmum diſponebantur, & gradatim quaſi aſcendebant.

III. Dum enim homini pagano ſeu gentili deſiderium aliquod divinitùs injiciebatur convertendi ſe ad Chriſtianiſmum, primùm *privatim* in domo circa vanitatem & ſuperſtitionem paganiſmi, nec non ipſa prima *Chriſtianiſmi* principia ac fundamenta inſtruebatur: illudque munus Diaconi aliive inferiores Clerici obibant.

Hinc ille tractatus S. Auguſtini *de Catechizandis rudibus*, ſcriptus ad poſtulationem cujuſdam Diaconi Carthaginenſis hujuſmodi inſtructionibus occupati, uti ex his Auguſtini verbis intelligimus: „ Petiiſti me, Frater *Deo gratias*, ut aliquid ad te de Catechizandis *rudibus*, quod tibi uſui eſſet, ſcriberem. Dixiſti enim quòd ſæpè apud Carthaginem, ubi *Diaconus es*, ad te adducuntur, qui fide Chriſtianâ *primitùs* imbuendi ſunt. “

IV. In hoc Tractatu Auguſtinus modum admodum concinnum & utilem inſtruendi ſive Catechizandi rudiores præſcribit, atque imprimis vult, ut Catechizando hiſtoria veteris Teſtamenti breviter exponatur; ut ex hac ipſa hiſtoria Catechizandus ad Chriſtum ejuſque Eccleſiam ducatur.

„ Nequaquam tamen propterea integram ſacram Scripturam debemus memoriter reddere, vel noſtris verbis, ait, omnia quæ his continentur voluminibus (Sacræ Scripturæ) narrando evolvere & explicare; quod nec tempus capit, nec neceſſitas poſtulat: ſed cuncta *ſummatim generatimque* complecti; ita ut eligantur quædam mirabiliora, quæ ſuaviùs audiuntur. “

Quare veteris Teſtamenti expoſitio convertendis ad Chriſtum & Eccleſiam conveniat, ſubjungit: „ Neque enim ob aliud ante adventum Domini ſcripta ſunt omnia quæ in Sanctis Scripturis legimus, niſi ut illius commendaretur adventus, & futura præſignaretur Eccleſia, id eſt, populus Dei per omnes gentes quod eſt corpus ejus; adjunctis atque adnumeratis omnibus Sanctis, qui etiam ante adventum ejus in hoc ſæculo vixerunt, ita credentes eum venturum eſſe, ſicut nos veniſſe. “

V. Monet deinde *cap.* 5. à Catechiſta diligenter inquirendum, quo motivo Catechizandus moveatur ad fidem Chriſtianam ſuſcipiendam. „ Si enim, ait, aliquod commodum expectando ab hominibus, quibus ſe aliter placiturum non putat, aut aliquod ab hominibus incommodum devitando, quorum offenſionem aut inimicitias reformidat, vult fieri Chriſtianus; non fieri vult potiùs quàm fingere. “

Hæc meritò attendant, qui hodie convertendis & inſtruendis hæreticis incumbunt; utpotè qui non rarò ſpe commodi alicujus temporalis conſequendi ad fidem Catholicam amplectendam deſiderium aliquod oſtendunt, vel potiùs fingunt.

VI. Ulteriùs, *cap.* 5. oſtendit Auguſtinus, aliter idiotas, aliter eruditiores Paganos eſſe Catechizandos; pleraque alia deinde præſcribit, quæ tractatus illius utilitatem, præſertim pro illis qui Catechizandis populis occupantur, evincunt; probantque priſtinum Catechizandi modum multò ſublimiorem fuiſſe hodierno.

VII. Poſtquam autem per hanc privatam inſtructionem aliquouſque eſſent de Religione Chriſtiana inſtructi, tum ad publicas inſtructiones, quæ in Eccleſia

per

per Epiſcopum habebantur, accedebant; atque inde *Audientes* dicebantur: tuncque primum propriè *Catechumeni* vocari poterant; „ Quia (ait Iſidorus *lib. 8.* „ *de Origine vocum cap. 14.*) Catechumenus dictus pro „ eo quòd adhuc doctrinam fidei *audit*, necdum ta- „ men Baptiſmum percepit. “ Quare & à Latinis Patribus Catechumenus paſſim *Auditor* vel *Audiens* nuncupatur; uti notat & probat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag. 129.*

VIII. Poſtquam verò Catechumeni in hoc ordine aliquo tempore perſeveraſſent; & in excipiendis publicis inſtructionibus diligentes fuiſſent; animumque ad amplectendam fidem Chriſtianam teſtati ad altiorem gradum aſcendebant, ubi participes conſorteſque fiebant orationum, & exorciſmorum, qui ſuper Catechumenos fundebantur; quem in finem in genua in ipſa Eccleſia procumbebant, inde *Orantes*, vel *Genuflectentes* appellati.

IX. Duplicis hujus Ordinis Catechumenorum, ſcilicet *Audientium* & *Genuflectentium* meminit *Can. 5.* Neocæſarienſis, qui ex verſione Gentiani Hervetii ita habet: „ Catechumenus Genuflectens peccans, ſi Do- „ minicum ingrediatur in Catechumenorum Audien- „ tium Ordine ſteterit; ſi *genu* quidem *flectens*, *au-* „ *diatur*, non amplius peccans; Si autem etiam *au-* „ *diens* adhuc peccet, extrudatur.

Hunc Canonem ſic exponit Ariſtenus: „ Nonnulli „ modò accedunt; quocirca & ut *imperfectiores* poſt „ Scripturarum & Evangeliorum *auditionem* ſtatim „ emittuntur. Alii autem *ante tempus aliquod* advene- „ runt, & *perfectiores* evaſerunt: quare & poſt Evan- „ gelium *preces* pro Catechumenis factas expectant, „ & dum dicitur, *Catechumeni capita veſtra Domi-* „ *no flectite*, GENUFLECTUNT. Perfectiores itaque, „ ut qui bona Dei verba prægustarunt, ſi lapſi fue- „ runt, *ſtatione* ſua moventur, & cum *Audientibus* „ collocantur; ſi autem & cum *Audientes* ſint, pec- „ cant, ab Eccleſia *perfectè* expelluntur.

Hanc Ariſteni expoſitionem eruditiores Canonum Interpretes, tum Græci tum Latini, communi conſenſu amplectuntur; agnoſcuntque ex mente hujus Synodi, Catechumenum in altiori gradu, ſcilicet *Genuflectentium*, conſtitutum & ibi peccantem, rurſus ad inferiorem, quaſi in pœnam remitti; qui verò in primo gradu Catechumenorum, id eſt, *Audientium* conſtitutus in peccatum labitur, ab Eccleſia *perfectè*, ſive abſolutè pellatur, ſeu non amplius tanquam Catechumenus admittatur.

In eumdem ſenſum accipiendus *Canon 14. Nicænus*: „ De Catechumenis, & qui *lapſi*, viſum eſt & ſan- „ ctæ magnæ Synodo, ut ii tribus tantùm annis *Au-* „ *dientes*, poſtea *orent* cum Catechumenis.

X. Inſuper hic obſervant Canonum Commentatores *Catechumenos Audientes*, ſive primi ordinis, tantùm potuiſſe lectioni Scripturarum intereſſe, ac ea finita mox exire debuiſſe; at verò *Genuflectentes* manſiſſe quouſque à Diacono diceretur: *Quicumque Catechumeni diſcedite*.

XI. Catechumeni verò in *Audientium* aut *Genuflectentium* claſſe ſuos interim Magiſtros, ſeu Catechiſtas habebant, qui eoſdem in fide & vita Chriſtiana inſtruerent; atque eorum profectui, modoque vivendi invigilarent. „ Optatum inter Lectores *Doctorem Audien-* „ *tium* conſtituimus, “ ait S. Cyprianus *Epiſt. 24.*

XII. Hinc collige, originem hujus Catechiſmi, qui inter cæremonias Baptiſmi hodie reponitur, eumque primitus fuiſſe veterum Catechiſmum, ſeu inſtructionem Catechumenorum, vel baptizandorum.

XIII. Cum convenienti tempore in hiſce gradibus eſſent exercitati, judicarenturque idonei qui Baptiſmum accipere poſſent à ſuis Catechiſtis, ad Epiſcopum ducebantur; atque teſtimonium de Catechumenorum ſcientia & vita reddentes, ac quodammodo ſpondentes (unde *Sponſores*, vel etiam *Fidejuſſores* dicti) illos ad Baptiſmum præſentabant; quando & unà Catechumeni *nomina* ſua dabant; ut nimirum annotarentur inter illos, qui jam proximè ad ſuſcipiendum Baptiſmum erant deſtinati ſeu *electi*.

XIV. De hac *nominum datione* frequens in priſtinis Canonibus & Patribus mentio occurrit: „ Bapti- „ zandi *nomen ſuum dent*, ac diu ſub abſtinentia vi- „ ni & carnium ac manus impoſitione crebrò exa- „ minati, Baptiſmum percipiant, “ ait Synodus Carthag. IV. *Can. 85.*

S. Auguſtinus multis locis *dationis nominum* meminit: atque ſignanter libros *de Fide & operibus*, ubi ait: „ Quod autem fit per omne tempus, quod in “ Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt, ut ad nomen “ Chriſti accedentes, Catechumenorum nomen acci- “ piant; hoc fit multò diligentiùs & inſtantius die- “ bus, quibus *competentes* vocantur: cùm ad perci- “ piendum Baptiſmum *ſua nomina* jam *dederunt*. “

XV. Datis nominibus Catechumeni in perfectiore & ſuperiore claſſe collocabantur; dicebanturque *competentes*, ut ex relatis S. Auguſtini verbis conſtat.

S. Iſidorus *lib. 2. de Eccleſ. Officiis cap. 21.* Competentes dicit, „ qui jam poſt doctrinam fidei, poſt “ continentiam vitæ, ad gratiam Chriſti percipiendam “ feſtinant; ideoque appellantur *competentes*, id eſt “ gratiam Chriſti *petentes*.

Eamdem rationem nomenclaturæ inſinuat Auguſtinus libro *de fide & operibus cap. 6.* dicens: „ Cùm “ fontis illius Sacramenta *peteremus*, atque *ob hoc* “ *competentes* etiam vocaremur.

XVI. Quo tempore, & die nomina danda eſſent, varia fuit pro varietate temporum & Eccleſiarum diſciplina.

Initium Quadrageſimæ primitus ad hoc ordinatum fuiſſe, non obſcurè innuit S. Auguſtinus *Sermone 13. ad Neophytos*: „ Per omnem *Quadrageſimam* vaca- “ verunt (Competentes) orationibus & jejuniis, in “ ſacco & cinere dormierunt, futuram vitam pecca- “ torum ſuorum confeſſione quærentes.

Sub idem tempus ad Epiſcopum Tarraconenſem ſcribit Siricius Papa: „ Generalia Baptiſmatis tradi conve- “ nit Sacramenta, his dumtaxat electis, qui ante *qua-* “ *draginta* dies *nomen dederint*, & exorciſmis, quoti- “ dianiſque orationibus atque jejuniis fuerint expiati. “

In Ordine Romano, qui circa tempora S. Gregorii ſcriptus creditur, hoc tempus ad quartam feriam hebdomadæ quartæ Quadrageſimæ contractum eſt; uti videre eſt ſub titulo *de Denuntiatione ſcrutinii ad Electos*.

De hac varietate conſule Notas ad Sermonem 212. Auguſtini in editione noviſſima Pariſienſi.

XVII. Quidquid ſit de variis in hoc puncto Eccleſiarum diſciplina, id conſtat, Catechumenos in hoc *Competentium* ordine conſtitutos, etiam vocatos fuiſſe *Electos* tamquam jam ad Baptiſmum proximè ſuſcipiendum adſcriptos; imò jam inter *Fideles* computatos; uti docet S. Iſidorus loco citato, ubi ipſos *Audientes* aſſerit eſſe *quaſi hoſpites & vicinos* Fidelium; *de foris*, ait, audiunt Myſteria, audiunt gratiam, *ſed adhuc non* appellantur *Fideles*. „ Competentes autem “ (pergit Iſidorus) jam petunt, jam accipiunt, jam “ Catechizantur, id eſt, imbuuntur inſtructione Fidei “ & Sacramentorum: Iſtis enim ſalutare Symbolum “ traditur, quaſi commonitorium Fidei, & ſanctæ “ confeſſionis indicium, quo inſtructi agnoſcant, qua- “ les jam ad gratiam Chriſti exhibere ſe debeant. “

XVIII. Ad hanc ultimam claſſem per *crucis* ſignum ac *manus impoſitionem* recipiebantur, quemadmodum teſtatur Auguſtinus *lib. de Peccatorum Meritis & Remiſſ. cap. 26.* „ Nam & Catechumenos ſecundum “ quemdam modum, per ſignum *crucis* & oratio- “ nem manûs impoſitionis puto ſanctificari.

Et clarius *libro de Catechizandis Rudibus cap. 26.* ubi ex profeſſo dicit, quòd poſtquam Catechizandus eſt inſtructus, ac interrogatus, an quæ audivit credat, atque obſervare deſideret, quòd ſi reſponderit, ait, *ſolemniter utique* SIGNANDUS *eſt*, *&* Eccleſiæ *more tractandus*.

XIX. Hujus ritus etiam hodie ſupereſt memoria; quia juxta Rituale Romanum, poſt factam exorcizationem & varias preces fuſas ſuper infantem, tandem prævié antè introductionem in Eccleſiam, ſignat Sacerdos infantem in fronte *ſigno crucis*, & *imponit manum ſuper caput infantis*.

XX. His itaque Catechumenis non tantùm prima Religionis rudimenta ſive elementa tradebantur, quemadmodum incipientibus, ſed abſtruſiora etiam myſteria, quæ paſſim infidelibus occultabantur. Atque imprimis Fidei Symbolum *Competentibus* tradebatur, & exponebatur.

Id apertè tradit S. Auguſtinus, *lib. 1. Retract. cap. 17.*

ubi

Digitized by Google

ubi rationem reddens ſcripti à ſe libri *de fide ac ſymbolo*, ait: *In quo de rebus ipſis ita diſſeritur, ut tamen non fiat verborum illa contextio*, quæ *tenenda* memoriter competentibus *traditur:* quaſi diceret, in exponendo Symbolo non facta eſt illa verborum contentio, quæ ſolet eſſe dum Symbolum traditur ad diſcendum *Competentibus*; quam contextionem ipſe Auguſtinus in tractatu *de Symbolo ad Catechumenos* obſervavit; ubi & in ipſo limine hunc ritum ita exponit: „ Accipite Filii Regulam fidei, quod *Symbolum* dicitur. Et cùm acceperitis, in *corde* ſcribite, & *quotidie* dicite apud vos: antequam dormiatis, antequam procedatis, veſtro ſymbolo vos munite. Symbolum nemo ſcribit ut legi poſſit: ſed ad recenſendum, ne fortè deleat oblivio, quod tradidit diligentia, ſit vobis codex veſtra memoria. Quod audituri eſtis, hoc credituri, & quod credideritis, hoc etiam lingua reddituri; ait enim Apoſtolus, corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Hoc eſt enim ſymbolum, quod *recenſuri* eſtis & *reddituri*.

XXI. Huic traditioni Symboli reſpondet quòd hodie ad præſcriptum Ritualis Romani cùm fuerint ingreſſi Sacerdos, infans & Suſceptores, Sacerdos procedens ad fontem cum Suſceptoribus conjunctim clara voce dicat Symbolum. Si autem adultus fuerit baptizandus, tunc is cum Sacerdote illud recitat.

XXII. Quod hîc & alibi ſæpius de *redditione* Symboli, ſignificat ritum multis ſæculis uſitatum, recitandi publicè ac ſolemniter ipſum *Symbolum* ante Baptiſmi ſuſceptionem per modum cujuſdam profeſſionis fidei.

Totum hunc redditionis ritum, & rationem exponit S. Auguſtinus, *lib.* 8. *Confeſſ. cap.* 2. ubi loquitur de Victorino nobili Rethore Romano, qui cùm primò ſe Chriſtianum eſſe occultè Simpliciano Epiſcopo Mediolanenſi intimaſſet, ſed palam profiteri erubeſcebat, tandem hortatu dicti Epiſcopi depoſito timore, ſubitò dixit Simpliciano: „ Eamus in Eccleſiam, Chriſtianus volo fieri. At ille non ſe capiens lætitia perrexit cum eo. Ubi autem imbutus eſt primis inſtructionum Sacramentis, non multò poſt etiam *nomen dedit*, ut per Baptiſmum regeneraretur, mirante Roma, gaudente Eccleſia.

Poſt hæc ſubjicit Auguſtinus: „ Denique ut ventum eſt ad horam *profitendæ fidei*, quæ verbis certis conceptis, retentiſque memoriter, de loco eminentiori in conſpectu populi fidelis Romæ reddi ſolet ab iis, qui acceſſuri ſunt ad gratiam tuam, oblatum eſſe dicebat Victorino à Presbyteris ut ſecretius redderet, ſicut nonnullis, qui verecundia trepidaturi videbantur, offerri mos erat; illum autem maluiſſe ſalutem ſuam in conſpectu ſanctæ multitudinis profiteri.

Hæc ergo Symboli *redditio* erat quædam publica fidei profeſſio; de qua etiam loquitur S. Auguſt. *Sermone* 58. & 59. ult. edit.

XXIII. Huic redditioni Symboli ſive profeſſioni fidei, reſpondet illa profeſſio fidei, quam immediatè ante Baptiſmum ad interrogationem Sacerdotis facit baptizandus per ſe ſi ſit adultus, per Suſceptores verò, ſi fuerit infans.

XXIV. Nec tantùm circa fidem cura & ſolicitudo Paſtorum & Epiſcoporum verſabatur, ſed vel maximè circa præcepta ac principia vitæ Chriſtianæ, morumque diſciplinam ſoliciti erant Paſtores; ut & de illis ipſi Catechumeni ante Baptiſmum ritè eſſent inſtructi; ipſiſque conſtaret, Catechumenos ſincerè diabolo ejuſque operibus renuntiaſſe, ac Chriſtum induiſſe, caventes vel maximè ne Baptiſmum indignis nec à peccatis ſuis debitè converſis annuendo, darent ſancta canibus.

Hæc ad librum integrum *de Fide & Operibus* ſcripſit S. Auguſtinus, in quo ex profeſſo oſtendit, non tantùm fidem, ſed etiam morum doctrinam eſſe tradendam ante Baptiſmum; multiſque probat & invictiſſimè aſtruit, peccatis priùs eſſe renuntiandum, vitamque mutandam, quàm quis ad Baptiſmum (extra caſum neceſſitatis) admittatur; atque *cap.* 6. hæc habet: „ Videamus unde agitur, id eſt, utrum ad percipiendum Baptiſmum ſic admittendi ſunt homines, ut nulla ibi vigilet diligentia, ne *Sanctum canibus* detur: uſque adeò ut nec apertiſſimi adulterii perpetratores & ejus perſeverantiæ profeſſores, à Sacramento tantæ ſanctitatis videantur arceri; qui ſine dubio non admitterentur, ſi per ipſos dies, quibus eandem gratiam percepturi, ſuis nominibus datis, abſtinentia, jejuniis, exorciſmiſque purgantur, cum ſuis legitimis & veris uxoribus ſe concubituros profiterentur, atque hujus rei, quamvis alio tempore licitè, paucis ipſis ſolemnibus diebus nullam continentiam ſervaturos. Quomodo igitur ad illa ſancta recuſans correctionem adulter admittitur, quò recuſans obſervationem non admittitur conjugatus? "

Ex hoc Auguſtini diſcurſu inſuper diſcimus, Catechumenos tempore Catechumenatus, abſtinentia, jejuniis, exorciſmiſque exercitatos ac purgatos; & etiam conjugatos actu conjugali abſtinuiſſe.

XXV. Hoc quoque ibidem indicat Auguſtinus, exercitia illa Catechumenorum, ac Paſtorum circa Catechumenos ſolicitudinem, necnon ſcrutinium ſive examen ſuper eorum fide & vitæ mutatione potiſſimùm inſtituta fuiſſe eo tempore, quo in hoc gradu *Competentium* verſabantur, quod inferiùs adhuc apertiùs declarat, dicens: „ Quod autem fit per omne tempus, quo in Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt, ut ad nomen Chriſti accedentes Catechumenorum *gradus* excipiat, (hoc eſt, uti notant Operum Reviſores, ipſe *gradus* Catechumenorum eos *excipiat* qui ad Chriſti nomen accedunt) hoc fit multò diligentiùs & inſtantiùs his diebus, quibus *competentes* vocantur, cùm ad percipiendum baptiſmum ſua *nomina* jam dederunt. "

In veteri Ordine Romano circa tempora ſancti Gregorii ſcripto dicitur, „ præſcribuntur ſeptem ſcrutinia Catechumenorum à die, quo *nomina* data ſunt, uſque ad Vigiliam Paſchatis, qua Baptiſmus conferendus erat. "

XXVI. Porrò ſicuti Catechumeni per Symboli recitationem *publicè* ſuam profitebantur fidem; ita quoque vitæ ſuæ mutationem teſtabantur, renuntiando *publicè* diabolo ejuſque operibus ac pompis.

Unde in hæc verba Sancti Pauli ad Timotheum, *Apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus*, ſcribit S. Hieronymus: „ Confeſſus es bonam confeſſionem in Baptiſmo, *renuntiando ſæculo & pompis ejus coram multis* teſtibus, coram *Sacerdotibus*, vel *Miniſtris*, virtutibuſque cœleſtibus. "

Hunc renuntiandi morem ex traditione ad nos dimanaſſe aſſerit S. Baſilius *libro de Spiritu Sancto, cap.* 27. „ Ter immergi hominem unde eſt traditum? Reliqua item quæ fiunt in Baptiſmo, veluti *renuntiare ſathanæ*; ex qua ſcriptura habemus? nonnè ex privata & arcana traditione? "

Sanctus Ambroſius *lib. de Initiandis, cap.* 2. „ Ingreſſus es regenerationis ſacrarium, repete quid interrogatus ſis, recognoſce quid reſponderis? *Renuntiaſti* diabolo & operibus ejus, mundo & luxuriæ ejus ac voluptatibus. "

XXVII. Huic renuntiationi reſpondet hodierna renuntiatio, quam Catechumenus vel per ſe Suſceptores ad interrogationem Sacerdotis pronuntiat.

XXVIII. Sed quia hæc profeſſio plerumque hodie in infantia fieri ſolet per Suſceptores, monet ſanctus Carolus in ſua Synodo VI. *cap.* 8. ut Parochus & Confeſſarius cohortationis officio in id incumbant, ut Fidelium unuſquiſque annuè recolat diem ſuum Baptiſmatis, atque eo potiſſimùm die, „ ſanctè ſeſe excitet ad præclaram illam ſponſionem & Chriſtianam profeſſionem, quam in ſacro lavacro per ſponſores ſolemniter edidit. *Repete*, inquit Sanctiſſimus Pater noſter Ambroſius, *quid interrogatus ſis, recognoſce quid reſponderis. Renunciaſti diabolo & operibus ejus: mundo, & luxuriæ ejus ac voluptatibus: memor eſto ſermonis tui, & nunquam tibi excidat tuæ ſeries cautionis.* "

XXIX. In hoc quoque Catechumenorum gradu frequentiores erant orationes & exorciſmi, iiſque adjunctæ manuum impoſitiones, ut iis mediantibus Catechumeni à vitiis contractis in Gentilitate ampliùs purgarentur, & ad Baptiſmum dignè ſuſcipiendum diſponerentur.

Unde Auguſtinus *lib. de Fide & operibus, cap.* 6. *num.* 9. ait: „ Vel non intueamur alios, qui per ſingulos annos ad lavacrum regenerationis accurrunt, „ qua-

Digitized by Google

„ quales ſint ipſis diebus quibus catechizantur, *exorcizantur*, ſcrutantur quanta vigilantia conveniant, quo ſtudio ſerveant, qua cura pendeant.

XXX. Exorciſmos & exſufflationes etiam ſuper infantes baptizandos ſuo tempore dici ſolitos fuiſſe, teſtatur Auguſtinus; atque ex illo Eccleſiæ ritu probat, Eccleſiam agnoſcere infantes peccato originali obnoxios naſci. Sic enim ſcribit ad Siſtum Presbyterum *Ep.* 194. *num.* 43. ult. edit. „ Circumſtipantur enim & Divinarum auctoritate lectionum, & antiquitus tradita & retento firmo Eccleſiæ ritu in Baptiſmate parvulorum, ubi expertiſſimè demonſtrantur infantes; & cùm *exorcizantur*, & cùm ei ſe per eos, à quibus geſtantur, *renuntiare* reſpondent, à diaboli dominatione liberari.

Et infrà *num.* 46. „ Quid ad hoc reſpondeant, quòd *exorcizantur & exſufflantur* infantes; hoc enim procul dubio fallaciter fit, ſi diabolus eis non dominatur. Si autem dominatur, & ideò non fallaciter *exorcizantur & exſufflantur*, per quid dominatur, niſi per peccatum princeps utique peccatorum?

XXXI. Manuum impoſitionis quoque ſuper Catechumenos frequens eſt apud Veteres mentio. „ Non uniuſmodi eſt ſanctificatio, nam Catechumenos ſecundùm quemdam modum ſuum per *ſignum Chriſti*, & orationem ſub *manus impoſitione* puto ſanctificari: „ ait Auguſtinus *lib.* 2. *de Baptiſmo Parvul. cap.* 37. Plura teſtimonia idipſum probantia notat Du Cange in ſuo Gloſſario, verbo: *Manus impoſitio*

Per *ſignum Chriſti* in citatis verbis intelligere Auguſtinum *ſignum Crucis*, perſpicuum eſt; & ipſos Catechumenos CRUCE ſignari ſolitos fuiſſe pluribus locis teſtatur. Et quidem *lib.* 1. *Confeſſionum*, ubi ſuæ inter Catechumenos relationis mentionem faciens, ait, *Signabar jam ſigno* CRUCIS *ejus*.

XXXII. Hinc facilè intelligimus, quàm immeritò Hæretici ritus noſtros Baptiſmi, qui potiſſimum in exorciſmis, exſufflationibus, manuum impoſitionibus, crucis ſignationibus, & orationibus variis conſiſtunt, tamquam novos & quaſi ſuperſtitioſos explodant: cùm eos videamus jam pridem à Patribus fuiſſe adhibitos & nobis traditos.

XXXIII. Catechumeni in quarto ordine conſtituti, jamque Baptiſmo proximi, minutis quibuſdam Sacramentis, ſive Sacramentalibus utebantur: ut nimirum per ea ad vera Eccleſiæ Sacramenta ſuſcipienda paulatim diſponerentur, quemadmodum exponit Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus, *lib.* 2. *Obſerv. cap. fin.*, „ Inter cæteros ritus, ait, quibus olim formabantur Catechumeni, *minutis* quibuſdam Sacramentis utebatur Eccleſia, non ſolùm ut Myſteriorum rudes Euchariſtiæ paulatim aſſueſcerent, ſed etiam ut vitæ Chriſtianæ ſemina, quæ in ipſa auditione animis combiberant, horum Sacramentorum uſu foverent. Nam quamvis Corporis Chriſti perfecta illi & omninò formata membra non erant, utcumque tamen ei adhærebant, Chriſtianitatiſque ſpiritum quodammodo ducere incipiebant.

XXXIV. Sacramenti Catechumenorum meminit S. Auguſtinus *lib. de Catechizandis Rudibus, cap.* 26. „ De Sacramento *ſanè*, ait, quod accipit (Catechumenus) cùm ei benè commendatum fuit, ſignacula quidem rerum divinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eis honorari; nec ſic habendam eſſe illam ſpeciem benedictione ſanctificatam, quemadmodum habetur in uſu quolibet: dicendum etiam quid ſignificet & ſermo ille, quem audivit, quid in illo *condiat*, cujus illa res ſimilitudinem gerit.

Notant hic eruditi Operum Auguſtini Reviſores, Lovanienſem editionem legere, *condatur*; ſed ipſi notant: Verius *MSS.* & *Am.* CONDIAT. Nam agitur hìc, inquiunt, de Sacramento *ſalis*, quo Catechumenus initiatur. Huc pertinet illud Auguſtini *libro* 1. *Conf. cap.* 11. *Et ſignabar jam ſigno crucis ejus, & condiebar ejus ſale, jam inde ab utero Matris meæ.* Ipſa eſt, quam hìc dixit *ſpeciem benedictione ſanctificantem;* adeòque paulò ſuprà loco *ſanè*, legendum videtur, *ſalis*.

Per Sacramentum ab Auguſtino intelligi *ſalem* Catechumeno tradi ſolitum, probat quoque Concilium Carthaginenſe III. cui ipſe Auguſtinus interfuit, *Canone* 5. hæc decernens: "Item placuit ut per ſolemniſſimos Paſchales dies Sacramentum Catechumenis non detur, niſi *ſolitum ſal*, quia ſi Fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari."

XXXV. Hìc habemus originem benedictionis *ſalis*, quæ hodie in collatione Baptiſmi fieri debet, atque in os infantis immitti ſub hac verborum formula: *N. Accipe* SALEM *ſapientiæ: propitiatio tibi ſit in vitam æternam*.

XXXVI. Catechumeni jam ſufficienter probati & inſtructi ad Baptiſmum admittebantur: Nam, ut ait *Canon* 2. Nicænus, *Catechumeno tempore opus;* ut ſcilicet ritè diſponatur. „ Quid enim agit totum tempus, quo Catechumenorum locum & nomen tenent, niſi ut audiant, quæ fides, & qualis vita debeat eſſe Chriſtianis, ut cùm *ſeipſos probaverint*, tunc de Menſa Domini manducent, & de Calice bibant, inquit Auguſtinus *lib. de Fide & bonis Operibus, cap* 6."

XXXVII. Nec minus hodie ipſi baptizandi *adulti* prævie probandi ſunt quàm olim; utrum ſcilicet in fide ſint ſat inſtructi, & vitam anteriorem reverà deteſtentur. Hoc probè intelligentes & expendentes duo zeloſiſſimi hujus ſæculi Præſules, Franciſcus Epiſcopus Heliopolitanus & Petrus Epiſcopus Berytenſis, qui in Tunchini & Cochinnæ regnis multo cum fructu Evangelium annuntiarunt, quaſdam ediderunt Inſtructiones, quas Cardinalis Bona juſſu Congregationis de propaganda fide recenſens, Apoſtolico ſpiritu ſcriptas fuiſſe teſtatur; eaſque ejuſdem Congregationis Typographus Romæ evulgavit.

In his conqueruntur Prælati illi de quibuſdam Miſſionariis, qui de numero potiùs, quàm de virtute à ſe baptizatorum glorïantes, *obvios quoſvis, vix explorata illorum voluntate, una aut altera inſtructione contenti, ſacro Baptiſmi fonte abluunt*.

Poſt hæc declarant ſibi viſum eſſe, „ Catechiſmi tempus non breviùs quàm quadraginta dierum ſpatio vulgò definire, nec alios ad Baptiſmum admittendos eſſe, niſi qui ante quadraginta dies nomen dederint. Cùm enim experientia, quæ ſacris Canonibus conſona eſt, ſatis notum ſit, diuturniorem moram eſſe perutilem ad obtinendam in Chriſtiana fide perſeverantiam. Diutius probari debent rudiores, & obtuſioris tardioriſque ingenii ſervi, & qui temporalis pœnæ vitandæ gratia fidem amplecti velle videntur, aut ſperant aliquid lucri & commodi ſe conſecuturos ex eo quòd Chriſtiani fiant: Ii denique, qui levis & inconſtantis animi ſigna aliqua dederunt."

Declarant prætereà, Miſſionarios qui paſſim tempus illud præoccupant fidei Chriſtianæ & animarum ſaluti plurimum nocere. „ Enim verò, inquiunt, comprobatum eſt experientia Chriſtianos pejores non inveniri, quàm qui ante competentem inſtructionem ad Baptiſmum admiſſi ſunt; quippe qua facilitate Chriſto nomen dederunt, eadem ut plurimùm nuntium ei remittunt."

Tertiò, declarant Miſſionarios non poſſe ad Baptiſmum admittere tametſi in fide benè inſtructos, & cum ardenter petentes, niſi ante ex bona converſatione exploratum ſit, eos priſtinis vitiis ac criminibus renuntiaſſe, moreſque verè Chriſtianos induiſſe.

Nolunt quoque ad Baptiſmum admitti Gentiles, quantumvis emendationem vitæ ſpondeant, niſi ante illius ſuſceptionem *operibus*, non verbis tantùm ſuam emendationem probaverint. „ Sicut à ſacro Baptiſmatis fonte rejiciendi ſunt (inquiunt) qui vitiis ac peccatis obſtinatè adhærent: ita procul ab eo expellendi qui nolunt interioris converſionis ſigna *operibus* dare: cùm inde pateat, infectam peccati amore voluntatem adhuc gerere."

Denique declarant, nullam eſſe habendam rationem nonnullorum, qui de Baptiſmatis dilatione conqueruntur, quaſi propter inopinatos caſus, Catechumenos morti ac proinde æternæ damnationi exponant.

Hæc omnia latiùs videri poſſunt apud Gaſparem Juvenium in Commentario hiſtorico & dogmatico de Sacramentis *Diſſert.* 2. *q.* 7. *cap.* 2. *art.* 2.

XXXVIII. Baptizati è fonte Baptiſmatis educti veſtibus albis induebantur, de quo ritu teſtatur Cyril-

lus

lus Hieroſolymitanus *Catecheſi myſt.* 4. ejus ritus rationem reddens: „ Exutis veſtibus antiquis, & iis quæ ſecundùm ſpiritum *alba*, indutis, perpetuò jam in albis incedere oportet. Non hoc ideò dicimus, quaſi alba te ſempre veſtimenta habere neceſſe ſit; ſed quòd his, quæ verè alba, ſplendida, & ſpiritualia ſunt, veſtiri te oporteat.

Ejuſdem ritus meminit S. Ambroſius, *libro de Initiandis*, *cap.* 7. „ Accepiſti (ait ad recenter baptizatos) poſt hæc veſtimenta *candida*, ut eſſet indicium, quòd exueris involucrum peccatorum, indueris innocentiæ caſta velamina. " Gratianus *Diſt.* 4. *de Conſecr. Can.* 92. Et Canone præcedenti idem aſtruitur auctoritate Rabani Mauri; pluresque ejus myſticæ rationes redduntur.

Infinita ſunt penes omnes omnium ſæculorum tam Latinos, quàm Græcos Scriptores, hujus ritus teſtimonia.

XXXIX. Veſtem hanc totum corpus baptizati texiſſe ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos & candidos apparuiſſe, innuunt non obſcurè omnia illa Patrum teſtimonia, quibus teſtantur ſimpliciter & indefinitè, baptizatos acceppiſſe *veſtem candidam*; quòd *induerentur* veſtibus albis; quòdque dicerentur *Nivei*, *Albi*, *Candidi*: quæ omnia dici non potuiſſent, niſi ipſi baptizati *veſtem* toti corpori congruentem accepiſſent.

Ad recenter baptizatos ſermonem habens S. Auguſtinus in Vigiliis Paſchalibus, ita loquitur: „ Infantes iſti, quos cernitis exteriùs *dealbatos*, interiuſque mundatos, qui *candore veſtium* ſplendorem mentium præfigurant, &c. " *Serm.* 223. ex edit. Benedictinorum, qui ibidem notant, *infantes* dictos fuiſſe noviſſimè baptizatos etiam ætate majores.

XL. Veſtem hanc in omnibus penè Eccleſiis ſeptem diebus retinebant Neophyti; id eſt, ea in Sabbatho ſancto egredientes de fonte Baptiſmatis induebantur, & Sabbatho ſequenti deponebant. Hujus diſciplinæ luculentus teſtis eſt S. Auguſtinus *Sermone* 157. de Dominica in Octava Paſchatis: „ Paſchalis ſolemnitas, ait, hodierna feſtivitate concluditur, & ideò *hodie* Neophytorum *habitus commutatur*, ita tamen, ut *candor*, qui de habitu deponitur, ſemper in corde teneatur.

Quare ſeptem hos dies, *albas* vocabant teſte Rabano, *lib.* 2. *de Inſt. cap.* 39. „ Alios ſeptem dies in memoriam ejuſdem Reſurrectionis Dominicæ congrua feſtivitate ſubjungens, quos ſeptem dies, *albas* vocitamus propter eos, qui in ſancta nocte baptizati, *albis* per *totam* hebdomadam utuntur veſtibus.

Nequaquam etiam obſcurum eſt, ex allatis teſtimoniis, Neophytos ſeu recenter baptizatos *veſtem candidam* integris illis ſeptem diebus tamquam ordinariam & vulgarem veſtem detuliſſe; nec tantùm in Eccleſia, ſed ubique cum ea inceſſiſſe; quod & aliis teſtimoniis confirmat Vicecomes dicto loco *cap.* 14.

XLI. Hodie ex præſcripto Ritualium imponitur capiti recenter baptizati *linteolum* candidum loco veſtis albæ, ſub hac verborum formula: *Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri* Jesu Christi, *ut habeas vitam æternam.*

XLII. Neophytis olim cereos traditos fuiſſe in manibus refert Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 1. *myſtagogic.* & ejuſdem meminit ſanctus Gregorius Nazianzenus *Orat.* 40. *de Baptiſmo*; ubi Baptiſmi cæremonias deſcribens, in earum numerum geſtationem cerei quoque reponit, & *oratione* 39. de baptizatorum luminibus loquens, ait, „ Baptiſmus porrò *luminum* nomine appellatur; quòd purget & illuſtret. Quo etiam fit, ut *faces* eò tempore in lætitiæ ſignum accendamus.

Ex ſæculo IX. ſcripſit Amalarius Fortunatus, *libr.* 1. *de Eccleſ. Officiis*, *cap.* 26. „ Clamante voce Sacerdotis, ut deſcendat virtus Spiritus Sancti in aquam, *cerei* Neophytorum deponuntur in aquam. Quare hoc? Niſi ut demonſtretur modò *cereus* ſignare Spiritum Sanctum.

XLIII. Cereo ſeptem diebus, quemadmodum veſte candida Neophytos olim uſos fuiſſe, clarè expreſſit ſæculo VIII. ſcribens Alcuinus *de Divinis Officiis*, *cap. de Sabbato in albis*; ubi poſtquam dixiſſet, quòd Neophyti ſeptem diebus *veſtibus albis* uterentur, id eſt, à *Sabbatho ſancto* uſque ad *Sabbatum in albis*, ſubjicit: „ Ita noſtri baptizati, extinctis peccatis præteritis, ducuntur quotidie ad Eccleſiam, *columna cerei illuminata* præcedente eos.

XLIV. Hodie Sacerdos dat Neophyto vel Patrino candelam accenſam, dicens: *Accipe lampadem ardentem, & irreprehenſibilis cuſtodi Baptiſmum tuum: ſerva Dei mandata, ut cùm Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei unà cum omnibus Sanctis in aula cœleſti, habeaſque vitam æternam, & vivas in ſæcula ſæculorum.*

XLV. Poſt ſuſceptum Baptiſmum ſtatim baptizati Chriſmate ab Epiſcopo in fronte ungebantur, ſive confirmabantur. „ Oportet (ait Canon 48. Laodicenus) eos qui illuminantur (ſive, ut legit Dionyſius Exiguus, *qui baptizantur*) poſt Baptiſma inungi ſupercœleſti Chriſmate, & eſſe regni cœleſtis participes. "

Hujus diſciplinæ apud primæ & mediæ ætatis Scriptores Græcos & Latinos infinita ſunt & obvia teſtimonia, quæ citat Menardus in notis ad Sacram. Gregorii, *pag.* 144. additque: „ Nec urgebatur Neophytus in *vertice* à Presbytero, cùm ejuſmodi unctio inſtituta ſit ob defectum Epiſcopi. " Quinimò, ut rectè advertit Gabriel Albaſpinæus, *lib.* 1. *Obſervat. cap.* 25. „ Nemo *Chriſtiani* nomen olim ſortiebatur, nemo *perfectus* exiſtimabatur *Chriſtianus*, qui dono Spiritus ſancti *confirmatus* & donatus non eſſet. "

Hocque eſt, quod Canone 39. Eliberitano dicitur: „ Gentiles ſi in infirmitate deſideraverint ſibi manum imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte vita honeſta, placuit, eis manum imponi, & fieri Chriſtianos. "

Idipſum Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 3. *Myſtag.* evidenter expreſſit, dicens: „ Hujus ſancti Chriſmatis dono accepto, meritò appellamini *Chriſtiani*: veram efficientes appellationem in ipſa regeneratione; ante enim quàm hæc gratia vobis donata eſſet, non eratis propriè digni eo nomine, ſed pergentes eò uſque progreſſi eſtis, ut efficeremini Chriſtiani. "

Plura in hanc rem adducit Chriſtianus Lupus in notis ad librum Tertulliani *de Præſcriptionibus cap.* 41.

XLVI. Hodie Neophytus à Presbytero cum Chriſmate ungitur in vertice; (quæ unctio, uti ſuprà ex Menardo notatum eſt, olim non fiebat) his verbis: *Deus Omnipotens Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat* Chrismate *ſalutis in eodem Chriſto Jeſu Domino noſtro in vitam æternam.*

XLVII. Poſt Confirmationis Sacramentum Neophytis collatum, etiam Euchariſtiæ participes efficiebantur. Quem ritum evidenter expreſſit ſanctus Ambroſius *lib. De Initiandis cap.* 8. & aliorum veterum teſtimoniis aſſerit Hugo Menardus loco citato *pag.* 106. oſtenditque; non tantùm adultis, ſed & *infantibus* recens baptizatis Sacram Euchariſtiam datam fuiſſe, quod & Auguſt. pluribus locis expreſſit; quamvis numquam crediderit, Euchariſtiæ ſumptionem *infantibus* neceſſariam eſſe ad ſalutem, ut rectè probat Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum liturgic. cap.* 12.

XLVIII. Datum quoque fuit Neophytis *lac & mel*: cujus ritus non obſcurè meminit Tertullianus, *libro de Corona militis*, *cap.* 3. ibi referens quid in Baptiſmate ageretur, ait: *ter mergitamur amplius aliquid reſpondentes, quàm Dominus in Evangelio determinavit. Inde* (ex aqua) *ſuſcepti* Lactis *&* mellis *concordiam prægustamus.* Ejuſdem ritus meminit quoque *libr.* 1. *contra Marcionem*, dicens quòd per Lactis *&* mellis *ſocietatem* Chriſtus *ſuos infantes lactet.*

Hinc illud Canonis 40. in Codice Eccleſiæ Africanæ: „ Primitiæ verò, ſeu *lac & mel*, quod uno die ſolemniſſimo in *infantium myſterio*, ſolet offerri, quamvis in altari offerantur, ſuam tamen habeant propriam benedictionem, ut à Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis diſtinguantur. "

XLIX. Hæc verba ad *myſterium infantium*, non ſignificant, *lac & mel* ſolis *infantibus*, & non adultis recenter baptizatis datum fuiſſe; ſed quòd daretur Neophytis ad indicandum myſterium *infantiæ*; hoc eſt, ut per hoc indicaretur recenter baptizatis, quòd per

Baptiſma omni malitia & dolo depoſitis, debeant ſemper infantium ſimplicitatem conſervare, juxta illud S. Petri ad Neophytos: *Quaſi modò geniti infantes ſine dolo lac concupiſcite.*

L. In antiquo Ordine Romano extat ſpecialis benedictio *lactis & mellis*, his verbis: „ Benedic Domine „ has creaturas lactis & mellis, & pota famulos tuos „ *fonte* perenni, qui eſt ſpiritus veritatis, & *enutri* eos „ de hoc lacte & melle. “ Deinde ſubjungit: „ Tu „ enim Domine promiſiſti Patribus noſtris Abraham, „ Iſaac, & Jacob, dicens: Introducam vos in terram „ repromiſſionis, terram fluentem *lac*, & *mel*. “ Quibus verbis indicatur alia ratio myſtica, nimirum quòd baptizati relicto Ægypto, ideſt, gentilitate, ingrediantur in Eccleſiam, terram fluentem lacte & melle; id eſt, omnibus deliciis ſpiritualibus.

Tandem ſubjicitur oratio quæ indicat, *lac & mel* fuiſſe in unum commixta. „ Conjunge Domine famulos tuos ſpiritu charitatis & pacis, ſicut *conjunctum* eſt hoc *lac & mel*, in Chriſto Jeſu D. N.

LI. Propter recens baptizatos Eccleſia in feſtis Paſcalibus ingentia lætitiæ ſigna jampridem exhibuit; ut propterea objicienti cuidam: „ ipſum Dominum *poſt* „ *lavacrum* ſtatim tentationes circumſteterunt, qua„ draginta diebus jejuniis functum: “ Ergo & nos, *à lavacro* potiùs jejunare oportet: reſponderit Tertull. *lib. de Baptiſmo, cap.* 20. Et quis enim prohibet, niſi *neceſſitas gaudii* & gratulatio ſalutis? Et auctor Sermonis 163. de tempore inter ſermones Auguſtini; nunc 168. in appendice ad tomum 5. operum Auguſtini, ait: Hic igitur dies eſt, Dilectiſſimi, quem „ fecit Dominus, audiſtis celſior cunctis, lucidior „ univerſis, in quo ſibi *novam* plebem, ut ipſi vide„ tis, *regenerationis* ſpiritu conquiſivit, in quo ſin„ gulorum mentes *gaudio & exultatione* perfudit.

Neque lætitiæ ſigna in Officio Divino tempore Paſchali aliò tendere, quàm ad demonſtrandum gaudium de nova generationis prole, jam pridem expreſſit Rupertus Abbas, *lib. 7. de Divinis Officiis, c.* 11. ubi „ ait: Quia nox illa ſacratiſſima, in qua jam, ut „ dictum eſt, prima reſurrectione reſurgunt, qui ba„ ptizantur, novi Eccleſiæ filii, protinus tamquam „ de ſalicibus direpta noſtra certatim organa perſul„ tant, *alleluja*. “ (Et mox infrà.) „ Hoc *alleluja* „ ſicut & reliquum hujus diei Officium, maximè *ba*„ *ptizatorum* eſt *exultatio*, eò quòd prima, ut dictum „ eſt, reſurrectione jam conſurrexerunt cum Chriſto.

Pluribus hæc proſequitur Joſephus Vicecomes de antiquis Baptiſmi ritibus, *lib. 5. cap.* 48. oſtenditque in ſignum majoris gaudii ac lætitiæ ſpiritualis, ſeptem dies Paſchales *Feſtos* olim fuiſſe: uti & Pentecoſtales; atque exinde apud nos etiamnum hodie *Octavas* ſupereſſe.

C A P U T IV.

De Patrinis & Obſtetricibus.

1. *Catechiſta Catechumenorum olim dicti* Sponſores.
2. *Interdum etiam* Suſceptores *dicti*.
3. *Quando alius in Baptiſmo, alius in Catechiſmo* Suſceptor *adhibitus fuerit, incertum*.
4. *Primitùs ſoli viri in Baptiſmo virorum, & ſolæ mulieres in Baptiſmo mulierum adhibebantur: & quare?*
5. *Quando, & quare hæc diſciplina mutata?*
6. *Suſceptorum officium olim fuit Neophytos ad Baptiſmum præſentare.*
7. *Hi ipſos baptizatos egredientes è fonte Baptiſmatis ſuſcipiebant: & quid huic ritui hodie reſpondeat?*
8. *Qui curam Neophytorum ante Baptiſmum habuerant, eam poſt Baptiſmum continuare debebant.*
9. *Hodie Patrinorum officium circa curam baptizatorum ferè unicè verſatur.*
10. *Monitum Concilii Colonienſis de hac obligatione; eamque omnes Synodi Belgicæ inculcant.*
11. *Paſtores attendere debent quos in Patrinos admittant.*
12. *Qui ab hoc munere rejiciendi?*
13. *Eligendi potiùs, qui animæ prolium, quàm qui inopia conſulere poſſunt.*
14. *Patrini non defunguntur ſuo munere dando munuſculum.*
15. *Quid circa muneris dationem Edictis Caroli V. hic in Belgio decretum fuerit?*
16. *Parochi aliique Eccleſiaſtici & Monachi non facilè officium Patrini aſſumere debent; & quare?*
17. *Parentes olim ſuas proles offerebant ad Baptiſmum.*
18. *Quomodo, & quare id fuerit vetitum?*
19. *Epiſtola ſuppoſititia Papæ* Deuſdedit *mutatæ diſciplinæ occaſionem forſan dedit.*
20. *Obſtetrices ad procurandum Infantibus Baptiſmum concurrunt; & quid de his decreverit Synodus Mechlinienſis?*
21. *Obſtetrices non admittendæ, niſi à Paſtore loci examinatæ & inſtructæ.*
22. *Synodorum Decreta confirmarunt Principes; voluntque in earum admiſſione interveniat Magiſtratus loci.*
23. *Obſtetrices quam curam adhibere debeant circa proles ex illegitimo concubitu, earumque matres.*
24. *Obſtetrices inſtruendæ circa formam & materiam Baptiſmi.*
25. *Quid agendum, ſi mulier gravida antequam pariat moriatur, ut proli Baptiſmus conferri queat?*

I. EX dictis capite præcedenti intelligi poteſt, olim nonnullos fuiſſe inſtructioni & directioni Catechumenorum ſpecialiter intendentes; qui ipſos Catechumenos, cùm tempus Baptiſmi inſtaret, ad Epiſcopum adducerent, ſive præſentarent, à Tertull. *de Baptiſmo, cap.* 18. *Sponſores*, & ab aliis frequenter *Fidejuſſores*, aut etiam *Fideidictores*, tamquam qui de fide ac ſufficiente inſtructione Catechumenorum *fidem darent*, vel *ſponderent*, vel ſubinde *Offerentes* dictos, eò quòd Catechumenos ad Baptiſmum *offerrent*.

II. Nonnumquam & *Suſceptores* appellabantur, eò quòd Catechumenos ex aquis Baptiſmalibus exeuntes *ſuſciperent*, abluerent, & veſtirent. Hinc illud S. Baſilii ad Poſthumianum, *Epiſt.* 128. „ Primo Baptiſ“ mate initiatus es ad pietatem: utinam te è ſacro “ *fonte levaſſem!* “

Et in antiquo Ordine Romano poſt datum Baptiſmum, ſubjungitur: “ Et ſint parati qui eos *ſu*“ *ſcepturi* ſunt cum *linteis* in manibus eorum, & “ accipiant ipſos à Pontifice & Presbyteris, vel Dia“ conis qui eos baptizant. “

III. Gratianus ſub nomine Higyni Papæ, *Diſt. 4. de Conſecrat. Can.* 100. refert: “ In *Catechiſmo & in Baptiſmo* & in Confirmatione unus *Patrinus* fieri po“ teſt; ſi neceſſitas cogit. Non eſt tamen conſuetudo “ Romana; ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt. “

Si Decretum hoc Higyno Papæ, qui ſedit ſæculo II. adſcribi poſſet, exinde haberemus, etiam antiquitùs in Baptiſmo & in *Catechiſmo* diverſos fuiſſe Patrinos, ſive Suſceptores. At cùm omnibus vel parùm eruditis hodie compertum ſit, Decretum illud Higyno Papæ adſcribi non poſſe, nihil pro hujus diſciplinæ antiquitate ex illo elici poteſt. Sed nec apud priſtinos Scriptores, aut in antiquis Canonibus quidquam occurrit, quod vel inſinuet, antiquitùs ſolitum fuiſſe, alium in Baptiſmo, alium in Catechiſmo Patrinum adhiberi.

Quin tamen interdum contingeret, ut alius inſtructioni Catechumeni præeſſet, eumque ad Baptiſmum offerret; ac alius tempore Baptiſmi accederet, qui eum de aquis Baptiſmatis emergentem ſuſciperet, vel levaret; & curam illius poſt Baptiſmum ſuſciperet, dubitari nequit: ſed nulla de eo ſpecialis lex aut diſciplina apud antiquos occurrit.

IV. Cùmque frequens eſſet adultorum Baptiſmus; ac toti penè *nudi* immergerentur aquis Baptiſmatis, etiam plerumque viri viros, & mulieres fœminas de Baptiſmo ſuſcipiebant; uti colligitur ex antiquo auctore Conſtitutionum Apoſtolicarum, *lib. 3. cap.* 16. ubi ait: “ Deinde aut tu Epiſcope, aut *Presbyter* “ tuus, ſub poteſtate tua eſt, facta ſuper eos nomi“ natim ſacra invocatione Patris, & Filii, & Spiri“ tus Sancti, baptizabis. Ac *virum* quidem ſuſcipiat “ *Diaconus*, *mulierem* verò *Diaconiſſa*, ut *honeſtè* & “ à quibus decet fiat ſignum infractum. “

Quin & olim mulieres electas fuiſſe, quæ etiam mu-

lierum

Digitized by Google

lierum baptizandarum inſtructioni, ac Catechiſmo præeſſent; omniaque peragerent circa Neophytas mulieres, quæ Diaconi circa Neophytos viros; multis oſtendit Morinus de SS. Ordinat. *part.* 3. *Exercit.* 10. *cap.* 3.

V. Poſtquam verò Baptiſmus adultorum rarior, & parvulorum frequentior eſſe cœpit, ipſeque Baptiſmus per infuſionem aut immerſionem alicujus dumtaxat partis corporis conferri, etiam mulieres in Matrinas maſculorum, & viri in Patrinos puellarum admiſſi ſunt.

VI. Horum Suſceptorum munus ſive officium multa olim complectebatur.

Primùm, uti ex Patribus notiſſimum eſt, & obſervat Joſephus Vicecomes De antiquis Baptiſmi ritibus *lib.* 1. *cap.* 35. horum munus erat, Neophytos ante Baptiſmum fidei myſteriis imbuere; vitæque Chriſtianæ normam docere; atque ſufficienter inſtructos Epiſcopo ad Baptiſmum offerre.

Hinc forſan hodiernus ritus in adminiſtratione Baptiſmi habet, ut juxta præſcriptum Ritualis Mechliniensis Presbyter baptizaturus interroget Patrinos, *Quid petitis?* quò non obſcurè innui videtur, *Patrinorum* eſſe, baptizandos ad Baptiſmum offerre.

VII. Poſt hæc, ut jam dictum eſt, hi ipſos baptizatos è fonte Baptiſmatis egredientes ſuſcipiebant, & complectebantur, veſteque candida operiebant; & proptereà *Suſceptores* dicebantur.

Hujus ritus veſtigium in hodiernis Ritualibus apparet, ubi præſcribitur, ut tempore quo infans baptizatur, Sacerdos *jubeat Patrinum vel Matrinam vel utrumque* (*ſi ambo admittantur*) *infantem ſuſcipere*, APPONERE MANUM *baptizando*: quaſi nimirum hoc pacto ipſum infantem de fonte ſuſciperent & levarent.

Imò hac ſola manuum impoſitione verum Patrinum effici; ac contrahi cognationem ſpiritualem inde reſultantem communiter creditur; qua de re latiùs infra ubi de impedimento Matrimonii ex hac cognatione ſpirituali reſultante agetur.

VIII. Qui verò ipſos baptizandos ante Baptiſmum inſtruxerant, & tamquam ſat inſtructos & ritè diſpoſitos Epiſcopis baptizandos obtulerant; ſeque quaſi *Sponſores* pro recta illorum fide, & vitæ Chriſtianæ deſiderio conſtituerant, illos non mox à ſuſcepto Baptiſmo deſerebant, ſed in ſuam curam recipiebant; ut hoc pacto ſponſionem ſuam liberarent; quod vel præcipuè cùm Infantes baptizarentur, exigebatur.

Sæculo IX. Concilium Pariſienſe VI. *lib.* 1. *cap.* 19. eandem obligationem in Patrinis & parentibus naturalibus agnoſcit: „ Ut parentes, ait, filios ſuos, & *patrini* eos quos de fonte lavacri ſuſcipiunt, erudire ſummopere ſtudeant: illos, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati ſunt; & iſtos, quia pro eis *fidejuſſores* exiſtunt.

IX. Cùm verò hodie infantum Baptiſmus hic frequens ſit; imò ferè ſolus adminiſtretur, etiam officium Suſceptorum ſeu Patrinorum potiſſimùm in eo verſatur, ut baptizatis infantibus, cùm ad ætatem legitimam & uſum rationis pervenerint, curam omnem impendant; ut in fide Catholica ritè inſtruantur, & innocentiam baptiſmalem integram conſervent.

X. „ Suſceptores infantis (Patrini qui dicuntur) meritò admonentur (ait Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 7. *cap.* 4.) quòd ipſi ſint qui Eccleſiæ *nomine*, & in Eccleſiæ fide Chriſti parvulos *offerant* per Baptiſmum, ac ſe propemodum pro parvulis *fidejuſſores* conſtituant, nomine parvuli reſpondentes: quem etiam poſtquam adoleverit, Symbolum ſimul & Orationem Dominicam edocere, atque vitam Chriſto ac profeſſione in Baptiſmo facta dignam perpetuò agere, ſaltem ubi id neceſſitas poſcere videbitur, rohortari non omittent.

Similiter Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 3. *c.* 6. vult, ut „ moneant Paſtores, ut quicumque viri, quæcumque fœminæ proles de ſacro fonte ſpiritualiter ſuſceperint, cognoſcant ſe fidejuſſores pro iis apud Deum extitiſſe, & idcò ſuper eos ſollicitudinem veræ charitatis impendant, & admoneant, ut caſtitatem cuſtodiant, virginitatem uſque ad nuptias ſervent, cantica turpia, vel luxurioſa ex ore non proferant, non ſuperbiant, non invideant, à maledicto & perjurio linguam cuſtodiant, &c. quæ fusè proſequitur Auguſt. *Serm. de Reſurrect.* ad quem Paſtores remittimus.

Sermo, ad quem hæc Synodus remittit, aliquando inter Sermones S. Auguſtini relatus fuit; ſed in ultima Operum Auguſtini reviſione tamquam ſuppoſititius in appendicem tomi quinti rejectus eſt; conſtituitque ibid. Serm. 168. notantque eruditi Reviſores, partem poſteriorem, in qua citata verba continentur, Cæſarii Arelatenſis ſtylum referre.

Quidquid ſit, hanc Patrinorum obligationem omnes paſſim Synodi Belgicæ inculcant; Patrinoſque de illa à Paſtoribus ſeriò monendos volunt.

XI. „ Quia autem Suſceptores ſponſores ſunt pro iis qui baptizantur, fidei ac vitæ Chriſtianæ quam illi debent, ac proinde ut rectè inſtruantur, paternam in ſe curam recipiant, videant Paſtores (verba ſunt Synodi Audomarenſis ann. 1585. *tit.* 3. *cap.* 6.) quibus tenellas Chriſti oviculas credant: caveantque ne quoſvis ad hoc officii admittant, & parentes moneant, ne quoſvis promiſcuè eligant; verum eos tantummodo, de quibus probabile ſiat fore ut præſtent id quod promittunt. Alienum enim eſt, recens in Chriſto renatis oviculis ejuſmodi in Chriſto parentes aut dare, aut admittere, de quorum paterna ſollicitudine ſpes veroſimilis non concipiatur.

XII. Deinde tamquam conſequens infert: „ Rejiciantur proinde ab hoc munere quicumque hæretici, quicumque excommunicati, quicumque notoriè crimino ſi & ſcandaloſè viventes; rurſus ii qui ipſimet neſciant ea, quæ docere oporteat Neophytum, & qui per ætatem aut mentis inopiam ipſi notitiam non habent fidejuſſionis ejus ad quam ſe offerunt, denique alii quicumque à quibus fidei liberationem, exonerationemque veroſimiliter non expectant.

Idem inculcat Synodus Mechlinienſis anno 1609. & addit: *Eademque cautio ſit de Commatribus*; cui & aliæ Synodi paſſim conveniunt.

XIII. Monet autem citata Synodus Buſcoducenſis *cap.* 7. „ Fideles in Baptiſmo filiorum ſuorum eos potiùs Patrinos & Matrinas eligant, qui eorum *animæ* conſulere, quàm qui *Inopiæ* ſubvenire poſſint.

XIV. Et quia perſuadent ſibi quidam (ait citata Synodus Audomarenſis *cap.* 7.) ſponſioni ſuæ ſe feciſſe ſatis, ſi munus aliquod poſt Baptiſmum offerant baptizati parentibus, quod quaſi ad educationem inſtitutionemque prolis ſerviat: idcircò conſultum foret abrogare prorſus illam munerum offerendorum conſuetudinem, quemadmodum Edicto Cæſareo aliquando cautum fuit, ſi temporum iniquitas pateretur. Interim rectè faciant in Patrinos electi, ſi non tam *munera* offerre, quàm promiſſorum meminiſſe curent, *muneribus* neutiquam redimendorum: ita fiet, ut idonei Patrini & quærantur & inveniantur.

XV. Edictum Cæſareum, cujus meminit Synodus, editum eſt à Carolo V. 7. Octob. 1531. ubi *art.* 12. præcipitur omnibus cujuſcumque ſtatus aut conditionis, ne eligant in Patrinos ſuarum prolium aliquos, ut ab iis munus aliquod accipiant, imò ſi quid à Patrinis offeratur, vetat illud à parentibus prolis baptizatæ accipi; inhibens inſuper Patrinis aliquid dare ſub pœna dupli illius quod datum eſt, niſi eſſent proles pauperum & miſerabilium perſonarum. Habetur *lib.* 1. Edictorum Flandriæ *pag.* 751.

Verùm hujus Edicti rigorem idem Carolus edito Decreto anno 1545. *art.* 3. nonnihil mitigavit, permittens dare munuſculum trium florenorum non excedens. Habetur eodem libro Edictorum *pag.* 782.

Et licèt nec hoc Edictum hodie obſervetur, interim ex his omnibus apparet ſolicitos fuiſſe & Eccleſiæ & Reipublicæ Magiſtratus, ut Parentes in electione Patrinorum potiùs attenderent, qui ſpiritualiter, quàm qui temporaliter prolibus prodeſſe poſſent, nec in electione Patrinorum ſpe munerum excæcarentur.

Addit nihilominus prædicta Synodus: „ Porrò prohibere id nolumus, quin ſubveniant tenuioris fortunæ puerperis Patrini ii quibus res lautior eſt, quinimò modis omnibus id probamus & deſideramus.

XVI. Inſtructio ſeu Decreta pro Paſtoribus civitatis & Diœceſis Leodienſis per Epiſcopum Vigil. & Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613.

1613. evulgata, inter alios ab officio Patrini excludendos recenſet eos, de quibus conſtat, vel eſt veriſimile, quòd boc officium *paſſim* præſtare nequeunt, ut qui, ait, curæ Paſtoralis, vel alia vitæ profeſſione prohibentur, cujuſmodi ſunt „ Paſtores, & omnes utriuſque ſexus Religioſi, ut in Religioſis diſponit Capitulum IN BAPTISMATE *de Conſecratione*, *diſt.* 4. quæ ratio militat etiam in aliis Eccleſiaſticis, ut prudenter conſideravit Synodus Mediolanenſis II. *Decreto* 17. Hoc idem docet Catechiſmus Romanus; nam quantò minùs iſtis involvuntur curis Paſtores, tantò meliùs cum illis agitur.

Canon, cujus authoritate nititur hoc Statutum, eſt 103. apud Gratian. *de Conſecrat. diſt.* 4. qui incipit: *Non licet*; eſtque Canon 25. Synodi Antiſiodorenſis habitæ anno 578.

Declarat Synodus Gandenſis, *tit.* 3. *cap.* 8. Innovata in Decretis evulgatis per Epiſcopum Trieſt, ſub Monachis etiam comprehendi *Monaſteriorum Præfectos*, ut *per ſe*, ita quoque *per Procuratorem*, infantem è ſacro fonte ſuſcipere prohibeantur.

De Parochis verò hæc habet: „ Et ne Parochi aliique curam animarum gerentes, onus hujuſmodi ſuſcipiant, peroptamus, & niſi rogati ex cauſa gravi id præſtare debeant, quatenùs opus eſt inhibemus.

XVII. Parentes olim proles ſuas præcipuè parvulas ad Baptiſmum obtuliſſe evidens eſt ex S. Auguſtino, *Epiſt.* 98. ad Bonifacium Epiſcopum, ubi ita ſcribit, *num.* 6. „ Illud autem nolo te fallat, ut exiſtimes reatus vinculum ex Adam tractu aliter non poſſe diſrumpi, niſi parvuli ad percipiendam Chriſti gratiam *à Parentibus* offerantur. Sic enim ſcribens dicis, ut ſicut parentes fuerunt auctores ad eorum pœnam, per *fidem* parentum identidem juſtificentur: cùm videas multos non offerri à parentibus, ſed etiam à quibuslibet extraneis, ſicut à Dominis ſervuli aliquando offeruntur.

Evidenter hic ſupponitur, ordinariè parentes filios ſuos ſolitos fuiſſe offerre ad Baptiſmum; aliàs inepta fuiſſet Bonifacii hæſitatio, & non ſatis congrua Auguſtini reſponſio.

Idipſum clarioribus verbis expreſſit S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus ſæculo VI. *homil.* 12. inter editas à Stephano Baluſio, ubi poſt expreſſam profeſſionem fidei & renuntiationem diaboli in Baptiſmo fieri conſuetam, ſubjicit: „ Quod quia infantes *per ſe* minimè profiteri poſſunt, *parentes ipſorum* pro eis *fidejuſſores* exiſtunt.

XVIII. Pluribus id probat Joſephus Vicecomes de antiquis Baptiſmi ritibus, *lib.* 1. *cap.* 23. hoc unà obſervans, quòd nunc conſuetudo illa *penitus* abrogata ſit.

„ Cauſam, cur id factum fuerit, ait Joſephus, apud Patres non reperio, ſi conjecturis utendum; exiſtimo fuiſſe, vel, ut admonerentur Fideles eam *ſpiritualem* educationem à *carnali* longè diſtare, vel ut Myſteriorum fidei Chriſtianæ peritioribus illa Provincia demandaretur: cùm parentes in maxima rerum divinarum ignoratione verſari ſæpè contingat.

Veriſimiliùs crediderim, parentibus officium Patrini in Baptiſmo proprii filii fuiſſe interdictum, poſtquam cognatio ſpiritualis, atque ex ea reſultans impedimentum Matrimonii inter Patrinum & baptizati matrem inductum fuit; cujus cognationis & impedimenti apud priſtinos Auctores mentio nulla occurrit.

XIX. Meminit quidem illius impedimenti Epiſtola, quæ ſub nomine *Deusdedit* Papæ, qui ſedit ſub initium ſæculi VII. extatque apud Gratianum, *cauſ.* 30. *quæſt.* 1. *Can.* 1. ſed eam Epiſtolam falſam, ac illi Pontifici ſuppoſitam eruditis omnibus compertum eſt; & monet Labbeus in nota marginali ad hanc Epiſtolam, *tom.* 5. Conciliorum, *Col.* 1648. Hæc tamen ſuppoſititia Epiſtola non obſcurè indicat hujus impedimenti ſaltem aliquod initium tunc fuiſſe: unde & poſt ſæculum VII. videmus in Conciliis hujus impedimenti mentionem fieri; ac nominatim in Concilio Moguntino anno 813. ſtatuitur: „ Nullus *proprium filium*, aut *filiam* de fonte Baptiſmatis ſuſcipiat: nec *Commatrem* ducat uxorem, filiolam, nec illam, cujus filium, vel filiam ad Confirmationem duxerit: ubi autem factum fuerit, ſeparentur; " *Can.* 55. Sed de his latiùs infrà, ubi de impedimentis Matrimonii agetur.

XX. Cùm obſtetrices non parùm concurrant ad Baptiſmi adminiſtrationem infantibus procurandam, non importunum fuerit etiam de illis hic agere, de quibus ex de cauſa etiam Synodi tractare ſolent. Et quidem Synodus Provincialis II. Mechlinienſis, *c.* 7. „ Requirit omnes Magiſtratus ſingulorum locorum, ne quam ad obſtetricandum parturientibus admittant, niſi priùs à Curato loci ubi obſtetrix moratur, teſtimonium ſinceræ & Catholicæ fidei habeat, profeſſionemque fidei coram Archipresbytero ſuo faciat, necnon materiam formamque Baptiſmi teſtimonio ejuſdem Curati probè calleat; & ultrà conſuetum juramentum, juret etiam, quòd infantes à ſe ſuſcipiendos quantociùs, vel ſaltem intra tres dies, baptizare curabit; aut ſi obſiſtentibus parentibus, vel amicis id efficere non poſſit, mox Paſtori loci eos denuntiet. "

XXI. Similiter Synodus Provincialis Cameracenſis ſecunda, *tit.* 6. *cap.* 11. „ mandat, ut nullæ mulieres deinceps ad hujus officii exercitium admittantur, niſi priùs per Paſtorem loci examinatæ, & ſi opus ſit inſtructæ fuerint. Rogentur autem Magiſtratus, ut inter cætera ab iiſdem obſtetricibus juramentum exigant, quòd pueros baptizandos, ante diem tertium omninò Parochis denuntiabunt. "

XXII. Decreta utriuſque Synodi Provincialis illarum Provinciarum Synodi Diœceſanæ recipiunt & renovant; inſuper & ipſi Principes Belgii Synodorum Decreta ſuis reſpectivè Edictis pro confirmatione Synodorum Provincialium Cameracenſis & Mechlinienſis editis, probaverunt: additque prætereà Edictum Principis ad Synodum Mechlinienſem, *art.* 8. „ Eas ab Officiali & Magiſtratu loci debere admitti ad id muneris; qui tamen nullas admittant, niſi prævіè benè ſint inſtructi de earum capacitate & religione, idque per atteſtationem ſcriptam Paſtoris, in cujus Parochia morantur. "

XXIII. Si aliquando contingat prolem illegitimam afferri ad ædes patris nolentis eam pro ſua agnoſcere, „ talis proles, inquiunt Decreta Gandenſia ſub Antonio Trieſt 1650. *cap.* 11. nullo pacto ibidem depoſita relinquetur, niſi deferens eam curaverit baptizari. Quare Paſtores frequenter moneant obſtetrices, aut alias mulieres quæ parturientibus, vel ex charitate, vel lucri cauſa aſſiſtunt, ut huic noſtro Decreto ſeſe conforment, ac inſuper ne officio ſuo fungi & puerperas adjuvare differant cauſa eliciendi nomen patris, quando ex illicito concubitu conceperunt. "

XXIV. Et quia experientia docet, obſtetrices aliaſque mulieres interdum parvulos in neceſſitate baptizantes errare in forma & ritu, & fortè in materia Baptiſmi, mandat idem vigilantiſſimus Præſul (quod meritò ubique obſervetur) in prædictis Decretis, *cap.* 12. Parochis, ut „ ſæpiùs pro concione & in Catechiſmo ſingula ad baptizandum requiſita, clarè & diſtinctè explicet, ita ut facilè omnes intelligant, aquæ naturalis perfuſione ſuper parte nuda & vivente principali, & ſimul formæ pronuntiatione à Chriſto D. inſtitutæ, hujuſmodi Sacramentum à baptizante & formam ita pronuntiante conferri. "

XXV. Prætereà, cùm ſummum diſcrimen ſine Baptiſmo diſcedendi immineat proli, ſi mulier gravida priuſquam pariat, moriatur, monuit jampridem Synodus Colonienſis 1280. *cap.* 4. „ Ut ſi certum ſit quòd mulier prægnans moriatur, teneatur os ejus apertum: & cum magna cautela uterus ejus aperiatur: & ſi infans vivus fuerit, educatur & baptizetur. " Hoc ipſum iiſdem verbis reperitur inter antiqua Decreta Diœceſis Cameracenſis, renovata in Synodo Cameracenſi anno 1550.

Porrò cùm non rarò contingat, nullum in Parochia reperiri, aut ſaltem hic & nunc haberi poſſe, qui peritiam modumque convenientem aperiendi uterum, & extrahendi infantem habeat, oportet ut ipſimet Paſtores, præcipuè rurales hujus rei aliquam notitiam à perito aliquo Medico accipiant, qua ſubinde, cogente neceſſitate, uti poſſint.

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

De Purificatione poſt partum.

1. *Lex Moſaica quid præſcripſerit mulieribus parturientibus?*
2. *Diva Virgo huic legi ſe ex humilitate ſubjecit; atque hinc Feſtum* Purificationis.
3. *Solebant mulieres honorare* puerperium *Divæ Virginis; quod inhibuit Synodus VI.*
4. *Quid agerent Fideles?*
5. *Quare id inhibuerit Synodus: & quid* puerperium *ad mentem Synodi?*
6. *Mulieres Novi Teſtamenti legi Purificationis non ſubjectæ, & quare?*
7. *Pium tamen eſt, ut mulieres à partu aliquo tempore ab ingreſſu Eccleſiæ abſtineant; & hodie mulieres Catholicæ aliquo tempore abſtinent; & nonniſi* purificatæ *intrant.*
8. *Purificatio fieri debet in Eccleſia Parochiali; & à proprio Parocho.*
9. *Sententia Sacræ Congregationis Cardinalium ſuper hoc jure Parochorum.*
10. *Sententia hæc de mandato Epiſcopi Antverpienſis publicata, cum inhibitione facta Regularibus mulieres purificandi.*
11. *Decretum Synodi Cameracenſis huic ſententiæ conforme.*
12. *Quo ritu mulieres in templum introducantur?*
13. *Ex ritibus patet purificationem fieri ad exemplum Divæ Virginis.*
14. *Mulieres ſolent Sacerdoti nummum offerre: & quare?*
15. *Mulieres numquam poſſunt extra Eccleſiam aut per ſubſtitutas purificari.*

I. JUxta legem Moſaicam, de qua *cap.* XII. *Levitici*; „ Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ. Et die octavo circumcidetur infantulus: Ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omnem ſanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ. Sin autem fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menſtrui, & ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Cùmque expleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, ſive pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ ſive turturem pro peccato, ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & tradet Sacerdoti, qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & ſic mundabitur à profluvio ſanguinis ſui. Iſta eſt lex parientis maſculum aut fœminam. Quòd ſi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea Sacerdos, & ſic mundabitur."

Mulier intereà ingredi ſanctuarium ſeu templum non poterat, donec implerentur dies purificationis.

II. Diva Virgo, etſi huic legi non ſubjecta, quia *non ſuſcepto ſemine* pepererat; nihilominùs voluntariè, & ex humilitate ſe ſubjicere voluit, eamque legem ſubivit: uti legitur, *Lucæ* 2. Atque hinc originem ſumpſit feſtum Purificationis B. Mariæ Virginis; quod circa tempora Juſtiniani Imperatoris inſtitutum fuiſſe notat Baronius in notis ad Martyrologium ad diem 2. Februarii.

III. Occaſione hujus feſti, conſuetudo ex quadam plebeja ignorantia invaluerat ſæculo VII. ut hoc die homines *placentas*, ſive *ſimilam* coquerent, ac ſibi mutuò mitterent, *honoris ſcilicet prætextu* PUERPERII *impollutæ Virginis Matris*, ait *Canon* 79. Synodi VI. ſive Trullanæ, adjungens: *Statuimus, ut deinceps nihil tale fiat à Fidelibus.*

IV. Exponens hunc Canonem Zonaras, ait: „ Nonnulli, ſe in eo ſemper Virginis ac Dei Matris honori aliquid deferre exiſtimantes, die qui ſanctam Chriſti Natalis Feſtivitatem proximè conſequitur, quædam facere ſoliti ſunt, ex eis quæ in *aliarum* quoque mulierum *puerperio* agi conſuevere. Mulieres autem conſueverant propter periculi & doloſis evaſi gaudium, convivia cum ferculis & placentis facere.

V. Hoc ergo cùm etiam in honorem Virginis agerent; atque ita indicarent, Divam Virginem adinſtar aliarum mulierum *puerperio* fuiſſe obnoxiam, Patres Synodi ſextæ id præſenti Canone fieri prohibent: „ Abſque *puerperio* editum ex Virgine Divinum Partum eſſe confitentes, ut qui ſine ſemine conſtitutus ſit: idque toti gregi annuntiantes, eos qui ex ignorantia faciunt quod non decet, correctioni ſubjicimus.

„ Puerperium (de quo in præſenti Canone) eſt (ait Zonaras) emiſſio fœtus, quam doloris ſenſus, ac profluvium ſanguinis comitantur; quibus quidem malis nullatenus obnoxiam fuiſſe Deiparam credimus."

VI. Porrò ſicut Deipara ob rationem jam dictam legi purificationis ſubjecta non fuit; ſimiliter mulieres novi Teſtamenti, tametſi *puerperio* omnibuſque quæ illud conſequuntur, non ſecus ac mulieres veteris Teſtamenti ſubjectæ, hac lege cæremoniali non conſtringuntur: quia, ut ait Innocentius III. *in Cap. unico* X. *de Purificatione poſt partum*. „ Licèt ſecundùm legem Moſaicam certi dies determinati fuiſſent, quibus mulier poſt partum à templi ceſſaret ingreſſu, lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per JESUM CHRISTUM facta eſt."

Hinc ulteriùs infert & reſpondet Archiepiſcopo Armachano, „ quòd poſtquam umbra legis evanuit & illuxit veritas Evangelii: ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias Eccleſiam intrare voluerint, *nulla* proinde peccati *mole* gravantur, nec Eccleſiarum eſt eis aditus *denegandus*, ne pœna illis converti videatur in culpam."

Et ſub nomine Sancti Gregorii refertur, *Can.* 2. *Diſtinct.* 5. „ Si mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Eccleſiam, nullo pondere peccati gravatur."

VII. Addit nihilominùs Innocentius III. in citata Decretali: „ Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abſtinere, devotionem earum non credimus improbandam."

Unde & hodie mulieres ſive ex quadam erga Eccleſiam ac Divina myſteria, quæ in ipſa peraguntur, veneratione, ſive exemplo Divæ Virginis, quæ ex humilitate legi ſe ſubdidit, cui non erat ſubjecta, etiam conſueverunt ad tempus aliquod ab ingreſſu Eccleſiæ abſtinere; nec in eam intrare, niſi ſe Sacerdoti præſentaverint, & ipſe precibus aliquibus præmiſſis introduxerit, juxta ritum præſcriptum in modernis Ritualibus ſub titulo: *Ordo introducendi mulierem in Eccleſiam poſt partum.*

VIII. In Synodo P. II. Mechlinienſi, *tit.* 3. *cap.* 8. dicitur: „ Puerperæ, cùm à puerperio domum exeuntes ſe ad Eccleſiam contulerint, à *proprio* Parocho juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem purificentur."

Hæc Synodus patenter ſupponit, ritum hunc purificationis in Eccleſia Parochiali, atque à proprio Parocho eſſe celebrandum; quod & generalis Belgii conſuetudo confirmat; atque Sacra Congregatio Cardinalium nuper probavit.

IX. Cùm enim in Civitate Antverpienſi nonnulli Regulares in ſuis Eccleſiis mulieres ad purificationem poſt partum admitterent; ac ea de re Paſtores civitatis illius ad Sacram Congregationem querelas detuliſſent, prodiit Sententia hujus tenoris.

„ Conquerebantur Parochi Civitatis Antverpienſis quòd non obſtante contraria conſuetudine, necnon Conſtitutione Synodi Provincialis, per Sacram Congregationem recognitæ, & per Sedem Apoſtolicam approbatæ, Regulares Mendicantes functionibus Paſtoralibus ſe immiſceant: & præſertim audeant in ſuis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere: addebantque, à Domino Epiſcopo Antverpienſi, utpotè Regulari, hujuſmodi præjudiciis per Regulares illatis minimè conſuli. Quare ab Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſubſidium ac tutelam ſuppliciter petentes, quærebant: An prædictis Regularibus Civitatis Antverpienſis liceat in propriis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere.

Die-

„ Die 18. Novembris M. DC. LXII. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, utraque parte audita cenſuit, prædictis Regularibus Civitatis Antverpiæ non licere: *Signatum* I. Epiſcopus Sabinenſis Cardinalis Sacchetti Præſes, & C. de Vechiis Ep. Cluſ. S. R. C. Secret. *& à latere impreſſum erat ſigillum præfati Cardinalis Præſidis in rubro pane.*

X. Hæc ſententia ex mandato Epiſcopi Antverpienſis publicata fuit, ac per publicum programma locis conſuetis affixa 20. Novembris 1663. per Petrum Van der Perre tunc Epiſcopi Officialem; una vigore authoritatis ſibi commiſſæ, „ inhibens præfatis *Regularibus*, ne deinceps aliquas mulieres poſt partum *ad purificationem* admittant: mulieribus autem puerperis injungens, ut juxta ſententiam præmiſſam ad Eccleſias *ſuas* reſpectivè *Parochiales* pro *purificatione* ſe conferant, ut ibidem, juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem, à *proprio Parocho* benedicantur.

XI. Quod hic à Sacra Congregatione declaratum fuit; etiam in Synodo P. II. Cameracenſi, *tit. 6. c.* 13. decretum fuerat his verbis: „ Prima vice qua mulieres à puerperio domum exeunt, juxta antiquam Eccleſiæ conſuetudinem ad Eccleſiam rectò ſe conferant, gratias acturæ Deo pro beneficio puerperii, & ut à *proprio Paſtore*, ſeu ejus vicem gerente, & *non ab alio* purificentur.

XII. Sicut autem in feſto Purificationis Deiparæ ſolent Fideles cereos accenſos in manibus portare, ita quoque mulier purificationem faciens, candelam accenſam in manibus habet.

Sacerdos introducturus mulierem porrigit ſtolam ex collo dependentem manui mulieris, dicitque: *Ingredere in templum Dei, & adora Filium B. Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.*

XIII. Ex hac formula, uti & ex precibus à Preſbytero recitandis haud obſcurum eſt, hanc mulierum purificationem ad exemplum purificationis Divæ Virginis inſtitui: unde Paſtorale Mechlinienſe etiam monet, quòd ſi Miſſa celebretur, *aptiſſimè huic laudis officio congruat Miſſa de Purificatione Beatæ Mariæ, quæ incipit*, SUSCEPIMUS.

XIV. Omnibus cæremoniis ac precibus abſolutis, Sacerdos præbet mulieri oſculandam Crucem libri Sacramentalis, dicendo: *Dominus det tibi ſuam pacem*: reſpondet Miniſter: *Et vitam æternam.*

Inter oſculandum ſolet mulier nummum aliquem ipſi libro per modum oblationis imponere, qui in uſum Sacerdotis & Miniſtri, pro locorum conſuetudine, cedere conſuevit.

Hac oblatione imitati voluere piæ mulieres Chriſti parentes, de quibus legitur: *Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: quia omne maſculum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur, & ut darent* HOSTIAM *ſecundùm quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum*, Lucæ 2. verſ. 22.

Circa has oblationes meritò expendent & obſervabunt Parochi aliique Sacerdotes ea, quæ circa oblationes in adminiſtratione Sacramentorum fieri conſuetas obſervanda notavimus.

XV. Paſtorale Mechlinienſe deinde monet: „ Si contigerit mulierem adverſa valetudine, certo tempore à purificatione impediri, differatur purificatio, donec utcumque reſtituta, in Eccleſiam ingredi poſſit, etiamſi mortis immineat periculum, quia purificatio extra Eccleſiam facienda non eſt, neque ſubſtituenda alia mulier purificanda in locum defunctæ puerperæ. “

A D D I T A M E N T U M

AD TIT. II. CAP. V. NUM. IX.

Decretum S. Congregationis pro jure Parochorum in Purificatione mulierum.

PEtrus van der Perre, Jurium Licentiatus, Canonicus Eccleſiæ Cathedralis, & Officialis Antverpienſis, uti Commiſſarius & Executor ad infraſcripta à Perilluſtri & Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Antverpienſi, commiſſus, ac ſpecialiter deputatus: omnibus & ſingulis hujus Diœceſis ſubditis, quos infraſcriptum tanget negotium, ſalutem in Domino.

Cognitum ſit univerſis, quòd ex parte RR. DD. Plebanorum præfatæ Cathedralis Eccleſiæ, & Paſtorum Eccleſiarum ſubalternarum hujus urbis, nobis exhibitus ſit libellus ſupplex, quo petierint, quatenus juſta commiſſionem nobis impartitam à præfato Perilluſtri, ac Reverendiſſimo Domino Epiſcopo die decima quarta Aprilis currentis anni 1663. publicare, ac debitæ executioni demandare dignaremur ſententiam quam præfati Domini Plebani & Paſtores die decima octava Novembris anni 1662. obtinuerunt à Sacra Congregatione Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, contra Regulares Mendicantes hujus urbis, tenoris ſequentis:

IN ANTVERPIENSI (Epiſcopatu.)

Conquerebantur Parochi Civitatis Antverpienſis, quod, non obſtante contraria conſuetudine, necnon Conſtitutionibus Synodi Provincialis, per Sacram Congregationem recognita, & per Sedem Apoſtolicam approbata, Regulares Mendicantes functionibus Paſtoralibus ſe immiſceant; & præſertim audeant in ſuis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere: addebantque, à Domino Epiſcopo Antverpienſi, utpotè Regulari, hujuſmodi præjudiciis per Regulares illatis, minimè conſuli. Quare ab Apoſtolica Sedis auctoritate ſubſidium ac tutelam ſuppliciter petentes quærebant: An prædictis Regularibus civitatis Antverpienſis liceat in propriis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere.

Die 18. Novembris 1662. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, utraque parte audita cenſuit, prædictis Regularibus civitatis Antverpiæ non licere. Signatum *I. Epiſcopus Sabinenſis Cardinalis Sacchetti Præſes, & C. de Vechiis, Ep. Cluſ. S. R. C. Secret.* & à latere impreſſum erat ſigillum præfati Cardinalis Præſidis in rubro pane.

Cùm autem juſta petentibus non ſint deneganda, & Decreta præfatæ S. Congregationis (quantum in nobis eſt) executioni mandare volentes, præfatam ſententiam in tenore ac forma præmiſſis publicandam duximus, & publicamus per præſentes: ac pro ulteriori ejuſdem ſententiæ executione, auctoritate præmiſſa nobis commiſſa, mandamus omnibus & ſingulis noſtræ Diœceſis ſubditis, & præſertim hujus civitatis Antverpienſis, ſive Eccleſiaſticis, ſive ſæcularibus, cujuſcumque ſtatus ac conditionis extiterint, & quorum intereſt, ſeu quomodolibet intereſſe poterit in futurum; ut præfatæ ſententiæ, quantùm ipſos concernat, ſeſe plenariè ac totaliter conforment, nec eidem auſu temerario contraire præſumant. Præfatis autem Regularibus inhibemus, ne deinceps aliquas mulieres poſt partum ad purificationem admittant: mulieribus quoque puerperis injungimus, ut juxta ſententiam præmiſſam ad Eccleſias ſuas reſpectivè Parochiales pro purificatione ſe conferant, ut ibidem, juxta probatiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem à proprio Parocho benedicantur, ac purificentur. In quorum omnium ac ſingulorum fidem ac robur, præſentes ſigillo noſtro communitas, & manu noſtra ſignatas, per Graphiarium Curiæ noſtræ expediri juſſimus & fecimus: mandantes Primario Curiæ noſtræ præfatæ, ut in ſignum veræ & realis executionis præmiſſorum, has noſtras litteras debitis horis & locis per exemplaria debita inſinuet atque affigat, prout in ſimilibus fieri conſuevit.

Datum Antverpiæ, anno Domini 1663. menſis Novembris die vigeſima ſexta.

P. VANDER PERRE, *Offic.*

De mandato admodum Reverendi Domini Officialis & Commiſſarii.

Locus † Sigilli.

P. DE HERTHOGHE *Graph.*

TITU-

Digitized by Google

TITULUS TERTIUS.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT PRIMUM.

Qui confirmandi, & quomodo inſtruendi; & quo tempore confirmandi?

1. *Quæ hoc Sacramento credenda proponat Synodus Tridentina?*
2. *Hoc Sacramentum variis nominibus olim appellatum fuit.*
3. *Olim non vocabatur* Confirmatio; *unde hoc nomen derivatum ſit.*
4. *Olim recenter Baptizatis dabatur Sacramentum Confirmationis.*
5. *Quomodo, & qua occaſione hæc diſciplina apud Latinos deſierit.*
6. *Quare convenienter Eccleſia judicaverit, parvulos non mox à ſuſcepto Baptiſmo confirmare.*
7. *Baptizati olim non credebantur* perfecti Chriſtiani *ante confirmationem.*
8. *Quæ eſſet illius ratio: & quare hodie dicantur* Chriſtiani.
9. *Synodi Belgicæ paſſim requirunt in Confirmando ætatem ut minùs 7. annorum.*
10. *Quomodo confirmandi inſtruendi & præparandi?*
11. *Populus de dignitate, vi, & effectu hujus Sacramenti à Parochis inſtruendus.*
12. *Pueri confirmandi teſtimonium Parochi adferre debent de ſufficienti inſtructione.*
13. *Olim hoc Sacramentum conferebatur in Paſchate, & Pentecoſte; quod & hodie fieri optavit S. Carolus.*
14. *Epiſcopus ægrum non Confirmatum inviſere & confirmare debet.*
15. *Epiſcopus Parochos tempeſtivè monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendit; & quid hic obſervaverit S. Carolus.*

I. SYnodus Tridentina *Seſſion. 7. de Confirmatione Can.* 1. ait: Si quis dixerit Confirmationem „ baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuiſſe, quàm catecheſin quamdam, qua adoleſcentiæ proximi fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant: anathema ſit.

Deinde *Can.* 2. „ Si quis dixerit, injurioſos eſſe Spiritui Sancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmati virtutem aliquam tribuunt: anathema ſit.

Inſuper *eadem Seſſ. de Sacramentis in genere Can.* 9. anathema dicit in eum, qui diceret in hoc Sacramento non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde illud iterari non poſſit.

Hæc Eccleſiæ dogmata contra modernos & nobis vicinos Hæreticos, ex Patribus & priſtinis Eccleſiæ Canonibus adſtructa videri poſſunt apud Theologos, qui ex profeſſo de hac materia contra Hæreticos ſcribunt.

II. Illud ſingulariter pro intellectu Canonum notandum, hoc Sacramentum multis diverſiſque nominibus olim dictum fuiſſe.

Imprimis apud veteres frequenter vocatur ſimpliciter *manus impoſitio*; quia licèt in omnibus penè ritibus Eccleſiaſticis fieret *manuum impoſitio*; ſpecialiter tamen huic Sacramento tribuebatur, quod in Actibus Apoſtolorum per *manuum impoſitionem* eſſet expreſſum. Hoc nomine appellabatur à S. Auguſtino, *lib.* 3. *contra Donatiſtas, cap.* 6. item à S. Iſidoro, *lib.* 2. *de Offic. Eccleſ. cap.* 26. Amalario Fortunato, *lib.* 1. *de Offic. Eccleſ. cap.* 27.

Dicitur etiam nonnunquam *Supercæleſte Chriſma*; ut in *Can.* 48. Laodicæno, ubi dicitur; „ Quòd oportet eos qui illuminantur, poſt Baptiſma inungi Supercæleſti Chriſmate, & eſſe regni Chriſti participes.

III. Olim hoc Sacramentum frequentius *Chriſmatio* à Chriſmate, vel etiam *manuum impoſitio* dicta fuit, quàm *Confirmatio*; quo nomine apud Veteres non occurrit.

Quod indicare videtur Innocentius III. in *Capitulo* § 4. *de Sacra Unctione*; unà indicans unde *Confirmationis* nomen derivatum ſit. „ Per frontis *Chriſmationem*, ait, manus impoſitio deſignatur; quæ alio nomine dicitur *Confirmatio*: quia per eam Spiritus Sanctus ad *argumentum* datur & *robur*. "

Cui congruit inſtructio ab Eugenio IV. data Armenis, ubi effectum hujus Sacramenti exponens ait: „ Effectus hujus Sacramenti, eſt quòd in eo datur Spiritus Sanctus ad *robur*, ſicut datus eſt Apoſtolis in die Pentecoſtes, ut ſcilicet Chriſtianus audacter confiteatur nomen Chriſti. "

IV. Ut verò hic effectus Chriſtiani non deeſſet, forteſque redderentur ad fidem, quam in Baptiſmo profeſſi erant, generosè ac liberè verbo & opere profitendum, olim in more poſitum fuit, ut baptizati mox accepto Baptiſmo confirmarentur; ut titulo præcedente, *cap.* 3. monuimus, & clarè citatus Canon Laodicænus indicat.

Et apud Latinos Tertullianus de Baptiſmo, *cap.* 7. ait: „ Exinde egreſſi de *Lavacro* perungimur *benedicta Unctione* de priſtina diſciplina, qua ungi oleo de cornu in Sacerdotium ſolebant ... dehinc *manus imponitur*, per benedictionem advocans & invitans Spiritum Sanctum. "

Hujus priſtinæ diſciplinæ innumera ſunt tum apud Veteres, tum apud recentiores obvia teſtimonia; quæ recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 144. additque, quòd hac durante diſciplina non ungebatur Neophytus in *vertice* à Presbytero; cum hujuſmodi unctio inſtituta ſit ob defectum Epiſcopi.

Hæc diſciplina, ſcilicet confirmandi Neophytos mox poſt datum Baptiſmum, adhuc hodie ſervatur in Eccleſia Græca, uti ex eorum Rituali colligitur, & probat Jacobus Goar in notis ad Rituale, *pag.* 367. & propterea nec aliam Chriſmatis unctionem adhibent.

V. Quando diſciplina confirmandi Neophytos, ſive Sacramentum Confirmationis unà cum Baptiſmo conferendi in Eccleſia Latina deſierit, incertum eſt.

Admodùm veriſimile eſt, quòd quamdiu frequens fuit adultorum Baptiſmus, etiam hæc perduraverit diſciplina. Nec enim dubium, quin Eccleſia ſemper optaverit, ut Chriſtiani in Chriſti militiam ingreſſi, ſpiritualibus armis ad pugnam inſtruerentur; & robur ſpirituale ad pugnandum in hac Chriſtiana militia per Sacramentum Confirmationis acciperent.

Hinc in moderno Rituali Romano ſub titulo de Baptiſmo adultorum, præſcribitur: *Si adſit Epiſcopus qui id legitimè præſtare poſſit, ab eo* NEOPHYTI *Sacramento Confirmationis initiantur.*

Dum verò Baptiſmus adultorum deſinere cœpit; atque ſolus penè infantium invaluit, ipſum Confirmationis Sacramentum conjungi Baptiſmi dationi paulatim deſiit.

VI. Viſum enim fuit, ſatius eſſe Sacramentum Confirmationis differre in eam ætatem, in qua Baptizati ratione utentes majori cum fructu illud accipere poſſent, maximè quia parvulis uſum rationis non habentibus nondum cum hoſte pugnandum eſt; neque, ſi morte præveniantur, ob ejus defectum ſalutis diſpendium incurrunt: cum jam per Baptiſmum regenerati à peccato originali generatione carnali contracto, ſint liberati.

VII. Sed dicet quis, obſervat & probat Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus Epiſcopus Aurelianenſis, *libro* 1. *Obſerv. cap.* 25. quòd nemo *Chriſtiani* nomen olim ſortiebatur, nemo *perfectus* exiſtimabatur *Chriſtianus*, qui dono Spiritus Sancti *confirmatus* & donatus non eſſet.

Quod ipſum inſinuat Canon 39. Eliberitanus, dicens: „ Gentiles ſi in infirmitate deſideraverint ſibi *manum* imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte vita honeſta, placuit eis *manum imponi*, & fieri *Chriſtianos*. "

Hic per *manum imponi*, intelligi *Confirmari*, multis oſtendit ad hunc Canonem nominatus Epiſcopus Aure-

lianenſis, citans etiam Cyrillum Hieroſolymitanum *Catecheſi 3. Myſtagogica*, qui ſimiliter docet per Chriſmationem Neophytos primùm fieri *Chriſtianos*. „ Hujus Sancti Chriſmatis dono accepto, ait, meritò appellamini *Chriſtiani*: veram efficientes appellationem, in ipſa regeneratione: ante enim quàm hæc gratia vobis donata eſſet, non erâtis propriè digni eo nomine, ſed pergentes eò uſque progreſſi eſtis, ut efficeremini Chriſtiani. “

VIII. Ut ut verum ſit, olim Neophytos ſeu recenter Baptizatos nequaquam fuiſſe dictos Fideles, aut *perfectos Chriſtianos*; vel etiam ſimpliciter *Chriſtianos*, priuſquàm Confirmationis Sacramentum accepiſſent; id non propterea contigit, quòd ante Confirmationem non crederentur per Baptiſmum verè in Chriſto regenerati; ſed quia ante Sacramenti Confirmationis ſuſceptionem nondum omnibus armis ſpiritualibus inſtructi videbantur, quibus Jeſu Chriſti milites inſtructos ad prælium oportebat, ideòque ſicuti milites ſæculi non habentur pro perfectis militibus quouſque armis idoneis ſint inſtructi, ita nec Neophyti illi perfecti, ac veri milites Chriſti ſeu Chriſtiani reputabantur; quamvis reverà jam eſſent per Baptiſmum regenerati & militiæ Chriſti adſcripti, imò Chriſtum induiſſent, & cum illo ſurrexiſſent.

Adhæc olim dum Confirmatio jungebatur Baptiſmo, nulla Chriſmatio niſi ſola Sacramentalis Neophyto impendebatur. Cùm verò à *Chriſmate* dicamur *Chriſtiani*, propriè eo nomine appellari ante hanc *Chriſmationem* non poterant.

Hinc poſtquam Chriſmatio Sacramentalis Baptiſmo jungi deſiit, introducta eſt Chriſmatio *Cæremonialis*, qua Neophytus non *in fronte*, ſed *in vertice* à Presbytero *Chriſmate* ungitur, uti obſervat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii, *pagin.* 144. Unde hodie Chriſtiani dicuntur, non à Chriſmatione Sacramentali, qua ab Epiſcopo *in fronte* ungimur, ſed à Chriſmatione cæremoniali, qua immediatè poſt Baptiſmum in vertice à Presbytero ungimur, ſive Chriſmamur.

IX. Paſſim Synodi Belgicæ juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam requirunt, ut confirmandi ſaltem *ſeptennio* non ſint minores; „ ut meliùs (ait Synodus Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 4. *cap.* 4.) ſuſcepti Sacramenti memores eſſe poſſint; niſi ex rationabili cauſa Confirmanti aliud videatur. “

Idem paſſim inculcant aliæ Synodi; adduntque conformiter ad Pontificale Romanum, ut non admittantur ad hoc Sacramentum, niſi ritè inſtructi & diſpoſiti.

X. Parochis præcipit Synodus Audomarenſis, ut ſubditos ſuos ſedulo moneant, „ quò pueros ſuos Confirmationis Sacramento nondum inſignitos, qui quidem ſextum ſuperaverint ætatis annum, ad illud reverenter ſuſcipiendum præparent, doctos orationem Dominicam & Symbolum Apoſtolorum, quantum fert ætas atque capacitas, jejunos ſi permittat valitudo, confeſſione expiatos ſi doli ſint capaces, corporis habitu & capite imprimis mundos. “

Idipſum omnes Synodi uno conſenſu inculcant, monetque S. Carolus in ſuis Inſtructionibus de Confirmat. *pag.* 420. *edit.* 1683. „ Illud verò maximè hortabitur (Parochus) ut cùm hoc Sacramento Spiritus S. gratia uberrimè conferatur, ad eam conſequendam ſe jejuniis, eleemoſyna qui per facultates poſſunt, aliiſque pietatis officiis & operibus parent: atque imprimis frequentiori & ardentiori religioſæ orationis ſtudio devotè ſeſe exerceant, exemplo SS. Apoſtolorum; qui dum expectarent Spiritum S. *perſeverantes erant in oratione & jejunio*. “

XI. Ut verò Fideles ſint de hoc Sacramento ampliùs inſtructi; ac convenientem ideam concipiant, præcipitur Parochis, ut „ de dignitate, vi, & effectu hujus Sacramenti ſubditos ſuos ſæpè diligenterque inſtruant maximè ſub id temporis, quo illud Epiſcopus in iis locis adminiſtraturus eſt. “ Ita Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 4. *cap.* 1. idipſum aliæ Synodi ſimiliter inculcant; monetque Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *tit.* 4. *cap.* 9. ut id præſtent præſertim *in feſtis Pentecoſtes*; & quandoque Epiſcopum ad ipſorum loca venturum eſſe audiunt.

Dum Parochi populum de hiſce inſtruere volent, meritò legent jam citatas Inſtructiones S. Caroli, in quibus piè & fusè ejus effectus & dignitas, aliaque eò pertinentia explicantur.

XII. Ut confirmandorum curam rectè gerere poſſint Parochi, multum conferunt Epiſcopi, qui neminem confirmare volunt, niſi qui teſtimonium à ſuo Parocho attulerit; quemadmodum edito Decreto 6. Februarii 1681. declaravit Alphonſus de Berges Archiepiſcopus Mechlinienſis.

XIII. Quandiu hoc Sacramentum ipſi Baptiſmo quodammodò conjunctum fuit, etiam nonniſi in Paſchate & Pentecoſte, ſecluſa neceſſitate, conferebatur; & licèt mutata diſciplina, Epiſcopo liberum ſit etiam alio tempore hoc Sacramentum conferre, tamen monet meritò Sanctus Carolus in ſuo Concilio IV. *part.* 2. titulo de Sacramento Confirmationis, *ne ſtata* PENTECOSTES *ſolemnitate id præſtare prætermittant*; adjungitque in Concilio V. eodem titulo, ut „ non ſolùm ſacris ſolemnibus *Pentecoſtes* diebus, ſed etiam (ſi ita civitatis ſuæ ingens frequentia, multitudoque poſtulaverit) & Paſchæ Reſurrectionis tempore, & in Adventu ſacro Domini, & quoties viſitationem obibit Sacramentum Confirmationis miniſtret: & ob eam cauſam, ut Concilio Provinciali quarto cautum fuit, ad miniſtrandum ſæpè accurret, quibus in locis Diœceſis opus erit. “

XIV. Poſt hæc monet: „ Quòd ſi quis cùm periculosè ægrotat & Chriſmatis Sacramento confirmatum non eſſe meminerit; ac proptereà id ſibi miniſtrari petat; tunc Epiſcopus, ſi eo loci eſt ubi ille ægrotat, ut ne ſine hoc Sacramento diſcedat, eum charitate paterna inviſat, & ritè confirmet. “

Inſuper in ſuis inſtructionibus inter cætera à Parochis circa hoc Sacramentum obſervanda, præcipit: „ Ægrotos prætereà nondum confirmatos deſignabit, eoſque Archiepiſcopo denuntiabit, ut ne ingraveſcente morbo, ſine hoc Sacramento diſcedant. “

Ex his conſtat, quam ideam de fructu hujus Sacramenti concepiſſet hic zeloſiſſimus Archipræſul; quamque ſollicitos eſſe debere Epiſcopos oſtenderit, ut nemo hoc Sacramento deſtitueretur.

XV. Volunt quoque Synodi, ut Epiſcopus Sacramentum hoc adminiſtraturus, diebus aliquot ante moneat Parochos, ut populum intereà pro ejus digna ſuſceptione diſponere, & ſpecialiter inſtruere valeant; voluitque S. Carolus, eum in finem ab Epiſcopo Litteras Paſtorales ad Parochos dandas; è quibus ipſi, quæ potiſſimum iis incumbant, haurire queant; eaſque populo publicè prælegant: ita habetur in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 3. *tit. de Viſitatione*: & in Inſtructionibus præcipit, (meritò ab omnibus Parochis æmulandum:) „ Præcurrente miniſtrationem diebus, Parochus, in cujus Parochia hujus Sacramenti miniſtratio indicitur, primò orationem publicam inſtituet; ut ſui divinæ gratiæ dona ubertimè recipiant. “

CAPUT III.

De Miniſtro Confirmationis & de Chriſmate.

1. *Primis ſæculis ſolos Epiſcopos fuiſſe Miniſtros Confirmationis malè aſtruitur ex Epiſtola Euſebii Papæ.*
2. *Probatur teſtimonio Innocentii I.*
3. *Presbyteri apud Græcos etiam hodie hoc Sacramentum adminiſtrant; neque hanc diſciplinam Eccleſia Romana improbat.*
4. *An eam Innocentius III. improbarit.*
5. *Etiam in Eccleſia Latina Presbyteri diſpenſativè adminiſtrare poſſunt.*
6. *Neque contrarium aſſeruit Eugenius IV. aut definivit Synodus Tridentina.*
7. *Sepoſita reſervatione poſitiva poſſet Presbyter confirmare.*
8. *Diſciplina quæ ſolis Epiſcopis dat auctoritatem confirmandi, occaſionem dedit ſejungendi confirmationem à Baptiſmo.*
9. *Epiſcopi curare debent ne quis ex eorum negligentia ſine hoc Sacramento diſcedat.*
10. *Incommoda ex hujus Sacramenti dilatione nata ſequi.*

11. Chriſ-

Digitized by Google

11. *Chriſmatis benedictio ſoli Epiſcopo competit.*
12. *Primitùs Epiſcopus omni tempore Chriſma conſicere poterat.*
13. *Quandonam invaluerit ut in Cœna Domini Chriſma eſſet conficiendum;*
14. *Olim Presbyteri à ſuis Epiſcopis Chriſma accipiebant.*
15. *Hodie ſingulis annis; ſecus olim Chriſma renovandum.*
16. *Quomodo hodie ex præſcripto Synodorum Chriſma accipiatur; & renovari debeat;*
17. *Aliquando Archidiaconi Chriſma diſtribuebant; & in illius diſtributione pecuniam exigebant.*

I. SOlum Epiſcopum hujus Sacramenti miniſtrum eſſe, nec ab aliis quàm ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis unquam peractum fuiſſe, aut adminiſtrari poſſe, claris teſtimoniis declarat Epiſtola, quæ ſub nomine Euſebii Papæ refertur apud Gratianum *diſt. 5. de Conſecrat. Can. 4.* „ Manus quoque *impoſitionis* Sacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à *ſummis* Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quàm ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe: nec ab aliis quàm ab illis, qui eorum tenent locum, unquam perfici poterat, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, *irritum* habeatur, & *vacuum*, & inter Eccleſiaſtica nunquam reputabitur Sacramenta.

Verùm norunt hodie eruditi, quàm exigua ſit hujus ac duarum aliarum Epiſtolarum, quæ ſub nomine hujus Pontificis extant, fides; de quibus in nota marginali ad earum primam intrepidè pronuntiat Labbeus: *Confictæ ac ſpuriæ omnes:* & deinde de hac, quæ ordine tertia eſt, notat: *Tota conficta eſt.*

II. Hoc ergo teſtimonio prætermiſſo, aliud habetur, licèt nonnihil poſterius, certius tamen, nimirum Innocentii I. in Epiſtola ad Decentium *cap. 3.* „ De conſignandis verò infantibus manifeſtum eſt, non ab alio quàm ab Epiſcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licèt ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis deberi, ut vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verum & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum.

Hoc Innocentii teſtimonio utuntur communiter Auctores de Officiis Eccleſiaſticis ſcribentes, ut probent Epiſcopum eſſe hujus Sacramenti miniſtrum.

Nequaquam tamen hinc inferre licet, Epiſcopum ita eſſe à Chriſto deſignatum miniſtrum, ut ea poteſtas nullo caſu inferioribus Presbyteris communicari poſſit.

III. Nam Græci non tantùm olim: ſed etiam hodie eam auctoritatem in Presbyteris agnoſcunt; hique baptizatos Chriſmate in fronte conſignant; eamque praxim Eccleſiam Latinam non improbaſſe, ex iis quæ in Concilio Florentino acta ſunt, non obſcurum eſt.

In hujus quippe Concilii concluſione Eugenius IV. inter alias quæſtiones hanc ordine ſextam Græcis propoſuit: *Quare Pontifices non innungerent ſacro chriſmate, ſed Sacerdotes; cùm hoc Pontificibus ſit datum?* Et ſtatim ſubditur in textu: *Hæc à Latinis objecta Mytylinenſis Canonicè omnia, legitimèque diſſolvit.*

Hinc patet, quod etiam tempore hujus Concilii, Græci Sacerdotes confirmarent. Secundò, quòd ſuper ea praxi diſputatum fuerit. Tertiò, quòd Græci ſuæ diſciplinæ Canonicas rationes dederint, atque Latinorum argumentis ſatisfecerint. Quartò, quòd Eugenius IV. aliique Latini Epiſcopi acquieverint; nec Græcos ad aliter confirmandum adegerint; neque de nullitate Confirmationis ſic collatæ ſcrupulum moverint.

IV. Contrarium prorſus his videtur reſponſum Innocentii III. in *cap. 4.* ☩ *de conſuetudine*, ubi eam praxim Græcorum omninò improbare videtur: atque Confirmationem à Presbyteris etiam *Conſtantinopoli* collatam pro invalida habere.

Verùm omnis difficultas evaneſcet, ſi conſulatur ipſa Decretalis Innocentii, prout extat in tertia Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum; è qua eam deſumpſit Raymundus omiſſa particula *Latinis* ad vocem *Presbyteris*; quæ oſtendit, Innocentium tantùm reſpondiſſe de Presbyteris *Latinis* Conſtantinopoli agentibus; quibus præcipit, ut conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ ſequantur. Hìc obitèr notent Canoniſtæ, quàm utile, imò neceſſarium ſit, interdum ad veteres Decretalium collectiones habere recurſum; uti monui & pluribus oſtendi in commentario ad Canones, *part. 8. cap. 3. §. 4. & 5.*

V. Cæterùm tametſi diſciplina Eccleſiæ Latinæ habeat, ut ſoli Epiſcopi hoc Sacramentum adminiſtrent, quin tamen Presbyteri ſubinde extraordinariè & abſente Epiſcopo diſpenſatoriè id miniſterii exercere queant, evidenter jam pridem probavit S. Gregorius.

Scripſit ipſe Epiſcopo Calaritano in Sardinia, *lib. 3. Epiſt. 9.* „ Presbyteri baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus chriſmate non præſumant: ſed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Epiſcopi poſtmodum ungere debeant in fronte. " Apud Gratianum *de Conſecr. diſt. 4. Can. 19.*

Cùm verò intellexiſſet Gregorius quoſdam è Sardis hoc reſponſo ſcandalizatos fuiſſe, reſcribit eidem Epiſcopo in hæc verba: „ Pervenit quoque ad Nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd Presbyteros chriſmate tangere in fronte eos, qui baptizati ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundùm uſum veterem Eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omninò hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus. " *Epiſt. 26.* ejuſdem libri, & refertur à Gratiano *diſt. 95. Can. 1.*

Obſervatu digna ſunt hæc Epiſtolæ verba: *Nos quidem ſecundum uſum veterem* ECCLESIÆ NOSTRÆ *fecimus:* tacitè innuens, aliam eſſe Eccleſiæ Orientalis conſuetudinem; ſe autem ſcripſiſſe Epiſcopo Calaritano in priori Epiſtola, ut procederet juxta conſuetudinem *Eccleſiæ ſuæ*, id eſt, Romanæ; quæ Presbyteris non permittebat, baptizatos ſacro chriſmate in frontibus conſignare.

Sed cùm hinc offenderentur Sardi, in hac Epiſtola (quæ ad priorem refertur) permittit Gregorius, *ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate tangere debeant.*

VI. Itaque non dubitavit Gregorius, quin Presbyteri etiam ſubinde eſſe poſſent hujus Sacramenti miniſtri; quod & ſuppoſuit Eugenius IV. dum in Inſtructione pro Armenis dixit: *Legitur tamen aliquando, per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem,* SIMPLICEM SACERDOTEM *Chriſmate per Epiſcopum conſecrato hoc adminiſtraſſe Sacramentum Confirmationis.*

Unde Synodus Tridentina *Can. 3.* de Confirmatione, dicens, Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe Epiſcopum, expreſsè ad vocem *miniſtrum* addidit, *ordinarium*.

VII. Plura in eandem rem vide apud Franciſcum Farvacquium de Sacramento Confirmationis *cap. 4. q. 4. §. 1. 3. & 4.* Et *quæſtione 5.* oſtendit, ſepoſita reſervatione, poſſe etiam in Eccleſia Latina Presbyterum ex ſola Epiſcopi commiſſione confirmare, juxta illud Synodi Toletanæ I. „ Statùtum eſt Diaconum non chriſmare, ſed *Presbyterum abſente Epiſcopo;* præſente verò, ſi ab ipſo fuerit præceptum. „ *Can. 20.*

VIII. Quidquid ſit, certum eſt juxta modernam Eccleſiæ Latinæ diſciplinam, quam & à ſæculo IV. in uſu fuiſſe teſtis eſt Innocentius I. ſolis Epiſcopis fas eſſe hoc Sacramentum conferre; quæ diſciplina veriſimiliter occaſionem dedit ſejungendi Confirmationem à Baptiſmo.

Cùm enim invaluiſſet Baptiſmus Infantium, iſque à Presbyteris plerumque conferretur, contigit, ut hi poteſtate confirmandi deſtituti, Confirmatio differretur quouſque præſentia Epiſcopi haberetur; quæ populo Chriſtiano multiplicato, cùm frequenter ad longum tempus expectaretur, tandem conveniens viſum fuit, differri quouſque baptizati uſum rationis attigiſſent.

IX. Quia ergo ad Epiſcopos pertinet hoc Sacramentum adminiſtrare, debent quoque hi omni cura invigilare, ne quis ex eorum negligentia hoc Sacramento diutiùs, quàm oportet, deſtituatur; quemadmodum multis oſtendit Farvacquius loco citato in ſua *Charitate*, optatque, „ ut Epiſcopi omnes tam vigiles ſint ad miniſtrandum ovibus Confirmationis Sacramentum, quàm alacres & expediti ſunt ad ſuſcipiendum (utinam non ſollicitandum) ſublimioris Cathedræ faſtigium. Certè (pergit Farvacquius) Armachanus Pri-

„ mus Hiberniæ, *lib. 9. cap. 30.* non dubitat aſſeveranter ſcribere: *Qui Sacramentum Confirmationis retardant, ſine quo plurimi ſuorum ſubditorum ab hac luce recedunt, graviter valde coram Deo delinquunt.*

X. Ex hac inſuper Epiſcoporum mora in adminiſtrando hoc Sacramento contingit, tantam ſubinde multitudinem confirmandorum concurrere, ut vix confuſio tempore adminiſtrationis vitari queat; nequeatque Epiſcopus notitiam convenientem de confirmandis accipere: circa quæ non inutiliter conſulent Epiſcopi quæ in ſuis Inſtructionibus præſcripſit S. Carolus, titulo *de Modo procedendi ad ſumendum Confirmationis Sacramentum*; in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 421. edit. 1683.

XI. Sicuti ipſius Confirmationis Miniſtrum *ordinarium* ſolum Epiſcopum agnoſcit Eccleſia Latina, ita nec *Chriſmatis* conficiendi, ſive benedicendi alium miniſtrum agnoſcit; nec jam pridem agnovit; de quo præter plures Canones Africanos apud Gratianum *Cauſ.* 26. *quæſt.* 6. *Can.* 1. & 2. hæc habet Canon 20. Concilii Toletani I. ſub initium ſæculi V. „ Quamvis penè ubique cuſtodiatur, & abſque Epiſcopo Chriſma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel Provinciis, Presbyteri dicuntur Chriſma conferre, placuit ex hac die nullum alium, niſi Epiſcopum Chriſma facere, & per Diœceſim deſtinare.

XII. Quod verò in eodem Canone ſubjicitur: *Epiſcopo ſanè* OMNI TEMPORE *licere Chriſma conficere*, manifeſtè evincit, nequaquam eo tempore adhuc ſtabilitam modernam diſciplinam, quæ vult, ut Chriſma tantum *feria* v. ante Paſcha ſive in *Cœna Domini* ab Epiſcopo conficiatur.

Hinc quoque oſtenditur, ſuppoſititiam eſſe Epiſtolam, quæ ſub nomine Fabiani Papæ (qui ſedit circa initium ſæculi III.) ad omnes Orientales Epiſcopos extat; & è qua hoc fragmentum retere Gratianus *Diſt.* 3. *de Conſecrat. Can.* 18. „ Literis veſtris inter cætera inſertum invenimus, quoſdam regionis veſtræ Epiſcopos à veſtro noſtroque ordine diſcrepare, & non per ſingulos annos in *Cœna Domini* Chriſma conficere. Errant verò qui talia excogitant, & mente veſana potius, quàm recta ſentientes hæc audent. Sicut enim ipſius diei ſolemnitas per ſingulos annos eſt celebranda, ita ipſius S. Chriſmatis confectio per *ſingulos annos* eſt agenda, & de anno in annum revocanda & fidelibus tradenda, quia novum Sacramentum eſt per ſingulos annos, & jam dicto die innovandum, & vetus in ſanctis Eccleſiis cremandum. Iſta à ſanctis Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum accepimus & vobis tenenda mandamus.

XIII. Videtur autem ſæculo VII. præſens diſciplina de conficiendo Chriſmate *in Cœna Domini* invaluiſſe; nam illius mentio fit in Sacramentario S. Gregorii, & antiquo Ordine Romano aliiſque qui circa ea tempora de Divinis Officiis ſcripſerunt.

XIV. Prædictus Canon Toletanus vult, ut de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum ante *diem Paſchæ* Diaconi deſtinentur, aut Subdiaconi, ut confectum ab Epiſcopo Chriſma poſſint accipere.

Et in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 36. apud Gratianum *Diſt.* 95. *Can.* 4. „ Presbyteri, qui per diverſas Eccleſias regunt, non à quibuslibet Epiſcopis, ſed à *ſuis*; nec per juniorem Clericum, ſed aut per ſeipſos, aut per illum, qui Sacrarium tenet, ante Paſchæ ſolemnitatem *Chriſma* petant.

XV. Addit Gratianus poſt particulam *ſed*, OMNI ANNO; idque forſan more ſuo inflectendo Canonem ad ſui temporis diſciplinam, quæ Chriſma *ſingulis annis* renovari volebat; quæque etiam hodie obtinet: niſi dicere malimus cum Stephano Baluzio in notis ad hunc Canonem Gratiani, mendum hic eſſe in editionibus Gratiani, & pro *anni*, *anno* legendum *omnino*.

XVI. Hodie non ſinguli Parochialium Eccleſiarum Rectores *per ſe* aut *alium* Chriſma accipiunt ab Epiſcopo; ſed Archipresbyteri id pro ſuis reſpectivè Diſtrictibus accipere ſolent, qui illud Rectoribus Eccleſiarum diſtribuunt; aut in civitatibus Chriſma ſolemniter ad Eccleſiam primariam ſive matricem defertur, ad quam inferiores Eccleſiæ accedentes id quærere ſolent.

Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 2. *cap.* 6. ait: „ Non modò Archipresbyteri *ſingulis* annis ab Ordinario ſuo, vel Sede vacante à Vicario Generali, ſacrum Chriſma & ſacra Olea tempeſtivè petant, & per Sacerdotem, Diaconum, vel ſaltem Subdiaconum, in mundis & honeſtis vaſculis (ſcilicet ſtanneis aut argenteis, nullo modo verò cupreis, teſtaceis aut vitreis) ad locum reſidentiæ ſuæ ferri curent: ſed Paſtores etiam ſingulis quotannis ab Archipresbytero ſuo, vel ex ea Eccleſia unde conſueverunt, per ſe aut alium Sacerdotem, non autem illo inferiorem, in ſimilibus vaſculis ſacrum Chriſma, ſanctaque Olea ferre non omittant; iiſque receptis, veteribus non utantur: ſed quidquid ex illis ſuperfuerit, ſi liquidum, lampadi quæ lucet ante Venerabile Sacramentum infundatur; ſin autem bombyci, vel goſſipio immixtum fuerit, ſuper piſcinam comburatur. "

Huic conſonat Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 5. *cap.* 8. & 9. atque hodiernam in requirendo ac deferendo ſacro Chriſmate diſciplinam Belgicam hæ Synodi exprimunt.

XVII. Sæculo IX. Parochos ab Archidiaconis aliquando Chriſma accepiſſe teſtis eſt Hincmarus Rhemenſis in Capitulis anno 887. Archidiaconis datis *cap.* 5. ubi una vetuit ne à Presbyteris, *dum pro Chriſma accipiendo veniunt, eulogias exigant*.

Et in Concilio Cabillonenſi II. anno 813. *Can.* 16. apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *Canon.* 106. ſtatutum, „ ut ſicut pro dedicandis Baſilicis, & dandis Ordinibus nihil accipiendum eſt, ita etiam pro balſamo, ſive luminaribus emendis, nihil Presbyteri Chriſma accepturi decent. "

Idem in Concilio Toletano XI. Bracarenſi II. & Triburienſi decretum fuit, quorum Canones refert Gratianus loco citato *Can.* 101. 102. & 103. ad quod reflectens Innocentius III. reprobat conſuetudinem quorumdam Epiſcoporum Provinciæ Cantuarienſis, exigendi certam pecuniæ quantitatem pro *Chriſmate*, idque per *anticipatam* ſolutionem; ne videantur pro *Chriſmate* accipere. Refertur in *cap.* 36. *X. de Simonia.*

CAPUT III.

De Ritibus Confirmationis.

1. *Antiquus eſt ritus manus imponendi.*
2. *Manus impoſitio aliquando ſumpta pro Confirmatione.*
3. *Eccleſia Romana nunquam rejecit manus impoſitionem.*
4. *Confirmandus* Chriſmate *ungitur* fronte.
5. *Unde Chriſma conficiatur?*
6. *Incertum eſt an unctio* Chriſmatis *ſpectet ad eſſentiam Confirmationis.*
7. *Quàm convenienter Balſamum adhibeatur, remiſſivè.*
8. *Confirmandus apud Latinos ungitur in* fronte, *apud Græcos in pluribus partibus corporis.*
9. *Unctio fit adhibito ſigno* crucis.
10. *De verbis in unctione proferendis non convenit inter Græcos & Latinos; nec formula unctionis pertinet ad ſubſtantiam Sacramenti.*
11. *Ob formulam unctionis hodiernam Latinorum invaluit nomen* Confirmationis.
12. *Ritus percuſſionis poſt factam unctionem, quid ſignificet?*
13. *Epiſcopus confirmato pacem impertitur.*
14. *Hodie etiam aſſumuntur Patrini; quorum antiquitùs mentio non occurrit.*
15. *Quales in Patrinos adhibendi; & quis delectus habendus?*
16. *Quod eorum officium?*
17. *Cavendum ne per horum Patrinorum adhibitionem nimis multiplicentur impedimenta Matrimonii.*
18. *Quæ in adminiſtrationem ſervanda modeſtia.*
19. *Quid nominis mutatio ſignificet.*

I. IMprimis Apoſtolicus eſt ritus *manuum impoſitio* ſuper confirmandos, de quo in Actibus Apoſtolorum c. 8. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum* ..... Tunc IMPONEBANT MANUS *ſuper illos & accipiebant Spiritum Sanctum.*

Enim-

Digitized by Google

Eumdem ritum apud Patres paſſim expreſſum & adhibitum vidimus: falſumque quòd Innocentius III. dixerit eum in *Chriſmationem* eſſe mutatum; quaſi Eccleſia Romana (uti clamant Hæretici) abrogato ritu Apoſtolico ſola Chriſmatione uteretur.

II. Scribit quidem Innocentius III. in *Cap. unico* §. 4. ?? *de Sacra Unctione: Per frontis chriſmationem manus impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio*; ſed nequaquam dicere voluit, *manus impoſitionem* ſeparari à *Chriſmatione*: ſed Tantùm, quòd frontis Chriſmatio deſignet ſive ſignificet illud idem, quod olim ſimpliciter dicebatur *manus impoſitio*; & hodie alio nomine vocatur *Confirmatio*.

Idem dicere intendit Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis, dicens, quòd Apoſtoli *per manus impoſitionem dabant Spiritum S. & loco illius impoſitionis detur in Eccleſia Confirmatio*, nimirum, Sacramentum quod Apoſtolorum tempore dicebatur *manuum impoſitio*, hodie dicitur *Confirmatio*.

III. Neque Eccleſiam Romanam rejeciſſe *manuum impoſitionem* in adminiſtratione hujus Sacramenti, ſat manifeſtum eſt ex Pontificali Romano, ubi præſcribitur, ut Epiſcopus orationem recitet *extenſis verſus Confirmandos manibus*; ſive ut legitur in Sacramentario S. Gregorii *Levata manu*; quibus idem reipſa indicatur, ac ſi diceretur, IMPOSITIS *ſuper Confirmandos manibus*; iis ſiquidem tribus formulis idem ritus ſignificatur, nempe oratio, quam quis fundit ſuper eo, quem *manu* indicat. *Quid enim eſt aliud manus impoſitio* (ait Auguſtinus, *lib. 3. de Baptiſmo, cap. 16.*) *quàm* ORATIO SUPER *hominem*?

IV. Ultra manuum impoſitionem & orationem ſuper confirmandos, ungitur confirmandus Chriſmate in fronte.

De hac unctione frequens eſt apud Antiquos mentio; & plura apud Theologos obvia ſunt teſtimonia; quæ unà quoque oſtendunt, jampridem orationibus Chriſma fuiſſe benedictum; necnon magnam unctioni efficaciam datam fuiſſe. Unus pro omnibus S. Cyrilli Hieroſolymitani locus ſufficit. „ Quemadmodum panis Euchariſtiæ poſt S. Spiritus invocationem, non amplius eſt panis Communis, ſed eſt *Corpus* Chriſti: ſic & ſanctum hoc unguentum, nòn ampliùs eſt *unguentum nudum*, neque (ſi quis ita appellare malit) *commune*, poſtquam jam *conſecratum eſt*; ſed eſt *Chriſma Chriſti*, quod adventu Spiritus S. per ipſius Divinitatem *energiam* habet. Quo *frons* & alii ſenſus corporis tui ſymbolicè inunguntur, & corpus quidem iſto viſibili unguento perungitur, anima verò Sancto vivifico Spiritu ſanctificatur.

V. Chriſma hodie conficitur ex oleo olivarum & balſamo, de quo ita loquitur inſtructio pro Armenis. „ Secondum Sacramentum eſt Confirmatio, cujus materia eſt chriſma confectum ex *oleo*, quod ſignificat nitorem conſcientiæ, & *balſamo*, quod ſignificat odorem bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto.

VI. Nequaquam tamen certum eſſe num Chriſmatis unctio ipſi Sacramento ſit eſſentialis, ita ut illa omiſſa eſſet tamquam nullum *reiterandum* Sacramentum, ſat manifeſtum eſt ex reſponſo Innocentii III. in *cap. 1.* ?? *de Sacramentis non iterandis*: nam ad quæſtionem, num „ Sacramentum Confirmationis in eo debeat iterari, qui per errorem fuit *non Chriſmate*, ſed *oleo* delinitus? “ non reſpondit Innocentius, Sacramentum eſſe *iterandum*, tanquam nulliter collatum, *ſed cautè* SUPPLENDUM, *quod incautè fuerat prætermiſſum*, uti fieri ſolet, dum quædam non ad eſſentiam requiſita per errorem omiſſa ſunt.

Cæterùm hoc indubitatum eſt, hodie licitum non eſſe, ſine vero *chriſmate* hoc Sacramentum conferre.

VII. Quam convenienter *balſamum* hìc adhibeatur, & quomodò virtutes homini chriſtiano neceſſarias, necnon pinguedinem cœleſtis gratiæ, quæ per hoc Sacramentum infunditur, deſignet; pulchrè explicat ſanctus Carolus in ſuis Inſtructionibus, de Sacramento Confirmationis, *part. 4.* Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag. 419.*

VIII. Signatur autem *in fronte*; idque ritu antiquiſſimo: Nam ſanctus Cyrillus Hieroſolymitanus verbis ſuprà relatis immediatè ſubjungit: „ Ac primùm quidem *fronti* illinimini; ut eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumferebat: ſimulque efficiat, ut poſſitis vultu non velato gloriam Domini intueri.

Subdit poſt hæc Cyrillus: „ Deinde verò *aures* unguntur, ut ad audiendum divina myſteria aures accipiatis: de quibus Iſaias dicebat; Et dedit mihi Dominus aures ad audiendum: Et Dominus in Evangelio: Qui habet aures audiendi audiat. Poſteà *nares*: ut divinum recipientes, ait, unguentum dicatis: Chriſti gratus odor eſt Deo, in his qui ſalvantur. Tum verò & *pectus* inungitur; ut induti thoracem juſtitiæ, fortiter adversùs inſultus diaboli conſiſtatis. “

Hæc Cyrillus, conformiter ferè ad diſciplinam Græcorum, qui hodie ungunt baptizatum non tantùm in fronte, ſed & in oculis, & in naribus, & in utraque aure, & pedibus. Ita Rituale editum à Jacobo Goar, *pag.* 356.

IX. Conveniunt Græci & latini, quòd ſignent ſive ungant adhibito *ſigno crucis*. Hìc appoſitè exponet Parochus, ait S. Carolus, „ illo *crucis* ſigno, quo Chriſtus D. triumphavit, Chriſtianum hominem, in cujus *fronte* dum confirmatur, in numerum adſcribi *fortiſſimorum* ejus *militum*. “

X. Chriſma per modum crucis fronti confirmandi illiniens Epiſcopus, ritu latino dicit: *Signo te ſigno crucis, & confirmo chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quo tempore hac formula Eccleſia Latina uti cœperit, incertum eſt; hoc certum eſt, Græcos hac formula nec olim uſos fuiſſe, neque hodie uti; creduntque plures formam hodiernam Græcorum eſſe: *Signaculum doni Spiritus Sancti*: Neque Eccleſiam Latinam Confirmationem ritu Græcorum ita factam improbare, certum quoque eſt, formulam illam Latinorum primis decem ſæculis notam non fuiſſe; neque ullum auctorem ante ſæculum 12. illius meminiſſe: ac conſequenter dici non poſſe *formam eſſentialem* hujus Sacramenti; ut latiùs oſtendit Farvacquius in Opuſculo de hoc Sacramento, *cap. 3. quæſt. 2.* ubi, §. 2. monet, quòd mens Eugenii IV. in Inſtructione pro Armenis non fuerit *eſſentiales* Sacramentorum formas, ſed ad ſummum aſſignare formas *ordinarias* in Eccleſia Latina uſitatas; ut ita Armeni de ritu Eccleſiæ Romanæ eſſent inſtructi.

XI. Non dubium, quin poſt addita hæc verba: CONFIRMO *te Chriſmate ſalutis*, Sacramentum hoc vulgari nomine *Confirmationis* nuncupari cœperit, quo nomine nunquam, vel rarò apud Veteres nuncupatum legitur; quibus tamen verbis & nomine convenienter præcipuus Sacramenti effectus rectè indicatur, qui eſt ſpiritualis *Confirmatio*, ſive roboratio ad reſiſtendum diabolo, & fortiter ſtandum pro Evangelio, & Chriſti nomine; quemadmodum loco citato exponit Sanctus Carolus.

XII. Ubi frontis inunctio peracta eſt, Epiſcopus confirmatum leviter in *maxilla cædit*. Non perantiquam eſſe eam cæremoniam, probat ſilentium omnium Auctorum, qui de Officiis Eccleſiaſticis ſæculo 9. & 10. ſcripſerunt; illius tamen rationem primam hanc aſſignat S. Carolus: „ Ut ſciat homo Chriſtianus, ſe jam militem eſſe, cujus pugna & victoria eluceat in patiendis injuriis, non in illis inferendis: deinde ſe in Chriſtiana militia conſtitutum eſſe, in qua non hujus vitæ jucunditates, & commoda quærat, ſed incommoda potiùs, atque ideò mala multa patienter ferat: ac prætereà intelligat officii ſui eſſe in acie ſtare; telaque unde veniant obſervare, ita ut quamvis illis telorum ictibus, corpus, honor, opeſque lædantur: anima tamen nullo pacto offendatur. “

XIII. Demum pacem impartitur confirmando Epiſcopum ritu antiquo; utpotè cujus meminit priſtinus Ordo Romanus ſæculo 7. conſcriptus.

Pacem dari oſtendet Parochus, ait S. Carolus, „ ut intelligant ſe gratiæ cœleſtis plenitudinem, & pacem, quæ exſuperat omnem ſenſum, conſecutos eſſe. “

XIV. Denique juxta hodiernum Eccleſiæ Latinæ morem in hoc Sacramento, non ſecùs ac Baptiſmo, adhibentur *Patrini, & Matrinæ*; atque ratione ſuſceptionis etiam hìc cognatio ſpiritualis conſtituens impedimentum, etiam dirimens matrimonium, contrahitur.

Quod

Digitized by Google

Quod apud Veteres horum Patrinorum mentio non fiat, mirum apparere non debet: quandoquidem, uti ſuprà monuimus, pluribus ſæculis hoc Sacramentum à Sacramento Baptiſmi vix ſepararetur; ideòque admodum veriſimile eſt, diſciplinam adhibendi ſpeciales Patrinos, ſeu Sponſores, vel ſuſceptores Confirmationis incœpiſſe, poſtquam Confirmatio deſiit unà cum Baptiſmo adminiſtrari. Dum enim conjunctim conferebantur Confirmatio & Baptiſmus, credebantur Patrini ſive Sponſores pro utroque intervenire, unde contigit, ut facta ſeparatione, etiam ſeparatim adhiberi cœperint Patrini; ut ità antiquus ritus manere videretur.

XV. Synodus Audomarenſis anno 1583. *titul.* 4. *cap.* 5. ne Patrinorum hæc adhibitio in Confirmatione reddatur inutilis, voluit, „ ad id muneris non quoslibet abſque diſcrimine adſumi, ſed ejuſmodi omninò, qui ut ſpirituales parentes & poſſint & velint eorum, quos ad Confirmationem obtulerint, paternam curam gerere eoſque inſtruere, quomodò adverſus viſibiles & inviſibiles ſalutis hoſtes, ſit dimicandum certandumque viriliter. Habeant itaque delectus & ratio talis, qualem Patrinorum in Baptiſmo habendam eſſe præſcripſimus.

Et Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 4. *cap.* 2. declarat, „ eos qui in Baptiſmo Patrini eſſe non poſſunt, nec hic eſſe poſſe.

XVI. Synodus Cameracenſis P. II. *titul.* 7. *cap.* 1. vult, ut Parochus Patrinorum officium exponat populo; „ nempe quòd eorum puerorum, quos ſuſceperint, tamquam filiorum ſpiritualium curam gerere, eoſque prima fidei rudimenta docere debeant, ſi ea ignorent.

Addit hæc Synodus, ut ſinguli puerorum ab aliquo præſentandi adducantur, „ mares quidem, ait, quoad fieri poterit à viris, & puellæ à mulieribus."

XVII. Synodus Buſcoducenſis, tam ſub Metſio, quàm Maſio, monet conſulendum parentibus, ut pro præſentantibus ſeu tenentibus aſſumant, quantum fieri poterit, conſanguineos aut affines, aut eos qui in ſacris Ordinibus conſtituti ſunt. Rationem addit Synodus ſub Maſio: *Ne multiplicentur matrimonii impedimenta.* Id ipſum monent Decreta Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt, *tit.* 4. *cap.* 2.

XVIII. Dum Sacramentum hoc miniſtratur (ait Synodus Buſcod. ſub Maſio, *cap.* 7.) non modò qui „ illud ſuſcepturi ſunt, quique eos offerunt, ſed quotquot etiam præſentes ſancto illi miniſterio adſunt, ſanctè pieque orent, ac ſumma animi intentione ſpectent, quod in illa ſolemni miniſterii celebritate peragitur: tum verò mente reputent cœleſtia illa Spiritus Sancti dona: quæ illius Sacramenti virtute Fidelibus impenduntur: imprimiſque tacita meditatione videant, quas in illis progreſſiones habeant, & an vitam agant tanta cœleſtium donorum ubertate dignam."

Hoc laudandum ſuum Decretum, & hodie meritò ſæpius inculcandum, deſumpſiſſe videtur Synodus ex Concilio V. Mediolanenſi ſub S. Carolo, *cap.* 8. ubi ad verbum exhibetur.

XIX. Addit deinde clauſulam, quæ nominis mutationis in hoc Sacramento fieri ſolitæ rationem indicat: „ Ut qui hactenus non ad normam Chriſti Domini vitam inſtituit, jam abjecto nomine ejuſmodi, depoſitoque veteri homine, & antiqua ſocordia, rurſuſque novo ac ſancto ſuſcepto nomine, virilem in ſanctè agendo conſtantiam perpetuò deinde præſtet."

TITULUS QUARTUS.

De Sacramento Euchariſtiæ.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, Forma & Miniſtro hujus Sacramenti.

1. *Quid de hoc Sacramento habeat moderna profeſſio fidei?*
2. *Quid Synodus Tridentina?*
3. *Contentio inter Patres Tridentinos occaſione tertii Canonis.*
4. *Materia Euchariſtiæ eſt verus panis triticeus; & vinum de Vite.*
5. *Non refert quæ ſit ſpecies vini, modò ſit vinum de vite.*
6. *Græci utuntur pane fermentato; an eo etiam Latini aliquando uſi fuerint?*
7. *Agnoſcunt Latini utrumque eſſe materiam ſufficientem.*
8. *Quiſque debet ſervare in uſu panis conſuetudinem & præſcriptum ſuæ Eccleſiæ.*
9. *Forma hujus Sacramenti ſunt verba, quibus Chriſtus illud confecit.*
10. *Non iiſdem verbis in omnibus Liturgiis exprimitur forma conſecrationis Panis.*
11. *Varietas eſt in forma conſecrationis Calicis.*
12. *Forma hodierna conſecrationis Latinorum præſertim Calicis integra, non eſt de eſſentia Sacramenti.*
13. *Forma hodierna neceſſariò ab omnibus exactè ſervanda.*
14. *Forma conſecrationis Calicis non continetur quoad omnia in Scriptura; eſt tamen conveniens.*
15. *Solus Sacerdos poteſt hoc Sacramentum conficere.*
16. *Diaconi aliquando hoc Sacramentum populo diſtribuerunt.*
17. *Diaconi id faciebant ut Miniſtri Sacerdotum.*
18. *Diſtributio Calicis magis propria fuit Diaconis, quàm Panis conſecrati.*
19. *Quandiu hæc diſciplina duraverit; & quæ hodie illius veſtigia?*
20. *Hodie ſoli Presbyteri diſtribuunt; & quidem ſoli Paſtores jure* ordinario.
21. *Aliquando Religioſis vetitum fuit Euchariſtiam ſine conſenſu Parochi populo diſtribuere.*
22. *Hodie, excepta Communione Paſchali, in omnibus paſſim Eccleſiis, & ab omnibus Presbyteris diſtribuitur.*
23. *Unde hæc licentia invaluerit?*
24. *Quæ hinc incommoda?*

I. EUchariſtia vox Græca, propriè Latinè ſignificat *gratiarum actionem*: quare Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti dictum eſt Sacramentum *Euchariſtiæ*, vel ſimpliciter *Euchariſtia*, à facto Salvatoris; qui illud inſtituendo *gratias egiſſe* Patri Evangeliſtæ & Paulus teſtantur.

De hoc Sacramento habet hodierna fidei profeſſio: „ Profiteor in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, eſſe verè, realiter & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem, una cum anima & Divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, fierique converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, quam converſionem Catholica Eccleſia *Tranſubſtantiationem* appellat. Fateor etiam, ſub altera tantùm ſpecie totum atque integrum Chriſtum verumque Sacramentum ſumi."

II. Hæc à Pio IV. hujus formulæ profeſſionis auctore deſumpta fuerunt ex Canonibus Concilii Tridentini, *Seſſ.* 13. ubi tres ſequentes Canones in hanc rem editi ſunt.

Primus: „ Si quis negaverit in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem, unà cum anima & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum: ſed dixerit tantummodò eſſe in eo ut in ſigno, vel figura, aut virtute: anathema ſit."

Secundus: „ Si quis dixerit in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini, unà cum Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chri-

Digitized by Google

„ Chriſti, negaveritque mirabilem illam & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ Panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini; quam quidem converſionem Catholica Eccleſia apertiſſimè tranſubſtantiationem appellat: anathema ſit.

Tertius: „ Si quis negaverit in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus; ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri: anathema ſit.

III. Circa tertium Canonem obſervat Palavicinus, *lib. 12. Hiſt. Concilii Tridens. cap. 2. num. 15.* „ Cùm hic Canon à Patribus delectis ita fuiſſet conformatus: *Si quis dixerit, ſub qualibet ſpecie, & ſub qualibet ipſius parte non contineri totum Chriſtum, ſit anathema;* Joannem Æmilianum Hiſpanienſem, Tudætanum Antiſtitem monuiſſe, ut adjiceretur, *facta ſeparatione;* ſiquidem variabant ſententiæ, an Chriſtus eſſet ſub qualibet particula hoſtiæ integræ; atque ita effectum eſt.

Veritatem horum dogmatum contra noſtri temporis Hæreticos varii Theologi doctiſſimis tractatibus ex Scriptura & traditione ſolidiſſimè aſtruxerunt, atque præ cæteris eruditus Auctor operis Gallici cui titulus: *Perpetuitè de la Foy.*

IV. Materia hujus Sacramenti, prout exprimitur in Decreto Eugenii IV. pro Armenis (quod extat tomo 13. Concil. General. pag. 529.) *eſt panis triticeus, & vinum de vite.*

Quid ſit *panis triticeus*, quid *vinum de vite*, petendum ex vulgari æſtimatione & judicio. Unde omiſſis Philoſophorum, aut aliorum ſubtilibus de his diſputationibus, nunquam pro materia hujus Sacramenti aliud adhibendum, extra caſum neceſſitatis, niſi illud, quod juxta vulgare & commune judicium habetur & dicitur propriè *panis triticeus, & vinum de vite.*

V. Quæ ſit ſpecies vini parum refert; modò reverà ſit *vinum de vite:* & ut advertit Cardinalis Bona *lib. 1. Rerum Liturg. cap. 23. num. 1.* „ nulla unquam de *vino* inter Catholicos quæſtio fuit; omnes enim *vini* nomine audito, illud ſtatim mente concipiunt, quod ab uvis exprimitur, & hominibus in potum exhibetur.

VI. De *pane* verò, pergit Cardinalis Bona, inter Orientales & Occidentales acerrimæ motæ ſunt lites; nam Orientales *fermentato* utuntur, & hunc ſolùm legitimam eſſe materiam hujus Sacramenti affirmant; Occidentales autem in *azymis* conficiunt, utentes tamen *fermentato* non damnant. Adhærent Latinis in uſu azymorum Maronitæ & Armeni, ſed quo tempore his uti cœperint præter morem cæterorum Orientalium difficile eſt invenire. Hæc ille, qui ibidem poſt Jacobum Sirmondum ſuſtinet, etiam Eccleſiam Latinam multis ſeculis uſam fuiſſe pane *fermentato*, nec niſi poſt ſchiſma Photianum uſum azymorum introductum: è contrà verò Chriſtianus Lupus tom. 3. Scholiorum Diſſertatione de Actis Leonis IX. *cap. 7. & ſequentibus*, & poſt ipſum eruditus Mabillonius in ſingulari Diſſertatione *de pane Euchariſtico, Azymo & Fermentato*, multis oſtendere volunt; uſum *Azymorum* in Eccleſia Latina antiquiſſimum eſſe, & multis ſeculis ſchiſma Photianum anteceſſiſſe.

VII. Quidquid ſit de hac facti quæſtione, multis difficultatibus intricata, illud ſat certum, utrumque panem, tam *azymum*, quam *fermentatum* eſſe veram & ſufficientem hujus Sacramenti materiam; ipſumque diverſum uſum eſſe unum è punctis diſciplinæ, de quibus rectè dixit S. Anſelmus Cantuarienſis: „ Quoniam multæ ſunt diverſitates; quæ non in ſubſtantia Sacramenti, neque in virtute ejus, aut fide diſcordant, neque omnes in unam conſuetudinem colligi poſſunt: æſtimo eas potiùs pro pace concorditer tolerandas, quàm diſcorditer cum ſcandalo damnandas. Habemus enim à ſanctis Patribus, quia ſi unitas ſervetur charitatis in fide Catholica, nihil officit conſuetudo diverſa." Hæc ille in Reſponſione ad Valeranni querelas, *cap. 1.*

VIII. Illud quoque certum eſt, unumquemque teneri hac in re ritum & morem ſuæ Eccleſiæ ſervare; adeòque juxta modernam diſciplinam, Presbyteros in Eccleſia Latina non poſſe uti pane *fermentato;* imò eo utentes *graviter* peccaturos; ita quidem ut qui id ſcienter perpetraſſet, officio & Beneficio privandum eſſe, ex *Cap. finali* ⁊ *de Celebrat. Miſſarum*, concludant Canoniſtæ.

IX. De forma hujus Sacramenti Inſtructio pro Armenis loquitur his verbis, „ Forma hujus Sacramenti ſunt verba Salvatoris; quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum."

Omnes ſive Orientales, ſive Occidentales, tam antiquas, quàm modernas Liturgias in hoc conſpirare notat Vir eruditione celeberrimus Benignus Boſſuet Epiſcopus Meldenſis in explicatione quarumdam difficultatum circa preces Sacrificii Miſſæ, *n. 45.* quòd ipſa Conſecrationis vis ipſis verbis Chriſti à Sacerdote prolatis adſcribatur: quamvis non eodem modo ubique proferantur.

X. Forma Conſecrationis panis in Liturgia Ambroſiana edita à Pamelio eſt: *Hoc eſt enim Corpus meum, quod pro multis confringetur.*

Forma Conſecrationis panis in Liturgia Græcorum exprimunt his verbis: *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis frangitur.* Et in Miſſali antiquo Mozarabum, quod olim erat Hiſpanorum, exprimitur hac formula: *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur.*

XI. Forma Conſecrationis Calicis in Græcorum Liturgiis hæc eſt: *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Ita Liturgia Sancti Baſilii, & S. Chryſoſtomi; Liturgia Sancti Jacobi poſt verbum *effunditur*, addit, *& datur.*

Ambroſiani ritus formula Conſecrandi Calicis in Liturgia à Pamelio edita hæc eſt: *Hic eſt enim Sanguis meus.*

In recentioribus quidem Miſſalibus ritus Ambroſiani, quibus hodie utitur Eccleſia Mediolanenſis, eadem eſt formula conſecrationis tam panis, quàm vini cum Romana: quia multi ritus Ordinis Romani in Ordine Ambroſiano à Recentioribus inducti ſunt, ait Mabillon. *Lib. de Liturg. Gallic. capit. 2. num. 8.* qui ibidem *cap. 4. num. 3.* notat, eamdem fuiſſe Mozarabicam formulam; at & hanc & illam nonnihil ſeculo X. immutatam fuiſſe magiſque Romanæ accommodatam; cujus mutationis occaſionem ex Ambroſio Morales refert Baronius ad annum 918.

Extat hoc Miſſale Mozarabicum apud Mabillonium in citato tractatu de Liturgia Gallicana in appendice; ubi & dicta conſecrationis verba leguntur *pag. 448.*

XII. Ex his facile eſt intelligere, non omnia, quæ in hodierna Romana conſecrationis, præſertim Calicis formula (qua univerſa hodie Eccleſia Latina utitur) occurrunt, eſſe planè neceſſaria pro validitate conſecrationis: quandoquidem videamus hodie Eccleſiam Orientalem, & olim plures Eccleſias etiam Latinas alia formula uſas fuiſſe; unde S. Thomas non aliam conſecrationis formam agnoviſſe videtur, tamquam neceſſariam pro *validitate* Sacramenti, niſi hanc: *Hoc eſt Corpus meum.* Et, *Hic eſt Sanguis meus; 3. part. quæſt. 78. artic. 1. & 3.* concluditque proinde: „ Quòd ſi Sacerdos *ſola* prædicta verba proferret cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeretur hoc Sacramentum."

VIII. Nihilominùs quia hodierna Eccleſiæ Latinæ formula conſecrationis uſitata, ſcilicet panis: *Hoc eſt enim Corpus meum;* Et Calicis: *Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi & æterni Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, extat in omnibus Miſſalibus; atque à pluribus ſeculis in Eccleſia Latina religiosè obſervata fuit, nemo ab ea, vel in minimo recedere poteſt; atque graviter delinqueret, gravique caſtigatione dignus eſſet Sacerdos, qui vel ſcienter, vel negligenter, eam ſive quidquam omittendo, ſive addendo, aut alio quovìſmodo immutaret, aut mutilaret.

XIV. Prædicta quidem formula Calicis; „ non eſt in Scriptura Sacra, nec in Liturgiis (ait Menardus ad Sacrament. Sancti Gregorii, *pag. 19.*) extat tamen in verſione Codini; eſtque optima, quia continet ſenſum aliarum formularum, quæ ſunt apud Evangeliſtas & Sanctum Paulum. Hæc ille," qui ibidem notat, hæc verba: *Myſterium fidei*, non extare in antiquo Ordine Romano.

Quæſtiones plures, quæ tum inter ipſos Theologos,

gos, tum etiam inter Catholicos & hæreticos, circa materiam & formam hujus Sacramenti agitantur, hic non attingo; utpotè quæ vel diſciplinam Eccleſiaſticam non tangunt, vel minoris momenti ſunt, & ab ipſis Theologis ſufficienter excuſſæ.

XV. Si ipſius Sacramenti confectionem ſeu conſecrationem ſpectemus, ejus Miniſter eſt Sacerdos legitimè ordinatus; ſoliſque Sacerdotibus competere hujus Sacramenti confectionem, non obſcurè indicat, *Canone* 18. Nicænus, dum arguit Diaconos, quòd quibusdam in locis Euchariſtiam darent Presbyteris: „ Quod, ait, nec Canon, nec conſuetudo tradidit, ut qui *offerendi* poteſtatem *non habent*, iis qui *offerunt*, dent Corpus Chriſti.

Dicens enim, Diaconos non habere poteſtatem *offerendi*, ſed eam Presbyteris competere; non obſcurè ſignificat, nec Diaconis conficiendi Euchariſtiam poteſtatem competiiſſe: quia conſecratio Euchariſtiæ nonniſi in ipſa Sacrificii oblatione, etiam antiquitùs fieri ſolebat.

XVI. Si verò Euchariſtiæ jam conſectæ adminiſtrationem, ſive diſtributionem ſpectemus; eam aliquando etiam Diaconis competiiſſe ſat innuit, citat. *Canon* 18. Nicænus. Cùm enim prohibeat dumtaxat Diaconis eam *Presbyteris* adminiſtrare; idque hac ratione: „ quòd neque Canon neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi poteſtatem non habent, iis qui offerunt, dent Corpus Chriſti; “ ſat inſinuat inferioribus Clericis & laicis Diaconos potuiſſe diſtribuere Euchariſtiam.

Et ſanè ante Nicænam Synodum hanc Diaconorum functionem clarè expreſſit Juſtinus Martyr. *Apol.* 2. „ Et iisque cum gratiarum actione conſecrata ſunt, unuſquiſque participat, eademque ad eos qui abſunt, *Diaconis* dantur perferenda.

XVII. Hæc verò Diaconi faciebant, tamquam Epiſcoporum & Sacerdotum Miniſtri. Diaconus enim Græcè, Latinè *miniſter* dicitur, eò quòd Epiſcopis & Presbyteris miniſtret, ut ſuprà *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notavimus. Unde auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum, *lib.* 8. *cap.* 28. ait: „ Oblatione verò à Presbytero, aut Epiſcopo facta, ipſe Diaconus dat populo, *non tamquam Sacerdos*; ſed tamquam qui *miniſtrat* Presbyteris.

Hac de cauſa jam pridem in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 38. apud Gratianum *Diſt.* 4. *Can.* 18. decretum fuit: „ Præſente Presbytero Diaconus Euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, *juſſus* eroget.

XVIII. Nota, hìc agi de datione *Corporis* Chriſti; qua indicatur datio Euchariſtiæ ſub ſpecie *Panis*. Diſpenſatio enim *Sanguinis* Dominici ſub ſpeciebus *Vini* ſpecialiùs ac frequentiùs in omnibus paſſim Eccleſiis Diaconis competiit; atque de hac ſola loquitur Sanctus Cyprianus *libro de Lapſis*, dicens: „ Ubi verò ſolemnibus adimpletis *Calicem* Diaconus offerre præſentibus cœpit, &c. “ Hinc & illud à Sancto Laurentio Diacono dictum ad Xyſtum Papam: „ Experire utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti *Dominici ſanguinis* diſpenſationem; “ Apud Sanctum Ambroſium, *lib.* 1. *de Officiis*, *cap.* 41.

XIX. Quandiu hic diſpenſandi uſus per Diaconos in Eccleſia duraverit, incertum eſt. Admodum veriſimile eſt, eam deſiiſſe, quando Communio laicorum ſub ſpecie *Vini* deſiit, id eſt, circa ſæculum XII. aut XIII. Veſtigium nihilominus hujus diſciplinæ eſſe videtur, quòd Diaconus in Miſſa ſolemni juxta hodiernum ritum, offerat cum Presbytero celebrante *Calicem*, atque unà cum celebrante verba *oblationis* pronuntiet; non autem *Panis*; ideòque & in oblatione Calicis dicitur pluraliter: *Offerimus*, cùm in oblatione Panis dicatur *ſingulariter*, uti notat Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum Liturg.* *cap.* 9. *num.* 5.

XX. Cæterùm hodie ſoli Presbyteri Euchariſtiam adminiſtrant. Et quidem cùm ſoli Epiſcopi ac Parochi vi curæ animarum ſibi jure *ordinario* incumbentis habeant jus adminiſtrandi Sacramenta, ut ſuprà *titul.* 1. obſervavimus, & apertè declarat Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* conſequens eſt, non omnibus Presbyteris, ſed ſolis Parochis competere, Euchariſtiam jure *ordinario* ſuis reſpectivè Parochianis adminiſtrare; eoſque eſſe ſicuti aliorum Sacramentorum, Baptiſmi, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, ita & hujus Sacramenti *ordinarios* Miniſtros.

XXI. Conformiter ad hoc Parochorum jus decernitur in *Clementina I. de Privilegiis*, quòd Religioſi, qui Clericis, aut laicis Sacramentum *Euchariſtiæ* miniſtrare, non habita ſuper his *Parochialis* Presbyteri *licentiâ ſpeciali* præſumpſerint, Excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendi: quos etiam locorum Ordinarii (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excommunicatos faciant publicè nuntiari, donec de abſolutione ipſorum ipſis ſuper hoc fuerit facta fides, nullo Religioſis ſuper hoc exemptionis, vel alio privilegio ſuffragante.

Inſecuta hanc Clementinam declaravit Synodus Moguntina anno 1549. *part.* 1. *Can.* 27. „ Nulli Religioſo (etiamſi ad confeſſiones audiendas, ut præmittitur, admiſſus fuerit) licere volumus cuiquam laico Sacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramentum, ſine ſpeciali conſenſu Parochi, ad cujus curam ille pertinet, porrigere.

XXII. His tamen non obſtantibus non tantum Religioſi, ſed quicumque Presbyteri, etiam ſæculares, ſolent paſſim ſine ulla *ſpeciali* Parochialis Presbyteri licentia, quibuſvis petentibus Euchariſtiam, ſaltem extra tempus Paſchale, adminiſtrare: & illi quidem in Monaſteriorum ſuorum Eccleſiis; & hi in Sacellis aut Eccleſiis, in quibus publicè conveniente populo Miſſas celebrandi facultas eſt. Quæ conſuetudo veriſimiliter invaluit, poſtquam etiam in Religioſorum Eccleſiis & aliis Sacellis publicæ Miſſæ, id eſt, ad quas populus admittitur, celebrari cœperunt.

XXIII. Cùm enim Communio ſit quaſi pars ipſius Sacrificii, conſequens viſum fuit, quòd ubi Sacrificio intereſſe liceret, ibi & Communionem accipere poſſent; atque ita tandem jus Eccleſiæ Parochialis ad ſolam Communionem Paſchalem, & Parochorum ad hujus, necnon Viatici adminiſtrationem redactum creditur.

XXIV. Cæterùm ſicuti ex Parochialis officii neglectu plurima incommoda nata ſunt oriri, uti verbis S. Caroli oſtenſum eſt *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. ita hæc libera & generalis à quocumque Sacerdote, & ubique accipiendæ Euchariſtiæ libertas, ſecum nata eſt trahere inter alia incommoda. Sacramentis illius multiplicem profanationem; dum ſceleſtis quibuſque & etiam notoriis peccatoribus, via aperta eſt, ſine ullo repulſionis metu ad Sacram Euchariſtiam accedendi. Quid enim facilius eſt, quàm neglecto Parochiali Presbytero, cui ejus vita nota eſſe poſſet, ad alium aliquem ignotum Presbyterum recurrere, atque ab eo Euchariſtiam petere & accipere?

Quis non videat, quàm parùm efficacia ſint futura durante hac conſuetudine, quæcumque de repellendis publicis & notoriis peccatoribus à Sacra Communione in Synodis toties decreta fuerunt? Epiſcopi aliique Prælati, quibus diſciplinæ Eccleſiaſticæ conſervatio, & reſtauratio (præſertim quæ ad dignam Sacramentum ſuſceptionem exigitur, aut ſaltem multùm conducit) ſpecialiter incumbit, expendere poterunt, quid ſecundùm temporum & locorum conditionem fieri aut ſtatui expediat, ut hiſce incommodis occurri poſſit.

CAPUT II.

Qui ad Communionem admittendi, qui repellendi.

1. *Euchariſtia ſemper conſiderata ut cibus ſpiritualis.*
2. *Recenter baptizatis etiam infantibus olim data.*
3. *Hæc diſciplina ſæculo XI. adhuc vigebat in Eccleſia Latina; & hodie viget apud Græcos.*
4. *Synodus Tridentina hanc diſciplinam non improbat, ſed Euchariſtiam infantibus non eſſe neceſſariam docet.*
5. *Hodie pueri non admittendi, niſi ad uſum rationis pertigerint, & ritè ſint inſtructi.*
6. *In pueris admittendis ad Communionem non tantùm ſcientiæ, ſed præcipuè probitatis ratio habenda.*

7. Quæ

7. *Quæ ratio in præparandis pueris ad primam Communionem ſervanda.*
8. *Quæ cura adhibenda circa pueros qui jam ad ætatem convenientem pervenerunt.*
9. *Conſultum ut pueri prævie aliquoties Parocho fuerint confeſſi.*
10. *Eccleſia ſemper fuit ſollicita ne indignis Euchariſtia detur.*
11. *Olim ante communionem alta voce dicebatur à Diacono*, Sancta Sanctis.
12. *Hodie Parochus ſæpiùs monere debet populum, qua præparatione accedere debeat.*
13. *A Sacra Communione indigni repellendi.*
14. *Si notoriè & publicè indigni ſint, etiam publicè repellendi.*
15. *Hi repellendi, niſi de eorum pœnitentia conſtet, & ſcandalo ſatisfecerint.*
16. *Etiamſi Sacramentaliter confeſſi; & abſolutionis obtentæ teſtimonium habeant.*
17. *Non tantùm* nominatim *in Ritualibus expreſſi ſunt repellendi.*
18. *Qui reverà ſunt converſi, ſed hactenus non eſt* nota *converſio, occultè, non publicè admittendi.*
19. *Qui* publici *communi & vulgari acceptione dicantur?*
20. *A mente Eccleſiæ recedunt, qui hìc requirunt* notorietatem juris.
21. *Ex hac reſtrictione inutilia redduntur Decreta Eccleſiæ in hac materia.*
22. *Minus verendum quòd hìc excedant Parochi, quàm quòd deficiant: & quare?*
23. *Opus tamen quadam Chriſtiana prudentia.*
24. *Hodie damnatis ad mortem in quibuſdam Eccleſiis datur S. Euchariſtia.*
25. *Alia olim fuit diſciplina: & quæ hujus ratio?*
26. *Quid circa occultos peccatores ad Communionem accedentes obſervandum?*

I. SEmper in Eccleſia conſiderata fuit Euchariſtia tamquam cibus & potus ſpiritualis, quo in Chriſto ſpiritualiter renati, vitam hanc ſpiritualem alere, confortare & conſervare deberent.

II. Hac conſideratione multis ſæculis uſitatum fuit, ut mox poſt collatum Baptiſmum etiam ipſa Sacra Euchariſtia, tamquam ſpirituale alimentum recenter in Chriſto renatis porrigeretur; ut ſupra *titulo* 2, *cap.* 2. monuimus. Idque adeò generaliter obſervabatur, ut & ipſis pueris in tenera & infantili ætate baptizatis Euchariſtia daretur.

Hujus diſciplinæ plurima eaque evidentiſſima teſtimonia extant, præſertim apud Patres ſex aut ſeptem primorum ſæculorum. Imò in ipſo S. Gregorii Sacramentario *titulo de Sabbato Sancto*, de infantibus baptizatis dicitur: „ Qui etiam non prohibentur *lactari* „ ante Sacram *communionem*, ſi neceſſe fuerit.

Quod & præſcribitur in veteri Ordine Romano, qui ipſo Gregorio recentior putatur.

III. Hanc diſciplinam dandi ſacram Communionem *infantibus* adhuc ſæculo XI. viguiſſe in aliquibus Eccleſiis Latinis, innuit non obſcurè Hugo à S. Victore, qui eo ſæculo ſcripſit. „ Pueris *recens* natis „ idem Sacramentum in ſpecie *Sanguinis* eſt miniſtrandum digito Sacerdotis, quia tales naturaliter „ ſugere poſſunt.

Apud Græcos eadem etiamnum hodie diſciplina ſervatur, uti ex modernis eorum Ritualibus ſive Euchologiis colligitur, teſtaturque Græcorum rituum peritiſſimus Arcudius *lib.* 3. *de Sacr. Euchar. cap.* 11.

IV. Eccleſia Latina tametſi nec antiquam Latinorum Patrum diſciplinam, nec modernam Græcorum improbet, nihilominus ob reverentiam tanto Sacramento debitam, contrariam diſciplinam ſæculo XII. & ſequentibus ſenſim inductam, in Synodo Tridentina declaravit meritò eſſe retinendam; ipſoſque *infantes* nulla *neceſſitate* obligari ad Sacram Communionem; ac per conſequens declarat, contrariam Antiquorum praxim, ad diſciplinam dumtaxat pertinuiſſe. Verba Synodi ſunt *Seſſ.* 21. *c.* 4. *de Communione*: „ Denique eadem ſancta Synodus docet parvulos uſu rationis carentes nulla neceſſitate obligari ad Sacramentalem Euchariſtiæ Communionem: ſiquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt: neque ideò tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſervavit. Ut enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè, eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt. "

V. Conformiter ad hoc Decretum & diſciplinam jam ab aliquot ſæculis in Eccleſia Latina ſtabilitam, Rituale Mechlinienſe à Jacobo Boonen Archiepiſcopo reviſum, & in aliquibus emendatum, de parvulorum Communione hæc habet: „ Pueri ad primam Communionem non admittantur, niſi priùs *diligenter* examinati & inſtructi, eaque diſcretione & ætate ſint, ut dijudicare poſſint Corpus Chriſti. " Addebatur in veteri Manuali ſub Hovio: „ Communiter ætas huic rei apta eſſe ſolet ab anno decimo uſque ad decimum quartum: " ſed illud in hodierno deletum, relictumque judicio Parochi, aut Confeſſarii ſive Directoris, qui judicet, qua ætate Pueri Communionis ſint capaces; cum alii citiùs, alii multò ſeriùs ſigna capacitatis oſtendant.

VI. Favendum quidem citæ Communioni, ut ejus virtus malitiam ætatis præveniat; ſed habita ratione non ſolùm capacitatis & inſtructionis ipſorum; verùm etiam & maximè probitatis ac pietatis, bonæ indolis atque educationis.

Unde Rituale Romanum in pueris ad ſanctam Communionem admittendis, non tantum requirit ut habeant *cognitionem* hujus Sacramenti; ſed inſuper *guſtum* exigit; qui ſine probitate ac pietate in ſuſcipiente non habetur: „ Iis etiam, ait, qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem & *guſtum* habent, adminiſtrari non debet. "

VII. Ut autem pueri ritè ad ſacram Communionem diſponantur, ſtatuit ſanctus Carolus in ſua Synodo Diœceſana XI. ut „ Parochi ſingulis menſibus ſemel certa conſtituta die, pueros qui annos novem attingunt, ad Eccleſiam evocent, ſigillatimque ad rectam confitendi rationem inſtruant regulis in Sacramentali libro traditis: illos autem qui decennium attigerint, hebdomadæ Septuageſimæ initio accerſant, & ſigillatim inſtruant, atque erudiant ad cognitionem, cultumque ſanctiſſimi Sacramenti Euchariſtiæ: doceantque quàm humiliter & religiosè reverenterque ad eam ſumendam accedant, ex regulis item præſcriptis ejuſdem libri ſacramentalis. "

Deinde poſt pauca: „ Cùm de pueris deliberatur, qui ad ſacram Communionem accedunt, Parochus quidem perquirat etiam à parentibus, de eorum pietate, & ingenii præſtantia, uſuque rationis. "

VIII. Adhæc in inſtructionibus pro adminiſtranda Euchariſtia monet Parochum, ut cùm noverit pueros ad decem annorum ætatem veniſſe, ita ut capaces ſint, qui intra aliquod tempus Communionem excipiant: „ prima potiſſimum Quadrageſimæ hebdomada, vel ſi melius viſum fuerit in Nativitatis feſtis, & hiemis tempore maximè in villis, pro eorum commoditate qui alio tempore pecoribus invigilant, animarum ſtatum cognoſcendo incumbat, & ut valuerit, eos qui ad ſupradictam ætatem pervenerint, aut ſingulos, aut multos ſimul cogat, ut ſuprà dictum eſt, inſtruendos. Qui autem ex iis capaces fuerint proximo Paſchate communicaturi ſegregentur, dimiſſis in aliud tempus aliis, ut novam circa eos diligentiam adhibeant. "

IX. Inſuper vult, ut Parochus „ moneat ſe neminem ad primam Communionem admiſſurum, niſi præter ſupradictam inſtructionem, eum ter aut quater audierit confitentem. "

Excipe tamen ab hac prævia trina aut quaterna confeſſione adoleſcentem ſolitum alteri Confeſſario confiteri, „ qui teſtimonium ſuæ capacitatis & ad communicandum ſufficientiæ, peccataque ter aut quater confeſſum fuiſſe à Confeſſore; *qui timoratus & pius aliunde habeatur*, attulerit ... Interea tamen, ait, ut ſuo ſatisfaciat debito, Parochus eum interroget: an ſit capax examinet; deficientibuſque in hac parte ſuppleat; & ſi capacem invenerit, poterit ei ſanctam Euchariſtiam impartiri; licèt in hoc caſu ter aut quater non audiverit in confeſſione, cui Confeſſoris atteſtatio ſupplebit: " In Actis Mediol. pag. 602.

Hinc patet, quantam in Parocho ſollicitudinem requiſierit Sanctus Carolus, ut pueri ritè ad *primam* Communionem, à qua ſequentes non rarò dependent, diſponerentur; eamque curam principaliter Parocho incumbere judicaverit.

X. Porrò ſicuti Eccleſia ſollicita fuit, ut renati in Chriſto hac ſpirituali alimonia vitam ſuam ſpiritualem nutrirent & foverent, ita non minùs ſollicita fuit, ne contra Domini præceptum *Sanctum daretur canibus*; & ne quis indignus ad Sacramentum accedens, *judicium ſibi manducaret & biberet, non dijudicans Corpus Domini*.

XI. Hac de cauſa jam pridem uſitatum fuit, ut ante Communionem Diaconus *magna voce, terribili clamore* (ut loquitur S. Chryſoſt.) *tanquam præco manum tollens in altum, ſtans excelſus, & omnibus manifeſtus, clamaret*: Sancta Sanctis: *quaſi diceret, Si quis non eſt* Sanctus, *non accedat. Non ſolum*, inquit, *à peccatis purus, ſed etiam* Sanctus. *Sanctum enim non facit ſolum liberatio à peccatis, ſed etiam præſentia Spiritus, & bonorum operum copia. Non ſolum*, inquit, *volo vos à cœno eſſe liberatos, ſed albos eſſe & ſpecioſos.* Hæc ille, *Homil. 17. in cap. 9.* Epiſtolæ ad Hebræos.

XII. Quamvis ritus ille jam à multis ſæculis, ſaltem in Eccleſia Latina in deſuetudinem abierit; nihilominùs juxta hodierna Ritualia, ac Synodorum Decreta Parochus tanquam alter *præco* populum ſæpiùs admonere debet, „ qua præparatione, & quanta animi re„ ligione ac pietate, & humili etiam corporis habitu „ ad tam divinum Sacramentum debeat accedere. “ Ita poſt Rituale Romanum, Rituale Mechlinienſe.

Quæ animi diſpoſitio requiratur, ut quis fructuosè, & frequenter communicet, Theologorum eſt è Patrum Scriptis examinare & determinare. Illud ad diſciplinam externumque forum aliquatenùs ſpectat, qui per Parochos alioſve Sacerdotes à Sacra Communione, etiam inviti & reluctantes repellendi & excludendi ſint.

XIII. Juxta inviolabile Chriſti præceptum in Apoſtolorum perſonis datum omnibus Eccleſiæ Paſtoribus, *Nolite dare ſanctum canibus*, inviolata hactenus manſit Eccleſiæ diſciplina, ut Paſtores quantum in ipſis eſt, & ipſa temporum, perſonarum ac locorum conditio patitur, allaborare debeant, ne adminiſtrando hoc Sanctiſſimum Sacramentum contra Domini præceptum *dent ſanctum canibus*.

XIV. Atque hinc imprimis non tantùm priſtina, ſed etiam moderna diſciplina Eccleſiæ vult, ut à ſacra Communione repellantur publici & notorii peccatores, tametſi etiam publicè eam petant.

XV. Modernum Rituale Romanum de his ita loquitur: „ Arcendi ſunt (à ſacra Communione) pu„ blicè indigni, quales ſunt excommunicati, interdi„ cti, manifeſtèque infames; ut meretrices, concubi„ narii, fœneratores, magi, ſacrilegi, blaſphemi, & „ alii ejus generis publici peccatores, niſi de eorum „ pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcan„ dalo priùs ſatisfecerint.

XVI. Rituale Mechlinienſe iiſdem penè verbis loquitur, niſi quòd addat: *Etiamſi fuerint Sacramentaliter confeſſi.* Idipſum paſſim & Synodi Belgicæ inculcant. Synodus Cameracenſis D. anno 1604. *tit.* 5. *c.* 3. Ritualium & Synodorum mentem quaſi exponens, ait: „ Publicæ meretrices, uſurarii, & alii QUILIBET „ peccatores notorii, etiam *ſanctiſſimè* confeſſi, ad „ publicam Sacramentorum perceptionem non admit„ tantur, niſi publicè pœnitentiam egerint; aut ex „ ipſorum bona converſatione, alióve legitimo mo„ do, de vitæ emendatione *publicè* conſtet.

Huic conſonat Decretum S. Caroli in Inſtructionibus pro Paſtoribus, pro adminiſtranda in ſuis Eccleſiis Euchariſtia. „ Neminem peccatis publicis irreti„ tum ad Communionem excipiet (Parochus) niſi „ priùs ſcandalo publico ſatisfecerit, etiamſi abſolu„ tionis, à Pœnitentiariis aut Confeſſoribus etiam Re„ gularibus, acceptæ teſtimonium produxerit. “ In Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 601. edit. 1683.

XVII. Ex his perquam manifeſtum eſt, non tantùm nominatim in Ritualibus expreſſos, tanquam publicos peccatores à Communione arcendos; ſed quoſcumque, modò *publici* & notorii peccatores verè dici queant: quod & ratio & ipſe contextus Ritualium ſufficienter evincunt.

XVIII. Adhæc ex hiſce Decretis conſtat, nequaquam ſufficere, quòd hujuſmodi publici & notorii peccatores ſint *Sacramentaliter*, etiam *ſanctiſſimè* confeſſi; & *abſolutionis acceptæ* teſtimonium habeant, ut *publicè* ad ſacram Communionem admittantur; niſi *publicè* ſcandalo ſatisfecerint, aut *publicè* de eorum vitæ emendatione conſtet; ne ſcilicet eorum ad ſacram Communionem admiſſio, ſcandalo ſit iis, quibus hactenus eorum emendatio incognita eſt. Unde de hiſce publicis peccatoribus, *qui reverà* converſi ſunt; ſed tamen nondum eorum converſio publicè nota eſt, addit Manuale Cameracenſe: OCCULTÈ *ipſis dari poterit* (Communio) *ſi iis qui adſunt, nota ſit eorum converſio*.

XIX. Qui nomine *publicorum* peccatorum veniant, ex communi hominum æſtimatione potiſſimùm deſumendum eſt, qui pro publico habent, quod quovis modo *publicè* conſtat. Publicum enim, uti poſt Bartholum alioſque Canoniſtas notat Fagnanus ad *Cap.* VESTRA ii *de Cohabit. Cleric. & mulier. num.* 52. eſt illud quod omnibus patet: item illud quod ponitur in porta Eccleſiæ. „ Ad hoc tamen, ait Fagnanus, ut aliquid dicatur publicum, non requiritur „ ut ipſius notitia ſingulorum auribus inculcetur, „ ſed ſatis eſt quòd publicè ſit actum. “

XX. Cùm ergo Ritualia atque Synodalia Decreta velint, univerſim *publicos* & notorios peccatores à Communione repelli, manifeſtum eſt, à verbis & mente Eccleſiæ omninò deviare, qui hujuſmodi peccatores non priùs volunt eſſe repellendos, quàm per ſententiam Judicis ſint ut *notorii* peccatores declarati. Quaſi non poſſent per notorietatem *facti* eſſe verè *notorii* & *publici* peccatores, antequam per ſententiam tales eſſent declarati. Num forſan ſcandalum non eſſet; aut *ſanctum* non daretur *canibus*, ſi *notoriis* peccatoribus *notorietate* facti adminiſtraretur publicè Euchariſtia; quàmvis necdum per ſententiam Domini Officialis *ut tales* condemnati eſſent?

XXI. Deinde ſi ſententia Judicis ſuper *notorietate* requiratur, priuſquam *notorii* & *publici* peccatores à Communione ſint repellendi, facilè quiſque intelliget, inutilia ac ſine executione futura omnia illa de arcendis *publicis* peccatoribus Decreta, qui expenderit, quàm difficile ſit, quàmque ſumptuoſum ac tædioſum, vel unam hujuſmodi ſententiam obtinere; quàmque facile ſit futurum, ut hujuſmodi perditiſſimi homines litem ad longum tempus; imò ad finem vitæ protrahant; ipſoſque Paſtores vexent, & tædio afficiant.

XXII. Neque verendum eſt, ne Parochi aut Sacerdotes ſint nimis proclives ad repellendos à S. Communione *publicè* petentes; aut forſan nimia leviter tanquam *notorios* & *publicos* peccatores à Communione arceant qui tales reverà non ſunt. Scimus enim, quàm ſoleant hac in parte plerique eſſe tepidi & timidi ob difficultates & obloquia, quæ hinc ſibi imminere prævident: ut propterea tot iteratis Decretis opus fuerit, ut Paſtorum zelus excitaretur; nullum verò Synodale Decretum hactenus reperiatur, quo eorum nimius zelus reprimatur.

XXIII. Illud tamen negare nolim, & hìc in Paſtoribus & Sacerdotibus prudentiam Chriſtianam requiri; atque non rarò expedire, ut dum publicos aliquos ac notorios peccatores in ſua Parochia habent, Superiores conſulant; & quid agendum ſit ab iis expectent.

XXIV. *Damnatis ad mortem debet dari Euchariſtia*, ait Paſtorale Mechlinienſe; addit tamen: *Sed id fiat ante diem ſupplicii*.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt S. Carolus, in Concilio V. Mediolanenſi *tit.* 9. hæc decernens: „ Reus capitis damnatus quo die pro viatico ſanctiſſimum Cor„ pus Domini ſumpſit; Chriſto Redemptori, qui pro „ illius etiam anima ſanguinem in ara crucis profu„ dit, à piis Judicibus Magiſtratibuſque illo ipſo ſan„ guine tribuatur, ut ne eo die ſupplicio afficiatur, „ ut multis locis piæ laudatæ conſuetudinis eſt. “

XXV. Alium fuiſſe priſtinam diſciplinam, ſat notorium eſt; eamque etiamnum hodie vigere in Gallia & Hiſpania aſſerit Gaſpar Juvenin Presbyter Oratorii in ſuo Opere de Sacramentis *Diſſert.* 4. *q.* 6. *c.* 4. ubi hujus diſciplinæ varias rationes adfert; necnon unde originem habuerit inquirit; atque inter alias ex Dominico Soto hanc allegat: „ Et fortaſſis ortus hujuſmodi conſuetudinis fuit, ait, quòd cùm damnati ad mortem à „

Com-

Digitized by Google

„ Communione Reipublicæ abſcindantur, in ſignum „ hujus abſciſſionis negatur eis Sacramentum Com„ munionis tamquam Reipublicæ hoſtibus.

Quidni veriſimilius vera illius diſciplinæ cauſa fuerit, quòd hujuſmodi publicè de ſcelere perpetrato convicti, & per ſententiam ut tales declarati, non crederentur publicè ſatisfeciſſe, ut ad ſacram Communionem admitterentur.

XXVI. Quoad occultos peccatores Parocho ſic præcipit Rituale Romanum; « Occultos verò peccatores, ſi occulte petant, & non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem ſi publicè petant, & ſine ſcandalo ipſos præterire nequeat. “ Idem habet Paſtorale Mechlinienſe. Manuale Cameracenſe ſimiliter decernit, occultum peccatorem, ſi publicè petat, quando ſine ſcandalo præteriri nequit, repelli non poſſe; arcendum verò ſi occultè petat, additque: *Et monendus ut publicè petat.*

A D D I T A M E N T A

AD CAP. II. NUM. XIX. *& ſeq.*

Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem publicorum peccatorum à Sacra Communione.

Rituale Romanum, agens de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, habet hæc ſequentia: Fideles omnes ad Sacram Communionem admittendi ſunt, exceptis iis qui juſta ratione prohibentur: Arcendi autem ſunt publicè indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſtèque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alii ejus generis publici peccatores, niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo priùs ſatisfecerint.

Item Paſtorale Mechlinienſe, agens ſimiliter de eodem Sacramento.

Ad publicam communionem non admittantur publici peccatores, quales ſunt uſurarii, meretrices, concubinarii, ſortilegi, excommunicati, interdicti, aliique iſtius generis publicè infames, etiamſi fuerint Sacramentaliter confeſſi, niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo priùs ſatisfecerint.

Q U Æ R I T U R,

An Paſtor, antequam poſſit ſe practicè conformare locis antè citatis, & alicui perſonæ publicè infami negare Sacramentum Euchariſtiæ (niſi priùs de ejus pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo priùs ſatisfecerit) teneatur petere & expectare declarationem Domini Officialis, qua ille declaret perſonam illam eſſe publicè infamem?

R E S O L U T I O.

Paſtorem non teneri petere & expectare declarationem D. Officialis, qua hic declaret perſonam eſſe publicè infamem, antequam poſſit ſe practicè conformare locis in caſu allegatis, tribus potiſſimùm rationibus evinci poteſt.

Prima quidem petitur ex ipſis verbis tum Ritualis Romani, tum Paſtoralis Mechlinienſis. Utrumque enim præcipit à Sacra Euchariſtia arceri *publicè* indignos, *manifeſtèque* infames, *publicos* peccatores, niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & *publico* ſcandalo prius ſatisfecerint.

Arcendi ergo ſunt *publicè* indigni, publici peccatores. „ Publicum autem, ut poſt Canoniſtas notat Fagnanus, eſt nomen generale & verificatum in *notorio*, & quandoque in *fama*. Unde *notorium* poteſt dici *publicum*, ſicut id quod conſtat per *famam*, ut eſt textus in cap. *Tua* ii *de cohab. Cler. & mulier.* Unde, ut inquit Bartholus, publicum eſt illud, quod omnibus patet. Item illud, quod ponitur in porta alicujus Eccleſiæ, dicitur eſſe publicum. Ad hoc tamen ſubdit Fagnanus, ut quid dicatur publicum, *non requiritur ut ipſius notitia ſingulorum auribus* inculcetur, ſed ſatis eſt quòd publicè ſit actum.

Manifeſtum ſimiliter dicitur, quod eſt notorium, ut cum Fagnano docent Canoniſtæ, & ipſe communis hominum ſenſus comprobat.

Cùm igitur *publicum* & *manifeſtum* dicatur quod eſt notorium, evidens eſt, quòd juxta prædicta Decreta ab Euchariſtia arcendi ſunt *publicè* indigni, *manifeſtèque* infames, ac *publici* peccatores, tametſi per Domini Officialis ſententiam ut tales non ſint declarati: quandoquidem nihil certius ſit, quàm aliquem poſſe eſſe *notoriè* infamem aut *notorium* peccatorem ante judicis ſententiam. Hinc Juriſconſulti poſt gloſſam, notorium diſtinguunt in notorium *Juris* & *facti*. Notorium Juris dicunt de quo aliquis condemnatur, vel eſt Jure confeſſus. Quænam verò ſint notoria facti, his verſibus exprimunt:

Quæ vel nemo negat, populo vel teſte probantur;
Vel ſe ſubjiciunt oculis, notoria dicas.

Secunda ratio aſſertionis petitur ex mente ſeu ſcopo dictorum, qui alius non eſt, quàm publicam Sacramentorum, præſertim Euchariſtiæ profanationem, & publica fidelium ſcandala impedire. Quis verò neſciat, ſcandala publica ſacrilegamque Sacramenti profanationem provenire æquè per admiſſionem publicè peccantium, manifeſtèque infamium, ſive ſint publici notorietate facti, ſive notorietate juris? Quapropter nulla diſtinctione facta Canones decernunt: *Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda.* Cap. 1. ii *De pœnitent. & remiſſ.* Nota, inquit ibidem Gloſſographus, *quòd qui publicè peccat, publicè puniendus eſt.* Imò ſubdit, *qui publicè peccat, publicè corripiatur, ut vitetur ſcandalum.*

Nonnè quoque manifeſtè notorium notorietate facti, cum notorio notorietate juris eundem locum habent Canones, dum utrumque excommunicatione notatum æquè vitandum eſſe denuntiant? Extravag. *Ad evitanda* Martini V. in Conc. Conſtant.

Sicut ergo Canones peccata manifeſta indifferenter publicè punienda dicunt, *ut ſcandalum vitetur*, evidens apparet, quòd ſimiliter juxta prædllegata Decreta ab Euchariſtia arceri debeant omnes peccatores, modò *notorii*, ſeu *publici* ſint, niſi ſcandalo *publico* ſeu notoriè ſatisfecerint. Supponendum enim eſt, Decreta illa conformiter ad Sacros Canones edita fuiſſe.

Juvat naturalem verborum iſtorum ſenſum conſuetudo optima legum interpres: hactenus enim praxis illa apud Paſtores, præſertim magis zeloſos, uſitata fuit, ut publicis & notoriis peccatoribus, quouſque ſcandalo ſatisfecerint, negaretur Euchariſtiam, nulla Domini Officialis expectata ſententia.

Tertia denique ſuperioris aſſertionis ratio petitur ab abſurdo, quod ex oppoſita opinione ſequeretur. Quis enim inficiat eam, niſi qui converſationes & tricas litium ignorat, quin ſi ſententia Domini Officialis requireretur, priuſquam manifeſtè infamis aut publicus peccator ab Euchariſtia removeri poſſet, inutilia prorſus hæc ſanctiſſima Decreta reddenda ſint?

Imprimis quid facilius alicui peccanti publico per hodiernas protelationes, & faciles multiplices appellationes etiam à ſententiis interlocutoriis, quàm litem ad annos plurimos, imò ad vitæ finem protrahere?

Secundò, quis non videat quàm difficulter Paſtor quiſpiam his Decretis ſe ſit conformaturus, dum videt ſe non poſſe pertingere ad finem, niſi plerumque duram & odioſam litem ſuſtinere cogatur?

Dum Chriſtus Dominus mandat: *Nolite ſanctum dare canibus*, non requirit ut per ſententiam Judicis in foro externo ſint declarati *canes*, Similiter dum Decretis ſive Pontificis Romani, ſive aliorum Epiſcoporum præcipitur, Sacram Communionem denegari mulieribus, quæ pectus, humeros, aut brachia habent denudata, non exprimitur requiri ut interveniat ſententia declaratoria Judicis fori externi, qua hæc illavè determinata perſona judicetur non ſatis eſſe compoſita, ut eo titulo excludatur à Sacra Communione. Sufficit ergo ut Sacra Communio publicè petenti denegetur, quòd ejuſmodi peccata ſint publica eo facto, licèt non per ſententiam Judicis.

Hinc S. Thomas in 4. *Diſtinct.* 9. *art.* 5. *in reſp. ad* 2. *quæſt.* dicit, *ſi ſit ſuſpicio procedens ex fama publica, non debet ei dari* (nimirum Euchariſtia peccatori) *neque in occulto, neque in manifeſto*. Sufficit ergo S. Thomæ ut peccatori Communio denegetur, quòd de ejus vita criminoſa extet publica fama.

Ita reſponſum (ſalvo meliori) Lovanii hac prima Septembris anni 1685. & ſignatum erat,

Franciſcus van Viane S. Thom. Doctor & Profeſſ. Regius,
Henricus Scaille S. Thom. Doctor & Profeſſor Regius,
Gummarus Huygens S. Thom. Doctor.
Nat. Chamart. J. U. Doctor & Exprofeſſor Primarius,
I. Huens J. U. Doctor & Profeſſor Ordinarius.
Zegerus Bernardus Van Eſpen J. U. Doctor & SS. Can. Profeſſor.

Reſolutio Theologorum Mechlinienſium conformis.

C A S U S.

Cajus à duobus & amplius annis continuò converſatus eſt cum Titia: habitant in mutua vicinia; Cajus diu noctuque frequentavit domum Titiæ manendo ferè continuò ultra medias, imò ferè integras noctes, & econtrà Titia ſæpiùs quocumque tempore diurno domum Caji, idque utrimque talibus modis ut in vicinia Titia & Cajus laborent publicâ infamia in materia luxuriæ; imò ipſimet famuli & ancillæ Caji ſæpiùs apud plures vicinos conqueſti ſunt de infami utriuſque converſatione; Titia verò cohabitat matri ſuæ ſcienti converſationem illam, ac diſſimulanti, imò apud plures perſonas cenſetur mater illi converſationi conſentire, ac filias proſtituere ſecundùm rumorem publicum. Titia ac mater ſuper iſta converſatione & publica infamia bis à Paſtore monitæ ſunt, ſimiliter & Cajus ſemel à Paſtore monitus, & ſecunda vice Paſtorem monentem ultimi menſis Aprilis die ſexta noluit audire loquentem, & minatus eſt (ſi adhuc redeat moniturus) domo educere.

Q U Æ R I T U R I.

An Paſtor poſſit admittere Cajum, aut Titiam ad Communionem Paſchalem, antequam reparaverint ſcandalum?

Q U Æ R I T U R II.

An Paſtor poſſit admittere matrem Titiæ ad Communionem Paſchalem, antequam ſimiliter reparaverit vel abſterſerit infamiam prædictam?

Q U Æ R I T U R III.

An ſi Cajus, Titia, aut mater ejus ita ægrotarent ut debeant eis adminiſtrari extrema Sacramenta, Paſtor id facere poſſet, antequam reparaverint ſcandalum?

Q U Æ R I T U R IV.

An Paſtor ad in ſupradictis caſibus neganda Sacramenta, teneatur expectare ſententiam Domini Officialis, qua declaret præfatas perſonas eſſe infames & privandas Eccleſiæ Sacramentis?

Q U Æ R I T U R V.

Quamdiu Cajus & Titia debeant abſtinuiſſe à mutua converſatione, & quomodo reparaſſe ſcandalum, antequam admitti poſſint ad Eccleſiæ Sacramenta?

Infraſcripti, viſa poſitione Caſus ſuprascripti, reſpondent ſuppoſita notorietate infamiæ publicæ, de qua in caſu.

Ad primum, Negativè.
Ad ſecundum, ſimiliter.
Ad tertium, Negativè, juxta Rituale Romanum in Rubrica de adminiſtratione Sacramenti Euchariſtiæ.
Ad quartum, Negativè.
Ad quintum, Quoad tempus & modum relinquitur prudentiæ Paſtoris.
Ita reſolutum die 9. Aprilis 1688.

Et erat ſignatum.

I CUYPERS. I. LACMAN. P. BERTRAD. I. F. RICQUAERT.
G. WILT. I. OPSTRAET. BAERTS.

Decretum Epiſcopi Gandenſis inhibens Regularibus tam publicam, quàm occultam Euchariſtiæ Delationem ad infirmos, extra ſepta ſuorum Monaſteriorum.

Eugenius Albertus, Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratia Epiſcopus Gandenſis, &c. Omnibus ac ſingulis Decanis, Paſtoribus, Eccleſiaſticis, & Fidelibus noſtræ Diœceſis, ſalutem & benedictionem à Jeſu Chriſto D. N.

DUM Paterna & Paſtorali ſollicitudine intentè circumſpicimus, quid cauſæ Divinam Juſtitiam provocet, ut plagis uſque adeò acerbis Belgium hoc noſtrum affligat, & porrò graviora minetur; primum, ac præcipuum occurrit, impia irreverentia, quæ jam paſſim in templis, non ſine gravi ſcandalo & offenſione, perpetratur ſub tremendo Miſſæ Sacrificio, aliiſque Divinis Officiis, patente etiam *Sacroſancta Euchariſtia*; & exiguus ac penè nullus honor, ac cultus qui *Jeſu Chriſto*, Dei Filio ac Redemptori noſtro, ſub illa realiter latente, exhibetur; ſignanter dum ad ædes ægrotantium defertur: eò enim corruptelæ abuſus hic excrevit, ut promiſcuè jam & admodum facilè, *Sacramentum* iſtud requiratur feraturque ſecretò & occultè; abſque ulla exteriore veneratione, aut cæremonia, & id ſub levibus fictiſque coloribus, ob privatam aliquam, fucatam ſæpè devotionem, aut reſpectus prorſus humanos; quæ profectò omnia apud veros Chriſtianos nullo loco eſſe deberent. Cùmque hæc graviter adverſentur non ſolùm honori qui Perſonæ Divinæ *Jeſu Chriſti* Salvatoris noſtri debetur, verùm etiam antiquis ac generalibus Eccleſiæ Decretis, aliiſque particularibus per Prædeceſſores noſtros ſancitis ac editis.

Hinc, ut debito officii ac conſcientiæ noſtræ ſatisfaciamus, & pro viribus ſtudioſè curemus ac provehamus cultum illum & reverentiam quam fideles cunctos, ſemper & ubique Auguſtiſſimo *Euchariſtiæ Sacramento* oportet

Digitized by Google

ret exhibere, (dum interim de mediis opportunis ac efficacibus cogitamus, quibus præfatæ ſcandaloſæ inſolentiæ & confabulationes in ſacris ædibus compeſcantur) necnon ut Divinum Numen, ſacrilegiis iſtiuſmodi laceſſitum, propitium reddamus: Decernimus ac præcipimus omnibus & ſingulis hujus Diœceſis, ac præſertim Civitatis Gandavenſis Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus, ne unquam, ſive noctu, ſive interdiu *Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum* clanculum & latenter ad infirmos deferant, quacumque tandem de cauſa, niſi à nobis, aut Archipresbytero noſtro priùs examinanda & approbanda: ſed teneantur illud manifeſtè ac honorificè portare, ſervatis ritibus ac cæremoniis per Pontifices, Concilia & Prædeceſſores noſtros præſcriptis & ſtatutis; idque ſub pœna arbitraria.

Et quandoquidem ſolis Paſtoribus, aut eorum vices gerentibus ac delegatis, de Jure, officio & ex Concilii Tridentini etiam declaratione, *Seſs. 24. cap. 13. de reformat.* competat Sacramenta adminiſtrare: Confidimus, & quantùm opus eſt mandamus, ne ullus Regularis, cujuſcumque Ordinis aut Inſtituti, ſibi arroget *Sacroſanctam Euchariſtiam* latenter cuivis infirmo conferre, extra ſepta ſui Monaſterii, ne quidem ut ex devotione communicetur: aut aliàs cogemur, poteſtate ac mediis à Deo & Eccleſia nobis conceſſis, efficaciùs id impedire.

Atque ut hæc Conſtitutio cunctis innoteſcat, injungimus omnibus Paſtoribus & Concionatoribus, etiam Regularibus, ut tribus proximè ſequentibus Dominicis diebus, illam pro Concione prælegant, illiuſque obſervantiam Fidelibus ſedulò inculcent: Denuntientque verbis noſtris, eum qui ex negligentia, aut frivolo prætextu, prætermiſerit Viaticum ſalutis publicè, & ut Catholicos decet, recipere, & ita obierit, de Fide ſuſpectum habendum fore, etiamſi *Sacram Euchariſtiam* privatim à Regulari quopiam aut alio Presbytero percepiſſet.

Obteſtamur denique Fideles univerſos ac ſingulos, quos Spiritus S. nobis regendos commiſit, per nimiam illius Charitatem qui Carnem & Sanguinem ſuum non modò pro ipſorum ſalute profudit, ſed etiamnum quotidie in ſpiritualem cibum ac potum munificentiſſimè elargitur; ut in cordibus ſuis vivam illam Fidem excitent, qua quotquot ſunt ſinceri Chriſtiani firmiter credere tenentur, ipſum verè ac realiter exiſtere in *Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento*; ſtudeantque illud quanto valent maximo cultu ac honore exteriore proſequi, dum in publicum profertur, & ſignanter ad ægrotantium ædes; poſtponentes omnem humanum reſpectum, ſumptuum ferendorum prætextum (quem ibi ſæpè ſæpiùs ad ſui oſtentationem veriùs, quàm in Dei honorem aſſumunt) aliosque colores, qui reverà nonniſi fuci ſunt & technæ, quibus Satanas, etiam per ſuos, perpetuò molitur ſplendorem gloriæ Redemptoris noſtri *Jeſu Chriſti*, cui infenſiſſimè invidet, offuſcare, & extinguere.

In quæ ut ferantur proniùs & alacriùs, præter Indulgentias à pluribus Pontificibus, Epiſcopiſque conceſſas, iis qui *Sacroſanctam Euchariſtiam*, dum ad ægros defertur, lumine cohoneſtabunt, vel aliàs comitabuntur; concedimus quadraginta dies ſimilium Indulgentiarum illis qui umbellæ ſeu Baldachino portando manus conferent: atque ut id obſequii, *Jeſu Chriſto* Domino ac Regi noſtro haud dubiè acceptiſſimi, per viros ſpectatiores præſtetur, exoptamus ſummoperè, & quàm poſſumus enixiſſimè requirimus.

Datum Gandavi in Palatio noſtro Epiſcopali 17. Maji 1668.

Signatum.
EUGENIUS ALBERTUS *Epiſcop. Gandavenſis*.

Inferiùs habebatur,
De mandato Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Epiſcopi præfati.

Et ſignatum erat,

A. VAN WERCHTER Secret.

Judicium Doctorum Lovanienſium de occulta delatione Euchariſtiæ ad infirmos per Regulares.

SPECIES FACTI.

CUm ab aliquot annis Antverpiæ increverit abuſus, quo Religioſi omnium Ordinum infirmis atque impeditis ut ad Eccleſiam venire non poſſint, & maximè Filiabus ſuis ſpiritualibus, ante & poſt publicam adminiſtrationem Viatici, occultè deferant Sacram Communionem per omnes Parochias Civitatis, dicentes id ſibi licere per Privilegia: eorumque exemplo etiam alii Sacerdotes ſæculares non habentes juriſdictionem, Capellani Eccleſiarum, & Rectores ſacellorum particularium paſſim idem faciant, contra Decreta Canonum, & Ordinationes Synodorum, præſertim Synodi Provincialis Mechlinienſis celebratæ anno 1607. *tit. 7. cap. 3.* quæ Synodus non tantùm eſt confirmata Regio diplomate, ſed etiam Romæ à Sancta Congregatione recognita, & approbata per Breve Pauli quinti, in quo *hortatur* Pontifex *& auctoritate Apoſtolica jubet, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad Sacrorum Canonum præſcriptum, omnes iſtius Provinciæ Epiſcopos, omneſque eorum Diœceſanos obſtringunt, ab omnibus quàm diligentiſſimè & inviolatè ſerventur*; iiſque non obſtantibus pergant dicti Religioſi, aliique, in dicta functione, tametſi ſæpiùs à Paſtoribus moniti; indeque varii abuſus, & ſcandala orta, & oritura ſint indies graviora, imò & totalis confuſio Eccleſiæ Dei.

Primò enim, cùm Paſtores volentes obedire præceptis & ordinationibus Eccleſiæ, recuſant occultè Sanctam Communionem deferre, ſed deferunt eam debito honore, paſſim eis dicitur à communitate; adibimus Religioſos, qui id nobis offerunt: adeòque Paſtores incurrunt indignationem ſuorum, illi autem aucupantur gratiam.

Secundò, cùm illi ante extremum periculum pro ſecuritate & devotione, ut dicunt, occultè Sacram Communionem deferunt, ſæpiùs fit ut poſtea negligatur publica adminiſtratio tam Viatici, quàm Extremæ-Unctionis.

Tertiò, aliqui in diuturnioribus morbis occultè recipientes Sacram Communionem à Religioſis, nolunt nequidem in Paſchate eam ad ſe publicè deferri, adeòque aliquot annis non communicant de manu propriâ Paſtoris.

Quartò, contingit Religioſos, ſeu alios Sacerdotes ſecum geſtantes in capſula, vel corporali Venerabile Sacramentum, alio divertere, aliaque fieri contra debitam reverentiam. Denique, hoc modo paulatim deſinet omnis publica adminiſtratio, & omnes volent ad ſe occultè Sacramenta extrema deferri; quod tamen eſt actus publicus, & profeſſio Fidei Chriſtianæ.

Quare Paſtores ſæpè querelas depoſuerunt apud Reverendiſſimum Dominum Epiſcopum, rogantes ut efficaciter id impedire dignaretur, allegantes Decretum præfatæ Synodi Mechlinienſis, & Clementinam *de Privilegiis, & exceſſibus Privilegiatorum*; in qua expreſsè hoc prohibetur Religioſis ſub pœna excommunicationis: ſed Reverendiſſimus prædictus exiſtimat ibi prohiberi eis ſub tali pœna delationem Viatici duntaxat, non autem particularis Communionis; id enim eis licere.

QUÆ.

Digitized by Google

QUÆRITUR ERGO.

An dicta Clementina, deſumpta ex Concilio Viennenſi, intelligenda ſit tantùm de adminiſtratione Viatici, an de omni delatione Sacræ Communionis; *præſertim occultè abſque licentia ſpeciali parœcialis Presbyteri*, ut ſatis clarè in textu dici videtur?

Secundò, utrùm Epiſcopus non poſſit prohibere delationem occultam hujus Sacramenti in urbe Antverpienſi & locis ſuæ Diœceſis, ubi eſt licitum publicum exercitium Chriſtianæ Religionis; Sacerdotibus quidem ſæcularibus ſub pœna ſuſpenſionis à divinis, aut alia arbitraria; Regularibus autem ſub pœna excommunicationis incurrendæ ipſo facto, juxta tenorem dictæ Clementinæ, in qua expreſsè additur, *nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio Privilegio ſuffragante*? Super qua quæſtione videri poteſt Reginaldus *in praxi, lib.* 29. *n.* 90. & 91. & locis ibi citatis, & Bonacina *Tom.* 3. de excommunicationibus, *diſp.* 2. *qu.* 5. *pag.* 15.

Tertiò, an Epiſcopus non obligetur in conſcientia hos abuſus efficaciter impedire.

RESOLUTIO.

Viſo, & diligenter examinato Caſu ſuperiùs expreſſo, ad Quæſita eidem ſubnexa reſpondent infraſcripti.

Ad primum; prohibitionem Clementinæ eſſe generalem, adeòque omnibus Religioſis prohiberi Sacram Euchariſtiam, quibuſcumque, tam Clericis, quàm Laicis miniſtrare, ſive id fiat occultè, ſive publicè, abſque licentia ſpeciali Parochialis Presbyteri; neque reſtringi ad adminiſtrationem per modum Viatici, ſalvis tamen exceptionibus ad calcem primi Capituli ejuſdem Clementinæ, quæ firmat regulam in contrarium.

Et quamvis poſt dictam Clementinam aliqua ſint conceſſa privilegia Regularibus, ſive Religioſis, ut non requiſita licentia Parochi, omnibus Chriſti Fidelibus Sacram Euchariſtiam adminiſtrare poſſint; id tamen intelligendum eſt in ſuis templis, & non extra. Videatur Barboſa cum iis quos citat de officio & poteſtate Parochi, *part.* 2. *c.* 20. *n.* 8. Non poſſunt igitur Religioſi vi ſuorum privilegiorum, ſive publicè, ſive occultè, deferre Sacram Euchariſtiam ad domos ægrotantium, ſive Laicorum, ſive Clericorum; non publicè, quia haud dubiè iſtud ad jus Parochorum ſpectat, & conſuetudo hactenùs inviolata extat in contrarium; non etiam occultè, quia Canones & Concilia mandant, ut quando ad infirmos deferenda eſt Sacra Euchariſtia, id fiat *manifeſtè & honorificè*; ſecluſa ſcilicet neceſſitate. Ita ſtatuitur capitulo *ſane*, *de Celebratione Miſſarum*. Ubi Pontifex agens de delatione Euchariſtiæ ad infirmos, addit, *quam in decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine ferat & referat manifeſtè, & honorificè ante pectus, cum omni reverentia, & timore, ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æternæ; ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores, ſi & ipſi divinam & noſtram voluerint effugere ultionem*. Cui capitulo conſonat hæc ordinatio Ritualis Romani, ſub tit. de Communione infirmorum: *Deferri autem debet hoc Sacramentum ab Eccleſia ad privatas ægrotantium domos, decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine, manifeſtè atque honorificè ante pectus, cum omni reverentia & timore, ſemper lumine præcedente.* Quæ intelligenda ſunt non tantùm de adminiſtratione per modum Viatici, ſed etiam cauſa devotionis, prout ex antecedentibus liquet. His quoque conformis eſt Conſtitutio Synodi Provincialis Mechlinienſis, tam de anno 1570. quàm de 1607. de Sacramentis.

Ex quibus quoque patet reſponſio ad duo Quæſita ſequentia: Poſſe nimirum, & teneri Epiſcopum prohibere delationem occultam hujus Sacramenti, ut in Quæſito ſecundo, etiam ſub pœnis ibidem expreſſis; ſiquidem quando leviores pœnæ prudenter judicantur non ſufficere. Ad obviandum efficaciter abuſibus in contrarium, debent enim Epiſcopi procurare obſervantiam Canonum ſalubriter conſtitutorum, præſertim cùm id ais ſpecialiter injungitur, prout per verba ſuperiùs relata: *Prælati autem hujuſmodi mandati graviter punire non differant tranſgreſſores, ſi & ipſi divinam & noſtram voluerint effugere ultionem*. Ita Lovanii reſolutum die 23. Junii anno 1664. & ſubſignatum erat,

GER. VANWERM S. Theol. Doct. & Profeſ. Reg.
JACOBUS PONTANUS S. Th. Doct. & Profeſſor.
JOAN. SINNICH S. Th. Doct. & Profeſſ. Ordinarius.
ANDREAS LAURENT S. Th. Doct. & Prof. Reg.

CAPUT III.

De Communione Paſchali.

1. *Primis ſæculis Fideles quotidie communicabant.*
2. *Sæculis poſterioribus Communio rarior eſſe cœpit, & ad eam urgeri debuerunt.*
3. *Aliquando præceptum fuit ut ter in anno communicarent.*
4. *Sæculo XIII. Synodus Lateranenſis præcepit, ut* ad minus in *Paſchate communicarent.*
5. *Decretum hoc probavit Synodus Tridentina, frequentiorem tamen Communionem deſiderans.*
6. *Quæ regula pro frequentiore Communione ſervanda remiſſivè.*
7. *Ex præcepto poſitivo Eccleſiæ ſola Communio Paſchalis neceſſaria, & quod dicatur tempus Paſchale.*
8. *Hæc Communio in Eccleſia Parochiali facienda.*
9. *Non ſatisfit huic præcepto per Communionem in Eccleſiis Regularium quantumvis privilegiatorum; & quid de famulis laicis Monaſteriorum?*
10. *S. Carolus de hac obligatione communicandi in* Parochia *populum monendum cenſuit.*
11. *Aliquando ſtatutum fuit, ut nullus intra tempus Paſchale Communionem, præter Parochum, adminiſtrare poſſet.*
12. *Hic rigor, quomodo remiſſus?*
13. *Huic præcepto, qui teneantur?*
14. *An ægri teneantur?*
15. *Tempus Paſchale, de conſilio proprii Sacerdotis prorogari poteſt: & quis hodie cenſeatur quoad hoc* proprius *Sacerdos?*
16. *Pœna non communicantis in Paſchate.*
17. *An Parochus propria auctoritate hanc pœnam infligere queat?*

I. IN primordiis Eccleſiæ certum atque exploratum eſt, omnes Fideles, *quorum erat cor unum & anima una*, quotidie perſeveraſſe in *Communicatione fractionis panis*, ut Acta Apoſtolorum teſtantur: nec ullus ſacris myſteriis intereſſe permittebatur, niſi qui offerre poterat, & de oblatis participare; quam conſuetudinem diu perſtitiſſe evidens eſt, ait Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum Liturg. c.* 17. *n.* 2. „Nam ex Juſtino, *Apol.* 2. ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, *lib.* 8. *c.* 20. ex Dionyſio, *c.* 3. *Eccl. Hierarchia*, & aliis conſtat, Pontificem, confectis Myſteriis, ſumpſiſſe Euchariſtiam, & *ſingulis* præſentibus *tradidiſſe*, ſive per Diaconos, ſive per ſeipſum. “

Quotidianam Communionem ſuo tempore adhuc Romæ viguiſſe, teſtatur S. Hieronymus, *Epiſtol.* 5. *ad Pammachium*, his verbis: „ Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles *ſemper* Chriſti Corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo. “

Auguſtinus, *Epiſt.* 52. ult. edit. hac de re varias fuiſſe in Africa conſuetudines ſcribit.

Ex quibus colligimus, in Eccleſia Latina etiam uſque ad ſæculum quintum, in aliquibus ſaltem Eccleſiis *quotidianam* fuiſſe Euchariſtiæ ſumptionem.

II. At fervore Fidelium poſteà refrigeſcente, rarior eſſe cœpit Euchariſtiæ ſumptio, guſtuſque hujus ſpiritualis

tualis alimoniæ deficere, ut qui tamquam famelici ad hunc cibum accurrebant, debuerint tandem tamquam ægri ad medicamenta non tantùm invitari, ſed & urgeri, imò & pœnis quodammodò conſtringi, idque non ut *quotidiè*; ſed ut ſaltem in præcipuis feſtivitatibus hoc divino alimento reficerentur.

III. In Synodo Agathenſi ſæculo VI. decretum eſt, *Can.* 18. „ Sæculares, qui in *Natali* Domini, *Paſcha & Pentecoſte* non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur. " Apud Grat. *Diſt.* 2. *de Conſecr. Can.* 19.

In Concilio Turonenſi III. anno 813. *Can.* 50. legitur. „ Et ſi non frequentiùs, vel *ter* laici homines communicent, niſi fortè quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur.

Refert hæc Gratianus ſub nomine Fabiani Papæ, *Diſt.* 2. *de Conſecrat. Can.* 16. additis his verbis: *In Paſcha, videlicet: & Pentecoſte & Natali Domini*; ſed Decretum hoc Fabiano falsò adſcribi agnoſcunt eruditi; neque diſciplinam hanc ſapere ætatem Fabiani, qui ſub initium ſæculi III. vixit, nimis notorium eſt: quo ex capite rectè quoque notavit Ferdinandus de Mendoza in Commentario ad Concilium Eliberitanum, *lib.* 1. *c.* 6. Gratianum falsò, *Canonem* 21. *Diſt.* 2. *de Conſecrat.* quo referuntur verba Synodi Agathenſis ſuprà relata, adſcribere Concilio Eliberitano; „ Nam tempore hujus Concilii, ait Mendoza, fervente adhuc antiqua naſcentis Eccleſiæ devotione *non ter* in anno, ſed *quotidie* communicaſſe ſolitos Hiſpanos, teſtis eſt Divus Hieronymus in Epiſt. 28. ad Lucinium Bæticum.

IV. Illud ex allegatis Canonibus ſat conſtat, ſæculo IX. laicos conſtrictos fuiſſe *ter* in anno communicare. Quàmdiu hæc diſciplina duraverit incertum eſt; hoc conſtat, quòd labente per univerſum Orbem pietatis ſtudio, tandem Eccleſia coacta fuerit præceptum ſuum ad annuam communionem reſtringere, de qua in Conc. Lateranenſi relato in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiſſ.* ſtatutum eſt: „ Omnis utriuſque ſexus Fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter *ad minus* in *Paſcha* Euchariſtiæ Sacramentum: niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura.

V. Hunc Canonem præ oculis habens Synodus Tridentina declarat, *Seſſ.* 13. *Can.* 9. *de Euchariſtia*: „ Si quis negaverit, omnes & ſingulos Chriſti Fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, teneri *ſingulis* annis, ſaltem in *Paſchate* ad communicandum, juxta præceptum ſanctæ Matris Eccleſiæ, anathema ſit.

Verùm Synodus probans, ac invocans prædictam Concilii Lateranenſis ordinationem, declarat quidem, aſtringi omnes Chriſti Fideles præcepto *poſitivo* Eccleſiæ, ut *minus ſemel* in anno in Paſchate communicare; ſed tamen alio in loco declarat, votum ſuum fuiſſe, ut Chriſti Fideles *frequentiùs* ad Sacram Communionem accedant; imò ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolùm ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicent, *Seſſ.* 22. *cap.* 6. *de Sacrificio Miſſæ*.

VI. Variæ regulæ, quas Parochi aliique animarum Directores in ſuadenda frequentiore aut rariore Communione ſequi debent ex ſanctis Patribus à Theologis aſſignari ſolent: & nuper aliquas expreſſit Innocentius XI. in Decreto circa *Communionem quotidianam*, edit. 12. Februarii 1679.

VII. Itaque ſpectando ipſum ſolum poſitivum Eccleſiæ præceptum, huic juxta modernam diſciplinam ſatisfit *ſemel ad minus* communicando in Paſchate; ſive tempore Paſchali, quod comprehendere hebdomadam Sanctam & Octavam Paſchatis ex mente Concilii declaravit Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit: *Fide digna* 20. in Bull. Rom. quam declarationem ubique nunc ſervat Eccleſia; ita ut quis Eccleſiæ præcepto de Communione *Paſchali* ſatisfeciſſe cenſeatur, modò intra *quindenam* Paſchalem incipientem à Dominica *Palmarum* & finientem in Dominica *in Albis*, communicaverit.

VIII. Hæc Communio Paſchalis in propria Parochia fieri debet; quemadmodum hodierni libri Rituales, & Synodorum Decreta uno conſenſu declarant; eamque eſſe mentem Concilii Lateranenſis evidenter ſupponunt: ipſaque moderna Eccleſiæ praxis oſtendit.

„ Quilibet annos diſcretionis habens communicare debet, ut minimùm in Paſchate in Eccleſia ſua *Parochiali*, " ait Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 7. *cap.* 5.

IX. Synodus Antverpienſis ſub Miræo, *tit.* 7. *c.* 3. inſuper declarat, quòd non ſatisfaciant communicantes in aliis Eccleſiis quorumcumque etiam Ordinum *privilegiatorum*. Addit Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *titul.* 7. *c.* 17. *Ut declaravit Sacra Congregatio*: Atque poſt hæc tamquam conſequens infert: „ Laici proinde famuli quicumque Regularium Monaſteriis operam navant, tametſi in illis habitent, ſtato Paſchatis tempore in ſua quique Eccleſia Parochiali Sacram Communionem ſumant, niſi ex ſpeciali concordia aliud ipſis ſit permiſſum. " Idem habet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *part.* 1. *cap.* 9.

X. S. Carolus veritus ne quis tempore Paſchali extra propriam Parochiam communionem accipiens, præcepto Eccleſiæ non ſatisfaceret, in Concilio ſuo Provinciali II. *titul.* 1. *Decreto* 12. ſtatuit, ut Parochi, „ Singulis diebus, cum in Paſcha Reſurrectionis Domini noſtri JESU CHRISTI Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrabunt, *antequam* illud cuiquam præbeant, ad populum converſi denuntient, ut ſi quis eorum qui adſunt, Parochiæ ſuæ incola non eſt, *ſuam* quiſque *Parochialem* Eccleſiam adeat, ubi quemadmodum Canonum ſanctionibus juſſum eſt, eo tempore Sacram Euchariſtiam ſumat. "

XI. Legitur in Synodo Avenionenſi habita à trium Provinciarum, ſcilicet, Arelatenſis, Ebredunenſis, & Aquenſis Epiſcopis anno 1337. *Can.* 4. ſancitum, quòd „ Curati nulli Parochiano ſuo, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtat, in feſto Paſchæ, nec in octo diebus immediatè præcedentibus & octo ſubſequentibus, concedant licentiam recipiendi, niſi ex cauſa infirmitatis, nec etiam alicui conferendi vel adminiſtrandi Sacramentum Euchariſtiæ extra Eccleſias ſuas Parochiales, vel alias Eccleſias, ubi per ipſos Curatos miniſtrari extitit conſuetum ..... Prælati autem ſic præſens ſtatutum diligenter obſervent, ut alicui, niſi ex cauſa rationabili, recipiendi Sacramentum prædictum illo tempore, alibi quàm in Parochiali Eccleſia, licentiam non concedant. " Hoc ſtatutum iiſdem verbis recepit, & obſervari præcepit Synodus Biterrenſis celebrata ab Epiſcopis Provinciæ Narbonenſis anno 1351.

XII. Quamvis circa adminiſtrationem Euchariſtiæ tempore Paſchali extra Eccleſiam Parochialem, non videatur ille rigor eſſe in uſu, nihilominùs ſi ex conditione perſonæ aliiſque circumſtantiis non conſtet, perſonam ſacram communionem poſtulantem, jam ſatisfeciſſe, aut certè ſatisfacturam præcepto de communione Paſchali in Parochiali facienda, meritò Sacerdos ſeu regularis, ſeu ſæcularis ante adminiſtrationem communionis eam de hoc præcepto inſtruet, & ut in ſua Parochia communicet, monebit.

XIII. Hoc præcepto tenentur omnes generaliter Chriſti Fideles utriuſque ſexus, ubi ad annos *diſcretionis* pervenerint: quare & pueri, quando ad eos ætatis annos pertigerunt, & ad Sacram Communionem ſat inſtructi & probati ſunt, huic præcepto ſatisfacere debent. Unde in Congregatione Archipreſbyterorum Diœceſis Mechlinienſis aſſiſtente Domino Archiepiſcopo anno 1663. reſolutum fuit, ut „ tempore Quadrageſimæ Paſtores inſtruant pueros, qui annos diſcretionis attigerunt, aut aliàs tanti Sacramenti ſuſcipiendi capaces viſi fuerunt, ut in proximo Paſchate, vel in feſto Aſcenſionis Domini, aut alio opportuno die *primam* communionem reverenter & cum debita animi & corporis præparatione ſumant *in Parochia*, aut alibi de *conſenſu proprii* ipſorum *Paſtoris*. "

XIV. De infirmis ita loquitur Paſtorale Mechlinienſe conformiter ad Rituale Romanum: „ Ægrotis quo-

„ que

Digitized by Google

„ quæ Parochialibus, etiamſi communionem extra præ-
„ ſcriptos Paſchales dies ſumpſerint, in Paſchalibus
„ diebus (Parochus) illam deferet ac miniſtrabit.

Si tamen appareat paulò poſt expletos dies Paſchales infirmum in eo futurum ſtatu, ut ipſe communicaturus ad Eccleſiam accedat, tunc ipſe Parochus tempus Paſchale prorogare poterit.

XV. Portò Eccleſia omnes Chriſti Fideles ad communionem ita demum aſtringit. „ Niſi fortè de con-
„ ſilio *proprii Sacerdotis*, ob aliquam rationabilem
„ cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit ab-
„ ſtinendum.

Si enim Paſtor aliuſvè ſpiritualis Medicus judicet, hactenus ſacrum hoc alimentum ægro non convenire; idque potiùs mortem, quàm vitam allaturum, abſit ut pia Mater Eccleſia filios ſuos ſimili caſu ad ſacram communionem cogere intendat: mavult enim, ut diutiùs abſtinendo dignè accedant, quàm præcipitanter accedendo judicium ſibi manducent & bibant.

Vult ergo Eccleſia, ut filii ſui non ex ſocordia & negligentia, aut contemptu ſacram communionem ultra annum differant; at ſi ex conſilio prudentis Medici ſive Directoris abſtineant, ut ſe ad eam eſcam majori cum fructu & reverentia ſumendam intereà præparent, procraſtinationem hujuſmodi non reprobat; ſed potiùs laudat.

Quàmvis certum ſit per *proprium Sacerdotem* in Canone *Omnes utriuſque Sexus*, intelligi proprium cujuſque Parochum, nihilominus juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam, quicumque in Paſchate habet poteſtatem excipiendi confeſſionem, etiam habet poteſtatem tempus communionis Paſchalis reſpectu ſui pœnitentis prorogandi: utpotè qui ſolus poſſit judicare, quid huic pœnitenti conveniat: ac per conſequens hodie moleſtari non poteſt propter omiſſam communionem Paſchalem, qui ſe probato Confeſſario, confeſſum ejuſque conſilia ſecutum eſſe oſtendit.

XVI. Pœna autem non communicantis in Paſchate eſt, ut *vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur*, & *moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura*.

Ex tenore verborum quo pœna exprimitur, nequaquam obſcurum eſt, hanc pœnam non eſſe *latæ*, ſed dumtaxat *ferendæ* ſententiæ. Quod & ſat manifeſtè ſignificat Synodus P. II. Mechlinienſis, decernens:
„ Qui huic mandato Eccleſiæ non obedirent, vel in
„ Paſchate à Parochia abfuerint, & reverſi intra octo
„ dies non docuerint ſe alibi in Paſchate communi-
„ caſſe, mox Epiſcopo denuntientur, ut ejus in ju-
„ dicio, niſi legitimam excuſationem attulerint, &
„ vivi ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur, & mortuis Ec-
„ cleſiaſtica denegetur ſepultura.

Idem iiſdem penè verbis decernit Synodus P. II. Cameracenſis, *tit. 9. cap. 6.*

In textu dictum fuit pœnam non communicantis in Paſchate ex Decreto Concilii Lateranenſis eſſe, ut *vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur*, & *moriens Eccleſiaſtica ſepultura careat*, atque unà notatum eſt, quòd videtur Synodus Provincialis Mechlinienſis eam accepiſſe non pro pœna *latæ*, ſed pro *ferendæ* dumtaxat ſententiæ: nihilominus fatendum eſt verba Concilii eſſe ambigua, quibus pœnam expreſſit, utrùm ſcilicet *latæ*, an *ferendæ* ſententiæ. Quod & obſervavit Du-Caſſe, Archidiaconus & Officialis Condomenſis in ſuo Tractatu *de Juriſdictione Eccleſ. tom. 1. c. 9. §. 9. n. 15.* Aſſeritque in quibuſdam Eccleſiis eam accipi ut *latæ* ſententiæ, in aliis verò ut *ferendæ*, atque ibidem exponit praxim Eccleſiæ Gallicanæ, qua Officialis Epiſcopi, contra Parochianum de neglecta communione Paſchali delatum procedere debeat; unà monens, officium Parochi eſſe iteratis vicibus monere & exhortari ipſos defectuoſos, ut ſe ad Communionem ritè præparent, & ad eam ſe præſentent, priuſquam ipſos ut defectuoſos Epiſcopo ejuſvè Officiali denuntiet.

Et ſanè Parochi in hac defectuoſorum delatione, ſeu denuntiatione, magna prudentia & moderatione uti debent; quia coactio illa judicialis per cenſuras canonicas, aliaſvè pœnas, quibus ſimiles defectuoſi ad Sacram Communionem adiguntur, plùs ſubinde nocet, quàm prodeſt ipſorum ſaluti, & magis in ſcandalum, quàm in ædificationem aliorum cedere poteſt, dum ex modo vivendi, aliiſque circumſtantiis videns ad ſacram Communionem adigi eum, qui nulla anteactæ vitæ emendationis ſigna hactenus præbuit; neque de criminibus, aut vita parum chriſtiana anteacta publica pœnitentiæ opera oſtendit.

Et licèt jampridem S. Patres fideles ad ſacram Communionem hortarentur; imò ut ad eam ſæpiùs per annum accederent, non tantùm monuiſſe, ſed & præcepiſſe reperiantur; nequaquam tamen legimus quòd ante hoc Concilii Lateranenſis decretum ad eam ſub comminatione cenſurarum fuerint adacti.

XVII. Hæc Synodorum Decreta inſuper non obſcurè ſupponunt, nequaquam penès Parochos eſſe authoritatem, aliquem ob omiſſam Communionem Paſchalem vivum ab Eccleſiæ ingreſſu arcendi, ſed dumtaxat deferendi ad Epiſcopum, qui re maturiùs examinata delatum vel abſolvat, vel ad pœnam Canone decretam condemnet.

Neque enim in ſepultura illud eſt timendum ſacrilegium, quod verendum ex admiſſione publicorum peccatorum ad Sacram Communionem. Prætereà cùm non ita ordinariè ſit notorium; neque tam facilè populo innoteſcere queat, num quis Communionem Paſchalem non fecerit; aut forſan eam haud omiſerit de conſilio alicujus Confeſſarii, aut conſenſu Parochi, etiam eo ex capite minus timendum eſt ſcandalum, ſi quiſpiam ad ſepulturam admittatur, etſi Communionem Paſchalem vivus omiſerit, quàm ſi *notorius* criminoſus, antequam publicè ſatisfecerit, ad Sacram Communionem admittatur.

C A P U T IV.

De Communione infirmorum.

1. *Olim infirmis, & in mortis periculo conſtitutis data fuit Euchariſtia.*
2. *Euchariſtia danda moribundis hodie dicitur* Viaticum.
3. *Vox* Viaticum *olim aliter quàm hodie accepta.*
4. *Multum à ſenſu Canonum aberrant, qui per* Viaticum *credunt ſemper intelligi Euchariſtiam.*
5. *Hodie duplex eſt infirmorum Communio Euchariſtica; una per modum* Viatici; *altera ex de*votione.
6. *Inter utramque notatur differentia quoad jejunium à communicante ſervandum.*
7. *Altera differentia quoad formam diſtribuendi.*
8. *Utriuſque Communionis ſolus Parochus eſt miniſter.*
9. *Privilegia Regularia ad adminiſtrationem hujus Communionis ſe non extendunt.*
10. *Synodi Belgicæ jus hoc Parochis aſſerunt; illudque Regularibus non competere declarant.*
11. *Pœna decreta in Regulares* occultè *deferentes Euchariſtiam infirmis.*
12. *Parochus ſemper debet eſſe paratus Euchariſtiam infirmis adminiſtrare; etiam* noctu.
13. *Euchariſtia ſolius adorationis cauſa ad infirmum non deferenda?*
14. *Quid faciendum Parocho, ſi infirmus Viaticum ſumere nequeat?*
15. *Ægrotus inſtruetur à Parocho, quomodo debeat ſpiritualiter ſumere.*
16. *Euchariſtia ad infirmum* publicè *deferenda eſt.*
17. *Id etiam obſervandum quando per modum devotionis ſumenda eſt.*
18. *Euchariſtia non eſt* occultè *deferenda, quia infirmus morbum* occultare *vult.*
19. *Populus monendus ut Sacramentum ad infirmum deferendum comitetur.*
20. *Multùm in hac re poteſt Paſtorum zelus.*
21. *Quid hic ſtatuerit S. Carolus?*
22. *Indulgentiæ conceſſa iis qui comitantur.*
23. *Confraternitates erigendæ, quarum Sodales Sacramentum aſſocient.*

I. JAmpridem Sac. Euchariſtiam ægris adminiſtratam fuiſſe probat imprimis Epiſtola Synodica Eccleſiæ Africanæ ad Cornelium Papam, inter Epiſtolas Cypriani eſt ordine 54. quæ eſt de pace lapſis danda *maturiùs* ob perſecutionem ingruentem; quibus eam ob cauſam Communionis *ſacræ* munimentum concedunt Patres,

ut

ut *tuti contra adverſarium* eſſent, licèt reverà infirmi corpore non eſſent, ita ſcribentes: „ Nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio à nobis danda, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniamus: Et cùm ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus.

Hìc manifeſtè ſupponitur, morientibus datam fuiſſe Euchariſtiam; quod & Canon 13. Nicænus ſupponit, ubi ait. „ In ſumma autem, de quolibet excedente & *Euchariſtiæ* participationem petente, Epiſcopus cum examinatione oblationem impertiat.

II. Euchariſtia, quæ morituris adminiſtratur hodie *Viaticum* dicitur; imò nomine *Viatici* hodie; unicè ipſa communio Euchariſtica morituris adminiſtrata intelligitur; ſecus apud Veteres.

III. Hi enim omnia nomine *Viatici* comprehendebant, quæcumque morientibus prodeſſe poſſent, ut ſecuriùs, tutiùſque in alteram vitam proficiſcantur.

Unde quidquid pœnitentes, aut Catechumenos morti proximos communioni Eccleſiæ reſtituere, atque Deo reconciliare poterat, *Viatici* nomine comprehendebatur. Unde Baptiſmus, Confirmatio, Abſolutio, Extrema-Unctio, imò & bona opera morituris impertita, nomine *Viatici* veniebant; uti notat & latè probat Vir eruditus Gabriel Albaſpinæus, *Lib.* 1. *obſervat. c.* 1. unà tamen notans, Euchariſtiam etiam antiquitus, cum daretur pœnitenti ad mortem præcipitanti, veniſſe nomine *Viatici*; imò *tutiſſimum*, *abſolutiſſimum* & *potentiſſimum Viaticum* reputatum eſſe, nequaquam tamen *maximè neceſſarium*; ſed hujus nomine veniſſe *abſolutionem* reſpectu Pœnitentium, & Baptiſmum reſpectu Catechumenorum.

IV. Hinc idem auctor credit per *ultimum & neceſſarium Viaticum*, de quo in parte *Canonis* 13. Nicæni, non intelligi Euchariſtiam, ſed reconciliationem: oſtenditque, à ſenſu antiquorum Canonum non minùs aberraturos, qui ubicumque *Viatici* nomen occurrit, crederent ibidem de Euchariſtia ſermonem eſſe; quàm qui in priſtinis Canonibus Euchariſtiam ſignificari putarent, ubicumque vocem *communio* reperiunt; eò quòd hæc juxta modernam phraſim pro ſola communione Euchariſtica ſumatur; cùm olim eſſet vox generalis, complectens omnes ſpecies *communionis*, quibus aliquis quocumque modo *communioni* fidelium aut Sacramentorum reſtituebatur; quod cùm fieret perfectiſſimè per *Euchariſtiam*, per illam dicebatur quis *perfectiſſimè* communioni reſtitui, eaque communio *perfectiſſima* appellabatur; ut multis oſtendit Albaſpinæus, *Lib.* 1. *Obſervat. cap.* 1.

Hæc ſi ritè expendantur, conſtabit, non modò conveniens, ſed penè neceſſarium eſſe, pro aſſequendo genuino Canonum ſenſu, ut quis aliqualem ſaltem habeat notitiam mutatæ vocum & verborum, pro temporum & locorum varietate, ſignificationis, quemadmodum latiùs oſtendi in tractatu Hiſtorico-Canonico *parte* 10. *cap.* 1. §. 7.

V. Hodie nomine *Viatici* venit Euchariſtia non cuivis infirmo adminiſtrata, ſed ea ſola, quæ datur, cùm probabile eſt, quòd eam ampliùs ſumere non poterit, uti loquitur Rituale Romanum. Præcipit enim, ut „ hortetur Parochus infirmum, ut ſacram Communionem ſumat, etiamſi *graviter non ægrotet*, aut mortis periculum immineat; maximè ſi feſti alicujus celebritas id ſuadeat; neque ipſe illam adminiſtrare recuſabit. " Deinde ſubjungit: „ Pro *Viatico* autem miniſtrabit, cùm *probabile* eſt, quòd eam *ampliùs* ſumere *non* poterit. Quòd ſi æger ſumpto *Viatico*, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaſerit, & communicare voluerit, ejus pio deſiderio Parochus non deerit.

His conſonant Rituale Mechlinienſe, aliaque paſſim moderna Ritualia; atque hinc invaluit duplex infirmorum communio, alia *devotionis*, alia per modum *Viatici*.

VI. Inter utramque hæc notatur diverſitas; „ quòd poſſit quidem *Viaticum* brevi morituris dari non jejunis...... Cæteris autem Infirmis, qui ex *devotione* in ægritudine communicant, danda ſit Euchariſtia ante omnem cibum & potum. " Ita Paſtorale Mechlinienſe, & Rituale Romanum, quod poſtremum addit: „ Non aliter ac cæteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinæ ante aliquid ſumere licet. "

Permittit tamen Manuale Cameracenſe: „ In periculo mortis conſtitutus communicare poteſt *non jejunus*, etiam *pluries* in eadem infirmitate, ſi periculum pluribus diebus perſeveret, nec poſſit æger permanere jejunus. "

VII. Similiter aliam formam diſtribuendi Euchariſtiam per modum *Viatici*; aliam per modum *devotionis* Ritualia præſcribunt.

Dum enim infirmo datur per modum *Viatici*, dicit Sacerdos: *Accipe Frater* (*vel Soror*) VIATICUM *Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat ad vitam æternam*. Si verò non per modum *Viatici* datur, dicit more ordinario: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam*. Ita paſſim hodierna Ritualia. Num hæc duplex infirmorum communio etiam Antiquis nota fuerit, neſcio; nullum ſaltem hujus diſtinctionis in antiquis Canonibus veſtigium hactenus reperi.

VIII. Illud utrique communioni infirmorum commune eſt, quod etiam juxta modernam diſciplinam à Parocho ad infirmos Euchariſtia deferenda, atque à ſolo Parocho infirmis diſtribuenda ſit: nulluſque Sacerdos, extra caſum neceſſitatis, ſive ſæcularis, ſive Regularis eam ad domos infirmorum deferre ſine Parochi licentia poſſit.

IX. Quapropter privilegia data Regularibus diſtribuendi Sacram Communionem, etiam quibuſcumque Fidelibus, intelligi de adminiſtratione in propriis ſuis Eccleſiis poſt Canoniſtas notat Auguſtinus Barboſa, *de Officio Paroc. part.* 2. *c.* 20. *n.* 8.

X. Illudque Parochorum jus non obſcurè ſupponunt Ritualia & Synodi, dum ſemper ad Parochos verba dirigunt ubicumque de infirmorum communione loquuntur; atque nonnullæ nominatim declarant, Regularibus eam eſſe vetitam. „ Sciant Regulares nec ullo tempore deferre poſſe publicè, aut *privatim* Euchariſtiam ad ægros extra ſepta Monaſterii ſui, " ait Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 6. *cap.* 6. Et c. 7. ſubjicit: „ Multò minus *Viaticum* ſæcularibus, aut Eccleſiaſticis in mortis articulo exiſtentibus, ſaltem nonniſi cum licentia & de conſenſu expreſſo noſtro (Epiſcopi) vel Vicarii noſtri generalis, aut Paſtoris loci, extra caſum neceſſitatis. " Hæc ibi citata ad marginem Conſtitutio Gregorii XV. de anno 1622. ac deinde capite ſequenti pœnas in contravenientes decernit: „ Si qui ex illis præſumpſerint præmiſſis contravenire; ſciant ſe ſubjacere cenſuris, & tam per ſubtractionem eleemoſynarum Cleri, quàm ademptionem Stationum eos cogendos iri ad obſervationem eorum. "

Et Archiepiſcopus Mechlinienſis in Decreto evulgato 6. Februarii 1680. *art.* 9. ait: „ Cùm juxta Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ.* 24. *c.* 13. *de reformat.* ſolis Parochis competat, ratione ſuæ curæ, adminiſtrare Sacramenta ſuis reſpectivè Parochianis, diſtrictè inhibemus, ne ullus Sacerdos *ſecularis* aut *Regularis*, cujuſcumque Ordinis, aut inſtituti ſit, tam ſit temerarius, aut poteſtatis ſuæ immemor, ut *occultè* ferat Sacramentum *Euchariſtiæ* aut Extremæ Unctionis ad aliquem infirmum, aliumvè cujuſcumque fuerit conditionis, eos admonentes ut meminerint pœnarum & cenſurarum per Eccleſiam decretarum contra eos, qui contraveniunt Decretis dicti Concilii. "

XI. Cenſuræ, quarum in hoc Decreto, citata Synodo Namurcenſi fit mentio, ſunt excommunicatio quæ in *Clementina I. de Privilegiis*, decernitur in Regulares, qui Clericis aut laicis Sacramentum *Euchariſtiæ* miniſtrare, non habita ſuper hoc Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali, præſumpſerint. Cùm enim privilegia data Regularibus dumtaxat concernant adminiſtrationem Euchariſtiæ in propriis Eccleſiis & Monaſteriis, manet decreta cenſura in illos, qui eam ultra privilegiorum tenorem, adminiſtrant extra proprias Eccleſias & ſepta Monaſterii; atque ita quoque ad interrogationem Paſtorum civitatis Antverpienſis reſponderunt die 23. Junii 1664. quatuor Doctores Theologi Lovanienſes, nimirum *Gerardus Van Werm*, *Jacobus Pontanus*,

Digitized by Google

Joannes Sinnich, & *Andreas Laurent*; unà addentes poſſe, imò & teneri Epiſcopum, prohibere delationem *occultam* hujus Sacramenti, ſub pœnis in dicta Clementina expreſſis; ſignanter quando leviores pœnæ judicantur non ſufficere ad obviandum efficaciter abuſibus contrariis.

XII. Parochus autem omni tempore paratus eſſe debet adminiſtrare infirmis hoc Sacramentum, tam poſt prandium, quàm ante, tam noctu, quàm interdiu. Monet tamen Rituale Romanum, *noctu hoc Sacramentum deferri non debere, niſi neceſſitas urgeat*. Et Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit. 7. c. 15.* arguit abuſum, tunc frequentem deferendi Euchariſtiam ad ægros *ſub veſperam*; monendumque vult populum, ut, quantum fieri poteſt, nonniſi jejuni hoc Sacramentum ægri percipiant, nec expectent tempus ultimæ neceſſitatis. „ Numquam tamen Paſtor (inquit Synodus) tempore nocturno, aut aliàs quantumvis importuno vocatus, cùm id infirmi ſtatus poſtulat, ab officio faciendo ſe excuſet, *graviſſimè puniendus*, cujus culpa infirmus non munitus Sacramentis è vita exceſſerit. Idem habet Synodus Antverpienſis ſub Miræo *tit. 7. cap. 7.*

XIII. „ Cavendum autem imprimis eſſe monet Rituale Romanum, ne ad *indignos* cum aliorum ſcandalo deferatur, quales ſunt publici uſurarii, concubinarii, notoriè criminoſi, nominatim excommunicati aut denuntiati, niſi ſeſe priùs ſacra confeſſione purgaverint, & *publicæ* offenſioni, prout de jure, ſatisfecerint.

XIV. Monet inſuper Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit. 7. cap. 13.* „ Sacra Communio ad ægrotum non deferatur niſi ad eum, qui verè eam ſumpturus eſt “ Et Manuale Cameracenſe nec deferri vult Sacramentum *ad adorandum, ſeu devotionis, ſeu cujuſvis rei prætextu ad oſtendendam*. Ratio hujus præcipua videtur, quia Sacramentum neque ad hoc inſtitutum eſt, neque hanc conſuetudinem habet Eccleſia Dei. Si verò (ait Synodus) aliquando fiat, ut dum ad eum Parochus venit, morbi vi ita illum affectum inveniat, ut eam tunc illi rectè adminiſtrare non poſſit, cum aliis qui adſunt, ſanctè oret: & ſi ægrotus optet, apertâ pyxide liceat oſtendere adorandum. Paſtorale Mechlinienſe, uti & Manuale Cameracenſe dicunt, ſimili caſu, exhibendum eſſe Sacramentum ad *adorandum, ſed*, inquiunt, *non detur ad oſculandum*.

XV. Utrumque etiam Manuale monet, Parochi tunc officium eſſe, ut ægrum doceat, quo pacto poſſit illud ſpiritualiter ſumere, id eſt, fructum & utilitatem ejus conſequi, nimirum per ejus deſiderium & votum, ac fidem vivam, quæ per dilectionem operatur; conſolando eum his Auguſtini verbis: *Crede & manducaſti*.

XVI. Quo ritu olim ad ægros Euchariſtia fuerit delata non ſatis eſt expeditum. Illud conſtat ex præſcripto Honorii III. in *Cap.* SANE *de Celebrat. Miſſarum*, mandari Sacerdoti, ut „ eam in decenti habitu ſuperpoſito mundo velamine ferat, & referat *manifeſtè ac honorificè* ante pectus cum omni reverentia & timore, ſemper lumine præcedente, cùm ſit Candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur.

Quod publicam ſeu manifeſtam delationem attinet, eam non tantùm moderna Ritualia ſive Manualia, ſed & Synodi uno conſenſu urgent & inculcant; additque noſtrum Paſtorale Mechlinienſe: „ Non enim toleranda eſt eorum licentia & abuſus, qui ſine *gravi neceſſitate* ſub clamide *occultè* ſine lumine & honore illud deferunt.

XVII. Idque obſervandum eſſe, ſive per modum *Viatici* ſive *devotionis* cauſa deferatur, ex ipſorum Decretorum expreſſione, & ratione perquam manifeſtum eſt; ideòque Synodus P. II. Mechlinienſis poſtquam decrevit, ut „ Paſtores & quicumque alii Sacerdotes venerabile Corporis Chriſti Sacramentum ad ægrotos, aut alios *numquam* perferant, niſi decenter & reverenter ornati ſtola & ſuperpelliceo, &c. “ addit: Idque obſervetur, etiamſi infirmus *frequentiùs* in ægritudine ſua *Viaticum* ſalutis ſibi deferri petat, alioquin pœna arbitraria punientur.

Statuta Synodalia Antverpienſia ſub Sonnio anno 1570. publicè deferri volunt Euchariſtiam, *quandocumque extra Eccleſiam* adminiſtranda eſt.

Et in Congregatione Archipresbyterorum Diœceſis Mechlinienſis coram ipſo Epiſcopo anno 1663. *artic.* 15. decretum fuit; „ Numquam deferatur Venerabile in *occulto* ad infirmos, ſed ſemper *palam* cum debita reverentia, & accenſis luminaribus: qui ſecus fecerit citra *neceſſitatem inevitabilem*, correctioni arbitrariæ ſubjacebit. “ Deinde *art.* 26. „ Si autem Religioſi aliqui *exempti* id præſumpſerint attentare, non tantùm per promptam ſubſtractionem eleemoſynarum & ſtationum, ſed etiam per alia opportuna juris remedia procedetur contra eoſdem.

Similiter Epiſcopus Gandenſis edito Decreto 17. Maji 1668. præcepit omnibus ſuæ Diœceſis Paſtoribus aliiſque Sacerdotibus, „ ne *umquam* ſive *noctu*, ſive *interdiu* ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum *clanculum & latenter* ad infirmum deferant, quacumque tandem de cauſa; niſi, ait, à Nobis aut Archipresbytero noſtro priùs examinanda & approbanda. “ Poſt hæc mandat, „ ne ullus Regularis, cujuſcumque Ordinis aut Inſtituti, ſibi arroget Euchariſtiam *latenter cuivis* infirmo conferre extra ſepta ſui Monaſterii, nequidem ut ex *devotione* communicetur.

Hoc Decretum cùm quidam è Clero tum ſæculari, tum Regulari ægrè reciperent; eique neſcio quæ objicerent, illud ſolidiſſimè tum ex ſacris Canonibus, tum Synodorum Decretis ſtabilivit Ignatius Gillemans Cathedralis Eccleſiæ Gandenſis Canonicus & Archipresbyter in Epiſtola ad amicum Paſtoralem; in qua etiam ad longum refert reſolutionem Doctorum Lovanienſium ſupra citatam.

XVIII. Synodus P. II. Cameracenſis “ improbat abuſum eorum, qui Sanctam Euchariſtiam ægris, qui morbum diſſimulare volunt, ſeu alio quocumque prætextu *occultè* ſine lumine, & ſine honore deferunt, niſi, ait, de *expreſſa* Epiſcoporum licentia id faciant. “ *Tit. 9. c. 2.*

XIX. Deinde *cap.* 3. ſubjungit: „ Admodum etiam indecens eſt, quòd ſolus Paſtor cum Clerico ſuo præeunte, ut plurimùm ad ægros deferendum hoc Sacramentum procedat, aut pauci ex populo ſequantur. Quare ſæpè populum ſuum moneant Parochi, ut frequens hoc Sanctiſſimum Sacramentum proſequatur, maximè ii qui ſunt Confratres Sodalitatum Corporis Chriſti, quas optaret S. Synodus ubique per Epiſcopos erigi atque inſtitui. “

Poſt hæc *c.* 4. „ Antequam autem ad ægros deferatur, certis campanæ pulſibus ſignum detur, ut fideles, quibus vacat, convenire poſſint. “

XX. Inſtructio & Decreta generalia pro Paſtoribus Civitatis & Diœceſis Leodienſis facta per Antonium Albergatum Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613. habent: „ Cùm defertur ad infirmos, Paſtor pulſandam curet campanulam; qui deputati Scholæ ad Eccleſiam congregentur, ut illud debita cum reverentia, & honore comitentur nec umquam prodeat, niſi aſſociatus ad minus à ſex viris ſi commodè haberi poterunt, cum luminaribus accenſis, nec ſuper hoc excuſationes eſſent admittendæ, nec eſt credibile quin populus monitus à Paſtore de gravitate negotii, & de mandato ſanctiſſimi, non ſit plenè pariturus. Si enim debitam adhibere voluerit diligentiam, certum eſt Paſtores in hoc genere a populo libenter admodum omnia obtenturos eſſe. “

Veriſſimè id prædixiſſe horum Decretorum auctorem oſtendit concurſus populi, atque luminis copia in delatione Euchariſtiæ iis in locis, in quibus Paſtorum zelus in excitanda populi pietate ac reverentia erga hoc auguſtiſſimum Sacramentum elucet.

XXI. Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi VI. *tit. 9.* vult, ut „ Parochus hortetur & curet ut unuſquiſque Paterfamilias, præſertim dato campanæ Parochialis ſigno, quo ſacræ Euchariſtiæ ad ægrum deferendæ ſignificatio fit, ſine mora in Eccleſiam Parochialem conveniat, vel alium de familia digniorem mittat, ad illam cerei candelævè lumine proſequendam. Si quando autem is, qui Paterfamilias eſt, per neceſſariam occupationem non poteſt, ſaltem certum aliquem hominem, vel filium natu majorem, vel denique famulum, aliumvè mittat, qui id pietatis officium præſtet. Atque eam ob cauſam domi etiam omnis Paterfamilias perpetuò funale cereum, aut candelam

„ lam unam, pluresque habet, quæ ad id pietatis opus officiumque uſui ſint.

Eadem penè habet Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 14. *c.* 9. Et *cap.* 10. addit: „ Quotquot autem Sacerdotem deferentem hoc venerabile Sacramentum concomitantur, omnes, tam eundo, quàm redeundo à fabulis abſtineant; ſed pro ſalute infirmantis, devota mente, Dominum Deum deprecentur.

XXII. „ Atque ut id fiat cum ſumma religione, populus pro concione moneatur & excitetur, eique inculcetur, nos omnibus & ſingulis Fidelibus umbellam hujuſmodi deferentibus, vel devotè comitantibus *quadraginta dierum indulgentias* impertiri, " ait Antonius Trieſt Gandenſium Antiſtes in Statutis Synodalibus anno 1650. *tit.* 6. *cap.* 6.

Similes indulgentiæ paſſim in Decretis Synodalibus & Epiſcopalibus adducuntur, additque Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 6. *cap.* 14. quòd ſi qui impediti comitari nequeunt, in domibus ſuis ſaltem pro ſalute corporali & ſpirituali ipſius ægroti Dominum deprecati fuerint, 20. *dierum indulgentias* habebunt.

XXIII. Adhæc optant Synodi noſtræ in omnibus Eccleſiis Parochialibus ſaltem celebrioribus erigi Confraternitatem SS. Sacramenti; quarum Sodales ſpecialiter honori & cultui hujus ſanctiſſimi Sacramenti intendant; atque ipſum Sacramentum quoties ad infirmos defertur, *per ſe*, vel *per alium*, legitimo impedimento occurrente, devotè aſſocient, juxta articulum erectioni hujuſmodi Confraternitatis inſeri ſolitum.

Confraternitates hujuſmodi in pluribus Eccleſiis Belgicis ſub finem præteriti ſæculi, nec non hoc ſæculo ſunt inſtitutæ & à Sede Apoſtolica, aut Ordinariis locorum probatæ, ad normam hujuſmodi Confraternitatis primitus inſtitutæ in Urbe in Eccleſia Domus Beatæ Mariæ ſuper Minervam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam probavit Paulus III. 1. Julii 1630. Bulla quæ incipit: *Dominus noſter* 20. in Bull. Rom. In hac Bulla articulus de aſſociatione Euchariſtiæ deferendæ ad infirmos exprimitur his verbis §. 4. „ Ac quod Rector cujuslibet ex Eccleſiis prædictis (Parochialibus) ſeu illius locum tenens, quotieſcumque eſſet neceſſarium Sacramentum hujuſmodi alicui infirmo miniſtrari, & ad illius domum deferri, campanam ſuæ Eccleſiæ certis ictibus pulſari facere teneretur, ad hoc ut Confratres vicini Parochiæ illius Eccleſiæ ſe moneri & convocari ad ſociandum Sacramentum ipſum cognoſcerent, & per ſeipſos aſſociare ſi legitimo impedimento detenti non forent, alioquin per unum de ſuis dignioribus familiaribus Sacramentum prædictum ad domum dicti infirmi, facibus accenſis aſſociari & comitari facere tenerentur.

CAPUT V.

De Circumgeſtatione, & expoſitione Euchariſtiæ.

1. *Incertum quo tempore incæperint Proceſſiones cum Venerabili.*
2. *Primis decem ſæculis ignota.*
3. *An aliqua apud Græcos nota ſit.*
4. *Non videtur cum ſolemnitate Corporis Chriſti incæpiſſe.*
5. *Videtur ſæculo XIV. ſenſim invaluiſſe.*
6. *In quibuſdam Eccleſiis citiùs, in aliis ſeriùs recepta.*
7. *Sub initium ſæculi XV. erat uſitata.*
8. *Probat hunc Proceſſionis ritum Synodus Tridentina.*
9. *Epiſcoporum eſt has Proceſſiones dirigere.*
10. *Olim extra Miſſam etiam in Eccleſia Latina Venerabile* palam *populo adorandum non proponebatur.*
11. *Incertum an primitus venerabile* palam *in proceſſione portaretur.*
12. *Non videtur ante recepta* Oſtenſoria *palam delatum fuiſſe.*
13. *Qua ratione ex uſu proceſſionum profluxerit publica Venerabilis expoſitio?*
14. *Ritus hic expoſitionis licèt recentior, non eſt tamen improbandus.*
15. *Euchariſtiam poſſe adorandam exponi ſequitur ex reali Chriſti præſentia.*
16. *Penes Epiſcopum eſt auctoritas hanc expoſitionem dirigere.*
17. *Sacra Congregatio declaravit, nec* Exemptos *poſſe ſine licentia Epiſcopi Euchariſtiam* palam *exponere.*
18. *Idem declaravit Clerus Gallicanus.*
19. *Sententia Synodi Catanenſis de hac Epiſcoporum auctoritate.*
20. *Regulares etiam exempti acceptare non poſſunt fundationem cum onere exponendi Venerabile, niſi accedat licentia Epiſcopi.*
21. *Cavendum ne nimia expoſitionis frequentia minuat reverentiam.*
22. *Querela Joannis Gropperi de nimia frequentia; quæ & hodie verificari poſſit.*
23. *In oratione 40. horarum non ſemper exponendum Venerabile, & contrarius hodiernus uſus an probandus?*
24. *Non exponendum in Eccleſiis, in quibus prævidetur non ſervanda conveniens reverentia.*
25. *Convenienter & cum decenti ornatu Venerabile exponendum.*
26. *Inſtruendus populus quo mentis affectu coram Venerabili expoſito conſiſtere debeat.*

I. QUando in Eccleſia Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum publicè per plateas ſolemni pompa circumferri, ipſæque proceſſiones ſive ſupplicationes cum Venerabili frequentari cœperint, valdè obſcurum & incertum eſt.

II. Hoc expeditum eſt primis decem ſæculis hujuſmodi proceſſiones ſive circumgeſtationes Euchariſtiæ fuiſſe penitus ignotas. Nec publicas proceſſiones iſtiuſmodi cohæſiſſe cum diſciplina antiquæ Eccleſiæ, etiam notat Chriſtianus Lupus in Tractatu *de ſacris proceſſionibus c.* 2. „ Iſta namque diſciplina, ait, Sacroſanctam Euchariſtiam rigidiſſimè abſcondebat, non Judæis dumtaxat ac Gentilibus, ſed etiam Catechumenis ac Pœnitentibus. "

III. Inſuper conſtat has ſolemnes proceſſiones cum Venerabili numquam notas fuiſſe, nec hodie eſſe in Eccleſiis Græcorum: unde hujus cæremoniæ ſeu ritus nulla in eorum Ritualibus mentio occurrit; hoc uno excepto, quòd ſpecies aliqua Proceſſionis apud illos frequentetur, ſimilis illi, quæ apud nos fieri ſolet in die Paraſceves, dum Sacra Hoſtia pridiè conſecrata & in parvo altari ad hoc ſpecialiter adornato repoſita, *proceſſionaliter* præcedentibus luminaribus, & Clero populoque comitantibus defertur ad ſummum altare, ut ibi per Sacerdotem Miſſam Præſanctificatorum celebrantem ſumatur.

Græci enim omnibus diebus Sabbathi & Dominicis quadrageſimæ per Sacerdotes aut Diaconos ferunt in modum *proceſſionis* ipſa *Præſanctificata*, ſive hoſtiam præconſecratam ex parvo Altari, quod *Propoſitionis* vocant, ad ſummum Altare: ſed Diaconus vel Presbyter illam geſtat impoſitam capiti & longo velo contectam; quemadmodum in Eccleſia Latina in die Paraſceves Hoſtia fertur impoſita calici velo contecta & involuta. Præter hanc proceſſionem nulla apud Græcos legitur, in qua Euchariſtia vel *occultè* vel *apertè* circumferatur.

IV. Plures credunt, hodiernas cum Venerabili proceſſiones inſtitutas fuiſſe, & in Eccleſia Latina originem habuiſſe ſub Urbano IV. qui circa initium ſæculi XIII. ſolemnitatem Corporis Chriſti feria V. poſt octavam Pentecoſtes celebrandam inſtituit, aut ſaltem jam in Eccleſia S. Martini in civitate Leodienſi inſtitutam per omnes Eccleſias celebrari voluit, edita Bulla quæ incipit *Tranſiturus*; quæ à Joanne XXII. ſub nomine Clementis V. in Concilio Viennenſi inſerta eſt in *Clementina unicâ de Reliquiis & veneratione Sanctorum*.

Verùm in Bulla Urbani, quâ prædictam feſtivitatem inſtituit, nulla hujuſmodi proceſſionis mentio occurrit. Deinde Urbanus peculiares indulgentias concedit iis, qui vel uni ex horis Canonicis, quas ſpeciatim recenſet, interfuerint, nullas tamen concedit iis qui proceſ-

Digitized by Google

ſioni aſſiſtunt, Indicium ſanè haud obſcurum, proceſſionem tunc temporis nondum notam fuiſſe.

Deinde S. Thomas, qui dicitur juſſu Urbani IV. SS. Sacramenti Officium compoſuiſſe, de hac proceſſione non loquitur; cùm tamen de omnibus Officii Divini partibus diſſerat, hanc utique non prætermiſſurus, ſi inſtituta fuiſſet; utpotè quæ partem Officii Divini nec exiguam nec levis momenti conſtituiſſet.

Sed & auctores qui ſub idem tempus de inſtituta hac ſolemnitate per Urbanum IV. ſcripſerunt, de proceſſione ſilent; uti & ipſe Urbanus in Bulla quæ incipit *Scimus*, inſcripta Evæ recluſæ S. Martini Leodienſis; ſcribit quidem ſe feſtivitatem Corporis Chriſti inſtituiſſe; ac de inſtitutione Proceſſionis nihil. Extat hæc *tomo* 11. Concil. *col.* 817.

Itaque non apparet inſtitutionem proceſſionis Urbano IV. adſcribi poſſe; neque illam tunc temporis adhuc partem illius ſolemnitatis conſtituiſſe.

V. Veriſimile eſt, eam ſæculo XIV. paulatim invaluiſſe; atque non ſimul in omnibus Eccleſiis, ſed in aliquibus citiùs, in aliis ſeriùs fuiſſe inſtitutam, ad ſolemnitatem inſtitutæ feſtivitatis augendam.

In Concilio Senonenſi habita anno 1320. *loco* 1. hæc habentur: „ Circa verò *proceſſionem ſolemnem*, quæ „ dicta quinta feria fit à Clero & populo in *delatione dicti Sacramenti* (Corporis & Sanguinis Do„ mini) his diebus, cùm quodammodo divina inſpi„ ratione introducta videatur, nihil quoad præſens in„ jungimus, devotioni Cleri & populi relinquentes.

VI. Evidens hinc eſt, eo tempore in Eccleſia Senonenſi notam fuiſſe ſolemnem proceſſionem Venerabilis Sacramenti, eamdemque in Eccleſia Tornacenſi anno 1325. notam fuiſſe, ex actu Capitulari dictæ Eccleſiæ probat Joannes Baptiſta Thiers in Diſſertatione *de expoſitione Venerabilis*, *lib.* 2. *c.* 1. uti & in Eccleſia Carnotenſi anno 1330. ex quadam charta ejuſdem Eccleſiæ, idipſum ibidem probat.

Quod ergo ſcribit Donatus Boſſius Juriſconſultus Mediolanenſis in Chronico ad annum 1492. „ Anno „ Domini milleſimo quadringenteſimoquarto, vigeſi„ ma nona Maji, die Jovis, Corpus Chriſti *ſolemniter*, ut poſtea facilitatum eſt, per Papiam urbem „ circumferri cœptum, " nequaquam probat tunc in Eccleſia primùm hujuſmodi circumgeſtationem inchoatam (uti colligit Genebrardus) ſed ſolummodo, quòd ante illud tempus *Papiæ* inſtituta non fuiſſet.

VII. Quidquid ſit, proceſſionem cum Venerabili ſub initium ſæculi XV. fuiſſe uſitatam ſat innuit Martinus Quintus in Bulla quæ incipit: *Ineffabile* 12. in Bull. Roman. Poſt duplicatas enim indulgentias, quas Urbanus Quartus dederat iis qui Officio Divino in feſto Corporis Chriſti intereſſent, ſubjicit: „ Illi præ„ terea qui proceſſiones in quibus ipſum vivificum Sa„ cramentum dicto feſto juxta præfatarum Eccleſia„ rum ritus deferetur, continuò ſecuti fuerint, centum „ dies ſingulis annis de injunctis eis pœnitentiis mi„ ſericorditer relaxamus.

VIII. Synodus Tridentina de hoc proceſſionum uſu tum in Eccleſia Latina recepto & ſtabilito *Seſſ.* 13. *c.* 5. *de Euchariſtia*: „ Declarat piè & religiosè admodum „ in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, ut „ ſingulis annis peculiari quodam & feſto die præcel„ ſum hoc & Venerabile Sacramentum ſingulari ve„ neratione ac ſolemnitate celebraretur, utque in pro„ ceſſionibus reverenter & honorificè illud per vias, „ & loca publica circumferretur.

IX. Cùm verò hæ *proceſſiones* præcipuè inſtitutæ ſint ut debitus honor Venerabili Sacramento exhibeatur; atque populi erga idem Sacramentum devotio magis excitetur, Epiſcoporum ac Paſtorum eſt invigilare, ne per eam frequentiam populi devotio & reverentia deferveſcat; nil *proceſſionibus* illis admiſceatur, quod debitum cultum hujus Sacramenti imminuat, aut in illius vilipendium tendat, vel oculos Fidelium offendere, vel ab adoratione hujus Sacramenti eorum mentem avocare poſſet, quemadmodum latiùs *part.* 1. *tit.* 16. *c.* 9. agendo de auctoritate Epiſcoporum in dirigendis & inducendis precibus publicis, oſtendimus.

X. Unà cum proceſſionum ritu, credunt nonnulli, etiam publicam expoſitionem Venerabilis ſolius adorationis cauſa originem accepiſſe. Illud ſatis compertum, Euchariſtiam multis ſæculis etiam in Eccleſia extra ipſius ſumptionem & Miſſarum ſolemnia publicè populo ad adorandum expoſitam non fuiſſe.

XI. Hoc non perinde compertum eſt, num in ipſis Proceſſionum initiis, Venerabile Sacramentum ita circumgeſtaretur, quemadmodum hodie moris eſt, an verò, quemadmodum in proceſſione diei paraſceves fieri ſolet, velo aliquo coopertum portaretur: quod veriſimiliùs credit Joannes Baptiſta Thiers in citata Diſſertatione; creditque ex primævo illo uſu, adhuc in quibuſdam Eccleſiis ſupereſſe quaſdam proceſſiones, in quibus Sacramentum *occultè* ſive *contectum* circumfertur; quin aſſerit necdum elapſos eſſe 120. annos a quibus in omnibus Galliæ Eccleſiis, etiam in proceſſione *ſolemni* Feſti Corporis Chriſti Sacramentum viſibiliter delatum ſit.

XII. Certum quippe apparet, Sacramentum viſibiliter non fuiſſe delatum ante uſum *Oſtenſoriorum*; hæc verò multò recentiora eſſe ipſis proceſſionibus omnes agnoſcunt; neque eorum mentio reperitur in aliquo Concilio aut Decreto alicujus Pontificis, vel Epiſcopi ante Concilium Colonienſe anno 1452. in quo ſtatuitur, „ quòd deinceps ipſum Sanctiſſimum Sacra- " mentum, nullatenus *viſibiliter* in quibuſcumque " *Monſtrantiis* ponatur aut deferatur, niſi in Sanctiſ- " ſimo Feſto Corporis Chriſti cum ſuis octavis ſemel " in anno, in qualibet civitate aut oppido, ſeu Paro- " chia, vel ex ſingulari indulto Ordinarii; aut aliàs " pro pace aut alia neceſſitate imminente, ex indiſpo- " ſitione rempublicam prægravante.

Hinc conſtat, ſæculo XV. Oſtenſoriorum ſive Monſtrantiarum uſum, ſaltem in aliquibus Eccleſiis, repertum fuiſſe; atque ipſum Sacramentum in illis poſitum fuiſſe *viſibiliter* in proceſſionibus delatum; ſed num eodem tempore etiam extra proceſſiones in altari ad adorandum publicè expoſitum fuerit, non perinde compertum eſt.

XIII. Admodum veriſimile eſt, ut notat Joannes Baptiſta Thiers in citata Diſſertat. *pag.* 215. publicam & viſibilem Sacramenti expoſitionem ex ipſius viſibili in proceſſione circumgeſtatione originem ſumpſiſſe.

Cùm enim uſus invaluiſſet, ipſum Sacramentum in plateis & Eccleſiis in proceſſione exponendi; haud inconveniens viſum fuit, illud quoque in altari aliovè eminentiori loco extra tempus proceſſionis ad adorandum *viſibiliter* exponere; idque primùm durante Officio Divino aut ejus aliqua parte in *Feſto Corporis Chriſti*; deinde integro illo die; poſtmodum per ejus octavam; ac tandem nonnullis aliis diebus & ſolemnitatibus; atque ita ſenſim ad modernam diſciplinam delapſi ſumus.

XIV. Quamquam ergo agnoſcere debeamus, ritum hunc publicè ac viſibiliter ad adorandum Sacramentum Euchariſtiæ exponendi eſſe recentiorem, illud tamen expeditum eſt ritum hunc nihil ipſius Euchariſtiæ inſtitutioni, aut fidei Eccleſiæ Catholicæ contrarium continere; imò ejus legitimum uſum ex ipſa fide Eccleſiæ probari.

XV. Suppoſita enim reali ac ſubſtantiali præſentia Chriſti in hoc Sacramento, conſequens eſt ipſum non minus hìc ſub ſpeciebus *Panis* & *Vini* jam glorioſum latentem cultu Latriæ adorari poſſe, quàm eum Apoſtoli viventem & mortalem adoraverunt.

Hinc Synodus Tridentina *Seſſ.* 13. *de Euchariſtia*, cùm *c.* 4. aſſeruiſſet realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia, tamquam conſequens infert *c.* 5. „ Nullus *itaque* dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chri- " ſti fideles pro more in Catholica Eccleſia ſemper re- " cepto *Latriæ* cultum, qui vero Deo debetur, huic " Sanctiſſimo Sacramento in veneratione exhibeant. "

Et Canone 6. ait: „ Si quis dixerit in ſacro Eu- " chariſtiæ Sacramento Chriſtum Unigenitum Dei Fi- " lium non eſſe cultu latriæ etiam externo adoran- " dum; atque ideò nec feſtiva peculiari celebritate ve- " nerandum, neque in proceſſionibus ſecundùm lauda- " bilem & univerſum Eccleſiæ ritum & conſuetudi- " nem, ſolemniter circumgeſtandum, vel *non publicè*, " *ut adoretur populo proponendum*, & ejus adoratores " eſſe idololatras; anathema ſit. "

XVI. Porrò ſicuti Epiſcoporum eſt, publicas Venerabilis Sacramenti circumgeſtationes aliaſque proceſſiones ordinare & dirigere, ut & devotioni populi, & reverentiæ huic Sacramento debitæ ſubſerviant; ita quoque

que penes Epiſcopos eſt auctoritas, hanc publicam Euchariſtiæ expoſitionem ordinare atque dirigere: adeò quidem ut nec Regulares quantumvis exempti Venerabile ſine Ordinarii, ſive Epiſcopi licentia, ſeu aliâ ex cauſa quàm ab Epiſcopo probata, in ſuis Eccleſiis *publicè* exponere queant.

XVII. Hanc Epiſcoporum auctoritatem non ſemel probavit Sacra Congregatio Cardinalium; atque ſignanter, cùm anno 1644. ſuper publica hac expoſitione quæſtio incidiſſet inter Archi-Epiſcopum Burdigalenſem & Patres Dominicanos, re delata ad ſacram Congregationem & ritè examinata, miſſum fuit ad Cardinalem Grimaldum Nuntium Apoſtolicum in Gallia, & per eundem publicatum Decretum tenoris ſequentis: „ Congregatio Concilii cenſuit, non licere „ Regularibus, etiam in eorum Eccleſiis Sanctiſſimum „ Euchariſtiæ Sacramentum *publicè* adorandum exponere, niſi ex *cauſa publica, quæ probata ſit ab Ordinariis*.

XVIII. Conformiter ad hanc declarationem, & ipſam auctoritatem Epiſcopalem, qua intendere jubentur Epiſcopi omnibus quæ ad populi devotionem ab Eccleſia ſunt ordinata, declaravit Clerus Gallicanus anno 1655. *nullos exemptos*, ſive *ſæculares*, ſive *Regulares* poſſe *exponere palam* SS. Sacramentum, illudvè deferre in *publicis proceſſionibus*, niſi in ſolemnitate SS. Sacramenti, aut diebus devotionum extraordinariis pro *publicis* cauſis indictis & *per Epiſcopum approbatis*, *obtentaque ejus permiſſione*.

XIX. Utque plura Synodorum Decreta his conſona omittam, anno 1661. Synodus Catanenſis, cui præſidebat Michael Angelus *Bona dies* Epiſcopus Catanenſis quondam totius Ordinis FF. Minorum Generalis, hoc notabile in hac materia Decretum emiſit, *Seſs. 1. cap. 4. num. 72.* „ Regulares quid in *propriis* „ *Eccleſiis* circa *expoſitionem* SS. Euchariſtiæ facere „ poſſint, docentur à deciſione Sacr. Congregat. ritus, „ quàm omninò obſervari præcipimus ſub *mulcta in-* „ *terdicti Eccleſiæ, & Superiorum ſuſpenſionis*. Ni- „ mirùm ne ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ privilegio, „ quod *nobis* oſtendere teneantur, illam exponant abſ- „ que cauſa, *quam approbare ad nos ſpectat*; & qui- „ dem illa *publica* eſſe debet, non verò privata..... „ Quare Superiores omnes Regularium jubemus, in- „ tra menſem ab hujus Synodi publicatione nobis de- „ monſtrare, quibus temporibus Synaxim in populo- „ rum conſpectu dare hactenus conſueverunt velintque „ impoſitum, ut *nos cauſas recognoſcamus*, & *facul-* „ *tatem litteris obſignatam impertiamur*; qui negli- „ gentes fuerint, annuam *ſuſpenſionem* incurrunt à „ divinis. Declaramus præterea nemini *Regularium* „ licere extra clauſtra quacumque occaſione, nobis „ *inſciis & non approbantibus*, cum Euchariſtia pro- „ ceſſionem inſtituere.

XX. Addit inſuper Clerus Gallicanus, fas non eſſe Eccleſiaſticis, ſive Regularibus, ſive ſecularibus, *exemptis*, vel non exemptis, ſe obligare per contractum, vel conventionem quamcumque publicè & in aperto exponere Venerabile; aut recipere ullam fundationem eum in finem, niſi ex ordinatione, aut conſenſu Epiſcopi Diœceſani. In Actis Cleri Gall. *tom. 1. titul. 2. cap. 4. art. 22.*

Hanc Cleri declarationem & ordinationem ut juſtam anno 1665. probavit Concilium Privatum Pariſienſe; unà declarans, fas non eſſe PP. Dominicanis ſine licentia Epiſcopi Euchariſtiam in ſuis Eccleſiis *palam* populo exponere. In cauſa Epiſcopi Tarcotenſis contra Dominicanos; uti latiùs refert Thierſius, *lib. 5. cap. 10.*

XXI. Illud imprimis in hac expoſitione ab Epiſcopis & Eccleſiarum Prælatis attendendum, ne ejus frequentia minuat reverentiam.

Hinc Synodus P. I. & II. Mechlinienſis volens ut extra Feſtum Corporis Chriſti ejuſque octavam *rarius* & nonniſi in *arduis* cauſis pacis & *publicæ* neceſſitatis vel utilitatis Venerabile in proceſſionibus circumferatur, hanc allegat rationem: *Ne nimia frequentia minuat reverentiam*.

Sanctus Carolus in ſua Synodo Diœceſana 11. ait: „ Sanctiſſima Euchariſtia, ne quavis cauſa, ſed *publi-* „ *ca* tantummodo, eaque *gravi* exponatur.

Et rurſus in inſtructionibus Sacramentalibus, *titulo de exponenda Sacra Euchariſtia in oratione quadraginta horarum*, ſtatuit: „ Coram Sanctiſſima Euchariſtia oratio 40. horarum in Eccleſiis fiat, ubi Archi-Epiſcopus ſtatuerit, & quando id conceſſerit. Ne *quavis cauſa* tamen Euchariſtia *palam* & apertè exponatur, ſed *publica* tantùm, eaque *gravi*; aliis verò de cauſis orationem licebit inſtituere, ſed *non Sacramento apertè expoſito*. "

Plura Synodorum atque Epiſcoporum Decreta, quibus hæc publica Euchariſtiæ expoſitio reſtringitur ad cauſam publicam per Epiſcopum approbandam, adducuntur in ſæpiùs allegata Diſſertatione Joannis Baptiſtæ Thiers, *lib. 2. cap. 5. & ſeq.*

Inter cætera allegat hic auctor dicto *cap. 5.* querelam Joannis Gropperi Archiepiſcopi Colonienſis omnibus ob præclara ſua merita notiſſimi, de frequentiori Euchariſtiæ expoſitione. „ Venerabile Sacramentum, ait, in proceſſionibus nimis crebrò circumfertur, & populo plus nimio & plerumque *palam* ſpectandum exhibetur. Hæc præterquam quòd à piis & Deum timentibus non probentur, hæretici & improbi quique offendicula inde naſcentia ad ſuas hæreſes & improbitates ſtabiliendas, ac tuendas arripiunt. "

Poſt hæc concludit; „ Utinam Deus ea corrigat, iiſque ut ea corrigant, inſpiret, qui ex ratione functionis ſuæ corrigere jure obligantur! "

XXII. Si hodie viveret Gropperus, quid non diceret, dum quotidie etiam ex leviſſimis & privatis cauſis in omnibus paſſim Eccleſiis Venerabile exponi videmus; imò ad cujuslibet penè, neſcio quam devotionem, Miſſas votivas cum expoſitione Venerabilis, modò ſat pingue ſtipendium offeratur, celebrari conſpicimus? Ex hac frequentia, quàm exigua ſit populi in conſpectu Venerabilis devotio & reverentia, atque exterior religionis cultus, omnibus notum eſt.

XXIII. Adhæc, ex præcitatis S. Caroli inſtructionibus apparet, nequaquam ex mente hujus zeloſiſſimi Præſulis, Sacram Euchariſtiam *palam* exponendam eſſe in omni 40. horarum oratione; quod nec pridem uſitatum fuiſſe in ſimili oratione, tametſi ex cauſa *publica* inſtituta, probat Thierſius, *lib. 3. cap. 9.*

Hodie verò invaluit, ut numquam penè in aliqua Eccleſia oratio inſtituatur, quin unà expoſitio Venerabilis adjungatur: quo fit, ut frequenter cum magno ſcandalo, & SS. Sacramenti vilipendio & irreverentia, per majorem diei partem Venerabile uno alterovè præſente, quaſi ad oſtentationem, expoſitum maneat: quod haud dubiè ſæpiùs maledictionem pro benedictione in populum attrahere natum eſt.

XXIV. Prætereà, ſi juxta Synodum Tridentinam in Decreto de evitandis & obſervandis in celebratione Miſſarum, Sacerdos Miſſam inchoare nequeat, „ niſi priùs, qui interſunt, decenter compoſito corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu non ſolùm corpore adeſſe, " quidni & Epiſcopi iis in Eccleſiis, eoque tempore Euchariſtiam palam exponi meritò vetarent, in quibus prævident, & experientia notum eſt, eam non eſſe hominum ad Eccleſias illas convenientium devotionem & reverentiam, quæ tanto Sacramento convenit: imò multas paſſim in conſpectu Venerabilis inſolentias committi; confabulationes, aliaque ſubinde pejora frequentari.

XXV. Multùm quoque ad excitandam populi devotionem & reverentiam erga Venerabile conducit, quòd exponatur convenienti cultu & ornatu.

In Concilio IV. Mediolanenſi, *part. 2. cap. 3.* ſtatuit S. Carolus, ut dum Venerabile exponendum eſt, „ Proceſſio in exponendo Sanctiſſimo Sacramento per Eccleſiam agatur, Litaniis, ſtatiſque antiphonis, precibus & orationibus, cum cereis accenſis: iiſdemque in eo reponendo ſervetur. "

Vult autem ut huic proceſſioni non minus quàm ſex Clerici, licèt ex alia Eccleſia eſſent advocandi, cum accenſis cereis aſſiſtant.

„ Cerei prætereà in altari accenſi ad ſummum decem, minimum verò ſex decenti craſſitudine, ac longitudine colluceant. "

Hìc videmus, etiam in cereorum accenſione moderationem voluiſſe Sanctum Carolum: ſciebat enim, in ſimilibus ipſum quoque exceſſum populi devotionem nonnumquam impedire, atque reverentiam imminuere.

Inſtru-

Digitized by Google

Inſtuctio pro Paſtoribus Civitatis & Diœceſis Leodienſis edita per Antonium Albergatum Nuntium Apoſtolicum in viſitatione Apoſtolica anno 1613. *pag.* 29. decernit, ut SS. Sacramentum „ debita cum reverentia „ honoretur, nunquam populo adorandum exponatur, „ quin ſint accenſa ad minus *ſex luminaria* circa ip- „ ſum; multò enim melius eſt, ait, ut non ita frequen- „ ter exponatur, & tunc cum debita reverentia, quàm „ ut frequentius & ſine debito obſequio, & reverentiæ „ ſignificatione id fiat; ut cum noſtra animi commo- „ tione multis in locis exponi vidimus, & invenimus.

Conformia Synodorum, & Epiſcoporum Decreta plurima citat ſæpius allegatus Thierſius, *libro* 5. *capit.* 8.

XXVI. Plurimùm ad excitandam populi ſolidam devotionem valebit, ſi ſedulò inſtruatur, quomodo & qua de cauſa Venerabile palam exponatur: ut nimirùm Chriſtus ibidem ſub ſpeciebus panis verè & realiter præſens, ut verus Deus pro nobis homo factus, cultu Latriæ adoretur; atque ſpecialis memoria paſſionis ejus recolatur: majorique quaſi fiducia præſente Advocato noſtro ad thronum gratiæ accedamus.

TITULUS QUINTUS.

De Celebratione Miſſarum.

CAPUT PRIMUM.

De varia *Miſſæ* ſignificatione; necnon Liturgiarum & Cæremoniarum diverſitate:

1. *Miſſa dicitur à miſſione ſeu dimiſſione populi.*
2. *Miſſa Catechumenorum à dimiſſione Catechumenorum.*
3. *Miſſa Fidelium à dimiſſione populi.*
4. *Miſſa olim in varia ſignificatione etiam accepta.*
5. *Miſſa hodie ſumitur pro integra ſacrificii incruenti celebratione.*
6. *Quid de Miſſa ſic accepta habeat Synodus Tridentina & profeſſio fidei?*
7. *Circa dogmata nulla eſt Eccleſiarum Catholicarum varietas, ſecus circa ritus.*
8. *Chriſtus ſimpliciter Sacrificium illud celebravit, ſicuti in Scriptura eſt expreſſum.*
9. *Dedit poteſtatem Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus ritus ordinandi & immutandi.*
10. *Hac poteſtate uſa eſt Eccleſia, dum à* jejunis *Euchariſtiam ſumi voluit.*
11. *Quo ritu Apoſtoli Miſſam celebraverint?*
12. *Refertur ritus Miſſæ a Juſtino deſcriptus.*
13. *Ex deſcriptione hujus Liturgia convincitur falſitas Liturgiarum, quæ ſub nomine Apoſtolorum circumferuntur.*
14. *Pace Eccleſiæ reddita plures ritus & cæremoniæ additæ fuerunt.*
15. *Unde Eccleſiarum in cæremoniis varietas?*
16. *Mediolanenſis Eccleſia ſpeciali Liturgia utitur, eamque retineri voluit S. Carolus.*
17. *Hiſpani ſingulare Officium habuere, quod* Mozarabicum *dicebatur.*
18. *Quo tempore Hiſpani hoc Officio abrogato receperint Romanum; & quid de antiquo ſuperſit?*
19. *Ordo Gallicanus diverſus fuit a Romano uſque ad tempora Caroli Magni.*
20. *Quis fuerit antiquus ille ritus, inquirit Cardinalis Bona.*
21. *Miſſalia Gallicana evulgavit in ſuo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo contineatur?*
22. *Ipſe ritus Eccleſiæ Romanæ non ſemper fuit idem.*
23. *Varietas rituum non officit unitati Fidei.*
24. *Unuſquiſque ritus ſuæ Eccleſiæ ſervare debet; nec privata authoritate ab iis recedendum.*
25. *Optandum ut periti cæremoniarum Magiſtri conſtituerentur.*
26. *Ex horum ignorantia multa à Patrum antiquitate aliena inducta ſunt.*
27. *Quædam ex Miſſa privata contra ordinem in Miſſam publicam irrepſerunt.*
28. *Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abuſu irrepſerunt.*
29. *Unde plura in Miſſis privatis ſint obſcura.*
30. *Ex mutatione diſciplinæ, & Miſſæ abbreviatione magna in cæremoniis obſcuritas, & perturbatio orta eſt.*

I. NOmen *Miſſa* eſſe Latinum derivatum à *miſſione*, ſive *dimiſſione* populi, multis oſtendit Cardinalis Bona, *Lib.* 1. *Rer. Liturg. capit.* 1. §. 6 atque ita accipi in Concilio Carthaginenſi IV. *Canon.* 84. ubi dicitur: „ Epiſcopus nullum prohibeat “ uſque ad *Miſſam* Catechumenorum, neque Hæreticum, neque Judæum, neque Gentilem Eccleſiam “ ingredi & audire Verbum Dei. “ Hoc eſt uſque ad *miſſionem* Catechumenorum, qui poſt habitum ſermonem ante offertorium clamante Diacono, *Catechumeni recedite*, exibant.

II. Et Auguſtinus, *ſerm.* 49. *cap.* 8. *de Verbis Domini*, dum dicit: Ecce poſt ſermonem fit *Miſſa* Catechumenorum, manebunt fideles, venietur ad lo- “ cum orationis, “ quid aliud ſignificatum voluit, quàm poſt ſermonem, *miſsionem*, ſeu dimiſſionem fieri Catechumenorum?

Unde S. Iſidorus, *lib.* 6. *de origin. vocum cap.* 16. „ Miſſa eſt tempore Sacrificii, quando Catechume- “ ni foras mittuntur clamante Levita: *Si quis Catechumenus remanſit exeat foras*: & inde *Miſſa*, “ quia Sacramentis Altaris intereſſe non poſſunt, qui “ nondum regenerati noſcuntur. “

III. Porrò ſicuti *Miſſa* Catechumenorum dicta fuit à miſſione, ſive dimiſſione Catechumenorum; ita & Miſſa Fidelium nomen accepit à miſſione, ſive dimiſſione Fidelium, clamante ſimiliter Diacono: *Ite Miſſa eſt*.

Id non obſcurè indicatur in Sacramentario S. Gregorii apud Pamelium, ubi deſcripto Officio feriæ VI. Paraſceves, tandem in fine dicitur: *Deinde communicat ipſe & omnis Clerus, & finiunt* MISSÆ. Ubi quoque ad marginem monet Pamelius: „ Ex poſtrema “ hac clauſula colligere eſt, cur *Miſſa* nuncupetur, “ nempè à *dimittendo* populo. “

Eodem ſenſu ſumitur à Caſſiano, dum *cap.* 13. *lib.* 2. *Inſtit.* ita inſcribit: *Quare poſt Miſſam nocturnam dormire non oporteat*: ideſt, poſt miſſionem Monachorum à nocturnis Officiis.

IV. Quamvis *Miſſa* primitus dicta fuerit à *miſsione*, ſeu dimiſſione, nihilominùs hoc etiam conſtat, varias fuiſſe jampridem *Miſſæ* ſignificationes; neque nomen *Miſſa* in eadem ſignificatione ubique fuiſſe acceptum.

Miſſam pro quovis Eccleſiaſtico Officio, quod in ædibus ſacris peragebatur, interdum ſumptam fuiſſe, præſertim in regulis Monachorum, oſtendit Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rer. Liturg. cap.* 2. *num.* 3. & latius Du-Cange in Gloſſario, verbo *Miſſa*.

Miſſa quoque Catechumenorum olim accepta fuit, & hodie communiter accipitur pro ea parte Liturgiæ, quæ Miſſam fidelium antecedit: ideſt, ab introitu uſque ad lectionem Evangelii ejuſque expoſitionem incluſivè. Similiter *Miſſa* Fidelium ſæpiùs appellata ea Liturgiæ pars, quæ ſequitur Miſſam Catechumenorum uſque ad finem.

Adhæc *Miſſa* frequenter ſumitur pro feſto alicujus Sancti, ut oſtendit Du-Cange loco citato; notatque veriſimiliter inde à Germanis, *Miſſa* nomen inditum *nundinis* publicis, quæ ad alicujus Sancti feſtum, vel Eccleſiam celebrari ſolent. Verbi gratia, *Francofurter-miſſe*, *Straeburges-miſſe*, idem valet, ac *Francofordienſes*, & *Argentoratenſes* nundinæ.

V. Denique ſumitur *Miſſa* pro tota Sacrificii divini celo-

celebratione, quatenus comprehendit utramque, ſcilicet Catechumenorum & Fidelium Miſſam: quæ acceptio poſterioribus ſæculis adeò invaluit & hodie communis eſt, ut recentiores, ait Bona, vix aliam agnoſcant hujus nominis ſignificationem. Notatque, hinc Theologum magni nominis errandi occaſionem accepiſſe, dum ſolum noſtri temporis uſum attendens, quoties apud Caſſianum, & Benedictum *Miſſæ* nomen invenit, illud de Sacrificio Miſſæ intellexit; " ex „ quo ſequeretur (ait Bona) pluries in die, imò etiam „ poſt prandium, Sacrificia olim à Monachis „ oblata; quia etiam poſt Veſperas & Completorium „ S. P. Benedictus ſua illa phraſi utitur: & *Miſſæ* „ *fint*, & *Miſſæ fiant*. Hoc autem errore nihil ab„ ſurdius.

Interim hoc titulo de Miſſa tractaturi, eam in hodierna vulgari ſignificatione pro ipſa Sacrificii divini integra celebratione accipiemus.

VI. De Miſſa ita ſumpta, id eſt, pro incruento Altaris Sacrificio definivit Synodus Tridentina: „ Si „ quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & „ proprium ſacrificium, aut quòd offerri non ſit a„ liud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum da„ ri; anathema ſit.

Item: „ Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite „ in meam commemorationem, Chriſtum non inſti„ tuiſſe Apoſtolos Sacerdotes: aut non ordinaſſe, ut „ ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus & ſangui„ nem ſuum, anathema ſit.

VII. Circa hæc dogmata, atque ipſam Sacrificii eſſentiam unus ſemper fuit omnium Eccleſiarum tam Orientalium, quàm Occidentalium conſenſus, uti latè oſtendunt Theologi, qui ex profeſſo veritatem horum dogmatum, atque Miſſæ Sacrificium contra hæreticos noſtri temporis adſtruxerunt.

At circa ritus, & modum peragendi ipſius Sacrificii varia fuit, tam pro temporum, quàm locorum diverſitate diſciplina.

VIII. Neminem latet, Chriſtum Sacrificium illud incruentum in ultima Cœna inſtituiſſe, illudque celebraſſe eo modo quem apud tres Evangeliſtas Matthæum, Marcum, & Lucam, nec non in prima Epiſtola Pauli ad Corinthios deſcriptum legimus.

IX. Verum etſi Chriſtus Diſcipulis præceperit in ipſa inſtitutione Sacrificii, ut quod à ſe factum fuerat, idem & ipſi deinceps in ſuam commemorationem facerent; certum tamen eſt, ipſum Apoſtolis ſuis, totique Eccleſiæ, in eorum perſona, poteſtatem auctoritatemque dediſſe, ea omnia in auguſtiſſimi hujus Myſterii ritibus ſeu cæremoniis addendi, demendi, immutandi, quæ illius dignitati, & populorum devotioni pro temporum & locorum diverſitate, magis congruere judicarent.

De hac Chriſti intentione ita certus erat Paulus, ut ea ſibi tradita poteſtate in Corinthiorum Eccleſia uti ſe poſſe ſignificet, cùm ad ea ſcribit: *Cætera autem cùm venero diſponam*.

X. Perſuaſum quoque erat Auguſtino, Eccleſiam accepiſſe plenam mutandi hos ritus poteſtatem; eaque uſam eſſe ſine temeritate aut arrogantia aſſerit, quando voluit, Euchariſtiam à *jejunis* accipi, quam à Chriſto Apoſtolis non jejunis, ſed jam ſumpta cœna porrectam noverat. „ Et ideò (ait) non præcepit „ quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtoli, per „ quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervarent hunc lo„ cum. *Epiſt.* 54. §. 8.

XI. Quænam ipſi Apoſtoli circa modum rituſque peragendi Sacrificii, poſt Chriſtum addiderint aut immutarint, varia admodum fuit & antiquorum atque recentiorum ſcriptorum opinio ſeu potius conjectura.

De Liturgia ſive ritu celebrandi incruentum Miſſæ Sacrificium tempore Apoſtolorum aut certè eorum, qui ipſis immediatè ſucceſſerant, & ab ipſis inſtituti fuerant, nullum apparet luculentius & certius teſtimonium, quàm illa Liturgiæ deſcriptio, quamvis breviter contracta, qua Chriſtianos crudeliſſimo perſecutionis tempore, id eſt, circa medium ſæculi ſecundi uſos fuiſſe teſtatur, qui eodem tempore vixit, S. Juſtinus Martyr in *apologia* 2. quam ipſe ethnicis Imperatoribus ſub idem tempus obtulit. Neque enim credibile eſt, multas Liturgiæ tempore Juſtini poſt Apoſtolos factas fuiſſe additiones, aut immutationes; cùm non longo poſt Apoſtolica tempora intervallo apologiam ſcripſerit. Is enim à proximis deceſſoribus ſuis, ex quibus non pauci Apoſtolos audierant & viderant, accipere potuit, quæ qualiſque fuerit, cui ſæpius interfuerant, eorum Liturgia. Deinde per duriſſima perſecutionum tempora Chriſtianis non licuit in iis quæ ab Apoſtolis acceperant, maximè verò in rebus liturgicis, plurima addere vel immutare. Adde, his primis perſecutionum Eccleſiæ temporibus Chriſtianos multo ſcrupuloſius iis inhæſiſſe, quæ Apoſtoli ſcriptis ſuis, viva voce, exemplo, ac per manus ipſi tradiderant.

XII. Liturgiam ſui temporis ita delineat Juſtinus: *Die ſolis*, id eſt, die Dominica, *omnes qui in oppidis vel agris morantur, conveniunt in eumdem locum*: qui cùm nondum eſſent ædificata Chriſtianorum templa, vel Eccleſiæ, domus quædam privata eſſe debebat. Deinde omnibus coactis, *commentaria Apoſtolorum aut ſcripta Prophetarum, quantum per tempus licet, leguntur*.

Poſt lectiones ac „ lectore quieſcente, Præſidens " orationem, qua populum inſtruit, & ad eorum quæ " pulchra ſunt, imitationem adhortatur, habet. Tum " ſimul conſurgimus omnes, & precationes fundimus, " & ſicuti jam diximus, finis precationibus noſtris, " panis offertur & vinum & aqua. Conſimiliter Præ- " poſitus ipſe, quantum poteſt, vota & gratiarum a- " ctiones effundit; & populus fauſtè acclamat, di- " cens: Amen. Et diſtributio communicatioque fit " eorum, ſuper quibus gratiæ ſunt actæ, cuique præ- " ſenti, abſentibus autem per Diaconos mittitur. "

XIII. Hactenus Liturgia à Juſtino deſcripta prout ſæculo II. à Chriſtianis fiebat: quæ ſi conferatur cum Liturgiis, quæ ſub nomine Ss. Jacobi, Matthæi & Marci extant, facilè apparebit, eas tam eſſe à ſimplicitate Liturgiæ à Juſtino exhibitæ remotas, ut licèt nullum aliud ſuppeteret argumentum, quo probaretur Liturgias illas non poſſe Apoſtolis illis adſcribi, hoc unum ſufficeret; uti doctè ac ſolidè oſtendit Vir eruditus Nicolaus Le Nourry Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri, in ſuo apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, *Diſſertat.* 2. *cap.* 2. §. 10.

XIV. Illud equidem conſtat, pace Eccleſiæ reddita ipſa Miſſarum ſolemnia ſenſim majori cum pompa cœpiſſe celebrari; plurimaque pro temporum ac locorum conditione eſſe addita & immutata.

XV. Et quidem, quia diſpares diverſarum Nationum mores & ingenia diverſos ritus & cæremonias, ut in politicis, ita & in Eccleſiaſticis exigunt, hinc in ritibus magna Eccleſiarum varietas; præſertim quia nullo extante de his Chriſti vel Apoſtolorum præcepto, libera poteſtas Epiſcopis relicta erat, id ſentiendi & decernendi, quod unicuique ſalva fide magis expediens videbatur.

Quis neſcit, quanta ſit, & jam pridem fuerit inter Græcos & Latinos in his diverſitas; quàmque horum Liturgiæ diverſæ: quanta rurſus inter ipſas Orientales Eccleſias rituum varietas? quemadmodum oſtendit Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rer. Liturg. cap.* 9.

Fuiſſe jam pridem etiam in Eccleſia Latina varias Liturgias diverſarum gentium ac regnorum, notorium eſt.

XVI. Quis enim neſcit, aliam fuiſſe & hodie eſſe Liturgiam Ambroſianam, qua uſa jam pridem fuit, & nunc utitur Eccleſia Mediolanenſis, à Liturgia Eccleſiæ Romanæ?

Liturgiam hanc Ambroſianam edidit Jacobus Pamelius tomo primo Liturgicorum. Ordinem autem Miſſæ Ambroſianæ compendiosè refert Cardinalis Bona loco citato, *cap.* 10. Porrò ex ibidem relatis facilè videri poterit, quæ hanc inter & Romanam Liturgiam intercedat varietas. S. Carolus veteris Ambroſiani ritus conſervandi zelo, in Synodo ſua Diœceſana III. *Decreto* 20. ſtatuit: „ Ne Sacerdos ullus, qui ritu Ambroſiano " Miſſæ ſacrum facere debet, id (Miſſam) per Quadra- " geſimam *ſextis feriis*, ne in Regularium quidem Ec- " cleſiis faciat, etiam vel funeris, vel exequiarum, vel " alterius cujuſvis rei oblata cauſa. " Et in Synodo XI. hujus antiquæ conſuetudinis hanc reddit rationem; „ quod illa dies plena *mœroris* ſit ob *acerbiſſimam* " Chriſti paſſionem; Sacrificium verò *ſpiritualem* po- " puli præ ſe ferat *lætitiam*. " Tum ſtatuit, " ne illis

die-

Digitized by Google

„ diebus *Crux* in Altari ſolemni ritu adoranda expo„ natur, & concio de *paſſione* habeatur.

XVII. Hiſpaniam pridem diſtinctum à Romano Officium, ſive ritum Miſſarum habuiſſe, in confeſſo eſt: dictumque fuit Officium illud *Mozarabicum*: quia cùm Arabes Hiſpaniam penè omnem occupaſſent, Chriſtiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, ideſt, mixti cum Arabibus dicti ſunt; atque inde Officium eorum *Mozarabicum*.

XVIII. Quo tempore Officium illud compoſitum ſit, incertum eſt. Nonnulli credunt, S. Iſidorum Hiſpalenſem illius auctorem; alii verò cum Cardinale Bona illud eſſe Iſidoro antiquius exiſtimant. Quidquid ſit, illud indubitatum eſt, ritum illum diu in Hiſpania viguiſſe, neque ante tempora Gregorii VII. ideſt, ſæculum XI. ritum Romanum abrogato Mozarabico fuiſſe inductum. Extant ea de re variæ Epiſtolæ Gregorii VII. è quibus conſtat, quanta difficultate id tandem hic Pontifex obtinuerit. Et primùm quidem à Sancio Rege Navarræ & Arragonum, quem propterea laudat, *libro* 1. *Epiſt*. 63. ac deinde in Regno Caſtellæ, rem illam promovente Conſtantia Alphonſi Caſtellæ Regis uxore, quæ in Gallia enutrita, Romano Officio à tempore Caroli Magni illic recepto aſſueta erat; qua de cauſa ipſum Regem laudat, *lib*. 9. *Epiſt*. 2. hæc inter cætera ſcribens: „ Noverit excellentia tua dilectiſ„ ſima, illud unum admodum nobis, imò clementiæ „ divinæ placere, quòd in Eccleſiis Regni tui, Ma„ tris omnium S. Rom. Eccleſiæ *Ordinem* recipi, & „ ex antiquo more celebrari feceris.

Tunc igitur in Hiſpania Romanus ritus abrogato Mozarabico receptus fuit; qui tamen teſte Roderico Toletano, *lib*. 6. *de Rebus Hiſpaniæ*, *cap*. 26. in aliquibus Monaſteriis aliquanto tempore cuſtoditus fuit. Et ne tantæ antiquitatis ritus omninò interiret, Franciſcus Ximenius Cardinalis, & Archiepiſcopus Toletanus ſuperiori ſæculo Miſſale Moxarabicum recudi juſſit inſtituto Sacerdotum Collegio, à quibus Divina Officia ritu illo uſque in hodiernum diem celebrantur in Sacello, quod in majori Toletana Eccleſia ædificavit.

Ritum hunc compendioſè recitat Cardinalis Bona, *cap*. 11. multaque notanda in illo occurrunt. Integram Miſſam exhibuit Jacobus Pamelius, *tom*. 1. Liturgicorum; & Vir eruditus Joannes Mabillonius in appendice probationum ad Liturgias Gallicanas, *pag*. 440.;

XIX. Ordinem Miſſæ Gallicanum olim diverſum fuiſſe à Romano, manifeſtum eſt ex ſecundá interrogatione Auguſtini Anglorum Apoſtoli propoſita S. Gregorio: „ Cur cùm una ſit fides, ſunt Eccleſiarum „ conſuetudines tam diverſæ: & *altera* conſuetudo „ Miſſarum eſt in *Romana* Eccleſia, atque *altera* in „ *Galliarum* Eccleſiia tenetur?

Hanc diverſitatem minimè negans Gregorius, ſcribit: „ Mihi placet, ut ſive in Romana, ſive in Gal„ liarum, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, „ quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicitè „ eligas..... Non enim pro locis res, ſed pro rebus „ loca nobis amanda ſunt.

Hunc ritum conſervaſſe Eccleſias Gallicanas uſque ad tempora Caroli Magni notat Mabillonius in præfatione ad Libros tres de Liturgia Gallicana; ibidem unà inquirens, quæ fuerit hujus mutationis cauſa.

XX. Quis fuerit antiquus Ordo Gallicanus ſollicitè inquirere cœpit Cardinalis Bona; ac multa tandem inquiſitione facta, notas nonnullas hujus Ordinis ex antiquis Scriptoribus & Canonibus indicavit; atque inſuper duo antiqua Miſſalia, unum Bibliothecæ Vaticanæ, alterum ſereniſſimæ Suecorum Reginæ indicavit, quæ collata cum notis veteris Ordinis Gallicani, pro genuinis antiquis Miſſalibus, quibus Eccleſia Gallicana ante receptum Ordinem Romanum uſa fuit, habenda eſſe oſtendit.

XXI. Hæc duo Miſſalia integra anno 1683. protulit in lucem Joſephus Thomaſius Clericorum Regularium in Urbe Presbyter, tertio Miſſali addito; quod itidem ad priſcum Gallicanæ Eccleſiæ ritum pertinere exiſtimavit.

Deinde Vir rerum ſacrarum ſtudioſiſſimus Joannes Mabillonius libros tres compoſuit & evulgavit anno 1685. *de Liturgia Gallicana*, quorum tertius complectitur prædicta tria Miſſalia Gallicana à Thomaſio jam ante publicata: additis hinc inde eruditis notis, Primum illorum vocat *Gothico Gallicanum*; eò quòd in uſu fuerit apud Gallos *Gothorum* imperio ſubjectos, nempè apud Septimanos, vel novem-populanos. Hoc Miſſale exaratum fuiſſe ante annos nongentos, poſt Cardinalem Bona aſſerit Mabillonius in prologo ad librum tertium, *num*. 4.

Secundum Miſſale vocatur, *Francorum*, idque præcipuè ob mentionem *regni Francorum*, quæ in benedictione Regum non ſemel occurrit: tertium Miſſale vocatur, *Gallicanum vetus*.

Multa de antiquitate, ac ordine illorum Miſſalium diſcutit in citato prologo Mabillonius, aſſeritque; in primo, ſcilicet *Gothico*, contineri purum Ordinem Gallicanum; in aliis verò Ordini Gallicano aliqua ex Ordine Romano admixta eſſe.

Præter tria hæc Miſſalia exhibet Mabillonius antiquum Eccleſiæ Gallicanæ *Lectionarium*, quod à ſe repertum dicit in Luxovienſi Benedictinæ Congregationis S. Victoria percelebri Monaſterio, litteris Franco Gallicis ſeu Meroningicis ante annos mille ſcriptum. Continet verò Lectiones Prophetiarum, Epiſtolarum, & Evangeliorum per totum annum in Miſſa, & in aliis majorum ſolemnitatum Officiis recitandas.

Hoc *Lectionarium* unà cum eruditis, ac perquam utilibus notis & obſervationibus ad ejus antiquitatem demonſtrandam, ac uſum ejus vindicandum Eccleſiæ Gallicanæ; necnon obſcuriora quædam illuſtranda, & pro veterum rituum notitia ſimul conſtituunt librum ſecundum Mabillonii.

In primo libro, poſtquam de variis Eccleſiæ Latinæ Liturgiis breviter actum eſt, Gallicanæ indicia, veræque notæ afferuntur, expenduntur, & probantur. Deinde facta ejuſdem Liturgiæ Gallicanæ cum Mozarabica comparatione, totam ejus ſeriem ex Gregorio Trudonenſi aliiſque priſcis monumentis eruit & illuſtrat. Deinde vetus ſacræ ſupellectilis apud Gallos, Eccleſiarumque forma & apparatus deſcribitur. Denique tam in exordio, quàm fine libri oſtendit ex antiquis Liturgiis Gallicanis, eamdem fuiſſe eo tempore Gallorum de Sacra Euchariſtia & Miſſæ Sacrificio fidem & perſuaſionem, quæ hodie eſt.

Evulgavit inſuper ipſe Mabillonius veterem Codicem ſub nomine *Sacramentarii Gallicani*, part. 2. tomi 1. Muſæi Italici; quem inveniſſe ſe ſcribit in bibliotheca percelebris & perantiqui Monaſterii Bobienſis; eumque ſcriptum eſſe aſſerit ante annos mille, & quidem Litteris majuſculis: variiſque argumentis contendit, ibi contineri ritum Gallicanum præter Canonem, qui Romanus eſt: atque inde conjicit, Gallos priùs Romanum Canonem, quàm integrum Miſſæ ritum Romanum ſuſcepiſſe.

Plurima admodum notanda & utilia circa ritus Eccleſiaſticos reperiet; qui dictos libros viri eruditi pervolvere voluerit: quibus libri duo Cardinali Bona de Rebus Liturgicis magna quoque eruditione conſcripti addi meritò poterunt, ut rituum Eccleſiaſticorum plena notitia habeatur.

XXII. Non tantùm Eccleſiarum Orientalium; nec non particularium Occidentalium in ritibus & à ſe invicem & a Romana jampridem fuit diſcrepantia; ſed nec ipſa Romana Eccleſia eumdem ſemper ritum retinuit, ut cuilibet notorium erit, ſi recentiores & hodiernos ritus, cum antiquioribus Miſſæ Ordinibus Eccleſiæ Romanæ contulerit: & nonnullis in exemplum adductis oſtendit Mabillonius in Commentatio prævio ad *tomum* 2. *Muſæi Italici*, qui veteres Ordines Eccleſiæ Romanæ, cum aliis nonnullis antiquis monumentis eò pertinentibus complectitur.

XXIII. De hac rituum diverſitate dici poteſt, quod jampridem de variis Eccleſiarum conſuetudinibus dixit S. Auguſt. *Epiſt*. 36. ad Caſulanum: „ In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit divina Scriptura, “ mos populi Dei, vel inſtituta Majorum pro Lege “ tenenda ſunt: de quibus ſi diſputare voluerimus, & “ ex aliorum conſuetudine alios improbare, orietur “ interminata luctatio. “

Item, quòd S. Ambroſium in ſimili materia ſibi reſpondiſſe refert Auguſtinus *Epiſt*. 54. *n*. 3. „ Ad quam forte Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cui- “ quam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. “

XXIV. Itaque ſingularium Eccleſiarum ritus, atque cæremonialia, ſive Ritualia ſervanda ſunt; neque Preſ-

byteris

-byteris aliiſve Eccleſiæ Miniſtris privata auctoritate ritum præſcriptum immutare licet; ne etiam prætextu, quòd contrarius ritus priſtinæ Eccleſiæ diſciplinæ eſſet conformior; videreturque magis ad excitandam populi devotionem, nec non explicanda Myſteria aptior & convenientior.

„ Novæ ceremoniæ nullæ in Eccleſiis recipiantur ſine Epiſcopi judicio, „ ait Synodus P. I. Cameracenſis *tit.* De cultu & cæremoniis *cap.* 6.

Similiter Synodus P. II. *tit.* 3. *c.* 7. „ interdicit quibuſvis Sacerdotibus, ne quidquam in officio Miſſæ, maximè in Canone, etiam prætextu pietatis intermiſcere, aut novas ceremonias inducere præſumant.

XXV. Et capite primo præceperat, ut „ deputent quamprimum Epiſcopi cum ſuis Capitulis viros aliquos in Officio Divino, ac cæremoniis ad illud pertinentibus exercitatos, qui imprimis cæremonias ipſas ſcripto mandent, ac etiam dictorum veterum uſuum repurgationi, & novæ editioni incumbant, quibus peractis non liceat dictis Parochialibus, & in eiſdem Beneficialibus, etiam privatim uti alio uſu quàm Eccleſiæ Cathedralis.

Optandum ut periti eſſent cæremoniarum Magiſtri, qui non tantùm modernorum, ſed & antiquorum rituum veram ac germanam notitiam haberent.

XXVI. Ut enim rectè animadvertit & deplorat harum rerum notitia excellens Joannes Mabillonius in commentario prævio ad *tom.* 2. Muſæi Italici *cap.* 21. „ Qui novos ſacrorum rituum libros noviſſimis temporibus ſcripſerunt, mirum eſt quantum ſibi tribuerint in pervertenda venerabili antiquitate, cujus inſtitutiones nedum inſtitutionum rationes omninò ignorabant. Cùmque quod ſuo tempore fieri cernebant, id omnibus retrò ſæculis ſemper actitatum fuiſſe autumarent, probabiles ut ſibi videbantur, receptæ novitatis rationes adinvenerunt, quæ penitus veterum ſententiis non rarò adverſantur.

Nonnulla illius exempla ibidem profert Mabillonius; & plura in ſuo opere De rebus Liturgicis Cardinalis Bona; ac ſignanter *lib.* 2. *cap.* 7. §. 3.

XXVII. Inter alia obſervat Bona ibidem quòd antiquitùs cùm Evangelium in ambone legebatur, erantque in templo diſtincta loca pro viris & mulieribus, Diaconus verteret ſe adverſus meridiem ad partem *virorum*; at nunc ſe vertat ad aquilonem, partem *mulierum*; eamque mutationem ex Miſſis privatis ex quodam abuſu in Miſſas publicas irrepſiſſe notat ex Micrologo de Eccleſ. obſervat. *cap.* 9.

XXVIII. Deinde ſubjicit hoc generale monitum: „ Hinc patet quàm verum ſit, quod à nobis in hoc tractatu ſæpiùs inculcatur, multa hodie pro lege haberi in his, quæ pertinent ad Eccleſiaſticas obſervationes, quæ ſenſim ex abuſu irrepſerunt, quorum originem cum recentiores ignorarent, varias conantur congruentias, & myſticas rationes invenire, ut ſapienter inſtituta vulgo perſuadeant. Porrò iſti, ut ſcitè Hieronymus de Origine dixit, ingenii ſui adinventiones faciunt Eccleſiæ Sacramenta.

XXIX. Sicuti nonnulla in Miſſam publicam & ſolemnem è Miſſis privatis ſenſim introducta ſunt, quæ nullatenus illis conveniunt; ita quoque non pauci ritus ſeu cæremoniæ in Miſſis privatis adhiberi ſoliti, difficulter intelliguntur, ac Ipſo Sacrificio parùm convenientes videntur, eò quòd primitùs non pro Miſſis privatis, ſed publicis inſtituti ſint. Uti enim advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *cap.* 13. §. 2. „ Ab initio ſic ſacrificium principaliter inſtitutum fuiſſe, ut publicè ac ſolemniter fieret, Clero & populo aſtante, offerente, ac communicante, ipſe tenor Miſſæ, & veteris Eccleſiæ praxis evincunt.

XXX. Adhæc ritus Miſſæ eo tempore plerique ordinati præſcriptique fuere, quando adhuc populus oblationes ſuas inter Miſſarum ſolemnia ſolemni ritu offerebat, & quando non tantùm ſpiritualiter, ſed etiam Sacramentaliter communicabat: quando item frugum aliorumque benedicendorum benedictiones in ipſa Miſſa peragebantur: quæ dum partim abolita, partim, tepeſcente ſucceſſu temporis populi fervore, ne Miſſa prolixior eſſet, ab ea ſejuncta fuerunt, magna rituum obſcuritas, quin & perturbatio contigit; uti monet Cardinalis Bona *lib.* 2. *cap.* 14. §. 5.

CAPUT II.

De Miſſa publica ſive Parochiali.

1. *Miſſa publica olim dicta à conventu populi cum ſuo Paſtore.*
2. *Conventus hic unitatem Eccleſiæ repræſentat.*
3. *Qui à Miſſa publica ſive Parochiali ſe abſentabat, ab Eccleſiæ unitate recedere credebatur.*
4. *Nullus alienum Parochianum ad Miſſarum ſolemnia recipere poteſt.*
5. *Ante Sæculum XIV. de obligatione frequentandi Miſſam Parochialem dubitatum non legitur.*
6. *Sæculo XV. exorta ſuper hac obligatione controverſia, declaratum eſt, populum de jure teneri Miſſam Parochialem frequentare.*
7. *Synodus Tridentina eamdem obligationem ſuppoſuit; & Synodi Belgicæ expreſſerunt.*
8. *Miſſæ peculiares ita in publico fieri vetantur, ne populus à Miſſa Parochiali abſtrahatur.*
9. *Miſſæ fundationum & Confraternitatum ita celebrandæ ut per eas à Parochiali non abſtrahatur populus.*
10. *Officia in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, & Monaſteriis ita ordinanda, ut populus à Parochiali Officio non impediatur.*
11. *Miſſa Parochialis ſtatuta hora ſemper celebranda.*
12. *Non differenda aut acceleranda ad nutum Nobilium.*
13. *Ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur, decretum, ut Parochialis majores campanas habeat.*
14. *Olim etiam juridicè contra abſentes à Miſſa Parochiali procedebatur.*
15. *Hodie ferè ſolis monitionibus.*
16. *Miſſa Parochialis ſpecialiter pro populo offertur.*
17. *Antiquitùs inſtructio populi pars erat Miſſæ Parochialis.*
18. *Synodus Tridentina vult ut inter Miſſarum ſolemnia fiat Parochorum inſtructio.*
19. *Hodie in Eccleſiis ruralibus id obſervatur; atque obſervari voluit S. Carolus.*
20. *Canones urgentes Miſſæ frequentationem, undè urgent auditionem Verbi Dei in Parochia.*
21. *Potiſſimum ob concionem in Miſſa Parochiali habendam ejus frequentatio urgetur.*

I. Miſſa publica dicta eſt jam pridem non à loco, quia & olim in cryptis, abditiſque locis agebatur; ſed à conventu populi circumſtantis, offerentis, & communicantis, ait Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3.

De hac Miſſa loquitur Sanctus Gregorius *libr.* 4. *Epiſt.* 43. vetans in Monaſteriis Monachorum, „ Miſſas *publicas* per Epiſcopum fieri; ne in ſervorum Dei ſeceſſibus occaſio præbeatur *popularibus conventibus*, & ſimpliciores ex hoc animas plerumque, quod abſit, in ſcandalum trahat; frequentior quoque introitus mulieribus arceatur.

Ex *lib.* 4. *Ep.* 46. ſcribit Felici Epiſcopo Piſaurenſi, cùm ipſi mandatum eſſet, ut locum ſive Oratorium Monaſterii abſque Miſſis *publicis* dedicaret, ad ſe delatum eſſe, quòd nihilominùs *Cathedra* poſita Sacra illic *publicè* Miſſarum ſolemnia celebrentur. „ Quod ſi verum eſt (ait Gregorius) his vos hortamur affatibus, ut omni excuſatione ceſſante, Cathedram veſtram exinde amoveri modis omnibus faciatis, nec denuò illic Miſſas *publicas* peragatis.

Similiter *lib.* 2. *indict.* 10. *Ep.* 9. Item *lib.* 7. *indict.* 2. *Epiſt.* 72. vult Oratorium Monaſterii abſque Miſſis *publicis* ſolemniter conſecrari; ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſterium conſtruatur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis, id eſt, Parochus, ut oſtendimus *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1.

II. Hinc haud obſcurum eſt, antiquitùs Miſſas *publicas* dictas fuiſſe illas, ad quas populus unà cum ſuo Paſtore conveniebat.

Cum enim *una* ſit Eccleſia Catholica, quæ ex ſingulis particularibus Eccleſiis coaleſcit, eodem vivens ſpiritu, iiſdemque ſub eodem Paſtore communicans Sacramentis; etiam quæque particularis Eccleſia Parochialis *una* eſt, quæ ſuo modo generalem illam Sanctorum fidelium communionem repræſentat, Paſtorem

habens proprium, à quo regi debeant membra ſingula, foveri, ac nutriri, ut *part.* 1. *tit.* 3. *c.* 1. oſtenſum eſt.

III. Itaque vetat S. Gregorius in Oratoriis Monaſterio um Presbyterum *Cardinalem* ordinari, aut Miſſas *publicas* celebrari, hac quoque inter alias ratione, uti notat eruditus Reviſor Operum S. Gregorii in notis ad *Epiſt.* 9. *lib.* 2. *indict.* 10. quia verebatur ne per alias Miſſas extra Matrem Eccleſiam celebratas, diſtractis populis, *unitas* tam ſancta ſulveretur.

Eadem Sardicenſis Concilii *Canone* 15. mens fuiſſe videtur, dum vult, ut Epiſcopus, ſi quando *neceſſe eſt eum ruri morari*, accedat ad proximum locum, in quo *Presbyter eſt, ut ſine* ECCLESIA *videatur facere diem Dominicum*.

Et Canone 14. dum dicit, in ſuperiore Concilio conſtitutum fuiſſe, ut ſi quis Laicus in ea, in qua commoratur civitate tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas non celebraſſet *conventum*, communione privetur; ibidem per *conventum* intelligere conventum populi ad publica Miſſarum ſolemnia, ubi unà cum ſuo Presbytero ſive Paſtore populus congregatus; quaſi *unam* Eccleſiam conſtituit, communiter tradunt Canoniſtæ, & expreſsè ſupponit S. Carolus in Concilio ſuo VI. Mediolanenſi ex illo Canone obligationem frequentandi Miſſam Parochialem aſtruens.

Ad hunc quoque Canonem indubiè reflexit Synodus VI. *Can.* 80. decernens, „ ut ſi Clericus in Civitate agens tribus diebus Dominicis in tribus ſeptimanis unà non conveniat, deponatur, Laicus verò ſegregetur.

IV. Huic obligationi ut ſatisfieret, jam pridem in Concilio Nannetenſi cautum fuit *Can.* 1. „ Ut Dominicis & Feſtis diebus Presbyteri antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Miſſa ſit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Miſſam velit audire. Quem ſi invenerit, ſtatim ab Eccleſia ejiciant, & ad ſuam Parochiam redire compellant.

Refertur hoc Decretum apud Gratianum *cauſ.* 9. *quæſt.* 2. *Can.* 4. ac inde relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* 2. *De Parochiis*, partem juris communis conſtituit.

In Concilio Nannetenſi *Can.* 5. additur: „ ut nullus Presbyter alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.

V. Et ſanè hæc obligatio tam perſpicuè Sacris Canonibus expreſſa eſt, ut ante ſæculum XIV. aut XV. vix dubitatum fuiſſe legatur: an de jure tenerentur fideles diebus Dominicis & Feſtis Miſſarum ſolemnibus in propria Parochia intereſſe. At ſæculo XIV. & XV. nonnulli Fratrum Mendicantium cœperunt prætendere juri illi, per privilegia Ordinibus illis à nonnullis Pontificibus indulta, eſſe derogatum.

VI. Ac ſignanter ſuſcitata fuit hæc controverſia ſub finem ſæculi XV. in Germania, ac præſertim in oppido Eslingenſi Diœceſis Conſtantienſis, inter Parochos & nonnullos Eccleſiarum Prælatos ab una, & nonnullos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum Ordinum Profeſſores ex altera parte. Controverſia delata ad Sixtum IV. qui ex Ordine Minorum ad Pontificatum fuerat aſſumptus, partibus utrimque coram Commiſſariis auditis, atque rationibus utrimque allegatis maturè diſcuſſis, tandem anno 1478. 17. Junii Sixtus IV. quæſtionem decidit edita Conſtitutione quæ incipit, *Vices illius*, relata in Corpore Juris in *Extrav.* 2. *De Treuga & Pace in communibus*, ubi inter alia ordinat: Ut „ Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum Parochiis diebus Feſtis & Dominicis, cùm jure *cautum* ſit, illis diebus Parochianos *teneri* audire Miſſam in eorum *Parochiali* Eccleſia, niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent.

Hìc notandum, Pontificem nequaquam per hanc Conſtitutionem jus *novum* voluiſſe condere; ſed ſimpliciter declaraſſe, ita de *jure cautum eſſe*, neque huic juri per privilegia, uti Fratres Mendicantes prætendebant, eſſe derogatum: ideoque in fine addit, hanc declarationem eſſe ſervandam, *non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis*, ac Privilegiis *eiſdem Fratribus in genere vel in ſpecie conceſſis*.

VII. Huic jure inſiſtens Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *Decreto de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ*, dicit: „ Moneant (locorum Ordinarii) etiam eundem populum, ut frequenter ad ſuas Parochias, ſaltem diebus Dominicis & majoribus feſtis accedat. "

Synodi Belgicæ paſſim idipſum urgent; monetque Namurcenſis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 27. „ Parochiani, etſi vicini alicui Capellæ ſub finibus Parochialis extructæ, præcipuis anni feſtivitatibus & in Dominicis, Eccleſiam Parochialem frequentare non omittant, qui verò tribus continuis Dominicis ab illa ſe abſentaverint, admoneantur primùm à ſuis Paſtoribus, & ſi monitionem contempſerint, ad nos deferantur. "

VIII. Et quidem ſub nomine S. Auguſtini legitur apud Gratianum *Diſt.* 1. *De Conſecrat. Can.* 52. „ Et hoc attendendum eſt, ne Miſſæ peculiares, quæ per dies ſolemnes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus à *publicis* Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia Canonicè fiunt, abſtrahatur. "

Hæc quidem per errorem tribui Auguſtino, & eſſe deſumpta è Capitulari S. Theodulphi Epiſcopi Aurelianenſis *cap.* 45. quod circa annum 797. editum fuit, notarunt Correctores Romani, at illud interim conſtat, hic de Miſſa Parochiali agi; atque Miſſas peculiares vetari in publico fieri, ne ab ea populus abſtrahatur.

IX. Concilium Senonenſe anno 1528. *cap.* 15. vult, ut ſi quæ Miſſæ ex tenore fundationis dici debeant die Dominico, *non dicantur, niſi poſt Miſſam Parochialem*. Deinde monet Epiſcopos non facilè admittant fundationes Capellarum, quibus ordinatur celebratio Miſſæ die Dominica, ea potiſſimum hora, qua populus univerſus convenire debet ad audiendum divina, præceptaque Dei & Eccleſiæ. "

Concilium Rothomagenſe an. 1581. *tit. De Curatorum & Parochorum Officiis*, *num.* 23. hæc decernit. Quoniam videmus multos adduci ad præceptorum Eccleſiæ & miniſtrorum ejuſdem contemptum, non facilè admittantur fundationes & erectiones Capellarum & fraternitatum, in quibus ordinatur *celebratio Miſſæ* Dominico die *ea potiſſimum hora*, qua populus univerſus convenire debet ad audiendum divina præcepta Dei & Eccleſiæ. In Miſſis verò charitatum atque aliarum fraternitatum ab antiquo eo die conſtitutarum, nec aqua nec panis benedicantur; & inter illarum Miſſarum ſolemnia moneatur, non eſſe prætermittendas Miſſas Parochiales propter aſſiſtentiam in ea Miſſa, quæ ex devotione & conſilio celebratur. Quiſquis verò Presbyter in alia Miſſa, quàm parœciali aquam & panem benedixerit, ſit ſuſpenſus à divinis. "

X. Quin in Concilio Turonenſi an. 1585. *cap.* 15. cautum eſt „ ne prætextu divinorum Officiorum quæ in aliis Eccleſiis, quàm parœcialibus celebrari ſolent, revocari aut diſtrahi poſſint, majorem Miſſam & Veſperas in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis & Monaſteriis poſt parœciale Officium peractum, tantùm debere inchoari decernimus. Quod ut fiat commodius, Epiſcopi ſeu eorum Officiales, ipſis Rectoribus ſeu parœcis certas horas quibus majorem Miſſam & Veſperas in ſuis Eccleſiis celebrare teneantur, ita præſcribant, ut parœcialibus divinis peractis, ipſi parœciani ad Cathedralem & Collegiatas, aliaſque Monaſteriorum Eccleſias, ad divina in his audienda, pro ſua devotione ſe transferre valeant. "

Conformiter ad hos Canones & Eccleſiaſtica Decreta anno 1574. declaravit Officialis Metropoliticus Senonenſis, Presbytero fas non fuiſſe, tempore Miſſæ *Parochialis* in eadem Eccleſia celebrare Miſſam *privatam* contradicente Parocho, quam ſententiam Parlamentum Pariſienſe confirmavit; quantumvis allegaretur & probaretur contrarius uſus in omnibus Eccleſiis ejuſdem civitatis; uti poſt Renatum Choppinum refert Fevretius De abuſu *lib.* 3. *cap.* 1.

XI. Inſuper, ut populus ad Miſſam Parochialem frequentandam incitetur, decretum eſt, ut Parochi ſtatuta eaque populo commodiori hora Miſſam Parochialem diebus præſertim Dominicis & feſtis celebrent. „ In omnibus pagis totius Provinciæ Miſſa *Parochialis* Dominicis & feſtis diebus *certa & eadem* hora ſemper fiat, quacumque ratione in contrarium non obſtante, ſub pœna arbitraria; " ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 12. *cap.* 6.

Hanc horam pro Diœceſi Mechlinienſi determinans Syno-

Digitized by Google

Synodus Diœceſana an. 1609. *tit.* 11. *cap.* 6. „ Mandat „ ut à Feſto Paſchæ uſque ad Feſtum S. Remigii, „ ſeu Kalendas Octobris, Miſſa Parochialis celebre- „ tur hora octava, vel circiter; à Kalendis verò O- „ ctobris uſque ad Paſcha hora nona.

Eamdem horam per totam Provinciam ſervari voluit Synodus P. I. Cameracenſis titulo *De cultu, Ceremoniis & Officio Divino*, *cap.* 15. & innovavit Synodus P. II. *tit.* 3. *cap.* 10. „ Eamque uniformiter & „ exactè per totam Provinciam, quacumque in con- „ trarium allegatione non obſtante, mandat obſervari „ ſub pœna ſuſpenſionis à Divinis ipſis Parochis con- „ travenientibus infligenda, niſi fortè ſuperveniente „ Concionatore horam ſervare nequeant.

XII. Monet Synodus Turonenſis anno 1583. *c.* 8. ut Miſſam Parochialem Parochi celebrent hora convenienti; „ nec priùs aut tardiùs celebrent hi quibus „ incumbit, etiam Nobilium, aut aliarum perſona- „ rum favore, aut precibus, minis ſeu comminatio- „ nibus in contrarium non prævalituris.

Et Synodus Bituricenſis anno 1584. *tit.* 23. *Can.* 8. ait: „ Non celebretur Miſſa Parochialis ad nutum Nobi- „ lium, aut Laicorum; ſed conſueta & opportuna hora.

XIII. Eodem motivo, nimirum promovendi Officium ſive Miſſam Parochialem, jam pridem conſtitutum, ut Eccleſia Parochialis plures, eaſque majores campanas habeat, quarum pulſu populum ad Officium convocet: Regularium verò Eccleſiæ, & particularia ſacella ſive oratoria unam tantùm campanulam habeant. *Extrav. Un. de Officio cuſtodis in Comm.* quam in Concilio Mediolanenſi IV. parte 1. tit. *De Campanis*, innovat Sanctus Carolus his verbis: „ Parochialis Ec- „ cleſia, ſi campanas tres, grandiorem ſcilicet, me- „ diam, & minimam habere non poſſit, ſaltem duas, „ ubi fieri poteſt, habeat; eaſque diſtincto ſoni con- „ centu inter ſe rectè conſentientes, pro varia divi- „ norum Officiorum, quæ fiunt, ratione & ſignifi- „ catione. Simplex Eccleſia, Oratoriumve, unam tan- „ tùm campanulam habeat, ut Joannis XXII. Ponti- „ ficis Conſtitutione ſancitum eſt.

XIV. Ex his pateſcit, quanta fuerit ſolicitudo Paſtorum, ut populus ad Miſſam Parochialem accederet: quin & olim in more fuiſſe, ut qui à Miſſa Parochiali abeſſent, etiam juridicè coram Epiſcoporum Officialibus puniendi convenirentur, conſtat ex variis Synodorum Decretis; & ſignanter ex concordato inito anno 1542. inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios Regios Hannoniæ, quo conventum eſt; quòd „ qui „ Miſſam Parochialem non audient, impoſterum non „ citabuntur, niſi qui abfuerint diebus ſolemnibus, „ aut abeſſe *conſueverint* ſine excuſatione legitima, „ unde malum exemplum aut ſcandalum oriatur.

XV. Citatio juridica ob omiſſam Miſſam Parochialem hodie fieri non ſolet; neque cenſuris mulctiſve ad frequentationem populum urgere ſolent Epiſcopi; ſed monitionibus contenti, populo tum in ſuis Decretis, tum per Parochos alioſque Concionatores obligationem & fructum inde provenientem proponere conſueverunt; conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ vult, „ ut Epiſcopi moneant populum, ut fre- „ quenter ad ſuas Parochias ſaltem diebus Dominicis „ & majoribus feſtis, accedant.

XVI. Ut autem faciliùs intelligatur, qua ratione tantopere Miſſa Parochialis præ cæteris commendata fuerit; ipſiuſque frequentationem tantopere urſerint, notandum, quòd ipſa Miſſa Parochialis primariò ſit inſtituta, ut in illa unius particularis Eccleſiæ populus unà cum ſuo Paſtore adunatus, uno animo, unoque ſpiritu Deum oret atque Sacrificium offerat; atque Parochus ſpecialiter pro populo preces & ſacrificium ad Deum dirigat.

XVII. Præterea ex mente Eccleſiæ, in Miſſa Parochiali non tantùm Evangelium legi aut cantari debet, ſed etiam explanari, & à Parocho populus inſtrui; ſive ipſa concio Miſſæ Parochiali jungi debet.

Veteris enim inſtituti eſt, ut mox Evangelio recitato ipſius ſequatur explanatio, quam hodie concionem dicimus. „ Hic mos (ait Bona *lib.* 2. *Rerum* „ *Liturg. cap.* 7. *n.* 6.) numquam interrupta ſerie ab „ initio Eccleſiæ uſque ad noſtra tempora ſervatus „ eſt, ut proximè poſt Evangelium ſermo ſive ho- „ milia vel tractatus ad populum haberetur.

XVIII. Hunc morem non obſcurè ſuppoſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *De Sacrificio Miſſæ:* mandans Paſtoribus & ſingulis curam anima- “ rum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum ce- “ lebrationem vel per ſe, vel per alios ex iis quæ in “ Miſſa leguntur aliquid exponant, atque inter cæte- “ ra Sanctiſſimi hujus Sacrificii myſterium aliquod “ declarent, diebus præſertim Dominicis & feſtis. “

Atque generaliter *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *de Reform.* præcipit, ut Epiſcopi curent, ut Parochi „ inter Miſſa- “ rum ſolemnia ac divinorum celebrationem *ſacra* “ *eloquia* & ſalutis monita vernacula lingua ſingulis “ diebus feſtis vel ſolemnibus explanent. “

Itaque ſuppoſuit Synodus Tridentina, inter *Miſſarum ſolemnia* à Parochis *ſacra eloquia* populo eſſe explananda; atque conciones Parochiales debere fieri in ipſa Miſſa Parochiali; ut ſicuti lectio Evangelii, ita ejuſdem explanatio partem quodammodo Miſſæ conſtituat.

XIX. Ita videmus in omnibus Parochiis curalibus concionem immediatè poſt Evangelium haberi; idque ut ubique ſervaretur S. Carolus deſiderabat. “ Curent Epiſcopi, quòd veteris Eccleſiæ inſtituti eſt, “ ſermonem ſacramve concionem ubique inter Miſ- “ ſarum ſolemnia potiſſimum haberi, ſive ab illo eo- “ dem Sacerdote, qui Miſſam tunc celebrat, ſive- “ ve; ſive ab alio habeatur. “ Concil. Mediol. IV. “ parte 1. tit. *De Verbi Dei prædicatione*.

XX. Nequaquam proinde mirum videri debet, in ſacris Canonibus atque Pontificum Decretis frequentiùs urgeri obligationem frequentandi Miſſam Parochialem, quàm obligationem audiendi Verbum Dei in Parochia. Cùm enim inſtructio populi ſive explanatio Evangelii juxta Eccleſiæ inſtitutum eſſet pars quædam Miſſæ; urgendo Miſſam Parochialem etiam urgebatur auditio Verbi Dei in Parochia.

XXI. Unde Epiſcopi urgentes Miſſæ Parochialis frequentationem, ejuſque utilitatem, eam potiſſimum ex inſtructione à Parocho fieri ſolita petunt.

Atque ſignanter anno 1594. Archi-Epiſcopus Cameracenſis & Epiſcopus Atrebatenſis in ſuis Litteris Paſtoralibus declarantes, quòd Fideles ipſis ſubditi obligarentur & tenerentur audire Miſſam Parochialem in Dominicis & feſtis ſolemnibus, niſi ob legitimam aliquam cauſam ſe abſentaverint; quòdque conſuetudo à mille & amplius annis frequentandi Miſſam Parochialem fuerit cuſtodita magno cum animarum profectu & conſolatione, Eccleſiæ diſciplinæ manutentione, Eccleſiarum Parochialium decenti ordine & decore: tandem fideles ſuos alloquentes ſubjiciunt: „ In quibus comparentes ultra perſolutionem ſer- “ vitii Deo à vobis debiti, Sancto nimirum Miſſæ “ ſacrificio intereſſendi, Dei Verbo reficimini; inſu- “ perque inſtruimini quomodo debeatis vos regulare “ tam erga vos ipſos, familiamque veſtram, quàm “ proximum veſtrum: annuntiatur vobis per Paſtorem “ in particulari, quomodo vos ipſos per totam heb- “ domadam dirigere debeatis: Quæ feſta, jejunia & “ abſtinentiæ ſint obſervandæ: Quæ peculiares pre- “ ces, quæ erga infirmos, captivos, alioſque affli- “ ctos miſericordiæ opera ſint exercenda; ubi publi- “ cationem matrimoniorum intelligitis, quæ de im- “ pedimentis reſpondere poſſitis, & ſimilia multa “ quæ veſtræ inſtructioni, & in bonos Chriſtianos “ educationi deſerviunt.

CAPUT III.

De Miſſa privata.

1. *Miſſa privata quæ hodie dicatur?*
2. *Quæ dicatur ſolemnis.*
3. *Olim Miſſa* Legitima *dicebatur, cui aderant offerens & communicans præter Sacerdotem.*
4. *Miſſa primitus inſtituta, ut aſſiſtentes etiam communicarent; ſolique communicantes intereſſe ſinebantur.*
5. *Diſciplina communicandi quomodo ad ſolos Altaris Miniſtros redacta?*
6. *Optat Eccleſia ut aſſiſtentes Miſſæ Sacrificio etiam Sacramentaliter communicent,*

7. *Parochi merito allaborant, ut populus volens communicare, intra Miſſam communicet.*
8. *Oſtendendum populo tempus legitimum communicandi eſſe poſt Communionem Sacerdotis.*
9. *Orationes ſpecialiter recitantur pro communicantibus in Miſſa.*
10. *Communio eſt quaſi pars ipſius Sacrificii.*
11. *Communio in Eccleſiis per 12. ſecula vix extra Miſſarum ſolemnia populo diſtributa.*
12. *Rituale Romanum hanc diſciplinam expreſſit: uti & S. Carolus.*
13. *Retinetur in omnibus communitatibus Eccleſiaſticis.*
14. *Antiquitus præter communicantes requirebatur aſſiſtentia populi, ut Miſſa diceretur* publica.
15. *Seculo IX. invaluerunt Miſſæ privatæ, quæ ſolitariæ dictæ, & in Monaſteriis primùm frequentata fuerunt.*
16. *Hæ à pluribus Synodis reprobatæ.*
17. *Miſſa illæ dicebantur à* ſolo *Sacerdote nemine aſſiſtente aut miniſtrante.*
18. *Videntur Veteres voluiſſe ut plures aſſiſterent Miſſa, & quare?*
19. *Duo Miniſtri etiam in Miſſis privatis aliquando requiſiti videntur.*
20. *Petrus Damiani* ſolitarias *Miſſas propugnavit.*
21. *Ex argumento Damiani conſequens videtur ſolo* jure potiore *Miniſtrum in Miſſa requiri.*
22. *Miſſæ ſolitariæ hodie prohibitæ; & privatæ hodie juſto frequentiores.*
23. *Antiqui Canones volunt adhiberi* Clericum; *quod & functio requirere videtur.*
24. *Synodi Belgicæ idipſum non obſcurè requirunt.*
25. *S. Carolus apertè requiſivit.*
26. *Voluit Clericum probatum.*
27. *Inſuper requiſivit ut miniſtret in habitu Clericali & decenti; quod & aliæ Synodi requirunt.*
28. *Clericus Miſſæ aſſiſtens non debet aliis intendere.*
29. *Mulieribus vetitum Miſſæ miniſtrare, vel ad altare accedere.*
30. *Indignum, quod Miſſæ aſſiſtant pueri etiam immorigeri ac petulantes.*
31. *Sanctitati ac dignitati Sacrificii hic uſus repugnat.*
32. *Sacrificium per hujuſmodi pueros profanatur.*
33. *Uſus hic repugnat Synodo Tridentinæ.*
34. *S. Carolus voluit per Miniſtrum Miſſæ incompoſitos moneri.*
35. *An conveniat Sacerdotem Miſſam celebrare cum Miniſtro immorigero & ſordido?*
36. *Non convenit ut ſimilis Miniſter ſuppleat in Miſſa vices populi.*
37. *Hic abuſus ſcandalizat Hæreticos, & exiguam de Miſſæ Sacrificio ideam in Catholicis arguit.*
38. *In hoc abuſu pateſcit, quid poſſit mala conſuetudo.*
39. *Unde hic abuſus originem habeat; & quomodo etiam pueris mercenariam de Miſſa ideam imprimat.*
40. *Epiſcopi huic abuſui abolendo meritò incumbunt.*

I. Miſſa privata hodie communiter dicitur illa, quæ fit ſine cantu & ſolemni pompa, à ſolo Sacerdote, uno alterovè miniſtro Sacerdoti reſpondente & aſſiſtente; ſive in publico, ſive privato loco fiat, ſiva plures ſive pauci vel etiam nulli interſint, aut etiam communicent.

II. Miſſa verò ſolemnis prout hic privatæ opponitur, hodie vocatur omnis illa, quæ fit cum cantu & aliquali ſaltem ſolemni cæremoniarum apparatu; tametſi etiam pauci aſſiſtant, & nemo præter Sacerdotem celebrantem communicet.

Veteres verò, ut Miſſa diceretur ſolemnis ac publica, huic exteriori pompæ addebant *frequentiam populi offerentis & communicantis*, ait Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13.

III. Hæcque Miſſa, cui nimirum populus aſſiſtebat, & communicabat, *Legitima* vocabatur. Imò teſte Walafrido Strabone *libro De Rebus Eccleſ. cap.* 22. „Fatendum eſt, illam eſſe *Legitimam*, cui interſunt Sacerdos, reſpondens, offerens, atque communicans; ſicut (ait) ipſa compoſitio precum evidenti ratione demonſtrat.

IV. Quantum ad *communicantes*. Certum eſt, Miſſam primitùs ſic inſtitutam; omneſque orationes ita eſſe ordinatas, ut non tantùm Sacerdos, ſed & adſtantes communicare ſupponantur; imò antiquitus ſoli ferè communicantes Sacrificio Miſſæ intereſſe ſinebantur.

Sciendum eſt (inquit Micrologus *De Eccleſ. obſ. c.* 51.) juxta antiquos Patres, quòd ſoli *communicantes* divinis myſteriis *intereſſe* conſueverunt, unde & ante oblationem juxta Canones jubebantur exire Catechumeni, & pœnitentes: videlicet qui nondum ſe paraverunt ad communicandum. Hoc quoque ipſa Sacramentorum innuit confectio; In qua Sacerdos *non* pro *ſola* ſua oblatione & communicatione, ſed & aliorum rogat, & maximè in oratione poſt communionem pro *ſolis communicantibus* orare videtur. Nec *propriè communio* dici poteſt, niſi *plures* de eodem Sacrificio participent.

Idipſum pluribus adſtruit Cardinalis Bona loco citato; additque *libr.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. *Hanc conſuetudinem diu perſtitiſſe evidens eſt.*

V. Senſim verò deferveſcente fidelis populi fervore, communio illa quotidiana ſub ſingulis Miſſis redacta eſt ad ſolos ſacros Miniſtros altari aſſiſtentes; atque hinc etiamnum hodie (notat Bona *l.* 2. *c.* 17. *n.* 2.) „In Miſſa ſolemni retenta eſt ab aliquibus Eccleſiis *communio Miniſtrorum*, *quæ Romæ nunc* permanet in inſignioribus Baſilicis, & ubi defecerat, Apoſtolicæ viſitationis Decreto *reſtituta* eſt. Sapientiſſimo ſanè conſilio, ne in deſuetudinem abeat *antiquiſſimus* Eccleſiæ ritus, ſine quo vix poſſunt intelligi, quæ in liturgicis orationibus quotidie recitantur.

VI. Quin optandum ſit, quemadmodum & Synodus Tridentina optavit, ut fideles Miſſæ aſſiſtentes quotidie etiam ſacramentaliter communicarent; atque etiam fatendum ſit, orationes & ritus Miſſæ ſupponere, plures eſſe cum Sacerdote communicantes dubitari nequit; perperam tamen hinc infertur, Sacrificii Miſſæ integritati quidquam deeſſe, ſi excepto Sacrificante nullus communicet; aut Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos *Sacramentaliter* communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas; „ ſiquidem illæ quoque Miſſæ (ait Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *de Sacrificio Miſſæ c.* 6.) verè communes cenſeri debent: partim quòd in iis populus *ſpiritualiter* communicet: partim verò, quòd à *publico* Eccleſiæ miniſtro non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Chriſti pertinent, celebrentur.

VII. Ut tamen ad antiquum morem & ab Eccleſia multis ſæculis ſervatum, atque etiam hodie deſideratum, pro temporum & populi conditione rediri poſſit; eatenus ſaltem ut in Miſſis ſolemnibus præſertim Parochialibus, ſemper aliqui è populo communicarent, Parochi in hoc ſaltem meritò incumberent, ut Sacra Communio ſine rationabili cauſa extra Miſſarum ſolemnia in Eccleſia non diſtribueretur; ſed poſtquam Sacerdos communicavit, ipſa quoque Communio populo communicare volenti daretur.

VIII. Neque difficile erit praxim hanc introducere, eamque populo perſuadere, ſi oſtendatur, „tempus legitimum communicandi eſſe ante ultimam orationem, quæ dicitur *ad complendum*: quia ejus petitio maximè eſt pro iis qui communicant, " uti loquitur Walafridus Strabo loco citato *cap.* 22. Oratio quæ à Walafrido dicitur *ad complendum*, hodie vocari ſolet, *Poſt-Communio*, utpote poſt Communionem dicenda.

IX. Imprimis itaque populo dicendum, quòd ex mente Eccleſiæ illa oratio ſpecialiter recitetur pro iis, qui communicaverunt; uti & hæc, quam poſtquam omnes communicaverunt, dicit Sacerdos ſub ſilentio: *Quod ore* Sumpſimus, *pura mente capiamus, & de munere temporali fiat* Nobis *remedium ſempiternum*; quemadmodum monet Radulphus Decanus Tungrenſis, *De Canonum obſervantia, propoſit.* 23. addens „Quæ utique orationes non pro his qui *communicaturi* ſunt, ſed qui jam *communicaverunt*, juxta proprietatem ſui nominis agunt: ergo & *ante ipſas* communicare non negligunt, quicumque earumdem orationum benedictione fovere deſiderant.

X. Ulterius populo exponendum, quòd ipſa *Communio* ſive participatio Sacramenti partem quodammodo Sacrificii conſtituat: ideoque ſummopere conveniens eſſe, ut dum unà cum Sacerdote Sacrificium offerunt, etiam unà de Sacrificio *Sacramentaliter* communicando participent.

XI. Hinc

XI. Hinc indubiè factum, quòd duodecim & ampliùs ſæculis conſtanter ſit obſervatum, ut in Eccleſiis Sacra Communio extra Miſſarum ſolemnia non diſtribueretur.

Et ſi fides Morino *Lib. 8. de Pœnit. cap. 14. n. 2.* „ Nec in Eccleſia conſervabatur Corpus Chriſti alium in finem, quàm propter infirmos, una ſcilicet ex pane conſecrato particula. Quocirca ſanis non erat extra ſacrificii actionem communicandi locus. Conſuetudo moderna Corpus Chriſti propter fidelium communionem reſervandi *recens* eſt, *à Monachis mendicantibus* primùm introducta, deinde ab aliis pleriſque uſurpata, quæ nondum tamen *Romani ritus rubricas* expungere potuit.

XII. Quod de *rubricis* hic aſſerit Morinus, veriſſimum eſſe evincit *rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ *tit. de Sacramento Euchariſtiæ* hæc præſcribit: „ Communio autem populi intra Miſſam ſtatim poſt communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet, (niſi quando ex *rationabili* cauſa poſt Miſſam ſit accipienda) cùm orationes, quæ in Miſſa poſt communionem dicuntur, non ſolùm ad Sacerdotem, ſed etiam ad alios communicantes ſpectent.

Hujus ritus venerandam antiquitatem, atque utilitatem haud ignorans ſanctus Carolus, in Concilio V. Mediolanenſi *part. 1. tit. 9.* ſtatuit: „ Hoc inſtitutum quod *antiquiſſimi* ritus eſt, Sacerdos religioſè ſervet, ut *intra Miſſarum ſolemnia*, poſtquam ſcilicet Sanguinem ipſe ſumpſerit, fidelibus ſacram communionem miniſtret.

XIII. His addere poterit Parochus, etiam hodie in omnibus Eccleſiaſticis Communitatibus ritum illum ſervari; ut communio præcipuè Conventualis intra Miſſarum ſolemnia diſtribuatur.

XIV. Præter communicantes requirebant inſuper antiqui populi frequentiam & aſſiſtentiam, ut Miſſa diceretur ſolemnis, & publica. Unde Miſſæ illæ ipſia erant *publicæ*, in quibus unà cum Epiſcopo aut Paſtore populus conveniebat, tametſi etiam ſine cantu fierent, quo ſenſu eas frequenter accipit S. Gregorius, dum vetat in Monaſteriis *publicas* Miſſas eo fine, ne in ſervorum Dei receſſibus occaſio præbeatur popularibus conventibus; ut pluribus oſtenſum capite præcedenti.

Hoc ſenſu, Miſſæ, quæ in Monaſteriis etiam cum cantu & exteriori pompa, atque circumſtante Monachorum conventu fiebant, *privatæ* dicebantur.

XV. At ſæculo IX. invaluit aliud genus Miſſæ privatæ: quæ à quibuſdam *ſolitariæ* dictæ fuerunt; eò quòd Sacerdos ſolus etiam nemine miniſtrante aut præſente *ſolitariè* & *privatim* eas perageret.

Hæc primùm in Monaſteriis à Monachis frequentatæ, ſenſim etiam ad Presbyteros ſæculares tranſierunt.

XVI. At hæ, ubi primùm invaluerunt, à pluribus improbatæ fuerunt, tamquam primario Miſſæ inſtituto, ritibuſque Eccleſiaſticis parùm conſonæ. Concilium Moguntinum anno 813. *Canone* 43. „ Nullus Presbyter ut nobis videtur, *ſolus* Miſſam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet, *Dominus vobiſcum*, vel, *ſurſum corda* admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cum alius nemo cum eo ſit?

Et fortiùs circa idem tempus Concilium Pariſienſe VI. *lib. 1. c. 48.* „ Irrepſit in pleriſque locis, partim incuria, partim avaritia reprehenſibilis uſus, & congrua emendatione dignus, eò quòd nonnulli Presbyterorum ſine Miniſtris Miſſarum ſolemnia frequentent: quod nec verba Domini Salvatoris, quibus myſteria corporis & ſanguinis ſui Diſcipulis celebranda tradidit; nec Apoſtoli Pauli documenta declarant; nec etiam in ipſis Actis Apoſtolorum, ſi enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Unde conveniendus imò interrogandus nobis videtur hujuſmodi Corporis & Sanguinis Domini ſolitarius confectator, quibus dicit: *Dominus vobiſcum*, & à quo illi reſpondetur: *Et cum ſpiritu tuo*: vel pro quibus ſupplicando Domino inter cætera: *Memento Domine & omnium circumſtantium*, cùm nullus circumſtet, dicit. Quia conſuetudo quia Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ auctoritati refragatur; & tanto myſterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in communi viſum eſt, ut deinceps hujuſcemodi uſus inhibeatur; provideatque unuſquiſque Epiſcoporum, ne in ſua Parochia quiſquam Presbyterorum, Miſſam ſolus celebrare præſumat, & ſi hanc definitionem ſuperbiendo tranſgreſſus fuerit, Canonicæ correctioni ſubjaceat. “

Simile Decretum Concilii Nannetenſis refertur apud Ivonem *part. 3. cap. 7.* additque: „ Quapropter illa periculoſa ſuperſtitio, maximè à Monaſteriis Monachorum exterminanda eſt. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in cœnobiis & aliis Eccleſiis *cooperatores* habeant in celebratione Miſſarum. “

XVII. His aliiſque Decretis relatis concludit Bona *lib. 1. c. 13. n. 5.* „ Rejectæ itaque & reprobatæ fuerunt Miſſæ *ſolitariæ*, quæ à ſolo Sacerdote nemine adſtante & reſpondente dicebantur, hac potiſſimùm ratione, quia abſurdum viſum eſt, quòd Sacerdos diceret, *Dominus vobiſcum*, *Surſum corda*, *Gratias agamus*, cùm nullus reſponderet, aut invitaret ad orandum, dicens *Oremus*, nemine præſente, qui ſecum oraret; & in Canone memoriam faceret omnium circumſtantium, cùm nemo adeſſet. “

Quin ſi verba prædictorum Canonum, necnon rationes, atque ritus Miſſarum propiùs attendantur, videntur præcipuè intendiſſe Patres, ut Miſſa publicè *pluribus* aſſiſtentibus & circumſtantibus diceretur.

XVIII. Et quidem Gratianus Decretum ſuum ſcribens ſæculo XII. *Diſt. 1. de Conſecrat. Can. 61.* refert Decretum ſub nomine Soteris Papæ: „ Hoc quoque ſtatutum eſt, ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur (*Dominus vobiſcum*) & illud in ſecretis (*Orate pro me*) aptiſſimè convenit, ut ipſius reſpondeatur ſalutationi. “

Decretum hoc nonnulli Anacleto Papæ adſcribunt; at neutri adſcribi poſſe rectè notavit Bona loco citato: eò quòd nihil magis alienum à praxi & ſpiritu illius ſæculi, quàm *ſolitariæ* Miſſæ celebratio: nec puto, ait voluiſſe ſanctos illos edita lege tollere abuſum, qui nonniſi poſt aliquot ſæcula inter Monachos irrepſit. “

XIX. Nihilominùs ex ſuppoſititio hoc Decreto non obſcurum eſt, aliquos circa tempora illius ſuppoſititii Decreti dubitaſſe num Miſſa uno miniſtro aſſiſtente ritè celebrari poſſet; quod & Bona ibidem annotavit.

Quin obſervat Boerius Epo *ad c. 3.* „ *De vita & honeſt. Cler. n. 7.* „ Sanè noſtratibus olim in Sacris etiam quotidianis & inferioribus vel ſecundariis, id eſt, non ſummis, *inſolentiſſimum* fuiſſet viſum; ſi Sacerdos ullus abſque *duobus* inſervientibus & reſpondentibus (altero ad Altaris cornu dextrum, altero ad ſiniſtrum conſtituto) celebraſſet. “

XX. Non tamen defuerunt qui *ſolitarias* has Miſſas propugnarent; atque Sacerdotem tametſi *ſolus* eſſet, poſſe omnia etiam *pluraliter* ad circumſtantes dicta veraciter enuntiare. Et præ reliquis B. Petrus Damiani in Opuſculo ad Leonem *incluſum* ſive Eremitam, quod intitulavit *Dominus vobiſcum*, quo pluribus oſtendere conatur, quòd Sacerdos in Miſſa poſſit veraciter dicere *Dominus vobiſcum*, aliaque ſimilia; atque ſibi etiam reſpondere, æquè quàm Clericus privatim Horas Canonicas recitans poteſt ſimilia pronuntiare, & ſibi ipſi reſpondere.

XXI. Ex quo conſequens eſſet, quòd niſi Decreta poſitiva obſtarent, non minùs liceret Sacerdoti ſine Miniſtro Miſſam facere, quàm privatim Horas Canonicas perſolvere: quam ſequelam ut legitimam non obſcurè quoque agnoſcit Cardinalis Bona.

XXII. Quidquid ſit, hoc certum eſt, Miſſas has *ſolitarias*, quæ à ſolo Sacerdote nemine præſente aut miniſtrante dicebantur, priſtinis ſæculis ignotas fuiſſe; privatas verò olim rariores quàm hodie; haſque poſterioribus ſæculis nimiùm eſſe multiplicatas, ut infrà notabitur.

Adhæc conſtat, juxta modernam diſciplinam ob reverentiam Sacrificii vetitum eſſe (ſaltem extra caſum neceſſitatis) ſine Miniſtro ſeu aſſiſtente Miſſam celebrare; atque ad minùs unum requiri miniſtrum Sacerdoti celebranti aſſiſtentem.

XXIII. Cum autem dubitari nequeat, quin hæc functio, nimirùm miniſtrandi ac reſpondendi Sacerdoti in Miſſæ Sacrificio, faciat aliquo modo conditionem functionis Eccleſiaſticæ; tribuatque jus ad ipſum Altare accedendi, jam pridem creditum fuit, eam Clericalem eſſe, ſoliſque Clericis committendam.

Unde

Unde antiquus Decreti Gratiani Gloſſographus commentans *Canonem 61. Diſt.* 1. *de Conſecrat.* ubi dicitur, ut *nullus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus*, quærit. „ numquid neceſſarium eſt, ut ſint duo *Clerici*, aut numquid duo laici, aut unus Clericus & alter laicus, aut alter maſculus, & alter fœmina ſufficerent? " Reſpondet: „ Satis videtur, quòd debent eſſe *duo Clerici*.

XXIV. Antiqua Statuta Diœceſis Cameracenſis renovata in Synodo Diœceſana anno 1550. *tit. de Eucharistia*, habent: *Nullus ſine* CLERICO *celebrare præſumat*.

Nonnè idipſum Synodi Belgicæ quodammodo ſupponunt, dum non alia de cauſa exigunt in Eccleſiarum Parochialium Cuſtodibus ſtatum & Tonſuram Clericalem, niſi quòd Cuſtodes tamquam Eccleſiæ Miniſtri, invocantur Parocho in celebratione Miſſarum, & reliquis functionibus Paſtoralibus aſſiſtere & miniſtrare? uti *part. 1. tit. 4. cap. 1. &* 2. oſtenſum fuit.

XXV. Idipſum apertiùs declaravit S. Carolus, dum ſtatuit in ſua Synodo Diœceſana IV. *Decreto* 28. „ In Miſſæ etiam ſacro, *non laicus*, ſed *Clericus*, qui Altari miniſtret, ſemper adhibeatur.

Deinde ſubjungit: „ In omni igitur Parochiali Eccleſia illum talem Parochus habeat, ut eſt Provincialibus noſtris Conciliis præſcriptum.

Nec tantùm in Eccleſiis Parochialibus, ſed etiam Cappellis & Oratoriis, *Clericum* qui Sacerdoti miniſtret conſtitutum eſſe vult; & niſi ſimilis Clericis fuerit, vetat in iis ab ullo Sacerdote celebrari *niſi*, ait, *hujus rei facultatem* NOMINATIM SCRIPTO *expreſſam* A NOBIS *impetrarit*.

XXVI. Sed quia inter Clericos nonnumquam inveniuntur, qui huic ſacræ functioni obeundæ aut digni, aut convenientes non ſunt, decrevit ipſe Carolus ibidem: „ Clericus ne Sacerdoti in Altari ante miniſtret, quàm in illius miniſterii functione ritè inſtructus ſit, & ab eo (Magiſtro cæremoniarum) probatus.

Et paucis interjectis: „ Nec verò Eccleſiaſticus homo, Cantoris, Sacriſtæ, Cuſtodis, *Clerici in Miſſa Sacro miniſtrantis* munus, aliamvè Eccleſiaſticam functionem in quavis Eccleſia ſuſcipiat; niſi illius uniuſcujuſque muneris in ea Eccleſia gerendi à nobis facultatem ſcriptam *quotannis* renovandam, *vita etiam ac moribus à nobis probatus*, impetrarit.

XXVII. Neque ipſe Carolo ſuffecit, ut Miniſter eſſet Clericus, atque circa ſuum miniſterium, vitam, moreſque probatus; ſed inſuper voluit, ut veſtitu exteriori ſe tanti miniſterii dignum miniſtrum exhiberet. Unde in Concilio Mediolanenſi IV. *part. 2. cap.* 10. voluit, ut „ Clericus Sacerdoti miniſtrans ſemper indutus ſit ſuperpelliceo puro & mundo eoque non lacero, neque ulla alia ratione indecenti; ſi contrà fecerit, tum ipſe, tum Sacriſta, tum Eccleſiæ præfectus, tum Sacerdos etiam, qui ſibi miniſtrare permiſerit, plectatur arbitratu Epiſcopi.

Similiter Concilium Aquenſe anno 1585. *titulo de Celebratione Miſſæ*, decernit: „ in celebratione Miſſæ Sacerdos ne ſe conferat ad Altare, niſi *Clericum* in decenti habitu, & cum ſuperpelliceo mondo cum manicis, ſibi inſervientem habuerit. Quibus verò in locis propter inopiam Clericus ita commodè haberi non poterit, caveat, ne celebret abſque hujuſmodi Clerico, niſi facultatem ab Epiſcopo ſcriptis impetraverit.

Synodi Belgicæ injungentes Cuſtodibus, ut parati ſint quacumque hora Parocho celebranti, etiam *privatim* aſſiſtere in habitu decenti & ſuperpelliceo induti, ſat indicant, ſe quoque deſiderare habitum Clericalem & honeſtum in Miniſtro Sacrificii. Decreta Synodorum videri poſſunt dicto *tit.* 14.

XXVIII. Sanctus Carolus addidit in Concil. Mediolanenſ. VI. „ Clericus qui in Miſſæ Sacrificio miniſtrat, dum eam functionem obit, ne preces horarias, neque aliud quidquam de libro aliovè officio recitet; ſed toto intimæ pietatis ſtudio ad miniſterium attentus ſit, quod tunc piè religioſèque exequi debet. " Titulo *quæ ad Miſſam pertinent*.

XXIX. Si Laicos huic functioni adhibere ægrè tulerint Concilia, multò minùs mulieres adhibendas eſſe nemo non intelligit.

Scitur jam pridem dictum fuiſſe, *non oportere mulierem ad Altare ingredi*. Canone 44. Laodiceno.

Et ſæculo V. ad Epiſcopos Lucaniæ ſcripſit Gelaſius I. „ Impatienter audivimus tantum divinarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut *fœmina* ſacris Altaribus *miniſtrare* ferantur. *Epiſt. 9. cap.* 26.

Idipſum prohibet Concilium Nannetenſe *Can.* 3. idque *ſecundùm Canonum auctoritatem*. Et ſæculo XIII. ad Othonem Cardinalem Tuſculanum ſcribit Innocentius IV. „ Mulieres autem ſervire ad Altare non audeant, ſed ab illius miniſterio omninò repellantur. " *Epiſt. 10. cap.* 14.

Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit. 15. c. n.* expreſſè ſtatuit, ut non permittantur in Altari miniſtrare celebrantibus fœminæ, *quantumvis religioſa*.

Antiqua Decreta Cameracenſia in Synodo Diœceſana anno 1550. renovata loco cit. „ præcipiunt ſub pœna 20. ſolidorum Pariſienſium, ne quis Presbyter permittat Altari, vel circa Altare, mulierem inſiſtere, dum divina celebrabuntur. "

Noviſſimè quoque Synodus Namurcenſis ſub Wachtendonck *tit. 6. c.* 11. „ Inhibet omnibus mulieribus tempore celebrationis Miſſæ vel Laudum, quæ celebrabuntur cum Venerabili Sacramento, ſe inter ſepimenta vel cancellos altarium illorum ſiſtere propter reverentiam Sacramenti, ne & Sacerdos celebrans, aut aliàs Venerabile tenens, earum aſpectu tentetur, ſub pœna publicæ admonitionis aut alia ſimili. "

Plurima ſunt & Synodorum & Epiſcoporum Decreta, quibus inhibetur mulieribus acceſſus ad altaria, præſertim dum ipſa Divina in illis celebrantur; quæ conſequenter oſtendunt, omninò alienum à mente illorum eſſe, ut mulier quæcumque ipſi Sacerdoti celebranti in Altari aſſiſtat.

XXX. Oſtenduntur prææallegata Decreta, quàm indignum ſit, ut actioni functionive tam ſanctæ ac ſublimi in miniſtrum hodie, non laicus modò, ſed neſcio quis viliſſimus ac immorigerus puerulus, ſeu juvenis adhibeatur; quem nec honeſtiores laici, imò opifices ſibi miniſtros adſciſcere vellent.

Imò adeò apud pleroſque viluit Miſſæ Sacrificium, ut vel laicum honeſtiorem quaſi pudeat, ſibique quaſi dedecori vertat, Sacerdoti in Miſſæ celebratione miniſtrare; illudque quodammodò proprium puerorum, aut famulorum credatur.

XXXI. Si ſanctitati ac dignitati alicujus actionis meritò reſpondeat ſanctitas & dignitas Miniſtrorum, non obſcurum erit colligere, quàm alienum ſit à ſanctitate hujus actionis; admittere pueros ſeu juvenes, qui, non dico nullam vitæ morumque ſanctitatem, ſed e contrà magnam deformitatem frequenter præſeferunt.

XXXII. Si ſancta ſanctè ſint tractanda; quid indignius, quàm in miniſtrum tam ſancti myſterii admittere pueros, qui nullam hujus functionis ideam habentes, omnia quæ agunt, aut dicunt, ſine ullo pietatis ſenſu, aut cordis affectu tamquam pſittaci nihil intelligentes, aut aliò diſtracti enuntiant, aut inter dentes ſæpè balbutiunt?

XXXIII. Synodus Tridentina non vult à Sacerdote Miſſam celebrari, „ niſi priùs, qui interſint decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe mente, ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. "

Hæc ſi in aſſiſtentibus indifferenter requirant; an minùs forſan in miniſtrante, qui propiùs Sacerdoti aſſiſtit; atque tamquam miniſter Sacerdotis magis ad Sacrificii oblationem, totamque actionem concurrit?

XXXIV. Imò S. Carolus vult, ut „ cùm Sacerdos ad Altare acceſſerit Sacrificium Miſſæ facturus, Clericus, qui tunc illi miniſtraturus eſt, ubi alius non ſit qui tunc hoc officium præſtare poſſit, circumſpiciat aſtantes; & ſi quempiam animadverterit marem vel fœminam incompoſito corporis habitu, vel aliàs cum injuria vel irreverentia ſanctiſſimi illius Sacrificii intereſſe, moneat graviter ..... Miſſa verò inchoata ſi quid hujuſmodi fiat, hoc idem officium admonendi tridem ille miniſter Clericus præſtet modeſtè & graviter. " Concil. Mediolan. IV. *part. 2. c.* 10.

Noſtro hoc ſæculo ſi vixiſſet Carolus, vidiſſetque nullum penè niſi pueros aut viliores homines in Miſſæ adminiſtros adhiberi, caviſſet profectò hoc monendi officium illis committere; quin potiùs deſignaſſet, qui remo-

removendis repellendiſque à ſacris Altaribus hujuſmodi immorigeris ac vilibus miniſtris invigilaſſent.

XXXV. Quandoquidem ob hujus Sacrificii ſanctitatem ac reverentiam Sacerdos ex præſcripto Concilii Tridentini Miſſam celebrare nequeat, niſi priùs qui interſunt, externo habitu oſtendant, ſe mente ac devoto cordis affectu adeſſe; an licitum erit Sacerdoti Miſſam celebrare priuſquam adſit Miniſtraturus, qui externo corporis habitu declaret, ſe mente, ac devoto cordis affectu adfuturum & miniſtraturum?

XXXVI. Adhæc, Miniſter Sacrificii Sacerdoti reſpondens, vices totius populi ſupplet; & publici Eccleſiæ Miniſtri partes agit.

Porrò an quidquam indecentius, quàm ut nomine Eccleſiæ ſive fidelis populi, in actione adeò ſublimi deputentur viliſſimi quiquspueruli, aut juvenes, qui nec quid agatur intelligunt, nec attendunt?

XXXVII. Quis ſanè infidelium, aut Hæreticorum non putet eſſe actionem ludicram, aut viliſſimam quamdam tragediam, dum videt Sacerdotem cum neſcio quo immorigero, ac verba vix balbutiente puero, in Altari alternatim Pſalmum & orationes recitantem; ipſam confeſſionem facientem, aliaque agentem? Quis unquam infideli aut hæretico perſuadebit, ibi actionem ſublimiſſimam; & qua ipſa Religio Chriſtiana ſanctiorem aut digniorem non habet, peragi?

XXXVIII. Imò ni abuſus hic adeò invaluiſſet; atque Fidelium fides ob multiplicitatem Miſſarum circa hujus actionis dignitatem ac ſublimitatem penè elanguiſſet, etiam ipſis Catholicis indubiè hic abuſus appareret execrandus & intolerabilis; utpotè ipſum Sacrificium in ſummam profanationem ac vilipendium adducens.

XXXIX. Sanè ſi ullibi hic verificatur, quòd mala conſuetudo ſive corruptela, niſi citiùs eradicetur, in privilegium & jus aſſumatur, ac pro lege venerari incipiat. *Can. 3. Diſt. 8.*

Neque hic abuſus aliunde quàm ex nimia Miſſarum privatarum multiplicatione; & mercenario multorum Sacerdotum celebrandi modo originem & incrementum habuiſſe certum eſt; atque inde unà quaſi invaluit, quòd ſæpiùs nec pueri illi ad miniſtrandum haberi queant; ni & ipſi munuſculo aliquo alliciantur; imò quidam ex ipſa Miſſæ aſſiſtentia, non ſecùs ac Sacerdotes ex celebratione, quæſtum aucupentur & ſollicitè quærant: atque ita ab infantia quaſi mercenariam ideam de divinis Officiis & functionibus concipiant.

XL. Epiſcopi aliique Eccleſiarum Prælati & Paſtores facilè ex his perſpicere poterunt, quàm meritò totis viribus conentur hunc abuſum, ipſi Miſſæ Sacrificio adeò indignum; & ipſum Sacrificium profanantem & quaſi riſui hæreticorum exponentem, penitùs eradicare, attendentes, ut nonniſi graviſſimè, & ut ſummum „ quoddam totius Eccleſiæ negotium celebretur hoc „ Sacramentum, neque quilibet etiam nullius ſenſus „ puerulus ad miniſtrandum admittatur: " ut loquitur Petrus de Soto, *de Sacram. Euchariſt. lect. 15.*

CAPUT IV.

De Oblationibus populi inter Miſſarum ſolemnia.

1. *Oblationum uſus antiquus.*
2. *Quis oblationum ritus in Ordine Romano?*
3. *Sæculo VI. præcipitur panis & vini oblatio.*
4. *Ex pane oblata Eulogiæ populo diſtribuebantur; in quarum locum ſucceſſit Panis benedictus.*
5. *Formula benedicendi Eulogias.*
6. *Panis benedictus ſumebatur olim ex pane à populo oblato pro conſecratione.*
7. *Hodie pro Pane benedicto offertur ſpecialis panis.*
8. *Hic Panis eſt ſymbolum unionis; & nonniſi in Miſſa Parochiali offerendus.*
9. *Quo affectu offerendus?*
10. *Qua ratione Panis hujus oblatio juribus honorificis adſcribatur?*
11. *Occaſione prærogativæ in præſentatione Panis benedicti controverſia mota.*
12. *Olim Euchariſtia conſecrabatur ex pane & vino oblato à populo.*
13. *Hodie etiam hujus ritus extat memoria.*
14. *Oblatio panis & vini mutata in denarios.*
15. *Primitus hi in uſum pauperum cedebant: poſteà in uſum Sacerdotis.*
16. *Paulatim uſus oblationum penè defecit; & quæ defectionis ratio?*
17. *Uſum oblationum inſtauratum voluit Sanctus Carolus.*
18. *Quibus motivis populus ad uſum oblationum excitandus, & quo affectu eas facere debeat?*
19. *Notoriè criminoſi oblationes non recipiendæ.*
20. *Prudenter hodiè in hoc procedendum.*
21. *Rejiciendi publicè à ſancta Euchariſtia non ſemper repellendi ab offerenda.*

I. UT populus ad ipſius Incruenti Sacrificii oblationem ſe concurrere ampliùs oſtenderet; atque unà cum Sacerdote ſacrificium offerre, vetus in Eccleſia Chriſtianorum mos fuit, ut qui ad Miſſarum ſolemnia conveniebant, ſuam unuſquiſque partem ſacrificii offerret.

Ad hunc ritum non obſcurè alludit S. Cyprianus *Libro de Operibus & Eleemoſyna*, dicens: „ Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine *Sacrificio* venis, quæ partem de *Sacrificio*, quod pauper *obtulit*, ſumis. "

Hæc verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus Rigaltius, ſcribit; „ Sacrificia dicit eleemoſynas in uſus fidelium collatas. Inter eleemoſynas erant *panes* per Euchariſtiam *ſacrandi*. De panibus autem iſtis quandoque dives parcus & ſterilis, hoc eſt, qui nihil contulerat in eleemoſynam; ſumebat Euchariſtiam. Quod pudendum eſſe, ait Cyprianus. "

II. Plurima ſunt priſtini illius moris apud Antiquos teſtimonia; eumque per plura ſæcula in Eccleſia perduraſſe, evincit antiquus Ordo Romanus poſt tempora S. Gregorii conſcriptus; in quo legitur. „ Tranſit Sacerdos ad ſuſcipiendas oblationes. Interim Cantores cantant offertorium cum verſibus, & populus dat oblationes ſuas, id eſt, *panem* & *vinum*, & offerunt cum fanonibus candidis, primò maſculi, deinde fœminæ. " In Ordine Romano II. apud Mabillonium *tom. 2. Muſæi Italici*, *pag. 47.* notatque *pag.* 554. Fanones hic accipi pro *panno oblongo* ad offerendas, recipiendaſvè oblationes.

III. Quin & hujus ritus tanta fuit apud Majores noſtros religio, ut dum ſub finem ſæculi VI. deprehendiſſent Patres Concilii Matiſconenſis II. Chriſtianos nonnullos ad Miſſarum ſolemnia accedere, *nullam admoventes hoſtiam*, decreverint *Can. 4.* „ Ut in omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam *panis*, quàm *vini*, ut per has oblationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel, vel cæteris juſtè offerentibus promereantur eſſe conſortes. "

IV. Hunc ritum indicare quoque videtur Concilium Nannetenſe (quod ſæculo IX. celebratum creditur) *Can. 9.* Presbytero mandans, ut de oblationibus quæ offeruntur à populo & conſecrationi ſuperſunt, partes *inciſas* habeat in vaſe nitido, quas poſt Miſſam illis diſtribuat, qui non communicarunt. Quas particulas Canon *Eulogias* vocat; quarum vices hodie in nonnullis Eccleſiis ſupplet *panis benedictus*: quem in locum *Eulogiarum* ſucceſſiſſe omnes agnoſcunt; ut propterea dixerit Honorius Auguſtodunenſis in *Gemma cap. 47.* panem illum vocari *Eulogiam*.

V. Benedicebantur Eulogiæ hac formula, quæ in d. Canone præſcribitur. „ Domine ſancte, Pater Omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta & ſpirituali benedictione, ut ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & univerſas inimicorum inſidias tutamentum. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum panem vitæ, qui de Cœlo deſcendit, & dat vitam ac ſalutem mundo, & tecum vivit & regnat, " &c.

VI. Præterea ex hoc Canone patet, Eulogias ſive panem benedictum olim deſumptum eſſe ex panibus oblatis pro conſecratione; quod & apud Græcos ſervatum fuiſſe teſtatur Cabaſilas in expoſit. Liturgiæ *cap. ult.* „ Sacrificio peracto, ait, Sacerdos *oblatum* panem, ex quo *ſacrum* panem abſcidit, in *multa* diviſum tradit *fidelibus*: ut qui ſanctus ſit, eò quòd

XX

„ tem-

Digitized by Google

„ templo fuerit dedicatus, & oblatus. Illi autem cum „ teventes ſuſcipiunt, & dextram deoſculantur.

VII. Poſtquam verò hodiernæ illæ graciles & rotundæ hoſtiæ pro conſecratione confici cœperunt, Parochiani aut unus pro omnibus panem offerre cœperunt, qui per Parochum benedictus, Parochianis inter Miſſarum ſolemnia diſtribuitur in ſignum communionis; ſive ut teſſeram, quam Chriſtiani à ſuo Parocho accipiunt, in ſignum fraternæ communicationis in fide & charitate.

VIII. Cùm autem hæc unio & confœderatio ſpecialiter eſſe debeat inter fideles unius Parochiæ; utpotè unam quaſi Eccleſiam conſtituentes, etiam hoc unitatis & charitatis ſymbolum in ſolis Eccleſiis Parochialibus, ſub Miſſa Parochiali diſtribuendum eſt. V. Conc. Rothomag. 1581. *tit*. 9. *num*. 23.

IX. Optandum eſſet, ut nobiles aliique, tum in recipiendo, tum offerendo pane benedicto, meminiſſent, panem hunc eſſe *vicarium* ſacroſanctæ Euchariſtiæ, ideòque à ſanctis Patribus appellari *ἀντίδωρα*, & ita cum humilitate accipiendum, uti monet Franciſcus le Roy Anteceſſor Aurelianenſis, in Tractatu de Juribus honorificis in Eccleſia *lib*. 1. *cap*. 12.

X. Hic oſtendit inſuper eodem loco, hujus panis oblationem & acceptionem Juribus honorificis caterùs annumerari; quòd nobiles, aliique honoratiores perſonæ in illius præſentatione & receptione aliqua prærogativa gaudeant: quod & aſſerit Mathias Mareſchal in ſuo tractatu gallico *Des Droits honorifiques*, *titulo de Diſtributione panis benedicti*; teſtaturque, „ panem benedictum ordinariè præſentari Toparchis, Nobilibus, Officialibus aliiſque ſecundùm gradus & officii prærogativam; quantumvis rationi magis conſonum videretur, eum diſtribui primo occurrenti, quemadmodum ſacra Euchariſtia diſtribui ſolet, cujus hic panis eſt quoddam ſymbolum." Hæc ille.

XI. Occaſione prærogativæ nonnunquam quæſtiones liteſque oriri notat idem Mathias; ac ſignanter ſub initium hujus ſæculi quæſtionem fuiſſe ſuper præſentatione hujus panis inter uxorem Patroni & Parochianos; illa ſuſtinente ſibi privativè competere vice ſui mariti prærogativam præſentandi panem benedictum; quod & ipſi per tres ſententias conformes adjudicatum fuit.

XII. Inſuper ex citato Canone Nannetenſi conſtat ipſam Euchariſtiam ex pane à populo oblato fuiſſe confectam, quod & indicat Sacramentarium S. Gregorii apud Pamelium *pag*. 179. Poſtquam enim præcepit cantari Offertorium, ait: „ Et offeruntur à populo oblationes & *vinum*, è quibus in altari ponuntur, ut *facientur*."

Item Ordo Romanus loco citato, ait: „ Archidiaconus accipiens oblatas ponit tantas ſuper altare, quantæ poſſunt populo ſufficere.

XIII. Quin & nonnullæ, quæ etiamnum hodie extant in Miſſali, orationes *ſecreta*, quæ olim dicebantur *ſuper oblata*, hunc morem evidenter ſupponunt: ac præ cæteris oratio *ſecreta* dicenda Dominica V. poſt Pentecoſten, his verbis expreſſa. „ Propitiare, Domine, ſupplicationibus noſtris: & has *oblationes* famulorum famularumque tuarum benignus aſſume; ut quod *ſinguli* obtulerunt ad honorem, ſingulis proficiat *ad ſalutem*.

XIV. Quo tempore populus deſierit panem & vinum in Miſſa offerre, incertum eſt. Hoc conſtat, quòd tempore Honorii Auguſtodunenſis moris jam eſſet, loco panis ſive farinæ *denarios* offerri; creditque Honorius, mutationis hujus originem rariori Fidelium communioni adſcribendam. „ Quis, ait, populo non communicante, non erat neceſſe, panem tam magnum fieri, ſtatutum eſt, eum in modum *denarios* formari; & ut populus pro oblatione farinæ *denarios* offerret." In Gemma animæ, *cap*. 58.

XV. Addit deinde Honorius: „ Qui tamen denarii in uſum pauperum qui membra ſunt Chriſti cederent, vel in aliquid quod ad hoc ſacrificium pertinet.

Verùm, ut advertit Chriſtianus Lupus Differtat. 2. procœmiali ad tom. 3. Schol. in Canones *c*. 11. „ Hæc puritas, quòd non eſſet Apoſtolicæ legis, & quòd pſilorum oblationum emolumentis aut non poſſent, aut nollent privari Sacerdotes, non diu permanſit: uti antiquà panis & vinum & farina, ita & hi denarii illis pedetentim appropriari cœperunt." Et hæc ferè ubique eſt hodierna diſciplina, ut oblati denarii inter Miſſarum ſolemnia ad Altare cedant Sacerdoti; niſi alio titulo alteri competere oſtendantur: ſed de hoc jure latiùs infrà, ubi de Decimis aliiſque Eccleſiaſticis proventibus agetur.

XVI. Illud hic inſuper monet Chriſtianus Lupus, quòd poſtquam denarii oblati in uſum Sacerdotum cedere cœperunt, „ hinc ob vitam populi, de Cleri avaritia & nimiis proventibus calumniam, defecerit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad ſolam Miſſam in exequiis defunctorum. Accedens (pergit Lupus) Eccleſiarum, Altarium in eadem etiam Eccleſia, Sacerdotum plurium quotidie in eodem quoque Altari Miſſarum multiplicatio iſtam contractionem ſtrenuè adjuvit."

XVII. Hunc oblationum morem & inſtitutum ab Apoſtolorum tempore ad nos devolutum, at injuria temporum penè abrogatum, variæ Synodi poſterioribus his temporibus reſtituendum decreverunt: atque præ cæteris Synodus Mediolanenſis IV. ſub Sancto Carolo *part*. 2. *c*. 15. declarat: „ Oblationum inſtitutum quò gravius hic temporibus à fidei doctrinæque Catholicæ hoſtibus exagitatur; & langueſcente pietatis ſtudio, quò magis à Fidelibus negligitur, hoc diligentiùs ſervari, atque ad executionis uſum, ubi intermiſſum eſt, revocari convenit, cùm præſertim & ad divinum cultum pertineat, & populis ſalutare ſit, ad expiandaque peccata utile."

Poſteà monet Epiſcopos, ut omni modo curent: ut „ in ſolemnitatibus Domini, diebuſque Dominicis ac Feſtis item, quos coli, aut præcepti, aut conſuetudinis eſt, omnis Chriſtianus aliquid, prout ſua quiſque *pietate devotioneque maluerit*, Deo offerre procuret, idque in Eccleſia vel Cathedrali, cùm ad Miſſæ Sacrificium, quod ſolemniter celebratur, vel in Parochiali cum Parocho convenerit.

Quò gratius autem Deo ſit quod offerunt, ad præſtandum accedant *Fideles intima animi pietate, ſpirituali hilaritate, ſancta charitate, omnique Chriſtianæ devotionis teſtificatione*.

XVIII. Hujus quoque inſtituti reſtitutionem multùm urſit Synodus Colonienſis anno 1549. c. 10. declaratque illud penè totum abire cœpiſſe in deſuetudinem, *hominibus piis cauſam & originem offerendi ad Altare ignorantibus, & impiis cupiditate Sacerdotum uſum illum introductum calumniosè aſſerentibus*.

Quapropter præcipit verbi Divini Concionatoribus, ut populo veritatem rei iſtius & utilitatem exponant; hortenturque omnes ſequi Majorum ſtudia, ut vel exigui munuſculi oblatione ſuam pro rebus à Deo acceptis oſtendant gratitudinem.

En primum motivum, quo populus ad hunc ritum excitandus eſt.

Deinde ſubjungit alterum motivum: *Quo etiam preces Eccleſiæ in eos conquadrent*. Certum enim eſt, jam pridem Eccleſiam voluiſſe ſpecialem in Miſſa memoriam offerentium fieri, atque plures etiamnum recitari orationes ad offerentes ſpecialiter directas; uti capite ſequenti latiùs oſtendetur.

Prætereà monet Concionatores, „ ut inculcent eis, quòd Deus non tam ad dona, quàm ad voluntatem & mentem piorum reſpiciat: quamquam locupletes & divites conveniat eſſe liberaliores, *quo gratitudinis ſignum de ſe amplioris præbeant, & teſtentur ſe à Deo ad Dei honorem & cultum habere quidquid habent*."

Meritò hic præmonuit Synodus, ut hæc populo proponantur & inculcentur à Concionatoribus, *illis præſertim qui de oblationibus populi non participant*, AD CUPIDITATIS SPECIEM TOLLENDAM.

XIX. Denique S. Carolus paternarum traditionum, atque Canonicæ diſciplinæ zeloſiſſimus conſervator, & inſtaurator, in citato Concilio IV. decrevit: „ Ab iis oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum eſt, qui ſcilicet inter ſe iniquo animo diſſidentes, inimicitias exercent, qui uſurarii, meretrices, ſacrilegi, raptores, quivè alio nomine publicè notoriéque criminoſi ſunt.

Canon antiquus, cujus hic meminit S. Carolus, eſt *Canon* 93. Concilii Carthaginenſis IV. relatus apud Gratianum *Diſt*. 9. *Can*. 2.

XX.

XX. Tameſi optandum eſſet, ut juxta mentem Eccleſiæ, puriotemque ejus diſciplinam, hujuſmodi notorii & ſcandaloſi peccatores ab altaribus removerentur; nec ad Offertorium admitterentur, nihilominus magoa prudentia & moderatione opus eſt, ut Parochi præſertim, ac inferiores Presbyteri eam diſciplinam, ubi planè abolita eſt, revocent, meriſoque priuſquam quidquam attentent, Epiſcopos alioſque Superiores conſulent: qui & ſacris Canonibus ab una parte, & temporum, & perſonarum conditione aliiſque circumſtantiis ab altera parte ritè expenſis, judicent, qualiter expediat, Canonicam hanc diſciplinam eſſe executioni mandandam.

XXI. Neque illud dubium eſt, quin publici ac notorii peccatores nonnumquam ad offerendum oblationes ad altare admittendi ſint; tametſi ad ſacram Euchariſtiam nullatenus eſſent recipiendi, immò publicè etiam rejiciendi, ob evidens periculum ſacrilegii in hac admiſſione, non item in illa concurrens, nec non majus ſcandalum ex admiſſione ad ſacram Euchariſtiam, quàm ex admiſſione ad offerendum veriſimiliter oriturum.

CAPUT V.

De Honorario Miſſæ, & de quibus ejus occaſione populus inſtruendus.

1. *Unde factum ut Denarius extra Miſſam Sacerdoti offerri cœperit?*
2. *Quo tempore hoc cœptum fieri?*
3. *Pecuniaria eleemoſyna ſæculo IX. nota fuit.*
4. *Ex hac eleemoſyna paulatim invaluit, ut laici voluerint Miſſas* ſpeciales *pro ſe celebrari, quod initio vetitum videtur.*
5. *Idipſum erroris arguit Vualafridus Strabo.*
6. *Olim arbitrio Sacerdotis relictum, utrum* unum *pro* multis, *an* ſingula *pro* ſingulis *offerentibus Sacrificia celebraret.*
7. *Hodie prohibitum plura honoraria à pluribus accipere, & uno Sacrificio ſatisfacere.*
8. *Sacrificium quod hodie pro offerente Honorarium* ſpecialiter *offertur, pluribus commune eſt.*
9. *Proponitur dubium circa prohibitionem accipiendi plura Honoraria pro uno Sacrificio.*
10. *Hodie non minus, quàm olim, Sacrificium infiniti valoris eſt.*
11. *Olim offerentes in Miſſa non petebant* ſpeciales *pro ſingulis Miſſas.*
12. *Offerentes Honoraria hodie volunt celebrari pro ſe* ſpeciales *Miſſas.*
13. *Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur* pro ſingulis *Miſſas* ſingulas *celebrare.*
14. *Decretum Alexandri Septimi in materia Honorarii.*
15. *Reſolutio S. Congregationis in eadem materia.*
16. *Decreta Pontificum & reſolutiones S. Congregationis infidelitatem & avaritiam Sacerdotum dumtaxat feriunt.*
17. *Idipſum ſæculo XIII. oſtendit Archiepiſcopus Cantuarienſis.*
18. *Conciliatur doctrina Vualafridi Strabonis cum cenſuris Pontificum.*
19. *Non minus hodie, quàm olim Sacrificium pluribus Miſſa aſſiſtentibus pro ratione devotionis prodeſt.*
20. *Honorarium hodiernum eſt quadam oblationis ſpecies, & ita à populo offerendum.*
21. *Monendus eſt, ne nimium fidat multitudini* Honorariorum.
22. *Ut quis ſit particeps Sacrificii, quid requiratur?*
23. *Sacrificium non applicatur pro ſolo Sacerdotum arbitrio.*
24. *Quæ fuerit occaſio eam opinionem imputandi Eccleſiæ?*
25. *Pauperes æquè ac divites Sacrificii participes eſſe poſſunt.*
26. *Quid operetur ſpecialis Sacerdotis applicatio.*
27. *Plus prodeſt devotè Miſſæ aſſiſtere, quàm curare pro ſe ſpecialiter celebrari.*
28. *Eccleſia præcepit miſſæ intereſſe, ſed numquam præcepit curari Miſſas ſpeciales celebrari.*

I. CUm invaluiſſet vice *panis*, & *vini* offerri in Miſſa *denarios*, idque in uſum Sacerdotis celebrantis, tandem viſum eſt, idipſum, quod in Miſſa offerre licebat, quoque ante vel poſt Miſſam offerri poſſe.

Itaque dum jam ſenſim oblatio inter Miſſarum ſolemnia penè ceſſaſſet, atque in Miſſis præcipuè privatis oblatio parinn nota eſſet, tunc qui pro *ſe ſpecialiter* tamquam *offerente* Miſſam celebrari, & orari volebat, id oblato *denario* à Sacerdote poſtulabat, atque hinc ille *denarius*, quem hodie *Honorarium*, aut *ſtipendium* Miſſæ vocamus.

II. Quo tempore denarii in Miſſa oblati in uſum Sacerdotum cedere cœperint, & quando ceſſante oblatione in Miſſa, *denarius* extra Miſſam Sacerdoti offerri ab his, qui pro ſe Miſſam celebrari petebant, incertum eſt.

Sæpiùs laudatus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem ſæculi III. Benedictinorum, *n.* 62. fatetur oblationi panis & vini à laicis antiquitus fieri ſolitæ, ſucceſſiſſe eleemoſynam pecuniariam Presbytero factam, quam *ſtipendium* vocant; viderurque ipſi, id fieri cœptum ſæculo VIII. ſaltem in Miſſis privatis, non tamen ubique paſſim ante ſæculum XII.

III. Pecuniariam eleemoſynam ſatis apertè deſignat Chrodegangus Metenſis Epiſcopus, in regula Canonicorum ſcripta ſub initium ſæculi IX. ubi *c.* 32. Et ſæculo II. pecuniam in uſum Sacerdotis, etiam extra Miſſarum ſolemnia, oblatam fuiſſe teſtatur Petrus Damiani, *lib.* 1. *Epiſt.* 15. at hujuſmodi *pecunia oblata admiſſionem & in Clerico & in Monacho tunc malè oluiſſe*, advertit Chriſtianus Lupus. Vide Diſſertationem meam de penſionibus, *pag.* 133.

IV. Hinc factum (ait Mabillonius) ut laici ob modicam ſtipem ſingulas quique Miſſas ſibi attogatent.

Hunc uſum introduci cœptum reprehendere videtur Eugenius Papa II. in Concilio Romano anno 826. *Cap.* 17. „Presbyteri nullis blandiantur, aut ſuadeantur ſermonibus, ut *non omnium* ad ſe concurrentium in *quibuslibet* ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnitates recipiant: quia cùm mediatores Dei hominumque exiſtant, in exercendis votis relaxandiſque peccatis largiſſimam debent orationem peragere. Idipſum repetit Leo IV. in Synodo Romana.

V. Eodem tempore Walafridus Strabo naſcentem ejuſmodi morem erroris arguit in libro *de rebus Eccl. c.* 22. " Sed & in hoc *error non modicus* videtur, quòd quidam ſe non poſſe aliter *plenam* commemorationem eorum facere pro quibus offerunt, niſi *ſingulas* oblationes pro *ſingulis* offerant, vel pro vivis & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cùm verè ſciamus unum pro omnibus mortuum, unum panem eſſe & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quòd ſi cui placet, pro ſingulis ſingulas offerre: pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro *ſtulta* opinatione, qua putet unum Dei Sacramentum, non eſſe generale medicamentum.

VI. His Walafridi Strabonis verbis relatis, ait Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 6. *numer.* 7. „Hactenus ille, cujuſque Sacerdotis arbitrio ſeu devotioni relinquens *unum* pro *multis* offerentibus Sacrificium, aut *ſingula* pro *ſingulis* celebrare. Noſtrorum verò temporum alia conditio eſt, alii mores: nec ullus ignorat, quid de hac re ab Apoſtolica Sede ſtatutum ſit.

Finalibus his verbis indicari quæ tum ſub Urbano VIII. tum Alexandro VII. in hac materia decreta fuere, haud obſcurum.

VII. Et quidem ſacra Congregatio Cardinalium ſuper interpretatione Concilii Tridentini, auctoritate Urbani VIII. anno 1625. declaravit: „Ubi pro pluribus Miſſis, etiam ejuſdem qualitatis celebrandis ſtipendia quantumcumque incongrua & exigua, ſive ab una ſive à pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, Societatibus, Monaſteriis, Conventibus, Congregationibus, domibus ac lociis piis quibuſcumque tam ſæcularibus, quàm Regularibus,

„ Sacra Congregatio ſub obteſtatione divini judicii mandat ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant; quinimò graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

VIII. Quid igitur? probavitne Urbanus VIII. ita pro uno offerri poſſe Miſſæ Sacrificium, ut illi ſoli & non aliis pluribus proſit? aut pro uno ſolo reliquis exclusis offerri poſſit, quod *errorem non modicum, & opinionem ſtultam* eſſe, dixit Walafridus; nequaquam ſanè. Nec enim minùs Sacrificium Miſſæ hodie, quàm olim, etiam illud quod ratione accepti *ſtipendii* à Sacerdote pro aliquo particulari ſub *ſtricta*, ut vocant, *intentione* celebratur, pro *omnibus fidelibus Chriſtianis vivis atque defunctis offertur*. Nec minùs in Miſſis illis, quas accepto ſtipendio pro aliquo particulari celebrat Sacerdos, quàm in aliis *libera*, ut ajunt, *intentionis*, à Sacerdote inſtituitur *memento vivorum & mortuorum*, ubi Sacerdoti liberum manet, non obſtante *ſtricta intentione*, ſpecialem aliquorum memoriam facere; quin ex præſcripto Miſſalis ſubjicit; *Et omnium circumſtantium quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, &c.*

Unde & Synodus Tridentina docens; Miſſas nullas eſſe propriè *privatas*; ſed omnes cenſendas eſſe *communes*, hanc inter cæteras rationem reddit: „ Quòd à publico Eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tantùm, ſed pro *omnibus fidelibus*, qui ad Corpus Chriſti pertinent, celebrentur, “ *Seſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ, cap. 7.*

IX. Cur ergo Sacerdos à pluribus *honorarium* ſive *ſtipendium* accipiendo non ſatisfacit *unum* pro omnibus Sacrificium offerendo: quemadmodum olim dum oblatio panis & vini in Miſſa fieri ſolebat, uno eodemque Sacrificio pro pluribus offerentibus oblato ſatisfaciebat? Num forſan qui hodie *ſpecialiter* pro ſe petunt, *dato ſtipendio*, Miſſam celebrari, aliquid plus de Sacrificio participant; quàm olim participabant *offerentes* in Miſſa: Vel offerentes plus participabant, ſi pauci quàm ſi plures offerrent?

X. Sicut ipſum Sacrificium Miſſæ ſemper fuit quantum ex parte Chriſti primarii offerentis, & Hoſtiæ oblatæ infiniti valoris; ita ſemper incertum fuit, quantum ex illo infinito cuique offerenti, aut adſtanti applicaretur; quidvè ipſa Sacerdotis celebrantis intentio in hac fructus Sacrificii applicatione, ex mero Dei beneplacito dependente, valeret.

XI. Primitùs ergo fideles ſua munera offerentes, non petebant Miſſam *ſpecialiter pro ſe* celebrari; ſed ſufficere credebant, ſi Miſſæ Sacrificio devotè conjungerentur; atque unà cum Sacerdote ipſum Sacrificium offerrent; divinæ Miſericordiæ confidentes, Sacrificii fructum ſibi applicandum pro ratione Sacrificii & diſpoſitionis.

XII. At alia eſt hodierna offerentium *honoraria* ſive *ſtipendia* Miſſarum intentio. Hi enim ea mente & conditione *ſtipendia* hæc offerunt, ut tot Miſſæ quot dantur ſtipendia *ſpecialiter pro ſe* vel *alio* quem nominant, celebrentur & ſpecialiter applicentur.

XIII. Et licet incertum ſit, quid hæc ſpecialis applicatio valeat; imò ſub ſola intentione *generali* ſtando *non minùs ſæpe apud Deum mereatur, quàm particularius exigendo*; ut monet Pius Gerſonius *tractat. de Sollicit. Eccleſ.* nihilominus Sacerdotes *honoraria* ea intentione & lege à Fidelibus oblata accipientes, ipſius quaſi juſtitiæ leges infringerent; ſuamque avaritiam proderent, ſi intentioni Fidelium non ſatisfacerent: hancque ſolam injuſtitiam, atque Sacerdotum avaritiam ſuo Decreto Urbanus VIII. meritò jugulavit; nihil de valore Sacrificii pro pluribus oblato; aut de efficacia applicationis ipſius Sacerdotis definiens.

XIV. Eodem imò majori fundamento hanc, quam quorundam Sacerdotum ſordida avaritia & cæca cupiditas parturiverat, opinionem damnavit Alexander VII. anno 1665. „ Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere & Sacrificium *unum* offerre; neque etiam eſt contra *fidelitatem*, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.

XV. Similiter propoſito dubio Sacræ Congregationi: „ An cùm Ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam juxta qualitatem loci, perſonarum ac temporum, Sacerdotes accipientes ſtipendium minus congruum, teneantur Miſſas illis ab offerente præſcriptas celebrare? “ Reſpondit S. Congregatio: *Teneri*.

Item, cùm quæſitum eſſet ab eadem Congregatione, „ An Sacerdotes qui tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii, ſeu Capellæ, legati aut ſalarii poſſint etiam manualem eleemoſynam pro Miſſis votivis, aut Defunctorum, recipere, & unico Miſſæ Sacrificio utrique oneri ſatisfacere?

Cenſuit Congregatio: “ Sacerdotes quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii, ſeu Capellæ, legati, aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere.

XVI. Hæc aliaque ſententiarum monſtra, quæ ſacrilega Sacerdotum quorumdam aviditas adinvenit, ſi quis unà cum cenſuris hiſce attendat, facilè intelliget, Pontificum in cenſurandis propoſitionibus mentem dumtaxat fuiſſe, injuſtitiam & avaritiam Sacerdotum, Fidelibus Laicis imponentium, refrænare.

XVII. Quod & non obſcurè ſæculo XIII. (quando Honorarium Miſſæ jam invaluerat) oſtendit Archiepiſcopus Cantuarienſis anno 1281. in ſuis Conſtitutionibus, *Can. 2.* decernens: „ Nullus plura recipiat annalia celebranda, quàm habet Socios celebrantes, illo caſu excepto, in quo procurans ſuffragia fieri pro Defuncto, *conſentiat expreſsè* Defuncti memoriam alii, vel aliis copulari. Nec credat celebrans ſe dicendo Miſſam unam poſſe ſatisfacere pro duobus, pro quo utroque *promiſit ſpecialiter* & in ſolidum celebrare.

XVIII. Quod ergo ſuo tempore dixit Walafridus, *errorem non modicum, & ſtultam opinionem* eſſe illorum, qui prætendebant, non poſſe ſatisfieri *pluribus* Offerentibus, niſi pro *ſingulis ſingulæ* Miſſæ celebrarentur; ideò dixit, quia tum temporis nondum invaluerat mos hodiernus dandi ſtipendium Sacerdoti *ea lege*, ut pro dante *ſpecialiter* Miſſam celebret; ſed oblatio ſimpliciter fiebat; ea dumtaxat conditione, ut in Sacrificio *ſpecialis* commemoratio fieret in ordine Offerentium.

Cùm ergo ex parte Offerentium nihil eſſet, quod ad *ſingulas* Miſſas pro *ſingulis* Offerentibus celebrandas cogeret; nihil quoque impediebat quominùs *uno* Sacrificio, quod ex parte Sacrificii eſt infiniti valoris, omnibus ſatisfieret. At poſtquam populus incœpit offerre Honorarium, ſive ſtipendium Sacerdoti, ea lege, ut pro ſe *ſpecialem* Miſſam celebret, juſtitiæ leges refragantur, ut uno Sacrificio, contra fidem, ſaltem tacitè datam, pluribus ſatisfiat.

XIX. Manet ergo etiam hodie verum, quòd Miſſæ Sacrificium, quantum eſt ex parte Chriſti primarii Sacrificantis, & Hoſtiæ oblatæ ſit infiniti valoris; atque Fidelibus aſſiſtentibus cum proportione devotionis & fidei fructus illius communicetur æqualiter ſive pauci, ſive multi aſſiſtant.

XX. Deinde hoc quoque indubitatum eſt, hodiernum Miſſarum *ſtipendium* eſſe conſiderandum, ut voluntariæ cujuſdam oblationis ſpeciem; in locum oblationis in Miſſa primitus fieri ſolitæ ſurrogatam.

Inſtruendus ergo eſt populus, ne *honorarium* illud habeat tamquam pretium Sacrificii, ſed ut voluntariam oblationem, qua Deum tamquam rerum temporalium auctorem recognoſcens, unà cum Sacerdote Sacrificium offerre, & Ipſius Sacrificii, ac ſignanter precum, quæ offerentibus funduntur, particeps eſſe mereatur.

XXI. Monendus inſuper eſt populus, ne in numero aut magnitudine *honorariorum* nimium confidat; quaſi eorum ſola oblatione virtutem Sacrificii conſequatur: cùm non tam ad oblationum magnitudinem, quàm ferentis affectum reſpiciat Deus.

Unde poſt alios dicit Petrus de Soto de Sacrificio Miſſæ, *Lect. 7.* “ Intentionem Sacerdotis offerentis & applicationem ejus prodeſſe quidem, ſed juxta *diſpoſitionem illorum, pro quibus* offertur: Non enim quantum celebrans aut intendit, aut vult, conſequitur is pro quo celebrat, ſed quantum *ſua fides & devotio* digna vel capax eſt.

XXII. Quapropter Synodus Tridentina, *Seſſ. 22. de Sacrificio Miſſæ, c. 2.* docens hoc Sacrificium eſſe verè propitiatorium; per ipſumque fieri, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in tempore oppor-

Digitized by Google

opportuno, hanc requirit conditionem: *Si vero corde & recta fide: cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus.*

Et S. Thomas ait: „Hoc Sacrificium quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis non habet effectum niſi in illis, qui conjunguntur huic Sacramento per fidem & charitatem, " 3. *part. quæſt.* 79. *art.* 7. *ad* 2. Et *art.* 5. „Quamvis hæc oblatio (Sacrificii) ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna; tamen fit ſatisfactoria illis pro quibus offertur, vel etiam offerentibus ſecundùm qualitatem devotionis, & non pro tota pœna.

Populus ergo ſæpiùs monendus, ut potiùs ſatagat fidem & charitatem piumque cordis affectum in ſe excitare, quibus ipſi Sacrificio jungantur, quàm accumulare nummos, quibus multa Sacrificia pro ſe offerri procuret.

XXIII. Hinc ulteriùs inculcandum populo, falſam omninò eſſe opinionem, quam per calumniam Eccleſiæ imputant hæretici, & non pauci è Catholicis, ſi non verbis ſaltem ſuo agendi modo probare videntur: quòd „Miſſam ejuſmodi actum externum eſſe ſentiamus, quem Sacerdos ſuo arbitratu quibus velit ſeu vivis ſeu mortuis accommodare queat, etiamſi is nulla fide, nullaque voluntate præditus ſit. Qui aliquam ex hoc Sacrificio ad ſe utilitatem redire volunt, ejuſmodi ſint oportet, qui ad divinam ſperent miſericordiam, alioqui citra propriam fidem & devotionem aliena actio neminem ſalvum & beatum facere poteſt, & Eccleſia Dei hac ſua Sacroſancta victima homini impio nonniſi hactenus conferre aliquid poteſt, quàm ut precibus illius cauſa id agat apud Deum, ut pro ſua clementia hujuſmodi hominum corda convertat.

XXIV. Hæc Michael Epiſcopus Merburgenſis *concione* 17. *de Sacrificio Miſſæ*, apud Georgium Caſſandrum in conſultatione de articulis religionis ad Imperatores Ferdinandum I. & Maximilianum II. *c.* 24. ubi pluribus oſtendit, hanc opinionem falsò Catholicis affingi.

XXV. Ex his quoque facilè intelligent pauperes, ſe poſſe non ſecus ac divites eſſe Sacrificii participes; modò ferventi charitate & viva fide Sacrificio jungantur; memores quòd Sacerdos ſpecialiter memoriam agens *omnium circumſtantium*, addat: *Quorum tibi fides cognita eſt & nota devotio*. Quibus rurſus evincitur, ut notat Cajetanus, „applicationem hujus Sacrificii non *ſola intentione*, ſed *devotione* adjuncta perfici cujus rei ratio fit, quia in Sacrificiis & oblationibus, *quantitas devotionis* magis penſatur quàm *rei oblatæ*.

XXVI. Quid igitur, nihil operatur intentio ſivè applicatio Sacerdotis? Reſpondet Petrus de Soto loco citato: „Intentio quidem celebrantis, maximè quando ille Deo gratus eſt, multum prodeſt, ſed nihil determinati tamen haberi poteſt, nec id opus eſt inquiri; cùm proculdubio magis valeat devotio accedentis. Sacerdos verò hanc applicationem applicans (uti loquuntur) iſti aut illi, hoc agit, ut eos Deo commendans, ipſi æſtimationem valoris relinquat, & hoc quidem tam in ipſo Sacrificio, quàm in ſuis quas vel ex Eccleſiæ ordinatione, vel voluntate propria Deo fundit precibus.

XXVII. Inde hanc ſine ulla hæſitatione format concluſionem: „Unde non eſt dubitandum, melius & utilius eſſe fidelibus, adſtare Sacrificio Miſſæ, & fide & devotione illi conjungi, quàm curare ut pro ſe ſæpiùs celebretur.

Et licèt Sacerdos etiam pro abſentibus orare & Sacrificium offerre queat; nihilominus indubitatum eſt; & conſtat ex precibus, quæ tempore Sacrificii dicuntur, Miſſam ſpecialiter pro circumſtantibus, ſive præſentibus offerri; ipſoſque fideles præſentes una cum Sacerdote offerre; adeò ut ipſe Sacerdos converſus ad populum dicat: *Orate Fratres, ut meum ac* VESTRUM *Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.*

XXVIII. Hinc Eccleſia à ſuis primordiis rigidè mandavit fidelibus, diebus Dominicis feſtiſque Miſſarum ſolemniis devotè aſſiſtere; at nullibi mandavit, ut quis Miſſam pro ſe celebrari curet. Neque hactenus ullus umquam aſſerit, neque aſſerere cum aliqua veri ſpecie poſſet, utilius eſſe hominibus divitibus, etiam ſepoſita lege poſitiva, jubere diebus Dominicis & feſtis Miſſam pro ſe celebrari, quàm illi devotè aſſiſtere.

CAPUT VI.

Quid Sacerdotes in receptione Honorarii ſervare debeant; & quæ incommoda ex Honorario profluant?

1. *Honorarium accipi debet à Sacerdote ut oblatio voluntaria.*
2. *Honoraria habenda ſunt ut alia bona Eccleſiaſtica.*
3. *Indignum eſt, ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia.*
4. *Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur.*
5. *Nihil pro Miſſis* exigendum.
6. *Synodi Tridentinæ Decretum contra conventiones ſuper Honorariis Miſſarum.*
7. *Decretum Synodi Mechlinienſis contra ſimiles ſtipulationes.*
8. *A Miſſæ celebratione abeſſe debet animus mercenarius.*
9. *Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat Miſſas ad quæſtum celebrari.*
10. *Indicium animi mercenarii in Sacerdotibus.*
11. *Secundum illius indicium.*
12. *Nonnumquam mercenarii modo pro ratione ſtipendii major vel minor eſt Miſſæ ſolemnitas.*
13. *Indecens eſt, quòd ex Honorariis Miſſarum Sacerdotes vivere debeant.*
14. *Hinc contingit plures non ſolo pietatis affectu Miſſam celebrare.*
15. *Verendum ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant.*
16. *Plures hodie videntur ordinari Sacerdotes, ut ex Miſſis victitent.*
17. *Ob Honoraria Sacerdotes ſe facilè Divitum obſequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt.*
18. *Quod remedium contra hos abuſus.*
19. *S. Franciſcus veritus Miſſas* quæſtuarias, *tantùm unam celebrari voluit.*
20. *S. Ignatius Honoraria accipi noluit.*
21. *Monaſteria omne etiam ſponte oblatum Honorarium reſpuentia meritò laudanda.*

I. HOdiernum Miſſarum *honorarium* ſpeciem quamdam eſſe voluntariæ oblationis, atque in locum oblationum ſucceſſiſſe capite præcedenti oſtendimus; conſequenter, ſicut Laici illud tamquam Deo acceptam oblationem Sacerdoti offerre debent, ita quoque illud Sacerdotes non tamquam pretium Miſſæ, ſed ut *voluntariam* oblationem *grato* animo accipere tenentur: unaque oſtendere, ſe velle Deo *voluntariè* ſacrificare. „Et ſi quando nihil aut aliquid minus *liberali* animo *honorarii* loco ei donatum fuerit, non in hoc contriſtentur, minimeque aliquod indignationis dent indicium; quin potiùs ut oſtendant ſe magno liberalique animo *gratis* dare quod gratis acceperunt; ab omni cogitatione & deſiderio muneris ac *honorarii* ſe ſemper contineant; & ſi quando aliquid accipere cogantur, illud quamvis *exiguum* lætiori lubentiorique animo accipiant, quàm paupercula illa vidua æra minuta duo, quæ ſola habebat, in gazophylacium mittebat." Ita Directorium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Colonienſi præſertim Eccleſiæ accommodatum ſub finem præcedentis ſæculi per Octavium Frangipanum Mi thum Epiſcopum Tricaricenſem Sedis Apoſtolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntium; nec non per facultatem Theologicam Lovanienſem approbatum, *lib.* 1. *tit. de Divinis Officiis*, *n.* 53.

II. Hinc conſequitur, *honoraria* hæc tamquam Fidelium *oblationes* in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ Deo facta, non ſecus ac aliàs oblationes & decimas, bonis Eccleſiaſticis eſſe annumerandas; uti rectè docet Bortius Epo apud Duacenſes olim SS. Canonum Primarius Anteceſſor, ad *Cap.* 1. *ii* de Teſtamentis,

num. 80. adeòque falſam eſſe Doctorum de his *Honorariis* ideam, qui ea *quaſi patrimonialibus* Clericorum accenſent, atque à proventibus *verè* Eccleſiaſticis diſtinguunt,

III. Pejorem adhuc de *Honorariis* his ideam formant illi, qui aſſerere non erubeſcunt, quòd *ſtipendia* Miſſarum *ad modum pretii rerum habent medium, infimum & ſummum*: conſiderantes ſanè illa non tamquam *voluntarias* fidelium religioſas oblationes; ſed ut quædam profanarum rerum pretia. Quo quid turpius, ne dicam abominabilius cogitari poteſt?

IV. Cavendum autem Sacerdotibus, ne ſuo modo agendi, eam ſe de ſtipendio ſive Honorario Miſſarum ideam habere oſtendant; conventiones directè aut indirectè ſuper hiſce Honorariis ineundo.

De qua infami mercatura quorumdam Sacerdotum ita anno 1324. conqueruntur Patres Synodi Toletanæ *Can.* 6. „ Multa mentis amaritudine concitamur, gra-
„ viſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, in-
„ telligentes, quòd aliqui Presbyteri deteſtanda & abo-
„ minabili ambitione cœcati, pro Miſſis per eos cele-
„ brandis pecuniam exigunt, & ſuper hoc ac ſi vellent
„ vendere rem profanam, *impudenter mercantur*: quan-
„ doque etiam publicè qui eas faciunt celebrari, æſti-
„ mantes, quòd ex eorum facto pernicioſo vendant
„ gratiam Dei, quæ in Sacramento Miſſæ confertur,
„ vel veriùs ipſum Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti
„ Sacramenti ſe exhibet, pecunia poſſe vendi.

V. Poſt hæc abominandum hunc abuſum ex ſordida Sacerdotum avaritia promanantem extirpare volentes, ſubjungunt: „Verùm cum dictum Sacramentum ſuper
„ omnia pretioſum, ſit *liberaliter* ſicut cætera Sacra-
„ menta celebrandum: diſtrictiùs prohibemus, ne ali-
„ quis Presbyter pro miſſis celebrandis pecuniam exi-
„ gat, vel rem aliam temporalem: ſed *gratè* accipiat,
„ ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſi-
„ bi *charitativè* fuerit; *abſque pacto & conventione*
„ *quacumque*; Qui verò contrarium fecerit, à celebra-
„ tione Miſſæ per annum noverit ſe ſuſpenſum, &
„ aliàs pro tam gravi exceſſu ad arbitrium proprii E-
„ piſcopi puniendum.

VI. Synodus Tridentina advertens, Sacerdotes cupiditate excœcatos nequaquam à profano illo mercimonio ceſſare, injungit Epiſcopis, ut è medio tollant, quidquid avaritia contra reverentiam Sacrificii Miſſæ induxit, atque imprimis, „ cujuſvis mercedum condi-
„ tiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis cele-
„ brandis datur, nec non importunas atque illiberales
„ eleemoſynarum exactiones potiùs quàm poſtulationes,
„ aliaque hujuſmodi quæ à Simoniaca labe, vel cer-
„ tè a turpi quæſtu non longè abſunt, omninò pro-
„ hibeant. Id Decreto *de obſervandis & Evitandis*
„ *in celebratione Miſſæ*.

VII. Decreto Synodi Tridentinæ ſatisfacere cupiens Synodus P. I. Mechlinienſis *tit. de Decanis*, *cap.* 11.
„ Paſtoribus & quibuſcumque Sacerdotibus inhibet ſub
„ pœna ſuſpenſionis, ne per ſe vel alium, *directè* vel
„ *indirectè ſtipulentur* pro Miſſis votivis, ad piorum
„ poſtulationem celebrandis; ſed quod eis *ſponte* ob-
„ latum fuerit, accipiant.

VIII. Dum verò Synodi adeò ſollicitè cavent, ne quæ conventio aut illiberalis eleemoſynarum exactio; aliunde turpem quæſtum ſapiens, occaſione celebrationis Miſſarum interveniat; quid aliud voluit, niſi generaliter præcavere, ne Sacrificium Miſſæ, mercenario & ſordido modo à Sacerdotibus tractetur, ſeu potiùs profanetur; quod & ipſa ratio clamat; ac dignitas & ſanctitas Sacrificii expoſtulant?

„ Quod ſi enim fatemur (ait Synodus Trident. loco
„ citato) nullum opus adeò ſanctum ac divinum à
„ Chriſti fidelibus tractari poſſe, quàm hoc ipſum tre-
„ mendum Myſterium, quo vivifica illa hoſtia, qua
„ Deo Patri reconciliati ſumus, in Altari per Sacer-
„ dotes quotidiè immolatur; ſatis etiam apparet, om-
„ nem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe,
„ ut quanta maxima fieri poteſt interiori cordis mun-
„ ditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pie-
„ tatis ſpecie peragatur.

IX. Si modicùm plurimorum Sacerdotum, præſertim tenuioris fortunæ inter ſæculares, & inter Regulares, quot in Monaſteria hiſce Miſſarum *honorariis* victitant, modum agendi vel leviter attendamus, proh dolor! verendum ne & hodie veriſſimum ſit, quod jam pridem deploravit Alvarus Pelagius, *lib.* 2. *de Planctu Eccleſiæ*, *art.* 5. quòd tot dicantur Miſſæ *quæſtuariæ*, ut apud populum vel Clerum Corpus Domini jam vileſcat.

Nonnè plurimos hodie conſpicimus Sacerdotes ad domos mortuarias curſitare, ubi ſtipendia, præſertim pinguiora ſe accepturos ſperant; non ſecus atque opifices ac mercenarii quique, operum ſuorum pinguiores mercedes venantur?

X. Quàm paratos & obvios reperies Sacerdotes plurimos ad Miſſæ Sacrificium quacumque hora, & quocumque loco, tametſi etiam parùm opportunis & canonicis, celebrandum, ſi congruentia ad ipſorum placitum offerantur Honoraria! econtrà quàm difficiles & refractarios habebis, ut hora & loco quantumvis populo maximè opportunis, & ſubinde ferè neceſſariis, Miſſam celebrandam ſuſcipere velint, ſi Honoraria congrua deſint! quaſi Sacerdotes ordinati non tam eſſent ad offerendum Sacrificium tamquam Miniſtri Eccleſiæ, ad devotionem & ædificationem fidelium, quàm ut ex celebratione Miſſarum ſibi comparent *Honoraria* ſiva ſtipendia, atque ex iis vivant. Unde ſimiles Sacerdotes parum attendere ſolent, utrum celebratio Miſſarum tempore aut loco magis congruis fiat, modò hoc loco aut tempore celebrando majus Honorarium accipere poſſint. Quid hæc niſi mercenarium Sacerdotum illorum animum in Miſſarum celebratione indicant?

XI. Adhæc non paucos conſpicimus, tam è Sæcularibus, quàm Regularibus, mercenariorum ſeu opificum more, ſtipendia Miſſarum pro menſura laboris & temporis in earum celebratione impendenda taxantes atque commenſurantes.

Quid hodie familiarius, quàm majora taxari ſtipendia, dum in hoc illovè Altari celebrantur; eò quòd ob quamdam devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud Altare petantur fieri Sacra? Quò fit ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnunquam tempore aliquo ſit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quaſi mercenarii, Miſſæ celebrationem ampliori ſtipendio compenſatam volunt.

Si Eccleſiæ utilitas poſtulet, ut certis deſtinatiſque horis Sacra legantur, nonnè videmus, quòd more mercenariorum majus ſtipendium requiratur, quàm ſi libertas hora quacumque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inſpici, quid hic & nunc poſtulet utilitas Eccleſiæ, quàm quid exigat quantitas ſtipendii.

Si ulteriùs ſimiles Sacerdotes requirantur, ut ad diſſitam aliquam Eccleſiam celebrandi gratia accedant, nonnè mox ut quidam bajuli aut nuntii volent ſtipendium labori itineris, & tempori impendendo præcisè eſſe proportionatum?

XII. Nec hic Sacerdotum ſiſtitur mercenarius animus. Eò enim hodiè mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipſa Sacrificii Solemnitas, non jam à Feſti ſolemnitate atque Eccleſiæ præſcripto, ſed à quantitate ſtipendii perſoluti aut perſolvendi deſumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quàm Miſſæ Sacrificium pro cujuſque privato affectu, nulla publica cauſa aut Feſti ſolemnitate occurrente, ſolemniſſimè peragi, modò ſtipendium pro ratione ſolemnitatis, more mercenario à Miniſtris illis taxatum, offeratur; econtrà ſi deſit hujuſmodi ſtipendium, occurrat quantumvis magna feſtivitas, non ritus ſolemnis, ſed ritus ſimplicior ſtipendio proportionatus habebitur. Quinimò, in nonnullis Eccleſiis conſpicimus, per ſimiles mercenarios Miniſtros, ipſum ritum ab Eccleſia præſcriptum nonnunquam truncari, & fœdè mutilari: quia ſtipendium ipſorum judicio, quo nonniſi ſtipendium ponderatur, non correſpondet labori, quem Sacrificii decantationi cum integro ritu peregendi impendere deberent? O mercimonia!

XIII. Dicet forſan nonnemo, quid mirum ſi honoraria, ſtipendiavè Miſſarum tam anxiè à nonnullis Sacerdotibus quærantur; nec faciles ſe ad celebrandum, niſi hæc adſint, præbeant; cùm vel ipſi, vel ipſorum Conventus majore ea parte ex hiſce honorariis ſtipen-

diiſve

Digitized by Google

diiſve vivere cogantur? Haud diffiteor, ita in more poſitum eſſe: Sed quis & illud non deploret, imò exhorreſcat, ipſum tremendum diviniſſimumque, atque Religionis noſtræ auguſtiſſimum Myſterium, eò eſſe viliraria redactum, ut ceu quoddam opificium victui quotidiano parando ſubſervire debeat?

Quis ambigat, quin temporalia modo mercenario & ſordido facilè ex Miſſarum celebratione ſint quæſituri, qui Miſſæ celebratione tamquam medio ad vitæ neceſſaria paranda uti coguntur?

XIV. Atque hinc contingit, quòd Sacerdotes ex Miſſarum honorariis victitantes, ex humano potiùs affectu, aut conſuetudine, aut ſanè ex neceſſitate vitæ ſubſidia conſequendi, quàm devotionis affectu, & Spiritus Sancti impulſu quotidie ad Miſſam celebrandam accedant.

XV. Imò ſi horum Sacerdotum ratio agendi propiùs attendatur, verendum ne cum Patribus Synodi Colonienſis anno 1536. *part. 2. cap.* 10. dicere etiam hodie debeamus.. „ Terret nec immeritò, nos ſermo Dominicus, qui vetat nos ſanctum dare canibus, & margaritas noſtras projicere ante porcos, dum quoſdam leviculos Sacerdotes illotis manibus pedibuſque, ut in Proverbio eſt, audaciùs in hæc ſacratiſſima Myſteria, quàm in profana irrumpere comperimus. Quales ſunt: *Qui humano affectu tantum & potiùs ex more, quàm devotionis ardore* ad Altare accedunt, quorum polluta eſt mens & conſcientia, quos meritò horrendum Evangelii exemplum, (quod Joannis decimo-tertio legimus in hæc verba: *Et poſtquam accepiſſet buccellam introivit in eum Satanas*, & cætera quæ ſequuntur) ad meliorem vitæ frugem, altioremque tanti myſterii contemplationem revocaret.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conſpicimus, Sacerdotes vitam otioſam, imò multis defectibus, ne dicam criminibus obnoxiam agentes, neceſſitatem victum quærendi ex ſtipendiis Sacrorum quodammodo compulſos; accedere ad *quotidianum* Sacrificium, non ſecus ferè atque opifices ad opus ſuum manuale lucelli cauſa indies properare ſolent?

Non dubium quin & hodie verum ſit, quod olim dixit Sanctus Auguſtinus: *Omnem conditionem includere bonos & malos, eſſeque Clericos perinde falſos ac Monachos. Sunt*, ait, *& Monachi falſi, & nos novimus tales, ſed non periit fraternitas pia propter eos, qui profitentur quod non ſunt, tam ſunt enim Monachi falſi, quàm Clerici falſi & fideles falſi*; & tamen nonne inviti hodie videmus, quòd in plerisque Monaſteriis nulla bonos inter & malos, veros & falſos fratres intercedente differentia, omnes frequentiſſimè ſi non quotidie tremendis Altaribus aſſiſtant, quin aſſiſtere jubeantur: in illis præſertim Congregationibus, quibus vivere ex Sacrorum ſtipendiis in more poſitum eſt, O quot exinde non timenda ſacrilegia!

XVI. Hi plerumque ſunt è Sacerdotibus illis, de quibus ad Nepotem ſuum ſcribit Cardinalis Bellarminus: „ Plurimi ordinari cupiunt pro utilitate ſua, non Eccleſiæ, & de *celebratione Miſſæ faciunt artem de pane lucrando*: unde Sacerdotium contemptibile redditur, & Eccleſia ſcandalis ſcatet.

Nec hæc tantùm in ordinatione Sacerdotum ſæcularium metuenda, ſed & Regularium, præſertim illorum Ordinum, qui ex honorariis Miſſarum victum quærere ſolent: omneſque, modo ætatem Sacerdotio prærequiſitam attigerint, ad Sacerdotium mittere conſueverunt; atque Sacerdotes ordinatos honorarii quotidiani lucrandi cauſa, ad quotidianum Sacrificium quodammodo adigunt. Sed de hoc latiùs infrà *tit.* 19. ubi *de Ordine* agetur.

XVII. Ex hoc quoque Sacerdotum mercenario agendi modo evenit, ut Sacerdotes ſe magnatibus, & divitibus quibuſque celebrandi cauſa Capellanos conſtituant; quos hi ut ſervos admittunt, nec honeſtiùs plerumque tractant, quàm artifices, qui ad opera ſua elocanda ſpe mercedis invitantur; glorioſum autumantes, inter famulos, ſeu pediſſequos ſuos, non tantùm vile aliquod hominum genus; ſed ipſos quoque Sacerdotes numerare. At de hoc abuſu latiùs, *cap.* 8. ubi de Oratoriis domeſticis agitur.

XVIII. Hæc aliaque, quæ ex hodiernia Miſſarum ſtipendiis profluunt; ipſumque Miſſæ ſacrificium horrendum in modum profanant, vileque ac contemptibile Catholicis pariter & Acatholicis reddunt, Eccleſiarum Prælati, ac præcipuè Epiſcopi ex mandato Synodi Tridentinæ omnibus viribus, tamquam abuſum verè magnum & execrandum eradicare tenentur; omniaque remedia adhibere, quæ eum in finem ſubſervire queunt. Inter media autem illud non minimum videtur, ut neminem ad Sacerdotium admittant, quem veriſimiliter intelligunt, eo præcipuè fine Sacerdotio initiandum præſentari, ut vel ſibi, vel Communitati ſuæ ex celebratione Miſſarum victum conquirat; atque ita verendum ſit, ne ex celebratione Miſſarum faciat artem de pane lucrando. De quo latiùs infra, *tit. de Ordine*.

XIX. Profanationem hanc aliaque incommoda veritus S. Franciſcus, teſte Alvaro Pelagio, „ voluit quòd in quocumque loco Fratres contenti eſſent una Miſſa, præſciens, Fratres ſe velle juſtificare per Miſſas, & *ad quæſtum eas reducere*: ſicut videmus hodie fieri. Hæc ille loco ſuprà citato.

Similiter Sanctus Ignatius Societatis Fundator, parte 6. Conſtitutionum cavit: „ Omnes qui ſub obedientia ſunt Societatis meminerint, ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec poſtulando, *nec admittendo ſtipendium*, vel *eleemoſynas ullas, quibus Miſſæ*, vel confeſſiones, vel prædicationes, vel lectiones, vel viſitationes, vel quodvis aliud officium ex iis, quæ Societas juxta noſtrum Inſtitutum exercere poteſt, compenſari *videatur*: ut ſic majori cum libertate poſſit & proximorum ædificatione, in divino ſervitio procedere.

Unde & Chriſtianus Lupus in Diſſert. 2. procemiali ad *tom.* 3. *Schol. cap.* 11. ait: „ Reformata quædam, omnem etiam *ſponte* oblatum denarium reſutantia; Monaſteria ſunt plurimum laudanda, & orandus eſt Deus, ut ad omni ſaltem coactioni renuntiandum nos promovere, atque ita caſta Patrum corda in nos reducere dignetur.

CAPUT VII.

De Anniverſariorum & Miſſarum Fundationibus eorumque Reductione.

1. *Primis Sæculis anniverſaria dies obitus celebrata; ſed an annuatim recurreret incertum.*
2. *Sæculo IX. anniverſaria annuatim recurrentia nota fuere.*
3. *Anniverſaria Regum & Abbatum celebrabantur in Monaſteriis.*
4. *Anniverſaria jampridem cum Miſſa & Pſalmorum cantu peracta.*
5. *In die anniverſaria antiquitùs campana etiam pulſabantur; & eleemoſyna pauperibus diſtribuebatur.*
6. *Occurrente anniverſario Monachis & Canonicis refectio dabatur.*
7. *Apud Canonicos hæ refectiones in denarios Canonicis præſentibus diſtribuendos converſæ ſunt.*
8. *Anniverſaria olim pro Fundatoribus & Benefactoribus fieri ſolebant; nec quidquam ſpeciale pro ejus celebratione aſſignabatur.*
9. *Hodie pro celebrante, Miniſtris & etiam Eccleſiæ fabrica certa ſumma relinqui ſolet.*
10. *Qua celebritate anniverſaria celebranda, pendet præcipuè à Fundantium voluntate.*
11. *Anniverſaria nunc valdè multiplicata; & unde?*
12. *Acceſſerunt Miſſarum multarum fundationes.*
13. *Fundationis Miſſæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque nonnihil reſtringit.*
14. *Qui Capellaniam cum onere Miſſæ* quotidianæ *habet, an debeat* quotidiè *Miſſam celebrare?*
15. *Obligatus ratione Beneficii ad celebrandum, ſatisfacit dando ſubſtituto convenient Honorarium.*
16. *Qui accipit Honorarium pro Miſſa, non poteſt alteri eam committere parte Honorarii retenta.*
17. *Quæ diſparitatis ratio.*
18. *Qui Beneficii etiam ſimplicis fructus percipit, debet ſe ut Eccleſiæ Miniſtrum exhibere.*
19. *Nulla Capellaniarum cum ſolo onere celebrandi Miſſam utilitas eſſe ſolet.*

20. *De-*

20. *Debet Fundatorum mens impleri; & quis ſoleat eſſe effectus,*
21. *Anniverſaria & Miſſæ fundata, frequenter admodum negligenter peraguntur.*
22. *Quæ Paſtorum circa hæc cura eſſe debeat?*
23. *Qui animo mercenario his officiis intereſſe cenſeantur? quibus diſtributiones dandæ?*
24. *Unde factum ut omnibus fundationibus Miſſarum ſatisfieri non potuerit.*
25. *Synodus Tridentina dat Epiſcopis facultatem anniverſaria & Miſſas reducendi ad minorem numerum; & quare?*
26. *Sacerdotes privata authoritate ea reducere non poſſunt.*
27. *An Epiſcopi extra Synodum habeant illam facultatem?*
28. *Decretum Sanctæ Congregationis poteſtatem Epiſcoporum reſtringens, in Belgio non receptum.*
29. *Reductiones facienda prævio examine; & auditis quorum intereſt.*
30. *Epiſcopus in reductione non tam utilitatem privatorum, quàm augmentum divini cultus attendere debet.*
31. *Non multum urgendi Fideles ad Miſſarum fundationes, præſertim à Presbyteris; & quare?*
32. *Si Fundator voluerit Miſſam certo loco aut tempore fieri, voluntas ſervanda eſt.*
33. *Poteſt Epiſcopus has conditiones interdum tollere, aut mutare,*

I. A Primis ſæculis defunctorum extremum diem annua celebritate cultum fuiſſe, teſtis eſt Tertull. *de Corona Militis, cap. 3. Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die facimus.*

Et apud Caſſianum, *Collat. 19. cap. 1.* legitur: „Nam prioris Abbatis, qui eidem Cœnobio præfuerat *anniverſaria* depoſitio ſolemniter celebrabatur.“ Plura ibidem vide apud Gazæum in notis.

An verò anniverſaria illa Officia ſemel tantùm, an perpetuò recurrerent, non auſim affirmare, ait Mabillonius in præfatione in primam partem ſæculi III. Benedictinorum, *num.* 101.

II. In Vita Sancti Eigilis Abbatis Fuldenſis ſcribit Candidus Monachus: „Simili namque conſilio atque Fratrum noſtrorum de hac luce defunctorum in Natale S. Ignatii Martyris Chriſti, qui paulò inferiùs ab hac *anniverſaria* numeratus, propter interceſſionem tanti Patroni, in Miſſarum celebratione, pſalmodiis & oratione ſancta celebrari ſancivit. Hujus rei ſiquidem Conſtitutio, dum cunctæ Congregationi prælata eſſet, ac deinde ſi placeret interrogatum fuiſſet, reſpondebatur ab omnibus: Placet. Sed ne cui fortaſſè hæc celebratio ſuperſtitioſa, & caſſa eſſe videatur, legat collationes SS. Patrum, & ibi reperiet hujus Feſtivitatis exemplum.

Ex his non obſcurum eſt, ſimilia Anniverſaria, ut minùs ſæculo Nono, quo dictus Sanctus vixit, nota fuiſſe,

III. Unde & eodem ſæculo Synodus Piſtenſis multorum Epiſcoporum & Abbatum ratas habuit *refectiones*, quas Hilduinus Abbas conſtituit Dionyſianis Monachis in Feſtivitatibus Sanctorum, quorum corpora in eodem loco ſunt humata, atque ANNIVERSARIO *Dagoberti Regis ex Auriaco*. Deinde ſubdit: „Caritates etiam in *Anniverſariis* Regum & Abbatum de cellario Abbatis juxta ſolitum accommodentur. Item *refectiones*, Fratribus de rebus Eccleſiæ ac theſauri, veluti Hilduinus ordinaverat ſubminiſtrandas; hoc eſt Purificatione S. Mariæ, Aſſumptione ejuſdem, Nativitate, Miſſa S. Petri Apoſtoli, *Anniverſario Ludovici Imperatoris*, Feſtivitate omnium Sanctorum, dieque *depoſitionis* ſuæ decernimus.“ Habentur Tom. 8. Concil. General. col. 756.

Quin, & ſub initium ejuſdem ſæculi in Conventu Abbatum Aquiſgranenſi, *capit.* 73. decretum eſt, „ut pro Abbate defuncto *Anniverſarium* fiat Officium.

Scribit quoque circa idem tempus Amalarius, *lib. 3. de Eccleſ. Officiis, cap. 44.* „Anniverſaria dies ideò *repetitur* pro Defunctis, quoniam neſcimus qualiter eorum cauſa habeatur in alia vita.

IV. Quo ritu Anniverſaria hæc antiquitus celebrarentur, incertum eſt; Hoc ſatis conſtat, non eodem ritu, nec eadem celebritate ubique fuiſſe peracta.

Ex verbis ſuprà è Vita S. Eigilis relatis, patet, quòd Anniverſarium Sturmii Abbatis Fuldenſis, *in celebratione Miſſarum, Pſalmodiis & Oratione celebrare ſanciverit peragi* S. Eigilis Abbas.

Illud quidem Anniverſarium etiam ante Eigilis Decretum fuiſſe à Monachis Fuldenſibus celebratum, ſed minùs ſolemniter, evincit eorum Libellus ſupplex Carolo Magno oblatus, in quo dicunt: *Pro Sturmio quoque Abbate in* ANNIVERSARIA *obitus die, unam Vigiliam, & unum Pſalterium per ſingulos annos* legimus.

V. Apud Ordericum Vitalem, *libro 3. hiſtoriæ* refertur, Osbernum Abbatem Uticenſem conſtituiſſe *generale Anniverſarium* ſingulis annis fieri pro patribus, & matribus, pro fratribus & ſororibus omnium Monachorum Cœnobii Uticenſis. „Anniverſarium verò de quo loquimur (ait Vitalis) ſexto Kalendas Julii ſic agitur: *Omnia ſigna ſerò & manè* ad Officium defunctorum *diu pulſantur*, volumen mortuorum ſuper Altare diſſolutum palam expanditur: & deprecatio priùs pro defunctis, poſteà pro vivis parentibus, & benefactoribus cunctis Fidelibus Deo offertur, Miſſa verò matutinalis ab Abbate celebriter canitur: ab eleemoſynario autem tot *pauperes*, quot Monachi ſunt, ipſa die in Cœnobio colliguntur.“

Hinc habemus, nequaquam recens eſſe, quòd omnia ſigna, ideſt, campanæ ſerò & manè ante Officium *diu* pulſentur.

Ulteriùs habetur, quòd in die anniverſaria ſpecialiter eleemoſynæ in pauperes diſtribuerentur.

VI Hoc quoque jampridem in uſu fuiſſe videtur, ut die anniverſaria recurrente, Fratribus refectio amplior daretur, uti ſuprà ex Synodi Piſtenſis Decreto vidimus. Ex verbis è vita S. Eigilis ſuprà relatis ab auctore ſubjicitur: „Eadem verò die ob reverentiam tantæ ſolemnitatis, ſecundùm congruentiam Monaſticæ vitæ, ad *victum* fraternum *cultius* quid *ſolito jucundiuſque* fieri demandavit.“

Apud Miræum in Donationibus Belgicis, *cap.* 62 occurrit diploma Godefridi Barbati Ducis Brabantiæ quo donatur Collegio Canonicorum Lovanii In Eccleſia S. Petri *de Rode* cum univerſa dote ſua, ea adjecta „lege, ut in anniverſario Domini Ducis, quandocumque occurreret, Fratres ſimul eſſent *in charitate*: & ſi res aliquando ad ea conceſceret in anniverſariis uxoris ejuſdem Ducis Dominæ Idæ, & matris ejus Aleidis ſimilis ageretur *lætitia*.“

Si quis Capitulorum & Monaſteriorum antiqua monumenta revolvat, plura ejuſmodi anniverſaria reperiet; habenturque in Collegiis Academicis pleraque defunctorum Præſidum & Benefactorum anniverſaria cum refectione Communitati ea die danda; quam vocabulo barbaro *pitantiam* dicere conſueverunt.

In textu oſtendimus, jam pridem uſitatum fuiſſe, ut in die & Anniverſaria eleemoſynæ diſtribuerentur; quin & in regno Hiſpaniæ ſæculo XI. uſitata fuiſſe convivia defunctorum, ad quæ tum Laici, tum Clerici conveniebant, colligitur ex Synodo Coyacenſi habita in Hiſpania anno 1050. in qua legitur hoc pium Decretum Can. 5. „Clerici & Laici, qui ad convivia defunctorum venerint, ſic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant; ad quæ tamen convivia vocentur *pauperes & debiles* pro anima defuncti.“

VII. In Collegiis Canonicorum poſterior ætas has refectiones in denarios inter Canonicos celebrationi anniverſariorum aſſiſtentes diſtribuendos ubique ferè convertit; quarum diſtributionum mentio fit in *Cap. Unico de Clericis non reſidentibus in VI.* Decernit ibidem Bonifacius VIII. id quod ſtatutum erat de diſtributionibus Horarum Canonicarum, *de Diſtributionibus etiam pro defunctorum anniverſariis largiendis obſervandum*.

VIII. Antiquiùs Anniverſaria illa nonniſi penè pro Fundatoribus, & Benefactoribus agebantur; neque aliqua certa ac determinata ſumma, quæ Celebranti & Miniſtris in honorarium cederet, aſſignari ſolebat.

IX. At poſtquam Miſſarum honoraria invaluerunt,

etiam

etiam pro celebrandis anniverſariis *honoraria* Sacerdori celebranti, & Miniſtris aſſiſtentibus aſſignari cœperunt; idque pro ratione celebritatis, qua celebranda ſunt. Inſuper numerus aliquis ipſi Fabricæ Eccleſiæ pro impenſis in Sacrificium, & ornamenta faciendis conſtituit.

X. Porrò celebritas anniverſariorum; necnon reliquorum, vel in pauperes, vel Miniſtros Eccleſiæ aliavè pia opera diſtributio dependet à Fundatorum voluntate & arbitrio; quæ illorum prima lex eſſe ſolet.

XI. Sicuti cuilibet particulari liberum tandem fuit, dato Honorario ſibi *ſpecialem* Miſſam juberi fieri; ita quoque eadem ratione invaluit, ut quiſque potuerit *ſpeciale anniverſarium* fundare; atque hoc pacto poſtremis hiſce ſæculis anniverſaria in immenſum excrevere.

XII. His acceſſere inſuper crebræ Miſſarum fundationes, quæ vel quotidianam, vel plures per menſem, aut hebdomadam vel annum, pro ratione ſtipendiorum, & voluntate fundatorum Miſſas requirunt.

XIII. Fundationis Miſſæ quotidianæ mentio occurrit in *Cap. 51. ꝫ de Præbendis:* ubi narratur, quòd Præpoſitus & Capitulum Eccleſiæ Collegiatæ Inſulenſis in Flandria, communi voluntate cuidam Sacerdoti Præbendam unam dediſſent in Eccleſia ſua, ita quòd *Miſſam de Sancta Maria* (niſi corporis infirmitate gravatus ſit) debeat *quotidie* celebrare, & Eccleſiam nonniſi communi tam Præpoſiti, quàm Capituli aſſenſu poſſet deſerere, vel cuiquam Præbendæ illius *anniverſarium* delegare. Pontifex Alexander III. interpellatus hanc conceſſionem hoc tenore firmavit: „Quam ſiquidem inſtitutionem eatenus confirmamus, ut prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, *aſſiduè* debeat obſequium ſuum impendere Eccleſiæ memoratæ, & *quanto* frequentiùs poteſt (*ſalva honeſtate* ſua, & *debita devotione*) Miſſarum ſolemnia celebrare: nec ſibi liceat hoc illa ſubſtrahere: ſive in cauſa voluptatis, ſive ſe ad aliam Eccleſiam transferendo.

Capitulum Inſulenſe dediſſe unam præbendam ſuæ Eccleſiæ ſub onere, quòd percipiens præbendam, miſſam de Sancta Maria (niſi corporis infirmitate eſſet gravatus) deberet quotidie celebrare, in textu notavimus: atque unà quòd Alexander III. conceſſionem, ſive fundationem hanc confirmans, hanc addiderit reſtrictionem, *ſalva honeſtate ſua, & debita devotione.*

Notanda ratio hujus reſtrictionis, quam ex Panormitano aſſignat Proſper Fagnanus his verbis: „Quia talis inſtitutio præberet multoties occaſionem ſeu materiam peccandi, cùm facilè non contingat ſacerdotem *quotidie* devotum exiſtere ad celebrationem.

Hæc ſanè ratio ſi ab Epiſcopis & Prælatis attenderetur, agnoſcerent indubiè ſimiles Miſſarum fundationes, nec facilè admittendas, nec ſacerdotibus quibuſcumque eſſe committendas; cùm pauciſſimi reperiantur, præſertim inter illos, qui ſolent hujuſmodi Miſſarum celebrationem ſuſcipere, ea devotione & pietate, ut quotidie ſint diſpoſiti dignè ſacris altaribus adſtare, & metuendum ſacrificium offerre.

Hinc pluribus ſæculis hujuſmodi Miſſarum quotidianarum celebratio, uni ſacerdoti injuncta, ignota fuit.

Habetur quidem ex antiquis formulis fundationum, ac dotationum Monaſteriorum, & Eccleſiarum, quòd fundatores ſolerent bona ſua in Monaſteriorum fundationem, aut dotationem pro remedio animæ ſuæ, aut parentum ſuorum offerre, nullus tamen determinatus Miſſarum numerus expreſſus reperitur priſtinis illis ſæculis.

Quin nec legitur primis Eccleſiæ ſæculis, vel in Monachorum regulis, vel in aliqua Epiſcoporum Synodo injunctum fuiſſe Presbyteris *quotidie* Miſſæ ſacrificium offerre.

Primum de hac quotidiana Miſſæ celebratione decretum occurrit in quodam Concilio Compoſtellano anni 1056. quòd ex ſchedis Antonii Auguſtini annalibus ſuis inſeruit Baronius ad eumdem annum, & pro ut expreſſum ibidem fuit, inſertum legitur tomo IX. Conciliorum Generalium, pag. 1087. ut proinde fides hujus Concilii unicè innitatur prædictis ſchedis Antonii Auguſtini.

In hoc Concilio inter alia, quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſervandam ſpectant, illud ſancitum legitur: *Ut ſacerdotes omnes*, Epiſcopi atque Presbyteri Miſſam quotidie celebrarent.

Ad hoc ſtatutum reflectens Mabillonius in Præfatione ad ſecundam partem ſæculi VI. Benedictinorum, *num.* 95. ait: „Hæc *prima* de hac re conſtitutio legitur, & quidem id maximè probandum, ſi modò ſacerdotum omnium mores tanti myſterii dignitati, & ſanctitati reſponderent, abeſſet ſordidus quæſtus, & lex conſuetudinis, quæ in trivialem uſum degenerat.“

Neque eamdem miſſarum multitudinem à Sancto Franciſco ſæculo XIII. probatam fuiſſe, ſufficienter indicavit idem Sanctus, dum juſſit fratres ſuos in ſuis Eccleſiis una miſſa eſſe contentos, uti in textu hoc tit. *cap.* 6. *num.* 19. dictum eſt.

XIV. Ex hac reſtrictione poſt alios Canoniſtas colligit Fagnanus ad hoc Capitulum, *num.* 8. “ſtatutum vel pactum quo Sacerdos obligatur ad celebrandum unam Miſſam *quotidiè* & de uno Sancto, non adeò ſtrictè eſſe intelligendum, ut *ſingulis* diebus, abſque ulla intermiſſione, vel ſemper de illo Sancto celebrare teneatur; ſed hanc interpretationem admittere, ut illam celebret quantò frequentiùs poterit, *ſalva honeſtate* & *devotione*, prout ejuſmodi ordinationem & pactum hic temperat & moderatur Pontifex.“

Imò quia onus quotidiè celebrandi gravius viſum fuit, Celeſtinus Pontifex Præbendam illam in duas diviſit, uti teſtatur Innocentius III. *Lib.* 2. *Regiſtri*, *pag.* 487. his verbis: „Verùm prædeceſſor Papa memoratus, uni Presbytero eſſe nimis onerosum attendens, *divina ſingulis diebus* celebrare, Præbendam ipſam diviſit in duas.“

Verùm pro reſolutione hujus Decretalis notandum, quòd Presbyter, cui hæc Præbenda cum onere Miſſæ *quotidiana* erat aſſignata, ex vi inſtitutionis eſſet obligatus eam Miſſam quotidie *per ſe* celebrare; uti colligitur ex finali hac clauſula: *Vel cuiquam Præbendæ illius anniverſarium delegare*; & communiter notant Canoniſtæ: concluduntque hunc caſum, per reſolutionem ſeu moderationem Pontificis eſſe reſtringendam.

Si enim in fundatione aut inſtitutione *expreſſè* cautum non ſit, Presbyterum fundatione gaudentem debere *per ſe* Miſſam celebrare, poteſt toties, quoties ei videbitur abſtinere, atque *per alium* oneri ſatisfacere; & conſequenter cùm hic ceſſet ratio illa *honeſtatis* à Pontifice pro fundamento reſtrictionis aſſumpta, ceſſat quoque ipſa moderatio.

XV. Quæſitum aliquando fuit à Congregatione ſub Urbano VIII. „An Rector Beneficii, qui poteſt *per alium* celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare ſtipendium ad rationem redituum Beneficii? Reſpondit: Satis eſſe, ut Rector Beneficii, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemoſynam congruam ſecundùm morem civitatis, vel Provinciæ, niſi in fundatione ipſius Beneficii aliud cautum fuit.“

In textu dictum eſt, poſſeſſorem ſimplicis beneficii ſub onere Miſſarum poſſe ſibi partem proventuum retinere, ſolvendo ſacerdoti Miſſas celebranti conſuetum honorarium pro numero Miſſarum, atque ita Congregationem Cardinalium declaraſſe: id quidem ſpeciem juſtitiæ præfert, ſi præter onus Miſſarum aliud officium, ſive onus ipſi beneficiato in fundatione ſit injunctum, ratione cujus proventus beneficii percipiat.

Si verò huic beneficio nullum onus præter celebrationem Miſſarum annexum eſt, ipſe fundator proventus hos reliquiſſe cenſetur in honorarium Miſſarum, adeòque hujus beneficii proventus vicem honorarii in ſingulas Miſſas ex mente fundatoris habere videntur, atque propterea circa proventus ſimilis beneficii idem apparet ſtatuendum, quod circa honoraria Miſſarum, quæ pro ſingulis Miſſis à fidelibus offerri conſueverunt Presbyteris.

Igitur non apparet quo titulo hic beneficiarius retinendo ſibi partem proventuum hujus beneficii, committendo alteri ſacerdoti celebrationem Miſſarum, ab injuſtitia magis eximeretur, quàm Sacerdos qui partem honorarii ſibi pro Miſſa celebranda oblati retineret, & partem duntaxat illius alteri Sacerdoti Miſſam celebranti daret.

Cùm enim fundator beneficii non requiſierit, niſi certa-

certarum Miſſarum celebrationem, ſat innuit intentionem ſuaoi fuiſſe, ut proventus fundationis cederent Miſſas illas celebranti, non ſecus ac alius qui offert honorarium ſacerdoti Miſſam celebraturo.

XVI. Sin autem Sacerdoti oblata fuerit eleemoſyna major ſolita pro celebratione Miſſæ, ſi per alium jubeat Miſſam celebrari, tenetur eandem *integram* celebranti dare; nec *ullam* illius partem ſibi retinere poteſt, ut eadem Congregatio interrogata reſpondit. Habenturque prædicta dubia cum reſponſis, tom. 4. Bull. Roman. *pag.* 90. *&* 91.

XVII. Ratio hujus diverſæ deciſionis videtur fuiſſe, quòd in priori caſu, Fundator non aſſignaverit reditus annexos Capellaniæ *præcisè* pro *ſtipendio* ſive *honorario* Miſſarum; ſed ſimpliciter fundaverit Capellaniam; eique aſſignaverit dotem cum onere aliquot Miſſarum celebrandarum; atque ita videatur titulo Beneficii, exſoluto hoc onere, poſſe fructus excreſcentes retinere. In poſteriori verò caſu, quia eleemoſyna *unicè* offertur Sacerdoti pro celebratione Miſſæ; ſi illam alteri committat, nullos ſupereſt titulus legitimus, quo poſſet ſibi partem eleemoſynæ applicare: unde lucrum tale vocat S. Congregatio *damnabile lucrum*.

In textu dictum eſt, poſſeſſorem ſimplicis Beneficii ſub onere Miſſarum poſſe ſibi partem proventuum retinere, ſolvendo Sacerdoti Miſſas celebranti conſuetum honorarium pro nomero Miſſarum, atque ita Congregationem Cardinalium declaraſſe. Id quidem ſpeciem juſtitiæ præfert, ſi præter onus Miſſarum aliud Officium ſive onus ipſi Beneficiato in fundatione ſit injunctum, ratione cujus proventus Beneficii percipiat.

Si verò huic Beoeficio nullum onus præter celebrationem Miſſarum annexum eſt, ipſe Fundator proventus hos reliquiſſe cenſetur in honorarium Miſſarum, adeòque hujus Beneficii proventus vicem honorarii in ſingulas Miſſas ex mente fundatoris habere videntur; atque propterea circa proventus ſimilis Beneficii idem apparet ſtatuendum, quod circa honoraria Miſſarum, quæ pro ſingulis Miſſis, à fidelibus offerri conſueverunt Presbyteris.

Igitur non apparet quo titulo hic Beneficiatus, retinendo ſibi partem proventuum hujus Beneficii, committendo alteri Sacerdoti celebrationem Miſſarum, ab injuſtitia magis eximeretur, quàm Sacerdos, qui partem honorarii ſibi pro Miſſa celebranda oblati retinet, & partem dumtaxat illius, alteri Sacerdoti Miſſam celebranti, daret.

Cum enim fundator Beneficii non requiſierit, niſi certarum Miſſarum celebrationem, ſat innuit, intentionem ſuam fuiſſe, ut proventus fundationi cederent Miſſas illas celebranti, non ſecus ac alius, qui offert honorarium Sacerdoti Miſſam celebraturo.

XVIII. Quidquid ſit, illud conſtat, quòd qui hujuſmodi Capellaniam poſſidet; atque titulo Beneficii fructus ſibi applicat, conſiderare conſequenter debeat, Beneficium omne dari propter officium, *Cap. fin. de Reſcriptis in* 6. ac proinde etiam ſe exhibere debere tamquam Miniſtrum Eccleſiæ; *officium* ipſi Eccleſiæ præſtare: neque bona Eccleſiæ, ut ſunt omnium Beneficiorum etiam ſimplicium proventus, otiando conſumere poſſe.

XIX. Qui verò vitam modumque agendi ſimilium Capellanorum vel Beneficiatorum expenderit, facilè videbit, quàm parum utilitatis & ædificationis ex hujuſmodi fundationibus provenire ſoleat; quòdque ferè ad nihil valeant, quàm ut otioſos, ne dicam ſcandaloſos Clericos faciant, & nutriant; quamque proinde meritò in Concilio Tridentino plures optaverint ſimilia Beneficia extingui, aut aliis uniri, vel aliter reformari; de quo latiùs infrà ubi de Beneficiis agetur.

XX. Adhæc, ſimilium beneficiorum poſſeſſores etiam attendere debent, ſe onera à Fundatoribus impoſita ita debere adimplere, ut non verbis dumtaxat, ſed menti atque intentioni Fundatorum plenè ſatisfacere ſtudeant.

Qua in re haud ſatisfaciunt, qui ut plures ſibi fundationis proventus retinere queant, Sacerdotibus Sacra illa celebranda, aliavè onera exſolvenda committunt; quos viderint minoribus honorariis onera illa velle exſolvere; nihil aut parum ſoliciti, qualiter onera illa à ſimilibus Sacerdotibus fiant exſolvenda; imò probè noverint, Sacerdotes illos mercenario modo, non ſecus atque opifices ſua opera, ſacra illa miniſteria peracturos. Et hinc fit, ut occaſione hujus fundationis, præter mentem fundatoris, plus interdum maledictionis, quàm benedictionis & in Eccleſiam & Fundatores accerſatur.

XXI. Inſuper quia ſacra illa aliaque divina officia ſimilibus Sacerdotibus, qui ex ſtipendiis Miſſarum vivunt; atque de Miſſarum celebratione quaſi artem de proe lucrando faciunt, committuntur, fit ut plerumque planè perſunctoriè & irregulariter peragantur; piaque Fundatorum voluntas, dum exteriùs adimpleri videtur, reverà tamen negligatur. Ipſi enim indubiè, & ut animæ ſuæ conſuleretur, ipſaque Eccleſia ædificaretur, hæc Officia devotè ac reverenter & modeſtè, prout officiorum illorum dignitas requirit, celebrari voluere.

Unde meritò Synodus Tridentina, *Seſſion.* 25. in Decreto *de Purgatorio*, mandavit Epiſcopis; „ Curent ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet, ſacrificia, orationes, eleemoſynæ aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueverunt, ſecundùm Eccleſiæ inſtituta *piè & devotè* fiant, quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur: non *perfunctoriè*, ſed à Sacerdotibus, & Eccleſiæ Miniſtris, & aliis qui hoc præſtare tenentur, *accuratè & diligenter* perſolvantur. "

XXII. In Decretis Synodalibus Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt, *tit.* 11. *cap.* 51. ſtatuitur: „ Paſtores ſedulò advigilabunt, & ſtrenuè adlaborabunt, ut *vigiliæ & exequiæ* fidelium defunctorum, *ſolemniter, tractatim, & graviter & devotè* decantentur, ſub gravi molcta in eos decernenda qui in Officiis hujuſmodi fuerint defectuoſi. "

Si hoc Decretum ubique obſervaretur, ſperari poſſet quòd ſolito majori cum fructu atque fidelium ædificatione hæc divina Officia exſolverentur; ipſeque populus veriorem ac religioſiorem de hiſce Officiis idæam conciperet; nec tantùm ut modo aliquo uſque ſatisfaceret, & ſe à vexis Sacerdotum eximeret (quemadmodum non tarò hodie fit,) ſed animo voluntario, & pia planè intentione Vigilias, exequias aliaque Officia celebrari poſtularet.

XXIII. Canonici quoque & Clerici ſat oſtendunt, quo animo hiſce divinis Officiis interſint, qui *Offertorio* abſoluto, & diſtributionibus acceptis, ſeu lucratis mox, quaſi flagellis abacti, Eccleſiam deſerunt: quos ut compeſceret Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 19. *cap.* 7. decrevit, ut illud, quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, iis qui *eidem Officio ab initio uſque ad finem adfuerint, diſtribuatur.*

Et Synodus D. Mechlinienſis, *tit.* 11. *cap.* 10. privari vult diſtributionibus illos, „ qui in Miſſis votivis & *anniverſariorum*, quæ ex fundatione ſive commendationibus canuntur *ante primam collectam*; in Vigiliis verò *ante finem ſecundi Pſalmi Veſperarum*; & in commendationibus *ante initium Pſalmi* IN EXITU uſque ad *finem* non interſunt. "

Sacerdotes & Clerici, qui Officia hæc omittunt, mox ut honoraria ſeu ſtipendia conſueta deficiunt, ſat oſtendunt, quo affectu hæc Officia perſolvant & frequentent. De quo latiùs ſuprà actum eſt, *part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 8.

Dictum eſt in textu, quòd Canonici aliique Clerici, qui mox, ut honoraria Anniverſariorum deficiunt, ea celebrare negligunt, oſtendant quo animo hæc celebrent, & his aſſiſtant; ut proinde meritò laudet Pæreſius *de Lara* in tractatu ſuo de Anniverſariis & Capellaniis, *lib.* 2. *cap.* 15. Canonicos Eccleſiæ Compoſtellanæ, in qua ita adimplentur Anniverſaria illa, pro quibus *unum* dipondium datur cuilibet præbendato, etiam Canonico, ac ſi magna quantitas diſtribueretur, cujus exemplo (ait) reliquæ Eccleſiæ deberent facere, dum tamen non egeant, ſed habeant ſufficientes reditus ad ſui ſuſtentationem.

Hoc enim modo agendi oſtenderent Canonici, ſe non merè intuitu temporalium diſtributionum, ſive animo merè mercenario hæc divina officia celebrare, & iis aſſiſtere.

XXIV. Poſtremis hiſce ſæculis numerus Miſſarum potiſſimùm multiplicatus fuit, poſtquàm honorarium, ſive Denarius Miſſarum invaluit; eò quòd offerentes ſinguli velint *pro ſe* ſpecialem Miſſam fieri. Eadem quo-

Digitized by Google

quoque ratione factum, ut *anniverſaria* atque Miſſarum fundationes in tantum tempore Concilii Tridentini excreviſſent; ipſæque Eccleſiæ & Monaſteria tot Miſſis onerata deprehenderentur, ut iis omnibus perſolvendis non ſufficerent.

Ulteriùs poſtquam invaluit Miſſarum *honorarium*; atque unà populus voluit tot Miſſas celebrari, quordarentur *honoraria*, etiam multi requirebantur Sacerdotes & Miniſtri, qui illis fundationibus ſatisfacerent.

Cùm verò ſucceſſu temporis fundationum reditus vel eſſent deperditi, vel decreſcente pecuniarum valore, & rerum pretio è contra excreſcente, contigit, ut vix invenirentur Sacerdotes, qui fundationum onera vellent ſuſcipere.

XXV. Duplici hoc titulo contingebat, uti deplorat Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 4. *De Reformat.* ut deperirent piæ teſtantium voluntates; & eorum conſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio daretur.

Igitur „ Sancta Synodus cupiens hæc ad pios uſus relicta, quo pleniùs & utiliùs fieri poteſt, impleri, facultatem dat Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, atque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire.

XXVI. Decretum hoc ſat oſtendit, Sacerdotibus non licere privata auctoritate onera Beneficiis aut fundationibus impoſita reducere vel immutare; ſed id quoad Eccleſias ſæculares ſpectare ad Epiſcopos.

Quapropter anno 1639. Synodus Namurcenſis *tit.* 3. *cap.* 31. conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ ſtatuit: „ Nullus propria auctoritate reducat Miſſas, anniverſaria, & alia quæcumque onera, ſuis Beneficiis incumbentia.

Deinde *cap.* 32. addit: „ Et quia intelligimus plures pauciora ſacra exonerare, quàm primæva ipſorum Beneficiorum inſtitutio requirit; mandamus, ut de illorum reductione nos doceant intra trimeſtre.

XXVII. Quin ſi verba Synodi Tridentinæ attendantur, reducendi aut immutandi has pias fundationes poteſtas Epiſcopis, nonniſi in Synodo Diœceſana competere videtur; uti etiam notat Garcias *De Beneficiis part.* 7. *cap.* 1. *num.* 135. addit tamen *n.* 136. „ verum eſſe tamen, quòd in aliquibus Epiſcopatibus non ſit uſu receptum hoc Decretum Concilii Tridentini: Semper enim fiunt (inquit) *ſine Synodo* reductiones, non tantùm Miſſarum, Capellaniarum, ſed etiam anniverſariorum & dotationum Eccleſiarum.

Notoria & quotidiana Belgii praxis evincit, Epiſcopos has reductiones abſque Synodis, ſua ordinaria auctoritate facere; vel quòd credant quoad hanc formam præſcriptam Synodum Tridentinam hìc non fuiſſe uſu receptam; vel quòd putent eam ſibi facultatem jure communi competentem, à Synodo Tridentina non fuiſſe ademptam, dum Synodi Diœceſanæ non habentur.

Quidquid ſit, hoc conſtat, quòd ſive Synodi Tridentinæ Decretum, ſive juris communis diſpoſitio attendatur, hanc Epiſcoporum poteſtatem generaliter ad Miſſas, anniverſaria aliaque pia opera extendi, tametſi etiam poſt Concilium Tridentinum, & in limine fundationis conſtituta ſint; uti rectè notat Zypæus *Conſult.* 1. *de Celebrat. Miſſar.* & quotidiana praxis confirmat.

De eadem non receptione in aliquibus Eccleſiis teſtatur Diana *tom.* 1. *tract.* 14. *reſol.* 3. Et *reſol.* 4. dicit Abbates & Generales Religionum nullatenus poſſe reducere abſque Capitulo generali: „ Quia (ait) Epiſcopi id facere poſſunt ex jure communi; neque quoad eos Concilium ſtatuit jus novum, ſed ſtatuit antiquum jus ſervari: quo verò ad Abbates & Generales jus novum conſtituit.

XXVIII. Extat quidem Decretum S. Congregationis editum anno 1625. probante Urbano VIII. in quo *art.* 1. diſtrictè prohibet atque interdicit, ne Epiſcopi „ in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut *poſt* idem Concilium impoſita, aut in *limine fundationis*; ſed pro his omnibus reducendis, aut moderandis vel commutandis, ad Apoſtolicam Sedem recurratur.

Sed ut notat Zypæus in citata conſultatione *n.* 7. utitur S. Congregatio vocabulo, *prohibet atque interdicit*; quæ Concilii Tridentini non declarationem, ſed *novi* juris conſtitutionem indicant: „ Et ut in Italia, ait, facilis eſt ad S. Sedem acceſſus, adeòque Decreti, non incommoda obſervatio; ita in diſſitis regionibus odioſa eſt Concilii conſtrictio; nec hactenùs hic recepta; niſi forſan apud Regulares, ad quos à ſuis Superioribus Roma talia mitti ſolent; ut non diligunt Superiores ſæculares ad Epiſcopos regionum diſſitarum. "

XXIX. Requirit autem Synodus, ut reductio hæc fiat *re diligenter perſpecta*: id eſt, prævio diligenti examine, num cauſa reductionis aut mutationis ſufficiens ſit.

In hac reductione ſi qui ſunt Patroni fundationum, aut alii intereſſe habentes, neceſſariò audiendi: & ſi quæ opponenda habent examinari. Unde præviè ad publicationem Synodi Tridentinæ in Belgio, ad citatum *cap.* 4. hæc à Conciliis Regiis annotata fuerunt: „ Relinquitur arbitrio Epiſcoporum, Abbatum, &c. ut ob tenuitatem eleemoſynarum, ſtatuant de numero Miſſarum, ut judicaverint expedire. Viſum Conciliis, vocandos & audiendos eſſe Paſtores, Magiſtros Fabricæ, alioſque quorum intereſſe ex probabili cauſa poterit. "

XXX. Permittit autem Synodus, ut *re diligenter perſpecta*; id eſt, præmiſſo diligenti examine, & auditis quorum intereſt, Epiſcopi poſſint „ ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire. "

Itaque ex mente Synodi, Epiſcopi in hac reductione & diſpoſitione, non tam ipſorum particularium Sacerdotum, qui è ſtipendiis Miſſarum, aut proventibus fundationum emolumentum quærunt, utilitatem, quàm *Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem* attendere debent.

Unde ſi Epiſcopus videat, ob multitudinem Miſſarum & anniverſariorum celebrandorum, non ea qua decet reverentia ac devotione & modeſtia hæc peragi; atque inſuper ob hanc Miſſarum celebrandarum multitudinem, plurimos ineptos & otioſos, mercenarioſque Sacerdotes ordinari, quidni Miſſarum fundationes reducere, aut in alia pia convertere poterit: ſi inde videat Miſſas, licèt pauciores, majore cum reverentia, modeſtia ac pietate celebrandas; numerumque Sacerdotum illorum otioſorum diminuendum; cùm id ad honorem & cultum Dei, atque utilitatem Eccleſiarum expedire, nemini ambiguum eſſe poſſit?

XXXI. Incommoda quæ ex hac multiplicatione Miſſarum & fundationum naſcuntur, facilè quoque perſuadent, Parochos aliuſque quibus incumbit procurare quæ magis ad honorem Dei & Eccleſiarum utilitatem ſpectant, non debere ipſos Fideles multùm ad hujuſmodi Miſſarum fundationes (quæ ferè ad nihil ſerviunt, niſi ut mercenarios Sacerdotes nutriant) incitare: quod vel eo etiam titulo meritò caveant Parochi; ne ſuadendo anniverſaria, aliaſvè ſimiles fundationes, avaritiæ turpiſvè quæſtus ſuſpicionem incurrant.

Quod prævidens Antonius Albergatus Epiſcopus Vigiliarum & Nuntius Apoſtolicus, in inſtructione quam anno 1631. pro Paſtoribus Civitatis & Diœceſis Leodienſis edidit, *pag.* 40. dedit hoc monitum: " Caveant Paſtores in ſuadendis *anniverſariis* mortuorum, ne in *avaritiæ* notam incidant. "

XXXII. Si Miſſarum fundatio requirat, ut Miſſæ certa hora, certoque loco, vel ad determinatum Altare celebrentur, circa ea etiam voluntatem Teſtatoris ſervandam eſſe declaravit ſanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 2. *titul. Quæ pertinent ad SS. Miſſæ Sacrificium*, ſtatuens: „ Quicumque Sacerdos in Altari *certo* Miſſam celebrare debet, ſi in *alio* celebrarit; ne, quod debet, præſtitiſſe cenſeatur, niſi Epiſcopi alteriuſvè, cui ille id curæ commiſerit, juſſu, conceſſu, permiſſione aliquando fecerit. "

XXXIII. At ſi Epiſcopus videat Miſſas certis locis, aut horis celebrandas, convenientiùs ad populi ædificationem, ac Dei cultum alio loco & tempore celebrari, faciliùs in his mutationem aliquam facere poterit, eò quòd ipſa fundatio in ſuo principali hic ordinariè non alteretur: atque non minùs Fundatori, imò magis ordinariè poſſint Miſſæ celebratæ in loco

& tempore convenientiori, quàm ſi juxta Fundationis tenorem in locis deſignatis, ſed minùs convenientibus populi ædificationi, & cultui divino celebrarentur.

Sic Sanctus Carolus voluit ut in Capellis aut Oratoriis infrà limites Parochiæ diebus Feſtis nonniſi *una* Miſſa, eaque in aurora, ante abſolutam Miſſam Parochialem celebretur, additque: „ Quòd ſi die Feſto etiam per illud Miſſæ Sacrificium quod in aurora fit, populus à Parochiali avocetur, tunc Epiſcopus illud etiam Feſto die poſt Miſſam Parochialem celebrari jubeat.

C A P U T VIII.

De Oratoriis privatis ſive domeſticis.

1. *Jam pridem quædam loca pro Miſſarum celebratione deſtinata.*
2. *Fideles unum in locum conveniebant.*
3. *Qui ſe è conventu hoc ſeparabant*, unitatem *Eccleſiæ ſcindere cenſebatur.*
4. *Olim vetitum eſt extra publicum conventum ad Miſſam convenire.*
5. *Sanctio Juſtiniani contra privatos conventus.*
6. *Excreſcente turba Sacerdotum ditiores cœperunt habere Capellanos domeſticos.*
7. *Quàm indignè habiti hi Capellani à ſuis Dominis.*
8. *Nobiles hac occaſione Eccleſias Parochiales deſerebant.*
9. *Hic abuſus labentibus ſæculis multùm crevit, & unde?*
10. *Altaria* portatilia, *quæ ſæculo XIII. invaluerunt, abuſum hunc propagarunt.*
11. *Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria.*
12. *Privilegium datum Mendicantibus utendi Altari* Viatico *ſublatum.*
13. *An Epiſcopi hodie poſſint concedere licentiam celebrandi in Oratoriis* privatis?
14. *In his concedendis parci debent eſſe Epiſcopi.*
15. *Quæ in iis deſignandis Epiſcopo inquirenda?*
16. *Danda ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis.*
17. *Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis, ad certos dies reſtringi ſolet.*
18. *Diebus ſolemnioribus ad Eccleſiam Parochialem accedendum.*
19. *Quæ perſonæ in his Oratoriis Miſſam audire poſſint.*

I. AB ipſis Apoſtolorum temporibus fuiſſe loca ſpecialiter deputata celebrandis Miſſarum ſolemnibus, non obſcurè indicat ipſe Apoſtolus, ipſum Euchariſtiæ ſumendæ ritum & populi ad eam celebrandam conventum deſcribens, 1. *ad Corinth. cap.* 11. *Convenientibus*, ait, *vobis in* ECCLESIAM *audio ſciſſuras eſſe inter vos.* Et paucis interjectis: *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis?* Hic *Eccleſia* accipi pro loco ad quem Fideles ſacra Myſteria celebraturi accederent, hancque privatis *domibus* ibidem opponi, non obſcurum eſt: cumque locum ita exponunt SS. Baſilius in regulis brevioribus *interrogat.* 301. & Auguſtinus *quæſt.* 57. *in Leviticum.*

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt ſanctus Juſtinus Martyr, *Apol.* 2. ubi ritum celebrandi divina Myſteria ſæculo II. deſcribens, ait: „ Solis qui dicitur die omnium qui vel in oppidis, vel ruri degunt, in eumdem locum conventus fit, & commentaria Apoſtolorum, aut ſcripta Prophetarum quod tempus fert, leguntur. Deinde lectore quieſcente, Præſidens orationem, quæ populum inſtruit, habet.

II. Ad unum ergo locum Fideles conveniebant, ut in unam quaſi Eccleſiam coadunati, ipſa unitatis myſteria convenientiùs agerent; atque orantes faciliùs exaudirentur.

„ Corpus ſumus (ait Tertullianus) de conſcientia religionis & diſciplinæ unitate & ſpei fœdere. Coimus ad Deum quaſi manu facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt. " *In Apolog. cap.* 39.

III. Hinc qui ſe à conventu publico, ac loco huic conventui deputato ſeparabant; atque particulares conventus inſtituebant, unitatem quodammodo Eccleſiæ ſcindere; ſeſeque ab unitate ſeparare putabantur.

IV. Unde Synodus Gangrenſis *Can.* 6. anathemate percellit Euſtachianos, qui publicum Fidelium cœtum contemnentes, extra Eccleſiam *privatim* conveniebant, ac ſacra myſteria celebrabant.

Et ſub idem tempus Synodus Laodicena, *Can.* 58. decrevit. „ Quòd non oportet in domibus fieri oblationes ab Epiſcopis vel Presbyteris. "

V. Multis quoque contra privatos hos conventus egit ſæculo VI. Juſtinianus Imperator in ſuis Conſtitutionibus Novellis, atque ſignanter *Novella* 58. ait; omnibus interdicimus magnæ hujus civitatis (Conſtantinopolis) habitatoribus, magis autem etiam totius noſtræ ditionis, in *domibus* ſuis habere quaſdam quaſi *orationum domos;* & in his *ſacra celebrare myſteria;* „ & hinc fieri quædam Catholicæ & Apoſtolicæ traditioni extraordinaria. Sed ſi quidem *domos* ita ſimpliciter aliqui habere putant oportere in ſacris ſuis, *orationis* videlicet *illius* gratia, & *nullo celebrando* penitus horum quæ ſacri ſunt myſterii, hoc eis permittimus. "

VI. Verùm cùm ſenſim labentibus ſæculis continuò magis excreſceret numerus Sacerdotum; Miſſæque multiplicarentur, potentiores ditioreſque quibus non libebat certa determinataque hora, ipſis ſubinde minùs commoda ad Eccleſias Parochiales Miſſarum ſolemnia cum reliquo vulgo audituri accedere; illicque per longius temporis ſpatium, in Miſſarum ſolemnibus quæ & concionem comprehendebant, permanere, facilè Sacerdotem reperire potuerunt, qui ipſis in aliquo Oratorio aut Sacello domibus ipſorum propinquo, pro eorum nutu & commoditate, tamquam alter quidam famulus mercede conductus, celebraret.

VII. Quàm hi Sacellani domeſtici ſeu conductitii frequentes fuerint, quàmque indignè habiti à ſuis Dominis Sæculo IX. vel unius ſancti Agobardi Archiepiſcopi Lugdunenſis teſtimonium evincit. Hic in tractatu *De privilegio & jure Sacerdotii, cap.* 11. ita ſcribit: „ Increbuit conſuetudo *impia*, ut penè nullus inveniatur anhelans, & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domeſticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, ſed à quo inceſſanter exigat licitam ſimul atque illicitam obedientiam, non ſolùm in divinis Officiis, verùm etiam in humanis; ita ut plerique inveniantur, qui aut ad menſas miniſtrent, aut ſaccata vina miſceant, aut canes ducant, aut caballos, quibus fœminæ ſedent, regant, aut agellos provideant. Et quia tales, de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus ſuis habere non poſſunt. (nam quis eſſet bonus Clericus qui cum talibus hominibus dehoneſtari nomen & vitam ſuam ferret?) non curant omninò quales Clerici illi ſint, quanta ignorantia cæci, quantis criminibus involuti; tantum ut habeant Presbyteros proprios, quorum occaſione deſerant Eccleſias, ſeniores, & officia publica. Quòd autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quòd non habeant eos in honore. Unde & contumelioſè eos nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros rogant nos aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de ſervis meis propriis, aut beneficialibus, ſive pagenſibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, ſive de illo vel illo pago. Volo ut ordines eum mihi in Presbyterum. Cùmque factum fuerit, putant ex hoc quòd majoris ordinis Sacerdotes non eis ſint neceſſarii, & derelinquunt frequenter publica officia & prædicamenta. "

VIII. Sub idem tempus Concil. Ticinenſe: „ Quidam Laici & maximè *Potentes ac nobiles*, quos ſtudioſius ad prædicationem venire oportebat, *juxta domos ſuas Baſilicas* habent, in quibus divinum audientes Officium, ad majores Eccleſias rarius venire conſueverunt, & dum ſoli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud quàm ut mala patienter ferant illis prædicandum eſt? Si autem divites, qui pauperibus injuriam facere ſoliti ſunt, venire non renuerint, admoneri utique poſſent, ut eleemoſynis peccata ſua redimerent, ut à fluxu rerum temporalium ſe abſtinerent. Admonendi ſunt igitur Potentes, ut ad majores Ec-

„ cle-

„ cleſias ubi prædicationem audire poſſint conveniant, „ & quantum dono Omnipotentis Dei viriis & honoribus cæteros antecellunt, tantò ad audiendum „ præcepta conditoris ſui alacriùs feſtinent.

IX. Porrò hic abuſus ſequentibus ſæculis, jam invaleſcente Miſſarum Honorario; atque cum illo Sacerdotum de hoc Honorario penè victitantium multitudo, incredibile quantum acceperit incrementum, quantaque hinc Eccleſiarum Parochialium, atque Verbi Divini neglectus; atque Sacrificii, & Sacerdotii contemptus & vilipendium, uti ex hiſtoriis atque Conciliorum Decretis illorum temporum conſtat.

X. Adhæc cùm ſæculo octavo cœpiſſet Altarium *portatilium* ſive *Viaticorum* uſus (nec enim ante illud ſæculum agnitus fuit, ut monet Joannes Thiers in Diſſertatione De præcipuis Altaribus *cap.* 2.) tandem ſæculo XIII. à Sede Apoſtolica privilegia impetrari cœperunt, utendi hujuſmodi *Altaribus*, atque ubicumque locorum, etiam locis Deo non dedicatis, celebrandi.

Et quidem Honorium III. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus indulſiſſe, ut ubicumque fuerint, ſine Parochialis juris præjudicio, cum Altari *Viatico* valeant celebrare, ipſe Honorius teſtatur in *cap.* 30. ẜ *De privilegiis*, declarans eam indulgentiam ſic interpretandam, ut ea etiam ſine licentia Prælatorum uti queant.

Similia Privilegia & regulares & ſæculares tum à Sede Apoſtolica, tum à propriis Epiſcopis impetrantes, Miſſas paſſim in locis privatis & ſæpiùs parùm dignitati ac reverentiæ Sacrificio convenientibus celebrabant.

XI. Synodus Tridentina mandans Epiſcopis, ut ea omnia prohibere, atque è medio tollere ſedulò curent, quæ vel avaritia idolorum ſervitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix à tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, inter cætera mandat: „ Ne patiantur *privatis* in domibus, atque omninò „ *extra Eccleſiam*; & ad divinum tantum cultum „ dedicata Oratoria, ab iiſdem Ordinariis deſignanda „ & viſitanda, Sanctum hoc Sacrificium à ſæcularibus, aut Regularibus quibuſcumque peragi .... „ Non obſtantibus *privilegiis*, *exemptionibus*, *appellationibus* ac *conſuetudinibus* quibuſcumque.

XII. Imprimis textus Concilii manifeſtè evincit, ſublatum eſſe privilegium indultum Prædicatoribus & Minoribus utendi Altari *Viatico* ſive *portatili*, uti poſt Barboſam *De Officio Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 23. alioſque docet Fagnanus ad *Cap.* in nꝛs ẜ. *De Privilegiis*.

XIII. Quin & ibidem cum Barboſa aliiſque nonnullis prætendit Fagnanus, Concilium hoc Decreto ademiſſe auctoritatem Epiſcopis concedendi licentiam celebrandi quacumque de cauſa in *domibus privatis*, tametſi in illis eſſent extructa Oratoria ad divinum tantùm cultum deſtinata; eamque interpretationem ſæpiùs ſecuta eſt Sacra Congregatio, inquit *numer.* 18. eaſque declarationes refert Azorius *Inſtitut. Moralium lib.* 10. *cap.* 26. quem citat Zypæus *tit. De Celebrat. Miſſarum num.* 8. qui tamen huic ſententiæ non acquieſcens, ſubjungit: „ Certè ſalva Sedis Apoſtolicæ „ cenſura locus hic tantùm eſt ad abuſus extirpandos „ eorum, qui id ſua auctoritate præſumunt, quos ne „ patiantur, moneantur Epiſcopi, ſed ea verba (*non* „ *patiantur*) ſi ad rigorem examinentur, non inferunt, ut permittere non poſſint; vel derogationem „ auctoritatis Epiſcopis competentis, ne id queant, „ ibi juſta ex cauſa id permittendum cenſuerint.

Hæc ibidem latius proſequitur Zypæus; cujus interpretationem Belgii vicinarumque Provinciarum Epiſcopi notoriè amplectuntur; concedentes licentiam celebrandi in Oratoriis privatis, quantumvis in *domibus privatis* extructis.

In textu notavimus, Proſperum Fagnanum prætendere, per Synodum Tridentinam eſſe Epiſcopis ademptam facultatem dandi licentiam celebrandi Miſſam in oratoriis domeſticis, eamque opinionem non ſemel probaſſe *Congregationem Cardinalium*, at unà notavimus, Zypæum ſat ſolidè probaſſe, Synodum Tridentinam nullatenus per ſuum decretum voluiſſe Epiſcopis eam facultatem adimere; ſed duntaxat abuſibus remedium adferre. Quod & evidenter ſuppoſuit ſanctus Carolus Concilii Tridentini præcipuus director & fideliſſimus executor in ſuo Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. titulo, *quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, ubi expreſſit, quæ in annuendis ſimilibus privatis & domeſticis oratoriis per Epiſcopos ſint obſervanda & examinanda, prout in textu retulimus. Hæc palam evincunt ſanctum Carolum non dubitaſſe, quin penes Epiſcopos poſt Synodum Tridentinam ſalva eſſet auctoritas ſimilia oratoria concedendi.

Hinc habetur quàm meritò monuerit Zypæus, decreta reformationis Concilii Tridentini hic in Belgio fuiſſe publicata & recepta, *prout ſonant*, non autem juxta interpretationes Romanas, ſive quæ ſub hujus Congregationis Cardinalium nomine quotidie prodeunt, & circumferuntur, uti in hujus operis decurſu non ſemel notavimus.

Hoc tamen Zypæi aſſertum, de receptis Concilii Tridentini decretis, *prout ſonant*, intelligendum eſt ad excluſionem interpretationum dictæ Congregationis, non autem cum excluſione modificationum, quæ decretis hujus Concilii auctoritate Principis pro faciliore eorum executione appoſitæ fuere in ejus publicatione, uti & ex textu Zypæi manifeſtum eſt.

XIV. Hoc equidem conſtat, mentem Synodi Tridentinæ fuiſſe, ipſamque Sacrificii reverentiam, necnon Eccleſiæ diſciplinam multis titulis requirere, ut Epiſcopi admodùm parcè nec niſi neceſſitate, gravibuſque de cauſis & cautelis hanc licentiam indulgeant.

Intentionis Concilii Tridentini, cui interfuerat, perquam conſcius Martinus Rithovius; momentumque hujus diſciplinæ expendens in Synodo ſua anno 1577. *tit.* 15. *cap.* 4. relata ordinatione Concilii Tridentini, ſubjicit: „ Quæ quidem ordinatio, ut pro „ rei gravitate, fideliorem obſervationem habeat; mandamus omnibus Presbyteris nobis ſubditis, ne quis „ prætextu antiquorum Statutorum aut conſuetudinis, „ extra Eccleſiam, aut hujuſmodi Oratoria deinceps „ Miſſam celebrare præſumat: Injungentes omnibus „ Paſtoribus, & Presbyteris, ne deinceps dictæ ordinationi Concilii Tridentini contraveniant: & etiam Laicis quibuſcumque, ne per aliquos Presbyteros etiam exemptos, in ſuis ædibus Sacroſanctum „ Miſſæ Officium, aliqua ratione celebrari patiantur, „ aut petant; in pœnam arbitrariæ correctionis. Paſtores autem, ſubditos ſuos, qui morbo detenti, „ Eccleſiam viſitare non poſſunt, doceant; ut pia devotione, ſuas preces jungant cum illis, qui corporali præſentia divinis Officiis intereſſunt. Et, ut ad „ excitandam devotionem, obſervent divinorum Officiorum tempora: vel campanarum pulſum, per „ quem ſignificatio Sacrorum, quæ in Templis peraguntur, & ubi corpore adeſſe non poſſunt, corde, „ & piis orationibus ſe præſentes ſtatuant. „

Deinde his notandis verbis concludit: „ Quod „ dum Religiosè faciunt, & obedienter Ordinationibus „ parent, per quas antiqui Canones in uſum revocantur, plùs in vera pietate proficient, quàm, ſi „ ex privata devotione, ad domeſticas Miſſas importunè conſenſum extorqueant, vel ſub prætextu Privilegii, irreligioſam ſingularitatem foveant. „

Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, ait: „ Oratoriorum autem ædificationem, aut uſum ne facilè, ſed *magna* de cauſa permittant iidem Epiſcopi. „

Quanta moderatione & cautione uti debeant Epiſcopi in concedendis oratoriis domeſticis, in textu notavimus. Porrò quia hæc oratoria domeſtica plerumque à potentioribus & ditioribus ex quadam innata ſuperbia, quæ ſingularitatem, & à reliquis diſtinctionem appetit, ſolicitè quæruntur, hinc videmus hunc abuſum jam pridem invaluiſſe: extatque ea de re Decretum Concilii Pariſienſis anni 829. *Can.* 47. Contra hunc abuſum, etiam conſuetudine quorumdam ſacerdotum introductum, qui relictis Baſilicis Deo dicatis, in domibus Miſſarum celebrationem contra divinam auctoritatem & Canonicam inſtitutionem facere præſumunt. Additque Concilium: „ Et hoc ſimiliter „ ad Epiſcoporum culpam pertinere perſpicuum eſt. „

Hinc ulteriùs concludit, neceſſe eſſe ut unuſquiſque Epiſcoporum hujuſmodi temerariam conſuetudinem à Parochia ſua penitus amoveat.

Nequaquam ambiguum eſt, ſi abuſus & corruptelæ,

quæ ſub obtentu conſuetudinis hodie circa celebrationem Miſſarum invaluerunt (qui ſub hoc titulo in textu notati ſunt) ritè expenderentur, facilè intelligerent Epiſcopi, etiam frequenter ad eorum culpam abuſus hos pertinere: eò quòd illis obviandis aut extirpandis non ſatis allaboraverint, uti & tanti myſterii ſanctitas requirit, & Synodus Tridentina ipſis injunxit.

Poſt hæc prædictum Concilium Pariſienſe monet ipſos laicos, non eſſe ſui officii, ut relictis Baſilicis Deo dicatis, & Epiſcopali auctoritate contempta, ad libitum ſuum in domibus vel certis ædiculis, quas juxta domos ſuas conſtruunt, & palliis exornant, altaria erigi faciant, & Miſſarum celebrationes Presbyteros facere compellant.

Quin & hic legitur monitum illud, quod & in ſua Synodo poſtmodum dedit Martinus Riihovius Epiſcopus Iprenſis, ſupra in textu relatum, ſcilicet, *ſatius illis eſſe Miſſam non audire, quàm eam ubi non licet, nec oportet, audire.*

XV. Dum verò hæc Oratoria neceſſitate, magnavè cauſa exigente concedenda videbantur, vult Sanctus Carolus loco citato, ut Epiſcopi in iis deſignandis, vel probandis, hæc ſervent.

„ Ne ſint in interiorum ædium partibus, in quibus domini, vel familia frequentiùs verſentur, ſed commodo & honeſto loco, à cubiculis, tricliniis, & ab aula ſeparato, ad templi formam & regulam propriùs accedant. Nec ita anguſta ſint, ut qui Miſſam audierint, ad oſtium aut feneſtram ſtare cogantur, aut denique ibi ſacris intereſſe, ubi promiſcuè profanum aliquod exerceatur, quod fieri omninò prohibemus.

XVI. Ulteriùs ne populus per hæc Oratoria à frequentatione Parochialis Eccleſiæ nimiùm diſtrahatur, addi conſuevit de ſtylo curiæ Romanæ, & etiam hodierno Epiſcoporum, quòd hæc conceſſio fiat ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis, uti notat Barboſa *De Officio Epiſcopi, par. 2. alleg.* 23. Et in formulario Epiſcopali quod extat ad calcem ejuſdem operis, refertur *n.* 85. formula *facultatis conſtruendi Oratorium ſimplex in quo celebretur* cum hac clauſula: *Sine Parochialis Eccleſiæ præjudicio.*

Ut verò hæc clauſula meliùs ſervaretur, voluit etiam ſanctus Carolus loco citato, ut „ cui id permiſſum fuerit, is eo rariùs utatur; ne diſtracti homines illa commoditate, Eccleſiam Dei minùs frequentent; quod exemplo etiam noceat aliis.

XVII. Adhæc de ſtylo ordinario in conceſſione Oratoriorum & Capellarum excipi ſolent præcipuæ per annum Feſtivitates; ut nimirùm non liceat tunc ibidem celebrare; idque conformiter ad vetus Decretum Synodi Agathenſis apud Gratianum, *Diſt. 1. de Conſecrat. Can.* 35. quo decernitur: „ Si quis extra Parochias, in quibus *legitimus eſt ordinariuſque* Conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſas audiat, propter fatigationem familiæ juſta ordinatione permittimus. Paſcha verò, Natali Domini, Epiphania Domini, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & Natali S. Joannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtivitatibus habentur, nonniſi in Civitatibus, aut in Parochiis audiant. Clerici verò, ſi qui in feſtivitatibus, quas ſuprà diximus (niſi jubente ſive permittente Epiſcopo) Miſſas celebrare voluerint, Communione priventur.

Hic nota, Parochias ſive Parochiales Eccleſias eſſe propriè loca illa, in quibus *legitimus ordinariuſque* conventus habetur.

XVIII. Secundò notandum, mentem Eccleſiæ ſemper fuiſſe, ut ſaltem diebus *ſolemnioribus*, Eccleſia Parochialis non deſeratur; tametſi etiam cum aliqua incommoditate frequentatio fieri deberet: cui & conforme eſt ipſum Decretum Synodi Tridentinæ præcipiens Epiſcopis, ut „ moneant populum, ut frequenter ad ſuas Parochias, ſaltem *diebus Dominicis & majoribus Feſtis* accedant.

Unde Synodus Namurcenſis ann. 1639. *tit.* 3. *cap.* 27. „ Parochiani etſi vicini alicui Capellæ ſub finibus Parochialis extructæ, præcipuis anni Feſtivitatibus & Dominicis, Eccleſiam Parochialem frequentare non omittant, qui verò tribus continuis Dominicis ab illa ſe abſentaverint, admoneantur primùm à ſuis Paſtoribus, & ſi monitionem contempſerint, ad Nos deferantur.

XIX. Denique ſtylus hodiernus addit in conceſſionibus hujuſmodi Oratoriorum ut alii præterquam ſervitio perſonæ, cujus intuitu Oratoriorum conceditur, neceſſarii, ibidem audientes Miſſam, ab obligatione eam in Eccleſia audiendi per hoc non liberentur.

CAPUT IX.

Quædam obſervanda & cavenda pro reverentia Sacrificii.

1. *Pernicioſum eſt, ignotos & vagantes Sacerdotes ad Miſſas celebrandas admittere.*
2. *Jam pridem vetitum, Clericum exterum ſine litteris commendatitiis admittere.*
3. *Poſtremis ſæculis id magis neceſſarium: & quare?*
4. *Decretum Synodi Tridentinæ de non admittendo ignoto Sacerdote ſine litteris commendatitiis.*
5. *Quid Synodi Belgicæ decreverint circa ignotos Sacerdotes?*
6. *Sanctus Carolus voluit litteras commendatitias non eſſe nimis antiquas: & quare?*
7. *Ex Decreto Sancti Caroli nullus poteſt ad ſua Sacella aut Oratoria admittere Sacerdotem ſine licentia Epiſcopi.*
8. *Decretum de non admittendis Clericis ignotis etiam obtinet in Eccleſiis* Regularium.
9. *Nullus ex aliena Diœceſi admittendus ſine litteris Ordinarii ſui.*
10. *Litteræ hæ non tantùm Ordinum ſuſceptorum; ſed & vitæ morumque teſtimonium perhibere debent.*
11. *Parochi admittere non debent quoſcumque Sacerdotes litteris Epiſcopalibus munitos.*
12. *Sine Parochi licentia nullus in Eccleſia Parochiali celebrare poteſt.*
13. *Jus Parochi per ſententiam Regiam firmatum.*
14. *Notoriè criminoſus ad miniſterium Altaris non admittendus.*
15. *Non admittendus, niſi vita emendata maculam eluerit.*
16. *Si pridiè temulentus, aut in notorium crimen lapſus ſe ad celebrandum obtulerit, ob ſcandalum caſtigandus.*
17. *Qui pridiè impudicitiam etiam ſecretam commiſit, ad celebrandum ſe præſentare non poteſt, tametſi confeſſus.*
18. *Nullus malæ famæ ad Divina celebranda admittendus.*
19. *Sacerdotes ſolùm quæſtum ſectantes ad celebrandum non recipiendi.*
20. *Meritò a Divinis repellendi notorii aleatores, & tabernarum frequentatores.*
21. *Sacerdos Miſſam celebrare non poteſt, niſi adſtantes externo habitu ritè diſpoſiti appareant.*
22. *Quid hac in re ſtatuerit Sanctus Carolus.*
23. *Ad excitandam populi devotionem exponenda à Parocho, quæ in Miſſa aguntur.*
24. *Scopus hujus inſtructionis eſt, ut populus inſtructus ſe jungat Sacerdoti, & voto id agat,* quod *Sacerdos* miniſterio.
25. *Menti Eccleſiæ conformius eſt attendere iis, quæ in Miſſa aguntur, quàm ex libro preces reciare.*
26. *Simultanea plurium Miſſarum in eadem Eccleſia celebratio minùs conveniens, & quare?*
27. *Veſtitum ne inter Miſſarum ſolemnia adhibeatur cantus non ſatis gravis.*
28. *Hodierna Muſica parùm gravis; & de hac querela Cardinalis Bona.*
29. *Eccleſiæ quæ hactenus Muſicam non admiſerunt, laudantur.*
30. *Quod Epiſcoporum ac Paſtorum circa hæc Officium?*
31. *Attendendum ne organa quid laſcivi ſonent.*
32. *Idem eſt de tintinnabulis; & quomodo contravenientes puniendi?*
33. *Omnes actiones ſæculares ab Eccleſiis arcendæ.*
34. *Penès Epiſcopos eſt ſumma auctoritas abuſus in Miſſarum celebratione occurrentes tollendi.*
35. *Prælati Eccleſiarum non debent abuſus permittere; quia jam inoleverunt.*

36. *Quàm*

36. *Quàm perniciosum ſit argumentum, quod à tolerantia aut facto Prædeceſſorum petitur.*

I. SEmper omnibus perſuaſum fuit, quàm perniciosum, malique exempli eſſet, ſi Sacerdotes & Clerici de una Eccleſia ad aliam tranſeuntes & vagantes, indifferenter ad ſacra Myſteria celebranda admittantur; quàm inde natum ſit fieri, peſſimos quoſque perditiſſimoſque homines in ſacra involare, eaque profanare.

II. Hinc jam pridem à primis Eccleſiæ ſæculis cautum fuit, ne quis Clericus externus & ignotus ſine litteris commendatitiis ſui Epiſcopi recipiatur.

Canon 41. Laodicenus ita habet: „ Quòd non oportet eum, qui eſt ſacratus vel Clericus ſine canonicis litteris iter aggredi.

Et apertius *Canon* 13. Chalcedonenſis vetat: „ Externos Clericos & ignotos in alia civitate ſine proprii Epiſcopi commendatitiis litteris nuſquam ullo modo miniſtrare. “ Apud Gratianum, *Diſt.* 71. *Can.* 7. Sed per errorem & contra fidem textus Græci originalis pro *ignoto* legit *Lectori*, uti rectè notat Cujacius ad *cap.* 5. *De Clericis non reſid.*

III. Poſtremis hiſce ſæculis, poſtquam invaluit titulus *Patrimonii*; quo ſolo plures ordinantur, nullius particularis Eccleſiæ ſervitio *adſtricti*, multò magis hæc diſciplina neceſſaria fuit.

Cùm enim hi nulli Eccleſiæ eſſent adſtricti, liberior ipſis de una ad aliam Eccleſiam diſcurrendi videbatur indulta libertas; atque hinc facilè fiebat, ut immorigeri, quin & multis titulis notoriè infames, Eccleſiam, in qua noti erant, deſerentes, ad aliam ubi eorum vita ignorabatur, aut ubi ſcirent Paſtores minus eſſe vigilantes, aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervantes, convolarent; ibique ſe in Eccleſiaſtica munia intruderent, ipſumque Miſſæ Sacrificium multis modis profanarent.

IV. Hæc advertens Synodus Tridentina ſtatuit *Seſſ.* 23. *cap.* 16. „ Nullus Clericus peregrinus, ſine commendatitiis ſui *Ordinarii Litteris*, ab ullo Epiſcopo ad *divina celebranda* & Sacramenta adminiſtranda admittatur.

Adhæc volens Synodus, ut in Sacrificio Miſſæ omnis irreverentia vitetur „ mandavit Epiſcopis, ut ſinguli in ſuis Diœceſibus interdicant: ne cui *vago* & *ignoto* Sacerdoti Miſſas celebrare liceat: “ In Decreto, *De obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ*.

V. His Synodi Tridentini Decretis obſequi volentes Epiſcopi, in ſuis reſpectivè Synodis prohibuerunt, Sacerdotem exterum & ignotum ad Miſſam celebrandam admitti, niſi litteris teſtimonialibus Epiſcopi inſtructum.

Synodus P. I. Mechlinienſis, tit. *De Miniſtris Eccleſiæ*, *cap.* 8. „ Præcipit etiam Paſtoribus, & Eccleſiarum Rectoribus, ne quem vagum & ignotum Sacerdotem, ſine licentia Epiſcopi ſui Diœceſani in ſcriptis obtenta, ad celebrationem Miſſarum, aut Sacramentorum adminiſtrationem admittant, ſub pœna duorum florenorum per Paſtores ſeu Rectores incurrenda, & vagorum Sacerdotum correctione arbitraria: Epiſcopi autem prædictam licentiam non concedant; niſi viſis litteris Sacerdotii & commendatitiis, & teſtimonialibus Epiſcopi vel Vicarii loci ultimæ reſidentiæ eorum.

Et Synodus P. II. *tit.* 12. *cap.* 16. „ Vago ac ignoto Sacerdoti, etiam *Regulari* Miſſam celebrare non liceat, niſi oſtenſis teſtimonialibus vel commendatitiis litteris ſui Ordinarii.

VI. Prævidens ſanctus Carolus Sacerdotum mores vitamque nonnumquam temporis ſucceſſu vel immutari, aut certè amplius innoteſcere & manifeſtari, in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *titul.* 5. decernit: „ Clericis alienæ Diœceſis rei divinæ faciendæ facultatem ne permittat Epiſcopus: niſi oſtendant litteras teſtimoniales ſeu dimiſſorias Ordinarii ſui, *duobus* tantum menſibus antè, ſi in provincia, ſi extra provinciam in Italia, *quatuor*; *ſex* verò, ſi extra Italiam datas, vel ſi eæ *antiquiores* ſint, afferant etiam ſcriptum teſtimonium de vita, & moribus ab iis Ordinariis, in quorum Diœceſi poſt illud tempus aliquandiu permanſerint.

VII. Quin & ibidem præceperat: „ Nemo Clericus vel Laicus in ſuis ſæcularibus Eccleſiis, Capellis, vel Oratoriis quamvis ab Ordinario probatis, etiam ſi juris Patronatus ſint, quamquam ſæcularem vel regularem Sacerdotem celebrare patiatur; qui ſcriptum celebrandi, ſingulis ſex menſibus renovandum, ab Epiſcopo non impetraverit. “

VIII. In Concilio III. Mediolanenſi *tit.* 13. declarat. „ Quòd primò Concilio Provinciali interdictum eſt, ne peregrino Sacerdoti ſine dimiſſoriis, teſtimonialibuſvè litteris Miſſæ Sacrum facere liceat, idem vetitum ſit in *Regularium* etiam *cujuſvis* Ordinis Eccleſiis. “

Sanctus Carolus renovans, & executioni mandari præcipiens Decretum Concilii Tridentini, quo præcipitur, ut Presbyteri *extranei* ad Miſſarum celebrationem non admittantur ſine litteris teſtimonialibus proprii Epiſcopi, voluit & declaravit id & in Eccleſiis Regularium cujuſvis ordinis eſſe ſervandum, uti in textu notatum eſt.

Hoc Decretum nec à mente Concilii, nec à jure communi diſcrepat: licèt enim plures Regulares, præſertim Ordinum Mendicantium, gaudere dicantur privilegio exemptionis, eoque titulo prætendant Eccleſias etiam ſuas eſſe à juriſdictione Epiſcopi exemptas.

Indubitatum tamen eſt, Epiſcopum poſſe præcipere, ne quis ſacerdotum ſæcularium exterorum ſine ſua licentia in ſcriptis obtenta celebret in oratoriis, vel Eccleſiis Regularium etiam exemptorum, & mandare ſuperioribus dictorum locorum, ne quemquam ſacerdotem ſine prædicta licentia ad celebrandum admittant. Uti poſt Barboſam alioſque ab eo citatos tradit Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Condomenſis in ſuo tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica *tom.* 1. *cap.* 7. §. 5. *num.* 11.

Cùm enim ad curam Epiſcopi ſpectet occurrere ſcandalis & irreverentiis, quæ ex admiſſione promiſcua ſimilium ſacerdotum ad celebrandum nata ſunt obvenire; nequaquam exemptio huic curæ Epiſcopi obſtaculo eſſe poteſt.

IX. Synodus Burdigalenſis anno 1583. *tit.* 5. vetat ab Eccleſiarum rectoribus, quemquam vagum ac ignotum ad celebrandum admitti, *niſi prius diligenter explorata Ordinarii licentia & facultate*. Deinde adjungit: „ Nullumque pariter alienæ Diœceſis admittant, niſi acceptas ab Ordinario ſuo litteras, ſibi conceſſæ facultatis, & *anteactæ vitæ*, *morumque* ac religionis teſtes adhibeat: quæ vetuſtiores non appareant, quàm quæ intra annum ſcriptæ ſunt. “

Celebrata anno 9. hujus ſæculi Synodus Narbonenſis *cap.* 20. non vult ab Epiſcopis facultatem celebrandi concedi Clericis alienæ Diœceſis, „ niſi viſis litteris Ordinum Clerici, & atteſtatione proprii Epiſcopi, ſuper *vita* & *moribus* eo anno conceſſis. “

X. Hactenus adducta Decreta manifeſtè evincunt, litteras Epiſcopales, non tantum requiri, ut teſtes ſuſceptorum Ordinum; ſed vel præcipuè ut teſtes probæ vitæ & bonorum morum: ipſoſque Epiſcopos has litteras haud annuere poſſe, niſi præmiſſa & facta diligenti inquiſitione ſuper vita & moribus Sacerdotum dimittendorum.

Si ea cautione in litteris expediendis procederent Epiſcopi; neque ullus Sacerdotum in Eccleſiis, ſive ſæcularibus, ſive regularibus ſine hujuſmodi litteris, conformiter ad ſacros Canones & Synodorum Decreta, ad celebrandum admitterentur, quàm multi ſcandaloſi, otioſi ac vagabundi Sacerdotes ab Altaribus arcerentur; quantæque irreverentiæ per ſimiles Sacerdotes in ſacrificio Miſſæ committi ſolitæ, vitarentur.

XI. Porro quin litteræ hæ teſtimoniales nonnumquam facilius quàm oportet conceduntur, aut ſub vel obreptitiè impetrantur, nequaquam Parochi aliique Eccleſiarum Præfecti omnes quoſcumque Sacerdotes hujuſmodi litteris munitos ad celebrandum admittere debent.

Quid enim ſi aliunde vita ſcandaloſa Parocho vel Rectoribus innoteſcat; nulluſque titulus aliunde ſit, qui Sacerdoti huic jus celebrandi in tali Eccleſia tribuat, indubiè poterit, imò & non rarò debebit à celebrando repelli.

Adhæc Canones quidem vetant quempiam *extraneum* & *ignotum* ſine litteris Epiſcopi ad celebrandum admitti; ſed nequaquam Parochis aut Eccleſiarum Rectoribus præcipiunt, ut omnes hujuſmodi litteris inſtructos in ſuis Eccleſiis ad celebrationem admittant.

XII. Imò cum Parochus ſit quaſi caput Parochiæ, & primarius & ordinarius Eccleſiæ Rector; nullus

(ni-

(ni ſpeciali aliquo titulo munitus) poteſt in Eccleſia Parochiali ſine ſpeciali licentia Parochi ſacras quaſcunque functiones obire.

Hinc Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 43. ait: „ Nullus aliquod officium in aliena Eccleſia, ſine Paſtoris ejuſdem loci licentia, facere præſumat.

Eodem fundamento Synodus P. I. Cameracenſis, tit. *De Miniſteriis Eccleſiaſticis*, *cap.* 9. voluit, ut „ qui præſunt fabricis Eccleſiarum, nullos Sacerdotes admittant ad ſuffragia & ſacrificia legatorum piorum cauſa præſtandas, niſi ab Epiſcopo, aut ejus Vicario probatos, & ad id miniſterium deſtinatos Paſtoris voluntate. Cui, quod ad officium Eccleſiaſticum pertinet, pareant: ne per licentiam aditus improbis & vagis ad Eccleſias concedatur cum detrimento & ſcandalo publico.

Denique, addit Synodus: „ Et qui admiſſi fuerint, Paſtorem adjuvent in cultu & Officio divino.

Si nulli ad celebrandas fundatas Miſſas & anniverſaria admitterentur, niſi cum onere juvandi Paſtores in officio Paſtorali, quàm multi otioſi Sacerdotes ab Eccleſiis removerentur!

XIII. Cùm anno 1672. quidam in ſuo teſtamento ordinaſſet Miſſam pro refrigerio animæ ſuæ ſolemniter celebrari in Eccleſia Parochiali per Patres Carmelitas; diſpoſitumque eſſet, num vi hujus teſtamentariæ diſpoſitionis Carmelitæ eſſent admittendi ad celebrandam Miſſam illam; judicatum fuit à Parlamento Pariſienſi, id in Eccleſia Parochiali Carmelitas non poſſe ſine Parochi licentia. Uti refert, *part.* 3. Journal des Audiences, *lib.* 6. *cap.* 29.

XIV. Præterea ut irreverentia vitetur, præcipit Synodus Tridentina Epiſcopis, „ neminem qui *publicè* & *notoriè* criminoſus ſit, aut ſancto Altari miniſtrare, aut Sacris intereſſe permittant.

XV. Decretum hoc quoad primam partem innovans ſanctus Carolus in Concilio I. Mediolanenſi, *tit.* 5. ait: „ Sacerdotes qui publicè & notoriè criminoſi fuerint, à celebratione arceantur, niſi *emendata vita* ſceleris maculam eluerint.

XVI. Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. De Cultu, Ceremoniis & Officio Divino*, *cap.* 2. vult, ut „ quicumque ad celebrandum ſe obtulerit, ac pridie temulentus, inſolenſve fuerit, aut crimen ullum *notum* admiſerit, à Rectore Eccleſiæ caſtigandus non modò propter crimen admiſſum, ſed & propter ſcandalum, & irreverentiam illatam Sacramento denuntietur Epiſcopo, aut ejus Vicario, vel Officiali. Rector verò ſi denuntiare neglexerit, tamquam tanti ſceleris diſſimulator puniatur.

Subjicit deinde notandam hanc rationem: „ Eſt etiam valde præpoſterum & indignum, quod velint Sacerdotes omnem à laicis reverentiam huic Sacramento exhiberi: nec ipſi tamen moribus & religione ſua exhibendam declarent.

XVII. Addit ejuſdem Provinciæ Synodus Diœceſana Audomarenſis anno 1583. tit. 6. *cap.* 2. nec *confeſſione prævia* hujuſmodi Sacerdotes ad celebrandum ſe præſentare præſumant, *qui pridie quantumque* SECRETAM *impudicitiam admiſerint*.

XVIII. Præcitata Synodus Burdigalenſis, „ Sacerdotes aut quoſcumque alios, *publicè & notoriè criminoſos*, rem divinam facere, vel ad Altare miniſtrare prohibendos cenſet, niſi qui ad meliorem frugem redierint, & morum vitæque priſtinæ commutatione facta, præteritorum ſcelerum veniam meruerint, eamque ab Ordinariis ſuis impetraverint.

Namurcenſis Synodus anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 4. præcipit: „ Nullus *malæ famæ*, Paſtori in Divinis Officiis aſſiſtat.

XIX. Quod hic Synodus Tridentina, aliæque ſubſequentes decrevere, illud Carolus V. in formula reformationis ejus nomine anno 1548. publicata expreſſerat; atque præter publicis criminibus infames, etiam *ſolum quæſtum ſectantes* ad celebrationem Miſſæ non admittendos cenſuit.

XX. Quis ambigat, horum Sacerdotum, Clericorumque genti adſcribendos, quos publicè notorièque popinas frequentare; aleis, illicitiſque luſibus, cum magno populi ſcandalo vacare videmus? Meritò proinde Epiſcopi aliique Eccleſiarum Prælati ſecum expendant, num ſacris Canonibus obtemperent, dum ſimiles Sacerdotes à ſacris Altaribus continuò adſtare vident, & ſilent.

XXI. Ulterius pro reverentia tanti Sacrificii vult Synodus Tridentina, ut Sacerdos non aliter Miſſam celebrare incipiat, „ niſi priùs, qui interſint, decenter compoſito corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. "

XXII. Sanctus Carolus Decretum hoc renovans, & executioni mandari volens, in Concilio Mediolanenſi IV. *tit.* 10. præcipit, ut Clericus Miſſæ Sacrificio miniſtraturus, aliuſve cui hoc munus incumbit, mox ut Sacerdos ad Altare acceſſerit, „ circumſpiciat modeſtè adſtantes; & ſi quempiam animadvertit marem vel fœminam incompoſito corporis habitu, aut aliàs contra præſcriptas regulas à Provincialibus noſtris Conciliis, cum injuria vel irreverentia ſanctiſſimi illius Sacrificii intereſſe, moneat graviter ut opus erit: neque Sacerdos antè Miſſæ initium faciat, quàm omnes qui adſunt, quemadmodum à Tridentino Concilio curæ Epiſcopi commiſſum eſt, decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe mente etiam ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. Miſſa verò jam inchoata, ſi quid ejuſmodi fiat, hoc idem officium admonendi idem ille Miniſter Clericus præſtet modeſtè & graviter. Si quis verò ab iis de ejuſmodi monitus non reſipuerit, quamprimum eorumdem curam deferat ad Epiſcopum, ut jure cum eo efficacius agatur. "

XXIII. Ut verò populus majori cum reverentia & attentione ad ea quæ in Miſſa aguntur aſſiſtat, uberioremque Sacrificii fructum percipiat, præcipiunt paſſim Synodi noſtræ, conformiter ad Synodum Tridentinam, *Seſſ.* 26. *De Sacrificio Miſſæ capit.* 8. „ Paſtoribus & ſingulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem vel per ſe, vel per alios, ex iis quæ in Miſſa aguntur, aliquid exponant; atque inter cætera ſanctiſſimi hujus Sacrificii myſterium aliquod declarent, diebus præſertim Dominicis & Feſtis. "

XXIV. Porrò ſcopus Synodorum eſt, ut Fideles Miſſæ aſſiſtentes; eaque, quæ à Sacerdote aguntur, intelligentes, iis ſint intenti, „ & voto id agant, quod Sacerdos agit miniſterio; ut ſcilicet diſcant & ipſi ſuam totiuſque Chriſtiani orbis ſalutem tam ſalutaris & gratæ hoſtiæ interventione & Chriſti Jeſu meritis, Deo Patri commendare: " uti loquitur Concilium Moguntinum anno 1549. *cap.* 58.

Et antiqua Atrebatenſia ſtatuta renovata in Synodo anno 1570. ſub Franciſco Ricardoto, qui Tridentino interfuit, volunt de his populum inſtrui, ut *Religioſius &* liberiùs *quæcumque Sacerdotes in Miſſa agunt obſervet*.

Idem aliæ quoque Synodi innuunt, deſiderantes populum inſtrui de his quæ in Miſſa aguntur, *ut quæ in illa geruntur debita cum attentione perpendant*, quemadmodum loquitur Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 16. *cap.* 1. vel ut *majore reverentia ſacris intendat*, uti expreſſit Synodus Cameracenſis anno 1567. *tit. De Euchariſtia*, *cap.* 4.

XXV. Neque dubium eſt quin populo utilius ſit, & menti Eccleſiæ conformius; ipſique Sacrificio convenientius, intendere iis quæ in Miſſa aguntur, quàm preces alias, quantumvis pias, ſed Sacrificio Miſſæ haud reſpondentes è libro legere.

Quapropter Synodus Rhemenſis anno 1583. *tit. De Euchariſtia*, *n.* 5. præcipiens ut laici *preces horarias* tempore divini Officii nonniſi ſubmiſſa voce recitent, addit: „ Qui tamen inter eos doctiores, reique Chriſtianæ peritiores extiterint *præclarius* agent, ſi loco precum ex ſcripto recitandarum, à præfatione, qua pertractantur myſteria, animo defixo mentiſque fervore complectantur atque contemplentur. "

XXVI. Formula reformationis juſſu Caroli V. ſcripta, & anno 1550. evulgata, dicit: „ Neque ſub ſacro ſolemni convenit, ut coram populo eodem legantur etiam Miſſæ ſpeciales, quibus huc illuc populus *diſtrahatur*, avoceturque ut nulli Sacro *ſatis intendat*. "

Idipſum in executionem hujus formulæ circa idem tempus Synodi Moguntina & Colonienſis anno 1549. ordinarunt: atque ſub initium præſentis ſæculi Synodus Sylvæducenſis ſub Maſio *tit.* 11. *cap.* 9. judicavit planè

Digitized by Google

nè conveniens, ut in Eccleſiis Monaſteriiſvè, ubi eſt magna Miſſarum frequentia, ſingulæ *diſtinctis* horis legantur: ,, Ne, ait, ſimultanea illa plurimorum celebrantium turba decori Domus Dei, aut myſteriorum venerationi aut gravitati aliquid decedat.

XXVII. Si ea omnia inter Miſſarum ſolemnia cavenda ſint, quæ populum ab hac ſancta actione aliò diſtrahere poſſent, quis non videt, quàm merito Synodus Tridentina arceri præcipiat ,, ab Eccleſiis muſicas eas, ubi ſive organo, ſive cantu *laſcivum* aut *impurum* aliquid miſcetur?

Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. De Cultu & Ceremoniis, cap.* 3. de muſica in Miſſa adhibenda agens, ſtatuit, ut quæ in Miſſa ad eruditionem & doctrinam Fidelium leguntur aut canuntur, ut Epiſtola, Evangelium & Symbolum, ita legantur aut canantur, ut præſentes, *diſtinctè* exaudire *ſingula* verba poſſint, ,, Quare, ait, in Symbolo canendo placet nec organa, nec muſicam adhiberi; niſi ſit ſimplex, ac talis ut ſingula verba ſine repetitione poſſint intelligi. Quæ verò ad laudes pertinent, ut ſunt Hymni, *Gloria in excelſis*, *Sanctus*: in his muſica locum habeat: ſed nec laſciva, nec choreis potiùs, quàm choro congruens, ſed gravis & movens pios affectus.

Fortiùs hunc abuſum proſcripſit Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. de Officio & Cultu divino*, *cap.* 10. ,, Cohibeant Epiſcopi Cantores, & Organiſtas, Campanarios & alios quoſcumque à laſciva, militari, & quavis indecora muſica in cantu, organis & campanis, ſub pœna decem ſtuferorum, ad pios uſus arbitrio Epiſcopi applicandorum. Et ſi ſemel puniti non abſtinuerint, pœna carceris aut alia arbitraria plectantur.

Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 12. *cap.* 7. monet, ut ,, gravis tantùm, & quæ ad *pios* affectus moveat muſica, Officio divino adhibeatur, non etiam laſciva vel ſæcularis.

XXVIII. Cardinalis Bona, Tractatu *De Divina Pſalmodia cap.* 17. §. 3. advertit, muſicam ſæpiùs fuiſſe mutatam; at illud ab antiquis obſervatum eſſe, numquam ab aliqua gente mutatam fuiſſe muſicam, quin & ipſa in *deterius* mutata ſit.

Poſt hæc multorum authorum relatis ſententiis teſtantium, Muſicam veterem fuiſſe *virilem*, recentiorem verò *effractam & effœminatam*, tandem concludit his verbis: ,, Has veterum ſententias eò libentiùs tranſcripſi, quò magis hodiernæ Muſicæ deplorabilis ſtatus innoteſcat: faſtidit ætas noſtra concentum gravem & ſtabilem, amatque modulos quoſdam, quibus in fruſta conciſus cantus diſſiliat & enervetur.

XXIX. Muſicæ & Muſicorum parum gravem, & ad pietatem haud conducentem ſonum multis deplorat nominatiſſimus Gandenſium Antiſtes Wilhelmus Lindanus in *Panopl. Evang. lib.* 4. *cap.* 78. ac tandem relata hodierna muſicæ confuſione & infractione, dicere non veretur: ,, Illarum magis conſtantiam admiror Eccleſiarum, quæ iſtum prævidentes divini cultus abuſum, ſemel Muſicam illam choro maluerunt excludere, uti Trajectenſis, & quod audio Lugdunenſis, quàm illarum venerer magnificam, quam ipſi & putant & jactant adeò, majeſtatem qua Dei chorum omni phonaſcorum ſyntagmate, vocum omnis generis diſcrimine, imò & tubarum clangore, cornutorum ſtridore, alioque ſtrepitu vario, ne quid prætermittere videantur, quod cantici verba ſemel obſcuret, ſenſumque ſepeliat, & obruat, ſibi præclarè gloriantur adimpleſſe.

XXX. Epiſcopi atque Prælati, qui Muſicam in Officio Divino retinendam autumant, videant, ut ,, pro illo Muſices genere, quod nunc paſſim Eccleſias occupat, aliud introducatur & gravius, & rebus ipſis convenientius: & ſi non, ut oportet, pronuntiationi quàm cantui vicinius, ſaltem rebus quæ canuntur aptius atque accommodatius; " uti loquitur Lindanus loco citato. Vel ut in Concilio Mediolanenſi I. *part.* 2. *cap.* 51. S. Carolus: ,, Cantus & ſoni graves ſint, pii ac diſtincti, & Domui Dei, ac divinis laudibus accommodati; ut ſimul & verba intelligantur, & ad pietatem Auditores excitentur. "

XXXI. Synodus P. II. Mechlinienſis verbis ſupra relatis ſubjungit: ,, Similiter & organa, & quæcumque inſtrumenta Muſica, tam in proceſſionibus quàm in Eccleſiis, modulatione ſua *laſcivas* cantiones non imitentur. "

XXXII. Deinde capite ſequenti: ,, Tintinnabula quoque & campanas ad harmoniam quamdam pulſantes, ejuſmodi pulſatione turpes, inhoneſtas vel ſcandaloſas cantiones non exprimant, vel imitentur; ſed potiùs hymnorum & canticorum Eccleſiæ modulationes. Et ſic ubi neceſſe fuerit cum Magiſtratu deſuper agatur. "

Idem de tintinnabulis habet Synodus P. I. Cameracenſis loco cit. *cap.* 5. addens: ,, Si quis non paruerit, puniatur, ut qui multis labendi occaſionem præbuerit, & in re Sacris dicata, ſpurca & inhoneſta attulerit. "

XXXIII. Denique Synodus Tridentina omnem irreverentiam à locis ſacris remotam deſiderans, præmiſſis addit: ,, Item ſæculares omnes actiones, vana atque adeò profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores arceant: ut domus Dei verè domus orationis eſſe videatur ac dici poſſit. "

Multa pro executione hujus Decreti obſervanda propoſuit S. Carolus in Concilio IV. Mediolanenſi *part.* 1. *cap.* 17. cujus hic eſt titulus: *De profano uſu à ſacris locis tollendo.*

XXXIV. Ut autem hæc omnia faciliùs executioni mandari queant, Synodus Tridentina vult ut Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati corrigant, ſtatuant, prohibeant, & mandent ea, quæ opportuna videbuntur; atque ad ea inviolatè ſervanda cenſuris Eccleſiaſticis, aliiſque pœnis fidelem populum compellant, non obſtantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac conſuetudinibus quibuſcumque.

XXXV. Verendum, ne plures Eccleſiarum Prælati in reſecandis abuſibus, qui hoc titulo notati ſunt, ſegniores reddantur vulgari illo, ſed admodum pernicioſo argumento: Hoc jam diu ita obſervatum fuit; hoc Prædeceſſores noſtri toleraverunt; cur nos illis volumus eſſe ſapientiores aut meliores? ſufficit nobis vivere, ut illi vixerunt.

Pernicioſum ſane argumenti genus, quo deteſtandi, maximique abuſus, cùm ſemel invaluerint, juſtificari poterunt.

XXXVI. Nonne hoc ſpecioſo argumento jam pridem nonnulli juſtificare, ac retinere contendent *feſtum fatuorum*; ,, ubi videbat populus Sacerdotes & Clericos Divini Officii tempore larvatos, monſtruoſos vultibus, aut in veſtibus mulierum, aut lenonum vel hiſtrionum choreas ducere, in choro cantilenas inhoneſtas cantare, offas pingues ſupra cornu Altaris juxta celebrantem Miſſam comedere, ludum taxillorum exarare, thurificare de fumo fœtido ex corio veterum ſotularium, & per totam Eccleſiam currere? "

Ita hanc celebrationem deſcripſit Facultas Theologica Pariſienſis in Epiſtola Prælatis & Capitulis Eccleſiarum Regni Galliæ inſcripta, & in appendicem operum Petri Bleſenſis relata *pag.* 782. qua ipſos multis argumentis, ad hunc abuſum longa conſuetudine & multarum Eccleſiarum praxi inolitum, tollendum movere conatur; atque inter alia argumentum a tolerantia & facto Prædeceſſorum præveniens, tale de illo judicium depromit: ,, Nolite ſubdolas hominum voces audire ſic dicentium: Prædeceſſores noſtri, qui erant notabiles viri reputati, iſtud permiſerunt, ſufficit nobis vivere ut ipſi: procul dubio iſtud argumentum *diabolicum* eſt, *infernalis* hæc *perſuaſio*: vos illorum exitum ignoratis, an bonus an malus fuerit. "

TITU-

TITULUS SEXTUS.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT PRIMUM.

De variis Nominibus, Partibus, Forma & Effectu hujus Sacramenti.

1. *Sacramentum olim dictum Sacramentum reconciliationis.*
2. *Secundò*, Confeſſionis.
3. *Tertiò*, Abſolutionis.
4. *Quartò frequenter*, Manus impoſitio.
5. *Quintò*, Communio *ſeu* Pax.
6. *Sextò*, Secunda poſt naufragium tabula.
7. *Septimò*, Laborioſus Baptiſmus.
8. *Octavò, olim & hodie frequentiſſimè*, Sacramentum Pœnitentiæ.
9. *Quid ſignificet apud veteres etiam Ethnicos pœnitere?*
10. *Qui facti ſui pœnitet, punit in ſe quod fecit.*
11. *Definitio pœnitentiæ à Gratiano & Canoniſtis tradita.*
12. *Quid de hoc Sacramento habeat Decretum Eugenii IV. & quid ejus prima pars, ſive* Contritio?
13. *De Confeſſione ſecunda hujus Sacramenti parte.*
14. *Etiam circumſtantiæ peccatorum exprimendæ; & quare?*
15. *Quare* confeſſio *precipuè requiratur?*
16. *De ſatisfactione tertia parte hujus Sacramenti.*
17. *Ratio Divinæ Juſtitiæ exigit, ut difficiliùs dimittantur peccata poſt Baptiſmum, quàm ante commiſſa.*
18. *Juſtitia Divina non permittit, ut ordinariè ſine ulla ſatisfactione peccata remittantur.*
19. *Satisfactiones habent vim ſuam ex meritis Chriſti.*
20. *Forma hujus Sacramenti.*
21. *Effectus ejuſdem.*
22. *Variæ quæſtiones circa præmiſſa, remiſſivè.*

I. SACRAMENTUM hoc jam pridem diverſis nominibus appellatum fuit.

Primò quidem dictum fuit Sacramentum *reconciliationis*; nimirum ab effectu; eò quòd homo virtute hujus Sacramenti Deo *reconcilietur*.

II. Secondò, Sacramentum *confeſſionis*; à parte conſpicua & ante remiſſionem peccati, ſive reconciliationem neceſſaria; qua peccator ſua peccata Sacerdoti aperire atque *confiteri* debet.

III. Tertiò, Sacramentum *abſolutionis*, ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis cùm dicit: *Ego te abſolvo*, &c.

IV. Quartò, antiquitus frequenter dictum fuit, *manuum impoſitio*, à cæremonia externa. Sæpius enim in decurſu agendæ pœnitentiæ ipſis Pœnitentibus *manus* imponebantur ab Epiſcopis & Presbyteris; idque vel dum orationes ſuper pœnitentes fundebantur, vel abſolutione donabantur. Ita accipitur in *Can.* 76. Concilii Carthaginenſis IV. „ Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per *manus impoſitionem*.

Porrò cùm & in aliis Sacramentis manus impoſitio fieret, atque inde etiam nomine *manus-impoſitionis*, præſertim Sacramentum Confirmationis indicaretur, ne ex nominis identitate confuſio oriretur, dicere ſolebant hoc Sacramentum, *manuum impoſitionem reconciliatoriam*, uti videre eſt in Can. 3. Concilii Arauſicani I.

V. Quintò, dictum fuit *Communicatio* ſive *Communio* & *Pax*, eò quòd lapſi per pœnitentiæ actionem & abſolutionem Sacerdotis reſtituerentur Communioni, & Euchariſtiæ percipiendæ facultati, atque ad eam dignè ſumendam præpararentur.

VI. Sextò, *Secunda poſt naufragium tabula* ſæpe à Patribus vocatur; eamque nomenclaturam tamquam huic Sacramento convenientem probavit Synodus Tridentina *Seſſ. 6. cap. 14. De Juſtificatione*, his verbis: „ Qui verò ab accepta juſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſos juſtificari poterunt, cùm, excitante Deo per pœnitentiæ Sacramentum, merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim juſtificationis modus eſt lapſi reparatio, quam *ſecundam* poſt naufragium deperditæ gratiæ *tabulam* SS. Patres aptè nuncuparunt. "

VII. Septimò, à Patribus dicitur *laborioſus Baptiſmus*; quam rurſus appellationem huic Sacramento convenire dixit Synodus Tridentina *Seſſ. 14. cap. 2. De Pœnitentia*; rationem illius dictionis præmittens; eò quòd ad vitæ novitatem & integritatem in Baptiſmo acquiſitam, & per peccatum amiſſam, „ per Sacramentum Pœnitentiæ ſine *magnis noſtris fletibus & laboribus*, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus. " Quod nuper è Patribus fusè ac ſolidè adſtruxit Vir eruditus Joannes Opſtratius in ſpeciali tractatu *De Laborioſo Baptiſmo*.

VIII. Denique hoc Sacramentum & olim & hodie frequentiùs & uſitatiùs, aptiſſimè dicitur Sacramentum *Pœnitentiæ*, à contritione, quæ primum locum inter actus Pœnitentiæ habens, dicitur animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero, uti docet Synodus Tridentina citata *Seſſ. 14. cap. 4.*

IX. Pœnitere enim apud Latinos auctores etiam Ethnicos dicimur, *cùm quæ ipſi fecimus, aut quæ de noſtra voluntate, noſtroque conſilio facta ſunt, ea nobis poſt incipiunt diſplicere, ſententiamque in his officiis noſtram demutamus*: uti latius proſequitur Morinus de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ *lib. 1. cap. 5.* notatque, hanc eſſe vulgatiſſimam apud probatiſſimos Linguæ Latinæ quoſque auctores ſignificationem; atque inde concludit, etiam juxta Ethnicos auctores, Pœnitentiam duo complecti, conſilii ſive ſententiæ mutationem & animi dolorem propter factum aliquod inde conſequens.

Poſt hæc ſubjungit: Tertium addi debet, quòd ex utroque neceſſario videtur emanare, cautio ſcilicet, ne poſtea idem conſulat, aut exequatur. Vix enim aliquem facti ſui seriò pœnitet, qui etiam ſibi non proponat ab eo impoſterum non abſtinere, & incommoda ex priori conſilio & facto exorientia impedire, & à ſe avertere.

Lactantius *lib. 6. cap. 24. Inſtitutionum* hæc tria ſignificata complectens, ait: „ Is quem facti ſui pœnitet errorem ſuum priſtinum intelligit. Ideoque Græci meliùs & ſignificantiùs μετάνοιαν dicunt, quam nos poſſumus reſipiſcentiam dicere. Reſipiſcit enim ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem errati piget, caſtigatque ſeipſum dementiæ, & confirmat animum ad rectiùs vivendum, tum illud ipſum maximè cavet, ne rurſus in eoſdem laqueos inducatur. "

X. Dolor autem ille, qui pœnitentiæ ſemper comes eſt, ſi exardeſcit, eo animum facti pœnitentem ducit, & impellit, ut pœnas à ſeipſo ſumat, quemadmodum ibidem notat & probat Morinus; ſubditque: „ Hinc appoſitè admodum ad genuinam hanc pœnitentiæ ſignificationem, quæ omnibus auctoribus Eccleſiaſticis ab ipſis Eccleſiæ incunabulis familiariſſima & acceptatiſſima fuit. S. Iſidorus in exhortatione ad Pœnitentiam, hanc nobis tradit iſtius nominis etymologiam. *A punitione Pœnitentia nomen accepit, quaſi Punitentia, dum ipſe homo punit pœnitendo quod malè admiſit.* "

XI. Et apud Gratianum *Diſt. 3. De Pœnitentia, Can. 4.* auctor libri de vera & falſa Pœnitentia ſub nomine S. Auguſtini: „ Continuè dolendum eſt de peccato, quod declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere enim eſt pœnam tenere, ut ſemper puniat *in ſe* ulciſcendo quod commiſit peccando. "

Ex his hanc definitionem à Canoniſtis & Theologis communiter probatam, elicit Gratianus: *Pœnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe.*

Hinc manifeſtum eſt, convenientiſſimè hoc Sacramentum à contritione tanquam præcipua ſua parte, *Pœnitentiæ* nomen mutuaſſe.

XII. De hoc Sacramento habet Decretum Eugenii

Digitized by Google

li IV. pro Armenis: „ Quartum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus materia ſunt actus Pœnitentis, qui in tres diſtinguuntur partes. Prima eſt cordis contritio, ad quam pertinet ut doleat de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero.

De prima hac parte latiùs agit Synodus Tridentina, *Seſſ. 14. de Pœnitentia, cap. 4.* declaratque quòd fuerit „ quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic *contritionis* motus neceſſarius; & in homine poſt Baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiduciâ divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur.

Declarat præterea, hanc contritionem non ſolùm ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere. Quod ibidem multis Scripturæ teſtimoniis confirmat.

Poſt hæc duplicem contritionem aſſerit. Unam charitate perfectam, Alteram *imperfectam*; quam & *Attritionem* nuncupat; atque utriuſque effectum exponit.

XIII. Secunda pars in Decreto Eugenii „ eſt *oris Confeſſio*; ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur *integraliter*.

Hanc partem fuſiùs exponit Synodus Tridentina loco citato *cap. 5.* declarans imprimis hanc integram peccatorum confeſſionem à Chriſto eſſe inſtitutam, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere.

Cùm enim Sacerdotes in hujus Sacramenti adminiſtratione ſuſtineant perſonam judicis, conſtat, judicium hoc incognita cauſa illos exercere non poſſe, nec æquitatem quidem in pœnis injungendis ſervare poſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſis peccata declararentur. Atque hinc concludit Synodus, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum, poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in Confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint, & adversùs duo ultima Decalogi præcepta commiſſa.

Quod ipſum Judicis officium exigit, idipſum & Medici munus (quod & hic Sacerdotes ſpiritualiter exercere debent) requirit: „ Si enim, ait Synodus, erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.

XIV. Ex his rectè colligit præterea Synodus etiam eas „ circumſtantias in Confeſſione exprimendas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant, quòd ſine illis peccata ſua neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant: & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.

XV. Quæ hoc capite Synodus pro aſtruenda neceſſitate Confeſſionis adducit, oſtendunt, quòd finis Confeſſionis omnium peccatorum Sacerdoti factæ, non ſit ſola & *nuda* Confeſſio ſive revelatio peccatorum; ſed remediorum morbis ſpiritualibus convenientium applicatio, quibus anima curationi diſponatur, & diſpoſita per reconciliationem perfectè ſanetur, uti loquitur Morinus loco citato, *lib. 1. cap. 5. num. 9.* atque per conſequens, omnia in Confeſſione eſſe aperienda, per quæ ipſe Sacerdos tanquam medicus ſpiritualis veniat in convenientem notitiam vulnerum animæ, poſſitque convenientia medendis vulneribus pharmaca præſcribere & explicare.

XVI. Tertia pars, ait Eugenius in ſuo Decreto, „ eſt *ſatisfactio* pro peccatis ſecundùm arbitrium Sacerdotis; quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium & eleemoſynam.

De hac parte agit Synodus Tridentina citata ſeſſione *cap. 8.* declaratque imprimis, falſum omninò eſſe, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino numquam remitti, quin & univerſa etiam pœna condonetur. Perſpicua enim & illuſtria in ſacris Literis exempla reperiuntur, quibus, præter divinam Traditionem, hic error quàm manifeſtiſſimè revincitur.

XVII. Ulteriùs dicit, „ quòd & divinæ juſtitiæ ratio exigere videatur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui ſemel à peccati & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono ſcientes, templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidarint.

XVIII. Præterea monet Synodus, „ & Divinam Clementiam decere ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta peccata leviora putantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis; & vitioſos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò ſecurior ulla via in Eccleſia Dei umquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, conglorificabimur.

XIX. Ne verò videretur effectum illum humanis meritis tribuere, declarat, ſatisfactiones noſtras & opera pœnitentiæ omnem ſuam efficaciam & meritum accipere ex meritis Chriſti. „ Neque verò, ait, ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam peccatis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum... Facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Ut autem optatum effectum in peccatoribus ſatisfactiones à Sacerdotibus injunctæ ſortiantur, ipſis peccatis & perſonis convenientes ſint oportet; de quo latiùs infrà *cap. 3. & 4.*

XX. Decretum Eugenianum poſt expreſſas tres partes hujus Sacramenti, de forma ejuſdem ſubjicit: „ Forma hujus Sacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dicit: *Ego te abſolvo*, &c.

Similiter Synodus Tridentina docet, „ Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt, in illis „ Miniſtri verbis poſitam eſſe: *Ego te abſolvo*, &c. quibus quidem de Eccleſiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti Adminiſtrationem ſunt neceſſariæ." *Seſſ. 14. de Sacr. Pœnit. cap. 2.*

XXI. „ Effectus hujus Sacramenti eſt abſolutio à peccatis," ait Decretum Eugenianum. Et Synodus Tridentina citato *Cap. 3.* „ Sanè verò & *effectus* hujus Sacramenti; quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conſcientiæ pax, ſerenitas cum vehementi Spiritus conſolatione conſequi ſolet.

XXII. Plurimæ tum circa ſingulas ſupra enumeratas Sacramenti partes, tum circa formam, effectumque quæſtiones a Theologis Scholaſticis agitantur, quas, utpotè à propoſito meo alienas Theologis relinquo; pluresque a Veteribus ignotas, & à Recentioribus moveri cœptas recitat Morinus *Lib. 8. cap. 2. 3. & 4.*

CAPUT II.

De publica, ſolemni & privata Pœnitentia.

1. *Quid Pœnitentia publica?*
2. *Pluribus ſæculis pro peccatis* occultis *pœnitentiam* publicam *impoſitam fuiſſe credit Morinus, & primum hujus argumentum.*
3. *Secundum Morini argumentum.*
4. *Tertium ejuſdem argumentum.*
5. *Quartum argumentum.*
6. *Pro peccatis* occultis *pœnitentia tametſi* publica, *non tamen* publicè *imponebatur, nec Pœnitens publicè reconciliabatur.*
7. *Simplices Presbyteri poterant inconſulto Epiſcopo peccatores occultos reconciliare.*
8. *Utrumque probatur ex Concilio Carthaginenſi III.*
9. *Peccator* occultus *per cenſuras ad agendam* publicam *pœnitentiam cogi non poterat.*

10. *Plures nullius gravioris criminis rei ultro pœnitentiam* publicam *amplectebantur.*
11. *Magna Veterum de utilitate pœnitentiæ* publicæ *æſtimatio.*
12. *Ex impoſitione pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis non ſequebatur infractio* ſigilli.
13. *Circa ſæculum VIII. diſciplina imponendi pœnitentiam* publicam *pro peccatis* occultis, *cœpit deſinere.*
14. Senſim *hæc diſciplina mutata fuit.*
15. *Poſtquam pro peccatis* occultis *cœpit agi Pœnitentia* occulta, *adhuc magnus erat Pœnitentium numerus, & quare?*
16. *Per cenſuras aliaque media* publici *peccatores ad publicam Pœnitentiam cogebantur.*
17. *Multis ſæculis Pœnitentia etſi* occulta *ad Canonum Pœnitentialium præſcriptum imponebatur.*
18. *Uſque ad ſæculum XII. non fuit nota diſtinctio* inter publicam *&* ſolemnem *Pœnitentiam.*
19. *Hujus diſtinctionis origo.*
20. *Quæ hodie dicatur Pœnitentia* ſolemnis; *& quæ* publica, *& quæ* privata?
21. *Plura olim omni Pœnitentiæ* publicæ *competentia* ad ſolemnem *reſtricta.*
22. *Primò, quòd à ſolo Epiſcopo imponeretur.*
23. *Secundò, quòd* ſemel *dumtaxat imponi poſſet.*
24. *Tertiò, quòd qui eam egerant à Clericatu dejicerentur, aut ad illum promoveri non poſſent.*
25. *Pœnitentiam publicam à ſolemni diſtinctam, à Presbytero imponi poſſe docent Canoniſtæ.*
26. Publicam *Pœnitentiam pro peccatis* publicis *imponendam eſſe multis oſtenditur.*
27. *Idipſum probavit Synodus Tridentina.*
28. *Conformia ſunt hodierna Ritualia & Concilia.*
29. *Qualiter hodie* debeant *Presbyteri Pœnitentiam* publicam *imponere pro peccatis* publicis?
30. *Qualis eſſe debeat ſpecies* Pœnitentiæ publicæ?
31. *Pœnitentiam* ſolemnem *ab Epiſcopis etiam hodie Eccleſia imponi optat.*
32. *Quid circa hanc ſtatuerit S. Carolus.*

I. PUblica Pœnitentia dicitur, quæ in facie Eccleſiæ palam & publicè peragitur.

Hanc primis ſex ſæculis unicè ferè impoſitam fuiſſe notat Morinus, *Lib. 4. de Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, c. 20. §. 5. nullumque ante ſæculum ſeptimum uſum fuiſſe, ait, Pœnitentiæ *privatæ Canonicæ*; cùm omnia crimina graviora Pœnitentia publica punirentur, minus gravia Sacerdotis arbitrio & conſilio.

II. Publicam hanc Pœnitentiam etiam pro peccatis *occultis* primis ſex Eccleſiæ ſæculis juxta Sacros Canones actam, & à Sacerdote, cui peccatum ſecretò detectum fuerat, impoſitam fuiſſe, contendit Morinus, *lib. 5. cap. 9.* idque tribus potiſſimum argumentis ex antiqua diſciplina erutis.

Primò, quia certum eſt, pœnitentias Canonibus illorum temporum expreſſas, & pro ſingulorum criminum gravitate præſcriptas, fuiſſe pœnas *publicas*, eaſque palam & in facie Eccleſiæ peragendas; cùmque in Canonibus illis nulla occurrat publicorum ab occultis criminibus diſtinctio; ſed indifferenter crimina exprimantur, indicium eſt, de utriſque Canones illos indifferenter quoque intelligendos eſſe.

III. Secundum argumentum ex veteri diſciplina erutum ita proponit Morinus: „ Sequetur antiquos Patres de publicis criminibus curam tantùm geſſiſſe, de occultis verò nullam. Si enim Canones illi de peccatis publicis intelligendi ſunt, de occultis homicidiis, fornicationibus, &c. nulli ampliùs ſuperſunt. Atqui crimina ejuſmodi ſexcenta perpetrantur occultè, dum unum aut alterum publicè deprehenditur. Conſequetur igitur graviſſimorum animi morborum ſanationem antiquos Patres prorſus neglexiſſe; quod cogitare nefas eſt, nedum dicere. Si Pœnitentiæ rationem tantùm haberent pœnarum, tolerari forſan hoc poſſet. Verùm cùm medicamentorum rationem potiſſimum induant, hancque rationem Patres præ cæteris ſpectent, dici non poteſt ulcerum tam peſtiferorum niſi publicè & in propatulo ſerperent, (quod quàm rariſſimè, & vix contingit,) curationem deſeruiſſe, ſuſque deque habuiſſe, & de levibus tantùm venialibuſque peccatis ſanandis curioſus fuiſſe & ſolicitus.

IV. Tertium argumentum Morini hoc eſt: „ Si crimina quis ſponte enunciaſſet, minori tempore in Subſtratione, Auditione, &c. commoraturum, quàm ſi accuſatus & convictus eſſet. Plerique enim Canones, & Patrum pleraque dicta hanc legem Reis criminum dictant, cujus rei teſtimonia multa legere potes, *lib. 2. c. 6.* Si crimina ponas publica pro ſpecie iſtarum legum explananda, quæ ratio fingi poteſt illius temperamenti? Si crimen publicum eſt, jam convictio per ſe facta eſt. Ipſa facti, ut ita dicam, notorietas, convictioni æquivaluit. Delatus tergiverſari non poteſt. Imò ne delatore quidem opus habet Epiſcopus, cùm ponatur crimen publicum & notorium; ſed monitore, ac ne monitore quidem: cum eo caſu Epiſcopus ſola muneris peragendi conſcientia ſtimulatus publicum peccatorem, & reſipiſcentem Pœnitentia caſtigare poſſit.

V. His argumentis plura ex Sanctis Patribus teſtimonia eandem diſciplinam aſtruentia ſubjicit Morinus ibidem *cap. 9. & ſequentibus*; & denique *cap. 11.* ſpeciale argumentum deſumit ex Canonibus, qui Clericos in crimen quantumvis *occultum* lapſos non modò ab officio ſuſpendebant, ſed etiam deponebant, ita ut per aliquot ſæculorum ſpatia, ab omni ſpe reſtitutionis dejicerentur. „ Non video, ait, qua ratione idem de publica Laicorum Pœnitentia dici non debeat. Si conſulendum honori & famæ, id ſanè factum potiùs oportuit Clericis, quàm Laicis.

VI. Non diffitetur tamen Morinus, multiplicem differentiam fuiſſe inter pœnitentiam publicam impoſitam pro peccatis *publicis*, & eamdem impoſitam pro peccatis *occultis*.

Pro peccatis publicis ac notoriis, quæ totam Eccleſiam commovebant, manus imponebantur ab Epiſcopo vel Presbytero *publicè* in medio Eccleſiæ ante *abſidem*, hoc eſt in gremio navis Eccleſiæ. *Abſis* enim vel abſida eſt ſanctuarium Eccleſiæ. Eaque manus impoſitio eo ritu fiebat, tam in pœnitentiæ impoſitione, quàm pœnitentis abſolutione, ſeu reconciliatione.

Dum verò *occulta* erant crimina, neceſſe non erat, *publicè* in medio Eccleſiæ per manus impoſitionem pœnitentiam imponere; aut pœnitentem acta pœnitentiu publicè reconciliare: Sed ſicuti peccata illa *ſecretò* Sacerdoti aperiebantur, ita quoque *ſecretò* pœnitentia imponebatur, & reconciliatio fiebat.

VII. Hinc altera conſequebatur differentia; quòd *publicè* pœnitens ob crimen *occultum*, acta pœnitentia, *ſecretò* poſſet *inconſulto* Epiſcopo à Presbytero reconciliari. Secus verò pœnitens ob peccatum *publicum*. Hic enim cùm non niſi *publicè* reconciliari poſſet, etiam ſine *ſpeciali* Epiſcopi licentia (niſi extrema neceſſitas licentiæ petendæ tempus intercluderet) à Presbytero reconciliationem obtinere nequibat. Interdictum enim erat Presbyteris, pœnitentem *publicè* reconciliare.

VIII. Utrumque non obſcurè indicat *Canon* 32. Concilii Carthag. III. qui in duas partes diviſus refertur à Gratiano *cauſ. 26. q. 6. Can. 14.* Et *quæſt. 7. Can. 5.* verba Canonis ſunt: „ Ut Pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio Pœnitentiæ tempora decernantur, & ut Presbyter *inconſulto* Epiſcopo non reconciliet pœnitentem: niſi abſentiæ Epiſcopi neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem Pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam Eccleſiam commoverit, ante *abſidem* manus ei imponantur.

IX. Altera differentia eaque notabilis erat. Cùm publicum erat peccatum, ad agendam *publicè* pœnitentiam peccatores excommunicatione & omnimoda ab Eccleſia expulſione cogi poterant. At cùm peccatum erat occultum, Pœnitentiæ *publica* actio erat *ſpontanea*, hoc eſt, ad eam cogi non poterant ulla excommunicatione, aut Sacramentorum publica denegatione. Peccatori equidem ejuſmodi *ſecretò* confitenti, niſi Pœnitentiam Canonicam agere vellent, reconciliationem *ſecretò* denegabat Sacerdos, ſed quod ultra in eum ageret, nihil habebat.

X. Neque verò ſoli *occulti* gravium criminum rei publicam pœnitentiam ſibi à Sacerdotibus *ſecretò* impoſitam & indictam *ſpontanea* quadam voluntate ſuſcipiebant, & *publicè* cum aliis pœnitentibus, etiam *graviorum* criminum reis peragebant; ſed & leviorum dumtaxat, aut nullorum criminum ſibi conſcii, eam ultrò amplec-

Digitized by Google

amplectebantur; quemadmodum notat Morinus *lib.* 5. *cap.* 7.

XI. Ex hac praxi deducit ibidem Morinus, quanta fuerit de Pœnitentiæ publicæ utilitate Veterum æſtimatio. Verba ejus ſunt: „ Quanta fuerit antiquitus „ Pœnitentiæ publicæ æſtimatio, quàm efficax auxi- „ lium ad dolorem de peccatis concipiendum, & de „ iis remiſſionem obtinendam, afferre judicatum eſt: „ Nullo mihi videtur illuſtriores argumento demon- „ ſtrari poſſe, quàm ea conſuetudine, quæ præſertim „ in Hiſpania viguit, illius ſponte ſuſcipiendæ & „ agendæ, nulla præcedente criminum atrocium con- „ ſcientia, nulla criminum publicorum, aut occul- „ torum confeſſione publica, nedum convictione.

XII. Hinc ulteriùs deducitur, Pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* potuiſſe ſine ullo ſigilli confeſſionalis periculo imponi & peragi. Ipſa enim Pœnitentiæ impoſitio ſecretò a Sacerdote fiebat; & publica Pœnitentiæ actio erat etiam innocentibus, nullorumque criminum reis communis: ac per conſequens, crimen occultum ex actione Pœnitentiæ publicæ haud facilè concludi poterat. Si tamen præviderent Patres ex impoſitione Pœnitentiæ publicæ crimen *occultum* revelandum iri; tunc pœnitentias *publicas* in *privatas*, ob revelationis periculum, commutaſſe monet Morin. *lib.* 5. *c.* 8. *num.* 20. Ita enim Pœnitentias *publicas* uſurpabant, ut privatis & ſecretis virtutem non adimerent.

XIII. Diſciplina imponendi pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* in Eccleſia Latina perſeveravit uſque ad finem ſæculi ſeptimi aut initium ſæculi octavi, ſi Morino credimus, *lib.* 7. *cap.* 1. atque ab eo tempore vulgari cœpit commune atque hodie ab omnibus receptum axioma: *De peccatis publicis publicè; de occultis occultè eſſe pœnitendum.*

XIV. Hoc autem obſervat Morinus, quòd mutatio illa facta non ſit phyſico more in momento temporis, aut Concilii Generalis alicujus Decreto, ſed paulatim, & tacito quodam Eccleſiarum conſenſu. Atque hinc factum, ut alibi ſeriùs, alibi citius hæc mutatio recepta fuerit.

XV. Quamvis jam recepta hac diſtinctione inter peccata *publica & occulta*, deberit pœnitentia *publica* pro peccatis *occultis*, magnus tamen ſæculis aliquot ſequentibus numerus pœnitentium *publicorum*, veſte, loco, victu, luctu; totaque vitæ diæta a fidelibus diviſus in Eccleſia remanſit, uti oſtendit Morinus loco citato, *cap.* 2. Et *cap.* 3. demonſtrat, quàm „ ſolicitè & „ diligenter providerent illorum ſæculorum Epiſcopi, „ non modò ut peccatorum publicorum, quæ per va- „ rias Diœceſis parœcias perpetrabantur, cognitio il- „ los non lateret, ſed etiam ut occulta ipſos non ef- „ fugerent. Ea enim diſciplina & cautione in iis in- „ quirendis utebantur, ut difficile eſſet crimina occul- „ ta, nedum publica, eorum ſolertiam & ſolicitudi- „ nem effugere. Quamobrem hoc? Non peccantium „ odio, ſed amore & ſtudio; non ut malum malo „ medicarentur, ſed ut optimi Medici, ſanitatis ægro- „ torum deſiderantiſſimi. Omnis enim eorum cura, „ & ſolicitudo eò tendebat, ut vulnera per crimen „ animæ illata curarentur, ne mora Pœnitentiam pro- „ feriens animæ ut corporis interitum afferret.

XVI. Poſt hæc *cap.* 4. & 5. probat, Epiſcopos per cenſuras, ac ſubinde etiam per invocationem brachii ſæcularis peccatores *publicos* ad agendam *publicam* pœnitentiam adegiſſe.

In textu obſervatum fuit, Epiſcopos interdum coactos fuiſſe implorare brachium ſæculare, ut publici & ſcandaloſi peccatores ad agendam publicam pœnitentiam adigerentur.

Nec id mirum videbitur, ſi attendatur, atrociora crimina non rarò publicè, & cum gravi populi ſcandalo à potentioribus & opulentioribus ſæculi perpetrari: atque hos præ aliis difficiliùs ad agendam publicam pœnitentiam pro commiſſis criminibus & datis ſcandalis induci poſſe.

Unde & legimus, quòd dum Patres Concilii Cabilonenſis II. anno 813. deprehendiſſent, agere pœnitentiam juxta antiquam canonicam conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſiſſe, neque antiqui moris ordinem reconciliandi ſervari, decreverunt, *Canon.* 25. „ Ut à *Ludovico Imperatore* impetretur adjutorium, „ qualiter ſi quis publicè peccat, publica mulctetur pœ-

nitentia, & ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur. "

Diſcant Epiſcopi exemplo horum Patrum, non mox abjiciendum eſſe ſtudium reducendi canonicam Patrum ſanctiſſimam diſciplinam circa pœnitentiam publicam pro peccatis publicis, dum conſpiciunt hanc diſciplinam taliter, vel Paſtorum negligentia, vel incuria collapſam, imò quodammodo abolitam, & in deſuetudinem abiiſſe.

Legitur quoque, quòd dum Epiſcopi pro gravitate criminum & publico ſcandalo pœnitentias *publicas* injungere pro debito ſui officii, & zelo Eccleſiaſticæ diſciplinæ voluerunt, criminum rei hujuſmodi Pœnitentias refugientes, ipſos ſubinde Principes contra Epiſcopos ſuſcitarint, ac tandem ſæculo x. & ſequentibus, ad Curiam Romanam refugerint ut illic abſolutionem criminum ſine Pœnitentia *publica* obtinerent, quam à ſuo Epiſcopo obtinere non poterant.

Exemplum occurrit in vita S. Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui ſedit ſæculo x.

Legitur quòd hic ſanctus Præſul Comitem quemdam præpotentem, qui cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulaverat, quem cum ſemel, ſecundò, & tertiò redarguiſſet; tandem contumacem, & perſeverantem in inceſtu, à liminibus Eccleſiæ ut publicum inceſtuoſum excluſerit.

Hunc Dunſtani agendi modum typho ſuperbiæ inflatus Comes non ferens, regem adiit adverſus Dunſtanum, ipſum impiæ & immoderatæ ſeveritatis accuſans, precaturque, ut regia ſanctione à Tyrannide (ut ipſe ajebat) Dunſtani liberaretur.

Rex autem nimium facilis ad credendum, Dunſtano mandavit, ut hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere ſineret, & à quibus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſacris reſtitueret.

Hoc audito dolebat Dunſtanus, religioſiſſimum regem per mendacem hominis linguam ante rei inquiſitionem & examinationem eſſe ſeductum.

Interim Dunſtanus, ut regis poſtulatis, ſalva tamen diſciplina, ſatisfaceret, hominem ad ſatisfactionem, tam pro commiſſo crimine, quàm & propter injuſtam ſui criminationem apud Principem terræ factam, paulò duriùs increpat, cupiens modò ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. Sed Dunſtanus videns ſe nihil proficere, ſed hominem magis furere, zeloſiſſimus hic Præſul, nequaquam regiis mandatis contra eccleſiaſticam diſciplinam obſecuturus, hominem illum non tantùm à liminibus Eccleſiæ excluſum retinuit, ſed & inſuper à fidelium communione excluſit.

Tunc ille ſeipſo deterior effectus, immani eſt furore correptus, & nihil eorum, quæ poſſidebat, alicujus eſſe momenti reputans, ad hoc ſolùm ſe totum ſtudebat impendere, ut Dunſtano excitaret ſcandalum, & chriſtianæ legis jugum, quo à ſua libidine coercebatur, ſibi faceret alienum. Legatos itaque ſuos Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorumdam Romanorum corda, & ora in ſuam cauſam *largæ muneris largiendi ſponſione* permutat.

„ Quid inde? (pergit hiſtoricus) Præſul Apo- " ſtolicæ Sedis Joannes XIII. Dunſtano, peccatori ho- " mini condeſcendere verbis ac litteris, mandat, & " eum Eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hor- " tatur, imperat. "

His mandatis Apoſtolicis Vir ſanctus hæc repoſuit: „ Equidem cum illum, de quo agitur, ſui delicti " pœnitudinem gerere videro, præceptis D. Papæ lu- " bens parebo; ſed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & " immunis ab eccleſiaſtica diſciplina nobis inſultet, " & exinde gaudeat, nolit Deus. "

„ Avertat etiam Deus à me, ut ego cauſa ali- " cujus mortalis hominis, vel pro redemptione ca- " pitis mei poſtponam legem quam ſervandam ſta- " tuit in ſua Eccleſia idem Dominus Jeſus Chriſtus " Filius Dei. "

Hæc omnia latiùs referuntur tom. 9. Conciliorum Generalium col. 700. ac ibi refertur, qualiter tandem hic Comes intelligens inflexibilem Dunſtani pro diſciplina eccleſiaſtica conſtantiam, pœnitudine ductus, abdicato illicito conjugio, pœnitentiam ſibi cultumi impoſuerit, ac tandem in Generali Angliæ Concilio per Dunſtanum indicto, ritu publici pœnitentis, nudis pedibus, laneis indumentis, ſe ad Dunſtani pedes provolverit at-

que ab eo, inſtantibus Epiſcopis, abſolutionem obtinere meruerit.

Hinc diſcant Epiſcopi, aliique Eccleſiæ Paſtores, quid poſſit Paſtoralis pro eccleſiaſtica diſciplina perſeverans, & non timida conſtantia.

XVII. Qui ritus in impoſitione nec non actione pœnitentiæ publicæ obſervati fuerint, præſertim a ſæculo ſeptimo uſque ad duodecimum, latè exponit *cap. 7. & ſequentibus*; atque *cap.* 21. 22. & 23. probat, multis ſæculis, etiam poſtquam invaluit pœnitentia *occulta*, ſive privata pro peccatis *occultis*, ſemper impoſitas fuiſſe pœnitentias *Canonicas* pro peccatis *occultis*; ſive ſecundùm Canones pœnitentiales, non ſecus atque pro peccatis publicis; atque ita Pœnitentiam privatam à pœnitentiæ publicæ impoſitione, & actione per ſolius ſolemnitatis omiſſionem diſcrepaſſe. Confeſſio igitur peccatorum *occultorum* ſecreta erat: omne pœnitentiæ exercitium *ſecretò* & extra faciem Eccleſiæ agebatur, & abſolutio ſecreta: at ipſa opera pœnitentiæ exercitiaque juxta Canonum præſcripta imponebantur. Neque enim minus curandis peccatis occultis, quàm publicis invigilabant Eccleſiæ Paſtores; ideòque remedia utriſque curandis indifferenter ſuis Canonibus præſcribebant.

XVIII. Cùm autem pœnitentia publica ſemper quibuſdam externis ritibus ac ſolemnitatibus veſtita fuerit, multis ſæculis omnis pœnitentia publica etiam *ſolemnis* reputata fuit, nec primis, ſæculis diſtinctio inter publicam & ſolemnem pœnitentiam nota fuit: quin ſi Morino *Lib.* 5. *c.* 25. credimus, ante ſæculum XIII. hæc diſtinctio incognita fuit; atque primùm illo currente ſæculo incipit.

XIX. Credit Morinus Theologos Scholaſticos diſtinctionis hujus occaſionem ſumpſiſſe ex varia diſciplina circa pœnitentiam publicam, quæ variis temporibus à Patribus decreta fuit: quam cùm in Canonibus apud Gratianum *diſtinct.* 50. ſuo aſpectu expreſſam viderent; nec attendentes, qua ratione omnia quæ dicebantur, uni eidemque pœnitentiæ publicæ poſſent pro varietate temporum & locorum applicari; pœnitentiam publicam in ſolemnem & non ſolemnem diſtinguere cœperunt; atque hac diſtinctione Canones apparentes ſibi contrarios conciliare.

„ Aberrationis iſtius cauſa, non poſtrema (ait Mo-„ rinus ibidem, *num.* 14.) fuit Gratiani in diſcernen-„ dis Authoribus, eorumque ætate cæcutientia, quæ „ eruditorum nemini ignota eſt. Hinc ſæpiùs apud „ eum præpoſtera diverſorum Canonum concordia, qui „ temporum diſtinctione nullo negotio verè & piè con-„ ciliari poterant. Hunc ſecuti Scholaſtici & Canoni-„ ſtæ, Decreta & Canones variorum ſæculorum uni & „ eidem tempori tribuerunt, & reconciliationem, quæ „ obviam ſæpè occurrebat, in tranſverſum egerunt.

XX. Quidquid ſit, apud Canoniſtas atque Theologos Scholaſticos receptiſſima hodie eſt, Pœnitentiæ in tres ſpecies diſtinctio; nimirum ſolemnem, publicam & privatam.

De triplici hac pœnitentiæ ſpecie agens Cardinalis Hoſtienſis in Summa, titulo *de Pœnitentiis & Remiſſionibus*, ait: „ Propriè dicitur illa ſolemnis, quæ fit in „ cap. Quadrageſimæ cum illa ſolemnitate, de qua habes „ *Diſt.* 50. *Can.* IN CAPITE. “ In hoc citato Canone ſub nomine Synodi Agathenſis deſcribitur ritus impoſitionis publicæ pœnitentiæ, eodem fere modo quo in hodierno Pontificali Romano deſcriptus habetur. Unde & notant Correctores Romani: „ Sententia verò hujus „ capitis magna ex parte habetur in Pontificali & Ordi-„ ne Romano: “ Pœnitentia hoc ritu impoſita, à Canoniſtis hodie communi conſenſu dicitur *ſolemnis*.

„ Publica propriè dicitur illa, inquit Hoſtienſis, „ quæ fit in facie Eccleſiæ, non cum prædicta ſole-„ mnitate, ſed quando injungitur peregrinatio per „ mundum cùm baculo, & pera benedictis.

Verum pœnitentia publica etiam meritò dicitur, quæ fit in facie Eccleſiæ, etiamſi prædictus ritus non adſit. Publica enim propriè appellatur, ab eo quod in publico fiat.

„ Privata autem Pœnitentia dicitur illa, quæ quo-„ tidie fit à Juſtis, & quæ ſaltem ſemel in anno eſt „ facienda, quando ſcilicet aliquis ſolus & ſecretè „ Sacerdoti confitetur, „ ait Hoſtienſis.

XXI. Recepta hæc inter ſolemnem & publicam pœnitentiam diſtinctione, plura ex his quæ pœnitentiæ publicæ jam olim tributa erant, Canoniſtæ ad ſolemnem reſtrinxerunt; eique ſoli convenire crediderunt.

XXII. Imprimis cùm priſtinis Canonibus cautum eſſet, pœnitentiam à *ſolo* Epiſcopo, vel à Presbyteris de Epiſcopi *ſpeciali* conſenſu imponi, id ad pœnitentiam *ſolemnem* reſtrinxerunt Canoniſtæ; hancque à ſolo Epiſcopo imponi poſſe aſſerunt, eaque ſententia etiam hodie recepta eſt: cùm tamen Canones de omni *publica* pœnitentia ſaltem pro peccatis *publicis* imponenda, loquerentur. Vide Fagnanum ad *Cap.* MANIFESTA ij. *de Pœnit. & Remiſſ. n.* 5.

XXIII. Ulteriùs cùm in nonnullis Canonibus dictum reperirent, Pœnitentiam publicam reiterari non poſſe, illud huic *ſolemni* Pœnitentiæ appropriarunt; cùm tamen pluribus ſæculis ſaltem in Eccleſia Latina omni publicæ Pœnitentiæ commune fuerit, juxta illud S. Auguſtini Epiſtola ad Macedonium. „ Cautè ſalubriterque proviſum eſt, ut locus illius humillimæ “ Pœnitentiæ *ſemel* in Eccleſia concedatur, ne medi-“ cina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto ma-“ gis ſalubris eſt, quantò minus contemptibilis fuerit. “

Hanc diſciplinam in Eccleſia Latina uſque ad ſæculum VIII. duraſſe oſtendit Morinus *Lib.* 5. *cap.* 28.

XXIV. Prætereà ad hanc *ſolemnem* Pœnitentiam pertinere crediderunt Canoniſtæ, quòd Canones dicunt, Clericos pœnitentes Ordinibus ſuis nec poſt actam Pœnitentiam publicam reſtitui; nec Laicos ad Ordines promoveri poſſe; cùm id de qualibet Pœnitentia publica, juxta Canonum præſcripta intelligeretur; non quidem ratione Pœnitentiæ, ſed ratione criminis commiſſi ex mente Patrum, uti infrà titulo *de irregularitate* oſtendetur, ac unà dicetur, quæ fuerit Canoniſtis errandi occaſio.

XXV. Pœnitentiam publicam, ut à *ſolemni* diſtinguitur; id eſt, quæ quidem in facie Eccleſiæ, ſeu publicè peragitur; ſed ſine ſolemnitate in citato Canone *In Capite*, & Pontificali Romano deſcripta, à Presbytero etiam ſine ſpeciali mandato Epiſcopi, pro peccatis publicis imponi poſſe communiter tradunt Canoniſtæ, conformiter ad *Cap.* 1. ij. *de Pœnit. & Remiſſ.* ubi dicitur: *Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda*.

XXVI. Et ſanè pœnitentiam publicam pro peccatis *publicis* non tantum ipſa Eccleſiaſtica diſciplina, ſed ratio naturalis, ipſaque Divina juſtitia exigere videtur.

Quid enim rationi juſtitiæque divinæ congruentius, quàm ut pœnitentia ſit peccatis proportionata; adeòque publica pro publicis peccatis?

Adhæc enim per peccata publica plerumque aliis ſcandalum generetur, dum videntes publicè peccata committi, ad eadem etiam committenda provocantur, niſi pœnitentiæ alicujus timore coerceantur, ratio exigit ut quos publicè peccando ad peccandum incitavit, publicè pœnitendo à peccatis revocet.

Denique dum pro peccatis *publicis* agi pœnitentiam populus non videt, idea de peccatorum magnitudine adeò paulatim minuitur; ut niſi per manifeſta pœnitentiæ publicæ exempla aliquando magnitudo peccatorum eorum oculis objiciatur, futurum ſit, ut ſine ullo timore peccata committant; atque peccata alioquin gravia, appareant levia aut nulla.

Hinc illud Apoſtoli 1. ad Timoth. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

XXVII. Hoc Apoſtolicum monitum aſſumens Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *de Reform.* declarat: „ Quando igitur ab aliquo publicè, & in mul-“ torum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde “ alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit “ dubitandum; huic condignam pro modo culpæ “ pœnitentiam publicè injungi oportet; ut quos ex-“ emplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emen-“ dationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epi-“ ſcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in “ aliud ſecretum poterit commutare, quando ita ma-“ gis judicaverit expedire. “

Ex his verbis evidens eſt, voluiſſe Synodum, pro peccatis *publicis*, & in conſpectu multorum commiſſis pœnitentiam *publicam* à Confeſſariis eſſe imponendam; eatenus ſaltem, ut *publico* ſcandalo ſatisfiat; utque eo facto peccator, *quos exemplo ſuo ad malos mores pro-*

voca-

vocavit, ſua emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam.

XXVIII. His conforme eſt quod decernitur in Rituali Romano & Paſtorali Mechlinienſi titulo *de Sacramento Pœnitentiæ*: „ Videat autem diligenter Sacerdos ... „ ne abſolvat eos qui publicum ſcandalum dederunt, „ niſi *publicè* ſatisfaciant & ſcandalum tollant.

Sanctus Carolus in primo ſuo Concilio Mediolanenſi, titulo: *Quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ*, decernit: „ Iidem (confeſſarii) quemadmodum à Sancta Tridentina Synodo juſſum eſt, *publicè* peccantibus *publicam* Pœnitentiam imponant: neque illud pœnitentiæ genus, niſi data ab Epiſcopo facultate, ſecreta alia pœna commutare audeant.

XXIX. Igitur catenus ſaltem hodierna Eccleſiæ diſciplina Pœnitentiam *publicam* retineri, & à Presbyteris imponi vult, ut per eam ſcandalum per publica peccata datum reparetur; utque ſua pœnitentia peccator eos quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam, eamque Pœnitentiam pro peccatis publicis ac notoriis à Presbyteris ita imponendam cenſuit Synodus, ut ſoli Epiſcopo facultatem tribuat, publicæ hoc Pœnitentiæ genus in aliud ſecretum, quando ita magis judicaverit expedire, commutandi.

XXX. Quod verò genus Pœnitentiæ hîc requiratur, non expreſſit Synodus; ſed illud Confeſſariorum prudentiæ permiſit; qui criminis, perſonæ, loci & temporis conditione diligenter expenſa, judicent quæ Pœnitentia publica pro ſcandalo reparando imponenda ſit: qua in re ne ſubinde præcipiti zelo aberret Confeſſarius nonnunquam expediet, Superiores aliosque peritiores conſulere.

XXXI. Quod verò ad Pœnitentiam *publicam* omnibus illis ritibus externis veſtitam, quam *ſolemnem* vocant Canoniſtæ, attinet, eam à Patribus utiliter præſcriptam, atque cum fructu non exiguo impoſitam agnoſcit Eccleſia; atque etiamnum hodie ipſis Epiſcopis in Pontificali exhibet, ejuſque ritum exactè deſcribit, ut pro temporum, locorum atque criminum gravitate & perſonarum qualitate eam reducant.

XXXII. Huic Eccleſiæ voto obſequens S. Carolus in Concilio Mediolanenſi III. *titulo de iis quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent*, ſtatuit: „ Studeat Epiſcopus ad ſacrorum Canonum & Tridentini Concilii „ præſcriptum, pro publicorum delictorum gravitatis „ ratione, & publicam & *ſolemnem* pœnitentiam in „ uſum revocare. Quos verò ita ſolemniter pœnitere „ oportet, menſe ante Quadrageſimæ initium ad ſe per „ Parochos deferri curet, ut primùm ineunte Quadrageſima illi pœnitentia affici, tum die Cœnæ Domini Eccleſiæ reconciliari poſſint ſtato ſolemni ritu. Hoc Decretum rurſus renovavit in Concilio Mediolanenſi V. utque utriuſque Concilii Decretum eam executionem habeat, in Synodo ſua Diœceſana II. voluit, „ ut ſi qui tale facinus commiſerint ut pœnitentia *publica & ſolemni* ſatisfacere debeant, eorum „ nomina Parochi menſe ante Quadrageſimæ initium „ ad nos deferant, ut ineunte Quadrageſima ex inſtituto Eccleſiæ ritè ea pœnitentia imponatur.

Solemnem ergo pœnitentiam à ſolis Epiſcopis imponi volt, quando ipſi pro gravitate delicti & ſcandali dati, temporum atque perſonarum conditione, non politicè, ſed juxta Evangelicas & Eccleſiaſticas regulas expenſa, imponendam judicaverint.

CAPUT III.

De Canonibus & Libris Pœnitentialibus.

1. *Quid propriè Canones* Pœnitentiales?
2. *Eorum uſus antiquiſſimus; & quare?*
3. *In determinandis Pœnitentiis admodum circumſpecti & ſoliciti erant olim Epiſcopi.*
4. *Inſigniores etiam Epiſcopi non audebant ſoli aliquid determinare; ſed alios conſulebant.*
5. *Exemplum in Epiſcopis Africanis.*
6. *Alterum in Clero Romano.*
7. *Argumentum hujus diſciplinæ ſuppeditant priſcorum Conciliorum Canones.*
8. *Epiſtola Canonica Sancti Gregorii Thaumaturgi & Petri Alexandrini non benè argumentum ſubminiſtrant.*
9. *Omnium fœcundiſſima eſt hanc in rem Epiſtola Canonica S. Baſilii.*
10. *Pontifices etiam ſæpiùs ſuper pœnitentiâ imponenda conſulti, & ejus exemplum ex Gratiano.*
11. *Ex cura Patrum circà pœnitentias orti ſunt Canones Pœnitentiales.*
12. *Quâ ratione mediis ſæculis compoſiti Libri Pœnitentiales?*
13. *Horum librorum deſcriptio.*
14. *Ex præſcripto horum librorum Presbyteri pœnitentias imponere debebant.*
15. *Epiſcopi ſedulò invigilabant, num juxta Canones pœnitentia imponeretur.*
16. *Pro aſſequenda Canonum pœnitentialium notitia intelligendi 4. Pœnitentium* gradus.
17. *Quatuor hi gradus recitantur.*
18. *Deſcriptio primi gradus.*
19. *Hic gradus erat extra templum.*
20. *Quid in hoc gradu agerent Pœnitentes?*
21. *In hoc gradu exiſtentes, nondum erant propriè Pœnitentes.*
22. *Hic gradus non ubique, nec ſemper inter gradus pœnitentiæ computatus.*
23. *Deſcriptio ſecundi gradus pœnitentialis.*
24. *Quo loco hic gradus conſiſteret.*
25. *Quæ Pœnitentiam in hoc gradu exercitia.*
26. *In hoc gradu nulla ſuper Pœnitentes manus impoſitio aut oratio; nec opera pœnitentialia eis imponebantur.*
27. *Quâ ratione auditiò Scripturæ ſacræ huic gradui Pœnitentiali eſſet propria.*
28. *Quid per admiſſionem ad primum & ſecundum gradum conſequeretur peccator?*
29. *Tertii gradus pœnitentialis deſcriptio.*
30. *In hoc gradu crebra fiebant ſuper Pœnitentes manuum impoſitiones & orationes.*
31. *Quo tempore hæ fierent?*
32. *In hoc gradu imponebantur operæ corporis afflictiva.*
33. *Hic gradus propriè pœnitentialis; & in illo exiſtentes, propriè Pœnitentes dicti fuere.*
34. *Quarti gradus deſcriptio.*
35. *In hoc exiſtentes manebant toto tempore Sacrificii.*
36. *Non tamen poterant offerre, vel communicare.*
37. *Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur.*
38. *Quanto tempore in unoquoque gradu ſubſiſtendum?*
39. *Epiſcopi tempus abbreviare poterant.*
40. *Poterat Epiſcopus omiſſo inferiori gradu, collocare pœnitentem in altiori gradu.*
41. *Præcipuus ſcopus œconomiæ pœnitentialis erat, ut ſciretur, an peccator verè eſſet converſus.*
42. *Epiſcopi diligenter obſervabant modum agendi Pœnitentium; & monebant Presbyteros ut ſincerum de Pœnitentibus teſtimonium redderent.*
43. *Quomodo citra diſpenſationem Pœnitentes de uno ad alium gradum aſcenderent.*
44. *Quando Canones Pœnitentiales cœperint abrogari?*
45. *Quæ occaſiones abrogationis.*

I. CAnon Græcè, Latinè *regula* nuncupatur, ait Iſidorus apud Gratianum, *Diſtinct.* 3. *Can.* 1. Hinc Canones Eccleſiaſtici proprio & Antiquis uſitato modo loquendi, ſunt regulæ morum Directrices, non unius, ſed plurium Eccleſiæ Præſulum conſenſu præſcriptæ.

Itaque Canones *Pœnitentiales* ſunt *regulæ*, quibus Pontifices, Concilia, atque SS. Patres *pœnitentiæ* peragendæ normam peccatoribus præſcripſerunt; opera pœnalia & laborioſa cuique crimini proportionata & opportuna decernendo, ac injungendo.

II. Horum uſus antiquiſſimus eſt, & ab ipſis propemodum Eccleſiæ incunabulis exordium ſumpſit.

Cùm enim Patribus eſſet perſuaſum, pœnitentias convenienter impoſitas plurimum ad ſanationem peccatoris, & remiſſionem criminum valere, uti variis Patrum teſtimoniis oſtendit Morinus *lib.* 3. *de Adminiſtr. Sacram. Pœn. cap.* 12. magnopere ſoliciti fuere Epiſcopi, ut ſcirent, quæ qualeſque pœnitentiæ ſingulis quibuſvis criminibus congruerent.

III. Ut-

Google

III. Utque in re tanti momenti, à qua ipſius animæ curatio potiſſimùm dependet, ſecuriùs procederent, nihil ferè circa hanc rem pronuntiabant aut ſtatuebant, quod anteà à multis Epiſcopis ſeriò deliberatum & examinatum non eſſet.

Quapropter, „ quoties peccatum aliquod novum „ occurrebat, aut peccati nova ſpecies, vel magni „ momenti circumſtantia, toties in unum conveniebant Epiſcopi, & ſcrupuloſè admodum inquirebant „ quo pœnitentiæ genere peccatum illud eſſet expiandum: & re deliberatâ & definita ſingulis Parœcis „ ſuis id quod communi conſenſu ſtatutum erat ſignificabant, ut Epiſcopi omnes & Presbyteri crimen „ illud juxta Canonem recens conditum pœnitentia „ impoſita curarent. Tanto ſtudio cavebant, ne reconciliationem cum indignis communicarent!

IV. Hæc Morinus, *lib. 6. c. 14.* qui ibidem addit: „ Videre eſt inſignes, & doctiſſimos Epiſcopos emergente aliquo novo crimine hærentes qua pœnitentia eſſet eluendum, jubenteſque criminis Reos tantiſper apud ſe flere, orare, jejunare, donec Epiſcopi convenientes deliberaſſent quo pœnitentiæ medicamine eſſent ſublevandi, & curandi. Videre eſt „ alios in ejuſmodi caſu ſuſpenſos nihil de pœnitentia ſtatuentes, donec à vicinis Epiſcopis reſponſum „ tuliſſent.

„ Nec iſta (ait Morinus) diligentia tribus tantùm „ aut quatuor ſeculis in Eccleſia viguit, ſed undecim integris ita conſtanter perduravit, ut de ea nihil penitus remiſſum fuerit.

V. Antiqui hujus moris locupletiſſimus teſtis eſt S. Cyprianus in variis ſuis Epiſtolis, ac ſignanter *Epiſtola* 53. ubi ſex Epiſcopi eum conſulunt, an tutò poſt *triennii* pœnitentiam iis reconciliatio concedi poſſet, qui fortiſſimè coram Magiſtratu, & populo frequenter tormenta paſſi fuerant, & vicerant, deinde à Proconſule tenti, & graviſſimis pœnis diutiſſimè excruciati, tandem ceciderant, & gloriam priore certamine partam maculaverant. Neque tantùm de hac re Cyprianum conſulunt, ſed etiam rogant ut cum aliis Epiſcopis quæſtionem illam communicet.

Verba Cypriani ſunt: „ Quoniam tamen ſcripſiſtis, ut cum pluribus Collegis de hoc ipſo pleniſſimè tractem, & res tanta exigit majus & impenſius de multorum collatione conſilium; & nunc „ omnes ferè inter Paſchæ prima ſolemnia apud ſe „ cum fratribus demorantur, quando ſolemnitati celebrandæ apud ſuos ſatisfecerint, & ad me venire „ cœperint, tractabo cum ſingulis plenius, ut de eo „ quod conſuluiſtis figatur apud nos, & reſcribatur „ vobis firma ſententia, multorum Sacerdotum conſilio ponderata.

VI. Hujuſmodi plurima inter Epiſtolas Cypriani teſtimonia illius diſciplinæ occurrunt; atque inter alia etiam teſtimonium Cleri Romani tempore Cypriani, Sede vacante per mortem Fabiani Papæ, ita ad ipſum Cyprianum de cauſa lapſorum ſcribentis: „ Quamquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod „ tu & ipſe tractaſti prius, Eccleſiæ pacem ſuſtinendam; deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Confeſſoribus, pariter ac ſtantibus Laicis facta, Lapſorum tractare rationem.

Hæc Clerus Romanus, *Epiſt.* 31. inter Epiſtolas Cypriani.

Et ne horum lapſorum interim cura ac ſalus neglecta prorſus videretur, moderamen quidem aliquod excogitarunt, ſed iterum nonniſi de conſilio plurium Epiſcoporum, uti liquet ex ſubſequentibus: „ Cujus „ temperamenti moderamen hic tenere quærentes diu, „ & quidem multi, & quidem cum quibuſdam Epiſcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos „ ex aliis provinciis longè poſitis perſecutionis iſtius „ ardor ejecerat, ante Conſtitutionem Epiſcopi nihil „ innovandum putavimus, ſed lapſorum curam mediocriter temperandam eſſe credimus, ut interim „ dum Epiſcopus dari à Deo nobis [illegible], in „ ſuſpenſo eorum, qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere, cauſa teneatur.

VII. Ejuſdem diligentiæ ac ſollicitudinis argumenta inſignia ſunt ſinguli ferè Canones Eliberitani, Ancyrani, Nyceni, Concilii Arelatenſis I. In his enim penè omnibus agitur de pœnitentia certis criminibus imponenda; criminum variæ ſpecies, circumſtantiæ, peccantium voluntas, neceſſitas, occaſio diſcutiuntur, & unicuique ſpeciei circumſtantia aggravatæ aut ſublevatæ analoga pœnitentia à Patribus injungitur; ut pluribus annotavi in Commentario ad Canones præſertim *Ancyranos*.

VIII. Argumentum quoque non leve ſuppeditat Epiſtola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi. Hic enim interrogatus à vicinis Epiſcopis, quæ pœnitentia certis criminibus noviter in eorum Diœceſibus, occaſione incurſionis Barbarorum, perpetratis, illis hac Epiſtola reſpondet; eoſque modum pœnitentiarum docet; ac præterea Presbyterum à ſe bene inſtructum ad eos ablegat unà addens, nonnullis peccatis pœnitentiam ſe definire non audere, ſed expectandam Epiſcoporum Synodum, ac interim criminum reos ab Eccleſia pellendos. Sic ſcribit *Can.* 5. „ Proptereà ergo Fratrem & conſortem noſtrum Euphroſynum ad vos miſimus, ut ſecundùm formam, quæ hic eſt, & ipſe ſimiliter det, & quomodo accuſationes admittere oporteat, & quos *à precibus* abdicare. “ Et *Can.* 7. de quodam ſpeciali crimine loquens, ait: illius criminis reos, „ etiam ab auditione arcere oportet, donec *de iis congregatis* Sanctis, *aliquid commune* viſum fuerit, & ante eos Sancto Spiritui. “

Inſigne quoque illius diſciplinæ exemplum eſt Epiſtola Canonica Sancti Petri Alexandrini conſtans 14. Canonibus, in quibus ſingulæ ſpecies lapſorum examinantur, & ſingulis pœnitentia conveniens aſſignatur; ut eam formam univerſæ Patriarchatus Alexandrini Eccleſiæ teneant.

IX. Sed nihil eſt in hanc rem præclarius aut fœcundius, quàm Epiſtola Canonica Sancti Baſilii continens 85. Canones, qui, vix uno excepto, nihil aliud ſpectant, quàm pœnitentias ſingulis peccatis injungendas. Id autem fecit S. Amphilochii Iconienſis Epiſcopi interrogatis ſtimulatus, qui à tanto & tam celebri viro edoceri volebat quibus pœnis peccata curari poſſent: Non enim à ſeipſo vir alioquin magnus id audebat ſtatuere.

X. Pontifices quoque ſæpè conſulti ſunt, quæ pœnitentia nonnullis criminibus eſſet imponenda & agenda; ut peccator reconciliationem à Deo, & ab Eccleſia mereretur: „ Tanti enim æſtimatum eſt ab Antiquis (ait Morinus, *lib. 6. c. 15. n. 7.*) dignam & ſceleribus æquatam Pœnitentiam agere, ut non modò Epiſcopi, quorum erat Pœnitentiam dictare, ſed etiam ipſi criminum rei doctiſſimos quoſque in Canonum lectione optimè verſatos diligenter conſulerent, ut eorum conſilio, & ductu Canonicam Pœnitentiam agere, ejuſque omnes moleſtias perpeti poſſent. Pontificem autem adibant, non ut relaxationem, nedum immunitatem à pœnitentia Canonibus inſtituta obtinerent: Hoc erat ſeculis illis inauditum; ſed ut eam integrè, & juxta Canonum placita mentemque præſtarent. Fixum enim erat eorum animis, pœnitentiam, ejuſque labores omnes auxilia Dei impetrare, quibus peccatores adjuti multò faciliùs, ſecuriùs, & efficaciùs ad gratiam Dei & remiſſionem peccatorum obtinendam diſponebantur. “

Exemplum inſigne illius conſultationis, & Pontificii reſponſi refertur apud Grat. *Cauſ.* 12. *qu.* 2. *Can.* 17. & plura à Morino loco citato.

XI. Ex his perquàm manifeſtum eſt, ſummam jampridem fuiſſe Patrum curam & ſtudium, ut quibuſque criminibus convenientes & dignas pœnitentias, atque peccatorum remedia præſcriberent; eaque certis Canonibus ſeu regulis exprimerent; qui à pœnitentia præſcripta *Pœnitentiales* dicti fuere.

XII. Cùm verò ſenſim hi Canones, ac Patrum præſcriptiones, & reſponſa de pœnitentiis imponendis multiplicarentur; atque in Canonum collectionibus nonnulla intercurrerent, quæ aliò ſpectabant; necnon in Patrum Tractatibus ſparſim multa de remediis peccatorum immiſcerentur, opportunum viſum fuit; pro majore inferiorum Presbyterorum (ad quos circa ſeculum VIII. impoſitio pœnitentiæ, præſertim pro peccatis *occultis* devolvi cœperat) commodo, Canones illos in certum ordinem, & compendium colligere; certoſque libellos, nihil niſi hujuſmodi Canones continentes componere; ut ita unuſquiſque Presbyter in promptu ſemper haberet

ſet regulam pœnitentiæ imponendæ. Hi libelli à materia ſubjecta vulgò dicti fuere *Pœnitentiales*; multaque in illis pro commoditate Presbyterorum occurrebant quæ in Canonibus deerant.

XIII. Hæc exponit Morinus in præfatione ad libros Pœnitentiales; atque unà horum librorum utilitatem aſtruit; eoſque *lib. 6. cap.* 14. *n.* 17. ita deſcribit.

Omnes hæ collectiones quotquot ſunt, inquit Morinus ibid. *num.* 17. „ nihil aliud ſunt, quàm præcedentium Canonum, & ſententiarum Patrum collectiones inter ſe tantùm differentes; quod & ordinem varium ſequuntur, & varias librorum, titulorum, & capitum diſtinctiones. Quum enim quæſtioni propoſitæ reſpondent, nihil de ſuo proferunt, ſed nudos Canones, & nuda Patrum verba afferunt. An. 1160. nullus doctor privatus inventus eſt qui aliter de Pœnitentia & remediis, quibus peccata per Sacramenta Pœnitentiæ puniuntur, & curantur, ſcribere tentaverit.

XIV. Libri hi Pœnitentiales auctoritate Epiſcoporum probati & evulgati, Presbyteris inferioribus tradebantur; ut juxta quod in illis erat præſcriptum, Pœnitentias imponerent, & Pœnitentes dirigerent.

Unde in Ordine ad celebrandam Synodum circa ſæculum X compoſito, inter cæteras admonitiones Epiſcopi ad Presbyteros una hæc erat: „ Feria IV. ante Quadrageſimam plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, *non ex* CORDE, ſed ſicut in *Pœnitentiali* ſcriptum eſt.

Quod hic dicitur, *non ex corde*, idem eſt, ac ſi diceretur, *non ex animi ſui motu*, non ex impetu quodam mentis & voluntate, ſed prout in *Pœnitentiali* ſcriptum eſt; uti rectè exponit Vir eruditus Stephanus Baluſius in notis *ad art.* 57. *lib.* 1. Reginonis, ubi citatus Ordo refertur.

Et formula viſitationis Epiſcopalis, *art.* 95. interrogare jubet: „ Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Epiſcopo, vel à Venerabili Presbytero Beda editum, & *ſecundùm quod ibi ſcriptum eſt*, interroget confitentem, & confeſſo *pœnitentiam* imponat. “ Apud Reginonem, *lib.* 1.

Quantopere jam pridem ſoliciti fuerint Epiſcopi, ut pœnitentibus pro gravitate, & qualitate criminum convenientia pœnitentiæ opera imponerentur; atque tanti exiſtimaſſe momenti opera & tempora pœnitentiæ determinare, ut frequenter hujus rei cauſa Synodos Epiſcoporum convocandas cenſerent, hoc capite in textu probatum fuit.

Inſuper oſtendimus, quòd poſtquàm ſæculo VIII. & ſequentibus pœnitentium reconciliatio, & operum pœnitentialium impoſitio ad inferiores Presbyteros devolvi cœpit, Epiſcopi veriti, ne hi in reconciliandis pœnitentibus, & imponendis pœnitentiæ operibus, necnon peccatorum remediis præſcribendis cum animarum pernicie aberrarent, eiſdem vetuerint, *ex corde*, id eſt, ex ſuo proprio judicio & arbitrio procedere; ſed juxta *canonicam auctoritatem*, ſeu prout in canonibus & libris pœnitentialibus per Epiſcopos eſſet præſcriptum.

Et ſanè experientia docuit, quantus eſſet in hiſce Presbyterorum defectus, quantaque animarum perniciès, dum neglectis ſibi præſcriptis Canonibus, ſive regulis, tentarunt *ex corde*, ſeu pro ſuo arbitrio & affectu pœnitentias & vulnerum remedia præſcribere, & pœnitentes reconciliare.

De his ita conqueritur Concilium Toletanum III. anno 589. Can. 11. Quoniam (ait) comperimus per „ quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundùm Canones, ſed fœdiſſimè homines pro ſuis peccatis agere pœnitentiam, ac quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris ſe reconciliari poſtulent.

Et unde hæc tam pernicioſa præſumptio? Non aliunde quàm ex neglectu Canonum, ut ex verbis Conciliis habetur. „ Ideò (ait) pro coercenda *tam execrabili* præſumptione, à Sancto Concilio jubetur, ut ſecundùm formam *Canonum antiquorum* detur pœnitentia.

Similiter Patres Concilii Pariſienſis anno 829. *lib.* 1. *cap.* 32. deplorant quòd multi ſacerdotum, partim incuria, partim ignorantia, *modum pœnitentiæ* reatum ſuum confitentibus, ſecùs quàm jura Canonica decernant, & imponunt ..... & ob id non vulnera peccatorum curant; ſed potiùs foventes palpant, incidentes in illud propheticum: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubitu manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas.*

Ut huic pernicioſo abuſui mederentur, ſtatuerunt, „ ut Presbyteri, etiam imperiti, ab Epiſcopis ſint inſtituendi ſolerti ſtudio, qualiter & confitentium peccata diſcretè inquirere, ipſiſque congruum modum, ſecundùm *canonicam auctoritatem*, pœnitentiæ imponere noverint. “

Neceſſitatem hujus inſtructionis ſubjiciunt: „ Quoniam hactenus eorum incuria, & ignorantia multorum flagitia remanſerunt impunita; & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non eſt. “

Monent præterea Sacerdotes, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut favoris cauſa, tempus modumque pœnitentiæ ad libitum pœnitentium inducunt, audiant, quod Dominus per Ezechielem Prophetam terribiliter dicat: „ Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, & audiſtis mendacium: Ecce ego ad vos, ait Dominus Deus: Et erit manus mea ſuper Prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in Iſrael ingredientur, & ſcietis quia ego Dominus Deus. *Eo quòd deceperint populum meum dicentes: Pax, pax, & non eſt pax.* Et poſt non multa. *Cùm caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmentum panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.* “

Quis igitur miretur, tam exiguos hodie apparere hujus Sacramenti ſalutares effectus, veraſque pœnitentium converſiones, quando tandem priſtinis ſanctorum Patrum regulis, ſive Canonibus, modum & tempus pœnitentiæ præſcribentibus, penitùs abjectis & obliteratis, pœnitentiæ etiam pro enormibus criminibus imponendæ, factæ ſunt arbitrariæ; & cuivis confeſſario permittitur *ex corde* ſive ſuo arbitrio pœnitentias imponere, nullo ad Canones pœnitentiales habito reſpectu?

Accedit, pluſimos ex hiſce eſſe, qui ex pœnitentium oblationibus, favore, & amicitia ſibi aut communitati ſuæ emolumentum ſperant; ideòque numerum pœnitentium ambiunt, pœnitenteſque, ne ad alios divertant, palpant & iis adulantur.

Nonne hinc contingit, ut hodie veriſſimè dici poſſit, etiam pro graviſſimis peccatis & criminibus, homines *fœdiſſimè* pœnitentias agere, & quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris reconcilientur, ſi reconciliari poſtulent.

Si Epiſcopi aliique Eccleſiæ ſuperiores exiſtiment, quòd attenta præſentis temporis diſpoſitione, & diſciplinæ eccleſiaſticæ collapſione, non eſſe conveniens reducere priſtinam Canonum pœnitentialium diſciplinam; ipſiſque Presbyteris præcipere, ut juxta Canones pœnitentiales, non autem *ex corde* pœnitentias imponant; nihilominus muneris Epiſcopalis eſt, ut ſaltem, quantùm in ipſis eſt, Presbyteros, antequam ad excipiendas fidelium confeſſiones admittant, ſolerti ſtudio inſtituant, vel inſtructos noverint qualiter & confitentium peccata diſcretè inquirere: ipſiſque congruum modum pœnitentiæ ſecundùm Canonicam auctoritatem imponere noverint, uti Epiſcopus monuit Concilium Pariſienſe.

Præterea exemplo S. Caroli Presbyteros moneant, ut Canones pœnitentiales bene noverint, quin præcipiant, ut examinandi interrogentur: *An Canones pœnitentiales rite teneant?*

Deinde ut hujus ſancti præſulis exemplo Presbyteris oſtendant, quàm utilis ſit horum Canonum notitia, prout hæc latiùs retuli *cap.* 4. hujus tituli, & fuſiùs expoſuit vir clariſſimus Claudius Fleury in ſuo diſcurſu 2. hiſtor. num. 8.

Ulteriùs Patres Concilii Pariſienſis deprehendentes abuſum leviores & incongruas pœnitentias imponendi, & reconciliationem pœnitentium nimium præcipitandi provenire partim ex incuria, partim ex ignorantia, hancque vel inde maximè provenire, quòd uterentur *quibuſdam codicillis contra canonicam auctoritatem ſcriptis, quos pœnitentiales vocant*, declarant, quòd ipſis omnibus in commune ſalubriter viſum ſit, ut unuſquiſque

Epiſco-

Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem *erroneos codicillos* diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ſacerdotes imperiti homines decipiant. Indubiè ſi Epiſcopi ſedulò attenderent in codicillos ſive libros prælegi ſolitos in ſeminariis & collegiis Theologorum bis, qui ad munus Confeſſariorum aliquando obeundum deſtinatur, facilè indubiè deprehenderent plures ex illis non ſecundùm *auctoritatem canonicam* ſcriptos, nec minus Theologis pernicioſos, quàm codicillos illos, quos Concilium Pariſienſe igni tradendos declaravit, ne aliàs ſacerdotes hiſce utentes, homines deciperent.

Similes libri ſi è manibus Theologorum eriperentur, nec ipſis prælegi ſinerentur, ſed his ſubſtituerentur libri canonicam ſanctorum Patrum normam in hujus ſacramenti adminiſtratione continentes, ſperandum eſſet, quòd & ſenſim Patrum ſaluberrima diſciplina pœnitentialis reſtitueretur; atque ſacerdotes ad præſcriptum Concilii Tridentini: „ Quantùm ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate crimi„ num & pœnitentium conditione ſalutares & con„ venientes ſatisfactiones injungerent; haberentque præ „ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit „ tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis „ medicinam, ſed etiam ad præteritorum peccatorum „ vindictam & caſtigationem.

Non parùm quoque conducet, ſi Epiſcopi ſolerti circumſpectione, & moderatione utantur in approbandis his, quos veriſimile eſt hoc munus Confeſſarii expetere, quò ſibi vel communitati ſuæ directè, vel indirectè emolumentum temporale obventurum ſperent.

Nihil enim pernicioſius in hujus Sacramenti adminiſtratione eſſe, quàm ſi à miniſtris hujus ſacramenti lucrum aliquod temporale quovis prætextu directè, vel indirectè quæratur aut ſperetur, pluribus oſtendimus *cap.* 4. hujus Tituli.

XV. Epiſcopi autem multum ſolicitò erant & invigilabant, ne Sacerdotes aliter quàm juxta *Canonicam auctoritatem* pœnitentiam imponerent; quemadmodum ex Conciliis ſæculo IX. celebratis videre eſt; atque ſignanter Pariſienſi VI. anno 829. quod *lib.* 1. *c.* 32. præcipit ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia inſtruat Preſbyteros, „ qualiter & confitentium peccata audire di„ ſcretéque inquirere, eiſque congruum modum pœ„ nitentiæ ſecundùm *Canonicam auctoritatem* noverint „ imponere. “ Ratio quam reddunt notatu digniſſima eſt: „ Quoniam hactenus eorum incuria & ignoran„ tia multorum flagitia manſerunt impunita.

XVI. Pro aſſequenda horum Canonum (quorum tanta per undecim circiter ſæcula in Eccleſiis fuit veneratio; atque conſtans, ſaltem in Eccleſia Latina uſus) exactiore notitia nonnulla neceſſariò notanda, atque exponenda ſunt.

Primùm, in hiſce Canonibus frequenter occurrit mentio diverſorum *graduum*, ſive *ordinum*, vel *ſtationum*, per quos pœnitentes gradatim quaſi aſcendebant, priuſquam omnimodæ ac perfectiſſimæ communioni reſtituerentur.

XVII. Communiter autem quatuor *gradus* aſſignantur; quos expreſſit Canon qui vulgò Canonibus Epiſtolæ Canonicæ S. Gregorii Thaumaturgi ſubjicitur, atque jampridem ex ipſis Canonibus Gregorii collectus videtur. Porrò primus *graduum* ibidem occurrentium dicitur, *Fletus*, ſecundus *Auditio*, tertius *Subſtratio*, & quartus *Conſiſtentia*.

XVIII. Primus gradus in citato Canone deſcribitur his verbis: „ Fletus ſeu luctus eſt extra portam Ora„ torii: ubi peccatorem ſtantem oportet Fideles in„ gredientes orare ut pro ſe precentur.

XIX. Ex hac deſcriptione planum eſt, Flentium ſtationem fuiſſe extra Eccleſiam; quod & non obſcurè docet Sanctus Baſilius, *Canon.* 56. dicens: *Debet quatuor annis* DEFLERE *ſtans* EXTRA *fores Oratorii*. Et *Can.* 75. *Triennio* DEFLEAT *ſtans ad fores domus oratoriæ*.

Idipſum pluribus confirmat Morin. *lib.* 6. *c.* 2. aſſeritque, *num.* 1. in omnibus antiquis Eccleſiis Baptiſmalibus aream quamdam fuiſſe & ſpatium ante templum & ejus veſtibulum; in qua collocata erat ſtatio *flentium*; nec ultra progredi fas illis erat.

XX. Quid in hac *ſtatione* agerent pœnitentes indicat citatus Canon S. Gregorii Thaumaturgi in his verbis: *Ubi peccatorem ſtantem oportet Fideles* ORARE, *ut pro ſe precentur*. Et S. Baſilius citatis verbis *Can.* 56. ſubnectens: *Et Fideles ingredientes rogans ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuntians*.

Hæc evincunt, in hoc *gradu* Pœnitentes duo præcipuè egiſſe: nimirùm peccata ſua publicè ac palam confiteri, ſeu iniquitatem ſuam pronuntiare, atque Fidelibus Eccleſias ingredientibus adgeniculari, ut pro ipſis apud Deum, Epiſcopum ac Clerum intercederent, quatenus ad Pœnitentiam recipi poſſent.

XXI. Neque enim ſtantes in hoc gradu adhuc propriè erant pęnitentes; ſed dumtaxat orabant & gemebant, ut poſſent ad pęnitentiam admitti; quare hic gradus potiùs quoddam præambulum erat ad Pęnitentiam, quàm verus Pęnitentiæ gradus. Unde nihil ad hos pertinebat Miſſa Catechumenorum: nullæ ſuper eos orationes recitabantur; imò ne ad prædicationem quidem admittebantur, utpotè à templi veſtibulo excluſi.

XXII. Hac de cauſa nonnulli auctores & Canones etiam veteres hunc gradum non annumerant gradibus Pęnitentiæ: quin & monet Morinus, hanc *ſtationem* eatenus fuiſſe Græcis propriam, & in Eccleſia Latina ſeptem ut minus ſæculis incognitam, in quantum ſumitur pro certa ſtatione, cui ex Eccleſiæ mandato Pęnitentes *certo* tempore adſtringebantur. Ac inſuper monet ipſe Morinus, *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 5. quòd ante Novatum *Fletus* non eſſet Statio Pęnitentialis, in qua certo tempore manere juberentur; licèt nonnulli extra fores Eccleſiæ etiam tunc Fidelium preces poſtularent, ut ad Pęnitentiam recipi mererentur; ſed *voluntariè*, ac ſine determinatione temporis id faciebant.

XXIII. Secundus gradus dicitur *Auditio*, qui in citat. Can. S. Gregorii Thaumaturgi his verbis deſcribitur: „ Auditio eſt intra portam in Narthece, ubi opor- “ tet eum qui peccavit, ſtare uſque ad Catechumenos, “ & illinc egredi. Audiens enim Scripturas & doctri- “ nam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur. “

XXIV. Locus hujus Stationis erat porta Eccleſiæ, ſeu porticus magnis Eccleſiæ portis connexa. Notandum autem monet Morinus, *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 2. „ anti- “ quarum Eccleſiarum portis ædificiolum quoddam “ conjunctum ſemper fuiſſe, quod veſtibulum *προπύλαιον* “ *πρόθυρον* & *πρόναον* meritò dici poteſt; quale viſitur “ in omnibus antiquis Romanis Eccleſiis quod in- “ gentibus columnis marmoreis innititur, quæ Con- “ ſtantinianum opus manifeſtiſſimè arguunt, & non- “ nullæ opera unius aut via alterius poſt Conſtanti- “ num ſæculi. Huic ædificiolo ſimilia videre eſt in “ ſingulis ferè Galliæ ruſticorum Eccleſiis: Sed ea “ nunc prophanis inſerviunt uſibus, quos in Eccle- “ ſiis religione ducti exercere non audent. “

Quæ de Eccleſiis Galliæ aſſerit, idem de Belgicis quoque dicendum. In his enim ſimile ædificiolum paſſim habetur; atque in illis mulieres poſt partum venientes ad Eccleſiam *purificationis* cauſa tantiſper ſubſiſtunt, quouſque Parochus eas in Eccleſiam introducat.

XXV. Exercitia verò Pęnitentium in hac Statione erant, diligenter audire lectionem Scripturæ ſacræ, ejuſque interpretationem ſive ſermonem: quod ſignificat citatus Canon Thaumaturgicus, verbis ſupra allegatis ſubdens: *Audiens Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur*. Hæc deſumpta apparent ex *Canon.* 75. Baſilii qui ait: *Scripturam ac doctrinam audiens ejiciatur, & oratione indignus habeatur*.

Ex his duo elicit Morinus *lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 5. uti & Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 17. Primum, exercitia horum pęnitentium propria, & publicè ipſis impoſita fuiſſe, diligenter auſcultare Scripturam ſacram ejuſque expoſitionem.

XXVI. Alterum, nullas manuum impoſitiones, una excepta quæ fiebat in ipſa ad hanc Stationem admiſſione, nullaſque orationes expiatorias aut alterius generis ſuper eos ſpecialiter fuſas fuiſſe: uti nec opera pœnalia ac laborioſa ipſis impoſita, quæ erant tertiæ ſtationis ſpecialia exercitia; ut infrà dicetur. Si quæ verò à pęnitentibus in hac Statione ſuſcipiebantur, ea voluntariè ex Spiritus fervore obibant: ſed in hac, uti & *Flentium* ſtatione *imperata non lego*, ait Morinus, *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 4.

„ Auditio enim (pergit Morinus) in ſecundum pę- “ nitentiæ gradum conſtituta eſt veluti opprobrii cauſa, “ ut ad eum relegati pęnitentes fidei rudimenta iterum “ „ edoce-

Google

„ edocerentur, non ſecus ac infimæ claſſis Catechumeni. Ea enim non didiciſſe cenſebantur, qui regenerationis lavacro abluti graviſſimis ſceleribus iterum ſeſe polluerant; necdum digni cenſebantur quibus opera laborioſa ad promerendam Dei gratiam & redimenda peccata imperarentur. Fundamenta Dei quæ tam malè & negligenter didicerant, in eorum animis iterum jacere neceſſarium judicabatur.

XXVII. Verum quidem eſt, quod ad audiendam lectionem Scripturæ Sacræ ejuſque expoſitionem præter Pœnitentes in hac Statione admiſſi fuerint etiam Ethnici, Judæi, Hæretici, Catechumeni aliique hujuſmodi generis homines juxta Canonem Carthaginenſem: „ Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & *audire* Verbum Dei ſive Gentilem, ſive Hæreticum, ſive Judæum uſque ad Miſſam Catechumenorum: „ ſed in nullis niſi Pœnitentibus, qui *Audientes* dicebantur, *auditio* hæc Scripturarum rationem *Stationis Pœnitentialis* habebat: Nam aliis, ut ibi ſtarent in pœnam aut Pœnitentiam injunctum non erat.

Hi enim voluntariè ac ſine ullo Eccleſiæ mandato ibidem conſiſtebant, & Verbum Dei audire permittebantur. Pœnitentes verò ex mandato Epiſcopi ibi manebant, certo temporis ſpatio iis conſtituto; tenebanturque huic Stationi adeſſe quoties fiebat Synaxis, & ibidem ſubſiſtere, donec voce Diaconi ejicerentur: uti latiùs proſequitur Morinus *Lib. 6. c. 4. n. 5.*

XXVIII. Porrò, cùm per admiſſionem ad hanc Stationem; uti & ad Stationem *Fletus* reciperentur graviorum criminum rei in numerum Pœnitentium; atque *Fletus* & *Auditio* in pœnitentiam imponerentur; etiam in ipſa Stationum aſſignatione eis manus adjuncta oratione imponebantur; & inſuper in graviſſimis delictis, propter quæ peccator ab Eccleſia pulſus & exciſus fuerat, per hanc Pœnitentiæ impoſitionem *excommunicationis* vinculo ſolvebatur; & qui ad Eccleſiam non pertinebat, quique cum ea nullo Religioſo commercio devinciebatur, per eam Pœnitentiæ impoſitionem incipiebat ad Eccleſiam pertinere, eique curæ eſſe, inſque ad communionem etiam perfectiſſimam recipiebat, quæ ab eo tempore ſi periculo mortis urgebatur, illi denegari non debebat. Ita Morinus *Lib. 6. cap. 5. n. 2.* Atque hinc apparet, non fuiſſe gravium criminum reis infructuoſam ad haſce Stationes admiſſionem; tametſi ipſa Stationum exercitia etiam non Pœnitentes obire poſſent.

XXIX. Tertius gradus ſeu Statio vocabatur *Subſtratio* vel *ſubjectio*, de qua hæc leguntur in citato Canone Thaumaturgico: *Subjectio autem, ſeu Subſtratio eſt, ut intra portam templi ſtans cum Catechumenis egrediatur.*

Dicebatur autem Subſtratio ſive Subjectio, eò quòd tempore hujus Stationis eſſent quaſi continuò ſub manu Epiſcoporum & Sacerdotum tamquam rei & humiliati, proſtrati, ſive ſubjecti.

XXX. Toto quippe tempore hujus Stationis fiebant crebræ manuum impoſitiones ſuper Pœnitentes; juxta illud Felicis Papæ III. *Epiſt. 7.* „ Tribus annis inter Audientes ſint; ſeptem autem annis *ſubjaceant* inter Pœnitentes *manibus* Sacerdotum. „ Et illud Concilii Carthaginenſis IV. *Can.* 80. „ Omni tempore jejunii *manus* Pœnitentibus à Sacerdotibus imponantur.

Plura teſtimonia hujus diſciplinæ refert Morinus *lib. 6. cap.* 8. qui *cap.* 9. multis probat, huic manuum impoſitioni ſemper conjunctam fuiſſe orationem: ideoque quemadmodum crebra erat ſuper Pœnitentes durante hac Statione manuum impoſitio, ſic quoque frequens ſuper iis fundebatur oratio; ut ſcilicet per eas ad veram cordis contritionem & pœnitudinem excitarentur & promoverentur.

XXXI. Hæc autem manuum impoſitio & oratio ſuper Pœnitentes fiebat poſt lectionem Scripturarum, & ſermonem habitum ad populum. His enim abſolutis voce Diaconi ejiciebantur *Audientes*, aliique qui hiſce intereſſe potuerant; quibus ejectis, ſub manum Epiſcopi ſuccedebant hujus Stationis Pœnitentes; atque oratio ipſis propria recitabatur: hiſque peractis etiam ipſi jubente Diacono dimittebantur; eaque dimiſſione facta Fidelium Miſſa inchoabatur.

XXXII. Nec tantùm impoſitio manuum atque frequens oratio ſuper pœnitentem ad curanda expiandaque in hac Statione fiebant; ſed longè acriora & auſteriora pro uniuſcujuſque vulneris ratione, & pœnitentis conditione medicamenta applicabantur. Imponebantur enim in hac Statione pœnitentibus varia opera laborioſa & corpus ac corporis pravos affectus exterminantia privatim exercenda. Quanti verò eſſent hi pœnitentiæ labores, & quàm dura opera pœnitentialia oſtendit Morinus *lib. 6. c. 11.* notatque antiquos Patres *interitum carnis* apud Apoſtolum, ubi dicit ſe inceſtuoſum Corinthium *tradidiſſe Sathanæ in interitum Carnis*, intellexiſſe, de *interitu* per pœnitentiæ labores.

XXXIII. Quia in hac ſtatione præcipuè peccatores per crebras manuum impoſitiones, orationes, & propria opera Pœnitentiæ purgabantur, hinc hæc ſtatio propriè erat *Pœnitentialis*: atque ideò (ait Morinus) in Eccleſia nunquam non viguit; cùm aliæ Stationes tantùm diſciplinæ cauſa fuerint adjectæ. Ubi verò erat rarus Stationum *Fletus* & *Auditionis*, ut in Occidente, & ubique ante Novatiani hæreſim, tota Pœnitentia in hac Statione peragebatur, teſte Morino *l. 6. c. 8.* ac propterea ſoli in hac Statione Conſiſtentes dicebantur propriè *Pœnitentes*.

XXXIV. Quarta Statio dicta fuit *Conſiſtentia*, de qua in Canone Thaumaturgico: „ Congregatio ſive Conſiſtentia eſt, ut cum Fidelibus conſiſtat, & cum Catechumenis non egrediatur: Poſtremò eſt participatio Sacramentorum.

Id ipſum clariùs expreſſit S. Baſilius *Can.* 75. „ Poſtquam pœnitentiæ fructus dignos oſtenderit, decimo anno in Fidelium *orationes* ſuſcipiatur, *ſine oblatione*; & cùm duobus annis unà cum Fidelibus ad orationem *ſubſtiterit*, ſic deinceps dignus habeatur *boni* communione.

Et Felix III. in citata Epiſtola 7. *De Conſiſtentibus*, ait: „ Duobus annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantùm ſæcularibus in oratione ſocientur.

XXXV. Hac deſcriptione docemur, Conſiſtentes jus habuiſſe, unà cum Fidelibus orationi aſſiſtendi, id eſt, Sacrificio & omnibus quæ ad Sacrificium pertinent ritibus, uſque ad finem; neque cum Pœnitentibus ſive Subſtratis potuiſſe dimitti: atque ab hac cum Fidelium aſſiſtentia *Conſiſtentes*, ſive ſimul *ſiſtentes* dicti fuere.

XXXVI. Alterum ex illa deſcriptione habetur, quòd *Conſiſtentes* cum Fidelibus quidem Sacrificio aſſiſterent, ſed *abſque oblatione*; id eſt, quòd ipſorum munera ſeu oblationes ad altare non reciperentur. Moris olim fuit, ut Fideles omnes, niſi extrema paupertate premerentur, ad Miſſarum ſolemnia ſua munera in altari offerrent, eaque oblatione quodammodò Sacrificio communicarent; uti titulo præcedenti oſtendimus.

Pœna igitur, qua mulctabantur Conſiſtentes, hæc erat (inquit Morinus *lib. 6. c. 17. n. 6.*) quòd munera eorum ut Fidelium non acciperentur; unde conſequens erat, eos Corpori Chriſti non communicare. Quibus enim non licebat offerre, unde Corpus & Sanguis Chriſti conſecrarentur, iis non judicabant licere ipſum Corpus & Sanguinem manducare & bibere. Quapropter iſti ſunt æquipollentia communicare precibus ſine oblatione, & non communicare Corpori Chriſti.

XXXVII. Quæ pluribus ibidem adſtruit Morinus; qui *capite* 18. oſtendit, plura horum genera hanc Stationem complexam fuiſſe: illos tamen præcipuè ad hanc Stationem ſpectaſſe, qui tamquam Pœnitentes, inferiores Stationes abſolverant; atque tandem ad hanc aſcenderant: „ Imò propter illos (ait) in *pœnitentialem* Stationem inſtituta fuit hæc antiqua Cenſura, ut poſt toleratas graves moleſtias pœnitentiæ, aliquanto tempore experirentur Patres, an iis liberati vitam ducerent Fideli dignam, atque poſſent illis tutò credere Chriſti Corpus & Sanguinem.

XXXVIII. Quanto tempore in una Statione ſive Gradu eſſet ſubſiſtendum, ex gravitate criminis Canones plerumque determinabant. Ordinariè tempus *Subſtrationis* prolixius erat, quàm aliarum Stationum; eò quòd in hac præcipuè ipſi Pœnitentes purgarentur; ipſaque eſſet propria ſtatio *pœnitentialis*.

XXXIX. Notandum autem tempora atque exercitia iſtarum ſtationum Canonibus ita fuiſſe præfixa, ut tamen in Epiſcopi eſſet poteſtate, attenta vita, converſatione Pœnitentium, eorumque in peragenda pœnitentia fervore, ea contrahere aut mutare, atque humaniùs agere.

Hanc Epiſcopi auctoritatem his verbis expreſſit *Canon* 5. Ancyranus: „ Statuimus autem ut Epiſcopi modo converſationis examinato poteſtatem habeant, vel utendi *clementia*, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnia autem, & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt, examinetur, & ſic eis *clementia* impertiatur.

Eandem auctoritatem Canon 12. Nicænus; item Canon ultimus Trullanus aliique plures, quos citat Morinus *lib.* 1. *c.* 15. attribuunt.

XL. Ex his Canonibus quoque evincitur, in poteſtate Epiſcopi fuiſſe, Pœnitentem ex inferiori Statione, prætermiſſa media, ad ſuperiorem transferre; cùm videret pœnitentem in ea Statione ita converſatum, & ita ferventer pœnitentiam peregiſſe, ut de ejus converſione dubitare nequiret. Ita ab *Auditione* ad *Conſiſtentiam* tranſire permittit Canon 12 Nicænus, „ quicumque & metu & lacrymis, & tolerantia & bonis operibus, converſionem & opere & habitu oſtendunt. „ Hæc latiùs proſequitur Morinus *lib.* 6. *c.* 19. & breviter expreſſit Auctor *Canonis* 86. *De Pœnit. Diſt.* 1. apud Gratianum, „ Ipſa tempora pœnitentiæ pro fide & pro converſatione Pœnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda.

XLI. Hujus indulgentiæ primum ac originarium fundamentum nos docet paucis verbis S. Gregorius Nyſſenus in Epiſtola ad Letojum, de hujus indulgentiæ cauſis doctiſſimè diſſerens: „ Quemadmodum enim (inquit) porcis margaritas projicere eſt vetitum, ita & pretioſa margarita privare eum, qui jam per alienationem à vitio & purgatione homo factus eſt, abſurdum eſt.

Monet hic Gregorius Letojum, pœnitentiam Canonicam ita moderandam eſſe per Epiſcopos, ut ſi videant quòd peccatores „ diligentiori converſatione uſi fuerint, & vita ad id quod bonum eſt reditum oſtenderint, liceat ipſis pro Eccleſiaſticæ œconomiæ utilitate, tempus contrahere & celeriùs ad converſionem deducere; „ ut in eadem Epiſtola loquitur c. 4.

Pœnitentialis enim œconomia licèt etiam alios fines haberet, unus tamen è præcipuis erat, ut per eam peccator à vitiis ſuis expurgaretur, & Sacerdotibus de vera ejus converſione conſtaret. „ Ut quid temporis moræ? (petit Morinus *lib.* 1. *c.* 16. *n.* 6.) Tot Pœnitentiæ Stationes, tam longa duratio, tot corporis afflictationes? Ut experirentur an vera eſſet animi converſio, & eò vehementiæ perveniſſet, quæ deſiderabatur. Si brevi tempore iſta contritio erat Epiſcopo comperta, quod ex animi zelo & ardore in conſtanter ſubeundis in unaquaque pœnitentiæ ſtatione præſcriptis laboribus innoteſcebat, breviori quoque tempore reconciliabatur Pœnitens.

Quod ibi multis adductis Patrum ac Canonum teſtimoniis confirmat. „ Non negabant peccatoris compunctionem tam ardentem & inflammatam eſſe poſſe (ait Morinus ibid. *cap.* 17. *n.* 4.) ut uno momento perfectam à Deo peccatorum remiſſionem obtineret, omneſque inferorum pœnas extingueret; ſed hoc & rarum eſſe, & ſibi quando contingeret, incognitum eſſe profitebantur. Ideò ut Pœnitentium converſionem explorarent, atque illius inflammationem Pœnitentes à Deo promererentur, opera varia injungebant, quibus diligenter peractis eos purgatus eſſe & ſanatos, Deo œconomiam Eccleſiaſticam approbante, non dubitabant; atque ut verè tales à Deo habitos reconciliabant, & communione donabant.

XLII. Hinc Epiſcopi pœnitentium converſationem, mores, vitæque inſtitutum, tum per ſe, tum per alios diligenter toto pœnitentiæ curriculo explorabant, ut ex iis de interiore animi converſione judicium formarent.

Solicitè propterea monebant Presbyteros ac Diaconos, quos pœnitentibus dirigendis ac invigilandis præficiebant, ne de pœnitentis in peragenda pœnitentia diligentia, munere aut gratia inducti teſtimonium falſum ferrent. Sæculo IX. Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis in Capitulis datis Presbyteris *art.* 13. „ Nemo Presbyterorum à quocumque Pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus ſuſcipere præſumat, ut minus dignè Pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat, & quocumque livore alium quemlibet dignius Pœnitentem à reconciliatione removeat, quia hoc Simoniacum, & Deo & hominibus abominabile eſt.

Quin & in viſitationis Epiſcopalis formula hic interrogationis faciendæ eſt *articulus* 38. “ Si aliquem minus dignè pœnitentem favoris aut familiaritatis aut conſanguinitatis gratia ad reconciliationem adducat, aut ei teſtimonium reconciliationis ferat. “

Idipſum vetatur in *Cap.* 14. ℣ *De ſim.* ſub nomine Alexandri III. pronuntiaturque *Simoniacum* eſſe.

In textu notatum eſt, quòd vigentibus Canonibus pœnitentialibus, & in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ veneranda Patrum diſciplina, Epiſcopi Presbyteros & Diaconos deligerent, qui pœnitentium curam, durante pœnitentiæ peragendæ tempore gererent, ipſiſque ſedulò invigilarent, & eorum in peragendis pœnitentiis zelum fervoremque attenderent: ut exinde de eorum ſincera converſione juſtum judicium ferre, atque Epiſcopo ut verè converſos pro obtinenda reconciliatione præſentare tutò poſſent.

Certum quidem eſt, ſolis Epiſcopis, ſpectata ætatis illius diſciplina, publicè pœnitentium ſacramentalem & plenam reconciliationem fuiſſe reſervatam. Sed nec hoc negari poteſt, presbyteros & Diaconos, quibus pœnitentium cura, & directio ab Epiſcopis demandata eſſet, non parum ad converſionem & reconciliationem pœnitentium concurriſſe: adeo ut quodam modo dici poſſet, ipſam pœnitentiæ agendæ rationem, & modum hiſce Presbyteris & Diaconis fuiſſe creditum, Reconciliationis Sacramentalis impendendæ auctoritate Epiſcopis reſervata.

Simile quid etiam ſæculo XII. in uſu fuiſſe, teſtatur Guillielmus Pariſienſis Epiſcopus in tractatu de Sacramento Pœnitentiæ dicens, quòd confeſſio ita *poſſit dividi, ut alius audiat ad* CONSILIUM ET INJUNGENDAM POENITENTIAM SALUTAREM, *alius autem* BENEDICTIONEM SACERDOTALEM, *&* ABSOLUTIONEM *faciat ſuper pœnitentem.*

Hoc autem licitum eſt (ait) „ Ubi ſacerdos ſimplex, & ſanctarum litterarum ignatus; ibi enim poteſt advocare ſocium tamquam *conſiliarium*, & *aſſeſſorem* ſibi in judicio pœnitentiali: Si enim in judicio Forenſi, & ſæculari hoc licet, ne erretur in illo, quantò fortiùs in iſto judicio, ubi error incomparabiliter perniciosior? Cùm enim Diaconus claves non habeat, & ſcientiam medicinæ cœleſtis habeat, non eſt dubitandum defectum ſacerdotum in hoc ipſum poſſe & debere ſupplere.

Quòd hi ſacerdotes & Diaconi, quos ad *conſilium* & ad *imponendam pœnitentiam* adhiberi vult Epiſcopus Pariſienſis, ſimiles ſint illis, quos dirigendis pœnitentibus jam pridem Epiſcopi impendebant, notavit quoque Edmundus Richerius tom. 2. defenſionis ſuæ *c.* 3. *n.* 56. relatis enim verbis Guilielmi Pariſienſis, ex illis hoc notabile haberi notat: ſcilicet confeſſionem dividi poſſe; ita ut uni ſacerdoti aut etiam Diacono medicinalis, & directiva fiat confeſſio, deinde ſacramentalis, & abſolutoria alteri ſacerdoti, qui pœnitentem reconciliat: “ Profectò (ait) tempore primitivæ Eccleſiæ pœnitentiarius Presbyter, de quo loquitur Socrates, pœnitentes ad veram confeſſionem & pœnitentiam dirigebat, & exhortabatur qui poſtea ab aliis ſacerdotibus reconciliabantur, & ad ſacram Synaxim admittebantur.

XLIII. Si Epiſcopus inſpectis pœnitentis converſione & modo peragendæ pœnitentiæ nihil deprehendiſſet, quod ipſum ad *indulgentiam* inclinaret, pœnitens tempora pœnitentiæ in unaquaque Statione abſolvere debebat; atque tempore unius Stationis abſoluto ad ſuperiorem Stationem quaſi ſuo jure aſcendebat; nec poterat denegari, niſi novi criminis reus fuiſſet peractus: uti fieri etiam nunc videmus in Clericorum ab officio vel Ordinibus ſuſpenſione, ubi elapſo tempore limitato ceſſat ipſo jure ſuſpenſio; nec ulla opus eſt ad peragendam ceſſationem accedat ſolemnitas. Ita Morinus *lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 6.

XLIV. Canonum Pœnitentialium uſum & rigorem in Eccleſia Latina integrum perſeveraſſe uſque ad initium ſæculi duodecimi obſervat Morinus: at „ hoc ſæculo ineunte, pœnitentiæ exterioris ſeveritas decreſcere, minui & obſoleſcere cœpit, & conſequenter cùm ea ſeveritatis adminicula, ſcilicet antiqui illi ritus publici, tam qui pœnitentiæ actionem, quàm qui pœnitentium reconciliationem ſpectabant. “ Ita Morinus *lib.* 10. *c.* 16. *num.* 1. monetque *num.* 2. „ Numquam

„ quam juris rigor auctoritate Eccleſiaſtica remiſſus
„ eſt, ſed in privatis cauſis & juſtis rigoris ſpecies in
„ aliam frequenter commutata, plurimis occaſionem
„ dedit Pontificum beneficio ad præpoſteram relaxatio-
„ nem abutendi.

XLV. Occaſiones plures hujus relaxationis Canonum Pœnitentialium aſſignat Morinus; quarum præcipuæ fuere; commutatio pœnitentiarum Canonicarum cum opere aliquo laborioſo propter evidentem aut apparentem Eccleſiæ utilitatem, qualis erat ſuſceptio armorum contra Infideles aut Hæreticos.

Ex hac verò altera orta eſt, nimirùm remiſſio alicujus partis Pœnitentiarum Canonicarum ob collatum denarium in reparationem, aut ædificationem alicujus Eccleſiæ, aliudvè opus pium; quin & ad refectionem pontium, itinerum aliaſvè res ſæculares hæc remiſſio extenſa fuit. Quomodo autem hæc ex priori orta ſit; & qua ratione ex utraque, præcipuè tamen ex poſteriore Canonum Pœnitentialium relaxatio & abrogatio ſecuta ſit, titulo ſequenti, *c.* 1. paucis oſtendetur.

Tandem hiſce acceſſit, ut notat Morinus *Lib.* 10. *c.* 25. *n.* 1. redemptionum antiquarum facilitas, quam tum unuſquiſque Sacerdos arbitrio ſuo commutare continuavit; unde factum eſt more hominum ſolito, ut ex facilibus facillimæ redderentur.

„ Deinde Confeſſorum ordinariorum univerſalis ſen-
„ tentia eodem ſæculo prævaleſcens, Pœnitentias quaſ-
„ cumque in foro conſcientiæ Sacerdotum arbitrio eſſe
„ infligendas, ultimam operi (abrogationi Canonum
„ Pœnitentialium) coronidem impoſuit. „ Hæc Morinus: qui ibidem ex auctoribus ſæculi XIII. hanc ſuam aſſertionem aſtruit; oſtendens, quòd quidem Pœnitentia Canonica eo tempore adhuc Pœnitentibus à Confeſſariis proponeretur; ſed jam inciperent magna auctoritate in ea remittenda & relaxanda uti; atque ulteriùs progrediendo, tandem invaluerit ea opinio, quòd Pœnitentiæ imponendæ arbitrio Sacerdotum eſſent relictæ; nec conſequenter ipſos ampliùs Canonibus eſſe obſtrictos.

C A P U T IV.

De moderna circa Pœnitentias imponendas diſciplina; & quis hodie Canonum pœnitentialium uſus?

1. *Modernam diſciplinam circa imponendas pœnitentias expreſſit Synodus Tridentina: & pœnitentiarum fructum.*
2. *Quales debeant eſſe pœnitentia.*
3. *Quid in pœnitentiis imponendis attendendum.*
4. *Pœnitentiarum imponendarum determinatio arbitrio Sacerdotum committitur; & eatenus moderna diſciplina à priſtina differt.*
5. *Hodierna diſciplina conſentit veteri, ſi ſcopus Canonum pœnitentialium attendatur.*
6. *Quomodo Synodus Tridentina geminam Patrum diſciplinam Sacerdotibus propoſuerit.*
7. *Etiam hodie Confeſſarii ſunt ſpirituales animarum medici.*
8. *Ut tamquam medici faciliùs in morbum inquirere queant, Fideles tempeſtivè ad confeſſionem urgendi.*
9. *Confeſſarius more periti medici conditionem vulnerum, & ægrorum diligenter attendere debet in pœnitentiis imponendis.*
10. *Confeſſarii in pœnitentiis injungendis omnem ſpeciem quæſtus fugere debent.*
11. *Si Miſſa celebranda, aut aliena reſtituenda, hæc per Confeſſarium fieri non convenit.*
12. *Confeſſarius etiam Judicis partes ſuſtinet.*
13. *Debet ideò gravitatem criminum ſedulò attendere.*
14. *Hoc officium monet Confeſſarium ab omni temporalium expectatione debere eſſe alienum.*
15. *Quomodo munera excæcaverint olim falſos Prophetas.*
16. *Synodi Belgica monent Confeſſarios ut à temporalium ſpe caveant.*
17. *Meritò Confeſſarii expendunt, quæ cura in decernendis pœnitentiis adhibita olim fuerit.*
18. *Multis titulis hodie Confeſſarii convenient Canonum Pœnitentialium notitia: primò ut judicent de gravitate.*
19. *Secundò, ut faciliùs pœnitentes ad ſuſcipiendas impoſitas pœnitentias inducant.*
20. *Tertiò, ut ſtatuant, quando protrahenda, quando acceleranda abſolutio.*
21. *Quartò, ut ſint Sacerdotibus regula directiva pro pœnitentiis præſcribendis.*
22. *Quid de horum notitia ſenſerit Corporis Canonici Collector.*
23. *Quàm utilem horum ſcientiam judicaverit Sanctus Carolus?*
24. *Canones Pœnitentiales editi à S. Carolo.*

I. MOdernam Eccleſiæ diſciplinam, nec non ſinceram Pœnitentiarum, ſeu ſatisfactionum ſpiritum, quem in ipſis etiam Canonibus Pœnitentialibus ſibi Patres propoſitum habuere, expreſſit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *c.* 8. *de Sacramento Pœnitentia.*

Imprimis harum pœnitentiarum ſeu ſatisfactionum multiplices fructus præmittit; atque inter alios, hunc; Quòd „ magnoperè à peccato revocent, & quaſi “
fræno quodam coerceant hæ ſatisfactoriæ pœnæ, “
cautioreſque & vigilantiores in futurum Pœnitentes “
efficiant; medeantur quoque peccatorum reliquiis, “
& vitiorum habitus malè vivendo comparatos con- “
trariis virtutum actionibus tollant. “

II. Ut verò pœnitentiæ à Sacerdotibus impoſitæ illum ſalutarem in Pœnitentibus effectum operentur, docet, quales debeant à Sacerdotibus pœnitentiæ imponi. „ Debent ergo Sacerdotes Domini (inquit) quantum “
ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro *qualitate crimi-* “
num & Pœnitentium qualitate ſalutares & convenien- “
tes ſatisfactiones injungere: ne ſi fortè peccatis con- “
niveant, & indulgentiùs cum Pœnitentibus agant, le- “
viſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injun- “
gendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. “

III. Deinde inſtruit Sacerdotes, quid præcipuè in determinandis pœnitentiis attendere debeant. „ Habeant autem præ oculis (ait) ut ſatisfactio, quàm impo- “
nunt, non ſit tantùm ad vitæ novæ cuſtodiam, & “
infirmitatis medicamen, ſed etiam ad præteritorum “
peccatorum vindictam & caſtigationem.

IV. Hoc Decretum oſtendit, eatenus ſaltem hodiernam Eccleſiæ diſciplinam à priſtina diſcrepare; quòd hæc obſtringeret Sacerdotes, pœnitentias ſeu ſatisfactiones imponere, prout hæ in Canonibus & libris pœnitentialibus erant expreſſæ, quemadmodum capite præcedenti oſtenſum fuit: idque ante abſolutionem tam eas quæ neceſſariæ erant ad acquirendam cordis converſionem, eamque Sacerdoti probandam, quàm quæ requirebantur ad ſatisfactionem pro culpa & pœna, eradicandos vitioſos habitus, &c.

At moderna diſciplina Sacerdotes ab exacta & exteriori Canonum Pœnitentialium obſervantia eatenus abſolvit, ut non conſtringantur, pœnitentias Canonibus præſcriptas imponere, ſed earum determinatio Sacerdotum prudentiæ & arbitrio committatur, tam quoad eas quæ neceſſariæ ſunt ante abſolutionem pro acquirenda debita diſpoſitione & eam Sacerdoti probandam, quàm quoad eas, quæ neceſſaria poſt abſolutionem (de quibus ſpecialiter Synodus Tridentina) ad ſatiſfaciendum Deo pro pœna temporali alioſque effectus in Decreto Synodi Tridentinæ expreſſos.

V. Oſtendit prætereà Decretum illud, modernam diſciplinam à priſtina non diſcrepare, ſi non tam exteriorem Canonum Pœnitentialium rigorem attendamus, ſed interiorem eorum ſpiritum, ſeu ſcopum, quem in his Canonibus condendis, atque eorum exactam obſervantiam urgendo Patres habuerunt.

Quid enim aliud in his omnibus Patres intenderunt; niſi ut Sacerdotibus per hos Canones oſtenderent, quæ pœnitentiæ ſingulorum peccatorum gravitati convenirent; quæque eſſent his illiſvè animæ vulneribus medendis, nec non in futurum præcavendis convenientiores. Et ne Sacerdotes in imponendis pœnitentiis aberrarent, eos ad Canonum illorum obſervantiam conſtringebant.

VI. Dum ergo Synodus Tridentina in allegato Decreto præcipit Sacerdotibus, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultates ſalutares, & convenientes ſatiſfactiones injungere; atque præ oculis habere, ut ſatiſ-

factio, quam imponunt, *non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicinam, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem*, ipſam genuinam Patrum diſciplinam, quoad pœnitentias poſt abſolutionem injungendas, quam in figendis & exequendis Canonibus Pœnitentialibus intenderunt, expreſſit; atque eatenùs hodierna per Synodum Tridentinam ſtabilita diſciplina Patrum diſciplinæ conſona eſt; idemque moderatus & priſtinus Eccleſiæ ſpiritus.

Et ſanè non minùs hodie, quàm olim Confeſſarii ſunt ſpirituales animarum medici.

VII. Unde ſæculo XIII. poſtquam jam Canonum pœnitentialium exterior rigor & obſervantia magna ſaltem ex parte deſierat, dixit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in Capitulo OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiſſ.* „Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus; ut more periti *medici* ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatorum circumſtantias & peccati: quibus prudenter intelligat; quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum.

VIII. Porrò ut Confeſſarius tamquam ſpiritualis medicus faciliùs & animæ vulnera, & qualitatem ac conditionem ægri perſpecta habere, atque cum otio examinare & curare queat, monent Synodi noſtræ, ut qui rariùs confiteri ſolent, & tamen in Paſchate ad Sacram Communionem accedere intendunt, ſub initium Quadragesimæ, aut ſaltem ante Dominicam *Lætare* ad Confeſſionem accedant.

„Antiquam conſuetudinem confitendi in initio quadrageſimæ continuari, vel in uſum revocari peroptamus, „ait Synodus Gandenſis anno 1610. *tit. 5. cap. 5.* innovata per Decreta Synodalia ſub Antonio Trieſt *tit. 5. c. 9.*

Synodus Sylvæducenſis ſub Methio *Tit. De pœnit. Sacramento, c. 3.* præcipit Parochis, ut „adhortentur & inducant eoſdem (Parochianos ſuos) ut tempore quadrageſimali ſtatim in *principio*, vel ſaltem ante Dominicam *Lætare* proprio Sacerdoti, aut ejus vicem gerenti confiteantur, & nihilominùs circa Feſtum Paſchæ illud iterum reiterent, antequam ad Sacræ Euchariſtiæ ſumptionem accedant.

Idipſum in ſua Synodo rurſus renovavit Gisbertus Maſius *tit. 6. cap. 5.* atque aliæ Synodi Belgicæ paſſim inculcant.

IX. Diligenter ergo adinſtar periti medici Confeſſarius, & animæ vulnera & ægri conditionem ac ſpirituale temperamentum examinare, & attendere debet; ut iis ritè expenſis non unam eamdemque omnibus, iiſque planè diſparatis morbis medicinam applicet; ſed ſingulis eam, quæ iis medendis conveniat.

Hinc monet Synodus Audomarenſis *Tit. 7. cap. 13.* ut „Confeſſarii confeſſione audita injungant Pœnitentibus ſalutares Pœnitentias, peccatis commiſſis (ait) quantum fieri poteſt, *contrarias* .... Pro peccato itaque luxuriæ, jejunium præcipiant & abſtinentiam; pro avaritia, eleemoſynam; pro furto, aut rei alienæ detentione primò reſtitutionem, deinde orationes & eleemoſynam; pro ira manſuetudinis opera; pro ſuperbia humilitatis; pro peccatis ſpiritualibus meditationes; orationes & ſimilia, prout obſervaverint Pœnitentium ſaluti expedire poſſe.

Hæc omnia latius proponit & inculcat S. Carolus in Inſtructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ; quæ habentur in Actis Eccleſiæ Mediol. *pag. 433.*

X. Adhæc Confeſſarius adinſtar Medici ſpiritualis, ita ſua ſpiritualia pharmaca præſcribere debet, ut oſtendat, ſe illa unicè ad ipſius ægri ſalutem procurandam præſcribere; nihilque ſe in eorum præſcriptione lucri quærere.

Hac de re ita loquitur S. Carolus in inſtructionibus Confeſſariorum *par. 2. cap. 8.* „Ut liberior ſit Confeſſarius in exequendo officio, quod illi cum Pœnitente eſt, majorque apud eumdem in auctoritate habeatur in decernendis iis omnibus, quæ ad Pœnitentis ſalutem referuntur, non ſolùm fugiet ſtudiosè avaritiam, ſed etiam *omnem ejus vel minimam ſuſpicionem*.

XI. Deinde pro fugienda omni ſpecie lucri nominatim in Pœnitentiis injungendis, ſubjungit: „Cùm Pœnitenti jubebit ut Miſſæ Sacrificium faciat uſpiam peragi, *nec durabit nec obligari* ſignificet quaſi velit ipſe celebrare, vel in ſua *Eccleſia* aut *Monaſterio* curare celebrari.

„Idem faciat, pergit S. Carolus, in ſatisfactionibus iis, cùm pœnitens vel debita incerta reddere pauperibus, vel pro votorum commutatione aliquid ſolvere debebit.

Tandem ut Confeſſarius omnem vel ſpeciem avaritiæ ſubterfugiat, eum monendum cenſuit, ut „neque pecunias aliavè, quæ à pœnitente reſtituenda ſunt propriis Dominis in ſe provinciam reddendi aſſumat, niſi neceſſitas id requirat, ut videlicet hoc modo pœnitens non prodatur, quod cùm erit ab eo factum, curet ut is, cui rem reſtituit, chirographum ſuum in teſtimonium ei tribuat, ut pœnitenti conſignet, ac planè eo modo procedat, ut *omnem ſpeciem ac ſignum avaritiæ ſubterfugiat*.

XII. Nec tantùm Medici ſive medentis officio Confeſſarius in pœnitentiis imponendis fungi debet juxta allegatum Concilii Tridentini Decretum; ſed etiam Judicis punientis ſive vindicantis & caſtigantis.

Neque enim pœnæ ſatisfactoriæ, declarante Concilio, tantùm debent eſſe ad medicinam vulnerum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem: „Nam Claves Sacerdotum non ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, et jam antiqui Patres & credunt & docent, " ait eodem loco Concilium.

XIII. Hoc judicis officium ut ritè exerceant, debent imprimis prudenter & circumſpectè gravitatem criminum & Pœnitentium qualitatem diſcutere; iiſque diſcuſſis tamquam integri ac incorrupti judices ſolvere & ligare, majorem vel minorem pœnitentiam injungendo: „ne ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum Pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur, " uti loquitur Synodus Tridentina.

XIV. Ex hoc quoque judicis officio Confeſſariis incumbente, id eſt ſtatuendum, admodùm cavendum Confeſſariis, ne à Pœnitentibus occaſione Confeſſionis quidquam temporale accipiant, aut ſperent. Præterquam quod id, ut minùs ſpeciem aliquam Simoniæ aut ſaltem turpis quæſtus præferat, illud etiam conſtat ipſa veritate teſte, *Munera excæcare oculos Sapientum & mutare verba juſtorum*.

Hinc de filiis Samuelis teſtatur ſacer Textus, *1. Regum c. 8. Declinaverunt poſt avaritiam, acceperuntque munera*; ac deinde tamquam conſequens ſubjicit: *Et perverterunt judicium*.

XV. Nonnè hæc fuit excæcatio, quæ jam pridem pſeudo Prophetas induxit ut falſa prophetarent & populum ſeducerent, pacem dando, quam Dominus non dederat? „Hæc dicit Dominus Deus (ait Ezechiel *cap. 13.*) væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus; & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas, & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

Quæ porrò tam perverſi judicii ratio? Audi Prophetam „& violabant me ad populum meum, ait, *propter pugillum hordei & fragmen panis*, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

Si munera aliaque temporalia olim prophetarum judicium perverterint, & eorum verba mutaverint; num forſan minùs efficacia hodie illa cenſebimus ad oculos Sacerdotum excæcandum, eorumque judicium pervertendum?

XVI. Meritò proinde monuit in ſuis Ordinationibus Epiſcopus Gandenſis anno 1629. *tit. 3. cap. 2.* „Caveant etiam Confeſſarii, ne quæ commoda temporalia, ſibi vel ſuis (occaſione Confeſſionis) à pœnitentibus aucupentur; neque convenit, ut ipſorum temporalibus bonis adminiſtrandis ſe miſceant.

Idem in ſuis Ordinationibus habet Gaſpar Nemius Epiſcopus Antverpienſis *tit. De Sacram. Pœnit. n. 13.*

Item Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit. 5. c. 16.* Verbo: „ad audiendas Confeſſiones, non inani gloria, non lucri cupiditate, non curioſitate, non denique ullo humano affectu ductus; ſed ſalutis fidelium procurandæ ſtudio inflammatus accedet; " ut loquitur S. Carolus loco citato.

Plura hanc in rem videri poſſunt in Tractatu meo *de Simonia circa Beneficia & adminiſtrationem Sacramentorum*, *part.* 1. *cap.* 7. ubi unà oſtendi, qui de hac munerum, aut temporalium expectatione meritò habeantur ſuſpecti; ac dein §. 3. monui, quàm periculoſum ſit, multiſque incommodis obnoxium, quòd Sacerdotes cogantur vivere ex honorariis à Pœnitentibus oblatis; quòdque pro Pœnitentium numero etiam augeantur temporalia vitæ ſubſidia.

XVII. Si ſecundùm modernam Eccleſiæ diſciplinam, atque invariabiles Evangelii regulas, Sacerdotes debeant hodie non ſecus ac olim, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatiſfactiones injungere, convincitur, quàm meritò ipſi etiam Confeſſarii reflectant ad eam curam & ſollicitudinem, quam jampridem Patres in diſcernendis ac ſtatuendis Pœnitentiis & peccatorum remediis adhibuerunt, quam capite præcedenti exhibuimus; eo fine ut Confeſſarii intelligant, quàm moderatè, & circumſpectè ipſi in his procedere debeant; cùm nec in ſcientia, nec vitæ ſanctitate Patribus iſtis comparari queant.

XVIII. Hactenùs dicta inſuper oſtendunt, quòd tametſi Confeſſarii hodie non adſtringantur ad imponendas pœnitentias juxta præſcriptum Canonum Pœnitentialium, horum tamen notitiam non uno titulo ſic etiamnum hodie pertulit.

Primò quidem, ut ex horum notitia aliquouſque poſſint de criminum gravitate judicare.

Si enim non tantùm in certis caſibus aut ſingularibus circumſtantiis, ſed conſtanter & ubique uni peccato præ alio gravior ac diuturnior pœnitentia impoſita deprehendatur, pro indubitato erit, ex mente Patrum, illud præ hoc gravius eſſe: cùm ſemper fixum fuerit & indubitatum, pœnitentias, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, ſecundùm gravitatem criminum eſſe imponendas.

Exempli gratia, dum in omnium temporum ac locorum Canonibus & libris pœnitentialibus videbitur pro fornicatione etiam ſimplici, non minorem umquam, ſed frequentiſſimè majorem, quàm *annalem* pœnitentiam, in jejuniis aliiſque carnem cruciantibus operibus peragendam, fuiſſe impoſitam; pro ebrietate verò, etiam in homine Eccleſiaſtico, atque etiam cum aliqua circumſtantia aggravante, 40. dumtaxat dierum, aut in Laico 15. aut 7. dierum, nequaquam dubium eſſe poterit, quin fornicationem multò graviorem quàm ebrietatem Patres & Concilia Canonum illorum auctores exiſtimaverint.

XIX. Secundò, notitia horum Canonum utilis erit; ut ipſis peccatoribus oſtendatur (uti etiam monet celebris ille Canonum interpres Antonius Auguſtinus in præfatione ad libros pœnitentiales à ſe evulgatos) quam pœnitentiam & vindictam illis peccatis olim Patres impoſuerint; ut ita leviùs ferant pœnitentias leviores & modum leviorem, quibus nunc cum illis agitur; videbuntque veriſſimum eſſe quod obſervat Eminentiſſimus Aguirius, *Diſſert.* 8. *ad Concil. Tolet. III. n.* 159. „ Satisfactiones imponi ſolitæ hoc tempore ante vel „ poſt abſolutionem pro gravioribus peccatis (etiam „ ab iis Confeſſariis qui *rigidi* habentur, & *crudelitatis* incuſari ſolent, tamquam *conſcientiarum carnifices*) non æquant ne centeſimam quidem partem ejus pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi nec penes durationem, nec ſecundùm acerbitatem; ut patebit conſideranti.

XX. Tertiò, hi Canones oſtendent, quomodo de acceleratione vel procraſtinatione reconciliationis, non tam ex verbis, quàm operibus pœnitentium ſtatuendum ſit. Ut enim *Canone* 13. Niceno cavetur, Epiſcopus de iis pœnitentibus aliquid humanius ſtatuere, & tempus pœnitentiæ contrahere poterit, qui *lacrymis*, *tolerantia* & *bonis* Operibus *converſionem* & Opera *& abitu oſtendunt*. E quibus quoque facilè conſtabit, ut loquitur Aguirius, „ quàm injuſtè & imprudenter ii (delicati peccatores) criminentur Confeſſarios (quamvis doctos, pios, ac notæ prudentiæ) nolentes abſolutionem impendere *ſtatim*, ſed illam differentes donec ea *penalia opera* exhibeantur per aliquot hebdomadas, vel dies ſaltem, juxta prudens ipſorum judicium.

XXI. Serviet denique horum Canonum notitia, ut ſint ipſis Sacerdotibus regulæ directivæ; in quibus tamquam in ſpeculo videant quæ Pœnitentiæ ex mente SS. Patrum his illiſve peccatis convenientes judicatæ fuerint; ac tum ipſi pro conditione temporum, perſonarum, aliarumque circumſtantiarum judicent, qualiter has Pœnitentias moderari aut mutari oporteat.

XXII. Unde nullatenùs horum Canonum notitia tamquam inutilis rejicienda.

Et quidem qui ad ſtudioſæ Juventutis inſtructionem Corpus Canonicum compilavit, ad calcem Decreti Gratiani Canones Pœnitentiales exhibet cum hac epigraphe: *Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Eccleſiaſticis eſt* VALDE NECESSARIA: *ſunt enim regulæ* DIRECTIVÆ *ad Pœnitentias imponendas.*

XXIII. Notitiam horum Canonum præterito ſeculo non inutilem credidiſſe zeloſum ac ſanctorum Canonum ſcrutatorem & inſtauratorem S. Carolum, patet ex ejus Concilio I. *part.* 2. *tit.* 6. ubi ait: *Confeſſores Canones Pœnitentiales benè noverint.* Et in Concilio V. *part.* 3. §. 2. præcipitur, ut Examinandi interrogentur: *An Canones Pœnitentiales ritè teneant.*

Fructus qui ex horum Canonum notitia hauriendi ſunt, non uno loco expoſuit: „ Patres docuerunt (ait in præfatione ad Canones Pœnitentiales à ſe editos) quàm *neceſſaria admodum* ſit Sacerdotibus Canonum pœnitentialium ſcientia. Etenim ii omnia quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia ſolùm ac pietate, ſed juſtitia etiam metienda ſunt; certè norma hæc è Canonibus Pœnitentialibus ſumatur oportet. Sunt namque ii quaſi regulæ quædam, quibus tum ad culpæ commiſſæ gravitatem rectè dignoſcendam, tum ad imponendam pro illius ratione VERAM POENITENTIAM Sacerdotes Confeſſarii dirigantur, aut ibi ſingula, & quæ ad peccati magnitudinem & quæ ad pœnitentis ſtatum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem, pertinent, accuratè perpenderint; tum demùm pœnitentiam judicio ac prudentia ſua moderentur. „

Et alibi poſtquam monuit, quòd in imponenda pœnitentia Confeſſarius prudens eſſe debeat, ne forſan aut leviores, aut graviores & diuturniores, quàm oportet, imponat, pro remedio non errandi, ſubjungit: „ Ideò Sacerdos *Canones Pœnitentiales* conſulet, quibus licèt cum prudentia, diſcretione & modo, pro pœnitentis contritione, qualitate, ſtatu, aliiſque circumſtantiis uti debeat, obſervandi tamen ſunt, ita ut juxta eos quaſi traditam ſibi regulam Sacerdos ſe gerat, prout expedire ei viſum fuerit; & quando pœnitentiam Canonum rigori omninò conformem non imponet, eam tamen pœnitenti ſignificabit, ut ad contritionem eum moveat, & leviorem injunctam pœnitentiam ipſe ardentiùs exequatur, motus ſcilicet ex hodiernæ Eccleſiæ benignitate, qua antiquioris diſciplinæ rigor mitigatur. „

XXIV. Ut verò faciliùs horum Canonum notitiam haurire poſſent Confeſſarii, illos ex variis Conciliis & Canonum Collectionibus juxta ordinem Decalogi diſponi curavit; atque unà cum inſtructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ evulgavit; & hodie habentur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *part.* 4. quos Confeſſarii meritò conſulent, & expendent.

CAPUT V.

De Ordinario Miniſtro Pœnitentiæ.

1. *Olim ſoli Epiſcopi Pœnitentes reconciliabant.*
2. *Hæc auctoritas multis ſeculis ipſis competiit quoad peccatores* publicos.
3. *Præcipua cura circa Pœnitentes Epiſcopis incumbebat.*
4. *Hi Diaconos & Presbyteros invigilandis Pœnitentibus delegabant.*
5. *Poſtquam pro peccatis occultis cœpta eſt agi pœnitentia* occulta, *pœnitentium reconciliatio ad Presbyteros devolvi magis cœpit.*
6. *Sæculo VIII. & ſequentibus Presbyteri erant frequentiores Pœnitentiæ miniſtri.*
7. *Non omnibus Presbyteris, ſed ferè ſolis Parochis reſpectu ſuorum Parochianorum hæc auctoritas competebat.*

8. *Pluribus ſæculis abſolutio ab alieno Sacerdote ſine licentia proprii habita fuit nulla.*
9. *Idem ſupponit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III.*
10. *Sæculo XIII. cœpit dari facultas excipiendi Confeſſiones Fratribus Mendicantibus; & ſenſim aliis Presbyteris.*
11. *Creditum fuit, Fidelibus liberum eſſe eligere unum ex his Presbyteris in Confeſſarium.*
12. *Quomodo hæc privilegia & facultates conceſſa ſint ſine præjudicio proprii Sacerdotis.*
13. *Poſt conceſſa hæc privilegia & facultates manſit obligatio confitendi ſemel in anno proprio Sacerdoti.*
14. *Id declaravit Martinus IV.*
15. *Declaratio Concilii Baſilienſis conformis.*
16. *Idipſum in contradictorio judicio deciſum per Sixtum IV.*
17. *Eamdem obligationem agnovit S. Carolus.*
18. *Synodus Atrobatenſis idipſum declarat.*
19. *Non tantùm à Laicis, ſed & Clericis Synodi Belgicæ id exigunt; & quis ſit ſingulorum proprius Sacerdos declarant.*
20. *Hanc obligationem fusè declararunt Archiepiſcopus Cameracenſis, & Epiſcopus Atrebatenſis.*
21. *Quid de hac obligatione ſentiat Eccleſia Gallicana?*
22. *Sententia Archiepiſcopi Rhemenſis ſuper hoc jure Parochorum.*
23. *Ratio hujus juris & diſciplinæ.*
24. *An ubique hoc Parochi æquè urgere debeant?*
25. *Parochi haud facilè licentiam alteri Sacerdoti confitendi negare poſſunt; eorumque moram Epiſcopus ſupplere poteſt.*

I. PRæcipuam circa pœnitentes curam; necnon reconciliandi poteſtatem olim fuiſſe penès Epiſcopos dubitari nequit.

Sanctus Cyprianus *Epiſtola* 11. conquerens de quibusdam Presbyteris, qui pœnitentes ante actam pœnitentiam, contempta Canonica diſciplina conciliabant, inter alia reprehendit quòd ſe inconſulto id facerent. Verba ejus ſunt: „ Audio quoſdam de Presbyteris nec Evangelii memores, nec quid ad nos Martyres ſcripſerint cogitantes, nec *Epiſcopo honorem* Sacerdotii ſui & Cathedræ reſervantes, jam cum lapſis communicare cœpiſſe, & offerre pro illis, & Euchariſtiam dare, quando oporteat ad hæc *per ordinem* perveniri. Nam cùm in minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, pœnitentia agatur juſto tempore, & exomologeſis fiat, inſpecta vita ejus qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis poſſit, niſi priùs illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit impoſita, quantò magis in his graviſſimis & extremis delictis cautè omnia & moderatè ſecundùm diſciplinam Domini obſervari oportet?

Perſpicuum hinc eſt, Cyprianum exiſtimaſſe, reconciliandi præcipuam auctoritatem fuiſſe penès Epiſcopum, Presbyteroſque eam ſine auctoritate Epiſcopi dando, Canonicam diſciplinam infregiſſe: quod etiam Morinus advertit, addens. „ Exigebat enim Eccleſiæ diſciplina, ut publicæ pœnitentiæ rei *ab Epiſcopo*, aut illius *juſſu* reconcilientur. “ *Lib. 9. cap. 23. num. 7.*

II. Hanc diſciplinam, pluribus ſæculis perſeveraſſe, ut *publicè* ſaltem criminoſi & pœnitentiæ *publicæ* ſubjecti, nonniſi ab Epiſcopo ejuſvè juſſu reconciliarentur, conſtat ex *Can. 3. Concilii Carthaginenſis II.* ubi legitur: „ Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio, à Presbyteris non fiant, vel *reconciliare* quemquam in *publica* Miſſa Presbyteris non licere; hoc omnibus placet. Apud Gratianum *cauſ. 26. quæſt. 6. Can. 1.*

III. Hinc priſtinis illis ſæculis ſumma Epiſcoporum vigilantia & cura fuit de pœnitentibus, toto tempore pœnitentiæ; ut intelligerent, an opera pœnitentiæ, quemadmodum erant impoſita, ipſi Pœnitentes exequerentur; itemque quo animi affectu, diligentia, perſeverantiaque pœnitentiam peragerent.

Ad hanc vigilantiam excitat Epiſcopos Synodus Nicæna *Can. 12.* „ In his omnibus examinare convenit conſilium & ſpeciem pœnitentiæ; quicumque enim & timore, & lacrymis, & tolerantia & bonis operibus converſionem reapſe non ſpecie tenus demonſtrant, hi impleto audiendi tempore quod præfinitum eſt, meritò orationum communionem habebunt, cum eo quòd etiam liceat *Epiſcopo* humaniùs aliquid de iis ſtatuere.

Pluribus hæc proſequitur Morinus *Libr. 6. cap. 16.* oſtenditque, hanc in Epiſcopis vigilantiam & curam neceſſariam fuiſſe, ut de converſione, & diſpoſitione juſtè judicare poſſent, atque dignoſcere, qui citiùs, qui tardiùs ad reconciliationem eſſent recipiendi.

IV. Obſervat præterea, quòd cùm Epiſcopi non poſſent *per ſe* convenientem de omnibus pœnitentibus curam agere, Diaconos Presbyteroſque delegiſſe qui pœnitentibus invigilarent; atque opportuno tempore ſtatum vitamque ipſorum ad Epiſcopum referrent.

V. Hæc Epiſcoporum auctoritas in pœnitentiis imponendis, moderandis, & tandem pœnitentibus reconciliandis, poſt ſæculum ſeptimum ſenſim Presbyteris magis communicari cœpit.

Cùm enim poſt ſæculum ſeptimum pro peccatis *occultis* deſiit imponi pœnitentia *publica*, unà quoque vulgatum fuit, pœnitentiam *occultorum* criminum Presbyteris conceſſam; *publicorum* verò Epiſcopis reſervatam. Quò magis ergo labentibus ſæculis pœnitentia *publica* deſiit; atque pœnitentia *occulta* & *privata* facta frequentior, etiam auctoritas pœnitentias imponendi & Pœnitentes reconciliandi ad Presbyteros magis magiſque devolvi cœpit; adeò ut tandem nonniſi *ſolemnis* pœnitentia Epiſcopis reſervata remanſerit; uti *cap. 2.* notatum fuit.

VI. Hinc videmus, libros Pœnitentiales, necnon Canones Pœnitentiales octavo & ſequentibus ſæculis conditos, præcipuè ipſos Presbyteros, tamquam pœnitentiæ miniſtros reſpicere; cùm antiquiores Canones ferè ſolos Epiſcopos inſtruant, atque diſpenſatores pœnitentiarum ſupponant.

VII. Verùm hæc auctoritas non omnibus Presbyteris ita competebat, ut omnes indifferenter Presbyteri indiſtinctè quoslibet Pœnitentes reconciliare poſſent; ſed erat penes ſolos illos Presbyteros, qui ſpecialiter ad curam animarum tamquam *proprii* Sacerdotes erant populo præpoſiti & deputati.

Sicuti enim his ſolis Sacramentorum & Divini verbi diſpenſatio *reſpectu* populi ſibi concrediti competebat; ita quoque iis ſolis pœnitentiarum Impoſitio & Pœnitentium reconciliatio concredita erat.

In textu notatum fuit, quòd jus excipiendi confeſſiones parochianorum annexum ſit beneficio parochiali, ipſique parocho, ſive curato competat *jure ordinario*; non ſecus ac jus annuntiandi verbum Dei vel alia ſacramenta adminiſtrandi.

Hinc ſequitur, hoc jus excipiendi confeſſiones ſuorum parochianorum ſibi confiteri volentium parocho non magis adimi poſſe, quàm jus annuntiandi verbum Dei, vel cætera ſacramenta adminiſtrandi, aut functiones ad curam animarum ſpectantes exercendi.

Idipſum jampridem notavit Cancellarius univerſitatis Pariſienſis Joannes Gerſonius in ſermone *contra bullam* Mendicantium; in quo aſſerit, imprimis curatos ſuccedere in locum 70. diſcipulorum, quemadmodum Epiſcopi ſuccedere dicuntur in locum 12. Apoſtolorum, ipſoſque curatos eſſe in Eccleſia *minores Prælatos*, & Epiſcopos *majores Prælatos*.

Ex his tamquam conſequens infert: „ Quòd de ordinatione eſſentiali & ſtabili S. Eccleſiæ æque bene eſt ſtatus curatorum, ſicut ille Prælatorum, Cardinalium, Archiepiſcoporum: imò verò ſicut ſtatus ipſius Papæ, quamvis non ſit adeò perfectus.

„ Sequitur (pergit Gerſonius) Papam hunc ſtatum deſtruere, aut annihilare non poſſe: cùm hic ſtatus non proveniat ex ſua poſitiva ordinatione, ſed ſine Medio ex Dei ordinatione.

His poſitis concludit: „ Ad curatos pertinet jus audiendi confeſſiones ſuorum parochianorum, aut procurare ut audiantur, & committendi, ſi Presbyter non eſt, aut ſi minus ſufficiens.

Sequitur (pergit) „ Papam aut alterum non debere auferre illam poteſtatem, aut jus ipſis curatis, abſque ipſorum placito & voluntate, ſaltem expediens non eſt. “

Igitur ex ſententia Gerſonis, non tantùm eſt curatis jus audiendi confeſſiones ſuorum parochianorum per nullum ei ſine legitima cauſa adimendum; ſed inſuper ſi ad eas audiendum non ſit capax, ob defectum ordi-

ordinis preſbyteralis, aut ſi minus ſufficiat, ipſius eſt *procurare ut audiantur, & jus committendi.*

Huic Gerſonis aſſerto conforme eſt Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ. 21. cap. 4. de Reformat.* quo injungitur Epiſcopis, „ ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis ſacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo, *cogant rectores vel alios*, ad quos pertinet, *ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.*

Evidens eſt Concilium ſuppoſuiſſe, ad rectores Parochialium Eccleſiarum pertinere ſibi-adjungere tot ſacerdotes, in caſu quo ipſe ſolus non-ſufficiat, quot ſufficiunt ſacramentis miniſtrandis & cultui divino peragendo. Ad Epiſcopos verò pertinere rectores in caſum non ſufficientiæ ad eos ſibi adjungendos cogere, & in caſum negligentiæ eorum defectum legitimè ſupplere.

Verum eſt, Concilium ſupponere etiam ad *alios* poſſe ſpectare jus & obligationem adjungendi Sacerdotes in adjutorium parochi: ſed ex contextu ſufficienter conſtat, jus illud primariò rectoribus deferri, & aliis, etiam primitivis paſtoribus, non competere niſi alio ſpeciali accedente titulo: uti ſuprà *part. 1. tit. 3. pap. 2.* notavimus.

VIII. Immò pluribus ſæculis obtinuit, ut confeſſio facta alieno Sacerdoti, & abſolutio ab illo ſine licentia proprii Sacerdotis obtenta invalida reputaretur. Neque ulli eo tempore licebat præter proprium Sacerdotem alium Confeſſarium, à quo validè abſolveretur, eligere; niſi ſpeciali privilegio eſſet munitus, quemadmodum in *Cap. fin. de Pœnitent. & Remiſſ.* dicitur: „ Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, *permittimus Epiſcopis* & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter ſui Superioris licentiam providum & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.

Ad hunc textum rectè notat Gloſſographus: „ Sic ergo videtur, quòd Epiſcopi vel alii inferiores Prælati exempti ante iſtam permiſſionem non poterant ſe ſubjicere alicui Confeſſori ſine licentia Superioris; quia nullus Clericus ſine licentia ſui Epiſcopi poteſt eligere judicium non ſui judicis, perſonæ vel rerum; ergo multò minùs judicium animæ, quod majus.

Hujus Decretalis cùm auctor ſcribatur Gregorius IX. apparet, adhuc ſæculo XIII. hanc diſciplinam viguiſſe; ut quiſque ſuo proprio Sacerdoti ſive Superiori confiteri deberet; nec ſine hujus licentia alteri fas eſſet.

IX. Idipſum non obſcurè ſupponit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. ſub initium illius ſæculi celebratum in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS *de Pœnitent. & Remiſſion.* Cùm enim ſtatuit, ut omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio Sacerdoti: & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere: nonnullis de perceptione Euchariſtiæ, & hujus Decreti promulgatione interjectis, ſubjicit: „ Si quis autem *alieno* Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam priùs poſtulet & obtineat a proprio Sacerdote, *cùm aliter ille ipſum non poſſit ſolvere vel ligare.*

Finalis hæc clauſula ſat patenter ſupponit, ſecundùm diſciplinam illius temporis, *alieno* Sacerdoti non fuiſſe poteſtatem ſolvendi vel ligandi ſine licentia proprii Sacerdotis: cùm aliàs ineptè à Concilio hæc ratio adduceretur, ad probandum, licentiam proprii Sacerdotis eſſe neceſſariam, ut quis *alieno* Sacerdoti confiteri poſſet.

X. At exortis hoc & ſequenti ſæculo Fratribus Mendicantibus, conceſſum iis fuit à variis Pontificibus, ut Fidelium ad eos accedentium confeſſiones liberè excipere, iiſque convenientes pœnitentias, & debitè diſpoſitis abſolutionem impartiri valerent; quibus etiam ipſi Epiſcopi tandem facultatem dare cœperunt: quam & ad alios quoque Presbyteros, nullam ſpecialem curam Animarum habentes, extenderunt.

Notatum fuit in textu demum circa ſæculum XIII. dari cœpiſſe per Romanos Pontifices privilegium Fratribus Mendicantibus excipiendi fidelium confeſſiones. Et quidem primus, qui ſimile privilegium dederit, videtur fuiſſe Gregorius IX. Scribit enim Matthæus Pariſienſis ad annum 1246. quòd Fratres Prædicatores impetraverint à Papa Gregorio IX. (qui ſpecialiter eorum fautor erat) INAUDITUM *privilegium, hoc etiam ipſis temporibus novum.*

Bullam ſive privilegium hoc exhibet ibidem Pariſienſis, datum Anagniæ IV. Kal. Octobr. Pontificatus ſui anno 1. ideſt, anno 1227.

In hac Bulla mandat omnibus Prælatis per Angliam conſtitutis, „ ut Fratres Prædicatores benignè recipiant, & populos ſibi commiſſos ſedulò admoneant, ut ex ore ipſorum verbi Dei ſemen devotè ſuſcipiant, *& confiteantur: Cum ipſis* (inquiunt) *auctoritate noſtra liceat confeſſiones audire, ac pœnitentias injungere.*

Cùm autem nonnulli Prælati Anglicani Fratres Prædicatores in hujus privilegii uſu turbare viderentur, ſcilicet, hos Fratres ſine ſua licentia ad prædicationis officium, vel confeſſiones excipiendas admittere renuentes, Fratres hi recurſum habuerunt ad Innocentium Quartum, qui mox à ſua ad Pontificatum aſſumptione, ſcilicet, anno 1243. Bullam expedivit in favorem horum Fratrum, inſcriptam Epiſcopis Vintonienſi, Vigorienſi, & Norwicenſi, quibus mandat, ut dictos Prælatos auctoritate Apoſtolica compeſcant; iiſque præcipiant ut juxta *Apoſtoli a ſcripta* Fratribus Prædicatoribus permittant *liberè* fidelium confeſſiones excipere. Bullam hanc exhibet ibidem hiſtoricus præfatus.

Poſt hac narrat idem hiſtoricus quanta inſolentia Fratres hiſce privilegiis muniti ſeſe erga Prælatos, & ordinarios paſtores geſſerint: atque fideles à propriis paſtoribus abſtrahere, & ut ſibi confiterentur inducere ſtuduerint. Ut & hanc factum ſit, prout ſubjicit idem author: „ *Quod multi præcipuè Nobiles, & Nobilium uxores, ſpretis propriis Sacerdotibus, & Prælatis, ipſis Prædicatoribus confitebantur. Unde non mediocriter viluit Ordinariorum dignitas & conditio, & de tanto ſui contemptu, non ſine magna confuſione, doluerunt.*

„ Nec ſine evidenti cauſa (inquit Hiſtoricus) videbant enim ordinem Eccleſiæ, jam enormiter perturbari, quem conſtat, longis retroactis temporibus, in Deo placita ſimplicitate ambulantem, multos è ſæculo migrantes Deo præſentaſſe Sanctos, de quorum ſanctitate neſarium judico dubitare. Videbant deſuper, Parochianos ſuos *audacter jam peccare, & imprudenter*, ſcientes ſe coram Presbytero *proprio non erubeſcere*, ſua enormia peccata confitendo; quod magnum reputatur periculum, cùm rubor & confuſio pars ſit maxima & potiſſima pœnitentiæ. Dicebantque ſuſurrantes peccaturi ad invicem: *Perpetremus quæ nobis voluptuoſa videntur, & placentia; aliquibus enim Prædicatorum, vel Minorum per nos tranſitum facientibus, quos numquam vidimus, vel numquam viſuri ſumus, cùm conſummatum fuerit quod deſideramus, ſine aliqua moleſtia confitebimur.* Et ſic contemptis Ordinariis, & eorum diſciplinis, peccatum copioſius cauteravit.

Hæc diſſidia inter Prælatos & Parochos ab una & Fratres Ordinis Prædicatorum & Minorum ex altera partibus, occaſione ejuſmodi Privilegiorum, non tantùm fuiſſe in Anglia, ſed etiam ſenſim in reliquas Chriſtiani Orbis regiones ſe diffudiſſe teſtatur Bonifacius VIII. ſub finem hujus ſæculi XIII. in Conſtitutione, quæ incipit: *Super Cathedram*, relata inter Extrav. communes, ſub titulo *de Sepulturis.*

In hac enim Conſtitutione declarat Pontifex: „ Quòd ab olim inter Prælatos & Rectores, ſeu Sacerdotes, ac Clericos Parochialium Eccleſiarum per diverſas mundi provincias conſtitutos ex una parte, & Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ex altera, gravis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, *eorum confeſſionibus audiendis, pœnitentiis injungendis eiſdem*, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud Fratrum Eccleſias, ſive loca noſcuntur eligere ſepulturam.

Hanc gravem, & periculoſam diſcordiam hac ſua Conſtitutione, „ intendens paternæ ſolicitudinis ſtudio (ut ipſe loquitur) prorſus evellere, ac omnimodè ſubmovere, nullis unquam temporibus futuris; „ faven-

„ favente Domino, ſuſcitandam. “ Plura circa tria hæc diſcordiæ ſemina conſtituit; ac ſignanter ſuper articulo de audiendis fidelium confeſſionibus, & injungendis pœnitentiis ſtatuit, ut Superiores Ordinum illorum „ ſe conferant *per ſe*, vel *per Fratres*, quos „ ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri, „ ut Fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum civitatibus & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium, audire liberè valeant, „ & hujuſmodi confitentibus (prout ſecundùm Deum „ expedire cognoverint) pœnitentias imponant ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorumdem.

„ Et ſi eiſdem Prælati (pergit Pontifex) petitam licentiam Confeſſionum hujuſmodi audiendarum concesserint, illam præfati Magiſtri, Miniſtri & alii cum gratiarum recipiant actione; dictæque perſonæ ſic electæ, commiſſum ſibi officium exequantur.

Poſt hæc ſubjungit: „ Quòd ſi fortè jam dicti Prælati quemquam ex dictis Fratribus præſentatis eiſdem, ad hujuſmodi officium nollent habere vel non ducerent admittendum, Eo amoto, vel ſubtracto, loco ipſius ſimiliter eiſdem præſentandus Prælatis, poſſit & debeat alius ſurrogari. “ Si verò iidem Prælati præfatis Fratribus ad Confeſſiones (ut præmittitur) audiendas electis hujuſmodi exhibere licentiam recuſarint. Nos ex nunc ipſis, ut Confeſſiones ſibi confiteri volentium, liberè licitèque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impertiri gratiosè concedimus *de Plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis*.

Bonifacius hac ſua Conſtitutione ſperabat hanc gravem & periculoſam diſcordiam omninò evellendam; ſed ſpes ſua ipſum fefellit, ſi Benedicto XI. ejus in Pontificatum ſucceſſori credimus.

Hic enim Benedictus XI. ad Pontificatum ex Ordine Fratrum Prædicatorum aſſumptus, ut hæc diſſidia extingueret, novam edidit Conſtitutionem, quæ incipit: *Inter cunctas*, relatam inter Extravagantes communes, *ſub tit. de Privilegiis*.

In hac ſua Conſtitutione præfatur, quòd debeat, „ quantum ex alto permittitur, pacem inſerere, ſcandala removere, jurgiorum removere materiam, & „ *intelligere ſuper egenum & pauperem, quia non in finem oblivio erit pauperum, & patientia pauperum non peribit in finem.* “ Quæ finalia verba evidenter Fratres Mendicantes, è quorum Ordine erat aſſumptus reſpiciunt.

Poſt hæc ſubjungit: „ Sane dudum bonæ memoriæ Bonifacius VIII. Prædeceſſor noſter quamdam ſpecialem inter Prælatos, Rectores, ſeu Sacerdotes & Clericos Parœcialium Eccleſiarum, ex parte una, & Prædicatorum ac Minorum Ordinum Fratres ex altera ſuper faciendarum prædicationum, *audiendarum Confeſſionum* per eoſdem Fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis, Conſtitutionem edidit, certum his modum imponens, prout in eadem Conſtitutione pleniùs continetur. Sed (inquit) pro ea, quam intendebat, quiete, *turbatio* nata eſt, pro concordia ſunt ſuborta *diſſidia*, & *pullulata inquietudines pro tranquillitate naſcuntur*. Sicque dum anſam ſolviſſe ſe credidit, nodum ligaſſe videtur, & ſeptem uno hydræ amputato capite ſuſcitaſſe.

„ Nec mirum (pergit Benedictus) quia plerumque „ pariunt novitates diſcordiam, præſertim dum ab eo, „ quod diu æquum viſum eſt, per novam Conſtitutionem receditur, nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia cauſa ſubeſt.

Ipſe autem cupiens, „ ut *gregi cura plenior impendatur*, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operatur, *ſuper egenum* (ait) *intendentes & pauperem*, ac novitatem removentes per eamdem „ Conſtitutionem inductam, “ hanc ipſe novam Conſtitutionem ſive Extravagantem, Bonifacii VIII. Extravagantis abrogatoriam, evulgavit.

Evidens eſt hunc Pontificem credidiſſe, & publicè per ſuam Extravagantem declaraſſe, ex Conſtitutione Bonifacii VIII. qua ipſe Bonifacius credebat gravi & periculoſæ diſcordiæ finem imponendum, *pro concordia fuiſſe ſuborta ſcandala, & pullulaſſe inquietudines pro tranquillitate.*

Inſuper ex relatis verbis hujus Extravagantis Benedicti XI. intelligitur, hunc Pontificem exiſtimaſſe, Bonifacium per ſuam Conſtitutionem modificando & intra ſuos limites Ordinum Prædicatorum & Minorum Privilegia reducendo, non ſatis *intellexiſſe ſuper egenum & pauperem*: ipſe autem per Conſtitutionem ſuam, ampliando hæc Privilegia, intendat *intelligere ſuper egenum & pauperem*, ſcilicet, Fratrum inopiæ & paupertati ope horum Privilegiorum ſuccurrendo.

Ut igitur Fratribus ampliorem favorem impendat, atque hac ratione intelligat ſuper egenum & pauperem, hac ſua Conſtitutione declarat, „ quòd *liberè* “ AUCTORITATE APOSTOLICA *abſque licentia* “ *diœceſanorum & aliorum Prælatorum inferiorum* “ *Exemptorum, & non Exemptorum, quibus ſubſunt* “ *qui ad confitendum accedunt, audiant, eis peccata* “ *ſua confiteri volentes.*

„ Ut autem (ait Pontifex) Diœceſanis honor debitus reſervetur, præcipimus, ut Provinciales, Priores Prædicatorum, & Miniſtri Minorum Ordinum præfatorum, per ſe vel alios, verbo vel ſcripto, eis ſignificent ſe Fratres ad hujuſmodi Confeſſionum audiendarum, & pœnitentiarum injungendarum officium elegiſſe, & non nominando, aut coram ipſis ſiſtendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à Diœceſanis eiſdem, quòd iidem electi Fratres de ipſorum beneplacito, & licentia dictum poſſint in eorum civitatibus & Diœceſibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quòd ſi denegent, vel *intra triduum* non concedant, ex tunc iidem Fratres nihilominus Auctoritate eadem hujuſmodi officium exequantur. Datam verò licentiam per Diœceſanorum mortem nolumus terminari.

Imprimis probat hæc Conſtitutio, quod & à pluribus annotatum eſt; ſimilia Privilegia à Fratribus ſollicitata, & per Pontifices indulta fuiſſe, ut per ea Fratrum neceſſitatibus in temporalibus ſuccurreretur; quod & Fidelibus pernicioſum, & Fratribus admodum periculoſum eſſe non ambigitur, & à multis deploratum fuit.

Atque inter alios jampridem per Richardum Archiepiſcopum Armachanum in *Defenſorio Curatorum* coram Innocentio VI. notatum eſt, quòd & eo titulo ſalubrius & tutius ſit Parochianis confiteri proprio Sacerdoti, ſive Curato, quàm Fratribus Mendicantibus, quòd hi à ſuis pœnitentibus temporale ſubſidium expectantes, congruas pœnitentias injungere non audeant, ne pœnitentium in ſe affectum amittant.

Prætereà quis non videt, per hanc Conſtitutionem dictos Fratres, qui dumtaxat in ſubſidium Prælatorum & Parochorum Ordinariorum ſunt inſtituti, & ut tales ab Eccleſia admiſſi ad præcipuas Hierarchicas; ac Paſtorales functiones, & à quibus ritè adminiſtratis, recta animarum directio præcipuè dependet, independenter à licentia Prælatorum & Paſtorum Ordinariorum admitti.

Non mirum proinde quòd Clemens V. hujus Benedicti XI. immediatus ſucceſſor hanc Conſtitutionem omninò caſſaverit, & præfatam à Bonifacio Octavo editam innovaverit; „ utpotè quæ (teſte hoc Pontifice Clemente V.) ut probavit effectus, nedum “ pacis ab Authore ſperatæ fructum non attulit, “ quin imò diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, “ fomentum non modicum miniſtravit. “ Hæc Clementis Quinti Conſtitutio extat in Clementina, *dudum de Sepulturis*.

Verùm ſicuti per Conſtitutionem Bonifacii Octavi diſſidia & ſcandala non fuerunt extincta, ita nec per hanc Clementis Quinti Bonifacianæ Conſtitutionis confirmatoriam, uti probant ſuccedentium Pontificum pro his diſſidiis extinguendis editæ Conſtitutiones & Bullæ.

Atque inter alios Alexander V. ex Ordine Minorum anno 1409. ad Pontificatum aſſumptus, Bullam emiſit, non minus atque Conſtitutio Benedicti XI. Fratribus Mendicantibus faventem, quæ incipit, *Regnans in excelſis*. De hac Bulla loquens Natalis Alexander in Hiſtoria Eccleſiaſtica ſæculi XV. in vita hujus Pontificis, aſſerit quòd Fratres Prædicatores & Carmelitæ palam profeſſi ſint, hanc ſe inſciis impetratam fuiſſe, nec eam approbare; „ Fratres verò Minores de Alexan-

„ xandri V. exaltatione intemperantium exultantes,
„ ejuſque in Ordinem ſuum amore & benignitate
„ abuſi, pertinaciores fuerunt; quibus junčti Augu-
„ ſtiniani, cum privilegiis nova illa Conſtitutione
„ collatis cedere nollent, Edicto Regio, publica Præ-
„ conum voce, Parochis prohibitum eſt gravi mul-
„ ćta, ne ipſos in Eccleſiis Confeſſiones audire, aut
„ Conciones habere ſinerent.

Bulla hæc, utpote Statum Hierarchicum non parùm perturbans, multum offendit Epiſcopum & Academiam Pariſienſem; quorum cauſam ſuſcepit celeberrimus ejus ætatis Doctor Joannes Gerſonius in ſermone quem coram populo habuit, extatque inter ejus Opera ſub hoc titulo: *Sermo factus ad populum Pariſienſem ex parte Univerſitatis ſuper facto Bullæ Mendicantium anno* 1409.

In hoc ſermone aſſerit in Eccleſia à Deo inſtitutum Ordinem Hierarchicum ex Prælatis majoribus, ut ſunt Papa & Epiſcopi, & minoribus qui ſunt curati, nec poſſe hunc à Deo inſtitutum Ordinem inverti, quemadmodum ibidem exponit; atque unà quæ ſint jura Prælatorum, ſignanter Minorum ſive Curatorum deſcribit, oſtenditque hæc per Fratres Mendicantes ſive Privilegiatos infringi non poſſe.

Diſſidia & diſcordias inter Prælatos & Mendicantes etiam poſt Conſtitutionem Alexandri V. perſeveraſſe; imò nec tempore Concilii Tridentini, Prælatorum querelas contra hæc Privilegia ceſſaſſe, ex Actis & Hiſtoria hujus Concilii evincitur: quin & conſtat plures ex Patribus inſtitiſſe, ut authoritate Concilii hæc Privilegia totaliter revocarentur; ut ſcilicet his Privilegiis revocatis, Fratres Mendicantes reducerentur ad primævam ſuam inſtitutionem, ad quam reducti ipſi ut auxiliares & ſubſidiarii Prælatorum & Paſtorum Ordinariorum in functionibus Hierarchicis, plenariè ſubſervirentur Prælatis & Parochis.

Porrò ex Actis & Hiſtoria Concilii Trid. & hoc intelligitur, poſtulatæ Privilegiorum revocationi reſtitiſſe non tantùm Ordinum illorum Generales, eorumque Patronos; ſed vel præcipuè Curiales Romanos, qui & hanc revocationem urgentes, ut Sedis Romanæ & Auctoritatis Pontificiæ adverſarios palam traducebant.

Nec ſane mirum apparebit, Curiam Romanam, hiſce Fratrum Mendicantium Privilegiis conſervandis faviſſe, ſi attendatur per hæc Privilegia, *plenitudinem Poteſtatis Pontificiæ* ſtabiliri: quin & ipſa Privilegia, ſignanter in quantum per illa indulgetur Fratribus excipere Confeſſiones Fidelium, & eis annuntiare verbum Dei in Epiſcoporum Diœceſibus & Curatorum Parochiis, ſine eorum licentia, huic *plenitudini poteſtatis* & juriſdictionis tamquam baſi & fundamento inniti.

Vidimus enim Pontifices, in conceſſione horum Privilegiorum, eam *plenitudinem Poteſtatis Pontificiæ* impendiſſe.

Et quidem Bonifacius VIII. in Extravagante *ſupra Cathedram*, & renovata per Clementinam, *dudum*, poſtquam præſcripſit modum, quo Fratres debeant per Superiores Ordinum ad audiendas Confeſſiones electi, Epiſcopis præſentari, eique licentiam ad audiendas Confeſſiones peti, ſubjungit: „ Et ſi iidem Prælati præfatis Fra-
„ tribus ad Confeſſiones (ut præmittitur) audiendas
„ electis, hujuſmodi exhibere licentiam recuſaverint:
„ Nos (ait) ex nunc ipſis ut Confeſſiones ſibi confi-
„ teri volentium liberè licitèque audire valeant, &
„ eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem
„ abſolutionis beneficium impertiri, gratioſè conce-
„ dimus de *plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis*.

Ulterius nec ignorabant Pontifices, quòd Fratres Mendicantes his Privilegiis muniti, eam *plenitudinem Pontificiæ poteſtatis* & juriſdictionis, tamquam ſuorum Privilegiorum baſim & fundamentum, eodem quo ſua Privilegia zelo & ſtudio propugnaturi eſſent.

Et ſanè videmus quotquot in defenſionem horum Privilegiorum ſcripſerunt, eam in Pontifice plenitudinem poteſtatis ſuppoſuiſſe & aſſeruiſſe, ac in fundamentum & baſim Privilegiorum aſſumpſiſſe.

Et inter alios S. Thomas in opuſculo contra Guillelmum de S. Amore, propugnans Privilegia Fratrum Mendicantium, ſignanter de audiendis Confeſſionibus, pro fundamento ponit *cap.* 3. §. 14. *Quòd Papa habeat immediatam Juriſdictionem in omnes Chriſtianos*:

Deinde poſtquam dixit Chriſtum eſſe propriè dictum Sponſum Eccleſiæ, monet, quòd miniſtri Eccleſiæ tantùm „ dicantur *Sponſi*, in quantum vicem *veri Sponſi* “
gerunt; *& ideò* (ait) *Papa*, *qui obtinet vicem in tota* “
Eccleſia, *Univerſalis Eccleſia dicitur*: Epiſcopos au- “
tem ſuæ Diœceſis, presbyter autem ſuæ Parochiæ. “

Planum eſt S. Thomam aſſerere voluiſſe Papam habere immediatam juriſdictionem in *omnes* Chriſtianos, qualem habet Epiſcopus in Chriſtianos ſuæ Diœceſis, & Curatus in ſubditos ſuæ Parochiæ: idcircò & Papa dici poſſit *Sponſus Univerſalis* Eccleſiæ tamquam *vicem* gerens veri ſponſi in tota Eccleſia, quemadmodum Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, & Presbyter ſuæ Parochiæ.

Hoc poſito fundamento, conſequens eſt in Papa eſſe *plenitudinem Pontificiæ poteſtatis*, eo ſenſu quòd totam & Univerſalem Eccleſiam ex omnibus particularibus Eccleſiis conſtantem, habeat pro ſua Diœceſi, atque ad omnes illas ejus Paſtoralis ſollicitudo & authoritas ſe extendat, ac ſi immediatè ipſi eſſent, tamquam Epiſcopo & Paſtori ſubjectæ, uti eam poteſtatis Apoſtolicæ plenitudinem expoſuiſſe Innocentium III. oſtendimus ſupra in hoc Supplemento ad partem 1. tit. 19. cap. 5. num. 15.

Ex his ulterius concludere poterat S. Thomas, quòd ſicuti poteſt Epiſcopus Presbyteris dare licentiam audiendi Confeſſiones per totam ſuam Diœceſim, ſimiliter poſſit Papa eam dare per *totam* Eccleſiam, tamquam per ſuam Diœceſim.

Habemus plura opuſcola S. Bonaventuræ, quibus hæc Fratrum Mendicantium Privilegia tuetur, in quibus etiam plenitudinem poteſtatis Pontificiæ exemplo S. Thomæ pro fundamento aſſumit, aſſerendo à Papa emanatam omnem juriſdictionem Eccleſiaſticam, uti obſervat D. Fleury *lib.* 84. *Hiſt. Eccleſ. n.* 43.

Similiter Magiſter Rogerius Chonnoe Ordinis Fratrum Minorum, ſuſcipiens defenſionem privilegiorum, ſive Fratrum Mendicantium contra defenſorium Curatorum Richardi Archiepiſcopi Armachani pro fundamento defenſionis aſſumpſit, & ſuppoſuit eam in Papa poteſtatis Apoſtolicæ plenitudinem.

Hæc Rogerii defenſio conſtat octo capitibus, atque primo capite, ut omnem tollat æquivocationem, præmittit diſtinguendam eſſe duplicem poteſtatem ligandi & ſolvendi in foro pœnitentiæ. „ Quædam eſt (ait) “
quæ confertur ex vi Ordinis Sacerdotalis, vel Or- “
dinationis in Sacerdotem. Et hæc poteſtas eſt in “
omnibus Sacerdotibus æqualis ... perpetua & ina- “
miſſibilis, ſicut character Ordinis Sacerdotalis: & “
cauſa remota ab actu & exercitio, quod magis pro- “
priè dicitur potentia quàm poteſtas. “

„ Alia eſt (inquit) Poteſtas juriſdictionis quæ “
requirit relationem ſuper plebem aliquam vel per- “
ſonam, tamquam ſuper materiam, in qua tam pri- “
ma quam ſecunda debeat exerceri. Unde ſicut Fa- “
ber vel Artifex quicumque non poteſt operari niſi “
habeat materiam in qua operetur; ſic nec Sacerdos “
poteſt quemquam ſolvere vel ligare, niſi ſibi mi- “
niſtretur materia ſuprà dicta. Quam materiam *ſolus* “
Papa mediatè vel immediatè tribuit Sacerdotibus, “
vel aufert, ſicut ſuæ *placuerit voluntati*, tamquam “
ille in quo *ſolo* hujuſmodi plenitudo Poteſtatis *ex-* “
tra de uſu Pallii ad honorem... “

Et rurſus *cap.* 2. ponit pro regula, eaque *tam per ſe nota*, quòd ejus (ait) impugnator eſſet *igne vel* “
gladio puniendus, ſcilicet, „ quòd in Hierarchia “
Eccleſiaſtica ſemper eſt, aut debet eſſe ſub Chriſto “
Summus Princeps, in quo Eccleſiæ planè ſecun- “
dùm ſe *tota reſidet authoritas*, *juriſdictio ſeu pote-* “
ſtas, à qua in reliquos Præſidentes quoſcumque “
mediatè vel immediatè omnis Eccleſiaſtica juriſdi- “
ctio quam obtinent, ſine ſui detrimento juxta Sum- “
mi Pontificis *arbitrium* derivatur. “

Hinc tandem effectum, ut hæc de plenitudine Poteſtatis Apoſtolicæ opinio, quaſi articulus fidei ab ipſis proponi cœperit, & contrariam ſuſtinentes pro Hæreticis reputari, & ut tales *igne* vel *gladio* puniendi proclamari, uti ex Rogerio jam vidimus, idque Curia Romana applaudente.

Dicitur enim & in hac Curia eam de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ opinionem pro indubitata & quaſi de fide eſſe receptam.

Et quidem Cardinalis de Luca in *Relatione Curiæ Romanæ* referens opiniones in hac Curia receptas ponit *Diſcurſu* 2. *n.* 37. hoc ſummarium: *Papa eſt Ordinarius Ordinariorum, eoſque prævenire valet.*

Hoc ſummarium in textu exponens & proſequens ait: „ Quamvis item nonnulli Epiſcopi aliique Prælati & Magiſtratus ultra montes, quorum aliquibus, „ ubi etiam ſchiſmatis macula objici non valeat, aliqua tamen *proximitas* fortè congruere videtur, *antiquas retineant opiniones* ſuper æqualitate eorum poteſtatis in propria Diœceſi cum Papa, qui non poſſit circa caſus appellationis & recurſum in eorum poteſtatis ac juriſdictionis exercitio ſe ingerere, eoſque impedire, quaſi quòd quilibet dicatur Pontifex in propria Diœceſi. Attamen (ait) eodem themate retento, concluſivè ſcilicet inſinuandi opiniones in Curia, tam firmas ac receptas. Hæc opinio pariter damnata eſt, atque receptum, quòd Papa tamquam Ordinarius Ordinariorum, à quo omnis Epiſcoporum juriſdictio ordinaria immediatè deſcendit, concurrere poteſt cum quolibet Ordinario.

Quin hic Cardinalis per Epiſcopos & Prælatos ac Magiſtratos *ultra montes*, quos ſaltem *proximitatis ſchiſmatis* fortè argui poſſe ſcribis, intellexerit Epiſcopos & Prælatos atque Magiſtratus Gallicanos dubitari nequit, utpotè qui præ cæteris eam in Pontifice *plenitudinem poteſtatis* & juriſdictionis conſtanter negant; eumque ut *Ordinarium Ordinariorum*, à quo omnis juriſdictio ordinaria in Epiſcopos aliosque Prælatos derivetur, recognoſcere renuunt: imò contrariam opinionem tamquam baſim, & fundamentum libertatum Eccleſiæ Gallicanæ tuentur & propugnant.

At hoc notatu dignum, quòd licèt hic Cardinalis & in Curia Romana Patronus non vereatur aliquali *ſchiſmatis*, aut ſaltem ejus *proximitatis* macula aſpergere Gallicanos Antiſtites & Magiſtratus ob defenſionem dictæ opinionis, fateri nihilominus debuerit per hos Prælatos vel Magiſtratus non eſſe inductas novas opiniones, ſed quòd *antiquas opiniones retineant*.

Notare quoque non dubitavit Vir Clariſſimus & in Diſciplina Eccleſiaſtica verſatiſſimus Claudius Fleury hanc de *plenitudine Poteſtatis Pontificiæ* opinionem in fundamentum Privilegiorum à S. Thoma, aliiſque Privilegiorum Propugnatoribus aſſumptam eſſe novam.

Referens enim per Compendium Apologiam, quam S. Thomas in defenſionem Fratrum Mendicantium oppoſuit libello Guillelmi *de S. Amore*; relatiſque verbis S. Thomæ ſupra citatis, quibus hanc plenitudinem poteſtatis Pontificiæ expreſſit, monet *lib.* 84. ſuæ Hiſtoriæ *num.* 42. has opiniones fuiſſe novas: *Ces maximes touchant l'autorité du Pape étoient nouvelles.*

Nec ſub initium ſæculi noni fuiſſe opinionem quòd Pontifex Romanus poſſet Epiſcopalem Auctoritatem in omnibus Diœceſibus exercere, putà quòd poſſet alienos Parochianos ſine licentia proprii Epiſcopi abſolvere, conſtat ex Capitulari Ahytonis Epiſcopi Baſileenſis ad ſuos Presbyteros directo, *anno* 821.

Poſtquam enim eos monuit, qualiter ſeipſos & plebem ſibi commiſſam caſtè & juſtè regere atque in Religione divina confirmare debeant, ſubjungit, *cap.* 18. „ Et hoc omnibus fidelibus denuntiandum ut qui devotionis cauſa ad limina beatorum Apoſtolorum pergere „ cupiunt, domi confiteantur peccata ſua, & ſic proficiſcantur, quia à proprio Epiſcopo ſuo aut Sacerdote „ ligandi aut exſolvendi ſunt, non ab extraneo.

Manifeſtum eſt Ahytonem exiſtimaſſe, idcircò fidelibus proficiſcentibus Romam ad limina Apoſtolorum eſſe inumandum, ut domi confiteantur proprio Epiſcopo, aut Sacerdoti: eò quòd Romæ Epiſcopus aut Sacerdos eſſet extraneus: quod & notavit D. Fleury in ſua Hiſtoria, *lib.* 46. *num.* 15. relatis enim verbis Ahytonis ſubdit. „ Hic ſub nomine Epiſcopi extranei manifeſtè „ comprehenſus eſt Papa, ſicut cæteri Epiſcopi. “ *Ici ſous le nom d'Evêque étranger le Pape eſt manifeſtement compris comme les autres.*

Prætereà ex Ahytonis Capitulari evincitur, eo tempore eam viguiſſe diſciplinam, quòd fideles tenerentur proprio Epiſcopo aut Sacerdoti ſua peccata confiteri; nec alieno aut extraneo poſſe ſine illius licentia: quam diſciplinam uſque ad ſæculum XIII. perduraſſe notavimus in textu hujus capitis, *num.* 7. & 8.

XI. Vigore horum privilegiorum, ac Epiſcopalis auctoritatis cœperunt Fratres Mendicantes, atque alii Presbyteri ſæculares nullam curam animarum habentes, omnium indifferenter fidelium ad ſe accedentium, pro tenore privilegii & auctoritatis Epiſcopalis, confeſſiones excipere; perſuaſumque fuit fidelibus, ſibi liberum eſſe, hujuſmodi Presbyteris etiam ſine licentia *proprii Sacerdotis* confiteri; atque validè & licitè ab iis reconciliari.

XII. Verùm quemadmodum in privilegiis communiter ſalvum cenſetur *jus tertii*; ita quoque Pontifices & Epiſcopi hæc privilegia & facultates Regularibus aliiſque Presbyteris conceſſa voluere ſalvo *jure Parochi* ſive *proprii* Sacerdotis; cui titulo curæ Animarum ſibi concreditæ competit *jure ſuo* ſive *ordinario* Sacramenta populo ſibi ſubjecto adminiſtrare.

Sed quia juxta Ordinationem Concilii Lateranenſis populus non videbatur, ſaltem ex præcepto Eccleſiæ adſtrictus niſi *ſemel in anno* ſua peccata confiteri; non videbatur *juri* proprii Sacerdotis aliquid detractum; ſi permitteretur populo ex devotione *alieno* Sacerdoti confiteri, ſi modò ſemel confiteretur in anno proprio Sacerdoti, ſicut nihil detractum videbatur juri Eccleſiæ Parochialis, licèt Fidelibus indulgeretur in Eccleſiis Regularium Sacram Eucharistiam ſumere, modò *ſemel* in Paſchate in Eccleſia *Parochiali* communicarent.

XIII. Ne ergo juri Parochi ſive *proprii* Sacerdotis videretur per privilegia aut licentias generales Mendicantibus conceſſas derogatum, non ſemel declararunt Pontifices & Epiſcopi, ita liberum eſſe Fidelibus confiteri quoties voluerint Presbyteris Regularibus legitimè approbatis, ut tamen annuè ſemel *proprio* Sacerdoti confiteantur, aut alieno de *hujus licentia*.

XIV. Imprimis Martinus IV. anno 1281. in Bulla qua Fratribus Minoribus impertitur licentiam excipiendi Fidelium confeſſiones, expreſſè declarat, quòd ii qui Fratribus confitebuntur, *ſuis Presbyteris Parochialibus* confiteri, *ſaltem ſemel in anno, prout Concilium generale ſtatuit*, teneantur; quòdque iidem Fratres eoſdem diligenter ad hæc & efficaciter ſecundùm datam eis à Domino gratiam exhortentur.

XV. Referente Auguſtino Patricio in Hiſtoria Concilii Baſilienſis, inter cæteras Mendicantium aſſertiones à Concilio damnatas, erat hæc. „ Fratres Mendicantes etiam non præſentatos Ordinariis, omnium “ Confeſſiones poſſe audire, illoſque qui apud ipſos “ ſint confeſſi, *non obligari* etiam *ſemel* in anno con- “ fiteri *proprio* Sacerdoti, nec petere confitendi veniam. *Cap.* 137. Extat *tom.* 13. *Concil. col.* 1608.

XVI. Rurſus ſæculo xv. Sixtus IV. in *Extrav.* Viam *de Tregua & pace in Communibus* præcipit, ut „ ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quòd Parochiani non “ ſint obligati, ſaltem in Paſchate *proprio* confiteri Sa- “ cerdoti: Quia (ait) *de jure tenentur* Parochiani “ *ſaltem in Paſchate proprio* confiteri Sacerdoti. “

Poſt hæc ſubjungit Pontifex: “ Per hoc tamen “ ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi, “ quominus ſecundùm *juris* communis & *privilegiorum* eis conceſſorum diſpoſitionem confeſſiones au- “ dire & pœnitentias injungere valeant. “

Ex ſententia igitur Pontificis, ipſa Privilegia Fratrum Mendicantium non intelliguntur, niſi cum hac clauſula. *ſalvo jure Parochi* ad *annuam* confeſſionem ſuorum Parochianorum ſecundùm Ordinationem Concilii Lateranenſis.

Hanc privilegiorum expoſitionem utpote æquitati ac juri communi conſonam, Synodi & Epiſcopi paſſim in ſuis Decretis expreſſerunt; nec aliter Regularium approbationes, tametſi illimitatas intelligendas declararunt.

XVII. S. Carolus in Concilio Mediolan. I. *part.* 2. *cap.* 6. ait: „ Innocentii III. Conſtitutionem in ge- “ nerali Concilio editam, qua ſancitum eſt, ut Fi- “ deles ſaltem in anno *proprio* Parocho peccata ſua “ confiteantur, inviolatè omnes ſervent. “

Non ergo ſuffecit Sancto Carolo, quòd Fideles ſemel in anno confiterentur Confeſſario ab Epiſcopo legitimè approbato; ſed voluit, ut *proprio* Parocho ſemel in anno confiterentur juxta Conſtitutionem Concilii generalis.

XVIII. Synodus Atrebatenſis ſub Franciſco Richardoto anno 1570. ita ſtatuit: „ Paſtores diligenter “ conſiderent ovilia ſua, & inſcribant ſingulos qui (ſe- “

“ mel

Digitized by Google

„ mel in anno ſaltem) confeſſi fuerint peccata pro-
„ pria, idque *proprio* Sacerdoti aut alteri idoneo,
„ qui hujus rei *poteſtatem* habeat ab ipſo *Paſtore*, ut
„ intelligat & planè cognoſcat in ſuis gregibus, an
„ ſint aliqui qui hoc ſanctum Eccleſiæ præceptum
„ negligant, quos tenebitur notare & deferre. „ *de
Sacramento Pœnit. cap.* 2.

Quid evidentius quàm Synodi hujus Patres ſuppone-
re, Parochianos ſemel in anno teneri confiteri *proprio
Paſtori*; aut alteri de Paſtoris ſpeciali licentia?

XIX. Synodus Audomatenſis anno 1583. *tit.* 7. *cap.*
2. mandat diſtrictè obſervari *Canonem* OMNIS UTRIUS-
QUE SEXUS, ac deinde *cap.* 5. declarat, illum non de
ſolis laicis, verum etiam de *Clericis*, & omnibus qui
in Ordinibus conſtituti ſunt, ſive ſacris, ſive non ſa-
cris intelligendum eſſe, ac tandem *cap.* 6. quis ſit ſin-
gulorum *proprius* Sacerdos ad mentem dicti Canonis
exponit his verbis: „ Proprium autem Sacerdotem
„ illum intelligi declaramus, cujus curæ quiſque pro-
„ priè ſubjectus eſt. Sic Parochus *proprius* Sacerdos
„ eſt Parochianorum ſuorum, tam Sacerdotum ac Cle-
„ ricorum Parochiæ ſubſervientium, aut in Parochia
„ habitantium, nec ad certam Eccleſiam pertinentium,
„ quàm laicorum. Sic Archipresbyterum ſeu Decanum
„ Chriſtianitatis cujuſque loci, *proprium* Sacerdotem
„ eſſe & agnoſci volumus Paſtorem ſui decanatus,
„ ſic Archipresbyterum Civitatenſem, *proprium* Sacer-
„ dotem, ut Paſtorum ſui decanatus, ita & cætero-
„ rum Archipresbyterorum ſive Decanorum Chriſtia-
„ nitatis. Eorum qui dignitatem, Canonicatum, Be-
„ neficium, vel officium, in Eccleſiis Collegiatis no-
„ bis ſubditis obtinent, *proprius* Sacerdos eſt is, cui
„ ratione dignitatis animarum cura incumbit, aut,
„ ubi hujuſmodi non eſt, cui nos id muneris credi-
„ derimus, Monachorum eſt Prælatus. Singuli ita-
„ que, juxta præſcriptum hoc, *proprium* ſuum Sacer-
„ dotem agnoſcant; aliquoties annis ſingulis, & ut
„ minimùm ſemel, ſuo quique confitentes.

Idipſum de Canonicis & Capellanis in Eccleſiis Col-
legiatis præcipit Synodus Cameracenſis an. 1567. *tit.
de Pœnit. cap.* 8. ut nimirùm ſaltem ſemel in anno
confiteantur ſuis Decanis aut Præpoſitis tamquam *pro-
priis* Paſtoribus, videlicet in Paſchate, aut ſaltem eo
tempore alteri confitendi *licentiam* impetrent.

Idem non tantùm à Canonicis & Capellanis, ſed
& Paſtoribus aliiſque Clericis obſervari vult Synodus
Buſcoducenſis ſub Metſio *Tit. de Pœnit. Sacr. cap.*4.
Similiter Synodus Iprenſis ſub Rithovio idipſum in-
culcat; addita ab omnibus hac ratione: *Non enim
minùs Eccleſiaſticos, quàm Laicos obligat dictum Ca-
pitulum* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS.

Similia in aliis Synodis Belgicis ſub idem tempus
celebratis leguntur; additque Synodus Tornacenſis an-
no 1574. *Tit. de Sacr. Pœnit. c.* 3. „ Et ob id nul-
„ lus Sacerdos regularis vel ſæcularis, etiam privile-
„ gii Apoſtolici prætextu, tempore quadrageſimæ, pœ-
„ nitentium confeſſiones excipere præſumat, niſi de
„ impetrata à Paſtore licentia, eidem innotuerit.

XX. Demum ſub finem præcedentis ſæculi, occa-
ſione cujuſdam controverſiæ inter Parochos & Fratres
Mendicantes in Civitate Duacenſi; & Brevis Clemen-
tis VIII. hac de cauſa miſſi ad Nuntium Apoſtolicum
Bruxellis reſidentem, Archiepiſcopus Cameracenſis &
Epiſcopus Atrebatenſis litteris ſuis Paſtoralibus datis 26.
Februarii 1594. id eſt, biennio poſt emanatum Breve
Clementis VIII. ſcripſerunt: „ Juxta laudabiliſſimam
„ conſuetudinem obſervatam in Cameracenſi Diœceſi
„ noſtra, & per totam Rhemenſem Provinciam, un-
„ de anteà dependebat; hac etiam additis Synodalibus
„ noſtris, noſtrorumque Prædeceſſorum Decretis; quo-
„ rum aliqua trecentis annis & ampliùs vetuſta ſunt,
„ *obligati* eſtis confiteri ſemel in anno, ſcilicet pro
„ Paſchate *proprio* veſtro Curato vel alii de ejus licen-
„ tia: ut poſt Paſcha rationem nobis, prout per præ-
„ fata Decreta tenetur, de delectu ſuis reddere valeat.

Hæc in litteris Archiepiſcopi Cameracenſis, quibus
ad verbum reſpondent litteræ Epiſcopi Atrebatenſis,
hoc ſolo excepto quod pro his verbis: *Et per totam
Rhemenſem Provinciam, unde anteà dependebat*, in lit-
teris Atrebatenſis habeatur; *Et per totam Provinciam
Cameracenſem, quondam Provinciam Rhemenſem un-
de ante Diœceſis noſtra dependebat.*

Van Eſpen, Pars II.

Declarant præterea, huic præcepto & conſuetudini
per Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam (Clemen-
tem VIII. intelligunt) *vel Prædeceſſores ejus, minimè
derogatum fuiſſe*. Quod latiùs oſtendit Bonaventura Baſ-
ſeau in ſuo Theophilo Parochiali, *part.* 4. *art.* 15.

XXI. Quid de hac diſciplina cenſeant Epiſcopi Ec-
cleſiæ Gallicanæ, præterquam quòd eam in omnibus
penè ſuis reſpectivè Synodis ſtabiliant, dignoſcitur ex
declarationibus quas non ſemel Clerus Gallicanus edidit;
ac ſignanter noviſſimè an. 1665. in generali Congre-
gatione Cleri habita Pariſiis, eam his verbis expreſſit:
Juris obligatio qua Fideles *tenentur confiteri* & com- “
municare ſemel in anno, præſcripta à Concilio La- “
teranenſi ſub Innocentio Papa III. confirmata in “
Concilio Trid. & explicata à S. Carolo in priore “
Synodo Mediol. religioſè obſervari debet. Quamo- “
brem curabunt Fideles, ut Paſchatis tempore *confi-* “
teantur, & communicent in *ſua Parochia*, niſi ab “
Epiſcopo, generali illius Vicario vel *Parocho*, ex- “
tra Eccleſiam confiteri permiſſi fuerint.

XXII. Conformiter ad has Cleri Gallicani declara-
tiones, necnon Decretum Concilii Provincialis Rhe-
menſis anni 1583. *Tit. de Pœnitentia*, orta ſuper hoc
jure Parochorum controverſia in Civitate Ambianenſi,
atque per appellationem cauſa devoluta ad Archiepiſco-
pum Rhemenſem tamquam Metropolitanum, hic per
ſententiam definitivam 22. Martii 1687. declaravit:
Quòd hæc obligatio confitendi *proprio* Parocho, aut “
ab eo petendi & obtinendi licentiam confitendi alteri “
Sacerdoti, intelligenda ſit de confeſſione annua, ad “
quam omnes utriuſque ſexus Fideles tenentur infrà “
quindenam Paſchalem, conformiter ad uſum Eccle- “
ſiæ Gallicanæ; & ſignanter hujus Provinciæ (Rhe- “
menſis) ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ expreſ- “
ſo in Canone *Omnis utriuſque ſexus* Concilii Late- “
ranenſis IV. Quod Canon Concilii Provincialis Rhe- “
menſis interpretatus juxta uſum conſtantem illius “
Provinciæ, taliter obliget utriuſque ſexus Fideles, “
ut iis licitum non ſit inſtituendi confeſſionem ſuam “
annuam omni alteri Sacerdoti ſive ſæculari ſive re- “
gulari, etiam legitimè & indefinitè approbato, ſine “
ſpeciali licentia ſui Parochi aut Epiſcopi Diœceſani; “
qui Epiſcopus eam cum cognitione cauſæ dare po- “
teſt recuſante Parocho; imò & concedere in certis “
caſibus, & ob rationes ipſi notas & bonum con- “
ſcientiarum, illis qui in his caſibus non habuerint “
recurſum ad Parochum, quem ordinariè Fideles ſuo “
Parocho debent, ſed directè ſe Epiſcopo præſenta- “
runt. Quòdque Confeſſarii ſeu ſæculares ſeu regu- “
lares etiam legitimè & indefinitè approbati nequeant “
abſolvere illos, qui ad ſatisfaciendum *annuæ* con- “
feſſioni per Concilium Lateranenſe præceptæ, non “
petiiſſent & obtinuiſſent licentiam *ſpecialem* ſui Cu- “
rati aut Epiſcopi modo ſupra deſcripto. “

XXIII. Rationem hujus diſciplinæ jam pridem ex-
poſuit S. Bonaventura in Tractatu; *Quare Fratres
Minores prædicent*: „ Primò quidem ut Paſtor co- “
gnoſcat in quo ſtatu quilibet commiſſorum ſibi ſit, “
ut ſaltem ſciat medicinam ei competentem exhibere, “
inſtructionis, correctionis, conſolationis. Secundò, “
ut noſcat quibus poſſit Corpus Chriſti indulgere, “
vel quos à Sacramentis arcere. Deinde ut diſcer- “
nantur obedientes a negligentibus vel hæreticis, per “
obſervantiam talis ſtatuti. “

Sæpiùs notavimus priſtinam fuiſſe Eccleſiæ diſcipli-
nam, ut Fideles ſua peccata confiterentur *proprio* Sa-
cerdoti, atque hoc numero rationes ex S. Bonaven-
tura adduximus, cur expediat *proprio* potiùs quàm
alieno Sacerdoti peccata ſua confiteri.

Notandum autem quòd rationem à Bonaventura ad-
ductam etiam probaverit Innocentius IV. in Bulla quæ
incipit: *Etſi animarum*, ubi inter alia incommoda quæ
ſequuntur ex eo quòd Fratres Mendicantes Parochianos
ad Confeſſiones ſibi faciendas indifferenter reciperent,
hoc addit: „ Sicque eorum prædicti Sacerdotes qui cu- “
ram ſuſcipiendo, ipſorum ſuam pro eis animam obli- “
gant, dum ſibi taliter ſubtrahuntur, ſtatum eorum “
ignorantes non poſſunt, quod in eis eſt, ægrotum “
ſanare, nec conſolidare infirmum, nec alligare con- “
fractum; & ſic dum cura commiſſa non adhibentur “
remedia invaleſcentibus morbis uſque ad interemptio- “
nem, læſio debacchatur, & iidem Sacerdotes nullam “

Digitized by Google

„ poſſunt de ſic pereuntibus animabus ſupremo Judi-
„ ci reddere rationem.

Ulterius in hac Bulla monet Pontifex: „ Quòd ex „ recurſu ad Fratres Confeſſionis cauſa relicto *proprio* „ Parocho, non tantùm indevotio & contemptus in „ populo prodeunt contra proprios Sacerdotes, verùm „ etiam *erubeſcentia*, quæ eſt magna pars pœnitentiæ, „ tollitur, dumquis non proprio Sacerdoti quem ha- „ bet continuum & præſentem, ſed alieno & aliquan- „ do tranſeunti, ad quem difficilis & quandoque im- „ poſſibilis eſt recurſus, ſua crimina confitetur.

Nobiles & divites ex libero hoc recurſu ad Fratres Mendicantes ſibi ignotos occaſiones liberiùs peccandi accepiſſe deplorarunt Prælati Angliæ, uti notavimus in nota præcedenti.

Quin & fuere nonnulli qui aſſeruerunt quòd ex mente Concilii Lateranenſis in Canone *Omnis utriuſque ſexus* fideles teneantur ſaltem ſemel in anno confiteri *proprio* Sacerdoti *omnia* ſua peccata, etiam illa quæ antea fuiſſent confeſſi *alieno* Sacerdoti; idque ob rationes ex S. Bonaventura & Innocentio IV. in textu adductas, ac notanter, ut per hanc omnium peccatorum Confeſſionem à proprio Sacerdote haberetur exactior de ſtatu ſpirituali Parochiani notitia.

Et licèt Joannes XXII. hanc opinionem in quantùm fidelibus imponit neceſſitatem reiterandi Confeſſionem peccatorum reprobaverit in Extravagante, quæ incipit: *Vas electionis*, ſub tit. *de Hæreticis* inter *Communes*, eamdemque opinionem etiam reprobaſſe videatur Benedictus Undecimus in Conſtitutione quæ incipit: *Inter cunctas* (de qua in nota præcedenti) Nihilominus hic Pontifex in eadem Conſtitutione declarare non dubitavit, *ſalubre* eſſe ut Parochianus *omnia* ſua peccata proprio Sacerdoti confiteatur, in verbis: Cæterùm licèt (ſicut prædicitur) *de neceſſitate* non ſit *iterum eadem* confiteri peccata, tamen qui propter erubeſcentiam quæ magna eſt pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum iteretur confeſſio, reputamus *ſalubre; diſtrictè injungimus, ut Fratres ipſi confitentes attentè moneant, & in ſuis Prædicationibus exhortentur, quòd ſuis Sacerdotibus ſaltem ſemel confiteantur in anno, aſſerendo id ad* ANIMARUM PROFECTUM PROCULDUBIO PERTINERE.

XXIV. Cæterùm cùm præceptum *annuæ* confeſſionis juxta *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE faciendæ *proprio* Sacerdoti in pluribus Belgii hujus Diœceſibus, nec ab Epiſcopis, nec à Paſtoribus urgeatur, neque à tempore immemoriali aliquod ſpeciale Decretum ſuper hujus præcepti obſervantia emanavit, apparet, Fideles illarum Diœceſium per tacitum Prælatorum & Paſtorum conſenſum, hactenùs ab ea obligatione ſolutos; ſaltem quouſque Epiſcopi & Superiore eam novis Decretis urgebunt.

Inferioribus verò Curatis in hujuſmodi Diœceſibus hanc diſciplinam ſive obligationem privata auctoritate urgere, & introducere non convenit; ne aliàs ſilentibus aut ſecùs ſentientibus Epiſcopis, plus deſtruant, quàm ædificent; ipſaſque Parochias ſuæ curæ commiſſas ſine fructu turbent, animoſque Fidelium inquietent.

At ubi Epiſcopi hactenus eam diſciplinam urgent ac tuentur, ſuiſque Decretis ſtabiliunt, & Fideles ei obedire, & inferiores Curati aliique Confeſſarii ſeu ſæculares ſeu regulares ſe illis conformare tenentur.

XXV. Ne verò ſtante hac diſciplina conſcientia ſubditorum nimium conſtringatur, præcipiunt paſſim Synodi, ne Parochi poſtulantibus licentiam alteri confitendi eam facilè negent.

De hac licentia in ſua Synodo Diœceſana XI. ita loquitur S. Carolus: „ In Diœceſi autem & generatim & „ ſigillatim Parochus ſe facilem præbeat in conſen- „ tiendo Parochialibus ſuis, de quibus nulla ſit ſuſ- „ picio, eos medicinæ vitandæ cauſa Parochi judicium „ ſubterfugere, ut ad alios Confeſſarios à nobis teſti- „ monio ſcripto probatos ſe conferant, qui peccato- „ rum ſuorum confeſſionem audiant. Imò verò eam „ facultatem ſponte ſigillatim offerre debet iis, qui li- „ tes, controverſias, diſſentioneſvè ſecum exercuerint, „ exercentvè, de iis præſertim rebus, quæ ad mu- „ nus ſpirituale Parochialis curæ non attinent. Qua „ in re ſi Parochus defuerit, tunc iis Vicarius fora- „ neus facultatem concedat, ſcilicèt ut alios Confeſſarios „ adire poſſint. Verùm ne idem Vicarius foraneus & Parochus generatim conſentiat, eos à quo voluerint „ Confeſſario audiri, ſed ab eo, quem ipſe, vel Pa- „ rochus, vel Vicarius maluerit; vel ab illo quem è „ pluribus piis & peritis ab eodem Parocho & Vica- „ rio propoſitis, Pœnitens ipſe ſibi delegerit. „

Quin & iſtud conſtat, ipſeque Carolus in prælegatis verbis expreſſit, ſi Parochus in concedenda licentia juſto moroſior fuerit, Epiſcopum ejuſvè Vicarium eam licentiam dare, & defectum Parochi ſupplere poſſe; quin & interdum eam licentiam dare iis, qui eam à Parocho non petierunt.

CAPUT VI.

De Approbatione Confeſſariorum, & ejus Limitatione ac Revocatione.

1. *Primis ſæculis Presbyteri non erant* ordinarii *Miniſtri Sacramentorum.*
2. *Qua ratione Presbyteri cœperint functiones obire* jure ordinario.
3. *Obtinentes Beneficia Curata jure* ordinario *ſeu* proprio *adminiſtrant Sacramentum Pœnitentiæ.*
4. *Parochiale Beneficium obtinens ex Decreto Concilii Tridentini vi ſui Beneficii excipere poteſt Confeſſiones.*
5. *Ratio hujus Decreti; & ea obtinet in omni Beneficio Curato.*
6. *Dimiſſo Beneficio Curato expirat facultas audiendi Confeſſiones.*
7. *Curatum Beneficium poſſidens non eſt approbatus per totam Diœceſim.*
8. *Sanctus Carolus ſuppoſuit Parochum titulo ſui Beneficii extra Parochiam non poſſe excipere Confeſſiones.*
9. *Vi conſuetudinis Parochi ſine* ſpeciali *Epiſcopi approbatione excipiunt Confeſſiones extra Parochiam: & in quo hæc conſuetudo fundata?*
10. *Etiam in quibuſdam Eccleſiis Parochi unius Diœceſis poſſunt excipere Confeſſiones in alia Diœceſi ſine ſpeciali Epiſcopi approbatione.*
11. *In quo hæc conſuetudo fundata; & quare de ea interdum inquirendum?*
12. *Presbyteri non habentes Beneficium Curatum ſine approbatione Epiſcopi Confeſſiones excipere nequeunt.*
13. *Approbatus in una Diœceſi non poteſt in alia Diœceſi vi hujus approbationis Confeſſiones excipere.*
14. *Propoſitio contrarium aſſerens cenſurata.*
15. *Nec ſine hac approbatione Confeſſiones excipere poteſt in Monaſteriis* exemptis.
16. *Presbyter quantumvis doctus & capax non poteſt excipere Confeſſiones niſi* reipſa *approbatus.*
17. *Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum pro arbitrio Epiſcopi limitari poteſt.*
18. *Contraria aſſertio cenſurata.*
19. *Hæc limitatio etiam procedit quoad* perſonas.
20. *Solent excipi in Belgio Moniales.*
21. *Regulares ſine Epiſcopi approbatione nequeunt excipere Confeſſiones Monialium Regularibus ſubditarum, ex Conſtit. Gregorii XV.*
22. *Dubia occaſione hujus Conſtitutionis; & eorum reſolutio.*
23. *Poſſunt quæcumque perſonæ à generali approbatione excipi.*
24. *S. Carolus excipit Clericos: & quare?*
25. *Poteſt etiam approbatio limitari ad locum; & quomodo ea auctoritate uſus ſit S. Carolus.*
26. *Quomodo approbatio ſemel data poſſit revocari?*
27. *Auctoritatem Epiſcopalem in limitanda & revocanda approbatione etiam Regularium, ſpeciali Edicto reprobavit Rex Galliæ.*
28. *An Vice-Paſtorum approbatio tam facilè revocari queat, quàm aliorum?*

I. PRimis Eccleſiæ ſæculis præcipuam auctoritatem & curam imponendi ac moderandi Pœnitentias; necnon Pœnitentes reconciliandi fuiſſe penès Epiſcopos, oſtendimus capite præcedenti.

Imò

Digitized by Google

Imò hæc auctoritas ita propria erat Epiſcopis, ut nonniſi auctoritate & licentia ab his accepta, Presbyteri inferiores quicumque Pœnitentias injungere, eteque Pœnitentes reconciliare poſſent.

Quin pluribus ſeculis, ſicut in aliis Eccleſiaſticis functionibus, ita in hac Presbyteri nonniſi *Delegata* quaſi ac *Vicaria* auctoritate Epiſcoporum fungebantur.

II. Poſtquam verò labentibus ſeculis Beneficiorum Eccleſiaſticorum tituli erecti fuerunt, cœperunt Presbyteri, qui Beneficia Curata obtinebant, functiones Beneficiis illis annexas jure *ordinario*; ſive jure ſuorum Beneficiorum ſeu titulorum obire, atque functionum illarum dici Miniſtri *Ordinarii*.

III. Cùm igitur præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, atque *Sacramentorum adminiſtratione paſcere*, ut loquitur Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 1. *de refor.* etiam *jure divino* quodammodo mandatum cenſetur Sacerdotibus, quibus cura animarum commiſſa eſt, Fidelibus hoc Sacramentum adminiſtrare.

Cùm verò juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam Presbytero Beneficium Parochiale aliudvè Curatum in titulum poſſidentes cenſeantur habere curam animarum *jure Ordinario*, ſeu vi ſui tituli Beneficialis; etiam reputantur hujus Sacramenti *Ordinarii* Miniſtri; ſive habere auctoritatem excipiendi confeſſiones eorum, ad quos cura animarum Beneficio annexa ſe extendit.

IV. Unde Synodus Tridentina, *Seſſ.* 23. *cap.* 15. *de Reformatione*, decernens, nullum Presbyterum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium audire, nec ad id idoneum reputari, niſi ab Epiſcopo approbationem obtineat, excepit tamen: *Niſi Parochiale Beneficium obtineat*: qua exceptione oſtendit, Presbytero *Parochiale* Beneficium obtinenti, nullam ſpecialem approbationem Epiſcopi neceſſariam eſſe, ut confeſſiones excipere queat.

V. Neque ratio obſcura eſt: Quandoquidem enim hujuſmodi Beneficium obtinendo unà curam animarum annexam obtineat, etiam cum cura animarum auctoritatem adminiſtrandi hoc Sacramentum accepiſſe cenſetur; idque eodem titulo ſive jure quo ipſam animarum curam accepit, ſcilicet *jure ordinario*.

Et licèt Synodus loquatur dumtaxat de habentibus Beneficium *Parochiale*; idem nihilominùs eadem ratione & fundamento obtinet in quocumque Beneficio ſive Dignitate ſæculari & regulari, cui vera & interna cura animarum incumbit: ut hi qui hujuſmodi Beneficia aut dignitates obtinent, & curam animarum iis annexam acceperunt, cenſeantur unà accepiſſe facultatem excipiendi confeſſiones eorum ad quos eorum cura ſe extendit; atque eatenus *ordinarios* hujus Sacramenti Miniſtros reputari; neque ſpeciali approbatione ad confeſſiones excipiendas indigere: quod notoria praxis in Decanis Canonicorum necnon Abbatibus, Prioribus Conventualibus aliiſque ſimilibus oſtendit.

VI. Porrò cùm hæc auctoritas excipiendi Confeſſiones profluat ex ipſa cura Animarum Beneficio Parochiali, aut Curato annexa, ſi curam Animarum per dimiſſionem Beneficii aliovè titulo habere deſinat, auctoritatem quoque excipiendi Confeſſionem à cura Animarum unicè dependentem amiſiſſe cenſebitur; quod in terminis tradit Piaſecius in Praxi Epiſcopali, *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 10.

VII. Similiter quia cura animarum non ſe extendit ultra limites Parochiæ aut perſonarum in quas vi ſui Beneficii curam accepit, neque auctoritas excipiendi confeſſiones in conſequentiam illius competens ſe ulteriùs extendere poteſt: etiam nullatenus vi ſui Beneficii Curati dicendus eſt habere facultatem excipiendi Confeſſiones per totam Diœceſim.

Unde interrogata S. Congregatio, „ An proviſus „ de Parochiali per concurſum, cenſendus ſit appro„ batus idoneus miniſter ad audiendas Confeſſiones in „ illa Diœceſi in qua illam Parochialem obtinet? Reſ„ pondit: Cenſeri dumtaxat in ea civitate vel oppido „ ubi ſita eſt Parochialis, non autem paſſim per to„ tam Diœceſim. “ Apud Piaſecium ibidem.

VIII. Sanctus Carolus dans facultatem Parochis, ut tempore Paſchali aliorum Parochorum miniſterio ad audiendas Confeſſiones uti poſſent, declaravit in Synodo ſua Diœceſana XI. „ Id de Parochis tantum„ modo intelligi, quibus *extra Parochia propria* ſines ad audiendas confeſſiones probatis, in ſcriptis “ *facultas* data eſt. “

Hìc manifeſtè ſupponit S. Carolus, facultatem excipiendi confeſſiones Parocho vi ſuæ Curæ Paſtoralis competentem, extra fines propriæ Parochiæ non extendi; tametſi etiam alterius Parochi conſenſus accedat.

IX. At cùm jam paſſim invaluiſſet, ut Presbyteri, tam Sæculares, quàm Regulares etiam nullum Beneficium Curatum habentes, ſimpliciter approbati ad audiendas Confeſſiones, haberentur approbati per totam Diœceſim; ac poſſent in omnibus Parochiis Diœceſis, ſaltem de conſenſu Parochorum Confeſſiones excipere, conſuetudine tandem ac tacito Epiſcoporum conſenſu invaluiſſe videtur, quòd Parochiale Beneficium obtinens, in vim illius cenſeretur approbatus ad audiendas Confeſſiones per totam Diœceſim, & in omnibus Parochiis hujus Diœceſis de ſolo conſenſu Parochorum; tametſi nullam ſpecialem approbationem ad audiendas Confeſſiones ab Epiſcopo obtinuerit, præter eam, quæ cum ipſa cura animarum data fuit.

Apparebat enim injuſtum, quòd Vice-Paſtores aliique inferiores Presbyteri ad Confeſſiones audiendas, etiam dumtaxat ad certum tempus, approbati, poſſent per totam Diœceſim ea facultate uti de ſolo Parochorum aut aliorum quorum intereſt conſenſu; Parochi verò hujus Sacramenti *ordinarii* Miniſtri auctoritatem haberent adeò arctatam.

Hinc paſſim Parochus unius Parochiæ advocare ſolet vicinos Parochos, ut ſibi in Confeſſionibus audiendis ſubſidio ſint; iique publicè Confeſſiones in aliorum Parochiis excipiant; tametſi nullam ſpecialem approbationem habeant: quam praxim non obſcurè probavit Synodus Namurcenſis anno 1659. *Tit.* 5. *c.* 7. permittens „ Paſtoribus qui in aliorum veniunt “ auxilium, tempore Indulgentiarum, vel Turni, “ Confraternitatum, aut alia juſta cauſa, etiam au- “ dire Confeſſiones in illorum Eccleſia Parochiali.

X. Quin ulterius addit: „ Prout etiam Paſtores “ qui in alia Diœceſi approbati ſunt; quod ſimiliter “ locum habebit in Eccleſiis Regularium. Videant ta- “ men ut ii quos in ſubſidium admittent, apti ſint; “ ſcientes conſcientiam ſuam deſuper onerari. ”

Cæterùm cùm hæc Parochorum facultas excipiendi Confeſſiones extra fines propriæ Parochiæ & perſonarum ſibi non ſubditarum, non profluat ex ipſa Cura Paſtorali, ſed ex conſuetudine tacito conſenſu Epiſcoporum probata; ſi de hac conſuetudine & tacito Epiſcoporum conſenſu alibi ſit dubium, meritò Epiſcopi & Archi-Presbyteri de ea conſulentur; ne aliàs ipſum Sacramentum vitio nullitatis exponatur.

Hæc tamen inquiſitio præcipuè requiritur de Parochis ex aliena Diœceſi adventantibus. Major enim difficultas eſt ut Parochus alienæ Diœceſis ſine ulla Epiſcopi Diœceſani approbatione admittatur ad excipiendas Confeſſiones de ſola Parochi, aut Superioris Regularis licentia; quemadmodum Synodus Namurcenſis permittere videtur. Neque enim id paſſim receptum videtur, neque pro recepto habendum, niſi de Epiſcoporum conſenſu ſatis conſtet.

XI. Ante Concilium Tridentinum Parochis jus fuit cuicumque Presbytero, nec Parochiale Beneficium habenti, nec per Epiſcopum ſpecialiter ad audiendas Confeſſiones approbato, dandi licentiam excipiendi Confeſſiones ſuorum Subditorum, quemadmodum hodie Parochus poteſt dare licentiam cuilibet Presbytero aſſiſtendi Matrimonio, adminiſtrandi Viaticum, &c. uti communiter docent Canoniſtæ, & ſatis indicat *Cap.* Omnis utriusque sexus, dum præter licentiam *proprii* Sacerdotis nihil requirit, ut Fideles alteri Sacerdoti confiteri queant.

Proinde non ita abſonum apparet, ſi Epiſcopi Parochis permitterent licentiam aſſumendi in ſubſidium ad Confeſſiones audiendas non quemlibet Presbyterum, ſed Parochum, qui ut ordinarius hujus Sacramenti miniſter admiſſus eſt, ſaltem in ſua Parochia: quia tamen hæc à conſuetudine & Epiſcoporum conſenſu dependent, de his antea inquirendum priuſquam quidquam in praxim deducatur.

XII. Quoad Presbyteros ſeu ſæculares ſeu regulares Beneficium Parochiale non habentes, decernit Synodus Tridentina, „ Nullum etiam regularem poſſe confeſ- “ ſiones ſæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id “ „ idoneum

„ idoneum reputari, niſi ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem obtineat.

Ex hoc Decreto manifeſtum eſt, Synodum quoad approbationem & examen, hîc per omnia Presbyteros ſæculares & regulares Beneficium Parochiale non habentes æquiparare; ita ut eadem in utriſque requirantur; atque æqualiter in hoc puncto ab Epiſcopis dependeant, & excipiendi confeſſiones auctoritatem accipere debeant, idque *privilegiis, & conſuetudine quacumque, etiam immemorabili non obſtantibus*; uti in fine ſui Decreti declarat Synodus.

XIII. Cùm verò Presbyteri nullam in populum juriſdictionem ſive Clavium poteſtatem vi ſui Beneficii habentes, eam juxta Decretum Concilii Tridentini accipere debeant ab Epiſcopo vigore approbationis ab ipſo obtentæ; ipſa autem Epiſcopi juriſdictio ſe ultra fines ſuæ Diœceſis non extendat, conſequens eſt; nec Epiſcopum per ſuam approbationem eam ultrà ſuam Diœceſim extendere poſſe; & conſequenter, quòd approbatio Epiſcopi quantumcumque generaliter & illimitatè conceſſa nequeat approbatum idoneum reddere ad confeſſiones excipiendas extra Diœceſim: quandoquidem ad confeſſiones audiendas & abſolutionem impendendam requiratur in Sacerdote juriſdictio ſeu poteſtas Clavium in Pœnitentem, quam extra limites ſuæ Diœceſis, & in non ſuos ſubditos Epiſcopus dare non poteſt.

XIV. Quapropter meritò in generali Cleri Gallicani Conventu conſtante ex 10. Archiepiſcopis, 73. Epiſcopis, pluribuſque Abbatibus, aliiſque Prælatis, damnata fuit hæc quorumdam aſſertio: „ Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab *uno Epiſcopo* ad confeſſiones audiendas *in ſua* Diœceſi, habentur pro approbatis *in aliis* Diœceſibus, *nec nova* indigent Epiſcoporum approbatione.

Eamdem poſtmodum in ſuo ad Henricum Epiſcopum Andigavenſem miſſo Decreto reprobavit Alexander VII. tamquam *falſam* & *ſaluti animarum pernicioſam*.

XV. Quin eodem nixus fundamento, declaravit S. Carolus; „ Ne in Monaſteriis quidem & locis, ubi Regulares ſpiritualem temporalemque juriſdictionem habent, quiſquam Sacerdos etiam *regularis & exemptus* confeſſiones audiat; niſi primum ab Epiſcopo, *intra cujus Diœceſis fines* ea Monaſteria locaque ſunt, ad id probatus fuerit.

XVI. Ulterius cùm regularis Presbyter æquè ac ſæcularis per approbationem accipere debeat juriſdictionem ad excipiendas Confeſſiones neceſſariam, ſequitur, quòd nec ille quamtumvis doctus & capax ad excipiendas Confeſſiones auctoritatem habere cenſendus ſit, niſi reipſa approbationem obtinuerit; tametſi etiam *injuſtiſſimè* ab Epiſcopo eam negari ſupponatur; quod ſat clarè expreſſit Pius V. in Bulla quæ incipit *Romani Pontificis* 133. in Bullario Romano, declarans, nec Lectores Theologiæ poſſe Confeſſiones excipere, ni *priùs* ab Epiſcopo *approbationem obtinuerint*. Et Alexander VII. in Decreto die 24. *Septembris 1665.* inter varias propoſitiones hanc ordine 13. damnavit: „ Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, ſed ab eo *injuſtè* reprobato.

„ Hinc fit, ut ſi aliquis Doctor, vel in Sacra Theologia Profeſſor licentiam petierit, & *injuſtè* ei negetur, non cenſeatur approbatus; " ita poſt alios citatos reſolvit Barboſa *De Officio Epiſcopi allegat.* 25. *n.* 15.

XVII. Sicuti Presbyteri ſæculares Beneficium Parochiale ſeu Curatum non habentes, nullam *ordinariam* ſeu Beneficio annexam juriſdictionem habent, vi cujus Confeſſiones excipere queant; ſed ſolam *Delegatam* ſive *Vicariam*; ſimiliter Presbyteri Regulares, etiam Mendicantes nulli Beneficio Parochiali præfecti, ſolam juriſdictionem *delegatam* per approbationem Epiſcopi accipiunt.

Juriſdictionis autem *Delegata* ea eſt natura, quòd pro arbitrio ac voluntate Delegantis reſtringi ac limitari ad tempus, perſonas, atque materiam poſſit.

Huic notiſſimo juris principio innixi Epiſcopi aliique Prælati Clerum Eccleſiæ Gallicanæ conſtituentes; ſæpiùs in ſuis generalibus Conventibus declararunt, quòd „ Regulares, qualiacumque privilegia aut immunitatem obtendant, Sæcularium Confeſſiones audire non potuerunt, quin Epiſcopi Diœceſani examen ſubierint, & ab ipſo, vel ejus Generali Vicario fuerint approbati, è *quorum nutu & arbitrio pendebit iis vel temporariam, vel perpetuam Confeſſiones excipiendi facultatem facere, vel ſub quacumque reſtrictione placuerit concedere.* "

Quin & anno 1650. idem Clerus Gallicanus per litteras circulares ſignificavit omnibus Epiſcopis; ut *quemadmodum in Italia*, quin & ROMÆ, *& plurimis aliis Provinciis & Diœceſibus obſervatur, poſthac nulli Regulari detur facultas excipiendi Confeſſiones niſi ad* CERTUM TEMPUS *limitata*. Hac inſuper formula admiſſionis Regularium ad excipiendas Confeſſiones; & annuntiandum Verbum Dei præſcripta: *N. Eccleſia N. Epiſcopus, dilecto nobis in Chriſto N Ordinis vel Societatis N. Presbytero, ſalutem & benedictionem. Cùm multa Jeſu Chriſti meſſis nos urgeat, ut undequaque ad auxilium noſtrum operarios advocemus, teque Chariſſime Frater, pium & doctum examine noverimus, aptumque ut ſub noſtri regiminis magiſterio procuranda fidelium ſaluti inſervias, Verbo Dei prædicando, adminiſtrandoque Pœnitentiæ Sacramento admovere ſtatuimus* AD (hìc debet exprimi tempus) PRÆSENTIBUS POST ILLUD TEMPUS NON VALITURIS; *ea tamen conditione, ut à caſibus nobis reſervatis non abſolvas.*

XVIII. Cùm verò non obſtante hac perſpicua juris ratione; atque iterata totius Cleri Gallicani declaratione; nec non notoria praxi, etiam Eccleſiæ Romanæ, quidam in Diœceſi Andegavenſi ſuſtinere veriti non eſſent hanc aſſertionem: *Ubi Concilium Tridentinum eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi* RESTRINGERE *vel* LIMITARE *approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confeſſiones audiendas*; eam primùm Clerus Gallicanus cenſuravit; ac poſtmodum Alexander VII. in citato Decreto ad Epiſcopum Andegavenſem, *falſam, temerariam, ſcandaloſam, in hæreſim & ſchiſma inducentem, Sacro Concilio Tridentino, & Sedi Apoſtolicæ injurioſam* declaravit.

XIX. Quemadmodum Judex delegans ſuam juriſdictionem, illam ad certas perſonas reſtringere poteſt; ut nimirum Judex delegatus nonniſi inter certas perſonas jus dicere queat; ita quoque Epiſcopi poteſtatem clavium ſeu juriſdictionem Presbyteris delegando, eam quoad perſonas limitare & reſtringere poſſunt.

XX. Hac auctoritate paſſim utuntur Epiſcopi, dum declarant in ſuis reſpectivè Synodis ac Ritualibus, ſub generali approbatione non comprehendi *Moniales* clauſuram ſervantes; ad quas formulæ generales, & ordinariæ approbationis ad confeſſiones audiendas minimè extenduntur; niſi clarè & expreſſis terminis ad eas extendantur; uti loquuntur Decreta Synodalia Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt. *tit.* 5. *c.* 3.

XXI. Confeſſarii ſive Regulares, ſive ſeculares etiam *generaliter* approbati, non immiſceant ſe audiendis confeſſionibus Monialium etiam ſibi *ſubditarum*, niſi ad id habeant *ſpecialem* facultatem, juxta Conſtitutionem Gregorii XV. editam anno 1622. Ita Synodus Namurcenſis anno 1659. *tit.* 5. *cap.* 1.

Conſtitutio Gregorii XV. cujus meminit hæc Synodus, incipit *Inſcrutabili* 18. in Bullar. Rom. atque in illa §. 5. decernitur: „ Confeſſores verò, ſive ſeculares, ſive Regulares quomodocumque *exempti*, tam *Ordinarii* quàm *extraordinarii*, ad confeſſiones Monialium, etiam *regularibus ſubjectarum*, audiendas nullatenus deputari valeant, niſi *priùs* ab *Epiſcopo Diœceſano* idonei judicentur, & *approbationem*, quæ gratis concedatur, obtineant. "

XXII. Occaſione hujus Conſtitutionis quædam dubia Congregationi Cardinalium fuere propoſita; quæ unà cum reſolutione Congregationis ſubnectuntur ipſi Conſtitutioni in Bullario Romano; quorum nonum, decimum & undecimum his verbis erant propoſita.

Nonum: „ An Regulares generaliter ab Epiſcopo approbati ad Confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas, cenſeantur etiam approbati ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum? "

Decimum: " An Regularis ad audiendas Confeſſiones Monialium unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatus, Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii audire poſſit? "

Undecimum: „ An Confeſſores Regulares extraordinarii ſemel ab Epiſcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium Confeſſiones pro una vice infrà annum ad præſcriptum Sacri Concilii Tridentini; poſ- „ ſint

Digitized by Google

„ ſint virtute dictæ approbationis, pluries tamquam Confeſſores extraordinarii, earumdem Confeſſiones audire abſque nova Epiſcopi licentia?

His propoſitis dubiis reſpondet S. Congregatio in hunc modum: „ Ad IX. Regulares generaliter ab Epiſcopo approbatos ad Confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas, neqnaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egere quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione.

„ Ad X. Regularem ad audiendas Confeſſiones Monialium unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatum, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii.

„ Ad XI. Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe pluries in vim approbationis ejuſmodi illarum Confeſſiones audire; ſed ab Epiſcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit.

XXIII. Sicut Monialium, ita & aliarum perſonarum confeſſio à generali hujuſmodi approbatione excipi poteſt: modò eam Epiſcopi ſufficienter exceptam declarent.

Ita in quibuſdam Diœceſibus ac ſignanter Antverpienſi non tantùm Monialium clauſuram ſervantium, ſed & Beggiarum, à generali & ordinaria facultate audiendi Confeſſiones excepta eſt.

XXIV. Conſtat quoque hac eadem auctoritate uſum fuiſſe Sanctum Carolum, deputando certos, ac ſpeciales Confeſſarios ad audiendas *Clericorum* Confeſſiones; uti videre eſt in Synodo Diœceſana IV, *Decreto* 24.

Hoc Sancti Caroli inſtitutum ſi Epiſcopi ſequerentur, deputando ſpeciales Confeſſarios eruditione, prudentia ac pietate præcellentes, qui Clericorum Confeſſiones exciperent, non dubium, quin paulatim Clerum ſuarum Diœceſium multò reformatiorem viderent. Nemo quippè ignorat, quàm magno auxilio ſint boni Confeſſarii ipſis Pœnitentibus ad vitæ emendationem, & progreſſum in virtutibus. Unde monet Synodus Tornacenſis anno 1585. *tit. de Sacram. Pœnit. cap.* 2. ut Sacerdotes bonum probatumque eligant Confeſſarium, cùm bonus Confeſſarius, ait, magno ſit auxilio ad obtinendam veram contritionem, & ſeriam vitæ emendationem. Neque illud quis inficiabitur, magna prudentia, & eruditione opus eſſe, ut quis non tantum bonos Chriſtianos; ſed bonos Clericos, Chriſtianorum futuros magiſtros, formare queat.

XXV. Eadem auctoritate poſſent Epiſcopi ſæcularium & regularium approbationes limitare quoad loca, ut v. g. non poſſent in domibus privatis *infirmorum* Confeſſiones excipere; aut ſaltem nonniſi habita Parochorum licentia, vel ut minus eo præmonito; quemadmodum in Inſtitutionibus Confeſſariorum præſcribit S. Carolus. „ Regulares ad infirmos audiendos convocati (ait) ſi ex temporis anguſtia aliud non potuerint, hujus infirmi Paſtorem adeant, quæ ſpectant ad ejus ſtatum ſciſcitaturi, ut diligentiùs illum examinent, utpotè in hoc vitæ termino conſtitutum, à quo ſalus aut æterna damnatio pendet, quòd ſi ante confeſſionem Paſtorem conveniendi tempus non fuerit, ſaltem poſt eam quamprimùm Confeſſor adeat, ut ambo de infirmi neceſſitatibus, eoque ſpiritualiter adjuvando ſtatuant.

XXVI. Quemadmodum ex natura juriſdictionis delegatæ eſt penes Epiſcopos auctoritas, juriſdictionis illius uſum limitandi ac modificandi; ita ipſis eadem ratione competit facultas, eam juriſdictionem revocandi, vel ſuſpendendi.

De hac auctoritate minimè dubius S. Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi VI. *de his quæ ad Sacrament. Pœnitent. pertinent.* ſtatuit, „ ut Epiſcopus à confeſſionibus audiendis ſuſpendat aut omninò amoveat Confeſſarios etiam regulares jam approbatos, quos pro ſuæ timoratæ conſcientiæ religione viderit in eo munere non ita ſincerè integrèque, & cum ædificatione ſe gerere, quemadmodum & tanti miniſterii illis commiſſi ſanctitas & animarum ſalus depoſcit, quæ ſuæ fidei concreditæ ſunt.

XXVII. Epiſcopalem hanc licentiam tam limitandi, quàm revocandi Confeſſariorum juriſdictionem auctoritate Regia nuper roboravit, ſtabilivitque Rex Chriſtianiſſimus edito Decreto menſe Aprilis anno 1695. & à Parlamento Regio probato, concernente juriſdictionem Eccleſiaſticam, cujus articulus 11. hic eſt: „ Presbyteri ſæculares & Regulares non poterunt adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, ſine obtenta licentia ab Archiepiſcopis aut Epiſcopis, qui illam poterunt limitare quoad loca, perſonas, tempus & caſus, uti convenire judicaverint; & eam revocare, etiam ante elapſum terminum, ex cauſis quæ ad eorum notitiam poſt datam licentiam pervenerunt, nec eas exprimere debebunt; ita ut dicti ſæculares & Regulares in excipiendis Confeſſionibus continuare non poſſint ſub quocumque prætextu, niſi in caſu extremæ neceſſitatis, quouſque obtinuerint novam licentiam, quin & ſubierint novum examen, ſi prædicti Archiepiſcopi aut Epiſcopi judicent neceſſarium; volens, ut dictæ licentiæ ſine expenſis dentur; atque ordinationes quæ factæ fuerint per Archiepiſcopos, vel Epiſcopos ſuper hac materia executionem habeant, non obſtante omni appellatione *ſimplici*, vel *tamquam ab abuſu*, tamen ſine ejus præjudicio.

Articulo ſequenti declarat, „ ſub articulis præcedentibus non comprehendi *Curatos*, ſive ſæculares ſive regulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ in ſuis Parochiis adminiſtrare poterunt.

XXVIII. Vice-Paſtores hic in Belgio non ſolent quidem habere verum titulum Beneficii, ratione cujus dici poſſent habere curam animarum jure ordinario ſeu *proprio*; attamen cùm reverà cura animarum ipſis incumbat ratione Vice-Paſtoratus; atque ipſe Vice-Paſtoratus ſit ſpecies officii Eccleſiaſtici aliquatenus ad naturam Beneficii accedentis, non videtur ipſa facultas excipiendi Confeſſiones tam facilè & pro nutu Epiſcopi Vice-Paſtoribus adimi poſſe, uti aliis Presbyteris ſeu ſæcularibus ſeu Regularibus, nullum hujuſmodi ſpeciale officium cum cura animarum habentibus; cùm adimendo alicui facultatem excipiendi Confeſſiones, quodammodo privetur ſuo officio ſeu Vice-Paſtoratu, cui ſine hac facultate ſatisfacere nequit.

CAPUT VII.

De Reſervatione Caſuum.

1. *Quid reſervatio caſuum?*
2. *Duplex hodie caſuum reſervatio; & quid Epiſcopalis?*
3. *Quid Papalis?*
4. *Utilitas reſervationis caſuum; & in Eccleſia jam pridem uſitata.*
5. *Hæc reſervatio non eſt tantùm quoad externam politiam.*
6. *Olim omnia graviora crimina Epiſcopis erant reſervata.*
7. *Hodierna Epiſcopalis reſervatio minor eſt, quàm antiquitus fuit.*
8. *Primis ſæculis reſervatio Papalis non æquè nota.*
9. *Circa ſæculum XI. cœpit abſolutio Pœnitentium ad Papam deferri.*
10. *Etiam ſubinde aliquorum criminum abſolutio ipſi reſervari.*
11. *Ratio illius factæ reſervationis.*
12. *Primitus nemo à caſibus reſervatis Papæ abſolvebatur, niſi eum perſonaliter adiret; & hinc à peccatis retrahebat reſervatio.*
13. *Qui à perſonali acceſſu excuſarentur?*
14. *Quando poteſtas abſolvendi à caſibus reſervatis Papæ communicari cœperit.*
15. *De reſervationibus Papalibus latiùs remiſſivè.*
16. *Reſervatio criminum pertinet ad populi Chriſtiani diſciplinam.*
17. *Primò, quia incutit horrorem criminum.*
18. *Secundò, quia minuit facultatem veniæ.*
19. *Tertiò, quia majoribus morbis animæ curandis præficit peritiores Medicos.*
20. *Cavendum ne reſervationes nimium multiplicentur.*
21. *In criminibus reſervandis temporum & locorum conditio attendenda.*

22. *Hanc*

22. *Hanc attendit Sanctus Carolus.*
23. *Quàm moderati fuerint etiam ſæculo XIII. Epiſcopi in danda facultate abſolvendi à caſibus reſervatis.*
24. *Etiam ſæculo XIII. habebant facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis, reſtrictam ad eos qui ad Epiſcopos ejuſvè Pœnitentiarios accedere non poterant.*
25. *Reſervationes ſuo fruſtrantur effectu, dum facultas abſolvendi à reſervatis facilè communicatur.*
26. *Privilegia Ordinibus, aut Eccleſiis conceſſa, non dant facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis Epiſcopo.*
27. *Regulares nequeunt abſolvere à caſibus reſervatis ſine ſpeciali licentia Epiſcopi; & contraria aſſertio cenſurata.*
28. *Nulla privilegiorum authoritate id poſſunt.*
29. *Non obſtante cujuſquam Confraternitatis.*
30. *Facultas abſolvendi à reſervatis Papæ non infert facultatem abſolvendi à reſervatis Epiſcopo.*
31. *Epiſcopi poſſunt hanc facultatem reſtringere ad certos caſus.*
32. *Unde haurienda notitia caſuum reſervatorum.*
33. *Moderatè utendum facultate abſolvendi à reſervatis.*

I. Reſervatio caſuum juxta modernam phraſim dicitur ea, qua nonnulla graviora peccata majoribus Eccleſiæ Prælatis reſervantur, ita ut inferiores ea remittendi poteſtatem non habeant; niſi hæc poteſtas ipſis *ſpecialiter* data fuerit.

II. Reſervatio alia dicitur Epiſcopalis, alia Papalis ſeu Pontificia.

Prior eſt, qua ipſi Epiſcopi quædam peccata ſibi vel generaliter per totam Diœceſim & reſpectu omnium generaliter Confeſſariorum reſervant; ita ut nulli inferiores Confeſſarii quantumvis indefinitè, & illimitatè approbati, ab iis Sacramentaliter abſolvere queant ſine ſpeciali facultate, vel ſpecialiter reſpectu hujus illiuſvè Confeſſarii, aut pro quadam ſuæ Diœceſis parte reſervant.

Sicuti enim Epiſcopos poteſt Presbyterorum, tam ſæcularium, quàm regularium, præſertim Parochiale Beneficium non habentium, approbationem ad tempus limitare; ita eamdem quoad materiam, ſive peccata reſtringere poteſt.

III. Reſervatio Papalis, ſive Pontificia, eſt illa, qua nonnulla atrociora crimina Papæ reſervantur, ut nullus ab iis præter Papam, aut ab eo poteſtatem habentem, abſolvere ordinariè queat.

IV. De hac caſuum reſervatione, atque Pontificum & Epiſcoporum auctoritate loquens Synodus Tridentina, *Seſſ.* 14. c. 7. *de Pœnitentia*, declarat: „Magnopere ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere Sanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam & graviora crimina, non à quibuſvis ſed à ſummis dumtaxat Sacerdotibus abſolverentur. Unde meritò Pontifices Maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia univerſa tradita, cauſas aliquas criminum graviores ſuo potuerunt peculiari judicio reſervare. Neque dubitandum eſt, quando omnia quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus in ſua cuique Diœceſi, in ædificationem tamen non in deſtructionem liceat, pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt.

V. Et Canone II. „Si quis dixerit, Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi caſus, niſi quoad externam politiam, atque ideò caſuum reſervationem non prohibere, quominus Sacerdos à reſervatis verè abſolvat; anathema ſit.

Igitur Synodus non tantùm in Pontifice, ſed & in Epiſcopis hanc auctoritatem agnovit; & ab omnibus agnoſcendam eſſe definivit.

VI. Quod Epiſcopos attinet, jam pridem penè omnia graviora peccata ipſis reſervata fuiſſe non ſine fundamento aſſeritur.

Conſtat enim, pluribus ſæculis penes ſolos Epiſcopos fuiſſe pœnitentium publicorum reconciliationem: neque Presbyteris inferioribus fas fuiſſe Pœnitentes reconciliare, niſi vel Epiſcopo abſente ac neceſſitate urgente; vel ex ſpeciali Epiſcopi delegatione; quemadmodum *cap.* 3. oſtenſum eſt.

Cùm verò de gravioribus quibuslibet peccatis multis ſæculis pœnitentia *publica* acta fuerit (uti *cap.* 2. dictum fuit) etiam graviorum criminum abſolutio Epiſcopis reſervata cenſeatur.

VII. Dum autem ſenſim pœnitentia *publica* pro occultis agi deſiit; etiam *occultorum* criminum abſolutio Presbyteris concredita fuit, publicorum verò, pro quibus *publica* pœnitentia erat peragenda, abſolutio Epiſcopis longo tempore reſervata fuit; ut proinde reſervatio quorumdam criminum, ſive caſuum hodie ab Epiſcopis fieri ſolita, nonniſi exigua ſit priſtinæ auctoritatis Epiſcopalis particula.

VIII. De reſervatione Papali non idem per omnia dici poteſt. Nam uti notat Ludovicus Thomaſſinus, *de diſciplina Eccleſiaſtica*, *part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 71. *n.* 1. pluribus ſæculis penes Epiſcopos fuit plena ac omnimoda auctoritas abſolvendi in foro pœnitentiali cujuſcumque quantumvis enormis ſceleris reos; neque iis ſæculis ulla erat reſervatio Papalis in foro illo pœnitentiali nota.

Ex Ludovico Thomaſſino in textu obſervatum eſt pluribus ſæculis liberam fuiſſe penes Epiſcopos ab omnibus etiam gravioribus criminibus abſolvendi authoritatem: imò nec videtur quòd ſub initium ſæculi XI. adhuc uſitata eſſet Reſervatio Papalis, ſive quod criminum aliquorum abſolutio ita fuiſſet Romano Pontifici reſervata, ut extra caſum neceſſitatis ab his abſolvendi nec Epiſcopus ſine licentia Pontificis haberet authoritatem, tametſi conſtet eo tempore plures criminum reos Romam pro obtinenda à Romano Pontifice pœnitentia & criminum relaxatione ſe contuliſſe.

Legitur enim in Actis Concilii Lemovicenſis *anni* 1031. quòd quidam coram Patribus dixerit. „Vidi nuper de Epiſcopo Engoliſmenſi qui præſens eſt, quod dico; quòd quidam ex ſuis Parochianis excommunicatus ab eo, dum ſatisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam, *qui ſine licentia ſui Epiſcopi* Papæ Romano ſubripuit pœnitentiæ legem, & litteras ex nomine ejus Epiſcopo detulit in Cœna Domini, quibus Epiſcopum rogabat Apoſtolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam impoſuerat, affirmaret.

Poſt hæc ſubjungitur: „Epiſcopus verò intelligens fraudem, ait homini: Verſa vice quod ego debueram petere ab Apoſtolico, Apoſtolicus poſtulat à me. Non credere poſſum Mandatum hoc ab eo exortum: hoc tibi nihil utile eſt; & docet aut à me, vel ab *hujus Sedis Archidiacono*, *me jubente*, *accipias pœnitentiam*, permane in Excommunicatione, & ejecit eum foras de Eccleſia. "

Patres hujus Synodi probantes reſolutionem hujus Epiſcopi, dixerunt: „Hoc ab ipſis Apoſtolicis cautum tenemus, ut Parochiano ſuo Epiſcopus, ſi pœnitentiam ponit, eumque Papæ dirigit, ut judicet, utrum ſit, an non pœnitentia dignus pro tali reatu: poteſt eam confirmare authoritas Papæ aut levigare, aut ſuper adjicere; judicium enim totius Eccleſiæ in Apoſtolica Romana Sede conſtat. "

„Item. Si Epiſcopus Parochianum ſuum cum teſtibus, vel litteris Apoſtolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus *Epiſcopi* ad dignam *heſitant* pœnitentiam imponendam, hinc talis licenter à Papa remedium ſumere poteſt: nam *inconſulta* Epiſcopo ſuo ab Apoſtolico pœnitentiam, & abſolutionem nemini accipere licet. " Hæc fuſius narrantur tom. 9. Concil. General. pag. 908. & ſeq.

Ex his habetur, quòd Epiſcopi eo tempore crediderint, fas non eſſe Parochianis, *inconſulto* Epiſcopo, ad Romanum Pontificem recurſum habere pro obtinenda etiam graviſſimorum criminum pœnitentia aut abſolutione.

Hinc conſequens eſt Epiſcopos nequaquam crediſſe, etiam graviſſimorum criminum pœnitentiam imponendam, aut eorum abſolutionem Romanis Pontificibus reſervatam, quandoquidem nemini ſuorum Parochianorum pro quocumque crimine permitterent inconſulto Epiſcopo ad Romanum Pontificem habere recurſum.

Fatentur quidem Epiſcopi quòd Parochiani cum teſtibus,

Digitized by Google

ſtibus, vel litteris ad pœnitentiam accipiendam Apoſtolico ſubinde dirigantur: verùm id non faciebant Epiſcopi ob defectum poteſtatis abſolvendi hos criminum reos; ſed dumtaxat quia ſubinde *heſitabant* quâ pœnitentia ſimilia crimina eſſent punienda; ſubjungitur enim in Actis, „ut multoties pro graviſſimis fieri „ſolet reatibus, in quibus Epiſcopi ad dignam *he-* „*ſitant* pœnitentiam imponendam.

IX. At circa ſæculum XI. cœperunt Epiſcopi ipſi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apoſtolicam mittere, idque vel ut à Pontifice reconciliarentur; vel ut à Pontifice Pœnitentia imponeretur; quâ demum peractâ ab Epiſcopis abſolverentur.

X. Nec tantùm in particulari aliquo caſu Pœnitentes ad Sedem Apoſtolicam mittebant; ſed ſubinde etiam generali Decreto criminis alicujus reos non ab Epiſcopis aut Archiepiſcopis, ſed à ſolo Pontifice abſolvendos decernebant. Hoc verò hac ratione factum videtur; ut hac reſervatione difficilior eſſet obtinendi à crimine commiſſo abſolutionem occaſio, atque hac difficultate à crimine committendo retraherentur.

De Concilio Londinenſi habito anno 1143. à Wilhelmo Vvintonienſi Epiſcopo, loquens Matthæus Pariſienſis aſſerit, ſancitum ibi eſſe, & generaliter conſtitutum, „ne aliquis, qui Eccleſiam, cœmeterium„que violaverit, vel in Clerico, aut viro Religioſo „manus injecerit violentas, ab alio quàm ipſo Papa „poſſit abſolvi.

XI. Rationem hujus Decreti præmiſit his verbis expreſſam: „Nullus enim honor vel reverentia ferebatur Dei Eccleſiæ vel ejus Ordinatis, à prædonibus, „ſceleratis, ſed æquè Clerici & laici capiebantur, „redimebantur, & in vinculis tenebantur.

Idipſum teſtatur Rogerius in Annalibus, qui relato ſuperiori Decreto addit: „Unde Clericis aliquantulum „ſerenitatis vix tandem illuxit.“ Hæc tum Matthæi Pariſienſis, tum Rogerii teſtimonia extant tomo 10. Concil. General. *Col.* 1033.

XII. Qua ratione difficultas obtinendæ abſolutionis nata eſſet retrahere à committendo crimine Sedi Apoſtolicæ reſervato facilè apparebit, ſi attendatur, quòd juxta diſciplinam illius temporis, nemo à Pontifice abſolutionem impetraret, niſi perſonaliter Pontifici ſe ſiſteret & ab eo Pœnitentiam accepiſſet; adeò ut, vel ipſa itineris fatigatio pars Pœnitentiæ judicaretur. Exemplum ſuppeditat Epiſtola 16. Ivonis Carnotenſis. Quidam nobilis audacia inaudita mutilaverat quemdam Religioſum Presbyterum; impoſuerat ei Ivo 14. annorum Pœnitentiam, ſuſceperat nobilis: ſed cùm in decurſu Pœnitentiæ iteratò inſtitiſſet, ut pro ſua adverſùs quemdam ſuum inimicum defenſione ſibi liceret arma portare, Ivo tamdem eum ad Pontificem Romanum pro indulgentia obtinenda remiſit; ut reſervantes itaque „hanc indulgentiam Apoſtolicam moderationi „ad Apoſtolorum eum limina direximus, quatenus & „fatigatione itineris hujus peccatum ſuum diluat, & „apud pietatis veſtræ viſcera miſericordiam, quam „Deus vobis inſpiraverit, inveniat.

XIII. Hac quoque de cauſa qui perſonaliter Pontificem adire non poterant, ut v. g. Mulieres, valetudinarii & ſimiles, ab Epiſcopis abſolvi poterant à cenſuris aliàs Pontifici reſervatis, v. g. pro violenta injectione manuum in Clericum. *Cap.* 6. & 13. *ii de Sent. Excom.*

XIV. Quo tempore Pontifices abſolutionem à caſibus ſibi reſervatis inferioribus Presbyteris & Confeſſariis delegare cœperint, incertum eſt. Hoc conſtat, quòd ſæculo XV. pius ac doctus Gerſonius deſideraverit, ut hæc abſolvendi facultas pluribus fuiſſet communicata; quo intelligitur, eo adhuc tempore parcè datam eſſe. Verba ejus ſunt: „Saltem det facultatem Pa„pa abſolvendi tranſgreſſores Superioribus Monaſterio„rum & Eccleſiarum, ut quando dederit Dominus „ſpiritum compunctionis, inveniant promptum re„medium, & non in deſperationis præcipitium ruant, „pro difficultate Papam, vel ſuam Curiam adeundi.“ Apud Thomaſſinum, *pag.* 4. *lib.* 1. *c.* 70. *n.* 11.

Verùm ut notavit Thomaſſinus fateri oportet, quòd indulgendo, quod pio affectu deſideravit Gerſonius, & facilitando abſolutionem illorum enormium criminum Papæ reſervatorum, dirutum fuerit, quod de veteri pœnitentia ſuperaret; rupta fræna, quæ ſceleſtos refrænabant; atque præcipua ac fundamentalis ratio harum reſervationum deſtructa.

XV. Cæterùm de his reſervationibus Papalibus, quomodo ſcilicet poſtremis hiſce ſæculis fuerunt multiplicatæ; Epiſcoporum, atque præſertim quoad crimina occulta, & aliorum inferiorum Confeſſariorum circa illas auctoritates, aliiſque eò pertinentibus latiùs agetur *p.* 3. ubi de *Cenſuris Papæ reſervatis* tractabitur.

XVI. Docet Synodus Tridentina in citato Decreto, „Magnopere ad Chriſtiani populi diſciplinam perti„nere jam pridem Patribus ſanctiſſimis viſum eſſe, „ut *atrociora quædam & graviora* crimina, non à „quibuſvis; ſed à *ſummis dumtaxat* Sacerdotibus ab„ſolverentur.“

XVII. Hic autem reſervationis effectus habetur primò ex eo, quòd per criminum quorumdam *reſervationem* populo criminum horror aliquis major objiciatur; dum ea ob ſui enormitatem *ſummis* Sacerdotibus reſervata intelligit; atque ab iis abſolvendi auctoritatem inferioribus Confeſſariis ſubtractam.

XVIII. Secundò, dum populus intelligit crimen aliquod reſervatum, ac per conſequens eodem ſemel involutum, non poſſe per obvium quemcumque Confeſſarium ab eo abſolvi; ſed pro abſolutione obtinenda ad Epiſcopum aliumvè ſpeciali auctoritate inſignitum recurri, eique conſcientiam ſuam pandere debere; natum eſt fieri ut à crimine illo committendo aliquatenus ſaltem retrahatur. Notum enim eſt quòd ſicut facilitas veniæ eſt incentivum delinquendi; ita econtrariò difficultas veniæ minuat facilitatem peccandi.

XIX. Denique magnopere ad populi Chriſtiani diſciplinam pertinet ut morbis ſpiritualibus periti medici, atque congruentia pharmaca & remedia adhibeantur.

Cùm verò compertum ſit morbos, quo graviores ſunt, peritiores requirere medicos, atque majore cum diſcretione remedia eſſe applicanda; etiam hoc titulo reſervatio ad populi Chriſtiani diſciplinam pertinet, quòd graviora crimina, quæ ſunt graviora animæ vulnera, non omnibus indifferenter ſpiritualibus Medicis curanda committantur; ſed his curanda reſerventur, qui præ taliquis peritiores in applicandis remediis, & morbis ſpiritualibus curandis cenſentur.

XX. Ex his non obſcurum eſt colligere, ad aſſequendum ſcopum & finem reſervationum à Patribus & Eccleſia intentum, requiri imprimis in reſervandis criminibus non modicam diſcretionem; ac imprimis ut non ita reſervationes multiplicentur, ut ex multiplicatione tandem earum auctoritas vileſcat; nec ipſa reſervatio conſequenter ulteriùs peccatorum reſervatorum enormitatem perſuadeat, aut horrorem peccatorum incutiat.

XXI. Inſuper ut jam notatum eſt, præcipuus reſervationum finis eſt populum peccatis per difficultatem obtinendæ abſolutionis tamquam quodam fræno cohibere. Cùm ergo populus uno tempore, & uno loco ad certum peccatum ſit proclivior quàm altero, ſequitur, quòd ſubinde ad populi Chriſtiani diſciplinam magnopere pertinebit, unum idemque peccatum uno tempore, & uno loco reſervari, quod alio tempore aliovè loco reſervationem non exigit: eò quòd hoc tempore, vel hoc loco non ea ſit ad hoc peccatum populi proclivitas, & peccati hujus frequentia, ut ab eo hoc reſervationis fræno cohiberi debeat aut conveniat.

XXII. Hanc in reſervandis caſibus Epiſcoporum prudentiam ac diſcretionem ut neceſſariam ſuppoſuiſſe S. Carolum oſtendit ejus Decretum Concilio V. Mediolanenſi, *c.* 10. his verbis expreſſum: „Cùm pro temporum varietate caſuum reſervationem ab Epiſcopo „aliquando mutari expediat, quò planiùs illos caſus „ei reſervatos Confeſſarii Sacerdotes perpetuò norint, „eò Epiſcopus ſingulis annis, vel in Synodo Diœ„ceſana, vel ineunte Januario promulget, ita ut quæ „illorum caſuum reſervatio proximè facta eſt, vim „habeat, quoad altera fiet.“

XXIII. Adhæc ut hic effectus reſervationum faciliùs & efficaciùs obtineretur, jam pridem Epiſcopi rarò admodum, & paucis facultatem à reſervatis abſolvendi indulgebant: ſed ſicut eorum abſolutionem ſibi reſervabant, ita quoque volebant, ut criminum rei à ſe abſolutionem acciperent.

In Concilio Arelatenſi anno 1260. *Can.* 16. legitur, quòd propter *imbecillium & impotentium & pauperum*

occupationis & penuriam, aliquando per villas & oppida conſuevissent Epiſcopi *Pœnitentiarios* ſuos in quadrageſima deſtinare, qui eos *à caſibus*, qui *Majoribus reſervabantur*, abſolverent; indicium haud obſcurum, inferioribus Confeſſariis per villas & oppida conſtitutis facultatem à reſervatis abſolvendi non fuiſſe communicatam; neque Pœnitentiarios ab Epiſcopis deſtinatos potuiſſe quoslibet à caſibus reſervatis abſolvere; at duntaxat illos, qui per impotentiam, aut penuriam ad Epiſcopum facilè accedere non poterant; quod ipſa Synodus clariſſimis terminis in fine ſui Canonis expreſſit: „ Nec Prælati, ait, ſuper caſibus ſibi reſervatis, „ ad Parochianos ſuos Pœnitentiarios deſtinent, *niſi* „ eos, qui *commodè* ſuos Prælatos *adire non poſſunt*.

XXIV. Rurſus ejuſdem Provinciæ Synodus quinquennio poſt priorem, id eſt, anno 1265, congregata, poſtquam *Canone* 12. & 13. plures caſus Epiſcopis reſervatos enumeraſſet, tandem in fine *Canonis* 13. inhibet, „ quòd illi, qui confeſſiones audiunt, ſe in„ tromittere non debeant de abſolutionibus peccato„ rum (reſervatorum) niſi perſonæ, quæ in aliquos „ prædictorum caſuum inciderint, fuerint adeò ſenes, „ vel valetudinariæ, quòd ad Epiſcopos, vel eorum „ Pœnitentiarios, venire non poſſint, vel niſi fuerint „ in mortis articulo conſtitutæ. Et tunc eis nihilo„ minus injungatur, quod ſi recuperaverint ſanitatem, „ pro prædictis ſe debeant Epiſcoporum aſpectibus præ„ ſentare.

XXV. Et ſanè niſi Epiſcopi in delegandâ hac poteſtate admodum fuerint moderati; ut eam nonniſi paucis, iiſque pietate, eruditione atque prudentia præcellentibus communicent, ipſe reſervationum uſus omni ſuo fruſtrabitur effectu; quemadmodum hodie multis in locis nullum penè ejus fructum & effectum videmus.

XXVI. Cùm vero nequaquam præſumendum ſit, privilegia, ſive perſonis Regularibus, ſive ſæcularibus; vel confraternitatibus, aut Eccleſiis à Sede Apoſtolica indulgeri cum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, atque auctoritatis Epiſcopalis deſtructione, aut immutatione, nequaquam veriſimile eſt, privilegia à Sede Apoſtolica emanaſſe, quibus poteſtas abſolvendi à caſibus Epiſcopis *reſervatis* ſub generalibus terminis Confeſſariis indulgeretur.

XXVII. Unde inter propoſitiones damnatas ab Alexandro VII. anno 1665 hæc ordine 12. refertur; „ Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopo „ *reſervatis*, non obtenta ad id Epiſcoporum *facul*„ *tate*.

Et rurſus in Decreto ad Epiſcopum Andegavenſem idem Pontifex hanc propoſitionem: „ Regulares ha„ bent poteſtatem abſolvendi ſæculares à peccatis Epi„ ſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas „ illa ipſis indulta non fuit, " damnavit ut *falſam*, *auctoritati Epiſcoporum* & Sedi Apoſtolicæ *injurioſam*.

Eamdem & Conventus Gallicanus in cauſa Epiſcopi Andegavenſis jam ante reprobaverat.

XXVIII. Quin & S. Carolus Synodo Mediolanenſi III. *tit.* 8. prohibens, „ ne Confeſſarii Regulares, „ eorum peccatorum, quorum *abſolutio* Epiſcopo *re*„ *ſervata* eſt, vinculis irretitos Pœnitentes abſolvant, Addit: " Quemadmodum *à Sede Apoſtolica* declara„ tum eſt, id eis non licere, *quavis privilegiorum* „ ſuorum auctoritate.

Deinde in Concilio Mediolanenſi V. *cap.* 10. ait: „ Ab iis verò caſibus (reſervatis) proximè promul„ gatis, ſi quis Confeſſarius *cujuſvis ordinis* ſine fa„ cultate ſcripta, ab Epiſcopo data, aliquem abſolvere attentarit, *excommunicationis* pœnam ipſo fa„ cto ſubeat.

XXIX. Et infrà: " Ne facultatum, privilegiorumque jura, quæ cuicumque etiam Roſarii, & cruce " ſignatorum Scholæ, confratriæ, collegiovè, etiam " laicorum, quævè collegis, confratribuſvè in eo aſcripis ante, vel poſt Concilii Tridentini confirmationem, conceſſa ſunt; Confeſſarius, cujuſvis ordinis " ſit, ab iis caſibus, quos ſibi Epiſcopus in ſua Diœ" ceſi reſervaverit, pœnitentes ſine illius facultate non " abſolvat. Si contrafecerit, ſuſpenſionem à divinis " ipſo facto incurrat.

XXX. Neque Confeſſarii habentes ſpecialem facultatem à Pontifice abſolvendi à caſibus *reſervatis Sedi Apoſtolicæ*, propterea cenſendi ſunt habere facultatem abſolvendi à reſervatis Epiſcopo; tametſi reſervati Epiſcopo eſſent quoque inter caſus reſervatos Sedi Apoſtolicæ.

Pontifex enim dans eam licentiam, tantùm concedit licentiam ab illis caſibus abſolvendi *ut ſibi* reſervatis; Epiſcopalem verò reſervationem tangere non præſumimus, ut Epiſcopis ſua integra maneat auctoritas; & ita habet Clemens X. in Bulla, quæ incipit *Superna*; & Innocentium X. declaraſſe Jacobo Boonen Archiepiſcopo Mechlinienſi teſtatur Boſco *Tomo* 4. *Diſp.* 8. *de Miniſtro Pœnit. Sect.* 5. *concl.* 11.

XXXI. Porrò ſicuti Epiſcopi poſſunt facultatem abſolvendi reſtringere & modificare; ita quoque licentiam abſolvendi à *reſervatis*, & quoad perſonas & caſus. Quin & declarare, quoddam ſpeciale peccatum ob ſui gravitatem non comprehendi ſub generali licentia abſolvendi à *reſervatis*: quemadmodum in Congregatione Archipresbyterorum anno 1663. *art.* 65. declaravit Archi-Epiſcopus Mechlinienſis, quòd „ nullus Confeſſarius (extra mortis articulum) etiamſi aliàs " *habeat poteſtatem* abſolvendi à caſibus *reſervatis*, " abſolutè poſſit à peccato quolibet mortali & exter" no contra caſtitatem (ſi fortè id contingeret, quod " Deus avertat) complicem in eodem ſecum peccato " abſolvere: Quem proinde caſum Illuſtriſſimus Do" minus reſpectu Confeſſarii complicis in caſus reſer" vatos refert, ſubtrahendo omnem ad id juriſdictio" nem, imò etiam declarando, neminem ad iſtiuſmodi " caſum cenſeri approbatum; & approbationes hacte" nus generaliter datas ita ſe reſtringere, & pro re" ſtrictis haberi velle & quatenus opus eſt; ad iſtum " omninò revocare reſtrictionis modum ſtatim à pu" blicatione hujus Decreti, quam vult quamprimum " fieri per Archipresbyteros in Congregatione Paſto" rum, atque ipſe Illuſtriſſimus Dominus Religioſorum " etiam Superioribus curabit intimari.

XXXII. Cæterùm qui ſint caſus in ſingulis reſpectivè Diœceſibus reſervati, videri poterit ex Synodis, & Paſtoralibus, ſeu Ritualibus ſingularum Diœceſium; præcipuè verò ac certiùs ex literis approbationis Confeſſariis dari ſolitis, in quibus caſus tunc *reſervati* referuntur. Conveniens autem erit, ut caſuum illorum habita notitia, etiam ſubinde Parochus populo notificet caſuum illorum reſervationem; ut vel inde gravitatem criminum illorum concipiat; & horrorem aliquem de peccatis illis populo incutiat.

XXXIII. Meritò autem monet Synodus Gandenſis *tit.* 5. *c.* 6. ut „ qui à caſibus reſervatis abſolvendi poteſtatem accepit, non ad deſtructionem, ſed ad æ" dificationem ea utatur, exponendo Pœnitentibus gra" vitatem peccatorum, & convenientes ſatisfactiones, " prout Spiritus ſuggeſſerit prudenter injungendo. " Id ipſum innovatum eſt in Decretis Synodalibus ſub Antonio Trieſt, *tit.* 5. *c.* 11.

TA

TITULUS SEPTIMUS.

De Indulgentiis.

CAPUT I.

De variis Indulgentiarum Speciebus, ſive Formulis.

1. *Indulgentiæ olim dictæ remiſſiones.*
2. *Unde hoc nomen derivatum?*
3. *Prima ſpecies Indulgentiæ ex Apoſtolo.*
4. *Quam Apoſtolus Indulgentiam conceſſerit; & quare?*
5. *Deſcribitur ſecunda Indulgentiæ ſpecies.*
6. *Tertia ſpecies Indulgentiæ ad preces Martyrum, & quomodo moribundis daretur?*
7. *Quomodo eis prodeſſet?*
8. *Etiam ſanis & bene valentibus dabatur.*
9. *Quarta ſpecies Indulgentiæ propter opus laborioſum ſuſceptum: & quæ hujus formula?*
10. *Inſigne hujus exemplum ſub Urbano II.*
11. *Potiùs erat Pœnitentiæ commutatio, quàm Indulgentia.*
12. *Quare plurimi mallent hoc opus laborioſum ſuſcipere, quàm Canonicam pœnitentiam agere?*
13. *Quomodo hæc Indulgentia occaſionem dederit abrogationi Canonum pœnitentialiũm?*
14. *Quinta ſpecies Indulgentiæ ex præcedenti orta.*
15. *Formula hujus Indulgentiæ, & quomodo hæc Indulgentia ſenſim extenſa?*
16. *Hæc Indulgentia dicta à ſua origine relaxatio pœnitentiarum Canonicarum, & quare?*
17. *Hujus Indulgentiæ uſus demum ſæculo XI. cœpit.*
18. *Epiſcopi mox admodùm liberales fuere in concedenda hac Indulgentia.*
19. *Non extat hujus Indulgentialis formulæ monumentum ante ſæculum XI.*
20. *Quidam credunt ſimilem Indulgentiam conceſſam à S. Gregorio, ſed erroneè.*
21. *Quæ erroris occaſio?*
22. *Nonnulli credunt conceſſam à Leone III. auctoritate Epiſtolæ S. Ludgeri.*
23. *Hujus Epiſtolæ fictio oſtenditur.*
24. *Indulgentia falsò adſcripta Sergio II. & quæ falſitatis origo?*
25. *Indulgentia Sancto Sylveſtro ſine fundamento adſcripta.*
26. *Nullus Catholicus aſſerit uſum Indulgentiarum primum ſæculo XI. cœpiſſe; ſed fatentur verum quod Tridentinum dixit, & profeſſio fidei exprimit.*
27. *Multa circa Indulgentias à Theologis moventur & traduntur; ſed pauca certitudinem fidei attingunt.*

I. NOmen *Indulgentia* derivatur à verbo *indulgere*, atque idem valet, quòd aliquid remittere, ſeu relaxare. Unde quod hodie phraſi Eccleſiæ dicitur *Indulgentia*, olim frequentiùs dicebatur *remiſſio*; atque inde titulus Decretalium *de Pœnitentiis*, & REMISSIONIBUS.

Et in Cap. 4. *de Pœnit. & Remiſſionibus*, ſcribit ad Archi Epiſcopum Cantuarienſem Alexander Tertius. „ Quòd autem conſuluiſti, utrum *remiſſiones*, quæ „ fiunt in Dedicationibus Eccleſiarum, aut conferenti„ bus ad ædificationem Pontium, aliis proſint quàm „ his, qui remittentibus ſubſunt. Hoc volumus Tuam „ Fraternitatem tenere, quòd cùm à non ſuo judice „ ligari nullus valeat, vel abſolvi, remiſſiones prædi„ ctas prodeſſe tantummodò arbitramur, quibus ut „ proſint, proprii judices ſpecialiter indulſerunt.

Hic à Pontifice vocari *remiſſiones*, quæ hodie dicuntur *Indulgentiæ*, evidens eſt ex ipſo contextu.

II. Videtur autem Eccleſia nomen hoc derivaſſe ab uſu veterum Imperatorum & Juris Conſultorum: ſiquidem illi *Indulgentiam* ſolemni proprioque vocabulo appellant *remiſſionem* generalem criminum, quam aliquando Principes ſæculi publicæ lætitiæ cauſa faciebant; quemadmodum videri poteſt in Codice Theodoſiano, *tit. de Indulgentiis criminum*; ac nominatim videre eſt in *lege 3. Indulgentiam* fuiſſe *remiſſionem* criminum, quoad ſolam pœnam legibus debitam. Hoc pluribus oſtendit Bellarmin. *lib. 1. de Indulg. c. 1.*

Plures hujus Indulgentiæ Eccleſiaſticæ ſpecies, ſive formulæ, aliæ antiquiores, aliæ recentiores, occurrunt.

III. Prima eaque antiquiſſima eſt illa, qua uſus eſt Apoſtolus erga inceſtuoſum Corinthium, his verbis expreſſa; „ Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio " hæc, quæ fit à pluribus; ita ut econtrariò magis " *donetis*, & *conſolemini*, ne fortè *abundantiori triſtitia abſorbeatur* qui ejuſmodi eſt. Propter quod ob- " ſecro vos, ut *confirmetis* in illum *charitatem*..... „ Cui autem aliquid donaſtis: & ego: Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona " Chriſti, ut non circumveniamur à ſathana: non " enim ignoramus cogitationes ejus, " *2. Corinth. 2.*

De quo hic loquitur Apoſtolus, eſt *inceſtuoſus* ille *Corinthius*, quem ob fornicationem, qualis nec inter gentes audiebatur, commiſſam, tradiderat ſathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus eſſet in die Domini Noſtri Jeſu Criſti; quemadmodum in priore ſua Epiſtola ad Corinth. *c. 5.* ſcripſerat.

Hunc igitur vult à Corinthiis in gratiam ac communionem nunc recipi; non quòd jam *totaliter* ſatisfeciſſet, atque pœnam tanto crimini debitam *integram* perſolviſſet; ſed ei indulgeri voluit, quod agendum ſupererat, *ne abundantiori triſtitia abſorbeatur*: " Nam quamvis peccatum confeſſus fuerit, ipſiuſque *pœnituerit*; oſtendit tamen eum, non tam pœnitentiæ " opera, quàm gratia & beneficio veniam conſequi, " ait S. Chryſoſtomus *Homilia 4. in Epiſtolam 2.* ad " Corinth. Et ſubdit. " ob idque, ait, DONETIS, & " *conſolemini*. Et quod ſequitur, idem declarat. " Non enim, inquit, quod id promereatur, nec quod eam " quàm par ſit, pœnitentiam præſtiterit: ſed quia *infirmus* eſt, idcircò hoc peto. Unde etiam ſubjun- " xit: *Ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur*, " *qui eſt hujuſmodi*. Quæ verba ſunt hominis magnæ " pœnitentiæ teſtimonium ipſi tribuentis, nec eum in " deſperationem ruere ſinentis.

IV. Itaque ob inceſtuoſi hujus infirmitatem; & ne diuturniori ac acerbiori pœnitentia gravatus *abundantiori triſtitia abſorbeatur*; atque forſan in *deſperationem* adigatur, voluit Apoſtolus ei aliquid donari ſive *indulgeri*; ut nimirum illum ante *peractam totalem* pœnitentiam in gratiam & communionem recipiant.

V. Secunda ſpecies Indulgentiæ, eſt de qua loquitur Synodus Nicæna, *Can. 12.* & Ancyrana, *Can. 4.* & 5. aliique veteres Canones decernentes, ut Epiſcopi modo converſationis ipſorum Pœnitentium conſiderato, poteſtatem habeant, vel *clementia* utendi, vel plus temporis adjiciendi: quemadmodum tit. præcedenti, *c. 3.* oſtenſum eſt.

Licuit ergo, uti rectè Suareſius, *Diſput. 49.* de Indulgent. *ſect. 3. num. 1.* „ Epiſcopis ex Canonicis pœnitentiis publicis, quæ pro diverſis criminibus " imponi ſolebant, aliquid Pœnitentibus remittere, ſi " eorum vita, & laudabilis converſatio id mereretur. " Hæc, ille qui ibidem fatetur ex illis Canonibus, pro aſtruendis Indulgentiis nihil ampliùs *efficaciter* elici poſſe. Quin tamen hæc Epiſcoporum remiſſio, ſeu relaxatio, aut mitigatio dici poſſit quædam ſpecies Indulgentiæ, dubitari nequit: Cùm reverà pœnitentibus per Epiſcopos aliquid remitteretur, ſive indulgeretur.

Quin & eam indulgentiarum formulam ſeu ſpeciem in Canonibus Nicenis, Ancyranis aliiſque expreſſam, & à ſanctis Patribus impenſam, de quo num. 5. in textu, etiam ſub medium ſæculi noni in uſu fuiſſe conſtat ex Synodo Regiaticina, ſeu potius in urbe Regia Ticino celebrata *anno* 850. uti præfert titulus tom. 8. Conciliorum generalium *col. 61.* in qua cap. 7. decernitur, quòd „ oporteat per oppida ſingula villaſque " curam gerere Presbyteros, qualiter Pœnitentes impo- "

„ ſitam ſibi abſtinentiæ formam cuſtodiant, & utrum eleemoſynam largiantur, vel aliis remiſſionem peccatorum promerentibus piis operibus inſerviant, & qua cordis contritione vel lamentatione ſeipſos afficiant, ut hac conſideratione pœnitudinis tempus rationalem poſſit accipere terminum, & vel extendatur, ſi pœnitens negligenter injuncta proſecutus eſt, vel breviemr, ſi deſideranter veniæ placationem ſtuduit promereri.

Si hæc erga pœnitentes hodie eſſet Presbyterorum cura & vigilantia, eaque moderatione tempora pœnitentiæ, ejuſque opera abbreviarentur, indubiè major appareret indulgentiarum & pœnitentiarum fructus, ſcilicet vera peccatorum converſio.

VI. Tertia ſpecies *Indulgentiæ* occurrit apud Veteres, & præſertim apud ſanctum Cyprianum; quæ dabatur ab Epiſcopis ad preces & interceſſionem Martyrum.

De hac Indulgentia hæc ſcribit S. Cyprian. *epiſt.* 15. „ Si qui libello à Martyribus accepto de ſeculo excederent, exomologeſi facta, & manu eis in pœnitentiam impoſita, *cum pace* ſibi *à Martyribus* promiſſa ad Dominum remittetentur. " Hoc eſt, lapſi in idololatriam, etiam *vita durante Pœnitentes non fuerint, nec* pœnitentiam *petierint*, ſi periculo mortis urgente pœnitentiam cum lacrymis & magno affectu deſideraverint, eis hæc *indulgebatur*; manu in pœnitentiam impoſita *cum pace*, ideſt, reconciliati ad Dominum dimittebantur, ſi modò *libellis* Martyrum eſſent muniti. Hoc œconomicè ſive per Indulgentiam in favorem Martyrum decretum fuiſſe ſcribit Cyprianus."

VII. Neque id exiguum erat Martyrum privilegium, Juxta Canonicam enim diſciplinam illius ætatis, qui ſanus pœnitentiam neglexerat, eam nec in vitæ periculo conſtitutus accipiebat, ſed ſine reconciliatione è vita migrabat; uti latè probat Morinus, *lib.* 9. *c.* 24. ibidem oſtendens, quòd ante hoc œconomicum ac diſpenſatorium Decretum numquam moribundis illis *pax ſeu reconciliatio* data fuerit ab Epiſcopis, qui ſani numquam pœnitentiam egerant, aut petierant: at illud primùm in favorem lapſorum & Martyrum à S. Cypriano & Epiſcopis Africanis, ac poſtmodum a Clero Romano inductum fuiſſe.

VIII. Nequaquam tamen hoc ſolùm fuit Martyrum privilegium; neque hæc ſola *Indulgentia*, intuitu precum & libellorum Martyrum Pœnitentibus data. Certum enim eſt, etiam ſanis ac bene valentibus pœnitentibus ob preces Martyrum, conceſſam fuiſſe aliquam Indulgentiam; uti ex epiſtolis S. Cypriani probat Morinus *Lib.* 9. *c.* 26. & oſtendetur capite ſequenti, ubi exponendum erit, qua cautione & moderatione hæc Indulgentia ab Epiſcopis daretur; & quid à Martyribus obſervatum vellent in datione Libellorum.

IX. Quarta ſpecies Indulgentiæ dici poteſt illa pœnitentiarum ſive pœnarum remiſſio, quæ ſeculo X. fieri cœpit intuitu alicujus operis laborioſi propter evidentem aut apparentem Eccleſiæ utilitatem ſuſcepti.

Indulgentia illa proponi ſolebat hac ferè formula: „ Qui hoc opus egerit, aut ut peragatur, pro viribus annixus fuerit, peccatorum omnium remiſſionem conſequatur."

Magnum illud opus ferè ſemper fuit, arma contra Ethnicos, Hæreticos, aut Schiſmaticos ferre; vel ſi ipſe per ſe ferre non poſſet, ſuis ſumptibus alere qui ferret.

X. Inſigne & memorabile hujus *Indulgentiæ* ſive remiſſionis exemplum fuit, expeditio Hieroſolymitana, hortante Urbano II. à Gallis anno 1096. ſuſcepta, & deſcripta à Guillelmo Tyrio de Bello Sacro; qui *l.* 1. relata exhortatione Urbani II. ad hanc expeditionem ſuſcipiendam, ſubjicit verba, quibus ſuam exhortationem finiebat Pontifex. „ Nos autem miſericordiâ Dei & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos arma ſuſceperint, & onus ſibi hujus peregrinationis aſſumpſerint, immenſas pro ſuis delictis pœnitentias relaxamus: Qui autem ibi in vera pœnitentia deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis ſe non dubitent habituros.

Hæc exhortatio habita fertur à Pontifice in Concilio Claromontano; in quo etiam hic Canon conditus eſt: „ Quicumque pro *ſola devotione*, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Eccleſiam Dei Hieruſalem *profectus* fuerit, *iter illud* pro *omni pœnitentia* ei reputetur. "

Hanc Indulgentiam ſeu remiſſionem plures ſequentes Pontifices confirmarunt, uti oſtendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 19.

XI. Si hujus expeditionis labores, expenſæ, itineris moleſtiæ, patriæ familiæque abdicatio, aliaque his adjuncta incommoda expendantur, facilè apparebit, quòd expeditio hæc longiſſimis Pœnitentiis non immeritò æquiparari poſſit; ac proinde qui hanc expeditionem Pœnitentiis Canonicis permutabant, non χρύσεα χαλκείων, ſed paria paribus rependebant.

XII. Quia tamen hanc expeditionem ſuſciperent omnis generis homines, etiam innocentiſſimi, ex ſola devotione, aut ſpiritu voluntariæ pœnitentiæ, tegebatur hoc titulo ipſa criminis profeſſio, quæ aliàs Pœnitentiæ Canonicæ præſertim *publicè* peragendæ annexa videbatur, ac propterea peccatores publici hanc expeditionem præ Canonica pœnitentia eligebant.

Adhæc notum eſt: quàm multos ad ſuſcipiendas peregrinationes, quantumvis laborioſas & periculoſas ac diſpendioſas incitet curioſitas; præſertim ſi ſpecie religionis inſuper velari queat; ipſæque peregrinationes etiam ab honeſtioribus ſuſcipiantur, & laudentur, imò tamquam ad opus admodum pium ſuſcipiendum Superiorum exhortatio accedat.

Denique ſi hominum ſecularium genius attendatur, videbitur, quomodo ſeſe militiæ potiùs, tametſi cum ſummo diſcrimine magniſque incommodis, addicant, quàm duriuſculam aliquam pœnitentiam à Sacerdotibus impoſitam acceptare, & ſub Sacerdotum directione peragere velint.

Hæc ſi quis expenderit, non mirabitur adeò ingentem multitudinem hanc expeditionem ſuſcepiſſe, exhortantibus præſertim Pontificibus & Epiſcopis, atque omnium peccatorum & integræ pœnitentiæ remiſſionem addicentibus; ut de hac multitudine ſcribens S. Bernardus *Ep.* 246. dicat: „ Vacuantur Urbes & Caſtella; & penè jam non inveniunt quem apprehendant ſeptem mulieres virum unum, adeò ubique viduæ vivis remanent viris. "

XIII. Hinc ulteriùs colligitur, qua ratione hæc indulgentia ſive potiùs pœnitentiæ Canonicæ commutatio, occaſio fuerit abrogationis Pœnitentiæ Canonicæ; & Canonum Pœnitentialium; dum plerique omiſſa Canonica Pœnitentia expeditionem hanc ſuſcipiebant.

Sed hæc abrogatio majus incrementum adhuc cepit, quando ea remiſſio etiam facta fuit iis qui cum legitimè impediti *perſonaliter* ad expeditionem non pergebant, ſaltem militem ſuis ſumptibus eò mittebant, & alebant. Quis enim hos ſumptus ferre non maluiſſet; quàm multorum annorum laborioſam illam pœnitentiam ad præſcriptum Canonum ſubire?

XIV. Ex hac Indulgentia altera ſequuta eſt remiſſionis ſeu Indulgentiæ ſpecies ſive formula.

Cùm enim jam invaluiſſet & perſuaſum eſſet, licere integram pœnitentiam remittere, & omnium peccatorum remiſſionem dare iis, qui pecuniam contuliſſent in expeditionem contra Infideles aut Hæreticos, non apparebat, cur non liceret quoque integram aut ſaltem partem pœnitentiæ remittere illi, qui eleemoſynam conferret in aliud pium opus: verbi gratia, ædificationem aut reparationem Eccleſiæ, Monaſterii, Hoſpitalis alteriuſvè ædificii Eccleſiaſtici.

In textu notavimus in Concilio Claromontano præſidente Urbano II. decretum fuiſſe ut qui ex devotione ad liberandam terram ſanctam à ſervitute infidelium iter Hieroſolytanum ſuſciperet, iter hoc ei eſſet pro *omni pœnitentia*. Hanc Indulgentiarum formulam novam planè & hactenus ignotam fuiſſe ex Morino aliiſque notatum eſt.

Eccleſia enim permiſerat quidem arbitrio & diſcretioni Epiſcoporum abbreviare tempus pœnitentiæ, vel ejus opera mitigare, aut in alia commutare, prout id ſaluti pœnitentium pro eorum conditione congruere videretur, exemplo Apoſtoli rogantis Corinthios mitiùs & indulgentiùs agere cum inceſtuoſo, ne *nimia triſtitia abſorberetur*: ſed ut pro uno eodemque opere omnibus indifferenter pœnitentibus partialis vel totalis pœnitentiæ remiſſio ſive indulgentia addiceretur, priſtinis Patribus fuit ignotum, & uti obſervavit Dominus Claudius Fleury in ſuo ſexto diſcurſu hiſtorico num. 2. id

& di-

Digitized by Google

& diſciplinæ pœnitentiali in Eccleſia hactenus conſervatæ, erat contrarium.

Inſuper obſervatum eſt ex Morino, quòd ſæculo XII. ex quinta formula indulgentiali ibidem deſcripta orta fuerit alia formula indulgentialis, qua partialis vel etiam totalis pœnitentiæ remiſſio promittebatur his qui eleemoſynas conferrent in pium aut etiam publicum aliquod opus, vel Eccleſias certis diebus viſitarent, præſcriptas preces ibidem recitaturi.

Ulterius ea eodem notatum fuit, quòd ex hac indulgentiarum formula ſecuta fuerit Canonicarum pœnitentiarum omnimoda abolitio, & Canonum pœnitentialium obliteratio.

Rationes quibus ejus temporis Doctores eam indulgentialem formulam hactenus ignotam ſuſtinerent, exponit Guillelmus Epiſcopus Pariſienſis in tractatu de Sacramento Ordinis *cap* 13. *tom.* 1. operum *pag.* 551. Edit. Londinenſis *anni* 1674.

Imprimis pro fundamento harum indulgentiarum ponit; „ quòd cujus poteſtas eſt Pœnitentiales ſatisfactiones injungere, ejuſdem eſt eas augere, minuere, & mutare, prout ad Dei honorificentiam & ad animarum ſalutem & ad publicam & ſpecialem utilitatem viderit expedire.

Hoc præmiſſo fundamento concludit: „ Quare & pœnitentialem in eleemoſynas & orationes, & in omne quod Deo magis acceptum viderit eſſe, licitum eſt Prælato, ſuæque poteſtatis eſt & officii mutare prout ipſi pœnitenti aut Eccleſiæ, de qua eſt, aut civitati, aut patriæ, aut toti Eccleſiæ viderit expedire.

Poſt hæc deſcendens ad ea quæ in litteris ſive formulis indulgentialibus fidelibus pro demerenda indulgentia injungi ſolebant, puta eleemoſynas in ædificationem vel refectionem, vel etiam ornatum alicujus Baſilicæ &c. ſubjicit: „ Manifeſtum eſt quòd & major honor Deo ſit, majorque utilitas animabus, ut ſacrificiis & orationibus aſſiduè ſuccurratur, Sanctorum ſuffragia qui quæcumque voluerint, apud Dominum poſſunt, die ac nocte ab eis impetrentur, in qua inceſſanter hoſtes inviſibiles impugnentur, cæteraque bona, quæ numeravimus & nominavimus ibi ſine intermiſſione animabus impendantur, major, inquam, eſt honor Deo, majorque animabus utilitas, quàm quantacumque afflictionum pœnitentialium carnificina: Epiſcopalis ergo poteſtatis & officii eſt, carnificalem illam afflictionem quantamcumque ſiva pro parte, ſive pro toto, ſicut expedire viderit, in hujuſmodi bonum vel ſimile vel etiam alterius modi, quod publica requirit utilitas, commutare amplius, quia omnis ſervus bona Domini in honorem ipſius & gloriam, & regni vel domus ſuæ utilitatem tenetur expendere, & ubi majorem vel honorem, vel utilitatem, vel ambos videt, ibi largiùs, cùm ejus fidei commiſſa ſit eorum diſpenſatio: additiones aut diminutiones, commutationes & relaxationes pœnitentialium ſatisfactionum Prælatis indubitanter commiſſæ ſunt, manifeſtum ergo eſt ad eos pertinere ut bona iſta, quæ nominavimus, expendant largiùs vel parciùs, prout negotia vel opera ex parvitate vel magnitudine divini honoris, ſpiritualiſque utilitatis plus aut minus requiſierint: & propter hoc quia maximus Dei honor eſt in terra Chriſtiana Religio, maximaque animarum utilitas & privata & publica: certum eſt quòd pro ea plantanda, conſervanda, amplianda & defendenda, neceſſe habent hujuſmodi expendere præfati ſervi Dei de prænominatis bonis quidquid prædictæ neceſſitates requirunt: neceſſe ergo habent relaxationes, diminutiones, commutationes pœnitentiarum facere, quantumcumque requirit plantatio, conſervatio, amplificatio defenſioque Chriſtianæ Religionis ſive ultra mare, ſive in Provincia, ſive alibi ubicumque: & hæc eſt cauſa propter quam largiſſimæ indulgentiæ fiunt ab Eccleſia pro ſubſidio terræ ſanctæ, & generaliter contra inimicos Fidei & Chriſtianæ Religionis. Amplius. Si Rex vel Princeps bellum habeat, dat poteſtatem ducibus ſuis perquirendi & conducendi bellatores, digniſque ſtipendiis remunerandi. Quia ergo Rex regum & Dominus dominantium Chriſtus bellum habuit à tempore quo cœpit Eccleſia, bellum, inquam, non ſolùm ſpirituale, ſed etiam litterale, ſeu corporale ſive materiale contra hæreticos & alios chriſtianæ Religionis inimicos, videlicet Paganos, & à tempore Machometi Saracenos, neceſſariò dedit poteſtatem ducibus ſuis, id eſt, Prælatis, perquirendi bellatores materiales, & conducendi eos, & congruis ſtipendiis remunerandi. Quid autem eſt prædicare indulgentias, & promittere hujuſmodi bellatoribus, niſi eos perquirere & conducere Regi Regum Chriſto Domino? Et quid eſt pœnitentias eis injunctas remittere, niſi partem aliquam ſtipendiorum eis dare? Quemadmodum ſtipendia peccati mors, ſicut legitur 6. ad Rom. ſic ſtipendia hujuſmodi bellatorum pro maxima & nobiliſſima ſui parte remuneratione æterna erit... Indulgentiæ autem quæ fiunt pro Baſilicis vel ampliandis, vel quolibet alio modo meliorantis, etiam propriam probationem habent: cùm enim quilibet Sanctorum majoris incomparabilis gratiæ ſit apud Deum, quàm quilibet ſervus malus apud dominum ſuum, vel etiam amicus apud amicum. Manifeſtum autem eſt impetrare unumquemque ſervum gratioſum à domino ſuo, vel amicum ab amico: innumeras ergo remiſſiones peccatorum & pœnitentiarum inæſtimabiliter venatoribus ac cultoribus ſuis à largiſſimo bonorum omnium largitore Deo Sanctos impetrare veriſimile eſt. Et ſi iſti ex igniculo dilectionis & ſtilla benevolentiæ ita ſoliciti ſunt pro neceſſitatibus charorum ſuorum, quantò fortiùs Sancti ex camino charitatis quo toti ardent, & diluvio redundantiſſimo benevolentiæ, quo toti defluunt, ſoliciti erunt pro neceſſitatibus ſibi devotorum ſeque venerantium atque colentium.... Indulgentiæ verò quæ fiunt pro pontibus ædificandis, pro viis ſternendis, ſive pro pavimentis ſiva faciendis aut meliorandis illam habent rationem per ſe propriam. Quia ergo licet unicuique Diſpenſatori conducere operarios ad agenda opera domini ſui: diſpenſatores autem in domo Dei magna, quæ eſt Eccleſia, Prælati ſunt; licet ergo Prælatis conducere operarios ad præfata opera quocumque pretio quo cum eis convenerint, ſive indulgentiarum & remiſſionum, ſive alterius cujuſcumque; laborantibus autem in hujuſmodi operibus poſſunt Prælati Eccleſiarum dare indulgentias quas viderint expedire. Communis autem ratio ſeu probatio de indulgentiis iſtis & eis, quæ fiunt Benefactoribus Religioſorum, eſt ipſa communicatio; ſerviunt enim hujuſmodi peregrinantibus, & aliis propter pias cauſas iter agentibus. "

Rationes in juſtificationem harum indulgentiarum per Guillelmum Pariſienſem brevi compendio referens D. Claudius Fleury in ſuo quarto diſcurſu hiſtorico n. 16. reflectit, quòd „ (*a*) ſi hæ rationes eſſent ſolidæ, debuiſſent movere ſanctos Epiſcopos priorum ſæculorum, qui Eccleſiæ præfuerunt, & determinaverunt pœnitentias canonicas: ſed (ait) hi longiùs proſpiciebant & comprehendebant ipſi, Deum infinities plus honorari per morum puritatem, & virtutem Chriſtianorum, quàm per conſtructionem & decorationem templorum materalium, cantum, cæremonias, & omnem cultum exteriorem, qui non eſt niſi cortex Religionis, cujus anima & eſſentia eſt virtus. "

Cùm autem, (pergit idem Hiſtoricus) (*b*) major numerus Chriſtianorum non conſervet innocentiam baptiſmalem, hi ſapientiſſimi Paſtores ab Apoſtolis inſtructi, ſummo ſtudio inquiſierant media opportuniora & efficaciora ad lapſos peccatores convertendos & à relapſu præſervandos.

Porrò

(*a*) Ces raiſons, ſi elles étoient ſolides, auroient dû toucher les ſaints Evêques des premiers, ſiécles qui avoient etabli les penitences canoniques mais ils portoient leurs vues plus loin. Ils comprenoient que Dieu eſt infiniment plus honoré par la pureté des mœurs & la vertu des Chrétiens, que par la conſtruction & l'ornement des Egliſes materielles, le chant, les ceremonies, & tout le culte exterieur, qui n'eſt que l'écorce de la Religion, dont l'ame & l'eſſentiel eſt la vertu.

(*b*) Comme les Chrétiens pour la plupart ne ſont pas aſſez heureux pour conſerver l'innocence baptiſmale: ces ſages Paſteurs, inſtruits par les Apotres, avoient etudié tous les moiens poſſibles de relever les pecheurs, & de les préſerver des rechutes, & n'avoient point trouvé de meilleurs remedes que de les engager à ſe punir eux-mêmes en leurs propres perſonnes, par des jeunes, des veilles, la retraite, le ſilence, le retranchement de tous les plaiſirs; d'affermir leurs bonnes reſolutions par la priere & la meditation des verites eternelles: enfin de continuer ces exercices pendant long tems pour s'aſſurer de la ſolidité des converſions.... Ces pratiques tendoient plus directement au ſalut des ames & par conſequent à la gloire de Dieu, que des aumones pour le batiment & la decoration d'une Egliſe: Enfin croïons en l'experience: jamais les Chrétiens n'ont été plus ſaints que lorſque les pénitences canoniques ont eté le plus en vigueur, jamais ils n'ont eté plus corrompus que depuis qu'elles ſont abolies.

„ Porrò ulteriora remedia non invenerunt quàm ſi ipſi Pœnitentes cogerentur pro perpetratis delictis ſeipſos voluntariè punire in proprio corpore per jejunia, vigilias, ſolitudinem, ſilentium & omnium oblectamentorum reſciſſionem; ipſæque eorum piæ reſolutiones oratione, & veritatum æternarum meditatione firmarentur, ac denique exercitia hæc per longa temporum ſpatia protraherentur, ut interea de ſolida converſione ſecuritas haberetur.

Nec dubium quin hæc à Patribus præfixa pœnitentiæ tempora & pia exercitia directiùs tenderent ad veram cordis converſionem & humiliationem, & conſequenter magis ad gloriam Dei, (cui præ cæteris placet cor contritum & humiliatum) quàm eleemoſyna in ædificationem, aut ornatum Eccleſiæ alicujus materialis collata.

Et ſanè ſi experientiæ credamus, nunquam Chriſtiani ſanctiores fuere; quàm dum pœnitentiæ canonicæ maximè viguerunt: ubi è contra nunquam fuerunt magis corrupti quàm ab eo tempore, quo pœnitentialis diſciplina abolita fuit.

Hæc ille qui & in ſuo ſexto diſcurſu hiſtorico oſtendit quàm parùm conveniret pœnitentibus in compenſationem pœnitentiarum canonicarum injungere iter Hieroſolymitanum, ſive ſuſceptionem militiæ: rectèque reflectit quòd Sancti Patres inter opera pœnitentiæ injunxerint pœnitentibus ceſſationem ab armis, & militia.

XV. Formula hujus Indulgentiæ erat: “ Qui denarium in ædificationem aut reparationem hujus Eccleſiæ, aut Oratorii contulerit, tertiam, vel quartam, &c. partem pœnitentiarum imponendarum illi in Domino relaxamus.

Ita refert Morinus *lib.* 10, *cap.* 20. *num.* 2. qui & ibidem monet, quòd eodem tempore extenſa fuerit iſta relaxatio ad res ſæculares, Pontium, itinerum, rerumque ſimilium refectionem.

Denique Indulgentia hæc extenſa fuit ad alia pietatis opera; verbi gratia, viſitationem alicujus Eccleſiæ cum obligatione ibidem orandi ad intentionem concedentis Indulgentiam, & tenorem Bullæ indulgentialis.

XVI. Notat Morinus, quòd „ hæc relaxatio meritò dici poſſit cauſa remiſſarum & tandem obſoletarum pœnitentiarum Canonicarum. Quis enim longiſſimis & duriſſimis pœnitentiis onuſtu diuque incumbere velit, qui uno denario, aut etiam obolo juxta Epiſcopi mandatum erogato, tertiæ Pœnitentiarum Canonicarum parti ſumma quadrantis ſatisfacit, & triplicato denario totam ſummam albo expungit? Quidquid ſubtiliter dicatur, & diſputetur, hoc axiomate poſito difficillimè Pœnitentiæ Canonicæ actio perſuadebitur, cùm ad ſe ab ea redimendum tam facilè & parabile unicuique præſto ſemper ſit remedium. Stupidiſſimus quiſque ad hanc conſequentiam intelligendam idoneus eſt. Quis verò quæ contra ſubtiliter opponi poſſunt, animo capit? Hoc paulò poſt demonſtravit experientia, & in hunc uſque diem demonſtrat.

XVII. Hactenus Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 3. qui & *num.* 8. advertit, hunc remiſſionum uſum demum circa tempora Petri Cantoris, ideſt, circa medium ſæculi XII. ortum habuiſſe; „ brevi tamen, licèt multi contradicerent, alii variè de iis, earumque effectu dubitarent, magnos progreſſus feciſſe. Nec hoc creditu difficile eſt, cùm lucrum temporale, & maxima commoda in Eccleſiarum fabricas, & Epiſcopos hinc redundent.

XVIII. Advertit inſuper ex verbis Petri Cantoris, „ privatos Epiſcopos certatim hanc conſuetudinem ſtabiliiſſe, ſed cùm ſcribebat Cantor, Romanos Pontifices eam, quantùm ille reſarcire potuit, nondum vulgò uſurpaſſe, & pœnitentiæ actionem huic relaxationi longè prætuliſſe.

XIX. Circa epocam exortæ hujus Indulgentialis formulæ Eruditi paſſim Morino aſſentiuntur; atque fatentur nullum authenticum illius monumentum ſæculo duodecimo antiquius hactenus repertum eſſe.

XX. Scribit quidem Guilelmus Altiſiodoren. in ſumma, *lib.* 4. *tractat.* 6. *cap.* 9. „ Sanctus Gregorius inſtituit Romæ ejuſmodi relaxationes, (nimirum quæ dantur viſitantibus Eccleſias Stationum) & ſi aliquis eſt Romæ per quadrageſimam, habet de relaxationibus pluſquam quinquaginta annos. “ Plures celebres Scholaſtici idipſum poſt Altiſiodorenſem ſcripſerunt; & in probationem hujus indulgentialis formulæ adduxerunt.

Sed uti advertit Morinus apud ſanctum Gregorium iſta numquam occurrunt, nec quid aliud quod aliquatenus id confirmet. Et ſi hujuſmodi Indulgentiarum formula uſitata fuiſſet tempore ſancti Gregorii, indubiè ob ſuam commoditatem & utilitatem frequentiſſima fuiſſet; cùm tamen nec eo tempore, nec multis antè & poſt ſæculis ulla memoria, ullum veſtigium, ulla umbra illius occurrat.

Ad auctoritatem Scholaſticorum, qui fidem Altiſiodorenſis ſecuti ſunt, reſpondet: „ Quis neſcit quàm criticè valerent in antiquis operibus diſcernendis, & diſpungendis plerique iſtorum ſæculorum auctores? “

XXI. Admodum veriſimile eſt hunc Scholaſticos vulgarem, qui tunc erat, errorem ſequutos fuiſſe.

Cùm enim ſæculo XIII. Pontifices ſoliti eſſent dare aliquas *Indulgentias* Eccleſias Stationarias viſitantibus; atque apud Joannem Diaconum legeretur, Sanctum Gregorium *Stationes per Baſilicas*, vel *beatorum Martyrum cœmeteria ordinaſſe*, vulgus ex præſentibus de præteritis judicans, ſuppoſuit, Sanctum Gregorium Stationes ordinando, etiam Indulgentias conceſſiſſe; quemadmodum à poſterioribus Pontificibus factum viderat.

Scholaſtici qui facta non examinabant juxta regulas hiſtoriæ aut critices, ſed ad ſua principia Theologica, facilè recipiebant, quidquid vulgò credebatur, modò principiis ſuis Theologicis haud repugnaret.

Quod de communi vulgi errore circa indulgentias *Stationarias* per ſanctum Gregorium conceſſas notavit Morinus, ut in textu retuſimus, pluribus proſecutus eſt Daniel Papebrochius in ſuo conatu chronico hiſtorico, *Differt.* 17. ſubjecta vitæ Sergii II. ubi prætereà notat, quod poſtquam communem vulgi errorem de Indulgentiis *Stationariis* per ſanctum Gregorium conceſſis amplexi eſſent Teologi Scholaſtici, „ mirum non ſit ſi diſciplinis ipſorum conformatos Pontifices, etiam in eo puncto (quod alioqoin non Theologicum, ſed Hiſtoricum erat) ſua authoritate pertraxerint, eo tempore quo nemo adhuc applicabat animum eruderandis Antiquitatibus Eccleſiaſticis, ſacrarumque cæremoniarum originibus illuſtrandis. “

Hinc ulterius concludit, nec mirum eſſe quòd Bonifacius VIII. Pontificatus ſui anno 3. Chriſti autem 1298. non dubitaverit in hunc modum ſcribere: frequenti conſiderationis indagine perluſtramus, & intra clauſtra pectoris ſolicita meditatione diſcutimus, qualiter Doctor optimus, Eccleſiæ ſanctæ lumen B. Gregorius, dum adhuc in terris gereret vices Chriſti, Patriarchalibus, & aliis ejuſdem urbis Eccleſiis primò (prout tradit *Antiquitas*) & alii poſtmodum Romani Pontifices......... de Apoſtolicæ Sedis liberalitate munifica diverſorum tenorum *Stationarias indulgentias* conceſſerint.

Porrò evidens eſt Bonifacium non dubitaſſe quin à S. Gregorio inſtitutæ non tantùm eſſent *Stationes*; ſed & viſitantibus Eccleſias *Stationarias* Indulgentias fuiſſe ab ipſo conceſſas.

Hinc dicimus, uti rectè ibidem advertit Papebrochius, „ *Pontifici etiam frequenti conſiderationis indagine aliquid perluſtranti, & intra clauſtra pectoris ſolicita meditatione diſcutienti in iis quæ purè hiſtorica ſunt, obrepere poſſe quidquam.* “

XXII. Nonnulli cum Baronio credunt, à Leone III. ſub initium ſæculi IX. Indulgentias ſimiles conceſſas: idque ex fide Epiſtolæ S. Ludgeri Epiſcopi Monaſterienſis, quæ extat ad calcem vitæ ſancti Ludgeri ad diem 26. Martii apud Bollandum; in qua ſcribitur, Leonem III. anno 803. veniſſe ad Carolum Magnum, multas Eccleſias, Capellas & Altaria conſecraſſe, *ubique Indulgentias concedendo*; ac dein Leonem Papam cum Carolo Imperatore *Verdum* ſe contuliſſe, ac ibidem S. Swibertum in Catalogum Sanctorum retuliſſe: *Obtulit autem*, ait, *idem Sanctus Papa eidem Eccleſia* SPECIALES INDULGENTIAS cunctis *Fidelibus celebrantibus feſtum S. Swiberti, & ad Divina confluentibus*.

XXIII. Verùm hujus Epiſtolæ fides ob varia quæ in ipſa occurrunt apud Eruditos non tantùm vacillat; ſed

ſed uno penè conſenſu judicatur conficta, & S. Ludgero ab aliquo recentiore ſuppoſita.

Imprimis enim ipſa S. Swibetti Canonizatio eò modo & ordine enarratur, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari ſolet. Certum eſt autem, hanc celebritatem trecentis & minùs annis poſt Leonem III. cœpiſſe: uſque ad illud tempus enim ſimplex admodum erat Canonizationis ritus; de quo vide dicta *parte 1. tit. 22. cap. 1.*

Adhæc auctor hujus Epiſtolæ ſæpiùs recitat Epiſcopos, Archiepiſcopos, Cardinales & Proceres Pontifici aſſidentes, ſed ſemper primo loco Cardinales collocat contra morem illius temporis & ſæculorum ſequentium, ait Morinus *lib. 10. cap. 20. num. 11.* qui ibidem plura illius Epiſtolæ ſuppoſitionis indicia allegat, atque ex iis ſtatuere non dubitat, „ eam eſſe confictam ante trecentos annos, aut ut maximè quadringentos, nomine S. Ludgeri ab aliquo Verdenſi Monacho in ſui Monaſterii commodum & gloriam.

XXIV. Pro antiquitate harum Indulgentiarum allegat quoque Baronius aliique eum ſequuti quemdam antiquum marmoreum lapidem, qui Romæ in Eccleſia SS. Sylveſtri & Martini extat; in quo lapide inſculptum legitur, à Sergio Papa varia Sanctorum Corpora ibidem fuiſſe recondita; additurque: „ Et dictus Pontifex conceſſit ſingulis ad hanc Eccleſiam venientibus, in feſtivitatibus iſtorum Sanctorum *tres annos & tres quadragenas* de vera *Indulgentia*. “

Verùm cùm in lapide non notetur æra poſitionis aut inſculptionis; quis dicet, hunc lapidem poſitum fuiſſe, aut ſculpturam factam tempore hujus Pontificis? aut ſi lapis aliquis poſitus fuerit, & inſcriptio facta; quis ſcit, an ſucceſſu temporis lapide trito, & litteris exeſis, lapis renovatus & inſcriptio alia inſculpta non fuerit? præſertim, quia Anaſtaſius Bibliothecarius in vita hujus Pontificis referens hunc Pontificem, Eccleſiam in meliorem & pulchriorem ſtatum à fundamentis perfeciſſe; atque in eamdem ipſum plura Sanctorum (quorum nomina exprimit) corpora condidiſſe; nullam tamen *Indulgentiarum* faciens mentionem; necnon alia nonnulla ita referens, ut non obſcurum ſit, manu recentiore nonnulla addita fuiſſe ab eo qui lapidem poſuit, & inſcriptionem cudit: quemadmodum pluribus probat R. P. Papebrochius in Propyleo ad Acta Sanctorum menſis Maji *Diſſert. 17.*

XXV. Indulgentiæ plenariæ quæ à S. Sylveſtro conceſſæ dicuntur viſitantibus Eccleſiam Lateranenſem, nullam apud eruditos fidem merentur.

Quid enim Sylveſter Papa ad ornatum Baſilicarum Romanarum ſuo tempore & ſuaſu ſtructarum contulerit, fuſiſſimè proſequitur Anaſtaſius Bibliothecarius; ſed nec hic, nec alius fide dignus Hiſtoricus, antiquus aut novus meminit *Indulgentiæ plenariæ*, quam omnibus ad Lateranenſem Baſilicam venientibus largitus ſit; quemadmodum in magna tabula Baſilicæ iſtius hodie inſcriptum eſt. Argumentum ſanè, tametſi negativum, vel ſolùm ſufficiens ad falſitatem illarum *Indulgentiarum* convincendam; licèt nec alia poſitiva deſint illius falſitatis argumenta.

Anaſtaſius enim, qui omnia donaria à Sylveſtro Baſilicæ iſti collata retulit, poteſt ne præſumi rationabiliter, fuiſſe ſilentio præteriturus donarium hoc *plenariarum Indulgentiarum*, tamquam aliorum donariorum pretioſiorem theſaurum?

Firmum itaque manet Morino, quem Eruditiores plerique hodie ſequuntur, ante ſæculum ſaltem XI. hujuſmodi formulas Indulgentiarum nec Epiſcopis, multò minùs Romanis Pontificibus uſitatas fuiſſe.

XXVI. At hinc nemo concludat, Morinum alliumvè Catholicum credere, *Indulgentiarum* uſum duntaxat ſæculo XI. in Eccleſia notum fuiſſe; aut poteſtatem concedendi Indulgentias ab Epiſcopis & Pontificibus illo ſæculo uſurpatam.

Omnes enim Catholici libenter fatentur: *Indulgentiarum poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe; illarumque uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe*, uti habet hodierna *Profeſſio Fidei*; atque unà cum Synodo Tridentina in Decreto *De Indulgentiis*, eos damnat *qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant*.

Verùm qua forma, & modo conceſſæ jam pridem fuerint; aut quando primum hæc aliavè formula uſitari cœperit, ad diſciplinam hiſtoriamque, nequaquam ad fidem pertinere dicunt.

XXVII. Similiter de cauſa ex parte dantis; de diſpoſitione ex parte lucrantium aliiſque ſimilibus, jam pridem, uti & hodie multæ, præſertim à Theologis quæſtiones, ſalva fide agitantur & diſcutiuntur; quæ quia ad dogmata magis, quàm ad diſciplinam, aut hiſtoriam ſpectant, eas, ne falcem in meſſem alienam mittam, Theologis relinquo; intra materiam diſciplinæ & hiſtoriæ me concludens: præſertim quia pauca quæ à Scholaſticis in hac materia Indulgentiarum agitantur aut traduntur, ad certitudinem Fidei & doctrinam Eccleſiæ Catholicæ pertingunt; uti obſervavit Veronius in *Regula Fidei* à Walleburgicis probata & adoptata; ac ſufficienter inſinuat Epiſcopus Meldenſis in Expoſitione doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ à variis Cardinalibus, Epiſcopis & Prælatis, nec non ſpeciali *Brevi* Innocentii XI. probata ac laudata, in qua de Indulgentiis tamquam doctrinam Eccleſiæ Catholicæ hæc dumtaxat proponit: „ Cùm aſpera peccatoribus & laborioſa opera injungit, iiſque illa ſubmiſſo animo ſubeunt, ea dicitur ſatisfactio: cùm autem propter eximiam Pœnitentium pietatem, aliavè bona opera, quæ iis ipſa præſcripſerit, è debita aliquid ipſis pœna remittit, ea dicitur indulgentia. Nihil aliud de Indulgentiis credendum proponit Tridentina Synodus, quàm *poteſtatem eas conferendi à Chriſto Eccleſiæ conceſſam eſſe, earumque uſum eſſe ſalutarem.* “ Additque: „ *retinendum illum, adhibita tamen moderatione, ne nimia facilitate* Eccleſiaſtica diſciplina *enervetur*. “ Unde patet Indulgentiarum diſpenſandarum modum ad diſciplinam pertinere.

In textu monuimus à Theologis Scholaſticis plura in hac materia Indulgentiarum diſputari; ſed admodum pauca fidei certitudinem attingere, ut inde contigiſſe veriſimile ſit, durante Concilio Tridentino, materiam *Indulgentiarum* ſæpiùs & acriter inter Theologos & Patres Concilii fuiſſe agitatam; plurimaſque fuiſſe ſuper ea exortas difficultates; præſertim unde effectus Indulgentiarum eſſet petendus; & quis earum eſſet effectus.

Ob Patrum & Theologorum diſſenſiones contigit, quòd in hac materia Indulgentiarum nihil definitum, nullumque decretum editum legatur ante inſtantem finem & concluſionem Concilii; poſtquam „ Epiſcopus Mutinenſis Patres monuit, ſi de Indulgentiis tractationem inſtituere vellent eum in modum, quo de juſtificatione tractatum eſſet, cauſis omnibus conſideratis, & quæſtionibus excuſſis, rem fore longam admodum & difficilem, multumque temporis deſiderantem: neque enim caput illud ſatis dilucidè explicari poſſe, niſi prius illud conſtitutum ſit, an ſint abſolutiones, an verò compenſationes & ſuffragia: & utrum pœnas tantùm à Confeſſore impoſitas remittant, an quaſcumque debitas. Itidem an theſaurus qui fundamenti loco ſubſternitur, ex ſolis Chriſti meritis conſtet, an verò opus ſit inſuper meritis Sanctorum: an dari poſſint ſine ulla accipientis opera; an ad mortuos etiam ſe extendant, & alia non minoris difficultatis.

„ Verùm ad hæc determinanda (pergebat Epiſcopus) Eccleſiam earum concedendarum poteſtatem habere, ſemperque eas conceſſiſſe, quodque perquam utiles ſint fidelibus eas dignè percipientibus, tanta diſputatione opus non eſſe: nam authoritatem eas concedendi in Sacris Litteris haberi, uſum continuatum ex Traditione Apoſtolica, & Conciliorum authoritate, totiuſque materiæ dilucidam cognitionem ex concordi doctrina Theologorum Scholaſticorum. Hiſce de rebus confici poſſe Decretum nullis difficultatibus obnoxium. “ Ita refertur ab Hiſtorico Concilii Tridentini, qui & addit. „ Hæc ſententia magno coronæ aſſenſu accepta eſt, deputatique ipſi cum aliis Epiſcopis & fratribus ad Decretum in hanc ſententiam formandum, adjuncta ad abuſos tollendos proviſione. “

Et ſanè Decretum Concilii manifeſtè probat juxta mentem & monitum hujus Epiſcopi, Patres Concilii doctrinam de Indulgentiis ita expreſſiſſe, ut à quæſtionibus, & difficultatibus in hac materia Indulgentiarum, præſertim quoad earum effectum, ſeu valorem inter Theologos agitatis, omnino abſtinuerit.

Hoc indubiè intelligens Epiſcopus Meldenſis in expoſitione fidei, de qua in textu, tanta moderatione locu-

locutus eſt de hac materia Indulgentiarum, ut diceré non dubitaverit quòd nihil aliud de Indulgentiis credendum proponat Tridentina Synodus, quàm *poteſtatem eas conferendi à Chriſto Eccleſiæ conceſſam eſſe, earumque uſum eſſe ſalutarem*.

Quin ex verbis hujus Epiſcopi Meldenſis in textu relatis manifeſtum eſt ipſum exiſtimaſſe *Indulgentiam* unicè conſiſtere in condonatione, ſive remiſſione pœnitentiæ in ſatisfactionem criminum pœnitentibus impoſitæ, quæ eſt illa ſpecies Indulgentiæ, cujus meminére Canones Nicæni, Ancyrani, aliique veteres Canones, de qua ſpecie Indulgentiarum actum eſt in textu num. 5.

Nec mirum, quandoquidem nec in Decretali, quæ refertur in *cap.* 14. *de Pœnitentiis & Remiſſionibus*, ſub nomine Innocentii III. in Concilio Lateranenſi, apertè dicatur *Indulgentiam* in hac pœnæ, ſive pœnitentiæ remiſſione propriè conſiſtere: præfigens enim terminos, intra quos Authoritas Epiſcoporum in concedendis Indulgentiis ſe continere deberet, expreſsè declarat ut tempus ibidem præfixum *de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat*. Si Theologi Controverſiſtæ ſe intra hos limites continerent, minor ipſis eſſet cum adverſariis in hac materia difficultas.

CAPUT II.

De Moderato Indulgentiarum uſu.

1. *Apoſtolus magna uſus moderatione in conceſſione Indulgentiæ.*
2. *Hanc ſequuta priſtina Synodi.*
3. *Ne hic excederent Epiſcopi Pœnitentibus ſedulò invigilabant.*
4. *Ut moderatio hæc ſervaretur, jubentur Martyres, priuſquam dent libellos ſtatum Pœnitentium expendere.*
5. *Arguuntur Martyres, qui ſine prævio examine libellos tradunt.*
6. *Martyres de diſciplina Eccleſiæ per Diaconos inſtruebantur.*
7. *Libelli non dandi niſi iis, qui erant ſatisfactioni* proximi.
8. *Non omnibus libellos Martyrum habentibus Indulgentia dabatur.*
9. *Epiſcopi libellos Martyrum examinabant; & nonniſi prævia matura diſcuſſione Indulgentia dabatur.*
10. *Indulgentia extra caſum imminentis mortis, nonniſi ſedata perſecutione, & poſt mortem Martyrum dabatur: & quare?*
11. *Hæc ſpecies Indulgentiæ quando deſierit?*
12. *Sæculo XII. cœperunt Epiſcopi aliqui in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio exceſſus?*
13. *Romani Pontifices in dandis Indulgentiis etiam ſæculo XII. moderationem tenuerunt.*
14. *Indulgentiæ aliquot centenorum aut millium annorum fictitiæ.*
15. *Romani Pontifices applicationem Indulgentiarum aliquando commiſerunt Epiſcopis: & quare?*
16. *Concilium Lateranenſe culpat exceſſum Indulgentiarum.*
17. *Epiſcoporum auctoritas in dandis Indulgentiis per Concilium reſtricta.*
18. *Concilium excitavit Epiſcopos ad moderationem exemplo Pontificum Romanorum.*
19. *Oſtenditur Pontifices etiam ſæculo XIII. parcè dediſſe Indulgentias; ſed ſenſim fuiſſe liberaliores.*
20. *Oſtenditur exemplo Indulgentiarum conceſſarum in canonizatione Sanctorum.*
21. *Sixtus IV. Indulgentias nimias à ſe & à Prædeceſſoribus indultas reſtrinxit: & quare?*
22. *Quare ægrè debita moderatio in uſu Indulgentiarum obtineri potuerit?*
23. *Moderationem juxta veterem uſum ſervari voluit Synodus Tridentina.*
24. *Synodi nolunt adhiberi fidem libellis promittentibus plurimas Indulgentias ex leviſſimis cauſis.*
25. *Meritò Parochi hodie de his populum monent.*
26. *Hallucinantur & nocent peccatoribus, qui tempore Indulgentiarum pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias.*
27. *Regula Cancellariæ volens exprimi Indulgentias anteriores.*
28. *Quomodo hæc regula mutata?*
29. *Regula Cancellariæ vetans dari Indulgentias* ad inſtar.
30. *Congregatio Indulgentiis concedendis & examinandis præpoſita.*

I. Apoſtolum Paulum Corinthio inceſtuoſo Indulgentiam dediſſe oſtendimus capite præcedenti: „at non niſi poſt afflictionem Pœnitentiæ tam gravem, ut ea deſperationis periculum metueretur, illi Corinthio reſiduum donat Pœnitentiæ,“ ait Eſtius in IV. *Sentent. Diſt.* 20. §. 10. Unde intelligitur, quanta moderatione hæc Apoſtolica Indulgentia conceſſa fuerit.

II. Eam attendentia antiqua Concilia declararunt quidem, Epiſcopis eſſe poteſtatem dandi Pœnitentibus Indulgentiam ſeu remiſſionem: at cum ſumma moderatione & circumſpectione eam concedendam monuerunt.

„Statuimus ut Epiſcopi, modo converſationis examinato poteſtatem habeant vel utendi *clementia*, vel plus temporis adjiciendi,“ ait Synodus Ancyrana *Can.* 5. additque: „Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ conſecuta eſt examinetur, & ſic eis *clementia* impertiatur.“

Idipſum indicat Canon 12. Nicænus, permittens iis Pœnitentibus Indulgentiam concedi, ſive *humanius* cum illis agi, „quicumque & metu & lacrymis & tolerantia, & bonis operibus, converſionem opere & non tantùm habitu oſtendunt.“

Rectè proinde Eſtius poſt ſupra citata verba immediatè ſubjungit: „Et vetera Concilia ſtatuunt circa eos Pœnitentes *humanius* aliquid cogitandum qui cum omni timore & lacrymis perſeverantibus converſionem bonam oſtendiſſent.“

III. Hinc tanta jam pridem fuit Epiſcoporum vigilantia ac diligentia, ut modum converſandi, peragendique ſtatutam Pœnitentiam ipſorum Pœnitentium probè noſcerent. Idcirco Presbyteros vel Diaconos conſtituebant, qui continuò Pœnitentibus invigilarent, eorumque curam agerent, atque ſtatuto tempore de converſatione & ſtatu Pœnitentium ſine odio aut humano affectu ſincerum teſtimonium Epiſcopis darent: quo Epiſcopi intelligerent quam clementiam ſeu indulgentiam attento modo converſationis & ſtatu Pœnitentium, dare conveniret.

IV. Hæc moderatio ut ſervaretur in largiendis Indulgentiis ad *preces* Martyrum, imprimis Epiſcopi volebant, ut Martyres lapſorum perſonas & criminum qualitates diligenter expenderent, antequam Indulgentiæ beneficium pollicerentur, ſive *libellos* darent.

Unde ad Martyres ſcribit Cyprianus *Epiſt.* 10. „Oro vos quibus poſſum precibus, ut Evangelii memores, & conſiderantes quæ & qualia in præteritum Anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint, quàm *ſolliciti* in omnibus fuerint, vos quoque *ſollicitè* & *cautè* petentium deſideria *ponderetis*. Ipſorum quoque *delictorum genera* & *qualitates* cogitetis, ne ſi quid abruptè & indignè vel à vobis promiſſum, vel à nobis factum fuerit, apud Gentiles quoque ipſos Eccleſia noſtra erubeſcere incipiat.“

V. Cùm quidam Lucianus & ipſe *unus de Confeſſoribus fide quidem calidus & virtute robuſtus, minus tamen Dominica lectione fundatus* (ut de ipſo ſcribit Cyprianus *Epiſt.* 23.) his non attentis, promiſcuè ſine examine lapſis pacem dediſſet, graviter à Cypriano reprehenditur; uti & à Clero Romano *Epiſt.* 30. inter Epiſtolas Cypriani; ubi & iſtam quorumdam Martyrum ſeu Confeſſorum imprudentiam, & lapſorum, qui illa abutebantur, temeritatem acriter increpat.

VI. Et quia ſub ſæviſſima Deciana perſecutione tempore S. Cypriani, magna eſſet copia Confeſſorum, hoc eſt, qui fidei cauſa in carceribus detinebantur, etiam plures idiotæ, nec litteras callentes, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ planè ignari inter illos inveniebantur; ideoque erant *Diaconi ad carceres commeantes, qui Martyrum deſideria conſiliis ſuis, & Scripturarum præceptis gubernarent*: teſte Cypriano *Epiſt.* 10. ne Martyres temerè, nec ſatis moderatè hos *libellos* Indulgentiarum annuerent.

Ean-

Eandem ob cauſam in libellis *nominatim* deſignari ſolebant à Martyribus, quibus pacem ſeu Indulgentiam dari rogarent. „ Sed & illud (ait eadem Epiſtola 10.) ad diligentiam veſtram redigere, & emendare debetis, ut *nominatim* deſignetis eos, quibus pacem dari deſideratis: audio enim a quibuſdam ſic libellos fieri ut dicatur, *Communicet ille cum ſuis*. Quod nunquam omninò à Martyribus factum eſt, ut *incerta & cæca* petitio invidiam nobis poſtmodum cumulet: *latè* enim patet quando dicitur, *ille* enim *cum ſuis*; & poſſunt nobis *viceni*, & *triceni*, & *ampliùs* offerri, qui propinqui & affines & liberti ac domeſtici eſſe aſſeverentur ejus, qui accipit libellum.

VII. Deinde hæc notanda ſubjicit: „ Et ideò peto, ut eos, quos ipſi videtis, quos noſtis, quorum *pœnitentiam ſatisfactioni proximam* conſpicitis, deſignetis *nominatim* libellos, & ſic ad nos fidei ac diſciplinæ congruentes literas dirigatis.

En quanta circumſpectione & moderatione hos *Indulgentiarum* libellos à Martyribus dandos eſſe judicaverint Patres.

VIII. Nec tamen omnes, qui Martyrum libellos accipiebant; ideò Indulgentias, ſeu pacem conſequebantur.

Martyres enim pacem lapſis non concedebant, ſed Epiſcopis dumtaxat pro lapſis ſupplicabant; ut ad ſuas preces & deſideria indulgentiam lapſis dare vellent.

IX. Porrò Martyrum deſideria & preces Epiſcopi diſcutiebant, examinabantque, num his pro quibus Martyres rogabant, ob honorem & reverentiam Martyrum, eorumque preces & merita aliquid eſſet indulgendum; atque ante actam pœnitentiam *pax* danda foret.

Ad plebem ſuam ſcribit adversùs quoſdam Presbyteros Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare auſos S. Cyprianus exul: „ Audiant, quæſo, patienter noſtrum conſilium, expectent regreſſionem noſtram, ut cùm ad vos per Dei miſericordiam venerimus, convocati Coepiſcopi plures, ſecundùm Domini diſciplinam & Confeſſorum præſentiam, Beatorum Martyrum *litteras & deſideria examinare* poſſimus. " *Epiſt.* 12.

Rationem aſſignat in litteris ad Clerum ſuum: „ Hoc enim & verecundiæ & diſciplinæ & vitæ ipſi omnium noſtrum convenit; ut Præpoſiti cum Clero convenientes præſente & ſtantium plebe, quibus & ipſis pro fide & timore ſuo honor habendus eſt, diſponere omnia conſilii communis religione poſſimus, " *Epiſt.* 13.

Tanta circumſpectione procedendum eſſe in elargiendis his indulgentiis credit Cyprianus, ut cenſeat „ nec à ſe *ſolo Primate* totius Africanæ Diœceſeos; ideòque nec à quovis alio Epiſcopo Indulgentias dandas, ſed à Synodo; & quidem præſente Clero & Stantium plebe; " uti advertit Lupus in citata Diſſert. prœmiali, *cap.* 7.

X. Ulteriùs veriſimile eſt, indulgentias has datas non fuiſſe, niſi ſedata perſecutione ſeu pace Eccleſiæ data extra caſum neceſſitatis; nec libellos Martyrum vim habuiſſe ante eorum obitum. Hoc non obſcurè indicat Cyprianus *Epiſt.* 10. in qua quorundam Presbyterorum temeritatem exagerat, quòd „ contempta Domini Lege & obſervatione, quam Martyres & Confeſſores tenendam mandant, ante *extinctum perſecutionis metum* communicent cum lapſis, & offerant, & Euchariſtiam tradant.

Metuebant enim ſæviente perſecutione indulgentias dare, ne ſpe indulgentiæ conſequendæ minus generosè & fortiter tormenta Tyrannorum ſuſtinerent; atque facultas veniæ, incentivum eſſet delinquendi.

Ante mortem Martyrum ſimiliter difficulter dabant: eò quòd à morte, & merito Martyrum vim ſuam libelli & preces Martyrum præcipuè acciperent.

XI. Hæc interim Indulgentiarum ſpecies, uti monet Morinus *lib.* 9. *cap.* 27. *num.* 8. cum Martyribus defecit. „ Ab eo enim tempore ut Ethnicorum perſecutiones deſierunt, ſic & Indulgentiarum libelli: imò Eccleſiæ monumenta poſt S. Cyprianum nihil hujuſmodi commemorant.

XII. Moderationem magnam in dandis indulgentiis ab Epiſcopis ſervatam fuiſſe uſque ad ſæculum XI. ſatis eſt in comperto; nec vix ullæ de Indulgentiarum exceſſu ante illud ſæculum querelæ apud Antiquos extant.

At jam exorta & invaleſcente circa hoc ſæculum quinta Indulgentiarum ſpecie, capite præcedenti expoſita, vix conveniens moderatio ſervari potuit, idque ob lucrum ex iſtius ſpeciei Indulgentiis proveniens; adeo ut ſenſim ex nimia harum indulgentiarum extenſione ſumma diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſio, & pœnitentialis ſatisfactionis enervatio ſequuta fuerit, uti oſtendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. quam tamen facilitatem, & effuſionem Indulgentiarum conceſſionem nec Eccleſia, nec ipſi quoque Romani Pontifices probabant.

XIII. Romani enim Pontifices etiam ſæculo XI. & XII. in elargiendis Indulgentiis moderatos & parcos fuiſſe variis teſtimoniis oſtendit Baronius. Et quidem ad annum 1177. relatis Indulgentiis *unius* anni conceſſis ab Alexandro III. in declinatione majoris Altaris in Eccleſia Ferrarienſi, ſubjicit: „ Quibus videas uſum ejus temporis concedendi per Pontifices Romanos Indulgentias, quæ *unius anni* terminum non excederent, præterquam in expeditione terræ ſanctæ, ut conſtat ex aliorum etiam Pontificum diplomatibus. "

XIV. Hæc Baronius, qui deinde quaſi conſequens ſubinfert: „ Quibus redarguuntur ſcripta, quibus proditur, conceſſum ab eodem Pontifice primis Dominicis ſingulorum menſium Anconitanis tantum indulgentiarum, quantum arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ. "

Hic obiter nota, quàm à diſciplina & moderatione etiam eo ſæculo à Pontificibus ſervata, ſit aliena Indulgentiarum in annos centenos aut millenos liberalitas; quam & abſurdam & Sedi Apoſtolicæ minimè adſcribendam, ſed vel *merè commentitiam*, vel *imprudenter extortam* aſſerere non dubitat Eſtius in IV. *Sent. Diſt.* 20. §. 20.

Similiter Dominicus Soto *in* IV. *Sent. Diſt.* 21. *articulo* 1. *quæſt.* 2. dicit: „ Quinimò ſolent nonnumquam divulgari Indulgentiæ, quibus remittuntur quinque annorum millia aut plura pœnitentiæ, & quadragenæ totidem. Ad hoc prima fronte reſponſio dari poſſet cum Gerſone Cancellario Pariſienſi in ſuo tractatu de abſolutione Sacramentali, atque in alio de Indulgentiis, quòd iſtæ *portentoſæ* indulgentiæ non emanant à Papa, ſed ſunt *Quæſtorum impoſturæ*. Quare præfatus Doctor eas *irridet*. Et revera tam immodicus exceſſus non eſt ferendus: nam audies nonnumquam Indulgentias viginti mille annorum, & ampliores. "

Hactenus ille, qui deinde nonnullis interpoſitis quærit: „ Quid de Indulgentiis *centum* aut *mille* annorum? Dicendum (ait) quòd hujuſmodi *portenta* numquam Papa concedere cogitavit....... Præterquam quod nullatenus negari poteſt, quin Indulgentiarum Quæſtores, cùm ſint homines non nimis ad religionem attendentes, *deridenda* nonnumquam prædicent, qui ideò eſſent publica auctoritate cohibendi. "

XV. Refert inſuper Baronius ad annum 1118. Epiſtolam Gelaſii Papæ II. ad *Exercitum Chriſtianorum*, qua Indulgentiam concedit omnibus aliquid conferentibus in exercitus hujus ſuſtentationem cum hac clauſula: „ Secundùm laborum & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ impenſorum quantitatem, ad *Epiſcoporum arbitrium*, in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem, & Indulgentiam conſequantur. " Literæ Pontificis unà cum literis Epiſcopi Cæſaraugnſtani, quibus has Indulgentias publicavit, habentur *t.* 10. Concil. General. *col.* 820.

Hæ oſtendunt, Romanos Pontifices etiam ſæculo XII. & *partiales* dumtaxat Indulgentias dediſſe, & inſuper earum determinationem arbitrio Epiſcoporum commiſiſſe. „ Non abs re ſanè, cùm paria non ſint omnium ſcelera & merita, ſanitas & infirmitas, " inquit Morinus *lib.* 10. *cap.* 23. *num* 7.

In textu notavimus quòd Morinus in ſuo opere de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, relata Epiſtola Gelaſii II. eum in hoc laudet, quòd quantitatem Indulgentiæ ſive remiſſionis pœnitentiarum determinandam committat Epiſcopis: „ Non abs re ſanè (ait Morinus) cùm paria non ſint omnium ſcelera & merita, ſanitas & infirmitas. "

Veriſſima profectò eſſet Morini reflexio & Epiſtolæ Gelaſii convenienter applicata, ſi Gelaſius in moderanda vel extendenda hac indulgentia vel remiſſione voluiſ-

voluiſſet pœnitentium *ſingulorum* conditionem, ſeu *ſanitatem & infirmitatem* necnon *ſcelerum gravitatem* attendi, atque ita in his maturè conſideratis, conformiter ad ſacros Canones, tempora pœnitentiæ contrahi, vel extendi authoritate Epiſcoporum ſcripſiſſet.

Verùm Gelaſius hanc ſcribens epiſtolam poſt inductam quartam ſpeciem formulæ Indulgentialis (de qua *cap. 1. n. 9.*) dumtaxat in hac moderatione Indulgentiarum per Epiſcopos attendi voluit *laborem & eleemoſynarum quantitatem*, quæ in refectionem Eccleſiarum & ſuſtentationem Clericorum in partibus Saracenorum conſiſtentium conferretur: verba Epiſtolæ ſunt. „ Cæterum qui pro eodem Domini ſervitio vel *laborant* vel *laboraverint*, & qui præfatæ urbis Eccleſiæ à Saracenis & Moabitis dirutæ, unde *reficiatur*, & *Clericis* ibi Deo famulantibus, *unde paſcantur aliquid donant vel donaverint, ſecundùm laborum ſuorum & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ impenſorum quantitatem, ad Epiſcoporum arbitrium, in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem & Indulgentiam conſequantur*.

Hanc Epiſtolam Gelaſii Papæ, Epiſcopi Hiſpaniæ in Synodo congregati, recognoverunt atque Indulgentiam à Gelaſio propoſitam probarunt, eidem in hunc modum ſubſcribentes: *hanc abſolutionem facio & confirmo*. Cum his litteris Gelaſii per Epiſcopos dicta forma ſignatis miſerunt per ſuas reſpectivè Diœceſes ſuos Archidiaconos qui eleemoſynas fidelium colligerent, uti ex Hieronymo Blanca in Commentariis rerum Arragonenſium refert Baronius ad annum 1118.

Proinde nequaquam obſcurum eſt, hanc eſſe formulam indulgentialem, quæ ſub finem ſæculi XI. ſedente Urbano II. induci cœpit, ac tandem labentibus ſæculis dicta fuit Indulgentia *Quæſtuaria* à *Quæſtoribus* qui hac formula indulgentiali ad ſordidum quæſtum abutebantur. De quibus cap. 3. actum eſt.

XVI. Quin & ſæculo XIII. in concedendis Indulgentiis Pontifices ſpecialem moderationem tenuiſſe; ſed Epiſcopos nonnullos non parum in iis concedendis juſto liberaliores fuiſſe teſtatur Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *Cap. 14. ✠ de Pœnit. & Remiſſ.* his verbis: „ Quia per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & Pœnitentialis ſatisfactio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, ſive ſub uno ſolo ſive à pluſibus Epiſcopis dedicetur, ac deinde in anniverſario dedicationis tempore 40. dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuſlibet caſibus aliquoties concedimus, cùm Rom. Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.

Hic videmus, Concilium improbaſſe effuſiorem Epiſcoporum in dandis Indulgentiis liberalitatem, eò quòd per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias *claves Eccleſiæ contemnantur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur*.

XVII. Ut hunc exceſſum Epiſcoporum præpediret Concilium, Epiſcoporum in Indulgentiis dandis auctoritatem reſtrinxit ad annalem Indulgentiam in Eccleſiarum dedicatione; & in aliis ad 40. *dierum*; quæ reſtrictio & hodie ſervatur. Ante hanc enim reſtrictionem, Epiſcopi dare poterant *plenariam* Indulgentiam; at ex illo tempore *plena* Indulgentia fuit Summo Pontifici reſervata, ait Lupus loco citato *pag.* 638.

XVIII. Denique conſtat, ad eam moderationem Concilium Epiſcopos incitaſſe exemplo Pontificis; dum pro ratione injunctæ moderationis addit: „ Cùm Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet poteſtatis hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare: “ Conſtat & eam in Pontificibus moderationem probaſſe, dum eam imitandam Epiſcopis propoſuit.

XIX. Et ſanè Pontifices adhuc ſæculo XIII. in Indulgentiis elargiendis non modicam moderationem ſervaſſe, ex variis illius temporis diplomatibus habetur.

Urbanus IV. inſtituens Feſtum Venerabilis anno 1264. tametſi maximo deſiderio in celebritate illius feſti ferretur, ultra *centum dierum* tamen Indulgentiam horis Canonicis illius feſti intereſſentibus non conceſſit. Has Indulgentias Martinus V. ſæculo XV. duplicavit; quas rurſus ejus immediatus Succeſſor Eugenius IV. duplicavit per Bullam quæ incipit *Excellentiſſimus* 6. in Bull. Rom.

XX. Sæculo XIII. primùm cœperunt dari Indulgentiæ in canonizatione Sanctorum; at quàm pateat Primus qui eas conceſſiſſe legitur, fuit Honorius III. qui anno 1225. in canonizatione S. Laurentii Archiepiſcopi Dublinenſis „ omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis qui ad Eccleſiam ubi corpus ejus ſancti requieſcit, in *die* ſolemnitatis ejuſdem, vel infra *octavas* cum devotione acceſſerint ejus orationum ſuffragia petituri, *viginti dies* de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxavit. “ In Bulla quæ incipit *Ineffabilis* 7. in Bull. Rom.

Ejuſdem ſæculi anno 33. Gregorius IX. in canonizatione S. Antonii de Padua, omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis ſepulchrum hujus Sancti in feſtivitate ipſius uſque ad octavum diem cum reverentia viſitantibus *annum unum* de injuncta iis pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit, *Cum dicat* 4. in Bull. Rom. ſimilem conceſſit in canonizatione S. Dominici; at paulò poſt in canonizatione S. Eliſabeth ad *annum* addidit *dies quadraginta*.

Clemens IV. in canonizatione S. Hedwigis Duciſſæ Poloniæ anno 1267. ſepulturam ejus viſitantibus in die feſtivitatis ejuſdem *annum unum & quadraginta dies*; accedentibus verò ad prædictam ſepulturam infra ejuſdem feſti *octavas*, *centum dies* de injuncta ſibi pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit *Exultat* 9. in Bull. Rom.

Calixtus III. ſæculo XV. in canonizatione S. Vincentii Ferrerii accedentibus ad ſepulchrum & Eccleſiam hujus Sancti, *ſeptem annos* & totidem quadragenas de injunctis eis Pœnitentiis relaxavit; ut habetur in Litteris à Pio II. expeditis quæ conficiunt primam Bullam hujus Papæ in Bullario Romano. His addidit Sixtus IV. eodem ſæculo in canonizatione S. Bonaventuræ, *Dominicis ſingulis per annum dies centum*. In Bulla quæ incipit *Superna* 21. Bull. Rom.

Deinde Leo X. in canonizatione S. Franciſci de Paula anno 1519. in loco ſepulturæ die depoſitionis ſuæ, videlicet 2. Aprilis Officio divino devotè aſſiſtentibus perpetuò duraturam *quadraginta annorum totidemque quadragenarum* Indulgentiam condonavit.

Inſuper dedit Indulgentiam *plenariam* omnibus qui ipſi Officio divino ipſius ſolemnis canonizationis aſtiterant; qualem nullus ante hunc Pontificem hujuſmodi cauſa dediſſe legitur. Quòd autem hic Pontifex conceſſit aſſiſtentibus ſolemni canonizationis Officio, hoc ſubſequentes tandem extenderunt ad viſitantes Eccleſias Sanctorum, uti hodie paſſim obſervari videmus.

Hinc perſpicuum eſt, Pontifices etiam ſæculo XIII. moderatos fuiſſe in concedendis Indulgentiis; ſed illud manifeſtum eſt, ſenſim eorum in concedendis Indulgentiis liberalitatem creviſſe; veriſſimumque eſſe quod notavit Chriſtianus Lupus, poſteriores Pontifices in largiendis Indulgentiis *longè liberaliores* fuiſſe prioribus, loco ſupra citato, *pag.* 145.

XXI. Indulgentias nimias & extenſas tum à ſe, tum à ſuis Prædeceſſoribus conceſſas, ſive importunitate multorum extortas deplorans Sixtus IV. plurimas revocavit; atque moderationem quandam adhibuit in *Extravag. 5. de Pœnit. & Remiſſ. in communib.* præmiſſa hac ratione, „ ne cujuſvis Indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu Chriſti Fideles procliviores ad illicita imposterum committenda reddantur; aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum. “

XXII. At cùm ex Indulgentiis præſertim quintæ ſpeciei, quæ concedebantur iis, qui in ædificationem, vel utilitatem hujus illiuſvè Eccleſiæ vel Hoſpitalis vel Monaſterii denarium obtuliſſent, notabile lucrum in Monaſteria, Eccleſias, Hoſpitales alioſque de collectis illis participantes redundaret; non facile dictu, quàm difficile fuerit, omnem in earum largitione & uſu exceſſum cohibere.

XXIII. Synodus Tridentina non tantùm abuſus, qui in uſum Indulgentiarum ex quæſtorum avaritia & fraudibus irrepſerant, quorum occaſione inſigne hoc Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blaſphemabatur, emendatos & correctos voluit; ſed inſuper, „ in his concedendis *moderationem* juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur. “ In Decreto *de Indulgentiis*.

Cùm

Digitized by Google

Cùm ergo Synodus velit *moderationem* in his concedendis juxta *veterem*, *& probatam* in Eccleſia conſuetudinem adhiberi, nemo non intelliget; quanta in iis dandis moderatio ex mente Synodi etiam hodie ſit ſervanda; nam jam oſtenſum eſt, quàm moderati fuerint Veteres in concedendis Indulgentiis.

Quandoquidem Patres Tridentini non ignorarent Epiſcoporum authoritatem concedendi Indulgentias à tempore Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. anno 1215. reſtrictam fuiſſe ad *dies* 40. excepto ſolo die Conſecrationis Eccleſiæ, quo ipſis permittitur unius anni Indulgentiam concedere, non videtur quòd Patres in Decreto de *Indulgentiis* quo injungunt, *in his concedendis moderationem juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur*, tam reſpexerint ad Epiſcopos, quorum authoritas intra moderatos terminos ſciebatur concluſa, quàm ad Romanam Curiam, à qua non ea moderatio, quam Synodus exoptabat adhiberi, ſervabatur in his Indulgentiis concedendis.

XXIV. Hinc meritò Synodus P. I. Cameracen. *tit. de Indulgentiis*, præcipit, ut Parochi populum ſuum „ diligenter admoneant, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam impreſſis libellis temerè fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis, & ſuperſtitioſis cauſis exorbitantes Indulgentias pollicentur: cùm Indulgentiæ nonniſi ex piis, & rationabilibus cauſis concedi debeant.

De eadem re ſuos pios filios monitos voluit Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. de Indulgentiis*, additque: „ Potiſſimum, ſi promiſſiones contineat certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, à gladiis, à tormentis, ab aquis, à peſte, aut liberationem certam à Purgatorio. Quemadmodum & Miſſis quibuſdam, & precibus certo numero recitandis affixas, alicubi videre licet.

XXV. Quàm conveniens, imò neceſſarium ſit, ut Parochi conformiter ad hæc Synodalia Decreta populum de his ſæpiùs moneant, haud difficulter agnoſcet, qui vel paulisper reflectit ad omnes illos Confraternitatum circumforaneos libellos refertos Indulgentiis penè quotidianis, iiſque vel plenariis, vel centenorum aut millium aliquot annorum, tam pro vivis, quam defunctis; idque leviſſimis ex cauſis; etiam frequenter cum promiſſione certæ liberationis ex Purgatorio; vel non diſcedendi ex hac vita ſine confeſſione & pœnitentia, aliiſve ſimilibus privilegiis: per quæ paſſim fideles procliviores ad illicita committenda, aut tardiores redduntur ad faciendos dignos fructus pœnitentiæ.

XXVI. Ulteriùs cùm certum ſit, juxta veterem & probatam conſuetudinem, Indulgentias jampridem datas fuiſſe prout merita & fervor Pœnitentium merebatur, Synodus Tridentina declarans Indulgentias juxta *veterem & probatam* conſuetudinem dandas eſſe, ſat inſinuat, Indulgentias eſſe concedendas cum ea moderatione, ut opera pœnitentiæ non negligantur; ne aliàs pro Indulgentia *Diſciplina Eccleſiaſtica enervetur*. Unde meritò dicit Chriſtianus Lupus in citata Diſſertatione, *cap.* 8. „ Pœnitentiales Presbyteri qui tempore Indulgentiæ pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias hallucinantur inſigniter, & peccatoribus plurimum nocent. Quò major eis pœnitentia imponitur, eò fiunt viciniores ſatisfactioni, & ad Indulgentiæ fructum aptiores.

XXVII. Pro moderatione Indulgentiarum videtur jampridem confecta Regula Cancellariæ, quæ erat 57. Innocentii VIII. nunc verò eſt 53. ſolita jampridem his verbis exprimi: „ Idem voluit quòd in literis Indulgentiarum ponatur, quòd ſi Eccleſiæ ſeu Capellæ vel aliàs aliqua Indulgentia fuerit *per ipſum* conceſſa, de qua inibi ſpecialis mentio facta non ſit, hujuſmodi literæ ſint nullæ.

Notat enim Alphonſus antiquus Regularum Cancellariæ Gloſſator, quia Papa „ ſi ſibi fuiſſet facta mentio de alia Indulgentia, fortè illam non dediſſet, ſaltem non ita de facili.

At ſi Indulgentia aliqua data ſit eidem Eccleſiæ à Prædeceſſoribus hujus Pontificis ſecundam Indulgentiam concedentis; credit Alphonſus, & poſt eum Joannes Choquier, & alii ab eo citati, litteras Indulgentiæ non eſſe nullas, licèt prioris Indulgentiæ jam conceſſæ mentio *ſpecialis* facta non ſit, ob verba Regulæ *per ipſum*, quæ regulam reſtringere videntur ad Pontificem Indulgentiam *ſecundum* concedentem.

XXVIII. At hodie in regula illa prout à moderno Pontifice Innocentio XII. promulgata eſt, prædicta verba *per ipſum* non habentur, uti etiam notavit R. P. Hunaldus Pletembergius *in Notitia Congregationum, & Tribunalium Curiæ Rom. pag.* 468. Ideò forſan expuncta ut major in Indulgentiis moderatio ſervetur; nec facilè plures, etiam ſub prætextu quòd à diverſis Pontificibus indultæ ſint, in eadem Eccleſia aut Cappella habeantur: atque ita aliquando paulatim proficeretur quod aggreſſus fuerat Clemens VIII. de quo Baronius, relata antiqua Indulgentiarum moderata forma, ita ſcribit: „ Ad quam laudabilem antiquam formam S. D. N. Clemens VIII. non ſine divino inſtinctu effuſas nimis Indulgentiarum conceſſiones reſtringere aggreſſus eſt; fiunt enim potiùs remiſſiores vaſta Indulgentiarum laxitate Fideles." Hæc ille ad annum 847.

XXIX. Altera Regula Cancell. 54. habet: „ Item voluit idem D. N. quòd literæ ſuper Indulgentiis non expediantur *adinſtar*, niſi ſpecificentur."

Adinſtar, nimirùm aliarum Indulgentiarum aliis Eccleſiis, locis aut perſonis conceſſarum, ſuper quibus non vult Pontifex expediri literas, niſi Indulgentiæ antea conceſſæ ſuperſicientur; tum ne nimiùm multiplicentur Indulgentiæ, tum ut præcaveantur fraudes, quæ facilè in hujuſmodi generalitate irrepunt.

XXX. Clemens IX. anno 1669. inſtituit novam Congr. Cardinalium & aliorum Prælatorum, „ cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in Indulgentiis emergentem, quæ ad fidei dogma non pertineat (circa graviora & difficiliora Rom. Pontifice priùs conſulto) expediendi. Abuſus quoque, qui irrepiſſe poſſent, judicii tamen forma planè poſtpoſita corrigendi & emendandi.... Falſas, apocryphas, indecretaſque Indulgentias typis imprimi vetandi, impreſſas recognoſcendi & examinandi; & ubi Pontifici retulerit, ejus auctoritate rejiciendi.... Ac in Indulgentiis concedendis *moderationem* adhiberi, omniaque piè, ſanctè & incorruptè fieri curandi." In Conſtit. quæ incipit: *In ipſis*. 36. in Bull. Rom.

C A P U T III.

De abuſu Quæſtorum Eleemoſynarum; eorum abſolutione; & de quæſtu in uſu Indulgentiarum vitando.

1. *Quæſtores undè dicti; & quo potiſſimum tempore cœperint?*
2. *Formula literarum hujuſmodi Quæſtoribus dari ſolitarum.*
3. *Quæſtores non admittendi niſi oſtenſis litteris, & juxta earum tenorem.*
4. *Quæ à Quæſtoribus cavenda ex Decreto Concilii Lateranenſis.*
5. *Quæſtores ſubinde falſum Religionis habitum aſſumebant.*
6. *Referuntur multiplices illorum Quæſtorum exceſſus.*
7. *Decretum Concilii Vienneſis contra Quæſtores.*
8. *Hoc Decretum effectum non habuit, & quare?*
9. *Quæſtores à Joanne XXIII. miſſi in Belgium.*
10. *Quanti eſſent horum abuſus tempore exortæ hæreſis Lutheranæ.*
11. *Horribilem & infamem horum mercimoniam, & mala ex ea provenientia proponit Conventus Principum Germaniæ.*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ, quo uſus quæſtorum abolетur, & ratio hujus Decreti.*
13. *Omnes Indulgentiæ, pro quibus* manus adjutrices *eſſent porrigendæ: aut quæ quæſtuandi dant facultatem, revocatæ.*
14. *Eccleſia voluit arceri omnem quæſtum ab Indulgentiarum uſu.*
15. *Indulgentiæ hodie per Epiſcopum adhibitis duobus de Capitulo publicari & recognoſci debent.*
16. *Id obtinet in omnibus Indulgentiis quibuſcumque locis, etiam exemptis, conceſſis.*
17. *Eleemoſynæ & charitatis oblata ſine ulla mercede colligenda; & à quibus?*

18. *Quid S. Carolus ad hunc effectum decreverit?*
19. *Monendus populus non eſſe neceſſariam pecuniæ dationem pro lucranda Indulgentia.*

I. „ ELeemoſynaria Indulgentia poſt inſtitutum ab „ Urbano II. ſacrum bellum cœpit admodum frequentari, “ (ait Chriſtianus Lupus in Diſſert. *de Peccatorum & ſatisfactionum Indulgentiis; capit.* 4.) „ Dari cœpit omnibus, qui ſanctum illum Domini exercitum ſuis eleemoſynis adjuvarent. Extendi item ad ſuſtentanda pauperum hoſpitalia, reparandas Baſilicas, aliaſque cauſas ſimiles. Et tam à Romano Pontifice, quàm ab aliis Epiſcopis inſtituti ſunt Prædicatores, qui per ſingula oppida & pagos adjuvarent Indulgentias ſuis concionibus, & pœnitentium oblationes colligerent. Et hos iſta ætas titulavit *eleemoſynarum Quæſtores* ac Prædicatores *quæſtuarios.*

II. De his loquitur Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *Can.* 14. *de Pœnit. & Remiſſ.* expreſſa ibidem formula literarum Apoſtolicarum, quæ hujuſmodi eleemoſynarum Quæſtoribus à Sede Apoſtolica dari conſueverant; erat autem hæc; „ Quoniam (ut ait Apoſtolus) omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſſimus ſive bonum fuerit, ſive malum: oportet nos diem meſſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis, firmam ſpem fiduciamque rectam tenentes: quoniam *qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet* vitam æternam. Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hoſpitale, propriæ non ſuppetant facultates; univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis: ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc bona & alia, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire.

III. Forma autem ideircò imprimitur, ut ex illa Epiſcopi literas falſas à veris diſcernere poſſent. Quidam etiam, teſtante Concilio, ſe *alios mentiendo abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponebant.* Unde Quæſtores admitti prohibet, niſi priùs literas veras exhibeant: *Et tunc præter id quod continebitur in ipſis litteris, nihil populo proponere permittantur.*

IV. Deinde addit: „ Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint, & diſcreti, nec in *tabernis* aut in aliis locis *incongruis* hoſpitentur; nec *inutiles* faciant aut *ſumptuoſas* expenſas; caventes omninò ne *falſæ* religionis habitum geſtent.

V. Notanda ſunt verba; *alios ſe mentiendo ne falſæ Religionis habitum geſtent.* „ Quò populum in largas eleemoſynas circumſcriberent, iſti Paraſiti aſſumebant Monaſticum habitum; Simulabant curios, & ex alienis peccatis vivebant Bacchanalia: ait Lupus loco citato.

VI. De Quæſtorum illorum exceſſibus in *Clem.* 2. *de Pœnit. & Remiſſ.* ſub nomine Concilii Viennenſis refertur; quod „ non ſine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, Indulgentias populo motu ſuo proprio de facto concedant, ſuper votis diſpenſent, à perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis ſibi confitentes abſolvant, malè ablata incerta (data ſibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum, vel amicorum illorum, qui eleemoſynas eis conferunt, de Purgatorio (ut aſſerunt mendaciter) extrahant & ad gaudia Paradiſi perducant, benefactoribus locorum, quorum Quæſtores exiſtunt, remiſſionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipſis eos à pœna & à culpa (ut eorum verbis utamur) abſolvant.

Hæc autem omnia, quemadmodum monet Concilium; ut *ſimplices decipiant, & aurum ſubtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem.*

VII. Hos omnes exceſſus cohibere ſtuduit dictum Concilium, atque inter alia diſtrictè prohibuit, „ ne Quæſtores aliqui (niſi Apoſtolicas, vel Diœceſani Epiſcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm ſolùm ipſis competant indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo, & charitativa poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) ullatenus ipſi populo prædicare, nec aliud exponere, quam quod in litteris continebitur ſupradictis. Litteras quoque Apoſtolicas Diœceſani Epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem) antequam admittant Quæſtores ipſos, examinent diligenter.

VIII. At fruſtraneum & ſine effectu fuit hoc Decretum. Hoc enim hominum genus ad quæſtum unicè intentum, ſimili repagulo cohiberi non potuit.

„ Nec ſoli quorumdam hinc inde Epiſcoporum, ſed etiam Romanorum Pontificum Quæſtores commiſerunt graviſſimos abuſus, „ inquit Chriſtianus Lupus loco allegato.

Et quidem inter articulos contra Joannem XXIII. in Synodo Conſtantienſi allegatos erat hic ordine 23. „ Dominus Joannes Papa Nicolao Mercatori in Legatione exiſtenti concesſit, indulſit, & commiſit, ut idem Nicolaus quibuſcunque hominibus utriuſque ſexus ad ſuæ libitum voluntatis deputare poſſet Confeſſores. Et quòd hujuſmodi Confeſſores deputati abſolvere poſſent à pœna & à culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem prætenſas indulgentias idem Mercator publicavit & publicari fecit in certis locis, Civitatibus & Villis, utpotè Trajecti, Mechliniæ, Antverpiæ, & alibi, de quibus maximas pecuniarum ſummas exhauſit & extorſit, Chriſti fideles ſeducendo, ac ſtatum & vitam totius Eccleſiæ Catholicæ enormiter ſcandalizando.

IX. Quàm horribilis eſſet Quæſtorum illorum exceſſus tempore exortæ hæreſis Lutheranæ, narrat Joachimus Camerarius de Bello Smalcaldico: „ Venales proponebantur defunctorum animæ, quas licebat redimere certo ſoluto pretio, & peccatis ſuis quiſque qualibuſcumque hanc veniam impetrare poterat numerata peccunia quantam Inſtitutor petebat. Ac nummi collecti ab illis negotiatoribus inſumebantur in varias voluptates, cùm de Germanorum ſtolidorum opibus animo illi quieto delicatiſſimè viverent. Hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum.

X. Has Quæſtorum nundinationes ſub idem penè tempus expoſuit Conventus Norembergenſis in ſua ad Adrianum VI. Legatione; aſſeritque, quòd hi Indulgentiarum Buccinatores „ Laudes ſuis mercibus occinerent; miras & inauditas condonari per emptitias has condonationes, nedum noxas præteritas, aut futuras viventium, ſed & functorum vita exiſtentium in purgatorio igne, modò muneretur aliquid, modò tinniat dextra. “ Poſt hæc, quid ex hac mercionaria natum ſit oriri ſubdit: „ Atque his mercedum nundinationibus, ſimul & ſpoliata eſt ære Germania, & Chriſti pietas extincta, quando quilibet pro pretii, quod in has merces expenderat, modo peccandi impunitatem pollicebatur. Quot enim malorum ampliùs jam horrebant mortales, quando ſibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in vita, ſed & poſt obitum, ære, licèt immodico, comparari poſſe à nundinatoribus illis Indulgentiariis; ſemel perſuaſum haberent; Maximè Germani quibus hos veræ pietatis fucos, ſub religionis perſona, nihil non perſuaderi difficile eſt, ut ingenio planè ad pietatem credulo eſt Germania.

XI. Cùmque Patribus Tridentinis hi Quæſtorum exceſſus nimis quàm noti eſſent; atque ab ipſis materiam hæreſi Lutheranæ præbitam eſſe ſcirent; ipſiſque ſat perſuaſum eſſet, à diverſis Conciliis adversùs horum abuſus adhibita remedia fuiſſe fruſtranea; eorumque malitiam & fraudem, ita quotidie magno Fidelium omnium ſcandalo & querela excreſcere, ut de eorum emendatione nulla ſpes ampliùs relicta videretur, unanimi conſenſu decretum eſt, „ ut poſthac in quibuſcumque Chriſtianæ religionis locis eorum nomen, atque uſus penitus aboleatur; nec ad officium hujuſmodi exercendum ullatenus admittantur, non obſtantibus privilegiis Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, piis locis, & quibuſvis, cujuſcumque gradus, ſtatus, & dignitatis perſonis, conceſſis, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. “ *Seſſ.* 21. *cap.* 9. *de Reformat.*

XII. Cùm non obſtante hoc Concilii Decreto, nonnulli prætextu Indulgentiarum certis Eccleſiis, Hoſpitalibus & Monaſteriis per Romanos Pontifices conceſſarum,

rum, lucrum ex illis quærere pergerent; Pius V. „ omnes & ſingulas indulgentias etiam perpetuas, & „ peccatorum remiſſiones quibuſcumque Eccleſiis, „ Hoſpitalibus, Monaſteriis, Confraternitatibus aliiſ- „ vè piis locis etiam per ipſum alioſvè Romanos Pon- „ tifices, ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac „ cum quibuſvis clauſolis & Decretis, etiam motu „ proprio & ex certa ſcientia, ac ex quibuſvis etiam „ urgentiſſimis cauſis, etiam cauſa redemptionis capti- „ vorum & aliàs quomodolibet conceſſas; pro quibus „ *manus ſunt porrigendæ adjutrices*, & quæ *quæſtuandi* „ facultatem quomodolibet continent; auctoritate A- „ poſtolica perpetuò revocavit, caſſavit, irritavit, & „ annullavit, ac viribus vacuavit. “ Conſtit. quæ in- cipit, *Etſi Dominici* 30. in Bull. Rom. Eſt & alia ejuſdem Pontificis Conſtitutio, quæ incipit: *Quam plenum* 99. in Bull. Rom. qua ſimilem abuſum in quibuſdam Hiſpaniarum Eccleſiis adhuc vigentem re- probat.

XIII. Ex Decreto Concilii; & hiſce Pontificiis Conſtitutionibus non obſcurum eſt præcipuum Eccle- ſiæ in abrogatione Quæſtorum ſcopum fuiſſe, om- nem quæſtum ab indulgentiarum uſu arcere, „ ut „ tandem cœleſtes hos Eccleſiæ theſauros (indulgen- „ tiarum) non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri „ omnes verè intelligant, “ uti in citato Decreto loquitur Synodus Tridentina.

XIV. Ut autem fideliùs diſpenſentur, mandat, „ Indulgentias, aut alias ſpirituales gratias deinceps „ per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Ca- „ pitulo, debitis temporibus publicandas eſſe.

Synodus P. II. Mechlinienſis tit. 6. expreſſo hoc Tri- dentino Decreto, addit: „ Quod ab eis (Epiſcopis) „ erit *diligenter* obſervandum, *ſumma* in illis indul- „ gentiis recognoſcendis adhibita *diligentia*.

XV. S. Carolus in Concil. Mediol. V. *part. 1. tit. de Indulgentiis*, conformiter ad citatum Tridentinum De- cretum declaravit: „ Ne cuivis Rectori Eccleſiæ etiam „ *exempta* quovis modo, neque ulli ordini Regularium, „ neque cuiquam ſcholæ, confratriæ, etiam Roſarii & „ Cruce ſignatorum, locive pii Collegio, prætextu, „ cauſave vel privilegiorum etiam antiquorum, vel in- „ dulgentiarum, quas ſibi quoviſmodo conceſſas, etiam „ inſtar Eccleſiarum locorumque piorum, confratria- „ rumva Urbis Romæ habet, liceat illas ipſas in ſuis „ Eccleſiis promulgare; ſed ut Decreto Trid. cavetur, „ per Epiſcopum adhibitis duobus de Capitulo, illæ „ quotannis publicentur atque evulgentur.

Si hoc exactum examen prævié ad publicationem Indulgentiarum ubique ab Epiſcopis inſtitueretur, ſpes eſſet, majorem futuram in earum publicatione mode- rationem; atque illæ exorbitantes, quæ in multis Confraternitatum libellis, multiſque Eccleſiis propo- nuntur, reſcinderentur.

XVI. Addit inſuper Synodus Tridentina eodem hoc Decreto: „ Quibus (Epiſcopis adjunctis duobus de „ Capitulo) etiam eleemoſynas atque oblata ſibi cha- „ ritatis ſubſidia, nulla prorſus mercede accepta, fi- „ deliter colligendi facultas datur.

XVII. Hoc Decretum innovavit S. Carolus in Con- cilio Mediolanenſi V. loco ſuprà citato; ac unà om- nem quæſtus faciendi ſpeciem in hac materia remo- tam cupiens, cavit: „ Ne Indulgentiarum literæ, in- „ ſcriptioneſve earum nomine exaratæ, eo loco, ubi „ *capſa* ad *eleemoſynam colligendam* apparata eſt, et- „ iam extra Eccleſiam proponantur, affiganturve, ſed „ vel in altari majori, vel in alio, ubi Indulgentiæ „ cauſa, ſtatio, oratiove conſtituta eſt.

XVIII. Deinde addit: „ Ac proinde ſtatis iis die- „ bus, quibus Epiſcopus Indulgentiam promulgandam „ decreverit, cùm fideles ad eleemoſynam Eccleſiæ, „ locove pio tribuendam, ubi illius indulgentiæ ce- „ lebritas agitur, Parochus, Concionatorve excitabit, „ doceat ſimul diligenter, ejus conſequendæ cauſa non „ eſſe neceſſariò præſtitutam eleemoſynæ largitionem: „ ut cœleſtem eum Eccleſiæ theſaurum, ſpiritualiaque „ munera exponi omnes intelligant, non ad quæſtum, „ ſed ad peccatorum ſatisfactionem, & ad pietatis „ exercitationem. Si verò aliquando Epiſcopi conceſſu „ capſa in quam eleemoſyna fidelium conjiciatur, pa- „ lam ponatur, intus in Eccleſia loco longè ab alta- „ ri, ubi Indulgentiæ ſtatio agitur, decorè collocetur,

C A P U T IV.

De Jubilæo.

1. *Primus hujus formulæ Indulgentialis Auctor cre- ditur Bonifacius VIII.*
2. *Formula Indulgentialis ex præſcripto Bonifacii.*
3. *Conditiones pro lucranda Indulgentia à Bonifa- cio requiſitæ.*
4. *Qui plus participent; & quid per* pleniſſimam *Indulgentiam intelligatur?*
5. *Bonifacius VIII. non conceſſit Indulgentiam niſi* perſonaliter *Baſilicas Apoſtolorum viſitantibus.*
6. *Annum Jubilæi Clemens VI. contraxit ad an- num quinquageſimum.*
7. *Clemens in ſua Bulla Indulgentia adſtruit theſ- ſaurum Indulgentiarum.*
8. *Cui theſauri hujus diſpenſatio à Chriſto credita ſit explicat.*
9. *Rationes contracti Jubilæi ad annum quinquage- ſimum.*
10. *Extenſa Indulgentia à Clemente ad aliquos per- ſonaliter non viſitantes Baſilicas.*
11. *Quanta hominum multitudo ad lucrandas Indul- gentias Romam pervenerit.*
12. *Annum Jubilæi rurſus contraxit Urbanus VI. ad annum trigeſimum tertium, & indixit.*
13. *Bonifacius IX. ſucceſſor Urbani Jubilæum ab Ur- bano indictum celebravit, ſed plures illud non agnoverunt; & quare?*
14. *Romana Eccleſia reductionem Urbani VI. non admiſit.*
15. *Sixtus IV. reductionem Pauli II. Jubilæi ad an- num 25. probavit; & illo anno omnes alias indulgentias ſuſpendit.*
16. *Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi et- iam ad alias Eccleſias extenderit? & quare hæ Indulgentiæ à nonnullis parum æſtimarentur.*
17. *Sub medium ſeculi XV. Indulgentia hæc modum generaliter omnibus Eccleſiis communicabatur.*
18. *Primus extenſionem feciſſe legitur ad omnes Ec- cleſias Paulus II.*
19. *Sub medium ſeculi XV. nondum Confeſſariis fa- cultas abſolvendi à reſervatis, aut commutan- di vota per Bullam Jubilæi data.*
20. *Uſque ad ſeculum XVI. Jubilæum non dabatur aliis Eccleſiis, niſi anno Jubilæi Romæ abſoluto.*
21. *Sixtus V. primus videtur Jubilæum extra annum ſequentem annum Jubilæi Romani dediſſe; & quomodo ſubſequentes eum ſecuti?*
22. *Conditiones in hodierna Jubilæi forma præſcriptæ.*
23. *Populus à Parocho inſtruendus quomodo hæ con- ditiones implendæ.*
24. *Datur libera electio Confeſſarii approbati, idque cum facultate abſolvendi à reſervatis & vota commutandi.*

I. FAmoſa admodum Indulgentiæ ſpecies eſt, quæ *Jubilæum* vocari ſolet; eaque omnium largiſſi- ma æſtimatur.

Hujus Indulgentialis formulæ monumentum hacte- nus non reperitur antiquius Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in Extravag. ANTIQUORUM, *de Pœnitentiis & Remiſſ. in Communib.*

Dicit quidem Pontifex in hac Conſtitutione: “ Antiquorum habet fida relatio, quòd accedentibus “ ad venerabilem Baſilicam Principis Apoſtolorum “ de Urbe conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & In- “ dulgentiæ peccatorum; “ ſed quia harum Indulgen- tiarum olim conceſſarum non reperitur authenticum & ſufficiens teſtimonium, hactenus hic Pontifex Bo- nifacius Octavus habetur primus hujus indulgentia- lis formulæ promulgator.

In textu notavimus formulæ indulgentialis, quæ vul- gò *Jubilæum* dici ſolet, atque omnium Indulgentiarum *pleniſſima*, & majoris præ cæteris effectus creditur, nullum authenticum repertum eſſe inſtrumentum, aut ullum Authoris de ea teſtimonium ante Conſtitutionem Bonifacii VIII. qua ipſe ſub nomine *Jubilæi* pleniſſimam hanc Indulgentiam promulgavit, ideòque & ipſe hujus indulgentialis formulæ reputetur primus Author, quan-

tum-

tumvis ipſe aſſerere non dubitet, quòd „ *Antiquorum habeat fide relatio*, quòd accedentibus ad honorabilem Baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe conceſſæ ſint magnæ remiſſiones & Indulgentiæ peccatorum.

Quàm enim infirma fuerit hæc, de qua loquitur *Antiquorum fida relatio*, cujus authoritate hanc indulgentialem formulam tamquam *Antiquitatis* notam promulgavit, & à novitate vindicare voluit Bonifacius, intelligitur ex Hiſtoria inſtitutæ hujus indulgentialis formulæ deſcripta per Jacobum Cardinalem ſancti Georgii ad *velum aureum* qui eo tempore Romæ præſens erat.

Scribit hic, quòd „ finiente ſæculo XIII. & inſtante ſæculo XIV. id eſt anno trecenteſimo ſupra milleſimum increbuerit in Urbe Romana rumor qui pollicebatur, *tantam fore ejus anni vim*, ut ad Baſilicam Principis Apoſtolorum Petri pergentes, *omnium pleniſſimam peccatorum remiſſionem ſortirentur*.

„ Hujus rumoris conſcius factus Pontifex Bonifacius VIII. vetuſtorum evolvi librorum monumenta edixit, ſed in his nihil ejus quod quærebatur, inventum.

„ Interim advenit prima dies anni hujus trecenteſimi ſupra milleſimum, nihilque præter ſolitum decurrente die illo viſitur; at demùm ſub mediam noctem, ſeu ut loquitur Hiſtoricus, ad mediæ ferè noctis intempeſtæ ſilentium, ipſi Romani ad ſacram Baſilicam Beati Petri frequentes properantes oppreſſi altaris ſtipant, alternatimque ſe, ut vix accedere fas eſſet, impediunt, quaſi ea brevi finienda die expirare, gratiam vel majorem autumarent.

„ His actis initiis (ait Hiſtoricus,) in dies civium exterorumque fides & peregrinatio augeri cœpit, quibuſdam prima centeſimi die omnium culparum ſordes deleri aſſerentibus, cæteris annorum Indulgentiam fore, ſicque ferè uſque ad trimeſtre tempus, ſimiliter die, qua toti orbi venerabilis revelatur *effigies* vulgò *Sudarium*, ſeu *Veronica*, (quæ incidit in Dominicam poſt Epiphaniam) longè plus ſolito compactis turbis convenirent, utrimque dubii ſperantes erant.

Itaque uſque ad hunc diem *dubii hærebant*, etiam Romani circa centeſimi anni Indulgentiam. Interim Pontifex Bonifacius VIII. „ ut erat ingenio vigilans, refertuſque ſolertia, conſervabat hæc omnia, conferens in corde ſuo: ſuoque more præſentia, dum haud prohibebat, frequentiam acceptam conſiciebat, venientiumque firmabat votum.

Itaque hactenus Pontifex circa hujus Indulgentiæ valorem nihil determinaverat, eò quòd in vetuſtorum librorum monumentis nihil de hac Indulgentia *Jubilæi* reperiſſet, interim tamen devotioni populi favebat.

Pontifice autem ſic dubio hærente, & populi Romani devotionem, & cæterorum advenientium votum fovere deſiderante, acceſſit tandem „ vivus præteritorum teſtis, qui (inquit Hiſtoricus) peregrinationis ſuæ centum & ſeptem aſſeverans annos (multis eodem Præſule Bonifacio VIII. coram adſciis) adſtrueret meminiſſe Patrem alio centeſimo anno Romæ, quouſque, quem ſecum detulit agricola, ſuffecit victus, ob Indulgentiam moratum ſeſe admonuiſſe ut ſi quod non putaret adveniſſet futuro centeſimo anno, Romæ nequaquam puer adeſſe pigritaret, nobiſque idem ſciſcitantibus intulit unaquaque ejuſdem anni die illa centum annorum Indulgentiam lucrifieri poſſe, ob quam peregrinaturus acceſſerat.

Si fides huic teſti eſſet, ſola *centum annorum Indulgentia* anno centeſimo promiſſa fuerat; „ At eodem Hiſtorico teſte Romæ pleniſſimè culpas dilui apud Gallos vulgatum; tanti ævi duos adhuc Diœceſis Bellovacenſis, pluresque alios Italici ſoli ſupereſſe, qui meminiſſent, nobis aſſertum.

His factis informationibus, Pontifex convocavit Collegium Cardinalium, atque de eorum conſilio confecta fuit famoſa illa Bulla, quæ incipit *Antiquorum*, relata inter Extravagantes communes, & de qua in textu.

Publicata fuit hæc Bulla Romæ in feſto Cathedræ Sancti Petri Antiochiæ 22. Februarii 1300. atque ſummo plauſu à Romanis recepta.

Incredibilem porrò hominum multitudinem non modò ex Italia, Sicilia, Sardinia, Corſica, ſed & ex Gallia, Hiſpania, Anglia, Germania, Hungaria concurriſſe, nec ſolùm juvenes ac vegetæ ætatis, ſed etiam ſeptuagenarios & infirmos, qui lecticis deferebantur, confluxiſſe ſcribit dictus Cardinalis.

Tradit his conformia Joannes Villanus Florentinus *lib. 8. cap. 36.* additque tantam fidelium multitudinem Romam conveniſſe, ut præter Romanos ducenta peregrinorum millia in urbe viderit, quibus omnia neceſſaria abundè ſuppeditabantur.

Hæc fuſiùs narrat Odoricus Raynaldus ad annum 1300. qui & addit ex Annalium Colmarienſium Scriptore, quòd tantus fuit factus concurſus Romam, *ut ſæpiùs una die egreſſi ſint triginta millia hominum pariterque ingreſſi*.

In hac Bulla aſſerit Bonifacius VIII. quòd „ *Antiquorum* habeat *fida relatio*, quòd accedentibus ad honorabilem Baſilicam Apoſtolorum de urbe conceſſæ ſint magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum. “

Nequaquam obſcurum eſt eam *Antiquorum fidam relationem* referri ad relationem eorum peregrinorum excedentium ætatem centum annorum, qui ætatem puerilem in præcedenti anno ducenteſimo ſupra milleſimum agentes, ſimile aliquid intellexiſſe ſe affirmabant.

Verum quàm infirmum ſit hoc teſtimonium ex auditu & ſimilium hominum datum ad requiſitionem Pontificis & populi, id enixè deſiderantium, nemo non videt, præſertim de re, quæ nemini potuerat fuiſſe ignota, & cujus tamen nulla apud temporis illius hiſtoricos, aut in vetuſtis Pontificum regeſtis, aut epiſtolis memoria occurrebat, atque notanter Innocentii III. qui ipſo anno ducenteſimo ſupra milleſimum Pontifex erat, & cujus regiſtra in quibus ejus epiſtolæ & acta per annos ſingulos deſcripta continebantur, & in Bibliotheca Vaticana aſſervabantur, hujus remiſſionis peccatorum aut populi ad eam lucrandam ab Baſilicam Principis Apoſtolorum concurſus non meminerunt.

Mirum videri non debet, quòd tam infirmis innixa depoſitionibus relatio, ut *fida* per Pontificem relata fuerit, cùm aliunde conſtet, hunc Pontificem Bonifacium VIII. fat fuiſſe facilem, ut ſine diſcuſſione vulgi opinionem ſequeretur, uti ex Papebrochio ſupra in Additione ad cap. 1. hujus tit. *num.* 21. notatum eſt circa Indulgentias Stationarias.

Illud nihilominus notandum Bonifacium VIII. quidem declarare quòd *Antiquorum fida relatio* habeat, quòd accedentibus ad Baſilicam Principis Apoſtolorum conceſſæ ſint *magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum*, ſed nequaquam declaret num eſſent *plenariæ*, an verò duntaxat *centum annorum*, de quo nec *Antiquorum* relatio, nec populi rumor conveniebat.

Præterea notandum, Bonifacium in hac Bulla non meminiſſe Jubilæi *Judaici*, ſed primus fuit Clemens VI. qui in Bulla ſive Extravagante, quæ incipit *Unigenitus*, hujus Jubilæi Judaici exemplum adduxit, ut inde occaſionem captaret, anno quinquageſimo poſt datam à Bonifacio hanc Bullam indulgentialem, rurſus renovandi, atque declarandi (idque ad inſtantes preces populi Romani) quòd hæc *Plenaria* Indulgentia non tantùm de centeſimo in centeſimum annum recurreret, uti edixerat Bonifacius, ſed de quinquageſimo in quinquageſimum. Verba ejus ſunt: „ Nos autem attendentes quòd annus *quinquageſimus* in lege Moſaica (quam non venit dominus ſolvere, ſed ſpiritualiter adimplere) *Jubilæus* remiſſionis & gaudii, ſacerque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur, quòdque ipſe quinquagenarius numerus in teſtamentis, veteri quidem ex legis datione, novo, ex viſibili Spiritus ſancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, ſingulariter honoratur, quòdque huic plura & grandia divinarum adoptantur myſteria Scripturarum, & *clamorem peculiaris populi noſtri Romani*, videlicet, hoc humiliter ſupplicantis, ac nos adinſtar Moyſi, & Aaron per proprios & ſolemnes nuntios, ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto chriſtiano populo, & dicentis: *Domine, aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ*. Deſiderantes benigniùs exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraelitici populi indurati ceſſet murmuratio, ſed ut illius prædicti populi & cunctorum fidelium augeatur devotio, fides ſplendeat, ſpes vigeat, charitas vehementius incaleſcat:

volen-

Digitized by Google

,, volenteſque quamplurimos hujuſmodi Indulgentiæ ,, fore participes, cùm pauci multorum reſpectu, pro- ,, pter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum ,, centeſimum pervenire, de fratrum noſtrorum con- ,, ſilio prædictam conceſſionem Indulgentiæ ex ſupra ,, ſcriptis, & aliis juſtis cauſis ad annum quinquage- ,, ſimum duximus reducendam.

Non mirum ſane Populum Romanum tam inſtanter apud Pontificem inſtitiſſe, ut terminus hic ad quinquageſimum annum contraheretur, cùm non ignoraret quantus fuiſſet ob hanc evulgatam Indulgentiam per Bonifacium VIII. ad urbem concurſus, quantaque ejus occaſione pecuniæ moles Romanis obveniſſet, non dubitans quin idem contigerit per hanc Indulgentiæ publicationem.

Præterea quia Clemens VI. in hac Extravagante in motivum hujus contractionis aſſumpſit Jubilæum de quinquageſimo in quinquageſimum annum recurrens, admodum veriſimile eſt, demum ab edita hac extravagante, huic indulgentiali formulæ nomen Jubilæi adhæſiſſe.

II. In hac Conſtitutione Bonifacius VIII. ait: ,, Nos ,, de Omnipotentis Dei miſericordia, & eorumdem ,, Apoſtolorum ejus (Petri & Pauli) meritis & au- ,, ctoritate confiſi de Fratrum noſtrorum conſilio, & ,, de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, omnibus in præ- ,, ſenti anno milleſimo trecenteſimo à feſto Nativitatis ,, Domini noſtri Jeſu Chriſti præterito proximè in- ,, choato, & in quolibet anno centeſimo ſecuturo ad ,, Baſilicas ipſas accedentibus reverenter, verè pœni- ,, tentibus & confeſſis; vel qui verè pœnitebunt, & ,, confitebuntur in hujuſmodi præſenti & quolibet ,, centeſimo ſecuturo annis, non ſolùm plenam, & ,, largiorem, imò pleniſſimam omnium ſuorum con- ,, cedemus & concedimus veniam peccatorum.

III. Poſt hæc, conditiones lucrandæ Indulgentiæ exprimit his verbis: ,, Statuentes, & qui voluerint ,, hujuſmodi Indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri parti- ,, cipes: ſi fuerint Romani, ad minus triginta diebus ,, continuis ſeu interpolatis, & ſaltem ſemel in die: ,, Si verò peregrini fuerint aut forenſes, ſimili modo ,, diebus 15. ad Baſilicas eaſdem accedant. " Romanos ad 30. peregrinos ad 15. viſitationis dies adſtrinxit; quòd nempè ad Urbem laborioſa peregrinatio ſit in partem ſatisfactionis computanda.

IV. Hoc deinde monet: ,, Unuſquiſque tamen ,, plus merebitur, & Indulgentiam efficaciùs conſe- ,, quetur, qui Baſilicas ipſas ampliùs & devotiùs ,, frequentabit.

Dum ergo dixit, ſe non *plenam*, aut *largiorem* dumtaxat, ſed & *pleniſſimam* Indulgentiam dare; idem eſt, ac ſi dixiſſet, omnem *poſſibilem*; atque unumquemque eò ampliùs de ea percepturum, quo ſe magis per devotam Baſilicarum viſitationem ad lucrandam Indulgentiam præparaverit.

Antiquus Gloſſographus quærens, *quomodo iſta ſe compatiantur*, PLENAM, LARGIOREM, & PLENISSIMAM. Reſpondet: ,, Dico Papam interpretatum fuiſſe in ,, Conſiſtorio me præſente, hanc Indulgentiam adeò ,, plenam, prout Clavium poteſtas ſe extendit.

V. Hanc Indulgentiam Bonifacius VIII. iis ſolis conceſſit, qui recurrente *centeſimo* anno *perſonaliter* ipſas Baſilicas Principis Apoſtolorum reverenter & devotè viſitarent, nulla alterius Baſilicæ, aut *abſentium*, qui ipſum iter ſuſcipere, aut perficere non poſſent, facta mentione.

VI. Needum à prima Indulgentia Bonifaciana anni quinquaginta erant elapſi, cùm Clemens VI. ad inſtantiam & ſupplicationem Romanorum, qui de hac re ad eum nuntios miſerant, mutaverit magnum Jubilæum de anno quinquageſimo in quinquageſimum, quod Bonifacius VIII. voluerat eſſe de centeſimo in centeſimum; atque ita Clemens VI. anno 1350. voluit eſſe Jubilæum; cùm juxta Conſtitutionem Bonifacii annus Jubilæus tantùm recurriſſet anno 1400. voluitque Clemens VI. ut impoſterum de quinquageſimo in quinquageſimum annus Jubilæus ſemper recurreret.

Extat diploma hujus Jubilæi *in Extrav.* UNIGENITUS *De Pænit. & remiſſ. in Communib.*

VII. In hac ante omnia fusè oſtenditur, Eccleſiæ relictum eſſe theſaurum ex meritis Chriſti conſtantem: ,, Ad cujus quidem *theſauri* cumulum beatæ Dei Genitricis, omnium Electorum, à primo Juſto uſque " ultimum adminiculum præſtare noſcuntur. "

Notandum iſtius theſauri de quo in textu, & cujus meminit Clemens VI. in *Extravagante Unigenitus*, nullam mentionem occurrere ante ſeculum XII. in ordine ad valorem & effectum Indulgentiarum: à pluribus etiam obſervatum eſt quòd circa hoc tempus, invaleſcente Theologia Scholaſtica, cœperit inter Theologos diſputari & inquiri unde petendus eſſet *Indulgentiarum* effectus; quodque hac occaſione theſauri meminerint, & eum impenderint, ut adſtruerent Indulgentiarum valorem, atque inter cæteros Alexander de Hales & Albertus Magnus.

Quapropter meritò obſervat Veronius in ſua *Regula fidei*, quidquid de hoc theſauro ejuſve applicatione ad effectum Indulgentiarum paſſim aſſertum ad fidei dogma non ſpectare, quandoquidem nihil fidei certitudinem attingere poſſit, niſi à Deo fuerit revelatum, idque conſtet vel Dei verbo ſcripto, vel non ſcripto ex Traditione Apoſtolica ad nos tranſmiſſo.

VIII. Deinde dicit, quòd Chriſtus ,, hunc theſau- " rum non in ſudario repoſitum, non in agro abſcon- " ditum, ſed per beatum Petrum cœli Clavigerum " ejuſque Succeſſores ſuos in terris Vicarios commi- " ſit Fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & propriis, " & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc " pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro pecca- " tis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout " cum Deo expedire cognoſcerent) verè pœnitentibus " & confeſſis miſericorditer applicandum. "

In textu notatum eſt quòd Clemens VI. in ſua Extravagante poſtquam aſſeruit conformiter ad quorumdam Theologorum Scholaſticorum tunc invaleſcentem opinionem, fructum ſive effectum Indulgentiarum petendum eſſe ex applicatione *theſauri* conſtantis ex meritis Chriſti ſubjunxerit, quòd Chriſtus hunc theſaurum per beatum Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.

Verùm quemadmodum ante ſæculum undecimum vel duodecimum nullam invenimus factam mentionem de applicatione hujus *theſauri* ad effectum ſeu fructum Indulgentiarum, ita nec reperitur apud veteres ulla mentio de hujus *theſauri* diſpenſatione ſpecialiter à Chriſto commiſſa beato Petro, ejuſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus ejus in terris Vicariis.

Sed hæc opinio demum veriſimiliter invaluit, poſtquam invaluit opinio, notanter in Curia Romana de *plenitudine* poteſtatis & juriſdictionis in Romano Pontifice, de qua in hoc Supplemento tum part. 1. tit. 19. cap. 5. tum part. 2. tit. 6. cap. 5. latius actum eſt.

Et quantum ad hanc materiam Indulgentiarum, illud certum eſt uſque à ſæculo XIII. plenam fuiſſe penes Epiſcopos concedendi Indulgentias authoritatem, ac demum per Innocentium III. factam reſtrictionem, uti notatum eſt ſupra cap. 2.

Præterea & hoc negari nequit, quin *Indulgentiarum* ſive remiſſionum conceſſio potiùs Epiſcopis in ſuis reſpectivè Diœceſibus diſpenſanda conveniret, quàm per Romanum Pontificem, dum hæ Indulgentiæ, ſeu remiſſiones fiebant ad præſcriptum Canonum Nicænorum, Ancyranorum, aliorumque, quemadmodum per novem & amplius ſæcula facta fuit, ut in cap. 1. in textu notatum eſt.

Cùm enim vix poſſibile ſit ut Romanus Pontifex, tum de facti ſeu criminis qualitate, necnon vita & conditione peccatoris ſive pœnitentis in remotis partibus agentis, ritè ac plenè ſit informatus, ſatius viſum eſt, modum pœnitentiæ pro gravitate criminis determinandum, necnon ejuſdem mitigationem vel condonationem ſeu Indulgentiam Epiſcopis reſpectu ſuorum reſpectivè ſubditorum relinquere.

Id & ſæculo VI. vidit & judicavit Vigilius Papa. Hic conſultus à Theoberto Galliarum Rege, cujuſmodi pœnitentia illius poſſet purgari delictum, qui cum uxore fratris ſui illicitum præſumpſit inire conjugium? Scripſit Vigilius ad ſanctum Cæſarium Epiſcopum Arelatenſem his verbis: ,, Charitas tua, totius facti qua- " litate, ac pœnitentis ipſius compunctione perſpecta, " prædictum glorioſum Regem filium noſtrum, & de " temporis obſervatione non omittat inſtruere, & ne " ulterius tale aliquid præſumatur, inſtanter expoſcat, "

Ra-

Rationem hujus commiſſionis hanc præmitit Pontifex: „ Quia (ſicut charitatem tuam benè noſſe confidimus) modus pœnitentiæ *præſentium* potiùs Sacerdotum inſpectioni committitur, ut *juxta compunctionis meritum venia quoque poſſit indulgeri remedium*, tuæ hoc potiùs æſtimationi credimus relinquendum.

IX. His expoſitis, adducit rationem contracti temporis indicendi *Jubilæi*. Primò, quòd Jubilæum Judaicum non quovis anno centeſimo dumtaxat, ſed quovis *quinquageſimo* recurreret; ipſumque fuiſſe imaginem *Jubilæi* Chriſtiani.

Secundò, quòd „ numerus *quinquagenarius* in Teſtamento veteri ex Legis datione, in Novo ex viſibili Spiritus Sancti in Diſcipulos miſſione, per quem datur remiſſio peccatorum, ſingulariter honoratur.

„ Tertiò, quòd vellet, quamplurimos ejuſmodi Indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum reſpectu propter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum centeſimum pervenire.

X. Præterquàm quod Jubilæum ad annum quinquageſimum reduxerit Clemens VI. addidit inſuper: „ ut ii etiam qui pro ea conſequenda ad eaſdem Baſilicas & Eccleſiam accedent, at poſt iniet arreptum *impediti legitimè*, quominus ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel prætaxato numeru dierum non completo in urbe deceſſerint, verè pœnitentes & confeſſi, eamdem Indulgentiam conſequantur. “ Atque ita rurſus hoc titulo Indulgentiarum Bonifacii extendi, qui iis tantùm qui *perſonaliter*, & quidem præfinito numero dierum, Baſilicas Apoſtolorum viſitaſſent, Indulgentiam conceſſerat.

XI. De hac Clementis liberalitate agens magnum Chronicum Belgii, ſcribit: „ Anno illo Jubilæo à Clemente VI. inſtituto & publicato per totam Chriſtianitatem, innumerabilis populus utriuſque ſexus turmatim Romam pertexit pro Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit multitudo, ſicut quidam ex peregrinationibus narravit, ut *quotidie* infrà dictum annum 5000. peregrinorum intrantes & exeuntes Romæ computarentur. “ Hæc ibi.

XII. Rurſus anno quinquageſimo à celebratione Jubilæi nondum expleto Urbanus VI. (à quo famoſum ac diuturnum ſchiſma Avenionenſe incœpit) tempus Jubilæi contraxit ad annum trigeſimum tertium, ita enim de eo ſcribit Theodoricus A Niem *lib.* 1. *De Schiſmate*, *cap.* 88. „ Urbanus ultimo anno Pontificatus annum Jubilæi abbreviavit, ſcilicet ad ſingulos triginta tres annos, & conſtituit quòd tunc anno Domini milleſimo trecenteſimo octogeſimo octavo in feſto Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in Urbe, & duraret per annum incluſivè. Prout & factum fuit. Sed ipſe Urbanus illum non vidit: Quia priùs ab hac luce migravit. Et innumerabiles peregrini toto illo anno, poſtquam incœpit Jubilæus, præſertim de Alemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia, & aliis Regnis & Provinciis, quæ fuerunt de obedientia Urbani, ad Urbem venerunt: Unde & maxima offertoria Eccleſiis & Baſilicis Urbis per viſitatores data fuerunt, ſed & reſiduum & major pars ad manus Bonifacii IX. & quorumdam aliorum devenit..

XIII. Idipſum quoque refertur in magno Chronico Belgii, *pag.* 300. additque de Bonifacio IX. Succeſſore Urbani VI. „ Anno Pontificatus Bonifacii primo, juxta ordinationem Domini Urbani Papæ VI. & ex hujus approbatione, plurimi qui obedientiam Bonifacio præſtabant, pro Indulgentiis anni Jubilæi conſequendis de univerſis mundi partibus ad Urbem Romanam confluxerunt. Illi verò, qui de Regno Franciæ erant, & alii ejus obedientiam repudiantes, hoc anno pro hujuſmodi Indulgentiis Romam non venerunt, ſed juxta primam ordinationem Clementis VI. anno Domini milleſimo quadringenteſimo, in maxima multitudine pro eiſdem Indulgentiis obtinendis Romam venientes Limina Sanctorum viſitabant. Graſſabatur enim eo tempore ſchiſma; ſedentibus duobus, qui ſe pro Pontifice gererent; altero Romæ ſcilicet Bonifacio IX. altero Avenione in Gallia Petro de Luna, qui dicebatur Benedictus XIII. hunceque ut ſolùm legitimum Pontificem Galli & alii nonnulli agnoſcebant; atque Urbanum & Bonifacium pro intruſis Pontificibus habebant; ideòque alteratum ab ipſis Jubilæum non agnoſcebant.

XIV. „ Quin & poſt Concilium Conſtantienſe & extinctum ſchiſma, etiam Romana Eccleſia abjecit illam Urbani novitatem, rediitque ad Decretum Clementis VI. Et ita fuit uſque ad Paulum II. qui Jubilæi Indulgentias eſſe voluit quovis anno vigeſimo quinto. “ Hæc Lupus loco citato.

XV. Reductionem à Paulo II. factam confirmavit Sixtus IV. cujus Conſtitutio refertur in *Extravag.* Quemadmodum, *De Pœnit. & Remiſſ. in Communib.* atque unà omnes quaſcunque Indulgentias etiam plenarias adinſtar Jubilæi quibuſcumque Eccleſiis aut locis extra Urbem, & ſub quacumque forma à Sede Apoſtolica non conceſſas, durante anno Jubilæo ſuſpenſas eſſe voluit, nec interim alicui ſuffragari. Et ita etiamnum hodie vidimus.

XVI. Verum Bonifacius IX. non tantùm probavit reductionem Jubilæi ad annum trigeſimum tertium factam per Urbanum VI. ſed inſuper anno Jubilæi Romæ abſoluto, eaſdem Indulgentias per modum Jubilæi ad alias Civitates extendit, de quo in citato Chronico Belgii hæc leguntur *pag.* 333. „ Poſtquam annus Jubilæus juxta Conſtitutionem Urbani, & approbationem iſtius Bonifacii tranſiit, Dominus Bonifacius unum annum ſub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma Colonienſi Civitati conceſſit. Ita ut venientes Coloniam, vel ibidem habitantes, iſto anno mediante viſitantes certas Eccleſias ad hoc directas cum oblationibus ſuis, poſſent conſequi Indulgentias, quæ viſitantibus urbem Romanam in anno Jubilæo conceſſæ erant, videlicet pleniſſimam remiſſionem omnium peccatorum. Quo anno elapſo, ſimilis annus ab eodem Bonifacio ſub eadem forma conceſſus eſt Civitati Magdemburgenſi. Et ad utramque hanc Civitatem miſſus eſt Collector Papæ, qui certam partem recepit oblationum. Deinde Indulgentias ſimiles conceſſit viſitantibus alias nonnullas Civitates Germaniæ ad certos menſes. Unde in Miſnia & Praga ex hujuſmodi conceſſione concurſus magnus populorum fuit. Deinde idem conceſſit multis locis Alemanniæ, ut viſitantes certas iſtorum locorum Eccleſias conſequerentur Indulgentias ſimiles, quæ erant quondam conceſſæ tali vel tali loco, ſeu tali Eccleſiæ, quæ in ipſo privilegio conceſſionis exprimebantur. De quibus locis vel Eccleſiis fama vulgaris erat, quòd ea vel eas viſitantibus conceſſæ olim eſſent à Sede Apoſtolica Indulgentiæ pleniſſimæ. Prædictæ verò Indulgentiæ non ſolum concedebantur in locis inſignibus, ſed in villis etiam non muratis; & in Monaſteriis vel Eccleſiis ſitis in campis. Et in omnibus privilegiis conceſſionum prædictarum ponebatur clauſula: *Porrigentibus manus adjutrices*. Ita ut hujuſmodi Indulgentias, niſi qui ipſis locis vel Eccleſiis manum porrigeret adjutricem, nemo conſequi poſſe videretur. “

Subjicit denique auctor: „ Unde quidam conceſſiones hujuſmodi non magni faciebant, ut quas lucro magis, quam ex zelo, tum inſtitutas a Papa ſuſpicabantur. “

Illud equidem conſtat nullum extare veſtigium extenſionis hujus Indulgentiæ ſive Jubilæi ad alias civitates ante Bonifacium IX. unde & communiter ipſe hujus extenſionis auctor reputatur.

XVII. In citato Belgii Chronico 380. legitur: Anno 1450. ſedente Nicolao V. fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus populus ex omni natione pertexit Romam pro Indulgentiis. “

Deinde paucis interjectis proſequitur: „ Anno ſequenti Dominus Nicolaus Papa ad inſtantiam illuſtris Ducis Burgundiæ Philippi, unum annum, ſub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma, conceſſit oppido Mechlinienſi, ita ut venientes Mechliniam, vel ibidem habitantes, ſi illo anno durante certas Eccleſias ad hoc decretas cum oblationibus ſuis viſitarent, conſequi Indulgentias omnium peccatorum poſſent. “

Ex his diſcimus, quòd Nicolai V. tempore (id eſt ſub medium ſæculi XV.) „ Jubilæa Indulgentia necdum ad omnes civitates, oppida & pagos extenderetur ſequenti anno, ſed dumtaxat ad unam Regni aut Provinciæ Civitatem; & quidem ad preces Regias,

ac

„ ac de ſingulari gratia ; „ uti rectè reflectit Lupus loco allegato, *pag.* 652.

XVIII. Hanc generalem ad omnes Eccleſias extenſionem primus feciſſe creditur Paulus II. anno 1464. ad Pontificatum aſſumptus ; qui ad Indulgentias & Gratias dandas facillimus eſſe cœpit; adeo ut videns ex nimia ſua facilitate pœnitentialem diſciplinam non parum lædi, ſuam liberalitatem moderari debuerit per Conſtitutionem, quæ refertur in *Extrav.* 3. *De Pœnit. & Remiſſ. in Comm.*

XIX. Refert præterea Belgici Chronici Compilator, *pag.* 380. & ſequenti; quòd ſub dicto Nicolao V. eodem anno 1451. venerit in Almaniam tamquam Papæ Legatus Nicolaus Cuſanus Cardinalis; atque omnibus qui in terminis ſuæ legationis habitabant, poſtquam ad ipſos pervenerat, verè contritis & confeſſis, qui ad ciſtas in diverſis Almaniæ Eccleſiis de conſilio ſuo & loci Epiſcoporum ordinaris certam pecuniæ ſummam juxta bonorum ſuorum facultatem voluntariè in pios patriæ illius uſus mox convertendam contribuerunt, conceſſerit *Jubilæum*, id eſt, plenam omnium peccatorum remiſſionem.... „ Ut autem omnem Clerum & devotum po„ pulum ſuæ Legationis redderet aptum ad hujuſmodi „ Indulgentias promerendas, certos Confeſſores in civi„ tatibus conſtituit, qui ſine pecunia, auctoritate Sedis „ Apoſtolicæ, etiam in caſibus *reſervatis* confitentes „ abſolverent, dicens, non eſſe abſolutos, nec Jubilæi „ gratiam promereri, qui ſuis Confeſſoribus contra „ mandatum dare quidquam præſumerent.

Hinc colligitur, nec tempore Cardinalis Cuſani litteris Jubilæi inſertam fuiſſe hodiernam clauſulam, qua omnibus Confeſſariis fit facultas abſolvendi à caſibus reſervatis, & commutandi vota, paucis exceptis.

Quæ omnia evincunt, etiam in hac Indulgentiarum ſpecie locum habere, quod capite præcedenti notavimus, nimirum, in concedendis Indulgentiis poſteriores Pontifices longè fuiſſe liberaliores.

XX. Hactenus tamen nullus Pontificum Jubilæi Indulgentiam ad alias Eccleſias extenderat, niſi tantùm in anno qui ſequebatur immediatè annum Jubilæi Romæ abſolutum: ut qui Romæ Indulgentias lucrati non eſſent, ex ſpeciali gratia eas in ſuis Eccleſiis lucrari poſſent ; neque nota erat alia indictio generalis Jubilæi ex quacumque cauſa.

XXI. Primus qui Jubilæum indixit in initio ſuæ aſſumptionis, ad implorandum Dei auxilium pro bono regimine Reipublicæ Chriſtianæ, videtur fuiſſe Sixtus V. qui mox à ſua ad Pontificatum aſſumptione, Bullam Jubilæi publicavit; extatque in Bullario Romano *tomo* 2. *pag.* 490. neque alia anterior hujuſmodi Jubilæi indictio in Bullario occurrit; monetque ſimpliciter Angelus Cherubinus Bullarii Collector: „ Similem indictionem omnes ferè Pontifices promulga- “ re ſolent, eas tamen præteriit, hac dumtaxat pro “ exemplo retenta, & alia addita Pauli V. “ Quibus haud obſcurè innuit, hanc indictionem à Sixto V. primùm factam, à ſequentibus Pontificibus in exemplum ſumptam eſſe.

Nec tantùm in initio Pontificatus ad implorandum Divinum auxium; ſed etiam aliis ex cauſis ſubſequentes Pontifices generale Jubilæum indixerunt ; uti & modernus Pontifex Innocentius XII. iterato publicavit, & ad omnes Eccleſias miſit.

XXII. Forma ac conditiones Jubilæi in Bulla Sixti V. expreſſæ, eædem ſunt, quæ hodie in Bullis Jubilæi exprimi ſolent : ut vel indè quoque veriſimile ſit, ipſum primum ſubſequentibus Pontificibus exemplum dediſſe. Imprimis aſſignantur duæ hebdomadæ, in quarum altera conditiones requiſitæ impleri debent ; nimirum ut quis intra hebdomadam illam tribus diebus jejunet; eleemoſynam, quantum pro ſua facultate viſum fuerit, in pauperes eroget; atque unam ut minùs Eccleſiam ex deſignatis ab Ordinario viſitet; atque itidem oret, ad finem in Bulla expreſſum; peccata ſua omnia humiliter & contrito corde confiteatur, & Euchariſtiam devotè accipiat.

XXIII. Circa modum & rationem hæc fructuosè adimplendi, populus à Parochis, occaſione occurrente, ritè inſtruendus eſt; atque eum in finem Parochis conducere poterunt litteræ Paſtorales, quas Sanctus Carolus ſcripſit & emiſit occaſione Jubilæi conceſſi a Gregorio XIII. Eccleſiæ Mediolanenſi anno 1576. poſtquam ſcilicet anno præcedenti, qui erat *annus* 25. jam pro tertia vice ſæculo illo recurrens, annus *Jubilæus Romæ* erat abſolutus. Nec enim adhuc hactenus Indulgentiæ Jubilæi alio tempore aliis Eccleſiis fuerant conceſſæ. Extant hæ litteræ in actis Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag.* 936.

XXIV. Adhæc ut fideles ad prædicta omnia peragenda magis idonei afficiantur, conceditur omnibus Fidelibus, ut poſſint hac vice, vigore Jubilæi eligere Confeſſarium, ſive ſæcularem, ſive regularem ab Ordinario approbatum, qui audita ejus Confeſſione, poſſit eum à quibuſcumque criminibus, quacumque ratione reſervatis; ac etiam à ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis per eum quomodolibet incurſis, injuncta ei pro culpæ modo pœnitentia ſalutari, abſolvere in foro conſcientiæ dumtaxat; ac quæcumque per eum emiſſa vota (præterquam caſtitatis & Religionis) in alia pietatis opera commutare valeat.

Plures occaſione hujus poteſtatis Confeſſariis factæ, quæſtiones præſertim apud Theologos Scholaſticos moventur; quarum deciſio ibidem videri poterit.

TITULUS OCTAVUS.

De Sacramento Extremæ-Unctionis.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, Forma & Partibus inungendis.

1. *Extrema-Unctio eſt verum Sacramentum.*
2. *Effectus hujus Sacramenti.*
3. *Materia oleum ab Epiſcopo benedictum.*
4. *Quando oleum benedicatur ; & quo ritu à Parochis accipiatur?*
5. *Quomodo oleum benedictum ſit ſervandum ; & annis ſingulis renovandum?*
6. *Apud Græcos oleum etiam à Presbyteris benedicitur.*
7. *Quæ hujus diſciplinæ origo?*
8. *Eccleſia Latina hanc diſciplinam Græcorum non improbat.*
9. *Qua ratione Synodus Tridentina dixerit materiam eſſe oleum ab* Epiſcopo *benedictum.*
10. *Forma hujus Sacramenti ex Decreto Eugenii IV. & Synodi Tridentinæ, & præſcripto Ritualium.*
11. *Hæc forma non eſt neceſſaria ex Inſtitutione Divina.*
12. *Eam numquam adhibuit Eccleſia Græca.*
13. *Eccleſia Latina multis ſæculis eamdem ignoravit, & forma indicativa fuit uſa.*
14. *Forma Ambroſiana erat* indicativa; *atque uſque ad præteritum ſæculum in quibuſdam Eccleſiis Latinis talis uſitata fuit.*
15. *Uſus antiquus formæ* indicativæ *non repugnat Decreto Concilii Tridentini; neque eam Synodus improbavit.*
16. *Chriſtus nullam ſpecialem formam hujus Sacramenti inſtituit.*
17. *Partes inungendas Apoſtolus Jacobus non expreſſit.*
18. *Non conſtat primis ſæculis* plures *corporis partes fuiſſe inunctas.*
19. *Sæculo VI. moris fuiſſe videtur* pectus *tantùm inungere.*
20. *Sæculo VII. cœperunt* plures *inungi, ſed non eadem ubique.*
21. *Aliquando moris fuit, ut pars magis affecta inungeretur: & quæ hujus ratio, & quare poſtea vetitum?*
22. *Circa ritum inungendi pridem fuit Eccleſiarum varietas.*

23. *Synodus Tridentina Eccleſia Romana ritum probando, aliarum Eccleſiarum alios ritus non reprobavit.*
24. *Quæ partes ex præſcripto Ritualis Romani inungendæ?*
25. *An ultra quinque ſenſuum organa aliæ partes ſint neceſſario inungendæ?*
26. *Quomodo hodie in partium unctione forma pronuntianda?*
27. *In morbis contagioſis & morte imminente quid ſervari velit Manuale Cameracenſe?*
28. *Non facilè omittenda inunctio quinque ſenſuum organorum,*

I. SYNODUS Tridentina *Seſſ.* 14. *De Sacramento Extremæ-Unctionis*, inter alia definit *Can.* 1. „ Si quis dixerit Extremam-Unctionem non eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à beato Jacobo Apoſtolo promulgatum; ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema ſit.

II. Deinde *Can.* 2. effectum hujus Sacramenti aſtruit his verbis: „ Si quis dixerit, Sacram Infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare Infirmos; ſed jam ceſſaſſe, quaſi olim tantùm fuerit gratia curationum; anathema ſit.

III. Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis materiam hujus Sacramenti dicit eſſe Oleum Olivæ per Epiſcopum benedictum. Idem docet Synodus Tridentina citata *Seſſ. cap.* 1. ubi relatis verbis Jacobi Apoſtoli ex Epiſtola Canonica *cap.* 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum,* UNGENTES *eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei;* Immediatè ſubjicit: „ Quibus verbis, ut ex Apoſtolica Traditione per manus accepta, Eccleſia didicit poſteà docetque materiam, formam, proprium Miniſtrum & effectum hujus ſalutaris Sacramenti. Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe *Oleum ab Epiſcopo benedictum.*

IV. Oleum hoc dictum *Infirmorum* ſemel in anno juxta ritum Eccleſiæ Latinæ benedicitur ab Epiſcopo inter Miſſarum ſolemnia, feria quinta in Cœna Domini.

Illud quoque annis ſingulis, eodem ritu quo ſacrum Chriſma (de quo ſupra *tit.* 3. *cap.* 3.) Parochi ſinguli accipiunt; nec Sacramentum hoc ſine Oleo ſic benedicto adminiſtrare poſſunt.

V. Unde paſſim Ritualia conformiter ad Rituale Romanum præcipiunt; „ Habeat Parochus loco nitido & decenter ornato in vaſe argenteo ſeu ſtanneo, diligenter cuſtoditum Sacrum Oleum Infirmorum, quod ſingulis annis feria quinta in Cœna Domini ab Epiſcopo benedictum, veteri combuſto, renovandum eſt. Id tamen ſi fortè infra annum aliquo modo ita deficiat, ut ſufficere non poſſe videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate ſuperinfuſo, reparari poterit.

VI. Teſtatur Jacobus Goarrius in notis ad Rituale Græcorum, *pag.* 536. *nota* 22. „ Cùm Sacerdotalis ſit miniſterii ægrotos *Oleo Sacro* linire, uſu conſentiente factum eſſe, ut non à Græcis Pontificibus, ſed à *Sacerdotibus* conſecratum, & quoties urget neceſſitas renovatum & recens benedictum huic Sacramento conferendo proferatur.

VII. Benedicit quidem & ipſe Epiſcopus ritu Græcorum feria quinta in *Cœna Domini*, Sacrum Oleum; ſed mox poſt factam benedictionem, totum Oleum benedictum conſumitur: nam more Græcorum, „ cuncti acceſſuri ad Sacram Sinaxim in peccatorum expiationem ſeſe *ungendos* offerunt; & Epiſcopus ipſe prius omnium œconomi manu unctionem ſuſcipit; quem deinde omnes alii ſequuntur, & ab Epiſcopo unguntur, „ ait ibidem Goarrius.

Hac itaque unctione quantumvis tantùm *cæremoniali* cùm oleum totum conſumitur, facultatem illud denuò conſecrandi privato cuicumque Parocho ipſi Pontifices tacitè, ex antiquo more videntur remittere. „ Ita Goarrius.

VIII. Quidquid ſit de origine hujus moris, hoc conſtat, Eccleſiam Latinam numquam improbaſſe hanc Græcorum conſuetudinem; imò eam ſat apertè probavit Clemens VIII. in ſua inſtructione ad Epiſcopos Latinos, qua inter cætera dicit: „ Non ſunt cogendi Presbyteri Græci Olea Sancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis Latinis Diœceſanis accipere e cùm ejuſmodi Olea *ab eis*, in ipſa Oleorum & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu *conficiantur & benedicantur.* "

IX. Hinc ulterius ſtatuit Synodum Tridentinam non eo ſenſu, *Oleum* ab *ab Epiſcopo benedictum* materiam hujus Sacramenti reputaſſe, quaſi ex inſtitutione *divina* ſine hujuſmodi Oleo conferri hoc Sacramentum *validè* non poſſet; ſed dumtaxat, eam eſſe veram & ſufficientem, ac etiam *neceſſariam*, ſpectata ſcilicet Eccleſiæ Latinæ conſuetudine.

X. Formam hujus Sacramenti hanc eſſe dicit Decretum Eugenii IV. *Per iſtam Sanctam Unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti.* Et ſimiliter in aliis membris.

Eamdem aſſignat Synodus Tridentina citato *cap.* 1. eamque omnia Ritualia proponunt, & à Sacerdotibus exactè obſervari præſcribunt: neque aliam hodie agnoſcit Eccleſia Latina.

XI. Cæterùm quod circa materiam ſupra notatum eſt, id quoque circa hanc formam notandum; nimirum, eam non ita huic Sacramento *ex* Inſtitutione Divina eſſe eſſentialem, ut ſine illa numquam Sacramentum validè conferri poſſet aut potuiſſet.

XII. Imprimis certum eſt, Eccleſiam Græcam nec hodie uti, nec umquam uſam fuiſſe hac formula: & tamen Eccleſia Latina numquam de validitate collati hujus Sacramenti cum forma à Græcis uſitata, ipſis quæſtionem movit.

XIII. Adhæc conſtat, in Eccleſia Latina hanc formam antiquitùs uſitatam non fuiſſe. Et quidem in Sacramentario Sancti Gregorii apud Hugonem Menardum *pag.* 251. legitur ſub hoc titulo, *Oratio ad infirmum ungendum:* Inungn te de Oleo Sancto, ſicut unxit Samuel David in Regem & Prophetam. Operare creatura Olei in nomine Patris omnipotentis: ut non lateat illic ſpiritus immundus, neque in membris illius, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum: ſed in te habitet virtus Chriſti altiſſimi, & Spiritus Sanctus per eundem. "

Ad quæ verba reflectens ipſe Menardus in notis, *pag.* 332. ait: „ Olim forma hujus Sacramenti fuit *indicativa*, ut ex his apparet, (quamvis hìc appelletur *Oratio*, ſed impropriè; verè etenim Oratio non eſt) & clarè conſtat ex Codicibus manuſcriptis Ratoldi, & Tiliano, Monaſterii Sancti Remigii & Manuali excuſo Eccleſiæ Sueſſionienſis, quæ *indicativam* habent, *deprecatoriam* ignorant. " Hæc ille, qui contextum dictorum Codicum exhibet *pag.* 336. & ſequentibus; in quibus nulla forma *deprecatoria*, qualis eſt noſtra hodierna, ſed ſola *indicativa* occurrit. "

XIV. Oſtendit inſuper Menardus ibidem, formam Ambroſianam relatam à Sancto Bonaventura eſſe indicativam; eamque à Bonaventura, aliiſque antiquis Scholaſticis non fuiſſe improbatam; adeoque crediderint, formam *deprecatoriam* non eſſe de ſubſtantia hujus Sacramenti ex Inſtitutione Divina; idque ſuppoſuiſſe Facultatem Theologicam Pariſienſem, dum anno 1635. permiſit ſuſtineri publicè hanc poſitionem: *Etiam unica Olei unctione in neceſſitate, verbiſque* INDICATIVE *prolatis perfici poſſe.* Sententiam Menardi probat quoque Morinus *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, *lib.* 8. *cap.* 16. & noviſſimè Joannes Launojus in ſpeciali libro *De Sacramento unctionis infirmorum;* qui ulterius probat, à multis Eccleſiis illuſtrioribus formam indicativam uſque ad proximè elapſum ſæculum retentam fuiſſe; ac tandem ubique *deprecatoriam* aſſumptam. Unà exponens quomodo ſenſim hæc mutatio contigerit.

XV. Neque hæc doctrina (ait Menardus) adverſatur Concilio Tridentino, cum ait *Seſſ.* 14. *cap.* 1. *Formam deinde eſſe illa verba,* PER ISTAM UNCTIONEM, &c. nam Concilium deprecatoriam non ita aſtruit, ut rejiciat indicativam; quam olim in uſu fuiſſe, luce meridiana clarius eſt; ut nec ita aſtruit per illa verba, *per iſtam unctionem*, ut deſtruat formam Græcorum, quæ licèt deprecatoria ſit, ejuſmodi verba non tamen agnoſcit. "

Et revera, Synodum Tridentinam non improbaſſe for-

formam *indicativam* probat allegatus Lanojus, idque ex variis Manualibus, in quibus exhibetur forma *indicativa*, editis poſt declarationem factam à Synodo Tridentina; & quidem ab Epiſcopis qui ipſi Synodo interfuerant.

XVI. Notat inſuper Lanojus, Chriſtum nullam ſpecialem formam hujus Sacramenti inſtituiſſe; ſed eam inſtituendi libertatem Eccleſiæ ſuæ reliquiſſe. Meminit quidem Jacobus Apoſtolus *Orationis & Unctionis*, ſed quibus verbis Oratio fundenda; & quomodo aut qua verborum forma perficienda ſit Unctio, non determinat: quare hæc arbitraria eſſe credidit Eccleſia: ideòque unuſquiſque in his Eccleſiæ ſuæ morem ſequi tenetur.

XVII. Hæc Eccleſiarum varietas non tantùm circa verba quibus Orationes & Sacra Unctio exprimi debent, intercesſit; ſed etiam circa partes corporis inungendas magna fuit Eccleſiarum diverſitas: eò quòd Jacobus Apoſtolus nullam partem corporis ungendam in particulari deſignaverit.

XVIII. Plurimos tam veteres, quàm recentiores libros Rituales & Sacramentarios, hanc diverſitatem manifeſtè oſtendentes, profert Lanojus in citato libro, ſub hoc titulo: *Explicata Eccleſiæ traditio circa* PARTIS *corporis, quæ unguntur in Sacramento Extremæ-Unctionis cap.* 1. Et *cap.* 2. *Obſervat.* 1. ex allegatis monumentis concludit, nullum apud primorum ſæculorum auctores reperiri teſtimonium, quo probetur, antiquitùs *plures* corporis partes inunctas fuiſſe.

XIX. Qui Sancti Eugendi vitam ſcripſit, tantùm *unius* partis, ſcilicet *pectoris*, inunctæ meminit. „ Vocato, ait, uno ad ſe de Fratribus, cui cum libertate „ peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injun„ xerat, ſecretiſſimè quoque ſibi *pectuſculum* petiit (*ut* „ *moris* eſt) inungi. „ Ergo tunc *moris* erat, *pectuſculum* tantùm inungere. Quod & in præfatione ad ſæculum Benedictinorum, obſervat Mabillonius *n.* 97. Vixit autem Sanctus Eugendus ſæculo VI.

XX. Deinde *Obſerv.* 2. ex præallegatis libris Ritualibus concludit Lanojus, poſt tempora Sancti Gregorii paulatim invaluiſſe, ut plures corporis partes inungerentur; ſed non eædem in omnibus Eccleſiis; imò in aliquibus quaſdam debuiſſe inungi, quas in aliis inungi vetitum erat.

XXI. Conſtat in pluribus Latinis Eccleſiis viſum fuiſſe, eam eſſe ungendam corporis partem, quæ *majori dolore* cruciaretur. Sic in Codice Tiliano apud Menardum, *pag.* 340. legitur: „ Et ſic perungant ſinguli „ Sacerdotes infirmorum de Oleo ſanctificato, cruces „ faciendo in collo & gutture & pectore, & inter „ ſcapulas, ſeu in loco *ubi dolor plus* imminet.

Hæc autem unctio ſuam habet rationem in Jacobi Apoſtoli verbis: *Et alleviabit eum Dominus*; ſed anni jam plures ſunt, cùm hæc unctio ubique planè deſiit; ne forſan videretur *Unctio* hæc Sacri Olei ad medicinam corporis magis, quàm animæ adhiberi.

XXII. Circa ritum ungendi infirmum, non eadem quoque fuit ſemper Eccleſiarum diſciplina: nam in quibuſdam ſub *unica* verborum formula omnes *partes* inungebantur; in aliis *ſingulæ* partes ſub *diverſa* verborum formula. In aliquibus etiam uno Sacerdote ungente, alius formam proferebat; uti notat Menardus *pag.* 332.

XXIII. Unde prudenter proceſſit Synodus Tridentina, dum aliarum Eccleſiarum ritum non reprobando, ſimpliciter definivit: „ Si quis dixerit Extremæ„ Unctionis ritum & uſum, quem obſervat Sancta „ Romana Eccleſia, repugnare ſententiæ beati Jaco„ bi Apoſtoli; ideòque eum mutandum, poſſeque à „ Chriſtianis abſque peccato contemni; anathema ſit. „ *Can.* 3.

XXIV. Quoad partes inungendas, ritum hodiernum Eccleſiæ Romanæ exhibet Rituale Pauli V. his verbis: „ Quinque verò corporis partes præcipuè un„ gi debent, quas veluti ſenſuum inſtrumenta homi„ ni natura tribuit, nempè oculi, aures, nares, os „ & manus; attamen pedes etiam & renes ungendi „ ſunt, ſed renum unctio in mulieribus, honeſtatis „ gratia, ſemper omittitur: atque etiam in viris, „ quando infirmus commodè moveri non poteſt. Sed „ ſive in mulieribus, ſive in viris, alia corporis pars „ pro renibus ungi non debet.

XXV. Quoad quinque partes corporis, quæ ſunt præcipua ſenſuum inſtrumenta Rituali Romano conſentiunt noſtra Belgica, ſed nullum præter hæc inungendum membrum præſcribit Manuale Cameracenſe: & indubiè horum unctio ad validitatem Sacramenti ſufficit. Unde Paſtorale Mechlinienſe, tametſi ultra inunctionem horum quinque membrorum, requirat etiam inunctionem pectoris & pedum, diſertè tamen monet: Prioribus partibus inunctis, *Presbyteri animus quieſcat, quod jam infirmus receperit Sacramentum*. Et in morbis contagioſis, & peſte graſſante dicit, *poſſe inungi* TANTÙM *organa quinque ſenſuum*.

XXVI. Quoad formam in ipſa partium unctione pronuntiandam vult Rituale Romanum, ut *eandem* ac *integram* formam ad *ſingulorum* membrorum unctionem Sacerdos pronuntiet; monetque „ dum oculos, aures & alia corporis membra quæ *paria* ſunt, “ Sacerdos ungit, caveat ne altero eorum inungendo, “ Sacramenti formam priùs abſolvat, quàm *ambo* “ hujuſmodi *paria* membra inunxerit. “

Paſtorale novum Mechlinienſe, tametſi in morbis contagioſis & peſte graſſante permittat *tantùm quinque ſenſuum organa* inungi, vult tamen ad ſingulas unctiones dici *integram* formam, ſenſui qui inungitur accommodatam.

XXVII. Cameracenſe Manuale in morbis contagioſis ac peſte graſſante, atque inſuper etiam morte urgente, permittit, ut „ ungantur *celeriter* quinque ſenſuum organa in capite, dicendo *ſemel*: Per iſtam Un- “ ctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat “ tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, “ &c. “ Quin & addit hoc Manuale: „ Quòd ſi tantùm “ ſit contagii vel mortis periculum, ut nec *conſueta* “ partes ungi, nec illa forma pronuntiari poſſit; un- “ gatur organum ſenſus magis unctioni expoſitum, “ dicendo: *Per iſtam ſanctam Unctionem, &c. quidquid deliquiſti per quinque ſenſus tuos.* “

Ulteriùs ad vitandum contagium adjicit idem Manuale: „ In rabidis ungatur pars ori vicina, ne ſaliva quæ inficiendi vim habet, tangatur. In peſti- “ feris uti licebit virga oblonga oleo tincta, quæ de- “ inde comburatur, aut ſervanda purgetur. “

XXVIII. In variis Diœceſibus moris eſt, ut etiam extra periculum contagii, unctio fiat non pollice, ſed virgula.

Interim ex citato Manuali Cameracenſi colligitur, ab auctoribus illius Manualis creditum non fuiſſe, alicujus determinatæ partis unctionem ad Sacramenti validitatem requiri: At quia hoc certum non eſt, haud facilè Sacerdotes quinque ſenſuum organorum inunctionem ob infectionis periculum, præſertim ſi propinquum non ſit, omittere poſſunt; præcipuè iis in locis ubi Ritualia licentiam omittendi expreſsè non tribuunt.

CAPUT II.

Quibus & quando hoc Sacramentum adminiſtrandum?

1. *Solis infirmis, ex ſententia Sancti Jacobi, & Traditione Eccleſiæ.*
2. *Id confirmat Synodus Tridentina.*
3. *Quàm gravis debeat eſſe infirmitas incertum.*
4. *Non requiritur extrema omni convaleſcentiæ ſpe destituta.*
5. *Græci extremam non requirunt.*
6. *Hodierna Eccleſiæ Latinæ diſciplina requirit eam, quæ morale mortis periculum ingerit.*
7. *Non ſufficit morale mortis periculum; niſi adſit infirmitas.*
8. *An mulieribus in partu graviter laborantibus?*
9. *Quomodo pueris adminiſtrandum?*
10. *Amentibus quomodo dandum?*
11. *Infirmis ſenſu & ratione deſtitutis quomodo adminiſtrandum?*
12. *Nequaquam differendum quouſque infirmus ſit ſenſibus deſtitutus.*
13. *A Parochis monendi Fideles, ne nimiùm hoc Sacramentum differant.*

14. *Olim ſtulta fuit perſuaſio, quòd hoc Sacramento ſuſcepto fas non eſſet infirmo condere teſtamentum.*
15. *Evellenda perſuaſio de adempta ſpe convaleſcentiæ poſt ſuſceptum hoc Sacramentum.*
16. *Aliquando perſuaſum fuit, non licere conjugatis poſt ſemel acceptum hoc Sacramentum uti matrimonio.*
17. *Item non licere veſci carnibus.*
18. *Ob vulgarium deliramenta ſenſim hoc Sacramentum dilatum fuit ad extremum mortis articulum; & Viatico poſtpoſitum.*
19. *Deliramenta hæc invaluerunt, eò quòd Extrema-Unctio reputata eſſet pro ſolemni pœnitentia.*
20. *Infirmus ungendus cinere & cilicio operiebatur.*
21. *Fuſiùs oſtenditur deliramentorum præfatorum origo.*
22. *Extrema-Unctio tamquam Pœnitentiæ complementum credebatur olim Viatico præmittenda.*
23. *Hic ritus præſcribitur in Sacramentario Sancti Gregorii.*
24. *Ritus uſque ad annum 1000. ubique retentus.*
25. *Etiam ſeculo XIII. perduravit, & in Belgio notus.*
26. *Demum hoc ſeculo, aut circa finem præteriti mutatus.*
27. *Inquiritur cauſa mutati ritus.*
28. *Hodie etiam ex præſcripto Ritualium Viaticum Sacræ Unctioni præmittendum.*
29. *A præſcripto ſuorum Ritualium inferiores Presbyteri facilè recedere non poſſunt.*
30. *Epiſcopis expendendum, num & quouſque priſtina diſciplina revocanda.*

I. EX Epiſtola Apoſtoli Jacobi, ad quam quidquid de vera hujus Sacramenti natura dicitur, tamquam in certam regulam transferendum eſt, nequaquam obſcurum eſt, ſolis *infirmis* corpore hoc Sacramentum eſſe adminiſtrandum: nam de his ſolis loquitur, dicens: Si quis INFIRMATUR *in vobis, inducat Presbyteros*, &c.

Quapropter conſtans fuit Eccleſiæ, præſertim Latinæ, traditio, non niſi ægris hoc Sacramentum exhibendum eſſe.

Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium, *cap.* 8. relatis verbis Apoſtoli Jacobi: *Si quis infirmatur in vobis*, &c. ſubnectit: „ Quod non eſt dubium de Fidelibus *ægrotantibus* accipi, vel intelligi debere, qui ſancto Oleo Chriſmatis perungi poſſunt: quo ab Epiſcopo confecto, non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſua, aut ſuorum *neceſſitate* ungendis.

II. Traditioni huic & Apoſtoli Jacobi verbis inhærens Synodus Tridentina, *Seſſ.* 14. *cap.* 3. *de Extrema-Unctione*, declarat, „ eſſe hanc Unctionem *infirmis* adhibendam; illis verò præſertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum *exeuntium* nuncupatur.

III. Quàm gravis autem corporis *infirmitas* requiratur, ut ad mentem Apoſtoli Jacobi, Sacramentali hac unctione infirmus inungi queat, facilè determinari nequit: quia ſimpliciter & indefinitè dicit: *Si quis* INFIRMATUR *in vobis, inducat Presbyteros*, &c.

IV. Hoc ſat videtur expeditum, non eam infirmitatem requiri quæ extrema ſit, nullam reconvaleſcentiæ penè ſpem relinquens; ſed *gravem* ſufficere.

De Sancto Eugendo, cujus ſupra meminimus, refertur, quòd cùm Unctionem ſibi impertiri petiit, ultra ſexagenariam ætatem ſex ferè menſibus *in æqualitate* corporis laboraſſet, adhuc tamen corpore firmus, quòd *numquam Canonico uſque ad horam defuiſſet curſu, nec bis die feſto corpuſculo coactus fuerit aliquid impertiri.*

V. Notat Goartius ad Rituale Græcorum *pag.* 432. apud Græcos moris eſſe, ut ægri plurimi Unctionem Sacram accepturi, „ aliorum manibus & ope ad Eccleſiam ſe deferri faciant; ibique plurium nonnumquam dierum ſpatio in Catechumenis jaceant, pernoctent, morentur & Sacra tandem Unctione ſibi remedium expoſcant. „ Indicium, Græcos non credere, *extremam* planè infirmitatem ad ſuſcipiendum Unctionis Sacramentum eſſe neceſſariam.

VI. Quidquid ſit de priſtino Eccleſiæ uſu, quoad gravitatem infirmitatis in ungendo requiſitam, hodie, ſaltem in Eccleſia Latina, requiritur infirmitas *periculoſa*; & quidem talis, ut ob eam videatur morale mortis periculum imminere.

D. Rituale Romanum ait: „ Debet autem hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cùm ad uſum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut *mortis periculum* imminere videatur, & iis qui præ ſenio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam ſine alia infirmitate. “

VII. Paſtorale Mechlinienſe præſcribit: „ Nemini, qui *gravi* morbo affectus non ſit, Sacramentum Unctionis dare licet, quamvis *periculum mortis* adeat, vel quia periculoſam navigationem parat, vel quia prælium initurus ſit, à quo certa mors illi impendeat; vel etiam ſi capitis damnatus ad ſupplicium raperetur. “

Non ergo ſufficit imminens *mortis periculum*; ſed requiritur; ut hoc vi *morbi* immineat: conformiter ad verba Sancti Jacobi: *Si quis infirmatur*, &c.

VIII. Idipſum expreſſit Rituale Romanum, item Sanctus Carolus in ſuis Inſtructionibus Extremæ-Unctionis, additque: *Neque mulieribus in partu laborantibus*. Manuale tamen Cameracenſe vult hoc Sacramentum adminiſtrari *fœminis in partu deficientibus:* adjungitque; „ Rabidis; peſte infectis; lethaliter vulneratis; ex hauſto veneno periclitantibus; etiam dum adhuc *robuſti* ſunt, ſi poſteà ſuſcipiendæ Unctionis opportunitatem non habent. “

IX. *Non miniſtretur pueris rationis uſum non habentibus*, ait Rituale Romanum, idem habet Paſtorale Mechlinienſe; unà tamen monens: „ Secus de pueris periculosè ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac confeſſionis capaces ſunt, licèt ſint ſolùm octo aut novem annorum, & quamvis numquam communicaverint; ita tamen, ut ſi eos mori contingat, non ſunt eorum parentes urgendi ad exequias more adultorum. “

X. „ Amentes, qui ab ipſo ortu numquam fuerunt mentis compotes, ungendi non ſunt, “ ait Paſtorale Mechlinienſe; „ Amentes autem & furioſi (ait idem Paſtorale) habentes interdum rationis uſum, ſi eo potiſſimum tempore piam animi ſignificationem dederunt, aut hoc Sacramentum petierant, licèt poſtea in furorem, aut inſaniam incidant, ungendi ſunt, niſi tanta ſit freneſis, ut infirmus aliquid contra reverentiam Sacramenti facere poſſet; quo caſu non ungatur, niſi periculum tollatur omninò. “

XI. „ Infirmis autem, qui dum ſana mente & integris ſenſibus eſſent, illud petierunt, ſeu veriſimiliter petiiſſent, ſeu dederint ſigna contritionis (ait Rituale Romanum) etiamſi deinde loquelam amiſerint, vel amentes effecti ſint, vel delirent, aut non ſentiant, nihilominus præbeatur. “

Dicit Paſtorale Mechlinienſe: „ Quamvis non petierit; ſi tamen erat bonæ vitæ, quia non præſumitur immemor ſuæ ſalutis in morte plus quam in vita. Unde præſumitur quòd petat, vel quòd petiiſſet, ſi advertiſſet; & quòd petere voluit, ſed non potuit. “

XII. Itaque juxta modernam diſciplinam, ſignanter Eccleſiæ Latinæ, Sacramentum Extremæ-Unctionis dandum non eſt, niſi infirmitas tanta fuerit, ut *mortis* periculum vi iſtius infirmitatis imminere videatur; hæc tamen infirmitatis gravitas non eouſque extendenda eſt; nec adminiſtratio hujus Sacramenti tam diu differenda eſt, ut vel nulla omninò ſpes convaleſcentiæ ſuperſit; aut ipſe infirmus ſenſibus & ratione deſtitutus ſit, uti expreſsè inculcant Synodi noſtræ.

XIII. Parochi ægrotos ſæpè inviſant, hortenturque *ne ad extremum* Sacramenti hujus ſuſceptionem differant; ac potiùs *ſenſibus rationiſque uſu adhuc integris*, illud ſibi adminiſtrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum percipiant, “ ait Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 8. *cap.* 1.

XIV. Idipſum paſſim omnes Synodi præcipiunt; uti & illud quod dicta Synodus Mechlinienſis immediatè ſubjicit *cap.* 2. „ Falluntur qui exiſtimant, ſuſcepto hoc Sacramento, vel teſtamentum condi non poſſe, vel ſpem convaleſcendi ob id imminui; ideòque Paſtores contrarium ſubindè populum doceant. Etſi fortè alicubi uſu introductum ſit, ut teſtamentum à ſuſceptione hujus Sacramenti conditum non ſubſiſtat, declarat hæc Synodus ejuſmodi conſuetudinem pro corruptela habendam eſſe, utpotè cauſam, cur tam

ſalu-

Digitized by Google

„ ſalutaris Sacramenti ſuſceptio, ad extremum vitæ ſpiritum à pleriſque differant; iique interim effectus Sacramenti non percipiant, & ſæpè etiam ſine eo moriantur:

Communis atque vulgaris hæc de adempta facultate condendi teſtamentum opinio in hoc Belgio fuiſſe videtur; quandoquidem omnes paſſim Synodi moneant, ut ſtultam hanc opinionem convellant: hacque forſan Synodorum monitione effectum, ut hodiè contrarium ſit perſuaſum, & quotidiè teſtamenta poſt hujus Sacramenti ſuſceptionem ab infirmis fieri videamus; nec ullus eo titulo invaliditatis arguere teſtamenta præſumat.

XV. Utinam æquè è mente Fidelium evulſa eſſet altera de adempta omni ſpe convaleſcentiæ ſtulta opinio, quâ etiamnum hodie contingit, ut frequenter hoc Sacramentum ad extremum uſque vitæ ſpiritum differatur; atque hinc ulteriùs fiat, ut ſine ullo devotionis affectu, & non rarò ſine omni affectu recipiatur.

XVI. Obſervat Joannes Mabillonius in Præfatione ad primum ſæculum Benedictinorum num. 200. quòd ſæculo XIII. invaluiſſet, præſertim in Britannia, ſtulta opinio, quòd uxoratis poſt ſuſceptam Sacram Unctionem non liceret reverti ad opus conjugale, eamque ſuperſtitionem ad alia nonnulla erroris capita ſenſim prolapſam.

Richardus Epiſcopus Sariſberienſis in Conſtitutionibus editis anno 1217. *cap.* 68. ait: „ Dicant etiam ac denuntient confidenter Sacerdotes, quòd poſt ſuſceptum hoc Sacramentum licitum eſt reverti *ad opus conjugale*. “ Habetur *tom.* 11. *Concil. general. col.* 264. Idipſum repetitur in Conſtitutionibus cujuſdam Anonymi editis anno 1237. & habetur *eodem tomo col.* 550.

XVII. Synodus Wigornienſis anno 1240. *cap.* 19. hæc inter alia habet: „ Sunt autem quidam, ut audimus, qui poſt perceptionem hujuſmodi Sacramenti ſanitati priſtinæ reſtituti nefas reputant, vel uxores ſuas cognoſcere, vel carnes comedere, vel etiam aliqua ratione nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem, utpotè doctrinæ ſanæ contrarium execramur, & eos excommunicationibus & monitionibus duximus eſſe corrigendos.

Has erroneas vulgarium opiniones rurſus anno 1287. Synodus Exionenſis, & anno 1307. Synodus Wintonienſis acriter convellunt; ut vel inde appareat, eas opiniones altas radices in mentibus vulgarium egiſſe.

XVIII. Ad iterata hæc Decreta reflectens Mabillonius dicit, veriſimile eſſe, „ ob ea vulgi deliramenta Unctionem infirmorum *in mortis articulum* reſervari cœpiſſe; ac ſenſim uſum in omnes Eccleſias fuiſſe propagatum. “ Cui forſan & ſtulta opinio de adempta facultate condendi teſtamentum non parùm contulit.

Credit quoque Mabillonius ex hac vulgi perverſa opinione factum eſſe, ut ſæculo XIII. contra hactenùs obſervatam diſciplinam Sacræ Unctioni Viaticum præmiſſum fuerit.

XIX. Prædicta autem deliramenta hinc ortum ſuum habuiſſe videntur, quòd veteres habuerint Sacram Unctionem pro complemento *Pœnitentiæ:* adeò ut proptereà Græci etiam ſani Sacra Unctione utantur in pœnitentiæ ſignum & peccatorum expiationem, ut multis docet Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 432. quamvis eam non ut Sacramentalem, ſed ut *ceremonialem* dumtaxat à *ſanis* adhiberi credat.

XX. Hinc vetus quoque cæremonia pœnitentialis in exhibitione hujus Sacramenti, in quibuſdam Eccleſiis adhibita, ſignandi ſcilicet ægrum ſigno crucis *ex cinere;* atque imponendi ægro *cilicium*.

In antiquo Codice Rotaldi Abbatis apud Menardum in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 337. in ritu Unctionis dicitur: „ Tunc Sacerdos facit crucem *ex cinere* ſuper pectus ejus, & imponit *cilicium* deſuper, dicens: Si quis infirmatur, agat *pœnitentiam*, etiam ex neceſſitate, quia miſericors eſt.

Idipſum habent alii veteres Sacramentarii libri editi ibidem à Menardo; quibus Joannes Lanojus addit Librum Pontificalem MS. Eccleſiæ Cameracenſis, in quo ritus Unctionis deſcribitur; atque inter alia, Benedictio *cineris*, Benedictio *cilicii* & nonnullæ Orationes, ac dein dicitur: „ Tunc Sacerdos facit crucem ex *cinere* cum aqua ſuper pectus ejus, & imponit *cilicium* deſuper.

De hoc ritu in pluribus Eccleſiis olim religiosè ac non ubique uniformiter obſervato, ex libris Ritualibus latè agit citatus Lanojus ſub titulo: *Explicata vetus Eccleſiæ traditio circa uſum* Cineris & Cilicii *in infirmis, & circa lectum ſeu ſtratum cinere conſperſum in morituris.* Advertitque ex Breviario Romano, S. Carolum ſe huic diſciplinæ ſubmiſiſſe: de ipſo enim legitur: „ Mediolanum reverſus, ingraveſcente morbo, *cinere* ac *cilicio* coopertus, & oculis in Crucifixi imaginem defixis migravit in cœlum. “

XXI. Cùm ergo Extrema-Unctio jam pridem reputata fuerit pro pœnitentia; quin & quidam ritus in *ſolemnis* pœnitentiæ impoſitione adhiberi ſolitus hic quoque adhiberetur; quidni hinc ſenſim aliquibus perſuaſum fuiſſe credamus, comeſtionem carnium, actum conjugalem, & ſimilia vetita eſſe poſt impoſitam hanc quaſi publicam pœnitentiam; quandoquidem conſtaret, ſimilia Pœnitentibus fuiſſe jam pridem interdicta; uti multis oſtendit Morinus *lib.* 7. *cap.* 10. *& ſeq.*

Quidquid ſit de horum deliramentorum & falſarum opinionum origine ſeu fundamento; duo tamen certa ſunt.

XXII. Alterum, quòd Extrema-Unctio reputata fuerit ut complementum pœnitentiæ; atque ad reliquias peccatorum abſtergendas efficax, juxta illud S. Jacobi: *Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei.*

Hinc ulteriùs reputabant, Sacramentum hoc convenienter poſt Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipi; ut ſi quæ peccatorum reliquiæ ſupereſſent, Sacra hac Unctione abſtergerentur; atque ita majore cum puritate Viaticum Corporis & Sanguinis Domini ab infirmo ſumeretur.

XXIII. Unde in Sacramentario S. Gregorii apud Menardum poſt recitatas preces & Unctionem infirmi, ſubditur: *Deinde Communicet cum Corpore & Sanguine Domini.* Ad quæ verba notat Menardus *pag.* 334. „ Ita in Codice Rotradi & Raroldi & Tiliani, & S. Remigii & S. Germani à Pratis, in quibus datur Euchariſtia poſt ipſam Unctionem. Quod valdè notandum eſt; quia olim ungebatur infirmus antequam ſumeret Viaticum Corporis & Sanguinis Domini. “ Hæc ille, qui hanc diſciplinam ibidem pluribus aſtruit; atque latiùs proſequitur Joannes Lanojus ſub titulo: *Explicata vetus Eccleſiæ Traditio de data infirmis poſt Unctionem Euchariſtia.*

XXIV. Prima parte hujus tituli profert Lanojus monumenta & exempla, quæ hanc traditionem aſtruant ab anno 700. uſque 1000. atque inter cætera *Canonem* 5. Concilii Aquiſgranenſis anno 836. celebrati: „ Si quis infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione Sacerdotali, necnon *Unctione* ſanctificati *Olei* per ejus negligentiam careat; denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more Sacerdotali cum acceptione Sacræ Communionis. “

Hic videmus, non tantùm Unctionem datam ante Sacram Communionem; ſed inſuper, data jam Unctione, demùm Sacram Communionem fuiſſe datam, ſi ulteriùs Sacerdos *finem urgentem perſpexerit*.

XXV. Parte ſecunda ſui tituli refert Lanojus Scriptorum teſtimonia, eamdem traditionem adſtruentia ab anno milleſimo ad milleſimum trecenteſimum: ac inter cætera monumenta adfert antiquum Librum Pontificalem MS. Eccleſiæ Cameracenſis, ubi in Ordine ad viſitandum infirmum primò ponuntur orationes à Sacerdote recitandæ, deinde ipſa Unctio infirmi, qua abſoluta ſequitur oratio: „ Domine Sancte Pater omnipotens, æterne Deus te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri noſtro Sacroſanctum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti Filii tui, tam corporis, quàm animæ ſit ſalus. Per eumdem Dominum noſtrum, „ &c.

Hoc hic referendum credidi, ut appareat, etiam in Belgio noſtro pridem hanc diſciplinam viguiſſe.

XXVI. Tertia parte refertur ex Ritualibus praxis quarumdam Eccleſiarum, probans eamdem diſciplinam ab anno milleſimo trecenteſimo ad annum milleſimum ſexcenteſimum; atque ibidem notat, in pleriſque Eccleſiarum Gallicanarum Ritualibus ſive Manualibus, etiam præterito ſæculo excuſis, veterem ordinem adminiſtrandi Sacramentum Unctionis ante Viaticum, fuiſſe ſervatum; et illum mutatum fuiſſe in pleriſque illis Ritualibus præſenti ſæculo recuſis. Unum tamen Manuale Cenomanenſis Eccleſiæ, quod anno octavo præſentis ſæ-

culi

Digitized by Google

culi recuſum eſt, antiquum ordinem retinuiſſe obſervat.

Ex his conſtat, in multis Eccleſiis etiam uſque ad præſens ſeculum, aut ſaltem finem præteriti perſeveraſſe praxim dandi Sacram Unctionem ante Viaticum; at eam in aliquibus Eccleſiis mutari cœptam ſæculo XIII, ac tandem ſub finem proximè elapſi ant initium præſentis ſæculi ubique penè in Eccleſia Latina mutatum eſſe ordinem; atque Viaticum Unctioni præmiſſum fuiſſe.

XXVII. Putat autem Lanojus, quòd „ ad illam mutationem plurimum valuit malè percepta *Extremæ* Unctionis notio, quæ quorumdam è Schola Theologorum animis *Extremum* Sacramentum objecit. At profectò ſonat tantùm Unctionem quæ in genere Unctionis *Extrema* eſt, non quæ *Extremum* Fidelium Sacramentum. “ Hæc ille *obſerv.* 5. ad citatum titulum; qui dein *obſerv.* 6. oſtendit, apud veteres nullum occurrere teſtimonium, quo probetur, Sacram hanc Unctionem fuiſſe dictam *Extremum* Sacramentum. Lanojo conſentit Mabillonius in citata præfatione, *n.* 98. aſſerens, *Extremam* vocari cœptam ſub finem ſæculi XII. idque antequam Unctio Viatico poſterior eſſet; ut proinde nomenclatura illa, Viatico eam poſtponendi occaſionem aliquam dediſſe potuerit.

XXVIII. Tametſi occaſio mutati ritus nonnihil obſcura ſit; ac forſan non una fuerit in omnibus Eccleſiis, illud tamen conſtat, ritum illum præmittendi Sacram Unctionem Viatico in omnibus Eccleſiis Latinis, ſolis Ciſtercienſibus & paucis forſan Eccleſiis exceptis, deſiiſſe; contrariumque ordinem non tantùm conſuetudine invaluiſſe; ſed etiam in pleriſque Ritualibus, & Synodis præſcriptum.

Rituale Romanum Pauli V. ſub initium præſentis ſæculi de hoc ritu præmittendi Viaticum Unctioni, tamquam jam generali Eccleſiæ conſuetudine recepta loquitur, hæc ſtatuens: „ In quo illud imprimis ex *generali* Eccleſiæ conſuetudine obſervandum eſt; ut ſi tempus, & infirmi conditio permittat *ante Extremam Unctionem* Pœnitentiæ & *Euchariſtiæ* Sacramenta infirmo præbeantur.

Paſtorale Mechlinienſe præſcribit: „ Licèt Sacramentum Extremæ-Unctionis *regulariter poſt* Pœnitentiæ & *Euchariſtiæ* Sacramenta miniſtrari debeat, ei tamen qui ob inſaniam, furorem vel alium morbum, hæc Sacramenta recipere non poteſt, conferenda eſt Extrema-Unctio ſine prævia confeſſione, aut communione.

Similia aliarum Eccleſiarum Ritualia præſcribunt; atque hodiernum ritum à veteri diverſum ſtabiliunt.

In textu obſervatum fuit Sacramentum Extremæ-Unctionis per quatuordecim circiter ſæcula in omnibus paſſim Eccleſiis, etiam Latinis datum fuiſſe *ante Viaticum*, ſive ſanctam Euchariſtiam: at demum ordinem illum ſæculo XV. mutari cœptum, ac tandem etiam in Ritualibus & Libris Eccleſiaſticis præſcriptum ordinem dandi hoc Sacramentum poſt adminiſtratum Viaticum.

Vix dubium quin Epiſcopi eorumque Miniſtri, qui hiſce Libris Manualibus & Ritualibus concinnandis impenſi fuere, potiùs præ oculis habuerint & ſecuti ſint vulgarem illam opinionem, quæ tum invaluerat, ſcilicet, quòd Sacramentum *Unctionis in extremis* dumtaxat eſſet conferendum, quaſi *Extrema-Unctio*. Non ſatis attendentes non dici *extremam* Unctionem quaſi in *extremis*, aut ut *extremum* Sacramentum eſſet conferendum, ſed quia inter Unctiones eſt *extrema*, qua homo Chriſtianus inungitur.

Interim non dubium, quin priſtina Eccleſiæ diſciplina adminiſtrandi hoc Sacramentum ante Viaticum videretur congruentior primariæ rationi inſtituti hujus Sacramenti, quæ eſt abſtergere reliquias peccatorum, purioremque reddere infirmum ad ſumendum Viaticum.

Optandum eſſet ut tales revidendis ſimilibus Libris adhiberentur, qui veterem Patrum diſciplinam, & veram Rituum ac cæremoniarum rationem, & originem perſpectam haberent.

Nec enim dubium, quin ex horum ignorantia in pluribus à priſtina & meliori Patrum diſciplina ſit receſſum, plurimaque in ritus & cæremonias irrepſerint, quæ parùm aut nihil ad devotionem populi excitandam, vel ad majorem erga res ſacras venerationem reconciliandam conferant: imò ipſos ritus ac cæremonias, ſpectata moderna Eccleſiæ diſciplina, ita obſcurarunt, ut vix quid per eas intendat Eccleſia, intelligi queat; atque ad ſenſus myſticos à cujuſque judicio pendentes ſit recurrendum.

XXIX. Hæc Ritualium præſcripta oportet ut inferiores Presbyteri ſequantur; nec facilè hìc recedendum quaſi antiqua diſciplina ipſius Sacramenti inſtitutioni videatur conformior; eò quòd inſtitutum ſit ad tollendum peccatorum reliquias; & conſequenter ad diſponendum infirmum, ut fructuoſius Sacrum Viaticum recipiatur; quia cùm hìc de puncto diſciplinæ agatur, non facilè Presbyteris inferioribus à conſuetudine ſuæ Eccleſiæ, præſertim jam in Ritualibus libris auctoritate Superiorum ſtabilita, recedendum eſt. Si tamen infirmus aliquis de veteri Eccleſiæ diſciplina inſtructus, deſideraret ſibi adſtergendas peccatorum reliquias, ante Viaticum adminiſtrari hoc Sacramentum, etiam poſſet infirmi deſiderio interdum ſatisfieri; modò non timeretur inde Fidelium ſcandalum aut Superiorum offenſio; quemadmodum non ita pridem duo hujus Academiæ eximii Doctores ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, Chriſtianus Lupus & Franciſcus Farvacquius optimè de antiqua Eccleſiæ praxi inſtructi, ſibi ante Viaticum dari Extremam-Unctionem poſtularunt, & obtinuerunt.

XXX. Epiſcopi autem aliique Prælati, quibus diſciplinæ conſervatio & reſtauratio præcipuè incumbit, expendere poſſunt, quid pro locorum & temporum conditione retinendum aut mutandum vel reſtaurandum ſit; illud attendentes, per antiquam diſciplinam dandi Sacram Unctionem ante Viaticum, futurum eſſe, non tantùm, quòd infirmi à reliquiis peccatorum expurgati, cum majore puritate, majorique fructu Viaticum ſint recepturi; ſed inſuper futurum ſit, quòd Extrema-Unctio non differatur uſque ad extremum vitæ ſpiritum, & frequenter negligatur.

CAPUT III.

De Miniſtro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti.

1. *Miniſtros hujus Sacramenti eſſe Presbyteros docet S. Jacobus, & traditio Eccleſiæ.*
2. *Idipſum declarat Synodus Tridentina.*
3. *S. Jacobus* plures *Presbyteros inducit; unde & ritu Græcorum plures interveniunt.*
4. *Nec tantùm interſunt, ſed etiam inungunt.*
5. *Etiam in Eccleſia Latina* plures *adhibiti.*
6. *Sæculo XII. dubitatum, an* plures *requirerentur; & unum ſufficere reſolutum.*
7. *Conveniens eſt, ut plures interveniant; & quare?*
8. *S. Carolus deſideravit ut* plures *intervenirent.*
9. *An conveniat, ut ſolus Parochus cum Cuſtode preces recitet.*
10. *Regulares Presbyteri ſine licentia Parochi adminiſtrare non poſſunt.*
11. *Solus Parochus hodie eſt* ordinarius *Miniſter.*
12. *Monere debet populum ut tempeſtivè petant adminiſtrari.*
13. *Interdum ultrò infirmum adire & monere debet.*
14. *Quàm periculoſum Parocho ſi ejus culpa negligatur.*
15. *Nec tempore peſtis adminiſtratio negligenda, & an danda cum manifeſto vitæ periculo?*
16. *Parochus delaturus Sacrum Oleum ſuperpelliceo & ſtola indutus ſit oportet.*
17. *In delatione S. Olei* nola *pulſari non poteſt; & quare?*
18. *An lumen præferendum?*
19. *Ante delationem Sacri Olei campana pulſanda; & quare?*
20. *Eundo & redeundo à fabulis abſtinendum; & orationi inſtandum.*
21. *Monendus populus ad orandum, eò quòd effectus hujus Sacramenti ſingulariter orationi adſcribatur.*
22. *Manus Infirmo, Unctione peracta imponitur.*
23. *Infirmo cereus ardens porrigitur.*
24. *Imago Crucifixi datur.*

25. *Quan-*

Digitized by Google

25. *Quando hi duo ritus veriſimiliter adhiberi cœpti? Et quid occaſione illorum adſtantibus dicendum?*
26. *Olim etiam in Eccleſia Latina in eodem morbo hoc Sacramentum reiterabatur.*
27. *Neque redarguendi Græci qui etiam hodie reiterant.*
28. *Antiquorum opinio ſæculo XI. quòd nullatenus etiam in diverſo morbo iterari poſſet; & quod fundamentum?*
29. *Contraria ſententia ut probabilior ſuſtinebatur.*
30. *Sententia Magiſtri Sententiarum & Altiſſiodorenſis.*
31. *S. Thomas reiterationem tantùm permittit, ſi morbus aut periculum ſit diverſum.*
32. *Eadem ſententia poſteriorum Scholaſticorum.*
33. *Quid Synodus Tridentina ſenſerit?*
34. *Invaluit ſententia S. Thomæ, & eam paſſim Ritualia præſcribunt.*
35. *Aliquando etiam hodie in eodem morbo reiteratur.*
36. *Damnata praxis non reiterandi hoc Sacramentum* infra annum, *tametſi* ſtatus *morbi fuerit mutatus.*
37. *Quæ circa reiterationem hujus Sacramenti ſtatuta ſunt, ad diſciplinam ſpectant.*
38. *Circa hæc quiſque ſuæ Eccleſiæ præſcriptum ſequi debet.*
39. *Parochus in dubio magis in reiterationem inclinare debet.*

I. HUjus Sacramenti Miniſtros ſat patenter expreſſit Jacobus Apoſtolus, dicens: *Si quis infirmatur in vobis, inducat* PRESBYTEROS *Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum Oleo in nomine Domini.*

Unde Innocentius I. reſpondens Decentio Epiſcopo Eugubino, *cap.* 8. repetens jam relata verba Apoſtoli, ſubdit: „ Cæterùm illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod *Presbyteris* licere non dubium eſt. Nam ideircò *Presbyteris* dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt.

Tam conſtans igitur eo tempore erat perſuaſio, *Presbyteros* eſſe hujus Sacramenti Miniſtros, ut dubitaret Decentius, num Epiſcopus & illud adminiſtrare poſſet.

Porrò evidens eſt Innocentium ibidem de veris & legitimè ordinatis *Presbyteris* loqui; ipſumque non dubitaſſe, quin Jacobus Apoſtolus de hujuſmodi Presbyteris loqueretur; quemadmodum & omnia tam Græcorum, quàm Latinorum antiqua & recentiora Ritualia intellexerunt; uno conſenſu in miniſtros hujus ſacræ Unctionis nominando Presbyteros ſeu ſacerdotes, idque auctoritate Apoſtoli Jacobi.

II. Unde contra noſtri temporis Hæreticos definivit Synodus Trident. *Seſſ.* 14. *Can.* 4. *de Extrema-Unctione.* „ Si quis dixerit, Presbyteros Eccleſiæ, quos B. „ Jacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum „ hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis communitate; ob „ idque proprium Extremæ-Unctionis miniſtrum non „ eſſe ſolùm Sacerdotem: Anathema ſit.

III. Cùm verò Jacobus non unum Presbyterum ad infirmum induci velit, ſed *plures*, dicendo, *inducat* PRESBYTEROS; videntur in adminiſtratione hujus Sacramenti, non unus dumtaxat, ſed *plures* Presbyteri adhibendi.

Et quidem Græcorum ritu, *ſeptem* Presbyteri hoc peragunt; aut ſi copia tot Presbyterorum deſit, ad minus *tres* adhiberi debent; quapropter titulus Officii *Olei* Sancti in eorum Rituali apud Goarium, *pag.* 408. his verbis exprimitur: *Officium Sancti* OLEI *decantatum à* SEPTEM *Sacerdotibus congregatis in Eccleſia; aut in domo.* Deinde relato Officio pro infirmo ante Sacram inunctionem recitando, necnon oratione in ipſa Unctione dicenda, ſubjicitur in Rituali: „ Hæc oratio ab *unoquoque* Sacerdotum poſtquam di- „ xerit Evangelium & orationem, cùm videlicet in- „ firmum oleo perungit.

IV. Hic nota, Græcorum ritu, non tantùm plures Sacerdotes in hujus Sacramenti adminiſtratione adeſſe, ut ſimul pro infirmo precentur; ſed ut etiam in eadem infirmitate, necnon ejuſdem *temporis tractu*, plures, ideſt, ſeptem eorum Sacerdotes, *eaſdem* infirmi partes, Oleo Sacro, repetitaque debita verborum forma, perungant, quemadmodum idipſum obſervat Goartius, *pag.* 438.

V. Neque Græcorum dumtaxat; ſed & Latinorum praxis jampridem fuit, ut plures Presbyteri ad Sacræ Unctionis miniſterium vocarentur; atque ſimul pro infirmo orarent.

In veteri Codice Sacramentarii S. Gregorii apud Menardum, *pag.* 253. dicitur: MULTI *Sacerdotum infirmos perungeat inſuper in quinque ſenſus.* Et in Codice Tiliano apud Menardum in notis ad Sacramentarium Gregorii legitur: „ Imponunt manus ſuper infirmum " *omnes* Sacerdotes, jubente, vel tantùm permittente " Epiſcopo, quia Canonicus ſic ordo docet.

VI. Quin & ſæculo XII. dubitaſſe videtur Epiſcopus Carnotenſis, num Sacerdos uno tantùm Clerico præſente infirmum inungere poſſet; uti colligitur ex Decretali Epiſtola Alexandri III. ad dictum Epiſcopum; apud Antonium Auguſtinum in prima Decretalium Collectione, *lib.* 5. *tit.* 27. *cap.* 9. ubi hæc leguntur: „ Quæſivit à nobis tua Fraternitas, utrum " Sacerdos *uno* Clerico *tantùm* præſente infirmum de- " beat inungere.... Nos itaque duximus reſponden- " dum, Sacerdos uno præſente Clerico, & etiam *ſo-* " *lus* infirmum ungere poteſt. " Fragmentum Epiſtolæ continens reſponſum Pontificis refertur in *Cap.* 14. *De U. S.*

VII. Ex his duo habemus, unum, jampridem apud Latinos, & hodie etiam apud Græcos, plures Sacerdotes in adminiſtratione hujus Sacramenti interveniſſe. Alterum, nequaquam tamen plurium Sacerdotum concurſum ita neceſſarium eſſe, quin unus ſolus validè hoc Sacramentum adminiſtrare queat.

Utrumque expreſſit S. Thomas *lib.* 4. *contra Gentiles cap.* 73. „ Quia hoc Sacramentum (Unctionis) per- " fectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur " copia gratiæ, competit huic Sacramento quòd *multi* " Sacerdotes interſint, & quòd oratio *totius* Eccleſiæ " ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet. Unde Ja- " cobus dicit: *Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & ora-* " *tio fidei ſanabit infirmum;* ſi tamen unus ſolus Pre- " sbyter adſit, intelligitur hoc Sacramentum perfice- " re in virtute totius Eccleſiæ, cujus Miniſter exi- " ſtit, & cujus perſonam gerit. "

Non dubium quin, inſtitutioni hujus Sacramenti eſſet convenientius ut plures Sacerdotes & Clerici ad infirmum inungendum accederent: ut ipſa plurium Sacerdotum ſimul convenientium *oratio fidei* efficaciùs impetraret, & infirmo gratiam accerſeret.

VIII. Hinc S. Carolus in Concilio Quarto Mediolanenſi, *part.* 2. *cap.* 6. monet Parochum, ut „ id Extremæ-Unctionis Sacramentum miniſtraturus, *quot* " commodè poteſt, *Presbyteros* & Clericos adhibere " ſtudeat ſuperpelliceo indutos: qui ipſum & mini- " ſtrantem & *precantem*, pietatis orationiſque ſtudio " in eo miniſterio adjuvent. "

Optandum ſanè eſſet, ut Epiſcopi & Parochi excitarent Sacerdotes & Clericos, ut officium hoc pietatis infirmis, quando occaſio ſe offert, & aliis neceſſariis negotiis non impediuntur, impenderent; atque ſua pietate & precibus hujus Sacramenti uberiorem gratiam in infirmum quodammodò attraherent.

IX. Sanè cùm juxta Jacobi Apoſtoli verba, non tantùm S. Unctioni; ſed & *orationi fidei* effectus Sacramenti tribuatur; atque propterea ex præſcripto Eccleſiæ, etiam multò plures in hujus, quàm aliorum Sacramentorum adminiſtratione, preces recitandæ ſint, dolendum eſt, unum dumtaxat Sacerdotem cum Clerico ſeu cuſtode adhiberi; coſque non rarò has preces ſeu formulas quaſdam ſibi præſcriptas ſine intimo pietatis affectu, & fidei ardore recitare; ut meritò dubitetur, num ex parte ipſorum dici queat *oratio fidei*, quam S. Jacobus requirit; & an non meritò adſcribi queat defectui *orationis fidei*, quòd hujus Sacramenti tam exiguus appareat fructus. Licèt enim Sacramentum ſuum operetur effectum *ex opere operato*, ut loquuntur, dubitari tamen nequit, quin pietas atque fides miniſtrantium & aſtantium, ac multorum adunata & charitate fideque fervens oratio non parùm conferant, ut uberiorem effectum in ſuſcipiente habeat.

Hic quoque obiter reflectendum, quàm meritò in Synodis ſæpiùs decretum ſit, ut in cuſtodes Eccleſiarum Parochialium eligantur pietate ac morum probitate inſignes;

gnes; uti ſuprà *part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. annotavimus; quandoquidem ipſi ſint, qui unà cum Sacerdote preces in adminiſtratione hujus Sacramenti pro infirmo recitare ſolent.

X. Secundùm modernam diſciplinam non quilibet Presbyter eſt hujus Sacramenti Miniſter, ſed ſoli Parochi; in tantùm ut in *Clem.* 1. *de Privilegiis* decernatur, quòd „ Religioſi, qui Clericis aut Laicis Sacramentum *Unctionis Extremæ*, non habita ſuper hoc *Parochiali* Presbyteri licentia *ſpeciali*, miniſtrare præſumunt, excommunicationis incurrant ſententiam ipſofacto, per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendi; quos etiam locorum Ordinarii (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de abſolutione ipſorum eis fuerit facta fides, nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc *exemptionis*, vel alio privilegio ſuffragante.

XI. Inſuper Synodi, ac Ritualia alium hujus Sacramenti miniſtrum (excepto caſu neceſſitatis) quàm Parochum non agnoſcunt, omniaque Decreta, ac inſtructiones omnes ad Parochos diriguntur.

S. Carolus in Synodo Mediol. V. *part.* 1. *tit.* 11. expreſsè habet: „ Ne alius Sacerdos, niſi *Parochus* hoc Sacramentum miniſtret. Si porrò is impeditus aut alias in mora eſt, mortiſque periculum inſtat, tunc Sacerdos alius miniſtret licet. “ Catechiſmus Rom. *part.* 2. *de Sacramento Extremæ-Unctionis* §. 21. ait: „ Neque tamen ex Eccleſiæ Decreto cuivis Sacerdoti; ſed *proprio Parocho*, qui juriſdictionem habet, ſive alteri cui ille hujus muneris fungendi poteſtatem fecerit, hoc Sacramentum adminiſtrare licet.

XII. Imprimis autem monent, ut „ Parochi ægrotos ſæpè inviſant, hortenturque, ne ad extremum Sacramenti hujus ſuſceptionem differant; ac potiùs ſenſibus rationiſque uſu adhuc integris, illud ſibi adminiſtrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum percipiant; uti loquitur Synodus P. II. Mechlin. *tit.* 8 *cap.* 1. & aliæ paſſim Synodi inculcant.

XIII. Quin, ubi infirmum eſſe reſciverit Parochus de quo veretur, ne fortè negligentia aut malignitate domeſticorum aut propinquorum non munitus Sacramentis moriatur, adeat ædes infirmi, etiam non vocatus, eumque ad ſuſcipienda Sacramenta excitare conetur; quemadmodum habet Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 8. *cap.* 2. aliæque plures.

„ XIV. Ut vigilanter Paſtor hoc Sacramentum infirmis impendat (ait citata Synodus Buſcoducenſis *cap.* 4.) non tantùm officii ſui ratio eum excitare debet, ſed etiam exemplum B. Malachiæ Epiſcopi, de quo ſcribit Bernardus in ejus vita. Quòd cùm ad nobilem fœminam Oleo Sacro ungendam vocatus eſſet, & illa tamen ſine hoc Sacramento expiraſſet; ita Vir Sanctus conſternatus eſt, ut juxta eam ſtans, pro Oleo Sacro largiſſimo lacrymarum imbre mortuam perfuderit, totaque nocte geminibus conſumpta, non priùs animo quietem reſtituerit, quàm defuncta ad vitam revocata gratia hujus Sacramenti, qua caruerat, frueretur.

XV. Neque tempore peſtis aut alterius morbi contagioſi hujus Sacramenti adminiſtrationem negligendam eſſe paſſim Ritualia & Synodi indicant, ritum & cautionem deſignantes, quibus morbis hujuſmodi infectis adminiſtrari poſſit.

Imò contrariam opinionem, quæ alicubi invaluerat, quòd peſte infecto miniſtrari non deberet, tamquam pernicioſum errorem reprobat Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 14. *c.* 9. dicens. „ Saluti ſubditorum noſtrorum conſulere volentes, ordinamus, ut Paſtores ſuis ſubditis peſtilentia correptis, quamvis Sacramenta Pœnitentiæ & Euchariſtiæ eis adminiſtraverint, non omittant etiam Extremam-Unctionem illis dare, ſi id abſque manifeſto vitæ periculo præſtare poſſint.

Deinde *c.* 10. „ Qui autem peſte afflatus non eſt confeſſus, nec poteſt confiteri, Paſtor teneatur illi Extremam-Unctionem, etiam cum periculo vitæ, dare.

Ideò indubiè, quòd priori caſu, ipſa Confeſſio & abſolutio quodammodò vices Extremæ-Unctionis, ſaltem quoad remiſſionem peccatorum, & Viaticum quoad infuſionem gratiæ ſuppleverint; poſteriore verò caſu, ipſa Extrema-Unctio tamquam ſpecies Pœnitentiæ, defectum Confeſſionis & Sacramenti Pœnitentiæ ſupplere aliquo modo debeat.

XVI. Cùm juxta modernam praxim, nonniſi poſt Viaticum, & in *gravi* valdè infirmitate Sacra Unctio conferri ſoleat; nec ægri illam in Eccleſia (quemadmodum olim frequenter fiebat) ſed domi ſuæ decumbentes accipere conſueverint; ideòque Sacrum Oleum per Sacerdotes ad ædes decumbentium ſit deferendum, pro reverentia ipſius Sacri Olei & Sacramenti, in pleriſque Synodis & Ritualibus ſtatutum eſt, ut Sacerdos ægrotum uncturus, indutus ſit ſuperpelliceo & ſtola, comitante & præcedente cuſtode, ſimiliter ſuperpelliceo induto.

XVII. Ut tamen populus ſciat, Sacro Oleo non deberi eum cultum adorationis, qui exhibetur Euchariſtiæ, monent Synodi uti & Ritualia, ut dum Sacrum Oleum ſolùm defertur, cuſtos Sacerdotem præcedat, ſed ſine *Nola*; cujus ſonitu populus ad adorationem Euchariſtiæ excitari & moneri ſolet.

XVIII. Quin & Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 14. *cap.* 1. vult quidem „ Parochum Sacrum Oleum infirmorum ad ægrotos deferentem Matricularius detecto capite comitetur; ſed addit: Non tamen LUMEN, aut *nolam ſonantem* præferat, niſi ſimul deferatur Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ. “

Quod de vetita *luminis* geſtatione ante Sacrum Oleum hic decernitur, hodie non obſervatur; imò in pleriſque Synodis & Ritualibus expreſsè decernitur, ut cuſtos lumen præferat. In numero tamen tædarum aliovè externo cultu convenit, ut ſit differentia in delatione Euchariſtiæ & Sacri Olei, ut inde populus intelligat, alium planè cultum & reverentiam Euchariſtiæ, quàm Sacro Oleo exhibendum eſſe.

XIX. Adhæc monent Synodi, ut cùm Sacrum Oleum ad infirmum deferendum eſt, „ campana aliqua pulſetur ex Parochiis, cujus ſono omnes intelligant, deferendum Extremæ-Unctionis Sacramentum, moneanturque Fideles, ut hoc ſigno dato, ſe ad Eccleſiam conferant, & Sacerdoti ſe jungant, pro ſalute ægri cum eodem deprecaturi; & ad hoc opus charitatis, etiam propoſitis indulgentiis, ubi expedire judicaverit Epiſcopus, invitentur: cæteri, quibus non vacat, erigant ſaltem animum in cœlum, & pro ſalute decumbentis aliquam oratiunculam offerant Deo; extrema enim hac neceſſitate, fidelium precibus ægri maximè indigent, & iiſdem maximè juvantur. “

XX. Ita Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 12. *cap.* 1. quod & in aliis Synodis ſtatuitur; additurque, ut tam eundo, quàm redeundo à fabulis omnes abſtineant, devoti in fundendis precibus pro ſalute infirmi, uti loquitur Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 2. monetque Paſtorale Mechlinienſe ut inter eundum Parochus recitet Pſalmum *Miſerere*, aut alios ex Pœnitentialibus, vel Pſalmum *Beati immaculati in via*.

XXI. Opportunè hic monebit Parochus ipſos Fideles, ut meminerint, effectum hujus Sacramenti ſingulariter adſcribi *orationi fidei*, juxta illud Jacobi Apoſtoli: *Et oratio fidei ſalvabit infirmum*; ac proptereà ſperandum ſit, quòd quò ferventiùs orationi inſtabunt, tantò uberiorem fructum ex hoc Sacramento infirmus ſit accepturus.

XXII. Ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, poſt peractam Unctionem, Sacerdos manum ſuam ſuper caput infirmi ponens, aut, ſi id horror morbi vetat, verſus infirmum elevans, orationem ibidem præſcriptam recitare jubetur.

Hic in datione Extremæ-Unctionis ritus publicæ Pœnitentiæ apparet. Scitur enim crebras manuum impoſitiones & orationes, tum in ipſa Pœnitentiæ datione, tum in ejus decurſu, atque Pœnitentium reconciliatione intervenіſſe.

XXIII. Ex præſcripto ejuſdem Paſtoralis, Unctione peracta, porrigit Sacerdos infirmo *cereum ardentem*, dicens: “ Accipe lampadem ardentem, cuſtodi Unctionem tuam, ut cùm Dominus ad judicandum venerit, poſſis occurrere ei cum omnibus Sanctis, & vivas in ſæcula ſæculorum.

XXIV. Poſt hæc addit: *Adhibere debet infirmo imaginem Crucifixi, ut in eam oculos conjiciat, cum ſalubri confidentia in Paſſionis merita;* adjiciens orationes binas hic recitandas.

XXV. Hi ultimi ritus, qui mortem admodum vicinam deſignant, veriſimiliter adhiberi cœperunt, poſtquam Extrema-Unctio nonniſi morti valdè vicinis dari

cœpit:

cœpit: neque enim in Rituali Romano aut Manualibus aliarum Diœceſium hi ritus occurrunt.

Interim occaſione horum rituum, & aliorum quæ in adminiſtratione hujus Sacramenti interveniunt, occaſio admodum opportuna datur Parocho, piam ac ſalutarem exhortationem, præſertim de morte, extremo judicio, & ratione vitæ præteritæ danda, ad circumſtantes habendi, quemadmodum ſupra *tit.* 1. *c.* 2. *num.* 5. dictum eſt.

Edmundus Martene, Monachus Benedictinus è Congregatione ſancti Mauri *tom.* 3. de Ritibus Eccleſiaſticis cap. 15. *Ordine* 13. profert Ritum vel Ordinem inungendi Monachos infirmos ex Codice manuſcripto Audoeni Rhotomagenſis, annorum (ut ipſe putat) circiter 400.

Ex hoc Ordine habetur quòd inunctio partium ſeu membrorum ſub eadem penè formula verborum fieret, quæ hodie uſitata eſt; ſed illud ſpeciale occurrit, quòd ad ſingulas membrorum unctionem decantaretur Antiphona cum Pſalmo.

Præterea ex eodem Ordine patet quòd ea ætate adhuc ipſa Unctio *præmitteretur Viatico*.

Poſt datum autem Viaticum ſeu S. Communionem dicitur in eodem Ordine: „Offertur ei Crux ad adorandum & obſculandum; deinde oſculatur eum Sacerdos, & reliqui omnes per ordinem, ad quam oſculationem quiſque Fratrum petit ei duas venias, alteram quidem ante oſculum, alteram verò poſt.

Itaque ſi huic Codici fides ſit, notus fuit Ritus offerendi Crucem oſculandam infirmo, etiam eo tempore, quo ſacra Unctio præmittebatur Viatico.

Cùm verò nulla fiat in illo Ordine mentio porrectionis *cerei*, veriſimile eſt talem Ritum eſſe recentiorem, ſaltem in aliquibus Eccleſiis.

XXVI. In Codice S. Remigii (quem circa annum milleſimum ſcriptum credidit Hugo Menardus, & ex quo ordinem ad viſitandum infirmum in ſuis notis ad Sacramentarium S. Gregorii publicavit) hæc leguntur: Et *ſeptem* dies vel multò plures, ſi neceſſitas fuerit, tam de communione, quàm *de alio officio* circa infirmum fiat.

Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag.* 335. reflectens ad citata verba, ait: „Ubi „ið *de alio officio* ſignificatur de Unctione, quam „Matthæus Galenus reſtrinxit ad partes *laborantes*, „quia, ut vult, Sacramentum non repetebant. Verùm (pergit Menardus) id quod ait, *non repeti* „olim ſolitum Extremæ-Unctionis Sacramentum in „eodem videlicet morbo, non videtur probabile, „quia verba, quàm *de alio officio*, ſunt generalia, „nec poſſunt reſtringi ad Unctionem membrorum „affectorum.

XXVII. Hanc expoſitionem & ſententiam Menardi referens & probans Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 440. obſervat, Græcos non mereri acrem alicujus reprehenſionem, quamvis in eodem morbo ſeptem diverſi Sacerdotes infirmum Sacro Oleo perungant; atque ita Sacramentum iterare videantur: cùm aliquando id & apud Latinos ſervatum fuerit.

XXVIII. Verùm ſæculo IX. oppoſita planè opinio aliquorum circa iterationem hujus Sacramenti orta eſt; nimirùm, hoc Sacramentum ſemel ſuſceptum nullatenus iterari poſſe; eò quòd Extrema-Unctio ſpecies eſſet *ſolemnis* Pœnitentiæ; quæ cùm juxta Canonum antiquorum rigorem repeti non poſſet, nec Unctionem repeti poſſe credebant.

Horum unus fuit S. Ivo Carnotenſium Epiſcopus, qui *Epiſt.* 255. ſcribit: „Unctionem verò, quam ſemel accepiſti, *non æſtimo repetendam*. Unctio enim „infirmorum *publicæ* Pœnitentiæ Sacramentum eſt, „quam non eſſe repetendam, ſicut nec Baptiſmum, „teſtatur Auguſtinus, teſtatur Ambroſius.

Sub idem tempus Goffridus Abbas Vindocinenſis *l.* 11. *epiſt.* 19. ad ipſum Ivonem ſcribens, conqueritur quòd quaſdam conſuetudines ſive inſtitutiones in Monaſteriis quidam Monachi ſibi pro lege vindicent, quas ratio nullatenùs admittit, nec Sanctorum quilibet Patrum invenit, ſed inſipientium hominum conſuetudo inſtituit. „Et, ut cætera taceamus, ait, in hoc, ut „nobis videtur, *non mediocriter errant*, quòd *Unctionem infirmorum*, cùm à S. Catholica & Apoſtolica Sede Sacramentum vocetur, & cùm nullum Sacramentum iterari debeat, iterandam putant. “

XXIX. Verùm cùm certum ſit, nonnulla Sacramenta iterari; atque ipſam etiam *publicam* & *ſolemnem* pœnitentiam iterari poſſe, ſi ipſum rigorem diſciplinæ ſeponas: plures fuere circa idem tempus Doctores, qui Unctionem infirmorum iterari poſſe, non ſecùs atque Sacramentum Pœnitentiæ, ſuſtinebant; tametſi & ipſi faterentur, aliquos dubitare.

Alanus Porretanus de Maximis Theologiæ *num.* 113. „Sunt qui dicunt de hoc Sacramento, quòd iterari non poſſit, ſicut nec Baptiſmus; ſed quia Sacramentum Pœnitentiæ eſt, & pœnitentia iterari poteſt, probabile eſt hoc Sacramentum iterari poſſe. “

XXX. Magiſter Sententiarum *Lib.* 4. *diſtinct.* 23. fatetur, ſuo tempore quæſitum fuiſſe ab aliquibus, an hoc Sacramentum *iterari* poſſet; eò quòd Auguſtinus dicat, Sacramentum non iterandum, & Sacramento non faciendam eſſe injuriam: „Sed, ait Magiſter, hoc dicit, ubi agit de Sacramento Baptiſmi, Confirmationis & Ordinationis, quæ nullatenùs ſunt repetenda, quia ſemel tantùm & non ſæpiùs datur Baptiſmus, Confirmatio & Ordinatio. Sacramentum verò Altaris & Pœnitentiæ & Conjugii ſæpè iterari videtur, quia ſæpè Sacramentum Corporis percipitur, frequenter pœnitentia agitur, conjugium ſæpè contrahitur. Quare ergo Unctio ſimiliter iterari non poteſt? ſi morbus non revertitur, medicina non iteretur; ſi verò morbus non poteſt cohiberi, quare medicina debet prohiberi? ſicut oratio iterari poteſt, ita & Unctio iterari poſſe videtur. “

Guillelmus Antiſiodorenſis *Lib.* 4. *Summæ tract.* 7. *c.* 11. concedit, quòd quandocumque invaleſcit morbus, iteranda ſit medicina; & quia ſæpiùs invaleſcit morbus, ſæpè iterandam eſſe Extremam-Unctionem.

XXXI. S. Thomas in ſupplemento *q.* 33. *art.* 1. reſolvit, *iterari* poſſe, „quia ſanitas corporis & mentis, quæ eſt effectus hujus Sacramenti, poteſt amitti, *poſtquam* fuerit per Sacramenta effecta, ideò hoc Sacramentum ſine ſui injuria poteſt iterari. “

Videtur hic indicare S. Thomas, Sacramentum hoc iterari poſſe, ſi effectus, id eſt ſanitas corporis, ſemel obtenta, rurſus amittatur, hoc eſt, non eodem morbo durante, ſed alio ſuperveniente.

XXXII. Clarius id dixit Richardus à ſancto Victore In 4. *Sentent. diſtinct.* 23. *art.* 11. *quæſt.* 6. reſolvens, „hoc Sacramentum circa eumdem infirmum eadem infirmitate, reſpectu ejuſdem infirmitatis ſtatus, *iterari* non debere .... In eadem infirmitate in numero poſſunt eſſe ſtatus diverſi, in quorum quolibet infirmus eſt in notabili & probabili periculo mortis. Ideò cùm infirmo nullum imprimat effectum indelebilem, poteſt & debet eidem homini pluries conferri, vel pro diverſis infirmitatibus, vel pro ejuſdem infirmitatis diverſis ſtatibus. Hæc ille. “

Idipſum docet Durandus addita hac ratione: „Extrema enim Unctio non ſolùm reſpicit infirmitatem abſolutè, ſed ſtatum infirmitatis, qui quoties iteratur, ſive in eadem infirmitate, ſive in diverſis, poteſt & Unctio iterari. “

Doctores Scholaſtici, qui eos ſequuti ſunt, idem uno quaſi conſenſu tradiderunt.

XXXIII. Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *c.* 3. *de Extrema-Unctione*, doctrinam de *iteranda* Unctione amplexa, docet: „Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc Unctionem convaluerint, iterùm hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, cùm in *aliud* ſimile vitæ diſcrimen inciderint. “ An eodem morbo, eodemque Infirmitatis ſtatu durante iterari poſſit, Synodus non determinat; cùm id à diſciplina pendere ſciret.

XXXIV. Interim moderna diſciplina in Synodis ac Ritualibus recentioribus præſcripta, S. Thomæ, atque Scholaſticorum, qui ipſum ſequuti ſunt opinioni penè per omnia conformis eſt.

Synodus Prov. II. Cameracenſis *tit.* 12. *cap.* 4. ait: „Nec una ægritudine, etiam ad plures menſes durante, eidem ſæpiùs conferri debet, quamvis in diverſis ægritudinibus liceat. “

Paſtorale Mechlinienſe ita habet: „Infirmus periculosè decumbens, in una infirmitate, ſemel tantùm ungendus eſt; quòd ſi poſt ſuſceptam Unctionem convaluerit, quoties poſteà in idem vitæ diſcrimen inci-

„ inciderit, toties hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterit.

XXXV. Sed quid, ſi infirmus non quidem omninò convaluerit; ſed morbus ita remiſerit, ut mortis diſcrimen evaſiſſe videatur; at poſt Unctionem ſuſceptam, adhuc eodem morbo durante, quamvis remiſſo, rurſus in vitæ diſcrimen relabatur, an ſacra Unctio reiterari poterit? Omninò: quia ſtatus morbi mutatus fuit; & aliud mortis diſcrimen obvenit.

Hunc caſum claris terminis reſolvit Manuale Cameracenſe editum anno 1562. „ Animadvertat Sacerdos adminiſtraturus infirmis Sacramentum Extremæ-Unctionis, ſæpiùs iterari poſſe, etiam *in eadem* infirmitate ad diverſos periculorum caſus, poſt intervalla aliquanti temporis incidentes; quoties videlicet nunc remittente, nunc rurſus ingraveſcente periculum mortis imminere creditur.

Et Manuale Eccleſiæ Remenſis (cui olim Eccleſia Cameracenſis erat ſuffraganea) quod ex Decreto Concilii Remenſis anno 1685. prodiit, hæc habet: „ Denique poteſt hoc Sacramentum iterari, & quidem *in eadem* infirmitate, quandoquidem quis eſt in articulo mortis, modò ſit caſus diverſus, ut qui in hydropiſi, aut longa febri, poſtquam evaſit periculum, rurſus poſt aliquot menſes de vita periclitatur.

His conſonum apparet Concilium Tridentinum, docens hoc Sacramentum iterari poſſe, *cùm in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint* infirmi; non requirens, ut id vitæ diſcrimen ex alio planè morbo provenerit.

Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 4. *cap.* 8. vult ut in eadem ægritudine, etiam ad plures menſes perdurante, nemini hoc Sacramentum ſæpiùs conferatur; addita tamen hac notanda exceptione: *Niſi peritorum judicio, ſtatus morbi mutatus fuerit.*

XXXVI. Synodus Iprenſis ſub Rithovio, *tit.* 17. *cap.* 3. declarat in quacumque gravi infirmitate poſſe *iterato* adminiſtrari; ac deinde tamquam conſequens ſubjicit: „ Proinde conſuetudinem, ſecundùm quam non conſuevit hoc Sacramentum *intrà annum ſecundò* ſuſcipi (etiamſi altera gravis obveniat infirmitas) tamquam noxiam abrogamus.

Plura diverſarum Eccleſiarum Manualia ſæculo præterito evulgata præſcribebant, non poſſe hoc Sacramentum reiterari pro eadem infirmitate, etiamſi *intra annum* ſtatus ejuſdem ægritudinis varius eſſe queat; atque ſæpiùs in mortis diſcrimen reincidere poſſit infirmus.

XXXVII. Hinc patet, quòd quæ circa reiterationem hujus Sacramenti variis temporibus & in variis Eccleſiis ſtatuta & ſervata ſunt, magis ad diſciplinam, quàm ad dogma aut eſſentiam Sacramenti pertinere.

Hoc imprimis ſatis innuebant illi, qui ſacram Unctionem *reiterari* non poſſe contendebant eo titulo, quòd eſſet Sacramentum *Pœnitentiæ publicæ*, ac per conſequens, ſicut rigor Canonicus hanc iterari non permittebat, ita nec illam eſſe iterandam.

Adhæc plures Synodi & libri Rituales vetantes reiterationem in eadem infirmitate, hanc reddunt rationem ad diſciplinam, non dogma ſpectantem: *Ne Sacramentum illud viléſcat*. Ita legitur in Statutis Synodalibus Archiepiſcopatus Senonenſis anno 1524. evulgatis; & Epiſcopatus Carnotenſis evulgatis anno 1526. & recitantur à Launojo, *pagin.* 360. & 361.

XXXVIII. In his itaque unuſquiſque Eccleſiæ ſuæ legem & conſuetudinem ſequi debet; aliàs ſi diſciplina non obſtaret, abſurdum non eſſet, *pluries* in eadem etiam infirmitate eodemque infirmitatis ſtatu, hoc Sacramentum juxta antiquum Eccleſiæ Latinæ, & hodiernum Græcorum morem conferre; „ quia (uti notat Hugo Menardus loco citato) non ceſſante morbo, homine adhuc exiſtente in peccatis; ob peccata ſaltem venialia, quæ nobis quotidie obrepunt, quia *ſepties in die cadit juſtus*, jure poſſet hoc Sacramentum ſæpius in eodem modo repeti, ipſis cauſis manentibus ob quas ipſum Sacramentum conferri ſolet. "

XXXIX. Ex his diſcat Parochus, ab iteratione hujus Sacramenti ſe non debere *ſcrupuloſè* abſtinere ob periculum nullitatis Sacramenti; ſed dumtaxat, ne in diſciplinam jam ſtabilitam impingat: adeòque ſi *dubium* ſit, num forſan Morbi *ſtatus* ita fuerit mutatus, ut etiam juxta modernam diſciplinam reiterari queat, magis pro *reiteratione* inclinandum; eò quòd hæc reiteratio conformior ſit veteri Eccleſiæ conſuetudini, tum quod per eam novum ipſi infirmo ſubſidium ſpirituale ſperari poſſit.

TITULUS NONUS.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT PRIMUM.

De Materia & Forma hujus Sacramenti.

1. *Plures in Eccleſia dari Ordines etiam minores, definit Synodus Tridentina.*
2. *Ordo verum eſt Sacramentum.*
3. *Quomodo definitio Synodi Tridentinæ verificetur quo ad Ordines minores?*
4. *Ordines quatuor minores non ſemper, nec ubique non fuerunt.*
5. *Non ſunt* immediatè & propriè *à Chriſto inſtituti.*
6. *Non habent rationem Sacramenti; nec id Tridentina Synodus definivit.*
7. *Materia Ordinis Decreto Eugenii IV.*
8. *Eugenii mens non fuit eſſentiales & planè neceſſarias formas & materias aſſignare.*
9. *Traditio inſtrumentorum in Ordinatione Presbyteri apud Græcos incognita.*
10. *Neque ſemper à Latinis adhibita.*
11. *Idem dicendum de traditione Evangelii in Ordinatione Diaconi.*
12. *Verba quibus fit traditio inſtrumentorum non poteſt dici* forma *planè neceſſaria.*
13. *Traditio inſtrumentorum primitus poſt Ordinationem facta fuit; & quare?*
14. *In collatione Ordinum minorum traditio inſtrumentorum citiùs facta, quàm in collatione majorum.*
15. *Quæ hodie pro forma & materia præſcribuntur exactè obſervanda.*
16. *Certum non eſt, an Eccleſia non poſſit aliquid requirere ut* eſſentiale, *quod olim eſſentiale non fuit.*
17. *Unctio in Ordinatione eſt tantùm cæremonialis; nec ſemper fuit adhibita.*

I. SYnodus Tridentina *Seſſ.* 23. *Canon.* 2. *de Sacramento Ordinis*, ait: „ Si quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & Majores & Minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur; Anathema ſit. "

II. Deinde *Can.* 3. „ Si quis dixerit, Ordinem, ſive Sacram Ordinationem, non eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantùm ritum quemdam eligendi miniſtros Verbi Dei, & Sacramentorum; Anathema ſit.

III. Quod hic Synodus definit, præter Sacerdotium eſſe in Eccleſia alios Ordines & *Majores & Minores*, quoad Majores ſemper verificatum fuit in Ordine Diaconatus, quem Majoribus Ordinibus tam Latina quàm Orientalis Eccleſia ſemper annumeravit; at quoad Ordinem Subdiaconatus, verum quidem erat tempore conditi hujus Canonis, ſaltem in Eccleſia Latina, eò quòd hæc & Subdiaconatum Majoribus & Sacris Ordinibus jam à quatuor ut minus ſæculis annumeraſſet; tametſi & Eccleſia Latina primis circiter decem aut undecim ſæcu-

Digitized by Google

ſæculis inter Minores Ordines, quemadmodum hodie Eccleſia Græca, habuiſſet Subdiaconatum; uti oſtenſum eſt ſupra *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3.

IV. Tempore conditi Canonis præter Sacerdotium & alios majores Ordines, fuiſſe in Eccleſia Latina quatuor Minores receptos notorium eſt; licèt in Eccleſia Græca unus ſolus ex illis quatuor, nimirum *Lectoratus* notatus ſit; uti annotat Morinus de SS. Ordinat. *p.* 3. *Exerc.* 11. *cap.* 1. & fuſius probat *Exerc.* 14. *c.* 1. numquam tres illos Minores Ordines apud Græcos collatos, aut Ordinibus fuiſſe annumeratos.

Oſtendit præterea Morinus citata *Exerc.* 11. etiam in quibuſdam Eccleſiis Latinis aliquando pauciores, aliquando plures Ordines Minores collatos fuiſſe; imò olim apud Latinos, ſaltem in aliquibus Eccleſiis non ſecus ac hodie apud Græcos, *Cantoratum* ſeu *Pſalmiſtatum* fuiſſe *Ordinem* Minorem; ut & Foſſariorum (qui mortuorum corpora curabant) Ordinem olim in quibuſdam Eccleſiis celebrem fuiſſe, qui tamen à multis ſæculis deſiit.

V. Ex his concludit Morinus poſt antiquos Scholaſticos, Subdiaconatum atque Minores Ordines non eſſe à Chriſto, neque ab Apoſtolis *immediatè* inſtitutos; ſed ab Eccleſia, creſcente Fidelium multitudine pro locorum & temporum neceſſitate & opportunitate eſſe conſtitutos: quamvis tamen non diffiteatur, eos eatenus poſſe dici juris divini, aut inſtitutionis Apoſtolicæ, in quantum illi Minores Ordines eminenter & formaliter in Diaconatu continebantur; atque Eccleſiam poſtmodum creſcente Fidelium & Miniſtrorum numero de Diaconatu edoxiſſe; cumque primitus Diaconi omnia munia illa obirent; poſtmodum eorum quædam ſpecialibus Miniſtris delegaſſe.

Illud paucis verbis expreſſit Gratianus *Diſt.* 21. „ Levitas autem ab Apoſtolis ordinatos legimus, quorum „ maximus fuit beatus Stephanus; Subdiaconos & A„ colythos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.

VI. Minores Ordines cùm nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis primitus fuerint inſtituti, illos quoque nec Sacramenta eſſe, nec rationem Sacramenti habere poſſe, concludit Morinus.

Neque id refragatur allegato *Canoni* 3. Synodi Tridentinæ; quia veritas hujus Canonis ſubſiſtit, tametſi etiam ſolus *Presbyteratus* eſſet Sacramentum & rationem Sacramenti haberet; quia tunc etiam verum eſſet, quòd Ordo, ſive Sacra Ordinatio eſſet verè & propriè Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum; & conſequenter, contrarium aſſerentes meritò damnarentur; uti in dicto Canone damnantur.

VII. Quæ verò ſit hujus Sacramenti materia, aut forma, Synodus Tridentina non expreſſit; at Eugenius IV. in Decreto pro Armenis de hoc Sacramento loquens, ait: „ Cujus materia eſt illud per cujus tradi„ tionem confertur Ordo: ſicut Presbyteratus traditur „ per calicis cum vino, & patenæ cum pane porre„ ctionem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum „ dationem: Subdiaconatus verò per calicis vacui cum „ patena vacua ſuperpoſita traditionem; & ſimiliter de „ aliis per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſi„ gnationem. Forma Sacerdotis talis eſt: Accipe po„ teſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis „ & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ Sancti; & ſic de aliorum Ordinum formis, prout „ in Pontificali Romano latè continentur.

VIII. Hìc rurſus in memoriam revocandum, quod ſuprà *tit.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. cu Franciſco Farvacquio monui, quod Eugenii IV. in hoc Decreto ſeu inſtructione mens non fuerit, *eſſentiales* & à Chriſto inſtitutas materias & formas Sacramentorum aſſignare; ſed ad ſummum, formas & materias ordinarias in Eccleſia Latina tunc uſitatas; ut hac inſtructione Armeni de ritu Eccleſiæ eſſent inſtructi.

IX. Sanè traditionem illam inſtrumentorum, cujus meminit Eugenius, non poſſe dici materiam *eſſentialem* Ordinum; ita ut ſine illa numquam potuiſſent, aut etiamnum hodiè poſſent validè Ordines conferri, evidenter, ut apparet, evincit Morinus, idque duobus potiſſimùm argumentis.

Primò quidem ex ritu, quem Eccleſia Græca ſemper ſervavit & hodiè ſervat. Certum eſt, Eccleſiam Latinam, Presbyteros Græcos, ritu Græcorum ordinatos, ſemper habuiſſe, & hodie habere pro legitimè & validè ordinatis Presbyteris; atque Sacerdotium ab ipſis eo ritu collatum, ut *verè* & *propriè* dictum Sacramentum.

Certum autem eſt, apud Græcos in Ordinatione Presbyterorum ſemper fuiſſe, & hactenus eſſe incognitam illam inſtrumentorum traditionem in Decreto Eugeniano expreſſam; uti ex eorum Ritualibus antiquioribus & recentioribus, nec non Auctoribus, qui quidem ritu Græcorum ſcripſerunt, manifeſtum eſt.

Ex quibus per evidentem conſequentiam deducitur, hanc inſtrumentorum traditionem non poſſe dici materiam *eſſentialem* à Chriſto inſtitutam, ita ut ex Chriſti inſtitutione validitas Sacramenti ab ea dependeret.

X. Alterum argumentum non minus concludens ſuppeditat priſtinus Eccleſiæ Latinæ ſacrarum Ordinationum ritus. Si enim conſulantur Rituales libri Eccleſiæ Latinæ; itemque Authores qui ante ſæculum X. ſcripſerunt, atque ritum Ordinationum apud Latinos tunc uſitatum exactiſſimè deſcripſerunt, videbitur, nullam tunc temporis in Ordinatione Presbyterorum traditionem inſtrumentorum interveniſſe; cùm nullum iſtius traditionis veſtigium occurrat. Argumentum ut apparet, evidens, hanc traditionem, materiam *eſſentialem* hujus Sacramenti tunc reputatam non fuiſſe; cujus nec in Ritualibus, nec in exactioribus rituum deſcriptionibus mentio fit. Alia nonnulla poſitiva argumenta, quibus oſtenditur multis ſæculis, etiam apud Latinos in Ordinatione Presbyterorum, incognitam fuiſſe inſtrumentorum traditionem hodie uſitatam, & ab Eugenio tamquam *materiam* hujus Sacramenti expreſſam, allegat Morinus loco citato.

XI. Quod de traditione inſtrumentorum in Ordinatione Presbyterorum dictum eſt, idem de traditione libri Evangeliorum in Ordinatione Diaconorum (quam ſimiliter pro materia hujus Ordinis aſſignat Eugenius) dicendum eſt.

Obſervat etiam Morinus *Exerc.* 9. *cap.* 1. *num.* 4. quòd antiqui omnes Rituales nongentorum annorum ſpatio ſcripti, nec Dalmaticæ, nec *traditionis Evangeliorum* mentionem faciant, „ Vix ſexcenti ſunt " anni (inquit) cùm in Ordinatione Diaconi *Evan*- " *gelium* tradi cœptum eſt.

Adhæc, Eccleſia Græca traditione hac in Ordinatione Diaconi nec olim uſa fuit, nec hodie utitur; & tamen nemo de validitate Originis Diaconatus ritu Græcorum à Græcis collati, dubitat; eamque etiam Eccleſia Romana, ut validam, & legitimam, agnoſcit.

XII. Eiſdem argumentis, quibus oſtenditur, traditionem inſtrumentorum neque Presbyteratus, neque Diaconatus materiam eſſentialem à Chriſto inſtitutam conſtituere poſſe, evincitur quoque, verba, quibus inſtrumenta illa hodie traduntur, non poſſe dici *formam* eſſentialem horum Ordinum; quandoquidem æquè certum ſit, illa verba non fuiſſe adhibita, nec hodie adhiberi in illis Eccleſiis quæ inſtrumentorum traditionem vel olim non agnoverunt, vel etiam nec hodie agnoſcunt: quia verba illa tantummodò ipſi traditioni inſtrumentorum, tamquam quædam formulæ, ſubſerviunt.

XIII. Videtur primitus hæc inſtrumentorum traditio facta fuiſſe poſt Ordinationem, ut hac traditione indicaretur, quid vi Ordinationis ſuſceptæ ipſis Ordinatis agendum eſſet.

Hugo a Sancto Victore, qui à ſexcentis circiter annis ſcripſit, *lib.* 2. *de Sacram. fidei*, *part.* 3. *cap.* 12. de Presbyteris, ait: *Accipiunt & calicem cum vino, & patenam cum hoſtiis de manu Epiſcopi.* Rationem ſubjungit: *Quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe* ACCEPISSE *agnoſcant, placabiles Deo hoſtias offerendi.*

Similiter Magiſter Sententiar. *libr.* 4. *Diſtinct.* 24. cùm dixit, quòd Presbyteri *accipiant etiam calicem cum hoſtiis*, eamdem rationem reddit: *ut per hoc ſciant, ſe accepiſſe poteſtatem placabiles Deo hoſtias offerendi.*

XIV. Simili ratione in Ordinatione Subdiaconorum, & collatione Minorum Ordinum *inſtrumenta*, quibus eorum miniſterium exprimeretur, porrecta fuiſſe, admodum veriſimile; quamquam ritus tradendi inſtrumenta in horum Ordinum collatione multis ſæculis, ſaltem apud Latinos fuerit uſitatus, antequam in Ordinatione Presbyterorum, aut Diaconorum eſſet notus;

uti oſtendit Morinus *Exercitat.* 11. *cap.* 5. ibidem inquirens hujus moris diverſitatem; unà monens, nec in Subdiaconatus, nec Minorum Ordinum collatione in Eccleſia Græca, traditionem inſtrumentorum umquam factam eſſe; ſed hos Ordines, non ſecus ac Presbyteratum & Diaconatum, per *impoſitionem manuum* fuiſſe collatos.

XV. Quamvis autem hactenus dicta abundè evincant, traditionem Inſtrumentorum non poſſe dici *formam eſſentialem* Ordinum; ita ut illa *ſemper* fuiſſe neceſſaria, aut nunc ubique ita requireretur, ut defectu illius Ordo *invalidè* conſeretur collatus; tamen in his omnibus cum omni exactitudine ſervanda ſunt ſingularum Eccleſiarum Ritualia; nec quidquam omittendum, eo prætextu quòd illud cæremoniale dumtaxat videatur; præſertim, quòd licèt ſatis conſtet, traditionem *Inſtrumentorum*, & verba ei reſpondentia, aliaque recenter in Ordinum collatione adbibita, non poſſe dici *ſemper* fuiſſe materias aut formas eſſentiales à Chriſto inſtitutas; tamen certum non ſit, an poſtquam ab Eccleſia communiter præſcripta ſunt, & recepta cum reliquis quæ antiquitus ſemper adbibita ſunt, non conſtituant *nunc* materiam & formam eſſentialem, à qua validitas Ordinis dependeat.

„ XVI. Quamobrem enim (ait Morinus *Exercit.* „ 7. *cap.* 6. *num.* 2.) non poterit Eccleſia Sacramento „ Ordinis, ut ſæpè fecit Sacramento Matrimonii, „ novas pro materia & forma conditiones apponere, „ quarum prævaricatio Sacramentum reddat irritum „ & nullum: cùm Chriſtus nullam materiam aut „ formam hujus Sacramenti, non ſecus ac Matrimo„ nii in ſpecie definiverit?

XVII. De Unctione in Ordinatione Epiſcoporum & Presbyterorum adhiberi ſolita, ait Synodus Tridentina, *Can.* 5. „ Si quis dixerit Sanctam Unctio„ nem, qua Eccleſia in Sancta Ordinatione utitur, „ non tantùm non requiri, ſed contemnendam & „ pernicioſam eſſe ſimiliter, & alias Ordinis cære„ monias; Anathema ſit.

Hic à Synodo, Unctionem inter cæremonias reponi ſatis evidens eſt. Et meritò; nam eam nec in Epiſcoporum nec Presbyterorum Ordinatione umquam adhibuit Eccleſia Græca; & Eccleſia Latina, præſertim in Ordinatione Presbyterorum non ſemper adhibuit, imò plures Eccleſiæ ſatis ſerò eam admiſerunt, uti oſtendit Morinus, *de SS. Ordinat. Exercitat.* 6. *cap.* 1. & 2.

CAPUT II.

A quo Ordines recipiendi.

1. *Semper Ordinum collatio Epiſcopo delata.*
2. *Jus hoc Epiſcopis Patres uno conſenſu tribuerunt.*
3. *Eugenius IV. & Synodus Tridentina Epiſcopum Ordinationis Miniſtrum dixerunt.*
4. *Id de* Ordinaria *poteſtate intelligendum; non de extraordinaria, ſeu delegata.*
5. *Epiſcopi jus ordinationis ultra ſuas Diæceſes extendere non poſſunt.*
6. *Epiſcopus olim alienum Clericum ordinare non poterat titulo* Originis *aut* Domicilii.
7. *Titulus originis aut domicilii olim vix attendebatur.*
8. *Unicus penè titulus Ordinationis erat alicujus in Clerum adſcriptio.*
9. *Hodie Beneficium Clericum Eccleſiæ adſtringit, uti olim Ordinatio.*
10. *Ratione Beneficii hodie quis ab Epiſcopo ordinari poteſt.*
11. *Clericus Beneficiatus hodie, ſecus ac olim, triplici titulo,* Beneficii, Originis *&* Domicilii, *ordinari poteſt.*
12. *Triplex hic titulus probatus per Decretalem Bonifacii VIII.*
13. *Epiſcopus* Originis *idem qui* Nativitatis.
14. *Non attenditur origo, ſeu nativitas paterna; ſed* propria *Ordinandi.*
15. *Quis Epiſcopus* Domicilii; *& olim hic titulus parum notus.*
16. *Quando quis* Domicilium *habere cenſetur?*
17. *Commoratio longi temporis in aliquo loco non ſufficit.*
18. *Exemplum in Academicis.*
19. *Aliquando quis dicitur habere* Domicilium *ſufficiens ad ſuſcipienda aliqua Sacramenta, & non ad ſuſcipiendos Ordines.*
20. *Ordinariè potior habenda ratio* Originis, *quàm* Domicilii; *& quare?*
21. *Decretum S. Caroli ad præveniendam fictam domicilii electionem.*
22. *Ratione Beneficii dicitur* proprius *Epiſcopus in cujus Diæceſi eſt ſitum, licèt alius ſit Collator.*
23. *Indifferens eſt, quale ſit Beneficium; modò veri Beneficii rationem habeat.*
24. *Licèt non ſufficiat in proventibus pro* titulo *Ordinationis.*
25. *Si plura in diverſis Diæceſibus poſſideat, poterit in diverſis ordinari.*
26. *Beneficium impetratum ad ſubterfugiendum examen* proprii *Epiſcopi non ſufficit.*
27. *Epiſcopi in Gallia optant ſolum Epiſcopum* Originis *pro Ordinatione Ordinarium reputari; & quare?*
28. *An hoc Epiſcoporum votum laudandum?*
29. *Aliquando convenit, Clericum ab Epiſcopo Beneficii ordinari.*
30. *Quocumque titulo quis ſit* proprius *Epiſcopus, poteſt etiam dare Dimiſſoriales.*
31. *Noluit Synodus Tridentina, ut Epiſcopi alienos ſubditos ordinarent; ſed quo titulo conſtituatur* proprius *non definivit.*
32. *Epiſcopi Titulares hoc Decretum violabant; & quomodo occurſum?*
33. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ nullus ordinari poteſt; niſi à* proprio *Epiſcopo.*
34. *Id etiam procedit quoad primam Tonſuram.*
35. *Nullus poteſt ordinari vigore reſcripti Apoſtolici, niſi Ordinarii ſui teſtimonio commendatus.*
36. *Etiam Regulares à proprio Epiſcopo ordinandi.*
37. *Bulla Pii V. contrarium inſinuans ad terminos Concilii Tridentini reducta.*
38. *Regularium Superiores debent ſuos mittere pro Ordinibus ſuſcipiendis ad* proprium *Epiſcopum; & qui habendus eorum* proprius.
39. *Quomodo nonnumquam hic fraus committatur.*
40. *Poſſunt ad alium mittere, ſi* proprius *non ordinet; & quæ hic cautio adhibenda?*
41. *Quæ fraudes hîc poſſint intervenire.*
42. *Quæ mala ex hujuſmodi fraudibus timenda.*
43. *Decretum Innocentii XII. circa Ordinationes.*

I. A Primis Eccleſiæ ſæculis, tam apud Latinos, quàm Græcos, ut ordinarium hujus Sacramenti miniſtrum habitum fuiſſe Epiſcopum, manifeſtum eſt ex Canonibus & Patribus; qui ubi de Ordinatione, præſertim Presbyterorum, ac Diaconorum, loquuntur, ejus miniſtrum non niſi Epiſcoporum agnoſcunt.

II. Et quidem S. Epiphanius Aërium Hæreticis annumerans, quòd Epiſcopos ad eamdem cum Presbyteris ſortem redigeret, atque æquè his ac illis ordinandi jus vindicaret; errorem illum *ſtolidiſatis* arguit, eo præcipuè titulo, quòd Epiſcopalis ordo *Patres* Eccleſiæ generet per Ordinationem; Presbyteralis *Filios* dumtaxat Eccleſiæ per Baptiſmum; ac deinde hos Ordines ita inter ſe comparat; „ Siquidem unus Ordo (Epi- “ ſcopalis) ad gignendos *Patres* præcipuè pertinet, “ hujus enim eſt, *Patrum* in Eccleſia *propagatio*. Al- “ ter, cùm Patres non poſſit, *Filios* Eccleſiæ, lotio- “ nis generatione, produxit, non tamen Patres aut “ Magiſtros, „ Hæreſi 56. aliàs 77. *num.* 3 & 4.

Has prærogativas unanimi conſenſu Patres paſſim Epiſcopali Ordini tribuunt; & quidem nonnulli ita loquuntur, quaſi hoc ſolo jure Epiſcopi Presbyteris eminerent: *Sola quippè Ordinatione ſuperiores illi* (Epiſcopi) *ſunt, atque hoc tantùm plusquam Presbyteri habere videntur*, ait Chryſoſtomus, *Homil.* 11. *in Epiſt.* 1. *ad Timoth.* Et Hieronymus, *Epiſt.* 85. *ad Evagrium: Quid facit Epiſcopus excepta Ordinatione, quod Presbyter non faciat?*

Quamquam ſciam etiam alias prærogativas Epiſcopis ſupra Presbyteros competere, ac olim competiiſſe; ac citata Patrum dicta commoda interpretatione mollienda: nihilominus hæc evincunt, Patribus indubitatum fuiſſe, *Ordinationem* Epiſcopis propriam eſſe.

III. Rectè

Digitized by Google

III. Rectè proinde dixit Eugenius IV. in inſtructione pro Armenis: *Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti eſt Epiſcopus.*

Similiter Synodus Tridentina, *Seſſ. 23. c. 4. de Ordine*; „ Docet Epiſcopos Presbyteris ſuperiores eſſe; „ ac Sacramentum Confirmationis conferre: *Miniſtros Eccleſiæ ordinare*; atque alia pleraque peragere ipſos poſſe: Quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent.

IV. De *ordinaria* poteſtate hic loqui Synodum, non eſt dubitandum: cùm optimè noviſſent Patres Tridentini, Abbates jure ſaltem *privilegiato*, miniſtros Eccleſiæ inferiores ordinare; Ordines nimirum Minores conferendo; de quo jure, *part. 1. titul. 31. cap. 6.* Notum quoque erat Patribus, multos è Theologis & Canoniſtis ſuſtinere, nec ſine fundamento, Presbyterum poſſe auctoritate *delegata* ordinare Diaconum; quin & Presbyterum, juxta illud Gloſſæ *ad Can. 4. diſt. 5. de Conſecr. Ordinatus Ordinem quem habet confert Papa delegante.* Quod ex antiquis Canoniſtis & Scholaſticis latiùs proſequitur Morinus *de SS. Ordinat. part. 3. Exercitat. 4. cap. 3.*

V. Hoc interim habetur, *Ordinarium* Ordinationis Miniſtrum eſſe Epiſcopum. Sed quia ſingulorum Epiſcoporum auctoritas & poteſtas ab ipſis penè Eccleſiæ exordiis, certis terminis circumſcripta fuit; atque confuſionis evitandæ cauſa ſtatutum, ne quis in alienos terminos ſuam extenderet juriſdictionem; ſed ſuis ſinguli eſſent limitibus contenti, uti *part. 1. tit. 16. cap. 3.* dictum eſt; tamquàm conſequens jampridem decretum fuit, ne quis Epiſcopus alterius Epiſcopi Eccleſiam turbaret, juta Ordinationis ſine ejus licentia in alienos ſubditos exercendo.

Synodus Nicæna, *Can. 16.* poſtquam vetuit, Presbyteros aut Diaconos à ſuis Eccleſiis ſine Epiſcopi licentia recedere, ſubjungit: „ Si quis autem ad alium „ (Epiſcopum) pertinentem audaciter invadere, & in „ ſua Eccleſia *ordinare* tentaverit, non conſentiente „ Epiſcopo, à quo diſceſſit is qui regulæ mancipatur; ordinatio hujuſmodi irrita comprobetur.

Similiter in Synodo Sardicenſi ſuggerente Oſio unanimi ſententia Patres dixerunt: „ Et hoc Univerſi „ conſtituimus, ut quicumque ex alia Parochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu Epiſcopi „ ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata „ ejus Ordinatio. Quicumque autem hoc uſurpaverit, à Fratribus & Co-Epiſcopis noſtris, & admoneri debet & corrigi.

Rationem Decreti præmiſerant: „ Quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia, & ideò prohibet „ omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

De hac diſciplina ſæculo V. ita loquitur Synodus Venetica: „ Epiſcopus quoque ab aliis Epiſcopis *ordinatos* Clericos, ſine permiſſu eorum, à quibus „ fuerint ordinati, promovere ad ſuperiorem Ordinem non præſumat, *ne concordiam fraternam* injuria illata *contaminet.*

Infiniti penè ſunt Canones antiqui, & recentiores hanc diſciplinam ſtabilientes, quos ordine ſæculorum ſervato, refert Franciſcus Hallier; *De SS. Electionibus & Ordinationibus, part. 2. ſect. 5. cap. 3. art. 1. §. 1.*

VI. Sed quid ſi *Clericus* unius Eccleſiæ, ex alia Diœceſi oriundus eſſet; aut forſan alibi domicilium haberet? nonne ab Epiſcopo *Originis*, aut *Domicilii* ad *altiorem* gradum promoveri poterat; etiam *ſine licentia* Epiſcopi, cujus Eccleſiæ per Ordinationem erat adſcriptus? Nequaquam: id enim priſtina Patrum diſciplina non admittebat.

Hoc ipſo enim, quo quis in Clericum aut Miniſtrum Eccleſiæ ordinabatur, mox ei Eccleſia vinculo perpetuo, nec ſine voluntate Epiſcopi ſolubili, alligabatur, & in ſubditum Epiſcopi illius Eccleſiæ tranſibat; ut ampliùs nec originis, nec domicilii ratio haberetur: credebaturque Clericum nec alibi, quàm in ſua Eccleſia, cui ſervire tenebatur, domicilium habere.

VII. Imò, uti advertit, & multis exemplis probat Hallierius loco cit. §. 4. olim in Ordinatione vix *Domicilii* aut *Originis* ratio habebatur; nec pœnam ullam decretam reperimus in Epiſcopum, qui alienum *Laicum* in *Clericum* ſuum ordinaſſet; adeò ut omnes Canones eò tendere viderentur, ne quis *alienum Clericum* ſeu Miniſtrum ab Eccleſia cui addictus erat, abſtraheret; atque per Ordinationem ſuæ Eccleſiæ adſcriberet.

VIII. Præcipuus ergo titulus, ratione cujus quis *proprius Epiſcopus* quoad Ordinationem, juxta priſtinam Patrum diſciplinam exiſtimabatur, erat alicujus in Clerum adſcriptio; qua ſemel facta, licebat huic Epiſcopo Clericum hunc ad ſuperiores Ordines promovere; aliàs verò nullus, ſine hujus licentia, illum ordinare poterat.

IX. Porrò, quemadmodum olim ipſa Ordinatio Ordinatum certæ Eccleſiæ aſtringebat: ita hodie Beneficii Eccleſiaſtici adeptione Clericus Eccleſiæ, in qua eſt titulus ipſius Beneficii, adſcriptus cenſetur; & Clericus ſeu Miniſter illius Eccleſiæ reputatur.

X. Itaque ſicuti antiquitùs Ordinatio ſubjiciebat Ordinatum Epiſcopo illius Eccleſiæ, ad quam ordinatus erat, ita hodie Beneficium ſubjicit Clericum Epiſcopo, ſub cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium; habeturque eatenus *proprius* ipſius Epiſcopus, ut ab illo tamquam proprio Epiſcopo ad Ordines ſuperiores promoveri queat; cum notabili tamen differentia inter modernam & priſtinam diſciplinam.

XI. Priſtina enim diſciplina, nonniſi *unicum* ipſius Clerici alicui Eccleſiæ per Ordinationem adſcripti, *proprium* Epiſcopum agnoſcebat; ita ut nullus alius Epiſcopus citra hujus licentiam poſſet jure *ordinario* Clericum ad ſuperiores Ordines promovere; at moderna diſciplina, præter titulum Beneficii, agnoſcit inſuper *duos* alios titulos, ſcilicet *Originis & Domicilii*; in tantùm ut ratione omnium trium titulorum quis dici queat eodem tempore, & reſpectu ejuſdem Clerici *proprius* Epiſcopus: atque per conſequens queat Clericus Beneficiatus tres habere Epiſcopos *proprios*, ut à quolibet illorum ſine alterius licentia ad Ordines promoveri valeat.

XII. Quo præciſè tempore hæc mutatio diſciplinæ inceperit, incertum eſt; hoc conſtat, nullum reperiri Canonem, nullamque Decretalem, qua hic *triplex* titulus probetur, ante Decretalem Bonifacii VIII. relatam *in cap. 3. de Temporibus Ordinat. in VI.* Sedit autem Bonifacius ſub finem ſæculi XIII. & initium ſæculi XIV.

In hac Decretali, dicit Bonifacius VIII. „ Cùm nullus Clericum Parochiæ alienæ, præter Superioris ipſius licentiam debeat ordinare: Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cujus Diœceſi eſt is, qui ad Ordines promoveri deſiderat, *oriundus*; ſeu in cujus Diœceſi *Beneficium* obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet (licèt alibi natus fuerit) *Domicilium* in eadem.

XIII. Epiſcopus originis, de quo in citata Decretali, dicitur Epiſcopus loci è quo ipſe Ordinandus eſt *oriundus*; hoc eſt, *originem* habet, ſive *natus* eſt; quemadmodum ſat indicat ipſe Pontifex, quando loquens de *Domicilio*, ponit hanc parentheſim, *licèt alibi* NATUS *ſit*; quibus verbis manifeſtè idem indicat, quod antè dixerat de *origine*; ita ut juxta Pontificem eadem ſint, *natum* eſſe, & *oriundum.*

Quapropter, tametſi olim major ſoleret eſſe reſpectus ad locum ubi quis eſſet *Baptizatus* ſeu ſpiritualiter *regeneratus*, quàm in quo eſſet *carnaliter natus* ſeu *generatus*; tamen hodie ſpectata hac Decretali, ſi contigeret, aliquem uno loco eſſe *natum*, & alio *Baptizatum*, videretur potior ratio habenda quoad ſuſceptionem Ordinis, Epiſcopi *nativitatis*, quàm Baptiſmi.

XIV. Similiter, tametſi leges habere videantur pro loco *originis* filii illum in quo pater ejus natus eſt, *l. 6. §. 1. Ad Municipalem.* Tamen verius eſt, juxta hanc Decretalem, per Epiſcopum *originis* intelligi Epiſcopum loci in quo ipſemet Ordinandus *originem* habuit, ſive *natus* eſt: non autem loci è quo pater ejus oriundus eſt. Unde Nicolaus Garzias, *de Beneficiis, part. 7. c. 9. n. 25.* poſtquam dixit, de ſtylo Curiæ verbum *oriundus* accipi pro *orto*, tanquam conſequens docet, quòd *oriundus* de aliqua civitate eſt, qui *natus* eſt in illa civitate, non in qua pater ejus *natus fuit.* Neque in Gallia, uti monet Hallierius, *part. 2. ſection. 5. cap. 3. art. 3. §. 2. Paterna originis*, quoad Ordines recipiendos ulla ſolet haberi ratio; ideòque monet, tutum non eſſe, quòd quis ad Epiſcopum loci nativitatis *paterna* pro ſuſcipiendis Ordinibus accedat; ſi nullo alio titulo is *proprius* Epiſcopus ſit: quod & in Bel-

gio

Digitized by Google

gio meritò attenditur; quia nec hic originis paternæ rationem haberi videmus; maximè quia nec cum Decretali Bonifacii VIII. congruere videtur.

XV. Epiſcopus *Domicilii* cenſetur Epiſcopus ejus loci, in quo Ordinandus *Domicilium* habet.

Hic titulus olim parùm notus erat; uti notat Hallierius loco citato *art.* 4. §. 1. qui deinde § 2. oſtendit, qua ratione neceſſarium fuerit poſterioribus ſæculis magis, quàm olim remittere Ordinandos ad Epiſcopum *Domicilii*; atque hinc tandem legem Eccleſiaſticam natam, quæ Epiſcopum *Domicilii* pro *proprio* Epiſcopo Ordinationis agnoſcit.

Ut verò quis hoc titulo Epiſcopum pro Ordinibus ſuſcipiendis accedat, requiritur, ut reverà *Domicilium* in ejus Diœceſi fixum habeat.

XVI. Quando verò quis Domicilium alibi fixiſſe cenſeatur, explicant Imperatores in *L.* CIVES, *Cod. de Incolis*, dum ajunt: „ In eodem loco ſingulos habere Domicilium non ambigi, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit; unde rurſus non ſit diſceſſurus: ſi nihil avocet: unde cum profectus eſt, peregrinari videtur; quò ſi redit, peregrinari deſtitit.

XVII. Ut verò quis hujuſmodi domicilium fixum firmumque elegiſſe cenſeatur, potiùs ab animo atque circumſtantiis, quàm à temporis ſpatio deſumendum eſt.

Fieri enim poteſt, ut quis pluribus annis in loco aliquo moretur, nec tamen eo in loco domicilium fixum firmumque habere credatur, ratione cujus poſſet ab Epiſcopo illius loci ad Ordines promoveri.

XVIII. Exemplum eſt notorium in degentibus ſtudiorum cauſa in Academia; quin & in nonnullis Profeſſoribus inferiorum præſertim ſcientiarum, qui multis ſubinde annis continuò in Academia morantur, ſed tamen *fixum firmumque* domicilium non videntur habere; eò quòd ea ſit profeſſionum illarum conditio, ut aliquot annorum curriculo abſoluto, eam deſerere & aliò migrare Profeſſores ſoleant; nec eo animo videantur ſuſcipi, ut perpetuò in ea functione perſiſtant.

Unde nec Profeſſores Humaniorum, nec Philoſophiæ, neque Pædagogiorum Regentes vel Vice-Regentes ſolent pro Ordinibus recipiendis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, in cujus Diœceſi Univerſitas Lovanienſis eſt conſtituta, pro Ordinibus accipiendis recurrere; neque credo, eos facilè hoc ſolo titulo recipiendos.

XIX. Quin nec commoratio in aliquo loco ſufficiens, ut quis dicatur ibidem habere *domicilium* ad ſuſcipienda alia Sacramenta, v. g. Communionem Paſchalem, quin & Matrimonium contrahendum, ſemper ſufficit pro conſtituendo *domicilio* ſufficiente ad recipiendos Ordines. Firmius enim magiſque fixum domicilium videtur pro recipiendis Ordinibus requiri, uti loco citato notat Hallierius, & quotidiana praxis in juventute Academica evincit.

XX. Cæterùm, quia *domicilii* probatio difficilis eſt; nec facilè vera *domicilii* electio à ficta ac ſimulata diſcerni poteſt, meritò laudat Hallierius loco ſuprà indicato §. 9. Epiſcopos Galliæ, quòd „ ab Ordinatione Clericorum qui alibi nati ſunt, ſibi temperare ſoleant, non quòd ut opinor (ait) id ſibi interdictum putent, ſed quòd originis probatio facilior ſit & expeditior, ad cujus proinde Epiſcopum remittunt, niſi in extranea quia patria, vel extra paternum domicilium fortuitò natus ſit, quo caſu *domicilii*, quod *originis* locum quodammodò obtinet, rationem habent, & Ordines eis conferunt, qui apud eos *domicilium* habuerint.

Hæc Hallierius, qui ibidem notat, jus originis multùm præponderare juri domicilii: Quòd jus originis naturale ſit, jus domicilii tantùm civile; jus originis neceſſarium, jus domicilii voluntarium; hoc variabile & temporarium, illud immutabile.

XXI. Sicuti commoratio plurium etiam annorum non ſufficit, ut quis habere cenſeatur fixum firmumque domicilium, ut ratione illius poſſit ab Epiſcopo aliquo ordinari; ita nec ea ſemper requiritur, ut verum domicilium in aliquo loco figatur. Poteſt enim aliquis ſine mora temporis ad aliquem locum verè migrare; ibique animo ſemper manendi, larem, rerumque ac fortunarum ſummam conſtituere: atque ita firmum fixumque domicilium eligere; ſed quia ſimilis ſubitanea domicilii electio fraudibus & fictionibus obnoxia eſt, niſi temporis mora juvetur, meritò S. Carolus in Concilio IV. Mediolanenſi *parte* 2. *tit.* 8. decrevit, ne quis ratione *domicilii* ab Epiſcopo ordinetur, niſi ut minùs decem annis in eodem loco commoratus eſſet; volens, ut ſuſcepturus Tonſuram vel Ordines probet, „ ſe vel origine, vel Beneficio Eccleſiaſtico, quod in Diœceſi obtinet, vel DECENNALI *domicilio*, vel alia quavis legitima ratione Diœceſanum eſſe. "

XXII. Titulo Beneficii, *proprium* Epiſcopum conſtitui illum, in cujus Diœceſi Beneficium ſitum eſt, manifeſtum eſt ex citata Decretali Bonifacii VIII. cumque titulum ex veteri diſciplina originem traxiſſe ſupra notavimus.

Nec refert ſi Beneficii hujus proviſio ſeu collatio ſpectet ad alium Epiſcopum; modò reverà titulus Beneficii ſit in Eccleſia huic Epiſcopo ſubjecta, ſive quòd Beneficium quoad Epiſcopalia Juriſdictionis Epiſcopi ſubjiciatur; ita Garcias *De Beneficiis par.* 2. *c.* 4. *n.* 15.

XXIII. Adhæc, attentis verbis ipſius Decretalis, indifferens eſt, quale ſit Beneficium; an ſimplex, an cum cura animarum: an requirens reſidentiam, an eam non requirens; an multos, an paucos proventus annexos habeat; modò tamen ſit verum Beneficium, & in titulum Beneficii poſſideatur.

XXIV. Imò licèt Beneficium adeò eſſet tenue in proventibus, ut non eſſet ſufficiens pro *tit.* Ordinationis, nihilominùs, ſi ſit verum Beneficium, valebit, ut ratione illius efficiatur ſubditus Epiſcopi, cui Beneficium illud ſubjicitur, atque poſſit ab illo tamquàm *proprio* Epiſcopo ordinari, etiam ad titulum alterius Beneficii aut patrimonii.

XXV. Quin ſi plura Beneficia in diverſis Diœceſibus poſſideat, habebit & ratione Beneficii tot *proprios* à quibus ordinari poſſit, etiam ſine Dimiſſorialibus, quot poſſidet Beneficia.

XXVI. Si tamen ex circumſtantiis appareat, Beneficium eſſe tantùm impetratum, ut ſubterfugiat proprii Epiſcopi examen, & alieno ſe ſubjiciat, Beneficium ita impetratum eum non ſubjicere Epiſcopo illius Beneficii, non ſemel declaravit S. Congregatio: uti refert Fagnanus his verbis: „ Clericus primæ Tonſuræ, qui Beneficium obtinet in alia Diœceſi, etſi promoveri poſſit ad minores Ordines ab Epiſcopo Beneficii *quantumvis tenuis*, ad præſcriptum capitis: *Cùm nullus, tit. de Temporibus Ordinationum in ſexto*, tamen ſi illud Beneficium ſibi *in fraudem* conferri curavit, *ut eludat examen ac judicium ſui Ordinarii*, cenſetur *malè* promotus, & remanet ſuſpenſus ab executione Ordinum tamquam ordinatus à non ſuo Epiſcopo, juxta *c.* 8. *Seſs.* 23. ut S. Congregatio declaravit. "

XXVII. Epiſcopi Gallicani animadvertentes, ex multiplici titulo, quo quis *proprius* Epiſcopus efficitur, occaſionem ſuppeditari Clericis ineptis in Sacros Ordines involandi; & Epiſcoporum, quibus vita illorum nota eſt, & quorum examen ſubire metuunt, ſubterfugiendi: in generali Conventu Cleri Gallicani ann. 1657. declaravit: „ Vix dignoſci poſſe, quantum annorum ad domicilium figendum requiratur, & vix poſſe rationem haberi Epiſcopi Beneficii; cùm non ita jam (ut olim) quique Clerici Eccleſiæ ſuæ affigantur: cùm Beneficio nuntiare, cùm plura poſſidere poſſint in variis Diœceſibus, quo Clericis evagandi & elevandæ obedientiæ anſa præbetur, Decretum Bonifacii VIII. de *tribus* Epiſcopis *propriis* vix in Gallia receptum umquam fuiſſe; porrò expeditiſſimum jam eſſe, ut Epiſcopus proprius non eſſet, niſi unus à quo poſſet ordinari. Denique decretum eſt, monendos hortandoſque Epiſcopos, ne quos ordinarent, niſi ex ſuis Diœceſibus oriundos. "

Hæc declaratio oſtendit, Epiſcopos Gallicanos præcipuam rationem haberi voluiſſe Epiſcopi *originis*; eò quòd hic titulus non ſit ita mutabilis; neque tot fraudibus ſubjectus, ſicut titulus *Domicilii* aut *Beneficii*.

XXVIII. Hanc Epiſcoporum Galliæ declarationem & conſuetudinem, quæ licentiam ordinandi paſſim ad unum Epiſcopum *Originis* reſtringit, nec licentiam à variis Epiſcopis recipiendi Ordines paſſim indulget, non improbat Hallierius: „ tamen exoptat quàm maximè, neminem qui Beneficium reſidentiam requirens, præſertim verè curatum habet, abſque ejus in cujus Diœceſi tale Beneficium obtinet, licentia à quopiam ordinari: poſſet enim ille, quem fortè ad

Bene-

„ Beneficium non admiſit, ab Ordinatione, ſi indi- „ gnus eſſet, rejicere poſſet, & eundem ſi poſt ob- „ tentum Beneficium aliquid rejectione dignum feciſ- „ ſet, vel olim feciſſe de novo deprehenderetur, ab „ Ordinatione repellere, qui ſine ejus licentia ordi- „ natus Eccleſiæ ſcandalo & infamiæ futurus eſt.

XXIX. Et ſanè; ſi quis in aliqua Eccleſia Beneficium poſſideat, eique jam notabili tempore deſervierit; atque ex conditione Beneficii aut aliunde ſufficienter pateat, eum perpetuò eidem deſervitutum, omninò rationi ac priſtinæ diſciplinæ conſentaneum eſt, ut is non niſi ab Epiſcopo Beneficii ordinetur. Similis enim Clericos, cùm titulo Beneficii perpetuo vinculo quaſi Eccleſiæ illi cenſeatur alligatos, rationem Canonum, qui adeò enixè veruerunt, alienum Clericum à quovis Epiſcopo ordinari, hic locum habere non obſcurum erit, ſi quæ ſupra de his Canonibus dicta ſunt, expendantur.

XXX. Quocumque autem titulo ſive *Beneficii*, ſive *Domicilii*, ſive *Originis* conſtituatur *proprius* Epiſcopus, habebit licentiam non tantùm conferendi Ordines; ſed etiam dandi *Dimiſſoriales*, diſpenſandi ſupra *interſtitiis*, aliaque faciendi quæ paſſim ab Epiſcopis circa Sacras Ordinationes reſpectu ſuorum ſubditorum licent, uti poſt alios docet Barboſa De Poteſtate Epiſcopi *part. 2. allegat. 4.* & quotidiana praxis probat.

XXXI. Synodus Tridentina nihil circa titulum, quo quis *proprius* Epiſcopus efficitur, mutavit aut definiit; ſed id non uno Decreto ſtabilire ſtuduit, ut nullus ab alieno Epiſcopo, niſi de proprii licentia, ordinetur.

Imprimis *Seſs. 6. c. 5. De Reformat.* ſtatuit: „ Nulli „ Epiſcopo liceat, cujuſvis privilegii prætextu, Pon- „ tificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordi- „ narii loci expreſſa licentia, & *in perſonas eidem* „ *Ordinario ſubjectas*.

XXXII. Huic Decreto nonnulli Epiſcopi merè Titulares fraudem facientes, „ Cathedram collocabant „ in aliquo loco *nullius* Diœceſis; atque ibi quoſcum- „ que ad ſe venientes, etiamſi ſuorum Epiſcoporum „ ſeu Prælatorum Literas commendatitias non habe- „ rens, Clericali charactere inſignire, & ad Sacros „ etiam Presbyteratus Ordines promovere præſume- „ bant; quo plerumque fiebat (ait Synodus Trident. „ *Seſs. 14. cap. 2. de Reformat.*) ut minus idonei, & „ rudes ac ignari, & qui à ſuo Epiſcopo tamquam „ inhabiles & indigni rejecti, fuerint ordinati, nec „ divina Officia peragere, nec Eccleſiaſtica Sacramen- „ ta *rectè* valeant miniſtrare.

Incommoda quæ hic notat Synodus, hodie etiam difficulter evitantur ob libertatem adeundi plures Epiſcopos pro Ordinibus recipiendis, quemadmodum antè indicavimus.

Interim Synodus ariis occurrat, decernit: „ Nemo „ Epiſcoporum, qui Titulares vocantur, etiamſi in „ loco *nullius* Diœceſis, etiam exempto, aut aliquo „ Monaſterio cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram „ traxerint, vigore cujuſvis privilegii ſibi de promo- „ vendo quoſcumque ad ſe venientes pro tempore „ conceſſi, alterius ſubditum, etiam prætextu familia- „ ritatis continuæ commenſalitatis ſuæ, abſque ſui „ proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut Litteris dimiſ- „ ſoriis, ad aliquos ſacros aut minores Ordines, vel „ primam Tonſuram promovere ſeu ordinare valeat.

XXXIII. Cùm autem incommoda ſupra recitata non minus metuenda ſint, ſi unicuique liceat à quocumque *vero* & non Titulari Epiſcopo ordinari, quàm „ ſi à Titulari, Synodus ſuum Decretum extendens, ſtatuit generaliter *Seſs. 23. c. 8. De Reform.* ut „ Unuſ- „ quiſque à *proprio* Epiſcopo ordinetur. Quòd ſi quis „ ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam „ cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privile- „ gii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur; „ niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimo- „ nio commendentur; ſi ſecùs fiat, Ordinans à col- „ latione Ordinum per annum, & ordinatus à ſu- „ ſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio „ Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.

XXXIV. Tametſi Synodus hoc Decreto ſpecifice non exprimat *Tonſuram* Clericalem, tamen quia generaliter vult, unumquemque à *proprio* Epiſcopo ordinari, etiam ſub illa generalitate comprehendiſſe videtur ipſam *Tonſuram*: cum eam ſuſcipiens, etiam, in latiore ſaltem ſignificatione, dicatur *ordinari*. Et ratio quæ vetat quempiam in alienum ſubditum Pontificalia exercere, etiam in collatione Tonſuræ Clericalis militat: quòd ſcilicet, exercitium Pontificalium ſit ſpecies juriſdictionis, ſaltem voluntariæ, quæ in non ſubditum exerceri nequit.

XXXV. Adhæc, quia Synodus Tridentina etiam ſuo Decreto, excludit *cujuſvis generalis vel ſpecialis reſcripti* prætextum, „ conſulta S. Congregatio Con- " cilii Interpres, an qui facultatem à Sede Apoſtolica " obtinuit, ut poſſit ordinari ab alio quàm à ſuo Or- " dinario, debeat nihilominus probitatem ſuam, & " mores Ordinarii ſui teſtimonio comprobare? Reſ- " pondit ita debere, prout Signatura Gratiæ jamdudum " ſolita eſt in hujuſmodi facultatibus ponere clauſu- " lam, *De Licentia Ordinarii*, cujus teſtimonio mo- " res & probitas commendentur. " It. Fagnanus ad *cap.* Cum secundus *De Prebendis*, *n. 54.*

XXXVI. Decreti prædicti generalitas, nec non expreſſa clauſula, *etiam cujuſvis generalis vel ſpecialis privilegii prætextu*, ſat oſtendunt, Synodum voluiſſe non tantum ſæculares, ſed etiam *Regulares* quocumque privilegio munitos ſuo Decreto comprehendi.

Deinde *cap. 10.* ejuſdem Seſſionis, nec Abbati permittit, *Regulari* cuicumque Tonſuram aut Minores conferre, qui non *ſit ejus ſubditus*; ſed horum omnium Ordinationem ad Epiſcopos intra quorum Diœceſis fines exiſtunt, pertinere vult. Quo ſatis oſtendis, *Regularium*, qui Abbatibus illis non ſubſunt, Ordinationem ad Epiſcopos, *intra quorum Diœceſis terminos exiſtunt*, pertinere; idque ut ſubdit Synodus, *non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus*.

XXXVII. Indulſit quidem Pius V. Conſtitutione ſua quæ incipit: *Etſi Mendicantium* 41. in Bullario Rom. Fratribus Mendicantibus, quòd Sacros Ordines à quolibet Antiſtite gratiam & communionem Apoſtolicæ Sedis habente, Ordinarii loci licentia minimè requiſita, in locis ſeu domibus Fratrum hujuſmodi ſive alibi recipere poſſent, ſed Pii V. immediatus ſucceſſor Gregorius XIII. hanc Conſtitutionem Pii V. reduxit ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, per Bullam quæ incipit: *In tanta* 9. in Bull. Rom. atque omnia ita eſſe voluit, quò futura eſſent, ſi Litteræ illæ Pii V. non emanaſſent, *ad quam diſpoſitionem & deciſionem, ſuumque integrum ſtatum, ac terminum illa omnia* (ait) *reducimus*.

Itaque attenta hac reductione, ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, hodie Regulares non poſſunt ab Epiſcopis ordinari, etiam in ſuis domibus ſine licentia Diœceſanorum, uti rectè advertit Barboſa, *De Officio Epiſcopi*, *part. 2. Allegat. 4. n. 61.*

XXXVIII. Poſtmodum emanavit Declaratio quædam Sanctæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, probata à Clemente VIII. qua declaratum eſt: „ Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito iti- " dem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis " Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras dimiſſorias con- " cedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempè " illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos " pertinet, is Regularis poſitus fuerit.

Hic duo declarantur: Primùm Regularem pro Ordinibus ſuſcipiendis non poſſe à Superioribus ſuis mitti niſi ad Diœceſanum ſuum.

Secundùm, Diœceſanum Regularium cenſeri Epiſcopum illius Monaſterii in cujus Diœceſi ſitum eſt Monaſterium, in quo Regularis Ordinandus collocatus fuit ab iis ad quos pertinet; ita ſcilicet ut de familia illius Monaſterii cenſeatur; ſive incorporatus ſit illius Conventui; adeoque verè dicatur jam eſſe de illo Conventu ſeu familia, ac ibi ſecundùm diſciplinam Regularium, qui Conventum de voluntate Superiorum mutare ſubinde ſolent, verè dicatur ibi habitare & domicilium habere.

Ex Declaratione Cardinalium per Clementem VIII. probata, necnon Conſtitutione Pii V. per Gregorium XIII. revocata, ſive ad terminos Concilii Tridentini reducta (de qua n. 36. & 37.) intelligitur *Romanos* Pontifices exiſtimaſſe ſibi eſſe jus concedendi Privilegia ſive indulta Regularibus, aliiſque quibuſcumque Epiſcoporum ſubditis à quocumque Epiſcopo ſuſcipiendi ſacros Ordines, etiam ſine licentia aut prævio exa-

examine proprii Epiſcopi; idque indubiè ex eadem illa *plenitudine poteſtatis*; vigore cujus ſibi jus eſſe exiſtimarunt mittendi Concionatores & Confeſſarios per omnes Eccleſias ſine licentia Ordinariorum, uti ſupra ad tit. 6. cap. 5. n. 10. notatum eſt.

Similiter Privilegia ſive indulta ſuſcipiendi ab alieno Epiſcopo ſacros Ordines ſine licentia aut examine Ordinarii, de quibus *Seſſione* 23. c. 8. Concilii Tridentini *de Reformatione* his verbis: *etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis Reſcripti, vel Privilegii prætextu*, huic plenitudini poteſtatis innitebantur.

Verum quidem eſt, quòd Concilium Tridentinum & etiam nonnulli Pontifices circa ſimilia Privilegia & Reſcripta voluerint & præceperint, quamdam moderationem adhiberi; at experientia ſat docuit, abuſibus & confuſioni Ordinis Hierarchici per hanc præſcriptam moderationem non ſat potuiſſe mederi: nec unquam efficaciter medendum, niſi his & ſimilibus Privilegiis omninò revocatis & annullatis, jus commune & ſacrorum Canonum priſtina diſciplina per novem ut minus ſæcula ſanctiſſimè conſervata poſtliminio revocetur, ipſeque Ordo Hierarchicus integer & cum debita ſubordinatione conſervetur.

XXXIX. Unde Superiores Regulares; qui ſubditos ſuos mittunt ad certos Conventus ea dumtaxat intentione, ut ab Epiſcopis illorum Conventuum ordinari queant; mox eoſdem Ordinatos ad priores Conventus revocaturi, indubiè Concilio Tridentino, & Conſtitutionibus Pontificiis fraudem faciunt; ac revera ſubditos à non Diœceſano Ordines ſuſcipere permittunt; quandoquidem evidens ſit, Regulares ſic ad alios Conventus euntes, priorem Conventuum revera non deſerere, neque *familiam* mutare; ſed de familia ſeu Conventu priori manere, ac per conſequens, Epiſcopo hujus Conventus ſubjectos.

Itaque Regulares cenſentur eſſe de Diœceſi Epiſcopi, in qua ſitum eſt Monaſterium in quo *verè* habitant, ſive cujus familiæ ſunt incorporati; etiamſi aliunde ſint oriundi, juxtà *cap.* 3. §. Religioſi, *De Temporibus Ordinat. in* VI. neque alium Diœceſanum ſive Ordinarium habere cenſentur: eò quòd per profeſſionem Religioſam, *origini* quodammodò renunciaverint.

Si tamen de Regularibus agatur, qui Beneficiorum ſunt capaces, non apparet, quare non poſſit quoque titulo Beneficii Regularis promoveri ab Epiſcopo in cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium.

XL. Auditur deinde in citata Declaratione Congregationis: „ Etſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam; & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus quo Diœceſanus, vel abſuturus, vel nullas habiturus Ordinationes eſſet. Verùm cùm à Superioribus Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, Litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe; quod qui non fecerint, officii, & dignitatis ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ privationis, ac aliàs arbitrio ejuſdem S. D. N. Papæ reſervatas pœnas, incurrent.

Declaratione illa relata ſubdit Hallierius loco citato: „ Hanc, ni fallor, moderationem & interpretationem Tridentinæ Synodi Regularium importunæ flagitationes extorſerunt, cui tamen ne ſic quidem parere aliqui ipſorum volunt.

XLI. Quidquid ſit de hoc Hallierii aſſerto, fraudem apertam illi declarationi faciunt, & menti Pontificis contraveniunt, qui credunt & aſſerunt, Superiores poſſe *ex induſtria* differre dationem dimiſſorialium ſuis ſubditis uſque ad id tempus quo Epiſcopus ſit abſens, vel nullas habiturus ſit Ordinationes. „ In quocumque caſu, in quo Regulari Prælato conſtat, ſubditos ſuos eſſe, & quantum ad mores, & quantum ad doctrinam ſufficienter idoneos, & tamen habeat unde probabiliter timeat fore, ut ab Epiſcopo rejiciantur quia tunc rationabiliter movetur, & verè nititur jure ſuo, non faciet contra Decretum Clementis VIII. ſi exſpectet tempus, in quo non ſunt habendæ Ordinationes in Diœceſi, ut ſubditos ſuos extra Diœceſim dimittat Ordinandos. "

Ita nuperus Auctor Conſultationum Canonicarum, *Conſult.* 3. *reſolut.* 6. *n.* 809.

XLII. Quo poſito quid ſequitur, niſi quòd quandocumque Superior probabiliter timet fore, ut ab Epiſcopo non ſint admittendi ad Ordines, quos ipſe præſentandos duxerit (hos enim *quantum ad mores & quantum ad doctrinam ſufficienter idoneos* judicat) tunc non faciet contrà Decretum Clementis VIII. ſi exſpectet tempus in quo non ſunt habendæ Ordinationes in Diœceſi, ut ſubditos ſuos extra Diœceſim dimittat Ordinandos: ſive, quod ſecundùm modernam praxim loquendo idem eſt, ſi probabiliter timeatur fore, ut ab Epiſcopo non *omnes indifferenter* Regulares, præſertim Mendicantes, ætatem & certum in Religione tempus habentes, admittentur.

Quid enim notius, quàm omnes planè Regulares, ſi illos, quos Laicos vocant, excipias, mox ut ætatem attigerint, certoque tempore in Religione vixerint, Ordinibus ſacris, & *quantum ad mores & quantum ad doctrinam ſufficienter idoneos* à Superioribus judicari?

Si hoc non ſit *fraudem* facere Declarationi & Ordinationi Pontificis, neſcio quid tandem erit *fraudem* facere; ſed de hac aliiſque ſimilibus fraudibus, quibus nonnulli ſe conantur ſubducere examini ſuorum Epiſcoporum, qui ſecundùm ſuum genium rigidiores videntur, fuſiùs egi in libello cui titulus, *Repagulum Canonicum adverſus nimiam exemptionum à juriſdictione Epiſcoporum extenſionem.*

XLIII. His aliiſque incommodis, quæ ex recurſu ad varios Epiſcopos pro Ordinibus ſuſcipiendis oriuntur, medendis, modernus Pontifex Innocentius XIII. Conſtitutionem edidit quæ incipit, *Speculatores*; qua penè omnia quæ tum ex declaratione S. Congregationis; tum Decretis Epiſcoporum circa *proprium* Epiſcopum relata ſunt confirmantur; unde textum Conſtitutionis quo hæc exprimuntur, hìc apponendum credidi.

Decernimus, ac declaramus, nulli Epiſcopo ſeu "
cujuſvis loci Ordinario, tametſi Cardinalatus hono- "
re fulgeat, licere externum quempiam, ac ſibi ra- "
tione Originis, ſeu Domicilii, juxta modum infe- "
riùs declarandum, legitimè contracti, non Subdi- "
tum ad Clericalem Tonſuram promovere, cujuſvis "
Beneficii Eccleſiaſtici ei ſtatim ac Tonſura hujuſmo- "
di inſignitus fuerit, ſeu ad quod is à Patronis jam "
præſentatus, ſeu nominatus fuerit, prætextu, etiam- "
ſi Beneficium prædictum de novo ea ex reſsè adje- "
cta lege fundatum fuiſſe conſtiterit, ut quis imme- "
diatè poſt Clericalem characterem ſuſceptum ad il- "
lud inſtituatur; præterea Clericum, qui legitimè "
jam à proprio Epiſcopo ad eamdem Clericalem Ton- "
ſuram, ſeu etiam ad minores Ordines promotus fue- "
rit, non poſſe ab alio Epiſcopo ratione, ac titulo "
cujuſcumque Beneficii in illius Diœceſi obtenti, ad "
ulteriores Ordines promoveri, niſi ante eorumdem "
ſuſceptionem Teſtimoniales litteras proprii Epiſcopi "
tam Originis, quàm Domicilii ſuper ſuis Natali- "
bus, ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinue- "
rit, eaſque Epiſcopo ordinati in actis illius Curiæ "
conſervandas exhibuerit. Licèt verò Clericus ratio- "
ne cujuſvis Beneficii in aliena Diœceſi obtenti, ſub- "
jici dicatur juriſdictioni illius Epiſcopi, in cujus "
Diœceſi Beneficium hujuſmodi ſitum eſt, eam ta- "
men de cætero hac in re inconcuſſè ſervari volu- "
mus Regulam, ut nemo ejuſmodi ſubjectionem ad "
effectum ſuſcipiendi Ordines acquirere cenſeatur, "
niſi Beneficium prædictum ejus ſit reditus, ut ad "
congruam vitæ ſuſtentationem ſive juxta Taxam Sy- "
nodalem, ſive, ea deficiente, juxta morem Regio- "
nis pro promovendis ad ſacros Ordines, detractis "
oneribus, per ſe ſufficiat, illudque ab Ordinando "
pacificè poſſideatur, ſublata quacumque facultate "
ſupplendi quod deficeret fructibus ejuſdem Beneficii "
cum adjectione Patrimonii etiam pinguis, quod ipſe "
Ordinandus in eadem, ſeu alia quavis Diœceſi ob- "
tineret; ac Epiſcopus ſic Ordinans tam de prædi- "
ctis Teſtimonialibus litteris, quam de reditu Bene- "
ficii hujuſmodi expreſſam in conſueta collatorum Or- "
dinum atteſtatione mentionem facere debebit. Cæte- "
rùm, Subditus ratione Originis is tantùm ſit, ac eſſe "
intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in ea Diœceſi, in

„ qua

„ qua ad Ordines promoveri deſiderat, dummodò tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occaſione nimirum itineris, Officii, Legationis, Mercaturæ, vel cujuſvis alterius temporalis moræ, ſeu permanentiæ ejus Patris in illo loco; quo caſu nullatenus ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera tantùm, & naturalis Patris origo erit attendenda. Quòd ſi quis tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præmittitur, natus eſt, moram traxerit, ut potuerit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras Teſtimoniales, ut ſupra, obtinere, illaſque Epiſcopo Ordinanti per eum in collatorum Ordinum teſtimonio ſimiliter recenſendas, præſentare teneatur. At ſi Pater in alieno loco, ubi ejus filius natus eſt, tamdiu, ac eo animo permanſerit, ut inibi verè Domicilium de jure contraxerit, tunc non origo Patris, ſed Domicilium per Patrem legitimè; ut præfertur, contractum pro Ordinatione ejuſdem filii attendi debeat. Subditus autem ratione Domicilii ad effectum ſuſcipiendi Ordines is dumtaxat cenſeatur, qui, licèt alibi natus fuerit, illud tamen adeò ſtabiliter conſtituerit in aliquo loco, ut vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum ſuorum partem cum inſtructis Ædibus in locum hujuſmodi transferendo, ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis ſuperque ſuum perpetuò ibidem permanendi animum demonſtraverit; & nihilominus ulterius utroque caſu ſe verè & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen à propriæ Originis loco in ea ætate diſceſſerit, qua potuerit alicui Canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii ſuæ originis teſtimoniales litteras, ut ſupra, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum Ordinum litteris facienda erit.

CAPUT III.

De Litteris Dimiſſorialibus.

1. *Quæ eſſent apud Veteres Litteræ Dimiſſoriales.*
2. *Harum Literarum mentio occurrit in antiquis Canonibus; ſed alio ſenſu, quàm hodie accipiuntur.*
3. *Litteræ Dimiſſoriales hodie dantur, ut quis ab* alieno *Epiſcopo ordinetur.*
4. *Dare Litteras Dimiſſoriales propriè ad Epiſcopos pertinet.*
5. *Olim quibuſdam inferioribus Prælatis facultas dandi Dimiſſoriales competit.*
6. *Synodus Tridentina hanc facultatem ſuſtulit.*
7. *Decretum S. Congregationis conforme.*
8. *Auctoritas dandi Dimiſſoriales competens Capitulo Sede vacante per Synodum Tridentinam reſtricta.*
9. *Pœna in contravenientes decreta.*
10. *Epiſcopus* confirmatus *non conſecratus, poteſt dare Dimiſſoriales; & Archiepiſcopus ante receptionem* Pallii.
11. *Facultas hæc ab Epiſcopis delegari poteſt.*
12. *Synodus Tridentina deſiderat, ut Epiſcopi* per ſe *Ordines conferant.*
13. *Jure communi in litteris Dimiſſorialibus exprimenda cauſa ob quam Epiſcopus non ordinet: ſed hodie non obſervatur.*
14. *Non eſt conveniens, ut Epiſcopus paſſim ſuos aliò mittat.*
15. *Synodus Tridentina non vult dari Dimiſſoriales, niſi* jam probatis.
16. *Synodi poſteriores idem inculcant.*
17. *Juſtitia horum Decretorum.*
18. *Interdum examen aliis delegandum. & quæ cautio à S. Carolo hic adhibita?*
19. *Studentium in Academia examen ſæpè aliis committitur; & quid hic præcipuè attendendum?*
20. *Synodus Tridentina videtur ultra examen Ordinarii etiam requirere examen* alieni *Ordinantis vigore Dimiſſorialium.*
21. *Idque in aliquibus Diœceſibus obſervatur.*
22. *Sacra Congregatio declaravit, id eſſe arbitrarium.*
23. *In Belgio non ſolet ſecundum examen inſtitui.*
24. *Meritò attendunt Epiſcopi à quo Dimiſſoriales conceſſæ ſint.*
25. *Sanctus Carolus noluit ſine neceſſitate Dimiſſoriales dari.*
26. *Noluit eas dari, niſi pro Ordinibus una ordinatione recipiendis.*
27. *Voluit in iiſdem præſcribi tempus, intra quod Ordines ſint ſuſcipiendi.*
28. *Dimiſſoriales ad tempus vel certos Ordines reſtrictæ, quando exſpirent.*
29. *Litteræ Dimiſſoriales per mortem Epiſcopi non exſpirant.*
30. *Conceſſa a Capitulo Sede vacante aut Vicario, durant etiam extincta horum poteſtate.*
31. *Poterit novus Epiſcopus Litteras Dimiſſoriales à Capitulo datas revocare.*

I. Litterarum *Dimiſſorialium* ſive *Dimiſſoriarum* frequens eſt etiam apud Veteres mentio; ſed alio nonnihil ſenſu, quàm hodie accipiuntur.

Antiquitùs enim ferè ejuſmodi litteræ non dabantur, niſi Clericis, qui ad aliam Eccleſiam mittebantur non reverſuri.

Cùm enim ſecundùm diſciplinam illius temporis, Clerici omnes vi ſuæ ordinationis adſtringerentur certæ Eccleſiæ, à qua ſine conſenſu Epiſcopi recedere non poterant; ſi Clericus ad aliam Eccleſiam tranſire vellet; petebat ab Epiſcopo *dimiſſionem*; ſi Epiſcopus conſentiebat, expediebantur litteræ, quibus ſignificabatur, quòd Epiſcopus hunc Clericum à vinculo, quo Eccleſiæ ſuæ tenebatur, abſolveret, atque à ſe *dimitteret*; alterique Epiſcopo eum cederet; juſque omne quod in eum habebat, in alterum transferret: atque hæ propriè dicebantur Litteræ *Dimiſſoriæ*, à verbo Latino *dimittere*.

II. Hoc ſenſu Litteræ *Dimiſſoriæ* accipiuntur à Concilio Carthaginenſi I. *Can.* 5. litteras has ideo ſolùm requirens, ne alienus Epiſcopus alterius Clericum uſurpet; id eſt, ſuæ Eccleſiæ adſcribat, & alteri eripiat. Et in Synodo Trullana *Can.* 17. decernitur, ut „ nullus omninò Clericus in quocumque ſit gradu, poteſtatem habeat ſine proprii Epiſcopi ſcripta *Dimiſſoria* in alienæ Eccleſiæ *catalogum* referri. “

Hìc *Dimiſſoria* requiritur, non ut Clericus ab alio Epiſcopo ſimpliciter ordinetur; ſed ut in alienæ Eccleſiæ catalogum referatur; quod fieri mores illorum temporum non permittebant, niſi ab Eccleſia cui priùs fuerat adſcriptus *dimitteretur*; quod fiebat mediante *Dimiſſoria*.

III. Hodie verò vulgari nomine Litteræ *Dimiſſoriæ* ſive *Dimiſſoriales* vocantur, quibus Clerici non abſolutè à ſuis Eccleſiis dimittuntur; ſed quibus ad alienum Epiſcopum, Ordinum ſuſcipiendorum cauſa dumtaxat *dimittuntur*; ſeu quibus facultas fit alicui à *non ſuo* Epiſcopo Ordines ſuſcipiendi; ita ut Epiſcopus in eum Clericum priſtinum jus & auctoritatem ſibi retineat; nec à ſe *dimittat*, niſi ad hunc ſolum effectum, ut ab *alieno* Epiſcopo Ordinem in litteris expreſſum ſuſcipiat.

IV. Sicuti autem Epiſcopi ſunt Ordinarii Ordinum Miniſtri; atque ad ipſos *propriè* ſpectat Miniſtrorum Ordinatio & electio, ita quoque ſemper ad Epiſcopos primariò ſpectavit, & hodie ſpectat Dimiſſoriales litteras dare.

„ Inferiores Prælati, Religioſi vel alii, niſi eis quòd ſuos Clericos, aut ſubditos, poſſint à quo voluerint Epiſcopo facere ordinari, à Sede Apoſtolica *ſpecialiter* ſit indultum, vel Officiales Epiſcopi (cùm ad hoc ſe ipſius officium non extendat) hujuſmodi nequeunt licentiam impertiri. “ *Cap.* 3. *De Temporib. Ordinat. in* VI.

Hìc ſupponit Pontifex, Epiſcopis jure ordinario competere facultatem dandi litteras *Dimiſſoriales*; inferioribus verò nonniſi ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulto; quemadmodum etiam indicatur in *Cap.* 8. *De Officio Archid.* ubi mandatur Epiſcopo, ut „ interdicat Archidiacono ſuo, ne ſine conſcientia ſua & auctoritate litteras ſuas promovendis concedat Clericis. “

Ad quæ reflectens Gloſſographus, ait: „ Et ita patet: quòd Archidiaconus non poteſt dare commendatitias ad Ordines ſuſcipiendos, ſed ſolus Epiſcopus. “

V. Subjicit tamen Gloſſographus hanc exceptionem: „ Si Epiſcopus abſens eſſet extra Parochiam ſuam, & neceſſitas vel utilitas Ordinandorum immineret, tunc “

„ poſſet illos præſentare aliis Epiſcopis per quos ordinentur: quia abſente Epiſcopo ſupplet vices; ſic & Archipresbyteri; & hoc intelligo (ait) ſi Archidiaconus habet hoc *de Conſuetudine*, aliàs non, niſi haberet *ſpeciale* mandatum.

Ex his quoque non obſcurum eſt, olim nonnullis inferioribus Prælatis, ut Archidiaconis, Archipresbyteris, vel Abbatibus, ſive per indultum, ſive per conſuetudinem facultatem hanc fuiſſe communicatam.

VI. Verùm Concilium Tridentinum *Seſſ.* 23. *c.* 10. *De Reformat.* poſtquam interdixit Abbatibus, ac aliis quibuſcumque quantumvis exemptis, cuiquam qui *Regularis ſubditus* ſibi non ſit, Tonſuram vel Minores Ordines conferre, ſubdit: „ Nec ipſi Abbates & alii exempti & Collegia vel Capitula quæcumque etiam Eccleſiarum Cathedralium Litteras Dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur concedant, ſed horum omnium Ordinatio, ſervatis omnibus quæ in hujus ſanctæ Synodi Decretis continentur, ad Epiſcopos intra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Hoc Decreto auctoritatem dandi Dimiſſoriales competentem Prælatis inferioribus, vel ex privilegio vel conſuetudine vel præſcriptione eſſe revocatam, nequaquam obſcurum eſt.

VII. Unde cùm Capitulum Antverpienſe obtinuiſſet privilegium à Leone X. quo dabatur facultas dandi *Dimiſſoriales* de promovendo etiam extra tempora; eaque auctoritate, non obſtante Decreto Concilii Tridentini, uti vellet Capitulum, quæſtione per Epiſcopum Romam delata, & S. Congregationi propoſita, reſcriptum eſt ad Epiſcopum, Sacram Congregationem cenſuiſſe; „ Facultatem concedendi *Dimiſſorias* litteras Capitulo ademptam eſſe Decreto *c.* 10. *Seſſ.* 23. " Litteræ extant apud Zypæum in Jure novo *tit. de Officio Ordinarii*, *n.* 20.

VIII. Quia Sede vacante Capitulum ſuccedit in juriſdictionem Epiſcopalem, jam olim obtinuit, ut Capitulum Sede vacante Dimiſſorias ad ſuſcipiendos Sacros Ordines ſtatim à morte Epiſcopi dare poſſet; at Synodus Tridentina per Decretum ſub Paulo III. editum *Seſſ.* 7. *cap.* 10. *De Reformat.* hanc Capituli auctoritatem aliquatenus reſtrinxit, uti ſuprà *parte* 1. *tit.* 9. *c.* 3. notavi.

IX. Ulterius pœnam interdicti Capitulo, ſi Decreto contravenial, comminatur: & inſuper ut „ Ordinati, ſi in Minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præſertim in criminalibus, gaudeant; in Majoribus verò, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, ſint ipſo jure ſuſpenſi.

Hanc pœnam Synodus *Seſſ.* 23. *c.* 10. *De Reform.* „ ad illos, qui eaſdem litteras non à Capitulo, ſed ab aliis quibuſvis, in juriſdictione Epiſcopi loco Capituli, Sede vacante ſuccedentibus, obtinerent contra Decretum ſub Paulo III. mandat extendi. Concedentes autem Dimiſſorias contra formam Decreti, ab officio & Beneficio per annum ſint ipſo jure ſuſpenſi.

X. Cæterùm, quia conceſſio Dimiſſorialium ad Ordines ſuſcipiendos, non ad ea quæ Ordinis Epiſcopalis ſunt, ſed ad ea quæ juriſdictionis ſunt, pertinet; nemo ambigit, quin Epiſcopus electus & confirmatus, licèt nondum conſecratus Dimiſſorias dare queat; eò quòd poſt confirmationem, etiam ante conſecrationem Epiſcopus exerceat omnia quæ ſunt juriſdictionis, quemadmodum *parte* 1. *tit.* 14. *c.* 5. oſtenſum eſt. Idem eſto judicium de Archiepiſcopo ante acceptum *Pallium* Archiepiſcopale, ſine quo Ordines conferre nequit, licèt quæ juriſdictionis ſunt exercere valeat; uti ſimiliter *parte* 1. *tit.* 19. *c.* 5. probatum eſt.

XI. Eadem ratione facultas dandi *Dimiſſorias* Vicariis ſeu Officialibus Epiſcoporum competere poteſt, modò Epiſcopi eam ſpecialiter ipſis delegaverint. Hanc auctoritatem in Provincia Colonienſi ſæculo præterito competiiſſe Officialibus ſuppoſuit Synodus Colonienſis anno 1536. *parte* 1. *c.* 29. prohibens, „ Ne Officiales Litteras *Dimiſſorias*, quæ vulgò *Licentiatoria* Ordinandi vocantur, alicui temerè concedant: illarum enim prætextu, qui ſuæ ruditatis & inſcitiæ ſibi conſcii ſunt, noſtrorum Vicariorum in Pontificalibus diſquiſitionem ſubterfugiunt, ac aliò migrant, ubi nullus Canonicæ traditionis reſpectus habetur. "

Idipſum ſuppoſuit Synodus Moguntina anno 1549. *cap.* 14. dicens: „ Commiſſariis noſtris ſeriò inhibemus, ne impoſterum alicui Litteras Dimiſſorias ſine magna & neceſſaria cauſa, quam bene exploratam habere debent, concedant. "

Profectò cùm à certa ac Canonica Miniſtrorum electione & ſublimatione præcipuè rectum Eccleſiæ regimen & populi ſalus dependeat, Epiſcopi ſumma circumſpectione in ea procedere debent, neque temerè aut facilè aliis Ordinationem ſuorum Miniſtrorum credere.

XII. Et quidem Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *c.* 3. *De Reformat.* vult, ut „ Epiſcopi per *ſemetipſos* Ordines conferant: quòd ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter, quàm jam probatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant. "

Quamvis Synodus non exprimat niſi cauſam *ægritudinis*, ob quam ſuos ad alium Epiſcopum mittere queat, nequaquam tamen aliæ graves & neceſſariæ cauſæ excluſæ cenſentur, quibus legitimè præpeditus Epiſcopus, ad alium Epiſcopum Ordinandos dimittat; quemadmodum expreſſit Concilium Mediolanenſe III. ſub S. Carolo tit. *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis.*

XIII. Et quidem Clemens IV. in *Cap.* . *De temporibus Ordinat. in VI.* non vult aliquem Ultramontanum ab Epiſcopo Italo ordinari, niſi in Litteris Dimiſſoriis *cauſa legitima* contineatur, quare illum Epiſcopus *originis* nolit aut nequeat ordinare.

Unde jam pridem creditum fuit, & S. Carolus obſervavit, quòd in Litteris *Dimiſſoriis* deberet exprimi cauſa, ob quam Epiſcopus *proprius* ordinare nequeat aut nolit; quod tamen nec in Gallia nec in Belgio obſervatur, uti advertit Rebuffus in *Praxi Benef.* titulo *De formula Dimiſſoriarum n.* 28.

XIV. Interim ex Decreto Synodi Tridentinæ ſat intelligitur, mentem Eccleſiæ nequaquam eſſe, ut Epiſcopi paſſim ſuorum ſubditorum Ordinationes aliis committant, quaſi rem ipſis nimis moleſtam, aut nimis vilem; quod planè à priſcis ac Sanctis Epiſcopis remotiſſimum fuiſſe, multis exemplis probat Hallierius *part.* 2. *ſect.* 3. *c.* 3. *n.* 11. § 5.

XV. Si verò juſta fuerit cauſa mittendi ſubditum ad alienum Epiſcopum pro Ordinibus ſuſcipiendis, meritò addit Synodus Trident. *non aliter quàm probatos* mittendos eſſe; id eſt, Dimiſſoriales dandas non eſſe, niſi *jam probatis*, quod & alio loco ſufficienter expreſſit; vetans aliquem ab alieno Epiſcopo ordinari, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti aut privilegii prætextu, *niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur.* *Seſſ.* 23. *c.* 8. *De Reformat.*

XVI. Has Concilii Tridentini Sanctiones explicans S. Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi III. titulo *Quæ pertinent ad Ordinis Sacramentum*, ait: „ Infirma valetudine, aliaque juſta cauſa impeditus Epiſcopus; ſi ſtatos Sacros Ordines habere non poteſt, & aliquem propterea Clericum ſuum ad alium Epiſcopum mittere velit, à quo alicui Eccleſiaſtico Ordini adſcribatur; teſtimonialibus litteris ei datis, hoc adſcribat, & teſtata faciat, vitæ imprimis & morum probitatem, doctrinam, qua idoneus, examine habito judicatus eſt, Eccleſiaſticum Ordinem, quo eſt proximè initiatus, tum præterea natales, aut diſpenſationem, ſi quam ſuper illis obtinuerit: ſi verò majori Ordini adſcribendus eſt, ætatem item, & titulum ſufficientemque cenſum Beneficii, vel penſionis, vel patrimonii, quod ille habet. "

Et Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 9. *cap.* 5. „ Epiſcopi ſubditos ſuos non niſi *jam probatos* & examinatos ad alium Epiſcopum dimittant, juxta Decretum Concilii Tridentini. "

XVII. Juſtiſſima ſanè Conſtitutio. Cùm enim nemini magis nota eſſe debeat, quàm proprio Paſtori & Epiſcopo ſufficientia ac capacitas ſui ſubditi, atque ipſius maximè interſit, ne quis inidoneus è ſuis ſubditis, & in ſuæ Diœceſeos Clerum ordinetur, nihil ſanè juſtius, quam ut ejus teſtimonium requiratur, ut appareat, an ipſe, qui ad Ordines ſuſcipiendos ſubditum ſuum mittit, de ipſius capacitate, antequam mittat, ritè ſit inſtructus; atque de ea teſtetur.

XVIII. Quia tamen interdum contingere poteſt, ut Ordinandus a Diœceſi, aut civitate Epiſcopali ſit abſens,

nec

nec ſine magno incommodo ad Epiſcopum perſonaliter pro examine accedere poſſit, hanc cautionem addidit S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V. *parte 3. de Initiandis Ordinis Sacramento*, ut „ hoc caſu liceat examen illud ſpeciatim Epiſcopo delegare, in cujus Diœceſi illi morantur: at verò tunc Litteras dimiſſorias ne det, antequam examinis facti litteras ab eo acceperit, cui illud delegavit."

XIX. Ita hodie non rarò ſolent concedi Litteræ *Dimiſſoriæ* Studentibus in Academia, præſertim remotis à ſuis Diœceſibus, hac inſerta clauſula, ſi prævio examine à ſuo Præſide Collegii, aut aliis in litteris deſignatis idonei judicentur; in quo hæc cautio præcipuè neceſſaria eſt, ut Epiſcopi examen illud non committant, niſi iis, quorum ſufficientia & integritas probè ipſis fuerit nota; & de quibus ſecuri ſint, quòd non niſi benè idoneis teſtimonium capacitatis ſint daturi.

XX. Videtur inſuper Synodus Tridentina, *Seſſ. 7. c. 11. de Reformat.* præter examen proprii Epiſcopi ad alienum mittentis; necnon illius de ſufficientia ordinandi teſtimonium, inſuper requirere examen ipſius Epiſcopi Ordinantis; cùm expreſsè ſtatuat, „ Facultates de promovendo à quocumque non ſuffragentur, niſi habentibus legitimam cauſam, ob quam à propriis Epiſcopis ordinari non poſſint, in litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, ni *ab Epiſcopo* in ſua Diœceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente, & *diligenti prævio examine*."

XXI. Et conformiter ad hoc Decretum, etiam à propriis Epiſcopis examinatos, iterum examinari ab Epiſcopo ordinante, Mediolani & Neapoli, ex Bonacina & Quaranta refert Hallierius loco citato §. 6. dicitque & in Gallia ſe id ab aliquibus vidiſſe obſervari.

XXII. De hac quæſtione conſulta S. Congregatio, „ An ſcilicet, Epiſcopus Ordinans alienos ſubditos ſæculares cum dimiſſoriis proprii Epiſcopi aſſerentis, eos examinatos fuiſſe, & idoneos repertos, hujuſmodi atteſtationi deferre teneatur, vel etiam poſſit eoſdem Ordinandos examinare; Sacra Congregatio cenſuit, eſſe arbitrarium, & ideò poſſe, ſed non teneri." Apud Fagnanum ad *Cap.* CUM SECUNDUM *de Præbendis, n. 56.*

XXIII. Conformiter ad hanc reſolutionem, ſolent hic Epiſcopi dimiſſorialibus & atteſtationi proprii Epiſcopi deferre, atque ſine novo examine ordinare; prædictum Decretum Concilii Tridentini intelligentes de his qui *facultates de promovendo* non à *proprio* Epiſcopo, ſed à Sede Apoſtolica obtinuerunt.

XXIV. Addit tamen meritò Fagnanus ibidem *n. 57.* quòd ſi Epiſcopus alienus ſciret, eum qui habet Dimiſſoriales eſſe criminoſum, peccaret ordinando: quia revera *manus imponendo* indigno, etiam Sacramentum indignè adminiſtraret. Quare laudandi Epiſcopi, qui non adeò faciles ſunt, ut admittant dimiſſoriales dum ſciunt, Epiſcopum in concedendis Dimiſſorialibus & Ordinandis admodum facilem eſſe, ac quoſvis paſſim ſe præſentantes ad Sacros Ordines admittere.

XXV. Ne occaſione conceſſarum litterarum Dimiſſorialium fallantur Epiſcopi; eò quòd interdum contingat, ut vel hominis mores mutentur, vel quod de illius vita antea minus notum erat atque exploratum, id poſtea pateſiat, quo fiat, ut quem Epiſcopus aliquando Sacro Ordine dignum judicavit, illum ipſum poſtmodum inveniat indignum ut ulteriore Ordine inſigniatur, meritò voluit Sanctus Carolus in Synodo ſua Mediolanenſi IV. titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis:* imprimis, ne „ Epiſcopus cuiquam antequam Sacræ Ordinationis tempus *proximè* inſtet, Litteras hujuſmodi teſtimoniales *Dimiſſoriaſve* pro Ordinibus ab alio Epiſcopo ſuſcipiendis, ſine *neceſſaria* cauſa umquam concedat.

XXVI. Secundò „ Neque item iiſdem litteris facultatem det plures Ordines ſuſcipiendi, quam illos ipſos tantum, quos uno eodemque tempore ab eo ſuſcipi voluerit, ac per ſacros Canones Conciliaque licuerit.

XXVII. Tertiò, „ Præfiniat præterea in illis ipſis certum ſuſcipiendi Ordinis, cui quiſquam adſcribendus eſt, tempus, menſtruum ſcilicet, vel bimeſtre vel longius, ut pro loci diſtantia, pro aliavè ejuſmodi cauſa opus eſſe viderit.

Hæc oſtendunt quanta cautione in dandis litteris Dimiſſorialibus procedendum judicaverit S. Carolus; ne occaſione hujuſmodi litterarum indignus quiſpiam ad Ordines promoveretur, Epiſcopi has cautiones pro locorum perſonarumque conditione adhibere poterunt; ubi eas, vel neceſſarias vel convenientes in eumdem finem judicabunt.

XXVIII. Subjicit deinde S. Carolus: „ Quo præſtituto tempore tranſacto eas litteras eo nomine à ſe conceſſas, ei impoſterum nihil ſuffragari nihilque roboris habere iiſdem litteris declaret; Quas etiam Cancellario Epiſcopali ab illo, cui conceſſæ ſunt, reddi decernat."

Verùm licèt hæc declaratio in litteris eſſet omiſſa, nihilominùs, ſi *Dimiſſoriales* reſtrictæ ſint ad certum tempus, intra quod ad Ordinem promoveri teneatur, tempore præſtituto elapſo litteræ illæ ſuum amittunt valorem & effectum; quia cùm facultas ſeu mandatum non ſit niſi ad tempus, etiam ultrà tempus extendi nequit.

XXIX. Si autem litteræ Dimiſſoriæ ſint ſine præfinitione temporis, tunc eatenùs perpetuæ ſunt; ut nec per mortem Epiſcopi revocatæ cenſeantur; ut tradit Rebuffus in *Praxi Benef. titul. De Formula Dimiſſoriarum n. 39.* & communiter Canoniſtæ, atque praxis moderna probat.

XXX. Addit prætereà Rebuffus *n. 43.* Nec etiamſi gratia iſta ſuſcipiendi Ordines ab alieno Epiſcopo conceſſa ſit à Capitulo, expirabit finita Capituli poteſtate; quia geſta à Capitulo valida ſunt, & durant ſi rectè facta ſunt. Idipſum plurimis citatis docet Barboſa *De Officio Epiſcopi par. 2. allegat. 7. n. 24.*

Quod de Dimiſſoriis datis à Capitulo Sede vacante conceſſis dicitur; idem dicendum de conceſſis à Vicario Epiſcopi, eas nimirùm durare etiam extincta poteſtate Vicarii; uti expreſsè notat Hallierius loco citato §. 8.

XXXI. Hæc de validitate Dimiſſoriarum ſive ab Epiſcopo, ſive à Capitulo vel Vicario conceſſarum non procedunt, ſi Epiſcopus eas re integra, ideſt, ante Ordinem ſuſceptum revocaverit. Unde Rebuffus poſtquam dixerat, litteras Dimiſſorias, nec per mortem Epiſcopi, nec per extinctam poteſtatem Capituli eſſe effectu ſuo evacuatas, immediatè ſubjungit *n. 44.* Poterit tamen Epiſcopus revocare ea, quæ nondum ſunt ſortita effectum, quam opinionem Rebuffi probans Barboſa dicto loco *n. 25.* ait: „ A novo enim Antiſtite revocari poſſunt per edictum omnes & quæcumque à prædeceſſoribus Præſulibus, vel Capitulo Sede vacante conceſſæ."

CAPUT IV.

De Examine Ordinandorum.

1. *Epiſcopo citò manus imponere vetitum.*
2. *Quid ſit citò manus imponere?*
3. *Ordinandi primùm probandi.*
4. *Synodus vult Ordinandos examini Epiſcoporum ſubjacere.*
5. *Decretum hoc etiam Regulares comprehendit.*
6. *In omni Congregatione ſolent eſſe boni & mali.*
7. *Major perfectio requiritur in Presbyteris, quàm in Monachis.*
8. *Non omnes, qui Profeſſionem Religioſam emiſerunt, ad Ordines Sacros admittendi.*
9. *Examen ordinandorum primariò ipſi Epiſcopo competit.*
10. *Si jus examinandi Ordinandos alicui competat, non cenſetur excluſus Epiſcopus.*
11. *Officiales aliique inferiores Prælati examen aliquando ſibi vindicarunt, & quid hic decrevit Synodus Colonienſis.*
12. *Convenit Epiſcopum in examine eſſe præſentem.*
13. *Epiſcopus examen aliis delegare poteſt.*
14. *Epiſcopus ultrà Examinatores ordinarios, poteſt alios aſſumere; & præcipuè è Canonicis Cathedralibus.*
15. *Non adſtringitur Epiſcopus Canonicos Cathedrales aſſumere.*
16. *Examinatores quales eſſe debeant?*
17. *Monita S. Caroli ad Examinatores.*

Digitized by Google

18. *Examen imprimis inſtituendum circa vitam Ordinandorum.*
19. *Ordinandi menſe ante Ordinationem ſe ſiſtere debent Epiſcopo, & quare?*
20. *Nomina Ordinandorum publicè populo proponenda; idque conforme veteri diſciplinæ.*
21. *Priſtinam diſciplinam exprimit Pontificale.*
22. *Huic priſtinæ publicationi ſucceſſit hodierna per Parochum fieri ſolita.*
23. *Hæc publicatio potiſſimùm fit, ut de vita Ordinandorum exactior notitia habeatur.*
24. *Proclamationes fieri mandant Synodi Belgicæ.*
25. *Volunt iſta fieri inſtar Bannorum Matrimonialium.*
26. *Decretū Synodi Leodienſis praxi hodiernæ conforme.*
27. *Non ſolent hodie Ordinandi menſe ante Ordinationem Epiſcopum adire; quod tamen eſſet conveniens.*
28. *Populus à Parocho monendus de harum Proclamationum ſcopo.*
29. *Excitandus ut pro Ordinandis oret. & quàm hic ſollicitus fuerit S. Carolus.*
30. *Populus monendus ad quid jejunia* Quatuor Temporum *inſtituta.*
31. *Ordinandi aliquo die ab Epiſcopo deſignando examini ſe ſiſtere debent.*
32. *Examen circa mores ipſorum quomodo inſtituendum: & quid de Seminariſtis?*
33. *Quàm difficulter habeatur exacta notitia eorùm qui extra Seminarium morantur.*
34. *Non ſemper deferendum teſtimonialibus Directorum.*
35. *Regularium teſtimoniis non ſemper fidendum.*
36. *Quanto ſe periculo exponant, qui paſſim quorumcumque teſtimoniis credunt.*
37. *Qualiter ſuper ſcientia examen inſtituendum?*
38. *Quæ ſigillatim inquiri voluerit S. Carolus?*
39. *Voluit ut Examinatores ſibi certam formulam examinandi proponerent.*
40. *Examen unius horæ an ſufficere queat?*
41. *Exercitia ſpiritualia Ordinationi præmittenda; & quis horum ſcopus?*

I. Dictum eſt ab Apoſtolo omnibus Epiſcopis in perſona Timothei, *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. ad Timoth. 5. v. 22.

II. „ Quid eſt autem, *citò manus imponere* (ait „ S. Leo *Epiſt.* 87. c. 21.) niſi ante ætatem maturita„ tis; ante tempus examinis, ante meritum laboris, „ ante experientiam diſciplinæ Sacerdotalem honorem „ tribuere non probatis?

Et ante Leonem Sanctus Chryſoſtomus prædicta verba Apoſtoli exponens *Hom.* 16. *in Epiſt. ad Timoth.* ait: „ Quid eſt illud *citò*? Non ex prima probatione, nec ſe„ cunda, nec tertia, ſed ubi conſideratio *diuturna* præ„ ceſſit, *exactiſſimaque* diſcuſſio, tunc imponito manus.

III. Jubet rurſus in eadem Epiſtola *c.* 3. Apoſtolus, ut Ordinandi *probentur primùm, & ſic miniſtrent.*

Hinc toties in priſtinis Canonibus præceptum, ne Epiſcopi citò manus imponant; ſed priùs exactè probent & examinent vitam, mores, aliaſque Ordinandorum qualitates.

IV. His inſiſtens Synodus Tridentina, neminem, niſi prævia exacta de vita ac moribus inquiſitione, & præmiſſo ſuper ejus doctrina examine, ordinari voluit; uti pluribus capitibus *Seſſ.* 23. *de Reformatione*, expreſſum eſt ac ſignanter *c.* 12. ubi poſtquam ætatem ſingulis Sacris Ordinibus præſcriptam expoſuit, ſubjicit: „ Sciant „ tamen Epiſcopi, non ſingulos, in ea ætate conſtitu„ tos debere ad hos Ordines aſſumi: ſed dignos dum„ taxat, & quorum *probata* vita ſenectus ſit. *Regu„ lares* quoque nec in minore ætate, nec ſine diligen„ ti Epiſcopi examine ordinentur; *privilegiis* quibu„ ſcumque quoad hoc penitus excluſis.

V. Voluit igitur Synodus generaliter omnes, non tantùm Sæculares, ſed & *Regulares*, ante Ordinationem examini Epiſcopi eſſe ſubjectos; ut nimirum Epiſcopus examinare queat, num digni ſint ad Ordines promoveri; ne aliàs contra præceptum Apoſtoli alicui *citò manus imponenda*, peccatis alienis communicet: „ Ne„ que enim, ut præcitatis verbis ſubjungit Chryſoſto„ mus, ea res periculo caret: eorum, quæ ille pecca„ verit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dediſti „ etiam præcedentium delictorum.

VI. Vita quidem Religioſa ex ſuo inſtituto, atque regulariter acta plurimum valet, ut quis ad Sacros Ordines diſponatur; at notum eſt illud Auguſtini *Epiſt.* 132. „ Omnem conditionem includere bonos & ma- „ los, eſſeque Clericos proinde falſos ac Monachos. „ Sunt & Monachi falſi, & nos novimus tales: ſed „ non perit fraternitas pia per eos, qui profitentur „ quod non ſunt; tam enim ſunt Monachi falſi, quàm „ Clerici falſi, & fideles falſi.

VII. Notum quoque eſt, non omnem, quæ Monachis ſufficeret perfectio, ad Sacros Ordines, præſertim Presbyteratus ſufficere: *Multò major*, inquit S. Chryſoſtomus, *vitæ integritas huic* (Presbytero) *quàm illis* (Monachis) *neceſſaria*. Hinc illud Auguſtini, *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum. Lib.* 2. *de Sacerdot. c.* 2.

Quibus conſonat illud Doctoris Angelici: „ Ordines Sacri præexigunt ſanctitatem: ſed ſtatus Religionis eſt exercitium quoddam ad ſanctitatem conſequendam: „ unde pondus Ordinum imponendum eſt pa- „ rietibus jam per ſanctitatem deſiccatis, ſed pondus „ Religionis deſiccat parietes, id eſt, homines ab a- „ more vitiorum. “ 2. 2. *q.* 186. *a.* 1. *ad* 2.

VIII. Quapropter SS. Patres, etiam in primo Religionis Monaſticæ fervore, non omnes paſſim ad Ordines Sacros promovendos judicabant, ſed *quos morum gravitas, & vita ac fidei inſtitutio ſancta commendat*, ut loquitur Siricius Papa. *Ep.* 1. *c.* 13. Unde ad Aurelium ſcribit Auguſtinus: *Cùm ex his qui in Monaſteriis permanent, non tamen niſi* PROBATIORES, *atque* MELIORES *ad Clerum aſſumere ſoleamus*. Et Sanctus Gregorius Candido Epiſcopo ſcribens, ut de Monaſteriis in ſua Diœceſi poſitis cum conſenſu Abbatis aliquos accipiat in Presbyteros ordinandos, hoc monitum ſubjungit: „ Sed illius præ omnibus eſtote ſolliciti, ut „ vitam actuſque eorum, qui in hoc ſunt officio con- „ ſtituendi, *ſubtiliter debeatis inquirere*, & tunc eos, „ ſi digni fuerint, ordinare. “ *Lib.* 5. *Epiſt.* 27.

IX. Cùm ad Epiſcopum ſpectet Ordinandis manus imponere; atque juxta Apoſtolum, ſi *manus citò imponat* ipſe communicet peccatis alienis, quid mirum ſi ubique in Sacris Canonibus & Patribus prima examinis cura ipſi Epiſcopo imponatur & deferatur; utporè cujus præcipuè intereſt, ne indigni promoveantur? Hinc illud Innocentii III. in *Cap.* VENERABILEM 34 *de Electione*: „ Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, „ ad quem impoſitio manus ſpectat.

Adhæc cùm Epiſcopo totius populi cura & Diœceſis regimen primariò incumbat, quid æquius aut juſtius, quàm ut Epiſcopus examinet ac inquirat in illos, qui per ſacram Ordinationem in Miniſtros & cooperatores Epiſcoporum aſſumendi ſunt?

X. Unde ſi in aliqua Eccleſia ſit conſuetudo, quòd Archidiaconus Ordinandos examinet, nequaquam tamen excluditur Epiſcopus, ut etiam ab Archidiacono examinatos rurſus de novo examinet, uti docet Gloſſographus ad *Cap.* ACCEPIMUS 11 *de ætate & qualitate Ord.* verbo *Examinari*.

XI. Sæculo præterito invaluerat in quibuſdam Diœceſibus Provinciæ Colonienſis, ut in Scholaſticos Cathedralium Eccleſiarum, in aliis verò in Prælatos alios cura examinationis Ordinandorum relegata eſſet; iiſque examinandi jus eſſet quæſitum, & majora quàm cæteris Canonicis ſtipendia ab Eccleſia decreta.

Verùm plerique Scholaſtici & illi, penes quos erat examinandi poteſtas, jura quidem ſua tuebantur, nec tamen docebant juventutem nec examinabant. Officiumque & curas alias aliis, non multò melioribus examinatoribus interdum delegabant: quo fiebat: ut alio in alium hanc curam transferente, aut nullæ, aut perfunctoriæ & admodum frigidæ fierent examinationes Ordinandorum; uti deplorat Synodus Colonienſis anno 1549. titulo *de altero medio ad reformationem neceſſario*, c. 2. cui malo ut mederetur ſubjungit: „ Quem defectum ſupplere cupientes, & examen ad ſua principia, hoc „ eſt, ad Epiſcopos revocare, quibus ex lege divina in- „ cumbit nemini citò manus imponere, maturâ delibera- „ tione præhabita, declaramus, Epiſcopos non debere „ ejuſcemodi examinationibus (quando non ignorant „ eas perfunctoriè factas) ſtatim acquieſcere, & inquiſi- „ tionis ſpecie, quàm ex reliquiis antiqui moris reti- „

nent,

„ nent, in alcari cùm rogant utrum ſint digni, juſti & ſancti putare ſe ſatisfeciſſe; atque ita inutiles & indignos homines, nonnunquam etiam ſceleratos, ab aliis forte (quos ea cura non admodum tangit) dignos judicatos, Sacris illis Ordinibus contra conſcientiam propriam inſignire. Eaque de cauſa requirimus Provinciæ noſtræ Epiſcopos in Domino, ut vel ipſimet huic ſuo muneri ſatisfaciant, vel curam illam imponant viris piis, doctis, & de Eccleſiæ profectu ſolicitis, quorum diligentia ſit eis explorata niſi certiſſimo experimento cognoverint Scolaſticum, vel eum ad quem hoc pertinet, diligentiam talem, cui meritò fidant, adhibuiſſe.

XII. Hic ſupponit Concilium, examen Ordinandorum propriè ac primariò ad Epiſcopum ſpectare; unde S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V. *part.* 3. *tit. de Examinandi ratione*, examinis initium fieri vetat, niſi præſentes adſint Epiſcopus vel Vicarius ipſius. Et in Synodo Mediolanenſi IV. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*, præſcribit, ut „ id Epiſcopus, quantùm ſibi per occupationes licet, maximè curet, ut cùm experimentum examenvè de iis inſtituitur, qui *Ordinibus* præſertim Majoribus initiandi, quinque Eccleſiis Parochialibus præficiendi ſunt, ipſe præſens in eo examine adſit.

XIII. Supponit inſuper Concilium poſſe ſubinde aliquibus eſſe jus aliquod examinandi Ordinandos; quod & juri conſorme eſt. Nam de jure Archidiaconorum eſt, examini Ordinandorum intereſſe, uti ſuprà *part.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1. *num.* 14. & 15. oſtenſum eſt.

Bulla quoque erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio, vult, ut ex ſenioribus Graduatis Canonicis duo in Theologia, & unus in jure Canonico Graduati unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines.

XIV. Ulteriùs Concilium Coloniense ſupponit, quòd licèt quibuſdam ſpecialiter impoſita ſit cura examinis, nihilominus penes Epiſcopum maneat auctoritas aliquos ſibi coexaminatores aſſumere.

Hos verò examinatores præcipuè de gremio Cathedralis Eccleſiæ aſſumendos eſſe ſat inſinuavit jampridem Concilium Nannatenſe, *cap.* 11. apud Gratian. *diſt.* 24. *Can.* QUANDO, dum dixit: Examinatores à *Latere* ſuos eligere debere Epiſcopum. Qui enim à *Latere* Epiſcopi dicuntur, niſi Canonici Eccleſiæ Cathedralis? Hi quoque Clerum & Senatum Eccleſiæ repræſentant; quare ſicuti olim cautum fuit, ne Epiſcopus ſine Clericorum ſuorum Conſilio Clericos ordinet, *Can.* EPISCOPUS *diſt.* 24. ita conſentaneum apparet, ut potiùs Canonici Cathedrales, quàm alii in Examinatores (cæteris paribus) aſſumantur.

XV. Non apparet nihilominus Epiſcopo adempta libertas aſſumendi Examinatores Ordinandorum, etiam non Canonicos Cathedrales. Synodus Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *de Reformat.* ſimpliciter dixit: „ Epiſcopus autem ſacerdotibus & aliis prudentibus, peritis divinæ legis, ac in Eccleſiaſticis functionibus exercitatis ſibi adſcitis, Ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inveſtiget & examinet. “ Nulla hîc Canonicorum Cathedralium aut aliorum Clericorum aut ſacerdotum ſpecialis prærogativa quoad hoc examen inſinuatur; ſed arbitrio Epiſcoporum Examinatorum electio apparet eſſe concredita; & ita probat praxis hodierna Belgii.

Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum pro Belgio non obſcurè innuit, tres ut minus è Canonicis Cathedralibus, quos *Graduatos* dicimus, unà cum Archidiacono curam examinandi Ordinandos ſubire debere, uti *num.* 13. notatum eſt; dicit enim Bulla: „ Ex ſenioribus præfatis Canonicis duo in Theologia, & unus in jure Canonico Graduati, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad ſacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, quacumque illi authoritate proviſi fuerint.

Porrò Synodus Tridentina deferens Epiſcopis electionem Examinatorum ad ſacros Ordines promovendorum, huic Statuto nequaquam derogaſſe cenſetur; quandoquidem certum ſit generale Decretum, quale eſt hoc Decretum Concilii Tridentini, non derogare ſpecialibus Statutis, præſertim in limine fundationis expreſſis, cujus generis eſt Statutum, prædictus Canonicos Graduatos ad examen Ordinandorum vocans, utpotè in ipſa erectione ſeu fundatione novorum Epiſcopatuum expreſſum.

XVI. Dotes Examinatorum à Synodo Tridentina expreſſæ etiam in Concilio Nannatenſi loco citato occurrunt, volente ut Epiſcopus in Examinatores eligat Sacerdotes & alios prudentes viros *graves divinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſticis functionibus.*

Et ante hos S. Gregorius ſcribit Adeodato Epiſcopo, *lib.* 2. *Epiſt.* 48. „ Si quando de his recipiendis (nempè ad SS. Ordines) tractari neceſſe eſt, *graves expertoſque* viros conſiliis veſtris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione penſate. “

XVII. Monet autem univerſos Examinatores S. Carolus in ſua Synodo Mediolanenſi V, *part.* 3. *tit.* 7. „ ut quicumque ſint, noverint, ſibi munus adeò grave committi, ut ſi negligenter, aut malè ſe ullo modo geſſerint, Deo imprimis culpæ in eo munere admiſſæ exactam rationem reddituri ſint.

„ Quare non ſpe, non metu, non præmio, non perſonarum ratione, non aliquo affectu ducti, muneris ſibi commiſſi curam gerant.

„ Propoſito ſibi imprimis timore Dei, ne quemquam, quem indignum norint, probent: rurſus, quem experimento, periculovè facto, idoneum dignumque comperiunt, ne rejiciant. Itaque graviter, maturè, prudenter, rectèque tum de probando, tum de rejiciendo deliberent.

„ Cùm in locum convenerint, ubi moris eſt, Clericorum experimentum fieri, priuſquam aggrediantur, à ſtata prece, orationeque congregationum uſui præſcripta, quam de libro pronuntiet, qui examini præſidet, initium faciant, hoc piè intimèque precantes, ut Dei ope imprimis illud rectè, prudenter, divinæque voluntati congruenter, conficiant. “

XVIII. Examen hoc imprimis inſtitui debet ſuper vita & moribus ipſorum Ordinandorum, quemadmodum ſtatuit Synodus Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *de Reform.* ut nimirum expendant, an tales ſint Ordinandorum mores, ut eorum *probata vita ſenectus ſit*, uti loquitur Synodus Trident. *Seſſ. cap.* 12. vel uti de Ordinandis in Presbyteros ait Synodus eadem Seſſione c. 14. *ſita pietate ac caſtis moribus conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab iis poſſint expectari*; vel uti loquitur Pontificale in Ordinatione Presbyterorum; *quòd odor vitæ eorum ſint delectamentum Eccleſiæ Chriſti; ut prædicatione atque exemplo ædificent domum, ideſt, familiam Dei.*

An promovendorum in Diaconos ea ſit vitæ integritas, ut ſpes ſit, illos futuros tales, qui tanquam veri ſucceſſores Ordinis Levitici: *Eccleſiam Dei velut Tabernaculum portare, & munire debeant ornatu ſancto, prædicatu divino & exemplo perfecto*; uti ad Ordinandos Diaconos loquitur Pontifex ordinans.

Si promovendorum ad Subdiaconatum talis ſit vita, ut de iis ſperari queat, ut *ſi humana fragilitate contingat in aliquos fideles maculari, præbenda ſit ab iis aqua cæleſtis doctrina, qua purificati ad ornamentum altaris, & cultum divini Sacrificii redeant.*

XIX. Ut verò Epiſcopus de vita ac moribus ipſius Ordinandi faciliùs inſtruatur, vult Synodus Tridentina citata Seſſ. *cap.* 5. ut „ hi qui ad ſingulos Majores Ordines erunt aſſumendi, per menſem ante Ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoveri, publicè in Eccleſia propoſitis, de ipſorum Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat; & litteras teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum quamprimùm tranſmittat. “

Si juxta tenorem hujus Decreti, Ordinandi menſe uno ante Ordinationem ſe Epiſcopo ſiſterent, indubiè id plurimùm conduceret, ut Epiſcopi ſe prævié ante Ordinationem de moribus, atque capacitate, cæteriſque Ordinandorum qualitatibus informare poſſent.

XX. Quòd verò Synodus velit, nomina ac deſideria eorum, qui Ordinandi ſunt per Parochum, aut alium cui Epiſcopus commiſerit, publicè in Eccleſia proponi, id priſtinæ diſciplinæ conforme eſt. Jampridem enim Patribus uſitatum fuit, nomina promovendorum ad Eccleſiaſticum Miniſterium publicè populo proponere; eorumque teſtimonium de Ordinandorum vita ac converſatio-

Digitized by Google

ſatione exquireret, teſte Cypriano Epiſt. ad Clerum & plebes in Hiſpania; ubi docet, *Ordinationes non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.*

Hinc illud Concilii Cartaginenſis IV. *Can.* 22. apud Gratianum *Diſt.* 24. *Can.* 6. „ Epiſcopus ſine Concilio Clericorum ſuorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, & *teſtimonium* quærat.

XXI. Patrum diſciplinam hodiernum Pontificale in Presbyterorum Ordinatione exprimit his verbis: „ Quoniam, fratres chariſſimi, rectori navis & navigio deferendis eadem eſt, vel ſecuritatis ratio, vel communis timoris; par eorum debet eſſe ſententia, quorum cauſa communis exiſtit. Neque enim fuit fruſtrà à Patribus inſtitutum, ut de electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, conſulatur etiam populus: quia de vita & converſatione præſentandi, quod nonnumquam ignoratur à pluribus ſcitur à paucis, & neceſſe eſt, ut faciliùs ei quis obedientiam exhibeat ordinato, cui aſſenſum præbuerit ordinando. Horum ſiquidem Diaconorum, in Presbyteros, auxiliante Domino, ordinandorum converſatio (quantum mihi videtur) probata & Deo placita exiſtit, & digna (ut arbitror) Eccleſiaſtici honoris augmento. Sed ne unum fortaſſe, vel paucos; aut decipiat aſſenſio, vel fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum. Itaque quid de eorum actibus aut moribus noveritis, quid de merito ſentiatis, libera voce pandatis; & his teſtimonium Sacerdotii magis pro merito, quàm affectione aliqua, tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat, veruntamen memor ſit conditionis ſuæ.

XXII. Verùm cùm adverterent Patres Tridentini, hanc populi conſultationem inter ipſa Ordinationis ſolemnia ex præſcripto Pontificali fieri ſolitam, tandem factam eſſe merè cæremonialem, aliam præviè ante Ordinationem fieri voluit publicè in Eccleſia. Unde Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 18. *cap.* 6. poſtquam egit de Inquiſitionibus per hujuſmodi publicam nominum in Eccleſia denuntiationem, addit: „ Quæ inquiſitiones eò pertinere creduntur, ut aptius juxta *Pontificalia* cohæreant, quæ de *teſtimonio populi*, in Ordinibus, ex veteri conſuetudine requiruntur.

XXIII. Hæc ſat oſtendunt; mentem Eccleſiæ in hac nominum proclamatione eſſe, ut omnes admoneantur, ſi quid contra Ordinandos notabile opponendum ſciant, illud manifeſtent; atque ita de vita & converſatione, nec non reliquis ad Ordines requiſitis neceſſaria & juſta informatio haberi queat.

Neque illum Eccleſiæ ſcopum obſcurè expreſſit Synodus Tridentina, dum ſatis inſinuat, hanc nominum publicam in Eccleſia propoſitionem fieri, ut ipſe de Ordinandorum natalibus, ætate, moribus ac vita diligenter à fide dignis inquirere valeat.

De hoc Eccleſiæ ſcopo non dubius S. Carolus, voluit, ut hæc nominum publicatio fieret à Parocho, ab eove cui Epiſcopus id negotii dederit, publicè die feſto inter ſolemnia, in Eccleſia Cathedrali, & Parochiali propria, & in illa quoque in cujus finibus poſtremò domicilium habuerit, & præterea, ubi Epiſcopus cenſuerit.

XXIV. Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 9. *cap.* 3. vult, ut „ fiant proclamationes promovendorum ad *ſingulos* Ordines Majores juxta Decretum Concilii Tridentini, & qui de iis non docuerint, rejiciantur.

Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. de Miniſteriis Eccl. cap.* 3. Similiter requirit, ut „ Dominica die ante, ſive per menſem ante Ordines futuros, aut priùs, Paſtores Eccleſiarum *nominatim* denuntient populo eos, qui promoveri velint ad Sacros Ordines, ut liceat opponere, ſi quid vitii deprehendi poſſit, & hujus proclamationis factæ adferant teſtimonium Ordinandi.

XXV. Fuſiùs ejuſdem Provinciæ Synodus Diœceſana Audomarenſis, *tit.* 9. *cap.* 6. „ Curent autem, & ipſi, à Parocho loci domicilii ſui, nomina ſua ac deſiderium, tribus diverſis Dominicis, aut feſtis diebus publicè in Eccleſia proponi, ubi ad formam Bannorum Matrimonialium, omnibus & ſingulis ſub excommunicationis pœna mandetur, ut ſi quod noverint Canonicum impedimentum, ob quod illi, à ſuſcipiendis Ordinibus repelli, aut non admitti debeant, ſtatim denuncient, ſive illud malam & Eccleſiæ Miniſtris indignam converſationem concernat, ſive aliud quidlibet. Quibus legitimè peractis, curent etiam litteras teſtimoniales Parochi, hujuſmodi inquiſitionem & bannorum proclamationem factam continentes, quamprimùm ad nos tranſmitti, cum declaratione an aliquod impedimentum, ob quod ad ſacros Ordines admitti non debeant, denunciatum ſit, necne.

Similiter Rithovius Epiſcopus Iprenſis in ſua Synodo *tit.* 18. *cap.* 5. mandat, „ nomina ac deſideria Ordinandorum, *tribus diſtinctis* Dominicis, aut Feſtivis diebus publicè in Eccleſia proponi; “ utque Parochus aut alius cui Epiſcopus commiſerit, „ omnibus & ſingulis (ad formam bannorum matrimonialium) ſub pœna excommunicationis mandet; ut ſi quod noverint Canonicum impedimentum, ob quod Ordinandi, à ſuſcipiendis Ordinibus repelli debeant, ſtatim denuncient.

XXVI. Et Synodus Leodienſis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. præcipit, ut „ Ordinandi teneantur Parochum ſuum ante adire, curareque, ut populo ſuo ad Miſſarum ſolemnia quodam die Dominico, vel feſtivo congregatum, idipſum denuntiet, ut ſi quis ſit, qui contra natalia, ætatem, vel *mores* ipſorum quid habeat, Paſtori ſuo quamprimùm indicet: litteraſque teſtimoniales ejuſmodi publicationis factæ, & nullius impedimenti reperti ſecum deferat.

Poſt hæc exprimit illos, qui ordinari prohibentur, atque inter alios, qui rudes & ignari ſunt: Qui ipſi ſunt poſt Ordinem ſuſceptum: „ Ebrietati, gulæ aut impudicitiæ dediti: Qui in adoleſcentia mœchati fuerint.

Hæc Synodus volens, ut ordinandi Parochum proprium adeant, curentque ipſi ut nomina ſua per Parocum proponantur, hodiernam ferè praxim expreſſit: Neque enim ſolent hodie nomina Ordinandorum ab Epiſcopo ad Parochum mitti; imò frequenter ipſi Ordinandi uſque ad extremos dies Ordinationem præcedentes planè ignoti ſunt Epiſcopis, ſed ipſimet Ordinandi nomina ſua in ſchedola deſcripta publicè proponenda Parocho exhibere; Neque etiam Parochi Teſtimoniales de inquiſitione aut publicatione facta ad Epiſcopum mittere, ſed Ordinandis ſimplex publicationis factæ teſtimonium dare ſolent; quod ipſi poſtmodum Epiſcopo exhibent, uti etiam dicta Synodus fieri vult.

XXVII. Dubium tamen non eſt, quin convenientius, & Decreto Concilii Tridentini conformius eſſet, ut Ordinandi uno ante Ordinationem menſe Epiſcopum adirent, & nomina ſua darent, ac tum Epiſcopus nomina ipſorum ad Parochum aliumve, quem huic rei aptiorem noviſſet, publicanda mitteret, cum obligatione de vita ac moribus Ordinandorum diligenter inquirendi.

XXVIII. Hoc interim ex Synodis allegatis conſtat, ſcopum harum denuntiationum ſeu proclamationum eſſe, ut etiam populus de vita ac moribus Ordinandorum teſtimonium dare queat. Quare populus ſubinde monendus, ut liberè Parocho aliiſvè, quibus magis opportunum videbitur, pandat, ſi quæ vitia Ordinandorum noverit; oſtendendo quantum malum populo & Eccleſiæ ex indignorum Ordinatione immineat; quodque forſan ipſis imputabitur, ſi vitia ex humana aliqua conſideratione vel timore celantes, indonei aut vitioſi ordinentur.

XXIX. Inſuper occaſione hujus publicationis nominum Ordinandorum, convenit, Parochus excitet populum, ut ſpecialiter oret quatenus Deus dignos mittat operarios in meſſem ſuam; & Ordinandis miniſterium ſuum adimplendi gratiam infundere dignetur.

Hac de cauſa S. Carolus in ſuo Concilio Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 21. juſſit, „ ut Dominico die, qui ſtata quatuor temporum jejunia, quibus Ordinis Sacramentum adminiſtratur, antecedit, Parochi in ſua unuſquiſque eorum Parochiali Eccleſia, ſupplicationes, litaniaſque piè ac religiosè vel intus habeat, vel proſequente fidelium multitudine foris Eccleſiam, ſicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Epiſcopus in eorum delectu, quibus Ordines conferet, Spiritus Sancti illumine illuſtretur: tum illi qui-

„ bus

„ bus conferuntur, in vitæ ſanctitate, doctrina, re- „ ligioſiſque virtutibus proficiant.

Et rurſus ejuſdem ſupplicationis indicendæ meminit in Concilio Mediolanenſi IV. tit. *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*, monetque iterum, populum ad orandum eſſe excitandum, atque preces publicas inſtituendas, „ quibus unuſquiſque ſecum mente reputans, „ *quàm pauci operarii in meſſe multa ſint*, hoc Deum „ toto corde exoret, ut qui *Dominus eſt meſſis, ipſe* „ *mittat operarios in meſſem ſuam*.... Quod ut eo „ nomine Deum populus ſupplex ſæpiùs oret; id il- „ lum ſingulis Dominicis diebus per menſem ante ſa- „ cræ Ordinationis tempus, crebra cohortatione Pa- „ rochi intra Miſſarum ſolemnia præmoneant.

XXX. Adhæc meritò monebunt Parochi in promulgatione jejuniorum *quatuor temporum*, ea potiſſimùm instituta eſſe ab Eccleſia, ut hac pia corporis caſtigatione, & pœnitentiæ operibus, à Deo digni Eccleſiæ Miniſtri impetrentur; ideòque jam pridem in Eccleſia inſtitutum, extra hæc jejuniorum tempora Ordinationes fieri non poſſe; adeò ut contrariam conſuetudinem tamquam abuſum & corruptelam jam pridem reprobaverit Alexander III. ſcribens ad Epiſcopum Herfordienſem in *Cap.* Sane ii *De temporibus ordinat.*

XXXI. Poſt hæc Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* „ Antiquorum Canonum veſtigiis inhærendo; decernit, ut, quando Epiſcopus Ordinationem „ facere diſpoſuerit, omnes, qui ad ſacrum miniſterium „ accedere voluerint, feria quarta ante ipſam Ordina- „ tionem, vel quando Epiſcopo videbitur, ad civitatem „ evocentur. Epiſcopus autem Sacerdotibus & aliis pru- „ dentibus viris, peritis divinæ legis, ac in Eccleſiaſticis „ ſanctionibus exercitatis, ſibi adſcitis, Ordinandorum „ genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, „ doctrinam, & fidem diligenter inveſtiget & examinet.

Hoc Decretum deſumptum eſt ex Concilio Nannatenſi in *Can.* Quando *Diſt.* 24. atque conformiter ad hoc Decretum, ſolent Ordinandi in feriam 4. aut 5. ante diem Ordinationis evocari ad civitatem Epiſcopalem, ut ibidem examen ſubeant ad præſcriptum Concilii Tridentini. Quoad ætatem difficultas eſſe non ſolet; hæc enim extractio ex Regiſtro Baptiſmali facilè probari poteſt.

XXXII. Circa inſtitutionem, mores, cæteraſque perſonales qualitates Ordinandorum, major difficultas eſt; hicque diligentior atque exactior requiritur inveſtigatio atque circumſpectio.

Imprimis eorum, qui in Seminariis Epiſcopalibus educantur, ſi Epiſcopus eam quæ neceſſaria eſt, in viſitando ac curando ſuo Seminario curam impendat (de qua infrà titulo 11.) poterit aliqualem notitiam habere: multumque indubiè hic adjutorii habebit Epiſcopus, ſi eruditum, pium atque in diſciplina Eccleſiaſtica exercitatum Seminarii ſui Rectorem adeptus ſit; qui convenientem de ſanctitate atque morum integritate in Ordinandis requiſita ideam habeat: cujus teſtimonialibus litteris de moribus Ordinandi ſecurè fidem adhibere queat.

XXXIII. At illorum, qui vel in Academiis aut parentum domibus hactenùs habitarunt; atque antehac Epiſcopo parùm noti fuerunt, maxima ſæpiùs oritur difficultas; ut de moribus vitæque integritate Epiſcopi ſufficienter inſtruantur, ut ſecurè ipſis manus imponere poſſint.

Neque enim ſimiles alia ſolent adferre morum vitæque rectè actæ argumenta, niſi vel Præſidium ſeu Rectorum ſuorum reſpectivè Collegiorum, aut Parochorum teſtimonia; quibus hi teſtantur, Ordinandos eſſe tales quoad mores & vitam, ut eos ad Ordinem ſuſcipiendum capaces judicent.

XXXIV. Verùm quid ex his teſtimoniis ſecuritatis ordinariè habere poterunt Epiſcopi, niſi apprimè noverint, Præſides aut Parochos eſſe tales, qui ejus ſint eruditionis, prudentiæ & pietatis, ut meritò confidant, quòd nulli hujuſmodi teſtimoniales ſint daturi, niſi iis quos ſciunt qualitates Ordinibus ſacris neceſſarias habere?

Aliàs quis neſcit, quàm fragile ſæpè ſit argumentum, quod hujuſmodi litteris teſtimonialibus innititur?

Quis enim auſit negare, plures hodie juventuti formandæ in Collegiis Academicis præeſſe; itemque Parochos quamplurimos, qui aliam eamque multò inferiorem ac viliorem, imò planè diverſam de morum integritate vitæque ſanctitate in Ordinatis requiſita ideam habent ab illa, quam in Sacris Canonibus & Pontificali Eccleſia expreſſit?

Nonnè plures videmus hujuſmodi juventutis Magiſtros, omnibus paſſim ad Sacros Ordines litteras teſtimoniales annuere, modò annorum trium aut quatuor ſtudium perfecerint; & ſaltem ab exterioribus gravioribuſque criminibus ſe continuerint; parùm attendentes, num ea ſint vitæ morumque integritate, quæ Miniſtrum Eccleſiæ decent?

XXXV. Frequenter nec certius de Ordinandorum Regularium meritis & idoneitate ad Sacros Ordines requiſitis, argumentum habebunt Epiſcopi ex teſtimonio Superiorum.

Quàm multos enim videmus Monaſteriorum, præſertim eorum, quæ ex Miſſarum honorariis victitare ſolent, Superiores, qui omnes paſſim, mox ut debitam ætatem attigerint, ad ſacrum etiam Presbyteratus Ordinem mittunt; atque teſtimoniales litteras concedunt? Cùm tamen certum ſit, nec ipſi dubitare poſſint, quin in omni communitate ſint, qui non ita pietate ac caſtis moribus ſunt conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab iis poſſint expectari; quemadmodum in promovendis ad Presbyteratum requirit Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *De Reform.*

Certitudinem de idoneitate Ordinandorum ex teſtimonio hujuſmodi nullam ſibi formare poteſt Epiſcopus, ni credat, omnes in Monaſteriis illis profeſſos, ubi ætatem legitimam attigerunt, ea pietate & caſtis moribus eſſe conſpicuos, ut Sacris initiari queant.

Hoc expendens Hallierius dicere non dubitavit: „ Non adeò Superiorum Regularium fidei credendum eſt, ut " quos illi tamquam dignos obtulerint, abſque ullo alio " examine, atque diſcuſſione ad Sacros Ordines Epiſcopi recipiant..... maximè cùm notum ſit, inquit, " totius Monaſterii intereſſe, ut quamplurimos Ordinibus Sacris initiatos habeat; & facilè probis etiam " & bonis inſita hominibus omnibus cupiditate Ordinis ſui gloriam promovendi (qua Regulares præ cæteris maximè flagrant, quòd Ordinis ſui amplificationem & ornamentum ad Dei gloriam & Eccleſiæ utilitatem ſpectare præſertim arbitrentur, facilè, " inquam, hac cupiditate ducti abripiantur, ut leviùs " de ſuis cenſeant, quàm par ſit, & in pondere, & " pondere judicent ſuorum Induſtriam, ac dotes magnificè; Sacerdotii, & reliquorum Ordinum Eccleſiaſticorum dignitatem tenuiter æſtiment. " De SS. Ordinat. *in append. ad ſect.* 1. §. 3.

XXXVI. Hæc ſatis probant, quàm leviter procedant Epiſcopi; quantoque periculo quaſi ultrò ſe exponant, manus citò aliquibus imponendi, & communicandi peccatis alienis, qui nulla prævia de Ordinandis, eorumque Superioribus & Præfectis inquiſitione, omnes, quantum ad mores vitæque integritatem & caſtitatem, tamquam ſat probatos admittunt, qui qualecumque ſuorum Superiorum & Præfectorum teſtimonium adferunt; tametſi ſciant, aut facilè ſcire poſſint, quàm hi faciles ſint in dandis hujuſmodi teſtimoniis.

XXXVII. Examen verò Ordinandorum, coram Epiſcopo circa ſcientiam, ferè unicè inſtitui ſolet: idque non rarò ſat perfunctoriè, propoſitis per Examinatores quæſtionibus nonnullis ſterilibus ac ſpeculativis, v. gr. quot ſint filiæ ſuperbiæ; quot partes potentiales temperantiæ; aliiſque ſimilibus; quem examinandi modum pro merito exagitat eruditus auctor notarum in *Epiſtolam* 26. *lib.* 13. S. Gregorii *Nota* 4. additque: „ Cenſerem primò quidem inquirendum eſſe de moribus, " tum de prudentia, de ſenſu communi, an ſciendi " modum habeant, an lectioni Scripturarum Sacrarum vacent, quodnam ſit eorum Canonum ſtudium, " an ſint & doceri & docere habiles? "

Hic examinandi modus ſi conferatur cum his quæ in Concil. Mediol. V. *part.* 2. *tit. De examinandi ratione*, à S. Carolo traduntur, apparebit, examinandi rationem ibidem præſcriptam, non eſſe à modo examinandi jam deſcripto multùm diverſam; atque inter alia vult de omni Ordinando inquiri; an in orationis ſanctæ ſtudio ſit uſque verſatus? Quibus meditationibus inſtructus Deum tacitus oret? Qui orationis modus? Qui illius fructus, quævè utilitates? Quot quibuſvè partibus illa conſtet? Quæ regulæ præparationis ad orationem.

XXXVIII.

Digitized by Google

XXXVIII. Deinde in examine Ordinandorum in Presbyteros inter cætera hæc ſigillatim ſtudioſè perquiri volui: An piè & fideliter in miniſteriis anteactis ſe geſſerint? An ſpectata pietate, atque caſtis moribus? An præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eo expectari poſſint?

Poſt hæc nonnullis inquirendis circa Sacrificium Miſſæ propoſitis, ſubjungit. „ Cùm verò à cæteris omnibus ut præſcriptum paulò antè eſt, qui Clericali militiæ adſcribantur, de vitæ ſpiritualis ſanctioriſque Inſtitutis, atque exercitationibus perquiratur, tum maximè ab iis, qui vel Sacerdotio initiantur ..... A quibus omnibus ſingulis, cùm ad examen veniuot, præter cætera quæ ad ſanctæ ſpiritualis vitæ uſum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orandi modo, deque omni ſanctarum meditationum cœleſtiumque contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religioſè ſe exercuerunt, tradita ſunt.

XXXIX. „ Ut autem Examinatores certam ſibi formulam proponant (inquit) qua illorum, qui examinantur & litterarum doctrinam, & vitæ Clericalis diſciplinam, & rei Eccleſiaſticæ peritiam experiantur, in omni experimenti, examiniſvè ratione, ſacris Bibliis, Catechiſmo Romano imprimis, Concilio Tridentino, ſacrorum Canonum Decretis, & aliis Pontificiis Conſtitutionibus, Synodiſque tum Provincialibus, tum Diœceſanis utantur, unde ſuas interrogationes hauriant, quibus, prout eſt illorum ingenii captus, explorent eorumdem & ſcientiam & Eccleſiaſticarum rerum notitiam atque uſum.

Synodus Tridentina, *Seſſ. 23. cap. 7. de Reformat.* requirens ab Epiſcopo, aſſumendos in Examioatores Viros *prudentes, peritos divinæ legis, ac in Eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatos*, nonnè ſat inſinuat, in hiſce præcipuè examen Ordinandorum inſtituendum?

XL. Interim ex hactenus dictis non difficulter intelligitur, quam parum juvare poſſit examen unius mediæ aut etiam integræ horæ, ut plena ac conveniens de Ordinandorum capacitate & idoneitate hauriatur notitia; quamque temerè ad Ordinationem vi hujuſmodi examinis procedatur, niſi Epiſcopus jam præviè circa Ordinandos ſe informaverit; aut ſaltem eam habeat ſecuritatem de Præfectis ac Directoribus Ordinandorum, ut meritò horum teſtimoniis deferre queat.

XLI. Ut autem ſe ad Sacros Ordines melius præparent, magnaque diſcretione ſe aſtringant, voluit S. Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 8. *tit.* 8. „ Subdiaconatum ſuſcepturus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui ſe, illum ſuſcipiendo, ſanctè obſtringit, ac proinde de re tota accuratius deliberatis, puriori mente ardentiorique animi voluntate, ad rem tanti momenti accedat, priuſquam eo Sacro Ordine initietur ad aliquem remotum locum adeat, ubi ab omnibus curis & occupationibus liber, cum omnis anteactæ vitæ ſuæ diligenti conſcientiæ diſcuſſione peccata ritè confiteatur: tum in ſalutaribus meditationibus, aliiſque ſpiritualibus exercitationibus totus verſetur, duce & moderatore ſibi adhibito, religioſo viro, earum uſu perito, quem Epiſcopus imprimis probarit.

„ In illis autem, vel menſe, vel longiori, breviorivè tempore perſiſtat, prout de moderatoris conſilio Epiſcopus expedire cenſuerit. Quas item exercitationes, eodem præſcripto, & modo, eo tempore Diaconi, cùm ad Sacerdotii gradum acceſſuri ſunt, piè ineant ac præſtent.

Hæc ſpiritualia exercitia plures Synodi Belgicæ etiam præſcribunt; & ſignanter Synodus Namurcenſis anno *1659. tit. 8. cap. 5.* decernit: „ Ante quemlibet Ordinem Majorem quilibet Ordinandus in loco aliquo à ſæcularibus remoto, per novem dies continuos exercitiis ſpiritualibus ſe fideliter probet, ibique anteactæ vitæ exomologeſim faciat, & per ſacras meditationes, & pias orationes Dei voluntatem exquirat, & ad Sacrum Ordinem ſuſcipiendum ſe præparet.

Sed quia illa pietatis exercitia multum dependent à pietate & prudentia Directoris, hinc meritò addidit S. Carolus, ut agantur ſub Directore, *quem Epiſcopus imprimis probarit.*

CAPUT V.

De Ordinum Interſtitiis.

1. *Ordinum interſtitia olim nota.*
2. *Adhibita ut Ordinandi probarentur.*
3. *Varia, circa moram temporis, quæ intercedere debebat, Eccleſiarum diſciplina.*
4. *Antiquitùs etiam neceſſaria erat inter Minores Ordines.*
5. *Ordines etiam Minores non conferebantur, niſi illi qui* actualiter *functiones erat peracturus; nec duo eidem ſimul conferri poterant.*
6. *Interdum quis omiſſo Ordine Minore ſuſcipiebat Majorem; nec tamen* per ſaltum *promotus cenſebatur.*
7. *Hodie Ordines Minores requiruntur ante Majores, non tantùm ad probationem; ſed quaſi integritatem Ordinis.*
8. *Ordines Minores hodie conferuntur, licèt Ordinatus numquam functionibus illorum ſit applicandus.*
9. *Si quis Ordine Minore omiſſo ad Majorem ſit promotus, dicitur promotus* per ſaltum; *& debet omiſſus ſuppleri.*
10. *Optat quoque hodie Eccleſia, ut Ordinati incumbant aliquo tempore Minoribus Ordinibus, priuſquam ad Majores promoveantur.*
11. *Inter Sacros Ordines requiritur interſtitium unius anni.*
12. *Annus non intelligitur Civilis, ſed Eccleſiaſticus.*
13. *Epiſcopus, & Capitulum Sede vacante poſſunt diſpenſare.*
14. *Epiſcopus ordinandus vigore Dimiſſorialium non poteſt diſpenſare.*
15. *In hac diſpenſatione præcipuè attendendum, num Ordinandi ſint ſufficienter probati.*
16. *Quomodo in pluribus hodie diſpenſandi ratio obtinet.*
17. *Duo Sacri Ordines, nec ex diſpenſatione Epiſcopi unâ* eodem die *conferri poſſunt.*
18. *Ordines Sacri extra ſtatuta tempora, nec diſpenſante Epiſcopo, conferendi.*
19. *Corollarium ex præcedentibus.*

I. ANtiqua Eccleſiæ lex eſt, ut uno inferiore Ordine ſuſcepto aliqua temporis mora interponatur, priuſquam ad ulteriorem aſcendatur; neque è Laico mox ad ſupremum Sacerdotii gradum quis ſublimetur, ſed gradatim a minore ad majorem aſcendat.

II. Unde in Concilio Sardicenſi *Can.* 10. Hoſius quoque Epiſcopus dixit: „ Hoc quoque neceſſarium exiſtimo, ut cum omni cura & omni diligentia examinetur; ut ſi quis dives, vel ex foro Scholaſticus Epiſcopus fieri dignus habeatur, non priùs conſtituatur, quàm Lectoris & Diaconi & Presbyteri miniſterium peregerit: ut in unoquoque gradu, ſi dignus exiſtimatus fuerit, ad Epiſcopatus faſtigium per progreſſionem poſſit aſcendere. Habebit autem uniuſcujuſque Ordinis gradus non minimi ſcilicet temporis longitudinem, per quod & fides, & morum probitas, & conſtantia & moderatio poſſit cognoſci: & ipſe divino Sacerdotio dignus exiſtimatus maximum honorem aſſequetur. “

Hæc temporum intervalla quibus in inferioribus Officiis eſt ſiſtendum, antequam ad ſuperiores aſcendatur, poſterior ætas Ordinum *interſtitia* nuncupavit.

III. Circa moram temporis, quæ inter hæc temporum intervalla intercedere debet, licèt non eadem ſemper & una fuerit omnium Eccleſiarum diſciplina, illam nihilominùs, quæ ab Eccleſia præſcripta erat, religioſè ſervandam eſſe, tam Pontifices, quàm Concilia frequenter ſanxerunt; quorum plura Decreta referuntur apud Gratianum *Diſtinct.* 77.

IV. Nec tantùm inter Sacros ſive majores; ſed & minores Ordines, hæc temporum intervalla religioſè ſervabantur: uti ex relatis Decretis apud Gratianum videri poteſt; imò ipſa quodammodo temporis illius diſciplina aliud fieri vix permittere poterat.

V. Priſtinis enim illis ſæculis, nemo etiam minore Ordine initiabatur, niſi ut illius functiones *actualiter* exerceret, & tamquam Oſtiarius v. gr. aut Acolythus Eccleſiæ miniſtraret. Et cùm ſingulorum Ordinum eſſent diver-

diverſæ functiones, nemo eodem tempore duobus initiabatur: quia inconveniens viſum fuiſſet, duobus Ordinibus aliquem inſignire, qui nonniſi unius Ordinis functionibus eſſet applicandus.

VI. Quare ea erat uniformis omnium Eccleſiarum praxis, eaque multis ſæculis invariata, quòd Ordinum etiam Minorum collatio eum dumtaxat in finem fieret, ut quis functionibus Ordini annexis applicaretur; ſi verò judicaretur aliquem altiorem Ordinem mereri, nec in Minore eſſe probandum, Minor Ordo omittebatur; eodemque omiſſo ad Majorem promovebatur; neque taliter promotus dicebatur *per ſaltum* promotus; aut Ordo omiſſus priuſquam in ſuperiore Ordine ſuſcepto miniſtrare poſſet, ſuppleri debebat; quemadmodum latè & ſolidè probat Morinus *De SS. Ordinationibus parte* 3. *Exercit.* 11. *c.* 2.

VII. At recentior ac moderna diſciplina, Ordines inferiores non tantùm requirit, ut quis eorum functionibus applicetur, & inſiſtat; ſed inſuper ut neceſſariò prærequiſitos ad majorem Ordinem; ita ut Ordini ſuperiori aliquid quaſi deeſſe videretur, niſi omiſſo inferiore eſſet collatus.

VIII. Hinc ſi etiam Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas poſtulet, ut quis ſimplex Clericus repentè ad Sacerdotium promoveatur; ſciaturque, illum numquam inferiorum Ordinum functionibus applicandum, nihilominùs omnibus inferioribus Ordinibus erit initiandus, quantumvis eodem die, antequam Sacerdotio initiari queat.

IX. Et quidem ſi vel uno omiſſo promoveretur, *per ſaltum* promotus cenſeretur, atque de hujuſmodi promotis agitur ſub titulo Decretalium *De Clerico per ſaltum promoto*, & in Concilio Tridentino *Seſſ.* 23. *c.* 14. *De Reformat.* ubi dicitur: „ Cum promotis *per* „ *ſaltum* ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima „ cauſa poſſit diſpenſare: „ nimirùm ut in Ordine ſuſcepto miniſtrent, poſtquam Ordinem omiſſum ſuſceperint; uti colligitur ex *Cap. Unico* ii *De Clerico per ſaltum promoto.*

In textu notatum eſt, priſtinis Eccleſiæ ſæculis nequaquam creditum fuiſſe, Ordines Minores eſſe præmittendos Ordinibus ſacris; quaſi ex defectu illorum timenda eſſet horum invaliditas, vel ne qui uno illorum omiſſo ad ſacros Ordines aſcendiſſet *per ſaltum*, cenſeretur promotus: atque eo titulo *irregularis*, uti hodie exiſtimatur.

Quo autem tempore hodierna hæc opinio de neceſſitate præmittendi *omnes* quatuor Minores Ordines ſuſceptioni ſacrorum Ordinum invaluerit, & quæ ejus inducendæ fuerit occaſio vel fundamentum, non omninò conſtat.

Illud admodum veriſimile eſt multum ad eam perſuaſionem contuliſſe Epiſtolam Decretalem ab Iſidoro vulgò *mercatore* confictam, & Cajo Papæ ſuppoſitam, quæ extat integra, tom. 1. Conciliorum General. *colum.* 925. ubi in margine notat Labbæus: *Suppoſita ab Iſidoro Mercatore.*

In hac ficta Decretali ſub nomine dicti Pontificis, *ab omnibus ſervari mandatur, ut Ordines Eccleſiaſticos illi aſcendant in Eccleſia, qui ordinari merentur, id eſt, ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primò Oſtiarius, deinde Lector, &c.*

Hoc fragmentum ſub nomine Caji Papæ Decreto Gratiani inſertum, *Diſtinct.* 77. *Can.* 1. tamquam authenticum paſſim receptum fuit, creditumque quòd etiam à primis Eccleſiæ ſæculis, Ordines omnes, etiam Minores, reliquis eſſent præmittendi.

Quin & ſenſim authoritate hujus decretalis creditum fuit, ſuperiorum Ordinum validitatem dependere à ſuſceptione inferiorum, etiam minorum Ordinum: ac tandem conſtitutum & receptum fuit quòd promotus ad ſuperiorem Ordinem, omiſſo vel unò ex Minoribus cenſeretur promotus *per ſaltum*, eoque titulo irregularitatem contraxiſſet.

Hinc indubiè profluxit deploranda hodierna diſciplinæ Eccleſiaſticæ circa Minores, imò & ſacros Subdiaconatus & Diaconatus Ordines collapſio.

Effectum quippè inde eſt ut hi Ordines non ſuſcipiantur, ut ad eos promoti functiones eorum obeant, atque per eorum Ordinum exercitia probentur, ac iidem probati ad altiores promoveri digni inveniantur, uti ætate Patrum & vigente priſtina diſciplina fieri conſueverat, ſed dumtaxat ut quaſi quidam ritus ad validitatem Presbyteratus aut Epiſcopatus ſpectantes.

Idipſum circa alia plurima diſciplinæ puncta & opiniones à Canoniſtis & Theologis communiter hodie receptas occaſione fictarum Decretalium contigiſſe, in decurſu hujus operis notatum eſt.

Cæterùm quatuor Minores Ordines ex Chriſti inſtituto non requiri pro integritate aut validitate Superioris Ordinis indubitatum eſt: quandoquidem pluribus ſæculis non omnes hi Ordines noti fuerint in Eccleſia Latina, nec etiam hodiè ſint in Eccleſia Græca.

Quòd igitur in textu, *num.* 9. obſervatum eſt, quòd Synodus Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *de Reformat.* permittens Epiſcopis diſpenſare cum promoto *per ſaltum*, modò in Ordine ſuſcepto non miniſtraverit, loquatur etiam de promoto, vel uno Minore Ordine omiſſo; quodque hic Ordo omiſſus ſupplendus ſit, dicendum eſt Synodum in hoc proceſſiſſe conformiter ad opinionem & praxim eo tempore in Eccleſia Latina receptam.

X. Verùm tametſi hodierna diſciplina collationem inferiorum Ordinum prærequirat, tamquam partes quodammodò integrales Ordinis ſuperioris, nihilominùs etiamnum hodie optat Eccleſia, ut Ordinibus illis inſigniantur qui functionibus Ordinum illorum incumbant, atque certo tempore in illis probentur, priuſquam ad altiores aſſumantur.

Quid Synodus Tridentina, ac Synodi Belgicæ de *interſtitiis* inter Minores Ordines ſervandis dixerint, ſufficienter expoſitum eſt ſuprà *parte* 1. *titulo* 1. *c.* 2. quare hic dumtaxat de *interſtitiis* ſervandis inter ſacros Ordines dicendum.

XI. Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *c.* 13. *De Reform.* ait: „ Promoti ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem, “ ſi per *annum* ſaltem in eo non ſint verſati, ad al- “ tiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcen- “ dere non permittantur.

Et *c.* 14. agens de aſſumendis ad Ordinem Presbyteratus, ait: „ Et hi ſint qui non modò in Diaco- “ natu ad minùs per annum integrum, niſi ob Ec- “ cleſiæ utilitatem ac neceſſitatem aliud Epiſcopo vi- “ deatur, miniſtraverint, “ &c.

Itaque ex diſpoſitione Concilii Tridentini cui praxis hodierna Eccleſiæ eſt conformis, inter Sacros Ordines requiritur ut minùs unius integri anni interſtitium.

XII. Annus hic non intelligitur civilis conſtans integris duodecim menſibus; ſed Eccleſiaſticus, v. g. à vigilia Paſchæ hujus anni uſque ad vigiliam Paſchæ anni ſequentis; tametſi contingeret, ob mobilitatem feſti Paſchalis nondum duodecim integros menſes à ſuſceptione ultimi Ordinis Sacri effluxiſſe: quemadmodum communiter tenent Canoniſtæ, uti videre eſt apud Barboſam De Poteſtate Epiſcopi *parte* 2. *alleg.* 18. *n.* 2. & notoria praxis comprobat.

XIII. Tribuit autem Synodus Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi ſuper his interſtitiis, modò id utilitas ac neceſſitas Eccleſiæ ſuæ diſpenſationem poſtulent.

Hanc eamdem poteſtatem eſſe penes Capitulum Sede vacante; eò quòd in juriſdictionem Epiſcopi ſuccedat; & hæc diſpenſandi auctoritas juriſdictionis Epiſcopalis eſſe cenſeatur; uti & in Vicarium Capituli, obſervat Barboſa loco citato *n.* 6. & quotidiana praxis oſtendit.

XIV. Epiſcopus autem cui vigore litterarum Dimiſſorialium facta eſt poteſtas aliquem ſibi non ſubditum ordinandi, illum ordinare nequit non obſervatis interſtitiis, niſi proprius Epiſcopus diſpenſaverit, & in litteris Dimiſſorialibus id expreſſerit. Hic enim Epiſcopus cùm tantùm poſſit in hunc non ſuum ſubditum poteſtatem exercere vigore litterarum Dimiſſorialium, tenetur ejus tenorem obſervare, nec quidquam ſibi arrogare poteſtatis ultrà illam quæ litteris expreſſa eſt.

XV. Porrò quia hæc *interſtitia* jam pridem, uti & hodie præſcripta ſunt, ut Ordinandi in functionibus inferiorum Ordinum probentur, atque ex eorum recta adminiſtratione pateat, num ad altiorem gradum promoveri mereantur, juxta illud Apoſtoli de Diaconis: *Qui enim benè miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent*, præcipuè hic attendendum erit Epiſcopis, num promovendi ad Sacros Ordines ſint ſufficienter probati.

XVI Quid enim ſi per plures annos in Seminariis aut Collegiis Academicis fuerint verſati; ſeſeque idoneos ad Sacros Ordines etiam Presbyteratus multis argumentis probaverint, tametſi vel ob defectum tituli, vel aliam rationabilem cauſam, ſuſcipere Ordines Sacros diſtulerint, cum bis indubiè faciliùs Epiſcopi diſpenſare poterunt: eò quòd finis interſtitiorum jam haberi ſupponatur. Accedit quòd cùm hodie Subdiaconatus functiones ad ſolam publicam in Miſſa ſolemni Epiſtolæ decantationem, & Diaconatus ad Evangelii decantationem penè ſint redactæ, nulla aut admodum exigua hodie haberi poteſt probatio capacitatis ſeu idoneitatis pro Ordinibus Superioribus ex functionibus Subdiaconatus vel Diaconatus, quæ non eadem à Clericis aut Theologis in Seminariis Epiſcopalibus vel Collegiis Academicis ſtudentibus, & nondum hiſce Ordinibus inſignitis, haberi queat.

Igitur præcipua cura Epiſcoporum in conferendis Ordinibus, & in diſpenſando ſuper interſtitiis eſſe debet, ut intelligant, an Ordinandi ſatis ſint ipſis quocumque modo probati; ut ſecurè eis manus imponere poſſint.

XVII. Diſpenſatio Epiſcopalis ſuper interſtitiis non eò uſque tamen ſe extendere poteſt, ut nullum inter Ordinem ſacrum jam ſuſceptum & ſuſcipiendum temporis intervallum intercedat, eodem que die plures conferantur: quia Synodus Tridentina citato *capite* 13. expreſsè decernit: „ Duo Sacri Ordines *non eodem* „ *die*, etiam Regularibus conferantur, privilegiis ac „ indultis quibuſvis conceſſis, non obſtantibus qui- „ buſcumque.

XVIII. Adhæc „ ad Subdiaconatum, niſi in quatuor temporibus, aut Sabbato ſancto, vel Sabbato ante Dominicam de Paſſione, nulli Epiſcoporum, præterquam Romano, licet aliquem ordinare. „ *Cap.* 3. *ll De Temporibus Ordinat.* Quod de Subdiaconatu dicitur in hac Decretali, id generaliter de ſacris Ordinibus aſſeritur in *Cap.* 3. *ll eod.*

In textu notatum eſt quòd juxta Decretales relatas *in cap.* 2. *&* *ll de temp. Ordinat.* nulli Epiſcoporum licitum ſit extra quatuor tempora & ſabbatum ante Dominicam Paſſionis & Vigiliam Paſchatis ſacros Ordines conferre *exceptò Romano Pontifice*.

Verum notandum has Decretales eſſe Alexandri III. qui ſedit ſub medium ſæculi XII. quando Pontifices plurima ſibi reſervare cœperunt, quæ prioribus ſæculis, præſertim ante invectas falſas Decretales, & receptum Gratiani Decretum omnibus Epiſcopis erant communia, ut iis pro utilitate vel neceſſitate ſuarum *reſpectivè* Eccleſiarum uterentur.

Optandum eſſet ut per has ſimileſque reſervationes labentibus ſæculis inductas canonicæ diſciplinæ firmata eſſet obſervantia, & rarior ab ea receſſus haberetur, ut omnibus appareret has reſervationes eſſe inductas, ut Canonum fidelior haberetur cuſtodia, & rarior eorum relaxatio.

XIX. Itaque cùm Epiſcopus extra ſtatuta hæc tempora Ordines ſacros conferre nequeat; ac inſuper vetitum ſit, eodem die duos Sacros Ordines dare, conſequens eſt, quòd non obſtante Epiſcopi diſpenſatione, debeat is qui uno die horum temporum ordinatus eſt, exſpectare alterum proximum tempus Ordinationum, ut ulteriorem ſuſcipere poſſit.

Hinc moris eſt, ut recurrant ad Sedem Apoſtolicam pro ſpeciali diſpenſatione, qui vel extra ſtatuta tempora Ordinationum ordinari volunt, vel uno eodemque die plures Sacros Ordines ſuſcipere intendunt.

C A P U T VI.

De Titulo Ordinationis.

1. *Eccleſia, cui in Ordinatione Clericus adſcribebatur, olim dicebatur ejus* Titulus.
2. *Titulum mutare non poterant.*
3. *Ordinari ſine* Titulo, *erat ordinari ſine adſcriptione alicui Eccleſiæ.*
4. *Ordinari ad* Titulum, *& ad certam Eccleſiam olim coincidebant.*
5. *Titulus Ordinationis olim publicè coram populo denuntiabatur.*
6. *Diſciplina hæc nullum alium* Titulum *agnoſcens duravit uſque ad ſæculum XII.*
7. *Concilium Lateranenſe loquens de* Titulo, *aliquam patrimonii mentionem primùm fecit.*
8. *Concilium Lateranenſe priſtinam diſciplinam labefactare non intendit.*
9. *Occaſio recedendi à priſtina diſciplina ex Decreto Concilii Lateranenſis ſumpta.*
10. *Veriſimile dictum Decretum Titulo patrimoniali initium dediſſe.*
11. *Sæculo XIII. planè diverſa de Titulo Ordinationis idea à priſtina invaluit; quæ & hodie obtinet.*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Titulum Ordinationis.*
13. *Synodus Tridentina Titulum patrimonialem duntaxat ut* extraordinarium *agnovit.*
14. *Synodus Trid. non vult in* Titulo *ſolùm attendi, an ſufficiat ad honeſtam ſuſtentationem.*
15. *Requirendo Titulum beneficiale una voluit priſtinam diſciplinam reducere*
16. *Quomodo intentioni Eccleſiæ non ſemper ſatisfaciant Epiſcopi, ad Titulum* beneficialem *ordinantes.*
17. *Qua ratione aliquando magis ſatisfaciant, ordinantes ad Titulum* patrimonii.
18. *Quid nomine* Beneficii *hic intelligatur?*
19. *Fundatio alicujus Miſſæ quando pro* Titulo *ſervire poſſit?*
20. *Quid veniat nomine* patrimonii?
21. *Quomodò Beneficium cenſeatur verè &* pacificè *poſſideri, ut pro Titulo admittatur?*
22. *Quandonam patrimonium* fictè *poſſideatur?*
23. *Qui* fictè *patrimonium pro Titulo ſupponit, habetur pro Ordinato ſine Titulo.*
24. *Juramentum Ordinandorum de* vera *Titulari poſſeſſione.*
25. *Quibus ſpeciale perjurii periculum immineat.*
26. *Ad occurrendum fraudibus circa Titulos patrimoniales, quid ſtatuerit S. Carolus?*
27. *Ut quis ordinetur ad Titulum patrimonii, non ſufficit habere patrem divitem,*
28. *Pater cogi poteſt ad aſſignandum filio Titulum.*
29. *Patrimonium aſſignandum ſuper re* certa.
30. *Requiritur Titulus ſufficiens ad ſuſtentationem* Ordinandi.
31. *Quid ſufficiat aut requiratur, relinquitur determinationi Epiſcopi.*
32. *Magna requiritur in hac determinatione circumſpectio.*
33. *Periculoſum aliquid generaliter pro Tituli ſufficientia determinare.*
34. *Nonnulli Epiſcopi juſtò rigidiores.*
35. *Quid in Tituli determinatione præcipuè attendendum?*
36. *In Titulum Honoraria Miſſarum non imputanda.*
37. *Titulus alienari vetitus.*
38. *Juramentum Ordinandorum de non alienatione Tituli.*
39. *Edicta Principum de non alienandis Titulis.*
40. *Prohibitio alienationis intelligitur*, ſalvo jure tertii.
41. *Reditus redimibilis in Titulum aſſignatus poteſt redimi; ſed reapplicandus.*
42. *Titulus* patrimonialis *an alienari queat mox adepto Beneficio?*
43. *Filius mortuo patre, an bona in Titulum data retinere queat?*
44. *Quæ ſit pœna ſine Titulo Ordinatorum?*
45. *An Ordinati ſine Titulo irregularitatem incurrant, ſi miniſtrent in Ordine ſuſcepto.*
46. *De Obligatione Epiſcopi providendi Ordinato de neceſſariis.*

I. Titulus Eccleſiaſticus olim dicebatur Eccleſia, ad quam deſerviendam ordinabantur Diaconi aut Presbyteri; ita ut in ea *ſtabilitatis* promiſſionem facere tenerentur, & ab ea recedere non poſſent.

II. Hinc Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius Apoſtolicæ Sedis Legatus circa annum 744. *c.* 5. „ De Sacerdotibus qui ſuos titulos abſque licentia Epiſcopi dimittunt aut dimiſerunt, ſtatutum eſt, ut

„ tam-

„ tamdiu à communione habrantur alieni, quouſque ad ſuos titulos revertantur.

In Canonibus Iſaaci Epiſcopi Lingonenſis ſæculo IX. legitur *tit.* 10. *c.* 2. „ Ut Presbyteri qui in *titulis* conſecrantur ſecundùm Canones, antequam ordinentur, promiſſionem *ſtabilitatis* loci illius faciant.

Synodus Rhemenſis anno 813. *Can.* 20. „ Ut Presbytero de minore titulo ad majorem non liceat tranſmigrare.

Addit ſub idem tempus Synodus Turonenſis III. *c.* 14. *Sed in eo permaneat ad quem ordinatus eſt.*

Neque alio ſenſu accipiebatur in Synodo Londinenſi anno 1125. ubi ſtatuebatur: „ Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum niſi ad *certum titulum* ordinetur; qui verò abſolutè fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate.

III. Jam enim pridem *Canone* 6. Concilii Chalcedonenſis vetitum erat, aliquem *abſolutè* ſive *ſimpliciter* ordinare; Canonis verba ſunt: „ Placuit nullum *abſolutè* ordinari, nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omninò aliquem eorum qui ſunt in Ordine Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter in Eccleſia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel Monaſterio, is qui ordinatur, deſtinetur. Eos autem qui abſolutè ordinantur, decrevit S. Synodus. irritam ac invalidam habere ejuſmodi manuum impoſitionem, & nuſquam exercere ac operari poſſe ad ejus qui ordinavit injuriam.

Hic ordinari *abſolutè* opponi Ordinationi ad certam Eccleſiam, ſive Oratorium vel Monaſterium cum quis ipſa Ordinatione alligetur, ut ibidem functiones Ordinis ſui obeat, ipſe Canonis contextus ſufficienter probat.

In textu notavimus quòd vigente priſtina Patrum diſciplina per Synodum Chalcedonenſem probatâ, nullus ordinaretur, niſi in ipſa Ordinatione certæ Eccleſiæ intitularetur, ſive adſcriberetur, ut eidem Eccleſiæ tamquam miniſter deſerviret: ac per conſequens & ex proventibus ejuſdem Eccleſiæ tamquam Operarius vitæ neceſſaria acciperet.

Hac proinde vigente diſciplina, nulla erat quæſtio de titulo, ſive Eccleſiaſtico, ſive Patrimoniali, è quo Ordinandus honeſtam ſuſtentationem vitæ haberet: illsque omnia juramenta quæ Ordinandos frequenter periculo perjurii exponunt, aliæque circa titulos Ordinationis exorientes difficultates (de quibus in textu) fuerunt ignota.

Proinde vel hoc motivo Epiſcopi meritò allaborarent, ut priſtina illa Patrum diſciplina in uſum revocaretur; quod & menti Patrum Concilii Tridentini conforme videtur, dum ſtatuerunt *Seſſ.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* „ Veſtigiis *Canonis VI. Concilii Chalcedonenſis* inhærendo, ut nullus impoſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus.

IV. Unde ad *titulum* promoveri olim idem ſonabat, quòd alicui Eccleſiæ in ipſa Ordinatione adſcribi, aut eidem titulari.

Antiqua admonitio Synodalis: „ Res & facultates quas poſt diem Ordinationis veſtræ acquiritis, ad Eccleſiam ad quam *titulati* eſtis, pertinere ſciatis. „ Et Ratherii Veronenſis Epiſcopi Epiſtola Synodica ad Presbyteros: Nullus Eccleſiam ad quam *titulatus* eſt, relinquat, & ad aliam quæſtus cauſa migret. „ Ita quoque habetur in Capitularibus Caroli M. *lib.* 3. *c.* 5. Adde Concilium Placentinum anno 1095. *c.* 15.

Itaque antiquitùs ordinari *ad titulum* nihil aliud erat, quàm ordinari ad certam Eccleſiam, ſive alicui Eccleſiæ *intitulari* ſeu adſcribi ad hoc, ut Ordinis ſuſcepti functionibus incumberet.

V. Hi autem tituli ſive Eccleſiæ cui quiſque Ordinandorum adſcribebatur, in ipſa Ordinatione *publicè* denuntiabantur: cujus denuntiationis formula in Antiquo Ordine Romano exprimitur his verbis: „ Aſcendit lector ambonem, & elevata voce legit *Brevem* in aures populi continentem; Agnoſcat charitas veſtra, quia ille & ille advocantur in tali officio vel in tali gradu: ſi quis haberet contra hos viros aliquam querelam, exeat confidenter propter Deum & ſecundùm Deum, & dicat.

Quòd ſi nullus aliquid opponeret, tunc vel ab Epiſcopo, vel ab Archidiacono pronunciatio hæc coram populo fiebat: De domo ſanctæ Mariæ eligimus Petrum in *Presbyterum ad eumdem* TITULUM, *vel in Diaconum aut in Subdiaconum in tali Eccleſia.* Iſtiuſmodi publicationis & intitulationis meminit Gloſſa ad *Cap.* 54. *ii de Elect.* Verbo, *Intitulatum.*

VI. Hæc diſciplina quæ alium titulum non agnoſcebat, niſi Eccleſiam cui Clericus per Ordinationem adſcribebatur, in ea perpetuò miniſtraturus, duravit uſque ad ſæculum XII. ita ut toto illo tempore, cùm de *titulo* Ordinationis agebatur, numquam mentio patrimonii aut proventuum, unde Ordinandus ſuſtentationem accipere poſſet, ullibi fieret.

VII. Primò, Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. ſub finem ſæculi XII. de *titulo* Ordinationis aliquam mentionem *Patrimonii* fecit. Refertur Decretum in *Cap.* EPISCOPUS *ii De Præbendis*, his verbis: „ Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit: tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet.... Niſi talis Ordinatus de ſua vel paterna hæreditate, ſubſidium vitæ poſſit habere. “

VIII. Sat manifeſtum eſt, Concilium Lateranenſe hoc ſuo Decreto nequaquam voluiſſe, priſtinam & tot Canonibus ſtabilitam diſciplinam de non ordinandis Presbyteris aut Diaconis *ſine titulo*, id eſt ſine *adſcriptione certæ Eccleſiæ*, revocare aut immutare; ſed duntaxat pœnam decernere in Epiſcopos ſine titulo ordinantes; nimirum, quòd ipſi tenerentur hujuſmodi Clerico tamdiu neceſſaria ſubminiſtrare, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignaret. Sed quia æquum non videbatur obligare Epiſcopum, ad ſubminiſtrandum neceſſaria Clerico ſine titulo ordinato, qui ſufficientia habebat ex patrimonio, addidit Concilium hanc exceptionem: *Niſi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

IX. Interim quia Concilium nullam aliam pœnam contra Ordinantes *ſine titulo* decrevit, niſi quòd Ordinantes Clericis ſic ordinatis *neceſſaria* ſubminiſtrare tenerentur; atque ab hac pœna etiam ex Decreto Concilii eximerentur, ſi Clericus ſic ordinatus aliunde haberet vitæ ſufficiens ſubſidium, paulatim creditum fuit Ordinationes *ſine titulo* licitas eſſe, modo Ordinandis de ſufficienti vitæ ſubſidio foret proviſum.

X. Quare non ſine fundamento creditur, hoc Decretum Concilii occaſionem & originem dediſſe titulo *Patrimoniali*, necnon mutationi diſciplinæ per undecim ſæcula circa titulum Ordinationis religiosè obſervatæ; tametſi id præter intentionem Concilii accidiſſe videatur. Vide Ludovicum Thomaſinum de Diſciplina Eccleſiæ, *p.* 4. *lib.* 2. *c.* 2.

XI. Quidquid ſit, hoc negari nequit, titulum patrimonii à ſæculo XIII. paſſim invaluiſſe, atque *titulum* Ordinationis non amplius acceptum fuiſſe pro *Eccleſia* cui Ordinandus adſcriberetur, eum in finem, ut ibidem ſtabiliter functiones Ordini proprias obiret; ſed pro proventibus è quibus ipſe Ordinandus honeſtè vivere poſſit: adeò ut dum hodie de titulo tractabatur, hoc unum benè examinetur, an Ordinando ſat proviſum ſit, ut honeſtè vivere queat; ne aliàs incidat in incommoda, quæ ex penuria & neceſſariorum defectu oriri contingit.

XII. De titulo Ordinationis ſic ſumpto agit Synodus Tridentina *Seſſ.* 21. *c.* 2. *de Reform.* decernitque: Cùm non deceat eos, qui Divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere: compertumque ſit, complures pleriſque in locis ad ſacros Ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt, ſe Beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur niſi priùs legitimè conſtet, eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Id verò Beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtet, quòd aliundè vivere commodè poſſit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò, vel penſionem “

„ obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum; eoquoque priùs perſpecto, patrimonium illud, vel penſionem verè ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint.

Ex hoc Decreto patet, Synodum quidem agnoviſſe duos titulos Ordinationis, *Beneficialem* ſcilicet & *Patrimonialem*; non eodem tamen modo.

XIII. Nam decernendo, ne quis deinceps Clericus ſæcularis ad ſacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet, eum *Beneficium Eccleſiaſticum* pacificè poſſidere, ſatis indicat, titulum Beneficii eſſe titulum *ordinarium*; cumque ſolùm ut talem agnoſci à Synodo; Patrimonialem verò, tamquam *extraordinarium*; ad quem nullum ordinari permittit, niſi quem Epiſcopus admittendum judicaverit pro *neceſſitate* vel *commoditate* Eccleſiæ ſuæ.

Hinc colligit Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS ꝟ. *de Præbendis*, *num.* 24. Synodum Tridentinam ſuſtuliſſe diſpoſitionem *Cap. Tuis* ꝟ. *eod.* in quantum ibi concedebatur, *indifferenter* ordinari ad titulum *Patrimonii* vel Beneficii: „ Nam, ait, hodie ſolum Beneficium eſt titulus *legitimus* ad Sacros Ordines, patrimonium verò nonniſi *diſpenſativè*, quemadmodum aliàs etiam declaravit S. Congregatio Concilii interpres.

XIV. Inde ulteriùs concludendum, Synodum Tridentinam non voluiſſe, in titulo Ordinationis ſolùm attendi, utrum Ordinandus habeat ſufficiens vitæ ſubſidium. Id enim æque ex patrimonio, quàm ex Beneficio haberi poteſt: ſed inſuper, ut Clericus alicui Eccleſiæ vi ſui tituli adſcriptus eſſet, ubi *ſtabiliter* functionibus ſui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum diſciplina religiosè ſervavit, quæ Clericos otioſos & vagantes nulli ſpeciali Eccleſiæ adſcriptos excluſos volebat.

XV. Per Beneficium autem ex moderna diſciplina Clericus conſtituitur miniſter ſpecialis illius Eccleſiæ, in qua ipſum Beneficium eſt fundatum; atque ita Synodus decernendo nullum ordinandum, niſi qui Beneficium Eccleſiaſticum poſſidet, una cenſetur decreviſſe, nullum eſſe ordinandum, niſi certæ Eccleſiæ tamquam illius Miniſter foret inſcriptus; quod poſtmodum *Seſſ.* 23. *c.* 16. *de Reformat.* apertius declaravit, ubi „ inhærendo veſtigiis ſexti Canonis Concilii Chalcedonenſis, ſtatuit, ut nullus impoſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus.

XVI. Porrò cùm hodie plura ſint Beneficia, quæ vel non requirunt reſidentiam, aut perſonale ſervitium, aut adeò exiguum, ut Clerici ea obtinentes, penè tota die otioſi eſſe, aut incertis ſedibus vagari queant, nullatenus Epiſcopi mentem Decreti aſſequuntur, qui quoſlibet, etiam Beneficium Eccleſiaſticum habentes ordinant; ſi ulteriùs non examinent, num Ordinatus vi ſui Beneficii ita cenſebitur Eccleſiæ adſcriptus, quòd ibi convenienter ad ſuam vocationem muneribus Eccleſiaſticis fungetur, nec incertis ſedibus vagabitur.

XVII. Econtrario, ſi Epiſcopus Clericum, nullum quidem Beneficium habentem, ſed doctum, pium, & non obſcura vocationis ad ſtatum Eccleſiaſticum ſigna præferentem; quemque paratum videt ad obeundas functiones Paſtorales, aut Eccleſiaſticas, quas ipſi imponere Superiores judicaverint, ad Sacros Ordines ſolo titulo *patrimonii* admittat vel aſſumat; haud dubium, quin hic ipſum Decreti mentem, & Eccleſiæ intentionem aſſequetur.

Et ſanè, plurimos hodie videmus Seminariorum & Collegiorum Academicorum alumnos ad titulum *Patrimonii* ordinatos, qui ſtrenuè & in magnam Eccleſiarum utilitatem functionibus Eccleſiaſticis, vel tamquam Vice-Paſtores, vel Confeſſarii aliove titulo incumbunt; ita ut nullatenus titulus *Patrimonii* ſit reprobandus, modo hoc unum caveatur, ne paſſim eo titulo otioſi ac vagabundi in ſacros Ordines involent; quod jam pridem Eccleſia præcavere voluit, dum neminem *abſolute* ordinari voluit; uti ſupra notatum eſt.

XVIII. Cæterùm in Decreto Concilii Tridentini nomine Beneficii venit *verum* Beneficium, quod nimirum in *titulum perpetuum* per Canonicam inſtitutionem obtinetur.

Unde ad titulum Vicariæ *temporalis*, aut alicujus fundationis Miſſarum, vel alterius officii ad *nutum amovibilis*, neque in titulum dari ſoliti, nemo poteſt promoveri tamquam ad titulum *Beneficii*; imò nequidem pro titulo Ordinationis ſervire poteſt, quamdiù manet in terminis *amovibilitatis ad nutum*: quia per hujuſmodi officium, tametſi opimos proventus haberet annexos, non ſatis conſultum eſſet Ordinato de ſufficienti vitæ ſubſidio: cùm illi *ad nutum* alterius poſſet auferri. Neque ipſe Epiſcopus aliquem ordinando ad hujuſmodi Vicariam, fundationem, aut officium, poteſt illud ex temporali, ſeu amovibili facere *perpetuum* ſive *inamovibile*, uti rectè advertit Barboſa, *de poteſtate Epiſcopi, par.* 2. *Allegat.* 19. *n.* 25.

XIX. Si tamen fundatio Miſſarum alteriuſvè officii Eccleſiaſtici ad aliquem pleno jure ſpectaret, ut ſi v. g. ipſemet fundaſſet ea conditione, ut pro ſuo arbitrio Sacerdotem ei præficeret, non apparet, cur de conſenſu hujuſmodi Fundatoris non poſſet hujuſmodi fundatio in titulum Ordinationis admitti. Hoc ipſo quippe, quo eam in titulum aſſignat, cenſetur eam non ad tempus dumtaxat, ſed *in perpetuum* ipſi Ordinando aſſignare. Et licèt per hoc in Beneficium non transiret, nec conſequenter in titulum *Beneficialem* aſſumi poſſit, ſaltem ut *titulus Patrimonialis* admitti poterit.

XX. In hac quippe materia, *Patrimonii* vocabulo intelligitur, non ſolùm quidquid ex bonis patris filio obvenit, verum etiam omne quod aliunde, & quavis ex cauſa illi delatum eſt; quia ſatisfit intentioni Decreti Concilii Tridentini, undecumque habeat victum, ne mendicet, Barboſa loco allegato *n.* 52.

XXI. Ut quis ad titulum Beneficii ordinetur, requiritur, ut illud *verè* & non *fictè* poſſideat, idque *pacificè*, id eſt, ſine ulla lite, ſive quòd nullam patiatur controverſiam ſive juris, ſive facti ſuper ipſo titulo Beneficii, in judicio vel extra judicium; Barboſa loco citato *n.* 16. tametſi eſſet aliqua difficultas aut controverſia ſuper aliqua parte proventuum etiam majore; quia equidem verum manet, ipſum Beneficium *pacificè* poſſideri. Poſſet tamen fieri, quòd tanta pars proventuum eſſet controverſa, ut Beneficium in titulum admitti non deberet: non quia *pacificè* non poſſideatur; ſed quia dubium & controverſum eſt, num *ſufficiens* ſit ad honeſtam Ordinandi ſuſtentationem.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 9. *c.* ait: „ Nemo ad Ordines ad titulum Beneficii quantumvis opimi promoveatur, niſi Canonicam inſtitutionem, & *pacificam* poſſeſſionem antea obtinuerit.

XXII. Similiter ut titulo *patrimonii* quis ordinetur, requiritur, ut patrimonium *verè* & non *fictè* poſſideat, ſive quòd reverà tamquam *proprium* illud habeat; ut proventus illos liberè ſibi quiſque uſibus applicare queat. *Fictè* autem poſſidere cenſetur, qui illud accepit ea conditione tacitè vel expreſſe adjecta, quòd illud quidem in titulum Ordinationis ſupponere & affectare queat, ſed quòd numquam proventus illius accipiet, at illos integros, aut majorem illorum partem danti relinquet.

XXIII. Ordinatus autem ad titulum *patrimonii* ex ſimili *ficta* donatione procedentis, „ non manet ſecurus in conſcientia, imò revera eſſet tamquam ordinatus ſine *titulo*, & incurreret pœnam ſuſpenſionis poſitam contra ordinatum ſine titulo, per Conſtitutionem Sixti V. contra Clericos male promotos; “ ita poſt alios citatos Barboſa citata *allegat.* 19. *n.* 57. qui *n.* 57. addit ex Gatcia de Beneficiis, *part.* 2. *c.* 5. *n.* 169. „ Si tamen pactum & conditio in patrimonio adſit de illo reddendo cùm Ordinatus habuerit Beneficium ſufficiens, vel aliàs, unde vivere poſſit, nulla tunc incurritur ſuſpenſio, cùm non ſit contra mentem & diſpoſitionem Concilii Tridentini. “

XXIV. Ut prædictis fraudibus obviarent Epiſcopi noſtri in ſuis reſpectivè Synodis ſtatuerunt, ut „ juret quilibet Ordinandus ad titulum patrimonialem, aut beneficialem, quòd titulum, quem pro futura ſua promotione exhibet, *verè* & ſine ulla *fraude* poſſideat. Ita Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 9. *c.* 8.

Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 10. *c.* 4. proponit formulam juramenti præſtandi ab iis, qui *patrimoniali* titulo ad Ordines ſunt promovendi, juxta quam Ordinandus inter alia jurat; Quòd in acquiſitione bonorum meorum patrimonialium, ad quorum titulum “

ſum

„ ſum promovendus ad Sacros Ordines, nulla fraus „ aut dolus interceſſit, quòdque illa verè poſſideo.

XXV. Singulare hìc imminet periculum Clericis tenuioris fortunæ, qui à conſanguineis ſuis interdum emendicant, aut ex quadam compaſſione aut reſpectu aliquo humano accipiunt bona aliqua in titulum, vel à parentibus bona omnia aut majorem partem eorum, etiam conſentientibus aliis prolibus ſat indigentibus, in titulum aſſumunt; facilè enim hìc ſi non expreſſa, ſaltem tacita promiſſio intervenit, de non convertendis proventibus illorum bonorum in proprios uſus; ita ut dumtaxat fictè & ſpecie tenus bona illa in ordinandum transferantur.

XXVI. Sanctus Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſi IV. *part. 2. cap.* 8. voluit, ut Beneficium vel cenſus in titulum aſſignatus etiam à Parocho publicè in Eccleſia proponeretur ante Ordinationem; idque potiſſimùm in ea Parochiali Eccleſia, intra cujus limites major ejus cenſus ſive Eccleſiaſtici, ſive alterius generis pars poſita eſt.

XXVII. Ulteriùs quia requiritur ut *patrimonium* in titulum aſſignandum *verè* poſſideatur ab ordinando, non ſufficit, quòd ordinandus habeat patrem divitem, amplamque ex ſucceſſione paterna hæreditatem expectet; ſed requiritur ut aliquam bonorum partem à Patre ſibi in titulum aſſignatam habeat, & *verè* poſſideat; uti poſt alios notat Barboſa loco cit. *num.* 60. & latè Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS *ii de Præbendis numero* 26. 27. *&* 28.

XXVIII. Si autem filius Ordines aſſumere intendat; atque ad eos vocatus videatur, pater autem titulum dare recuſet, poterit ad eum aſſignandum cogi, non ſecùs atque ad dandam dotem filiæ nubere volentis; quemadmodum aliis citatis monet Barboſa ibidem *num.* 63.

XXIX. Patrimonium verò in titulum aſſignandum conſtitui debet ſuper re certa: ſi enim eſſet res incerta, ſciri non poſſet, num annui proventus eſſent ſufficientes honeſtæ ſuſtentationi Ordinandi: unde nullus poteſt promoveri titulo lucri, quod ex induſtria acquirere poſſet; putà quòd ſit Muſicus; Magiſter Grammatices, &c. & ita ſæpiùs deciſum, ait Barboſ. ibid. *num.* 57.

XXX. Adhæc non quodcumque Beneficium, aut qualecumque patrimonium pro titulo Ordinationis ſufficit; ſed requirit Syoodus Tridentina, ut tam illud, quàm hoc ſit ſufficiens in proventibus & valore, quod ordinando ad victum honeſtè ſufficiat; ita ut periculum non ſit, quòd defectu neceſſarii vitæ ſubſidii cum Ordinis dedecore ſit mendicaturus, aut ſordidum aliquem quæſtum exerciturus.

XXXI. Quantùm autem requiratur ad honeſtam illam ſuſtentationem, non expreſſit Synodus; neque generaliter determinari poterat; quandoquidem uno loco, unovè tempore aliqua ſufficere queant, quæ alio loco aliovè tempore non ſufficerent. Meritò ergo hanc determinationem Synodus permittit Epiſcopis; illud generaliter injungendo, ut nullum admittant, niſi Beneficium, aut patrimonium, penſionemvè habeat, quæ *ad victum* HONESTE' *ſufficiant*, aut talia quæ eis *ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint*; atque hoc pacto provideant, ne Ordinati cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum, urgente vivendi neceſſitate, exercere cogantur.

XXXII. Unde ipſi Epiſcopi hìc magna circumſpectione procedere debent, ut ritè & diligenter expendant Beneficii proventus, ac præcipuè ipſius patrimonii conditionem; attendentes conditionem temporis, loci, necnon circumſtantias omnes, ob quas ipſe valor Beneficii, ipſiuſque patrimonii decreſcere, aut proventuum ſolutio deficere poſſit; atque ita ipſos Ordinandos ad egeſtatem redigendos, cum ſequela eorum incommodorum, quæ per tituli ſufficientiam averti deſideravit Synodus Tridentina.

Et ſanè quot non videmus hodie Sacerdotes ſeu titulo Beneficii ſeu patrimonii ordinatos, cum Ordinis dedecore quaſi mendicè vivere, & ſordidum quæſtum exercere; idque non in rebus profanis; ſed maximè ſacris, v. gr. Miſſarum celebratione?

XXXIII. Requirant Epiſcopi Beneficium aut patrimonium quod annoè etiam ad trecentos florenos æſtimatur & taxetur, ſi communi æſtimatione ſint contenti, nonnè frequenter continget, quòd vel proventus injuria temporum, vel aliundè decreſcent, vel ſolutio deficiet; atque ita Clerici eo titulo ordinati neceſſariis vitæ ſubſidiis deſtituentur?

Quid ergo remedii, cùm vix amplior titulus requiri poſſe videatur? Sanè ſi Epiſcopi nullum ordinarent, præſertim ad titulum *patrimonii*, niſi quem judicârent pro neceſſitate aut commoditate Eccleſiarum ſuarum aſſumendum; id eſt, quem ſcirent, quòd tamquam Miniſter Eccleſiæ poſſet & vellet militare & operari; non tam ſoliciti eſſe deberent de valore tituli; hujuſmodi enim facilè per Epiſcopos ſervitio Eccleſiæ, unde honeſtè vivere poſſent, applicarentur.

XXXIV. Hinc Epiſcopi nonnulli in admittendis & exigendis titulis interdum juſto rigidiores apparent, præſertim reſpectu Clericorum, quos vident eruditione, pietate, aliiſque dotibus Clericalibus adeò inſignes; ut nullus fundatus videatur ſubeſſe metus, quòd hi defectu neceſſariorum cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere cogentur; ubi econtratiò, per nimis rigoroſam in his titulis exactionem, ſæpiùs defraudant Eccleſiam optimis & ſtrenuiſſimis operariis.

XXXV. Itaque in titulorum præfixione & exactione primùm & ante omnia ad hoc allaborare debent Epiſcopi, ut præcaveatur omnis vilis & ſordida mendicitas, & qualiſcumque ſordidus quæſtus in Eccleſiæ Miniſtris, quapropter ſolicitè cavere debent, ne quocumque titulo admittant ad ſacros Ordines, quos admodum veriſimile eſt, non alium in finem Ordines expetere, niſi ut de celebratione Miſſarum faciant artem de pane lucrando, qui eſt quæſtus longè ſordidiſſimus.

XXXVI. Quare procul à mente Synodi Tridentinæ aberrant Epiſcopi, qui in ſupplementum tituli computant honoraria, quæ ordinatus in Presbyterum ex celebratione Miſſarum lucrari poterit; cùm hac computatione ipſe Ordinandus quodammodò adigatur ad ſordidum quæſtum exercendum: dum ſcilicet cogitur ex celebratione Miſſarum ecu quodam opificio vitæ neceſſaria quærere, ſive de *celebratione Miſſarum facere artem de pane lucrando*.

XXXVII. Ut autem titulus Ordinationis ſit firmus & perpetuus; nec umquam contingat, Ordinandum in eam penuriam incidere, ut ea quaſi cogente cum Ordinis dedecore ad mendicitatem redigatur, aut ſordidum aliquem quæſtum exercendum, ſtatuit Synodus Tridentina, quòd Beneficium in titulum Ordinationis aſſignatum & admiſſum reſignari non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius Beneficii titulum Reſignans ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtiterit, quòd aliunde vivere commodè poſſit; & aliter facta reſignatio nulla ſit.

De patrimonio ſimiliter & penſione in titulum datis eodem capite decrevit Synodus: „ Atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari aut extingui, “ vel remitti nullatenus poſſit; donec Beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti; vel aliunde habeant, unde vivere poſſint. “

XXXVIII. Synodi Belgicæ pro efficaciore executione hujus Decreti, decreverunt, ut „ Juret Ordinandus, quòd titulum non reſignabit, vel alienabit, niſi ei de alio titulo ſufficienti ſit proviſum; neque tunc quidem aliter, quàm cum ſcitu & conſenſu ſui Epiſcopi, in litteris ipſius reſignationis exprimendo: item quòd titulum illum, qui in locum prioris tituli ſucceſſerit, abſque ſimili conſenſu non reſignabit, vel alienabit. “ Ita Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 9. *cap.* 8. Similis formula juramenti præſtandi ab iis, qui ad titulum patrimonii ordinantur, extat in Synodo P. II. Cameracenſi, *tit.* 10. *cap.* 4.

Et *cap.* 3. deſiderat Synodus Cameracenſis, ut impetretur à Regia Majeſtate ſeu Concilio Regio Edictum; quod fraudibus eorum, qui titulos patrimoniales, contra juramentum à ſe præſtitum ſæpè alienant, occurratur.

XXXIX. Huic Synodi deſiderio ſatisfacere volens Philippus II. in Edicto ad eam Synodum *art.* 10. voluit, „ omnes alienationes, obligationes, oppignorationes, “ donationes, aut diſpoſitiones hujuſmodi bonorum in titulum aſſignatorum eſſe *nullas*, *nulliuſque valoris*, “ niſi reſervato uſufructu, & libero uſu horum bonorum durante vita naturali eorum, qui ad Ordines Sacros titulo patrimonii promoti fuerunt. “

Idip-

Digitized by Google

Idipſum ſtatuerunt Principes noſtri in Edicto ad Synodum Mechlinienſem, *art.* 11. *&* 12. utque fraudibus obvietur, volunt inſuper, ut in inſtrumento tituli vel Ordinum, bona patrimonialia in titulum aſſignata ſpecificentur.

XL. Porrò hæc alienationis prohibitio ita intelligenda eſt, ut tamen tertio præjudicium non generetur; neque bona in titulum aſſignata naturam vel conditionem ſuam non mutent in præjudicium tertii.

Unde ſi bona in titulum aſſignata ſubjaceant retractui gentilitio; aut certè ante aſſignationem pignori ſeu hypothecæ fuerint ſubjecta, etiam poſtquam in titulum fuerint aſſignata, iiſdem conditionibus manent ſubjecta, poteruntque à proximioribus conſanguineis retrahi; aut à creditoribus evinci, non ſecùs ac ſi non fuiſſent in titulum data.

XLI. Similiter reditus redimibilis in titulum aſſignatus, non fit irredimibilis; ſed liberum ſemper manet debitori eum redimere, ſive capitale refundere; quod & Zypæus advertiſſe videtur, monens: „ Cùm redditus in titulum aſſumitur, caveri debet, ſi fiat redemptio, ex Epiſcopi judicio diſponatur.

XLII. Si pater bona filio in titulum aſſignaverit, poterit filius patre mortuo ea retinere; neque ea in diviſionem hæreditatis veniunt; imò ſi filius ſe à paterna hæreditate abſtineat, poterit ea ſibi retinere; tametſi multum portionem hæreditariam fratrum vel ſororum excedant: at ſi ad hæreditatem concurrere velit, illa aut ſaltem eorum æſtimationem conferre debere veriſimilius eſt, exemplo dotis, & donationis propter nuptias, quas conferendas eſſe nemo dubitat.

XLIII. Formula juramenti à Synodo Mechlinienſi præſcripta ſat innuit, patrimonium in titulum Ordinationis aſſignatum, non eſſe liberum, aut liberè alienari poſſe hoc ipſo quo Ordinatus Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus; ſed inſuper requiri, ut de conſenſu Epiſcopi titulus patrimonii ſit exoneratus, & titulus Beneficii ſurrogatus; idque eſſe conforme Decreto Concilii Tridentini, multis probat Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS ꝟ *de Præbendis n.* 46. & addit: „ Hanc interpretationem ſæpiùs videri ſequutam fuiſſe „ S. Congregationem; quia aliquando cenſuit Decre„ tum Concilii Tridentini, dum prohibet reſignatio„ nem Beneficii, ad cujus titulum quis fuit ordina„ tus, non comprehendere reſignationem illius Benefi„ cii, quod poſteà conſequutus eſt Clericus jam pro„ motus ad titulum patrimonii, ſed patrimonium „ ipſum manere *inalienabile*.

Fagnanus in textu citatus probat quòd Epiſcopus, qui ſine titulo ordinavit, non tantùm ad alimenta Ordinando præſtanda teneatur, ſed & ejus ſucceſſor: quin & ſubindè ejus hæredes ad ea ſubminiſtranda urgeri poſſint.

Quidni & inde contingere dicamus, quòd quidam Epiſcopi admodum ſoleant eſſe ſoliciti & anxii de titulo Ordinationis ejuſque ſufficientia, ut ſcilicet ſe, ſuoſque hæredes ab hac obligatione, ejuſvè periculo eximant ſecuroſque reddant, quos interim parum ſolicitos & anxios videmus circa mores & doctrinam, aliaſque qualitates Ordinandorum.

XLIV. Synodus Tridentina in fine ſui Decreti addidit hanc clauſulam: *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.*

Antiqui Canones relati apud Grat. *diſt.* 70. Ordinationes Clericorum *ſine titulo* irritas, ac vacuas eſſe ad injuriam ipſius ordinantis decernebant; quemadmodum ipſe quoque Innocentius III. in *Cap.* 16. ꝟ *de Præbendis*, notavit his verbis: „ Licèt autem Prædeceſſo- “ res noſtri Ordinationes eorum, qui ſine certo titulo “ promoventur, in injuriam ordinantium *irritas* eſſe “ voluerint & *inanes*, “ &c. Hinc nonnulli crediderunt, ex Decr. Concil. Trident. antiquorum Canonum pœnas innovante, ordinatos ſine certo tit. eſſe à Sacris Ordinibus ſuſpenſos, & ſi miniſtraverint, futuros irregulares.

Verùm quia per citat. *Cap.* 16. ꝟ *de Præbend.* pœna ſuſpenſionis per antiquos Canones inflicta abrogata erat; communi penè Canoniſtarum conſenſu receptum fuit Synodum Tridentinam *antiquos* Canones dumtaxat intellexiſſe eas Decretales, quæ Epiſcopum obligant ad ſubminiſtrandum vitæ neceſſaria Ordinato ſine titulo, de qua obligatione agitur in *cap.* 2. 4. *&* 16. ꝟ *de Præbendis*, & in *cap.* 36. *eodem in VI.* Hancque ſententiam, propoſito dubio, ſanctam Congregationem Concilii interpretem amplexam eſſe, teſtatur Fagnanus ad *Cap.* Cùm SECUNDUM APOSTOLUM ꝟ *de Præbendis num.* 63.

XLV. Unde cùm quidam ſine titulo ad Ordines promoti miniſtraſſent; quæſitumque fuiſſet, an irregularitatem propterea incurriſſent, reſpondit ſancta Congregatio, Oratores quidem minimè debuiſſe ad Sacros Ordines abſque titulo ſufficienti Beneficii vel patrimonii promoveri, debuiſſeque obſervare, quod providè ſtatuitur Decreto, *cap.* 2. *Seſſ.* 21. Cæterùm Ordinatos ante felicis record. Sixti V. Conſtitutionem hac de re editam, nequaquam propterea eſſe ſuſpenſos neque irregulares, tametſi in ſuſceptis Ordinibus miniſtraverint; uti refert Fagnanus ibid. *num.* 64.

Conſtitutio Sixti V. cujus meminit ſancta Congregatio, incipit, *Sanctum & ſalutare* 40. in Bull. Romano, atque in ea Clerici ſine titulo ſufficientis Beneficii aut patrimonii ad Sacros Ordines promoti, declarantur perpetuò ſuſpenſi ab executione dictorum Ordinum, & ſi in eis miniſtraverint, irregulares. Sed quoad hunc articulum poſtmodum Clemens VIII. hanc Conſtitutionem Sixti V. reduxit ad terminos Concilii Tridentini per Conſtitutionem, quæ incipit, *Romanum Pontificem* 30. in Bull. Romano.

Si tamen Clericus fictis inſtrumentis, aliiſve fraudibus decepiſſet Epiſcopum ordinantem, falſum titulum ſupponendo & fingendo, eo caſu juxta antiquos Canones Clericum ſuſpenſum fore ab executione ſuſceptorum Ordinum; eamque pœnam quoad hunc caſum à Synodo Tridentina innovatam eſſe, multis probat Fagnanus loco citato; atque ita aliquando reſpondiſſe S. Congregationem refert, *num.* 68.

XLVI. De obligatione Epiſcopi ſubminiſtrandi Clerico ſine ſufficienti titulo ordinato & egeno vitæ neceſſaria; & quando ejus hæredes, aut ſucceſſores etiam teneantur; & quibus titulis ab hac obligatione eximi interdum poſſit, ſatis latè tractat Fagnanus ad dictum *Cap.* Cùm SECUNDUM APOSTOLUM, qui, caſu incidente, conſuli poterit.

TITULUS DECIMUS.

De Irregularitate, ejuſque ſpeciebus.

CAPUT PRIMUM.

De Irregularitate in genere.

1. *Quomodò apud Veteres nota Irregularitas?*
2. *In quo præcipuè antiquitus fundata Irregularitas?*
3. *Multis ſæculis ſolùm* crimen *cauſa fuit Irregularitatis.*
4. *Qua ratione collapſa diſciplina modernis Irregularitatibus occaſionem dederit.*
5. *Deſcriptio Irregularitatis.*
6. *Quare dicatur impedimentum* Canonicum.
7. *Hodie non contrahitur Irregularitas, niſi in caſibus in jure expreſſis.*
8. *Nonniſi certa & determinata ſunt crimina, quibus Irregularitas eſt annexa.*
9. *Irregularitas crimini annexa, non cenſetur contracta niſi crimine conſummato.*
10. *Irregularitas* directè *tantùm concernit ſuſceptionem Ordinum eorumque uſum.*
11. *Antiqui Canones huic diſciplinæ occaſionem dediſſe videntur.*
12. *Irregularitas in quo diſtinguatur à Cenſura.*

13. *Pro-*

13. *Proprium eſt irregularitatis, quòd per pœnitentiam non tollatur.*
14. *Id conſonum eſt priſtinæ diſciplinæ.*
15. *Irregularitas non ſemper ſupponit culpam.*
16. *Irregularitas ferè per ſolam diſpenſationem tollitur.*
17. *Duplex ſpecies Irregularitatis.*

I. VERBUM illud *Irregularitas* in antiquis Canonibus non occurrit, ait Franciſcus Le Roi Anteceſſor Andegavenſis in Inſtitutionibus Juris Canonici *lib. 3. cap. 16.* ſed cùm regulas præſcripſerint, ex quibus innoteſcat, quinam ordinari poſſint, vel non, hi qui ab iis regulis alieni ſunt, ſive qualitates in regulis præſcriptas non habent, dicebantur à regula *alieni*; uti legitur in *Canon. 17. Nicæno*, ubi decernitur, quòd ſi quis Clericus inventus fuerit uſuras ex mutuo ſumere, vel turpe lucrum ſectari, *è Clero deponatur, & ſit* ALIENUS à CANONE; uti vertit Hervetus; vel ut legit Dionyſius Exiguus: *Dejiciatur à Clero, &* ALIENUS *exiſtat à* REGULA.

Quid verò eſt aliud, *alienus à Canone* vel *Regula*, niſi *irregularis*, ſive ſecundùm Regulam non probatus; ſed à Regula devius?

Adhæc eadem Synodus *Canon. 9.* loquens de quibuſdam Presbyteris ſine examine ordinatis, & peccata ante Ordinationem commiſſa confitentibus, ait: *Tales Regula non admittit.* Quid his verbis aliud indicat, quàm Presbyteros illos eſſe *irregulares*; ſive quòd Regula eos ad Ordines non admittat; ſive ex Regula ſeu Canone excludantur?

Quod in textu obſervatum eſt, vocem *Irregularitas*, prout ſignificat impedimentum canonicum, impediens Ordinum ſuſceptionem, vel eorum jam ſuſceptorum exercitium, in ſacris Canonibus non occurrere notavit quoque Emmanuel Gonzales in Commentario ad *Capitulum 4. 11 de Clericis Excomm. miniſt. num. 5.* Quin & monet, eam in hac ſignificatione à nullo Pontifice fuiſſe uſurpatam ante Innocentium III.

Quidquid ſit, de Epocha uſurpatæ hujus vocis *irregularitas*, illud admodum veriſimile eſt, circa tempora Innocentii III. demùm invaluiſſe, quæ modernam diſciplinam in materia irregularitatis conſtituunt; & inter quæ nonnulla ſunt à priſtina Patrum diſciplina diſſona; uti & in textu ſæpiùs fuit notatum.

Nec id mirum videri debet: certum enim eſt, circa ſæculum XII. & XIII. poſt evulgatum Decretum Gratiani in multis circa ſacros Ordines & Miniſtrorum electionem, necnon eorum qualitates, à priſtina Patrum diſciplina ſenſim receſſum eſſe, multaque introducta, & hodie eſſe recepta, notanter à tempore Alexandri III. & Innocentii III. quæ priſtina Patrum ætas ignoraverat; ac ſignanter in hac materia irregularitatis.

II. Specialiter autem notandum, quòd poſt relata verba immediatè ſubjicit dictus *Canon 9. Quia quod* IRREPREHENSIBILE *eſt, Catholica defendit Eccleſia*: quaſi diceret, quod *irreprehenſibile* eſt recipit ac tuetur Eccleſia.

Hinc non obſcurum eſt, Synodum irregularitatem præcipuè fundaſſe in præcepto Apoſtoli volentis ordinandum in Epiſcopum eſſe *irreprehenſibilem & ſine crimine.*

III. Et reverà multis ſæculis irregularitas ſive excluſio à Sacris Ordinibus, eorumve functionibus, unicè ferè in crimine ejuſque ſuſpicione conſtitit; omniſque ille cenſebatur *irregularis*, qui non erat *irreprehenſibilis & ſine crimine*; ipſumque crimen commiſſum irregularem conſtituebat committentem; hoc eſt, eum à Sacris Ordinibus in perpetuum arcebat, ſi nondum iis eſſet initiatus; aut ſi jam initiatus eſſet, à functionibus illorum ſuſpendebat: adeò ut nec acta pœnitentia reſtitueretur: atque ita reverà irregularis cenſebatur; uti infrà *cap. 6.* oſtendetur.

IV. At cùm ſenſim labentibus ſæculis diſciplina circa admittendos reos alicujus criminis, præſertim occulti, nonnihil fuit relaxata; perſuaſumque tandem fuit, crimine per Pœnitentiam & Sacramentalem abſolutionem remiſſo, ſublatum eſſe impedimentum; atque ipſum reum poſſe liberè ad Sacros Ordines promoveri, aut ad ſuſceptorum functiones reſtitui, coacta fuit tandem Eccleſia, hanc libertatem ex diſciplinæ prolapſione progenitam reſtringere: nonnullaque crimina defectuſque nonnullos notare, quæ per Pœnitentiam quidem eatenus aboleri poſſint, ut quis ad juſtitiam, & cum communibus Fidelibus uſui Sacramentorum reſtituatur, ita tamen ut qui illis ſemel fuerint inquinati, à Sacri Ordinibus eorumque functionibus perpetuò maneant excluſi.

Qui itaque ob hujuſmodi crimen aut defectum à Sacris Ordinibus aut eorum functionibus excluduntur, hodie dicuntur *irregulares*; & ſimile impedimentum vocatur *irregularitas.*

V. Unde irregularitas communiter definitur, *Impedimentum canonicum acceptionem Ordinum Eccleſiaſticorum, aut aliquem eorum uſum directè impediens, etiam poſt Pœnitentiam.*

VI. Dicitur impedimentum *Canonicum*, id eſt, Jure Canonico ſeu Eccleſiaſtico inductum. Cùm enim jam per diſciplinæ collapſionem eò deventum eſſet, ut etiam graviſſimorum criminum rei poſt actam dignam de crimine pœnitentiam, & abſolutionem à Sacerdote obtentam, ad S. Ordines promoveri, aut eorum functionibus reſtitui poſſent, nullum amplius ratione criminum aut defectuum videbatur poſt peractam pœnitentiam ſupereſſe impedimentum; viſum itaque fuit, omne hujuſmodi impedimentum adſcribendum eſſe poſitivo Eccleſiæ Decreto; quo ipſa declarat, huic illive crimini aut defectui obnoxios *in perpetuum* à Sacris Ordinibus eorumve functionibus eſſe excluſos.

VII. Hinc ulterius pro regula invaluit, irregularitatem ſive hujuſmodi impedimentum non cenſeri contractum, niſi in caſibus jure expreſſis; quæ regula ſat apertè probatur à Pontifice in *cap. 18. De Sentent. Excommunicat. in IV.* „ ubi reſpondet Pontifex, “ quòd is qui in Eccleſia ſanguinis aut ſeminis effu- “ ſione polluta, vel qui præſentibus majori excom- “ municatione nodatis ſcienter celebrare præſumpſit, “ licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen “ laqueum non incurrit: “ Adducta hac expreſſa ratione: *Cùm id non ſit expreſſum in jure.*

Quod in textu ex communi Canoniſtarum opinione notatum fuit; irregularitatem non cenſeri inductam, niſi in caſibus *in jure expreſſis*, intelligi debet de caſu quo non conſtat, utrum delictum, vel defectus juxta modernam diſciplinam habeat annexam irregularitatem, quo caſu ſi non oſtendatur, jure poſitivo huic delicto vel defectui irregularitas annexa, non debet ſe pro irregulari gerere, neque ut talis reputari. Si autem conſtet alicui delicto vel defectui irregularitatem eſſe annexam, ſed *dubium* ſit, num quis ſimile delictum admiſerit, eo caſu propter *dubium* contractæ Irregularitatis, tenetur ſe pro irregulari gerere, atque ab Ordinum ſuſceptione, vel eorum functione, ſtante hoc dubio, abſtinere: atque de hoc caſu intelligi debere reſponſum Pontificis in cap. 12. de Homicidio, & in *cap. 5. de Cler. Excommun. miniſt.* aſſerit Franciſcus de Roye in *Inſtit. juris Canon. lib. 3. cap. 16.*

Porrò rationem ſuæ deciſionis allegat Pontifex: *Quia in dubio oportet ſequi partem tutiorem.*

Aliam inſuper rationem conciliandi prædictos textus ex Fagnano adduxi infrà *cap. 7. num. 25. & 23.* ibidemque ex eodem Authore notatum eſt, quàm turpiter à regula in citatis Decretalibus aſſumpta & probata ab Innocentio III. receſſerint quidam Caſuiſtæ, ut ſuam de Probabiliſmo opinionem tuerentur contra evidentem à Pontificibus expreſſam regulam; quòd *in dubiis ſemita ſit tutior eligenda.*

Pro intellectu hujus regulæ, videri quoque poſſent, quæ conformiter ad reflexiones Proſperi Fagnani notavi, & expoſui in diſſertatione ad hanc regulam: *in dubiis ſemita tutior eſt eligenda*, quæ integra habetur inter Opuſcula.

VIII. Quapropter hodie nonniſi certa ac determinata ſunt crimina, quæ irregularitatem pariunt; quibus nimirum jus ipſum eam expreſsè annectit: neque ab uno ad alterum ob ejus forſan majorem vel æqualem gravitatem argumentum duci poteſt, quandoquidem juxta modernam diſciplinam, crimen non pariat irregularitatem, niſi id in jure ſit expreſſum.

IX. Hinc ulterius infertur, quòd ſi alicui crimini v. gr. homicidio aut mutilationi annexa ſit *irregularitas*, hæc contracta non cenſeatur, niſi *reipſa* homicidium vel mutilatio ſit ſequuta; tametſi adfuiſſet plena voluntas & exterior conatus; cujus executio etiam caſu quaſi fortuito fuiſſet impedita.

X. Di-

X. Dictum fuit in deſcriptione, receptionem Ordinum, aut aliquem eorum uſum *directè* impediens; eò quòd irregularitas *primariò aut directè* tendat ad impediendum Ordinum receptionem, vel eorum uſum impediendum.

Unde cum hodie Beneficia & Ordines, eorumque functiones ſint planè diſparata; neque Ordo ſupponat Beneficium; ipſumque Beneficium ſine Ordinum uſu haberi & retineri poſſit; etiam receptum eſt, irregularitatem, quamvis privet uſu & exercitio Ordinum, non tamen privare Beneficio, niſi ſpecialiter in jure fuerit expreſſum, quemadmodum de homicidio per Aſſaſſinos perpetrato decernitur in *cap. 1. de Homicidio in VI.*

XI. In antiquis quidem Canonibus, ubi de hoc impedimento agitur, tantùm Ordinum & eorum uſus fit mentio; at notandum quòd Beneficia non cenſerentur excluſa juxta diſciplinam illius temporis: Nam rectè advertit Franciſcus Le Roy loco citato, „ cùm olim „ Ordines & Beneficia ſimul omninò conferrentur, „ eadem irregularitas ad utrumque ſimul etiam præ„ cludebat aditum.

Poſtquam ergo Beneficia ab ipſis Ordinibus ſeparari, atque eorum proviſio ab ipſa Ordinatione ſejungi cœpit; ipſaque diſciplina quæ utramque confundebat, jam eſſet obliterata, cœpit quoque ipſa irregularitas ad ſolos Ordines reſtringi; eò quòd Canones de ſolis Ordinibus loquerentur: atque ita tandem receptum eſt contra priſtinam diſciplinam, quòd irregulares ſuis Beneficiis non cenſeantur privari; nec ab eorum functionibus ſuſpenſi, modò ab Ordinum functionibus abſtineant.

XII. Deinde quia irregularitas *directè* ac primariò tendit ad impediendam Ordinum ſuſceptionem, aut eorum uſum; ideò ſpecies *cenſura* non reputatur. Quia licet Cenſura etiam impediat Ordinum ſuſceptionem & uſum; non tamen *directè* ac *primariò* ad hoc infligitur; nec directus ac primarius eſt hic Cenſurarum effectus, ſed duntaxat indirectus & per conſequentiam: v. gr. Cenſura impedit Ordinum functiones quatenus ſunt communicatio quædam fidelium, ut *excommunicatio*: aut quatenus ſunt officia quædam Eccleſiaſtica; hoc eſt à perſonis Eccleſiaſticis exercenda, ut *ſuſpenſio*: aut quatenus ſunt uſus Sacramentorum, ut *interdictum*: at ſola irregularitas *directè* eas impedit, quatenus ſpecialiter ſpectant ad exercitium Ordinum.

XIII. Denique dicitur in deſcriptione irregularitatis, *etiam poſt Pœnitentiam*; quia proprium eſt irregularitati, etiam ex crimine contractæ, quòd crimine per Pœnitentiam remiſſo, nihilominus maneat irregularitas, impediens Ordinum ſuſceptionem aut eorum uſum.

XIV. Id conforme eſt priſtinæ diſciplinæ. Licèt enim crederent Patres, graviora quoque crimina per Pœnitentiam deleri; atque poſt remiſſionem peccatores ad juſtitiam redire, & ſine crimine eſſe; nequaquam tamen credebant, eos qui hujuſmodi crimina commiſerant, mox à peracta Pœnitentia & obtenta reconciliatione, dici poſſe *irreprehenſibiles* & *ſine crimine* ad ſenſum Apoſtoli requirentis ut Ordinandus in Epiſcopum ſit *irreprehenſibilis* & *ſine crimine*.

Quòd ergo irregularitas maneat, etiam poſtquam crimina ex quibus hæc orta eſt, per pœnitentiam ſunt deleta; atque ipſe reus ratione commiſſorum criminum impediatur ad Sacros Ordines aſcendere, aut in illis miniſtrare, priſtinæ diſciplinæ reliquiæ ſunt, uti infra *cap. 6* latiùs oſtendetur.

XV. Neque tantùm ob crimina incurritur irregularitas; ſed ob defectus quoſdam tum corporis tum mentis ea contrahitur; licèt hi defectus ex nulla culpa contracti ſint, neque ullam in ſubjecto culpam arguant: eò quòd defectus illi vel naturale impedimentum Ordinum executioni ponant, vel aliquam indecentiam annexam habeant, ob quam Eccleſia non judicat paſſim hujuſmodi defectuoſos ad Eccleſiaſtica Miniſteria admittendos.

XVI. Sive autem ex defectu, ſive ex crimine oriatur irregularitas, ſemper parit impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos, aut in ſuſceptis miniſtrandum; neque illud impedimentum per pœnitentiam, ſed nonniſi per diſpenſationem ordinariè & propriè tollitur.

XVII. Duplex igitur eſt irregularitas, altera ex defectu, altera ex crimine orta; & utraque varias ſub ſe ſpecies complectens: præcipuas magiſque hodie uſitatas duntaxat proponam, ac primùm quæ ex defectu, dein quæ ex crimine oriuntur.

CAPUT II.

De Irregularitate ex Bigamia.

1. *Apoſtolus vult Epiſcopum & Diaconum eſſe* unius uxoris virum.
2. *Quis ſit ſenſus Apoſtoli?*
3. *Quare Apoſtolus voluerit Epiſcopum eſſe* unius *uxoris virum.*
4. *Secunda nuptiæ numquam reprobata, licèt eas contrahentibus ſubinde pœnitentia fuerit impoſita.*
5. *Patres Græci Bigamum non putarunt qui ante Baptiſmum plures habuit uxores: & quare?*
6. *Irregularitatem ex nuptiis cum vidua, unde deſumerent Patres Græci?*
7. *S. Hieronymus Græcis conſentiens.*
8. *Innocentius I. aliam rationem hujus irregularitatis eſſe credidit.*
9. *Auguſtinus Innocentio conſentit; & uterque credidit Bigamiam ex nuptiis ante Baptiſmum contractis oriri; & quare?*
10. *S. Auguſtinus non in ratione morali; ſed myſtica hanc irregularitatem fundavit; & quæ hæc ratio?*
11. *Eadem probavit Sanctus Leo.*
12. *Exponitur quomodo in defectu Sacramenti hæc Bigamia ex Sententia S. Auguſtini conſiſtat.*
13. *Fundamentum irregularitatis ab Auguſtino aſſignatum ſenſim ubique receptum.*
14. *Sententiam Auguſtini fuſiùs expreſſit & probavit Innocentius III.*
15. *Bigamus hodie habetur qui duas ſucceſſivè cognovit uxores, quamvis* ante *Baptiſmum.*
16 *An extra hunc caſum* vera *detur Bigamia, incertum eſt.*
17. *Datur Bigamia* interpretativa *æquivalens* veræ *Bigamia.*
18. *Talis eſt Bigamia orta ex* iteratis *nuptiis* nulliter *contractis à conſtitutis in Ordine Sacro.*
19. *Similis eſt Bigamia ex nuptiis invalidis cum* vidua.
20. *Similis Bigamia oritur ex matrimonio cum unica, ſed ab alio prius corrupta; at hodie in uſu non eſt.*
21. *Contrahens* validè *cum vidua quoad effectus Juris eſt* verus *Bigamus.*
22. *Olim Bigami tantum à Sacris Ordinibus excludebantur.*
23. *Hodie ab omni Ordine, etiam prima Tonſura excluduntur.*
24. *Id quoque obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua: nec ad ullum Miniſterium Eccleſiaſticum admittuntur Bigami.*
25. *Bigami etiam à Miniſterio quorumcumque Ordinum antè ſuſceptorum ſuſpenduntur.*
26. *Epiſcopus hodie nec cum Bigamo* interpretativo *diſpenſare poteſt.*
27. *Nequidem ad minores Ordines, aut Beneficia ſimplicia.*
28. *Quare potius cum criminoſis, quàm Bigamis liceat Epiſcopis diſpenſare.*
29. *Diſciplina hodierna circa Bigamos eſt rigidior quàm priſtina erat.*
30. *Olim faciliùs cum Bigamis, quàm cum criminoſis diſpenſatum fuiſſe, præſertim ex ſententia Græcorum.*
31. *Quòd Bigamia ſimilitudinaria olim incognita.*

I. APoſtolus in prima ſua Epiſtola ad Timotheum *cap. 3.* deſcribens qualitates in Epiſcopis ac Diaconis neceſſarias, inter alia dicit: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, UNIUS UXORIS *virum.* Deinde de Diaconis loquens: *Diaconi ſint* UNIUS *uxoris viri.* Et rurſus in Epiſtola ad Titum *cap. 1.* præcipiens Tito ut conſtituat per civitates Presbyteros, ait: *Si quis ſine crimine eſt*, UNIUS *uxoris vir.*

II. Verus ac genuinus ſenſus hujus Apoſtolici præcepti verbis allegatis expreſſi, eſt: *Oportere Epiſcopum eſſe unius uxoris*

uxoris virum, id eſt, oportere, ut ſi uxorem habeat aut habuerit, non tamen ſecundam acceperit, ſed *unam* tantùm, ſive eam habuerit, ſive adhuc habeat. Sic enim & paulò poſt vult, *eum filios habere ſubditos cum omni caſtitate*, id eſt, ſi filios habeat, ut ſubditi ſint: ita Eſtius in Commentario ad citata verba Epiſtolæ ad Timotheum; eumque ſenſum à pleriſque Patribus traditum eſſe ibidem notat; multiſque oſtendit, hunc ſenſum eſſe menti & textui Apoſtoli conformem; unà advertens, quòd propter hanc Apoſtolicam hoc ſenſu intellectam ſententiam, Eccleſia *Bigamos* à Sacris Ordinibus ſemper excluſerit; Bigamos utique intelligens eos, qui priore uxore mortua duxiſſent ſecundam.

III. Si ipſum Apoſtoli contextum, ſive in Epiſtola ad Timotheum, ſive in ea ad Titum propius expendamus, apparebit, Apoſtolum hic præcipuè præ oculis habuiſſe incontinentiam ſeu ejus ſuſpicionem; hancque tamquam fundamentum hujus irregularitatis conſideraſſe. Dum enim ſcribens ad Timotheum, dicit: *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, UNIUS UXORIS VIRUM, *ſobrium*, *prudentem*, *ornatum*, *pudicum*, &c. quid aliud intendit, niſi exprimere vitia, à quibus immunem volebat Epiſcopum; & virtutes quibus eum inſtructum oporteret? Idem vult cùm de Diaconis loquitur. Deſcribens enim virtutes Diaconis neceſſarias, & vitia à quibus eos immunes eſſe oporteat, inter alia addit: DIACONI UNIUS SINT UXORIS VIRI: *qui filiis ſuis benè præſint, & ſuis domibus.*

Nec id obſcurius expreſſit in Epiſtola ad Titum, ubi exponens quis in Epiſcopum ordinandus ſit, ait: *Si quis ſine crimine eſt*, UNIUS UXORIS VIR, *filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.*

Nonne hic liquet, ſcopum Apoſtoli fuiſſe, omne crimen, & criminis præſertim incontinentiæ ſeu luxuriæ ſuſpicionem ab ordinando Epiſcopo removere; adeo ut & à filiis remotam voluerit luxuriæ accuſationem; ne filiorum luxuria patrem in ſuſpicionem adducat.

Et quia non tantùm ab Epiſcopis aut Diaconis incontinentiæ omnis vel levis ſuſpicio abeſſe debebant; ſed & à fœminis, quæ in miniſterium Eccleſiæ eligebantur, ideo & hanc conditionem in Vidua eligenda requirit. *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit* UNIUS VIRI UXOR, *in operibus bonis teſtimonium habens*, *&c.* 1. ad Timoth. 5.

Unde ad verba Apoſtoli reflectens S. Chryſoſtomus *homilia* 2. *in Epiſtolam ad Titum*, ait: „ Caſtigat „ hoc ipſo etiam *impudicos*, dum non eos permittit „ poſt *ſecundas* nuptias ad Eccleſiæ regimen, digni„ tatemque Paſtoris aſſumi.

Eadem ferè fuit omnium Græcorum Patrum ſententia, quibus & nonnulli è Latinis conſenſere, ut mox ex verbis eorum citandis apparebit.

IV. Quamvis enim tam Græci, quàm Latini Patres ſecundas nuptias numquam crediderint illicitas, perſuaſum nihilominus iis erat, quòd tam viri quàm mulieres nuptias iterantes, inſolita ac immoderata in luxuriam libidine ferrentur, aut ut minus illius ſuſpicionem non levem ingererent.

Hinc Digamis ſive nuptias iterantibus jam pridem pœnitentiam Canonicam impoſitam, præſertim apud Græcos legimus.

Synodus Neocæſarienſis *Can.* 3. „ De his qui in „ plures nuptias inciderunt, tempus quidem præſtitu„ tum manifeſtum eſt, ſed converſatio eorum, & fi„ dem tempus abbreviat.

Priorem Canonis partem exhibet Gratianus *cauſa* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: „ Qui frequenter uxores du„ cunt, & de his, quæ ſæpius nubunt, tempus quidem „ *pœnitentiæ* his manifeſtum conſtitutum eſt: ſed con„ verſatio, & fides eorum tempus abbreviat.

Hæc lectio ſat innuit, hic de veris Bigamis, id eſt, qui ſucceſſivè plures duxerunt legitimas uxores, agi, quemadmodum & de his agit *Canon* 7. ejuſdem Synodi, ſtatuens; „ Ne Presbyter in nuptiis ejus, qui Di„ gamus efficitur, conviveтur. Cùm enim requirat *pœ„ nitentiam* Digamus, quis erit Presbyter, qui eò quòd „ ſit convivio acceptus, nuptiis aſſentiatur? "Hoc eſt (ait Zonaras ad hunc Canonem) „ qui fieri poteſt „ ut *pœnam* à Digamo exigere non pudor ſit ei, qui „ Digami factum à ſe non improbari, cùm nuptiis „ ſecundis ipſe interfuerit, ſatis oſtendit?

His Canonibus de veris Bigamis ſeu Digamis agi, uno conſenſu docent Græci Canonum Commentatores; ipſeque Baronius fatetur ad *annum* 313. *numero* 91. agnoſcens Bigamis *pœnitentiam* aliquam impoſitam fuiſſe. „ Non quòd (ait) ſecundum matrimonium contrahendo peccent, ſed quòd ſuam ipſius *incontinentiam* manifeſtent; & Bigamiam, quæ in humanæ infirmitatis remedium inſtituta eſt, *licentiùs* uſurpent.

V. Græci itaque hanc rationem moralem, nimirum incontinentiam ejuſve ſuſpicionem, tamquam fundamentum hujus irregularitatis ſtatuebant; atque inde tamquam conſequens ulterius inferebant, Matrimonium in ipſa gentilitate, ſive ante ſuſceptum Baptiſmum contractum, non ponere hanc irregularitatem; eumque ad ſenſum Apoſtoli habendum *unius uxoris* virum, qui poſt Baptiſmum *unam dumtaxat* habuit, licèt alteram ante Baptiſmum habuiſſet: eò quòd per Baptiſmum omnis macula contracta deleatur; atque è veteri novum hominem regeneret.

Can. 16. Apoſtolorum ita habet: „ Qui *poſt Sanctum Baptiſmum duobus* conjugiis fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non poteſt eſſe Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex numero Sacerdotali.

Duo ex hoc Canone habemus. Primum, quòd irregularitatis fundamentum non obſcurè in ipſam incontinentiam ſeu ejus ſuſpicionem reponat, cùm eum qui duobus conjugiis implicitus fuit, confert cum habente concubinam.

Ulteriùs eum tantùm eum irregularem pronuntiet, qui POST *Sanctum Baptiſmum* duobus conjugiis implicitus fuit, ſat innuit, conjugii *ante* Baptiſmum contracti rationem habendam non eſſe: quod & Balſamon annotavit, dicens: Eum qui *poſt Sanctum Baptiſmum* Digamus fuerit vel fornicatus ſit, prohibet Canon fieri Epiſcopum, vel Sacerdotale quidpiam exercere. Quæ enim *ante Baptiſmum* admiſſa ſunt omnis generis peccata prætermittit, cùm factus ſit *novum opus* ſola gratia Sancti Spiritus.

Idem notat Zonaras ſcribens: „ Divinum Lavacrum Sancti Baptiſmatis *omnes* credimus abluere *ſordes* ipſis Baptizatis illitas ante Baptiſmum, nullumque peccatum quod ante Baptiſmum ab aliquo fuerit patratum, prohibet ad Sacerdotium promoveri Baptizatum. Quòd ſi poſt Baptiſmum ſcortatus fuerit, aut nuptiis duplicibus adhæſerit, indignus qualicumque Sacerdotio judicatur.

VI. Græci itaque hujus irregularitatis rationem deſumentes ex incontinentia, ejuſve ſuſpicione; irregularitatem quoque provenientem ex conjugio *cum vidua* deſumendam crediderunt ex incontinentia ejuſve ſuſpicione, nimirum ipſius mulieris nuptias iterantis, quam per mulierem in maritum aliquo modo redundare ſupponebant.

Unde hanc irregularitatem non fundabant in his Apoſtoli verbis, *unius uxoris vir*; ſed potiùs in his quæ idem Apoſtolus ſubjungit: *Filios habens fideles non in accuſatione luxuriæ.*

Licèt enim peccata filiorum non imputentur parentibus in culpam, ſi ipſi in iis diſſimulandis aut fovendis nullam culpam habuerint, tamen (ut notat Sanctus Hieronymus in citata verba Apoſtoli) tam ſanctum nomen Sacerdotii eſt, „ ut nobis etiam ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur, non quòd propter vitia noſtra Epiſcopi non fiamus, ſed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Qua enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere: antè doce filios tuos .... Non itaque juſtus polluitur ex filiorum vitiis, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ Principi reſervatur, quòd talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneus reprehendere.

Itaque ſicuti Apoſtolus incontinentiam liberorum credidit redundare in Patrem; atque libertatem adimere reprehendendi incontinentes, & docendi quæ recta ſunt, eadem ratione uxoris maculam, ſuſpicionemve incontinentiæ eum eodem effectu redundare in maritum; atque maritum ad Sacerdotium irregularem reddere exiſtimarunt.

Hanc creditam fuiſſe fundamentalem hujus irregularitatis rationem, ſat apertè indicat *Can.* 18. Apoſtolorum.

„ Qui *viduam* accepit, vel ejectam, vel meretricem, vel ſervam, vel mimam ſeu ſcenicam, non poteſt eſſe Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero Sacerdotali.

Hunc Canonem commentatus Balſamon, ait: „ Nota præſentem Canonem: vult enim non ſolùm eum qui eſt ſacratus eſſe modeſtum & continentem, ſed etiam ejus conjugem: & ideò mulieres quæ hic comprehenduntur, prohibuit cum ſacratis hominibus matrimonio jungi, utpote quod eas continenter vivere non credatur, propter earum ſordes & improbitatem.

VII. Sanctus Hieronymus multo tempore apud Græcos verſatus, & eorum principiis inſtructus, in hoc quoque articulo Græcis adhæſit; atque irregularitatem Bigamiæ in hac morali ratione fundatam credidit. Unde in Epiſtola ad Titum ſcribit: „ Quod autem ait, *unius uxoris vir*, ſic intelligere debemus, ut non omnem monogamum bigamo putemus eſſe meliorem, ſed quòd is poſſit ad monogamiam & continentiam cohortari, qui ſui exemplum præferat in docendo. “ Quaſi diceret, ideo vult Apoſtolus, ut Epiſcopus ſit *unius uxoris vir*, ne aliàs non poſſit ad continentiam cohortari, qui iteratione nuptiarum, ipſe non ſat præferat continentiæ exemplum.

Hinc mox conformiter ad Græcorum ſententiam dicit: „ Multi ſuperſtitioſius magis quàm veriùs, etiam eos qui cùm *Gentiles* fuerint, & unam uxorem habuerint, qua amiſſa, *poſt* Baptiſmum Chriſti alteram duxerint, putat in Sacerdotio non eligendos; cùm utique ſi hoc obſervandum ſit, illi magis ab Epiſcopatu arceri debeant, qui vagam per meretrices antè exercentes libidinem, unam regenerati uxorem acceperint, & multò deteſtabilius ſit fornicatum eſſe cum pluribus, quàm bigamum reperiri, quia in alio infelicitas matrimonii eſt, in alio ad peccandum prona laſcivia.

Idem ſuſiùs aſtruit, & contrarium ſuſtinentes acerrimè perſtringit in *Epiſt.* 83. ad Oceanum, atque inter alia hanc format concluſionem: „ Si Baptiſmus novum hominem facit, & ex toto novum creat, nihilque in eo veteris hominis reſervatur, non poteſt novo imputari, quod in veteri quondam fuit. “ Sententia Hieronymi refertur apud Gratianum *Diſt.* 26. *Can.* 1. & *Cauſ.* 28. *quæſt.* 3. *Can.* 1.

VIII. Patres Latini pleique attendentes licitum ſecundarum nuptiarum uſum, nec ita ad incontinentiæ ſuſpicionem eiſdem annexam reflectentes, crediderunt ab Apoſtolo in hoc præcepto non incontinentiam, ſed ipſam nuptiarum iterationem ſimpliciter fuiſſe conſideratam.

Innocentius I. in *Epiſtola* ad Victricium Epiſcopum Rothomagenſem *cap.* 6. poſtquam dixit Clericum non eſſe ordinandum qui ſecundam duxit uxorem, ſubjicit: „ Ac ne ab aliquibus exiſtimetur, ante Baptiſmum, ſi fortè quis accepit uxorem, & ea de ſæculo recedente alteram duxerit, in Baptiſmo eſſe dimiſſum, ſatis erat à regula: quia in Baptiſmo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur.

Hæc ſatis oſtendunt, Innocentio viſum fuiſſe, irregularitatem ſimpliciter ex plurali uxorum numero eſſe deſumendam; atque ei ſuffeciſſe ut quis revera habeatur Bigamus, ſi probetur, ductam ante Baptiſmum fuiſſe veram uxorem.

IX. Eamdem ſententiam amplexus eſt Sanctus Auguſtinus, *libro de bono conjugali cap.* 18. „ Propterea Sacramentum nuptiarum temporis noſtri, ſic ad unum maritum (ait) & unam uxorem redactum eſt, ut diſpenſatorem Eccleſiæ non liceat ordinari, niſi *unius uxoris virum*. Quod acutiùs intellexerunt, qui nec eum qui Cathecumenus, vel Paganus habuerit alteram, ordinandum eſſe cenſuerunt: “ Rationem addit: „ *De Sacramento enim agitur, non de peccato: nam in Baptiſmo peccata omnia dimittuntur.* Sed qui dixit: Si acceperis uxorem non peccaſti, & ſi nupſerit non peccavit, & quod vult faciat, non peccat ſi nubat, ſatis declaravit, nuptias nullum eſſe peccatum: propter Sacramenti ſanctitatem ſicuti fœmina etiamſi catechumena fuerit vitiata, non poteſt poſt Baptiſmum inter Dei virgines conſecrari; ita non abſurdè viſum eum qui exceſſit uxorum numerum ſingularem, non peccatum aliquod commiſiſſe; ſed *normam* quamdam *Sacramenti* amiſiſſe; non ad vitæ bonæ meritum, ſed ad Ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſatiam. “

X. Hic videmus, Auguſtinum hanc irregularitatem non in aliquam incontinentiæ labem refudiſſe, ſed in quemdam Sacramenti defectum; eò quòd contrahens ſecundas nuptias *quamdam Sacramenti normam amiſiſſe* viſus ſit.

Quæ ſit hæc *Sacramenti norma*, dein ſubjicit: „ Ac per hoc ſicut plures uxores antiquorum Patrum ſignificaverunt futuras noſtras ex omnibus gentibus Eccleſias *uni* viro ſubditas Chriſto, ita noſter Antiſtes unius uxoris vir ſignificat ex omnibus gentibus *unitatem* uni viro ſubditam Chriſto; quæ tunc perficietur, cùm revelaverit occulta tenebrarum, & manifeſtaverit cogitationes cordis, ut tunc laus ſit unicuique à Deo. Nunc ſunt manifeſtæ, ſunt latentes diſſenſiones, etiam ſalva charitate, inter eos qui unum & in uno futuri ſunt: quæ tunc utique nullæ erunt. Sicut ergo Sacramentum pluralium nuptiarum illius temporis ſignificavit multitudinem futuram Deo ſubjectam in terrenis omnibus gentibus: ſic Sacramentum nuptiarum ſingularum noſtri temporis ſignificat unitatem omnium noſtrum ſubjectam Deo futuram in una cœleſti civitate. “

XI. Myſticam hanc Auguſtini rationem non obſcurè probavit Sanctus Leo *Epiſt.* 1. *cap.* 3. editionis Queſnellianæ; inter rationes præcepti Apoſtolici, de non ordinando Epiſcopo, niſi fuerit *unius uxoris vir*, adducens hanc: quòd ſi in Sacerdotibus etiam in veteri Teſtamento figurabatur *Chriſti & Eccleſiæ* ſpirituale conjugium, illud vel magis ſervandum in novo.

XII. Cùm enim ſecundæ nuptiæ hanc perfectam unitatem Chriſti cum Eccleſia, tanquam unici cum unica immaculata ſponſa repræſentare nequeant: utpotè non *unius* cum *unica* immaculata ſponſa, videtur Sacramentum ſecundarum nuptiarum aliquem defectum pati, ſeu quandam *Sacramenti normam amiſiſſe*; nimirum vim repræſentativam iſtius conjunctionis ſeu conjugii ſpiritualis Chriſti cum Eccleſia.

In hoc ergo defectu hanc irregularitatem poſitam eſſe credidit Auguſtinus; indecens exiſtimans, ut is eſſet Sacramentorum diſpenſator, qui ipſe in ſuſcepto Sacramento defectum patiebatur.

XIII. Hæc irregularitatis fundamentalis ratio à tanto Doctore propoſita, ſenſim ita invaluit, tantoque, præſertim in Eccleſia Latina, applauſu recepta eſt, ut nequaquam dubitatum ſit, quin hinc omnis Bigamiæ irregularitas eſſet deſumenda; atque ratio illa moralis ab incontinentia ejuſve ſuſpicione, quaſi ad hanc irregularitatem impertinens, neglecta quodammodo fuerit; nullaque tandem reputata vera & propriè dicta Bigamia, niſi quando verè defectus hic Sacramenti occurrit.

XVI. Hanc ſententiam expreſſit Cœleſtinus III. in *cap.* 5. ✠ *De Bigamis non ordinandis*. Conſultus enim à Metenſi Epiſcopo, an is qui mulierem ab alio ductam, ſed nondum cognitam matrimonialiter ſibi copulavit, valeat ad Sacerdotium promoveri? Ita reſpondit: „ Quòd cùm duo ſint in conjugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & juſtam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apoſtolus: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo.* Reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & Eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Evangeliſta teſtatur: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, profectò conjugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud conjugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractum, juxta quod Paulus exponens illud quod dixerat Protoplaſtus: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una:* ſtatim ſubjungit, *hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto & Eccleſia.* Cùm ergo propter Sacramenti defectum inhibitum ſit, ne Bigamus, aut maritus viduæ præſumat ad Sacros Ordines promoveri, quoniam nec illa eſt unica unici, nec iſte unus unius: profectò ubi deficit inter hujuſmodi

Digitized by Google

„ modi conjuges commixtio corporum, non deeſt hujuſmodi ſignaculum Sacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minimè cognitam duxit uxorem: quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures. propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad Sacerdotium promoveri.

XV. In hoc itaque hodie Canoniſtæ conveniunt, veram ac propriè dictam Bigamiam eſſe, cùm quis diverſis temporibus ſucceſſivè habuit & cognovit duas legitimas uxores, etiam priùs non corruptas, quamvis utramque vel alteram habuerit ante Baptiſmum; ita Fagnanus ad *cap.* Nuper a nobis ✠ *de Bigamis non ordinandis*, *num.* 3.

XVI. An extra hunc caſum contrahatur *verè* ac *propriè* dicta Bigamia, inter Canoniſtas non convenit; eò quòd hoc ſolo caſu verè ac propriè Sacramentum cum prædicto defectu contractum videatur, & ſic contrahens *Bigamus*, id eſt duarum uxorum vir, propriè dici queat.

XVII. Quidquid ſit, hoc conſtat, aliquos tamquam Bigamos repelli, & pro Bigamis reputari, qui tamen *verè* Bigami non ſunt; ſed dumtaxat juris interpretatione pro talibus habentur; diciturque hæc Bigamia communiter *interpretativa*.

XVIII. Hujuſmodi Bigami *interpretativi* omnium conſenſu reputantur Clerici, qui in Sacris Ordinibus conſtituti, more nuptiali ſecundas in contubernium ſibi mulierculas adjunxerunt; cum quibus an diſpenſare poſſet, conſulit Innocentium III. Epiſcopus Ratiſbonenſis, cui reſpondet Pontifex, articulum illum difficultate non carere, ac propoſitis in utramque partem argumentis, tandem reſolvit: „ Nos autem in hac quæſtione tibi reſpondemus, quòd cum hujuſmodi Clericis, qui quantum in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt, tamquam cum Bigamia non liceat diſpenſare, licèt in veritate Bigami non exiſtant, non propter Sacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto. " Reſponſum Pontificis habetur in *cap.* 4. ✠ *de Bigamis non ordinandis*, ad cujus elucidationem meritò legitur integra Epiſtola quæ eſt 66. *lib.* 2. editionis Baluzii; ubi ipſe caſus, prout ſupra eſt expreſſus, refertur qui in ipſa Decretali eſt omiſſus: & pro Ratiſbonenſi legitur *Uratizlavienſi*.

XIX. Similiter convenit inter omnes Bigamiam *interpretativam* dumtaxat incurri, ſi quis *invalidè* cum *vidua* contraxerit, juxta reſponſum ejuſdem Pontificis in *c.* 6. ✠ *eod.* ubi decidit, quòd Subdiaconus qui de facto duxit *viduam* in uxorem, „ profectò Bigamus non exiſtit; ſed nec viduæ poteſt *in veritate* dici maritus cum inter ipſum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen (ait) contra doctrinam Apoſtoli, tamquam cum marito *vidua* diſpenſare non licet, non propter Sacramenti defectum; ſed affectum intentionis cum opere ſubſecuto.

Hæc ratio cùm etiam obtineat in nuptiis quibuſcumque cum impedimento *dirimente* initis, deciſio quoque eadem obtinere debet; unde & in his Bigamiam *interpretativam* intervenire communiter tradunt Canoniſtæ; & probat Fagnanus cit. loco *num.* 43.

XX. Similis Bigamia contrahitur, ſi quis contrahat & conſummet matrimonium cum *unica*, ſed priùs ab alio licèt extra matrimonium, cognita *Canon.* 2. *Diſt.* 33. At monet Vir eruditus Janus à Coſta Anteceſſor Aurelianenſis in Summario ad titulum *de Bigamis*, „ Quòd quamvis meretricem quis duxerit, vix ex novo jure definire poſſimus, maritum contrahere irregularitatem.

XXI. Illud à Canoniſtis controvertitur, num contrahens *validè* matrimonium cum *vidua*, cenſendus ſit *verus* Bigamus, an verò dumtaxat *interpretativus*; eò quòd revera non videatur *plurium uxorum* maritus; neque in plures carnem diviſiſſe; nihilominus *verum* eſſe Bigamum, poſt alios citatos pluribus probat Fagnanus loco allegato, *n.* 12. & ſequentibus.

Sed an *verus*, an *interpretativus* Bigamus ſit dicendus, parum videtur referre: cùm ſatis conſtet, illum qui matrimonium contraxit cum vidua, hodie æquè, quoad omnes juris effectus haberi pro Bigamo; ac illum, qui ſucceſſivè duas habuit uxores.

XXII. Olim Bigami etiam *veri*, tantum *à Sacris* Ordinibus excluſi videntur; eò quòd Apoſtolus non niſi de Epiſcopis (ſub quibus & Presbyteri comprehenduntur,) & Diaconis loqueretur.

Et quidem in *Can.* 3. Concilii Toletani I. relato apud Gratianum *Diſt.* 34. *Can.* 18. legitur: „ Lector ſi *viduam* alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut ſi fortè neceſſitas fuerit Subdiaconus fiat, nihil autem ſuprà. Similiter & ſi Bigamus fuerit. " Tunc enim temporis Subdiaconatus necdum inter ordines Sacros numerabatur, uti *p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notatum eſt.

XXIII. Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *cap. Unico de Bigamis in VI.* quo declarat, „ Bigamos omni privilegio Clericali eſſe nudatos, & coercitioni fori ſæcularis addictos: Conſuetudine contraria non obſtante: " Additque: „ Ipſis quoque ſub anathemate prohibemus deferre Tonſuram vel habitum Clericalem. "

XXIV. Dicit autem Concilium: *Altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes*.

Notat verò Gloſſographus *altercationem* Doctorum fuiſſe ſuper *Canone* Quisquis *Diſt.* 84. ubi ex Epiſtola Siricii Papæ refertur: „ Quiſquis Clericus aut viduam, aut certè ſecundam uxorem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio mox *nudetur*. Laica ſibi tantùm communione conceſſa. Et per illud *nudetur* videbatur non eſſe privatus, ſed *privandus*: præſens ergo Conſtitutio declarat hoc; " Ita ille.

Qui ergo Canon *Quiſquis* loquitur tam de eo qui *viduam*, quàm qui binas ſucceſſivè uxores duxit, etiam Conſtitutio pro illius declaratione edita, de utriſque intelligi debet; & ita hodie obtinet. Tam enim maritus viduæ, quàm duarum ſucceſſivè uxorum, omni privilegio Clericali cenſetur nudatus.

Neque hodierna diſciplina Bigamum etiam ob contractum matrimonium cum *vidua*, ad ullum Ordinem vel Minorem, ejuſvè functiones; ullumvè Beneficium Eccleſiaſticum admittit; imò nec ad ulla quantumvis infima Eccleſiæ miniſteria eos admittendos ſat inſinuat Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *Cap.* 17. *de Reform.* Permittens enim quòd ſi miniſteriis quatuor Ordinum Minorum exercendi Clerici cælibes præſto non erunt; ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ probatæ, addit hanc cautionem, *dummodo* non Bigami; quo oſtendit, etiam nec ad horum Ordinum exercitia Bigamos eſſe admittendos: quemadmodum & Synodi Belgicæ, tametſi conjugatos in Cuſtodes Eccleſiarum Parochialium admittant, *Bigamos* tamen excludunt; uti ſuprà *part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. notatum eſt.

XXV. Imò non tantùm juxta modernam diſciplinam Bigami ab Ordinibus excluduntur, ſed & „ Ordinatores eorum, poteſtate & officio ordinandi; & Ordinati ſi ad ſacros Ordines fuerint promoti, eis idcò ſunt privandi, quia in Bigamis contra Apoſtolum diſpenſare non licet, ut debeant ad Sacros Ordines promoveri, vel in eis ſi promoti fuerint, remanere. " Ita reſpondit Pontifex in *cap.* 2. ✠ *de Bigamis non ordinandis*.

Hinc habemus; Bigamum non tantùm ab Ordinibus ſuſcipiendis repelli; ſed etiam prohiberi in ſuſceptis miniſtrare.

XXVI. Ulteriùs uno conſenſu hinc concludunt Canoniſtæ Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum Bigamo, nequidem ut in Ordine Sacro jam ſuſcepto miniſtret; quod & in Bigamia *interpretativa* (ut ſi Subdiaconus nulliter contrahat matrimonium cum vidua) obtinere deciditur in *cap. finali* ✠ *eod.*

XXVII. Quin communis eſt Canoniſtarum opinio, quam ſequitur, & pluribus aſtruere conatur Fagnanus ad *cap.* Super eo ✠ *de Bigamis non ordinandis*, Epiſcopum cum Bigamo nequidem ad minores Ordines, aut ſimplicia Beneficia diſpenſare poſſe; atque ita declaraſſe Sixtum V. refert ibid. *n.* 46. idque præcipuè eo fundamento, quòd Epiſcopis contra Apoſtolum diſpenſare non liceat.

XXVIII. Verùm idem Apoſtolus etiam prohibet *criminoſos* in Epiſcopos & Diaconos aſſumi; & tamen Epiſcopis licet cum *criminoſis* diſpenſare, quemadmodùm expreſsè reſpondit Innocentius III. in *cap.* 6. ✠ *de Bigamis non ordinandis*, circa Sacerdotem in fornicationem prolapſum; ideòque pari, & fortiori ratione, videtur Epiſcopis concedenda diſpenſandi facultas cum Bigamo: quia minus inordinatum apparet, Bigamum,

qui contrahendo ſecundas nuptias non peccavit, quàm prolapſum in fornicationem ad Ordines promoveri.

XXIX. Huic argumento cum Gloſſa reſpondet Fagnanus loco citato *num. 9. & 10.* „ Criminoſus poſt peractam pœnitentiam reſtitutus videtur in priſtinum ſtatum, & incipit eſſe quod non fuit, cap. *Ferrum*, cap. *Penderet*, & cap. *Domino ſancto*, 50. *diſtinct.* & ideò cum talibus diſpenſatur. Sed Bigamus non prohibetur promoveri propter crimen, ſed propter Sacramenti defectum, ut in *cap.* Debitum; *infra eodem* C. Acutius, 26. *Diſt.* quia carnem ſuam diviſit in plures ab unitate recedendo, & hoc Sacramentum ampliùs reſtitui non poteſt per aliquam ſatisfactionem, cùm non ſit crimen; & ita aliud conſideravit Apoſtolus, cùm dixit, non Bigamum; & aliud conſideravit, dum dixit non criminoſum.

Bigamia ſimilitudinaria, de qua in textu, nomen ſuum mutuavit à ſimilitudine quadam intercedente inter matrimonium carnale & matrimonium ſpirituale, quod per ſolemnis voti profeſſionem contrahi dicitur inter virginem voventem ſe Chriſto, & ipſum Chriſtum, atque ita attentans matrimonium carnale cum ſimili virginitatis voto obſtricta videtur matrimonium attentare cum ea, quæ ſpiritualiter Chriſto nupſerat: & ſi ipſi Monachi, vel Presbyteri voto ſolemni obſtricti cum virgine matrimonium carnale attentarent, iterare nuptias quodammodo viderentur, ideòque quadam ſimilitudine deducta à carnali matrimonio Bigami ſimilitudinarii dicti fuere.

Hanc Bigamiam ſimilitudinariam Canoniſtæ deſumpſiſſe videntur ex Canone 24. *Cauſ.* 27. *Quæſt.* 1. ubi refertur Canon 18. Synodi Ancyranæ ex verſione Iſidori; diciturque: *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricata ſunt Profeſſione contempta, inter Bigamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt.*

Unde & notat Gloſſa, quod repellantur ab Ordine ſicut Bigami; quo indicare voluit, hujuſmodi voventes adinſtar Bigamorum nuptias iterantium eſſe irregulares.

Verùm meritò dubitari poteſt, utrum Patres Synodi Ancyranæ hoc Canone intenderint, voventes & ſuum votum violantes, quaſi Bigamos ad effectum irregularitatis haberi.

XXX. Si enim Canonis verba juxta diſciplinam illius temporis expendantur, veriſimilius apparebit, ſimiles voventes ad claſſem Bigamorum rejici, in ordine ad Pœnitentiam ſubeundam per Canones veris Bigamis, ſive nuptias iterantibus injunctum; quod & apertè indicat verſio Græcorum hujus Canonici (cui & congruit verſio Gentiani Herveti) quæ habet: *quicumque virginitatem profitentes, Profeſſionem ſuam irritam reddunt, ii Bigamorum definitionem impleant.* Quibus verbis non aliud ſignificari videtur, quàm quòd ſimiles votifragi teneantur definitionem, ſive tempus Pœnitentiæ definitum & Bigamis præfiſum, adimplere.

Unde prædictum Canonem commentans Theodorus Balſamon, ait: „ Eos, qui ſuam Deo profeſſionem votumque de virginitate ſervanda irritum reddunt, Patres Bigamorum definitioni, hoc eſt *pœnæ*, ſubjiciunt. “ Balſamôni conſentiunt Zonaras & Ariſtenus; nec alium eſſe Canonis ſenſum, textus ipſe-ſat oſtendit.

XXXI. Non mirum proinde apud antiquos hanc ſpeciem Bigamiæ fuiſſe ignotam, monetque Fagnanus ad *cap.* Nuper ii *de Bigamis*, nec hodie inter Doctores convenire, num hic dici queat *Bigamiam*, atque nonnullos credere hujuſmodi votifragos nuptias contrahentes eſſe quidem irregulares, non ex ulla ſpecie Bigamiæ, ſed propter præſumptionem incontinentiæ, & ad majorem ſacri Ordinis reverentiam: Alios verò affirmare, tales nulla ratione eſſe irregulares, ſed ſolum ſuſpenſos tamquam notoriè criminoſos; ac tandem concludit, ſibi videri hanc quæſtionem ferè eſſe inutilem; cùm parum interſit, an miniſtrare aut promoveri non poſſint tamquam ſimilitudinarii Bigami, an verò ut irregulares & ſuſpenſi; quandoquidem etiam inter omnes conveniat, Epiſcopum ſuper hujuſmodi Bigamia diſpenſare.

CAPUT III.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

1. *Hæc irregularitas multis ſæculis incognita.*
2. *Tempore Gratiani nondum nota fuiſſe videtur.*
3. *Non ubique eodem tempore recepta.*
4. *Innocentius originem retulit ad ſeculum XI.*
5. *Circa ſæculum XI. plures Canones & ſtatuta edita ad excluſionem illegitimorum.*
6. *Ob Cleri incontinentiam his Canonibus opus fuit; & quare?*
7. *Jure Decretalium ſtabilita irregularitas.*
8. *Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum.*
9. *Tandem generaliter irregularitas extenſa ad omnes illegitimos.*
10. *Hæc irregularitas etiam hodie excludit à Minoribus Ordinibus & Beneficiis ſimplicibus.*
11. *Prima inducta irregularitatis ratio petita ex dignitate Sacerdotum.*
12. *Secunda ratio ad reprimendam quorumdam incontinentiam.*
13. *Tertia ob periculum incontinentiæ in filiis, & ſucceſſionis hæreditariæ.*
14. *Irregularitas hæc tollitur per diſpenſationem; & qualiter Epiſcopus diſpenſet?*
15. *In quibus ſolus Pontifex cum illegitimis diſpenſet.*
16. *Non omnis ſpecies illegitimitatis eſt æque turpis; & pro obtinenda diſpenſatione ſpecies exprimenda.*
17. *Diſpenſatus ad obtinendum Beneficium*, unicum *tantum poteſt obtinere.*
18. *Qui ſemel obtinuit diſpenſationem, debet hujus in ſecunda facere mentionem.*
19. *Diſpenſatio reſtringenda; nec comprehendit niſi expreſſa.*
20. *Specialiter inordinatum eſt, ut Filius illegitimus habeat Beneficium in Eccleſia in qua Pater habuit.*
21. *Decretum Concilii Tridentini circa eundem Articulum.*
22. *Synodus Tridentina excludit filium, etiam à ſimplici Beneficio, quod Pater habuit.*
23. *Etiamſi perſona* media *fuerit inter patrem & filium.*
24. *Non poteſt quocumque modo filius illegitimus miniſtrare in Eccleſia, in qua Pater unquam Beneficium habuit.*
25. *Nec ad hoc diſpenſatio quantumvis generaliter concepta ſe extendit.*
26. *Diſpenſatio contra hoc Decretum haud facilè annuenda.*
27. *Modus tollendi hanc irregularitatem eſt Religioſa Profeſſio.*
28. *Ratio cur tollatur hoc modo irregularitas.*
29. *Illegitimi in Religione Profeſſi non egent diſpenſatione pro ſacris Ordinibus; ſecùs ſi tantum ſint Novitii.*
30. *Illegitimus per religioſam Profeſſionem non fit capax Prælaturæ.*
31. *Solus Pontifex hic diſpenſat; & qui ſit ſtylus Pœnitentiariæ.*
32. *Per ſubſequens Matrimonium tollitur defectus natalium.*
33. *Fallit ſi inter Parentes tempore conceptionis fuerit impedimentum dirimens.*

I. IN priſtinis Conciliorum Canonibus aut Pontificum Decretis non legitur illegitimos ab Ordinibus aut Eccleſiaſticis functionibus, ſeu miniſteriis ob ſolum defectum natalium fuiſſe excluſos; modò cæteræ dotes in Sacerdote requiſitæ non deeſſent. Nec enim parentum vitia aut merita, ſed propria merita aut demerita in aſſumendis ad Eccleſiæ munia attendenda eſſe credebant; quemadmodum multis Veterum Patrum teſtimoniis aſtruit Gratianus *Diſt.* 56. ubi poſtquam Canoni primo præmiſerat hoc quaſi ſummarium, *Presbyterorum etiam filii ad ſacra officia non ſunt admittendi*, immediatè poſt recitatum hunc Canonem Concilii Claromontani ſub Urbano II. *Presbyterorum filios à ſacris Altaris miniſteriis removemus*, ſubjungit: „ Sed hoc intelligendum eſt de illis, qui paternæ *incontinentiæ imitatores* „ fue-

„ fuerunt. Verum ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus, non ſolùm Sacerdotes, ſed ſummi Sacerdotes fieri poſſunt.

II. Videtur ergo Gratianus ſupponere, quòd filii illegitimi à ſacris Altaris miniſteriis non eſſent excludendi, ſi paternæ incontinentiæ imitatores non fuerint: & conſequenter, quòd ſolus *natalium defectus* neminem à ſacris Altaris miniſteriis excluderet, aut irregularem faceret.

III. Quidquid ſit de mente Gratiani & diſciplina eo tempore vigente, hoc ſat conſtat, quòd irregularitatem ex ſolo defectu natalium Eccleſia *dudum* ignoraverit, uti rectè etiam notavit Chriſtianus Lupus tom. 3. Schol. *pag.* 79. „ Etenim, ait, inter Nicephori Confeſſoris Canones habemus & hunc. “ *Qui ex concubina, ſcorto, Bigamis aut Trigamis nati ſunt, ſi virtutibus præditi appareant, & ſint Sacerdotio digni, ordinentur.* Extant Canones tomo 9. Bibliothecæ ſanctæ.

Quando hæc irregularitas primùm inducta ſit, haud conſtat; videtur non ubique eodem tempore, ſed in aliis Eccleſiis citiùs, in aliis ſeriùs introducta & recepta.

IV. Innocentius III. primos hujus irregularitatis auctores videtur ſuppoſuiſſe Urbanum II. & Synodum Pictavienſem: Andreæ enim Lundenſi Epiſcopo ac Danorum Metropolitæ, & ſuo per Septemptrionem Legato, interroganti: „ Si Presbyterorum filii ſint indiſcrenter ad Sacros Ordines promovendi, “ reſpondit: „ De Presbyterorum filiis, tam ex Decreto *Urbani ſecundi*, quàm ex Concilio colligitur *Pictavienſi*, quòd ad ſacros non ſunt Ordines promovendi, niſi aut in Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religione fuerint converſati. “ *Lib.* 4. *Epiſt.* 118.

Tam Canon Urbani II. (relatus à Gratiano *Diſt.* 57. *Can.* 1.) quàm Canon Concilii Pictavienſis (relatus in *Cap.* 1. *h. t. De Filiis Presbyterorum*) editi ſunt circa finem ſæculi undecimi; atque ita ad illud tempus hujus irregularitatis initia retuliſſe videtur Innocentius III.

V. Hoc equidem non ambiguum eſt, imprimis circa hæc tempora plures Canones, necnon plurimarum Eccleſiarum ſtatuta ad excluſionem illegitimorum edita eſſe. „ Eo namque tempore, (ait Chriſtianus Lupus *pag.* 79.) Duces & Comites ſuos paſſim ex ancillis baſtardos violenter intrudebant in Sacras dignitates, atque ita ſervili ſimul & adulterino ſanguine fœdabant Eccleſias. Adverſum illos ſolemni juramento ſe aſtrinxerunt plura Capitula, de nullis deinceps in ſuum Collegium admittendis *Baſtardis*, nulliſque ſervis, niſi ex Eccleſiæ ſuæ familia legitimè natis.

VI. Adhæc conſtat, eo tempore vitio incontinentiæ ſupra modum Clerum fuiſſe infectum; ac præſertim Anglicanum, uti patet ex *Epiſt.* 99. & 102. Paſchalis II. ſub idem tempus ſcriptis, ut & notat Vir eruditus Franciſcus Florens in Commentario ad *Can.* 6. *de Jurepatronatus*, una obſervans pleraſque Decretales, quæ tum ſub titulo *De Clericis conjugatis*, tum ſub titulo *de Filiis Presbyterorum* extant, pertinere ad Angliam: „ Ex quibus colligimus (ait) quamvis ſæpiùs in Anglia, Conciliis & Apoſtolicis Conſtitutionibus prohibita fuerint Matrimonia, vel potiùs contubernia eorum, qui in Sacris erant conſtituti, prævalente tamen corruptela non obtemperatur.

Hi verò nefandi ac impudici Sacerdotes, omnibus artibus filios ſuos in Eccleſias, quaſi jure hæreditario intrudebant; fiebatque tandem ipſum Dei Sanctuarium, quaſi hæreditarium.

VII. Si quis attenderit varia Eccleſiarum ſtatuta, quæ ad excluſionem illegitimorum ſæculo XII. & ſub initium ſæculi XIII. condita ſunt; necnon dubia occaſione hujus irregularitatis Pontificibus propoſita; atque ipſorum Pontificum ſuper illis reſponſa, ac ſignanter Innocentii III. in *Cap.* 3. *De Electione*, in tertia collectione apud Antonium Auguſtinum, facilè videbit, quòd non videatur hæc irregularitas firmiter & generaliter ſtabilita ante ultimam Decretalium collectionem factam & evulgatam auctoritate Gregorii IX. quæ pro jure communi Eccleſiaſtico uno conſenſu recepta fuit.

In hac Collectione *Titul.* 17. *libri* ita inſcribitur: *De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non:* At in prima Decretalium apud Antonium Auguſtinum, additur: *Nec in paternis Eccleſiis tolerandis.* In quodam manuſcripto legitur, uti notatur in margine Corporis Canonici editionis Antverpienſis apud Meurſium: *De Filiis Presbyterorum &* ALIIS ILLEGITIMA NATIS *ordinandis vel non.*

VIII. Quidquid ſit de hac tituli varia inſcriptione; hoc ſatis conſtat, primùm ac præcipuè in Conciliis actum fuiſſe de excludendis filiis Presbyterorum; ideòque mirum non eſt, ſi horum tituli inſcriptio præcipuè meminerit. Adhæc expeditum eſt, maximæ curæ fuiſſe, ne filii Presbyterorum ſimul cum parentibus in eadem Eccleſia tolerarentur; ad quod ipſa tituli inſcriptio in antiqua Decretalium collectione reſpexit.

IX. Denique ex Decretis & reſponſis Pontificum; necnon Canonibus Conciliorum in Decretales Gregorii IX. relatis, pateſcit, non ſolùm filios Presbyterorum & ſpurios; ſed quoſcumque illegitimos tandem irregulares fuiſſe declaratos. „ Ut filii Presbyterorum & *cæteri ex fornicatione* nati, ad ſacros Ordines non promoveantur, ait *Cap.* 1. *h. t. De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non.* “

Et in *Cap. fin. h. t. eod.* Archiepiſcopo Turonenſi ſcribit Gregorius IX. Nimis in tua Provincia Eccleſiæ deformatur honeſtas, ex eo quòd filii Sacerdotum & „ *alii non legitimè nati* ad Dignitates & Perſonatus, & alia Beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ promoventur. “

Imò etſi procreati eſſent ex legitimo Matrimonio; ſed tempore illo, quo conjuges ſe mutuo conſenſu voto ſolemni caſtitatis obſtrinxerant, irregulares cenſentur. *Cap.* 14. *h. t. eod.*

X. Nec tantùm ad ſacros Ordines, & majora Beneficia; ſed & ad primam Tonſuram, Minores Ordines & ſimplicia quæcumque Beneficia, hæc irregularitas paulatim extenſa eſt; uti expreſsè habetur in *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum in* 6.

XI. Triplex hujus inductæ irregularitatis cauſa communiter à Canoniſtis poſt Gloſſam *in Cap. fin. De Filiis Presbyterorum in* 6. aſſignari ſolet. Prima petitur ex Sacri Ordinis prærogativa ſeu dignitate; quam etiam tangit S. Thomas in IV. *Sentent. Diſtinct.* 25. *art.* 1. *q.* 3. „ Ordinati (ait) in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur ... Et quia obſcuratur hominis claritas ex *vitioſa origine*, ideò etiam de *illegitimo thoro* nati à ſuſceptione Ordinum repelluntur. “

XII. Secundam rationem jam pridem expreſſit in ſua doctiſſima præfatione S. Ivo Carnotenſis, dicens: „ Quidam Romani Pontifices decreverunt, ne *Filiis Presbyterorum* aſſumerentur ad Presbyteratum, non quòd perſonarum acceptio apud Deum alicujus ſit momenti: vel natura, quæ omnium par eſt genitrix, ab aliquo poſſit reprehendi, vel filius pro iniquitate patris, condemnari .... Sed ad reprimendam quorumdam Presbyterorum incontinentiam, vel tutiùs muniendam aliorum continentiam. “

XIII. Tertia ratio petitur ex incontinentia, quæ in filio timetur juxta illud vulgare; *Sæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri.* Qua ratione utitur Sixtus V. in Conſtit. contra illegitimos edita (de qua infrà) §. 1. verbis: *Illegitimè genitos, qui ut plurimùm parentum vitia & incontinentiam imitari ſolent*, &c.

Unde in formula diſpenſationis ſuper hac irregularitate, juxta ſtylum Curiæ Romanæ inſeritur hæc clauſula: *Si ipſe paternæ incontinentiæ imitator non ſit, ſed bonæ converſationis & vitæ.*

Addi meritò poſſet periculum ſucceſſionis quaſi hæreditariæ in Miniſteria Eccleſiaſtica; quam ad excludendos filios Presbyterorum ab omni Eccleſiaſtico Miniſterio non parùm conſideratam fuiſſe; imò & primam huic irregularitati originem dediſſe, ſat veriſimile eſt.

XIV. Irregularitas hæc tolli poteſt, primo per diſpenſationem. Unde S. Thomas verbis ſupra allegatis hanc exceptionem immediatè ſubjicit: *Niſi cum eis diſpenſetur; & tantò eſt difficilior diſpenſatio, quantò origo eſt turpior.*

Juxta hodiernam diſciplinam quoad Minores Ordines ac ſimplicia Beneficia Epiſcopus diſpenſare poteſt, *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum* in VI. ubi dicitur: „ Is qui defectum patitur natalium, ex *diſpenſatione Epiſcopi* licitè poteſt (ſi ei aliud Canonicum non obſiſtat) ad Ordines promoveri Minores, & obtinere Beneficium, cui animarum cura non imminet, dummodò ſit tale, ſuper quo per ipſum Epiſcopum valeat diſpenſari. “

Per

Digitized by Google

Per finalem clauſulam intendit excipere Beneficia, quibus non imminet quidem *cura animarum*; ſed tamen aliunde excepta ſunt; ut ſunt *Perſonatus*, aliaque Beneficia *majora*, tametſi curam animarum *propriè* dictam annexam non habeant; ad quæ Epiſcopi diſpenſatio ſe non extendit, *Cap. fin.* ⅱ *De Filiis Presbyterorum*.

Imo teſte Rebuffo *in Praxi Benefic. part.* 1. *titulo de Diſpenſatione ſuper defectu natalium n.* 12. „ ſervat ſtylus Curiæ Romanæ, ut Epiſcopus nullo modo in Præbendia Eccleſiæ Cathedralis diſpenſet cum „ illegitimo, propter honorem & præeminentiam il- „ lius Eccleſiæ.

XV. Itaque quoad ſacros Ordines & majora Beneficia, necnon curam animarum habentia, ſolus Pontiex hodie diſpenſat, *Cap. fin.* ⅱ *De Filiis Presbyterorum* & *Cap.* 1. *eod. in* 6. ubi verbis mox citatis ſubjicitur: „ Ad Ordines quoque *Majores* vel Beneficia *curam* „ *animarum* habentia, ſuper quibus *nequit Epiſcopus* „ diſpenſare, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ pro- „ moveri non poteſt. “ In margine autem notatur: „ In aliquibus antiquis codicibus ita: *Vel beneficia ſuper* „ *quibus nequit*, abſque illis verbis: *Curam animarum* „ *habentia*. “ Quæ lectio verior apparet; cum multa ſint Beneficia, quæ curam animarum annexam non habent, ſuper quibus Epiſcopus diſpenſare nequit, & conſequenter in illis Pontificis diſpenſatio requiritur.

XVI. Suprà ex ſancto Thoma intelleximus, diſpenſatione quidem hanc irregularitatem tolli, audita hac cautione: *Et tantò eſt difficilior diſpenſatio, quanto origo eſt turpior*. Putà, ſi adulterini fuerint, vel ex ſtupro, inceſtu, aut ſacrilego actu nati, difficilior erit diſpenſatio, quàm ſi ex ſimplici fornicatione.

Idipſum expreſſit non obſcurè Innocentius III. in *Cap.* 10. ⅱ *De Renuntiatione*, ubi adducto loco Scripturæ *Exodi cap.* 20. *Ego ſum Deus zelotes, vindicans peccata Patrum in filios, uſque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me*, „ id eſt (ait) qui „ contra me paternum odium imitantur: “ Subjicit deinde hanc concluſionem cum ſubjecta moderatione: „ Unde patet, quòd illis qui paterna vitia non ſequuntur, „ propriæ poſſunt in talibus ſuffragari virtutes, illo di- „ ſcretionis adhibito moderamine, ut inter *Nothos* & „ *Manzeres*, *Naturales* & *Spurios* diſtinguatur.

Unde de Stylo Curiæ „ qualitates ſpuritatis ve- „ niunt in diſpenſatione exprimendæ, alioqui legiti- „ matio, vel diſpenſatio nulla eſt, “ ait Rebuffus loco citato *num.* 61.

XVII. Adhæc, quia hæc diſpenſatio tamquam a jure exorbitans reſtringenda eſt, uti loquitur Pontifex in *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum in* 6. infertur ibidem, quòd „ ille cum quo per Sedem Apoſtolicam „ diſpenſatur, ut non obſtante natalium defectu va- „ leat ad Beneficium, etiamſi curam animarum ha- „ beat, promoveri: nequeat prætextu hujuſmodi diſ- „ penſationis, niſi *unicum* Beneficium obtinere.

XVIII. Rurſus in *Cap.* 2. *eod. in* 6. ex eodem fundamento declaratur, quòd ſi cum aliquo à Sede Apoſtolica fuerit diſpenſatum, ut non obſtante hac irregularitate poſſit ad *omnes* Ordines promoveri, & Beneficium etiam cum cura animarum obtinere; ſi poſtmodum obtineat aliam diſpenſationem, ut *duo* vel *plura* Beneficia ſimilem curam habentia poſſit recipere, & eà ſimul retinere, niſi rurſus hic defectus fuerit expreſſus, & ſuper eo diſpenſatum, hæc ſecunda diſpenſatio nulla eſt & nullius momenti, vel ut per ſubreptionem obtenta; „ cùm non ſit veriſimile Se- „ dem Apoſtolicam cum illo prædictum patiente de- „ fectum, voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum, ridem „ in *pluralitate* Beneficiorum hujuſmodi diſpenſare.

XIX. Ex eodem principio rectè infert Rebuffus loco ſuprà allegato *num.* 47. „ quòd ſi Papa *ſimpliciter* „ diſpenſet, ut Ordines ſumere poſſit, intelligatur de „ *Minoribus*, non de Majoribus.

Ulterius *num.* 48. quòd „ diſpenſatus ad Ordines „ etiam *Sacros*, non cenſeatur diſpenſatus, ut Bene- „ ficium habeat. Diſpenſatus illegitimus ſimpliciter, „ ut poſſit habere Beneficium, non poterit habere „ curatum (ait Rebuffus ibidem *num.* 51.) quia ma- „ jor idoneitas in illis requiritur: ideò oportet ex- „ primere in diſpenſatione & Præbendas & Canoni- „ catus in Eccleſia Cathedrali.

Inſuper „ eſt exprimendum, quòd etiam Dignitates habere poſſit, aliàs diſpenſatio non extenditur ad “ eas: imò etiamſi expreſſum fuerit, quòd Dignitates “ obtinere poſſit, adhuc non poterit obtinere Digni- “ tates curatas: ideò hoc quoque exprimendum erit “ in diſpenſatione. “ Rebuffus idem *num.* 52.

XX. Si Beneficium ſit ſitum in eadem Eccleſia in qua Pater miniſtrat, vel miniſtravit, id neceſſariò exprimendum; eò quòd difficiliùs diſpenſetur, ut illegitimus Beneficium habeat in eadem Eccleſia in qua Pater miniſtrat, vel aliquando miniſtravit. Quare & id ob ſpecialem inordinationem in variis Canonibus & Pontificum Decretis vetitum fuit. In *Capite* 15. ⅱ *De Filiis Presbyterorum*, ſcribit cuidam Innocentius III. „ Filiis Canonicorum Præbendas in eiſdem Ec- “ cleſiis conferri non ſinatis, quarum ſunt Canonici “ patres eorum. “ Rationem notandam ſubjicit: “ Cum indecorum ſit, ut in Altaris officio illegitimus “ filius impudico patri miniſtret, in quo *Unigenitus* “ *Dei Filius* æterno Patri pro ſalute humani generis “ *victimatur*. “

Et ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. refertur in *Cap.* 16. ⅱ *eod.* Ad abolendam peſſimam (quæ in pluribus inolevit Eccleſiis) corruptelam, “ firmiter inhibemus, ne Canonicorum filii, maxi- “ mè ſpurii, Canonici fiant in ſæcularibus Eccleſiis “ in quibus inſtituti ſunt Patres eorum.

XXI. Plura ſunt in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta, quæ innovans & in aliquibus amplians Synodus Tridentina, *Seſſ.* 25. *cap.* 15. *de Reformat.* edicit: „ Ut paternæ incontinentiæ memoria “ locis Deo conſecratis, quos maximè puritas ſancti- “ taſque decet, longiſſimè arceatur; non licet filiis “ Clericorum, qui non ex legitimo nati ſunt matri- “ monio, in Eccleſiis, ubi eorum Patres Beneficium “ aliquod Eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quod- “ cumque etiam diſſimile, Beneficium obtinere, nec “ in dictis Eccleſiis quoquo modo miniſtrare, nec “ penſiones ſuper fructibus Beneficiorum, quæ paren- “ tes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere. “

XXII. Hoc Decretum non tantùm filios illegitimos Presbyterorum, ſed generaliter Clericorum excludit à Beneficiis quibuſcumque, etiam *ſimplicibus*, quæ Patres horum habuerunt; quod & ante editum hoc Decretum edixerat Clemens VII. in Conſtitutione, quæ incipit: *Ad Canonum Conditionem* 30. in Bullar. Roman.

XXIII. Adhæc, ſat manifeſtum eſt, vi hujus Decreti, Filium illegitimum non poſſe admitti ad Beneficium in Eccleſia, in qua Pater habuit aliquod quodcumque, tametſi etiam *media perſona* intercesſerit; id eſt, poſt Patrem tertius aliquis illud Beneficium poſſederit; & ita declaraſſe Sacram Congregationem Concilii Interpretem teſtatur Fagnanus ad *Cap.* An EXTIRPANDAS ⅱ *de Filiis Presbyterorum*, *num.* 11. idque expreſsè decreverat Clemens VII. in citata Conſtitutione cum derogatione Decretalis Alexandri III. in *Cap.* 7. ⅱ *eod.* ubi filium illegitimum ad Beneficium Patris admittebat, modò Patri defuncto *media interceſſerit perſona*, cui illud Beneficium fuiſſet collatum.

XXIV. Quin ex Decreto Concilii Tridentini non poteſt filius illegitimus quodcumque Beneficium, etiam diſſimile, obtinere in Eccleſia, in qua pater non tantùm de præſenti habet, ſed vel *umquam* habuit qualecumque Beneficium: quin nec Vicariam, aut aliquod officium etiam *manuale* obtinere; eò quòd vetet non ſolùm, ne filius ullum quodcumque etiam diſſimile Beneficium obtinere queat; ſed addit: *Nec in dictis Eccleſiis quoquo modo miniſtrare*.

XXVI. Itaque illegitimus, quantumvis *generaliter* ad quæcumque Beneficia etiam curata & majora diſpenſatus, nullum equidem Beneficium, quod pater quocumque modo poſſidet, imò nec aliud licet diſſimile, & ſimplex in eadem Eccleſia habere vi iſtius diſpenſationis poteſt; ſed ſpecialis hîc diſpenſatio exigitur.

XXVI. Diſpenſationem, ut filius illegitimus & pater in eadem Eccleſia ſimul Beneficia poſſideant, non eſſe annuendam, ſat inſinuat Synodus, dum verbis ante citatis ſubjicit: „ Quòd ſi in præſenti pater & filius in eadem “ Eccleſia Beneficia obtinere reperiantur, *cogatur* filius “ ſuum Beneficium reſignare, aut cum alio permutare “ extra Eccleſiam intra trium menſium ſpatium; aliàs

ipſo

„ ipſo jure eo privatus exiſtat, ſuper iis *quæcumque* „ *diſpenſatio* ſubreptitia cenſeatur.

XXVII. Alium modum purgandi ſeu tollendi hunc defectum natalium, ſaltem quoad Ordines recipiendos, expreſſit jampridem Canon Synodi Pictavienſis relatus in *cap.* 1. *de Filiis Presbyt.* qui poſtquam declaravit, filios Presbyterorum cæteroſque ex fornicatione natos ad ſacros Ordines non promovendos, ſubnectit hanc exceptionem: *Niſi aut Monachi fiant, aut in Congregatione Canonica regulariter viventes:* vel ut alia lectio habet, *vivant*.

Eamdem exceptionem fecit in ſuo Decreto Urbanus II. relato apud Gratian. *Diſt.* 56. *Can.* 1. illiuſque meminit S. Ivo in Præfatione ad ſuum Decretum, rigorem illius indicans, verbis ſuprà relatis hæc ſubjiciens: „ Sed quia ex iis quaſdam perſonas, non tan„ tùm religioſas, ſed etiam Eccleſiæ Dei neceſſarias „ eſſe cognoverunt, Decretum ſuum temperaverunt: „ & ita genitos quorum *converſatio* in Monaſteriis „ vel religioſis Eccleſiis *probata* fuerit; non ſolùm „ ad Presbyteratum, ſed etiam ad ſummum Sacerdo„ tium promoveri permiſerunt.

XXVIII. Ratio ergo hujus exceptionis ex mente Ivonis *erat*, quòd ſuſpicio *incontinentiæ* ex paterna incontinentia profluens, per profeſſionem & converſationem religioſam ablata videatur.

Adhæc, quia profeſſio Religioſa reddit profeſſum incapacem Beneficii ſæcularis, periculum non erat, ne per admiſſionem filiorum illegitimorum Beneficia fierent hæreditaria; quod præcipuè huic irregularitati inducendæ occaſionem dedit.

XXIX. Quidquid ſit, certum eſt juxta modernam diſciplinam, per profeſſionem Religioſam tolli hanc irregularitatem ſaltem quoad ſacros Ordines; neque illegitimos ſic profeſſos indigere ulla diſpenſatione, ut poſſint ſacros Ordines, *etiam* Presbyteratum ſuſcipere; non tamen ſufficere Novitiatum, ſed requiri emiſſam Profeſſionem; eò quòd hæc tantùm conſtituat *Regularem* ſive Religioſum, ut notat Fagnanus ad *cap.* Ut Filii *de Filiis Presbyt. n.* 13.

XXX. Tametſi ipſa Religioſa profeſſio illegitimos reddat capaces ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, nequaquam tamen ipſam tollit irregularitatem; quaſi ipſum Profeſſum totaliter & per omnia legitimaret; ſed tantùm effectum ipſius irregularitatis quoad excluſionem à Sacris Ordinibus ſuſpendit; manente alio irregularitatis effectu in ſuo vigore, in quantùm ipſos Profeſſos adhuc excludit à *Prælaturis*, ut dicitur in citato Canone Synodi Pictavienſis relato in *Cap.* 1. *eod.* in verbis: *Prælationes verò nullatenus habeant*.

Ex quo eliciunt Canoniſtæ, Profeſſionem non habilitare illegitimum ad *Prælationes* obtinendas; idque indiſtinctè ſive in eiſdem, ſive in aliis Monaſteriis, ſive in Eccleſia ſæculari ſive regulari, uti poſt alios notat Fagnanus loco citato, *num.* 19.

XXXI. Monet quoque ibidem Fagnanus, *num.* 22. quòd cum illegitimis Regularibus ad Prælaturas & Dignitates ſolus Papa diſpenſet; „ & ita Sacra Pœni„ tentiaria (ait) diſpenſat in utroque foro cum Re„ gulari ad quaſcumque Dignitates & officia ſuæ Re„ ligionis, quamvis conſueverint apponere clauſulam, „ *non tamen ad Generalatum*.

XXXII. Efficaciſſimus tamdem modus purgandi defectum natalium eſt ſubſequens parentum Matrimonium. De quo in *Cap.* Tanta *Qui filii ſunt legitimi*, ubi Exonienſi Epiſcopo reſcribit Alexander III. „ Tanta eſt vis Matrimonii, ut qui antea ſunt „ geniti, poſt contractum Matrimonium legitimi ha„ beantur.

Neque refert, an medium Matrimonium interceſſerit, hoc eſt ſi parens poſt ſuſceptum filium illegitimum inierit Matrimonium cum tertia; qua mortua demum contrahit cum illa è qua ſuſcepit filium illegitimum, hic filius legitimus efficitur, & quidem ita legitimatur, ut ab initio nativitatis legitimus fuiſſe fingatur, ſive juris fictione habeatur, uti uno conſenſu tradunt Canoniſtæ.

Per hanc legitimationem ipſe natalium defectus quaſi in radice tollitur, ideòque legitimatus pro legitimè nato reputatur ob ſubſecutum Matrimonium; habeturque capax non tantùm ad Ordines & Beneficia minora, ſed etiam ad majora & Prælaturas.

XXXIII. Non tamen hæc legitimatio procedit quoad natos ex adulterio aut inceſtu; & generaliter quoad natos ex parentibus, inter quos tempore copulæ erat impedimentum dirimens; uti communiter docent Canoniſtæ moti verbis citati Capituli *Tanta;* „ Si autem vir vivente uxore ſua aliam cognoverit, & ex „ ea prolem ſuſceperit, licèt poſt mortem uxoris eam„ dem duxerit, nihilominùs ſpurius erit filius. „

CAPUT IV.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

1. *Eccleſia vult ſuos Miniſtros à ſanguinis effuſione eſſe alienos, & quare?*
2. *Olim Epiſcopi pro damnatis ad mortem intercedebant, & ad quid ea interceſſio tenderet?*
3. *Manſuetudinem Sacerdotibus convenire etiam Gentiles viderunt.*
4. *Judicium ſanguinis exercere indignum eſt Sacerdotibus.*
5. *Variis Canonibus vetitum Clericis ſententiam ſanguinis proferre, aut ad eam concurrere.*
6. *Neque id poſſunt ut Delegati Principis.*
7. *Clerici Officium cui judicium ſanguinis annexum eſt, habere non poſſunt.*
8. *An Prælati juriſdictionem temporalem habentes poſſint per ſuos officiarios judicium ſanguinis exercere?*
9. *An Epiſcopus Clericum degradatum tradens Brachio ſæculari, efficiatur irregularis?*
10. *Olim efficaciter intercedere debebat, ne morte afficeretur; & quomodo hæc efficacia intelligeretur?*
11. *Quid hodie obtineat?*
12. *Vetitum Clericis adeſſe ubi vindicta ſanguinis exercetur.*
13. *Clericus ſi præſens aliquo modo in ſanguinis judicium influat, irregularis efficitur.*
14. *An Notarii, Graphiarii & ſimiles in cauſa ſanguinis ſint irregulares?*
15. *Quid de Advocatis & Aſſeſſoribus?*
16. *An teſtes fiant irregulares?*
17. *Quomodò indirectè & remotè ad judicium ſanguinis concurrentes, non fiant irregulares?*
18. *An accuſantes de crimine capitali fiant irregulares, ſi mors ſequatur?*
19. *Quæ requirantur ut Clericus hic evadat irregularitatem; & an ſemper neceſſaria aliqua proteſtatio?*
20. *An exterior proteſtatio ſemper ſufficiat?*
21. *Hodie proteſtatio Epiſcopi eſt tantum cæremonialis.*
22. *Quâ ratione proſequens injuriam propriam in cauſa criminali evadat irregularitatem.*
23. *An accuſans evadat irregularitatem, ſi proſequatur injuriam alteri illatam?*
24. *Etiam Laici hanc irregularitatem incurrunt.*
25. *Irregularitas non incurritur, niſi mors aut mutilatio reipſa ſecuta ſit.*
26. *Teſtes à Judice compulſi hodie in Gallia irregulares non fiunt.*
27. *Neque etiam Graphiarii.*
28. *Super hac irregularitate ſolus Pontifex diſpenſat; & quæ diſpenſationis formula?*

I. Semper Eccleſia ſuis Miniſtris commendavit animi manſuetudinem ad exemplum Chriſti, qui hanc præ cæteris, ut à ſe diſcerent, Diſcipulis propoſuit, dicens: *Diſcite à me, quia* mitis *ſum & humilis corde;* Unde inter qualitates, quas in Epiſcopis & Diaconis requirit Apoſtolus, hæc una eſt: *Non percuſſorem*.

Cum autem manſuetudini ſpecialiter ac directè contrarietur ſanguinis humani *effuſio*; ideò ab hac Sacerdotes omninò alienos eſſe deſideravit Eccleſia, imitans in hoc Magiſtrum ſuum Chriſtum, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat.

II. Hinc olim Epiſcopi unicè ſolliciti erant, ut quos ob ſua ſcelera reos mortis ſcirent, à morte vindicarent; euſque per pœnitentiæ labores ad Chriſtum redu-

reducerent, vitamque non tantùm temporalem, ſed & æternam procurarent, quod evincunt crebræ illæ Epiſcoporum apud ſæculi judices pro reis interceſſiones; de quibus variis locis agit S. Auguſtinus, ac ſignanter *Epiſt.* 153. ad Macedonium, ibidem unà oſtendens, Eccleſiam non quærere impunitatem criminis, ſed correctionem criminoſi, „ deſiderans hanc vitam temporalem, non ut temporaliter vivat, ſed ut ſpiritualiter per pœnitentiam reſurgat. Morum porrò corrigendorum, ait, nullus alius quàm in hac vita locus eſt: Nam poſt hanc vitam quiſque id habebit quod in hac conquiſierit. Ideò compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut ea finita non poſſint finire ſupplicium.

III. Quin & ipſi Gentiles ſubinde viderunt, quàm hæc manſuetudo Sacerdotibus conveniret, quæ eos non ad occidendum peccatores, ſed ad convertendum incitaret.

Suetonius refert, Titum Imperatorem acceptaſſe ſummum Sacerdotium, ut hoc pacto *nullius morti* ſubſcribere cogeretur, fideliter illum hoc propoſitum ſervaſſe, & malle ſe mori profeſſum fuiſſe, quàm ab eo recedere. Pontificatum maximum ideò ſe profeſſus „ accipere, ut *puras* ſervaret *manus*, præſtitit fidem: nec author poſt hoc cujuſquam necis, nec conſcius, quamvis interdum ulciſcendi cauſa non deeſſet; ſed periturum ſe potius, quam perditurum adjudicans.

IV. Itaque judicium ſanguinis exercere, ſententiamque mortis in aliquem proferre, indignum Sacerdotio judicavit Eccleſia: „ Quomodò enim Eccleſia judicare debet fundendum ſanguinem alienum, quæ à primo ortu ſuo juſſa eſt fundere ſanguinem proprium? “ ait Ivo Carnotenſis *Epiſt.* 146.

V. In Concilio Toletano VI. *Can.* 31. legitur: „ Sæpe Principes contra quoslibet majeſtatis obnoxios Sacerdotibus negotia ſua committunt. Quia verò à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ubi conſentiant Regibus fieri judices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittitur, non ubi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis exſtiterit, reus effuſi Sanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam, perdat proprium gradum. “ Apud Gratianum *cauſ.* 23. *quæſt.* 8. *Canon.* 29. & deinde ex Concilio Tolet. XI. refertur Canone ſequenti. „ His à quibus Domini Sacramenta tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideò magnopere talibus exceſſibus prohibendum eſt: ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria judicare præſumant aut truncationes quibuslibet perſonis inferant per ſe, aut inferendas præcipiant. Quòd ſi quiſquam immemor horum præceptorum, aut in Eccleſia ſuæ familiis, aut in quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit, conceſſi ordinis honore privetur, & loco, ſub perpetuo quoque damnationis teneatur ergaſtulo religatus. Cui tamen communio ex hac vita exeunti non eſt neganda propter Domini miſericordiam; qui non vult peccatoris mortem, ſed ut convertatur, & vivat.

Hujus Canonis meminit Alexander III. *in Cap.* 5. ꝟ *Ne Clerici vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant*, ſcribens Archiepiſcopo Cantuarienſi. „ Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis, ex Concilio Toletano judicium ſanguinis agitare non licet. Undè prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Quòd ſi quis tale quid fecerit, honore privetur & loco.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *Cap.* 9. ꝟ *eod.* ait: Sententiam ſanguinis nullus Clericus „ dictet aut proferat; ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur interſit.

Hinc primò ſtatue, quòd Clericis vetitum ſit, judices eſſe in cauſa ſanguinis, aut ſanguinis vindictam exercere, quodque ex eo judicio irregulares fiant.

VI. Neque ab irregularitate exemptus erit, ſi judicium hujuſmodi exercuerit in qualitate Delegati Principis, uti colligitur ex *Cap.* 4. ꝟ *de Raptoribus*; ubi Archiepiſcopo Panormitano reſpondit Alexander III. quòd ſi Rex Siciliæ quoſdam Saracenos malefactores ipſi aliiſque Epiſcopis puniendos commiſerit, „ poſſis eos pecuniaria pœna mulctare & etiam flagellis afficere, ea, ait, moderatione adhibita, quòd flagella in *vindictam* ſanguinis tranſire minimè videantur. Si verò ita gravis fuerit exceſſus, quòd mortem vel detruncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam reſerves Regiæ poteſtati.

VII. Quapropter in citato *Cap.* 5. vetatur „ ſub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos habeat officium Vicecomitis aut Præpoſiti ſæcularis. “

Synodus Oxonienſis anno 1222. *Can.* 7. renovans Decretum Concilii Lateranenſis addit: „ Clerici Beneficiati aut in Sacris Ordinibus conſtituti non ſint Seneſchalli, aut Ballivi talium adminiſtrationem, nec juriſdictiones exerceant ſæculares, præſertim illas, quibus *judicium ſanguinis* eſt annexum.

Ex quo non obſcurum eſt, hujuſmodi officia præcipuè Clericis vetita fuiſſe ob *judicium ſanguinis* annexum.

VIII. Hinc aliquando dubitatum fuit, num Epiſcopi, & Abbates quibus fas non eſt, ne quidem ut Delegatis aut Commiſſariis Principis judicium ſanguinis exercere, quin nec adminiſtrationes, aut officia, quibus tale judicium annexum eſt, habere aut exercere poſſunt, ſi tamen ipſi juriſdictionem nec temporalem habeant, poſſint ſuis Ballivis cauſas *criminales* committere. Dubium tandem reſolvit Bonifacius VIII. in *Cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant in* 6. „ Epiſcopus ſeu quicumque alius Prælatus, vel Clericus, juriſdictionem obtinens temporalem: ſi homicidio aut alio maleficio aliquibus in juriſdictione ſua commiſſo, *Ballivo* ſuo, aut alii cuicumque injungat, ut ſuper hoc veritatem inquirens, juſtitiæ debitum exequatur, *irregularis* cenſeri *non debet*: quamvis ille Ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit juſtitia mediante. “ Rationem ſubdit: „ Nam licèt Clericis cauſas *ſanguinis* agitare non liceat, eas tamen (cùm juriſdictionem obtinent temporalem) debent & poſſunt, metu irregularitatis ceſſante aliis delegare. “

Hodie Epiſcopi aliique Prælati non ſolent aliquam in particulari cauſam ſuis Ballivis aut officiatis delegare, ſed ſimpliciter conſtituunt Ballivos, eoſque perpetuos, qui jure ſui officii juriſdictionem, præſertim *criminalem*, ſine ulla ipſius conſtituentis interventione, exercent; unde hic minor eſt metus incurrendæ irregularitatis.

IX. Major difficultas apparet, quando Epiſcopus Clericum degradatum tradit Curiæ ſeu Brachio ſæculari, quem ſcit ſic traditum morte afficiendum. Videtur enim Epiſcopus hoc in caſu propinquiùs ac magis directè in ſanguinis effuſionem influere; & ad ſanguinis judicium concurrere.

Innocentius III. in *Cap.* 27. ꝟ *de V. S.* ſcribens Epiſcopo Pariſienſi, reſolvit, Clericum convictum de crimine falſi per Epiſcopum poſſe Curiæ ſæculari tradi puniendum, addita hac cautione: Pro quo tamen debet Eccleſia *efficaciter* intercedere, ut circa mortis periculum circa eum ſententia moderetur. “

X. Hæc interceſſio *efficax* nequaquam erit, niſi reipſa ſit degradatus Clericus, & Curiæ ſæculari traditus, mortis periculum evadat.

Sed quia frequenter ſimilis interceſſio eam efficaciam non habet, ſimilis traditio ab Epiſcopo facienda difficultate carere non videbatur; unde & ipſe Innocentius fatetur, quòd ejus prædeceſſores ſuper hoc conſulti non idem omnes ſenſerint: *Cùm quidam Anteceſſorum noſtrorum ſuper hoc conſulti diverſa reſponderint.*

Sanè jam pridem Epiſcopi ipſos criminoſos quadam Chriſtiana violentia è manibus judicum & executorum rapiebant, ut eis vitam corporalem, & pœnitendi tempus procurarent; nec unquam eos qui ad Eccleſiam confugerant, aut ejus auctoritati ſuberant, laicæ poteſtati tradebant, niſi facta cautione, quòd eos mortis ſupplicio non afficerent.

Quare & ipſe Innocentius in citata Decretali, poſt relata verba ſubjungit: „ Pro illo *falſario* ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas. “

XI. Hodie Epiſcopi Clericos degradatos pro enormi cri-

crimine tradunt Curiæ ſæculari, tametſi mortis ſententiam in eos eſſe prolatam, & mox à ſacta degradatione eos morte plectendos certò ſciant; idque citra metum irregularitatis, modò exteriùs *intercedant*, quamvis noverint, interceſſionem planè inefficacem futuram; idque Auctoritate Decretalis Bonifacii VIII. in *c.* 2. *de Homicidio in VI.* (de qua infrà) receptum videtur.

XII. Concilium Lateranenſe non tantùm declarat, vetitum eſſe Clerico, ſententiam ſanguinis proferre, dictare, aut ſanguinis vindictam exercere, ſed inſuper *ubi exerceatur*, intereſſe.

Verùm ut notant poſt Gloſſam Canoniſtæ, ſi Clericus in loco, ubi vindicta ſanguinis exercetur tamquam *merus* ſpectator ex curioſitate forſan interſit, nullatenus ad vindictam ſanguinis concurrens, propterea irregularis non efficitur. Verba Gloſſæ ſunt: „ Sed ſi „ *intereſt*. tantùm numquid propter hoc efficitur irre„ gularis, ut propter hoc deponatur? Non videtur „ quòd debeat deponi; ſed aliàs debet puniri, quia „ interſuit contra præceptum.

Hæc opinio communi hodie diſciplinæ conſona eſt. Meliores enim magiſque regulares Clerici exiſtimant quidem, ſi non omninò illicitum, ſaltem minùs ſtatui ſuo eſſe conveniens, hujuſmodi ſpectaculis intereſſe; ac intereſſentes ſola hac præſentia fieri irregulares nemo credit.

XIII. At ſi intereſſendo Clericus in ipſam ſanguinis vindictam ſive ſententiam aliquo modo influat, aut ad eam concurrat, facilè hinc irregularitatem contrahet; atque ita reſpondit Innocentius III. Epiſcopum Albiganenſem irregularitatem incurriſſe, quia in judicio ſanguinis non tantùm præſentiam corporalem, ſed & auctoritatem præſtiterat. *Cap.* 10. *de Exceſſibus Prælatorum*.

Idcircò moderna praxis habet, ut ſi in Parlamentis Regiis cauſa criminalis agitetur, ipſi Conſiliarii Eccleſiaſtici ſe ſubtrahant; ne forſan ſua præſentia in ipſam ſanguinis ſententiam influere videantur.

XIV. Ulteriùs Concilium Lateranenſe addit: „ Nec „ quiſquam Clericus litteras ſcribat aut dictet, pro „ vindicta ſanguinis deſtinandas. Unde in Curiis „ Principum hæc ſollicitudo non Clericis, ſed Laicis „ committatur.

Ex his verbis Concilii concludunt Canoniſtæ, Notarios, Graphiarios, Actuarios alioſque ſimiles in cauſa ſanguinis fieri irregulares; eò quòd ad ipſam ſanguinis ſeu etiam ejuſvè executionem concurrant.

XV. Advocatos quoque & Aſſeſſores in cauſa ſanguinis, ſi contra reum poſtulent, vel conſulant, ſimili ratione incurrere irregularitatem communi calculo docent; atque jampridem declaravit Concilium Londinenſe celebratum à Cardinale Otho-Bono Sedis Apoſtolicæ Legato anno 1268. *Can.* 6. declaratque, officium *Advocationis* aut *Aſſeſſoris* in cauſa ſanguinis exercentes, ipſo facto ab officio ſuſpenſos, aliiſque pœnis caſtigandos.

XVI. Porrò quia teſtes ad condemnationem criminoſi proximè videntur concurrere, Clericos in cauſa criminali contra reum teſtimonium ferre citra irregularitatis periculum non poſſe expeditum eſt; imò plures credunt, Clericum non evadere irregularitatem, ſi teſtimonium tulerit in cauſa *directè* tendente ad mortem ſive membrorum mutilationem; tametſi illud non dixerit niſi reluctans, & à Judice compulſus; præceptum enim Judicis, & metus etiam cadens in conſtantem virum, ſunt actus (inquiunt) accidentales, & extrinſeci, qui non conſiderantur, ſed ipſe concurſus tantùm, qui hic *directè* & *per ſe* tendit ad deformationem.

In textu notatum eſt, ex communi Canoniſtarum opinione credi, Clericos non poſſe citra periculum incurrendæ irregularitatis eſſe teſtes in cauſa ſanguinis: tametſi per Judicem cogerentur teſtimonium dicere.

Verùm plures, notanter ex Pragmaticis, ac inter alios Du-Caſſe in ſua Praxi Juriſdictionali, *tom.* 1. *capit.* 3. *numer.* 5. teſtes deponentes in cauſa ſanguinis non fieri irregulares ſuſtinet; creditque id non tantùm procedere ex particulari conſuetudine regni Galliæ; ſed nec de jure hanc teſtium irregularitatem fundatam.

Ulteriùs ibidem aſſerit ex recepta regni Galliæ conſuetudine obſervari, Clericos poſſe compelli, etiam coram Judice Laico teſtimonium ferre in cauſa ſanguinis; quantumvis fateatur id contrarium variis Canonibus apud Gratianum relatis, quos non obſervari in regno Galliæ aſſerit: additque in eodem regno neminem reputari pro proximè influente in mortem reorum, niſi Judicem, partemque criminalem, ſive Officiarium publicum criminaliter agentem, & executorem ſententiæ criminalis.

Conformiter ad hanc regni Galliæ praxim, aſſerit, *tom.* 2. *c.* 8. §. 3. Officialem poſſe expedire Monitoriales, quibus cogantur teſtes etiam deponere in cauſa criminali; neque Officialem effici irregularem, licèt ex depoſitione teſtium mors ſequatur.

Praxi regni Galliæ, ſaltem quoad teſtes, ut nimirùm Eccleſiaſtici teneantur, etiam in cauſa ſanguinis, coram Judice Laico teſtimonium perhibere, citra metum incurrendæ irregularitatis, praxim Belgicam, ac notanter in comitatu Flandriæ, conformem eſſe, pluribus probatur in Arreſto ſexageſimo nono inter Arreſta collecta per Dominum Laury.

Et ſanè, quia hæc, aliæque plures irregularitates, jure duntaxat poſitivo, aut interdum etiam conſuetudine ſenſim ſunt inductæ, nihil obſtat, quin & contraria conſuetudine poſſint abrogari vel reſtringi; notanter dum nimia irregularitatis extenſio juſtitiæ complemento, & publicæ tranquillitati conſervandæ obſtaculum eſſet, prout in hac ſpecie irregularitatis facilè contingeret, ſi ob periculum irregularitatis Clerici teſtes eſſe non poſſent.

XVII. At ſi non directè in cauſa ſanguinis teſtatus, ſed tantùm remotè exinde per occaſionem ad ſententiam ſanguinis deventum ſit, aliqua criminis indicia, ſed remota, & non directè ad accuſationem tendentia dederit, non propterea cenſebitur irregularis; tametſi ex illis indiciis crimen detectum fuerit, & ſententia ſanguinis ſequuta; quemadmodum in ſimili caſu reſolvitur in *cap.* Tua nos §. Ad ultimum *de Homicidio*.

Eodem fundamento reſpondit Innocentius III. cuidam Epiſcopo, quòd contra quoſdam laicos contumaciter recuſantes ſolvere decimas, implorare poſſit Regiam poteſtatem, „ tametſi ad ſolutionem ipſarum vix “ abſque *ſanguinis effuſione* valeant coarctari. Qui “ (inquit) ſi te hujuſmodi querimoniam ſimpliciter “ deponente; Rex in eoſdem rebelles traditam ſibi ex- “ ercuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ, aut malitiæ “ imputandum. “ *Cap.* 21. *de Homicidio*.

Similiter qui hortatur & monet Magiſtratus, ut in maleſactores pro officii ſui debito invigilent, atque pro merito in illos advertant, non propterea irregularis fit, licèt occaſione iſtius exhortationis, ſeu monitionis aliqui eſſent morte affecti, aliàs non afficiendi: quia hic concurſus nimiùm *remotus* eſt, quàm ut ratione illius auctor in mortem hanc concurrere cenſeretur.

XVIII. Major ſanè difficultas eſt, ſi quis aliquem coram Magiſtratu de gravi injuria & delicto accuſet, atque reparationem injuriæ poſtulet, hacque occaſione accuſatus morte afficiatur; cùm propinquiùs multò, quam in priore caſu ad hanc ſanguinis ſententiam concurrat, ipſumque judicem excitet & promoveat.

De hoc caſu agit Pontifex in *c.* 2. *de Homicidio in VI.* dicens: „ Prælatis vel Clericis, quibuſcumque, “ qui de laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſæ- “ cularem judicem deponentes, petunt emendam ſibi “ fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero “ præſumantur, proteſtando expreſſè quòd ad vindi- “ ctam, ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, impu- “ tari non debet: quamvis aliàs in tali caſu de jure “ debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi judex mortem “ illis inferat juſtitia exigente. “

Rationem ſubjicit: „ Alioquin ſi Prælati aut Clerici propter metum hujuſmodi (quia judex ad pœ- “ nam ſanguinis poſſet procedere de ſuis malefactori- “ bus) taliter conqueri non auderent, daretur ple- “ riſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona “ liberè deprædandi. “

XIX. Ut ergo deciſio hujus Decretalis obtineat, atque Clericus qui hujuſmodi querimoniam depoſuit, irregularitatem evadat, requiritur.

Primò, ut ipſe Clericus accuſans *proteſtetur expreſſè, quòd ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendat.*

Cedunt communiter Canoniſtæ, hoc in caſo pro evitanda irregularitate adeò eſſe neceſſariam hanc expreſſam proteſtationem, ut licèt reverà accuſans habeat animum planè alienum & averſum à morte aut mutilatione accuſati, equidem irregularis, etiam coram Deo conſtituatur, ſi hanc proteſtationem omiſerit, quemadmodum notat Covarruvias ad *Clement.* Si furioſus *part.* 2. §. 5. *n.* 2.

Sed quid, ſi omnes circumſtantiæ clament, accuſationem unicè ad reparationem damni illati à Clerico institui? an ipſa *proteſtatio* neceſſaria dicetur? Non apparet. Ad quid enim ipſa proteſtatio; niſi ut Clericus oſtendat, ſe à ſanguinis effuſione & vindicta aliarum: quod dum ipſæ circumſtantiæ patenter oſtendunt, proteſtatio ſuperflua videtur.

Neque enim fas eſt credere, Pontificem aut Eccleſiam hanc exteriorem & verbalem proteſtationem propoſuiſſe, tanquam formulam quamdam, qua poſita abſtergeretur irregularitas; & *qua omiſſa* incurreretur irregularitas; uti nonnullis perſuaſum fuit.

Dictum eſt in textu, quòd Eccleſiaſticus denuntians reum criminis, debeat *proteſtari* ſe non intendere mortem denuntiati.

Verùm rectè monet Du-Caſſe Archidiaconus, & Officialis Condomenſis in ſua Praxi Juriſdictionali, *tom.* 1. *c.* 3. *n.* 5. proteſtationem illam in Regno Galliæ eſſe inutilem, eò quòd ad ſolos Officiarios publicos pertineat agere ad vindictam publicam, ſeu ſanguinis: privati verò tantùm poſſint agere civiliter, ad ſuum intereſſe, quæ ratio etiam obtinet in Belgio, aliiſque paſſim Provinciis.

Scitur enim quòd non tantùm in Gallia, ſed paſſim ubique receptum ſit, ſolùm Officiarium *publicum* poſſe *criminaliter* ad vindictam publicam agere: privatos verò dumtaxat pro ſuo privato intereſſe.

Unde videtur quòd dici queat hanc proteſtationem hodie & in Belgio inutilem reputandam, præſertim cùm certum ſit, eam proteſtationis formulam, de qua in textu, poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe, unà cum pluribus aliis, quæ Theologi Scholaſtici, necnon recentiores Canoniſtæ Decretalibus ſcrupuloſiùs inhærentes in hac materia irregularitatum contra veterem Patrum diſciplinam induxerunt.

XX. Ulteriùs iidem illi concluſerunt, mediante exteriore illa verbali proteſtatione, Clericum evadere irregularitatem; tametſi animum habeat proteſtationi contrarium.

Verùm quidem eſt, Clericum exterius ita proteſtantem, in foro exteriori non poſſe pro irregulari haberi ob animum proteſtationi contrarium; eò quòd de occultis & in ipſo animo latentibus Eccleſia non judicet; dubitari tamen non poſſe videtur, quin Pontifex *ſinceram* proteſtationem, non autem aliquam dumtaxat fucatam verborum formulam requiſierit.

Quare non malè notavit Cardinalis Hoſtienſis in Summa ad titulum *de Homicidio* §. 5. „Quòd ſi intentio noſtra erat, ut ad mortem damnaretur, irregulares eſſemus, quibuſcumque verbis fuerit intentio velata: licèt per Eccleſiam non prohibeamur, niſi conſtet per confeſſionem vel probationem, vel quia nihil volebamus, ſed apertè hoc dicebamus.“

XXI. Interim ex ea plurium opinione, quòd hæc *proteſtatio*; etiam ut mera formula exteriùs probata ſufficiat, ut evitetur hoc in caſu irregularitas, tandem & hoc invaluit, *interceſſionem* Epiſcopi pro Clerico degradato & Curiæ ſæculari tradendo ſufficere, etiamſi ſciatur, eam omni effectu fruſtrandam, ipſumque degradatum certa morte afficiendum.

XXII. Equidem cum hæc irregularitas ex jure poſitivo humano dependeat, potuit Eccleſia irregularitatem tollere, tametſi ea *proteſtatio* aut *interceſſio*, quæ ex mente primitùs inſtituentium debuit eſſe *ſincera* & *efficax*, tandem deſierit in quandam exteriorem dumtaxat *formulam*; quam equidem retineri deſiderat, ut priſtinæ diſciplinæ, & ſpiritus hujus irregularitatis memoriam ſaltem maneat, & Eccleſiæ Miniſtris refricetur.

XXIII. Notant ulteriùs Canoniſtæ, quòd hæc proteſtatio non eximat Clericum accuſantem ab irregularitate ad mentem Decretalis Bonifacii VIII. ubi ipſe reum accuſavit pro furto vel injuria non *ſibi* ſed *alteri* illata; quaſi Conſtitutio prædicti *cap.* 2. tunc locum habeat, cùm accuſatio proponitur pro injuria ipſi accuſanti illata, aut ſaltem ſuis & propinquis; ita Felinus ad *Cap.* Postulasti §. *de Homicidio*; quem refert & ſequitur Covarruvias loco citato; addens tamen hanc opinionem ita poſſe intelligi, quod „nihilominus Clericus proteſtatione facta poſſit abſque metu irregularitatis delictum aliquod præcogitatum & denique tractatum in grave reipublicæ diſpendium, aut proximi damnum, cautè deferre ac denuntiare in medelam potius, quàm ad punitionem.“

XXIV. Nec tantùm Clericos hæc irregularitas ſpectat, ſed etiam laicos; eatenus ſaltem quod ſi in cauſa ſanguinis ſententiam tulerint; aut ad eam concurrerint eo modo quo nunc expoſitum fuit, fiant irregulares ad Ordines, quin & Tonſuram Clericalem ſuſcipiendam citra diſpenſationem.

XXV. Hoc tamen notandum, neque Clericos, neque Laicos irregularitatem incurrere ob concurrentiam in cauſa ſanguinis, niſi reipſa ſententia ſanguinis executioni mandata fuerit; id eſt, mors aut mutilatio ipſius criminoſi fuerit ſequuta: neque refert, quo eventu, aut etiam fraude vel maleficio executio ſententiæ fuerit impedita; uti ex dictis capite primo facilè poteſt intelligi.

XXVI. Ulteriùs quia hæc irregularitas à jure poſitivo humano dependet, quid mirum ſi non ubique eodem cum rigore obſervetur? Et quidem teſtes à judice compulſi ferre teſtimonium in cauſa criminali, non cenſentur irregulares ſecundùm Juriſprudentiam Gallicanam, moreſque & uſum hujus Regni Gallicani: quia cauſa proxima mortis reorum non habetur, ſed remota dumtaxat, ait R. P. Natalis Alexander in Theologia dogmatica & morali Tractatu *de Sacramento Ordinis c.* 4. *art.* 9. *n.* 1. additque; „Idem eſto de Notariis judicium; ſed aliarum Eccleſiarum diſciplinæ ac moribus (ait) Gallicani mores non præjudicant.“

XXVII. Refert quoque Julianus Brodeau in notis ad Lovetium *litt. B. n.* 1. judicatum in Senatu Regio *conſultis claſſibus* anno 1623. Scribam ſeu Graphiarium criminalem, qui per plures annos ſignaverat, & pronuntiaverat plurimas ſententias ſanguinis; earumque executioni interfuerat, non incurriſſe irregularitatem; ac potuiſſe ſine ulla diſpenſatione Beneficium Eccleſiaſticum obtinere. Rationem ſubdit Brodæus: „Graphiarius non fundit ſanguinem neque effuſionis cauſa eſt; nihil confert de ſuo, non eſt niſi ſimplex judicis miniſter.“

XXVIII. Solus Pontifex in hac irregularitate diſpenſat; uti notat Pyrrus Corradus in Praxi diſpenſationum, *lib.* 5. *c.* 2. ubi & formulam diſpenſationis refert, in qua nihil ſpeciale occurrit; ſed committitur ſimpliciter Ordinario, ut cum Oratore diſpenſet, ſi preces veritate niti comperierit, „& dummodò Orator reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas aliaque merita ſibi ſuffragentur, nec aliud obſtet Canonicum impedimentum; & quod de cætero à ſimilibus abſtineat.“

CAPUT V.

De Irregularitate ex defectu corporis.

1. *Hæc irregularitas nota in veteri Teſtamento.*
2. *Lex vetus quoad hunc articulum abolita.*
3. *Primis Eccleſiæ ſæculis ignota.*
4. *Patres in ordinandis Sacerdotibus parum attendebant vitium corporis.*
5. *Etiam ſæculo IV. irregularitas ex ſolo vitio corporis non deſumpta.*
6. *Pontificum Decreta quæ ſoli corporis defectui irregularitatem adſcribere videntur.*
7. *Aliquando dubitatum, an macula in oculo non cauſaret irregularitatem.*
8. *Non videntur Pontifices* ſoli *defectui corporis adſcribere irregularitatem.*
9. *Patiens defectum corporis poteſt in Altari miniſtrare, ſi* ſcandalum *non timeatur.*
10. *Defectuoſus ad functiones Altaris admittitur, ſi ſine irreverentia poſſit.*
11. *In ſcandalum & irreverentiam hæc irregularitas refunditur; præcipuè jure Decretalium.*

12. *Quis*

12. *Quis defectus ſuperveniens impediat executionem Ordinum.*
13. *Quis defectus inducat irregularitatem, Epiſcopi eſt judicare.*
14. *Auctoritas Epiſcopalis in hoc puncto fundatur in antiquo Canone.*
15. *Quæ hic Epiſcopo attendenda?*
16. *Eminentia in doctrina & moribus aliquando ſupplere poteſt.*
17. *Reſcriptum de diſpenſatione ſuper hoc defectu ſemper ad Epiſcopum dirigitur à Curia Romana.*
18. *Tantùm per ſeipſum de defectu judicare poteſt Epiſcopus.*
19. *Specialis clauſula in diſpenſatione ſuper defectu oculi* Canonis.

I. HÆc irregularitas notiſſima fuit in veteri Teſtamento, eò quòd Levitici, *c.* 21. *v.* 18. & 19. dictum eſſet à Domino ad Moyſen: „ Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu; ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus.

II. Verùm hæc aliaque plura Populo Judaico præſcripta, unà cum veteri lege deſierunt; atque in Sacerdotibus novæ legis, non tam corporis, quàm mentis & animæ vitia expendenda lex nova præſcripſit; voluitque Chriſtus non ex una Tribu, ſed ex omni Gente optimos quoſque eligi in Sacerdotes; uti jam pridem rectè notavit Auctor Conſtitutionum vulgò Apoſtolicarum: „ Pro una Tribu Sacerdotali (ait) juſſit ex unaquaque Gente optimos quoſque ad Sacerdotium eligere, neque *corporum* vitia contemplari, ſed religionem & vitam.

III. Narrat Sozomenus, *lib.* 6. *hiſt. cap.* 30. de quodam ſancto Anachoreta Ammonio, quòd cùm capiendus eſſet ut Epiſcopus ordinaretur, nec rogando perſuadere potuiſſet iis qui ad ipſum capiendum venerant, ut abirent, abſciſſa ſibi *auricula*: „ Abite, inquit, poſthac enim, ne quidem ſi vellem, Sacerdotalis lex me ordinari ſinit. *Integri* enim corporis Sacerdotem conſtitui oportet.

Poſt hæc ſubjicit Sozomenus: „ Illi digreſſi, poſtquam intellexerunt, Judæis quidem hæc obſervanda eſſe; Eccleſiam verò de *corpore* non curare, dummodò Sacerdos *integer* ſit *moribus*, denuò redierunt, eum comprehenſuri, tum ille juravit, ſe linguam quoque ſibi præciſurum, ſi vim facere tentaſſent.

Eamdem hiſtoriam narrat Palladius in hiſtoria Lauſiaca, *c.* 12. additque, „ Fuiſſe Epiſcopum qui viris illis dixerat, Eccleſiam legi veteri in hoc puncto non eſſe ſubjectam; ſeque paratum ordinare virum bonæ vitæ etiam naſo amputato. Hæc lex (inquiebat) in uſu ſit apud Judæos; mihi autem ſi vel truncatis naribus adduxeritis, qui ſit bonis moribus, ego eum ordinabo.

IV. Et ſi conſulamus antiquos Canones, facilè videbitur, Patribus perſuaſum fuiſſe, parum de corporis defectibus curandum in electione Sacerdotum, ubi de eorum bonis moribus, ac neceſſariis qualitatibus ad Sacerdotii functiones ritè obeundas conſtat.

Canon 76. vulgò Apoſtolorum, ait: „ Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, ſed animæ inquinatio. " Et rurſus *Canon* 77. „ Qui autem eſt ſurdus & cæcus, ne ſit Epiſcopus; non ut pollutus; ſed ne Eccleſiaſtica impediantur.

Hinc manifeſtum eſt, juxta diſciplinam his Canonibus expreſſam, defectum corporis non ponere impedimentum Ordinis, etiam Epiſcopatus, ſive irregularitatem; niſi talis ſit defectus, qui defectuoſum incapacem reddit functionibus Ordini annexis obeundis: quod & Balſamon & Zonaras in Commentariis ad hos Canones obſervarunt; unà notantes differentiam inter veterem & novam legem; quòd „ illa exigeret conſecratos ipſorum Miniſtros, *integros* eſſe *corpore*, notamque nullam habentes; ac nemo parte corporis aliqua deformatus, aut mutilatus admitteretur ad Sacerdotium. Sed etiam poſt Sacerdotium, ſi cui Sacerdotum membri vel particulæ cujuſquam mutilatio contigerit, Sacerdotio mulctabatur. At iis, qui conſecrandi ſunt apud nos (ait Zonaras) mutilatio corporis impedimento non annumeratur. Animam nempè requirit habere puram ſine vitio & ſorde. " Velut loquitur Balſamon: „ Animam puram & integram volunt omnes habere, non autem corpus. "

V. Innocentius I. ad Felicem Nucerianum ſcribens, ait: „ Qui partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt. Cui verò caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit, hos Canones præcipiunt & Clericos fieri, & ſi in Clero fuerint reperti, non abjici. In illis enim voluntas eſt judicata, quæ ſibi auſa fuit ferrum injicere: in iſtis verò caſus veniam meruit. "

Patet Innocentium ſæculo IV. irregularitatem non deſumpſiſſe ex mero & ſimplici corporis defectu, ſed ex auſu *temerario*, quo ſibi ferrum inferre, & ſeipſum mutilare auſus fuit.

Itaque nec Eccleſia Latina eo tempore defectum corporis pro irregularitate habebat.

Verùm nonnulla poſteriora Decreta defectuoſos corpore irregularibus annumeraſſe videntur.

VI. Apud Gratianum, *Diſt.* 55. *Can.* 3. refertur ex Concilio Romano ſub Hilario Papa ſæculo V. „ Pœnitentes, vel inſcii litterarum, aut aliqua membrorum damna perpeſſi ad ſacros Ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium Conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſolvet. "

Et *Canone* 13. ibidem refertur ea Epiſtola Gelaſii I. „ Illi cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum Canones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, quòd oculum invitus amiſit, cùm nec volens quiſquam oculum amiſiſſe credendus eſt, nec ſacratiſſimos Canones aliquem caſum in amiſſione oculi, qui ad Sacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe regulis invenimus: ſed hoc tantummodò ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus Patribus, ut qui careret oculo, Sacerdotii officium adipiſci non poſſit. "

Si hæc Decreta ſimpliciter ac generaliter, prout ſonant, accipiantur, videntur hanc irregularitatem ad defectum corporis, tametſi uſum Ordinis non impedientem, extendere. Quis enim neſcit, uno tantummodò oculo orbatum, aut cæcum, poſſe interdum Ordinis etiam Sacerdotalis functiones aliquas ritè obire? Unde ob hoſce forſan ſimileſque Canones, nonnulli circa hanc irregularitatem juſto rigidiores atque ſcrupuloſiores fuiſſe videntur.

VII. Et quidem aliquando dubitatum fuiſſe, an irregularis non eſſet, qui *maculam* in *oculo* haberet; atque ſuper eo dubio conſultum Alexandrum III. intelligitur ea ejuſdem reſponſo quod refertur in *cap.* 2. *de corpore vitiatis*. Simile dubium propoſitum fuiſſe Honorio III. colligitur ex *c.* 1. *de corpore vitiatis*, in quinta compilatione Decretalium per Innocentium Cironium.

VIII. Attentis verò reſponſis Pontificum ad propoſita dubia, facilè intelligi poterit, Pontifices non exiſtimaſſe defectum corporis conſtituere aliquem irregularem, niſi vel culpa defectus patientis intervenerit; vel defectus hujuſmodi ſit, ut vel abſolutè ipſum defectuoſum ad obeundas functiones Ordinis reddat incapacem, aut ſaltem ratione illius periculum notabile irreverentiæ aut ſcandali ſubſit.

IX. In *cap.* 1. *de corpore vitiatis*, de Presbytero qui cum notabili ſua culpa partem digiti amiſerat, reſpondet Alexander III. „ Quòd cùm ipſe non perdiderit tantum de digito, quin *ſine ſcandalo* poſſit ſolemniter celebrare, ſatis potes poſt peractam pœnitentiam cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo Ordine miniſtrare, licèt ejus exceſſus gravis admodum exititerit. "

Manifeſtum eſt, Pontificem pro exceſſu commiſſo convenientem quidem ante ordinis executionem à Presbytero peractam voluiſſe pœnitentiam; ſed ea peracta, nullam judicaſſe habendam rationem defectus digiti; eò quòd non perdidiſſet tantum de digito, quin *ſine ſcandalo* poſſet *ſolemniter* celebrare.

X. Et Honorius III. de quodam Monacho, ſuper

cujus dexteræ pollicem barra quædam fortuitò ceciderat, atque ungulam avulſerat ab eo; reſpondet Epiſcopo Engoliſmenſi, „ quatenus ſi ad frangendam Euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud Canonicum non obſiſtat, propter deformitatem hujuſmodi non dimittat quin eum ad Ordinem promoveat Sacerdotis, „ *Cap. fin.* tit. *de Corpore vitiatis*.

Hinc rurſus patet, Pontificem ſuppoſuiſſe omnem irregularitatis rationem eſſe petendam ex deformitate, quæ Ordinis executionem impediret.

XI. Extat ſub nomine Eugenii Papæ Decretalis in *Cap.* 2. tit. *de Clerico ægrotante*, & habetur in appendice ad Concil. Lateranenſe III. ſub Alexandro Tertio *parte* 26. *c.* 15. ſub hoc tit. *Eugenius Papa primus Saxenſi Epiſcopo*. Quidquid ſit de veritate tituli, ac Auctore Decretalis, in ea interim refertur: „ Presbyterum, cujus duos digitos cum medietate palmæ à prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam non permittimus celebrare. Rationem ſubjungit: Quia nec ſecurè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem membri fieri poſſe confidimus.

Non igitur in ipſum ſimpliciter corporis defectum irregularitatem, ſive ſuſpenſionem à celebratione Miſſæ refundit; ſed in *deformitatem* quæ *ſine ſcandalo*, *debilitatem* quæ *ſine periculo* celebrationem permittere non videntur; unde & addit: „ Ipſum autem cæteris officiis Sacerdotalibus fungi minimè prohibemus. „ Cur ita? Quia hæc officia ſecurè ſine periculo non obſtante debilitate manus, & *ſine ſcandalo* non refragante deformitate, obire poterat.

Quiſquis igitur ſenſus ſit Canonum qui ſub nomine Hilarii & Gelaſii à Gratiano referuntur, interim ex his aliiſque Decretalibus concludunt Canoniſtæ, juxta modernam diſciplinam, vitium ſive defectum corporis, qui ſine culpa patientis accidit, non inducere irregularitatem quoad Ordines ſuſcipiendos; niſi talis fuerit defectus, ut vel ſimpliciter impediat executionem Ordinis; aut eam corporis deformitatem annexam habeat, ut functiones Ordinis ſecurè & ſine periculo, aut offenſione populi peragere non ſineret.

XII. Defectus autem corporis poſt Ordines ſuſceptos ſuperveniens, ex communi Canoniſtarum ſententia, conformiter ad relatas Decretales, non inducit irregularitatem, niſi quoad illos Ordines & eas functiones; quæ ob defectum illum ſecurè & ſine periculo, & ſine ſcandalo peragi nequeunt.

XIII. Quis verò defectus hujuſmodi deformitatem inducat, ut ſine periculo aut ſcandalo Ordinis executio permitti nequeat; ut ea ratione aliqua irregularitas vel quoad Ordinem ſuſcipiendum, aut ſuſceptum ſubeſſe cenſenda ſit, hoc poteſt ipſo facto melius perpendi, quam aliquo ſtatuto exprimi, ait Gloſſa ad *Cap.* 2. tit. *de Clerico ægrotante*, verbo, *Deformitatem*.

Judicare autem & determinare in particulari caſu, quæ ſit notabilis aut levis deformitas, & an hic & nunc ob talem deformitatem periculum, aut ſcandalum per Ordinis executionem ſit timendum, judicio Epiſcopi determinandum eſſe, uno conſenſu concludunt Canoniſtæ ſequuti Gloſſam in *Cap.* 2. tit. *de Corpore vitiatis*; ita ut non ſufficiat arbitrium Confeſſarii vel alterius Prælati inferioris; uti poſt alios citatos docet Barboſa de poteſtate Epiſcopi, *part.* 2. *Alleg.* 42. *n.* 60. qui & ibidem addit: „ Reſpectu Regularium ad eundem Epiſcopum id declarare competit, non autem ad Superiores regulares, niſi eiſdem expreſsè à Sede Apoſtolica delegaretur.

XIV. Auctoritatis Epiſcopalis quoad hanc determinationem argumentum ſuppeditat, *Can.* 3. *Diſt.* 33. ubi decernitur, quòd hi qui aliquando corporis incommoditatibus in terram eliſi fuerunt, tamdiu reum ab officii ſui ordine & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio per *diſcretionem Epiſcopi* inveniantur ab incurſu dæmonum liberati: „ Vel ut verior lectio habere videtur, *alieni*.

Non abſimile hujus auctoritatis argumentum occurrit in *Can.* 2. *cauſ.* 7. *qu.* 2.

XV. In hac determinatione tempus, locum & perſonam ejuſque deres meritò Epiſcopus attendit.

Neque enim dubium eſt, quin uno loco defectus aliquis poſſet eſſe offenſioni, & non alio, ubi hujuſmodi defectus vel eſt frequentior, aut minus attenditur. Idem dicendum de tempore.

Perſona quoque plurimùm attendenda. Poteſt enim contingere, ut defectus corporis in uno impediret debitam executionem Ordinis, & non in alio: eò quòd is ſit aliorum membrorum vigor, ut debilitatem aut defectum alterius ſupplere queat.

Ex: gr: Carens oculo ſiniſtro, ſive *Canonis*, ut vocant, communiter habetur irregularis quoad Ordinem Sacerdotii ſuſcipiendum aut Miſſæ celebrationem poſt Ordinem ſuſceptum; „ ſi quis tamen careat viſiva virtute in oculo ſiniſtro ſive *Canonis*, & tanta polleat virtute in dextro, ut ſine deformi faciei converſione poſſit legere *Canonem*, non eſt irregularis, „ ait poſt alios Barboſa loco cit. *n.* 31.

XVI. Similiter indubitatum eſt, quòd adeò poſſint eminentes eſſe in aliquo qualitates ſeu quoad mores, ſeu quoad doctrinam & zelum, ut defectus corporis, qui aliàs offenſionem populi pareret, ob haſce eminentes qualitates non cauſaret; aut ſi quæ forſan offenſio timeretur, ea meritò ob bona, quæ ex Ordinatione & promotione hujuſmodi defectuoſi ſperantur, negligi deberet.

XVII. Aliquando ſuper aliquibus defectibus corporis peti hodie diſpenſationes in Curia Romana praxis quotidiana docet, monetque Pyrrus Corradus in praxi diſpenſationum, *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 19. quòd dum conceditur diſpenſatio ſuper hac irregularitate in Dataria Romana, hæc numquam inſcribatur ſeu committatur Vicario ſeu Officiali Epiſcopi, ſed ſemper ipſi Epiſcopo; idque ob text. *Cap.* 2. tit. *de Corpore vitiatis*, qui Epiſcopo auctoritatem cognoſcendi & judicandi de defectu corporis tribuit. „ Quod quidem (ait Corradus) adeò inconcuſsè obſervatur, ut cùm ſacra Pœnitentiaria Apoſtolica, ex facultate ſibi tradita, diſpenſat cum Religioſis profeſſis, corpore vitiatis, numquam alteri quam Ordinario illius loci, ubi orator profeſſus eſt, reſcribat: dando illi facultatem cum illo diſpenſandi ſuper corporis vitio ſeu defectu, cum illis limitationibus, & clauſulis, quibus utitur Cancellaria Apoſtolica; ſed gratis quoad omnia. „

XVIII. Clauſula verò præcipua qua utitur Cancellaria Romana in hac diſpenſatione, hæc eſt: „ Committatur Ordinario qui inſpecto per *ſeipſum*, & conſiderato diligenter dicto defectu, ſi talis non ſit, nec ex eo proveniat tanta deformitas, quæ ſcandalum generet in populo aut divinis impedimentum præſtet, ſuper quo ejuſdem Ordinarii conſcientia oneretur, cum eodem oratore, dummodo ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, & virtutum merita ſibi ſuffragentur; nec aliunde ei obſtet impedimentum, diſpenſet. „

Obſervatum fuit in textu ex Pyrro Corrado de ſtylo Curiæ Romanæ, diſpenſationis litteras ſuper defectu corporis, ſemper dirigi ad Epiſcopum ejus, qui defectum patitur, ut ipſe *per ſeipſum* defectum inſpiciat, & de eo judicet: & ſi eo inſpecto judicet, non eſſe talem, ut offenſionem notabilem in populo ſit pariturus, aut impedimentum in Ordinis exercitio, tunc Authoritate Apoſtolica ipſe diſpenſet.

Verùm indubitatum apparet, quòd Epiſcopus, etiam nullo impetrato à Romana Curia reſcripto, judicare poſſit, utrum defectus corporis talis ſit, qui vel ſcandalum generaret in populo, vel obeundis functionibus ſacrorum Ordinum impedimentum præſtet.

Scitur enim, non omnem defectum corporis parere irregularitatem, ſed eum duntaxat, qui vel executionem Ordinis omnino impedit, vel ſaltem ſine ſcandalo exequi non patitur.

Dum igitur judicio Ordinarii conſtiterit, quòd defectus corporis talis non ſit, non videtur quo ex capite exigeretur ulterior diſpenſatio, præſertim cùm obtenta diſpenſatione, nihilominùs ipſius Ordinarii judicio deferatur, num defectus ſit talis, qui executionem Ordinum impediat, aut ſcandalum parere poſſit.

XIX. Cùm autem hujuſmodi diſpenſatio petitur ſuper defectu *oculi Canonis*, ne ipſe patiens legendo Canonem vertat ſe ad populum, volens oculum dextrum ad Canonem dirigere, additur in formula diſpenſationis hæc clauſula: *Et quoties Miſſam celebrabit, tabellam Canonis in medio altaris tenere debeat.*

CA-

CAPUT VI.

De Irregularitate ex crimine.

1. *Ordinandi ex ſententia Apoſtoli debent eſſe* ſine crimine.
2. *A quo tempore debuerint eſſe* ſine crimine.
3. *Poſt actam pœnitentiam non admittebantur olim ad Ordines.*
4. *Non pœnitentia, ſed crimen excludebat Pœnitentes ab Ordinibus.*
5. *Crimen olim etiam ab exercitio Ordinis ſuſcepti excludebat.*
6. *Crimen* occultum *etiam olim irregularitatem induebat.*
7. *Hæc diſciplina necdum ſæculo XI. totaliter erat abrogata.*
8. *Pontifices ſæculo XI. eam diſciplinam adhuc probarunt.*
9. *Epiſcopis erat poteſtas diſpenſandi, ſi crimen eſſet* occultum.
10. *Sæculo IX. cœpit invaleſcere diſtinctio inter crimen* publicum *&* occultum; *& quæ ejus occaſio?*
11. *Hæc diſtinctio à Gratiano propoſita & probata.*
12. *Gratianum ſequuti Canoniſtæ eam diſtinctionem probarunt.*
13. *Publica crimina ob infamiam hodie inducunt ſpeciem irregularitatis.*
14. *Id intelligitur tam de infamia facti, quàm juris.*
15. *Moderna diſciplina prolapſos in crimen* occultum *non admittit ad Ordines, niſi poſt actam pœnitentiam.*
16. *Graviora nonnulla crimina etiam* occulta *irregularitatem induunt.*
17. *Super irregularitate ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
18. *Quod hic dicatur* occultum?
19. *An ſufficiat quod factum ſit materialiter notum?*
20. *An deductum ad forum contentioſum ſemper habendum ſit pro publico?*
21. *Eccleſiæ mens non eſt, quòd crimínoſi etiam occulti à ſacris Ordinibus repelli non poſſint.*
22. *Synodus Tridentina permiſit Epiſcopis, ut occultè criminoſos ab Ordinibus repellant.*
23. *Synodus Tridentina correxit Decretales.*
24. *Poteſt Epiſcopus etiam criminoſum occultum ſuſpendere.*
25. *Interdum ab Epiſcopo recuſante ad Ordinem admittere, datur recurſus ad Pontificem.*
26. *Hujuſmodi recurſus non facilè admittendus.*

I. Apoſtolus Tito diſcipulo ſuo præſcribens, quòd per civitates Presbyteros conſtitueret deberet, inter cæteras qualitates in his requiſitas reponit: *Si quis* SINE CRIMINE *eſt*. Et deinde paucis interpoſitis: *Oportet Epiſcopum* SINE CRIMINE *eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem*.

Rurſus ad Timotheum ſcribens: *Oportet Epiſcopum* IRREPREHENSIBILEM *eſſe*. Et infrà de Diaconis loquens, ait: *Et hi probentur primùm: & ſic miniſtrent*, NULLUM CRIMEN habentes.

II. Hunc Apoſtolicum Canonem in Miniſtrorum electione & Ordinatione preſſiùs ſequuti SS. Patres, irregulares, ſive à ſacris Ordinibus eorumque uſu excluſos cenſebant, qui non eſſent *ſine crimine*; ſive requirebant *nullum crimen habentes*; id eſt, qui nullo crimine innocentiam Baptiſmalem maculaſſent; quamvis jam per pœnitentiam crimen eluiſſent.

„ Non eo tantùm (inquit S. Hieronymus) quo „ ordinandus eſt tempore, ſine ullo crimine ſit, & „ præteritas maculas nova converſatione diluerit; ſed „ ex eo tempore, quo in Chriſto renatus eſt, nulla „ peccati conſcientia mordeatur.

III. Ante Hieronymum diſciplinæ hujus teſtis eſt Origenes adversùs Celſum tamquam indubitatum & notorium aſſerens, quòd Chriſtiani, lapſos in crimen carnis rurſus reſipiſcentes, haud ſecùs quàm redivivos recipiant, tandem poſt *longiorem* melioris meriti approbationem, quàm cùm primùm ad religionem diſcendam admitterentur. Attendamus nunc cautionem qua ſimiles admitterentur. „ Ea tamen conditione (ait) ut *quoniam lapſi* ſunt, excludantur *impoſterum* ab omnibus Dignitatibus & Magiſtratibus Eccleſiaſticis.

Hinc illud Carthaginenſis IV. *Can. 63.* „ Ex Pœnitentibus quantumvis ſit *bonus*, Clericus non ordinetur.

IV. Circa idem tempus ſcripſit Siricius Papa *Ep. 1. cap. 14.* „ illud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem, nulli numquam Laico liceat honorem Clericatus adipiſci: *Qui quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati; nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum*.

Hæc non tantùm oſtendunt, Pœnitentes ab Ordinibus fuiſſe excluſos, ſed inſuper, quòd non ipſa pœnitentia, at ipſum *crimen* ob quod pœnitentia agebatur, ipſis ad Ordines aditum præcluſerit: quod etiam advertens Morinus dicere non dubitavit: „ Criminum reos, vel pœnitentiam agentes ab Ordinibus Eccleſiaſticis prohiberi, apud Veteres æquipollebant.

V. Nec tantùm quoad Ordinum ſuſceptionem gravium criminum rei olim habebantur irregulares, ita ut nec per pœnitentiam & reconciliationem irregularitas tolleretur; ſed etiam irregulares erant quoad Ordinum jam ſuſceptorum uſum; in tantùm, ut qui Ordine ſuſcepto in crimen eſſet prolapſus, in perpetuum ab Ordinis ſuſcepti uſu excluſus haberetur.

Hanc diſciplinam multis adſtruxi & latè expoſui in Diſſertatione De Canonicorum Inſtituto *part. 2. cap. 2.* atque imprimis §. 2. eam pluribus priſtinis Canonibus, & Patrum teſtimoniis præſertim S. Cypriani & Baſilii adſtruxi. Deinde §. 3. eam à S. Gregorio multis locis expreſſam & inculcatam fuiſſe; ac ſignanter *lib. 3. Ep. 26.* ſcribente Januario Epiſcopo Calaritano; ubi unà teſtatur, hanc irregularitatem ſacris Cannonibus jampridem fuiſſe firmatam: „ Pervenit etiam ad nos (ait) quoſdam de ſacris Ordinibus lapſos *vel poſt pœnitentiam*, vel ante, ad Officii ſui miniſterium revocari, quod omninò prohibemus, & *in hac re ſacratiſſimi Canones contradicunt*, Qui igitur poſt acceptum ſacrum Ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro Ordine ita careat, *ut ad miniſterium* ULTERIUS *non accedat*.

Verba Gregorii retulit Gratianus. *Diſt. 50. Can. 9.* ibid. *Can. 10. & 11.* alia ejuſdem Pontificis verba in eam rem ſubjiciens.

Eodem locu eamdem diſciplinam à S. Martino Papa in Epiſtola ad S. Amandum Epiſcopum Trajectenſem fortiter inculcatam demonſtravi: in qua præ cæteris hæc notanda: „ Nam qui ſemel poſt ſuam Ordinationem in lapſum ceciderit, *deinceps jam depoſitus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipiſci*: ſed ſufficiat lamentationibus, & fletibus aſſiduis *quouſque advixerit in eadem pœnitentia perdurare*, ut commiſſum delictum divina gratia extinguere valeat.

VI. Hanc porrò irregularitatem non tantùm *publicè*; ſed & *occultè* in crimen; præſertim carnis, prolapſos incurriſſe; neque diſtinctionem inter *publica* & *occulta* crimina priſtinis Patrum ſæculis notam fuiſſe, notatum fuit.

VII. Imò nec ſæculo XI. eam ubique adhuc receptam fuiſſe probavimus §. 7. ex B. Petro Damiani in opuſculo quod *Gomorrhianum* intitulavit, ubi multis agit adversùs illos Eccleſiarum Rectores, qui prolapſos in *occultiſſimum* pollutionis crimen *poſt actam pœnitentiam* ad Ordines promoveri; aut in ſuſceptis miniſtrare poſſe aſſerebant. „ Ut nobis videtur (ait *cap. 3.*) valdè præpoſterum eſt, ut conſuetudinaliter hac peſtilenta contagione fœdati, vel ad Ordinem provehi, vel in gradu perſiſtere audeant jam promoti. Quia & rationi contrarium & Canonicis Patrum Sanctionibus probatur adverſum. „ Deinde adductis nonnullis Veterum ac ſignanter S. Gregorii teſtimoniis, concludit: „ Patet profectò, quia quem dignum morte crimen abjecerat, quælibet religioſa vita ſubſequens ad ſuſcipiendum Eccleſiaſticum gradus Ordinem non reformat; nec valet ad obtinendum honoris culmen aſſurgere, qui in mortalis culpæ barathrum non ambigitur cecidiſſe.

Poſt hæc *cap. 4.* concluſionem ſuam multis aſtruit argumentis, ac dein *cap. 5.* probat, quòd *in reprobum ſen-*

ſum

ſum lapſi ſint, qui poſt hoc vitium (pollutionis) *habere ſacrum Ordinem concupiſcunt.*

VIII. Opuſculum ſuum obtulit Petrus Damiaoi Leoni IX. Papæ; eumque enixè rogavit, ut adſcitis ſpiritualibus ac prudentibus viris opuſculum dignetur examinare, ipſique ſuper his Capitulis ita reſpondere, ut omnem de noſtro pectore (ait) dubietatis ſcrupulum tollat.

Pontifex verò ita reſpondit, ut ſatis appareat, nondum eo tempore diſtinctionem inter peccata publica & occulta fuiſſe generaliter receptam, aut à Pontifice probatam, uti ex ipſo contextu reſponſi videri poteſt, quem in citato §. retuli; unà cum reſponſo Urbani II. in quo hæc ſcribit: „ De Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, qui poſt acceptum Ordinem in aliquod crimen lapſi fuerunt; *ſive palam, ſive clam*, conſtat quidem Canonum ſenſum ab Eccleſiaſticis eos officiis inhiberi: Tuæ tamen prudentiæ diſcretionique committimus, utrùm eorum aliqui, qui tamen infamiæ nota non fuerint aſperſi, neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente, in ſuis gradibus recuperari debeant. Hoc autem ſecundùm indulgentiam dico, non ſecundùm imperium.

Hic manifeſtè ſupponit Pontifex, juxta Canonum ſenſum, lapſos in crimen ab omni Ordinum uſu in perpetuum, etiam poſt actam pœnitentiam eſſe excluſos, ſive *palam*, ſive *clam* crimen commiſſum foret; eamque diſciplinam necdum tunc fuiſſe abrogatam.

IX. Ex hoc interim reſponſo videmus, quòd diſpenſandi facultas Epiſcopis attribueretur, ut neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ſancta quorumdam converſatione promerente, lapſi in crimen functionibus Ordinis reſtituerentur; modò nulla infamia eſſent aſperſi; id eſt, ſi crimen eſſet *occultum*.

X. Et ſanè à ſæculo nono circiter quædam inter crimina *occulta* & *publica* diſtinctio adhiberi cœpit; idque occaſione trium Epiſtolarum, quas Pſeudo-Iſidorus Calixto I. Sancto Gregorio ad Secundinum, & S. Iſidoro ad Maſſanum ſuppoſuit; quemadmodum latè oſtendi in citata Diſſertatione §. 4. & 6.

Cùm enim in antiquis Canonibus & Patribus legerent, prolapſos in crimen ab Ordinum uſu in perpetuum eſſe ſecluſos; in his verò Epiſtolis (quarum fictio ſeu ſuppoſitio nondum detecta erat) diceretur, lapſos *poſt actam pœnitentiam* reſtitui ſuis functionibus poſſe, ut hæc conciliarentur, adhibita fuit hæc diſtinctio, ut lapſi quidem publicè ſeu *palam* in crimen perpetuò excluſi cenſerentur; at lapſi *occultè* ſive *clam* poſt peractam condignam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote criminis remiſſionem, ad Ordinum ſuorum functiones redire poſſent.

XI. Gratianus alios Canonum Collectores ſequutus varios Canones & Patrum ſententias, quæ lapſos indiſtinctè à functionibus Ordinum excludebant, retulit; unà referens quoque fictitias illas Epiſtolas, quas more ſuo ad concordiam revocare volens hanc diſtinctionem aſſumpſit, eamque his verbis expreſſit: „ Poſſunt ſic diſtingui præmiſſæ auctoritates. Quorum enim crimina *manifeſta* ſunt, ante vel poſt Ordinationem, SS. Ordinibus dejiciendi ſunt: quorum autem peccata *occulta* ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundùm Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere poſſunt. “ *Diſt.* 50. *poſt Can.* 23.

XII. Præeunte autem Gratiano hæc diſtinctio paſſim à Canoniſtis recepta & tradita fuit; atque ita ſenſim in Eccleſiæ quodammodò diſciplinam tranſiit.

Itaque juxta modernam diſciplinam, crimina *publica* ſive manifeſta priſtinæ irregularitati obnoxia manent; ut qui ante vel poſt Ordinationem ea commiſerint, à ſanctis Ordinibus dejiciendi ſint; hoc eſt, a functionibus Ordinum ſuſpendendi, neque ad Ordines ſuſcipiendos admittendi. Rationem ſæculo undecimo dedit S. Ivo, qui etiam probans dictam diſtinctionem, atque conformiter ad illam cenſens, Clericum lapſum poſſe reſtitui, addit hanc cautionem: „ Si tamen *publicam* non egerit pœnitentiam. Talibus enim ideò Clericatus denegatur, quia ab inſidiatoribus divinis Sacramentis pro hujuſmodi, derogatur, & ſimplicium animus aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

XIII. Ipſa ergo publica & manifeſta crimina ipſum criminoſum irregularem faciunt, eò quòd ſine ſcandalo, multorumque offenſione, ob *infamiam* ex crimine contractam ſacris miniſtrare nequeat.

Unde tametſi jura modernam diſciplinam, nonniſi quædam ſpeciatim in jure expreſſa crimina propriè irregularitatem inducant; tamen *publica* ac *manifeſta* crimina ratione infamiæ, qua ipſum reum aſpergunt, ſpeciem irregularitatis cauſant: juxta *Cap.* 87. *de Regulis Juris in* 6. Infamibus portæ non pateant Dignitatum.

XIV. Hanc regulam non tantùm de infamia juris, ſed etiam *facti* intelligendam eſſe notant Canoniſtæ, ſequuti Gloſſam ad dictam Regulam, Verbo, *Dignitatum*, ubi eam de utraque infamia interpretatur: „ Cùm dignitatibus participare non debeant infames *quacumque* infamia: “ citanſque antiquiorem Gloſſam marginalem addit; „ Et ut dicit, non ſolùm impedit præfici; ſed etiam facit removeri à Dignitatibus habitis. “

Et in *cap. fin.* ii *De Teſtibus*, dicitur, quòd „ accuſati de crimine, niſi priùs ſe probaverint innocentes, à ſuſceptione Ordinum repellantur. “ Quod non eſt, niſi qui à pendente accuſatione ſunt infames infamia facti, inquit Avila *De Cenſuris parte* 7. *diſput.* 4. *dub.* 5.

XV. Ulteriùs quoad prolapſos in crimen *occultum*, tametſi ex moderna diſciplina, propriè non ſint irregulares, tamen nec hodierna diſciplina eos ad Ordines admitti aut Ordinibus reſtitui permittit, niſi *poſt actam* tanto crimine *dignam pœnitentiam*; ſive poſtquam per pœnitentiam crimen eluerit; quemadmodum pluribus oſtendi in allegata Diſſertatione §. 8. ubi dein §. 9. probavi, non uno titulo crimina à Sacerdotibus commiſſa eſſe graviora & acerbiore pœnitentia eluenda, quàm eadem à laicis perpetrata: ac deinde ſubſequenti §. 10. prolapſorum Sacerdotum quantumvis *occultè*, reſtitutionem, etiam juxta hodiernam diſciplinam, debere eſſe *tardam*; eò quòd ipſorum converſio ſoleat eſſe tarda.

XVI. In præcitato reſponſo Urbani II. verbis allegatis ſubnectitur: „ Si quem verò, quod abſit, aut poſt acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet eorum, quæ in lege morte mulctantur, ſive *palam*, ſive *clam*, occupatum crimine inveniri, eos maximè qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos Altaris miniſterio ſequeſtramus. “

Licèt ergo Urbanus permitteret *ſecundùm indulgentiam* nonnullos in crimen *clam* prolapſos, neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente, Sacris Ordinibus reſtitui; id tamen in gravioribus quibuſdam criminibus non admittendum declarat, quod modernæ diſciplinæ non parùm conforme eſt.

Tametſi enim moderna diſciplina permittat nonnullos in crimen *occultum* prolapſos poſt actam pœnitentiam & abſolutionem obtentam ad Ordines aſcendere, aut Ordinum functionibus reſtitui; nonnulla tamen crimina ſunt, quæ quantumvis *clam* & *occultè* ſint commiſſa, irregularitatem nihilominus inducunt; ipſoſque criminum reos conſtituunt irregulares etiam poſt peractam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote abſolutionem.

XVII. Hóc evidenter ſupponit Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 6. ubi declarat, quòd „ liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex *delicto occulto* provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare. “

XVIII. Quod dicatur delictum *occultum*, ut ſuper irregularitate ex illo proveniente Epiſcopus diſpenſare queat, aliquando dubitatum fuit; nec eadem eſt Doctorum opinio; uti videre eſt apud Barboſam *De Officio Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 39. *num.* 21. Verùm apparet, quòd *occultum* hic dicatur, quod *probari* non poteſt, ſive quod planè latè, nec periculum eſt, ne id facilè in publicum prodeat: atque ita poſt alios reſolvit Garzias *De Beneficiis part.* 7. *cap.* 11. *num.* 46. aſſeritque *num.* 47. id ſæpiùs à Sacr. Congregatione reſolutum, atque ſignanter reſponſum eſſe, „ Abſolutus vel diſpenſatus à proprio Epiſcopo in materia delicti perpetrati coram duobus vel tribus teſtibus, quod tamen *non fuit notorium*, non eſt tutus in conſcientia; quia Concilium termino *occulti*, quod propriè loquendo dicitur, quod probari non poteſt, *Cap.* VESTRA ii *De Cohabitat. Clericor. & Mulierum*; nec per duos teſtes probari poſt, & verba Concilii intelligi debent ſecundùm proprietatem. “

In textu diximus veriſimiliùs videri, quòd crimen

oon

non videatur *occultum*, ut ſuper eo diſpenſare queat Epiſcopus ex Decreto Concilii Tridentini, ſi commiſſum ſit coram duobus vel tribus teſtibus, per quorum teſtimonium aliquando in judicio probari poſſet.

Eamdem opinionem ſequitur & adſtruere nititur Fagnanus *ad cap. Veſtra ii de Cohabit. Cleric. & mulierum*; ſed eum ex profeſſo refutare nititur Du-Caſſe in Praxi ſua Juriſdictionali, *tom.* 1. *cap.* 10. §. 2. ſuſtinens, crimen etiam poſſe eſſe *occultum*, licèt commiſſum in præſentia duorum vel trium teſtium, quorum teſtimonio in judicio probari poſſet; modò non ſit *publicum & notorium*; aſſeritque eam eſſe opinionem communem, quam in eo præcipuè fundat, quòd Concilii Tridentini intentio fuerit, reſtringere authoritatem diſpenſandi ad crimina *occulta*: quod indecens & ſcandaloſum cenſeret, ut Sacerdos, qui *publicè & notoriè* in grave crimen eſſet prolapſus, permitteretur ſacris miniſtrare: quod ſcandalum non æquè timendum eſt, dum crimen eſt *occultum*, tametſi duobus aut tribus notum eſſet; qui de eo in judicio deponere poſſent.

Fatetur quidem dictus Author, eſſe quaſdam S. Congregationis declarationes Fagnani opinioni faventes; ſed notat, has declarationes in Gallia vim legis non habere, nec ejus eſſe ponderis, ut in praxi ſe illis Epiſcopi conformare debeant.

Quod de non receptis his Cardinalium declarationibus in Regno Galliæ notavit hic Author, id & de Belgio dici poteſt: uti enim non ſemel ex Zypæo, *Conſultatione* 1. *de Elect. num.* 6. notavimus: Concilium Tridentinum in Belgio fuit receptum ſine reſpectu ad has declarationes, præſertim quæ ipſam Authoritatem Ordinariorum magis reſtringere videntur, quàm textus Concilii Tridentini expoſcit.

Et ſanè re penitus ponderata, veroſimilior apparet opinio, quam contrà Fagnanum propugnat D. Du-Caſſe, præſertim, quòd Epiſcopis non ſit neganda diſpenſandi authoritas, niſi plenè probetur eam ipſis eſſe ademptam.

XIX. Si factum ex quo orta eſt irregularitas *materialiter* quidem notum ſit; ſed *occultum formaliter*, ſive in quantum eſt delictum, tunc Epiſcopum vi hujus Decreti poſſe diſpenſare communi conſenſu tradunt Doctores apud Barboſam in Collectaneis ad citatum *cap.* 6. Concilii Tridentini *num.* 30. & *num.* 33. exemplificat „ in irregularitate proveniente ab excommunicato celebrante, quando excommunicatio eſt occulta, licèt celebratio ſit *manifeſta*. „ Plura exempla refert *De Officio Epiſcopi part.* 2. *Alleg.* 39. *n.* 37. & ſequentib.

XX. Si delictum fuerit deductum ad forum contentioſum, ſed hactenus probari non potuit, atque eatenus adhuc maneat *occultum*; ſi tamen judicium nondum ſit abſolutum, neque ſententia abſolutoria pronuntiata, non poterit Epiſcopus in vim hujus Decreti ſuper irregularitate ex ſimili delicto proveniente diſpenſare, ob clauſulam in Decreto additam; *exceptis aliis deductis ad forum contentioſum*; & ita à Sacra Congregatione reſponſum eſſe teſtatur Garcias loco citato *num.* 47.

At verò ſi judicium ſit finitum; & ſententia abſolutoria defectu probationis ſequuta, Epiſcopum poſſe diſpenſare ibidem tradit Garcias *num.* 48. quia manet occultum; & quia non fuit deductum ad forum contentioſum *cum effectu*, ex quo non fuit probatum. Quare aliud eſſet, ſi judicium quidem ſit abſolutum, ſed reus per ſententiam punitus; quia revera & cum effectu fuit *deductum* ad forum contentioſum: uti rectè notat Garcias *num.* 49. Excepit Synodus irregularitatem provenientem ex *homicidio voluntario*; de qua exceptione tractabimus capite ſequenti.

Præcipua hodie ac frequentiùs occurrentia delicta, quibus irregularitas annexa eſt, ſunt Simonia, homicidium & hæreſis. De irregularitate ex priore reſultante agetur ſub titulo De Simonia circa Beneficia; de ſecunda, parte 3. aliquid dicetur; de tertia verò ſpecie, capite ſequenti.

XXI. Interim obſervandum, quòd licèt Eccleſia juxta modernam diſciplinam, non omnibus criminibus, præſertim *occultis*, irregularitatem annectat, nequaquam tamen Eccleſiæ mentem eſſe, Epiſcopos debere criminoſos, licèt *occultos*, hoc eſt, quos ut tales probare judicialiter non poſſunt, ad Sacros Ordines admittere; quod ipſa Synodus Tridentina ſat clarè expreſſit.

XXII. *Seſſione* 24. *de Reformatione*, in proœmio docet: „ Cùm propriè Epiſcoporum munus ſit, ſubditorum omnium vitia redarguere: hoc illis præcipuè cavendum erit, ne Clerici præſertim ad animarum curam conſtituti, criminoſi ſint, nevè inhoneſtam vitam, ipſis conniventibus, ducant. Nàm ſi eos pravis & corruptis moribus eſſe permittant, inquit Synodus, quo pacto laicos de ipſorum vitiis redarguent, qui uno ab eis ſermone convinci poſſent, quòd Clericos ipſis patiantur eſſe deteriores? Qua etiam libertate laicos corripere poterunt Sacerdotes; cum tacitè ſibi ipſi reſpondeant, eadem ſe admiſiſſe quæ corripiunt? “

Ut autem Epiſcopi id faciliùs exequantur, declarat Synodus *cap.* 1. „ Cùm honeſtius ac tutius ſit ſubjectos, debitam Præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſervire, quàm cum Præpoſitorum ſcandalo, graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui aſcenſus ad ſacros Ordines à ſuo Prælato, ex quacumque cauſa etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus; aut qui à ſuis Ordinibus, ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus, nulla contra ipſius Prælati voluntatem concesſa licentia de ſe promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, ſive honores reſtitutio ſuffragetur. “

XXIII. Vigore hujus Decreti, eſt Epiſcopo attributa auctoritas prohibendi ſuis ſubditis aſcenſum ad SS. Ordines quomodolibet, extrajudicialiter ex quocumque cauſa, etiam ob *occultum* crimen. „ Unde ex ſententia ſacræ Congregationis corrigitur diſpoſitio *Cap.* Ex tenore ii *De Temporib. Ordinum.* in ea parte, in qua decernitur, criminoſum *occultum* tantummodò commonendum, ſed non prohibendum aſcendere ad ſuperiorem Ordinem. “ Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *num.* 12. qui deinde *num.* 16. refert *Cap.* Ad aures ii *eod.* „ Quod permittit Superioribus Regularibus prohibere ſubditos *jam promotos*, ne aſcendant altiores gradus, ex ſententia S. Congregationis, fuiſſe ampliatum à Concilio ad Clericos ſeculares. “

Quod ex Fagnano in textu relatum eſt, per ſanctam Congregationem Cardinalium declaratum fuiſſe, Epiſcopum poſſe in vim decreti Concilii Tridentini, *Seſſ.* 14. *cap.* 1. *de Reformat.* ſuſpendere Clericum ab Ordinibus ſuſceptis, aut dignitatibus adeptis; eorumvè functionibus, ob crimen *occultum* ſoli Prælato notum; idque etiam *extrajudicialiter*, nec Decreto Concilii, nec ſanctis Canonibus conforme eſt.

Imprimis evidens eſt, ex contextu *cap.* 1. *Seſſ.* 14. *Concilii Tridentini*, quòd Concilium non intenderit determinare, qua forma eſſet procedendum in ſuſpenſione ab Ordinibus *ſuſceptis*, aut ab Ordinum ſuſceptorum functionibus, vel muneris Beneficio, aut Dignitati annexis: ſed duntaxat declarare, „ quòd dum alicui *aſcenſus ad ſacros Ordines à ſuo Prælato fuit interdictus*, aut a ſuis Ordinibus, ſeu gradibus vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuit ſuſpenſus, nulla contra ipſius Prælati voluntatem conceſſa licentia de ſe promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus & dignitates, ſive honores, reſtitutio ſuffragetur. “ Supponunt hæc in cauſa Prælatum juxta Canones proceſſiſſe.

Cùm itaque admiſſio ad ſacros Ordines frequenter ſit gratioſa, ſive dependeat à mero beneplacito ipſius Prælati, non mirum, quòd Concilium in priori parte dicat, diſpoſitionem ſui Decreti etiam habere locum, dum aſcenſus ad ſacros Ordines, *quacumque ex cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter* alicui interdictus fuit, nimirum eo caſu, quo admiſſio ad ſacros Ordines à ſolo beneplacito Prælati dependet.

In ſecunda verò parte, ubi Concilium loquitur de ſuſpenſione ab Ordinibus *ſuſceptis*, aut dignitatibus adeptis, vel earum functionibus, ex profeſſo videtur Concilium omiſiſſe prædictas clauſulas, *etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter*: eò quòd ſuſpendere aliquem ab Ordinibus jam ſuſceptis

ptia aot dignitatibus adeptis, vel functionibus hiſce annexis, requirat Ordinem judiciarium, non ſecùs atque omnis alia cenſura, & conſequenter ferri non poteſt ob crimen *merè occultum*; utpotè quod in judicio probari non poteſt.

XXIV. Notat quoque Fagnanus ad dictum *Cap.* Ao AURER *num.* 7. „ In dicto *Cap.* 1. *Seſſ.* 14. fuiſſe conceſſam Epiſcopis authoritatem etiam ſuſpendendi criminoſos occultos ab Ordinibus, ſeu gradibus, vel dignitatibus: nam etſi verba illa, (Ex quacumque cauſa, etiam ob occultum crimen, &c.) non ſint appoſita, niſi in priori parte dicti *cap.* 1. ubi agitur de interdictione; tamen cenſeri debent repetita etiam in ſequenti, ubi agitur de ſuſpenſione.

XXV. Na autem Epiſcopi aliique Prælati hac auctoritate abutantur, atque ſine juſta cauſa pro ſuo arbitrio, prætextu *occulti* criminis à Sacris Ordinibus impediant, aut ſuſpendant. „ Sacra Congregatio re ad Gregorium XIII. delata edidit deciſionem, quæ poſtea perpetuò obtinuit in Dataria, videlicet: Quotieſcumque Ordinarius recuſaverit quemquam ordinare, committendum eſſe Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordinario priùs exquirat, cur recuſaverit; quo cauſam legitimam non allegante, liceat illi eumdem recuſatum ordinare. Hæc Fagnanus ibid. *num.* 22.

In texto obſervatum fuit, ex reſolutione ſacræ Congregationis, per Gregorium XIII. probata, in Curia Romana ſtylum iovaluiſſe, quòd ſi Epiſcopus aliquem ordinare recuſaverit, hic poſſit querelam de hac recuſatione ad Pontificem iostituere; quòdque ex ſtylo Curiæ Romanæ committatur Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordinatio exquirat rationem recuſationis, quo cauſam legitimam non allegante, liceat Metropolitano aut viciniori Epiſcopo eumdem recuſatum ordinare.

Num hæc ſacræ Congregationis reſolutio, & ei innixa Curiæ Romanæ praxis textui & menti Synodi Tridentinæ ſat ſit conformis, non ſine fundamento ambigi poteſt.

Ac imprimis certum eſt, quòd tempore Synodi Tridentinæ à nullo niſi à Romano Pontifice, & in Curia Romana dari poſſit *licentia de ſe promoveri faciendo contra ipſios Prælati voluntatem.*

Igitur cùm Synodus ſimpliciter & indefinitè decreverit, ut *nulla licentia* contra ipſius Prælati voluntatem de ſe promoveri faciendo ſuffragetur, dubitari meritò poteſt num Synodus hanc licentiam in Curia Romana obtentam aut obtinendam excludere non voluerit, ſive non ſuffragari.

Ad hæc experientia docet, quòd vigilantiores Epiſcopi frequentiùs per illas licentias *de ſe promoveri faciendo*, & recurſus ad Datariam Romanam, non raro vexentur, & quodammodo cogantur admittere ad Ordines ſacros, quos indignos probè noverunt, eò quòd defectus non ſint quidem adeò notorii, ut probari in judicio poſſint, vel adeò enormes, ut impedimentum canonicum pariant, ſed tamen ſat graves; ut ob hos meritò à ſacris Ordinibus repellantur.

Unde optandum eſſet, ut Curia Romana ſimiles recurſus non admitteret; neque ſimiles licentias expediret; potiuſque Epiſcoporum conſcientiæ Ordinationem ſuorum ſubditorum confideret, prout Synodus Tridentina optaſſe videtur: notanter cùm certum ſit, melioribus ſæculis hujuſmodi recurſus fuiſſe ignotos.

XXVI. Verùm Synodus Tridentina ſufficienter inſinuat, hujuſmodi recurſum non facilè eſſe admittendum, nec Ordinarium facilè in ſimilibus turbandum; quandoquidem ad faciliorem ſui Decreti executionem expreſsè addat: „ Nulla contra ipſius Prælati voluntatem conceſſa licentia de ſe promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus & dignitates, ſive honores reſtitutio ſuffragetur.

Accedit ipſius Decreti ratio in principio expreſſa: „ Cùm honeſtius ac tutius ſit ſubjecto, debitam Præpoſitis obedientiam impendendo in inferiori miniſterio deſervire, quàm cum Præpoſitorum ſcandalo graduum altiorum appetere dignitatem.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex Homicidio.

1. *Homicidium reputatur enormiſſimum crimen.*
2. *Homicidium ſemper induxit irregularitatem.*
3. *Notiſſima fuit hæc irregularitas.*
4. *Etiam ex homicidio ex quadam quaſi neceſſitate commiſſo.*
5. *Ob defenſionem vitæ etiam perpetrato.*
6. *Ex Pœnitentiali Romano Presbyter occidens in defenſionem vitæ irregularis efficitur.*
7. *Cœpit diſciplina circa hanc irregularitatem paulatim relaxari; ſed quando incertum.*
8. *Clemens V. excepit homicidium ob neceſſariam vitæ defenſionem.*
9. *Ex deciſione illa Clementis non evincitur, tale homicidium eſſe quacumque defenſione licitum.*
10. *Deciſio Clementis non comprehendit homicidium ob defenſionem honoris, aut bonorum temporalium.*
11. *Neque commiſſum in defenſionem liberorum aut parentum.*
12. *Quid de homicidio in defenſionem patriæ?*
13. *Omne homicidium cauſat irregularitatem, niſi expreſsè excipiatur.*
14. *Homicidium inducit irregularitatem, modò ſit voluntarium, ſaltem* indirectè; *& quandonam ſit tale?*
15. *Ut de hac voluntarietate ſtatuatur, expendendum, num actio ob homicidium fuiſſet omittenda.*
16. *Oſtenditur exemplo Clerici Venatoris & Chirurgi.*
17. *Hæc regola ſtabilitur auctoritate Bonifacii VIII.*
18. *Ex hoc principio plures caſus reſolvi poſſunt.*
19. *Quomodo homicidium actioni connexum eſſe debeat, ut actio ideo eſſet omittenda, generaliter determinari nequit.*
20. *Non requiritur, ut homicidium ſit natum ſæpiùs ſequi, quàm non ſequi.*
21. *Non ſufficit etiam quòd natum ſit frequentiùs ſequi.*
22. *In dubio an homicidium fuerit voluntarium, debet ſe gerere pro irregulari.*
23. *Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non ſat attendant.*
24. *Decreta Synodi Trident. de hac irregularitate.*
25. *Quod dicatur homicidium* voluntarium *ad mentem Synodi.*
26. *Synodus optat, ut cum homicida voluntario non diſpenſetur; nec Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
27. *Pontifex in homicidio voluntario ad obtinenda Beneficia aut Ordines difficulter diſpenſat.*
28. *Quomodo expediatur diſpenſatio quoad Beneficia jam obtenta, aut Ordines ſuſceptos.*
29. *Modernæ diſpenſationis Stylus videtur primitus reſpexiſſe homicidium* involuntarium.
30. *Quomodo hodie expediatur diſpenſatio ſuper homicidio caſuali, & perpetrato in defenſionem vitæ?*
31. *Epiſcopus poteſt diſpenſare in homicidio* non voluntario *& occulto, & quod ſit* non voluntarium?

I. Inter graviſſima crimina reputatum fuiſſe homicidium ſat conſtat; & quidem è tribus illis fuiſſe, ob quæ in aliquibus Eccleſiis, etiam in fine vitæ, abſolutio negata fuerit, ſcitur. Juxta S. Baſilium *Can.* 56. „ Qui ſua ſponte interfecit, & poſtea pœnitentia ductus eſt, 20. annis Sacramento non communicabit. Viginti autem anni (ait) ſic in eo diſpenſabuntur. Debet quatuor annis deflere ſtans extra fores Oratorii. & fideles ingredientes rogans ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuntians. Poſt quatuor autem annos inter auditores recipietur, & quinque annis cum ipſis egredietur: ſeptem autem annis cum iis qui in ſubſtratione orant, egredietur. In quatuor annis ſolùm ſtabit cum fidelibus, ſed non erit oblationis particeps. Iis autem expletis, erit Sacramentorum particeps.

Et *Cap.* 57. „ Qui non voluntariè interfecit, undecim annis Sacramentis non communicabit. Undecim autem anni ſic in eo diſpenſabuntur. Duos quidem annos deflebit, tres autem annos inter auditores perſeverabit, in quatuor ſubſtratus, & anno ſolùm conſiſtet, & deinceps ad Sacramenta admittetur.

II. Cùm

II. Cùm itaque homicidii crimen adeò enorme, tantique temporis pœnitentia eluendum jam pridem viſum fuerit, etiam in laicis, quis miretur, ſi ob hoc crimen laici à ſacris Ordinibus excluſi & Clerici ab eorum executione ſuſpenſi, imò & depoſiti fuerint? Idque ad normam præcepti divini olim populo Judaico inſinuati, Exodi *cap.* 21. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab altari meo evelles eum;* quæ referuntur & quaſi canonizantur in *Cap.* 1. ❡ *De Homicidio*.

Quin & *Canone* 55. Sancti Baſilii decernitur: „ Qui ſe latronibus adverſos objiciunt, ſi ſint quidem extra Eccleſiam, ab omni communione arceantur: Si ſint autem Clerici, à gradu deponuntur.

III. Adeò nota atque vulgata fuit irregularitas ex hoc crimine reſultans, ut cuidam Epiſcopo ſcribere non dubitet Joannes VIII. apud Gratianum *Diſt.* 50. *Can.* 4. „ Miror minùs doctam ſcientiam tuam Sacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in Sacerdotio miniſtrare; immò (quòd eſt ineptius) nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcumque pœnitentiam concedendum, cùm omninò ſit Canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo Sacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus ſaltem remediis curatus, ſalutis poſſit invenire ſuffragium.

IV. Nec tantùm homicidium per inſidias & induſtriam ſeu animo planè deliberato ac voluntario, doloque malo perpetratum hanc irregularitatem jam pridem induxit, ſed & illud quod ex quadam quaſi neceſſitate & involuntarietate perpetratum erat.

Jam enim vidimus, quòd juxta Canones à S. Baſilio editos Clericus, qui ſe latroni objiciens, ſive ſe defendendo occidit, à gradu deponatur.

V. Et ex Nicolao I. apud Gratianum *Diſt.* 50. *Can.* 6. „ De his Clericis, de quibus conſuluiſti, ſcilicet qui ſe defendendo, paganum occiderunt; ſi poſtea per pœnitentiam emendati poſſint ad gradum priſtinum redire, aut ad altiorem conſcendere; ſcito nos nullam occaſionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verùm ſi contigerit, ut Clericus Sacerdotalis Ordinis ſaltem paganum occiderit, multum ſibi conſulit, ſi ab officio Sacerdotali receſſerit: ſatiuſque eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quàm alta indebitè appetendo, damnabiliter in profundum demergi.

Ad hunc Canonem reflectens Joannes Dartis SS. Canonum in Academia Pariſienſi Profeſſor in commentario ad diſtinctionem quinquageſimam Decreti Gratiani, ait: „ Clericus homicida non reſtituebatur, ne quidem ſi ſe defendendo, Paganum occidiſſet.

Conſultus quoque ſæculo undecimo Hilbertus Epiſcopus Metenſis à Sancto Ivone Carnotenſi, de Sacerdote, qui aliquem pro vitæ ſuæ defenſione occideret; an Sacerdotio impoſterum fungi permittendus eſſet, reſpondit Hilbertus *Epiſt.* 60. „ Non videtur Sacerdotem reum ſanguinis oportere deinceps miniſtrare, quamvis *tuenda ſalutis neceſſitate* homicidium incurrerit. “ Concluditque, quòd ſi ſimilis caſus in ſua Diœceſi contigiſſet, ipſe *rem ad Apoſtolicam miſiſſet audientiam*.

VI. Ex Pœnitentiali Romano legitur in *Cap.* 2. ❡ *De Homicidio*; “ Si ſine odii meditatione, *te* tuaque librando, hujuſmodi diaboli membra (furem aut latronem) interfeciſti (ſecundùm indulgentiam dico, propter imaginem Dei) ſi aliquid jejunare volueris, bonum eſt tibi: & eleemoſynam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

VII. Quantumvis hic non deponatur Presbyter, qui ob vitæ ſuæ defenſionem alium occidit: quia tamen vita ſua durante pœnitentiam agere tenetur, apparet quod ab executione Ordinis Sacerdotalis tota ſua vita, tamquam pœnitens abſtinere debuerit; atque ita juxta priſtinam diſciplinam ex tali homicidio irregularitatem incurrerit; quamvis ſatis quoque conſtet, aliquid *ſecundum indulgentiam* jam cœpiſſe circa hanc diſciplinam relaxari.

Quando autem hæc relaxatio cœperit, certò ſtatui nequit: quia ut rectè monet Ludovicus Thomaſſinus *De diſciplina Eccleſiæ parte* 4. *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 10. hujuſmodi libri pœnitentiales quotidie novas recipiunt pro temporum varietate, & diſciplinæ mutatione additiones; adeoque certò ſciri nequit, quo tempore hic articulus Pœnitentiali Romano fuerit inſertus.

VIII. Deinde ſubjungit Thomaſſinus: Itaque dici poteſt, Papam Clementem V. fuiſſe primum, qui claris terminis decidit, hujuſmodi occiſorem non eſſe irregularem, in *Clem. Unica De Homicidio*: „ Nullam (ait) ex hoc irregularitatem incurrit, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat invaſorem.

IX. Quidquid ſit, hoc ſat conſtat, ex hac declaratione ſeu Conſtitutione Clementis V. nullum præjudicium generari opinioni Theologorum, contendentium, licitum non eſſe privata auctoritate occidere vitæ invaſorem, juxta illud Auguſtini *lib.* 1. *De Civitate Dei c.* 21. „ His exceptis, quos vel lex juſta generaliter, vel ipſe fons juſtitiæ Deus ſpecialiter occidi jubet, quiſquis hominem vel ſeipſum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur. “ Et *Epiſt.* 47. De occidendis hominibus, „ ne ab eis quiſque occidatur, non mihi placet conſilium; niſi fortè ſit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate ubi etiam ipſe eſt, accepta legitima poteſtate, ſi ejus congruit perſonæ.

X. Id quoque expeditum eſt, hanc Clementis deciſionem ultra caſum expreſſum minimè extendendum; ideoque homicidium non pro defenſione *vitæ*, ſed famæ, honoris, aut rerum temporalium hac Conſtitutione non comprehendi, neque homicidium vi hujus Decretalis immune eſſe ab Irregularitate, uti ſatis benè probat Fagnanus: notatque omnes paſſim conſentire, occidentem pro defenſione rerum temporalium non evadere irregularitatem, Ad *Cap.* INTERFECISTI ❡ *De Homicidio*.

XI. Gloſſographus ad citatam Clementinam ad verbum, *ſuum*, ait: „ Hæc littera innuit, ſecus in illo qui occiderit volentem occidere Patrem, filium, conjugem, vel perſonam conjunctam, quam aliter juvare non poterat. Quod verum puto: quaſi caſus ille non includatur ſub neceſſitate inevitabili, ſed evitabili. “ Hæc ille. Quæ quidem Gloſſa ferè ab omnibus recipitur, uti ex Navarro refert Fagnanus ad *Cap.* 24. ❡ *de Homicidio n.* 3.

XII. Quin etſi ipſa patriæ; imò & fidei defenſio concurreret, nequaquam tamen Clericum arma ſumentem & aliquem interficientem, ab irregularitate ſimilis defenſio eximeret; quemadmodùm ſat apertè deciditur in *Cap.* 24. ❡ *de Homicidio*, ubi Honorius III. reſcribit Pelagio Presbytero, his verbis: „ Petitio tua nobis exhibita continebat, quòd cùm inimici dominicæ Crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani, caſtrum quoddam, in quo morabaris, graviter invaſiſſent: exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quàm laicis contra eos, ac vicem confligentibus, hinc inde occiſi quàm plurimi extiterunt. Unde cùm pro eo quòd aliquos percuſſiſti, irregularitatem metuas incurriſſe. Mandamus, quatenus ſi de *interfectione* cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet, à miniſterio altaris abſtineas reverenter: cùm ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quàm temere celebrare.

Hic enim agebatur de neceſſaria *patriæ* defenſione, cùm hoſtes caſtrum graviter invaſiſſent; & tamen deciditur, Pelagium Presbyterum eſſe irregularem, ſi eum conſcientia remordeat, quòd in conflictu aliquem occiderit. Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *n.* 1. ubi latè oſtendit, irregularitatem contrahi ex occiſione in bello etiam juſto, & defenſivo; modò tamen non tanta concurrat inevitabilis neceſſitas, ut concurrat neceſſaria defenſio *propriæ vitæ*, atque ita ſit caſus expreſſus in Citata Clementina.

XIII. „ Cùm enim regula ſit (ait) quòd irregularis efficiatur, qui aliquem interficit aut mutilat, nec ab hac regula reperiantur excepti, niſi caſus furioſi, infantis ſeu dormientis, & illius qui mortem aliter vitare non valens *ſuum* occidit vel mutilat invaſorem, ut in dicta *Clementina*, ſtabimus regulæ, quamdiu non probatur exceptio.

Hac de cauſa Synodus Budenſis celebrata per Philip-

pum Epiſcopum Firmanum Sedis Apoſtolicæ Legatum de aſſenſu plurimorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum aliorumque Prælatorum ann. 1279. decrevit *Can.* 7. " ne Clerici bellicis actibus ſe involvant vel implicent, niſi forte pro Eccleſiarum ſuarum, & patriæ defenſione, non ad impugnandum vel propulſandum, ſed ad *defenſionem tantum*, ſi neceſſitas eos compellat: & tunc in propriis perſonis non pugnent.

XIV. Nec tantùm homicidium voluntarium *directè*, id eſt animo deliberato, & animo directo commiſſum inducit irregularitatem; ſed etiam voluntarium indirectè ſive in *cauſa*, ut ajunt, ſive quod non eſt quidem *directè* & ex propoſito intentum ſeu volitum, ſed indirectè ſeu *in cauſa*, ut ajunt, quia poſuit ejus cauſam, quam oportuiſſet omittere, ne homicidium illud ſequeretur.

Ut enim homicidium ſit voluntarium *in cauſa* requiritur, ut cauſam illam hic & nunc concurrentibus præſentibus circumſtantiis debuiſſet omittere, ne homicidium ſequeretur.

XV. Hinc ulteriùs concluditur, homicidium non ſemper eſſe voluntarium *in cauſa*, quandocumque ſequitur ex cauſa ſive actione *illicita*: neque ſemper eſſe *merè caſuale* aut planè involuntarium, etſi præter intentionem *directam* ſequatur ex actione ex ſe licita.

Poteſt enim contingere, actionem quidem aliquam eſſe de ſe illicitam, adeoque abſolutè fuiſſe omittendam; ſed tamen *non ideò* omitti debuiſſe, ne ex ea ſequeretur homicidium; ipſumque homicidium huic actioni adeò remotè aut infrequenter eſſe connexum, ut nullatenus ob ejus periculum omitti debuerit; homicidiumque ex ea ſequutum *merè* caſuale reſpectu ipſius agentis, ſit reputandum.

XVI. Exemplum obvium eſt in Clerico venatore, Si enim inter venandum cogitans occidere feram, occidat hominem; idque omninò præter intentionem, ac nihil ſimile prævidens, aut prævidere valens, homicidium non cenſetur ei voluntarium *in cauſa*; nec conſequenter incurrit irregularitatem, Licèt enim venatio Clerico ſit illicita, eamque omittere debuiſſet; nequaquam tamen ei interdicta eſt ob *periculum homicidii*; nec ob periculum homicidii eam omittere debuit potiùs Clericus, quàm laicus.

Clericus verò chirurgiam contra Canonum interdicta exercens, ſi inde mors alicujus ſequatur, tametſi præter intentionem; irregularis judicatur, atque homicidium ipſi voluntarium *in cauſa* eſſe; eò quòd chirurgia Clericis ob *periculum mutilationis & occiſionis* ſpecialiter ſit interdicta, atque conſequenter ob id omitti debuiſſet.

XVII. Huic fundamento innititur reſolutio Pontificis in *Cap.* 3. ꝟ *De Homicidio in* VI. " Quòd is, qui mandat aliquem verberari, licèt expreſsè inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficiatur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat: quia mandatum hoc omittere debuiſſet, ne hoc ſequeretur: *cum hoc evenire poſſe debuerit cogitare*, ait Pontifex.

Si tamen in primo caſu tales eſſent circumſtantiæ, ut ſalus proximi, ipſaque Chriſtiana charitas requirerent hic & nunc Clerici operam, indubiè fieri poſſet, quòd Clericus ob periculum illud, operam ſuam nequaquam deberet omittere; ipſaque proinde mors inde præter intentionem ſequuta ipſi ne quidem eſſet voluntaria *in cauſa*, nec per conſequens irregularis eſſet cenſendus.

XVIII. Ex eodem principio judicandum erit de variis caſibus, de quibus à Canoniſtis ac Theologis quæritur, an homicidium ex actione aliqua ſequutum ſit voluntarium *in cauſa*, inducatque irregularitatem. Expendendum enim erit, an actio, ſive ex ſe fuerit licita ſive illicita, in hiſce circumſtantiis fuerit omittenda ob periculum homicidii; adeò ut qui in talibus circumſtantiis actionem illam ob hoc periculum non omittit, cenſeatur indirectè velle ipſum homicidium, quod ex ſua actione ſequuturum prævidebat, aut prævidere debebat.

XIX. Quomodo autem homicidium præcisè debeat eſſe conjunctum alicui actioni; aut quoties ex aliqua actione natum ſequi, ut propterea actio illa debeat omitti; aut ſi ponatur & homicidium ſequatur, hoc cenſeatur eſſe voluntarium *in cauſa*, generaliter & pro omnibus caſibus determinari nequit.

XX. Hoc imprimis certum eſt, nullatenus requiri, ut homicidium ſit voluntarium *in cauſa*, quòd illud natum ſit frequentiùs ſequi ex illa actione, quàm non ſequi. Fieri enim poteſt, quòd actio aliqua deberet omitti ob periculum homicidii, tametſi ex centum & amplius vicibus homicidium illud non ſemel ex illa actione natum eſſet ſequi: eò quòd actio nullam aut exiguam habens utilitatem, atque ſine difficultate omiſſibilis, etiam ob minimum homicidii periculum eſſet omittenda.

Exemplum ſit. Ponatur conclave capax continere ducentos homines; ſciaturque autem de facto unicum duntaxat ibidem eſſe; ſed quo loco conſiſtat, neſciatur; ſi quis ſciens hic unum eſſe, ſed neſcius quo loco; atque eo non obſtante ſine cauſa, ſed petulanter projiciat grandem lapidem ex fornice, neſciens quo loco ſit caſurus, ſi incidat in hominem ibi conſiſtentem eumque occidat, erit ipſi hæc occiſio voluntaria *in cauſa*; eò quòd ille jactus lapidis in his circumſtantiis fuiſſet omittendus ob periculum occiſionis.

XXI. Econtrariò fieri poteſt, ut actio aliqua in certis circumſtantiis adeò neceſſaria ſit, tantique momenti, ut licèt homicidium frequentius ex ea ſequi ſoleat, quàm non ſequi, nihilominus ob periculum illud omitti *non debeat*, imò nec poſſit; ac per conſequens nec homicidium ſequutum cenſeri debeat voluntarium *in cauſa*; quemadmodum rectè obſervat eximius D. Huygens in ſuis Obſervationibus brevibus *De Actibus humanis cap.* 4. ubi doctè ac ſolidè obſervat ea, quæ notari debeant, ut aliquid dicatur voluntarium *in cauſa*; & unde illa voluntarietas potiſſimum deſumenda ſit; quæ ſi ritè expendantur, facilem oſtendent methodum reſolvendi difficultates, quæ in hac materia à Canoniſtis moventur.

XXII. Hoc hic interim notandum, quòd licèt juxta dicta *capite* 1. irregularitas non incurratur, niſi in caſibus à jure expreſſis, nihilominus tamen, ſi dubium ſit, num quis reus fuerit homicidii aut mutilationis, debeat ſe pro irregulari gerere, & ut talis ab executione SS. Ordinum abſtinere; quemadmodum decidit Pontifex in *Cap.* 12. ꝟ *De Homicidio*, huic innixus principio, *quòd in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*; & in *Cap.* 5. ꝟ *De Clerico excomm. miniſt.* eodem adducto principio: *Quia in dubiis via eſt eligenda tutior.*

XXIII. Ratio hujus deciſionis eſſe videtur, quòd regula *capite* 1. aſſignata procedat in foro externo; hoc eſt, quod in foro illo nullus debeat cenſeri irregularis, niſi ob factum, cui de jure annexa eſt irregularitas: neque ut talis haberi, niſi factum illud interveniſſe probetur: at ipſe cui ſua nota eſſe debet conſcientia; atque ſeipſum juxta eam judicare, tenetur in dubio ſemitam tutiorem eligere; id eſt, eam dubii partem, quæ periculo peccandi minus eſt obnoxia; quemadmodum exponit Fagnanus ad citatum Capitulum 12. ibidem *num.* 7. deplorans, quòd inſignem hanc ſacrorum Canonum regulam de electione *tutioris* partis, complures ex recentioribus Theologis ita extenuent, ut ferè ad nihilum redigere videantur. Quidam enim affirmant electionem tutioris partis non eſſe in præcepto, ſed in conſilio tantùm: quidam dicunt eam habere locum tantummodo in dubio facti, vel perſonæ, non autem in dubio juris: quidam in dubio juris practico, non autem ſpeculativo: alii verò opinantur eam regulam eſſe reſtringendam ad limites hujus Decretalis, ita ut non procedat niſi in materia irregularitatis; alii demum putant eam non habere locum in opinionibus: nam cùm utrimque ſunt opiniones æquè probabiles, aut una probabilis, & alia probabilior, contendunt licere unicuique eligere quamcumque opinionem etiam omiſſa probabiliori, & tutiori. Sed has omnes opiniones uti improbabiles, & minimè conſonas diſpoſitioni ſacrorum Canonum, latiſſimè confutavimus in tractatu noſtro De opinione probabili, quem poſuimus in cap. *Ne innitaris*, *ſupra de Conſtit. præſertim à n.* 44. " Hæc ille.

Meritò contra pernicioſam hanc Probabiliſtarum doctrinam citatus Fagnani Commentarius conſulitur.

Synodus Tridentina duobus locis hujus irregularitatis meminit, atque enormitatem criminis, & diſpenſatio-

nis

nis ſuper irregularitate ex crimine hoc proveniente difficultatem propoſuit.

XXIV. Primò, *Seſſ.* 14. *Cap.* 7. *de Reformat.* ait: „ Cùm etiam, qui per induſtriam occiderit proximum „ ſuum, & per inſidias, ab altari avelli debeat; qui „ ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi cri„ men id nec ordine judiciario probatum, nec alia ra„ tione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore „ ad ſacros Ordines promoveri poſſit; nec illi aliqua „ Eccleſiaſtica Beneficia, etiamſi curam non habeant „ animarum, conferri liceat: ſed omni Ordine, ac „ Beneficio & Officio Eccleſiaſtico perpetuò careat.

Deinde *Seſſ.* 24. *Cap.* 6. *de Reformat.* declarans, licere Epiſcopis diſpenſare in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, addit hanc clauſulam: *Excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario.*

XXV. Juxta prius Decretum, qui *ſua voluntate* homicidium perpetravit, tametſi illud *occultum* fuerit, inhabilis declaratur ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, aut Beneficia quæcumque obtinenda; utque omni ordine, ac Beneficio & officio Eccleſiaſtico careat, decernitur.

Homicidium *voluntarium*, de quo hîc loquitur Synodus, plerique intelligunt homicidium per *induſtriam*, *inſidias & ex propoſito* perpetratum, atque ita deciſum referunt Garzias de Beneficiis, *part.* 7. *c.* 11. *num.* 44. & Barboſa de officio Epiſcopi, *part.* 2. *Allegat.* 39. *n.* 49. qui & dicunt, reſolutum à ſacra Congregatione, quòd ſi quis mandaverit aliquem verberari cum expreſſo mandato de non occidendo, aut mutilando, ſi mandatarius fines mandati excedens occiderit, aut mutilaverit, mandantem quidem incidiſſe in irregularitatem; ſed tamen non cenſeri *voluntarium* ad ſenſum Concilii Tridentini. Imò ſi quis volens occidere Joannem, occiderit Petrum, eſſe quidem irregularem, non tamen homicidam *voluntarium*, de quo Concilium: quia ſcilicet hunc non per induſtriam & per inſidias occidit: quod tamen requiri volunt, ut habeatur homicida *voluntarius*, de quo in Decreto Conc. Tridentini. & in facti ſpecie reſolvit Zypæus, *Conſult. Unica de Homicidio.*

XXVI. Quidquid ſit, hoc ſatis conſtat, Synodum Tridentinam optaſſe, ut cum homicida *voluntario* nec ad Sacros Ordines nec Beneficia diſpenſetur; ſed *ut omni Ordine, ac Beneficio & officio Eccleſiaſtico perpetuò careat.*

Hîc imprimis excludi omnem Epiſcopalem diſpenſationem, etiam ad Ordines minores, ac Beneficia etiam ſimplicia, compertum eſt.

XXVII. Et quamvis Pontificia diſpenſatio non cenſeatur omninò excluſa, ob enixam tamen Synodi voluntatem, ut hujus criminis reus omni Ordine & Beneficio perpetuò careat: Pontifex „ in diſpenſationibus „ hujuſmodi concedendis, non parùm difficilem ſe red„ dit: nimiſque ab eis abhorret; cùm abominabile „ ſit, quòd effundens ſanguinem humanum, offerat ſan„ guinem Chriſti & Hoſtiam immaculatam, vel offi„ cium Deo ad Altaris miniſterium præſtet: „ ait Pyr„ rus Corradus in Praxi diſpenſat. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 3. Et Fagnanus ad *cap.* Henricus ii *de Clericis pugnantibus in duello n.* 41. dicit, ſe non meminiſſe cum promovendis, in homicidio voluntario umquam fuiſſe diſpenſatum.

XXVIII. Si petatur diſpenſatio ſuper homicidio quoad Ordines ſuſceptos, aut Beneficia de facto obtenta, ſolet ſupplica juxta ſtylum Curiæ remitti ad Congregationem ſuper interpretatione Concilii Tridentini; uti notat Pyrrus Corradus loco citato *n.* 13. „ Ubi ipſæ „ ſupplicationes proponuntur, diſcutiuntur & plenè e„ xaminantur, ut inde diſcernatur, an gratia ſit con„ cedenda, vel deneganda: quòd ſi videatur conce„ denda, remittitur ſupplicatio ad *Datariam*, cum „ his verbis in illius calce appoſitis, ſcilicet: *videtur* „ *concedenda ſi Sanctiſſimo videbitur.* „

Hæc Pyrrus Corradus, qui & ibidem monet, poſtmodum Papa annuente expediri commiſſionem Ordinario, qua ei poteſtas ſit cum Oratore diſpenſandi, eumque ad Ordines promovendi, vel in ſuſceptis rehabilitandi, juxta tenorem commiſſionis.

In hac delegationis formula ſolet apponi hæc clauſula: Si narrata vera deprehenderis, *Oratorem, impoſita ei aliqua pœnitentia ſalutari, & attenta pace, ut præfertur, habita abſolvas, ſecumque, dummodò ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, ac alia virtutum merita, ſibi aliàs ſuffragentur, nec aliud Canonicum ſibi obſiſtat, ad Beneficia & Ordines:* (vel ſimplicia dumtaxat, vel etiam majora; item minores vel majores Ordines, prout exprimitur) *diſpenſet pro ſuo arbitrio.*

Pax cujus hîc fit mentio intelligitur illa quæ facta eſt inter homicidam & hæredes defuncti; qua demum facta ſolet Pontifex diſpenſare.

XXIX. Porrò hic diſpenſationis ſtylus primùm inductus apparet ad expediendam diſpenſationem, ſeu potiùs commiſſionem diſpenſandi ſuper homicidio *quaſi caſuali*, & involuntario, conformiter ad Decret. Concilii Tridentini in alleg. *c.* 7. ubi de diſpenſatione in hujuſmodi homicidio hæc habet: „ Si verò homi„ cidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi re„ pellendo, ut quis ſe à morte defenderet, fuiſſe com„ miſſum narretur; quam ob cauſam etiam ad ſacro„ rum Ordinum & Altaris miniſterium, & Beneficia „ quæcumque ac dignitates *jure* quodammodò *diſpen„ ſatio* debeatur, committatur loci Ordinario, aut ex „ cauſa Metropolitano, ſeu viciniori Epiſcopo, qui „ nonniſi cauſa cognita, & probatis precibus ac nar„ ratis, nec aliter diſpenſare poſſit. „

XXX. Quamvis de jure non videatur ulla irregularitas incurri, ſi reverà homicidium ſit *omninò* caſuale, aut contigerit *vim vi repellendo, ut quis ſe à morte defenderet*, juxta *Clementinam unicam de homicidio*; adeòque nulla diſpenſatio requiri videatur: tamen quia de enormi ac ſcandaloſo admodum crimine agitur; & facilè aliqua in his culpa aut exceſſus intercurrit, voluit Synodus, ut etiam hîc interveniret ſpecies aliqua diſpenſationis, cujus executio Ordinario delegaretur: qua vel irregularitas, ſi quæ forſan interveniſſet, tolleretur; vel ſaltem omnibus ritè examinatis, declararetur; nullam irregularitatem fuiſſe contractam: quam tamen declarationem ab Epiſcopo fieri non vult Synodus, niſi ex commiſſione Pontificis; atque hoc ſenſu verum eſt, quòd nec qui caſu, vel vim vi repellendo homicidium commiſerit, ſine licentia Pontificis ad Ordines promoveri queat; quemadmodum notat Pyrrus Corradus, *n.* 13. additque: „ Quamvis aliqui„ bus Nuntiis, præcipuè Hiſpaniarum conſuevit per „ Summum Pontificem tribui facultas diſpenſandi ſu„ per irregularitate contracta ex homicidio caſuali, et„ iam publico. „

XXXI. Et id quidem ſi homicidium publicum fuerit, aut ad forum contentioſum deductum: quia ſi homicidium omninò occultum ſit, tunc Epiſcopus ſine ulla delegatione aut commiſſione ſpeciali Pontificis poterit diſpenſare, modò homicidium non ſit *voluntarium*, juxta Decret. Synodi Tridentinæ, *Seſſ.* 24. *cap.* 6. *de Reform.* permittens Epiſcopis diſpenſare in irregularitatibus omnibus ex delicto *occulto* provenientibus, ſola illa excepta, quæ oritur ex homicidio *voluntario*. Voluntarium autem non eſſe, quod ſit caſu aut vim vi repellendo ob neceſſariam vitæ propriæ defenſionem, expeditum eſt: quin *voluntarium* hîc accipi eodem ſenſu quo accipitur, *c.* 7. *Seſſ.* 14. reſolvit poſt plures alios Zypæus, *Conſult. Unica de Homicidio*: ideòque ſi *voluntarium* non fuerit ad ſenſum dicti *c.* 7. & *occultum* ſit, poſſe Epiſcopum diſpenſare.

TITULUS UNDECIMUS.

De Seminariis Clericorum.

CAPUT I.

Origo & ſcopus Seminariorum.

1. *Antiquæ ſunt Clericorum Collegia ſub directione Epiſcopi.*
2. *Decretum Synodi Toletanæ IV. de Inſtitutione horum Collegiorum.*
3. *His collegiis reſpondent Scholæ à Carolo Magno inſtitutæ.*
4. *Ludovicus Pius ad inſtructionem ſimilium Scholarum urget Epiſcopos.*
5. *Similiter Concilium Pariſienſe.*
6. *Sæculo XI. hæ Scholæ ubique flacceſcere, & totaliter interire cœperunt.*
7. *Inſtaurationem earum petierunt Epiſcopi in Synodo Tridentina.*
8. *Synodi Tridentinæ Decretum de erigendis Clericorum Seminariis.*
9. *Scopus Seminariorum ex mente Synodi.*
10. *Alumnis Seminariorum frequenter eorum finis exponendus.*
11. *Ratio inſtitutorum Seminariorum à S. Carolo expoſita.*
12. *Doctrinæ, ac præcipuè pietati acquirendæ incumbendum.*
13. *Nulli in Seminario educandi, niſi ad operandum in Eccleſiaſticis functionibus.*
14. *Sanctus Carolus nolebat educari* ſimplices *Sacerdotes.*
15. *Ad Seminarium admiſſi interdum ad expenſarum reſtitutionem adſtringuntur, ſi in ſtatu Eccleſiaſtico non perſeverent.*
16. *Seminariorum alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent eſſe alieni; idque ipſis maximè inculcandum.*
17. *Quæ à Confeſſario Seminarii præcipuè inculcanda.*
18. *Qualis eſſe debeat Seminarii Confeſſarius.*

I. OLim fuiſſe Collegia ſive Monaſteria, in quibus ſub Epiſcoporum directione juniores Clerici inſtituebantur, & è quibus tamquam Seminariis Miniſtros Eccleſiæ Epiſcopi aſſumebant, manifeſtum eſt ex Poſſidio in vita ſancti Auguſtini, *c.* 11. ubi ſcribit, Auguſtinum factum Epiſcopum, Monaſterium Clericorum extruxiſſe, è quo ceu quodam Seminario ad varias Eccleſias viros doctos & exercitatos mittebat: quodque plures Epiſcopi, excitati exemplo Auguſtini, ſimilia extruxerint.

De hoc ſuo Clericorum Monaſterio pluribus egit Sanctus Auguſtinus ad populum Hipponenſem, *Sermone* 49. & 50. *de Diverſis*; modum & inſtitutum vivendi, quod tenere propoſuerat, exponens; ubi declarans, quòd ſtatuiſſet, nullum ordinare Clericum, qui non ſecum in hoc Monaſterio ſive Collegio vivere voluiſſet.

II. De ſimilibus Clericorum Collegiis ſive Monaſteriis agit Synodus Toletana IV. *Can.* 23. apud Gratianum, *cauſ.* 12. *quæſt.* 1. *Can.* 1. „ *Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum*; Nihil enim incertius quam vita adoleſcentium: ob hoc conſtituendum oportuit, ut ſi qui in Clero puberes aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur; ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem magiſtrum doctrinæ & teſtem vitæ habeant. Quòd ſi aliqui ex his pupillis exiſtunt, à Sacerdotali tutela foveantur, ut vita eorum à criminibus intacta ſit, & res ab injuria improborum.

III. Hiſce Clericorum Collegiis reſpondent Scholæ, quas inſtitui voluere Carolus Magnus, ejuſque Succeſſores, reformandæ Eccleſiaſticæ & Clericalis diſciplinæ intenti, in his adoleſcentes ad Clerum aliquando promovendos ſacris Litteris & Canonicis inſtitutis ſub Epiſcoporum regimine imbui, & ritè inſtitui volebant.

De Carolo Magno ita loquitur Concilium Cabilonenſe II. anno 813. *Can.* 3. „ Oportet etiam ut ſicut Dominus Imperator Carolus, vir ſingularis manſuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, juſtitiæ & temperantiæ præcepit, Scholas conſtituant, in quibus & litteræ, ſolertia diſciplinæ & ſacræ Scripturæ documenta diſcantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino: Vos eſtis ſal terræ: & qui condimentum plebibus eſſe valeant, & quorum doctrina non ſolùm diverſis hæreſibus, verùm etiam Antichriſti monitis, & ipſi Antichriſto reſiſtatur, & meritò de illis in laude Eccleſiæ dicatur: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. “

IV. Et Capitulare Ludovici Pii anno 823. admonitionem generalem continens ad utriuſque ordinis homines, cum inſtructione Miſſorum Dominicorum quos Imperator in diverſas Provincias deſtinabat, de his ſcholis ad Epiſcopos ita loquitur: „ Scholæ ſanè ad filios & miniſtros Eccleſiæ inſtruendos, edocendos, ſicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promiſiſtis, & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum perfectum eſt, ad multorum utilitatem & profectum à vobis ordinari non negligantur. “

V. Ex Concilio Pariſienſi III. *lib.* 1. *cap.* 30. refertur in Additione II. ad Capitularia Regum Francorum *cap.* 5. „ Inter nos pari conſenſu decrevimus, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſcholis habendis & ad utilitatem Eccleſiæ militibus Chriſti præparandis & educandis, abhinc majus ſtudium adhiberet. Et in hoc uniuſcujuſque ſtudium volumus probare, & quando ad Provinciale Epiſcoporum Concilium ventum fuerit, unuſquiſque Rectorum Scholaſticos ſuos eidem Concilio adeſſe faciat, quatenus & cæteris Eccleſiis noti ſint, & ejus ſolers ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat. “

Hæc omnia ſcholas Epiſcopales, ideſt, ab Epiſcopis inſtitutas, atque ab eorum regimine ac directione dependentes ſpectant; de quibus latiùs Joannes Fileſacus de ſacra Epiſcoporum auctoritate, *cap.* 15. §. 2.

VI. Scholæ ſive Collegia Epiſcopalia, in quibus juventus ad ſtatum Eccleſiaſticum ſub cura atque regimine Epiſcoporum formabatur, circa ſæculum XI. multum cœperunt flacceſſere; tum ob varias Academias ſeu ſcholas publicas tunc erigi cœptas, tum ob injuriam temporum & deſidiam Prælatorum, ita ut difficile eſſet ab anno milleſimo uſque ad Concilium Tridentinum proximè elapſo ſæculo celebratum, præter ſcholas publicas, aut quaſdam privatas in Monachorum vel Canonicorum Regularium Monaſteriis, alias ſcholas Epiſcopales invenire, in quibus juventus ad munia Eccleſiaſtica obeunda diſponeretur, uti notat Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiæ, *part.* 4. *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 1.

VII. Hunc defectum Scholarum advertentes zeloſiores Epiſcopi, huicque magna ex parte defectum bonorum Paſtorum imputandum æſtimantes, in Synodo Tridentina inſtaurationem hujuſmodi Scholarum poſtularunt; eorumque votum, ut medium reformationi Cleri opportunum comprobatum eſt; „ adeò ut complures affirmarent, ubi nullus alius fructus ex eo Concilio decerptus fuiſſet; ſolùm hunc labores omnes & incommoda compenſaturum; quippe unicum adjumentum, quod efficax ad reparandam collapſam diſciplinam agnoſcebatur: cùm certa ſit regula, in omni Republica tales haberi cives quales educantur: “ Ita refert Pallavicinus in hiſt. Concilii Trid. *lib.* 22. *c.* 8. *n.* 3.

VIII. Hunc in finem Synodus Tridentina, *Seſſ.* 23. *c.* 18. „ Statuit, ut ſingulæ Cathedrales, Metropolitanæ, atque his majores Eccleſiæ, pro modo facultatum & Diœceſis amplitudine certum puerorum ipſius civitatis & Diœceſis, vel ejus Provinciæ, ſi ibi non reperiantur, numerum in Collegio ad hoc prope ipſas Eccleſias, vel alio in loco convenienti ab Epiſcopo

eligen-

Digitized by Google

„ eligendo alere ac religioſè educare, & Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituere teneantur.

IX. Vult autem Synodus, ut Epiſcopus ex pueris hic educatis & formatis „ partim cum ei opportunum videbitur, Eccleſiarum miniſterio addicat, partim in Collegio erudiendos retineat, aliſque in locum eductorum ſufficiat. Ita ut hoc Collegium Dei Miniſtrorum perpetuum *Seminarium* ſit.

His verbis horum Collegiorum ſcopum expreſſit Synodus, ut eatenus ita in illis pueri nutriantur, & inſtituantur, ut tandem in Eccleſiæ Miniſtros & operarios evadant; & Collegia ſint revera Miniſtrorum Eccleſiæ *Seminaria*; quod nomen ipſis à Synodo Tridentina indictum hactenus retinent.

X. Sanctus Carolus præcipuus Seminariorum inſtaurator, cujus normam & exemplum Epiſcopi, qui Seminaria inſtituerunt, pene in omnibus ſequuti ſunt, in ſuis inſtitutionibus Seminarii *parte* 3. *cap.* 1. de hoc Seminariorum ſcopo agens, ante omnia præmittit: „ Adoleſcentes, qui ſingulari Dei Beneficio ſunt delecti, ut in Seminario inſtituantur, id potiſſimum intelligere debent, cujus gratia Concilii Tridentini Decreto Seminaria inſtituta ſint; & intelligentes, ſæpius animo repetere, omneſque nervos intendere; ut illud divina ope ſuffragante, ad animarum ſalutem, ad Eccleſiæ utilitatem, & Paſtorum ſolatium conſequantur.

XI. Deinde rationem inſtitutionis Seminariorum ſubjungit: „ Sunt igitur ea potiſſimum de cauſa Seminaria erecta, ut in iis boni ſtrenuique operarii ad curationem animarum, quas ſuo ſanguine pretioſiſſimo Chriſtus redemit, inſtituantur; & ii quidem adoleſcentes (qui ob ætatem, cùm tenera ſit, & proclivior ad voluptates, & flexibilis etiam ad bonarum rerum impreſſiones admittendas,) in operibus virtutum erudiri debent, ut eam vitæ perfectionem adipiſcantur, quæ in iis, qui Doctores populorum futuri ſunt, elucere debet & ſeverioribus diſciplinæ legibus coercendi.

XII. Poſt hæc infert, quòd cùm duo præcipuè in Sacerdote & Paſtore requirantur, probitas videlicet ac doctrina, earum utraque in Seminariis ſit comparanda,

„ At ſicut probitatis major eſt neceſſitas (ait) quàm doctrinæ; ſic illis in ejus ſtudio magis eſt elaborandum: cùm præſertim acquiſitio virtutum, in uniuſcujuſque aſſiduitate & induſtria, potiùs quàm in Rectorum, aut præceptorum diligentia ſit poſita; ita ut niſi quis laborem adhibeat, non multum aut nihil illi aliorum vigilantia ſit profutura.

„ Quamobrem unuſquiſque ſit ea mente ac voluntate, idque ſibi quotidie proponat, ut omninò velit in bonum Miniſtrum pro hujus Eccleſiæ Mediolanenſis adjumento evadere; ſeque Deo juvante, purum ab omni peccati labe conſervare; ſic enim affectus, multò faciliùs doctrinæ cognitionem accipiet, majore tum ſuo, tum cæterorum emolumento; Beneficiique magnitudinem agnoſcens, quòd illi tam præclara ſit oblata facultas, toto animo ſingulis diebus Deo ſe offerat, rogetque ut ſe ad prædictum finem idoneum efficiat operarium.

Martinus Rithovius Epiſcopus Iprenſis in ſua Synodo anno 1577. *tit.* 23. *cap.* 5. poſtquam normam docendi & inſtituendi juventutem in Seminario propoſuit, ſubjicit: „ Omnis autem inſtitutio in hac Schola, eo principaliter dirigatur, ut qui inſtituendi ſuſcipiuntur, in timore Dei foveantur; & in bona voluntate miniſteriis Eccleſiaſticis ſeſe mancipandi confirmentur: ut cum ætate ac litterarum ſcientia ad virtutum & gratiarum proficiant incrementa, jactaque in eis ſemina, tandem in agro Domini fructus referant copioſos.

XIII. Imò unicum eſſe Seminariorum ſcopum, ut in eo operarii in meſſem Dominicam mittendi formentur, ita Carolo perſuaſum erat, ut declaret, „ quod ſi quis decurſu temporis de ſtatu mutando conſilium caperet, etiamſi de Religione ingredienda cogitaret, de eo Reverendiſſimum Archiepiſcopum, vel Rectorem certiorem faciat. Peccaret enim (ait) ſi in Seminario hoc animo viveret, in alium finem conſumens, quod ad operarios *ſolùm* pro hujus Eccleſiæ auxilio ſuſtentandos eſt conſtitutum.

XIV. Eundem in finem monet *parte* 1. *cap.* 2. quòd ſi ſint, qui aliqua ratione non oſtendant, ſe idoneos Sacerdotes ad animarum curam evadere poſſe, è Seminario dimittantur: „ Cùm (ait) non ea de cauſa ſit inſtitutum, ut in eo ſimplices Sacerdotes ſibi tantùm utiles futuri educentur.

XV. In nonnullis quoque Diœceſibus, ingrediens Seminarium juramento promittere debet, „ ſe nunquam ad aliam vitæ rationem diſceſſurum, ſed perpetuò Eccleſiæ Chriſti fideliter inſervitUrum in eo gradu & ordine, qui à Reverendiſſimo Domino Epiſcopo ipſi aſſignabitur: " ita Synodus Burdigalenſis anno 1583. de inſtitutione & legibus Seminariorum, quæ extant ad calcem Synodi *tom.* 15. *Concil. generalium, pag.* 992. additque, „ quòd in ipſo ingreſſu tenebitur duos ex propinquis ſuis Epiſcopo ſiſtere, qui pro eo caveant de fidejuſſione, ſe penſionem illius perſoluturos pro tempore, quo in Seminario vixerit, ſi in ordine & ſtatu Eccleſiaſtico perſeverare nolit; niſi aliud juſta de cauſa Epiſcopo viſum fuerit.

XVI. Quamvis autem Seminariorum alumni ad ſtatum Eccleſiaſticum & curam animarum deſtinentur, ipſi tamen ab omni ambitione & aviditate Beneficiorum & rerum temporalium alieni eſſe debent, ſæpè animo repetentes, quòd in ipſa Tonſuræ Clericalis ſuſceptione verbis fuere profeſſi: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi*; quaſi dicerent, ſe in militia Chriſti non aliam hæreditatem ſeu partem vel mercedem, quàm Dominum expetere, aut expectare.

Unde monet S. Carolus *parte* 1. *cap.* 1. ut „ detur opera præcipuè in ſermonibus & confeſſionibus, ut omnis ex Clericorum mentibus ſitis & aviditas Beneficiorum collatur; ac proinde videatur, ut ea de re ne ipſi quidem inter ſe colloquantur; ac iis ſæpius inculcetur, quàm averſi ab omni rerum humanarum cogitatione, Eccleſiaſtici ordinis homines in via Domini ambulare debeant.

XVII. Monet quoque Seminarii Confeſſarium: „ Studeat in omnium mentibus maximum animarum zelum, propriæ voluntatis abnegationem, veram obedientiam, paternam charitatem inſerere; internaſcentia opimorum Beneficiorum, vel divitiarum deſideria ſalutaribus monitionibus extinguat, quoslibet etiam iis de rebus ſermones prohibeat; ſolam denique illis Dei gloriam, & animarum ſalutem procurandam eſſe doceat, & expetendam.

Hæc *parte* 2. *cap.* 4. quod de officio Confeſſarii inſcribitur, atque ante omnia præmittit; „ Confeſſarius Seminarii illud ſecum reputet, ex ſe recteque ſui muneris adminiſtratione pendere eorum, qui in Seminario vivunt, in omni virtute progreſſum.

„ Quare turpe ſibi fore, niſi ita vivat, & in omni vitæ parte ita ſe gerat, ut ex ipſius vita moribuſque, omnis virtutis atque officii exempla peti poſſint.

„ Pietate, manſuetudine, humilitate, prudentia, charitate, officii ſui dignitatem ſuſtineat, auctoritatem tueatur.

„ Familiæ totius pax & concordia ejus curæ ſit: quare animorum offenſiones, ſi quæ ſuboriantur, ſedare confeſtim omni ratione ſtudeat.

„ Vitam, & mores uniuſcujuſque quantum fieri poſſit, exploratos habeat; ut vel ad officium revocare errantes, vel in via Domini incitare ingreſſos poſſit.

Meritò hæc attendunt Seminariorum & Collegiorum intendentes, ut ſolicitè pios, zeloſos atque eruditos ſuis alumnis Confeſſarios procurent; cùm inde magna ex parte Seminariorum & Collegiorum fructus dependeat.

CAPUT II.

Qui ad Seminaria admittendi?

1. *Quales ad Seminarium admittendi ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In admittendis magis morum probitatem, quàm ingenium attendi voluit S. Carolus; rigidumque examen inſtitui.*
3. *Decretum Synodi Cameracenſis circa admittendos.*
4. *Pauperes ſumptibus Seminarii admittendi, divites propriis ſumptibus.*
5. *Qui ſe pauperes eſſe mentiti ſunt, è Seminario expellendi.*

6. *Ad*

6. Ad quæ ex Decretis Synodalibus Belgici Seminariſtæ ſe obſtringere debeant.
7. Cura ſpiritualis Seminariorum primariò Epiſcopis eſt commiſſa.
8. Epiſcopus in erectione Seminarii duos Canonicos in conſilium adhibere debet.
9. Scopus viſitationis Seminariorum per Epiſcopum inſtituenda.
10. Forma viſitationis quam tenuit S. Carolus.
11. Quid Seminariis à S. Carolo inſtitutis fuerit oppoſitum?
12. Singulis Seminariis præficiendus Rector ſive Præſes.
13. Hujus officium deſcribitur.
14. Synodus Tridentina ſupponit in Seminariis eſſe plures diverſarum ſcientiarum magiſtros.
15. In Seminariis S. Caroli quales eſſent, & in Belgicis eſſe ſoleant?
16. Synodi Belgicæ Theologiæ ſtudioſos ad Seminarium admitti duntaxat deſiderant.
17. Fructus Seminariorum præcipuè dependet à Profeſſoribus.

I. SYnodus Tridentina in ſuo de erectione Seminariorum Decreto vult, ut „ in hoc Collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, & ex legitimo matrimonio nati ſint, ac legere & ſcribere competenter noverint, & quorum indoles & voluntas ſpem afferat, eos Eccleſiaſticis miniſteriis perpetuò inſervituros.

II. Sanctus Carolus volens è Seminariis fructum amplum colligere, ſciensque quàm facilè à malis & dyſcolis corrumpantur etiam boni, inter alia monuit, *part. 1. cap. 9. Inſtitutionum Seminarii*, quòd „ maxima cautio adhibenda ſit in eo præcipuè, ut idonei Clerici in Seminarium recipiantur: neque ſolùm ingenium, & habilitas ad ſtudia litterarum, functionesque Eccleſiaſticas exercendas ſpectentur, ſed *multò* magis *morum* ac *diſciplinæ* in ſingulis ratio habeatur. Quales enim (ait) ii fuerint, qui admittentur, tales prorſus è Seminario fructus exiſtent.

Normam examinis quam in admittendis ad Seminarium teneri voluit, ſubjicis; quam meritò Epiſcopi aliique, quibus admittendorum ad Seminaria cura incumbit, expendent & inibunt.

III. Synodus P. II. Cameracenſis, *tit. 21. cap. 10.* de receptione ſtudioſorum, hæc habet: „ Studioſi ſint omnes viginti annorum pietate, & eruditione commendabiles, & habito delectu ingeniorum, & doctrinæ ad Seminarium per concurſum à ſingulis Epiſcopis in ſuis Diœceſibus cum dictis Capituli, & Clerici deputatis, aut eorumdem ſubituris celebrandum aſſumantur, & pauperum filii ac commendati à contribuentibus dicto Seminario cæteris paribus aliis præferantur, ſintque ex legitimo matrimonio nati, non claudi, non in manibus aut alia corporis parte notabilem defectum habentes. Quòd ſi aliqui ſint qui integram burſam contribuant, habebunt jus præſentandi idoneum ſine concurſu.

IV. Pergit deinde Synodus Trident. „ Pauperum autem filios præcipuè eligi vult, nec tamen divitum excludit, modò ſuo ſumptu alantur, & ſtudium præ ſe ferant, Deo & Eccleſiæ inſerviendi.

V. Synodus Rhemenſis anno 1583. *titulo de Seminariis n. 12.* voluit: „ Si fraude aliqui divites fuerint in Seminarium introducti, & poſt profeſſionem egeſtatis tales fuerint reperti, expellantur, tamquam mentiti Spiritui Sancto, & egenorum hæreditatem invadere non veriti, ſumptus jam factos pro ratione temporis Seminario refundere cogantur.

VI. Similia occurrunt in Synodis Belgicis. Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 21. cap. 17.* ait: „ Singuli autem ſtudioſorum in ſua ad dictum Seminarium aſſumptione jurent ſe, cùm idonei invenientur, id muneris in Eccleſia Dei ſubituros, quod ſuus Epiſcopus illis injungendum exiſtimaverit; alioquin refundent ſumptus quos fecerint in Seminario, pro quo dabunt fidejuſſores, promittentque cùm ad pinguiorem fortunam devenerint, ſe memores futuros accepti beneficii, & in commumem ejuſdem Seminarii utilitatem aliquid liberaliter elargituros.

Diœceſana Mechlinienſis anno 1609. *tit. 20. cap. 4.* vult quoque, quòd ſinguli in ſua ad Seminarium aſſumptione declarabunt, ſe habere animum ad ſtatum Eccleſiaſticum; & inſuper promittent ſe, cùm idonei invenientur, id muneris in Eccleſia Dei ſubituros, quod nos ipſis injungemus, aut refuſuros expenſas, quibus Seminarium affecerint. Et *cap. 5.* Promittent etiam, ſi ad pinguiorem fortunam devenerint, ſe in memoriam accepti beneficii Seminarium de bonis ſuis temporalibus adjuturos.

Denique *c. 6.* declarat, „ quòd ſimul atque per ætatem, ſcientiam, & aliàs idonei fuerint, ut fiant Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotes, ad eoſdem Ordines ſe component & *juſſi* ſuſcipient, & in ſuſceptis diligenter miniſtrabunt.

Similia in aliis Synodis paſſim ſtatuuntur, & injunguntur.

VII. Curam Seminarii, atque auctoritatem præſcribendi leges & vivendi modum Synodus Tridentina Epiſcopis committit; utporè quorum præcipuè intereſt, ut ſtrenui operarii in Seminariis formentur.

Poſtquam enim nonnulla, quæ tum ad inſtructionem juventutis, tum ad morum diſciplinam ac pietatem formandam conducere poſſunt, præmiſerat, ſubjungit: „ quæ omnia, atque alia, ad hanc rem opportuna, & neceſſaria, Epiſcopi ſinguli cum conſilio duorum Canonicorum ſeniorum & graviorum, quos ipſi elegerint, prout Spiritus Sanctus ſuggeſſerit, conſtituent: eaque ut ſemper obſerventur, ſæpiùs viſitando operam dabunt. Diſcolos, & incorrigibiles, ac malorum morum ſeminatores acriter punient: eos etiam, ſi opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quæcumque ad conſervandum & regendum tam pium & ſanctum Inſtitutum videbuntur pertinere, diligenter curabunt.

Hinc manifeſtum eſt, Epiſcopi directioni ipſum ſpirituale Seminarii regimen, atque puerorum educationem & formationem eſſe præcipuè concredita.

VIII. Vult quidem Synodus ab Epiſcopo eligi duos Canonicos ſeniores & graviores, de quorum conſilio in hoc ſpirituali Seminarii regimine procedat; & eorum conſilium petere & audire tenetur; ſed ſequi non jubetur: poteſtque Epiſcopus eorum conſilio adhibito ſtatuere, & declarare, quæ providentia ſua magis expedire judicaverit, quemadmodum declaraſſe S. Congregationem refertur ad calcem Decreti Concilii Tridentini *de Seminariis*; extat quoque apud Zerolam in praxi Epiſcopali, *part. 1.* Verbo, *Seminarium*.

IX. Scopus viſitationis Epiſcopalis eſſe debet, aſſequi ipſius Seminarii, tam quoad temporalia, quàm ſpiritualia perfectam notitiam; ac præcipuè ipſorum puerorum ſive alumnorum mores, profectum in ſtudiis & pietate; quemadmodum in inſtructionibus Seminarii à S. Carolo præſcriptis deducitur, *p. 1. cap. 8.* quod *de Viſitatione* inſcribitur; ubi inter cætera ſtatuitur, ut „ hebdomada Reſurrectionis, ac circiter feſtivitatem Nativitatis B. V. Reverendiſſimus Archiepiſcopus adhibitis in conſilium Deputatis, generalem viſitationem habeat; in qua deliberet, quæ ad Clericorum ejuſdem Seminarii inſtitutionem, diſciplinam, mores, ſtudiorum progreſſionem, rerumque temporalium adminiſtrationem attinent.

Deinde ut Archiepiſcopus „ certior fiat à Rectore de diſciplina & moribus cujuſque, ac ſingulos ſeparatim alloquatur: quæ ſit eorum mens, quis ſenſus, quàm in vocatione ſtabilis, inquirat, ac ſi quid aliud præterea ſcire voluerit.

X. De ipſo S. Carolo in ejus vita legitur, quòd bis per annum inſtitueret generalem Seminarii ſui viſitationem; eamque adeò exactam, ut ipſemet annotaret ſingulorum ſtudentium ætatem, parentes, patriam, patrimonium, qualitates tam corporis, quàm ſpiritus, atque eorum in ſcientiis progreſſum; ut ipſos pro ratione ſcientiæ faceret de una ad alteram claſſem aſcendere; eoſque pro cujuſque capacitate miniſteriis ſuæ Diœceſis applicaret. Præ cæteris autem ſe informabat, quis eſſet ſtudioſorum progreſſus in pietate, in Oratione mentali, exercitio virtutum Clericalium; item de ipſorum tentationibus, & anxietatibus & pœnis interioribus; ut tepidiores ad fervorem excitaret: retineret verò, qui zelo præcipiti & indiſcretè ultra ſuas vires progredi volebant; ſi quos videbat tentationibus quibuſdam agitatos, & quaſi ad lapſum propenſos, eos fortificare & animare ſatagebat, Verbo omnibus omnia factus, omnes lucrari

ſata-

ſatagebat; & quos ſuavitate ac benignitate, crebraque monitione lucrari non poterat; pœnitentiarum impoſitione tandem probabat; aut ad aliud Seminarium mittebat, vel alicui bono Sacerdoti confidebat, qui eum in domum ſuam reciperet, & ſpecialem curam ageret.

XI. Hæc Goudæus Epiſcopus Vencenſis in Vita S. Caroli Gallicè conſcripta *lib.* 1. *cap.* 15. qui fuſiùs zelum hujus Archipræſulis in directione Seminariorum ibidem enarrat; atque unà notat, quòd ut primum hoc pium opus aggreſſus fuiſſet Carolus, diabolus prævidens fructum ex hac recta Seminariorum inſtitutione proventurum, rumorem ſpargere cœperit hæc Seminaria eſſe carceres, quibus Carolus teneret juvenes incluſos; quòdque fierent hectici ex nimiis vigiliis, jejuniis, & occupationibus ſeu exercitationibus ſpiritus: atque hunc rumorem multos adoleſcentes ab ingreſſu primùm retraxiſſe. At illius falſitate ſenſim detecta, non tantùm pauperum, ſed & magnatum & divitum proles admitti poſtulaſſe; atque admiſſionem ipſam beneficii loco reputaſſe.

Hinc diſcant Epiſcopi aliique Seminariorum & Collegiorum directores, à recta & pia juventutis inſtitutione diſciplinaque ob hujuſmodi malevolorum rumores, non eſſe deflectendum, aut remittendum.

XII. Verùm quia Epiſcopi, variis Eccleſiæ negotiis diſtracti, nequaquam poſſunt per ſe ſemper Seminariſtis intendere, ac Seminariorum curam habere, ſingulis Seminariis neceſſarius viſus eſt Præfectus aliquis, quem S. Carolus in ſuis Inſtitutionibus vocat *Rectorem*, nos verò plerumque *Præſidem* Seminarii vocare ſolemus.

Huic primaria poſt Epiſcopum & ſub Epiſcopo cura & directio Seminarii incumbit, atque ab illo dependere ſolet ipſius Seminarii bona vel mala diſciplina & inſtitutio.

XIII. In ſæpè citatis Inſtitutionibus Sancti Caroli *par.* 2. *cap.* 2. de Rectore ſcribitur: „ Illud ſæpiùs Rector animo repetat, quam grave ſuis humeris onus „ incumbat; cùm ab eorum, qui in Seminario vivunt, „ recta inſtitutione, totius Diœceſis reformatio pendeat.

„ Quapropter, ut qui illius fidei commiſſi ſunt, eos „ è Seminario fructus percipiant, quos Eccleſia ſancta, ac Tridentinum præcipuè Concilium ſibi propoſuit, quàm diligentiſſimè curet, ut in ſeipſo eas „ ad vivum virtutes exprimat, quas in Clericis requiret; ita ut qui illi ſubjecti ſunt, in eo tamquam in „ ſpeculo expreſſam videant ejus vitæ imaginem, quæ „ illis omni ſtudio ſit effingenda: memineritque, „ exemplum vivam eſſe doctrinam: nec ipſi minùs „ eùm tacet, quàm cùm loquatur, eſſe alios ad pietatem incitandos.

„ Divinæ imprimis gloriæ amplificationem, Clericorum in omni virtute perfectionem ſemper ante „ oculos habeat, & ad eum finem omnes cogitationes referat, & curas.

„ Studeat, ut quæ ad ſpiritualem progreſſum ſpectant, rectè atque ordine adminiſtrentur; ut quotidianæ, aut aliàs ſtatæ exercitationes, niſi neceſſaria de cauſa, non intermittantur.

„ Cùm omnium Collegiorum ejuſdem Seminarii „ primam & præcipuam habeat, „ Hæc S. Carolus latiùs ibidem officium Rectoris ſive Præſidis Seminarii deſcribens.

„ Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 21. *cap.* 9. vult, „ ut Seminarium ipſum uni Rectori ſeu Præſidenti „ committatur.... qui ſit Sacerdos ſacræ Theologiæ „ aut Decretorum Doctor aut Licentiatus.

XIV. Præter Rectorem ſive Præſidem, cui primaria ſub Epiſcopo Seminarii cura & directio incumbit, debent inſuper eſſe plures inferiores Officiales & Magiſtri, qui juventuti tum erudiendæ, tum inſtruendæ intendant. Et quidem Synodus Tridentina volens, ut admiſſi ad Seminarium grammatices, cantus, computi Eccleſiaſtici, aliarumque bonarum artium diſciplinam diſcant; Sacram Scripturam, libros Eccleſiaſticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maximè quæ ad confeſſiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcant, ſat patenter declarat, ſe deſiderare, ac quaſi ſupponere, in Seminario futuros Profeſſores non tantùm, qui ſacram Scripturam, & Theologiam prælegant; ſed & qui Grammatices aliarumque bonarum artium fundamenta tradant; uti rectè notavit Zypæus *Conſult.* 3. *de Magiſtris num.* 8.

XV. In Seminario Sancti Caroli non tantùm Theologiæ; ſed & humaniorum ac Philoſophiæ Profeſſores fuiſſe, ex inſtitutionibus Seminarii patet; atque idcircò & *Præfectus ſtudiorum* erat, qui rei litterariæ præeſſet, & curaret, ut juvenes leges Seminarii ad ſtudia ſpectantes inviolatè ſervarent, de quo *part.* 2. *cap.* 5. dictarum Inſtitutionum.

Hìc in Belgio licèt in quibuſdam Seminariis etiam habitent pueri ſtudiis humanioribus incumbentes, nequaquam tamen hæ ſcientiæ in Seminariis tradi ſolent; ſed paſſim ad lectiones, quæ aliis in Scholis habentur exeunt; & humanioribus abſolutis pro ediſcenda Philoſophia ad Academias mittuntur.

XVI. Quin ad Belgica Seminaria ferè ſoli illi admittuntur, qui humanioribus & Philoſophia abſolutis, idonei ſunt, ut ſtudio Theologico ſe addicant; quod & ex mente Synodorum eſſe, haud obſcurum eſt.

Præterquam enim quòd de ſola Theologia tradenda in Seminariis ferè mentio fiat, eam in admittendis ad Seminaria ætatem requirunt, ut ſatis appareat deſiderati adoleſcentes, qui ſtudia humaniora abſolverint.

Synodus P. II. Cameracenſis requirit, ut Seminarii ſtudioſi ſint omnes *viginti* annorum. Synodus Diœceſana Mechlinienſis *titul.* 20. *cap.* 3. vult, ut in Seminarium ſumptu illius aſſumendi, ſint omnes *octodecim* annorum.

XVII. Hoc notorium & quotidiana experientia comprobatum eſt, à pietate ac zelo Profeſſorum maxima ex parte dependere Seminariorum fructum, ac è Seminariis plerumque haberi Sacerdotes ac Paſtores Profeſſoribus tum in pietate, doctrina & zelo animarum ſimiles: ut proptereà curandum ſit Epiſcopis aliiſque, qui Seminariis intendunt, ut Profeſſores pietate, eruditione ac zelo animarum præſtantes præficiant, ſi Paſtores iis qualitatibus inſtructos deſiderent.

CAPUT III.

Media temporalia Seminariis fundandis impendenda.

1. *Primum medium à Synodo Tridentina ſuggeſtum.*
2. *Secundum medium ab eadem Synodo probatum.*
3. *Item in Synodis Belgicis comprobatum.*
4. *Hæc media non videntur habuiſſe ſucceſſum in Belgio.*
5. *Tertium medium in Synodo Tridentina probatum; illudque convenientius, nimirùm Beneficiorum ſimplicium incorporatio.*
6. *Quare conveniat Beneficia ſimplicia Seminario uniri?*
7. *Quid de unione Beneficiorum ad collationem Epiſcoporum pleno jure ſpectantium?*
8. *Quid de Beneficiis Patronatus Laici; præſertim in Belgio?*
9. *Synodus Tridentina vult difficultatem ſuper unione Beneficiorum judicio Epiſcopi terminari.*
10. *An à judicio Epiſcopi aliquando appellari queat?*
11. *In Seminariorum fundatione hodie intervenire ſolet auctoritas Regia: & quare?*
12. *Quatuor Deputati quorum conſilio in adminiſtratione temporali Seminarii Epiſcopus uti debet,*
13. *Hi à Deputatis pro adminiſtratione ſpirituali diſtincti; & quomodo in Synodis Belgicis fuerint ſex deputati nominati.*
14. *Habent dumtaxat votum* conſultivum.

I. SYnodus Tridentina enixè deſiderans Seminariorum erectionem, & juventutis in eiſdem efformationem; unà tamen conſiderans magnitudinem ſumptuum, qui ad Collegii fabricam inſtituendam, ad mercedem præceptoribus & miniſtris ſolvendam, & ad alendam juventutem neceſſarii ſunt, tria media, è quibus hi ſumptus haberi poſſent, propoſuit.

Primum, ea quæ ad inſtituendos vel alendos pueros in aliquibus Eccleſiis & locis deſtinata ſunt, eo ipſo Seminario applicata cenſeantur.

Hoc medium ante omnia impendi oportere, mandat Synodus P. I. Mechlinienſis: nec alterius medii meminit; ſed erigendi Seminarii certam rationem à Synodo Diœceſana conſtituendam decernit.

II. Se-

II. Secundum medium à Synodo Tridentina ſuggeſtum conſiſtit in applicatione alicujus portionis ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli; & in penſione ſuper fructibus, ſeu proventibus Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, Præbendarum, Abbatiarum, Prioratuum, etiam Hoſpitalium in titulum conferre ſolitorum; item generaliter ſuper proventibus omnium Congregationum & communitatum Eccleſiaſticarum, ſolis Ordinibus Mendicantibus, & Fratribus S. Joannis Hieroſolymitani exceptis.

III. Synodus P. I. Cameracenſis conformiter ad hoc medium à Concilio Tridentino propoſitum, præcipit,
„ Ut quamprimum fieri poſſit, modus conſtituatur, facta
„ omnium Beneficiorum, atque eorum omnium quo-
„ rum Decretum Concilii Tridentini, *ſeſſ.* 23. *cap.* 18.
„ mentionem facit, æſtimatione quoad hæc Seminaria
„ ponenda & conſtituenda, ſufficiens contributio fiat.
„ Et deinde Synodus P. II. Cameracenſis rurſus mandat:
„ Ut provideant de ſumptibus ad ſupradicta, necnon
„ ad ſtudioſorum alimoniam neceſſariis, ſinguli Epiſcopi
„ cum dictis ſuis Deputatis quamprimum fieri poterit,
„ portionem aliquam es omnibus Beneficiis (ubi hacte-
„ nus detracta non eſt) detrahant; quæ in ſolos uſus
„ Seminarii convertatur. *Tit.* 21. *cap.* 18.

Hujus medii meminit quoque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 21. *cap.* 1. præcipitque, ut „ ſexageſimus de-
„ narius, aut plus minuſvè, prout videbitur Epiſcopo,
„ cum conſilio eorum, qui ex Decreto dicti Concilii
„ Trident. eidem ſunt adjungendi, è bonis Eccleſiaſti-
„ cis in qualibet Diœceſi in hunc uſum applicetur.

Et in ſua Synodo Diœceſana anno 1609. Archiepiſcopus Mechlinienſis, „ ex omnibus & ſingulis bonis
„ Eccleſiaſticis, quæ ſecundum ſacrum Concilium Tri-
„ dentinum ad contributionem pro Seminario tenen-
„ tur, circiter ſexageſimum nummum annuatim con-
„ tribuendum cenſuit, & contribui mandavit; donec
„ alia ratione ita Seminario proviſum eſſe conſtiterit,
„ ut prætactam portionem in totum, vel ex parte re-
„ mittendam eſſe judicaverit.

IV. Num hæc Synodorum & Epiſcoporum Decreta quoad applicationem hujus medii aliquem habuerint effectum dubito. Hoc ſat conſtat, generalem executionem iſtius medii, prout à Synodo Tridentina fuit propoſitum, non exiguis difficultatibus eſſe obnoxium. Quis enim neſcit, quam difficulter, præſertim hiſce in Provinciis, Capitula, Abbatiæ, Monaſteria, Hoſpitalia aliaque ſimilia corpora permittent, ut ſola Epiſcopali auctoritate, aut etiam Eccleſiaſtica quacumque auctoritate pars proventuum annuatim ipſis auferatur, & Seminario Epiſcopali attribuatur? teſtaturque Zypæus *Conſult.* 3. *de Magiſtris*, *num.* 5. „ hic detractionem
„ per injuriam temporum ex proventibus Eccleſiaſticis
„ uſquequaque fieri non potuiſſe.

V. Tertium medium à Synodo Tridentina propoſitum conſiſtit in unione ſimplicium Beneficiorum: illudque tamquam convenientiſſimum variis modis extendit.

Imprimis concedit aliquot Beneficia ſimplicia, cujuſcumque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præſtimonia, vel præſtimoniales portiones Seminario applicari & incorporari.

Permittit autem hanc incorporationem fieri *etiam ante vacationem*; ſine tamen cultus divini, & illa obtinentium præjudicio.

Ulteriùs vult, ut incorporatio locum habeat, etiamſi Beneficia ſint *reſervata, vel affecta.*

Declarat prætereà, nec hanc incorporationem per reſignationem ipſorum Beneficiorum, unione & applicatione ſuſpendi, vel ullo modo impediri poſſe; ſed omninò, quacumque vacatione, etiamſi in *Curia* effectum ſuum ſortiantur, & quacumque Conſtitutione non obſtante poſſe uniri.

Hæc ſat evincunt, enixam fuiſſe Synodi mentem, ut hoc medio Epiſcopi uti poſſent.

VI. Et ſanè cùm hæc Beneficia nec reſidentiam, nec aliquod perſonale Officium requirere ſoleant, exigua ex his utilitas aut fructus in Eccleſiam redundare contingit: ut propterea inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis in Concilio Tridentino oblatos hic eſſet vigeſimus quartus: „ Cùmque plura ſint Beneficia
„ in quibus contra Beneficiorum inſtitutionem inva-
„ luerit depravata conſuetudo, ut qui ea poſſident nul-
„ lo teneantur concionandi, Sacramenta adminiſtran-
di, aut alio onere Eccleſiaſtico, Epiſcopus cum con- «
ſilio Capituli his Beneficiis curam aliquam ſpiritualem «
imponat, aut ſi utilius videatur, ea Beneficia vicinio- «
ribus Parochialibus Eccleſiis uniat: Beneficium enim «
ſine officio eſſe neque debet, neque poteſt. «

VII. Hæc Beneficiorum unio & incorporatio facilè & ſine oppoſitione fieri poterit, ſi Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Epiſcopum pertineat: at ſi ad alium collatio, vel præſentatio ſpectet, difficulter hic admittetur unio, niſi ipſe Collator aut Patronus, aliique intereſſe habentes legitimè fuerint interpellati & auditi; quemadmodum in unionibus obſervandum eſſe Canones præſcribunt.

VIII. Quin ſi ipſa Beneficia fuerint Patronatus laici, nequaquam admittetur unio; niſi ipſius Patroni conſenſus accedat.

In ipſa Concilii Tridentini in Belgio promulgatione appoſita fuit ad dictum *cap.* 18. hæc nota: „ Com-
mittitur Epiſcopis cura erigendi Seminaria pro inſti- «
tutione adoleſcentum in diſciplinis Eccleſiaſticis, et- «
iam cum incorporatione & applicatione fructuum «
Beneficiorum Juriſpatronatus laici, & Hoſpitalium, «
& decimarum ſæcularibus competentium, & deinde «
quædam præſcribuntur obſervanda in collationibus «
Beneficiorum, quæ ſcholaſtica dicuntur. Monent «
hic rurſum, tangi Juſpatronatus, decimas laicorum, «
& fundationes Regias. «

Qua nota ſat indicant, *conſenſum laicorum* eſſe neceſſarium; quemadmodum notarant ad *cap.* 5. *ſeſſ.* 21. ubi de unionibus agitur, & hæc nota appoſita fuit:
„ Poteſtas ſit Epiſcopis ex juſtis cauſis, uniones fa- «
ciendi Eccleſiarum & Beneficiorum. Sed monent «
Concilia Regia, opus eſſe placito Regio, & con- «
ſenſu Patronorum laicorum. «

IX. Ut verò facilior eſſet Decreti executio, voluit Synodus, „ ut ſi vel pro unionibus, ſeu proportionum
taxatione, vel aſſignatione, & incorporatione, aut «
qualibet alia ratione aliquam difficultatem oriri con- «
tigerit, ob quam hujus Seminarii inſtitutio vel con- «
ſervatio impediretur, aut perturbaretur, Epiſcopus «
cum ſupra deputatis, vel Synodus Provincialis, pro «
regionis more, pro Eccleſiarum & Beneficiorum «
qualitate, etiam ſupraſcripta, ſi opus fuerit mode- «
rando, aut regendo, augendo, omnia & ſingula, «
quæ ad felicem hujus Seminarii profectum neceſſa- «
ria & opportuna videbuntur, decernere ac provide- «
re valeat. «

X. Hic apparet, Epiſcopum circa uniones, aſſignationes, & taxationes cum plenaria & ampliſſima poteſtate judicem conſtitui; nihilominus ſi Epiſcopus, vel uniendo, vel taxando, aliovè modo decernendo, videatur aliquid contra juris ordinem, & perperam decreviſſe: hæc quæſtio non coram ipſo Epiſcopo ejuſvè tribunali erit agitanda; ſed coram legitimo judice ſuperiore; quemadmodum in caſu occurrente reſpondit, & ſolidè oſtendit Zypæus *Reſp.* 1. *de Magiſtris*.

XI. Portò ad evitandas difficultates; necnon faciliorem operis executionem, Epiſcopi Seminaria extruere intendentes ſolent implorare auctoritatem Regiam; atque Litteras Regias impetrare, quibus & ipſa Seminarii conſtructio probetur; necnon inſuper auctoritas uniendi Beneficia, aut certas penſiones ſuper quibuſdam Beneficiis imponendi conceditur; quarum Litterarum plura exemplaria extant in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5.

XII. Ut tamen Epiſcopi in hac Seminariorum extructione, & mediorum applicatione ſecuriùs, ac majore cum circumſpectione procedant, Synodus Tridentina præcipit, ut Epiſcopi hæc omnia agant cum conſilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo eligatur. Itemque duorum de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio ſimiliter ad Epiſcopum, alterius verò ad Clerum pertineat.

XIII. Hi quatuor diſtincti ſunt ab illis duobus Canonicis ſenioribus & gravioribus à ſolo Epiſcopo eligendis, quorum conſilio, quæ ad diſciplinam Seminarii ſpectant, ab Epiſcopo ordinanda ſunt.

Sex illos Deputatos in Synodo Diœceſana, partim à ſe, partim à capitulo & Clero electos pronuntiavit Archiepiſcopus Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 1. & 2. Duos quidem „ quorum conſilio in conſtituendis regulis ele-

ctio-

Digitized by Google

„ ctione puerorum ſingulorum introducendorum, di-
„ ſcipulorum expulſione, Magiſtris conſtituendis, vi-
„ ſitatione hac ſimiliter ſemper utatur.

Quatuor verò aliorum Deputatorum „ conſilio in „ tota temporali adminiſtratione, Beneficiorum unio- „ nibus, cæteriſque hujuſmodi utatur.

Similiter Epiſcopus Namurcenſis anno 1659. in ſua Synodo *tit.* 21. *cap.* 8. 9. & 10. ſex Deputatos eumdem in finem electos declaravit.

XIV. Hi omnes Seminarii Deputati habent votum duntaxat *conſultivum*, non *deciſivum*; & quamvis eorum conſilium Epiſcopus requirere teneatur, non tamen ſequi jubetur; uti deciſum refert Barboſa in Collectaneis ad *cap.* 18. *Seſſ.* 23. Concilii Tridentini.

CAPUT IV.

De Collegiis Academicis.

1. *Olim etiam fuerunt Scholæ publicæ.*
2. *Erigere Scholas publicas pertinet ad ſupremam poteſtatem.*
3. *Synodus Pariſienſis ſæculo IX. erectionem hujuſmodi Scholarum poſtulavit.*
4. *Cur hæ Scholæ dictæ* Univerſitates?
5. *Varia privilegia & prærogativæ his Scholis conceſſa.*
6. *Ad has Scholas plures viri eruditi, & major copia ſtudioſorum ſolent confluere.*
7. *In Univerſitatibus, & ſignanter in hac Lovanienſi varia erecta Collegia, & quare?*
8. *Collegia hæc ſuos ſpeciales habent proventus, diverſimodè impendendos.*
9. *Ad Collegia ſumptibus Collegii alendi ordinariè non niſi pauperes admittendi.*
10. *Præter præſidem Collegii ſunt & Collegiorum Proviſores; & quod horum officium?*
11. *Diſciplina Collegiorum præcipuè dependet à Præſide.*
12. *Norma vivendi præſcripta Collegiorum non abſimilis diſciplinæ Seminariorum.*
13. *Oſtenditur exemplo Collegii Adriani VI. ſummi Pontificis.*
14. *A quo, & quando hoc Collegium fundatum?*
15. *Quis huic præſit? & qui admittendi?*
16. *Examen quod circa admittendos inſtituitur.*
17. *Non convenit ut Fundatores paſſim conſanguineis ſuis dent prærogativam ad Burſas.*
18. *Judicium Tilmanni Clerici de Fundatoribus Burſarum cum conſanguineorum prærogativa.*
19. *Admiſſi ad Collegium per exercitia ſpiritualia ſe recolligunt; quæ in decurſu Theologico ſæpius reiterant.*
20. *Quæ hujus Collegii exercitia quotidiana ante meridiem?*
21. *Quæ pomeridiana?*
22. *Plures habentur hebdomadatim lectiones collegiſticæ.*
23. *Quæ ſunt ſpecialia exercitia diebus Dominicis & Feſtivis?*
24. *Comeſſationes & potationes non frequentantur.*
25. *Quomodo ad Ordines accedant.*
26. *Epiſcopi capaciores ad Collegia Academica mittere ſolent; & quare?*
27. *Quid in hac Miſſione Epiſcopi attendere debeant?*

I. PRæter Scholas Epiſcopales ſive Seminaria, in quibus Clerici aut ad Clerum aſſumendi inſtituebantur & erudiebantur, jam pridem etiam inſtitutæ fuere Scholæ publicæ; non quidem in ſingulis civitatibus, ſed quibuſdam duntaxat celebrioribus; idque ſuprema auctoritate.

II. „ Regium planè munus eſt (ait Choppinus *lib.* 3. „ *De Domanio Gallico tit.* 27. *n.* 1.) Scholaſticas Uni- „ verſitates inſtituere, non Procerum Galliæ inferiorum. „ Et ſanè in partibus Regaliorum recenſendis, hanc non „ tranſmiſerunt Raphael *Conſil.* 162. Barbatias, Baldus. „ Unde ſi vel Regius frater, cui fiduciæ lege data ſit „ ampliſſima civitas, publici in ea Muſæi reſtitutio- „ nem, reformationemque mandarit nonnullis, puto „ Regiæ auctoritatis jus imminutum.

III. Unde anno 829. Patres Concilii Pariſienſis ad Ludovicum Pium Imperatorem ſermonem convertunt, eum exhortantes, ut tres Scholas publicas, quas Carolus pater ejus inchoaverat, perficere dignaretur. „ Similiter etiam (inquiunt) obnixè ac ſuppliciter ve- " ſtræ Celſitudini ſuggerimus, ut morem paternum ſe- " quentes; ſaltem in tribus congruentiſſimis imperii ve- " ſtri locis Scholæ publicæ ex veſtra authoritate fiant; " ut labor patris veſtri ac veſter per injuriam (forte *incuriam*) quod abſit, labefactando non depereat: quo- " niam ex hoc facto & magna utilitas, & honor ſan- " ctæ Dei Eccleſiæ, & vobis magnum mercedis emo- " lumentum & memoria ſempiterna accreſcet. "

Hìc agi de Scholis *publicis*, quas hodie *Academias* ſeu *Univerſitates* dicimus, ex ipſo contextu ſat manifeſtum eſt, & multis oſtendit Cæſar Bulæus in hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis ad annum 829.

IV. Hæ Scholæ dictæ fuerunt publicæ, quòd paſſim omnes artes & ſcientiæ in illis traderentur; nec tantùm Clericis aut ad Clerum aſſumendis, prout Scholæ *Epiſcopales*, ſed omnibus indifferenter adoleſcentibus paterent; atque inde paulatim *Univerſitates*, id eſt, Scholæ *Univerſales* dici cœperunt.

V. His Scholis, eorumque Profeſſoribus & Scholaribus varia tum à Principibus, tum à Romanis Pontificibus privilegia data fuerunt; nec non mercedes ſive honoraria etiam è publico Principis ærario, aut civitatum attributa fuerunt; æqualia huic noſtræ Univerſitati tum Pontificum, tum Principum liberalitate pluſima; eaque valde ampla privilegia indulta fuerunt, quæ in Faſtis Academicis ipſius Univerſitatis Lovanienſis refert Valerius Andreas. Hujuſmodi privilegiis & juribus Scholæ Epiſcopales gaudere non ſolent.

VI. Privilegiis hiſce, nec non conſtitutis honorariis, hæ Scholæ ſive Academiæ inſtructæ, facilè doctiores atque capaciores, tam Profeſſores quàm Scholares ad ſe alliciunt; quin & Principibus curæ eſſe ſolet, ut hæ Scholæ in omni ſcientiarum genere floreant, & emineant; ideoque Scholæ *publicæ* in ſcientiis doctrinaque tradendis privatas quaſque Scholas multò antecellere conſueverunt.

Unde de Academiis loquens Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *Exercit.* 13. *cap. unico*, *n.* 14. ait: „ Inſtitutæ Academiæ ſunt ad quas velut ad ſtudiorum " & ſcientiarum emporia undique concurſum eſt, in " quibus doctrina Chriſtiana perfectiùs, diligentiùs " & ſplendidiùs, quàm in Collegiis & Seminariis " Clericorum tradita eſt. "

VII. Ut autem non tantùm ſcientia, ſed & optimis moribus & diſciplinis juventus Academica inſtitueretur, erecta fuere in ipſis Academiis ſpecialia Collegia, ad quæ cum quodam delectu juvenes admitterentur, & ſub ſpeciali Magiſtrorum cura in morum diſciplina imbuendi traderentur.

Hujuſmodi Collegiis præ reliquis Academiis abundat hæc noſtra Lovanienſis.

Præter Collegia docendæ Philoſophiæ atque juventuti Philoſophicæ, nec non linguis ac litteris hiſtoriæque ac politicæ ſcientiæ tradendis deputata, plura ſunt ſuperiorum Facultatum alumnis deſtinata; quæ Seminariis Epiſcopalibus, præcipuè ea quæ Theologicæ Facultatis alumnis deſtinata ſunt, admodum ſimilia ſunt; adeo ut nonnulla quoque illorum *Seminaria* dici conſueverint.

VIII. Imprimis Collegia hæc non ſecus atque Epiſcoporum Seminaria, ſuos habent ſpeciales proventus, quibus & Collegii Rector, ſeu Præſes & alumni, quos *Burſarios* vocant, aluntur; eſtque horum conditio, pro Collegiorum conditione & fundatione alia atque alia. Sunt Collegia, in quibus certa pecuniaria ſumma an- " nua ex fundatorum diſpoſitione alimentariis præbetur, " quæ ſi alimentis non ſufficit, de ſuo addant neceſſe eſt " quod victui deeſt. Sunt alia in quibus ex inſtitutione " alimenta, focus, lumina, aliave quædam ſimilia ac- " cedunt. " Ita Andreas Valerius in Faſtis Academicis ſtudii Generalis Lovanienſis, *pag.* 286. edit. 1560.

IX. Porrò quemadmodùm ad Seminaria Epiſcopalia ſumptibus Seminarii alendi, ſoli pauperum filii admittendi ſunt, ita omnibus ferè Collegiis ex fundationis, vel dotationis lege commune eſt, ut ſolos *pauperes* ad Burſas admittant, ipſique Collegiorum proventus in pauperum uſus impendi debeant; nec id duntaxat in Collegiis Theologiæ Studioſis deſtinatis, ſed & pro Juriſperitis aliarumque ſcientiarum Studioſis fundatis, verum eſt.

De Joanne de winckele Fundatore Collegii winc-

keliani Juris alumnis deſtinati, refertur in citatis Faſtis Academicis *pag.* 300. „ Studentes ſeu Burſarios W inckelius pater aſſumi voluit *pauperes*, quibus in ſtudio Juris alendis Scholiſque continuandis, parentes commodè dare aut ſuppeditare annuè non poſſint.

Similiter de Euſtachio Chaupys Collegii Saubaudici, ſtudioſis tam Juris, quàm Theologiæ communis, fundatore, in eiſdem Faſtis *pag.* 310. legitur. „ Hæredes inſtituit *pauperes* Burſarios per eum in oppido Lovanienſi erecto & fundato pro tempore futuros, ipſumque Collegium pro perpetua ejus fundatione, dotatione, & intertentione, ſive prædicti Collegii Proviſores, nomine & ad opus eorumdem *pauperum*, &c.

Si Collegiorum pervolvantur & examinentur fundationes & dotationes, apparebit, paſſim omnium fuiſſe mentem: Burſas non niſi pro *pauperibus*; hoc eſt, qui attentis omnibus commodè à parentibus in ſtudiis ali non poſſent, fundatas eſſe; atque ita Fundatores voluiſſe, bona ſua Chriſti pauperibus in bonum Eccleſiæ & Reipublicæ impendi; ac propterea proventus illos poſſe dici *Patrimonium Chriſti*.

Ut proinde non immeritò Franciſcus Hovius, qui anno 33. præſentis ſæculi XVII. fundans Collegium, voluerit „ illud inſtitui cum hac inſcriptione: *Patrimonium Chriſti*; atque intrinſecus ad ingreſſum Collegii ſcribi aut inſculpi hæc verba: *De ſtercore erigens pauperem*. Faſti Academici *pag.* 328.

X. Præter Præſidem ſive regentem penes quem ſtudiorum & morum directio & correctio, totiuſque familiæ cura immediatè reſidet, habent ſingula Collegia ſuos particulares Proviſores, vel ab ipſis Fundatoribus deſignatos; vel ab Univerſitate, aut certis Facultatibus pro tempore eligendos.

Horum munus eſt, ſtatis anni temporibus Collegia viſitare, in mores ac ſtudia Burſariorum inquirere, imò & horum adversùs Præſidem querelas audire, examinare caſus difficiliores, majoriſque momenti negotia unà cum Præſide reſolvere, rationes adminiſtrati Collegii quotannis exigere & audire. Quin & Præſidem conſtituendi auctoritas penes Proviſores eſſe conſuevit, niſi in ipſa fundatione aliter cautum ſit; ex hac enim dependet plurimùm ipſa Proviſorum auctoritas, præſertim circa Præſidis electionem burſariorumque admiſſionem.

Diſciplina in Collegiis ſervanda dependet partim ex generalibus legibus Univerſitatis; partim ex ſingulorum Collegiorum ſtatutis ac ordinationibus, tum à Fundatoribus, tum Proviſoribus aliiſque Superioribus pro varia Collegiorum & temporum conditione, præſcriptis.

XI. Cæterùm ſicuti Seminariorum bona malave diſciplina præcipuè non dependet à legibus, ſed ab exacta rectaque harum executione; ita circa diſciplinam Collegiorum contingit.

Hinc ulterius fit, ut quemadmodum Seminariorum recta inſtitutio maximè habetur à provida Rectoris aliorumque, quibus eorum regimen commiſſum eſt, vigilantia; ita quoque Collegiorum recta inſtitutio unicè ferè à Præſidum vigilantia dependet: ut propterea qui Collegia benè regi ac inſtitui deſiderant, ante omnia ſolliciti eſſe debeant, ut providus, prudens, doctus, piuſque Præſes præficiatur; qui legum ac ſtatutorum executionem verbo & exemplo urgeat & perſuadeat.

XII. Statuta legeſque Collegiorum præſertim Theologiæ ſtudioſis deſtinatorum, ſi attendantur; apparebit, diſciplinam normamque regiminis, ſaltem quoad præcipua puncta; eſſe non abſimilem diſciplinæ, quam Seminariis Epiſcopalibus jam pridem Canones præſcripſere, & S. Carolus in ſuis ſervatam voluit; neque horum Collegiorum diſciplinam minùs aptam & convenientem eſſe formandis Eccleſiæ Miniſtris & Paſtoribus, quàm Seminariorum, ſi modò ritè ſervetur.

XIII. Et ne ſuſior ſim, quàm præſens hoc meum inſtitutum permittit in recenſendis omnium Collegiorum ſtatutis & legibus, aut eorum vivendi diſciplina, unius dumtaxat Collegii Pontificii (quod per viginti tres circiter annos continuos pro domicilio habui & habere pergo, cujuſque propterea diſciplina regimenque, atque inſtituendæ juventutis norma perfectius mihi perſpecta eſt) diſciplinam referam.

XIV. Collegium vulgò *Pontificium* dicitur à primo ſuo Fundatore Adriano VI. Pontifice Maximo, qui illud anno vigeſimo tertio proximè elapſi ſæculi erigi juſſit; relicta eum in finem domo aliiſque nonnullis quæ ante Pontificatum ſibi comparaverat; quemadmodum ſuo teſtamento declaraverat; uti videri poteſt in faſtis Academicis *pag.* 304. ubi plura ad hanc fundationem ſpectantia, nec non dotationes ſive Burſarum fundationes quæ primæ fundationi acceſſerunt, referuntur.

XV. Collegio huic modò præeſt ab anno circiter 1677. eximius Vir Gummarus Huygens Doctor Theologus, à doctrina, eruditione, morum integritate, & in agendis prudentia, & regendo ſuavitate & moderatione ſingulis atque converſandi affabilitate omnibus notus.

Ad hoc Collegium ſoli admittuntur, qui ſtudio Theologico incumbere, idque animo ſtatum Eccleſiaſticum aſſumendi intendunt.

XVI. In aſſumptione ſerium circa capacitatem, indolem, moreſque admitti poſtulantium examen à Præſidente inſtituitur; præſertim cùm de aſſumendis ad Burſas, ſive ſumptibus Collegii alendis tractatur.

Hic vel maximè ſollicitus eſt Præſes, ut ſine ulla perſonarum acceptione, magis merentibus, & de quibus major ſpes affulget, ut in ſtrenuos Eccleſiæ operarios evadant, diſtribuantur; hoc unum frequenter ingemiſcens, quòd nonnulli Burſarum Fundatores nimiùm carni & ſanguini indulgentes, conſanguineis ſuis, tametſi ſæpè exiguæ capacitatis & expectationis prærogativas dederint; atque hinc impeditur, capaciſſimos quoſque promovere & aſſumere.

XVII. Fundatores Burſarum, qui conſanguineis ſuis, etiam cum extenſione ad multos gradus, & nullis penè terminis circumſcriptam prærogativam tribuunt, meritò attendunt, quòd ſi eas ex bonis Eccleſiaſticis fundent, reipſa ſuos conſanguineos quodammodo hæredes faciant.

Ulterius ex illa, præſertim illimitata conſanguineorum prærogativa ad Burſas Theologis deſtinatas, contingit, quòd frequenter inepti planè, nec ullatenus à Deo vocati ſtudio Theologico, & ſtatui Eccleſiaſtico à parentibus, commodo harum Burſarum allectis, applicentur, imò quaſi intrudantur, atque ita fundatores plus ſubindè Eccleſiæ per ſimiles fundationes obſint, quàm proſint.

XVIII. D. Tilmannus Clerici ſecundus Præſes Collegii Adriani VI. qui obiit 1550. 3. Oct. inter alia ſic habet: „ Si Præſidens & proviſores velint Collegio proſpectum eſſe de concordi & perſeverante diſciplina, caveant ſuſcipere fundationes Burſarum ad alios de ſanguine aut patria adſtrictas, niſi forte cæteris paribus aut parùm diſcrepantibus, ita quòd Præſidens habeat illarum ſicut aliarum, collationem & diſpoſitionem.

XIX. Admiſſi ad Collegium ſive expenſis Collegii, ſive ſumptibus parentum alendi, per dies aliquot ad locum exercitiis ſpiritualibus deſtinatum ſe retrahant; ut de vitæ Clericalis ratione, ſtudioque Theologico ritè inſtituendis ſeriò deliberent; & per ſanctas Meditationes ſe præparent, & ſpecialiter inſtruantur.

Quod ipſum ab admittendis ad Seminarium obſervari voluit Sanctus Carolus; eodem modo, ait, quo ex Conſtitutione noſtra conſueverant, qui ad majores Ordines ſunt promovendi.

Quin Sanctus Carolus vult, ut „ tranſacto vacationum tempore, reverſi in Seminarium exercitationes ſpirituales, unius ſaltem hebdomadæ ſpatio illi ineant Clerici, quibus à Rectore juſſum fuerit.

Licèt circa exercitationes ſpirituales in decurſu Theologico inſtituendas, nulla ſit in hoc Collegio ſpecialis lex; nec ſoleant à Præſide ad eas urgeri priuſquam ſacris Ordinibus ſint initiandi, nihilominus is ferè mos invaluit; ut plerique annis ſingulis aut circiter has ſpirituales exercitationes repetant.

XX. Quotidiana tum ſtudiorum, tum pietatis, aliaque communia exercitia hac ferè ratione & ordine inſtituuntur.

Manè ad medium quintæ excitatur, & ad horam quintam omnes in Sacellum Collegii conveniunt; ibique per ſemi-horam meditationi ſeu orationi mentali vacant: hanc immediatè ſubſequitur Sacrum, cui omnes aſſiſtunt. Hoc finito, retrahunt ſe ſinguli ad ſua cubicula, ibique ſtudiis incumbunt quouſque tempus

lectio-

lectionum publicatum, aliavè exercitia ſcholaſtica aliò vocent.

Diebus tamen Sabbathinis ſolet finito Sacro per Præſidem haberi aliqua brevis exhortatio de iis, quæ præcipuè Theologis & Clericis conveniunt; ac præſertim ut ipſis neceſſitatem, utilitatemque orationis inculcet; nec non ut omnis ex ipſorum animis ſitis & aviditas Beneficiorum tollatur, & oſtendatur quàm inordinatum ac turpe ſit, ut in militia Chriſti lucra ſæculi quærantur.

Ad medium duodecimæ rurſus ad Sacellum conveniunt, ibique per quadrantem meditationi ſive orationi mentali vacatur; quia finita ad menſam acceditur, & ſub initium prandii aliquid è Sacra Scriptura prælegitur.

XXI. A ſumpto prandio recreationis tempus datur uſque ad horam ſecundam, quando ad publicas rurſùs lectiones aut ſtudia ſe retrahere debent. Medio ſeptimæ iterum ad Sacellum conveniunt uſque ad horam ſeptimam, meditationi & recollectioni vacantes.

Diebus Sabbathinis cantantur Laudes; atque initium ſemper fit à Litaniis Lauretanis D. Virginis.

Hora ſeptima ad menſam cœnaturi accedunt, atque iterum initium fit à lectione Sanctæ Scripturæ; & ſub finem aliquid ex alio pio libro à Præſide deſignando legitur.

Poſt cœnam vacatur uſque ad medium nonæ, hora verò nona liberum eſt ſe quieti dare.

XXII. Præter lectiones & exercitationes publicas, habentur in hoc Collegio hebdomadatim tres lectiones domeſticæ, nimirum feria ſecunda, quarta, & ſexta, præter diſputationes quas antiquo vocabulo *Sabbathinales* dicimus, quæ feria quinta inſtituuntur.

XXIII. Diebus Dominicis & Feſtivis præter jam dicta exercitia pietatis, habetur hora octava matutina concio per unum Baccalaureum, cui Præſes ſemper aſſiſtit, ſedulò in defectus advertens, quos mox finita concione concionanti corrigendos exponit. Concionem ſequitur ſolemne Sacrum.

Poſt meridiem hora ſecunda decantantur veſperæ, & circa ſextam Completorium; quo finito fit concio per unum è junioribus, ſive non Baccalaureis; ei quoque Præſes intereſt, ut defectus obſervet & corrigat.

Diebus ſolemnioribus, totum Officium etiam matutinale ſolemniter decantatur, ipſo Præſide officiante; omneſque non Sacerdotes ſacra Synaxi ſub Sacro reficiuntur.

Quin & diebus Dominicis Feſtiſque, ſemper plures ſub Sacro communicare conſueverunt; adeò ut ſingulis ſaltem duabus tribuſve hebdomadis plerique ad ſacram Communionem accedant; plures etiam ſingulis octiduis.

Inſuper diebus, quibus Venerabile aſſervatur, tota nocte duo ſolent per horas ſucceſſivas coram eodem orare, atque per totam octavam Venerabilis diu noctuque duo ut minus ſemper ſunt coram Venerabili ſuperpelliceo induti orantes.

XXIV. Commeſſationes, potationeſque pomeridianæ hic non permittuntur, nec diſſimulantur; at ſi quis amico honori aut benevolentiæ cauſa hauſtum cereviſiæ ſubinde propinare velit, hoc ei à Præſide benignè, & cum diſcretione indulgetur.

XXV. Plerique ita ſunt inſtituti, ut nec ad ſacros Ordines, nec Eccleſiaſticas functiones, niſi Præſide præmonente & movente accedant; ſcientes ex crebris monitionibus, quàm periculoſum ſit ſine legitima vocatione in miniſteria Eccleſiæ ſe intrudere.

Hanc Collegiorum Academicorum diſciplinam ſi quis attenderit; atque unà expendat, quantò felicius & doctiùs doctrina Theologica in publica Univerſitate, quam in particularibus Epiſcoporum Seminariis tradi ſoleat, non mirabitur, ſi doctiores, aptioreſque operarii & Paſtores è Collegiis Academicis, quàm è privatis Seminariis prodire ſolent.

XXVI. Quare etiam ipſi Epiſcopi majoris capacitatis & ſpei adoleſcentes ad Univerſitates potiùs mittere conſueverunt, quàm in ſuis Seminariis retinere.

Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 3. *cap.* 3. ait: In dicto autem Seminario remanebunt donec ſtudia bonarum litterarum abſolverint, poſteà ad *Univerſitatem* ſtudii generalis ſumptibus ejuſdem Seminarii mittentur illi, de quibus *ſpes* ſit quòd in Philoſophiæ & ſacræ Theologiæ ſtudiis *inſignem* fructum facient, quò Eccleſiæ Dei *utiliores* eſſe poſſint.

Van Eſpen, Pars II.

Similiter Erneſtus Epiſcopus & Princeps Leodienſis anno 1603. erigens Seminarium ſeu Collegium in hac Academia, vulgò dictum *Leodienſe*, in ipſa Statutorum præfatione narrat, neceſſarium eſſe, propter vicinorum ac paſſim gliſcentium hæreticorum vafras ſubtileſque Religionis Catholicæ depravationes; tum propter diverſarum Parochialium Eccleſiarum in oppidis præſertim ac famoſioribus Diœceſis ſuæ locis amplitudinem, præter *Seminarium* in civitate Leodienſi erectum; aliud etiam in vicina Lovanienſi Academia inſtituere. In quo qui *majoris expectationis* fuerint, diligentiùs in ſtudio Theologico inſtituerentur, & hujus ſuæ inſtitutionis, graduum Scholaſticorum ſuſceptione, publicum teſtimonium conſequerentur. Faſti Academici *pag.* 320.

XXVII. Sed ut Epiſcopi hac in miſſione prudenter procedant, primùm inquirant neceſſe eſt, quæ ſit Collegiorum, ad quæ ſuos mittere cogitant, diſciplina; quia Præſes, qui Directores. Notum quippè eſt, non eſſe omnium Collegiorum eamdem diſciplinam; hancque unicè penè à Præſidum minore vel majore vigilantia & capacitate, morumque probitate dependere.

CAPUT V.

De Scholis puerorum.

1. *Olim frequentes fuere puerorum Scholæ.*
2. *Synodi Belgicæ earum inſtaurationem urſerunt.*
3. *Volunt impendi auxilium Magiſtratuum, & provideri, ut gratis doceatur.*
4. *Propter pauperum pueros inſtitutæ Scholæ* Dominicales.
5. *Omnes Clerici in Parochia degentes ad juvandum Parochum invitandi.*
6. *Scholæ Dominicales ad quid præcipuè inſtitutæ?*
7. *Etiam in his Scholis rudimenta litterarũ tradenda.*
8. *Principum Edicta ſuper inſtitutione harum Scholarum.*
9. *Optandum ut diebus Dominicis & Feſtis pauperes docerentur legere & ſcribere.*
10. *Cura habenda de Magiſtris Scholarum.*
11. *Debent hi emittere profeſſionem fidei; & coram quo?*
12. *Non aſſumendi niſi probata vita.*
13. *Magiſtri non aſſumendi niſi cum approbatione* Scholaſtici.
14. *Quis habeat jus admittendi aut approbandi Magiſtros in locis ubi deeſt Scholaſticus.*
15. *Quæ attendenda circa jus aſſumendi Magiſtros.*
16. *Primaria cura Scholarum Scholaſticis incumbit; eaſque viſitare ſæpiùs debent.*
17. *Quis eſſe debeat hujus viſitationis ſcopus?*
18. *Quomodò Magiſtri ſe circa pueros habere debeant.*
19. *Scholaſtici ſpecialiter invigilare debent, ne pueri à Magiſtris aut Conſodalibus corrumpantur; & maſculi à puellis ſeparentur.*
20. *Cura Scholaſtici circa Scholas Parochi curam non tollit.*

I. TAm Eccleſiaſtico, quàm politico Magiſtratui jam pridem curæ fuit, ſcholas erigere, in quibus à tenera ætate pueri elementa litterarum & Religionis docerentur.

In Decretalib. Gregorii IX. *c.* 3. *de Vita & honeſt. Cleric.* refertur ſub nomine Conc. Nannatenſis: Ut quiſque Presbyter, qui plebem regit, Clericum habeat, qui ſecum cantet epiſtolam & lectionem legat, & qui *Scholas* poſſit tenere, & monere ſuos Parochianos, ut *filios* ſuos ad fidem diſcendam mittant ad Eccleſiam, quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.

Sub idem ferè tempus ad ſuos Parochos ſcribit Sanctus Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis: Presbyteri per villas & vicos Scholas habeant; & ſi quilibet fidelium ſuos *parvulos* ad diſcendas litteras eis commendare vult, eos ſuſcipere & docere non renuant, ſed cum ſumma charitate eos doceant.

II. Cùm his poſtremis temporibus ex neglectu harum Scholarum craſſa in populo ignorantia, & morum corruptela ex neglecta teneræ juventutis educatione deprehenderetur, curæ fuit Epiſcopis, & Magiſtratibus etiam Civilibus, ut ubique per civitates & pagos

Scholæ inſtituerentur ad inſtructionem & efformationem puerorum.

Synodus P. I. Cameracenſis, *tit. de Scholis*, *cap.* 1. ait: „ Cùm non minore cura parentes proles ſuas inſtituere, quàm nutrire, ac fovere debeant; æquum eſt Eccleſiam liberos, quos Chriſto per lavacrum regenerationis peperit, omni diſciplina, ac ſalutaribus præceptis erudire. Docet enim Scriptura: Filii tibi ſunt, illos erudi; neque enim juſta elementa juventus ad capeſſendam virtutem ſuſcipere facile poteſt, niſi à pueritia iis doctrinis imbuatur, quibus robur capere ad pietatem, & religionem colendam poſſit. Quod quia pleriſque locis partim parentum incuria, partim Paſtorum negligentia contemptum eſt, excuſſo timore divino multorum temeritas, audacia & peccandi licentia crevit. Quare, ut huic malo ſemel occurratur, ſtatuit ſancta Synodus: Id curent Epiſcopi, ut quamprimum Scholæ in urbibus, oppidis, & pagis Diœceſium ſuarum, ſi collapſæ fuerint, reſtituantur: ſi conſervatæ, colantur, & augeantur.

Similiter Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. de Scholis*, *cap.* 2. decrevit, „ ut curent Epiſcopi, ut quamprimùm in oppidis & pagis ſuarum Diœceſium Parochiales Scholæ, ſi collapſæ ſint, reſtituantur; ſi conſervatæ, colantur & augeantur: ſed præter Parochialem non admittantur multæ.

III. Rurſus Synodus P. II. Mechlinienſis eamdem erectionem & inſtaurationem urget; vultque, ut ubicumque Scholæ adhuc requiruntur, „ agant Archi-Presbyteri cum Magiſtratibus & Præfectis locorum ut eæ mox erigantur, ſimulque rationem ineant, ipſis Ludimagiſtris de annuis ſtipendiis providendi, “ *Tit.* 20. *cap.* 1.

Idipſum omnes Synodi uno conſenſu deſiderant, & vehementer urgent: optatque Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 1. hujuſmodi ſtipendium Ludimagiſtro aſſignari, „ quo mediante ſi fieri poteſt, doceantur *gratis*; ſic enim fiet ut à parentibus pueri lubentius ad Scholas mittantur.

IV. Quia autem „ multos inopia prohibet, ne filios in Scholis litterariis enutriant, quorum tamen ſalutis habenda eſt ratio, cùm ſint & ipſi in Chriſti corpore & familia: “ ait Synodus P. I. Cameracenſis *cap.* 2. hæc ſubjiciens. „ Quamobrem diebus feſtis; & maximè Dominicis, expleto Veſpertino Officio, jubet ſancta Synodus Ludimagiſtros docere eadem rudimenta fidei & catechiſmi pro captu, & ingenio juventutis, quæ litteras non didicit. Nec non ſubinde per vices interrogare, ut ſciatur an proficiant, atque huic negotio tam in pagis, quàm oppidis Paſtores incumbant, aut Sacellani, aut Clerici, ſeu matricularii. Parentes ſi ſuos mittere negligent, moneantur; moniti, niſi pareant, Magiſtratui deferantur. Paſtores verò, aut Ludimagiſtri, ſi id contempſerint, ab Epiſcopo corrigantur: & quantum fieri poſſit, in Scholis puerilibus puellæ ſeparentur à pueris.

Similium Scholarum neceſſitatem, earumque inſtitutionem paſſim urgent & præſcribunt Synodi Belgicæ; additque Synodus P. II. Cameracenſis, *cap.* 4. ut „ in his locis ubi dictæ Scholæ commodè inſtitui non poterunt, Parochus ipſe à prandio commodiore ante vel poſt Veſperas hora, pueros campanæ pulſu convocatos, ex parvo Catechiſmo, qui ad hoc pro tota Provincia imprimetur, prima fidei rudimenta doceat, eumque memoriter ab iis recitari faciat.

V. Deſiderans autem Synodus hoc adeò pium ac neceſſarium inſtructionis exercitium non intermitti, addit „ *cap.* 6. Ut autem ipſi etiam Parocho ſuccurratur, omnibus Sacerdotibus & Clericis, qui intra fines Parochiæ degunt, præcipit hæc ſancta Synodus, ut eum in hoc ſancto munere pro ſua quiſque virili adjuvent.

VI. Hæ Scholæ *Dominicales*, quarum frequens occurrit mentio in Synodis noſtris, reſpondere ferè videntur catechizationi puerorum, quæ diebus Feſtis & Dominicis in Parochiis rectè inſtitutis, per Parochos eorumvè Vice-Paſtores fieri ſolet, de qua latè actum eſt ſuprà *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4.

Etſi hæ Scholæ (ait Synodus P. I. Mechlinienſis *cap.* 2.) „ non propriè inſtituantur ad litteras diſcendas, aut artem ſcribendi atque legendi, poterit nihilominus juventus in his doceri, poſtquam in prædictis utcumque inſtituta fuerit. “

VII. Synodus P. II. Mechlinienſis, *cap.* 5. præcipit ut Scholas Dominicales frequentantes, non tantùm doceantur legere & ſcribere, verum etiam & quidem *præcipuè* inſtituantur in rudimentis fidei.

Hoc Decreto ſat oſtenditur, quòd tempore hujus Synodi, id eſt, ſub initium hujus ſæculi, in his Scholis pueri præcipuè docentur legere & ſcribere, neglecta inſtructione in rudimentis fidei: quod Synodus reprobat: nequaquam tamen vetat, in utriſque pueros inſtrui: licèt poſterius meritò tamquam *præcipuum* majoriſque momenti priori præferat.

VIII. Principes noſtri in Edicto ad hanc Synodum *art.* 19. injungunt omnibus ſuis Officialibus, Magiſtratibus, & Vaſſallis, ut in erigendis Scholis *Dominicalibus* aſſiſtant Epiſcopis eorumvè Deputatis; tum etiam in conquirendis pecuniis neceſſariis ad dictam erectionem ac inſuper pro annuo ſtipendio Magiſtrorum & Magiſtrarum.

Hic rurſus non obſcurè innuitur, in his Scholis non tantùm fidei rudimenta, ſed & litterarum tradenda eſſe per Magiſtros & Magiſtras.

IX. Quapropter licèt præcipuo ſcopo harum Scholarum ſatisfieri videatur per Paſtorum pomeridianas puerorum catechizationes, in Parochiis benè inſtitutis fieri ſolitas diebus Feſtis & Dominicis; nihilominus fatendum eſt, admodum laudabile eſſe, & harum Scholarum inſtituto conforme, ſi pauperes etiam legere doceantur: cùm indubitatum ſit, quòd magno ſubſidio eſſe poſſit ipſis pauperibus piorum librorum lectio, ut circa Religionis noſtræ myſteria ritè inſtruantur, & in pietate foveantur.

X. Ut verò optatus fructus Scholarum, ſeu quotidianarum, ſeu Dominicalium habeatur, prima cura habenda circa Magiſtros & Magiſtras; à quorum pietate & capacitate præcipuè dependet bona juventutis inſtitutio & inſtructio.

XI. Imprimis jubentur Magiſtri & Magiſtræ in ſua admiſſione emittere profeſſionem fidei Catholicæ juxta formam in Synodis expreſſam: idque iis in locis ubi eſt Scholaſticus, in manibus *Scholaſtici*; alibi verò in manibus Decani Regularis, uti ſtatuit Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracenſem, *art.* 4.

Idipſum expreſſit Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 1. *cap.* 3. At Edictum Principum noſtrorum ad hanc Synodum, *art.* 1. jungit Archi-Presbytero primarium loci Officialem Regium; ut & hic in receptione Profeſſionis fidei interveniens auctoritatem habere videatur. Interim in ſimilibus locorum conſuetudines præcipuè attendendæ ſunt: quemadmodum de juramento Ædituorum Eccleſiarum, & Magiſtrorum menſæ pauperum, monuimus ſupra *part.* 1. *tit.* 5.

XII. Quantum autem ex aſſumptione Magiſtrorum dependeat, non ignorantes Patres Synodi Cameracenſis anni 1550. „ in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii diſtrictè præcipiunt, & inhibent omnibus & ſingulis Prelatis & Capitulis, ac aliis, qui in Diœceſi Cameracenſi Magiſtros, & Rectores Scholarum recipiunt, ſeu aſſumunt, ne quemquam in Magiſtrum recipiant, ſeu aſſumant, niſi de cujus vita, integritate, ſcientia, moribus ac converſatione, plenam habeant notitiam, & qui perverſorum dogmatum fermento minimè fuerit conſperſus. “

Conſentiunt & reliquæ Synodi præcipientes, ut non alii in Præceptores aſſumantur, quàm qui probatæ ſunt fidei, vitæ & doctrinæ. Edictum Principum noſtrorum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. nulli concedendam licentiam docendi juventutem decernit, niſi de cujus bona vita, religione, ſufficientia & doctrina omnimoda ſatisfactio habetur.

XIII. Ut autem in Magiſtrorum admiſſione ſecuriùs procedatur, decretum eſt tum Synodorum, tum Principum Edictis, ut nullus ad docendum pueros, ſive in Scholis quotidianis, ſive Dominicalibus, admittatur iis locis ubi eſt *Scholaſticus*, niſi prævia ejus approbatione. Ita habet Edictum Caroli V. datum Bruxellis die 29. Aprilis anno 1550. & habetur in primo volumine Edictorum Flandriæ, *lib.* 1. *Rubr.* 7.

Et in citato Edicto Principum ad Synodū Mechlinienſem *art.* 1. dicitur, nemini licitum eſſe Scholas tenere ad inſtruen-

Digitized by Google

inſtruendum pueros, ſive maſculos, ſive puellas, niſi prævia licentia Scholaſtici, ſi ibidem aliquis ſit.

Hoc Jus Scholaſtici, non tantùm quoad Scholas ordinarias & Parochiales; ſed & *charitatis*, id eſt, in quibus pauperes *gratis* docentur, non ſemel in judicio contradictorio firmatum eſt, ac notanter in Parlamento Pariſienſi 23. Jan. 1680. pro Scholaſtico Ambianenſi contra ejuſdem civitatis Parochos; uti refertur in compilatione quadam Arreſtorum, cui titulus *Journal des Audiences, tom. 4. lib. 3. cap. 4.*

XIV. Ubi verò Scholaſticus deeſt, juxta citatum Caroli V. Edictum, nullus ad inſtructionem puerorum admitti poteſt, niſi prævia admiſſione & approbatione primarii Officialis loci, & Parochi Eccleſiæ Parochialis, infrà cujus fines reſidere intendit. Edictum verò Principum ad Synodum Mechlinienſem, *art.* 1. requirit licentiam Archi-Presbyteri ſeu Decani Ruralis & primarii Officialis.

Synodus Antverpienſis ſub Miræo, *titul. 9. cap.* 2. cùm præcepiſſet in pagis inſtitui Scholas, ſubjungit: „ Ludimagiſter conſtituatur à *Paſtore, Magiſtratu, & Primariis* Parochiæ Incolis (qui curabunt de neceſſario ſtipendio ei provideri) cum conſenſu Decani Ruralis.

XV. Cæterùm circa jus aſſumendi, aut præſentandi Magiſtros aut Magiſtras Scholarum, lex fundationis, & conſuetudo loci plurimùm attendenda ſunt; quemadmodum de nominatione vel electione Æditurum & Magiſtrorum menſæ pauperum alibi notandum eſt.

XVI. Certum nihilominus eſt, Scholaſtico tamquam Scholarum Magiſtro generali curam & ſuperintendentiam Scholarum civitatis & ſibi ſubjectarum primariò incumbere.

Hinc paſſim Synodi præcipiunt, ut Scholæ ſæpè viſitentur à *Scholaſticis* Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum; ita Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 2. *capit.* 2. Synodus P. II. Mechlinienſis, *titul.* 20. *cap.* 4. vult ut „ Scholæ Scholaſticis Capitulorum ſubjectæ, ab iiſdem Scholaſticis, cæteræ omnes ab Archi-Presbyteris, vel aliis ab Ordinario deputatis, ſingulis ſaltem *ſemeſtribus ſerio* viſitentur.

XVII. Scopus hujus viſitationis eſſe debet, ut ſciatur an juventus ritè inſtituatur, quis ſit puerorum in litteraria ſcientia, & ſcriptionis peritia profectus; an Magiſtri Magiſtrævè inſtruendæ, erudiendæque juventuti ſedulò ſe impendant; modum convenientem, prudentiamque in regenda juventute teneant; quos libros pueris prælegant, aut legendos tradant, aut legere permittant; an nulli prælegantur, qui turpe aut obſcœnum quid contineant, aut bonis moribus, vel fidei Catholicæ adverſum; curentque ut libri legantur, qui pueris pietatem & morum honeſtatem inſtillent: qua de re frequentes ſunt Synodorum monitiones.

XVIII. Ulteriùs monet citata Synodus Antverpienſis, *cap.* 3. „ Habeant autem rationem Ludimagiſtri, ut tenera ætas in pietate & morum modeſtia inſtituatur; ideòque ad catechizationem diſcipulos ſuos deducant, eoſque ibi exiſtentes in diſciplina contineant; & ipſimet præceptores pro capiu diſcipulorum ſuorum diebus Sabbathi poſt meridiem fidei noſtræ rudimenta explicent. Diebus Dominicis & Feſtis ad Miſſam parochialem, atque ut minimùm quater in anno ſimul ad Confeſſionem Sacramentalem deducant; ipſique Magiſtri bono vitæ ſuæ exemplo diſcipulos ad virtutem provocent, & ab omni tabernarum frequentatione, aliiſque levitatibus abſtineant. Ubi autem conſuetudo Laudes Beatæ Mariæ quotidie, vel ſaltem Sabbatho decantandi à Scholaribus intermiſſa eſt, quamprimum reſtituatur. “

XIX. Et quidem prima Scholaſtici, aliorumque Scholis ſuperintendentium ac viſitantium ſollicitudo & ſtudium eſſe debet, ne tenera ætas in Scholis vel ab ipſis Magiſtris, vel ſociis corrumpatur; ſed in Baptiſmali innocentia, quantùm fieri poteſt, conſervetur.

Hunc quoque in finem optant Synodi noſtræ, ut „ tam in Dominicalibus, quàm in aliis quibuſcumque Scholis maſculi à viris, & puellæ à mulieribus tantùm inſtruantur: ubicumque tamen id obtineri non poterit, ſaltem locis & interſtitiis maſculi à puellis ſeparentur. “ Ita Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 20. *cap.* 3. Similiter Synodus Cameracenſis anno 1604. *titul.* 2. *cap.* 2. ait. „ Eaſdem Scholas in oppidis præſertim, & aliis locis celebrioribus ſimul non frequentent pueri & puellæ; ſed viri maſculis, fœminæ puellis, quantùm fieri poteſt inſtruendis præſint. “

Cumque Scholaſticus Ambianenſis viſitando Scholas, deprehendiſſet, nonnullos Ludimagiſtros ad ſuas Scholas admittere puellas, & Ludimagiſtras admittere maſculos, querela delata ad Parlamentum Pariſienſe declaratum fuit 5. Januar. 1677. vetitum eſſe viris admittere puellas, & fœminis admittere maſculos; idque antea non ſemel judicatum fuerat; uti refertur ad calcem citati capitis libri, cui titulus *Journal des Audiences*.

XX. Quamvis Scholarum viſitatio præcipuè ruralium, & quæ Capitulorum Scholaſticis non ſubſunt, Decano Rurali in Synodis ſit commendata, nequaquam Parochis earum cura adempta eſt; quæ ipſis jure quaſi naturali incumbit.

Quin citata Synodus Antverpienſis *cap.* 5. vult ut Scholæ in pagis ſint in loco aliquo juxta Templum; rationem ſubjiciens: „ Ut tam Præceptores quàm diſcipuli frequentiſſimè à Paſtoribus aliiſque viſitari, obſervari, & in Religionis noſtræ initiis commodiùs exerceri poſſint. “

Synodus P. I. Cameracen. *tit. de Scholis cap.* 5. „ In omnibus Parochiis ſint qui doceant primam juventutem, maximè in his, quæ numeroſam plebem habent: Paſtorque ſingulis menſibus diligenter inquirat, quantùm proficiat pueritia: idque maximè provideat, ut à teneris annis imbuatur timore & amore Domini, nec corrumpatur ulla licentia, aut doctrina, quæ nec Religioni, nec bonis moribus reſpondeat. “

TITULUS DUODECIMUS.

De Sponſalibus & Matrimonio.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo Sponſalia contrahenda; & quod circa illa Parochorum officium?

1. *Sponſalia propriè ſignificant Sponſalia* de futuro.
2. *Horum Definitio.*
3. *Olim Matrimonio præmitti ſolita; & meritò hodie præmittuntur.*
4. *Sponſalia publicè coram Parocho contrahenda.*
5. *Potiùs coram Parocho Sponſæ, quàm Sponſi, & quare?*
6. *Quo loco Sponſalia contrahenda; & qualiter deſponſandi debeant eſſe diſpoſiti?*
7. *De Teſtium & conſanguineorum præſentia in celebratione Sponſalium requiſita.*
8. *Quæ per Parochum à deſponſandis inquirenda?*
9. *Formula contrahendorum Sponſalium.*
10. *Conſuetudo contrahendi publicè coram Parocho Sponſalia non videtur univerſalis.*
11. *Conſuetudo hæc laudabilis, & meritò conſervanda.*
12. *Sponſalia clandeſtina, licèt illicita, ſunt tamen valida.*
13. *Sponſalia impuberum de jure valida ſunt.*
14. *A Parochis hic non admittenda.*
15. *Deſponſati intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere; & quare?*
16. *Monendi Deſponſi ne ſimul habitent; aut familiarius ſimul converſentur.*

I. SPonſaliorum ſive Sponſalium nomen, tametſi diverſimodè præſertim apud Juriſconſultos ſumatur; atque ſubinde Sponſalia *de præſenti*, etiam veniant nomine Sponſalium; & ante conſummationem Matri-

Matrimonii, vir & uxor dicantur *Sponſus* & *ſponſa*, nihilominus magis propriè ac frequentiùs in Legibus & Canonibus accipitur pro Sponſalibus *de futuro*; neque hodie alia eſt Sponſalium ſignificatio. Sponſalia enim de præſenti ſunt ipſum Matrimonium ratum non conſummatum; nec hodie nomine Sponſalium ſignificari ſolet; niſi expreſsè addatur, *de præſenti*; cenſeturque quaſi particula *alienans*, quaſi nomen *Sponſalium*, ad alienam ſignificationem transferens.

II. Sponſalia propriè dicta, ſive *de futuro* dicuntur in *Can. 3. cauſ. 30. quæſt. 5. Futurarum nuptiarum promiſſio*, & in *l. 1. ff. de Sponſalibus: Mentio & repromiſſio nuptiarum futurarum*; quæ quidem definitio oſtendit, tanto Sponſalia differre à nuptiis, quantùm ſpes diſtat à re ipſa, ut notat Cujacius in recitationibus ad titulum Codicis *de Sponſalibus*.

III. Olim apud Romanos ferè ſemper Sponſalia nuptias præcedebant, uti teſtatur Juriſconſultus in *Lib. 2. ff. de Sponſalibus*: „ Sponſalia (ait) dicta „ ſunt à ſpondendo: Nam moris fuit Veteribus ſti„ pulari & ſpondere ſibi uxores futuras.

Nec tantùm apud Romanos Gentiles, ſed & Chriſtianos & Catholicos hæc fuit olim conſuetudo, ut nuptiis Sponſalia præmitterentur; quare in libris Juris Canonici Sponſalia Matrimonio præmitti ubique videmus; ac ſi ſupponeretur, hæc tamquam præambula ipſum Matrimonium præcedere debere.

Unde & ipſum Paſtorale Mechlinienſe, ubi de Sacramento Matrimonii Parochos inſtruere intendit, antea de Sponſalibus agere voluit, monetque: „ Matri„ monii Sacramentum, juſtas ob cauſas ex *Eccleſiæ* „ *conſuetudine*, præcedere debent Sponſalia.

IV. Sponſalia hæc tamquam præambula, ac quaſi initialia Matrimonii, juxta mentem Eccleſiæ etiam publicè, non clandeſtinè coram Sacerdote ineunda ſunt.

Et quidem juxta Manuale Cameracenſe, „ Sponſa„ lia à nemine, præterquam à *Parocho* alterutrius „ Deſponſandorum, vel ejus Vicario ſeu alio de „ ipſius vel Ordinarii *licentia*, ſunt celebranda.

Idipſum paſſim omnia Ritualia inſinuant; Parochum ubique legitimum ac ordinarium Sponſalium Miniſtrum coram quo Sponſalia ineunda ſint, ſupponentia.

V. Notat inſuper Rituale Mechlinienſe, quod dum Deſponſandi ſunt diverſarum Parochiarum coram Paſtore Sponſæ Sponſalia iniri conſueviſſe. Meritò, tum ob honeſtatem quamdam; honeſtiùs ſiquidem eſt, ut Sponſus videatur Sponſam in ſua Parochia quærere, quàm è contra: tum ad vitandas æmulationes inter Parochos. Quapropter ſive in Sponſalibus ſive Matrimonio hæc conſuetudo mutari non debet: Neque tamen Parochus Sponſæ nimis eſſet difficilis ad alium ob rationes permittendum.

VI. Synodus P. I. Cameracenſis *tit. de Matrimonio, capit. 6.* vult, ut „ Sponſalia loco ac tempore „ fiant commodo, id eſt, non in œnopoliis, aut ta„ bernis potatoriis; ſed in loco ſacro: non poſt diſ„ ſolutas compotationes; ſed curetur, ut & Sponſus, „ & Sponſa ſobrii, non ebrii, neque aliàs mente ca„ pti Sponſalia ineant.

Illius Eccleſiæ Manuale magis ſpecificè locum Sponſalium deſignans, ait: „ Non aliter quàm publicè, aut „ alibi quàm in Eccleſia, vel ſacra Capella, vel Cœ„ meterio fiant. “ Addit Mechlinienſe: *Aut alio loco publico ſeu honeſto loco; minimè verò in cauponis.*

Deinde monet Parochum, *Videat num deſponſandi ſobrii ſint, ac animo benè deliberato*. Nequaquam igitur recentes à potatione, & nugis procatoriis ad Sponſalia admittendi.

VII. Requirunt inſuper Ritualia, ut adſint ad minus duo teſtes; imò vult Mechlinienſe, „ videat Sa„ cerdos, an adſint utriuſque partis parentes, aut „ alii eorum nomine, ſine quibus temerè procedere „ non debet.

VIII. Inquirat prætereà, an contracturi Catholici ſint, ſcientes noſtræ fidei rudimenta; & an confirmati ſint; an ſciant intereſſe aliquod impedimentum Canonicum.

Quia Sponſalia ob connexionem cum Matrimonio res quaſi Sacra cenſetur, & ad Sacramentum proximè diſponens, ac quodammodo ipſius Sacramenti inchoativa ab Eccleſia reputantur. Volunt Ritualia, ut Sacerdos illa celebraturus, ſtola ſeu ornamento Officii ſit indutus, uti loquitur Rituale Mechlinienſe.

Addit deinde idem Rituale, ut ubi de omnibus jam dictis certior factus eſt, futurum Sponſum interroget, *Veniſti huc tua libera voluntate, à nullo coactus, nec ulli alligatus, ut promittas te ducturum in legitimam uxorem N. quam hic manu tenes?* Sub eadem verborum formula dein Sponſam interrogare debet.

Hoc meritò notandum, ut hæ aliævè interrogationes non inſtituantur aut proponantur, modo planè perfunctorio, & tamquam cæremoniales quædam formulæ, ad quas vix attendi ſolet: ſed ita, ut deſponſandi ad omnia attenti reddantur, jubeanturque ſeriò ſingula expendere; præſertim ſi Parocho ſuſpicio aliqua non infundata ſit, quòd aliqua ſubſint, quæ ipſa Sponſalia, aut futurum Matrimonium impedire, aut etiam invalidum reddere poſſent.

IX. Ad interogata affirmativè reſpondentibus deſponſandis, fidem ſibi mutuò faciunt hac formula idiomate vulgari expreſſa. *Ego in præſentia aſtantium promitto me daturum fidem meam tibi N. quam hic manu teneo, & te ducturum in legitimam uxorem meam, ſi non obſtiterit aliquod Canonicum impedimentum.*

Simili promiſſione à Sponſa facta ſubjungit Sacerdos: *Et ego tamquam Miniſter Eccleſiæ Dei ejus nomine, hanc veſtram mutuam promiſſionem accepto & approbo.*

X. Hæc ſunt publica ac legitima Sponſalia, quæ Matrimonio ob juſtas cauſas ex conſuetudine Eccleſiæ præmitti debere cenſet Rituale Mechlinienſe; de quibus tamen nihil Rituale Romanum; ut ſat veriſimile ſit, conſuetudinem præmittendi Sponſalia cum his cæremoniis, non eſſe univerſalem.

XI. Interim *juſtæ cauſæ* iſtius conſuetudinis eſſe poſſunt hæ & ſimiles. Ut conjugandi tempore aliquo antequam ſint Matrimonium contracturi, nomen ſuum dent Eccleſiæ ſeu ejus Miniſtris; quò interea de eorum qualitatibus, atque de his quæ in contractu Matrimoniali requiruntur inquiri poſſit: uti olim pro Baptiſmo nomen ſuum dabant Catechumeni; pro abſolutione obtinenda pœnitentes; & pro Ordinibus adhuc hodie vult Eccleſia ut antea nomen ſuum dent Candidati. Deinde ut de eorum conſenſu conſtet, antequam procedatur ad proclamationes. Denique ut obvietur Sponſalibus ſeu promiſſionibus clandeſtinis, unde plurima oriuntur incommoda; quæque propterea multum diſſuaderi debent utriuſque ſexus juventuti.

XII. Porrò quamvis Ritualia Sponſalia publicè celebrari exoptent, atque clandeſtina improbent, nequaquam tamen ea invalida aut non obligatoria exiſtimant. Imò Manuale Cameracenſe poſtquam dixit Sponſalia à nemine præterquam à Parocho alterutrius Deſponſandorum vel ejus Vicario, ſeu alio de ipſius, vel Ordinarii licentia eſſe celebranda, immediatè ſubjicit: *Etſi aliter facta irrita non ſunt.*

Cumque nonnulli crederent ex ſponſalibus clandeſtinis nullam oriri obligationem; ſed ea ex Decreto Concilii Tridentini eſſe irrita nullamque obligationem inducere, Synodus Diœceſana Mechlinienſis huic errori occurrere volens Decretum ſeu declarationem edidit his verbis: „ Cùm Sponſalia de futuro à ſa- “ cro Concilio ſint relicta intacta, atque ita relicta “ in terminis & diſpoſitione Juris communis, præ- “ terquam quòd per copulam carnalem non tranſeant “ in Matrimonium, certum eſt, ea eſſe valida & ſer- “ vari debere, etiamſi coram Parocho & Teſtibus “ contracta non fuerint. “

Ut ergo *de validitate* & obligatione Sponſalium ſtatuatur, inſpiciendum eſt etiam hodie jus commune.

Hoc jure autem Sponſalia contractibus, qui ſolo conſenſu ineuntur, annumeranda ſunt, utpotè quæ ad actus *validitatem* ſolùm conſenſum externè ſufficienter expreſſum requirunt. Unde juxta jus commune Sponſalia nihil aliud ſunt, quàm futurarum nuptiarum promiſſio.

Sicuti autem in contractibus civilibus *ſolo conſenſu* conſtantibus requiritur, ut de conſenſu illo externè ſufficienter conſtet: ipſorumque validitas ab illo unicè dependet, neque attenditur conſenſus *merè* internus nullo ſigno exteriore expreſſus; ita quoque circa Sponſalium validitatem unicè attendi debet conſenſus externè manifeſtatus, inſuper habito conſenſu *merè* interno ſoli Deo cognito; quique hominibus innoteſcere nequit:

ac per

ac per conſequens non permittit humana ſocietas, ut ab illo dependeant contractus, qui inter homines ineuntur.

XIII. Si jus commune ſpectemus, impuberum Sponſalia valida ſunt, toto titulo Decretalium *de Deſponſatione impuberum*; atque ad eorum validitatem ſufficit ætas ſeptem annorum; imò & minor, ſi malitia ſuppleat ætatem; id eſt, ſi uſus rationis ætatem illam præveniat, ut multis probat Thomas Sanchez loco citato, *diſp.* 16.

XIV. Verùm hodie Sponſalia ſaltem publica, quæ coram Parocho ritu præſcripto contrahuntur inter impuberes ſine Superiorum auctoritate, non ſunt admittenda, atque ætatem in Deſponſandis quæ proximè ad Matrimonium ſufficit, ſat apertè requirunt Ritualia & Synodi.

XV. Manuale enim Cameracenſe expreſsè vult moneri Deſponſatos, ut infrà *quadraginta* dies ad Matrimonium promiſſum procedant, alioqnin deferendi ad Officialem, nempè poſtquam adhuc moniti fuerint.

Similiter Synodus Audomarenſis *titul.* 10. *capit.* 4. „ Præcipiant Parochi eis, quos ad ſponſalia contrahenda admittunt, ut intra *quadraginta* dies proxi„ mos (niſi Canonicum impedimentum obveniat) „ Matrimonium ipſum contrahant, nec diutiùs illius „ ſolemnizationem differant, abſque noſtra aut Curiæ „ noſtræ licentia.

Synodus Diœceſana Mechlinienſis *tit.* 9. *cap.* 5. præcipit, ut „ Parochi Sponſalia coram ſe contrahentes „ admoneant, ut ad periculum incontinentiæ, alia„ que inconvenientia evitanda, intra *ſex ſeptimanas* „ poſt factas proclamationes, ſi canonicum impedi„ mentum denuntiatum non fuerit, ad Matrimonii „ ſolemnizationem procedant. “ Idem habet Synodus Buſcoducenſis ſub Maſin *titul.* 10. *cap.* 6. inſuper addens: „ Et ſi præſcripto tempore non proceſſerint, „ eos Curiæ noſtræ inſinuet,

Hæc manifeſtè indicant, ſupponi Deſponſandos in ea eſſe ætate; uti infrà tempus illud ad Matrimonium procedere poſſint: quamvis Sponſalia ab impuberibus inita non irritent, aut abſolutè reprobent; quare nec ea quæ de jure communi circa deſponſationem impuberum decreta ſunt, hodie abrogata ſunt; ſed quia hujuſmodi Sponſalium uſus rarior eſt, ſufficiet, caſu aliquo occurrente, conſulere Commentatores Decretalium ad titulum, *de Deſponſatione impuberum*.

XVI. Monendos inſuper volunt Deſponſos conformiter ad Synodum Tridentinam *Seſſ.* 24. *cap. de Reformatione Matrimonii*, „ ne ante contractum Matri„ monium ſub eodem tecto ſimul habitent, aut car„ nale commercium mutuò habeant; “ uti loquitur Rituale Mechlinienſe: vel ut diſertiùs Manuale Cameracenſe: „ Honeſtè ſegregant, nec in eadem domo „ cohabitent: aut ſimul maneant: “ vel quemadmodum ait Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 4. „ Ne „ ita cum altera alter verſetur, ut fornicationis peri„ culum aut ſuſpicio eſſe poſſit.

Meritò ſanè inhibentur Deſponſis ea, quæ aliis vetita non ſunt: eò quòd hæc jam tantò ipſis periculoſiora ſint, quò magis creſcit affectus & ſpes propediem Matrimonio potiendi, & ſecuritas à dedecore, quod nondum deſponſati timent.

Itaque ſerió à Parochis dehortandi ſunt Deſponſi ab omni eo quod ipſis hactenus non licuit, nec proinde adhuc licet. Nec tantùm timor inferni, amorque puritatis ipſis inculcandus; ſed etiam infamiæ metus, necnon periculum infauſti Matrimonii, quod ſæpè accidit ob impuritates illas præcedentes. Cæterùm notum eſt, has etiam in Belgio, præſertim inter homines tenuiores, eſſe non parum frequentes; quapropter ſeriam admodum oportet eſſe hanc monitionem.

CAPUT II.

De Vinculo Sponſalium, eorumque Diſſolutione.

1. *Sponſalia ſolo conſenſu contracta pariunt obligationem ad contrahendum Matrimonium.*
2. *An Deſponſi abſolutè ſint cogendi ad contrahendum Matrimonium?*
3. *An per cenſuram cogi debeant.*
4. *Aliquando ob ſcandala aliaque incommoda deſiſtendum à coactione.*
5. *Quomodo de his Judici conſtare debeat?*
6. *Judex in his prudenter procedere debet.*
7. *In Gallia Judex Eccleſiaſticus cogere non poteſt cenſuris vel condemnare ad dotandum.*
8. *Nequidem incidenter de dote aut alimentatione cognoſcere poteſt.*
9. *Officialis Epiſcopi non poteſt condemnare alternativè* Duc *vel* dota.
10. *Quid circa hæc in Belgio obtineat?*
11. *Sponſalia ſolo conſenſu inita, mutuo conſenſu diſſolvuntur.*
12. *Fallit regula in ſponſalibus impuberum: & quare?*
13. *Sponſalia ſæpiùs etiam ſine mutuo conſenſu diſſolvuntur.*
14. *Ad diſſolvendum Sponſalia non ſufficit ſuperveniens cauſa, quæ retraxiſſet à Sponſalibus contrahendis.*
15. *Quid præcipuè attendendum ut ſciatur, an ob ſupervenientem aut detectam circumſtantiam diſſoluta ſint Sponſalia?*
16. *Nonnulla ſunt quæ impediviſſent contrahi Sponſalia, & non diſſolvunt contracta.*
17. *Attendenda conditio perſonarum.*
18. *Attendendus modus initorum Sponſalium.*
19. *Sponſalia ſubinde diſſolvuntur duntaxat ex parte unius.*
20. *Interdum tantùm effectus ad tempus ſuſpenditur.*
21. *Per abſentiam unius diſſolvuntur ſubinde.*
22. *Quid circa diſſolutionem Sponſalium hodie in Belgio requiratur?*

I. SIcuti ea eſt omnium contractuum, qui ſolo conſenſu perficiuntur, natura & conditio, ut mox à præſtito conſenſu obligationem pariant ipſoſque contrahentes ad contractuum adimpletionem adſtringant; ita quoque Sponſalia mox ut vel ſolo conſenſu, ſive verbis ſive nutibus ſive ſignis externis ſufficienter exteriùs expreſſo, contracta ſunt, obligationem pariunt, ipſóſque contrahentes obligant, ut tempore debito, quod promiſſum eſt, impleant, id eſt, nuptias promiſſas contrahant.

Unde in *Cap.* 2. *de Sponſalibus*, ſcribit Pontifex: „ Præterea hi, qui de Matrimonio contra- “ hendo *pure* & ſine omni conditione fidem dede- “ runt, commonendi ſunt, & omnibus modis indu- “ cendi, ut fidem præſtitam obſervent. “

II. Poſt hæc tamen ſubjungit Pontifex: „ Si autem “ ſe ad invicem amittere noluerint: ne fortè deterius “ inde contingat, ut talem ſcilicet ducat, quam odio “ habet, videtur, quòd ad inſtar eorum, qui ſocieta- “ tem interpoſitione fidei contrahunt, & poſteà tan- “ dem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari. “

Ex hoc textu nonnulli credunt, vi promiſſionum Matrimonialium ſeu Sponſalium obligari quidem promittentem etiam *ex juſtitia* ad contrahendum Matrimonium, & promiſſionem adimplendam; ſed tamen *abſolutè* renitentem per cenſuras non eſſe cogendum, ne invitus ad Matrimonium cogatur. Quod clariùs indicare videtur Pontifex in *Cap.* 17. *eodem*. Interrogatus enim, „ qua cenſura mulier compelli debeat, “ quæ juriſjurandi religione neglecta nubere renuit, “ cui ſe nupturam interpoſito juramento firmavit; “ reſpondit: „ Quòd cùm libera debeant eſſe Matrimo- “ nia, *monenda* eſt potiùs, quàm *cogenda*, cùm coa- “ ctiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere. “

III. Verùm quidem eſt, Pontificem in *Cap.* 10. *eodem* reſpondiſſe, quòd ſi is, qui jurejurando aliquam in uxorem ducere promiſit, *monitis* Epiſcopi non acquieverit; *Eccleſiaſtica cenſura* eum compellat, ut ipſam in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet; ſed tamen addit hanc parentheſim; *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit*.

Ad hanc parentheſim reflectens Cujacius in expoſitione hujus Decretalis, ait: „ Exempli gratia ra- “ tionabilis cauſa eſt, ſi illo coacto ad peragendas “ nuptias proſpiciatur periculum aliquod grande di- “ ſcordiæ & odii acerbioris. “

Itaque aliud non videtur hic velle Pontifex, quàm judicem omni modo anniti debere, ut promiſſionem ſuam, præſertim juramento firmatam, partes adimpleant;

pleant idque etiam perceenſuiſant; uti perſpicias, quòd hæc coactio difficiles exitus ſit habitura; ut proptereà meritò ab illa *abſoluta* coactione abſtineatur, & contraveniens ſuæ promiſſioni in *patientia toleretur*; uti loquitur Pontifex in *Cap. 2. ꝟ. eod.*

IV. Hanc interpretationem & conciliationem textuum probat quoque Thomas Sanchez *de Matrimonio*, *lib. 1. diſp. 29.* rationem ulteriorem aſſignans cur eo caſu meritò à coactione judex abſtineat; „quia judicis eſt (ait) compellere ubi fini Matrimonii expediret (ex fine enim deſumenda eſt neceſſitas) ſed in eo caſu non expedit fini Matrimonii cogere, ſed potiùs ſuavium obſequium, quod ipſius finis eſt, impeditur.... Item quia tunc judex coactionem denegans, actori favet; vitat enim ipſius grave damnum, ut ſi petenti proprium gladium ad ſe necandum judex denegaret. Tandem, quia expedit, Eccleſiam minus malum permittere, ut majus vitet; majus autem malum eſt ſcandala & perpetuas inimicitias oriri, quàm fidem Sponſalium frangere; juſtè igitur Eccleſia hoc permittet, gratia illud vitandi.

V. Hæc ille, qui deinde *n. 6.* notat, neceſſe non eſſe, ut judici conſtet juridicè de ſcandalo, ob quod à coactione deſiſtat; ſed ſufficere ut judex ex circumſtantiis, quas præ oculis habet, prudenter arbitretur ea ſcandala ſecutura eſſe: totum enim id negotium arbitrio & prudentiæ judicis videtur eſſe commiſſum.

VI. Inſuper *n. 7.* monet, id eſſe concedendum primæ ſententiæ (ideſt illi, quæ ait non eſſe cogendum, ſed ſi monitis non acquieverit, relinquendum, cujus Auctores citat *n. 2.*) „Judicem prudenter debere procedere abſque ſtrictiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus ad Matrimonium deficiat: quare ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe videat, ut liberè Matrimonio conſentire repugnet, monitione potiùs, quàm coactione utatur.

VII. Cùm autem vix ſperari queat proſper ſucceſſus Matrimonii, dum alterutra pars per cenſuras ſimileſque pœnas ad contrahendum planè invita & coacta accedit hodie receptum eſſe in Gallia teſtatur Claudius de Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo *Mariages*, *pag. 87. edit. 1689.* „Quòd ſi de initis Sponſalibus ſive facta promiſſione conſtet, judicem Eccleſiaſticum pronuntiare poſſe, fidem eſſe exſolvendam, & Matrimonium contrahendum; quòd ſi Sponſus recuſet, ipſi eſſe imponendam pœnitentiam, aut erogationem eleemoſynæ ob fidem violatam: ſed ad dotandam vel intertinendam ſponſam cogere ſponſum non poſſe, etiamſi id olim fieret per excommunicationem. Diſſolvit autem Deſponſos (ait) & permittit, ut ad damnum & intereſſe agant coram Judice ſæculari.

VIII. Obſervat quoque Choppinus de Sacra Politia *lib. 2. tit. 5. n. 15.* " uſu receptum non eſſe in Gallicis Tribunalibus Reſcriptum Clementis III. in *Cap. de* PRUDENTIA ꝟ. *de Donat. inter virum & uxorem*, Pontificiæ notionis eſſe jura dotium, perinde ac nuptialis ſponſionis, judicioque terminata Matrimonii controverſia, *dotis* cognitionem in Prætorio Epiſcopi ſuperiore. Aſt moribus noſtris (ait) vinculo tenus connubiali Præſulum eſt Profanis jus reddere, tamquam de Eccleſiaſtico Sacramento. Eò autem functis nullum ſupereſt de dote judicium, nec de nuptialis quidem muneris reſtitutione, tametſi conjugalium pactionum arrhaboni & appendicis cujuſdam.

IX. Unde ſi Officialis Sponſum condemnaret non ſimpliciter ad contrahendum Matrimonium; ſed alternativè *duc* vel *dota*, cenſeretur abuti ſua juriſdictione, atque per appellationem tamquam ab abuſu ſententia caſſaretur, uti tradit Carolus Fevretius tractatu *de Abuſu lib. 5. c. 2. n. 16.* quia in Gallia nullo modo poteſt judex Eccleſiaſticus, ne quidem *accesſoriè*, de *dote* cognoſcere; refertque anno 1604. ſolemni Arreſto Parlamenti Dinenſis caſſatam ſententiam Officialis Cabilonenſis, qua condemnatus fuerat ſponſus ad ducendam ſponſam, aut aſſignandam competentem dotem, prout intra octiduum elegiſſet, dictumque fuit per Curiam, Officialem tantùm poſſe cognoſcere de validitate & obſervantia promiſſionis nuptialis; non autem de dote: unde & citationes in cauſa *dotis*, deflorationis, ſuſceptionis partus, alimentorum, & ſimiles declarantur abuſivæ; uti ibidem notat Fevretius.

X. Juxta Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem poteſt judex Eccleſiaſticus *incidenter* de dote, vel donatione propter nuptias cognoſcere; cùm aditus ſuper divortio, actor in libello *principaliter* concluſerit ad divortium propter adulterium; & conſecutivè ad lucrandam vel perdendam dotem vel donationem propter nuptias. Similiter & de alimentis, quæ per virum aut mulierem peti contigerit; pendente divortii cauſa, vel de tractamento alterius eorumdem cognoſcere poterit judex Eccleſiaſticus; ſi hæc coram eo incidant, vel judicialiter petantur. Ita prædicta Concordata *tit. 2. §. 3. & 5.* Habentur *part. 1.* Edictorum Brabantiæ *lib. 1. tit. 1. cap. 8.*

Notat prætereà Zypæus in Jure Novo titulo *De foro competenti n. 8.* quòd licèt juxta citata Concordata, cùm ſine prævio contractu agitur de dote conſtituenda inter laicos, ſolus judex ſæcularis cognoſcat, ſeparatim tamen ſuper *emenda* tantùm deflorationis in Brabantia coram Eccleſiaſtico actio inſtitui poſſit; atque ita non ſemel à Senatu Brabantiæ fuiſſe judicatum teſtatur, etſi ſecùs in Gallia juxta Paponium *lib. 1. tit. 5. artic. fin.* Quod ad Sacramentum Matrimonii eatenùs ſpectat (ait Zypæus) quatenùs alternativè deflorans ducere aut dotare cogitur, & ſemper ferè quæritur quod ex his debeat.

Notat quoque Thomas Sanchez loco ſupra citato *n. 10.* quòd ſi non diſputetur de validitate Sponſalium, ſed Sponſalia certa ſint, atque de iis conſtet, poteſt judex ſæcularis ad ea compellere, quamvis juramento confirmata ſint: ſicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam.

XI. Sponſalia quæ ſolo conſenſu inita ſunt, & hactenùs ſolo partium conſenſu ſubſiſtunt, etiam ſolo utriuſque conſenſu ſolvi poſſunt, juxta illud vulgatum: nihil tam naturale, quàm unumquodque diſſolvi eo modo, quo colligatum eſt *L. 35. ff De Regulis Juris*; quod & procedit, tametſi juramento firmata ſint, quia juramentum ipſam naturam contractus non immutat, *Cap. 2. ꝟ. De Sponſalib.* ubi id exemplo ſocietatis juramento firmatæ decidit Pontifex.

XII. Fallit nihilominùs hæc regula in Sponſalibus impuberum, quæ ex poſitiva Juris diſpoſitione diſſolvi, etiam mutuo conſenſu, non poſſunt, niſi poſtquam ad annos pubertatis pervenerint, *Cap. 8. ꝟ. De Deſponſ. Impuberum*; idque ſtatutum eſt, ob inconſtantiam & levitatem puerorum, ne quotidia nova contrahant ſponſalia, & rurſus ab iis reſiliant.

XIII. Ulteriùs ſponſalia puberum, licèt ab initio valida, frequenter ex cauſa ſuperveniente, etiam præveniendo mutuum conſenſum ſolvuntur; tametſi juramento fuerint firmata, quemadmodum Januenſi Archiepiſcopo reſpondit Innocentius III. *in Cap. 25. de Jurejurando*, ſolvi hujuſmodi Sponſalia, ſi Sponſa fuerit fornicata, „quoniam (ait) in illo juramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit. " Idem eſſe ſi mulier poſt contracta Sponſalia fieret non tantùm leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos aut naſum amitteret, ſeu quidquam ei turpius eveniret, manifeſtè ſupponit ibidem Pontifex.

XIV. Pro quo tamen notandum, non ſufficere ad diſſolutionem Sponſalium, quòd ſuperveniat aut detegatur talis circumſtantia, quæ ſi præſcita fuiſſet, Sponſalia inita non fuiſſent; quia certum eſt, multa poſſe ſufficere, ut contractus nondum initus, iniri non deberet, nec iniri conveniret; quæ nullatenùs tamen ſufficiunt, ut contractum diſſolvant; eò quòd contractu nondum inito plena ſit libertas non contrahendi: quæ libertas non ſubeſt, poſtquam contractus fuit perfectus.

XV. Itaque ut judicetur, an ob ſupervenientem aut detectam aliquam circumſtantiam, Sponſalia cenſeantur eſſe ſoluta; ipſique Deſponſi, aut alteruter eorum ab obligatione ſoluti, expendendum, an tales perſonæ ſecundùm prudens judicium talibus verbis, & in talibus circumſtantiis conſenſum ante datum cenſeantur extendiſſe ad caſum quo talia ſuperveniunt. Si cenſeantur extendiſſe ad caſum quo talia ſuperveniunt, Sponſalia non ſolvuntur. Si non cenſeantur extendiſſe ad iſtum caſum, dicendum eſt, quod ſolvantur.

XVI. Hinc non difficile eſt colligere, multa poſſe etiam ſine ulla culpa alterutrius ſupervenire, quæ Sponſalia diſſolvant, ſive ex parte ſponſæ ſive ſponſi: item

quæ-

quædam etiam eſſe, quæ quidem præſcita impediviſſent Sponſalia contrahi, quæ tamen ſupervenientia jam inita Sponſalia non diſſolvant.

XVII. Adhæc, non difficulter intelligitur, quòd dum de diſſolutione Sponſalium agitur ob ſupervenientem aut detectam aliquam circumſtantiam, expendendas eſſe conditiones & qualitates perſonarum: quandoquidem dubitari nequeat, quin ex diverſitate perſonarum natum ſit contingere, ut conſenſus in Sponſalia cenſeatur, vel non cenſeatur extenſus ad caſum, quo ſimilia ſupervenissent, aut detecta fuiſſent.

XVIII. Illud quoque expendendum, quibus verbis & quo modo Sponſalia inita ſint. Quò enim verba fortiùs exprimunt voluntatis firmitatem atque conſtantiam; ut ſi juramentum quoque accedat; quo inſuper magis præmeditate majorique cum ſolemnitate, eò difficiliùs ordinariè diſſolvuntur; & conſenſus ad plura poſtea ſupervenientia fuiſſe extenſus meritò præſumitur.

Hæc omnia ſecum expendere, & prudenti judicio expendenda committere debet, ut quis à Sponſalium obligatione ſe in conſcientia coram Deo ſolutum exiſtimet. Si autem coram judice in foro exteriore agitur, hæc judici expendenda & ponderanda erunt, uti latè deducit Zypæus *Conſult.* 1. *de Sponſalibus*, ubi oſtendit, admodum difficulter ex parte ſponſi diſſolvi Sponſalia, ſi ultra promiſſionem defloratio ſponſæ ſecuta ſit.

XIX. Verùm & hoc notandum, quòd etſi ratione alicujus ſupervenientis circumſtantiæ ſolvantur Sponſalia ex parte unius, non propterea ſemper ſolvi ex parte alterius. Ita fornicatio ſponſi tollit obligationem ex parte ſponſæ, non tamen eam tollit ex parte ſponſi; ſed hic Sponſalia adimplere tenetur, ſi ipſa velit. Idem in paupertate, lepra, infamia, & ſimilibus ſupervenientibus locum habere poteſt.

XX. Sponſalia de futuro ſolvi licèt illicitè, per Matrimonium cum ſecunda, tamquam per fortius vinculum, deciditur in *Cap.* 32. *ⅱ de Sponſalibus*; ceterùs nimirùm, quòd Matrimonium, non obſtantibus Sponſalibus priùs initis, ſubſiſtat; & ſecundam hanc uxorem habere debeat.

Sed licèt ipſa ſponſa mox à contracto Matrimonio per ſponſum à ſponſalibus liberetur, poſſitque liberè cum alio contrahere; nequaquam tamen ex parte ſponſi Sponſalia planè ſoluta ſunt; ſed dumtaxat pro tempore durantis hujus Matrimonii effectus ipſorum ſuſpenditur: atque ideò, Matrimonio per mortem uxoris ſoluto, rurſus reviviſcunt; & ſi ſponſa velit, ſponſus in vim Sponſalium eam deducere tenetur: uti poſt Baſilium Pontium advertit Zypæus in Jure Novo titulo *de Sponſalibus* n. 8.

Similiter, ſi alteruter Deſponſatorum ingrediatur Religionem, mox ab ingreſſu, etiam ante profeſſionem, ſolvuntur Sponſalia ex parte non ingredientis; ut nimirum liberum ei ſit cum alio contrahere; ſed ex parte ingredientis tantummodò ſuſpenduntur, quamdiu in Religione permanſerit; ſed ſi eam deſeruerit, reviviſcit ex parte ipſius obligatio: ut rectè notavit Andreas Vallenſis ad hunc titulum. §. 4. *n.* 2.

XXI. Sponſalia quoque ex parte ſolius ſponſæ, ſolvuntur, ſi ſponſus patriam deſerat, & ſe ad alias partes transferat, ita reſpondit Pontifex in *Cap.* 5. *ⅱ de Sponſalibus*. Quanti temporis autem abſentia requiratur, ut hoc titulo ſponſa libera cenſeatur à promiſſione ſua, nullibi determinatur; ſed arbitrio judicis relinquitur; niſi certum tempus, intra quod Matrimonium contrahi debeat, Sponſalibus adjectum ſit: eo enim elapſo, certum eſt, Sponſalia ulterius non obligare. *Cap.* 22. *ⅱ de Sponſalibus*.

XXII. Inſpecto jure communi, ad ſolutionem Sponſalium non requiritur ſententia judicis, aut ſolemnitas aliqua, præter utriuſque Deſponſatorum conſenſum. Ritualia Belgica autem nolunt Sponſalia propria Deſponſatorum auctoritate ſolvi.

„ Non conſentiant Parochi (ait Rituale Mechlinien-
„ ſe) ut illi qui in ætate legitima conſtituti Sponſa-
„ lia contraxerunt, ſe mutuò ab ejuſmodi promiſſione
„ futurarum nuptiarum propria auctoritate abſolvant;
„ ſed illos ſpiritualis Curiæ Promotori denuntient,
„ ut cauſa per Epiſcopum ejuſvè Officialem diſcuſſa,
„ ſi ea ſecundùm juris diſpoſitionem legitima ſit, ab
„ ejuſmodi promiſſione abſolvantur.

Idem habet Manuale Cameracenſe. Et Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 11. *c.* 9. ait, „ Sponſalia contracta non dirimant Parochi, ſed rei cognitionem ad Officialem noſtrum remittant. “ Idipſum habent Synodi Audomarenſis, *tit.* 10. *c.* 8. & Buſcoducenſis ſub Maſſio, *tit.* 10. *c.* 18.

Hæc verò intelligi oportet de Sponſalibus publicis & coram Eccleſiæ Miniſtro ritu ſolemni contractis: quibus dum Eccleſia ſemel manum appoſuit, nihil ſe inconſulta fieri permittit. Impeditur etiam hoc pacto levitas, quæ aliter in re tam gravi, & frequenter, non ſine ſcandalo aliiſque incommodis intervenisset.

C A P U T III.

De Proclamationibus, ſeu Bannis Matrimonialibus.

1. *Quid ſignificet vox* Bannum.
2. *Bannum jampridem in Eccleſia Gallicana ſumptum fuit pro Proclamatione Matrimoniali.*
3. *Proclamationes illæ in aliquibus Eccleſiis receptæ, extenſæ ſunt ad omnes per Concilium Lateranenſe.*
4. *Earum uſum probavit Synodus Tridentina.*
5. *Proclamationes faciendæ poſt contracta Sponſalia ante contractum Matrimonium.*
6. *Scopus Proclamationum requirit, ut fiant in Parochiis utriuſque contrahentis.*
7. *Quid ex præſcripto Synodorum & Ritualium obſervandum, dum Deſponſi ſunt diverſarum Parochiarum, Decanatuum, aut Epiſcopatuum.*
8. *Quid ſervandum, quando Deſponſi domicilium mutarunt, aut plura habent domicilia.*
9. *Quibus diebus fieri debeant.*
10. *Debent fieri quando populus eſt maximè attentus, & voce intelligibili.*
11. *Populus monendus ut impedimenta etiam occulta revelet.*
12. *Idque etiamſi judicialiter probari nequeant: interdum tamen revelatio omittenda.*
13. *Deſponſi in confeſſione de impedimentis interrogandi; cavenda tamen revelatio confeſſionis.*
14. *Synodus Tridentina non irritavit Matrimonium omiſſis Proclamationibus contractum.*
15. *Neque in Gallia hujuſmodi Matrimonium eſt in*validum.
16. *Synodus Tridentina permittit Epiſcopis diſpenſare ſuper Proclamationibus.*
17. *Unicam cauſam diſpenſandi expreſſit Synodus Tridentina.*
18. *Duplicem cautionem addit Synodus; quarum una hic in Belgio non obſervatur.*
19. *Synodus Tridentina deſiderat, ut Epiſcopi in concedenda diſpenſatione ſint admodum moderati.*
20. *Quæ fuerit in his concedendis moderatio S. Caroli.*
21. *An ad vitanda maleficia concedenda diſpenſatio?*
22. *Quid in Gallia circa hanc diſpenſationem habeant Edicta Regia, & quæ ſit praxis.*
23. *Optandum ut rarò diſpenſaretur; idque innuunt Synodi Belgicæ.*
24. *Qua cautione Parochi teſtimonium dare debeant pro obtinenda diſpenſatione.*
25. *Pernicioſus eſt abuſus, diſpenſare indifferenter ſine gravi cauſa ſuper omiſſione Proclamationum.*
26. *Hunc abuſum aboleri poſſe oſtendit praxis plurium Diœceſium; nec non praxis Hæreticorum in Provinciis Unitis.*
27. *Quid circa hæc Parochi facere debeant?*

I. HUjus vocabuli *Bannum*, non una, ſed multiplex apud Scriptores, & in antiquis tabulis eſt notio, ait D. Du-Cange in Gloſſario, verbo *Bannum*; ſed potiſſimum *Bannum* trino ſignificatu ut plurimum accipitur. Ac primò quidem pro Edicto publico; rurſum pro mulcta judiciaria; tertiò pro diſtrictu ac juriſdictione. Quas notiones ibidem latiùs expendit, & ex veteribus Scriptoribus & monumentis deducit citatus Auctor.

II. Itaque *Bannum* jam pridem, præſertim in Eccleſia Gallicana, acceptum fuit pro Proclamatione, ſeu *Edicto*, quo Matrimonium proclamatur; ſive edicitur, ut ſi quis futuro Matrimonio, quod *publicè* proclamatur, aliquid opponendum ſciat, edicat ſive opponat, quemadmodum manifeſtè inſinuat Innocentius III. in *cap.* 27. *ii de Sponſalibus*, reſcribens Epiſcopo Belluacenſi, præſertim ſi legatur Decretalis, ut extat in veteri collectione apud Antonium Auguſtinum, ubi hæc leguntur: „Sanè quia contingit interdum quòd aliquibus volentibus contrahere Matrimonium, *Bannis*, ut tuis verbis utamur, in Eccleſiis, *ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ*, editis, &c. “ Quæ poſtrema verba omiſit Raymondus, è quibus interim poſt Cujacium elicit Fileſacus libro *de Origine Parochiar. cap. fin.* Proclamationum ſeu *Bannorum* matrimonialium inſtitutum ab Eccleſia Gallicana ad cæteras manaſſe.

III. Quidquid ſit, illud conſtat, quòd tempore Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. celebrati; uſus Proclamationum ſeu *Bannorum* matrimonialium tantum in quibuſdam Eccleſiis eſſet notus: ac demum ad omnes Eccleſias per Decretum hujus Concilii in *c.* 3. *ii de Clandeſtina Deſponſatione*, ſit extenſus.

Intelligens enim Concilium, frequenter contingere, ut contrahendo *clandeſtinè*, ob occultum dirimens impedimentum, Matrimonia nulliter contraherentur, „ *ſpecialem* quorumdam locorum conſuetudinem (ait) ad alia *generaliter* prorogando, ſtatuimus, ut cum Matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſia per Presbyteros proponantur competenti termino præfinito, ut intra illum qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat. “

IV. Synodus Tridentina ſimiliter deſiderans occurrere multiplicibus incommodis, quæ ex Matrimoniis clandeſtinis quotidie oriebantur, dicti S. Conc. Lateranenſis veſtigiis inhærendo præcipit, „ut impoſterum antequàm Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè denuntietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum.

V. Vult Synodus, Proclamationes fieri *antequam* Matrimonium contrahatur, ideſt, poſtquam Sponſalia jam publicè & coram Parocho contracta ſunt; aut ſi clandeſtinè inita ſint, ſaltem Parocho de conſenſu in Matrimonium ſufficienter conſtet.

„ Quando aliter quàm coram proprio Parocho Sponſalia contracta ſunt, Matrimonii denuntiationes non antè ab eo fiant, quàm ipſimet ſponſus & ſponſa id exigant, aut coram aſſenſum præbeant. Qui quidem aſſenſus, ſi non ejuſdem Parochiæ ſint, à proprio cujuſque Parocho cognoſci, atque alteri ab altero teſtimoniis literis ſignificari debet: “ Hæc Synodus Diœceſana Mechlinienſis, *tit.* 9. *c.* 9.

VI. Cùm ſcopus harum Proclamationum ſeu Bannorum ſit, detergere impedimenta Matrimonii contrahendi, meritò requirit Synodus, ut non tantùm illæ fiant ab alterutrius contrahentis Parocho, ſed à *Contrahentium*, ideſt, *utriuſque* proprio Parocho, ſi Deſponſi diverſæ Parochiæ fuerint; quod expreſſè notavit Rituale Romanum, & noſtra Ritualia Belgica, necnon Synodi fieri præcipiunt.

VII. Vult Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *c.* 3. „ Quandocumq; Matrimonium contrahere volentes ſunt diverſarum Diœceſium, Decanatuum, vel Parochiarum, Parochus unius ad Matrimonii ſolemnizationem non procedat, niſi & omnes proclamationes in Eccleſia ſua fecerit, nullumque intellexerit Canonicum impedimentum; & ſimiliter Parochum alterius Deſponſorum omnes tres proclamationes feciſſe, & nullum Canonicum impedimentum denuntiatum eſſe, ex teſtimonio ejuſdem Paſtoris certò cognoverit, vel de diſpenſatione Ordinarii ipſi conſtiterit. Et ſi fortè ſignaturam illius Paſtoris non noverit, & teſtimoniales ſibi exhibitas de falſo ſuſpectas habeat, exigat teſtimonium ſaltem unius perſonæ fide dignæ, quòd teſtimoniales illæ ſint ſcriptæ vel ſubſignatæ manu ejus, à quo ſcriptæ vel ſubſignatæ eſſe dicuntur: vel ſi hujuſmodi teſtimonium haberi non poſſit, exigat juramentum ab altero Deſponſorum, quem teſtimoniales illæ concernunt, quòd eas à Parocho ſuo acceperit, vel ab eo ſcriptas eſſe ſciat. Et ſi quem hic perjurum eſſe, aut crimen falſi committere contigerit, is graviſſimè puniatur.

Similia habet Rituale; addit tamen: „ Si verò Deſponſi ſint diverſorum Epiſcopatuum aut Decanatuum, corroborandæ erunt literæ Parochi illius, qui Matrimonium non ſolemnizabit, Epiſcopi aut Decani Chriſtianitatis teſtimonio. “

VIII. Ut verò finis proclamationum obtineatur, meritò monet Synodus Diœceſana Mechlinienſis, *tit.* 9. *c.* 8. „ Si Matrimonium contracturi in Parochia, in qua eſt moderna eorum habitatio, *brevem* moram traxerint, ita ut ibidem non ſint ſatis noti; etſi ibidem Matrimonio jungi poſſint, nihilominus in Parochia, in qua priùs habitarunt, ubi veriſimilius eſt fore ut impedimenta ſciantur, denuntiationes omnes fieri volumus. “

Hæc Synodus, ubi & in margine notatur, Congregationem Concilii Tridentini ita reſpondiſſe. Sanè menti Concilii Tridentini conforme eſſe, ut ſi quis plura habeat domicilia in diverſis Parochiis, fiant denuntiationes in ea, in qua diutiùs habitat, & principaliorem habet larem, vel potiùs in ea, in qua veriſimilius eſt ſciri impedimenta, pluribus citatis auctoribus reſolvit Barboſa, *de officio & poteſtate Epiſcopi*; *part.* 2. *Allegat.* 32. *n.* 11.

IX. Denuntiationem ſeu proclamationem Synodus Tridentina fieri vult diebus feſtivis; idque in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia; quando nimirum ſolet eſſe major populi concurſus; ut ita Matrimonium contrahendum magis innoteſcat, & impedimenta faciliùs detegantur, qui eſt hujus Decreti ſcopus.

Unde eas fieri poſſe alio die, quàm feſto, ſi ob aliquam *ſolemnitatem* in Eccleſia celebrandam, quamvis ſine feſto in populo, *magnus* ad Eccleſiam fiat populi concurſus, reſolvit Barboſa, aliique ab eo citati dicta *Alleg.* 32. *n.* 15. & ſat patenter ſupponit Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 2. præcipiens, proclamationes fieri Dominicis, vel Feſtivis diebus ſub ſummo Sacro, vel concione, aut *ſub frequenti populi conventu*.

X. Debent ergo ad mentem Synodi fieri ſub concione, aut in Miſſa, quando ipſe populus ſolet eſſe frequentior & attentior: idque voce & idiomate ab omnibus intelligibili: qua de re anno 1663. in Congregatione Archipresbyterorum Diœceſis Mechlinienſis præſidente Archiepiſcopo, hæc reſoluta ſunt *art.* 20. „ Proclamationes publicæ, quæ ad Matrimonium contrahendum prærequiruntur, fiant *in initio* concionis aut poſt lectum in ea Evangelium, aut alio non minus *commodo* tempore, *alta* tamen ſemper & *intelligibili* voce, expreſſo nomine uſitato Deſponſandorum, & caveatur ne illa alterentur, aut in aliud idioma inflectantur ſub pœna arbitraria. “

XI. Cùm hæ proclamationes unicè tendant ad impedimentorum detectionem, Parochi eſt, frequenter monere populum, ut ſi quæ impedimenta, etiam *occulta* ſciat, ipſi Parocho ſaltem revelet; ne alioquin ex ſilentio & occultatione reus reddatur omnium malorum quæ ex Matrimonio cum impedimento, præſertim dirimente contracto, nata ſunt oriri.

XII. Neque excuſatur quis à revelatione eo ſolo titulo, quòd illud ſubeſſe in judicio probare non poſſit: quia equidem hujuſmodi manifeſtatio impedimenti Parocho occaſionem dare poteſt ulteriùs inquirendi; qua inquiſitione forſan ita detreget impedimentum, ut etiam in judicio probari poterit.

Adhæc, licèt forſan impedimentum nunquam ſic eſſet detegendum, ut *judicialiter* probari poſſet; nihilominùs conducet ejus manifeſtatio, ut Parochus accipiat inde occaſionem ſedulò monendi Deſponſatos, de longa illa peccatorum aliorumque incommodorum catena, cui ſe innectunt, qui cum impedimento dirimente contrahunt: qua monitione forſan fiet, ut ipſi contrahentes, aut alter eorum impedimenti conſcius illud fateatur; atque ita Matrimonium impediatur.

Accedit, quòd vel unius etiam teſtimonium de impedimento ſufficere ſoleat ad impediendum Matrimonium, juxta diſpoſitionem juris in *cap.* 22. *ii de Teſtibus*, & *cap.* 12. *ii de Sponſalibus*, idque ob periculum peccati, quod ex Matrimonio ſic contrahendo timetur: de quo latè Sanchez de Matrimonio, *lib.* 1. *diſp.* 71.

Poſſet nihilominùs contingere, ut occulti impedimenti

menti

Digitized by Google

menti manifeſtatio fieri non deberet; ſcilicet ex ipſa manifeſtatione graviſſima mala meritò timeantur; nullum verò aut valdè exiguum bonum ex revelatione ſperetur: quod ex circumſtantiis prudenti judicio metiendum eſt.

XIII. Monet quoque Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *c.* 10. ut ſub finem confeſſionis, quæ ſolemnizationi Matrimonii præmitti ſolet, „ Parochus ultrò pœnitentem roget, an nulla ſciat impedimenta. Non tamen (ait) quòd à Parocho revelanda aut aperienda aliquando ſint peccata pœnitentis, aut ea per quæ in peccatorum illius notitiam veniatur: ſed quòd adduci eò & perſuaderi pœnitens poſſit, ut aut aperiat ipſe, aut aperiri permittat, propoſito ipſi, æternæ ſalutis ſuæ hinc pendentis, diſcrimine. Nam ſi huc adduci non poteſt, neganda quidem ipſi eſt abſolutio à peccatis, ſed à Matrimonio, etiamſi fortè illud verè non ineat, invitus repellendus non eſt, quando res nonniſi ex confeſſione nota eſt.

XIV. Quantumvis autem Synodus Tridentina enixè deſideret, ne Matrimonia ſine præviis hiſce Proclamationibus contrahantur; noluit tamen ab iis validitatem Matrimonii dependere; neque earum omiſſionem impedimentum dirimens eſſe, uti declaravit S. Congregatio Concilii Tridentini Interpres: & unanimi conſenſu fatentur Doctores, eſtque conformis ipſa quotidiana praxis; uti noviſſimè oſtendit Gerbeſius Doctor Sorbonicus in ſuo Tractatu Gallico, *de Poteſtate Eccleſiæ & Principum circa impedimenta Matrimonii.*

XV. Oſtendit quoque in Gallia Matrimonia contracta ſine præviis proclamationibus aut legitima diſpenſatione, haberi pro *validis*, non obſtante *art.* 40. Edicti Bleſenſis, quo ita decernitur: „ Ad occurrendum abuſibus & damnis, quæ ex Matrimoniis clandeſtinis oriuntur, decrevimus & decernimus, quòd ſubditi noſtri, cujuſcumque ſtatus, qualitatis, & conditionis exiſtant, contrahere *validè* non poterunt, ſine publicis *Bannorum* proclamationibus cum competenti temporis intervallo: " id enim intelligendum eſſe, *valida* non eſſe quoad effectus *civiles*, ex variis Auctoribus Gallicis, necnon Parlamentorum Arreſtis oſtendit, *pag.* 500. *& ſeqq. edit.* 1696.

XVI. Poſt hæc ſubjungit Synodus Tridentina: „ Quòd ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantùm fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus Matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut, ſi aliqua ſubſunt impedimenta, faciliùs detegantur: niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & judicio ſancta Synodus relinquit.

Hoc Decreto permittit Synodus diſpenſationem ſuper denuntiationibus ipſi Ordinario, ideſt, Epiſcopo Diœceſano; quem hoc loco per Ordinarium intelligi, non autem alios inferiores Prælatos, juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes; oſtendit Fagnanus ad *c.* 3. *de Clandeſtina Deſponſat.* atque ita à S. Congregatione, probante Gregorio XIII. reſponſum fuiſſe teſtatur.

XVII. Unam dumtaxat cauſam diſpenſationis expreſſit Synodus, nimirùm cùm advertitur periculum, Matrimonium *malitiosè* impediendum, ſi tanto tempore differendum ſit, quouſque tres denuntiationes præceſſerint.

XVIII. Addit nihilominùs duplicem limitationem Synodus. Una, ut tunc ſaltem una denuntiatio præcedat; Altera, ut ſi periculum tale ſit, ut nec tantillo tempore differri queat, permittatur ſine prævia denuntiatione Matrimonium ſolemnizari; ſed ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant. At poſterior cautio hic in Belgio non ſolet adhiberi, teſte Zypæo, *tit. de Sponſalibus n.* 10. dicitque quòd non audiverit umquam, poſt contractum jam Matrimonium proclamationes fuiſſe factas.

XIX. Adhæc, tametſi dubitari nequeat, quin præter cauſam expreſſam, crediderit Synodus poſſe alias cauſas occurrere, quæ diſpenſationem in una aut pluribus, aut etiam omnibus proclamationibus requirant, cùm id relinquat judicio ipſius Ordinarii; nihilominus ſat oſtendit, Ordinarium debere eſſe admodum moderatum in relaxandis hiſce proclamationibus. Et profectò qui attenderit incommoda, quæ clandeſtina Matrimonia frequenter adducunt, haud difficulter agnoſcet, quòd ſicuti juſtiſſima ratione has proclamationes præmitti voluit Eccleſia, ita quoque meritò velit, ſummam in diſpenſando ſervari moderationem.

XX. Sanctus Carolus in Concilio V. Mediolanenſi *par.* 2. *c.* 17. ſolam cauſam in Synodo Tridentina expreſſam pro legitima agnoſcit; ac dein ſubjicit: „ At verò ſi hæc cauſa non ſubeſt, quamobrem illas remittat, ea certè ſola quòd inſtar ſacri Adventus Quadrageſimævè tempus, neque neceſſaria eſt, nec verò cum ratione conſentiens. " Rationem notandam ſubjiciens: „ Cùm præſertim eo ſacro tempore, qui jam Matrimonio juncti ſunt, ab illius uſu abſtinere, potiùs conveniens ſit, nedum Sponſos unà conjungi. "

XXI. Synodus Rothomagenſis, anno 1581. *tit. de Matrimonio*, advertens diſpenſationes ſuper proclamationibus frequentiùs peti ad cavenda maleficia, quæ in celebratione nuptiarum nonnumquam dicuntur intervenire, eam cauſam ut inſufficientem rejiciens, medium aptius „ contra maleficia ſuggerit, & ut dignè hoc Sacramentum recipiant, hortatur conjuges, ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante conſummationem Matrimonii ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum accedant. Sacerdos verò ne ullum det maleficiis locum cautiùs & circumſpectiùs ſe gerat. "

XXII. In Gallia Edicto Bleſenſi, *art.* 40. cautum eſt, „ quòd Bannorum non poterit obtineri diſpenſatio, niſi poſt primam promulgationem factam; idque ſolùm propter aliquam urgentem & legitimam cauſam, & ad requiſitionem præcipuorum & proximiorum parentum ipſorum contrahentium. "

Quamvis hic rigor hodie nonnihil ſit mitigatus; atque ob neceſſariam cauſam nonnumquam in omnibus tribus denuntiationibus Epiſcopi diſpenſent: nihilominùs ſi parentes aliique intereſſe habentes prætendant, non fuiſſe legitimam cauſam remittendi omnes Proclamationes, admittitur appellatio *tamquam ab abuſu*, ob contraventionem Edicto Regio; uti poſt Carolum Fevretium, *lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 31. notat Gerbeſius in citato Tract. *pag.* 508. unà obſervans, raiò admodum ſuper tribus denuntiationibus diſpenſari; tuncque etiam cautè, ut ſi forſan ſuper data diſpenſatione lis intentata fuerit, rationes proferre Ordinarii queant, quibus juſtam fuiſſe diſpenſationem doceant.

XXIII. Optandum eſſet (ait Gerbeſius) ut conformiter ad Edictum Bleſenſe, publicatio Bannorum fieret, & diſpenſatio non concederetur, niſi ad requiſitionem primariorum & proximiorum parentum: id eſſet medium aptiſſimum, ad præveniendum Matrimonia clandeſtina filiorum-familias, quæ frequenter adeò turbant familias atque rixis & litibus intricant.

Synodi Belgicæ tam enixè præcipiunt Parochis has denuntiationes præmitti, ut non ſit obſcurum, quòd earum publicationem ſummi momenti eſſe exiſtimarint; & per conſequens, nonniſi *gravi* de cauſa in illis eſſe diſpenſandum ſuppoſuerint.

XXIV. Ad calcem Manualis Paſtorum compendiosè complectentis Canones & ritus Eccleſiaſticos pro adminiſtrandis Sacramentis juxta uſum Paſtoralis Mechlinienſis, extat formula ad ſcribendum teſtimonium pro iis qui egent diſpenſatione ſuper proclamationibus antenuptialibus; unà cum quibuſdam reflexionibus ad inſtructionem Paſtorum, quas cum ipſa formula hic apponendas cenſui, ut ex his appareat, quanta cum cautione ad diſpenſationem ſecundùm regulas hic præſcriptas ſit procedendum.

Formula teſtimonii hæc eſt: „ Facta per me infraſcriptum Rectorem Parochialis Eccleſiæ loci de.... Diſtrictus........ Diœceſis N. diligenti inquiſitione apud perſonas fide dignas ſuper libertate N. N. & N. N. ſubditorum prætactæ Parochialis, cupientium inter ſe ritè contrahere Matrimonium, ſcio & teſtificor eos ad id eſſe liberos, & ab eo non prohiberi per aliquod Canonicum impedimentum. Inſuper ipſos eſſe boni nominis & famæ, & in Catholica fide quam profitentur, eſſe ſufficienter inſtructos, uti per examen deprehendi: denique eorumdem Parentes conſentire in prædictum prætenſum Matrimonium, prout ex ore eorumdem Paren-

„ tum coram digici. Et quia prædicti nupturientes ex„ currunt ut gratiam diſpenſationis obtineant, & al„ legant pro cauſa quod, &c. Fidem facio cauſam il„ lam revera ſubeſſe. Datum, &c.

„ *Dicitur ſupra apud perſonas fidedignas, quia non* „ *oportet ſtare dicto ipſorum nupturientium, qui ſolâ in* „ *propria cauſa non ſunt idonei teſtes; ſed neceſſum eſt* „ *audire & examinare eorum parentes, propinquos, con-* „ *domeſticos, vicinos, dominos, ac alios ſimiles.*

„ *Dicitur præterea eorumdem parentes conſentire;* „ *debet de hoc conſenſu conſtare, parentes perſonali-* „ *ter audiendo, quando id fieri poteſt, vel eos qui pa-* „ *rentum loco ſunt, &c. ſi nupturientes ſint ſui juris,* „ *exprimatur.*

„ *Dicitur denique*, & allegant pro cauſa: *Cauſa hæc* „ *non debet eſſe futilis, ſed cont idonea, & debet D. Pa-* „ *ſtor de ejus veritate teſtari, & nupturientes examina-* „ *re num ſint Catholici, confirmati, & num ea ſciant,* „ *quæ ſcitu ſunt neceſſaria ad ſalutem. Si neſciant,* „ *debet eos deſuper inſtruere, & non dimittere prope-* „ *tenda diſpenſatione prædicta, niſi ea calleant.*

„ *Quod ſi nupturientes diverſarum ſint Parochia-* „ *rum, eorumdem reſpectivi Paſtores debent ſe confor-* „ *mare ſuprædictis.*

XXV. Si hæc toties iterata Eccleſiæ mandata, nec non mala quæ ex omiſſione proclamationum oriuntur, ſeriò attendantur, apparebit facilem illum, qui in quibuſdam Diœceſibus inolevit, diſpenſationum uſum eſſe ſummum ac pernicioſum abuſum, nulla conſuetudine quæ potiùs corruptela dicenda eſt, juſtificandum; ipſiſque Epiſcopis omninò allaborandum eſſe, ut tam nocivus abuſus tollatur, atque regulæ Eccleſiæ toties iteratæ & inculcatæ ſerventur.

XXVI. Neque id adeò difficile eſſe, oſtendit non tantùm multarum Diœceſium praxis, nunquam, aut rarò admodum ſuper denuntiationibus, ſaltem omnibus, diſpenſandi, ſed & exemplum vicinorum Hæreticorum, qui quamvis ſe nec Synodi Tridentinæ, nec aliarum Catholicarum Synodorum Decretis ſubjectos agnoſcunt, nihilominus ad præcavenda incommoda ex Matrimoniis *clandeſtinis* nata oriri, politica ordinatione anno 1580. *art.* 4. caverunt, ne aliter conſiſtant nuptiæ, quàm ſi tribus publicis Proclamationibus, à Magiſtratu loci, ſingulis diebus Dominicis intercedentibus; poſt cauſæ cognitionem conceſſis in Eccleſiis, è ſug eſt: in facie Eccleſiæ, aut ſi Reformati non ſint, è Curiæ loco publicationi deſtinato, coram Magiſtratu pactum connubiale certis ſolemniis conſummetur. Ita Simon Van Leewen J. C. Batavus, in ſua Cenſura forenſi, *lib.* 1, *c.* 14, *num.* 1. qui dein *n.* 2. addit: „ Quiſquam proclamationum præcipuus effectus „ eſt, ut interea quicunque voluerit, & valuerit le„ gitimum impedimentum exponere; ſe Matrimonio „ contrahendo opponat. Quod ut magis innoteſcat, „ non ſolùm eo in loco, in quo ſponſus aut ſponſa „ degunt: ſed etiam in quo uterque vel alteruter na„ tus aut educatus eſt, vel ubi per annum & diem „ proximum fixum habuerint domicilium, publicatio „ illa fieri debet, ne ſi ſponſus vel ſponſa peregrè ad„ venerint, fraus aut fallacia committatur.

Si hi prætenſi Reformati, ſolis incommodis ex nuptiis clandeſtinis orituris permoti; adeò ſollicitè has proclamationes præmitti velint; nec cum aliquo cujuſcumque conditionis diſpenſare ſoleant, uti notorium eſt: indignum ſanè & ſcandaloſum Epiſcopos nonnullos, tot etiam Eccleſiæ ſanctionibus conſtrictos, adeò faciles eſſe in remittendis proclamationibus, ut leges Eccleſiæ tantùm pauperibus, & infimæ quaſi plebi præſcriptæ videantur, imò, quod pudet dicere, ſola nummi carentia ad obſervantiam legis conſtringere videatur.

Interim cùm frequenter Parochi non poſſint huic abuſui totaliter occurrere; ſed id præcipuè ab Ordinariis eorumque Officialibus dependeat, ipſi interim ſaltem ſolliciti ſint, ut juxta Synodorum, & Ritualium ſuorum præſcriptum, non niſi cauſa cognita, & cum magna cautione teſtimonia pro obtinenda diſpenſatione expediant, ut ſi quis in diſpenſatione committatur abuſus, is ipſis equidem imputari nequeat.

Deinde Parochus ut ſolicitus Legum Eccleſiaſticarum Zelator, ſubditos ſuos ſæpius ad hujus legis obſervantiam adhortetur; exponendo rationes ob quas Eccleſia tam ſeriò has denuntiationes præmitti voluerit, quàm periculoſum & Deo ingratum ſit, in ipſa Sacramenti ſuſceptione Leges Eccleſiaſticas infringere; neque ipſam diſpenſationem ſi cauſa legitima deſtituta ſit, ipſos in totum ſemper excuſare. Denique perſuadendo honeſtioribus, ut ſe huic legi ſubjiciant; ut ita ſuo exemplo alios ad ejus obſervantiam alliciendo, & oſtendendo Legem Eccleſiæ non tantùm pauperibus & infimæ plebi eſſe præſcriptam, benedictionem ampliorem à Deo, accipere mereantur.

CAPUT IV.

De Matrimonio & Conſenſu Matrimoniali.

1. *Matrimonii definitio.*
2. *Matrimonium* legitimum.
3. *Matrimonium* ratum *tantùm.*
4. *Matrimonium* conſummatum.
5. *Matrimonium ratum inter Fideles verum Sacramentum.*
6. *Definitio Matrimonii in Decreto pro Armenis, quomodo accipienda.*
7. *Quæ ſit cauſa efficiens Matrimonii?*
8. *Conſenſus Matrimonialis per* ſigna *exprimi poteſt.*
9. *Non facilè admittenda hujuſmodi expreſſio; & quare?*
10. *Etiam inter abſentes poteſt celebrari.*
11. *Requiritur mandatum ſpeciale.*
12. *Mandatarius ad contractum matrimonialem alium ſubſtituere non poteſt.*
13. *Cenſetur revocatus, etiamſi revocatio non ſit intimata.*
14. *Diſſuadenda Matrimonia per Procuratores.*
15. *Matrimonio conditio adjici poteſt, & quid conditio de præſenti, aut de præterito operetur?*
16. *An contractus Matrimonialis ſub conditione de futuro contingenti, ante eventum conditionis ſit Matrimonium?*
17. *An eveniente conditione conſenſus ſit renovandus?*
18. *Quem effectum habeant conditiones turpes aut impoſſibiles contractui Matrimoniali adjectæ?*
19. *Ad validitatem Matrimonii non requiritur conſenſus Parentum.*
20. *In Belgio Matrimonium invitis parentibus contractum eſt validum; & quid in Gallia?*
21. *Hujuſmodi Matrimonia Eccleſia deteſtatur.*
22. *Pœna in filio familias ſine conſenſu parentum decreta in Gallia.*
23. *Qui Edictis pœnalibus non comprehendantur.*
24. *Quomodo puniendi Sacerdotes hujuſmodi Matrimonio aſſiſtentes.*
25. *Edicta Principum noſtrorum contra ſimilia Matrimonia.*
26. *Conſenſum parentum judex ſupplere poteſt; & quis ſit is judex?*
27. *Quod ſit Parochorum officium in diſſuadendis Matrimoniis ineundis ſine conſenſu parentum.*
28. *Non ſemper illicitum contrahere* invitis *parentibus, dum* irrationabiliter *ſunt inviti.*
29. *Monendi parentes ne ſine juſta cauſa denegent conſenſum.*
30. *Quid Parocho agendum poſt contractum Matrimonium invitis parentibus.*

I. MAtrimonium generaliter ſumptum definitur in *Cap.* 11. *de Præſumpt.* Maris & fœminæ conjunctio individuam vitæ conſuetudinem retinens: eaque jam ante tradita erat à Juſtiniano in *Inſtitutis de Patria Poteſtate* §. 1.

II. Matrimonium generaliter ſic ſumptum tripliciter diſtinguitur. Aliud dicitur legitimum, id eſt, ſecundùm leges Gentium legitimè contractum, non autem in fide Chriſti, quale eſt Judæorum & Infidelium.

III. Aliud Matrimonium *ratum*, id eſt in Eccleſia approbatum, quod inter Chriſti Fideles legitimè contrahitur: quam diſtinctionem apertè ponit Pontifex in *Cap.* 7. *de Divortiis*, dicens: „ Nam etſi Matrimonium *verum* inter Infideles exiſtat, non tamen eſt *ratum*: Inter Fideles autem verum & *ratum* exiſtit; quia „

Sacra-

„ Sacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum nun„ quam amittitur; ſed *ratum* efficit conjugii Sacra„ mentum, ut ipſum in conjugibus illo durante perduret.

IV. Si poſtquam Matrimonium legitimè contractum eſt, conjunctio carnalis interceſſerit, jam Matrimonium à conſummatione operis Matrimonialis dicitur *conſummatum*.

Quamvis Matrimonium *ratum* etiam ante conſummationem ſit verum Matrimonium, nihilque ipſi deſit ad rationem Matrimonii; nihilominus per conſummationem accipit quamdam perfectionem, quantum ad ſignificationem; redditurque vinculum Matrimonii magis indiſſolubile, ut infrà titulo *De Divortiis* oſtendimus.

V. Matrimonium *ratum* inter Fideles eſſe verum Sacramentum nemo Catholicorum dubitat, idque tamquam indubitatum expoſuit Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, dicens: „ Septimum eſt Sacramentum „ Matrimonii, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti „ & Eccleſiæ ſecundùm Apoſtolum, dicentem; *Sa„ cramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chri„ ſto & Eccleſia*.

Et Synodus Tridentina *Seſſ. 24. Can. 1. De Sacr. Matrimonii*, ait: „ Si quis dixerit Matrimonium, „ non eſſe verè & propriè unum ex ſeptem legis E„ vangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitu„ tum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum; ne„ que gratiam conferre, anathema ſit.

Hæc dogmata contra noſtri temporis Hæreticos, qui negant Matrimonium eſſe verum Sacramentum, aut gratiam conferre, adſtructa, & ex Patribus & Scriptura deducta, videri poſſunt apud Theologos, præſertim illos qui ex profeſſo contra Hæreticos puncta Fidei Catholicæ adſtruxerunt.

VI. Porrò definitio jam data, uti paſſim notant Theologi & Canoniſtæ, non exprimit aut declarat cauſam efficientem Matrimonii, nec ejus ſubſtantiam; ſed tantum effectum qui ſequitur, & promanat à præcedenti cauſa; ſocietatem nimirùm perpetuam omnis vitæ, quam Tertullianus *libro ad uxorem*, conjunctum appellat, & individuum uſum, corporum & animorum conjunctionem individuam.

VII. Cauſa igitur efficiens & perficiens Matrimonium eſt mutuus contrahentium conſenſus, ut ſicuti Sponſalia de futuro contrahuntur ſolo conſenſu in nuptias futuras, ita Matrimonium per conſenſum de præſenti in nuptias perficitur, juxta Regulam Juris; *Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit*. L. Nuptias, *ff. De Regulis Juris*. Unde Pontifex in *Cap.* 23. ij *De Sponſalibus*, tamquam indubitatum ſuæ reſolutionis fundamentum aſſumit, quòd *ſufficiat ad Matrimonium ſolus conſenſus illorum de quorum quarumque conjunctionibus agitur*.

Quod autem dicit Eugenius IV. in citato Decreto pro Armenis: „ Cauſa efficiens Matrimonii, *regulari„ ter* eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus; nullatenùs ſic intelligendum, quaſi aliquando alia eſſet cauſa efficiens Matrimonii quam *mutuus conſenſus*, ſed quòd is conſenſus non ſemper ſit exprimendus per *verba*; ideòque vocula *regulariter* non refertur ad *mutuum conſenſum*, ſed refertur ad conſenſum per *verba* de præſenti expreſſum.

VIII. Sicuti enim in aliis contractibus conſenſus non *verbis* duntaxat, ſed etiam *ſignis* & *nutibus* exprimi & manifeſtari poteſt; ſimiliter & in contractu Matrimoniali; quemadmodum dicitur *Cap.* 23. ij *De Sponſalibus*, ibi reſpondet Pontifex, ſurdum & mutum poſſe Matrimonium contrahere: *Cùm quod verbis non poteſt*, ſignis *valeat declarare*.

IX. Verùm quia *ſigna* frequenter dubia & æquivoca ſunt, nec tam clarè conſenſus per illa, quam per verba exprimi poteſt; hinc nonniſi neceſſitate quodammodò cogente, ſigna admittenda aut adhibenda ſunt. Imò ut certiùs de conſenſu conſtet, claram & nullis ambiguitatibus aut æquivocationibus obnoxiam verborum formulam in contractu Matrimoniali adhibendam paſſim Ritualia præſcribunt; a qua nec Parochi recedere, nec ut alia forma contrahatur, permittere poſſunt: quantumvis alio modo etiam per *ſola* ſigna expreſſus conſenſus Matrimonium *validum* conſtituat; ſi aliud Canonicum non obſtet impedimentum.

X. Cùm Chriſtus elevando contractum Matrimonialem ad rationem Sacramenti, nihil immutaverit de natura contractus, conſequens eſt, quòd ad inſtar aliorum contractuum, qui conſenſu ineuntur, poſſit & hic inter abſentes per litteras, aut per Mandatarios ſive Procuratores perfici; quod ultimum inter Principes non rarò contingit.

XI. Sed quia hic de re ſummi momenti tractatur, Procurator non aliter cenſetur idoneus ad Matrimonium contrahendum, quàm ſi ad hoc mandatum habeat *ſpeciale*, uti declaratur in *cap. fin. de Procuratoribus* in VI.

XII. „ Et quamvis aliàs is, qui conſtituitur ad " negotia Procurator, alium dare poſſit, in hoc ta" men caſu (propter magnum quod ex facto tam ar" duo poſſet periculum imminere) non poterit depu" tare alium, niſi hoc eidem *ſpecialiter* ſit commiſ" ſum, " Ita Pontifex in citato Capitulo finali.

XIII. Quin & ibidem tamquam in hoc contractu omninò ſingulare additur: „ Sanè ſi Procurator an" tequam contraxerit, à Domino fuerit revocatus; " contractum poſtmodum Matrimonium ab eodem (li" cèt tam ipſe, quam ea cum qua contraxit, *revo" cationem* hujuſmodi penitùs *ignoraverint*) *nullius* " momenti exiſtit, cùm illius conſenſus defecerit, ſi" ne quo firmitatem habere nequivit. "

XIV. Ex his ſat apparet, qua ratione Matrimonia per Procuratores, & inter abſentes multis difficultatibus poſſint eſſe obnoxia; ut proinde conſulendum ſit, ut inter præſentes fiant; nec Parochi propria auctoritate hujuſmodi Matrimonia admittere debeant; attento quòd nec inter Theologos omninò conveniat, num hæc Matrimonia veram Sacramenti rationem habeant.

XV. Si ſolam rationem contractus in Matrimonio ſpectemus, etiam conditiones & modos ad inſtar aliorum contractuum adjici patitur.

Conditiones quidem de *præterito* vel *præſenti*, ſi adjiciantur, ipſum conſenſum non ſuſpendunt; ſed ſi verum ſit quod exprimitur, conſenſus adeſt; ſi falſum ſit, conſenſus deeſt; & conſequenter Matrimonium non eſt: exempli gratia, ſi ſponſus dicat, accipio te in uxorem ſi nobilis ſis, vel ſi hoc illudvè *feciſti* aut *non feciſti*.

XVI. Quoad conditionem de futuro contingenti, ex. gr. *ſi pater conſenſerit*, certum eſt, quòd ſi hæc per modum veræ & propriè dictæ conditionis ſit adjecta, conſenſus matrimonialis ſuſpendatur; & per conſequens, Matrimonium non cenſeatur contractum ante conditionis eventum.

Quia autem repugnare videtur, ut quis contrahat Matrimonium requirens conſenſum *de præſenti*, atque translationem mutuorum corporum; & tamen in futurum à conditionis incerto eventu ſuſpendatur conſenſus; credunt nonnulli, hoc caſu Sponſalia *de futuro* contracta eſſe potiùs quàm Matrimonium; atque ita Emanuel Gonzalez Sacrorum Canonum in Univerſitate Salmaticenſi Profeſſor in Commentario ad *cap.* 3. ij *De Conditionib. appoſitis*; ſiquidem (ait) non adeſt conſenſus *de præſenti*, ſed *de futuro* pendens à conditionis eventu. Idipſum non obſcurè tradit Sanctus Thomas in 3. *part. q.* 47. *art.* 5. ubi loquens de Matrimonio contracto per verba de præſenti, ſed ſub conditione de *futuro* quæ ſit *contingens*, ut datio pecuniæ vel acceptatio parentum, ait: „ Et tunc idem eſt " judicium de tali conſenſu, ſicut de conſenſu qui fit " per verba de futuro, unde non facit Matrimonium. "

XVII. Cùm certum ſit, contractum per conditionem appoſitam ſuſpendi, & eatenùs ſapere naturam Sponſalium *de futuro*; credunt aliqui quòd eveniente conditione, requiratur novus conſenſus; præſertim hodie poſt Concilium Tridentinum, coram Parocho & teſtibus renovandus; quod affirmat poſt plures citatos Gonzalez loco citato; quod licèt in rigore verum non videatur, tamen non dubium, quin in praxi hoc tutius ſit; præcipuè ſi conditio longo temporis intervallo poſt contractum eveniat; ut meritò dubitari queat, num primus conſenſus adhuc virtualiter perſeveret.

XVIII. Conditiones turpes & impoſſibiles, propter favorem Matrimonii, pro non adjectis habendas eſſe conſtituit Pontifex in *cap. fin.* ij *De Conditionib. appoſitis*.

Porrò hæc Decretalis intelligenda videtur, de conditionibus appoſitis, non propriè conditionaliter, ſed ut modus quidam. Si enim contrahentes abſolutè voluiſſent

ſuum

ſuum conſenſum ab eventu conditionis turpis ſuſpendi, non apparet, qua ratione poſſet ante eventum hujus conditionis dici verum Matrimonium; cùm hoc ſine conſenſu contrahentium haberi nequeat; quemadmodum conſtat ex *cap.* 26. *de Sponſalibus*.

Similiter quod in eadem Decretali dicitur de conditionibus *ſubſtantiæ* Matrimonii repugnantibus; has ſcilicet Matrimonium invalidum reddere, etiam de conditionibus modaliter potiùs, quàm conditionaliter expreſſis intelligendum; & juri merè poſitivo, ſaltem quoad aliquas conditiones, adſcribendum videtur.

Cæterùm plura de conſenſu conditionatò addere non eſt viſum; tum quòd raiò Matrimonia ſub conditione ineantur; & meritò ob difficultates & quæſtiones inde orituras diſſuadeantur; neque à Parocho, ut coram ſe ineantur, admittenda.

XIX. Præter conſenſum ipſorum contrahentium aliorum conſenſum, nequidem parentum, etiam reſpectu filiorum familias, quantumvis *minorennium*, requiri ad validitatem Matrimonii declarat Synodus Tridentina, anathemate damnans eos, „ qui falsò affirmant, Matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reform. Matrim.*

XX. Quapropter hic in Belgio Matrimonia filiorum-familias *invitis* aut *non conſultis* parentibus pro *validis* habentur; quamvis in Gallia, ſi Regia Edicta in rigore verborum accipiantur, hujuſmodi Matrimonia *invalida* videantur; ſaltem ſi probari queat, quòd *ſeductio*, quæ ſpeciem *raptus* præfert, intercesserit; quemadmodum deducit Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo, *Mariages*, *pag.* 84. ut ita invaliditatem Matrimonii non refundant in defectum conſenſus parentum; ſed in crimen *raptus*; quod eſſe impedimentum dirimens ipſa Synodus Tridentina agnoſcit.

XXI. Illud equidem conſtat, quòd ſimilia Matrimonia filiorum ſine conſenſu parentum contracta, ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ſemper deteſtata ſit atque prohibuerit, uti loquitur Synodus Trident. dicto *cap.* 1.

Nequaquam proinde menti Eccleſiæ contrariantur Principum leges, dum hujuſmodi Matrimonia etiam ſuis legibus prohibent; atque contrahentes, aut ad ea quomodolibet concurrentes puniunt, quin & effectibus civilibus ſimilia Matrimonia evacuant; ſed potiùs Eccleſiæ obſecundant, & ejus ſanctiones ſuis legibus adjuvant.

XXII. Henricus II. Rex Galliæ Edicto ſuo anno 1556. *art.* 1. ſtatuit, quòd filii-familias qui contraxerint, aut contrahent impoſterum Matrimonia clandeſtina invitis, aut inſciis patre & matre, poterunt propter commiſſam hanc ingratitudinem, vituperium & contemptum ſuorum dictorum parentum, tranſgreſſionem legis divinæ, & læſam honeſtatem publicam à ſuis reſpectivè parentibus exhæredari, & excludi ab eorum ſucceſſione, abſque ſpe alicujus querelæ adversùs hujuſmodi exhæredationem recipiendæ. Quin & liberum ſit parentibus revocare omnes & ſingulas donationes liberis ſuis factas. Inſuper liberi ſic juncti Matrimonio, in caſum hujuſmodi exhæredationis declarantur incapaces omnium jurium & emolumentorum, vi matrimonialium contractuum, & teſtamentorum, legumve, aut conſuetudinum municipalium beneficio illis aliàs quærendorum.

Inſuper decernit, ut liberi inſciis aut invitis parentibus juncti, & quicumque operam, aut conſilium hujuſmodi Matrimoniis perficiendis præſtiterint, ſubjiciantur pœnis arbitrariis ſtatuendis pro caſus exigentia per Judices Regios; ad quos horum cognitionem pertinere vult; & quorum conſcientiam onerat.

XXIII. Declarat tamen, quòd non intendat hoc ſuo Edicto comprehendi Matrimonia contracta à filiis-familias excedentibus annos triginta; aut filiabus excedentibus annos viginti quinque, modò ſaltem requiſiverint conſilium parentum. Similiter ſi eorum mater tranſierit ad ſecundas nuptias, ſufficiet ejus conſilium expetere.

XXIV. Per Edictum Henrici III. ann. 1579. Bleſis edictum *art.* 40. inhibetur Parochis, Vicariis aliiſque qui ſolemnizationi Matrimonii aſſiſtunt, ut ſi conjungendi ſint filii-familias, aut aliorum poteſtati ſubjecti, ad ſolemnizationem procedere, niſi ipſis conſtet de conſenſu parentum, tutorum aut curatorum; aliàs puniendi ut fautores criminis raptus.

XXV. Eadem penè Edictis Caroli V. 4. Octob. 1540. & Philippi IV. 29. Novembr. 1623. pro Belgicis hiſce Provinciis decreta ſunt; ac præſertim Edicto poſteriore; quo decernitur, „ ut filii-familias minores 25. annis, qui inſciis aut invitis parentibus, & omnes minores, qui ſine conſilio & conſenſu proximorum conſanguineorum, paterni & materni lateris, & tutorum ſeu curatorum cujuſcumque ſint qualitatis, contraxerint, incapaces ſint omnium lucrorum, quæ directè, vel indirectè alter ab altero petere poſſet, per conventiones, donationes inter vivos aut cauſa mortis, teſtamenta, ſucceſſiones, conſuetudinem, ſeu alium quemcumque modum; declarando irritas quaſcumque conventiones & donationes in alterutrius utilitatem pactas; eaque diſpoſitio vigeat, quamvis poſteà parentum conſenſus superveniat.

„ Poſſint hujuſmodi etiam filii familias à patre & matre exhæredari, nec recipiatur querela ſub prætextu legitimæ dotis, alimentationis, aut conſuetudinariæ devolutionis, quoad bona profecta à latere ſuperſtitis, qui ex eis filio inobedienti jus adimere poterit; non aliis tamen, quibus ex eadem devolutione jus aliquod debitum ſit. "

Habetur prius Edictum *parte* 1. *Edictorum Flandriæ lib.* 3. *Rubric.* 1. Poſterius verò *part.* 2. *lib.* 3. *Rubric.* 1.

Non comprehenduntur hoc Edicto filii-familias majores 25. annis, dummodò *conſilium* parentum requiſierint; quod etiam à matre, quæ ad ſecundas nuptias tranſivit, requiri ſufficit.

Itaque juxta Edicta hæc, licèt Matrimonia filiorum-familias etiam minorennium ſine conſenſu parentum non ſint irrita ſeu invalida in ratione Sacramenti, verumque vinculum Matrimonii inter taliter conjugatos conſiſtat, ſunt tamen quodammodò nulla quoad effectus civiles, quibus vi horum Edictorum deſtituuntur.

XXVI. Neque effectus hos hujuſmodi Matrimonia obtinebunt; tametſi prætendatur, contractis jam nuptiis, parentes *irrationabiliter* contradixiſſe, niſi judex ipſe jam priùs de hac irrationabilitate cognoverit & pronuntiaverit; atque ita *auctore* judice Matrimonium celebratum fuerit.

Edictum enim Caroli, ad quod & Edictum Philippi IV ſe refert, diſſenſum ad cenſuram judicis remittit: qui rationes exiget; quæ ſi legitimæ non fuerint, Magiſtratus parentum officium ſupplebit, & auctoritate ſua contrahendi facultatem faciet; & tunc pœna eximitur quod auctore judice ſit.

Sub Magiſtratu ſeu judice, tam Eccleſiaſticum, quàm civilem intelligi vult Zypæus in Notitia juris Belgici *tit. De Sponſalibus num.* 8. quod eò magis (ait) apud nos rationabile eſt; ſi apud Batavos Miniſtri Hæretici hac in parte vicem Magiſtratus obeant, quemadmodum teſtatur Grotius in Iſagoge ad Jus Hollandicum *lib.* 1. *part.* 5.

Quidquid ſit, cùm hic præcipuè agatur de validatione Matrimonii quoad effectus *mere civiles*, & de obſervantia aut contraventione Regiorum Edictorum, conſultius eſt, & Judicis Regii auctoritatem interponere, quod & Zypæus agnoſcit, verbis ſuprà relatis ſubjungens: „ ad vitandas tamen calumnias ſuaſero, ut civilis etiam Magiſtratus judicium interveniat. "

XXVII. Ut autem infauſtis his filiorum-familias Matrimoniis occurratur, Parochi ſæpiùs oſtendere debent, quàm grave ſit, atque ipſi divino præcepto de honorandis parentibus directiſſimè oppoſitum, in re tanti momenti negligere parentes, nec eorum deſiderio obſequi.

Adhæc, ut parentes conſulantur, non tantùm debitam erga parentes reverentiam exigere, ſed etiam bonum ipſorum filiorum, quos in delectu uxoris non rarò excæcat libido, præcipitantia, & juvenilis incircumſpectio; ac inſuper utriuſque familiæ diſcordia, aliaque innumera, quæ ex Matrimoniis hujuſmodi oriri ſoleant mala; & quòd, ſicuti Matrimoniorum ſic contractorum peſſimum eſt initium, ita quoque infauſtus eſſe ſoleat progreſſus & finis.

XXVIII. Oſtendendum quoque filiis, non eſſe licitum ſemper invitis parentibus contrahere Matrimonium, quantumvis etiam *irrationabiliter* eſſent inviti; eò quòd non rarò mala ſequutura ex hujuſmodi Matrimoniis invitis parentibus contractis, ſint majora, quàm bonum ex Matrimoniis illis ſperandum.

XXIX.

XXIX. At dum de his monentur filii, unà quoque parentes inſtruendi ſunt de culpa, quam incurrunt, ſi conſenſum ſuum negando, aut protelando prolium ſuarum Matrimonia ex motivis humanis ſæpius inſufficientibus, ac parum Chriſtianis, cauſa ſunt quòd proles in peſſima quæque ruant.

XXX. Contracto autem Matrimonio, Parochi erit, pacem inter filium & parentes conciliare; atque filium ad ſatisfactionem, & veniæ poſtulationem, & patrem ad benignitatem & indulgentiam inflectere; atque Sancti Ambroſii modum agendi cum Siſinnio, quo invito filius uxorem duxerat, imitari. Patrem filio jure iratum agnovit Ambroſius, filium ad officium revocavit, & ad veniam rogandum adduxit, patrem filio reconciliavit, ejuſque ac nurus benevolam ſuſceptionem Siſinnio gratulatus, *Epiſt.* 64. quæ à Parochis meritò in ſimili occaſione legetur.

Prædicta ferè brevi Decreto comprehendit Synodus Colonienſis anno 1536. *par.* 7. *cap.* 43. Poſtquam dixit, „ optandum eſſe, ut Canon Evariſti Pontificis „ (apud Gratianum *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 1.) Concilio generali renovetur, tollanturque illa clandeſtina Matrimonia, quæ invitis parentibus ac propinquis Veneris potiùs quàm Dei cauſa contrahuntur: „ Nam quanta ex his clandeſtinis Matrimoniis, mala ſuboriantur in aperto eſt, “ Dein addit; „ Quantum fieri poteſt, cavebit Parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem conjungat. Quòd ſi parentes negligentes fuerint, aut in admittendo Matrimonio jam contracto rigidiores negatores, admonebit eos, ut liberos maturæ ætatis elocent, neve vinculo jam per Eccleſiam indiſſolubili pertinaciùs obluctentur.

C A P U T V.

Coram quo Matrimonium contrahendum.

1. *Olim coram Sacerdote nuptia contrahebantur.*
2. *Cur Eccleſia voluerit publicè coram Sacerdote Matrimonium contrahi.*
3. *De retum Concilii Tridentini contra Matrimonia clandeſtina.*
4. *Vi illius Decreti præſentia Parochi aut alterius Sacerdotis de ejus licentia requiritur ad validitatem Matrimonii.*
5. *Sufficit Parochus alterutrius contrahentium.*
6. *Parochus proprius, intelligitur Parochus* domicilii.
7. *Unde æſtimandum ſit, an quis certo loco domicilium habeat.*
8. *Poteſt quis duplicem Parochum proprium habere.*
9. *Qui cenſeantur nullum domicilium, neque* proprium *Parochum habere.*
10. *An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci in quo tempore contrahendi Matrimonii conſiſtunt.*
11. *Quid ſi alteruter Deſponſorum* proprium *Parochum habitationis habeat, an coram eo contrahendum.*
12. *Decretum Synodi Tridentina circa Matrimonia Vagabundorum.*
13. *Quid circa hac ab Ordinariis & Parochis obſervata velint Synodi Belgica.*
14. *Si ex conſuetudine aut ſtatuto ſit aliquis* proprius *Vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum.*
15. *Milites ubi domicilium habere cenſeantur.*
16. *Quid de Militum Matrimonio hic in Belgio; & quis pro milite habendus.*
17. *Aſſiſtentia Parochi non eſt actus juriſdictionis propriè dictus; & qua inde conſectaria.*
18. *Poteſt auctoritatem aſſiſtendi alteri Sacerdoti delegare.*
19. *Quomodo & quando hac auctoritas dari debeat.*
20. *An Vice Paſtores, Deſervitores, aut Vicarii amovibiles poſſint alteri licentiam aſſiſtendi dare.*
21. *Ordinarius per totam Diœceſim aſſiſtere, & alteri licentiam aſſiſtendi dare poteſt, & quis habeatur* Ordinarius.
22. *An invito Parocho dare queat alteri licentiam.*
23. *Requiritur præſentia teſtium; eaque ſimultanea cum Parocho.*
24. *Non requiruntur teſtes* omni exceptione *majores; & quare.*
25. *Præſentia Parochi debet eſſe moralis.*
26. *Matrimonium initum coram Parocho reluctante & invito, poteſt eſſe validum.*
27. *Nec ignorantia, nec impoſſibilitas præſentiam Parochi ſupplent.*
28. *Matrimonium contractum in articulo mortis coram Parocho & teſtibus, ſubinde eſt invalidum in Gallia quoad effectus civiles.*
29. *Matrimonia clandeſtina non ſunt* invalida *in locis in quibus Decretum Concilii Tridentini non eſt promulgatum.*
30. *In his viciniſque Provinciis ſufficienter eſt publicatum.*
31. *Defectum Parochi generalis quadam neceſſitas ſupplere poteſt, etiam in locis ubi Decretum eſt publicatum.*
32. *Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu aut Miniſtro Acatholico in Provinciis Confœderatis reputantur* valida.
33. *Prima ratio ab incommodis.*
34. *Secunda ex morali impoſſibilitate.*
35. *Tertia ratio ex fine ipſius Decreti.*
36. *Quod obtinet in Matrimonio utriuſque partis Acatholica, etiam obtinet ſi altera duntaxat ſit Acatholica.*
37. *Sententia Doctorum Pariſienſium de validitate ſimilium Matrimoniorum.*
38. *Fortiter reſiſtendum Matrimoniis partis Catholica cum Acatholica.*
39. *Sine licentia Vicarii Apoſtolici non licet Miſſionariis hujuſmodi Matrimonio aſſiſtere.*

I. JAm pridem moris fuiſſe, ut Chriſtianorum nuptiæ non niſi cum benedictione Sacerdotali, ac ipſo Sacerdote Eccleſiæ nomine eas probante contraherentur, diſertis verbis expreſſit Tertullianus *libro de Pudicitia.* „ Ideo penes nos (ait) *occultæ* quoque conjunctiones, id eſt, non prius apud *Eccleſiam* profeſſæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur. “

Et ante Tertullianum Martyr Ignatius Epiſtola ad Polycarpum: „ Decet verò ut ducentes uxores & nubentes, cum *Epiſcopi* arbitrio conjungantur, ut nuptiæ juxta Domini præceptum ſint, non autem ad concupiſcentiam. “

Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. „ Priùs conveniendus eſt Sacerdos, in cujus Parochia nuptiæ fieri debent in Eccleſia coram populo. Et ibi inquirere unà cum populo ipſe Sacerdos debet, ſi ejus propinqua ſit an non, aut alterius uxor, vel ſponſa vel adultera. Et ſi licita & honeſta omnia pariter invenerit, tunc per conſilium & benedictionem Sacerdotis, & conſultu aliorum bonorum hominum eam ſponſare & legitimè dotare debet. “

Idipſum legitur in Canonibus Iſaaci Epiſcopi Lingonenſis *tit.* 5. *Can.* 6. & anno 909. in Synodo Troſleana ſub Heriveo Archiepiſcopo Rhemenſi *cap.* 8. renovatum fuit.

II. Rationem verò cur occultas conjunctiones vetarent eaſque publicè coram Sacerdote fieri vellent, præmittunt: „ Quia ſæpè in nuptiis *clam* factis gravia peccata tam in Sponſis aliorum, quàm & in propinquis ſive adulterinis conjugiis, & quod pejus eſt dicere, conſanguineis adcreſcunt & adcumulantur. “

Ob hæc aliave graviſſima incommoda ex clandeſtinis Matrimoniis oriri ſolita, ſemper Eccleſia ea deteſtata eſt; iteratiſque Decretis, etiam ſub graviſſimis pœnis prohibuit.

III. At Synodus Tridentina animadvertens, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam jam non prodeſſe; ac inſuper perpendens gravia peccata & incommoda, quæ ex hujuſmodi clandeſtinis conjugiis quotidiè oriuntur; præſertim verò eorum qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua *clam* contraxerant relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo cùm ab Eccleſia,

ſia; quæ de *verbalis* non judicat, ſuccurri non poſſit, efficacius aliquod remedium adhibendum cenſuit; atque præter publicas denuntiationes, quas juxta modum ſupra *cap.* 3. deſcriptum, præmitti voluit, inſuper declaravit & ſtatuit: „ Qui aliter quàm præſente Parocho, „ vel alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarii „ licentia, & duobus vel tribus teſtibus Matrimonium „ contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic „ contrahendum omninò inhabiles reddit: & hujuſmo- „ di contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout „ eos præſenti Decreto irritos facit & annullat.

IV. Quantumvis etiam non obſtante Decreto Concilii Tridentini diſputetur inter Theologos, an Parochus ſit verus Miniſter Sacramenti Matrimonii, an verò ipſi contrahentes; atque veriſimilior videatur ſententia affirmantium hos eſſe Miniſtros: nihilominùs illud certum eſt, Parochi alteriuſve Sacerdotis de Parochi ſeu Ordinarii licentia adeò neceſſariam aſſiſtentiam, ut ni aſſiſtat, ex Decreto Concilii Tridentini non illicitum duntaxat, ſed & *invalidum* ſit Matrimonium.

V. Cùm Synodus ſimpliciter requirat præſentiam Parochi, non *Parochorum*: neque exprimat, an viri, an mulieris, receptum eſt, quòd ſi Deſponſi ſint diverſarum Parochiarum, alterutrius contrahentium Parochi præſentiam ſufficere; & ita ſanctam Congregationem declaraſſe refert Fagnanus ad *cap.* QUOD NOBIS 11. *de cland. Deſponſat.* eique moderna & notoria praxis ſuffragatur.

Conſuetudo in multis locis habet, ut potius coram Parocho mulieris, quàm viri Matrimonium contrahatur; quæ conſuetudo in honeſtate fundamentum habet, adeoque eſt meritò ſervanda, uti ſupra *cap.* 1. circa Sponſalia notatum eſt.

VI. Eſt autem proprius Parochus, qui vi Decreti Concilii Tridentini Matrimonio aſſiſtere debet, is, in cujus Parochia alter domicilium habet; ait Rituale Mechlinienſe, & communis praxis ſuffragatur.

Non ſufficit ergo Parochus *originis*, ſed requiritur Parochus *domicilii*, ſive illius Parochiæ in qua tempore contracti Matrimonii, alter ſaltem contrahentium morabatur, ut juxta vulgarem & communem modum loquendi, ibi domicilium habere, ſive habitare cenſeretur; quamvis non ita fixum, nec eo animo, ut eo loco perpetuò manere intenderet.

VII. Imò quis domicilium ſufficienter ad hunc effectum habere cenſendus eſt, tametſi eo animo ibidem moretur, ut poſt certi temporis lapſum indè ſit recurſurus; quin & ipſa negotia ob quæ ibidem moratur id apertè ſignificent: uti in Scholaribus Academicis manifeſtum eſt, Licèt enim hi dumtaxat pro tempore ſtudiorum Academicum Domicilium eligant; quia tamen pro eo tempore, juxta communem & vulgarem loquendi modum, in Academia habitare dicuntur, Parochus Parochiæ in qua pro eo tempore morantur, *proprius* ipſorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium habetur.

Econtrario, ſi quis tantùm recreationis, aut litis alteriuſve negotii proſequendi cauſa in aliquo loco, tametſi notabili etiam tempore, ſubſiſtat, non propterea ibi Domicilium elegiſſe cenſebitur: eò quòd juxta moralem modum loquendi ibidem habitare non judicetur. Ex vulgari itaque æſtimatione, & loquendi modo multum dependet, ut definiatur, ubinam quis Domicilium dicendus ſit habere, ut coram Parocho loci Matrimonium validè contrahere queat. Et quidem in particularibus caſibus ex circumſtantiis concurrentibus faciliùs & ſecuriùs id determinari poteſt, quàm per generalem aliquam regulam definiri aut deſcribi.

VIII. Hoc conſtat, quòd ſubindè quis poſſit in duabus Parochiis eodem tempore habere domicilium; ſi nimirum juxta moralem loquendi modum in utraque ſic familiam inſtituat, ut utrobique juxta moralem & vulgarem loquendi modum habitare cenſeatur; licèt in uno forſan loco frequentiùs perſonaliter reſideat, quàm in altero.

IX. Cùm proprius Parochus dicatur à domicilio habitationis, conſequens eſt, quòd hi qui tale domicilium non habeant, nec *proprium* quoque Parochum habere cenſendi ſint.

Porrò qui hujuſmodi domicilio carent, dicuntur *Vagi ſeu* Vagantes, & incertas ſedes habentes. Unde tales etiam habendi ſunt, qui priſtinum domicilium deſerentes, navigant, vel iter faciunt, quærentes ubi ſe collocent: Hi enim domicilio carentes, eatenus Vagantes dicuntur, & incertas ſedes habentes: ubi notat Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio diſp.* 25. *num.* 2. qui dein *num.* 3. notat, etiam & illum meritò poſſe *vagum* appellari, qui relicto ſuo domicilio iter facit ad locum in quo domicilium conſtituere deſtinavit; eò quòd hactenus pro eo tempore quo eſt in itinere, nullum domicilium habeat; utpote priore deſerto, & ſecundo nondum occupato.

X. Cùm igitur Tridentina Synodus exigat ad validitatem Matrimonii præſentiam *proprii* Parochi habitationis ſive domicilii, non apparet, qua ratione in vagis ſive vagabundis illis hoc Decretum in omni ſuo rigore ſervari queat, quandoquidem hi, ex ſuppoſito, *proprio* Parocho habitationis ſeu domicilii careant.

Concludendum ergo apparet, quòd dum hoc Decretum reſpectu vagantium non poteſt quoad omnia exactè ſervari, eò quòd *proprii* Parochi præſentia haberi nequeat; ſaltem ſervetur quantum poteſt: uti notat Zypæus *Conſ.* 7 *de Sponſalibus*.

Hinc conſequens eſt, quòd dum vagabundi non poſſunt coram ſuo *proprio* Parocho contrahere, ſaltem contrahere debeant in præſentia *Parochi* loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii conſiſtunt; neque poſſint eo loco coram alio Parocho, aut Sacerdote ſine licentia Parochi loci Matrimonium inire. Quin & ipſa Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *de Reformat. Matrim.* ſat oſtendit: Vagabundos coram Parocho debere contrahere, ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint*, niſi ſervatis iis quæ ibidem præſcribuntur; cui & communis praxis conſonat.

XI. Ulterius, ſi ſupponatur Sponſus eſſe vagabundus ſive omni domicilio deſtitutus, Sponſa autem domicilium fixum habeat, & conſequenter *proprium* Parochum habitationis, videtur coram hoc Parocho contrahendum: eò quòd ſic Concilio Tridentino ſatisfieri queat, quod requirit præſentiam *proprii* Parochi.

Dum enim vagabundi coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii reperiuntur, contrahunt, nequaquam in rigore coram *proprio* Parocho habitationis contrahunt; & eatenus ob neceſſitatem à Decreto Concilii receditur: qui receſſus admittendus non apparet, dum alteruter contrahentium *proprium* habitationis Parochum habere: eò quòd hoc caſu Decreto Concilii Tridentini ſatisfieri queat, contrahendo coram *proprio* Parocho Sponſæ non vagabundæ.

XII. Synodus Tridentina advertens, quòd multi qui vagantur & incertas habent ſedes, prima uxore " relicta, aliam & plerumque *plures* illa vivente, di- " verſis in locis ducant, omnes, ad quos ſpectat, pa- " ternè monet, ne hoc genus hominum vagantium " ad Matrimonium facilè recipiant. Magiſtratus etiam " ſæculares hortatur ut eos ſeverè coerceant, Parochis " autem præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, " niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re " ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi " obtinuerint. " Citato *cap.* 7.

XIII. Decreti hujus executionem Synodi Belgicæ uno conſenſu urgent, vultque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *cap.* 6. ut licentia ab Ordinario obtineatur *in ſcriptis*; *neque ea licentia ſine cauſa cognitione & matura deliberatione detur*.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 11. *cap.* 5. vult, ut " ignoti, & qui certas ſedes non habent, non admit- " tantur ad contrahendum Matrimonium, niſi præviis " atteſtationibus Paſtoris, ubi noviſſimam fecerint reſi- " dentiam, aut aliorum fide dignorum, quorum ſigil- " la vel ſignaturæ ſint Paſtori, coram quo contrahe- " re volent, benè notæ, aut ſufficienti aliorum de- " poſitione apud eundem comprobatæ. "

Non dubium ergo ſumma circumſpectione, & non niſi auctoritate Superiorum, à Parochis hujuſmodi Matrimonia eſſe ſolemnizanda. Sed tamen quia in hoc Decreto nulla clauſula irritans appoſita eſt, ſi Parochus neglectis iis, quæ à Synodis ſunt præſcripta, Matrimonio aſtiterit, *validum* erit Matrimonium; quamvis Parochus graviter deliquerit, & à Superiore pro merito caſtigandus ſit; uti poſt Sanchez notat Zypæus in Jure novo *tit. de Sponſalibus num.* 13.

XIV. Ad-

XIV. Advertit quoque Zypæus *Reſp. 7. de Sponſalibus*, quòd omnia Concilii in citato *cap. 7.* verba ſint prohibitiva, non permiſſiva libertatis alicujus quoad vagos; aut conceſſiva juriſdictionis quoad Parochos.

Hinc ulterius concludit: „ Si qua in civitate peculiaris ac proprius conſtituatur vagorum hujuſmodi „ Parochus, coram aliis ibi contractum Matrimonium „ erit irritum, tamquam non coram proprio contra„ ctum, cùm ia ibi extet.

XV. Milites nomine vagorum non veniunt, eò quòd ordinariè domicilium propriumque Parochum habere cenſeantur. Et quidem miles domicilium habere dicitur: *Ubi moret, ſi nihil in patria poſſideat. L. 23. §. 1. ff. Ad Municipalem.*

Multi autem ex hodiernis militibus in patria nihil poſſident, adeòque ii ubi *morent* domicilium habere videntur; & ſic facilè ibi Parochum ut proprium ſortiri, ubi in præſidiis, aut aliter morantur, non tamen per modum tranſitus. *L.* HÆRES ABSENS *§.* PROINDE *ff. de Judiciis*. Ita Zypæus *Conſ. t. 2. n. 7. de Offic. Ordinarii.*

XVI. Milites in exercitu Regis Catholici hic in Belgio militantes habent ſuos reſpectivè cohortium aut legionum Cappellanos Caſtrenſes, qui ipſis Sacramenta adminiſtrant juxtà datam ipſis facultatem à Vicario Apoſtolico ad Exercitus Regios per Breve Apoſtolicum conſtituto.

Quare nec dubium; quin milites in exercitu actu exiſtentes coram ſuis reſpectivè Cappellanis tamquam propriis Parochis Matrimonium contrahere poſſint.

Inter Concordata Ordinariorum 23. Jan. 1595. inita, & denuò in Septembri anno 1628. inter Archiepiſcopum Mechlinienſem ut Delegatum exercitus, & Epiſcopos Comprovinciales renovata, relatum eſt, „ ut Parochis liberum ſit adminiſtrare Sacramenta om„ nibus divertentibus ad ſuas Parochias, & ſepulturas „ in iis morientibus, ſalvis juribus: Non licebit ta„ men Parochis aſſiſtere militibus ſeu perſonis de exer„ citu Matrimonium contrahere volentibus; niſi tam„ quam Præſidiarii in eorumdem Parochorum Paro„ chiis reſideant. “ Ita Zypæus, *Conſult. 2. de Officio Ordinarii num. 1.* qui ibidem Breve Apoſtolicum Delegationis ad Exercitus Regios diſcutit; & ſub eodem titulo in *Jure novo* plures dictorum Concordatorum articulos refert; necnon de militum Matrimoniis in Belgio latè tractat, *Conſult. 14. de Sponſalibus*. Ibi ſpecialiter examinat, quandonam hodie aliquis pro milite habendus ſit, ut jure militari gaudeat; atque rectè monet *n. 19.* „ Si quis non animo militandi per col„ luſionem nomen dederit, ut contra interdictum ſo„ ſan Ordinarii à Caſtrenſi Sacellano conjungatur Ma„ trimonio, & mox quaſi à militia mittatur, dicen„ dum erit reverà quòd ſimulata militia verum eſſe„ ctum veri & proprii Parochi ei non potuerit produ„ cere, adeoque nec Sacellanus Caſtrenſis Matrimonio „ ritè & ratè præeſſe; nec ille validè conjungi.

XVII. Parochi aſſiſtentia ad validitatem Matrimonii à Synodo Tridentina requiſita, non eſt propriè actus juriſdictionis, ſed ſimpliciter actus Paſtoralis, quemadmodum adminiſtratio aliorum Sacramentorum; undè & *validum* erit Matrimonium, ſi Parochus aſſiſtat Matrimonio ſui Parochiani in aliena Parochia, etiam renitente ac reclamante Parocho iſtius Parochiæ, qui & in alieno Epiſcopatu invito Epiſcopo; uti poſt alios notat Barboſa, *de Officio Epiſcopi part. 2. Alleg. 32. n. 95.* ibidem quoque notans, Parochum quantumvis excommunicatum, ſuſpenſum, aut interdictum poſſe *validè* Matrimonio aſſiſtere; eò quòd maneat verus Parochus; nec aſſiſtendo actum juriſdictionis exerceat.

XVIII. Sicuti Parochus alteri Sacerdoti adminiſtrationem Sacramentorum, tamquam eorum *Ordinarius* Miniſter, delegare poteſt; ita quoque alteri Sacerdoti facultatem aſſiſtendi Matrimonio ſuorum delegare; uti evidenter ſupponit Synodus Tridentina in verbis, *vel alio Sacerdote de ipſius Parochi licentia.*

Ex contextu Synodi manifeſtum eſt, facultatem hanc non poſſe à Parocho concedi niſi *Sacerdoti*; undè poſt Navarrum, aliosque reſolvit Barboſa loco citato *n. 13.* Matrimonium de licentia Parochi tempore peſtis coram Acolyto contractum eſſe nullum.

XIX. Sufficit autem quocumque modo, ſive voce, ſive ſcripto data fuerit hæc licentia; modò veverà data ſit tempore illo, quo Matrimonio aſſiſtitur; nam ſi eo tempore defuiſſet, licèt Parochus poſtmodum licentiam daret, aut aſſiſtentiam ratam haberet, nihilominus invalidum eſt Matrimonium: „ Nam etſi „ (ait Barboſa ibidem *n. 129.*) regulariter ratihabi„ tio retrotrahatur & mandato comparetur, *Reg.* RA„ TIHABITIONEM *cum vulgaribus, de Regulis Juris in* „ *VI.* tamen ubi lex vel ſtatutum præſentiam requirit „ corpoream, ratihabitio ſequens non ſufficit ad actum „ validandum.

In textu notatum fuit, Parochum poſſe ſive voce, ſive ſcripto dare licentiam alteri Sacerdoti matrimonio aſſiſtendi. At ſubinde dubium oriri poteſt, utrum hæc licentia ſufficienter fuerit expreſſa.

Et inter alios monet Zypæus *Conſultatione 2. n. 14. de Officio Ordinarii*, à nonnullis in dubium vocari, utrum ſufficienter data ſit licentia Sacerdoti aſſiſtendi matrimonio, ſi Parochus illi dederit facultatem adminiſtrandi *omnia* Sacramenta. Ad tollendam hanc ambiguitatem, convenit, ut Parochus eam licentiam concedere intendens, *ſpecialem* licentiam aſſiſtendi matrimonio concedat; vel ſi eam concedere non intendat, etiam idipſum exprimat, dum alteri Sacerdoti curam ſuæ Parochiæ committit; ut ita tollantur dubia de validitate matrimonii, quæ ex ambigua delegatione, ſive commiſſione alteri Sacerdoti à Parocho facta, oriri poſſunt.

XX. Hanc licentiam an etiam dare queant Vice-Paſtores, dependet ab auctoritate, quam à Parocho acceperunt; ni enim hæc ſubdelegandi poteſtas ſpecialiter ipſis ſit data, ea etiam uti non debent: quia cùm ipſorum licentia adminiſtrandi Sacramenta tantùm ſit *delegata & vicaria*, ea propriè non delegat; cùm Delegatus de jure communi ſubdelegare ordinariè non poſſit. Deſervitor tamen aut Vicarius etiam amovibilis *alteri Sacerdoti* licentiam dare poteſt; quia, ut inquiunt Canoniſtæ; delegatus eſt ad *univerſitatem cauſarum*, cui ſubdelegandi auctoritas competit: atque ita in praxi ſervatur.

XXI. Quia Epiſcopus per totam ſuam Diœceſim manet unà cum Parochis tamquam ſubſidiariis ordinarius Sacramentorum Miniſter; etiam ipſe non tantùm Matrimonio aſſiſtere, ſed & alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi dare poteſt, quemadmodum & Synodus Tridentina declarat verbis. *Vel alio Sacerdote de ipſius Parochi aut* ORDINARII *licentia.*

Nomine *Ordinarii* hic intelligitur Epiſcopus Diœceſis in qua contrahentes domicilium habent, iique omnes qui in auctoritatem & juriſdictionem ſuccedunt; ut Capitulum Sede vacante, Vicarius generalis Epiſcopi, & etiam Capituli Sede vacante: niſi horum auctoritas ſpecialiter in hoc puncto reſtricta ſit.

XXII. Poteſt quidem Ordinarius hanc licentiam alteri Sacerdoti etiam *invito* Parocho delegare; at id rarò, & nonniſi urgente de cauſa faciendum: eò quòd per hanc delegationem Parocho aſſiſtentia matrimonialis jure *ordinario* competens adimatur; ideòque jure ſuo quaſi ſpolietur, dum hæc licentia alteri datur.

XXIII. Præter præſentiam Parochi alteriuſve Sacerdotis ac Parochi ſeu Ordinarii licentia, neceſſaria eſt ad validitatem Matrimonii ex præſcripto Synodi Tridentinæ, duorum aut trium teſtium præſentia; quæ *ſimultanea* debet eſſe, nec ſufficit *ſucceſſiva*, quia Tridentinum copulativè exigit præſentiam Parochi & teſtium, per dictionem *&*, quæ copulat; uti poſt plures citatos advertit Barboſa *num. 137.*

Juxta Edictum Bleſenſe *art. 40.* requiruntur in Gallia *quatuor* teſtes; ſed quoad hunc numerum teſtium, articulum illum in nulla Regni Provincia receptum fuiſſe, teſtatur Jeunin *pag. 989.* unde paſſim & ibidem receptum eſt, duos ad validitatem Matrimonii ſufficere.

XXIV. Qualitatem teſtium nullam expreſſit Synodus Tridentina; neque poſteriores Synodi aut Ritualia aliquam requirunt. Unde admittuntur in teſtes quicumque mentis compotes, atque intelligere apti quid agatur; viri & mulieres, etiam proximi conſanguinei contrahentium, ſine exceptione, quæ hic non habet locum: ſecus in aliis negotiis, ubi requiruntur teſtes *omni exceptione majores.*

Ratio autem cur Synodus conſtitutionem non reſtrinxerit ad teſtes omni exceptione majores, fuiſſe poteſt, ne

abſentu *ex oppoſitum* multoties Matrimonia irritarentur, aut ſaltem in dubium vocarentur.

XXV. Præſentia Parochi & teſtium requiritur non corporalis dumtaxat, ſed moralis, ita ut ſciant & intelligant quid agatur, ipſiuſque Parochi atque teſtium teſtimonio Matrimonium probari poſſit, eoque pacto occurri incommodis ex Matrimoniis clandeſtinis metuendis.

Quare licèt Parochus corporaliter eſſet præſens; ſed non intelligeret aut adverteret, quid ageretur; invalidum eſſet Matrimonium defectu præſentiæ Parochi; tametſi malitiosè intelligere aut advertere detrectaſſet. Quia equidem eo caſu verum eſt, non eam fuiſſe præſentiam Parochi, ut de Matrimonio coram ſe contracto teſtari poſſet; quacumque demum ratione id factum ſit; uti probat Zypæus *Conſult.* 3. *de Sponſal.*

Similiter inſufficiens erit Parochi præſentia, ſi contrahentes Matrimonium eſſent retro aliquem parietem, vel Parochus cæcus eſſet; quia licèt verba audiret & intelligeret, non poſſet ſecurè & certò teſtari, hos in individuo contraxiſſe; cùm ipſos non vidiſſet, vox autem facilè fallere poſſit, & ita poſt alios docet Barboſa.

XXVI. Præſentia autem moralis ſufficit, tametſi Parochus invitus ac planè reluctans præſens fuerit, modò omnia eo modo coram ipſo geſta ſint, ut certum de iis teſtimonium dare queat. Idem erit, ſi alium in finem & per dolum eò vocatus fuerit; aut caſualiter ibidem præſens ſit, aut etiam quaſi tranſeat: Barboſa ibidem *n.* 85. *&* 88. Quæ enim ultra moralem præſentiam Parochi & teſtium requiruntur, tametſi ordinariè citra grave peccatum non omittantur, omiſſa nihilominus Matrimonium non irritant: ut in his obtineat illud vulgatum, *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

XXVII. Hæc Parochi teſtiumque præſentia adeò neceſſaria eſt pro validitate Matrimonii, ut nec *ignorantia* etiam *invincibilis* ejus defectum ſupplere queat; uti nec *privata* alicujus neceſſitas; ideoque Matrimonium ſine Parochi teſtiumque præſentia contractum in articulo mortis, aut tempore belli, aut peſtis, licèt Parochi præſentia haberi nequeat, invalidum eſſe poſt alios reſolvit Barboſa *n.* 147.

XXVIII. Quin & Matrimonia contracta in articulo mortis etiam in præſentia Parochi & teſtium ab iis qui hucuſque in concubinatu vixerunt, & proles illegitimas procrearunt, habentur in Gallia pro *invalidis* ad effectus civiles, per Edictum Ludovici XIII. anni 1639. de quo videri poteſt Carolus Fevretius in Tractatu *De Abuſu lib.* 5. *c.* 2. *n.* 43.

XXIX. Quæ hactenus dicta ſunt de neceſſitate præſentiæ Parochi & teſtium, & *invaliditate* Matrimonii ex ejus defectu reſultante, obtinent in locis, in quibus ipſum Tridentinum Concilium quò ad hoc punctum publicatum fuit.

Decernit quippe Concilium in fine ſui Decreti, „ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum „robur poſt *triginta* dies habere incipiat, à die *primæ publicationis* in eadem Parochia factæ, numerandos.

Hic ſat oſtendit Synodus, ſe noluiſſe Decretum vim ſuam habere ad *irritandum* Matrimonium iis in Parochiis, in quibus publicatum numquam fuit, quacumque tandem ratione publicatio impedita fuerit.

XXX. In hiſce viciniſque Provinciis & Regnis, ſi Angliam & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum ſufficienter quò ad hoc Decretum promulgatum eſſe oſtendit eximius D. Huygens in ſuis Obſervationibus, *de Sacramento Matrimonii*, *cap.* 36. neque de Gallia quò ad nullitatem Matrimonii clandeſtini ex defectu præſentiæ Parochi & teſtium, ulla hodie videtur vel minima dubitandi ratio amplius ſubeſſe.

Cùm ergo in omnibus penè locis hic circumjacentibus publicatio Concilii Tridentini ſufficienter facta ſit; atque ita nullitas Matrimonii clandeſtini habeatur, admodum rari incidunt caſus contractui Matrimonii in loco, ubi Concilium non eſt publicatum, ab incolis loci in quo illud publicatum fuit, aut è contra: qui ubi occurrerint, conſuli poterit citatus eximius Auctor, qui caſus illos ſolidè ibidem reſolvit; atque inter alia rectè advertit *n.* 39. quòd hoc Concilii Decretum non afficiat perſonas ratione loci ad quem divertunt, vel per quem tranſeunt; ſed ratione loci in quo habitant, ac propterea incolas loci in quo Decretum eſt publicatum, non poſſe validè contrahere clandeſtinè in loco diverſorii, vel tranſitus, ubi non eſt publicatum.

XXXI. Porrò quod ſuprà dictum eſt, nec *neceſſitatem* ſupplere defectum Parochi, id expreſsè reſtrinxi ad neceſſitatem *particularem*; nam ſi generalis aliqua & inevitabilis neceſſitas fuerit, etiam Concilii Decretum ceſſabit; uti notatum fuit ob ſimilem inevitabilem neceſſitatem, Vagantes poſſe contrahere coram Parocho loci, in quo conſiſtunt dumtaxat; & non habitant, eò quòd Parochum domicilii non habeant.

Hac ratione fertur Congregatio Cardinalium declaraſſe: “Quòd ubi etiam conſtat Decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Concilii obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia, utpote vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo atque Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi; nulluſque alius ibi ſit, qui vices Parochi aut Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi: ſervata tamen in eo; in quo poteſt, forma Concilii, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus.” Apud Zypæum titul. *de Sponſalibus*, *n.* 16.

XXXII. Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu politico, aut Miniſtro Acatholico contracta etiam in illis locis, ubi Decretum Concilii Tridentini aliquando fuit publicatum, eſſe valida, etſi nec deſit copia Parochi Catholici, neque ſic conjunctos ad Eccleſiam Catholicam redeuntes, eſſe urgendos coram Parocho conſenſum matrimonialem renovare, non tantùm in Galliis & Germania, ſed in Provinciis Confœderatis, ubi Calviniſtæ dominantur, jam à ſexaginta decem & amplius annis communiter receptum fuit; atque toto quaſi orbe ſpectante pro validis reputata fuere, quemadmodum nuper in quadam Diſſertatione ſub titulo Theſeos *De Sponſa duorum*, oſtendit eximius D. Martinus de Swaen in hac Academia Sacræ Theologiæ Doctor; eorumque validitatem ſolidè adſtruit; profertque varias eaſque urgentiſſimas rationes, ob quas merito Pontificibus & Epiſcopis viſum ſit, Decretum Concilii Tridentini non comprehendere Matrimonia Acatholicorum in Provinciis confœderatis, ſub temporali dominio Hæreticorum conſtituta.

XXXIII. Prima ratio petitur ab utilitate Eccleſiæ & ſalute animarum. Si etiam Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu Politico, vel Miniſtro Acatholico contracta ſint invalida, ſequetur, “nullum conjugatum Calviniſtam poſſe ad fidem Catholicam converti & Eccleſiæ Catholicæ reconciliari, niſi aut deſerat uxorem hæreticam converti nolentem, & niſi agnoſcat ſe hucuſque in materiali ſaltem fornicatione cum putatitia ſua uxore vixiſſe; vel niſi illa conſentiat (quod rarò hodie contingere videmus) de novo inire contractum conjugalem coram Presbytero.” Hæc ille § 5.

“Quantum converſioni Acatholicorum hæc ſententia ponat impedimentum; & quantam contra Catholicos perſecutionem excitatura ſit, (pergit Swanius) nemo eſt qui non percipiat. Econtra autem ſi valida cenſeantur Matrimonia coram Acatholico Magiſtratu vel Miniſtro Calviniſtico in fœderato Belgio inita, ceſſant incommoda enarrata, & converſioni Acatholicorum oſtium aperitur.

Refert deinde eximius Auctor, hanc rationem propoſitis Patribus expoſuiſſe magnum illum ac nominatiſſimum Præſulem Epiſcopum Caſtorienſem per Provincias confœderatas Vicarium Apoſtolicum, cùm anno 1671. Romæ negotia ſuæ miſſionis ageret; eoſque reſpondiſſe, *non convenire ut quæſtio illa à ſancto Officio definiatur, verum ſtatueret ipſe, quod crederet animarum ſibi creditarum ſaluti maximè expedire.* Et eodem anno reſpondit eidem Antiſtiti Pœnitentiaria Romana, ſe ſentire, quòd Matrimonia Acatholicorum in Belgio fœderato inita coram Magiſtratu vel Miniſtro Calviniſta, deberent haberi *valida*.

Quanto autem ſtudio & zelo Præfatus Præſul poſt ſuum ex Urbe reditum Paſtoribus ſibi ſubditis inculcare conatus ſit, hujuſmodi Matrimonia habenda eſſe pro validis, multis oſtendit Swanius.

XXXIV. Secundam rationem pro validitate hujuſmodi

Digitized by Google

modi Matrimoniorum petit citatus Auctor ex eo, quòd moraliter ſit impoſſibilis obſervatio Decreti Concilii Tridentini de contrahendo Matrimonio coram *Parocho Catholico* inter Acatholicos, quamdiu in his Provinciis Religio Acatholica dominatum tenet: quam moralem impoſſibilitatem multis iiſque ſolidiſſimis rationibus evincit.

XXXV. Tertia ratio pro validitate horum Matrimoniorum deſumitur ex ſcopo ipſius Decreti Concilii Tridentini, qui eſt, ut incommoda ex Matrimoniis clandeſtinis quæ in foro externo probari non poterant, provenientia evitarentur. Scopus autem hic in Provinciis hiſce obtinetur, dum Matrimonia publicè coram Magiſtratu, vel Miniſtro Acatholico, & teſtibus contrahuntur; idque non aliter quàm prævis tribus diſtinctis publicis proclamationibus; adeò ut non minùs apud ipſos Acatholicos, quam apud Catholicos exulent Matrimonia clandeſtina, ideòque fine Decreti ceſſante, non apparet ratio cur ejus obſervantia urgeri debeat, præſertim cum maximis illis incommodis, quæ ex urgenda hac obſervantia ſequerentur; uti latiùs videre licet apud Swanium; nec non eximium D. Huygens, qui in ſuis Obſervationibus de Sacramento Matrimonii horum Matrimoniorum validitatem ſimiliter adſtruit, & argumentis in contrarium adduci ſolitis reſpondet; atque ſignanter notat ex *Swanio*, reſolutionem Cardinalium datam Sasboldo Vicario Apoſtolico, relatam à Zypæo titulo *de Sponſalibus, n.* 16. qua dicta Matrimonia declarantur *invalida*, emanaſſe id temporis, quo Rex Catholicus nullum adhuc jus liberæ Reipublicæ Provinciis illis ceſſerat; atque nullius adhuc Religionis pacificum, niſi ſolius Catholicæ, indulgeret exercitium, exturbans ubicumque poterat Miniſtros Acatholicos. Quidni pro hoc tempore declarare potuit ſancta Congregatio Decretum Concilii Tridentini, etiam Acatholicos obligare; cùm nec tunc ſubeſſent, nec timerentur incommoda illa, & obſervantiæ impoſſibilitas, quæ hodie mutato politico regimine, & publico Religionis exercitio, ex neceſſitate obſervantiæ iſtius Decreti orirentur; uti fuſiùs exponit *Swanius*, §. 6.

XXXVI. Quod de validitate Matrimonii Acatholicorum coram Magiſtratu, vel Miniſtro Hæretico dictum eſt; id quoque obtinere tametſi altera pars contrahentium ſit Catholica, multis ſolidiſque argumentis evincit *Swanius*, §. 7.

Si enim Matrimonia ſint *valida* contracta coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico, dum utraque pars eſt Acatholica, etiam *valida* dicenda videntur, tametſi una pars duntaxat ſit Acatholica; eodem argumento quo Matrimonium contractum in loco ubi Decretum Concilii Tridentini non eſt publicatum, eſſet *validum* clandeſtinè initum, licèt una tantùm pars in loco iſto domicilium haberet, altera verò in loco in quo Decretum eſt publicatum, & ita deciſum fuiſſe à ſancta Congregatione refert Wamefius *Conſil. Can.* 530.

Plura argumenta pro validitate hujuſmodi Matrimonii adducit ibidem Swanius, dicitque ſe non ita pridem ex ampliſſimo D. Van Heuſſen Provicario Ultrajectino, Viro rerum Provinciarum iſtarum apprimè gnaro, didiciſſe ſequentia. „ Primò, quòd Presbyteri de Clero eos, qui coram Miniſtro, vel Magiſtratu Acatholico conjuncti ſunt, & quorum pars altera eſt Acatholica, paſſim non ſoleant de novo conjungere.

„ 2. Quòd conſtet, plures ex Religioſis, & inter illos etiam PP. Societatis eidem ſententiæ, praxique ſe conformare.

„ 3. Quòd conſtet, ſimilia conjugia ante tempora Illuſt. Caſtorienſis (quamvis non ita univerſaliter) uti valida fuiſſe habita.

„ 4. Quòd præfatus Præſul poſt ſuum ex Urbe reditum (accidit id ann. 1671.) expoſitis S. Congregationi ſententiæ ſuæ in hoc motivis; acceptoque ab eadem reſponſo, faceret ipſe, *quod magis in his regionibus congrueret*, praxim jam dictam efficaciùs frequentiuſque promoverit.

„ 5. Quòd Matrimonia memorata ab Acatholicis, dum juxta Patriæ leges & conſuetudines ſunt contracta, ſimiliter tamquam valida reputentur. "

XXXVII. Quin & §. 8. teſtatur quatuor Doctores, & Paſtores Pariſienſes conſultos ab Epiſcopo Caſtorienſi reſpondiſſe, quòd Hæretici iis in locis Franciæ, ubi liberè habitare permittuntur; & ubi ſui exercitii liberam habent Eccleſiam, Matrimonio jungantur coram Pſeudo Miniſtris ſuis, non coram Parochis, quia Pſeudo-Miniſtros patitur Eccleſia vicem Parochorum illius gerere hac in parte. Si verò hi ad fidem Catholicam convertantur, ad S. Communionem, vel Sacramentalem abſolutionem admittantur, etiamſi non celebraverint de novo Matrimonium coram proprio Parocho. Ulterius, ſi alter convertatur, altera in hæreſi manente, non negetur converſo S. Communio, vel abſolutio in Francia, donec ambo compareant coram Parocho; neque liceat converſo ad fidem deſerere partem hæreticam, & alteri nubere; etſi hæc nolit coram Parocho conſenſum renovare. Denique non ſit *invalidum* Matrimonium contractum non coram Parocho, ſed tantùm coram Pſeudo-Miniſtro, tametſi altera pars eſſet *Catholica*.

XXXVIII. Reſolutioni tamen caſus finalis meritò addunt hanc ſalutarem clauſulam: *Cæterùm non licet, & graviſſimè Catholicus peccat*. Neque enim ullus negat, quin Catholici graviſſimè peccare ſoleant, cum hæreticis Matrimonia ineundo; hæcque Matrimonia ob multiplicia incommoda, ac præſertim præſentaneum periculum perverſionis ad hæreſim & parti Catholicæ, necnon prolibus imminens, eſſe planè deteſtanda; atque Parochos debere meritò ſollicitos eſſe, ut tum in concionibus, & confeſſionibus; tum privatis colloquiis exponant gravitatem peccati, quod in contrahendis hujuſmodi Matrimoniis incurritur; & ut quibuſcumque motivis ſimilia Matrimonia diſſuadere conentur; quemadmodum, motiva plura allegando, oſtendit Swanius, §. 10. qui dein §. 11. exponit, quàm graviter Sacerdotes delinquant; & qua pœna puniantur, qui partem Catholicam cum Acatholica conjunxerunt, vel ut in Eccleſia Acatholicorum à Miniſtro conjungerentur ſuaſerunt, vel permiſerunt, dum potuerunt impedire.

XXXIX. Teſtatur inſuper §. 10. fuiſſe aliquando ex mandato Congregationis Cardinalium prohibitum omnibus Paſtoribus, ac Miſſionariis, ne ullo modo Matrimonio conjungerent perſonas, quarum altera eſſet hæretica: ac tam urgentes ex parte Miſſionis allegatas fuiſſe rationes, ut in benigniorem ſententiam haud multò poſt inflecti ſeſe paſſi fuerint Cardinales; concedentes ut obtenta licentia Vicarii Apoſtolici, Paſtores aliique Miſſionarii perſonas diſparis religionis coram Miniſtro, aut Magiſtratu Acatholico juxta patriæ mores & ſtatuta conjunctas, in præſentia ſua denuo conjungant. Hinc vetitum Miſſionariis, ne id ſine licentia Vicarii attentent. „ Prohibemus (inquiunt Conſtitutiones) ſub pœna ſuſpenſionis ab officio Miſſionis omnibus Miſſionariis, ne quis perſonas, quarum altera eſt Acatholica, nobis inconſultis, & ſine *ſpeciali* noſtro conſenſu, præſumat conjungere. " Deinde addunt: „ Sæpè deterreant Paſtores, aliique Miſſionarii plebem Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, nec cum illis velint unum corpus fieri, cum quibus non poſſunt fieri unus ſpiritus. "

A D D I T A M E N T U M

A D N U M. XVI. Decretum Archiepiſcopi, &c.

Decretum Archi-Epiſcopi Mechlinienſis in qualitate Delegati Apoſtolici ad Exercitus Regios, de Adminiſtrandis Sacramentis militibus, & eorum ſepulturis.

Jacobus, Dei, & Apoſtolicæ Sedis Gratia Archi-Epiſcopus Mechlinienſis, necnon pro Exercitibus Catholicæ ſuæ Majeſtatis per Belgium & partes inferioris Germaniæ, ejuſdem Sedis Delegatus.

OMnibus & ſingulis in præfatis Exercitibus, ſeu quarumcumque perſonarum militarium curam animarum habentibus quocumque nomine nuncupatis, Salutem in Domino. Ut ea, quæ à Sancta Sede conceſſa ſunt, à Reverendiſſimis Ordinariis concordata, & aliàs ordinata pro ſalute militarium perſonarum, fiant in vinculo charitatis, inviolabiliter vobis ſub pœnis gravibus arbitrio noſtro ſtatuendis, obſervanda mandamus ſequentia.

Primò. Ut nulli Matrimonio quarumcumque perſonarum militarium aſſiſtatis, niſi exactè ſervatis iis quæ Concilia Generalia Lateranenſe & Tridentinum ſtatuerunt, ſub pœnis ibidem ordinatis. Quòd ſi una pars Matrimonium contrahere volentium militaris eſt, altera pagana, ab utriuſque partis Paſtoribus fiant debito modo proclamationes, ac inſuper perſona militaris Paſtorem ſeu Capellanum, qui Matrimonio contrahendo legitimè aſſiſtet, per fide digna teſtimonia ſcripta tam Sacellanorum aut Paſtorum, quàm Capitaneorum quibus iſta perſona militaris proximo anno cum dimidio ſuppoſita fuit, certiorem reddet ſe liberam eſſe ad contrahendum, qua certioratione non erit opus, ſi ſuper proclamationibus obtenta fuerit diſpenſatio ab utriuſque contrahentium Prælato ſeu Prælatis.

Secundò. Non licebit Capellanis cujuſcumque Præſidii uti Sacramentalibus Eccleſiarum Parochialium, niſi de licentia & aſſenſu cujuſque Eccleſiæ Paſtoris. Quòd ſi alicubi determinatus locus ad hoc aſſignatus ſit, in eum ſua Sacramentalia deferant Capellani, & in eo fungantur muniis Paſtoralibus erga ſibi ſubditos, ac etiam militares alios ejuſdem Præſidii, ſi fortè aliquæ cohortes, vel turmæ proprium Capellanum non habeant: & ſi interdum contingat (quod tamen rarum eſſe debet) Capellanum alicujus cohortis pro tempore, negotiorum cauſa, à Præſidio abeſſe, tunc militares illius cohortis uſque ad reditum Capellani ſui, quoad Sacramentorum adminiſtrationem, ſuberunt Paſtori Parochiæ in qua hoſpitantur.

Tertiò. Tenebuntur omni caſu Capellanis ſuis aſſiſtere quoad Sacramentorum quorumcumque adminiſtrationem, niſi miles, ſeu valens, ſeu infirmus, proprium Parochiæ, in qua hoſpitatur, Sacerdotem Paſtorem ad hoc elegerit.

Quartò. Capellani ſuos ſepelient in Cœmeteriis Parochialibus cum licentia Parochi cujuſque Eccleſiæ, & deſignato ab eo loco. Quòd ſi in Eccleſia Parochiali, aut Regulari cujuſcumque Ordinis privilegio gaudentis ſepulturæ, electa eſt ſepultura, Capellanus militia tradet ad ingreſſum Eccleſiæ Rectori ejuſdem cadaver, niſi pro bona correſpondentia Capellano ſepulturam & officium permittat.

Quintò. Capellanus militaris, vel electus ut ſuprà, loci Paſtor, qui ægroto militi Viaticum porrexerit, & Extremam-Unctionem impenderit, ille, ſi velit, funeri aſſiſtet, ſepulturæque ſolemnia peraget.

Sextò. Perſonæ quæcumque militares, quæ (etiamſi ad tempus tantùm) negotiorum cauſa ſe ad urbes receperint, aut alia loca extra Præſidium ſuum, ſuberunt pro illo tempore, quoad Sacramentorum adminiſtrationem, Paſtoribus cujuſque Parochiæ in qua diverſantur, qui ſimilibus perſonis petentibus Sacramenta adminiſtrabunt, nullatenus autem Capellani militares iſtius Præſidii, ſi fortè aliquod contingat ibi eſſe.

Septimò. Et ſi futuris temporibus alibi difficultas oriatur ſuper interpretatione hujus noſtri mandati, eam nobis ipſis, aut Succeſſoribus noſtris in hujuſmodi Delegatione Apoſtolica, omnimodè reſervamus.

Datum Bruxellæ ſub ſigillo noſtro & Secretarii noſtri ſignatura, die 8. Martii anno Domini 1644.

Locus † Sigilli.

De Mandato Illuſtriſs. Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis Præfati,
J. HERREGOUTS Secret.

C A P U T VI.

De Ritibus contrahendi Matrimonii.

1. *Matrimonium certis ritibus celebrari vetus eſt inſtitutum.*
2. *Ritus hi ad eſſentiam Matrimonii non ſpectant; non tamen temerè negligendi.*
3. *Monendus Populus ne Matrimonium iis neglectis contrahat; atque eum in finem ritus populo exponenat.*
4. *Laudabilis eſt ritus celebrandi Matrimonium in Eccleſia.*
5. *Hic ritus licèt non univerſalis, à Synodo Tridentina non improbatus.*
6. *Ritus Vinculum Matrimoniale deſignans deſcribitur.*
7. *Formula à contrahentibus & Parocho pronuntianda, qua contractus Matrimonialis exprimitur.*
8. *Benedictio & traditio* Annuli *nuptialis.*
9. *Vetus Annuli uſus; & ad quid primum introductus?*
10. *Myſtica Annuli ſignificatio.*
11. *Benedictio Sacerdotalis ſuper novos Deſponſos.*
12. *Miſſa celebratio in aliquibus locis eſt vice Benedictionis; & olim nonniſi intra Miſſarum ſolemnia fiebat benedictio.*
13. *Oſculum pacis Deſponſis dandum.*
14. *Olim Fideles inter Miſſarum ſolemnia, ſe mutuò oſculabantur; & quomodò hic ritus mutatus?*
15. *Benedictio Deſponſorum poſt Miſſam; & recitatio Evangelii ſuper eoſdem.*
16. *Plerique ritus deſiderantur in Rituali Romano; eos tamen non improbat.*
17. *Parochi ſequi debent ritus in ſuis reſpectivè Ritualibus præſcriptos.*
18. *Monendi novi Conjuges ut exemplo Tobiæ ab uſu Matrimonii ſe aliquo tempore temperent.*
19. *Monendi quoque de licito Matrimonii uſu; ſed parcè & honeſtè.*
20. *Annotatio Matrimonii à Parocho facienda.*
21. *Quid circa conſervationem Regiſtrorum Edicto Principum noſtrorum cautum.*
22. *In celebratione nuptiarum indecoræ ſaltationes, & exceſſiva convivia vitanda.*
23. *Quid pro moderandis conviviis nuptialibus per Principes Belgii ſtatutum.*

I. MAtrimonium apud Chriſtianos etiam primis ſæculis quibuſdam ſacris ritibus, precibuſque coram Sacerdote celebrata fuiſſe expeditum eſt; ſed hi ritus preceſque varii fuere pro locorum & temporum varietate; uti & hodie non omnium eſt in his Eccleſiarum uni-

uniformitas; quam varietatem agnoſcens Synodus Tridentina vult, ut Sacerdos in conjungendis Sponſis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reformat. Matrim.*

II. Hi quidem ritus ac preces ad eſſentiam non ſpectant Matrimonii; nec earum omiſſio validitatem ejus impedit: eas tamen omittere citra neceſſitatem, aut legitimam diſpenſationem omninò illicitum eſt.

Ulteriùs, quia ab Eccleſia inſtituti ſunt, Matrimonio benedictionem accerſere ſolent; & eorum temeraria omiſſio & profanus contemptus maledictionem in ipſos contrahentes; ipſumque Matrimonium non carò accerſere.

III. Monendi proinde Fideles, ne clandeſtinè & prætermiſſis præſcriptis ab Eccleſia ritibus Matrimonia inire præſumant.

Hoc ut perſuadeatur, multùm conducit, oſtendere, pleroſque ritus hodie adhiberi ſolitos, non eſſe recenter inventos & inſtitutos; ſed ex Antiquorum traditione ad nos perveniſſe.

IV. Primò, in Belgio hodierna conſuetudo habet, ut Matrimonium, quemadmodum alia Sacramenta, in Eccleſia celebrari debeant.

An olim quoque ipſum Matrimonium in Eccleſia celebratum fuerit, non perinde conſtat.

Legitur quidem antiquitùs Matrimonia in *facie Eccleſiæ*, aut *coram Eccleſia* fuiſſe contracta; ſed ſciendum, *Eccleſiam* ibi ſumi pro congregatione, ſeu cœtu Fidelium; idèoque Matrimonia in *facie Eccleſiæ* celebrari, idem valet, ac *publicè* coram cœtu Fidelium celebrari; hujuſmodique Matrimonia *clandeſtinis* conjunctionibus opponebantur.

Quidquid ſit, non dubium, quin laudabilis ſit Eccleſiarum Belgicarum hæc conſuetudo; eamque retinendam præcipit Synodus D. Mechlinienſis anno 1609. *titul.* 9. *cap.* 6. „ Laudabilis eſt hujus noſtræ Diœceſis conſuetudo (ait, quòd Matrimonia & in Eccleſia, quæ Sacramentorum proprius locus eſt, & inter Miſſarum ſolemnia contrahantur. Quare cùm ſacrum Concilium Tridentinum ejuſmodi conſuetudinem retineri vehementer optet, præcipimus, ne quis abſque ſpeciali noſtra licentia ei contravenire audeat.

Idipſum decernit Synodus Antverpienſis ſub Miræo, *tit.* 10. *cap.* 9. additque, *potiſſimum diebus Dominicis & Feſtis*. Ac deinde: „ Nullus autem Paſtor ſub gravi pœna *poſt meridiem* Matrimonium ſolemnizare præſumat. “ Et *cap.* 6. proſcribit juvenum quorundam inſolentias, quæ etiam in ipſo templo circa novus Deſponſos contingere ſolebant.

Synodus Audomarenſis, *tit.* 10. *cap.* 12. ait: „ Sancta igitur cùm ſit res (Matrimonium) non contrahatur niſi in Eccleſia, nequaquam in privatis ædibus quantumvis honeſtis.

V. Advertit Zypæus titulo *de Sponſalibus*, *num.* 19. quòd „ Concilium Tridentinum benedictionem quidem in templo ſuſcipi mandet, non æquè Matrimonium ibi contrahi; adeò ut Sacra Congregatio cenſuerit, Ordinarium non poſſe prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur ſervata Concilii forma, referente Sanchez, *lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 20. *aliiſque*; ſed id quidem pro iis regionibus non improbo (ait Zypæus) ubi virgines rarò in publicum prodeunt, ſed in liberioribus gentibus, ut ſunt noſtræ Belgicæ, probare non poſſum; ubi quidem uſus hactenus obtinuit; ut non extra templi parietes Matrimonia ſolemnizentur. “ Hæc ille; qui ibidem oſtendit, hunc uſum in his regionibus eſſe laudabilem, atque referendum inter laudabiles conſuetudines, quas Synodus Tridentina retineri voluit.

VI. Sponſis Eccleſiam ingreſſis, atque utroque per Parochum ſpecialiter & ſingillatim interrogato, utrum venerint huc libera ſua voluntate, & à nullo coacti ad contrahendum inter ſe Matrimonium, & utroque reſpondente *affirmativè*, tunc Sacerdos juxta Rituale Mechlinienſe, conjunctis dexteris amborum, & ſtola involutis, cum ſigno crucis, invocata SS. Trinitate dicat: *In nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*; *inchoetur myſterium*.

Ex Iſidoro refert Gratianus, *cauſ.* 30. *qu.* 5. *Can.* 7. quòd nubentes poſt benedictionem vitta invicem quaſi „ *uno* vinculo copulantur, videlicet ideò fit, *ne compagem* conjugalis *unitatis* diſrumpant.

Vittam hanc fuiſſe candido purpureoque colore variegatam teſtatur ibidem Iſidorus, myſticam horum colorum rationem ſubjiciens: „ Candor (ait) ad munditiam vitæ, purpura ad poſteritatem ſanguinis deſignandam adhibetur: ut hoc ſigno & continentiæ lex tenenda ab utriſque ad tempus admoneatur; & poſt hæc reddendum debitum non negetur. “

VII. Poſt hæc præmiſſa monitione de indiſſolubili Matrimonii vinculo, monet primò Sponſum, ut ſecurè & intelligibiliter pronunciet formam contractus Matrimonialis; ſive verba diſtinctè conſenſum Matrimonialem exprimentia: quibus pronuntiatis, eadem proponit Sponſæ pronuntianda; ac dein data ſic utrimque fide, dicit Sacerdos: *Et ego tamquam Dei Miniſter, vos in Matrimonium conjungo: In nomine Patris, &c.*

Ita Rituale Mechlinienſe; quibus ferè conſonat Rituale Romanum. Et quamvis nec verba à Contrahentibus, nec formula à Sacerdote pronuntianda, ſint de ſubſtantia Matrimonii; ſufficiatque & hodie conſenſum Matrimonialem, etiam ſine verbis coram Parocho nulla verba proferente, neque Matrimonium confirmante, imò poſitivè improbante, præſtari, ut validum ſit Matrimonium: tamen nec Parocho licet his omiſſis, aut alia forma Matrimonium ſolemnizare, aut ei conſenſum præbere, aliàs graviter puniendus; uti & Contrahentes præſcriptos ritus contemnentes.

VIII. Sequitur ex præſcripto Ritualium, benedictio *annuli* ſecundùm formam in Rituali cujuſque Diœceſis præſcriptam. Rituale Romanum præſcribit, ut Sponſus *annulum* benedictum de manu Sacerdotis acceptum imponat digito *annulari* ſiniſtræ manus Sponſæ, Sacerdote dicente: *In nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*.

Ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, Sacerdos poſtquam annulum aſperſit aqua benedicta, inſert illum digito annulari dextræ manus Sponſæ, aut alteri ſecundùm morem loci, dicendo: *Accipe annulum fidei Matrimonialis, in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, ut illum portans, ſis armata virtute cœleſtis benedictionis, & proficiat tibi ad ſalutem æternam.*

IX. Antiquiſſimus eſt *annuli* uſus apud Veteres. Et quidem tam apud Romanos, quàm Hebræos moris fuiſſe, ut in omni pactione loco arrhæ annulus daretur, ex Plinio & Hiſtoria Sacra *Geneſis* 38. obſervat Baronius ad *annum* 57. atque ex hujuſmodi uſu fluxiſſe videtur (pergit Baronius) ut cùm ſpondentur nuptiæ, Sponſus loco arrhæ, Sponſæ det annulum.

Annuli Sponſalitii meminit quoque Tertullianus in Apologetico *cap.* 6. ubi exponens priſtinam mulierum Chriſtianarum modeſtiam; ait: „ Cùm aurum nulla norat præter unico digito, quem Sponſus oppigneraſſet *pronubo annulo*. “

Meminit quoque hujus annuli Clemens Alexandrinus in Pædagogo ſuo Chriſtiano *lib.* 3. *cap.* 11. aſſeritque, quòd *daretur uxori non ornatus gratia*, *ſed ut obſignaret quæ domi erant*. In ſignum nimirùm curæ rei domeſticæ: in quem quoque finem claves novæ nuptæ tradi ſolitas teſtatur Feſtus. Obſignari enim ſolitas penuarias arcas ne ſurriperentur à ſervis, ex Plinio notat Baronius loco citato: Obſervans inſuper, annulos ſponſalitios olim apud Romanos fuiſſe plerumque ex *ferro*; unde & Tertullianus de habitu mulierum *cap.* 15. generatim dicit: *Nam & annuli ferrei ſunt*.

X. Apud antiquos Chriſtianos annulis ſponſalitiis inſculptum fuiſſe ſignum fidei, quod eſt Hieroglyphicum amoris & concordiæ, monet ibidem Baronius.

Hanc annuli ſignificationem non obſcurè inſinuat Nicolaus I. in reſponſis ad Bulgaros apud Gratianum *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *Can.* 3. „ Poſtquam arrhis Sponſam ſibi Sponſus per digitum fidei annulo inſignitum deſponderit. “

Et apertiùs Iſidorus, apud Gratianum ibidem *Can.* 7. „ Quod in primis nuptiis annulus à Sponſo Sponſæ datur, ſit hoc nimirum vel propter *mutuæ fidei* ſignum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur: Unde & quarto digito annulus idem inſeritur, quòd in eo vena quædam (ut fertur) ſanguinis ad cor uſque perveniat. “

Eamdem myſticam annuli ſignificationem indicat formula traditionis annuli ex Paſtorali Mechlinienſi ſuprà relata. Et in ejus benedictione dicitur juxta Rituale Roma-

Digitized by Google

manum: „ Benedic Domine annulum hunc, quem „ nos in tuo nomine benedicimus, ut quæ eum ge„ ſtaverit, *fidelitatem integram* ſuo Sponſo tenens, „ in pace & volontate tua permaneat; atque in *mu„ tua charitate* ſemper vivat.

XI. Poſt annuli benedictionem & traditionem, ſequitur Sacerdotalis Benedictio; quam flexis genibus ante Altare à Sacerdote noviter conjuncti ſuſcipere debent.

Quamvis formulæ Benedictionis nuptialis, quæ hodie extant in Ritualibus ſint recentioris ævi; atque in variis Eccleſiis diverſæ, ipſa tamen Sacerdotalis Benedictio antiqua eſt, & apud Chriſtianos jam pridem uſitata.

Hujus Benedictionis meminit Clemens Alexandrinus loco citato. Loquens de comis fictitiis mulierum quaſi benedictiones impedientibus, ait: „ Cui autem ma„ num imponit Presbyter, cui autem *benedicit*? Non „ mulieri, quæ eſt ornata, ſed *alienis* capillis, & per „ hoc alii capiti.

Synodus Carthaginenſis IV. *Can.* 13. apud Gratianum *cauſ.* 30. *q.* 5. *Can.* 5. ait: „ Sponſus & Sponſa „ cùm *benedicendi* ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis „ & paranymphis offerantur.

Plures ibidem Canones, qui hujus benedictionis meminerunt, recitat Gratianus; licèt forſan non tam antiqui ſint, quàm ſunt Auctores, quorum nomina referunt.

XII. Benedictione abſoluta ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, „ novi conjuges honeſtiori loco collo„ cati, audiunt Miſſam, orantes Deum pro Matrimo„ nii jam initi proſpero ſucceſſu.

Rituale Romanum indicat, Miſſam duntaxat celebrandam, ſi nuptiæ ſint benedicendæ; atque ita ipſam Miſſæ celebrationem eſſe vice benedictionis. Poſt benedictionem enim *annuli* immediatè ſubjicit: „ His „ expletis, *ſi benedicendæ ſint nuptiæ*. Parochus Miſ„ ſam pro Sponſo & Sponſa, ut in Miſſali Romano, „ celebret, ſervatis omnibus quæ ibi præſcribuntur. “ Neque alterius benedictionis meminit.

Et ſanè pridem benedictio nuptiarum intra Miſſarum ſolemnia, „ fiebat poſt *Orationem Dominicam* „ & omnia alia quæ intra Miſſarum ſolemnia olim „ benedicebantur, uti clarum eſt ex noſtris Sacramentariis, “ inquit Hugo Menardus in notis ad Sacrament. *pag.* 414. qui primus edidit ex Codice Rhemenſi exarato circa annum milleſimum, *Actionem* ſeu Miſſam propriam *nuptialem*, in qua inter alia dicitur: „ Et dicis Orationem Dominicam. & ſic eam (Spon„ ſam) *benedicis*: his verbis: Deus qui mundi cre„ ſcentis exordium, &c.

Hujus veteris ritus veſtigium eſt, quod in Paſtorali Mechlinienſi præſcribitur: „ Dicto *Pater noſter*, „ Sacerdos antequam dicat; *Libera nos quæſumus Do„ mine*, ſtans in cornu Epiſtolæ verſus Sponſum & „ Sponſam ante Altare genuflexos, dicit ſuper eos ſe„ quentes Orationes: Hæ enim Orationes locum pri„ ſtinæ benedictionis ſupplent.

Ad Benedictionem Sacerdotalem ſeu potiùs benedictionem Eccleſiæ miniſterio Sacerdotis impertiendam, necnon ipſum Miſſæ Sacrificium in nuptiarum benedictione celebrari conſuetum, non obſcurè alludit Tertullianus *lib.* 2. *ad Uxorem cap.* 8. dicens. „ Un„ de ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Ma„ trimonii, quod Eccleſia conciliat; & confirmat *ob„ latio*, & obſignat benedictio.

Ad hæc verba, *confirmat oblatio*, reflectens Vir eruditus Nicolaus Rigaltius, ait: „ Cùm ab Eccleſiæ „ Præpoſitis conjugium, ut Septimius dixit, conci„ liatum ſolemni die Eccleſiæ ſiſtitur, communibus „ fidelium votis inter Sacrificiorum Orationes bene„ dicendum.

XIII. Addit prætereà Paſtorale Mechlinienſe: „ Mi„ niſter celebrantis, *oſculum* pacis à ſacrificante ac„ ceptum defert primùm Sponſo, ac deinde Sponſæ „ (qui cum gratiarum actione, ac mutuæ charitatis „ deſiderio illud accipient in ſignum charitatis ac per„ petuæ pacis Chriſti cum Sponſa ſua Eccleſia (& „ poſteà ordinatè cæteris in honorem nuptiarum præ„ ſentibus.

Oſculi nuptalis meminit Tertullianus *libro de Velandis Virginibus cap.* 11. Nec dubium, quin ſibi mutuò olim Sponſi oſculum darent.

XIV. Fideles enim in ipſa ſacra Synaxi ſe mutuò oſculo ſalutaſſe, ſeu pacem dediſſe, multis oſtendit Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 16. & concludit: „ Signum igitur mutuæ dilectionis, & pacis “ erat oſculum inter Chriſtianos, à quo procul aberat “ omnis ſuſpicio impuri affectus. “

Deinde paucis interpoſitis, ſubjungit: „ Veteri tandem ſimplicitate in malitiam degenerante, ſubtractum “ paulatim eſt oſculum, & ejus vice mos introductus “ porrigendi tabellam cum Crucis vel Chriſti imagine, “ quam ſuperioris ſæculi Scriptores *oſculatorium* vocant, “ de quo vocabulo agit Spelmannus in Gloſſario. “

XV. Abſoluta Miſſa poſtquam novis Conjugibus, ac toti populo communis fuerit impenſa Miſſæ benedictio, priuſquam Sacerdos incipiat Evangelium Sancti Joannis, adducendi ſunt novi Conjuges ad Altare ex præſcripto Paſtoralis Mechlinienſis, ad quos converſus Sacerdos dicit: „ Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob ſit vobiſcum: & ipſe impleat bene“ dictionem ſuam in vobis, ut videatis filios filio“ rum veſtrorum uſque ad tertiam & quartam gene“ rationem; & poſteà vitam æternam habeatis ſine “ fine, &c. “

Ex ejuſdem Paſtoralis præſcripto Sacerdos legere debet Evangelium S. Joannis, *In principio erat Verbum*, ſuper novos conjuges; atque lectum Evangelium Crucis impreſſione ſignatum exhibere utrique oſculandum.

XVI. Pleræque hæ ſacræ cæremoniæ, & iteratæ Benedictiones deſiderantur in Rituali Romano; ubi brevis admodum formula ſolemnizandi Matrimonium habetur, ſubjiciens propterea hanc cautionem Synodi Tridentinæ. „ Cæterum, ſi quæ Provinciæ aliis, ul“ trà prædictas, laudabilibus conſuetudinibus & cæ“ remoniis in celebrando Matrimonio utuntur, eas “ Sancta Tridentina Synodus optat retineri. “

XVII. Parochi igitur in hiſce præſcripta Ritualium ſuorum ſequi debent; ac frequenter oſtendere populo ſalutarem uſum harum cæremoniarum; ac ſignanter efficaciam precum & Benedictionum, quæ nomine Eccleſiæ ſuper novos conjuges funduntur; quòdque meritò timeant, qui iis contemptis contra Eccleſiæ præſcriptum Matrimonia ineunt, ne maledictionem pro benedictione in ſe & proles ſuas accerſant.

Deinde hîc notandum, Benedictiones in Ritualibus præſcriptas duntaxat primas nuptias concernere, uti infrà ubi de ſecundis nuptiis agetur, latiùs dicetur, ratioque illius diverſitatis aſſignabitur.

XVIII. Matrimonii ſolemnizatione abſoluta monet Paſtorale Mechlinienſe Parochum; ut novos conjuges „ egregiè etiam coram populo hortetur, ut ad exem“ plum “ Tobiæ, & ſacrorum Canonum *conſilium*, “ propter reverentiam Sacramenti & Benedictionis bi“ duo vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem “ ſervent, ut ſic tamquam filii Sanctorum conjugium “ Chriſtianum cum Dei timore conſummantes, ſciant “ uterque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & ho“ nore, non autem in paſſione deſiderii, ſicut gen“ tes quæ ignorant Deum. “

Ex Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 13. refert Gratianus *cauſ.* 30. *q.* 5. *Can.* 5. „ Qui (ſponſus & ſponſa) cùm acceperint Benedictionem, eadem nocte pro re“ verentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant. “

Gloſſographus reflectens ad hæc verba: PRO REVERENTIA, ait, *Ergo non erit peccatum ſi aliter fiat*: quod coincidet cum eo, quod Paſtorale dixit, *ad ſanctorum Canonum* CONSILIUM.

XIX. Rectè quoque monet Synodus Audomarenſis *tit.* 10. *cap.* 17. Parochos, ut novos conjuges „ inſtruant, ubi res poſtulat, verecundè & modeſtè, ut non exi“ ſtiment, ſibi quidvis inter ſe licere, nec ſe habere “ mutuam corporum poteſtatem, ita ut quidvis alteri “ liceat cum alterius corpore; nec enim aliud corpo“ ris nomine Apoſtolum intelligere, ubi ait: *Mulier* “ *ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimili*“ *ter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet*, “ *ſed mulier*; quàm membra ad generationem à na“ tura deputata, quibus utantur eo modo, quo ex na“ turæ inſtitutione generationi ſerviunt, non alio: “ Nam ſi alio, non conjuges, ſed virum quidem uxo“ ris adulterum, mulierem autem mariti meretricem “ eſſe, quod quodam loco ait D. Auguſtinus. “

Poto-

Poterit hìc ſervire Parocho quod habet S. Franciſcus Saleſius in Introductione ad vitam devotam *part. 3. cap. 39.* ubi piè & caſtè exponit, quomodo conjuges ſe circa actum conjugalem gerere debeant.

XX. Ut contracti Matrimonii certa ſemper fides haberi queat, mandat Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 1. De Reformat.* ut „ habeat Parochus librum, in quo conjugum & teſtium nomina; diemque & locum contracti Matrimonii deſcribat; quem apud ſe diligenter cuſtodiat.

Hoc decretum renovans Synodus P. II. Mechlinienſis *titul. 10. cap. 17.* addit: „ Et quotannis in viſitatione Archipresbytero exhibeant. Qui quidem liber ubi jam completus fuerit, ſervabitur in archiviis Eccleſiæ.

XXI. Edicto perpetuo Principum noſtrorum anni 1611. *artic.* 20. mandatur Magiſtratibus quorumcumque locorum, ut quotannis accipiant exemplum ſive copiam (ut vocant) authentizatam cum regiſtro Parochiali in quo notantur Baptiſmata, Matrimonia, & Sepulturæ, omnium eorum quæ hoc toto anno occurrunt; quod exemplum Paſtor ipſi Magiſtratui dare tenebitur, ut in ſua quiſque Magiſtratus reſpectivè archivia referat, diligenterque cuſtodiat. Inſuper ut Magiſtratus pagorum confici jubeant duo exempla, quorum alterum mittant ad ſuperiorem ſui territorii judicem, ut ibidem reſervetur; idque ſub pœna arbitraria in negligentes. Volentes dictis regiſtris eorumque exemplis plenam fidem adhiberi abſque ulteriori probatione: cùm nimirùm de ætate, conjugio, morte, promotione ad Ordines, proviſione beneficiaria, ſeu ſæcularis officii collatione, & reſtitutione agetur; de quibus in ipſo articulo mentio fit.

Ad hoc Edictum reflectens Zypæus *titul. De Parochiis num. 6.* ait, „ quòd valdè expediret, ut omnes Epiſcopi ſua ſaltem auctoritate Paſtoribus mandarent, & exequerentur, ut in archiviis Epiſcopalibus hujuſmodi exemplaria reſervarentur.

XXII. Mandat denique Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 10. De Reformat. Matrimonii*, curent Epiſcopi, ut „ nuptiæ ea qua decet modeſtia & honeſtate fiant: ſancta enim res eſt Matrimonium, & ſanctè tractandum.

„ Nuptias ſolemnibus conviviis, ſaltibus, ſcœnis fœdare potiùs quàm ornare, eſt abuſus antiquus à Gentilibus devolutus in Eccleſiam, " ait Chriſtianus Lupus in Scholis ad *Can. 24. Trullanum*; quo Canone cavetur, „ ſi quis Clericus ad nuptias vocetur, quando ad deceptionem comparata ludrica ingreſſa fuerint, ſurgat & diſcedat, Patrum noſtrorum ſic jubente doctrina. "

Et antiquior Synodus Laodicœna *Can. 53.* ſtatuit, quòd non oportet Chriſtianos ad nuptias venientes ſe turpiter & indecorè gerere, vel ſaltare, ſed modeſtè cœnare, & prandere, ut decet Chriſtianos.

„ Rurſus Synodus Agathenſis ann. 506. *Can. 39.* injunxit ſacratis hominibus, „ ut nuptiarum evitent convivia, nec his cœtibus admiſceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obſcœni motus corporum choreis & ſaltationibus efferuntur, ne auditus aut obtutus ſacris myſteriis deputati turpium ſpectaculorum atque verborum contagione polluantur. " Apud Gratianum *Diſt. 34. Can. 19.*

Synodus Coyacenſis in Diœceſi Ovetenſi an. 1050. celebrata, ſub Ferdinando Rege primo Caſtellæ, qui cognominatus eſt Pius, præſentibus omnibus Epiſcopis & Optimatibus ejuſdem Regni *Can. 5.* ait: „ Preſbyteri ad nuptias cauſa edendi non eant, niſi ad benedicendum. "

Cùm nec in hodiernis conviviis nuptialibus leges ſobrietatis, & honeſtatis Chriſtianæ per omnia ſervari ſoleant, etiamnum Canonum ratio manet; atque ſingulariter hæc convivia à Parochis & Sacerdotibus evitanda ſunt; ut nec rogati accedant.

XXIII. Quia in hiſce conviviis inſtruendis magnus exceſſus, præſertim in pagis, committi ſolet, per nimiam ad ea convivia ſolitam perſonarum invitationem. Carolus V. Edicto 7. Octobris 1531. *art.* 28. cavit, ut ſi qui convivium nuptiale inſtruere velint, non poterunt ad illud vocare niſi proximiores conſanguineos utriuſque conjugatorum; neque numerus perſonarum excedere queat numerum viginti; nec convivium illud protrahi poſſit ultra ipſum diem nuptiarum & ſequentem uſque ad tempus pomeridianum. Habetur, *part. 1. Edict. Flandriæ, lib. 3. Rubric. 1.*

Hoc Edictum renovatum eſt 10. Decembris 1611. ſed extenſum ad quadraginta paria, ſub pœna quòd tam ſponſi quàm convivæ mulctam 20. florenorum incurrant: cum declaratione, quòd Magiſtratibus, aut Officiariis facultas deſuper diſpenſandi tributa non ſit, & diſpenſantes ipſi ad 25. florenos mulctentur. Iterum Edicto ult. Decembris 1613. Principes idem renovarunt reſtricto numero ad 32. paria cum prorogatione ad ſecundum diem, ſub pœna 20. florenorum, quam ſponſi incurrent pro numero, aut tempore excedente.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

De Impedimentis Matrimonii.

CAPUT PRIMUM.

Penes quem ſit authoritas inducendi Impedimenta Matrimonii.

1. *Quid nomine impedimenti hìc intelligatur; & quotuplicis generis ſit?*
2. *Impedimenta Matrimonii etiam apud Gentiles nota fuere.*
3. *Magiſtratuum civilium eſt leges Matrimoniis ineundis præſcribere.*
4. *Qua ratione hodie competat Eccleſia Matrimonia ordinare.*
5. *Hæc compendiosè expreſſit S. Thomas.*
6. *Ex ſententia S. Thomæ juxta diverſos fines, diverſorum juriſdictioni ſubjacet Matrimonium.*
7. *Sequitur, quædam eſſe quæ jure naturæ impediant & dirimant Matrimonium.*
8. *Conſectarium eſt, Magiſtratum Politicum poſſe ſtatuere impedimenta Matrimonii.*
9. *Certum eſt, Principes Gentiles quo ad ſuos ſubditos Gentiles, poſſe inducere impedimenta etiam dirimentia.*
10. *Principibus etiam Catholicis competit auctoritas ſtatuendi impedimenta impedientia.*
11. *An etiam dirimentia quò ad ſubditos Catholicos? Opinio Sanchez.*
12. *Quid ſentiat Petrus Soto?*
13. *Principum auctoritatem in ſtatuendis impedimentis Matrimonii, aſtruit Gerbeſius Doctor Sorbonicus.*
14. *Hac auctoritate à multis ſæculis uſi non ſunt Principes Catholici.*
15. *Non tamen poteſtas ipſis Principibus abſolutè adempta videtur.*
16. *A multis ſæculis invaluit, ut ſola Eccleſia inter Catholicos ſtatuerit impedimenta dirimentia.*
17. *Hac poteſtate à primis ſæculis uſa fuit Eccleſia.*
18. *Hanc poteſtatem habuit Eccleſia independenter à conceſſione Principum ſæcularium.*
19. *Poteſtas Eccleſiæ corrigendi leges civiles.*
20. *Definitio Synodi Tridentinæ circa auctoritatem Eccleſiæ ſtatuendi impedimenta.*
21. *Conſuetudine induci poſſunt impedimenta Matrimonii.*

I. IMpedimentorum nomine hìc intelligitur, quidquid Matrimonium jure reddit nullum aut illicitum.

Non-

Nonnulla enim ſunt, quæ ipſum contractum Matrimonialem non tantùm reddunt *illicitum*, ſed & *invalidum ac nullum*; vocanturque impedimenta *dirimentia*, eò quòd *dirimant* ſeu *irritent* Matrimonia cum ſimilibus impedimentis contracta.

Alia ſunt, quæ Matrimonia quidem contrahi prohibent; ſed contracta non *dirimunt*, vel *irritant*; dicunturque impedimenta *impedientia*.

Quod in textu dicitur, matrimonium contractum cum impedimento dirimente, eſſe nullum, ſive impedimenta dirimentia matrimonium dirimere, intelligi debet de impedimento, quod erat inter deſponſos tempore initi matrimonii: non autem de impedimento poſt contractum matrimonium ſuperveniente.

Indubitatum enim eſt, impedimentum quantumvis dirimens, poſt contractum matrimonium ſuperveniens, nequaquam matrimonium contractum dirimere.

Legitur quidem Gregorium II. reſcripſiſſe Bonifacio Epiſcopo: „ Quod propoſuiſti; ſi mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret; ſed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, *nubat* magis; non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit: “ Integra epiſtola extat *tom.* 6. Concil. General. *col.* 1448. & citata verba apud Grat. *cauſ.* 32. *qu.* 7. *can.* 18. ſub nomine Gregorii III. ſed Jacobus Sirmundus in nota huic Epiſtolæ ſubjecta obſervat, eam non eſſe Gregorii III. ſed Gregorio II. adſcribendam.

Fatendum eſt, Gregorium ſive II. ſive III. ſat apertè reſolviſſe, ob impedimentum *impotentiæ*, quod mulieri, ſtante matrimonio, infirmitate correptæ ſupervenerat, eatenùs matrimonium diſſolvi, ut ſi vir ejus ſe non poſſit continere, alteri nubere queat.

Idipſum jampridem notavit & Gratianus, qui & proptereà ad hunc Canonem monere non dubitavit: *Illud Gregorii ſacris Canonibus, imò & Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitùs invenitur adverſum.*

Et antiquus Gloſſographus ad citat. Canonem Gratiani, verbo *adverſum* ſibi objiciens quod *Leo IV. dicta Gregorii minoris* (id eſt II. vel III.) *ſine exceptione mandavit tenenda*, reſpondet: *ſed illud in aliis, in quibus benè dixit*: Evidenter ſupponens Gregorium in hoc reſponſo *non benè dixiſſe*.

Hanc Gratiani, atque Gloſſographi ſententiam uno conſenſu amplexi ſunt Theologi & Canoniſtæ ſuſtinentes matrimonium legitimè contractum, nequaquam diſſolvi ob alterius conjugis impotentiam ſupervenientem; neque liberum eſſe alteri conjugi ad alias nuptias, vivente conjuge impotente, tranſire.

Ex Præfatione hujus Epiſtolæ Gregorii ad Bonifacium inſuper habemus, Bonifacium poſtulaſſe à Gregorio Papa, non quid ipſe Gregorius tamquam Doctor particularis de capitulis in Epiſtola propoſitis ſentiret; *ſed qualiter teneat vel doceat hæc ſancta Apoſtolica, Romana Eccleſia.* Prætereà ex eadem Præfatione habetur, Gregorium conformiter ad poſtulationem Bonifacii reſpondiſſe; Relato enim prædicto Bonifacii poſtulato, ſubjungit: „ Benè ſatis, quia B. Petrus Apoſtolus, & Apoſtolatus & Epiſcopatus principium extitit: & conſulenti tibi de ſtatu Eccleſiæ, *non ex nobis quaſi ex nobis, ſed ejus gratia, qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas*, qualiter tenere debeas Apoſtolici vigoris doctrinam, dicimus.

Reſpondere poterunt Theologi, num Gregorius non ſit dicendus ſuper capitulis à Bonifacio propoſitis, *reſpondiſſe ex Cathedra*? Præſertim cùm hic Bonifacius à Gregorio II. miſſus eſſet ad convertendos populos, *ubicumque* eos reperiret, uti habetur ex epiſtola III. hujus Pontificis: ut proinde, dum ſic ſcripſit ad Bonifacium, ſcripſiſſe cenſeatur ad *univerſos*, ad quos inſtruendos Bonifacium miſerat; & conſequenter voluiſſe ab univerſis teneri circa diſſolubilitatem matrimonii ob ſuperveniens impotentiæ impedimentum, quemadmodum tenendum reſponderat ad Bonifacium.

II. Similia impedimenta non tantùm apud Chriſtianos; ſed etiam apud Infideles & Gentiles nota ſemper fuerunt.

Ut enim contractus Matrimonialis finem ad quem à natura ordinatus eſt, obtineret, ſollicitæ fuere Gentes etiam lumine fidei deſtitutæ, ſuis legibus contractum hunc ſic circumſcribere, ne extra finem à natura præſcriptum exorbitaret. Hinc tot Romanorum Principum circa ætatem, qualitatem cæteraque ad Matrimonium ſpectantia leges; quæ etiam hodie in Corpore Juris adhuc leguntur.

III. Ulteriùs, quia Matrimonium ad bonum politicum quoque ordinatur: atque ex Matrimoniis convenienter aut inconvenienter initis multum dependet bonum politicum, ſeu Reipublicæ tranquillitas aut turbatio, indubiè Magiſtratus Civiles proſpicere debent, ut Matrimonia ſic ineantur, ut bonum politicum & regimen Reipublicæ inde non patiatur, nec tranquillitas familiarum turbetur.

IV. Denique, quia Matrimonium Chriſtianorum per Chriſtum ad Sacramenti dignitatem, & efficaciam fuit elevatum; ac jam etiam ordinatur ad ſanctificationem Fidelium, quidni ad Eccleſiam ſpectet providere, ut per Matrimonium hunc finem Fideles aſſequantur.

V. Hæc omnia brevi compendio comprehendens Sanctus Thomas, ait: „ In quantum igitur ordinatur ad bonum naturæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei, dirigitur in finem à natura inclinante in hunc finem, & ſic dicitur eſſe naturæ officium: in quantum verò ordinatur ad bonum politicum, ſubjacet Ordinationi legis civilis, in quantum igitur ad bonum Eccleſiæ ordinatur, oportet, quòd ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico. “ *Lib.* 4. *contra Gentes*, *cap.* 78.

VI. Et rurſus ibidem: „ Conſiderandum eſt, quòd quando aliquid ad diverſos fines ordinatur, indiget habere diverſa media dirigentia in finem, quia finis eſt proportionatus agenti: generatio autem humana ad multa ordinatur, etiam ad perpetuitatem Eccleſiæ quæ in fidelium collectione conſiſtit; unde oportet quòd hujuſmodi generatio à diverſis dirigatur: in quantum igitur ordinatur ad bonum naturæ quod eſt perpetuitas ſpeciei, dirigitur in finem à natura inclinante in hunc finem, & ſic dicitur eſſe naturæ officium: in quantum verò ordinatur ad bonum politicum, ſubjacet Ordinationi legis civilis: in quantum igitur ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quòd ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico. “

VII. Hoc principio præſuppoſito, evidenter ſequitur, jure naturæ quædam poſſe requiri, ſine quibus Matrimonium, vel *illicitè*, vel *invalidè* ineatur; eò quòd ſine his finis à natura intentus haberi nequeat: quapropter nemo dubitat quin quædam ſint, quæ jure naturæ Matrimonia impediant & annullent.

VIII. Similiter ſi juxta S. Thomam, Matrimonium in quantum ordinatur ad bonum politicum, ſubjaceat Ordinationi legis civilis; conſequens eſt, poſſe per civilem legem, ſeu Magiſtratum ſtatui quædam impedimenta, quæ ſint neceſſaria aut convenientia, ut Matrimonium hunc finem aſſequatur; unde etiam verbis ſuprà relatis ſubjicit hanc concluſionem: „ Idcò ex qualibet dictatum legum naturæ humanæ, & divinæ poteſt perſona effici ad Matrimonium illegitima. “

IX. Atque inprimis Principes *infideles* potuiſſe, & hodie adhuc poſſe ſtatuere impedimenta non tantùm impedientia, ſed etiam *dirimentia* inter ſubditos ſuos *infideles*, omnes agnoſcunt: eò quod hujuſmodi Matrimonia maneant etiam hodie contractus *merè* civiles.

X. Adhæc, Principes ſæculares Catholicos, & quoad ſubditos ſuos Catholicos poſſe ſtatuere impedimenta *impedientia*; ita ut ob has Principum Ordinationes *illicitè* cum hiſce impedimentis Matrimonia contrahantur; quin, & contravenientes puniri, atque effectibus civilibus, Matrimonio alioquin annexis privari queant, indubitatum eſt; & praxis hodierna circa nuptias filiorumfamilias ſine conſenſu parentum initas evincit.

XI. Quinimò (uti rectè notat Sanchez De Matrimonio, *lib.* 7. *Diſputat.* 3. *num.* 2.) „ abſque dubio dicendum eſt, poſſe Principem ſæcularem ex *genere*, & *natura* ſuæ poteſtatis, Matrimonii impedimenta *dirimentia* fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere...... Ratioque potiſſima eſt, cùm poteſtas Regia ad tranquillitatem, & bonum Reipublicæ tuenda potiſſimùm ſit inſtituta: ejus eſt, id quod ad hunc finem obtinendum deſideratur,

provi-

„ providere; quale eſt circa Matrimonia ineunda ſancire, illa impediendo vel irritando: inde enim maximè pendent tranquillitas, & recta Reipublicæ gubernatio.

„ Nec obſtat (ait Sanchez) Principis ſecularis poteſtati, Matrimonium eſſe Sacramentum, quia ejus materia eſt contractus *civilis*, qua ratione perinde poteſt ex cauſa juſta illud irritare, ac ſi Sacramentum non eſſet: reddendo perſonas inhabiles ad contrahendum, & ſic illegitimum, & invalidum contractum.

XII. Petrus Soto, *lect. 4. De Matrimonio*, eodem fundamento ex S. Thoma aſſumpto, hanc auctoritatem Principibus ſecularibus aſſerit: „ Nec debent (ait) Prælati Eccleſiæ gravatè ſuſcipere, ſi quod temporali paci viderint neceſſarium, ſeculares Principes ſtatuant. Nec eſt cur ſe illis opponant: ſed permittant potiùs Matrimonium legibus humanis ordinandum, cùm officium humanum ſit: & addant poſteà ipſi ſi videbitur, quod ad bonum Religionis pertinet.

Deinde ſubjicit hanc clauſulam: „ Quamquam civiles leges in his omnibus ex pietate certè, & voluntate Principum facilè ceſſerint Eccleſiæ, ut jam nullum cenſeatur Matrimonium illegitimum, quod Eccleſia tale non judicat.

Ex Petro Soto aliiſque in textu citatis probatum eſt, jam pridem authoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* matrimonia fuiſſe penes Principes ſeculares; quod & notavit Chriſtianus Lupus in Diſſertatione 1. Proœmiali cap. 10. præfixa tomo 3. Scholiorum in Canones: „ Etenim (ait) matrimonium, quod non ſolùm Chriſtianum Sacramentum: ſed & civilis contractus, dirimentia impedimenta ſtatuere *dudum* ſibi arrogarunt ac reſervarunt Chriſtiani Romanorum Auguſti: poſterioribus dumtaxat ſæculis Eccleſia fuit nacta iſtam poteſtatem: hinc antiqui Patres & Canones rarò iſtorum impedimentorum, utpotè ad ſuam poteſtatem non ſpectantium, ex profeſſo meminerunt.

Itaque ex ſententia hujus Authoris, primaria authoritas inducendi impedimenta dirimentia matrimonium reſidet penes ipſos Principes ſæculares, utpotè ad quorum juriſdictionem ipſum matrimonium tanquam contractus civilis præcipuè pertineat; ita ut nonniſi (ſi huic Authori credimus) authoritatem inducendi ſimilis impedimentis Eccleſia poſterioribus ſæculis nacta videatur.

Quapropter, quod *num.* 17. probatum fuit, Eccleſiam à *primis* ſæculis poſuiſſe impedimenta matrimonii, ex ſententia hujus Authoris intelligi debet, de impedimentis dumtaxat *impedientibus*, non autem dirimentibus matrimonium.

Et ſanè aliud eſt, Regulas præſcribere fidelibus, juxta quas ipſum matrimonium oportet à Chriſtianis honeſtè & juxta Legem Evangelicam contrahi; & aliud eſt, ipſum contractum civilem *irritum* reddere: vel ea præſcribere, quæ eum etiam in foro externo invalidum & ſine effectu redderent.

Quis enim ambigat quin Eccleſia, ejuſque Epiſcopi & Paſtores potuerint fidelibus præſcribere, eoſque inſtruere, quomodo de rebus ſuis temporalibus juxta legem juſtitiæ & charitatis diſponere debeant; vel quid juſtitia & charitas chriſtiana ab ipſis in hac diſpoſitione requirat, licèt contractus ipſos civiles irritos reddere, aut legem eos dirimentem præſcribere nunquam ſibi aſſeruerint Paſtores Eccleſiæ; ſed id Principibus ſæcularibus reliquerint, ad quorum juriſdictionem has rerum temporalium diſpoſitiones propriè ſpectare ſciebant.

In Gallia miniſtri Regii authoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* penes Reges ſemper fuiſſe, & etiamnum hodie eſſe acerrimè propugnant tanquam jus coronæ Principis indivulsè annexum.

Unde cùm quidam Theologus Pariſienſis in theſibus veſperiarum, hanc authoritatem negaſſe videretur; inſerendo hanc propoſitionem: *Non audiendus quiſquis hanc poteſtatem Eccleſiæ eripit, ut Principibus ſæcularibus eam attribuat.*

De hac theſi tanquam Auctoritati Regiæ & doctrinæ Eccleſiæ Gallicanæ oppoſita, querelas ad Parlamentum detulit Procurator Regius; eaque occaſione Advocatus Regius amplum diſcurſum pro adſtruenda hac Regia Authoritate, coram Regio Parlamento pronuntiavit.

Hic diſcurſus integer unà cum diſcurſu Præſidis Parlamenti inſertus habetur in notis Gallicis ſuper Concilio Tridentino *pag.* 316. Editionis 1706.

Quidquid ſit de hac Gallorum opinione, nequaquam dubitamus, quin Eccleſia habeat authoritatem ſimilia impedimenta inducendi, prout per Concilium Tridentinum definitum eſt *Canone 4. de Sacramento Matrimonii*.

Sed & hoc fatendum eſt, Concilium non definivisſe, utrum ex *Chriſti* inſtitutione, vel utrum ex *Principum* indulgentia tacita, vel expreſſa, hæc authoritas inducendi impedimenta dirimentia Eccleſiæ competat: quod poſtremum poſt Petrum Soto in textu num. 12. relatum credidiſſe videtur Chriſtianus Lupus in verbis in nota præcedenti præſcriptis.

XIII. Hanc poſitionem Petri Soto nuperrimè latiùs expoſuit atque adſtruere ſtuduit Gerbeſius Doctor Sorbonicus in Tractatu De Poteſtate Eccleſiæ & Principum ſuper impedimentis Matrimonii; in cujus ſecunda parte duo præcipuè evincere conatur.

Primò, Principibus etiam Catholicis inter ſubditos ſuos Catholicos competere poteſtatem ſtatuendi impedimenta dirimentia; & Principes ea poteſtate per aliquot ſæcula uſos fuiſſe. Secundò, neque hanc poteſtatem ullatenus repugnare poteſtati, quam Eccleſia ſemper habuit ſimilia impedimenta ſtatuendi.

XIV. In tertia parte ſui tractatus adſtruit ſecundam partem aſſertionis Petri Soto; nimirùm, quòd ex pietate & voluntate Principum, *exercitium* ponendi impedimenta *dirimentia* jam ſit penes ſolam Eccleſiam; ſive quòd jam nullum cenſeatur Matrimonium illegitimum, quod Eccleſia tale non judicat: ceditque circa ſæculum ſextum cœpiſſe cauſas matrimoniales, præſertim quæ *vinculum* matrimoniale ex ratione Sacramenti reſultans concernebant, ad tribunal Eccleſiæ cœpiſſe remitti; quod tempore Caroli M. & ſequentium Imperatorum frequentiùs factum; donec tandem ad modernam diſciplinam, quæ circa ſæculum XII. ſtabilita fuiſſe videtur, deventum fuit; ut ipſi Principes nihil ampliùs circa *vinculum* Matrimonii ſua auctoritate ſtatuerent; ſed integrum illius uſum Eccleſiæ permitterent; ipſique pro impedimento dirimente ſuſciperent, quod ipſa ut tale declaraſſet.

XV. Hanc eſſe modernam à ſæculis aliquot ſtabilitam diſciplinam, non uno argumento evincit; ac dein *cap. 4.* docet, eam diſciplinam ex pietate & voluntate Principum deſcendentem, nullum inferre præjudicium Principum auctoritati inducendi impedimenta Matrimonii: quantumvis à poteſtatis hujus exercitio quoad ſubditos ſuos Catholicos abſtineant; idque rurſus conformiter ad doctrinam Petri Soto, qui verbis mox relatis immediatè ſubjicit: „ Non tamen propterea, vel legi, vel conſuetudini Reipublicæ hoc auferendum eſt, ut illegitimos aliquos reddere, ſi velint, poſſint: ſed potiùs, ſi opus foret, confirmandum eſſet ab Eccleſia. “

XVI. Quidquid ſit, hoc conſtat, jam à pluribus ſæculis Eccleſiam, & quidem privativè & cum excluſione Principum ſæcularium, impedimenta *dirimentia* inter Catholicos ordinaſſe; eaque pro temporum & locorum circumſtantiis, nonnunquam extendiſſe, vel limitaſſe, aut etiam relaxaſſe; ac per conſequens negari non poteſt, quin Eccleſia hac poteſtate à primis ſæculis pacificè uſa fuerit.

XVII. Quòd jam pridem hac poteſtate Eccleſia uſa fuerit ſat apertè innuit *Canon 26.* vulgò Apoſtolorum: „ Ex iis (ait) qui non ducta uxore ad Clerum promoti ſunt, jubemus, ſi velint, uxorem ducere, Lectores & Cantores ſolos: “ ſive ut legit Dionyſius Exiguus: *Sed Lectores Cantoreſque tantummodo.*

Et licèt Canones hi tribui nequeant Apoſtolis tamquam eorum auctoribus, eos tamen admodum antiquos, & primis ſæculis collectos fuiſſe, negari non poſſe videtur; uti pluribus oſtendi in tractatu Hiſtorico-Canonico in Canones *par.* 3. *cap.* 3. §. 3. hunc que Canonem tamquam Apoſtolorum non tantùm citant, ſed & tanquam fundamentum ſui Decreti aſſumpſerunt ſæculo VII. Patres Concilii Trullani; ſignum, quòd tunc temporis indubitata Canonis hujus auctoritas haberetur:

„ Quoniam in *Apoſtolicis Canonibus* dictum eſt (in„ quiunt *Can. 6.*) eorum, qui non ducta uxore in Cle„ rum promoventur, ſolos Canones & Lectores poſſe „ uxorem ducere, & nos hoc ſervantes decernimus, “ &c. Siricius Papa Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem *cap. 6.* ſcribens de nonnullis Monachis, qui abjecto ſanctitatis propoſito nuptias ambibant, ait: *Quod & publica leges & ECCLESIASTICA JURA condemnant.* Ergo ſupponit Siricius jam tum ſæculo IV. dum hæc ſcribebat, *Eccleſiaſtica Jura* hujuſmodi ſacrilegas nuptias condemnantia, fuiſſe ſtabilita.

Similiter eodem ſæculo. ſcribens ad Diodorum S. Baſilius de viduo, qui ſororem mortuæ ſuæ uxoris duxerat, atque hujuſmodi Matrimonium reprobans, ait: „ Principio igitur, quod in ejuſmodi rebus maximi momenti „ eſt, morem, qui apud nos eſt, objicere poſſumus, „ quòd is legis vim habeat; propterea quòd ſanctio„ nes iſtæ à ſanctis viris nobis ſunt traditæ.

XVII. Plura alia antiquitatis teſtimonia & exempla, quæ Eccleſiæ poteſtatem ponendi impedimenta Matrimonii evincunt, per omnia ſæcula deducit Gerbeſius in citato tractatu *part. 1. cap. 4.* oſtenditque hanc auctoritatem non accepiſſe Eccleſiam à Principibus ſæcularibus, ſed à Chriſto; eamque jure proprio à primis ſæculis uſque ad hæc tempora ſemper hac auctoritate uſam fuiſſe; eamque quodammodo neceſſariam eſſe, ut Eccleſiæ Paſtores providere queant, quò Fideles Matrimonium ita ineant, ut Sacramenti effectum, & finem ejus ſpiritualem aſſequantur; quod argumentum doctè & ſolidè proponit & explicat *cap. 2.* unà tamen oſtendens, quòd hæc Eccleſiæ auctoritas, necnon auctoritatis exercitium nullatenus elidant aut diminuant auctoritatem Principum in decernendis circa Matrimonia ſuorum ſubditorum iis, quæ ad bonum politicum & tranquillitatem Reipublicæ convenire judicaverint; ſed has duas poteſtates optimè convenire, modò utraque ad finem ſuum unicè collimet, & intra ea quæ ad finem illum conducunt, ſe contineat.

XIX. Illud tamen fatetur, pluribuſque exemplis demonſtrat, penes Eccleſiam eſſe auctoritatem, leges civiles corrigendi, ſi forſan quidquam contra jus divinum, aut naturale in illas irrepſerit; quemadmodum circa leges permittentes divortium quoad vinculum ob conjugis diuturniorem abſentiam, contigiſſe infrà oſtendemus.

XX. Igitur filum traditionis inſecuta Synodus Tridentina rectè anathema dixit in eum qui dixerit, „ Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta *dirimentia*, vel in iis conſtituendis erraſſe.

XXI. Porrò ſi jure Eccleſiaſtico poſitivo impedimenta dirimentia conſtitui queant, nihil etiam obſtat, quominus longa conſuetudine, quæ vim legis habet, ſimilia induci poſſint; illudque non obſcurè innuit Pontifex in *Cap. 1. de Cognatione ſpirituali*, reſpondens, filios & filias ante vel poſt compaternitatem genitos ſimul poſſe conjungi; *niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur.*

Ex quo ulterius conſequitur, quòd ſecundùm diverſas Eccleſiarum conſuetudines, poſſint quoque eſſe varia impedimenta Matrimonii. Sed tamen, quia non facilè inducuntur impedimenta dirimentia ob multa incommoda, quæ ex diſſolutione contracti Matrimonii, vel ejus nullitate nata ſunt oriri, etiam impedimenta per conſuetudinem inducta potiùs *impedientia*, quàm *dirimentia* judicanda ſunt: ni manifeſtè appareat, ea pro *dirimentibus* eſſe recepta, & ut talia vulgò haberi.

CAPUT II.

De Impedimentis impedientibus, ac ſignanter de *tempore clauſo*, & *Eccleſiæ interdicto*.

1. *Olim frequens erat graviorum criminum pœnitentia, perpetua matrimonii interdictio.*
2. *Quædam ſpecies inceſtus inter ea crimina computata.*
3. *Item, mulieris adulterium, & uxoricidium.*
4. *Crimina pœnitentiæ publicæ ſubjecta ſaltem temporale impedimentum inducebant.*
5. *Aliquod hujus diſciplinæ veſtigium ſupereſt in Hiſpania.*
6. *In pleriſque orbis partibus impedimenta* impedientia *ex crimine abolita ſunt.*
7. *Hodierna impedimenta* impedientia.
8. *Impedimentum temporis* clauſi *provenit ex poſitivo Eccleſiæ interdicto.*
9. *Interdum aliud eſt à judice, aliud à lege; hujus ſpecies eſt tempus* clauſum.
10. *Celebratio nuptiarum diebus* pœnitentiæ *conveniens non videtur.*
11. *Varietas Eccleſiarum circa hoc impedimentum proveniebat ex varietate circa tempora jejuniorum.*
12. *Decretum Concilii Tridentini de hoc impedimento.*
13. *Synodus Tridentina novas nuptiarum prohibitiones non induxit.*
14. *Tempore* clauſo *vetita* ſolemnes *nuptiarum benedictiones; item nuptialia convivia.*
15. *An traductio uxoris ad domum viri tempore* clauſo *ſit vetita?*
16. *Quid de actu conjugali; & qualiter de hoc coram populo diſſerendum?*
17. *An contractus Matrimonialis ſit ſimpliciter vetitus tempore* clauſo*?*
18. *In hoc impedimento Ordinarius diſpenſare poteſt.*
19. *Hoc impedimentum aliquando fuit* dirimens*; at hodie tantùm* impediens.
20. *Interdictum judicis ponit impedimentum impediens.*
21. *Interdictum Epiſcopi, aut etiam Synodi Provincialis non irritat Matrimonium.*
22. *Judex ob ſuſpenſionem impedimenti dirimentis inter Deſponſos interdicens, non ponit impedimentum* dirimens.
23. *Parochus contra interdictum aſſiſtit* validè, *licèt etiam ſpecialiter ei eſſet interdictum.*
24. *Quid de Vicario, aut Deſervitore?*

I. IMpedimenta *impedientia*, quæ nimirum Matrimonium contrahi impediunt; ſed contractum non *irritant*, plura leguntur antiquis Canonibus.

Erat enim hæc pœna olim in Eccleſia frequentiſſima, ut qui atrox aliquod crimen admiſiſſent nuptiis impedirentur; ne vel ipſi delicatiùs viverent, vel ex illorum ſtirpe infecta filii ejuſdem criminis ſuſpicione notati naſcerentur, ait Ferdinandus Mendoza de Confirm. Concilio Eliberitano, *lib. 2. cap. 21.*

II. Hujuſmodi crimen erat inceſtus cum ſua privigna, ſive filia uxoris in alio Matrimonio procreata; uti habetur in *Cap. 3. De eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*; & in *Canon. 20. cauſ. 32. quæſt. 1.* additque: „ Seu cum duabus ſororibus, aut ſi “ qua cum duobus fratribus, ſeu cum patre & filio, “ ſi quis relictam fratris, ſi quis neptem, aut no- “ vercam, aut nurum, aut conſobrinam, aut filiam “ avunculi, aut ejus relictam, aut privignam pol- “ luerit, eos disjungi, & ulterius *numquam* conjugio “ copulari præcipimus. “

III. Rurſus *Canone 72.* dicitur, quòd *adultera* nubat *numquam, etiamſi mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitæ ſuæ acerrima pœnitentia lamenta perſolvat.*

Vidimus quoque occiſori uxoris ſuæ inter cætera pœnitentiæ exercitia injungi, *uxorem* NUMQUAM *ducere*. Can. 8. *cauſ. 33. quæſt. 2.*

IV. Uno verbo, crimina publicæ pœnitentiæ ſubjecta, Matrimonii impedimentum, ſaltem pro tempore peragendæ pœnitentiæ ſecum trahebant, *Canon. 12. cauſ. 33. q. 2.* & *Can. 5.* eodem, in quo Nicolaus I. ita argumentatur: „ Interfectores ſuarum conjugum “ ſine judicio ......, quid aliud habendi ſunt, quàm “ homicidæ ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? “ Quibus penitùs conjugium denegatur. “

V. Ad hanc diſciplinam reflectens Mendoza loco citato, eamque confirmans auctoritate Leonis M. & Concilii Toletani VI. *Can. 8.* ſubjicit: „ Quod & “ hodie obſervatur in his, qui ob crimen violatæ “ Religionis, ab Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis “ *perpetua pœnitentia* puniuntur. “

VI. In Gallia verò, uti & in pleriſque orbis Chriſtiani Provinciis, impedimenta *impedientia ex crimine* provenientia, penè nota non ſunt, quemadmodum notat ex Cabaſſutio Gaſpar Juenin de Sacramento Matrimonii,

monii, *quæſt. 7. cap. 13. art. 3.* neque in Belgio ullus eorum uſus eſſe noſcitur.

VII. Hinc hodierna impedimenta *impedientia* hoc ſolent verſiculo exprimi.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriarum
Atque catechiſmus, ſponſalia, jungito votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

De Sponſalibus titulo præcedenti, *cap.* 1. actum eſt: de Catechiſmo autem agetur unà cum cognatione ſpirituali: De *Voto* verò prout impedimentum *impediens* conſtituit, tractabitur ubi de *voto ſolemni* ſive *dirimente* Matrimonium agetur.

VIII. Tempus feriatum ex ſola prohibitione Eccleſiæ impedimentum Matrimonii conſtituit; neque enim jus naturale aut divinum contractum matrimonialem ad ullos dies adſtringit; aut dies ullos, quibus nuptiæ celebrari non poſſunt, definivit, ſed circa hæc omnis diſciplina à poſitivo Eccleſiæ Decreto dimanat: ideòque quòd ſit tempus hoc impedimentum conſtituens, ex poſitivo Eccleſiæ interdicto deſumendum eſt.

IX. Quare cùm aliqua interdici queant, vel per legem generalem, vel per particulare judicis vel Superioris præceptum aut ſententiam: inde paſſim Canoniſtæ concludunt, Interdictum Eccleſiæ circa Matrimonia intercedere poſſe vel per legem ſeu Canonem, vel per judicem ſeu Superiorem Matrimonium contrahere prohibentem.

Per legem ſeu Canonem, quando generaliter omnibus certo tempore Matrimonium ſeu nuptiæ celebrari vetantur; vocatique hodie ſolet *tempum clauſum*.

X. Quemadmodum Patribus jampridem viſum fuit, quòd pœnitentibus nec actus conjugalis, nec nuptiarum celebratio conveniret; ita nec hæc diebus pœnitentiæ & luctus convenientia judicarunt.

Synodus Laodicæna *Canon.* 52. ait: „ Non oportet in *Quadrageſima*, aut *nuptias* vel quælibet natalitia celebrare. “ Apud Gratianum *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. *Canon.* 8. qui ibidem alios nonnullos in eandem rem refert.

XI. Quin & ibidem refert *Can.* 10. ex Concilio Ilerdenſi: „ Non oportet à Septuageſima uſque in „ Octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante fe„ ſtivitatem ſancti Joannis Baptiſtæ, & ab Adventu „ Domini uſque ad Epiphaniam *nuptias* celebrare. „ Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

Ad hunc Canonem reflectitur in *Cap.* 4. *X de Feriis*, ubi quæſtio proponitur, quomodo tres hebdomadæ ante feſtum S. Joannis, de quibus in citato Canone, eſſent computandæ; reſpondetque Pontifex, conſuetudinem ſingularum Eccleſiarum in hac computatione eſſe ſequendam.

Pro intellectu hujus Decretalis & reſponſi Pontificis notandum, olim ante feſtum S. Joannis Baptiſtæ fuiſſe ſpeciem quamdam Quadrageſimæ; at variam pro diverſitate Eccleſiarum, de qua tractat Fileſacius in ſuo opuſculo *de Quadrageſima Chriſtiana, cap.* 3.

Quia verò varia erat in variis Eccleſiis circa tempora *jejuniorum* diſciplina; erat quoque circa *tempus clauſum*, ſive *Feriatum*, quo nuptiarum celebratio interdicebatur, varia diſciplina: Nam hæc illi quaſi correſpondebat.

XII. Synodus Tridentina *Seſſion.* 24. *de Reformat. Matrim. cap.* 10. Eam Eccleſiarum varietatem ad uniformitatem reduxit; ac unà Canonum rigorem quoad prolixitatem *temporis clauſi* nonnihil mitigavit. „ Ab „ Adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti (ait) uſque „ in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum uſ„ que in Octavam Paſchatis incluſivè antiquas ſole„ mniom nuptiarum prohibitiones diligenter ab om„ nibus obſervari ſancta Synodus præcipit: in aliis „ verò temporibus nuptias ſolemniter celebrari per„ mittit.

Cùmque hanc Eccleſiæ prohibitionem Hæretici noſtri temporis tamquam ſuperſtitioſam rejicerent, Synodus Tridentina *Can.* 11. eadem Seſſione eum Hæreticorum errorem proſcripſit, his verbis: „ Si quis „ dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum cer„ tis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, „ ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam: ana„ thema ſit.

XIII. Notandum, quòd Synodus Tridentina nullam hoc ſuo Decreto novam prohibitionem induxerit, ſed tantùm *antiquas ſolemnium* nuptiarum prohibitiones, certis temporibus ſuo Decreto expreſſis, diligenter ab omnibus obſervari præceperit. Unde pro intellectu hujus Decreti ad *antiquas* prohibitiones potiſſimum recurrendum eſt.

Igitur ex ipſis antiquis Canonibus eruendum eſt, quid nomine *ſolemnium* nuptiarum intelligat Synodus Tridentina.

XIV. Hanc difficultatem diſcutiens poſt alios Theologos, & Canoniſtas Proſper Fagnanus ad *Cap.* CAPELLANUS *X de Feriis*, ait *num.* 6. Conveniunt omnes, his temporibus prohibitas eſſe nuptiarum benedictiones, de quibus habetur *Can.* LIBET *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. ibi: *Sacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicetur.* Et in Concilio Trident. *cap.* 1. ibi: *Benedictionem in templo ſuſcipiendam.*

Deinde, *n.* 7. ait: „ Similiter nuptialia convivia his temporibus Feriarum prohiberi, ſatis conſtat ex *Can.* NEC UXOREM, *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. ibi *nec convivia facere.* Hæc ille.

XV. Et ulteriùs, *num.* 7. „ Sed & traductionem „ uxoris ad domum viri his temporibus eſſe interdi„ ctam ſatis liquet ex dicto *Canone* NEC UXOREM, „ nam verba illa, *nec uxorem ducere*, communiter „ exponuntur, id eſt *Traducere* .... Rationem red„ dit D. Thomas *in* IV. *Sent. Diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 5. „ *quæſt.* 4. Quia quando novæ ſponſæ traducuntur, „ animus conjugum magis ex ipſa novitate ad cu„ ram carnalium occupatur, & ideò in nuptiis con„ ſueverunt ſigna multæ lætitiæ diſſolutæ oſtendi, & „ propter hoc illis temporibus, in quibus homines „ præcipuè debent ſe ad ſpiritualia elevare, prohibi„ tum eſt nuptias celebrari.

XVI. Nec tantùm traductionem quæ fit cum *ſolemnitate*; ſed *quamcumque* traductionem uxoris ad domum viri temporibus hiſce vetitam eſſe, ſuſtinet; idque potiſſimum eo fundamento, quòd temporibus illis vetita ſit *Matrimonii conſummatio*; uti ibidem ſuſè adſtruere conatur; atque pluribus prò hac opinione adductis auctoribus concludit: „ Ex quibus pa„ tet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam, „ quam etiam tenuerunt ex Theologis Petrus de Palu„ de, Cardinalis Cajetanus, S. Antonius & alii relati „ à Sanchez, eamque probavit S. Congr. Conc. Nam „ propoſito dubio, an Matrimonium coram Parocho „ quocumque tempore contrahi poſſit? Sacra Congr. „ cenſuit, poſſe contrahi Matrimonium *quocumque* „ tempore, ſed temporibus comprehenſis in *Cap.* 10. „ *Seſſ.* 24. *de Reformat. Matrimon.* nuptiarum ſole„ mnitates, traductiones ad domum, & *carnalem* co„ pulam prohiberi. “ Hæc Fagnanus.

Quidquid ſit de hac ſententia, attenta Canonum antiquorum rigoroſa expreſſione, hoc certum eſt, hodie dictis temporibus nequaquam vetitum eſſe actum matrimonialem, ſed ad ſummum *conſilii* eſſe eis temporibus abſtinere; ut mente elatiore & à carnalibus voluptatibus magis libera vacent orationi & pietatis exercitiis; qua de re interdum ſuos ſubditos Parochus monere poteſt; at magna cautela hic opus eſt, præſertim coram multitudine, cui homines carnales ſolent eſſe immixti, qui ſpiritualia hæc minime intelligentes, ſed carnalia ſapientes, facilè monitionem hanc in riſum converterent, & occaſionem libidinoſa quæque effutiendi inde arriperent.

XVII. Adhæc, quamvis inſpectis nudis verbis Canonum & Concilii Tridentini non appareat, temporibus deſignatis abſolutè eſſe vetitus contractus matrimonialis coram Parocho & teſtibus, ſine ſolemni benedictione aliiſque pompis aut ſolemnitatibus; quemadmodum multis probat Sanchez de Matrimonio, *lib.* 7. *diſp.* 71. nihilominus de conſuetudine Belgii non ſolemnes nuptiæ duntaxat, ſed etiam ſimplex contractus matrimonialis vetitus cenſetur. Hanc conſuetudinem clarè ſupponit Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 10. *cap.* 8. ubi ſtatuit: „ Tempus clauſum diligenter „ obſervetur: & ſi quando ex *legitima cauſa* aliqui „ ad Matrimonium tunc contrahendum per *Ordinarium* admittantur, abſtinendum tamen erit à ſo„ lemnitatibus nuptialium conviviorum, choreis, „ ſponſarum publicis traductionibus, & ſimilibus, „

Digitized by Google

„ quæ temporis ſanctitati repugnant; à quibus ſimili„ ter abſtinendum erit, etſi Matrimonium antea con„ tractum fuerit, ſub pœna arbitraria.

Ratio hujus inductæ conſuetudinis ea fuiſſe videtur, quòd Belgica conſuetudo in Synodis ſæpiùs probata habeat, nuptias ſemper eodem tempore eſſe in Eccleſia publicè benedicendas, quo contrahuntur; uti titulo præcedenti *cap.* 4. dictum eſt: ideòque cùm Canones & Synodus Tridentina *tempore clauſo* fieri *benedictiones* nuptiarum prohibeant, conſequens viſum fuit, etiam prohibitum eſſe contractum matrimonialem iis in regionibus, ubi contractus ille ſine hujuſmodi benedictione iniri vetatur.

XVIII. Supponit inſuper citata Synodus, contra hanc temporum prohibitionem per *Ordinarium* diſpenſari poſſe; quod quotidiana etiam praxis probat; quamvis de jure communi Ordinarium diſpenſare non poſſe, nonnulli ſuſtineant; uti advertit Zypæus poſt Sanchez in Jure novo, *tit. de Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ num.* 6.

XIX. Ulteriùs conſuetudo non tantùm Belgica, ſed & univerſalis Eccleſiæ, ita hanc prohibitionem interpretatur, ut Matrimonium quidem *illicitè* contra eam ineatur; ſed non *invalidè*; id eſt, ut conſtituat quidem impedimentum *impediens*, ſed non *dirimens*; quamvis ex Antiquis nonnulli aliter cenſuerint, uti monet Gloſſa ad *Canonem* 7. *cauſ.* 33. q. 4. quin & Chriſtianus Lupus tomo 4. Scholiorum in Canones, *pagin.* 43. ait: „ Quòd contractum extra „ tempora conjugium fuerit olim *ſubſtantialiter nul„ lum*, fateor cum ſancto Petro Damiani. “ Hic rurſum apparet, quid etiam conſuetudo circa impedimenta Matrimonii valeat; poſſitque de dirimente facere impediens.

XX. Quemadmodùm Canones nuptias celebrari certis temporibus jampridem vetuerunt; ita ob cauſas varias intercurrentes, poteſt Judex Eccleſiaſticus Matrimonium inter certas perſonas ad tempus ſaltem interdicere; de quo interdicto agitur ſub titulo Decretalium *de Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*.

Hæc judicis prohibitio ſi juſta fuerit, indubiè ſervanda eſt; & ei contraveniens puniendus; ſed tamen ipſum Matrimonium non irritat, quemadmodum decidunt in *Cap.* 1. 2. & 3. dicto titulo: „ Licèt enim „ (ait, *Capit.* 2.) contra interdictum Eccleſiæ ad ſe„ cunda vota tranſire non debuerint, non eſt tamen „ conveniens, ut ob id ſolùm Sacramentum conju„ gii *diſſolvatur*: aliis tamen pœnitentia eis debebit „ imponi, quia contra prohibitionem Eccleſiæ id fe„ cerunt.

XXI. Si Epiſcopus aut etiam Synodus Epiſcopalis, vel Provincialis Matrimonium quacumque formula verborum interdixerit, *interdictum* quidem *illicitum* reddere Matrimonium, non tamen *invalidum*, apud omnes in confeſſo eſt: eò quòd juxtà modernam Eccleſiæ diſciplinam, nemo Pontifice inferior impedimentum *dirimens* inducere queat.

XXII. Si judex ob fundatam ſuſpicionem conſanguinitatis alteriuſve Impedimenti dirimentis inter conjungendos intercedentis, conjungi vetuerit, donec cognitum fuerit an impedimentum ſubſit, ſi contra interdictum conjuncti ſint, poterunt indubiè per pœnas, imò interdictum & cenſuras adigi, ut à ſe mutuò ſeparentur, quouſque legitimè cognoſcatur, utrum eorum Matrimonium poſſit & debeat jure ſtare, ut reſpondit Pontifex in cit. *Cap.* 3.

Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 20. *cap.* 4. vult, „ impedimento aliquo denuntiato, vel Matrimonio „ Deſponſorum oppoſitione aliqua facta, non priùs „ ad ulteriores proclamationes aut Matrimonii ſole„ mnizationem Parochus procedat, quàm re ad Or„ dinarium, vel Vicarium ejus aut Officialem dela„ ta, ab eodem intellexerit quid facere debeat.

XXIII. Ulteriùs contra hoc interdictum illicitè Matrimonio aſſiſtet Parochus; ſi tamen adſtiterit, Matrimonium coram eo & teſtibus contractum, non obſtante hoc *interdicto* validum erit; niſi aliud impedimentum dirimens inter contrahentes ſubeſſe inveniatur.

Imò tametſi Epiſcopus *ſpecialiter* inhibuiſſet, ne huic Matrimonio individuo Parochus aſſiſteret; nec ulli alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi daret; nihilominùs validum erit Matrimonium coram Parocho, aut Sacerdote ab eo delegato, contra Epiſcopi interdictum contractum; uti poſt Sanchez de Matrimonio, *lib.* 3. *diſp.* 32. advertit Zypæus loco cit. *num.* 7.

XXIV. Idem erit, tametſi tantùm eſſet Vicarius ad nutum amovibilis, modò tamen eſſet loco Parochi ad integram curam animarum; quemadmodum declaraſſe S. Congregationem refert Sanchez ibidem; idque ideò, quia non obſtante hac ſimplici prohibitione manet delegatus ad curam animarum & loco Parochi; cui conſequenter competit jus aſſiſtendi Matrimonio: aliud eſſet, ſi Epiſcopus non tantùm ſimpliciter interdiceret aſſiſtere huic Matrimonio; ſed eum utpotè ad nutum amovibilem, à cura animarum amoveret, uti rectè monet Zypæus loco allegato.

CAPUT III.

De Impedimento erroris & conditionis.

1. *Error alius antecedens, alius concomitans.*
2. *Aliquando error eſt circa perſonam, aliquando circa qualitatem.*
3. *Error circa perſonam ſemper dirimit Matrimonium.*
4. *Error qualitatis non ſolet Matrimonium dirimere.*
5. *Error qualitatis quando cenſeatur redundare in* perſonam.
6. *Error qualitatis faciliùs in Sponſalibus, quàm in Matrimonio cenſetur* redundare in perſonam; *& quare?*
7. *Ob errorem qualitatis hodie non ſolent Matrimonia dirimi.*
8. *Conditio* ſervilis *apud Romanos dirimebat Matrimonium, ſi voluntas Dominorum non adeſſet.*
9. *Multis ſæculis idem impedimentum agnovit Eccleſia.*
10. *Impedimentum hoc uſque ad ſæculum XII. videtur durâſſe.*
11. *Hodie conditio ſervilis non dirimit, niſi error interveniat.*
12. *Error conditionis* ſervilis *dirimit Matrimonium, etiam non redundans in perſonam.*
13. *Belgium* ſervos *non agnoſcit.*

I. DUm hæc impedimenta ſimul jungi & explicari ſolent, eò quòd alterum ſub altero quodammodo contineatur; error namque generatim hic ſumptus etiam errorem *conditionis* comprehendit.

Pro intellectu impedimenti *Erroris* notandum Errorem eſſe duplicem: nimirùm *antecedentem*, & *concomitantem*; uti Theologi loquuntur; vel ut Juriſperiti loqui amant, dantem cauſam contractui, & in eum incidentem.

Antecedens enim vocatur, qui eſt cauſa actus; ita ut ſi erratum non eſſet, reverà actus poſitus non fuiſſet; unde eleganter Juriſconſulti, hunc errorem, ſi cum dolo conjunctus fuerit, vocant dolum *dantem cauſam* contractui.

Error concomitans dicitur, qui non inducit ad agendum, ſed ita concomitatur actum, ut eo non exiſtente, propterea non fuiſſet omiſſus, atque ita rectè appellatur à Juriſconſultis error *incidens*; & dolus conjunctus, dolus *incidens*.

II. Porrò error in Matrimonio contingere poteſt, vel circa perſonam, vel circa qualitatem perſonæ, vel ejus conditionem.

Error circa perſonam eſt, quando unus Contrahentium errat in perſona, cum qua contrahere intendit; credens nimirùm per errorem aliam eſſe perſonam cum qua contrahit, quàm reverà eſt.

III. Error hic circa perſonam omnium conſenſu dirimit Matrimonium *jure naturæ*; etiamſi error non ſit conjunctus cum ullo dolo partis alterius; idque ſive ſit *antecedens*, ſeu dans cauſam contractui; ſive ſolùm *concomitans*, ſive *incidens* in contractum.

Licèt enim error *incidens* non cauſet abſolutè & poſitivè *involuntarium*; impedit tamen fuiſſe tempore contractus poſitivè voluntarium conſenſum in perſonam,

quia

quia non poteſt actum fuiſſe volitum, quod ignoratum & incognitum fuit.

Ut autem Matrimonium ſit jure naturæ validum; non ſufficit, quòd in perſonam conſenſiſſet, ſi noviſſet eam fuiſſe præſentem; ſed requiritur, ut *poſitivè* conſenſerit, & cum ea contraxerit.

IV. Error qualitatis eſt, quando in certa qualitate perſonæ erratur; v. gr. creditur eſſe nobilis, qui eſt ignobilis, aut dives, qui eſt pauper, &c.

Hic error ordinariè ſive ſit antecedens, ſive incidens, non dirimit Matrimonium, niſi annexum habeat errorem perſonæ; ſive ut vulgò loquuntur, *redundet in perſonam*.

Dum enim error duntaxat verſatur circa aliquam qualitatem perſonæ, nullatenùs tollit conſenſum matrimonialem; ſive conſenſum circa ſubſtantialia contractus matrimonialis. Cùm enim talis qualitas non ſit neceſſaria ad contractum matrimonialem, nec eſſentiam ejus intret, error hic relinquit ſufficiens voluntarium circa *eſſentialia* ipſius contractus; adeòque ipſum contractum defectu neceſſarii conſenſus involuntarium reddere nequit.

V. Si autem *error* ille impediret unà conſenſum in perſonam, tunc indubiè ipſum Matrimonium dirimeret, non tanquam error *qualitatis*; ſed tamquam error *perſonæ*; diciturque hic error qualitatis redundare *in perſonam*.

Tunc autem error circa qualitatem dicitur redundare *in perſonam*, quando animus contrahentis ſic fertur in certam qualitatem, ut implicitè nolit perſonam, ſi ipſi deſit qualitas in qua errat. Exemplum aſſignat S. Thomas in 4. *ſentent. diſtinct.* 30. *quæſt.* 1. *artic.* 2. *ad* 5. ſi Principi offeratur filia tamquam primogenita & hæres Regni. Solet enim illius animus ita ferri in hanc qualitatem, ut, ſi circa illam ſit error, nolit iſtam perſonam, vel potiùs quia juxta prudens judicium judicari debet, quòd cenſeatur noluiſſe illam filiam hac qualitate deſtitutam: nam in hujuſmodi, dum exteriùs nihil exprimitur, potiùs examinandum eſt, quid juxta prudens judicium quiſpiam cenſeatur nolle, aut velle, quàm quid re ipſa nolit, aut velit.

VI. Quandonam autem juxta prudens judicium quis cenſeatur non velle perſonam, ſi huic deſit qualitas, circa quam errat, frequenter eſt incertum.

Hoc porrò certum eſt, cenſendum eſſe juxta prudens judicium, multò faciliùs contrahentes ſponſalia alioſvè civiles contractus ſuſpendere ſuum conſenſum ab aliqua qualitate perſonæ aut rei, quàm contrahentes Matrimonium.

Ratio hujus differentiæ eſt: quòd cùm Matrimonium ſit contractus completus, qui conſenſum de præſenti & abſolutum præfert, difficillimè admittat conditiones hujuſmodi implicitas; ſecùs quoad ſponſalia de futuro; quæ cùm exprimant tantùm conſenſum in actum *futurum*, faciliùs conditiones tales admittunt.

Adhæc cùm Matrimonium ſit contractus ex natura ſua indiſſolubilis, & maximi momenti, haud facilè præſumendum, quòd contrahentes voluerint ab aliqua qualitate *accidentali* conſenſum ſuum dependere.

VII. Neque hodie ob errorem qualitatis Matrimonia diſſolvi videmus; quin autem conſuetudo Regionis hic quoque attendenda ſit, non dubium; cùm contrahentes præſumantur ſe conſuetudini loci conformare; & contractus ex ipſa conſuetudine recepta interpretationem accipere ſoleant.

VIII. Conditio, quæ inter impedimenta Matrimonii refertur, intelligitur conditio *Servilis*.

Apud Romanos hæc conditio Matrimonium eo ſenſu dirimebat; ut *Servitus* ſive conditio ſervilis contractum Matrimonium dirimeret; atque inter perſonas conditionis ſervilis non Matrimonium, ſed contubernium eſſe cenſebatur, *l.* 14. *ff. de ritu Nuptiarum*; maximè verò ſi *ignorantibus* aut *invitis Dominis* Matrimonium contraheretur.

IX. Cùm autem Eccleſia nata & adulta ſit in Imperio & Republica, non Reſpublica in Eccleſia, ut loquitur Optatus Milevitanus; ipſa quantum fieri poterat, ſe Legibus Reipublicæ conformabat: ne ipſa lex Evangelica Rempublicam turbare videretur.

Hinc primitùs Eccleſia conjugia inter perſonas conditionis ſervilis pro nullis habuit, atque dirimi permiſit, ſi conſenſus Dominorum non interveniſſet; ut eſt apud Gratianum *Cauſ.* 29. *quæſt.* 2. *Can.* 8. ubi ex Concilio Cabilonenſi II. refertur. „ Nobis viſum eſt, ut conjugia Servorum non dirimantur, etiamſi diverſos Dominos habeant, ſed in uno conjugio permanentes, Dominis ſerviant ſuis: Et hoc in illis obſervandum eſt, ubi legalis conjunctio fuit, & per *voluntatem Dominorum*. " Et apertiùs Sanctus Baſilius in Epiſtola Canonica ad Amphilochium *Can.* 42. „ Quæ ſine iis, qui habent poteſtatem, fiunt Matrimonia, ſunt fornicationes. Vivente ergo patre vel *Domino*, ii qui conveniunt, non ſunt ab accuſatione liberi, donec conjugio *Domini annuerint*: tunc enim firmitatem accipit conjugium. "

Hic videmus quomodo Eccleſia impedimentum dirimens per leges inductum, etiam probaverit, quemadmodum ſuprà notavimus.

In textu notatum eſt, pluribus ſæculis Eccleſiam, conformiter ad Leges civiles, matrimonia *ſervi* cum ingenua, aut *ingenui* cum ſerva reputaſſe irrita, licèt error *conditionis ſervilis* nullus interveniſſet: at circa ſæculum XII. impedimentum hoc cœpiſſe refundi in *errorem conditionis ſervilis*.

Huic mutationi diſciplinæ occaſionem dedit Apocryphum Decretum, quod ſub nomine Lucii Papæ retulit Grat. *cauſa* 29. *quæſt.* 2. *can.* 1.

Hoc enim Decreto æquè indiſſolubile pronuntiatur matrimonium ſervorum, ac ingenuorum: quod Decretum conciliare volens Gratianus cum aliis quæ ejuſmodi matrimonia irrita ſupponebant, diſtinctionem adhibuit inter *ſcienter & ignoranter* cum perſonis ſervilis conditionis contrahentes.

Hac Gratiani Authoritate permoti Pontifices, ea diſtinctione in ſuis reſponſis paſſim uſi ſuere: quæ poſtmodum in Decretales Gregorii IX. relata, Canoniſtas, necnon Theologos Scholaſticos permoverunt eadem diſtinctione uti; atque ita ſenſim hæc diſtinctio recepta fuit.

Ex hoc intelligitur, quantæ authoritatis fuerit decretum Gratiani; ut per diſtinctionem ab ipſo primùm propoſitam, tandem impedimentum dirimens inter perſonas conditionis ſervilis, etiam *invitis* dominis per leges civiles primitùs inductum, & tandem etiam ab Eccleſia probatum & receptum fuerit reſtrictum ad caſum, quo circa conditionem ſervilem *error* interveniſſe probatur.

X. Videtur impedimentum illud durаſſe uſque ad ſæculum XII. aut circiter: Nam in *Cap.* 1. *de Conjugio Servorum*, refertur conſultatio Archiepiſcopi Salisburgenſis ſuper Matrimoniis Servorum, quæ invitis & contradicentibus Dominis contrahuntur; reſponſumque Adriani Papæ in hæc verba: „ Sanè juxta verbum Apoſtoli, ſicut in Chriſto Jeſu, neque liber, neque Servus eſt à Sacramentis Eccleſiæ removendus, ita nec inter Servos Matrimonia debent ullatenùs prohiberi: & ſi contradicentibus Dominis & invitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt propter hoc diſſolvenda. Debita tamen & conſueta ſervitia non minùs debent propriis Dominis exhiberi. "

Quamvis in noſtra hodierna Decretalium collectione non notetur, quis fuerit hic Archiepiſcopus Salisburgenſis, qui Papam conſuluit, in appendice tamen ad Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *part.* 45. *cap.* 7. exprimitur *Eberardus*, qui rexit dictam Eccleſiam ab anno 1145. uſque ad annum 1164. ubi notavit Gonzalez in notis ad hoc Capitulum.

XI. Hinc patet eo tempore nondum ubique indubitatum fuiſſe, nondum inter perſonas ſervilis conditionis conſiſtere Matrimonium *invitis* Dominis: unà tamen conſtat illud impedimentum jam tum cœpiſſe abrogari, & hodie certum eſt, conjugia hujuſmodi valere; ea tamen moderatione, quæ in hac Decretali adjicitur: „ Debita tamen & conſueta ſervitia non minùs debent propriis Dominis exhiberi. "

XII. Et hoc quidem ſi perſonæ conditionis ſervilis inter ſe contrahant; aut etiam una libera & altera ſerva; modò illa non fuerit *ignara* conditionis ſervilis.

Si enim error ſit circa *conditionem*; hoc eſt, ſi homo li-

Digitized by Google

liber contrahat cum homine *Servo*, quem credebat eſſe *liberum*; hujuſmodi error, licèt non redundet in *errorem perſonæ*, dirimit Matrimonium; liberumque eſt decepto poſtquam error detectus eſt, aliud Matrimonium contrahere, quemadmodum reſpondit Innocentius III. in *Cap. fin. eod.*

Hanc dirimendi vim huic *errori* jure merè poſitivo competere, una eſt Canoniſtarum & Theologorum opinio: & veriſimiliter Legum Romanarum & antiquorum Canonum, quæ ſervorum conjugia ægrè admiſeruor, reliquiæ ſunt.

XIII. Quidquid ſit, hodie hoc impedimentum in hiſce ac vicinis Provinciis parum uſui venit; eò quòd ſervos hîc non agnoſcamus; imò ſervos in Gallia & Belgio beneficio regionis liberos fieri, notat Zypæus in notitia Juris Belgici *tit. de ſervis num.* 4.

CAPUT IV.

De Impedimento Voti & Ordinis.

1. *Canones ſemper improbarunt Matrimonium contra votum caſtitatis initum.*
2. *Idipſum per leges improbatum.*
3. *Virginum aut Monachorum Matrimonia non videntur olim fuiſſe invalida.*
4. *S. Auguſtinus ea eſſe valida ſuſtinuit.*
5. *Quid hic ſenſerit S. Bernardus.*
6. *Ex hodiernis moribus non rectè judicatur de Monachis primæ ætatis.*
7. *Quando cœperit diſtinctio inter votum* ſimplex *& ſolemne ad dirimendum Matrimonium?*
8. *Sæculo XII. ea diſtinctio recepta fuiſſe videtur.*
9. *Nondum definitum erat, in quo conſiſteret ſo*lemnitas *voti ad dirimendum Matrimonium.*
10. *Id definivit Bonifacius VIII.*
11. *Hodie externa* ſolemnitas *non ſufficit ad dirimendum Matrimonium.*
12. *Qua ratione* ſolemnitas *voti ſit ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ.*
13. *Rectè definivit Synodus Tridentina vota ſolemnia dirimere Matrimonia.*
14. *Synodus non definivit quo ex capite Ordo dirimat Matrimonium.*
15. *Rationes morales ob quas Matrimonium Clericis ſit interdictum.*

I. TAm mulieribus, quàm viris voto caſtitatis obſtrictis, ſemper interdictum fuiſſe Matrimonium, in quantùm ipſe uſus Matrimonialis contrarius eſt voto caſtitatis, extra dubium eſt.

„ Si nupſerit virgo, non peccat, non illa virgo quæ ſemel Dei cultui dedicavit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, " ait S. Hieronymus apud Grat. *diſt.* 27. *Can.* 5.

Et Synodus Chalcedonenſis *Can.* 16. „ Si qua virgo ſe dedicavit Deo, ſimiliter Monachus, non licet eis nuptiis jungi, ſi verò inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci. " Ita apud Gratian. *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Conſ.* 22. ex verſione Iſidori.

II. Ipſi quoque Principes Chriſtiani nuptias Virginum Deo ſacratarum exhorruerunt, variaſque pœnas adversùs ſolicitantes nuptias hujuſmodi virginum decrevere, quæ leguntur in Codice Theodoſiano, *lib.* 9. *tit.* 25. Imperatoris Joviniani lata de hac re Conſtitutio refertur his verbis in Codice Juſtiniano, *lege* 5. *de Epiſcopis & Clericis:* „ Si quis non dicam rapere, ſed attentare tantùm jungendi causâ Matrimonii ſacratiſſimas Virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.

Relata eſt hæc lex à Gratiano *de Pænitentia diſt.* 1. *Can.* 6.

Num verò Matrimonia cum hujuſmodi virginibus voto caſtitatis obſtrictis, fuerint non tantùm illicita, ſed inſuper *invalida*, non æquè certum eſt.

III. Primis ſæculis ea nequaquam irrita fuiſſe ſat dilucidè indicare videtur Innocentius I. Epiſtola ad Victricium Rothomagenſem, ſcribens, non eſſe admittendam ad pœnitentiam mulierem religioſam, quæ poſt fidem Deo promiſſam ad nuptias convolaverat, niſi *poſt viri obitum*; Idque indubiè, ne pœnitentia cedat in Matrimonii initi injuriam: tunc enim publicè pœnitentibus actum conjugalem exercere non licebat. Verba Innocentii ſunt: „ Quæ Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, velari à Sacerdote meruerunt, ſi poſteà vel *publicè* nupſerint, vel ſe clanculò corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is cui ſe junxerant de ſæculo receſſerit. "

Et citatus Canon Chalcedonenſis, virginibus illis & Monachis nequaquam injungit ſeparationem à conjugibus; ſed hoc unum præcipit, ut pœnitentiæ addicantur, de qua loci Epiſcopus, prout prudentia ſuggeſſerit, aliquid poſſit remittere.

Similiter Sanctus Leo, qui Synodo Chalcedonenſi per ſuos legatos præfuit, interrogatus à Ruſtico Epiſcopo Narbonenſi de Monachis, qui uxores acceperunt, non reſpondit, eos ab uxoribus ſeparandos; ſed publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandos. Verba Leonis ex *Epiſt.* 2. referuntur à Gratiano *conſ.* 20. *quæſt.* 3. *Can.* 1.

IV. In Africa fuiſſe videntur tempore S. Auguſtini nonnulli, qui hujuſmodi virginum Matrimonia non nuptias, ſed adulteria eſſe aſſererent; at his ſe oppoſuit Auguſtinus *libro de bono viduitatis*, *cap.* 10. ſcribens: „ Proinde, qui dicunt talium nuptias non eſſe nuptias, ſed potiùs *adulteria*, *non mihi* videntur diligenter ac acutè conſiderare quid dicant . . . . . . Fit autem per hanc minus conſideratam opinionem, qua putant lapſarum à ſancto propoſito fœminarum, ſi nupſerint, *non eſſe conjugia*, non parvum malum, ut à maritis ſeparentur uxores, & cùm volunt eas ſaparatas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cùm ſuis uxoribus vivis alteras duxerint. Quapropter non poſſum quidem dicere à propoſito meliori lapſas, ſi nupſerint, fœminas, adulteria eſſe, non conjugia: ſed planè non dubitaverim dicere, lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis eſſe pejores. "

Evidentius videtur, quàm ut probari debeat, Auguſtinum hic agere de fœminis, quæ caſtitatem Deo voviſſent: Unde Gratianus compendium verborum S. Auguſtini hoc modo expreſſit: „ Quidam nubentes *poſt votum* aſſerunt adulteros eſſe: ego autem dico, quòd graviter peccent, qui tales dividunt, " *Diſtinct.* 27. *Can.* 2. Ad hunc Gratiani Canonem notant Correctores Romani: „ Verba propria hujus capitis non ſunt inventa apud beatum Auguſtinum; *ſententia* tamen habetur in libello de bono viduitatis. " Integrum locum Auguſtini retulit ipſe Gratianus, *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Can.* 41.

V. Hanc fuiſſe Auguſtini ſententiam etiam ipſe ſanctus Bernardus agnovit; eaque occaſione dignam tanto Doctore protulit reſolutionem libro *de Præcepto & diſpenſat. cap.* 17. Monachi nonnulli poſtulaverant à Sancto Bernardo inſtrui, cur vel Beatus Gregorius neſcio „ quem Venantium, habitum Monachalem, quem piè ſuſceperat, impiè rejecerat; non ſolùm reſumere non coegit, ſed etiam omnem legitur indulſiſſe communionem Apoſtatæ perduranti: vel Sanctus Auguſtinus conjugii legi votum quodammodo ſubjiciat continentiæ: ita ut in libro de Virginitate aſſerere videatur, ne cœlibis quidem vitæ propoſitum copulæ poſſe præſcribere conjugali, quominus *indiſſolubile* maneat, etiam quod à continentibus fallente diabolo, fracto ſanctitatis voto initum fuerit Matrimonium. "

Huic dubio reponit Bernardus: „ Et ad hæc nihil ad præſens certius breviuſque ſpondendum occurrit, niſi quod ita ſancti Antiſtites ſapuerunt: rectène? ipſi viderint. Nam ego in ſenſibus actibuſque illuſtrium Patrum cautus profectò ſum omninò non aliud æſtimare, quam quod Beato Apoſtolo teſte quæritur jam inter diſpenſatores, ut videlicet fidelis quis inveniatur. Certus ſum enim ſive in ſuo abundaverint ſenſu, ſive in Dei ſpiritu: ſicut & in cæteris, ita & in his ambos extitiſſe fideles, illum in diſpenſando quod præ manibus erat, iſtum in ſcribendo quod ſenſerat. "

Quæ-

Quæſtionem hanc ævo S. Bernardi agitatam multis prætereà argumentis probat Joannes Mabillonius in notis ad hunc Bernardi textum in editione operum noviſſima anni 1690.

VI. Locus S. Gregorii de Venantio, cujus hìc mentio fit, habetur in *Epiſt.* 33. *Lib.* 1. obſervatque ibidem eruditus Notator, quòd S. Gregorius tam fuerit indulgens Venantio, ut S. Bernardus ex iſto exemplo, quaſi ex cautibus ſcrupuloſis vix enavigaverit: ac tum ſubjicit hoc notandum monitum: „ Certè quis Monachos & Virgines primæ ætatis ex hodiernis moribus æſtimans, tota errant via.

VII. Ex pœnitentiali Theodori Cantuarienſis refert Gratianus citata *Diſt.* 27. *Can.* 3. „ Si Vir *ſimplex* votum Virginitatis habens adjungitur uxori, poſtea non dimittat uxorem, ſed tribus annis pœniteat.

Notant Correctores Romani, hanc vocem *ſimplex* abeſſe ab omnibus manuſcriptis. Eam additam eſſe juxta diſciplinam illius ætatis, quando jam diſtinctio inter votum *ſimplex & ſolemne* invaluerat, admodum veriſimile eſt; idque conformiter ad notam, quam ipſemet Gratianus ad calcem hujus diſtinctionis adjecit. „ Hic diſtinguendum eſt (ait) quod voventium alii ſunt *ſimpliciter* voventes, de quibus Auguſtinus & Theodorus locuti ſunt; alii ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hyeronimus, Nicolaus & Calixtus ſcripſerunt.

Hujus diſtinctionis ſub nomine voti *ſolemnis & ſimplicis*, nulla apud Veteres mentio habetur; quo verò tempore vota caſtitatis Matrimonia dirimere, atque vota alia *ſolemnia*, alia *ſimplicia* dici cœperint; illiſque vis Matrimonia dirimendi, hiſtantium impediendi data ſit, admodum incertum atque obſcurum eſt. Veriſimile eſt, hæc ſenſim invaluiſſe; neque ubique eodem tempore; ſed alibi citius, alibi ſeriùs.

In textu obſervatum eſt, primitùs non fuiſſe reputata *irrita* matrimonia contracta poſt emiſſum votum caſtitatis, etiam à Monachis; creditque non ſine fundamento Baſilius Pontius de matrimonio *lib.* 7. *c.* 17. nullum Canonem declaraſſe matrimonium *irritum* à Monacho aut Moniali initum poſt votum Religionis emiſſum ante Canonem 7. Concilii Romani ſub Innocentio II. anno 1139. relatum apud Gratianum *cauſa* 27. *q.* 1. *can.* 40. in quo decernitur: „ Quatenùs Canonici Regulares, monachi, atque converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur: hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, *matrimonium* non eſſe cenſemus: qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque ſanctimonialibus fœminis, ſi (quod abeſt) nubere attentarint, obſervari decernimus.

Porrò quia præſens Canon nullitatem matrimonii nequaquam refundit in voti *ſolemnitatem*, ſed in hoc quòd hujuſmodi copulationem, ſive conjunctionem contra *Eccleſiaſticam regulam* conſtat eſſe contractam, dubitari poſſet, num eo adhuc tempore ab Eccleſia Romana diſtinctio inter votum *ſolemne*, & *ſimplex* caſtitatis, ad effectum dirimendi matrimonium recepta fuerit.

Hoc interim conſtat, quòd Gratianus, qui aliquot annis poſt hunc editum Canonem, Decretum ſuum compilavit, eam inter votum *ſolemne* & votum *ſimplex*, quoad effectum dirimendi matrimonium adhibuerit; idque ut textum S. Auguſtini deſumptum ex libro de *Bono viduitatis*, qui matrimonia à voventibus contracta valida eſſe declarat, cum præſente Canone Concilii Romani conciliaret.

Relato enim hoc Canone & textu S. Auguſtini, pro utriuſque conciliatione remittit Lectorem *ad diſtinct.* 27. ſui Decreti, ubi ad calcem *Canonis* 8. hanc inter ſolemniter, & ſimpliciter voventes differentiam adhibendam eſſe monocrat.

VIII. Ex relata reſolutione Gratiani haud obſcurum eſt, ſæculo XII. quo floruit Gratianus, ſat communiter eam diſtinctionem votorum fuiſſe receptam. Unde & eodem & ſub initium ſequentis ſæculi de validitate Matrimonii contra votum caſtitatis initi, interrogati Romani Pontifices, juxta hanc votorum diſtinctionem, tamquam indubitanter tunc receptam reſponderunt, uti videre eſt in *Can.* 4. 5. & 6. *tit.* *Qui Clerici vel Voventes*, &c.

IX. Verùm cùm nondum ſat apertè definitum eſſet, in quo ipſa ſolemnitas voti, qua votum illud à voto *ſimplici* quoad effectum dirimendi Matrimonium diſtingueretur, frequentes fuere quæſtiones ſuper validitate aut invaliditate Matrimonii contra votum caſtitatis contracti; uti videre eſt in reſponſis Pontificum, quæ tum ſub titulo *De regularibus*; tum ſub titulo, *Qui Clerici vel Voventes Matrimonium contrahere poſſunt*, referuntur.

X. Has difficultates & quæſtiones tandem diremit Bonifacius VIII. in *Cap. unico De Voto & voti redemptione in* 6. declarans, „ illud ſolùm votum debere dici ſolemne, quantum ad poſt contractum Matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri Ordinis, aut per profeſſionem.

Hoc Bonifacii reſponſum relatum in Corpus Canonicum, hodie pro jure communi receptum eſt; conſtituitque modernam Eccleſiæ diſciplinam.

XI. Hinc deducitur, votum virginitatis etiam emiſſum ſub certa verborum formula, atque exhibitis externis cæremoniis, etiam *publicè* in Eccleſia in manibus alicujus Prælati, non dirimere Matrimonium; neque ad hunc effectum dici ſolemnizatum, niſi emiſſum ſit in aliqua Religione per Sedem Apoſtolicam approbatam; tametſi aliàs ratione iſtarum externarum cæremoniarum, præſertim ſi & *perpetuum* eſſet, rectè dicatur *ſolemne*; atque indubiè antè hanc Decretalem Bonifacii votum *ſolemne* dictum fuiſſet.

Ulteriùs inde conſectarium eſt, quòd, tametſi forſan ante editam Bonifacii Decretalem, ſaltem aliquot ſæculis omne votum *ſolemne* diremerit Matrimonium, hodie nullum dirimat vi hujus ſolemnitatis, niſi ad hunc effectum ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem Sacri Ordinis, aut per profeſſionem expreſſam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis.

XII. Quod ergo in principio ſuæ Decretalis aſſerit Bonifacius, ſolemnitatem voti ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſſe inventam, præcipuè procedit ad hunc effectum dirimendi Matrimonium, uti ſuprà *part.* 1. *tit.* 30. *cap.* 1. ibi quoque notavi, votum *ſimplex* Scholarium S. J. quoad hunc effectum eſſe ſolemnizatum à Gregorio XIII. per Bullam quæ incipit, *Aſcendente Domino*.

XIII. Ex his facilè intelligitur, quòd licèt primis ſæculis nec votum Monachorum, nec votum annexum Ordini ſacro diremiſſet Matrimonium, nihilominus poſtquam per Eccleſiam efficaciam dirimendi votis illis facta fuit, negari eis non poſſit ea efficacia: ni unà velimus Eccleſiæ negare poteſtatem inducendi impedimenta dirimentia; ideoque meritò Synodum Tridentinam *Seſſ.* 24. *Can.* 9. *De Reformat. Matrimonii*, pronuntiaſſe: „ Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares, caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque *validum* eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nil aliud eſſe, quàm damnare Matrimonium, poſſeque omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, non habere donum, anathema ſit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus tentari.

XIV. Expreſsè in ſuo Canone Synodus Tridentina uſa eſt hac alternativa: *lege Eccleſiaſtica vel voto*; eò quòd inter Doctores Catholicos quæſtio eſſet, num Ordo Sacer dirimat Matrimonium, ex *voto*, an *ex lege Eccleſiaſtica*, nec hanc quæſtionem, quæ parum utilitatis habet, decidere voluerit, hoc unum ſufficere arbitrata definire, Ordinibus Sacris initiatos teneri ad ſervandam caſtitatem, atque Matrimonium ab iis initum eſſe invalidum.

XV. Hoc magis refert ſcire, quòd Eccleſia jam à primis Eccleſiæ ſæculis Clericis præſertim in Sacris Ordinibus conſtitutis nuptias interdixerit; ne rerum temporalium ſollicitudine, ac carnalibus deſideriis voluptatibuſque implicati, à Divinis Officiis & Eccleſiaſticis miniſteriis (quibus vi ſuæ vocationis mancipati ſunt) impediantur & retrahantur; quaſi ad Clericos verbis Apoſtolicis diceret Eccleſia: *Volo vos autem ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini*

ſunt,

Digitized by Google

liber contrahat cum homine *Servo*, quem credebat eſſe *liberum*; hujuſmodi error, licèt non redundet in *errorem perſonæ*, dirimit Matrimonium; liberumque eſt decepto poſtquam error detectus eſt, aliud Matrimonium contrahere, quemadmodum reſpondit Innocentius III. in *Cap. fin. eod.*

Hanc dirimendi vim huic *errori* jure merè poſitivo competere, una eſt Canoniſtarum & Theologorum opinio; & veriſimiliter Legum Romanarum & antiquorum Canonum, quæ ſervorum conjugia ægrè admiſerunt, reliquiæ ſunt.

XIII. Quidquid ſit, hodie hoc impedimentum in hiſce ac vicinis Provinciis parum uſui venit; eò quòd ſervos hic non agnoſcamus; imò ſervos in Gallia & Belgio beneficio regionis liberos fieri, notat Zypæus in notitia Juris Belgici *tit. de ſervis num.* 4.

CAPUT IV.

De Impedimento Voti & Ordinis.

1. *Canones ſemper improbarunt Matrimonium contra votum caſtitatis initum.*
2. *Idipſum per leges improbatum.*
3. *Virginum aut Monachorum Matrimonia non videntur olim fuiſſe invalida.*
4. *S. Auguſtinus ea eſſe valida ſuſtinuit.*
5. *Quid hic ſenſerit S. Bernardus.*
6. *Ex hodiernis moribus non rectè judicatur de Monachis primæ ætatis.*
7. *Quando cæperit diſtinctio inter votum* ſimplex *& ſolemne ad dirimendum Matrimonium?*
8. *Sæculo XII. ea diſtinctio recepta fuiſſe videtur.*
9. *Nondum definitum erat, in quo conſiſteret ſo*lemnitas *voti ad dirimendum Matrimonium.*
10. *Id definivit Bonifacius VIII.*
11. *Hodie externa* ſolemnitas *non ſufficit ad dirimendum Matrimonium.*
12. *Qua ratione* ſolemnitas *voti ſit ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ.*
13. *Rectè definivit Synodus Tridentina vota ſolemnia dirimere Matrimonia.*
14. *Synodus non definivit quo ex capite Ordo dirimat Matrimonium.*
15. *Rationes morales ob quas Matrimonium Clericis ſit interdictum.*

I. TAm mulieribus, quàm viris voto caſtitatis obſtrictis, ſemper interdictum fuiſſe Matrimonium, in quantùm ipſe uſus Matrimonialis contrarius eſt voto caſtitatis, extra dubium eſt.

„ Si nupſerit virgo, non peccat, non illa virgo „ quæ ſemel Dei cultui dedicavit. Harum enim ſi „ qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam „ fidem irritam fecit, “ ait S. Hieronymus apud Grat. *diſt.* 27. *Can.* 5.

Et Synodus Chalcedonenſis *Can.* 16. „ Si qua vir- „ go ſe dedicavit Deo, ſimiliter Monachus, non li- „ cet eis nuptiis jungi, ſi verò inventi fuerint hoc „ facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò „ eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epi- „ ſcopus loci. “ Ita apud Gratian. *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Conſ.* 22. ex verſione Iſidori.

II. Ipſi quoque Principes Chriſtiani nuptias Virginum Deo ſacratarum exhorruerunt, variaſque pœnas adverſùs ſolicitantes nuptias hujuſmodi virginum decrevere, quæ leguntur in Codice Theodoſiano, *lib.* 9. *tit.* 25. Imperatoris Joviniani lata de hac re Conſtitutio refertur his verbis in Codice Juſtiniano, *lege* 5. *de Epiſcopis & Clericis:* „ Si quis non dicam „ rapere, ſed attentare tantùm jungendi cauſa Matri- „ monii ſacratiſſimas Virgines auſus fuerit, capitali „ pœna feriatur.

Relata eſt hæc lex à Gratiano *de Pœnitentia diſt.* 1. *Can.* 6.

Num verò Matrimonia cum hujuſmodi virginibus voto caſtitatis obſtrictis, fuerint non tantùm illicita, ſed inſuper *invalida*, non æquè certum eſt.

III. Primis ſæculis ea nequaquam irrita fuiſſe ſat dilucidè indicare videtur Innocentius I. Epiſtola ad Victricium Rothomagenſem, ſcribens, non eſſe admittendam ad pœnitentiam mulierem religioſam, quæ poſt fidem Deo promiſſam ad nuptias convolaverat, niſi *poſt viri obitum*; Idque indubiè, ne pœnitentia cedat in Matrimonii initi injuriam: tunc enim publicè pœnitentibus actum conjugalem exercere non licebat. Verba Innocentii ſunt: „ Quæ Chriſto « ſpiritualiter nupſerunt, velari à Sacerdote meruerunt, ſi poſteà vel *publicè* nupſerint, vel ſe clanculò corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi iis cui ſe junxerant de ſæculo receſſerit.

Et citatus Canon Chalcedonenſis, virginibus illis & Monachis nequaquam injungit ſeparationem à conjugibus; ſed hoc novum præcipit, ut pœnitentiæ addicantur, de qua loci Epiſcopus, prout prudentia ſuggeſſerit, aliquid poſſit remittere.

Similiter Sanctus Leo, qui Synodo Chalcedonenſi per ſuos legatos præfuit, interrogatus à Ruſtico Epiſcopo Narbonenſi de Monachis, qui uxores acceperunt, non reſpondit, eos ab uxoribus ſeparandos; ſed publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandos. Verba Leonis ex *Epiſt.* 2. referuntur à Gratiano *cauſ.* 20. *quæſt.* 3. *Can.* 1.

IV. In Africa fuiſſe videntur tempore S. Auguſtini nonnulli, qui hujuſmodi virginum Matrimonia non nuptias, ſed adulteria eſſe aſſererent; at his ſe oppoſuit Auguſtinus *libro de bono viduitatis, cap.* 10. ſcribens: „ Proinde, qui dicunt talium nuptias « non eſſe nuptias, ſed potiùs *adulteria, non mihi* « videntur diligenter ac acutè conſiderare quid dicant . . . . . . Fit autem per hanc minus conſideratam opinionem, qua putant lapſarum à ſancto propoſito fœminarum, ſi nupſerint, *non eſſe conjugia*, non parvum malum, ut à maritis ſeparentur uxores, & cùm volunt eas ſeparatas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cùm ſuis uxoribus vivis alteras duxerint. Quapropter non poſſum quidem dicere à propoſito melinſi lapſas, ſi nupſerint, fœminas, adulteria eſſe, non conjugia: ſed planè non dubitaverim dicere, lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis eſſe pejores. «

Evidentius videtur, quàm ut probari debeat, Auguſtinum hic agere de fœminis, quæ caſtitatem Deo voviſſent: Unde Gratianus compendium verborum S. Auguſtini hoc modo expreſſit: „ Quidam nubentes *poſt votum* aſſerunt adulteros eſſe: ego autem dico, quòd graviter peccent, qui tales dividunt, “ *Diſtinct.* 27. *Can.* 2. Ad hunc Gratiani Canonem notant Correctores Romani: „ Verba propria hujus capitis « non ſunt inventa apud beatum Auguſtinum; *ſententia* tamen habetur in libello de bono viduitatis. « Integrum locum Auguſtini retulit ipſe Gratianus, *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *Can.* 41.

V. Hanc fuiſſe Auguſtini ſententiam etiam ipſe ſanctus Bernardus agnovit; eaque occaſione dignam tanto Doctore protulit reſolutionem libro *de Præcepto & diſpenſat. cap.* 17. Monachi nonnulli poſtulaverant a Sancto Bernardo inſtrui, cur vel Beatus Gregorius neſcio „ quem Venantium, habitum Monachalem, « quem piè ſuſceperat, impiè rejecerat; non ſolùm « reſumere non coegit, ſed etiam omnem legitur indulſiſſe communionem Apoſtatæ perdurantī: vel « Sanctus Auguſtinus conjugii legi votum quodammodo ſubjiciat continentiæ: ita ut in libro de Virginitate aſſerere videatur, ne cœlibis quidem vitæ « propoſitum copulæ poſſe præſcribere conjugali, « quominus *indiſſolubile* maneat, etiam quod à continentibus fallente diabolo, fracto ſanctitatis voto « initum fuerit Matrimonium.

Huic dubio reponit Bernardus: „ Et adhæc nihil « ad præſens certius breviuſque ſpondendum occurrit, niſi quod ita ſancti Antiſtites ſapuerunt: rectène? ipſi viderint. Nam ego in ſenſibus actibuſque illuſtrium Patrum cautus profectò ſum omninò non aliud æſtimare, quàm quod Beato Apoſtolo teſte quæritur jam inter diſpenſatores, ut videlicet fidelis quis inveniatur. Certus ſum enim ſive in ſuo abundaverint ſenſu, ſive in Dei ſpiritu: ſicut & in cæteris, ita & in his ambos extitiſſe fideles, illum in diſpenſando quod præ manibus erat, iſtum in ſcribendo quod ſenſerat.

Quæ-

Quæſtionem hanc ævo S. Bernardi agitatam multis præterea argumentis probat Joannes Mabillonius in notis ad hunc Bernardi textum in editione operum noviſſima anni 1690.

VI. Locus S. Gregorii de Venantio, cujus hìc mentio fit, habetur in *Epiſt.* 33. *Lib.* 1. obſervatque ibidem eruditus Notator, quòd S. Gregorius tam fuerit indulgens Venantio, ut S. Bernardus ex iſto exemplo, quaſi ex cautibus ſcrupuloſis vix enavigaverit: ac tum ſubjicit hoc notandum monitum: „ Certè qui Monachos & Virgines primæ ætatis ex hodiernis moribus æſtimant, tota errant via.

VII. Ex pœnitentiali Theodori Cantuarienſis refert Gratianus citata *Diſt.* 27. *Can.* 3. „ Si Vir *ſimplex* votum Virginitatis habens adjungitur uxori, poſtea non dimittat uxorem, ſed tribus annis pœniteat.

Notant Correctores Romani, hanc vocem *ſimplex* abeſſe ab omnibus manuſcriptis. Eam additam eſſe juxta diſciplinam illius ætatis, quando jam diſtinctio inter votum *ſimplex & ſolemne* invaluerit, admodum veriſimile eſt; idque conformiter ad notam, quam ipſemet Gratianus ad calcem hujus diſtinctionis adjecit. „ Hic diſtinguendum eſt (ait) quod voventium alii ſunt *ſimpliciter* voventes, de quibus Auguſtinus & Theodorus locuti ſunt; alii ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hyeronimus, Nicolaus & Calixtus ſcripſerunt.

Hujus diſtinctionis ſub nomine voti *ſolemnis & ſimplicis*, nulla apud Veteres mentio habetur; quo verò tempore vota caſtitatis Matrimonia dirimere, atque vota alia *ſolemnia*, alia *ſimplicia* dici cœperint; illiſque vis Matrimonia dirimendi; hiſtantùm impediendi data ſit, admodum incertum atque obſcurum eſt. Veriſimile eſt, hæc ſenſim invaluiſſe; neque ubique eodem tempore; ſed alibi citius, alibi ſeriùs.

In textu obſervatum eſt, primitùs non fuiſſe reputata *irrita* matrimonia contracta poſt emiſſum votum caſtitatis, etiam à Monachis; creditque non ſine fundamento Baſilius Pontius de matrimonio *lib.* 7. *c.* 17. nullum Canonem declaraſſe matrimonium *irritum* à Monacho aut Moniali initum poſt votum Religionis emiſſum ante Canonem 7. Concilii Romani ſub Innocentio II. anno 1139. relatum apud Gratianum *cauſa* 27. *q.* 1. *can.* 40. in quo decernitur: „ Quatenùs Canonici Regulares, monachi, atque converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur: hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, *matrimonium* non eſſe cenſemus: qui etiam ab invicem ſeparati pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque ſanctimonialibus fœminis, ſi (quod abſit) nubere attentarint, obſervari decernimus.

Porrò quia præſens Canon nullitatem matrimonii nequaquam refundit in voti *ſolemnitatem*, ſed in hoc quòd hujuſmodi copulationem, ſive conjunctionem contra *Eccleſiaſticam regulam* conſtat eſſe contractam, dubitari poſſet, num eo adhuc tempore ab Eccleſia Romana diſtinctio inter votum *ſolemne*, & *ſimplex* caſtitatis, ad effectum dirimendi matrimonium recepta fuerit.

Hoc interim conſtat, quòd Gratianus, qui aliquot annis poſt hunc editum Canonem, Decretum ſuum compilavit, eam inter votum *ſolemne* & votum *ſimplex*, quoad effectum dirimendi matrimonium adhibuerit; idque ut textum S. Auguſtini deſumptum ex libro de *Bono viduitatis*, qui matrimonia à voventibus contracta valida eſſe declarat, cum præſente Canone Concilii Romani conciliaret.

Relato enim hoc Canone & textu S. Auguſtini, pro utriuſque conciliatione remittit Lectorem *ad diſtinct.* 27. ſui Decreti, ubi ad calcem *Canonis* 8. hanc inter ſolemniter, & ſimpliciter voventes differentiam adhibendam eſſe monuerat.

VIII. Ex relata reſolutione Gratiani haud obſcurum eſt, ſeculo XII. quo floruit Gratianus, ſat communiter eam diſtinctionem votorum fuiſſe receptam. Unde & eodem & ſub initium ſequentis ſæculi de validitate Matrimonii contra votum caſtitatis initi, interrogati Romani Pontifices, juxta hanc votorum diſtinctionem, tanquam indubitanter tunc receptam reſponderunt, uti videre eſt in *Can.* 4. 5. *&* 6. *tit. Qui Clerici vel Voventes, &c.*

IX. Verùm cùm nondum ſat apertè definitum eſſet, in quo ipſa ſolemnitas voti, qua votum illud à voto *ſimplici* quoad effectum dirimendi Matrimonium diſtingueretur, frequentes fuere quæſtiones ſuper validitate aut invaliditate Matrimonii contra votum caſtitatis contracti; uti videre eſt in reſponſis Pontificum, quæ tum ſub titulo *De regularibus*; tum ſub titulo, *Qui Clerici vel Voventes Matrimonium contrahere poſſunt*, referuntur.

X. Has difficultates & quæſtiones tandem diremit Bonifacius VIII. in *Cap. unico De Voto & voti redemptione in 6.* declarans, „ illud ſolùm votum debere dici ſolemne, quantum ad poſt contractum Matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum eſt per ſuſceptionem ſacri Ordinis, aut per profeſſionem.

Hoc Bonifacii reſponſum relatum in Corpus Canonicum, hodie pro jure communi receptum eſt, conſtituitque modernam Eccleſiæ diſciplinam.

XI. Hinc deducitur, votum virginitatis etiam emiſſum ſub certa verborum formula, atque exhibitis externis cæremoniis, etiam *publicè* in Eccleſia in manibus alicujus Prælati, non dirimere Matrimonium; neque ad hunc effectum dici ſolemnizatum, niſi emiſſum ſit in aliqua Religione per Sedem Apoſtolicam approbatam; tametſi aliàs ratione iſtarum externarum cæremoniarum, præſertim ſi & *perpetuum* eſſet, rectè dicatur *ſolemne*; atque indubiè antè hanc Decretalem Bonifacii votum *ſolemne* dictum fuiſſet.

Ulteriùs inde conſectarium eſt, quòd, tametſi forſan ante editam Bonifacii Decretalem, ſaltem aliquot ſæculis omne votum *ſolemne* diremerit Matrimonium, hodie nullum dirimat vi hujus ſolemnitatis, niſi ad hunc effectum ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem Sacri Ordinis, aut per profeſſionem expreſſam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis.

XII. Quod ergo in principio ſuæ Decretalis aſſerit Bonifacius, ſolemnitatem voti ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſſe inventam, præcipuè procedit ad hunc effectum dirimendi Matrimonium, uti ſuprà *part.* 1. *tit.* 30. *cap.* 1. ibi quoque notavi, votum *ſimplex* Scholarium S. J. quoad hunc effectum eſſe ſolemnizatum à Gregorio XIII. per Bullam quæ incipit, *Aſcendente Domino.*

XIII. Ex his facilè intelligitur, quòd licèt primis ſæculis nec votum Monachorum, nec votum annexum Ordini ſacro diremiſſet Matrimonium, nihilominus poſtquam per Eccleſiam efficaciam dirimendi votis illis facta fuit, negari eis non poſſit ea efficacia: ni unà velimus Eccleſiæ negare poteſtatem inducendi impedimenta dirimentia; ideoque meritò Synodum Tridentinam *Seſſ.* 24. *Can.* 9. *De Reformat. Matrimonii*, pronunciaſſe: „ Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares, caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque *validum* eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nil aliud eſſe, quàm damnare Matrimonium, poſſeque omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, non habere donum, anathema ſit; cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus tentari.

XIV. Expreſsè in ſuo Canone Synodus Tridentina uſa eſt hac alternativa: *lege Eccleſiaſtica vel voto*; eò quòd inter Doctores Catholicos quæſtio eſſet, num Ordo Sacer dirimat Matrimonium, ex *voto*, an *ex lege Eccleſiaſtica*, nec hanc quæſtionem, quæ parum utilitatis habet, decidere voluerit, hoc unum ſufficere arbitrata definirè, Ordinibus Sacris initiatos teneri ad ſervandam caſtitatem, atque Matrimonium ab iis initum eſſe invalidum.

XV. Hoc magis refert ſcire, quòd Eccleſia jam à primis Eccleſiæ ſæculis Clericis præſertim in Sacris Ordinibus conſtitutis nuptias interdixerit; ne rerum temporalium ſollicitudine, ac carnalibus deſideriis voluptatibuſque implicati, à Divinis Officiis & Eccleſiaſticis miniſteriis (quibus vi ſuæ vocationis mancipati ſunt) impediantur & retrahantur; quaſi ad Clericos verbis Apoſtolicis dicere Eccleſia: *Volo vos autem ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt,*

Digitized by Google

ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt. 1. Corinth. 7.

Hanc Eccleſiæ mentem non obſcurè expreſſit Alexander III. in *Cap. 2. De Clericis conjugatis*, in prima compilatione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, ubi rationem Matrimonii Clericis interdicti reddit his verbis: „ Quoniam uxorati cùm diviſi „ ſint, & eos cogitare oporteat, quomodo uxoribus „ placere valeant & ſervire, obſequiis non ſolummo„ dò poſſunt intendere divinis. “ Vel ut paucioribus expreſſit *Cap. 3. ii eodem:* „ Quòd ſimul voluptati„ bus & carnalibus deſideriis, ac Divinis & Eccle„ ſiaſticis obſequiis vacare non valeant.

Hinc facilè intelliget Canonum diligens ſcrutator, Clericos illos, qui à nuptiis abſtinent, ſed ſæcularibus negotiis, ac ſenſualibus deſideriis ſeſe immergunt, licèt verba Canonum externamque diſciplinam tenere videantur, ipſam tamen ſententiam & rationem Canonum negligentes, reverâ in ipſos Canones dici poſſe impingere.

Hanc aliaſque rationes congruentiæ fuſiùs deducit D. Huygens in ſuis Obſervationibus titulo *De Matrimonio cap. 2.*

CAPUT V.

De Impedimento Conſanguinitatis & Affinitatis.

1. *Quo ſenſu* conſanguinitas *hic ſumatur.*
2. *Quid* linea, *quid* gradus.
3. *Quid linea recta; & quotuplex.*
4. *Quid linea collateralis.*
5. *Oſtenditur quæ ſit æqualis, quæ inæqualis.*
6. *Regula pro dignoſcenda diſtantia in linea recta.*
7. *Regula pro linea collaterali.*
8. *Regulæ hæ non procedunt ſecundùm computationem Civilem; & quæ hic ſervanda.*
9. *Veriſimile eſt, Eccleſiam primitus uſam fuiſſe computatione Civili.*
10. *Sæculo IX. diverſitas computationis nota fuit; ſed necdum ubique recepta, neque extra quæſtionem.*
11. *Primitùs non videtur Eccleſia extendiſſe hoc impedimentum ultra gradus à legibus præſcriptos.*
12. *Quando impedimentum ultra hos gradus extenſum ſit.*
13. *Videtur circa ſæculum VIII. aut IX. cæpiſſe extendi ad ſeptimum gradum.*
14. *Sed gradus computabantur juxta computationem civilem.*
15. *Poſtmodum computari cæperunt juxta computationem Canonicam; & ita impedimentum extenſum fuit.*
16. *Extenſionem hanc reſtrinxit Concilium Lateranenſe ad quartum gradum.*
17. *Quartus gradus hic intelligitur juxta computationem Canonicam.*
18. *Primus gradus conſanguinitatis in linea laterali ponit impedimentum jure naturæ.*
19. *In ulteriore gradu tantùm jure poſitivo.*
20. *Ratio inducti hujus impedimenti petita à propagatione concordiæ & charitatis.*
21. *Altera ratio petita ab honeſtate & reverentia præcipuè militat in linea recta.*
22. *Matrimonium inter conſanguineos in linea recta eſt jure naturæ vetitum.*
23. *Quid affinitas, & unde dicta; & qua ratione contrahatur.*
24. *Triplex genus affinitatis deſcribitur.*
25. *Olim omnia tria genera affinitatis Matrimonium dirimebant; hodie primum dumtaxat.*
26. *Affinitatis nulli proprii ſunt gradus; & unde deſumi debeat conjunctio Affinium inter ſe.*
27. *Circa impedimentum conſanguinitatis & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina.*
28. *Canon Synodi Tridentinæ de hoc impedimento.*
29. *Decretum Synodi Tridentinæ reſtringens impedimentum affinitatis ortæ ex fornicatione ad ſecundum gradum.*
30. *Decretum intelligitur etiam de impedimento impediente; & Sponſalibus* de futuro.

I. Conſanguinitas ſumitur hic pro vinculo perſonarum ab eodem ſtipite propinquo deſcendentium; vel quatum una deſcendit ab altera, carnali conjunctione contracto.

Ut intelligantur quæ de impedimento conſanguinitatis Canones vel leges decernunt, attendi debent lineæ & gradus conſanguinitatis.

II. Per lineam intelligitur ſeries perſonarum, quæ ſunt ejuſdem ſanguinis participes. Gradus vero generationis progreſſus, ſive diſtantia conſanguineorum inter ſe per unum generationis progreſſum: ſive potiùs eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua propinquitatis diſtantia inter perſonas duas vel plures diſcernitur. Linea duplex eſt, recta & collateralis, ſive tranſverſalis.

III. Recta dicitur illa, juxta quam plures perſonæ ita ab uno ſtipite mediatè vel immediatè carnali generatione deſcendunt, ut una ſit ab altera genita, veluti filius à patre; nepos à filio, &c.

Dividitur hæc linea in deſcendentium & aſcendentium, nam licèt reipſa ſit una eademque linea, ea tamen ratione diſtinguitur, quòd linea aſcendentium dicatur, qua à genitis ad progenitores progredimur, illorum ſtipitem quærendo; numerando patrem, avum, proavum, & alios.

Linea verò deſcendentium dicitur illa, qua deſcendimus à progenitoribus ad progenitos; ſcilicet à patre ad filium, nepotem, pronepotem, & cæteros.

IV. Linea collateralis ſive tranſverſalis eſt illa, ſecundùm quam variæ perſonæ ab uno ſtipite mediatè vel immediatè proveniunt, ipſæ tamen perſonæ à ſe invicem non deſcendunt. Quare filii Joannis, qui ſunt fratres, inter ſe lineam collateralem conſtituunt, quia unus frater non deſcendit ab alio, ſed ambo immediatè ab ipſo patre procedunt.

V. Hæc linea collateralis duplex eſt: una nimirum *æqualis*, quæ eſt inter perſonas *æqualiter* diſtantes à communi ſtipite. Alia *inæqualis*, inter perſonas *inæqualiter* à communi ſtipite diſtantes.

Inter duos fratres eſt linea *æqualis*; quia ambo æqualiter à communi *ſtipite*, ſcilicet patre diſtant. Patruus autem & conſobrinus ſunt in linea *inæquali*; quia diſtant à communi ſtipite inæqualiter: conſobrinus ſcilicet ſecundo gradu à ſuo avo; patruus utpotè filius hujus avi, tantùm primo gradu.

VI. Ut ſciatur, quoto gradu conſanguinei ſe contingant, vel quo gradu inter ſe diſtent, triplex regula aſſignari ſolet. Una pro linea *recta*, & duæ pro linea *collaterali*.

Regula pro linea *recta* ſeu aſcendentium & deſcendentium, eſt: quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot ſunt gradus inter eas.

Si ergo quæras, quo gradu diſtet proavus à pronepote, numerandæ imprimis ſunt perſona proavi & perſona pronepotis; ac deia avi & patris, per quos deſcendit pronepos, quæ cùm faciant quatuor perſonas, una dempta nimirum perſona proavi communi ſtipite, remanent *tres*, ac ita conficitur, proavum & pronepotem eſſe in tertio gradu lineæ rectæ.

VII. Circa lineam collateralem *æqualem*, hæc regula ſervanda eſt: quoto gradu diſtant à communi ſtipite, tanto diſtant inter ſe, vel mutuo contingunt.

In linea autem *inæquali*, hæc eſt collateralium in linea *inæquali*, quoto gradu *remotior* diſtat à communi ſtipite, tanto diſtant inter ſe.

Hæc ex declaratione arboris conſanguinitatis, quæ habetur in Decreto Gratiani ad calcem *quæſt. 5. cauſ.* 35. ubi & hæ regulæ fuſius exponuntur.

VIII. Id quoque in hac declaratione notatur, regulas aſſignatas pro computandis gradibus in linea collaterali, tantùm procedere ſecundùm Canones, non autem ſecundùm leges civiles.

Juxta leges civiles enim, eadem regula ſervatur in linea collaterali, ſive *æquali* ſive *inæquali*, quæ juxta Canones aſſignatur pro linea *recta*; ut ſcilicet tot ſint gradus, quot ſunt perſonæ, quouſque perveniatur ad communem ſtipitem, qui communis ſtipes ſubducitur; adeoque juxta hanc computationem civilem, etiam in

linea

Digitized by Google

lineæ collateralis unaquæque perſona facit unum gradum; cùm tamen ſecundùm Canones duæ perſonæ tantùm faciant unum gradum. Unde duo fratres ſecundùm computationem civilem ſunt in ſecundo gradu; quia computato communi ſtipite, ſcilicet patre, ſunt *tres* perſonæ; & conſequenter una dempta, ſcilicet perſona patris tanquam communi ſtipite; manent equidem *dua* perſonæ. Juxta computationem Canonicam verò contingunt ſe in *primo* gradu; quia uterque uno dumtaxat gradu diſtat à communi ſtipite, ſcilicet *patre*; adeoque inter ſe non niſi uno gradu diſtare poſſunt juxta computationem Canonicam.

IX. Admodum autem veriſimile eſt, quòd Veteres computaverint gradus, non juxtà dictam computationem Canonicam, ſed juxta computationem civilem. Eccleſia enim in ſimilibus ſolita fuit regulas ſuas legibus Imperii conformare; ne videretur jura Imperii ſubvertere velle: & ita obſervat Cujacius ad *cap penult. ii De Conſang.*

X. Quandonam hæc computatio à civili diſtincta invaluerit, incertum eſt: eam ſæculo undecimo notam fuiſſe colligitur ex Epiſtola Alexandri II. apud Gratianum *cauſ. 35. q. 5. Can. 2.* in qua redarguit quoſdam, qui contendebant etiam juxta Canones computationum graduum inſtituendam modo à legibus præſcripto; refertque, diſcuſſam „ quæſtionem in Lateranenſi Conſiſtorio, convocatis ad hoc opus Epiſcopis & Clericis, atque judicibus diverſarum Provinciarum; denique diu ventilatis legibus & ſacris Canonibus diſtinctè, inveniſſe ob aliam cauſam alteram *legum* fieri, alteram Canonum computationem .... Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam, idcirco curavit ſecularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia verò nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideò ſacri Canones duas in uno gradu conſtituere perſonas.

Poteſt in eamdem rem videri ejuſdem Epiſtola ad Clericos Neapolitanos, quæ extat *tomo 9. Concil. general. col.* 1134. Hinc habemus eo ſæculo computationum harum diverſitatem nondum ubique receptam, nec extra quæſtionem fuiſſe; unà tamen ſatis colligitur, eam eo tempore invaluiſſe ac communiter probatam fuiſſe. Idipſum indicat opuſculum octavum Beati Petri Damiani, quod inſcribitur, *De Parentelæ gradibus*; in quo fusè contra quoſdam Juriſperitos contendit, gradus conſanguinitatis in linea collaterali computandos eſſe juxta ſupra expreſſam computationem Canonicam.

XI. Porrò ſicuti in computandis conſanguinitatis gradibus, Eccleſia ſe videtur primis ſæculis conformaſſe legibus Imperialibus; ita nec conſanguinitatis impedimentum ultra gradus à legibus præfixos extendiſſe apparet.

Id non obſcurè innuit S. Auguſtinus, *lib. 15. de Civit. Dei, c. 16.* ſcribens: „ Experti etiam ſumus in connubiis *conſobrinarum*, etiam noſtris temporibus propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quàm rarò per mores fiebat, quod fieri per *leges* licebat; quia id nec divina lex prohibuit, & *nondum* prohibuerat *lex humana*.

Hìc Auguſtinus ſupponit, nuptias conſobrinarum, quantumvis minus honeſtas, aliquando licitas fuiſſe: *quia id nec divina lex prohibuit, & nondum prohibuerat* LEX HUMANA.

Quod autem dicat Auguſtinus: NONDUM *prohibuerat lex humana*, reflexiſſe videtur ad legem à Theodoſio ſeniore latam, ne inter conſobrinos inirentur Matrimonia; cujus legis meminit Sanctus Ambroſius, *lib. 8. Epiſt. 66.* „ Nam Theodoſius Imperator etiam patrueles fratres & CONSOBRINOS vetuit inter ſe conjugii convenire nomine, & ſeveriſſimam pœnam ſtatuit, ſi quis temerare auſus eſſet fratrum pia pignora.

Honorius Theodoſii filius eam quoque legem memorat in *Lege unica Cod. Theod. Si nuptiæ ex reſcripto petantur*; uti rectè ibidem notat Jacobus Gothofredus, unà obſervans legem 19. *Cod. de Nuptiis*, quæ nuptias conſobrinorum permittit, non eſſe Honorii; ſed ſolius Arcadii qui Theodoſio patri in Orientis Imperium ſucceſſerat; Honorio Occidentis imperium moderante, quamvis dicta lex 5. tam Honorii quàm Arcadii nomen præferat.

Itaque NONDUM *lex humana* prohibuerat conjugia conſobrinarum, quia lex Theodoſii *nondum* edita fuerat; at cùm libros de Civitate Dei Auguſtinus ſcribebat, jam lex hæc evulgata erat; ideoque verbis ſuprà relatis ſubjungit: „ Verùm quis dubitat, honeſtiùs hoc tempore *conſobrinarum prohibita* eſſe conjugia?

Itaque videtur Auguſtinus à legum prohibitione deſumpſiſſe prohibitionem conjugiorum inter conſanguineos; nec eam ultra legis prohibitionem extendiſſe.

Hinc quiſque facilè intelliget, quid cenſendum de Decretis quæ ſub nomine primorum Pontificum Fabiani, Caliſti, & Julii referuntur apud Gratianum *cauſ. 35. q. 2.* ubi impedimentum hoc, etiam ultra conſobrinos extenditur.

XII. Quo verò tempore impedimentum conſanguinitatis ultra præfixum à legibus Imperatorum gradum extendi cœperit, incertum eſt; illud ſat certum cenſum ea impedimenta invaluiſſe; nec ubique eodem tempore recepta fuiſſe.

Reſponſio ſancti Gregorii ad ſextam interrogationem Auguſtini Anglorum Apoſtoli non obſcurè ſupponit, ætate Gregorii impedimentum hoc ad ſeptimum gradum fuiſſe extenſum; quod & apertius indicat *Epiſt.* 32. *lib.* 12. ejuſdem Pontificis.

Verùm, ad prædictam reſponſionem ſi quis ex varietate lectionum, ex contextus inæqualitate, ex doctrinæ merito prudenter attenderit, de Auctore forſan dubitabit, “ ait eruditus operum ſancti Gregorii Reviſor, in notis ad hanc reſponſionem; qui & de citata *Epiſt.* 32. hoc judicium ſubjicit: „ Verùm, “ quàm ſit corrupta & deformata, clarum eſt ex multis interpolationibus & repetitionibus inutilibus, quas Lector ſtudioſus & prudens inter legendum obſervabit. Ideò à quibuſdam reprobata eſt, tanquam Gregorio magno indigna.

Monuimus in textu Petrum Guſſanvilleum in notis ad Epiſtolam ſancti Gregorii, de qua in textu, notaſſe, eam videri ſancto Gregorio indignam; at poſtmodum deprehendi, quòd eruditi Monachi Benedictini Congregationis ſancti Mauri in accurata Editione Operum ſancti Gregorii, hanc Epiſtolam ſancto Gregorio vindicent, credantque rationes à Guſſanvilleo in contrarium adductas, leviores eſſe, quàm ut vel dubiam reddant Epiſtolam ſancti Gregorii ad Auguſtinum. Lector rationes utrimque adductas poterit expendere.

XIII. Quidquid ſit, hoc interim vel ex ſuppoſititiis Epiſtolis primorum Pontificum à Pſeudo-Iſidoro circa ſæculum VIII. aut IX. confictis, & in Decretum Gratiani poſtmodum relatis intelligitur, circa tempus Pſeudo-Iſidori impedimenta conſanguinitatis ad ſeptimum gradum cœpiſſe extendi: ſed an etiam eodem tempore graduum computatio fieret juxta computationem Canonicam ſuprà deſcriptam; an verò juxta computationem civilem, non ſat expeditum eſt.

XIV. Veriſimile eſt, primitùs computatos fuiſſe ſecundùm leges; & conſequenter Matrimonium tantum fuiſſe vetitum uſque ad quartum gradum inter inæquales; uti notat Cujacius ad *cap. penultimum* X. *de Conſanguinitate*; quod & indicat ſuppoſititia Epiſtola Caliſti I. apud Gratianum, *cauſ. 35. q. 5. Can.* 2. quæ poſtquam dixit conſanguineorum conjunctiones veritas, tandem ſubjungit: „ Eos autem conſanguineos dicimus quos “ Divinæ, & Imperatorum Romanorum atque Græ- “ corum leges conſanguineos appellant, & in hæredi- “ tatem ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

Et ibidem, *Can.* 1. ex Concilio Meldenſi dicitur: De affinitate *conſanguinitatis* per gradus cognationis “ placuit uſque ad ſeptimam generationem obſervare. “ Nam & hæreditas rerum per legales inſtrumentorum “ definitiones ſancita uſque ad ſeptimum gradum pro- “ tendit hæredum ſucceſſionem. Non enim ſuccede- “ rent, niſi eis de propagine cognationis deberetur.

Hæc probatio ex ſucceſſione legali in hæreditatem deſumpta inefficax planè & à ſcopo aliena fuiſſet, niſi gradus conformiter ad legum præſcriptum computati fuiſſent.

XV. Interim ſæculo undecimo invaluit computatio Canonica; & ſeptimus gradus de quo in præcitatis Epiſtolis juxta eam computationem accipi cœpit; idque præcipuè authoritate prææallegatæ reſponſionis & Epiſtolæ ſancti Gregorii, uti videre licet apud Petrum Damiani in citato opuſculo, atque ita impedimentum conſanguinitatis in linea collaterali tandem ad *ſeptimum* gradum juxta compu-

putationem Canonicam, & decimum quartum juxta computationem civilem extenſum fuit; idque tempore Alexandri III. pro jure receptum fuiſſe, non tantum quoad conſanguineos, ſed etiam affines, conſtat ex Decretali hujus Pontificis in *cap.* 3. *tit. De conſanguinitate.*

XVI. Porrò Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. perpendens hanc impedimenti extenſionem abſque gravi incommodo non poſſe obſervari, voluit, ut „ prohibitio copulæ conjugalis *quartum* conſanguinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari. “ Hac Conſtitutione relata in *cap.* 8. *tit. De Conſanguinitate*, hodie utimur.

XVII. Indubitatum eſt, quartum gradum hic ſumendum eſſe juxta computationem Canonicam; unde reſolvit Gregorius IX. in *cap. fin. tit. De Conſanguinitate*; „ Vir qui à ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam qua dicitur: Quoto gradu remotior differt à ſtipite, & à quolibet per aliam lineam deſcendentium ab eodem; licitè poſſunt matrimonialiter copulari.

XVIII. In primo gradu conſanguinitatis lineæ collateralis Matrimonium illicitum eſſe, non tantum jure humano poſitivo, ſed *naturali*, non pauci contendunt; ipſeque Auguſtinus *lib.* 15. *De Civitate Dei c.* 16. fatetur, etiam Gentiles lumine naturali hujuſmodi conjugia exhorruiſſe: „ Quod humano genere creſcente, & multiplicato (ait) etiam inter impios Deorum multorum falſorumque cultores ſic obſervari cernimus, ut etiamſi perverſis legibus permittantur fraterna conjugia, melior tamen conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam; & cùm ſorores accipere in Matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit, ſic averſetur, quaſi numquam licere potuerit.

XIX. In ulteriori gradu lineæ collateralis, Matrimonium hodie *ſolo Jure Eccleſiaſtico* vetitum eſſe, & contractum dirimi expeditum eſt, ſupponitque evidenter Innocentius III. in *cap.* 8. *tit. de Divortiis*, reſpondens infideles qui in ſecundo aut tertio conſanguinitatis gradu contraxerunt, ſi ad fidem convertantur, non eſſe ſeparandos; eò quòd „ in præmiſſis gradibus à Paganis quoad eos Matrimonium licitè ſit contractum, qui Conſtitutionibus Canonicis non arctantur.

XX. Cur verò jam pridem, tum per Leges, tum Canones inter conſanguineos conjugia vetita fuerint, tradit Auguſtinus loco citato. „ Habita eſt enim (ait) ratio rectiſſima charitatis, ut homines, quibus eſſet utilis atque honeſta concordia, diverſarum neceſſitudinum vinculis necterentur; nec unus in uno multas haberet, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos; ac ſic ad ſocialem vitam diligentiùs colligandam plurimæ plurimos obtinerent. Pater quippe, & ſocer duarum ſunt neceſſitudinum nomina. Ut ergo alium quiſque habeat patrem, alium ſocerum, numeroſiùs ſe charitas porrigit.

XXI. Hæc Auguſtinus, cujus fragmentum eſt apud Gratianum, *Cauſ.* 35 *q.* 1, *Can.* 1. qui ibidem hanc rationem conciliandæ concordiæ per familias pluribus exponit, ac dein aliam adjungit his verbis: „ Non ſolùm ſecundùm ea quæ diſputavimus, propter multiplicandas affinitates, ne habeat duas neceſſitudines una perſona, cùm duæ poſſint eas habere, & numerus propinquitatis augeri; ſed etiam quia neſcio quomodo ineſt humanæ verecundiæ quiddam naturale atque laudabile, ut cui debet cauſa propinquitatis reverendum honorem, ab ea contineat, quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua erubeſcere videmus & ipſam pudicitiam conjugalem.

XXII. Hæc poſterior ratio præſertim obtinet in linea recta ſeu aſcendentium & deſcendentium, inter quos eſſe in omni gradu Matrimonia illicita & invalida jure atque ſemper fuiſſe jure naturali, expeditum eſt, juxta illud Nicolai I. in Reſponſis ad Conſultationes Bulgarorum c. 39. „ Inter eas perſonas quæ parentum liberorum que locum inter ſe obtinent: nuptiæ contrahi non poſſunt, veluti inter patrem & filiam, vel avum & neptem, matrem & filium, aviam & nepotem, & uſque *ad infinitum*.

XXIII. Uti varia fuit circa conſanguinitatis impedimentum diſciplina, ita & circa affinitatem.

Affinitas ſecundùm Canones, eſt perſonarum proximitas ex copula carnali proveniens, & omni carens parentela. Et dicitur *affinitas*, quaſi duorum ad unum finem unitas, eò quòd duæ cognationes diverſæ per copulam copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit.

Juxta Canones affinitas contrahitur non tantùm per actum matrimonialem licitum, ſed etiam per fornicarium aut aliàs illicitum, *c.* 8. *& 9. tit. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ.*

XXIV. Olim triplex erat affinitatis genus, quod copioſè & ſat clarè exponit Gloſſa ad *cap.* 8. *tit. de Conſanguinitate*; ſufficietque exemplo ſequenti paucis exponere: Uxor fratris mei eſt mihi conſanguineiſque meis affinis in primo genere affinitatis: mortuo verò fratre meo, ſi illa alteri nubat, hic ſecundus ejus maritus erit mihi meiſque conſanguineis affinis in ſecundo genere affinitatis; & rurſus, mortua uxore fratris mei, ſi hic ſecundus ejus maritus aliam uxorem duxerit, illa me cæteroſque conſanguineos meos continget in tertio affinitatis genere: nam copula addita copulæ efficit hæc diverſa genera affinitatis.

XXV. Hæc tria genera affinitatis olim Matrimonii impedimento fuiſſe docent Canoniſtæ, atque ſecundo & tertio generi occaſionem dediſſe videntur Decreta, quæ ſub nomine Fabiani Papæ & Paſchalis II. referuntur à Gratiano, *cauſ.* 35. *quæſt.* 3 *Can.* 3. *&* 22. quæ ſola à Canoniſtis in hanc rem allegari ſolent. Quidquid ſit, tria illa genera aliquando impedimentum dirimens Matrimonium feciſſe; evidenter ſupponit Concilium Lateranenſe in citato *cap.* 8. declarans, quòd prohibitiones de conjugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; ac dein ſubjungit: „ Conſtitutiones ſuper hoc editas ſacri approbatione Concilii renovantes, præſenti Conſtitutione decernimus, ut ſic contrahentes de cætero liberè copulentur. “

Unde juxta hoc Decretum impedimentum affinitatis ad primum genus affinitatis reſtrictum eſt; neque ulla hodie habetur ratio ſecundi aut tertii generis affinitatis.

XXVI. Porrò affinitatis propriè nulli ſunt gradus, ut ait Juriſconſultus in *L.* 4. *§. Gradus ff. de Gradibus*, quia cùm nullæ ſint affinium generationes, etiam nulli gradus propriè haberi poſſunt: nam juxta generationes gradus inſtitui ſolent, uti obſervat Cujacius ad titulum *De Conſanguinitate*: ſed gradus affinitatis, ſi qui ſunt, ex ipſa cognatione ſive conſanguinitate deſumuntur.

Eo enim gradu affinitatis quis alteri partium jungitur, quo alteri per conſanguinitatem junctus eſt; & mulier eo gradu eſt affinis conſanguineis viri, quo vir illis eſt junctus gradu conſanguinitatis.

Hinc qui marito eſt conſanguineus in linea recta deſcendentium aut aſcendentium, in eadem linea cenſetur affinis ejus uxori; idque eodem gradu affinitatis, quo attingit maritum per conſanguinitatem. Idem eſt quoad lineam collateralem.

XXVII. Circa impedimentum conſanguinitatis, aut affinitatis quæ oritur ex conjunctione licita & matrimoniali, nihil innovavit Synodus Tridentina; adeoque ſecundùm juris communis diſpoſitionem, manet impedimentum conſanguinitatis in linea recta in infinitum; quoad lineam verò collateralem uſque ad quartum gradum juxta computationem Canonicam ſimiliter, & quoad affinitatem ex conjunctione legitima matrimoniali.

XXVIII. Pronuntiavit autem Synodus anathema in eum qui dixerit, „ eos tantùm conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant & dirimant. “

XXIX. Impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducebatur, & Matrimonium contractum dirimebat, Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 4. *de Reformatione Matrimonii*, „ ad eos tantùm, qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus verò gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem Matrimonium poſtea contractum non dirimere. “

XXX.

Digitized by Google

XXX. Quamvis Synodus tantum loquatur verbis expreſſis de hoc impedimento, quatenus *dirimit* Matrimonium, tamen Pius V. in ſuo Motu proprio incipiente *Ad Romanum*, edito anno 1566. die 20. Auguſti declaravit, prædictam affinitatem ultra ſecundum gradum nec dirimere, nec *impedire*; uti refert Fagnanus ad *cap.* Non debet *ii de Conſanguinitate, num.* 19.

Refert quoque ibidem, *num.* 18. Sacram Congregationem cenſuiſſe, „ hujuſmodi reſtrictionem ad primum & ſecundum gradum, extendi etiam ad Sponſalia per verba de futuro contracta; adeòut niſi in primo, & ſecundo gradu hujuſmodi affinitatis non „ dirimantur.

CAPUT VI.

De Impedimento Cognationis Legalis & Spiritualis, necnon publicæ honeſtatis.

1. *Cognatio legalis unde orta; & cur dicta?*
2. *Rationes quæ ſuadent conjunctos hac cognatione Matrimonio non jungendos.*
3. *Apud Romanos quouſque impedimentum hoc extenſum.*
4. *Quando ſoluta adoptione maneat impedimentum.*
5. *Impedimentum hoc legibus inductum recepit Eccleſia.*
6. *Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum immutavit.*
7. *Impedimentum cognationis ſpiritualis ad exemplum hujus inductum.*
8. *Probatur auctoritate Nicolai I.*
9. *Hujus impedimenti meminit Juſtinianus; rationemque illius aſſignat.*
10. *Synodus Trulliana hoc impedimentum probavit.*
11. *Qua ratione hoc impedimentum paulatim fuerit extenſum.*
12. *Hoc non ex lege divina, ſed merè poſitiva oritur.*
13. *Cur Synodus Tridentina hoc impedimentum judicaverit reſtringendum?*
14. *Ad ſummum duas perſonas ad ſuſcipiendum infantem adhiberi voluit.*
15. *Inter quas perſonas ex Decreto Synodi Tridentinæ ſpiritualis cognatio contrahatur.*
16. *Quid de conjugibus prolem alienam, vel propriam ſuſcipientibus?*
17. *Parochus baptizaturus inquirere debet, qui in Patrinos deſignati ſint; & hos ſolos admittere.*
18. *Quid ſi hæc à Parocho ſint omiſſa; item, quid ſi plures quàm duo admiſſi ſint?*
19. *Quid de deſignato & admiſſo à ſolo Parocho?*
20. *Suſcipiens per procuratorem contrahit cognationem ſpiritualem.*
21. *Videtur ſublatum impedimentum quod olim ex Catechiſmo oriebatur.*
22. *Quæ de cognatione ſpirituali orta ex Baptiſmo decreta, eadem obtinent in illa quæ ex Confirmatione.*
23. *Eccleſia hanc cognationem inducens, oſtendit à ſuſcipiente curam ſuſcepti habendam.*
24. *Ratio impedimenti* publicæ honeſtatis.
25. *Impedimentum hoc oritur ex Matrimonio* rato, *& Sponſalibus* de futuro.
26. *Ortum ex Matrimonio olim ad ſeptimum, hodie ad quartum gradum extenditur.*
27. *Quouſque olim extenſum, ſi ex Sponſalibus* de futuro *oriebatur.*
28. *Reſtrictio hujus impedimenti per Synodum Tridentinam.*
29. *Synodus tantùm loquitur de Sponſalibus* de futuro.
30. *Nihil immutavit quoad impedimentum ex Matrimonio rato.*
31. *Etiam ex Matrimonio* nullo *oritur hoc impedimentum.*
32. *Ex Sponſalibus* quavis *ratione* nullis *non oritur hoc impedimentum; ſecus ſi ab initio fuerint valida.*
33. *Ex Sponſalibus validis non conditionatis, oritur tantum impedimentum uſque ad* primum *gradum.*

I. Cognatio legalis oritur ex adoptione, qua quis liberos naturales non habens, alienum ſibi in filium adoptat.

Adoptionis iſtius uſus jampridem apud Romanos uſitatiſſimus fuit; variæque de ea in Jure Romano extant Imperatorum Leges & Juriſconſultorum Reſponſa.

Cognatio autem quam adoptio parit, *civilis, legitima*, ſeu *legalis*, ad differentiam cognationis *naturalis*, appellatur *L.* 4. §. 2. *ff. de gradibus*; quia ſola lege adoptio nititur & actus eſt merè civilis.

II. Cùm autem per legem ideò inducta eſſet adoptio, ut is, qui *natura* filius non erat, filius per *legem* efficeretur adoptanti, ſeu potiùs poteſtate Legum naturam quodammodo ſupplente, filius fingeretur adoptantis; conſequens viſum fuit, ut nec inter hos per Matrimonii vinculum alia connexio ſeu neceſſitudo intercedere deberet.

Hic quoque militare credebatur illud Auguſtini capite præcedenti relatum: „ Neſcio quomodo ineſt humanæ verecundiæ quidquam naturale atque laudabile, ut cui debet cauſa *propinquitatis reverendum honorem*, ab ea contineat quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua erubeſcere videmus, & ipſam pudicitiam conjugalem.

III. Itaque jampridem & apud Romanos, hæc civilis cognatio impedimentum Matrimonii contrahendi inter adoptantem & adoptatam, & generaliter inter omnes perſonas, quæ per adoptionem liberorum & parentum loco ſunt, induxit, idque etiam ſoluta adoptione, per emancipationem. *L.* 17. & 55. *ff. De Ritu Nuptiarum*.

Ulteriùs, etiam impedimentum hoc Leges extendunt ad adoptatum & filias naturales adoptantis; quaſi jure *fraternitatis*, quod inter adoptatum tamquam filium Legalem adoptantis, & hujus proles *naturales* intercedit; hac tamen differentia, quòd hoc *fraternitatis* impedimentum ſolvatur, ſoluta per emancipationem *adoptione*, dicta *L.* 55. §. 1. quia poſt emancipationem (ut) *extraneus* intelligitur.

IV. Soluta adoptione nuptiæ non permittuntur, ut dictum eſt inter eos, qui parentum liberorumque loco aliquando fuerunt, quia hac ſolutâ, manet pudoris, & honeſtatis ratio, quæ impedit ſimiles nuptias, §. 1. *Inſtitut. de Nuptiis*; quæ pudoris ratio non æquè militat inter collaterales, poſtquam per adoptionem quæſita *fraternitas* aliavè ex tranſverſo cognatio, eadem ſoluta adoptione evanuit: nec tanta religione colenda memoria fratris alteriuſve cognati olim adoptivi, quàm eorum qui loco parentum aliquando fuere.

V. Hoc impedimentum à legum auctoritate primùm inductum, Eccleſia quoque recepit; ejuſque mentio fit apud Gratianum in *Canon.* 6. *cauſ.* 30. *quæſt.* 3. & in *Cap. unico ii de Cognatione Legali*, ubi reſponſis Nicolai I. ad Conſulta Bulgarorum refertur: „ Si qua per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit, quamdiu „ durat adoptio inter me & ipſam nuptiæ conſiſtere „ non poſſunt.

VI. Quod reſponſum ex Legibus Civilibus ſumptum eſſe evidens eſt; neque legitur, Eccleſiam circa hoc impedimentum aliquid mutaſſe; ſed illud prout legibus decretum erat, recepiſſe apparet: nec Synodus Tridentina quidquam hic innovavit, uti monet Cujacius ad titulum Decretalium *de Cognatione Legali*; creditque etiam hodie, fraternitatem legalem conſtituere impedimentum dirimens; nimirùm durante adoptione; quemadmodum Legibus conſtitutum erat; & ipſe Nicolaus I. reſpondit.

VII. Ad hujus cognationis legalis imitationem, & exemplum comparata eſt cognatio ſpiritualis, atque impedimentum Matrimonii ex ipſa profluens.

Sicuti enim Adoptans adoptatum ſibi in locum filii aſſumit & habet; ita quoque Suſceptor, ſive Patrinus ſuſcipit Baptizatum in filium ſuum ſpiritualem; id eſt, ut illi Patris ſpiritualis loco ſit, ſive ejus curam ſpiritualem tamquam alter Pater gerat, quemadmodum ſupra, *tit.* 2. *c.* 4. oſtenſum eſt.

VIII. Unde de hac cognatione, & ex ea reſultante impedimento ita loquitur Nicolaus I. in citatis Reſpon-

ſis ad Conſulta Bulgarorum *c.* 2. „ Ita diligere debet homo eum, qui ſe ſuſcipit ex ſacro fonte, ſicut *patrem*. Quinimò quanto præſtantior eſt ſpiritus carne, quod illud ſpiritale eſt patrocinium, & ſecundùm Deum *adoptio*, tantò magis ſpiritalis pater in omnibus eſt à ſpiritali *filio* diligendus .... Nulla verò inter eos & filios eorum conſanguinitas eſt, quoniam ſpiritus ea quæ ſanguinis ſunt neſcit; caro enim ſecundùm Apoſtolum concupiſcit adversùs ſpiritum & ſpiritus adversùs carnem: hæc enim invicem adverſantur. Eſt tamen alia inter eos gratuita & ſancta communio, quæ non eſt dicenda conſanguinitas, ſed potiùs habenda ſpiritalis proximitas. Unde inter eos non arbitramur eſſe quodlibet poſſe conjugale connubium; quandoquidem nec inter eos qui natura & eos qui *adoptione* filii ſunt, venerandæ Romanæ leges Matrimonia contrahi permittunt.

Deinde tamquam conſequens infert: „ Si ergo inter eos non contrahitur Matrimonium, quos *adoptio* jungit; quantò potiùs à carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare, quos per cœleſte Sacramentum regeneratio ſancti Spiritus vincit? Longè igitur congruentiùs filius patris mei vel frater meus appellatur is, quem gratia divina, quàm quem humana voluntas, ut filius ejus, vel frater meus eſſet, elegit, prudentiaſque ab alterna corporis commiſtione ſecernimus, quoniam Spiritus Sanctus ſua nos charitate coadunavit, quàm ſi vel carnalis neceſſitudo, vel invicem nos mutabile cujuſdam corruptibilis hominis arbitrium copulaſſet.

Hoc reſponſum Nicolai I. extat apud Grat. *cauſ.* 30. *q.* 3. *Can.* 1. atque hinc intelligitur, Pontificem cognationem legalem, & exindè ortum impedimentum in confirmationem hujus impedimenti aſſumpſiſſe.

IX. Hujus impedimenti ſæculo VI. meminit Juſtinianus *in L.* 26. *C. de Nuptiis*; ubi „ ea perſona omnimodò ad nuptias venire prohibenda declaratur, quam aliquis, ſive alumna ſit, ſive non, à *ſacro* ſuſcepit Baptiſmate, “ Ratio ſubjungitur: „ Cùm nihil aliud ſic ducere poteſt paternam affectionem, & juſtam nuptiarum prohibitionem, quàm hujuſmodi nexus, per quem Deo mediante animæ eorum copulatæ ſunt.

X. In Eccleſia Græca hanc cognationem ſpiritualem, & ex hac reſultans impedimentum Matrimonii, notam fuiſſe ſæculo VII. manifeſtum eſt ex *Can.* 53. Synodi VI. in Trullo, ubi Patres dicunt. „ In nonnullis autem locis cognovimus quoſdam, qui ex ſancto & ſalutari *Baptiſmate* infantes ſuſcipiunt, poſteà quoque cum *matribus* eorum viduis Matrimonium contrahere; ſtatuimus, ut impoſterum *nihil* fiat hujuſmodi. Si qui autem poſt præſentem Canonem hoc facere deprehenſi fuerint, ii quidem ab *illicito* Matrimonio deſiſtant; deinde & fornicatorum pœnis ſubjiciantur.

Rationem ſui Decreti præmiſerunt: *Quoniam ſpiritualis affinitas corporum conjunctione major eſt.*

XI. Ubi autem perſuaſum fuit, hanc ſpiritualem affinitatem eſſe majorem corporum conjunctione; ipſumque ſuſcipientem & ſuſceptum eſſe adinſtar patris & filii adoptivorum, difficile haud fuit, hoc impedimentum paulatim adinſtar impedimenti ex cognatione carnali & legali profluentis extendere; quemadmodum ſenſim extenſum fuiſſe tum ex Canonibus relatis apud Grat. *cauſ.* 30. *q.* 2. tùm ex Decretalibus ſub titulo, *De Cognatione ſpirituali*, videre eſt.

XII. Et quidem ſub nomine Zachariæ & Deuſdedit Pontificum, extat Decretum apud Gratianum loco citato *Can.* 3. „ Quòd non oporteat filiam, quam de ſacro fonte ſuſceperit aliquando, filio ſuo in Matrimonium tradere: “ hac ſubjecta ratione: *quia in* DIVINA *ſententia* GERMANI *eſſe inveniuntur.*

Hujus Canonis auctoritate aliquando uſus Cœleſtinus III. reſpondit, hujuſmodi Matrimonium eſſe dirimendum, licèt ambo 30. annis pariter ſine quæſtione manſiſſent; quia diuturnitas temporis non minuit, ſed auget peccata, *Cap. De Cognatione ſpirituali*, in ſecunda compilatione Decretalium apud Antonium Auguſtinum.

Verùm, ut rectè advertit Cujacius ad titulum, *De ſpirituali cognatione*, nuſquam id reperies in *Lege Divina*. Reperies quidem in veteri lege Longobardorum, *lib.* 2. *tit.* 8. ne ſuſceptus audeat filiam ſuſceptoris uxorem ducere, *quia ſpirituales germani eſſe noſcuntur*, ſed in Lege Divina nuſquam.

Et reverà hanc omnem cognationem atque exindè reſultans impedimentum eſſe ex jure merè poſitivo, ſat oſtendit varia, quæ diverſo tempore, & in diverſis Eccleſiis circa hæc fuit diſciplina.

XIII. Synodus quoque Tridentina nullam hic Divinam Legem, quæ impedimentum hoc induxiſſet, aut ad certas perſonas extendiſſet, agnoſcens, illud contra jam pridem ſtabilitam diſciplinam in multis reſtrinxit; eò quòd „ doceret experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonium; in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur, “ uti loquitur *c.* 2. *Seſſ.* 24. *De Reform. Matrimonii.*

XIV. His incommodis occurrere volens Synodus ſtatuit, „ ut unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum *unus* & *una* baptizandum de Baptiſmo ſuſcipiant.

Pluribus ſæculis uſitatum fuiſſe, ut nonniſi viri viros, & mulieres mulieres de fonte Baptiſmatis ſuſciperent, notatum eſt *tit.* 2. *c.* 4. *n.* 4. ut proinde meritò hoc ſalubre Synodi Tridentinæ Decretum exactè ſervetur.

XV. Poſt hæc ſubjicit Synodus: „ Inter quos ac Baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem; necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem *tantùm* ſpiritualis cognatio contrahatur.

Hoc Decretum hodie ubique receptum eſt; ipſamque modernam Eccleſiæ diſciplinam circa cognationem ſpiritualem ex hoc Decreto metiri debemus.

Hinc contra diſpoſitionem veterum Canonum, & *cap.* 1. *ii De Cogn. ſpirit.* hodie valet Matrimonium contractum inter filiam ſuſcipientis & baptizatum, uti cenſuit Sacra Congregatio apud Fagnanum ad dictum *cap.* 1. *n.* 4. neque ultra perſonas in Decreto expreſſas impedimentum extenditur: vultque Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 10. *c.* 5. ſubindè moneri populum, nullam omninò cognationem ſpiritualem contrahi inter ſuſceptorem & ſuſceptricem; nec etiam inter baptizatum vel ſuſceptum & ſuſcipientis conjugem. Quod & expreſsè declaravit Pius V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Ad Romanum* 14. in Bull. Rom.

XVI. Inde conſequens, nihil obſtare, quominùs duo conjuges levent eumdem de fonte: ſed ſi alter conjugum propriam utriuſque prolem levaret vel etiam baptizaret, cognationem hanc contraheret cum altero, quæ conjugii *uſum* impediret, ſaltem donec Ordinarius diſpenſaſſet: excipitur autem caſus neceſſitatis juxta reſponſum Joannis VIII. in *Can.* 7. *cauſ.* 30. *q.* 1. quod tamen in *fornicario*, qui *propriam* prolem in neceſſitate baptizaret, non procedere, probat Fagnanus *ad c.* 2. *ii De Cognat. ſpirit. n.* 8. *& ſeqq.* huncque conſequenter cum fornicaria matre prolis baptizatæ *validè* contrahere non poſſe.

XVII. Ulteriùs ſtatuit Synodus Tridentina: „ Parochus, antequam ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint ut baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant; & eum vel eos ad ſuſcipiendum tantùm admittat, & in libro eorum nomina deſcribat: doceatque eos quam cognationem contraxerint; ne ignorantia ulla excuſari valeant. Quòd ſi alii ultrà deſignatos Baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant; Conſtitutionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus.

In textu notatum eſt, plures quotidie occurrere difficultates & dubia circa conſanguinitatem inter baptizatos, & ſuſceptores, vel baptizatorum parentes contractam; necnon ſuper natalibus, vel ætate baptizatorum, quorum probatio & certitudo vix aliunde, quàm ex Libris, ſeu Regiſtris, quæ dicuntur *Baptiſmalia* haberi poteſt: meritò proinde tam Eccleſiaſticis, quàm civilibus decretis & ſanctionibus injunctum fuit Parochis, ut diligenter ſingulorum baptizatorum, necnon parentum & patrinorum & matrinarum nomina, diemque baptiſmi in libro annotent. Inſuper injungitur Parochis, ut ſi qui fortè ex illicito concubitu nati ſint, etiam eos ut tales in ipſo, ſive Regiſtro baptiſmali deſignent.

Ulteriùs ut hæc Regiſtra fideliùs conſerventur, & ad illa facilior pateat acceſſus, Principes noſtri ſignanter

ter in Edicto perpetuo de anno 1611. *art.* 20. ordinarunt, ut Magiſtratus quorumcumque locorum, quotannis exemplum deſumant ex Regiſtris Parochialibus, in quibus notentur baptiſmata, & in Archivia ſua referant; alterumque ad ſuperiorem territorii judicem tranſmittant.

Hæc ſi ſedulò obſervarentur, quantæ evitarentur difficultates, & lites, aliaque incommoda!

XVIII. Hæc quidem à Parochis diligenter ſervanda ſunt; attamen ſi neglecta fuerint, nullusque in particulari deſignatus fuerit, & nihilominus infantem de ſacro fonte ſuſceperint & baptizatum tetigerint, cognationem eſſe contractam veriſimilius eſt. Quin ſi plures, quàm duo contra Synodi præſcriptum tenent, aut ſuſcipiunt baptizatum, omnes contrahere cognationem, reſolvit poſt alios Barboſa in Collectaneis Doctorum ad citatum *caput* 2. Concil. Trid. *num.* 38. & ita ſanctam Congregationem reſpondiſſe teſtatur Fagnanus ad *cap.* 1. *de Cognat. ſpirituali*, *num.* 5.

XIX. Si parentes nullum deſignaverint, nec etiam præſentes ſint, atque Parochus aliquem, forſan fortuitò præſentem, in patrinum aſſumpſerit, eum, ſi baptizatum ſuſceperit, contrahere cognationem ſpiritualem expeditum eſt; imò ſi deſignatum à parentibus Parochus non admittat, & alium caſu ingredientem in Eccleſiam vocaverit, ut baptizandum puerum ſuſciperet ac tangeret, cum eo ſpiritualem cognationem contrahi reſolvit Ludovicus Beja apud Barboſam loco citato *n.* 41.

XX. Nonnumquam contingit, ut quis per procuratorem, ſeu mandatarium infantem de fonte ſuſcipiat; quo caſu aliquando inter Doctores diſputatum fuit, à quo cognatio ſpiritualis contraheretur, an à mandante, an mandatario & immediate tangente: ſed de conſuetudine univerſali receptum eſt, cognationem contrahi à mittente, non verò à procuratore; quia quæ agit procurator, non agit proprio nomine, ſed nomine mittentis: tum quia mittens fuit deſignatus, non verò procurator. Ita poſt alios refert Barboſ. *de Officio Epiſcopi part.* 2. *Allegat.* 30. *num.* 50.

XXI. Cùm Synodus Tridentina tantùm velit contrahi cognationem inter eos qui infantem de fonte levarunt, apparet etiam ſublatum eſſe impedimentum impediens, quod per aſſiſtentiam in *Catechiſmo*, ſeu inſtructione ante Baptiſmum olim contrahebatur juxta *caput* 2. *de Cognat. ſpirituali in VI.* maximè ob generalia verba in fine Decreti à Synodo Tridentina adjecta; *omnibus inter alias perſonas hujus cognationis ſpiritualis impedimentis* OMNINO *ſublatis*.

Unde rectè monet Zypæus de Jure Novo ad titulum *de Cognat. ſpirituali*, cùm pueri domi baptizati ſunt, & poſteà ſupplentur preces & ſolemnia in Eccleſia, Patrinos hìc *tantùm* adhibitos, in libro baptizatorum non eſſe ſimpliciter ut Patrinos deſcribendos; ſed ut *Patrinos Catechiſmi*.

XXII. Quæ de cognatione contrahenda in Baptiſmo decrevit Synodus Tridentina, eadem ſervari voluit in ea cognatione, quæ ex Confirmatione contrahitur; ut ſcilicet hæc confirmantem & confirmatum, illiuſque patrem & matrem ac tenentem non egrediatur.

Prætereà quæ ad reſtringendum hoc impedimentum ex ſuſceptione in Confirmatione proveniens, decreverint Synodi noſtræ Belgicæ, quoſque in Patrinos eligi deſiderent, retulimus ſuprà *tit.* 3. *cap.* 4.

XXIII. Cæterùm, quia jampridem Eccleſia hoc impedimentum & hanc ſpiritualem cognationem, præſertim in Baptiſmo ideò induxit, quòd Patrinus credatur fieri quaſi pater ſpiritualis ſuſcepti; ſatis inſinuat, curam ſpiritualem à ſuſcipiente tamquam patre ipſi ſuſcepto tamquam filio eſſe impendendam; de qua latiùs actum ſuprà *tit.* 2. *cap.* 4. & *tit.* 3. *cap.* 4.

XXIV. Non tantùm ob conjunctionem carnalem, & exinde ortam conſanguinitatem impediri Matrimonium; ſed etiam ob quamdam honeſtatem & reverentiam, quæ ab una perſona alteri debetur, ſuprà oſtenſum eſt ex Auguſtino; ac inſuper notatum, ob eam rationem manere impedimentum inter filium adoptatum & uxorem adoptantis poſt ſolutam adopti nem: quia inhoneſtum videtur, nuptias intercedere inter perſonas, quæ aliquando inter ſe parentum & filiorum loco fuerunt.

Hac ratione inductum quoque fuit impedimentum quod vulgò dicitur *publicæ honeſtatis*.

XXV. Oritur hoc impedimentum ex duobus; nimirum Matrimonio *rato non conſummato*, & *Sponſalibus de futuro*. Licèt enim nulla intervenerit conjunctio carnalis, atque ita propriè conſanguinitas orta dici nequeat; tamen quia per Matrimonium mulier facta eſt vera uxor mariti; & per Sponſalia Deſponſi ſaltem imperfectè jam conjuncti cenſentur, & quaſi inchoarint contractum matrimonialem; minus honeſtum viſum fuit, ut maritus cum conſanguineis ſuæ uxoris quamvis nondum cognitæ, aut ſponſus cum conſanguineis ſponſæ ſuæ nuptias contraheret.

XXVI. De hoc impedimento agit Gratianus, *cauſ.* 27. *qu.* 2. atque inter alia Decreta profert unum ſub nomine Julii Papæ, quo dicitur: „ Si quis deſponſaverit uxorem, vel ſubarrhaverit, & ſive præveniente die mortis, ſive irruentibus quibuſdam aliis cauſis minimè eam cognoverit. neque ejus ſuperſtes frater, neque ullus de conſanguinitate ejus, eamdem ſibi tollat in uxorem ullo umquam tempore. "

Si authenticum eſſet hoc Decretum, de antiquitate hujus impedimenti ambigi non poſſet; ſed cùm Eruditis ſit hodie ſat perſuaſum, eſſe ſuppoſititium, nihil inde certi haberi poteſt; uti nec ex aliis quæ eam in rem allegat Gratianus, eò quòd nihilo magis authentica ſint. Illud ſat certum, impedimentum hoc, in quantum ex Matrimonio rato oritur, ſe extendiſſe olim ad ſeptimum gradum, exemplo impedimenti affinitatis; atque unà cum hoc per Concilium Lateranenſe cenſeri reſtrictum ad quartum gradum.

XXVII. Ortum verò ex Sponſalibus de futuro ſimiliter olim ſe extendebat ad eumdem gradum, modò eſſent *pura* & *certa*; id eſt, cum *certa* & *determinata* perſona, licèt quavis ratione *invalida*; & dummodò non eſſent nulla ex *defectu conſenſus*, oriebatur impedimentum efficax ad impediendum & dirimendum ſequentia Sponſalia, vel Matrimonia, *cap. unico*, *de Sponſalibus in VI.*

XXVIII. At Synodus Tridentina edocta per experientiam de incommodis ex multitudine impedimentorum provenientibus, hoc quoque impedimentum limitavit; decrevitque citata *Seſſ.* 24. *cap.* 3. „ Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum ubi Sponſalia *quacumque ratione valida non erunt*, ſancta Synodus prorſus tollit, ubi autem valida fuerint, *primum* gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.

XXIX. Synodum hìc agere de Sponſalibus propriè dictis ſive *de futuro*, edita ſpeciali Conſtitutione quæ incipit *Ad Romanum* 62. in Bull. Rom. declaravit Pius V. „ Attendentes (ait) quòd Sponſaliorum appellatione, qua dictum Concilium utitur, nonniſi *impropriè* Matrimonium verbis de *præſenti* conceptis contractum continetur; quodque agitur de correctione juris veteris, quo caſu ſecundùm proprietatem verborum duntaxat procedendum eſt, præſertim cùm longè majorem rationem prohibitionis in Matrimonio per verba de præſenti contracto, quàm in Sponſalibus de *futuro* vigere à nemine dubitetur. "

XXX. Nihil ergo circa impedimentum *publicæ honeſtatis* proveniens ex Matrimonio *rato non conſummato*, innovavit Synodus Tridentina; ideòque ex priſtino jure illud etiam hodie extenditur ad quartum gradum: ita ut, qui Matrimonium contraxerit cum Catharina, ea mortua ante conſummationem, non poſſit validè contrahere citra diſpenſationem cum illa, quæ Catharinam in quarto conſanguinitatis gradu attingebat.

XXXI. Quin & hinc ulterius deducitur, hodie ex Matrimonio *quavis* ratione *nullo*, præterquam *defectu conſenſus*, oriri hoc impedimentum; quandoquidem jure veteri oritetur, & Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum, quatenus ex contracto Matrimonio oritur, mutaverit: & hanc ſententiam multis adſtruit Fagnanus ad *Cap.* AD AUDIENTIAM ii. *de Sponſalibus*.

Quoad impedimentum hoc ut proveniens ex *Sponſalibus de futuro* in duobus, jus commune correxit Synodus Tridentina.

XXXII. Primò quidem contra Decretalem Bonifacii VIII. in *Cap. unico de Sponſalibus in VI.* ſublatum prorſus eſt hoc impedimentum ex Sponſalibus *nullis*, non tantùm *defectu conſenſus*, ſed *quavis* etiam alia ratione.

Sed

Sed quid, ſi valida quidem ab initio fuerit, ſed mutuo conſenſu poſtmodum diſſoluta? Cùm reverà fuerint Sponſalia validè contracta; adeòque verum fuerit, ipſos fuiſſe Deſponſos, non apparet ex mente Synodi, ea poſſe comprehendi ſub Sponſalibus *invalidis*, nec conſequenter impedimentum *publicæ honeſtatis* ex hujuſmodi Sponſalibus ortum à Synodo eſſe omninò ſublatum; atque ita non ſemel reſolviſſe ſanctam Congregationem teſtatur Fagnanus loco citato *num.* 29. ac ſignanter 6. Julii anno 1658. Qua reſolutione ad Sanctiſſimum cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, ipſe Sanctiſſimus die 10. ejuſdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eamdemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

XXXIII. Secundò, quoad Sponſalia *valida* reſtrinxit Synodus hoc impedimentum ad *primum* gradum; cùm jure communi extenderetur ad quartum, ideòque Sponſus hodie poteſt contrahere cum conſanguinea Sponſæ in ſecundo gradu.

Et quidem ut oriatur hoc impedimentum etiam uſque ad *primum* gradum, requiritur, ut ſint Sponſalia abſoluta & valida; ideſt non conditionata, quorum effectus ſuſpenditur à conditionis eventu; cùm reverà non ſint abſolutè Sponſalia ante conditionis eventum. Barboſa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 3. Synodi Tridentinæ *num.* 10.

C A P U T VII.

De Impedimento Criminis.

1. *Adulterium apud Romanos impedimentum fuit.*
2. *Auguſtinus videtur* Adulterium *pro impedimento agnoviſſe.*
3. *Etiam ſæculo IX. idem obtinuiſſe veriſimile eſt.*
4. *Gratianus non videtur intellexiſſe Canonem Concilii Triburienſis.*
5. *Gratianus Canones generaliter de* Adulterio *loquentes reſtrinxit.*
6. *Gratiani auctoritas fecit ut hæc reſtrictio pro jure ſit recepta.*
7. *Eam inſinuat Alexander III.*
8. *Innocentius III. eam pro jure habuit.*
9. *Adulterium dirimit, ſi ſibi mutuò fidem dederint.*
10. *Ignorantia poteſt eatenus excuſare, ut non oriatur impedimentum dirimens.*
11. *Alter caſus quo Adulterium hodie dirimit Matrimonium.*
12. *Homicidium quandoquam dirimit Matrimonium.*
13. *Hæc impedimenta ſunt juris poſitivi.*
14. *Quomodo de his populus monendus?*

I. MUlta olim crimina impediviſſe Matrimonium, ſuprà notatum fuit. Inter hæc autem fuiſſe *Adulterium*, dubium non eſt; neque illud ſolùm impediviſſe, ſed & diremiſſe Matrimonium inter adulterum & adulteram, non obſcurè indicat Novella Juſtiniani 134. *cap.* 12. quod & apud Romanos cautum fuiſſe, colligitur non obſcurè ex *l.* 11. §. 11. *& l.* 40. *ff. Ad leg. Juliam de Adulteriis.* Unde ad dictam *l.* 40. notat Gothofredus: *Mulier nubere poteſt ei cum quo Adulterè tantùm inſimulata eſt, non convicta.*

II. Idipſum probare videtur Auguſtinus, *Lib.* 1. *de Nuptiis & concupiſcentia, cap.* 10. ubi ita legitur: „ Marito mortuo, cum quo verum connubium fuit, „ fieri verum connubium *non poteſt*, cum quo priùs „ Adulterium fuit.

Refert quidem Gratianus *cauſ.* 31. *quæſt.* 1. *Can.* 2. hunc textum Auguſtini ſine negatione, ſed perperam, uti poſt Correctores Romanos notavit Cujacius ad *cap.* 1. *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per Adulterium*; ubi quoque obſervat, juxta antiquos Canones, mulierem quæ ſciens ſe præbuit alieno marito, nunquam potuiſſe cum eo Matrimonium inire.

III. Et quidem multis ſæculis eam diſciplinam viguiſſe veriſimile eſt ex *Can.* 40. Concilii Triburienſis anno 895. in quo generaliter definitur: „ Non licet „ ergo, nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in Matrimonio, cum qua priùs pollutus eſt „ adulterio.

IV. In illo quidem Canone ſpecialis caſus proponitur & deciditur; nimirum quo adulteri ſibi *mutuò fidem* dederant, interpoſito juramento de ineundo Matrimonio poſt mortem alterius legitimæ partis; ſed poſt deciſionem caſus, prædictam generalem concluſionem Patres ſubjiciunt: quod non advertens Gratianus, fragmentum Canonis tantùm referens, hanc ei epigraphen præfixit: *Poſt mortem viri non poteſt adulteram in conjugium ducere, qui viro vivente* JURAMENTUM *ſibi futurarum nuptiarum præbuit.*

V. Quin & Canonibus generaliter loquentibus ipſe Gratianus hanc reſtrictionem adhibendam cenſuit: „ Si nihil in mortem viri machinatus fuerit, vel ſi „ vivente viro fidem adulteræ non dedit, ſe ſumpturum eam ſibi in conjugem, ſi viro ejus ſupervive„ ret. " Habetur poſt *Can.* 3. *cauſ.* 31. *qu.* 1.

VI. Cùm autem circa ſæculum XII. & XIII. authoritas Decreti Gratiani ita invaluiſſet, ut vix aliunde quàm ex illo deſumerentur, quæ quæſtionibus de diſciplina decidendis ſervire poſſent, tandem hæc reſtrictio Gratiani pro jure invaluit; uti obſervat Cujacius loco citato.

VII. Hinc Alexander III. ſæculo XII. hanc reſtrictionem non admittit in *Cap.* 1. *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium*, dicens: „ Licèt in Canonibus habeatur, ut nullus copulet „ Matrimonio quam priùs polluerat adulterio, & illam *maximè* cui fidem dederat uxore ſua vivente; „ vel quæ machinata eſt in mortem uxoris, &c. „

VIII. Sed apertiùs ſubſequentes Pontifices eam admiſere, quin & definierunt, legitimum eſſe Matrimonium *adulteri* cum *adultera*, poſt mortem legitimæ uxoris, „ niſi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente ſibi fidem dederit „ de Matrimonio contrahendo. " Uti reſpondit & definivit Innocentius III. in *cap.* 6. *eod.* quæ definitio & reſponſum pro jure hodie recepta ſunt.

IX. Itaque juxta modernam diſciplinam, adulterium generaliter non dirimit Matrimonium cum adultera initum, ſed his dumtaxat caſibus.

Primò, ſi *ſibi fidem* dederint de contrahendo Matrimonio; vel ſi de facto Matrimonium initum ſit, licèt ſciretur alterum conjugum adhuc vivere; ſive id contigerit ante vel poſt commiſſum adulterium; uti deciditur in *cap. fin. eod.*

X. Si autem mulier ignoraverit, adulterum junctum eſſe Matrimonio, non prohibetur eo caſu Matrimonium mortua uxore cum eo contrahere, *cap.* 7. *eod.* quia non intervenit *formale* adulterium. Imò, ſi *de facto* contractum ſit Matrimonium, licèt *nulliter* ob prius Matrimonium mariti adhuc ſubſiſtens; ſi tamen mulier quæ hoc Matrimonium ignorabat, in ſecundo manere velit, vir ab ea recedere non poteſt, *cap.* 1. *eodem*, quia *dignum non eſt, ut vir, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet.*

XI. Alter caſus quo non ſubſiſtit Matrimonium inter adulterum & adulteram, eſt, ſi vel maritus adulter aliquid machinatus fuerit in mortem conjugis ſuæ; vel mariti adulteræ, ut cum ea contrahere poſſet; vel adultera in mortem ſui mariti, vel uxoris adulteri, *cap.* 3. *eod.*

XII. Homicidium quoque dirimit Matrimonium ſine adulterio, dum ſcilicet vir aut uxor cum tertio conſpiravit in mortem ſuæ compartis; quo caſu ſi fuerit mors ſequuta, non poterit ſuperſtes cum tertio illo Matrimonium inire, *cap.* 1. *De converſione infidelium*: licèt alter eſſet infidelis, & ad ejus converſionem patrata eſſet talis occiſio, & initum Matrimonium: *Cùm tale damnum tali lucro Eccleſia compenſare non velit.*

XIII. Impedimentum adulterii etiam juncta machinatione in mortem mariti adulteræ eſſe tantùm juris poſitivi, colligitur ex Matrimonio Davidis cum Bethſabee; illud tamen rectè inductum eſt, ut hoc ſaltem pacto hujuſmodi ſcelera cohiberentur, dum ſcirent, his criminibus ad Matrimonia perveniri non poſſe.

XIV. Meritò ſubinde, ſed tamen caſtè & prudenter, populus de hoc monendus, præcipuè de *adulterio cum promiſſione*; quia natum eſt ut frequentiùs uſu veniat.

Et

Et generatim ſubinde ſaltem moneantur, ut ſi adulterium aut homicidium intervenerit, tunc inquirant an impedimentum non ſit.

CAPUT VIII.

De Impedimento ex Cultus diſparitate.

1. *Quinam dicantur diſpares cultu?*
2. *Rarus hodie hic impedimenti hujus uſus.*
3. *Impedimentum hoc olim incognitum.*
4. *Hoc impedimentum conſuetudine videtur introductum.*
5. *Juſta de cauſa Eccleſia hoc impedimentum probavit.*
6. *Matrimonia Catholici cum Hæretica apud Græcos fuerunt jampridem invalida.*
7. *Eccleſia Latina ejuſmodi Matrimonia non habet pro irritis.*
8. *Parochi à ſimilibus Matrimoniis deterrere debent ob periculum perverſionis.*
9. *Secundò, oſtendere debent Parochi periculum ex iſtis Matrimoniis prolibus imminens.*
10. *Inſuper quàm facilè pars Catholica ab Acatholica perverti poſſit.*
11. *Cur Eccleſia potius Matrimonium cum non baptizato, quàm cum Hæretico irritum fecerit.*
12. *Quomodo Matrimonium Catholici cum Hæretica aliquando permitti poſſit.*

I. CUltus diſparitas hic non accipitur pro quavis in religione diſparitate; quaſi *diſpares in cultu* cenſeantur, qui diverſam profitentur religionem, v.gr. Catholicam & Calviniſticam ſeu Lutheranam; ſed ſoli & omnes illi dicuntur hic *diſpares cultu*, quorum unus validè baptizatus, & alter non eſt validè baptizatus; tametſi etiam ambo profiterentur eamdem Religionem Catholicam; modò unus eorum eſſet tantùm Baptizatus, alter verò adhuc eſſet Catechumenus: ſi autem uterque ſit baptizatus, quantumvis diſparem religionem profiteantur, nequaquam inter ipſos, juxta vulgarem & jam receptum modum loquendi, eſt *diſparitas cultus*.

II. Cùm hodie, præſertim hiſce in Regionibus pauci ſint non baptizati, & pauciores qui cum baptizatis conjugia inire prætendunt, rarus admodùm eſt in hiſce Regionibus hujus impedimenti uſus.

III. De hoc inter omnes paſſim convenit, hoc impedimentum multis ſæculis fuiſſe incognitum; atque olim inter diſpares cultu eo modo ſumptos, conſtitiſſe verum Matrimonium; taleque fuiſſe Matrimonium S. Monicæ Matris S. Auguſtini cum Patricio viro ethnico non baptizato; quod narrat ipſe Auguſtinus, *lib. 9. Confeſſ. cap. 9.* nec quidquam ſcribit, unde colligatur Matrimonium improbaſſe.

IV. Hoc inſuper ſat communiter receptum, hoc impedimentum non aliquo poſitivo Eccleſiæ Decreto, ſed jure quodam conſuetudinario eſſe introductum; atque hinc deducitur, conſuetudine impedimenta dirimentia induci poſſe; quod & exprimitur in *cap. 1. ii de Cognatione ſpirituali*; ubi reſpondet Alexander III. inter certas perſonas ibidem expreſſas conjugium iniri poſſe, *niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habeat*.

V. Illud negari nequit, quin juſtiſſimis de cauſis Eccleſia hoc impedimentum receperit; ſemperque viſum eſſe, hujuſmodi conjugia multis incommodis ſolere eſſe obnoxia; quæ fusè & eleganter jam pridem deſcripſit Tertullianus, *lib. 2. ad Uxorem cap. 2.*

VI. Quoad Matrimonia baptizatorum, quorum una partium eſt Catholica, altera verò hæretica, apud Græcos jampridem invalida fuiſſe videntur juxta *Can. 72.* Trullanum, quo decernitur: „ Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi; neque „ verò orthodoxam cum viro hæretico copulari: ſed „ & ſi quid ejuſmodi à quopiam factum apparuerit, „ *irritas* nuptias exiſtimare, & nefarium conjugium „ diſſolvi. Neque enim ea quæ non ſunt miſcenda „ miſceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti parte conjungi oportet.

Hæc conjugia *invalida* hic declarari notant Balſamon & Zonaras in notis ad hunc Canonem: „ Nam qui ſimul ita vivunt (ait Zonaras) ut eorum animi in iis quæ ad fidem pertinent, contrario modo affecti ſint, quo pacto eos in aliis rebus convenire poſſe, quiſpiam arbitretur? Quorumque ſenſus in iis quæ ſunt fidei, quorum prima eſt atque præcipua ratio, minimè congruunt, quo pacto inter ſe æquis animis in reliqua vitæ ſocietate communicabunt? "

VII. Quamvis Eccleſia Latina nullum impedimentum ſaltem dirimens hactenus ſtatuerit, quo Matrimonium Catholici cum hæretica irritetur, nihilominùs jam pridem ob plura ex ſimilibus Matrimoniis ſequi nata incommoda, ea improbavit, & hodie improbat; ac noviſſimè conformiter ad mentem Eccleſiæ Epiſcopus Caſtorienſis per Provincias confœderatas Vicarius Apoſtolicus hoc edidit Decretum: „ Prohibemus ſub pœna ſuſpenſionis ab officio Miſſionis omnibus Miſſionariis, ne quis perſonas, quarum altera eſt Acatholica, nobis inconſultis & ſine ſpeciali noſtro conſenſu, præſumat conjungere. "

VIII. Deinde in eodem Decreto ſive Conſtitutionibus additur: „ Sæpè deterreant Paſtores aliique Miſſionarii plebem Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, ne cum illis velint unum corpus fieri cum quibus non poſſunt fieri unus ſpiritus. "

Motiva quibus Parochi fideles à ſimilibus Matrimoniis deducant, deſumi imprimis poſſunt ex periculo perverſionis, non tantùm prolibus, ſed & nepotibus & pronepotibus ſubinde in multas generationes imminente ex hujuſmodi Matrimonio cum perſona Acatholica.

IX. Et quidem advertendum, periculum prolibus imminens non ſatis præcaveri per juramentum & promiſſiones conjugis hæretici; ſiquidem Miniſtri Acatholici facilè dicturi ſunt iſtiuſmodi juramenta non eſſe tantùm non ſervanda; ſed & ſervari illicitè. Accedit non leve periculum hæreticæ educationis prolibus imminens, etiam vivente parente Catholico, ſeu à blanditiis Matris hæreticæ, ſeu à minis Patris hæretici, potiſſimùm iis in locis, ubi penès Acatholicos eſt ſuprema poteſtas. Et quòd ſemper adeſt exemplum parentis hæretici; necnon quotidiana de hæreſi colloquia, & de fide quæſtiones & contentiones, quæ nata ſunt, ſi non extinguere, ſaltem imminuere fidem Catholicam, ipſaſque proles in fide Catholica vacillantes & flaccidas reddere.

X. Oſtendi inſuper poteſt, non infrequenter etiam parti Catholicæ perverſionis periculum imminere; eò quòd tam arcta conjunctio, qualis eſt matrimonialis, ſoleat mores partis hæreticæ facilè derivare in partem Catholicam; atque ſenſim parte Catholica ex naturali erga compartem affectu, & morum imitatione nonnihil excæcata, incipiat hæreſis ipſi minùs horrida apparere, ſicque minùs ab hæreſi abhorrere; & tandem ut comparti placeat, eam amplecti: præſertim quòd qui hujuſmodi Matrimonia ineunt, non ſoleant ab hæreſi eſſe tantoperè alieni; quia ſi multùm eam exhorruiſſent, noluiſſent tam arcto vinculo perſonæ hæreticæ jungi.

XI. Plura alia motiva ex incommodis & infauſtis ſimilium Matrimoniorum effectibus deſumenda, facilè Parochis, præcipuè in Provinciis ubi frequentiora eſſe conſueverunt talia Matrimonia, per quotidianam experientiam occurrent; nec dubium quin reperient, non rarò ex Matrimoniis perſonæ Catholicæ cum Acatholica eadem incommoda oriri, quæ ſuo tempore Matrimonia Fidelis cum Infideli ſecum trahere, ait Tertullianus loco ſuprà allegato: potiùs tamen Eccleſia induxit, aut induci paſſa eſt Impedimentum dirimens Matrimonium Fidelis cum Infideli, ſeu baptizati cum non baptizata, quàm Catholici cum Hæretica: eò quòd faciliùs ſciri queat quis non ſit baptizatus; quàm quis dicendus ac reputandus ſit Hæreticus.

XII. Adhæc, licèt incommoda, quæ Matrimonia Catholici cum Hæretica comitari ſolent, non evincant ſimile Matrimonium ſemper jure naturæ eſſe illicitum; eò quòd queant eſſe circumſtantiæ, quæ ſperari faciant tanta bona ex ſimili Matrimonio; aut hujuſmodi neceſſitas concurrat, ut prævaleant incommodis quæ timentur, nihilominùs hoc concludunt, ſimilia Matrimonia ut plurimùm etiam jure naturali eſſe illicita:

pru-

prudenterque poſitivo Decreto inferioribus Parochis, ſeu Miſſionariis eſſe interdictum, ne iſtiuſmodi Matrimoniis aſſiſtant; niſi prius Epiſcopus conſenſerit.

CAPUT IX.

De Metu.

1. *Quid metus, & an cauſet involuntarium?*
2. *Qua ratione in actione ex metu interveniat involuntarium?*
3. *Quis ſit metus cadens in virum* conſtantem?
4. *Quis dicendus metus* levis?
5. *Metus* levis *non eſt facilè attendendus.*
6. *Quid conſiderandum in metu?*
7. *Quis cenſendus ſit hic & nunc metus.* gravis, *à judice determinandum; & unde?*
8. *Qualiter judex hic procedere debeat?*
9. *Metus gravis reddit Matrimonium* nullum.
10. *Impedimentum hoc potiùs juri naturali, quàm poſitivo adſcribendum.*
11. *An metus* de ſe levis *aliquando irritet Matrimonium?*
12. *In his Provinciis non facilè ob prætenſum metum Matrimonia* invalida *declaranda, & quare?*
13. *Quid Parocho agendum, ſi metum ſubeſſe ſuſpicetur?*
14. *Metus* gravis *voluntarius in cauſa non dirimit Matrimonium.*
15. *Debet eſſe incuſſus ad Matrimonium contrahendum.*
16. *Non refert à quo fuerit incuſſus.*

I. Metus eſt, inquit Juriſconſultus *in l. 1. ff. Quod metus cauſa geſtum eſt*, inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio.

Metus non cauſat abſolutè involuntarium; quia qui ex metu aliquid agit, voluntariè id agit, ut illud quod metuit evadat. Exempli gratia, qui ex navi ejicit merces ob periculum naufragii, voluntariè eligit ejectionem mercium, ut evitet imminens naufragium; ipſamque ejectionem mercium præeligit potiùs, quàm ſuſtinere periculum naufragii; eamque electionem voluntariè facit; id eſt, cum plena advertentia rationis, ac deliberatione voluntatis.

II. Advertendum tamen, quòd is qui metu adactus aliquid agit, licèt id voluntariè agat, idèoque coacta voluntas ſit, uti loquuntur Juriſconſulti, nihilominus & illud certum eſt, in actione metu elicita intervenire quoddam involuntarium contrarium libertati.

Qui enim ob inſtans aut prævìſum aliquod malum ſibi imminens quidquam agit, non facturus niſi illud malum ſibi immineret; non omninò liberè, ſed ab imminenti illo malo quaſi adactus, hoc præ alio eligit.

III. Et quidem ſi malum imminens ſit hujuſmodi, ut hominem alioquin prudentem, & in rebus agendis non levem moveret, ut faceret illud quod aliàs non feciſſet, ſi periculum illius mali non adfuiſſet, dicitur is egiſſe ex metu gravi ſeu prudenti; dicitur is metus vulgò *metus cadens in virum conſtantem*, *in cap. 4. ✠ de his quæ vi metuſve cauſa*, & cap. 15. & 28. ✠ *de Sponſalibus*.

IV. Si verò malum imminens ſit adeò leve, aut periculum illius ita remotum, aut tam parum veriſimile, ut nullum virum prudentem & conſtantem moveret ad faciendum quod factum eſt; dicitur id factum ex metu levi & vano; neque jura illius rationem haberi voluerint.

V. Unde ſcribit Juriſconſultus *in L. 6. ff. Quod vi metuſve cauſa geſtum erit*: „Metum autem non vani hominis, ſed qui meritò & in hominem *conſtantiſſimum* cadat, ad hoc Edictum pertinere dicemus." Edictum nimirum Prætoris de quo *in L. 1. ff. eod. Quod metus cauſa geſtum erit*, „ratum non habebo. Deinde eodem fundamento dicitur *in L. 7. ff. eod.* „Proinde ſi quis meticuloſus rem nullam fruſtrà timuerit, per hoc Edictum non reſtituitur; quoniam neque vi, neque metus cauſa geſtum eſt.

Similiter in citato *capite* 28. reſpondet Pontifex: „De illato metu eſt enim diligentia inquirendum, & ſi talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in conſtantem virum, erunt non immeritò audiendæ." Sat innuens, ob metum levem & vanum neminem audiendum.

VI. Itaque rectè ait Covarruvias *de Matrimonio part. 2. §. 4. num. 5.* „Virum interpretor prudentem, qui ſciat eligere minus malum ob majoris mali periculum evitandum."

Hinc infert *num. 6.* „Non eſſe metum cadentem in virum conſtantem, nec excuſare, ſi quis etiam ad evitandam mortem eligeret peccare mortaliter: imprudens enim eſſet omninò, qui mallet mortaliter peccare, quàm mortem ipſam corporis ſubire."

Inde ulteriùs patet, metum aliquem poſſe de ſe ac ſimpliciter conſideratum eſſe *metum gravem*, & qui moveret virum prudentem, ſi comparetur ad unam actionem; & tamen non eſſe talem comparatum ad aliam actionem.

Quis enim ambigat, quin metus imminentis mortis ſit metus, qui meritò moveret virum prudentem ad eligendam amiſſionem notabilis ſummæ pecuniæ; qui tamen non ſit ſufficiens, ut eumdem moveat ad peccandum mortaliter?

VII. Similiter & perſonarum ſexum, conditionem, aliaſque circumſtantias expendendas eſſe, ut judicetur, an hic & nunc fuerit metus gravis, an levis, dubium non eſt: atque communiter tradunt Canoniſtæ poſt Gloſſam in *Cap.* Cum dilectus ✠ *de iis quæ vi metuſve cauſa*, arbitrio judicis relinquendum eſſe, quinam metus dicatur cadere in conſtantem virum. „Judex enim (ait Covarr. *num. 15.*) ut ipſe intelligo, arbitrabitur, an vir prudens & conſtans eligeret potiùs id agere, quod timoris cauſa fit, quàm periculum quod imminet ſubire."

VIII. Ex quo dein *num. 16.* infert „Judex arbitrio proprio decernere debet, non ita anxiè, atque ſtrictè hanc eligendi prudentiam exigendam eſſe in fœminis, quibus à natura ineſt minor animi vigor, corporiſque fortitudo: ſed conſiderandum eſſe, quid fœmina *conſtans* eligeret penſata naturali fœminarum prudentia. Aliquid enim cogeret fœminam, etiam conſtantem, ad eligendum id, quod vir conſtans minimè eligeret."

IX. His præmiſſis, indubitatum eſt, metum gravem ſeu cadentem in *virum conſtantem*, non tantùm contractum matrimonialem ſubjicere legi reſciſſionis, ſive metu adactum, contractum matrimonialem officio judicis reſcindi petere poſſe; quemadmodum in aliis contractibus metu initis jura ſtatuunt; ſed ipſum Matrimonium dirimere, ſive Matrimonium ex ſimili metu initum eſſe *nullum*; uti apertè ſupponitur *in cap. 15. & 28.* ✠ *de Sponſalibus*, & *cap. 2.* ✠ *de eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium*. Ratio indicatur *in cap. 17.* ✠ *de Sponſalibus*, cùm libera debeant eſſe Matrimonia, & coactiones difficiles ſoleant frequenter exitus habere.

X. Illud hic notandum, Pontifices in citatis Decretalibus non inducere impedimentum *dirimens*; ſed reſolvere ſimpliciter, Matrimonia per metum inita eſſe *invalida*; adeòque impedimentum illud ſupponere. Et reverà cùm contractus matrimonialis ſit præ cæteris contractibus mutui amoris & dilectionis conjunctio, etiam præ cæteris exigit quamdam libertatem, atque omnem coactionem abhorret; præſertim quia ſemel validus & perfectus quamdam habet indiſſolubilitatem; neque adinſtar aliorum contractuum reſcindi facilè poteſt: ut proinde meritò hoc impedimentum non ſoli juri poſitivo, ſed naturali adſcribendum ſit.

XI. Porrò quamvis metus de ſe *levis*, neque aptus ut virum aut etiam mulierem prudentem ad eligendum Matrimonium moveret, queat ſubinde in aliqua perſona meticuloſa cauſare involuntarium, ſeu libertatem adimere, hujus tamen rationem Eccleſia habere non ſolet; ne aliàs paſſim *invalida* prætendi poſſent Matrimonia; & quia „non facilè Eccleſia, quæ non judicat de occultis, præſumit, aut probatum habet ſpontaneum conſenſum defuiſſe ex leviuſculo metu, quamvis à parte rei aliud ſit;" ait Zypæus, *Conſult. 1. de iis quæ vi vel metu*: qui addit: „Quando tamen ſeverà ex judicio viri prudentis conſtaret, levem licèt cauſam, verò tamen gravem metum incuſſiſſe, tantumque ut ſpontaneum conſenſum defuiſſe commonſtretur; non dubitem Matrimonium pro irrito haberi;

quia

„ quia certè nihil intereſt quo metu quis compulſus „ ſit, dum conſtat compulſum eſſe.

XII. Non facilè tamen judicandum eſt, ob levem metum conſenſum ſpontaneum, & ſufficientem defuiſſe; neque, præſertim hiſce in Regionibus, facilè Matrimonium ob metum prætenſum *nullum* declarandum; cum juxta Ritualia non antea conjungendi ſint, quàm interrogati à Parocho, an venerint ad contrahendum ſua voluntate, & à nullo coacti, reſponderint affirmativè.

XIII. Si tamen Parocho ſuſpicio ſuboriatur quod metus ab alterutra parte ſubeſſet, poterit non tantùm in ipſo actu conjunctionis, modo prædicto interrogando; ſed vel maximè prævie id examinare; putà dum uterque examinatur ſeorſum, an ſciat ſcitu neceſſaria; aut alia occaſione, quæ Parocho convenientior videbitur.

Hanc inquiſitionem commendat Synodus P. I. Mechlinienſis, titulo *de Sponſalibus*, *cap.* 2. his verbis: „ Quia coactæ nuptiæ triſtem plerumque & luctuoſum „ habent exitum, diligenter inquirant Paſtores, an „ Matrimonium contracturi ſponte & animo delibera- „ to, non vi aut metu parentum, amicorum aut alio- „ rum coacti ad Matrimonium procedant. Quòd ſi „ invenerint aliquem vel aliquam ex contrahentibus „ coactum ad contrahendum, nullo modo ad conjun- „ ctionem eorum procedere audeant; neque alteri vi- „ ces ſuas committant, ſub pœna ſuſpenſionis ab offi- „ cio & beneficio.

XIV. Metum gravem dirimere Matrimonium, quia impedit ſpontaneum ac liberum conſenſum ſuprà notavimus; unde ſi ipſe cauſam metus voluntariè poſuerit, ita ut metus proveniat ex *cauſa* ab ipſo metum patiente voluntariè *poſita*; metus *juſtè* ob illam cauſam incuſſus Matrimonium non irritabit. Exempli gratia, ſi judex carcerem aliamve pœnam minetur juveni ni contrahat cum puella quam ſub promiſſione Matrimonii ſtupravit; & ipſe juvenis ex metu comminatæ pœnæ Matrimonium contrahat cum illa, aliàs non contracturus, Matrimonium erit validum; quia voluntarium, quod fuit in ponendo actu, qui comminatæ pœnæ, & metui cauſam dedit, ſupplet ſi quid forſan modò circa voluntarium in contractu matrimoniali deeſſet.

XV. Adhæc requiritur ut metus ſit incuſſus in finem Matrimonii conſenſum extorquendi: aliter enim vis directa non ſit huic contractui: v. g. ſi quis metu inferni, vel mortis aliundè imminentis aliquam ducit; (vel ut ſæpè fit) metu incontinentiæ, paupertatis, &c. validum eſt Matrimonium.

XVI. Illud autem non refert à quo inferatur, an ab altero contrahentium, an à tertio v. g. à parentibus, modo injuſto & directè ad extorquendum Matrimonium: eò quòd & per metum taliter incuſſum reverà ſpontaneus conſenſus impediatur; quod apertè ſupponit prædictum Decretum Synodi Mechlinienſis.

CAPUT X.

De Impedimento Raptus.

1. *Plures pœnæ per leges Romanas contra Raptorem.*
2. *Etiam in Belgio.*
3. *Ex lege Juſtiniani Raptus videtur fuiſſe impedimentum perpetuum.*
4. *Idipſum indicant Capitularia Regum Francorum.*
5. *Videtur quod olim numquam licitum aut validum fuerit inter Raptorem & raptam.*
6. *Aliquando relaxatum fuit hoc impedimentum.*
7. *Quid ſtatuerit circa hoc impedimentum Synodus Tridentina?*
8. *Qua ratione dicatur per Synodum Tridentinam inductum novum impedimentum.*
9. *In quibus Decretum Tridentinum diſcordet à priſtina diſciplina.*
10. *Quæ ſint pœnæ contra Raptum ex Decreto Concilii Tridentini.*
11. *In quibus hæ pœnæ locum habeant.*
12. *Synodus Tridentina videtur loqui de raptu, qui violentiam adjunctam habet.*
13. *In Gallia etiam attenditur Raptus ſeductionis ſine violentia.*
14. *Hic raptus frequentior, & quando Matrimonium dirimat?*

I. QUàm graves acerbæque pœnæ olim per leges Imperiales contra raptum decretæ fuerint, videri poteſt in legibus Conſtantini Magni ejuſque filii Conſtantii; nec non Gratiani, quæ referuntur in Codice Theodoſiano, *lib.* 9. *tit.* 24. *de Raptu Virginum vel Viduarum*; nec non in *L. unica*, *Cod. Juſtin. eod. tit.* quas paſſim Interpretes ac ſignanter Gothofredus, ad citatum titulum Codicis Theodoſiani late explicant; notatque ſpeciatim Gothofredus, quòd Conſtantinus Magnus ut omnis via obſtrueretur ad hoc crimen committendum, neque Raptæ conſenſu, neque parentum ratihabitione, patientia, ſilentio hoc crimen elui voluerit; aut raptum hoc patrocinio ſuſtineri, Raptoremque denique ea ſpe ſibi blandiri.

II. Hìc in Belgio olim graviſſimis pœnis quoque raptus puniebatur; uti ex antiquis Principum noſtrorum, talibus cognoſci poteſt, quas recitat Zypæus ad titulum *de Sponſalibus n.* 25.

III. Sed quòd præſentem materiam, nimirum impedimenti Matrimonii, propiùs accedit, Juſtinianus in citata Lege unica decrevit: „Nec ſit facultas raptæ virgini vel viduæ vel cuilibet mulieri, *raptorem* in ſuum ſibi maritum expoſcere, ſed cui parentes voluerint (excepto *raptore*) eam legitimo copulent Matrimonio: quoniam *nullo* modo, nulloque tempore datur à noſtra Serenitate licentia eis conſentire, qui hoſtili more in noſtra republica Matrimonia ſtudent ſibi conjungere. Oportet etenim ut quicumque uxorem ducere voluerit, ſive ingenuam, ſive libertinam, ſecundùm noſtras leges, & antiquam conſuetudinem; parentes, vel alios quos decet petat, ut cum eorum voluntate fiat legitimum conjugium. “

Quin ibidem Juſtinianus voluerit eſſe impedimentum *perpetuum*, nullo quantumvis *ſpontaneo* conſenſu ipſius raptæ abolendum, inter raptorem & raptam, evidens eſt.

IV. Ipſa quoque Regum Francorum Capitularia idipſum indicant. Legitur enim, *lib.* 6. *cap.* 69. „ Si quis alterius ſponſam, virginem aut viduam necdum deſponſatam *rapuerit* vel furata fuerit, placuit ut ſive eam poſtea ſponſaverit, ſive dotaverit, ſeu non, ſive cum parentum ejus voluntate quocumque commento ipſam accipere vel tenere potuerit, *numquam* illam uxorem habeat; ſed raptori aut furi auferatur, & proximis ſuis alio viro tempore congruo, ſi ipſa hoc malum non conſenſerit, nuptura legibuſque accepturà reddatur. “

Et *lib.* 7. *c.* 395. „ Placuit, ut hi qui *rapiunt* fœminas vel furantur, aut ſeducunt, ut eas *nullatenus* habeant uxores, quamvis eis poſtmodum conveniant, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint, “ Extat apud Gratianum, *Cauſ.* 36. *quæſt.* 2. *Can.* 11. ſed ſub nomine Concilii Aquiſgranenſis; notantque Correctores Romani idipſum Decretum inveniri in Concilio Rhemenſi Troslejano, *cap.* 8.

In Synodo Regiaticina ſive Ticinenſi anno 850. *cap.* 10. decernitur, quòd puellæ „ ipſis à quibus raptæ ſunt, legitimæ demum uxores *nullatenus* eſſe poſſunt. “

V. Ex his aliiſque nonnullis Canonibus ſæculis ſeptimo & ſequentibus editis, credunt nonnulli, raptum fuiſſe ſaltem in quibuſdam Eccleſiis impedimentum dirimens perpetuum inter raptorem & raptam; adeò ut nec per ſpontaneum conſenſum raptæ, tametſi à rapta in loco tuto, & extra poteſtatem raptoris conſtituta præſtitus fuiſſet.

VI. Quidquid ſit, illud conſtat, ſæculo undecimo & ſequentibus impedimentum hoc relaxatum fuiſſe; atque Matrimonium inter raptorem & raptam validum reputatum, modò conſenſus raptæ interveniſſet; reſponditque conformiter ad hanc diſciplinam Innocentius III. in *cap.* 7. ✠. *de Raptoribus*: „ Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, ſi prior diſſenſio transeat poſtmodum in conſenſum: & quod ante diſplicuit, tandem incipiat complacere. “

VII. Synodus Tridentina expendens quàm parum fidendum ſit conſenſui quem puella quamdiu eſt in poteſtate raptoris præſert, decernit *Seſſ. 24. c. 6. de Reform. Matrim.* Inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium.

VIII. Itaque juxta hoc Decretum ſubſiſtit impedimentum dirimens inter raptorem & raptam, quamdiu hæc manet in poteſtate raptoris; ut quamvis eo tempore puella reverà conſentiret in Matrimonium cum raptore, nihilominus Matrimonium ſic contractum eſſet *nullum*; licèt Jure Decretalium fuiſſet validum; atque hoc ex capite dicitur à Synodo Tridentina, novum impedimentum dirimens hic inductum.

IX. Quod verò permittit Synodus Tridentina, ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat; eatenus à Lege Juſtinianæa & Canonibus ſuprà relatis recedit; à quibus jam tempore Synodi receſſum erat.

X. Addit quoque Synodus pœnas; ut nimirum „raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium aut favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac „perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces; & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, „ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.„

XI. Tridentina Synodus hic duntaxat loqui videtur de raptu in ordine ad Matrimonium contrahendum, ut fuſiùs probat Sanchez, *lib. 7. de Matrimonio, Diſp. 13. num. 4.* hoc unà monens, *n. 10.* „His „pœnis locum eſſe, quamvis rapta cauſa Matrimonii „non ſit perducta ad locum deſtinatum, ſed in ipſo „itinere reſipiſcat. Quòd delictum hoc raptoris in „ipſa abductione conſummetur, & tunc perfectè irrogetur Matrimonii libertati injuria; nec conſilium ſpectet, ut raptor in aliquo loco jam raptam „conſtituerit, vel eam duxerit; ſed tantùm ut rapuerit cauſa Matrimonii, illamque ſub ſuam poteſtatem „repoſuerit. „

XII. Quia Synodus permittit Matrimonium raptæ cum raptore, ſi illa in loco tuto ac libero extra poteſtatem raptoris conſenſerit, creditur à pleriſque, Synodum tantùm hoc Decreto comprehendiſſe raptum, qui ipſi raptæ violentiam infert; & quo ipſa cum reniſu & violentia corporali rapitur cauſa contrahendi Matrimonium; neque eſſe raptum ad mentem Synodi, ſi quis aliquam, vel aliquem minorennem blanditiis, & amatoriis incitamentis ac lenociniis ſeducat, ut conſentiat, & inſciis aut etiam invitis parentibus Matrimonii contrahendi cauſa recedat; eò quòd ipſi ſeductæ nulla violentia illata videatur; ipſaque licèt mediis inhoneſtis ac fallacibus inducta, reverà conſenſerit; hæcque interpretatio hiſce in regionibus recepta videtur; neque hujuſmodi Matrimonia *invalida* habentur.

XIII. In Gallia verò duplicem raptum diſtinguunt, alterum ſcilicet per violentiam, ſive per vim apertam, rapiendo violentè perſonam cauſa Matrimonii contrahendi; alterum verò vocant per *ſubornationem* ſive *ſeductionem*: huncque frequentiorem & periculoſiorem dicunt; committiturque quando raptor corrumpit, & ſeducit mentem & ſpiritum perſonæ raptæ, & per lenocinia, & incitamenta libidinis, aliave allicientia inhoneſta motiva, & occultas ac artificioſas ſollicitationes & preces inducit ad conſenſum matrimonialem.

XIV. Raptus hic *ſubornationis* ſive *ſeductionis* locum non habet in omni genere perſonarum, ſed tantùm in filiisfamilias minoribus, qui magis ſunt ſubjecti ſeductioni, & ob auctoritatem parentum quibus ſubſunt, non creduntur potuiſſe ſeduci, niſi eos circumveniendo & corrumpendo eorum mentem, quemadmodum latiùs deducit Claudius Blondeau *in ſua Bibliotheca Canonica, pag. 82.* editionis anni 1689. ibidem adſtruens; Raptum hunc eſſe ex uſu Eccleſiæ Gallicanæ impedimentum, ipſiſque parentibus jus eſſe agendi ad nullitatem hujuſmodi Matrimoniorum.

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

De Diſpenſationibus Matrimonialibus.

CAPUT I.

De uſu Diſpenſationum Matrimonialium; & cui Auctoritas diſpenſandi competat.

1. *Impedimenta jure humano inducta poſſunt auctoritate humana tolli.*
2. *Imperatores in impedimentis à ſe inductis diſpenſarunt.*
3. *Canon Synodi Tridentinæ auctoritatem diſpenſandi aſtruens.*
4. *Eccleſia primitùs parcè admodum diſpenſabat.*
5. *Primus ferè diſpenſavit Innocentius III.*
6. *Facilior ſemper fuit diſpenſatio ſuper Matrimonio jam contracto, quàm contrahendo.*
7. *Decretum Synodi Tridentinæ circa diſpenſationes ſuper impedimentis Matrimonii.*
8. *Ex mente Synodi rarò diſpenſandum præſertim ſuper Matrimoniis contrahendis.*
9. *Diſpenſatio nonniſi ex juſta ratione, & cauſa cognita concedenda.*
10. *Auctoritas diſpenſandi ſuper impedimentis dirimentibus, ferè ſoli Sedi Apoſtolicæ competit.*
11. *Auctoritas diſpenſandi competens Epiſcopo Leodienſi.*
12. *An eadem competat Epiſcopis Belgii?*
13. *Quando Epiſcopi poſſint diſpenſare in Matrimonio cum impedimento dirimente nulliter contracto.*
14. *Epiſcopus diſpenſat ſuper impedimento ſuperveniente jam Matrimonio contracto.*
15. *Quid de impedimentis impedientibus tantum?*

I. IN his, quæ juris humani ſunt, nonnunquam auctoritate eorum, qui legem tulerunt, diſpenſari poſſe, nemo unquam dubitavit; atque de hac diſpenſatione rectè ſcripſit ad S. Anſelmum Cantuarienſem Paſchalis II. *Epiſt. 42.* „Diſpenſationis modus, ſicut „ beatus Cyrillus in Epiſtola Epheſinæ Synodi loquitur, nulli unquam Sapientum diſplicuit. Novimus „ enim Sanctos Patres noſtros, & ipſos Apoſtolos, „ pro temporum articulis, & qualitatibus perſonarum „ diſpenſationibus uſos. „ Plura in hanc rem videri poſſunt apud Gratianum, *Cauſ. 1. q. 7.*

Porrò inter Impedimenta Matrimonii plura hodiè eſſe & jam pridem fuiſſe, ſolo jure humano inducta ſuperiori titulo oſtenſum fuit. Hæc itaque eadem auctoritate, qua conſtituta ſunt, vel generaliter tolli, vel in particularibus circumſtantiis ſuſpendi poſſe, ut Matrimonium non obſtante hoc impedimento, licitè & validè contrahi queat, nemo dubitaverit, niſi qui inficiari audeat, cum qui legem tulit, poſſe legem tollere, aut juſta cauſa interveniente diſpenſare.

II. Quapropter Imperatores dum nuptias inter certas perſonas lege generali vetuerunt, eas ex juſta cauſa inter hujuſmodi perſonas permittere poſſe non dubitarunt.

Inter tutorem & pupillam Jure Romano vetitæ erant nuptiæ, toto titulo Codicis, *de Interdicto Matrimonio inter pupillam & tutorem*; interveniente Principis authoritate ſeu diſpenſatione nuptiæ inter pupillam & tutorem iniri poterant, ut manifeſtum eſt ex *l. penult. Cod. dicto titulo.*

Similiter, ut præcedenti titulo, *cap. 5.* notatum eſt, lege Theodoſiana vetitæ erant nuptiæ conſobrinorum, eas tamen impetrari potuiſſe Reſcripto Principis, oſtendit *Lex unica, Cod. Theod. C. nuptiæ ex reſcripto petantur*, notatque Gothofredus in Commentario ejuſdem legis; unà obſervans, ſanctum Ambroſium. *Epiſt. 66.*

ſat

Digitized by Google

ſat apertè teſtari, hujuſmodi nuptias à Principe impetrari potuiſſe.

III. Nemo ergo auctoritatem diſpenſandi Eccleſiæ negabit, qui auctoritatem ſtatuendi impedimenta ei competere agnoſcit; ut proinde meritò Synodus Tridentina eodem Canone anathemate feriat eos, qui negant Eccleſiam in nonnullis impedimentis *diſpenſare* poſſe, quo damnat negantes Eccleſiam poſſe conſtituere, ut plures gradus conſanguinitatis & affinitatis impediant & diminuant Matrimonium, quàm qui Levitico exprimuntur.

IV. Fatendum quidem eſt, Eccleſiam olim in hoc, quemadmodum in aliis diſciplinæ articulis, rarò admodum diſpenſare ſolitam fuiſſe. Ægrè enim Patres à ſuis ſemel Regulis, ſive Canonibus recedi permittebant.

Et quidem ſi Chriſtiano Lupo credimus, etiam ſeculo X. „ nolla tunc etiam Regia vel Auguſta, licèt in ſexto dumtaxat, aut ſeptimo ſanguinis vel affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longè minùs contrahenda Matrimonia diſpenſabantur, ſed cuncta dirimebantur juxta rigorem ſacrorum Canonum. Ejuſmodi diſpenſationes adeò tunc ignorabat Eccleſia (pergit Lupus) ut Francus quidam Roma rediens, ſimilem ſibi datam aſſeverans a Gregorio III. Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire Matrimonium, graviſſimè ſcandalizarit omnem Galliam, & à noſtro Apoſtolo Bonifacio, credere id recuſante, conſultus Zacharias Pontifex reſponderit. *Abſit ut Prædeceſſor noſter hoc ita credatur præcepiſſe. Nec enim ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum inſtitutis reperiuntur.*

Regula, quam in Reſponſione ad Bonifacium Moguntinum expreſſit Zacharias Papa, uti in textu ex Chriſtiano Lupo retulimus, ſcilicet: „ Nulla à ſede illa diriguntur, quæ Patrum, ſive Canonum Conſtitutis contraria reperiuntur; erat Romanis Pontificibus priſtinis ſeculis adeo infixa, ut ſcribere non dubitaret Zozimus Papa; contra Statuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec hujus quidem Sedis poteſt Authoritas: apud nos enim inconvulſis radicibus vivit Antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxere reverentiam. Apud Gratianum 25. *quæſt.* 1. *can.* 6.

Et Hormiſdas ibidem relatus. *can.* 9. Prima ſalus eſt, rectam fidei regulam cuſtodire, & à Conſtitutis Patrum nullatenus deviare.

Et ſicuti Romana Eccleſia prima eſt aliarum Eccleſiarum, ita & præ cæteris Canonum executricem, & cuſtodem ſe eſſe jampridem gloriabatur.

„ Confidimus (ait Gelaſius ibidem can. 1.) quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quàm Primam, quæ & unamquamque Synodum ſua authoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit.

Huic Canoni hoc ſummarium præpoſuit Gratianus: *Conſtitutum Synodi, quod Univerſalis Eccleſia probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet.*

Proindè nec tunc temporis Pontifices, neque ſeculo XII. Gratianus dubitarunt, quin & ipſi Romani Pontifices Conſtitutum Synodi, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet.

Quare nec Gratianus aſſerere dubitavit, quòd *Miniſtri ſacrorum Canonum, & Decretorum Pontificum, ſint ſummi Pontifices.*

Quamdiu hæc fuit Romanorum Pontificum perſuaſio, illibata permanſit ſacrorum Canonum cuſtodia, & vix quoque fuit circa exceſſum diſpenſationum audita querela.

At poſtquam ſeculis poſterioribus invaluit quorumdam Juriſperitorum opinio, Romanum Pontificem, Canonibus aut Decretis Eccleſiaſticis, etiam Conciliorum Generalium, non ligari, nec conſtringi poſſe, hacque tandem opinione à Romanis Pontificibus probata & recepta, mirum quanta facilitate cœptum ſit, à præſcriptis Canonum recedi, & contra eos diſpenſationes à Romanis Pontificibus impetrari, quemadmodum ex querelis contra hunc exceſſum virorum piorum hiſce poſterioribus ſeculis depoſitis, abundè conſtat; & etiam hodierna praxis, ſeu potiùs abuſus nimiùm evincit.

V. Poſt hæc adjungit citatus Auctor: „ Eorum impedimenta ferè primus diſpenſavit Innocentius III. Othonis IV. & Philippi pro Germanico Imperio horrenda bella quis ignoret? Poſt Philippi cædem lucidum erat Othonis jus, verùm Philippi filia obviabat. Hinc omnibus pacificandis Othonis cum iſta filia conjugium convenire cenſuerunt Imperii proceres ac Epiſcopi, quin & ipſi Apoſtolicæ Sedis Cardinales Legati, ſed obſtabat quartus conſanguinitatis gradus. Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & populi preces diſpenſavit laudatus Pontifex, ea tamen lege, ut duo ampliſſima Monaſteria Ottho fundaret, omneque Imperium largis eleemoſynis, & ferventibus orationibus iſtud Eccleſiaſticæ diſciplinæ vulnus compenſaret. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lubecenſem in Chronico Sclavorum. Ottho de ſancto Blaſio addit, quòd Cluniacenſis & Ciſtercienſis Ordinis Abbates eamdem compenſationem per varia ſuorum Monachorum pia opera complere promiſerint, iſtudque Canonin vulnus acceperint in ſuas conſcientias, & quòd ſpondere Ottho debuerit ſingularum omnium Eccleſiarum defenſionem, ac reſumptionem ſacri belli. Rima facta facilè dilatatur, tandemque creſcit in grande foramen, imò & in apertam portam.

VI. Hæc tamen, uti monet idem Auctor, intelligenda præcipuè de diſpenſatione impedimentorum ad *contrahendum* Matrimonium; nam ante Innocentium III. multas diſpenſationes conceſſas fuiſſe fatetur; at „ hæ omnes fuerunt (ait) non præviæ ad contrahendum, *ſed dumtaxat poſteriores* malè contracti Matrimonii toleratrices diſpenſationes: Adeòque diſpenſationes prævias initiavit Alexander III. Innocentius III. ac ejus ſucceſſores viam ampliarunt.

Et revera Eccleſiam ſemper fuiſſe faciliorem in diſſimulanda infractione Canonum, ubi jam infractio contigerat, nec ſine magnis incommodis in eorum reparari poterat, aut pœna infracti Canones urgeri, quàm in concedenda Canonis nondum infracti contraventione, ex hiſtoriis & Pontificum ac Conciliorum Decretis eſt manifeſtum.

VII. Synodus Tridentina perpendens, quòd frequentius legem ſolvere, exemploque potius, quàm certo perſonarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud ſit, quàm unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire, ut loquitur *Seſſ.* 25. *cap.* 18. *de Reformat.* reformationi Matrimonii intenta, avitam Patrum diſciplinam in concedenda diſpenſatione ſuper impedimentis reducere, quantum temporum conditio patiebatur, voluit, ſtatuens, *Seſſ.* 24. *c.* 6. *de Reformat. Matrim.* „ Si quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat; idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit; iiſdem ſubjiciatur pœnis: non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit; tunc faciliùs cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis Matrimoniis, vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò; idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.

Quandoquidem tempore Concilii Tridentini diſpenſandi authoritas in pluribus materiis, ac ſignanter ſuper impedimentis dirimentibus matrimonium, eſſet ad Sedem Apoſtolicam devoluta, ſive Sedi Apoſtolicæ reſervata, non ſine fundamento aſſerit, multiſque probat Dominus Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica, *tom.* 1. *cap.* 10. §. 5. poſt Thomam Sanchez, *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 45. *n.* 3. Synodum Tridentinam, regulas in materia diſpenſationis, ac notanter ſuper impedimentis matrimonii præſcriptas, ad Romanum Pontificem præcipuè direxiſſe; ut ipſe tam-

tanquam fidelis diſpenſator conformiter ad has regulas, ſua in diſpenſando authoritate utretur.

Unde non ſine fundamento aſſerit Vir clariſſimus Ludovicus Dupin, de antiqua Eccleſiæ diſciplina in Prologuio Diſſertationis 6. „ Se non ſatis mirari poſſe Petrum de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, „ virum alioquin acerrimi judicii, pronuntiaſſe controverſiam hanc (de Superioritate Concilii Generalis ſupra Pontificem) nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas momenti; nam, (ut hic Author reflectit) ſi Romanus Pontifex Conciliis etiam Generalibus Superior ſtatuatur, *Concilia ſua authoritate ſpoliantur*, Canones non in irritum mittuntur, & omnia ad unius Pontificis nutum, & arbitrium revocantur.

„ Ulteriùs (ait) ſi Papa ſit ſuprà Concilium, ſequitur eum Summum eſſe Monarcham & Dominum, ipſumque ex animi ſui arbitrio poſſe Canones abrogare.

VIII. Hoc Decreto ſat oſtendit Synodus, ſe voluiſſe inhærere Patrum regulis; ut nunquam aut rarò infringendi Canonis licentia daretur, adeòque nunquam aut rarò, idque ex cauſa & gratis diſpenſatio, præcipuè in ſecundo gradu, ſuper contrahendis concedeatur: facilius autem ſuper *contractis invalidè*, cum aliquo impedimento, ſi nimirum cum ignorantia non affectata, aut non culpabili iſtius impedimenti contracta fuerint.

IX. Hinc ultimùs patet, ex mente Synodi etiam hîc ſervandam eſſe regulam, quam eadem Synodus poſtmodum, *Seſſ.* 25. c. 18. expreſſit, atque omnibus intimatam voluit, his verbis: „ Sciant univerſi ſacratiſſimos „ Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri „ poterit, indiſtinctè obſervandos. Quòd ſi urgens juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverit, cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, ac ſummâ maturitate atque gratis, à quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.

X. Quibus verò diſpenſandi auctoritas ſuper impedimentis Matrimonii competat, nec in Canonibus, imò nec in Decretalibus Gregorii IX. determinatur; neque legitur aliquo Decreto generali auctoritas hæc Epiſcopis adempta, & Pontifici reſervata.

At conſuetudine tandem invaluit, & moderna habet diſciplina, ut ſi agatur de impedimentis dirimentibus, & de Matrimonio cum tali impedimento contrahendo, ſoli Pontifici diſpenſatio competat; niſi Epiſcopi oſtendant, ſpeciali conſuetudine, aut privilegio diſpenſandi auctoritatem ſibi competere.

XI. Eccleſia Leodienſis prætendit ſibi competere authoritatem diſpenſandi in quarto & in tertio hinc inde gradu conſanguinitatis, quemadmodum colligitur ex inſtrumento appellationis interjectæ per Syndicum Epiſcopi & Vicarii Leodienſis, à Decretis Nuntii Apoſtolici 7. Aprilis 606. ubi *art.* 10. his verbis utitur: „ Quòd „ adhuc Epiſcopi Leodienſes habeant antiquiſſimam & „ immemorialem conſuetudinem diſpenſandi ex cauſis „ legitimis in quarto Matrimonii gradu, & in tertio, „ hinc inde. Si imminens appareat periculum, defectionis partium ad vicinos fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum & amicorum inter ſe, ob corruptam „ puellam, & partes non habeant media recurrendi ad „ Urbem. Quòd hujuſmodi diſpenſandi conſuetudo in „ publicatione Concilii Tridentini, fuit Illuſtriſſimo & „ Reverendiſſimo Epiſcopo Vercellenſi piæ memoriæ in „ his partibus Nuntio Apoſtolico, per Livinum Torrentium tunc Vicarium Leodienſem, poſtea Epiſcopum „ Antverpienſem factum, expoſita, & per eumdem Illuſtriſſimum & Reverendiſſimum Nuntium laudata & „ approbata. Quòd hujuſmodi conſuetudo habeat vim „ privilegii, & indulti Apoſtolici, atque à privilegio „ & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit. „ Quòd Epiſcopatus & Eccleſia Leodienſis ob ſui ſplendorem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica conſtantiam, Eccleſiæ Romanæ filia dicta, „ aliis multis à ſancta Sede adornata ſit privilegiis, „ & prærogativis ſuprà alios communes Epiſcopatus.

XII. Hæc ex Zypæo in Jure novo, *tit. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris*, n. 3. addit: „ At verò non audio vicinos aliquos Epiſcopos eodem jure, „ privilegio, aut conſuetudine uti, non eos quidem, „ qui noviter in Belgio inſtituti ſunt, intra eos limites, „ qui à finibus Diœceſis Leodienſis per Paulum IV. abſciſſi ſunt 4. Idus Maji 1559. cum toto eo jure, auctoritate & prærogativis, quibus anteriores Epiſcopi, „ in locis dimembratis uſi fuerant, quod fortè tamen „ poſſent, & an aliquando expediret, perpendi poteſt; „ imò hodie Archiepiſcopus Mechlinienſis in locis primo Leodienſi Epiſcopo ſubjectis diſpenſat.

XIII. Quoad Matrimonia cum impedimento dirimente præcedentibus proclamationibus bona fide contractis; cum ſuper iis Synodus Tridentina declaret, faciliùs & gratis diſpenſari poſſe, nec exprimat per quem, videbatur Epiſcopis competere hæc auctoritas; eò quòd juxta regulam à Canoniſtis communiter probatam, quando diſpenſandi auctoritas à Canone conceditur, neque exprimitur à quo diſpenſandum ſit, cenſeatur Epiſcopo data diſpenſandi facultas. Nihilominùs, quia totus contextus Decreti Synodalis ad Pontificem refertur, communiter creditur & hic Synodum Pontifici ſoli diſpenſationem differre; ſicque conſuetudine Decretum hoc explicatum eſſe notat Sanch, *de Matrimonio, lib.* 8. *diſput.* 6. *num.* 19. Si tamen Matrimonium ſit publicum, impedimentum autem occultum, & ſit ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem pateat aditus, inopia aut alia juſta cauſa impediente, Epiſcopum diſpenſare poſſe docet poſt alios Sanchez, *lib.* 2. *diſput.* 40. *num.* 9. & ita conſuetudine invaluiſſe monet Gerbeſius in Tractatu de Auctoritate Eccleſiæ & Principum in conſtituendis impedimentis, *pag.* 533.

In textu notatum eſt, quòd ex communi Canoniſtarum opinione, Epiſcopus diſpenſare queat ſuper impedimento dirimente, ſi hoc, demum contracto in facie Eccleſiæ matrimonio, innoteſcat, nec ſine ſcandalo matrimonium quoad thorum diſſolvi queat, facilis, que ad Romanum Pontificem recurſus non pateat.

Hæc indubiè opinio huic innititur fundamento, quòd credatur ceſſare reſervatio jure duntaxat merè poſitivo inducta, dum charitas, aut neceſſitas proximi id exigit: quemadmodum omnem caſuum & cenſurarum reſervationem, ſive Epiſcopalem, ſive Papalem ceſſare non ambigitur, ſi charitas, vel neceſſitas proximi; ſeu ſalus animarum, quæ ſuprema lex eſt, id exigat.

Quidni igitur dicamus generaliter, & hanc reſervationem ceſſare, atque Epiſcopis liberam eſſe diſpenſandi authoritatem, ſi ſalus animarum ſeu charitas aut neceſſitas proximi id requirat?

XIV. Hic inſuper notat, quòd ſi impedimentum jam Matrimonio contracto ſuperveniat, nec diſſolvat quidem Matrimonium, ſed ejus uſum impediat; ut v. g. cognatio ſpiritualis ex Baptiſmo vel Confirmatione; vel affinitas ex inceſtu, Epiſcopos eſſe in poſſeſſione ſuper his diſpenſandi; eamque auctoritatem in Epiſcopis Canoniſtas agnoſcere.

XV. Super impedimentis *impedientibus tantùm*, Epiſcopos generaliter diſpenſare poſſe; ſi duo exceperis, ſcilicet ſponſalia cum tertia perſona contracta, & votum perpetuæ caſtitatis, notat Gerbeſius loco citato, pag. 543. eoſque eſſe in pacifica poſſeſſione; neque Canonem aut uſum contrarium eſſe, qui diſpenſationem Papæ reſervet.

CAPUT II.

Sub qua forma hodie Diſpenſationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi ſoleant.

1. *Olim in forma gratioſa, hodie in commiſſoria diſpenſationes Matrimoniales expediri ſolent.*
2. *Hodierna praxis conformis Concilio Tridentino.*
3. *Commiſſarii Apoſtolici debent narrata in literis earumque contenta maturè expendere.*
4. *Dataria committere ſolet literas diſpenſationum Ordinario: Nomine Ordinarii venit etiam Officialis Epiſcopi.*

5. De

5. *Delegatio non ſolet fieri Epiſcopo & officiali, ſed alteri duntaxat.*
6. *Non exprimitur nomen proprium Ordinarii; & quare?*
7. *Litteræ directæ Officiali, non poſſunt expediri per Epiſcopum.*
8. *Commiſſio facta Ordinario non tranſit ad Capitulum, Sede vacante, aut ejus Officialem.*
9. *Sede vacante non diriguntur ad Officialem Capituli.*
10. *Si contrahere volentes ſint diverſæ Diœceſis, utriuſque Diœceſis in ſupplica exprimendum; & litteræ diriguntur ad Ordinarium mulieris.*
11. *Cui inſcribuntur Litteræ diſpenſationum expeditæ in Pœnitentiaria.*

I. „OLim diſpenſationes matrimoniales in Romana Curia, cauſæ cognitione, narratorumque „ verificatione præcedente, in forma *gratioſa* ut plurimùm concedebantur: & quidem, ut *rarior*, ita & „ *tutior* erat illarum uſus, " ait Pyrrus Corradus à Paulo V. in Collegium Officialium earumdem diſpenſationum in ipſa Cancellaria Apoſtolica, aliàs cooptatus, Reſcriptorumque S. Pœnitentiariæ muneri deputatus, *lib. 7, Praxis diſpenſat, cap. 1. num. 1.* qui deinde ſubjicit: „ At quoniam difficile, valdèque incommodum „ id comperiebatur, optima profectò ratione iſti ſacri „ Canones ſancivere, ut omnes diſpenſationes extra „ ipſam Curiam committantur *Ordinariis* locorum in „ forma communi ſive *commiſſoria* dirigerentur, qui „ nonniſi cauſis in partibus verificatis, tum demum „ Apoſtolica auctoritate diſpenſarent.

Quandoquidem, etiam fatentibus Curiæ Romanæ miniſtris (uti in textu ex Pyrro Corrado notatum eſt,) difficile admodum ſit, de negotiis in diſſitis Provinciis occurrentibus Romanam Curiam, Summoſque Pontifices ritè informari, & plenam ac ſufficientem accipere negotiorum illorum notitiam, ut propterea viſum ſit, diſpenſationes potius in forma *commiſſoria*, quàm *gratioſa* expedire: facilè intelligitur, meritò reſervationes cauſarum & diſpenſationum, quas recentior ætas, contra priſtinas Eccleſiæ regulas induxit, ſemper reputatas fuiſſe odioſas, & è contrario, æquam ſemper viſam eſſe Patrum regulam, quæ ſingula negotia in ſuis reſpectivè Provinciis, ubi orta ſunt, terminari voluit, & ſingulis Epiſcopis authoritatem integram permiſit gubernandi Eccleſiam ſibi commiſſam, & incidentia negotia Eccleſiaſtica, in ædificationem populi ſibi commiſſi, dijudicandi & terminandi.

Unde nec priſtinis Eccleſiæ ſeculis nota fuit formula *commiſſoria*, qua cauſarum diſcuſſio, aut examen factorum pro obtinenda diſpenſatione allegatorum, è Curia Romana Ordinariis locorum committeretur, quaſi tota authoritas penes unum Romanum Pontificem reſideret; Epiſcopi verò & Ordinarii, nonniſi tanquam Pontificis delegati, & Vicarii, hujuſmodi negotia, & quidem juxta tenorem commiſſionis, & authoritate Pontificia abſolvere, aut diſpenſare poſſent.

II. Dum Corradus dicit, ſacros Canones id ſanciviſſe, indicat Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ. 22. cap. 5. de Reformat.* quo ſancitum eſt, ut „ diſpenſationes quacumque auctoritate concedendæ, ſi extra „ Romanam Curiam committendæ erunt, committantur *Ordinariis* illorum qui eas impetraverint; eæ „ verò, quæ gratiosè concedentur ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab eiſdem, tanquam Delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel „ obreptionis vitio non ſubjacere.

Cùm tempore Concilii Tridentini omnem penè diſpenſandi authoritatem ſibi aſſereret Curia Romana, intelligerentque Patres Tridentini in prædicta Curia ſine ulla penè narratorum notitia, ſeu verificatione, diſpenſationes relaxari, huic abuſui, quantum temporis conditio & Romanæ Curiæ pro tuenda ſua authoritate & recepta praxi zelus patiebatur, occurrere volentes, præſcribendum cenſuerunt, ut diſpenſationes *extra* Curiam Romanam concedendæ, ſuum ſaltem ultimum complementum non eſſent habituræ, niſi priùs Ordinarii locorum narrata eſſe vera cognoſcerent; prout in Decreto in textu relato expreſſum eſt.

Cùm itaque Ordinarii, ſive eorum Officiales jubeantur examinare, & diſcutere veritatem narratorum, atque judicare, num cauſæ, ſeu rationes diſpenſandi in litteris expreſſæ, reverâ ſubſint; indubiè ſatius eſſet, ut conformiter ad avitam Patrum diſciplinam, integra authoritas diſpenſandi Epiſcopis (prout in nota præcedenti obſervatum fuit,) ad ædificationem Eccleſiæ, & ſalutem fidelium permitteretur; & ita quoque fideles ſumptibus & difficultatibus ſublevarentur, quibus per recurſum ad Curiam Romanam pro obtinendis hiſce litteris commiſſionis non parum gravantur.

III. Itaque conformiter ad hoc Decretum ex moderno ſtylo Curiæ Romanæ diſpenſationes matrimoniales ſive in Dataria, ſive Pœnitentiaria petantur, non ſolent concedi niſi in forma *Commiſſoria*, ſic nuncupata, eò quòd diſpenſandi auctoritas alteri committatur auctoritate Apoſtolica; idque ſub certis conditionibus. Licèque, uti rectè monet Corradus loco citato, falluntur Commiſſarii, ſive Ordinarii, quibus Bullæ ſeu Litteræ diſpenſationum mittuntur, „ dum tantæ rei pondus non æſtimantes, expoſita (per Oratores) qua par eſt diligentia, veritate niti negligunt edoceri, Pontificem diſpenſaſſe contenti: cùm reverà non diſpenſaverit, ſed ipſis diſpenſandi auctoritatem certis ſub conditionibus demandaverit; quæ niſi, ut jubetur, impleræ fuerint, quidquid ſuperſtruxerint corruet. "

IV. Si Litteræ diſpenſationum expediantur in Dataria, tunc conformiter ad allegatum Decretum Concilii Tridentini, diſpenſandi auctoritas committitur Ordinario.

Sub nomine *Ordinarii* juxta hodiernum ſtylum Curiæ Romanæ venit non tantùm Epiſcopus; ſed etiam Vicarius Generalis Epiſcopi; qui eſt idem, quem in Belgio viciniſque Provinciis Officialem Epiſcopi dicimus, uti ſuprà *part. 1. tit. 8. cap. 4.* notavimus, & monet Corrad. *lib. 2. cap. 4. num. 15.*

V. Notat Corradus, *lib. 7. cap. 4. num. 37.* quòd „ Cancellaria Romana numquam ſoleat committere has Litteras Epiſcopo, & ejus Vicario *in ſolid.* Quinimò (ait) hujuſmodi diſpenſationes numquam committuntur alternativè; ſcilicet Epiſcopo ſive ejus Vicario, ſed uni tantùm eorum, ſicut docet notorius ſtylus. "

VI. Adhæc numquam in delegatione conſuevit exprimi nomen proprium Epiſcopi, aut Vicarii ſive Officialis; ut non tam perſonæ, quàm dignitati vel tribunali facta appareat. Unde mortuo Officiali ante expeditionem Litterarum, poterit ejus ſucceſſor ſine nova delegatione eas exequi; idque per totum orbem ſervari & practicari teſtatur Corradus loco citato *num. 36.*

VII. Quia tamen hæc delegatio tota dependet ex ipſo tenore Reſcripti Apoſtolici, nemo in vim illius procedere poteſt, niſi cui expreſsè dirigitur. Unde ſi Vicario ſeu Officiali inſcripta ſit, non poterit expediri per Epiſcopum etiam ipſo Vicario ab officio remoto, ait Corradus *num. 40.* quin & addit *num. 44.* „ hæc etiam locum ſibi vindicare, etiamſi contingat, ipſum Vicarium creari in Epiſcopum ejuſdem Diœceſis, vel quocumque alio modo deſinat eſſe Vicarius, quia adhuc ceſſat commiſſio reſpectu ſuæ perſonæ, & ſic tranſit in ſuum ſucceſſorem in Vicariatu. "

Stylus Curiæ Romanæ, de quo in textu, quòd nullus poſſit diſpenſare, niſi is cui *nominatim* commiſſio eſt directa, ut nec Epiſcopo liceat diſpenſare, ſi ejus Vicario ſive Officiali ſit directa, indubiè profluxit ex perſuaſione Curialium Romanorum, quòd totalis diſpenſandi authoritas ita ſit in perſona Romani Pontificis, ut Epiſcopi, dum ipſis hæ litteræ diriguntur, reputandi ſint ſimplices Romani Pontificis Mandatarii, aut Vicarii, ſeu delegati, nulla habita ratione primigeniæ authoritatis diſpenſandi in Epiſcopo ſemper remanentis; & ratione cujus non dubium, quin Synodus Tridentina ad Ordinarios voluerit diſpenſationes extra Curiam Romanam exequendas dirigi; utpotè quibus, præveniendo poſitivam reſervationem, authoritas diſpenſandi quodammodo naturaliter competit.

VIII. Inſuper monet *n. 10. & ſeqq.* commiſſionem factam Epiſcopo aut Officiali ejus, non tranſire Sede vacante in Capitulum aut Vicarium, ſive Officialem Capituli; idque ex notoria praxi Curiæ Romanæ. „ Unde ſi Litteræ diſpenſationis directæ Vicario ſeu Officiali Epiſcopi exequerentur per Vicarium Capitularem, "

Sede

Digitized by Google

„ Sede Epiſcopali vacante deputatum, executio eſſet „ nulla, nullumque Matrimonium vigore talis diſpen„ ſationis contractum, ait Corradus *num.* 13.

IX Attento ſtylo Curiæ & Cancellariæ Sede Epiſcopali vacante, non diriguntur hæ diſpenſationes Vicario Capituli, quia de illo Papa non confidit, ſed Epiſcopo viciniori, ſive ejus Vicario in ſpiritualibus generali.

X. Præterea monet Corradus *lib. 7. cap. 5. num.* 25. quòd notorius ſtylus Curiæ Romanæ requirat, ut ſi Oratores ſeu ſupplicantes pro diſpenſatione ſint diverſæ Diœceſis, utraque Diœceſis neceſſario exprimatur in ſupplica: Litteræ autem dirigantur ad Ordinarium *Oratricis*, ut illas exequatur; cùmque ipſius Papæ ejuſque Cancellariæ ſit ſemper committere earumdem executionem Ordinario *Oratricis*, niſi utriuſque Diœceſis fieret expreſſio, ubi Oratores ex duabus Diœceſibus orti eſſent, poſſet contingere, Litteras ipſas dirigi non *Oratricis*, ſed Oratoris Ordinario contra mentem ipſius Papæ; ac proptereà earum executor, ſi hujuſmodi ſtylum ignoret, perperam Litteras ipſas exequeretur; ita Corradus *ibid.*

XI. Hæc quidem quoad commiſſiones diſpenſationum, quæ ab utroque foro expediuntur in Dataria aut Cancellaria; at quæ pro foro conſcientiæ tantùm expediuntur in Pœnitentiaria, committuntur & diriguntur Confeſſario Magiſtro in Theologia vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, ab Oratore eligendo; quemadmodum notavi ſuprà *part. 1. tit. 23. cap. 3.* ubi & clauſulam hanc latiùs expoſui.

CAPUT III.

De Formula Litterarum Diſpenſationum; & quomodo ſe Delegatus informare debeat de impedimento allegato.

1. *Tres partes Litterarum diſpenſationum; & quid ſingulæ contineant?*
2. *Præponitur formula delegationis.*
3. *Delegatus inquirere debet de veritate narratorum.*
4. *Hæc informatio ex mente Pontificis non perfunctoriè facienda.*
5. *Inſtrumenta pro examine teſtium evincunt quàm ſeria eſſe debeat informatio.*
6. *Delegatus occaſione diſpenſationis nihil etiam ultrò oblatum poteſt accipere.*
7. *Nihil quoque pro mercede laboris, aut ſigillo accipi poteſt.*
8. *Non poteſt Delegatus deferre nudæ aſſertioni Oratorum.*
9. *Delegatus examen teſtium alteri committere poteſt.*
10. *Tenetur Delegatus inquirere utrùm impedimentum verè fuerit expreſſum.*
11. *Si expreſſus ſit gradus remotior pro proximiore, Litteræ ſunt invalidæ; licèt per ignorantiam ſit factum.*
12. *Subindè Litteræ erunt invalidæ, etiamſi impedimentum majus pro minore ſuit expreſſum.*
13. *Juxta ſtylum Curiæ, expreſſio conſanguinitatis pro affinitate reddit diſpenſationem invalidam.*
14. *Si conſanguinitas procedat ex duplici ſtipite, id exprimendum eſt.*
15. *Quid? ſi ſecundus gradus conſanguinitatis pro tertio ſit expreſſus.*
16. *Si duo ſubſint impedimenta, quomodo exprimenda?*
17. *An ſufficiat exprimere gradum remotiorem, quando eſt inæqualitas gradus?*
18. *Quid potiſſimùm inquirendum circa expreſſionem cognationis ſpiritualis?*
19. *Inquiſitio fieri debet ſuper quocumque impedimento allegato.*
20. *Si inter conſanguineos ante executionem Litterarum copula interceſſerit, ab executione ſuperſedendum eſt.*

1. Litteræ diſpenſationum matrimonialium, primò continent ipſam commiſſionem diſpenſandi auctoritate Apoſtolica ſuper impedimento. Poſtmodum ſequitur altera pars, quæ vocatur *Narrativa*; in qua exprimuntur quæ ab Oratoribus ſeu ſupplicantibus Pontifici expoſita fuerunt; ac dein ſequitur tertia pars Litterarum, quæ *Diſpoſitiva* dicitur; continetque gratiam quam Pontifex Oratoribus facere intendit; ac unà conditiones in executione hujus gratiæ à Commiſſario ſervandæ.

II. Primò ergo dicit, quòd certam de narratis notitiam habentes ipſi Commiſſario (de quo *in his ſpecialem in Domino fiduciam obtinemus*, ait) per Apoſtolica ſcripta mandet, „ quatenùs depoſita per te „ (ait) *omni ſpe cujuſcumque* muneris aut præmii, „ etiam *ſponte* oblati, à quo te omninò abſtinere de„ bere monemus, te de præmiſſis diligenter informes; „ & ſi per informationem eamdem preces veritate ni„ ti repereris, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, „ tunc cum eiſdem (Oratoribus N. & N.) auctoritate „ noſtra diſpenſes.... Volumus autem, quod ſi ſpreta „ monitione noſtra hujuſmodi, aliquid muneris, aut „ præmii occaſione dictæ diſpenſationis exigere, aut „ oblatum recipere temerè præſumpſeris, excommuni„ cationis latæ ſententiæ pœnam incurras. „

III. Ex hac diſpoſitiva intelligimus, auctoritatem diſpenſandi committi imprimis ſub conditione, ſive obligatione inquirendi, ſeu accipiendi informationem de veritate eorum quæ Pontifici in ſupplica per Oratores expoſita fuerunt; quæ his verbis exprimitur: Mandamus quatenùs depoſita, &c. *Te de præmiſſis diligenter informes.*

Hæc autem informatio per Commiſſarium fieri debet tam ſuper omnibus in narrativa contentis; id eſt, an vera ſint, quæ tum circa impedimenta, vel circa cauſam & motiva diſpenſandi ab Oratoribus propoſita fuerunt; ſive quod idem eſt, *an preces veritate nitantur*; dein ſi quæ Pontifex addat, & velit verificari; etiam ſuper his informatio ſumi debet.

Notatum fuit in textu, Commiſſarium, cui litteræ diſpenſationis in forma commiſſoria inſcribuntur, ad diſpenſationem procedere non poſſe, niſi prævia exacta & fideli informatione deprehenderit, quòd preces juxta tenorem litterarum veritate nitantur.

Porrò Commiſſarius ad hanc informationem vel executionem litterarum procedere nequit, niſi priùs litteræ commiſſionis in Curia Romana, ſolutis taxis pecuniariis, fuerint levatæ, & Commiſſario exhibitæ.

Hinc eſt, quòd Miniſtris hujus Curiæ nihil de taxis iſtis decedat, tametſi narrata & contenta litterarum coram Commiſſario verificari nequeant: & conſequenter nec ob defectum hujus verificationis, commiſſarius diſpenſare queat, ipſæque litteræ diſpenſationis ſic obtentæ ſuo careant effectu: nihil tamen de juribus ſeu *taxis* in Curia ſolutis reſtituitur: imò nec novæ litteræ diſpenſationis, quibus vitium priorum tollatur, expediuntur vel relaxantur, niſi ruſus juribus & taxis ſolutis.

Hinc & natum eſt contingere, ut Commiſſarii importunitate Oratorum, ob factas expenſas, & novas faciendas, victi, ad diſpenſationem nonnumquam procedant, licèt preces veritate niſi juxta tenorem Bullæ commiſſionis non ſint ſufficienter probatæ.

IV. Quòd hæc informatio non perfunctoriè, ſed ſumma cum circumſpectione & ſtudio fieri debeat, imprimis indicat Pontifex, dum expreſsè mandat, ut ſe *diligenter* informet.

Deinde addendo *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, ſat indicat, ſeriò hoc negotium peragendum eſſe.

V. Adhæc inſtructiones pro examine teſtium qui producuntur pro contrahendis Matrimoniis, ſive verificatione eorum quæ in Litteris diſpenſationum verificanda ſunt, ſufficienter evincunt, quàm ſerium examen Sedes Apoſtolica in hiſce requirat.

Primus articulus habet: „ Teſtis moneatur de gra„ vitate juramenti, in hoc præſertim negotio *pertimeſcendo*, „ in quo divina ſimul ac humana Maje„ ſtas læditur ob rei, de qua tractatur, importantiam „ & gravitatem.

Hic articulus, qui ſupponit, teſtes, priuſquam teſtimonium dent, debere præſtare juramentum de dicenda veritate; necnon rei gravitatem teſtibus exponi jubet, manifeſtum facit, quàm anxiè de veritate inquirendum ſit; quod & alii articuli non minùs oſtendunt, quos refert Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 6. num. 22. &c.*

VI. Et

Digitized by Google

VI. Et n. Commiſſarius forſan ſpe lucri lactatus, aut muneribus excæcatus, non ea qua par eſt maturitate ad informationem procedat, aut capta informatione in formando judicio ſuper precum veritate aberret ſpeciali clauſula ſuprà expreſſa, vult eum ab omni munere aut præmio etiam *ſponte* oblato abſtinere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ; imò ſi diſpenſatio fuerit data in *forma pauperum*, apponitur quoque pœna *nullitatis* abſolutionis & diſpenſationis per hæc verba: *Et nihilominus abſolutio & diſpenſatio hujuſmodi à Te facienda prædicta, nullius ſint roboris vel momenti*.

Speciale autem eſt in diſpenſationibus matrimonialibus, quòd apponatur hæc clauſula; nam iſtæ reputantur cæteris diſpenſationibus graviores; & in eiſdem magis imminet periculum ne corrumpatur judex executor, ait Corradus, *lib. 7. cap. 6. num. 11*.

VII. Refert ibidem *numer*. 14. reſpondiſſe ſanctam Congregationem, quòd „ pro diſpenſationibus matrimonialibus non licebat Epiſcopo ſive ejus Vicario quidquam recipere, nec ratione ſigilli, vel alicujus alterius rei; quapropter Decretum illud, quod ſolet poni in Litteris diſpenſationum matrimonialium, ut nihil muneris aut præmii *ſponte* oblati accipi poſſit pro illarum executione, ita intelligendum eſſe, ut neque Ordinarius ipſe, nec Vicarius ejus quidquam pro *mercede* laboris, quem in ea re ſuſciperent, capere poſſent.

VIII. Itaque per hanc clauſulam, *Te de præmiſſis diligenter informes*, „ prohibet omninò ſummus Pontifex (inquit Corradus *num*. 29.) Executori, ne ſuper narratis velit ſtare aſſertioni ipſorum Oratorum contrahentium. “ Debet inſuper ipſe Delegatus perpendere qualitatem ipſorum teſtium: „ Nam (ut advertit Corradus *num*. 3.) ut plurimùm deponunt per unum eumdemque præmeditatum ſermonem, cùm præviſa verba per ipſos ſponſos teſtibus ſuggeruntur, qui à veritatis tramite ſæpè ſolent deviare.... Quia clauſula prædicta non ad ornatum Litterarum apponitur, ut dicebat quidam Juriſconſultus; ſed ut per eam intelligat Delegatus, ſe debere procedere ſuper hoc cum *pede plumbeo*: quia tantum negotium committitur conſcientiæ ſuæ.

IX. Tametſi in hac commiſſione electa ſit induſtria perſonæ; neque poſſit Officialis alteri auctoritatem diſpenſandi delegare, ut oſtendit clauſula, *tuam conſcientiam oneramus*, examen tamen teſtium alteri delegari poteſt, quemadmodum obſervat Corradus *num*. 41. ſed quia admodum periculoſum eſt hoc examen, hujuſmodi examen committi debet alicui viro integerrimæ fidei & bonitatis, ait idem *num*. 45. monet quoque idem Auctor *lib*. 8. *cap*. 1. *num*. 19. quia complures ſunt Diœceſes talis amplitudinis, ut non ſit facilis acceſſus ad Officialem Epiſcopi, conſuetudine introductum eſſe in Curiis Eccleſiaſticis, ut committatur etiam Parocho Oratorum, ut exequatur dictas Litteras; ac etiam juramentum, ſi opus ſit, ab Oratoribus recipiat: ut contingit, dum diſpenſatio petita eſt ob copulam præcedentem.

X. Debet ergo Commiſſarius inquirere, num preces, ſive allegata Oratorum in ſupplica Pontifici pro obtinenda diſpenſatione oblata veritate nitantur; id eſt, an expreſſio impedimentorum ſuper quibus diſpenſatio petitur, & cauſa ob quam petitur ſint ſecundùm veritatem expreſſa. Neque enim Commiſſarius, juxta tenorem Reſcripti Apoſtolici ad diſpenſationem procedere poteſt, niſi prævia informatione diligenti repererit, *preces veritate niti*.

Itaque ſi ſuper impedimento conſanguinitatis aut affinitatis poſtulata ſit diſpenſatio; inquirendum erit, num gradus conſanguinitatis aut affinitatis quo ſponſi ſe invicem attingunt, ſincerè & veraciter ſit expreſſus; ut hinc appareat, num quoad hanc expreſſionem *preces veritate nitantur*; neque ipſum Reſcriptum ratione hujus expreſſionis *ſub* vel *obreptionis* argui queat.

XI. Si ergo Oratores dixerint, quòd ſe contingant in tertio conſanguinitatis aut affinitatis gradu; deprehendatur autem per informationem ipſos eſſe in ſecundo gradu conſanguineos aut affines, non poterit Commiſſarius vi hujus Reſcripti procedere ad diſpenſationem; eò quòd reperiat preces veritati non niti.

Neque referet, tametſi ipſi Oratores inculpabiliter ignoraverint ſe in ſecundo gradu eſſe conſanguineos: quia ſimilis ignorantia ſufficere poteſt, ut Oratores non arguantur de malitioſa expreſſione & deceptione; ſed efficere nequit, ut verum ſit, *preces veritate niti*; aut cenſeri debeat diſpenſatum in impedimento *ſecundi* gradus conſanguinitatis aut affinitatis: cùm ſuper hoc diſpenſatio nequidem fuerit poſtulata; ſed tantùm ſuper impedimento *tertii* gradus, quod diverſum eſt à priore; præſertim quòd quò gradus conjunctior eſt, eò difficilior ſit diſpenſatio, urgentioreſque cauſæ requirantur.

XII. Quinimò quamvis impedimentum expreſſum ſit gravius, atque ſuper eò rariùs & difficiliùs ſoleat diſpenſari, quàm ſuper eo, quod revera ſubeſſet, ſed expreſſum non fuit, Reſcriptum carebit ſuo effectu, nec poterit Commiſſarius procedere; ſi impedimentum omiſſum ſit diverſæ ſpeciei ab expreſſo, nec ſub hoc includatur; tametſi etiam ſciretur, quòd Pontifex fuiſſet diſpenſaturus, ſi impedimentum omiſſum fuiſſet expreſſum: quia non ſufficit, quòd Pontifex fuiſſet diſpenſaturus aut dediſſet auctoritatem diſpenſandi, ſi hoc illudve factum eſſet; ſed requiritur, ut reipſa diſpenſandi ſuper hoc impedimento auctoritatem dederit.

XIII. Unde licèt faciliùs ſoleat diſpenſari in affinitate quàm conſanguinitate in paritate gradus; nihilominùs ſi expreſſus ſit tertius gradus conſanguinitatis pro tertio gradu affinitatis, ſubreptitia cenſebitur diſpenſatio; neque poterit Commiſſarius diſpenſare; dicitque Corradus *lib*. 7. *cap*. 5. *num*. 72. quòd ſimiles Litteras diſpenſationum perperam exequantur; *cùm totum id ſit etiam contrà mentem Papæ, ac notorium Curiæ ipſius ſtylum*.

XIV. Si Oratores expreſſerint ſimpliciter ſecundum aut tertium conſanguinitatis gradum, *ſubreptitia* cenſebitur diſpenſatio, ſi deprehendatur, impedimentum illud provenire ex *duobus* ſtipitibus; ſive quòd ſe contingant in gradu expreſſo ratione duplicis conjunctionis; quo caſu in effectu eſt *duplex* impedimentum, cùm tamen fuerit expreſſum tamquam *ſimplex*, ſive *unum*; uti latiùs exponit Corradus loco citato *n*. 70.

XV. Docet quoque ibidem *num*. 94. *& ſequentibus*, quòd ſi per errorem expreſſus ſit *ſecundus* gradus conſanguinitatis, pro *tertio* non eſſe procedendum; idque potiſſimum ob conſuetum modum & ſtylum ſummi Pontificis, „ nempè quia diverſimodè eas (diſpenſationes) concedit, ut videlicet, ſi in remotioribus, puta in quarto ſeu tertio & quarto gradibus, eas mandat expediri per officium minoris gratiæ. Si in non tam remotioribus, puta in tertio, per Cancellariam. Si in ſecundo, ſeu primo & ſecundo, per Præfecturam Brevium, & ſub annulo Piſcatoris, ſicut aliàs diximus, ac propterea juxta qualitatem graduum præfatorum, diverſa officia cum diverſis Officialibus ſunt conſtituta. Unde cum mens Pontificis ea ſit, & Litteræ diſpenſationis non aliàs, quàm per ſuos Officiales diſtinctos, diſtinctaque Collegia conſtituentes expediantur, profectò cùm ſic inveteratus ſtylus obtinuerit, ſi Litteræ ipſæ præter dictum ſtylum ac morem, & obſervantiam Romanæ Curiæ expediantur, tamquam ſuſpectæ de falſo erunt rejiciendæ. “

XVI. Inſuper ſi duo intercedant impedimenta, atque ſuper utroque quidem poſtulata ſit diſpenſatio; ſed *ſeparatim* ac diverſo tempore; utraque diſpenſatio erit ſubreptitia: eò quòd utraque diſpenſatio ita fuerit impetrata, ac ſi unum duntaxat impedimentum ſubeſſet; cùm tamen duplex ſubeſſet. Duo autem impedimenta *ſimul* concurrentia fortius ligant, & difficilioris ſunt diſſolutionis.

XVII. Si dictum ſit, Oratores ſe contingere tertio gradu; poſtmodum autem deprehendatur, quòd ſe contingat ſecundo & tertio, non poterunt Litteræ diſpenſationis propter proximioris gradus hujuſmodi non expreſſionem, de ſubreptionis vel obreptionis vitio, ſeu intentionis defectu notari; ſed in omnibus & per omnia ſuffragari; uti declaravit Pius V. in Conſtitutione quæ incipit *Sanctiſſimus* 13. in Bull. Rom. revocata contraria declaratione Pii IV. Si tamen expreſſus eſſet ſimpliciter *ſecundus* gradus, dum ſe contingunt in

pri-

Digitized by Google

primo & *ſecundo*, Litteræ haberentur ſubreptitiæ ex dicta Conſtitutione Pii V. cum caſum expreſsè excipientis, addita hac ratione; *Cum in eo Sanctitas ſua nunquam diſpenſare intendat*. Vide latiùs Sanchez *lib. 8. Diſp. 24. num. 25.* ubi etiam oſtendit Matrimonium contractum in vim diſpenſationis, in qua proximior gradus non eſt expreſſus (modò non ſit primus) eſſe validum; tametſi *Litteræ declarativæ*, quarum meminit Pius V. non ſint obtentæ.

XVIII Eodem fundamento ſi diſpenſatio poſtulata ſit ſuper cognatione ſpirituali, inquirendum erit, num rectè expreſſum ſit, unde hæc cognatio orta ſit, ſive proveniat. Si enim ſubeſſet *Filiatio*, ſeu quod Oratorum unus alterum de Fonte levaſſet, & tantùm eſſet expreſſa *Compaternitas*, *ſubreptitia* eſſet diſpenſatio; eò quòd impedimentum ex filiatione proveniens, ſit aliud quàm proveniens ex compaternitate: multòque difficiliùs in illo, quàm in hoc diſpenſetur; teſtaturque Corradus, *lib. 8. cap. 8. num. 15.* Paulum V. ſemper recuſaſſe diſpenſare ſuper impedimento *Filiationis* ſpiritualis. Refert quoque Fagnanus ad *cap. fin. de Cognat. ſpirit.* cùm in cauſa occurrente Congregatio exiſtimaſſet diſpenſationem annuendam ſuper *Filiatione* ſpirituali, relata ad Gregorium XIII. ſententia, Sanctitas ſua noluit diſpenſare: ſubditque Fagnanus: „ Et „ quamvis nonnunquam poſt tempora Gregorii XIII. „ diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam cum il„ lius ſufficienti augmento; non tamen eſt judicandum „ *exemplis*, nec quod aliquando factum eſt, ſed quod „ fieri debet, eſt ſpectandum.

XIX. Hactenus dicta de informatione circa expreſſionem impedimenti conſanguinitatis & affinitatis, obſervanda quoque circa alia ſeu dirimentia ſeu impedientia impedimenta; ut nimirum diligenter ſe informet Commiſſarius, num circa expreſſionem impedimenti *preces veritate nitantur*; nihilque veri omiſſum, aut falſi expreſſum ſit, quod diſpenſationem *ſub*- vel *obreptitiam* reddere poſſet.

XX. Si inter conſanguineos, aut affines, vel etiam conjunctos ſpirituali cognatione copula interceſſerit, ea neceſſariò erit exprimenda; aliàs ea omiſſa diſpenſatio cenſebitur ſubreptitiè impetrata, uti non ſemel dicta Congregatio declaravit apud Pyrrum Corradum *lib. 8. cap. 1. num. 37.* qui & addit, id etiam ſibi locum vindicare, quamvis copula prædicta habita fuerit poſt Litteras diſpenſationis ſeu mandati de diſpenſando obtentas, nondum à Delegato executioni demandatas; aſſeritque eo caſu opus eſſe Litteris in forma *perinde valere*, priuſquam ad executionem priorum Litterarum Delegatus procedere poſſit.

CAPUT IV.

De Cauſa Diſpenſationis; & Informatione ſuper veritate earum.

1. *Informatio à Delegato inſtituenda etiam eſt circa cauſam diſpenſationis.*
2. *Plures cauſæ cum ſuis formulis in Curia Romana admiſſæ.*
3. *Cauſa* ob anguſtiam *loci*, *qua formula exprimatur.*
4. *Formula cauſæ* ob incompetentiam dotis.
5. *Eadem cauſa cum clauſula* cum augmento.
6. *Item cum clauſula* pro indotata.
7. *De cauſa vulgo dicta*, Pro Oratrice excedente vigeſimum quartum annum.
8. *Cauſa communiter nuncupata*, Pro Belgis.
9. *Pro verificatione cauſarum attendendæ formularum Expreſſiones; harum verò ſenſus ex ſtylo Curiæ Romanæ.*
10. *Veritas cauſæ requiritur tempore executionis Litterarum.*
11. *Tenor Litterarum diſpenſationis ſuper impedimento cum adjuncta copula, aut familiariore converſatione.*
12. *De cauſa diſpenſationis ſuper voto caſtitatis.*
13. *Quid delegatus diſpenſato imponere debeat.*
14. *Qui vigore hujus diſpenſationis uxorem duxit, ea mortua aliam ducere nequit.*

I. NOn tantùm circa allegatum impedimentum verſari debet Commiſſarii informatio; ſed etiam circa cauſam pro obtinenda diſpenſatione allegatam; utrum ſcilicet, & quoad illam *preces veritate nitantur*.

Ut autem exactior notitia omnium eorum quæ hic verificari debent, & narratorum veritas habeatur, cauſas famoſiores, & magis ordinarias, unà cum ſuis formulis, quibus juxta ſtylum Curiæ Romanæ proponi conſueverunt, proferam, breviterque exponam.

II. Hîc unum prænotandum, plures, variaſque cauſas, ob quas diſpenſationes matrimoniales judicantur indulgendæ, jam pridem in variis Congregationibus hunc in finem habitis, eſſe admiſſas, ac ſuis ſpecialibus formulis capeſſas; neque alias præter probatas, nec ſub alia expreſſione ſeu formula à Curia Romana admitti ſolere.

III. Prima eaque una ex frequentioribus cauſis cum quibus conceduntur diſpenſationes matrimoniales, præſertim in gradibus conſanguinitatis ſeu affinitatis remotioribus, eſt *ob anguſtiam loci*, ait Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 5. num. 34.* Exprimitur hæc cauſa ſub hac formula. *Quòd cum dicta Oratrix in dicto loco, propter illius* ANGUSTIAM, *virum ſibi non conſanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere poſſit, invenire nequeat*, cupiunt, &c.

Si ſint conſanguinei in gradibus proximioribus v.g. ſecundo aut tertio, ſuperior formula non ſufficit, ſed tunc poſt verba *nubere nequeat*, addenda ſequens clauſula: *Et ſi extra dictum locum nubere cogeretur, dos, quam ipſa habet, non eſſet competens, neque ſufficiens, ut cum ea virum, cui juxta ſtatus ſui conditionem nubere poſſit, invenire valeret.*

IV. Secunda cauſa, eaque hodie ſat uſitata, dicitur *ob incompetentiam dotis* ſequenti formula exprimi ſolita: *Quod cum dicta Oratrix dotem habeat minus competentem, juxta ſtatus ſui conditionem, cum qua virum ſibi non conſanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere poſſit, invenire nequeat, & dictus Orator illam cum dicta minus competente dote, uxorem ducere intendat*, cupiunt, &c.

V. Interdum poſt verba *uxorem ducere*, additur hæc clauſula: *Illiuſque dotem, uſque ad quantitatem, ſecundum dictæ Oratricis qualitatem, competenter augere intendat*. Diciturque hæc cauſa ſic expreſſa: *propter dotem cum augmento*; & requiritur hoc augmentum, ut obtineatur diſpenſatio in quibuſdam gradibus proximioribus, puta in ſecundo & tertio tantùm; etiamſi hujuſmodi gradus duplicentur ſeu multiplicentur ex diverſis ſtipitibus, quemadmodum monet Pyrrus Corradus *lib. 2. cap. 2. num. 37.*

VI. Subinde intitulatur hæc cauſa; *Pro indotata*; quando Oratrix dicitur *indotata*, & dicitur quòd Orator *eam ſic* INDOTATAM *ducere; ac uſque ad quantitatem, ſecundùm dictæ Oratricis qualitatem* EX INTEGRO *dotare intendat*.

Non poterit Commiſſarius diſpenſare vigore Litterarum cum cauſa ſic expreſſa, niſi priùs ac ipſa Oratrix ex integro dotetur, ſi ſit pro *indotata*; vel augeatur, ſi fuerit, *propter dotem* cum *Augmento*. Solet enim in Litteris adjici: *Et poſtquam dictæ* Oratricis dos competenter aucta fuerit: vel in cauſa *pro indotata*: *Poſtquam dicta Oratrix ex integro dotata fuerit, ut præfertur.*

VII. Tertia cauſa hodie uſitata vocatur, *Pro Oratrice excedente vigeſimum quartum annum*, exprimiturque hac formula: *Quod dicta Oratrix vigeſimum quartum annum & ultrà ſuæ ætatis agens, hactenus virum paris conditionis, cui nubere poſſit, non invenit*, cupiunt, &c.

Hæc cauſa (ait Corradus loco cit. *n.* 88.) paſſim " admittitur pro obtinenda diſpenſatione in quibuſcum- " que gradibus; nec tamen ſufficit ſuper aliquo ex pro- " ximioribus, puta ſecundo, ſeu primo & ſecundo; " & eò magis admittitur, cùm magis tempus affluxerit " ab ætate Oratricis ad contrahendum Matrimonium. "

Monet tamen Corradus ibidem *num.* 87. hanc cauſam non admitti in muliere vidua, quæ velit ad ſecundas nuptias convolare; ſicut docet notoria praxis Curiæ Romanæ.

VIII. Quarta cauſa vulgò dicta, *Pro Belgis*, exprimitur his verbis: *Quod cum dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores exiſtant, ac Deo dante, ſub obedientia ſanctæ*

Roma-

Romanæ Eccleſiæ vivere & mori intendant, & in illis partibus, in quibus multi ſunt Heretici, non poſſint animos ſingulorum explorare, & qui Catholicam Religionem verè profitentur, internoſcere; ac propterea, ne contingat eos cum Hereticis Matrimonium contrahere, cupiunt, &c.

IX. Quæ pro veritate cauſarum prædictis formulis propoſitarum verificanda ſunt, ex attenta formularum lectione & conſideratione facilè poteſt intelligi. Nequaquam tamen dubitandum, quin multum attendi debeat, quomodo prædictas formulas intelligat Curia Romana; quidque pro verificatione earum requirere ſoleat. Quamdiu autem de praxi Curiæ Romanæ certò non conſtat, tenenda erit proprietas verborum, quibus formulæ ſunt conceptæ. Unde meritò monet Corradus, non eſſe eligendum in Vicarium ſeu Officialem Epiſcopi, cui Reſcripta diſpenſationum dirigi ſolent, qui ſaltem non mediocrem Reſcriptorum illorum notitiam habeat, vimque ac efficaciam clauſularum noverit.

Indubiè convenit pro executione hujuſmodi Literarum conſulere qui ſpecialiter praxim Curiæ Romanæ referunt; ac notanter ſæpè citatum Pyrrum Corradum, qui praxim & ſtylum illius Curiæ non mediocriter calluiſſe ac ſat fideliter retuliſſe videtur; licèt in doctrinalibus parum ſolidus ſit, & ad laxitatem propendeat.

X. Hoc commune eſt omnibus prædictis cauſis, quòd pro verificatione cauſæ requiratur, ut vera ſit tempore executionis, ſive tempore quo Vicarius, ſeu Officialis auctoritate Apoſtolica ad diſpenſationem vigore Reſcripti Apoſtolici procedit, & niſi eo tempore ſubſit veritas cauſæ, licèt ſubfuerit tempore ſupplicationis, aut confecti Reſcripti, Commiſſarius diſpenſare non poterit; uti latè probat Garzias, *de Beneficiis, part. 6. cap. 2. num. 284.*

XI. Interdum autem contingit, diſpenſationem peti, ubi copula carnalis, aut familiarior converſatio inter conſanguineos interceſſit.

Supplica pro ſimili diſpenſatione obtinenda concipi ſolet hoc tenore: *Exponunt N. & N. ... Quòd ipſi aliàs ſcientibus ſe tertio conſanguinitatis gradu invicem eſſe conjunctos, Orator prædictus, non quidem peccandi data opera, ut crimine admiſſo, hac cauſa forent S. V. & Sedem Apoſtolicam ad miſericordiam & gratiam erga ipſos faciliores reddendi; ſed ſolùm veſana libidine victus, Oratricem cognovit. Cùm autem Pater Sancte, niſi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde ſcandala poſſent veroſimiliter exoriri*, cupiunt &c.

Tum ſubjiciunt diſpoſitiva ſuprà relata, ac inter alia, *diligenter ſe informet an preces veritate nitantur*, antequam diſpenſet; inſuper addita hac ſpeciali cautione ex uſitato ſtylo Curiæ Romanæ: *Et recepto ab iis* (Oratoribus) *juramento, quòd ſub ſpe faciliùs habendæ diſpenſationis inceſtum hunc* (idem eſt de familiari & ſuſpecta converſatione) *non commiſerint.*

XII. Quando petitur diſpenſatio ſuper voto caſtitatis ad contrahendum Matrimonium, cauſa frequentiùs exprimi ſolet hac formula: *Quòd Orator ita ſtimulis carnis agitetur, ut continentiam ſervare poſſe non ſperet; ac propterea Matrimonium contrahere deſideret.*

Indubiè hæc allegata impoſſibilitas moralis ſervandi caſtitatem intelligitur ex mente Pontificis, ſi ea revera perduret, poſtquam occaſiones peccandi vitavit, jejunia aliaque corporis afflictiva opera ex præſcripto docti ac pii Conſiliarii, aliaque pro ſervanda caſtitate convenientia remedia adhibuit; cùm aliàs juſta diſpenſationis cauſa non eſſet.

XIII. In diſpoſitiva injungit Pontifex Commiſſario, ut ſi ei de præmiſſis conſtiterit, votum prædictum dicto Oratori, ad hoc „ ut Matrimonium ſemel duntaxat „ legitimè contrahere poſſit, in frequentiam Confeſſio„ nis Sacramentalis peccatorum ſuorum, ſingulis ſcili„ cet menſibus, ſemel, vel quoties tibi videbitur, ac „ in alia pœnitentiæ opera per te injungenda, inter „ quæ ſint, etiam aliqua, quæ quotidiè facere tenea„ tur, adeum finem ut ea adimplens, meminiſſe ſem„ per poſſit obligationis qua hujuſmodi voto adſtrin„ gebatur, prout ſecundum Deum ipſius animæ ſalu„ ti expedire judicaveris, ſecumque deſuper dictum „ votum, diſpenſando, dicta auctoritate commutes. „

XIV. Denique additur hæc clauſula finalis; *Quòd ſi dictus Orator mulieri, cum qua contrahet, ſupervixerit, maneat poſtea cælebs, & eodem voto ut priùs obligatus.*

Per hæc quidem verba clariùs declaratur, Oratorem ipſum ex vi hujus diſpenſationis, non poſſe niſi ſemel uxorem ducere; unde ſi ſupervixerit, non poteſt aliam uxorem ducere ſine nova diſpenſatione, uti notat Pyrrus Corradus *lib. 8. cap. 10.* qui tamen obſervat, quòd ſi Matrimonium tantùm fuerit contractum & non conſummatum, diſpenſatio non videatur habuiſſe effectum; adeoque poſſit vigore ejuſdem diſpenſationis aliam uxorem ducere; quia non tam matrimonialis contractus, quàm ipſa conſummatio hîc attenditur.

CAPUT V.

De Diſpenſatione ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.

1. *In Matrimonio cum impedimento dirimente contracto neceſſaria diſpenſatio.*
2. *Si* ſcienter *ita contractum fuerit, id in ſupplica exprimi debet.*
3. *Exprimendum quoque ſi* conſummatum *fuerit.*
4. *Omiſſio ſolemnitatum exprimenda eſt.*
5. *Etiamſi de licentia Ordinarii proclamationes prævia omiſſa eſſent.*
6. *Conſummatio Matrimonii ante detectum impedimentum, an exprimenda.*
7. *Perſeverantia in uſu Matrimonii detecto impedimento ſpecificè exponenda.*
8. *Cauſa ordinaria hujus diſpenſationis cum ſua formula; quæ tamen non ſemper admittitur.*
9. *Matrimonium nulliter contractum obtenta diſpenſatione de novo contrahi debet.*
10. *Non ſufficit ſi ad interrogationem alicujus ſe mutuò agnoſcant pro conjugibus.*
11. *Ut de novo contrahatur, an utrique parti innoteſcere debeat Matrimonii invaliditas.*
12. *Si diſpenſatio obtenta ſit in Dataria, Matrimonium de novo contrahendum eſt coram Parocho & teſtibus.*
13. *An idem faciendum, ſi pro foro conſcientiæ duntaxat obtenta ſit in Pœnitentiaria.*

I. INterdum Matrimonium cum impedimento dirimente de facto quidem, ſed *nulliter* contrahitur; quo caſu neceſſaria eſt diſpenſatio, ut Matrimonium ſic contractum validetur; & conjuges Matrimonio uti queant.

II. Pro cujus diſpenſationis praxi ſciendum, quòd ſi *ſcienter* contraxerint cum impedimento dirimente, illud neceſſariò ſit in ſupplica exprimendum: eò quòd hæc *ſcientia* difficiliorem reddat diſpenſationem: imò Synodus Tridentina, *Seſſ. 24. cap. 5. de Refor. Matrim.* vult quòd „ ſi quis intra gradus prohibitos *ſcienter* “ Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, “ & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat. “

III. Si inſuper Matrimonium conſummatum fuerit, id quoque exprimendum erit; quia conſummatio Matrimonii diſpenſationem difficiliorem facit, juxta clauſulam in Decreto Concilii Tridentini verbis jam citatis ſubjectam: „ Idque in eo *multò magis* “ locum habeat; qui non tantùm contrahere, ſed “ etiam conſummare auſus fuerit.

IV. Quòd ſi *ignoranter* cum impedimento dirimente contractum ſit Matrimonium, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio, v. gr. proclamationes prævias, neglexerit, id omninò erit exprimendum, eò quòd ratione hujus neglectus, contrahentes ſpe conſequendæ diſpenſationis carere velit Synodus Tridentina; volens eos iiſdem pœnis ſubjici, quibus ſubjectos declaraverat contrahentes *ſcienter* cum impedimento dirimente: „ Non enim dignus “ eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, “ cujus ſalubria præcepta temerè contempſit, “ ait Synodus Tridentina.

V. Quinimò ſi de licentia Ordinarii ſint omiſſæ proclamationes præviæ, nihilominus id exprimendum, & ſi non eſſet expreſſum, Reſcriptum eſſet ſubreptitium,

idque juxta receptum ſtylum Curiæ Romanæ, ut monet Pyrrus Corradus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 8.

VI. Quando etiam ignoranter Matrimonium cum impedimento dirimente contractum eſt, ſi conſummatum fuerit etiam ante detectum impedimentum, nihilominus conſummatio erit exprimenda; ita de ſtylo & praxi receptum, ait Corradus, *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 29.

VII. Detecto impedimento ſi perſtiterint in uſu Matrimonii, hoc ſpecificè erit exprimendum: quia difficiliorem reddit diſpenſationem; iſta perſiſtentia in actu matrimoniali poſt detectum impedimentum inſinuante, quòd nequaquam alieni fuerint à contrahendo *ſcienter* cum impedimento dirimente.

VIII. Cauſa ordinaria diſpenſationis ſuper Matrimonio contracto cum impedimento dirimente ſolet exprimi per hanc formulam: *Cùm autem ſi divortium inter eos fuerit, gravia exinde ſcandala poſſint veriſimiliter oriri.*

Hanc cauſam minimè ſufficientem ad diſpenſandum cum eis qui *ſcienter* contraxerunt & conſummarunt Matrimonium cum impedimento in *ſecundo* conſanguinitatis, aut affinitatis gradu, declaravit Paulus IV. dicens: „ Abſolutiones & diſpenſationes hujuſmodi „ ex prætexto prædicto, " (nimirum quod ex divortio gravia ſcandala inter eos & eorum conſanguineos & affines poſſent veriſimiliter oriri) „ etiamſi „ proles ex Matrimonio ſic contracto ſubſecuta fuerit, nullatenus, ſed ſolùm ex cauſa urgentiſſima „ pro bono publico & à jure conſiderata, per Nos „ tantùm & non alium approbanda concedemus, & „ quòd diſpenſationes ex alia cauſa noſtris temporibus exulabunt: & quòd nobis licere non patimur „ noſtris ſucceſſoribus indicantes. " Extat integra Bulla apud Corradum *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 5.

IX. Poteſtatem autem diſpenſandi tribuit Pontifex ea cautione, *ut Matrimonium inter ſe de novo publicè, ſervata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Eccleſiæ ſolemnizare, & in eo poſtmodum remanere liberè & licitè valeant.*

Cum enim Matrimonium contractum ratione impedimenti dirimentis fuerit *nullum* ac *invalidum*; neceſſariò debet de novo de utriuſque conſenſu renovari, ſeu de novo contrahi: eò quòd prior contractus nullus fuerit.

X. Hinc conſequens eſt, diſpenſatione obtenta, non ſufficere, quòd Parocho interrogante mulierem, num hic ſit ſuus maritus, & virum, num hæc ſit ſua uxor, uterque affirmativè reſpondeat: quia hæc dicendo, non contrahitur de novo Matrimonium; ſed potiùs declaratur, quòd ſit inter ipſos Matrimonium; atque in eo perſiſtere intendant: præſertim ſi impedimentum fuerit utrique parti ignotum.

XI. Et quia de novo contrahere debent Matrimonium, neceſſariò utrique parti invaliditas prioris Matrimonii nota ſit oportet; aliàs enim conſenſus in novum Matrimonium, ſaltem non ea quæ requiritur, libertate habebitur. Facilè enim continget, in Matrimonium conſentire aliquos, ſi prius Matrimonium neſciant invalidum; aut etiam tantum de eo dubium eſſe ſciant, qui haud conſentirent, ſi certò ſcirent Matrimonium eſſe invalidum. Quapropter ſi certa ſit Matrimonii invaliditas, etiam ut *talis* utrique conjugi proponenda eſt, priuſquam de novo Matrimonium contrahant.

Vult inſuper Pontifex, ut Matrimonium publicè & ſervata forma Concilii Tridentini contrahatur; nimirum coram Parocho & teſtibus. Et rectè. Cùm enim hic agatur de diſpenſatione pro *utroque* foro ſuper impedimento *non occulto*, niſi ſecundum Matrimonium publicè, dicta forma ſervata iniretur, ſed clam inter ſolos conjuges renovaretur conſenſus Matrimonialis; incommoda, quibus Synodus Tridentina annullando Matrimonia clandeſtina occurrere voluit, ex ſimili Matrimonio clandeſtinè contracto oriri facilè poſſent.

Primum enim Matrimonium *publicè* contractum probari poſſet *nullum* ob impedimentum dirimens; ſecundum verò probari non poſſet; utpote, qui ſupponitur, inter ſolos contrahentes *privatim* & *occultè* contractum: atque ita liberum eſſet alteri partium convolare ad alias nuptias, non obſtante hoc Matrimonio, validè, ſed clandeſtinè contracto; neque etiam per Eccleſiam ſeu Judicem ſeparari poſſet, defectu probationis hujus ſecundi Matrimonii.

Num idem ſtatuendum ſit, ſi impedimentum fuerit tale ut ſolis contrahentibus innotuerit, nec aliis facilè innoteſcere poteſt, neque in foro exteriori probari; ſuper quo diſpenſatio petitur in Pœnitentia pro foro conſcientiæ tantùm, capite ſeptimo dicetur.

CAPUT VI.

De Diſpenſatione in *forma pauperum*.

1. *Diſpenſationes in* forma pauperum *ſic dictæ à paupertate Oratorum.*
2. *Quomodo hæc qualitas in litteris exprimatur.*
3. *Debet eſſe ex parte utriuſque; & teſtimonio fide digno probari.*
4. *Formula atteſtationis ſuper paupertate à Parocho expedienda.*
5. *Quid circa* paupertatem *obſervare debeat Parochus.*
6. *Quid circa impedimentum quod allegatur.*
7. *Valde circumſpecti eſſe debent Parochi in danda hac atteſtatione.*
8. *Quo tempore paupertas Oratorum verificanda.*
9. *Hæ diſpenſationes concedi ſolent ob inceſtum prævium, aut ejus ſuſpicionem.*
10. *Si poſt indictam ſeparationem aut obtentum Decretum* copula *intervenerit, novis litteris opus eſt.*
11. *Oratoribus ob inceſtum prævium imponenda pœnitentia publica.*
12. *Qualis debet eſſe pœnitentia publica.*
13. *Oratori injungendum ut operam ſuam in aliquod pium opus conferat.*
14. *Hæc pecunia reditui nequit.*
15. *Ad diſpenſationem non procedendum, niſi peracta Oratori impoſita pœnitentia.*
16. *Delegatus non poteſt diſpenſare, ſi prævideat ex diſpenſatione oritura ſcandala.*

I. INterdum expediuntur in Curia Romana diſpenſationes in *forma pauperum*, ita dictæ, quòd nonniſi pro pauperibus hujuſmodi diſpenſationes expediantur.

II. Unde in ipſis litteris diſpenſationis expreſsè ſupponitur & exprimitur hæc Oratorum qualitas, his verbis: *Qui pauperes, & miſerabiles exiſtunt, & ex labore & induſtria ſua tantùm vivunt:*

III. Et quidem ad implendam hanc diſpenſationem, requiritur *paupertas* & *miſerabilitas* utriuſque, ſcilicet tam Oratoris quàm Oratricis, ait Pyrrus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 3.

Debet autem hæc qualitas, quæ extrinſeca eſt, probari; neque admittitur ſola Oratorum aſſertio, in Curia Romana; ſed ſolet in his proferri teſtimonium Parochi alteriuſve fide digni.

IV. In libello nuper Leodii impreſſo ſub hoc titulo: *Manuale Paſtorum compendioſè complectens Canones & Ritus Eccleſiaſticos, pro adminiſtrandis Sacramentis juxta uſum Paſtoralis Mechlinienſis pag.* 192. extat formula ad ſcribendum teſtimonium pro iis qui egent diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, titulo paupertatis, tenoris ſequentis: „ Ego infraſcriptus " Rector Parochialis Eccleſiæ loci de N. ſub diſtrictu " Diœceſis N. ſcio & teſtificor NN. & NN. ſubditos " præfatæ Parochialis Eccleſiæ eſſe orthodoxæ Romanæ " fidei cultores, verum adeò pauperes, ut de ſuis labore " & induſtria tantùm vivant. In cujus fidem " ſubſcripſi hanc .... Menſis .... Anni .... "

V. Poſt hæc ſubjicitur duplex monitum. Primum ſuper veritate ipſius paupertatis: „ Atteſtatio hæc non " eſt in iſta forma expedienda, niſi ejus contenta nitantur " veritate, & hæc habeatur, vel ex particulari notitia " ipſiuſmet Paſtoris atteſtantis, vel ex teſtimonio fide " dignorum teſtium. Si omiſſa fuerit particula *tantùm*, " non utilis eſt atteſtatio ad finem qui intenditur. "

VI. Alterum monitum concernit gradus affinitatis aut conſanguinitatis, qui inter Oratores intercedere dicuntur. „ Neceſſum etiam eſt (ait) ut Paſtor antequam " relaxet teſtimonium, quòd Oratores ſunt conſanguinei " vel affines in tali vel tali gradu, exactè ſit informatus " de hujuſmodi gradu, & quamdam ejus habeat certitudinem. " Aliàs pauperes Oratores, expeditis Bullis "

„ juxta

„ juxta vitioſam gradus expreſſionem, incidunt in „ varia incommoda.

VII. Admodum circumſpecti eſſe debent Parochi in hujuſmodi teſtimoniis expediendis, ſingulaſque particulas seriò & attentè expendere, atque maturè examinare, num prædicta formula per omnia, uti ſonat, verificari queat.

Cùm enim hæc formula ſemper inſeratur, & coram Commiſſario, priuſquam ad diſpenſationem procedere queat, verificari debeat; ſi tunc quoad omnes ſuas partes verificari nequeat, diſpenſatio in ſimili forma obtenta ſuo effectu carebit; frequenter non ſine multis impetrantium incommodis.

VIII. Notandum, quòd juxta hodiernum ſtylum non ſufficiat paupertas & miſerabilitas Oratorum tempore ſupplicationis; ſed ea adeſſe & probari debet, dum litteræ diſpenſationis à Commiſſario Apoſtolico eximuntur & executioni mandantur, uti obſervat Corradus loco citato *num.* 30.

IX. Hæ diſpenſationes ſolent expediri ob inceſtum prævium aut ejus vehementem ſuſpicionem, ne ob copulam jam intereos quoviſmodo ſubſequutam, aut illius ſuſpicionem ortam, contingat eos cum animarum jactura, & cum gravi ſcandalo in ſimili copula, aut ejus ſuſpicione perſeverare; ipſaque Oratrix infamata & innupta remanere cogatur.

Quapropter in litteris in hac forma expeditis injungitur Exequutori ſeu Commiſſario, ut Oratores *ab invicem ſeparet*, idque ſive agatur de contracto, ſive contrahendo Matrimonio.

X. Quin in hac ſpecie diſpenſationis ſingulare eſt ex declaratione Pauli Quinti, ut ſi durante hac indicta ſeparatione, aut ante obtentum Decretum diſpenſationis Oratores ſe ruſsùs carnaliter cognoverint, de novo recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro litteris *perinde valere*; uti monet Pyrrus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 38. ubi & latè de hujuſmodi litteris diſcurrit; variaſque earum, pro varietate caſuum, formulas proponit.

XI. Ulteriùs in hac diſpenſatione ſpeciale eſt, quòd Oratoribus ob inceſtum prævium per Exequutorem ſive Commiſſarium debeat imponi *pœnitentia publica*, quòd ita in litteris exprimi conſuevit: *Eam illis pœnitentiam publicam impenas, quæ alios deterreat à ſimilibus committendis.*

XII. Non exprimitur quidem ſpecies pœnitentiæ publicæ; ſed ea pro perſonarum, locorum ac criminis circumſtantiis determinanda relinquitur Commiſſario; ita tamen publica eſſe debet, ait Corrad. *lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 7. „ Ut omnibus ferè loci ſeu oppidi, aut „ civitatis, ubi ipſos Oratores hujuſmodi pœnitentiam peragere contingit, innoteſcat.

Teſtatur quoque ibidem *num.* 9. conſuetudine introductum, ut pro hujuſmodi inceſtu & exceſſibus, in pluribus mundi partibus tale ſcelus perpetrantibus, vigore dictatum litterarum injungatur, ut dum Miſſa ſolemnis decantatur in Eccleſia Parochiali Oratorum, in ſuis manibus teneat unuſquiſque ipſorum candelam accenſam.

Hinc apparet, Eccleſiam Romanam in ea eſſe opinione, quòd delicta publica etiam pœnitentia publica ſint expianda; eatenus ſaltem, ut ſcandala reparentur; & alii à ſimilibus committendis deterreantur, conformiter ad Decret. Concilii Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *de Reformat.* de quo latiùs ſuprà, *tit.* 6. *cap.* 2.

XIII. Occurrit deinde in hac ſpecie diſpenſationis hoc ſingulare, quòd Oratori injungi debeat à Commiſſario, *ut operam ſuam fabricæ, vel in aliud ſervitium alicujus Eccleſiæ vel pii loci, tribus ſaltem menſibus conferat.*

Hæc pœna imponitur in caſu hujuſmodi diſpenſationis, tam civilibus, quàm vilibus perſonis, ut docet quotidiana praxis, ait Corradus loco cit. *n.* 15.

XIV. Monet quoque idem *num.* 16. pœnam illam pecunia redimi non poſſe, nec per alium perſolvi; etiamſi vellet ſolvere pecuniam alicui volenti dictam pœnitentiam pro ipſo peragere: „ Quod quidem (ait) „ optima ratione ſervatur; quia juxta dictum Iſidori „ nullam reus pertimeſcit pœnam, quam ſcit pecu- „ nia poſſe redimere, per textum in *Canone* PAUPER „ *cauſ.* 12. *quæſt.* 3. Debent enim, qui tale ſcelus per- „ petrarunt caſtigari pœnitentiis ſalutaribus & afflictivis, quæ non debent in aliud gravamen commutari; cùm non ſint res quæ delinquunt, ſed ipſæ perſonæ; & ſic non debent puniri burſæ, ubi ſunt homines puniendi: quia crimina non ſic debent tranſire impunita.

In textu ex Pyrro Corrado notatum fuit, quòd ſi detur diſpenſatio in *forma pauperum*, injungatur Commiſſario, ut oratori ob admiſſum crimen inceſtus imponenda ſit pœnitentia *corporis afflictiva* nullo pretio redimenda.

Verùm illud mirum, quòd hæc crimina inceſtus, quæ in divitibus non ſunt minora, quàm in pauperibus; imò ab illis nonnunquam majori cum ſcandalo perpetrantur, Curia Romana, nulla impoſita *corporis afflictiva* pœnitentia ab omnibus divitibus pretio ſtatuto redimi permittat: neque jungatur Commiſſario, ut Oratori ob prævium inceſtum pœnitentia corporis afflictiva nullo pretio redimenda imponatur.

Similiter ſi, teſte Pyrro Corrado, Pontifex clauſulam hanc, *nec ſcandalum ſit ex eo oriturum*, in litteris diſpenſationis in *forma pauperum*, expreſſam velit, ut oſtendat enixam ſuam eſſe voluntatem, diſpenſationem non eſſe concedendam, ſi prævideatur ex ea diſpenſatione ſcandalum *oriturum*, uti in textu n. 16. eſt obſervatum, mirum videri debet, cur eamdem clauſulam exprimendam non cenſuerit Curia Romana in ordinaria formula diſpenſationis: quandoquidem non magis ex diſpenſatione in *forma pauperum*, ſcandalum ſit timendum, quàm ex diſpenſatione expedita in forma ordinaria; neque minus ſcandalum ex hac, quàm ex illa diſpenſatione prævisum, præcavendum ſit.

XV. Non poterit autem Commiſſarius ad diſpenſationem procedere, niſi publica pœnitentia, juxtà præſcriptam formam *integrè* peracta; „ etiamſi Orator, quoad operam ſuam conferendam, voluit præſtare quantumcumque idoneam cautionem de ea conferenda poſt contractum Matrimonium (inquit Corradus ibi *num.* 53.) quia ſicut Ordinis ſuſceptio non debet concedi Clerico in publica pœnitentia exiſtenti; ita ad Matrimonium tranſire non permittitur, ipſa pœnitentia durante, ut habetur in Concilio Arelatenſi II. *Can.* 21.

XVI. Denique in litteris hujuſmodi diſpenſationis ſpeciali modo committitur diſpenſatio arbitrio Exequutoris: poſt enim peractam pœnitentiam publicam operamque præſtitam; *demum* (ait Pontifex) *ſi tibi expediens videbitur, quòd diſpenſatio hujuſmodi ſit eis concedenda; nec ſcandalum ſit ex eo oriturum.*

Itaque poſt omnia injuncta juxta tenorem litterarum peracta, committitur arbitrio Exequutoris, an diſpenſari conveniat; ac præcipuè an ſine ſcandalo diſpenſatio concedi queat.

Et quamvis diſpenſatio quæcumque ſuſpendi, immò matrimonium impediri debeat, ſi ſine ſcandalo fieri nequeat; ideòque etiam prædicta clauſula non eſſet in litteris appoſita, nihilominùs ſubintelligeretur; voluit hic tamen Papa exprimi, ut magis dignoſcatur ſua enixa voluntas, ait Pyrrus Corrad. *lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 64.

CAPUT VII.

De Diſpenſatione pro foro conſcientiæ expedienda per Pœnitentiam.

1. *Delegatus debet ſe ſuper veritate contentorum in Bulla informare.*
2. *Quomodo hæc informatio fieri debeat?*
3. *Quid? ſi ex informatione non innoteſcat falſitas narratorum, ſed aliunde Delegato nota ſit.*
4. *Diſpenſatio in ſolo foro interno ſuffragatur.*
5. *Commiſſarius diſpenſare nequit, niſi priùs audita Oratoris Sacramentali Confeſſione.*
6. *Impedimentum debet eſſe* occultum: *& quando dicatur occultum?*
7. *Debet inquiri quod incommodum ſit ſequuturum, ſi non diſpenſetur.*
8. *Matrimonium de novo contrahi debet, ſed priùs de nullitate Matrimonii utrique parti conſtare debet.*

9. *Hic magna circumſpectione Commiſſarius uti debet.*
10. *Conſenſus Matrimonialis non eſt renovandus coram Parocho & teſtibus.*
11 *Diſpenſatio hæc in ſolo foro conſcientiæ prodeſſe poteſt.*
12. *Quàm ſecretò hic omnia peragenda ſint.*
13. *Quâ ratione invalida cenſeatur diſpenſatio, ſi litteræ diſpenſationis Oratori reſtituantur?*

I. DE forma & inſcriptione diſpenſationum, quæ in Pœnitentiaria Romana expediuntur, aliqua diximus, *parte prima titul.* 23. *cap.* 3. ubi de Pœnitentiario & Pœnitentiaria Romana egimus; hîc pauca dumtaxat ſpecialia in hac diſpenſatione occurrentia notabimus.

Clauſula ſpecialis occurrit, modum inquirendi ſuper veritate narratorum continens, his verbis exprimi ſolita: *Si ita eſſe per diligentem Oratoris examinationem, ac poſt monita & conſilia opportuna illi præſtita, inveneris.*

II. Non debet ergo Delegatus ſe ſuper veritate allegatorum informare auditis teſtibus; quemadmodùm contingit in diſpenſatione obtenta in Dataria, quæ etiam pro foro externo valet, ſed ſufficit, ut Delegatus diligenter examinet Oratores pro veritate expoſitorum, idque præviis monitis & conſiliis opportunis; è quibus ſcilicet, ipſi Oratores percipiant momentum hujus examinis; quòd à ſincera, vel non ſincera expoſitione narratorum dependeat validitas, vel invaliditas diſpenſationis, & inde conſequens etiam validitas aut invaliditas Matrimonii; atque hinc ulteriùs dependeat, num forſan tota vita durante non ſint victuri in perpetuo inceſtu cum evidenti periculo æternæ damnationis.

III. Sed quid? ſi ex Oratoris examine ac interrogatione falſitas precum non deprehendatur, aliunde tamen illa Delegato innotuerit? Nullatenùs diſpenſare poterit: diſpenſando enim contingeret, quòd fortè conjuges, aut alter eorum in perpetuo viverent inceſtu.

Accedit, quòd cùm hîc petatur diſpenſatio occultè, nullum ſit inconveniens ſi privata & occulta ſcientia Delegatus utatur; præſertim cùm præſumendum ſit, Pontificem nolle diſpenſationem indulgere, quando revera cauſa diſpenſationis allegata non ſubſiſtit.

IV. Tertia clauſula exprimitur hac formula: *Ita quòd hujuſmodi diſpenſatio & abſolutio in foro judiciario nullatenus ſuffragetur.*

Quapropter, ſi vel per Superiorem ex officio, vel à quocumque privato Matrimonii validitas in quæſtionem ducatur, nullatenùs diſpenſatio in Pœnitentiaria obtenta ſuffragabitur; ſed quæſtio diſcutienda & terminanda erit, ac ſi nulla diſpenſatio intervenisſet.

V. Ex ſtylo hodierno additur: *Audita priùs Oratoris Sacramentali Confeſſione, eumdem hac vice in forma Eccleſiæ conſueta, & injuncta ei pœnitentia abſolvas.*

Per hanc clauſulam jam ſublatum eſt dubium olim à Doctoribus motum, num diſpenſationem præcedere deberet Confeſſio Sacramentalis: hanc enim præmittendam eſſe expreſſio hodierna iſtius clauſulæ apertè ſupponit.

VI. Altera clauſula in omnibus diſpenſationibus à Pœnitentiaria emanantibus eſt: *Dummodò impedimentum ex præmiſſis proveniens ſit occultum.*

Pro intellectu hujus clauſulæ obſervandum quod dicit Pyrrus Corrad. *lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 12. „ Non ſufficit illud eſſe occultum, tantummodò tempore impetrationis diſpenſationis ſuper eo; ſed opus eſt, quòd nullus adſit timor, quòd aliquo modo poſſit fieri publicum in futurum; aliàs enim major Pœnitentiarius remitteret ſupplicationem ad Datariam, ut oratores petant ſecum diſpenſari in utroque foro; quia non occultum, ſed manifeſtum dicitur, quod poteſt probari, per gloſſam in *cap.* VESTRA in verbo NOTORIUM *de Cohab. Cleric. & mul.* Impedimentum autem occultum dicitur, quando non publicè conſtat, nec facilè conſtare poteſt, ac periculum non eſt, ut in foro externo detegatur.

VII. Poſt hæc eodem contextu in formula ſubditur: *Et ſeparatio inter latorem & dictam mulierem fieri non poſſit abſque ſcandalo: ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum eſſe tibi viſum fuerit, aliudque Canonicum non obſtet impedimentum.*

Dictio *dummodò* præcedens, cum qua hæc clauſula connectitur, ſat oſtendit, mentem Committentis eſſe, ut non diſpenſetur, niſi præmiſſa verificentur.

VIII. Sequitur deinde in formula: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prædicti conſenſus certiorata, ſed ita cautè, ut latoris delictum nuſquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter ſe de novo, ſecretò ad evitanda ſcandala, præmiſſis non obſtantibus, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes.*

Ex hac clauſula patet primò, quòd ſi impedimentum uni dumtaxat partium notum ſit, nequeat Matrimonium *de novo* contrahi, niſi priùs altera pars de nullitate prioris conſenſus ſit certiorata. Ratio illius facilè colligi poterit ex dictis *cap.* 7.

IX. Magna hîc prudentia ac circumſpectione opus eſt: unde meritò Exequutor hîc non tantùm humana, ſed vel maximè Divina conſilia & auxilia adhibebit; recurrendo ad Patrem luminum; ut eum lumine ſuo illuminet, quid in caſu adeò perplexo agere debeat.

X. Patet quoque ex eadem clauſula, conſenſum hîc non eſſe publicè renovandum coram Parocho & teſtibus, quemadmodum in caſu diſpenſationis in Dataria expeditæ ſuper impedimento non occulto, ſed *ſecretè* inter partes renovari ſufficiat; eò quòd impedimentum ſit *occultum*, & diſpenſatio pro ſolo foro interno. Imò hæc diſpenſatio non admittit, Matrimonium publicè coram Parocho & teſtibus renovari vigore ipſius diſpenſationis: quia omnia vult *ſecretiſſimè* peragi, neque incommoda, quæ ex clandeſtinis Matrimoniis timebantur, hîc timeri poſſunt; uti benè notat Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 43.

XI. Eſſentialis differentia hujus diſpenſationis in Pœnitentiaria obtentæ, & diſpenſationis in Dataria expeditæ, in hoc conſiſtit, quòd hæc valeat pro utroque foro; illa verò *pro ſolo foro interno*, ut his verbis exprimitur: *In foro conſcientiæ, & in ipſo actu confeſſionis* TANTUM, *& non aliter, neque ullo modo; ita quòd hujuſmodi abſolutio & diſpenſatio in foro judiciario nullatenus ſuffragetur.*

XII. Ut omnis occaſio utendi hac diſpenſatione in foro judiciario amputetur, additur: *Nullis ſuper his adhibitis teſtibus, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis; Præſentibus laniatis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ laniare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum extet, neque eas latori reſtituas; quòd ſi reſtitueris nihil ipſi præſentes litteræ ſuffragentur.*

Nulli ergo omninò teſtes in actu diſpenſationis intervenire poſſunt; nec ullæ omninò litteræ etiam privatæ qualeſcumque dari de diſpenſatione facta; & multò minus proceſſus judicialis confici, quibus quoviſmodo in foro externo hæc diſpenſatio probari poſſet. Et ne aliquod veſtigium, ſeu indicium externum diſpenſationis ſupereſſet, litteras ita laniari mandat, ut nullum exemplum extet.

XIII. Quòd addit in fine, quòd ſi latori reſtituantur litteræ diſpenſationis, ipſi eædem litteræ nihil ſuffragentur, ſubintelligitur in *foro externo*, uti poſt Sanchez de Matrimonio *lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 42. notat Marcus Paulus Leoni in Praxi Pœnitentiariæ, *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 88. ita ut ſi dictæ litteræ in prædicto foro exhibeantur, careant omni fide & probatione: quia illa eſt mens Magni Pœnitentiarii concedentis; nequaquam verò ut diſpenſatio facta fruſtretur ſuo effectu in foro conſcientiæ.

CAPUT VIII.

Quæ circa diſpenſationes à Parocho populo exponenda.

1. *Parochus meritò monet ut expendant, an ſubſit juſta cauſa petendi diſpenſationem.*
2. *Oſtendet quàm periculoſum ſit mediante diſpenſatione Matrimonium contrahere.*

3. *Diſpen-*

3. *Diſpenſatio non ſemper reddit aliquem coram Deo ſecurum.*
4. *An ſatisfaciant dicendo, Pontifex judicet utrùm ſit juſta cauſa?*
5. *Inſtruendi quòd non omnes cauſæ in Curia Romana admittantur.*
6. *Exponenda clauſula litteris inſeri ſolita,* Si preces veritate nitantur.
7. *Monendi de clauſulis hujuſmodi litterarum; necnon de juramento præſtando.*
8. *Litteræ in* forma pauperum *ſingulariter exponendæ.*
9. *Notitia formularum & clauſularum, quibus diſpenſationes concipiuntur, Parochis admodùm conveniens.*
10. *Epiſcopi mandant à Parochis eas ſubinde populo exponi.*

I. Imprimis Parochus intelligens, aliquos è ſuis Parochianis meditari diſpenſationem ſuper impedimento Matrimonii à Sede Apoſtolica petere, utiliter eos monebit, ut ſeriò expendant, an reverà coram Deo ſit juſta cauſa diſpenſandi, idest, juſta cauſa recedendi à Decretis & legibus Eccleſiæ.

II. Ut autem efficaciùs ad id expendendum moveat, oſtendet, quàm periculoſum ſit ſtatum aliquem aſſumere recedendo à regulis Eccleſiæ. Niſi enim cauſa talis ſit quæ Deo probetur, verendum, ne ob hunc à regulis Eccleſiæ receſſum, ipſum Matrimonium etiam Divina benedictione fruſtretur: viſumque non rarò quàm infelix fuerit exitus eorum, qui neglectis ſacris Eccleſiæ Ordinationibus vitæ conditionem elegerunt. Et quidem primum in Eccleſia Romana excitatum ſchiſma, in ordinationem auctoris ipſius ſchiſmatis diſpenſativè factam refundere non dubitavit Cardinalis Baronius, qui & illius occaſione hoc notandum, & huic materiæ appoſitum monitum ſubjungit: „ At plane ex facto Novatiani apparet, quanto „ periculo quæratur per *diſpenſationem*, quod eſt „ aliàs Eccleſiaſticis legibus interdictum.

Quàm infauſtus ſæpè ſit exitus Matrimoniorum mediante diſpenſatione, præſertim in gradu admodùm propinquo, contractorum, quotidiana experientia ſat notum eſt.

III. Adhæc proponet Parochus, quod non ſemper coram Deo aliquis ſit ſecurus, licèt diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinuerit, ſi legitima diſpenſandi cauſa deſit. Neque hanc eſſe juſtam excuſationem, qua plerique ſe ſecuros exiſtimant, dicentes: Papa diſpenſavit; ipſe viderit, ego ſum immunis:

Quia, uti rectè monet Bellarminus *Epiſtola* ad Nepotem ſuum *Contr.* 5. „ Hic cavillus ſecuros multos „ reddit, tutum verò neminem: quoniam Papa non „ eſt Dominus: ſed diſpenſator; ideòque qui iniquam „ diſpenſationem petit, iniquitatis cauſa eſt, & qui „ ea utitur, eadem ſemper irretitur iniquitate.

IV. Si forſan dicant, num cauſa ſufficiens ſubſit, Pontifici expendendum relinquimus, ejuſque conſilium expetimus; regeri poterit, quod ſimilibus olim dixit Bernardus *Epiſt.* 1. *Utinam non licentiam quæſiſſetis, id eſt, non ut liceret, ſed an liceret.*

Verendum ſanè, ne pluribus à Sede Apoſtolica diſpenſationem efflagitantibus, improperari queat illud quod verbis citatis ſubjungit Bernardus: „ Malum “ in corde conceperant, opere tamen auſi non ſunt “ adimplere niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, “ ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquus Pa- “ pa conceptui præbuiſſet aſſenſum .... Quod tamen “ ſummum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, “ niſi aut circumventum mendacio, aut importuni- “ tate victum. “

V. Exponere quoque convenit diſpenſationem petere meditantibus, quomodo non ſit ſatis, quòd cauſa aliqua forſan de ſe ſufficiens ſubſit, hæcque verificari poſſit; ſed quòd verificanda erit una ex cauſis in Romana Curia admiſſis; idque cum formula, qua in litteris diſpenſationis exprimi conſuevit.

VI. Oſtendendum inſuper, quomodo poteſtas diſpenſandi ipſi Officiali delegari ſoleat ſub hac conditione, *ſi preces veritate nitantur;* cujus conditionis effectus exponendus erit, atque demonſtrandum, quomodo ipſa diſpenſatio ſæpè periclitetur, quia hæc conditio impleri nequit; eò quòd preces, prout in litteris juxta ſtylum Curiæ expreſſæ ſunt, verificari nequeant.

VII. Denique cùm frequenter contingat in Parochiis ruralibus diſpenſationem poſtulari in *forma pauperum*, convenit ut Parochus exponat clauſulas ſpeciales, quæ in Reſcripto diſpenſationis in tali forma expediti inſeri conſueverunt ex ſolito ſtylo Curiæ Rom.

VIII. Adhæc monendi ſunt de aliis clauſulis hujuſmodi diſpenſationum litteris inſeri ſolitis; necnon inſtruendi ſuper præſtando juramento, præſertim ſi diſpenſatio petatur ob inceſtum aut familiariorem converſationem præcedentem.

IX. Ex his facilè intelligitur, formularum & clauſularum, quæ hoc titulo propoſitæ & expoſitæ ſunt, notitiam non tantùm Officialibus, quibus executio litterarum diſpenſationum committi conſuevit, ſed & Parochis multùm utilem, & quodammodò neceſſariam eſſe; ut nimirum ipſi ſubditis ſuis, quos mediante diſpenſatione contrahere velle ſciunt, proponant ea omnia, quæ obtenta diſpenſatione verificare ac facere tenebuntur; eoſque moneat, ut ſeriò attendant, priuſquam ſupplicam ſuam Romam mittant expenſaſque faciant, vel rumor de ineundo Matrimonio ſpargatur, num reverà credant ſe ea omnia verificaturos, & quidem illa certitudine, ut Matrimonium de nullitate non periclitetur; necnon juramenta præſtanda cum veritate præſtituros.

X. Unde, teſte Pyrrho Corrado, nonnulli Epiſcopi in Synodo Diœceſana ad hos errores vitandos mandare ſolent, ut cùm Parochi de prohibitis Matrimoniis verba faciunt, diligenter doceant & cautè demonſtrent, nullo modo cenſeri diſpenſatum, niſi verificatis narratis; ac præcipuè, ut ſupplicationibus curent verum exprimi.

TITULUS DECIMUSQUINTUS.

De Divortiis & ſecundis Nuptiis.

CAPUT PRIMUM.

De Divortio quoad vinculum, & converſione conjugatorum.

1. *Divortium dupliciter ſumitur.*
2. *Matrimonium legitimum non ratum faciliùs diſſolvitur quàm Matrimonium ratum.*
3. *Matrimonium legitimum Infidelium non ſemper diſſolvitur altero conjugum ad fidem converſo.*
4. *Licèt etiam cum impedimento dirimere fuerit contractum.*
5. *Poteſt conjux converſus ad alias nuptias tranſire, ſi alter renuat, ſine contumelia Creatoris, converſo cohabitare.*
6. *Hic tamen recipiendus, ſi convertatur ante tranſitum prioris ad alias nuptias.*
7. *Matrimonium ratum non conſummatum interdum quoad vinculum diſſolvitur.*
8. *Jam pridem per profeſſionem Religioſam Matrimonia credebantur diſſolvi.*
9. *Id Alexander III. intellexit de Matrimonio rato non conſummato.*
10. *In probatione hujus diſſolutionis adducuntur exempla Sanctorum.*
11. *Diſſolutionem hanc probavit Synodus Tridentina.*
12. *Efficacia diſſolvendi Matrimonium ratum, non voto ſolemni, ſed profeſſioni ſolemni tribuitur.*
13. *Matrimonium conſummatum juxta ſacros Canones per profeſſionem Religioſam non diſſolvitur quoad vinculum.*
14. *Poſt conſummationem Matrimonii non licet conjugi altero invito profeſſionem Religioſam emittere aut continentiam vovere.*

15. *Qui*

15. *Qui ſine conſenſu conjugis intravit Monaſterium, ad eum redire compellitur.*
16. *De conſenſu mutuo licitum eſt conjugibus continentiam vovere & Religionem ingredi.*
17. *Uno conjugum Religionem ingrediente ordinariè alter etiam ingredi debet; & quare?*
18. *Sacri Canones non permittunt uxoratum in Epiſcopum ordinari, niſi ejus uxor continentiam voveat, & veſtem Religioſam aſſumat.*
19. *Ratio hujus diſciplinæ.*
20. *Providendum ne uno conjugum Monaſterium ingreſſo, alter de incontinentia fiat ſuſpectus; aut ejus periculum incurrat.*
21. *In hac conjugum ſeparatione convenit ut interponatur auctoritas Epiſcopi.*
22. *Ob adulterium non diſſolvitur Matrimonium quoad vinculum.*

I. DIvortium ſumitur dupliciter. Primò quidem, idque frequentiùs, pro diſſolutione Matrimonii quoad vinculum, diciturque hæc diſſolutio propriè Divortium. Secundò, accipitur pro ſeparatione conjugum quoad thorum & cohabitationem, durante interim adhuc Matrimonii *vinculo*; hæcque ſeparatio conjugum impropriè Divortium appellatur.

II. Quoad divortium primo modo ſumptum, indubitatum eſt, illud faciliùs admitti circa Matrimonium legitimum non ratum, quàm circa Matrimonium *ratum*, licèt non conſummatum; quamvis & quoad Matrimonium ratum tantùm aliquando admittatur.

Matrimonium legitimum non ratum, dicitur Matrimonium inter Infideles, ſive non baptizatos ſecundùm eorum leges & inſtituta contractum.

III. Hoc Matrimonium rationem contractus civilis dumtaxat habens, neque ad rationem Sacramenti hactenus elevatum, indiſſolubilitatem ex Chriſti inſtitutione non habet; altero tamen ad fidem converſo, altero in Paganiſmo, ſeu infidelitate remanente, ſeparationem vetuit Eccleſia; ut per converſionem unius conjugis & alter ſalvari poſſit; cùm juxta Apoſtolum 1. *ad Cor.* 7. contingat *ſanctificari virum infidelem per mulierem fidelem*, & econtrà.

IV. Imò etſi inter ipſos Infideles tempore contractus matrimonialis intercesſerit impedimentum dirimens, non tamen propterea conjux ad fidem converſus ab alio ſeparari debeat; modò impedimentum illud non à jure naturæ; ſed à jure merè poſitivo inductum ſit; ſuper quo Eccleſia diſpenſat, „ in favorem præſertim Chriſtianæ Religionis & fidei, à cujus perceptione per uxores ſe deſeri timentes, viri poſſunt facilè revocari," ait Pontifex in *Cap.* 8. ꝟ. *de Divortiis*.

V. Addit tamen Pontifex hanc exceptionem: „ Niſi poſt converſionem illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo caſu reſtitutionem petenti, quamvis de injuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur: quia ſecundùm Apoſtolum: *Frater aut ſoror non eſt hujuſmodi ſubjectus ſervituti:* hoc eſt, poterit conjux fidelis tali caſu tranſire ad novas nuptias.

VI. Deinde ſubjungit Pontifex: „ Quòd ſi converſum ad fidem & illa converſa ſequatur, antequam propter prædictas cauſas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur.

Porrò cùm rarus circa hujuſmodi Matrimonii diſſolutionem caſus incidat, plura dicere neceſſe non eſt; ſiquando caſus occurret, facilè conſuli poterunt Commentatores ad citatum *Caput* 8. & 7. *eodem in titulo*.

VII. Matrimonium *ratum* non conſummatum, quamvis ſit perfectum in ratione Matrimonii ante conſummationem; faciliùs ſolvi nihilominus quoad vinculum, quàm Matrimonium ratum & *conſummatum*, nemo Catholicorum dubitat.

VIII. Et quidem illud diſſolvi per profeſſionem Religioſam non obſcurè expreſſum eſt apud Gratianum, *Cauſ.* 27. *quæſt.* 2. *Can.* 26. ibi ex Epiſtola Nicolai I. refertur hoc fragmentum: „ Nam licèt ſcriptum ſit, *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, Deus tamen, & non homo ſeparat, quando divini amoris intuitu ex conſenſu utriuſque conjugis Matrimonia diſſolvuntur "

Hic quidem non ſat clarè exprimitur, num per Matrimonia, de quibus hic agitur, intelligantur *rata tantùm*, an generaliter rata & conſummata; ſed Eccleſia hos alioſque Canones de hac diſſolutione loquentes, de matrimonio *rato tantùm* intellexit; hocque per profeſſionem diſſolvi poſſe, nequaquam autem Matrimonium *conſummatum*, declaravit.

IX. Alexander III. reſcribens Salernitano Archiepiſcopo in *Cap.* 2. ꝟ. *de Converſione conjugatorum*, ait: „ Verùm poſt conſenſum legitimum de præſenti, licitum eſt alteri altero etiam repugnante eligere Monaſterium, dummodo *carnalis* commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti (ſi commonitus continentiam ſervare voluerit) licitum eſt ad ſecunda vota tranſire. Rationem ſubjungit: " Quia cùm non fuiſſent una caro ſimul effecti ſatis, poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere. "

Idipſum reſcripſit Brixienſi Epiſcopo in *Can.* 7. ꝟ. *eod.* dicens: „ Quòd Dominus in Evangelio dicit, non licet viro niſi ob cauſam fornicationis uxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt ſecundùm interpretationem Sacri Eloquii, de his, quorum Matrimonium *carnali* copula eſt conſummatum. "

X. Alexander III. *Capitulo* 2. in ſuæ reſolutionis probationem adducit exempla Sanctorum, dicens: *Sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt*; ex quo non obſcurè colligitur, Pontificem hic reflexiſſe ad ea, quæ habet Gratianus ad calcem allegati *Canonis* 26. ubi probans ſponſos poſſe ſine mutuo conſenſu continentiam vovere, ſubjungit: „ Ut enim refert Beatus Hieronymus, Macharius præcipuus inter Chriſti Eremitas, celebrato nuptiarum convivio cùm veſpere thalamum eſſet ingreſſurus, ex urbe egrediens tranſmarina petiit, & eremi ſolitudinem ſibi elegit. Item Beatus Alexius Euphemiani clariſſimi filius, ſimiliter ex nuptiis divina gratia vocatus, ſponſam deſeruit, & nudus Chriſto famulari cœpit. Horum exemplo patet, quòd ſponſi, ſponſarum ſuarum non exquiſito conſenſu, continentiam valent profiteri. "

XI. His aliiſque moti Patres Tridentini, diſerunt *Seſſ.* 24. *Canon.* 6. *de Reformat. Matrim.* „ Si quis dixerit, Matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi; anathema ſit. "

XII. Hanc efficaciam dirimendi Matrimonium ritè contractum Synodus non tribuit voto ſolemni; *ſed ſolemni profeſſioni Religionis:* nec enim omne votum ſolemne hanc vim habet, quemadmodum quoad votum ſolemne Ordini ſacro annexum declaraverat jam pridem Joannes XXII. in ſua *Extravag. unica de voto*. Similiter licèt vota emiſſa à Patribus Societatis poſt probationem biennalem ſint efficacia ad dirimendum Matrimonium contrahendum, non tamen dirimunt jam ante contractum, uti poſt alios notat Gonzales in Commentario ad *Capit.* 3. ꝟ. *de Converſ. Conjugat. num.* 6.

XIII. Si leges Civiles attendamus, non tantùm Matrimonium ratum diſſolvitur per profeſſionem Religioſam, ſed etiam *conſummatum*. *Novella* 23. *cap.* 40. quam legem non obſcurè indicat Sanctus Gregorius, *Lib.* 9. *Epiſt.* 39. eamque tamquam Legi Divinæ haud conſonam rejicit: „ Si enim dicunt (ait) Religionis cauſa conjugia debere diſſolvi, ſciendum eſt quia etſi hoc Lex humana conceſſit, Lex Divina tamen prohibuit. Per ſe enim Veritas dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Quæ etiam ait: *Non licet dimittere uxorem excepta fornicationis cauſa*. Quis ergo huic cœleſti Legiſlatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt: *Erunt duo in carne una*. Si ergo vir & uxor una caro ſint, & Religionis cauſa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad illicita vota migrantem; quæ eſt iſta migratio, vel converſio, in qua una eademque caro & ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? "

Idipſum repetit eodem libro *Epiſt.* 44. dicens: „ Quia „ etſi

Digitized by Google

„ etſi mundana lex præcipit, converſionis gratia, utrolibet invito poſſe ſolvi conjugium: Divina hoc tamen Lex fieri non permittit." Extant hæc S. Gregorii ſcripta apud Gratianum, *Cauſ.* 27. *quæſt.* 2. *Canon.* 19. & 21.

Hanc S. Gregorii aliorumque Patrum ſententiam amplexa Eccleſia, docet Matrimonium ratum & conſummatum per profeſſionem Religioſam non diſſolvi; quia & vinculum Matrimonii inter Conjuges manere, tametſi de mutuo conſenſu uterque ſolemnem profeſſionem Religioſam emiſiſſet.

XIV. Ulteriùs hinc conſequens eſt, Conjugum alterum non poſſe altero *invito* Religionem ingredi, aut etiam continentiam vovere, ita ſcilicet ut alter debito conjugali ob illud votum fraudari deberet invitus. Unde ſcribit S. Auguſtinus *Epiſtol.* 227. ult. edit. „ Una ſola cauſa eſſe poſſet, qua te id quod vovisti, non ſolùm non hortaremur, verùm etiam prohiberemus implere, ſi fortè tua conjux hoc tecum ſuſcipere animi, ſeu carnis infirmitate recuſaret. Nam & vovenda talia non ſunt à conjugatis, niſi ex conſenſu & voluntate communi: & ſi præpropetè factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quàm perſolvenda promiſſio. Gratianus, *Cauſ.* 33. *quæſt.* 5. *Canon.* 6.

Et in *Cap.* 5. *de Converſione Conjug.* reſcribit Alexander III. Strigonienſi Archiepiſcopo, „ Nullus conjugatorum eſt ad ſacros Ordines promovendus, niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus."

XV. Quin & idem Pontifex Piſano Epiſcopo reſpondit in *Cap.* 3. *eodem*, quòd qui invita uxore intravit Monaſterium ad eam redire compellatur; aſſeritque, votum ſic emiſſum non tenuiſſe: „ Unde ratione voti (ait) ad Monaſterium non tenetur redire, ulteriùs verò non poterit uxorem accipere: promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in ejus poteſtate erat; & ideò quoad hoc tenuit votum: non reddere autem, non erat in ejus, ſed mulieris poteſtate." Idem reſpondit Cœleſtinus III. in *Cap.* 12. *eod.*

XVI. De conſenſu conjugis, alterum conjugem poſſe ad Religionem tranſire, aut continentiam vovere, indubitatum eſt: quod & in citata Epiſtola expreſſit S. Gregorius, dicens: „ Si verò utriuſque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare, quando certum eſt, quòd omnipotens Deus, qui minora conceſſit, majora non prohibuit?

XVII. Verùm cùm ſat periculoſum ſit, uxorem in ſæculo remanere viro Religionem ingreſſo, Exonienſi Epiſcopo ſcribit Alexander IV. in *cap.* 4. *de Converſione Conjugat.* „ Cùm ſis præditus ſcientia literarum ignorare non debes Sanctorum Patrum Conſtitutioni eſſe contrarium, ut vir uxore ſua, aut uxor viro ejus non aſſumente Religionis habitum, debeat ad Religionem tranſire. (Quia cùm vir & uxor una caro ſint, ſicut docet Apoſtolus, non poteſt unus ad Deum converti, & alter in ſæculo remanere.) Inde eſt quòd auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne in Epiſcopatu tuo virum vel uxorem (niſi uterque ad religionem migraverit) tranſire permittas." Ita legitur in prima Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum; Raymundus autem verba anſulis incluſa omiſit.

XVIII. Rurſus idem Pontifex Strigonienſi & Colonienſi Archiepiſcopis ſcribit in *capit.* 6. *eodem*. „ Fraternitati veſtræ auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne uxoratum præſumatis in Epiſcopum ordinare, niſi uxor priùs profeſſa continentiam, ſacrum ſibi velamen imponat, & Religioſam veſtem aſſumat."

XIX. Ratio hujus additur in integra Decretali in prima Decretalium collectione: „ Quòd ſi in quibuſlibet Eccleſiaſticis gradibus providenter, ſolerterque curandum eſt, ut in domo Dei nil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: multò magis laborandum eſt, ut in ejus promotione, qui ſuper omnes gradus continetur, non erretur." Inde eſt quòd Fraternitati veſtræ, &c.

Ne uxoris incontinentia in Epiſcopi contumeliam vergat, eam ab omni periculo & ſuſpicione incontinentiæ exemptam oportet, quare & jampridem in Synodo VI. *Cap.* 48. decretum fuit, ut „ uxor ejus qui ad Epiſcopalem dignitatem promovetur, communi ſui viri conſenſu priùs ſeparata, poſtquam in Epiſcopum ordinatus eſt ac conſecratus, *Monaſterium ingrediatur*, procul ab Epiſcopi habitatione extructum."

Uxor ergo illius qui in Epiſcopum conſecratus eſt, juxta ſacros Canones Monaſterium ingredi debere veriſimilius eſt.

XX. De cætero, ſemper ſollicitè providendum, ut uno conjugatorum Monaſterium ingrediente aut continentiam vovente, alter cum periculo aut ſuſpicione incontinentiæ in ſæculo non maneat: quod præcipuè Pontifices in ſuis Reſponſis præ oculis habuere.

Unde Priori & Fratribus Sancti Joannis ſcribit Alexander III. *capit.* 8. *de Converſione Conjugat.* „ Uxoratus ſine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ *integræ opinionis* exiſtat, ita quòd *nulla* marito ſuſpicio habeatur, eam ad ſæcularia vota velle migrare, vel quòd minùs continenter debeat vivere: quæ ſi talis extiterit, marito ejus in conſortio veſtro recepto, ipſa publicè in conſpectu Eccleſiæ continentiam profeſſa, in domo propria cum filiis ſuis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione non careat: voto continentiæ celebrato, à ſæcularium hominum ſe converſatione removeat: & in loco religioſo, ubi Deo ſerviat, perpetuò commoretur."

Præcipuè ergo providendum, ut incontinentiæ periculum & ſuſpicio amoveantur; quod clariùs innuitur in citato *cap.* 4. ubi verbis ſuprà relatis immediatè ſubditur hæc cautio: „ Verùm, ſi ita uxor ſenex eſt & ſterilis, quòd ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo, diſſimulare poteris, ut ea in ſæculo remanente, & caſtitatem promittente, ad Religionem tranſeat vir ejuſdem."

Eadem cautio occurrit in Reſponſo Innocentii III. in *cap.* 18. *eod.*

XXI. Ut autem circa hæc prudenter procedatur, convenit, ut in hujuſmodi conjugatorum ſeparatione ſententia ſive judicium Epiſcopi interveniat, de quo ita legitur apud Gratianum *Cauſ.* 27. *quæſt.* 2. *Can.* 23. „ Si vir & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, *nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia* fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco."

XXII. Olim quidem à nonnullis etiam Catholicis dubitatum fuiſſe, num ob adulterium alterius conjugis Matrimonii vinculum non diſſolveretur, certum eſt; quam in rem videri poſſunt quæ habet Gratianus, *Cauſ.* 32. *quæſt.* 7. & hodie ipſi Græci tenent Matrimonium per adulterium quoad vinculum diſſolvi; quod & Oratores Venetos in Synodo Tridentina expoſuiſſe ſcribit Cardinalis Pallavicinus, *lib.* 22. *Hiſtoriæ Concilii Tridentini*, *cap.* 4. qui & poſtularunt aliquam Canonis concepti moderationem, ne nimiùm offenderentur, & perpetuam ab Eccleſia Romana ſeceſſionem facerent Græci in Inſulis Reipublicæ Venetorum ſubjectis commorantes, quod & obtinuerunt, quemadmodum ibidem fuſiùs narrat Pallavicinus.

Canon Concilii Tridentini tandem reformatus ita ſonat: „ Si quis dixerit, Eccleſiam errare cùm docuit & docet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero, alii nupſerit; anathema ſit."

Conformiter ad hanc Synodi œcumenicæ definitionem profitemur Matrimonium ob adulterium non diſſolvi; nec poſſe innocentem vivente adultero ad alias nuptias tranſire; quamvis ſeparationem fieri poſſe quoad thorum & cohabitationem fateantur, de qua capite ſequenti.

C A-

Digitized by Google

CAPUT II.

De Separatione Matrimonii quoad thorum & cohabitationem.

1. *Matrimonium Fidelium etiam conſummatum variis de cauſis diſſolvi poteſt quoad thorum.*
2. *Adulterium uxoris juſta eſt cauſa ſeparationis.*
3. *Ratio hujus ſeparationis.*
4. *Eccleſia in hac cauſa non agnoſcit differentiam inter virum & uxorem.*
5. *Secundùm Canones vir mulierem adulteram ante actam pœnitentiam recipere non poteſt.*
6. *Actâ pœnitentia poteſt vir recipere uxorem adulteram.*
7. *Nequaquam invitus ad eam recipiendam adigi poteſt.*
8. *Interdum Lex Charitatis ad recipiendum obligat.*
9. *An maritus propriâ auctoritate uxorem adulteram recipere queat, ſi ſeparatio Judicis auctoritate facta fuerit.*
10. *Maritus adulterii conſcius injuriam remiſiſſe cenſetur, ſi eam cognoverit.*
11. *Maritus adulter non poteſt dimittere uxorem adulteram.*
12. *Separatio quoad thorum fit quoque ob hereſim alterius conjugis.*
13. *Aliquando dubitatum, num ob hereſim Matrimonium non diſſolveretur* quoad vinculum: *at hodie certum eſt non diſſolvi.*
14. *Ob vitia corporis, an dicenda ſeparatio.*
15. *Ob futurum aliudvè ſimile crimen conjugis, an ſeparatio facienda?*
16. *Ob ſævitiam viri, poteſt mulier ſeparationem petere.*
17. *Separatio ex cauſa adulterii ex ſe perpetua, aliæ verò temporales eſſe ſolent.*
18. *Separatio quoad thorum & cohabitationem à conjuge innocente non facilè petenda.*
19. *Separatio quoad habitationem ſine auctoritate Judicis fieri nequit.*
20. *Cauſa ſeparationis Judici probari debet.*
21. *Quid, ſi conjux, qui certò novit nullitatem Matrimonii, à Judice cogatur ad reddendum debitum ſub pœna excommunicationis.*
22. *Summa prudentia opus eſt in decernenda ſeparatione.*
23. *Sententia ſeparationis nunquam tranſit in rem judicatam.*
24. *Facta ſeparatione, adimenda conjugibus incontinentiæ occaſio.*
25. *Ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem, quæſtio Divortii ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum ſpectat.*
26. *Quid de alimentis conjugi decernendis?*
27. *Quis de dote & donatione propter nuptias lucranda, aut petenda; item quis de diviſione bonorum judicare debeat?*

I. QUamvis Eccleſia teneat Matrimonium Fidelium ratum & *conſummatum*, eſſe indiſſolubile *quoad vinculum*; neque poſſe quacumque ex cauſa, etiam *adulterii* diſſolvi quoad vinculum, fatetur tamen Matrimonium etiam conſummatum, non una ex cauſa diſſolvi poſſe quoad *thorum*; ipſoſque Conjuges ſeparari quoad thorum & cohabitationem, ſalvo interim vinculo matrimoniali inter ipſos Conjuges ita ſeparatos; quod Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *Canon.* 8. *de Reform. Matrimonii*, definivit his verbis: „ Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm ob „ multas cauſas ſeparationem inter Conjuges quoad „ thorum, ſeu quoad cohabitationem ad certum in„ certumvè tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit.

II. Adulterium uxoris eſſe cauſam legitimam ſeparationis, poſſeque virum uxorem adulteram dimittere, nemo unquam dubitavit, ob claram ſententiam Chriſti dicentis: *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari.*

De hac dimiſſione loquens S. Auguſtinus, *lib.* 2. *de Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 5. ait: „ Licitè itaque dimit„ titur Conjux ob cauſam fornicationis; ſed manet „ *vinculum prioris*, propter quod fit reus adulterii, „ qui dimiſſam duxerit etiam ob cauſam fornicationis.

III. Cauſam dimiſſionis aſſignat S. Thomas in *IV. Sent. Diſt.* 35. *quæſt.* 1. *art.* 1. „ Dominus dimittere „ uxorem conceſſit propter fornicationem, in pœnam „ illius qui fidem fregit, & in favorem illius qui „ ſervavit; ut non ſit adſtrictus ad reddendum debi„ tum ei qui non ſervavit fidem. „

IV. Porrò utriuſque conjugis hic par conditio eſt; neque majus in uxore, quàm marito crimen adulterii eſſe credit Eccleſia; quantumvis leges civiles plus viris, quàm mulieribus indulſiſſe videantur; de quibus loquens Sanctus Ambroſius, *lib.* 1. *de Abraham*, ait: „ Neque ſibi blandiatur de legibus hominum: „ omne ſtuprum adulterium eſt, nec viro licet quod „ mulieri non licet. Et Sanctus Hieronymus *Epiſt.* „ ad Oceanum acrius in has Romanorum leges inſurgens, apertè dicit, aliæ ſunt leges Cæſarum: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit; ac tandem concludit: *Apud nos quod non licet fœminis, æquè nec licet viris.*

V. Quin & ſacris Canonibus & Patrum Decretis jam pridem proditum eſt, virum conjugem adulteram, niſi pœnitentiam egerit, dimittere debere; uti pluribus adductis oſtendit Gratianus, *Cauſ.* 32. *quæſt.* 1. in cujus quæſtionis titulo, ſeu ſummario dicitur: „ Illa enim „ quæ adulterii rea convincitur, niſi poſt peractam pœ„ nitentiam in conjugis conſortio retineri non debet. „ Et quidem in Pœnitentiali Sancti Theodori Cantuarienſis legitur: „ Si quis uxorem ſuam ſcit adulteram, „ & non vult dimittere eam, ſed in Matrimonio habe„ re, tribus annis pœniteat, & quamdiu illa pœni„ tet, abſtineat ſe ab illa. „ Vide *Canonem* 6. apud Gratianum loco citato, & notas Romanas. Ratio hujus diſciplinæ inſinuatur ibidem *Canone* 1. *Nam patronus turpitudinis ejus eſt, qui crimen celat uxoris.*

Unde Sanctus Auguſtinus, *lib.* 2. *Retract. cap.* 16. quaſi a'ibi dicta retractans, ait: „ Ubi dixi hoc „ permiſſum eſſe, non attendi aliam Scripturam dicen„ tem: *Qui tenet adulteram, ſtultus & impius eſt.* „

VI. Acta pœnitentia conjux conjugem adulteram poteſt recipere, & maritali affectu retinere, uti dicitur in *cap.* 3. ≈ *de Adulteriis.* „ Quòd ſi mulier di„ miſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum „ reverti, debet, ſed non ſæpè, recipere peccatricem. „

VII. Hic tamen rectè notat Gloſſographus: „ *Debet*, debito honeſtatis, non neceſſitatis, quia etiam „ poſt pœnitentiam poſſet eam accuſare de adulterio. „

Admiſſo enim ab uno conjugum adulterio, facta eſt innocenti poteſtas in perpetuum ab ea quoad thorum divertendi; atque in perpetuum liber manet à debito conjugali reddendo; poteſtque ſine ejus conſenſu vitam Religioſam amplecti, vel ad ſacros Ordines aſcendere, uti deciditur in *cap.* 15. & 16. ≈ *de Converſat. Conjugat.*

VIII. Quin tamen lex charitatis nonnumquam exigat, ut vir conjugem adulteram pœnitentem ac reſipiſcentem recipiat & ſibi reconciliet, dubium non eſt; multiſque probat Sanctus Auguſtinus, *lib.* 2. *de Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 6. & adductis verbis Chriſti ad mulierem in adulterio deprehenſam; *Nec ego te damnabo, vade deinceps noli peccare*, ſubjungit: „ Quis „ non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod vi„ det ignoviſſe Dominum amborum, nec ſe jam adul„ teram dicere, cujus pœnitentis crimen Divina cre„ dit miſeratione deletum. „ Idem proſequitur *cap.* 9. Apud Gratianum loco citato *Canon.* 7. & 8.

IX. Hujuſmodi autem reconciliatio cum adultera conjuge proprio judicio & auctoritate fieri poteſt, quamvis divortii ſententia à judice lata ſit; eò quòd ad renuntiandum juri ſuo liberam quilibet habeat facultatem *capit. fin.* ≈ *de Crimine Falſi*. Si tamen adulterium notorium fuerit, cavendum, ne, ſi pœnitentia & reſipiſcentia etiam notoria non fuerint, ſcandalum detur; videaturque vir adulterium fovere, eique aliquo modo conſentire.

X. Maritus uxori injuriam remiſiſſe videtur, ſi poſt adulterium commiſſum, & à ſe cognitum, eam cognoverit, uti poſt Sanctum Thomam & Theologos, ac Canoniſtas probat Sanchez, *lib.* 10. *de Matrim. diſputat.* 14.

XI. Similiter maritus adulter nequit ob adulterium uxoris eam admittere; quod jam pridem docuit Sanctus Auguſtinus, *lib.* 1. *de Sermone Domini in Monte*, c. 18.

è quo

Digitized by Google

à quo ſumptus eſt, *Can.* 1. *cauſ.* 32. *q.* 6. „Nihil iniquius (ait) quàm fornicationis cauſa dimittere uxorem, ſi & ipſe convincitur fornicari. Occurrit etiam illud: *In quo enim judicas alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis quæ judicas.* Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abjicere uxorem, prior debet eſſe à fornicatione purgatus. Quod ſimiliter & de fœmina dicetim.

Hunc ſequutus eſt Alexander III. in *cap.* 4. ẍ *de Divortiis*, & Innocentius III. in *cap. fin.* ẍ *de Adulteriis*, dicens: „Cùm paria crimina compenſatione mutua deleantur, vir hujuſmodi fornicationis obtentu ſuæ uxoris nequit conſortium declinare.

XII. Separatio ſive divortium quoad thorum & cohabitationem fieri poſſe, non tantùm ob corporalem fornicationem, ſed & ob ſpiritualem; ſi ſcilicet alter conjugum in hæreſim, aut Paganiſmum labatur, dicitur in *c.* 6. ẍ *de Divortiis*, & *c. fin.* ẍ *de Converſ. Conjugat.* atque communiter docent Canoniſtæ.

XIII. Imò etiam *quoad vinculum* Matrimonium diſſolvi ob hæreſim alterius conjugis olim nonnullos aſſeruiſſe conſtat; & ita aliquem ſuorum Prædeceſſorum ſenſiſſe videri aſſerit Innocentius III. in *cap.* 7. ẍ *de Divortiis*: dogma tamen Catholicum, ſcilicet ob hæreſim Matrimonium quoad vinculum non diſſolvi, aſtruit Innocentius; & contra noſtri temporis Hæreticos declaravit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *Can.* 5. *de Refor. Matrim.* „Si quis dixerit, propter hæreſim aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum, anathema ſit.

XIV. Ob alia ſeu corporis ſeu animi vitia non facilè admittenda conjugum ſeparatio. „Si uxorem quis habeat (ait Sanctus Auguſtinus) ſterilem vel deformem corpore, ſive debilem membris, vel cæcam, vel ſurdam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, & doloribus languoribuſque confectam, & quidquid (excepta fornicatione) cogitari poteſt vehementer horribile, pro fide & ſocietate ſuſtineat.

Apud Gratianum, *Cauſ.* 32. *q.* 5. *Can.* 18. Et *cap.* 2. ẍ *de Conjug. Leproſorum*, dicitur, nec ob supervenientem lepram liberum eſſe dimittere conjugem.

XV. Et interrogatus Alexander III. „Utrum mulier pro latrocinio, aut quolibet alio crimine à viro ſuo debeat ſeparari, & alii nubere; & de viro ſimili modo, utrum pro quolibet flagitio poſſit à conjuge dividi, & aliam ſibi legitimè Matrimonio copulare.“ Reſpondit: „Quòd mulier pro furto, vel alio crimine ab eo ſeparari non debeat.

Addit tamen hanc exceptionem: „Verùm ſi conjugem ſuam ad maleficium traxerit, mulier à viro recedere poterit & ſeparari; ita quòd alii nubere non licebit; quia licèt ſeparentur, tamen ſemper conjuges erunt. In viris quoque præſentis ſententiæ forma ſervetur.“ Hæc in *cap.* 2. ẍ *de Divortiis*, præſertim ſi integra Decretalis, prout habetur in prima collectione Decretalium, legatur.

XVI. Similiter ob ſævitiam conjugis alterius, divortium ſive ſeparationem alter conjux petere poteſt, ut conſtat ex *cap.* 13. ẍ *de Reſtitutione Spoliatorum*, ubi dicitur: „Si verò tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolùm non debet reſtitui; ſed ab eo potiùs removeri.“ Idem deciditur in *cap.* 8. ẍ *eod.* additurque: „Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quòd merito de ipſo diffidat, alicui probæ & honeſtæ mulieri uſque ad cauſæ deciſionem cuſtodienda ſtudioſiùs committatur, in loco ubi vir, vel parentes ejus mulieri nullam poſſint violentiam inferre.“ In antiqua collectione Decretalium.

XVII. Inter has ſeparationes, & eam quæ ratione fornicationis contingit, ea eſt differentia; quòd hæc ſola tamquam immediatè perfluens ex violatione fidei conjugalis ſoleat eſſe perpetua; aliæ verò dumtaxat ad tempus, quouſque malum, vel incommodum, quod ex mutua cohabitatione, aut conſortio maritali timetur, ceſſet.

Hinc in citato *c.* 13. verbis ſuprà relatis immediatè ſubjungit hanc cautionem: „Alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate proviſa profectò videtur conjux ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito:“ Quia ſecuritate hac præſtita, ceſſat cauſa ſeparationis.

XVIII. Porrò cùm ex ſeparatione Matrimonii, ſive quoad thorum, ſive cohabitationem ſæpè oriri ſoleant maxima incommoda, tam quoad ipſos conjuges, quam liberos, totamque familiam, frequenter ſi non ſtricta juſtitia, charitas ipſa exigit, ut conjux innocens, & juſtam alioquin cauſam ſeparationis habens, diſſimulet, atque à ſeparatione petenda abſtineat.

XIX. Adhæc, ne conjuges ſæpiùs ob cauſas frivolas, & cum publico ſcandalo fœdus matrimoniale ſolvant, nequaquam propria auctoritate unus conjugum ab altero divertere, præcipuè quoad habitationem, poteſt: ſed à judice ſimilis ſeparatio probanda & decernenda eſt *cap.* 3. ẍ *de Divortiis*; & in *Can.* 1. *cauſ.* 33. *q.* 2. damnantur, qui uxores ſuas dimittunt, antequam apud Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint, & priuſquam in judicio damnentur.

XX. Judiri proinde cauſa ſeparationis, ſeu divortii legitimè probanda eſt; neque ſufficit, eam alteri conjugi eſſe certam, niſi ipſi judici talis probetur. Hinc contingit, ut maritus ad recipiendam conjugem à judice juſtè ſubinde cogi poſſit, etiam ſub pœna excommunicationis; eique obedire quoad forum externum teneatur, quamvis adulteram eſſe certò ſciat.

XXI. Quin fieri poteſt, ut conjux ad reddendum debitum conjugi à judice adigatur, quamvis illud præſtare in conſcientia non poſſit; imò & ſententiam excommunicationis patienter ſuſtinere debeat. Fieri quippe poteſt, ut alteri conjugi certò conſtet Matrimonium publicè in facie Eccleſiæ contractum, eſſe nullum ob impedimentum dirimens; ſed occultum, quodque judici probari nequit: qui caſus deciditur in *c.* 44. ẍ *de Sent. Excommunicationis.*

XXII. Magna prudentia & moderatione in decernenda ſeparatione conjugum; præſertim, ſi ex Matrimonio etiam proles ſuſcitatæ ſint, judex procedere debet; ſolerterque & cauſas ſeparationis, & incommoda, tum conjugibus, tum prolibus, totique familiæ ex ſimili ſeparatione timenda, attendere, & æqua lance inter ſe librare. Vide Zypæum, *Conſult.* 3. *de Sententia & Re judicata.*

XXIII. Hic & oſtendit, ſententiam divortii etiam quoad thorum & cohabitationem numquam tranſire in rem judicatam; debereque judicem ex officio ſæpiùs monere conjuges, ut ſibi concilientur; neque umquam hic officium judicis ceſſare, ut nocentem ad meliorem frugem, & reconciliationem cum conjuge ſua inducat.

XXIV. Providere quoque debet judex, ut quantum poſſibile eſt, facta ſeparatione, ipſis incontinentiæ periculum adimatur; neque publico cum ſcandalo vivant; quemadmodum deciditur in *Canon.* 5. *cauſ.* 32. *qu.* 2. & in *c.* 19. ẍ *de Converſ. Conjug.* ubi eam regulam tradit Gregorius IX. his verbis. „Mulieres verò quæ relicto maritali thoro, lapſu carnis ceciderint, ſi mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ converſas noluerint recipere propter Deum, in clauſtris cum religioſis mulieribus ſtudeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.“

XXV. De divortio inter conjuges celebrando ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodicnſem, *tit.* 2. §. 2. „Solius judicis Eccleſiaſtici eſt cognitio: etiamſi quæſtio fœderis matrimonialis inciderit coram judice ſæculari; quo caſu judex ſæcularis ſuperſedere tenebitur, & hunc articulum (tamquam ſpiritualem) ad judicem Eccleſiaſticum, per eum intra anni ſpatium terminandum, remittere.

XXVI. Juxta idem Concordatum §. 3. „De alimentis fortè, quæ per virum, aut mulierem peti contigerit; pendente divortii cauſa, vel de tractamento alterius eorumdem, cognoſcere poterit judex Eccleſiaſticus, ſi hæc coram eo incidant, vel incidenter petantur. Per hoc tamen non impeditur alter conjugum quid horum coram judice ſæculari petere; etiam judicio divortii coram Eccleſiaſtico judice pendente.“

XXVII. De dote autem vel donatione propter nuptias lucranda, vel perdenda, judex Eccleſiaſticus non cognoſcit, niſi incidenter dumtaxat; ubi ſcilicet ob adulterium concluditur ad divortium, & conſecutivè ad lucrandam dotem. „Tametſi quæſtio poſſeſſorii, pendens in Concilio Brabant. non ſuſpendatur per quæſtionem motam coram Eccleſiaſtico ſuper viribus, vel non viribus contractuum antenuptialium.“

De diviſione bonorum judex Eccleſiaſticus, qui cognovit de divortio, cognoſcere non poterit, niſi ex prorogatione expreſſa partium, non procuratorum.

Quid circa hæc obtineat in Gallia latè deducit Carolus Feyretius, tractatu de Abuſu, *lib. 5. cap. 4. n. 16, & 17.*

C A P U T III.

De Secundis Nuptiis.

1. *Apoſtolus probat ſecundas Nuptias,*
2. *Patres pro Hæreticis habuerunt, qui ſecundas nuptias reprobarunt ut malas.*
3. *Quæ nuptiæ veniunt nomine* ſecundarum?
4. *Secundæ nuptiæ demum licitæ ſunt, priori Matrimonio per mortem alterius ſoluto.*
5. *Mulier ob diuturnam mariti abſentiam ad ſecundas nuptias tranſire non poteſt.*
6. *Nec ſufficit, ſi neſciat eum vivere.*
7. *Quomodo mulier de morte certa eſſe poſſit?*
8. *Legibus Romanorum vetitum erat mulieri intra annum luctus ad alias nuptias tranſire.*
9. *Rationes quibus leges hæ innitebantur.*
10. *Eccleſia credit mox à morte mariti, mulieri licitum eſſe tranſire ad alias nuptias.*
11. *Juxta ſacros Canones mulier intra annum luctus nubens* infamia *non notatur.*
12. *Ceſſant quoque aliæ pœnæ legales decretæ in mulieres intra annum luctus nubentes.*
13. *Quid? ſi intra annum luctus non nubat, ſed ex ſtupro pariat.*
14. *Qualiter pœnæ ſecundarum nuptiarum abrogatæ.*
15. *Quo ſenſu iterantes nuptias à Patribus reprehenſi?*
16. *Quare olim bigamis pœnitentia impoſita.*
17. *Presbyter olim prohibitus ſecundis nuptiis intereſſe; & quare?*
18. *Hodie Presbyter ſecundis nuptiis; & præſertim ſi ſint tales ex parte mulieris, benedictionem non impertit.*
19. *Commendata viduitas, non tamen improbandæ iteratæ nuptiæ,*

I. APoſtolus 1. *ad Corinth.* 7. de Viduis, ait: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quòd ſi non ſe continenant, nubant.* Et in prima ad Timotheum, *c.* 5. De Viduis junioribus, dicit: *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.*

Denique generaliter in citato *c. 7.* Epiſtolæ ad Corinthios: *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit: quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat tantum in Domino.*

II. Ex his Apoſtoli clariſſimis verbis uno conſenſu tradidere patres, conjuges, vinculo Matrimonii per mortem ſoluto, poſſe liberè ad alias nuptias tranſire; utique Hæreticis annumeraverunt, qui ſecundas nuptias tanquam malas, & vetitas reprobabant.

Unde Patres Synodi Nicænæ, *Canone* 8. ſtatuerunt, ut Hæretici, qui ſe *Catharos* ſive *Puros* appellabant, ad Eccleſiam redeuntes, ante omnia in ſcriptis profiteri deberent, quòd adhærebunt & ſequentur Catholicæ Eccleſiæ Decreta, id eſt, *& cum Bigamis ſe communicare,*

Bigami autem ſunt, qui ſecundas nuptias inierunt, cum iis ergo communicare, erat ſecundas nuptias ipſo facto probare.

III. Nomine ſecundarum nuptiarum intelliguntur non tantùm illæ, quæ priores immediatè ſequuntur, ſed & tertiæ, quartæ, & aliæ quæ ſequuntur: neque illas reprobat Eccleſia; Apoſtolus enim dicens: „ Quòd „ ſi dormierit vir ejus non dicit, primus, vel ſe„ cundus, vel quotus, nec nobis definiendum eſt, „ quod non definit Apoſtolus. Unde nec ullas debeo „ damnare nuptias, nec eis verecundiam numeroſita„ tis inferre, “ ait Sanctus Auguſtinus, *libro de Bono Viduitatis, capit.* 11, apud Gratianum, *Cauſ.* 31. *quæſtion,* 2, *Canon.* 13. Idem aſtruitur ibidem, *Canon.* 11,

IV. Has ſecundas nuptias demum ut licitas agnoſcit Eccleſia, ſi mulier ſoluta à lege viri, vel è contra: id eſt, ſi *dormiverit vir* ejus; ſcilicet dormitione mortis: neque aliter quàm per mortem corporalem vinculum Matrimonii rati, & conſummati diſſolvi poſſe credit Eccleſia.

V. Unde quantumvis leges civiles ob captivitatem aut diuturnam abſentiam mariti permiſerint aliquando mulieri tranſire ad ſecundas nuptias, Eccleſia tamen ob nullam quantumvis diuturnam conjugis abſentiam conjugi tranſire ad ſecundas nuptias permittit; ſed eam expectare jubet, quouſque de morte conjugis certiorata fuerit.

S. Baſilius in Epiſtola Canonica ad Amphilochium, *Can.* 31, ait: „ Quæ cùm vir ſeceſſit, & non apparet, antequam de ejus morte *certior* facta ſit, cum alio “ cohabitavit, mœchatur. “ Et *Can.* 36. „ Militum u- “ xores, quæ cùm mariti ipſarum non appareant, nu- “ pſerunt, eidem rationi ſubjiciuntur, cui eæ quæ pro- “ pter maritorum peregrinationem ac abſentiam reditu “ non expectato nupſerint. Sed res nonnullam hìc ve- “ niam admittit, quòd major ſit mortis ſuſpicio. “

Plures eamdem in rem Canones reperiuntur apud Gratianum, *cauſ.* 34. *q.* 4.

VI. Hinc interrogatus Clemens III. „ de mulieribus quæ viros ſuos captivitatis vel peregrinationis “ cauſa abſentes ultra ſeptennium fuerint præſtolatæ; “ nec certificari poſſunt de vita aut morte ipſorum, “ licèt ſuper hoc ſollicitudinem adhibuerint diligen- “ tem; & pro juvenili ætate ſeu fragilitate carnis hu- “ manæ nequeunt continere, petentes aliis copulari: “ reſpondit, „ quòd quantocumque annorum ſpatio ita remaneant viventibus viris ſuis, non poſſunt ad “ aliorum conſortium Canonicè convolare; nec (ait) “ auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec *certum* nuntium recipiant de morte virorum, “ *Cap.* 19. *de Sponſalibus.*

Et univerſis Chriſtianis in captivitate Saracenorum poſitis, ſcribit Lucius III. in *Cap.* 2. *ii de Secundis Nuptiis,* „ ut nullus ex vobis amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei *firma certitudine* “ conſtet, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus. “

His inſiſtens Synodus Diœceſana Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 9. *c.* 10. decernit. „ Cum ex longa conjugis abſentia non reſultet certitudo de ejus obitu, & “ mors non præſumatur, ſed probanda ſit, (quilibet “ enim vivere præſumitur) ad ſecundas nuptias con- “ volare deſiderans, Matrimonio non jungatur, niſi “ habita priùs legitima certitudine de morte prioris con- “ jugis, etiamſi non ſeptem tantùm, ut multis perſua- “ ſum eſt, ſed etiam viginti, triginta & plures annos “ continuos eum abfuiſſe conſtiterit.

VII. Certitudinem ergo de morte conjugis requirunt Canones, priuſquam ad ſecundas nuptias tranſire conjux poſſit, aut judex tranſitum permittere queat; at certum probationis genus non exprimunt; ſed judicio & examini judicis permittitur, ut hic ex allatis teſtimoniis aliiſque concurrentibus circumſtantiis judicet, num certitudo ſufficiens habeatur de morte conjugis, ut ſecundæ nuptiæ permitti queant; uti reſolvit Zypæus *Conſult.* 1. *de Secundis nuptiis.*

VIII. Matrimonio per mortem naturalem mariti ſoluto, adhuc integrum non erat juxta leges Civiles uxori ſuperſtiti mox ad ſecundas nuptias tranſire; ſed jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & à nuptiis abſtinere; aliàs tam ipſa, quàm maritus qui eam ducebat, nec non pater qui eam nuptui collocabat, & pater mariti, cùm poſſet filium prohibere, infamia notabantur, *L.* 1. & 11. §. 1. *ff. de his qui notantur infamia.* Item, *L.* 1. & 2. *Cod. de Secundis Nuptiis,* in quarum prima plures pœnæ in mulierem intra annum luctus nubentem decernuntur; & in ſecunda, annus qui juxta antiquiores leges concludebatur intra decem menſium ſpatium, qui erat annus lunaris, extenditur ad annum ſolarem duodecim menſium.

IX. Plures ſanè nec contemnendæ fuere harum legum rationes. Prima quidem eaque præcipua, ut evitaretur ſanguinis turbatio, & ne frequenter incertum fieret, quis natæ prolis pater eſſet, an primus, an ſecundus maritus; quæ ratio occurrit in citata *lege* 11. §. 1.

Adhæc

Digitized by Google

Adhæc veritum fuit mulieri mox à morte mariti alteri nubere, ne aliàs ſuſpicionem ingereret perpetrati, viro adhuc vivente, adulterii, vel ſaltem de ſecundis nuptiis cogitaſſe cum eo, cui nubere adeò feſtinat.

Accedit reverentia illa, quam uxor debet memoriæ ſui mariti: Nam ut Pompejus ad uxorem Corneliam ait apud Lucanum, *Ultima debet eſſe fides lugere virum*: præſertim quia commune eſt conjugum morientium votum, ne conjux ſuperſtes ad ſecundas nuptias tranſeat.

X. His tamen rationibus non obſtantibus, Eccleſia credidit, conjugi ſuperſtiti mox à morte mariti liberum eſſe ad ſecundas nuptias tranſire, eò quòd Apoſtolus ſimpliciter pronuntiet, mulierem, ut dormierit vir ejus, eſſe liberatam à lege qua viro tenebatur, ut cui velit, nubat.

XI. Hinc ulteriùs credidit, mulierem ſecundùm indulgentiam ſibi ab Apoſtolo datam, ad ſecundas nuptias intra annum à morte viri tranſeuntem infamiæ notam non mereri; atque in terminis reſponderunt Urbanus III. & Innocentius III. in *Cap.* 4. & 5. *de ſecundis Nuptiis*: „Cùm Apoſtolus dicat (ait Urbanus) *Mulier* „ *viro ſuo mortuo ſoluta eſt à lege viri ſui, in Do-* „ *mino nubat, cui voluerit*: per licentiam & auctorita- „ tem Apoſtoli ejus *infamia* aboletur.“ Et Innocentius eadem Apoſtoli auctoritate adductus, ait: „non debet „ *legalis infamia* ſuſtinere jacturam, quæ licèt poſt „ viri obitum intra tempus luctus (ſcilicet unius anni „ ſpatium) nubat, conceſſa ſibi ab Apoſtolo utitur „ poteſtate, cùm in his præſertim ſæculares leges non „ dedignentur ſacros Canones imitari.

XII. Nec tantùm pœna infamiæ, ſed eadem ratione omnes aliæ pœnæ contra viduas intra annum luctus nubentes Legibus Civilibus decretæ, hodie omninò ſunt ſublatæ, & ita judicatum refert Antonius Faber ad Codicem *Lib.* 5. *tit.* 5. *Definit.* 1. & ibidem *nota* 5. infertur: „Itaque non eſt deterior conditio viduæ intra „ annum, quàm poſt annum nubentis.

XIII. Idipſum notavit Gudelinus *Lib.* 1. *de Jure noviſſimo*, *c.* 12. ubi etiam ex Julio Claro monet, quòd ſi mulier non quidem intra annum luctus nubat, ſed luxurioſè vivat, & ex ſtupro pariat, eam hanc infamiam & alias pœnas à Legibus decretas non evadere.

XIV. Inſuper ſi quæ pœnæ in odium ſecundarum nuptiarum per Leges decretæ fuerunt, hodie ſublatæ ſunt; ut ea quæ non tam in pœnam iterantium nuptias, quàm in favorem liberorum primi Matrimonii, aliavè conſideratione ſtatuta ſunt, etiamnum hodie in uſu ſunt; ut obſervat Gudelinus *loco citato*, & Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *de ſecundis nuptiis*, „non „ enim (ait) mens D. Pauli fuit aliquid corrumpere ex „ publicis legibus, jura parentum & liberorum juſtè „ moderantibus.

XV. Porrò quamvis Eccleſia ſecundas & ulteriores nuptias numquam improbaverit, ſemper tamen agnovit iteratas nuptias aliquam incontinentiæ ſuſpicionem ingerere, ipſoſque iterantes de ea nonnihil reddi ſuſpectos. Hæc verò præſumptio fortior eſſe ſolet in iis qui tertiò, quàm in iis qui ſecundò; ac rurſus ſervata proportione vehementior in iis qui quartò, quàm qui tertiò nuptias iterant. Hinc pridem Patres mitiùs cum Bigamis, quàm cum Trigamis egerunt; hancque intemperantiæ ſpeciem increpantes aſperioribus verbis uſi fuerunt; trigamiam ipſam ſubinde *honeſtam fornicationem* vocantes; non ſecundas, tertias, quartas aut ulteriores abſolutè improbantes; ſed incontinentiam toties nuptias iterantium redarguentes.

XVI. Eodem ſenſu accipiendi ſunt Canones pœnitentiam Bigamis ſive nuptias iterantibus imponentes; atque inter alios Synodi Neocæſarienſis, *Canon* 3. qui ex verſione Iſidori refertur apud Gratianum *Cauſ.* 31. *quæſt.* 1. *Canon.* 8. his verbis: „De his, qui frequenter uxores ducunt, & de his, quæ ſæpius nubunt, “ tempus quidem pœnitentiæ his manifeſtum conſti- “ tutum eſt, ſed converſatio & fides eorum tempus “ abbreviat.

Hoc Canone pœnitentiam veris Bigamis imponi etiam Baronius agnoſcit ad *annum* 314. *n.* 91. „Non quòd ſecundum Matrimonium contrahendo peccent “ (inquit) ſed quòd ſuam ipſius incontinentiam mani- “ feſtent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillita- “ tis remedium inſtituta eſt, licentiùs uſurpent. “

XVII. Prædicto Canoni Gratianus conjungit Canonem 7. ejuſdem Synodi, quem his verbis expreſſit: „Presbyterum verò convivio *ſecundarum* nuptiarum intereſſe non debere: Maximè cùm præcipiatur ſecun- “ dis Nuptiis *pœnitentiam* tribuere, quis erit Presbyter, “ qui propter convivium illis conſentiat nuptiis? “

Hoc eſt, ait Zonaras ad hunc Canonem: “ Qui fieri poteſt, ut pœnam à Digamo exigere non pudor ſit “ ei, qui Digami factum à ſe non improbari, cùm “ nuptiis ſecundis ipſe interfuerit, ſatis oſtendit?

XVIII. Quamvis hodie nulla pœnitentia iterantibus nuptias imponatur; atque nuptiæ ſecundæ etiam à Presbytero aſſiſtente probentur, nihilominus oſtendit Eccleſia, non æquè ſecundas ac primas nuptias ſibi probari; dum has & non illas à Sacerdote ſpecialiter benedici jubet, *Cap.* 3. & *de ſecundis nuptiis*; & in *Cap.* 1. *eodem*; vult Alexander III. Capellanum, qui benedictionem ſecundis nuptiis impendit, ab officio beneficioque ſuſpenſum, cum litterarum Epiſcopalium teſtimonio ad Sedem Apoſtolicam deſtinari.

Licèt hæc pœna ac remiſſio ad Sedem Apoſtolicam hodie non ſit in uſu, paſſim tamen moderna Ritualia præſcribunt, ſecundas nuptias non eſſe benedicendas; præſertim ſi ſint ſecundæ ex parte uxoris; hæc quæ ſemel benedicta fuerit.

XIX. Viduitatem ſecundis nuptiis præferendam eſſe, nec has tamen improbandas latè probat Auguſtinus libro de *Bono Viduitatis*, ſeu Epiſtola ad Julianam Viduam, atque inter alia ibidem *c.* 4. *ſcribit*: „Quapropter hoc primùm oportet ut noveris, bono quod ele- “ giſti non damnari ſecundas nuptias, ſed inferiùs ho- “ norari. Nam ſicut bonum ſanctæ Virginitatis, quod “ elegit filia tua, non damnat unas nuptias tuas; ſic “ nec viduitas tua cujuſdam ſecundas.... Nec ita ex- “ tollas tuum, ut quod malum non eſt tamquam ma- “ lum criminetis alienum: ſed tantò magis gaude de “ bono tuo, quantò magis vides, non tantùm illo de- “ vitari mala, ſed quædam bona etiam ſuperari.

TITULUS DECIMUS SEXTUS.

De ædificandis, conſecrandis & reparandis Eccleſiis.

CAPUT I.

De Scopo Templorum, & eorum Ornatu.

1. *Loca cultui Divino deſtinata jampridem dicta fuere Eccleſia.*
2. *Chriſtiani primitus loca hæc nolebant vocare Templa.*
3. *Primis Eccleſiæ ſæculis hujuſmodi loca habuere Chriſtiani.*
4. *Prima ratio extruendi hujuſmodi loca.*
5. *Secunda ratio.*
6. *Tertia ratio.*
7. *Sancti Patres credebant convenientius orationis cauſa convenire ad Eccleſiam, quàm domi orare.*
8. *Ut ſcopus Eccleſiarum obtineatur, omnia ita diſponenda, ut ad pietatem excitent.*
9. *Actiones profanæ ab Eccleſiis arcendæ.*
10. *Quid de arcendis profanis actionibus decreverint Synodi Belgicæ.*
11. *Neque in Cæmeteriis permittendæ.*
12. *Nec mercatura rerum ad uſum Eccleſiæ ſpectantium in Templis permittendus.*
13. *Non ſunt permittendi pauperes eleemoſynarum cauſa diſcurrere per Eccleſias.*

14. *Interior Templorum ornatus debet eſſe compoſitus ad excitandam populi devotionem.*
15. *Hinc receptus uſus SS. Imaginum ; & quomodo eum probaverit Synodus Tridentina.*
16. *Populus docendus, cultum Imaginibus non deberi ob earum materiam aut elegantiam.*
17. *Ne populus in hunc errorem & abuſum incidat, aliquando certa imagines tollendæ.*
18. *In hac actione cum magna cautione & prudentia procedendum.*
19. *Imagines in Templis proponuntur ceu quidam idiotarum libri.*
20. *Quare hiſtoria Redemptionis, & Sanctorum in picturis proponantur?*
21. *Solicitè cavendum, ne falſi dogmatis imagines in Eccleſiis exponantur.*
22. *Non ſemper tollendæ imagines aliquid falſi exprimentes.*
23. *An conveniat proponi imagines Sanctiſſimæ Trinitatis?*
24. *Superſtitio in imaginibus vitanda.*
25. *Omnis laſcivia & inhoneſtas in picturis & imaginibus ſedulò cavenda.*
26. *Imagines Ethnicorum fabulas exprimentes è Templis tollendæ.*
27. *Nec in domibus, aut hortis imagines laſcivæ tolerandæ.*
28. *Imagines Divorum ita pingendæ, ut homines ad pietatem excitent.*
29. *Abuſus eſt ſtatuis D. Virginis aliorumque Sanctorum, profanum & levem ornatum adjicere.*
30. *Imaginibus & ſtatuis Salvatoris hiſtorias Scripturæ exprimentibus, ſubinde aliquid minus honeſtum immiſcetur.*
31. *Nemo inſolitam imaginem publicè colendam exponere poteſt ſine approbatione Epiſcopi.*
32. *Quæ attendere debeant Epiſcopi, priuſquam imagines probent.*
33. *Omnia in Templis ordinatè agenda ſunt; hoc ut fieret, olim invigilabant Diaconi.*
34. *Hunc in finem olim Clericorum, & Laicorum loca erant diſtincta.*
35. *Locus Clericorum hodie dicitur Chorus.*
36. *Solebat velo à reliqua parte Templi ſeparari, & ejus hodie ſuperſtes veſtigium.*
37. *Quomodo Laicis chorus patere debeat juxta SS. Canones?*
38. *Patronis hodie in choro locus competere ſolet.*
39. *Similiter & Magiſtratibus.*
40. *Mulieres ad chorum non admittendæ.*
41. *Convenit ut mulieres à viris in Eccleſia ſeparatæ ſint.*

I. ECcleſia vox Græca propriè ſignificans *concionem* ſive *Fidelium Congregationem*, à temporibus Apoſtolorum frequenter etiam ſumpta fuit pro Æde ſacra, publico pietatis exercitio, & cultui Divino deſtinata; uti patet ex Apoſtolo 1. *ad Corinth. c.* 11. ubi ait: *Convenientibus vobis in* ECCLESIAM *audio ſciſſuras eſſe inter vos.* Et paucis interjectis: *Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis?* Hic Apoſtolum loqui de loco, ad quem Fideles conveniunt, evidens eſt; & ita locum poſt S. Baſilium *in Regulis brevioribus interrogat.* 310. exponit S. Auguſtinus *quæſt.* 57. in Leviticum, dicens; „ Eccleſia dicitur locus, quo Eccleſia congre„ gatur. Nam Eccleſia homines ſunt, de quibus dici„ tur, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam. Hoc ta„ men vocari etiam ipſam domum orationum, idem „ Apoſtolus teſtis eſt, ubi ait: Numquid domos non „ habetis ad manducandum & bibendum, an Eccle„ ſiam Dei contemnitis? Et hoc quotidianus loquen„ di uſus obtinuit, ut in Eccleſiam confugere non di„ catur, niſi qui ad locum ipſum parieteſque prodie„ rit, quibus Eccleſiæ congregatio continetur.

II. Quia & Chriſtiani multo tempore loca ad quæ orationis & cultus divini peragendi causâ conveniebant, *Eccleſias* potiùs, quam *templa* dicere; imò à *templi* vocabulo ſollicitè abſtinuere: ut non ſolùm à ritibus Ethnicorum, verùm etiam à vocabulis ſe abhorrere indicarent. Uſus enim eo tempore obtinebat, ut *templi* nomine intelligeretur locus ad ſacrificia & cultum falſis gentium Diis exhibenda deſtinatus; atque hoc ſenſu Octavius apud Minutium Felicem, Optatus Milevitanus, & Hieronymus negant, Chriſtianos habere templa; uti monet Bellarminus, *lib.* 3. *de Cultu Sanctor. cap.* 4.

III. Potiùs loca jampridem ſpecialiter fuiſſe deſtinata, ad quæ Fideles convenirent orationis, Sacrificii incruenti offerendi, aliaque Religionis & pietatis opera peragendi causâ, non tantùm ipſe Apoſtoli locus ſuprà relatus; ſed omnes priſtini Scriptores manifeſtè evincunt; & pluribus probat Bellarminus loco citato; ibique notat, quatuor præcipuè de cauſis Eccleſias à Chriſtianis fuiſſe extructas.

IV. Licèt enim ſcirent, divinitatem loco non concludi, jamque horam veniſſe, de qua ad mulierem Samaritanam dixerat Salvator, quando *veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate, nam & Pater tales quærit qui adorent eum. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare, Joannis* 4. Necnon Apoſtolus; *Volo viros orare in omni loco levantes manus puras, ad Timoth.* 2. ſciebant tamen ſummam eſſe utilitatem, imò & neceſſitatem, ut loca quædam eſſent ſpecialiter deputata, ad quæ divina audituri unà & oraturi Fideles convenirent; eò quòd hujuſmodi loca ad cultum Divinum, orationemque ſpecialiter dedicata, etiam ſpeciali titulo præſentes ad pietatem excitent; præſertim dum omnia quæ in locis illis aguntur, necnon totus eorum ornatus, compoſita ſint ad imprimendam majorem de Dei majeſtate ideam, & erga res ſacras & Religionis noſtræ myſteria reverentiam provocandam; omniaque decentius in locis ſic ad uſum ſacrorum dedicatis & adornatis nata ſunt peragi, quàm ſi quibuſvis locis uſibus profanis indifferenter ſubſervientibus agerentur.

V. Deinde omninò conveniens eſt, populum orationis & inſtructionis causâ in unum convenire; eò quòd piorum hominum frequenti conſenſu excitetur animus, & objecto aliorum exemplo ad Dei cultum magis erigatur. Ut enim propiùs admoti titiones facibus ardent, iidem ſepoſiti langueſcunt: ſic in Chriſtianorum ampliori conventu ſtudium pietatis accenditur; in ſolitudine verò aliorum Fidelium exemplo deſtitutum ſæpè remittitur.

VI. Denique Patribus indubitatum fuit, quòd in locis Deo ejuſque cultui peculiariter conſecratis; quæ proptereà jampridem *Domus Dei*, vel etiam *Dominica*, aut *Oratoria*, ſive *domus orationis* dicta ſunt, Deus ſpeciali modo preces & vota Fidelium benignus ſuſcipiat & exaudiat; quemadmodum Salomoni in dedicatione templi Hieroſolymitani promiſſum legitur.

VII. Unde Sanctus Chryſoſtomus *Homil.* 30. contra Anomæos Eccleſias contemnentes, dicentesque *orare domi poſſumus*; ita reſpondet: „ Te homo decipis, & magno in errore verſaris; Nam etſi domi „ quoque detur orandi facultas, tamen fieri non po„ teſt, ut domi tam benè ores, quàm in Eccleſia. „ Et alibi; „ Et domi quidem orari poteſt: ſic autem ut in Eccleſia, non poteſt. „ *Homil.* 6. *ad Populum Antiochen.*

S. Baſilius libro de Baptiſmo c. 8. de neceſſitate peragendi divina Myſteria in locis ſacris, & divino cultui ſpeciali titulo conſecratis, hæc habet: „ Nobis periculum eſt haud obedire mandatis; ſi loci rationem „ neglexerimus, maximè ſi Sacerdotii myſteria in locis „ profanis celebraverimus: proptereà quòd ea res in„ dicium haberet contemptus in celebrante, offendi„ culum quoque generaret. „

VIII. Ut ſcopum ſeu finem Eccleſiarum, ſive locorum ad divinum cultum dedicatorum populus aſſequeretur, admodum ſolliciti fuere Patres, ut omnia quæ populum ab oratione pietateque aut reverentia avocare poſſent, à locis illis arcerentur; omniaque ita diſponerentur; ut nihil in iis occurreret, quod non pietati ac reverentiæ erga res ſacras fovendæ conduceret; eamque in populo excitaret.

IX. Hinc imprimis ut Eccleſia verè dicatur *Oratorium*, ſive domus *Orationis*, & domus Dei, omnem ab ea abeſſe profanam actionem, tametſi aliàs de ſe non illicitam, voluerunt.

Synodus VI. vulgò Trullana *Can.* 76. „ Quod non oportet intra ſanctos ambitus cauponariam officinam, „ vel ciborum ſpecies proponere, vel alias venditiones „

facere,

„ facere, ſuam venerationem Eccleſiis ſervantes. Salvator enim noſter & Deus, per ſuam in carne vivendi rationem nos inſtituens, non facere domum Patris ſui domum negationis juſſit, qui etiam nummulariorum menſas effudit, & eos, qui ſacrum commune faciunt, ejecit.

Huic Canoni conformis eſt Canon 13. Synodi Exonienſis anno 1287. his verbis expreſſus: „ Pius & miſericors Dominus, qui dum pro peccatis noſtris iraſcitur, miſericordiæ recordatur, ipſa Dominica conſtrui & divinis precibus conſecrari voluit & præcepit: in quibus plebs fidelis ab omnibus forinſecis & ſecularibus operibus abſtinens, per oblationes & pacificas hoſtias, devotæ præcipuè orationis iram judicis mitigaret, ipſius clementiam humiliter poſtulando. Quod idem omnium Dominus tam verbis, quàm operibus, ſpecialiter volens deſignare, flagello facto de funiculis ementes & vendentes ejecit de templo: aſſeverans domum ſuam domum ſore orationis, & per tale commercium factam fuiſſe ſpeluncam latronum. Ne igitur ubi delictorum eſt venia impetranda, delicto delictis gravius accumulentur: diſtrictè prohibendo ſtatuimus, ne in quibuſdam Eccleſiis noſtræ Diœceſis, atriis earum vel cœmeteriis, mercata ſeu placita ſæcularia de cætero teneantur: nec ullas negotiationes quiſquam exercere præſumant.

Poſt hæc Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. in *Cap. 2. de Immunitate Eccleſ. in VI.* perpendens quòd „ decet Domum Dei ſanctitudo; deceat ut cujus in pace factus eſt locus, ejus cultus ſit cum debita veneratione pacificus, “ edixit ſequentia: „ Ceſſent in locis illis Univerſitatum & ſocietatum quarumlibet concilia, conciones & publica parlamenta. Ceſſent vana & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremò quæcumque alia, quæ Divinum poſſunt turbare officium, aut oculos divinæ majeſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. Ceſſent in Eccleſiis earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cujuſcùmque tumultus, omnis in eis ſæcularium judiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per laicos criminalis maximè agitetur, ſint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

X. Synodi Belgicæ ſimiliter omnem profanam actionem à locis ſacris remotam volentes, imprimis ſtatuunt, ut Epiſcopi „ deambulationes ac profana colloquia impediant; convivia quoque & negotiationes in loco ſacro nullo modo admittantur. Proclamationes verò forenſes nonniſi extra templum, & poſt Divinum Officium plenè abſolutum fiant; atque ut laici ab his efficaciùs comprimantur, Magiſtratuum locorum aſſiſtentiam implorent Epiſcopi, ut etiam ipſorum auctoritate Ordinatio ad impediendum hujuſmodi inſolentias fiat & publicetur.

Hæc Synodus P. II. Mechlinienſis *titulo De Divino Officio, cap. 10. & 11.* Et Synodus P. II. *titulo 12. cap. 9.* addens: „ Nemo in loco ſacro .... etiam poſt Officium Divinum deambulet, ſub pœna arbitraria.

XI. Similia in omnibus paſſim Synodis occurrunt: nec ab ipſis templis, ſed & eorum cœmeteriis tamquam locis ſacris, profanas omnes actiones abeſſe volunt.

„ Nec ſine gravi injuria loci ſacri tolerari poteſt, ut in cœmeteriis tripudietur, ideòque id diſtrictè prohibemus, “ ait Synodus Mechlinienſis *titulo 11. cap. 17.* Deinde *cap. 18.* addit: „ Liba quoque placentæ, & ſimilia in cœmeteriis non vendantur; neque ſtrues lignorum in iis fiant: & generaliter nihil in iis permittatur, quod loci religioni ac ſanctitati repugnet.

XII. Notandum, quòd citatus Canon Synodi VI. Trullanæ, uti & relatus Canon Synodi Exonienſis expreſsè adducant factum Chriſti ejicientis ementes & vendentes è templo; quo non obſcurè innuunt, etiam Canonum horum prohibitionem ſpectare mercatum eorum, quæ in Sacrificium aut uſum Eccleſiaſticum cedere poſſent. Oves enim & boves aliaque quæ in templo Hieroſolymitano vendebantur, ad Sacrificia illius temporis pertinebant, uti monet Venerabilis Beda.

Hunc Canonum ſenſum expreſſit S. Carolus in Synodo ſua P. I. *parte 2. cap. 57.* ſtatuens: „ Ne Clericus, aut alius quivis in Eccleſiis earumque cœmeterio, atrio, veſtibulo, aut porticu; foribuſvè, quidquam venale exponat, ne ſi ad *uſum* quidem *Sacrificii* vel *Eccleſiæ* futurum ſit. “ Idipſum iiſdem verbis decrevit Synodus Aquenſis anno 1585. pluresque aliæ Synodi.

XIII. Multùm ad devotionem populi conciliandam conduceret executio Decreti Synodi P. II. Mechlinienſis *tit. 12. cap. 17.* „ Pauperes per Eccleſias tempore Miſſarum, prædicationum aliorumvè Divinorum Officiorum, mendicare ſeu eleemoſynas petere non permittantur, ſed ad valvas Eccleſiæ ſtare jubeantur: deputentorque ubique à Superioribus vel Adminiſtratoribus Eccleſiarum, qui pauperes mendicantes ab Eccleſiis arceant & expellant; & quidem, ſi neceſſe fuerit, ſub certo honorario ex bonis menſarum pauperum perſolvendo. “ Adde quæ habet S. Carolus in Actis Eccl. Mediol. *pag. 355.*

XIV. Ipſe inſuper interior templorum ornatus talis ſit oportet, ut ipſum populum ad ſolidam veramque pietatem ac ſincerum Dei cultum excitare queat; atque ita hoc titulo templa dici queant, domus *Dei* & domus *Orationis.*

XV. Hunc in finem jam pridem uſus ſacrarum Imaginum in templis ſeu Eccleſiis probatus fuit; atque noviſſimè contra noſtri temporis Hæreticos retinendum eſſe declaravit Synodus Tridentina *Seſſ. 25.* in Decreto *De Invocatione, Veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus;* „ non quòd credatur ineſſe aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quòd ab iis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda; veluti olim fiebat in gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant; ita ut per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. “

In textu notatum eſt, Synodum Tridentinam ſeriò monuiſſe Epiſcopos, ut diligenter populum inſtruant de ſanctarum imaginum cultu; ne aliàs populus in ſuperſtitioſum aut idololatricum cultum incidat.

Et ſanè jam pridem experientia docuit, quàm difficulter omnis planè cultus irreligioſus ſiva ſuperſtitionem aut idololatriam aliquam redolens in hac imaginum & ſtatuarum publica & externa veneratione præcaveatur, præſertim dum Sacerdotum turpis quæſtus ſe immiſcet, & vulgi ignorantia, aut nimia credulitas accedit.

Unde & ſcimus, varias in imaginum externo cultu jam pridem adhibitas cautiones; nec eamdem omnium Eccleſiarum fuiſſe circa hunc cultum diſciplinam; ſed pro temporum & populi conditione variam.

Et quidem tribus ut minùs ſæculis, nullum aut rarum fuiſſe in Eccleſiis Chriſtianorum ſacrarum imaginum uſum aut externum cultum fatendum eſt.

Id autem eo creditur contigiſſe conſilio, ne Gentilibus, aut etiam Judæis, occaſio daretur ſuſpicandi, Chriſtianos idola, ſiva idololatriam, non tam deſeruiſſe, quàm immutaſſe.

Id jam pridem annotavit ſanctus Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis in Libro de Imaginibus *num. 19.* ſcribens: „ Si enim Sanctorum imagines, ſi qui dæmonum cultum dereliquerant, venerari juberentur, puto quòd videretur iis, *non tam idola reliquiſſe, quàm ſimulacra mutaſſe.* “

Accedebat, quòd per externum imaginum, & notanter *ſtatuarum* cultum, recenter ad fidem Chriſtianam è Gentiliſmo converſis occaſio daretur, rurſus in aſſuetum idololatricum cultum incidendi, ſive ad eum revertendi.

Hanc in rem obſervatu dignum eſt quod narrat D. Fleury *lib. 7. ſuæ Hiſtoriæ num. 34.* quòd Ruſſii primò converſi à Gentiliſmo ad Chriſtianiſmum per Monachos Corbienſes in Saxonia, rurſus in Idololatriam & Gentiliſmum relapſi fuerint occaſione cultus *ſancti Viti,* ejuſque *imaginis,* eamque vertiſſe in ſuum idolum, quod vocarunt *Santovite.*

Occaſione hujus eventus monet Vir Clariſſimus: „ Ita periculoſum eſt idololatris recenter converſis pro-

pone-

,, ponere cultum Sanctorum, eorumque imaginum, ,, priuſquam plenè fuerint inſtructi & radicati in no- ,, titia veri Dei.

Vix dubium, quin ad eam primis ſæculis penè neceſſariam diſciplinam & cautionem reſtexerit Synodus Eliberitana ſtatuens Canone 36. *picturas in Eccleſiis eſſe non debere; nec quod colitur, aut adoratur in parietibus depingi.*

Verùm poſtquam ſub Conſtantino Magno, ac ſequentibus Chriſtianis Imperatoribus Gentiliſmus ſuas amittere cœpit vires; ipſique Chriſtiani adversùs idololatriam ſat inſtructi & roborati viderentur, ſenſim quoque ſacrarum imaginum uſus, earumque cultus apud Chriſtianos admitti, & recipi cœpit: nec tamen ubique eodem tempore, nec pari ritu hic uſus & cultus admiſſus, vel probatus fuiſſe ſcitur.

Et quidem ſcitur, apud Græcos ſaltem ſæculo VI. aut VII. uſum & cultum ſacrarum imaginum receptum fuiſſe; atque ſæculo VIII. ita fuiſſe probatum & ſtabilitum, ut & illarum partium ſanctiſſimi Epiſcopi, eum adversùs Iconoclaſtas, ſive contractores imaginum, etiam cum profuſione ſanguinis aſſerere, & propugnare non dubitaverint.

Sed & illud conſtat, quòd hi acerrimi ſacrarum imaginum propugnatores, omnem etiam ſtuduerint adhibere cautionem, ne occaſione uſus aut cultûs imaginum populus in cultum idololatricum incideret.

Hac de cauſa noluerunt admittere uſum aut cultum *ſtatuarum*, uti habetur ex Epiſtola ſancti Germani Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Thomam Epiſcopum Claudiopolitanum; eò quòd *ſtatuæ* nimium cum idolorum ſimulacris ſimilitudinem habere viderentur; & quaſi ideam ſimulacrorum oculis intuentium objicerent: aſſeritque Molanus in Hiſtoria ſacrarum imaginum, etiamnum hodie ſtatuarum uſum vel cultum apud Græcos non admitti.

Hoc exemplo docemur, ſubinde certarum imaginum, aut ſtatuarum uſum è templis eſſe amovendum, tametſi earum uſus aut cultus in ſe non eſſet illicitus; ſi prævideatur ex earum uſu & cultu periculum ſuperſtitioſi & idololatrici cultus populo imminere.

Quo verò tempore uſus ſacrarum imaginum in Eccleſia Romana, cæteriſque Latinæ communionis Eccleſiis fuerit receptus, non ſatis conſtat. Hoc ſcitur, eum fuiſſe admiſſum ætate ſancti Gregorii, uti patet ex binis ejus Epiſtolis ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem: è quibus quoque intelligitur, quæ fuerit eo tempore earum Eccleſiarum circa hunc uſum diſciplina.

In priore Epiſtola (quæ eſt 105. *lib.* 9. Editionis Benedictinorum) ſcribit ſanctus Gregorius: ,, Præterea ,, indico dudum ad nos perveniſſe, quòd fraternitas ,, veſtra, quoſdam *imaginum Adoratores* aſpiciens, ,, eaſdem in Eccleſiis imagines confregit, atque pro- ,, jecit. Poſt hæc ſubjungit: Et quidem zelum vos, ,, ne quid manufactum adorari poſſet, habuiſſe lauda- ,, vimus; ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe ,, judicamus.

Rationem cur eas frangi, aut projici non judicaret, ſubjicit Gregorius: ,, Idcirco enim *pictura* in Ec- ,, cleſiis adhibetur, ut ſi qui litteras neſciunt, ſaltem ,, in parietibus videndo legant, quæ legere in codi- ,, cibus non valent.

,, Tua ergo fraternitas & illas ſervare, & ab ea- ,, rum *adoratu* populum prohibere debuit, quatenùs ,, & litterarum neſcii haberent, unde ſcientiam Hi- ,, ſtoriæ colligerent, & populus in picturæ adoratio- ,, ne minimè peccaret.

Intelligens autem Sanctus Gregorius, hunc Epiſcopum nequaquam ejus monitis acquieſcere; ſed in confractione & amotione imaginum pergere; in tantùm, ut maxima populi pars ob eam agendi rationem ab ejus ſe communione abſtineret, alteram ad eum Epiſtolam dedit, (quæ eſt 13. *lib.* 11. ex Editione Benedictinorum) in qua acrioribus eum verbis ob hanc confractionem & amotionem imaginum redarguit, ipſum hortando ut uſum imaginum tamquam populo utilem reſtituat, & ab *adoratu* earum ipſum abſtrahat.

Rurſus in hac Epiſtola Sanctus Gregorius Epiſcopum quidem laudat, quòd imagines Sanctorum *adorare* vetuiſſet; ſed quòd *confregerit*, reprehendit; ac deinde ſubjicit: ,, Dic, Frater, à quo factum Sacerdo- ,, te, aliquando auditum eſt quod feciſti? Si non aliud, ,, vel illud te non debuit revocare, ut deſpectis aliis ,, fratribus, ſolùm te ſanctum, & eſſe crederes ſapien- ,, tem? Aliud eſt enim (pergit Gregorius) picturam ,, adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit ado- ,, randum addiſcere: frangi ergo non debuit, quod ,, *non ad adorandum* in Eccleſiis; ſed ad inſtruendas ,, ſolummodò mentes neſcientium fuit collatum.

Quandoquidem Sanctus Gregorius huic Epiſcopo exprobret, quòd nullus Epiſcopus hactenùs imagines confringendas aut ejiciendas de Eccleſiis crediderit, nequaquam obſcurum eſt, ætate ſancti Gregorii in omnibus Eccleſiis Gallicanis uſum ſacrarum imaginum fuiſſe receptum.

Poſt hæc hortatur Epiſcopum ſanctus Gregorius, ut diſperſum populum ad unitatem revocare omni ſtudio ſatagat; eumque in finem populo diceret: ,, Si ad ,, hanc *inſtructionem*, ad quam imagines *antiquitùs* ,, factæ ſunt, habere vultis in Eccleſia, eas modis ,, omnibus & fieri & haberi permitto.

,, Atque indica (pergit Gregorius) quòd non tibi ,, ipſa viſio Hiſtoriæ, quæ, picturâ teſte, pandebatur, ,, diſpliceuerit, ſed illa *adoratio*, quæ picturis fuerat in- ,, competenter exhibita, atque in his verbis, eorum ,, mentes demulcens, eos ad concordiam revoca: & ,, ſi quis imagines facere voluerit, minimè prohibe, ,, *adorari* verò imagines modis omnibus veta. Sed ,, hoc ſolicitè fraternitas tua admoneat, ut *ex viſione* ,, rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in ,, adoratione ſolius Omnipotentiæ ſanctiſſimæ Trini- ,, tatis humiliter proſternantur.

Hanc a ſanctiſſimo Pontifice circa imaginum uſum & cultum expreſſam & probatam diſciplinam, ſummo cum applauſu amplexæ fuere Gallicana, aliæque Occidentales Eccleſiæ: atque per duo, ut minùs ſæcula tenaciſſimè retinuerunt; ut nimirùm uſum ſacrarum imaginum ad inſtructionem fidelium retinendum cenſuerint, ſed ab earum *adoratu*, ſive cultu omninò abſtinendum exiſtimarint.

Et quidem huic diſciplinæ circa uſum ſacrarum imaginum citrà exteriorem adoratum, ſive cultum, adeò conſtanter inhærendum exiſtimarunt Galli, aliique Latinæ Communionis Epiſcopi, ut nec authoritate Synodi apud Nicæam, anno 787. celebratæ, nec authoritate Romanæ Eccleſiæ, quæ conformiter ad Decretum hujus Synodi exteriorem cultum, & adorationem ſacrarum imaginum admiſerat, adduci potuerit, ut à ſua diſciplina recederent, & cultum, ſeu adorationem ſacrarum imaginum probarent vel admitterent.

Cùm enim circa annum 790. Adrianus Primus Papa acta hujus Synodi, adjunctis litteris ſuis miſiſſet ad Carolum Magnum, Carolus has litteras Adriani, necnon acta Synodi hiſce annexa communicanda cenſuit Epiſcopis.

Epiſcopi litteris & actis examinatis & diſcuſſis, reſcripſerunt Imperatori, Synodum hanc nullatenùs recipiendam, vel recipi poſſe, ea potiſſimum ratione, quòd in hac Synodo ſtatutum legerent: *Sacras imagines Chriſti, & Sanctorum, non ſecùs atque ipſum pretioſæ Crucis typum & ſanctorum Evangeliorum codicem eſſe adorandas & colendas.*

Quin & per Epiſcopos adversùs hanc Synodum ejuſque acta exaratum fuit Opuſculum in quatuor Libros diviſum, in quo ſingulatim acta hujus Synodi refutare conantur; ipſamque Synodum tamquam erroneam, non minus quàm Synodum Iconoclaſtarum *anno* 745. ſub Conſtantino Copronymo celebratam, rejiciunt & execrantur.

Hoc Opuſculum ſub nomine Caroli Magni miſſum fuit ad Adrianum; ut ex eo intelligeret, quibus ex cauſis, acta hujus Synodi, quantùm ſpectet ad cultum & adorationem imaginum, recipi & probari non poſſet: ultròque ſignificant, ſe hanc Synodum nullatenùs pro Synodo *Oecumenica* reputare, utpotè cui nulli, præter Legatos Adriani, Occidentales Epiſcopi interfuerant.

Hinc evidens eſt, Gallos eo tempore credidiſſe, Authoritatem ſolius Papæ non eſſe ſufficientem, ut juberetur aliquod Concilium ſine conſenſu principalium Eccleſiarum recipi, uti notat D. Fleury in ſua Hiſtoria Eccleſ. lib. 44. num. 58. ,, *Le mepris de ce Concile* (inquit)... *faiſoit voir clairement que les Fran-* ,,

çois

„ *coïs etoient perſuadez que la ſeule autorité du Pape ne ſuffiſoit pas pour faire recevoir un Concile ſans le conſentement des principales Egliſes.*

Huic ſcripto reſpondit Adrianus per Epiſtolam Carolo Magno inſcriptam, in qua Decretum Synodi Nicænæ adverſùs oppoſita Gallorum propugnat, ac ſingulatim argumentis ipſorum reſpondet.

Neque tamen hæc Epiſtola inclinare potuit Gallicanos, aliosque Epiſcopos, ut à recepta diſciplina, de non adorandis imaginibus recederent: quin & anno 794. juſſu Caroli Magni Francofurti convenientes trecenti circiter Epiſcopi, unà cum Legatis Adriani Papæ, rurſus ipſam Synodum Nicænam, de adorandis imaginibus, *Canone* 2. reprobarunt: verba Canonis ſunt: „ Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.

Hoc Canone Patres Francofordienſes indicare voluiſſe Acta ſive Decretum de adorandis imaginibus Synodi Nicænæ II. indubitatum eſt; tametſi loqui videantur de Synodo, quam Græci *Conſtantinopoli fecerunt*.

Uti enim rectè notavit Sirmundus: *Conſtantinopoli factam, ſic intelligendum hoc loco, non quòd in ea urbe, ſed quòd ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis.*

Poſt hoc Synodi Francofordienſis Decretum nihil ulterius circa cultum ſacratum imaginum actum repetitur, regnante Carolo Magno, aut ſedente Adriano I.

Verùm ſub Ludovico Caroli filio, & ſedente in Cathedra Petri Eugenio II. quæſtio hæc rurſus revixit, idque, ut apparet, occaſione Legatorum, quos Imperatores Græci Michael & Theophilus miſerunt, & eorumdem Imperatorum ad ipſum Ludovicum ſcriptæ Epiſtolæ.

Cùm enim dicti Imperatores inſtanter poſtularent, ut Ludovicus eorum Legatis, quos ad Eugenium II. Papam deſtinabant, ſuos Legatos adjungeret, qui communi conſilio & opera apud Pontificem de uſu & cultu imaginum (ſuper quo apud Græcos non mediocris erat excitata contentio) tractarent: juſſu Ludovici Pii, & de licentia Eugenii II. Papæ Conventus Epiſcoporum Pariſiis ſuper cultu Imaginum habitus eſt.

Porrò in hoc Conventu rurſus Decretum Synodi Nicænæ, de adorandis Imaginibus rejectum fuit; multaque à Patribus collecta fuerunt adverſùs adorationem & cultum Imaginum, è quibus juſſu ejuſdem Ludovici Pii quædam excerpta fuere, & ad præfatum Eugenium II. tunc Pontificem Romanum tranſmiſſa.

His ſignificabant Gallicani Epiſcopi ſe quidem ſacras Imagines recipere, & in Eccleſiis etiam admittere; ſed earum *adorationem* nequaquam probare poſſe: imò tum ex Epiſtola Synodica ad Ludovicum, tum ex Synodalibus geſtis, non obſcurum eſt, in hoc conventu diutiùs contra cultam & adorationem Imaginum actum & declamatum fuiſſe, quàm ſub Carolo Magno.

Admodum veriſimile eſt, quòd zelum Epiſcoporum Gallicanorum pro retinenda diſciplina circa Imaginum uſum in litteris ſancti Gregorii ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum expreſſa, ſcilicet retinendas eſſe Imagines in Eccleſiis, ſed eas non adorandas, vehementer accenderit prædicta Epiſtola Michaelis & Theophili Græcorum Imperatorum ad Ludovicum; quæ indictioni Conventus Pariſienſis occaſionem dederat.

In hac enim Epiſtola exponebant Imperatores, in quas impias ſuperſtitiones occaſione cultus & adorationis Imaginum tandem populi prolapſi eſſent: „ Multi (inquiunt) de Eccleſiaſticis & Laicis viris, alieni de Apoſtolicis Traditionibus facti, & neque paternos terminos cuſtodientes, facti ſunt inventores malarum rerum. Primum quidem, honorificas & vivificas Cruces de ſacris templis expellebant, & in eadem loca Imagines ſtatuebant; ponebantque lucernas coram eis, ſimul & incenſum adolebant, atque eas in tali honore habebant, ſicut honorificum & vivificum lignum, in quo Chriſtus verus Deus noſter crucifigi dignatus eſt propter noſtram ſalutem.

Pſallebant & adorabant, atque ab eiſdem Imaginibus auxilium petebant: plerique autem linteaminibus eaſdem Imagines circumdabant, & filiorum ſuorum de Baptiſmatis fonte *ſuſceptrices* faciebant; alii religioſum habitum monaſticum ſumere volentes, religioſiores perſonas poſtponebant, qui priùs comam capitis eorum ſuſcipere ſolebant, adhibitis Imaginibus, quaſi in ſinum earum decidere capillos illorum ſinebant.

Quidam verò Sacerdotum & Clericorum, colores de Imaginibus radentes immiſcuerunt oblationibus & vino, & ex hac oblatione poſt Miſſarum celebrationem, dabant communicare volentibus; alii autem Corpus Domini in manus Imaginum ponebant, unde communicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli verò ſpreta Eccleſia, in communibus domibus tabulis imaginum pro Altariis utebantur, & ſuper eas ſacrum miniſterium celebrabant, & alia multa his ſimilia illicita, & Religioni noſtræ contraria in Eccleſiis fiebant, quæ à Doctoribus & ſapientioribus viris ſatis indigna eſſe videbantur.

Poſt hæc ſubjungitur in Epiſtola: Propterea ſtatuerunt Orthodoxi Imperatores & doctiſſimi Sacerdotes locale adunare Concilium, ad inquiſitionem ſuper his habendam; qui in idipſum convenerunt ſancto Spiritu inſpirante: talia ubique communi conſilio fieri prohibuerunt, *& Imagines de humilioribus locis efferri fecerunt, & eas, quæ in ſublimioribus locis poſita erant, ut ipſa pictura pro ſcriptura haberetur, in ſuis locis conſiſtere permiſerant, ne ab indoctioribus & infirmiori as adorarentur: ſed neque eis lucernas accenderent, neque incenſum adolerent, prohibuerunt*: quemadmodum & nos nunc ſentimus, & tenemus abjicientes de Eccleſia Chriſti eos, qui hujuſmodi malignis adinventionibus ſtudent.

Ex toto contextu hujus Epiſtolæ evidens eſt, Græcos Imperatores, & Epiſcopos hujus Epiſtolæ Authores nequaquam exiſtimaſſe, omnem honorariam adorationem & exteriorem ſanctarum Imaginum cultum *per ſe* eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum, aut exiſtimaſſe eos, qui Imagines ea adoratione *honoraria*, ſive cultu exteriori colunt, & venerantur, cenſendos eſſe idololatras; ſed dumtaxat reputaſſe, eam ſanctarum Imaginum adorationem & cultum, prædictis ſuperſtitionibus occaſionem præbuiſſe, & imperito vulgo occaſionem dare poſſe in ſuperſtitioſum & idololatricum cultum incidendi.

Ut igitur fidelibus ſuperſtitioſi hujus cultus occaſionem ſubſtraherent, ſatiùs duxerunt, imagines ex humilioribus locis efferendas, & eas, quæ in ſublimioribus locis poſitæ erant, permittendas, ut *ipſa pictura pro Scriptura haberetur*, ne (inquiunt) *ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur*.

Gallicani Epiſcopi probè intellexerunt, hanc Græcorum circa uſum, & cultum ſanctarum Imaginum diſciplinam in litteris Imperatorum expreſſam, eandem eſſe, quam ſanctus Gregorius in litteris ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem, dixerat obſervandam, quamque in ſuis Eccleſiis hactenùs conſervabant.

Si attendantur, quæ Epiſcopi Gallicani dixerunt, circa adorationem & cultum ſanctarum Imaginum in Libris vulgò Carolinis, & in Epiſtola Synodica ad Ludovicum, nequaquam obſcurum erit, ipſos eodem fundamento permotos fuiſſe ad tuendam ſuam hactenùs conſervatam diſciplinam, quo ſe permotos fuiſſe ad abolendam adorationem imaginum Græci aſſerebant, ſcilicet ad præveniendum ſcandalum puſillorum, & imperitorum, ſive ſuperſtitioſum & idololatricum cultum.

Certum enim eſt, quòd tametſi Gallicani, aliique Latinæ Communionis Epiſcopi, honorariam adorationem, exterioremque cultum ſanctis Imaginibus impendendum non judicarent, nequaquam tamen omnem eam adorationem, aut cultum *per ſe* eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum crederent; ſed ſcandalum puſillorum, & imperiti vulgi dumtaxat præcavere intenderent.

Et quidem Author Opuſculi Carolini *lib. 3. cap. 16.* poſtquam adſtruere ſtuduit, nec eam adorationem, *quæ in honorem tranſire dicitur illius quem repræſentat imago*, imaginibus Chriſti aut Sanctorum impendendam,

eò

eò quòd per ſimilem adorationem, adoratores imaginum, *omnem ſuæ credulitatis ſpem* in ipſis imaginibus & picturis collocent, immediatè ſubjungit: „ Nam etſi „ à *doctis* quibuſque vitari poſſit hoc, quod illi in ado- „ randis imaginibus exercent, qui videlicet non quid „ ſint, ſed quid innuant, venerantur; *indoctis* tamen „ *quibuſque ſcandalum* generant, qui nihil aliud in his, „ præter quod vident, venerantur & adorant.

„ Poſt hæc ſubjungitur: Unde cavendum eſt, ne „ Evangelicam ſententiam ſubeant, qui tot puſillos ad „ ſcandalizandum impellunt; quoniam ſi is, qui unum „ de puſillis ſcandalizaverit, formidoloſiſſimæ ſenten- „ tiæ ſubjacet, multò magis exitiabili ille ferietur ſeve- „ ritate, qui penè omnem Chriſti Eccleſiam, aut ad „ adorandas Imagines impellit, aut Immaginum ado- „ tionem ſpernentes anathemati ſubmittit.

„ Et rurſus lib. 4. cap. 18. Non enim nos Imagi- „ nes in Baſilicis poſitas *idola* nuncupamus, ſed, ne „ idola nuncupentur, adorare eas, & colere, eiſque „ ſervitium impendere recuſamus; quoniam plerum- „ que non res, ſed cauſa rei pro ſcelere reputantur; „ dum videlicet multa, quibus benè poteſt uti, malè „ uſa in flagitium convertuntur; ſicque una eadem- „ que res bene utentibus eſt cauſa periculi.

Similiter Author Libelli, quem Ludovicus Pius miſit ad Eugenium II. Papam, apertè ſignificat honorariam adorationem, & exteriorem cultum ſanctis Imaginibus impendi, *per ſe* non eſſe ſuperſtitioſum, aut idololatricum, nequaquam tamen ad evitandum ſcandalum, eſſe admittendum.

Hinc *cap.* 7. fusè oſtendit, quòd juxta Apoſtolum, etiam à licitis nonnunquam ſit abſtinendum *propter ſcandalum infirmorum*: eamque in rem, utpotè ad præſentem materiam proximè accedens adducit factum Ezechiæ Regis: „ Legimus (ait) ſerpentem, morſus „ mortiferos pœnam juſtiſſimam peccatorum in ligno „ exaltato, atque proſpecto æneo ſerpente ſanatos, „ ut & populo ſubveniretur afflicto, & mors morta „ deſtructa, vel ut crucifixæ mortis ſimilitudine ſigna- „ retur; quem ſanè ſerpentem propter facti memo- „ riam reſervatum, cùm poſtea populus errans tam- „ quam *idolum* colere cœpiſſet, Ezechias Rex, Reli- „ gioſa poteſtate Deo ſerviens, cum magna pietatis „ laude contrivit.

Ex his evidens eſt, Epiſcopos Gallicanos alioſque, adorationem honorariam, & externum cultum ſanctis Imaginibus non recuſaſſe, quaſi eum *per ſe* illicitum aut ſuperſtitioſum, ſeu idololatricum arbitrarentur; ſed quia hic cultus rudioribus, & imperitis pernicioſi erroris, & cultus idololatrici, vel ſuperſtitioſi occaſio eſſe poſſet, eam adorationem, ſive cultum nequaquam recipiendam arbitrabantur, neque à diſciplina hactenùs in ſuis Eccleſiis conſervata, & à ſancto Gregorio jam pridem probata, recedendum.

Itaque varietas circa uſum, & cultum ſanctarum Imaginum, quæ eo tempore inter Eccleſias intercedebat, Eccleſiarum illarum Communionem ſcidiſſe non legitur.

Neque enim ignorabant Romani Pontifices, & Epiſcopi, circa uſum & cultum Imaginum, variam poſſe eſſe, ſalva fide, Eccleſiarum diſciplinam: „ Nam, „ uti rectè notavit Dionyſius Petavius lib. 15. Theolog. „ Dogmat. *cap.* 13. Imagines ex earum rerum genere „ ſunt, quæ indifferentes nominantur, hoc eſt, quæ „ ad ſalutem omninò neceſſariæ non ſunt, nec ad ſub- „ ſtantiam ipſam Religionis attinent; ſed in poteſtate „ ſunt Eccleſiæ, ut eas vel adhibeat, vel ableget; pro „ eo quod ſatius eſſe decreverit.

Quo verò tempore Gallicana, cæteræque Occidentales Eccleſiæ honorariam adorationem, & exteriorem cultum ſanctarum Imaginum, conformiter ad Decretum 7. Synodi; necnon praxim Eccleſiæ Romanæ receperint, non æquè certum eſt.

Hoc conſtat, quòd circa medium ſæculi IX. quo tempore Anaſtaſius Bibliothecarius Conſtantinopoli pro Concilio VIII. ageret, & ibidem Synodum VII. è Græco in Latinum vertit, apud Gallos nondum Decretum VII. Synodi de adorandis Imaginibus fuiſſe receptum, uti ipſe Anaſtaſius in Præfatione ſuæ verſionis Latinæ præfixa teſtatur.

Ex hac Præfatione inſuper habetur, quòd Galli honorariam adorationem, & exteriorem cultum *Cruci*; necnon *Codici Evangeliorum* exhiberi permitterent; quem tamen nec Chriſti aut Sanctorum Imaginibus impendendum eſſe judicabant.

Hinc ulterius non obſcurum eſt, Canonem III. Concilii VIII. quod ſub finem ſæculi IX. ſub Adriano II. ejuſque Legatis præſidentibus habitum eſt, dirigi adversùs Gallicanos, alioſque Epiſcopos, qui adorationem honorariam vivificæ Crucis typo, & codici Evangeliorum impendendam cenſebant, imaginibus tamen & picturis Sanctorum impendi non ſinebant.

Hoc enim Canone nominatim anathemate feriuntur, qui nolebant icones Chriſti & imagines Sanctorum æquo honore colere, ac adorare, ac ipſum ſalutiferæ *Crucis typum*, & ſanctorum Evangeliorum codicem.

Id ſat intelligens Annaliſta Bertinianorum, atque exiſtimans juſto actiùs hic carpi Epiſcopos Gallicanos ad annum 872. ubi ſermo de VIII. Synodo incidit, ſcribere non dubitavit: „ In qua Synodo de Imaginibus “ adorandis, aliter, quam orthodoxi Doctores antede- “ finierant, & pro favore Romani Pontificis, qui “ eorum votis, de adorandis Imaginibus annuit, & “ quædam contra antiquos Canones, ſed & contra “ ſuam ipſam Synodum, conſtituerunt, ſicuti, qui ean- “ dem Synodum legerit, patenter inveniet. “

Ad verba hujus Annaliſtæ reflectens Vir eruditiſſimus Joannes Mabillonius in Præfatione ad partem I. ſæculi IV. Benedictinorum *n.* 47. obſervat, quòd licèt hæc paulò duriùs ſcribat Bertinianus Annaliſta: *ſed tamen unde* (ait) *intelligamus Gallos nondum colendis Græcanico ritu imaginibus adſueviſſe.*

Quin tamen circa ea tempora ritus colendi & adorandi imagines, ac picturas Chriſti & Sanctorum, conformiter ad Decretum VII. Synodi, & diſciplinam Eccleſiæ Romanæ pedetentim in Eccleſiis Gallicanis, aliiſque Latinæ Communionis invaluerit, veriſimile eſt: idque authoritate hujus VII. Synodi, quam Anaſtaſius Bibliothecarius Latinè verterat, & in cujus Præfatione Gallos ad recipiendum cultum ſanctarum Imaginum vehementius hortatur, eoſque potiſſimum hoc argomento urgens, quòd cultus & adoratio honoraria ſanctarum Imaginum non videretur magis idololatrica, quàm vivificæ Crucis typo, aut Evangeliorum codici impenſa.

Non dubium autem, quin ad inducendum hunc Eccleſiæ Romanæ ritum, qui in Gallia & in toto Occidente cœperat eſſe in uſu, præcipuè valuerit Romani Pontificis authoritas. Scitur enim à tempore Caroli Magni, poſt translatum imperium à Græcis in Francos, authoritatem Romani Pontificis apud Principes illos plurimum invaluiſſe, atque ſub idem tempus Romanos Pontifices multum allaboraſſe, ut Ritus Eccleſiaſtici, qui hactenùs fuerant Romanæ Eccleſiæ proprii, in cæteris quoque Eccleſiis reciperentur.

Et quidem, uti rectè monet Mabillonius *num.* 47. tanto cum fervore Galli in cultum imaginum effuſi ſunt, ut *magis retinaculo, quam incitamento, tam opus habeat vulgi Religio.*

Et ſanè non obſtantibus multiplicibus Synodorum Decretis, ac notanter noviſſimi Concilii Tridentini ſaluberrima ſanctione, tantus tamque multiplex hodie viſitur vulgi & imperiti populi ſuperſtitioſus, & quaſi idololatricus imaginum ac ſtatuarum cultus, ut non videantur Epiſcopi Gallicani ſine fundamento veriti fuiſſe, ne admiſſa adoratione Imaginum, imperitnos vulgus difficulter à ſuperſtitioſo cultu, & adoratione incompetenti abſtraheretur: ut propterea in diſciplina à ſancto Gregorio probata, & in ſuis Eccleſiis hactenùs conſervata perſiſtendum ſatius eſſe judicarent, ad præcavendum, & præveniendum fidelium ſcandalum, & ſuperſtitioſum ſanctarum Imaginum cultum.

Quid circa uſum & cultum imaginum & picturarum, ac Statuarum Chriſti, & Sanctorum ſtatui, & obſervari conveniat, ad præveniendum puſillorum & imperiti vulgi ſcandalum, & præcavendum earum ſuperſtitioſum, & idololatriam ſapientem cultum, Romani Pontifices & Epiſcopi, quibus id Synodus Tridentina enixè commendavit, expendere poterunt, & interim Parochorum & Concionatorum eſt, populum de certo uſu & cultu Imaginum ritè inſtruere.

XVI. Idipſum populo ſedulò inculcari Synodi noſtræ Belgicæ Parochis præcipiunt; vultque Synodus P. I. Cameracenſis titulo *De Imaginibus cap.* 3. „ Doceatur prætereà populus imagini cultum nullum de- „

beri

Digitized by Google

„ beri aut propter materiam, aut propter elegantiam, aut propter pretium operis; aut propter quidvis aliud, quod ſit in artificio, aut imaginis ſubſtantia; ſed propter rem ſignificatam, ad quam hic cultus & honos præcipuè refertur. Et ſic admonendus eſt, animum orantis, aut venerantis in rem ſignificatam referri: & non in ſignum; quod nec audit, nec videt, nec ſentit.

XVII. Quare in Concilio Colonienſi anno 1452. celebrato per Dominum Nicolaum de Cauſa Cardinalem & Legatum de latere per Alemaniam, comprobante Domino Archiepiſcopo Colonienſi Theodorico, ſtatutum fuit, ut „ ſi Ordinarii in viſitationibus ſuarum Diœceſium vel aliàs reperiant concurſum populi ad aliquas imagines, cognoverintque informatione ſummaria recepta, populum ampliùs ad diſpoſitionem figuræ talis imaginis, quàm ſalva fide expediat, inclinari; quod tunc imaginem tollant, & aliàs omninò provideant, ne idololatriam committant. “ Habetur tomo 13. Concil. general. *col.* 1382.

Similiter Synodus Moguntina anno 1549. *Can.* 42. „ pravæ ſuperſtitioni viam præcludere volens, omnibus locorum Ordinariis injungit, ut ſi fortè in territoriis ſuis ad imaginem aliquam concurſus fieri, & homines ad ipſius imaginis figuram reſpectum habere, & quaſi quamdam Divinitatis opinionem illi tribuere animadverterint, ipſam imaginem pro cauſæ qualitate aut tollant aut mutent, & aliam à prima notabili quantitate differentem reponant, ne rudis populus, in intellectu ſuo depreſſus, & ideò per media corporalia ad Divina erigendus, ſpem ſuam contra Eccleſiæ intentionem, in corporali & quidem certa imagine, privata phantaſia atque inhæſione collocet: quaſi in illa ſit quædam neceſſitas, ut per eam, & non aliter, inducantur Deus & Sancti id facere quod petitur.

In textu notavimus Synodum Colonienſem, necnon Moguntinam injunxiſſe locorum Ordinariis, ut ſi in viſitatione deprehenderint, concurſum ad certam imaginem; atque intelligant ex modo agendi, populum in ea imagine ſpem ſuam collocare, eam amoveant, aut alio modo provideant, quò huic abuſui occurratur.

Non abſimile Decretum ad præcavendum ſuperſtitioſum ſanctarum Imaginum cultum legitur in Concilio Rothomagenſi *anno* 1445. can. 7. his verbis conceptum: „ Item damnat modos illos, qui videntur introduci *gratia quæſtus*; denominandi imagines, utpotè, *Notre Dame de Recouvrance*, *Notre-Dame de Pitiè*, *de Conſolation*, *de Gracè*, *&c.* Nam talia ſunt occaſio ſuperſtitionis in multis, quaſi ſit plus in una imagine, quàm in altera. Abuſores pœna arbitraria compeſcantur. Sapienter notarunt hi Patres hinc ſub variis nominibus ſanctarum Imaginum appellationem, multis ſuperſtitionis occaſionem eſſe poſſe, quaſi ſit plus in una imagine, quàm in alia, ad certum effectum obtinendum.

Quis enim ambigat, quàm proclive ſit, ut imperitus populus credat, ſpeciale nomen huic imagini inditum eſſe, ut ſignificatur plus aliquid virtutis ineſſe huic imagini ad obtinendum effectum, quem inditum nomen præfert.

Præterea veriſſimè adverterunt hi Patres, ſimiles modos certas imagines ſuis ſpecialibus nominibus appellandi videri introduci *quæſtus cauſa*.

Certum quippè eſt, quòd multiplex ille ſuperſtitioſus ſanctorum Imaginum cultus pro maxima parte, ſi non in totum, originem ſuam ſuumque progreſſum, & ſtabilitatem debeat turpi quæſtui Sacerdotum, ſeu Sæcularium, ſeu Regularium, quem ex populari concurſu & indiſcreto populi ad certas imagines affectu venantur.

Imò nec dubium, quin extirpandis ſuperſtitionibus & abuſibus circa Imaginum venerationem, medium efficaciſſimum, & penè neceſſarium ſit, omnem ex earum veneratione provenientem quæſtum eliminare, qui directè, vel indirectè cedit in emolumentum Sacerdotum.

XVIII. Monet tamen *Synodus*, & quidem iterato in eodem illo Canone, ut in hac re procedant, „ adhibitis priùs in conſilium Theologis, & Chriſtianarum antiquitatum ſcientiſſimis juxta ac pientiſſimis viris; ut ſic ſalubri Ordinariorum providentia à pernicioſo idololatriæ ſcelere populi præſervetur ſimplicitas, ait Synodus. “

XIX. Scopum ſeu finem imaginum jampridem brevi verborum compendio expreſſit S. Gregorius *lib.* 7. *Epiſt.* 110. Sereno Epiſcopo Maſſilienſi inſcripta, „ Idcircò enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo Fraternitas (ait) & illas ſervare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & litterarum neſcii haberent, unde ſcientiam hiſtoriæ colligerent: & populus in picturæ adoratione minimè peccaret. “ Idem latiùs exponit *lib.* 9. *Epiſt.* 9. ad eumdem Serenum.

Quin & uſum imaginum ſupra uſum librorum extollere videtur Synodus VII. *actione* 6. dicens: „ Lectio enim minus nonnumquam recitatur in venerabilibus templis, imaginalis verò formatio veſpere, mane & meridie tamquam in eis ſtabilita, narrant nobis & nuntiant veritatem geſtorum. “ Habetur tomo 7. Concil. General. *col.* 530.

XX. Patrum ac Synodorum doctrinæ inſiſtens Synodus Trident. monet in citato Decreto, „ illud diligenter doceant Epiſcopi, per Hiſtorias myſteriorum noſtræ Redemptionis, picturis, vel aliis ſimilitudinibus expreſſas, erudiri, & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & aſſiduè recolendis: tum verò ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi; non ſolùm quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ à Chriſto ſibi collata ſunt, ſed etiam quia Dei per Sanctos miracula, & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubjiciuntur: ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam, moreſque ſuos componant, excitenturque ad adorandum, ac ad diligendum Deum, & ad pietatem colendam. “

Hæc verba expreſſit Synodus P. I. Cameracenſis titulo *de Imaginibus cap.* 4. dicens: „ Præterea admoneatur populus, imperitæ plebis cauſa maximè poſitas eſſe imagines: ut illarum aſpectu docti & moniti, patrocinium Divorum & pietatem in Criſto conſervemus, & eorum vitam imitemur. “

XXI. Sicuti ergo Eccleſia ſemper admodum ſolicita fuit, ne quid falſi in divino Officio aut publicè in Eccleſiis prælegeretur; ne ipſa lectio populo erroris occaſionem præberet, uti ſupra *part.* 1. *tit.* 16. *c.* 9. oſtenſum eſt, ita quoque cavendum eſt, ne in ipſis picturis & imaginibus quidquam falſi exprimatur, ne aliàs ex ipſis imaginibus ſeu idiotarum libris in falſitatem & errorem populus incidat; quemadmodum monet Synodus Tridentina vehementer cupiens, „ ut nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem præbentes ſtatuantur.

Hac de cauſa puerperium B. Virginis decumbentis & ægrotantis, non eſſe pingendum oſtendit Joannes Molanus in Hiſtoria SS. Imaginum *lib.* 2. *c.* 27. eò quòd ex hujuſmodi imagine facile inducerentur rudiores in eum pernicioſum errorem, quòd Beata Virgo ad inſtar aliarum mulierum dolores partus fuiſſet experta, & puerperium ſubiiſſet.

Et S. Carolus in Synodo Mediolanenſi I. *tit.* 1. *c.* 7. ait: „ Illud imprimis caveant Epiſcopi, ne quid pingatur, aut ſculpatur, quod veritati Scripturarum, Traditionum, aut Eccleſiaſticarum hiſtoriarum adverſetur: ne cujus lectio prohibetur, ejus imago populo proponatur. “

XXII. Verùm licèt Epiſcopi & Parochi aliique quibus cura incumbit, ſatagere debeant, ne quid falſi per imagines repræſentetur, vel ne alicujus erroris occaſio populo detur; nihilominùs ſubinde ob majora mala evitanda, & ne ex earum amotione quorumdam infirmitas nimiùm turbaretur, expedit aliquas imagines jam poſitas tolerare, licèt quæ in iis repræſentantur non ſint adeò certa; imò ſciantur etiam falſa; modò non talis ſit falſitas, quæ nata ſit in pernicioſum errorem aut circa dogmata, aut mores populum inducere, quemadmodum oſtendit Molanus loco citato *cap.* 28. monens, ut interim doceantur ſimpliciores, quid ex hujuſmodi imaginibus ſit diſcendum, quid non diſcendum.

Similiter ne ex inſpectione imaginum in periculoſum erro-

errore rudiores incidant, vult Synodus Tridentina. „Quòd ſi aliquando hiſtorias & narrationes Sacræ Scripturæ, cùm id Indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus, non propterea Divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit.

XXIII. Hic ſic indicat Synodus, magna cautione imagines Divinitatem, ſive Sanctiſſimam Trinitatem ſub corporali ſpecie exprimentes, eſſe populo proponendas.

Et quidem multis ſæculis imagines SS. Trinitatis in Eccleſia Romana ignotas fuiſſe conſtat. Eas tempore Nicolai I. adhuc Eccleſiam Romanam ignoraſſe, notat ex ejus Epiſtola ad Michaelem Auguſtum Chriſtianus Lupus, *tom*. 2. Scholiorum in Canones, *pag*. 1175. adducit tamen (inquit) licèt alio fine, rationem, ex qua poſtmodùm Dei Patris imagines Romana Eccleſia admiſit, „*Deus, qui eſt inviſibilis & incorporeus, non per propriam ſubſtantiam Deitatis, ſed per ſubjectam creaturam apparuit mortalium oculis* in forma antiqui dierum. *Hinc in eadem ipſum Eccleſia pingit*. Quod quando cœperit, fateor me ignorare.

Similiter Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad partem I. ſeculi IV. Benedictinorum §. 3. *num*. 19. reflectens ad definitionem Synodi VII. ſuper cultu SS. Imaginum, inter alia notat, in illa definitione, nihil decerni de SS. Trinitatis, Dei Patris, aut Spiritus S. picturis, *quas (ait) necdum etiam admittebat ætas illa*.

Uſum tamen earum nemo hodie improbat, modò ea adhibeatur moderatio, quam Synodus Tridentina requirit: ut nimirum primùm expendatur, *an id indoctæ plebi expediat*: & inſuper populus ritè doceatur, *non propterea Divinitatem figurari, quaſi corporis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit*, Videri poterit Molanus, *lib*. 2. *Hiſtoriæ SS. Imaginum*, *c*. 3. & 4.

In textu notatum eſt, quòd pluribus ſæculis, etiam poſt admiſſum uſum imaginum Chriſti & Sanctorum, Eccleſia uſum imaginum *Sanctiſſimæ Trinitatis*, in quibus Deus Pater, & Spiritus Sanctus corporali ſpecie exprimerentur, ignoraverit: quod nec Synodus Tridentina poſitivè & ſimpliciter earum uſum probaverit; quod & notavit Joannes Molanus *libr*. 2. *Hiſtoriæ ſanctarum Imaginum*, *cap*. 3. qui & ibidem monet, plures etiam è recentioribus Theologis ſuſtinuiſſe, rudi populo nequaquam expedire, ſimiles imagines Sanctiſſimæ Trinitatis in Eccleſiis publicè exponere.

Similiter Cardinalis Bellarminus in controverſia de cultu Imaginum fatetur, nonnullos etiam inter Catholicos, puta Toſtatum Epiſcopum Abulenſem, Durandum, Peterium, à miſſis cum Calvino, imagines Dei in templis non eſſe collocandas.

Unde & concludit, *non eſſe tam certum in Eccleſia, an ſint faciendæ imagines Dei, ſive Trinitatis, quàm Chriſti & Sanctorum: hoc enim docent omnes Catholici, & ad fidem pertinet; illud eſt in opinione*.

Et doctiſſimi illi Fratres Walenburgici fatentur, Synodum Tridentinam nihil decidere ſuper *imaginibus Dei, & Sanctiſſimæ Trinitatis*, eò quòd ſuper hoc puncto Doctores Catholici inter ſe eſſent diviſi.

Hinc ulteriùs concludunt, quòd permiſſio conficiendi has imagines, non ſit pars doctrinæ Catholicæ ab omnibus receptæ vel recipiendæ.

Perſpicere poterunt Epiſcopi, quid circa haſce Sanctiſſimæ Trinitatis imagines imperitæ plebi conveniat, & quouſque earum uſus ſit tolerandus.

XXIV. Poſt hæc monet Synodus, ut *omnis ſuperſtitio in imaginum ſacro uſu tollatur*.

De hoc abuſu tollendo ſcribit Molanus, *lib*. 2. *c*. 33. & 35. notatque quòd, „ſicut Synodus Cameracenſis ſub Maximiliano Archiepiſcopo primo celebrata, abominandam dicit eſſe vanitatem & ſuperſtitionem eorum qui certò pollicerentur non ex hac vita migraturos ſine pœnitentia & Sacramentis, qui hunc illumvè ex Divis coluerint: ſic etiam vaniſſimæ ſuperſtitionis arguendum eſt, ſi quid tale ſacris imaginibus alicubi ſubſcriptum habeatur.

Sed quid ſi tale quidem imaginibus non ſit ſubſcriptum; ſed hiſtoriæ, aut miracula ita repræſententur, ut ex ea repræſentatione populus in hanc abominandam vanitatem & ſuperſtitionem facilè ſit inducendus: quemadmodùm non raró contingere poſſe, haud difficulter judicabit, qui attenderit imagines in ſacellis quibuſdam depingi ſolitas.

XXV. Addit demum Synodus Tridentina: „Omnis denique laſcivia vitetur; ita ut procaci venuſtate imagines non pingantur nec ornentur .... Poſtremò, tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpoſterè, & tumultuariè accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat; cùm domum Dei deceat ſanctitudo."

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit*. 14. *c*. 1. præcipit ut „curent diligenter Epiſcopi, ut in imaginibus, tam ſculptis, quàm pictis loco ſacro jam illatis, vel deinceps inferendis, nihil inordinatum, nihil profanum, nihil inhoneſtum appareat: neque in intima altarium tabula, vivorum effigies depingantur."

XXVI. Et Synodus P. I. *titulo de Imaginibus*, vult, „ut è templis, & locis ſacris tollantur imagines, ſculpturæ, aulæa quæ Gentilitatem, aut mendaces Ethnicorum fabulas, Satyrorum, Faunorum, Sirenarum, Terminorum & Nympharum, ac id genus alia repræſentant. Similiter quæcumque figuræ laſcivæ, fucatæ, & ob pudendam nuditatem, vel aliàs obſcœnæ & ſuperſtitioſæ, quæ Fidelium mentes à religione & devotione diſtrahunt, & ſæpius graviter offendunt."

Deinde *c*. 2. ſubjungit: „Provideant prætereà Epiſcopi, ne ad ornatum ſupplicationum Venerabilis Sacramenti, aut Reliquiarum quarumcumque, exponat quiſquam ullas ſimiles imagines, ſculpturas aut aulæa, idque ſub pœna arbitrio eorum infligenda; implorato etiam ad hoc, ſi opus ſit, contra ſæculares auxilio brachii ſæcularis."

XXVII. Nec tantum indecens eſſet ut hujuſmodi picturæ, aut imagines laſcivæ habeantur in Eccleſiis, ſed etiam in hortis, aut domibus Eccleſiaſticorum, meritò eadem Synodus *cap*. 3. judicat; eaſque è domibus & hortis tolli jubet; & niſi Clerici obedierint, vult ut curent Epiſcopi contra illos ad condignam punitionem procedi.

XXVIII. De laſcivia vitanda in picturis ac ſtatuis agit pluribus locis Molanus in citata hiſtoria, ac ſignanter *lib*. 2. *cap*. 37. ubi adductis relatis verbis Concilii Tridentini, infert: „Ut ergo ſacris Divorum imaginibus honor & veneratio major impendatur, oportet eas ſic depingi, ſculpi & effigurari, ut quoſdam velut igniculos in hominum pectoribus ſuccendant: omni levitatis atque laſciviæ, quod contuentium oculos offendere queat, offendiculo ſublato."

XXIX. Tum contra pictores & ornatores imaginum & ſtatuarum, qui etiam ipſis imaginibus & ſtatuis D. Virginis & aliorum Sanctorum ornatum levem & laſcivum appingere, aut adjicere non verentur, ſua expoſita querela, concludit: „Quid commune Virgini ſanctiſſimæ, pudicitiæ numeris omnibus perfectæ atque expletæ, cum ornatu illo penè dixerim meretricio? Quid ſanctis Martyribus, Chriſtique Confeſſoribus cum pluſquam profano apparatu?"

XXX. Rurſus *c*. 42. meritò invehitur in pictores, qui Infantem Jeſum *nudum* ſculpunt aut pingunt. „Quid enim (ait) in hac nuditate eſſe poteſt ædificationis? Atque utinam nulla hinc orietur in parvulis deſtructio, nullum in puſillis ſcandalum? .... Certè ſi antiquas picturas conſulere velint, facilè advertent in eis Puerum Jeſum decenter & honeſtè depictum eſſe, ac ſeſe multum a majorum ſimplicitate degeneraſſe."

Deinde nonnullis interpoſitis contra illos qui in hortis domibuſque ſuis retinent picturas laſcivas, ſubjicit: „Quid eſt neceſſe in templo depingere David contemplantem è feneſtra Bethſabeam, & ad ſtuprum evocantem; aut amplectentem ad ſe delatam Sunamitim; Herodiadis filiam ſaltantem? Argumenta ſumpta ſunt è Divinis libris, ſed in exprimendis fœminis quantum admiſcent artifices nequitiæ!"

Refert quoque eodem capite ex Guilielmo Durando in Rationali divinorum Officiorum *lib*. 1. *c*. 3. „Græci utuntur imaginibus, pingentes illas ut dicitur, ſolùm

ab

„ ab umbilico ſupra & non inferiùs, ut omnis ſtultæ cogitationis occaſio tollatur.

XXXI. Ut autem hæc in imaginum uſu vitentur, & earum uſus ad ædificationem populi educatur, ſtatuit Synodus Tridentina, „ nemini licere ullo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo probata fuerit.

Inſecuta hoc Decretum Synodus P. II. Mechlinienſis *titulo* 4. *cap.* 1. decrevit: „ Ne per falſi dogmatis imagines rudibus periculoſi erroris occaſio præbeatur, nulla unquam in Eccleſiis etiam exemptis inſolita imago ponatur, niſi ab Ordinario priùs approbata fuerit.

XXXII. S. Carolus in Synodo Mediolanenſi I. *c.* 7. *tit.* 7. vult, ut „ uniuſcujuſque imaginis os, corporis habitum & ſtatum, ornatum, & locum inſpiciendum curent Epiſcopi; ut hæc omnia ad prototypi dignitatem & ſanctitatem apta ſint & decora, utque ex imaginis inſpectione pietas excitetur, nulla verò turpis cogitationis detur occaſio.

Si Epiſcoporum Paſtorumque cura & auctoritate procuraretur, ut nullæ imagines aut ſtatuæ in Eccleſia ponerentur, niſi quarum inſpectio ad pietatem virtuteſque incitaret intuentes; ipſarumque imaginum proprius ac legitimus uſus populo frequentiùs exponeretur, ſpes eſſet, fore ut optatus & intentus ab Eccleſia ex imaginum uſu fructus haberetur, & hæreticis earum legitimum uſum culpandi prætextus ex quorumdam abuſu & indiſcreto imaginum cultu accepto ſubtraheretur.

XXXIII. Plurimum quoque ad decorem Divini Officii, nec non pietatem reverentiamque erga Divina myſteria excitandam & fovendam conducit, ut omnia ordinatè peragantur in Eccleſia.

Hunc in finem jampridem erant Diaconi aliique miniſtri, qui continuò invigilarent, monerentque ut omnia ſuo tempore & loco debita cum reverentia & ordine fierent; quemadmodum de Diaconis *parte* 1. *titulo* 1. *cap.* 3. notatum fuit.

Eumdem in finem diſtincta erant Laicorum & Clericorum, & mulierum ac virorum loca; nec hi illorum loca occupare; ſed omnes ſuis locis conſiſtere debebant.

XXXIV. Clericorum locum à Laicorum ſeparatum olim fuiſſe notiſſimum eſt, neque laicis eum patuiſſe. „ Ut laici ſecus altare in quo Sacra myſteria celebrantur, inter Clericos, tam ad Vigilias, quàm ad Miſſas penitus ſtare non præſumant: ſed pars illa quæ cancellis versùs altare dividitur, tantùm choris pſallentium pateat Clericorum. „ ait Synodus Turonenſis II. *Can.* 4. Rectè addit Synodus, *tam ad Vigilias, quàm ad Miſſam*, ut ſignificet quid per *ſacra Myſteria* Patres intellexerint. Idipſum habemus in *Canone* 69. Synodi VI. ubi dicitur: „ Nulli omnium liceat, qui quidem ſit in Laicorum numero, intra ſepta ſacri altaris ingredi.

XXXV. Locus Clericorum, quem ſubinde *Sacrarium*; ſubinde *Sancta Sanctorum*; & hodie communiùs, *Chorum* à pſallentium *choris* dicimus, à Laicorum loco cancellis quibuſdam ſeparatus erat, ut ex citato Canone Turonenſi patet, & latiùs oſtendit Leo Allatius in Epiſtola de *templis Græcorum*; & hodierna antiquarum Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum ſtructura oſtendit.

XXXVI. Quin & velum quoddam ipſis cancellis obductum erat; quod non niſi certis temporibus pandebatur; uti in quibuſdam Monialium Monaſteriis adhuc obſervatur. Videmus olim velum, quod earum locum ab Altari ſeparet, pandi cum ad Canonem in Miſſa perventum fuerit.

Hujus veli meminit S. Chryſoſtom. *Homil.* 6. *ad Populum Antioch.* „ Cùm vela videris retrahi, tunc ſupernè cœlum aperiri cogita, & Angelos deſcendere. „ Et meminit S. Gregorius, *lib.* 3. *Epiſt.* 30. nec non ſeculo XII. Petrus Bleſenſis *Sermone* 11. *in Quadrag.* „ Interponitur velum inter pſallentes & populum, altiùs quidem & gratia ſignificationis, ſed ad hoc tamen, ut laſciviam tollat oculorum.

Hæc omnia renovantur in *Cap.* 1. *X. de Vita & honeſt. Cleric.* ubi ſub nomine Concilii Moguntini refertur: Ut laici ſecus altare, quando ſacra Myſteria celebrantur, ſtare vel ſedere inter Clericos non præſumant; ſed pars illa quæ cancellis ab altari dividitur, tantùm pſallentibus pateat Clericis. "

XXXVII. Addit deinde hanc clauſulam: „ Ad orandum verò & communicandum laicis & fœminis (ſicut mos eſt) pateant ſancta ſanctorum. " Ita legitur in editis & vulgatis Decretalibus Gregorii IX. uti & in prima Decretalium collectione Antonii Auguſtini; notat tamen ibidem Antonius Auguſtinus antiùs in veteri eſſe, *ad adorandum*; uti etiam legitur apud Ivonem *part.* 2. *Decreti c.* 137. eamque eſſe genuinam Canonis lectionem, multis aſtruit Emmanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum primum; doctèque advertit, errorem natum „ ex more antiquatiorum notiſſimo, non geminandi eamdem litteram ſeu dictionem. Veteres enim (ait) non geminabant litteram, ſed *ſicilicos* ſuprà ponebant, ut ea nota lector admoneretur, duplicandam eſſe litteram: " cujus rei ignoratione vitia quamplurima in Pandectis reſederunt; quod pluribus ibidem adductis exemplis oſtendit. Itaque cùm hic eſſet geminanda dictio *ad*, eam geminandam eſſe notula quadam indicarunt, quod Recentiores non advertentes geminationem omiſerunt; & pro *ad adorandum*, poſuerunt *ad orandum*.

Itaque Patres prohibent, ne laici ſecus altare, dum ſacra myſteria celebrantur, intra cancellos cum Clericis pſallentibus ſtare aut ſedere audeant; ad adorandum verò Corpus Domini, & ex communicandum ſinunt, ut reſerato *velo pateant* Sancta Sanctorum; non ut ad communicandum accedant: ſed extra chorum exiſtentes communicent: quemadmodum hodie in nonnullis Monialium Monaſteriis videmus obſervari, mox ad ipſum Canonem Miſſæ reſervari velum quo Monialium locus ab altare ſeparetur; tametſi nec ad communicandum ad altare accedant.

XXXVIII. Hanc diſciplinam etiam poſteriores plures Synodi renovarunt; addita tamen aliqua moderatione quoad Eccleſiarum Patronos & alias illuſtriores perſonas. Synodus Wigornienſis anno 1240. *Cap.* 3. „ Ne laici ſtent in cancellis, dum celebrantur Divina, ſalva tamen reverentia *Patronorum* & ſublimium perſonarum. " Plures citat Franciſcus Le Roy Anteceſſor Andegavenſis, *lib.* 2. *de Juribus honorificis in Eccleſia*, *c.* 3. qui poſtquam dixit; „ Sed fortè vel ſordidæ Clericorum adulationi, vel Patronorum inſolentiæ tribuendum eſt, quòd etiam in choro poſſint habere fixa ſedilia, quæ S. Ambroſius Theodoſio Imperatori denegavit, & poſtea ſacri Canones ſoli conceſſerunt Imperatori, non etiam aliis quibuslibet laicis; " deinde ſubjungit: „ Eò jure utimur, ut qui Clericis Eccleſiam dederunt, & Canonica ſtipendia, honorabiliorem locum in ea teneant, ait Chaſſanæus in Catalogo Gloriæ Mundi, *part.* 4. *conſid.* 18. " Hæc ille.

XXXIX. Synodus Aquenſis anno 1585. *tit. de Choro*, priſcum Ordinis decorem ad Divinæ Majeſtatis obſequium revocare cupiens, decrevit, „ Laicos homines (& multò minùs mulieres) dum Divina celebrantur, intra cancellos chori nequaquam eſſe admittendos..... Laici verò nobiliores (ait) & qui vel Chriſtianiſſimi Regis Conſiliarii & Officiales, aut ex Militaribus Ordinibus, aut Communitatum Magiſtratibus fuerint, poterunt intra chorum admitti, ſi eo in loco Divinis Officiis intereſſe velint: ita tamen (ait) ut poſt Clericos ſedeant, nec inter Clericos ipſis ſedere liceat.

Quin tamen tam quam Patroni, aut etiam in qualitate Magiſtratus Regii habere queant ſubinde, vel ex conſuetudine, concordato, aliovè jure locum ante ipſos Clericos, dubium non eſt; & quotidiana praxis evincit.

XL. Fœminæ verò (ait citata Synodus) cujuſcumque „ conditionis, & ſtatus ſint, nullo umquam tempore, nullaque ex cauſa, dum Divina Officia celebrantur, aut verbum Dei prædicatur: denique iis horis, quibus Clerici tam ſæculares, quàm regulares in choro præſentes eſſe debent, intra eumdem chorum, aliquemve ejus locum ſecretum etiam ſuperiorem admittantur. "

Plures tum veteres, tum recentiores, etiam ex Synodis Belgicis Canones, vetantes acceſſum mulierum ad altaria tempore Divini Officii, relati ſunt hac parte, *tit.* 5. *cap.* 3. *n.* 29.

XLI. Ad decorem quoque Eccleſiarum, omnemque confuſionem, & malis occaſionem tollendam jampridem receptum fuit, ut alio viri, alio loco mulieres in Eccleſia conſiſtant.

S. Auguſtinus, *lib.* 3. *de Civitate Dei c.* 28. ſcribit; „Populi confluunt ad Eccleſias caſta celebritate, honeſta utriuſque ſexus *diſcretione*. „ Plura in eam rem citat Chriſtianus Lupus tomo 4. Schol. in Canones *pag.* 991. hancque diſcretionem virorum à mulieribus tanquam conſtantem expreſſerunt, qui ſæculo decimo & undecimo de ritibus Eccleſiaſticis ſcripſerunt. „ Diaconus (ait Micrologus) cùm legit Evangelium juxta Romanum ordinem in ambone vertitur ad meridiem, ubi & maſculi conveniunt; non ad aquilonem, ubi fœminæ conſiſtunt.

Hæc diſciplina in pleriſque Parochialibus præſertim Ruralibus Eccleſiis hodie religioſe ſervatur; at in Eccleſiis civitatum nullus penè ordo retinetur; ſed maxima ac deploranda confuſio in pleriſque Eccleſiis tempore Divinorum Officiorum videtur. Epiſcoporum aliorumque Prælatorum officium eſt, juxta ſacros Canones atque iterata Synodorum Decreta providere, ut omnia in templis ita ſint ordinata, ut veraciter dici queant *Domus orationis & domus Dei*.

CAPUT II.

De ædificandis Eccleſiis, & quæ intervenire debeant.

1. *Etiam ſub Imperatoribus Gentilibus Eccleſiæ ædificatæ fuerunt.*
2. *Data pace Eccleſiæ, modus ædificandis Eccleſiis præfixus eſt.*
3. *Vetitum fuit ædificare ſine auctoritate Epiſcopi.*
4. *Oratoria privata quomodo ſine auctoritate Epiſcopi licuerit ædificare.*
5. *Quid Epiſcopus attendere debeat in admiſſione novæ Eccleſiæ?*
6. *Quid propriè nomine Oratorii ſignificetur?*
7. *Quid nomine Capellæ?*
8. *Quo loco olim Oratoria Martyrum extruerentur.*
9. *In admiſſione novæ Capellæ attendi debet, ne populus à Parochiali Eccleſia abſtrahatur.*
10. *Sacella non ædificanda quæſtus cauſa.*
11. *Nova Eccleſia Parochialis ob præjudicium veteris ſine rationabili cauſa conſtrui nequit.*
12. *Cauſa legitima eſt, ſi populus ſine magno incommodo ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeat.*
13. *Non requiritur longinquitas aut diſcrimen viarum.*
14. *Quod cenſeatur* magnum *incommodum, relinquitur arbitrio judicis.*
15. *Probari non debet, Parochianos aliquando diſceſſiſſe ſine Sacramentis ob Eccleſiæ diſtantiam.*
16. *In erectione novæ Eccleſiæ Parochialis Rector veteris Eccleſiæ audiri debet.*
17. *Si ſine juſta cauſa conſentire nolit, poteſt Epiſcopus conſenſum ſupplere.*
18. *Unde deſumenda ſuſtentatio Rectoris novæ Parochiæ ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
19. *Quid circa hoc Decretum obſervatum in Belgio?*
20. *In Belgio ſine Auctoritate Regis difficulter perficitur nova Parochia erectio.*
21. *Epiſcopus aliquando inſtare omnibus modis debet, ut nova Parochia erigatur.*
22. *Si nova Parochia erigi nequeat per plurium Sacerdotum adjunctionem Parochianis ſubinde ſuccurrendum.*
23. *Interdum etiam per Capellæ extructionem.*
24. *In caſo* magni *incommodi non facilè omittenda nova Parochiæ erectio.*

1. ETiam ante Imperatores Chriſtianos fuiſſe Eccleſias ædificatas multis oſtendit Cardinalis Baronius ad *annum* 57. atque idipſum evincunt Edicta Imperatorum Ethnicorum de Eccleſiis Chriſtianorum demoliendis promulgata, quorum meminit Euſebius *lib.* 8. *cap.* 1. additque Euſebius, jam à Chriſtianis, prout in dies numerus augeretur Credentium, ampliores auguſtioreſque antiquis illis eſſe excitatas Eccleſias. Verba ejus ſunt: „Quo factum eſt, ut priſcis ædificiis jam non contenti, in ſingulis urbibus ſpatioſas ab ipſis fundamentis exſtruerent Eccleſias."

II. Data verò pace Eccleſiæ; ipſis quoque Imperatoribus ad Chriſtum converſis, tot paſſim ædificari cœperunt Eccleſiæ, ut ipſi primi Imperatores Chriſtiani modum earum exſtructioni ponere ſint coacti; quemadmodum ex variis eorum legibus & Edictis in Codice Theodoſiano & Juſtinianeo etiamnum hodie extantibus, pateſcit.

III. Et quidem ea ædificationi Eccleſiarum lex poſita eſt, ne quis eas abſque conſenſu Diœceſani Epiſcopi ædificet; quemadmodum, *Can.* 4. Concilii Chalcedonenſis cautum eſt, & à Gratiano *cauſ.* 18. *qu.* 2. *Can.* 10. his verbis refertur: „Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere Monaſteria, aut Oratorii domum ſine conſcientia ipſius Civitatis Epiſcopi."

Idipſum pluribus confirmavit Juſtinianus Imperator, ſignanter *Novella* 67. cujus Rubrica habet: *Ut nullus fabricet Oratorii domos præter voluntatem Epiſcopi.*

Deinde *c.* 1. ait; „Sancimus igitur præ omnibus quidem illud fieri, & nulli licentiam eſſe, neque Monaſterium, neque Eccleſiam, neque Orationis domum incipere ædificare, antequam Civitatis Deo amabilis Epiſcopus orationem in loco faciat, & crucem figat, publicum proceſſum illuc faciens, & cauſam manifeſtam omnibus ſtatuens. Multi etiam ſimulantes fabricare quaſi Orationis domos, ſuis medentur langoribus, non orthodoxarum Eccleſiarum ædificatores facti, ſed ſpeluncarum illicitarum. . . ."

Hoc Juſtiniani Decretum, tam Imperatorum, quàm Synodorum ſanctionibus ſæpiùs renovatum fuit; uti videre eſt, *lib.* 7. *Capitularium Regum Francor. c.* 382. necnon apud Gratian. *diſt.* 1. *de Conſecrat.* ibi plures eam in rem Canones refert.

IV. Notandum eſt tamen, quòd eodem libro Capitularium *cap.* 383. dicitur: „Qui in domo ſua Oratorium habuerit, orare ibi poterit; tamen non audeat in eo ſacras facere Miſſas ſine permiſſu Epiſcopi loci illius."

Illud quoque ex Synodo Aurelianenſi recitat Gratian. *Can.* 33. *diſt.* 1. *de Conſecrat.* „Unicuique Fidelium in domo ſua Oratorium licet habere; & ibi orare: Miſſas autem ibi celebrare non licet: " ſcilicet ſine licentia Epiſcopi.

Sub Miſſarum celebratione comprehendi aliorum quoque Sacramentorum adminiſtrationem, elucet ex multis aliis Canonibus, ac ſignanter *Can.* 31. *Synodi* 6. qui habet; „Clericos, qui in Oratoriis, quæ ſunt intra domos, *Sacra* faciunt, vel *baptizant*, hoc illius loci Epiſcopi licentia facere debere decernimus. Quare ſi quis Clericus hoc non ſic ſervaverit, deponatur."

Neque etiamnum hodie vetitum eſt, in domibus quantumvis privatis conſtruere Oratoria orationis cauſa; modò nec Miſſæ, aut alia Officia publica peragantur.

V. Porrò Epiſcopus in admittendis novis Eccleſiis, primò examinare debet, num juſta cauſa ſit ædificandi Eccleſiam; in quo examine alia attendenda ſunt circa ædificationem Eccleſiarum Parochialium; alia circa novam extructionem Oratoriorum ſeu Sacellorum vel Capellarum.

VI. Oratorium propriè dicitur ædes, ubi oratur, ſive locus orationi dicatus. Hinc illud Auguſtini *Epiſt.* 109. „In Oratorio nemo aliquid agat, niſi id, ad quod eſt factum, unde & nomen accepit. " Vide latiùs Du-Cangè in Gloſſario, verbo *Oratorium*; qui notat: *Oratoria* deinde dicta eſſe, Sacella Monaſteriis adjuncta, quæ non erant omnibus pervia uti Eccleſiæ, & in quibus Collectas celebrare non licebat, ſed erant tantùm ad Monachorum preces & aſſiduos cantus accommodata; quod multis Veterum teſtimoniis confirmat; ac poſt hæc monet, „*Oratoria* tandem dicta Sacella quædam domeſtica, aut privatæ ædes factæ in agris & villis extructæ; quæ Parochiarum jus non habebant, & à Magnatibus in fundis ſuis dotabantur, & ab Epiſcopis conſecrabantur. Pluribus dein citatis Conciliis quæ de hiſce Oratoriis agunt, concludit: " Ex quibus docemur, in iis Miſſas teneri propter fatigationem familiæ permitti, præterquam in maximis feſtivitatibus; quas & Preſ-

byteri

„ byteri qui in ea deſerviunt, & laici, in civitati-
„ bus cum Epiſcopo tenere jubentur.

VII. De *Capellis* varia tradit citatus Auctor in eodem Gloſſario, verbo *Capella*, eamque vocem diverſimodè ſumptam fuiſſe annotat, atque poſtmodum Capellas dictas eſſe, quaſvis ædiculas ſacras, Oratoria, quæ proprios Sacerdotes non habebant: ſeu ædes ſacras, quæ non erant *baptiſmales*. Hinc & titulus in Decretalibus, *de Capellis Monachorum & aliorum Religioſorum*: eò quòd Monachorum Eccleſiæ ſint dumtaxat quaſi Oratoria; primariò non ad conventum populi, ſed Monachorum dumtaxat deſtinata.

Aliqua Oratoria ſive Capellæ jampridem extructa fuere ob honorem alicujus Sancti præſertim Martyris, illaque & hodie frequentiſſima ſunt, tum ipſis Eccleſiis majoribus juncta, tum extra illas, & loco ab iis remoto extructa.

VIII. Olim hujuſmodi Oratoria in honorem Martyrum plerumque extruebantur eo loco, quo ſacra ipſorum oſſa reſervabantur, aut quo ipſi pro Chriſto paſſi fuerant: quæ propterea antiquitus *Martyria* dicta fuere. Martyrum (ait Iſidorus) locus, Martyrium, græca derivatione, eò quòd in memoriam Martyris ſit conſtructum, vel quòd ſepulchra ſanctorum ibi ſint Martyrum. Plura habes apud Du Cange in Gloſſario, verbo, *Martyrium*.

IX. Circa hæc Oratoria, Capellas & Sacella, ut hodie vocant, admittenda, imprimis attendere debet Epiſcopus, ne per hæc populus à Parochiali Eccleſia nimiùm abſtrahatur; atque hinc ulteriùs ex illo Eccleſiæ Parochialis neglectu oriatur in populo craſſa ignorantia, tam circa credenda, quàm agenda; proſpiciatque, ut obſervetur clauſula de ſtylo ſolita inſeri litteris, quibus uſus Oratorii ſeu Capellæ conceditur, *Sine Parochialis Eccleſiæ præjudicio*; de qua aliquid dictum fuit ſupra, *tit. 5. cap. 9.* ubi latiùs de *Oratoriis* domeſticis actum fuit; & *part. 1. tit. 14. cap. 3.* ubi de ſimili cautione adjici ſolita admiſſioni novi Monaſterii agitur.

X. Apud Gratianum, *Can. 10. diſt. 1. de Conſecr.* refertur ex Concilio Bracharenſi II. „ Si quis Baſilicam
„ non pro devotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis
„ ædificet, ut quidquid ibidem de oblatione colligi-
„ tur, medium cum Clericis dividat, eò quòd Baſili-
„ cam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit (quod in
„ aliquibus locis uſque modò dicitur fieri:) hoc de
„ cætero obſervari debet, ut nullus Epiſcoporum tam
„ abominabili voto conſentiat; nec Baſilicam, quæ
„ non pro Sanctorum patrocinio, ſed magis ſub tri-
„ butaria conditione eſt condita, audeat conſecrare.

Profectò ſi in extructione Oratoriorum ſeu Sacellorum, cauſam extructionis Epiſcopi penitiùs examinarent, veriſimile eſt, quòd non rarò deprehenderetur, ea potiùs quæſtus, quàm ſolidæ devotionis cauſa extrui; interdumque miracula ficta ſupponi; falſaſque aut non ſat probatas reliquias oſtentari, ut oblationes populi ſibi, ſuiſque Sacellis appropriare queant. Hæc prævidens Synodus Tridentina declaravit, „ nulla et-
„ iam admittenda nova miracula, nec novas Reli-
„ quias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & ap-
„ probante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid
„ compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theolo-
„ gis & aliis piis viris ea faciat, quæ veritati & pie-
„ tati conſentanea judicaverit. In Decreto, *de invo-
„ catione, veneratione & Reliquiis Sanctorum*.

XI. Nova Eccleſia Parochialis erigi nequit, niſi una erigatur nova Parochia. Nec enim eſſe poteſt Eccleſia Parochialis ſine populo, qui communitatem ſeu Parochiam conſtituat.

Cùm autem nova Parochia ordinariè conſtitui nequeat, [illegible] de veteri Parochia, in cujus limitibus nova conſtituitur, aliquid decidas, jure cautum eſſe, Epiſcopum in novam Eccleſiæ Parochialis erectionem ſine rationabili aliqua cauſa conſentire non poſſe, uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *cap. 3. ii de Eccleſiis ædificandis*.

XII. Inter cauſas legitimas ædificandi novam Eccleſiam Parochialem, imprimis eſt illa, quam aſſignat Pontifex in citato *cap. 3.* & probat Synodus Tridentina, *Seſſ. 21. cap. 4. de Reformat.* nimirum ſi in aliqui-
bus Eccleſiis Parochialibus, vel Baptiſmalibus „ ob lo-
„ corum diſtantiam, ſive difficultatem Parochiani ſine
„ magno incommodo ad percipienda Sacramenta, &
„ Divina Officia audienda accedere non poſſint; „ uti loquitur Synodus.

Hinc habemus, legitimam cauſam conſtruendi novam Eccleſiam Parochialem eſſe, ſi ſine *magno incommodo* Parochiani ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeant.

In textu notatum eſt, quòd Synodus Tridentina aliquas cauſas expreſſerit, ob quas nova Parochia eſſet erigenda; nihilominùs cùm ex pluribus circumſtantiis dependeat, quæ ſit neceſſitas exigens erectionem novæ Parochiæ, non immeritò arguit Cardin. de Luca *Diſc. 36. in Concil. Trident.* manifeſtum errorem illorum, qui cum aliquibus ſanctæ Congregationis declarationibus, vel cum Rotæ deciſionibus, aut aliquorum Doctorum traditionibus pro nova Parochiæ erectione facienda, vel neganda, in ſola littera procedunt: „ cùm
ſit (ait) potius *quæſtio nudi facti*, ex ſingulorum „
caſuum particulari qualitate, ac individuis circum- „
ſtantiis decidenda. „

Et ſanè unicus ſcopus Concilii Tridentini fuit in hoc Decreto de erigendis novis Parochiis, ut meliori modo ſaluti & neceſſitati populi ſuccurreretur. Ut proinde id unum inſpiciendum ſit, an ſalus populi novæ Parochiæ erectionem requirat.

XIII. Itaque non exigitur, quòd reverà ſit magna longinquitas, aut viarum diſcrimen; ſed ſolùm requiritur talis, ut propterea Parochianis ſine *magno incommodo* non pateat acceſſus ad majorem Eccleſiam; uti notat Fagnanus ac *cap. 3. ii. de Eccleſiis ædificandis numer. 18.* & ita tenere Dominos de Rota teſtatur.

XIV. „ Quanta autem debeat eſſe hujuſmodi di- „
ſtantia, ſeu Parochiæ amplitudo, ut hoc ut Parochia- „
ni dicantur non poſſe *ſine magno incommodo* ad Ec- „
cleſiam accedere, cùm jure definitum non ſit, judi- „
cis arbitrio relinquitur. „ Fagnanus ibid.

Ulteriùs inde refertur, quòd ſimiliter juſta ſit erectionis cauſa, ſi inter populum alicujus villæ & Parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pon-
tem „ habeant, ut nec vado tranſiri poſſint, præſer- „
tim hyemali tempore cùm pluviæ inundant, juxta tex- „
tum hic. Quæ cauſa ſufficiens eſt etiam ſine diſtantia „
loci. Undecùmque enim proveniat magna difficultas „
percipiendi Sacramenta, dicitur ſubeſſe juſta cauſa eri- „
gendi novam Parochiam, ut ex dictis patet. Ideò- „
que Concil. Tridentinum *cap. 4. ſeſſ. 21.* alternativè „
loquitur ibi, locorum diſtantiam ſive difficultatem, „
ita ut propterea alterutrum ſufficiat. „

XV. Hactenus Fagnanus *num. 59.* qui benè advertit *num. 17.* non requiri ad probandum, ſine *magno incommodo* Parochianos non poſſe ad Eccleſiam Parochialem accedere, „ ut Parochiani aliquando deceſſerint ſine „
Sacramentis, ſed ſatis eſſe ad validitatem erectionis, „
ut immineat periculum, ne ſic decedant; neque (ait) „
hujuſmodi eventus eſt expectandus, quin potiùs præ- „
veniendum ne contingat, cùm ſatius ſit occurrere in „
tempore, quàm poſt exitum vindicare, ſeu poſt vul- „
neratam cauſam remedium quærere. „ Et ita cenſuit Sacra Congregatio.

XVI. Cùm autem per novæ Eccleſiæ Parochialis conſtructionem facilè jura Rectoris, aliorumque Miniſtrorum aut Patronorum veteris Eccleſiæ Parochialis lædi poſſent; ad conſtructionem Epiſcopus procedere non poteſt, niſi Rectore Eccleſiæ, necnon aliis intereſſe habentibus citatis & auditis; uti monet Fagnanus loco citato *num. 30.* aſſeritque, reſolviſſe Sacram Congregationem, erectionem Eccleſiæ Parochialis factam *non* citato Rectore veteris Eccleſiæ, *nullius momenti* exiſtere.

Quandoquidem indubitatum ſit, uti in textu notatum eſt, plures per erectionem novæ Parochiæ poſſe pati intereſſe, putà Rectorem veteris Parochiæ, ejuſque Eccleſiæ Parochialis patronos & incolas; nulla hiſce in partibus novæ Parochiæ admitteretur conſtructio, etiam ex *Reſcripto Romani Pontificis*, niſi ejuſmodi Reſcriptum dirigatur in *forma commiſſoria*, quemadmodum (ut infrà notabitur) nulla unio Beneficiorum, niſi in ſimili forma hic admittatur: eò quòd intereſſe habentes, aut prætendentes, in Partibus, ſive in ſua Provincia audiri debeant; nec Romam ea de cauſa citari poſſint, ob notorium Privilegium *de non evocando*.

XVII. Si Rector citatus & auditus in novæ Parochiæ

Digitized by Google

chiæ erectionem conſentire renuat; & tamen erectio illa neceſſaria judicetur, poterit tunc etiam illo *invito* procedi; ut uno conſenſu reſolvunt Canoniſtæ ob verba finalia dicti *cap.* 3.; Si verò *Perſona* Matricis „ Eccleſiæ virum idoneum præſentare diſtulerit; vel „ opus illud voluerit impedire, tu nihilominùs facias „ idem opus ad perfectionem deduci, & virum hone„ ſtum, appellationis ceſſante diffugio; inſtituere non „ omittas.

Quidam ex antiquis Canoniſtis poſt Gloſſam ad dictum *cap.* 3. crediderunt, Papam quidem ex plenitudine poteſtatis id facere poſſe invito Rectore Matricis Eccleſiæ, non autem Epiſcopum: at Synodus Tridentina declaravit, quòd Epiſcopi novas Parochias etiam *invitis* Rectoribus, juxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit, *Ad Audientiam* (in citato *cap.* 3.) conſtituere poſſint.

XVIII. Addit deinde Synodus: „ Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam Matricem quomodocumque pertinentibus: &, ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam; quacumque reſervatione generali, vel ſpeciali, vel affectione, ſuper dictis Eccleſiis, non obſtantibus.

Synodus Tridentina agens de novæ Parochiæ erectione, unà præcipit, ut Sacerdotibus huic novæ Parochiæ præficiendis, provideatur ex proventibus veteris Eccleſiæ, ut in textu dictum eſt.

Imprimis æquum, & juſtum apparet Presbytero hujus novæ Parochiæ relinqui, ſive aſſignari oblationes, quæ tum inter Miſſarum ſolemnia, tum in adminiſtratione Sacramentorum, aut in funeribus defunctorum fieri ſolent.

Cùm enim hæc à Parochianis offerantur Presbyteris tamquam Sacramentorum & Sacrorum Miniſtris, nihil juſtius, quàm ut hæc cedant Presbyteris novæ Parochiæ, à quibus Parochiani Sacramenta, aliaque ſpiritualia percipiunt; quique ſunt in hac nova Parochia horum Ordinarii Miniſtri.

Et cùm Parochus Matricis Eccleſiæ abſolvatur à cura hujus populi, æquum etiam non eſt ut de oblationibus hujus populi participet.

Inſuper notandum, quòd dum de proventibus Eccleſiæ Matris agitur, è quibus dos novæ Eccleſiæ dicitur deſumenda, non tantùm debeant attendi decimæ & proventus, qui *de facto* in ſuſtentationem Parochi, & Miniſtrorum Eccleſiæ Matricis cedunt; ſed & reliquæ decimæ intra limites Matricis Eccleſiæ excreſcentes: quantumvis hoc titulo incorporationis ipſius Eccleſiæ Parochialis, ſive præſcriptionis aliovè titulo ad Monaſteria vel Capitula tranſierint.

Scitur enim Decimas ad Capitula & Monaſteria translatas titulo Donationis vel incorporationis ſub ea reſtrictione, ut ex illis priùs eſſet detrahendum, quod ſufficiat ſpirituali populi neceſſitati.

Si igitur neceſſitas ſpiritualis exigat novæ Parochiæ erectionem, non dubium quin vigore hujus reſtrictionis Decimæ intra diſtrictum Parochiæ excreſcentes ad hujus Parochiæ expenſas concurrere debeant.

Unde Fagnanus *ad cap. ad Audientiam de ædificand. Eccleſ.* deſcribens modum, quo in dotatione novæ Eccleſiæ Parochialis ſit procedendum, monet *numer.* 37. quòd dum proventus proprii Matricis Eccleſiæ non ſufficiunt, nec ſit aliquis qui velit illos augere, *cogendus erit Abbas, vel Præpoſitus, cui Parochialis illa ſubeſt in temporalibus*: ideſt, cui Eccleſia eſt incorporata quoad temporalia, quique vi hujus incorporationis decimas illius percipit.

Quantumvis populus novæ Parochiæ videatur omninò deſinere eſſe de veteri Parochia, nihilominus vetus Parochia, à qua populus novæ Parochiæ ſubtrahitur, remanet quaſi Eccleſia *Matrix*; atque hoc titulo in Decretali Alexandri III. quæ incipit; *Ad audientiam*, per Concilium Tridentinum innovata, expreſsè mandatur provideri, ut *competens* in ea *honor* pro facultate loci Matrici ſervetur: ſcilicet ut aliquid (ait Gloſſa) *annuatim* in ſignum ſubjectionis præſtetur, moderandum tamen ad arbitrium Epiſcopi.

Interpretationem hanc probans Joannes Andreas addit: „ Interdum *in honorem Matricis Eccleſiæ* præſcribitur, ut novæ Eccleſiæ incolæ, vel miniſteri veniant ad Scrutinium, vel Baptiſma, & Capitulum, vel reſervabitur illi ſepultura.

Conformiter ad hanc Doctorum interpretationem, videmus paſſim quædam jura in ædificatione, aut erectione novæ Parochiæ, reſervata Eccleſiæ Matrici, quæ eidem juxta formam erectionis, exhibenda ſunt.

Præter jura; in erectione ſpecialiter reſervata, nulla ſibi Eccleſia Matrix jura ſubjectionis à nova Eccleſia Parochiali prætendere poteſt, uti poſt Abbatem probat Fagnanus ad citatum cap. *Ad audientiam*, concludens, jura ſubjectionis non deberi Eccleſiæ Matrici, niſi in quantum prædicta jura ſibi reſervavit in limine erectionis: Epiſcopus enim erigens novam Parochiam, & eam à priori ſeparans, illam partem populi, quæ novæ Eccleſiæ ſupponitur, à jure prioris Eccleſiæ abſolvit, niſi ſpecialiter abſolutionem reſtringat, & declarent in quibuſdam manere ſubjectam.

XIX. Cùm hic in Belgio de promulgatione Concilii Tridentini tractaretur, ipſaque Decreta reformationis ad Concilia Regia miſſa eſſent, hæc obſervatio ſacta legitur ad hoc præſens Decretum: „ Datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit, compellendi populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam Sacerdotum ſuſtentandam. Communis nota eſt, compulſionem illam populi & exactionem fieri non poſſe, ſine authoritate Regia; neque hanc Juriſdictionem Eccleſiaſticis judicibus umquam competiiſſe.

XX. Sanè in erectione novæ Parochiæ difficulter hic perſtringent Epiſcopi, ni auctoritas Regia accedat; idque non tantùm ob difficultatem, quæ circa dotem Eccleſiæ noviter conſtruendæ, oriri nata eſt; ſed vel maximè propter oppoſitiones Rectoris, Miniſtrorum, Ædituorum, Patronorum, aliorumque, quorum jura facilè quoad aliqua ſaltem per novæ Parochiæ erectionem læduntur: aut tales ut minùs difficultates & quæſtiones movebuntur, quibus terminandis ſola auctoritas Eccleſiaſtica non ſufficeret. Unde nec in Belgio videmus ullas novas Parochias erigi, niſi auctoritas Regia interveniat.

XXI. Interim Epiſcopi, quibus primariò cura animarum ſuarum reſpectivè Diœceſium incumbit, ſi videant, eam eſſe Parochiarum latitudinem, eamque diſtantiam, ut ſalus animarum novam Parochiam exigat, omnibus modis allaborare tenentur, ut ea erigatur, ut ita neceſſitati populi ſatisfiat.

Unde cuidam Epiſcopo dubitanti, num propter *juramentum* de non alienandis rebus ſuæ Eccleſiæ, poſſet novas Eccleſias erigere; eò quòd hæc erectio videretur fieri cum aliquo præjudicio ſuæ Eccleſiæ, reſpondit Cœleſtinus III. *in cap. fin. ii De Eccleſiis ædificandis*: „ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius *juramenti* occaſione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti ſuper Baſilicarum inſtitutione ſtudeas ſalubriter providere.

XXII. Si Epiſcopus videat, hìc & nunc novam Parochiam erigi non poſſe, ſaltem eo caſu ad aliud remedium à Tridentino ſuggeſtum recurrendum erit: ut nimirùm cogat Rectores vel alios ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

XXIII. Quòd ſi caſus occurrat, ut ea ſit quorumdam Parochianorum habitatio, ut ſine magno incommodo ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeant; atque periculum ſit ob nimiam à Parochiali Eccleſia diſtantiam, aut viarum aliarumque difficultatum, ne ſine Sacramentis moriantur, erigenda ut minùs erit Capella; atque in ea conſtituendus Sacerdos, qui illis Parochianis poſſit Sacramenta, aliaque ad animarum ſalutem neceſſaria impendere; uti in caſu occurrente probavit Sacra Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 20. & hodie non rarò practicatur.

XXIV. Sed tamen ſi cauſa legitima erigendi novam Parochiam occurrat, non tam facilè ob aliquorum intereſſe ad jam ſuggeſtum remedium confugiendum; tùm quòd non omnia in Capellis fiant, ad quæ Parochiani tenentur ex jure communi & Tridentino; quàm quòd magna ſit diſtantia inter Paſtorem, cujus ſunt oves propriæ,

„ priæ, ut inſtituitur in novis Parochiis, & Sacerdotes, qui in Capellis nec omnia præſtant; nec tamquam ſuis. Plenius ergo ſatisfit magno incommodo per erectionem novæ Parochiæ, quàm per Capellam: eaque in caſu magni incommodi mens eſſe videtur Concilii Tridentini. “ *Reſp. 1. de ædificand. Eccleſ.*

CAPUT III.

De Conſecratione Eccleſiarum, ejuſque Ritibus.

1. *Dedicatio Templorum antiquitùs nota.*
2. *Materialis Templi dedicatio ſpiritualem Fidelium dedicationem deſignat.*
3. *Ad dedicationem Templi conveniebant vicini Epiſcopi.*
4. *Occaſione dedicationis ſubinde congregatæ Synodi.*
5. *Magna in veneratione habita olim Eccleſiarum dedicatio.*
6. *Populus & Clerus ad dedicationem conveniens orationi aliiſque pietatis officiis intendebat.*
7. *Quæ eſſent Epiſcoporum & Sacerdotum functiones.*
8. *Preces adhiberi in dedicatione Eccleſiæ convenit.*
9. *Preces qualiter recitandæ; & quomodo ad eas populus excitandus.*
10. *Dedicatio ſeu conſecratio Eccleſiæ eſt Ordinis Epiſcopalis.*
11. *Non omnium Eccleſiarum idem dedicationis ritus.*
12. *Jampridem in dedicatione Eccleſiæ requiſitæ fuerunt Sanctorum Reliquiæ.*
13. *Unde originem habuerit ritus adhibendi Reliquias.*
14. *Ritus parandi Reliquias ex præſcripto Ritualis Romani.*
15. *Quomodo hic ritus incœperit; & in quo primitus ab hodierno diverſus.*
16. *De aſperſione aquæ luſtralis; de trino circuitu Templi conſecrandi.*
17. *Origo hujus cæremoniæ.*
18. *Ritus hodierni non omnes eodem tempore adhibiti.*
19. *Cæremoniæ conſecrationis Templi materialis adhibitæ ad ſimilitudinem cæremoniarum conſecrationis Templi ſpiritualis per Baptiſmum.*
20. *Hinc parietum inunctio, uſus ſalis; & alphabeti deſcriptio.*
21. *In dedicatione novæ Baſilicæ jampridem convivia inſtituta; quæ hodie in die* anniverſaria *inſtitui ſolent.*
22. *An olim dies anniverſaria dedicationis celebratus fuerit?*
23. *Ante annum milleſimum celebratus videtur in Gallia, & hodie ubique ſolemniter celebratur.*
24. *Conviviorum & comeſſationum exceſſus hac die committi ſolitus.*
25. *Synodi voluerunt ut in omnibus Eccleſiis ejuſdem Diœceſis anniverſaria dedicationis dies eodem die celebraretur.*
26. *Idipſum Principes decreverunt.*
27. *An conveniat, ut Paſtores vicini interſint ſolemnitati dedicationis; & an idcirco omittendum ſolemne Officium in Parochia?*

I. ECcleſia ædificata ejus celebranda eſt dedicatio; idque jampridem receptum fuiſſe clara probant apud antiquiores Scriptores teſtimonia. Ut enim ea quæ de Eccleſiarum conſecratione, & dedicatione referuntur ex Epiſtola Felicis IV. necnon aliis primorum Pontificum Decretalibus apud Gratianum *Diſtinction. de Conſecrat.* tamquam parum authentica omittamus, celebritatis dedicationis Eccleſiæ teſtimonium luculentum exhibet Euſebius *lib. 10. hiſt. cap. 3.* „ Poſt hæc „ votivum nobis ac deſideratum ſpectaculum præbeatur *dedicationum*, ſcilicet feſtivitas per ſingulas „ urbes, & Oratoriorum recens ſtructorum *conſecrationes*.

Meminit quoque hujus feſtivitatis ſub idem tempus S. Athanaſius in *Apologia* 2. ad Conſtantium.

II. Subſequentes Patres variis locis dedicationis Eccleſiarum meminere; extantque eorum ſermones, quos in ipſa templorum dedicatione habuere; atque inter alios, plures ſermones ea de re Sancti Auguſtini, qui ſunt 336. 337. 338. in nova editione. In horum primo ſic incipit: „ Celebritas hujus Congregationis, *dedicatio* eſt domus orationis. Domus ergo noſtrarum orationum iſta eſt, domus Dei nos ipſi. Si domus Dei nos ipſi, nos in hoc ſæculo ædificamur, ut in fine ſæculi dedicemur. “ Deinde oſtendit, quomodo ea, quæ in ædificatione templi materialis fieri quotidie videmus, ſpiritualiter in ædificatione templi, quod eſt Eccleſia Chriſti, fiant. „ Credendo enim (ait) quaſi de ſilvis & montibus ligna & lapides præciduntur: cùm verò catechizantur, baptizantur, formantur, tamquam inter manus fabrorum & opificum dolantur, collineantur, complanantur. Verùm tamen Domum Dei non faciunt, niſi quando charitate compaginantur. “ Quod poſtremum latè ibidem proſequitur. Totus hic ſermo in partes diviſus legitur in Breviario Romano tertia quarta & ſexta die infra octavam Dedicationis Eccleſiæ. Sermo autem, qui legitur ſub nomine S. Auguſtini in ipſa die Dedicationis, eſt S. Cæſarii Arelatenſis, non Auguſtini, uti notarunt eruditi Operum Auguſtini Reviſores, qui illum in appendicem rejecerunt; conficitque ibidem *Sermonem* 229.

III. Ad majorem dedicationis ſolemnitatem vicinos quoque Epiſcopos evocari ſolitos, teſtis eſt Auguſtinus *Epiſt.* 269. ad Nobilium Epiſcopum, qua ſe excuſat, quod ad dedicationem novæ fabricæ venire non poſſit. „ Tanta eſt (ait) ſolemnitas, ad quam me affectus tuæ Fraternitatis invitat, ut corpuſculum meum ad vos traheret voluntas, niſi teneret infirmitas. “ Deinde quibuſdam de hyemis rigore, ſuaque ſenectute interpoſitis, concludit: “ Salutationem debitam reddo meritis tuis; Salutem verò meam *commendo* precibus tuis, poſcens & ipſe à Domino, ut dedicationem tantæ fabricæ pacis proſperitas proſequatur. “ Et Gaudentius Brixienſis Auguſtino coætaneus, in tractatu in dedicatione Baſilicæ SS. 40. Martyrum, ſcribit: „ Convenerunt igitur ſanctiſſimi Antiſtites & Apoſtolici Viri ad perſolvendum beatiſſimis Patribus & Præceptoribus ſuis debitæ devotionis obſequium, ut ubertate pleniſſima benedictionum ſpiritualium ditaremur. “

IV. Quin & occaſione dedicationis Eccleſiæ convenientes Epiſcopi Synodos frequenter celebraſſe notum eſt: atque ea occaſione famoſa Antiochena Synodus anno 341. celebrata fuit.

Cùm enim templum Antiochenum, quod præ magnificentia *Dominicum Aureum* appellari meruit, ſub Conſtantino M. inchoatum, tandem ſub ejus filio Conſtantio eſſet abſolutum, hujus celebritatis prætenſa occaſione litteris Imperatoris evocati fuere Epiſcopi totius Orientis, etiam ex Tracia & Palæſtina; conveneruntque ad diem deſignatum 90. Epiſcopi, ut auctor eſt Athanaſius, qui ea occaſione Synodum celebrarunt, eodem Athanaſio teſte dicente: *Antiochiæ novam Synodum per cauſam* ENCÆNIORUM *coegerunt*. Propterea hæc Synodus communiter etiam apud Veteres dicta fuit, Synodus *in Encæniis*.

Encænia quippè pro nova Eccleſiæ dedicatione ſumi, jampridem uſitatum fuit; uti multis oſtendit Du Cange in Gloſſario, verbo *Encænia*.

V. Hæc oſtendunt, quanta in veneratione apud priſtinos Patres fuerit Eccleſiarum dedicatio; quantaque feſtivitate ac ſolemnitate eam celebrandam crediderint; ut ad eam ritè celebrandam abſonum haud putaverint, ut Epiſcopi etiam relictis ſuis Eccleſiis ad hanc ſolemnitatem recurrerent.

VI. In hac ſolemnitate Epiſcopi, Clerus ac populus concurrentes, hymnis, precationibus, orationibus, aliiſque pietatis & religionis officiis pro ſuo quiſque munere inſtabant; quemadmodum latè deſcribit teſtis oculatus Euſebius loco citato; qui ibidem *cap.* 4. refert orationem panegyricam in dedicatione pronuntiatam.

VII. Deinde *lib. 4. de Vita Conſtantini*, deſcribens dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum, ad quam evocaverat Conſtantinus Epiſcopos in Synodo Tyri congregatos *cap.* 45. Sacerdotum aliorumque in hac ſolemnitate functiones deſcribit: „ At Sacerdotes Dei partim precationibus, partim ſermonibus feſtivitatem ornabant. Alii ſiquidem comitatum religioſi Imperatoris erga omnium Servatorem laudibus celebrabant, &

Mat-

„ Martyrii magnificentiam oratione perſequebantur, Alii ſacris Theologiæ dogmatibus ad præſentem celebritatem accommodatis, ſpiritalem quandam epulam audientibus præbebant. Quidam ſacrorum Voluminum lectiones interpretabantur; arcanos & myſticos ſenſus in lucem proferentes. Qui verò ad hæc aſpirare non poterant, incruentis ſacrificiis & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi; pro Eccleſia Dei; pro Imperatore tot bonorum auctore; ejuſque piiſſimis liberis, preces Deo ſuppliciter offerentes, ibi nos quoque, quibus majora quàm pro meritis noſtris bona contigerant, variis ſermonibus publicè habitis ſolemnitatem decoravimus, nunc regalis fabricæ decorem ac magnificentiam ſcriptis enarrantes; nunc Prophericorum oraculorum ſenſus aptè & accommodatè ad præſentes figuras, atque imagines interpretantes. Hoc modo *dedicationis* ſolemnitas, ipſis Imperatoribus tricennalibus ſumma cum hilaritate celebrata eſt.

VIII. Non igitur recens eſt, in ipſa Eccleſiæ dedicatinne ſeu conſecratione varias preces fundi; quibus divina benedictio ſuper domum iſtam impetretur; fiatque id quod Eccleſia quotannis orat, ut *quiſquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta ſe impetraſſe lætetur*; Vel uti inter ipſa conſecrationis ſolemnia; *Nulla hic nequitia contrariæ poteſtatis obſiſtat, ſed virtute Spiritus Sancti operante, fiat hic tibi ſemper purum ſervitium & devota libertas.*

IX. Preces recitandæ exprimuntur in Pontificali Romano ſub titulo *de Dedicatione Eccleſiæ*, ſed illud dolendum, preces illas frequenter ceu quaſdam formulas dumtaxat recitare; nec populum ac Clerum excitari, ut unà ad dedicationem Eccleſiæ concurrens, preces ſuas precibus Epiſcopi jungat; quo fiat, ut tota Eccleſia quaſi unita, preces ſuas jungens, faciliùs & efficaciùs benedictionem divinam impetraret.

X. Quamvis hodie uſus non habeat, ut plures Epiſcopi ad Eccleſiæ dedicationem convocentur, nullus tamen niſi Epiſcopus eam conſecrare poteſt; neque Epiſcopus Diœceſanus delegare alteri, quàm Epiſcopo poteſt, eò quòd conſecratio Eccleſiæ inter ea quæ *Ordinis*, non autem Juriſdictionis Epiſcopalis ſunt, recenſeatur, uti multis relatis docet Barboſa *de Officio Epiſcopi Allegat.* 27.

Conſecrationem Eccleſiæ pertinere privativè ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi nova Eccleſia conſiſtit, in textu notavimus.

Imò hic ritus Conſecrationis Eccleſiarum adeò proprius reputabatur ſingulis Epiſcopis per ſuas reſpectivè Diœceſes ſæculo XI. ut Epiſcopi Gallicani ægerrimè tulerint, quòd quidam Cardinalis, tametſi Authoritate Romani Pontificis ſpecialiter munitus, Eccleſiam à quodam Fulcone in Diœceſi Turonenſi magnificè conſtructam, ſive conſenſu Archiepiſcopi Turonenſis, in cujus Diœceſi hæc nova constructa Baſilica erat, conſecrare attentaſſet, uti narrat Glaber Rudulphus Monachus, qui, teſte Bellarmino de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ſcripſit Hiſtorias ſui temporis libris quinque *ſatis accuratè*.

Hic Author *lib.* 2. *cap.* 4. ſcribit quòd „ quidam Fulco ædificaverit Eccleſiam admodum pulcherrimam, in pago ſcilicet Turonico milliario interpoſito Alveacenſi Caſtro.

„ Poſt hæc ſubjungit Hiſtoricus; expleto denique quantocius Baſilicæ opere, protinus miſit ad Hugonem Turonicum Archipræſulem, in cujus ſcilicet conſtituta erat Diœceſi, ut illam ſacraturus, quemadmodum decreverat, adveniret. Qui venire diſtulit, dicens ſe minimè poſſe illius votum dicando Domino committere, qui videlicet Matri Eccleſiæ Sedis ſibi commiſſæ prædia & mancipia ſurripuerat non pauca: hocque potiùs illi videbatur competere, ut primitùs, ſi quid injuſtè diripuerat, alicui reſtitueret; ſicque deinceps juſto judici Deo propria, quæ voverat, offerre deberet.

„ Cùmque iſta (proſequitur Hiſtoricus) Fulconi à ſuit perlata fuiſſent diutina feritate reſumpta, nimium indignè ferens Epiſcopi reſponſa, inſuper comminatus illum valdè, ac ſublimius inde quod valuit adegit conſilium: mox denique copioſa argenti & auri aſſumpta pecunia, Romam pergens, ac Joanni Papæ cauſam ſuæ profectionis expoſuit; ac deinde poſcens quod ab illo optaverat, plurima ei munerum dona obtulit. Qui protinus miſit cum eodem Fulcone ad prædictam Baſilicam ſacrandam unum ex illis, quos in beati Petri Apoſtolorum Principis Eccleſia *Cardinales* vocant, nomine Petrum; cui etiam præcepit, veluti Romani Pontificis Authoritate aſſumpta, quidquid agendum Fulconi videbatur, intrepidus expleret.

Quod utique audientes Galliarum quique Præſules (pergit Hiſtoricus) præſumptionem ſacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate proceſſiſſe, dum videlicet unus rapiens, alter raptum ſuſcipiens, recens in Romana Eccleſia ſchiſma creaviſſent: univerſi etiam pariter deteſtantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is qui Apoſtolicam regebat Sedem, *Apoſtolicum primitùs ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem, cùm inſuper multiplici ſit antiquitus authoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente.* “

Poſt hæc exponit, quòd eodem die, quo hujus Eccleſiæ per Legatum Pontificinm, conſecratio peracta fuiſſet, ſubitò ab inopinatò validiſſimo exorto vento, hujus Eccleſiæ Fabrica totaliter corruerit & verſa fuerit. „ Quod cùm multi (ait) per regionem compeririſſent, nulli venit in dubium, quoniam inſolens præſumptionis audacia irritum conſtituiſſet votum, ſimulque præſentibus ac futuris quibuſque, ne huic ſimile agerent, evidens indicium fuit. Licèt enim (ſubjungit idem Hiſtoricus) Pontifex Romanæ Eccleſiæ ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet tranſgredi in aliquo canonici moderaminis tenorem.

Sicut enim unuſquiſque orthodoxæ Eccleſiæ Pontifex, ac Sponſus propriæ Sedis uniformiter ſpeciem gerit Salvatoris; ita generaliter nulli convenit, quippiam in *alterius* procaciter patrare Epiſcopi Diœceſi. “

Ex his imprimis habemus, eo tempore Gallicanis Epiſcopis perſuaſum fuiſſe: Romano Epiſcopo non ſecùs ac aliis Epiſcopis, ſuam eſſe particularem Eccleſiam, ut ſupra *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 3. *ad num.* 5. fuſiùs oſtendimus.

Inſuper habemus, eo etiam tempore præfatos Gallicanos Epiſcopos nullatenus dubitaſſe quin Romanus Pontifex ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur; nequaquam tamen ei ob id licitum eſſe tranſgredi in aliquo *canonici moderaminis tenorem*, quo conſtitutum eſt, nulli Epiſcopo in alterius Epiſcopi Diœceſi procaciter quidpiam patrare, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente.

XI. Circa ritus dedicationis ſeu conſecrationis, non fuit in omnibus Eccleſiis, nec omni tempore idem uſus.

Et quidem dedicationis ritum fuiſſe olim in Eccleſia Romana diverſum ab eo, quem Mediolani ſervari mos erat, ex S. Ambroſii *Epiſtola* 54. intelligimus: „ Cùm ego (ait) Baſilicam dedicare vellem, multa tamquam uno ore interpellare cœperunt; dicentes: *Sicut in Romana*; ſic Baſilicam dedices. “ Reſpondi; faciam, ſi Martyrum Reliquias invenero.

XII. Ex his verbis S. Ambroſii, hoc quoque intelligimus, eo tempore in dedicatione Eccleſiæ *ritu Romano* requiſitas fuiſſe Sanctorum reliquias; cujus ritus meminit quoque ſub idem tempus S. Paulinus *Epiſtola* 12. ubi de Baſilica ſuis expenſis eſtructa verba faciens, ait: „ Verùm hanc quoque Baſilicam de benedictis Apoſtolorum & Martyrum *Reliquiis* ſacri cineris, in nomine Chriſti Sanctorum Sancti, & Martyrum Martyris, & Dominorum Domini conſecrabunt. “

Eundem fuiſſe jam pridem Græcorum ritum manifeſtum eſt ex *Canone* 7. Synodi VII. quo decernitur, ut Epiſcopus poſthac templum conſecrans ſine ſanctis *Reliquiis* deponatur; *ut qui* (ait) *Eccleſiaſticas traditiones tranſgreſſus eſt.*

XIII. De hoc ritu latiùs agit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 19. §. 5. ibidem notans, quòd mos olim Chriſtianorum fuerit, ut durante Ethnicorum perſecutione, in areis & cœmeteriis in quibus *Martyrum corpora* quieſcebant, ad Synaxim peragendam convenirent. Poſtquam verò ceſſante perſecutione licuit publicè templa erigere, ea cœperunt potiſſimum excitari

iis

Digitized by Google

iis in locis, in quibus paulò antè congregati, & clam myſteria celebrare conſueverant, nimirum in locis, in quibus Martyrum corpora erant recondita: „ Atque „ hinc (ait) originem traxiſſe mihi videtur celeberri- „ mus & inviolabilis Eccleſiæ ritus, ut ſine Marty- „ rum Reliquiis nullum templum, nullumve altare „ ædificetur: “ quo nimirum adhuc quodammodo ad ipſa Martyrum ſepulchra ædificari templa viderentur.

XIV. Juxta modernum ritum Pontificalis Romani: „ Serò ante diem dedicationis, Pontifex parat Reliquias, „ ponens eas in decenti & mundo vaſculo, cum tribus „ granis thuris, ſigillans ipſum vaſculum diligenter; & „ illud ante fores Eccleſiæ conſecrandæ ponens cum duo- „ bus candelabris & luminaribus ardentibus; celebran- „ dæque ſunt vigiliæ ante Reliquias ipſas, & canendi „ Nocturni, & Matutinæ laudes in honorem Sancto- „ rum, quorum Reliquiæ ſunt recondendæ.

XV. Quando hic ritus incœperit, incertum eſt. In Sacramentario S. Gregorii vulgò S. Eligis apud Menardum, nulla ejus mentio occurrit; uti nec in Codice quem ſæculo IX. ſcripſit Rodradus Presbyter; at in Codice Ratoldi, utpote recentiore, plures adduntur cæremoniæ, uti advertit Menardus in notis ad Sacramentarium; atque inter alias hæc de recondendis reliquiis, & exercendis vigiliis per totam noctem: ita tamen hic ritus deſcribitur, ut ſatis intelligatur, tunc temporis, Epiſcopum primò cum Clericis egiſſe vigilias in Eccleſia aliqua veteri coram Reliquiis in Baſilica nova recondendis, qua conſecrata, revertebatur ad veterem Baſilicam, & inde Reliquias ſublatas ſolemni proceſſione in novam transferebat. Hunc codicem ſub finem ſæculi IX. ſcriptum credit Menardus. Et Rabanus Maurus ſub medium ejuſdem ſæculi ſcribens, de vigiliis coram Reliquiis in nocte præcedente agendis, agit *lib. 2. De Inſtitut. Clericorum cap. 45.* eumque ritum demonſtrare, ait, „ quòd arca Teſtamenti cum Sanctis quæ in ea „ erant, in Tabernaculo Moſaico ante ædificationem „ templi per excubias Levitarum ſervabatur.

XVI. Epiſcopus ad conſecrationem Eccleſiæ accedens, tertiò ipſam Eccleſiam exterius circuit, & aqua benedicta parietes ejus aſpergit; ac tertiò perveniens ad portam Eccleſiæ eam Baculo Paſtorali percutit, dicens: *Attollite portas Principes veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex Gloriæ*; ac tertia vice Pontifex facit crucem ſuper limitate in oſtio cum inferiore parte Baculi, dicens: *Ecce crucis ſignum, fugiant phantaſmata cuncta.*

XVII. In antiquo Codice Sacramentarii apud Menardum hæc leguntur: Et „ cùm venerint ad oſtium „ Eccleſiæ, percutiat Pontifex ter ſuper liminare de „ cambutta ſua, dicens ante portam Antiphonam, „ *Tollite portas Principes veſtras*. Et cantant intran- „ tes ipſum Pſalmum totum ante oſtium, & aperto „ oſtio intrantes dicant: *Pax huic domui*.

Cambutta ſeu cambuta eſt virga Paſtoralis Epiſcoporum, ait Menardus ibidem in notis *pag.* 189.

Trini circuitus hic Codex non meminit; at meminit illius recentior Codex Ratoldi, uti & Rabanus Maurus loco cit. dicens: „ Pontifex ſimul cum Sacerdoti- „ bus feretrum portantibus, & omni Clero ac cætero „ populo Laudem & Litanias canendo, antequam in- „ grediatur in templum *ter foris* illud *circuit*.

XVIII. Aſperſionis aquæ benedictæ in hac circuitione non meminit præcitatus Codex, neque Rabanus; at Ivo Carnotenſis ſæculo XI. in Sermone de Sacramentis dedicationis, poſtquam de benedictione aquæ cum admixtione *ſalis* fuit loquutus, ſubjicit: „ Iſta „ *aqua* ad quamdam Baptiſmi imaginem *gyrando* Ec- „ cleſiam tunc exterius aſpergimus: quia ubi more „ baptizatorum, non poteſt fieri trina merſio, neceſ- „ ſe eſt, ut qua poſſumus Sacramenti ſimilitudine tri- „ na fiat aſperſio. Unam enim habet ſignificationem „ trina merſio, & trina aſperſio.

Ex his non obſcurum eſt, ritus hodiernos in Pontificali deſcriptos non eodem tempore fuiſſe adhibitos; ſed alios eſſe recentiores, alios antiquiores.

XIX. Hoc quoque allegata verba Ivonis indicant, aliquas cæremonias in conſecratione templi materialis eſſe adhibitas ad ſimilitudinem earum, quæ in ſpiritualis templi, ſcilicet animæ dedicatione per Baptiſmum adhibentur: eò quòd à Patribus dedicatio templi materialis repræſentaretur ut figura dedicationis templi ſpiritualis.

XX. Huic veriſimiliter originem debent ritus ſignandi ipſos Eccleſiæ parietes duodecim crucibus; eoſque oleo ſancto liniendi: uti ſicuti in ſpirituali dedicatione baptizandus crucis ſignaculo & oleo ſignatur; ita hic ſpiritualis dedicationis figura repræſentetur.

Similiter ut Neophytis ſal datur; ſic & hìc *ſal* adhibetur.

Quin & ipſa duplicis *Alphabeti* in ipſo templi pavimento delineatio, ex ritu Baptiſmi derivata videtur. Quid enim (ait Ivo) per *Alphabetum*, niſi initia “ & rudimenta doctrinæ ſacræ intelligi convenit? ... “ Scribit etiam Pontifex quaſi Alphabeti ordinem, cum “ docet fidei ſimplicitatem. “ Ut conſequenter in dedicatione templi materialis fiat per Alphabeti deſcriptionem, quod in dedicatione ſeu conſecratione ſpirituali agitur per inſtructionem ſeu catechizationem Neophytorum in primis fidei & religionis elementis.

XXI. Cùm in hac dedicationis ſolemnitate magnus eſſet populi concurſus, & gaudium magnum ob extructam novam Baſilicam excitari ſoleret; etiam convivia inſtituta fuiſſe, teſtatur S. Gregorius *lib. 9. Epiſt.* 71. & pluribus probat Du Cange in Gloſſario, verbo *dedicatio*, ubi advertit convivia illa in luxum & epulas adeò deflexiſſe, ut „ inde poſtmodum *dedicatio-* “ *nis* vocabulum in malam partem tractum ſit, ac “ pro comeſſatione publica ſumptum, quod qui ad “ ejuſmodi feſta in vicos ire ſolent, & non tam pie- “ tatis quàm comeſſationibus & ludicris indulgendi “ cauſa eò confluant; hinc etiamnum apud inferio- “ res Gallos *faire la Ducace*, eſt genio & ebrietati “ indulgere. “ Hæc ille.

Quod de inferioribus Gallis dicit citatus auctor, hoc de Belgis viciniſque populis ſimiliter aſſeri poteſt; idem namque fiat non quidem in ipſa Eccleſiarum prima dedicatione ſeu conſecratione, ſed anniverſaria ejuſdem feſtivitate; quando primæ dedicationis memoria recolitur; vocarique hodie ſolet, *Feſtum dedicationis*.

XXII. An primis ſæculis annua hæc dedicationis feſtivitas fieret, incertum eſt. Eruditi Operum S. Auguſtini Reviſores ad citatum *Sermonem* 337. addunt hanc notam *litt. A.* „ Poſſidius in indiculo *cap.* “ 10. notat *De dedicatione Eccleſiæ tractatus duos*: “ ipſa putamus habitos die, qua primum dedicatio “ fiebat, populi conventu celeberrimo, non verò qua “ poſt annum deinceps recolebatur facta jam ante de- “ dicatio. Hujuſmodi quippe anniverſariæ ſolemnita- “ tis in vetere Carthaginenſis Eccleſiæ Kalendario nul- “ lum veſtigium. “

XXIII. In Sacramentario Gallicano evulgato per Mabillonium *tom.* 1. Muſæi Italici *part.* 2. ex antiquo codice reperto in Bibliotheca Monaſterii Bobienſis, ſcripto, ut ipſe credit, ante annos mille, habetur *pag.* 354. *Miſſa in dedicatione*, in qua collecta *ad pacem* eadem eſt, quæ hodie recitatur in anniverſaria die dedicationis: *Deus qui nobis per ſingulos annos.* &c. ut vel hinc manifeſtum ſit, etiam eo tempore, in Gallia diem *anniverſariam* dedicationis Eccleſiæ fuiſſe celebratam, & hodie ipſa dies dedicationis anniverſaria tamquam una è præcipuis feſtivitatibus, cùm octava celebratur in omnibus Eccleſiis.

XXIV. Verùm una ferè cum feſtivitate, conviviorum & comeſſationum abuſus paſſim ubique invaluit. Cùm verò Eccleſiarum dedicationis dies non ubique in eumdem diem incidat, ſolet per æſtatem omnibus penè diebus Dominicis nunc in hac, nunc in illa Eccleſia dedicatio celebrari: quo ulterius contingit, ut in vicis ac pagis vicinis ad mutuam dedicationem populus concurrat, idque comeſſationibus & ebrietatibus aliiſque inde provenientibus inſolentiis & voluptatibus indulgendi cauſa; verbo, ut Gallicè exprimitur, *faire la Ducace*; aut ut Flandricè dicitur, *Kermis houden*.

XXV. Huic abuſui volens occurrere Synodus Cameracenſis anno 1550. *tit.* 8. decrevit, ut anniverſaria dies dedicationis celebraretur in omnibus Eccleſiis eodem die, quo hæc in Eccleſia Cathedrali celebratur.

Similiter Synodus Colonienſis anno 1536. *par.* 9. *c.* 11. ait: „ Cùm in diebus feſtis qui dedicationi Ec- “ cleſiarum peculiariter dedicati ſunt, plerumque indi- “ gna committantur, adeò ut videatur populus eum po- “ tiſſimum comeſſationis cauſa convenire: viſum no- “ bis eſt, ut per Diœceſes noſtras, uno certo die anni, “

„ quo hujuſmodi feſtum dedicationis in Metropolitana noſtra colitur, in reliquis quoque Eccleſiis „ omnibus, extra civitatem noſtram Coloniam Agrippinam conſtitutis obſervetur.

Synodus Tornacenſis anno 1589. advertens ſimilem abuſum „ præcipit Paſtoribus, ut dedicationes omnium „ hujus Diœceſis Eccleſiarum, quæ ſunt in pagis, vel „ etiam in ſuburbiis oppidorum, celebrent uno eodemque die, idque quarta Dominica poſt Paſcha. “ *tit. 4. cap. 12.*

XXVI. Idipſum ſtatuerunt Principes noſtri, ac ſignanter Carolus V. & Philippus II. & hic quidem anno 1598. 22. Junii edito Edicto renovandi præcedens Caroli V. *art. 9.* ſtatuit: Ad amputandas occaſiones ebrietatum, rixarum, contentionum & homicidiorum ex his provenientium, quæ frequenter oriuntur ex conventibus, qui de pago in pagum fieri ſolent ratione dedicationum quæ ibi celebrantur, conformiter ad id quod ante decretum fuit per ſuam Cæſaream Majeſtatem, ut omnes dedicationes Pagorum & Parochiarum ruralium in unaquaque Provincia uno eodemque die, per Concilium Regium Provinciale, audito Epiſcopo loci, ſtatuendo celebrentur: quòdque hæ dedicationes non ultra unum diem protrahantur, ſub pœna 50. Carolinorum incurrenda per ſingulos qui alio tempore aut diutius prædicta dedicationis feſta celebrabunt, aut eis aſſiſtent; idque in ſingulas vices. Habetur Edictum *part. 2. Edictorum Flandriæ lib. 1. Rubrica 4.*

Noviſſimè quoque Epiſcopus Leodienſis 5. Aprilis 1689. per ſpeciale Decretum voluit, ut per totum Decanatum Baſtonienſem & Stabulenſem dies anniverſaria dedicationis cujuslibet Eccleſiæ inſimul, ac una eademque die ſcilicet Dominica infra Octavam Sancti Lamberti celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque ſub prætextu, cauſa vel colore protrahatur.

Cùm verò Diſtrictus Baſtonienſis Decanatus ſe extra dominium temporale Principis Leodienſis extenderet; eſſetque ſub poteſtate Regis Galliæ; ac propterea ſine auctoritate Regia in iis partibus publicari non poſſet, Decanus Baſtonienſis Decreti Placetum petiit in Senatu Regio Luxemburgi, qui audito Procuratore Regio, annuit, ut Decretum quoad hoc punctum publicaretur, conformiter ad Edicta Caroli V. & Philippi II. ante citata, die 30. Julii 1692.

Optandum eſſet, ut hæc Decreta ubique vigerent; atque ipſa templi dedicatio piè juxta Eccleſiæ intentionem ubique celebraretur, abrogatis comeſſationibus & compotationibus, quæ tunc fieri conſueverunt (non mediocri timoratorum ſcandalo) à quibus juramenta, blaſphemiæ, rixæ, & alia ejuſmodi ſequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant, ut in ſuo Decreto loquitur Epiſcopus Leodienſis.

XXVII. In pluribus locis mos invaluit, ut dum alicujus Parochialis Eccleſiæ anniverſaria dedicationis dies celebratur, Paſtores vicini Officia ſolemnia in ſua Eccleſia omittant illo die, ut poſſint tempeſtivè ad Eccleſiam, cujus dedicationis annua dies agitur, accedere, ac ibidem Officio aſſiſtere: qui mos forſan ex veteri eaque non contemnenda diſciplina, qua ſolebant vicini Epiſcopi ad Dedicationem novæ Baſilicæ invitari & accedere, originem habet; atque ad mutuam inter Parochos vicinos concordiam & unitatem fovendam, & celebritatem augendam conducere videtur.

Attamen ex altera parte meritò attenditur, quòd dum ob dedicationem vicinæ Eccleſiæ ſolita Officia in Eccleſia propria omittuntur, ut Parochus dedicationi Eccleſiæ vicinæ interſit, populus quodammodo invitetur & incitetur, ut unà cum ſuo Paſtore ad eam quoque accedat; eaque occaſione non tarò in comeſſationes, potationes, & exinde promanantia vitia incidat.

M O N U M E N T U M

A D C A P. III. N U M. XXVI.

Decretum Epiſcopi Leodienſis de celebrandis Dedicationibus Eccleſiarum uno eodemque die Dominico.

Joannes Ludovicus, Dei Gratia, Epiſcopus & Princeps Leodienſis, Dux Bullonienſis, Marchio Franchimontenſis, Comes Locenſis, Hornenſis, &c.

MAgno animi noſtri mœrore intelleximus in Decanatu Baſtonienſi Archidiaconatus Arduennæ Diœceſis noſtræ Leodienſis, gravia, occaſione Dedicationum Eccleſiarum, peccata committi, per comeſſationes & compotationes, quæ tunc fieri conſueverunt, non mediocri timoratorum ſcandalo, à quibus juramenta, blaſphemiæ, rixæ, & alia ejuſmodi ſequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; cui malo, quantum poſſumus, remedium adferre volentes, authoritate noſtra ordinaria Præſentium tenore Mandamus, & ordinamus, ut impoſterum futuris temporibus per dictum Decanatum, prout & per Stabulenſem ejuſdem Archidiaconatus, Dies Anniverſaria Dedicationis cujuslibet Eccleſiæ, inſimul, ac una eadem die, ſcilicet Dominica infra Octavam Sancti Lamberti Patroni noſtri celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque ſub prætextu, cauſa vel colore protrahatur; ſub pœna arbitrio utriuſque reſpectivè Officialis, Venerabilis Nobilis ſincerè nobis dilecti Joannis Erneſti Baronis de Surelet Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda, & in pios uſus convertenda; ſeriò injungentes utrique Decano Baſtonienſi, & Stabulenſi, ut in ſuo quilibet diſtrictu, has noſtras præſentes Ordinationis & Mandati litteras, debitè & ubique promulgari faciant, Paſtoribus verò & eorum ſubditis, ut eiſdem ſeſe omnino conforment: Demum Fiſcis, ut in omnes & ſingulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eoſdem cum omni rigore procedant. Quoniam talis eſt noſtra ſeria voluntas. Datum in Civitate noſtra Leodienſi, ſub Signatura & Sigillo noſtris, anno Domini 1692. menſis Aprilis die quinta.

JOANNES LUDOVICUS.

Locus † Sigilli.

HEN. MARTINI.

Decretum Senatus Regii Luxemburgenſis, quo ſupradicti Decreti Epiſcopi Leodienſis executio permittitur cum quadam moderatione.

LEs Governeur, Preſident, & Gens du Conſeil du Roy noſtre Sire, Ordonne es Pays, Duche de Luxembourg & Comte de Chiny: A tous ceux qui ces preſentes Lettres verront, SALUT. SCAVOIR FAISONS, que veu la Requeſte preſentee par M. Joan de Hertenval Preſtre, Cure d'Ortho, Doyen & Official de la Chreſtiennetè de Baſtogne, Contenante, que deſirant faire publier & obſerver le Mandement du 5. Avril dernier, du Reverendiſſime Eveſque & Prince de Liege, joint à ladite Requeſte, il plaiſe au Conſeil luy accorder le Placet en tel cas requis & accoutum; ledit Mandement portant, que les Dediſaces de toutes les Egliſes dans l'etendue de

ladite

ladite Chreſtiennetè de Baſtogne, ſe celebreront à un meſme jour; ſcavoir, le jour de Dimanche pendant l' Octade de S. Lambert, ſans eſtre differe, ſous quel prætexte que ce ſoit, à talle peine que ſera arbitre par l' Archidiacre d' Ardenne; ordonnant audit Doyen & Official de Baſtogne, de faire publier par ſon Diſtrict ledit Mandement, & aux Curez & leurs Paroiſſiens de s'y conformer, & aux Fiſcaux de Liege de proceder contre les contrevenans avec toutes les rigueurs; Ladite Requeſte & Mandement communique au Procureur General du Roy, par Decret du 28. May dernier, enſemble ſes Concluſions ſur ce donnees. VEU en outre les Ordonnaces de l'Empereur Charles-Quint, du 7. Octobre 1535. & de Philippe II. Roy d'Eſpagne, du 22. Juin 1589. reproduites d'office. LACOUR, diſponſant ſur les Concluſions du Procureur General du Roy, ordonne conformement auſdites Ordonnances, que toutes les Feſtes, Dedicaces, ou Kirmes des Villages au Paroiſſes champeſtres par tous le Doyaux de Baſtogne, ſe triendront le Dimanche pendant l'Octave de S. Lambert, & qu'elles ne dureront qu'au ſeul jour, à peine de vingt livres d' Amende à fours faire, pars ceux & un chacum, qui ex autre temps ouplus que ledit jour, celebreront ladite Feſte, ou s'y troveront, pour tant de fois qu'il adviendra. Et permet, que la Declaration de l'Eveſque de Liege, du 5. Avril dernier, ſera publiee & affichee, pour eſtre executee ſeulement à l'sgard des Tranſlations des Dedicaces des Egliſes dudit Dovaume: bien entendit que les clauſes inſerees (*ſub pœna arbitrio utriuſque reſpectivè Officialis Venerabilis Nobilis ſincerè nobis dilecti Joannis Erneſti Baronis de Surlet, Ardnennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexhy, &c. infligenda, & in pios uſus convertenda: ſeriò injungentes utrique Decano Baſtonienſi, ut in ſuo quilibet diſtrictu, has noſtras præſentes Ordinationis & Mandati litteras, debitè & ubique promulgari faciant, Paſtoribus verò, & eorum ſubditis, ut eiſdem ſeſe omninò conforment: Demum Fiſcis, ut in omnes & ſingulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eoſdem cum omni rigore procedant: Quoniam talis eſt ſeria noſtra voluntas.*) n'auront aucum effet ence Pays: mais que les contrevenans ſeront pourſuivis pardevant les Juges de ce Pays comme il convient. Mandant au premiet Huiſſier ſue ce requis, de ſignifier & mettre ces Præſentes en deue execution. Prononce à Luxembourg le 30. Juillet 1692. Signe, I.F. LE MAISTRE. Et y etoit imprime le Contreſcel dudit Conſeil.

CAPUT IV.

De Reconſecratione, & Reconciliatione Eccleſiarum.

1. *Templum ſemel conſecratum iterum conſecrari nequit.*
2. *Hæc diſciplina ex ſimilitudine cum Baptiſmo inducta.*
3. *Hanc inductæ hujus diſciplinæ rationem inſinuant Canones.*
4. *Eccleſia in aliquibus partibus deſtructa,* parietibus *illæſis reconſecranda non eſt.*
5. *Ratio hujus diſciplinæ.*
6. *Numquam Eccleſia reconſecranda, dum manet eadem moraliter.*
7. *Si dubia ſit conſecratio, poterit denuò conſecrari.*
8. *Sæculo XI. perſuaſum fuit, principali Altari everſo totam Eccleſiam eſſe conſecrandam.*
9. *Hæc perſuaſio fundata fuit in Canone falsò Higino Papæ adſcripto.*
10. *Contraria diſciplina à ſæculo XII. invaluit, & hodie recepta eſt.*
11. *Ratio mutatæ diſciplinæ.*
12. *Eccleſia violata reconciliari poteſt, non reconſecrari.*
13. *Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia.*
14. *Copioſa ſanguinis effuſio non ſemper inducit profanationem.*
15. *Sola percuſſio etiam gravis & enormis ſine ſanguinis effuſione non profanat Eccleſiam.*
16. *Homicidium ſine ſanguinis effuſione profanationem cauſat.*
17. *Mors ſecuta in Eccleſia ex vulnere inflicto extra Eccleſiam violationem non inducit.*
18. *An polluta Eccleſia cenſeatur pollutum Cœmeterium, aut econtra?*
19. *Effectus pollutionis templi materialis.*
20. *Aqua per ipſum Epiſcopum benedicta reconciliatio fieri debet.*
21. *Jure Decretalium reconciliatio facienda per Epiſcopum; nec eam ſimplici Presbytero delegare poteſt.*
22. *Dicitur à Pontifice variis Epiſcopis privilegium delegandi eſſe conceſſum; ac ſimili gaudere videntur Epiſcopi Belgii.*
23. *Quare hæc reconciliatio olim ſoli Epiſcopo reſervata?*
24. *Cur* Cineres *&* Hyſſopus *adhibeantur.*
25. *Jam pridem à Theologis notatum, hac reconciliatione figurari reconciliationem Pœnitentium.*
26. *Reconciliatio ſolemnis non facienda, niſi violatio fuerit* publica; *& quando Eccleſia fuit ſolemniter conſecrata.*

I. ECcleſiam ſemel ſolemni ritu conſecratam denuò reconſecrari non poſſe, quocumque etiam enormi crimine pollutam, ſeu profanatam, expeditum eſt; multiſque Canonibus apud Gratianum relatis expreſſum.

II. Cùm enim receptum eſſet, conſecrationem templi materialis repræſentare conſecrationem templi ſpiritualis per Baptiſmum; atque hac ratione, ritus iſtius conſecrationis ad ſimilitudinem rituum hujus ſpiritualis conſecrationis eſſent plures inducti, etiam viſum fuit, quòd ſicuti templum ſpirituale ſemel per Baptiſmum conſecratum, licèt poſtmodum per peccatum fuerit violatum, non poteſt iteratò per Baptiſmum reconſecrari; ita nec templi materialis ſolemnis conſecratio, huic ſpiritualis templi conſecrationi reſpondens; iteranda ſit.

III. Hanc rationem apertè indicat Decretum, quod ſub nomine Concilii Nicæni refert Gratianus *Diſt.* 68. *Can.* 3. & rurſus *Diſt.* 1. *de Conſecrat. Can.* 30. Poſtquam enim dictum eſſet: *Eccleſiis ſemel Deo dedicatis, non debet iterum conſecratio adhiberi*, ratio ſubjungitur: „ Quia ſicut *infans* à qualicumque Sa- "
cerdote in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti "
ſemel baptizatus, non debet *iterum* baptizari, ita "
nec locus Deo dicatus iterum conſecrandus eſt. "

Quamvis hoc Decretum inter Canones Nicænos non reperiatur; nec ullus veterum Scriptorum illius meminerit; nec conſequenter ex illo æram hujus diſciplinæ ſtatuere poſſimus, nihilominus fundamentum illius inductæ diſciplinæ non obſcurè ex illo colligimus.

IV. Hac diſciplina ſtabilita, quæſitum fuit ab Innocentio III. num „ ligneis ædificiis Eccleſiæ caſu "
conſumptis, parietibus tamen illæſis, ac menſa prin- "
cipalis Altaris in ſue extremitate modicam paſſa "
fracturam, ſi propter hoc ipſius Altaris, vel etiam "
totius Eccleſiæ debet conſecratio innovari? " Reſpondit Pontifex in *Cap.* 6. *ii de Conſecr. Eccl.* „ Quòd "
cùm *parietes* in ſua integritate permanſerint, & "
tabula Altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit, ob cauſam prædictam, nec Eccleſia, nec Altare debet denuò conſecrari. "

V. Ratio hujus reſponſi fuit, quòd *parietes* præcipuam Eccleſiæ materialis partem, & ipſius quaſi exteriorem formam conſtituant. Hinc ipſi parietes, præ reliquis fabricæ partibus, crucibus ſignantur & inunguntur, atque aſperguntur. Itaque his manentibus illæſis, licèt aliæ nonnullæ partes deſtructæ, aut abſumptæ ſint, cenſetur manere moraliter eadem Eccleſia.

VI. Quandocumque ergo manet moraliter eadem Eccleſia, etiamſi per partes ſubinde fuerit reparata; idque tam frequenter, & in tam multis partibus, ut reverà totum tandem ædificium conſtet per partes renovatum, tamen ſi ſemper manſerit idem ædificium, non erit denuò conſecranda; uti poſt alios latè deducit Barboſa de Officio Epiſcopi *Alleg.* 37.

VII. Verùm ſicuti Baptiſmus denuò reiterari poteſt, ſi dubitetur, an validè collatus fuerit, ita quoque conſecratio Eccleſiæ reiteranda eſt, ſi de ea dubitetur *Can.* 18. *Diſt.* 1. *de Conſecrat.* ubi ſub nomine Concilii Meldenſis refertur: „ Eccleſiæ vel Altaria "
quæ *ambigua* ſunt de conſecratione, conſecrentur, "
& ſuperſlus Altaria deſtruantur. "

Hic Canon extat *lib. 1. Capitularium cap.* 145. demptis ultimis verbis, *de deſtruendis altaribus ſuperfluis*; atque hinc primitùs Canonem deſumptum eſſe, non autem ex Concilio Meldenſi, in quo non reperitur, notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum, unà erroris fontem indicans.

Hinc equidem apparet, tempore Capitularium, id eſt ſeculo IX. hanc diſciplinam de reiteratione conſecrationis in caſu dubio, notam fuiſſe.

VIII. Sæculo undecimo dubitatum fuiſſe, an quando Altare motum eſt, aut deſtructum, debeat ipſa Eccleſia de novo conſecrari; illudque tamquam dubium ſibi à quodam Abbate propoſitum fuiſſe, ſignificat S. Anſelmus *lib. 3. Epiſt.* 159. „ De quo quidem neque in Decretis, neque in Canonibus (ait) memini me aliquid legiſſe: ſed à quodam Epiſcopo audivi quòd in Decretis Eugenii Papæ legitur, Altare motum iterum conſecrandum. De his enim Domino Papæ Urbano locutus ſum, aſſiſtentibus quibuſdam Epiſcopis. Sed Papa dicebat: menſam Altaris motam, nec reconciliandam, nec iterum conſecrandam, nec ampliùs in Altare reputandam. Alii verò dicebant, tantùm reconciliandam, nullam tamen authoritatem oſtendentes. In hoc autem omnes concordant, quòd violato principali, tota Eccleſia cum altari iterum conſecranda eſt; nec Eccleſia conſecranda eſt ſine conſecratione altaris, aut principalis aut alicujus alterius in eadem Eccleſia. In his autem omnes concordant cum quibus loqnutus ſum, excepta altaris menſa. Item ſi aliqua pars Eccleſiæ deſtructa reficitur, aut ita fit altari immoto, aqua tantùm ab Epiſcopo benedicta, aſpergenda dicunt.

Poſt hæc ſubjicit: „ Ratio autem quam à me quæſiviſti, hæc mihi videtur ſuper his: altare non fit propter Eccleſiam, ſed Eccleſia propter altare, & ideò violato principali altari, jam non videtur eſſe Eccleſia: quia non eſt illud propter quod Eccleſia conſtituitur & conſecratur. Quapropter cum illud fit novum, rectè videtur cum eo conſecrari, per quod recipit ut ſit Eccleſia.

IX. Quod hic Anſelmus dicit de Decretis *Urbani*, intelligi debet de Decreto quod ſub nomine Higini Papæ extat apud Gratianum *Diſt.* 1. *De Conſecrat. Can.* 19. quod ita habet: „ Si motum fuerit altare; denuò conſecretur Eccleſia: ſi parietes mutantur, & non altare, ſalibus tantùm exorcizetur. “ Simile quid refertur ſub nomine Vigilii Papæ in *Can.* 24. *eadem Diſt.*

Præcitatum Decretum Higino Papæ, qui ſeculo II. ſedit, adſcribi non poſſe Eruditis hodie ſat perſuaſum eſt. Quin & obſervat Joannes Baptiſta Thiers in ſua Diſſertatione de principalioribus Eccleſiarum altaribus *cap.* 2. ſat veriſimile eſſe, nullam ſpecialem conſecrationem altaribus ante ſeculum quintum fuiſſe impenſam: ſed quòd ſolo attactu Corporis & Sanguinis Domini conſecrata reputarentur, juxta illud Chryſoſtomi Homilia 20. in Epiſtolam 2. ad Corinth. *Hoc altare quidem lapis eſt, ſanctum autem efficitur poſtquam Corpus Chriſti excepit*,

Quidquid ſit, hoc conſtat, ſeculo undecimo ſententiam ab Anſelmo relatam communiter fuiſſe receptam, idque auctoritate dicti Canonis Higino adſcripti. Unde eodem tempore S. Ivo Carnotenſis conſultus ſuper eodem dubio, reſcribit in eamdem ſententiam, idque eodem adducto Canone; quem etiam ipſe tamquam ex Decretis Higini Papæ deſumptum, retulit *part.* 3. *ſui Decreti cap.* 13.

X. At circa finem ſeculi XII. hæc diſciplina mutari cœpit; uti conſtat ex Decretali Alexandri III. in *cap.* 1. ⁂ *de Conſecrat. Eccleſia*, ubi ſcribit: „ Si altare motum fuerit, Eccleſia propter hoc nequaquam ſuam *conſuevit* conſecrationem iterare.

Quæ verba oſtendunt, Pontificem hic nullum novum jus induxiſſe; ſed reſpondiſſe juxta id quod ſuo tempore *conſueverat* obſervari.

Addens autem Pontifex; *licèt id quidam Canones innuere videantur*, ſcilicet altari moto Eccleſiam eſſe reconſecrandam, indubiè reſpexit ad relatos Canones apud Gratianum; qui ſat apertè ſignificant *reconſecrationem* eſſe faciendam; ſed cum hæc ſint tantùm diſciplinæ & cæremonialia, facilè mutari potuerunt: quare juxta Decretalem Alexandri III. hodie receptum eſt, ob motionem Altaris, Eccleſiam non eſſe denuò conſecrandam.

XI. Conſiderarunt enim recentiores, conſecrationem altaris planè ſeparatam eſſe à conſecratione Eccleſiæ; neque hanc ab illa ullatenùs dependere; ut proinde nec Sancti Anſelmi, nec Ivonis ratiocinatio fundata ſit; utpotè pro fundamento ſupponens, hanc à priori dependere.

Altarium enim conſecratio planè diverſa eſt, etiam quoad ritus, à conſecratione Eccleſiæ, extatque diſtincta in Pontificali Romano; ubi quoque præſcribitur ritus conſecrationis altaris *portatilis*, cujus uſus circa ſeculum VIII. invaluit; & quod hodie paſſim utuntur pro Miſſarum celebratione in locis etiam non conſecratis, aut benedictis; uti ſuprà notatum eſt *tit.* 5. *c.* 8. *n.* 10.

XII. Quemadmodum templum ſpirituale per crimen profanatum, non poteſt quidem per Baptiſmum reconſecrari, ſed tantùm reconciliari debet per aquas pœnitentiæ; ita & templum materiale profanatum ſeu violatum; non quidem ſolemni ritu reconſecrandum eſt, ſed tamen reconciliandum, idque reconciliatione quæ reconciliationi templi ſpiritualis per pœnitentiam reſpondeat.

XIII. Contingit Eccleſiam pollui variis modis; ac imprimis per ſanguinis humani effuſionem in ea factam, de qua in *cap.* 4. *& cap. fin.* ⁂ *De Conſecr. Eccl.* item in *capit. unico eodem in VI.* in quibus ſimpliciter dicitur, *ſanguinis effuſione Eccleſiam violari*; ſed id indubiè de injurioſa & voluntaria effuſione intelligi debet; quemadmodum Doctores uno conſenſu docent; & communis praxis obſervat. Unde Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 9. *c.* 7. ait: „ Reconciliatur Eccleſia aut cœmeterium ob *enormem* ſanguinis effuſionem, *dedita* opera *violenter* & *injurioſè* commiſſam. “

XIV. Cùm ergo non ipſa materialis ſanguinis effuſio ipſam Eccleſiæ pollutionem ſeu profanationem præcipuè inducat; ſed ipſum crimen quod in ſanguinis effuſione perpetratur; conſequens eſt, ipſam Eccleſiam ex mente Canonum non pollui, tametſi etiam copioſus ſanguis effluat, ſi tamen percuſſio levis fuerit; ut ſi v. gr. pueri in rixa alter alterum percutiat, & ex naribus copioſius ſanguis effluat; uti poſt alios citatos notat Barboſa de *Officio Epiſcopi allegatione* 28. *n.* 36. Si tamen (ait) ſanguis exiret de naſo ex percuſſione violenta inter majores 14. annorum; Eccleſiam pollui, reſolvit judicatumque refert Marianus Anton. *libr.* 1. *variarum reſolut.* 112. *caſu* 6. Ita Barboſa; quod indubiè intelligi debet, ſi ex modo percuſſionis aliiſque circumſtantiis ſat appareat, percuſſionem hanc gravem fuiſſe & enormem.

XV. Quia tamen ipſæ Decretales loquentes de pollutione ob vulnus inflictum, ſpecialiter meminerunt effuſionis ſanguinis, videntur ipſam pollutionem in *effuſionem* ſanguinis refundere: unde & communiter receptum eſt, ex percuſſione quantumvis gravi & enormi facta in Eccleſia, eam non pollui, ſi nulla ſequuta ſit ſanguinis *effuſio*, uti poſt alios reſolvit Barboſa loco citato *n.* 35. quin etſi modicum ſanguinis effundatur, nequaquam cenſebitur polluta. Ipſum enim verbum, *effuſio*, videtur ſanguinis abundantiam & copioſum fluxum denotare, Barboſa *ibid. num.* 35.

XVI. Si tamen citrà ſanguinis effuſionem ex vulnere in Eccleſia inflicto ſequatur mors vulnerati, indubiè ipſa Eccleſia cenſebitur polluta, *cap.* 4. ⁂ *De Conſecrat. Eccleſiæ*; ubi ſimpliciter propter homicidia in Eccleſia contingentia Eccleſiam reconciliandam eſſe reſpondit Pontifex,

XVII. Ubi autem vulnus inflictum eſſet extra Eccleſiam; & vulneratus moreretur intra Eccleſiam, non pollui ob eam mortem ipſam Eccleſiam, reſolvit Barboſa *ibid. num.* 23. quia ipſum homicidium, cui ipſa pollutio adſcribitur, non contigit in Eccleſia. Unde è contrario ſi vulnus lethale inflictum ſit in Eccleſia, & mors ſequatur extra Eccleſiam, polluta cenſebitur Eccleſia.

XVIII. Polluta autem Eccleſia, cœmeterium ſi ei fuerit contiguum, cenſebitur quoque pollutum; ſecùs ſi remotum fuerit ab eadem.

At è converſo polluto cœmeterio non cenſetur propterea polluta Eccleſia, tametſi contigua, *Cap. unico de Conſecratione Eccleſiæ in VI.* ubi unà declaratur; quòd ſi duo ſint cœmeteria quæ pariete medio

ſibi

Digitized by Google

ſibi junguntur, quòd uno polluto, aliud pollutum cenſeri non debeat.

XIX. Effectus pollutionis eſt, quòd in Eccleſia polluta, ante reconciliationem Divina Officia, præſertim Miſſarum ſolemnia, celebrari nequeant, *capit. fin.* ☩ *de Conſecrat. Eccleſiæ*, *cap.* 11. ☩ *de Privilegiis*, & *cap.* 18. *de Sent. Excommunic.* in VI. ubi Bonifacius VIII. reſpondet, quòd is qui in Eccleſia polluta ſcienter celebrare præſumit, *temerariè* agat; ſed tamen irregularis non efficiatur: *cùm id* (ait) *non ſit expreſſum in jure*.

XX. Reconciliatio Eccleſiæ, uti & cœmeterii fit mediante aqua cum vino & cinere per Epiſcopum benedicta. Quamvis enim aqua tam pro adminiſtratione Baptiſmi, quàm piacularis pro benedictione populi à Presbyteris benedicatur; tamen hæc aqua, quæ cum cinere miſcetur pro reconciliatione Eccleſiæ, tantùm per Epiſcopum benedicitur; unde & ad diſtinctionem alterius aquæ vocatur hæc, *aqua conſecrata*.

XXI. Porrò ſicuti aqua hæc à ſolo Epiſcopo benedicenda eſt; ita & Eccleſiæ reconciliatio, juxta reſponſum Gregorii IX. in *cap.* 9. ☩ *de Conſecrat. Eccleſiæ*, nonniſi per Epiſcopum fieri poteſt, eamque per ſimplices Sacerdotes fieri, etiam ex delegatione Epiſcopi prohibet Gregorius; non obſtante conſuetudine Eccleſiæ Bracharenſis, *quæ* (ait) *dicenda eſt potiùs corruptela*.

Rationem allegat Pontifex: „ Quia licet Epiſcopus „ committere valeat quæ juriſdictionis exiſtunt: quæ „ Ordinis tamen Epiſcopalis ſunt, non poteſt inferio„ris gradus Clericis demandare. Quòd autem man„dantibus Epiſcopis ſuper reconciliatione factum eſt „ hactenus per eoſdem, miſericorditer toleramus.

Ex hoc textu uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, Epiſcopum non poſſe ſimplici Sacerdoti, ſive *non Epiſcopo* committere reconciliationem Eccleſiæ antea conſecratæ; tametſi aqua ab ipſo eſſet benedicta.

XXII. Dicit tamen Innocentius in commentatio ad hunc textum, „ ſe ante audiviſſe Papam pluribus „ Epiſcopis indulſiſſe ut per ſimplices Sacerdotes poſ„ſent reconciliare Eccleſias, aqua tamen priùs per „ Epiſcopum benedicta. “ Ita ex Innocentio refert Fagnanus ad *capit.* Aqua ☩ *de Conſecrat. Eccleſ. num.* 6.

An Epiſcopis Belgii ſimile à Pontifice privilegium datum ſit, neſcio: hoc equidem ſcio, ipſos reconciliationem Eccleſiæ etiam conſecratæ, Presbytero ſubinde delegare, aqua ab Epiſcopo priùs benedicta. Inter facultates à Sede Apoſtolica datas Vicario Apoſtolico Silvæducenſi, legitur *n.* 23. facultas „ reconciliandi „ Eccleſias pollutas aqua ab Epiſcopo benedicta, & „ in caſu neceſſitatis, etiam aqua non benedicta ab „ Epiſcopo. “ Habentur hæ facultates ad calcem Synodorum Silvæducenſium, *edit.* ann. 1692.

XXIII. Quòd de jure hæc reconciliatio privativè Epiſcopo tribuatur, inde factum videtur, quòd hæc publica & ſolemnis templi materialis reconciliatio figura videatur ſolemnis ac publicæ reconciliationis animæ per peccatum pollutæ; conſequenter etiam ad exemplum ſolemnis reconciliationis Pœnitentium, hanc reconciliationem Epiſcopo reſervandam fore viſum fuit. Quòd autem in caſu delegationis aqua debeat eſſe ab Epiſcopo benedicta, oſtendit auctoritatem Epiſcopalem etiam hic aliquo modo debere intervenire.

XXIV. Ad idem referendum, quòd ſicut in publica ac ſolemni Pœnitentia & Pœnitentium reconciliatione *cinerum* uſus fuit; ita & hic cineres cum aqua miſceantur.

Similiter aſperſorium de herba *hyſſopi* factum, quo aqua benedicta aſpergenda eſt, quid aliud, quam Pœnitentium reconciliationem exprimit; juxta illud Pſalmiſtæ: *Aſperges me hyſſopo & mundabor?*

XXV. Et ſanè per reconciliationem hanc, figurari reconciliationem peccatoris jampridem adverterunt Theologi, uti notat antiquus Gloſſographus ad *cap. unicum de Conſecrat. Eccleſiæ* in VI. Verbo *Pollui*: „ Dicunt enim (ait) Theologi quòd ideò reconci„liatur Eccleſia, ut videntes Laici Eccleſiam ſic la„vari, quæ non peccavit, cogitent intra ſe quantùm „ pro lavatione peccatorum laborandum ſit.

Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 9. agens de conſecratione & reconciliatione Eccleſiarum, oſtendit *cap.* 17. „ Locum ſacrum reconciliari ad exemplum “ & terrorem, ut videntes locum ſacrum ſeu inani- “ matum templum nullo peccato obnoxium, lavari “ & purificari, delicti horrore concutiantur, & re- “ cogitent, quantum pro expiatione delictorum, & “ vivo Dei templo ſit elaborandum. “

XXVI. Sicuti ſolemnis pœnitentiæ & reconciliationis uſus eſt dumtaxat in peccatore publico, & quidem qui antea per Baptiſmum Deo fuerat conſecratus; ita ſolemnis reconciliatio hæc non impenditur, niſi pollutio ſit *publica*, uti rectè monet Synodus Colonienſis *par.* cit. *cap.* 18. uti nec illa requiritur, ſi Eccleſia antea non fuerit ſolemniter conſecrata. Si enim dumtaxat fuerit *benedicta*, tantùm aqua *exorcizata* ſeu benedicta lavanda erit, *cap. fin.* ☩ *de Conſecr. Eccleſ.* idque etiam per ſimplicem Presbyterum, uti poſt Gloſſam ad hoc Capitulum communitèr docent Doctores: & communis praxis ſuffragatur.

CAPUT V.

De reparandis Eccleſiis.

1. *Jampridem proventus Eccleſiaſtici in reparationem Eccleſiarum impenſi.*
2. *Reditibus Eccleſiaſticis in quatuor portiones diviſis, una cedebat in reparationem fabricæ.*
3. *In Hiſpania tertia pars cedebat.*
4. *Quomodo bona fabricæ hodie in reparationem Eccleſiarum cedere debeant?*
5. *Decimis onus reparandi Eccleſias, qua ratione incumbat?*
6. *Beneficiati ad reparationem jampridem fuere adſtricti.*
7. *Hæc Beneficiatorum obligatio auctoritate Canonum adſtruitur.*
8. *Eam declarat Synodus Tridentina; item Edictum Principum Belgii.*
9. *Quomodò jura Beneficiatos ad reparationem conſtringant?*
10. *Parochus habens ſimplicem competentiam, ad reparationem non tenetur.*
11. *Decimatores licèt non ſint Beneficiati, ad reparationem tenentur.*
12. *Quid de hac Decimatorum obligatione ſtatuant Synodi Belgicæ.*
13. *Edictum Principum ad reparationem vocat ipſos Decimatores.*
14. *Pro qua parte Decimatores ad reparationem teneantur ex Edicto Principum.*
15. *Quæ decimarum portio in Gallia pro reparatione adjudicari ſoleat?*
16. *Portio decimarum in reparationem impendenda, intelligitur deducto omni alio onere.*
17. *Onus reparationis Decimatoribus aut Incolis incumbens, ſolet tantùm concernere Eccleſiam Parochialem.*
18. *Onus reparandi Capellam ordinariè Parochianis, aut Decimatoribus non incumbit.*
19. *Interdum tamen obligantur.*
20. *Onus reparandi Eccleſiam* neceſſarias *reparationes ſpectat.*
21. *Forma reparationis arbitrio judicis determinanda; & quæ à judice attendenda?*
22. *Reparatio inſtitui non poteſt, niſi vocatis* quorum intereſt; *coram quibus & Æditui computum reddere debent.*
23. *Interdum Incolæ pro reparatione contribuere debent; ſed ſine auctoritate judicis ſæcularis hic cogi non poſſunt.*
24. *Populo ad reparationem adſtricto, qui teneantur; & quomodò onus imponendum?*
25. *Particularis loci conſuetudo, & concordatum juri communi & generalibus Patriæ regulis in hac materia præferuntur.*
26. *Reparatio* Navis *Incolis, & reparatio* Chori *Decimatoribus multis in locis incumbit.*
27. *Quid* Navis *nomine veniat?*
28. *An Decimatores ad reparationem turris teneantur?*
29. *Cui Campanarum reſtauratio incumbat?*

30. *De-*

Digitized by Google

30. *Decimatores ſolent teneri ad Ornamentorum ſubminiſtrationem.*
31. *Qualia ſubminiſtranda Ornamenta?*
32. *Ornamenta pretioſa cur magis Parochialibus, quàm Monachalibus Eccleſiis conveniant?*
33. *Quis ſit judex competens in materia reparationis Eccleſiarum?*

I. NOn tantùm jampridem ſolliciti fuere Patres, ut templa ædificarentur; ſed etiam ut ædificata ſarta tecta conſervarentur.

Hunc in finem certam partem proventuum Eccleſiaſticorum in reparationem Fabricæ reſervabant.

„ De oblationibus vel agris, quos Dominus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus Deo ſibi inſpirante contulerit, ipſorum agrorum vel Clericorum immunitate conceſſa, id eſſe juſtiſſimum definimus, ut in *reparationibus* Eccleſiarum, alimoniis Sacerdotum, & pauperum refectione, vel redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, & Clerici in adjutorium Eccleſiaſtici operis conſtringantur.“ Ita Synodus Aurelianen. I. anno 1011. *Can.* 5.

II. Diviſio redituum Eccleſiaſticorum in quatuor portiones, quarum una *Fabricis* Eccleſiæ impendenda erat, adeò ſtabilita erat ſæculo ſexto, ut ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum ſcribat Sanctus Gregorius: „ Mos eſt Apoſtolicæ Sedis, ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, *quatuor* fieri debeant portiones, una videlicet Epiſcopo, & familiæ ejus propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem, alia Clero, tertia pauperibus, quarta Eccleſiis *reparandis*.“ Apud Gratian. *Cauſ.* 12. *q.* 2. *Can.* 30. ibi & plures Canones hanc diviſionem ſtabilientes occurrunt.

Hoc autem notandum, quòd illa portio, quæ in citato Canone dicitur impendenda Eccleſiis *reparandis*, eadem ſit, quæ in aliis Canonibus dicitur cedere *Fabricis*; eò quòd Fabricæ impendi, nihil aliud ſit, quàm Fabricæ intertentioni & reparationi impendi.

III. In Hiſpania olim moris fuiſſe apparet, ut tertia pars proventuum Fabricis cederet; eaque ut reſtaurandis ſeu reparandis Eccleſiis ex Epiſcopi ordinatione impendi debebat ex Canonum præſcripto.

Et quidem Concil. Tarraconenſe anno 516. *Can.* 8. ait: „ Decernimus, ut *antiquæ* conſuetudinis ordo ſervetur, & annuis vicibus ab Epiſcopo Diœceſes viſitentur, & ſi qua fortè Baſilica fuerit reperta deſtituta, *ordinatione* ejus *reparari* præcipiatur: quia *tertia* pars ex omnibus per *antiquam* traditionem, ut accipiatur ab Epiſcopis, novimus eſſe ſtatutum.“ Gratianus *Cauſ.* 10. *q.* 1. *Can.* 10.

Fixum igitur & indubitatum eſt, aliquam partem proventuum Eccleſiaſticorum jam pridem Fabricis Eccleſiarum fuiſſe deſtinatam; atque eamdem reparandis Eccleſiis ex Epiſcoporum ordinatione impendendam fuiſſe.

IV. Quamvis hodie non fiat ea redituum Eccleſiaſticorum diviſio in partes, quarum tertia aut quarta cedat Fabricæ; tamen ſi quæ pro Fabrica ſpecialiter ſint deputata, ex antiqua diſciplina & hodie in reparationem Eccleſiarum impendenda ſunt. Hinc, ait Peckius in tractatu ſuo *de reparandis Eccleſiis*, *cap.* 14. „ omnes in eo conveniunt Interpretes ad *cap.* 1. & *de ædificandis Eccleſ.* quòd ceſſante conſuetudine, ſtatuto, ſeu diſpoſitione ſpeciali, reparatio Eccleſiæ ex ea portione, quæ à jure ad Fabricam deputata eſt, fieri debeat.

Unde & Edicto Principum noſtrorum ſuper reparatione Eccleſiarum evulgato 2. Octobris 1613. cavetur, quòd imprimis ceſſantibus *ſpecialibus* tractatibus, aut conventionibus ſuper reparatione facienda inter aliquos initis, proventus *Fabricæ* impendantur, tam in novam ædificiorum conſtructionem, quàm antiquorum reparationem. Habetur Edictum *libr.* 2. Edictorum Flandriæ, *pag.* 37.

Edictum Principum noſtrorum de anno 1613. de quo in textu, non tantùm præcipit proventus Fabricæ in reparationem Eccleſiæ impendi, ſed inſuper, ut in augmentum proventuum fabricæ colligi debetent, ſignanter in Eccleſiis Ruralibus, eleemoſynæ fidelium; eaſque per Parochos, & Concionatores eſſe commendandas in ſacris concionibus; figendumque truncum, in quem intrantium & exeuntium Eccleſiam piæ & liberales oblationes recipiantur.

Inſuper & hoc notandum ſi forſitan à Paſtoribus primitivis, vel percipientibus Decimas vigore Concordati, vel antiquæ conſuetudinis, aliquid annuè pro intertentione, ſeu conſervatione Fabricæ contribuatur, illud ſolere cum reliquis Fabricæ proventibus confundi, & adinſtar aliorum Fabricæ proventuum in ordinarias reparationes expendi, nullo ordine ſervato.

Quandoquidem igitur proventus Fabricæ in reparationem Eccleſiæ, necnon ornamentorum & utenſilium, aliaque ad divinum cultum celebrandum neceſſaria impendi debeant, priuſquam Decimatores, aut Beneficiati, in reparationem, aut ſubminiſtrationem illorum contribuere debeant, non dubium quin ipſi Decimatores & Beneficiati, aliique, quibus onus reficiendi Eccleſias, aut ſubminiſtrandi ornamenta, in defectum proventuum Fabricæ incumbit, pro ſuo intereſſe intendere poſſint, ut hi proventus in conſervationem Fabricæ & ornamentorum ritè impendantur, neque in alios uſus convertantur.

Quin ſi ad reparationis expenſas urgeantur, poterunt petere computus Fabricæ ſibi exhiberi, ut videant num proventus Fabricæ ſufficientes non ſint, vel utrum aliis uſibus in eorum præjudicium non impendantur, prout & allegato Edicto Decimatoribus aliiſque intereſſe habentibus permittitur.

V. Quòd autem quarta aut tertia pars etiam decimarum olim Fabricæ deputaretur, æquum erat; quia, uti rectè poſt Rebuffum in tractatu *de decimis*, *q.* 2. *num.* 4. monet Pekius *ibid. num.* 2. decimæ non tantùm ſunt inſtitutæ pro victu Miniſtrorum Eccleſiæ, aut propter pauperum & hoſpitum receptionem, aut Sacrificiorum oblationem; ſed etiam propter *Fabricæ* Eccleſiæ conſtructionem & tuitionem.

Deinde ſubjicit Peckius: „ Et quamvis hodie diſtributio illa antiqui juris, in omnibus non ſervetur; illud tamen & jure & conſuetudine receptum eſt, ut hoc onus prædictis reditibus, proventibus & decimis annexum, cum ſequatur, qui eorum uſum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem haber .... Utique proventus, reditus & decimæ ejuſmodi, cum onere reparationis, ad eum qui percipit & fruitur, tranſire debent. Quòd ex *Canon.* Presbyteri, & *Can.* Unio *Cauſ.* 10. *q.* 3. ſatis confirmatur, ubi ſi Epiſcopus portiones Parochiarum percipiat, ad Eccleſiæ reparationem obligatur.“

VI. Unde & jampridem cautum fuit, ut „ quicumque Eccleſiaſticum Beneficium habent, omninò adjuvent ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas.“ Ita ex Concilio Moguntino anni 813. refertur in *capit.* 1. *de Eccleſiis ædificandis*; & eodem tempore in quodam Capitulari Caroli Magni *cap.* 24. confirmatum legimus. Habetur *tom.* 7. Concil. General. *col.* 1289.

Concilium quidem Moguntinum, uti & hoc Capitulare de Clericis aut Beneficiis Eccleſiaſticis hic non loquuntur; ſed de Laicis, qui decimas aliave bona Eccleſiæ jure *feudi* ſeu *Beneficii* tenebant; uti rectè notavit & oſtendit Gonzales in notis ad dictum *c.* 1. & non obſcurè innuit totus contextus Canonis Concilii Moguntini, uti refertur in prima Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum, ubi adduntur hæc verba (à Raymundo Decretalium Gregorii IX. collectore omiſſa) *& nonam & decimam reddant*, quæ nonniſi ad Laicos decimas & bona ab Eccleſia jure feudi tenentes referri poſſunt.

VII. Interim ex hac Decretali concludunt omnes paſſim Interpretes, habentes Beneficium in Eccleſia, teneri ad ejus reparationem: quæ concluſio, quamvis ex citato Canone Moguntino, prout primitùs editus fuit, deduci non poſſet, nihilominus aliis Canonibus, & naturali rationi conſonat.

Canones enim paſſim ipſos Eccleſiæ Beneficiatos ad reſtaurationem ipſius Eccleſiæ obſtrictos declarant; rationi juſtitiæque conſonum judicantes, eos qui reditus ac proventus Eccleſiæ percipiunt, ad earum quoque reſtaurationem teneri.

„ De deſtructis Eccleſiis, ut ab eis, qui eas poſſident, reædificentur, & ſi non ſufficiant, à populo adjuven-

Digitized by Google

„ juventut; “ ait Synodus Romana ſub Eugenio II. *Can.* 25.

Et generaliter Synodus Trullenſis *part.* 2. *cap.* 11. „ Ut Eccleſiæ ſarciantur, vel reſtaurentur ab iis, qui „ rebus earum utuntur, aut ab unoquoque tale ex „ earum familia præbeatur adjumentum, per quod ſi „ fieri poteſt, reædificentur.

VIII. His conformis eſt diſpoſitio Concilii Tridentini *Seſſ.* 21. *cap.* 7. *de Reform.* qua decernitur, Epiſcopi „ Eccleſias Parochiales collapſas reſtaurari „ procurent ex fructibus & proventibus quibuſcum- „ que ad eaſdem Eccleſias quomodocumque pertinen- „ tibus: Qui ſi non fuerint ſufficientes (ait) om- „ nes Patronos, & alios, qui fructus aliquos ex di- „ ctis Eccleſiis provenientes percipiunt .... ad „ prædictas cogant.

Edictum quoque Principum noſtrorum ante citatum expreſſè vult, ut contribuant ad reparationem Eccleſiarum, qui Beneficia in iis Eccleſiis poſſident; idque, ait, *juxta juris communis diſpoſitionem.*

IX. Jus commune Beneficiatos ad Eccleſiarum reſtaurationem aſtringit, inſpecta ipſa fructuum portione, quam ab Eccleſia percipiunt: „ Æquum enim „ eſt (ait Peckius *cap.* 20.) eum qui lucrum ſen- „ tit, onus quoque ſentire.

Adhæc jus commune ea conditione Beneficiatos ad reſtaurationem Eccleſiæ obligat, *ſi eis ſuperſit*; quemadmodum reſpondit Alexander III. in *cap.* 4. *de Eccleſiis ædificandis:* „ De his, qui Parochiales Ec- „ cleſias habent, duximus reſpondendum, quòd ad „ reparationem & inſtitutionem Eccleſiarum cogi de- „ bent, cùm opus fuerit, de bonis, quæ ſunt ipſius „ Eccleſiæ, *ſi eis ſuperſint*, conferre, ut eorum exem- „ plo cæteri invitentur.

X. Hinc communiter concluditur, & in praxi ſervatur quòd Parochi qui nullas decimas habent, ſed ſola Paſtorali competentia contenti ſunt, ad Eccleſiarum reparationem non teneantur; eò quòd nihil eis ex bonis Eccleſiæ ſupereſſe credatur: quandoquidem *competentia* honeſtæ Parochi ſuſtentationi commenſurata ſupponatur.

XI. Sed quia Beneficiati ad reparationem Eccleſiarum vocantur ratione proventuum, quos ab Eccleſia recipiunt, hinc Monaſteria, Capitula, & alii ad quos decimæ & proventus Eccleſiarum ſunt devoluti, quamvis Beneficia Eccleſiaſtica verè non habeant in iis Eccleſiis, ad earum tamen reſtaurationem ratione perceptionis dictorum proventuum, vocantur.

Synodus habita circa annum 1297. ab Archiepiſcopo Rothomagenſi ejuſque Suffraganeis apud Pontem Audomari, *cap.* 8. ait: „ Statuimus etiam ut Abba- „ tes, Priores, & aliæ Eccleſiaſticæ Perſonæ, quæ „ percipiunt *majores decimas* in Parochialibus Eccle- „ ſiis, compellantur *ad reſtaurandam* fabricam, li- „ bros & ornamenta, pro *rata* quam percipiunt in „ eiſdem.

In textu obſervatum eſt, poſſeſſores decimarum ad reparationem Eccleſiarum vocari, tametſi non earum Eccleſiarum Beneficiati.

Imò rectè obſervat Zypæus in notitia Juris Belgici tit. de ſanctis Eccleſiis *num.* 11. quòd Concilium Tridentinum obliget decimarum poſſeſſores ante Parochianos, etſi apud aliam Eccleſiam, cui aſſignatæ ſunt, reſideant.

Jure enim Parochiali (ait) proveniunt, etſi per uniones, ſeu incorporationes aliis fuerint aſſignatæ; notatque ibidem *num.* 10. quòd in Diœceſi Leodienſi ſoleat Epiſcopus vel Archidiaconus viſitans, & Eccleſiam reparatione indigere reperiens, ordinare eam faciendam ſumptu hujus illiuſvè decimarum poſſeſſoris: „ Quod (ait Zypæus) videri poteſt ſacere, ſicut Præ- „ tores viſitantes vias, mox reparari jubent per poſ- „ ſeſſores vicinorum agrorum.

Cùm verò eo modo procedendo, inchoari videatur ab ipſa executione, monet Zypæus: vix in his partibus eum procedendi modum recipiendum, ſed ſolere hic procedi via Arreſti, injiciendo Arreſtum in Decimas, aliavè bona huic oneri ſubjecta, quorum poſſeſſores extra has ditiones degunt: idque ad fundandam contra eos juriſdictionem, illudque valdè convenire menti Concilii Tridentini *Seſſ.* 21. *cap.* 7. credit Zypæus, dum primum cupit Eccleſias reparari per Laicos Patronos, & quoſcumque proventus Eccleſiaſticos poſſidentes, quacumque (inquit) *appellatione, exemptione, & contradictione remota.*

Cæterùm indubitatum eſt, quòd ſi Epiſcopi, eorumvè Archidiaconi, vel Archi-Presbyteri, Eccleſias Parochiales, vel etiam domos Paſtorales viſitantes; reparationibus ordinariis & minutioribus faciendis ſollicitè intenderent frequenter, contingeret exiguis ſumptibus Eccleſias domoſque Paſtorales iſtas tectas conſervandas, quæ aliàs defectu ſimilium reparationum poſtmodum in notabilem ruinam decidunt; occaſione cujus plures poſtmodum difficultates ſuper earum reparatione, aut inſtauratione oriuntur.

XII. Synodus P. I. Cameracenſis titulo *de Decanis cap.* 8. vult, ut „ in Eccleſiis, quarum inſtaurari “ ac refici Chorus eorum ſumptu debet, qui decimas “ capiunt, omnes Eccleſiaſtici qui eaſdem decimas “ obtinent, etiamſi Patroni non ſint, ex proportione “ decimarum quas recipiunt, pro ſua quiſque pro- “ portione conferat: ſive inſtaurari tantùm iidem Cho- “ ri debeant, ſive de integro ædificari. “

Hoc Decretum quoad concurrentiam in reparatione Eccleſiarum omnium generatim Decimatorum ſervata proportione perceptionis, renovatum rurſus fuit in Synodo P. II. *tit.* 14. *cap.* 12. additque: prædictum Decretum ad omnes infra limites Parochiæ decimas poſſidentes, prout juris eſt & rationis, extendatur; ubi nimirùm integri Chori reparatio ad eos, qui decimas poſſident, pertinet.

XIII. Similiter Edictum Principum noſtrorum vult, ut proventibus Fabricæ, & iis quæ in eum finem per Æditnos in Eccleſiis ruſticanis ſub Officio Divino colliguntur, aut in Gazophylacium ad id in templo poſitum à Fidelibus conjecta ſunt, haud ſufficientibus, ſubſidium ſumatur ab *omnibus* decimis in manu mortua exiſtentibus, ſive liberis ad naturam primigeniam reverſis, ſive adhuc feudali vel alio nexu adſtrictis, ſive in manu laicali adhuc exiſtentibus, quæ tamen doceri poſſint ab Eccleſia eſſe profectæ poſt Concilium magnum Lateranenſe ſub Alexandro III. anno 1179. celebratum.

In Gallia quoque Decimatores ad reparationem & inſtaurationem Eccleſiarum condemnantur, quemadmodum videri poteſt apud Brodæum in notis ad Lovetium *litt. R. num.* 50. & noviſſimè oſtendit Michael du Perray Advocatus in Parlamento Pariſienſi in tractatu *de Portionibus congruis*, &c. *parte* 2. *capit.* 28.

XIV. Verùm ſicuti olim non niſi tertia aut quarta proventuum Eccleſiaſticorum pars ſolebat cedere Fabricæ, ita & hodie ſolet ea moderatio circa Decimatores ſervari, ut non niſi certam portionem decimarum contribuere teneantur; ne aliàs contingat ob Eccleſiarum ruinas, ipſos decimarum poſſeſſores ſubitò & inopinatò ad egeſtatem deduci.

Et quidem ſæpius citatum Edictum noſtrum, decimas in ſubſidium accipi vult ea moderatione, ut per annos ſex triens illarum contributioni ſubjiciatur, ſive integræ decimæ duorum annorum in reſtaurationem Eccleſiæ cedant ſpatio ſex annorum, id eſt, ſingulis annis *triens* omnium decimarum: verba Edicti Gallicè ita habet: *Requerant y eſtre par eux employè le revenu entier de deux annèes, à payer en ſix annèes egalement; ſçavoir, à chacune des ſix annèes une tierce du revenu annuel.* Id eſt, Requirentes, ut ad eum finem quolibet ſexennio per eos æqualiter impendantur reditus duorum annorum, videlicet tertia annuà reditus pars; in ſingulos ſexennii annos adæquata.

Nequaquam obſcurum eſt, quòd *æqualitas*, quam ſervatam vult Edictum, non ſit referenda ad æqualitatem portionum annuarum, quas ex decimis varii Decimatores habent inter ſe; ſed ad æqualitatem *trientis* in ſingulos annos ex decimis in reparationem Eccleſiarum impendendi; hoc eſt, ut ſingulis annis habeatur triens omnium decimarum, quæ iis annis colliguntur, uti rectè notavit Zypæus in Jure novo, *tit. de Eccleſiis ædificandis*, *num.* 9.

XV. In Gallia quoque in hac contributione circa decimas ſolet plerumque ea ſervari moderatio, ut nonniſi tertia pars adjudicetur; quemadmodum in ſummis Galliarum Prætoriis ſedulò obſervari ex Joanne Papone & Guillelmo Benedicto refert Peckius, *cap.* 14. & affir-

mat

Digitized by Google

mat Joannes Tournetius in ſua Arreſtorum collectione, *litt. R. cap.* 14. ita ſæpiùs judicatum; ac ſignanter 18. Decembris 1616. infirmata ſententia, qua Incolis adjudicata fuerat *medietas* decimarum impendenda in reparationem Eccleſiæ.

XVI. Hæc autem decimarum portio intelligi debet deducto omni alio onere, ut ibidem Tournetius. Et Zypæus loco citato agens de triente decimarum per Edictum contributioni ſubjecto, ait *num.* 6. „ Detalcanda autem eſt Canonica portio quæ paſtori ex „ decimis ſolvitur, ſimiliaque onera atque ex reſiduo „ tantùm *triens* in Eccleſiæ reparationem exigi poteſt; Proventus enim, bona, & fructus cenſentur „ ii, qui deductis oneribus ſuperſunt.

Teſtatur idem Zypæus, *Conſult.* 2. *de Eccleſiis adificandis num.* 27. declaraſſe aliquando Sanctam Congregationem ſub his fructibus reparandæ Eccleſiæ ibi ollectis, non comprehendi, quæ Parocho pro victu ſunt neceſſaria.

Trientem decimarum, de quo in Edicto *anni* 1613. computandum eſſe detractis oneribus, quibus decimæ ſunt obnoxiæ, in textu notatum eſt; & ita ſæpiùs judicatum refert Laury in ſua Arreſtorum collectione, *Arreſto* 40.

Notat etiam ibidem, Decimatores non defungi abdicatione decimarum facta conformiter ad præſcriptum Edicti, in reparationem Eccleſiæ, ſi eam *poſt factam reparationem* ruſſus in ruinam cadere contigerit; ſed Decimatores iteratò teneri cedere trientem decimarum conformiter ad præſcriptum Edicti in hanc novam reſtaurationem.

Verùm ſi Decimatores in reſtaurationem Eccleſiæ duorum annorum decimas, juxta tenorem Edicti, conſuliſſent; ſed Parochiani partem dumtaxat Eccleſiæ reſtauraſſent, atque integram eam decimarum portionem in hujus partis inſtaurationem impendiſſent, ut ſe interim ab impenſis reſtaurationis eximerent, non poſſent poſtmodum Decimatores obligare iteratam decimarum abdicationem, in reſtaurationem partis Eccleſiæ, quam ipſi irreparatam permiſerunt: eò quòd Edictum obligare non videatur Decimatores, niſi ad unicam decimarum abdicationem in reſtaurationem *totius* Eccleſiæ, ſive Fabricæ collapſæ, & ita judicatum in Parlamento Mechlinienſi 23. Februarii 1685. ibidem refertur.

XVII. Sicuti competentia Paſtoralis ex decimis aſſignanda propriè, & primariò tantùm concernit Parochum & Parochiam; atque ita in ejus determinatione hoc providendum, ut illud aſſignetur, quod *Rectoris ac Parochia neceſſitati decenter ſufficiat*, ut loquitur Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ita quoque onus reparationis Decimatoribus injectum, tantùm concernit Eccleſiam ipſam *Parochialem*, ſive eam in qua *de jure* Parochiali Divinum Officium audire, & Sacramenta ſuſcipere tenentur; quia, ait Wameſius Concilio Canonico 511. *num.* 8. ut decima jure communi pertinet ad Parochum, *capit.* Cum contingat ⁊ *De Decimis*: ita ſoli Parochiali Eccleſiæ deſervire debet, non Capellis, veluti inde deductis coloniis.

XVIII. Similiter Peckius in citato tractatu *cap.* 24. inquirens, qui teneantur ad reparationem Capellæ, rectè advertit, quòd Ruſtici ad quorum commoditatem Capella fundata eſt, ſe queant ab onere eam reparandi eximere, ſi velint uſu illius carere, & ad Eccleſiam Parochialem potius accedere, quam Cappellæ reparandæ impenſas ferre. „ Licèt enim Parochiani, ut Eccleſiæ Parochialis refectionem evitent, illi renuntiare, & in Parochia nihilominus manere, non „ poſſint; in Capella tamen alio jure utendum videtur: quia Parochiani ab ea recedentes, ad matrem „ ſuam redeunt, primævum ſuum ſtatum, vel veterem conditionem reaſſumunt, nullique planè in ſuo „ jure præjudicant, aut detrimentum adferunt.

Poſt hæc ſubjungit: „ Quòd ſi nec Parochiani, „ nec Patroni Capellam reparare velint, aut ob paupertatem nequeant, eam juxta Decretum Concilii „ Tridentini *Seſſ.* 21. *cap.* 7. *De Reform.* transferendam eſſe: Evidenter declarans Decimatores nullatenùs ad earum reparationem teneri.

Circa reparationem turris, de qua in textu, illud imprimis notandum, quòd ubi ex conſuetudine, quemadmodum in patria Leodienſi paſſim obtinuit, Decimatores tenentur ad reparationem navis, etiam teneantur ad reparationem turris, ſi hæc ſit pars ipſius navis, ſive incumbat parietibus ipſius navis: quemadmodum in *Recordiis* Leodienſibus paſſim notatur: modò tamen non agatur de turri elatiori, quæ magis ad venuſtatem, quàm ad neceſſitatem ſpectet.

Simili ratione, alibi obtinet, ut ad reparationem turris, quæ ipſi choro Eccleſiæ adhæret, vocentur, qui ad ipſius chori reparationem obligantur.

Denique juri communi conforme eſt, ut Decimatores, qui campanam ſubminiſtrare tenentur, cujus ſonitu Parochiani ad Divinum Officium vocari debent, etiam obligentur catenùs ad extructionem, vel reſtaurationem turris in quantùm hæc neceſſaria eſt, ut Campana per totum Parochiæ diſtrictum audiri queat.

Cæterùm ſciendum *Recordias* Leodienſes, de quibus loquitur Peckius in Opuſculo *de ædificandis & reparandis Eccleſiis*, & quarum meminimus hìc *num.* 27. quæque ad Parochianos reſtaurationem turris rejicere videntur, eſſe privatas Decani, ſive Archipresbyteri Ruralis, & Paſtorum ſui decanatus ſive diſtrictus ſimul Congregatorum atteſtationes: *quòd recordentur* hoc vel illud in ſuo Decanatu fuiſſe ſemper obſervatum.

Unde & hìc in judiciis, nonniſi pro privatis inſtrumentis, & probationibus reputantur, uti de his Recordiis, prout & de Statutis Archidiaconatus Haſbaniæ & Condruſii, occaſione cujuſdam litis, ſuper reſtauratione turris inter incolas, & Decimatores in Supremo Brabantiæ Concilio motæ, ſe obſervaſſe, mihi indicavit Ampliſſimus quidam ejuſdem Concilii Aſſeſſor, ita ad me ſcribens: „ Sanè vix eſt, ut quoad reſtaurationem turrium, certi quid hiſce in partibus definiri queat, ſive agatur de Eccleſiis quondam Epiſcopatui Leodienſi, ſive de iis, quæ Cameracenſi Diœceſi fuerunt ſubjectæ.

„ Circumferuntur quidem Statuta Archidiaconalia Haſbanniæ & Condruſii; item *Recordia* plura Decanatuum Geldoniæ, Fleurnacenſia, Gemblacenſia, aliaque; ſed nec illa, prout jacent, apud nos admitti in judiciis ſimpliciter, adverti & obſervari, licèt iis majorem quam habent habere poſſunt, aut debent, errans Peckius de reparandis & reſtaurandis Eccleſiis, authoritatem attribuere videatur.

Niſi enim uſus aut rerum judicatarum authoritas, Statutis aut Recordiis conformis ſit, minoris Ordinis apud nos habentur.

Statuta enim Archidiaconalia, cùm exteræ authoritatis, & judicis ſint, ſubditos noſtros ligare nequeunt; & ut poſſint, *Placetum* Senatus Principem repræſentantis omninò neceſſarium eſt ſecundum Edictum Philippi II. anni 1571. citatum per Stockmans in libello, quem ſuper jure Placeti conſcripſit.

Recordiæ verò, cùm tantùm ſint declarationes extrajudiciales Curatorum, & Paſtorum, nulla publica Principis authoritate ad legem condendam munitorum, nec ad hoc qualificatorum, ut circa facti quæſtiones, declarationes conficiant, quæ fidem in judiciis faciant pro privatis ſcriptis reputanda ſunt.

Quin nec alio jure à Principibus noſtris Alberto & Iſabella in Edicto ſuo de anno 1613. ſuper reſtaurationibus reparationibuſque Eccleſiarum, Principumque noſtrorum Commiſſario, & ab iis, quos Eccleſiaſtica authoritas pro conferentia nominaverat, habita fuerunt, ut Edictum illud apertè manifeſtat.

Si enim per diſpoſitionem Statutorum Archidiaconalium, ut & per *Recordias* difficultates in hac materia ſe offerentes ſopiri & decidi debuiſſent, ſi ea vim authoritatemque legis habere debuiſſent, illud ipſum in dicto Edicto ſpecialiter expreſſum notatumque fuiſſet, dixiſſentque Principes optimi; primo more antiquo, & concordiis ſpecialibus, poſteà, Statutis Archidiaconalibus, utriſque deficientibus, *Recordiis*, locorum lites & jurgia decidenda & componenda.

Poſteà verò quarto loco, ex Reditibus Fabricarum, & per alia media dicto Edicto propoſita, reſtaurationes ac reparationes fieri debere.

Cùm verò nec de *Statutis* iſtis, nec de *Recordiis* ibidem mentio fiat, nec iis authoritas ulla tribuatur, manifeſtum evadit, Principes ad ea nec attendiſſe,

Digitized by Google

„ diſſe, nec per judices attendi voluiſſe, niſi quatenùs more antiquo, aut concordiis approbata, & ad vim alligandi elevata forent.

Hæc hìc apponenda judicavi, ut, incidente in hac materia quæſtione, intelligeretur, non nimiùm, vel Statutis dictorum Archidiaconatuum, aut *Recordiis* eſſe fidendum, aut inhærendum, in locis in Ducatu Brabantiæ conſiſtentibus, licèt ea ante erectionem novorum Epiſcopatuum, fuerint de Diœceſi Leodienſi, vel etiam de eadem Diœceſi, in ſpiritualibus remanſerint; ſed potiùs attendendum ſit ad edicta Principum noſtrorum, vel receptam in hoc Ducatu conſuetudinem.

XIX. Addit deinde hanc cautionem: „ At ſi ejuſmodi Capella ex juſta cauſa Superiorem movente erecta & conſtructa ſit, fortè ut periculum animarum quod evenire poſſet, Eccleſia Parochiali nimiùm diſtante, evitetur, eo caſu non puto renunciationem Parochianorum quidquam operari, ſed econtrà non obſtante illa, ipſos pro præterito tempore antequam inde recedere velint, ſi facultates ipſis ſufficiant, contribuere debere.

Imò non dubium, quòd nonnumquam ipſi Decimatores ad reparationem hujuſmodi Capellæ eſſent pro parte ſaltem aliqua vocandi. Si enim Decimatores non tantùm ad ſuſtentationem Parochi; ſed & aliorum Sacerdotum, qui pro adminiſtrandis Sacramentis & inſtructione populi ſunt neceſſarii, debeant ex decimis contribuere: (ut infrà titulo *de Portione congrua*, oſtenditur) quidni urgeri poſſint ad inſtaurationem non tantùm Eccleſiæ Parochialis, ſed etiam Capellæ, ob diſtantiam à Parochiali Eccleſia, populo neceſſariæ? Præſertim cùm decimæ totius Parochiæ jure communi cenſeantur ad Eccleſiam Parochialem pertinere; ideòque juxta *cap.* 3. *de Eccleſiis ædificandis*, nova Eccleſia ſeu Capella de his decimis eo titulo videatur ædificanda & reſtauranda.

XX. Ulterius, reſtauratio à Decimatoribus, aliiſque quibus incumbit, ita exigenda, ut neceſſitati & honeſtæ populi commoditati Eccleſia ſufficere poſſit: at ea quæ ornatum potiùs quàm neceſſitatem & honeſtam commoditatem ſpectat, requiri non poteſt. Unde Zypæus in Jure novo titulo *de Eccleſiis ædificandis*, monet, Edictum Principum noſtrorum, ad *neceſſarias* „ Templi; ideſt ſubſtantialium partium, tecti, parietum, chori, vel navis, ut loquitur, &c. reparationes reſtringendum eſſe, non verò ad ornatum interiorem extendendum: ut aliquid materiæ relinquatur devotioni aliorum.

XXI. Verùm uti in determinanda Parochorum competentia non avara manu procedendum; atque ipſius Parochiæ amplitudo, necnon decimarum quantitas, aliaque conſideranda; ita quoque in reparandis Eccleſiis juſtum ac æquum eſſe cenſet Peckius c. 1. „ ſi expenſis ac ponderatis Eccleſiarum qualitatibus, fructibus, emolumentis & conditionibus, ad boni æquique judicis arbitrium hoc totum referatur ..... Et cùm (ait) aliquando in ſupremis Galliarum Prætoriis, quæ vulgus Parlamenta appellat, ſimilis quæſtio de reparatione Eccleſiarum incidiſſet, præcedente cognitione, miſſiſque, qui Eccleſias viſitarent, Commiſſariis, ita res temperata & tractata fuit, ut pro ratione proventuum & circumſtantiarum, ea refectio publico Senatus Decreto decerneretur; teſte Joanne Papone in libro *de Arreſtis Gallicis*, *libr.* 1. *titul.* 1. “ Hæc Peckius.

XXII. Ut in hac reparatione non nimiùm graventur Decimatores, aliique quibus onus reparandi incumbit; & omnia minore, quo poteſt ſumptu fiant, ſtatuit Principum noſtrorum ſæpius citatum Edictum; „ quòd nihil poterunt ſtatuere Ædiles ſine iis quorum intereſt: quòdque ſine eorum conſenſu vetus forma non mutabitur; ſed inibitur ratio magis conveniens, vocatis in Concilium peritis, & minus ſumptuoſa. Edent etiam Ædiles computus ſuos iis, qui percipient decimas, ut videant an benè adminiſtrentur, & quantum deſideretur.

XXIII. Ubi autem hactenus aſſignata ad reparationem Eccleſiæ non ſufficiunt, vult Synodus Tridentina citata *c.* 7. „ ut in illorum defectum Parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta Epiſcopi cogant; quacumque appellatione, exemptione, & contradictione remota.

Verùm dum de promulgatione Concilii Tridentini hìc in Belgio tractaretur, ad hunc articulum notatum fuit à Conciliis Regiis, „ populum ad contributiones pro ædificandis Eccleſiis, ſine auctoritate Judicis ſæcularis conſtringi non poſſe. “

Hinc in Edicto Principum noſtrorum dicitur: „ ubi hæc non ſufficiunt, ea indultu Principali tranſibitur ad collectam & capitationem eorum, qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia recipiunt. “

XXIV. Porrò Edictum ſatis inſinuat, eo caſu collectam illam inſtituendam inter eos, qui reverà ſunt Parochiani iſtius Eccleſiæ; ſive qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia percipiunt; quod & juri communi & juſtitiæ conſonum eſſe oſtendit Peckius *c.* 10. unà oſtendens: quòd hæc collecta perſonis ibidem habitantibus Eccleſia utentibus, & Sacramenta ſua ibidem accipientibus, pro modo & ratione rerum ſuarum imponenda ſit. Dein, *c.* 11. ex hoc fundamento infert, quòd Forenſibus ratione bonorum quæ in locis poſſident, collecta pro reparatione Eccleſiæ imponi nequeat; „ quia (ait) hoc onus non eſt onus merè reale, ſed mixtum, & imponitur perſonis principaliter, licèt fiat taxatio reſpectu rerum. “

Eodem fundamento paſſim ubique receptum eſt, ut ubi alii ſunt termini Parochiarum quoad Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & alii quoad Juriſdictionem civilem, pro reparatione Eccleſiarum collectentur omnes qui ſunt intra terminos Parochiarum quoad Juriſdictionem Eccleſiaſticam; ideſt, qui ſubſunt quoad ſpiritualia iſtis Eccleſiis Parochialibus; licèt in civilibus Juriſdictioni alterius Parochiæ ſint ſubjecti; uti refert Zypæus, *Conſult.* 1. *de Magiſtris.*

XXV. Hactenus dicta ferè procedunt, ubi conſuetudo aut particularis contractus, vel concordatum aliam in facienda reparatione legem non dedit; hæc enim ſi probari queat, ſervanda erit; ea verò ceſſante, demum ad jus commune, vel generales Patriæ leges recurrendum.

XXVI. Et quidem teſte *Zypæo*, in reparandis Eccleſiis ferè paſſim conſuetudo ad populum *Navis* reparationem tranſtulit; teſtaturque, ita judicaſſe Concilium Brabantiæ pro Capitulo Antverpienſi, contra Incolas de Conteca, anno 1602. additque; „ Et ita habet generalis conſuetudo locorum, quæ nunc & olim ſub Diœceſi Cameracenſi fuerunt. “

Similiter in Gallia uſu receptum, & Arreſtorum auctoritate ſæpiùs confirmatum eſt, Parochianos teneri ad reparationem *Navis*, Decimatores verò ad reparationem Chori. Ut videri poteſt apud Julianum Brodæum in notis ad Lovetium, *litt. R. num.* 50. qui & rationem ſubjicit, quia *Chorus* Eccleſiæ eſt propriè locus Cleri; *Navis* verò laicorum; quibus multis ſæculis ingredi Chorum illicitum fuit. Recentiora Parlamentorum Arreſta eamdem diſtinctionem inter onus reparandi Navim Eccleſiæ, & ejuſdem Chorum Confirmantia, recitat Michael du Perray in citato tractatu *de portione congrua c.* 28.

XXVII. Navim Eccleſiæ eſſe, ait Peckius, *cap.* 1. *n.* 3. eam corporis Eccleſiæ partem: quæ extra cancellum eſt, in qua Parochiani ſedent.

Monet tamen ibidem: „ Non totam quidem illam partem, *Navem* Eccleſiæ appellamus, quæ extra cancellos eſt, ſed eam tantùm, quæ in medio templi, columnis, parietibus, feneſtris & tecto conſtat ac ſuſtinetur: ſic ut appellatione *Navis*, appendices & Capellæ Eccleſiarum, in quibus malo & improbato exemplo plerique ambulare ſolent non contineantur, etiamſi uno eodemque tempore ac opere *Navi* Eccleſiæ adjungantur: ipſaque Navis ſine his non aliter, quàm avis ſine alis conſtare queat. Id quod nuper, ex informatione, quam in cauſa ſuper ea re controverſa accepi, & in qua deinde ſententiam dictavi conſuetudine & antiqua interpretatione receptum eſſe pleniſſimè cognovi. “

Hæc ille occaſione Recordiarum ſive Concordatorum Leodienſium, quorum ibi meminit; aſſeritque vi illorum ſubinde ipſius *Navis* reparationem rejici ad illum, qui decimas percipit. Unde etiam Zypæus poſtquam dixit, Parochianos in Diœceſi Cameracenſi ea conſuetudine recepta teneri ad reparationem *Navis* Eccleſiæ, addit: *Quamvis Recordia Leodienſis rigoroſius cum decimis agat.*

Hoc caſu *Navis* ſecundùm deſcriptionem Peckii meritò accipienda eſt. Cùm enim laterales Capellæ & appendices magis ad ornatum, quàm neceſſitatem ſpectare ſoleant; æquum non eſt, earum ædificatione, aut reparatione Decimatores gravare; ſed ſi eas ad ſuam commoditatem, aut majorem ſuæ Eccleſiæ ornatum deſiderent Parochiani, eorum pietati hoc relinquendum.

XXVIII. Eadem forſan ratione hîc receptum eſt, Decimatores non teneri ad extructionem, aut reſtaurationem *turris*, & ad ejus reparationem (ait Zypæus) neque ante, neque poſt Edictum ſcio aliquem Decimatorem condemnatum. Turris enim, præcipuè clarior, magis ad ornatum, quàm ad neceſſitatem eſt.

XXIX. Sed quid de *campanis*? Eccleſiam Parochialem poſſe plures habere campanas; optaſſeque Sanctum Carolum, ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus haberentur ad minus duæ, notavimus ſuprà *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 13. tamen quia uſus præcipuus campanæ is eſt, ut per ejus pulſum ad Divina Officia populus vocetur, conſuetudine paſſim receptum eſt, quòd Decimatores ad unius tantùm campanæ reſtaurationem teneantur, & ad eam neceſſariorum trabium. Teſtatur quoque Peckius *c.* 13. quod Concordata, ſeu recordiæ Leodicenſes, „ Prælatum cui onus reparationis incumbit, ad *unius* tantùm campanæ, quam *Bannalem* vulgò appellant, intertentionem adſtringant; eamque (ait) ejuſmodi eſſe volunt Interpretes, ut facile in eo loco exaudiri queat."

XXX. Ratio, quæ multis locis Decimatores obligat ad reſtaurationem Chori, eadem quoque induxiſſe videtur, ut paſſim conſtringantur Decimatores ſuppeditare neceſſaria ornamenta pro celebratione Divini Officii, quemadmodum advertit Brodæus loco citato, ibidem plurima in hanc rem Arreſta Parlamentorum proferens.

Et ſanè jampridem in Synodo Merenſi, anno 888, *Can.* 2. ſtatutum fuit, ut „ qui decimas percipit, eas accipiat in ſui ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & Baſilicæ ædificia, veſtimenta quoque Sacerdotalia; & cætera utenſilia ſuo miniſterio congrua obtinenda."

XXXI. Advertit Peckius c. 13. quòd in Recordiis Leodienſibus ornamentorum intertentio & ſubminiſtratio Decimatoribus quoque injungatur; & tametſi *caſulæ*, & *veſtimenti*, in numero *ſingulari* fiat mentio, pleríque nihilominus arbitrati ſint, quòd locutio illa *ſingularis*, etiam pluralitatem in eodem genere ſe continear, ſi pluribus Eccleſia indigeat.

Deinde *n.* 6. ait: Quòd ſi inter eos qui Eccleſiæ præſunt, & eum ad quem onus reparationis pertinet, de modo & qualitate iſtiuſmodi veſtium & ornamentorum quæſtio exurgat, utique ratio habenda eſt qualitatum Eccleſiæ & ipſius facultatum, ut ſecundùm quòd abundat facultatibus, ſic meliora & pretioſiora habeat ornamenta.

Cùm ergo ex varietate Eccleſiarum ſint determinanda, meritò ibidem probat ſententiam cujuſdam Guillelmi, qui hoc totum arbitrio judicis relinquit; & voluptuarias impenſas excludit.

XXXII. Cæterùm, optandum eſſet, ut Abbates & Monaſteria decimas poſſidentia; eoque titulo ad reparationem Eccleſiarum, & ſuppeditationem ornamentorum obligata, & quorum Eccleſiæ clauſtrales ſæpè argento & auro fulgent, & interim Eccleſiis Parochialibus vix de ornamentis ad peragendum honeſtè Divinum Officium provident, attenderent illud Sancti Bernardi in Apologia ad Guillielmum Abbatem, *cap.* 11. „ Dicite pauperes, ſi tamen pauperes, in ſancto quid facit aurum? Et quidem alia cauſa eſt Epiſcoporum, alia Monachorum. Scimus namque, quòd illi ſapientibus & inſipientibus debitores cùm ſint, carnalis populi devotionem, quia ſpiritualibus non poſſunt, corporalibus excitent ornamentis. Nos verò qui jam de populo exivimus, qui mundi quæque pretioſa ac ſpecioſa pro Chriſto reliquimus, qui omnia pulchrè lucentia, canorè mulcentia, ſuaveolentia, dulce ſapientia, tactu placentia, cuncta denique oblectamenta corporea arbitrati ſumus ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciamus; quorum, quæſo, in his devotionem excitare intendimus? Quem, inquam, ex his fructum requirimus? Stultorum admirationem, an ſimplicium oblectationem? An quoniam commixti ſumus inter Gentes, fortè didicimus opera eorum, & ſervimus adhuc ſculptilibus eorum?"

XXXIII. Edictum Principum noſtrorum clauſulam hanc finalem ſubjicit: „ Et ſi caſus occurrat hîc non decitus, recurretur ad Principem, aut ejus Concilium, ut amicabiliter, aut alioquin ſummariè & ſine ſtrepitu tranſigatur."

Quamvis Canones paſſim Epiſcopis injungant curam reparandarum Eccleſiarum, illiſque ſpecialiter mandent, ut Parochiales Eccleſias, etiamſi Juris Patronatus ſint, collapſas inſtaurari procurent, nihilominus „ ex conſuetudine generali paſſim ferè obtinente etiam coram laico judice; hoc eſt in his Belgii regionibus, in auditorio Principis, ſeu Provincialibus ejus Conciliis agi poteſt," ait Wameſius *Concilio Canonico* 512, *n.* 2.

Et in Gallia frequenter judicatum refert ex Aufretio Peckius, c. 28. per plura Arreſta, quòd Parlamentum Regium de Eccleſiarum reparationibus cognoſcere poſſit; pronuntiatumque contra Epiſcopos Juriſdictionem Parlamentorum in hac materia declinare volentes. Et plurimæ erant querelæ in Concil. Brabantiæ (ait) adversùs „ diverſos Prælatos ſuper eadem reparatione, ad inſtantiam incolarum loci, in quo ea Eccleſia ſita eſt, pronuntiatæ, quod notorium eſt, ſoletque ea coactio de reparandis Eccleſiis per Commiſſarios Regios fieri, ſola expenſa ſine aliu ſalario contentos."

Quinimò cum hîc de publicatione Concilii Tridentini ageretur, nonnulli è Miniſtris Regiis monuerunt ad citatum c. 7. „ totam hanc auctoritatem de Eccleſiis reſtaurandis ab antiquo ad Curiam Provincialem pertinuiſſe."

Et notoria ac quotidiana praxis habet, quòd paſſim in hiſce ac vicinis provinciis quæſtiones refectionum Eccleſiarum ſpectantes in Conciliis Regiis Provincialibus tractentur.

Cùm enim ejuſmodi cognitio tantùm reſpiciat proventus, & fructus bonorum Eccleſiæ, qui proveniunt ex temporalibus, ſuper quibus Rex poteſt facere Ordinationes, quæ in ſuo foro ſerventur, caret fundamento, eam Regi negare velle, ut ex Chaſſanæo notat Peckius, *cap.* 28. *n.* 4.

TITULUS DECIMUSSEPTIMUS.

De celebratione Feſtorum.

CAPUT I.

De Inſtitutione, & varia Specie Feſtorum.

1. *Celebratio Feſtorum ex traditione Apoſtolica.*
2. *Tempore Auguſtini Feſtum Natalis Domini celebratum: non tamen numeratum inter Feſta ex traditione Apoſtolica deſcendentia.*
3. *Feſta Martyrum primis ſæculis quomodo celebrata?*
4. *Prius celebratum Feſtum S. Joannis Baptiſtæ, quàm ſingulorum Apoſtolorum; & quare?*
5. *Feſtum Annuntiationis Divæ Virginis ſæculo VII. erat receptum.*
6. *Hoc Feſtum non ſemper eodem die celebratur; quod corrigit Synodus Toletana X.*
7. *Unde mobilitas illius Feſti provenerit.*
8. *Feſtum hoc æquali cum Feſto Nativitatis Dominicæ veneratione celebratum.*

9. Fe-

Digitized by Google

9. *Feſtum hoc propriè erat Feſtum* Incarnationis *Verbi; & tamen dicebatur Feſtum Matris Dei.*
10. *Poteſt & Feſtum Natalis Domini dici Feſtum Divæ Virginis.*
11. *Sæculo VII. non videtur, ſaltem in Hiſpania, aliud Feſtum Divæ Virginis notum fuiſſe.*
12. *De Feſto* Aſſumptionis *heſitavit Carolus Magnus.*
13. *Sub initium ſæculi IX. reſolutum Feſtum hoc eſſe celebrandum; & quid de eo ſcripſerit Uſuardus?*
14. *Feſtum Annuntiationis in Gallia ſæculo IX. nondum videtur fuiſſe notum.*
15. *Feſtum Nativitatis, non autem Conceptionis tempore S. Bernardi erat receptum.*
16. *Quomodo plura Feſta ſenſim invaluerint?*
17. *Præcipua auctoritas inſtituendi dies feſtos eſt penes Epiſcopos.*
18. *Meritò in hac inſtitutione audiendus eſt populus; & quare?*
19. *Interdum Senatus Regius ſe opponit introductioni aut abrogationi Feſtorum.*
20. *Nimia Feſtorum multiplicatio habet ſua incommoda.*
21. *Querela Synodi Trevirenſis de hac nimia multiplicatione.*
22. *De eadem conqueſtus Urbanus VIII. & quæ rationes querelarum?*
23. *Synodus Trevirenſis voluit aliqua Feſta eſſe dimidiata.*
24. *Similia Feſta jampridem nota fuerunt apud Græcos.*
25. *Hæc Feſta in pleriſque Diœceſibus tranſierunt in Feſta* devotionis.
26. *In Feſtis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus.*
27. *Epiſcoporum eſt ordinare qua ratione ſint inſtituenda.*
28. *Nonnulla Feſta à ſolo Clero celebranda.*

I. INter ea, quæ ex Apoſtolica traditione creduntur in Eccleſia obſervari, certorum dierum feſtorum celebrationem refert S. Auguſtinus. *Epiſt.* 54. ad Januarium, dicens: „ Illa autem quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe
„ ſervantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis,
„ vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicuti quòd Domini Paſſio & Reſurrectio &
„ Aſcenſio in cœlum, & Adventus de cœlo Spiritus
„ Sancti. Anniverſaria ſolemnitate celebrantur, etſi
„ quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa, quocumque ſe diffundit, Eccleſia. “ Apud Gratianum, *Diſtinct.* 12. *Can.* 11.

II. Nec tantùm hæc feſta tempore Sancti Auguſtini celebrata fuiſſe ex ipſo Auguſtino conſtat: nam Epiſtola ſequenti eidem Januario quærenti, „ cur anniverſarius dies celebrandæ Dominicæ paſſionis, non ad eundem redeat anni diem, ſicut dies qua creditur *natus*? Reſpondit: Hìc primum oportet noveris diem
„ Natalem Domini non in Sacramento celebrari, ſed
„ tantùm in memoriam revocari quòd natus ſit, ac
„ per hoc nihil opus erat, niſi revolutum anni diem,
„ quo ipſa res acta eſt, feſta devotione ſignari. Sacramentum eſt autem in aliqua celebratione, cùm rei
„ geſtæ commemoratio ita fit, ut aliquid etiam ſignificari intelligatur, quod ſanctè accipiendum eſt.

Hìc clarè ſupponit Auguſtinus, diem *Natalis* Domini celebratum fuiſſe: quod & aliis pluribus locis ſignificat. Sed ideò forſan inter feſta ex traditione Apoſtolica deſcendentia non retulit, quia non proinde ut de aliis conſtabat, hujus feſti inſtitutionem ab Apoſtolis deſcendere; neque tam univerſaliter per totam Eccleſiam hoc feſtum celebrabatur: cùm conſtet in aliquibus, ſaltem Orientis Eccleſiis Feſtum Nativitatis Dominicæ diſtinctum non fuiſſe à feſto Epiphaniæ, uti teſtatur S. Chryſoſtomus *Homilia* 36. dicens: „ Prima feſtivitas apud nos ſunt Epiphania. Quæ porrò feſti
„ eſt occaſio? Quoniam Deus in terris viſus eſt, &
„ cum hominibus converſatus eſt.

III. Dies quoque Martyrum etiam ante tempora S. Auguſtini celebratos fuiſſe, teſtis eſt Euſebius de Vita Conſtantini *lib.* 4. *c.* 23. „ Miſſa quoque lex eſt (ait)
„ ad Præſides Provinciarum, ut diem Dominicum etiam
„ ipſi venerarentur. Iidem feſtos Martyrum dies juſſu Principis obſervabant, & Eccleſiaſticarum feſtivitatum tempora debito honore proſequebantur. “

Non meminit autem Feſtorum Martyrum S. Auguſtinus enumerans Feſta ex traditione Apoſtolica dimanantia: quia Feſta Martyrum nonniſi in locis Martyrii eorum celebrari conſueverant, vel in Eccleſiis eorum nomini ſpecialiter dedicatis, quemadmodum monet Ludovicus Thomaſſinus tractatu de Celebratione Feſtorum *libr.* 1. *cap.* 4. ibidem examinans, quæ Feſta ſæculo quinto tum in Occidentalibus, tum Orientalibus Eccleſiis celebrarentur.

IV. Deinde *c.* 5. examinat quæ Feſta celebrata fuerint ab anno 500. uſque ad annum 800. notatque, ſub initium ſæculi ſexti in Concilio Agathenſi inter Feſta ſolemniora referri Feſtum Sancti Joannis Baptiſtæ: illudque eſſe è vetuſtiſſimis obſervat *lib.* 2. *cap.* 22. *n.* 6. quaſi fundatum ſuper ipſo textu Evangelico, quemadmodum reflectit Sanctus Bernardus *Epiſt.* 174. „ Meritò Eccleſia, quæ cæterorum non nativitatem, “ ſed mortem Sanctorum judicat & prædicat pretioſam: ſingulari quadam exceptione, feſtis præfert gaudiis, veneraturque ipſius Natalem, de quo nuntiante “ Angelo ſingulariter legit, & multi in nativitate ejus “ gaudebunt.

Serius inſtituta fuiſſe Feſta ſingulorum Apoſtolorum; ſed primitùs uno communi Feſto, omnium memoriam celebratam fuiſſe oſtendit citato *c.* 5.

V. Quando celebrari cœperint ſpecialia Feſta ſub nomine Dei Genitricis, ſat obſcurum eſt. Hoc ſat conſtat, ſæculo ſeptimo uſitatum & in multis Eccleſiis ſtabilitum fuiſſe Feſtum *Annuntiationis*, quemadmodum fidem faciunt Synodus Trullana *Can.* 52. & Concilium Toletanum X. *Can.* 1. qui poſterior Canon plura notanda docet.

VI. Primò docemur, quòd hoc Feſtum jam tum in pluribus Eccleſiis celebraretur; & incongruum viſum fuerit Patribus, quòd hoc Feſtum non ſemper eodem tempore celebrari poſſet; ſed uno anno citiùs, altero ſeriùs; quam variationem tollendam præcipiunt; ac unà originem illius variationis indicant: verba Canonis ſunt: „ Invenitur enim in multis Hiſpaniæ “ partibus hujus Sanctæ Virginis Feſtum non uno die “ per omnes annorum circulos agi. Quoniam tranſducti homines diverſitate temporum dum varietatem “ ſequuntur, unitatem celebritatis non habere probantur. Qua de re, quoniam die qua invenitur Angelos Virgini Verbi Conceptum & nuntiaſſe verbis, “ & indidiſſe miraculis, eadem Feſtivitas non poteſt “ celebrari condignè, cùm interdum Quadrageſimæ “ dies, vel Paſchale Feſtum videtur incumbere, in “ quibus nihil de Sanctorum ſolemnitatibus, ſicut ex “ antiquitate regulari cautum eſt, convenit celebrari; cùm etiam & ipſam Incarnationem Verbi non “ conveniat tunc celebritatibus prædicari, quando conſtat idipſum Verbum poſt mortem carnis gloria reſurrectionis attolli, ideò ſpeciali Conſtitutione ſancitur, ut ante octavum diem, quo natus eſt Dominus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus & præclarus. “

VII. Mobilitas igitur hujus feſti, quemadmodum & hodie adhuc contingit, proveniebat ex eo, quòd dies 25. Martii, cui hoc feſtum erat affixum, ſæpiùs in quadrageſimæ, aut Paſchales dies incideret; „ in quibus (inquit Concilium) nihil de Sanctorum ſolemnitatibus, ſicut ex antiquitate regulari cautum eſt, “ convenit celebrari. “

VIII. Docemur inſuper ex hoc Canone, Patres exiſtimaſſe, feſtum Annuntiationis non minore feſtivitate, quàm feſtum Nativitatis Dominicæ eſſe celebrandum. „ Ex pari enim honore conſtat, ut ſicut “ Nativitatem Filii ſequentium dierum inſequitur dignitas, ita Feſtivitatem Matris tot dierum ſequatur “ ſacra ſolemnitas. “

Rationem ſubjungunt: „ Nam quod feſtum eſt “ Matris, niſi *Incarnatio Verbi*? Cujus utique ita debet “ eſſe ſolemne, ſicut eſt & ejuſdem Nativitas Verbi? “

IX. Hìc docemur, quòd hoc feſtum propriè eſſet feſtum *Incarnationis* Dominicæ; atque propterea meritò crediderint Patres, eadem ſolemnitate celebrandum, qua ipſius Verbi Nativitas.

Adhæc docemur, quòd feſtum *Incarnationis* Dominicæ ſive Filii habuerint & reputaverint feſtum *Matris*;

quia revera dum Filii *Incarnatio* recolitur, etiam ipſius Matris dignitas, in cujus utero Verbum incarnari dignatum eſt, recolitur.

X. Si ergo multis ſæculis feſtum Incarnationis Verbi reputatum fuit pro feſto Matris; quidni & Nativitatis ſolemnitas, pro ſolemnitate Matris reputari potuit? Uti rectè reflectit Thomaſſinus *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 7. monetque, eam forſan fuiſſe rationem cur antiquitus Feſta Divæ Virginis non reperiantur inſtituta, quòd crederent Patres, ſolemnitates Filii eſſe quodammodò ſolemnitates Matris: cùm vix Homo Deus honorari queat, niſi unà per correlationem colatur Hominis-Dei Mater.

XI. Hoc inſuper notat Thomaſſinus, quòd hoc feſtum hic ſimpliciter dicatur, *Sanctæ Virginis Feſtum*, *Feſtivitas glorioſæ Matris*; atque hinc veriſimile fiat, quòd falſum in Hiſpania aliud Feſtum Divæ Virginis nondum celebraretur. Si enim inter feſta tunc numeratum fuiſſet feſtum Aſſumptionis aut Nativitatis ejus, veriſimile non eſt, quòd feſtum Annuntiationis, ſeu Incarnationis Dominicæ ſimpliciter, & ſine aliquo addito vocatum fuiſſet *ſanctæ Virginis feſtum*.

XII. Quoad alia ſpecialia Divæ Virginis feſta, conſtat, ea non eodem tempore, nec ubique ſimul inſtituta eſſe, ſed alia ſerius, alia citius; alia in una, alia in alia Eccleſia primitùs fuiſſe celebrata; & ſenſim ad alias Eccleſias propagata.

De feſto Aſſumptionis omnium feſtorum Divæ Virginis hodie ſolemniſſimo, quodque præ omnibus aliis habet præcedentem Vigiliam cum obligatione jejunandi, legitur in Capitulari Caroli M. *lib.* 1. *Capitularium cap.* 158. *de Aſſumptione Sanctæ Mariæ interrogandum relinquimus*.

Hic videmus nondum in Regno Galliæ generaliter hoc feſtum eſſe ſtabilitum tempore Caroli M. ipſumque de eo *interrogandum* decreviſſe; indubiè interrogandos ſui Regni Epiſcopos.

XIII. Hi cùm anno 813. in Synodo Moguntiaca reſpondiſſent, eam feſtivitatem reponendam eſſe in catalogo feſtorum, Ludovicus Pius Caroli filius eam celebrari juſſit; eamque inter alias feſtivitates enumerat, *lib.* 2. *Capitular. c.* 35.

Uſuardus Monachus Benedictinus, qui juſſu Caroli Magni Martyrologium conſcripſit, quo Romana Eccleſia, ac permultæ aliæ utuntur, propter eam Caroli forſan hæſitationem, hoc feſtum non aſſumptionis, ſed *dormitionis* Dei Genitricis dixit, ad diem 15. Auguſti hæc notans: „*Dormitio* Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, „cujus ſacratiſſimum corpus, etſi non invenitur ſuper terram, tamen pia mater Eccleſia ejus venerabilem memoriam ſic feſtivam agit, ut pro conditione carnis eam migraſſe non dubitet.“ Quò autem venerabile illud Spiritus Sancti templum nutu & conſilio divino occultatum ſit, plus elegit ſobrietas Eccleſiæ cum pietate neſcire, quàm aliquid frivolum & apocryphum inde tenendo docere.

XIV. Nec in hoc Capitulari, uti nec in Concilio Moguntiaco, neque in Regula Crodogangi, ubi omnia feſta recitantur, ulla fit mentio *Annuntiationis* Divæ Virginis; ut vel inde appareat, quòd licèt à ſæculo ſeptimo in Hiſpania multiſque aliis Eccleſiis illud feſtum eſſet receptum, nec tamen ſub initium ſæculi noni in Gallia celebratum fuiſſe.

XV. Feſtum Nativitatis Divæ Virginis in citatis locis non occurrit; quando inſtitutum fuerit, haud certò conſtat. Tempore S. Bernardi receptum fuiſſe teſtis eſt S. Bernardus *Epiſt.* 174. ad Canonicos Lugdunenſis, in qua ipſos redarguit, quòd feſtum Conceptionis B. Mariæ abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate receperint; „at, ait, ortum Virginis didici nihilominùs ab Eccleſia indubitanter haberi feſtivum atque ſanctum, firmiſſimè cum Eccleſia ſentiens, eam accepiſſe in utero, ut ſancta prodiret.... Nec fallitur omninò ſancta Eccleſia ſanctum reputans ipſum Nativitatis ejus diem, & omni anno cum exultatione univerſæ terræ votiva celebritate ſuſcipiens.

Ex eadem Bernardi Epiſtola intelligimus, feſtum Conceptionis Divæ Virginis in aliquibus minoribus Eccleſiis per Galliam celebrari cœpiſſe; ſed nequaquam generaliter receptum fuiſſe; ipſumque Bernardum reprobaſſe admiſſionem illius Feſtivitatis in Eccleſia Lugdunenſi,

XVI. Interim feſtum illud, uti & plura alia tractu temporis primùm in una Eccleſia inſtituta, ad alias Eccleſias propagata fuerunt: quin & nonnulla primum ex devotione citrà obligationem celebrata, ſenſim in feſta de præcepto tranſierunt, quemadmodum advertit Thomaſſinus *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 19.

XVII. Gregorius IX. in *cap.* 5. *X. de Feriis*, enumeratis quibuſdam diebus feſtivis, in quibus judicialis ſtrepitus debet conquieſcere, ſubjicit generalem clauſulam; ac diebus Dominicis, certiſque ſolemnitatibus, „quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus cum Clero „& populo duxerint ſolemniter venerandas. “

Hic intelligitur, præcipuam auctoritatem novas feſtivas ſolemnitates, inſtituendi delatam Epiſcopis; quod & ex Decreto, quod ſub nomine Concilii Lugdonenſis retulit Gratianus *Diſtinct.* 3. *Canone* 1. *de Conſecrat.* habetur. Ibi enim relatis quibuſdam ſolemnitatibus, quibus feriandum eſt, additur: „Et illæ feſtivitates, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus cum populo collaudaverint. “

Hanc quoque Epiſcoporum auctoritatem apertè ſupponit Synodus Trident. *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regularib.* decernens: „Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſervanda idem Epiſcopus præceperit ab exemptis omnibus, etiam Regularibus ſerventur. “

XVIII. Verùm quia obſervantia feſtorum laicos in multis concernit; noſque ab opere manuum, quo victum ſuum lucrari non pauci jubentur, ceſſare oportet; atque ab omni ſtrepitu judiciali Magiſtratus abſtinere, ideircò prædictæ Decretales ſpeciatim dixerunt, ſolemnitates illas celebrandas, quas Epiſcopi *cum populo* collaudaverint, aut inſtituerint, ut nimirum populus, aut ſaltem Magiſtratus vice populi in hac inſtitutione audiatur.

Et ſi advertatur, quàm difficile ſit, immò quodammodò impoſſibile, ſine Principum, & Magiſtratuum civilium adjumento, laicos ad debitam feſtorum obſervantiam adducere, apparebit, rectè notaſſe eruditum Notatum in *Epiſtol.* 3. *lib.* 11. S. Gregorii auctorem: „Ut feriæ aut imperentur aut ceſſent, non ſoli „Pontifices, non ſoli Principes efficiunt; ſed æquum „eſt, ut conſpirent populi, juſque Divinum tam naturale, quàm poſitivum conſulatur. “

XIX. Cum anno 1642. Epiſcopi Ducatus Luxemburgenſis publicari juſſiſſent Bullam Urbani VIII. ſuper abrogatione quorumdam feſtorum, & nonnullorum nova inſtitutione, interpoſuit ſe Senatus Luxemburgenſis ſuſtinens talem abrogationem & inſtitutionem fieri non poſſe ſine conſenſu Regis, uti & ipſum Concilium privatum declaravit, & conſulta ſua Excellentia per Concilium reſolutum fuit, nihil innovandum, quouſque adviſamentum Epiſcoporum & Conciliorum Regiorum haberetur, tuncque ulteriùs deliberandum 7. Julii 1643.

XX. Interdum nimium multiplicatas fuiſſe ſolemnitates feſtorum, atque inde magna in populo murmura, quaſi hinc erepta ipſi victitandi ex opere manuum occaſione, exorta; quin, & ob earum multitudinem, ac frequentiam in neglectum univerſa penè feſta adducta fuiſſe, plures Synodi deplorarunt; numerumque proptereà eorum minuendum decreverunt.

XXI. Synodus Trevirenſis anno 1549. *Canone* 10. narrat, „numerum feſtorum admodum creviſſe, „ſed calentem Fidelium devotionem frigiſſe, eoque „ventum eſſe, ait, ut bona pars hominum *omnia* „feſta negligat, idque impunè, nec ſine Eccleſiæ de„decore. Pauperes qui non habent unde alant uxo„rem & familiam, clamant omnem ferè ceſſationem „ſibi damnoſam. Operæ pretium proinde nobis viſum „eſt, feſtorum numerum contrahere, quo & effræ„nes coerceantur, & aliquid detur neceſſitati paupe„rum. “

XXII. Similiter Urbanus VIII. in Bulla pro obſervatione Feſtorum anno 1642. emiſſa, quæ incipit: *Univerſa per orbem* 164. in Bull. Rom. præfatur ad ſe delatum tantam multitudinem Feſtorum per diverſas Diœceſes invaluiſſe, „ut multi jam dubitare videantur (in„quit) quænam ex præcepto, quævè ea libera cujuſque „voluntate, ſint ſervanda, pietatis fervore ob nimiam „eorumdem numeroſitatem tepeſcente; quinimò & cla„mor pauperum frequens oſtendit adverſus eamdem mul„titudinem ob quotidiani victus laboribus ſuis compa„randi neceſſitatem, ſibi valdè damnoſam conquerentium,

„ tium, & quod ſummoperè dolendum eſt, magon cum animi noſtri mœrore didicimus tanta ſæpe ſæpiùs malignatum inimicum in Sancto, ut ipſa multitudine non ad ædificationem, & ad laudandum in Eccleſiis Deum populi utantur, ſed ad otia, vanitates, & vitia frequenter abuti non formident, ita ut quæ ad glorificandum Divinum nomen ſunt primitus inſtituta, temporis decurſu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offenſionem, graveinque jacturam converterit animarum.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiſcopus Mechlinienſis in Decreto anni 1652. quo populo permittit *operari* feſtis S. Nicolai, Converſionis S. Pauli, Cathedræ S. Petri, SS. Marci, Lucæ, Martini & Catharinæ, inter alias cauſas nominatim expreſſit: „ quia ob multitudinem feſtorum dierum, plurimi, maximè pauperes, non pro obligatione illos ſanctificant.

XXIII. Citata Synodus Trevirenſis enumeratis feſtis, quæ impoſterum celebranda declarat & præcipit, ſubjungit: „ Cæterùm dies Innocentium, Cinerum, Paraſceves, Cœnæ Dominicæ, Sabbathi Magni, Marci, Tres Rogationum, Commemorationis Animarum, & omnes reliquos dies ſtationum, quos Eccleſia noſtra Trevirenſis in diebus aliorum Patronorum, vel pro ſpecialibus rogationibus ab antiquo introductis, in civitate noſtra Trevirenſi vel ejus ſuburbio obſervatis, uſque in meridiem feriari volumus, ita ut facto Sacro, cuique ad *labores* aut *negotia* ſua redire liceat.

His dimidiatis feſtis annumerari poſſunt ea feſta minora, in quibus Synodus Cameracenſis anno 1604. *titul.* 4. *cap.* 6. declarat, *Chriſti fideles Miſſam audire teneri*.

XXIV. Similia feſta *dimidiata*, quæ nimirum quaſi pro dimidia diei parte celebranda ſunt, jampridem nota apud Græcos fuiſſe indicat Conſtitutio Imperatoris Græci Manuelis Comneni *de Feriis*. Poſt expreſſos enim dies quibus integrè feriandum eſt, dicit: „ Alii verò ex parte à judiciis ceſſent, à manè videlicet uſque ad ipſum Divini Miniſterii tempus: ut judicibus, precationibus, atque glorificando Deo vacare liceat, ac deinde poſt Divinum Sacrificium juſtitiæ operam navent, ſecundùmque legum vim injuriam paſſis auxilium ferant.

XXV. In aliquibus Diœceſibus minora illa feſta tranſierunt in feſta devotionis.

Synodus Audomarenſis recenſitis diebus, quibus nulla ſervilia aut ſæcularia opera fieri, nullum forum aut mercatum rerum venalium haberi, nulla judicialia exerceri vult, enumerat plures alios, qui (ait) & ipſi aliquando indicti fuere vel *integrè*, vel uſque ad finitum Divinum Officium obſervandi; ſed quum ſtaceſcens populi devotio, dies feſtos non raro, ob illorum multitudinem, quæ videbatur, violaret, quin etiam illis abuteretur, ſublata eſt hos obſervandi obligatio, quò tanto integriùs & exactiùs relicti obſervarentur. Cæterùm, cùm videamus, à magna populi parte etiamnum obſervari, volumus illos publicari ut pro *devotione* obſervandos, & quò foveatur populi devotio, Officium in Eccleſiis ita fieri, ut quum fuerunt dies iſti ex præcepto feſti obſervandi: nec quemquam Sacerdotum liberum eſſe ab illarum onere Miſſarum, quas diebus feſtis debet. Denique moneri omnes ut audiant, ut minimum, his diebus Miſſam.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiſcopus Mechlinienſis in citato Decreto, „ hortari vult populum ut diebus iſtis (citra tamen obligationem) audiant Sacrum. Fiant autem Officia in Eccleſiis æque ſolemniter ac ſi celebrarentur in populo.

XXVI. Synodus Iprenſis ſub Martino Rithovio *tit.* 2?. *capit.* 4. „ permittit in feſtis Cathedræ Sancti Petri: Sancti Marci Evangeliſtæ: Inventionis Sanctæ Crucis: Beatæ Mariæ Magdalenæ: Laurentii: Michaelis: Lucæ: Catharinæ: Nicolai: & Sanctorum Innocentium, hebdomadale, aut aliud quodcumque forum, hactenus obſervatum, celebrari; & in eo mercatum exerceri. Ita tamen, ut ab omni opere manuali, ad illius diei mercatum non neceſſariò abſtineatur; Divinumque Officium, ante tempus foro deſignatum, ab omnibus frequentetur.

Ita quoque Alexander III. diſpenſans cum incolis cujuſdam regionis, quòd poſſint diebus feſtis piſcari, addit: *Puaterquam in majoribus anni ſolemnitatibus*.

XXVII. Ex his intelligimus, variam fuiſſe Diœceſium Belgicarum circa Feſtorum celebrationem diſciplinam, in aliis plus, in aliis minùs feſta fuiſſe reſtricta; in nonnullis plus, in aliquibus minùs indultum; quid porrò debita feſtorum celebratio, tum populi neceſſitas hic & nunc requirat, quidve expediat Epiſcoporum eſt expendere, iiſque ritè expenſis feſtorum celebrationem ordinare.

XXVIII. Allegata Synodus Trevirenſis poſt memorata feſta tum integra, tum dimidiata, addit: „ Cætera verò feſta, quacumque ratione inſtituta ſunt vel recepta in foro libera facimus. In Choro verò & Eccleſia eadem feſta, prout ab antiquo obſervata ſunt, divinè celebrentur; ita tamen, ut hiſtoriæ & lectiones parùm probatæ omittantur.

Hujuſmodi feſta in Choro à Clero celebranda, hodie plurima ſunt; atque quotidie Breviario Romano adjunguntur, ut vix dies ferialis ſuperſit: at de his hoc titulo tractare non eſt animus, ſed tantùm de Feſtis, quæ à populo celebrari præcepta ſunt, quæque propterea feſta *in populo* communiter vocantur.

C A P U T II.

Quis ſit finis inſtitutionis Feſtorum; & quomodo obſervanda?

1. *Vita Chriſtiana continuum Feſtum.*
2. *Qua ratione vita Chriſtiana poſſit eſſe continuum Sacrificium?*
3. *Quinam ſpirituale Sabbatum obſervent?*
4. *Erronea de Sabbato idea.*
5. *Qua ratione omnes dies hebdomada dicta fuerant Feriæ?*
6. *Ob imperfectiores potiſſimùm dies Feſti inſtituti.*
7. *Finis Feſtorum dierum.*
8. *Ut finis hic obtineatur, Officium Divinum in plures horas diviſum fuit.*
9. *Officium Divinum ſeu Canonicum primitus ad ædificationem populi inſtitutum.*
10. *Etiam deſiderat hodie Eccleſia, ut idem habeatur finis Officii Divini.*
11. *Jampridem ſtatutum, ut populus Officio Canonico, ſaltem diebus Feſtivis, intereſſet.*
12. *Quid de hac obligatione habeant Capitularia Regum Francorum.*
13. *De obſervantia hujus præcepti inquirebant Viſitatores.*
14. *Etiam ſæculo XI. vigebat hæc diſciplina.*
15. *Officium Canonicum, quod in Eccleſiis quibuſdam Parochialibus diebus Feſtis perſolvitur, ſapit hanc diſciplinam.*
16. *Idem inſinuat Miſſa ſolemnis & Veſperæ pomeridiana.*
17. *Edicta Principum indicant, Officia Divina à populo eſſe frequentanda.*
18. *Edicta hæc etiam complectuntur* Laudes *veſpertinas.*
19. *Quare potiùs fiat mentio Miſſæ ſolemnis, quàm Concionis, quando de Celebratione Feſtorum tractatur?*
20. *Error eſt, ſatisfieri ſanctificationi diei Feſti per auditionem Miſſæ* privatæ.
21. *Satisfit tamen præcepto de audienda Miſſa.*
22. *Totum diem debere ſanctificari probatur.*
23. *Quomodo S. Carolus totum diem ſanctificari voluerit; & quæ pietatis exercitia præſcripſerit?*
24. *Officiorum Divinorum ſedula & conveniens perſolutio multùm conducit ut populus diem Feſtum ſanctificet.*

I. COntinuum feſtum eſſe vitam hominis *Chriſtianè* viventis jampridem notarunt Patres. Dum enim Chriſtianè homo vivit, tunc ex monito Apoſtoli, jugiter *exhibet membra ſua Hoſtiam viventem*, utendo nimirum illis, ut obtemperet Deo. „ Corpus etiam noſtrum (ait Auguſtinus) cùm per temperantiam caſtigamus, ſi hoc

Digitized by Google

„ hoc quemadmodum debemus, propter Deum facimus, ut non exhibeamus membra noſtra arma iniquitatis peccato, ſed arma juſtitiæ Deo, *Sacrificium eſt,* „ *Lib.* 10. *de Civit. Dei cap.* 6.

II. Deinde ſubjicit Auguſtinus: „ Si ergo corpus, quo inferiore tamquam famulo, vel tamquam inſtrumento utitur anima, cùm ejus bonus ac rectus uſus ad Deum refertur, ſacrificium eſt; quantò magis anima ipſa cùm ſe refert ad Deum, ut igne amoris ejus accenſa, formam concupiſcentiæ ſæcularis amittat, eique tamquam incommutabili formæ ſubdita reformetur, hinc ei placens, quod ex ejus pulchritudine acceperit, fit ſacrificium?

Imò ea eſt populi Chriſtiani dignitas, ut „ verum ſacrificium eſſe, dicat Auguſtinus, omne opus quod agitur, ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo, relatum ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſſimus.

Itaque Chriſtianè per omnia viventes, univerſæ vitæ ſuæ tempus & ſingula ejus momenta *ſanctificant*, quando totum vitæ ſuæ tempus non impendunt, niſi ut ſancta ſocietate inhæreant Deo; quemadmodum impendere debent, ſi utiliter & Chriſtianè impendere velint: nam ut idem ſanctus Pater, *epiſt.* 130. *cap.* 7. „ Neque enim utiliter in tempore vivitur, niſi ad comparandum meritum, quo in æternitate vivatur,

III. Quare eodem Patre teſte, „ Spirituale Sabbathum obſervant illi, qui ſe ita temperatè operibus terrenis accommodant, ut tam lectioni, quàm orationi, etſi non ſemper, rectè perfrequenter inſiſtant, ſecundùm illud Apoſtoli: *Attende lectioni & doctrinæ*; & iterum: *Sine intermiſſione orate*, qui enim tales ſunt, quotidie ſpirituale Sabbathum colunt,

IV. Parum ergo ſanctè præceptum de *ſanctificando Sabbatho* proponitur in hæc verba: Deus præcepit, ut poſtquam homo tota hebdomada laboravit pro corpore, tot dies impendit temporalibus, tanto tempore pro ſe ſolicitus fuit, ſeptimam tandem diem animæ ſuæ & Deo impendat. Sic enim vivendum eſt, ut ſive laboret, Deo laboret; ſive otietur, Deo ſanctè otietur; quatenus Pſalmiſta concinere poſſit: *Tuus eſt dies, tua eſt nox; tu fabricatus es auroram & ſolem*. Hæ ſunt continuæ Chriſtianorum feriæ; hoc Sabbathum continuum, quod jam tum pridem Decalogi præcepto mandavit Deus, dum nullam hominis actionem, nullum vitæ tempus voluit eſſe vacuum dilectione.

V. Reflectens autem Cardinalis Baronius ad loca Patrum, quibus dicitur, Chriſtianos non hanc vel illam ad Divinum cultum præſcriptam habere diem; ſed cunctis propenſius Divinum numen venerari, ait: „ Ex his.... inferri poſſe videtur, ea potiſſimum ratione in Eccleſia antiquitus inſtitutum, ut dies hebdomadæ omnes, *feriæ* nomine dicerentur.

VI. Verùm cùm non omnium, imò paucorum Chriſtianorum ea ſit perfectio, ut *continuum* illud Sabbathum ſpirituale teneant & agant, viſum eſt Patribus, propter infirmiores certos dies deſignare, quibus à negotiis terrenis ceſſantes, ſpiritualiter Deo, myſteriiſque Divinis contemplandis ſe conſecrarent, illoſque ſpecialiter his, quæ ad ſalutem animæ ſpectant, impenderent.

Origenes *lib.* 8. contra Celſum; poſtquam oſtendit, quòd „ qui perfectus eſt, ratione, operibus, cogitationibus, *perpetuò* hæret Deo Verbo naturali noſtro Domino, ſemper agit diem Domini, & numquam non habet diem Dominicam, “ tandem ſubjicit: „ Vulgus autem eorum qui credentes magis videntur, quàm ſunt; qui vel non vult quotidie feſtum agere, opus habet ut contineatur talibus ſenſibilibus admonitionibus, ne omninò dilabatur ab officio. Hæc, ut opinor, cogitans Paulus, partem diei feſti nominavit feſtum ſtatis diebus recurrens, collatum ad feſtum illud aliud, Subindicat autem his verbis, integrum & perpetuum feſtum eſſe in vita æterna, ſicut Sacra Scriptura docet.

Similiter Chryſoſtomus probat omnes quidem dies Chriſtianis ſpiritualem poſſe eſſe feſtivitatem; at non immeritò certos dies feſtivos, idque ob aliquorum imbecillitatem eſſe deſignatos: „ Neque enim temerè (ait) & hac cauſa nobis hæc tempora Patres obſervarunt; ſed prudenti aliqua ratione ducti id egerunt, non ut libertatem noſtram temporum neceſſitati ſubjicerent; ſed ut dum ſe imbecilliorum ſubjicerent egeſtati, ad cognitionis opes illos provehe-rent: “ *Homil.* 63.

Pluribus hæc proſequitur Thomaſſinus tractatu de Feſtis, *lib.* 1. *cap* 1. 2. & 3.

VII. Hunc ergo in finem Eccleſia quoſdam præter diem Dominicum, qui in locum Sabbathi Judaici ſurrogatus eſt, alios nonnullos dies deſignavit, qui ſpecialiter Deo, ejuſque cultui impenderentur, & conſiderandis ejus mirabilibus operibus, etiam in Sanctis ſuis conſecrarentur; & in iis quæ ad animarum ſuarum ſalutem conducere poſſent; ſedulò ſe occuparent.

Porrò ſicut nemo dicet, quòd famulus aut operarius diem aliquem impenderit ſuo domino aut hero, qui aliquam dumtaxat diei partem domino aut hero ſuo impendit; ita nec dici poteſt diem aliquem Deo impendere, qui partem ſolùm ejus diei Deo conſecrat; & piis operibus incumbendo ſanctificat: ſed requiritur, ut diem totum ſaltem moraliter ſanctificet, Deoque impendat.

VIII. Hinc à primis penè Eccleſiæ naſcentis exordiis ſtatutum, obſervatumque fuit, ut divinum Officium per certas Horas diſtributum, in Eccleſia publicè ageretur; eique diebus ſaltem Dominicis feſtiſque populus aſſiſteret: ut hoc pacto diem integrum ſanctificaret, & Dei cultui ſe impenderet.

IX. Si enim officii hujus primam inſtitutionem attendamus, illud non tam in Cleri, quàm Laicorum ædificationem & gratiam, inſtitutum intelligetur.

Unde S. Thomas quærens utrum oratio debeat eſſe vocalis, reſpondet, quòd duplex ſit oratio, communis & ſingularis: „ Communis quidem oratio eſt, quæ per miniſtros Eccleſiæ in perſona totius fidelis populi Deo offertur. Et ideò oportet, quòd talis oratio innoteſcat *toti populo* pro quo profertur; quod non poſſet fieri niſi eſſet vocalis. Et ideò rationabiliter inſtitutum eſt, ut Miniſtri Eccleſiæ hujuſmodi orationes etiam alta voce pronuntient, ut ad notitiam omnium poſſint pervenire, “ 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 12.

Et poſt Doctorem Angelicum notavit pius Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in *Alphabetto litt. N.* quòd inter cæteras „ cauſas multiplicationis pſalmodiarum *vocalium* in Eccleſiis, una ſit vitæ *laicorum* laudabilis occupatio. “

A Sancto Ambroſio inſtitutum fuiſſe, ut in Eccleſia Mediolanenſi juxta morem Orientalium Pſalmi *alternatim* decantarentur, *ne* POPULUS *mœroris tædio contabeſceret*; teſtis eſt Auguſtinus, *lib.* 9. *Confeſſ. capit.* 7.

X. Eadem quoque hodie eſt Eccleſiæ intentio; optatque æquè ut olim Divinum Officium ita peragi, ut populi devotionem excitet. Unde præterito ſæculo Concilium Senonenſe anno 1528. *cap.* 17. hæc ſtatuit: „ Cùm in Eccleſiis Dei pſalmodia cantanda præcipiatur, ut *Fidelium* devotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque Officium, & Miſſarum celebritates, aſſiduè Clero ac populo ſub maturo tenore diſtinctaque gradatione cantentur, ut eadem diſtinctione colliberant & maturitate delectent. “

XI. Optat quidem Eccleſia, ut non tantùm Clerus; ſed etiam populus diurno nocturnoque Officio, quantùm per occupationes licet, *quotidiè* aſſiſteret; præcipuè tamen ipſi curæ fuit, ut diebus Dominicis Feſtiſque iis intereſſet; atque ita dies illos cultui Divino *totos* conſecraret.

Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis in ſuo Capitulari, *cap.* 24. ait: „ Diei Dominici tanta debet eſſe obſervantia, ut præter orationes & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat......... Conveniendum & Sabbatho die cum luminaribus cuilibet Chriſtiano ad Eccleſiam: conveniendum & ad *Vigilias*, ſive ad *Matutinum Officium*: concurrendum eſt etiam cum oblationibus ad *Miſſarum* ſolemnia. “ Habetur tomo 7. Concil. General. *col.* 1137.

Synodus Turonenſis anno 813. *Canon.* 40. „ Die Dominica oportet omnes Chriſtianos in Laude Dei & gratiarum actione uſque ad veſperam perſeverare. “

XII. In Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *cap.* 205. „ Ne in illo ſancto die (Dominico) vanis

„ nis fabulis, aut locutionibus, ſive cantationibus, vel ſaltationibus, ſtando in biviis & plateis, ut ſolet, inſerviant. Sed ad Sacerdotem aut aliquem ſapientem & bonum veniant, & eorum prædicationibus & bonis locutionibus, quæ ad animam pertinent, utantur. Et illo die ſeu Sabbatho ad *Veſperas* & *Matutinas* ſive ad Miſſam cum eorum oblationibus, ſi fieri poteſt, omnes canendo *Kyrie eleiſon* veniant, & eundo & redeundo *Kyrie eleiſon* decantent. Similiter & paſtores pecorum eundo & redeundo in campum & ad domum faciant, ut omnes eos veraciter Chriſtianos & devotos eſſe cognoſcant.

XIII. Imò adeò conſtans erat hæc diſciplina, atque ad eam conſervandam ita ſollicita Eccleſia, ut inter articulos de quibus per Epiſcopum, Archidiaconum vel Archipresbyterum in viſitatione erat inquirendum, hic eſſet ordine decimus ſeptimus; „ Eſt, aliquis qui in Die Dominico, vel in præcipuis feſtivitatibus quidquam operis faciat; & ſi ad *Matutinas*, & ad *Miſſam* & ad *Veſperas* his diebus imprætermiſsè omnes accurrant. “ Apud Reginonem *De Eccleſ. Diſcipl. lib. 2. in Inquiſit. num. 57.*

XIV. Quin & ſæculo XI. inter Decreta Ferdinandi Regis & Sanciæ Reginæ, & omnium Epiſcoporum in diebus eorum in Hiſpania degentium, & omnium ejuſdem Regni Optimatum anno 1050. in Concilio Coyacenſi promulgata, legitur *cap. 6.* „ Sexto verò titulo admonemus, ut omnes Chriſtiani die Sabbathi *adveſperaſcente* ad Eccleſiam concurrant, & Dominica *matutinas*, *Miſſas* & *omnes Horas* audiant.

XV. Ex hac diſciplina in pluribus Eccleſiis Parochialibus, præſertim in civitatibus remanſit uſus Horarum Canonicarum ſaltem pro majore parte diebus Dominicis & feſtis decantandarum; ut nimirum populus his diebus ad Eccleſiam iſtis horis conveniret. Verum hæc Officia non rarò adeò perfunctoriè decantantur, ut mirum non ſit, ſi à populo neglectui habeantur; neque de his frequentandis vel cogitetur.

XVI. Frequentia quoque Synodorum noſtratum Decreta, quibus præcipitur, ut diebus Dominicis præter Miſſam ſolemnem & Concionem, etiam Veſperæ poſt meridiem, idque hora ſtatuta, in omnibus Parochiis decantentur, priſtinæ diſciplinæ luculenta veſtigia ſunt.

XVII. Eodem tendunt Principum noſtrorum Edicta, quibus cavetur, ne quis diebus Dominicis & Feſtis tempore Concionis, ſummi Sacri & Veſperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut prope Eccleſiam, neque intrare popinas, aut publicè quocumque ludo ſe occupare, vel choreas ducere, vel piſcari, aut ſcolas gladiatorias, vel hortos ſagittariorum frequentare ſub pœna arbitraria; de quibus *parte 1. tit. 3. cap. 11.*

Ita Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem *art. 5.* quod datum fuit ad inſtantiam Epiſcoporum iſtius Provinciæ, qui *tit. 4. cap. 1.* expreſsè decreverant, hujuſmodi Edictum publicum à Regia Majeſtate aut Magiſtratibus impetrandum, ut hoc pacto efficaciùs populus ad frequentationem Divinorum Officiorum adigeretur; & profanatio dierum feſtorum impediretur.

XVIII. Hic notandum, quòd cùm Edictorum illorum finis ſit, ut publica Officia Divina diebus Dominicis & feſtis non impediantur & negligantur, nullatenus dubitandum appareat, quin Edicta comprehendant quoque publicas ac ſolemnes *Laudes*, quæ in Eccleſiis Parochialibus ex præſcripto Synodorum, aut Epiſcoporum, vel ſanè ex laudabili conſuetudine & Parochorum probanda cura ſub tempus veſpertinum decantari conſueverunt; utpote quæ & partem Divini Officii hodie conſtituere videntur.

XIX. Sed mirabitur forſan quiſpiam, quòd nec in hactenus citatis Canonibus, neque in Decretalibus Gregorii IX. ubi de celebratione feſtorum aut feriarum agitur, Concionis ſeu inſtructionis vix mentio fiat: at id mirum videri haud debet. Notorium enim eſt, moris fuiſſe in Eccleſia, ut poſt lectionem Evangelii ſequeretur ipſa Evangelii explanatio, quam hodie *Concionem* dicimus; hancque, non ſecus ac ipſam Evangelii lectionem partem *Miſſæ* conſtituiſſe, uti latiùs oſtenſum eſt ſupra *titulo 5. cap. 2.* adeoque dum in Canonibus præcipiebatur populo intereſſe *Miſſæ*, unà præceptum fuit *Concioni* aſſiſtere.

XX. Ex his facilè apparet, omninò à mente Canonum & Eccleſiæ eſſe alienam quorumdam opinationem, qui arbitrantur, præcepto de ſanctificando die Dominico aut feſtivo ſatisfieri per unius *Miſſæ privatæ*, quæ ſemihoræ ſpatio abſolvitur, auditionem, tametſi reliquam diei partem actionibus profanis & inutilibus impendant: quem abuſum expreſſit Synodus Cameracenſis anno 1604. *titul. 4. cap. 1.* eumque ut Parochi extirpare ſtudeant, præcepit. „ Ut abuſus ille (ait) Divino & Eccleſiaſtico præcepto contrarius ſemel tandem penitus aboleatur, quo ſe plerique exiſtimant probè ſuo functos officio, ſi Miſſa, etiam *privata* tantummodo diebus Dominicis & feſtis audita, reliquum diem profectioni; negotiationi, luſibus, choreis, potitationibus & aliis ſæcularibus vel etiam illicitis actionibus impendant; Parochi ſuis ſubditis frequenter inculcent ea quæ in Catechiſmo Romano ad tertium præceptum Decalogi, & aliis authoribus de recta dierum feſtorum obſervatione traduntur. “

Et omnia illa Synodorum atque Epiſcoporum Decreta, quibus interdicitur diebus Dominicis & feſtis Miſſarum *privatarum* celebratio, qua populus à Miſſa Parochiali & ſolemni abſtrahi poſſet, ad quid tendunt, niſi ut huic abuſui occurrant; occaſionemque populo adimant, audita Miſſa privata negligendi Miſſam Parochialem; ac unà inſtructionem, quæ ſub Miſſa Parochiali fieri conſuevit?

XXI. Quapropter licèt ex Eccleſiæ conniventia, & longa conſuetudine, præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa die Dominico aut feſto ſatisfiat per auditionem Miſſæ *privatæ*, nequaquam tamen ex mente Eccleſiæ, ea ſola auditione impletur præceptum de ſanctificando die Dominico aut feſtivo.

An dicemus diem aliquem *ſanctificari*, id eſt, in Dei cultum, pietatiſque opera impendi, dum vix vigeſima illius diei pars Dei cultui aut pietatis operibus impenditur?

XXII. Ut quid enim etiam hodie jubetur *toto* die feſto ab opere ſervili, mercatu, ſtrepitu forenſi aliiſque ſæcularibus actionibus abſtinere, niſi ut totus dies cultui Divino impendatur, & ſanctificetur? „ Idcirco in diebus feſtis ab opere mundano ceſſandum eſt, ut *liberius* ad Eccleſiam ire, pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad invitationem eorum aſſurgere, eloquiis Divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat Chriſtianus. “ Ita ſæculo nono ad Conſulta Bulgarorum reſpondit Nicolaus I. *cap. 11.*

XXIII. Hæc apprimè pernoſcens S. Carolus valde ſollicitus fuit, ut diebus Dominicis ac feſtis populus pietatis exercitiis totaliter ſe impenderet, veraciterque dies illos ſanctificaret; ac ſignanter in Concilio Mediolanenſi III. *titulo 1.* decrevit, ut imprimis: “ Feſtis diebus ſacroſancto Miſſæ Sacrificio Fideles omnes interſint. Neque verò excuſentur puellæ nobiles, neque deinceps viduæ, ne permiſſu quidem primi noſtri Concilii, ob recentem mariti mortem, aliove cujuſvis conſuetudinis prætextu.

Poſt hæc ſubjungit: “ Ut verò ſi dies omni pietate, & religioſiùs colantur; hinc crebrò populum Parochi, & Concionatores admoneant atque hortentur.

Ut illorum dierum tempus, quod Deo ejuſque cultui debetur, in iis actionibus *totum* conſumant, in quibus ſanctè conſumendum eſt.

Ut Concionem mane, & ſacram lectionem à prandio ubi explicari ſolet, audiant.

Ut Divinis, veſperarum præſertim, Officiis præſentes piè religioſeque adſint.

Ut in Chriſtianæ doctrinæ rudimentis ac præceptis, vel percipiendis vel recolendis verſentur.

Ut in operibus etiam officiiſque pietatis ſeſe exerceant, ægros homines viſitando, morientes piè conſolando, & alia ejuſmodi præſtando. “

Eandem in rem videri poteſt ejuſdem ſancti Præſulis Monitorum libellus, pro inſtituenda Chriſtiana vivendi ratione à cujuſcumque conditionis & ſtatus fidelibus, qui habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag. 1092.* & inter alia deſcribitur *pag. 1011.*

exer-

Digitized by Google

exercitium ſpeciale pro Feſtis, ſacris temporibus & Vigiliis.

XXIV. Sanè ſi ea eſſet Epiſcoporum & Parochorum cura, ut diebus Dominicis Officia Divina, aliisque pietatis exercitia tum ante, tum poſt meridiem congruis horis, ea qua decet reverentia, & exactitudine haberentur, non dubium, quin plurimùm conducerent, ut populus ad ritè ſanctificandum dies Feſtos incitaretur; & à profanis, quin & illicitis ac inhoneſtis actionibus, ad quas otium allicit, abſtraheretur: ut notoria experientia in Parochiis bene inſtitutis compertum eſt.

CAPUT III.

De Operibus ſervilibus die feſto prohibitis.

1. *Sabbathum* ceſſatio; *& ſabbathizare* ceſſare *&* requieſcere *dicitur*.
2. *Olim Judæis præceptum erat Sabbatho requieſcere ab opere ſervili.*
3. *Quomodo Eccleſia adoptaverit præcepta data Judæis pro ſanctificatione Sabbati.*
4. *Lex Conſtantini M. de ceſſatione ab operibus die Dominica; & an hic primus, qui de feriatione ab opere edixit?*
5. *Strepitus forenſes magis repugnare videntur cum celebratione Feſtorum, quàm opus ſervile.*
6. *Quid ſit opus* ſervile.
7. *Recenſentur nominatim opera ſervilia.*
8. *Ratio prohibendi opera ſervilia feſtis diebus.*
9. *Mareſchalli & Barbitonſores à ſuis opificiis abſtinere debent.*
10. *Quid de Tonſoribus, Piſtoribus aliiſque ſtatuerit S. Carolus?*
11. *Decreta Synodorum Belgii circa Laniones, Molitores, Braxatores & ſimiles opifices.*
12. *His conſonat Edictum Principum.*
13. *Tranſcribere libros pietatis gratis non eſſe illicitum diebus feſtis, reſpondit Gerſonius.*
14. *Exſcriptor talium librorum quomodo dicendus ſit* prædicare.
15. *Poteſt continuò orare; & quomodo.*
16. *Eſt conveniens opus pœnitentiæ.*
17. *Opus hoc utilius & magis neceſſarium tempore Gerſonii quam hodie, & quare.*
18. *Cantare Gerſonius non eſſe ſervile.*
19. *Quomodo opera aliqua cum moderatione licita ſint diebus feſtis, aliàs illicita?*
20. *Quomodo hi ſubinde excedant Advocati.*
21. *Circa itinerationē diebus feſtis moderatio ſervanda.*
22. *Itinera non neceſſaria in diem non feſtum convenit differri.*
23. *Famulis dandum ſpatium ſanctificandi Feſta; nec ad opera ſervilia cogendi.*
24. *Monendi patresfamilias ut ſuis famulis & operariis indulgeant tempus veniendi ad Officia Divina.*
25. *Quid de hac obligatione ſtatuant Capitularia Regum Francorum?*
26. *Qualis debeat eſſe Parochorum cura circa opiliones, bubulcos & ſimiles.*

I. SAbbathum. Hebraicum nomen, ſi Latinè interpreteris, *ceſſatio* dicitur (ait Catechiſmus Romanus *parte* 3. In expoſitione tertii præcepti Decalogi *num.* 15.) qui & addit: „ Sabbatizare propterea *ceſ-* „ *ſare & quieſcere* Latino vocabulo appellatur, qua „ ſignificatione factum eſt, ut Sabbathi nomine dies „ ſeptimus diceretur, quoniam abſoluta perfectaque „ mundi univerſitate, Deus ab omni *opere*, quod fe- „ cerat, requievit.

II. Ut ergo eſſet ceſſatio ſeu Sabbathum, poſt verba illa: *Memento ut diem Sabbati ſanctifices*, addidit Deus: *Non facies* OMNE OPUS *in eo tu, & filius tuus, & filia tua: ſervus tuus & ancilla tua, jumentum tuum & advena, qui eſt intra portas tuas.*

„ Quibus verbis (ait Catechiſmus Romanus *n.* 31.) „ ad id primum inſtituimur, ut quæcumque Divinum „ cultum impedire poſſunt omninò vitemus: facilè enim „ perſpici poteſt, omne *ſervilis operis* genus prohiberi, non quidem ea re, quòd ſua natura aut turpe aut « malum ſit, ſed quoniam mentem noſtram à Divi- « no cultu, qui finis præcepti eſt, abſtrahit. «

III. Quemadmodum igitur Eccleſia præceptum illud populo Judaico datum adoptavit, in quantum in illo naturale præceptum colendi Deum; certoſque dies ejus cultui ſpecialiter impendendos continetur; ita & ea, quæ pro obſervantia ejus præcepti vetita erant Judæis, Chriſtianis quoque interdixit; in quantum Chriſtianam & religioſam ſanctificationem Sabbathi impedire poſſent, mentemque ipſorum à Divino cultu abſtrahere.

IV. Legitur Conſtantini Magni lex in Codice Juſtinianæo ſub titulo *de Feriis*, cujus hæc ſunt initialia verba: „ Omnes Judices, urbanæque plebes, & cunctarum artium Officia, venerabili die ſolis quieſcant. «

De feriatione ab operibus ea die primùm edixiſſe Conſtantinum, credit eruditus Auctor Notarum in *Epiſtolam* 3. *lib.* 11. S. Gregorii, addens: „ Alii Imperatores non tam de opere, quàm de judiciis ſtatue- « runt: ſic Theodoſius, *ut in die Dominico emanci-* « *pare ac manumittere liceat, reliquæ* CAUSÆ *vel* « LITES *quieſcant*. Prohibent tamen ſpectacula & « voluptates obſcœnas. Hæc ille. «

V. Quidquid ſit de hac reflexione, certum eſt, quòd arctiùs frequentiùſque vetitum fuerit, diebus Dominicis & Feſtivis ſtrepitus forenſes exercere, quàm operi ſervili aut manuali occupari; tum quòd illi faciliùs differri poſſint, tum quòd magis mentem diſtrahere & à rebus Divinis avocare ſoleant, quàm opera ſervilia.

Adhæc conſtat, ſubſequentibus ſæculis, tam Eccleſiaſticis, quàm civilibus legibus opera ſervilia feſtis diebus vetita eſt; in quantum ſcilicet & hæc religioſam Feſtorum celebrationem, & Chriſtianam quietem impedire poſſunt.

VI. Opera ſervilia propriè hic dicuntur opera illa corporalia, in quibus unus ſervit alteri, atque communiter per *ſervos olim*, hodie per famulos ſeu mercenarios exerceri ſolent; ac inde *ſervilia à ſervis* jam pridem nuncupata fuere.

VII. Quæ inter opera ſervilia etiamnum hodie computantur, ea ferè expreſsè habentur in Capitulari Aquiſgranenſi Caroli Regis anno 789. *cap.* 79. & refertur *lib.* 1. *Capitular. cap.* 75. „ Statuimus quoque, ſecundùm quod in lege Dominus præcepit, ut ope- « ra ſervilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & « bonæ memoriæ genitor meus in ſuis Synodalibus « edictis mandavit, quòd nec viri ruralia exerceant « opera, id eſt, nec vineam colendo, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando « vel ſepem ponendo, nec in ſilvis ſtirpando, vel ar- « bores cædere, vel ut in petris laborare, nec domos « ſtruere, nec in horto laborare, nec ad placita con- « veniant, nec venationes exerceant. Sed tria carraria « opera licet fieri in die Dominico, id eſt, hoſtilia « carra vel victualia, & ſi fortè neceſſe fuerit corpus « cujuslibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ opera « textilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec con- « ſuant; vel acupictile faciant, nec lanam carpere, nec « linum battere, nec in publico veſtimenta lavare, nec « vervices tondere habeant licitum. «

VIII. Rationem addit: „ Ut omnimodis honor « & *requies* die Dominico perſolvatur. Sed & ad « Miſſarum ſolemnia ad Eccleſiam undique conve- « niant, & laudent Deum pro omnibus bonis, quæ « nobis in illa die fecit. «

IX. Concilium Pariſienſe ſeu Senonenſe anno 1429. *cap.* 25. decernens dies Dominicos & feſtivos „ cum omnimoda reverentia obſervari; abſtinendo ſcilicet « ab omni opere ſervili & manuali, ac Divinorum « auditioni cum matura devotione vacando: « mox tamquam conſequens ſubjungit: « illum abuſum penitus reprobantes, quo *Mareſchalli & Barbitonſores* ſu- « pradictis Dominicis, & aliis B. Mariæ & Apoſto- « lorum, & ſupradictis Feſtivitatibus, credunt ſibi li- « citum fore ſua miniſteria, etiam præter neceſſitatem, « exercere, circa quod volumus per Ordinarios de « opportuno remedio provideri, ipſos monitione præ- « via corrigendo. «

Et quis dubitet, quin Mareſchallorum ac Tonſorum miniſteria inter opera ſervilia ac manualia numerari, adeo-

Digitized by Google

adeòque unà cum his vetita cenſeri debeant diebus Dominicis Feſtivis?

X. Quare S. Carolus in Concilio III. Mediolanenſi reliquis opificibus Tonſores annumerare non dubitavit, dicens: „ *Tonſoribus* prætérea, piſtoribus, ſutoribus, calceariis aliiſque ejuſmodi, & reliquis opificibus, quibus præſcribi oportet, Epiſcopus certas regulas præſcribat, ne deinceps dierum feſtorum cultum violent, in quo maximè peccare ſolent.

Quàm hodie abuſus ille in multis Belgii locis communis ſit, quamque parum religiosè à Tonſoribus dies feſti colantur; uſuſque obtineat, ut penè magis diebus Dominicis & Feſtis, quàm aliis diebus opificia ſua exerceant, nimis notum eſt. Epiſcoporum & Magiſtratuum eſt his abuſibus occurrere; legeſque præſcribere, quibus & ipſi Tonſores, & populus ſe conformare teneantur.

XI. Circa Laniones in multis locis non abſimilis invaluit abuſus; ut nimirùm diebus feſtis circa opificii ſui exercitia occupentur: cui occurrere volens Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 12. *c.* 2. præcipit, „ ne ſubditi ulli operi ſervili, quod ſine evidenti periculo differri poteſt, manum admoveant, uti panno laneo vel lineo lavando aut dealbando, aut tingendo, oves & boves mactando aut ſaliendo.

Similiter Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 4. *c.* 2. de dierum feſtorum cultu agens, ait: „ Neque etiam permittantur ..... molitorum, coctorum cereviſiæ, lanionum, piſtorumque operæ, niſi ob notabilem neceſſitatem. “ Idipſum iiſdem penè verbis expreſſum eſt in Synodo Tornacenſi anno 1589. *tit.* 4. c. 1.

XII. His conſonat Edictum Philippi II. ad citatam Synodum Cameracenſem *art.* 7. declarans, „ licitum non eſſe molitoribus, braxatoribus, lanionibus, & Piſtoribus ſua opificia diebus feſtis exercere, niſi ob notabilem neceſſitatem determinatam per Officialem & Magiſtratum loci, de conſilio Decani Chriſtianitatis, aut in ejus abſentia, Paſtoris loci.

XIII. Olim propoſita fuit Joanni Gerſoni à quodam Monacho Domus Carthuſiæ hæc quæſtio: *Si liceat diebus feſtivis ſcribere devotionis libros gratis.*

Huic quæſtioni ut reſpondeat Gerſonius, ſpecialem tractatum compoſuit, quem inſcripſit *de laude ſcriptorum*, primumque inter ejus opera locum occupat; in quo oſtendit per duodecim conſiderationes, tranſcribere *libros devotionis gratis* nullatenus eſſe opus *ſervile*; eique laudabiliter diebus feſtivis incumbi poſſe.

XIV. Inter has conſiderationes una eſt, quòd hujuſmodi librorum exſcriptor prædicet non lingua, ſed *manu*; eoque fructuoſiùs, quo hæc prædicatio eſt magis permanens, plures inſtruere poteſt. „ Certè (ait) ſi lingua ſilet, manus prædicat, & fructuoſiùs aliquantò, quantò ſcriptura venit ad plures uberior, quàm tranſiens ſermo.

XV. Deinde conſideratione quarta exponit, quomodo Scriptor talium librorum continuò orare mentemque in Deum elevatam habere queat. „ Crediderit (ait) Scriptor noſter & pietate jugi recogitaverit, toties Deum ſanctoſque Angelos ſecum eſſe, toties Scriptores ſacros ipſum alloqui, toties Chriſtum ſibi blanda quædam oſcula conſolationis dare, quoties dicta eorum ſalubria conſcribit. Contemplationem itaque lectio, & quæ ſcribenda ſit, non impedit, ſed paſcit.

XVI. Quinta conſideratio aſſerit, ſcriptionem librorum eſſe laborioſum exercitium, macerationem quamdam corporis, poſſeque imponi per modum pœnitentiæ, à Confeſſario. „ Nullus (ait) negaverit laborioſum eſſe ſcribentis exercitium. Acceptet ergo iſtud in pœnitentiam ſeu ſatisfactionem, pro ſuis alieniſque delictis, &c. Junge quòd in foro pœnitentiæ poteſt iſte labor ad ſatisfactionem imponi. Quem laborem ſi nullus hominum imponit, impoſuit ſanè Deus ab initio, cùm dixit Adæ & poſteris ejus: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.

XVII. Ceteræ conſiderationes Gerſonianæ oſtendunt fructum multiplicem ex ſcriptione accurata piorum librorum in Eccleſiam & populum dimanantem: qui eo tempore, quo ſcribebat Gerſonius, nimirum an. 1428. major erat; quòd necdum ars typographica eſſet reperta; unde nec mirum, ſi Gerſonius & ipſam tranſcribendi libros neceſſitatem, & utilitatem tantoperè extollat.

XVIII. Interim ex omnibus concludit Gerſonius: „ Nihil impedit libros ſeu tractatulos vel codicillos devotionis ſcribere feſtivis diebus: habito moderamine, quale ſapiens judicabit in hoc opere; quod utique non ſervile cenſendum eſt; ſed in honorem Eccleſiæ aliquando plus vergens, quàm multiplicatio vocalis orationis, imò quàm inſolens in aliquibus Miſſarum multiplicatio. “

XIX. Quæ hic circa tranſcriptionem piorum librorum dixit Gerſonius, eadem quoad alia multa exercitia *non ſervilia* dici poſſunt; quòd nimirùm ea ſanctificationem diei Feſti non violent, modò cum ea moderatione & intentione, aliiſque circumſtantiis à Gerſonio deſcriptis, fiant.

E contrario, ſi ea moderatio, eæque conditiones non ſerventur, facilè fiet; ut ſimilia exercitia ſanctificationem diei Feſti impediant.

Quid enim, ſi quis diem Feſtum pro majore parte impendat ſcribendo acta aut inſtrumenta litium ſub debito ſalario: quemadmodum Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, aliorumque Officiatorum miniſtri ſive Scribæ facere conſueverunt? Quis dicet hujuſmodi Scriptores diem Feſtum ſanctificare; & de tali ſcriptione indubiè intelligendus S. Bonaventura in *Speculo Diſcipl. ad Novit. part.* 1. *c.* 22. ubi inter ea, quæ in diem non feſtivum differenda cenſet, numerat *ſcribere in quaterno*.

XX. Eadem ratione poſt alios Theologos docet Merbeſius *prima parte qu.* 195. *concluſ.* 12. „ Peccare Advocatos, qui cupiditatis & avaritiæ ſtudio ſuccenſi ſolitos labores Dominicis diebus & Feſtis obeunt, & ita ſeſe in ſæcularia negotia immergunt, ut nihil ſibi temporis relinquant, quo Deum ſingulari cultu, iis præſertim diebus proſequantur, & ſuæ ſaluti conſulant. Idem erit de Procuratoribus aliiſque, qui negotiis tametſi liberalibus ſimili modo ſe immergunt. “

XXI. Quin & circa ipſa *itinera*, quæ Synodus Aurelianenſis anno 538. *Can.* 28. diebus Dominicis vetita non eſſe declarat, quædam moderatio tenenda eſt.

Sanctus Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus in citato Decreto, poſtquam dixit, tantam debere eſſe obſervantiam, ut præter orationes & Miſſarum ſolemnia & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat, immediatè ſubjicit: „ Nam & ſi *neceſſitas* fuerit navigandi: ſive *itinerandi*, licentia datur; ita duntaxat, ut hac occaſione Miſſæ & orationes non prætermittantur. “

Quamvis ergo conformiter ad Synodum Aurelianenſem declaret hic Aurelianenſium Antiſtes, diebus Dominicis eſſe licentiam itinerandi, ea tamen non niſi *neceſſitas* concurrat concedere videtur; idque ulterius ea moderatione, ut *Miſſæ & Orationes* non prætermittantur.

Et fortiùs citata Synodus Coyacenſis ſub S. Ferdinando Rege Caſtillæ de celebratione diei Dominicæ agens dicit: „ Servile opus non exerceant, nec ſectentur *itinera*, niſi orationis cauſa, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro Regis ſecreto, pro Sarracenorum impetu. “

XXII. Sanè timoratorum plurium praxis etiam hodierna docet, itinera præcipuè longa, quæ notabilem diei partem occupant, diebus feſtis non eſſe facilè ſuſcipienda; eaque, ſi ſine notabili incommodo fieri queat, in alium diem eſſe differenda; exemplo Comitis S. Geraldi, de quo in ejus vita narrat S. Odo *lib.* 2. *c.* 24. „ Item dum ab Urbe rediret, venit Sabbatho ad quamdam Eccleſiam, juxta locum ſcilicet, ubi ſulphurei videntur acervi. Cùm autem vellet populus in craſtinum proficiſci, retinuit eos, dicens; quòd ob reverentiam Dominici diei, ſaltem uſque ad *nonam* demorarentur. Nec illa demoratio fuit etiam ſine beneficio temporali. “

Notandum per horam *nonam* hic intelligi horam, quæ noſtræ horæ *tertiæ* pomeridianæ reſpondet.

XXIII. Quod olim deploravit Concilium Pariſienſe anno 829. *lib.* 1. c. 30. quod utcumque dies Dominica à quibuſdam Dominis venerandis cuſtodiri videretur, ſed à *conſervis ſervitio eorum preſſis* perrarò debito honore coli inveniretur, hodie meritò deploratur; dum vide-

mus plures famulos famulaſque diebus feſtis in tantum à ſuis Dominis impendi & ad operas adigi; ut iis vix tempus Miſſam audiendi indulgeatur; indeque non ta-rò contingat, ut circa fidei myſteria, ac vitæ Chriſtianæ normam planè rudes ſint.

Inter leges Eccleſiaſticas Sancti Canuti Regis Danorum *c.* 14. legitur: „ Herus ſi ſervo invito opus ad- „ dixerit die quocumque feſto, ſervo mulctatur ſuo, „ ſervus deinceps liber eſto.

XXIV. Apud Reginonem *De Eccl. Diſcipl. lib.* 2. *c.* 416. refertur ſub nomine Concilii Rothomagenſis: „ Admonere debent Sacerdotes proles ſibi ſubditas, ut „ bubulcos atque porcarios vel alios paſtores, vel a- „ ratores, qui in agris aſſiduè commorantur vel in „ ſilvis, & ideo more pecudum vivunt, in Domini- „ cis & in aliis feſtis diebus ſaltem ad Miſſam faciant „ vel permittant venire. Nam & hos Chriſtus pre- „ tioſo Sanguine ſuo redemit. Quod ſi neglexerint, „ pro animabus eorum abſque dubio rationem ſe red- „ dituros ſciant.

Hic notandum, quòd juxta illius temporis diſciplinam, nomine *Miſſa* hic intelligatur *Miſſa ſolemnis* ſive Parochialis, ſub qua & ipſa concio comprehenditur, juxta dicta capite præcedenti.

XXV. Et in Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *c.* 205. „ Et illo die ſeu Sabbatho ad Veſ- „ peras & ad Matutinas ſive ad Miſſam cum eorum „ oblationibus, ſi fieri poteſt, omnes canendo, *Kyrie* „ *eleiſon* veniant, & eundo & redeundo *Kyrie elei-* „ *ſon* decantent. Similiter & *paſtores pecorum* eundo „ & redeundo in campum & ad domum faciant, ut „ omnes eos veraciter Chriſtianos & devotos eſſe co- „ gnoſcant. Idem iiſdem penè verbis expreſſit Herardus Archiepiſcopus Turonenſis in ſuis Conſtitutionibus *c.* 114. Habentur ad calcem tomi primi Capitularium Regum Francorum editionis Baluzianæ. Notandum autem per *Kyrie eleiſon* hic intelligi *Litanias publicas*, quæ per *Kyrie eleiſon* incipere ſolent. Conſule Gloſſarium Du Cange, verbo *Kyrieles*.

Quàm craſſa ſoleat in hoc hominum genere eſſe ignorantia, & ſæpius vita omninò gentilis, quin & impia, nimis notum eſt; ut meritò hic rurſus repetam, quod ex Synodo Namurcenſi relatum eſt ſupra *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 5. ut „ Paſtores tempore meſſis, & „ etiam illis diebus, quibus *opiliones*, *bubulci*, vel „ ſubulci in agris ſunt, illos viſitent ibidem & do- „ ceant, imitaturi ea in parte veſtigia Salvatoris no- „ ſtri Jeſu Chriſti, qui per vicos & plateas tranſibat „ evangelizare regnum Dei.

CAPUT IV.

Strepitus forenſes & mercatus diebus Feſtis vetiti.

1. *Ex præcepto ſanctificandi dies feſtos profluit, à ſtrepitu forenſi abſtinendum eſſe.*
2. *Quia de hoc edixerit Conſtantinus Magnus.*
3. *Lex Theodoſii Imperatoris.*
4. *Amplior de hac re Conſtitutio Leonis & Anthemii Imperatorum.*
5. *Canones legibus conſentiunt.*
6. *Sententiæ pronuntiatio, etiam ante concepta, die feſto fieri nequit.*
7. *Similiter nec ſententiæ executio.*
8. *Examen teſtium, licèt jam ante juraverint, die feſto non inſtituendum.*
9. *Actus judiciales die feſto exerciti ſunt invalidi, licèt partes conſenſerint.*
10. *Ob neceſſitatem aut pietatem interdum liciti.*
11. *Mercatus cur diebus feſtis prohibitus.*
12. *Diſtinctio inter actus judiciales & mercatum diebus illis exercitos.*
13. *De vetitis mercatu & Nundinis die feſto Decretum Synodi Cameracenſis.*
14. *Conforme Edictum Philippi II.*
15. *Simile Decretum Synodorum Mechlinienſium, & Edictum Principum.*
16. *Vetitum vendere carnes in macello; vel merces in domibus privatis; etiam foribus clauſis.*
17. *Regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis circa venditionem edulium diebus feſtis.*
18. *Decretum S. Caroli diebus feſtis mercatum interdicens.*
19. *Etiam ementes violationis feſtorum complices declarat; minutiora tamen vendi permittit.*
20. *Quibus potiſſimùm incumbat hiſce invigilare.*

I. OPera ſervilia inhibita eſſe diebus Dominicis & Feſtivis, ea potiſſimùm ex cauſa quia hominem abſtrahunt ab iis quæ diebus illis tractare & agere oporter, redduntque eum nimis implicatum, quàm ut Divinis pro exigentia & ſanctificatione hujuſmodi dierum vacare poſſit, notatum fuit capite ſuperiori.

Ex ipſa igitur ratione præcepti conſequens eſt meritò per Canones jam pridem vetita eſſe diebus illis Deo ſacris omnia ea exercitia, quæ hominem rebus terrenis implicare, & à cultu Divino nata ſunt avocare; inter quæ eminent ſtrepitus judiciales, qui, ut capite præcedenti notatum eſt, magis hominem rebus terrenis implicare ſolent, quàm opera ſervilia.

II. Conſtitutio Conſtantini Magni de obſervantia diei Dominici ſeu *Solis* ſuperiore capite relata, qua dicitur: „ Omnes judices, urbanæque plebes, & „ cunctarum artium officia die *Solis* quieſcant; “ ſat apertè ſtrepitus judiciales die illo debere quieſcere indicat.

Quinimò eidem Imperatori conſideranti, ipſos Gentiles à ſuis Feriis ſive Deorum Feſtis jurgia litigiorum amoviſſe, „ indigniſſimum videbatur diem *Solis* veneratione ſui celebrem, altercantibus *jurgiis & noxiis* „ partium *contentionibus* occupari, “ ut loquitur in *L.* 1. *Cod. Theod. de Feriis*.

III. Theodoſius Imperator in *L.* 2. *Cod. eod.* ait; Ut die Dominico emancipare ac manumittere liceat, “ reliquæ *cauſæ*, vel *lites* quieſcant, “ Dein paucis interpoſitis adjungit: „ Sanctum quoque diem Paſchæ, „ & diem Natalis Domini, & Epiphaniæ, ſeptem qui „ præcedunt, & ſeptem qui ſequuntur, *ſine ſtrepitu* „ volumus obſervari. Et quod contra hoc factum fue- „ rit; omnibus modis irritatur.

IV. Verùm omnibus generalior ipſoſque actus judiciarios propiùs exprimens, eſt Conſtitutio Leonis & Anthemii in *L. fin. Cod. eod.* „ Dies feſtos Ma- „ jeſtati Altiſſimæ dedicatos, nullis volumus (inqui- „ unt) voluptatibus occupari, nec ullis exactionum „ vexationibus profanari. Dominicum itaque diem ita „ ſemper honorabilem decernimus & venerandum, ut „ à cunctis executionibus excuſetur: nulla quemquam „ urgeat admonitio: nulla fidejuſſionis flagitetur exa- „ ctio, taceat apparitio: advocatio deliteſcat. Sit il- „ le dies à cognitionibus alienus; præconis horrida „ vox ſileſcat: reſpirent à controverſiis litigantes, & „ habeant fœderis intervallum: ad ſeſe ſimul veniant „ adverſarii non timentes, ſubeat animos vicaria pœ- „ nitudo: pacta conferant, tranſactiones loquan- „ tur.

V. Canones ipſam dierum feſtorum ſanctificationem unicè deſiderantes, eas Imperatorum leges laudarunt, atque frequenter adoptarunt, renovaruntque.

Sub nomine Concilii apud Compendium in *Cap.* 1. *& de Feriis*, præcipitur, ut omnes dies Dominici obſerventur, & „ in eis mercatus minimè fiat, neque „ *placitum*; neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam „ judicetur, nec Sacramenta (niſi pro pace vel alia „ neceſſitate) præſtentur. “

VI. Ex his juris textibus uno conſenſu tradunt Juriſconſulti, per Ferias omnem judiciorum actum quieſcere debere; & ſi fieret, non valere, v. g. ſi ſententia feratur; etiamſi tum ſolùm pronuntiaretur, „ jam antè juridico die compoſita & concepta; uti „ poſt Antonium Fabrum docet Tuldenus ad Codicem titulo *de Feriis n.* 2.

VII. Rectè quoque ibidem Tuldenus reprobat quorumdam opinionem arbitrantium, *executionem* ſententiæ die Feriato licitam eſſe, eò quòd in ea non verſetur cauſæ cognitio; „ quia (ait Tuldenus) Fe- „ riæ non magis diſceptatione ſecura judicis, quàm „ vexatione damnati violantur, & *anxia* perſcruta- „ tione victoris apparitoriſque. Hoc enim potiſſimum „ ſpectant leges.

VIII. Notat quoque ibidem *n.* 5. non rectè quoſ-dam

Digitized by Google

dam Interpretes, admittere diebus feſtis examen te„ſtium, quamvis in Profeſto *juraverint*; neque eo„rum citationem ob ſuprà citatam legem finalem: „nam ejus Decretum utique judiciale eſt, & execu„tio inquietat .... Sanè cùm conſtet, in feſto teſtes „adigi jurejurando non poſſe, *Cap.* 1. ꝟ *de Feriis* „(qui tamen actus religionis eſt) neſcio, qua ratio„ne velint eos examine diſtringi poſſe: cùm ſuæ po„tiùs conſcientiæ ad legis divinæ normam examinan„dæ vacare oporteat.

IX. Et quidem uſque adeò ſolemnibus Feriis quæ ob reverentiam Dei noſcuntur inſtitutæ, à ſtrepitu judiciali „convenit abſtinere (ait Pontifex in *Cap. fin.* „ꝟ *de Feriis*) ut *conſentientibus* etiam partibus, „nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia, quam „contingit diebus hujuſmodi promulgari.

Ratio deciſionis eſt, quia, ut rectè monet Tuldènus *n.* 4. Feriæ religioſæ non ad litigatorum favorem, ſed ad honorem Dei pertinent. Unde ibidem ſubjicit Pontifex: „Licèt diebus feriatis, qui gratia vinde„miarum vel meſſium ob neceſſitates hominum indul„gentur, procedi valeat, ſi de partium proceſſerit vo„luntate.

X. Addit nihilominus Pontifex hanc parentheſim, *niſi neceſſitas urgeat, vel pietas ſuadeat*. Hinc uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, communi praxi comprobante, urgente neceſſitate, vel pietate ſuadente, poſſe ſubinde actus judiciales diebus feſtis exerceri. Caſus plures paſſim referunt Interpretes & Doctores ad titulum Codicis & Digeſtorum *de Feriis*, qui caſu occurrente facilè conſuli poterunt.

XI. Sicuti ob nimiam à rebus divinis diſtractionem diebus feſtis debet quieſcere ſtrepitus judicialis, ita eadem ratione ceſſare debet iis diebus mercatus ſive mercatura ſeu negotiatio. Licèt enim propriè non poſſit operibus ſervilibus annumerari mercatura, tamen ex illis eſt, quæ hominem ſæcularibus implicat, & à Divinis avocat: unde jampridem à Canonibus, uti actum judicialem, ita & *mercatum* diebus Dominicis vetitum eſſe, ex verbis *Cap.* 1. ꝟ *de Feriis*, vidimus.

XII. Hanc tamen quoad eam prohibitionem inter actum judicialem & *mercatum* communiter notant diſtinctionem Doctores, quòd contractus in mercatu aut nundinis die Dominico celebrati, ſecluſa conſuetudine, ſint *validi*; actus verò judiciales *invalidi*: licèt enim omnes æqualiter vetentur in citato *c.* 1. non tamen mercatus irritatur, neque contractus aliique actus mercaturam ſpectantes; ſicuti irritantur actus judiciales in dicto *cap. fin.*

XIII. Synodi noſtræ Belgicæ obſervationem dierum feſtorum urgentes, mercatum nundinaſque diebus illis proſcribunt, vetitaque declarant; eaque ut etiam Regia auctoritate interdicerentur, poſtularunt.

Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 4. *c.* 2. ait: „Si„militer eidem Regiæ Majeſtati ſupplicetur pro Edi„cto contra aurigas, nautas & ſimiles, ne Dominicis „& aliis feſtis diebus merces vehere poſſint; utque „etiam ſubhaſtationes, quas vulgò *recour*, aut *paſſe„mens* appellant, & multò magis *mercatus*, *auctiones* „*publicæ* tempore Miſſæ & Veſperarum ſub gravi pœna „prohibeantur: *nundinæ* etiam annuæ, & *forum* re„rum *venalium* hebdomadarium, cùm in diem fe„ſtum incidunt, in alium transferantur ab Epiſcopis „cum conſilio Magiſtratuum.

XIV. Synodi poſtulationi annuens Philippus II. Edicto ad hanc Synodum mandavit, *art.* 8. ut dictæ ſubhaſtationes & auctiones publicæ in alium diem non feſtum differantur: ita tamen ut denuntiationes & proclamationes iis diebus, ob concurſum populi, fieri poſſint extra Eccleſiam finita Miſſa, aut Veſperis. Nundinæ annuæ, & forum publicum hebdomadarium, ſi in diem feſtum incidant; vult ad diem non feſtum anticipari, vel differri per Magiſtratum cum communicatione & conſilio Epiſcoporum.

XV. Huic conſonat quod jam antè ſtatuerat Synodus P. I. Mechlinienſis *tit. de Feſtis*, *cap.* 3. „Si fo„rum aut nundinæ incidant in aliquo ex celebrioribus „feſtis, ſerventur illæ, vel ante, vel poſt feſtum, pro„ut Magiſtratus cujuſque loci judicaverint expedire. Et in Synodo P. II. Mechlinienſi, *tit.* 13. *c.* 4. renovatum, & Edicto Principum, *art.* 9. roboratum fuit.

XVI. Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *titulo* 12. *cap.* 2. ait: „Merces etiam ſuas dictis feſtis *ante fores*, vel in *feneſtris* domorum, vel alibi venales “ non exponant.

Ruſus Synodus Tornacenſis anno 1643. *tit.* 3. *c.* 7. ait: „Promotor diſtrictè invigilet contra eos, qui diebus feſtis & Dominicis, etiam foribus *clauſis* merces “ emere vel vendere præſumunt in civitatibus. „Et ejuſdem Diœceſis Synodus anno 1589. *tit.* 4. *c.* 2. prohibuit, ne die Dominico aut feſto vendantur carnes “ in macello, vel etiam in domibus *privatis*, niſi ſu- “ perveniente neceſſitate.

Inter exceſſus committi ſolitos diebus feſtis, & in quos Magiſtratus cæteroſque Officiarios invigilare hortatur Synodus Iprenſis anno 1609. *tit.* 6. *c.* 1. recenſentur *venditiones carnium in macellis*.

Similia in omnibus paſſim Synodis decernuntur, mandaturque Paſtoribus, Archipresbyteris & Officiariis, ut ſedulò in contravenientes invigilent.

XVII. Circa venditionem edulium, quæque ad victum quotidianum penè neceſſaria ſunt, nec diu conſervari poſſunt, ſolentque hodie in omnibus paſſim civitatibus publicè exponi, extat longum ac moderatum regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis, confectum de conſenſu & cum interventione Jacobi Boonen Archiepiſcopi Mechlinienſis, *lib.* 1. Edictorum Brabantiæ, *pag.* 58. quod licèt in multis ob conſuetudinem inolitam condeſcendat, ac nonnulla permittat, quæ melioribus temporibus permiſſa non fuiſſent: optandum nihilominus eſſe, ut quæ ibidem decernuntur, ubique exactè hodiè obſervarentur, atque ad ejus normam dies feſti colerentur. Hoc inter alia præcipuè præ oculis habuiſſe videntur hujus Regulamenti auctores, ne per hujuſmodi mercatus, publica & Parochialia Officia impedirentur; & conſequenter nec ipſi vendentes aut ementes à frequentatione illorum Officiorum retraherentur, ita enim pleraque ordinantur, ut vel ante tempus inchoandi Divini Officii debeant ſiſtere, vel nonniſi poſt abſolutum Divinum Officium inchoare queant.

XVIII. Decreto huic Magiſtratus Bruxellenſis in multis conſonat monitum S. Caroli anno 1581. ad Parochos miſſum, cujus inſcriptio eſt: *Ne quidpiam ematur, vendaturvè diebus feſtis*, extatque in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag.* 351. Hic imprimis memorat, jampridem ſpecialibus à ſe editis Decretis ſuper obſervatione Feſtorum, prohibitas eſſe emptiones ac venditiones quarumcumque rerum, iis dumtaxat exceptis, quæ ad humanum *illius* tantùm diei victum neceſſariæ ſunt, quæ tamen *publicè* non exponerentur, & nonniſi *determinatis* horis venundari poſſent, *clauſis* omninò *officinis*, oſtiolo ſolùm patente.

XIX. Poſt hæc deplorat, „hæc tamen admodum negligi, plurimis *apertas* exhibentibus *officinas*, aliis “ etiam pullos, fructus aliavè id genus vendentibus per “ vicos & plateas ſicut cæteris diebus citra diſcrimen, publico ſcandalo pravoque exemplo .... Monere ve- “ rò, non vendentes modò, verum etiam *ementes* cen- “ ſeri feſtorum violatores, quippè qui peccato coope- “ rantur, atque adeò participes ejus fiunt: quare quiſ- “ quis ea, quæ ſunt uſui ſuo neceſſaria pridie feſti ſi- “ bi comparet, exceptis quibuſdam *minutioribus* re- “ bus, quarum venditionem certis locis primo mane “ permittimus Edicto noſtro.

Citatum quoque Regulamentum Magiſtratus Bruxellenſis, permittit diebus feſtivis vendi *minutiores* aliquos fructus facilè corruptibiles, idque poſt abſolutam Miſſam ſolemnem in Parochia uſque ad horam primam pomeridianam; item omnis generis acetarii poſt Completorium.

XX. Quantus circa publicas mercium venditiones in multis civitatibus hodie ſit exceſſus, nemini incolarum ignotum eſſe poteſt; ipſorum Archipresbyterorum, Officialium, Promotorum, & etiam civilium Magiſtratuum officio incumbit illis exceſſibus invigilare; atque delinquentes juxta Synodorum Decreta, & Edicta Principum coercere & punire; ne aliàs feſtorum prophanationis ipſi participes efficiantur.

CAPUT V.

De Spectaculis, Choreis, & popinarum Frequentatione vetitis.

1. *Ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus diebus Feſtis maximè abſtinendum.*
2. *Diſtinctio inter obſervationem Sabbathi Judaicam & Chriſtianam.*
3. *Vetita à Theodoſio ſpectacula die Dominico.*
4. *Hæc Conſtitutio extenſa ad omnes dies Feſtivos.*
5. *Etiam Judæis & Gentilibus exhibitio ſpectaculorum vetita diebus Feſtivis.*
6. *Neque ob Natalem Imperatoris in diem feſtum incidentem exhibitio licita.*
7. *Meritò ſpectacula vetita fuiſſe oſtenditur ex Tertulliano.*
8. *Spectaculorum fœditatem delineat Cyprianus.*
9. *Abominationes in iis commiſſi ſolitas expreſſit Lactantius.*
10. *Quid de his ſenſerint SS. Auguſtinus & Chryſoſtomus?*
11. *Spectacula ſui temporis deſcribit S. Carolus.*
12. *Belgica nequaquam ab his planè diſſimilia.*
13. *Synodi & Principum Edicta quomodo ea prohibeant diebus feſtis?*
14. *Choreæ & tripudia inter perſonas utriuſque ſexus antiquis ſpectaculis admodum ſimilia.*
15. *His meritò applicantur quæ de choreis ſui temporis dixit Chryſoſtomus.*
16. *Judicium Cardinalis Bellarmini de choreis noſtratibus.*
17. *Choreæ cum ſanctificatione Feſtorum nullatenus conveniunt.*
18. *Abominandæ choreæ quæ in popinis inter utriuſque ſexus perſonas hodie frequentantur.*
19. *Decretum Synodi Tornacenſis contra hæc conventicula.*
20. *Simile Decretum Epiſcopi Gandenſis.*
21. *Frequentantes hujuſmodi conventicula Paſtores Matrimonio jungere non poſſunt ſine licentia Epiſcopi.*
22. *Quàm abominanda in his conventiculis committantur.*
23. *Parochi contra hos abuſus agere debent.*
24. *Poteſtatum ſecularium eſt contra eoſdem abuſus agere.*
25. *Edicta Regia contra hæc conventicula.*
26. *Frequentantes hæc conventicula tamquam peccatores publici à Sacramentis arcendi.*
27. *Qui potiſſimum impedire tenentur frequentationem horum conventiculorum.*
28. *Multiplex Feſtorum profanatio per frequentationem popinarum.*
29. *Specialiter vetita popinarum frequentatio diebus Feſtis per Synodorum & Principum Decreta.*
30. *Synodi procedi volunt judicialiter contra frequentantes popinas.*
31. *Exercitia etiam aliàs non illicita diebus Feſtis, ſaltem tempore Divini Officii vetita, & quare?*
32. *Profanatio Feſtorum præcipuè imputanda neglectæ executioni Decretorum Synodalium & Edictorum Principum.*

I. SI diebus Dominicis feſtiſque ab operibus ſervilibus aliiſque haud aliàs de ſe illicitis abſtinendum ſit, ut faciliùs liberiuſque dies illos Deo pietatiſque operibus conſecrare poſſimus; quantò magis igitur abſtinendum ab operibus malis, aut ad malum de ſe incitantibus, ipſumque animum ſuo quaſi pondere ad peccata deprimentibus?

II. Auguſtinus hanc inter Judaicam & Chriſtianam Sabbathi obſervantiam aſſignat diſtinctionem, quòd vacatio Chriſtiana à malis operibus ſit, vacatio Judaica à bonis operibus. „ Ecce & hodiernus dies Sabbathi „ eſt (ait) hunc in præſenti tempore otio quodam cor„ poraliter languido & fluxo & luxurioſo celebrant Ju„ dæi; vacant enim ad nugas, & cum Deus præce„ perit Sabbathum, illi in his quæ Deus prohibet ex„ ercent Sabbathum. Vacatio noſtra à malis operibus, „ vacatio illorum à bonis operibus eſt. Melius enim eſt arare quàm ſaltare. Illi ab opere bono vacant: “ ab opere nugatorio non vacant. “ *in Pſal. 91.*

Et rurſus *Enarratione in Pſalm. 32. n. 6.* „ Obſerva diem Sabbathi, non carnaliter, non Judaicis deliciis, “ qui otio abutuntur ad nequitiam: *Melius* enim tota “ die *foderent*, quàm tota die *ſaltarent*. Sed tu co- “ gitans requiem in Deo tuo, & propter ipſam re- “ quiem omnia faciens, abſtine ab opere ſervili. “

Similia habet *lib. de Decem chordis cap. 3.* aſſeritque de Judæorum fœminis, „ quòd meliùs die Sabbathi lanam facerent, quàm tota die in Neomeniis “ ſuis impudicè ſaltarent. “

III. Ne ergo Chriſtiani vacando ab opere ſervili aliiſque functionibus civilibus, otio Judaico defluerent; deliciiſque ſenſualibus, & operibus malis diem feſtum inſumerent, admodum jampridem ſollicitè cautum, ut ea omnia diebus Dominicis feſtiſque vetarentur, quæ populum ſenſuali aliqua voluptate aut curioſitate allicere, & ad vitia quodammodo impellere ſolent.

Sic legimus à Theodoſio anno 386. conſtitutum: „ Nullus *Solis* (ideſt *Dominico*) die populo ſpectacula præbeat, nec divinam venerationem confecta “ ſolemnitate confundat. “ *Libr. 2. Codic. Theod. de Spectaculis.*

Idipſum in Occidente, nominatim in Africa ab Honorio Imperatore ſanciri anno 401. petiiſſe Patres Africanos docet *Canon* 61. in Codice Africano.

IV. Cùmque in citata Theodoſii lege diei *Solis* ſive Dominicæ dumtaxat mentio fieret, a eòque ſpectaculorum exhibitio diebus feſtivis permiſſa videretur; ac dein dubitaretur, an & Judæis Gentilibuſque exhibitio hæc vetita eſſet; aut ſaltem ſi dies *Natalis* Imperatoris in diem Dominicum aut Feſtivum incideret, in honorem ſaltem Imperatoris eo die ſpectacula exhiberi poſſent: hiſce decidendis alteram eamque generaliorem edidit Conſtitutionem tanto Principe dignam, quæ refertur in *L. ultim. Cod. Theod. de Spectaculis.*

Primò ergo hanc prohibitionem ad univerſos dies Feſtivos extendit, dicens: „ Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & Natale atque Epipha- “ niorum Chriſti, Paſchæ etiam & Quinquageſimæ “ diebus, quamdiu cœleſtis lumen lavacri, imitantia “ novam ſancti Baptiſmatis lucem veſtimenta teſtan- “ tur, quo tempore & commemoratio Apoſtolicæ paſ- “ ſionis totius Chriſtianitatis Magiſtræ à cunctis jure “ celebratur, omni Theatrorum atque Circenſium vo- “ luptate per univerſas urbes earumdem populis dene- “ gata, totæ Chriſtianorum ac Fidelium mentes Dei “ cultibus occupentur.

V. Poſt hæc dubium ſecundum reſolvit, ſubjiciens: „ Si qui etiam nunc vel Judæi impietatis atque infamiæ detinentur, aliud eſſe ſupplicationum noverint “ tempus, aliud voluptatum. “

VI. Expendebat nimirùm ipſe religioſiſſimus Imperator diebus illis ſpectaculorum voluptates haud convenire, nec minus periculi imminere Chriſti fidelibus à ſpectaculis per Judæos & Gentiles, quàm per Chriſtianos exhibitis.

Denique tertium ſcrupulum eximens, ſententia Chriſtiano Principe digna, ſuam legem concludit: „ Ac ne quis exiſtimet in honorem Numinis noſtri veluti “ majore quadam Imperialis officii neceſſitate compel- “ li, & niſi divina religione contempta ſpectaculis ope- “ ram præſtet, ſubeundam forſitan ſibi noſtræ ſereni- “ tatis offenſam, ſi minus circa nos devotionis oſten- “ derit, quam ſolebat, nemo ambigat, quod tunc ma- “ ximè manſuetudini noſtræ ab humano genere deſer- “ tur, cùm virtutibus Dei omnipotentis ac meritis u- “ niverſi obſequium orbis impenditur. “

VII. Quàm meritò ſcenica hæc ſpectacula ludoſque theatrales diebus feſtis proſcripſerint Imperatores, patebit, ſi advertatur, quid de his ſpectaculis ludiſque jampridem dixerint Patres; & quomodò illa ut irritamenta vitiorum & ad corrumpendos animos potentiſſimè valentia, cautè ac ſtudioſè à Fidelibus fugienda monuerint; quamque ea veri Chriſtiani exhorruerint.

Tertullianus in libro Apologetico *cap. 38.* nomine Chriſtianorum loquens, ait „ Æquè ſpectaculis veſtris in tantùm renuntiamus, in quantùm originibus eo- “ rum, quas ſcimus de ſuperſtitione conceptas. Quin “

& ipſis

„ & ipſis rebus, de quibus tranſiguntur, præterſumus.
„ Nihil eſt nobis cum infamia circi, cum impudicitia
„ theatri, cum atrocitate arenæ, cum xyſti vanitate.
Notat hic Rigaltius ad verbum *Præterſumus*: „ Præ-
„ tereſſe dicis, ut ſupereſſe. *Præterſumus* igitur iis re-
„ bus quas præterimus ac prætermittimus, & à qui-
„ bus valdè alieni ſumus, videlicet ab infamia circi,
„ impudicitia theatri, &c.

VIII. Spectaculorum fœditatem, ac ſpurcitiam, nec-
non nocendi & animos corrumpendi efficaciam gra-
phicè deſcribit S. Cyprianus, ſeu alius auctor Tracta-
ctus De Spectaculis inter opera Cypriani, atque inter
alia ſcribit: „ Et cùm nulli hominum aut generi, aut
„ profeſſioni, ab improbis iſto ſermone parcatur; ab
„ omnibus tamen ad ſpeculum convenitur: commune
„ dedecus delectat, videlicet, vel recognoſcere otia vel
„ diſcere: concurritur ad illud pudoris publici lupa-
„ narium, ad obſcœnitatis magiſterium, ne quid ſe-
„ cretò minùs agatur quàm quod in publico diſcitur;
„ & inter ipſas leges docetur quidquid legibus inter-
„ dicetur. Quid inter hæc Chriſtianus fidelis facit?
„ cui vitia non licet, nec recogitare, quid oblectatur
„ ſimulacris libidinis, & in ipſis depoſita verecundia
„ audacior fiat ad crimina? Diſcit facere, dum con-
„ ſuevit videre.

IX. Lactantius *lib. 6. Divin. Inſtit. cap.* 20. ſolita ſua
eloquentia theatralia hæc ſpectacula inſectatur, eorum-
que abominandam & pernicioſam fœditatem vivaciſſi-
mè proponit: „ In ſcenis (ait) quoque neſcio an ſit
„ corruptela vitioſior. Nam & Comicæ fabulæ de ſtu-
„ pris virginum loquuntur, & amoribus meretricum;
„ & quò magis ſunt eloquentes, qui flagitia illa fin-
„ xerunt, magis ſententiarum elegantia perſuadent, &
„ faciliùs inhærent audientium memoriæ verſus nume-
„ roſi & ornati...... Hiſtrionum quoque impudiciſſi-
„ mi motus, quid aliud niſi libidines docent, & in-
„ ſtigant....quid juvenes aut virgines facient, cùm
„ & fieri ſine pudore, & ſpectari libenter ab omni-
„ bus cernunt? Admonentur utique quid facere poſſint
„ & inflammantur libidine, quæ aſpectu maximè con-
„ citatur, ac ſe quiſque pro ſexu in illis imaginibus
„ præfigurat; probantque illa dum rident, & adhæ-
„ rentibus vitiis, corruptiores ad cubicula revertuntur.
Poſt hæc concludit: „ Vitanda ergo ſpectacula om-
„ nia, non ſolùm ne quid vitiorum pectoribus inſi-
„ deat, quæ ſedata & pacifica eſſe debent, ſed ne cu-
„ jus nos voluptatis conſuetudo deliniat; & à Deo,
„ atque à bonis operibus avertat.

X. Et S. Auguſtinus *lib. 1. de conſenſu Evang. cap.* 33.
vocat ea, *caveas turpitudinum*, *& publicas profeſſio-
nes flagitiorum*. Unde vitæ ſuæ juvenilis errata deſcri-
bens, ait: „ Rapiebant me ſpectacula theatrica, *ple-
„ na miſeriarum* mearum, & *fomitibus* ignis mei. “
Lib. 3. Confeſſ. cap. 2.

Sed non eſt quiſquam, qui acrius acerbiuſque theatra
inſectatus ſit, & fideles ab iis avertere ſtuduit, quàm ſan-
ctus Chryſoſtomus; cujus vix ulla Homilia ſpectaculo-
rum reprehenſione vacat; *Homilia* 29. *in cap.* 6. Mat-
thæi, ſcenicos ludos civitatis *peſtem* vocat; *Homilia*
69. *in cap.* 2. Matthæi; *Theatralem chorum malorum
omnium fontem*, *ſcaturiginem ac fomitem*.

XI. Si hodiernæ comœdiæ, & theatrales ludi, uti
communiter publicè exhibentur, propiùs attendantur,
facilè apparebit, rationes ob quas Chriſtianis, & præ-
cipuè diebus feſtis haud convenire olim Patres judi-
carint, etiam in hodiernis militare.

Hinc S. Carolus inter „ publicorum peccatorum il-
„ lecebras, quas homines depravatæ conſuetudinis er-
„ rore decepti pro nihilo putant, ponit ſui temporis
„ ſpectacula, ludos, ludicraſque res id generis, quæ
„ (ait) ab ethnicorum moribus originem ducunt,
„ diſciplinæque Chriſtianæ adverſantur.

Vult autem ut Concionator hæc „ perpetuò dete-
„ ſtabitur, execrabitur, demonſtrabit incommoda, pu-
„ blicaſque ærumnas inde in Chriſtianum populum
„ dimanare.

Utque oſtendat quàm hæc cum priſtinis ſpectaculis,
in quæ Patres calamum ſtrinxere, conveniant, addit:
„ In quam ſententiam valdè populum confirmabit ar-
„ gumentis, quæ graviſſimi viri, Tertullianus, Cy-
„ prianus Martyr, Salvianus & Chryſoſtomus affe-
„ runt: “ In Actis Eccl. Mediol. *pag.* 400.

XII. Si ſpectacula, quæ *comœdiæ* vel etiam *opera* dici
ſolent, expendantur, quæ hodie in civitatibus Belgicis
exhiberi ſolent, apparebit ſanè, quòd non parùm jam
deſcriptis ſpectaculis ſint conformia; ſanctificationi die-
rum Feſtorum minimè conveniant; & nata ſint popu-
lum facilè à Divinis Officiis abſtrahere; imò vix con-
tingat, ut non tantùm ad vanitatem & curioſitatem,
ſed & ad libidinem provocent. Perfecta enim vix cre-
duntur, niſi obſcœna aliqua, ut minùs ſaltem rectè,
& ſub terminis quibuſdam æquivocis, quæ frequenter
magis inhærent auditoribus, admiſceantur.

XIII. Quapropter Synodus P. II. Cameracenſis inter
abuſus, quibus per Synodorum Decreta hactenùs me-
deri non potuit, numerat *ſpectacula ludrica*; eaque
diebus Dominicis & aliis Feſtis diebus tempore Divi-
ni Officii, maximè Veſperarum & Concionis, præ-
cipit non haberi; deſideratque idipſum Regio Edicto
confirmari.

XIV. Si choreas, ſaltationes & tripudia, quæ ho-
die, præcipuè ruri inter perſonas utriuſque ſexus in-
ſtituuntur, conſideremus, apparebit his apprimè qua-
drare, quæ in ſpectacula, choreaſque ſuo tempore di-
xere Patres; atque ad ea „ numquam ferè conveniri
ſine multis, & iis quidem graviſſimis Dei offenſio- “
nibus (verba ſunt S. Caroli in Synodo Mediol. III. “
tit. 1.) idque ob turpes cogitationes, obſcœna di- “
cta, inhoneſtas actiones, morum corruptelas & “
pernicioſas ad omnia opera carnis illecebras illis “
perpetuò conjunctas, tum propter cædes, rixas, diſ- “
ſidia, ſtupra, adulteria aliaque mala plurima inde “
conſequentia quàm ſæpiſſimè. “

XV. Veriſſimèque de his dici plerumque poterit,
quod de iis olim pronuntiavit Chryſoſtomus *Homil.*
48. *in Matth.* „ Multa (ait) noſtra hac ætate ce- “
lebrantur convivia, multæ *choreæ* & *ſaltationes* ho- “
micidæ peraguntur; in quibus non jam ſanctiſſimus “
præcurſor interficitur, ſed ipſa Chriſti Jeſu membra “
immaniori quodam modo, ſævitiaque jugulantur. “
Non aſportatur in diſco caput in ſaltationis pre- “
tium, ſed adſtantium plerique omnes fœdis bellui- “
niſque voluptatibus turpiſſimè mancipantur: dum “
ſcilicet irretiuntur criminoſis cupiditatibus, non ab- “
ſciſſo cervicibus capite, ſed anima à Chriſto Do- “
mino revulſa crudelius enecatur. “

XVI. De noſtratibus audi Cardinalem Bellarmi- “
num in Concione 19. *Dominica Quadrageſima*. De “
choreis tantùm dicam unum verbum, atque ideò “
potiſſimùm, quòd intelligam nonnullis non videri “
hoc verum malum, & ſciam *Lovanii*, eſſe publi- “
cas ſcholas ubi docetur ars tripudiorum. Sed ego “
profectò, ſi adulterium & fornicatio eſt malum, “
videre non poſſum, quomodo viros cum fœminis “
tripudiare non ſit malum, cùm ad hoc illud maxi- “
mè provocet...... Tu ad calorem adoleſcentiæ ad- “
des calorem potationis, deinde ibis & ridebis, can- “
tabis, ſaltabis cum puellis: & ego nihil mali ſu- “
ſpicabor. “

XVII. Hæc ſi ritè expendantur, fatendum erit jure
meritò dixiſſe S. Carolum loco ſupra citato, poſtquam
de choreis locutus fuit: „ His tot offenſionum & “
peccatorum ſeminariis locum dari, iis præſertim die- “
bus, qui dies propitiationis ſunt; & iis ipſis diebus “
fideles pleroſque nefariis iſtis Satanæ blanditiis ille- “
ctos, à Divinis Officiis, religioſis ſupplicationibus, “
lectionibus ſacris abduci, avertique rudes à perci- “
piendis fidei rudimentis; alioſque ab aliis Chriſtia- “
næ pietatis officiis, in quo eo tempore religioſè in- “
cumbendum eſt; abſtrahi & amoveri; hoc certè “
graviſſimum eſt in conſpectu Dei & Eccleſiæ. “

XVIII. Saltationes & choreæ hodiernæ nullibi tur-
piùs majorique cum periculo & ſcandalo aguntur, quàm
in conventiculis juvenum ac puellarum, quæ diebus Do-
minicis & Feſtis in popinis, præſertim in pagis haberi
ſolent; quos Synodus Tornacenſis 1589. *tit.* 4. *cap.* 11.
deſcribit, dicens: „ Et cùm intelligamus in quibuſdam
Parochiis præſertim diebus Dominicis & Feſtis puellas “
& viduas, vel etiam conjugatas ſine ſuis maritis de- “
duci ad tabernas vel popinas vel publica diverſoria, “
& illic cum juvenibus aut viris potare magno cum “
pudicitiæ ſuæ periculo, præcipimus Paſtoribus & Con- “
cionatoribus illorum locorum, ut acriter hortentur “
Parochianos ſuos & Parochianas, ne deinceps tale “
quid

„ quid faciant aut fieri permittant, oſtendentes quàm hoc ſit turpe & periculoſum pudicitiæ puellarum & mulierum, & triſtiſſimos eventus inde provenire, adhortantes omnes & ſingulos ne tale quid fiat, itemque ne tabernarii vel caupones illud domi ſuæ fieri patiantur.

XIX. Cùm verò hoc malum hoc noſtro ſæculo non imminutum, ſed potiùs auctum videretur; ipſoſque dies Dominicos & Feſtos turpiſſimè per hæc abominanda conventicula profanari viderent Epiſcopi, omnibus modis, etiam invocato brachio ſæculari, exterminandum cenſuerunt.

Synodus Tornacenſis anno 77. currentis ſæculi *art. 6.* ſtatuit: „ Pluribus conquerentibus de puellarum & adoleſcentum virorum protervia, qui ſimul popinas adeunt ..... tum etiam de publicis choreis, tripudiis; aliiſque ejuſmodi, quibus cum magno Eccleſiæ ludibrio & pietatis detrimento operam dant populi diebus Dominicis & Feſtivis, & maximè diebus dedicationis & Patronorum .... adeantur ſæculares etiam Magiſtratus, ipſaque ſupremi hujus Civitatis Concilii Curia ..... ut tantum ſcandalum tandem compeſcatur.

XX. Nominatiſſimus Gandeſium Antiſtes Antonius Trieſt execrabiles has choreas execratus Decretum edidit ſub annum 1629. in hæc verba: „ Abuſus, qui committitur, præſertim tum à filiabus, quæ immemores pudicitiæ ipſis propriæ & imprimis neceſſariæ, eò audaciæ veniunt, ut invitatæ à juvenibus tabernas frequentent Dominicæ præſertim & Feſtis diebus, præbet, & indies magis præbebit occaſionem plurimis diſſolutionibus & flagitiis: ea propter Paſtoribus injungimus, ut in ſermonibus ſuis ea qua poterunt diligentia in abuſum illum invehantur, & parentes ſedulo corripiant de abominabili ſua incuria, & indulgentia, quòd filias ſuas tanto cum periculo pudicitiæ & famæ ſuæ ejuſmodi conſortiis ſinant intereſſe.

XXI. Epiſcopi Antverpienſes eumdem abuſum in ſua Diœceſi invaluiſſe intelligentes, plura adversùs illum edidere ſeveriſſima Decreta: quibus non obſtantibus intelligens modernus Antiſtes Joannes Ferdinandus hoc malum ubi radices egit, indies graſſari & diffundi, Prædeceſſorum ſuorum Decreta die 24. Febr. 1685. edita Conſtitutione renovavit; injungens Archipresbyteris & Paſtoribus cum Vicariis ſuis, ut hujuſmodi conventus ab impari ſexu agitari ſolitos pro virili ſua extirpare ſtudeant. „ Si verò accideret (ait) ut quipiam à Paſtore correpti non reſipiſcerent, Paſtor nobis deferet, ut ſi Matrimonio poſtmodum jungi vellent, diſpiciamus, num ſatiùs non fuerit eos à Matrimonio vel Sponſalibus contrahendis arcere, neque adducere nos poterunt ut conſenſum præbeamus, donec reſipuerint, & datum ſcandalum reparaverint, &c.

Deplorat autem hic Antiſtes profanationem dierum feſtorum, quam hi conventus per ebrietates, perjuria, impudicitias & intolerabiles abuſus in hiſce committi ſolita, inducunt.

XXII. Alphonſus De Berges Archiepiſcopus Mechlinienſis edita de hoc abuſu Epiſtola Paſtorali anno 1675. ſignificat, „ quòd maxima & deflenda pernicies irrepſerit juvenes inter & puellas, qui Dominicis, Feſtivis, aliiſque (quos vocant *Vrolijke Avonden*) tempore etiam Divini Officii ad tabernas identidem conveniunt, ubi potitant & tripudia agitant in multam noctem: & intereà ejuſmodi miſcentur colloquia, tam obſcœnæ canuntur cantilenæ, & ab ipſis quidem conjugatis, qui dictis juniorum conventibus interſunt, tam impudici attactus tentantur & exercentur, tamque frequentes ſcurrilitates & ſordes cum magno animarum interitu contingunt, ut vel ex auditu eorumdem horreant pii, & timorati obſtupeſcant.

XXIII. Mandat dein Paſtoribus, ut pro virili incumbant, & allaborent, quo *intolerabile* hoc malum & *abominandum* abuſum *maximaque* flagitia impediant: ut è ſuggeſtu & confeſſionali, & quavis ferente occaſione ob oculos *efficaciter* proponant pericula, & *innumera* mala, quæ præfatos Conventus comitari ſolent.

XXIV. Poſt hæc dicit, quòd cùm id muneris quoque ſit Poteſtatum ſæcularium, ut cum Paſtoribus invigilare, & ejuſmodi mala, ubi graſſantur, à juventute arcere obſtringantur, Paſtoribus incumbat, illas accedere, ut pro officio adlaborent, ad tantum malum extirpandum, *brachiumque*, ut vocant, *ſæculare*, ubi opus, non denegent: quo fiat, ut ſtrenuè ad executionem deducantur Edicta, quæ à Majeſtate Regia pro ſanctificatione Dominicorum Feſtorumque dierum non ſemel emanarunt.

XXV. Plura ſunt Regia Edicta hoc & præterito ſæculo edita pro obſervatione dierum feſtorum: quæ ſi juxta mentem Regis ab Officiariis & Magiſtratibus civilibus executioni mandarentur, indubiè magna ex parte abuſus diebus illis committi ſoliti impedirentur; eaque omnia rurſus innovata ſunt per Decretum Regium 21. Martii 1682. quod ad inſtantiam Archiepiſcopi Mechlinienſis emanavit, ſpecialiterque injungitur Officiariis Regis ſub Diœceſi Mechlinienſi, ut operam ſuam conferant pro impediendis inſolentiis expreſſis in hac Epiſtola Paſtorali; utque illa ſecundùm ſuum tenorem executioni mandetur & obſervetur.

XXVI. Cùm autem dictus Archiepiſcopus adverteret, quòd nec Epiſtola Paſtoralis, nec Edictum Regium ad extirpandum hunc abuſum ſufficerent, fortiora remedia adhibenda judicavit.

Hunc in finem per litteras circulares ſignificare juſſit Archipresbyteris, quòd cùm intellexerit, multos adoleſcentes alioſque ad tabernas ire contra ſuum Decretum de anno 1675. etſi eidem acceſſerit Regium Edictum; idcircò mandet omnibus & ſingulis Dominis Paſtoribus, ut „ dictos publicos inobedientes habeant tamquam peccatores publicos, de quibus in Paſtorali, & ad Sacramenta non admittant, aſſiſtentiamque ſuam iis denegent tum in ſponſalibus, tum in Matrimoniis, donec publicum ſcandalum repararint. “

Tandem Epiſtola concluditur his verbis: „ qua in re Illuſtriſſimus Dominus cupit, ut R. V. (Archipresbyterum alloquitur) in ſuis viſitationibus circa exceſſus iſtos & Veſperarum ac Catechiſmi omiſſiones diligenter inquirat. “

Sanè ſi ſincerè & accuratè expendantur nefanda, quæ in his adoleſcentum & puellarum conventibus & choreis perpetrari conſueverunt; apparebit, jure meritiſſimo hodiernis illis choreis & conventibus applicari quæ de ſui temporis choreis Patres dixere, imò hiſce choreis aptiſſimè convenire definitionem S. Carolo aliquando probatam: *eſt circulus cujus centrum eſt diabolus, & hujus circumferentiæ ſunt angeli ejus circumſtantes.*

XXVII. Plura de his conventiculis, nec non choreis & tripudiis, eorumque peſſimis effectibus videri poterunt in quodam tractatu *de Choreis & tripudiis, prout agitari paſſim ſolent, præſertim diebus Dominicis & Feſtis*, quem ſub titulo Theſium evulgavit Bartholomæus Paſmana in hac Academia Doctor Theologus; ubi unà oſtendit, quàm arcta graviſque ſit Epiſcoporum, Paſtorum, nec non Magiſtratuum obligatio indeſinenter omnibus mediis allaborandi, ut hoc malum extirpetur; quomodo item ſub gravi peccato conſtringantur parentes proles ſuas, & Patresfamilias ſuos domeſticos ab hujuſmodi conventiculis retrahere.

XXVIII. Multipliciter per frequentationem popinarum & tabernarum dies Dominicos & feſtivos violari, ob multiplicia peccata quæ in illis committi ſolent, jampridem notatum fuit: atque ob hanc popinarum frequentationem potiſſimum verificari illud S. Antonini *part. 2. tit. 9. cap. 7. §. 5.* „ Omnium lachrymis deflenda eſt Chriſtianorum cæcitas, quòd gravius Deum offendant diebus feſtis ejuſdem Divino cultui dedicatis, quàm tota hebdomada ad vitam parandam inſtituta. “

XXIX. Præter Principum Edicta, quæ generaliter uſum tabernarum, ob multiplices exceſſus, qui in iis committuntur, moderantur, relata *parte 1. titul. 2. cap. 4.* ſunt inſuper plura Principum Edicta, quibus cavetur, ut nullus Incolarum ad tabernas recipiatur; nec taberna ulli incolæ pateat diebus Dominicis aut feſtis tempore Miſſæ, Sacri & Veſperarum. Ita Edictum Philippi II. ad Synodum P. II. Cameracenſem *art. 5.* Item, Edictum Alberti & Iſabellæ anno 1607. quod habetur *par. 2.* Edictorum Flandriæ *pag. 33.*

XXX. Quæ & Synodalibus Decretis ſæpiùs injuncta fuerint. Et quidem Synodus Antverpienſis ſub Miræo anno 1610. *tit. 13. cap. 2.* advertens non omnes ad ſanctifica-

ficationes Feſtorum monitionibus ſecti, „ Volumus „ (ait) contra illos tranſgreſſores ſine diſſimulatione „ procedi juxta Eccleſiæ præcepta, Sereniſſimorum Prin- „ cipum noſtrorum Edicta, Prædeceſſorumque noſtro- „ rum Ordinationes ... Potiſſimùm diligenter obſerve- „ tur, ne Dominicis & Feſtis diebus eo tempore quo „ Divinum Officium fit, aut verbum Dei prædicatur, „ tabernæ vel hoſpitia ulla aliis quàm viatoribus pa- „ teant. Si verò ipſi Officiarii caupones ſint, & hac „ occaſione lucri cupiditate hanc juſtiſſimam legem ipſi „ violent, aut aliàs fuerint negligentes, mandamus „ Paſtoribus & aliis in Parochia Sacerdotibus, necnon „ & Cuſtodibus, ut tales ad Officialem noſtrum defe- „ rant; eidem Officiali nihilominus injungentes, ut „ in tales inquirat etiam non monitus à Paſtore.

Similiter Synodus Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 12, *cap.* 1. ait: „ Diebus Dominicis, aut Feſtivis tempore „ concionis, ſummi Sacri, vel Veſperarum in taber- „ nis potitantes, aut publicis luſibus, vel tripudiis va- „ cantes, denuntientur, pro qualitate perſonarum & „ modo ſcandali puniendi. “ In margine indicatur E- dictum Principum pro obſervantia Feſtorum.

Eadem paſſim in omnibus Synodis Belgicis inculcan- tur, & ſub gravibus etiam pœnis injunguntur; nomina- timque in ultima Synodo Namurcenſi anno 1659. iiſdem verbis adoptatur relatum Decretum Synodi Mechlinien- ſis; additurque: „ In quo caſu & omnibus aliis ſerva- „ bitur Edictum Alberti & Iſabellæ de anno 1707, „ publicatum Namurci anno 1608.

XXXI. Sunt & alia exercitia, quæ licèt ex ſe non ſint illicita, & eam malorum & inſolentiarum non ſo- lent habere ſequelam, quam ſecum quaſi infallibiliter trahunt choreæ, juvenum puellarumque conventicula, ac tabernarum frequentatio, tamen nata ſunt avertere à Divinis Officiis, & debitum Feſtorum dierum cul- tum impedire; quales ſunt plerique luſus publici à cor- porum agitatione & induſtria dependentes; qui licèt cum moderatione ad aliquam corporis exercitationem etiam diebus Dominicis & Feſtivis tolerari poſſit, ta- men & Synodalibus Decretis, & Principum Edictis vetitum eſt, publica hæc exercitia facere tempore Di- vini Officii: ita Synodus P. II. Cameracenſis & Edi- ctum Philippi II. ejuſdem confirmatorium *art.* 5. & citatum Edictum Alberti & Iſabellæ.

XXXII. Ex omnibus hactenus relatis tum Synodo- rum & Epiſcoporum, tum Principum Decretis & Edictis videre eſt, ſat multa eſſe providè ſtatuta pro Feſtorum debito cultu; eorumque neglectam executionem eſſe cauſam illius dierum Feſtorum profanationis, quæ mul- tis in locis tam horrenda eſt, ut timendum ſit à minis quas olim Deus per Prophetam Malachiam, *cap.* 2. po- pulo Judaico denuntiavit his verbis: *Ecce ego proji- ciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum ve- ſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum.* Et illud Iſaiæ *c.* 1. *Neomeniam & Sabbathum ſolemnitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri. Calendas veſtras & ſolemnitates veſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens.*

M O N U M E N T U M

AD CAP. V. NUM. XXII.

Epiſtola Paſtoralis Archiepiſcopi Mechlinienſis contra conventicula juvenum & puellarum,

PERCHARI ET DILECTI.

FRequenter Nobis exponitur, ex parte omnium propemodum Decanatuum Ruralium noſtri Archiepiſcopatus, Juventutis gravem admodum & deplorabilem animarum eſſe jacturam, videlicet adoleſcentum & puella- rum, qui Dominicis, Feſtis aliiſque diebus (quos Hilares nuncupant) ſtabiliter etiam tempore Officii Divi- ni conveniunt in popinis, ut potitent & tripudient, ibidemque in ſeram veſperam hæreant, dum & talia in- ter ipſos colloquia, pariterque inter perſonas conjugio junctas quandoque ſe junioribus aggregantes, miſcentur, tam indecentes cantilenæ decantantur, tales attactus quæruntur & committuntur, tot inſolentiæ & abſurdita- tes fiunt, cum gravi conſcientiæ labe, ut vel ſola horum narratio perſonis timoratis horrorem incutiat.

Idcircò Nos injungimus, ut omnem adhibeatis diligentiam, quò tantum incommodum, abuſus, cæteraque hujuſmodi gravia peccata impediantur, proponentes efficaciter in Concionibus, ſedibus Confeſſionum, aliiſque caſibus & opportunitatibus diſcrimina, & mala ſimilibus Conventiculis annexa, Parentibuſque inſuper propo- nentes onus quod ipſis incumbit, ut liberos ſuos inde contineant, tantòque magis quòd probè ſciant peccata & inſolentias, quæ vel ipſi forſitan juvenili tum ætate commiſerunt, aut toleratunt, aut in ſimilibus caſibus & conventiculis viderunt, & conſequenter etiam iiſdem Parentibus ob oculos ponatis, ſe coram Deo eorum- dem peccatorum comparticipes & reos fore, quæ in liberis, aut famulantibus non impedierint, aut ſaltem om- ni modo non conati fuerint impedire.

Quandoquidem verò obligatio, ut prædicta in juventute impediantur, præter Paſtores, etiam ſpectet ad Ma- giſtratus locorum in quibus tales indecentiæ committuntur, Veſtri muneris erit, eos rogare, ut ad prædicta gravia mala impedienda cooperentur, & brachii ſæcularis præſtent auxilium, fideliterque procedant ad execu- tionem Edictorum ſæpiùs promulgatorum ſuæ Regiæ Majeſtatis, quoad factum celebrationis Dominicorum, Fe- ſtorumque dierum.

Si verò nulla ſequatur emendatio, continuetque etiamnum, aut pergat juventus taliter popinas frequentare, & in iis convenire, ut dictum eſt, poſtquam præfata media adhibita fuerint, declaramus nos compulſum iri, ut adversùs talia provideamus ſuſpenſione Officii Divini & adminiſtrationis Sacramentorum, reſpectu eorum, qui ſe emendare noluerint, aliiſvè pœnis Canonicis, ne Nobis extremi judicii die, animarum Nobis commiſ- ſarum, quaſque tanto pretio Dei Filius redemit, perditio imputetur.

Denique Vobis injungimus, ut identidem per Reverendos Dominos Decanos Rurales reſpectivè, certiores Nos faciatis eorum, quæ circa prædicta apud vos contigerint, qualiſque emendatio (prout ſperamus optamuſ- que) ſuper his omnibus ſecuta fuerit. Datum Bruxellis in Palatio noſtro Archiepiſcopali, die 25. Novembris anno Domini 1675.

Locus † Sigilli.

ALPHONSUS Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Decretum Regium ſuper executione prædictæ Epiſtolæ Paſtoralis Archiepiſcopi Mechlinienſis.

CArolus Dei gratia Rex Caſtilliæ, &c. Cùm ſimus informati, quòd non obſtantibus Edictis noſtris die 7. Octobris 1531. 12. Auguſti 1560. 1. Junii 1587. 22. Junii 1589. 20. Septembris 1607. ultima Auguſti 1608. 1. Julii 1616. & 20. Julii 1628. circa celebrationem diei Dominicæ & Feſtorum, frequentationem & multiplicationem tabernarum, & publicos ludos durantibus Divinis Officiis, & aliis horis incongruis, variis abu-

abuſus & irreverentiæ irrepſerint, per negligentiam & incuriam noſtrorum Officialium: Hinc eſt, quòd ad iis occurrendum, Nos, ex deliberatione chari & nobis admodum dilecti conſobrini Alexandri Farnezii Principis Parmenſis, &c. præcipiendum duximus, prout præcipimus per præſentes omnibus Judicibus, Magiſtratibus & Officiariis, ſolerter attendere, ut præcitata Edicta ritè obſerventur, procedendo contra infractores per pœnas & mulctas in iiſdem expreſſas ſub pœna correctionis. Et prætereà ſpeciatim prædictis noſtris Officiariis Diœceſis Mechlinienſis, in his ditionibus noſtris & Ducatu Brabantiæ, porrigant manum auxiliatricem, ut occurratur inſolentiis expreſſis in Epiſtola Paſtorali Archiepiſcopi Mechlinienſis die 25. Novembris 1675. & hæc ſecundùm formam & tenorem ſuum obſervetur: Quoniam ita nobis placet. Datum Bruxellis 21. Martii 1682. Regni noſtri decimo ſeptimo, Signatum erat *Ryc.Ut*, Super plicam erat ſcriptum: *Per Regem in ſuo Conſilio*: Et ſignatum *Gouban*,

Litteræ circulares Archiepiſcopi Mechlinienſis die 10. *Maji* 1685. *pro ulteriore executione allegatæ Epiſtolæ Paſtoralis*.

CUm magno animi dolore audivit Illuſtriſſimus Dominus quòd multi Adoleſcentes, aliique ad tabernas vadant contra illius Decretum de anno 1675. etſi eidem nuper acceſſerit Regium Edictum: idcircò mandat omnibus & ſingulis Dominis Paſtoribus, ut dictos publicos inobedientes habeant tamquam publicos peccatores, de quibus in Paſtorali, & ad Sacramenta non admittant, aſſiſtentiamque ſuam iis denegent, tum in ſponſalibus, tum in matrimonii, donec publicum ſcandalum repararint, qua in re Illuſtriſſimus Dominus cupit, ut R. V. in ſuis viſitationibus circa iſtos exceſſus & Veſperarum, ac Catechiſmi omiſſiones diligenter inquirat.

Erat ſignatum *A. A, M, ut*,

Alterum Decretum Regium, quo prius renovatur & latius explanatur.

CArolus Dei gratia Rex Caſtilliæ, &c. Omnibus has viſuris ſalutem. Notum facimus, quòd Archipresbyteri Provinciæ Brabantiæ, & diſtrictus Aloſtani Nobis expoſuerint, quòd quantumvis renovaſſemus die 21. Maji 1682. præcedentia noſtra Diplomata & Mandata de obſervandis Dominicis Feſtiſque diebus, injunxiſſemuſque quibuſvis Officialibus noſtris, ut conformiter ad Epiſtolam Paſtoralem Archiepiſcopi Mechlinienſis die 25. Novembris 1675. impedirent peccata & ſcandaloſas indecentias, quæ in popinis in conventiculis puellarum & adoleſcentum committuntur, tum etiam cùm ipſæ domum veſperi deducuntur, interea aliqui Pagorum Toparchæ, eorum Prætores, Præfecti, aliique Officiales denegaſſent Eccleſiaſticis auxilium præſtare, quo impedirentur puellæ eaſdem popinas frequentare, ad evitandum proximas peccandi occaſiones, quæ ordinariè poſt potitationem in ſimilibus conventiculis occurrunt, eo titulo quòd mens noſtra ſolùm fuiſſet, ut talia conventicula inhiberentur in popinis tempore Divini Officii. *Idcircò* ad præveniendum abuſus & indecentias, quæ paſſim in talibus conventiculis occurrunt, Nos ex deliberatione chari & Nobis admodum dilecti Conſobrini, Franciſci Antonii de Agurto Marchionis de Gaſtanaga, Equitis Ordinis Alcantaræ, Gubernatoris & Archiſtrategi Generalis Belgii noſtri, &c. judicavimus expedire, ut declararemus, prout per præſentes declaramus, mentem noſtram fuiſſe ut per Edictum noſtrum die 2. Martii 1682. inhiberemus puellis innuptis, ne conventiculis adoleſcentum in popinis, aut circa eas intereſſent, ad ibidem potitandum, aut tripudiandum, ſeu Dominicis, ſeu Feſtis, ſeu diebus feriatis, qualicumque hora diei, ſeu tempore Officii Divini, ſeu alio, inducta mulcta ſex florenorum ad onus cauponis, ſeu cauponæ; & trium florenorum mulcta, ad onus cujuſque adoleſcentis & puellæ, qui contra hæc deliquerint, exigenda eorum ſumptibus à parentibus & tutoribus ipſorum, pro prima vice, & arbitraria mulcta pro ſecunda indicta. Mandamus quibuſcumque Prætoribus, Præfectis juſtitiæ, aliiſque Officialibus, ad quos poterit ſpectare, ut deſuper invigilent, & juriſdictionis ſuæ popinas præſertim Dominicis Feſtiſque diebus viſitent, & prævaricatorum correctioni prædictæ mulctæ & pœnæ executione intendant, iiſdem etiam mandantes ut omnem opem (quam afferre rogabuntur) Judicibus Eccleſiaſticis eorumque Officialibus præſtent, quoad violationes quæ Dominicis, aut Feſtis diebus in caſibus, in quibus juxta præcedentia noſtra Edicta & mandata ipſis permiſſum fuit agere per præventionem. Injungimuſque dilectis admodum & fidelibus noſtris Præſidi Supremo & Conſiliariis Sanctioris noſtri & magni Conſilii Cancellario & Conſiliariis Conſilii noſtri Brabantiæ, Præſidi & Conſiliariis Provincialis noſtri Concilii Flandriæ, & Sculteto Mechlinienſi, ut hoc noſtrum præſens Mandatum locis conſuetis & ubi opus fuerit, promulgari curent, & faciant obſervari juxta ejus formam, & tenorem. *Quia ſic nobis placet*. Datum in urbe noſtra Bruxellenſi die 6. Martii anno 1687. Regnorum noſtrorum 22. Erat ſignatum *Blon.ut* in plica ſcriptum erat: *per Regem in ſuo Conſilio*, ſubſignatum *L. A. de Claris*: eratque obſignatum magno ſuæ Majeſtatis ſigillo in cera rubra dependente ex pergamenæ duplicata lacinia.

CAPUT VI.

De licentia laborandi diebus Feſtivis.

1. *Eccleſia in obſervatione diei feſti vult ſervari illud Chriſti*: Sabbathum propter hominem *factum eſt*, & non homo propter Sabbathum.
2. *Lex charitatis cedit legi poſitivæ de obſervatione Sabbathi*.
3. *Lex generalis cedit legi particulari*.
4. *Chriſtus docuit præferendam miſericordiam & charitatem* externo cultui *diei feſti*.
5. *Chriſtus oſtendit, quòd conditor legis, in lege diſpenſare poſſit*.
6. *Jam pridem oſtendit Eccleſia, externum cultum diei feſti cedere debere neceſſitati*.
7. *Ob neceſſitatem innuijt generaliter Conſtantinus* Agricolis *laborare*.
8. *Legem hanc correxit Leo Sapiens; qua correctione hodie utimur*.
9. *Neceſſitas determinanda à legitimis Superioribus*.
10. *Notabilis ſpecies diſpenſationis ex Decretali Alexandri III*.
11. *Synodi Belgica pro diſpenſatione obtinenda remittunt ad Superiorem Eccleſiaſticum*.
12. *Judicium de* neceſſitate *Synodus Cameracenſis delegat Archipresbytero, vel Paſtori*.
13. *Edictum Principum videtur remittere ad Magiſtratum civilem*.
14. *Conciliatio Edicti cum Synodo*.
15. *Quid agendum Archipresbyteris & Parochis, ſi Officiales civiles eam auctoritatem ſibi liberalius, quàm oportet, uſurpent?*
16. *Circa colligendas fruges diſpenſatio haud facilè neganda; præſertim ſi Magiſtratus judicet neceſſitatem eſſe*.
17. *Aliqua indulgeri poſſunt feſtis minùs ſolemnibus, non indulgenda ſolemnioribus*.
18. *Diſpenſatio danda ob neceſſitatem* non affectatam.
19. *Quomodo adversùs violatores feſtorum ex Decretis Synodorum procedendum?*
20. *Ex Edicto Principum locus eſt præventioni inter Judicem Eccleſiaſticum, & Civilem; & quo ab illo obſervanda?*

I. SIc Eccleſia ab operibus ſervilibus aliiſque per ſe minimè illicitis, ſed mentem tamen à rebus Divi-

Digitized by Google

Divinis avocare ſolitis, abſtinendum cenſuit diebus Dominicis & Feſtivis, ut tamen ſemper meminerit moniti Magiſtri ſui: *Sabbathum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbathum*. Marci *cap. 2. v. 27.*

Quo ſuo monito indicatum voluit Chriſtus, Sabbathum omniaque ad ejus ſanctificationem inſtituta, referenda eſſe ad ſanctificationem & utilitatem hominis: adeòque ſi huic fini hic & nunc non conveniant; ſed è contrario in hominis detrimentum vergerent, tunc Sabbathum ejuſque leges cedere debere, utpotè quod propter hominem factum eſt.

II. Hoc ipſum ſæpiùs Chriſtus tum verbo, tum facto oſtendit, ut Phariſaicum & ſuperſtitioſum Sabbathi cultum deſtrueret.

Et quidem cùm quodam tempore abiens Jeſus per ſata Sabbatho, Diſcipuli ejus eſurientes cœpiſſent vellere ſpicas & manducare; & Phariſæi id videntes, dicerent ei: *Ecce Diſcipuli tui faciunt quod non licet Sabbathis*, Chriſtus à Phariſaica hac reprehenſione vindicans Diſcipulos ſuos, dixit eis: *Non legiſtis quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in Domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum ipſo erant, niſi ſolis Sacerdotibus.*

Hic oſtendit Divinus Magiſter, legem merè poſitivam etiam de concernentibus cultum Dei, poſtponendam legi naturali neceſſitatis; nullamque conſecrationem rei aut diei eam legem abrogare poſſe, quæ proximo in neceſſitate charitatem exhiberi jubet.

III. Alterum argumentum in defenſionem Diſcipulorum ſubjungit, dicens: *Aut non legiſtis in lege, quia Sabbathis Sacerdotes in Templo Sabbathum violant, & ſine crimine ſunt? Dico autem vobis, quia Templo major eſt hic.*

Quibus verbis docet, legem poſitivam generalem colendi Sabbathum nonnunquam ceſſare, cùm alia particularis lex ad eamdem ſanctificationem pertinens concurrerit.

IV. Dein ſubjicit Chriſtus hanc regulam: *Si autem ſciretis, quid eſt, miſericordiam volo, & non ſacrificium, numquam condemnaſſetis innocentes.*

Quaſi diceret; quia lex charitatis præferenda eſt omni *externo* cultui *externiſque* ſacrificiis, ſi eam ſat expendiſſetis, nunquam condemnaſſetis Diſcipulos in neceſſitate poſitos die Sabbathi *ſpicas vellentes*, eaſque ad eſuriem ſuam explendam manducantes: quin externum quidem Sabbathi cultum volo; ſed magis miſericordiam, & charitatem, qua proximo in neceſſitate conſtituto ſuccurritur.

V. Denique concludens, ait: *Dominus eſt enim Filius Hominis, etiam Sabbathi:* id eſt, Filius Hominis, qui Sabbathum inſtituit, eique Leges præſcripſit, eatenus eſt etiam Dominus Sabbathi, ut lege charitatis, vel neceſſitatis occurrente, poſſit in Legibus illis diſpenſare.

His Divinis regulis inſiſtens Eccleſia, Leges ſuas pro dierum feſtivorum cultu & ſanctificatione inſtitutas, ita ſemper intellexit, ut legi neceſſitatis & charitatis; aut legi alteri ſpeciali eas cedere debere profiteretur; ſeque dierum feſtorum, legumque ad illorum cultum ſpectantium ita Dominam eſſe, ut quando lex charitatis, aut neceſſitatis poſtulaverit, à legibus illis recedendi poteſtatem facere queat; quo oſtendat, quòd ad exemplum Sabbathi, dies feſtus factus ſit propter hominem, non homo propter diem feſtum.

VI. A Patribus Synodi Laodicænæ jam pridem Decretum legimus *Can. 29.* „ Quòd non oportet Chriſtianos judaizare; & in Sabbatho otiari; ſed eo die operari: Dein autem Dominicum præferentes otiari *ſi modo poſſint*, ut Chriſtianos.

Ad additam clauſulam, *ſi modo poſſint*, reflectens Theodorus Balſamon in Commentario in hunc Canonem ait: „ Sed & hoc ſcilicet die Dominica non operari, non neceſſariò mandarunt; ſed adjecerunt, *ſi poſſint Fideles*. Si enim propter inopiam, vel aliam aliquam neceſſitatem, etiam die Dominica fuerit aliquis operatus, præjudicium ei non affertur.

Eamdem clauſulam obſervat Zonaras, additque: „ Lex verò civilis, à muneribus die Dominico vacationem eſſe, ſi agricolarum opera excipias, omninò jubet. Illis namque, quia fortè operibus primo quoque tempore obeundis alium diem pariter accommodatum nanciſci non ita facile fuerit, Dominico quoque die operam navandi facultas conceſſa eſt. "

VII. Lex civilis, cujus hic meminit Zonaras, videtur Conſtitutio Conſtantini Magni relata in *L. 2. Cod. de Feriis*, qua permittebatur agricolis die Dominico operas ſuas exercere, addita hac ratione: „ Quoniam frequenter evenit, ut non aptius alio die frumenta ſulcis, aut vineæ ſcrobibus mandentur; ne occaſione *momenti pereat commoditas* cœleſti proviſione conceſſa. "

VIII. Ad neceſſitatem Imperatorem reflexiſſe ſat apertum eſt: ſed quia neceſſitas hæc non ſemper occurrit, ac ideò videretur nimia à veneratione diei Dominicæ exemptio agricolis indulta, Leo Sapiens ſæculo IX. eam legem correxit *Conſt.* 54. ſtatuitque ut omnes in die ſacro à labore vacent, „ neque *Agricolæ*, neque quippiam alii in illo illicitum opus aggrediantur. Si enim, qui umbram quamdam atque figuram obſervabant, tantopere Sabbathi diem venerabantur, ut ab omni prorſus opere abſtinerent, quomodo qui gratiæ lucem, ipſamque veritatem colunt, non hos dies qui ſuo honori Dominus dicatos vult, quique nos ab exitii dedecore liberavit, uti par eſt venerabuntur? "

Agricolas igitur non ſecus atque alios opifices per ceſſationem operarum ſuarum colere dies feſtos voluit Leo; quod & poſteriores, tam Principum, quàm Epiſcoporum leges decreverunt; ea tamen cautione, ut neceſſitati lex hæc poſitiva cedat; quæ ſemper intacta manſit.

IX. Ne prætextu *neceſſitatis* Leges Eccleſiaſticæ paſſim violentur, atque unicuique liberum ſit legem tranſgredi, dum pro arbitrio ſuo & affectu neceſſitatem fingit, meritò hujus neceſſitatis determinatio non cujuslibet privati, ſed Superiorum arbitrio & judicio commiſſa eſt: ut hi neceſſitate, aut utilitate perpenſa, judicent, an & quomodo in lege diſpenſandum ſit.

X. Notabilis ſpecies diſpenſationis, quæ & regulas aliquas ſuppeditat, occurrit in *cap. 3.* ✠ *de Feriis*, ubi reſcribit Alexander III. Archiepiſcopo Triburienſi ejuſque Suffraganeis: „ Quòd cùm regio veſtra non multùm frugibus abundet, mare, in quo populus majorem conſuevit habere ſuſtentationem ſterilius ſolito effectum fuiſſe multorum relationibus cognoſcentes, beati Petri auctoritate & Pauli & noſtra indulgemus, ut liceat Parochianis veſtris diebus Dominicis, & aliis feſtis (præterquam in majoribus anni ſolemnitatibus) ſi allecia terræ ſe inclinaverint, eorum captioni ingruente neceſſitate intendere: ita quòd poſt factam capturam Eccleſiis circumpoſitis & Chriſti pauperibus congruam faciant portionem. "

XI. Synodi noſtræ Belgicæ pro diſpenſatione paſſim ad Epiſcopum, Archipresbyterum, aut Paſtorem remittunt.

Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. de Feſtis, cap. 3.* „ Vetat omnibus Magiſtratibus & ſæcularibus Judicibus, ne cuiquam ex omnibus prædictis feſtis violandi ſeu profanandi licentiam concedant, ſed eos qui ab ipſis licentiam hujuſmodi requirunt, ad Epiſcopum ejuſvè Vicarium, vel Paſtorem remittant: alioquin contra eos tamquam Synodalium Statutorum tranſgreſſores, & aliàs prout de jure, procedant. "

XII. Similiter Synodus P. II. Cameracenſis, *tit. 4. cap. 2.* poſtquam dixit diebus feſtis, nec permitti agrorum cultum, aut meſſem, molitorum, coctorum cerevisiæ, lanionum, piſtorumque operas, addita hac exceptione, *niſi ob notabilem neceſſitatem*, dicit. " Cujus cognitio ad Decanum Chriſtianitatis, vel eo abſente, aut nimis procul degente, ad Paſtorem loci ſpectabit.

XIII. Edictum Philippi II. ad hanc Synodum, *art. 7.* pariter vult diebus feſtis à prædictis exercitiis abſtineri, „ niſi ob neceſſitatem declarandam (ait) per Officiarium & Magiſtratum loci, de adviſamento Decani Chriſtianitatis, aut in ejus abſentia Paſtoris loci. " Idipſum habet Edictum Alberti & Iſabellæ quod emanavit anno 1607. ſuper obſervatione dierum feſtorum.

Epiſcopus Gandenſis pro obſervatione diei Dominicæ & Feſtorum anno 1612. Ordinationem conceperat conſtantem triginta articulis, eamque communican-

Digitized by Google

dam cenſuit Principi in ſuo Concilio privato, ob difficultatem, quam Epiſcopo movebat Concilium Flandriæ, prætendens fas non eſſe Epiſcopo ſimiles Ordinationes & Leges promulgare, iiſque populum adſtringere ſine prævio conſenſu Regis: Plura quoque per Conſilium Flandriæ huic Ordinationi tamquam tempori & receptis moribus minimè convenientia opponebantur. Poſtquam verò hæc in Conſilio privato fuere examinata, Ordinatio Epiſcopi probata fuit, exigua in ea facta moderatione: nihil tamen decidit Conſilium privatum ſuper primaria difficultate, quam moverat Conſilium Flandriæ; utrum ſcilicet fas eſſet Epiſcopo ſine prævio Regis conſenſu ſimiles Ordinationes publicare; ſed ut ab hac controverſia abſtraheret, hanc Epiſcopi Ordinationem, quoad omnes ſuos articulos probavit, & ſub nomine Regis in ſuo Conſilio privato prodiit per modum Edicti, adhibita quadam moderatione, ac ſignanter circa articulum 28. Ordinationis, per quem volentes obtinere facultatem operandi die Dominico aut Feſto remittebantur pro ea obtinenda ad Epiſcopum, ejuſvè Vicarium vel Officialem, aut etiam Archipresbyterum Ruralem, aut Paſtorem loci, nulla facta mentione Magiſtratus civilis: at verò Edictum declarat, quòd qui ex cauſa neceſſitatis obtinuerint veniam operandi die Feſto ab Epiſcopo, vel ejus Vicario, vel Officiali, Archipresbytero, vel Paſtore, aut etiam ab *Officiario vel Magiſtratu loci*, prævio adviſamento, vel interventu Archipresbyteri, vel Paſtoris, conformiter ad Edictum de anno 1607. erant immunes ab omni mulcta. Hæc Ordinatio Epiſcopi unà cum Regio Edicto habetur P. III. Edictorum Flandriæ, *libr.* 5, *Rubr.* 1.

XIV. Super his Edictis reflectens Zypæus in Notitia Juris Belgici, *titul. de Feriis num.* 4. ait: „ Judicio quidem Magiſtratus quatenus de *puro facto* neceſſitatis quæritur: Archipresbyteri ruralis, aut ubi is non eſt, Paſtoris: quatenus de obligatione *præcepti* Decalogi ſeu Eccleſiæ agitur: quæ non habet alium interpretem, quàm Eccleſiaſticum Magiſtratum . . . . . . ut & diſpenſatio ſuper obligatione non alteri competere poſſit; ſed tantùm ſuper declaratione facti, & ſic impropria locutione.

XV. Inter acta & reſoluta in Congregatione Archipresbyterorum præſidente Archiepiſcopo Mechlinienſi, habita die 25. & 26. Septembris, anno 1163. *art.* 41. & 42. habetur: „ Ad evitandum abuſum quo in aliquibus locis Ballivi & Officiarii laici pro certo pretio permittuntur inconſulto Ordinario, Archipresbytero, vel alio ad id deputato, quòd diebus feſtivis & prohibitis ruſtici arare poſſint & carrucare, Archipresbyteri agent iſtic loci cum prædictis Ballivis, curabuntque ſignificari dictis ruſticis, eos per ſimilem licentiam non evaſuros correctionem Judicis Eccleſiaſtici; & ſi idipſum non ſufficiat, aut tales Ballivi non deſiſtant, tranſcribent Ordinario, aut Vicariatui, aut Officiali, ut deſuper provideatur; interim non impeditur ruſticus, qui ab Archipresbytero, vel Paſtore diſpenſationem obtinuerit, iſtum Ballivum vel Officiarium dictæ diſpenſationis certiorem reddere.

XVI. Diſpenſandi occaſio, præſertim in pagis, præcipuè occurrit tempore meſſis ad colligendos fructus, quando vel ob irruentem militem, vel ob periculum intemperiei aëris collectio hæc moram non patitur; quando non moroſè diſpenſari convenit; *ne occaſione momenti pereat commoditas cæleſti proviſione conceſſa*; uti loquitur citata lex Conſtantini: ideòque ſi judicio Magiſtratus, *neceſſitas notabilis* videatur, haud convenit, ut Archipresbyter aut Paſtor licentiam hoc caſu facilè neget.

XVII. Porrò in hac diſpenſatione circa quodcumque opus ſervile ſervetur, diſtinguendi dies feſtivi ſolemniores à minùs ſolemnibus; quemadmodum diſtinguit Pontifex in citato *cap.* 3. ☧ *de Feriis*, concedens facultatem incolis certarum regionum piſcandi diebus Dominicis & feſtis, *præterquam in majoribus anni feſtivitatibus*.

Eam regulam ſequuta Synodus P. I. Mechlinienſis *titul. de Feſtis cap.* 2. poſtquam „ interdixit omnibus ſuæ Provinciæ Chriſti Fidelibus opera manualia & ſæcularia quæcumque, mercatum item & forum rerum venalium atque judicialia exercere, “ ſubjungit per modum moderationis; „ Ita tamen ut Epiſcopis in illis feſtis quæ *minùs* celebria ſunt, ad populi commoditatem liceat aliquid pro ſua diſcretione relaxare. “

Non dubium ergo quin aliqua permitti queant diebus Dominicis & feſtis minoribus, quæ permittenda non ſunt in ſolemnitatibus majoribus; majorque neceſſitas requiratur; ut licentia laborandi in his ſolemnitatibus annuatur, quàm in aliis feſtis aut Dominicis diebus.

XVIII. Nicolaus V. à Tranſylvanis conſultos, „ an pauperibus villanis ac oppidanis licitum ſit vendere die Dominico vel feſto alicujus Sancti, panes, legumina, pyra, poma, & alia legumina; vel ſit licitum eis finita Miſſa, poſt prandium de campo tempore meſſis, cùm timetur de pluvia, portare cum pecoribus, vel equis, curribus, linum, fœnum, & alia blada humano uſui convenientia? “ Reſpondit Pontifex: „ Dicendum eſt; quòd ceſſante neceſſitate ab omni opere ſervili abſtinendum eſt diebus Dominicis & feſtivis: ſed neceſſitate cogente, non tamen *affectata*, ſeu *procurata*, licitum eſt præmiſſa exercere. “ Habetur apud Odoricum Raynaldum ad annum 1447. *num.* 38.

Rectè dixit Nicolaus, neceſſitate *non affectata*, ſeu *procurata*: nonnulli enim ea quæ diebus feriatis agere, aut procurare deberent, in diem Dominicum aut feſtum ex propoſito differunt, atque ita neceſſitatem affectant ſeu procurant; contra quos tantùm dierum feſtorum violatores, agit Catechiſmus Romanus in expoſitione tertii præcepti Decalogi, *num.* 29.

XIX. Si citra licentiam opera vetita diebus Dominicis & feſtis exerceantur, ex Decretis Synodorum etiam pœnis pecuniariis adversùs violatores agendum; quibus „ per Officialem Mechlinienſem inflictis requiſitus Amannus Bruxellenſis noluit ſententias executioni mandare, quaſi ea auctoritas Eccleſiæ non competeret, & juri Principum derogaret: ſed inſtante Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi à Cancellaria Brabantiæ facta relatione Principi, condemnatus fuit eas ſententias executioni mandare, 28. Maji 1605. “ Ita Zypæus in Jure novo, *tit. de Feriis*, *num.* 2.

XX. Edictum Principum noſtrorum de anno 1607. ut efficacior & promptior ſit executio eorum quæ ibidem pro cultu dierum feſtorum ſtatuta ſunt, vult contra violatores procedi tam per Judices Eccleſiaſticos, quàm Civiles jure præventionis: ita tamen ut ſi per Judicem Eccleſiaſticum procedatur ad mulctam pecuniariam, ea fiat cum decenti moderatione, applicanda ad uſum pauperum aut Hoſpitalium ſpeciatim in ſententia exprimendorum.

Inſuper ſi citatus coram Judice Eccleſiaſtico alleget, probetque ſecum diſpenſatum ratione alicujus neceſſitatis per Officiarium, vel Magiſtratum loci cum adviſamento Paſtoris, ut eodem Edicto ordinatum eſt, ipſe Judex Eccleſiaſticus tenebitur ſuperſedere, neque ulteriùs inquirere poterit, an diſpenſatio benè vel malè data ſit?

Digitized by Google

TITULUS DECIMUSOCTAVUS.

Origo, Definitio, & Diviſio Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

Origo & Definitio Beneficiorum.

1. *Beneficium olim vocatum prædium Fiſcale.*
2. *Beneficium & feudum olim coincidebant.*
3. *Prædia Clericis in alimentationem aſſignata* Beneficia *vocari cœperunt: & quare.*
4. *Multis ſæculis diſpenſatio proventuum Eccleſiaſticorum manſit penes Epiſcopos.*
5. *Subinde prædia Clericis utenda concedebantur.*
6. *Ex his conceſſionibus habetur Beneficiorum origo.*
7. *Hæ conceſſiones primitus tantùm erant* perſonales *intuitu meritorum.*
8. *Rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio, qua ratione Clericis committi cœperit?*
9. *Primùm concredita vita eorum durante.*
10. *Tantùm illis qui operam Eccleſiæ impenderent.*
11. *Quomodò titulis portio annexa fuerit?*
12. *Unde* titulus Beneficii *nomen obtinuerit?*
13. *Definitio Beneficii juxta Canoniſtas.*
14. *Alia Theologorum; ſed utraque coincidit.*
15. *Officium Eccleſiaſticum eſt fundamentum Beneficii, etiam ſecundum Canoniſtas.*
16. *Non alium in finem hodie proventus Eccleſiaſtici dantur Clericis, quàm olim.*
17. *Nullum Beneficium ſine officio.*
18. *Beneficium debet eſſe perpetuum; & quare?*
19. *Beneficia* manualia *non ſunt propriè Beneficia.*
20. *Beneficium debet erigi auctoritate Epiſcopi.*
21. *Id priſtinæ diſciplinæ conſentaneum eſt.*
22. *Quamcumque conditionem adjeceris fundator; fundatio* Beneficium *non eſt ſine Epiſcopo.*
23. *Non ſufficit data facultas celebrandi Miſſas.*
24. *Etiamſi eſſent perpetuæ ad vitam poſſidentium.*
25. *Vicarii perpetui deputandi erecto* titulo.
26. *Beneficium non præſumitur, ſi adminiſtratio proventuum ad tertium pertineat, & quare?*
27. *Spiritus Eccleſiæ circa Beneficia ſemper idem.*
28. *Cur conveniat ſcire priſtinam Eccleſiæ circa Beneficia diſciplinam?*

I. Beneficium, ait D. Du Cange in ſuo Gloſſario, verbo, *Beneficium:* „ Scriptoribus mediæ ætatis, dicitur prædium fiſcale, quod à Rege, vel Principe, vel ab alio quolibet, ad vitam viro nobili utendum, conceditur. Ita autem appellatum eſt, quòd ex mero dantis *Beneficio*, ac liberalitate illud poſſideatur. “ Hæc ille, qui & ibidem notat, quòd & eodem penè ſenſu Latini hanc vocem uſurparunt, & prædia quæ Principes militibus aliiſque largiebantur, *Beneficia* appellarunt.

II. Poſt hæc exponit, quæ eſſet horum Beneficiorum conditio, & ſcopus; oſtenditque eam naturam hodiernam *feudorum* habuiſſe; unde & factum eſt, ut illud quod *Beneficium* primitus fuit appellatum, poſtmodum *feudi* nomen acceperit; ita ut *Beneficium & feudum* promiſcuè uſurpentur in libris feudorum.

III. Cùm autem ſucceſſu temporis prædia Eccleſiæ Clericis benè meritis, tamquam Eccleſiæ *militibus* ad uſum dari cœperunt, etiam eadem ratione *Beneficia* appellata ſunt. Quando autem prædia & fundi, aliæque res immobiles Clericis concedi cœperint, incertum eſt.

IV. Hoc certum eſt, multis ſæculis, diſpenſationem proventuum Eccleſiaſticorum manſiſſe penes Epiſcopos eorumvè Oeconomos & Archidiaconos; ut ſecundùm proportionem in Clericos, fabricam Eccleſiæ, pauperes, & uſum Epiſcopi diſtribuerentur.

V. Adhæc conſtat, quòd & ſubſiſtente hac diſpenſandi œconomia; ſubinde terræ ac prædia nonnulla Clericis utenda, concederentur.

Sic legitur in *Can.* 23. Concilii Aurelianenſis I. anno 511. „ Si Epiſcopus *humanitatis* intuitu, vineolas, vel terrulas, Clericis & Monachis præſtiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam longa tranſire annorum ſpatia comprobentur, nullum Eccleſia præjudicium patiatur, nec ſæculari lege præſcriptio, quæ Eccleſiæ aliquid impediat, opponatur. “

Et magis ad propoſitum ex Epiſtola Symmachi Papæ, qui ſedit ſub finem ſæculi V. legitur apud Gratianum, *Cauſ.* 16. *q.* 1. *Can.* 61. „ Poſſeſſiones quas unuſquiſque Eccleſiæ proprias dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque diſtractionibus, vel ſub quocumque argumento non patimur: niſi fortè aut Clericis bonorum meritorum, aut Monaſteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, ſi neceſſitas largiri ſuaſerit: ſic tamen ut hæc ipſa non perpetuò, ſed temporaliter perfruantur. “

VI. Hic habemus, Clericis benè meritis ab Epiſcopis poſſeſſiones Eccleſiarum datas fuiſſe; quæ tamquam ex Epiſcoporum beneficentia profecta, *Beneficia* cœperunt dici: non ſecus ac prædia à Principibus conceſſa viris nobilibus, aut militaribus ob eorum merita.

Unde ad hanc Symmachi Epiſtolam reflectens Cardinalis Baronius monet, hinc, quæ Beneficiorum Eccleſiaſticorum origo fuerit, manifeſtum eſſe. „ Cùm enim ſolerent (ait) Clerici ab ea Eccleſia per Epiſcopum ſingulis menſibus victus cauſa meritam ſtipem accipere, poſteà factum ut aliquibus ex his Eccleſiæ poſſeſſiones, quoad viverent, ab ipſo Epiſcopo concederentur, quæ *Beneficia* dici cœperunt, eò quòd (ut Symmachus in ea Epiſtola) benè meritis tantummodò concedere liceret, “ *ad annum* 502.

VII. Interim ex citatis verbis tum Concilii Aurelianenſis, tum Symmachi, ad oculum patet, admodum raras fuiſſe has conceſſiones; neque lege ordinaria, ſed tantùm ex ſingulari aliqua neceſſitate, aut ob ſingularia perſonæ alicujus merita factas.

VIII. At labentibus ſæculis diſciplina Eccleſiæ labeſcente; necnon Epiſcoporum, Oeconomorum, vel Archidiaconorum in rebus Eccleſiæ diſpenſandis fidelitate & integritate à priſtino ſuo gradu declinante, frequentiſſimæ fuere diſſenſiones & querelæ inter Clericos, quibus proventus Eccleſiæ diſtribui debebant, & eos quibus diſpenſationis cura incumbebat.

Hinc Clerici, ut ſe à prætenſis vexationibus, & injuſta diſpenſatione eximerent, primò cœperunt ſinguli Presbyteri ſibi arrogare oblationes in Eccleſia propria factas; quæ antea ad Epiſcopum dividendæ ferri conſueverant.

Cùm jam jus recipiendi oblationes eaſque ſuis uſibus applicandi ad ſingulos Presbyteros eſſet devolutum, tandem etiam cœperunt res Eccleſiaſticæ paſſim dividi; atque ſingulis ſua portio fundorum, unde proventus ipſimet reciperent, aſſignari: quod quidem non eodem tempore, nec ubique aut aliquo Decreto Conciliari introductum; ſed paulatim de una Eccleſia ad aliam tranſiit.

IX. At illud notandum, quòd ſicuti prædia, quæ *Beneficiario* jure à Principe data poſſidebantur, mortua perſona extinguebantur, & ad Principem revertebantur; ita quoque primitùs comparatum fuiſſe videtur, ut res Eccleſiæ jure *Beneficiario* Clericis conceſſæ, tantùm ad eorum vitam cenſerentur datæ; ipſaſque poſſiderent non *jure tituli*, ſed tantùm jure *perſonali*; ut ita poſt mortem totaliter ad Epiſcopi diſpoſitionem reverterentur.

X. Ulteriùs quemadmodum Principes ſua bona jure *Beneficiario* dabant iis qui ſervitium utile, aliavè obſequia præſtarent, ſimiliter Epiſcopi bona Eccleſiæ poſſidenda vel utenda, ſeu potiùs jus percipiendi eorum fructus dabant Clericis, ut Eccleſiæ *militarent* ſeu officium exhiberent, quiſque juxta vocationem ſuam. Hinc illud vulgatum approbatum per Bonifacium VIII. *in cap. fin. de Reſcriptis in* 6. *Beneficium datur propter Officium;* ubi Beneficium accipi pro jure percipiendi proventus, nemini dubium eſt.

XI. Cùm verò incommodum videretur, quòd mo-

riente Presbytero ſucceſſor ejus jus percipiendi proventus ab Epiſcopo, ejuſque quaſi liberalitate recipere denuò deberet, cœperunt ſingulæ Eccleſiæ jus percipiendi proventus intra limites ſuarum Eccleſiarum, ſuis Presbyteris, independenter ab Epiſcopis, vindicare; invaluitque tandem juris axioma, quòd Parochi habeant fundatam intentionem ad percipiendas decimas, oblationes, alioſque proventus intra fines ſuarum reſpectivè Parochiarum provenientes.

Jus itaque fructus percipiendi jam non perſonis, ſed Eccleſiis, ſeu titulis annecti cœpit: ita ut qui titulum haberet, jus quoque fructus percipiendi ex bonis titulo annexis conſequeretur: quæ diſciplina tandem univerſaliter obtinuit, & recepta fuit.

XII. Hinc ulteriùs factum, ut ipſe titulus tandem nomen *Beneficii* ferè obtinuerit, tum quòd illo obtento ipſum jus percipiendi proventus tamquam annexum obtineatur; tum quòd Eccleſiaſticum officium, ſive miniſterium tamquam *principale*, jus verò percipiendi proventus ut *minus principale & acceſſorium* conſiderari & reputari debeat.

XIII. Canoniſtæ retinentes primam *Beneficii* nomenclaturam, qua ſignificatur, jus percipiendi certos proventus Clericis tamquam *militibus* Eccleſiæ conceſſum, illud ſolent definire: Jus perpetuum percipiendorum fructuum quorumcumque ex bonis Eccleſiaſticis ſeu Deo dicatis, propter officium ſpirituale authoritate Eccleſiæ conſtitutum.

XIV. Theologi verò, Beneficium magis conſiderantes penes titulum & officium Eccleſiaſticum, definierunt illud, exprimendo ipſum officium, ſeu miniſterium Eccleſiaſticum ut principale, hoc modo: Jus perpetuum miniſtrandi in Eccleſia auctoritate Epiſcopi conſtitutum, habens jus percipiendi fructus annexum.

Verum ſive Canoniſtarum ſive Theologorum definitio teneatur, in idem recidere videtur: cùm & prior definitio ſat exprimat, ipſum officium ſeu miniſterium Eccleſiaſticum eſſe principale, atque jus percipiendi fructus eſſe acceſſorium.

XV. Et licèt Canoniſtæ dicant, officium Eccleſiaſticum non eſſe propriè Beneficium, fatentur tamen, eſſe *fundamentum & cauſam* Beneficii; quemadmodum loquitur Andreas Vallenſis *ad tit. de Præbendis*, §. 1. *num.* 4.

Hoc ſenſu, ait Synodus Tridentina, *Seſſ.* 21. *c.* 3. *De Reformat. Beneficia ad Divinum cultum atque Eccleſiaſtica munia obeunda eſſe conſtituta*. Et Innocentius III. *lib.* 5. *Epiſt.* 82. ad Auxitanum Archiepiſcopum, ſcribit: „ Dignitates & cætera Beneficia Eccle„ ſiaſtica pia Fidelium devotione conſtituta fuerunt: „ certis aſſignanda perſonis, ut per ipſas perſonas in „ Eccleſiis *devotum ſervitium* jugiter impendatur.

XVI. Hinc patet, quòd licèt ſenſim circa proventuum Eccleſiaſticorum diſpenſationem diſciplina invaluerit diverſa à priſtina; tamen Eccleſia eodem ſemper ſpiritu procedens, Beneficia Eccleſiaſtica, ſeu jus percipiendi proventus ex bonis Eccleſiæ non aliam in finem Clericis aſſignata voluerit, quàm quò ab initio eis per Epiſcopos ſtipendia vel ſportulas, aut annonas ſive alimenta ſuppeditari voluit; nempè ut qui Altari ſervit, de Altari vivat; utque *poſſent vacare legi Domini*, quemadmodum dicebat piiſſimus Rex Ezechias, præcipiens *populo habitantium Jeruſalem, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis*. *Lib.* 2. *Paralipom. capit.* 31. *v.* 4.

XVII. Unde nec ullum Beneficium ſine officio eſſe poteſt, quia uti, „ Divini juris eſt, ut qui ſervit Al„ tari, de Altari vivat, ita nec bono jure is, qui „ non ſervit Altari, de Altari vivit: ſicut ſtipendium „ non debetur niſi militanti, „ ait Synodus Colonienſis anno 1549. *tit.* 9. *Can.* 8. Neque eſſe ex intentione Eccleſiæ, ut ullum Beneficium quantumvis *ſimplex*, uti vocant, ſit ſine *officio*, infra oſtendemus.

XVIII. Dicitur in definitione, jus *perpetuum*; hoc eſt *ad vitam* Beneficiati: quæ perpetuitas ex ipſa Apoſtolica Doctrina, & priſtina Patrum diſciplina originem ducit.

Docet enim Apoſtolus, ut *unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat*. 1. *Ad Corinth. cap.* 7. Hinc & fixa perpetuaque fuit Eccleſiæ diſciplina innovata per Synodum Tridentinam, ut dum quis alicui Eccleſiæ legitima auctoritate & vocatione adſcriptus eſt, in ea permaneat, ibique ſuis fungatur muneribus, *Seſſ.* 23. *cap.* 16 *de Reform.*

Cùm autem per quodcumque Beneficium Clericus adſcribatur certæ Eccleſiæ, voceturque ad certum *Officium ſeu Miniſterium* Beneficio correſpondens, ratio ipſa vocationis, ipſaque Patrum diſciplina ſuadent, ut in ea *perpetuò* maneat, neque ab eo removeatur aut diſcedat, niſi juſta aliqua ratio aliud perſuadeat.

XIX. Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, quòd ſi aliquod officium cum annexo jure percipiendi fructus erigatur temporale & ad nutum revocabile: non eſſe *propriè* Beneficium Eccleſiaſticum; & ſi de perpetuo fiat amovibile *ad nutum* ſeu *manuale*, amittere naturam veri Beneficii.

XX. Ulteriùs, ut ſit Beneficium, atque pro Beneficio Eccleſiaſtico reputetur, requiritur, ut ſit jus perpetuum *auctoritate* Eccleſiæ, ſeu Epiſcopi, aut Pontificis conſtitutum; quod etiam ex ipſa Patrum diſciplina originem habere, non obſcurum eſt.

XXI. Antiquitus enim nemo Miniſteriis Eccleſiaſticis applicabatur, niſi ex Epiſcoporum auctoritate. Ipſa quippè Ordinatio Clericum Eccleſiæ cui in Ordinatione adſcribebatur, tamquam illius Miniſtrum alligabat, ut ibidem ſui Ordinis muneribus fungeretur; atque hoc pacto illius Eccleſiæ Clericus vel Miniſter, ſeu ut hodie loqui amant, *Beneficiatus* conſtituebatur.

Adhæc Miniſteriorum ſeu Officiorum ordo, per Clericos obſervandus, ab Epiſcoporum auctoritate pendebat, nullumque Officium ſeu miniſterium ſine eorum conſenſu quiſquam ſuſcipere poterat.

Diſpenſatio quoque proventuum Eccleſiaſticorum primitus ipſorum arbitrio credita erat.

Hæc Epiſcoporum auctoritas, ut aliquonſque ſalva perſiſtat, & munia Eccleſiaſtica eorum interventu ſuſcipi, & Eccleſiaſticæ poſſeſſiones ab ipſis ad Clericos derivari videantur, viſum eſt, nullum reputari verum Beneficium Eccleſiaſticum, vi cujus Clerici Eccleſiaſticis muniis alligantur, & jus percipiendorum Eccleſiaſticorum proventuum adipiſcuntur; niſi auctoritate Epiſcopi jus tale probatum, atque pro vero titulo Eccleſiaſtico agnitum fuerit: quò fiat dum Clericus vi hujus Beneficii ſeu tituli functionibus Eccleſiaſticis applicatur, & jus ad fructus annexos acquirit, ea auctoritate Epiſcopi quodammodo fiant.

XXII. Hinc concludunt Canoniſtæ, quòd etiamſi teſtator in ſimplici legato cum onere Miſſarum voluerit, quòd ad illud debeat præſentari Clericus, ſive Sacerdos ab *Ordinario* inſtituendus; ſi tamen non intervenerit auctoritas Epiſcopi, atque hac auctoritate erectum ſit in Beneficium, tale legatum non erit Beneficium, uti poſt alios notat Pyrrus Corradus *lib.* 1. *Praxis Ben. cap.* 2. additque, quòd nec per quamcumque conditionem Beneficio Eccleſiaſtico congruentem à teſtatore adjectam, legatum reputari poterit Beneficium, niſi auctoritas Epiſcopi intervenerit.

Poſt hæc concludit: „ Nec proinde ſimilis diſpoſitio obnoxia eſt cæteris ſolemnitatibus, ac requiſi- “ tis Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ipſis tan- “ tùm Beneficiis conveniunt, ſi non adſit prædictus “ Ordinarii conſenſus. “

XXIII. Quinimò etſi Epiſcopus conceſſerit, facultatem celebrandi Miſſas fundatas ad certum Altare, aut Capellam, non propterea hæc fundatio cenſebitur Beneficium: „ quia neque per hujuſmodi facultatem cenſetur illam in Beneficium Eccleſiaſticum erexiſ- “ ſe, aut inſtituiſſe, cùm hujuſmodi actus celebran- “ di cadat etiam in privatis Oratoriis, in quibus non “ poteſt celebrari, niſi de ipſius Epiſcopi licentia. “ Pyrrus Corradus *ibid. n.* 23.

XXIV. Et licèt etiam hujuſmodi fundationes, aut Capellaniæ eſſent *perpetuæ* ad vitam ipſius Capellani, qui poſſit vita durante proventibus fundationis uti; tamen Beneficia non erunt, neque legibus Beneficiorum regentur, niſi auctoritate Epiſcopi ad titulum Beneficii fuerint erectæ. Et ſi ad talem fundationem quis ad Ordines promoveretur, non diceretur promotus titulo *Beneficii*, ſed titulo *Patrimonii*. Pyrrus *ibid. num.* 43.

XXV. Cùm Vicarii perpetui juxta hodiernam diſciplinam ſint veri Beneficiati, conformiter ad hactenus dicta reſpondit ſacra Congregatio, quòd Vicarii perpetui conſtitui non poſſint in vim Concilii Tridentini,

Seſſ. 7.

Seſſ. 7. cap. 9. de Reformat. niſi priùs erecta ſit Vicaria perpetua auctoritate Epiſcopi in titulum; Apud Fagnanum ad *cap.* An AUDIENTIAM, *de Reſcriptis, num.* 10.

XXVI. Quia ex moderna diſciplina (uti ſuprà notavimus) reditus ipſi titulo Beneficii ſunt annexi; atque ipſe Beneficiatus vigore ejuſdem tituli accipit jus percipiendi proventus illos vita ſua durante, judicatum aliquando fuit, teſtatorem noluiſſe Beneficium erigi ex eo quòd voluiſſet, ut cuſtodia & ſollicitudo Capellæ cum libera adminiſtratione hæreditatis illis relictæ, eſſe deberet penès quemdam Abbatem; ita Pyrus *ibid. num.* 30.

XXVII. Ex his quæ de perpetuitate, necnon erectione tituli auctoritate Epiſcopi dicta ſunt, non difficulter colligi poteſt, quòd ſi omnia quæ juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam ipſa Beneficiorum conditio, erectio, collatio, & Beneficiatorum obligatio requirant, ritè & ex mente Eccleſiæ expenderentur, appareret, etiam Spiritum Eccleſiæ in his manſiſſe invariatum; tametſi exterior diſciplina in multis ſit mutata.

XXVIII. Hinc ulteriùs intelligeretur, quàm utile, imò penè neceſſarium ſit, non tantùm de moderna, ſed etiam priſtina, circa Beneficia, diſciplina eſſe inſtructum: ut ex hac notitia faciliùs ipſe Eccleſiæ ſpiritus, qui ſemper præcipuè attendendus eſt, percipi; ipſaque exterior diſciplina, quantùm poſſibile, ſecundùm illum ſpiritum dirigi poſſit.

CAPUT II.

De Dignitatibus, & perſonatibus.

1. *Definitio Dignitatis.*
2. *Primis ſaculis ignotum nomen* Dignitatis, *prout hodie accipitur.*
3. *Quæ hodie* Dignitates *dicuntur, durante vita communi Canonicorum erant plerumque ſimplicia officia.*
4. *Deſerta vita communi ſenſim in dignitates degenerarunt.*
5. *Quid Perſonatus.*
6. *Perſonatus multis ſaculis ignoti, unde originem ſumpſerint?*
7. *Textus juris qui perſonatus & dignitates pro ſynonymis habere videntur.*
8. *Nonnunquam in jure diſtinguuntur.*
9. *Conciliatio textuum.*
10. *In Belgio Perſonatus variores, & inter* ſimplicia *Beneficia reputantur.*
11. *Vera dignitas debet eſſe cum adminiſtratione, licèt hodie etiam ſit ea deſtituta.*
12. *Officium cum præeminentia non dicitur* Dignitas, *niſi in* titulum *perpetuum ſit erectum.*
13. *Vicarius generalis Epiſcopi non cenſetur in* Dignitate *conſtitutus.*
14. *Unde dignoſcatur an Beneficium ſit* Dignitas: *& de præeminentia inter Dignitates?*
15. *Jura honorifica quæ in dignitate conſtitutis competere ſolent.*
16. *Super his juribus contentiones vitandæ.*
17. *Quare hæc jura honorifica deferantur?*
18. *Ad quid Dignitates Eccleſiaſtica inſtituta?*
19. *Unde contingat Dignitates Eccleſiaſticas à multis ambiri?*
20. *In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur, non toleranda in Dignitatibus.*
21. *In materia diſpenſationis nomine* Beneficii *non veniunt Dignitates.*
22. *Diſpenſatio ad Beneficia* curata *& alia quæcumque non comprehendit Dignitates curatas.*
23. *Diſpenſatio ſuper Dignitatibus non complectitur Dignitates* majores.
24. *Quæ ſint Dignitates* majores *in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis?*

I. DIgnitas dicitur (ait Rebuffus) quædam præeminentia „ cum juriſdictione, quæ cognoſci„ tur ex præeminentia, juriſdictione, quando ad hoc „ eſt inſtituta, ut ſit dignitas; & ex conſuetudine, quando conſuetudo facit, ut ſit dignitas. “ In Praxi Benef. *part.* 1. *tit. Sæculare Beneficium quatuplex numer.* 7. Beneficia igitur, quibus hujuſmodi præeminentia, vel ex inſtitutione aut conſuetudine annexa eſt, vocantur Dignitates.

II. Primitùs Dignitatum nomen hoc modo ſumptum incognitum erat. Cùm enim primis Eccleſiæ ſæculis, nondum exortis Beneficiorum titulis, per ſolam ordinationem Clerici Monaſteriis Eccleſiaſticis applicarentur; ipſaque Eccleſiaſtica munia eſſent ipſis Ordinibus annexa; atque per ipſam Ordinationem jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos conſequerentur, omnis quoque prærogativa & præeminentia à dignitate Ordinum petebatur; iſque major in miniſterio Eccleſiaſtico reputabatur, qui major erat in Ordine.

Poſtquam Beneficiorum tituli exorti ſunt, & ſeparatim a collatione Ordinum conferri cœperunt; atque *officia*, quæ inter Canonicos *in communi* viventes erant ſimplicia miniſteria: qualia & hodie apud Canonicos Regulares plura reperiuntur, in *dignitates* degenerarunt, vix dici poteſt, quantum inde vilipendium, & contemptus ſacrorum Ordinum provenerit; nec jam ipſi Ordines, ſed Beneficia & Dignitates æſtimari, & in pretio vulgò haberi cœperunt.

III. Ad hæc, quamdiù Canonici Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum in communi quaſi Regulares vixerunt, nomen dignitatis vix notum fuit: imò pleraque quæ hodie in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis pro dignitatibus reputantur, olim vita communi durante non Dignitates, quin nec Beneficia fuerunt, ſed ſimplicia officia, quæ à Superioribus pro arbitrio committebantur & adimebantur; quemadmodum oſtenſum eſt *part.* 1. *tit.* 11. ubi de Dignitatibus Capitulorum ſingulatim actum fuit.

IV. At Canonicis deſerta vita communi ad ſingularitatem, ac unà ad ſæcularitatem magis delapſis, cœperunt ea, quæ primitùs dumtaxat fuerant ſimplicia officia, erigi in titulo Beneficiales, & ſenſim etiam in Dignitates degenerari.

Utrumque notavit Molanus *libr.* 2. *de Canonicis cap.* 13. ubi advertens, quòd Theſauraria apud quoſdam ſit Officium, à quo, ſi inidoneus judicetur, repellitur: apud plures verò ſit aut Beneficium, aut Dignitas, vel Præeminentia, ſubjungit: „ Prius ſimplicitati vetuſtatis magis competit: tunc enim om- “ nia officia in Clero erant *obedientiæ*, ut alicubi “ Clerus Colonienſis loquitur. Poſterius verò ex di- “ vitiis enatum eſt, quæ in Cathedralibus, aliiſque “ Capitularibus Eccleſiis, varia officia non modò in “ Beneficia, ſed etiam in Dignitates evexerunt. “

V. Perſonatus communiter à Canoniſtis dicitur, quædam prærogativa in Eccleſia ſine juriſdictione, dum habet ſtallum in choro honorificum præ aliis; ita poſt alios tradit Rebuffus ad Concordata titulo *De Collationibus*, verbo, *Perſonatus*: Perſonatumque habere dicuntur, qui hujuſmodi prærogativam obtinent.

VI. Quin hujuſmodi *Perſonatus* labentis diſciplinæ, & recentioris ætatis fœtus ſint, dubium non eſt. Neque enim ante ſæculum undecimum ulla hujuſmodi Perſonatus mentio occurrit.

At ſub id tempus Clerici nonnulli Eccleſiarum *Perſonæ* dici cœperunt, illi nimirùm qui Eccleſias etiam Parochiales obtinebant, ſed curam animarum totumque ſpirituale officium alicui Presbytero, quem Vicarium ſuum dicebant, committebant: quemadmodum infrà titulo *de Competentia Paſtorali*, latiùs exponetur occaſione Paſtorum primitivorum, quibus Perſonati Clerici multùm ſimiles erant; eamdemque penè originem habuere.

Hi enim Eccleſias obtinentes, & titulum ſine officio retinentes, proventus Eccleſiarum percipiebant; atque certam quoque prærogativam, quemadmodum etiam nonnumquam Capitula & Monaſteria ſub qualitate Paſtorum primitivorum retinuerunt, & *Perſonæ* Eccleſiarum dicti ſunt; nihil præter proventus aliquos, & certa honoris inſignia retinentes.

Ante ſæculum XI. nihil legitur de Clericis Perſonatis, quos hodie perſonas dicimus, de quibus in textu: ut proinde vix dubium ſit, hos *Perſonatos* Clericos, ſive *Perſonatus*, demùm invaluiſſe, poſtquam tituli Beneficiorum cum jure ad temporalia, ſeparatim à collatione Ordinum conferri cœperunt: cui ſeparationi

Digitized by Google

tioni plures abuſus ſuam debere originem, in hoc opere non ſemel obſervatum eſt.

VII. Perſonatum & Dignitatem in jure nonnumquam pro ſynonimis accipi, noſcitur ex variis textibus Decretalium. Et quidem in *cap.* 8. X *de Conſtit.* Primiceriatus Tullenſis Eccleſiæ, nunc *Perſonatus*, nunc *Dignitas*, nunc *officium* appellatur. Rurſus in *cap.* 8. X *de Reſcriptis*. Decani, Archidiaconi & alii dicuntur ſupprimere nomen *dignitatis* ſuæ, tamquam ſi non habeant aliquem *Perſonatum*. Hic per *Perſonatus* idem ſignificari, quod antea expreſſum erat nomine *Dignitatis*, ex contextu evidens eſt.

Hujuſmodi plures textus occurrunt, qui ſupponunt, *Perſonatum* & *Dignitatem* ſynonima eſſe. Unde jampridem notavit Cardinalis Hoſtienſis in *Summa* titulo *de Prebendis*: quòd Dignitas ſit quædam præeminentia in gradu, quæ aliquando vocatur *Perſonatus*.

VIII. Non deſunt tamen etiam textus Juris, qui dignitatem à perſonatu diſtinguere, eaque tamquam inter ſe diverſa ſtatuere videntur.

In *Cap.* De multa X *de prabendis*, ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Perſonatus à Dignitatibus diſtinguuntur. Cùm enim dixiſſet Concilium, quòd jampridem prohibitum fuerit, ut nullus diverſas Dignitates Eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias Parochiales reciperet contra Sacrorum Canonum Statuta, poſtmodum ſubjicit: „ Hoc idem & in *Perſonatibus* eſſe „ decernimus obſervandum.

Eadem diſtinctio non minùs apertè occurrit in *Cap.* Statutum *de Reſcript. in VI.* ubi decernitur, cauſas à Sede Apoſtolica non delegandas, niſi *Dignitatem* prædictis aut *Perſonatum* obtinentibus, vel Canonicis Cathedralium Eccleſiarum.

IX. His aliiſque textibus allegatis concludit Fagnanus ad *Cap.* Ad hæc X *de Prabendis*, negari non poſſe, quin reverà in jure ſint diverſa, neceſſeque eſſe fateri „ prædicta differre non *ſolùm nomine*, ſed „ etiam *re* & *ſubſtantia*, & verum eſſe, quod dicunt „ Archidiaconus, Joannes Andreas & Oldradus: Si „ horum duorum vocabulorum (Dignitatis & Perſo„natus) virtus propriè ſumatur, neutrum eſt alte„rum; licèt ſi largè ſumantur & impropriè, vel „ ſint ſynonima vel ſint convertibilia unum in alte„ro, *num.* 11.

Fatetur quoque ibidem Fagnanus, quòd ſecundùm locorum conſuetudinem hæc nonnumquam accipiantur tamquam ſynonima.

X. Si Belgii noſtri conſuetudinem inſpiciamus, paſſim in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis Beneficia præeminentiam ſive locum honorificum in Choro annexum habentia, ſine ulla juriſdictione aut adminiſtratione non *Perſonatus*, ſed Dignitatis nomen obtinent, atque pro Dignitatibus reputantur; uti in Præpoſituris multarum Eccleſiarum videri poteſt. Neque ullus in Eccleſiis Belgicis viſitur Perſonatus cum aliqua præeminentia in choro, ſed in aliquibus particularibus Eccleſiis Perſonatus ſuperſunt, ii pleique inter *ſimplicia* beneficia recenſentur; adeò ut etiam Minoribus ætate conferantur, uti ex Zypæo notat Andreas Vallenſis tit. *de Prabend.* §. 2. *num.* 7.

XI. Itaque ex vulgari & communi modo loquendi, hodie in multis Eccleſiis reputantur & dicuntur etiam Dignitates, quæ nullam adminiſtrationem in Eccleſia habent; ſed tantùm præeminentiam in choro & aliis publicis actibus; tametſi, uti obſervat Fagnanus loco cit. *num.* 22. propriè dicta Dignitas ſit adminiſtratione; aliàs dicenda Dignitas *ventoſa*; „ quæ eſt (ait) „ *abuſivè* Dignitas, & cujus effectus alius non eſt, „ quam ut invidiam generet, & ſcandalum ſeminet „ inter fratres. “ Quid de Præpoſitis hodiernis qui nullam adminiſtrationem annexam habent, nec aliquod in Eccleſia officium præſtant, imò nec reſident, dicendum ſit, dixi *part.* 1. *tit.* 12. *cap.* 1.

XII. Sicuti ad rationem Beneficii Eccleſiaſtici hodie ſpectat, quòd ſit *perpetuum*, ita quoque præeminentia cum juriſdictione propriè pro Dignitate non reputatur; neque eam obtinens in Dignitate conſtitutus dicitur, ni *perpetua* fuerit, titulumque perpetuum vigore Canonicæ inſtitutionis aſſequatur.

XIII. Ita Vicarius generalis Epiſcopi non tantùm juriſdictionem, ſed & præeminentiam quamdam habet, præcedendo alios Canonicos, quin & Archidiaconum, præſertim dum nomine Epiſcopi intervenit in actibus ſuæ juriſdictionis ſeu adminiſtrationis; verbi gratia in examine Ordinandorum, vel pro concurſu ad Eccleſias Parochiales. Hic tamen Vicarius non cenſetur propriè habere Dignitatem, neque in Dignitate conſtitutus; eò quòd omnis ejus juriſdictio, & ex hac profluens præeminentia ſit dumtaxat *vicaria* ad nutum revocabilis: unde nec ſimilis Vicariatus cum alia Dignitate eſt incompatibilis.

XIV. Ut autem ſciatur quæ pro Dignitate haberi debeant, inſpicienda eſt inſtitutio ac potiſſimum Eccleſiarum conſuetudo. Quædam enim in una Eccleſia pro ſimplici Officio aut Beneficio, & in aliis pro Dignitate reputantur. Similiter quoad ordinem & præeminentias inter Dignitates, ſingularum Eccleſiarum conſuetudo, quæ in ſingulis penè Eccleſiis diverſa eſt, attendenda eſt, uti rectè advertit Pinſonius *de beneficiis capit.* 4. §. 20. *n.* 7. additque, „ conſuetudinem cujuſque Eccleſiæ ita ſpectandam, ut eatenus quiſque dicatur habere *dignitatem* vel officium, quatenus reputatur eſſe in officio vel *dignitate*, ut in hoc verè dici poſſit, plus eſſe in opinione, quàm in rei veritate, quod omnes Interpretes (ait) uno ſimul ore pronuntiant auctoritate, “ *Cap.* Cum olim *de Conſuet.*

XV. Jura honorifica, quæ hodie ſolent competere iis qui in dignitate ſunt conſtituti: quæque hodie quodammodo indicia ſunt dignitatum; & utinam à pleriſque præcipuè non appetantur! conſiſtunt plerumque in loco honorabiliori ſive digniori in choro, in congregationibus, & proceſſionibus aliiſque publicis conventibus; item aliquando in veſtium diſtinctione; quòd v. gr. præter ſuperpelliceum, Rochetum ferre poſſint: inſuper, quòd ſæpiùs quàm reliqui Canonici aliive de Clero incenſentur, aliiſqua ſimilibus; circa quæ ſingularum Eccleſiarum conſuetudo principaliter attendenda eſt.

XVI. Hoc unum ſummopere dolendum, quòd ferè penes hæc ſola jura honorifica dignitates Eccleſiaſticæ æſtimentur, hæcque ſint pro quibus in dignitate conſtitui maximè ſæpè ſunt ſolliciti: pro quibus conſervandis, aut nonnumquam etiam augendis, contentiones & lites, cum magno laicorum ſcandalo excitantur, ſummoque fervore aguntur.

XVII. Sanè hæc honoris & præeminentiæ ſigna unicè ex mente Eccleſiæ exhibentur, ut impleatur illud Apoſtoli: *Cui honorem, honorem*; ideſt, honor & reverentia exhibeatur iis, quibus honor ob gradum quem in Eccleſia obtinent, debetur; non ut ipſi inde extollantur, ſed potiùs ut memores officii ſibi ratione eminentioris gradus incumbentis umilientur, & de ratione reddenda contremiſcant.

XVIII. Meminiſſe debent, quòd „ dignitates in Eccleſiis præſertim Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, uti loquitur Synodus Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* ut qui ea obtinerent, pietate præcellerent aliiſque exemplo eſſent, atque Epiſcopos opera & officio juvarent. “ Ex quo tamquam conſequens infert Synodus: “ Meritò qui ad eas vocantur, tales eſſe debent, qui ſuo muneri reſpondere poſſint. “

Itaque quod ad Epiſcopos & Prælatos dixit Sanctus Bernardus, ad omnes in dignitate conſtitutos meritò dici poteſt: „ Honorificabitis autem (miniſterium) non cultu veſtium, non equorum faſtu, non amplis ædificiis, ſed ornatis moribus, ſtudiis ſpiritualibus, operibus bonis. “

XIX. At externa illa honoris ac præeminentiæ ſigna necnon opimi proventus Dignitatibus plerumque annexi, ita oculos hominum obfuſcant, ut in iis onera annexa non videant, aut ſanè non attendant.

„ Multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, ſi ſentirent & onera; “ uti loco citato *cap.* 7. loquitur Bernardus, qui & ſubdit: „ Gravari profectò metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc verò quia ſola attenditur gloria & non pœna, purum eſſe Clericum erubeſcitur in Eccleſia: ſeque viles æſtimant, & inglorios, qui quocumque in eminentiori loco non fuerint ſublimati. “

Itaque veriſſimum eſt, quod ait idem Doctor ibidem: „ Meditantibus (dignitates) honores blandiuntur, ſed “

onera

„ onera penſantibus tædio ſunt atque formidini. Non autem omnes capiunt hoc verbum.

XX. At Eccleſia ipſas dignitates ſecundùm officia ac onera iis annexa attendens; conſiderans que quòd quo majori in gradu & officio Miniſtri ſunt conſtituti, eo magis conveniat, ut præ cæteris ſint ab omni vel ſpecie mali immunes, nonnunquam in inferioribus Miniſtris aliqua toleranda aut permittenda judicat, quæ nequaquam in Prælatis atque in dignitate conſtitutis toleranda aut permittenda cenſet.

XXI. Quapropter etiamſi dignitates reverà ſint Beneficia, tamen ſi ſuper aliquo defectu cum Clerico fuerit diſpenſatum, ut non obſtante illo defectu, Beneficium habere queat, non intelligitur ſub nomine *Beneficii* comprehenſa *dignitas*: ideòque nec vigore hujuſmodi diſpenſationis, *dignitatem* obtinere poterit; ita poſt Garciam alioſque Canoniſtas Pyrrus Corradus in Praxi diſpenſationum *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 1.

XXII. Eadem ratione (pergit Corradus) ſi mandatum ſit ad Beneficia *curata & quæcumque alia*, profectò non includetur dignitas *curata*; quæ quidem dignitas non excluditur, ex eo quòd non ſit Beneficium Eccleſiaſticum, ſed quia eſt *qualificatum*.

XXIII. Adhæc, quia inter dignitates aliæ ſunt aliis majores, etiamſi diſpenſatum ſit ſimpliciter pro dignitatibus, nequaquam tamen cenſetur diſpenſatum pro *majoribus & principalibus*, niſi id ſit expreſſum.

Quare juxta ſtylum Curiæ, quando diſpenſatio conceditur pro quacumque dignitate, ſolet dici, quòd non obſtante hoc defectu promoveri queat Orator ad dignitates, etiam *majores & principales*.

XXIV. Majores autem dicuntur reſpectu Eccleſiarum Cathedralium & Metropoliticarum illæ, quæ in his Eccleſiis poſt Epiſcopalem aut Archiepiſcopalem ſunt *majores*: pro qua majoritate dignoſcenda, recurrendum eſſe ad conſuetudinem Provinciarum & Eccleſiarum, poſt Mendoſam tradit Pyrrus Corradus loco citato *num.* 14. „ Et ſic (ait) aliquando prima dignitas eſt Archidiaconus, aliquando verò Archipreſbyteratus ſecundùm locorum conſuetudines; licèt hac conſuetudine circumſpecta, de jure communi Archidiaconatus ſit major dignitas.

Principales dicuntur in Eccleſiis Collegiatis quæ ſunt primæ in illis Eccleſiis: idque rurſus ſpectata conſuetudine Provinciarum & Eccleſiarum: habeturque principalis, ſi major dignitas non ſit in ea Eccleſia; etiamſi forſan aliæ nec minores ibidem ſint; uti probat ibidem Pyrrus Corradus.

Videri in hanc rem poterunt, quæ ſupra *titul.* 10. *cap.* 3. dicta fuerunt occaſione diſpenſationis ſuper irregularitate ex defectu natalium.

CAPUT III.

De Beneficiis Regularibus & Sæcularibus.

1. *Diſtinctio inter Beneficia Sæcularia & Regularia olim ignota.*
2. *Quæ Regularia dicantur; & quæ talia ex ipſa Beneficiorum conditione.*
3. *Beneficium Regulare ex fundatione.*
4. *Poteſt eſſe tale titulo præſcriptionis.*
5. *Quid ad hanc præſcriptionem requiratur.*
6. *Quando requiratur poſſeſſio 40. annorum.*
7. *Quid Beneficium Sæculare.*
8. *Omnia Beneficia præſumuntur* Sæcularia.
9. *Exceptiones ab hac regula.*
10. *De quibus Beneficiis regula intelligenda; & ratio regulæ.*
11. *Regularia Regularibus, & Sæcularia Sæcularibus conferenda.*
12. *Prior pars regulæ probata à Synodo Tridentina.*
13. *An nondum profeſſus, ſed profiteri intendens poſſit habere Beneficium Regulare.*
14. *Beneficia Regularia ex ſua natura non conferenda, niſi Profeſſis vi Concilii Tridentini.*
15. *Id conforme praxi hodiernæ.*
16. *Quædam Beneficia Regularia conferri poſſunt nondum profeſſis.*
17. *Beneficia non curata Sæcularia Regularibus conferri nequeunt.*
18. *An Monachi de jure poſſint ad Eccleſias Parochiales* Sæculares *ab Epiſcopis aſſumi.*
19. *Utrum Monachi olim aſſumpti ad regimen Eccleſiarum Parochialium manerent Monachi.*
20. *Decretum Synodi Lateranenſis de Monachis Eccleſiis Parochialibus præficiendis.*
21. *Hoc Decretum de Canonicis Regularibus non loquitur.*
22. *Canonici Regulares* de jure *ad Eccleſias Parochiales per Epiſcopum aſſumi poſſunt.*
23. *Contraria reſolutio S. Congregationis probata à Gregorio XIII.*
24. *Ea reſolutio magis militat in aliis Regularibus.*
25. *Suſtinent Canonici Regulares, hanc reſolutionem non eſſe receptam; quod & praxi videtur conforme.*
26. *Canonici Præmonſtratenſes dicuntur habere privilegium obtinendi Eccleſias Parochiales ſæculares.*
27. *An Canonici Præmonſtratenſes Beneficiis Parochialibus præfecti poſſint ad nutum ſolius Abbatis revocari.*
28. *Mendicantes ad Beneficia admitti non poſſunt.*

I. FAmoſa & communis eſt diviſio Beneficiorum in *Regularia & Sæcularia*; quæ diviſio præcipuè ſæculis poſterioribus invaluit; poſtquam & ipſa officia clauſtralia, quæ primitus erant *merè officia* vel *obedientiæ*, cœperunt ſenſim in Beneficia & Dignitates degenerari; cœperuntque Monachi etiam manentes Monachi ad functiones *hierarchicas* aſſumi.

II. Regularia Beneficia communiter hodie vocantur, quæ Religioſis addicta ſunt, aut per Regulares regi debent.

Contingit autem pluribus titulis, ut Beneficia Regularibus habeantur addicta. Primò quidem ex vi inſtitutionis ſeu quaſi natura & conditione Beneficiorum; eò quòd officium hujuſmodi Beneficiis annexum, ipſam Regularium diſciplinam & regimen; vel quoad ſpiritualia, vel temporalia immediatè concernat: ideòque conveniens planè ſit, ut Regularibus potius, quàm Sæcularibus officium illud committatur.

Hujuſmodi Beneficia ſunt Abbatiæ, Prioratus, tam Conventuales, quàm Clauſtrales: aliaque Regulare regimen concernentia.

III. Secundò, Beneficium aliquod poteſt eſſe Regulare ex ſpeciali fundatione: quia Fundator Beneficii ordinavit, ut Beneficium Regularibus eſſet addictum, ſive per Regularem regeretur; ipſumque Beneficium ea conditione ab ordinario admiſſum & erectum fuit.

IV. Tertiò, titulo præſcriptionis Beneficium aliquod antea ſæculare fieri potuit regulare; ita ut vi hujus præſcriptionis jam Regularibus cenſeatur addictum, & per Regulares regi debeat.

De hoc titulo agitur in *cap.* 5. *de Præbendis* in VI. ubi declarat Bonifacius VIII. „ Quando ſcribitur, ut provideatur de aliquo Prioratu alicui Clerico *ſæculari*, provideri non poteſt de Prioratu, qui per Religioſos (juxta modum præmiſſum) eſt ſolitus gubernari. "

Modus autem præſcriptus, & in eodem Capitulo expreſſus, eſt, „ ſi tanto tempore ab uno vel pluribus Religioſis extitit continuè ac pacificè gubernatus, ut præſcriptio legitima ſit completa. "

V. Ad hanc præſcriptionem communiter poſt Gloſſam ad dictum *cap.* 5. requirunt Doctores poſſeſſionem *quadraginta* annorum; ſive ut Beneficium illud fuerit continuè ac pacificè per 40. annos per unum pluresque Regulares poſſeſſum, & *tamquam* Beneficium *regulare* ipſis Regularibus in *titulum* Beneficii collatum.

Si ipſis Regularibus eſſet collatum ex diſpenſatione tamquam ſæculare, aut forſan ob defectum Sæcularium commendatum, hæc quantumvis *longiſſimi* temporis poſſeſſio non ſufficeret ad immutandam naturam Beneficii, uti rectè advertit Rebuffus ad Concordata titulo *de Collationibus* §. *Volumus*, verbo *Regularia*.

VI. Monet quoque ibidem Rebuffus: requiri poſſeſſionem 40. annorum, ut Beneficium ſæculare reddatur regulare, aut econtra; ſed id intelligendum eſſe, „ quando probetur Beneficium eſſe regulare, vel

„ econ-

„ econtrario, vel vera qualitas; ſecus ſi vera qualitas non probaretur, quia tunc ſufficit quòd fuerit *ultimò* poſſeſſum per Sæcularem, licèt non intervenerit præſcriptio ad hoc, ut Sæculari debeatur, ſi probaretur poſſeſſio hinc inde: eo caſu attenderetur *ultimus* ſtatus. " Vide latius Pyrrum Corradum *lib.* 1. *Praxis Beneficiariæ cap.* 6.

VII. Beneficium ſæculare dicitur, quod Clericis ſæcularibus eſt addictum. Sæculares autem Clerici dicuntur, qui nullam profeſſi ſunt Regulam, ſed in ſæculo Deo ſerviunt, ait Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 1. *tit. Quotuplex ſit Beneficiorum num.* 1. Inde & Canonici ſæculares eo titulo diſtinguuntur à Canonicis Regularibus; quòd hi, & non illi Profeſſionem Religioſam juxta certam Regulam emittant; uti latiùs notatum eſt *part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 1.

VIII. Tradit ibidem Rebuffus *n.* 3. regulam à Canoniſtis communiter receptam: „ Regulariter omne Beneficium præſumitur ſæculare ex primæva inſtitutione, niſi probetur regulare. Ideò (*ait num.* 4.) ſæcularis non tenetur probare eſſe ſæculare; ſed is, qui illud regulare dicit: quia habet præſumptionem pro ſe qui eſt ſæcularis.

IX. Exceptionem à Regula ſubjungit Rebuffus *n.* 6. quoad Capellas fundatas in Monaſterio. „ Quia illæ (ait) præſumuntur Regulares, niſi per ſæculares teneri ſint ſolitæ.

Quod de his Capellis aſſerit Rebuffus, potiori jure dicendum eſt de Abbatia, Prioratu, aliiſque ſimilibus Beneficiis, quæ non tantùm in Monaſterio ſunt fundatæ, ſed ipſum regimen Monaſticum propriè reſpiciunt: proinde Clericis ſæcularibus minùs conveniunt: utpotè qui nec vitam regularem profeſſi, nec in hac vivendi ratione inſtituti, minus idonei ad regimen Monaſticum creduntur: unde hic rectè applicatur illud Pontificis in *Capit.* 49. ꝟ *de Electione*, quod „ in Magiſtratum aſſumi non debeat, qui formam diſcipuli non aſſumpſit, nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe non novit.

X. Regula ergo ſupra expreſſa, & omnium Canoniſtarum calculo probata, intelligenda eſt de Beneficiis extra Monaſteria in Eccleſiis ſæcularibus fundatis; aut quæ ad populi aut Clerici directionem ſpectant; atque eatenus Monachis & Regularibus vitam contemplativam, & ſolitariam procul à converſatione ſæcularium remotam profitentibus, minùs congruis.

Hinc Rebuffus *num.* 7. aſſerens „ quòd Parochiales Eccleſiæ præſumantur ſæculares, quia regulares ſunt cum eis inhabiles *Capit.* MONACHI ꝟ *de ſtatu Monach.* " Rationem inhabilitatis ſubjungit: „ Nam Monachi plangentis, & non docentis habent officium, *Can.* MONACHUS, *& Can.* PLACUIT *cauſ.* 16. *quæſt.* 1.

XI. Inſuper in hoc Beneficiorum genere recepta eſt hæc regula: *Regularia Regularibus*, *Sæcularia Sæcularibus* conferenda.

Hæc regula ab omnibus Canoniſtis probata, fundatur in variis textibus Juris, ac ſignanter in *Cap.* CUM DE BENEFICIO & *Cap.* CUM SINGULA *de præbendis* in VI. Inter *Clement. unica de Supplenda neglig. Prælat.* in qua expreſsè dicitur, quòd Diœceſani negligentiam Prælatorum in conferendis Beneficiis vacantibus ſupplere debeant. „ Prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes & Beneficia hujuſmodi, illa videlicet, quæ conſueverunt per *ſæculares* Clericos gubernari, *ſæcularibus* Clericis: alia verò quæ *Religioſis* dumtaxat committi ſunt ſolita, vel conferri *Religioſis* Monaſteriorum, quorum Prælati hujuſmodi negligentes fuerint, conferendo.

XII. Prior pars regulæ, quæ vult, Regularia Regularibus conferri, probatur à Synodo Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 10. *de Reform.* ubi ſtatuit: „ Regularia Beneficia, in titulum Regularibus profeſſis provideri conſueta, cùm per obitum, aut reſignationem, vel alias in titulum obtinentis vacare contigerit, Religioſis tantùm illius Ordinis, vel iis qui habitum omninò ſuſcipere & profeſſionem emittere teneantur, & non aliis, ne veſtem lino lanaque contextam induant, conferantur.

XIII. Hoc Decretum Synodi videtur admittere, ut Beneficia Regularia conferantur iis Clericis ſæcularibus, qui habitum omninò ſuſcipere & profeſſionem emittere teneantur; at Fagnanus pluresque Canoniſtæ putant, diſtinguendum eſſe inter Beneficia Regularia: ut nimirum illa quæ adminiſtrationem ſeu regimen Monaſticum ſive regulare annexum habent, ut ſunt Abbatiæ, Prioratus ſimiliaque Beneficia regularia, non comprehendantur ſub his verbis Concilii Tridentini; ſed dumtaxat Beneficia Regularibus conferri conſueta; atque eo titulo *Regularia*; ſed nullam adminiſtrationem aut regimen Monaſticum ſeu Regulare habentia, eamque diſtinctionem etiam probaſſe Sacram Congregationem refert Fagnanus ad *Cap.* CUM CAUSAM ꝟ *de Electione n.* 38. Nam propoſito dubio „ an præter Papam ordinarii Collatores poſſint Regularia Beneficia in titulum Regularibus profeſſis provideri conſueta, conferre etiam ſæcularibus, qui illius Ordinis habitum omninò ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur. Die 12. Decembris 1585. Sacra Congregatio cenſuit, poſſe etiam ordinarios Collatores portiones monachales, & canonicales, & ſimilia ſimplicia Beneficia, Regularibus provideri conſueta, conferre, nedum ejus Ordinis profeſſis, ſed & ſæcularibus, qui habitum ſuſcipere, & profeſſionem emittere omninò teneantur. Abbatias tamen, & Beneficia adminiſtrationem habentia, nonniſi profeſſis juxta Canones, per Ordinarios inferiores conferri poſſe. "

XIV. Probat igitur ibidem Fagnanus, quoad Beneficia Regularia adminiſtrationem Regularem habentia, in nullo derogatum eſſe per ſuperius Decretum Concilii Tridentini juri communi: ideòque & hodie juxta citatum *Cap.* NULLUS, ſimilia Beneficia regularia non poſſe conferri, niſi *expreſsè profeſſis*. Quod & ipſum Concilium Tridentinum ſat innuit *Seſſ.* 25. *cap.* 21. *de Regularibus*, dicens: quòd „ confidat Pontificem pro ſua pietate & prudentia curaturum, ut quæ imposterum vacabunt (id eſt, Abbatiæ, Prioratus, Præpoſituræ quæ ſuos conventus habent) *nonniſi Regularibus* ſpectatæ vitæ & ſanctitatis conferantur. "

XV. Teſtatur quoque Rebuffus in Praxi benef. tit. *de Diſpenſatione cum Regularibus n.* 24. „ Hodie non admitti aliquem in Francia ad Beneficia regularia, Prioratum aut aliam adminiſtrationem, niſi is ſit *expreſsè* profeſſus, niſi à Papa cum derogatione, & certa ſcientia, &c. "

XVI. Quoad Beneficia autem Regularia ſimplicia, cujuſmodi ſunt Præbendæ, portiones Monachales & alia id genus, ad ea obtinenda „ non requiritur actualis profeſſio, imò nec habitus regularis; ſed ſatis eſt, ut hujuſmodi Beneficia conferantur Clericis ſæcularibus, qui habitum illius Ordinis ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur, " ait Fagnanus *num.* 34.

XVII. Secunda pars ſupradictæ regulæ, volens Beneficia ſæcularia ſæcularibus conferri, excludit à ſimilibus Beneficiis ipſos Regulares.

Conformiter ad hanc regulam, ex omnium Canoniſtarum ſententia, Beneficia *ſæcularia* non curata, ut ſunt Canonicatus, Capellaniæ aliaque ſimilia, ſine diſpenſatione Papæ Regularibus conferri nequeunt. *Cap.* 9. ꝟ *de Regularibus*; & latè Fagnanus ad *Cap.* QUOD DEI TIMOREM ꝟ *de Stat. Monach. n.* 18.

XVIII. Verùm de Beneficiis Parochialibus & Curatis non adeò expeditum eſt; dubitaturque, num Regulares de licentia ſuorum Prælatorum ad hujuſmodi Beneficia ſæcularia promoveri nequeant; eſtque in hoc maxima inter Doctores varietas opinionum, ait Fagnanus ad *Capit.* QUOD DEI TIMOREM ꝟ *de ſtatu Monach.* aſſeritque „ communiter teneri, Monachum de jure ex cauſa *utilitatis* de Abbatis conſenſu ab Epiſcopo promoveri poſſe ad Parochialem Eccleſiam ſine diſpenſatione, dummodò cum eo habitet alius ſaltem Monachus. "

Fundatur hæc Doctorum aſſertio præcipuè in citato *Cap.* QUOD DEI TIMOREM ꝟ *de ſtat. Monach.* ubi interrogatus Innocentius III. an Canonicus Regularis S. Victoris poſſet retinere officium Plebani, cui ante profeſſionem præfuerat, reſpondet: „ Licèt autem in Lateranenſi Concilio de Monachis caveatur, ne ſinguli per villas & oppida per quaſcumque parochiales ponantur Eccleſias, &c. quia tamen iſtud de Canonicis Regularibus ſpecialiter non cavetur, qui etſi

Digitized by Google

„ eſſi à Sanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti, regulæ tamen inſerviunt laxiori, & per antiquos Canones etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parœcialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium (quod privilegiatum eſt) exercere: ſic annuendum duximus poſtulatis, ut exercens Plebani officium, ſi commodè fieri poterit, unum Canonicum Regularem ſecum habeas ad cautelam: cujus in his, quæ Dei ſunt & Regularis obſervantiæ, tam conſortio, quàm ſolatio perfruaris.

Ex hac Decretali concludunt Doctores, Monachos ſecundùm antiquos Canones potuiſſe ad Eccleſiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari.

XIX. Verùm, an dum olim Monachi ad Parochiales Eccleſias & regimen populi aſſumebantur, adhuc Monachi manerent, non ita conſtat; negativam multis noviſſimè adſtruxit Nicolaus Deſnos Prior & Adminiſtrator generalis majoris Domus Dei Pruvinenſis Ordinis Canonicorum Regularium Divi Auguſtini, in ſuo *Canonico ſæculari & Regulari lib.* 3. *c.* 15. & 16. contenditque Monachatum „ conſiſtere ſpecificè & eſſentialiter in renuntiando curis ſæcularibus, & ſollicitudinibus ac muniis Eccleſiaſticis: quorum primo (ait) Monachus differt à vulgaribus laicis, & ſecundo diſtinguitur à Clericis.

Deinde citato Canone 4. Chalcedonenſis Concilii quo Monachis conjungitur conformiter ad eorum profeſſionem, *quietem amplecti, jejunio & orationi tantummodo vacare, nec Eccleſiaſticis nec ſæcularibus negotiis ſe ingerere aut communicare*, tandem concludit: „ Ex quo colligitur vera & germana imo & unica characteriſtica Monachatus, *abdicatio ſcilicet ſæcularium negotiorum & curarum ac ſollicitudinum hierarchicarum ac Eccleſiaſticarum*.

XX. Quidquid ſit, certum eſt, labentibus ſeculis, Monachos etiam ad curam animarum & functiones Hierarchicas ſalvo Monachatu fuiſſe applicatos; quamquam & illud verum ſit, quod per Concilium Lateranenſe ſub Alexando III. in *cap.* 2. *X de ſtatu Monach.* cautum fuit, „ ne Monachi ſinguli per villas & oppida per quæcumque Parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori conventu aut cum aliquibus fratribus maneant, nec ſoli inter ſæculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent.

Reflectens Petrus Peckius ad diſpoſitionem Concilii Lateranenſis in *c.* 2. *ii de Statu Monachorum*, quâ decernitur, „ ne Monachi per villas & oppida, per quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus Fratribus maneant, nec ſoli inter ſæculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent (de quo in textu) hoc monitum ſubjungit: ideòque vellem prudentes eſſe Prælatos, ut Sæcularis Eccleſiæ regimen, quod vel ex diſpenſatione Pontificis Maximi, vel ex longi temporis præſcriptione habent, non eos perpetrandant, quorum adoleſcentiæ multas vias lubricas oſtendit natura, in quibus ſine prolapſione aliqua conſiſtere vix poſſint, nec eos, quos propter morum inelegantiam & aſperitatem domi ferre ipſi nolunt, ſed eos, qui ſic cœleſtium deliciarum copia exuberant, ut in verbo Dei abundent, familiæ Chriſti fideliter inſerviant, & de quibus certior ſpes eſt, quod iniquam cogitationem cohibere, lumbos, & concupiſcentiam comprimere, libidini reſiſtere, laſciviæ affectum deligare, avaritiam atque rapinam contemnere, proximi læſionem devitare, ſuperbiam vincere, invidiam & iram ſuperare poterunt.

Utinam & id attenderent eorum Monaſteriorum prælati, in quibus non ſine magno abuſu, ad Beneficia Parochialia, necnon directionem Monialium, quaſi ex *ordine prioritatis* emiſſæ profeſſionis potius, quàm ex meritorum & qualitatum conſideratione, Religioſi promoveri conſueverunt.

XXI. Hujus Decreti in dicto Capitulo *Quod Dei timorem*, meminit Innocentius III. aſſeritque illud de Canonicis Regularibus ſpecialiter non caveri; *qui etſi à Sanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti, regulæ tamen inſerviunt* LAXIORI: quod ultimum intelligendum credo, quòd non tam arctam quàm religioſi Monachi ſolitudine, & à ſæcularibus, & Eccleſiaſticis functionibus ſeparationem, profitentur: ſed magis, quàm Monachi ad Clerum accedant. Quod ſenſum non obſcurè judicat, dum ex hac ſua ſententia infert, officium Plebani Canonico Regulari S. Victoris committi poſſe.

Quòd Innocentius III. *in c. quod Dei timorem de Statu Monachorum* (de quo in textu) dicat Monachos, *per antiquos Canones* potuiſſe ad Eccleſiarum Parochialium regimen, in Presbyteros ordinari; indubiè more ſuo aſſeruit authoritate Canonum, quos ſub nomine ſancti Ambroſii & Bonifacii Papæ legerat, apud Gratianum 16. *qu.* 1. *can.* 25. & 25. quos Apocryphos, & Authoribus illis falsò adſcriptos hodie agnoſcunt eruditi.

Nec enim legitur primis ſeptem aut octo ſeculis, Monachos in Monachatu manentes, ad Eccleſiarum Parochialium regimen fuiſſe aſſumptos, ſive regimini ſimilium Eccleſiarum applicatos: at ſi è Monachis per Epiſcopos ad ſimile regimen aſſumebantur, Monachi eſſe deſinebant, & à vita Monachali, ſive contemplativa & ſolitaria, ad Clericalem & activam tranſire cenſebantur, uti in hoc opere non ſemper notatum eſt.

XXII. Hinc communiter tradunt Doctores, Canonicum Regularem ſine diſpenſatione Pontificia de ſolius ſui Prælati licentia poſſe per Epiſcopum ad Beneficium Parochiale, etiam *ſæculare* aſſumi; quod & Synodus Tridentina ſuppoſuiſſe videtur *Seſſ.* 14. *c.* 11. *de Reformat.* ſpecialiter ibidem decernens, „ quòd Regularis de uno ad alium Ordinem *tranſlatus*, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit, ad Beneficia *ſæcularia*, etiam curata omninò incapax exiſtat.

XXIII. Nihilominus cùm anno 1581. ſub Gregorio XIII. quæſitum eſſet, an Canonici Regulares de licentia ſui Generalis poſſint aſſumere curam tam ad tempus, quàm perpetuò; Pontifex „ noluit licere iſtis Regularibus, etiam de licentia ſui Generalis, abſque permiſſu ſummi Pontificis aſſumere curam etiam ad tempus, multoque minus Beneficium curatum in titulum. „ Ita ſe reperiſſe annotatum in libris publicis ſacræ Congregationis, aſſerit Fagnanus loco citato n. 16. additque: „ Et ſubinde cùm Canonici Regulares Lateranenſes peterent, ut ſibi liceret cum licentia ſui Generalis obtinere Beneficia curata in titulum vel ad tempus, & res à Congregatione delata eſſet ad Sanctiſſimum, Sanctitas ſua abnuit.

Ex his patet (ait Fagnanus) Canonicos Regulares hac Decretali (quæ incipit *Quod Dei timorem*) non obſtante, hodie aſſumi non poſſe ad regimen Parochialium Eccleſiarum abſque diſpenſatione Romani Pontificis.

XXIV. Ulteriùs hinc infert Fagnanus, quòd ſi Canonici Regulares aſſumi nequeant abſque diſpenſatione ſummi Pontificis, multo minus aſſumi poſſint aliorum Ordinum Regulares; reſpondetque Congregatio Regularem ab Epiſcopo non poſſe præfici curæ animarum ſine diſpenſatione Apoſtolicâ, quæ non videtur concedenda; niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ.

XXV. Verùm Gabriel Pennottus *Lib.* 2. *Hiſtor. trip. Canon. Regular. c.* 72. multis probat, etiam jure novo, Canonicos Regulares ſine diſpenſatione Apoſtolica, de licentia ſuorum Superiorum ad Beneficia ſæcularia curata poſſe aſſumi, modò *tranſlati* non ſint, de quibus in *c.* 11. *Seſſ.* 14. Concilii Tridentini; neque obſtare citatam declarationem S. Congregationis ſeu Decretum ſub Gregorio XIII. quia (ait) eam declarationem quoad Canonicos Regulares nunquam fuiſſe practicatam; aſſeritque S. Carolum Borromæum anno 1584. adeoque triennio poſt citatam allegatam declarationem, quemdam Canonicum Regularem ad concurſum admiſiſſe, eique Parochialem Eccleſiam contuliſſe; atque ita poſt dictum Decretum reſolviſſe *Rotam Romanam* ibidem aſſerit Pennottus: quin & *num.* 7. refert anno 1591. Sacram Congregationem cenſuiſſe, Decreto Concilii Tridentini Canonicum Regularem non prohiberi obtinere Beneficia curata ſæcularia, niſi fuerint ex iis tranſlatis, de quibus habetur c. 11. *Seſſ.* 14.

XXVI. Sententiam Pennotti, amplectitur Aſcanius Tamburinus *tom.* 3. *de Jure Abb. Diſp.* 9. *quæſt.* 8. ſubjungens ibidem Conſilium Vincentii Parencii J. U. D. idipſum ſanè adſtruentis. Conformiter ad hanc opinionem, videmus ſubinde Canonicos Regulares ad Beneficia

neficia curata etiam ſæcularia aſſumi; aſſeruntque Canonici Præmonſtratenſes, ſe ex ſpeciali quoque privilegio obtinere poſſe Eccleſiam Parochialem ſæcularem, uti teſtatur Zypæus *Conſult.* 1. *de Inſtitutionibus n.* 9. ibidem notans; quòd ſi Eccleſia ſit ſæcularis nec unita Monaſterio; ſed ſimpliciter jus Patronatus pertineat ad Prælatum, & ad eam præſentet Regularem, iſque ab Epiſcopo admittatur: ratio major videatur, quòd is ex nutu Prælati non poſſit amoveri, quàm ſi eſſet Beneficium Regulare; eò quòd Beneficia ſæcularia ſint ex natura perpetua; adeoque Regularis ad ſimile Beneficium à Prælato præſentatus, & ab Epiſcopo admiſſus & inſtitutus, videatur inſtitutus juxta naturam ipſius Beneficii.

XXVII. Cæterùm de amovibilitate ſive revocabilitate Præmonſtratenſium, qui Parochialibus Eccleſiis etiam unitis, & Regularibus ſunt præfecti; tractat Zypæus in Jure Novo titulo *De Regularibus n.* 46. ibidem citans duo Diplomata Pontificia, „ alterum Joannis ſpecialiter Everbodienſi Abbatiæ conceſſum, alterum Julii „ anno 1512. Abbatiæ Præmonſtratenſi, reliquiſque „ generatim ejuſdem Ordinis: per quæ datur facultas „ Prælatis ſuos Religioſos amovendi, quoties eis videbitur, ſive ad nutum.

Dein ſubdit: „ Quem tamen non pro libidine, ſed „ arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex cauſis „ juſtis, quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. Non tamen levi vel nulla ex cauſa amotis adverſus Superiores querelam concedo, ut facit „ Chenu *Recueil de Reglemens tit.* 33. *cap.* 204. ex doctrina Panormitani & Joannis de Silva, quam per „ diſpoſitionem Tridentini *c.* 2. *de Regularibus*, ceſſare „ exiſtimo. „ Hæc Zypæus.

Verùm cùm non ita pridem fuſè diſputatum fuiſſet in Galliâ coram Commiſſariis per Regem deputatis, num Præmonſtratenſes eſſent amovibiles & revocabiles à ſuis Paſtoratibus ad nutum ſuorum prælatorum ſine conſenſu Ordinarii, facta relatione, judicatum fuit per Parlamentum Regium 12. Sept. 1678. fas non eſſe Abbatibus, neque Generali Ordinis eos ſine conſenſu Ordinarii revocare. Totus ſtatus cauſæ ejuſque occaſio, nec non rationes utrimque productæ latè deducuntur in opere quod inſcribitur, *Journal du Palais*, *tom.* 7. *pag.* 59. & ſequentibus.

Qualiter Regulares per Abbates ad Eccleſias Parochiales, eorum Monaſteriis incorporatas, præſentati & inſtituti debeant ab Epiſcopis accipere curam animarum; necnon in iis, quæ eam curam concernunt, Epiſcopis ſubjiciantur, & eorum Ordinationibus obedire teneantur, & caſu quo in ea cura deliquerint ab Epiſcopis puniri queant, neque poſſint per Abbates ſine licentia Epiſcopi ab ea cura abſolvi & revocari, declaravit Concilium Provinciale Cameracenſe ſub Maximiliano de Berghes anno 1565. tit. *De Miniſteriis Eccleſiæ cap.* 6. in verbis; „ Quicunque habent curata Beneficia unita „ ſuis Eccleſiis, ut Capitula & Abbates, non priùs committant Paſtores iiſdem Beneficiis curatis, quàm præ„ ſentati Ordinario fuerint, & accepti ab eo; quoniam „ populus ejus curæ commendatus eſt, à quo iidem Re„ ctores poteſtatem, quam curam animarum vocant, „ accipient; nec poſſunt aut Abbates, aut Capitula ad„ miſſos & approbatos ab Ordinario Rectores revoca„ re, niſi conſenſerit Epiſcopus; & iidem Rectores con„ ſtituti mandatis Epiſcoporum omninò pareant, ab „ iiſque corrigantur, ſi quid deliquerint.

Ruſſus in altera Synodo anni 1586. tit. de *Regularibus & Monialibus c.* 3. legitur; „ Quamvis Religioſi qui „ à ſuis Prælatis deſtinantur ad Paſtoratus ſuis Monaſte„ riis ſubjectos, ſeu incorporatos (quorum inſtitutio ad „ Epiſcopos, aut Archidiaconos pertinet) adminiſtran„ dos, ob id non eximantur ab obedientia eorumdem „ Prælatorum; tamen quia & Epiſcoporum, à quibus „ dicti Religioſi curam animarum accipiunt, & Paro„ chianorum intereſt, ut non temerè & ſine cauſa revo„ centur. Decreto primi Concilii Cameracenſis *c.* 6. „ *de Monaſteriis Eccleſiaſticis* inhærens, hæc Synodus „ ſtatuit & decrevit, ut nonniſi ex cauſa legitima, quam „ ipſe Prælatus Epiſcopo exponere debeat, ad Monaſte„ ria poſſint revocari: cauſa autem expoſita, Epiſco„ pus, & revocatum dimittere, & in ejus locum præ„ ſentatum, ſi idoneus ſit, admittere tenetur.

Ex contextu prædictorum Decretorum non obſcurum eſt, unicum eorum ſcopum fuiſſe, præcavere ne ex nimium frequentem & præcipitem Paſtorum revocationem, ſpirituale Parochiarum regimen diſpendium pateretur; unde cauſam revocationis non ipſis Regularibus, ſed Epiſcopis aperiendam decernunt: utpote quibus incumbit attendere, ne populi regimen ſpirituale ex hac mutatione ſeu revocatione diſpendium patiatur.

Et ne ipſi Regulares prætenderent, quòd Paſtoribus Præpoſiti à promiſſa obedientia cenſerentur exempti, expreſsè declaravit poſterius, eos per hanc in Paſtoratibus ab Epiſcopis acceptam inſtitutionem non eſſe exemptos.

Quòd præterea in priori Synodo declaratur ſimiles Religioſos Eccleſiis Parochialibus Præfectos, juriſdictioni & correctioni Epiſcoporum ſubjici, juri communi conforme eſſe ſolidiſſimè coram Parlamento Pariſienſi, probavit nominatiſſimus Advocatus Regius Talonius, atque conformiter ad ejus concluſionem pronuntiavit Parlamentum, Epiſcopum manutenendum in authoritate puniendi regulares, quantumvis *exemptos*, Parochialibus Eccleſiis Præfectos, in regimine ſuarum Eccleſiarum delinquentes. Integer diſcurſus Advocati Regii & ſententia Parlamenti referuntur *in Supplemento Adnotationum marginalium Sanctionis Pragmaticæ Regis Franciæ* Editionis Franciſci Pinſonii anni 1666. pag. 1081.

XXVIII. In Gallia ex Edicto Caroli VII. nullus profeſſus in aliquo Ordine Mendicantium poteſt promoveri ad quodcumque Beneficium cujuſcumque tandem qualitatis, exceptis Epiſcopatibus; ſunt & proviſi jam pridem repulſi & ad ſua Monaſteria remiſſi. Hodie tamen ſubinde mediante diſpenſatione Pontificia ab Epiſcopis admittuntur ad Beneficia Curata in defectum Sacerdotum ſæcularium. Decretum refert Tournetius in collectione Arreſtorum *Litt. B. cap.* 47.

CAPUT IV.

De Beneficiis Curatis & ſimplicibus; ac præcipuè de Capellanis.

1. *Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius.*
2. *A priori Beneficia propriè curata dicuntur.*
3. *Beneficium cum onere juvandi Parochis in Confeſſionibus audiendis, aut concionandis non eſt Beneficium* Curatum.
4. *De cura animarum quoad forum interius, quid dicant Concilium Lateranenſe IV. & Tridentinum.*
5. *Hoc etiam intelligenda de cura animarum Dignitatibus curatis annexa.*
6. *Obtinens Beneficium curatum vi ſui tituli, exercet omnia quæ cura animarum requirit.*
7. *Neque ea ſine cauſa, vel ſine ordine juris adimi poſſunt.*
8. *Quæ dicantur Beneficia* ſimplicia.
9. *An Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum veniat nomine* ſimplicium *Beneficiorum.*
10. *Quid de Capellaniis: & quæ diſtinctio inter Capellam & Capellaniam.*
11. *Unde Capellarum origo: & quid primitus Capella* S. Martini?
12. *Capella poſtmodum dicta ædes ſacra.*
13. *Quare dictæ fuerint* Palatinæ? *Et de Capella Aquiſgranenſi.*
14. *Reges multa habentes palatia in ſingulis habebant Capellas; hiſque Presbyteri erant præpoſiti.*
15. *Exemplo Principum alii quoque laicè cœperunt extruere* Capellas.
16. *Quomodo in Eccleſiis Parochialibus & Cathedralibus extrui cœperint.*
17. *Capellæ ſine authoritate Epiſcopi erigi non poterant; & inde in Beneficia tranſierunt.*
18. *Numerus Capellarum in Eccleſiis Canonicorum valde auctus; & quare.*
19. *Vigente vita communi Canonicorum, Capellani à Canonicis non diſtinguebantur.*

20. Ca-

Digitized by Google

20. *Capellani æquè ac Canonici ad perſolvendum ſolemne Divinum Officium obſtricti.*
21. *Canonicatus & Capellania reputantur Beneficia* Uoiformia.
22. *Quomodo Canonici ſe habere debeant erga Capellanos?*
23. *Unde nomen Capellanorum hodie viluerit.*
24. *Pro reformatione Capellanorum conveniens eſſet, eorum numerum minuere.*
25. *Capellania in Eccleſiis Canonicalibus, qua ratione* ſimplicia *Beneficia.*
26. *Capellania in Eccleſiis Parochialibus aut ſeparatis Sacellis, quem in finem primitus inſtituta?*
27. *Ex prima inſtitutione reſidentia* perſonali *videntur fuiſſe obſtricta.*
28. *Senſim perſuaſum fuit, oneri celebrandi* Miſſam *ſatisfieri per Miſſam* privatam; *eamque alteri committi poſſe.*
29. *Hinc tandem conſuetudine obtentum, hujuſmodi Capellanias reſidentiam non requirere.*
30. *Hæc Beneficia antonomaſticè dicta ſunt ſimplicia.*
31. *Beneficia hæc videntur quaſi ſine officio; quid de his ſtatuendum in Synodo Tridentina poſtulatum nomine Regis Galliæ.*
32. *Quid ſtatuerit Synodus Tridentina?*
33. *Quibus hæc Beneficia conferenda?*
34. *Fundationes Miſſarum antequam in titulum Beneficii ſint erectæ, manent laicales.*

I. BEneficia curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent.

Hæc cura ſi ad forum interius ſive conſcientiæ ſpectet, tunc Beneficium, cui ſimilis cura eſt annexa, *propriè* vocatur Beneficium curatum; utpotè cui propriè cura ſpiritualis animarum incumbit.

Si autem cura hæc dumtaxat pertineat ad forum externum & contentioſum, vi cujus exerceat ea, quæ ſunt juriſdictionis ſpiritualis, qualia ſunt inquirere, ſuſpendere, excommunicare, à Cenſuris abſolvere, aliaque ſimilia, tunc Beneficia quibus hujuſmodi cura annexa eſt, impropriè dicuntur Beneficia *curata;* neque nomine Beneficiorum *curatorum* intelligi ſolent.

II. Beneficia itaque curata propriè dicta ſunt illa, quibus cura animarum quoad forum interius ſive directionem conſcientiæ annexa eſt; ita ut poſſeſſor hujuſmodi Beneficii vi ſui tituli habeat curam animarum in foro interno, reſpectu certarum perſonarum.

Hinc notat Rebuffus, quòd de jure communi nullum Beneficium habeat curam, niſi habeat populum vel Clerum; cujus ſcilicet cura Beneficio annexa eſt, & Beneficiato incumbit.

III. Primò itaque Beneficium aliquod non dicitur *curatum*, tametſi ea lege fundationis debeat Parocho v. gr. in officio concionandi, aut confeſſiones excipiendi aſſiſtere; eò quòd hujuſmodi functiones poſſint eſſe ſine propriè dicta cura animarum: quæ non tantùm requirit exercitium concionandi aut confeſſiones audiendi; ſed ea omnia quæ ſaluti animarum populi aut Cleri, cujus cura Beneficio annexa eſt, neceſſaria & utilia ſunt: ut ſunt adminiſtratio Sacramentorum, non tantùm Pœnitentiæ, ſed & Euchariſtiæ, Extremæ Unctionis & Matrimonii, aliaque plura.

IV. De hac cura loquitur Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *c. 14.* ⁘ *de Ætate & qualit. Ordinand.* dicens: „Cùm ſit *ars artium* regimen animarum, diſtrictè præcipimus, ut Epiſcopi promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſeipſos vel per alios idoneos viros ſuper Divinis Officiis, Eccleſiaſticis Sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare.

Similiter de hac cura loquitur Synodus Tridentina *Seſſ. 23. c. 1. de Reform.* ubi ſupponit, „præcepto Divino mandatum eſſe omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre; verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere.

V. Cùm ergo non tantùm Paſtoribus; ſed & Decanis, Præpoſitis & Archipresbyteris Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum cura ſeu regimen animarum, pro varia Eccleſiarum conſuetudine & fundatione, incumbat; hi quoque recogitare debent ea, quæ ibidem Synodus Tridentina expreſſit, præcepto Divino ſibi incumbere reſpectu Cleri & populi, quorum cura ipſis ratione Beneficiorum vel Dignitatum commiſſa eſt, quòdque regimen animarum ipſis incumbens, etiam dicendum ſit, *ars artium*. Videri poſſunt, quæ dicta ſunt *par. 1. tit. 11. c. 2. n. 3.*

VI. Ulteriùs, quia Beneficium curatum neceſſariò requirit annexam curam animarum; conſequens eſt, quòd etiam exigat facultatem faciendi ea omnia, ſine quibus hæc *cura* plenè exerceri nequit: ideòque habens Beneficium curatum, vi ſui tituli ſeu Beneficii, exerceat ea omnia, quæ cura animarum requiret; niſi quædam ſpecialiter ex generali ordinatione ſint excepta, & Epiſcopis reſervata.

VII. Inde prætereà concluditur, quòd ſicuti Beneficium de ſua natura eſt perpetuum, id eſt, ad vitam Beneficiati, neque ſine cauſa Canonica, & non ſervato juris ordine, eo privari invitus poteſt; ita nec cura animarum; omniaque ei annexa ipſi auferri ſine cauſa, & forma judicii ſervata adimi, neque in iis impediri, aut ab iis ſuſpendi poſſit. Si enim hæc adimerentur, jam ipſum Beneficium quodammodo, ſaltem pro parte adimi cenſeretur, ademptis iis, quæ Beneficio ratione curæ animarum annexa ſunt.

VIII. Beneficia, quæ non habent ullam curam animarum, nec in foro interiori, nec exteriori, utpotè quæ nec populum, nec Clerum, in quem hujuſmodi curam exerceant, habent, nec ullam adminiſtrationem, vocantur Beneficia *ſimplicia*, uti communiter notant Canoniſtæ; qualis *ſimplicis* Beneficii meminit Gregorius IX. in *cap. fin.* ⁘ *de Prebendis.*

IX. Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum nomine *ſimplicium* Beneficiorum venire, communiter docent Canoniſtæ: quamquam in materia odioſa nomine Beneficiorum *ſimplicium* non venire Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium, propter eorum eminentiam, & quia quaſi ipſis Dignitatibus comparantur in *cap.* STATUTUM *de Reſcriptis in VI.* doceant plerique Doctores; & ita videtur habere ſtylus Curiæ Romanæ, ut in materia reſtringibili, v. g. diſpenſationis; non veniant Canonicatus Cathedrales, niſi exprimantur, uti obſervat Garcias, *de Beneficiis par. 1. c. 6. n. 56.*

X. Beneficiis ſimplicibus etiam annumerari ſolent Capellaniæ, ſive Capellæ, tum in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, tum in particularibus Sacellis vel oratoriis fundatæ.

„ Practici Romani (ait Rebuffus in *Praxi Benefic.* tit. *Sæculare Beneficium quotuplex, num. 14.*) faciunt differentiam inter *Capellam* & *Capellaniam.* Nam *Capellam* vocant, quando eſt corpus per ſe, & Eccleſia per ſe: & tunc litteræ Apoſtolicæ diriguntur Rectori talis Capellæ. Si verò Altare ſit in aliqua Eccleſia, tunc dicitur *Capellania*, & vocari ſolet perpetua, & dirigitur Reſcriptum tali N. perpetuo Capellano. "

XI. De varia Capellarum atque Capellanorum ſignificatione, eorumque origine latè tractat Du Cange in Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis, verbo *Capella*, & verbo *Capellanne.*

In formulis Marculfi Monachi, *lib. 1. c. 38.* ſit mentio *Capellæ Sancti Martini:* præcipiturque juramenta præſtari ſuper hanc Capellam. Credit Hieronymus Bignonius in notis ad has formulas, hoc loco *Capellam* pro capſa dici, in qua Martyrum oſſa conderentur.....
„ Reliquias igitur Sancti Martini (ait) aſſervatas in Palatio innuit hac formula. "

At Du-Cange loco citato credit hìc Capellam non accipi pro *Capſella*, in qua Sanctorum Reliquiæ conduntur; ſed pro brevi *Capa* ſive veſte Sancti Martini.

XII. Quidquid ſit, hoc notat ibidem Cangius, quòd *Capella* poſtmodum appellata ſit ædes ipſa in qua eſt aſſervata *Capa* ſeu *Capella* Sancti Martini, intra Palatii ambitum inædificata, in quam etiam præcipuè Sanctorum aliorum Reliquiæ illatæ: unde ob hujuſmodi Reliquiarum reverentiam ædiculæ illæ *Sancta Capella* vulgò appellatæ. Ita ille, qui pluribus argumentis id confirmat.

XIII. Monet deinde quomodo Capellæ illæ dictæ

fuerint *Palatinæ*; eò quòd in Palatio aut circa Palatium Regum & Imperatorum conſtructæ eſſent: atque inter præcipuas Francorum Regum Capellas Palatinas extitiſſe inſignem illam Aquiſgranenſem *ex toto Romanorum orbe famoſiſſimam*, ut ait Gaufredus de vita Sancti Bernardi, *lib. 2. c. 6.* Sermonem Caroli Magni Imperatoris de fundatione hujus Capellæ refert Miræus, in Codice piarum donat. *c. 11.* aſſeritque ibi Carolus ſe „ *pignora* „ Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, „ à diverſis Regnis, & præcipuè Græcorum collegiſ„ ſe, quæ (ait) huic ſancto intuli loco, ut eorum „ ſuffragiis Regnum firmetur, & peccatorum indul„ gentia condonetur.

XIV. Cùm verò Reges complura haberent Palatia, idque ferè in qualibet Provincia, erant quoque in iiſdem Palatiis ædes ſacræ, quæ propria appellatione *Capellæ* dicebantur; in quibus ſacra Divorum Lipſana, quæ ſecum deferri à Capellanis faciebant, reconderent & aſſervarent,

His Capellis præpoſiti erant Presbyteri & Clerici, qui ibidem Divinum Officium peragerent, atque inde *Capellani* Palatini vel Regii dicti; creditque Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcipl. Eccl. par. 4. lib. 1. cap. 43. n 3.* præcipuum ſcopum Sacellorum Regiorum fuiſſe; ut ibi Presbyteri Divinum Officium perſolverent, cui Principes cum ſua familia poſſent aſſiſtere.

XV. Lapſu temporis exemplo Regum & Principum, alii etiam fideles laici cœperunt ad honorem alicujus Sancti extruere ædiculas ſive oratoria; idque ſubinde ſeparatim ab Eccleſia Parochiali, aut alia Collegiata vel Cathedrali; etiam conſtituta dote pro Sacerdote, & fabrica aliiſque ad Miſſarum, aliaque Divina Officia peragendum neceſſariis. Hæc Oratoria Capellæ, & poſtmodum Sacella quoque dicta fuerunt, & Presbyteri iis præpoſiti Capellani vel Sacellani.

XVI. Dein laici non ſufficientes extruere hujuſmodi ſeparatum Sacellum cum conveniente dote, cœperunt in ipſis Eccleſiis majoribus, tam Parochialibus, quàm Collegiatis & Cathedralibus, laterales aliquas ædiculas, vel etiam Altaria in honorem hujus illiuſvè Sancti, vel in memoriam alicujus myſterii vel miraculi extruere; iiſque annectere annuos aliquos proventus pro Presbyteris qui his ædiculis vel Altaribus præeſſent.

XVII. Jam pridem de Capellis ſtatutum legitur *lib. 5. Capitul. Reg. Franc. c. 182.* „ Ne Capellæ in noſtro Palatio vel alicubi, ſine permiſſu Epiſcopi, in cujus „ eſt Parochia, fiant.

Hinc omnia illa Sacella, necnon Altaria ubique Epiſcopi conſenſu conſtructa reperiuntur, & eadem auctoritate in titulum Beneficii erecta: ideòque à nomine ipſius Capellæ ſive Altaris vel Sancti, ſub cujus invocatione fundata ſunt, ipſum Beneficium ſeu *Capellania* vocari conſuevit.

XVIII. Similium Capellaniarum numerus ſenſim mirum in modum in pleriſque Eccleſiis tum Cathedralibus, tum Collegiatis auctus eſt; credideruntque earum fundatores augmentum hoc non parùm ad decorem domus Dei, & Divinorum Officiorum profectum pertinere; dum hi Capellani non tantùm Altaribus ſeu Sacellis præeſſent; ſed unà cum Canonicis diurnum pariter ac nocturnum Officium Canonicum ſolemniter peragerent. Hanc enim fuiſſe fundatorum mentem, facilè ex fundationum inſtrumentis intelligitur.

XIX. Scribit Molanus, *lib. 2. de Canonicis, c. 34.* „ Hi (ſcilicet Sacellani) quando adhuc vigebat Cano„ nicorum vetus diſciplina, quæ exigebat ut omnis „ Clerus Canonicè viveret, non diſcernebantur à Ca„ nonicis, neque nomine, *neque functione*. Nulla tunc „ erat diſtinctio Canonicorum à Sacellanis, imò nec „ nomen Sacellanorum uſpiam audiebatur, quod po„ ſteritas a Sacellis derivavit, quaſi innuere volens „ hos eſſe minores Sacerdotes.

XX. Quidquid ſit de hac Molani reflexione, hoc certum eſt; Canonicos & Capellanos quoad præcipuam & primariam functionem & officium, quod eſt ipſa Divini Officii ſolemnis perſolutio, convenire; nec minùs hos quàm illos perſolvendo huic Officio ex ſua inſtitutione obſtrictos eſſe ſolere.

Unde rectè monet Molanus „ eos meminiſſe opor„ tere, ut „ in Officio Eccleſiaſtico piè & devotè per„ agendo Majorum ſuorum ſeu Anteceſſorum exempla „ ſedulò inſectentur; meminerint ſe de Altario & Eccleſia vivere, ut Altario & Eccleſiæ irreprehenſibili- “ ter coram Deo & hominibus ſerviant. “

XXI. Hinc ulteriùs hujuſmodi Capellaniæ reputentur incompatibiles cum Canonicatu in eadem Eccleſia; & quidem incompatibilitate *primi generis*, ut ajunt, qualis intercedit inter Beneficia *uniformia* ſub eodem tecto; uti latiùs dicetur infrà *tit. 20. c. 4.*

Ob eam officiorum uniformitatem, etiam Canonicorum & Capellanorum ſolet ferè eſſe veſtium uniformitas; niſi quòd ſenſim Canonici materia, & pellibus magis pretioſis uti cœperint; aliaque nonnulla præeminentiæ ſigna ſibi privativè tum in choro, tum aliis Eccleſiaſticis officiis attribuerint.

XXII. Solent Canonici in proventibus Capellanos multùm excedere; atque ex hac temporalium abundantia factum, ut Canonici quaſi Capellanis dominaſi cœperint, ipſoſque famulorum quodammodò loco habere; de quo Canonicos monet Molanus, dicens: „ Canonici meminerint eos Sacerdotes eſſe, ideòque ob Sacerdotii dignitatem numquam eis ut famulis abu- „ tantur. Meminerint eos ex prima inſtitutione Cano- “ nicæ vitæ, non minùs quàm ipſi ſint, Canonicos „ eſſe, ideòque ſemper ut *confratres* honorandos eſſe, „ & quàm maximè laborandum, ut cum iis pax fo- “ veatur & conſervetur.

XXIII. Imò quia proventibus & dignitate Canonicis ſolent eſſe hodie multò inferiores, nomen Capellanorum hujuſmodi hodie quoque quodammodò viluit; ut nec ferè niſi tenuioris & vilioris conditionis Clerici ad eas ſoleant aſſumi; qui, quod dolendum! ſæpè etiam ſordido ac mercenario planè modo Divina Officia frequentant; Sacra quaſi pro ſtipendio celebranda, unde vivant, conquirunt, ſeu veriùs emendicant; & extra tempus Divini Officii cum maximo populi ſcandalo ac Cleri vilipendio & opprobrio otiantur, & reliqua quæ otium conſequuntur, ſectantur.

XXIV. Quibus Cleri reformatio incumbit, meritò expendent, num convenientius ad Dei honorem & decorem Eccleſiæ non foret, ſi Capellanorum illorum numerus in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis ad minorem numerum reduceretur; ut ita ſinguli honeſtam ſuſtentationem habentes, non cogerentur ex emendicatis ſtipendiis & oblatis vivere; atque hinc ulteriùs contingeret ad Capellanias aſſumi Sacerdotes ex pietate ac doctrina & morum honeſtate, qui præter Officium Chori, Miſſarum celebrationem, alias etiam hierarchicas functiones obirent: ſicque tandem vilium illorum ac otioſorum Sacerdotum numerus, qui adeò Eccleſiam ſcandalizat, & Sacerdotium in vilipendium adducit, ſaltem minueretur.

XXV. Ex hactenùs dictis perquam manifeſtum eſt quòd attentis ſimilium Capellaniarum inſtitutione, & moderno officio eis annexo, hujuſmodi Capellaniæ inter Beneficia *ſimplicia* ſint reputandæ, eo modo quo Canonicatus præſertim Collegiatarum Eccleſiarum Beneficia *ſimplicia* dicuntur; quia *curam animarum* vel dignitatem annexam non habent.

XXVI. Capellaniæ in Eccleſiis Parochialibus, aut in quibuſdam Sacellis fundatæ, plerumque onus perſolvendi Miſſarum ſolemnia annexum habent.

Notandum autem *Miſſæ* nomine pridem comprehenſum fuiſſe Divinum Officium, ac præſertim ipſius Evangelii explanationem, quæ Miſſæ celebrationi connexa erat; ideòque admodum veriſimile, has Capellanias primitus non eſſe fundatas ea intentione; ut earum poſſeſſores ſatisfacerent *ſimpliciter* Miſſam celebrando, ſed ut ſe tamquam Eccleſiarum illarum miniſtros exhiberent Parochorum; aut ſanè ut in Sacellis Divina Officia convenienter fierent.

XXVII. Ulteriùs obſervandum, admodùm veriſimile eſſe, Capellanias has primitùs fundatas, & in titulos Beneficiorum erectas, ut earum poſſeſſores tamquam veri titulares hujus illiuſvè Eccleſiæ *perpetuò* ibidem *reſiderent*, atque ibidem officia Beneficio annexa *per ſe* explerent.

Sicuti enim primis ſæculis ordinatio ordinatum Eccleſiæ alicui particulari aſtringebat, ita juxta recentiorem diſciplinam Beneficium aſtringit & incorporat poſſeſſorem Eccleſiæ in qua Beneficium illud eſt fundatum; ea nimirùm ratione, ut huic Eccleſiæ tamquam ejus miniſter, juxta officium Beneficio annexum, deſerviat. Unde etiam ex omnium Canoniſtarum ſententia, omne Benefi-

cium

Digitized by Google

cium quantumvis tenue obligat ad perſonalem reſidentiam; & ſpecialiter notat Fagnanus ad *Cap.* CONQUERENTE 8 *de Clericis non reſid.* dicens: „ Beneficium „ quantumcumque minimum, puta viginti ſex ſolido- „ rum, ex quo habetur pro titulo, de jure communi „ perſonalem reſidentiam requirit, adeò ut non reſi- „ dens Beneficio privari debeat.

XXVIII. Verùm poſtquam invaluit, ut nomine Miſſæ intelligeretur Miſſa *privata*, perſuaſumque fuit, quòd hi quibus onus Miſſas celebrandi incumbit, defungerentur Miſſæ *privatæ* celebratione ſine alia cujuſcumque Officii Eccleſiaſtici perſolutione, ſenſim quoque creditum eſt, quòd in hac Miſſarum celebratione non videretur conſideranda capacitas, aliavè perſonalis qualitas hujus illiuſvè Sacerdotis; ſed perinde eſſe, quis Miſſam celebraret: ſi modò expreſsè & nominatim in fundatione expreſſum non eſſet, quòd Capellaniam poſſidens *per ſe* celebrare deberet.

Hinc ulteriùs invaluit, Miſſarum celebrationem hujuſmodi poſſe alteri Sacerdoti committi; idque ſub honorario celebrantibus dari conſueto; fructibus Capellaniæ excreſcentibus ipſi Beneficiato cedentibus.

XXIX. Hinc ulterius facilè concluſum eſt: cùm onus Capellaniæ per alium perſolvi poſſit, Beneficiatum quoque ad *perſonalem* reſidentiam non obligari: quod dum uſum multorum obtinuit, neque efficaciter per Superiores reprobatum, tandem conſuetudinem, quaſi pro lege, obtinuit, hujuſmodi Capellanias à reſidentia *perſonali* eſſe abſolutas.

XXX. Dum ergo hæc Beneficia tam à *perſonali* reſidentia, adeòque ab omni quaſi officio exempta fuere, meritò antonomaſticè dici cœperunt Beneficia *ſimplicia*; eaque ratione rectè notavit Fagnanus loco allegato, quòd quidem *de jure communi* omne Beneficium requirat *perſonalem* reſidentiam, ſed ex *generali conſuetudine* Beneficia *ſimplicia* reſidentiam non requirant; niſi aliud ſit inductum de jure ſpeciali: ſupponens, propriè ea Beneficia dici *ſimplicia*, quæ ex conſuetudine reſidentiam perſonalem non requirunt.

Hæc ſunt illa Beneficia, quorum meminit Synodus Tridentina, *Seſſ. 24. cap. 17. de Reformat.* permittens poſſidenti unum Beneficium quoad vitam ejus honeſtè ſuſtentandam non ſufficiens, aliud *ſimplex*, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, conferri.

XXXI. Verùm quia Beneficia dantur propter officium; injuſtumque apparet, ut proventus Eccleſiaſticos percipiat, qui officium non præſtat: neque Fundatorum animus fuiſſe apparet, in Clericos otioſos ſuos reditus profundere; viderenturque hujuſmodi Beneficia otioſis Clericis & Sacerdotibus alendis ac multiplicandis unicè penè ſervire; idcircò inter articulos pro reformatione Eccleſiæ nomine Caroli noni Galliarum Regis Patribus Tridentini oblatos, erat hic vigeſimus quartus: „ Cùmque plura ſint Beneficia, in quibus contra „ Beneficiorum omnium inſtitutionem invaluit *depra-* „ *vata* conſuetudo, ut qui ea poſſident nullo teneantur concionandi, Sacramenta adminiſtrandi, aut alio „ onere Eccleſiaſtico, Epiſcopus cum conſilio Capitu- „ li his Beneficiis curam aliquam ſpiritualem impo- „ nat, aut ſi utilius videatur ea Beneficia vicinioribus „ Parochialibus Eccleſiis uniat; Beneficium enim ſine „ officio eſſe neque debet neque poteſt. „

XXXII. Synodus Tridentina hiſce æquiſſimis poſtulatis aliquatenus ſatisfecit, dum unionem hujuſmodi Beneficiorum tamquam primum medium, quo Eccleſiis Parochialibus tenuioribus provideri poſſet, aſſignavit *Seſſ. 14. cap. 13. de Reform.* & *Seſſ. 23. cap. 18. de Reform.* Item Beneficia ſimplicia Seminariis applicari & incorporari voluit; atque *Seſſ. 24. cap. 15. de Reform.* ad augendas tenues Præbendas in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, declaravit quòd „ liceat Epiſcopis cum „ conſenſu Capituli aliquot *ſimplicia* Beneficia non ta- „ men Regularia, illis unire. „

XXXIII. Cùm dubitari nequeat, quin Eccleſiæ atque Fundatorum intentio ſit, ut hujuſmodi Beneficia conferantur iis, qui ſe tamquam Miniſtros Eccleſiæ exhibeant; nec proventus Eccleſiaſticos otiando conſumant, indubiè Patroni & Collatores ſimilium Beneficiorum allaborare debent, ut hujuſmodi Clericis conferantur, de quibus veriſimilis ſaltem ſpes apparet, quòd operam ſuam utiliter Eccleſiæ impendent, & digni erunt, qui de proventibus Eccleſiæ vivant.

XXXIV. Si Laici Miſſas aliquas fundaverint, etiam cum onere functiones hierarchicas obeundi; ſi hujuſmodi fundationes auctoritate Epiſcopi in *titulum* Beneficii erectæ non fuerint, nequaquam reputabuntur Beneficia; ſed remanebunt in terminis laicalis fundationis; poteruntque ſine Epiſcopi inſtitutione Presbytero alicui fundationes hæ ad tempus, aut in perpetuum ſecundùm tenorem fundationis, conferri. Bona quoque ſimilis fundationis non Eccleſiaſtica, ſed laicalia cenſebuntur, & juxta conditionem talium bonorum ad hæredes devolventur cum onere à Fundatoribus impoſito; publicis quoque oneribus, non ſecus ac laicalia bona erunt ſubjecta; uti lariùs poſt alios citatos deducit Barboſa, *lib. 3. Juris Eccleſ. cap. 5.* Plura de hujuſmodi fundationibus dicta ſunt ſuprà capite primo.

TITULUS DECIMUSNONUS.

De Ætate & qualitate Beneficiandorum.

CAPUT PRIMUM.

De Ætate ad Beneficia requiſita.

1. *Nihil primis ſæculis de ætate Beneficiorum ſtatutum & quare.*
2. *Sæculo XI. cœperunt Beneficia conferri non inſignitis Ordine neceſſario.*
3. *Decreta Synodalia contra hunc abuſum.*
4. *Vigentibus his Decretis non erat præfigenda ætas Beneficiis.*
5. *Sæculo XII. mutata diſciplina neceſſe fuit ætatem præfigere.*
6. *Concilium Lateranenſe III. præfixit ætatem Beneficiis curatis & Dignitatibus.*
7. *Eam præfixit independenter ab Ordinibus.*
8. *Decretum Concilii Lateranenſis innovavit Synodus Tridentina.*
9. *Synodus Tridentina requirit ad Dignitates non curatas annum 22. completum.*
10. *An hoc Decreto comprehendantur Dignitates in Eccleſiis* Collegiatis?
11. *Veterum contentiones de ætate ad ſimplicia Beneficia requiſita, diremit Synodus Tridentina requirens 14. annum inchoatum.*
12. *Hæc ætas in Belgio etiam requiritur, licèt ſint Beneficia juris patronatus* laici.
13. *Quæ ætas ex præſcripto Synodi requiratur ad Canonicatus Collegiatæ Eccleſiæ?*
14. *An major ætas requiratur ad Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium?*
15. *Antiqua regula Cancellariæ requirit 14. annos pro Canonicatibus Cathedralium, & 10. pro Canonicatibus Collegiatarum Eccleſiarum.*
16. *Hæc regula licèt inter regulas Cancellariæ hodie non referatur, tamen ſervatur in Gallia.*
17. *Ætas præcipuè exigitur, ut Proviſus ſit capax oneribus Beneficii ſatisfaciendi.*
18. *Minores ætate, ſolo jure naturali inſpecto, ad Beneficia aliqua promoveri poſſent.*
19. *Quomodo primitus pueri ad Beneficia fuerint promoti?*
20. *Veſtigium iſtius eſt in* pueris choti.
21. *Conferre Beneficia Majora pueris, functionibus obeundis inidoneis magnus abuſus.*
22. *Poteſt eſſe interdum licita diſpenſatio ſuper ætate.*
23. *Periculoſum mediante hac diſpenſatione promoveri.*

24. *Diſ-*

24. *Diſpenſatio obtinenda à Pontifice ; & quomodo impetranda ?*

I. PRimis decem Eccleſiæ ſæculis nulli editi leguntur Canonet, qui ætatem certam Beneficiis præſcriberent; ſed quidquid de ætate ſtatutum legitur, id unicè Ordines & Ordinandos ſpectat.

Quamdiu enim Beneficia ab ordinatione non fuere ſejuncta; ſed Ordinibus ipſis manſere annexa : ita ut qui Ordine aliquo inſigniretur, hoc ipſo Beneficiatus illius Eccleſiæ, pro cujus neceſſitate, aut utilitate ordinabatur, cenſeretur, neceſſe non erat ætatem aliam requirere pro Beneficiis acquirendis, præter illam, quæ Ordinibus ipſis præfixa erat: cùm ipſe Ordo loco Beneficii, & ipſa ordinatio collationis loco eſſet.

II. At dum circa ſæculum nonum & decimum Beneficia ab Ordinibus ſeparari, & ſeparatim ab ipſa ordinatione conferri cœperunt ; tandem abuſus invaluit Beneficia conferendi iis, qui nec ætatem functionibus Beneficiorum obeundis; nec Ordinibus ſuſcipiendis qui ad eas funɗionet requirebantur, neceſſariam attigerant. Huic abuſui ut occurreretur, ſtatutum fuit, ut nullus de cætero ſimilia Beneficia accipere poſſet, niſi *Ordine* requiſito *actu* eſſet inſignitus.

III. Ita in Concilio Claramontano ſub Urbano II. anno 1095. legitur : „ Nullus Epiſcopus in Eccleſia „ ſua, niſi *Diaconus ſit*, Archidiaconum inſtituere, „ nec Archipresbyterum, aut Decanum niſi *Presbyteri ſint*, ordinare præſumat. Quod, ut diſtrictius „ teneatur, Apoſtolica auctoritate prohibemus & in„ terdicimus. " Apud Gratianum *Diſt.* 60. *Can.* 1. Et Canone ſequenti ſub nomine Calixti Papæ, legitur : „ Nullus in Præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, „ nullus in Decanum, *niſi Presbyter*: nullus in Ar„ chidiaconum, niſi *Diaconus* ordinetur.

Prædicta Decreta renovata ſunt in Concilio Romano ſub Innocentio II. additurque : „ Prohibemus au„ tem ne adoleſcentibus, vel infra ſacros Ordines con„ ſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, „ prædicti honores concedantur. " Apud Gratianum ibidem *Can.* 3.

Plura fuere ſub idem tempus ſimilia Synodorum Decreta, quibus ſtatuebatur, nullum ad Beneficium eſſe promovendum, niſi *actu* inſignitum Ordine requiſito.

IV. Hac vigente diſciplina neceſſe non erat ipſis Beneficiis ſpecialem ætatem præfigere; ſed hactenus ſufficiebat, eam Ordinibus ſuſcipiendis eſſe præſcriptam : cùm non poſſent ad Beneficia promoveri, niſi *actualiter* Ordinibus eſſent inſigniti : & conſequenter ad ætatem Ordinibus præfixam perveniſſent.

V. At cùm jam Beneficia ab Ordinibus eſſent ſeparata, eaque non ampliùs cum ipſa ordinatione conferrentur, difficile admodum fuit impedire, ne darentur Ordinibus *non inſignitis*, & etiam in minore ætate conſtitutis. Imò contraria multorum praxis adeò invaluit, ut tandem ſæculo XII. quaſi pro lege invaluerit, Beneficia, tametſi majora, concedi poſſe Ordinibus neceſſariis *actu* non inſignitis; modò tamen infra tempus *legitimum* eos Ordines ſuſciperent. Ne verò hac occaſione Beneficia conferrentur pueris, aut iis qui ob defectum ætatis intra longum tempus Ordinibus illis initiari non poſſent, certa ætas pro obtinendis Beneficiis præfigi cœpit.

VI. In Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. anno 1177. decretum fuit, ut „ nullus in Epiſcopum eli„ gatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum exe„ gerit..... Inferiora etiam miniſteria, ut puta Deca„ natum, Archidiaconatum, & alia quæ curam ani„ marum habent annexam, nullus omninò ſuſcipiat, „ ſed nec Parochialis Eccleſiæ regimen, niſi qui jam „ vigeſimum quintum annum ætatis attigerit, & ſcien„ tia & moribus commendandus exiſtat. Cùm autem „ aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus, Diaconus, & „ Decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo „ à Canonibus tempore in Presbyteros ordinari : & „ ab iſto removeantur officio, & aliis conferatur, qui „ & velint & poſſint illud convenienter implere.

Duo hìc ſtatuta videmus : primò, quòd nullus ad Beneficia curam animarum annexam habentia promoveri queat, niſi qui vigeſimum quintum annum ætatis attigerit. Secundò, quòd ad Beneficia promovendi tempore ſuæ promotionis non debeant *actu* eſſe ad Ordines requiſitos promoti; ſed ſufficiat ſi tempore à Canonibus præfixo promoveantur.

VII. Hinc ſat manifeſtum eſt, ætatem illam hìc requiri independenter ab Ordinibus; quod hactenus nullo Canone decretum fuerat: ideòque qui mediante diſpenſatione ante annum 25. inchoatum ad Presbyteratum eſſet promotus, non poſſe equidem ad hujuſmodi Beneficium ante 25. annum inceptum promoveri, communiter tradunt Canoniſtæ.

VIII. Decretum hoc Concilii Lateranenſis innovavit Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* volens ut „ nemo deinceps ad Dignitates quaſcum- " que, quibus animarum cura ſubeſt, promoveatur, " niſi qui ſaltem 25. *ſuæ ætatis annum* attigerit. "

IX. Circa ætatem requiſitam ad obtinendum Dignitates vel Perſonatus, quibus nulla cura animarum incumbit, Synodus Tridentina decidere volens contentionem quæ ſuper ea erat inter Juris Interpretes, aliis requirentibus 25. annum inchoatum; aliis verò aſſerentibus ſufficere annum 14. (uti videri poteſt apud Fagnanum ad citatum *Cap.* INTER CÆTERA *num.* 34.) ſtatuit : „ Ad cæteras autem Dignitates, vel Perſona- " tus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, Clerici alio- " quin idonei, & 22. annis non minores adſcribantur. "

Annum 22. requiri *completum* ſatis inſinuat Synodus, dum dicit 22. *annis non minores* : & ita reſolviſſe S. Congregationem teſtis eſt Fagnanus loco allegato *n.* 37. & anno 1593. reſpondiſſe Epiſcopo Abulenſi refert Garcias *de Benef. part.* 7. *cap.* 4. *n.* 70. ibidem ipſas Litteras S. Congregationis referens.

X. Quia Synodut Tridentina in dicto *cap.* 12. primùm loquitur de Dignitatibus Eccleſiarum Cathedralium, dubitarunt nonnulli, num poſtea loquens de Dignitatibus, quibus nulla cura animarum incumbit, etiam comprehenderet Dignitates in Eccleſiis *Collegiatis* : ut nimirùm & ad has requiratur *annus* 22. *ætatis completus*. Dubio diſcuſſo S. Congregatio reſolvit affirmativè, uti poſt Garciam *num.* 58. tradit Fagnanus *num.* 48. Ratio deciſionis fuit, quòd Synodus Tridentina loquatur quidem in citato *cap.* 12. de Dignitatibus Cathedralium Eccleſiarum, ſed cum particula *præſertim*, quæ cùm ſit *implicativa*, utique implicat idem in Collegiatis, eaſque includit, ait Fagnanus. Deinde attendit particulas has generales, *quaſcumque*, & *ad cæteras*, quæ ſufficienter indicant, Synodum generatim omnes Dignitates voluiſſe comprehendere.

Monet ibidem Fagnanus, cavendum eſſe ab Emmanuele Rodrigues contrariam S. Congregationis reſolutionem referente, quam in hoc articulo apocrypham eſſe teſtatur ; atque hinc elucet, quàm parum fidendum ſit Reſolutionibus ſeu Declarationibus Cardinalium, quæ paſſim apud Auctores referuntur; ſed de hoc latiùs *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 5.

XI. Cùm in antiquis Canonibus potiſſimum de præfigenda ætate Ordinibus ſuſcipiendis actum eſſet ; nihil penè certi quoad ætatem pro obtinendis Beneficiis, præſertim curam animarum aut Dignitatem annexam habentibus, ex illis Canonibus haberi poteſt ; ſed id potiſſimùm ex recentioribus Decretalibus, & Conciliorum Decretis, præcipuè Concilii Tridentini, petendum eſt.

Hinc anceps Veterum altercatio fuit, quæ ætas requireretur ad obtinendas Capellanias & alia ſimplicia Beneficia, uti oſtendit Fagnanus loco citato *num.* 87. quam altercationem ſuſtulit Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 6. *de Reform.* decernens, quòd „ nullus prima Tonſura initiatus, aut etiam in Minoribus Or- " dinibus conſtitutus, ante *decimum quartum* annum " Beneficium obtinere poſſit.

Conformiter ad hoc Decretum, nullum Beneficium quocumque nomine appelletur, obtineri poteſt ante annum *decimum quartum*, non quidem completum, ſed *inchoatum*; quemadmodum declaraſſe Sacram Congationem teſtatur Fagnanus.

XII. Licèt in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio dictum fuerit, nihil eſſe immutandum circa jus Patronatus laicorum; idcòque *caput nonum Seſſ.* 25. non eſſe recipiendum in quantum jus illud reſtringit, uti monet Zypæus in Jure Novo titulo *de Jure Patronatus*, *n.* 3. nihilominus præſentandum, etiam à Patrono laico, debere eſſe 14. annorum docet ibidem Zypæus; „ quia (ait) id ad mutationem aut diminutionem Juris "

„ Patronatûs non ſpectat, ſed qualitatem præſentandi „ tantùm.

Et Concilium ſecretum anno 1569. ad reſcriptionem Concilii Friſiæ ſuper admiſſione Concilii Tridentini, non obſtante allegatione conſuetudinis contrariæ huic Decreto, cenſuit hoc modo: *Deinceps debebit hic articulus* (de ætate 14. annorum) *obſervari*. Ita Zypæus *de Elect. num.* 11.

XIII. Quia Synodus Tridentina nullibi exigit quoad Canonicatus in Eccleſiis Collegiatis ſpecialem ætatem, communiter receptum eſt, non requiri niſi 14. *annorum*, niſi tamen hujuſmodi Canonicatibus vel ex fundatione aliovè titulo incumbat onus, Miſſas, Evangelium aut Epiſtolas dicendi aut cantandi: quo caſu ex Decreto ejuſdem Synodi, *Seſſ.* 22. *cap.* 4. *de Reformat.* „ quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate ſint inſigniti, tenentur, juſto impedimento ceſſante, infrà annum Ordines ſuſcipere requiſitos, adeòque debent tunc eſſe in ea ætate, ut *infra annum* ad Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus, prout onus annexum requirit, promoveri queant: alias ſi ſimile onus aut Ordo annexus non ſit, tantùm requiritur ætas 14. annorum; quam requiſivit antiqua Regula 17. Cancellariæ in Canonicis Cathedralium Eccleſiarum.

XIV. Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* vult ut „ in omnibus Eccleſiis Cathedralibus omnes Canonicatus ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus, vel Subdiaconatus; “ Hinc nonnulli concludunt, vi hujus Decreti requiri ad Canonicatum Cathedralem, ut minus eam ætatem, ut infra annum poſſit promoveri ad Ordinem Subdiaconatus.

Verùm Synodus verbis allegatis ſubjungit: „ Epiſcopus autem cum conſilio Capituli deſignet ac diſtribuat, prout viderit expedire, quibus quiſque Ordo ex ſacris impoſterum annexus eſſe debeat, “ Hic ſic indicat Synodus, nullum Ordinem Canonicatibus annexum cenſeri, priuſquam Epiſcopus diſtributionem & annexionem fecerit, & conſequenter antequam hæc facta ſit, ætas nulla ſpecialis à *Synodo* requiſita videatur; quod & probat Fagnanus ad *Cap.* CUM IN CUNCTIS 7. *de Elect. num.* 70.

XV. Citata Regula 17. Cancellariæ declarat, „ quòd proviſiones, aut conceſſiones vel mandata de providendo de Cathedralium Eccleſiarum Canonicatibus & Præbendis, quæ pro cujuſvis perſonis ſi 14. ſuæ ætatis annum non compleverint, quomodolibet emanaverint, niſi eis, quòd illos in minore ætate recipere poſſint, per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter conceſſum fuerit, & quæcunique impetrationes de Canonicatibus & Præbendis in *Collegiatis* Eccleſiis, ſi impetrantes minores 10. *annis* fuerint & de hoc in impetratione hujuſmodi expreſſa mentio non fiat, nullius roboris vel momenti, & haberi proceſſus pro infectis. “

XVI. Hæc regula hodie teſte Choquier inter regulas Cancellariæ non refertur, tamen quoad ætatem Canonicorum in Gallia receptam eſſe; eamque hodie pro lege ſervari tradunt Practici; & in judicio contradictorio non ſemel firmatam; ac ſignanter anno 1616. judicatum, Clericum 14. dumtaxat annorum poſſe obtinere Canonicatum in Eccleſia Cathedrali, non obſtante ſtatuto Synodi Turonenſis 1583. quo decernebatur, Cathedralium Eccleſiarum Canonicos, annis viginti duobus minores non debere inſtitui, utpotè nunquam obſervato tanquam diſciplinæ hactenus in Regno receptæ, & aliarum Eccleſiarum uſui contrario, Brodeau ad Louëtium, *Litt. E. num.* 1. illius regulæ receptionem per Regnum Galliæ teſtantur quoque Acta Cleri Gallicani, *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *art.* 6.

XVII. Quidquid ſit de varia diſciplina circa ætatem pro Beneficiis obtinendis neceſſariam, illud equidem certum, ætatem ideò requiri, ut Beneficium obtinens, functiones eidem annexas ritè obire queat; & conſequenter ætatem functionibus eſſe commenſurandam.

Quarè Gregorius IX. *in Cap.* 37. *de Præbendis*, reſpondens Argentinenſi Epiſcopo, quod pueri non debeant reputari idonei, rationem hanc præmiſit: „ Cùm illi ſint in Eccleſia idonei reputandi, qui ſervire poſſint & volunt in Eccleſiis.

Similiter Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* cùm dixiſſet Dignitates in Eccleſiis præſertim Cathedralibus ad conſervandam, augendamque diſciplinam Eccleſiaſticam fuiſſe inſtitutas; meritòque qui ad eas vocantur, tales eſſe debere, qui ſuo muneri reſpondere poſſint, nunquam conſequens infert. „ Nemo igitur deinceps ad Dignitates quaſcumque, quibus animarum cura ſubeſt, promoveatur, niſi qui ſaltem 25. ſuæ ætatis annum attigerit. “

XVIII. Si igitur Beneficia aliqua requirerent eas in Eccleſia functiones, quæ per juniores Clericos ritè peragi poſſent; imò quodammodò junioribus Clericis propriè convenirent: uti ſunt minorum Ordinum functiones, quidni etiam ex mente Eccleſiæ illa Clericis in minore ætate conferri poſſint? modò tamen hac in parte Regulæ generales, quæ ætatem Beneficiis obtinendis præſcripſerunt, pro cujuſque loci conſuetudine obſerventur.

XIX. Obſervat Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſ. *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 45. quòd primis Eccleſiæ ſæculis pueri ad Beneficia promoverentur. Dum enim Epiſcopus pueros illos Tonſura aut aliquo Minore Ordine inſigniebat, unà eos functionibus Ordinis Minoris ſuſcepti obeundis certæ Eccleſiæ adſcribebat, qua adſcriptione mediante etiam jus vivendi ex bonis illius Eccleſiæ acquirebant; quod hodiernis Beneficiis reſpondebat.

Circa id, quod ex Thomaſſino notatum eſt, etiam juxta veterem Eccleſiæ diſciplinam, pueros per tonſuram vel Minores Ordines quodammodò fuiſſe Beneficiis applicatos, obſervandum hanc inter priſtinam & modernam diſciplinam interceſſiſſe differentiam, quòd dum Minores Clerici per Ordinum illorum collationem Eccleſiis applicabantur, demum de proventibus Eccleſiaſticis participarent, ubi functionibus Ordinum reipſa occuparentur; at hodie hujuſmodi Beneficia ſimplicia poſſidentes Minores Clerici, ſolent Beneficiorum fructibus gaudere, tametſi Beneficiorum illorum onera nulla per ſe exſolvant, neque Eccleſiis deſerviant.

Quapropter abuſus conferendi Beneficia pueris tonſuratis, onera Beneficiis annexa obire non valentibus, nullatenus juſtificari poteſt per laudatam priſtinam Patrum diſciplinam, qui Minores Clericos functionibus Minorum Ordinum applicabant, atque eatenus eoſdem tanquam Eccleſiæ veros Miniſtros de proventibus Eccleſiaſticis participare ſinebant.

XX. Sic & hodie videmus in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis aſſumi pueros Chori, quos *Chorales* dicimus, qui pleraſque Ordinum Minorum functiones peragunt, atque cum aliis Clericis de bonis Eccleſiaſticis ſuſtentantur.

Quòd autem hi pueri Beneficia habere hodie non dicantur, inde contingit, quòd ſecundùm modernam diſciplinam, Beneficia debeant eſſe *perpetua* & in titulum *perpetuum* erecta, quod circa ſimilia puerorum officia nondum contigit: tamen ſi erigerentur, nihil vetaret (ſepoſita lege poſitiva) morigeros & bonæ indolis & expectationis pueros, tametſi 14. annis minores, ad ea aſſumi.

XXI. At conferri Beneficia etiam majora ex humana quadam conſideratione, & carnali affectu pueris ad munia Beneficiis annexa implenda omninò inidoneis ac inſufficientibus, abuſus eſt legi naturali & divinæ contrarius; neque ulla conſuetudine, aut obſervata praxi purgandus: quem ſuo tempore vigentem meritò exagitat & deplorat S. Bernardus, *Epiſtol.* 42. „ Scholares pueri & impuberes adoleſcentuli ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas Dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris; lætiores interim quòd virgas evaſerint, quàm quod meruerint principatum; nec tam illis blanditur adeptum quàm ademptum magiſterium. “

Hinc & interpellatus à Theobaldo Campaniæ Comite, ut ſua vellet interceſſione filio ſuo *parvulo* acquirere Eccleſiaſticam Dignitatem, ſe excuſavit hac ratione: „ Nam honores & dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas dignè ſecundùm Deum adminiſtrare velint & poſſint, “ *Epiſt.* 271.

XXII. Cùm tamen non ſit ætas, quæ aliquem Beneficio dignum reddit, poſſuntque ſubinde in minore ætate conſtituti tam eminentes habere qualitates,

eæque

neque circumſtantiæ concurrere, ut dubitari nequeat, Eccleſiam noluiſſe ad hujuſmodi caſum præſcriptas de ætate regulas extendere; dubitari etiam nequit, quin hujuſmodi caſu Superiorum diſpenſatio licita eſſe poſſit.

Exemplum indultæ diſpenſationis occurrit apud S. Bernardum in vita S. Malachiæ, ubi narrat ſanctum illum virum ante completam ætatem eo tempore requiſitam ordinatum fuiſſe in Diaconum & Presbyterum; in qua ejus utraque ordinatione (ait) ſi quid „ præter Canonum formam proceſſiſſe videtur, ut vere videtur, donandum tum zelo ordinantis, tum „ meritis ordinati.

XXIII. Deinde hoc inſigni monito concludit: „ Ego „ verò illud nec in Sancto redarguendum; nec uſurpandum conſulo ei, qui ſanctus non fuerit.

Sanè qui proprio motu ante ætatem à Canonibus præſcriptam ad Miniſteria Eccleſiaſtica feſtinat, verendum, ne non ſatis onera Miniſteriis hiſce annexa apprehendat; nec ſufficienter advertat, quàm periculoſum ſit citrà legitimam vocationem in munia Eccleſiæ intrare; aut certè tempus vocationis prævenire; uti timendum eſt, dum contra Eccleſiæ præſcriptum ante ætatem legitimam ad Ordines vel Miniſteria Eccleſiaſtica prorumpunt; verendumque ne ſimiles feſtini Miniſtri, non tam à Chriſto, quàm à propria ambitione, aut intereſſe aliave humana conſideratione trahantur.

XXIV. Interim diſpenſatio ſuper ætate ſive ad Ordines, ſive Beneficia; etiam ſimplicia à ſolo Pontifice hodie conceditur; diſpenſatioque Epiſcopi eſſet nulla; uti poſt Barboſam alioſque teſtatur Pyrrus Corradus in Praxi Diſpenſat. *lib. 4. cap. 1.*

Monet præterea Corradus ibidem *cap. 2.* quòd hæc diſpenſatio nunquam aut rarò concedatur alicui in minori ætate conſtituto, ita ut non obſtante defectu ætatis poſſit Beneficium vacaturum obtinere ab Ordinario; ſed cùm vacat Beneficium, debet à Papa Beneficii proviſio peti cum diſpenſatione ſuper ætate; „ ratione cujus proviſionis ſolvuntur jura Cameræ Apoſtolicæ „ conſueta; unde ſi Beneficii hujuſmodi fructus exce„ dant valorem 24. ducatorum auri de Camera, ſol„ venda erit etiam *annata* Annatiſtis, perinde ac ſi Be„ neficii hujuſmodi collatio ſpectaret ſimpliciter ad Pa„ pam. Non enim poterit hoc caſu Beneficium confer„ ri per Ordinarium, & diſpenſatio peti ad partem „ à Papa; ſed utrumque ſcilicet & proviſio, & diſ„ penſatio unico contextu, unica ſupplicatione, & uni„ ca Bulla conceditur ab ipſo Papa.

Quo tempore, aut quo titulo diſpenſatio ſuper ætate ad Beneficia fuerit Papæ reſervata, nec apud Barboſam, nec apud alios, qui de hac reſervatione & praxi teſtantur, legitur.

Hoc certum eſt, primis ut minùs decem ſæculis notum haud fuiſſe eam reſervationem, neque ullum extat in Hiſtoriis, aut Canonibus recurſus ad Romanum Pontificem pro obtinenda hac diſpenſatione exemplum, neque ullum alicujus Generalis Concilii, aut Eccleſiæ Decretum legitur, quo hæc diſpenſatio ad Pontificem fuerit delata; ut vix dubium ſit, quin labentibus ſæculis, hæc reſervatio, prout pleræque ſimiles reſervationes, invaluerit, poſtquam invaluit opinio quorumdam Canoniſtarum, Epiſcopos quidem Decretis Pontificum & Conciliorum, necnon omnibus, quæ in Decretalibus continentur; & jus commune conſtituunt; ita conſtringi, & ligari, ut à præſcripto eorum ipſis nefas eſſet recedere, niſi hæc diſpenſandi authoritas ipſis ſpeciali titulo indulta probetur; at Romanum Pontificem, hiſce Decretis nequaquam ligari; ſed ei plenam eſſe ſuper his diſpenſandi authoritatem, uti in decurſu hujus operis ſæpiùs notatum fuit.

Si vera & ſincera ſit relatio Pyrrhi Corradi de praxi Curiæ Romanæ in expedienda diſpenſatione ſuper ætate, ut ſcilicet hæc non ſoleat expediri, niſi unà petatur Beneficii vacantis *proviſio* à Papa; quòdque hæc per Papam ſimul cum diſpenſatione ſuper ætate concedatur, ac ſi Beneficii Proviſio ad Papam ſpectaret, uti in textu refertur, non videtur in alium finem à Curialibus inducta hæc praxis, quàm ut annatas, aliaque jura in proviſione Beneficiorum ſolvi conſueta, poſtulantes hanc diſpenſationem ſolvere cogantur.

Si enim juſta ſit cauſa diſpenſandi ſuper ætate, quidni Proviſio ab Ordinario Collatore obtenta ſufficiat? Quandoquidem ipſe Orator poſt impetratam diſpenſationem ſuper defectu ætatis capax ſit, ut ſibi ab Ordinario Beneficium conferatur; ſupponitur enim nullum eſſe præter defectum ætatis, canonicum impedimentum obſtitiſſe, quominus Beneficii obtinendi eſſet capax.

Et reverà hunc eſſe Curiæ Romanæ in hac praxi præcipuum ſcopum, non obſcurè innuit Pyrrhus Corradus, ſpeciatim annotans, quòd in hac Proviſione ſolvantur jura *Cameræ Apoſtolicæ*, ac ſi Proviſio Beneficii ſpectaret ſimpliciter ad Pontificem.

CAPUT II.

De Ordine Beneficiis annexo.

1. *Primis ſæculis nihil de Ordine Beneficiis annexo ſtatutum, & quare?*
2. *Quando, & quare id ſtatutum?*
3. *Ordo aliquando actu, aliquando aptitudine annexus.*
4. *Ex fundatione dignoſcendum utrùm modò ſit annexus.*
5. *Si verba fundationis quæ Ordinem requirunt reſpiciant actum proviſionis, cenſetur actus annexus.*
6. *Idque ſive affirmativè, ſive negativè ſint expreſſa.*
7. *Dum verba fundationis tantùm reſpiciunt functiones obeundas, cenſetur annexus potentia.*
8. *Si fundatio velit, ut Capellanus per ſe Miſſam celebret, eſt Sacerdotalis, ſed aptitudine.*
9. *Jure communi inſpectâ Capellania, cui annexum eſt onus celebrandi Miſſas, eſt Sacerdotalis.*
10. *Quando & quare hujuſmodi Capellania à reſidentia abſoluta.*
11. *Non videtur indifferens per quos Miſſa celebretur.*
12. *Generali conſuetudine ſimiles Capellaniæ à reſidentia, & obligatione ſuſcipiendi ſacros Ordines exempta.*
13. *Hodie Capellania cum onere Miſſarum non eſt Sacerdotalis.*
14. *Niſi ſecus in fundatione ſit expreſſum.*
15. *Decretum Synodi Tridentinæ obligans Capellanos ad perſonalem officii perſolutionem.*
16. *An vi hujus Decreti Capellania cum onere Miſſarum ſit Sacerdotalis, & reſidentiæ obnoxia?*
17. *Capellania cum onere intereſſendi Divinis eſt obnoxia reſidentiæ.*
18. *Miſſarum privatarum celebratio per ſubſtitutum cur fieri poſſit?*
19. *Ordo Dignitatibus & Beneficiis Parochialibus quomodo annexus?*
20. *Canonicatibus Eccleſiarum Cathedralium qualiter annexus?*

I. UTi ſuper ætate ad Beneficia requiſita primis Eccleſiæ ſæculis nihil ſtatutum reperitur, eò quòd Beneficiorum collatione ipſi Ordinationi conjuncta ætas Ordinibus præfixa, Beneficiis quoque eadem præfixa cenſeretur; eadem ratione de certo Ordine ad Beneficia requiſito, aut iis annectendo mentio non occurrit; niſi poſtquam Beneficiorum proviſio ab Ordinum collatione ſeparata fuit.

II. Dum enim hæc ſeparatio valuit, cœperunt Beneficia conferri Ordinibus ad functiones Beneficiorum obeundas neceſſariis nondum initiatis; qui proventibus & honoribus prærogativiſque temporalibus contenti, Ordines ſuſcipere negligebant; functiones quæ Ordinem requirebant, aliis committentes.

Hinc tandem prodiere tot Conciliorum Decreta, Beneficiis Ordinem majorem aut minorem, pro cujuſque Beneficii conditione, annectentia; necnon ipſos Beneficiatos urgentia ad *perſonalem* functionum, quæ ipſis Beneficiis ſunt propriæ, perſolutionem: eoque pacto indirectè urgebantur hujuſmodi Beneficiati ad Ordinum ſuſceptionem, ſine quibus functiones illas *perſonaliter* ſive *per ſe* perſolvere non poterant.

III. Porrò ſpectata moderna diſciplina, Ordo interdum dicitur Beneficio annexus *actu*, aliquando *habitu* vel *potentia*.

Priori modo cenſetur annexus, quando Ordo requiſitus

vitur tempore collationis ſeu proviſionis Beneficii? ita ut non poſſit quis de ſimili Beneficio provideri, niſi *actualiter* Ordine illo ſit inſignitus.

Poſteriori modo dicitur Ordo Beneficio annexus, quando non requiritur quidem, ut quis habeat Ordinem Beneficio annexum tempore collationis; ſed in ea ſit ætate conſtitutus, ut infrà tempus à jure præſcriptum Ordinem ſuſcipere valeat.

IV. Ut autem ſciatur, num Ordo ſit *actu*, an verò duntaxat *aptitudine* Beneficio annexus, præcipuè attendenda ſunt verba fundationis: ex verbis enim fundationis maximè annexionis diverſitas dignoſcenda eſt.

V. Si enim verba fundationis dicant, præſentandum aut inſtituendum eſſe qui *actualiter* ſit hoc illové Ordine inſignitus, indubitatum eſt, Ordinem illum *actu* Beneficio eſſe annexum; nec poſſe ad illud præſentari, aut in eo inſtitui, niſi *actu* eo Ordine inſignitum.

Ubi autem verba fundationis non quidem addunt particulam *actualiter*; ſed tamen verba fundationis, quibus Ordo exprimitur, reſpiciunt ex neceſſitate ipſum *actum præſentationis*, inſtitutionis, aut collationis, communis opinio cenſet, Ordinem *actu* eſſe annexum; eoque caſu requiri ut præſentandus, aut inſtituendus, tempore præſentationis, Inſtitutionis, aut collationis ſit *actu* ordinatus; nec ſufficere, ut in ea ſit ætate, ut infrà tempus à jure præſcriptum ordinari queat.

Unde ſi in fundatione cautum ſit, ut *inſtituatur Sacerdos*, qui Miſſam per hebdomadam celebret, tunc niſi ſit Sacerdos tempore collationis & inſtitutionis, non valebit collatio vel inſtitutio, ait Rebuffus in *Praxi Beneſ. part. 1. tit. Requiſita ad collationem*, *n.* 35. nam qualitas adjuncta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi, ideſt, in ipſo actus initio.

VI. Neque refert, utrum verba fundationis concepta fuerint affirmativè, puta, *præſentetur* vel *inſtituatur* Sacerdos; an verò negativè, puta, *non præſentetur* vel *non inſtituatur niſi* Sacerdos; cùm æquè per priorem, quàm poſteriorem formulam requiſierit Fundator præſentari aut inſtitui Sacerdotem: qui autem *actu* Ordinem non ſuſcipit; ſed tantùm *aptus* ut infra tempus aliquod eum ſuſcipit, revera non eſt Sacerdos; & per conſequens, verum non eſt, quòd juxta verba fundationis præſentetur, aut inſtituatur Sacerdos, aut *non niſi* Sacerdos.

VII. Si verò verba fundationis Beneficii non reſpiciant ipſum actum præſentationis, collationis vel inſtitutionis, ſed illius proſecutionem, ſive functiones quas Beneficiatus poſt obtentum Beneficium obire jubetur, *annexio* Ordinis cenſetur facta reſpectu aptitudinis: nec requiritur Ordo *actu* tempore præſentationis, collationis, vel inſtitutionis, ſed ſatis eſt ut is, cui de Beneficio providetur, ſit in ætate, ut infrà tempus à jure conſtitutum eum Ordinem ſuſcipiat. Has regulas probat Garcias *de Beneſ. part. 7. cap. 1. n.* 57. quas noviſſimè tuetur Fagnanus ad *Cap.* Ut Abbates *de Ætate & qual. ordinand. n.* 54. eamque eſſe communem Rotæ theoricam ac ſæpiùs à S. Congregatione probatam aſſerit.

VIII. Itaque ſi fundatio Capellaniæ habeat, ut Capellanus *per ſe* Miſſam celebret, cenſebitur quidem Capellania *Sacerdotalis*, non *actu*, ſed *aptitudine*; eò quòd verba non reſpiciant actum proviſionis, ſed functionem præſtandam à Capellano obtenta Capellania. Idem erit, ſi dictum ſit, Capellanum teneri ad continuam & perſonalem reſidentiam in Eccleſia, atque ibidem Miſſam dicere: erit Sacerdotalis ob adjectam obligationem *perſonaliter reſidendi*; aut obligationem *per ſe* celebrandi, ſed tantùm *aptitudine*; quia verba Ordinem requirentia tantùm reſpiciunt functiones & onera Capellaniæ. Ita reſolviſſe S. Congregationem ibidem refert Fagnanus *n.* 52.

IX. In fundatione Capellaniarum frequenter cautum reperitur, Capellanum teneri ad celebrationem unius vel plurium Miſſarum per hebdomadam pro anima Fundatoris, nulla de *reſidentia* aut perſolutione *perſonali* facta ſpeciali mentione, quo caſu dubitatur, num hujuſmodi Capellania ob onus celebrandi Miſſas annexum reputanda ſit *Sacerdotalis* ſaltem *aptitudine*; id eſt, an providendus de ſimili Capellania debeat tempore *proviſionis* eſſe in ea ſaltem ætate, ut infrà tempus à lege præſcriptum ad Sacerdotium poſſit promoveri.

Inſpecta natura & conditione Beneficiorum, ex diſpoſitione Canonum & Juris communis, dicendum eſſet, hujuſmodi Capellanias eſſe Sacerdotales, ſaltem *aptitudine*.

Cùm enim ex præſcripto Canonum & Juris communis Beneficium detur propter officium, & qui Beneficium obtinet, debeat officium annexum perſolvere: ideoque omne Beneficium eodem jure reſidentiam requirat, conſequens apparet, quòd obtinens hujuſmodi Beneficium teneatur ad Sacerdotium promoveri; eò quòd ſine Sacerdotio non queat *officio*, ſcilicet *celebrandi Miſſas*, Beneficio annexo, ſatisfacere.

X. Verùm cùm hæ Capellaniæ viderentur onus celebrandi Miſſas duntaxat annexum habere, ſenſim conſuetudine inductum fuit, ut hæ Capellaniæ à reſidentia abſolverentur, quemadmodum titulo præcedenti *c.* 4. notatum fuit.

Hoc verò demum invaluiſſe veriſimile eſt, poſtquam creditum fuit, nihil aut parum intereſſe quis Miſſam celebret; ſed totum fructum Sacrificii à Chriſto tamquam primario offerente & Hoſtia oblata provenire.

Hac enim perſuaſione ſemel recepta; ſine difficultate indultum fuit, ut Sacerdotes hujuſmodi Miſſarum onere gravati, aliis Miſſas celebrandas committerent; creditumque, intentioni Fundatorum abundè ſatisfieri, modò Miſſarum præſcriptus numerus exactè perſolveretur.

XI. Verùm cùm indubitatum ſit, pietatem ac devotionem Sacerdotis non parum conferre ut fructus *abundantior* Sacrificii obtineatur; plurimumque interſit, an malus an bonus Sacerdos Miſſam celebret, meritò ſanè dubitari poſſet, an ea fuerit Fundatorum intentio, ut hæc Miſſarum celebratio per quemcumque indifferenter Sacerdotem, quantumvis mercenarium, perſolvatur; imò non rarò viliores, proh dolor! quærantur, ut minori honorario defungi queant.

XII. Quidquid ſit, generali quaſi conſuetudine introductum eſt, ut Miſſarum celebratio Capellaniæ annexa, aliis delegari queat. Hinc ulteriùs invaluit, has Capellanias ratione hujuſmodi oneris Miſſarum non eſſe Sacerdotales; ſed ſimplicibus Beneficiis ſolam Tonſuram Clericalem requirentibus, annumerari; niſi ſpecialiter & expreſsè fundatio, vel ſtatutum, aut ſpecialis conſuetudo contrarium exprimant & requirant: quemadmodum latè deducit Garcias de benef. *part.* 7. *c.* 11. *num.* 75.

XIII. Et *n.* 88. refert reſolutum per Rotam, quòd Capellania non requirat reſidentiam, niſi Fundator juſſerit, „quòd Capellanus per ſeipſum inſervire teneatur: quia ex generali conſuetudine Beneficia ſimplicia perſonalem reſidentiam non requirunt: & licèt id non procedat, ubi liquidò conſtat de particulari conſuetudine in contrarium, tamen ad eam probandam non ſufficit probare prædeceſſores reſediſſe, & per ſeipſos inſerviſſe, cùm ſimus in materia facultativa, ſed quòd id fecerint coactè, & non voluntariè. Quod ſatis difficile erit.

Eandem ſententiam probat quoque Fagnanus loco citato; atque frequenter à S. Congregatione reſponſum fuiſſe, Capellanias fundatas ſub onere Miſſarum, vel ut Capellanus Miſſas celebret, fundatas non eſſe Sacerdotales; ipſumque Capellanum defungi, ſi per alium Miſſæ celebrentur.

XIV. Prædicta autem procedunt, niſi in fundatione ſecus caveatur ac ſufficienter exprimatur. Unde petenti Epiſcopo Aquilano, an Capellania de jure patronatus laicorum poſſet conferri ei, qui non eſt ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines „promoveri poſſit, onera ſubiturus, quæ dictæ Capellaniæ ſunt annexa, juxta *c.* 4. *verſ.* Is vero *Seſſ.* 22. S. Congregatio cenſuit, non poſſe conferri ſi ei injunctum ſit onus dicendi Miſſas perſonaliter, vel Evangelium vel Epiſtolam cantandi, vel in fundatione dictum fuerit, ut obtinens eſſet Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus.

Non requiritur autem, ut hoc in fundatione *expreſsè* exprimatur; ſed ſatis eſt, ut id verbis æquipollentibus ſtatutum fuerit; quemadmodum poſt Garciam monet Fagnanus, *n.* 76. idque pluribus exemplis, & S. Congregationis reſolutionibus confirmans.

XV. Hactenus dictis de Capellaniis celebratione Miſ-

ſtrum gravatis, & tamen Ordinem Sacerdotalem nec actu, nec *aptitudine* requirentibus, repugnare videtur Synodus Tridentina *Seſſ. 22. cap. 4. de Reformat.* decernens, ut „ ii qui Dignitates, perſonatus, officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Eccleſiis obtinent, aut impoſterum obtinebunt, quibus onera varia ſunt annexa, videlicet, ut alii Miſſas, alii Evangelium, alii Epiſtolas dicant, ſeu cantent; quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, juſto impedimento ceſſante, inſra annum Ordines ſuſcipere requiſitos; alioquin pœnas incurrant, juxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis, quæ incipit: ut *ii qui*: quam præſenti Decreto innovat. Cogantque Epiſcopi eos diebus ſtatutis dictos Ordines per ſeipſos exercere ac cætera omnia officia quæ debent in cultu Divino præſtare, ſub eiſdem & aliis, etiam gravioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis.

Si ergo Capellaniæ in hiſce Eccleſiis fundatæ ſint cum onere *Miſſarum*, videntur vi hujus Decreti teneri earum poſſeſſores ea *per ſe* præſtare; & conſequenter cogi poſſe ad Ordinem ſuſcipiendum, ſine quo ea præſtare nequeunt.

XVI. Imprimis admittit Fagnanus n. 80. quòd qui obtinet Capellaniam *Sacerdotalem* in Eccleſia Cathedrali aut Collegiata, teneatur *per ſe* officium præſtare conformiter ad hoc Decretum.

At ſi Capellania ſit ſimpliciter fundata in tali Eccleſia ſub onere celebrandi per hebdomadam aliquas Miſſas pro anima Fundatoris, negat Fagnanus, eam propterea eſſe *Sacerdotalem*, aut Capellanum vi prædicti Decreti teneri celebrare *per ſe*; creditque hoc Decretum eſſe intelligendum de publicis Officiis Divinis; id eſt, Officiis Chori; atque per *Miſſas* ibidem intelligi *Miſſas Conventuales*, quæ partem Divini Officii Choralis conſtituunt: non autem Miſſas *privatas*, quarum celebratione hujuſmodi Capellaniæ gravatæ cenſentur.

XVII. Hinc concludit, Capellanias in Cathedrali aut Collegiata Eccleſia fundatas cum onere interſſendi Divinis Officiis, requirere *perſonalem* reſidentiam: eò quòd conformiter ad hoc Decretum, ac inſuper Decretum ejuſdem Synodi *Seſſ. 24. cap. 12. de Reformat.* omnes Divina *per ſe*, & non per ſubſtitutos compellantur obire.

Probat ulteriùs ibidem Fagnanus, quòd Capellania fundata in Eccleſia Cathedrali aut Collegiata cum onere *deſerviendi in Divinis*, requirat *perſonalem* reſidentiam eò quòd verba *deſervire in Divinis* hic poſita videantur ſignificare *ſervitium* Chori, quod in hujuſmodi Eccleſiis venit nomine *Divini Officii* ſive *Divinorum*: qui autem tenetur ad *Officium Chori*, tenetur illud *per ſe*, non per ſubſtitutum perſolvere.

Notat quoque Garcias *de Benefic. part. 7. c. 1. n. 89.* quòd „ Capellaniæ habeant reſidentiam *perſonalem*, quando ultrà Miſſarum celebrationem habent onus adjuvandi Curatum in cantando & aliis ſimilibus.

XVIII. Igitur videtur, quòd ſola celebratio Miſſarum, præſertim *privatarum* aut *votivarum*, quæ ad publicum & ſolemne Officium Eccleſiæ non pertinent, id ſpeciale habeat, quòd per *Subſtitutum* perſolvi queat; niſi in fundatione aliter ordinatum fuerit; quod indubiè non Canonum aut Patrum auctoritate, ſed forſan ex viliori de harum Miſſarum celebratione idea, ſenſim conſuetudine introductum eſt: circa quam conſuetudinem quid fieri expediat, pro temporum & locorum variis circumſtantiis Superiores, ac præcipuè Epiſcopi expendere debent. Illud ſaltem imprimis curandum, ut hæc Miſſarum officia ea qua par eſt reverentia & devotione peragantur; nec mercenariis & vilibus Sacerdotibus, per quos ipſum Sacrificium profanetur & in vilipendium adducatur, committantur.

Cùm ea ſoleat eſſe Fundatorum intentio, ut proventus in fundatione aſſignati cedant ei qui officium à Fundatore præſcriptum adimplet: juxta illud; *Beneficium datur propter Officium*, non apparet ſat conforme menti Fundatoris, ut qui nullum planè officium præſtant, proventibus, & quidem plerumque pro majore parte fundationis gaudeant.

Si appareant proventus abundantiores quàm requirunt onera in fundatione expreſſa, conformius videretur & menti Eccleſiæ & Fundatorum, ut his Beneficiis aliqua onera per Beneficiatos ad utilitatem Eccleſiæ exſolvenda imponerentur, quàm quòd major proventuum pars cedat nullum officium præſtanti.

XIX. Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. in *cap.* Cum Cunctis, §. Inferiora *ſi de Elect.* ſtatuit, ut „ ſi aſſumptus in Archidiaconum, in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati, ab iſto removeantur officio, & aliis conferantur.

Ex hoc Decreto unanimi conſenſu concludunt Doctores, Archidiaconatui, & Decanatui aliiſque Beneficiis ibidem nominatis Ordinem eſſe annexum: ſed *aptitudine* duntaxat: ut ſcilicet aſſumptus ad tale Beneficium eum aſſumere intra tempus à Canonibus præfixum teneatur. Quod verò ſit illud tempus, dicetur capite ſequenti.

XX. Synodus Tridentina *Seſſ. 24. c. 12. de Reform.* vult ut „ in omnibus Eccleſiis Cathedralibus omnes Canonicatus ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus vel Subdiaconatus, Epiſcopus autem cum conſilio Capituli deſignet ac diſtribuat, prout viderit expedire quibus quiſque Ordo ex ſacris annexus impoſterum eſſe debeat; ita tamen, ut dimidia ſaltem pars Presbyteri ſint, cæteri verò Diaconi aut Subdiaconi; ubi verò conſuetudo laudabilior habet, ut plures vel omnes ſint Presbyteri, omninò obſervetur.

Quamvis Synodus velit, omnibus Canonicatibus Cathedralibus annecti Ordinem ſacrum, ut minimum Subdiaconatus; tamen quamdiu Epiſcopus annexionem non fecerit, non videtur quòd Canonicatus hi aliquem Ordinem annexum habeant ex ſola Synodi diſpoſitione; quemadmodum ſuprà de annexione Præbendæ Lectori Theologiæ notavimus, *part. 1. tit. 10.*

Si autem Epiſcopus vi hujus Decreti ordines annexuerit, tantùm videbuntur annexi *aptitudine*; id eſt, quòd aſſumendi ad Canonicatus debeant eſſe in ea ætate, ut infra tempus præſcriptum ad Ordinem annexum promoveri queant; uti ſatis apertè indicat Synodus *Seſſ. 22. c. 4. de Reform.*

CAPUT III.

Intra quod tempus Ordo Beneficio annexus ſuſcipiendus; & quæ pœna non ſuſcipientis?

1. *Ordo actu annexus requiritur tempore proviſionis.*
2. *Ordo annexus* aptitudine, *debet ſuſcipi tempore à jure definito; niſi aliud habeat fundatio, aut conſuetudo, vel ſtatutum.*
3. *Concilium Lateranenſe dixit ſuſcipiendum intra tempus à* Canonibus *præfixum.*
4. *Tempus illud eſt unius anni.*
5. *Synodus Tridentina Canonicos & Capellanos in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis obligat ad ſuſcipiendos Ordines annexos* intra *annum.*
6. *Annus ille currit à tempore pacificæ poſſeſſionis.*
7. *Quando poſſeſſio eſt litigioſa, non currit.*
8. *Non promotus intra annum debet probare Beneficium fuiſſe litigioſum.*
9. *Annus currit, etiamſi fructibus Beneficii non gaudeat.*
10. *Hodie in Gallia datur Proviſo biennium ad Ordinem ſuſcipiendum; & quare?*
11. *Promovendus ad Beneficium Parochiale hodie non debet* actu *ullo Ordine eſſe inſigniens.*
12. *Ratio hujus diſciplinæ.*
13. *Non promotus intra tempus* ipſo jure *privatur Beneficio Parochiali; nec illud ei iteratò conferri poteſt.*
14. *Non obtinet hæc pœna in obtinente Collegiatam, quæ ſimul eſt Parochialis Eccleſia.*
15. *Obtinens Dignitatem etiam curatam, non privatur* ipſo jure *ob non promotionem ad Ordinem.*
16. *Beneficium Parochiale ob non promotionem vacat, & alteri poteſt conferri.*

17. Ut

17. *Ut non promotus dejiciatur ex poſſeſſione debet priùs citari & audiri; & quare?*
18. *Quæ ſit praxis in Gallia?*
19. *Non promotus ad Ordinem tenetur ad reſtitutionem fructuum, ſi animo non recipiendi Ordinem, Beneficium Parochiale acceperit.*
20. *Id quoque in aliis Beneficiis locum habet.*
21. *Qui ſciens ſic contulit, etiam reſtitutioni obnoxius eſt.*
22. *Ordinem intra tempus ſuſcipiendo à reſtitutione liberatur, licèt animo non ſuſcipiendi, Beneficium acceptaverit.*
23. *Quomodo obtinentes Beneficia non Parochialia ad ſuſcipiendum Ordinem annexum cogendi?*
24. *Qualiter Epiſcopus diſpenſare poſſit in ſuſceptione Sacerdotii cum obtinente Beneficium Parochiale?*
25. *Quid circa non promotionem ad Ordines, habeant privilegia & uſus Univerſitatis Lovanienſis?*

I. ORdo vel annexus eſt Beneficio *actu*, vel duntaxat *aptitudine*, juxta diſtinctionem traditam capite præcedenti.

Si priori modo annexus ſit, requiritur indubiè ut tempore *proviſionis* ſeu inſtitutionis habeat Ordinem annexum, aliàs proviſio erit nulla ob defectum qualitatis in proviſo requiſitæ.

II. Major eſt difficultas, quando Ordo annexus eſt Beneficio *aptitudine*; ſive quando providendus de Beneficio non debet *actu* eſſe Ordine annexo inſignitus; ſed ſufficit intra certum tempus ad Ordinem promoveri. Si ex fundatione aut ſtatuto, aut conſuetudine ſpeciali ipſius Eccleſiæ tempus illud determinatum non ſit, indubiè ad tempus jure communi determinatum recurrendum eſt.

III. Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. in *cap. 7. ☞ de Elect.* poſtquam ſtatuit, ut Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent annexam nullus omninò ſuſcipiat, ſed nec Parochialis Eccleſiæ regimen niſi, qui jam 25. annum ætatis attigerit, ſubjungit: „ Cùm autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus, in Decanum, & Decanus & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati: & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui velint & poſſint illud convenienter adimplere.

IV. Quod ſit tempus à Canonibus præfixum, Concilium non expreſſit; ad poſteriores Conſtitutiones id de annali intellexiſſe videntur; ut ſcilicet ad Ordinem annexum infrà annum promoveri debeant.

Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. intelligens Canonem ab Alexandro III. editum circa ſuſceptionem Sacerdotii per eum qui ad regimen Parochialis Eccleſiæ eſt promotus, negligi, eumdem renovans, unà declarat quod ſit tempus à Canonibus præfixum, dicens, „ Et *intra annum* à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad Sacerdotium promoveri. “ *Cap. 14. de Elect. in VI.*

Huic Decreto conforme eſt quod ſub nomine Concilii Viennenſis decernitur in *Clement. 2. de ætate & qualitate Ordinand.* ut ii qui Dignitates, Perſonatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines ſunt annexi, pacificè nunc obtinent in Cathedralibus vel Collegiatis Sæcularibus, vel Regularibus Eccleſiis, vel obtinuerint in futurum, ad ejuſmodi Ordines ſe promoveri faciant *intra annum* ſub pœnis ibidem expreſſis.

V. Synodus Tridentina *Seſſ. 22. cap. 4. de Reform.* „ vult ut, ii qui Dignitates, Perſonatus, Officia, Præbendas, Portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Eccleſiis obtinent, aut impoſterum obtinebunt, quibus onera varia ſunt annexa, videlicet; ut alii Miſſas...... dicant, ſeu cantent: quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate ſint inſigniti, teneantur, juſto impedimento ceſſante infrà annum Ordines ſuſcipere requiſitos: alioquin pœnas incurrant Conſtitutionis Concilii Viennenſis, quæ incipit: *Ut ii qui*, quam præſenti Decreto innovat.

Hoc Decretum abſolutè decernere, ut ſimilia Beneficia obtinentes teneantur *infrà annum* Ordines requiſitos ſuſcipere, notat Fagnanus ad *Cap.* CUM IN CUNCTIS *☞ de Elect. num. 63.* atque extendis Concilium Tridentinum dictam Clementinam declaraſſe; quæ non ita clarè & præcisè adſtringebat obtinentes hujuſmodi Beneficia ad Ordines ſuſcipiendos; ſed tantummodò quamdiù non promovebantur, privabat voce *activa* in Capitulo & dimidia parte diſtributionum.

Bonifacius VIII. cuidam ſuper interpretatione citati Decreti Concilii Lugdunenſis reſpondens, ait: „ Annus autem hujuſmodi qui à tempore illo incœpit, quo ipſius Eccleſiæ regimen commiſſum tibi extitit, & poſſeſſionem ejus pacificam habuiſti; vel per te ſtetit quominùs haberes eamdem: tibi non currit, ſi promoveri juſto impedimento detentus intra tempus hujuſmodi nequiviſti. “ *Cap. 35. de Election. in VI.*

VI. Ex hac Decretali habetur, quòd annus ille non currat ſimpliciter à tempore commiſſi regiminis, ſed à tempore quo illius poſſeſſionem *pacificam* habuit, aut per eum ſtetit quominùs haberet.

VII. Unde ſi litigioſa eſſet poſſeſſio Beneficii, pendente lite, & quamdiù per ipſum promotum non ſtat quominùs pacificus illius ſit poſſeſſor, annus non currit.

VIII. Beneficium autem fuiſſe litigioſum probare debet *non promotus*; uti notat Rebuffus in Praxi Benef. *part. 2. tit. de non promotis intra annum, &c. n. 41.* qui dein *num. 42.* addit: „ Cujus prætextu vidi multas impetrari Parochiales, quia poſſidens lites ſibi fingebat, ſed ante Deum cui omnia ſunt aperta, iſte qui fingit litem, ſatis eſt privatus, nec aliquem habet titulum; ideòque recipiendo fructus eſt prædo, & fur, & falſarius; quòd falsò nomen Curati ſibi vindicat, & adſcribit, cùm non ſit: quamobrem tenebitur ad reſtitutionem fructuum, ut quos ex re non ſua, cùm ſit privatus, accipit, & mala fide: alioqui non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

IX. Sed quid? ſi obtinens Parochiale Beneficium non reciperet fructus primi anni propter jus deportus, ut vocant Galli: Nihilominùs tenebitur promoveri, ait Rebuffus ibidem *num.* 11. alioquin erit privatus anno elapſo; tum quia grex eſt eidem commiſſus, & habet pacificam poſſeſſionem Curæ, ac liberum exercitium animarum.

X. Notat quoque Rebuffus *n.* 45. „ quòd poſtquam annus iſte computatur à die *pacifica* poſſeſſionis *adeptæ*: & in hoc Regno Galliæ, *pacificam* poſſeſſionem quis non dicitur habere ante annum, ob id poſt annum pacificæ poſſeſſionis *alterum* habet annum ad promovendum; & ita declaravit Senatus Pariſienſis anno 1547. in menſe Februario. “ Deinde monet iſtam declarationem apprimè utilem, & hodie communem in dicta Curia.

XI. Porrò cùm promotus ad Parochiale Beneficium teneatur intra annum à die pacificæ poſſeſſionis ad Sacerdotium promoveri, videbatur nullus poſſe ad ſimile Beneficium Parochiale aſſumi, niſi ſaltem in Ordine Subdiaconatus eſſet conſtitutus: cùm aliàs juxta ſacros Canones ob interſtitia inter Ordines ſervanda, nequidem intra biennium Sacerdotio inſigniri poſſet, quod & non obſcurè ſupponit, *c. 5. ☞ de Ætate & Qualitat. Ordinand.* Nihilominùs tradit Rebuffus in Praxi Benef. *part. 1. tit. Requiſita ad collationem, n. 33.* quòd Beneficia etiam Curata quis poſſit habere, etiamſi primam tantùm habeat Tonſuram. Et licèt Fagnanus dicat opinionem Rebuffi non eſſe conformem citato *c. 5.* nihilominus fatetur, quòd ſecundùm opinionem Rebuffi in *practica* ſervetur: „ Nam (ait) Parochiales etiam conferuntur Clericis primæ Tonſuræ. Et ſacra Congregatio Concilii aliàs conſulta, an Matrimonium contractum coram Parocho adhuc intra annum ad ſacros Ordines non promoto, ſed prima tantùm Tonſura initiato, ſit validum? Reſpondit eſſe validum: Quam ſententiam Clemens VIII. ad ſe relatam approbavit: “ Hæc Fagnanus ad *capit.* PRÆTEREA *☞ de Ætate & Qualitat. Ordinand. num. 8.*

XII. Cùm enim Eccleſia optet, ut promotio ad ſacros Ordines potiùs fiat titulo Beneficii, quàm titulo Patrimonii, haud difficulter permittit, ut Beneficium etiam ante Ordinem ſacrum ſuſceptum Clerico conferatur, & ſuper interſtitiis diſpenſetur, ſi Ordinum accelerationem ipſum Beneficium requirat; ita quidem,

ut ea de cauſa permittat quoque Capitulo Sede vacante intra annum à die vacationis Litteras dimiſſoriales concedere: uti ſuprà, *part. 1. tit. 9. c. 2.*

XIII. Si obtinens Beneficium Parochiale intra annum à die pacificæ poſſeſſionis adeptæ ad Sacerdotium promotus non fuerit, auctoritate Conſtitutionis Concilii Lugdunenſis in allegato *Cap. Licet Canon.* „Eccleſia ſibi „ commiſſa eſt privatus, nulla etiam præmiſſa moni„ tione." Addidque Bonifacius VIII. in *Cap. Com„ miſſa de Elect. in VI.* quòd nec ipſi non promoto „ ullatenus ea vice iterato poterit conferri.

XIV. Idem tamen Bonifacius in *Cap. Statutum, eodem tit. in VI.* declaravit Conſtitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunenſi editam de *privatione* Eccleſiæ Parochialis commiſſæ, ob non promotionem ad Sacerdotium, „ ad Collegiatas Eccleſias, etiamſi aliàs Pa„ rochiales extiterint, & aſſumptos ad earum regimen „ non extendi; ſed antiqua jura ſervari potiùs debere „ in iiſdem.

Antiqua jura, quorum hic meminit Bonifacius, ſunt ea quæ habentur in *c. 7. ii de Elect.* Ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. quibus quidem præcipitur, ut Beneficia aut Dignitates cum cura animarum obtinentes, tempore à Canonibus præfixo promoveantur, & in Presbyteros ordinentur; ſed pœna *privationis ipſo jure* in non obedientes non adjicitur; quæ demum decreta fuit per Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. contra obtinentes *Parochiale* Beneficium: quæ Conſtitutio cùm *pœnalis* ſit, reſtringenda apparuit Bonifacio VIII. ad Beneficia, quæ propriè & *ſimpliciter* ſunt *Parochialia*.

XV. Hinc ulteriùs concludit Rebuffus, *tit. de non promotis*, quòd illa privationis pœna ob non promotionem non habeat locum in Decanatibus, Præpoſituris & Archidiaconatibus: „ Ideò qui poſſidet Præpoſi„ turam in Eccleſia Collegiata (ait) ſine promotione „ per annum non cenſendus eſt privatus, niſi fuerit „ monitus: quia non eſt Parochialis *ſimpliciter* de qua „ *Cap.* LICET CANON: licèt æquum & bonum eſſet, ut „ per Concilium vel per Papam hoc ſtatueretur: & „ hoc ad ſervitium tenderet." Hæc ille, *n.* 30. qui & *n.* 60. monet, non procedere etiam in Eccleſia Curata non Parochiali.

XVI. Itaque obtinens Beneficium Parochiale, & intra annum à die adeptæ pacificæ poſſeſſionis, non promotus ad Sacerdotium ceſſante legitimo impedimento, ipſo jure Beneficio eſt privatus; neque ampliùs titulum poſſidendi habet; poteſtque per non promotionem tanquam vacans impetrari & conferri, ait Rebuffus loco citato *n.* 1.

XVII. Rectè tamen monet ibidem Rebuffus, quòd priuſquam proviſus de Parochiali Beneficio amoveatur de poſſeſſione, debeat citari & audiri; non quidem, ut *privetur*; ſed ut ſciatur, an ſit *privatus*; quia potuit ſubeſſe legitimum impedimentum non promotionis; quod conſequenter eum à pœna privationis eximere potuit; conformiter ad *Cap.* LICET EPISCOPUS *de Præbendis in VI.*

XVIII. In Gallia, teſte Rebuffo, ibidem *n.* 50. ho„ die poſt annum conferunt Ordinarii, & facta ab il„ lis collatione, vel proviſione à Papa, impetrantur „ litteræ in cauſa novitatis directæ Judici Regio, co„ ram quo impetrans dicit ſe canonicè Beneficium aſ„ ſecutum, & eſſe in poſſeſſione Beneficii, quod va„ cat per non promotionem talis, &c. niſi impedimen„ tum probet adverſarius vel promotionem aut diſpen„ ſationem, adjudicabitur impetranti poſſeſſio ſaltem „ per recredentiam: & ſic ſervatur in forenſi judicio: „ ſed ante adjudicationem uno finito termino dari po„ terit alius ad probandum dictum impedimentum; „ quia de gravi agitur præjudicio.

De eadem praxi teſtatur quoque Tournetius in ſua collectione Arreſtorum, *lit. V. num.* 1. eamque in judicio contradictorio aliquando confirmatam fuiſſe refert.

XIX. Cùm ob non promotionem ad Sacerdotium intra annum ipſo jure Beneficio Parochiali poſſeſſor ſit privatus, quæritur quid de fructibus perceptis ſit ſtatuendum?

Bonifacius VIII. in citato *Cap.* COMMISSA cuidam dubitanti ſuper hac quæſtione ita reſcribit: „ Si pro„ moveri ad Sacerdotium non intendens parochialem receperis Eccleſiam, ut fructus per annum ex ea percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, teneberis ad reſtitutionem, cùm eos receperis fraudulenter."

XX. Hanc Bonifacii deciſionem in jure potiùs naturali, quam poſitivo fundatam eſſe, plures, quos citat & ſequitur Garzias *de Beneficiis part.* 3. *c.* 4. *n.* 37. opinantur; ideòque non tantùm in Beneficio Parochiali, ſed & in aliis quibuſcumque Ordinem ſacrum requirentibus obtinere autumant; eoſque qui eo animo Beneficia hæc accipiunt reſtituere debere fructus perceptos; utpotè qui eos receperint fraudulenter: aſſeritque Flaminius, *de Reſignat. lib.* 9. *qu.* 10. *n.* 4. quòd hodie inoleverit ſtylus in Curia Romana, exigendi juramentum à petente Beneficium, quòd illud non accipiat animo dimittendi.

XXI. Addit inſuper Bonifacius, „ illum autem qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad hujuſmodi ordinem promovendum (præter Divinam, quam exinde incurrit offenſam) ad ſervandam indemnem eamdem Eccleſiam decernimus obligari."

Utinam hæc ſatis attenderent Beneficiorum Collatores, qui non rarò affectu carnali excæcati parùm attendunt, num is cui Beneficium conferunt, animum habeat Beneficio deſerviendi; ita ut ignorantia ſi quæ ſit, adeò craſſa ſæpè ſit, ut meritò ſit timendum, ne coram Deo intimorum ſcrutatore pro ſcientia reputetur; & fructuum reſtitutioni ob hujuſmodi promotionem obnoxii teneantur.

XXII. Circa reſtitutionem fructuum faciendam ab illo qui accepit Beneficium Parochiale animo non aſſumendi Sacerdotium, hanc exceptionem addidit Bonifacius VIII. *niſi mutata voluntate promotus fueris*; innuens eo caſu reſtitutionem non eſſe faciendam; quia ſuſcipiendo Ordinem & voluntatem mutando, culpam, ſi quæ fuit in acceptando, eluiſſe & emendaſſe videtur; ipſamque privationem tituli, quæ ipſum reſtitutioni fructuum redderet obnoxium, ſuſceptione Ordinis prævenitſſe.

XXIII. Quamvis pœna privationis *ipſo jure* ob non promotionem ad Sacerdotium tantùm obtineat quoad Eccleſias Parochiales juxta citatum *Caput* LICET, & Prioratus Conventuales juxta *Clementin.* 1. §. CÆTERUM, *de Statu Monach.* tamen ſi Beneficia Ordinem annexum habeant, poterunt eorum poſſeſſores ad Ordinum ſuſceptionem urgeri: & ſi ceſſante juſto impedimento, monitis non obtemperaverint, etiam tandem ad ſententiam privationis procedi poterit; quemadmodum latiùs oſtendit Fagnanus ad *Cap.* QUANIS *de Ætate & Qualitate Ordinand.* ubi modum procedendi ad hanc privationem obſervandum propoſuit.

XXIV. Ex Decreto Bonifacii VIII. in *c.* 34. *de Elect. in VI.* poteſt Epiſcopus cum obtinente Parochialem Eccleſiam diſpenſare, ut uſque ad ſeptennium litterarum ſtudiis inſiſtens, promoveri minimè teneatur, niſi ad Ordinem Subdiaconatus dumtaxat.

Synodus Tridentina, *Seſſ.* 7. *c.* 12. *de Reformat.* ſtatuit, „ ut facultates de non promovendo, præterquam in caſibus à jure expreſſis conceſſæ, ad annum tantùm ſuffragentur."

Hoc Decreto ſublatam eſſe facultatem concedendi ratione ſtudii diſpenſationem ad ſeptennium, de qua in citato *cap.* 34. reſolviſſe ſacram Congregationem refert poſt alios Barboſa, *de Officio Parochi*, *part.* 1. *cap.* 5. *n.* 22. & 23.

XXV. Conformiter ad dictam Conſtitutionem Bonifacii VIII. conceſſit Univerſitati Lovanienſi Martinus V. quòd obtinentes Beneficia quæcumque, etiam *cum cura*, „ ratione ipſorum uſque ad *ſeptennium*, à tempore illorum pacificæ poſſeſſionis computandum, dummodò poſt habitam pacificam poſſeſſionem eamdem (niſi aliud eis ſuper hoc Canonicum ſuffragetur) infrà annum in Subdiaconos ritè fuerint ordinati, ad aliquem ex præfatis Ordinibus ſe promoveri facere minimè teneantur, nec à quoquam compelli poſſint inviti."

Simile privilegium conceſſit Eugenius IV. immediatus Martini V. ſucceſſor, declaratque ratione Beneficiorum obtentorum, etiam *cum cura*, „ uſque ad *ſeptennium* à tempore quo hujuſmodi (id eſt, *in quacumque Facultate*) ſtudio inſiſtere inceperint, computandum, dummodò infra illius annum primum, ſi & prout jus

exego-

„ attigerit, in Subdiaconos ritè ordinati ſint, ad aliquem ex Diaconatus & Preſbyteratus Ordinibus ſe promoveri facere minimè teneantur, nec ad id à quoquam inviti compelli poſſint.

Hæc quidem ante Synodum Tridentinam; at poſt hanc Synodum Gregorius XIII. ſpeciali Bulla jus Nominationum, tam à Sixto IV. Univerſitati, quàm à Leone X. aliiſque Pontificibus Facultati Artium conceſſum innovans, & confirmans, expreſsè voluit & mandavit, „ quòd hi, qui ad Beneficia *curam animarum* habentia nominati fuerint, non admittantur, niſi prius ab Ordinario locorum prævio examine, abſque concurſu faciendo, fuerint approbati: quodque in eis *perſonaliter* reſidere teneantur, nec ſe eo nomine excuſare poſſint, quòd in dictis Univerſitate & Facultate Artium ſcholares ſint, ſeu docentes aut Magiſtri.

Et in *Placeto* Philippi II. ſuper uſu hujus Bullæ præcipitur, ut in nominatione ad Beneficia *curata* vigore Bullarum Papalium facienda, exprimantur clauſulæ & obligationes de obeundo examine, & *reſidentia*, de quibus in hac Bulla.

Ut huic Bullæ ac Placeto ſatisfiat, non tantùm jubentur Nominatus acceptans Beneficium Parochiale ſubire examen Ordinarii; ſed eorum qui à Rectore, aut Facultate Artium ad examinandum fuerit deputati; atque nominandus à Facultate Artium inter alia jurat, „ quòd ſi vigore ſuæ nominationis curam aliquam Paſtoralem acceptare poſſit, non priùs tamen eam acceptabit, quàm prævio examine idoneus judicatus fuerit per eos quos Facultas deputaverit........ Quòdque infra *annum* unum ab obtenta pacifica poſſeſſione *perſonaliter* in ea reſidebit. Nec eam reſignabit, niſi integro anno reſederit, aut aliam obtinuerit.

Cùm ergo acceptans Beneficium Parochiale debeat eſſe *idoneus* tempore acceptationis; ac inſuper infra annum à pacifica poſſeſſione adepta *perſonaliter* reſidere, evidens eſt, quoad ſimilia Beneficia uſum privilegii de non promovendo *ad ſeptennium* eſſe ſublatum. *Perſonalis* enim reſidentia, etiam *perſonalem* officii Paſtoralis perſolutionem infert; quæ ſine Ordine ſuſcepto fieri nequit.

CAPUT IV.

De ſcientia aliiſque Qualitatibus ad Beneficia requiſitis.

1. *Scientia major vel minor pro diverſitate Beneficiorum neceſſaria.*
2. *Unde menſuranda ſcientia neceſſitas.*
3. *Non tantum ſcientia neceſſaria in promovendis ad Dignitates curatas.*
4. *An Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, quæ ſcientia requiratur?*
5. *Canonici Cathedrales tales eligendi, qui conſilio Epiſcopis aſſiſtere queant.*
6. *Synodus Tridentina optat, ut ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis detur Graduatis.*
7. *Gradum Academicum Synodus reputavit pro publico eruditionis teſtimonio.*
8. *Viſitatio Academiæ Lovanienſis requirit* ſtrictum *examen circa promovendos in Jure, ut Eccleſiis meliùs conſulatur.*
9. *Multum nocent Eccleſiæ & Reipublicæ, qui gradus Academicos indignis annuunt.*
10. *Enormis peccati arguuntur indignis gradum conferentes.*
11. *Sententia Joannis Gerſonis de indebita graduum Academicorum collatione.*
12. *Quæ Beneficia in Belgio requirant gradum Academicum?*
13. *In Regno Galliæ requiritur ut promovendus ſit Regnicola.*
14. *Quid de hoc obtineat in Hiſpania & Belgio?*
15. *Non ſolet huic juri Papa derogare.*
16. *Qualitates in fundatione expreſſæ ſunt ſervandæ.*
17. *Beneficia Patrimonialia, quæ & ſalva collatio non conſanguineo eſt valida non concurrente conſanguineo.*
18. *Secus in Beneficiis debitis Graduatis.*
19. *Quomodo graduum computatio ineunda, dum agitur de Beneficiis Patrimonialibus?*
20. *Beneficia Patrimonialia non facilè admittenda, & quare?*
21. *Conditio prælationis conſanguineorum eſt odioſa, ideoque reſtringenda.*
22. *Quædam Dignitates debent conferri Canonicis.*
23. *An ſufficiat fuiſſe Canonicum tempore adeptæ Dignitatis?*
24. *Erectio Canonicatus ad retinendam Dignitatem.*

I. INter qualitates in providendo de Beneficio imprimis recenſenda eſt ſcientia talis, quæ officio, ob quod Beneficium datur, ſive Beneficio incumbenti, obeundo eſt neceſſaria.

Porrò cùm officia Beneficiis annexa varia ſint, eorumque functiones majorem, vel minorem ſcientiam requirant, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia ſcientia requiritur.

II. Porrò talis generaliter requiritur, quæ functionibus Beneficio annexis adimplendis neceſſaria & conveniens eſt.

Hinc Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* poſtquam dixit, Dignitates in Eccleſiis, præſertim Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam fuiſſe inſtitutas, ac proinde meritò, qui ad eas vocantur, tales eſſe debere, qui ſuo muneri reſpondere poſſint, tamquam conſequens ſubinfert: „ Nemo igitur ad Dignitates quaſcumque quibus animarum cura ſubeſt promoveatur, niſi qui ſaltem 25. ſuæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine verſatus, *doctrina* ad ſuum munus *neceſſaria* ac morum integritate commendetur.

III. Cùm his Dignitatibus *curam animarum* incumbat, ea cumprimis doctrina neceſſaria eſt, quæ regimini animarum quod à Patribus *ars artium* vocari conſuevit, ritè obeundo requiritur: & quidem eo eminentior doctrina, & eruditio major, quò cura Dignitatibus his incumbens, non tantùm aliquos ſimplices laicos, ſed plerumque Clerum numeroſum concernit; qui quò ad vitam perfectiorem vocantur, eò eruditione majore opus in Directore. Hoc utinam attenderent, qui haſce Dignitates ſine ullo penè onere exiſtimant; minorémque ad eas doctrinam neceſſariam, quam ad quodcumque Beneficium Parochiale.

IV. Ulteriùs eædes Dignitates, quin & Canonicatus in Eccleſiis Cathedralibus inſtituti ſunt, ut in regimine Eccleſiæ Epiſcopo opera & conſilio aſſiſtant, atque propterea Capitulum Cathedrale, Eccleſiæ *Senatus* appellari meruit.

Unde ſingulariter de Canonicis Cathedralibus verificatur quod præterito ſæculo de univerſis Canonicis dixit Cardinalis Polus: „ Canonicatus & Præbendas inſtituendi ratio & cauſa hæc fuit, ut qui ad eas aſſumuntur Epiſcopo aſſiſtant, eumque in muneris ſui functione *conſilio* & *opera* adjuvent, & in Divinis celebrandis Eccleſiæ inſerviant. " In Decreto Reformat. Cleri Anglicani, *num.* 3. Habetur *tom.* 14. Concil. general. *col.* 1743.

Quare Molanus expendens Canonicorum inſtitutum & vocationem, ait: „ Beati ſunt illi Canonici, & verè omni laude digniſſimi, qui non contenti bona vita, & Canonico Eccleſiæ officio, ſecundùm menſuram donationis, opitulatores eſſe cupiunt in Eccleſia Dei, ſcientes hanc eſſe vocationem ſuam, " *Lib.* 1. *de Canon. cap.* 27.

V. Inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis pro reformatione Eccleſiæ oblatos legitur hic ordine 27. „ Cùm Epiſcopus ea juriſdictione uti non debeat, ſecundùm antiqua Decreta, niſi conſulto Capitulo; quemadmodùm nec alia ſuæ Diœceſis gravia negotia tractare: danda eſt diligens opera, ut Canonici Cathedralium Eccleſiarum ſint aſſidui in Eccleſia Cathedrali, bonis moribus & ſcientia prædìti, quique ſaltem 25. annum attingant, nam ante illam ætatem cùm non poſſint per leges humanas rebus ſuis proſpicere, quomodo Epiſcopo conſulere poterunt?

Quamvis non decreverit omnia quæ hoc articulo con-

continentur ; ſit tamen oſtendit, non mediocrem ſcientiam in Canonicis, præſertim Cathedralibus requiri.

VI. Hac de cauſa deſideravit, ut non tantùm præcipuæ Dignitates Doctoribus aut Licentiatis in Theologia aut Jure Canonico conferrentur, ſed inſuper „ hortatur, ut in provinciis, ubi id commodè fieri „ poteſt, Dignitates omnes & ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Eccleſiis, vel Collegiatis inſignibus conferantur tantùm Magiſtris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure Canonico.

VII. Ut quid enim hoſce gradus Academicos exigi putabimus, forſan tamquam quoſdam varios honoris titulos? nequaquam ſanè: ſed ut publica eruditionis teſtimonia, quibus omnibus conſtaret, eos ſcientia vel Theologica, vel Juris Canonici ita inſtructos, ut meritò publicum hoc teſtimonium mererentur.

Hoc in jam citato Decreto luculenter expreſſit Synodus Tridentina. Poſtquam enim declaraſſet, Dignitates præſertim in Eccleſiis Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam inſtitutas, ac propterea neminem ad eas promovendum, niſi *doctrina* ad ſuum munus exequendum neceſſaria commendetur, mox ea, quæ de gradibus Academicis ex ipſo Decreto jam relata ſunt, ſubjecit tamquam medium quo finis ille obtineretur; id eſt, nemo ad eas promoveretur, niſi doctrina ad ſuum munus exequendum neceſſaria commendetur; de qua ex grado Academico tamquam publico doctrinæ teſtimonio conſtaret.

Luculentiùs id declaravit, *Seſſ.* 22. *c.* 2. *de Reformat.* requirens, ut quicumque poſthac „ ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, *ſcientia* ejuſmodi polleat, ut „ muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere; “ Deinde ſubjungens: „ Ideòque anteà in Univerſitate „ ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in „ Sacra Theologia, vel Jure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus „ ad alios docendos oſtendatur.

Cùm hoc loco exigat Synodus, ut promovendus ad Eccleſiam Cathedralem *publico* Academiæ teſtimonio ad alios docendos idoneus oſtendatur, niſi Gradu Academico fuerit inſignitus, manifeſtè evincitur, Gradum Academicum ex mente Synodi eſſe vice publici teſtimonii, quo promovendus ad Eccleſiam Cathedralem idoneus ad alios docendos oſtendatur.

VIII. De hac veritate perſuaſi Principes Belgii, nihil adeò in hujus Univerſitatis Viſitatione anno 1617. inculcarunt, atque enixè præceperunt, quàm ut nemini, ſignanter in Theologia aut Jure Gradus Licentiæ aut Doctoratus annuerentur, niſi prævio de capacitate & eruditione *ſtricto* examine; *ſolique idonei admittantur, inidonei autem omni privato affectu ſepoſito* (ait Viſitatio circa Facultatem Theologicam) *repellantur*.

In eadem præſcribitur Doctoribus Juris examini Graduandorum præpoſitis, ut paſſim ubicumque libuerit per totum jus Civile vel Canonicum, reſpectivè Licentiandos examinent.

Et *ne illis dedecori ſit* (ait Viſitatio) *repulſam pati ſtatuimus, ut notabili tempore ante repetitionem dictum examen* RIGOROSUM fiat.

Rationem verò inſtituendi hujus *rigoroſi* examinis ex ipſa viſitatione attendamus: „ Ne *paucarum* legum „ (ait) aut *Canonum* Licentiati fiant, ſed in theoria „ juris perfectè verſati in palæſtram praxeos ut docti „ & ſpectabiles Viri prodeant, qui clientibus prudenter „ & candidè patrocinentur, *atque Cathedralibus, aut* „ *Collegiatis Eccleſiis probè conſulant*, ſtatuimus.

IX. Non dubium proinde, veriſſimè notatum eſſe à viro erudito Petro Tholoſano, *lib.* 18. *de Republic. c.* 9. *num.* 6. „ Quòd multum nocet Reipublicæ, quòd Profeſſores aliqui reperiuntur, parum timoratæ conſcientiæ, & non conſiderant quale pecus acadicum „ introducant Eccleſiis & Subſelliis, gratiam ſæpè gradus profanis concedentes: nec conſiderant, ſe reddituros rationem coram Deo & hominibus de tanta in probandis ſtudiis negligentia.

Hujus ſui dicti rationem præmiſerat: „ Siquidem „ indigni potiti gradibus, vel mercati eoſdem, eorum „ favore Beneficia Eccleſiaſtica & ſæculares dignitates ſub *perſona peritorum* invadunt, præripiunt quæ „ viris doctis & benemeritis.

X. Qui hæc aliaque incommoda in Rempublicam ſeu Civilem ſeu Eccleſiaſticam, ex indebita & nimium facili graduum Academicorum collatione, redundantia ſeriò attenderit, neſcio an nimii rigoris damnabit dictum ejuſdem Auctoris relatum ab Andræa Bouwens J. Cto. Moſæ-Trajectino, *lib.* 2. *de Juris Juſtitiæque Uſu & Abuſu cap.* 3. „ Eos Accademicos *mortaliter* peccare, qui gradibus & titulis inſigniunt indignos, “ adeòque velut *publico* teſtimonio Tribunalibus, & “ Dei Eccleſiis imponunt. “

XI. Refert Joannes Sinnichius in Saule Exrege *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465. de Joanne Gerſone, quòd inter alias cauſas ob quas Cancellariatui Academiæ Pariſienſis renuntiare meditaretur, hanc allegaret: „ Cogor ad deliberationem aliorum vel pro conſuetudine temporis ignaros ſcientia, & pernicioſis moribus promovere. “ Ad quæ verba reflectens Sinnichius, ait “ Cenſuit nimirum indignorum ad gradus Academicos promotionem, *gravem* eſſe *iniquitatem*, ideò “ utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ, quàm Politicæ infert perniciem. “

XII. Ad quas Dignitates quòd tum ex Decreto Concilii Trident. tum ex Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum requiratur gradus Academicus, notavimus ſuprà *part.* 1. *tit.* 12. & *tit.* 10. ubi actum fuit de Canonicatibus graduatis.

De ſcientia neceſſaria pro obtinendis Beneficiis Parochialibus ſpecialiter tractabitur infrà titulo de Concurſu ad Beneficia Parochialia; ubi unà de examine promovendorum ad hæc Beneficia agetur.

Sunt & aliæ nonnollæ qualitates, vel ex privilegio aut conſuetudine Regni, vel Eccleſiæ; aut ex ſpeciali Beneficii ſundatione requiſitæ.

XIII. Ita in Regno Franciæ ſive ex privilegio, ſive conſuetudine pluribus Regum Edictis firmata, requiritur, ut promovendus ad quodcumque Beneficium ſit Regnicola; niſi à Rege litteras naturalitatis obtinuerit. Unde Rebuffus in additione ad Regulam Cancellariæ *de Idiomate*, ait: „ Nota tamen quòd in Francia nec Ordinarius, nec Legatus poſſet alienigenæ “ conferre, qui ſi conferant illud Beneficium, à Regnicola impetrari poterit, quod eſt notandum, & “ hoc privilegium Regni non ſolùm prohibet extero “ habere Eccleſiam Parochialem, de qua hæc regula “ loquitur, ſed etiam alia quæcumque Beneficia ac “ alia bona, etiamſi illi fuiſſent Cardinales, ſine Regis beneplacito, obtinere non poſſent. Quamvis D. “ Gomeſ. hic qu. 2. volens Cardinalibus favere, multa pro ipſis addixerit; tamen in Francia ſervatur “ quod dixi. “

De eodem jure teſtatur quoque Choppinus de Dominio Franciæ, *lib.* 1. *tit.* 11. & latiùs probat in Probationibus Libertatum Eccleſiæ Gall. [illegible]

XIV. Simile eſſe privilegium & [illegible] in Regno Hiſpaniæ, teſtis eſt Didacus C[illegible] *lib.* [illegible] *cap.* 37. *num.* 5. plures ibidem de hoc [illegible] Hiſpanies, & illud ut rationabile adſtruentes citans.

In Placeto Caroli V. ſuper uſu Nominationum Facultatis Artium in hac Univerſitate cavetur, *art.* 1. quòd nullus poterit nominari vigore indultorum dictæ Facultati Artium conceſſorum, ad aliquod Beneficium hujus Patriæ, niſi ſit ex eadem patria oriundus; vel ſi extraneus reſederit in dicta patria & ſtuduerit decem annis, aut obtinuerit à Principe litteras conſenſus in forma. Latius Zypæus, *tit. de Elect. num.* 13.

In textu notatum fuit, eſſe conſtantem Regni Galliæ uſum, quòd nullus in hoc regno queat quodcumque Beneficium poſſidere, niſi ſit Regnicola, aut litteras naturalitatis à Rege obtinuerit.

Obſervat autem Antonius le Vaillant, Advocatus in Parlamento Pariſienſi in Notis marginalibus ad Obſervationes Georgii Loverii in Molineum, ad regulam Cancellariæ *de infirmis reſignantibus, n.* 44. quòd ſufficiat, „ litteras, quas vocant *de naturalitate* obtinere pendente lite, & modò ſint ante litis deciſionem “ in Curia Computorum regiſtratæ. Proviſio invaleſcit, quia (ait) eſt impedimentum politicum & non “ canonicum. & ideò Rex illud poteſt tollere. “

XV. De iiſdem Regum indultis agit Pyrrus Corradus, *lib.* 2. *Praxis Beneficiariæ, cap.* 9. notatque, quòd

quia

quia hæc indulta conceſſa ſunt ad inſtantiam Imperatoris, Regum & aliorum maximorum Principum, nunquam Papa derogare conſueverit in læſionem Imperatoris & Regum.

XVI. Subinde ex lege fundationis Beneficia debentur certo generi perſonarum; v. gr. Clericis ejuſdem Eccleſiæ, cantoribus, muſicis, aliiſve certis qualitatibus veſtitis; tuncque hiſce & non aliis hujuſmodi Beneficia conferenda ſunt.

XVII. Quia & ſubinde ad Capellanias ſimiliave Beneficia ſimplicia vocantur *conſanguinei* Fundatoris; ſolentque vocari Beneficia *patrimonialia*, de quibus agit Garcias de Beneficiis *parte 7. cap. 15. num. 6.* notatque quòd facta collatio alteri quàm conſanguineo ſit invalida: „ quod tamen (ait *num. 7.*) procedit & accipiendum eſt, contradicente & opponente ſe aliquo conſanguineo, & ſibi fieri proviſionem petente; aliàs enim præſentatio ſeu proviſio alteri facta ſuſtineretur.

XVIII. Rectè tamen monet *num. 10.* advertendum id quod dicitur, collationem ſuſtineri ob non concurſum alicujus qualitatem illam habentis, „ non eſſe verum in Beneficiis, quæ ſunt conferenda *qualificatis*, non ob favorem & reſpectum perſonarum; ſed Eccleſiæ, & Beneficii, ut meliùs & magis idoneis perſonis provideatur, ut graduatis; tunc enim non valeret collatio aliter facta, etiamſi nullus qualificatus peteret ſibi fieri, quilibetque etiam non qualificatus poſſet petere, declarari collationem nullam.

XIX. Plura dubia circa hæc Beneficia ibidem proponit & reſolvit Garcias; atque inter cætera reſolvit *num. 23.* in Capellaniis ad quas vocantur conſanguinei proximiores faciendam computationem ſecundùm leges; „ quia quamvis in Beneficiis & Capellaniis non ſuccedatur jure *hæreditario* & *ſucceſſionis mera*, tamen negari non poteſt, quin ubi conſanguinei vocantur, ſit materia ſucceſſionis, ſaltem aliquo modo & adinſtar.

XX. Cùm verò in Beneficiis Eccleſiaſticis omnis ſpecies ſucceſſionis hæreditariæ ſit meritò vitanda; neque Miniſteria ſecundùm ſanguinem, ſed ſecundùm merita ſint diſtribuenda, hujuſmodi conditio Beneficii fundationi non facilè adjicienda; neque à Prælatis facilè admittenda; quemadmodum de Burſis ſeu portionibus pauperum ſtudioſorum notavit *tit. 11. cap. 4. num. 17.*

XXI. Hinc ulteriùs concluditur, hujuſmodi conditiones tanquam naturæ Beneficiorum, ac Sacris Canonibus quodammodò contrarias, ut odioſas eſſe reſtringendas; ideòque intra verborum tenorem & rigorem eſſe concludendas; quapropter ſi in ſimilium Beneficiorum fundatione dictum non ſit, adveniente vacatione, eam publicandam eſſe, neceſſaria publicatio non erit; neque conſanguinei collationem impugnare poterunt; titulo non factæ publicationis; modò non appareat fraus aut præcipitantia aliqua ex parte collatorum interveniſſe ad excludendos conſanguineos, & ita in caſu occurrente cum aliis Doctoribus aliquando reſpondi, & conformiter judicatum fuit.

XXII. In multis Eccleſiis aut ex ſtatuto, aut ex fundatione, vel conſuetudine inductum eſt, ut Dignitates non niſi Canonicis conferri queant; aut ex Canonicis eligi debeant. Sic in Eccleſiis Belgicis vi erectionis ad tres dignitates, nimirum Archidiaconatus, Archipresbyteratus & Pœnitentiariatus, Canonici Graduati aſſumi debent.

Meminit quoque Pyrrus Corradus *lib. 2. Praxis Benef. cap. 9.* Indulti Sixti V. quo cautum eſt ne „ ad principales dignitates exiſtentes in quibuſdam locis Diœceſis Leodienſis aliæ perſonæ, præterquam Canonici majoris Eccleſiæ dictæ civitatis Leodienſis, actu Præbendati, & perſonaliter in ea reſidentes, eligi poſſint. “

XXIII. Occaſione hujus Indulti Sixtini, „ cùm dubitaretur, (ait Pyrrus Corradus) an qualitas Canonicatus requireretur, momento temporis, vel ſucceſſivè, fuit dictum hoc negotium verſari in actu potiùs momentaneo; quia indultum dicit, quòd nullæ perſonæ, præterquam Canonici eligantur, & ſic qualitas Canonicatus præexquiritur tempore electionis; unde ſufficit, adeſſe eo tempore. “

Ratio potiſſima fuit (ait) „ quòd cùm indultum veriſimiliter requirat dictam qualitatem, ad hoc ut dignitas perſonis magis dignis conferatur, parum intereſt quòd poſtea deficiat illa qualitas Canonicalis, ex qua oritur præſumptio meritorum; cùm ea deficiente adhuc tamen remaneat præſumptio honeſtatis, bonitatis, & meritorum, propter illam qualitatem præcedentem. “

Deinde ſubjungit: „ Unde paſſim videmus, quòd, ſtantibus ſupradictis, licèt quis, ut dictum eſt, non poſſit aſſequi Dignitatem niſi fuerit in Eccleſia Canonicus, nihilominus non prohibetur poſtmodum ſuum Canonicatum reſignare, retenta ſuprà dicta dignitate. “

Si tamen ſtatutum aut privilegium vel fundatio vellet, ut nullus eſſet Decanus, v. g. niſi ſimul eſſet Canonicus, apparet, quòd eo caſu non poſſet manere in ea dignitate dimiſſo Canonicatu: quia tunc eſſet Decanus & non Canonicus; quod tenori fundationis videtur contrariari: & ſic „ aliquando Cancellaria Romana expedivit creationem in Canonicum cum clauſula, *ex nunc, prout ex tunc, & è contra*, ad effectum retinendi dignitatem, puta quòd Orator litigabat ſuper Canonicatu, & Præbenda, & nolebat in eventum evictionis Canonicatus, & Præbendæ prædictorum, amittere dignitatem, quam obtinebat, quæque ſimul cum Canonicatu, & Præbenda oportebat vigore prædictorum ſtatutorum retinere: Unde ex nunc, prout ex tunc, in eventum evictionis, creatur Canonicus, ad effectum retinendi prædictam Dignitatem. “

XXIV. Ita Corradus loquens ibidem de quibuſdam Eccleſiis Gallicanis Cathedralibus, Metropolitanis & Collegiatis, „ in quarum ſtatutis cavetur expreſsè, quòd nullus ibidem Dignitatem, adminiſtrationem, perſonatum, vel officium obtinere poſſit, niſi in illis Canonicus exiſtat, uti loquitur Leo X. in Concordatis inter ipſum & Franciſcum I. reſervans ſibi poteſtatem creandi Canonicos, ad effectum dumtaxat inibi obtinendi Dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium hujuſmodi, & non conſequendi primam Præbendam vacaturam. “

Vide Rebuffum ad hunc textum Concordatorum, ubi latè tractat de hujuſmodi Canonicis honorariis & titulatis.

TITULUS VIGESIMUS.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

Semper vetita Beneficiorum pluralitas, & rationes prohibitionis.

1. *De pluralitate Beneficiorum nihil expreſsè in antiquis Canonibus.*
2. *Dum Canones vetant aliquem ad plures Eccleſias ordinari, pluralitatem Beneficiorum damnant.*
3. *Quid hac de re decreverit Synodus Chalcedonenſis.*
4. *Decretum Synodi VII. & ratio prohibitionis.*
5. *Oſtenditur hoc Decreto pluralitatem Beneficiorum fuiſſe damnatam.*
6. *Pluralitas Beneficiorum quantumvis ſimplicium & tenuium jure communi vetita.*
7. *A nonnullis in Synodo Tridentina diſtinctio Beneficiorum compatibilium & incompatibilium reprobata, & quare.*
8. *Singula officia ſingulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri.*
9. *Injuſta Beneficiorum pluralitas, qua unus accipit ſtipendia plurium.*

10. *Fun-*

10. *Fundatorum intentio per Beneficiorum pluralitatem defraudatur, & vagandi occaſio datur.*
11. *Pluralitas Beneficiorum ſæpius juri naturali repugnat.*
12. *Beneficiorum pluralitas in certis circumſtantiis licita eſſe poteſt.*
13. *Quæ circumſtantiæ concurrere debeant, ut pluralitas non ſit juri naturali contraria.*
14. *Qui titulo conſuetudinis aut diſpenſationis plura Beneficia ſecurè retinere vult, quid attendere debeat.*

I. IN priſtinis Eccleſiæ Canonibus nihil quidem contra pluralitatem Beneficiorum decretum legitur; eò quòd Beneficiorum ab ipſis Ordinibus diſtinctio nondum invaluiſſet; neque Beneficiorum collatio ab ipſa Ordinatione ſeparata eſſet.

II. Verùm cùm ordinari ad aliquam Eccleſiam, eique in ipſa ordinatione adſcribi, eſſet juxta illius temporis diſciplinam illius Eccleſiæ Beneficiatum conſtitui; etiam pluribus Eccleſiis adſcribi ſive intitulari idem erat, quòd plura Beneficia in diverſis Eccleſiis obtinere.

Hinc quoque intelligitur, quòd ubi Canones vetant quemquam duabus Eccleſiis adſcribi vel intitulari, reipſa prohibuerint plura Beneficia in diverſis Eccleſiis ab eodem poſſideri: atque hoc ſenſu, veriſſimum eſt, jampridem ſacris Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnatam eſſe.

III. Concilium Chalcedonenſe *Can.* 10. ait: „ Non licere Clericos in duarum civitatum Eccleſiis eodem tempore in Catalogum referri, & in ea in qua in principio ordinatus eſt; & in ea ad quam tamquam ad majorem confugit, propter magnæ gloriæ cupiditatem; eos autem qui hoc faciunt, propriæ Eccleſiæ reſtitui, in qua ab initio ordinati ſunt, ut illic *ſolum* miniſtrent...... Eos autem qui auſi fuerint poſt magnæ hujus & univerſalis Synodi definitionem aliquid eorum, quæ ſunt prohibita, facere, ſtatuit ſancta Synodus eos proprio gradu excidere. “ Fragmentum ſeu ſummarium hujus Canonis refert Gratianus *cauſ.* 21. *quæſt.* 1. *Can.* 2. his verbis; „ Clericum in duarum Eccleſiis civitatum eodem tempore conſcribi non oportet.

IV. Idipſum generalioribus terminis decreverunt Patres Synodi ſeptimæ *Can.* 15. fundamenta hujus prohibitionis exprimentes: „ Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Eccleſiis non collocetur: negotiationis enim & turpis lucri proprium eſt, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim Domini voce audivimus, non poſſe quempiam duobus dominis ſervire: vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel unum amplectetur, & alterum negliget: Unuſquiſque ergo ſecundùm dictum Apoſtolicum, in eo, in quo vocatus eſt, debet manere, & in una Eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotiis, ea à Deo ſunt aliena.

Hìc ſat apertè declarat Synodus, nullam velle permittere in duabus Eccleſiis ejuſdem Clerici eodem tempore intitulationem ſive adſcriptionem; eò quòd nemo poſſit duobus Dominis, id eſt, duabus Eccleſiis ſervire; neque in duabus *aſſidere*, ſeu *reſidere*.

Si ergo Synodus improbat adſcriptionem Clerici in duabus Eccleſiis, eò quòd nemo poſſit eodem tempore *duobus Dominis*, id eſt, duabus Eccleſiis deſervire; atque unuſquiſque debeat in una Eccleſia *aſſidere*, ſeu *reſidere* in qua vocatus eſt, conſequitur, quòd eodem fundamento pluralitas Beneficiorum in diverſis Eccleſiis generaliter damnata cenſeri debeat.

V. Certum quippe eſt, inſpectis ſacris Canonibus, quin & jure Decretalium, atque ipſa Beneficiorum inſtitutione, omne Beneficium requirere perſonalem reſidentiam, ac *perſonale* officium in illa Eccleſia, in qua ipſum Beneficium fundatum vel erectum eſt; quum perſonalem reſidentiam, & perſonale officium, quia eodem tempore idem in diverſis & diſſitis Eccleſiis præſtare nequit, conſequens eſt, eodem jure, & attenta ipſa Beneficiorum inſtitutione, pluralitatem Beneficiorum non ſecus quàm intitulationem Clerici in diverſis Eccleſiis eſſe generaliter interdictam.

Unde Alexander III. in *Cap.* 13. *tit. de Præbendis* ſcribens, „ Iſtud eſſe omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis plures dignitates vel perſonatus obtineat; “ hanc aſſignat rationem: „ Quum ſingula officia in Eccleſiis *aſſiduitatem* exigant perſonarum. “

VI. Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, quòd ſicuti nullum Beneficium, quantumvis tenue in proventibus, jure communi eximitur à perſonali reſidentia; ita nec ulla de jure dentur Beneficia *compatibilia* ob proventuum tenuitatem, ſaltem in diverſis Eccleſiis.

Hanc in rem admodum notanda ſunt verba citati Canonis 15. Synodi VII. quæ allegatis verbis immediatè ſubnectuntur: „ Ad hujus autem vitæ uſum ſunt diverſa ſtudia; ex iis ergo ſi quis velit, ea quæ ſunt corpori ad uſum neceſſaria comparet. Dixit enim Apoſtolus, *Uſui meo & iis qui mecum ſunt ſubminiſtraverunt manus meæ.* “

His declarat ſat dilucidè Synodus, neque ad comparandum vitæ neceſſaria, Clericum in diverſis Eccleſiis adſcribendum; ſed aliunde, etiam laborando manibus ſuis, potiùs debere ſibi de neceſſariis providere.

VII. Quapropter inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis Concilio Tridentino exhibitos, decimus quartus differentiam compatibilium & incompatibilium Beneficiorum, quoad pluralitatem, ut novam & antiquis Decretis incognitam exhibet, & aboleri poſtulat; „ Unum tantùm Beneficium uni conferatur, ſublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium & incompatibilium Beneficiorum differentia, quæ diſtinctio ut eſt nova & antiquis Decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit. “

VIII. Ulterius, quia ſingula Beneficia ſua habent annexa officia, convenit, ut ſingula ſingulis committantur perſonis, „ Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Eccleſiæ corpore ſecundùm veridicam Pauli ſententiam, in uno eodemque ſpiritu alii conferendum eſt hoc officium, alii committendum eſt illud, neque uni quantumlibet exercitatæ perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia, & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat; ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. “

Hæc ex *Canone* 1. *Diſt.* 89. ubi notant Correctores Romani illa quidem non haberi in Epiſtolis S. Gregorii ut à Collectoribus citantur, ſed referri à Joanne Diacono *lib.* 2. vitæ ejuſdem ſancti Pontificis *num.* 54. tamquam dicere ſoleret: „ Singula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere, aſſerens, quia ſicut in uno corpore, “ &c.

Hinc Gratianus huic Canoni præmittit hoc monitum: In diſpenſatione verò Eccleſiæ hanc regulam obſervandam noverit (Epiſcopus) ut nulli quantumvis exercitatæ perſonæ duo ſimul committat officia.

Similiter Boniſacius VIII. in *Cap.* 1. *de Conſuetud.* in VI. improbans conſuetudinem retinendi plures dignitates, rationem improbandi ex ipſa pluralitate officiorum petit, dicens: *Cùm unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere*: quaſi diceret, cùm unum officium vix dignè valeat adimplere, indignum eſt, plures habere dignitates, quæ cum pluribus officiis obeundis adſtringunt.

IX. Inſuper ſingula Beneficia, juxta hodiernam diſciplinam, ſuos habent annexos proventus, quibus Beneficiati tamquam Eccleſiæ Miniſtri aluntur. Injuſtum autem apparet, ut unus ſtipendia pluribus Eccleſiæ Miniſtris deſtinata accipiat, atque hinc rurſus injuſta apparet pluralitas Beneficiorum: „ Nonnulli (ait Concilium Lateranenſe in *Cap.* 3. *tit. de Clericis non reſid.*) modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas & plures Eccleſias Parochiales, contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut cùm unum,

Digitized by Google

„ unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſi„ bi vindicent plurimorum.

Joannes XXII. in *Extravagante* Execrabilis *de Preb. in comm.* recenſens incommoda ex pluralitate Beneficiorum promanantia, primo loco recenſet, quòd „ interdum unus, qui unum quamvis modi„ cum vix officium implere ſufficeret, *plurimorum* „ ſibi vindicat *ſtipendia*, quæ multis literatis viris vi„ tæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, „ qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æqua di„ ſtributione collata.

X. Ipſa quoque Beneficiorum inſtitutio & fundatio eò tendit, ut plures Miniſtri conſtituantur Eccleſiæ; dum igitur unus occupat plura Beneficia, contra ipſam Beneficiorum primam inſtitutionem ipſamque Fundatorum intentionem numerus Miniſtrorum diminuitur; ipſique cultui Divini Officii detrahitur, quod etiam inter incommoda ex pluralitate Beneficiorum provenientia reponit Joannes XXII. in citata Extravagante: additque: „ Habentibus ipſa (plura Benefi„ cia) paratur vagandi materia, Divini cultus mi„ nuuntur, hoſpitalitas in ipſis Beneficiis debita non „ ſervatur.

XI. Hæc aliaque ex pluralitate Beneficiorum ſequi ſolita incommoda, reddunt plerumque pluralitatem illam illicitam, præveniendo etiam omnem juris poſitivi conſtitutionem ſive prohibitionem, efficiuntque ut conſuetudinem retinendi plura Beneficia tamquam corruptelam & abuſum reprobet Pontifex in *Cap.* 3. *de Conſuet.* in VI.

XII. Et Sanctus Thomas *Quodlib.* 9. *quæſt.* 7. *art.* 11. enumerans prædictas inordinationes, quas pluralitas Beneficiorum in ſe continet, dixit pluralitatem Beneficiorum non eſſe annumerandam actionibus de ſe indifferentibus ad bonum & malum; ſed annumerandam actionibus „ quæ abſolutè conſideratæ de„ formitatem vel inordinationem quamdam important, „ quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus, „ bonæ efficiuntur: Sicut occidere hominem vel per„ cutere, in ſe deformitatem quamdam importat: ſed „ ſi addatur, occidere malefactorem propter juſti„ tiam, vel percutere delinquentem cauſâ diſciplinæ, „ non erit peccatum, ſed virtuoſum. “ Hæc S. Thomas, additque: *In numero harum actionum videtur eſſe, habere plures Prebendas.*

XIII. Deinde docet, quòd ni concurrant circumſtantiæ, quæ omnes illas inordinationes, quas pluralitas illa in ſe continet, abſtergant, ipſa pluralitas Beneficiorum maneat prohibita jure naturali: nullaque conſuetudine aut diſpenſatione juſtificari queat.

XIV. Quapropter, qui vigore conſuetudinis aut diſpenſationis in pluralitate Beneficiorum ſecurus eſſe deſiderat, neceſſariò expendere debet, an revera hujuſmodi concurrant circumſtantiæ, quæ omnem illam inordinationem tollant; nihilque adeo ſuperſit, quod ipſam pluralitatem jure naturali illicitam reddat; ſed ſolum jus poſitivum, conſuetudine aut diſpenſatione ſolubile obſtet, quominus pluralitas in talibus circumſtantiis eſſet illicita: uti latius infra capite 3. oſtendetur.

CAPUT II.

Quomodo pluralitas Beneficiorum ſenſim invaluerit; & quibus potiſſimum prætextibus?

1. *Beneficiorum pluralitas certis in caſibus licita, & ii nimium extenſi.*
2. *Synodus VII. unum duabus Eccleſiis præfici permiſit.*
3. *Verus ſenſus Synodi.*
4. *Idipſum permiſit Synodus Emeretenſis.*
5. *Exponitur ſententia hujus Synodi.*
6. *Quomodo Decreta Synodorum contra earum mentem extenſa fuit.*
7. *Ipſa pluralitas ex hac mala interpretatione multum invaluit.*
8. *Quantus fuerit abuſus hujus pluralitatis in Gallia ſeculo XII.*
9. *Praxis multorum non cenſetur probata, quia diſſimulabatur.*
10. *Abuſus hic etiam erat circa Beneficia curata.*
11. *Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. contra Beneficiorum pluralitatem.*
12. *Decretū hoc extirpando hoc abuſui minimè ſuffecit.*
13. *Diſpenſationem expreſsè probans eas frequentiores reddidit.*
14. *Querela Joannis XXII. de exceſſu diſpenſationum.*
15. *Decretum hujus Pontificis contra hunc abuſum.*
16. *Etiam poſt hoc Decretum abuſus perduravit.*
17. *Commendarum uſus circa Eccleſias Parochiales primitùs utilis.*
18. *Quomodo hæ progreſſu temporis palliandæ pluralitati Beneficiorum ſubſervierint.*
19. *Abuſus tegebatur regula ab Innocentio III. tradita.*
20. *Synodi Londinenſis Decretum contra hoc palliamentum.*
21. *Idem prætextus ſtrictè refellitur.*
22. *Oſtenditur, quomodo Commendarum uſu quidam fœdè abuterentur.*
23. *Permittit Innocentius unum duas Eccleſias habere*, ſi una ex altera pendeat.
24. *Quomodo hæc regula palliandæ pluralitati Beneficiorum ſubſervierit.*

I. OMnem Beneficiorum pluralitatem priſtinis Canonibus vetitam fuiſſe capite præcedenti oſtenſum eſt: ubique notatum, Beneficiorum pluralitatem plures inordinationes continere, ob quas etiam præveniendo omnem legem poſitivam, jure naturali plerumque vetita ſit.

Attamen & illud animadverſum ex ſancto Thoma, poſſe nonnumquam circumſtantias concurrere, quæ omnes inordinationes pluralitati plurumque conjunctas, abſtergant; eamque inſpecto ſolo jure naturali licitam reddant.

Cùm verò caſus nonnulli hujuſmodi circumſtantiis circumſcripti in Canonibus eſſent expreſſi, mirum, quomodo Clericorum multorum ambitio & avaritia, è quibus Beneficiorum pluralitas oriri ſolet, eos caſus contra Canonum ſententiam, & Patrum mentem extenderint; atque Beneficiorum pluralitati incrementum dederit.

II. Synodus œcumenica ſeptima *Can.* 15. adeo diſtrictè interdicit Clericum in duabus Eccleſiis collocari; id eſt juxta modernam diſciplinam, in duabus Eccleſiis Beneficiatum eſſe, ut nequidem ad inopiam ſublevandam id permittat; ſed velit ut potius manibus laborando victui neceſſaria ſibi comparare ſtudeat, uti capite præcedenti retulimus; ſubjungit tamen hanc cautionem: Et hoc quidem in hac à Deo cuſtodita „ civitate. In iis autem quæ extra ſunt locis, pro- „ pter hominum inopiam permittatur. „

III. Verus hujus Canonis ſenſus eſt, quòd unus idemque Sacerdos poſſit duabus Eccleſiis extra civitatem conſtitutis deſervire, dum ea eſt hominum in iis Eccleſiis inopia, ut ſingulæ ſingulos Sacerdotes habere nequeant: quo caſu ut hominum illorum neceſſitati, quantum poſſibile eſt, ſuccurratur, permittit Canon, ut idem Sacerdos duabus Eccleſiis ſibi vicinis deſerviat.

IV. Legitur quoque in Synodo Emeretenſi anno 666. *Can.* 19. In Parochiis multæ ſunt Eccleſiæ conſtitu„ tæ, quæ à fidelibus factæ, aut parùm, aut nihil de „ rebus videntur habere. Sacerdotali ergo Decreto „ Presbytero *uni plures* extant commiſſæ; unde ca„ vendum eſt, ne occurrente paupertate, vel ibi„ dem non impleantur Miſſæ.

Hic rurſus permitti videtur Beneficiorum pluralitas, dum *uni* Presbytero plures Eccleſiæ extant commiſſæ, idque *Sacerdotali Decreto*.

V. Verùm ſi rurſus ex mente Concilii ſenſus Canonis teneatur, nihil cum vetita Beneficiorum pluralitate commune eum habere apparebit. Agitur in hoc Canone de Eccleſiis haud parum fundatis in eadem Parochia exiſtentibus, in quibus Miſſæ per certos dies celebrari debebant; quæ facilè per unum Sacerdotem celebrari poterant; ideoque incongruum non habebatur uni Sacerdoti earum Miſſarum, accedente præſertim Eccleſiarum paupertate, celebrationem committere: hocque ſollicitè eodem Canone cavetur, ut Presbyter ille, juxta Epiſcopi juſſionem, in iis Eccleſiis Miſſarum ſolemnia congruo tempore perſolvat.

His igitur Canonibus permittitur uni Sacerdoti duabus

bus Eccleſiis deſervire; ſed eo dumtaxat caſu, quo utrique ſimul per ſe ſatisfacere poteſt; & Eccleſiarum vel populi neceſſitas & ſervitium id poſtulant.

VI. At unà cum ſæculis labente Eccleſiaſtica diſciplina, quod hiſce ac ſimilibus Canonibus Canonicè decretum fuit, hominum avaritia & ambitio in proprium commodum detorſerunt; atque in pellinm pluralitatis Beneficiorum quorumcumque, etiam curatorum, & dignitatum, idque in Eccleſiis quantumvis à ſe procul diſſitis, aſſumpſerunt; præſertim invaleſcente ſæculo nono & ſequentibus perniciosſo illo, & melioribus temporibus inaudito principio, quòd quis officio & oneribus Beneficiis etiam *Curatis* annexis, *per alium* ſatisfacere poſſet; ac per conſequens, nec perſonaliter in loco Beneficii reſidere teneatur; quæ tamen perſonalis reſidentiæ obligatio præcipuum erat incompatibilitatis fundamentum.

Quanto impetu, hoc principio ſemel admiſſo; Beneficiorum quorumcumque pluralitas propagata fuerit, ex Decretis Conciliorum, quæ ei oppoſita fuerunt, innoteſcit.

VII. Synodus Pariſienſis anno 829. *Can.* 49. hujus exceſſus locupletiſſimum teſtimonium reddit. Primò itaque ponit hanc generalem regulam: „ Sicuti „ unicuique civitati convenit proprium habere Epi„ ſcopum, ita & unamquamque baſilicam Deo dica„ tam decet & oportet proprium habere Presbyterum. Poſita hac regula, ſubdit: „ Avaritia ſane, quæ eſt „ idolorum ſervitus, quod non ſine magno pudore „ proſequimur, quoſdam invaſit Presbyteros, ſuiſque „ retinaculis adeo vinxit, captivoſque effecit, ut in„ ſtar cæcorum effecti, neſciant quò eant, neſciant„ que quid eſſe, vel quid agere debeant. Hi namque „ ignibus avaritiæ æſtuantes, Sacerdotaliſque dignita„ tis immemores, curam Baſilicarum in quibus pro„ moti ſunt, poſtponentes, datis quibuſdam xeniis, „ aut pollicitis non ſolum à Clericis, verum etiam „ à laicis, alias Baſilicas contra fas ad Chriſti famu„ latum peragendum ſuſcipiunt.

Deplorat poſt hæc quòd hinc „ Religio Chriſtiana „ fuſcatur, & Sacerdotalis Ordo confunditur, imò „ avaritia Sacerdotum à ſubditis deteſtatur, locaque „ Deo dicata cultu ſibi debito privantur, & animarum pericula generantur.

VIII. Cùm autem abuſus hic admodum faveret avaritiæ & ambitioni hominum, neque prætextus eum palliandi deeſſent, continuò collabentibus ſæculis magis invaluit, uti ex multiplicibus Conciliorum Decretis intelligi poteſt: in tantum ut & in ipſa Gallia conſuetudo perverſa retinendi plura Beneficia ita invaluiſſet ſæculo XII. ut teſte Alexandro III. in *Cap.* 15. *ꝟ. de Præbendis*, præ multitudine delinquentium emendari non poſſet: ita enim ſcribit ad Genuenſem Archiepiſcopum: „ Cùm non ignores, quòd una Eccle„ ſia unius debeat eſſe Sacerdotis, mirabile gerimus „ & indignum quòd uni perſonæ locum in pluribus „ Eccleſiis velis concedere, vel in Epiſcopatu tuo in„ ducere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ: quæ cùm „ unum ad plura recipiat Beneficia, contra ſancto„ rum Canonum inſtituta, non approbatur à nobis, „ licèt non poſſit præ multitudine delinquentium „ emendari. “ Ita legimr in integra Decretali.

Abuſum pluralitatis Beneficiorum, de quo in textu, in Eccleſiis Gallicanis, etiam ſæculo XIII. admodum fuiſſe frequentem, & radicatum, evincit diſputatio acerrima eo ſæculo ſuper hac materia pluralitatis Beneficiorum inter Theologos Pariſienſes excitata, & per plures annos continuata, de qua ſcribit Thomas Cantipratanus in ſuo Tractatu *de Apibus pag.* 70. inter alia, quòd circa annum 1235. habita fuit *longa valdè, & multò ſolemnis diſputatio; an uni eidemque perſonæ liceret habere plura Beneficia*: ac tandem determinaſſe *omnes pariter Doctores, exceptis duobus, neminì licere tenere duo Beneficia ſine diſpendio animæ, dummodo unum valeret quindecim libras Pariſienſes.*

Indubiè hæc ſumma *quindecim librarum* Pariſienſium eo tempore ad honeſtam Beneficiati ſuſtentationem ſufficere credebatur.

Exponit etiam ibidem Cantipratanus, quàm infauſtus fuerit exitus *duorum* illorum Doctorum, qui pluralitati Beneficiorum renunciare nolentes, eam mordicùs frivolis quibuſdam ratiunculis juſtificare nitebantur.

Poſt hæc refert, quòd triennio elapſo rurſus ſuper eadem quæſtione diſputatio habita fuerit, præſidente Guillelmo Pariſienſi Epiſcopo; atque rurſus ex *omnium* Theologorum reſolutione per Epiſcopum concluſum & probatum eſſe, *duo Beneficia teneri cum ſalute animæ non poſſe, dummodò unum valeret quindecim libras Pariſienſes.*

Citat ibidem plures illius ætatis magnì nominis Doctores, qui pluralitatem Beneficiorum in ſuis ſcriptis reprobarunt. Addit præctereà, quòd narrante fratre Beroardo quondam Pœnitentiario Domini Papæ, & Fratre Ordinis Prædicatorum, dixerit beatiſſimæ memoriæ Papa Gregorius IX. interrogatus ſi poſſet *de plenitudine poteſtatis cum pluribus Beneficiorum detentoribus diſpenſare, reſponderit: Non poſſum niſi tantùm ſuper vexatione detinentium diſpenſare.*

Hiſce relatis, ſubdit hic Scriptor, hoc notandum monitum: „ Quis ergo ſapiens erit, quis fallat ſe, „ & ſibi ſuper diſpenſatione aliqua blandiantur? Eſto „ quòd multi Magiſtrorum dicant: hoc & multi alii „ opinentur in contrarium *hoc ſolum mortale ab Au-* „ *guſtino, omnium Doctorum maximo, judicatur, quòd* „ *quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati di-* „ *ſcrimini ſe committit.*

Hujus diſputationis necnon reſolutionis Theologorum & Epiſcopi Pariſienſis meminit quoque eruditus Scriptor vitæ ſancti Ludovici Regis Francorum *lib.* 4. *num.* 16. rectè ibidem reflectens, hanc diſputationem nonniſi cum fine ſæculi finituram: eò quòd ab una parte loquatur *veritas*, & ab altera parte corruptio cordis: *parce que d'un cote c'eſt la verite qui parle, & de l'autre la corruption du cœur.*

Monet præctereà, quòd tametſi Rex Ludovicus impendere non poſſet Cenſuras Eccleſiaſticas ad comprimendum hunc abuſum, ipſe tamen efficaciùs impenderit, ſcilicet nulli habenti Beneficium, alterum conferendo, niſi priori dimiſſo.

Si Principes ſanctum hunc Regem æmularentur, vix dubium quin in ſuis ditionibus, magna ex parte hunc abuſum eliminarent: præſertim ſi ſuper litteris diſpenſationum in Curia Romana obtentis, litteras placiti concedi vetarent, ſaltem ſuper pluralitate majorum Beneficiorum, vel niſi manifeſta eſſet, aut ritè probaretur ſufficiens ratio diſpenſationis.

IX. Occaſione hujus Decretalis obſervandum, nullatenus inferri poſſe, conſuetudinem aliquam approbatam, tametſi multitudinem habeat ſequentem, & per tempore ab Eccleſia toleretur. Idipſum in hac eadem materia probat Innocentius III. in *Capit.* 18. *ꝟ. eod.* ſubjiciens hanc regulam: „ Cùm multa per patien„ tiam tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judi„ cium, exigente juſtitia non debeant tolerari.

X. Nec tantum hic abuſus circa Beneficia ſimplicia; ſed etiam circa Parochiales Eccleſias, cum ſummo animarum periculo eò excreverat, ut non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias plurimi haberent, quemadmodum teſtatur Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *cap.* 14. quod & huic abuſui occurrere volens, ſequens edidit Decretum relatum in *Cap.* 3. *ꝟ. de Clericis non reſid.* „ Quia nonnulli mo„ dum avaritiæ non ponentes, Dignitates diverſas „ Eccleſiaſticas & plures Eccleſias Parochiales, contra „ ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut „ cùm unum officium vix implere ſufficiant, ſtipen„ dia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, „ diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia vel Ec„ cleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad „ hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & „ curam ejus, per ſeipſam valeat exercere. Quòd „ ſi aliter actum fuerit: & qui receperit, quod con„ tra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, „ largiendi poteſtate privetur.

XI. Abuſui tam abominando, ſeu multorum avaritiæ & ambitioni admodum opportuno, extirpando, haud ſufficiebat hoc Synodale Decretum; imo teſte Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. „ propter præſum„ ptiones & quorumdam cupiditates, nullus hactenus „ aut rarus de prædicto ſtatuto fructus provenerat.

Itaque hoc Concilium efficacius remedium adhiberi deſiderans, ſtatuit: „ Ut quicumque receperit aliquod „ Beneficium habens curam animarum annexam, ſi prius „ tale Beneficium obtinebat, eo ſit *jure ipſo* privatus: & „

ſi for-

ſi ſe fortè illud retinere contenderit, alio etiam ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat cui meritò viderit conferendum: & ſi ultrà tres menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alium, ſecundum ſtatutum Lateranenſis Concilii, ejus collatio devolvatur: verùm etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus illud eſt Beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit ex eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus obſervandum: addentes ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates, aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum."

XII. Hoc rurſus Decretum, licèt in pluribus pro temporum duritia condeſcendens, ſive diſſimulans utpotè nihil de pluralitate Præbendarum, neque Beneficii curati cum Canonicatu aut alio ſimplici Beneficio diſponens, neque ſuum habuit effectum.

Et quidem anno 1237. id eſt, viginti annis ab edito hoc Decreto; cùm in Synodo Londinenſi per Legatum Sedis Apoſtolicæ convocata ſtatutum hoc pronuntiaretur, tanta multitudo obtinentium plura Beneficia reperta eſt, tantuſque tumultus excitatus, ut ab executione Decreti ſuperſedere coactus fuerit Legatus. Habetur tomo 11. Concil. *col.* 525. & ſeqq.

XIII. Prætérquam quòd prædictum Decretum tantum loqueretur de pluralitate Beneficiorum curatorum, Dignitatum & Perſonatuum, pluralitatem aliorum Beneficiorum diſſimulando, addidit inſuper hanc clauſulam: „ Circa ſublimes tamen & litteratas perſonas, quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

Quia hac expreſſione Decreti quo pluralitas damnabatur, via quodammodo juſtificandi oſtendebatur, & diſpenſatio contra legem probabatur, & quaſi offerebatur, ipſæ diſpenſationes adeò fuere frequentes, ut tandem tanquam jus ordinarium invaluiſſe videantur, uti non obſcurè ſignificat Decretum Concilii Lugdunenſis in *cap.* 3. *de Officio Ordinarii in VI.* id unum permittens Ordinariis locorum, ut „ ſubditos ſuos plures dignitates vel Eccleſias, quibus animarum cura imminet obtinentes: ſeu Perſonatum aut Dignitatem cum alio Beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa, diſtrictè compellant, *diſpenſationes* quarum auctoritate eas Canonicè tenere ſe aſſerunt, intra tempus pro facti qualitate ipſorum Ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere: " Et ſi non exhibuerint, tunc Eccleſiæ, quas ſine diſpenſatione illicitè detineri conſtiterit, liberè poſſint conferri aliis per eos, ad quos collatio earum pertinet.

„ Cæterùm (ait Concilium) ſi diſpenſatio exhibita, ſufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in Beneficiis hujuſmodi, quæ Canonicè obtinet, moleſtetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſdem Eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligatur: nec Beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si verò de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc erit ad Sedem Apoſtolicam recurrendum: cujus eſt æſtimare, quem modum ſui Beneficii eſſe velit.

Hic patenter indicatur, quam frequens eſſet diſpenſationum uſus, & quàm difficulter Ordinarii Clericos ad dimiſſionem Beneficiorum cogere poſſent; modò ſaltem diſpenſationem in conſueta forma expeditam proferre poſſent, imò quodammodo ipſis Ordinariis præcipereiur, ne Clericos ſimili diſpenſatione munitos turbarent.

In textu notatum eſt, in Decreto, quod extat in *cap.* 2. *de multa* [illegible] de Præb. reſervari Pontifici facultatem diſpenſandi ſuper pluralitate Beneficiorum cum perſonis ibidem expreſſis.

Porrò notandum, quòd in nullo hactenus celebrato Concilio ſimilis clauſula reſervans, & indulgens Apoſtolicæ Sedi diſpenſandi facultatem expreſſa reperiebatur: ut vel hinc non leve formetur argumentum, Decreta, ſeu Canones hujus Concilii eſſe attribuenda potiùs Pontifici Innocentio III. amplificandæ authoritati Pontificiæ intentiſſimo, quam ipſi Concilio, quod & plures viri eruditi annotarunt.

Unde ut hæc Decreta per Decretales Gregorii IX. ſub diverſis titulis diſperſa adſcribuntur ſimpliciter Concilio Lateranenſi; *ſed Innocentio III. in Concilio Lateranenſi.*

Obſervat autem Dandinus Altéſerra in Commentario ad hanc Decretalem Innocentii III. quòd primus hic Pontifex per hanc Decretalem diſpenſandi authoritatem ſuper pluralitate Beneficiorum Sedi Apoſtolicæ reſervaverit: quòdque hoc Decretum effugere non potuerit ſiniſtram interpretationem Scriptorum iſtius ſæculi, præſertim Matthæi Pariſienſis *ad annum* 1235. ubi de collectione Decretalium loquens, quæ facta eſt Authore Greg. IX. „ in quibus (inquit) quædam innovavit, ne ſcilicet illegitimi in Prælatos, vel Eccleſiaſtica Beneficia, niſi adepta à Sede Romana legitimationis diſpenſatione obtineant, ſcitur inde Curiæ Romanæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire: *ſicut ex Statuto Innocentii pro diſpenſatione plurium Beneficiorum obtinendorum.* "

XIV. De multiplici hac diſpenſatione à Pontificibus obtenta ſeu potiùs extorta conqueritur Joannes XXII. *in Extravagante* 1. *de Præbendis in Communib.* dicens: „ Execrabilis quorumdam tam Religioſorum, quàm ſæcularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens, eò magis inſatiabilis creditur, quò ſibi ampliùs indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerumque noſcuntur, ut unus interdum etiam, ad unum Beneficium Eccleſiaſticum minùs idoneus, in diverſis Eccleſiis nedum vicinis, ſed ab invicem longè diſtantibus, imò nonnunquam in diverſorum regnorum partibus ſituatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiam dignitates, vel perſonatus, officia ſeu Prioratus, aut diverſa Eccleſiaſtica Beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſativè, cùm aliàs non liceret de jure communi recipere, & ſimul licitè retinere. "

XV. Poſt hæc enumeratis incommodis quæ ex hac pluralitate in Eccleſiam redundant, ſubdit: „ Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes; omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, Prioratuum, aut Beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris cuicumque perſonæ conceſſas, (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui circa nos univerſali Eccleſiæ ſerviendo ſingulorum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac Regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potiori prærogativa gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas: quòd per moderamen noſtrum effrænatam circa eaſdem perſonas talium Beneficiorum multitudinem refrænemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum hujuſmodi totaliter non fruſtrentur. "

XVI. Verùm experientia nimis quàm compertum eſt, quam velociter reviviſcant abuſus, ubi radicitus extirpati non ſunt; quòdque ipſa Decreta ſoleant eſſe inefficacia, dum in iis ipſis rima, per quam ſurgit abuſus ſibi introitum parat, relinquitur & probatur.

Unde & Beneficiorum pluralitatem etiam poſt hanc Joannis XXII. Conſtitutionem ſub pallio diſpenſationis Apoſtolicæ non parum frequentem fuiſſe, poſteriorum Synodorum Decreta ſat demonſtrant; atque inter alia Synodi Colonienſis anno 1536. *part.* 1. *cap.* 32. quo ſuum contra pluralitatem Beneficiorum zelum oſtendens, eam admittere cogitur, quæ diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ nitebatur: monens, ut qui adverſus Decreta eam pluralitatem proſcribentia tuti eſſe volent diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, *videant, ne cauſam diſpenſationis obtentu Deo comprehent.*

XVII. Denique ad palliandam Beneficiorum pluralitatem tandem poſterioribus ſæculis plurimùm juvit *Commendarum* & *unionum* uſus, qui priſtinis Eccleſiæ temporibus ritè inſtitutus, in maximum tandem degeneravit abuſum, & colorem multiplicandis in eandem perſonam Beneficiis ſubminiſtravit.

Olim vacante aliqua Eccleſia, cui ob bellorum tempeſtatem aliavè de cauſa non ſtatim de paſtore provideri poterat, is, cui providendi cura commiſſa erat, alicui

etiam interdum vicino Paſtori curam ejus *commendabat*; modo non abſimili, quo hodie *deſervitura* committebatur. Sicuti ergo *deſervitura* hodierna, ita & *commenda* non niſi ad utilitatem Eccleſiæ vacantis, idque neceſſitate cogente & durante vacatione committebatur: atque de ſimili commenda intelligendum eſt, quod dicitur in *Cauſ.* 3. *cauſ.* 21. *q.* 1. „ Qui „ plures Eccleſias tenent, unam quidem *titulatam*, „ alteram verò ſub *commendatione* retinere debet.

XVIII. Proceſſu temporis *Commendatarii*, varios, ſive neceſſitatis, ſive honeſtatis titulos obtendentes, fructus ipſarum Eccleſiarum occuparunt: atque ut diutiùs iis fruerentur, quominus iis provideretur de proprio Paſtore, varia impedimenta objectare ſolebant.

Huic fraudi ut occurreretur, præſcriptum legitur in *Cap.* 15. *de Elect.* in 6. ne *Commenda* duraret ultra ſex menſes.

At Commendatarii, qui fructus Eccleſiarum ambiebant, ſuper hoc Decreto diſpenſationem à Sede Apoſtolica variis artibus extorquebant; qua mediante non tantum ad vitam, ſed etiam cum pleno jure percipiendi proventus Eccleſiarum, detractis duntaxat impenſis neceſſariis pro Vicario, commendas plurium Eccleſiarum retinebant.

XIX. Inſuper in pluralitatis juſtificationem abutebantur regula probata ab Innocentio III. in *Cap.* 54. *ii de Elect.* quòd nullus poſſit plures Parochiales Eccleſias obtinere, *niſi unam intitulatam, alteram commendatam haberet*: quæ de vera commenda ad tempus, non verò de fictitia hac intelligenda erat.

Dum enim ita ad vitam in *commendam* plura Beneficia retinentur, verba quidem Canonum ſervari videntur, at mens & verus ſenſus Canonum negligitur: quandoquidem evidens ſit, ejuſmodi Commendatarios non niſi voce diſtingui ab iis, qui *titulo* Beneficia poſſiderent; eaque incommoda oriebantur, ſive per modum hujuſmodi commendæ, ſive per modum *tituli* plura Beneficia ab eadem perſona poſſiderentur.

XX. Unde Synodus Londinenſis anno 1237. *Can.* 10. decernit, ut Vicaria Parochialis Beneficii nulli concedatur, *niſi juret reſidentiam ibi facere, et eam faciat continuè corporalem*. Rationem ſubjungit: „ Sic eludi„ tur illi dolo, quo ſæpè aſſignato alicui nomine per„ ſonatus modico, ſimulatè dabatur illi Eccleſia ſub „ ficto nomine Vicariæ, qui timens alia Beneficia „ perdere, metuebat eam recipere ut perſona.

Hic nomine Vicariæ ſignificari *commendam*, & nomine *perſonæ*, ipſum Beneficiatum *intitulatum*, dubitari nequit.

XXI. Multò expreſſiùs hunc abuſum proponit & condemnat Concilium apud Salmurum anno 1253. ab Archiepiſcopo Turonenſi ejuſque Suffraganeis celebratum *Can.* 28. „ Item nonnulli Epiſcopi, & alii Præla„ ti, propriis lucris & commodis ſuorum inhiantes, „ Eccleſias Parochiales, quæ proprios poſſunt habere „ Sacerdotes, Clericis & aliis perſonis Eccleſiaſticis, „ habentibus alias Eccleſias Parochiales, vel compe„ tenter beneficiatis, ut poſſint eos pluribus onerare „ Beneficiis, commendant unam, vel duas Eccleſias „ Parochiales, in animarum ſuarum periculum & „ ſcandalum plurimorum: ut ſic habeant *commenda„ tas*, quas ſecundùm Canones habere non poſſunt, „ *intitulatas*: quod fieri de cætero prohibemus: ſta„ tuentes, ut qui taliter Eccleſias commendatas rece„ pit, vel de cætero receperit, careat Eccleſia ſic com„ mendata; & conferens poteſtate conferendi illam „ Eccleſiam illa vice ſit privatus.

XXII. Graphicè quoque eum deſcribit Synodus Londinenſis anno 1268. *Can.* 31. atque in eum vehementiſſimè invehitur; & inter alia rectè notat, originem commendationis bonam, regulamque ante traditam ex *cap.* 54. *ii de Elect.* eſſe canonicam, ſed ad palliandam avaritiam ea multos abuti, & in alienum ſenſum detorquere: „ Quidam (ait) rationis expertes, vel juris „ regulas contemnentes, dum ad plurium Eccleſiarum „ occupationem, velamen aliud non habentes quomo„ do ditari feſtinant, vacantes Eccleſias ſibi commen„ dari procurant, amplectentes juris verba, non ſen„ ſum, quod aliquando permittit unam haberi Eccle„ ſiam intitulatam & aliam commendatam. Et cùm jux„ ta ſanum intellectum, propter neceſſitatem vel utilitatem vacantis Eccleſiæ, jus commendationis, non „ tam præceptoriè, quàm permiſſivè, fuerit introdu„ ctum: ipſi ad cupiditatis ſuæ lucrum omnia conver„ tentes, in ipſarum Eccleſiarum diſſipationem, non „ ſolùm unam, ſed plures recipiunt commendatas. „

XXIII. Innocentius III. in citato *Cap.* 54. *ii de Elect.* dicens, quòd nullus poſſit plures Eccleſias Parochiales obtinere, addit, *niſi una penderet ab altera*; id eſt, una alteri eſſet unita.

Hæc quoque regula ex vero Canonum ſenſu accepta nihil irregulare habet. Quidni enim duæ Eccleſiæ vicinæ, quæ ob devaſtationem, aut alia occaſione duos Presbyteros alere nequeunt, neque duos ob incolarum paucitatem requirunt, uniri poſſint; atque ita unitæ per modum unius uni conferri? de quo caſu loquitur *Can.* 2. *Diſt.* 70.

XXIV. Verùm progreſſu temporis hæc regula in apertiſſimum abuſum, & abominandum prætextum pluralitatis Beneficiorum degeneravit.

Cœpit enim dici cauſa, neglecta neceſſitate aut utilitate Eccleſiarum, cur plures Eccleſiæ etiam à ſe invicem remotiſſimæ & admodum opulentæ unirentur in favorem alicujus perſonæ; idque vita ejus durante: qua unione facta, unum ſpecie tenus Beneficium cenſebatur, ſed quod reipſa plura ſecum trahebat: necnon niſi voce tenus è pluralitate Beneficiorum differebat.

Unde Prælati præformandis articulis reformationis faciendæ in Concilio Tridentino à Paulo III. deputati dicere non dubitarunt: „ Quid de unionibus „ Beneficiorum ad *vitam unius*, ne ſcilicet obſtet illa „ Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibi„ lia, nonnè eſt *mera fraus* legis?

Tot palliis & involucris tecta Beneficiorum pluralitas, mirum quantum inſtante Concilio Tridentino invaluiſſet! ut propterea non exigua Patribus Tridentinis cura fuerit, abuſum illum extirpandi, variaque Decreta condendi, uti capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT III.

Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum & ſtatutum in Concilio Tridentino.

1. *Circa tempus Concilii Tridentini ſummoperè invaluerat Beneficiorum etiam Curatorum pluralitas; & ex hac Paſtorum non reſidentia.*
2. *Abuſuum ſcaturigo eſt Paſtorum abſentia.*
3. *De reſtituenda Paſtorum reſidentia ante omnia ſolliciti fuere Patres Tridentini.*
4. *Ut hoc haberetur judicarunt Beneficiorum pluralitatem funditus eſſe tollendam.*
5. *Poſtulatio Epiſcoporum Hiſpaniæ contra Beneficiorum pluralitatem.*
6. *Poſtulata hæc primum nonnihil temperanda credidit Synodus.*
7. *Referuntur Decreta Synodi Seſſione ſeptima edita.*
8. *Quorum Beneficiorum pluralitas hiſce Decretis improbata.*
9. *Non ſatis conſtat, an per hæc Decreta etiam Beneficiorum ſimplicium non Curatorum pluralitas eſſet improbata.*
10. *Decretum Synodi magis extenſum & dubitationem eximens.*
11. *Beneficia requirentia* reſidentiam *vi hujus Decreti ſunt incompatibilia, ſive reſidentia requiratur ratione* curæ animarum, *ſive ratione* ſervitii.
12. *An Rectoratus cum Parochiali ſit incompatibilis ex primo capite?*
13. *Quæ ſint incompatibilia ob reſidentiam ratione* ſervitii?
14. *Incompatibilitas exurgit ex reſidentia* præciſa, *non cauſativa: & utriuſque definitio.*
15. *Exemplum Beneficiorum requirentium reſidentiam, ſed tantùm* cauſativam.
16. *Synodus Tridentina agnovit aliqua Beneficia non requirere reſidentiam; & eatenus à Jure communi receſſit.*
17. *Habenti Beneficium ad vitam honeſtè ſuſtentandum*

Google

dem non ſufficiens, poſſe alterum conferri, modò utrumque reſidentiam non requirat.

18. *Quod ſit ſufficiens reputandum cujuſque conſcientiæ relinquitur; & hic frequens exceſſus.*

19. *Hodie conſuetudine inductum, ut ſine diſpenſatione retineatur ſimplex Beneficium cum alio etiam ſufficiente; & unde hæc conſuetudo orta ſit?*

20. *Synodus Tridentina videtur tantùm permittere unicum Beneficium ſimplex primò adjungi.*

21. *Synodus Tridentina in vetanda pluralitate Beneficiorum præcipuè attendit impoſſibilitatem ſatisfaciendi utriuſque oneribus.*

22. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ non videntur incompatibilia Beneficia difformia in eadem Eccleſia.*

23. *Conſonat generalis Eccleſiarum conſuetudo.*

24. *An cum Dignitate cui annexus eſt Canonicatus, poſſit haberi alia dignitas, aut Canonicatus in eadem Eccleſia?*

I. Circa tempus Concilii Tridentini adeò Beneficiorum pluralitas, non tantùm Beneficiorum ſimplicium, ſed & Curatorum, imò & Epiſcopatuum invaluerat, ut omnes paſſim Parochiæ & Diœceſes ſuis deſtituerentur Paſtoribus; ac ubique penè nonniſi mercenarii aliqui Sacerdotes gregibus innuderent.

II. Cùm autem compertum eſſet, abuſibus qui Eccleſiam eo tempore quodammodo inundaverunt, remedium efficax nequaquam afferri, quamdiu abſentibus Paſtoribus dabatur lupis in greges graſſandi libertas, Patribus viſum fuit, mox de hoc abuſu non reſidentiæ tractare; ipſoſque Paſtores ad reſidentiam adigere. Sed cùm Paſtorum reſidentia ſperari non poſſet, quamdiù pluralitas Beneficiorum, præſertim Curatorum permitteretur, mox in ipſa Synodi initio contra hunc pluralitatis abuſum à Patribus agi cœptum fuit.

III. Unde in Congregatione celebrata immediatè poſt habitam Seſſionem ſecundam, nimirùm 9. Januarii 1546. Guillelmus de Prato Epiſcopus Claromontenſis ſententiam ſuam de reſidentia Epiſcoporum proferens, urgebat Patres, ne in materia de reſidentia aliquid *frigidè* & *ſuperficialiter* ſtatuerent, „ ſiquidem (ait) per tantam non reſidendi licentiam urbis graviſſimum malum indies latiùs ſerpſit. Quis enim ignorat, hac capeſſita occaſione magna ex parte hæreſes effenatas, & auctas mirum in modum, indieſque magis ac magis augeri? Nec videmus factuiæ finem, donec hanc occaſionem quærentibus, occaſionem amputaverimus.

IV. Inter media verò hanc occaſionem amputandi tamquam præcipuum ſuggerit: „ Primò, ut Beneficiorum, & maximè Epiſcopatuum *pluralitas* ab omnibus tollatur funditùs. Quod ita neceſſarium cenſeo (inquiebat) ut optem memoriam illius pluralitatis oblivione ſempiterna deleri: tamquam avaritiæ clericalis (ob quam tam malè audit ordo Sacerdotum) primogenitam & omnium malorum *lernam*. « Habetur tom. 14. Conc. General. *col.* 1633. & ſequentibus.

In textu notatum eſt, plures è Patribus Tridentinis optaſſe, tolli omnem Beneficiorum pluralitatem, omnemque inter compatibilium & incompatibilium poſterioribus ſæculis incognitam diſtinctionem.

Optandum ſanè fuiſſet, ut conformiter ad poſtulata horum Patrum, omnis Beneficiorum pluralitas, atque non diſtinctio compatibilium & incompatibilium fuiſſet penitùs ſublata, quemadmodum & nomine Caroli IX. Regis Galliarum poſtulatum fuiſſe legimus, uti ſuprà *cap.* 1. *num.* 7. notatum eſt.

Licèt enim aliquibus caſibus poſſit eſſe licita, quin & conveniens Beneficiorum pluralitas; non dubium tamen, quin multò majora incommoda, & ſcandala orta ſint in Eccleſia & continuò oriantur per toleratam Beneficiorum pluralitatem, & diſtinctionem inter compatibilia & incompatibilia, quàm ſint timenda, aut umquam timeri potuerunt ex generali abolitione pluralitatis Beneficiorum.

V. Plures in ipſo Concilio in eumdem abuſum exarſerunt, & quidem cùm prævìè ante Seſſionem de hac materia agi cœptum eſſet, Epiſcopi Hiſpani aliis nonnullis adjunctis petierunt „ declarandum pluralitatem Cathedralium Eccleſiarum eſſe maximum abuſum, monendoſque ſingulos, ac nominatim Cardinales, ut una ſola ſint contenti, atque alias intra breve tempus relinquant, certè ante exitum Concilii. Tollendam quoque minorum Eccleſiarum pluralitatem, ea non impoſterum modò, ſed in præteritum etiam prohibita, revocatiſque omnibus diſpenſationibus anteà conceſſis; Cardinalibus aliiſve minimè exceptis, niſi juſtas ac legitimas afferant cauſas, quas coram Ordinario curent approbandas. «

VI. Hæc Præſulum illorum poſtulatio rigidior apparebat multis, quàm præſens rerum ſtatus pateretur, unde nonnihil temperandam crediderunt; atque primùm majoribus & magis noxiis abuſibus occurrendum; ac ſenſim, temporum duritie nonnihil emollita ulteriùs progredi poſſe: hocque conſilium Synodo placuiſſe patebit, ſi Decreta edita Seſſione ſeptima conferantur cum Decreto in eadem materia Seſſione 24. evulgato.

VII. Primò itaque *Seſſ.* 7. *cap.* 2. *de Reformat.* decernit ut „ nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias in titulum, ſive commendam aut alio quovis nomine, contra ſacrorum Canonum inſtituta, recipere, & ſimul retinere præſumat; cùm valdè felix ſit ille cenſendus, qui unam Eccleſiam benè ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. «

Deinde *c.* 4. „ Quicumque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine, & titulo; contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim Conſtitutionis Innoc. III. quæ incipit, *De multa*, recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit; Beneficiis ipſis juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem ipſo jure; etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat. «

VIII. Hic imprimis improbat Synodus pluralitatem non tantum Cathedralium Eccleſiarum, ſive Epiſcopatuum, ſed etiam Curatorum, aut aliàs incompatibilium Beneficiorum, reprobatis illis fictitiis titulis, & involucris, *unionis ad vitam & commendæ perpetuæ*.

Quia autem Synodus non explicat, quæ Beneficia habeat tamquam *incompatibilia*, unàque remittit ad Conſtitutionem Innocentii III. *Cap.* DE MULTA §. *de Præbendis*, dubium erat, num Synodus terminos dictæ Conſtitutionis excedere voluiſſet; aut reprobare pluralitatem Beneficiorum in dicta Conſtitutione nominatim non reprobatam.

IX. Hinc ulteriùs dubium erat, an hactenùs indemnata eſſet pluralitas Beneficiorum, quæ nec Dignitates, nec Perſonatus, nec Parochiales Eccleſiæ eſſent; utpotè ſola, quæ in ea Conſtitutione Innocentii III. exprimuntur.

X. Poſtmodùm verò Synodus volens efficaciùs remedium huic abuſui adferre, eumque quaſi radicitùs evellere *Seſſ.* 24. *cap.* 17. *de Reform.* Decretum edidit „ quòd in quibuſcumque perſonis, quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ut impoſterum unum tantùm Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur: Quod quidem, ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodò utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia Beneficia, tam ſecularia, quàm regularia, quæcumque etiam commendata, pertineant, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant. «

XI. Itaque ex Decretis Concilii Tridentini concludendum, Beneficia eſſe incompatibilia, ſi *reſidentiam perſonalem* requirant, idque ſive reſidentia ratione curæ animarum, ſive ratione ſervitii requiratur; uti notat Fagnanus ad *Cap.* CUM JAM DUDUM *de Præbendis num.* 39.

Ex primo capite incompatibiles ſunt duæ Parochiales, item Parochialis cum Baptiſmali: & ſimiliter Beneficium, cui injunctum eſt onus adjuvandi in cura animarum.

XII. Item, is qui habet Rectoratum, ſi curam exerceat per Vicarium *amovibilem*, non poteſt obtinere Parochialem; quia amovibilitas indicat curam reſidere apud Rectorem. Si tamen aliunde probaretur, curam nullam eſſe penès Rectorem, tunc hoc ex capite,

ut ea de cauſa permittat quoque Capitulo Sede vacante intra annum à die vacationis Litteras dimiſſoriales concedere: uti ſuprà, *part. 1. tit. 9. c. 2.*

XIII. Si obtinens Beneficium Parochiale intra annum à die pacificæ poſſeſſionis adeptæ ad Sacerdotium promotus non fuerit, auctoritate Conſtitutionis Concilii Lugdunenſis in allegato *Cap. Licet Canon.* „Eccleſia ſibi „ commiſſa eſt privatus, nulla etiam præmiſſa moni- „ tione. “ Additque Bonifacius VIII. in *Cap. Com- „ miſſa de Elect. in VI.* quòd nec ipſi non promoto „ ullatenus ea vice iterato poterit conferri.

XIV. Idem tamen Bonifacius in *Cap. Statutum, eodem tit. in VI.* declaravit Conſtitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunenſi editam de *privatione* Eccleſiæ Parochialis commiſſæ, ob non promotionem ad Sacerdotium, „ ad Collegiatas Eccleſias, etiamſi aliàs Pa- „ rochiales extiterint, & aſſumptos ad earum regimen „ non extendi: ſed antiqua jura ſervari potiùs debere „ in iiſdem.

Antiqua jura, quorum hic meminit Bonifacius, ſunt ea quæ habentur in *c. 7. & de Elect.* Ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. quibus quidem præcipitur, ut Beneficia aut Dignitates cum cura animarum obtinentes, tempore à Canonibus præfixo promoveantur, & in Presbyteros ordinentur; ſed pœna *privationis ipſo jure* in non obedientes non adjicitur; quæ demum decreta fuit per Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. contra obtinentes *Parochiale* Beneficium: quæ Conſtitutio cùm *pœnalis* ſit, reſtringenda apparuit Bonifacio VIII. ad Beneficia, quæ propriè & *ſimpliciter* ſunt *Parochialia.*

XV. Hinc ulteriùs concludit Rebuffus, *tit. de non promotis*, quòd illa privationis pœna ob non promotionem non habeat locum in Decanatibus, Præpoſituris & Archidiaconatibus: „ Ideò qui poſſidet Præpoſi- „ turam in Eccleſia Collegiata (ait) ſine promotione „ per annum non cenſendus eſt privatus, niſi fuerit „ monitus: quia non eſt Parochialis *ſimpliciter* de qua „ *Cap.* LICET CANON; licèt æquum & bonum eſſet, ut „ per Concilium vel per Papam hoc ſtatueretur: & „ hoc ad ſervitium tenderet. “ Hæc ille, *n. 30.* qui & *n. 60.* monet, non procedere etiam in Eccleſia Curata non Parochiali.

XVI. Itaque obtinens Beneficium Parochiale, & intra annum à die adeptæ pacificæ poſſeſſionis, non promotus ad Sacerdotium ceſſante legitimo impedimento, ipſo jure Beneficio eſt privatus; neque ampliùs titulum poſſidendi habet; poteſtque per non promotionem tanquam vacans impetrari & conferri, ait Rebuffus loco citato *n. 1.*

XVII. Rectè tamen monet ibidem Rebuffus, quòd priuſquam proviſus de Parochiali Beneficio amoveatur de poſſeſſione, debeat citari & audiri; non quidem, ut *privetur*; ſed ut ſciatur, an ſit *privatus*; quia potuit ſubeſſe legitimum impedimentum non promotionis; quod conſequenter eum à pœna privationis eximere potuit; conformiter ad *Cap.* LICET EPISCOPUS *de Præbendis in VI.*

XVIII. In Gallia, teſte Rebuffo, ibidem *n. 50.* ho- „ die poſt annum conferunt Ordinarii, & facta ab il- „ lis collatione, vel proviſione à Papa, impetrantur „ litteræ in cauſa novitatis directæ Judici Regio, co- „ ram quo impetrans dicit ſe canonicè Beneficium aſ- „ ſecutum, & eſſe in poſſeſſione Beneficii, quod va- „ cat per non promotionem talis, &c. niſi impedimen- „ tum probet adverſarius vel promotionem aut diſpen- „ ſationem, adjudicabitur impetranti poſſeſſio ſaltem „ per recredentiam: & ſic ſervatur in forenſi judicio: „ ſed ante adjudicationem uno finito termino dari po- „ terit alius ad probandum dictum impedimentum; „ quia de gravi agitur præjudicio.

De eadem praxi teſtatur quoque Tournetius in ſua collectione Arreſtorum, *lit. V. num. 2.* eamque in judicio contradictorio aliquando confirmatam fuiſſe refert.

XIX. Cùm ob non promotionem ad Sacerdotium intra annum ipſo jure Beneficio Parochiali poſſeſſor ſit privatus, quæritur quid de fructibus perceptis ſit ſtatuendum?

Bonifacius VIII. in citato *Cap.* COMMISSA cuidam dubitanti ſuper hac quæſtione ita reſcribit: „ Si pro- „ moveri ad Sacerdotium non intendens parochialem receperis Eccleſiam, ut fructus per annum ex ea per- “ cipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, teneberis ad re- “ ſtitutionem, cùm eos receperis fraudulenter. “

XX. Hanc Bonifacii deciſionem in jure potiùs naturali, quam poſitivo fundatam eſſe, plures, quos citat & ſequitur Garzias *de Beneficiis part. 3. c. 4. n. 37.* opinantur; ideòque non tantùm in Beneficio Parochiali, ſed & in aliis quibuſcumque Ordinem ſacrum requirentibus obtinere autumant; eoſque qui eo animo Beneficia hæc accipiunt reſtituere debere fructus perceptos; utpotè qui eos receperint fraudulenter: aſſeritque Flaminius, *de Reſignat. lib. 9. qu. 10. n. 4.* quòd hodie inoleverit ſtylus in Curia Romana, exigendi juramentum à petente Beneficium, quòd illud non accipiat animo dimittendi.

XXI. Addit inſuper Bonifacius, „ illum autem “ qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad hu- “ juſmodi ordinem promovendum (præter Divinam, “ quam exinde incurrit offenſam) ad ſervandam inde- “ mnem eamdem Eccleſiam decernimus obligari. “

Utinam hæc ſatis attenderent Beneficiorum Collatores, qui non rarò affectu carnali excæcati parùm attendunt, num is cui Beneficium conferunt, animum habeat Beneficio deſerviendi; ita ut ignorantia ſi quæ ſit, adeò craſſa ſæpè ſit, ut meritò ſit timendum, ne coram Deo intimorum ſcrutatore pro ſcientia reputetur; & fructuum reſtitutioni ob hujuſmodi promotionem obnoxii teneantur.

XXII. Circa reſtitutionem fructuum faciendam ab illo qui accepit Beneficium Parochiale animo non aſſumendi Sacerdotium, hanc exceptionem addidit Bonifacius VIII. *niſi mutata voluntate promotus fuerit*; innuens eo caſu reſtitutionem non eſſe faciendam; quia ſuſcipiendo Ordinem & voluntatem mutando, culpam, ſi quæ fuit in acceptando, eluiſſe & emendaſſe videtur; ipſamque privationem tituli, quæ ipſum reſtitutioni fructuum redderet obnoxium, ſuſceptione Ordinis præveniſſe.

XXIII. Quamvis pœna privationis *ipſo jure* ob non promotionem ad Sacerdotium tantùm obtineat quoad Eccleſias Parochiales juxta citatum *Caput* LICET, & Prioratus Conventuales juxta *Clementin. 1. §.* CAETERUM, *de Statu Monach.* tamen ſi Beneficia Ordinem annexum habeant, poterunt eorum poſſeſſores ad Ordinum ſuſceptionem urgeri; & ſi ceſſante juſto impedimento, monitis non obtemperaverint, etiam tandem ad ſententiam privationis procedi poterit; quemadmodum latiùs oſtendit Fagnanus ad *Cap.* QUARIS II *de Ætate & Qualitate Ordinand.* ubi modum procedendi ad hanc privationem obſervandum proponit.

XXIV. Ex Decreto Bonifacii VIII. in *c. 34. de Elect. in VI.* poteſt Epiſcopus cum obtinente Parochialem Eccleſiam diſpenſare, ut uſque ad ſeptennium litterarum ſtudiis inſiſtens, promoveri minimè teneatur, niſi ad Ordinem Subdiaconatus duntaxat.

Synodus Tridentina, *Seſſ. 7. c. 12. de Reformat.* ſtatuit, „ ut facultates de non promovendo, præter- “ quam in caſibus à jure expreſſis conceſſæ, ad annum “ tantùm ſuffragentur.

Hoc Decreto ſublatam eſſe facultatem concedendi ratione ſtudii diſpenſationem ad ſeptennium, de qua in citato *cap. 34.* reſolviſſe ſacram Congregationem refert poſt alios Barboſa, *de Officio Parochi, part. 1. cap. 5. n. 22. & 23.*

XXV. Conformiter ad dictam Conſtitutionem Bonifacii VIII. conceſſit Univerſitati Lovanienſi Martinus V. quòd obtinentes Beneficia quæcumque, etiam *cum cura*, „ ratione ipſorum uſque ad *ſeptennium*, à “ tempore illorum pacificæ poſſeſſionis computandum, “ dummodò poſt habitam pacificam poſſeſſionem eamdem (niſi aliud eis ſuper hoc Canonicum ſuffrage- “ tur) infrà annum in Subdiaconos ritè ſint ordina- “ ti, ad aliquem ex præfatis Ordinibus ſe promoveri “ facere minimè teneantur, nec à quoquam compelli “ poſſint inviti.

Simile privilegium conceſſit Eugenius IV. immediatus Martini V. ſucceſſor, declaratque ratione Beneficiorum obtentorum, etiam *cum cura*, „ uſque *ad ſeptennium* à tempore quo hujuſmodi (idest, *in quacumque* “ *Facultate*) ſtudio inſiſtere inceperint, computandum, “ dummodò infrà illius annum primum, ſi & prout jus “ exego-

„ rogetur, in Subdiaconos ritè ordinati ſint, ad aliquem ex Diaconatus & Presbyteratus Ordinibus ſe promoveri facere minimè teneantur, nec ad id à quoquam inviti compelli poſſint.

Hæc quidem ante Synodum Tridentinam; at poſt hanc Synodum Gregorius XIII. ſpeciali Bulla jus Nominationum, tam à Sixto IV. Univerſitati, quàm à Leone X. aliiſque Pontificibus Facultati Artium conceſſum innovans, & confirmans, expreſsè voluit & mandavit, „ quòd hi, qui ad Beneficia *curam animarum* habentia nominati fuerint, non admittantur, niſi priùs ab Ordinario locorum prævio examine, abſque concurſu faciendo, fuerint approbati: quodque in eis *perſonaliter* reſidere teneantur, nec ſe eo nomine excuſare poſſint, quòd in dictis Univerſitate & Facultate Artium ſcholares ſint, ſeu docentes aut Magiſtri."

Et in *Placeto* Philippi II. ſuper uſu hujus Bullæ præcipitur, ut in nominatione ad Beneficia *curata* vigore Bullarum Papalium facienda, exprimantur clauſulæ & obligationes de obeundo examine, & *reſidentia*, de quibus in hac Bulla.

Ut huic Bullæ ac Placeto ſatisfiat, non tantùm jubentur Nominatus acceptans Beneficium Parochiale ſubire examen Ordinarii; ſed eorum qui à Rectore, aut Facultate Artium ad examinandum fuerit deputati; atque nominandus à Facultate Artium inter alia jurat, „ quòd ſi vigore ſuæ nominationis curam aliquam Paſtoralem acceptare poſſit, non priùs tamen eam acceptabit, quàm prævio examine idoneus judicatus fuerit per eos quos Facultas deputaverit....... Quòdque infra *annum* unum ab obtenta pacifica poſſeſſione *perſonaliter* in ea reſidebit. Nec eam reſignabit, niſi integro anno reſederit, aut aliam obtinuerit."

Cùm ergo acceptans Beneficium Parochiale debeat eſſe *idoneus* tempore acceptationis; ac inſuper infra annum à pacifica poſſeſſione adepta *perſonaliter* reſidere, evidens eſt, quoad ſimilia Beneficia uſum privilegii de non promovendo *ad ſeptennium* eſſe ſublatum. *Perſonalis* enim reſidentia, etiam *perſonalem* officii Paſtoralis perſolutionem infert; quæ ſine Ordine ſuſcepto fieri nequit.

CAPUT IV.

De ſcientia aliiſque Qualitatibus ad Beneficia requiſitis.

1. *Scientia major vel minor pro diverſitate Beneficiorum neceſſaria.*
2. *Unde menſuranda ſcientia neceſſitas.*
3. *Non exigua ſcientia neceſſaria in promovendis ad Dignitates curatas.*
4. *In Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, quæ ſcientia requiratur?*
5. *Canonici Cathedrales tales eligendi, qui conſilio Epiſcopis aſſiſtere queant.*
6. *Synodus Tridentina optat, ut ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis detur Graduatis.*
7. *Gradum Academicum Synodus reputavit pro publico eruditionis teſtimonio.*
8. *Viſitatio Academiæ Lovanienſis requirit* ſtrictum *examen circa promovendos in Jure, ut Eccleſiis meliùs conſulatur.*
9. *Multum nocent Eccleſiæ & Reipublicæ, qui gradus Academicos indignis annuunt.*
10. *Enormis peccati arguuntur indignis gradum conferentes.*
11. *Sententia Joannis Gerſonis de indebita graduum Academicorum collatione.*
12. *Quæ Beneficia in Belgio requirant gradum Academicum?*
13. *In Regno Galliæ requiritur ut promovendus ſit Regnicola.*
14. *Quid de hoc obtineat in Hiſpania & Belgio?*
15. *Non ſolet huic juri Papa derogare.*
16. *Qualitates in fundatione expreſſæ ſunt ſervandæ.*
17. *Beneficia Patrimonialia, quæ & ſacta collatio non conſanguineo eſt valida non concurrente conſanguineo.*
18. *Secus in Beneficiis debitis Graduatis.*
19. *Quomodo graduum computatio ineunda, dum agitur de Beneficiis Patrimonialibus?*
20. *Beneficia Patrimonialia non facilè admittenda, & quare?*
21. *Conditio prælationis conſanguineorum eſt odioſa, ideoque reſtringenda.*
22. *Quædam Dignitates debent conferri Canonicis.*
23. *An ſufficiat fuiſſe Canonicum tempore adeptæ Dignitatis?*
24. *Erectio Canonicatus ad retinendam Dignitatem.*

I. INter qualitates in providendo de Beneficio imprimis recenſenda eſt ſcientia talis, quæ officio, ob quod Beneficium datur, ſive Beneficio incumbenti, obeundo eſt neceſſaria.

Porrò cùm officia Beneficiis annexa varia ſint, eorumque functiones majorem, vel minorem ſcientiam requirant, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia ſcientia requiritur.

II. Porrò talis generaliter requiritur, quæ functionibus Beneficio annexis adimplendis neceſſaria & conveniens eſt.

Hinc Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* poſtquam dixit, Dignitates in Eccleſiis, præſertim Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam fuiſſe inſtitutas, ac proinde meritò, qui ad eas vocantur, tales eſſe debere, qui ſuo muneri reſpondere poſſint, tamquam conſequens ſubinfert: „ Nemo igitur ad Dignitates quaſcumque quibus animarum cura ſubeſt promoveatur, niſi qui ſaltem 25. ſuæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine verſatus, *doctrina* ad ſuum munus *neceſſaria* ac morum integritate commendetur.

III. Cùm his Dignitatibus *curam animarum* incumbat, ea cumprimis doctrina neceſſaria eſt, quæ regimini animarum quod à Patribus *ars artium* vocari conſuevit, ritè obeundo requiritur: & quidem eo eminentior doctrina, & eruditio major, quò cura Dignitatibus his incumbens, non tantùm aliquos ſimplices laicos, ſed plerumque Clerum numeroſum comprehendit; qui quò ad vitam perfectiorem vocantur, eo eruditione majore opus in Directore. Hoc utinam attenderent, qui haſce Dignitates ſine ullo penè onere exiſtimant; minoremque ad eas doctrinam neceſſariam, quam ad quodcumque Beneficium Parochiale.

IV. Ulteriùs omnes Dignitates, quin & Canonicatus in Eccleſiis Cathedralibus inſtituti ſunt, ut in regimine Eccleſiæ Epiſcopo opera & conſilio aſſiſtant, atque propterea Capitulum Cathedrale, Eccleſiæ *Senatus* appellari meruit.

Unde ſingulariter de Canonicis Cathedralibus verificatur quod præterito ſæculo de univerſis Canonicis dixit Cardinalis Polus: „ Canonicatus & Præbendas inſtituendi ratio & cauſa hæc fuit, ut qui ad eas aſſumuntur Epiſcopo aſſiſtant, eumque in muneris ſui functione *conſilio* & *opera* adjuvent, & in Divinis celebrandis Eccleſiæ inſerviant. " In Decreto Reformat. Cleri Anglicani, *num.* 3. Habetur *tom.* 14. Concil. general. *col.* 1743.

Quare Molanus expendens Canonicorum inſtitutum & vocationem, ait: „ Beati ſunt illi Canonici, & verè omni laude digniſſimi, qui non contenti bona vita, & Canonico Eccleſiæ officio, ſecundùm menſuram donationis, opitulatores eſſe cupiunt in Eccleſia Dei, ſcientes hanc eſſe vocationem ſuam, " *Lib.* 1. *de Canon. cap.* 27.

V. Inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis pro reformatione Eccleſiæ oblatos legitur hic ordine 27. „ Cùm Epiſcopus ea juriſdictione uti non debeat, ſecundùm antiqua Decreta, niſi conſulto Capitulo; quemadmodùm nec alia ſuæ Diœceſis gravia negotia tractare: danda eſt diligens opera, ut Canonici Cathedralium Eccleſiarum ſint aſſidui in Eccleſia Cathedrali, bonis moribus & ſcientia præditi, quique ſaltem 25. annum attingant, nam ante illam ætatem cùm non poſſint per leges humanas rebus ſuis proſpicere, quomodo Epiſcopo conſulere poterunt?

Quamvis nòn decreverit omnia quæ hoc articulo con-

contineatur, ſit tamen oſtendit, non mediocrem ſcientiam in Canonicis, præſertim Cathedralibus requiri.

VI. Hac de cauſa deſideravit, ut non tantùm præcipuæ Dignitates Doctoribus aut Licentiatis in Theologia aut Jure Canonico conferrentur, ſed inſuper „ hortatur, ut in provinciis, ubi id commodè fieri „ poteſt, Dignitates omnes & ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Eccleſiis, vel Collegiatis inſignibus conferantur tantùm Magiſtris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure Canonico.

VII. Ut quid enim hoſce gradus Academicos exigi putabimus, forſan tamquam quoſdam varios honoris titulos? nequaquam ſanè: ſed ut publica eruditionis teſtimonia, quibus omnibus conſtaret, eos ſcientia vel Theologica, vel Juris Canonici ita inſtructos, ut meritò publicum hoc teſtimonium mererentur.

Hoc in jam citato Decreto luculenter expreſſit Synodus Tridentina. Poſtquam enim declaraſſet, Dignitates præſertim in Eccleſiis Cathedralibus, ad conſervandam augendamque Eccleſiaſticam diſciplinam inſtitutas, ac propterea neminem ad eas promovendum, niſi *doctrina* ad ſuum munus exequendum neceſſaria commendetur, mox ea, quæ de gradibus Academicis ex ipſo Decreto jam relata ſunt, ſubjecit tamquam medium quo finis ille obtineretur; ideſt, nemo ad eas promoveretur, niſi doctrina ad ſuum munus exequendum neceſſaria commendetur; de qua ex gradu Academico tamquam publico doctrinæ teſtimonio conſtaret.

Luculentiùs id declaravit, *Seſſ.* 22. *c.* 2. *de Reformat.* requirens, ut quicumque poſthac „ ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, *ſcientia* ejuſmodi polleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere; " Deinde ſubjungens: „ Ideòque anteà in Univerſitate ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.

Cùm hoc loco exigit Synodus, ut promovendus ad Eccleſiam Cathedralem *publico* Academiæ teſtimonio ad alios docendos idoneus oſtendatur, niſi Gradu Academico fuerit inſignitus, manifeſtè evincitur, Gradum Academicum ex mente Synodi eſſe vice publici teſtimonii, quo promovendus ad Eccleſiam Cathedralem idoneus ad alios docendos oſtendatur.

VIII. De hac veritate perſuaſi Principes Belgii, nihil adeò in hujus Univerſitatis viſitatione anno 1617. inculcarunt, atque enixè præceperunt, quàm ut nemini, ſignanter in Theologia aut Jure Gradus Licentiæ aut Doctoratus annueretur, niſi prævio de capacitate & eruditione *ſtricto* examine; *ſolique idonei admittantur, inidonei autem omni privato affectu ſepoſito* (ait Viſitatio circa Facultatem Theologicam) *repellantur*.

In eadem præſcribitur Doctoribus Juris examini Graduandorum præpoſitis, ut paſſim ubicumque libuerit per totum jus Civile vel Canonicum, reſpectivè Licentiandos examinent.

Et *ne illis dedecori ſit* (ait Viſitatio) *repulſam paſſi ſtatuimus, ut notabili tempore ante repetitionem dictum examen* [illegible] fiat.

Rationem verò inſtituendi hujus *rigoroſi* examinis ex ipſa viſitatione attendamus: „ Ne *paucarum* legum (ait) aut *Canonum* Licentiati fiant, ſed in theoria juris perfectè verſati in paleſtram praxeos ut docti & ſpectabiles Viri prodeant, qui clientibus prudenter & candidè patrocinentur, *atque Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſiis probè conſulant*, ſtatuimus.

IX. Non dubium proinde, veriſſimè notatum eſſe à viro erudito Petro Tholoſano, *lib.* 18. *de Republic. c.* 9. *num.* 6. „ Quòd multum nocet Reipublicæ, quòd Profeſſores aliqui reperiuntur, parum timoratæ conſcientiæ, & non conſiderant quale pecus arcadicum introducant Eccleſiis & Subſelliis, gratiam ſæpè gradus profanis concedentes; nec conſiderant, ſe reddituros rationem coram Deo & hominibus de tanta in probandis ſtudiis negligentia.

Hujus ſui dicti rationem præmiſerat: „ Siquidem indigni potiti gradibus, vel mercati eoſdem, eorum favore Beneficia Eccleſiaſtica & ſæculares dignitates ſub *perſona peritorum* invadunt, præripiunt pauperibus *doctis* & benemeritis.

X. Qui hæc aliaque incommoda in Rempublicam ſeu Civilem ſeu Eccleſiaſticam, ex indebita & nimium facili graduum Academicorum collatione, redundantia seriò attenderit, neſcio an nimii rigoris damnabit dictum cujuſdam Auctoris relatum ab Andræa Bouwens J. Cto. Moſæ-Trajectino, *lib.* 2. *de Juris Juſtitiæque Uſu & Abuſu cap.* 3. „ Eos Accademicos *mortaliter* peccare, qui gradibus & titulis inſigniunt indignos, adeòque velut *publico* teſtimonio Tribunalibus, & Dei Eccleſiis imponunt.

XI. Refert Joannes Sinnichius in Saule Exrege *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465. de Joanne Gerſone, quòd inter alias cauſas ob quas Cancellariatui Academiæ Pariſienſis renuntiare meditaretur, hanc allegaret: „ Cogor ad deliberationem aliorum vel pro conſuetudine temporis ignaros ſcientia, & perniciosis moribus promovere. " Ad quæ verba reflectens Sinnichius, ait: Cenſuit nimirum indignorum ad gradus Academicos promotionem, *gravem* eſſe *iniquitatem*, ideò utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ, quàm Politicæ infert perniciem.

XII. Ad quas Dignitates quòd tum ex Decreto Concilii Trident. tum ex Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum requiratur gradus Academicus, notavimus ſuprà *part.* 1. *tit.* 12. & *tit.* 10. ubi actum fuit de Canonicatibus graduatis.

De ſcientia neceſſaria pro obtinendis Beneficiis Parochialibus ſpecialiter tractabitur infrà titulo de Concurſu ad Beneficia Parochialia; ubi unà de examine promovendorum ad hæc Beneficia agetur.

Sunt & aliæ nonnullæ qualitates, vel ex privilegio aut conſuetudine Regni, vel Eccleſiæ; aut ex ſpeciali Beneficii fundatione requiſitæ.

XIII. Ita in Regno Franciæ ſive ex privilegio, ſive conſuetudine pluribus Regum Edictis firmata, requiritur, ut promovendus ad quodcumque Beneficium ſit Regnicola; niſi à Rege litteras naturalitatis obtinuerit. Unde Rebuffus in additione ad Regulam Cancellariæ *de Idiomate*, ait: „ Nota tamen quòd in Francia nec Ordinarius, nec Legatus poſſet alienigenæ conferre, qui ſi conferant illud Beneficium, à Regnicola impetrari poterit, quod eſt notandum, & hoc privilegium Regni non ſolùm prohibet extero habere Eccleſiam Parochialem, de qua hæc regula loquitur, ſed etiam alia quæcumque Beneficia ac alia bona, etiamſi illi fuiſſent Cardinales, ſine Regis beneplacito, obtinere non poſſent. Quamvis D. Gomeſ. hic qu. 2. volens Cardinalibus favere, multa pro ipſis addixerit; tamen in Francia ſervatur quod dixi. "

De eodem jure teſtatur quoque Choppinus de Dominio Franciæ, *lib.* 1. *tit.* 11. & latiùs probatur in Probationibus Libertatum Eccleſiæ Gall. [illegible]

XIV. Simile eſſe privilegium [illegible] in Regno Hiſpaniæ; teſtis eſt Didacus [illegible] *Pract.* [illegible] *cap.* 37. *num.* 5. plures ibidem de hoc [illegible] [illegible]ntes, & illud ut rationabile adſtruentes citans.

In Placeto Caroli V. ſuper uſu Nominationum Facultatis Artium in hac Univerſitate cavetur, *art.* 1. quòd nullus poterit nominari vigore indultorum dictæ Facultati Artium conceſſorum, ad aliquod Beneficium hujus Patriæ, niſi ſit ex eadem patria oriundus; vel ſi extraneus reſederit in dicta patria & ſtuduerit decem annis, aut obtinuerit à Principe litteras conſenſus in forma. Latius Zypæus, *tit. de Elect. num.* 13.

In textu notatum fuit, eſſe conſtantem Regni Galliæ uſum, quòd nullus in hoc regno queat quodcumque Beneficium poſſidere, niſi ſit Regnicola, aut litteras naturalitatis à Rege obtinuerit.

Obſervat autem [illegible] le Vaillant, Advocatus in Parlamento Pariſienſi in Notis marginalibus ad Obſervationes Georgii Lovetii in Molinæum, ad regulam Cancellariæ *de infirmis reſignantibus*, *n.* 44. quòd ſufficiat, „ litteras, quas vocant *de naturalitate* obtinere pendente lite, & modò ſint ante litis deciſionem in Curia Computorum regiſtratæ, Proviſio invaleſcit, quia (ait) eſt impedimentum politicum & non canonicum, & ideò Rex illud poteſt tollere. "

XV. De iiſdem Regum indultis agit Pyrrus Corradus, *lib.* 2. *Praxis Beneficiariæ*, *cap.* 9. notatque, quòd quia

quia hæc indulta conceſſa ſunt ad inſtantiam Imperatoris, Regum & aliorum maximorum Principum, numquam Papa derogare conſueverit in læſionem Imperatoris & Regum.

XVI. Subinde ex lege fundationis Beneficia debentur certo generi perſonarum; v. gr. Clericis ejuſdem Eccleſiæ, cantoribus, muſicis, aliiſve certis qualitatibus veſtitis; tuncque hiſce & non aliis hujuſmodi Beneficia conferenda ſunt.

XVII. Quin & ſubinde ad Capellanias ſimiliave Beneficia ſimplicia vocantur *conſanguinei* Fundatoris; ſuntque vocari Beneficia *patrimonialia*, de quibus agit Garcias de Beneficiis *parte* 7. *cap.* 15. *num.* 6. notatque quòd facta collatio alteri quàm conſanguineo ſit invalida: „ quod tamen (ait *num.* 7.) procedit & accipiendum eſt, contradicente & opponente ſe alio conſanguineo, & ſibi fieri proviſionem petente; aliàs enim præſentatio ſeu proviſio alteri facta ſuſtinetur.

XVIII. Rectè tamen monet *num.* 10. advertendum id quod dicitur, collationem ſuſtineri ob non concurſum alicujus qualitatem illam habentis, „ non eſſe verum in Beneficiis, quæ ſunt conferenda *qualificatis*, non ob favorem & reſpectum perſonarum; ſed Eccleſiæ, & Beneficii, ut meliùs & magis idoneis perſonis provideatur, ut graduatis; tunc enim non valeret collatio aliter facta, etiamſi nullus qualificatus peteret ſibi fieri, quilibetque etiam non qualificatus poſſet petere, declarari collationem nullam.

XIX. Plura dubia circa hæc Beneficia ibidem proponit & reſolvit Garcias; atque inter cætera reſolvit *num.* 23. in Capellaniis ad quas vocantur conſanguinei proximiores faciendam computationem ſecundùm leges; „ quia quamvis in Beneficiis & Capellaniis non ſuccedatur jure *hereditario & ſucceſſionis mera*, tamen negari non poteſt, quin ubi conſanguinei vocantur, ſit materia ſucceſſionis, ſaltem aliquo modo & adinſtar.

XX. Cùm verò in Beneficiis Eccleſiaſticis omnis ſpecies ſucceſſionis hæreditariæ ſit meritò vitanda; neque Miniſteria ſecundùm ſanguinem, ſed ſecundùm merita ſint diſtribuenda, hujuſmodi conditio Beneficii fundationi non facilè adjicienda; neque à Prælatis facilè admittenda; quemadmodum de Burſis ſeu portionibus pauperum ſtudioſorum notavit *tit.* 11. *cap.* 4. *num.* 17.

XXI. Hinc ulteriùs concluditur, hujuſmodi conditiones tamquam naturæ Beneficiorum, ac Sacris Canonibus quodammodò contrarias, ut odioſas eſſe reſtringendas; ideòque intra verborum tenorem & rigorem eſſe concludendas; quapropter ſi in ſimilium Beneficiorum fundatione dictum non ſit, adveniente vacatione, eam publicandam eſſe, neceſſaria publicatio non erit; neque conſanguinei collationem impugnare poterunt, titulo non factæ publicationis; modò non appareat fraus aut præcipitantia aliqua ex parte collatorum interveniſſe ad excludendos conſanguineos, & ita in caſu occurrente cum aliis Doctoribus aliquando reſpondi, & conformiter judicatum fuit.

XXII. In multis Eccleſiis aut ex ſtatuto, aut ex fundatione, vel conſuetudine inductum eſt, ut Dignitates non niſi Canonicis conferri queant; aut ex Canonicis eligi debeant. Sic in Eccleſiis Belgicis vi erectionis ad tres dignitates, nimirum Archidiaconatus, Archipresbyteratus & Pœnitentiariatus, Canonici Graduati aſſumi debent.

Meminit quoque Pyrrus Corradus *lib.* 2. *Praxis Benef. cap.* 9. Indulti Sixti V. quo cautum eſt ne „ ad principales dignitates exiſtentes in quibuſdam locis Diœceſis Leodienſis aliæ perſonæ, præterquam Canonici majoris Eccleſiæ dictæ civitatis Leodienſis, actu Præbendati, & perſonaliter in ea reſidentes, eligi poſſint.

XXIII. Occaſione hujus indulti Sixtini, „ cùm dubitaretur, (ait Pyrrus Corradus) an qualitas Canonicatus requireretur, momento temporis, vel ſucceſſivè, fuit dictum hoc negotium verſari in actu potiùs momentaneo; quia indultum dicit, quòd nullæ perſonæ, præterquam Canonici eligantur, & ſic qualitas Canonicatus prærequiritur tempore electionis; unde ſufficit, adeſſe de eo tempore.

Ratio potiſſimum fuit (ait) „ quòd cùm indultum veriſimiliter requirat dictam qualitatem, ad hoc ut dignitas perſonis magis dignis conferatur, parum intereſt quòd poſtea deficiat illa qualitas Canonicalis, ex qua oritur præſumptio meritorum; quia ea deficiente adhuc tamen remaneat præſumptio honeſtatis, bonitatis, & meritorum, propter illam qualitatem præcedentem.

Deinde ſubjungit: „ Unde paſſim videmus, quòd, ſtantibus ſupradictis, licèt quis, ut dictum eſt, non poſſit aſſequi Dignitatem niſi fuerit in Eccleſia Canonicus, nihilominus non prohibetur poſtmodum ſuum Canonicatum reſignare, retenta ſuprà dicta dignitate.

Si tamen ſtatutum aut privilegium vel fundatio vellet, ut nullus eſſet Decanus, v. g. niſi ſimul eſſet Canonicus, apparet, quòd eo caſu non poſſet manere in ea dignitate dimiſſo Canonicatu: quia tunc eſſet Decanus & non Canonicus; quod tenori fundationis videtur contrariari: & ſic „ aliquando Cancellaria Romana expedivit creationem in Canonicum cum clauſula, *ex nunc, prout ex tunc, & è contra*, ad effectum retinendi dignitatem, puta quòd Orator litigabat ſuper Canonicatu, & Præbenda, & nolebat in eventum evictionis Canonicatus, & Præbendæ prædictorum, amittere dignitatem, quam obtinebat, quæque ſimul cum Canonicatu, & Præbenda oportebat vigore prædictorum ſtatutorum retinere: Unde ex nunc, prout ex tunc, in eventum evictionis, creatur Canonicus, ad effectum retinendi prædictam Dignitatem.

XXIV. Ita Corradus loquens ibidem de quibuſdam Eccleſiis Gallicanis Cathedralibus, Metropolitanis & Collegiatis, „ in quarum ſtatutis cavetur expreſsè, quòd nullus ibidem Dignitatem, adminiſtrationem, perſonatum, vel officium obtinere poſſit, niſi in illis Canonicus exiſtat, uti loquitur Leo X. in Concordatis inter ipſum & Franciſcum I. reſervans ſibi poteſtatem creandi Canonicos, ad effectum duntaxat inibi obtinendi Dignitatem, perſonatum, adminiſtrationem vel officium hujuſmodi, & non conſequendi primam Præbendam vacaturam.

Vide Rebuffum ad hunc textum Concordatorum, ubi latè tractat de hujuſmodi Canonicis honorariis & titularis.

TITULUS VIGESIMUS.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

Semper vetita Beneficiorum pluralitas, & rationes prohibitionis.

1. *De pluralitate Beneficiorum nihil expreſsè in antiquis Canonibus.*
2. *Dum Canones vetant aliquem ad plures Eccleſias ordinari, pluralitatem Beneficiorum damnant.*
3. *Quid hac de re decreverit Synodus Chalcedonenſis.*
4. *Decretum Synodi VII. & ratio prohibitionis.*
5. *Oſtenditur hoc Decreto pluralitatem Beneficiorum fuiſſe damnatam.*
6. *Pluralitas Beneficiorum quantumvis ſimplicium & tenuium jure communi vetita.*
7. *A nonnullis in Synodo Tridentina diſtinctio Beneficiorum compatibilium & incompatibilium reprobata, & quare.*
8. *Singula officia ſingulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri.*
9. *Injuſta Beneficiorum pluralitas, qua unus accipit ſtipendia plurium.*

10. *Fun-*

10. *Fundatorum intentio per Beneficiorum pluralitatem defraudatur, & vagandi occaſio datur.*
11. *Pluralitas Beneficiorum ſæpiùs juri naturali repugnat.*
12. *Beneficiorum pluralitas in certis circumſtantiis licita eſſe poteſt.*
13. *Quæ circumſtantiæ concurrere debeant, ut pluralitas non ſit juri naturali contraria.*
14. *Qui titulo conſuetudinis aut diſpenſationis plura Beneficia securè retinere vult, quid attendere debeat.*

I. IN priſtinis Eccleſiæ Canonibus nihil quidem contra pluralitatem Beneficiorum decretum legitur; eò quòd Beneficiorum ab ipſis Ordinibus diſtinctio nondum invaluiſſet; neque Beneficiorum collatio ab ipſa Ordinatione ſeparata eſſet.

II. Verùm cùm ordinari ad aliquam Eccleſiam, eique in ipſa ordinatione adſcribi, eſſet juxta illius temporis diſciplinam illius Eccleſiæ Beneficiarum conſtitui; etiam pluribus Eccleſiis adſcribi ſive intitulari idem erat, quòd plura Beneficia in diverſis Eccleſiis obtinere.

Hinc quoque intelligitur, quòd ubi Canones vetant quemquam duabus Eccleſiis adſcribi vel intitulari, reipſa prohibuerint plura Beneficia in diverſis Eccleſiis ab eodem poſſideri: atque hoc ſenſu, veriſſimum eſt, jampridem ſacris Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnatam eſſe.

III. Concilium Chalcedonenſe *Can.* 10. ait: „Non liceſe Clericos in duarum civitatum Eccleſiis eodem tempore in Catalogum referri, & in ea in qua in principio ordinatus eſt; & in ea ad quam tamquam ad majorem confugit, propter magnæ gloriæ cupiditatem; eos autem qui hoc faciunt, propriæ Eccleſiæ reſtitui, in qua ab initio ordinati ſunt, ut illic *ſolum* miniſtrent...... Eos autem qui auſi fuerint poſt magnæ hujus & univerſalis Synodi definitionem aliquid eorum, quæ ſunt prohibita, facere; ſtatuit ſancta Synodus eos proprio gradu excidere. “ Fragmentum ſeu ſummarium hujus Canonis refert Gratianus *cauſ.* 21. *quæſt.* 1. *Can.* 2. his verbis; „Clericum in duarum Eccleſiis civitatum eodem tempore conſcribi non oportet.

IV. Idipſum generalioribus terminis decreverunt Patres Synodi ſeptimæ *Can.* 15. fundamenta hujus prohibitionis exprimentes: „Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Eccleſiis non collocetur: negotiationis enim & turpis lucri proprium eſt, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim Domini voce audivimus, non poſſe quempiam duobus dominis ſervire: vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel unum amplectetur, & alterum negliget: Unuſquiſque ergo ſecundùm dictum Apoſtolicum, in eo, in quo vocatus eſt, debet manere, & in una Eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotiis; ea à Deo ſunt aliena.

Hìc ſat apertè declarat Synodus, nullam velle permittere in duabus Eccleſiis ejuſdem Clerici eodem tempore intitulationem ſive adſcriptionem; eò quòd nemo poſſit duobus Dominis, id eſt, duabus Eccleſiis ſervire; neque in duabus *aſſidere*, ſeu *reſidere*.

Si ergo Synodus improbat adſcriptionem Clerici in duabus Eccleſiis, eò quòd nemo poſſit eodem tempore *duobus Dominis*, id eſt, duabus Eccleſiis deſervire; atque unuſquiſque debeat in una Eccleſia *aſſidere*, ſeu *reſidere* in qua vocatus eſt, conſequitur, quòd eodem fundamento pluralitas Beneficiorum in diverſis Eccleſiis generaliter damnata cenſeri debeat.

V. Certum quippe eſt, inſpectis ſacris Canonibus, quin & jure Decretalium, atque ipſa Beneficiorum inſtitutione, omne Beneficium requirere perſonalem reſidentiam, ac *perſonale* officium in illa Eccleſia, in qua ipſum Beneficium fundatum vel erectum eſt: quam perſonalem reſidentiam, & perſonale officium, quia eodem tempore idem in diverſis & diſſitis Eccleſiis præſtare nequit, conſequens eſt, eodem jure, & attenta ipſa Beneficiorum inſtitutione, pluralitatem Beneficiorum non ſecus quàm intitulationem Clerici in diverſis Eccleſiis eſſe generaliter interdictam.

Unde Alexander III. in *Cap.* 13. *de Prebendis* ſcribens, „Iſtud eſſe omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis plures dignitates vel perſonatus obtineat; “ hanc aſſignat rationem: „Quum ſingula officia in Eccleſiis *aſſiduitatem* exigant perſonarum. “

VI. Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, quòd ſicuti nullum Beneficium, quantumvis tenue in proventibus, jure communi eximitur à perſonali reſidentia; ita nec ulla de jure dentur Beneficia *compatibilia* ob proventuum tenuitatem, ſaltem in diverſis Eccleſiis.

Hanc in rem admodum notanda ſunt verba citati Canonis 15. Synodi VII. quæ allegatis verbis immediatè ſubnectuntur: „Ad hujus autem vitæ uſum ſunt diverſa ſtudia; ex iis ergo ſi quis velit, ea quæ ſunt corpori ad uſum neceſſaria comparet. Dixit enim Apoſtolus, *Uſui meo & iis qui mecum ſunt ſubminiſtraverunt manus meæ.* “

His declarat ſat dilucidè Synodus, neque ad comparandum vitæ neceſſaria, Clericum in diverſis Eccleſiis adſcribendum; ſed aliunde, etiam laborando manibus ſuis, potiùs debere ſibi de neceſſariis providere.

VII. Quapropter inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis Concilio Tridentino exhibitos, decimus quartus differentiam compatibilium & incompatibilium Beneficiorum, quoad pluralitatem, ut novam & antiquis Decretis incognitam exhibet, & aboleri poſtulat; „Unum tantùm Beneficium uni conferatur, ſublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium & incompatibilium Beneficiorum differentia, quæ diſtinctio ut eſt nova & antiquis Decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit. “

VIII. Ulterius, quia ſingula Beneficia ſua habent annexa officia, convenit, ut ſingula ſingulis committantur perſonis, „Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Eccleſiæ corpore ſecundùm veridicam Pauli ſententiam, in uno eodemque ſpiritu alii conferendum eſt hoc officium, alii committendum eſt illud, neque uni quantumlibet exercitatæ perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia, & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat; ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. “

Hæc ex *Canone* 1. *Diſt.* 89. ubi notant Correctores Romani illa quidem non haberi in Epiſtolis S. Gregorii ut à Collectoribus citantur, ſed referri à Joanne Diacono *lib.* 2. vitæ ejuſdem ſancti Pontificis *num.* 54. tamquam dicere ſoleret: „Singula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere, aſſerens, quia ſicut in uno corpore, “ &c.

Hinc Gratianus huic Canoni præmittit hoc monitum: In diſpenſatione verò Eccleſiæ hanc regulam obſervandam noverit (Epiſcopus) ut nulli quantumvis exercitatæ perſonæ duo ſimul committat officia.

Similiter Bonifacius VIII. in *Cap.* 1. *de Conſuetud.* in VI. improbans conſuetudinem retinendi plures dignitates, rationem improbandi ex ipſa pluralitate officiorum petit, dicens: *Cùm unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere*: quaſi diceret, cùm unum officium vix dignè valeat adimplere, indignum eſt, plures habere dignitates, quæ cum pluribus officiis obeundis adſtringunt.

IX. Inſuper ſingula Beneficia, juxta hodiernam diſciplinam, ſuos habent annexos proventus, quibus Beneficiati tamquam Eccleſiæ Miniſtri alantur. Injuſtum autem apparet, ut unus ſtipendia pluribus Eccleſiæ Miniſtris deſtinata accipiat, atque hinc rurſus injuſta apparet pluralitas Beneficiorum: „Nonnulli (ait Concilium Lateranenſe in *Cap.* 3. *de Clericis non reſid.*) modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas & plures Eccleſias Parochiales, contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut cùm

unum

Digitized by Google

„ unum officium vix implere ſufficiunt, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum."

Joannes XXII. in *Extravagante* Execrabilis *de Preb. in comm.* recenſens incommoda ex pluralitate Beneficiorum promanantia, primo loco recenſet, quòd „ interdum unus, qui unum quamvis modicum vix officium implere ſufficeret, *plurimorum* ſibi vindicat *ſtipendia*, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æqua diſtributione collata."

X. Ipſa quoque Beneficiorum inſtitutio & fundatio eò tendit, ut plures Miniſtri conſtituantur Eccleſiæ; dum igitur unus occupat plura Beneficia, contra ipſam Beneficiorum primam inſtitutionem ipſamque Fundatorum intentionem numerus Miniſtrorum diminuitur; ipſique cultui Divini Officii detrahitur, quod etiam inter incommoda ex pluralitate Beneficiorum provenientia reponit Joannes XXII. in citata Extravagante: additque: „ Habentibus ipſa (plura Beneficia) paratur vagandi materia, Divini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis Beneficiis debita non ſervatur."

XI. Hæc aliaque ex pluralitate Beneficiorum ſequi ſolita incommoda, reddunt plerumque pluralitatem illam illicitam, præveniendo etiam omnem juris poſitivi conſtitutionem ſive prohibitionem, efficiuntque ut conſuetudinem retinendi plura Beneficia tamquam corruptelam & abuſum reprobet Pontifex in *Cap.* 1. *de Conſuet.* in VI.

XII. Et Sanctus Thomas *Quodlib.* 9. *quæſt.* 7. *art.* 11. enumerans prædictas inordinationes, quas pluralitas Beneficiorum in ſe continet, dixit pluralitatem Beneficiorum non eſſe annumerandam actionibus de ſe indifferentibus ad bonum & malum; ſed annumerandam actionibus „ quæ abſolutè conſideratæ deformitatem vel inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus, bonæ efficiuntur: Sicut occidere hominem vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat; ſed ſi addatur, occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum." Hæc S. Thomas, additque: *In numero harum actionum videtur eſſe, habere plures Præbendas.*

XIII. Deinde docet, quòd ſi concurrant circumſtantiæ, quæ omnes illas inordinationes, quas pluralitas illa in ſe continet, abſtergant, ipſa pluralitas Beneficiorum maneat prohibita jure naturali: nullaque conſuetudine aut diſpenſatione juſtificari queat.

XIV. Quapropter, qui vigore conſuetudinis aut diſpenſationis in pluralitate Beneficiorum ſecurus eſſe deſiderat, neceſſariò expendere debet, an revera hujuſmodi concurrant circumſtantiæ, quæ omnem illam inordinationem tollant; nihilque adeo ſuperſit, quod ipſam pluralitatem jure naturali illicitam reddat; ſed ſolum jus poſitivum, conſuetudine aut diſpenſatione ſolubile obſtet, quominus pluralitas in talibus circumſtantiis eſſet illicita: uti latius infra capite 5. oſtendetur.

CAPUT II.

Quomodo pluralitas Beneficiorum ſenſim invaluerit; & quibus potiſſimum prætextibus?

1. *Beneficiorum pluralitas certis in caſibus licita; & iis nimium extenſi.*
2. *Synodus VII. unum duabus Eccleſiis præfici permiſit;*
3. *Verus ſenſus Synodi.*
4. *Idipſum permiſit Synodus Emeretenſis.*
5. *Exponitur ſententia hujus Synodi.*
6. *Quomodo Decreta Synodorum contra earum mentem extenſa ſint.*
7. *Ipſa pluralitas ex hac mala interpretatione multum invaluit.*
8. *Quantus fuerit abuſus hujus pluralitatis in Gallia ſæculo XII.*
9. *Praxis multorum non cenſetur probata, quia diſſimulata* [illegible]
10. *Abuſus hic etiam erat circa Beneficia curata.*
11. *Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. contra Beneficiorum pluralitatem.*
12. *Decretū hoc extirpando hinc abuſui minimè ſuffecit.*
13. *Diſpenſationem expreſsè probans eas frequentiores reddidit.*
14. *Querela Joannis XXII. de exceſſu diſpenſationum.*
15. *Decretum hujus Pontificis contra hunc abuſum.*
16. *Pelam poſt hoc Decretum abuſus perdurarit.*
17. *Commendarum uſus circa Eccleſias Parochiales primitus utilis.*
18. *Quomodo hæ progreſſu temporis palliandæ pluralitati Beneficiorum ſubſervierint.*
19. *Abuſus regebatur regula ab Innocentio III. tradita.*
20. *Synodi Londinenſis Decretum contra hoc palliamentum.*
21. *Idem prætextus acriùs refellitur.*
22. *Oſtenditur, quomodo Commendarum uſu quidam fœdè abuterentur.*
23. *Permiſerit Innocentius unum duas Eccleſias habere*, ſi una ex altera pendeat.
24. *Quomodo hæc regula palliandæ pluralitati Beneficiorum ſubſervierit.*

I. Omnem Beneficiorum pluralitatem priſtinis Canonibus vetitam fuiſſe capite præcedenti oſtenſum eſt: undique notatum, Beneficiorum pluralitatem plures inordinationes continere, ob quas etiam præveniendo omnem legem poſitivam, jure naturali plerumque vetita ſit.

Attamen & illud animadverſum ex ſancto Thoma, poſſe nonnumquam circumſtantias concurrere, quæ omnes inordinationes pluralitati plerumque conjunctas, abſtergant; eamque inſpecto ſolo jure naturali licitam reddant.

Cùm verò caſus nonnulli hujuſmodi circumſtantiis circumſcripti in Canonibus eſſent expreſſi, mirum, quomodo Clericorum multorum ambitio & avaritia, è quibus Beneficiorum pluralitas oriri ſolet, eos caſus contra Canonum ſententiam, & Patrum mentem extenderint; atque Beneficiorum pluralitati incrementum dederit.

II. Synodus œcumenica ſeptima *Can.* 15. adeo diſtrictè interdicit Clericum in duabus Eccleſiis collocari; id eſt juxta modernam diſciplinam, in duabus Eccleſiis Beneficiatum eſſe, ut nequidem ad inopiam ſublevandam id permittat; ſed velit ut potius manibus laborando victui neceſſaria ſibi comparare ſtudeat, uti capite præcedenti retulimus; ſubjungit tamen hanc cautionem: Et hoc quidem in hac à Deo cuſtodita civitate. In iis autem quæ extra ſunt locis, propter hominum inopiam permittatur.

III. Verus hujus Canonis ſenſus eſt, quòd unus idemque Sacerdos poſſit duabus Eccleſiis extra civitatem conſtitutis deſervire, dum ea eſt hominum in iis Eccleſiis inopia, ut ſingulæ ſingulos Sacerdotes habere nequeant: quo caſu ut hominum illorum neceſſitati, quantum poſſibile eſt, ſuccurratur, permittit Canon, ut idem Sacerdos duabus Eccleſiis ſibi viciniis deſerviat.

IV. Legitur quoque in Synodo Emeretenſi anno 666. *Can.* 19. In Parochiis multæ ſunt Eccleſiæ conſtitutæ, quæ à fidelibus factæ, aut parùm, aut nihil de rebus videntur habere. Sacerdotali ergo Decreto Presbytero *uni plures* extant commiſſæ; unde cavendum eſt, ne occurrente paupertate, ordo ibidem non impleatur Miſſæ.

Hic rurſus permitti videtur Beneficiorum pluralitas, dum *uni* Presbytero plures Eccleſiæ extant commiſſæ, idque *Sacerdotali Decreto*.

V. Verùm ſi rurſus ex mente Concilii ſenſus Canonis teneatur, nihil cum vetita Beneficiorum pluralitate commune eum habere apparebit. Agitur in hoc Canone de Eccleſiis haud parùm fundatis in eadem Parochia exiſtentibus, in quibus Miſſæ per certos dies celebrari debebant; quæ facilè per unum Sacerdotem celebrari poterant; ideoque incongruum non habebatur uni Sacerdoti earum Miſſarum, accedente præſertim Eccleſiarum paupertate, celebrationem committere: hocque ſollicitè eodem Canone cavetur, ut Presbyter ille, juxta Epiſcopi juſſionem, in iis Eccleſiis Miſſarum ſolemnia congruo tempora perſolvat.

His igitur Canonibus permittitur uni Sacerdoti duabus

Digitized by Google

bus Eccleſiis deſervire; ſed eo duntaxat caſu, quo utrique ſimul per ſe ſatisfacere poteſt; & Eccleſiarum vel populi neceſſitas & ſervitium id poſtulant.

VI. At unà cum ſeculis labente Eccleſiaſtica diſciplina, quod hiſce ac ſimilibus Canonibus Canonicè decretum fuit, hominum avaritia & ambitio in proprium commodum detorſerunt; atque in pallium pluralitatis Beneficiorum quorumcumque, etiam curatorum, & dignitatum, idque in Eccleſiis quantumvis à ſe procul diſſitis, aſſumpſerunt; præſertim invaleſcente ſeculo nono & ſequentibus pernicioſo illo, & melioribus temporibus inaudito principio, quòd quis officio & oneribus Beneficiis etiam *Curatis* annexis, *per alium* ſatisfacere poſſet; ac per conſequens, nec perſonaliter in loco Beneficii reſidere teneatur; quæ tamen perſonalis reſidentiæ obligatio præcipuum erat incompatibilitatis fundamentum.

Quanto impetu, hoc principio ſemel admiſſo, Beneficiorum quorumcumque pluralitas propagata fuerit, ex Decretis Conciliorum, quæ ei oppoſita fuerunt, innoteſcit.

VII. Synodus Pariſienſis anno 829. *Can.* 49. hujus exceſſus locupletiſſimum teſtimonium reddit. Primò itaque ponit hanc generalem regulam: „Sicuti unicuique civitati convenit proprium habere Epiſcopum, ita & unamquamque baſilicam Deo dicatam decet & oportet proprium habere Presbyterum. Poſita hac regula, ſubdit: „Avaritia ſanè, quæ eſt idolorum ſervitus, quod non ſine magno pudore proſequimur, quoſdam invaſit Presbyteros, ſuiſque retinaculis adeo vinxit, captivoſque effecit, ut inſtar cæcorum effecti, neſciant quò eant, neſciantque quid eſſe, vel quid agere debeant. Hi namque ignibus avaritiæ æſtuantes, Sacerdotaliſque dignitatis immemores, curam Baſilicarum in quibus promoti ſunt, poſtponentes, datis quibuſdam xeniis, aut pollicitis non ſolum à Clericis, verum etiam à laicis, alias Baſilicas contra fas ad Chriſti famulatum peragendum ſuſcipiunt.

Deplorat poſt hæc quòd hinc „Religio Chriſtiana fuſcatur, & Sacerdotalis Ordo confunditur, imò avaritia Sacerdotum à ſubditis detonatur, locaque Deo dicata cultu ſibi debito privantur, & animarum pericula generantur.

VIII. Cùm autem abuſus hic admodum faveret avaritiæ & ambitioni hominum, neque prætextus eum palliandi deeſſent, continuò collabentibus ſæculis magis invaluit, uti ex multiplicibus Conciliorum Decretis intelligi poteſt: in tantum ut & in ipſa Gallia conſuetudo perverſa retinendi plura Beneficia ita invaluiſſet ſeculo XII. ut teſte Alexandro III. in *Cap.* 15. *tit. de Præbendis*, præ multitudine delinquentium emendari non poſſet: ita enim ſcribit ad Genuenſem Archiepiſcopum: „Cùm non ignores, quòd una Eccleſia unius debeat eſſe Sacerdotis, mirabile gerimus & indignum quòd uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, vel in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ: quæ cùm unum ad plura recipiat Beneficia, contra ſanctorum Canonum inſtituta, non approbatur à nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.“ Ita legitur in integra Decretali.

Abuſum pluralitatis Beneficiorum, de quo in textu, in Eccleſiis Gallicanis, etiam ſæculo XIII. admodum fuiſſe frequentem, & radicatum, evincit diſputatio acerrima eo ſæculo ſuper hac materia pluralitatis Beneficiorum inter Theologos Pariſienſes excitata, & per plures annos continuata, de qua ſcribit Thomas Cantipratanus in ſuo Tractatu *de Apibus pag.* 70. inter alia, quòd circa annum 1235. habita fuit *longa valdè, & multò ſolemnis diſputatio; an uni eidemque perſonæ liceret habere plura Beneficia*: ac tandem determinaſſe *omnes pariter Doctores, exceptis duobus, nemini licere tenere duo Beneficia ſine diſpendio animæ, dummodo unum valeret quindecim libras Pariſienſes*.

Indubiè hæc ſumma *quindecim librarum* Pariſienſium eo tempore ad honeſtam Beneficiati ſuſtentationem ſufficere credebatur.

Exponit etiam ibidem Cantipratanus, quàm infauſtus fuerit exitus *duorum* illorum Doctorum, qui pluralitati Beneficiorum renuntiare nolentes, eam mordicùs frivolis quibuſdam ratiunculis juſtificare nitebantur.

Poſt hæc refert, quòd triennio elapſo turſus ſuper eadem quæſtione diſputatio habita fuerit, præſidente Guillelmo Pariſienſi Epiſcopo; atque rurſus ex *omnium* Theologorum reſolutione per Epiſcopum concluſum & probatum eſſe, *duo Beneficia teneri cum ſalute animæ non poſſe, dummodò unum valeret quindecim libras Pariſienſes*.

Citat ibidem plures illius ætatis magni nominis Doctores, qui pluralitatem Beneficiorum in ſuis ſcriptis reprobarunt. Addit præterea, quòd narrante fratre Bernardo quondam Pœnitentiario Domini Papæ, & Fratre Ordinis Prædicatorum, dixerit beatiſſimæ memoriæ Papa Gregorius IX. interrogatus ſi poſſet *de plenitudine poteſtatis cum plurium Beneficiorum detentoribus diſpenſare, reſponderit: Non poſſum niſi tantùm ſuper vexatione detinentium diſpenſare.*

Hiſce relatis, ſubdit hic Scriptor, hoc notandum monitum: „Quis ergo ſapiens erit, quis fallat ſe, & ſibi ſuper diſpenſatione aliqua blandiantur? Eſto quòd multi Magiſtrorum dicant: hoc & multi alii opinentur in contrarium *hoc ſolum mortale ab Auguſtino, omnium Doctorum maximo, judicatur, quòd quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati diſcrimini ſe committit.*“

Hujus diſputationis necnon reſolutionis Theologorum & Epiſcopi Pariſienſis meminit quoque eruditus Scriptor vitæ ſancti Ludovici Regis Francorum *lib.* 4. *num.* 16. rectè ibidem reflectens, hanc diſputationem nonniſi cum fine ſæculi finituram: eò quòd ab una parte loquatur *veritas*, & ab altera parte corruptio cordis; *parce que d'un coté c'eſt la verité qui parle, & de l'autre la corruption du cœur.*

Monet præterea, quòd tametſi Rex Ludovicus impendere non poſſet Cenſuras Eccleſiaſticas ad comprimendum hunc abuſum, ipſe tamen efficaciùs impenderit, ſcilicet nulli habenti Beneficium, alterum conferendo, niſi priori dimiſſo.

Si Principes ſanctum hunc Regem æmularentur, vix dubium quin in ſuis ditionibus, magna ex parte hunc abuſum eliminarent: præſertim ſi ſuper litteris diſpenſationum in Curia Romana obtentis, litteras placiti concedi vetarent, ſaltem ſuper pluralitate majorum Beneficiorum, vel niſi manifeſta eſſet, aut ritè probaretur ſufficiens ratio diſpenſationis.

IX. Occaſione hujus Decretalis obſervandum, nullatenus inferri poſſe, conſuetudinem aliquam approbatam, tametſi multitudinem habeat ſequentem, & pro tempore ab Eccleſia toleretur. Idipſum in hac eadem materia probat Innocentius III. in *Capit.* 18. *tit. eod.* ſubjiciens hanc regulam: „Cùm multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judicium, exigente juſtitia non debeant tolerari.“

X. Nec tantum hic abuſus circa Beneficia ſimplicia, ſed etiam circa Parochiales Eccleſias, cum ſummo animarum periculo eò excreverat, ut non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias plurimi haberent, quemadmodum teſtatur Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *cap.* 14. quod & huic abuſui occurrere volens, ſequens edidit Decretum relatum in *Cap.* 3. *tit. de Clericis non reſid.* „Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas & plures Eccleſias Parochiales, contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut cùm unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus, per ſeipſam valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit: & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.“

XI. Abuſui tam abominando, ſeu multorum avaritiæ & ambitioni admodum opportuno, extirpando, haud ſufficiebat hoc Synodale Decretum; imo teſte Concilio Lateranenſi ſub Innocentio. III. „propter præſumptionem & quorumdam cupiditates, *nullus* hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus provenerat.“

Itaque hoc Concilium efficacius remedium adhibere deſiderans, ſtatuit: „Ut quicumque receperit aliquod Beneficium habens curam animarum annexam, ſi priùs tale Beneficium obtinebat, eo ſit *jure ipſo* privatus: & [illegible] ſi for-

ſi forte illud retinere contenderit, alio etiam ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat cui meritò viderit conferendum: & ſi ultrà tres menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alium, ſecundum ſtatutum Lateranenſis Concilii, ejus collatio devolvatur: verum etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus illud eſt Beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit ex eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus obſervandum: addentes ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates, aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum."

XII. Hoc rurſus Decretum, licèt in pluribus pro temporum duritia condeſcendens, ſive diſſimulans utpotè nihil de pluralitate Præbendarum, neque Beneficii curati cum Canonicatu aut alio ſimplici Beneficio diſponens, neque ſuum habuit effectum.

Et quidem anno 1237. ideſt, viginti annis ab edito hoc Decreto; cùm in Synodo Londinenſi per Legatum Sedis Apoſtolicæ convocata ſtatutum hoc pronuntiaretur, tanta multitudo obtinendum plura Beneficia reperta eſt, tantuſque tumultus excitatus, ut ab executione Decreti ſuperſedere coactus fuerit Legatus: Habetur tomo 11. Concil. *col.* 525. & ſeqq.

XIII. Præterquam quòd prædictum Decretum tantum loqueretur, de pluralitate Beneficiorum curatorum, Dignitatum & Perſonatuum, pluralitatem aliorum Beneficiorum diſſimulando, addidit inſuper hanc clauſulam: „ Circa ſublimes tamen & literatas perſonas, quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

Quia hac expreſſione Decreti quo pluralitas damnabatur, via quodammodo juſtificandi oſtendebatur, & diſpenſatio contra legem probabatur, & quaſi offerebatur, ipſæ diſpenſationes adeò fuere frequentes, ut tandem tamquam jus ordinarium invaluiſſe videantur; uti non obſcurè ſignificat Decretum Concilii Lugdunenſis in *cap.* 3. *de Officio Ordinarii in VI.* id unum permittens Ordinariis locorum, ut „ ſubditos ſuos plures dignitates vel Eccleſias, quibus animarum cura imminet obtinentes; ſeu Perſonatum aut Dignitatem cum alio Beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa, diſtrictè compellant, *diſpenſationes* quarum auctoritate eas Canonicè tenere ſe aſſerunt, infra tempus pro facti qualitate ipſorum Ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere: " Et ſi non exhibuerint, tunc Eccleſiæ, quas ſine diſpenſatione illicitè detineri conſtiterit, liberè poſſint conferri aliis per eos, ad quos collatio earum pertinet.

„ Cæterum (ait Concilium) ſi diſpenſatio exhibita, ſufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in Beneficiis hujuſmodi, quæ Canonicè obtinet, moleſtetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſdem Eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligatur: nec Beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si verò de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc erit ad Sedem Apoſtolicam recurrendum: cujus eſt æſtimare, quem modum ſui Beneficii eſſe velit.

Hic patenter indicatur, quam frequens eſſet diſpenſationum uſus, & quàm difficiliter Ordinarii Clericos ad dimiſſionem Beneficiorum cogere poſſent, modò ſaltem diſpenſationem in conſueta forma expeditam proferre poſſent, immò quodammodo ipſis Ordinariis præcipiebatur, ne Clericos ſimili diſpenſatione munitos turbarent.

In textu notatum eſt, in Decreto, quod extat *in cap.* 2. *de multa* [illegible] de Præb. reſervari Pontifici facultatem diſpenſandi ſuper pluralitate Beneficiorum cum perſonis ibidem expreſſis.

Porrò notandum, quòd in nullo hactenus celebrato Concilio ſimilis clauſula reſervans, & indulgens Apoſtolicæ Sedi diſpenſandi facultatem expreſſa reperiebatur: ut vel hinc non leve ſumatur argumentum, Decreta, ſeu Canones hujus Concilii eſſe attribuenda potiùs Pontifici Innocentio III. amplificandæ authoritati Pontificiæ intentiſſimo, quàm ipſi Concilio, quod & plures viri eruditi annotarunt.

Unde nec hæc Decreta per Decretales Gregorii IX. ſub diverſis titulis diſperſa adſcribuntur ſimpliciter Concilio Lateranenſi ſed *Innocentio III. in Concilio Lateranenſi.*

Obſervat autem Dandinus Alteſerra in Commentario ad hanc Decretalem Innocentii III. quòd primus hic Pontifex per hanc Decretalem diſpenſandi authoritatem ſuper pluralitate Beneficiorum Sedi Apoſtolicæ reſervaverit: quòdque hoc Decretum effugere non potuerit ſiniſtram interpretationem Scriptorum iſtius ſæculi, præſertim Matthæi Pariſienſis *ad annum* 1235. ubi de collectione Decretalium loquens, quæ facta eſt Authore Greg. IX. „ in quibus (inquit) quædam innovavit, ne ſcilicet illegitimi in Prælatos, vel Eccleſiaſtica Beneficia, niſi adepta à Sede Romana legitimationis diſpenſatione obtineant, ſciens inde Curiæ Romanæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire: *ſicut ex Statuto Innocentii pro diſpenſatione plurium Beneficiorum obtinendorum.* "

XIV. De multiplici hac diſpenſatione à Pontificibus obtenta ſeu potiùs extorta conqueritur Joannes XXII. *in Extravagante* 1. *de Præbendis in Communib.* dicens: „ Execrabilis quorumdam tam Religioſorum, quàm ſæcularium ambitio, quæ ſemper plùs ambiens, eò magis inſatiabilis creditur, quò ſibi ampliùs indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerumque noſcuntur, ut unus interdum etiam, ad unum Beneficium Eccleſiaſticum minùs idoneus, in diverſis Eccleſiis nedum vicinis, ſed ab invicem longè diſtantibus, immò nonnumquam in diverſorum regnorum partibus ſituatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiam dignitates, vel perſonatus, officia ſeu Prioratus, aut diverſa Eccleſiaſtica Beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſativè, cùm aliàs non liceret de jure communi recipere, & ſimul licitè retinere."

XV. Poſt hæc enumeratis incommodis quæ ex hac pluralitate in Eccleſiam redundant, ſubdit: „ Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes; omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, Prioratuum, aut Beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris quibuſcumque perſonis conceſſas, (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui circa nos univerſali Eccleſiæ ſerviendo ſingulorum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac Regum filiis, qui propter ſublimitatem torum ac generis claritatem ſunt potioris prærogativa gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti: de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas: quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium Beneficiorum multitudinem refrænemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum hujuſmodi totaliter non fruſtrentur.

XVI. Verùm experientia nimis quàm compertum eſt, quam velociter reviviſcant abuſus, ubi radicitus extirpati non ſunt; quàmque ipſa Decreta ſoleant eſſe inefficacia, dum in iis ipſis rima, per quam rurſus abuſus ſibi introitum paret, relinquitur & probatur.

Unde & Beneficiorum pluralitatem etiam poſt hanc Joannis XXII. Conſtitutionem ſub pallio diſpenſationis Apoſtolicæ non parum frequentem fuiſſe, poſteriorum Synodorum Decreta ſat demonſtrant; atque inter alia Synodi Colonienſis anno 1536. *part.* 1. *cap.* 32. quo ſuum contra pluralitatem Beneficiorum zelum oſtendens, eam admittere cogitur, quæ diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ nitebatur: monens, ut qui adverſus Decreta eam pluralitatem proſcribentia tueri ſe volent diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, *viderint, ut cauſam diſpenſationis obtentæ Deo comprobent.*

XVII. Denique ad palliandam Beneficiorum pluralitatem tandem poſterioribus ſæculis plurimùm juvit *Commendarum* & *unionum* uſus, qui priſtinis Eccleſiæ temporibus ritè inſtitutus, in maximum tandem degeneravit abuſum; & colorem multiplicandis in eamdem perſonam Beneficiis ſubminiſtravit.

Olim vacante aliqua Eccleſia, cui ob bellorum tempeſtatem aliavè de cauſa non ſtatim de paſtore provideri poterat, is, cui providendi cura commiſſa erat, alicui

ciam interdum vicino Paſtori curam ejus *commendabat*; modo non abſimili, quo hodie *deſervitura* committebatur. Sicuti ergo *deſervitura* hodierna, ita & *commenda* non niſi ad utilitatem Eccleſiæ vacantis, idque neceſſitate cogente & durante vacatione committebatur; atque de ſimili commenda intelligendum eſt, quod dicitur in *Cauſ.* 3. *cauſ.* 21. q. 1. „ Qui „ plures Eccleſias retinet, unam quidem *titulatam*, „ alteram verò ſub *commendatione* retinere debet.

XVIII. Proceſſu temporis *Commendatarii*, varios, ſive neceſſitatis, ſive honeſtatis titulos obtendentes, fructus ipſarum Eccleſiarum occuparunt: atque ut diutiùs iis fruerentur, quominus iis provideretur de proprio Paſtore, varia impedimenta objectare ſolebant.

Huic fraudi ut occurreretur, præſcriptum legitur in *Cap.* 15. *de Elect.* in 6. ne *Commenda* duraret ultra ſex menſes.

At Commendatarii, qui fructus Eccleſiarum ambiebant, ſuper hoc Decreto diſpenſationem à Sede Apoſtolica variis artibus extorquebant; qua mediante non tantum ad vitam, ſed etiam cum pleno jure percipiendi proventus Eccleſiarum, detractis duntaxat impenſis neceſſariis pro Vicario, commendas plurium Eccleſiarum retinebant.

XIX. Inſuper in pluralitatis juſtificationem abutebantur regula probata ab Innocentio III. in *Cap.* 54. *ii de Elect.* quòd nullus poſſit plures Parochiales Eccleſias obtinere „ *niſi unam intitulatam, alteram commendatam haberet*; quæ de vera commenda ad tempus, non verò de fictitia hac intelligenda erat.

Dum enim ita ad vitam in *commendam* plura Beneficia retinentur, verba quidem Canonum ſervari videntur, at mens & verus ſenſus Canonum negliguntur. quandoquidem evidens ſit, ejuſmodi Commendatarios non niſi voce diſtingui ab iis, qui *titulo* Beneficii poſſiderent; eaque incommoda orirentur, ſive per modum hujuſmodi commendæ, ſive per modum *tituli* plura Beneficia ab eadem perſona poſſiderentur.

XX. Unde Synodus Londinenſis anno 1237. *Can.* 10. decernit, ut Vicaria Parochialis Beneficii nulli concedatur, *niſi juret reſidentiam ibi facere, ac eam faciat continuè corporalem*. Rationem ſubjungit: „ Sic eludi„ tur illi dolo, quo ſæpè aſſignato alicui nomine per„ ſonatus modico, ſimulatè dabatur illi Eccleſia ſub „ ficto nomine Vicariæ, qui timens alia Beneficia „ perdere, renuebat eam recipere ut perſona.

Hic nomine Vicariæ ſignificari *commendam*, & nomine *perſonæ*, ipſum Beneficiatum *intitulatum*, dubitari nequit.

XXI. Multò expreſſiùs hunc abuſum proponit & condemnat Concilium apud Salmurum anno 1253. ab Archiepiſcopo Turonenſi ejuſque Suffraganeis celebratum *Can.* 28. „ Item nonnulli Epiſcopi, & alii Prælati, propriis lucris & commodis ſuorum inhiantes, „ Eccleſias Parochiales, quæ proprios poſſunt habere „ Sacerdotes, Clericis & aliis perſonis Eccleſiaſticis, „ habentibus alias Eccleſias Parochiales, vel competenter beneficiatis, ut poſſint eos pluribus onerare „ Beneficiis, commendant unam, vel duas Eccleſias „ Parochiales, in animarum ſuarum periculum & „ ſcandalum plurimorum: ut ſic habeant *commendatas*, quas ſecundùm Canones habere non poſſunt „ *intitulatas*: quod fieri de cætero prohibemus: ſtatuentes, ut qui taliter Eccleſias commendatas recepit, vel de cætero receperit, careat Eccleſia ſic commendata; & conferens poteſtate conferendi illam „ Eccleſiam illa vice ſit privatus.

XXII. Graphicè quoque eum deſcribit Synodus Londinenſis anno 1268. *Can.* 31. atque in eum vehementiſſimè invehitur; & inter alia rectè notat, originem commendationis bonam, regulamque ante traditam ex *cap.* 54. *ii de Elect.* eſſe canonicam, ſed ad palliandam avaritiam ea multos abuti, & in alienum ſenſum detorquere: „ Quidam (ait) rationis expertes, vel juris „ regulas contemnentes, dum ad plurium Eccleſiarum „ occupationem, velamen aliud non habentes quomodo ditari feſtinant, vacantes Eccleſias ſibi commendari procurant, amplectentes juris verba, non ſenſum, quod aliquando permittit unam haberi Eccleſiam intitulatam & aliam commendatam. Et cùm juxta ſanum intellectum, propter neceſſitatem vel utilitatem vacantis Eccleſiæ, jus commendationis, non tam præceptoriè, quàm permiſſivè, fuerit introductum: ipſi ad cupiditatis ſuæ lucrum omnia convertentes, in ipſarum Eccleſiarum diſſipationem, non ſolùm unam, ſed plures recipiunt commendatas.

XXIII. Innocentius III. in citato *Cap.* 54. *ii de Elect.* dicens, quòd nullus poſſit plures Eccleſias Parochiales obtinere, addit, *niſi una penderet ab altera*; id eſt, una alteri eſſet unita.

Hæc quoque regula ex vero Canonum ſenſu accepta nihil irregulare habet. Quidni enim duæ Eccleſiæ vicinæ, quæ ob devaſtationem, aut alia occaſione duos Presbyteros alere nequeunt, neque duos ob incolarum paucitatem requirunt, uniri poſſint; atque ita unitæ per modum unius uni conferri? de quo caſu loquitur *Can.* 2. *Diſt.* 70.

XXIV. Verùm progreſſu temporis hæc regula in apertiſſimum abuſum, & abominandum prætextum pluralitatis Beneficiorum degeneravit.

Cœpit enim dici cauſa, neglecta neceſſitate aut utilitate Eccleſiarum, cur plures Eccleſiæ etiam à ſe invicem remotiſſimæ & admodum opulentæ unirentur in favorem alicujus perſonæ; idque vita ejus durante: qua unione facta, unum ſpecie tenus Beneficium conferebatur, ſed quod reipſa plura ſecum trahebat: nec non niſi voce tenus à pluralitate Beneficiorum differebat.

Unde Prælati præformandis articulis reformationis faciendæ in Concilio Tridentino à Paulo III. deputati dicere non dubitarunt: „ Quid de unionibus „ Beneficiorum ad *vitam unius*, ne ſcilicet obſtet illa „ Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nonnè eſt *mera fraus* legis?

Tot palliis & involucris tecta Beneficiorum pluralitas, mirum quantum inſtante Concilio Tridentino invaluiſſet! ut propterea non exigua Patribus Tridentinis cura fuerit, abuſum illum extirpandi, variaque Decreta condendi, uti capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT III.

Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum & ſtatutum in Concilio Tridentino.

1. *Circa tempus Concilii Tridentini ſummoperè invaluerat Beneficiorum etiam Curatorum pluralitas; & ex hac Paſtorum non reſidentia.*
2. *Abuſuum ſcaturigo eſt Paſtorum abſentia.*
3. *De reſtituenda Paſtorum reſidentia ante omnia ſolliciti fuere Patres Tridentini.*
4. *Ut hæc haberetur judicarunt Beneficiorum pluralitatem funditus eſſe tollendam.*
5. *Poſtulatio Epiſcoporum Hiſpaniæ contra Beneficiorum pluralitatem.*
6. *Poſtulata hæc primum nonnihil temperanda credidit Synodus.*
7. *Referuntur Decreta Synodi Seſſione ſeptima edita.*
8. *Quorum Beneficiorum pluralitas hiſce Decretis improbata.*
9. *Non ſatis conſtat, an per hæc Decreta etiam Beneficiorum ſimplicium non Curatorum pluralitas eſſet improbata.*
10. *Decretum Synodi magis extenſum & Rubricationem eximens.*
11. *Beneficia requirentia reſidentiam vi hujus Decreti ſunt incompatibilia, ſive reſidentia requiratur ratione curæ animarum, ſive ratione* ſervitii.
12. *An Rectoratus cum Parochiali ſit incompatibilis ex primo capite?*
13. *Quæ ſint incompatibilia ob reſidentiam ratione* ſervitii?
14. *Incompatibilitas exurgit ex reſidentia præciſa, non cauſativa: & utriuſque definitio.*
15. *Exemplum Beneficiorum requirentium reſidentiam, ſed tantùm* cauſativam.
16. *Synodus Tridentina agnovit aliqua Beneficia non requirere reſidentiam; & tatenus à Jure communi receſſit.*
17. *Habenti Beneficium ad vitam honeſtè ſuſtentandum*

dem non ſufficiens, poſſe alterum conferri, modò utrumque reſidentiam non requirat.

28. *Quod ſit ſufficiens reputandam cujuſque conſcientiæ relinquitur; & hic frequens exceſſus.*

29. *Hodie conſuetudine inductum, ut ſine diſpenſatione retineatur ſimplex Beneficium cum alio etiam ſufficiente; & unde hæc conſuetudo orta ſit?*

30. *Synodus Tridentina videtur tantùm permittere* unicum *Beneficium ſimplex primò adjungi.*

31. *Synodus Tridentina in vetanda pluralitate Beneficiorum præcipuè attendit impoſſibilitatem ſatiſfaciendi utrinſque oneribus.*

32. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ non videntur incompatibilia Beneficia* diſformia *in eadem Eccleſia.*

33. *Conſonat generalis Eccleſiarum conſuetudo.*

34. *An cum Dignitate cui annexus eſt Canonicatus, poſſit haberi alia dignitas, aut Canonicatus in eadem Eccleſia?*

I. Circa tempus Concilii Tridentini adeò Beneficiorum pluralitas, non tantùm Beneficiorum ſimplicium, ſed & Curatorum, imò & Epiſcopatuum invaluerat, ut omnes paſſim Parochiæ & Diœceſes ſuis deſtituerentur Paſtoribus; ac ubique penè nonniſi mercenarii aliqui Sacerdotes gregibus intenderent.

II. Cùm autem compertum eſſet, abuſibus qui Eccleſiam eo tempore quodammodo inundaverant, remedium efficax nequaquam afferri, quamdiu abſentibus Paſtoribus dabatur lupis in greges graſſandi libertas, Patribus viſum fuit, mox de hoc abuſu non reſidentiæ tractare; ipſoſque Paſtores ad reſidentiam adigere. Sed cùm Paſtorum reſidentia ſperari non poſſet, quamdiù pluralitas Beneficiorum, præſertim Curatorum permitteretur, mox in ipſo Synodi initio contra hunc pluralitatis abuſum à Patribus agi cœptum fuit.

III. Unde in Congregatione celebrata immediatè poſt habitam Seſſionem ſecundam, nimirùm 9. Januarii 1546. Guillelmus de Prato Epiſcopus Claromontenſis ſententiam ſuam de reſidentia Epiſcoporum proferens, urgebat Patres, ne in materia de reſidentia aliquid *frigidè & ſuperficialiter* ſtatuerent, „ ſiquidem (ait) per tantam non reſidendi licentiam nobis graviſſimum malum indies latiùs ſerpit. Quis enim ignorat, hac captata occaſione magna ex parte hæreſes eſſe natas, & auctas mirum in modum, indieſque magis ac magis augeri? Nec videntur ſacturæ finem, donec hanc occaſionem quærentibus, occaſionem amputaverimus.

IV. Inter media verò hanc occaſionem amputandi tamquam præcipuum ſuggerit: „ Primò, ut Beneficiorum, & maximè Epiſcopatuum *pluralitas* ab omnibus tollatur funditùs. Quod ita neceſſarium cenſeo (inquiebat) ut optem memoriam illius pluralitatis oblivione ſempiterna deleri: tamquam avaritiæ clericalis (ob quam tam malè audit ordo Sacerdotum) primogenitam & omnium malorum *lernam*. « Habetur tom. 14. Conc. General. *col.* 1633. & ſequentibus.

In textu notatum eſt, plures è Patribus Tridentinis optaſſe, tolli omnem Beneficiorum pluralitatem, omnemque inter compatibilium & incompatibilium priſtinis ſæculis incognitam diſtinctionem.

Optandum ſanè fuiſſet, ut conformiter ad poſtulata horum Patrum, omnis Beneficiorum pluralitas, necnon diſtinctio compatibilium & incompatibilium fuiſſet penitùs ſublata, quemadmodum & nomine Caroli IX. Regis Galliarum poſtulatum fuiſſe legimus, uti ſuprà *cap.* 1. *num.* 7. notatum eſt.

Licèt enim aliquibus caſibus poſſit eſſe licita, quin & conveniens Beneficiorum pluralitas; non dubium tamen, quin multò majora incommoda, & ſcandala orta ſint in Eccleſia & continuò oriantur per toleratam Beneficiorum pluralitatem, & diſtinctionem inter compatibilia & incompatibilia, quàm ſint timenda, aut umquam timeri potuerunt ex generali abolitione pluralitatis Beneficiorum.

V. Plures in ipſo Concilio in eumdem abuſum exarſerunt, & quidem cùm prævie ante Seſſionem de hac materia agi cœptum eſſet, Epiſcopi Hiſpani aliis nonnullis adjunctis petierunt „ declarandum pluralitatem „ Cathedralium Eccleſiarum eſſe maximum abuſum, „ monendoſque ſingulos, ac nominatim Cardinales, ut una ſola ſint contenti, atque alias intra breve tempus relinquant, certè ante exitum Concilii. Tollendam quoque minorum Eccleſiarum pluralitatem, ea non impoſterum modò, ſed in præteritum etiam prohibita, revocatiſque omnibus diſpenſationibus anteà conceſſis; Cardinalibus aliiſve minimè exceptis, niſi juſtas ac legitimas afferant cauſas, quas coram Ordinario curent approbandas. «

VI. Hæc Præſulum illorum poſtulatio rigidior apparebat multis, quàm præſens rerum ſtatus pateretur, unde nonnihil temperandam crediderunt; atque primùm majoribus & magis noxiis abuſibus occurrendum; ac ſenſim, temporum duritie nonnihil emollita ulteriùs progredi poſſe: hocque conſilium Synodo placuiſſe patebit, ſi Decreta edita Seſſione ſeptima conferantur cum Decreto in eadem materia Seſſione 24. evulgato.

VII. Primò itaque *Seſſ.* 7. *cap.* 2. *de Reformat.* decernit ut „ nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias in titulum, ſive commendam aut alio quovis nomine, contra ſacrorum Canonum inſtituta, recipere, & ſimul retinere præſumat; cùm valdè felix ſit ille cenſendus, cui unam Eccleſiam benè ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. «

Deinde *c.* 4. „ Quicumque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine, & titulo, contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim Conſtitutionis Innoc. III. quæ incipit, *De multa*, recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit; Beneficiis ipſis juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem ipſo jure; etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat. «

VIII. Hic imprimis improbat Synodus pluralitatem non tantùm Cathedralium Eccleſiarum, ſive Epiſcopatuum, ſed etiam Curatorum, aut aliàs incompatibilium Beneficiorum, reprobatis illis fictitiis titulis, & involucris, *unionis ad vitam & commendæ perpetuæ*.

Quia autem Synodus non explicat, quæ Beneficia habeat tamquam *incompatibilia*, undique remittit ad Conſtitutionem Innocentii III. *Cap.* DE MULTA 28. *de Prebendis*, dubium erat, num Synodus terminos dictæ Conſtitutionis excedere voluiſſet; aut reprobare pluralitatem Beneficiorum in dicta Conſtitutione nominatim non reprobatam.

IX. Hinc ulteriùs dubium erat, an hactenùs indemnata eſſet pluralitas Beneficiorum, quæ nec Dignitates, nec Perſonatus, nec Parochiales Eccleſiæ eſſent; utpotè ſola, quæ in ea Conſtitutione Innocentii III. exprimuntur.

X. Poſtmodùm verò Synodus volens efficaciùs remedium huic abuſui adferre, eumque quaſi radicitùs evellere *Seſſ.* 24. *cap.* 17. *de Reform.* Decretum edidit „ quòd in quibuſcumque perſonis, quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ut impoſterum unum tantùm Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem, ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodò utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia Beneficia, tam ſecularia, quàm regularia, quæcumque etiam commendata, pertineant, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant. «

XI. Itaque ex Decretis Concilii Tridentini concludendum, Beneficia eſſe incompatibilia, ſi *reſidentiam perſonalem* requirant, idque ſive reſidentia ratione curæ animarum, ſive ratione ſervitii requiratur; uti notat Fagnanus ad *Cap.* CUM JAM DUDUM 18. *de Prebendis num.* 39.

Ex primo capite incompatibiles ſunt duæ Parochiales, item Parochialis cum Baptiſmali: & ſimiliter Beneficium, cui injunctum eſt onus adjuvandi in cura animarum.

XII. Item, is qui habet Rectoratum, ſi curam exerceat per Vicarium *amovibilem*, non poteſt obtinere Parochialem; quia amovibilitas indicat curam reſidere apud Rectorem. Si tamen aliunde probaretur, curam nullam eſſe penès Rectorem, tunc hoc ex capite,

pite, nec reſidentiæ neceſſitas, nec exinde reſultans incompatibilitas concludi poſſet?

Hinc conſulta Sac. Congregatio, an caſu quo cura unita ſit alicui Eccleſiæ ex altera dependenti, ita ut ei per Vicarium *perpetuum* deſerviatur juxta *Cap.* EXTIRPANDÆ, §. QUI VERÒ ii *De Præb.* reſultet ratione *curæ animarum* incompatibilitas talis Eccleſiæ cum alia Parochiali? Reſpondit negativè, apud Fagnanum loco citato *num.* 41. Nec aliud indubiè reſolutionis fundamentum fuit, quàm quòd cura animarum in Vicarium *perpetuum* tranſlata, Rector Eccleſiæ, cui Eccleſia Parochialis eſt unita, nomine tenus duntaxat Paſtor aut Curatus dicatur.

XIII. Ob reſidentiam ratione *ſervitii*, „ ex Decreto Concilii Tridentini exſurgit incompatibilitas non „ ſolùm in Parochialibus & Curatis, ſed etiam in Beneficio Curato, & Canonicatu, & in pluribus Canonicatibus, tam Cathedralium, quam Collegiatarum Eccleſiarum, cùm perſonalem reſidentiam requirant, propter ſervitium, ut in *c.* 12. *ſeſſ.* 24. licèt „ de jure communi hoc eſſet controverſum, ut patet „ ex opinionibus ſuprà relatis. Item ex Congregatione incompatibilis eſt Præbenda Theologalis erecta „ per unionem aliquot ſimplicium Beneficiorum cum „ Parochiali, vel Canonicatu. Idemque dicendum de „ pluribus Monaſteriis, ſeu Capellaniis ſervitium perſonale, ſeu reſidentiam requirentibus propter Divini „ Officii celebrationem. Ita Fagnanus.

XIV. Hæc tamen dicta de incompatibilitate Beneficiorum ſimplicium reſidentiam requirentium, intelliguntur communiter, quando requiritur reſidentia *præciſa* & *ſimplex*, non autem de caſu, quo reſidentia non eſt præciſa & ſimpliciter obligatoria, ſed *cauſativa*; ita poſt alios Canoniſtas Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancell. Gloſſ.* 15. *n.* 20. vocatque reſidentiam *præciſam* & ſimplicem, quando requiritur ſub pœna *privationis tituli*. Non ſimpliciter autem, ſed *cauſativè* requiri dicit, quando ſolùm requiritur reſpectu privationis fructuum; nimirùm ut non reſidendo privetur quidem fructibus, ſed nequaquam privetur titulo.

Deinde *n.* 23. teſtatur, ſæpiùs judicatum fuiſſe, quoad incompatibilitatem Beneficiorum ſimplicium, inſpiciendam eſſe reſidentiam *præciſam*, & non ſufficere cauſativam, quod & praxis communis declarat.

Diſtinctio hæc, de qua in textu, inter reſidentiam *præciſam* & *ſimplicem*, & reſidentiam *cauſativam*, contra Canones; necnon contra mentem Fundatorum invaluiſſe apparet: juxta intentionem enim Eccleſiæ & Fundatorum, Beneficiis debent per ipſos Beneficiatos deſerviri; & conſequenter omninò contrarium eſſe videtur intentioni Eccleſiæ & Fundatorum, ut Beneficium retineatur per eum, qui illi deſervire non intendit, tametſi proventibus ipſius Beneficii careat; quia interim verum manet, per ipſum Beneficiatum oneribus Beneficii non ſatisfieri; niſi tamen abſens, nec perſonaliter exhibens officium alibi adeò utiliter Eccleſiæ inſerviret; ut meritò exiſtimetur, quòd etiam abſens; Eccleſiæ & Fundatorum intentioni ſatisfaciat, & per illos, quibus fructus abſentium cedunt, onera Beneficiis annexa ſuppleantur.

XV. Exemplum occurrit in Capellaniis Eccleſiæ Collegiatæ ſancti Petri hic Lovanii, quæ reſidentiam ratione ſervitii in choro requirunt; ſed tantùm *cauſativam*, id eſt, *privationis fructuum*, non autem *tituli*: quare & Theologi plures hujuſmodi Capellanias obtinentes, & earum titulo ad Ordines promoti, poſtmodum ad Eccleſias Parochiales aſſumpti, eas unà cum Parochiali, tamquam ſimplex Beneficium reſidentiam non requirens retinent, licèt nullos non reſidentes fructus percipiant.

XVI. Beneficia omnia etiam ſimplicia de jure communi requirere perſonalem reſidentiam ſuprà notatum fuit; utique obſervatum, poſterioribus ſæculis ſenſim quædam ſimplicia Beneficia à reſidentia fuiſſe abſoluta; atque ita tandem invaluiſſe diſtinctionem inter Beneficia reſidentiam requirentia, & non requirentia.

Hanc diſtinctionem quamvis nonnulli è Patribus Concilii Tridentini, tamquam antiquis Eccleſiæ Decretis incognitam, abolitam vellent, tamen eam penitus abolere Concilium conveniens, pro temporum conditione, non judicavit; ſed eam apertè in ſuis Decretis ſuppoſuit; atque in declaranda Beneficiorum incompatibilitate, & pluralitatis proſcriptione uſa eſt; atque eatenus, ob ſtabilitam per conſuetudinem diſciplinam, à jure communi nonnihil receſſit.

XVII. Itaque quoad Beneficia perſonalem reſidentiam non requirentia diſtinguit Concilium; utrùm ad vitam ejus cui conferuntur honeſtè ſuſtentandam ſufficiant, an non.

Si Beneficium quod quis obtinet ſit ſufficiens, non poteſt obtinere ſecundum, quantumvis ſimplex & reſidentiæ non obnoxium, & ad vitam ejus cui confertur non ſufficiens. Quia Concilium permittit, ut poſſit alterum Beneficium conferri ei qui jam unum obtinet, hac conditione, ſi primum quod obtinet, *ad vitam ejus honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat*.

Quando autem quis habet Beneficium Eccleſiaſticum *non ſufficiens*, permittit Concilium, ut „ liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodò utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem „ conferri.

XVIII. Quæ eſſe debeat proventuum quantitas, ut Beneficium aliquod dicatur *ſufficiens*, Concilium non determinavit. Cùm enim hæc ſufficientia ex multis factis determinanda ſit, judicatum eſt, ut determinatio hæc cujuſque potiùs conſcientiæ judicio, quàm forenſi diſceptatione decidenda remitteretur.

Dolendum porrò nihil eſſe frequentiùs, & jam pridem fuiſſe, quàm ut „ hic cæca & indomita impingat cupiditas: quando quiſque pro ſuo, non pro „ Epiſcopi arbitrio hoc finitur definire: “ (uti ad Clerum ſuum ſcribebat jam pridem Ruremondenſium „ Antiſtes Henricus Cuykius) Suſtentationem ſui, „ quam in Clericis omnibus ipſiſque etiam Epiſcopis „ ex Tridentini Concilii ſententia, oportet eſſe frugalem, hoſpitalitatis & beneficientiæ velamine, illi volunt eſſe magnificam; vitæ hujus impendia non pro „ neceſſitate, aut eo quòd naturæ ſatis eſſe queat (quæ „ parvo eſt contenta) ſed pro effectu privato & habendi libidine metientes; & ex cujuſque Beneficii acceſſione proventu aucto, aliquid etiam ad familiæ „ ſplendorem, ad veſtium luxum, ad prædiorum aliarumque ſive fixarum, ſive mobilium rerum proventum accedere volunt, & ut in plures Beneficii eſſe „ poſſint, aut ad ſui nominis memoriam celebrandam, opulentas erigere fundationes, domum domo „ & agro agrum è Beneficiorum proventibus ſemper „ conjungunt: & hoc ſatis eſſe arbitrantur ad palliandam aut excuſandam inexplebilem avaritiam ſuam, „ ſi hunc ſibi ſcopum propoſitum habeant.

XIX. Interim ex libera taxatione ſufficientiæ relicta judicio cujuſque privati, tandem conſuetudo invaluit, ut ſuper retentione ſimplicis Beneficii reſidentiam non requirentis nulli moveatur quæſtio; tametſi Beneficium aliud ſeu ſimplex ſeu non ſimplex, opulentum & evidenter ſufficiens habeat; atque ita videtur conſuetudine catenùs derogatum Concilio Tridentino, in quantum prohibuit, unum *ſufficiens* habenti alterum, etiam ſimplex reſidentiam non requirens conferri.

Unde ſi ſolùm jus poſitivum attendamus, id hodie conſuetudine ſublatum videtur: & per conſequens, concurrentibus iis, quæ inordinationes pluralitati Beneficiorum connexas planè abſtergunt; ipſaque Eccleſiæ utilitas exigit, ut quis ſimilia duo Beneficia ſimul retineat, non apparet neceſſaria diſpenſatio, qua juri poſitivo derogetur; utpotè jam per contrariam conſuetudinem ſublato.

XX. Ulterius Concilium Tridentinum permittens, ut habenti Beneficium quod ad vitam ipſius honeſtè ſuſtentandam non ſufficit, aliud ſimplex ſufficiens conferatur, de *unico* ſimplici adjungendo loqui videtur; quemadmodum Concilium Mediolanenſe V. ſub S. Carolo intellexiſſe non obſcurum eſt.

Cùm enim in Concilio IV. Mediolanenſi declaratum eſſet, licere habenti unum Beneficium non ſufficiens conferri alterum ſimplex conformiter ad Synodum Tridentinam, in Concilio V. declarat: „ Id ita locum habeat, ut ne tamen eo prætextu cauſavè vitæ honeſtè ſuſtentandæ plura quàm duo Beneficia ſimplicia uni eidemque conferri liceat ſine conceſſu permiſſuvè Sedis Apoſtolicæ. “ *Parte* 3. *tit Quæ ad Beneficiorum collationem attinent*.

XXI. Dum Synodus Tridentina declaravit incompatibilia plura Beneficia cujuſcumque conditionis aut qualitatis, quorum utrumque reſidentiam requirit, præ-

ipſo

Digitized by Google

cipuè reſtrinxiſſe videtur ad impoſſibilitatem ſatisfaciendi oneribus Beneficii hujuſmodi incumbentibus: quæ impoſſibilitas reſultat ex requiſita *perſonali* reſidentia.

XXII. Cùm igitur illa impoſſibilitas ſatisfaciendi oneribus utriuſque Beneficii ſæpè ceſſet, ſi Beneficia ſint in eadem Eccleſia; habeantque officia diverſi ordinis, & generis annexa, quæ *Difformia* dicuntur, etiam tunc incompatibilitas illa ceſſare videtur ex mente ipſius Synodi: declaravitque conformiter S. Congregatio „ conſuetudini permittenti, quòd in eadem „ Eccleſia Dignitates cum Canonicatibus teneantur, „ non eſſe derogatum à Concilio Tridentino, “ *Seſſ. 24. cap. 17. de Reformat.* Ita Garzias *de Benefic. part. 11. cap. 5. num.* 246.

XXIII. Et quidem generalis hodie conſuetudo permittit Beneficium curatum, aut etiam Dignitatem cum Canonicatu in eadem Eccleſia retinere; imò in aliquibus Eccleſiis Dignitates conferri, niſi Canonicis non poſſunt: quemadmodum in Eccleſiis Cathedralibus Belgicis ad inſtantiam Philippi II. per Paulum IV. Pontificem erectis, Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius ex Canonicis Graduatis aſſumi debent, uti *part.* 1. *tit.* 10. *cap.* 1. notatum fuit.

Itaque ex generali conſuetudine ad obtinendum in eadem Eccleſia Canonicatum aut Capellaniam etiam requirentem reſidentiam, unà cum Beneficio Curato aut Dignitate diſpenſatio non requiritur: eò quòd jus poſitivum per diſpenſationem tollendum, contraria conſuetudine ſublatum ſit.

XXIV. Quid ſi Canonicatus ſit ipſi Dignitati annexus; ipſaque Dignitas nullos habeat proventus præter Præbendam; an cum hoc Canonicatu & Dignitate annexa, poſſit in eadem Eccleſia haberi alia Dignitas difformis? Si Canonicatus ſit Dignitati annexus per ſuppreſſionem, ut ipſe titulus Canonicatus ſit ſuppreſſus, tunc reverà non exit niſi ſimplex Dignitas, & conſequenter alius Canonicatus cum hac Dignitate in eadem Eccleſia ſine diſpenſatione haberi poſſet: non autem Dignitas: quia pluralitas Dignitatum in eadem Eccleſia ſpecialiter vetita eſt in *Capit.* DE MULTA ꝗ. *de Præbendis*, neque hactenus conſuetudo ei in hoc derogaſſe ſcitur.

Si autem Canonicatus æquè principaliter annexus ſit, & conſequenter eum obtinens ſit reverà Canonicus & ſimul in Dignitate conſtitutus, non poterit in eadem Eccleſia aliam Dignitatem ſine diſpenſatione retinere: nam nemo in eadem Eccleſia poteſt eſſe *triplex* abſque diſpenſatione Summi Pontificis; uti poſt alios docet Garzias loco citato, *num.* 238. additque: „ Nec valet conſuetudo vel ſtatutum in contrarium „ ex *Capit.* 1. *de Conſuet. in VI.*

CAPUT IV.

De varia Beneficiorum incompatibilium ſpecie.

1. *Incompatibilitas Beneficiorum præcipuè fundatur in impoſſibilitate reſidendi in diverſis Eccleſiis.*
2. *Arctior reſidendi obligatio in Beneficiis curatis, etiam majorem cauſat incompatibilitatem.*
3. *Diſtinctio Beneficiorum incompatibilium* primi *&* ſecundi *generis, & illorum definitio.*
4. *Plura Beneficia conformia ſub eodem tecto incompatibilia* primi *generis; etiamſi non requirant reſidentiam.*
5. *An Concilium Tridentinum circa hæc aliquid innovaverit?*
6. *Quæ dicantur Beneficia* uniformia?
7. *Quæ ſint incompatibilia* ſecundi *generis?*
8. *An per Synodum Trident. hæc diſtinctio Beneficiorum incompatibilium ſit ſublata?*
9. *Ut Beneficium vacet per aſſecutionem ſecundi requiritur poſſeſſio hujus* pacifica.
10. *Idque non tantùm de facto, ſed &* de jure.
11. *In Gallia non inducitur privatio primi per aſſecutionem ſecundi; ſed datur* optio *eligendi alterutrum.*
12. *Neceſſitas* optandi *tantùm eſt poſt poſſeſſionem pacificam.*
13. *Ex praxi Galliæ habetur annus & dies ad* optandum.
14. *Quomodò aliqui hac optandi libertate abuterentur; & quomodò ei per Edictum Regium fuerit occurſum?*
15. *Optandi libertas pluribus Parlamentorum Arreſtis confirmata.*
16. *Declaratum duos Canonicatus eſſe incompatibiles; nec dimiſſum poſſe gravari penſione.*

I. INcompatibilitas Beneficiorum præcipuè fundatur in impoſſibilitate eodem tempore reſidendi in diverſis Eccleſiis; & ex illa impoſſibilitate, reſultante alia impoſſibilitas ſatisfaciendi officiis & oneribus utrique Beneficio annexis.

II. Cùm autem indubitatum ſit, reſidentiam arctiorem requiri in Beneficiis curatis aliiſque majora officia annexa habentibus, quam in Beneficiis ſimplicibus: pluraque incommoda per non reſidentiam Paſtorum plerumque ſequi, quàm ex non reſidentia Canonicorum aut Capellanorum, conſequens eſt, quòd etiam major inter priora, quàm poſteriora intercedat incompatibilitas, eò quòd *pluralitas* ſecum trahat non reſidentiam, quæ minus in illis, quàm in his toleranda eſt.

III. Hinc communiter recepta eſt diſtinctio Beneficiorum incompatibilium, in Beneficia incompatibilia primi & ſecundi generis.

Incompatibilia primi generis dicuntur, inter quæ tanta intercedit incompatibilitas, ut per aſſecutionem pacificam ſecundi *ipſo facto* vacet primum: quemadmodum de Beneficiis curatis, Dignitatibus & Perſonatibus ſtatuit Concil. Lateranenſe in *Cap.* DE MULTA ꝗ. *de Præb.* & expreſſiùs Joannes XXII. in *Extrav.* EXSECRABILIS *de Præbendis in Commun.* addens, „ quòd qui deinceps receperint Dignitatem „ vel Perſonatum, ſeu officium, aut aliud Beneficium „ curam animarum habens annexam, ſi antea ſimile „ Beneficium obtinebant, illud quo *ipſo jure* privati „ noſcuntur, abſque mora diſpendio Ordinariorum „ manibus dimittere debeant pari modo: alioquin ex „ tunc ſint ipſo jure ſecundo privati, & ſtudium ad „ ſacros ſuſcipiendos Ordines, quin etiam ad habendum quodcumque aliud Eccleſiaſticum Beneficium inhabiles reputentur. “

Itaque attentis hiſce Decretalibus incompatibilia ſunt primi generis, duo Beneficia curata, duæ Dignitates, aut Perſonatus; item unum curatum cum Dignitate; idque ſive in una, ſive diverſis Eccleſiis.

Beneficiorum incompatibilium primi & ſecundi generis diſtinctio (de qua in textu) pluraque alia, quæ innumeras quæſtiones & litigia pariunt, priſcis Patribus erant ignota, & feliciter ſopita fuiſſent, ſi authoritate Concilii Tridentini omnis omninò Beneficiorum pluralitas fuiſſet ſimpliciter & diſtinctè proſcripta, & avita Patrum diſciplina reſtituta fuiſſet, quemadmodum plures zeloſiores Epiſcopi deſiderabant, uti *cap.* 3. obſervatum eſt.

IV. His addunt communiter Canoniſtæ duo Beneficia *uniformia*, etiamſi ſint ſimplicia, ſub *eodem tecto*, id eſt in eadem Eccleſia; idque auctoritate *Cap.* 9. ꝗ. *de Conceſſ. Præbendæ non vacantis*: ubi reſpondetur, vacare *ipſo jure* Præbendam obtentam per aſſecutionem ſecundæ Præbendæ in eadem Eccleſia. Idipſum non obſcurè decernitur in *Clem. fin. de Præbend.* dum dicitur, primam Præbendam *hoc ipſo* vacaturam, cum ſecundam Archidiaconatui annexam fuerit pacificè aſſecutus. Unde Gloſſa ibidem, verbo *hoc ipſo*, ait: „ Patet quòd in Præbendis ejuſdem Eccleſiæ „ *ipſo jure*, per aſſecutionem ſecundæ vacat prima. “

Quin credit poſt alios Garzias, *part.* 11. *cap.* 5. *num.* 182. id quoque „ procedere, etiamſi Beneficia ſint talia, quæ non requirunt reſidentiam in „ conformibus titulis.

V. Deinde *num.* 186. monet „ cavendum à Zerola qui ait, quòd hodie per Decretum Concilii „ Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* poſſit quis „ habere duo Beneficia conformia ſub eodem tecto, „ modò ſint ſimplicia, & non requirant reſidentiam, „ & non ſufficientia: quæ doctrina eſt falſa (ait,) „ & abſque fundamento: nam Concilium ibi nihil „ innovat ſeu diſponit circa hoc. “

VI. Di-

VI. Dicuntur autem *uniformia*, quando ſunt ad eundem finem & munus inſtituta; qualia ſolent eſſe Canonicatus & Capellaniæ; aliàs ſi quidem in nomine conveniant, ſed munia annexa ſint planè diſparata, non cenſebuntur *uniformia*; neque ſub hac incompatibilitate comprehendi; quemadmodum notat Gonzales ad Reg. 8. Cancell. *Gloſſa* 10.

VII. Incompatibilia *ſecundi* generis vocantur, quæ quidem ſimul retineri non poſſunt; ſed quorum primum tamen non vacat *ipſo jure* per aſſecutionem pacificam ſecundi: dicunturque propterea incompatibilia *quoad retentionem*. Hujuſmodi Beneficia incompatibilia inſpecto jure communi ſunt duo Canonicatus aut duæ Capellaniæ reſidentiam requirentes; item Canonicatus & Dignitas aut etiam Beneficium curatum, nimirùm in diverſis Eccleſiis.

VIII. Verùm dubitatur, num hæc incompatibilium diſtinctio per Synodum Tridentinam, *Seſſ.* 7. *cap.* 4. *de Reformat.* ſit ſublata, quia decernit, quòd „ quicumque de cetero plura curata aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica contra formam ſacrorum Canonum & præſertim Conſtitutionis Innocentii III. quæ incipit *de multa*, recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit, Beneficiis ipſis juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem, *ipſo jure*, etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat. “ Videtur ergo pœnam privationis *ipſo jure* per Conſtitutionem *de multa*, decretam contra obtinentes plura Beneficia curata, extendiſſe ad omnia Beneficia *aliàs incompatibilia*.

Attamen communior opinio praxi conformis credit, per hoc Decretum pœnam privationis *ipſo jure* ad omnia generaliter Beneficia aliàs incompatibilia non eſſe extenſam; ſed Synodum exprimendo Beneficia *curata*; ac dein ſubjiciendo clauſulam generalem, *&* *aliàs incompatibilia*, voluiſſe dumtaxat comprehendere alia incompatibilia, de quibus loquitur Conſtitutio *de multa*, ut Dignitates & Perſonatus. Vide Zypæum in Jure Novo *tit. de Clericis non reſident.* *num.* 11.

Licèt juxta dicta in textu, communior opinio habeat, diſtinctionem inter compatibilia *primi* & *ſecundi* generis, per Synodum Tridentinam omninò non eſſe ſublatam; fatendum tamen eſt, quòd, teſte Garzia de Beneficiis *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 84. ſæpiùs à Congregatione Cardinalium ſuper interpretatione Concilii Tridentini reſponſum fuerit, Decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 7. *cap.* 4. *de Reform.* ſpectare ad omnia Beneficia aliàs quacumque ratione incompatibilia.

Neque diffiteri poſſe videtur, quin inſpectis verbis Decreti, videri poſſit Concilium loqui in hoc Decreto generaliter de omnibus Beneficiis quacumque ratione incompatibilibus; quantumvis & hoc fatendum ſit, propter obſcuram Decreti expreſſionem, in pluribus regionibus, eo modo intellectum, & receptum videri hoc Decretum, ut diſtinctio inter incompatibilia *primi* & *ſecundi* generis nequaquam cenſeatur per hoc Decretum ſublata; ita ut Concilium ſalvam reliquerit diſtinctionem horum Beneficiorum ad eum effectum, ut incompatibilia *primi* generis vacent *ipſo jure*; non autem *ſecundi* generis: ſed quòd primum Beneficium per adeptam poſſeſſionem pacificam ſecundi non vacet ipſo jure, ſed dumtaxat per ſententiam Judicis poſſe eo privari.

IX. Porrò ad vacationem Beneficii per aſſecutionem alterius incompatibilis primi generis, non ſufficit ejus collatio etiam acceptata; ſed requiritur ejus *pacifica* poſſeſſio; aut ſaltem ut per eum ſteterit quominus eam acceperit, juxta clauſulam expreſſam in citata Extravagante Joannis XXII. „ Poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus, quominùs habeant, ſteterit. “ Et in *Clementina fin. de Præbendis*, PACIFICE *fuerit aſſecutus*.

Quandoquidem nullum tempus in jure determinatum ſit, intra quod Beneficiatus teneatur realem, & corporalem Beneficii poſſeſſionem accipere, idcircò & communi Doctorum opinione, & praxi receptum eſt, ut ob acceptum Beneficium ſecundum non inducatur vacatio *primi*, ante adeptam corporalem poſſeſſionem ſecundi: tametſi per ipſum Beneficiatum ſteterit, poſſeſſionem corporalem *ſecundi* accipere.

Unde quod in textu conformiter ad *Extravagantem* Joannis XXII. dictum eſt, primum Beneficium vacare, ſi per Beneficiatum ſteterit, *quominus pacificam poſſeſſionem habeat*, referendum eſt non ad poſſeſſionem; ſed ad vocem pacificam, & per eum ſtet, quominus *hæc* poſſeſſio ſit *pacifica*.

Voluit enim per hanc declarationem Pontifex præcavere, ne prætextu alicujus ſuſcitatæ controverſiæ, ſive litis, fraus fieret Canonibus, pluralitatem Beneficiorum vetantibus.

Contingebat enim non rarò, ut qui plurium Beneficiorum proventibus gaudere cuperet, poſſeſſionem quidem realem *ſecundi* Beneficii acciperet, ut ea mediante proventus illius ſibi cederent: ſed ne per hanc adeptam poſſeſſionem, *primum* Beneficium amitteret, cum ficto aliquo adverſario colludens, litem ſibi ſuſcitari procurabat; ut ita poſſeſſio appareret *non pacifica*.

Itaque ut hiſce fraudibus occurreret, declaravit Pontifex in citata Extravagante, quòd per poſſeſſionem *ſecundi* Beneficii, vacet prius, ſi probari queat, quòd per ipſum Beneficiatum ſteterit, quominùs hæc jam capta poſſeſſio fuerit *pacifica*.

Et ſanè cùm ante captam poſſeſſionem, Beneficiatus nullos proventus ipſius Beneficii queat obtinere, & conſequenter non videatur ante captam poſſeſſionem Beneficium perfectè habere: ſed demum à capta poſſeſſione jus percipiendi proventus Beneficii acquirat, mirum non eſt, quòd ante acceptam poſſeſſionem, nulla prioris Beneficii inducta ſit vacatio; eò quòd hactenus nonniſi unius Beneficii, in cujus poſſeſſione eſt, proventibus gaudeat.

X. Hinc concluditur, quòd demum inducatur vacatio primi per aſſecutionem ſecundi, ſi aſſecutio & poſſeſſio ſecundi, ſit *pacifica*; non ſolùm de facto, ſed etiam *de jure*, id eſt, non litigioſa, ſed abſque controverſia juris, & facti judiciali, & extrajudiciali; ita aliis citatis latè exponit Garzia de Benef. *part.* 11. *cap.* 5. §. 1. *num.* 105. ubi *n.* 108. ait, quòd primum litigioſum vacet per aſſecutionem & poſſeſſionem *pacificam* ſecundi.

XI. Hæc quidem ex diſpoſitione Conſtitutionis *de multa*, innovata per Synodum Tridentinam; at eam in Gallia, ſaltem quoad pœnam privationis *ipſo jure* primi Beneficii per aſſecutionem ſecundi, non eſſe receptam teſtatur Franciſcus Le Roy Anteceſſor Andegavenſis *lib.* 2. *Inſtit. Juris Canonici t.* 16. aſſeritque, in Gallia retentam eſſe *optionem*, ſive jus optandi, de quo Alexander III. in *Cap.* 4. *de Ætate & qualit. Præficien.* ſcribens quòd Epiſcopo liceat „ habentes plures Eccleſias, quæ ex uno non pendeant, „ appellatione poſtpoſita cogere *ad unam* ipſarum, „ *quam maluerint* dimittendam.

XII. Verùm ſicuti privatio primi Beneficii per aſſecutionem ſecundi juxta Decretalem *de multa*, & Extravagantem Joannis XXII. non inducitur, niſi poſt adeptam *pacificam* poſſeſſionem ſecundi Beneficii; ita nec *optionis* neceſſitas inducta cenſetur, niſi poſt aſſecutionem *pacificam* ſecundi.

XIII. Cùm autem in Gallia nemo *pacificus* propriè reputetur, niſi poſt Pacificam *annalem* poſſeſſionem, uti ſupra notatum eſt, etiam ante annum pacificæ poſſeſſionis ad optandum cogi non poteſt: quod noviſſimè annotavit Claudius Horry in libro cui titulus: *Nouveau Traité des matieres Beneficiales & Eccleſiaſtiques, accommodé à l'uſage preſent*, ubi *pag.* 99. ait: „ In Francia proviſus de duobus Beneficiis incompati- „ bilibus habet annum & diem ad faciendam ſuam „ *optionem*, ſi ſit poſſeſſor *pacificus*, poteſt unum è „ duobus dimittere ad manus Collatoris ordinarii. “

XIV. Hac libertate retinendi per annum integrum duo Beneficia incompatibilia nonnulli Eccleſiaſtici abutebantur, nimirum per annum proventus Beneficiorum percipiendo; ac dein anno elapſo per quamdam colluſionem ſuſcitando ſibi ſimulatum adverſarium, quo interim proventibus utriuſque gaudere pergerent. Cui abuſui ut occurreretur, anno 1681. Regio Edicto cautum eſt, ut „ cùm uni eidemque perſonæ collata ſunt „ duo Beneficia curata, aut Canonicatus aut Dignitas & „ Beneficium curatum, aut duo alia Beneficia incompati- „ bilia, ſive ſit *litis*, ſive ſit pacificus poſſeſſor, proviſus „ non gaudebit fructibus, niſi illius Beneficii, in quo „

„ *actualiter* reſidebit, & ſervitium *per ſe* abſolvet: quodque fructus alterius Beneficii, aut etiam utriuſque, „ ſi in neutro reſederit & præſtiterit ſervitium *per ſe*, „ impendentur in ſolutionem Vicarii aut Vicariorum „ qui ſervitium præſtiterint, vel in reparationes, or- „ namenta aliumque uſum Eccleſiæ ipſius Beneficii; „ idque juxta ordinationem Epiſcopi Diœceſani: „ Refertur integrum Edictum in opere quod intitulatur, *Journal des Audiences, tomo 4. lib. 4. c. 6.*

XV. In Actis Cleri Gallicani *tomo 2. part. 2. tit. 15.* referuntur Parlamentorum Arreſta, quæ hanc opinionem ſupponunt, eamque in omni genere Beneficiorum incompatibilium locum habere ſat patenter declarant; ac per conſequens, diſtinctionem inter Beneficia incompatibilia primi & ſecundi generis, quoad vacationem *ipſo jure*, hodie in Gallia eſſe ſublatam.

XVI. Inter cætera *num. 14.* refertur judicatum per Arreſtum 10. Februarii 1667. duos Canonicatus eſſe incompatibiles in eadem perſona; injunctumque plures poſſidentibus *unum optare*, addita hac notabili clauſula: Sic uti non poſſint penſione illos quos elegerint dimittendos gravare: quod conforme eſſe Canoni Concilii Chalcedonenſis, infrà oſtendemus titulo *de Penſionibus*.

C A P U T V.

De Diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum.

1. *Nulla diſpenſatio licitam reddit pluralitatem Beneficiorum, ni adſint circumſtantiæ quæ inordinationes abſtergant.*
2. *Interdum graviores, interdum leviores cauſæ ad has inordinationes abſtergendas ſufficiunt.*
3. *Vix occurrunt ſufficientes quoad pluralitatem Beneficiorum curatorum; & in Regno Galliæ nulla diſpenſatio ſuper hac admittitur.*
4. *Quid in Belgio obtineat?*
5. *Nulla diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum ſine cauſa, tuta eſt in foro* Poli.
6. *Hæc eſt ſententia* unanimis *Canoniſtarum.*
7. *An quis ſatisfaciat rejiciendo onus in Papam diſpenſantem?*
8. *Petens diſpenſationem debet praviè examinare an ſit juſta cauſa; & quod motivum petendi.*
9. *Aliquando licita diſpenſatio.*
10. *Debet ſemper eſſe recta intentio; debentque utentes diſpenſatione eam ſæpè diſcutere.*
11. *Hodie ſuper pluralitate Beneficiorum ſolus Papa diſpenſat.*
12. *An hodie duæ Parochiales Eccleſiæ ſibi vicinæ uni ad tempus concedi queant ſine diſpenſatione Pontificis?*
13. *Diſpenſatio qua ratione odioſa & reſtringenda?*
14. *Hanc regulam probat Bonifacius VIII.*
15. *Poſſidentes plura Beneficia ex diſpenſatione, tenentur Ordinariis petentibus diſpenſationes exhibere.*
16. *Poſſunt Ordinarii diſpenſationes examinare, & minus legitimè obtentas rejicere.*
17. *Debent intra ſtatutum tempus exhiberi; & quæ pœna non exhibentium?*
18. *Etiam poſſeſſores* triennales *exhibere diſpenſationes tenentur.*
19. *Imò tituli poſſeſſionis exhibendi.*
20. *Quando ſuper diſpenſatione conſulenda ab Ordinario Sedes Apoſtolica?*

I. OStendimus ſuprà capite primo hujus tituli, habere plura Beneficia eſſe referendum inter actiones, quæ ob inordinationes iis annexas jure naturali ita ſunt vetitæ, ut nonniſi concurrentibus circumſtantiis eas inordinationes abſtergentibus licitæ reddi poſſint, eam omnem juris humani prohibitionem præveniendo; uti docet S. Thomas.

Hinc infert idem Doctor, pluralitatem Beneficiorum repugnare juri *naturali*, quamdiu non adſunt circumſtantiæ eas inordinationes abſtergentes; ac per conſequens nulla conſuetudine, nullave humana diſpenſatione juſtificari poſſe pluralitatem, quamdiu hæ circumſtantiæ ex ipſa deſunt, eò quòd diſpenſatio humana (ait) non auferat ligamen juris naturalis, ſed ſolùm li- “ gamen juris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, “ & per hominem diſpenſari poteſt. “

II. Porrò non omnium Beneficiorum pluralitatem eaſdem inordinationes, nec eadem incommoda habere annexa, conſtat; ideòque & indubitatum eſt, ſubinde graviores cauſas requiri, ſubinde leviores ſufficere ad purgandam ab hiſce inordinationibus Beneficiorum pluralitatem, eamque attento jure naturali juſtificandam.

III. Quia verò vix ſufficientes rationes occurrunt, quæ compenſent incommoda *ex non reſidentia* Beneficiorum Curatorum ſive Parochialium nata oriri; adeòque etiam ex pluralitate hujuſmodi Beneficiorum, præſertim longè inter ſe diſſitorum; ideò in Regno Galliæ ex Edicto Bleſenſi, *art. 11.* nulla habetur ratio diſpenſationis, ut quis plures Epiſcopatus, vel plures Parochiales Eccleſias ſimul habere poſſit; „ & qui hujuſmodi diſpenſationes impetraverunt cadunt à Beneficiis, “ quæ antè obtinebant, itemque revocatur hujuſmodi “ diſpenſatio auxilio provocationis tamquam ab abuſu “ interpoſitæ. “ Ita Pinſonius in *tractatu* de Beneficiis, verbo *Militia*, *c. 3. n. 56.*

IV. Eamdem mentem fuiſſe Principum Belgii inſinuat Edictum Caroli V. 28. Novembr. 1541. *art.* 32. *&* 33. quo cautum eſt, quòd in omnibus litteris Placeti concedendis ſuper proviſionibus Apoſtolicis Parochialium Beneficiorum, exprimatur, proviſum teneri *perſonaliter* reſidere in loco Parochiæ, nec per alium poſſe deſervire: quo ſat inſinuatur, intentionem Principis eſſe, ut nec pluralitas Beneficiorum Parochialium, quæ reſidentiam & ſervitium *perſonale* in utroque Beneficio non compatitur, admittatur.

In *Placeto* Caroli V. 25. Octobr. 1548. ſuper Bullis Petri Epiſcopi de Fano Nuntii Apoſtolici ad has Belgicas Provincias, fuit inſerta clauſula: Quòd conferet Beneficia curata Clericis *reſidentibus*, & nativis ex his partibus, qui ſciant idioma, abſque diſpenſatione in contrarium.

V. Interim in quorumcumque Beneficiorum pluralitate requiritur cauſa legitima, eaque talis quæ ſufficiens ſit, inordinationes pluralitati annexas abſtergere, ut per diſpenſationem quantumvis Pontificiam, Beneficiorum pluralitas coram Deo juſta & licita reddatur.

Unde de pluralitate Beneficiorum loquens Abbas Panormitanus ad *cap.* Dudum 2. *de Elect.* ait „ Diſpenſatus etiam *per Papam* circa pluralitatem Benefi- “ ciorum *ſine cauſa*; licèt tutus ſit quoad Eccleſiam mi- “ litantem, non tamen quoad triumphantem; & ſic “ non valet diſpenſatio quoad Deum. “ Et rurſus ad *cap.* Cum adeo 2. *de Reſcriptis*, de eadem pluralitate loquens, ait: „ Ubi non ſubeſt cauſa rationabilis, non excuſatur quis quoad Deum, etiam ex diſpen- “ ſatione Papæ. “

VI. Eamdem ſententiam unanimi ſuffragio amplectuntur Canoniſtæ, quemadmodum videri poteſt apud Fagnanum ad *cap.* Ex parte 2. *de Clericis non reſident. n. 65.* ubi agens de diſpenſatione Papæ ſuper pluralitate Beneficiorum, probat ſententiam Joannis de Lignano docentis, quòd ſi Papa diſpenſaret pro nuda ſua voluntate non habita relatione ad bonum publicum, *non foret diſpenſator, ſed diſſipator*. Ac dein cum eodem de Lignano concludit: „ Ex quo ſequitur, ut quoad Deum non ſit tutus is, cum quo ſic diſpen- “ ſatur, imò veriùs diſſipatur. “

Et generalius de diſſipatione loquitur, & de omnium Interpretum conſonantia teſtatur ipſe Fagnanus ad *cap.* Nimis 2. *de Filiis Presbyter. num.* 8. dicens: „ eſt *unanimis* conſonantia Canonum, Conciliorum, & “ Interpretum, ut neceſſitatis, vel utilitatis cauſa in “ diſpenſatione debeat eſſe magna; ſeu quod idem eſt “ major, maxima, juſta, evidens, urgens, & his con- “ ſimiles, quibus ſacri Canones promiſcuè utuntur “ tamquam ſynonimis. Alioquin ſi ejuſmodi cauſa de- “ ſit, non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio. “

VII. Quòd ergo nonnulli dicunt, *Papa diſpenſavit, ipſe ſibi viderit, ego immunis ſum*, tamquam merum *cavillum* explodit Cardinalis Bellarminus in Epiſtola ad ſuum Nepotem; fatetur tamen, quòd hic cavillus ſecuros multos reddat; at, ut ipſe ait: *tutum neminem*. Rationem ſubdit: „ Quoniam Papa non eſt Dominus,

ſed diſpenſator; ideòque qui iniquam diſpenſationem petit, iniquitatis cauſa eſt, & qui ea utitur, eadem ſemper irretitur iniquitate.

VIII. Igitur diſpenſationem ſuper pluralitate Beneficiorum poſtulare meditanti meritò inculcatur illud S. Bernardi ad Robertum Nepotem ſuum, *Epiſt.* 1. *n.* 9. *Attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem.*

Inſtabunt forſan alii: Num cauſa ſufficiens ſubſit, expendendum Pontifici relinquimus; *Utinam* (dicebat ſimilibus Bernardus, *Epiſt.* 7. *num.* 9.) *non licentiam quæſiſſetis, ſed conſilium: id eſt, non ut liceret, ſed an liceret.* Sed verendum, ne pluribus eorum dici poſſit, quod ſubdit Bernardus. *Malum in corde conceperant, opere tamen non ſunt adimplere, niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec inique Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum ..... Quod tamen, cum eodem Doctore aſſerere auſim, ſummum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Profectò ſi quis ſeriò attendat, quomodò, & à quibus hodie diſpenſationes ſollicitari, ac poſtulari ſoleant; facilè comperiet, quòd pluribus ſine injuria regeri poſſet, quod hujuſmodi olim regerebat ſanctus Bernardus; Non ſatis „ de propria cauſa confidentes, remorſas „ ac remurmurantes conſcientias Apoſtolica conari eſtis „ deliniri licentia. Frivolum ſatis remedium, quod „ non eſt aliud, niſi more Protoplaſtorum, cauteria- „ tis conſcientiis texere perizomata, videlicet ad vela- „ mentum, non ad medicamentum. „ *Epiſt.* 7.

IX. Si omnibus attentè ac maturè expenſis intelligantur tales eſſe circumſtantiæ, ut omnis inordinatio pluralitati Beneficiorum connexa videatur ſublata; „ ut „ puta (ait ſanctus Thomas) ſi ſit neceſſitas in plu- „ ribus Eccleſiis ejus obſequio, & poſſit plus ſervire „ Eccleſiæ, vel tantumdem, quàm alius præſens; „ ita ut ſolùm jus *poſitivum* pluralitati obſtet, tunc, ſi ſubſit inſuper cauſa ſufficiens recedendi à jure poſitivo, ſitque recta intentio in bonum Eccleſiæ unicè directa, licita erit diſpenſatio; quemadmodum docet S. Thom. *Quodlib.* 9. *art.* 15.

X. Dum autem „ aliquis hac intentione plura Be- „ neficia habere vellet, ut ſit ditior, ut lautiùs vivat, „ & ut faciliùs ad Epiſcopatum perveniat in aliqua Ec- „ cleſiarum ubi eſt Præbendatus; non tolluntur præ- „ dictæ deformitates, „ ait S. Thomas loco citato, unde per diſpenſationem pluralitas Beneficiorum cum tali intentione apud Deum juſtificari nequit. Et uti jampridem dixit Guillelmus Pariſienſis, *tital. de Collatione Benefic. cap.* 6. „ Indubitanter ſciendum eſt, „ quòd Romanus Pontifex quantumcumque largam „ diſpenſationis gratiam videatur facere in Beneficiis „ cum aliquibus perſonis; tamen non diſpenſat cum „ avaritia, cupiditate, vel ambitione earum, nec in- „ dulget eis indulgentiis ſuis, & his vel aliis vitiis.

Rectè ergò monuit Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 1. *c.* 32. „ Qui diſpenſatione Apoſtolica adver- „ ſus hæc (pluralitatem Beneficiorum) ſe tueri velint, „ hi viderint, ut cauſam diſpenſationis obtentæ Deo „ comprobent.

XI. Hodie ſuper retentione plurium Beneficiorum ſolus Pontifex diſpenſat; quod paulatim ex conſuetudine & ſtylo Curiæ Romanæ introductum eſſe notat Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 2. *tit. de Diſpenſat. ad plura Beneficia*, *num.* 2. Huic conſuetudini introducendæ non parum indubiè favit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cap.* De multa 28. *de Præbendis*, dum vetita Parochialium Eccl. ſtatuum, Dignitatum & Perſonatuum pluralitate, hanc clauſulam ſubjecit: „ Circa ſublimes tamen & litteratas perſonas, „ quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cùm ra- „ tio poſtulaverit, per *Sedem Apoſtolicam* poterit di- „ ſpenſari.

Hac expreſſione creditum fuit, Concilium nulli niſi Pontifici diſpenſandi licentiam competere voluiſſe, quemadmodum ionuit Matthæus Pariſienſis ad annum 1235. loquens de ſtatuto Innocentii III. ſuper diſpenſatione plurium Beneficiorum obtinendorum; quod aliud eſſe non poteſt, quàm Decretum relatum in citat. *cap.* De multa.

XII. Hinc nonnulli crediderunt, ſi in gratiam Eccleſiæ Parochialis unio ad tempus fiat, aut etiam in commendam ſeu deſervituram detur Rectori Parochialis Eccleſiæ vicinæ, v. gr. ob Eccleſiæ tenuitatem, id ſine diſpenſatione Pontificis non licere ob Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 7. *c.* 4. *de Reformat.* Verùm id ex mente Concilii nequaquam Epiſcopis prohibitum eſſe, probat Zypæus in Jure novo, *tit. de Clericis non reſid. num.* 6. quod & ſuppoſuit Synodus P. II. Mechlinienſis, *titul.* 17. *cap.* 3. ubi modum ſuggerens providendi tenuioribus Eccleſiis Parochialibus, ait: „ Licebit Epiſcopis per unionem vicinarum & minorum Eccleſiarum, aut ſimplicium Beneficiorum, vel per conceſſionem deſervitorarum: „ (quæ cum *commendis* coincidunt), „ vel aliàs per modum proviſionis providere. „ Mens enim Synodi Tridentinæ fuit, præcavere, ne fierent uniones aut commendæ in favorem perſonarum, non autem in bonum Eccleſiarum. Quod & praxi notoriè eſt conforme.

XIII. Circa diſpenſationem plurium Beneficiorum à Pontifice impetratam notandum, eam, utpotè indulgentem pluralitatem Beneficiorum, ſacris Canonibus cætenus vulnus aliquod infligere; eoque titulo reputandam eſſe odioſam; nec conſequenter ultra expreſſum verborum tenorem poſſe extendi; quemadmodum notat Rebuffus *in praxi Benefic. part.* 2. *tit. de Diſpenſat. ad plura Beneficia*, *num.* 64. ibidem inſerens; „ Quamobrem non extenditur etiam ad caſum habentem majorem rationem, arguendo a majori ad minus; ut nec diſpenſatus ad curatum cenſeatur diſpenſatus ad ſimplex.

Hinc ulteriùs infert *num.* 67. „ Ideòque debet eſſe cautus impetrans, ut exprimat & ſimplicia & curata aut aliàs qualificata, aliàs neutiquam in diſpenſatione comprehenderentur.

XIV. Hiſce conforme eſt, quod reſpondit Bonifacius VIII. *in cap.* 21. *de Præbendis in VI.* „ Non poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum conceſſa, impetranti prodeſſe, qui aliquod *quantumcumque modicum* Beneficium ſobricuit in eadem.

Eidem fundamento innititur quod ſubjungit: „ Illud autem Apoſtolicæ Sedis indultum, ut quis duo Beneficia curam animarum habentia, ſi alias Canonicè conferantur eidem, poſſit recipere ac ſimul licitè retinere: Intelligitur de duobus *primis* Beneficiis, quæ cum cura poſt dictum indultum obtinere contingit eundem.

XV. Cùm autem non raro impetrentur diſpenſationes ex falſa narratione, vel ex cauſa minus legitima, aut per importunam inhiantium ſollicitationem, qua mediante non raro non concedenda conceduntur; aut etiam interdum ipſa diſpenſationes contra mentem concedentis extenduntur, voluit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 7. *cap.* 5. *de Reform.* ut „ Ordinarii locorum, quoſcumque plura curata, aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant, & alias procedant juxta Conſtitutionem Gregorii X. in generali Lugdunenſi Concilio editam, quæ incipit, *Ordinarii*: quam eadem ſancta Synodus innovandam cenſet & innovat.

Conſtitutio Gregorii Decimi, quam hic innovat Synodus Tridentina refertur *in cap.* 3. *de Officio Ordinarii in VI.*

XVI. Concilium autem Lugdunenſe & Tridentinum illius Conſtitutionem probans & innovans, non tantùm permiſerunt Ordinariis ſimpliciter revideri diſpenſationes, ſed etiam rejici ac reprobari, ſi abſque vera & legitima cauſa fuerint impetratæ; uti monet [illegible] in Analyſi ad hanc Conſtitutionem, *n.* 7. „ Etſi enim (ait) illa rejiciendi poteſtas non cepe- riatur expreſsè data Epiſcopis, quia tamen Concilium Lugdunenſe voluit non moleſtari ampliùs eos, quorum diſpenſatio exhibita evidenter apparet ſufficiens, ſatis intelligitur à contrario ſenſu, Ordinariis attribuiſſe poteſtatem moleſtandi eos, quorum diſpenſatio evidenter ſufficiens non eſt: cùm alioqui fruſtrà videretur eorum examinandi poteſtas, ſi reprobandi non competeret.

XVII. Debent autem ſecundùm Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis, diſpenſationes ſuas „ exhibere intra tempus pro facti qualitate ipſorum Ordinariorum moderandum arbitrio.

Si verò intra tempus, juſto ceſſante impedimento, nul-

Digitized by Google

nullam diſpenſationem exhibuerint, tunc vigore dictæ Conſtitutionis *eo ipſo* Beneficia illa illicitè detineri conſtabit; poteruntque illa tamquam verè vacantia per eos, ad quos collatio ſpectat, liberè aliis perſonis idoneis conferri. „ Ita enim receptum eſt (ait Weymſius *num.* 8.) ut ubi lex, vel Canon ſic ipſo facto imponit pœnam incurrendam ex eo, quòd Judex ſtatuerit terminum defenſionis, cùm eo ipſo pœnam incurrat reus, quòd ſe non defenderit, etiamſi nulla intercesſerit Judicis condemnatio, vel declaratoria Sententia.

XVIII. Notat quoque ibidem Weymſius *n.* 10. poſſidentes plura Beneficia, ſe non poſſe tueri contra hoc Decretum exhibendo diſpenſationem per Regulam Cancellariæ de *triennali poſſeſſore*: propterea quòd ipſis adverſetur juris communis prohibitio, quæ non patitur eos juris beneficio adjuvari: & ita ſacram Congregationem declaraſſe teſtatur.

Obſervatum eſt in textu ex Stephano Weymſio, quòd is qui ex diſpenſatione Pontificia plura retinet Beneficia, teneatur litteras diſpenſationis exhibere Ordinario, neque eam exhibitionem negare queat titulo triennalis pacificæ poſſeſſionis.

Quin & monet Auctor Gallicus notatum in Concilium Tridenti. Edit. 1706. pag. 118. quòd triennalis poſſeſſio non ſuffragetur incompatibilitati, vel pluralitati Beneficiorum, eò quòd hæc poſſeſſio abuſum non abſtergat, & ita judicatum in Parlamento Pariſienſi anno 1611.

XIX. Deinde *n.* 11. quòd non tantùm diſpenſationes ſuas, ſed etiam poſſeſſionum *titulos* ipſis Ordinariis exhibere teneantur: „ cùm Ordinarii rectè judicare vix poſſint de diſpenſationibus, niſi ſimul etiam videant & cognoſcant *titulos*, quorum vigore Beneficia *plura incompatibilia* poſſidentur, receptum eſt teneri Beneficiatos etiam titulos Ordinariis exhibere, adeò ut titulorum exhibitio cenſeatur de ſubſtantia actus, & abſque illa non intelligantur Beneficiati ſatisfeciſſe ſuis Ordinariis, etiamſi maximè affirment ſe juſtè & canonicè poſſidere; quia tituli neceſſariò exhiberi debent, & in ſcriptis probari, nec ſufficiunt teſtium dicta quòd ſcripturam titulorum ipſi viderint; neque etiam de eo ſolo diſpiciendum eſt, an titulus aliquis ſubſit, ſed etiam an bonus ſit & validus, quod non niſi ex ejus inſpectione cognoſci poteſt. “

XX. „ Si de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc ad Sedem Apoſtolicam recurrendum; cujus eſt æſtimare, quem modum ſui Beneficii eſſe velit “ ait Concilium Lugdunenſe in hac Conſtitutione.

Quid ſi quidem de diſpenſatione conſtet; ſed Ordinarius intelligat, non ſine ſcandalo tolerari poſſe? Indubiè Sedes Apoſtolica, & ſuper hoc informanda & conſulenda erit, conformiter ad reſponſum Alexandri III, in c. 6. *de Præbendis*, quo reſpondit, quòd æquanimiter ſuſtineat, ſi Mandatum pro alicujus proviſione à Sede Apoſtolica directum, Ordinarius non exequatur, *ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri*.

Juxta receptam hìc in Belgio, aliiſque paſſim Provinciis praxim, litteræ diſpenſationis ſuper pluralitate Beneficiorum executionem habere nequeunt, niſi prævio habito Principis *Placito*; non ſolent enim ſimiles diſpenſationes è Curia Romana emanantes executionem habere, ſi appareat, illas ſine ſcandalo, aliiſque incommodis executioni mandari non poſſe.

Neque enim litteræ *Placiti* ſuper ſimili diſpenſatione dari ſolent, niſi priùs auditis Ordinariis, è quibus ſi intelligant, eam diſpenſationem ſine ſcandalo, aliiſque incommodis executioni mandari non poſſe, aut id aliunde Conſiliis Regis notum ſit, Placitum haud facilè annuetur: ſolùm enim ſcandalum, quod prævidetur exoriturum ex litterarum Apoſtolicarum executione eſſe juſtam & ſufficientem cauſam negandi Placitum, certum eſt, uti probavi in Tractatu de Publicatione Legum & Placito Regio.

TITULUS VIGESIMUS PRIMUS.

De Ordinaria Beneficiorum Proviſione.

CAPUT I.

Qui Beneficiorum Collatores *Ordinarii*, ac præcipuè de Jure Epiſcopi.

1. *Qui dicantur Collatores* Ordinarii?
2. *Epiſcopus ex Jure communi habet fundatam intentionem in collatione Beneficiorum ſua Diœceſis.*
3. *Collatio ſoli Epiſcopo competiit, quando collatio Beneficiorum erat conjuncta Ordinationi.*
4. *Ratio ſuadens Epiſcopo deferendam eſſe Beneficiorum collationem.*
5. *Jus Epiſcoporum circa Beneficiorum collationem, reputatur* favorabile.
6. *Si non oſtendatur Beneficii Collator, tunc ad ipſum Epiſcopum collatio ſpectare cenſetur.*
7. *Olim Epiſcopus in electione Miniſtrorum Clerum ſuum conſulere debebat.*
8. *Capitulum Cathedrale Jus illud Cleri prætendit in collatione Beneficiorum.*
9. *Epiſcopus prohibetur perſonas inſtituere, aut deſtituere ſine conſilio Capituli.*
10. *Id præcipuè obtinet quoad Canonicos Cathedrales; & quare?*
11. *Hinc in aliquibus Eccleſiis Cathedralibus electio Canonicorum eſt communis; ſed non ubique eodem modo ad electionem concurrunt.*
12. *Aliquando Epiſcopi ſuffragium æquivalet ſuffragio Capituli.*
13. *Ad vitandum diſcordiam inducta alternativa inter Canonicos & Epiſcopum.*
14. *Dum Epiſcopus confert Capitulariter cum Canonicis, quod ſuffragium habeat?*
15. *Aliquando concurrit ut* Canonicus, *& ſuffragio Canonici gaudet.*
16. *Quomodo Jus eligendi Canonicos Cathedrales in aliquibus Eccleſiis, ad ſolum Capitulum devolutum ſit.*
17. *Epiſcopus hodie in collatione Præbendarum ad ſuam collationem ſpectantium, non petit conſilium Capituli.*
18. *Jure communi collatio Præbendarum in Eccleſia Collegiata ſpectat ad Capitulum.*
19. *Unde fiat, quòd collatio ſimilium Præbendarum in multis Eccleſiis ſpectet ad ſolum Præpoſitum?*
20. *Ad quos ſoleat ſpectare Dignitatum collatio in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis?*
21. *Jus collationis Beneficiorum unde hodie præcipuè colligendum?*
22. *In omni Beneficiorum proviſione convenit ut interveniat auctoritas Epiſcopi.*
23. *Oſtenditur, quomodo hodie in omni collatione aliquatenus Epiſcopi auctoritas interveniat.*
24. *Collatio Beneficiorum olim Ordinis Epiſcopalis meritò dicta; hodie eſt Juriſdictionis.*
25. *Non tamen tranſit in Capitulum Sede vacante.*
26. *Ratio Canoniſtarum petita ex natura fructuum ſeu proventuum Epiſcopalium; quibus jus collationis annumerant.*
27. *Quàm mala idea de Beneficiorum collatione hinc concipiatur.*
28. *Hæc ratio à Spiritu Eccleſiæ aliena.*
29. *Ratio Canoniſtarum nullibi in jure probata; & quæ ſit ratio quòd jus conferendi non tranſeat ad Capitulum Sede vacante.*
30. *Collatio Beneficiorum Curatorum in multis Eccleſiis Gallicanis devolvitur ad Capitulum, & in Belgio à Capitulo concurſus inſtituitur.*

1\. IN materia collationis Beneficiorum, nomine *Ordinarii* non tantùm venit Epiſcopus; ſed etiam

quivis alii, quibus quocumque titulo competit jus collationis nomine *proprio*, quo dici queant Collatores jure *ſuo ſeu ordinario*: & non ex alicujus ſpeciali delegatione pro hac illavè vice, Vide Garziam, *de Benefic. part.* 5. *c.* 4. *n.* 1. *& ſeq.*

II. At ſi ipſum primævum jus collationis Beneficiorum ſpectetur, id primariò, & quaſi naturali jure competit Epiſcopis; adeò ut omnium Canoniſtarum calculo, probata ſit hæc regula, quòd „juris communis diſpoſitione, primævoque Eccleſiæ uſu attentis, omnia Beneficia quandocumque & quomodocumque vacantia, ad Epiſcopi, ſeu Ordinarii loci collationem ſpectent. Ita poſt alios Cardinalis de Luca, *tom.* 1. *in Summa Beneficiorum*, §. 2. *num.* 6. qui dein notatis nonnullis ſingularibus caſibus, quibus jus collationis ad inferiores collatores devolutum eſt, ſubjungit *n.* 16. „His autem caſibus particularibus ceſſantibus, generaliter fundata eſt Ordinarii intentio in proviſione Beneficiorum in ejus Diœceſi, vel territorio exiſtentium; niſi ex Apoſtolica conceſſione, ſeu immemoriali conſuetudine, vel præſcriptione; alteri inferiori Prælato iſtud jus in aliquibus Beneficiis quæſitum ſit.

III. Imprimis quamdiu ipſa Beneficia à ſacra Ordinatione ſejuncta non fuerunt; & ipſorum Ordinum collatio vice collationis Beneficiorum fuit, omnis quoque Beneficiorum collatio penes ſolum Epiſcopum remanſit. Certum enim eſt, Epiſcopum ſemper fuiſſe ſolum *ordinarium* Ordinationis Miniſtrum; uti latiùs ſuprà *tit.* 9. *cap.* 3. oſtenſum eſt.

Quandoquidem ante ſæculum xi. vix ſciatur, Beneficia à collatione Ordinum fuiſſe ſeparatim collata; ſed ad illud uſque tempus, ipſam Ordinationem vicem ſubiiſſe collationis Beneficiorum, ſive per ipſam Ordinationem Clericos fuiſſe ſingulis Eccleſiis, tamquam earum Miniſtros, adſcriptos, atque per eam adſcriptionem conſecutos jus participandi de proventibus Eccleſiæ in alimentationem Miniſtrorum primariò deſtinatis, etiam ad eam uſque ætatem ad ſolum Epiſcopum Beneficiorum, ut hodie loquimur, Proviſio pertinuiſſe creditur, neque ante eam ætatem, de aliis Collatoribus Ordinariis Beneficiorum, neque de Proviſione, ſeu collatione Beneficiorum ab ipſa Ordinatione diſtincta, quidquam legitur; omneſque illæ innumeræ ferè, ac quotidie incidentes difficultates, & quæſtiones circa Beneficiorum diſtinctionem, jura Collatorum, modum & formam collationis, ætatem & qualitates Beneficiandorum, aliaque ſimilia demum poſt erectos titulos Beneficiales, & ſeparatam eorum ab Ordinatione collationem, ſive Proviſionem emerſerunt, & Eccleſiam turbare cœperunt.

Quin neque ante hanc inductam ſeparationem, quidquam de Proviſione Apoſtolica, ſive Romani Pontificis, ſive vigore Reſervationis, ſive Gratiæ Expectativæ, vel Præventionis, vel Devolutionis legitur: nec mirum; Pontifices enim Romani ſingulis Epiſcopis juxta Canonicas ſanctiones liberas Clericorum ſuorum Ordinationes permittebant.

Hæc & notavit Franciſcus Duarenus, *de Sacris Miniſteriis*, *lib.* 2. *cap.* 3. obſervans, quòd ante erectionem titulorum ſolerent diſputare antiquiores, ut quærerent, quis Eccleſiæ miniſtrum *ordinare*, & qui *ordinari* deberet: *recentiorum* verò quæſtiones (ait) hæ ſunt vulgò uſitatæ, *quis Beneficium conferre*, *cui conferri poſſit*.

Et rurſus *lib.* 3. *cap.* 1. qui quærens, quam in conferendis Beneficiis poteſtatem habeat Romanus Pontifex, reſpondet, „cum *priſcis* temporibus, nullum jus nullamque poteſtatem Ordinandorum Sacerdotum, aut Clericorum extra propriam Diœceſim ſibi vindicaſſe.

Ex his ulteriùs concludit; „Cùm ergo Pontifex Romanus ſecundùm *antiquos Canones* in alienis Eccleſiis, neminem *ordinare*, id eſt, ad Miniſterium Eccleſiæ promovere poſſit, ſatis perſpicuum eſt ex his, quæ ſecundi libri c. 3. diximus, Eccleſiaſtica Beneficia totius orbis ab eo conferri non poſſe; nec verò dubium eſt, quin vetuſtiores ſanctioreſque urbis Romanæ Epiſcopi ſede, Eccleſiaque propria contenti, reliquis Epiſcopis Eccleſiarum ipſis commiſſarum, liberam adminiſtrationem reliquerint, quaſi urbis hujus magis, quàm orbis Epiſcopis.

IV. Erectis verò Beneficiorum titulis; nec non horum collatione ſenſim ab ipſa Ordinatione ſejuncta, ratio quæ Epiſcopum conſtituit ordinarium Ordinationis Miniſtrum; eique Ordinandorum detulit electionem, etiam ſuadet, Beneficiandorum electionem Epiſcopo primariò deferendam eſſe, & quaſi jure deberi.

Ut quid enim Clericorum Ordinatio Epiſcopis concredita, niſi quia per Ordinationem eliguntur, & conſtituuntur Eccleſiæ Miniſtri, qui unà cum, & ſub Epiſcopo laborent, & miniſtrent: naturale autem fit, Miniſtros eligi & ordinari ab eo, cui principale & præcipuum regimen incumbit?

Quia ergo collationes Beneficiorum, non ſecus atque ſacra Ordinatione, Clerici functionibus Eccleſiaſticis applicantur; quid naturalius, quàm ut hi tituli per Epiſcopum, tamquam ſuæ Eccleſiæ Caput & primum Miniſtrum diſtribuantur, & Miniſtri inferiores eligantur?

V. Hinc concludunt Canoniſtæ, quòd jus Epiſcoporum in Beneficiorum collatione ſit favorabile; utpote in ſacris Canonibus fundatum; ipſique quodammodo miniſterio Epiſcopali connaturale, & congenitum. Quare, qui Epiſcopum à Beneficiorum collatione excludere, ejuſque collationem reſtringere prætendit, titulum probare debet; aliàs in dubio Epiſcopo judicandum.

VI. Si ergo nova Dignitas, aut Beneficium erigatur; neque ex ipſa erectione, aut aliunde probetur illius collationem, aut præſentationem alicui eſſe ſpecialiter delatam, ipſa collatio ad ipſum Epiſcopum ſpectabit; hoc ſolo titulo, quòd omnium Beneficiorum ſuæ Diœceſis ſit ordinarius Collator, quouſque probetur, collationem ad alium ſpectare.

VII. Epiſcopi ut in Miniſtrorum electione ſecuriùs procederent, conſilium Cleri ſui adhibere, quin & populi teſtimonium de Ordinandorum moribus & converſatione audire jam pridem ſolebant. „Ut Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuorum Clericos non ordinet; ita ut civium conniventiam & teſtimonium quærat,“ ait Concilium Carthaginenſe IV. *Can.* 22.

De hac diſciplina videri poteſt Thomaſſinus, *de Diſciplina Eccleſiæ*, *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 5.

VIII. Cùm autem ſucceſſu temporis, Capitulum Cathedrale quaſi ipſum Clerum repræſentare cœperit, ipſumque Eccleſiæ *Senatum* conſtituere, prætendit etiam juxta Canonum præſcripta in Miniſtrorum electione, & in Beneficiorum collatione, qua Clerici functionibus Eccleſiaſticis applicantur, tamquam in re ſummi momenti Capituli conſilium eſſe expetendum.

IX. Huic conforme apparet, quod ſcribit ad Patriarcham Hieroſolymitanum Alexander III. in *cap.* 4. *de his quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu Capituli*: „Novit tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus ſitis; ita quòd tu caput, & fratres tui membra eſſe comprobentur. Unde non decet omiſſis membris te aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti, &c. Inde eſt, quòd Apoſtolica authoritate prohibemus, ne Abbates, Abbatiſſas, vel alias perſonas Eccleſiaſticas, ſine *aſſenſu*, vel *conſilio* Canonicorum tuorum inſtituere, vel deſtituere, aliquà de cætero ratione præſumas.“

X. Porrò quod de *inſtitutione* perſonarum hîc generaliter dicitur; id ſingulari ratione militare videtur in inſtitutione, aut electione ad Præbendas Cathedrales. Cùm enim Canonici, & Epiſcopus unum quaſi corpus ſint, æquum apparet, ut ad electionem membrorum, totum corpus concurrat: quod & Zypæus notat in Jure novo, *tit. de Præbend. n.* 4.

XI. Hinc indubiè factum, ut in nonnullis Eccleſiis Cathedralibus etiamnum hodie, Canonicorum electio ſpectet ad Epiſcopum & Canonicos. At illud notandum, quòd in illis Eccleſiis, in quibus hæc collatio ad Epiſcopum & Capitulum ſpectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum & Epiſcopus concurrunt.

XII. In aliquibus enim Eccleſiis, Epiſcopi ſuffragium æquivalet ſuffragio Capituli; ita ut non ſimul Capitulariter eligant Canonici & Epiſcopus; ſed Epiſcopus ſeparatim eligat; & Capitulum ſuum ſuffragium Epiſcopi ſuffragio æquivalens depromat; ideòque hoc caſu, & Epiſcopus, & Capitulum ſuum jus ſive ſuffragium diverſo loco, diverſoque tempore vel modo dare poſſint; uti notat de Luca loco citato *num.* 10. Epiſcopus nempè ſingulariter, Capitulum verò collegialiter.

XIII.

XIII. Quia verò ob concurrentiam in diverſas perſonas non rarò difficultates oriebantur: „ Laudabilis „ inolevit uſus (ait de Luca) hujuſmodi juris exer- „ citium dividendi per alternativam, ſeu per menſes „ & tempora, ut quilibet nomine conſortis totum jus „ abſque hac diſcrepantia exerceat.

XIV. Plerumque autem electio hæc ſimultanea fit per Epiſcopum & Canonicos Capitulariter congregatos; ſoletque Epiſcopus tanquam Caput Capituli proponere & concludere; eoque titulo ſuffragium deciſivum in paritate habere; præter quod ſubinde habet ſuffragium abſolutum; quemadmodum in electione Canonicorum Graduatorum in Eccleſiis Belgicis recenter erectis, per Bullam erectionis ſtatutum eſſe, notavimus *part. 1. tit. 10. cap. 1. num. 6.*

XV. Quòd autem nonnunquam Epiſcopus interveniat ut Canonicus, nec alio conſequenter gaudeat ſuffragio quàm Canonici, patet ex *cap. 15. ** de Conceſſ. Præbenda* in verbis: „ Niſi fortè Archiepiſcopus non „ ut Prælatus, ſed ut *Canonicus* vobiſcum jus habeat „ conferendi: Quando cenſetur intereſſe Capitulo, ut „ *Prælatus*; vel ut *Canonicus*, notatum eſt ſuprà „ *part. 1. cap. 3. num. 5.*

XVI. Ulteriùs labentibus ſæculis cœperunt Capitula Cathedralia ſe ab Epiſcoporum Juriſdictione eximere; atque bona Capituli ſeparare à proventibus Epiſcopi; & corpus ſuum ita diſtinguere; ut etiam à negotiis ſuis omninò Epiſcopum excludere cœperint, ut nec ipſum Capitulo intereſſe ſinerent; quemadmodum ex dictis citato *cap. 3.* colligi poteſt. Non mirum proinde, quòd ipſum Epiſcopum ab electione Canonicorum etiam excluſerint atque jus electionis tandem connìventibus Epiſcopis ad ſolos Canonicos devolutum ſit; quod conſuetudine introduci poſſe, probat Innocentius Tertius in *cap. 31. ** de Elect.* ubi mandat Epiſcopo Florentino, ut à petitione Epiſcopi Vulterani prætendentis jus electionis cum ipſis Canonicis abſolvere ſtudeat Canonicos, „ maximè (ait) ſi ſit notorium, „ quòd in Tuſciis generalis conſuetudo ſervetur, ut „ in Cathedralibus Eccleſiis *ſolum* Capitulum *irrequiſito* Epiſcopo, eligendi Canonicos habeat facul- „ tatem.

XVII. In pluribus Belgicis viciniſque Eccleſiis, *ſoli* Epiſcopo jus conferendi Præbendas Cathedrales, excluſo Capitulo, competit; neque in hac collatione conſenſum aut conſilium Capituli expetunt; uti monet Zypæus loco citato.

XVIII. Sicut naturale eſt ut Canonici Cathedrales unà cum Epiſcopo tanquam ſuo capite eligant corporis ſui membra; ita quoque jure communi electio Canonicorum Eccleſiarum Collegiatarum ſpectare videtur ad Canonicos unà cum ſuo Decano, aut illo qui cum Canonicis unum corpus ſive Capitulum conſtituit: de qua jure vide Garciam & ab eo citatos, *de Benefic. part. 5. cap. 4.*

XIX. Verùm quia multæ Eccleſiæ Collegiatæ aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum manſit apud ſolum Præpoſitum, tanquam qui tempore Regularitatis erat caput Congregationis: idque ad normam Regulæ Monachalis S. Benedicti, & Canonicalis S. Grodogangi; quæ Abbati ſive Præpoſito liberam dant facultatem recipiendi Monachos & Canonicos; uti obſervat Thomaſſinus, *de Diſcipl. Eccl. part. 4. lib. 2. cap. 9.*

XX. Dignitates tam in Eccleſiis Cathedralibus, quàm Collegiatis, quæ ipſum Capituli regimen ac diſciplinam Canonicalem præcipuè concernunt, ad electionem Capituli ordinariè ſpectant; niſi quòd hodie ferè primæ Dignitates in Collegiatis, & majores poſt Pontificalem in Cathedralibus nominationi Regiæ, ex indulto Pontificio ſunt ſubjectæ. Dignitates verò in Cathedralibus, quæ propriè ipſum regimen hierarchicum concernunt, uti ſunt Archidiaconatus, Pœnitentiariatus, Archipresbyteratus ad ſolius Epiſcopi collationem plerumque pertinent.

XXI. In his autem omnibus, quemadmodum & in aliorum Beneficiorum proviſione, attendendus eſt uſus ſingularum Eccleſiarum, qui, ſive ex jure communi, ſive ſpeciali fundatione, ſive legitima præſcriptione, aut privilegio originem habeat, ſervandus eſt; cùm hic nonniſi de puncto diſciplinæ agatur, quæ pro temporum & locorum varietate varia eſſe poteſt.

XXII. Interim cuicumque Beneficiorum collatio ſive proviſio competat, illud invariatum remanet, Beneficium dari propter officium; atque per Beneficium conſtitui ipſum Beneficiatum Miniſtrum Eccleſiæ illius, in qua Beneficium eſt fundatum.

Cùm ergo à Patrum inſtitutis alienum videatur, ut quiſquam in Eccleſiæ miniſteria ſe ſine Epiſcopi, cui principalis totius Diœceſis cura incumbit, conſenſu intrudat, etiam viſum fuit, Epiſcopo aliquam circa Beneficia auctoritatem conſervare; tametſi libera eorum collatio ad alios eſſet devoluta, aut ſaltem per Juſpatronatus aliumvè titulum reſtricta. Unde ſæculo XII. Cantuarienſi Archiepiſcopo & ejus Suffraganeis ſcribens Alexander III. vocat conſuetudinem *pravam*, „ quòd Clerici Eccleſiaſtica Beneficia ſine conſenſu “ Epiſcopi Diœceſani, vel Officialium ſuorum recipiunt, minùs quàm deceat (ait) cogitantes, quo- “ modo id à Patrum ſanctorum eſt inſtitutionibus alie- “ num & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. “ *Cap. 3. ** de Inſtitut.*

XXIII. Hoc jus Epiſcoporum conſiſtit partim in jure ipſos Beneficiatos examinandi; curam animarum ipſis committendi; aut etiam eos inſtituendi, ſive titulum conferendi, quæ plerumque Epiſcopis eorumvè Archidiaconis ſalva manent: tametſi jus præſentationis, collationis aut electionis ad inferiores tranſlatum ſit, uti in ſequentibus, ubi de inſtitutione, item de Jurepatronatus agetur, oſtendetur.

XXIV. Collatio Beneficiorum quamdiù Ordinationi connexa fuit; ſeu potiùs quamdiù per ipſam Ordinationem Collatio Beneficiorum facta fuit, etiam collatio Beneficiorum Ordinis Epiſcopalis meritò dicebatur; at hodie non Ordinis, ſed *Juriſdictionis* eſſe reputatur: eoque titulo etiam competere Epiſcopo ante conſecrationem, modò confirmatus ſit, & poſſeſſionem acceperit, apud omnes in confeſſo eſt, & quotidiana praxis evincit.

XXV. Cùm ergo Beneficiorum collatio Juriſdictionis, non quidem contentioſæ, ſed voluntariæ ſit, videtur in Capitulum Sede vacante jus illud collationis debere tranſire; utpotè ſuccedens Epiſcopo in ea quæ ſunt juriſdictionis. Nihilominùs ſi ad ſolum Epiſcopum ſpectet *libera* collatio, Capitulum Sede vacante eam futuro Epiſcopo reſervare debet, quemadmodum decidit Bonifacius VIII. in *cap. unico. Ne Sede vacante in VI.* & notavimus *part. 1. tit. 9. cap. 1.*

XXVI. Rationem communiter poſt Gloſſam ad *cap.* Cum olim ** *de Majorit. & Obed.* aſſignant Canoniſtæ, „ quia omnes fructus & jura Epiſcopalia “ debent fideliter cuſtodiri & reſervari ſucceſſori. Sed “ collatio Beneficiorum (ait) inter bona Epiſcopalia “ & *fructus* computatur, & magnum fieret præjudi- “ cium Epiſcopo ſucceſſori per talem collationem; id- “ eò non poteſt conferre, nec diſtrahere tales fructus “ ſicut nec alios. “

XXVII. Quàm hæc Doctorum opinio nata ſit, craſſam & carnalem de collatione Beneficiorum imprimere ideam, nemo non videt. Hinc enim facilè perſuadetur, collationem Beneficiorum non ſecùs ac alia quæcumque temporalia jura & emolumenta requirendam ac ſollicitè conſervandam eſſe: tanquam quæ Collatoribus, neſcio quid commodi aut emolumenti afferat: aut ſaltem jus aliquibus perſonis ſibi benè affectis gratificandi. Unde paſſim *liberam* Beneficiorum collationem reputant eſſe *gratiam*.

At cùm in collatione Beneficiorum unicè attendi queat bonum Eccleſiæ, ut nimirum de optimis Miniſtris ipſi provideatur; omniſque carnalis affectus hic planè exulare debeat (uti ſuprà *part. 1. tit. 13. cap. 5.* notatum eſt, & infrà *tit. de cavenda perſonarum acceptione in proviſione Benefic.* latiùs oſtendetur) facilè intelligitur quàm hæc de collatione Beneficiorum idea ſit à veritate & ſpiritu Eccleſiæ aliena: rectèque proptereà obſervatum à D. Fleury in *Inſtitut. Juris Canonici, part. 2. cap. 15.* à Recentioribus collationem Beneficiorum referri inter *fructus* & emolumenta Epiſcopatus aut Dignitatis, quam olim ut *onus* potiùs non parùm conſcientiam onerans conſideraſſent Patres. Addere potuiſſet: & ſemper ut tale conſiderarunt, & conſiderant, qui ſciunt & attendunt, quantum onus ſimili juri collationis ſit annexum, quantaque ratio reddenda ſit, ſi de indigno aut minùs digno

Miniſtro ex aliquo humano aut carnali affectu Eccleſiæ providerint.

XXVIII. Neque uſpiam in Canonibus aut Decretalibus ratio ob quam libera Beneficiorum collatio Sede vacante ad Capitulum non devolvatur, refunditur in ipſam naturam collationis, quaſi hæc inſtar *fructuum* Epiſcopatus eſſet futuro Epiſcopo reſervanda; ſed Honorius Tertius in *cap.* 2. *Ne Sede vacante*, declarans collationem Præbendæ à Capitulo Sede vacante factam non tenere; hanc dat rationem; „ Cùm nuſ„ quam inveniatur cautum in jure, quòd Capitulum „ vacante Sede fungatur vice Epiſcopi in collationi„ bus Præbendarum.

XXIX. Ratio veriſimilis illius diſciplinæ ex conſuetudine profluxit, quæ à generali devolutione juriſdictionis in Capitulum exemit hanc Beneficiorum collationem; utpotè ex jure quaſi primogenio & naturali Epiſcopo competentem; quemadmodum ſuprà diximus: maximè cùm hic ageretur de electione *libera* Miniſtrorum Eccleſiæ, quam tenacius conſervat Epiſcopo, de quo plus, quàm de Capitulo confidit, quemadmodum notat Lottherius *de Re Beneficiaria*, *lib.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 22.

XXX. Verùm refert Caballutius in ſua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 12. quoad *curata* Beneficia, poſſe Capitulum, dum vacat Sedes Epiſcopalis, ſaltem in Franciæ Regno providere Parochiis, conferendo eas in titulum potiùs, quàm commendam; hancque Capitulorum poſſeſſionem iteratis Parlamentorum Arreſtis firmatam, teſtatur Pinſonius *de Beneficiis*, *tit. de modis acquirendi Beneficii*, §. 16. *num.* 18. 19. & 20.

Hic in Belgio paſſim, etiam Sede vacante, inſtituunt Capitula Cathedralia concurſum ad vacantes Eccleſias Parochiales, ſive ad Epiſcopi, ſive aliorum Eccleſiaſticorum Collatorum vel Patronorum collationem aut præſentationem ſpectantes; de quo latiùs titulo ſequenti.

Quod de jure Capituli *Sede vacante* conferendi Beneficia Parochialia ad plenam Proviſionem Epiſcopi ſpectantia, juxta receptam in Gallia praxim, in textu notatum eſt, refertur & in actis Cleri Gallicani, *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 30. ita à Parlamento Pariſienſi judicatum fuiſſe 6. Septembris 1642.

CAPUT II.

De Collatione, & qua forma expedienda?

1. *Quid propriè dicta collatio, ejuſque diviſio?*
2. *Quæ dicatur collatio* libera.
3. *Deſcribitur collatio* non libera.
4. *Quomodo collatio differat ab electione & præſentatione.*
5. *Per collationem confertur titulus Beneficii.*
6. *An laici conferre poſſint?*
7. *Jus acquiſitum ex collatione cum alio Beneficio permutari poteſt, ſecus jus ortum ex ſola præſentatione.*
8. *Collatio de jure ſolo verbo expediri poterat; hodie litteras requirit.*
9. *Formula collationis remiſſivè.*
10. *Collatio ab Ordinario ſolet concipi tanquam facta motu proprio.*
11. *Omittitur mentio ſupplicationis factæ, ut ſuſpicio ambitus evitetur: quod Collatores meritò attenderent.*
12. *In litteris collationis modus vacationis exprimendus.*
13. *Exprimenda Eccleſia, in qua Beneficium eſt ſitum; item nomen ultimi poſſeſſoris.*
14. *Debent adſcribi duo ut minimum teſtes, qui collationi interfuerint.*
15. *An teſtes debeant eſſe omni exceptione majores?*
16. *Litteræ expediri debent per Notarium.*
17. *Apponenda* data.
18. *Ex data cognoſcitur de jure devolutionis aut de præventione.*
19. *Concurrentibus duabus collationibus, ex data de validitate cognoſci ſubinde debet.*
20. *Si ab eodem duæ collationes factæ; nec de prioritate conſtet, neutra valet.*
21. *A duobus factæ collationes duabus, is prior eſt qui* prior *eſt* in poſſeſſione.
22. *Si neuter eſt in poſſeſſione, collatio Pontificia præfertur collationi Ordinarii, & collatio Ordinarii collationi Vicarii.*
23. *Quid requiratur, ut una collatio prior altera cenſeri debeat?*

I. Collatio propriè dicta, definitur communiter, aſſignatio ſeu conceſſio Beneficii vacantis facta ab habente poteſtatem.

Dividitur autem in collationem liberam & non liberam.

II. Prior dicitur, quæ fit ſolo jure Collatoris, ita ut non reſtringatur ad aliquam perſonam, ratione juris alteri competentis; hæcque nomine collationis propriè intelligitur.

III. Poſterior autem eſt, quæ fit alicui perſonæ quaſi ex neceſſitate; dum ratione alicujus juris huic perſonæ competentis, aliovè titulo alicui determinatæ perſonæ collatio facienda eſt: atque eatenus collator libertatem conferendi non habet; ideòque collatio *non libera* dicitur, v. g. ſi reſtringatur ad præſentatum à Patrono, aut nominatum ab Univerſitate: vel ad permutatarium ratione permutationis; ſoletque hæc collatio vocari *inſtitutio*, de qua infra agetur.

IV. Collatio *libera* & propriè dicta differt ab electione & præſentatione, quòd per collationem acceptatam, etiam ante adeptam poſſeſſionem, acquiratur *jus in re*, *cap.* 17. *de Præbend. in VI.* per electionem verò, & præſentationem etiam acceptatam, tantùm *jus ad rem*; hoc eſt, jus aliquod quo mediante Epiſcopus aliuſvè ad quem collatio ſive inſtitutio ſpectat, conſtringi queat ad collationem ei faciendam, ſi aliud Canonicum impedimentum non obſtet.

V. Itaque per collationem, quæ aliàs dum libera non eſt, *inſtitutio* appellari ſolet, Beneficium verè acquiritur, & *titulus* confertur; atque de hac collatione intelligitur *cap.* 1. *de Regulis Juris in VI.* dicens: „ Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine *in*„ *ſtitutione* Canonica obtineri.

VI. Hinc ulteriùs concludunt communiter Canoniſtæ, laicis jus collationis competere non poſſe, utpotè qui Beneficia, ſive titulos Beneficiorum dare nequeant; quamvis Reges & alii nonnulli Principes jus collationis ſibi competere credant, verboque *collationis & conferendi* in ſuis litteris utantur; de quo latiùs ubi de nominatione Regia & jure Regaliæ agemus.

VII. Ad hæc cùm per collationem acquiratur *jus in re*, ſive ipſe titulus Beneficii, concludunt Doctores, jus illud, etiam ante adeptam poſſeſſionem, permutari tanquam Beneficium cum alio Beneficio poſſe; ſecus verò *jus ad rem* ex ſola electione aut præſentatione ante collationem ſive inſtitutionem competens; & ita judicatum refert Antonius Faber in Codice, *lib.* 2. *tit.* 1. *Definit.* 58. Vide Rebuffum *in Praxi*, *part.* 3. *tit. de Permutat. num.* 23.

Circa formam collationis per ordinarios Collatores, ſive Epiſcopum, ſive alium inferiorem, expediendæ nihil in jure cautum; videturque inſpecto jure communi *verbo* expediri poſſe; neque ullam ſcripturam requiri.

VIII. Verùm hodie collationes fieri aut ſaltem probari nequeunt ſine *litteris*; uti teſtatur Rebuffus *in Praxi*, *part.* 1. *tit. Requiſita ad collationem bonam*, *n.* 25. ubi quærit, an Epiſcopus & alii inferiores poſſint *ſolo verbo* conferre, & ſine litteris collationem probare? & reſpondet, non poſſe propter eorum fraudes; nec crederetur illis ſine litteris. Huic conformis eſt moderna praxis, quæ non ſolet quemquam ad poſſeſſionem Beneficii in vim factæ collationis admittere, niſi litteras collationis, quas *Patentes* vocare ſolent, in forma expeditas, adferat, & exhibeat.

IX. Formulam collationis exhibet Rebuffus, extatque apud Barboſam in appendice ad tractatum de Officio Epiſcopi, *formula* 67. in qua formula præcipuè hæc notanda ſunt.

X. Primò, quòd collatio per Ordinarios ſemper ita exprimatur, ut videatur facta *motu proprio*; neque ullius ſupplicationis aut petitionis pro Beneficio obtinendo

dis per aliquem factæ mentio ſit; ſed ſimpliciter Collator dicit, ſe permotum ad hanc collationem ei faciendam, ex notitia meritorum ejus, quæ hiſce ferè verbis exprimi ſolent: „ Quia de litterarum ſcientia, „ vitæ ac morum honeſtate, aliiſque virtutum meri- „ tis, quibus illarum largitor perſonam tuam inſigni- „ vit, ſuimus fama ac fide dignis teſtibus certiorati, „ quæ nos ad gratiam tibi faciendam excitant, &c. „ Ita formula apud Rebuffum.

XI. Rectè autem monet D. Fleury in *Inſtit. Juris Canonici part. 2. cap. 21.* omitti mentionem ſupplicationis aut petitionis, quia eſſet diſciplinæ Eccleſiaſticæ contraria; utpote quæ omnem ambitum apud Beneficia reprobat.

Utinam in conferendis Beneficiis hæc formulæ clauſula ſeriò attenderetur; ſed proh dolor! ita hodie ferè proceditur, ac ſi ſoli ſupplicantes, ne dicam ambientes idonei eſſent: credunque multi Collatores, ſe probè ſuo functos officio, ſi ex ſupplicantibus magis idoneo conferant, quaſi non ſupplicantium ratio nulla habenda eſſet: tametſi ſciant, aut facilè ſcire poſſint, hos multò capaciores eſſe.

XII. Adhæc in ipſa formula collationis exprimitur modus vacationis ipſius Beneficii. „ Nec poteſt Epi- „ ſcopus vel Archiepiſcopus habere modum vacandi „ pro expreſſo; quia hoc ad Papam ſolùm pertinet, „ ait Rebuffus in *Praxi, part. 2. tit. Requiſita in litteris collat. num. 15.*

XIII. Exprimitur etiam Diœceſis ubi Beneficium ſitum eſt; & ſi ſit Eccleſia per ſe exprimitur nomen *ſancti*; aliàs eſſet collatio incerta, quæ non valet, uti monet Rebuffus, *ibid. num. 17.*

Debet inſuper exprimi nomen illius per cujus mortem aut reſignationem aliove modo Beneficium vacat; alias ob incertitudinem litteris collationis non crederetur, Rebuffus, *num. 18.*

XIV. Adſcribi quoque debent duo ut minimum teſtes in litteris collationis, qui in ipſa collatione præſentes fuerint; nec admittuntur collationes Epiſcoporum, nec aliorum Collatorum ſine teſtibus conſcriptæ; uti teſtatur Rebuffus ad Concordata in *Rubrica de collationibus*; & ita per Senatum Pariſienſem declaratum fuiſſe 7. Junii 1527. refert; ac dein ſubjungit: „ Aliàs non creditur collationi Ordinarii in præjudicium alterius, ſive jure ordinario, ſive jure devoluto conferat. „ Quinimò etiamſi Epiſcopus poſteà daret litteras ſuas „ teſtimoniales, quibus diceret ſe contuliſſe; illæ lit- „ teræ non probarent, ad vitandas fraudes, ut ex Be- „ trando docet idem Rebuffus, tit. *Requiſita in litte- „ ris collat. num. 31.*

XV. Requiritur inſuper quòd teſtes deſcripti in his collationibus ſint omni exceptione majores; ideò familiares & domeſtici, quibus imperari poteſt, non probarent, ita Rebuffus ad Concordata loco citato; & ita ſtatutum per Senatum fuiſſe anno 1550. ſcribit; quod & teſtatur Pinſonius, *de Benef. tit. de variis inſtitutionum conditionibus, num. 21.* Quod tamen poſtremum non ita ſcrupulosè hìc ſervatur; nec teſtium qualitas aut fides examinari ſolet.

Tametſi in Belgio hactenus ſtatutum non reperiatur, quòd teſtes in litteris collationis adſcribendi, debeant eſſe *omni exceptione majores*, neque ſciatur in qualitates ſimilium teſtium ſcrupulosè inquiri; quia tamen fides litterarum aliquatenus dependet à fide teſtium, indubiè tutius eſt, hiſce in litteris, etiam teſtes *omni exceptione* majores adhibere, ne aliàs ob defectum integritatis teſtium, fides litterarum in dubium vocetur.

XVI. Præter duos teſtes exigitur fides Secretarii aut Notarii, qui litteris ſubſcribat, eiſque fidem publicam det; immò in nonnullis locis vice Secretarii requiruntur *duo* Notarii: referque Rebuffus loco jam allegato, præceptum fuiſſe Arreſto Senatus Pariſienſis anno 1527. omnibus Collatoribus Ordinariis, ne diſtribuant collationes ſine teſtibus, & *Secretario* vel *duobus* Notariis: quod in his locis obſervandum credo, ubi in omni publico inſtrumento requiritur *duorum* Notariorum teſtimonium. Notat etiam Gonzales *ad regulam 8. Cancellariæ §. 3. Proœmiali, n. 153.* quòd Secretarius Epiſcopi debeat eſſe *Notarius*, ut queat litteras collationis conficere.

XVII. Denique in litteris collationis exprimenda *Data*, videlicet non tantùm quo anno & menſe, ſed etiam quo *die* facta ſit: quæ pluribus difficultatibus & dubiis enodandis ſæpè neceſſaria eſt.

XVIII. Imprimis ex *Data* frequenter dignoſci debet, an collatio intra tempus à Canonibus præſtitutum facta ſit? an non fuerit jus devolutionis ad Superiorem? de quo infrà *cap. 4.*

Deinde non rarò ex *data* dependet, num Papa Ordinarii collationem non prævenerit; qua præventione utitur etiamnum in Gallia; de quo fuse agetur *tit. 23.*

XIX. Ulterius, ſi duæ collationes ejuſdem Beneficii factæ diverſis perſonis concurrant, ex *data*, de prioritate earum inter ſe, necnon validitate, & prærogativa judicari debet.

XX. Et quidem ſi ab uno eodemque factæ ſint duæ collationes; neque ex *data*, neque aliunde appareat, quæ ſit anterior, neutram valere judicatum refert Choppinus *lib. 1. de Sacr. polit. tit. 6. num. 7.* & notat Rebuffus, *de Pacific. Poſſeſſ. num. 367.* ubi unà monet, quòd de prioritate „ poſſit conſtare ex ordine ſcri- „ pturæ, quando in libro Curiæ Romanæ vel Epiſco- „ pi ſunt collationes ambæ deſcriptæ, tunc prior ſcri- „ pta cenſetur prior, *cap.* MANDATO *de Præbendis* „ *in VI.* ſi tunc (ait) judicatum per Senatum Tho- „ loſanum.

XXI. Si à duobus facta fuerit collatio duobus; neque appareat de prioritate, ſi unus priùs acceperit poſſeſſionem, is alteri præfertur, tametſi unus à Papa, alter ab Ordinario collationem acceperit, uti deciditur in *cap. 31. de Præbendis in VI.* quia *potior eſt conditio poſſidentis*. Et licèt hæc Decretalis tantùm loquatur de collatione Papæ aut ejus Legati, & collatione Ordinarii ſimul concurrentibus; nihilominus deciſionem obtinere etiam in quacumque alia collatione concurrente cum collatione Papæ, monet Rebuffus loco citato *n. 172.* imò tametſi una eſſet facta ab Epiſcopo, & altera ab ejus Vicario: quia eſt ubique eadem ratio.

XXII. Ubi verò neuter eſt in poſſeſſione, & de prioritate collationis non conſtat, tunc is, cui Sedes Apoſtolica contulit vel Legatus, erit alteri præferendus dicto *cap. 31. propter conferentis ampliorem prærogativam*; quæ ratio etiam obtinet in Epiſcopo & ejus Vicario: ut proinde & hic obtinere debeat deciſio, & ita aliquando judicaſſe Senatum Pariſienſem, teſtatur Rebuffus ibid. *num. 373.*

Decretalis Bonifacii VIII. præferens in dubio Pontificiam Proviſionem Proviſioni Ordinarii, in Gallia non recipitur; ſed è contrario in hoc Regno Proviſio Ordinarii præſumitur & judicatur ipſam Proviſionem Pontificis præceſſiſſe, etſi Proviſio Ordinarii non probet Proviſionem Apoſtolicam præceſſiſſe, uti infrà *titul. 23. cap. 7. num. 32.* notatur.

XXIII. Plura de hac prælatione concurrentium collationum habet Rebuffus, & latè agit Gonzales *ad Regulam 8. Cancellar. §. 3. Proœmiali*, ubi ſequutus Gloſſam docet, quòd prioritas unius horæ vel etiam unius puncti, ſi de ea conſtet, faciat præventionem: ſed an ſatis de prioritate conſtet, ſi in litteris collationis unius, *hora* ſit expreſſa; & in litteris alterius tantùm expreſſa fuerit *dies*, latè examinat Rebuffus loco allegato, & Brodeau ad Lovetium, *lit. M. num. 20.* qui caſu incidente conſuli poterunt.

CAPUT III.

De Electione ejuſque Forma.

1. *Electio generaliter ſumpta, quid ſignificet.*
2. *Electio ſubinde ſumitur pro omni proviſione Beneficii.*
3. *Aliquando pro particulari modo providendi.*
4. *Propriè dicitur electio, quando requiritur confirmatio.*
5. *Beneficia electiva* confirmativa *propriè dicuntur electiva.*
6. *In his locum non habet præventio Papæ in Gallia.*
7. *Non cenſentur comprehenſa, niſi ſpecialis eorum mentio fiat.*
8. *In quorum Beneficiorum electione ſervanda forma*, cap. QUIA PROPTER, 42. de Elect.

9. *Si*

Digitized by Google

9. *Si Electio ad Capitulum ſpectet, ſoli Canonici de jure vocandi ſunt.*
10. *Ex ſpeciali titulo etiam non Capitulares jus eligendi habere poſſunt.*
11. *Canonici ſuffragium non habent, niſi ſint ut minus Subdiaconi.*
12. *Omnes ſuffragio gaudentes ad electionem vocandi; & quomodo.*
13. *Quomodo citandi abſentes; & de fide Nuntii aſſerentis eſſe citatos.*
14. *Qui abſentes ſint vocandi.*
15. *Quamdiu abſentes expectandi.*
16. *Interdum etiam unus ſolus non exſpectatis abſentibus eligere poteſt.*
17. *Quandonam abſens poſſit de jure per procuratorem eligere.*
18. *Poſſunt conſtitui plures procuratores.*
19. *Si duo conſtituti ambo ad eligendum concurrant, quis præferendus.*
20. *Dum ex duobus neuter in ſolidum eſt conſtitutus, nullus admittendus.*
21. *Extraneus in procuratorem non admittendus, niſi conſentiente Capitulo.*
22. *An aliquando in electione votum dari poſſit per litteras.*
23. *An procurator unum ſuo, & alium nomine conſtituentis poſſit eligere.*
24. *Conſuetudine induci poteſt, ut ad electionem non vocentur abſentes.*
25. *De ſimili conſuetudine in Gallia; neque à jure improbatur.*
26. *Non vocatus ad electionem opponendo ſe, electionem irritare poteſt.*
27. *Si non opponat, electio firma manet.*
28. *Non vocatus tacitè conſentiendo electioni, eam cenſetur approbare.*
29. *An ſuffragium datum non Capitulariter poſſit electionem validam facere.*
30. *Suffragia debent* Capitulariter *dari.*
31. *In electione à majore parte concludi ſolet.*
32. *Major pars non ſemper eodem modo computatur.*
33. *An de jure requiratur etiam* ſanior *pars.*
34. *Hodie non ponderantur, ſed numerantur ſuffragia.*
35. *Interdum Beneficia ad electionem Capituli ſpectantia conferuntur per turnum.*
36. *An Capitulum propria auctoritate electionis formam in collationem turnariam poſſit mutare, ſi in fundatione fuerit electio præſcripta.*

I. Electionis nomen ex ſuo inſtituto denotat generaliter delectum rei alicujus, vel perſonæ è duabus vel pluribus; atque hoc ſenſu dicitur in *c. 7. de Regulis Juris in VI,* „ In alternativis debitoris eſt „ *electio.*

In hac autem materia reſtringitur ad perſonam; quatenus aliqua perſona ad certam Eccleſiæ functionem aut dignitatem è pluribus eligatur.

II. Hoc autem modo ſumptum nomen electionis, dupliciter accipi poteſt. Primò generaliter, ut non ſolùm electionem propriè & ſpecificè ſumptam, ſed & poſtulationem, præſentationem, nominationem ac collationem comprehendat: nam & in his omnibus eligitur à præſentantibus, nominantibus & conferentibus perſona idonea ad Beneficium vacans.

III. Secundò, accipi poteſt pro electione, prout à dictis modis providendi diſtinguitur; ſumiturque pro deſignatione ſeu electione perſonæ ad certum Beneficium *plurium* ſuffragii *collegialiter* ſive capitulariter facienda; & de hac tractatur ſub titulo Decretalium Gregorii IX, & Bonifacii VIII. *de Electione.*

IV. Obſervat autem Rebuffus in praxi, *part. 1. tit. de Electione*, quòd iſta dicatur *propriè* electio, quæ indiget confirmatione. Altera autem quæ non exigit confirmationem, ſed quam Canonici vel alii eligendo *conferunt*, non ſit propriè electio, & vim potiùs habeat collationis, quàm electionis.

V. Hinc quædam Beneficia electiva *confirmativa*; quædam electiva *collativa* vocantur.

Et quidem priora ſolùm dicuntur propriè *electiva*, præſertim quando in electione ſervatur forma à Concilio Lateranenſi præſcripta in *cap.* Quia propter ⁊ *de Electione.*

VI. Obſervat autem Petrus de Tonduti, *lib. 1. quæſt. Benef. cap. 40. num. 8.* „ hujus diſtinctionis eſſe maximum effectum: nam Beneficia *propriè electiva* in quorum electione ſervatur forma dicti *Capituli* Quia propter, in Gallia regias nominationes admittunt, alia non item: in electivis *collativis* admittunt Galli Pontificiam præventionem, non autem in *confirmativis.*

VII. Notat quoque Garcias de Beneficiis, *part. 7. cap. 7. num. 27.* quòd „ Beneficia *electiva* adeò ſunt ſpeciali nota digna, ut non veniant in mandatis de providendo, niſi de electione facta fuerit *ſpecialis* mentio, etiamſi nullus modus exprimatur, ſed ſimpliciter mandetur provideri de Beneficio vacaturo. Quin nec ſub generali reſervatione comprehendi Beneficia electiva veriùs exiſtimat Gonzales ad *Reg. 8. Cancell. Gloſſ. 19.* Vide latiùs Fagnanum ad *cap.* Nullus ⁊ *de Elect.* item Antonium Fabrum, *lib. 1. tit. 3. Definit. 45. & 47.*

VIII. Electiones autem in quibus ſervanda eſt forma citati *cap.* Quia propter, „ ſunt illorum Prælatorum per quorum mortem Eccleſia remanet *viduata* & ſine Paſtore, nempè Epiſcoporum, Abbatum, & Prælatorum Eccleſiarum Collegiatarum, qui habent in iis generalem Juriſdictionem, ratione cujus poſſunt appellari *ſponſi.* " Ita Garcias loco citato, *num. 19.* Idipſum tradit Fagnanus ad dictum *cap.* Quia propter, latiùs ibidem oſtendens, quinam dicantur Prælati, per quorum mortem Eccleſia dici queat *viduata* ad ſenſum illius Capituli; & aliqua retulimus ſuprà *part. 1. tit. 31. cap. 8.*

Multa quidem ſpecialia ſunt obſervanda in electione facienda ſecundùm formam dicti Capituli; de qua agetur capite ſequenti, plura nihilominus ſunt omni electioni communia, quæ hoc capite ſunt exponenda.

IX. Imprimis ſi electio ad Capitulum ſpectet, ſoli ii ſuffragium habere poſſunt, iique ſoli vocandi, qui Capitulum conſtituunt, ſeu verè ſunt de Capitulo. Quapropter ſi in eadem Eccleſia ſint diverſi generis Beneficiati; puta aliqui ſint Canonici, alii Capellani, aut Portionarii vel ſimiles, ſoli Canonici ſunt vocandi, utpotè ſoli conſtituentes propriè Capitulum; uti notat Fagnanus ad *cap.* Nullus ⁊ *de Elect.* aſſeritque ex Compoſtellano, Curiam Romanam tenere, quòd ſoli Canonici ſint vocandi, & ſoli Canonici faciant Capitulum, qui unum corpus conſtituunt. Videri poſſunt quæ dicta ſunt *part. 1. titul. 7. cap. 5.* ubi unà notatum, neque obtinentes Dignitates, ni ſint ſimul Canonici, eſſe de Capitulo; neque ſuffragio gaudere in electionibus.

X. Et hæc quidem jure communi; at ex ſpeciali conſuetudine, fundatione aut privilegio, etiam extranei ſive non Capitulares ſubinde ad electionem admittendi, & vocandi ſunt, uti colligitur ex *cap. 3.* ⁊ *de cauſa poſſeſſionis & propriet.* ubi reſpondit Innocentius III. electionem Epiſcopi factam à Capitulo Cathedrali fuiſſe *nullam*, quia vocati non fuerant *Clerici Conventualium* Eccleſiarum, qui Electioni Epiſcopi *conſueverant* intereſſe.

Similiter reſpondit ſacra Congregatio apud Fagnanum loco citato *num. 39.* Portionarios non ideò cenſendos eſſe Capitulares, licèt vel ſemper, vel plurimùm habeant vocem in Capitulo; conſequenter ſupponens, interdum alios præter Capitulares poſſe gaudere ſuffragio in actibus Capitularibus.

XI. Ulteriùs commune eſt omnibus electionibus Capitularibus, quòd Canonici ſuffragio non gaudeant, etiamſi id iis ab aliis eſſet conceſſum, niſi ut minus in ordine Subdiaconatus ſint conſtituti; quemadmodum ſtatutum eſt in *Clementina* Ut ⁊ *de ætate & qualit. Ord.* innovata per Synodum Tridentinam, *Seſſion. 22. cap. 4. de Reformat.* de quo latiùs *part. 1. tit. 7. cap. 5.*

XII. Omni electioni illud quoque commune eſt, quòd omnes ſuffragio, ſeu jure communi ſeu ſpeciali titulo gaudentes, vocari & admitti ad electionem debeant.

Vocandi autem ſunt per ſigna ſolita, ſive campanæ, ſive vivæ vocis, ſi præſentes ſint; abſentes verò per litteras, vel nuntium ſecundùm locorum conſuetudinem; quæ in hac vocationis forma obſervanda eſt; quemadmodum monet poſt alios Barboſa, *lib. 1. Juris Eccleſiaſt. cap. 12. num. 88.*

XIII. Ci-

XIII. Citatio abſentium facienda eſt *ſingulariter* & *perſonaliter*, ſi ſciatur ubi degant; & commodè & ſine periculo fieri poſſit per litteras, vel nuntium, niſi de conſuetudine aliter ſervetur. „ Quòd ſi neſciatur ubi commorentur, citatio facienda erit per publicum Edictum in Eccleſia, vel ubi ſoliti ſunt commorari, vel legi debent litteræ citatoriæ Capituli præſente Capitulo & clero; vel ſi citandus inveniri non poteſt, citatio facienda eſt in ejus domo, & ſi domicilium non habeat, tunc facienda erit in loco ubi habitare conſuevetit; vel in ejus Eccleſia ſeu Beneficio; quia ibi reſidentiam facere præſumitur.

Hæc Barboſa poſt Gloſſam alioſque ibi citatos; ac dein *n.* 95. ſubjungit: „ Et nuntio præſertim jurato creditur, an aliquis ex *vocalibus* abſens ſit vocatus.

XIV. Abſentes autem vocandi qui intra eandem Provinciam ſunt; uti ex *cap.* 35. ꝟ *de Elect.* communiter docent Doctores, in verbis: „ Vos fratribus omnibus, qui fuerint *In Provincia*, convocatis, “ &c.

Meritò tamen notandum dictum Gloſſæ, verbo *In Provincia*: „ Hic videtur expreſſum, quòd omnes illi & ſoli qui ſunt In Provincia, vocandi ſunt ad electionem: & per hoc videtur ſic intelligendum, ſi ſunt *in Provincia*, *cap.* Quia propter *eod.* Et quod dicit in Provincia, ſic eſt intelligendum, ſi ſunt in Provincia ita propinqui quòd commodè ſint vocandi: quia ſi Provincia eſſet multum lata & longa, non debet vocari: quia periculum eſt in mora. Et eodem modo ſi eſſet extra Provinciam & propinquus tunc vocandus eſſet.

In *cap.* In Genesi ꝟ *de Elect.* cujus meminit Gloſſa, dicitur, quòd de *toto Regno Franciæ* vocentur abſentes de conſuetudine Eccleſiæ; quæ tamen hodie exolevit, ut mox dicemus.

XV. Si vocati intra terminum aſſignatum, modò tamen competens ſit, non venirent, non ſunt de cætero exſpectandi; poteritque iis abſentibus ad electionem procedi, *cap.* 18. & 19. ꝟ *de Elect.*

Eſſent tamen exſpectandi, etiam elapſo termino (ait Barboſa *n.* 97.) ubi abſque periculo & incommodo expectari poſſent, & aliqua cauſa neceſſaria vel utili detinerentur, & Superior pro certo haberet, non longè abeſſe, præſertim cùm nullum eſſet periculum in mora modici temporis: nam ſi dolo potiùs ipſos excludendi, quàm alia legitima cauſa acceleretur electio in ipſorum præjudicium, reclamationi locum eſſe, reſolvunt ibidem citati.

XVI. Quòd ſi finis termini ad electionem faciendam immineret, poſſent pauciores, etiam unus ſolus non exſpectatis convocatis, eligere; quia tempus interpellat pro homine; Barboſa *ibid. n.* 98.

XVII. Quia ordinariè ab electione, præſertim ad Dignitates & Prælaturas notabile Eccleſiæ bonum dependet, Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. „ penitus interdixit, ne quis in electionis negotio Procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in loco de quo debeat evocari, juſtoque impedimento detentus venire non poſſit, ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat juramento, & tunc ſi voluerit, uni committat de ipſo Collegio vicem ſuam. „ *Cap.* 42. §. 1. ꝟ *de Elect.*

Ex hoc textu habetur, quòd ſolus abſens & legitimo impedimento detentus, poſſit per *Procuratorem* eligere; notatque Barboſa loco citato *n.* 108. „ quòd non dicatur abſens ad hunc effectum is, qui eſt in aliqua parte Civitatis, etiam remota, vel propè in hortis. Si verò quis ſit præſens, in loco vel in cœnobio ubi ſit electio, ſed tanta ægritudine detentus, ut non poſſit ad talem locum accedere, poterit ille unum vel plures de Collegio ſibi ſubſtituere ad eligendum, vel Electores debent aliquos ad eum mittere, ut ejus ſuffragium petant.

XVIII. Juxta hoc Decretum Concilii Lateranenſis videtur *unus* duntaxat conſtitui potuiſſe Procurator ad eligendum; quod & indicat Bonifacius VIII. in *c.* 46. *de Elect. in VI.* unà permittens, quòd „ ſi quis juſto impedimento detentus in Electionis negotio nequeat commodè intereſſe, poſſit *nedum uni* (*prout* dicitur in *Concilio generali*) ſed etiam *pluribus* vices ſuas committere.

Ubi ergo Concilium *unum* ſolùm conſtitui permiſit, Bonifacius plures conſtitui permittit; ita tamen, ut dum *plures* conſtituuntur, cuilibet *in ſolidum* facultas eligendi detur, tuncque melior ſit conditio præoccupantis.

XIX. Verùm ſi ambo concurrant inſimul & poſtulent ſe admitti, audiri eos non expedit: quia poſſent vota ſua dirigere in diverſos, ſicque res non haberet exitum, & quod ab eis hoc caſu fieret, non valeret: ſed is admittatur duntaxat, quem Capitulum vel pars major elegerit: vel ſi concordare nequeant, is, qui primò in inſtrumento vel litteris procurationis extiterit nominatus. “

Antequam ergo procedatur ad ordinem ſcripturæ, recurrendum eſt ad electionem Capituli. „ Tabelliones enim præponunt quos volunt in inſtrumentis: & ideo fuit æquius primò recurri ad electionem Capituli, per quam magis idoneus eligeretur: ſecundò, ad ſcripturæ ordinem in ſubſidium. “ Ita Gloſſa hic verbo, *nequeant*.

XX. Si autem nullus ipſorum *in ſolidum* fuerit deputatus, tum propter rationem eandem (ait Bonifacius) ipſorum aliquis non debebit admitti; ſibique imputet, qui ſic eos conſtituit indiſcretè.

XXI. Conſtituendus autem Procurator ad eligendum eſt aliquis de Capitulo; neque invito Capitulo *extraneus* admitti debet, uti declarat Bonifacius VIII. At ſi Capitulum conſentiat, poterit *extraneus* conſtitui, uti notat Gloſſa, verbo *nolente Capitulo*.

XXII. Addit inſuper Bonifacius, quòd licèt nullus de Capitulo velit eſſe Procurator, nec Capitulum *extraneum* admittere, non poſſit equidem Canonicus abſens „ per litteras exprimere votum ſuum, quod non eſt ante ſcrutinium; ſed in ipſo ſcrutinio *ſecretè* & *ſingulatim* tantummodò exprimendum.

Evidens eſt, Pontificem hic loqui de electione per *ſcrutinium*, in qua non tantùm nominis publicatio; ſed etiam expreſſio ſecretò in *ſcrutinio* fieri debet, uti notat Gloſſa hic, verbo *votum ſuum*. Quare in electione ubi per vota publica proceditur, nihil obſtat quominùs per ſcripturam abſens votum ſuum dare queat: præſertim ſi conſuetudo Eccleſiæ hujuſmodi voti dationi non adverſetur.

XXIII. Denique declarat Bonifacius VIII. „ cùm unus eſt Procurator ſimpliciter conſtitutus, ſi is unum ſuo, & alium Domini ſui nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit, niſi de certa eligenda perſona ſibi Dominus dederit ſpeciale mandatum, tunc enim in illam ejus, & in aliam ſuo nomine licitè poterit conſentire. “

Rationem cur priori caſu *nihil agat*, allegat Gloſſa hic verbo, *nihil agit*, „ quia qua conſcientia tenetur meliorem eligere ſuo nomine, eadem ratione tenetur ad idem nomine domini ſui. “

XXIV. Hæc quidem ex Jure communi; at non omnium Eccleſiarum eſt hodie eadem conſuetudo, idemque uſus circa neceſſitatem vocandi abſentes in negotio electionis; præſertim ubi de electione agitur, quæ vicem *collationis* ſubit; quæque in minoribus Beneficiis & Dignitatibus inferioribus locum habere ſolet: uti nec eadem eſt conſuetudo, circa conſtitutionem Procuratoris, & voti dationem juſto occurrente impedimento.

XXV. Unde licèt fuerit olim Galliæ conſuetudo, ut abſentes vocandi eſſent ad electionem de toto Regno Galliæ, uti ſuprà notavimus, illa tamen conſuetudo prorſus „ antiquata eſt, nec ullibi ſervatur, adeo ut non vocentur niſi ſoli qui ſunt in civitate vel oppido in quo Capitulum convocatur: & ſi ſecus agendum eſſet, excideret ſæpè Capitulum juribus ſuis, & per ejus moram aperiretur locus aut præventioni Papæ vel Legati. “

Ita Cabaſſutius in *Juris Canonici theoria & praxi lib.* 2. *c.* 24. *n.* 2. Et conſuetudo non vocandi abſentes probatur in *c.* 33. *de Præbendis, in VI.* ubi dicitur quòd „ cùm in Eccleſiis Canonicorum, Præbendarum vel Beneficiorum collatio eſt facienda, abſentes Canonici ſint vocandi, niſi (ait) *conſuetudo* habeat eos ad talia *non vocari*. “

XXVI. Si unus ex Electoribus ſive præſentibus, ſive abſentibus, canonicè & juxta Eccleſiæ conſuetudinem vocatus non ſit, ejus contemptus non quidem irritam facit electionem, ſed contemptus opponendo ſe electioni eam irritare poteſt. *Cap.* 28. ꝟ *de Elect.*

XXVII. Si autem ſe non opponat, aut electioni factæ accedat, rata manebit electio: quemadmodum in citato Capitulo deciditur. Cùm enim eſſet quæſtio, an duo Electores eſſent contempti, dicit Pontifex: „ Quòd ſi eos vocatos non fuiſſe confiteris, ſed „ *contemptos*, infirmanda erit electio penitùs, aliter „ celebrata; niſi poſtea propter pacis bonum curaverint conſentire.

XXVIII. Imò ut electio firma maneat, ſatis eſt, quòd contemptus etiam tacitè electioni conſentiat: videturque electionem approbare, & ab oppoſitione ſive impugnatione deſiſtere per votum datum *extra Capitulum*, electione jam facta. Ubi autem ſemel conſenſit, non poſſe amplius electionem impugnare, poſt alios tradit Aſcanius Tamburinus, de Jure Abbatum, *tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 3.

XXIX. Rectè tamen advertit ibidem *n.* 13. quòd hujuſmodi vota data per contemptos extra Capitulum, tantùm proſint, ne electio, aliàs valida irritetur; tamen non augeant numerum eligentium: adeoque ſi cui in electione unum votum defuiſſet ad Canonicam electionem, votum contempti ita *extra* Capitulum poſt factam electionem datum, prodeſſe non poſſet.

Rationem ſubdit Tamburinus *n.* 14. „ Quòd generaliter in omnibus explicandis per Capitulum & Univerſitatem *collegialiter*, & ſimul in unum conſenſus vel diſſenſus, præſtari debet, & actus expediri.

XXX. Quin & *quæſito* 6. *n.* 4. ait, quòd ſit „ *de ſubſtantia* ipſius Canonicæ electionis, ut fiat in *communi* Congregatione, ubi præſentes adſint omnes Electores, quia non valet, niſi ſit communiter celebrata, ut habetur in *cap.* In Geneſi, *eodem tit.* tunc autem dicitur communiter celebrari; cùm in uno loco omnes Electores ad ſuffragia ferenda congregantur: ſingulariter autem fieri intelligeretur, quando ſinguli in ſuis Monaſteriis manentes ſuffragia mitterent. Ratio hujus eſt, nam ea, quæ fiunt ab aliqua Univerſitate nomine Univerſitatis, debent fieri per congregatos in unum; ad hoc enim ut actus dicatur geſtus ab Univerſitate, oportet, quòd more ſolito congregetur Collegium, & ibi fiat concluſio de actus expeditione.

XXXI. Quamvis autem unus ſolus non vocatus ſive contemptus poſſit electionem etiam *unanimi* omnium aliorum conſenſu factam, irritare; unus tamen imò nec plurium præſentium contradictio ordinariè impedire nequit electionem à majori parte eligentium factam; atque ita verificatur illud Pontificis in *cap.* 36. *de Elect.* „ quod *plus* in talibus conſueverit contemptus *unius* obeſſe, quàm multorum contradictio „ in præſenti.

Sicuti enim in aliis actionibus Capitularibus, ita & in electione ſolet à pluralitate ſuffragiorum concludi; ita ut is electus cenſeatur, in quem major pars Eligentium conſenſerit.

XXXII. Hoc autem intelligendum, niſi aliter in fundatione vel ſpeciali ſtatuto cautum ſit, quæ aliquando duas tertias partes totius Capituli, aut majorem partem omnium de Capitulo exiſtentium requirunt; ita ut non ſit cenſendus electus, qui *plura* ſuffragia habet reſpectu aliorum in quos vota conſpirarunt; ſed requiratur, ut habeatur major pars *totius* Capituli. Si ergo ſint duodecim Canonici, & quatuor eligant Petrum, tres Joannem, & quinque Paulum; licèt Paulus in hac electione habeat plura ſuffragia, non tamen haberetur pro electo, ſi requiratur major pars *totius* Capituli: cùm revera majorem partem non habeat. Si autem tantùm exigeretur *pluralitas* ſuffragiorum, tunc cenſeretur electus.

XXXIII. Concilium Lateranenſe in *c.* 42. *de Elect.* vult ut is ſcrutinio publicato cenſeatur electus, in „ quem omnes vel major & *ſanior* pars Capituli conſentit. Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, quòd de jure communi non tantùm major pars Capituli, ſed & *ſanior* requiratur; adeoque non tantùm numerari, ſed & *ponderari* vota debeant; interdumque minor pars ob merita & zelum eligentium præponderare majori parti debeat.

Verùm apparet ex intentione Concilii, partem majorem ſemper præſumi debere etiam ſaniorem; niſi oſtendatur quòd contra ſacrorum Canonum præſcripta elegerit. Exempli gratia, ſi major pars eſſet interdicta vel ſuſpenſa; aut elegiſſet perſonam ſecundùm jura incapacem; & ita intellexiſſe videtur Gloſſographus ad *c.* 6. *de his quæ fiunt à Prælato*, &c. verbo *ſanioris*, ubi interrogans: „ Sed nonne eo ipſo major eſt quod eſt ſanior? " Reſpondet: „ Dic quòd ubi aliqua pars non eſt *ſana*, puta quia *indignum* eligit, vel quia in damnum Eccleſiæ aliquid facit, ibi dico majorem partem illam quæ ſanior eſt, & præferenda eſt: alias niſi utraque pars in electionibus eſſet *ſana*, non ſtatim dicerem majorem *ſaniorem*; imò quandoque minorem eſſe præferendam.

XXXIV. Et utique ſi aliter res eſſet, injiceretur inter vocales pomum diſcordiæ amaricantis zeli, mutuarum accuſationum & contumeliarum, & implacabilis odii fomenta, ſi merita vel demerita eſſent explorandа & invicem computanda vocalium, " uti rectè advertit Cabaſſutius in juris Canonici theoria & praxi *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 14.

Quare hodie in omni electione obtinet, quod jam pridem in electione Monialium præcipit obſervari Pontifex in *Cap.* 34. *de Elect. in VI.* „ ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, ſed ſolùm numeri ad numerum fiat collatio.

XXXV. Quin interdum, ad evitandas contentiones & diſſenſiones in electionibus Capitularibus occurrentes, conſuetudine, vel ea ſpeciali ſtatuto receptum eſt, ut Præbendæ aliave inferiora Beneficia ad electionem vel collationem Capituli ſpectantia, per *Hebdomadarium* ſive *Turnarium*, ut vocant, conferantur; ſeu quòd is in cujus hebdomada Beneficium vacare contingit, unum præſentet Capitulo cui tamquam à toto Capitulo electo Beneficium conferatur: cujus ſtatuti meminit Pontifex in *cap. fin. de Præbendis in VI.* notatque Gloſſa ibidem verbo *ſtatuto*, quòd „ tales conſuetudines & ſtatuta ſint in multis Eccleſiis Gallicanis. "

Hunc quoque modum eligendi Canonicos in Eccleſia Cathedrali Antverpienſi, cujus ſtatuta à Sede Apoſtolica probata ſunt, à 300. annis ſervari teſtatur Zypæus *tit. de Elect. n.* 14. eumque modum in erectione Eccleſiæ Daventrienſis à Sede eadem procurante Rege probatum eſſe.

XXXVI. Si tamen in ipſa fundatione cautum eſſet, ut ad Dignitates & Præbendas electio fieret *capitulariter*, formam electionis privata ſua auctoritate ut Canonici immutarent; atque deſerta electione Capitulari ad Hebdomadarium vel Turnarium transferrent, haud facilè permitteretur; refertque Renatus Choppinus, Statutum Capituli Claromontani, quo electionem Canonicorum ſolitam fieri per communem Capituli electionem tranſtulerant ad Turnarios, appellante *tamquam ab abuſu* Procuratore Regio à Senatu Pariſienſi fuiſſe caſſatum, *libr.* 3. *de Sacra Polit. tit.* 3. *num.* 3. 4. 5. & 6.

CAPUT IV.

De triplici Forma Electionis à Concilio Lateranenſi præſcripta.

1. *Triplex forma à Concilio Lateranenſi præſcripta; & quare.*
2. *In quibus electionibus ſervanda.*
3. *Forma electionis per* Compromiſſum.
4. *Compromiſſarii ſervare debent formam compromiſſi.*
5. *Quot & quales eſſe debeant Compromiſſarii in jure non eſt definitum; & unus etiam extraneus ſufficit.*
6. *In Compromiſſum conſentire debent* omnes *jus eligendi habentes.*
7. *Electio per* inſpirationem quaſi divinam: *ejuſque forma.*
8. *Electiones olim hac forma factæ, hodie penè ignotæ.*
9. *Electiones quæ hodie tales vulgò dicuntur, non ſunt illæ, de quibus loquitur Concilium.*
10. *Electio per* ſcrutinium.
11. *Aſſumendi* ſcrutatores; *& unde ſic dicti.*
12. *Aſſumi debent tres ſcrutatores.*
13. *Eligendi ſunt ex ipſis Electoribus.*
14. *Debent vota ſecretè exquirere.*
15. *Duplex modus dandi ſuffragia in electione per ſcrutinium.*

16. Vo-

16. *Vota ſingillatim exquirenda.*
17. Omnium *Eligentium vota exquiri debent.*
18. *Suffragia dari debent* abſolutè.
19. *Vocantur data* abſolutè *rejicienda; uti charta* alba.
20. *Suffragia in ſcriptis redigenda.*
21. *Suffragiorum publicatio, quomodo facienda.*
22. *Collatio ſuffragiorum ante facienda.*
23. *An in computandis ſuffragiis attendenda pars ſanior, & major zelum.*
24. *Publicato ſcrutinio facienda electio illius in quem major pars conſenſit.*
25. *Rarior hiſce in partibus hujus electionis uſus; frequentior in Germania, & quare?*

I. TRiplex forma electionis proponitur à Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in *cap.* QUIA PROPTER ¨ *de electione*, nimirùm per *compromiſſum*, per *inſpirationem quaſi divinam*, & per *ſcrutinium*; additque electionem aliter factam, non valere; & qui contra præſcriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur.

Has formas in electionibus ſervandas præſcripſit Concilium, „ propter diverſas (ait) electionum formas, „ quas quidam invenire conantur, & multa impedi-„ menta proveniunt, & magna pericula imminent Ec-„ cleſiis viduatis.

II. Hic ſingulariter notant Doctores præeunte Gloſſographo: hæc verba, *Eccleſiis* VIDUATIS, cùm ſint poſita in proœmio Conſtitutionis, deſignant (inquiunt) cauſam finalem, & regulant totam diſpoſitionem; ita poſt alios Fagnanus ad hoc *cap. n.* 5. atque inde infert *n.* 6. quòd diſpoſitio hujus Capituli locum non habeat, niſi in electione illorum Prælatorum, per quorum obitum Eccleſiæ manent *viduatæ* & ſine Paſtore; prout latiùs capite præcedenti expoſitum fuit.

Quod in texto notatur, formam præſcriptam in cap. *Quia propter* ¨ *de Elect.* de jure duntaxat ſervandam in electione ad dignitates, per quarum vacationem Eccleſia dicitur *viduata*, in tantum procedere credit Molinæus ad regulam *de infirmis Reſignantibus*, *n.* 5. & 6. „ ut ſi dignitas non ſit talis, per quam ſit „ *viduata* Eccleſia, & licèt ex ſpeciali Statuto, aut „ conſuetudine debeat in hujus electione ſervari for-„ ma *Capituli Quia propter*, non propterea cenſetur „ propriè dignitas electiva, & ſi forma omittatur, non „ propterea ſit electio nulla.

Nec mirum exactior electionis forma in ſimilibus dignitatibus, quarum vacatione Eccleſia dicitur *viduata* præſcripta, & ſub pœna nullitatis eſſet ſervanda, quàm in aliis dignitatibus: quia non ſolet per vacationem dignitatis Eccleſia dici *viduata*, niſi obtinens dignitatem, unà obtineat ipſum regimen ſpirituale Eccleſiæ, ſive ſit Paſtor ipſius Eccleſiæ, & cura animarum ipſi incumbat.

Si tamen in limine fundationis cautum ſit, in electione ad eam dignitatem, eſſe ſervandam formam in citato Capitulo præſcriptam, crederem electionem factam contra tenorem fundationis, ut nullam fore declarandam.

III. Per *compromiſſum* dicitur fieri electio, quando „ eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committitur, „ qui vice *omnium* provideant Eccleſiæ viduatæ de Pa-„ ſtore: „ Uti loquitur Concilium Lateranenſe.

IV. Hi commiſſarii, cùm ſint quaſi Mandatarii ſive Procuratores ipſius Capituli ſeu Congregationis in negotio electionis, limites commiſſionis ſeu mandati excedere non poſſunt: tenenturque formam compromiſſi exactè ſervare, *Cap.* 32. ¨ *de Elect.*

Unde ſicuti omni electioni hoc *à jure* ineſt, ut eligatur *dignus*; ita quoque omni compromiſſo hæc conditio tacitè ineſſe cenſetur, ut compromiſſarii teneantur dignum eligere, & ſi ſecus elegerint, mandati fines cenſentur exceſſiſſe; neque eatenus mandantes ſeu committentes factum eorum probare debent, neque ipſis imputandum venit; quemadmodum deciditur in *c.* 37. *de Elect. in VI.*

V. Quot debeant eſſe compromiſſarii, aut quas habere debeant qualitates, in jure determinatum non eſt; imò & in unum compromitti poſſe oſtendit caſus relatus in *cap.* 8. ¨ *de Elect.* Nec tantùm in unum aut plures de Capitulo; ſed & in extraneos compromitti poſſe conſtat *Cap.* 8. & 21. ¨ *de Elect.*

VI. Tametſi in negotiis & actibus Capitularibus ſufficere ſoleat conſenſus majoris partis; tamen in compromittendo *omnium* conſenſus exigitur, adeò ut vel *unius* diſſenſus compromiſſum impediat: nam per compromiſſum ipſi eligentes quodammodo jure eligendi, ſaltem pro hac vice, privantur; quod ſine ſingulorum conſenſu fieri nequit: præſertim quia hæc eligendi forma tantùm eſt ſubſidiaria, & pendens ab eligentium voluntate. Vide Gloſſam ad *cap.* 42. ¨ *de Elect.* verbo, *vice omnium*.

Cùm autem rarò contingat, quòd omnes velint ſuo ſuffragio privari, & unanimiter in compromiſſarios conſentiant, rariſſima quoque eſt hæc electionis forma; atque hic in Belgio vix nota.

VII. Altera forma electionis exprimitur in Decreto Concilii Lateranenſis, his verbis: *Niſi fortè communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem* (additur in quodam Codice, *Spiritus Sancti*) *abſque vitio celebrata.* „

Quamvis enim moris ſit & in jure expreſſum, ut in omni electione, nimirùm propriè dicta, & ibi de Beneficiis *verè electivis*, quibus Eccleſiæ *viduatæ* de Paſtore providetur: Spiritus Sancti gratia invocetur, *cap.* 54. & 18. ¨ *de Elect.* nominatimque cautum ſit in Concilio Baſilienſi, *Seſſ.* 12. præmittendam eſſe Miſſam de Spiritu Sancto, ſpecialiter tamen dicitur illa electio fieri per *inſpirationem Spiritus Sancti*, qua *communi* ſuffragio, & ab omnibus *concorditer* quaſi divino Spiritu afflatis, nullo diſcrepante, aliquis eligitur: idque nullo prævio tractatu, ex quo præſumi poſſit aliqua perſuaſio, vel ſuggeſtio in gratiam eligendi interceſſiſſe; ipſoſque eligentes premotos fuiſſe potiùs humanis aliquibus perſuaſionibus aut conſiderationibus, quàm Spiritus Sancti inſpiratione.

VIII. Hujuſmodi electiones fuiſſe referuntur, Sancti Ambroſii, Sancti Nicolai, & Sancti Severi Epiſcopi Colonienſis, uti hic notavit Hoſtienſis, notat Concilium Lateranenſe pauca de hac electione dixiſſe, quòd peccatis noſtris impedientibus rarò aut numquam occurrat.

IX. Dicitur quidem vulgò electio unanimi ſuffragio facta, quaſi per *inſpirationem Spiritus Sancti*: ſed tamen quia in omni electione tractatus præcedere, & vota colligi aliaque ſolemnia ſervari conſueverunt, dici nequit electio per *inſpirationem Spiritus Sancti* qualis hic intelligitur; quæ ſcilicet ſine ullo tractatu ullaque forma ſervata quaſi impulſu ſolius Spiritus Sancti peragitur: Hæc enim hodiè revera rara eſt, & ferè noſtris temporibus inaudita; multumque dubito an facilè eſſet admittenda & probanda, ne ſub prætextu hujuſmodi divini impulſus, regulæ electionum ab Eccleſia præſcriptæ negligantur, & tumultuariis ac præcipitatis electionibus porta aperiatur.

X. Tertia ſpecies ſeu forma electionis, eaque principaliter intenta à Concilio; & quæ latiùs deſcribitur, eſt electio per *ſcrutinium*: & in citato *cap.* QUIA PROPTER, his verbis exprimitur: „ Præſentibus omnibus qui debent, & volunt, & poſſunt commodè intereſſe, „ aſſumantur tres de Collegio fide digni, qui ſecretè & „ ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in „ ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo „ prorſus appellationis obſtaculo interjecto: ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major & „ ſanior pars Capituli conſentit. „

XI. Juxta formam hic expreſſam hæc notantur præcipuè ad hujus ſpecialis electionis formam pertinentia.

Primò, ut aſſumantur *ſcrutatores*, qui à *ſcrutatione* nomen acceperunt; eò quòd eis incumbat ſecretè vota & ſuffragia eligentium diligenter *ſcrutari* ſive inquirere, & in ſcriptum redigere. Hinc & forma electionis nomen mutuavit per *ſcrutinium*.

XII. Vult autem Concilium, ut *tres* Scrutatores aſſumantur. Hinc communiter concludunt Doctores, non minùs quam *tres* aſſumi poſſe; imò multi credunt nec plures aſſumendos; neque ab hac opinione tamquam communiore & magis conſonante *Litteræ* hujus Decreti, eſſe recedendum, conſulit Fagnanus ad hoc *cap.* QUIA PROPTER, *n.* 44.

XIII. *Aſſumantur* (ait Concilium) *tres de* COLLEGIO *fide digni*. Hinc concludunt Doctores, ad eſſentiam hujus electionis ſpectare, quòd Scrutatores aſſumpti ſint de *Capitulo*; ſive ex iis qui jus eligendi ha-

bent. Si enim vel ex conſuetudine, privilegio, aliove titulo nonnulli *extranei* jus eligendi haberent, poſſent & ex his in Scrutatores aſſumi. Licèt enim non ſint *abſolutè* & *ſimpliciter* de Capitulo ſeu Collegio; ſunt tamen quoad hunc actum electionis. Vide Barboſam *lib. 1. Juris Eccl. cap.* 19. *n.* 191.

XIV. Requiritur prætereà, ut Scrutatores vota exquirant *ſecretè*: id eſt, ſecundùm communem Interpretum opinionem & praxim, ſeorſim ab aliis de Capitulo; ut ſic quiſque liberius votum ſuum exprimere valeat, exemplo teſtium, qui propterea ſecretò, & ſeorſim ab aliis examinandi ſunt, *cap.* Venerabilis *de Teſtibus*.

XV. Poteſt autem hæc votorum *ſecreta* ſcrutatio duplici modo fieri. Primò, ſi ſinguli Electores viva voce proferant coram Scrutatoribus quem eligant, & aliquis Scrutatorum ſcripto votum excipiat: quem modum tenendum eſſe ſentiunt nonnulli citati à Barboſa *ibidem num.* 201.

Alio modo, ut quiſque eligentium in ſchedula votum ſuum ſcriptum deferat; ita ut nec ipſis Scrutatoribus notum fiat; huncque modum convenientiorem credit ipſe Barboſa, conſulitque ut ſemper ſic fiat, *num.* 204. Credo optimum, in hiſce inhærere receptæ conſuetudini, donec ob comperta inconvenientia, aliter forſan à Superioribus ordinatum fuerit.

XVI. Nec tantùm *ſecretè*, ſed & *ſingillatim* vota ſunt exquirenda; & ita Electores non vocentur *bini* aut *terni*, ſed *ſinguli*; quemadmodum indicat Concilium in verbis *ſecretè* & Singillatim; idque ut ſic evitetur confuſio, & inſuper liberius vota ſua ſine metu & periculo revelationis exprimere poſſint.

XVII. Dicit Concilium, *vota* cunctorum *diligenter exquirant*; quibus ſignificatur, omnium omninò Electorum vota eſſe exquirenda: & ſi unius duntaxat omittatur ſive contemnatur, electio erit nulla.

XVIII. Debent autem vota exprimi *abſolutè* & *determinatè*: Unde jam pridem Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. in *cap. 2. de Elect. in VI.* in electionibus & poſtulationibus ac *ſcrutiniis*, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel incerta penitùs reprobavit.

XIX. Declarat deinde Concilium Lugdunenſe, hujuſmodi vota habenda eſſe *pro non adjectis*, quod ſe procederet, licèt etiam alio ex capite vota eſſent *nulla*, uti rectè notat Barboſa loco citato *num.* 200. qui & ait: Si in ſcrutinio per *ſchedulas* celebrato reperiatur aliqua ſchedula *alba*, tunc ea rejecta, ac ſi non eſſet, cætera vota numerantur.

XX. Supponit Concilium, poſt votorum factam ſcrutationem in ſcriptis ea redigi, in verbis: Ea in scriptis redacta *mox publicent*. Hanc redactionem in ſcriptis eſſe de ſubſtantia hujus electionis dubitat. Ore... Redigi autem debent per Scrutatores vel per *Notarium*, uti notat Gloſſa, verbo, *redacta*; addit que: Et quòd dicit *ſecretò*, Capitulum tantùm excluditur, & non perſonæ neceſſariæ. Gloſſam probans Fagnanus, monet quod ex praxi ubique recepta Notarius ſeu Tabellio interveniens, & vota in ſcriptum redigens, poſſit eſſe laicus. Vota autem in ſcriptis redigi convenit, ne aliàs forſan poſtea quæſtio incidat, dicaturque Scrutatores memoria lapſos.

XXI. Votis in ſcriptum redactis, vult Concilium *mox publicentur in communi*; id eſt, fiat publicatio ſcrutinii, quæ & *publicatio conſcrutinii* vocatur, *cap. 42. de Elect.* Per hanc enim publicationem aperiuntur vota eligentium, ſive qui elegerint, idque *in communi*, non exprimendo in quorum favorem data fuerint, vel quot ex Electoribus in hanc vel illam perſonam deſcenderint, ſed tantùm explicando numerum perſonarum quæ ſuffragium tulerunt. Ita Barboſa *ibi num.* 216. Ita Aſcanius Tamburinius de Jure Abbatum *tom. 1. diſp. 5. quæſt. 6. n.* 13. qui & addit, hanc publicationem ordinari ad majorem certitudinem collationis poſteà faciendæ.

XXII. Subdit enim Concilium, ut *in* Collatione *habita eligatur in quem omnes, vel major & ſanior pars Capituli conſentit*. Hinc patet, à Scrutatoribus eſſe faciendam ſuffragiorum collationem, ut ex ea appareat, in quem *major* & *ſanior* pars Capituli conſenſerit.

XXIII. Quod ut ſciatur, requiri videtur, ut collatio fiat non tantùm numeri ad numerum, ſed etiam zeli ad zelum, & meriti ad meritum, ut poſt alios citatos docet Barboſa *n.* 219. Nam particula illa *major* intelligitur *reſpectu numeri*; & alia *ſanior* denotat auctoritatem, zelum & meritum Electorum. Quando autem fiat collatio *meriti ad meritum*, ibidem ſubjungit. Quidquid ſit de neceſſitate hujuſmodi collationis inſpecto jure communi, certum eſt, hodie eam collationem eſſe obſoletam, ſolamque collationem *numeri ad numerum* eſſe notam; ut capite præcedente notavimus.

XXIV. Ex allegatis verbis Concilii ſtatuunt Doctores, ſubſtantialiter requiri, ut facta votorum collatione & publicato ſcrutinio fiat communis electio, quæ eſt unus actus totius Capituli, qui non dicitur conſummari, donec aliquis nomine totius Capituli electum pronuntiaverit; quod aliquando fit per unum de Electoribus à Capitulo ad hoc deſignatum. Si verò nulli ſit commiſſum, fit ab eo, qui Capitulo præeſt, vel qui primam vocem obtinet; qui petit ab Electoribus, *Placetne vobis electionem publicari?* Reſpondentibus illis: *Placet*; nomine omnium dicit, talem *eligo, electumque pronuntio, & in communi coram vobis pronuntio*: uti videri poteſt in formula apud Barboſam, *num.* 225.

XXV. Cæterùm quia hæc electionis formula principaliter à Concilio Lateranenſi præſcripta eſt, pro eligendis Epiſcopis, Abbatibus, ſimilibuſque majoribus Prælatis, rarior eſt ejus in Belgio, uti & in Gallia uſus: eò quòd non tantùm Epiſcoporum, ſed & aliorum majorum Prælatorum nominatio, electionibus penè abrogatis, ad Regem ex ſpecialibus indultis & Concordatis devoluta ſit; quemadmodum de Epiſcopis & Abbatibus *parte prima* oſtenſum eſt; & de primariis Dignitatibus in Eccleſiis Collegiatis oſtendetur infrà.

In Eccleſiis verò, quæ Concordatis Germaniæ comprehenduntur, frequentior eſt hujus electionis uſus, ob reſervatas Capitulis Epiſcoporum, & Monaſteriis Abbatum ſuorum electiones: ſed ſicuti de collatione *zeli ad zelum* notatum fuit, conſuetudinem juri communi derogaſſe; ita quoad alia minutiora poteſt Eccleſiarum conſuetudini circa nullitatem electionis, meritò aliquid deferri.

CAPUT V.

Intra quod tempus Beneficia conferenda? Et de Jure Devolutionis?

1. *Beneficia conferenda intra ſex menſes.*
2. *Excipiuntur Epiſcopatus, & Prælaturæ Regulares; & quare?*
3. *Semeſtre computandum à die notitiæ.*
4. *Quando cenſeatur habita notitia vacationis?*
5. *Tempus hoc currit de momento ad momentum.*
6. *Lapſum temporis etiam impedit juſtum impedimentum.*
7. *Lapſo tempore ad conferendum Collatores excidunt jure conferendi; & an mora hic purgari queat?*
8. *Poſt lapſum ſex menſium jus conferendi devolvitur ad Superiorem.*
9. *Devolvitur ad Epiſcopum non Collatoris, ſed Beneficii.*
10. *Epiſcopo negligente ad quem de jure & conſuetudine fiat devolutio.*
11. *An collatione ſpectante ad Epiſcopum & Capitulum, devolutio fieri poſſit ad Capitulum?*
12. *An collatio per Turnum inter Capitulum & Epiſcopum mutet naturam devolutionis.*
13. *Utrum negligentia Turnarii noceat Capitulo?*
14. *In Exemptis, quomodo fiat devolutio?*
15. *Beneficia Regularia Regularibus & Sæcularia Sæcularibus, etiam jure devolutionis conferenda ſunt.*
16. *Devolutio Beneficiorum fit cum qualitatibus & conditionibus primæ collationis.*

I. IN Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. ſtatutum legitur *cap. 2. de Conceſſ. Præbendæ.* Cùm Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua

„ aliquâ Eccleſia vacatio contigerit, non diu maneat in ſuſpenſo, ſed intra ſex menſes perſonis, quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus ubi ad eum ſpectat, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum pertinuerit, & intra præſcriptum terminum hoc non fecerit Epiſcopus ſecundùm Deum hoc cum religioſorum virorum conſilio exequatur. Vel ſi omnes fortè neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.

Juxta hoc Decretum Beneficiis vacantibus provideri debet intra ſex menſes, idque ſive per collationem, ſive electionem providendum ſit.

II. Declarat tamen Innocentius Tertius in cap. 12. ꝟ de Conceſſ. Præbendæ, Decretum hoc „ ad Archiepiſcopatum vel Epiſcopatum non ſolere extendi, ſed ad Perſonatus alios & minora Eccleſiaſtica Beneficia coarctari. “ Epiſcopatibus enim & majoribus Dignitatibus regularibus provideri debere intra tres menſes, ſtatuit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio Tertio in cap. 41. ꝟ de Elect. „ Ne pro defectu Paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur; volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere.

III. Semeſtre hoc, intra quod proviſio Beneficiorum ex Decreto Concilii Lateranenſis fieri debet, computandum eſt, non ſimpliciter à die vacationis ipſorum Beneficiorum; ſed à die notitiæ; quemadmodum declarat Innocentius III. in cap. 3. ꝟ de ſupplenda Negl. Prælat. Et in cap. 5. ꝟ de Conceſſ. Præbendæ, expreſsè ait: „ Semeſtre autem tempus non à tempore vacationis, ſed notitiæ ipſius potiùs volumus computari.

IV. Si vacatio Beneficii contigerit, eaque in loco Beneficii publicè innotuit, facilè præſumetur in Collatore notitia; niſi aliunde ignorantia probetur juxta *Clement. unicam de Conceſſ. Præbendæ*; rectèque monet Garzias *de Beneficiis part. 10. cap. 2. num. 32.* poſt alios ibidem citatos, *notitiam* hic intelligi *veram* vel *præſumptam* vacationis, „ quæ (ait) determinari debet per judicem conſiderata qualitate Beneficii, modo vacationis, & longitudine temporis illius, diſtantia locorum, & fama.

V. Deinde notat *num. 43.* tempus ſex menſium currere *de momento ad momentum*, „ ita quòd ſi Beneficium vacavit, & fuit nota vacatio 1. Martii hora 11. uſque ad 1. Septembris hora 10. per totam, & non poſt, providere poſſunt.

VI. Sicuti juſta ignorantia impedit jus devolutionis, eo quòd juſtè ignorans *negligens* dici nequeat; ita quoque aliud quodcumque impedimentum jus collationis reſervat; idque ſive fuerit *juris* impedimentum, ſive *facti*: uti monet Rebuffus in *Praxi Benef. part. 1. tit. de Devolut. num. 15.* & apertè fundatur in *cap. 5. ꝟ de Conceſſ. Præbendæ*, ubi reſpondet Innocentius III. tempus ſuſpenſionis Archiepiſcopi in *ſex* menſibus nullatenus computari. Rationem addit. „ Cùm illa Lateranenſis Concilii Conſtitutio *ad negligentes tantùm* fuerit promulgata: & tunc ſi voluerit, non tamen valuerit Archiepiſcopus in conferendis Præbendis uti propria poteſtate.

Denique ſubdit „ Tempus etiam quod Sedem Apoſtolicam acceſſit, & apud illam permanſit, vel receſſit ab illa: intra *ſex* menſes nullatenus computetur.

VII. Sex menſibus à notitia vacationis elapſis, niſi juſtum impedimentum probetur, Collatores & Electores jure providendi Beneficia exciderunt; adeò quidem, ut inſpecta juris diſpoſitione, ipſa collatio aut electio poſt lapſum ſex menſium ſit *nulla*, *cap. 3. & 5. de ſuppl. Negl.* atque ad *cap. 3.* verbo, *imponatis*, ait Gloſſa. „ Hic evacuatur opinio illorum, qui dicunt quòd mora in electionibus poſſit purgari. “ Hanc opinionem Gloſſæ, quamvis plures Doctores de *jure* veram eſſe non ſine fundamento ſuſtineant, nihilominus, uti notat Zypæus in Jure novo, *tit. Ne Sede vacante, num. 1.* „ In his Partibus, quamdiu Superior nihil præſtitit, inferiores Judices conferunt. “ Hoc & menti Concilii Lateranenſis conformius eſſe, credit ibidem Zypæus, [illegible]

aliàs

VIII. Poſt lapſum ſex menſium jus conferendi ab inferiore Collatore devolvitur ad ejus immediatum Superiorem, *cap. 2. ꝟ de ſuppl. Negl. Prælat.*

Itaque ſi Capitulum negligens fuerit, devolvitur ad Epiſcopum; etiamſi ipſe Epiſcopus unà cum Capitulo habeat jus conferendi; ſed non ut Epiſcopus, ſed ut *Canonicus*, *cap. 15. ꝟ de Conceſſ. Præbendæ.*

IX. Et quidem devolutio fit ad Epiſcopum non Collatoris negligentis; ſed ad illum, in cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium, in cujus collatione negligentia eſt commiſſa, Rebuffus loco cit. *num. 39.*

X. Si autem ipſe Epiſcopus negligens fuerit, devolvitur Proviſio ad Archiepiſcopum, & ab hoc ad Primatem, & hinc ad ſummum Pontificem, *cap. fin. ꝟ de ſuppl. Negl. Prælat.* Hiſce in Provinciis Primates non ſunt: unde ab Archiepiſcopis immediatè devolutio fit ad ſummum Pontificem: & in Regno Galliæ unicus eſt Primas Lugdunenſis, ad quem jus conferendi à quibuſdam Archiepiſcopis devolvitur, Rebuffus loco citato, *num. 23. & 24.*

XI. Juxta citatum Decretum Concilii Lateranenſis in *cap. 2. ꝟ de Conceſſ. Præb.* ſubinde etiam ab Epiſcopo jus devolvitur ad Capitulum; at hoc hodiè non ſervatur, uti ibidem *num. 23.* monet Rebuffus, & Choppinus, *lib. 1. de Sacr. Polit. tit. 3. num. 13.* Si tamen collatio ſpectaret conjunctim ad Capitulum & Epiſcopum; ita ut Epiſcopus Capitulum indicere, atque Capitulo præſidere deberet; & in collatione ſuffragium cum reliquis Canonicis haberet, ſi Epiſcopus conferre negligeret, poſſet indubiè Capitulum intra tempus præſcriptum ad collationem procedere, & Decanus aut Senior Capituli convocare Capitulum; ne aliàs in poteſtate Epiſcopi eſſet, Capitulum jure conferendi privare; & juri devolutionis locum facere.

XII. Si collatione ſpectante ad Capitulum, & Epiſcopum, conventum ſit, ut *per turnum* conferatur, nunc per Capitulum, nunc per Epiſcopum ſolum; ſi Capitulum negligat, devolutio fiet, „ non ad Epiſcopum, qui eſt par collator cum Capitulo, ſed ad Archiepiſcopum, ait Garzias *de Benefic. part. 10. cap. 3. num. 35.* „ quia diviſio non tollit, aut mutat jus devolutionis, quæ eſt ad proximum Superiorem, & non ad eumdem inferiorem, qualis eſt in hoc caſu Epiſcopus.

Quod hic ex Garzia obſervatum fuit, ob neglectam collationem, jus conferendi, devolvi ad Metropolitanum, ſi Epiſcopus in ſuo turno ſolus conferat, procedit in caſu, quo non obſtante diviſione *turni* in Epiſcopum & Capitulum, jus conferendi remanet *ſimultaneè* penes Epiſcopum & Capitulum; ita ut jus deſignandi perſonam potiùs, quàm ipſum jus collationis dici debeat diviſum; quemadmodum contingere ſolet, ubi inter Canonicos jus conferendi *per turnum* Beneficia ad collationem vel electionem Capituli ſpectantia, eſt introductum: aliàs ſi jus collationis reverà eſſet diviſum inter Epiſcopum & Capitulum; ita ut in ſuo turno Capitulum, excluſo Epiſcopo, integrum jus conferendi *in ſolidum* haberet, non videtur quòd Epiſcopus à jure devolutionis, negligente Capitulo intra tempus conferre, eſſet excludendus; cùm eo caſu non eſſet par cum Capitulo Collator.

XIII. Similiter ſi *Turnarius* negligat præſentare intra tempus præſcriptum, Capitulum aliud tempus non habet, ut ibidem *num. 36.* monet Garzias: Nam committens & commiſſarius non debent habere niſi unum terminum ſeu ſemeſtre, ait *num. 38.*

XIV. Hæc quidem ſi agatur de non exemptis. Ab exemptis enim & Romano Pontifici immediatè ſubjectis, non fit devolutio ad Epiſcopum; ſed immediatè ad Pontificem tamquam exemptorum immediatum ſuperiorem, *Cap. 2. & 3. ꝟ de ſuppl. negl. Prælat.* 5.

Si Regulares Prælati Prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes, aut quævis alia Beneficia ad eorum collationem ſpectantia, intra tempus à Concilio Lateranenſi præſcriptum conferre negligant, „ Diœceſani locorum in non exemptis ſua, in exemptis verò Apoſtolica auctoritate negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorumdem, “ ait *Clem. Unic. de ſuppl. negl. Prælat.*

XV. In eadem Clementina præcipitur Diœceſanis, ut ſupplendo negligentiam Prælatorum, conferant Beneficia ſervata Beneficiorum conditione & qualitate: „ illa videlicet quæ conſueverunt per ſeculares Clericos

„ ritus gubernari, ſæcularibus Clericis; illa vero quæ „ Religioſis dumtaxat committi ſunt ſolita vel conferri, Religioſis Monaſteriorum, quorum Prælati negligentes fuerint conferendo.

XVI. Hinc ſtatuitur hæc regula à Canoniſtis; *Devolutio fit cum qualitatibus & perſonis, quæ in prima erant collatione.* Ita Rebuffus loco cit. *num.* 43. qui inde *num.* 41. infert, „ ſi Epiſcopus conferre debeat „ Nominato; ita tenebitur Archiepiſcopus ad quem „ devolutum erit, Item, quis debebat conferre alicui de genere (ait, n. 42.) fundatoris, ut is ad quem „ devolutio facta eſt, teneatur ſic conferre. „

Idipſum in aliis quoque Beneficii qualitatibus dicendum: quia ipſe ſuperior dumtaxat intrat in jus ipſius Collatoris ordinarii; & conſequenter eodem jure iiſdemque legibus uti debet; quamvis Rex ſuccedens jure Regaliæ in collationes Epiſcoporum Sede vacante, in aliquibus utatur jure nonnihil liberiore, quàm ipſe Epiſcopus uti poſſet, uti infrà notabitur; ſed id ob eminentiam Regis ſpecialiter receptum eſt.

TITULUS VIGESIMUS SECUNDUS.

De Concurſu ad Parochiales.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur & juſtificatur Forma Concurſus à Synodo Trident. propoſita; & quomodo proponendum edictum Concurſus?

1. *Synodus Tridentina novam formam providendi Eccleſiis Parochialibus induxit: & quis ſcopus Decreti.*
2. *Scopus Decreti magis attendendus, quàm cortex verborum.*
3. *Quomodò in Belgio receptum?*
4. *Duplex forma indicendi Concurſum proponitur.*
5. *Arguitur hæc forma tamquam Clericorum ambitioni & præſumptioni ſerviens.*
6. *Hæc oppoſitio priori formæ opponi non poteſt.*
7. *Poſterior forma tantùm quaſi* ſubſidiariè *à Synodo propoſita fuit.*
8. *Synodus noluit per hanc formulam infringere regulas legitimæ vocationis; neque Clericorum ambitionem fovere.*
9. *Probatur auctoritate S. Caroli.*
10. *Rationes ob quas formula hæc videatur Clericorum ambitioni ſubſervire.*
11. *Mens Synodi non fuit, ut quis ſe concurſui ſiſtat, qui non ſit de ſua vocatione ſat ſecurus.*
12. *Optandum eſſet, ut omnes* nominatim *ab Epiſcopo vocari poſſent: ſæpè tamen ſecuriùs ab alio vocationem ſuam intelligunt Clerici.*
13. *Per Edictum ad concurſum ſoli vocantur, qui ſatis de ſua vocatione ſunt ſecuri.*
14. *Quare potiùs poſterior, quàm prior forma hic recepta?*
15. *Neceſſitas legitimæ vocationis ad Beneficia præſertim Curata.*
16. *Edicti indicti concurſus ita proponi debet, ut in* omnium *paſſim notitiam venire poſſit.*
17. *Quod tempus præfigendum in Edicto intra quod vocati ſe examini ſiſtere teneantur?*
18. *Tempus intra quod Edictum ſit proponendum, Synodus Trident. non determinat; S. Carolus intra* triduum *proponi voluit.*
19. *Synodi Belgicæ tempus non definiunt; volunt tamen citiſſimè Eccleſiis Parochialibus provideri.*

I. SYnodus Tridentina expendens, quantopere intereſſet ſaluti animarum, ut ſingulis Parochiis boni idoneique Paſtores, qui verbo & exemplo populum paſcerent, præficerentur, novam providendi Eccleſiis Parochialibus formam, temporum conditioni accommodatam, introduxit & obſervari præcepit, *Seſſ.* 24. *cap.* 18. *de Reformat.*

Hunc fuiſſe ſcopum Decreti ſignificat ipſa Synodus, præfationis loco hæc præmittens: „ Expedit maximè „ animarum ſaluti, à dignis atque idoneis Parochis „ gubernari: id ut diligentiùs ac rectiùs perficiatur; „ ſtatuit; „ &c.

II. Hinc rectè ducit Zypæus, *Conſult.* 1. *de Elect.* in hac proviſionis forma præcipuè eſſe attendendam ſalutem animarum; cui ipſa Synodus per ſuum Decretum optimè proviſum voluit; hancque apicibus juris prævalere, „ ut potiùs ea attendatur, quàm unius jotæ defectus in concurſu obrepens. „ Deinde ſubjungit, *n.* 7. „ Ut ſi umquam verum ſit, eum peccare in legem, „ qui verba legis amplexus, contra legis nititur vo- „ luntatem, id maximè hic obtineat.

Relatis poſthæc nullitatibus concurſus, quas Barboſa aliique paſſim, attentis verborum apicibus, inducunt, oſtendit, hiſce in regionibus magis ex mente & ſcopo ipſius Concilii, quàm juxta verborum apices formam concurſus eſſe receptam. Hanc libertatem & ipſa Synodus Tridentina indulſiſſe videtur, dum in fine ſui Decreti declarat, „ licere etiam Synodo Provinciali, ſi qua in ſupradictis circa examinationis formam ad- „ denda, remittendavè eſſe cenſuerit, providere. „

III. Itaque in Belgio forma Proviſionis prout à Concilio præſcripta eſt, ferè ubique recepta eſt, neglectis tamen, pro temporum & locorum conditione, nonnullis verborum apicibus; nimirùm magis ipſius Synodi mente & ſcopo, quàm externo verborum cortice attentis, uti in ſequentibus notabitur.

IV. Primò itaque ſtatuit Synodus, ut cùm Parochialis Eccleſiæ vacatio quomodocumque contigerit, „ Epiſcopus, & qui jus Patronatus habet, intra decem dies, „ vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos „ aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram de- „ putandis Examinatoribus nominet. Liberum ſit ta- „ men aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum „ nomina deferre, ut poſſit poſteà de cujuslibet æta- „ te, moribus, & ſufficientia fieri diligens inquiſitio. „ Et ſi Epiſcopo aut Synodo Provinciali pro regionis „ more videbitur magis expedire, per Edictum etiam „ publicum vocentur, qui volent examinari. „

V. Scribitur, à nonnullis è Patribus Tridentinis huic formæ indicendi concurſum fuiſſe oppoſitum: „ Illum concurſum petitorum locum dare nimis a- „ pertum & publicum ambitioni. Priſci temporis Pa- „ tres profeſſos, Eccleſias à ſe dare *recuſantibus* eas; „ nova autem iſta ratione introduci, ut non modò „ illas apertè procurare, ſed etiam dignum ſe profiteri & captare fas eſſet. „

VI. Quidquid ſit de veritate hujus relationis, hoc certum eſt, Synodum hic propoſuiſſe duplicem formam evocandi Clericos ad concurſum.

Priori formæ allegata in contrarium ratio convenire non poteſt. Ea enim forma ſervata, non ipſi ad concurſum venientes *propria* voluntate ſe ad Eccleſias præſentant; ſed ab Epiſcopo, aliovè auctoritatem habente *ſpeciatim*, ac nominatim vocantur, & examinatoribus tamquam idonei præſentantur.

VII. Quoad poſteriorem formam, notandum imprimis, quod hæc forma tantùm à Patribus quaſi ſubſidiariè proponatur, ut ſi prior ſervari non queat, hæc aſſumi poſſit: ſi Epiſcopo, aut Synodo Provinciali pro *regionis more* magis videbitur expedire: ita ut eam magis permittere pro temporum circumſtantiis, quàm *abſolutè probare* videatur.

VIII. Adhæc indubitatum eſt, Synodum Tridentinam per hanc poſteriorem formam evocandi per *Edictum publicum*, noluiſſe infringere, vel minimè labefactare regulas *legitimæ vocationis* à Patribus jam pridem præſcriptas; ſed voluiſſe firmam manere regulam ab Apoſtolo expreſſam: *Nemo ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tamquam Aaron*: Imò nec intendiſſe probare, Clericorum ad Beneficia, præſertim cu-

rata

rata curſitationes, & ſolicitationes. Noverat enim jam pridem ex mente Patrum dictum à S. Thoma: „ Si aliquis pro ſe rogat, ut obtineat curam anima- „ rum, ex ipſa præſumptione redditur indignus. 2. 2. „ *quæſt.* 100. *art.* 5. *ad* 3.

IX. Noverat id S. Carolus, qui promovendis rebus Concilii hoc ipſo tempore quo Decretum editum fuit, intendebat; qui idcircò hac forma uti haud formidabat, edictumque publicum proponendum ſtatuit in Concilio Provinciali I. *quo omnes invitentur, qui volent examinari, vel alios examinandos nominare*: hancque formam à Synodo, *re diligenter conſiderata*: electam eſſe ibidem aſſeritur.

Quis verò ſuſpicetur, quòd unquam induci potuiſſet hic ſanctiſſimus Præſul, ut hæc forma evocandi Synodali Decreto pro tota ſua Provincia probata fuiſſet, niſi ſciviſſet, etiam cum hac forma regulas legitimæ vocationis ad Beneficia, præcipuè curata, poſſe conſiſtere, neque per eam Clericorum ad Beneficia curata capeſſenda ambitionem, vel aviditatem foveri, aut excitari? Scitur enim quàm ſollicitus fuerit, ut „ daretur opera à Confeſſario Seminarii, præcipuè in „ ſermonibus & confeſſionibus, ut omnis ex Clerico- „ rum mentibus ſitis, & aviditas Beneficiorum tolla- „ tur; proinde videatur; ut ea de re ne ipſi quidem „ inter ſe colloquantur, ac iis ſæpiùs inculcetur, quàm „ averſi ab omni rerum humanarum cogitatione, Ec- „ cleſiaſtici ordinis homines in via Domini ambulare „ debeant.

X. At dicet quiſpiam, dum ejuſmodi Edictum publicum appenditur, nonnè omnes paſſim Clerici excitantur & monentur, ut qui ad Beneficium Parochiale concurrit, oſtendat ſe Beneficium illud deſiderare; quando ſpecialiter ab Epiſcopo non vocatus, *proprio* motu accurrit?

XI. Certum eſt, mentem Eccleſiæ non eſſe, ut ad publicationem Edicti quiſpiam ſe ſiſtat, qui non priùs ſeriò ſe examinaverit, num ad curam animarum à Deo ſit vocatus, ſignaque tam internæ, quàm externæ vocationis pro rei magnitudine diſcuſſerit: quin & intima conſcientiæ ſcrutatus ſit, an ad curam animarum non *proprii* commodi, aut vanæ gloriæ intuitu; ſed ad promovendam Dei gloriam, & ſalutem animarum procurandum unicè moveatur.

XII. Verum quoque eſt, quòd conveniens eſſet, ut nemo ad curam animarum, niſi Epiſcopo ſpecialiter vocante & movente applicaretur; atque ita vocationem ſuam ab Ipſo intelligeret. Dubitari tamen nequit, quin frequenter poſſit contingere, ut quis per alium, qui vitam totumque ejus ſtatum intimè novit, meliùs ac ſecuriùs vocationem ſuam, quàm per ſolum Epiſcopum, cui ſæpè parum notus eſt, intelligat.

Sic Theologi in Collegiis Academicis ſtudentes ſæpè multò ſecurius à pio, docto & zeloſo Præſide vocationem ſuam accipient, quàm ab Epiſcopo, cui eorum vita & converſatio, aliaque in dijudicanda vocatione attendenda, minùs perſpecta eſſe ſolent.

XIII. Itaque dum per Edictum vocantur omnes qui volent examinari, ſoli ii vocati cenſentur, qui in ſe tam internæ, quàm externæ vocationis ſufficientia indicia habent: & licèt non ab Epiſcopo, ab alio tamen, qui locum Epiſcopi ſupplet, ad curam ita ſe mitti intelligunt, ut meritò confidant, quòd à Deo vocentur, & à Chriſto in vineam ſuam mittantur ſeu potiùs extrudantur.

XIV. Quia autem hodie tum propter latitudinem Diœceſium, tum erectas publicas Academias ad quas ex omnibus Diœceſibus indifferenter Clerici ſtudiorum cauſa concurrunt, vix fieri poteſt, ut Epiſcopi omnium Clericorum exactam notitiam accipere queant; ideò hæc poſterior forma à Synodo Tridentina propoſita, ubique paſſim recepta fuit; ut hoc pacto, etiam ii qui Epiſcopo minùs noti ſunt, ſe examini ſiſtere queant; modò tamen aliunde ſat ſecuri de ſua vocatione reddantur.

XV. Quàm autem neceſſaria ſit legitima vocatio ad Beneficia Eccleſiaſtica, præcipuè Curata; quàmque periculoſum, etiam optima intentione ſuſcipere regimen animarum à Deo non vocatum, eruditè ac ſolidè oſtendit Antonius Godeau Vencienſis Epiſcopus in Diſcurſu de Vocatione ad Statum Eccleſiaſticum; unà notas legitimæ vocationis è Patribus aſſignans; meritò legendus ac ſeriò examinandus & ruminandus à junioribus Clericis, qui ſe ad Statum Eccleſiaſticum vocatos nonnunquam nimis facilè credunt.

XVI. Edictum hoc ita affigendum eſt, ut finis illius obtineatur; id eſt, ut per illud vocentur *omnes*, qui examini ſe ſiſtere volent. Unde nec locus ubi affigi debeat; nec tempus quo affixum remanere, à Synodo determinata ſunt; ſed ea arbitrio Epiſcoporum relicta; ut hi deſpiciant, quid pro more & circumſtantiis locorum fieri expediat, ut effectus Edicti habeatur, id eſt, in *omnium* notitiam indictio concurſus perveniat, quatenùs plures examini ſe ſiſtentes, poſſint capaciores Eccleſiis Parochialibus præfici. Quare non tantùm Archiepiſcopus Mechlinienſis, in cujus Diœceſi eſt Univerſitas Lovanienſis, ſed & alii Epiſcopi Edictum indictionis concurſus ad Scholas publicas dictæ Univerſitatis affigi jubent, ut hoc pacto ad notitiam Clericorum ibidem ſtudentium venire poſſit.

XVII. Debet Edictum continere tempus, intra quod qui examinari volent, ſe Epiſcopo & Examinatoribus ſiſtere debeant. Cùm verò Edictum hoc in locum nominationis ab Epiſcopo aut Patrono faciendæ, ex præſcripto Synodi Tridentinæ ſubrogetur, videtur juxta mentem Synodi tempus illud eſſe *decem* dierum; niſi tamen Epiſcopus ex cauſa rationabili prorogandum duxerit: quam prorogationem ultrà alios decem dies extendi vetuit Pius V. in Bulla ſuper forma concurſus, quæ incipit: *In conferendis* 23. in Bull. Rom. At hìc in Belgio hæc Bulla Pii V. ſaltem quoad hoc punctum recepta non videtur; ſed juxta verba Concilii Tridentini tempus hoc arbitrio Epiſcopi relictum apparet. Dicit enim Concilium nominandos eſſe ab Epiſcopo aut Patrono, Clericos aliquot idoneos intra decem dies vel aliud tempus *ab Epiſcopo præſcribendum*: Unde Zypæus monens, nullatenùs attendendum ad apices quos nonnulli in forma concurſus ſub pœna nullitatis requirunt, iis annumerat & hunc, quòd *Edictum propoſitum fuerit cum majori termino quàm viginti dierum.*

XVIII. Quando autem Edictum ſit affigendum, Synodus Tridentina non determinavit. Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanenſi ſtatuit: „ Ut cùm primùm Epiſcopus Parochialem Eccleſiam vacare co- " gnoverit, intra *triduum* ad Cathedralis & vacantis " Eccleſiæ januam publicum Edictum per totos decem " dies, vel aliud longius tempus, ejuſdem Epiſcopi ar- " bitrio propoſitum eſſe jubeat. "

XIX. Synodi Belgicæ nullum tempus proponendo Edicto, ſive concurſui indicendo determinant; hoc unum monet Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 17. *c.* 6. „ Eccleſiis Parochialibus vacantibus curabunt Epiſco- " pi & Archidiaconi, ut quàm fieri poterit *citiſſimè*, " iiſdem de idoneis Paſtoribus provideatur. "

CAPUT II.

Quæ Eccleſiæ Parochiales Concurſui ſint ſubjectæ?

1. *Forma Concurſus potiſſimùm ex Decreto Concilii Tridentini petenda.*
2. *Refertur Decretum Concilii exprimens Eccleſias Concurſui ſubjectas.*
3. *Decretum ſua generalitate quaſcumque Eccleſias Parochiales complecti videtur.*
4. *In multis uſu, & interpretatione reſtrictum: & quare?*
5. *Prima reſtrictio quoad Eccleſias curatas in Eccleſiis Collegiatis.*
6. *Secunda reſtrictio in Eccleſiis Parochialibus, quibus deſervitur per Vicarium* amovibilem.
7. *Parochiales, quibus præeſt Vicarius* perpetuus, *ſubjacent Concurſui.*
8. *Declarationes Cardinalium contraria innituntur Bulla Pii V. hic non promulgata.*
9. *Tertia reſtrictio quoad Parochiales annexas Dignitati.*
10. *Reſtrictio hæc fallit, ſi Dignitas ſit annexa Parochiali.*
11. *Decretum Concilii comprehendit Eccleſias Patr*imoniales.

12. *Quo-*

12. *Quomodo* Patrimoniales, *uti nominati Academici concurſu aliis ſint præferendi?*
13. *Synodus omnem vacationis modum ſuo Decreto comprehendiſſe videtur.*
14. *Exceptus modus vacationis per reſignationem in* favorem; *& quo fundamento?*
15. *Idque ſive proviſio fiat in Curia Romana, ſive in partibus.*
16. *Idem eſt de* permutatione.
17. *Hæ exceptiones* uſu *recepta ſunt.*
18. *Reſervatio non impedit concurſum.*
19. *Cur Concilium expreſſerit nominatim reſervationem in favorem* Cardinalium.
20. *Conciliũ complectitur etiã Eccleſias Jurispatronatus.*
21. *Excipit tamen Eccleſias Patronatus* laici.
22. *Eccleſias Jurispatronatus* mixti *nonnulli volunt concurſui eſſe ſubjectas.*
23. *His conſonat Conſtitutio Pii V.*
24. *Aliud habet praxis harum Provinciarum, ſi laicus cum Eccleſiaſtico in præſentatione concurrat.*
25. *Quid ſi per* Turnum *præſentent.*

I. QUandoquidem forma proviſionis per concurſum primùm introducta & præſcripta ſit per Synodum Tridentinam, ex hujus potiſſimùm Synodi Decreto deſumenda ſunt, quæ ad formam hujus proviſionis pertinent; atque in terminis hujus Decreti hærendum, præſertim in his ditionibus: Ubi Concilium receptum, „ prout ſonat, non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut Conſtitutiones Roma adferri poſſint, quæ præter mentem Concilii, Decretum alterent, amplient, aut reſtringant: “ ait Zypæus *Conſult.* 1. *de Elect. num.* 6. Quare nec Bulla Pii V. formam concurſus deſcribens hiſce in ditionibus uſu recepta eſt, uti ſupra notavimus; & infrà adhuc notabitur.

II. Itaque ut ſciatur in quorum Beneficiorum proviſione ſervanda ſit forma concurſus, ipſe textus Concilii Tridentini potiſſimùm expendendus eſt.

Verba ergo Synodi ſunt: „ Cùm Parochialis Eccleſiæ vacatio, etiamſi cura Eccleſiæ, vel Epiſcopo incumbere dicatur, & per unum vel plures adminiſtretur, etiam in Eccleſiis patrimonialibus, ſeu receptivis nuncupatis, in quibus conſuevit Epiſcopus uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infraſcriptum examen teneri mandat, per obitum, vel reſignationem, etiam in Curia, ſeu aliter quomodocumque contigerit, etiam ſi ipſa Parochialis Eccleſia reſervata vel affecta fuerit generaliter vel ſpecialiter, etiam vigore indulti ſeu privilegii in favorem S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, ſeu Abbatum, vel Capitulorum, debeat Epiſcopus, &c. “

III. Hac generali expreſſione cum omnibus clauſulis amplianitibus, ſat inſinuat Synodus, ſe velle, ut forma concurſus præſcripta, in cujuſcumque Eccleſiæ Parochialis proviſione, quantùm conditio temporum ferebat, ſervaretur: eò quòd expediat maximè animarum ſaluti, à dignis, atque idoneis Parochis gubernari: id quod per proviſiones in forma hic præſcripta rectiùs obtineri poſſe confidebat.

IV. Verùm quia hic providendi modus obſervari non poteſt, niſi inferiorum Collatorum, & Patronorum jus ſæpiùs diminuatur, uti infrà videbitur; mirum quomodo paulatim ſubtili interpretatione, uſuque contrario Decretum tam generaliter conceptum in multis reſtrictum ſit.

V. Imprimis licèt Concilium velit concurſum fieri, tametſi cura *Eccleſiæ* vel *Epiſcopo* incumbere dicatur, & per *unum* vel *plures* adminiſtretur, nihilominùs receptum eſt, ſæpiùſque declaratum, non eſſe locum concurſui, quando cura animarum ſpectat ad Eccleſiam Collegiatam, & cura exercetur per Canonicos vel Hebdomadarios, vel alios Clericos; ita Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ, *Gloſſ.* 6. *num.* 158.

Idipſum refert Garcias *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *n.* 180. qui tamen ibidem *num.* 176. fatetur quòd ſimilia Beneficia ſint *curata* ex hoc Decreto Concilii; atque attentis verbis Concilii, cenſuiſſe aliquando Rotam in hujuſmodi Beneficiis eſſe locum concurſui, ob expreſſa verba Concilii jam citata.

Deinde recitatis contrariis declarationibus Sacræ Congregationis concludit *num.* 181. „ Unde dictum Decretum Concilii de concurſu faciendo, non videtur receptum, ſeu intellectum ex auctoritate Papæ, & Sacræ Congregationis Concilii, quoad Beneficia, quorum cura per plures adminiſtratur, maximè in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata. “

VI. Quin & uſu receptum eſt, concurſum non habere locum, ſi cura ſit penes Capitulum, aut Monaſterium, vel aliquam Dignitatem, & exerceatur per *unum*, ſed Vicarium *amovibilem*; eò quòd per mortem talis *Vicarii* non videatur vacare Eccleſia Parochialis; quia penès ſimilem Vicarium non fuit titulus Parochialis; neque *verum* Beneficium Parochiale habere cenſendus eſt.

VII. Sed quid, ſi Eccleſia Parochialis quidem ſit unita & incorporata alicui Monaſterio aut Capitulo, vel Dignitati; ſed cura actualis ſit penès Vicarium *perpetuum*; qui inſtar veri Beneficiati inſtituatur? Contrariæ hic in ſpeciem referuntur Sac. Congregationis declarationes; quemadmodum videre eſt apud Pyrrum Corradum in Praxi Beneficiorum *lib.* 3. *cap.* 3. & Maſſobrium in Praxi habendi concurſum ad vacantes Parochiales *Præludio* 14. ubi notat ex Rebuffo aliiſque, „ quòd diſpoſita in Beneficiis curatis locum habere videantur in Vicariis *perpetuis*; & Vicaria *perpetua* dicatur Beneficium Eccleſiaſticum; & hujuſmodi Vicarii habeant verum titulum, ideòque non poſſint removeri etiamſi Rector principalis moriatur. “

Si itaque erecta ſit Vicaria in titulum, omniſque cura animarum in Vicarium tranſlata, ſolo nomine Paſtoris primitivi ſine ulla cura animarum aut jure ad functiones Paſtorales, penès Capitulum, Monaſterium aut Dignitatem remanente, tali caſu concurſui locum eſſe, aſſerit poſt Garciam alioſque Maſſobrius loco citato *dubio* 2.

Et ſanè cùm reipſa penès hujuſmodi Vicarium ſit titulus Beneficii Parochialis, eique non ſecùs atque vero Parocho cura incumbat; & per ejus mortem Eccleſia Parochialis verè vacare dicatur, vis inferretur Decreto Concilii tam generalibus & enixis terminis concepto; ſi ſimiles Vicarias concurſui non ſubjectas eſſe diceremus.

VIII. Referuntur quidem nonnullæ declarationes Cardinalium, quæ Vicarias *perpetuas* concurſui non eſſe ſubjectas declararunt, uti poſt Garciam refert Maſſobrius loco citato. Sed notat Gonzales, haſce declarationes potiſſimùm inniti Conſtitutioni Pii V. de Vicariis perpetuis, quæ incipit *Ad exequendum* 46. in Bull. Rom. quæ Vicarias perpetuas à concurſu eximit; eamque eatenùs ipſi Concilio derogaſſe, dicitque conſequenter, non eſſe ſervandam formam Concilii, ſed formam dictæ Conſtitutionis; „ quatenùs (ait) ſit *contraria* Concilio, quia eſt poſterior per quatuor annos à publicatione dicti Concilii. “ Hæc ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloſſa* 5. §. 3. *n.* 53. Hoc autem intelligi debet de locis, in quibus hæc Conſtitutio Pii V. recepta probatur; quod hiſce in partibus hactenùs contigiſſe non videtur; ideòque & Eccleſias Parochiales, licèt Monaſteriis & Capitulis unitas, & per Vicarios perpetuos deſerviri ſolitas, concurſui exponi, & juxta formam à Concilio præſcriptam conferri videmus; & pro concurſu judicaſſe Senatum Brabantiæ contra Capitulum Nivellenſe teſtatur Zypæus *Conſult.* 2. *de Elect.*

Quamvis fateatur Zypæus Concilium Brabantiæ judicaſſe Vicarias perpetuas ſubjacere concurſui, uti in textu monuimus, ipſe tamen ſuper hac quæſtione conſultus reſpondit, verius eſſe Parochiales Eccleſias, quoad titulum Capitulis, aut Monaſteriis unitas & incorporatas, nequaquam ſubjectas eſſe concurſui, tametſi etiam authoritate Epiſcoporum in *Vicarias perpetuas* poſtmodum fuerint erectæ.

Idque hoc unico, ut apparet, fundamento, quòd titulus Beneficii Parochialis, non obſtante hac erectione, maneret extinctus, adeòque decedentibus Vicariis, non poſſet dici, Eccleſias illas verè vacare.

Verùm in hoc fallitur Zypæus: per erectionem enim *Vicariæ perpetuæ*, rurſus novus ac verus titulus Parochialis per Epiſcopum erigitur, & vigore hujus ſic erectæ *Vicariæ perpetuæ*, Vicarius *perpetuus verum titulum* Eccleſiaſticum, & Beneficium Parochiale conſequitur.

Ulteriùs vigore hujus tituli, per canonicam inſtitutionem & poſſeſſionem, aſſequitur jus ad omnes functiones curam animarum ſpectantes, ſive verum jus Paro-

Parochiale, unà cum jure ad competentiam paſtoralem; aliaque jura Parochialia, ut & propterea Vicariæ perpetuæ à Canoniſtis *veræ* Beneficia reputentur, ut in textu notatum eſt.

Verum quidem eſt, quòd non obſtante in Vicariam perpetuam erectione nihilominus non totaliter annulletur ejuſdem Eccleſiæ Parochialis incorporatio, ſive unio, ſaltem quoad temporalia, & jura honorifica, aliavè curam & regimen ſpirituale animarum non aningentia; ſed hæc incorporatio manens ſalva poſt erectionem Vicariæ perpetuæ, non impedit erectionem *veri tituli* Parochialis; ſed in unum operatur hæc remanens incorporatio, quòd Vicarius perpetuus vigore hujus tituli, ſive Vicariæ perpetuæ, non conſequatur jus percipiendi omnes decimas & proventus de jure communi, ad Eccleſiam Parochialem pertinentes, ſed ob factam unionem duntaxat jus ad competentiam paſtoralem conſequatur.

Verùm hæc decimarum, aut proventuum aliorumvè jurium ad Monaſteria, aut Capitula tranſlatio, non impedit veri tituli-conditionem, non magis quàm ſi citra unionem, ſive incorporationem à Beneficio Parochiali pars proventuum abſtraheretur.

Igitur rectè judicavit Concilium Brabantiæ, Vicarias perpetuas, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini, concurſui eſſe ſubjectas.

Accedit quòd cùm Concilium Tridentinum per ſuum Decretum intenderit modum præſcribere & formam, qua ſalubrius poſſit ſaluti animarum provideri, omninò à mente Concilii Tridentini videretur alienum ejuſmodi Vicarias perpetuas à concurſu eximere: quandoquidem per has Vicarias Eccleſiis Parochialibus de Rectoribus non minus providetur, quàm per Beneficia Parochialia non incorporata.

Et ſanè ſi Eccleſiæ Parochiales Capitulis, aut Monaſteriis incorporatæ, & in quibus per Vicarios perpetuos cura animarum exercetur, à concurſu eximerentur, vix ullæ Eccleſiæ Parochiales ex Præſcripto Concilii Tridentini concurſui ſubderentur; quandoquidem pleræque præſertim rurales Capitulis, aut Monaſteriis reperiantur incorporatæ.

IX. Si Eccleſia Parochialis ſit annexa Dignitati; ipſeque obtinens Dignitatem *per ſe* exerceat curam animarum, utruſque Paſtor ſit, atque Parochialem Eccleſiam obtineat, eam nec hoc caſu concurſui ſubjacere, communis eſt Doctorum interpretatio; quam & uſus recepit; ſi nimirùm ipſa Parochialis *acceſſorie* unita ſit: quo caſu fieri collationem Dignitatis, potiùs quàm Eccleſiæ Parochialis crediderunt; ideòque hic propriè non eſſe caſum Concilii Tridentini loquentis de collatione, ſeu proviſione Eccleſiæ Parochialis. Atque hinc rurſus apparet, quòd Decretum Concilii Tridentini ſtrictè & ad verborum rigorem interpretandum crediderint: quod an conforme ſit menti ipſius Concilii, hanc formam concurſus præſcribentis, ut diligentiùs ac ſecuriùs ſaluti animarum provideretur, alii viderint.

X. Interim ſi Canonicatus aliudvè Beneficium ſit unitum Eccleſiæ Parochiali via *ſuppreſſionis* vel *acceſſionis*, concurſui eam ſubjectam eſſe dubitari nequit: Parochialis enim eo caſu manet in ſuo *integro*, ac *naturali* ſtatu; atque per mortem poſſeſſoris verè contingit vacatio Eccleſiæ Parochialis; & propriè proviſio fieri debet de Eccleſia Parochiali.

XI. Vult Concilium formam concurſus obſervari etiam in Eccleſiis *patrimonialibus*, quorum Beneficiorum nulla ſit expreſſa mentio in jure noſtro, neque in jure tangitur materia iſtorum Beneficiorum; uti poſt alios obſervat Gonzales ad Regul. 6. Cancell. Gloſſ. 9. §. 1. ubi latè de his Beneficiis tractat; & aliqua jam ſuprà, *tit.* 19. *cap.* 1. notata ſunt.

Illud hic notandum, quòd Concilium hujuſmodi Beneficia concurſui ſubjiciens, oſtendat, voluiſſe ſuum Decretum ad omnes paſſim Eccleſias Parochiales extendere: quia hæc Beneficia ejus ſunt conditionis, ut ſub ſimplici Beneficiorum appellatione non veniant; ipſaque impetratio Beneficii ſit *nulla*, ſi ipſa *Patrimonialitas* non ſit expreſſa; uti notat Gonzales d. loco.

XII. Adhæc obſervandum, ita inſtitui concurſum in hiſce Eccleſiis Patrimonialibus, ut tamen qualitati Beneficiorum non derogetur. Unde ſi plures quidem ſe examini ſiſtant, at unus duntaxat *Patrimonialis*, ſive qualitatem illam habens, quam Beneficia *Patrimonialia* requirunt, hic aliis præferendus erit: ſi modò & moribus & doctrina aliiſque qualitatibus ad regimen Parochialis Eccleſiæ vacantis idoneus ſit.

Idipſum locum habet in Eccleſiis Parochialibus, quæ Graduatis aut Nominatis Academicis debentur. Hi enim ſi idonei per examen reperiantur, cæteris concurrentibus præferendi ſunt; tamquam qui qualitatem requiſitam aut jus aliquod ad Beneficium vacans præ aliis concurrentibus habent: & ita quoad Nominatos Lovanienſes quotidie practicatur.

In textu mentio incidit, de Beneficiis *Patrimonialibus*; quòdque ſi Parochialia ſint, hæc etiam juxta Decretum Concilii Tridentini eſſe concurſui exponenda. Verùm quia Beneficia notanter curata non ſunt jure hæreditario deferenda, omniſque carnis, & ſanguinis affectus, præſertim in horum proviſione, abeſſe debet, optandum eſſet, ut hæc Beneficia penitus fuiſſent abolita, nullaque ſaltem de novo admittantur per Epiſcopos.

XIII. Subjungit deinde Concilium hanc formam præſcriptam eſſe ſervandam: „ Cùm Eccleſiæ Parochialis vacatio per obitum, vel reſignationem, etiam in Curia ſeu aliter quomodocumque contigerit. “

Si hæc verba Concilii in ſua generali expreſſione attendantur, non obſcurum erit, Synodum omnem vacationis modum voluiſſe comprehendere.

XIV. Hic nihilominus viſum fuit, ſubtili ſatis interpretatione, non comprehendi Parochialem Eccleſiam, quando reſignatur coram Pontifice non ſimpliciter, ſed *in favorem* certæ perſonæ; atque ita quotidie practicari teſtatur Pyrrus Corradus *in Praxi Benefic. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 5. eamque interpretationem fundarunt in hoc, quòd reſignatio *in favorem* non inducat vacationem propriè; uti ibi loquitur Corradus; vel ut dicit Garzias *de Beneficiis part.* 9. *cap.* 2. *num.* 158. „ Beneficia reſignata *in favorem* non dicuntur vacare ad effectum ut alteri conferri poſſint. “

XV. Addit Corradus, hoc caſu ceſſare concurſum, „ ſive reſignatarius ſit proviſus in Curia, ſivè in partibus. Quando enim reſignatarius neque eſt in Romana Curia præſens, neque ad eandem tranſmiſit teſtimonium ſuæ idoneitatis, tunc expediuntur litteræ ſuæ proviſionis in forma *Dignum*, quas poſteà ſuo Ordinario præſentabit, ut examinetur non per concurſum, ſed tantùm ab Examinatoribus Synodalibus ſimul cum Ordinario, & ſi reperiatur idoneus, conſequitur poſſeſſionem Parochialis Eccleſiæ. “

XVI. Cùm in permutatione Beneficiorum, non alia intervenire cenſeatur vacatio, quàm in reſignatione *in favorem*; imò ipſa permutatio tacitè contineat reſignationem in favorem; eadem ratione nec hìc formam concurſus requiri tradunt communiter Canoniſtæ, quos loco cit. citat Corradus.

XVII. Licèt forſan non ſine fundamento dubitari poſſet, num hujuſmodi interpretatio tam generali expreſſioni Concilii conſonet, præſertim ubi tam diſertè & ſine ulla diſtinctione provideri vult per concurſum, quando Eccleſiæ Parochialis vacatio per *reſignationem etiam in Curia* contigerit, etiamſi Parochialis Eccleſia reſervata vel affecta fuerit generaliter, vel ſpecialiter, nihilominus indubitata hodie praxis eſt, in hujuſmodi reſignatione & permutatione ceſſare concurſum; uti teſtatur Corradus; qui huic praxi objiciens verba Concilii Tridentini, ob quæ non videtur ſufficere examen ſine concurſu, reſpondet: *Quia nihilominus ſufficere diu obſervavimus.*

XVIII. Ne autem per reſervationes aut affectiones forma concurſus à Concilio præſcripta impediatur, aut reſtringatur, addit Concilium: „ Etiamſi ipſa Parochialis Eccleſia reſervata vel affecta fuerit generaliter vel ſpecialiter, etiam vigore indulti ſeu privilegii in favorem Romanæ Eccleſiæ Cardinalium ſeu Abbatum, vel Capitulorum. “

XIX. Concilium ut omnem reſervationem comprehenderet, exprimere voluit reſervationem in favorem *Cardinalium*; eò quòd dubitarent Canoniſtæ utrum in generali conſtitutione Cardinales, ob eorum eminentem dignitatem & ſingulares prærogativas, intelligerentur comprehenſi, ſi nulla ipſorum ſpecialis mentio fiat, Gonzales ad *Regul.* 8. *Cancellar. Gloſſ.* 24. *num.* 11.

XX. Sub Decreto Concilii etiam comprehendi Ec-

cleſias Juriſpatronatus, ſive quæ ad alicujus Patroni præſentationem aliàs eſſent conferendæ, ex ipſo Decreto manifeſtum eſt. Vult enim „ ut Epiſcopus & „ qui *jus Patronatus* habet, intra decem dies, vel „ aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos „ aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram de- „ putandis Examinatoribus nominet: “ Hic clarè ſupponit Concilium, aliquem habere jus Patronatus Eccleſiæ vacantis, in cujus proviſione formam concurſus ſervari vult; illudque quotidianæ praxi eſt conforme.

XXI. Verùm tantùm de Jure Patronatus Eccleſiaſtico hic Concilium loqui, verba ſequentia Concilii apertè declarant, quibus aliam formam providendi Eccleſiis Parochialibus ad jus Patronatus laicorum ſpectantibus præſcribit, quòd nimirùm, „ qui è Pa- „ trono præſentatus erit, ab eiſdem deputatis (ad „ examen) examinari, & nonniſi idoneus repertus „ fuerit, admitti.

XXII. Si jus Patronatus ſit *merè laicale*, formam concurſus ſervari non debere, apud omnes in confeſſo eſt: ſed ſi ſit jus Patronatus *mixtum* dubitari poſſet; eò quòd ex quorumdam Canoniſtarum ſententia, qualitas Eccleſiaſtici tamquam dignior trahere debeat ad ſe qualitatem laicalem tamquam minùs dignam; atque hoc titulo jus Patronatus cenſeri debeat potiùs Eccleſiaſticum, quàm laicale; præſertim in hoc caſu, ubi eſſe Eccleſiaſticum magis favet Eccleſiæ, cui meliùs per concurſum proviſum ibi præſumitur.

XXIII. Hac indubiè ratione motus Pius V. in citata Bulla, quæ incipit, *In conferendis*, inter Parochiales Eccleſias concurſui ſubjectas enumerat illas, quæ Juriſpatronatus Eccleſiaſtici, *vel aliorum ſeu Clericorum & Laicorum simul* fuerint.

Cui Conſtitutioni veriſimiliter innituntur Declarationes Cardinalium, quibus non ſemel declaratum eſt, Eccleſias Parochiales Juriſpatronatus *mixti* ſubjacere concurſui; etiam quando jus Patronatus pertinet pro duabus partibus ad laicum, & pro una tantùm ad Eccleſiaſticum. Vide Pyrrum Corradum citato *cap.* 3. & Garziam *d. cap.* 2. *n.* 70. Eamque ſententiam amplexus eſt S. Carolus in Concil. V. Mediolanenſi *part.* 3. *tit. Quæ ad beneficiorum collationem attinent.*

XXIV. Verùm ſi reverà ſint Patronatus *mixti*, ideſt, Laicus & Eccleſiaſticus ſimul ad præſentationem concurrant, ipſe Laicus hic in Belgio concurſum excludet; neque per concurſum patiotur Laici quidquam imminui aut detrahi de jure ſuo: ipſumque Concilium in Belgio receptum eſſe cum expreſſa clauſula, ſalvo jure Patronatus Regis ejuſque vaſſallorum, notat Zypæus *tit. de Conſtitut. num.* 6. & notoria praxis oſtendit; quæ Eccleſias Parochiales hujuſmodi Juriſpatronatus mixti à concurſu eximit; quemadmodum & ob mixturam Laici, hæc aliaque Beneficia eximuntur à Reſervationibus Pontificiis, & Nominationibus Academicis: unde quoad hunc articulum, nec dicta Conſtitutio Pii V. nec Declarationes Cardinalium eidem innixæ in Belgio receptæ ſunt.

XXV. Si autem Juſpatronatus ita *mixtum* ſit, ut præſentatio *alternatim* ſive per *turnum* ſpectet nunc ad Laicum, nunc ad Eccleſiaſticum, ita ut ad eamdem præſentationem numquam concurrant, tunc in *turno* Eccleſiaſtici cenſetur totum Eccleſiaſticum; & conſequenter ea vice Eccleſia Parochialis vacans, tamquam ad præſentationem Patroni Eccleſiaſtici ſpectans, concurſui ſubjecta eſt, juxta expreſſa verba Concilii Tridentini. Neque hoc caſu aliquod præjudicium generatur Patrono Laico; quia etiam per collationem in forma concurſus factam *turnus* Eccleſiaſtici conſumitur; ut infrà titulo de Jurepatronatus oſtenditur.

CAPUT III.

De Examinatoribus, & examine.

1. *Synodus Tridentina deſideravit, ut Epiſcopus per ſe examini interſit.*
2. *Licèt Epiſcopus, etiam ſine juſta cauſa, abſit, non propterea concurſus eſt invalidus.*
3. *Debent ad minùs cum Epiſcopo adeſſe tres Examinatores.*
4. *Hi in Synodo Diœceſana quotannis eligendi.*
5. *Ob intermiſſionem Synodorum non intermittendus concurſus.*
6. *Nimis inhærent cortici verborum, qui concurſum volunt eſſe* nullum *ob defectum Examinatorum* Synodalium.
7. *Examinatores hodie eliguntur ab Epiſcopis extra Synodum.*
8. *Quales eligendi Examinatores?*
9. *An Synodus in eligendis Examinatoribus aliquem ordinem præſcripſerit?*
10. *An ob non ſervatum ordinem concurſus ſit nullus?*
11. *Quid in Examinatoribus præcipuè deſideraverit Synodus.*
12. *Ex Decreto Synodi evincitur, gradus Academicos non nimiùm facilè eſſe annuendos.*
13. *Juramentum ab Examinatoribus præſtandum.*
14. *Juramentum illud tantùm ſemel præſtatur.*
15. *Examinatores nihil occaſione examinis accipere poſſunt.*
16. *Examinatores ſibi omni ſpe retributionis examen facere debent; nec poteſt Ordinarius ſtipendium ipſis aſſignare.*
17. *Super quibus examen inſtituendum.*
18. *Non tantùm circa doctrinam, ſed etiam alias qualitates.*
19. *Debet attendi capacitas ad* hanc vacantem *Eccleſiam.*
20. *Examinandi circa exercitium orationis.*
21. *Super formandis concionibus.*
22. *An unquam aliàs* curam *animarum egerint?*
23. *Examinatores totam vitæ ſeriem examinare debent.*
24. *Quàm difficile ſit per examen, prout hodie inſtituitur, exactam notitiam Examinandorum accipere.*

I. CONcilium Tridentinum vult, ut „ tranſacto “ conſtituto tempore, omnes qui deſcripti fue- “ runt, examinentur ab Epiſcopo, ſive, eo impedi- “ to, ab ejus Vicario generali, atque ab aliis exami- “ natoribus non paucioribus quàm tribus. “

Ex his ſatis intelligitur, deſideraſſe Synodum, ut ipſe Epiſcopus huic examini interſit, eique præſideat, quo præſens poſſit de capacitate Examinandorum ipſe exactiùs ſecuriùſque judicare. Cùmque hic agatur de re ſummi momenti, & unde præcipuè rectum regimen Diœceſis dependet, non facilè alia negotia ob hoc examen Epiſcopos, quibus ſalus animarum & ſpirituale Diœceſium regimen cordi ſunt, avocabunt: verendumque ne Epiſcopis circa hoc examen negligentibus, & paſſim aliis id credentibus, frequenter regeri poſſit illud S. Bernardi. „ Optimi videlicet æ- “ ſtimatores rerum, qui magnam de minimis, par- “ vam aut nullam de maximis curam gerunt. Sed, “ ut liquidò datur intelligi, patientiùs ferimus Chriſti “ jacturam, quàm noſtram. *Lib.* 4. *de Conſid. cap.* 6. “

II. Interim quia nonnumquam contingere poteſt, ut & zeloſiſſimi quique Epiſcopi nonnullis aliis negotiis graviſſimis detineantur, permittit Synodus, ut hujuſmodi impedimento occurrente, poſſit coram Vicario ejus generali examen peragi. Imò tametſi minimè conveniat, ceſſante juſto impedimento, examen Vicario committi, ſi nihilominùs committatur, non propterea inducetur nullitas examinis; aut concurſus ob id de nullitate argui poterit, quemadmodum notat Garzias *de Beneficiis part.* 9. *num.* 119. monens illa verba, *eo impedito*, poſita eſſe ad demonſtrandum, convenire, quòd ab Epiſcopo, ceſſante impedimento, fiat examen. Huic opinioni conformis eſt omnium Diœceſium praxis.

III. Vult autem Synodus, ut cum Epiſcopo ejuſve Vicario generali adſint alii examinatores, non pauciores quàm *tres*; non quòd præcisè requiritur numerus *trium*, ſed quod non poſſint eſſe pauciores quàm *tres*.

IV. Ut autem capaciores magiſque integri ſint hi examinatores, ſtatuit Concilium: „ Examinatores “ autem ſingulis annis in Diœceſana Synodo ab Epi- “ ſcopo, vel ejus Vicario ad minùs ſex proponan- “ tur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab eo probentur. “ Adveniente vacatione cujuslibet Eccleſiæ, *tres* ex “ illis eligat Epiſcopus, qui cum eo examen perfi- “ ciant, indeque ſuccedente alia vacatione, aut eoſ- “ dem, aut alios *tres*, quos maluerit, ex prædictis “ illis ſex eligat. “

Ab hac Synodi deputatione, ſeu probatione, hi dicuntur examinatores *Synodales*.

V. Concilium Tridentinum eadem hac Seſſione, qua promulgavit Decretum de forma concurſus ad Eccleſias Parochiales, etiam decreverat *cap.* 2. ut *Synodi Diœceſanæ* QUOTANNIS *celebrentur*. Hac ergo Decreti executione ſuppoſita, & ei conformi annua celebratione Synodi Diœceſanæ, optima ratione decrevit Concilium, ut *quotannis* in Synodo examinatores ad examen concurſus deputarentur. At ſupponere Concilium voluiſſe, ob intermiſſionem Synodorum, etiam concurſum eſſe neceſſariò omittendum; eò quòd examinatores in *Synodo* propoſiti & probati non haberentur, à ratione alienum, & nimis litterale eſt.

VI. Cùm enim Concilium hanc formam concurſus & examinis propoſuerit tamquam medium aptiſſimum, quo diligentiùs, ac rectiùs Eccleſiis Parochialibus provideatur, crediderítque maximè expedire animarum ſaluti a dignis atque idoneis Parochis eas gubernari, nullatenus veriſimile eſt, Concilium ab hac formalitate voluiſſe validitatem concurſus dependere; aut eam examinandi rationem ceſſare, propterea quòd examinatores in Synodo Diœceſana deputati non habeantur.

Unde Zypæus, *Conſult.* 1. *de Elect.* inter nullitates concurſus a Barboſa aliiſque cortici verborum nimium inhærentibus, contra mentem Synodi allegatas, reponit ſequentes; quòd „ examinatores in Synodo non ſint approbati, & quidem *tres* in Synodo approbati non ſint adhibiti, vel ſingulis annis in Synodo ſex examinatores non ſint propoſiti, nominatim quidem, & non in genere, vel ſub nomine dignitatis, vel in locum denominatorum eo anno mortuorum alii ſurrogati non ſint ab Epiſcopo cum conſilio Capituli, & dummodò mox intra annum Synodus celebretur: nam elapſo anno Synodi, omnium officium expirare volunt, adeò ut niſi ſex in Synodo nominati ſuperſint, cæterorum officium nullius ſit momenti, nec Epiſcopo liceat alios ſumere; adeò quidam ut quamvis in prioribus Synodis probati ſint examinatores, nullius flocci ſint, niſi in ultimis Synodis ſint expreſsè confirmati, & quidem tam ſcrupuloſè, ut quamvis competenti numero examinatores fuerint Synodales, ſi quis tamen acceſſerit non Synodalis, actum aliorum irritet."

Has aliaſque nullitates ex ipſorum verborum rigore petitas, & quæ hodie ubique concurſum ceſſare facerent, videre eſt apud Barboſam *de Officio Epiſcopi parte* 3. *Allegat.* 60. & Maſſobrium in praxi habendi concurſum *Requiſito* 11. & 12. quas & communis praxis omnium paſſim Diœceſium, in quibus concurſus viget, tamquam menti Concilii Tridentini contrarias rejecit.

In textu notavimus ex Zypæo, *Conſult.* 1. *de Elect. num.* 6. quòd nonnulli nimiùm rigoroſè cortici verborum Decreti Concilii Tridentini inhærentes, ob leviores formalitates prætermiſſas, reddant concurſum ad Parochiales Eccleſias invalidum; imò in pluribus Diœceſibus quodammodo impoſſibilem.

Porrò rectè monet Zypæus, *n.* 9. quòd mens Concilii Tridentini fuerit ſaluti animarum per maximè idoneos Parochos providere. „ Quod & Synodus 1. Provincialis Mechlinienſis conſiderans, litteram occidere, rationemque legis vivificare, commiſerit prudentiæ Epiſcoporum, omnia ad examen hujuſmodi neceſſaria, & proviſiones poſt examen ipſorum judicio neceſſarium factas, validas declaraverit: profectò (ait) ſalubrius quàm Romaniſtæ quidam Curiales, qui omnes conſectantur ſubtilitates, ut hujuſmodi concurſus ſubvertant, quo via aperiatur Romipetis, qui tumultus augeant."

VII. Examinatores neceſſarios credunt Epiſcopi, at ii, dum Synodus Diœceſana ob temporum & rerum circumſtantias haberi nequit, ab ipſis Epiſcopis tamquam Synodi Diœceſanæ Præſidibus & præcipuis directoribus eligi poſſunt; uti & ab ipſis etiam ſine conſilio ſui Cleri aut Capituli eligi, longo uſu invaluit; dicunturque nihilominus examinatores *Synodales*; eò quòd fungantur vice illorum, qui à Synodo eſſent probandi.

VIII. Quales autem Concilium deſideraverit in examinatores aſſumi, declarat verbis ſequentibus: „ Sint verò examinatores Magiſtri, ſeu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico vel alii Clerici, ſeu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam ſæculares, qui ad id videbuntur magis idonei."

IX. Credis multiſque aſtruere conatur Fagnanus ad *Cap.* INTER CÆTERA 11. *de Reſcriptis*, à Concilio inter diverſa perſonarum genera hic expreſſa, non eſſe datam optionem Epiſcopo deputandi in examinatores quos vellet; ſed potiùs ordinem eſſe præſcriptum, „ adeòut Clericos gradu Magiſterii, aut Doctoratus, aut Licentiaturæ carentes, eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia ſuppetat." Et conſequenter Epiſcopum ad ſecundam partem alternativæ, quæ incipit à particula disjunctiva *Vel*, pervenire non debere, quamdiu primæ poſſit eſſe locus.

X. Monet tamen Fagnanus ibidem *n.* 54. „ Etſi Epiſcopus eligere debeat examinatores prædictis qualitatibus inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen ſequitur, ut ſi alios Clericos eligat, concurſus propterea ſit nullus. Deinde ſubjungit: Sacra Congregatio Concilii aliàs conſulta in caſu Montis Regalis, an concurſus habitus coram examinatoribus Synodalibus *non Doctoribus vel Magiſtris*, aut ſaltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico, ſit *nullus*, cùm præſertim alii extant his qualitatibus præditi: Die 2. Auguſti 1602. reſpondit, debuiſſe quidem eligi examinatores, qui ſint Magiſtri, ſive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterùm, etiamſi his qualitatibus careant, concurſum *non* eſſe propterea *nullum*."

XI. Etiam hic nullam de validitate concurſus quæſtionem moveri intelligimus, tametſi omiſſis Graduatis in examinatores aſſumantur Clerici non Graduati. Equidem Decretum Concilii ſat evincit, voluiſſe Concilium indicare, in examinatores eſſe aſſumendos, qui eruditione aliiſque dotibus magis idonei ſunt: qui huic examini, à quo Eccleſiarum Parochialium proviſio dependet, non tantum corporaliter præſentes ſint, & aliquas quæſtiones præformatas proponere queant; ſed juſtum rectumque judicium de concurrentium capacitate ad regimen animarum ferre poſſint.

XII. Hic rurſus nota, Concilium ſollicitum, ut idonei examinatores eligerentur, Graduatos ſpecialiter deſignaverit, tamquam qui publicum capacitatis & eruditionis teſtimonium acceperint; quo rurſus elucet, quomodo Eccleſiæ imponant, qui hujuſmodi publica teſtimonia nimia facilitate annuunt; de quo ſupra *tit.* 19. *cap.* 4.

XIII. Hi examinatores ex præſcripto Concilii Tridentini jurare debent „ omnes ad ſancta Dei Evangelia ſe quacumque humana affectione poſtpoſita, fideliter munus executuros."

XIV. Juramentum non in quolibet actu examinis præſtari debet, nec præſtari ſolet; ſed tantùm ſemel in initio aſſumptionis: quamvis optandum eſſet, ut examinatores ad examinandum properantes ſemper præſtiti à ſe juramenti meminiſſent; omnemque humanum affectum deponerent; ac ſignanter placendi Epiſcopo, à quo dependent; & non raro promotionem ulteriorem expectant, quo facilè contingit, affectu excæcante, ut favorabiliùs judicent de iis, quos noverint Epiſcopo gratiores: licèt etiam ſciant, aut facilè ſcire poſſint, Epiſcopum humano affectu erga nonnullos præoccupatum: de quo affectu nimirùm placendi, hodie major ſuſpicio eſſe poteſt, dum à ſolo Epiſcopo conſtituuntur.

XV. Ut magis integri & indifferentes ſint examinatores, vult Concilium ut „ caveant, ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis, nec ante, nec poſt accipiant, alioquin ſimoniæ vitium, tam ipſi, quàm alii dantes incurrant; à qua abſolvi nequeant, niſi dimiſſis Beneficiis, quæ quomodocumque etiam obtinebant, & ad alia impoſterum inhabiles reddantur."

XVI. Hic rigor ſatis inſinuat, Concilium omninò voluiſſe, ut hoc examen ſine omni ſpe remunerationis perageretur: ne vel ſpe munerum Examinatores in judicando excæcari contingeret. Imò teſte Garzia, *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *n.* 374. declaravit S. Congregatio: „ Non poteſt Ordinarius ſtatuere aliquod ſtipendium, etiam minimum Examinatoribus deputatis in Synodo pro concurſu Parochialium, & ſi Synodus Diœceſana ſecùs ſtatuerit, Decretum eſſe irritum & nullum."

17. *In reſervatis videtur collatio petenda à Pontifice.*
18. *Id in Belgio non ſervatur; & quare?*
19. *Hæc obtinent in Parochialibus* liberæ *collationis.*
20. *Decretum Concilii Trid. quoad Eccleſias Juriſpatronatus Eccleſiaſtici.*
21. *Concilium loquitur de* inſtitutione authorizabili.
22. *Attento jure comuni videtur electio dignioris potiùs Patrono, quàm Epiſcopo delata.*
23. *Aliquando judicatum electionem Patrono competere.*
24. *Inſtitutio etiam authorizabilis poteſt competere Archidiacono.*
25. *Malè confunditur inſtitutio cum datione curæ animarum.*
26. *Archidiacono competit interdum inſtitutio jure tantùm delegato.*
27. *Poteſt etiam jure* proprio & ordinario *eam habere.*
28. *Poteſt electio dignioris competere Epiſcopo, tametſi inſtitutio pertineat ad Archidiaconum.*
29. *Capitulum Sede vacante confert Parochiales; & inſtituit concurſum.*

I. PEracto examine (ait Concilium Tridentinum) „ *renuntientur, quotcumque* ab his (examinatoribus) *idonei* judicanti fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam opportunis.

II. Si inter examinatores non conveniat ſuper idoneitate, aut inidoneitate aliquorum qui examinati ſunt, tunc à pluralitate ſuffragiorum concluditur; aut ſi vota ſint paria vel ſingularia, accedere poterit Epiſcopus, ejuſve Vicarius qui in examine præſens fuerit, quibus magis videbitur, uti loquitur Synodus Tridentina.

III. Hæc autem acceſſio fieri omninò debet in *ipſomet* examine, & coram iiſdem examinatoribus ſimul congregatis, non autem ſeparatim, ait Maſſobrius in Praxi habendi concurſum, *requiſ.* 3. ſequutus Garziam de Benef. *part.* 9. *cap.* 2. *num.* 58. rationem ſubjicit: „ Nam approbatio vel reprobatio eorum qui examinantur, non poteſt fieri ſeparatim, ſed ab examinatoribus ſimul cum Ordinario. „ Notat quoque ibid. *num.* 56. à S. Congregatione reſolutum fuiſſe, “ examen eſſe faciendum coram Epiſcopo, vel ejus Vicario abſque eorum voto *deciſivo*, & tantùm eos poſſe accedere, ubi vota ſunt paria vel ſingularia.

IV. Idipſum tradit Cardinalis de Luca in annotatione ad hoc *cap.* 18. Concilii Trident. *num.* 9. dicens quòd examinatores „ *collegiativo* jure, votum, ſive ſecretum, ſive publicum, aut in ſcriptis vel oretenus, pro diverſis locorum ſtylis, in *ipſo actu*, proferre debeant, quos ſcil. approbent, & quos reprobent.

V. Cùm capacitas ad regendam Eccleſiam Parochialem non conſiſtat in ſola doctrina, etiam non ſufficit, ut examinatores proferant judicium ſuper ſola concurrentium doctrina; ſed requiritur, ut renuntient, ac judicent qui inter examinatos ſint *abſolutè* idonei ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam; uti ex ſuprà relatis Concilii verbis eſt manifeſtum. Unde teſte Garzia de Benef. *part.* 6. *cap.* 2. *num.* 236. cenſuit Congregatio, „ quòd huic Decreto non eſt ſatisfactum per relationes examinatorum, quorum aliqui ſimpliciter renuntiaverunt examinatum idoneum quoad litteraturam, aliique approbaverunt eum ad litteraturam, quoad *reliqua* dicentes eſſe *onus* Epiſcopi.

VI. Verùm ſi quid ex his omiſſum eſſet; v.g. ipſi examinatores *abſente* Epiſcopo, ſua vota in communi collegiſſent; judiciumque deprompſiſſent, & Epiſcopo *abſenti* illud per litteras ſignificaſſent, uti hic fieri ſolet, nequaquam propterea de nullitate concurſus erit arguendus.

VII. Ex his (ab examinatoribus tamquam idoneis „ renuntiatis) Epiſcopus eum eligat, quem cæteris „ magis idoneum judicaverit, „ ait Concilium Tridentinum.

Debet ergo vi Decreti Concilii Epiſcopus ex renuntiatis tamquam idoneis ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam eligere *digniorem*. Neque hic aliquid poſitivi Concilium ſtatuit, aut Epiſcopo injungit; ſed obligationem ex jure etiam naturali profluentem proponit, & ſervari mandat.

VIII. Dicendo autem, *quem magis idoneum* JUDICAVERIT, ſignificat, judicium de majore idoneitate inter approbatos ab examinatoribus, relinqui Epiſcopo, ita nimirùm ut Epiſcopus præeligendo ex humano affectu minùs dignum poſtpoſito *digniore*, graviter quidem peccet; ſed tamen ipſa electio in foro externo impugnari nequeat; quemadmodum generaliter de electione *minùs digni* omiſſo digniore, docent poſt S. Thomam communiter Theologi & Canoniſtæ; de quo latiùs infrà, ubi de evitanda acceptione perſonarum in Beneficiorum collatione agetur.

IX. Unde notat Fagnanus *ad cap.* EAM TE 11 *de ætate & qualit. Ordinand. n.* 26. quòd licèt aliquando in Rota reſolutum fuerit, quòd à reprobatione examinatorum detur appellatio devolutiva, „ tamen non poteſt Poſtpoſitus ab *irrationabili* judicio Epiſcopi *appellare* in *vim Concilii*.

X. Addit expreſſè hæc verba, *in vim Concilii*, nam poſt Concilium ſupervenit Conſtitutio Pii V. quæ incipit *in conferendis*, in qua §. 7. decernitur. „ Ut autem non ſolùm dignis, ſed *magis idoneis* repertis, “ juxta ejuſdem Concilii Decretum Parochiales Eccleſiæ “ conferantur; Volumus, & decernimus, quòd ſi Epi- “ ſcopus minus habilem poſthabitis magis idoneis ele- “ gerit; poſſint ii, qui rejecti fuerint, à mala electio- “ ne hujuſmodi ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eligens “ Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem “ Ordinarium uti Noſtrum, & Sedis hujuſmodi delega- “ tum, aut alias ad ipſam Sedem Apoſtolicam appella- “ re, ac prælectum ad novum examen coram ipſo ap- “ pellationis Judice, & ejus examinatoribus provoca- “ re. Et conſtito de prioris eligentis irrationabili ju- “ dicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per “ eumdem Judicem appellationis authoritate noſtra “ (quatenus collatio ad Epiſcopum, à quo appellatum “ fuit, ſpectaret) conferatur; aliàs eidem magis ido- “ neo per Judicem appellationis approbato conferen- “ da, remittatur ad eum ad quem collatio, proviſio, “ vel inſtitutio ſpectabit. Hæc tamen appellatio inter- “ poſita interim non impediat, aut ſuſpendat quomi- “ nus electio per Ordinarium primo loco facta inte- “ rim debitæ demandetur executioni; & proviſus ab “ eadem Eccleſia cauſa appellationis hujuſmodi pen- “ dente non amoveatur. Et ſi quis à ſententia per “ Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is “ tunc ad Sedem ipſam Apoſtolicam appellabit. “

XI. In vim hujus Conſtitutionis poſſe rejectum ab irrationabili Epiſcopi judicio appellare, ſaltem quoad effectum devolutivum, ſatis apparet manifeſtum; & notant paſſim recentiores Canoniſtæ, qui hujus Conſtitutionis meminere, dicuntque, neque poſtpoſitum debere ante introductam appellationem per aliqua *nova* documenta probare, Epiſcopi judicium fuiſſe irrationabile; ſi id probetur per *novum* examen, aut aliunde coram *judice appellationis*; uti latè probat Fagnanus loco jam citato; aſſeritque ſæpiùs à Sacra Congregatione, & *Rota* Romana ita deciſum fuiſſe.

XII. Monet tamen Fagnanus ibidem *num.* 39. quòd etſi ad obtinendum *novum* examen in judicio appellationis, non ſit neceſſe, ut *priùs* conſtet de *irrationabili* judicio; nihilominus S. Congregatio non conſueverit novum examen decernere, niſi dato aliquo *fumo irrationabilitatis* & malæ prælectionis Epiſcopi. Deinde nonnullis interpoſitis refert, die 21. Feb. 1612. cenſuiſſe S. Congregationem, concurſum novum in Urbe inſtituen- “ dum, ubi orator de veritate narratorum dederit fumum; “ id eſt, poſtquam per atteſtationes extrajudiciales, vel “ alia uniformia, documenta de hujuſmodi ſuſpicione, “ & gravamine aliqualem fecerit fidem, ut ſic proba- “ bilis, & ſufficiens cauſa eum excuſet à calumnia. “

Sanè niſi hæc cautio adhibeatur, ſed indifferenter appellatio ab electione Epiſcopi, tamquam irrationabiliter facta admittatur, rariſſimus, aut penè nullus inſtituetur concurſus, qui non litibus & quæſtionibus, non ſine gravi animarum diſpendio, ſubjacebit.

XIII. Cùm verò hiſce in ditionibus concurſus inſtituatur ex præſcripto Concilii Tridentini, neque conſtet, Conſtitutionem Pii V. hactenus hic receptam, & juxta modum in Belgio uſitatum legitimè publicatam; non ſolent quoque ab electione Epiſcopi appellationes interponi; neque facilè eas Epiſcopi admitterent; inhærentes Concilio Tridentino danti auctoritatem Epiſcopo eligendi ex approbatis ab examinatoribus, *quem cæteris magis idoneum judicaverit*, ſcilicet ipſe Epiſcopus.

XIV. Quin-

XIV. Quinimò cum Concilium judicium de *magis idoneo* detulerit Epiſcopo, non apparet, quòd in hac electione, ſive judicio ipſe dependeat à judicio & ſuffragio examinatorum: ut ſi ipſi examinatores inter examinatos *ordinem* ſervaſſent, exprimendo quos præ aliis judicaverint tanquam magis idoneos eſſe præferendos, Epiſcopus deberet hunc ordinem ſervare: ſed poſſet, hoc ordine neglecto, eligere quem ipſe cæteris magis idoneum judicat: idque etiam juſtè ac licitè, ſi ex particularibus Informationibus noverit, illum reverà præ hoc ad vacantem Eccleſiam eſſe magis idoneum. Si autem ex humano aliquo affectu minùs idoneum magis idoneo præeligat, electio quidem illicita erit in foro fori, graviterque coram Deo culpabilis erit Epiſcopus; ſed in foro fori valida erit; & ita habet praxis quotidiana.

XV. Hæc tamen eligendi libertas à Concilio Epiſcopis data reſtringitur ad eos, qui examine peracto ab examinatoribus *idonei* judicati fuerunt ætate, moribus, doctrina, prudentia & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam opportunis. Nam poſtquam dixit, quotquot ita *idonei* ſunt, peracto examine eſſe renuntiandos, immediatè ſubjungit: Ex HISQUE Epiſcopus *eligat*, &c. manifeſtè ſignificans, *ex his* qui tamquam idonei renunciati ſunt, ab Epiſcopo eligendum illum, quem *ex his* magis idoneum judicaverit. Unde ex omnium Canoniſtarum ſententiis, non licet Epiſcopo eligere illum, quem examinatores, aut eorum major pars *inidoneum* judicarunt; tametſi ipſe judicaret ex particularibus informationibus, hunc eſſe idoneum; imò cæteris magis idoneum. Nam, ut antè notatum fuit, judicium de idoneitate ipſis examinatoribus Synodalibus & juratis à Concilio Tridentino delatum eſt: ipſi verò Epiſcopo tantùm ſuffragio deciſivo in paritate conceſſo.

XVI. Poſtquam ex renuntiatis ab examinatoribus tanquam idonei ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam, Epiſcopus elegerit quem cæteris magis idoneum judicaverit, tum vult Concilium, „ ut illi & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit „ eam conferre.

XVII. Hinc ſtatuunt Canoniſtæ, quòd ſi Eccleſia vacans ſit ex *reſervatis* Sedi Apoſtolicæ, aut vacet in menſe *reſervato*, Epiſcopus quidem poſſit inſtituere concurſum: & ex renuntiatis idoneis eligere quem cæteris magis idoneum judicaverit; ſed quòd debeat ipſe electus à Pontifice collationem accipere; atque ita vi Concilii Trident. eatenus quidem eſſe reſervationem ſublatam, quòd ea non obſtante concurſus inſtitui queat; ſed tamen collatio examinato, & ab Epiſcopo tamquam magis idoneo electo facienda ſit ab ipſo Pontifice, ad quem titulo reſervationis collatio ſpectat. Et ita declaravit Pius V. in ſæpe citata Conſtitutione, in verbis: *Electus nobis aut ſucceſſoribus noſtris pro* COLLATIONE *obtinenda*, &c.

XVIII. Verùm quia pro obtinenda collatione à Romano Pontifice tempus ſubinde non modicum requireretur, incommodumque foret, tanto tempore Eccleſiam Parochialem vacare, uſus hiſce Provinciis invaluit, ut collatio etiam in reſervatis fiat ab Epiſcopo; ipſaque reſervatio, quoad Parochiales ſaltem, per concurſum conferri ſolitas penitus cenſeatur ſublata; ac provideatur indifferenter, & eodem modo Eccleſiis Parochialibus reſervatis & non reſervatis: de quo uſu teſtatur Zypæus in Jure novo *tit. de Elect. n.* 15. & latius deducit, & à verbis Concilii diſſonum non eſſe hunc uſum contendit *Conſult.* 1. *de Elect.*

XIX. Et hæc quidem jam circa electionem digniosis ex approbatis faciendam ab Epiſcopo, quàm obtinendam collationem, procedunt quoad Eccleſias Parochiales *liberæ* collationis; ſi ſi ſint *Juriſpatronatus Eccleſiaſtici*, tunc Concilium electionem ſubinde ad Patronum, interdum ad Epiſcopum ſpectare declarat.

XX. Si enim „ inſtitutio ad Epiſcopum, & non „ alium pertineat, is quem Patronus digniorem in„ ter probatos ab examinatoribus judicabit, Epiſcopo „ præſentare teneatur, ut ab eo inſtituatur. Cùm ve„ rò inſtitutio ab alio, quàm ab Epiſcopo, erit fa„ cienda, tum Epiſcopus ſolos ex dignis eligat di„ gniorem, quem Patronus ei præſentet, ad quem „ inſtitutio ſpectat. „ *Syn. Trid. Seſſ.* 24. *cap.* 18. *de Reformat.*

XXI. Inſtitutio hic accipitur non pro inſtitutione corporali ſeu miſſione in poſſeſſionem; ſed pro inſtitutione authorizabili ſive tituli collatione, & titulum Canonicum tribuit; de qua inſtitutione loquitur regula juris dicens: „ Beneficium Eccleſiaſticum non „ poteſt licitè ſine *inſtitutione* Canonica obtineri. „ *Cap.* 1. *de Regula Juris in* 6.

XXII. Unde ſi jus commune ſpectemus, Patroni Eccleſiaſtici potiùs, quàm Epiſcopi eſſet, ex approbatis ab Examinatoribus eligere quem cæteris magis idoneum ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam judicaverit: quia de jure *inſtitutio* Canonica ſeu *authorizabilis* ad Epiſcopum pertinet; præſertim in Beneficiis curatis: adeòut nec de conſuetudine ea Archidiacono competere poſſe videatur, *Cap.* 4. *ü de Officio Archid.* cujus hæc eſt rubrica: *Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarum; id eſt, non habet inſtitutionem* AUTHORIZABILEM. Et in *Cap.* 7. *ü eod.* tribuitur Archidiacono inſtitutio non *authorizabilis*, ſeu tituli collativa; ſed *corporalis*.

XXIII. Quapropter orta difficultate ſuper jure eligendi magis idoneum ex approbatis in concurſu inter Abbatem S. Vedaſti & Epiſcopum Atrebatenſem, judicatum fuit per Concilium Privatum, Abbati in vim hujus Decreti Concilii Tridentini competere electionem, non obſtante quòd Epiſcopus aſſereret, inſtitutionem eſſe penes Archidiaconum. Hujus ſententiæ meminit Zypæus in *Jure novo* tit. *de Inſtit.* *n.* 5. & integram refert Antonius Anſelmo inter varia documenta concernentia bona & Juriſdictionem Eccleſiaſticam *pag.* 28. Notant autem Zypæus, „ Concilium Privatum per hanc ſententiam, tacitè deciſiſſe, inſtitutionem vel adminiſtrationem vacantis Parochialis, quam Epiſcopus „ Archidiacono competere aſſerebat, non eſſe *tituli* collativam. „

XXIV. Quin tamen inſtitutio tituli collativa, ſeu *authorizabilis* aliis, quàm Epiſcopis competere poſſit, evidenter ſupponit Concilium Tridentinum, in verbis ſupra expreſſis: *Cùm inſtitutio* AB ALIO, *quàm Epiſcopo erit facienda*. Quidni ergo & Archidiacono ex conſuetudine aliovè titulo competere poterit? Quemadmodum ad aliquos Archidiaconos Belgicos, ac ſignanter Mechlinienſem tranſtulit.

XXV. Neque citatum Capitulum quartum loquitur de hac inſtitutione tituli collativa; ſed de *cura animarum*: hancque Archidiaconum dare non poſſe ſine licentia & mandato Epiſcopi prætextu conſuetudinis, reſcribitur ab Alexandro III.

Gloſſographus ſeu Rubricæ auctor, *curam animarum* & inſtitutionem *authorizabilem* pro ſynonimis accepit; cùm tamen hæc ſine illa dari queat: & Archidiaconi Belgici dantes inſtitutionem authorizabilem, inſtitutum pro *cura animarum* ad Epiſcopum remittunt. Similiter Nominatis Facultatis Artium in hac Lovanienſi Univerſitate vi Privilegii Apoſtolici, & vigore clauſulæ *Cæterùm* in proceſſu fulminato ſuper executione Bullæ Gregorii XII. contentæ, datur collatio ſive inſtitutio tituli collativa à quocumque Clerico tamquam Sedis Apoſtolicæ Subdelegato; & tamen pro cura animarum adiri debet Epiſcopus. Quare Rubrica dicti Capituli quarti confundens *curam animarum* cum inſtitutione *authorizabili*, non conſonat ſuo *nigro* de ſola cura animarum loquenti.

XXVI. Competente autem per conſuetudinem aliovè titulo inſtitutione authorizabili ipſi Archidiacono, quæri poſſet, an eo caſu inſtitutio *ad alium* quàm Epiſcopum, ad mentem Concilii Tridentini, dicenda ſit pertinere. Si Archidiacono competat ex ſola delegatione Epiſcopi; ita ut inſtituendi auctoritas ſit tantùm *vicaria* ad nutum Epiſcopi revocabilis; videtur inſtitutio eſſe penes Epiſcopum, qui per Archidiaconum eam concedat; non ſecùs atque cura animarum per ſuum Vicarium generalem.

XXVII. At ſi inſtitutio authorizabilis pertineat ad Archidiaconum *jure proprio*, & independenter à delegatione Epiſcopi jure ſui Archidiaconatus, tunc auctoritas inſtituendi cenſebitur Archidiacono *propria*; & conſequenter ad alium, quàm Epiſcopum ſpectare videbitur inſtitutio. Quod etiam Archidiaconis competit jure proprio ſive jure dignitatis, non competit jure vicario, ſed *ordinario*; æquè ac ea quæ aliis inferioribus Prælatis aut Paſtoribus jure ſuæ dignitatis, aut Beneficii competunt;

quem-

quemadmodum ſuprà *part. 1. tit. 12. cap. 1.* oſtendimus: & conſequenter nec hic eamdem cum Epiſcopo perſonam conſtituere dicendi ſunt. Quod & non obſcurè declaratur in *Cap. 3. de Appell. in 6.* dum ibidem deciditur, ab Archidiaconis Suffraganeorum Archiepiſcopi Rhemenſis eſſe appellandum ad ipſos Suffraganeos, non ad Archiepiſcopum: idque indubiè, quia Archidiaconi juriſdictionem jure proprio exercentes, cenſebantur habere tribunal diſtinctum à tribunali Epiſcopi: atque ita ab eodem ad eumdem non appellabatur.

XXVIII. Non ergo ſine fundamento, ubi inſtitutio authorizabilis competit Archidiacono, prætendunt Epiſcopi, competere ſibi electionem magis idonei ex approbatis, quem Patronus ei præſentet ad quem inſtitutio ſpectat, nimirum Archidiacono: hocque jure hodie utitur Archiepiſcopus Mechlinienſis.

XXIX. Cùm verò Epiſcopus teneatur unum eligere ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus, atque huic & non alteri collatio facienda ſit; videtur hæc collatio potius *neceſſaria*, quàm libera; eoque titulo Capitulum Sede vacante concurſum ad Parochiales, etiam aliàs ad liberam collationem Epiſcopi ſpectantes, inſtituit & abſolvit; quod & ſuadet ſalus animarum, quæ ex diuturniore Eccleſiarum Parochialium vacatione non levem multoties detrimentum ſubit; & ita non ſemel à S. Congregatione declaratum eſſe teſtatur Garcias *De Beneficiis part. 9. cap. 2. num. 8.* & praxis quotidiana confirmat.

C A P U T V.

De Vicario ſeu Deſervitore, Eccleſia Parochiali vacante, conſtituendo.

1. *Synodus Trident. vult vacante Eccleſia Parochiali conſtitui Vicarium ſeu Deſervitorem.*
2. *Hoc Decretum locum habet in Eccleſia Parochiali etiam concurſui non ſubjecta.*
3. *An Epiſcopus ſemper debeat conſtituere Vicarium?*
4. *Semper Eccleſiæ vacanti providendum de Presbytero, qui curam ejus habeat.*
5. *Vicarius conſtituendus ab Examinatoribus Synodalibus probari non debet.*
6. *Etiam deputandus ab Epiſcopo in Eccleſiis ad aliorum collationem ſpectantibus.*
7. *Etiam Dignitatibus annexis.*
8. *Licèt ſint Juris Patronatus laici.*
9. *Epiſcopi eſt Vicario aſſignare portionem congruam ex proventibus Eccleſiæ vacantis.*
10. *Idque etiamſi jus percipiendi proventus ad alium pertineat.*
11. *Hi, qui hoc jus habent, ſubinde plus ſunt ſolliciti de fructibus lucrandis, quàm de idoneo Vicario conſtituendo.*
12. *Vicarius ſuccedit in functiones Paſtorales.*
13. *Probatur ex formula deputationis.*
14. *Non ſuccedit in ea quæ Paſtoralia non ſunt.*

I. CUm ſæpè contingat, non poſſe ſtatim Eccleſiæ Parochiali vacanti de idoneo Rectore provideri, præſertim ſi per formam concurſus providendum ſit, ne per eam moram populus Sacramentorum ac divini Verbi neceſſario pabulo careat; atque ita ſalus animarum in diſcrimen veniat, Concilium Tridentinum præſcribens formam concurſus in Eccleſiarum Parochialium proviſione ſervandam, ſtatuit quòd „ debeat Epiſcopus ſtatim habita notitia vacationis „ Eccleſiæ, ſi opus fuerit, idoneum in ea Vicarium, „ cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis „ aſſignatione, conſtituere, qui onera ipſius Eccleſiæ „ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur. “ *Seſſ. 24. cap. 18. de Reformat.*

II. Quamvis non omnes Eccleſiæ Parochiales ſubjaceant concurſui, ut ſuprà vidimus, nulla tamen eſt Eccleſia verè Parochialis, cujus adveniente vacatione non ſit conſtituendus aut deſignandus quiſpiam, qui tempore vacationis, & donec de Rectore ei provideatur, curam Parochiæ habeat, & populo ſpiritualia adminiſtret; ne aliàs defectu Sacerdotis, & Deſervitoris ſive Vicarii, populus Sacramentorum uſu, aliiſque ad ſalutem neceſſariis deſtituatur.

III. Quare clauſula à Concilio addita, *ſi opus fuerit*, ſignificat quidem relinqui arbitrio Epiſcopi, num idoneus aliquis *Vicarius* juxta *formam* ibidem expreſſam, ſit conſtituendus; ſed nequaquam permittit Epiſcopo, relinquere Eccleſiam vacantem ſine Presbytero, qui curam ejus agat, populoque Sacramenta, aliaque ad ſalutem neceſſaria tribuat. Quid enim, ſi in eadem Parochia ſint Vice Paſtores, qui Eccleſia vacante curam ejus habere poſſint; aut vicinus Parochus, qui ob exiguam, quam regendam habet communitatem, ſine magno incommodo poſſit vacantis Eccleſiæ curam habere, & populo neceſſaria adminiſtrare? Quidni tunc Epiſcopus ſubinde judicare poterit, novi Vicarii ad vacantem Eccleſiam regendam deputatione opus non eſſe: ſed Vice Paſtoribus, aut vicino Parocho curam committi poſſe; atque ad hunc caſum eam clauſulam referendam eſſe, monet Garcias, *de Benef. part. 9. cap. 2. num. 13.* quamvis in rigore dici queat, hoſce Vice-Paſtores, aut Parochum vicinum per demandatam ſibi curam Parochiæ vacantis, conſtitui *Vicarios* ſeu *Deſervitores*?

IV. Equidem illud certum eſt, Eccleſiæ vacanti ſtatim à vacatione providendum eſſe de Presbytero, qui curam ejus ſuſcipiat; adeò quidem, ut in caſibus repentinis, & ubi Epiſcopus abeſt, poſſit ob periculum imminens, Capitulum, aut Eccleſiæ vacantis Patronus Vicarium conſtituere, qui interim curam ejus agat; uti Sacram Congregationem declaraſſe teſtatur Garcias *de Benef. part. 9. cap. 2. num. 11.* ſubjiciens *num. 12.* hoc monitum: „ Non tamen intelligas quòd Collegium “ iſto caſu poſſit dare juriſdictionem aliàs non habenti, “ & approbationem ad Sacramentum Pœnitentiæ ad- “ miniſtrandum, &c. ſed ſolùm poteſt illum ponere ad “ cuſtodiam. “

V. Deputationem & electionem Vicarii ad vacantem Eccleſiam Concilium defert Epiſcopo; neque in ejus aſſumptione Examinatores Synodales audire debet; nec ab his Vicarius examinari aut probari; ſed illum Epiſcopus deputare poteſt, quem ipſe idoneum judicaverit.

VI. Hæcque deputatio Vicarii competit Epiſcopo non tantùm quoad Eccleſias ſuæ collationis; ſed etiam ad aliorum collationem, electionem vel proviſionem, etiam Sedis Apoſtolicæ vigore reſervationis, ſpectantes. Imò licèt Eccleſiæ vacantes non ſubjaceant concurſui, nihilominus Epiſcopo earum vacatione occurrente conſtituendi Vicarium auctoritas competit.

VII. Quare vacante Dignitate in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata, cui annexa eſt Parochialis, Epiſcopus nominat ac deputat Vicarium, ſeu Deſervitorem; quamvis ipſa Parochialis ſic unica concurſui non exponatur; uti notat Maſſobrius in Praxi habendi concurſum *Requiſ. I. Dubio 16.* qui & ibidem *Dubio 19.* reſolvit, etiam in Eccleſiis unitis Capitulis deputandum eſſe per Epiſcopum idoneum Vicarium; tametſi etiam Eccleſiis illis deſerviretur per Vicarios dumtaxat amovibiles: tamen quoadusque de hujuſmodi Vicario debitè per Capitulum eſſet Eccleſiis vacantibus proviſum, Epiſcopus nominare poterit Vicarium ſive Deſervitorem.

VIII. Similiter Eccleſiæ Patronatus laici, quin & Regii, quamvis a forma concurſus exemptæ, ab Epiſcopis ſine prævia Patroni, aut Regis nominatione vel præſentatione, Vicarium ſeu Deſervitorem accipiunt; qui curam Eccleſiæ vacantis habeat, donec de Rectore ei provideatur.

IX. Epiſcopi quoque arbitrio permittit Concilium, determinare portionem *congruam* Vicarii ſuſtentationi neceſſariam; utique ex fructibus ipſius Eccleſiæ Parochialis vacantis. Dicit enim: „ Cum congrua, ejus (Epiſcopi) arbitrio, *fructuum* portionis aſſignatione, “ Quibus ſatis indicat ex fructibus Eccleſiæ vacantis, eam portionem eſſe aſſignandam.

X. Tametſi enim fructus Eccleſiarum vacantium ſubinde ad domum mortuariam defuncti Paſtoris, ſaltem pro certo tempore pertineant; vel alibi Archidiaconi jus percipiendi fructus vacantium Eccleſiarum (quod jus *deportus* vocant) habeant; imò aliquando Epiſcopi jure illo gaudeant, tamen ſemper jus illud intelligitur ad illos ſpectare, *deductis oneribus*,

Digitized by Google

bus, inter quæ eſt hæc congrua portio Vicario ſeu Deſervitori debita.

Unde cùm in Diœceſi Antverpienſi fructus vacantium Eccleſiarum ſpectent ad Epiſcopum; eoſque nomine Epiſcopi adminiſtrat Sigillifer; mandat Synodus ſub Mitæo *tit.* 12. *cap.* 22. ut idem Sigillifer, debitis oneribus curet ſatisfieri.

XI. Ut autem hi ad quos jus percipiendi proventus Eccleſiarum vacantium devolvitur, majorem eorum partem ſuis uſibus applicare queant, ſubinde, ubi poſſunt, vacationem Eccleſiarum protrahunt; vel Sacerdotes parùm idoneos & mercenarios exigua portione contentos, vel Parochos vicinos, pluſquam ſufficienter oneratos, in Deſervitores non ſine notabili populi detrimento nominant ſuo proprio commodo magis, quàm animarum ſaluti, & Eccleſiæ vacantis bono intenti: cùm tamen proventus Eccleſiarum vacantium ipſis attribui hoc ſolo titulo ſoleant, quòd vacantium Eccleſiarum curam habere debeant; quemadmodum videri poteſt apud Auctores de jure *deportus* tractantes, qui omnes unanimiter ex cura ſeu cuſtodia Eccleſiarum vacantium Archidiaconis incumbente, jus *deportus* Archidiaconis competere aſſerunt.

XII. Vicarius autem conſtitutus debet *onera ipſius Eccleſiæ vacantis ſuſtinere*, uti loquitur Concilium Tridentinum; hoc eſt, ſubire onera Paſtoralia; ipſique Eccleſiæ & populo in Paſtoralibus deſervire: unde Vicarius *Deſervitor*, & Vicaria dici ſolet *deſervitura* tamquam qui omnia præſtet, quæ ipſe Parochus præſtare deberet.

XIII. Hæc in litteris deputationis Vicarii ſive Deſervitoris, quarum forma extat apud Barboſam in appendice ad tractatum *de Officio Epiſcopi formula* 36. ita exprimuntur: „ Te Vicarium ipſius Eccleſiæ S. N. conſtituimus, & deputamus, cum auctoritate Miſſas, & alia divina Officia celebrandi, Sacramenta adminiſtrandi, & alias functiones Eccleſiaſticas obeundi; ad quæ tenetur, & quæ animarum quilibet Rector, & Adminiſtrator præſtare & obire ſolet. “

XIV. At ſi Paſtoratui ſive Beneficio Parochiali aliqua ſint annexa, quæ nec curam animarum concernunt, neque inter Paſtorales functiones recenſeri ſolent, hæc ad Deſervitorem ſeu Vicarium haud tranſeunt. Exempli gratia, ſi Parochus vel Plebanus in Eccleſia Collegiata vel Cathedrali obtineat locum inter Canonicos veſtemque Canonicalem, & inter Capitulum, hæc Deſervitori dari non ſolent: quia jure ſpeciali Paſtori deferuntur; neque Paſtoralia ſunt.

TITULUS VIGESIMUSTERTIUS.

De Mandatis & Reſervationibus Apoſtolicis.

CAPUT PRIMUM.

Origo & progreſſus Mandatorum *de providendo*, & Reſervationum.

1. *De quibus Mandatis hic agatur.*
2. *Mandata quare dicantur* Expectativæ.
3. *Quid reſervatio Apoſtolica.*
4. *Reſervatio alia ſpecialis, alia generalis.*
5. *Mandatorum uſus non fuit ante ſeculum XII.*
6. *Mandatis his uſus fuit Alexander III.*
7. *Preces Pontificum tum temporis ſimul erant mandata.*
8. *Olim interdum dabantur* Monitoriæ, Præceptoriæ, *& Executoriæ; ſecùs hodie.*
9. *Dictarum litterarum mentio in Decretalibus.*
10. *Pontifices Mandata dare ſolebant iis qui aliud Beneficium non habebant.*
11. *Dabantur Clericis* ſine titulo *ordinatis.*
12. *Dicebantur in forma* pauperum, *vel in forma,* cùm ſecundùm Apoſtolorum.
13. *Vocata etiam in forma* communi; *& quare.*
14. *Hujuſmodi Reſcripta in Decretalibus occurrunt.*
15. *Ordinarii nonnumquam hiſce Mandatis obſequi detrectabant; & quare.*
16. *Sub initium ſæculi XIII. frequentiora fuere hæc mandata.*
17. *Non ſolebant Pontifices ſingulas Eccleſias plus quàm* uno *mandato gravare.*
18. *Honorius III. per Nuntios ſuos petivit duas Præbendas in Cathedralibus, & duas portiones in cænobiis per Angliam & Galliam.*
19. *Prætendebant Mandatarii etiam Beneficia Patronatus* laici; *ſed hæc Mandatis non comprehendi declaravit Gregorius IX.*
20. *Hæc interpretatio ubique obtinet.*
21. *De Mandatis & Reſervationibus conqueſti ſunt Angli apud Innocentium IV.*
22. *Excuſat Pontifex factas Reſervationes; & pro parte tollit futuras.*
23. *Sæculo XIII. Eccleſiæ Canonicorum etiam Belgicæ, Mandatis & Expectativis multum gravatæ fuerunt.*
24. *Generalem Reſervationem Beneficiorum apud S. Sedem vacantium primus fecit Clemens IV.*
25. *Hæc Reſervatio dicitur* clauſula in Corpore Juris.
26. *Baronum Galliæ querela contra Bonifacium VIII. de exceſſu Expectativarum; & ejus defenſio.*
27. *Clemens V. Joannes XXII. & Benedictus XII. Reſervationes ampliaverunt.*
28. *Quare in Gallia faciliùs tunc receptæ.*
29. *Querela Regis Angliæ contra nimias Reſervationes, ad Clementem VI.*
30. *Pontifex reſpondet non eſſe in poteſtate Regis Reſervationes reſtringere.*
31. *Qua ratione hæc auctoritas ſpecialiter competat Eccleſiæ Romanæ.*
32. *Schiſma Avenionenſe incrementum dedit Expectativis & Reſervationibus.*
33. *De iis abrogandis actum in Concilio Conſtantienſi.*
34. *Quid decreverit Martinus V. & Eugenius IV.*
35. *Quid contra eas decretum in Concilio Baſilienſi.*
36. *Decretum hoc receptum in Gallia; at poſtmodum pro parte abrogatum.*
37. *In Germania Reſervationes manſerunt.*
38. *Quid in Belgio.*
39. *Poſt Concilium Baſilienſe* Expectativarum *uſus in Italia; & de earum abolitione inter Cardinales deliberatum.*

I. MANDATA Apoſtolica, de quibus hìc agere inſtituimus, ſunt mandata, quibus Papa de Beneficiis provideri mandat: Unde vulgò dicuntur, Mandata *de providendo*.

II. Hæc mandata ſi ſint ad *vacatura*, dicuntur etiam *Expectativæ*; & qui hujuſmodi mandatum in ſui favorem obtinuit, dicitur habere *Expectativam*. Hinc dicit Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. de Expectativis n.* 1. „ Papa ſolet ſcribere ad Beneficia *vacatura* per Expectativas. “ Deinde *n.* 3. ait: „ Expectativæ gratiæ ſunt, ex quibus Beneficium impetrans expectat. “

III. Aliquando Papa mandat provideri per reſervationes, ait Rebuffus ibidem *titulo* de reſervationibus; quando nimirum ſuæ diſpoſitioni aliqua Beneficia vacatura reſervat; cum inhibitione electoribus aut Collatoribus facta, ad eorum electionem vel collationem, vacatione adveniente procedendi ſub pœna nullitatis.

IV. Hæ reſervationes aliæ ſunt ſpeciales, aliæ generales. Speciales ſunt, quando certum aliquod Beneficium in individuo vacaturum diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervatur.

Generalis verò erit, ſi omnium regni, vel certi loci Beneficiorum, vel perſonatum, ſeu dignitatum fieret ampliſſima reſervatio; qualis eſt omnis illa reſervatio; quæ dicitur *clauſa* in Corpore Juris; item contenta in Regulis Cancellariæ, de quibus infra agetur.

V. Quo

Digitized by Google

V. Quo tempore Pontifices hiſce mandatis & reſervationibus uti cœperint, incertum eſt: illud equidem ſat conſtat, mandatorum & expectativarum uſum antiquiorem eſſe, quàm reſervationum, ſaltem generalium.

Mandatorum autem Apoſtolicorum *de providendo* & *Expectativarum* initia referunt communiter Canoniſtæ ad ſæculum XII. ſcribitque Vir eruditus, & in Canonibus ac hiſtoriis admodum verſatus Franciſcus Florens, hanc mandatorum ſpeciem non videri antiquiorem Alexandro III. quod & Rebuffus aliique paſſim tum veteres, tum recentiores Canoniſtæ annotarunt; unà monentes, nullam horum mandatorum in Decreto Gratiani, utpote Alexandro III. antiquiore, mentionem fieri; uti aliis citatis habet Gonzales ad Regul. 8. Cancell. *Gloſſa* 1. *proœm. n.* 25.

VI. De Alexandro III. legitur quòd Præbendam petierit ab Abbate S. Rhemigii pro certo Clerico: „ Devotionem veſtram (ait) per Apoſtolica ſcripta rogantes attentius, monentes atque *mandantes*, quatenus eidem Clerico Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri & noſtra, in aliquo Beneficio Eccleſiaſtico ſibi competenti, unde vitæ neceſſaria in veſtra ſemper devotione poſſit honeſtè percipere, liberaliter provideatis. „ *Epiſt.* 43. in prima appendice ad litteras Alexandri III. Pro altero quoque Clerico eidem Abbati ſcripſerat eadem penè ſervata forma *Epiſt.* 7. è qua conſtat, mandata hujuſmodi fuiſſe tam ad Beneficia *vacatura*, quàm vacantia; ait enim: „ Præbendam ſi qua nunc vacat, vel quæ primò *vacaverit*, ei concedas liberaliter.

VII. Ex his litteris intelligitur, quòd tempore Alexandri III. preces Pontificum pro obtinendo Beneficio alicui Clerico adjunctas haberent *mandatum*; *monentes atque mandantes*, ait.

VIII. Cùmque nec his obſequerentur Collatores ordinarii, junctæ poſtmodum fuere litteræ *executoriales*, vel etiam *Executores* nominabantur; qui ipſos Collatores auctoritate Apoſtolica ad obſequendum mandatis, interdum quoque per cenſuras, urgerent.

„ Verùm, uti obſervat citatus Franciſcus Florens, ab initio, ne Collatores ordinarii graviùs conquererentur, imminui jura ſua, Pontifices non ſtatim, & primis litteris, vel mandato, compellebant eos ad conferendum vacans, vel proximè vacaturum Beneficium. Primò, *Monitorias* ſcribebant: quibus ſi non obtemperabatur; ſecundò, *Præceptorias*. Tertiò, ſi perſtarent in contumacia, dabant *Executorias*, quibus contumaciam ceſſantium Collatorum puniebant: ideo *Executoriales appellatas*, quia iiſdem litteris Executorem delegabant, & concedebant, qui recipi faceret impetrantem, & provideret de Beneficio, quod tunc vacabat, vel erat proximè vacaturum. Procedente verò tempore, ubi cœpit hujuſmodi mandatorum authoritas invaleſcere, non amplius tres litteras, diverſis temporibus, ſed unam tantùm dederunt; etiam addito ſtatim executore, qui ceſſante ordinario Collatore conferret; exemplo Juris Civilis, quo aliquando Prætor, pro conditione cauſæ, vel perſonæ, vel temporis, adversùs contumaces, ordinem & compendium trium edictorum ita moderabat, ut ſtatim *Peremptorium* daret; quod appellatur, *unum pro omnibus*.

IX. Harum litterarum *monitoriarum*, *præceptoriarum*, & *executoriarum* frequens mentio occurrit in Decretalibus præſertim Innocentii III. & Honorii III. ac ſignanter in *cap.* 30. 37. 38. & 40. *tit. de Reſcriptis*, è quibus tribus poſtremis conflata eſt formula mandatorum Apoſtolicorum Concordatis Galliæ ſubjecta; & cujus clauſulas exponit Rebuffus in Praxi *tit. de Clauſulis mandatorum*.

X. Inſuper ex citatis litteris Alexandri III. noſcitur, quòd Pontifices profiterentur hujuſmodi Mandatis velle providere viris litteratis, præſertim aliud Beneficium, aut unde viverent non habentibus. *In Epiſt.* 43. prologi loco ſcribit: „ Paſtoralis ſollicitudo nos admonet, pro viris Eccleſiaſticis, & præſertim pro his, qui *nullum* habent Eccleſiaſticum Beneficium, & ſunt bonæ opinionis & famæ, ſollicitos exiſtere.

Idipſum & ſubſequentes Pontifices profeſſi ſunt. Unde in *cap.* 6. *tit. de Præbendis*, reſpondet Lucius III. quòd ſi ille, pro quo ſcriptum eſt, Beneficium Eccleſiaſticum, unde honeſtè valeat ſuſtentari, habeat, cujus in Mandato mentio non habetur, Ordinarius illi de Beneficio providere non teneatur.

XI. Imò ut major horum mandatorum juſtitia appareret, ſolebant hujuſmodi mandata dari pro Clericis pauperibus, ſine ſufficienti Beneficio à ſuis Epiſcopis ordinatis; mandabaturque Epiſcopis, ut hiſce Clericis de Beneficio vacante aut primo vacaturo providerent.

XII. Hæc mandata dicebantur *in forma pauperum*; vel in forma, *Cùm ſecundùm Apoſtolum*; id eſt, in forma præſcripta ab Innocentio III. in *c.* 16. *tit. de Præbendis*, cujus initialia verba ſunt, *Cùm ſecundùm Apoſtolum*.

XIII. Dicebantur quoque in forma *communi*; tum quòd eſſet ordinaria & *communis* mandatorum formula; tum etiam, quòd hujuſmodi mandata viderentur unicè tendere ad juris communis executionem: negendo ſcilicet Epiſcopos, ut Clericis, quos pro ſervitio ſuarum Eccleſiarum ordinaverant, de Beneficio, unde honeſtè ſuſtentari poſſent, providerent: „ Cùm ſecundùm Apoſtolum, qui altario ſervit, vivere debet de altari (ait Innocentius III.) & qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede: patet à ſimili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur. "

XIV. Similis Reſcripti non ſemel in Decretalibus Gregorii IX. mentio fit; ac nominatim in *c.* 13. *tit. de Ætat. & qualit. Ordinand.* „ ubi appellatur mandatum in *forma communi*. Et in *c.* 27. *tit. de Reſcriptis*, ubi Epiſcopo Utatiſmenſi poſtulanti per Sedem Apoſtolicam edoceri, utrùm alicujus Eccleſiæ perpetuo Vicario de proventibus Vicariæ, boniſque paternis, habenti unde commodè valeat ſuſtentari, teneatur per illam formam *communem*, Cum secundum Apostolum, in Eccleſiaſtico Beneficio providere: " Reſpondet Innocentius III. „ non eſſe providendum; cùm per prædictam formam neceſſitatibus *pauperum* Clericorum (qui *nullum* ſunt Eccleſiaſticum Beneficium aſſecuti) Sedes Apoſtolica duxerit eſſe providendum. "

XV. Verum tametſi formula litterarum præferret, eas nonniſi pro litteratis, & in utilitatem Eccleſiarum concedi, tamen non rarò contingebat, ut per ſub & obreptionem, aut importunas ſollicitationes à Pontificibus, hujuſmodi mandata in gravamen Eccleſiarum & Ordinariorum extorquerentur.

Hinc mandatis hiſce ſæpius Ordinarii obſequi tetractabant; quod indicant frequentes litteræ *executoriæ*, & executores, quibus ad Ordinarios compellendum uti oportuit.

XVI. Ex Decretalibus quoque Honorii III. immediati ſucceſſoris Innocentii III. quæ habentur inter Decretales Gregorii IX. manifeſtum eſt, hæc mandata tempore ipſius Honorii III. fuiſſe non parùm frequentia; pluresque eorum occaſione exortas quæſtiones & difficultates, quibus in ſuis Decretalibus reſpondet Honorius.

XVII. Hoc quoque ex ejuſdem Pontificis reſponſis intelligitur, eo tempore ſolitam fuiſſe inſeri hanc clauſulam mandatis *de providendo* ſive expectativis: *niſi de mandato noſtro eadem Eccleſia foret in alterius receptione gravata*. Vide *c.* 30. *tit. de Reſcriptis*, notanter in parte *deciſa*; item *c.* 38. *tit. eod.* & *c.* 2 *eod.* in quinta Compilatione Decretalium Honorii III. per Cironium: è quibus hoc inſuper non obſcurum eſt, Pontifices tunc temporis ſolitos non fuiſſe, plus quàm *uno* mandato vita ſua durante eandem Eccleſiam gravare.

XVIII. Nullam hactenus generalem Beneficiorum reſervationem à Sede Apoſtolica factam reperimus; hoc unum legimus, quòd Honorii III. Legatus ſive Nuntius in Anglia anno 1226. in Concilio apud Weſtmonaſterium nomine Pontificis, ad ſublevandam Romanorum inopiam, petierit „ ab omnibus Eccleſiis Cathedralibus, duas Pontifici Præbendas exhiberi, unam de portione Epiſcopi, alteram de Capitulo. Et ſimiliter de Cœnobiis, ubi diverſæ ſunt portiones Abbatis & Conventus: à Conventibus, quantum pertinet ad unum monachum, æquali facta diſtributione bonorum ſuorum; & ab Abbate tantumdem. " Hæc pleniùs referuntur ex Matthæo Pariſienſi tomo XI. Concil. General. *col.* 303. ubi unà narratur, quomodò poſtulata hæc effectum non habuerint, eò quòd " veniſſent Nuntii Regis, ad omnes Prælatos qui de Rege Baronias tenebant in capite deſtinati diſtrictè inhibentes, ne

„ laicum feudum ſuum, Romanæ Eccleſiæ obligarent, unde ſervitio ſibi debito privaretur.

Similis ſub idem tempus nomine ejuſdem Pontificis poſtulata fuiſſe à Prælatis Galliæ per Romanum S. Angeli Cardinalem, narratur in dicto tomo Conciliorum Generalium *col.* 295. unà relatis rationibus Prælatorum ob quas poſtulatis annui non poſſe oſtendebant; quibus Cardinalis acquievit.

In textu notavimus, quòd Legatus Honorii III. poſtulaverit à Prælatis Regni Galliæ reſervationem duarum Præbendarum ad uſum Sedis Apoſtolicæ: ſed notandum quod refertur *tomo* 13. *Concil. General. col.* 303. ex Matthæo Pariſienſi, quo motivo hæc nomine Pontificis ſe poſtulare diceret Legatus, & quæ Prælati opponerent, & quanta pecuniarum moles ex hac reſervatione ad Curiam Romanam obventura diceretur.

„ Allegat Legatus (ait Hiſtoricus) ſcandalum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & opprobrium vetuſtiſſimum, notam ſcilicet concupiſcentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum, & in hoc præcipuè, quòd nullus poteſt aliquod negotium in Romana Curia expedire, niſi cum magna effuſione pecuniæ, & donorum exhibitione; ſed quoniam ſcandali hujus & infamiæ Romanæ *paupertas* cauſa eſt, debent Matris inopiam ſublevare, ut filii naturales; quia niſi à vobis & aliis viris bonis, & honeſtis dona reciperemus, deficerent nobis neceſſaria vitæ, quod eſſet omninò Romanæ incongruum dignitati.

„ Ad iſtud itaque ſcandalum penitus eradicandum (pergit Legatus nomine Pontificis) per Conſilium Fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, quamdam providimus formam, cui ſi volueritis conſentire, à ſcandalo matrem veſtram poteritis liberare, & in Curia Romana ſine donorum obſequio exhibitionem juſtitiæ obtinere.

Reſpondebant autem Epiſcopi Gallicani: „ ſcandala, quæ Legatus Pontificis pro motivo poſtulatæ Reſervationis allegabat, nequaquam removenda per ſimiles Reſervationes; ſed è contrario majora timenda è divitiis ex hujuſmodi reſervationibus ad Curiam Romanam devolvendis.

Atque imprimis obſervabant, „ quòd ſi hujuſmodi reſervationes & bonorum diſtributio fierent, proportionaliter omnes in Curia Romana fierent divites, cùm multo plus eſſent recepturi quàm *Rex proprius*: & ſic majores non ſolùm divites, ſed & ditiſſimi fierent.

„ Cùm igitur (ſubjungunt) vermis divitiarum ſit ſuperbia, majores vix cauſas audirent, ſed eas in immenſum differrent, & minores ſcriberent inviti, cujus rei experimentum in evidenti eſt, quia & modò negotia protrahunt, etiam poſt percepta obſequia, & ſecuritatem percipiendi, & ſic periclitaretur juſtitia, & oporteret conquerentes mori in januis Romanorum tunc pleniſſimè dominantium. Item cùm vix poſſibile ſit, fontem cupiditatis deſiccari, quod nunc faciunt per ſe, tunc facerent per alios, & ſuis multò majora quàm nunc dari munera procurarent; modica enim nulla ſunt in conſpectu divitum cupidorum. Item multæ divitiæ facerent Romanos inſanire, & ſic inter diverſas parentelas tantæ orirentur ſeditiones, quòd poſſit timeri potiùs excidium civitatis, cujus etiam & modò penitùs expers non eſt.

Plura alia Regno Galliæ ex hac poſtulata reſervatione imminere incommoda præſagiebant, ob quæ vehementer hanc poſtulationem averſabantur; adeò quidem, ut Prælati in Conventu præſentes Legato Apoſtolico dicere non vererentur, ſe ſcire quòd ſine maximo ſcandalo poſtulata ad effectum deduci non poſſent.

„ Quia eſto (inquiunt) quòd aliquis aſſentiret, nullus eſſet ejus aſſenſus in rebus, quæ omnes tangunt, cùm ferè omnes majores, & generaliter omnes ſubditi, necnon & ipſe Rex, & omnes Principes parati ſint contradicere, & reſiſtere uſque ad capitis expoſitionem, & omnis honoris privationem, præſertim cum videatur imminere propter hoc ſcandalum ſubverſio Regni & Eccleſiæ Generalis. Hæc fuſius narrat Matthæus Pariſienſis ad annum 1226.

XIX. Interim mandatis ſeu expectativis utebantur Pontifices, & quidem Mandatarii ſive expectantes etiam Beneficia juris Patronatus *laicalis* ſibi deberi vigore Mandatorum contendebant; uti ex querelis Baronum Regni Angliæ ad Gregorium IX. Honorii III. proximum ſucceſſorem conſtat. At ipſe Pontifex Gregorius IX. datis litteris ad Nobiles Angliæ, declaravit quòd intentionis ſuæ non fuerit, nec exiſtat, ut Beneficia in Regno Angliæ conſtituta, quæ ad præſentationem pertinent *ſecularium* Patronorum, auctoritate ſua cuiquam conferantur. *Epiſt.* 13. quod ipſum *epiſt.* 14. ſignificavit Othoni Cardinali Legato ſuo in Anglia.

XX. Hæc Mandatorum & Expectativarum reſtrictio, & interpretatio dein *generaliter* invaluit; & hodie obtinetur; effecitque ut Principes & Nobiles Beneficiorum Patroni minus ægrè hujuſmodi mandata tulerint; imò nonnunquam promoverint; eaque in favorem ſuorum familiarium à Pontificibus poſtulaverint, quin & importunis precibus quodammodo extorſerint.

XXI. At, cùm per hujuſmodi Mandata nonnunquam etiam Beneficia majora, & curam animarum habentia Italis, qui nec reſidebant, nec curam ullam Eccleſiarum gerebant, conferrentur; imò & ipſi Legati Pontificis ſimilibus mandatis Ordinarios gravandi auctoritatem aſſumerent; indeque fieret, ut pecuniæ extra regnum exportarentur; ipſumque regnum multùm gravaretur, Eccleſiæ depauperarentur, & Miniſtris deſtituerentur, magnæ ſubinde etiam Regum & Magnatum querelæ excitatæ fuerunt: quales *anno* 1245. apud Innocentium IV. depoſuerunt Magnates & Univerſitas Regni Angliæ, quorum Epiſtola publicè in Concilio Lugdunenſi coram Pontifice lecta fuit. Habetur tomo 11. Concil. General. *col.* 663.

XXII. Diſtulit reſponſum Pontifex, quia ut aſſeruit, tam arduum negotium moroſa indiguit deliberatione; indiſtanter tamen ſe reſponſa daturum pollicendo. An & quid reſponderit, non conſtat; ſed illud ſcribitur, quòd anno 1252. idem Pontifex antè factam Beneficiorum reſervationem revocaverit, reſcinderitque, addens: „ Et qualitas temporis, quod diebus iſtis potiſſimùm fuit ob eorum *malitiam* redimendum, & nonnullorum inſtantia *importuna* extorſit, quod de Archiepiſcopatibus, vel Epiſcopatibus, ſeu Abbatiis & Prioratibus mandavimus per noſtras litteras in diverſis partibus provideri.

Dein reſervationibus revocatis, declarat, hujuſmodi Beneficiis per ordinarios Collatores eſſe *Canonicè* providendum.

Citata verba ſat indicant, certiſſimum eſſe, hujuſmodi mandata nonnunquam inſtantia importuna à Pontificibus extorqueri.

Cùm autem Innocentius tantùm de Epiſcopatibus, Abbatiis & Prioratibus loquatur, reſervationes & expectativas minorum Beneficiorum in ſuo reliquiſſe vigore videtur.

XXIII. Et ſanè circa hoc tempus adeo excreverant mandata *de providendo*, ut etiam pro moderatione acciperent Alexandro IV. qui immediatè Innocentio IV. ſucceſſit, Conſtitutio, quæ non permittebat Eccleſias Canonicorum gravari plus quam *quatuor* mandatis; uti fidem facit Synodus Colonienſis anno 1260. *Can.* 13. eamdem Conſtitutionem obſervari præcipiens; „ Per quod (ait) maximè Eccleſiarum Collegiatarum quieti proſpicitur, illarum præſertim quæ *plurimis* Clericorum receptionibus ad *vacatura* Beneficia ſunt gravatæ.

Altera ejuſdem Provinciæ Synodus anno 1266. celebrata exponit, quantæ difficultates orirentur occaſione hujuſmodi Mandatorum, dum vacante *una Præbenda*, *duo* vel *plures*, auctoritate Apoſtolica, vel Legatorum ejus, aut quavis alia auctoritate jus ſe habere aſſererent, atque ipſa Capitula per ſuos reſpectivè executores ad receptionem æqualiter urgerent; ubi & remedia hiſce adhibenda præſcribit. *Can.* 34.

XXIV. Quamvis hæc ſufficienter evincant, Expectativas & ſpeciales hujuſmodi reſervationes magnum ſumpſiſſe incrementum, tamen hactenus non legitur ullum Decretum editum fuiſſe, quo *generaliter* alicujus generis Beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervarentur.

Primus Clemens IV. Sedi Apoſtolicæ reſervavit generaliter Beneficia, quæ apud *eamdem Sedem* vacare contigerit. Conſtitutio hæc refertur in *cap.* 2. *de Præbendis in* 6. aſſeritque in proœmio Conſtitutionis, quòd collationem Beneficiorum *apud Sedem Apoſtolicam* vacantium ſpecialius cæteris, *antiqua* conſuetudo Romanis Pontificibus reſervavit.

XXV. Reſervatio hæc quantumvis non extet in De-

crata-

[illegible] Gregorii IX. dicitur tamen *clauſa in Corpore Juris*; habeturque præ cæteris reſervationibus minùs odioſa; & cæteris ſublatis nonnumquam conſervata; uti infrà notabitur c. 3. ubi unà notabitur ratio, ob quam hæc reſervatio inducta dicitur.

XXVI. Eamdem reſervationem renovavit Bonifacius VIII. *Extravag.* Piæ *de Præbendis* inter communes.

Hinc Pontificem plures reſervationes & Beneficiorum proviſiones feciſſe in Regno Galliæ, patet ex Epiſtola Baronum illius Regni ad Cardinales; quibus acriore ſtylo proviſiones illas depingunt. Huic Epiſtolæ reſpondentes Cardinales, non inficiantur, Pontificem plures reſervationes & proviſiones feciſſe, at oſtendere ſtudent, eas à Pontifice in Eccleſiæ regnique utilitatem factas. Extant hæ litteræ uti & Baronum *Tomo 4. Hiſt. Univerſitatis Pariſ. pag.* 22. *& ſeqq.* ac deìn *pag.* 31. refertur Epiſtola ipſius Bonifacii reſponſoria ad Epiſtolam Baronum; atque inter alia vult, ut conferantur inter ſe proviſiones Præbendarum factæ à Rege & Epiſcopis; & proviſiones factæ à Pontifice; expendaturque quæ magis in utilitatem Eccleſiarum & regni cedant.

XXVII. Clemens V. immediatus Bonifacii VIII. Succeſſor rurſus reſervationem Beneficiorum *apud Sedem Apoſtolicam* vacantium renovavit; & pro efficaciori executione addidit hanc clauſulam: *Hac reſervatione aſtra & Decreto ligari volumus* IGNORANTES. Refertur in *Extravagante* 3. *de Præbendis* inter communes.

Succeſſor Clementis Joannes XXII. non tantùm eamdem reſervationem renovavit & ampliavit in *Extrav.* 4. *eod.* ſed inſuper aliam addidit in *Extrav. Execrabilis, eodem*: cui dein generaliorem adjecit Benedictus XII. qui Joanni ſucceſſerat, referturque in *Extrav. Ad regimen eodem titul.* quæ poſtmodum in Regulas Cancellariæ tranſierunt; & à nonnullis pro reſervationibus in *Corpore Juris clauſis* reputatæ fuerunt, de quibus latiùs c. 3. agetur.

Notatum fuit *par.* 1. *tit.* 13. *c.* 2. *n.* 4. ex Barboſa, quòd primus Pontificum fuerit Clemens V. qui diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervavit Epiſcopatus *in partibus infidelium* populo cleroque carentibus per Clement. *In pleriſque de Elect.* quod argumento eſt, ante hanc reſervationem Clementis V. etiam cæteris Epiſcopis licuiſſe, aliquos ordinare Epiſcopos ad ſimiles Eccleſias Cathedrales, adeòque modernam diſciplinam, qua ſoli Pontifici Romano auctoritas eſſe creditur, Epiſcopos ad ſimiles Eccleſias ordinandi, nonniſi ætate Clementis V. id eſt ſub initium ſæculi xv. ortum habuiſſe.

Porrò ex hujus Clementinæ contextu intelligitur, occaſionem hujus reſervationis fuiſſe abuſum, qui ex frequentiore ſimilium Epiſcoporum ordinatione proveniebat.

Ad hujuſmodi enim Eccleſias populo & clero Chriſtiano carentes, paſſim ordinabantur Religioſi, præſertim ex Ordine Mendicantium, qui ad ſimiles Eccleſias aſſumpti, & in Epiſcopos conſecrati, cum notabili Pontificalis Officii dedecore vagabantur, & quæſtum ex Epiſcopalis Officii functionibus faciebant: „ Qui „ Religioſi tales (ut ait Gloſſa) per totam vitam „ inſtanter vagando & diſcurrendo per Diœceſes, quærendo Vicariatus ab Epiſcopis habentibus latas Diœceſes; & ut ipſi ſint Epiſcopi *portativi*, ſicut videmus in multis civitatibus, in quibus non reſident Epiſcopi, & iſti Epiſcopi non reſidentes, dant Vicariatum ſuum cuidam Religioſo Epiſcopo, qui vulgariter appellatur Epiſcopus *portativus*, qui confert Ordines Epiſcopi: vel dic, *inſtabilitate vagationis*, quia iſti vadunt ad Curias Principum, & quærunt habere penſionem, & multoties Principes eos habent tamquam familiares, vel tamquam Capellanos.

Optandum eſſet, ut id, quod in hac Clementina interdicitur Prælatis, non frequentaretur in Curia Romana: atque per hanc reſervationem ipſis abuſibus remedium fuiſſet allatum.

Quid enim diſtant multi qui hodie, tum Regulares, tum Seculares ordinantur ad Eccleſias Cathedrales *in partibus infidelium* ſitas, clero ac populo Chriſtiano omnique reditu temporali deſtitutas, quique vulgò dicuntur *Titulares*, ab his, quos in hac Clementina deſcribit Pontifex, quoſque Gloſſographus vocat Epiſcopos *portativos*, quique non in alium finem videntur ordinati Epiſcopi, niſi ut in Principum aulis, Pontificali charactere inſigniti, tamquam Legati ſeu Nuntii Pontificis reſideant; vel Epiſcopis opulentioribus & illuſtriores Eccleſias obtinentibus, Vicarios in Officii Pontificalis exercitio agant, aut certè in ipſa Curia Romana officia nullatenùs ad Pontificale officium pertinentia obeuntes, Miniſtri aulæ Romanæ cum Pontificalis Officii depreſſione habeantur.

Et ſicuti obſervat Gloſſographus, quòd Epiſcopi illi *portativi* irent ad Curias Principum, & quærerent habere penſionem, & multoties Principes eos haberent tamquam familiares & tamquam Capellanos; ita & hodie conſpiciuntur Epiſcopi ad ſimiles Eccleſias ordinati, in Curia Romana quærere à Pontifice penſiones, & in familiares Capellanos Pontificis aſſumi.

Itaque per hanc Clementis Conſtitutionem id unum effectum videtur, quòd authoritas ordinandi Epiſcopos ad ſimiles Eccleſias Epiſcopis fuerit adempta & Romano Pontifici reſervata.

Cæterùm de origine & abuſibus horum Epiſcoporum Titularium latiùs actum eſt in notis *ad par.* 1. *tit.* 15. *c.* 3. *anm.* 27.

Quod ulteriùs *par.* 1. *tit.* 13. *c.* 2. *n.* 4. ex Barboſa aliiſque obſervatum eſt, reſervationes Epiſcopatuum circa tempus Clementis V. invaluiſſe, majuſque ſenſim incrementum ſumpſiſſe, mirum videri non debet.

Scitur enim circa ea tempora invaluiſſe, quin & à Canoniſtis receptam eſſe opinionem, quòd ad Romanum Pontificem pertineret libera omnium Beneficiorum & Dignitatum per totam Eccleſiam Catholicam diſpoſitio; atque hæc opinio etiam ipſos Principes, eorumque Miniſtros occupaſſet.

Quare & videmus, quòd & Principes non tantùm eam in Pontifice reſervandi authoritatem recognoſcerent; ſed & ſubinde apud Pontificem inſtarent, ut vacantem Eccleſiam ſuæ Proviſioni reſervaret; præſertim dum videbant favore Pontificis ad vacantem Eccleſiam promovendam eſſe perſonam ſibi gratam.

Ita legimus Philippum Pulchrum Regem Galliæ inſtitiſſe apud Clementem V. ut vacantem Senonenſem Eccleſiam ſuæ diſpoſitioni reſervaret, atque mediante hac reſervatione, & favente Pontifice, Epiſcopus Cameracenſis ad Eccleſiam Senonenſem transferretur.

Litteras Clementis V. ad Philippum Regem exhibet Stephanus Baluzius *tomo* 2. *Vitarum Paparum Avenionenſium pag.* 144. ex quibus habetur, quòd Rex inſtiterit, ut vacanti Eccleſiæ Senonenſi per Pontificem provideretur de perſona, *quæ ſuis deſideriis grata foret*, & de qua *fiduciam gereret pleniorem*; atque nominatim inſtiterit, ut Philippum Cameracenſem Epiſcopum ad Metropolitanam Senonenſem vacantem transferret. Reſpondit Pontifex, cum deſiderio Regis ſuper hac tranſlatione aliter ſatisfieri non poſſit, Proviſionem Eccleſiæ Senonenſis *hac vice diſpoſitioni noſtræ & Sedis Apoſtolicæ duximus reſervandam.*

Litteras, quibus Pontifex Senonenſem Eccleſiam ſuæ diſpoſitioni reſervavit, exhibet ibidem Stephanus Baluzius *pag.* 142.

Porrò in his litteris præmittit Pontifex, quòd „ imminente ſibi Eccleſiarum omnium ſollicitudine generali, circa illas ſalutaris providentiæ ſtudium adhibere ipſum conveniat.

Quibus præmiſſis ſubjungit, ſibi incumbere, ut de idoneis Paſtoribus provideatur vacantibus Eccleſiis: ac deſcendens nominatim ad vacantem Eccleſiam Senonenſem; dicit: „ quòd intendens huic Eccleſiæ vacanti *de perſona ſecundùm cor ſuum idonea, quæ tanto oneri & honori congruat, providere, proviſionem ipſius Eccleſiæ hac vice diſpoſitioni & Ordinationi ſuæ, & Apoſtolicæ Sedis, ex certis, & magnis rationibus, & cauſis, quæ* (ait) *noſtrum ad hoc animum moverunt, cum Fratribus noſtris ſuper hoc deliberatione prohabita diligenti, de ipſorum Fratrum Conſilio. ſpecialiter reſervet.*

Ex his nequaquam obſcurum eſt, eam tunc fuiſſe Pontificum opinionem, quòd omnium Eccleſiarum ſollicitudo, & proviſio quodammodò ad Romanum Pontificem pertineret; ut, ſi expedire videretur, poſſet ipſe de Paſtore vacanti Eccleſiæ providere.

Inſuper cùm & ipſi Principes hanc in Pontifice au-

thoritatem agnoſcerent, & in ſuis ditionibus admitterent, non mirum, ſi Pontifices, inſtigantibus Curialibus, omnes ſenſim Eccleſias Cathedrales, & Metropolitanas diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervaverint, uti in textu notatum eſt.

Quàm parùm autem hujuſmodi reſervationes placuiſſent ſancto Gregorio, cognoſcitur ex Epiſtola ad Preſbyteros, Diaconos, & Clerum Mediolanenſis Eccleſiæ. Significaverat quippe Clerus Mediolanenſis ſancto Gregorio, omnium eligentium in Conſtantium Eccleſiæ Mediolanenſis Diaconum conveniſſe conſenſum, ut vacanti Eccleſiæ Epiſcopus præficeretur, ſuper qua electione ſententiam ipſius ſancti Gregorii expectabat.

Reſpondit autem Gregorius per hanc Epiſtolam, dictum Conſtantium „ dudum ſibi benè cognitum fuiſſe, „ ſibique, cum in urbe Regia reſponſa Sedis Apoſtolicæ „ faceret, longo tempore adhæſiſſe, ac nihil unquam „ in illo, quod reprehendi paſſim potuiſſet, inveniſſe. „ Veruntamen (ait) quia antiquæ deliberationis „ meæ intentio eſt, ad ſuſcipienda Paſtoralis curæ o„ nera, pro nullius unquam miſceri perſona, oratio„ nibus proſequor electionem veſtram, ut omnipotens „ Deus, qui futurorum actuum noſtrorum ſemper eſt „ præſcius, talem vobis Paſtorem præbeat, in cujus „ linguâ & moribus exhortationis divinæ paſcua va„ leatis invenire.

Sic metuebat ſanctiſſimus & illuminatiſſimus Pontifex ſe immiſcere electioni Epiſcopi, ut nec de capacitate perſonæ ſibi notæ judicium ferret: quantò minùs ſibi, ablato aliis jure, eligendi proviſionem vindicare, ſeu reſervare voluiſſet?

XXVIII. Porrò cùm hi ac nonnulli ſequentes uſque ad Gregorium XI. Sedem Apoſtolicam tenerent Avenione in Gallia, inde dicti Papæ Avenionenſes; reſervationes hæ, & expectativæ faciliùs à Gallis exceptæ fuere, ſed non æquè in aliis regnis.

XXIX. Recitat Odoricus Raynaldus ad annum 1343. litteras Eduardi Regis Angliæ ad Clementem VI. proximum ſucceſſorem Benedicti XII. in quibus altè de hiſce reſervationibus & gravaminibus inde Eccleſiis & regno ſuis obvenientibus; ſcribitque, ſe inſtanter per Communitatem Regni ſui rogatum, ut prædictis diſpendiis occurreret.

XXX. Anno ſequenti reſpondens Pontifex, inter alia dicit, quòd litteræ Regiæ innuere videantur, „ quòd „ ſuper reſervationibus, & proviſionibus Eccleſiarum „ (ait) in tuis tibi Parlamentis liceat aliquid ordinare; „ quòdque reſervationes & proviſiones Apoſtolicæ à „ tua dependeant voluntate. Profectò, dilectiſſime fili, „ illa concordia, quam in tuo Parlamento habitam tuæ „ prædictæ deſcribunt litteræ, nimis extiterat temera„ ria, & divinis Conſtitutionibus inimica, per quam „ Apoſtolicæ Sedis reſervationes & proviſiones depen„ derent ex tuæ voluntatis arbitrio, utque per ipſas „ poteſtatem ejuſdem Sedis Apoſtolicæ, quod profanum „ eſt dicere, coarctares: quamquam nos qui Eccleſia„ rum omnium tanquam Paſtor univerſalis earum in„ vigilamus commodis, ubi non intenderimus nec in„ tendamus reſervationibus & proviſionibus hujuſmo„ di, niſi quantum utilitatibus & neceſſitatibus Eccle„ ſiarum ipſarum crediderimus expedire.

XXXI. Deinde hanc auctoritatem ſpeciali jure Eccleſiæ Romanæ aſſerens, dicit, eam non ab Apoſtolis, ſed à Chriſto eſſe fundatam; „ Non enim quævis terrena „ ſententia (ait) ſed illud *Verbum*, per quod conſti„ tutum eſt cœlum & terra; per quod denique con„ ſtituta ſunt omnia elementa, eamdem Romanam fun„ davit Eccleſiam: quæ quidem omnes Patriarchales, „ Metropolitanas, & Cathedrales Eccleſias, & ipſarum „ cujuslibet Ordinis dignitatem inſtituit; ad cujus Pa„ ſtorem & Rectorem Eccleſiæ, videlicet Romanum „ Pontificem, omnium Eccleſiarum, Dignitatum, „ Perſonatuum, & Officiorum, & Beneficiorum Eccle„ ſiaſticorum plenaria diſpoſitio noſcitur pertinere.

XXXII. Demum circa ſæculum XIV. exorto infructuoſo illo ſchiſmate in Eccleſia Romana, quod per quadraginta & amplius annos Eccleſiam in duas aut ſubinde tres partes diviſit, mirum! quantoperè Pontifices, quorum alter Romæ, alter verò Avenione ſedebat, hasce reſervationes, & expectativas extenderint; ipſaſque Beneficiorum proviſiones, quò ſuis Familiaribus & adhærentibus providerent, ſibi attraxerint; quemadmodum apud Nicolaum Clemangis, Theodoricum Niem, aliiſque Scriptores coævos, qui ſchiſmatis hujus hiſtoriam, necnon Pontificum unius & alterius obedientiæ vitas ſcripſerunt, videre eſt.

XXXIII. Cùm autem circa initium ſeculi XV. eſſet congregatum Concilium Conſtantienſe, tam pro extinctione ſchiſmatis, quàm pro reformatione abuſuum, qui occaſione ſchiſmatis ſupra modum irrepſerant, & altas radices egerant, etiam de reſervationibus reſtringendis, & reſtituendis collationibus Collatoribus ordinariis actum eſt; atque inter articulos reformationis faciendæ per Papam unà cum Concilio, antequam Concilium diſſolvatur, ordine ſecundus fuit: *Item de Reſervationibus Sedis Apoſtolicæ*, Seſſ. 40.

XXXIV. Super hoc articulo aliquid in Concilio Conſtantienſi ſtatutum fuiſſe non legitur; at ſcribitur, quòd Martinus Quintus in Concilio Conſtantienſi electus, *quatuor* menſes voluerit eſſe liberos ab expectativis, ſeu Mandatis; quod & Eugenium IV. Martini ſucceſſorem confirmaſſe ſcribitur; atque ab eo tempore regulam *de Octo* publicatam fuiſſe credunt, de quo latiùs infrà, *c. 4.*

XXXV. Interim hiſce non contenti Collatores ordinarii rurſus in Concilio Baſilienſi abrogationem reſervationum, & liberam Beneficiorum collationem urgere cœperunt; ac tandem materia diſcuſſa, primò *Seſſ.* 12. ſtatutum; „ De cætero generalem reſervationem om„ nium Eccleſiarum Metropolitanarum, Cathedralium, „ Collegiatarum, & Monaſteriorum ac Dignitatum *ele*„ *ctivarum* per Romanum Pontificem de cætero fieri, „ aut facta uti non debere, reſervationibus *in Corpo*„ *re Juris clauſis*; & his quas in terris Romanæ Ec„ cleſiæ ratione directi vel utilis dominii, mediatè ſeu „ immediatè ſubjectis fieri contigerit.

Addebat autem Concilium, ut nihil contra „ hoc „ Decretum Papa attentaret; „ addita hac exceptione; „ Niſi ex magna, rationabili, evidenti cauſa in litte„ ris Apoſtolicis nominatim exprimenda.

At hanc clauſulam, *Seſſ.* 23. *cap.* 5. revocavit, eò quòd nonnulli contra mentem Synodi ea abuterentur, uti ex integro contextu Decreti (quod ſuprà, *part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. relatum eſt) cognoſci poteſt.

Deinde *eadem Seſſ. c.* 6. „ Ipſas omnes (reſervatio„ nes) tam generales, quàm ſpeciales ſive particula„ res, de quibuſcumque Eccleſiis & Beneficiis, quibus „ tam per electionem, quàm collationem, aut aliam „ diſpoſitionem provideri ſolet, ſive per Extravagantes „ *Ad regimen*, & *Execrabilis*, ſive per regulas Can„ cellariæ, aut alias Apoſtolicas Conſtitutiones intro„ ductas; hæc ſancta Synodus abolet, ſtatuens, de „ cætero nequaquam fiant, reſervationibus *in Corpore* „ *Juris expreſsè clauſis*, & his quas in terris Roma„ næ Eccleſiæ ratione directi, ſeu utilis dominii me„ diatè, vel immediatè ſubjectis fieri contigerit, dum„ taxat exceptis.

XXXVI. Decretum hoc ambabus ulnis Clerus Gallicanus amplexus eſt; atque auctoritate Caroli VII. in conventu Bituricenſi Sanctioni Pragmaticæ inſertum fuit, & pro lege obſervari voluit.

At poſtmodum Sanctione Pragmatica ſub Leone X. in Concilio Lateranenſi abrogata, & in ejus locum ſurrogato Concordato inter ipſum Leonem & Franciſcum I. Mandatorum Apoſtolicorum uſus aliquantulum reſtitutus fuit, uti videri poteſt in dicto Concordato titulo *de Mandatis Apoſtolicis*, & capite ſequenti latiùs dicetur.

XXXVII. Non ubique eadem veneratione Decreta Concilii Baſilienſis recepta fuiſſe notorium eſt. Unde & uſus reſervationum in multis locis, non obſtante dicto Decreto, remanſit, quemadmodum de Germania ſufficienter probat Concordatum initum inter Fredericum Imperatorem, & Principes Nationis Germanicæ, & Nicolaum V. ubi reſervationum uſus in multis ipſi Sedi Apoſtolicæ conſervatur, uti ex textu Concordatorum cuique obvium eſt videre.

XXXVIII. In hiſce quoque Belgicis Provinciis poſt Concilium Baſilienſe reſervationes ac proviſiones Sedis Apoſtolicæ admiſſas fuiſſe ſatis conſtat: probatque Edictum Philippi Pulchri Patris Caroli V. evulgatum Brugis 20. Maji 1497. in quo quidem referuntur querelæ Procuratoris Fiſcalis, ſeu Regii, quòd per proviſiones has nonnunquam illiterati, idioma partium [illegible] ignorantes.

Ignorantes, quia & ſubinde ipſi Principi ſuſpecti in Beneficia ſtram majora intrudantur, attamen earum uſus nec aboletur, nec reſtringitur, at id unum „ mandat Princeps omnibus ſuis ſubditis tam Eccleſiaſticis, „ quàm ſæcularibus cujuſvis conditionis; ne exequantur, aut exequi patiantur ullas literas expectativas, „ aut reſervativas, proceſſus, ſententias executoriales, „ aut ullas Bullas, aut proviſiones Apoſtolicas ſuper „ Beneficiis ſitis in hiſce Provinciis ſub pœna privationis fructuum & effectuum eorumdem, exilii extra „ has Provincias, punitionis exemplaris, & inhabilitatis gaudendi fructibus ullius Beneficii ſi in iiſdem „ Provinciis, priuſquam dictæ Bullæ & Proviſiones „ Apoſtolicæ viſæ ſint in ſupremo Senatu Regio, atque litteræ patentes conſenſus Regii pro earum executione expeditæ fuerint. “ Habetur integrum Edictum in prima parte Edictorum Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 8. ubi *num.* 3. refertur & aliud Edictum Maximiliani & Philippi Archiducum Auſtriæ de anno 1484. & renovatum [illegible] ſequenti ſuper eadem materia, dicitur que, in [illegible] Provinciis plures quàm in aliis Regnis admiſſ[illegible] expectativas aliaſque ſimiles proviſiones Apoſt[illegible].

Cæterùm de [illegible] clauſula Edicti inhibente executionem Bullarum Apoſtolicarum ſine litteris Regiis, quas hodie *Placet* dicimus, agetur titulo ſequenti ubi oſtendetur quis ſit ſcopus & effectus hujus clauſulæ & edicti.

In textu notatum eſt, Reſervationes & Expectativas in hiſce Provinciis, etiam poſt Decretum Concilii Baſileenſis amplius quàm in cæteris Provinciis fuiſſe admiſſas, quod mirum videri non debet, ſi attendatur quod Philippus dux Burgundiæ & comes Flandriæ omni ſtudio foveba partes Eugenii IV. contra Conſilium Baſileenſe, uti habetur ex Hiſtoricis illius temporis,

atque inter alios Odericus Raynaldus ad annum 1439. *num.* 2. recitat Epiſtolam Eugenii IV. ad Carolum VII. Regem Galliæ, in qua Eugenius ſignificat Regi Galliæ, „ quòd rem dignam magna laude peregerit dilectus filius *dux Burgundiæ*, qui (inquit) „ per ſuas patentes litteras præcepit ſub gravibus pœnis in ſuis Dominiis, ne ullis litteris illius ſceleratiſſimæ Conventiculæ (Concilii Baſileenſis) aliquis „ obediret, aut ad ſua dominia illas auderet deferre. „ Et in litteris ad ipſum ducem Burgundiæ eum inſtanter rogat, ut in hoc propoſito perſeveret: „ Perge, inquit, ut cœpiſti, ſuſcipiens ſcutum unitatis Eccleſiæ, & defenſionis noſtræ.

Cùm igitur Decreta Concilii Baſileenſis hiſce in Provinciis non reciperentur; imò nec inferri ſinerentur, mirum non eſt, ſi Reſervationes & Expectativæ hiſce in Provinciis cum ordinaria ſequela incommodorum amplius quàm in aliis Provinciis ſenſim invaluerint: uti coram Maximiliano & Philippo Principibus Belgii expoſuit Procurator Regius, unà ſingulatim exponens plurima incommoda, quæ ex his Reſervationibus, & Expectativis, aliiſque Romanæ Curiæ Proviſionibus in Rempublicam, ſeu Politicam, ſeu Eccleſiaſticam redundarent, quæ & dictos Principes permoverunt, ut publicis Edictis hiſce Reſervationibus & Expectativis, aliiſque è Curia Romana emanantibus Proviſionibus limites poſuerint: uti in textu expoſitum eſt.

XXXIX. Refert ex Cardinali Papienſi Odoricus Raynaldus ad annum 1464. *n.* 67. „ agitatum fuiſſe in Conſiſtorio Cardinalium de concedendis, vel non concedendis gratiis, quas *Expectativas* appellant, ac varias „ diſcrepanteſque fuiſſe Patrum ſententias, nonnullos „ non concedendas opinatos tamquam Præſulibus Eccleſiarum admodum exoſas; Joannem verò Cardinalem „ Epiſcopum Portuenſem contra ſenſiſſe: is (inquit) „ *Diu laboraſſe dixit Sedem Romanam antequam poſſet aſſequi, ut paterentur Ordinarii gratias in ſuis Diœceſibus dari, & negligendam ideò prærogativam non eſſe tam multis acquiſitam moleſtiis, ubi etiam per unum tantum Pontificem deſitæ eſſent dari, futurum ut dari amplius non poſſent ſine ſcandalo, differendum tamen menſes aliquot, donec novi Pontificatus Nuntii ad nationes & Principes perveniſſent.* Addit Papienſis; Pontificem ac majorem Patrum partem in Portuenſis judicium conſenſiſſe. “ Hæc Raynaldus.

Ex his ſat conſtat, abolitionem reſervationum & expectativarum factam in Conſilio Baſileenſi, non ubique receptam; quod & evincunt ea quæ de hac materia in Concilio Tridentino propoſita & decreta ſunt, de quibus capite ſequenti.

CAPUT II.

Quid circa expectativas & reſervationes actum in Concilio Tridentino.

1. *Conventus delectorum Cardinalium ſub Paulo Tertio cenſet expectativas abolendas.*
2. *Idem petitum nomine Regis Galliæ in Concilio Tridentino.*
3. *Sententia Bartholomæi de Martyribus dicta in Concilio Tridentino ſuper mandatis* de providendo.
4. *Cardinalis Lotharingiæ ea abolenda judicavit.*
5. *Quid de his cenſuerit Didacus Covarruvias.*
6. *Decretum Concilii Tridentini circa expectativas & reſervationes.*
7. *Expectativa aliaque gratia ad vacatura per Concilium Tridentinum omninò ſublatæ.*
8. *Erectio Canonicatus ſupernumerarii cum jure ad futuram Præbendam vetita.*
9. *Sublatæ reſervationes* mentales; *& quales hæ fuerint?*
10. *Prædictæ gratiæ nec Cardinalibus concedi poſſunt in derogationem juris Ordinariorum.*
11. *Concordata Galliæ Mandata* de providendo *reſervant.*
12. *His per Concilium Tridentinum derogatum credunt Galli.*
13. *Concilium Tridentinum Proviſiones Apoſtolicas conſervavit.*
14. *Etiam hodie reſervationibus defertur.*

I. INter abuſus, quos in Synodo Tridentina reformandos notavit Conventus delectorum Prælatorum ſub Paulo III. notatur hic, „ Alius abuſus eſt in *expectativis & reſervationibus* Beneficiorum, quibus “ & datur occaſio, ut aliena mors deſideretur, & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum ſupremum dignioribus cùm vacant, dant litibus cauſam. “ Omnes has putamus tollendas eſſe.

Plures fuiſſe contra Romanas Reſervationes & Expectativas graviſſimas querelas, tum ante Concilium Tridentinum, tum in ipſo Concilio, in textu obſervatum eſt.

Inter has querelas notanda occurrunt Principum Germaniæ gravamina, nomine Nationis Germanicæ circa annum 1510. cum remediis & adviſamentis ad Cæſaream majeſtatem miſſa, quorum gravaminum quartum his verbis exprimebatur: *Quòd Beneficia & Dignitates majores Cardinalibus & Protonotariis reſervantur.* Quintum contra Expectativas hoc tenore erat conceptum: *Quòd Expectativa gratia abſque numero conceduntur, & multa interdum ad unum Collatorem, unde ſurgunt quotidiana lites, & pecunia dilapidantur, tum illa, quæ pro Bullis gratiarum (quæ numquam effectum ſortiuntur) expoſita ſunt, tum illa, quæ pro litibus deducendis confirmantur. Inde apud quoſdam ortum eſt proverbium: Quiſquis gratiam Expectativam ab urbe extraxerit, centum aut ducentos aureos nummos in ciſtam ſimul ad ipſam gratiam reponat, quibus ad proſequendam litem opus habebis*; integra habentur apud Goldaſtum tomo 2. Conſtitut. Imperial. *pag.* 119.

Quemadmodum Principes Germaniæ notarunt, Expectativas ſimileſque Curiæ Romanæ Proviſiones multifarias & diſpendioſas parere lites; ſimiliter & Oratores Regis Galliæ monuerunt, nullum aptius eſſe remedium minuendis litigiis inter Eccleſiaſticos, quàm ſi *Præventiones* & ſimiles Proviſiones e medio tollerentur.

In reflexionibus enim ſuis ad articulos Reformationis per Legatos Sedis Apoſtolicæ ſub Pio IV. in Concilio Tridentino propoſitos, & quorum unus erat de minuendis litigiis inter Eccleſiaſticos, dixerunt, „ ſe exiſtimare, nullam aliam eſſe rationem, aut viam præſcindendarum hujuſmodi litium, quàm ſi tollantur omninò Præventiones, & alii illegitimi modi acquirendi Beneficia, qui nuper in Chriſti Eccleſiam magno malo irrepſerunt; uti refertur in libello, cui titu-

lus

las: *Memoires ſur le Concile de Trente*; Editionis 1654. *pag.* 574.

II. Similiter inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Trident. oblatos, vigeſimus primus erat his verbis expreſſus: „ Mandata *de providendo*, expectativæ, regreſſus, fiduciariæ reſignationes, & commendæ revocentur, & omninò arceantur ab Eccleſia, veluti Decretis contraria.

III. Cardinalis Pallavicinus *lib.* 23. *hiſt. Concil. Trident. cap.* 7. *num.* 7. refert, quòd nominatiſſimus ille Bracarenſium Archipræſul Bartholomæus de Martyribus recenter Roma redux, multa de propenſione Pontificis ad reformationem dixerit, atque illuſtri præconio in cœlum extulerit integritatem probitatemque Caroli Cardinalis Borromæi; adeò ut dixerit, *Obſtacula ſalutari emendationi non à Pontifice, nec ab ejus ſororis filio* (Carolo Borromæo) *ſed à nobis injici*: & adjeciſſe hinc ſibi animum acceſſiſſe, quo majori ſtudio ac fervore ſuam impenderet operam ad ea cogitanda, & in Concilio exponenda, quæ tantum opus promoverent. Deinde notat Pallavicinus: „ Id quod in dicenda ſententia maximè notabile auditum eſt, acris reprehenſio fuit, qua Invectus eſt in *mandata providendi in forma pauperum*; ſicuti dicebantur. In proventibus Eccleſiaſticis diſtribuendis ſpectandam eſſe doctrinam & virtutem, non paupertatem, cùm oporteat conſulere muneribus, non hominibus: egentibus ſubveniendum eſſe per eleemoſynas, non per Sacerdotia.

IV. Similiter Cardinalis Lotharingiæ Roma quoque cum Bartholomæo redux, in eadem Congregatione ſententiam ſuam circa capita reformationis exponens, „ improbavit etiam *mandata providendi*; narravitque, mentem eſſe Pontificis ut ea tollerentur, " Pallavicinus loco cit. *num.* 11.

V. Deinde *n.* 13. ait: „ In hanc ſententiam ivit Didacus Covarruvias Epiſcopus Civitatenſis; monuit, hujuſmodi mandatorum uſum fuiſſe inductum, cùm Epiſcopi cuncta Sacerdotia diſtribuebant, nec tam multa reſervabantur, ex quibus nunc Romanus Pontifex abundè habet, ut per ſeipſum ea conferat.

VI. Hiſce aliiſque rationibus permoti Patres Decretum hoc evulgarunt *Seſſ.* 24. *cap.* 19. *de Reform.* „ Decernit ſancta Synodus, Mandata *de providendo*, & gratias, quæ *Expectativæ* dicuntur, nemini ampliùs, etiam Collegiis, Univerſitatibus, Senatibus, & aliis ſingularibus perſonis etiam ſub nomine indulti, aut ad certam ſummam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ *ad vacatura*, nec indulta ad alienas Eccleſias, vel Monaſteria alicui, etiam ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, concedantur; & hactenus conceſſa, abrogata eſſe cenſeantur.

VII. Hoc Decreto omnia tolli Mandata *de providendo*, expectativas & gratias quaſcumque *ad vacatura*, quæ olim à Pontifice impetrari ſolebant, de Beneficiis ad collationem, vel proviſionem Epiſcoporum, Capitulorum aut ſingularium perſonarum ſpectantibus, evidens eſt; & notat Gonzales ad regulam 8. Cancellariæ, §. 2. *proœmiali num.* 57. qui deinde ſubjungit: „ Ideòque cum jam redierint illa fœlicia tempora Decretorum, quando nullæ erant expectativæ, multò minus moderni Epiſcopi querelam formare valebunt, de expectativarum obſtaculis. Et plura, ac plura jura, quæ ſunt ſub titulis de reſcriptis, de præbendis, & de conceſſione præbendæ, tam in Decretalibus, quàm in Sexto, & Clementinis, ac Extravagantibus, unà cum eorum gloſſis, & tractatibus de expectativis per Doctores compoſitis, jam hodie evanuerunt, & ab aula receſſerunt.

Monet quoque *n.* 63. Expectativas per Concilium Tridentinum eſſe omninò ſublatas, etſi illæ factæ ſint de conſenſo Ordinariorum; & ita declaraſſe S. Congregationem.

VIII. Declaratum quoque fuiſſe, hodie non poſſe erigi *Canonicatum ſupernumerarium ad futuram præbendam*; quia hæc erectio ſpecies eſſet *Expectativæ*. Neque id ipſis etiam Capitulis licere, eadem Congregatio declaravit. Gonzales ibidem *num.* 67.

IX. Suſtulit inſuper Concilium reſervationes mentales. „ Erat autem reſervatio mentalis (ait Gonzales *n.* 65.), quando Papa reſervabat Beneficia, vel in ſpecie, vel in genere per Bullam, vel per Breve, ut perſonæ gratæ provideret, quam non exprimebat, ſed *in mente* retinebat; & ſic in nullius perſonæ expreſſæ favorem facta fuerat reſervatio. Tunc enim dicebatur mentalis, quaſi in mente retenta, quoad proviſionem perſonæ. Deinde quando vacabat Beneficium, mandabat fieri proviſionem alicui ſub data reſervationis, vel antea, vel poſt, ut ſibi placebat.

X. Adhæc, ut libera ac intacta maneret Epiſcopis, aliiſque inferioribus Collatoribus Beneficiorum, ad eorum reſpectivè proviſionem ſpectantium, collatio, conſtitutum etiam fuit per Concilium, ne hujuſmodi gratiæ, aut reſervationes mentales, aut indulta ad alienas Eccleſias, vel Monaſteria alicui etiam ex S. R. E. Cardinalibus concedantur; & hactenus conceſſa abrogata cenſeantur. Quod & adamuſſim obſervari videmus, ait Gonzales *n.* 76. obſervatque, quòd ſi quæ indulta à Pontificibus concedantur Cardinalibus, ea conceduntur quoad Beneficia aliàs ad proviſionem Sedis Apoſtolicæ ſpectantia; adeòque ſine Ordinariorum læſione.

XI. In Concordatis Galliæ inter Leonem X. & Franciſcum I. extat titulus de Mandatis Apoſtolicis, quo ſtatuitur & ordinatur, quòd quilibet Romanus Pontifex litteras in forma *Mandati* dare poſſit: nimirum, unum Collatorem habentem collationem *decem* Beneficiorum, in *uno*: habentem autem collationem *quadraginta* Beneficiorum & ultrà, in *duobus* Beneficiis dumtaxat gravare poſſit: Ita tamen quòd in eadem Eccleſia Cathedrali vel Collegiata unum Collatorem pro tempore in duabus Præbendis non gravet.

Ut autem litibus obvietur, quæ occaſione litterarum mandatorum hujuſmodi oriri poſſent, præſcriptum eſt, hæc mandata dari ſub *forma* ad calcem Concordatorum ſubjecta.

XII. Quamvis in Gallia Concilium Tridentinum non fuerit quoad omnes Reformationis articulos receptum, hoc tamen Decretum abolitionis expectativarum ambabus ulnis amplexi ſunt; crediderumtque poſt hoc Decretum, hunc titulum Concordatorum *de Mandatis Apoſtolicis* ceſſare; uti monet Pinſonius de Beneficiis ad verbum INSTITUTIONA §. 6. *n.* 12. *&* 13. qui dein *n.* 14. infert: „ Nunc itaque; & ex præmiſſis concludendum eſt, in *ſolis* Academiarum Graduatis, Curiæ Pariſienſi in vim Indultorum Nominatis, & Condidaris, mandatorum, ſive litterarum *Expectativarum* uſum ad vacatura Beneficia, nobis ſupereſſe.

De non uſu Concordatorum quoad articulum *de Mandatis Apoſtolicis* teſtatur quoque Claudius Fleury *in Inſtit. Juris Canonici lib.* 2. *cap.* 15.

In Gallia, uti & in hiſce Provinciis, facilè recipiuntur Decreta Concilii Tridentini, vel etiam Pontificia, quibus jus commune, & Ordinariorum de providendo Beneficiis authoritas contra reſervationes aliaſque Proviſiones Curiæ Romanæ reſtituitur, aut integra conſervatur.

Unde notat Molinæus ad Regulam de infirmis Reſignantibus *num.* 260. „ quòd Papa non poſſit contravenire formæ in Concordatis præſcriptæ, in quantum derogaret *ampliùs* juri communi, aut Ordinariorum, ſed ſi apponeret clauſulas, quibus *magis rediretur* ad jus commune; hæc valerent & reciperentur.

Eodem fundamento plures receptas, hic & in Gallia Regulas Cancellariæ, earumque clauſulas, in quantum juri Ordinariorum favere poſſe videntur, in decurſu hujus operis annotatur.

XIII. Porrò ſicut mens Concilii Tridentini fuit, integrum illibatumque ſervare Ordinariorum jus in conferendis Beneficiis, ita nec Pontificis jus de certis Beneficiis providendi jam jure Decretalium, vel Extravagantium vel Regularum Cancellariæ ſtabilitum & receptum, tollere aut infringere voluit. Unde licèt mandata *de providendo*, atque hujuſmodi gratiæ, quibus juri Ordinariorum hactenùs ſtabilito, obſtaculum fiebat, ſint ſublata, ſalvæ nihilominùs manſerunt reſervationes illæ, quibus certorum Beneficiorum proviſio ad Sedem Apoſtolicam jam tum devoluta & ei addicta erat: eæque etiamnum hodie in pleriſque Eccleſiis ſunt in uſu, ſub certis tamen limitationibus & conditionibus, juxta particulares Eccleſiarum leges & conſuetudines, vel concordata, quemadmodum in ſingulis agendo notabitur.

XIV.

XIV. Cùm enim ſpectet duntaxat ad diſciplinam, ad quam Beneficiorum proviſio pertineat, nihil juſtius, nihil ad pacem Eccleſiæ conſervandam opportunius, quàm ut conſuetudines & leges jam ſtabilitæ ſerventur, modò id præcipuè curetur, ut Beneficiorum proviſio ad ædificationem Eccleſiæ, & ſine perſonarum acceptione fiat.

Quantumvis Beneficiorum Proviſio ad ſolam externam Eccleſiæ diſciplinam, mutationi obnoxiam, ſpectare dicatur, uti in textu notatur, nihilominus illud indubitatum, quòd ſingulis Epiſcopis pro Eccleſiarum ſuarum regimine, jure quodammodò proprio competat electio Miniſtrorum, præſertim eorum, quibus cura animarum incumbit.

Illud præterea ſat conſtat, per decem circiter ſæcula non legi Romanos Pontifices electionem, aut Ordinationem Clericorum ſeu Miniſtrorum Eccleſiæ extra ſuam Diœceſim Romanam ſibi attraxiſſe ut proptereà nec per illa tempora quidquam de Reſervationibus, aut Expectativis, aliiſque ſimilibus Proviſionibus Apoſtolicis legatur.

Neque & illud negari poteſt, exactiorem & certiorem notitiam de capacitate ac moribus Ordinandorum, & ad Miniſteria Eccleſiaſtica aſſumendorum habere poſſe ſingulos Epiſcopos, & Ordinarios in ſuis reſpectivè Diœceſibus, quàm Romanum Pontificem de promovendis per diſſitas Provincias.

Idipſum ſat evidenter fatetur Curia Romana, dum ex ſolito ſtylo Proviſio Beneficii expediri non conſuevit in forma *gratioſa*, niſi promovendus munitus ſit teſtimonio ſui Ordinarii; aliàs Proviſio expediri ſolet in forma *dignum* ſive *commiſſoria*, ut Proviſio fiat in partibus Authoritate Apoſtolica, modò prævię conſtiterit de capacitate providendi, uti expoſuimus infrà *tit. 24. cap. 1.*

CAPUT III.

De reſervatione Beneficiorum vacantium apud Sedem Apoſtolicam.

1. *Reſervatio alia clauſa in Corpore Juris; alia extra Corpus Juris.*
2. *Famoſior illius ſpecies.*
3. *Refertur Decretum hujus reſervationis.*
4. *Cur hæc Reſervatio indulta.*
5. *Declaratio Bonifacii VIII. quoad hanc Reſervationem.*
6. *Hodie reſtringitur ad vacationem per obitum.*
7. *De Beneficiis vacantibus apud S. Sedem, debet Papa intra menſem providere.*
8. *Menſe elapſo providet Ordinarius.*
9. *Currit hic menſis à die vacationis, etiam ignoratæ.*
10. *In aliis Proviſionibus tempus Pontifici non eſt præfixum.*
11. *Vacante Sede Apoſtolica poſſunt Ordinarii Eccleſias Parochiales in Curia Romana vacantes conferre.*
12. *Pontifices ſalutem animarum Reſervationibus anteponendam judicant.*
13. *An collatio Ordinarii valida ſit facta nondum menſe elapſo?*
14. *Hæc reſervatio minus cæteris odioſa; & quare?*
15. *Huic reſervationi non cenſetur per generalem clauſulam derogatum.*
16. *Interdum huic Reſervationi in favorem Regis Galliæ renunciat Pontifex.*
17. *Non comprehendit Beneficia Juris Patronatus laici.*

I. FAmoſa eſt reſervationis diviſio in eam, quæ dicitur *clauſa in Corpore Juris*; & in eam, quæ dicitur EXTRA *Corpus Juris*.

II. Prima, & famoſior reſervatio *clauſa in Corpore Juris*, omnium conſenſu habetur illa, de qua in *cap. 2. de Præbendis in 6.* imò credunt nonnulli hanc ſolam dici poſſe reſervationem *clauſam in Corpore Juris*: quemadmodum poſt alios citatos notat Chokier *in Commen. ad Reg. 1. Cancell. n. 23.* atque teſte Gomeſio ad Regulam *de Triennali quæſt. 31.* dicit antiquus Gloſſator Regularum Cancellariæ. „ Quòd licèt per 23. annos legendo & practicando revolverit Jus Canonicum, nihilominus non reperit niſi unicam reſervationem *in Corpore Juris clauſam*, quæ eſt illa, de qua in dicto *cap. 2.*

III. In citato *cap. 2.* Clemens IV. ſecutus, ut ait, *antiquam conſuetudinem*, „ auctoritate Apoſtolica ſtatuit, ut Eccleſias, dignitates, perſonatus & Beneficia, quæ apud Sedem ipſam (Apoſtolicam) deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem, quacumque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſive jure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, proviſio, ſeu collatio ad eum pertineat, ſive litteras ſuper aliquorum proviſione generales vel etiam ſpeciales ſub quocumque verborum receperit, (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in Curia Romana vacantibus ſpecialis & expreſſa ab ipſo Pontifice ſummo auctoritas attributa) conferre alicui ſeu aliquibus non præſumat.

Notat Molinæus ad Regulam Cancellariæ de infirmis Reſignantibus; *num. 172.* „ quòd Præventiones primùm uſurpatæ ſint de vacantibus in *Curia Romana*, non jure Reſervationis, ſed *Præventionis*, & hoc plauſibiliter ab Ordinariis toleratum ad vitandam *diuturnam vacationem Eccleſiis damnoſam*, & eò quòd vacatio in loco remoto non poterat niſi tardè ad notitiam Ordinariorum pervenire. Tum initio Pontifices Romani non ſolebant perſonis, ſed Eccleſiis providere, nulla perſonarum acceptione habita.

„ Poſtquam autem (pergit hic Author) attentarunt etiam vacantia *in partibus* jure Præventionis conferre, tum cœperunt vacantia in Curia ſibi jure Reſervationis præſumere.

„ Oſtendit & ibidem, hanc reſervationem ante Clementem III. non fuiſſe notam, quantumvis Pontifex in ſuo Statuto relato in *cap. 2. de Præb. in 6.* pro colore novi ſui ſtatuti antiquam conſuetudinem prætexerit.

„ Quin & eodem loco probat, nequidem Cœleſtino III. Clementis ſucceſſori, hanc reſervationem notam fuiſſe; neque ante evulgatum per Bonifacium VIII. ſextum Decretalium, Statutum Clementis de hac reſervatione receptum fuiſſe. Pluribus idipſum proſequitur Molinæus, & in notis ad *cap. 2. de Præb. in 6.*

Apparet admodum veriſimile, Auctorem dicti *Capituli 2.* non fuiſſe Clementem III. ſed Clementem IV. qui ſedit circa annum 1265. ad marginem enim *Capituli 1. de Præb. in 6.* quod inſcribitur Clementi III. notatur: *In vetuſtioribus codicibus conſtanter legitur Clemens IV.* & in Editione Antonii Contii anni 1570. hoc Capitulum hanc habet inſcriptionem: Clemens III. *alidè Quartus*: ſimiliter & in corpore gloſſato editionis anni 1572. ac dein in omnibus editionibus Decretalium ſubjicitur Capitulum 2. cum hac inſcriptione *idem*: ut admodum veriſimile ſit, ſimiliter & hoc Capitulum 2. non Clementi III. ſed IV. eſſe adſcribendum: quod & innuere videtur Gregorius X. in *cap. 3. eodem in 6.* ubi hanc Conſtitutionem adſcribit ſuo *Prædeceſſori*, quod potiùs ad immediatum præcedentem, qui erat Clemens IV. quàm ad Clementem III. qui centum circiter annis Gregorium præceſſerat, referendum apparet.

Itaque mirum non videbitur, quòd hujus reſervationis nulla fiat mentio in Decretalibus Gregorii IX.

Neque etiam mirum videbitur hanc reſervationem primùm ab hoc Clemente IV. inductam, ſi attendatur quòd hic inveniatur primus inter Romanos Pontifices, qui per ſuam Decretalem declaravit, „ quòd Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum Pontificem noſcatur pertinere, quodque non ſolùm ipſa cùm vacant, poſſit de jure conferre, verùm etiam jus in ipſis tribuere vacaturis.

Idem jus poſtmodum ſequentes Pontifices ſibi aſſeruerunt; atque inter alios Bonifacius VIII. aſſerere non dubitavit, quòd de jure communi omnes Eccleſiæ per orbem diffuſæ ad Romanam Eccleſiam pertineant *cap. ſi Papa 10. de Privilegiis in 6.*

Clemens V. idem jus etiam in Beneficiis ad collationem Ordinariorum ſpectantibus tamquam indubitatum Sedi Apoſtolicæ vindicat *in Clementina prima ut lite pendente*: poſtquam enim declaraſſet Beneficium

extra

Digitized by Google

extra Curiam vacans ad Proviſionem Ordinarii ſpectare, addit hanc clauſulam: „ ſalva tamen in præmiſſis omnibus Romani Pontificis poteſtate, ad quem Eccleſiarum, perſonatum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, plena & libera diſpoſitio, ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere.

Poſito autem hoc principio, & in Scholis à pleriſque Canoniſtis, præſertim poſt evulgatum ſextum librum Decretalium, & librum Clementinarum, probato, nemini mirum videri debet, & jus Præventionis ſubſequentes ſibi vindicaſſe Romanos Pontifices, ac tandem omnium penè Beneficiorum, ac Dignitatum Proviſionem Sedi Apoſtolicæ reſervaſſe.

IV. Rationem factæ reſervationis credit fuiſſe Gloſſographus ad *Cap.* STATUTUM *de Præbendis in* 6. ne Papa per Ordinarios præveniretur. „ Habebant (ait) Epiſcopi ante Conſtitutionem Clementis procuratores in Curia ſtatim cùm vacabant Beneficia, conferebant illa: & ſic præveniebant Papam: Unde motus Clemens promulgavit Conſtitutionem.

V. Declaravit autem Bonifacius VIII. in *cap.* 34. *de Præbendis in* 6. Decretum Clementis IV. „ locum habere in Beneficiis, quæ Legati aut Nuntii Sedis Apoſtolicæ vel quivis alii ad Romanam Curiam venientes, vel etiam recedentes ab illa habere noſcuntur, ſi eos in locis vicinis ipſi Curiæ *mori* contingat; quemadmodum ſi in loco ubi eadem Curia reſidet, morerentur.

„ Item, ſi aliquis Curialis, peregrinationis, aut infirmitatis, aut recreationis ſeu quavis alia cauſa ad locum Curiæ *vicinum* in hujuſmodi loco *vicino* decedat: dummodò ibi (etiamſi erat ad ipſam Curiam reverſurus) domicilium ſeu domus propria non exiſtat.

Deinde ſubjungit: „ Loca verò intelligantur *vicina* eidem Curiæ in præmiſſis, quæ remota ultra duas dietas legales (quas hoc caſu ſic ſpecialiter volumus computari) à loco ubi moratur ipſa Curia non exiſtunt.

VI. Quamvis variis modis contingere poſſit, ut Beneficia vacent in *Curia*; puta renuntiatione, privatione, aliiſque ſimilibus titulis, quos latiùs refert Gargias *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. §. 2. nihilominus, quia Bonifacius VIII. in citato *Capitulo* 34. exponens Decretum Clementis IV. tantùm loquitur de vacatione per *obitum*, receptum eſt, ſignanter in Gallia, quòd ſola vacatio contingens in Curia per *obitum*, cenſeatur vacatio ad mentem Clementis IV. & conſequenter ſola Beneficia vacantia per *obitum* in Curia, ſeu loco vicino Curiæ, habeantur pro reſervatis reſervatione *clauſa in Corpore Juris*; uti poſt Pinſonium de Beneficiis ad verbum *Canonica* §. 9. *num.* 5. monet Petrardus Caſtellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 186. edit. 1693.

VII. De his autem Beneficiis *apud Sedem Apoſtolicam* vel in *Curia* vacantibus, debet Pontifex intra *menſem* à die vacationis providere, alioquin dicto tempore elapſo, collatio ad Ordinarium revertitur; ut nimirùm per *ſeipſos*, aut ipſis in remotis agentibus per ſuos Vicarios generales, quibus id Canonicè fuerit commiſſum conferre valeant, *Cap.* 3. *de Præbendis in* 6.

VIII. Si enim intra menſem Sedes Apoſtolica non contulerit, ceſſat reſervatio; adeòque obſtaculum collationi Ordinarii injectum cenſetur ſublatum. Hoc igitur caſu propriè non fit devolutio à Pontifice ad Ordinarium, quæ à Superiore ad inferiorem fieri nequit; ſed jus Ordinarii tantummodo relaxatur, ſeu impedimentum injectum tollitur.

IX. Vult autem Gloſſa ad dictum *Cap.* 3. verbo *Numerandum*, menſem hunc currere à die *vacationis*, non à die *ſcientiæ*; quam ſententiam ſequitur Antonius Faber ad Codicem *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 35. & probat Chokier loco citato *n.* 3.

Ratio aſſignatur à Gloſſographo, quia „ iſtud non ſtatuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc non curret menſis iſte niſi à die notitiæ, ſed ſtatuitur iſtud tempus in favorem Eccleſiarum, ne diu maneant ſine Prælato: ideò currit iſte menſis à die vacationis, ut dictum eſt; ſecus in aliis temporibus relictis cæteris Prælatis in odium negligentiæ eorum.

X. Termini hujus præfixio locum non habet in aliis reſervationibus, aut in Beneficiis Jure devoluto ad Pontificem ſpectantibus. In eorum enim proviſione nullum reperitur tempus Pontifici præfixum, intra quod conferre debeat, aut quo elapſo reſervatio, multò minus devolutio, ceſſet; uti notat Garzias.

XI. Ulteriùs declaratur in *Cap.* 4. *de Præbendis in* 6. quòd ſi Sede Apoſtolica vacante, Eccleſias Parochiales vacare contingeret, Ordinarii poſſint liberè ad earum collationem procedere; ſimiliter ſi vivente Pontifice vacaverint, ſed ante obitum de iis non providerit. Ratio aſſignatur: *Ne ipſarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre.*

XII. Hinc oſtenditur, Pontifices ita Beneficia reſervaſſe, ut nequaquam per eam ſaluti animarum aliquod diſpendium, aut diſpendii periculum generari velint: ipſamque animarum ſalutem omni reſervationi anteponendam judicaverint.

XIII. Quamvis menſe non elapſo collationis ipſius Ordinarii vinculum aliquod, vigore hujus reſervationis, ſit injectum, credunt tamen non pauci collationem Ordinarii factam ante menſem elapſum eatenus validam, ut ſi Pontifex intra menſem non contulerit, confirmetur, ſed potiùs non irritetur; exemplo collationis factæ ab Ordinario ſpreto Patrono, quæ Patrono non opponente, & intra tempus non præſentante, valida manet; ut infra titulo de Jure Patronatus dicetur. Vide Pinſonium loco citato *num.* 17. *&* 18.

In textu notatum fuit ex Pinſonio, collationem Ordinarii de Beneficio vacante in Curia Romana, validam eſſe, tametſi à vacatione, menſis necdum eſſet elapſus: idipſum reſolvit Molinæus ad Regulam *de infirmis*, *num.* 175. „ Non enim (inquit) prævenit, ſed jure Ordinario & Primitivo utitur, ſemper enim remanet verus & naturalis Collator habitu, utcumque Beneficium ſit pro hac vice reſervatum in Curia: imò etiam eſt Collator actu, ſi Papa non vult uti, vel non utatur dicta reſervatione, quæ etiam odioſa eſt, & de facili, etiam cum extenſione (quæ hoc caſu favorabilis eſt) & recurſu ad jus commune.

Obſervat prætereà Molinæus, *num.* 178. quòd ſi Papa contulerit incapaci, aut nulliter *intra menſem*, poſſit Ordinarius *pleno* jure conferre; quam Molinæi ſententiam laudat & probat Lovetius ad dictum numerum Molinæi.

XIV. Adhæc, omnes quidem reſervationes paſſim à Canoniſtis dicuntur *odioſæ*; & eatenus juxta Rgulam Juris, *odia reſtringenda*, *favores ampliandi*, etiam in dubio reſtringendæ, ob præjudicium quod inferunt collationibus Ordinariorum: hoc tamen notant unanimi conſenſu, hanc *reſervationem* eſſe fortiorem, vehementiorem, & amplioris prærogativæ, omnibus aliis reſervationibus; uti poſt alios loquitur Gonzales *ad regulam* 8. *Cancell. Gloſſa* 13. *num.* 35. idque *in reverentiam loci ubi Sedes Apoſtolica reſidet*, ait Caſtellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 186.

Unde & in Concilio Baſilienſi, quin & in Concordato inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Galliæ, ſublatis aliis reſervationibus, hæc una ſalva manſit.

Quod in textu notatur, hanc reſervationem Beneficiorum vacantium in Curia, præ cæteris à Canoniſtis reputari minùs odioſam, in eo videtur fundatum, quia hæc reſervatio eum habere prætextum videretur, quòd per eam Pontifices de his Beneficiis in Curia vacantibus citiùs poſſent vacantibus Eccleſiis providere; quemadmodum eo titulo primùm horum Beneficiorum Proviſionem ſibi attribuiſſe Pontifices ſuprà ex Molinæo notatum eſt.

XV. Inde etiam concludit ibidem Gonzales, quòd niſi de illa fiat *ſpecialis & individua* mentio, non cenſetur comprehenſa in quacumque diſpoſitione Papæ, vel narrativa. Quod adeò procedit (ait *num.* 36.) ut neque per clauſulam *motus proprii*, in facultate conferendi quæcumque Beneficia reſervata, contentam, veniant Beneficia vacantia *apud Sedem*. Imò nec Cardinales vigore ſuorum Indultorum conferre poſſunt Beneficia vacantia in Curia; Gonzales ibidem *n.* 37.

XVI. Monet Caſtellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 190. quòd ſi quis oriundus è Gallia reſideat in Curia Roma-

Digitized by Google

Romana pro ſervitio Regis, Papa ſoleat ei dare ſpeciale *Breve*, quod dicitur, *de non vacando in Curia*: quod ita vocatur, quia vigore hujus *Brevis* fit, ut per obitum illius, *Beneficia* non cenſeantur *vacare in Curia*? ſcilicet cum effectu reſervationis; cui per *Breve* ipſe Papa pro hac vice renunciat; permittitque Regi nominationem eo modo ac ſi nulla reſervatio interveniſſet: ſoletque hujuſmodi Breve per Oratorem Regium nomine Regis à Pontifice peti; uti patet ex formula ipſius Brevis, quæ ibid. *pag.* 191. à Caſtello integra refertur.

XVII. Reſervatio hæc quantumvis aliis reſervationibus fortior ſit & amplioris prærogativæ; habet tamen cum aliis reſervationibus id commune, quòd ad Beneficia Juriſpatronatus *laici* non extendatur: quod non tantùm in Gallia, ſed & apud Hiſpanos ſervari, notat Pinſonius loco ſuprà indicato, *n.* 8. & latiùs deducit Carolus Fevretius, *tractatu de Abuſu lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 13.

CAPUT IV.

De Reſervationibus contentis in Extravagantibus *Execrabilis* & *ad Regimen*, & duabus primis Regulis Cancellariæ.

1. *Reſervationes contenta in Extravagantibus à nonnullis creduntur* clauſæ in Corpore Juris.
2. *Contraria opinio verior, & hodie recepta.*
3. *Hæ Reſervationes tantùm fuere* temporales.
4. *Quandonam tranſierint in Regulas Cancellariæ, incertum.*
5. *Reſervationes hæ ſaltem ſub finem ſæculi XV. erant in Regulis Cancellariæ.*
6. *Reſervationes hæ ſucceſſu temporis multùm auctæ fuere.*
7. *Refertur prima Regula Cancellariæ uti hodie exprimitur.*
8. *Referuntur Reſervationes Extravagantis* ad Regimē.
9. *Additio prima ad hanc regulam facta à Xyſto V.*
10. *Additio ſecunda Clementis VIII. & quare?*
11. *Hæc additio hic non eſt in uſu.*
12. *Reſervatio Extravagantis* Execrabilis *ab uſu receſſit.*
13. *Proponitur textus ſecunda Regulæ Cancellariæ.*
14. *In quibus aucta vel mutata.*
15. *Hæc Regula hodie in multis Regnis non obtinet.*
16. *Notabilis Reſervatio huic Regulæ adjici ſolita primùm inducta per Pium V.*
17. *In Gallia, Germania, & Belgio locum non habet.*
18. *Probatur quibuſdam exemplis quoad Belgium.*
19. *In Patria Obedientiæ uſus Reſervationum quomodò retineantur.*
20. *Reſervationes in Patria Obedientiæ Regno Galliæ incorporata, reſtricta ad Reſervationem* Menſium & Alternativæ.
21. *Eadem reſtrictio per* uſum *in Belgio invaluiſſe videtur.*

I. PRæter generalem reſervationem Beneficiorum vacantium *apud Sedem Apoſtolicam*, quæ vulgò dicitur reſervatio *clauſa in Corpore Juris*, de qua actum eſt capite præcedenti, ſunt inſuper reſervationes Joannis XXII. & Benedicti XII. quæ à nonnullis quoque reſervationibus *clauſis in Corpore Juris* annumeratæ fuere: eò quòd extent in *Extravagantibus* EXECRABILIS & AD REGIMEN *de Præbendis* inter communes; quæ Corpori Juris Canonici ſolent annecti, & partem conſtituere.

Ut reſervationes illæ generales, de quibus in textu, & per quas pro majore parte Proviſio Beneficiorum, Epiſcopis aliiſque Collatoribus Ordinariis, necnon Patronis Eccleſiaſticis, & Electoribus jus eligendi, & præſentandi ac providendi adimitur, & ad Romanum Pontificem transfertur, minus odioſæ apparerent, & faciliùs reciperentur, variis titulis, quaſi Eccleſiæ neceſſarias & utiles, eas juſtificare ſtuduerunt Pontifices.

Et quidem inter alia, in ſua Extravagante *Ad regimen* Benedictus XII. non obſcurè innuit, ſe has reſervationes facere, ut de idoneis, & aptioribus perſonis provideretur Eccleſiis vacantibus, dicens: „ quòd in deſideriis gereret, quòd per ſuæ diligentiæ ſtudium, „ ad quarumlibet Eccleſiarum & Monaſteriorum regimina, & alia Beneficia Eccleſiaſtica juxta *dictum* „ *beneplacitum*, & ſuæ intentionis effectum, viri aſſu- „ mantur idonei, qui præſint & proſint committendis „ eis Eccleſiis, Monaſteriis & Beneficiis prælibatis. „

Sed quis porrò neſciat, merita & qualitates promovendorum ad Beneficia & Dignitates vacantium Eccleſiarum multò faciliùs ipſis Epiſcopis, quàm Romano Pontifici poſſe eſſe perſpecta?

Alter in juſtificationem harum reſervationum titulus paſſim allegatur, quòd per Beneficiorum proviſionem Pontifex intendat *pauperibus* Clericis providere.

Verùm meritò dubitatur, num hic titulus ad juſtificandas has reſervationes præ anteriori ſit magis idoneus.

Cùm enim Beneficia & bona Eccleſiaſtica cujuſque particularis Eccleſiæ, tum ex intentione Fundatorum, tum Canonum præſcripto ſint inſtituta, & relicta, ut miniſtris, necnon pauperibus ſingularum illarum reſpectivè Eccleſiarum provideatur, quid juſtius aut rationabilius, quàm ut Epiſcopis & Ordinariis Collatoribus per Fundatores, aut ſanctos Canones deſignatis, horum diſtributio & diſpenſatio integra conſervetur, utpotè quibus propiùs, & Clericorum paupertas & merita innoteſcunt, quidque ſingulis hic & nunc conveniat ex bonis Eccleſiæ vel Beneficii diſtribui.

Accedit quòd ob expenſas & ſumptus in Curia Romana faciendos pauperibus Clericis vix ad Beneficia notanter ſimplicia pateat acceſſus, ut & ob id Beneficia ſimplicia in quibuſdam Eccleſiis & Provinciis à reſervatione menſium manſerint exempta, uti infrà, *c.* 5. *n.* 29. notavimus.

Unde non mirum, Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum, quin & Principum contra has reſervationes motas querelas non ceſſaſſe; imò toties quoties occaſio ſe obtulit, earum abolitionem, & reformationem poſtulatam eſſe, & etiamnum ab omnibus ut odioſas reputari: eoque titulo ex communi omnium Doctorum ſententia reſtringendas dici, tamquam ſacris Canonibus contrarias, uti in decurſu hujus tituli ſæpiùs obſervavimus.

II. Attamen eas *extra* Corpus eſſe, communis eſt opinio, & hodie recepta. Nam licèt *Extravagantes* tam Joannis XXII. quàm communes ſoleant Corpori Juris adjungi, atque cum Decreto Gratiani & Decretalibus Gregorii IX. & Bonifacii VIII. unum volumen ſeu Corpus hodie conficere; tamen clauſæ in Corpore Juris non reputantur, ſed extra Decretum & Decretales *vagari*; propterea *Extravagantes* appellatæ.

III. Adhæc, uti communiter obſervant Canoniſtæ; non poſſunt hæ reſervationes haberi pro *clauſis in Corpore Juris*; quia tantùm ex mente Auctorum temporales fuere. Dicit enim Benedictus XII. Ordinationi, diſpoſitioni, & proviſioni noſtræ reſervamus, *donec miſerationis Divinæ clementia nos univerſalis Eccleſiæ regimini præſidere contigerit.* Ex quibus manifeſtum eſt, reſervationem nonniſi vita ſua durante Pontificem durare voluiſſe.

IV. Quando verò hæ reſervationes quaſi perpetuæ factæ ſint per relationem in Regulas Cancellariæ, quæ per omnes Pontifices altero aſſumptionis die de novo publicari & renovari ſolent, incertum eſt.

Dicit quidem Gomeſius in proœmio ad Regulas Cancellariæ *quæſt.* 1. Regulas Cancellariæ à Joanne XXII. initium & originem habuiſſe; at unà notat *qu.* 2. „ quòd hæ Regulæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales „ Cancellariæ per eas in litteris expediendis inſtruerentur, ut patet (ait) ex Regulis Joannis XXII. & Be- „ nedicti & aliorum. Et licèt à tempore Nicolai V. ali- „ quid plus ad eas circa *judicia* additum fuit, illud „ tamen reſpicit *actum* in Curia gerendum. „

Apparet ergo primitus, etiam uſque ad tempora Nicolai V. qui ſedit ſub medium ſæculi XV. regulas Cancellariæ unicè penè reſpexiſſe formam expediendi litteras, & judicia in Cancellaria reddenda; non autem reſervationes Beneficiorum, ſimileſque materias extra Cancellariam ſe extendentes.

V. Quidquid ſit, conſtat, reſervationes contentas in citatis Conſtitutionibus ſeu Extravagantibus, Regulis Cancellariæ tempore Innocentii VIII. (qui ſedit circa finem ſæculi XV.) fuiſſe inſertas; uti evidens eſt ex hujus

Pontificiæ Regulis, ad quas antiquus Gloſſator Alphonſus Seco Hiſpanus ſua Gloſſemata ſcripſit, quæque ulterioribus annotationibus illuſtravit Joannes à Chokier Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis Canonicum.

VI. Ulterius & hoc conſtat, reſervationes has per ſubſequentes Pontifices in promulgatione Regularum Cancellariæ, quam ab eo ſuæ aſſumptionis die facere conſueverunt, in multis auctas fuiſſe.

VII. Regula prima hodie hoc tenore exprimi ſolet, „ Imprimis fecit eaſdem Reſervationes quæ in Conſtitutione fel. record. Benedicti PP. XII. quæ incipit, Ad regimen, continentur, & illas innovavit, ac locum habere voluit, etiamſi Officiales in eadem Conſtitutione expreſſi Apoſtolicæ Sedis Officiales ante obitum eorum eſſe deſierint, quoad Beneficia, quæ tempore, quo Officiales erant, obtinebant. Declarans nihilominus Beneficia, quæ dictæ Sedis Officiales, qui ratione officiorum ſuorum hujuſmodi ejuſdem Sedis Notarii erant, etiam dimiſſis ipſis Officiis, & quandocumque aſſecuti fuerint, ſub hujuſmodi reſervationibus comprehendi. Ac reſervavit Beneficia, quæ per Conſtitutionem piæ mem. Joannis PP. XXII. quæ incipit, Execrabilis, vacant, vel vacare contigerint. Quam Conſtitutionem, & reſervationem S. S. tam ad Beneficia obtenta, quàm alia quæcumque, de quibus Ordinarii, & alii Collatores contra Concilii Tridentini Decreta diſpoſuerunt, & diſponent in futurum, extendit & ampliavit, & ea etiam Beneficia omnia diſpoſitioni ſuæ reſervavit, de quibus per dictos Ordinarios, aut alios Collatores contra ejuſdem Concilii Decretorum formam diſpoſitum fuerit, Decernens irritum, „ &c.

VIII. Primò itaque per hanc regulam renovantur reſervationes contentæ in Extravagante Benedicti XII. quæ incipit, Ad regimen, qua reſervantur imprimis Beneficia vacantia per aſſecutionem quorumcumque Beneficiorum à Sede Apoſtolica obtentam. Item Beneficia omnia, quæ promoti ad Epiſcopatus auctoritate Apoſtolica tempore ſuæ promotionis obtinebant, Item Beneficia Officialium Curiæ Romanæ, qui in ipſa Extravagante exprimuntur. Hæc ultima reſervatio à tempore Innocentii VIII. fuit per hanc regulam extenſa ad Beneficia, quæ dicti Officiales obtinebant tempore quo erant Officiales, tametſi tempore mortis Officiales eſſe deſiiſſent.

IX. Reliqua verò quæ ſequuntur poſt Innocentii VIII. tempora addita eſſe notat Chokier ad hanc regulam n. 8.

Et quidem hæc appendix; *Declarans nihilominus*, uſque ad verba, *Conſtitutionibus comprehendi*, appoſita fuit à Sixto V, qui demum anno 1585, ad Pontificatum fuit aſſumptus; idque occaſione difficultatis, quæ circa Extravagantem *Ad regimen*, & hanc regulam in Rota Romana exorta fuerat, uti ex Garzia refert Chokier.

X. Altera appendix quæ incipit à verbis, *quam Conſtitutionem & reſervationem*, & finit in verbis, *diſpoſitum fuit*, appoſita fuit per Clementem VIII. anno 1592. aliique ſequentes Pontifices retinuerunt.

Obſervat autem Chokier hanc poſteriorem appendicem eò fuiſſe adjectam, ut præter dictas reſervationes, etiam hæc induceretur ob non obſervatam Conſtitutionem Pii V. de data 16. Maji 1566.

Hæc Conſtitutio eſt illa, qua dictus Pontifex formam Concurſus à Synodo Tridentina præſcriptam explicat, & in nonnullis extendit; uti titulo præcedenti annotavimus; eamque in Belgio receptam non eſſe obſervavimus; & hic de Brabantis teſtatur Chokier, dicens; *Juxta quam* (Conſtitutionem Pii V.) *Cancellaria & Rota paſſim judicat, licèt* BRABANTI *eam non admiſerint*.

XI. Porrò ut ipſa Conſtitutio hactenus uſu recepta non eſt, ita nec appendix Regulæ, & in ea contenta reſervatio uſu recepta eſt, Neque enim ulla hactenus Beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervata; aut Sedis Apoſtolicæ proviſionem admiſſam ſcimus de Beneficiis ob non ſervatum in eorum collatione Concilii Tridentini Decretum; præcipuè quoad Eccleſias Parochiales, quæ in Belgio tamquam ab omni Pontificia reſervatione exemptas Ordinarii conferunt.

XII. Similiter reſervatio Extravagantis *Execrabilis*, hîc innovata, qua reſervatur Beneficium vacans ob retentionem alterius Beneficii incompatibilis, ab uſu receſſit; quemadmodum notavit Reboffus in Praxi parte 3. *tit. de Forma ſignaturæ*, & Garzias *de Benefic. parte 11. c. 5. n. 47.*

XIII. Secunda Regula olim hac formula expreſſa fuit: „ Item reſervavit ſpecialiter omnes Eccleſias etiam Patriarchales, Archiepiſcopales, Epiſcopales, nec non Monaſteria virorum valorem 200. florenorum auri communi exiſtimatione excedentia quotieſcumque illis uti voluerit, „

XIV. Hæc regula congruit cum Regulis poſteriorum Pontificum; niſi quòd cauſa majoris lucis addita ſit vox *Primatialis* poſt dictionem *Patriarchalis*; loco clauſulæ finalis; *quotieſcumque*, &c. repoſita ſit iſta, *Et voluit quòd exceſſus ejuſmodi in litteris exprimatur*.

XV. Regulam hanc reſervativam Eccleſiarum Metropolitanarum & Cathedralium, neque in Belgio, neque in Gallia, nec in Hiſpania locum habere notorium eſt; utpotè Regibus nominationem Epiſcoporum, ſive jure Indulti, ſive Concordati habentibus, quemadmodum *part.* 1. *tit.* 3. *c.* 8. oſtenſum eſt.

Similiter, nec quoad Monaſteria virorum ullus eſt hiſce in Provinciis Regulæ uſus. Ad Abbatias enim Reges perſonas nominare ſolent; Prioratus verò Conventuales & perpetui eligibiles eſſe ſolent; neque ulla Monaſteria in Belgio vigore Regulæ Cancellariæ, aut alio jure reſervata novimus.

XVI. Huic Regulæ Pius V, anno 3. ſui Pontificatus aliam reſervationem adjecit, quæ hodie partem hujus Regulæ facit, atque his verbis exprimitur; „ Ac etiam reſervavit Dignitates, & Beneficia omnia ad collationem, præſentationem, electionem, & quamcumque aliam diſpoſitionem Patriarcharum, Primatum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, nec non Abbatum, ac aliorum quorumcumque Collatorum, & Collatricum, ſecularium & regularium quomodolibet (non tamen ad collationem cum aliis, vel aliis, aut etiam ad alterius præſentationem, vel electionem pertinentium) quæ poſt illorum obitum, aut Eccleſiarum ſeu Monaſteriorum, vel aliarum Dignitatum ſuarum dimiſſionem, ſeu amiſſionem, vel privationem, ſeu tranſlationem, vel aliàs quomodocumque vacaverint, uſque ad proviſionem ſucceſſorum ad eaſdem Eccleſias, aut Monaſteria, vel Dignitates Apoſtolica auctoritate faciendam, & adeptam ab ejuſdem ſucceſſoribus pacificam illorum poſſeſſionem, quomodocumque vacaverint, & vacabunt in futurum. „

XVII. In Gallia hanc quoque reſervationem ceſſare propter Concordata & Jus Regaliæ, notat Chokier ad hanc Regulam; uti nec in Germania, ubi Concordatis locus eſt.

Hæ quoque Belgicæ Provinciæ hanc Pianam reſervationem agnoſcere non videntur: ſed Beneficia ad liberam Epiſcoporum collationem ſpectantia, ſi Sede vacante contingat vacare, futuro Epiſcopo reſervantur.

XVIII. Unde cùm quidam Dinoix Impetraſſet à Pontifice vigore hujus Regulæ duas Capellanias, unam in Eccleſia B. Mariæ, & alteram in Eccleſia S. Walburgis in civitate Brugenſi ſpectantes ad liberam collationem Epiſcopi Brugenſis, quæ vacaverant *Sede vacante*; iſque petierit *Placetum* à Concilio privato, fundando ſe in Regula Cancellariæ hac Piana appendice aucta; Concilium privatum petiit adviſamentum à Vicariatu Brugenſi, qui reſpondit, in novis Epiſcopatibus Belgicis fructus perceptos tempore vacationis reſervari futuro Epiſcopo; cùmque collatio Beneficiorum computetur inter fructus, eam quoque reſervandam eſſe; & ita obſervari Attrebati, ubi jus Regaliæ locum non habet. Tornaci autem ob jus Regaliæ Regem ibidem conferre, nec Pontificem allatenus ſe immiſcere. Regulam autem Cancellariæ cum hoc additamento hîc numquam fuiſſe receptam, aut placetatam, Conformiter ad hoc adviſamentum, *Placetum* negatum fuit per apoſtillam 20. Novembris 1641. uti & in ſimili caſu negatum fuit in eodem Concilio 1. Martii 1642. Carolo Meſurier, qui impetraverat à Pontifice Præbendam Furnenſem, quæ vacaverat Sede Epiſcopali Iprenſi vacante.

XIX. Licèt enim hiſce in regionibus Regulas Cancellariæ, necnon reſervationes Apoſtolicas agnoſcamus; atque ob id dicamur *Patria Obedientiæ*, quemadmodum in

in Regno Galliæ dicuntur Ducatus *Britanniæ* & Comitatus *Provinciæ*, vulgo *Provence*, ad diſtinctionem aliarum ejuſdem Regni Provinciarum, quæ Concordatis utuntur; cum ea tamen moderatione recipiuntur, ut privilegiis, juribus ac moribus inveteratis Provinciarum accommodentur; nec aliam eſſe Pontificum mentem arbitrantur. Et ſi quid in litteris aut proviſionibus Romanis hiſce contrarium contineatur, credunt vel per *ſub aut obreptionem* à Pontifice emanaſſe; aut certè, eos ſuas Regulas, aut Decreta *generaliter* expreſſa, ad Provincias, aliis legibus & uſu inveterato utentes nolle extendi; ideòque dum earum executionem ſuſpendunt, nihil contrarium auctoritati, aut præeminentiæ Sedis Apoſtolicæ facere arbitrantur Judices Regii; uti titulo ſequenti latiùs oſtendetur.

Quod in textu dicitur has Provincias Belgicas dici *patriæ obedientiæ*, reſtringendum eſt ad Regulas Cancellariæ, nominatim de reſervatione *octo menſium & alternativa*: nam de reliquo etiam hæ Provinciæ, non tam *patriæ obedientiæ*, quàm *conſuetudinariæ* dicendæ ſunt.

XX. Refert Perardus Caſtellus in ſua Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 312. Nuntium Apoſtolicum anno 1544. obtinuiſſe ab Henrico II. Rege Galliarum Declarationem, qua decretum fuit, quod Concordatum non obtineret in Britannia, & quòd Regulæ Cancellariæ, quin & illa *de Menſibus* & *Alternativa* & generaliter omnia alia jura Papæ, quibus gaudet in *Patriis Obedientiæ*, locum haberent in hac Provincia, uſque ad ipſam etiam expeditionem Bullarum *ſub plumbo*, „ quod „ tamen (ait Caſtellus.) reſtrictum fuit anno 1533. per „ actam declarationem, ad *ſolam* Regulam *de Menſibus* & *Alternativa*.

XXI. Reſtrictio, quæ per actam declaratoriam facta ſcribitur quoad Britanniam, eadem, ſi non expreſſa declaratione, uſu ſaltem quoad haſce Belgicas Provincias eſſe facta videtur. Nam præter reſervationem *Menſium* & *Alternativa*, non apparet alia hic reſervatio Regularum Cancellariæ nota aut uſitata: unde cæteris omiſſis hanc ſolam in ſequentibus elucidabimus.

CAPUT V.

De Reſervatione *octo* menſium.

1. *Tempore Concilii Baſileenſis Pontifex dabat Expectativas in* octo *menſibus.*
2. *Quatuor menſes erant* liberi.
3. *Nulla tunc erat menſium reſervatio.*
4. *Inducta eſt* octo *menſium per Regulam Cancellariæ.*
5. *Hæc Regula quando* octavo *loco poſita ſit?*
6. *Hæc Regula qua ratione dicatur* odioſa, *& reſtringenda?*
7. *Menſes computandi ut jacent.*
8. *Epiſcopus quando cenſetur conferre in menſe reſervato?*
9. *Si dubitetur quo menſe vacaverit, præſumitur pro poſſeſſore.*
10. *Si nullus ſit poſſeſſor, præſumitur pro Ordinario.*
11. *Beneficium vacans in menſe Ordinarii ſemper manet ad diſpoſitionem Ordinarii; & vacans in menſe reſervato, manet reſervatum.*
12. *Debet reſervationis plena eſſe probatio.*
13. *Ceſſat reſervatio hæc mortuo Papa.*
14. *Similiter aliæ reſervationes inductæ per Regulas Cancellariæ.*
15. *Sede Apoſtolica vacante Ordinarii liberè conferunt.*
16. *Regula etiam comprehendere videtur Eccleſias Parochiales.*
17. *Uſus in Belgio has à reſervatione exemiſſe videtur.*
18. *Dignitates* electivæ *non comprehenduntur ſub Regula.*
19. *Dignitatum collatio & electio in multis Eccleſiis libera eſt à reſervatione.*
20. *Leodienſibus Decanatum electio in omnibus menſibus conceſſa.*
21. *Canonicatus graduati à reſervatione exempti.*
22. *Reſervatio hæc ſe non extendit ad Beneficia Patronatus laici.*
23. *Idque quocumque titulo laicis competat, ſaltem in Belgio.*
24. *Etiamſi mixtum ſit.*
25. *Imò licèt plures ſint Eccleſiaſtici Patroni, quàm laici.*
26. *In Hiſpania Beneficia Juriſpatronatus* Eccleſiaſtici *etiam exempta ſunt; quod & in Belgio videtur uſu receptum.*
27. *An Beneficia certo generi perſonarum conferenda comprehendantur ſub generali reſervatione?*
28. *Notandum monitum Covarruviæ in hac materia.*
29. *Beneficia* ſimplicia *in multis Eccleſiis exempta à reſervatione; & quare?*
30. *Regula includit omnem vacationis modum; Excepta vacatione per reſignationem.*
31. *Sub reſignatione hic comprehenditur* permutatio: *quam in omni menſe Ordinarii admittere poſſunt.*

I. QUòd Papa circa tempus Concilii Baſilienſis ſoleret dare expectativas ac mandata de providendo in *octo menſibus* per Regnum Galliæ, indicat ipſa *Pragmatica Sanctio*, tit. *de Collationibus*, §. *Fruſtrà enim*, ubi abolitis omnibus *Expectativis*, hæc moderatio ſubjicitur: „ Exceptis illis *gratiis*, & nominationibus, ſuper quibus *proceſſus* ſunt *expediti*, quas ex certis rationalibus cauſis in *octo menſibus*, quibus *hactenùs curſum habere conſueverunt*, tolerandas duximus, donec aliter ordinatum fuerit. "

II. Et in eadem *Sanctione* eodem titul. §. *Quòd ſi quis*, fit mentio *quatuor menſium*, quibus gratiæ *expectativæ*, vel nominationes curſum non habent.

Ad quæ verba reflectens Coſmus Guimier Sanctionis hujus Gloſſographus, ait: „ Olim habebant Ordinarii *quatuor* menſes liberos, in quibus non ſortiebantur effectum gratiæ *expectativæ*, ſed per Concordata inter Sixtum IV. & Ludovicum XI. Regem Franciæ, quæ incipiunt, *Ad univerſalis*, habuerunt ſex menſes Februarium, Aprilem, Junium, Auguſtum, Octobrem, & Decembrem. Hujuſmodi tamen Concordata non ſortita fuerunt effectum, tanquam juri communi, & Decretis Conſtantien. & Baſilien. contraria. " Habetur citata Conſtitutio Sixti IV. in *Extravag.* *h. de Treuga & Pace* inter communes.

III. Porrò tum ex citatis verbis Sanctionis, tum Extravagantis Sixti IV. apparet, quod nulla eo tempore facta fuerit *menſium reſervatio*, ſed Pontifices duntaxat declaraverint, *quatuor* menſes eſſe exemptos à gratiis *expectativis*, quæ tum temporis admodùm erant frequentes: ita ut propriè tunc non eſſet *octo* menſium *reſervatio* in favorem Sedis Apoſtolicæ; ſed potiùs reſervatio *quatuor* menſium in gratiam Ordinariorum contra Expectantes & Mandatarios Apoſtolicos, uti etiam advertit Caſtellus loco citato *pag.* 329.

IV. At ſucceſſu temporis per Regulam Cancellariæ introducta eſt *octo* menſium *reſervatio*; vocaturque vulgò Regula *de menſibus*, quæ his verbis exprimi conſuevit: „ Item cupiens idem D. N. Papa pauperibus clericis, & aliis benè meritis perſonis providere, omnia Beneficia Eccleſiaſtica cum cura & ſine cura, ſæcularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque exiſtentia, in ſingulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Auguſti, Octobris, & Novembris menſibus, uſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam aliàs quàm per reſignationem, quocumque modo vacatura, ad collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, & quamvis aliam diſpoſitionem quorumcumque Collatorum, & Collatricum, ſæcularium & quorumvis Ordinum regularium (non tamen S. R. E. Cardinalium, aut aliorum, ſub Concordatis inter Sedem Apoſtolicam, & quoſcumque alios initis, & per eos, qui illa acceptare, & obſervare debuerant, acceptatis, & obſervatis, quæ lædere non intendit, comprehenſorum.) quomodolibet pertinentia, diſpoſitioni ſuæ generaliter reſervavit. Volens in ſupplicationibus, ſeu conceſſionibus gratiarum, quæ de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam motu proprio fient, de menſe in quo vacaverint diſpoſitivè mentionem fieri, alioquin gratias nullas eſſe. Ac conſuetudines, etiam immemorabiles, optandi majores, & pinguiores Præbendas, necnon privilegia etiam in limine erectionis conceſſa, & indulta Apoſto-

„ libera electa ea, ac etiam diſponendi de hujuſmodi Beneficiis, aut quòd illa ſub hujuſmodi reſervationibus numquam comprehendantur; etiam cum quibuſvis derogatoriarum derogatoriis, & fortioribus, efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus, & aliis Decretis, quorum tenores, pro expreſſis haberi, & latiſſimè extendi voluit, quibuſvis perſonis, & collegiis cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, quomodolibet conceſſa, adverſùs reſervationem hujuſmodi minimè ſuffragari.

V. Notat Gonzales ad hanc regulam *Gloſſa* 1. *n.* 5, quòd meritò in *novis* regulis fuerit hæc regula appoſita in *octavo* loco, continuata cum cæteris regulis de *reſervationibus* loquentibus, & ſublata de loco in quo erat tempore Pii V. & Gregorii XIII. Nam tunc erat (ait) ſita propè finem omnium regularum Cancellariæ, & in ordine 69.

VI. Hæc regula, in quantum reſervat Beneficia ad collationem, ſeu diſpoſitionem inferiorum Collatorum ſpectantia, „ eſt Epiſcopis & Ordinariis præjudicialis, & detrahit poteſtati ordinariæ, & corrigit jus commune, & catenus regula hæc odioſa eſt, ait Chokier in proœmio Regulæ *n.* 20, & conſequenter *reſtringenda*, „ uti multis docet Gonzales ad hanc regulam §. 6. *Proœmialis*.

VII. Menſes, de quibus loquitur regula, computandos eſſe prout ipſi collocantur, & jacent per totum circulum anni, ſive quilibet menſis habeat 30. dies, ſive plùs ſive minùs, monet poſt alios Gonzales *Gloſſa* 11. *n.* 3. „ Quò fit (ait *n.* 9.) ut menſis Apoſtolicus terminetur in dimidia nocte ultimi diei, & ex illa dimidia nocte impoſterum incipiat menſis ordinarius, & durat uſque ad dimidiam noctem ultimi diei illius menſis. *Leg.* More Romano, ff. *de feriis*.

VIII. Hinc ulteriùs *n.* 11. „ Proinde, quando Epiſcopus confert aliquod Beneficium vacans ad finem ſui menſis, vel in principio illius, in illa ultima nocte, quæ dat finem menſi ordinario, & principium menſi Apoſtolico, vel è converſo, conſultè faciet, ſi ante collationem faciat examinari teſtes de hora, & puncto obitus ultimi poſſeſſoris, & in ipſo collationis inſtrumento annotaverit, ut ſic evitetur controverſia, quantùm poſſibile ſit, ſuper tempore vacationis, an contigerit in menſe ordinario, vel potiùs in Apoſtolico.

IX. Poſthæc inquirit, ſi dubium ſit, quo menſe vacatio contigerit, cui onus probandi incumbit? Reſpondetque pro poſſeſſore eſſe præſumendum; & ſi quis contra poſſeſſorem prætendat, is probare debeat, vacationem in hoc illovè menſe contigiſſe.

X. Quòd ſi neuter ſit in poſſeſſione, tunc præſumptio erit pro illo, qui ab *Ordinario* collationem obtinuit? „ quoniam non ſolùm non præſumitur reſervatio ratione menſis, ſed etiam debet concludenter probari vacatio de menſe Apoſtolico, ut Proviſus à Papa obtinere poſſit.

Ratio eſt, quia cum Ordinarius, & proviſus ab eo fundet intentionem ſuam de jure communi, Cap. *ex frequentibus* de inſtitutionibus, Felinus in Cap. *cum venerabilis*, num. 32. de exceptionibus. Rota *dec.* 78. *num.* 1, & per totam, parte prima diverſorum, & diximus in §. 1. proœmiali, in princip. Et ſublata reſervatione noſtræ regulæ Epiſcopus poſſit providere liberè in omnibus menſibus. Caputaquen. Deciſ. 234. num. 5. part. 2. Caſſador. Deciſ. 3. num. 4. & Deciſ. 4. num. 1. & 2. de Privilegiis. Puteus Deciſ. 492. num. 3. lib. 3. Creſcentius Deciſ. 3. num. 4. de Privilegiis; ſequitur, quòd proviſus ab Ordinario nihil aliud probare tenetur, niſi anterioritatem ſuæ collationis in jure communi fundatam, & quòd onus probandi reſervationem, ratione menſis, ſpectat ad proviſum Apoſtolicum ſe fundantem in vacatione in menſe Apoſtolico, cùm hoc ſit ſuæ intentionis fundamentum.

XI. Hæc Gonzales, qui ibidem *n.* 48. & ſequentibus probat, Beneficium vacans per mortem Beneficiati in menſe Ordinarii manere ad proviſionem Ordinarii, etiamſi vacatio duraverit uſque ad menſem Apoſtolicum; quemadmodum Beneficium, cujus vacatio contigit in menſe Apoſtolico, manet reſervatum, licèt vacatio protrahatur ad menſem ordinarium.

XII. Denique notat *n.* 98. quòd quando agitur de probanda vacatione in certo menſe ad effectum reſervationis, tunc, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, probatio debeat eſſe plena & concludens: atque in Rota deciſum, quòd ſemper impetrans tenetur *plenè* & concludenter probare narrativam vacationis, in qua *principaliter* ſe fundat ad inducendam *reſervationem*.

XIII. Dicit Pontifex in hac Regula, ſe in dictis menſibus reſervare Beneficia *uſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum*; cujus clauſulæ vigore ceſſat *reſervatio* mortuo Papa, quemadmodum deciditur in *cap.* 5. *de Reſcriptis in* 6.

XIV. Imò etſi hæc clauſula adjecta non eſſet, tamen ex natura Regularum Cancellariæ, per mortem Papæ *reſervatio* extingueretur. Regulæ enim Cancellariæ morte Pontificis extinguuntur; uti monet Gomeſius *quæſt.* 2. *proœm. ad Reg. Cancel.* quod & ſignificatur per verba proœmialia Regularum, *Ex tunc* SUO TEMPORE DURATURAS: unde & per novum Pontificem altero aſſumptionis ſuæ die de novo publicantur. „ Quæ publicatio non ad illum effectum fit, ut innoteſcant, cùm ferè eædem Regulæ ſint, quæ approbantur, ſed ut per hujuſmodi publicationem dignoſcatur voluntas approbatoria ipſius novi Pontificis. „ Hæc Gomeſius.

XV. Hinc deducitur, quòd „ vacante Sede Apoſtolica Ordinarii liberè conferant Beneficia in omnibus menſibus ſine ulla diſtinctione; quia tunc ſunt obſtacula ſublata, & omnes menſes dicuntur Ordinariorum; idque donec & quouſque novus Papa fuerit aſſumptus ad apicem Pontificatus, ac potiùs, donec is Regulas Cancellariæ publicaverit, quod ſolet poſtridie ſuæ aſſumptionis.

XVI. Regula hæc in menſibus deſignatis reſervat generaliter „ omnia Beneficia Eccleſiaſtica, cum cura & ſine cura, ſæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque exiſtentia.

His ergo verbis Regulæ attentis, & in ſua generalitate, prout ſonant, intellectis; dubium non apparet quin hac imprimis reſervatione comprehendantur Eccleſiæ Parochiales, utpotè Beneficia *curata*, ſive cum *cura*.

XVII. Verùm reſervationem Eccleſiarum Parochialium per Concilium Tridentinum *Seſſ.* 24. *cap.* 18. *de Reformat.* ſublatam eſſe credunt nonnulli cum Navarro; „ idque uſu in multis Diœceſibus fuit receptum ut nuper plurimi Epiſcopi harum regionum teſtati ſunt in gravi quadam cauſa, „ ait Zypæus, *Conſult.* 1. *de Elect.* Deinde notat, quòd Concilium Tridentinum hîc ſit receptum, „ prout ſonat, non ut quotidianæ interpretationes, Decreta, Conſtitutiones Romæ adferri poſſint, quæ Decretum alterent, ampliens, aut reſtringant, vel *Regulam Octavam* de Reſervationibus, quoad Beneficia curata Parochialia *abrogatam* reſtituant.

XVIII. Sub generalitate illa verborum licèt videantur comprehendi etiam Beneficia majora; tamen, quia Dignitates nominatim non exprimuntur, etiam non cenſentur comprehenſæ; præſertim ſi ſint *electivæ confirmativæ*; quas ſub generali reſervatione non comprehendi ſuprà notavimus.

XIX. Hinc uſu harum regionum, Dignitates hujuſmodi *electivæ* à reſervatione ſunt exemptæ; eliguntque paſſim Capitula ſuos Decanos in omnibus menſibus ſine ulla diſtinctione: neque ulla quoad haſce Dignitates reſervatio hîc nota eſt.

Quin & paſſim Dignitates electivæ *collativæ* ab hac reſervatione ſunt ſolutæ, ipſaque Capitula liberè eas in omnibus menſibus eligendo conferunt.

In ſtatu notatum eſt, in Belgio, non obſtante receptione Regulæ Cancellariæ, de reſervatione octo menſium, nihilominus Dignitates electivas confirmativas ab hac reſervatione eſſe exemptas.

Et quidem conformiter ad hunc uſum Belgii judicavit Conſilium Privatum, Capitulum Rothnacenſe poſſe eligere *Theſaurarium* in *omni* menſe, uti refert Louvy in Collectione Arreſtorum, Arreſto 138.

Ratio hujus exceptionis à reſervatione deducta eſt in reſolutione Doctorum Lovanienſium in cauſa Theſaurariæ Eccleſiæ Inſulenſis hîc annexa ſub lit. N.

XX. Te-

Digitized by Google

XX. Teſtatur quoque Chokier ad hanc Regulam *Gloſſa* 21. *num.* 24. Adrianum VI. reliquiſſe electiones liberas *Decanatuum* in civitate & Diœceſi Leodienſi conſiſtentium, nec illos ſub ſpeciali vel generali reſervatione comprehendi.

XXI. Ex ſpeciali declaratione Pauli IV. in Bullis erectionis novorum Epiſcopatuum, novem Præbendæ affectæ *Graduatis* ab omni quacumque reſervatione eximuntur; uti oſtenſum eſt ſuprà *part.* 1. *tit.* 10. *cap.* 1. *num.* 7. Unde & illæ ſine ulla menſium diſtinctione à Canonicis Graduatis, unà cum Epiſcopo juxta tenorem Bullæ eliguntur; uti & Archidiaconus, Archipreſbyter & Pœnitentiarius è Canonicis Graduatis aſſumendi, ab Epiſcopo liberè in omnibus menſibus conſtituuntur.

XXII. Sicuti ſub generali *Beneficiorum* expreſſione non veniunt Dignitates; ita nec ſub generali reſervatione comprehendi Beneficia Juriſpatronatus *laicalis*, apud omnes expeditum eſt: ſoletque hujus concluſionis ratio hæc aſſignari, ne laici retrahantur à fundatione, conſtructione vel dotatione Eccleſiarum ſeu Beneficiorum; ita poſt alios Gonzales *Gloſſ.* 18. *num.* 3.

XXIII. Hinc concludunt, quòd reſervatio includat Beneficia Juriſpatronatus laicalis; quando hoc competit, non ex fundatione, conſtructione aut dotatione, ſed ex præſcriptione, conſuetudine vel privilegio. Ita Gonzales d. loco *num.* 18. Hinc infert *num.* 22. quòd ad excludendam reſervationem noſtræ Regulæ, ratione Juriſpatronatus *laicalis*, oportet docere de Jurepatronatus ex *fundatione* vel *conſtructione*, aut *dotatione*.

Verùm hæc non conſonant praxi hodiernæ, præſertim Belgicæ, quæ ab omnibus reſervationibus, expectativis, nominationibus, quin & concurſu eximit generaliter Beneficia Juriſpatronatus laicalis; quocumque titulo jus illud laicis acquiſitum ſit.

XXIV. Sed quid, ſi Juſpatronatus non ſit *merè* laicale, ſed mixtum? Nec tunc ſub reſervatione generali aut hujus Regulæ contineri communiter reſolvunt Canoniſtæ; præſertim quando Patroni *laici* habent *majorem* aut æqualem partem vocum in dicto Jurepatronatus mixto; uti loquitur Gonzales *num.* 15. Rationem dat *num.* 12. „ Nam in favorabilibus potiùs „ eſt attendenda qualitas laicalis: ne laicus propter „ Clericum perdat ſuum privilegium. Hoc enim æ„ quum eſt, quòd in re individua non patiatur quis „ præjudicium ratione ſocietatis, quæ illi cum altero „ communis eſt.

XXV. Quidni & hac ratione meritò à reſervatione eximatur Juſpatronatus laicale *mixtum*; licèt pars vocum Patronorum Eccleſiaſticorum eſſet *major*; veluti ſi ad unum laicum & duos Clericos pertineat: quod & notoria praxis Belgii confirmat; quamvis de jure contrarium credat Gonzales *num.* 16.

XXVI. Teſte Garzia *de Benefic. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 557. Beneficia Juriſpatronatus *Eccleſiaſtici* ab hac aliiſque reſervationibus eximuntur „ in Hiſpania, præ„ ſertim (ait) in his regnis Caſtellæ; atque indiffe„ renter Beneficia Juriſpatronatus, etiam Eccleſiaſtici „ ad præſentationem Patronorum providentur in *par*„ *tibus*, in quocumque menſe vacaverint, ut vide„ mus quotidie.

Hæc conſuetudo Hiſpaniæ à Belgica non omninò diſcrepat. Videmus enim & hiſce in partibus ad Patronorum etiam Eccleſiaſticorum *particularium* præſentationem, Beneficia in omnibus menſibus conferri.

Quod in textu dicitur, Beneficia juris Patronatus Eccleſiaſtici à reſervatione menſium eſſe exempta, intelligendum videtur de jure Patronatus Eccleſiaſtici, *ex fundatione & dotatione* primitus orto, quod eſt verum jus Patronatus, & qui jure illo gaudent, cenſentur eſſe *veri* Patroni, non ſecùs ac Laici ſimili titulo fundationis vel dotationis jus hoc aſſecuti, etſi dum competit titulo *dignitatis* aut *Officii Eccleſiaſtici*, dicitur *Eccleſiaſticum*; & ita definit jus Patronatus Eccleſiaſticum celebris Juriſconſultus Lovanienſis Vandevalde in ſuo manuſcripto Tractatu de qualitatibus Beneficiorum *tit.* 2. „ Jus Patronatus Eccleſiaſticum (ait) eſt, quod „ quis habet ratione ſuæ Eccleſiæ ſeu Beneficii; quia „ nempè *fundatio* ſeu *dotatio* facta eſt ex bonis Eccle„ ſiæ, vel certè ex *bonis Laici*, jure Patronatus in Ec„ cleſiam, ſeu perſonam Eccleſiaſticam, ab initio vel „ poſtmodum tranſcripto, vel tranſlato.

In eodem Tractatu notat citatus Vandevelde, quòd à reſervatione menſium exemptæ ſint Eccleſiæ *per totam Arthesiam*; conferantque Collatores Ordinarii Beneficia in omnibus menſibus, uti & Patroni præſentant; creditque Arthesianos exemptionem illam habere ex antiquo jure Gallicano fundato in *Sanctione Pragmatica* Caroli VII. adeòut, licèt Arthesia à Regno Galliæ fuerit divulſa, illam tamen exemptionem, ſive libertatem conſtanter retinuerint Eccleſiæ Arthesianæ.

Et reverà hanc Arthesiæ à reſervationibus Apoſtolicis exemptionem ex antiquo jure Gallicano & uſu profluere evidenter probant litteræ Caroli V. Imperatoris datæ Gandavi 12. Maji 1531. in quibus Carolus approbavit Privilegia, libertates, franciſias, & exemptiones Epiſcopi Atrebatenſis, & totius Cleri Arthesiæ ab omnibus reſervationibus Apoſtolicis, expectativis, regreſſibus, acceſſibus, nominationibus & coadjutoriis, & in effectu ab omnibus aliis Proviſionibus Apoſtolicis exorbitantibus, & tunc non uſitatis in Arthesia & civitate Atrebatenſi, ac nominatim poteſtatem conferendi Beneficia in *omni* menſe ſecundùm ordinem & diſpoſitionem juris, eo modo & forma, quibus ante; *Ceux etant de ſorte de France, & avant qu' ils fuſſent ſous notre Souveraineté*, fecerant, & gaviſi fuerant.

Habentur hæ litteræ in libello, cui titulus: *Privilegia Nominationum Lovanienſium*, &c. Editionis Leodienſis anno 1665. pag. 28.

Inſuper ex his litteris ſat manifeſtum eſt, Arthesianos hanc à reſervatione menſium exemptionem, & plenam in proviſione Beneficiorum libertatem, ex Concordatis inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Galliæ prætendiſſe; ſed ex *antiquo jure* Gallicano, & continuato uſu (cujus in litteris mentio fit) uti & citatus Vandevelde quoque notavit.

Habet & jus illud Eccleſia Collegiata S. Amati in Civitate Duacenſi, eò quòd hæc Eccleſia ex vico Arthesiæ, qui vocatur *Broylus* ad Civitatem Duacenſem fuerit tranſlata; atque ita manſerit in libertate, qua gaudebat exiſtens in Arthesia.

Eodem indubiè titulo Eccleſia Tornacenſis hac libertate gaudet, nimirum quòd ſe manutenuerit in jure Gallicano, quo aliquando gaviſa fuerat Regi Galliæ ſubjecta.

XXVII. De Beneficiis certo generi perſonarum conferendis, an contineantur ſub generali reſervatione, dubitatur: aſſeritque Covarruvias *Practic. quæſt. c.* 36. *num.* 4. quòd „ ſi Beneficia patrimonialia, vel Ca« nonicatus Cathedralium Eccleſiarum, qui Thologis « Magiſtris vel Juris Pontificii Doctoribus et electio« ne ſunt conferendi, apud *Sedem Apoſtolicam* vaca« verint, non facilè admittitur derogatio hujus privi« legii, vel conſuetudinis, nec recipitur ſummi Pon« tificis collatio in præjudicium Eccleſiarum, quibus « maxima utilitas comparatur, ſi ad unguem & exa« ctè jura iſta ſerventur. « Hæc ille, qui adducta auctoritate Gloſſæ aliorumque Doctorum pro hac interpretatione, nihilominùs diffiteri non audet, „ opinionem iſtam dubiam eſſe, quoad hæc *patrimonialia* « Beneficia & Canonicatus, propter verba illius reſer« vationis, cujus mentio fit in *cap.* 2. *de Præbendis* « *in VI.* quæ adeò generalia ſunt, ut & hæc Benefi« cia comprehendere videantur.

XXVIII. Tum pro reſolutione dubii ſubjungit hoc notandum monitum: „ Propterà lectorem admoneo « hac in controverſia, quòd diligenter obſervet, quid « praxi receptum fuerit, & quid ſit Chriſtianæ reipu« blicæ, ac miniſterio divino conducibilius, ſiquidem « admodùm conducat, hæc Beneficia non comprehen« di ullis reſervationibus. «

XXIX. Antonius Faber ad *Definitionem* 11. *lib.* 1. *tit.* 2. apponit hanc notam *n.* 3. „ Obſerva eo jure « nos uti, ut ſimplicia Beneficia poſſint in *quolibet* men« ſe conferri ab Ordinario, licèt verba regulæ de re« ſervatione menſium ſint generalia, & loquantur de « Beneficiis omnibus ſive cum cura ſint, ſive etiam ſine « cura: adeò fortaſſe quòd facilè capienda ſit interpretatio, « per quam unaquæque res redeat ad ſuam naturam. « Prima autem Beneficiorum natura illa fuit, ut om« nia & quocumque menſe conferri poſſent per Ordi« narium. At potiùs quòd æquum non ſit, pauperem « Eccleſiaſticum pro ſimplici Beneficio obtinendo tantis « ſumptibus onerari, ut cogatur ire aut mittere Ro« mam,

Digitized by Google

„ niam, in eamque rem plus fortaſſis impendere quàm „ multorum annorum reditus ferre poſſit.

Per ſimplicia Beneficia indubiè hic intelligit Faber Beneficia, quæ antonomaſticè vocantur *ſimplicia*, ut ſunt Capellaniæ, de quibus ſuprà, *tit.* 10. *cap.* 2. quæ & in Belgio in multis Eccleſiis in *omni* menſe, tamquàm à reſervatione liberæ, conferuntur.

XXX. Regula comprehendit Beneficia non tantùm vacantia per mortem; ſed quocumque modo. Unde omnis modus vacationis includitur; modò reverà tamen Beneficium vacet. Excipit tamen modum per reſignationem.

Cùm autem in omni Beneficiorum permutatione includatur aliqua reſignatio *in favorem* permutantium; ita ut permutatio nihil aliud ſit, niſi quædam reciproca reſignatio, quæ fit inter utrumque permutantem, ideò & vacationem hanc excipi credunt Interpretes; uti notat Chokier, *Gloſſ.* 7. *num.* 6. qui *num.* 7. addit & hanc rationem: „ Quia reſervatio eſt juris com„ munis correctoria, eoque reſtringenda eſt, & pro„ pterea quoad effectum reſervationis, Beneficia re„ nunciata ex cauſa permutationis, non dicuntur ve„ rè vacare.

Per reſignationem in hac regula non tantùm ſignificari reſignationem in *favorem*, vel ex cauſa permutationis; ſed & puram & ſimplicem, quæ fit per liberam dimiſſionem Beneficii ad manus Ordinarii, poſt Joannem Chokier in Commentario ad hanc Regulam, multis probat Gonzales in expoſitione hujus Regulæ *Gloſſa* 14.

Quapropter ſi Beneficium vacet in menſe reſervato per *ſimplicem* dimiſſionem, Ordinarium poſſe providere ſuſtinent prædicti Authores, hæcque interpretatio tamquam Ordinariis favorabilis, & proviſiones Beneficiorum ad jus commune reducens, non difficulter uſu recipitur.

CAPUT VI.

De Alternativa.

1. *Regula de reſervatione menſium ſecunda ſua parte continet relaxationem, quæ vulgo dicitur* Alternativa.
2. *Refertur textus Regulæ.*
3. *Regula quoad hanc partem qua ratione favorabilis?*
4. *Alternativa ſolis Epiſcopis hodie competit.*
5. *Nec Abbatibus Epiſcopalem authoritatem habentibus.*
6. *Neque Capitulo Sede vacante conferenti Beneficia ad liberam Epiſcopi collationem ſpectantia.*
7. *Alternativa tantùm datur Epiſcopis reſidentibus.*
8. *Verba regulæ prout hodie exprimitur, requirunt* veram *&* perſonalem *reſidentiam.*
9. *Abſens à Diœceſi etiam ex* juſta *cauſa & ad* modicum *tempus non gaudet* Alternativa *juxta rigorem regulæ.*
10. *Judicatum quod Epiſcopus abſens ex urgenti cauſa ad* duos *dies non gaudeat alternativa.*
11. *Non ſufficit quòd habeatur de jure pro reſidente.*
12. *Rigor ille non ubique receptus.*
13. *Epiſcopi ut alternativa gaudeant, eam acceptare debent.*
14. *Gratia alternativæ eſt perſonalis reſpectu Epiſcopi acceptantis.*
15. *Epiſcopus acceptata alternativa non poteſt ſine licentia Sedis Apoſtolicæ renunciare, & ad quatuor menſes redire.*
16. *Epiſcopus non reſidens acceptata alternativa non gaudet jure quatuor menſium.*
17. *Epiſcopus demum uti poteſt Alternativa, quando litteræ acceptationis à Datario ſunt receptæ.*
18. *Formula litterarum acceptationis.*
19. *Formula teſtimonii notarialis.*
20. *Teſtimonium Datarii de facta acceptatione.*
21. *Quoad Beneficia quæ vigore Alternativæ Epiſcopus liberè conferre poteſt, regula reſtricta eſt.*
22. *Regula hodierna non permittit vi Alternativæ conferri, niſi Beneficia ad ſolius Epiſcopi liberam collationem ſpectantia.*
23. *Ex reſtrictione Regulæ videtur factum, quòd Epiſcopi in collatione Beneficiorum non debeant petere conſilium Capituli.*

I. REgula quæ hodie vulgò dicitur Regula octava *de reſervatione menſium*, duas partes continet, quæ olim ſeparatas regulas conficiebant; quemadmodum monet Chokier in proœmio Regulæ *n.* 20. quarum prima reſervabant proviſioni Pontificis Beneficia vacantia in *octo* menſibus; poſteriore verò parte, quæ incipit à verbis: *Inſuper Sanctitas ſua*, relaxatur hæc reſervatio in favorem Epiſcoporum in ſuis Diœceſibus reſidentium, quoad *duos* menſes; ita ut ſex menſes liberi maneant; atque Epiſcopi alternativè menſes habeant cum ipſo Papa: quæ gratia propterea vocatur *Alternativa.*

II. Exprimitur autem in modernis Regulis hæc formula. „ Inſuper Sanctitas ſua ad gratificandum Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis intenta, & ipſis quamdiu apud Eccleſias, aut Diœceſes ſuas verè ac perſonaliter reſederint dumtaxat, de omnibus, & quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis cum cura & ſine cura, ſæcularibus, & Regularibus ad liberam ipſorum dumtaxat, non autem aliorum cum eis diſpoſitionem, ſeu præſentationem, vel electionem, nec etiam cum conſilio, vel conſenſu, ſeu interventu Capitulorum, vel aliorum, (aut aliàs pertinentibus) quæ in antea in menſibus Februarii, Aprilis, Junii, Auguſti, Octobris, & Decembris, extra Curiam ipſam vacare contigerit (dummodò aliàs diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervata, vel affecta non fuerint) liberè diſponendi facultatem conceſſit. Ac etiam voluit ut ſi, ipſi in collatione, aut alia diſpoſitione Beneficiorum, in aliis ſex menſibus, videl. Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, & Novembris vacaturorum (quæ etiam diſpoſitioni ſuæ, ut præfertur, reſervavit) ſeu etiam aliorum diſpoſitioni ſuæ, & dictæ Sedis alias quomodolibet reſervatorum, vel affectorum ſe intromiſerint, aut quominus proviſiones, & gratiæ Sanctitatis ſuæ de illis debitum effectum conſequantur, impedimentum quoquo modo præſtiterint, uſu, & Beneficio prædictæ facultatis eo ipſo privati exiſtant, ac collationes, & aliæ diſpoſitiones de Beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius ſint roboris vel momenti. Illi verò qui gratiam alternativæ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem hujuſmodi per patentes litteras manu propria ſubſcriptas, ſuoque ſigillo munitas, & in ſua quiſque Civitate, vel Diœceſi datas, declarare, & litteras ipſas huc ad Datarium Sanctitatis ſuæ tranſmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato regiſtratis, tunc demum, & non antea, uti incipiant gratia ſupradicta. Declarans prætereà exceptionem poſitam in Regula favore S. R. E. Cardinalium, & Indultum conferendi Beneficia reſervata conceſſum Cardinali Epiſcopo, non ſuffragari Capitulo ratione communionis, & conſortii juxta declarationem felicis recordationis Urbani Papæ VIII. Prædeceſſoris ſui, editam die 10. Septembris anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſexto, quam Sanctitas ſua in omnibus, & per omnia approbat. Decernens ſic in præmiſſis omnibus per quoſcumque, &c. judicari debere, ac irritum, &c.

III. Notat autem Chokier loco citato, hoc inter utramque partem eſſe diſcrimen; quòd „ prima contineat reſervationem & manibus Ordinariorum ligamen imponat; atque ideò Epiſcopis & Ordinariis præjudicialis, & detrahens poteſtati ordinariæ, & corrigens jus commune, & eatenus regula hæc odioſa ſit. Secunda verò pars, dictam reſervationem & vinculum moderetur, & partim relaxet, ac impedimentum removeat: ſitque Parochis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac aliis Eccleſiis *favorabilis*; ac proinde etiam *ampliandæ*, cùm innitatur juri communi.

IV. Gratia hæc ſive relaxatio reſervationis quoad *duos* menſes conceditur dumtaxat *Patriarchis*, *Archiepiſcopis*, & *Epiſcopis*; idque hodie adeò clarè expreſſum eſt in regula, ut nulla dubitandi ratio ſuppetat; quamvis olim dubitatum fuerit, quemadmodum notavit Gonzales ad Regulam 8. Cancell. *Gloſſ.* 42. *n.* 2. ac dein *n.* 3. infert: „ hodie ceſſant Deciſiones dicentes, quòd Capitula Cathedralium gaudere poterant *alternativa* menſium;

Digitized by Google

„ ſum; & quòd Epiſcopus tamquam dignior & ca- „ put poterat illam acceptare, etiam invito Capitulo. „ Ratio eſt (ait) quia alternativa *antiqua* non erat „ reſtricta ad ſolos Patriarchas, Archiepiſcopos & E- „ piſcopos, ſicut reſtringit regula noſtra, ſed omnibus „ Collatoribus concedebatur.

V. Immò cùm Abbates etiam *nullius* Diœceſis, ac Epiſcopalem juriſdictionem in ſuis diſtrictibus exercentes, reverà non ſint Epiſcopi, juxta reſtrictionem modernam ipſius regulæ, *alternativa* menſium gaudere non poſſunt.

VI. Similiter ſi ex ſtatuto, privilegio vel conſuetudine Capitulum Sede vacante conferret Beneficia ad collationem Epiſcopi ſpectantia, tamen non gaudet *alternativa*; quia tametſi ſuccedat in juriſdictionem Epiſcopalem, non tamen in hanc gratiam, quæ ſpecialim Epiſcopis datur, & cum Epiſcopo extinguitur, ut infrà videbitur.

VII. Verùm nec omnibus Epiſcopis hæc *alternativa* conceditur, ſed *tantùm reſidentibus*: quæ conditio in hodierna regula hac formula exprimitur: *Ipſis quamdiu apud Eccleſias aut Diœceſes ſuas verè ac perſonaliter reſederint dumtaxat.*

VIII. Hæc verba ſi propriè & in rigore accipiantur, non obſcurè requirunt *veram* ac *perſonalem* reſidentiam apud Eccleſias aut Diœceſes: omnemque *fictam* reſidentiam excludunt; quemadmodum obſervat Gonzales *Gloſſa* 43. *num.* 15. monetque dictionem *verè*, omnem dubitationem removere: „ nam requirit „ (ait) *veram, realem* & *actualem* reſidentiam, & „ *omnem* fictionem excludit.

Ponderat inſuper quòd in regula occurrat dictio, *perſonaliter*; quæ eſt (ait *num.* 13.) *præciſa*, & exigit *realem* & *veram* ac perſonalem reſidentiam.

Expendit denique particulam *dumtaxat* in regula expreſſam, „ quæ eſt (inquit) limitativa ad ſolam re- „ ſidentiam *veram* & *perſonalem* & *præciſam*, ac ex- „ cluſiva fictæ ac impropriæ reſidentiæ.

IX. Ex his infert *num.* 26. „ quòd ad gaudendum „ *alternativa ficta* reſidentia non proſit: & quòd ab- „ ſens ex juſta cauſa & ad modicum tempus, quod „ quamdiu abeſt, non poſſit frui alternativa in Benefi- „ ciis tempore talis abſentiæ vacantibus & conſequen- „ ter diſpoſitioni Apoſtolicæ ſint reſervata.

„ Aliud namque eſt *verè* & *perſonaliter* reſidere, „ & adeſſe, & aliud *verè* abeſſe, & pro reſidente haberi, ait *num.* 28. quod & in ſequentibus confirmat „ multis exemplis ex jure petitis.

Conformiter ad hanc Regulæ expreſſionem deciſum fuiſſe dicit, quòd Epiſcopus abſens tribus menſibus ſibi permiſſis, recreationis cauſa, animo redeundi, non gaudeat *alternativa*.

X. Dehinc *n.* 41. dicit anno 1603. contigiſſe, quòd Epiſcopus Segobienſis, habens *alternativam*, & continuò in ſua Diœceſi reſidens, ob adventum Regis Catholici ad locum quatuor dumtaxat milliaribus à ſua Diœceſi diſtantem, à ſua Diœceſi ad *duos* dies dumtaxat abfuerit, ut Regem in eo loco ſalutaret, eique gratias ageret de nominatione, quam Rex Catholicus de ejus perſona fecerat ad Archiepiſcopatum Compoſtellanum; cùmque ſpatio iſtorum duorum dierum vacaſſet Canonicatus in menſe *Aprilis*, qui eſt menſis Ordinarii reſpectu Epiſcopi gaudentis *alternativa*, aliàs reſervatus; quæſitum fuit, an Epiſcopus Segobienſis ex tam juſta cauſa, & ad tam modicum tempus abſens, cenſendus eſſet *reſidens* ad mentem regulæ, ut *alternativa* etiam eo tempore gauderet.

XI. Et quamvis dubitari nequeat, quin hujuſmodi abſentia de jure habeatur pro reſidentia; & Epiſcopus ita abſens habendus ſit reſidens; nihilominus propter dictionem *verè* in regula poſitam, quæ omnem planè fictionem excludere videtur, reſolvit Gonzales *num.* 83. Epiſcopum Segobienſem non potuiſſe uti *alternativa*. „ Et quamvis (ait) maxima æquitatis ratio ad favo- „ rem ordinariæ proviſiones concurrat, non tamen eſt „ recedendum à verbis regulæ, quæ licèt ſit dura, ita „ tamen eſt ſcripta.

XII. Ad hanc aliaſque rigoroſas & litterales interpretationes reflectens Perardus Caſtellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 334. dicit, hos rigores reſidentiæ indubiè in Britannia eſſe temperatos; adeòut ſi Epiſcopus ex præcepto Regis, aut ob bonum commune ſuæ Eccleſiæ in cauſis urgentibus & neceſſariis eſſet abſens à Diœceſi, equidem reputaretur reſidens in ordine ad alternativam.

Neque in Belgio hujuſmodi rigorem ac duritiam regulæ admittendum credo; ſed Epiſcopum in ſimili caſu pro reſidente reputatum iri; præſertim quia, uti teſtatur poſt Gonzalem Chokier *Gloſſa* 15. particula illa *verè* recenter, nimirum poſt tempora Sixti V. huic regulæ addita fuit: nam tempore Pii V. Sixti V. & Gregorii XIII. in *alternativa* non aderat verbum *verè*, neque *perſonaliter*. Garzias *pag.* 5. *cap.* 2. § 10. *num.* 460. qui eſt videndus.

XIII. Ut autem Epiſcopi etiam reſidentes *alternativa* fruantur, „ eam acceptare debent; acceptationemque hujuſmodi per patentes litteras manu propria ſcriptas ſuoque ſigillo munitas, & in ſua quiſque civitate vel Diœceſi datas, declarare, & litteras ipſas huc ad Datarium Sanctitatis ſuæ tranſmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato regiſtratis, tunc demum, & non antea uti incipiant gratia ſupradicta. “

Hinc concluditur, gratiam alternativæ eſſe *voluntariam*, atque pendere à mero beneplacito Epiſcopi eam acceptare volentis; quam in favorem reſidentiæ Pontifex Epiſcopis offert.

Per hanc Epiſcopis injunctam neceſſitatem poſtulandi, ſive acceptandi alternativam, non obſcurè inſinuat ipſa Curia Romana, quòd Epiſcopi hanc gratiam tamquam à Sedis Apoſtolicæ beneplacito dependentem, poſtulare & agnoſcere debeant; cùm tamen Epiſcopi jure proprio, ſive jure dignitatis ſuæ Epiſcopalis ſint omnium Beneficiorum intra limites ſuæ Diœceſis conſiſtentium quaſi naturales Collatores; ita ut dum eis *alternativa* menſium in collatione Beneficiorum annuitur, nihil ipſis tam de novo dici debeat accedere, quàm pars aliqua illius juris, quod ipſis titulo ſuæ dignitatis competebat, & per reſervationes Pontificias erat ſubſtractum, rurſus reſtitui.

De hoc jure Ordinariorum in collatione Beneficiorum, necnon de prætenſione Curiæ Romanæ attribuentis Summo Pontifici omnium Beneficiorum plenam proviſionem queribundus ſcribebat è Concilio Tridentino 28. Novembris 1551. Franciſcus de Vargas.

Cùm enim quibuſdam Patribus videretur in Concilio diſcutiendam materiam beneficialem, ſcribit de Vargas, „ ejus ſe eſſe opinionis, ut in hac materia tractanda ante omnia, deberet eſſe *plena* libertas examinandi & decidendi; atque ante omnia neceſſarium eſſe probare, quod jus Papa prætendere queat providendi de Beneficiis, cujuſcumque ſint conditionis; quod ubi fiet clarè adſtruam (ajebat) ex principiis, & fundamentis juris naturalis, divini & humani, necnon ex priſtina Eccleſiæ praxi, ex veris mutatione quæ circa Eccleſiæ diſciplinam contigit, ex jure Canonico, priſtino, & hodierno, ex naturali ratione, ac ex ea, qua recta politia requirit, neceſſitate, per hæc omnia principia (ait) probaturus ſum, Romanum Pontificem non habere tale jus diſponendi de Beneficiis, quali hodie utitur, quod nullatenus minueret ſuam dignitatem aut authoritatis plenitudinem.

XIV. Ulterius inde ſequitur, gratiam illam ejuſque acceptationem eſſe *perſonalem* reſpectu Epiſcopi acceptantis; eamque morte ipſius Epiſcopi expirare; ejuſque ſucceſſorem debere denuò acceptare ſi uti voluerit. Imò ſi Epiſcopus poſt acceptationem alternativæ tranſlatus ſit ad alium Epiſcopatum, ſi *alternativa* hic uti deſideret, tenetur eam de novo acceptare. Gonzales *Gloſſa* 58. *num.* 18. quia illam priùs ut Epiſcopus talis Diœceſis acceptaſſe cenſetur.

XV. Ubi autem Epiſcopus ſemel *alternativam* acceptavit, non poteſt pro libitu ſuo ab ea recedere, uti ibidem monet Gonzales *num.* 14. quia acceptatio eſt menſium commutatio: id eſt, Epiſcopus, qui ut cæteri ordinarii Collatores, habebat *quatuor* menſes *liberos*, nimirum, *Martium, Junium, Septembrem* & *Decembrem*, acceptando alternativam permutat hos quatuor menſes cum ſex aliis, ſcilicet, *Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri* & *Decembri*: quæ permutatio cùm ſit adinſtar contractus cum Pontifice, non poteſt ab eo ſine conſenſu Pontificis reſiliri. „ Quod in ipſa Regula hodie expreſſum eſt, dum dicitur: “

Et

„ Et poſt factam acceptationem & admiſſionem, in Dataria neutri parti, liceat niſi concordi conſenſu, ab ea recedere.

XVI. Inde ulteriùs infertur, quòd ſi Epiſcopus *acceptata alternativa, non reſideat*, non poſſit nequidem conferre Beneficia vacantia in Martio aut Septembri; quæ indubiè conferre potuiſſet, ſi *alternativam* non acceptaſſet.

Cùm enim menſes illi, qui aliàs erant è quatuor ordinariis juxta priorem partem hujus Regulæ, per acceptationem *alternativa*, ſiot facti *Apoſtolici*, non poteſt Epiſcopus per *non reſidentiam* eos facere ordinarios; uti probat Gonzales *Gloſſ.* 43. *num.* 123. qui & *Gloſſa* 58. *num.* 23. dicit, non rarò plures Epiſcopos, poſtquam acceptarunt *alternativam*, ſupplicare Papæ, ut ligamen alternativæ diſſolvere dignetur; ipſeque Papa ad ſuos *octo*, Epiſcopus verò ad ſuos *quatuor* (prout erat ante acceptationem alternativæ) reſtituatur; quod ut ipſe Papa, vel Datarius ejus nomine nonnunquam ex cauſa concedunt.

XVII. Qua formula acceptatio *alternativa* fieri & inſinuari debeat, ſupra relata Regulæ verba ſatis ſignificant; atque unà indicant, quòd *cum demum*, & *non antea* Epiſcopi uti incipiant gratia alternativæ, dum litteræ acceptationis à Datario *receptæ* & *recognitæ* fuerint.

Ut autem facilior ſit *recognitio* per Datarium facienda, ſolent litteræ hac formula expediri & ad Datarium tranſmitti.

XVIII. Formula litterarum acceptationis alternativæ, prout refertur à Gonzales *Gloſſa* 62. *num.* 33. hæc eſt: „ Nos N. Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus N. volentes obſervare Regulam reſervatoriam menſium Apoſtolicorum Sanctiſſimi Domini Innocentii XII. necnon frui gratia & beneficio alternativæ Epiſcopis apud Eccleſias, aut Diœceſes ſuas verè & perſonaliter reſidentibus per eandem Regulam conceſſæ. Propterea humiliter, & debita cum reverentia, ac omni meliori modo, quo poſſumus, & debemus, libenter præfatam alternativæ gratiam acceptamus, ac ea uti velle declaramus, in cujus voluntatis, acceptionis & declarationis fidem, præſentes patentes litteras per noſtrum Secretarium, & Apoſtolicum Notarium ſcriptas, noſtra manu propria ſubſignamus, ſigillique noſtri ſoliti impreſſione muniri facimus, & eas ad Illuſtriſs. & Reverendiſs. Dominum ejuſdem D. N. Papæ Innocentii XII. Datarium tranſmittere curabimus; juxta formam & ad effectum, de quibus in prædicta Regula. Dat. in ædibus noſtris, vel in tali loco hujus noſtræ Civitatis vel Diœceſis, ſub tali anno, die, & menſe, teſtibus ad præmiſſa vocatis.

XIX. Poſtmodum dictus Secretarius & Notarius hanc fidem facit: „ Et quia ego N. auctoritate Apoſtolica Notarius, & Secretarius præd. Reverendiſs. Domini mei Archiep. dictas patentes litteras manu propria ſcripſi, & omnibus ſupradictis, unà cum dictis teſtibus interfui: Ideò hoc præſens publicum fidei, ac teſtimonii inſtrumentum ſignavi, & ſubſcripſi meis ſolitis, & conſuetis ſigno & ſubſcriptione in præmiſſorum fidem.

XX. Dein poſtquam litteræ à Datario fuerint recognitæ & probatæ, ſolet ab eodem Datario dari teſtimonium recognitionis tenoris ſequentis; „ Nos N. Sanctiſſimi Domini Innocentii XII. Datarius. Notum facimus omnibus & ſingulis, ad quos ſpectat, qualiter pro parte Reverendiſſimi in Chriſto Patris D. N. Epiſcopi N. præſentatæ, & recognitæ fuerunt litteræ acceptationis gratiæ alternativæ menſium, Præſulibus apud Eccleſias, aut Diœceſes ſuas verè, & perſonaliter reſidentibus, ab eodem Sanctiſs. D. N. Papa conceſſæ. In quorum fidem præſentes litteras manu propria ſubſcripſimus, & ſigillo noſtro muniri fecimus, ac in eodem libro regiſtrari fecimus, &c.

XXI. Quemadmodum *alternativa* quoad reſidentiam per poſteriores Pontifices, appoſitione dictionis *verè* reſtricta fuit, uti ſuprà notatum eſt, ita quoad Beneficia quæ alternativæ eſſent ſubjecta, non parum limitata fuit.

Alternativæ enim antiquæ extendebantur etiam ad Beneficia *ſimultanea* & *non libera* collationis, uti ex Puteo refert Gonzales *Gloſſa* 45. *num.* 24. qui *num.* 25. monet, quòd & in modernis *alternativis*, & Regulis deficiebant verba illa: *Nec etiam cum conſilio, vel conſenſu, ſeu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut aliàs pertinentibus*, donec Sixtus V. in ſua Regula addidit præfata verba, prout hodie jacent in Regula. " Et ſic (ait Gonzales) ante Regulam Sixti V. forſan dicebantur Beneficia liberæ collationis ad effectum, ut intraret alternativa, quæ providebantur ab Epiſcopis cum conſenſu, conſilio, vel interventu alterius, modò non eſſent ſimultaneæ collationis, vel ad electionem, ſeu præſentationem aliorum. " Hodie verò contrarium eſt dicendum.

XXII. Regula enim, uti hodie exprimi ſolet, dat Epiſcopis *alternativam* in quibuſcumque Beneficiis, *ad liberam ipſorum* DUMTAXAT, *non autem aliorum collationem, diſpenſationem, ſeu præſentationem, vel electionem; nec etiam cum conſilio, vel conſenſu, ſeu interventu Capitulorum vel aliorum ſeu aliàs pertinentibus.*

Ex his patet, juxta modernam Regulæ expreſſionem, *alternativam* non extendi ad Beneficia, quæ quocumque modo ad alterius, quàm Epiſcopi liberam ac plenam diſpoſitionem ſpectant, & quorum proviſioni intervenire alii, quàm Epiſcopus, quovis modo debent. Ex quo patet per poſteriores Pontifices additas eſſe clauſulas reſervationis amplificativas, & auctoritatis ordinariæ reſtrictivas.

XXIII. Cùm verò non tantùm excipiantur Beneficia, quæ cum conſenſu Capitulorum conferenda ſunt, ſed & illa in quorum proviſione Epiſcopus *conſilium* Capitulorum petere debet; hinc forſan contigit, ut in Beneficiorum proviſione Epiſcopi *conſilium* Capituli ſui petere deſierint, ut *alternativa* gaudere poſſent; cùm aliàs *de jure* in ſimilibus *conſilium* Capituli expetendum eſſet, uti ſuprà notatum eſt.

CAPUT VII.

De Jure Præventionis, & Regulæ Cancellariæ *De veriſimili Notitia*.

1. *Præventio Pontificia in quo ab expectativis & reſervationibus differat.*
2. *Jus præventionis eidem, cui reſervationes, fundamento innititur; eſt tamen uſus iſtius recentior.*
3. *Tempore Bonifacii VIII. uſus præventionum erat ſtabilitus.*
4. *Ad præcavendas fraudes in præventione occurrentes condita Regula Cancellariæ* De veriſimili Notitia.
5. *Scopus Regulæ intelligitur ex proœmio olim illi præfixo.*
6. *Hoc proœmium a poſterioribus Pontificibus ſublatum.*
7. *Regula ſemper manſit invariata.*
8. *Refertur textus regulæ.*
9. *Regula in Gallia pro lege Regni adoptata.*
10. *Regula hæc juri conformis.*
11. *Notitia debet eſſe veriſimilis; nec extraordinaria admittitur.*
12. *Quod tempus requiratur, ut notitia ſit* veriſimilis.
13. *Regula locum habet in proviſione facta* motu proprio.
14. *Item ſi ſufficiens quidem tempus intercеſſerit, ſed tamen curſor miſſus ſit ante obitum.*
15. *Habet locum in omnibus Beneficiis, etiam Dignitatibus.*
16. *Etiam in collationibus Ordinariorum.*
17. *An huic Regulæ per Papam derogari queat in Gallia.*
18. *Regula hæc jus præventionis non impedit.*
19. *Præventiones minùs odioſæ quàm Expectativæ.*
20. *Synodus Baſileenſis abrogatis expectativis ſalvum voluit jus præventionis.*
21. *Clerus Gallicanus reſolvit rogandam Synodum Baſileenſem pro abrogando jure præventionis.*
22. *Idipſum factum in Germania.*
23. *Synodus Baſileenſis à ſuo Decreto non receſſit.*
24. *Pontifices jampridem moderatè uſi ſunt hoc jure; & quare.*
25. *In locis ubi eſt reſervatio menſium, non eſt locus præventioni.*
26. *In Gallia per Concordata jus præventionis eſt ſtabilitum.*

Ss 37. Hic.

27. *Hic articulus multis diſplicuit.*
28. *Anno 1547. mandatum fuit Oratoribus Regiis pro abrogatione hujus articuli agere in Synodo Trid.*
29. *Idem mandatum fuit anno 1561. Oratori Regio ad Pontificem; & quid hic expoſuerit.*
30. *Aliquando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventionis habere.*
31. *Id poſtea revocatum, manetque hodiè jus præventionis.*
32. *Si dubium ſit quis priùs contulerit, præſumitur pro Ordinario.*
33. *Præventioni non ſubjacent Beneficia Juris Patronatus laici.*
34. *Proviſio tantùm obtinet* rebus integris.
35. *Per actum etiam præparativum fit res* non integra.
36. *Debet hic actus concernere ipſam collationem.*
37. *Aliquando collatio invalida impedit præventionem.*
38. *Præſentatio Patroni, & Indultarii reddunt rem* non integram, *etiam ante ſecutam collationem.*

I. PRæventio Pontificia in hoc à mandatis & reſervationibus differt, quòd per mandata Pontifex non conferret ipſa Beneficia, ſed mandaret de iis per Ordinarios certis perſonis provideri; inde dicta mandata *de providendo*; quæ & frequenter non ad Beneficia de facto vacantia, ſed *vacatura* dabantur. Per reſervationem quoque non fit Beneficiorum collatio ſeu proviſio, ſed per eam duntaxat Pontifex Beneficia ſuæ diſpoſitioni reſervat; id eſt, reſervat ſibi conferenda vacatione illorum occurrente.

Per præventionem verò Pontifex prævenit Ordinarium Collatorem, *conferendo* ſcilicet Beneficium ad Ordinarii collationem ſpectans: ita ut in *præventione* revera Pontifex conferat: quæ propterea tantùm locum habet in Beneficiis *verè* vacantibus.

II. Quandonam hoc jure præventionis uti cœperint Pontifices, incertum eſt. Credit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. part. 4. lib. 2. cap. 24.* quòd hoc jus præventionis innitatur quidem eidem fundamento, cui innituntur mandata *de providendo* & *reſervationes*, atque ex eodem principio ſuam habeant originem; tamen uſum præventionis, Mandatis *de providendo*, & reſervationibus eſſe multo recentiorem, ibidem obſervat; neque in Decretalibus Gregorii IX. ullam fieri præventionis mentionem: quamvis *Mandatorum de providendo* ſæpius meminerit.

Imò credit, ab introducto uſo horum *mandatorum* fluxiſſe duo circiter ſæcula, antequam palam ſtabilitus fuerit præventionis uſus: eum enim ſenſim & gradatim quaſi invaluiſſe, & introductum fuiſſe credit.

Non dubium quin hoc jure Præventionis, de quo in textu, demum uſi fuerint Pontifices, poſtquam apud nonnullos Canoniſtas, ac notanter Ultramontanos invaluit opinio, Pontificem Romanum eſſe *Ordinarium Ordinariorum*; atque ita quodammodo auctoritate ordinaria Pontifici competere proviſionem Beneficiorum, in quacumque Orbis Chriſtiani Diœceſi; proinde in ea proviſione poſſe cum Ordinariis concurrere.

Obſervat autem Gregorius Loveſius in notis ad Molinæum *in Regulam de infirmis Reſignantibus*: „ Nec in „ Decretorum toto volumine legimus, Papam in „ conferendis Beneficiis Ordinarium eſſe Ordinario„ rum. ... ſed Sexti Decretalium nova juriſprudentia „ Summi Pontifices Præventionibus quodam jure om„ nimodam in Collatores Ordinarios poteſtatem ſibi „ tribuerunt, eamque qualitatem (Ordinariorum Or„ dinarii) non propter Ordinariorum negligentiam, „ ut antiquo jure; ſed *plenariè*, & ex ſupremæ po„ teſtatis plenitudine aſſumpſerunt *in capit. Licet. De* „ *Præbend. in 6. Clement. 1. ut lite pendente.*

Imò nec ante jus novum Decretalium facilè reperies, ob negligentiam Ordinariorum recurſum patuiſſe ad Sedem Apoſtolicam pro collatione Beneficii; ſed ſi quæ difficultas oriebatur, terminabatur in Synodo „ Provinciali, uti obſervat Hieronymus à Coſta in „ Tractatu de origine & progreſſu proventuum Eccleſiaſticorum *pag. 105.*

III. Quidquid ſit, hoc ſatis conſtat, tempore Bonifacii VIII. hoc jus præventionis in uſu fuiſſe. Nam conſultus hic Pontifex ſuper Beneficio collato diverſis perſonis à Sede Apoſtolica ejuſve Legato, & Ordinario eodem die; nec conſtat, quæ collatio fuerit prior facta, reſpondit Bonifacius; quòd ſi nullus ſit in poſſeſſione, is cui Sedes ipſa, vel Legatus contulit, erit alteri præferendus. Rationem addit; *Propter conferentis ampliorem prærogativam.*

Hic apertè ſupponitur, Pontificem ejuſve Legatum poſſe in Beneficiorum collatione cum Ordinario concurrere; imò ipſum non ſolùm poſſe *prævenire*; ſed ſi dubium ſit, cujus collatio *prior* fuerit, Pontificis collatio præſumatur præceſſiſſe: propter *ampliorem ejus prærogativam* in conferendis Beneficiis.

IV. Hæ præventiones tempore Joannis XXII. qui viginti circiter annis poſt Bonifacium VIII. ad Pontificatum fuit aſſumptus, adeò invaluerant; atque ad eas occupandas, & Ordinariorum collationes præveniendas, tot fraudes & malæ artes adhibebantur, ut ipſe Joannes XXII. Regulam Cancellariæ ediderit, quæ vocatur *de veriſimili Notitia*, quæ hodie eſt trigeſima, ut hujuſmodi fraudibus occurreretur.

V. Hunc enim regulæ ſcopum indicavit ipſe Joannes XXII. in proœmio regulæ præfixo: „ item, ut „ in habendis Beneficiis Eccleſiaſticis *fraudes* evitentur, ſervetur conſcientiæ puritas, & *ambitionis* via „ præcludatur ambitioſis, &c.

VI. Ita refertur à Ludovico Gomeſio in commentario ad hanc regulam, unà notante, regulam illam à Martino V. cum eodem proœmio fuiſſe promulgatam; at Nicolaum V. in promulgatione ejuſdem regulæ ſuſtuliſſe dictum proœmium, „ quod brevi„ tatis cauſa factum opinor (ait) cùm aliàs indignum „ videretur tam ſalutare proœmium, ex quo *mens* „ & *intentio* colligitur Conditoris, ſuſtuliſſe. „ Nicolaum ſequuti ſunt ejus ſucceſſores, ipſam regulam ſine proœmio promulgantes, qualiter & hodie inter regulas Cancellariæ extat.

Interim ſic convenit, eam editam eſſe ad obviandum fraudibus & cupidæ ambitioni eorum, qui Ordinarios prævenire ſatagentes, Beneficiorum collationem etiam necdum mortuis eorum poſſeſſoribus impetrare quavis arte moliebantur: unde teſte Gomeſio loco cit. *Quaſi*, „ convenit inter Doctores, Regulam factam fuiſſe *ad obviandum fraudibus, quæ fiebant in Curia ad præveniendum Ordinarios.*

VII. Quamvis Regulæ huic detractum fuerit proœmium, nihil tamen circa ipſum corpus regulæ mutatum unquam fuiſſe monet idem Gomeſius, „ nul„ luſque Pontificum (ait) verbum aliquod addidit „ vel mutavit ad regulam Nicolai, ſed *integra* manſit uſque in hodiernum diem, cùm tamen aliæ regulæ aliquam receperint mutationem. „ Neque à tempore Gomeſii uſque ad hæc noſtra ullam mutationem accepiſſe ſcimus.

VIII. Regula exprimitur his verbis: „ Item vo„ luit & ordinavit, quòd omnes gratiæ, quas de qui„ buſvis Beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, vel ſine „ cura, ſæcularibus vel regularibus, per obitum qua„ rumcumque perſonarum vacantibus, is antea fece„ rit, nullius roboris, vel momenti ſint; niſi poſt „ obitum, & ante Datam gratiarum hujuſmodi, tan„ tum tempus effluxerit, quòd interim vacationes ip„ ſæ de locis, in quibus perſonæ prædictæ deceſſe„ rint, ad notitiam ejuſdem D. N. veriſimiliter po„ tuerint perveniſſe.

IX. Hæc regula teſte Rebuffo in Praxi Benef. *part. 3. tit. de Reformat. Bulla, Gloſſa 1.* „ fuit recepta „ & regiſtrata in Parlamento Pariſienſi anno 1493. „ 20. Novembris, & ubique in regno Franciæ recepta, & in forenſi Judicio ad unguem ſervatur, „ eſtque lex regni effecta; adeò quòd ſicut Imperatoris legem (ut dicitur) canonizatam & à Canonibus „ approbatam, non poteſt revocare: licèt eam legem „ ex libro tollat: Sic nec Papa regulam incorporatam „ & deſcriptam in regiſtris Curiæ, etiam ſi tollat „ illam, nam eo caſu ſervabitur tamquam lex regni, „ non tamquam Papæ regula.

X. Deinde nota, quòd „ ex viſceribus Juris ſit „ extracta, maximè ex *Cap. 2. & de conceſſ. Præb. non vacantis*, ubi Beneficia, antequam vacent non „ debent impetrari, & niſi vacatio pervenerit ad notitiam conferentis, vel pervenire potuerit: nam „ collatio quæ non eſt veriſimilis, non eſt credibilis, „ nec ſicta credimus.

XI. Imò etiamſi aliquis probare vellet, ſe per modum aliquem extraordinarium, & pluſquam humanum aut veriſimilem iter in Urbem abſolviſſe, probatio ejus non admitteretur, ait Rebuffus *num.* 13. „ quia tantummodò *veriſimile* admittetur, videlicet „ quòd eques curſor Romam poteſt ire ſex diebus „ ex Lutetia, vel ex Lugduno quinque hoc recipie„ tur. Ex Tholoſa autem octo, vel ſeptem: diſtin„ guenda autem ſunt tempora æſtatis videlicet & hie„ mis: in Legato tamen inſpicitur, an equi celeres „ eſſent deſignati ad illum locum, in quo ipſe de„ gebat, & ex loco in quo obiit Beneficiarius: & „ tunc curſus velox recipietur, alioqui, non: unde „ in Praxi vulgò ſolet dici, *s'il y a poſtes aſſignees*, „ ut quantùm poſſunt celeriter currere, alioqui per „ dietas computabitur.

XII. Et Chokier ait, „ tempus *veriſimilis* notitiæ „ Leodio Romam eſſe *novem* dierum, Rota tum ſæ„ piùs, tum noviſſimè in una Bullarum reſignationis „ Canonicatus S. Pauli de anno 1619. decidit.

Antiquus autem Gloſſographus quem ſequitur Chokier, rectè monet, *veriſimile* illud relinqui arbitrio Judicis; qui ex locorum diſtantia, die obitus aliiſque circumſtantiis determinet, an tantum tempus effluxerit ab obitu Beneficiarii uſque ad datam proviſionem, quòd interim vacationes ipſæ de loco in quo Beneficiarius deceſſit, ad *notitiam* Pontificis *veriſimiliter* potuerint perveniſſe.

XIII. Regula etiam procedit, tametſi *motu proprio* gratia facta eſſet, ait Rebuffus *Gloſ.* 2. *n.* 2. „ tum „ ut evitetur fraus, quæ fieret apponendo hanc clau„ ſulam; tum etiam quia hæc clauſula non tollit ambi„ tionem impetrantis, nec votum captandæ mortis.

Et ita jam pridem judicatum fuiſſe in Rota Romana teſtatur Gomeſius ad hanc Regulam *quæſt.* 2.

XIV. Quinimò licèt tempus ſufficiens effluxiſſet inter datam proviſionis & obitum Beneficiarii, ut notitia veriſimilis vacationis haberi potuiſſet, nulla tamen erit proviſio, ſi probetur curſorem ante obitum Beneficiarii diſceſſiſſe; quod dici ſolet *curſus ambitioſus*; uti monet Claudius Fleury in Inſtit. Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 21.

In textu notatum fuit, collationem Papæ reputari nullam in vim Regulæ de *veriſimili notitia*, tametſi inter obitum Beneficiarii, & datam proviſionem tanti temporis fuerit intervallum, ut veriſimilis notitia haberi potuerit de morte Beneficiarii; ſi Curſor *ante obitum* diſceſſerit: id autem etiam procedit, tametſi eſſet rumor communis, Beneficiarium mortuum eſſe; ſi tamen reverà mortuus non fuerit, collatio facta nulla erit in vim hujus Regulæ: quia dum agitur duntaxat de invaliditate actus, non autem de pœna infligenda, rumor communis aut probabilis ignorantia, non excuſat, nec actum validum reddit, uti in hoc articulo latiùs probat Georgius Loveſius in notis ad Regulam *n.* 16.

XV. Quamvis hæc regula nominatim non loquatur de *Dignitatibus*, & ſub nomine Beneficii etiam generaliter expreſſi Dignitates comprehendi non ſoleant, tamen & in his regulam locum habere rectè notat Rebuffus *Gloſſa* 3. tum quòd ratio deciſionis in his locum habeat; tum præcipuè, quia regula hæc naturali æquitati & honeſtati innixa & ad vitandas fraudes inducta, *favorabilis* eſt reputanda. In *favorabilibus* autem nomine Beneficii generaliter expreſſi, prout in hac regula per particulam *quibuſvis*, veniunt Dignitates.

XVI. Adhuc licèt Regula hæc tantùm loquatur nominatim de Proviſione *Papæ*; ob naturalem tamen æquitatem & honeſtatem, extenſa eſt non tantùm ad *Legatos* Papæ, ſed etiam ad *ordinarios* Collatores; prout in Gallia obſervari poſt Rebuffum aliosque teſtatur Carolus Fevretius in Tract. *de Abuſu lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 5.

XVII. Favor ejuſdem regulæ, ipſaque naturalis ratio cui innititur, efficiunt, ut in Gallia hujus regulæ derogationem non admittant, atque ab ea derogatione appellationem *tamquam ab abuſu* recipiant, ut poſt Rebuffum ibidem refert Fevretius. Si tamen proviſio facta ſit in vim procuratorii ad reſignandum; & Reſignans mortuus fuerit antequam proviſio eſſet expedita, niſi adjecta fuerit clauſula, *etiamſi* PER OBITUM *vacet*; & Papa huic regulæ derogaverit, admittitur derogatio; valetque proviſio, licèt ipſa die expeditæ proviſionis Reſignans fuiſſet mortuus; & conſequenter *veriſimilis* notitia de morte Reſignantis in Curia non haberetur: „ quia (ait Rebuffus *Gloſſa* 4.) „ juſta fuit arreptio itineris ante mortem, cùm habe„ ret procuratorium ad reſignandum: & ita (ait) ſer„ vamus in Regno, dummodo à tempore mandati „ ſui procuratorii *veriſimiliter* potuerit Curſor acce„ dere ad Curiam. „ Id tamen limitandum, niſi fraus aliqua ſubeſſe probetur; uti obſervat Rebuffus ad Concordata *de Mandatis Apoſtolicis* §. *Declarantes*, verbo *Jure præventionis*.

XVIII. Quamvis Regula hæc fraudibus & ambitioni de captandis & ſollicitandis Beneficiis vivorum occurrere voluerit, nequaquam tamen auctoritatem Pontificis in præveniendo ſeu concurrendo cum Ordinariis in proviſione Beneficiorum imminuere ullatenus intendit; manſitque jus hoc ſemper Sedi Apoſtolicæ ſalvum.

XIX. Illud quoque notandum, quòd licèt per has præventiones videatur aliquo modo imminui jus collationis Ordinariorum, tamen has præventiones minùs odioſas eſſe, quàm expectativas, quibus non de vacantibus Beneficiis providebatur, ſed *vacatura* promittebantur: cùm Pontifex utendo præventione, Beneficia *vacantia* duntaxat conferat: atque ipſis Ordinariis ut minùs æquale ſecum jus conferendi relinquat.

XX. Quare Synodus Baſilienſis ſollicita reſtituere jura Ordinariorum, præſertim circa collationem Beneficiorum; atque eum in finem omnes *expectativas* ad Beneficia *vacatura* abrogans, nihilominùs hoc jus præventionis Pontifici nominatim reſervavit *Seſſ.* 31. *art.* 2. ubi poſt abrogationem expectativarum ſubjicit: *Neque enim collationes per* PRÆVENTIONEM *fiendas intendit impedire.*

XXI. Clerus tamen Gallicanus in Conventu Bituricenſi eam clauſulam Concilii Baſilienſis non approbavit; reſolvitque Patribus Concilii proponendum, ut eam revocarent; aut ſaltem declararent; ordinariis Collatoribus manere ſalvum tempus *ſex* menſium, iis à Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. conceſſum; intra quod ſi non contulerint, meritò ob eorum negligentiam Superior vel jure præventionis, vel devolutionis ſupplere poterit.

XXII. Idipſum à Germanis: ſaltem nonnullis, optatum fuiſſe, evincit quod legitur in Synodo Friſingenſi anno 1440. *Can.* 35. „ Supplicetur ſacro Con„ cilio (Baſilienſi) ut declarare dignetur, quòd vi„ gore horum Decretorum non intenderit tollere in„ ferioribus Collatoribus ordinariis *tempus* Lateranen„ ſis Concilii, quòdque ante ipſius lapſum non ha„ beat locum præventio.

XXIII. Non legitur, Concilium Baſilienſe occaſione harum ſupplicationum Decretum ſuum renovaſſe, aut limitaſſe, vel expoſuiſſe; ſed jus integrum præventionis Sedi Apoſtolicæ reliquit: adeoque, uti paſſim notant Canoniſtæ, poteſt Pontifex, etiam in menſibus ordinariis ipſos Collatores prævenire.

XXIV. Nihilominus, uti notat Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ §. 4. *Proœm.* non paſſim hujuſmodi proviſiones facere vult; nec intendit, ut minùs de illo Epiſcopi conqueri valeant. Quod profectò valdè laudabile eſt (ait) ac ſua urbanitate & liberalitate dignum. Quia, ut dixit textus in *Canon.* PERVENIT, *cauſ.* 11. *quæſt.* 1. *Si cui unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri ille ordo debuit, confundatur?* Hæc ille, qui pluribus ibidem oſtendit, quòd quamvis de jure Pontifex prævenire Ordinarios poſſit, non tamen ſit honeſtum quòd aliis auferat poteſtatem: quòdque ex hoc non uſu eveniunt non modica inconvenientia.

XXV. Imò teſte Joanne Chokier in proœmio Regulæ octavæ *n.* 17. „ hodie *nunquam* confert Papa „ per præventionem, debetque Datarius reſpondere: „ *Adeat Ordinarium.* „ Quod ut obſervatur iis in partibus, ubi inter Sedem Apoſtolicam & Ordinarios menſes diviſi ſunt; atque ipſa Sedes Apoſtolica reſervando ſibi ſex vel octo menſes, reliquos Ordinariis liberos dimiſit, valde juſtum eſt. Per illam quippe menſium diviſionem tacitè quodammodò Pontifex Ordinariis addixiſſe videtur, quòd jus conferendi iis in menſibus liberum ipſis maneret.

Hinc

Hinc in Belgio, ubi hæc menſium diviſio ſtabilita eſt, præventionum uſus exolevit; neque ulla in menſibus Ordinariorum proviſio Apoſtolica jure præventionis umquam expeditur: quare nec Regula *de veriſimili notitia*, hic penè nota eſt.

XXVI. At in Galliis per Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. jus præventionis Pontifici expreſſè reſervatur, *titulo de Mandatis Apoſtolicis*, his verbis: „ Declarantes . . . . . nos & ſucceſſores noſtros jure *præventionis* Dignitates, Perſonatus, Adminiſtrationes, & Officia, cæteraque Beneficia Eccleſiaſtica, ſæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia, quæcumque & quomodocumque qualificata, tam in menſibus graduatis, ſimplicibus & nominatis, quàm ordinariis Collatoribus præfatis aſſignatis vacantia, ac etiam ſub dictis mandatis comprehenſa, liberè conferre.

XXVII. Hic unus fuit ex articulis, qui receptionem Concordatorum præcipuè retardavit, ipſaque oppoſitiones, tum ex parte Parlamenti Pariſienſis, tum Cleri & Univerſitatis formarunt; quæ latiùs referuntur in hiſtoria Concordatorum, quin & frequentium querelarum occaſionem hic articulus ſubminiſtravit.

XXVIII. Legitur datum fuiſſe in mandatis Legatis Regis Galliæ anno 1547. ut Patribus Tridentinis inter alia exponerent, quòd *præventiones* quas Papa vi Concordati in Regno Galliæ facit, ſint contrariæ Concilio Lateranenſi: quòdque dictæ præventiones pariant magnam confuſionem in Regno; quòd Collatores ordinarii per eas fruſtrentur ſuo jure.

XXIX. Idipſum injunctum fuit Ferrerio Regis Chriſtianiſſimi Oratori & Legato ad Papam Pium IV. anno 1561. idque ad querelas, quas Regi fecerant Ordines generales Regni ſuper hoc articulo *præventionum*; quemadmodum videre eſt in probationibus libertatum Eccleſiæ Gallic. *cap.* 12. *n.* 34. ubi *n.* 35. ſubnectitur diſcurſus, quem ſuper hoc articulo coram Pontifice habuit ipſe Ferrerius, in quo potiſſimùm urget Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio Tertio quo Collatoribus datur facultas conferendi Beneficia, idque intra *ſex menſes*, „ quo illis (ait) liceret de vita & moribus ordinandi diutius deliberare. Quam collationem niſi intra id tempus feciſſent, conferendi poteſtatem proximo Superiori deferri, & gradatim Romano Pontifici: hujus Conſtitutionis fuiſſe favorem, ut quamquam diuturna Beneficiorum vacatio eſſet Canonibus exoſa, illud tamen ſemeſtre non currere, niſi Prælato ſcienti Beneficii vacationem. Quòd ſi præventionibus locus eſt, vix eſſe ut ſupervacanea non ſit non ſolùm hæc Concilii Lateranenſis temporis definitio & gradatio, ſed etiam & Antiochenum & Aurelianenſe Concilium quibus definitum eſt, Epiſcopo, cui totius Diœceſis animæ committuntur, relinquendas eſſe Beneficiorum collationes.

XXX. Hæc aliaque ibidem à Ferrerio nomine Regis & Ordinum Regni Gallicani Pontifici expoſita, ſat evincunt, quàm ægrè has præventiones tulerint Galliæ Proceres; quod & manifeſtum fit ex Edicto Aurelianenſi *artic.* 21. quo interdicitur omnibus Judicibus Regni Galliæ, ullam in judicando poſſeſſorio Beneficiorum rationem habere proviſionum, quæ obtentæ eſſent per *præventionem*, idque ſub pœna privationis ſuorum officiorum; nec poſſint impetrantes hujuſmodi proviſionibus uti ſine licentia Regis.

XXXI. Meminit hujus Edicti etiam Carolus Fevret *tractat. de Abuſu, lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 3. una monens, Carolum IX. Regem Galliæ ad requiſitionem Cardinalis Ferrarienſis Legati Apoſtolici in Gallia, dediſſe Declarationem 10. Januarii 1562. qua hic articulus, quantùm ad *præventiones* Pontificias, fuit revocatus.

Itaque poſt hanc Declarationem uſque in hodiernum diem ſalvum manet jus *præventionis* in Provinciis Regni Galliæ Concordatis utentibus, quantumvis illud odioſum eſſe, & in favorem Ordinariorum reſtringendum credant.

XXXII. Hinc imprimis ſtatuunt, quòd ſi dubium ſit, quis priùs contulerit, an Papa, an Ordinarius, præferendam eſſe collationem Ordinarii, contra deciſionem *Cap.* Si a Sede, *de Præb. in* 6. quam in hoc caſu dicunt non obſervari: quia Ordinarius confert *jure ordinario & primitivo*: & quia Papa tantùm habet jus præventionis, debet oſtendi, Papam *præveniſſe* Ordinarium; quod ubi non oſtenditur, manet collatio Ordinarii facta *jure proprio & ordinario*. Vide Caſtellum in ſæpiùs citata Praxi Curiæ Rom. *pag.* 274. & Notam Guillelmi Noyer ibi ſubjectam.

XXXIII. Deinde nullam præventionem admittunt in Beneficiis Juris Patronatus *laici*: Patroni enim laici in Francia numquam ſubjecerunt colla præventionibus, ait Fevretius *n.* 7. & quantùm ad Reſcripta Pontificia, etiam in cauſa permutationis, ſi quando derogatum voluerint Juri Patronatus laicalis ſive per præventionem, totum fuit caſſatum, & revocatum tamquam abuſivum; ita Fevretius *num.* 7. Quod & in Hiſpania religioſiſſimè ſervari teſtatur Covarruvias *Pract. Quæſt. capit.* 36. „ ubi Patrono laico licet „ conqueri, de tacita vel expreſſa derogatione, ſicut „ apud Gallos.

Tametſi textus Concordatorum quæcumque Beneficia, etiam Dignitates generatim exprimat, nihilominus non credunt, comprehendi Dignitates electivas titulo *fundationis*, præſertim *laicalis*, uti obſervat Fevretius loco cit. *num.* 6. ibidem unà aſſerens, hodie paſſim judicari, Dignitates omnes, etiam *electivas confirmativas*, ſed alio titulo quàm fundationis, ſubjectas eſſe juri *præventionis*; quamvis aliquando de eo dubitatum fuiſſet.

XXXIV. Præventio demum locum habet, ſi proviſio Pontificia facta fuerit *rebus integris*; hoc eſt necdum à Collatore ordinario incœpto negotio collationis. Si enim Canonicæ inſtitutionis finem, vel leviſſimè attigeris, quamvis ad exitum non perduxeris, tamen *rebus integris* non ampliùs extantibus, collationi Pontificiæ nullus locus dabitur. Ita Piſonius *de Benef. titul. de Canonicis Inſtitut. conditionibus*, §. 10. *numero* 2.

XXXV. Res autem non cenſetur integra, quando quoquomodo negotium inchoatum eſt, non tantùm per actum aliquem eſſentialem, ſed etiam ſolùm præparationum; v. gr. per *pulſum campanæ* ad congregandum Capitulum pro electione; aut etiam ad deliberandum de forma, aut die electionis faciendæ; aliumvè actum, quo electores, Collatores aut Patroni oſtenderunt, ſe non fuiſſe in defectu utendi ſuo jure; ait Brodæus ad Lovetium *litt. P. num.* 25. atque ita judicatum fuiſſe teſtatur, *præventioni* locum non fuiſſe, eò quòd prævié ad proviſionem Apoſtolicam actum fuiſſet in Capitulo de electione facienda.

XXXVI. Aliud eſſet (ait ibidem Brodæus) ſi Capitulum Sede vacante dediſſet tantummodò deſervituram alicujus Eccleſiæ Parochialis vacantis; *donec provideatur per futurum Epiſcopum*. Cùm enim hic actus non fuerit expeditus per Collatorem; neque concernat ipſum *titulum*, impedire nequit præventionem Papæ: cùm reſpectu tituli res manſerit integra.

XXXVII. Quinimò collatio aut actus proviſionis etiam *nulliter & invalidè* factus per Ordinarium aliquando conſtituit rem non integram, ipſamque præventionem impedit: ut ſi Ordinarius contulerit non Graduato in menſe Graduatis affecto; collatio quidem nulla eſt in favorem Graduati ſe opponentis; ſed tamen præventionem impedit; uti docet poſt alios citatos Fevretius loco citato.

TITULUS VIGESIMUSQUARTUS.

De Proviſione Apoſtolica.

CAPUT PRIMUM.

De proviſione in forma *dignum*, & in forma *gratioſa*.

1. *Proviſio in forma* dignum *unde ſic dicta.*
2. *Per hanc proviſio propriè non fit per Papam; ſed per Ordinarium.*
3. *Ante obtentam collationem ab Ordinario Proviſus nullum habet titulum.*
4. *Non poteſt Beneficium reſignare ante habitam ab Ordinario proviſionem.*
5. *Neque capere poſſeſſionem.*
6. *Ordinario recuſante litteras proviſionis, ad quem recurrendum?*
7. *Forma* dignum *alia* antiqua, *alia* noviſſima.
8. *Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, præcipuè in Gallia?*
9. *Formula litterarum proviſionis ſeu* viſa, *per Ordinarium.*
10. *Examine peracto quomodo Ordinarius conferat?*
11. *Ordinarius hic cenſetur Epiſcopus Beneficii.*
12. *Proviſio in forma* dignum *alteri directa in Gallia non recipitur; niſi ob cauſam.*
13. *Examen alteri per Ordinarium delegari poteſt.*
14. *Epiſcopi meritò perſonaliter examini interſunt.*
15. *Ratio inducta hujus formulæ.*
16. *Quando Papa ſufficienter eſt inſtructus de capacitate Supplicantis, fit proviſio in forma* gratioſa.
17. *Proviſio in hac forma eſt propriè proviſio Apoſtolica.*
18. *Forma Signaturæ in hac formula.*
19. *Hæc proviſio dirigitur ad ipſum Supplicantem; cui & inſcribitur tanquam Beneficiato.*
20. *Formula inſcriptionis.*
21. *Tenor proviſionis.*
22. *De executore hujus Proviſionis.*
23. *Hodie quoad Beneficia præſertim curata non ſolet dari proviſio in forma* gratioſa, *& quare?*
24. *Quoad Beneficia ſimplicia frequentior eſt proviſio in forma* gratioſa.

I. RESCRIPTA ſive proviſiones Apoſtolicæ aliquando expediuntur juxta hodiernum ſtylum Curiæ Romanæ in forma *gratioſa*; aliquando autem & quidem frequentiùs, ſaltem quoad proviſiones de Beneficiis Curatis, in forma *dignum*.

Vocatur autem proviſio hæc in forma *dignum* à primis verbis Bullæ, *quia* DIGNUM *arbitramur*.

II. Verùm, uti rectè notant Canoniſtæ, quando proviſio expeditur in forma dignum, tunc propriè de Beneficio non providet Papa; ſed potiùs ipſi Ordinario vel Executori providere mandat; quare non immeritò hujuſmodi proviſio dici poſſet, mandatum *de providendo*.

In hac enim proviſione, remittit ſupplicantem ad Ordinarium, ut ſupplicanti de Beneficio provideat, ſi modò *prævio* examine eum idoneum repererit, ſub hac clauſula; „ Mandamus quatenus ſi poſt diligen- „ tem examinationem dictum N. ad obtinendum Be- „ neficium N. idoneum eſſe repereris, ſuper quo con- „ ſcientiam tuam oneramus, eidem N. dictum Be- „ neficium auctoritate Apoſtolica conferas.

III. Evidens hinc eſt, proviſionem ſeu collationem Beneficii non haberi immediatè à Pontifice; ſed eam obtineri debere ab Ordinario: ipſumque ſupplicantem ante obtentam ab Ordinario collationem, nullum adhuc titulum Beneficii habere.

IV. Unde ſi Reſignatarius obtinuerit proviſionem in forma *dignum*, non poterit ante obtentam collationem ab Ordinario, ſuum Beneficium alieni reſignare, uti poſt Flaminium Pariſium, *de Reſignat. Beneficiorum, lib. 3. quæſt. 1. num. 149.* monet Carolus Fevretius, *Tract. de Abuſu, lib. 3. capit. 4. num. 12.*

V. Refert quoque ibidem Fevretius, jampridem Regiis Edictis cautum eſſe, quòd non poſſit capi poſſeſſio Beneficii vigore proviſionis in forma *dignum*, ante obtentas litteras Ordinarii, quas vulgò *Viſa* appellant, quæ ipſam collationem ſive proviſionem continent.

VI. Si Ordinarius ſimpliciter recuſet litteras proviſionis ſive *Viſa*, jam pridem dubitatum fuit, ad quem haberi deberet recurſus. Et quandoquidem Ordinarius hic videatur procedere auctoritate *Apoſtolica*, viſum fuit nonnullis, ad Sedem Apoſtolicam pro novo Executore recurrendum eſſe. Verùm cùm hic de functione Hierarchica, nimirùm examine ſuper capacitate ad Beneficium agatur, aliis viſum fuit, rationi, & conſervationi Hierarchicæ ſubordinationis congruentius eſſe, ut gradatim ad immediatos Superiores appellari deberet; & ita in Gallia obtinere, & variis Regiis Edictis cautum eſſe, teſtatur poſt alios Fevretius loco citato; & latiùs videri poteſt in actis Cleri Gallicani: quod tamen in Patria juris *ſcripti*, ſive *obedientiæ*, aliter obſervari notat Perardus Caſtellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag. 252.* aſſeritque ibidem ſemper recurri ad Epiſcopum *viciniorem*, uti ex ſtylo Curiæ Romanæ præſcribitur in forma *dignum noviſſima*.

In textu dictum fuit, Proviſionem Beneficiorum, præſertim quibus cura animarum eſt annexa, in Curia Romana expediri in forma *dignum*: atque examen ſuper capacitate providendi committi ſolere Ordinario.

Cùm igitur hic agatur de cura animarum committenda, quæ ſpectat propriè ad ipſum Ordinarium, non ſine fundamento monet Melchior Paſtor in ſuo Tractatu *de Beneſic. lib. 2. tit. 13. num. 3.* „ cognitionem „ hanc eſſe juriſdictionis *ordinariæ*, & per mandata „ hujuſmodi non tribui novam juriſdictionem; ſed „ juriſdictionem ordinariam excitari.

„ Hinc etiam ſequitur Vicarios Generales Ordi- „ nariorum, aut Capituli Sede vacante idem munus „ poſſe exequi tametſi de illis in Mandato nulla men- „ tio facta fuerit.

Ex his ulterius infert citatus Author eodem lib. „ 15. n. 3. quòd „ ſi Ordinarius expreſſa cauſa renuat „ Proviſum admittere, & ſi Proviſus cauſam eſſe in- „ ſufficientem & injuſtam credat, debeat appellare ad „ *Metropolitanum*: nam Ordinarius (ait) in iſtis ca- „ ſibus procedit ut Ordinarius, non ut *Delegatus*. „

Quandoquidem Melchior Paſtor ſupponat ex praxi Regni Galliæ, ſive patriæ conſuetudinariæ, quòd Epiſcopus in executione Proviſionis Apoſtolicæ in forma *dignum* ſibi directæ, procedat ſut Ordinarius, rectè concludit, authoritatem exequendi hujuſmodi Proviſionem Epiſcopo commiſſam tranſire in *Vicarium Capituli* Sede vacante, eò quòd in Capitulum, ejuſque Vicarium, tranſeant omnia, quæ ſunt juriſdictionis *ordinariæ*, ſive quæ Epiſcopus exequitur ut Ordinarius.

Inſuper benè concludit, ſuppoſita hac opinione & praxi, appellandum eſſe ad Metropolitanum.

Interim certum eſt, praxim hanc & opinionem Regni Galliæ eſſe contrariam ſtylo & opinioni Curiæ Romanæ, cùm indubitatum ſit, Curiam Romanam ſuſtinere, Epiſcopum in executione ſimilis Proviſionis non procedere ut *Ordinarium*, ſed ut *Delegatum* Sedis Apoſtolicæ, & in vim ſolius hujus delegationis.

Hinc ex ſtylo & opinione Curiæ Romanæ, in pluribus partibus, ſaltem extra Regnum Galliæ invaluit, & etiam hodie receptum eſt, executionem ſimilis Proviſionis commiſſæ Epiſcopo, non poſſe fieri per Vicarium Capituli Sede Vacante: imò nec ſolet ex ſtylo Romanæ Curiæ ſimilis Proviſio, Sede Epiſcopali vacante, dirigi ad Vicarium aut Officialem Capituli; ſed ad Epiſcopum viciniorem ejuſvè Vicarium, uti in notis ad citatum textum Paſtoris obſervat quoque Joannes Solier *litt. B.* qui & ibidem monet, quòd in Senatu Tholoſano inconcuſſè judicetur, commiſſa Epiſcopo, vel ejus Vicario, nulliter & abuſivè per Vicarium Capituli Sede Epiſcopali vacante expediri.

Quod quidem contrarium videtur opinioni & praxi, quam in Regno Galliæ receptam aſſerit Melchior Paſtor: ſed obſervandum quòd Senatus Tholoſanus procedat juxta praxim patriæ *obedientiæ*; quæ magis, quàm cæteræ Provinciæ Regni Galliæ, quæ *conſuetudinariæ* dicuntur, ſtylum Curiæ Romanæ amplectitur & ſequitur.

Quantumvis praxis & opinio in Regno Galliæ, ſeu patria conſuetudinaria recepta, & quam ſequitur Melchior Paſtor, ſit ſat conformis avitæ Patrum diſciplinæ, nihilominus, quia in pluribus Provinciis non ſat ſcitur hæc praxis & opinio ſtabilita, convenientius apparet, ut in executione ſimilium commiſſionum procedatur juxta praxim in Provinciis receptam & uſitatam, ne aliàs in notabiles difficultates incidatur, notanter in executione diſpenſationum matrimonialium.

VII. Forma hactenus deſcripta hodie ex ſtylo Curiæ Romanæ vocari ſolet, *Forma dignum antiqua*, ad diſtinctionem alterius formæ recente introductæ, quæ vocatur *Forma dignum* NOVISSIMA; qua expediuntur proviſiones de Beneficiis *reſervatis* Sedi Apoſtolicæ; præſtituuntur Executori triginta dies intra quos proviſionem facere tenetur; aliàs ad *viciniorem* Suffraganeum recurrendi facultas conceditur.

VIII. Obſervat quoque ibidem Caſtellus, nullam eſſe differentiam apud Gallos, inter proviſionem in forma *dignum* ANTIQUA, & formam *dignum* NOVISSIMA: quamvis juxta ſtylum Curiæ Romanæ non non inter utramque formulam differentia intercedat; quam paucis hic exhibet Caſtellus; & latiùs formulis formæ *dignum noviſſima* prolatis, & Conſtit. 32. *Cogit nos* Pii V. Flaminius Pariſius, *de Reſignat. Benef. lib. 8. quæſt. 7. n. 197.* Quamvis omnis proviſio Beneficiorum reſervatorum, item quæ fit vigore reſignationis in Curia Romana, ſoleat expediri in forma *dignum noviſſima*, nihilominus in Patria *conſuetudinaria* ſemper procedit ac ſi expedita eſſet in *forma dignum* ANTIQUA, & in terris juris ſcripti ſeu *obedientiæ*, ac ſi eſſet expedita in forma *dignum noviſſima*; etiamſi eſſet revera in forma *dignum antiqua*.

IX. Formulam litterarum proviſionis, ſeu *Viſa* expeditam per Epiſcopum vigore Signaturæ in forma *dignum* ſibi oblatæ, exhibet Claudius Horry in novo tractatu *de Materiis Eccleſiaſticis*, *pag.* 437. *edit.* 1693. & alteram expeditam per Vicarium Epiſcopi, *pag.* 439.

X. Poſtquam enim examine facto, Ordinarius Supplicantem reperit idoneum, tunc quaſi conditione impleta ad proviſionem auctoritate Apoſtolica procedit, inſumque Beneficium ei confert hac formula: *Authoritate Apoſtolica conferimus, & de illo etiam providemus.*

XI. Ordinarius hic reputandus eſt Epiſcopus, ejuſvè Vicarius generalis loci, in quo Beneficium ſitum eſt, tametſi etiam ipſum Beneficium eſſet unitum Monaſterio aut Capitulo exempto, quemadmodum poſt Rebuffum, & Philippum Probum notat Fevretius *de Abuſu lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 14. Quia maximè intereſt Ordinarii ſeu Epiſcopi, ut ad Beneficia, præſertim Curata in ſua Diœceſi nemo admittatur, niſi quem ipſe *prævio* examine idoneum judicaverit.

XII. Imò ſi proviſio in forma *dignum* alteri quàm Ordinario committeretur, tamquam abuſiva rejiceretur, ait Fevretius ibidem *num.* 55. niſi tamen Ordinarius eſſet ſuſpectus, aliavè juſta cauſa ſubeſſet, cur Ordinario committenda non videretur: quo caſu poſſet Ordinario neglecto, ejus Metropolitano committi, uti eodem loco monet Fevretius, & in contradictorio judicio deciſum fuiſſe refert.

XIII. Quamvis ipſa proviſio ab Ordinario, ejuſvè Vicario generali juxta tenorem litterarum Apoſtolicarum expedienda ſit, examen tamen alteri committi poſſe communis eſt opinio, quæ & hodiè invaluit, juxta *Clementinam unicam*, *de Officio Judicis Deleg.* ubi dicitur, examen teſtium per Judicem Delegatum alteri poſſe committi: quamvis fatendum ſit, quòd verba proviſionis Apoſtolicæ: *Si poſt examinationem idoneum repereris, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*; meritò dubium ingerant, an intentio Pontificis ſit, ut *alteri* examen committatur: quia tamen praxis eam interpretationem admiſit, ea ſervari poteſt: modò tamen talibus examen committat Ordinarius, ut eorum judicio de idoneitate Supplicantis acquieſcere poſſit; atque meritò confidat quòd ad ipſorum relationem moralem de idoneitate certitudinem habeat. Pontifex enim ſupponit, quòd ad proviſionem non procedet, niſi poſt examinationem, eum *idoneum repererit*; ejus *conſcientiam ſuper hoc oneranda*.

XIV. Optandum ſanè eſſet, ne leviùs nonnumquam quibuſvis Examinatoribus crederent; majoremque hujus examinis, præſertim ubi de Curatis Beneficiis agitur, curam haberent; ac frequentiùs ipſi per ſe aſſiſterent.

XV. Forma *dignum* inducta fuit, ut inidoneis ad Beneficia aditus occluderetur: unde Papa numquam dat proviſionem Beneficii, niſi ſub conditione; *Si Orator idoneus repertus fuerit*; & ideo ſi ei ignotus fuerit; committit examen & proviſionem Ordinario loci ubi Beneficium eſt ſitum; quæ proviſio in hac forma expedita, ab illa commiſſione etiam ſolet vocari in forma *commiſſoria*.

XVI. Si verò ipſe Papa præviè per teſtimonium Ordinarii ſit ſat inſtructus de capacitate Oratoris, tunc litteræ ſolent expediri in forma *gratioſa*; id eſt, ſine ulla commiſſione ſuper examine per Ordinarium faciendo, priuſquam proviſio obtineatur, ſed abſolutè per Papam ſit proviſio, & vigore hujus proviſionis poteſt Orator capere poſſeſſionem Beneficii ſine examine prævio, vel litteris proviſionis, ſive *Viſa* ab Ordinario obtentis.

XVII. Quare proviſio in hac forma *gratioſa* expedita, eſt vera & propriè dicta proviſio Apoſtolica; ubi è contra proviſio in forma *dignum* potiùs eſt mandatum *de providendo*, directum ad ipſum ordinarium, ſive ejus Vicarium generalem; uti ſuprà notavimus.

XVIII. Forma hæc in Signatura Papæ ita ſolet concipi: *Cum expreſſione quòd dictus Orator teſtimonio Ordinarii ſui de vita, moribus & idoneitate commendetur.* Qua expreſſione ſignificat Papa litteras eſſe expediendas in forma *gratioſa*; nec conſequenter dirigendas aut inſcribendas Ordinario aut ejus Vicario.

XIX. Litteræ autem proviſionis in forma *gratioſa* diriguntur ad ipſum Supplicantem, cui ſuper hujuſmodi litteræ inſcribuntur; quin & titulus Beneficii ipſi tribuitur: utpotè qui jam per Apoſtolicam proviſionem ipſum Beneficium habere ſupponitur. Quapropter ſi de Canonicatu agatur, ſcribitur *N. Canonico*, etiamſi ante Canonicus non eſſet.

XX. Juxta Signaturam Papæ Bulla extenditur hoc tenore: „ Vitæ & morum honeſtas aliaque lauda- “ bilia probitatis & virtutum merita nos inducunt, “ ut ſpecialibus favoribus proſequamur: cùm itaque “ Beneficium, &c. “ Si Orator ſit Doctor, aut Licentiatus in altiori ſcientia, tunc incipit, LITTERARUM SCIENTIA, *vita & morum honeſtas*, &c. Si nobilis, *Nobilitas Generis*: Si Regularis, RELIGIONIS ZELUS, *vitæ merita*, &c.

XXI. Poſt hæc narratur qualitas Beneficii, modus vacationis, aliæque clauſulæ adduntur; ac dein fit proviſio hac forma: *Apoſtolica tibi auctoritate conferimus, & providemus.*

XXII. Deinde juxta ſtylum Curiæ nominatur Executor, vel etiam plures, quatenus ipſe, vel duo aut unus eorum per ſe, vel alium vel alios, ipſum Oratorem per ſe, vel ſuum Procuratorem in corporalem poſſeſſionem auctoritate Apoſtolica inducant, & defendant inductum.

Hi Executores hodie de ſtylo Curiæ debent eſſe in dignitate conſtituti, ſolentque eſſe Officiales Epiſcopi, modo ſint principales, non *foranei*; eò quòd hi dignitatem habere non cenſeantur, uti notavi *part.* 1. *tit.* 12. *cap.* 4.

XXIII. Verùm, cùm nonnulli ad evitandum examen Ordinarii ſolicitarent proviſionem in *forma gratioſa*; idque nonnumquam exhibitis falſis teſtimoniis, aut certè talibus, quæ intuitu aliorum Beneficiorum, vel tempore quo ejuſmodi teſtimonium Orator merebatur, data fuerant; aut etiam interdum aliorum ordinariorum, quàm locorum in quibus Beneficia ſita erant, utebantur; idcircò ob querelas Epiſcoporum cautum fuit in Gallia Edicto Regio anno 1647. nullum vigore proviſionis in forma *gratioſa* admitti poſſe ad poſſeſſionem Beneficii, cui *cura animarum* incumbit, niſi præviè examen Ordinarii ſubierit, ſub pœna nullitatis.

Neque

Neque hic Belgii facilè quiſquam ad poſſeſſionem Beneficii curati ſine examine Ordinarii admitteretur vigore proviſionis in forma gratioſa in Curia Roman. obtentæ. Scitur enim, quàm multis modis Pontifici, in remotis agenti, imponi poſſit; & unà ſcitur, quàm periculoſum ſit, ad curam animarum admittere, de quorum capacitate & moribus certitudo non habetur; ut proinde jure omnibus modis ſollicitì ſint Epiſcopi, ut ſe de qualitatibus eorum informare queant.

XXIV. At in cæteris Beneficiis, quæ nullam curam animarum annexam habent, non difficulter recipitur proviſio in forma gratioſa; imò examen circa providendos de Beneficiis ſimplicibus penè exulavit; creduntur que ad ſimplicia Beneficia capaces, qui ſaltem Ordine Sacro ſunt initiati.

CAPUT II.

Forma *Novæ proviſionis*; item *Perinde valere*; necnon *Perinde* ETIAM *valere*: & *Rationi congruit*.

1. *Ad quid inducta forma* Novæ proviſionis.
2. *Differentia inter* Novam proviſionem, *quando prior fuit à Papa, vel quando ab Ordinario.*
3. *Proviſio hæc non retrotrahitur ad datam primæ proviſionis: & quis hujus effectus?*
4. *Hæc proviſio non præjudicat juri quæſito per primam proviſionem.*
5. *Huic proviſioni ſimile eſt Reſcriptum* Perinde valere.
6. *Quomodo hoc reſcriptum detur.*
7. *Per hoc Reſcriptum non intendit Papa derogare juri tertii.*
8. *In Supplica pro hoc Reſcripto exprimendi nominatim omnes defectus primæ proviſionis.*
9. *Quid Reſcriptum* Perinde ETIAM valere?
10. *Hujus reſcripti nullus hodie eſt uſus in Gallia.*
11. *Reſcriptum* Rationi congruit *cur ita dicatur?*
12. *Regula Cancellariæ de hoc Reſcripto.*
13. *Finis hujus Reſcripti.*
14. *Per hoc reſcriptum gratia antè conceſſa nihil ad validitatem accedit.*
15. *Hujus Reſcripti varior uſus in Gallia; & quare?*

I. SPecialis quoque forma proviſionis eſt, quæ vocatur forma *novæ Proviſionis*; & integra refertur à Rebuſſo in Praxi *part.* 1. qui & clauſulas in ea contentas explicat.

Hæc forma inducta eſt ut ſuppleantur defectus qui anteriori proviſione forſan intervenerunt; utque priorem proviſionem confirmet, & in quantum opus, denuo revalidet & reformet.

II. Hìc notandum, quòd ſi petatur *nova proviſio* ad confirmandam proviſionem ab *ipſomet* Papa ſignatam, tunc *nominatim* exprimendos eſſe defectus, ob quos *nova* proviſio petitur; aliàs non conceditur: quia niſi *nominatim* exprimatur, ſupponitur proviſio Papæ eſſe valida.

Si autem prior proviſio fuerit per Ordinarium facta, tunc ſufficit ut in ſupplica ponatur generalis hæc & vulgaris clauſula: *Cùm ex certis cauſis de primæ proviſionis viribus hæſitetur*, &c. Papa enim tanquam Ordinariorum Superior defectus ipſorum ſupplere poteſt; nihilque nocere credit, ſi ſaltem ad cautelam proviſiones Ordinariorum confirmet, & ſi opus eſt, etiam validet.

III. Hæc proviſio non retrotrahitur ad datam primæ proviſionis; ſed tantùm operatur à die ipſius expeditionis: ideòque ſi alicui tertio jus quæſitum ſit inter utramque datam, inutilis erit hæc *nova* proviſio. Habet etiam Papæ proviſio ſemper hanc implicitam clauſulam, quæ in Bullis exprimitur: *Dummodò tempore datæ Præſentium non ſit in eo* (Beneficio) *alicui ſpecialiter jus quæſitum*.

IV. Per hanc proviſionem, juri, vigore primæ proviſionis quæſito, nullatenus præjudicatur; ſed jus juri accumulatur, uti ex verbis ſupplicæ innoteſcit: *Fidem Oratori ſine præjudicio, vel ad illud jam aliunde, ut præfertur, quæſiti; ſed jus juri addendo, & antiquum confortando, & de illo etiam providere dignemini, &c.*

V. Huic formæ proviſionis admodùm ſimile eſt Reſcriptum quod vulgò dicitur *Perinde valere*; ſuppletque locum *novæ* proviſionis in Beneficiorum proviſionibus expeditis per litteras, ſeu Bullas Apoſtolicas.

VI. Reſcriptum itaque datur *Perinde valere*, quando Papa gratiam ſuam ex parte invalidam confirmat: *nova* verò proviſio datur, quando collatio facta fuit ab alio, quàm à Papa; ita Rebuffus in Praxi *part.* 2. *tit.* de Reſcripto *Perinde valere*, *n.* 1. & ſuprà notavimus, *novam* proviſionem non dari, quando proviſio facta fuit à Papa.

Itaque petitur hoc Reſcriptum, quando quis dubitat, primam Papæ proviſionem ex aliqua cauſa impugnari poſſe, ut *perinde valeat*, ac ſi valida fuiſſet tempore impetrationis.

VII. Plura de hoc Reſcripto tradit Rebuffus loco citato, enumerans defectus quibus per hoc Reſcriptum mederi poteſt; notatque *num.* 27. quòd ſicuti per *novam* proviſionem, ita per hoc Reſcripum non intendat Papa derogare *juri tertii*: atque eatenus effectus hujus Reſcripti non retrotrahitur ad datam primæ proviſionis.

Notat poſt Rebuffum Melchior Paſtor de Beneficiis *lib.* 2. *tit.* 12. *n.* 4. quòd „ ea impedimenta hoc Reſcripto *perinde valere* (de quo in textu) tollantur, quæ pendent ex *nutu Papæ* aut *Legati*: nam (ait) ſi collatio ſit nulla, defectu mandati ad reſignandum, novo mandato opus eſt: ſi collatio ſit contra bonos mores, publicam diſciplinam, concordata, conſtitutiones regias, ſtatuta, conſuetudines Eccleſiarum ſolemniter approbatas, & à Senatuſconſultis firmatas, litteræ *perinde valere* non admittuntur.

Neque in Belgio per ſimile Reſcriptum, Proviſiones Apoſtolicæ hujuſmodi defectibus laborantes revalidarentur: eò quòd non magis in Belgio, quàm in Regno Galliæ, ejuſmodi conſuetudines, & ſtatuta infringi citra Reipublicæ ſeu Politicæ, ſeu Eccleſiaſticæ inverſionem queant; ipſaque publica Eccleſiæ & Reipublicæ tranquillitas requirat, ſimilia ſtatuta Eccleſiarum, & conſuetudines integras ſervari: ut proinde crediderim, ſimilia Reſcripta haud facilè in Conciliis Regiis recipienda, aut placetanda.

VIII. Deinde *num.* 37. monet, quòd in ſupplica oporteat exprimere omnes defectus; nec expreſſio unius ſuppleat non expreſſionem alterius. Unde habetur (ait) in Practica Romana, quòd in gratia *Perinde valere*, non debet ſuppleri præter illud quod eſt in ſupplica.

IX. Eſt inſuper ex ſtylo Curiæ Romanæ Reſcriptum in forma *Perinde etiam valere*, quòd impetratur, quando *gratia* Papæ primò facta poſteà fuit revocata. Per hoc quippe Reſcriptum gratia revocata ad priſtinum vigorem revocatur, & reducitur.

X. Hujus Reſcripti nullus hodie uſus eſt in Gallia: eò quòd ibi pro regula receptum ſit, Papam non poſſe gratiam ſemel à ſe conceſſam revocare. Vide Caſtellum *pag.* 314.

XI. Datur quoque ſubinde Reſcriptum quod vocatur *Rationi congruit*; quia in proœmio Papa ponit hæc verba: *Rationi congruit & honeſtati*, &c.

XII. Hujus Reſcripti mentio fit in hodierna Regula XI. Cancellariæ quæ ita ſonat. „ Item voluit D. N. Papa, quòd conceſſa per felicis recordationis Alexandrum Octavum Prædeceſſorem ſuum, & de ejus mandato, expediantur in forma *Rationi congruit*, &c. ſub die Coronationis ſuæ ut moris eſt, & idem quoad conceſſa per piæ mem. Innocentium Undecimum etiam Prædeceſſorem ſuum ad ſex menſes dumtaxat, ab ipſo die Coronationis incipiendos obſervari voluit.

XIII. Ex his intelligitur finis hujus Reſcripti: nimirum, ut litteræ proviſionis expediantur ſuper gratiis à Prædeceſſore non tantùm immediato (uti erat in antiquis Regulis) ſed etiam mediato factis, ſuper quibus litteræ expediri non potuerunt, quia Papa qui conceſſerat morte præventus fuit.

Hunc quoque ſcopum Reſcripti in ſuo proœmio ſignificat Pontifex, dicens: „ Rationi congruit & honeſtati, ut ea, quæ de Romani Pontificis gratia, ſeu benignitate, in proſequendo juſta deſideria petentium proceſſerunt, licèt ejus *ſuperveniente obitu*, *Apoſtolicæ* ſuper illis *litteræ non fuerint confectæ*; ſuum plenum conſequantur effectum.

XIV. No-

XIV. Notandum autem, per has litteras non revalidari, aut confirmari priorem gratiam, vel aliquem ejus defectum ſuppleri, ſed tantùm valent ad hoc, ut gratia à Prædeceſſore facta, & quæ defectu litterarum probari non poteſt, per has litteras probari, & plenum effectum ſortiri poſſit, eodem modo ac ſi per Prædeceſſorem litteræ expeditæ eſſent.

Id non obſcurè ſignificant verba Reſcripto inferi conſueta: „ Ne autem pro eo quòd ſuper collatione „ & proviſione Beneficii ſuperveniente obitu, Apoſto„ licæ litteræ confectæ non fuerint, collationis & pro„ viſionis hujuſmodi *fruſtreris effectu*, volumus & au„ ctoritate Apoſtolica decernimus, quòd collatio & pro„ viſio prædictæ perinde à dicta die valeant, “ &c.

XV. Plura de hoc Reſcripto videri poſſunt apud Rebuffum in Praxi, *parte* 2. *tit. de Gratia* RATIONI CONGRUIT. Hujus tamen uſus in Gallia rarior eſt, eò quòd Beneficiorum ſaltem minorum poſſeſſio accipi ſoleat vigore ſolius Signaturæ ſine litteris, ſive Bullis in forma expeditis, uti capite ſequenti latiùs dicetur.

CAPUT III.

Proviſio Apoſtolica expedita ad *petitionem partis*, & de *Signatura*, & ejus effectu.

1. *Proviſiones Ordinariorum ſolent expediri in formula motus* Proprii, *ſecus Apoſtolica.*
2. *Pontifex nunquam cenſetur providere* motu proprio, *niſi expreſsè declaret.*
3. *Proviſio Apoſtolica* motu proprio, *non admittitur in Gallia.*
4. *Proviſio facta ad petitionem Oratoris eſt relativa ad ſupplicam.*
5. *Pontifex præſumitur permoveri ad concedendum per expreſſa in ſupplica.*
6. *Proviſio ſæpè invalida eſt ob non rectam ſupplica expreſſionem.*
7. *Ut de validitate & effectu proviſionis Apoſtolica judicetur, notitia exprimendorum, & clauſularum adjici ſolitarum neceſſaria eſt.*
8. *Priùs de* Signatura *agendum; & hujus definitio.*
9. *Partes Signaturæ deſcribuntur; & unde dicta ſit* Signatura.
10. *Signatura continet* ſummatim *quæ in litteris, ſeu Bullis proviſionum latiùs extenduntur.*
11. *Abſoluta Signatura cenſetur gratia perfecta.*
12. *Ad eſſentiam proviſionis non exigitur Bulla, ſed requiritur ad ejus executionem.*
13. *Regula Cancellariæ requirens expeditionem Bullæ ante executionem.*
14. *Regula à poſterioribus Pontificibus in nonnullis aucta; & quare.*
15. *Hodie ex ſtylo Curiæ Romanæ neceſſaria eſt expeditio Bullarum, ut habeatur effectus proviſionis; qui ſtylus in Signaturis ſupponitur.*
16. *Signaturæ creditur; ſi à Bulla diſcrepet; item quoad certas circumſtantias.*
17. *Aliquando Signatura ſine Bulla plenam fidem facit.*
18. *Quid agendum cùm expeditio Bullæ haberi nequit.*
19. *In Gallia ſola Signatura ſine Bullis, in pleriſque Beneficiis ſufficit.*
20. *Signatura hodie in Gallia verificari debet à duobus Bancquariis.*
21. *Formula verificationis Signaturæ.*
22. *In Belgio poſſeſſio Beneficii non accipitur ſine litteris.*
23. *Signatura in effectu eaſdem clauſulas continet, quæ in Bullis occurrunt.*

I. PRoviſiones ſive collationes Ordinariorum eo tenore expediri ſolere, tamquam *motu proprio* factæ eſſent, nulla alicujus ſupplicationis aut petitionis pro obtinendo Beneficio facta mentione, notavimus ſuprà *tit.* 21. *cap.* 2. *n.* 10. ſecùs quoad proviſiones Apoſtolicas ſtylus hodiernus habet. Hæ enim plerumque expediuntur ad ſupplicationem partis; ita ut in ipſis litteris nominatim exprimatur, Proviſum pro tali Beneficio *ſupplicaſſe*; ipſumque Pontificem ad ejus ſupplicationem ſeu petitionem gratiam feciſſe.

II. De hac proviſione loquitur Bonifacius VIII. in *Cap.* 23. *de Præbendis in* 6. ubi unà declarat, omnem *gratiam* ſive proviſionem cenſeri datam ad *petitionem* partis, niſi *expreſsè* ſecùs cautum ſit. „ *Motu* quoque *proprio* (ait) tunc ſolùm gratia fieri cenſe„ tur, cùm hoc *expreſsè* cautum fuerit in eadem. “

III. Et ſanè hodie in his viciniſque Provinciis rariſſimus eſt uſus proviſionum *motu proprio*; imò ſi Claudio Fleury in Inſtit. Juris Canonici *libr.* 2. *cap.* 21. credimus, proviſiones *motu proprio* expeditæ in Gallia non ampliùs admittuntur, poſtquam compertum fuit, clauſulam *motu proprio* eſſe formulam ſtyli.

IV. Proviſio autem, quæ datur ad ſupplicationem ſeu petitionem alicujus, cenſetur ſemper eſſe relativa ad ſupplicam, ſive ad illa quæ ipſi Pontifici expoſita ſunt. Nec enim præſumitur Pontifex aliud velle dare, quàm petitur; quod & ſatiùs innuis, ſignando ad calcem ſupplicæ: *Fiat ut petitur.*

V. Ulteriùs quia gratia ſive proviſio reſpondet ſupplicæ, creditur ipſe Pontifex permotus ad gratiam hanc annuendam per ea quæ in ſupplica ſunt expreſſa; unà ſupponens, nihil falſi in ſupplica eſſe expreſſum, aut veri, quod exprimi oportuiſſet, omiſſum.

VI. Unde ſi quid falſi ſit expreſſum, aut veri omiſſum, ratione cujus ipſe Pontifex per *errorem* conceſſit, aliàs non conceſſurus, ipſa proviſio tamquam *ſubreptitia* & *obreptitia* erit invalida, eò quòd data cenſeatur proviſio ſub hac tacita conditione; modò omnia *ſincerè ac verè*, prout oportet, in ſupplica ſint expreſſa idque ea expreſſione ſeu forma, quæ juxta ſtylum in Curia Romana requiritur.

VII. Ut ergo de validitate aut invaliditate proviſionis Pontificiæ judicari queat, conveniens imò neceſſarium eſt, ut intelligatur, quæ & qualiter in ſupplica ſint exponenda juxta receptum ſtylum Curiæ Romanæ.

Inſuper ex ſtylo Curiæ Romanæ adjici ſolent in ipſis litteris proviſionis variæ clauſulæ, tum ad ipſam gratiam, tum ad ejus effectum & executionem pertinentes; à quibus ipſa gratia, ejus effectus, & executio ſæpè dependent: quarum proinde notitia, tum pro intellectu litterarum proviſionis, tum recto earum uſu & executione non conveniens modò, ſed penè neceſſaria eſt.

VIII. Priuſquam tamen de exprimendis in ipſa ſupplica, & clauſulis, quæ litteris proviſionis inſeri ſolent, agatur, prænotandum, ante confectionem litterarum ſeu Bullarum priùs confici quamdam minutam ſeu protocollum ipſarum literarum, quæ ex ſtylo Curiæ vocatur *Signatura.*

Definitur autem à Rebuffo *in Praxi part.* 1. *tit. de Signatura gratiæ*: „ Scriptura in papyro conſcri„ pta, à Papa vel ejus Delegato, abſque ſigillo, in „ medio ſcripta, partis ſupplicationem, Papæque con„ ceſſionem breviter continens. “

IX. Itaque Scriptura hæc continet primò ipſam partis ſupplicationem, qua Pontifici exponit, tale Beneficium vacare, illudque ſibi à Sede Apoſtolica conferri petit.

Deinde poſt ſupplicationem ſequitur conſenſus ipſius Papæ, qui exprimitur, vel per ipſum Papam ſignando: *Fiat ut petitur*: vel per ejus Delegatum ſignando: *Conceſſum ut petitur in præſentia D. N. Papæ*: atque ob hac ſignatione hæc ſcriptura vocatur *Signatura*; quaſi ſcriptura *ſignata*, id eſt, ſubſcripta.

Poſt hæc ponitur conceſſionis Papæ declaratio, quæ incipit ab his verbis Signaturæ: „ *Et cum abſolutione* „ *à cenſuris*, &c. Nam quod Papa ſimpliciter conce„ dit, dicendo: *Fiat ut petitur*, vel: *Conceſſum ut pe*„ *titur*, poſteà exprimit, quæ concedere velit: & hanc „ partem vocant Pragmatici *diſpoſitionem* ſeu *clauſu*„ *lam*, ubi Papa conſcribit illas clauſulas, quas con„ cedere cupit. Ita Rebuffus *ibid. num.* 23.

X. Ex his patet, ipſam Signaturam omnia in effectu & compendiosè continere, quæ in ipſis litteris ſeu Bullis poſtmodum latiùs extendenda & exprimenda ſunt; ut propterea dici queat *minuta* ipſarum litterarum ſive Bullarum. Nam ut dicit Rebuffus *n.* 15. ſolent deſcribi *ſummatim* omnes clauſulæ in Bulla ponendæ.

Quomodo & per quos Signatura expediatur juxta ſtylum Curiæ, diximus ſup. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 21.

XI. Cùm

XI. Cùm ipſa Signatura contineat ſummatim non tantùm ipſam ſupplicam, ſed & ipſum conſenſum Papæ cum omnibus clauſulis; indubitatum eſt, ipſam *gratiam*, ſive *proviſionem* per ipſam Signaturam accepiſſe ſuam perfectionem; neque ulteriores litteras ſive Bullas ad *effectum* gratiæ perficiendam requiri. Sicuti contractus cenſetur perfectus, quando contrahentes hinc inde coram Notario protocollum ſignarunt, & minuta ſeu protocollum per Notarium eſt abſolutum.

XII. Hinc notat Cokier ad Regulam Cancellariæ *de non judicando juxta formam ſupplicationis*, n. 29. quòd „ quoad eſſentiam & effectum gratiæ non requiratur Bullarum expeditio; veruntamen de ſtylo Curiæ & quoad exercitium gratiæ, ſive illius probationem & canonizationem, aliud dicendum eſt: quia executor non aliter gratiam exequitur, niſi Bullis expeditis; cùm demum ab illis poteſtas ipſorum & *probatio* gratiæ pendeat.

XIII. Hic ſtylus Curiæ, qui effectum & exercitium gratiæ ſeu proviſionis ſuſpendit a litteris ſeu Bullis expeditis, expreſſus eſt in citata Regula Cancellariæ, quæ tempore Innocentii VIII. erat 25. hodie autem eſt 27. ſoletque his verbis proponi: „ Item cùm ante confectionem litterarum gratia Apoſtolica ſit informis; voluit, ſtatuit, & ordinavit idem Dominus noſter, quòd Judices in Romana Curia & extra eam pro tempore exiſtentes, etiamſi ſint S. R. E. Cardinales, cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, vel quicumque alii, non juxta ſupplicationum ſignaturam ſuper quibuſvis interpretationibus (niſi in dicta Curia dumtaxat ſint commiſſiones juſtitiam concernentes per Placet, S. R. E. Vicecancellarii juxta facultatem ſuper hoc ſibi conceſſam ſignatæ) ſed juxta litterarum ſuper eiſdem impetrationibus, & conceſſionibus confectarum tenores, & formas judicare debeant. Decernens irritum, “ &c.

XIV. Regula hæc per poſteriores Pontifices nonnihil extenſa & ampliata fuit: ac ſignanter Adrianus VI. addidit initialia hæc verba: *Cùm ante confectionem litterarum gratia Apoſtolica ſit informis*: per quæ noluit ſignificare, gratiam eſſe *informem* quoad eſſentiam, ſed dumtaxat quoad probationem; & quia executor niſi Bullis expeditis gratiam exequi vetatur.

Juxta antiquam expreſſionem Regulæ dubitatur, num Regula tantùm loquatur de Judicibus in Curia exiſtentibus; cujus dubii tollendi cauſa Julius III. addit hæc verba: *Et extra Curiam*, quæ omne dubium tollunt.

Ex additione per Julium Tertium facta per verba, *etiam extra Curiam*, de qua in textu, manifeſtum eſt mentem Pontificum, & Curiæ Romanæ fuiſſe, ut nullæ Proviſiones Beneficiorum, quacumque formâ in Curia Romana effectum ſuum habere queant, niſi poſtquam litteræ per Papam fuerint ſignatæ & inſuper expedita fuerit Bulla in Cancellaria vel Dataria, quæ ſcelatari non ſolent, niſi, taxis Cancellariæ aut Datariæ ſolutis.

XV. Itaque inſpectis verbis Regulæ, prout hodie eſt concepta, neceſſariò requiruntur litteræ ſeu Bullæ in forma expeditæ, priuſquam gratiæ ſeu proviſionis plenus effectus vel executio haberi queat. Unde hodiernæ omnes Signaturæ ſupponunt conficiendas & expediendas Bullas conformiter ad Signaturam; ipſæque Signaturæ ſemper ita formantur, ac ſi litteræ neceſſariò expediri deberent. Exempli gratia, dum in Signatura omiſſum eſt nomen, per cujus obitum Beneficium vacat, ponitur in Signatura: *Cujus nomen proprium, ſi videbitur, in* LITTERIS *exprimetur*. Dein in tertia parte Signaturæ: *Ac* LITTERÆ *in forma ſimplicis proviſionis*; aliæque plures ſimiles clauſulæ mentionem *litterarum* facientes probant, quòd Signatura ſupponat expeditionem *litterarum*; uti & omnes illæ abbreviationes in Signatura poſitæ, quæ niſi in litteris extenderentur, intelligi non poſſent.

XVI. Porrò, quia ipſa Signatura eſt *minuta* ipſarum litterarum, ſi hæ à Signatura tamquam à ſua *minuta* diſcrepent, credit Cokier ad hanc Regulam n. 33. quòd credere tur Signaturæ. Et ita à Senatu Pariſienſi judicatum refert Rebuffus *in Praxi part. 1. tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum n. 10.* Addit inſuper, quòd credatur Signaturæ quoad circumſtantias gratiæ, puta temporis vel qualitatis...

XVII. Vult quoque Rebuffus in *Praxi part. 1. tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum num. 5.* quòd „ fallat hæc Regula, quando approbata (Signatura) per librum regiſtri Signaturarum fuerit: quia tunc facit plenam fidem, ſicut protocollum Notarii; & eo caſu habebo ſumptum, & valebit quoad probationem: nam ex Stylo Curiæ Romanæ *gratiæ* Papæ poſſunt ex regiſtro ſumi, & aliter probari, quàm per litteras Bullatas. “ Hæc Rebuffus.

Proſequitur dein, *n. 7.* „ Secundò reſtringe (hanc Regulam) quando alio modo fuerit (Signatura) approbata, & aliis adminiculis fulcita, utpotè per menſularios expertos: qui depoſuerunt eam bonam & ſecundùm ſtylum Curiæ Romanæ conceptam. “

XVIII. Hinc infert, *n. 8.* „ Practica ergo eſt in Francia, ut ſi non poſſim obtinere Bullam obſtante legitimo bello, vel alio impedimento, ut impetrem litteras Regias, per has impedimentum narrem, & petam mihi concedi, ut liceat approbare per experientes, dictam Signaturam, & verificari; & concedi ſolet obſtante & conſtante impedimento, & hoc vidi ſæpiùs fieri, & hoc quandoque etiam ſine litteris per ſupplicationem, quando eſt notorium impedimentum; ſed aliàs concedi non debet. “

XIX. Quin, teſte Claudio Fleury, citato *cap.* 21. „ Poſtquam proviſiones Pontificiæ factæ ſunt frequentiores ob reſignationem in *favorem*, penſiones, necnon præventiones in omni genere vacationis, viſæ ſunt Bullæ expeditæ in parchameno, & plumbo ſigillatæ, nimis diſpendioſè reſpectu minorum Beneficiorum; ideoque inducta eſt praxis accipiendi poſſeſſionem vigore ſimplicium Signaturarum, quæ ſunt ipſarum Bullarum minutæ. Neceſſitas autem Bullarum remanſit in proviſione Epiſcoporum, Abbatiarum, & aliorum Beneficiorum, quæ Proviſum conſtituunt caput alicujus Corporis Eccleſiaſtici. “

De eodem uſu Regni Galliæ teſtatur Peratdus Caſtellus in ſæpiùs citata Praxi Curiæ Romanæ, *pagin.* 162. dicitque hoc privilegium, uti & plura alia, ſolis Gallis eſſe conceſſum.

XX. Ad evitandas autem fraudes, noviſſimè cautum eſt Edicto Regio anno 1667. quòd nulla fides habebitur *Signaturis*, Bullis, aliiſque Curiæ Romanæ expeditionibus, niſi duorum Expeditionariorum ſeu Bancquariorum certificatione ad calcem originalis adſcripta munitæ fuerint: quod rurſus renovatum fuit altero Edicto Regio ſeptimi Septembris anno 1691. In quo præterea plura de Bancquariorum officio & numero ac juribus conſtituuntur: extatque integrum apud Claudium Horry in ſuo Tractatu novo *de Materiis Eccleſiaſticis*, *pag.* 52. *edit.* 1695.

XXI. Exhibet idem, *pag.* 530. integram Signaturam *per obitum* ſignatam à duobus Bancquariis hac formula gallicè expreſſa: „ Nos infraſcripti Conciliarii Regis, Bancquarii expeditionarii Curiæ Romanæ, commorantes in hac civitate Pariſienſi, notum facimus omnibus quorum intereſt, hanc præſentem *Signaturam* eſſe legitimam, veram & originalem, & *Datam* illius eſſe de 7. Novem. ultimi; in quorum fidem has ſignavimus Pariſiis hac 28. Januarii 1686. “ Et erat ſignatum *Bandet de Beaumont*, & *le Maire*.

XXII. Hiſce in Provinciis ſequimur citatam Regulam Cancellariæ: neque ſine litteris ſeu Bullis in forma expeditis poſſeſſio Beneficii, vigore proviſionis Romanæ accipitur.

XXIII. Verùm ſive vi ſimplicis Signaturæ, ſive litterarum proviſio recipiatur, eædem tamen clauſulæ verificari debent: quia, uti diximus, Signatura omnia ſummatim continet, quæ in Bullis, ex Signatura tamquam minuta conficiendis, latiùs duntaxat extenduntur.

Rebuffus in Praxi Beneficiorum exponens Signaturam ejuſque clauſulas, eam in tres partes dividit. Prima pars, quæ continet ipſam ſupplicam, dicitur *Corpus* Signaturæ. Secunda pars dicitur, in qua Papa vel ab eo commiſſus ſubſcribit Oratoris ſupplicationi. Tertia autem pars eſt diſpoſitio & Papæ conceſſio, & quod ipſe ſimpliciter conceſſit, dicendo, *Fiat ut petitur*, hic ſingillatim exprimitur.

Præcipuas clauſulas in tribus hiſce partibus Signaturæ ſummatim quidem, in Bullis verò extenſè exprimi ſolitas breviter in ſequentibus exponemus, ut & Signaturarum, & Bullarum aliqualis notitia haberi queat.

CAPUT IV.

De Exprimendis in prima & ſecunda parte Signaturæ.

1. *Debet exprimi nomen Supplicantis; & cujus ſit Diœceſis.*
2. *Papa non facilè providet exteris ob ignorantiam* idiomatis, *juxta Regulam Cancellariæ, quæ refertur.*
3. *Aliqua ex hac Regula ſublata; & quare?*
4. *Aliqua addita, & ratio additionis.*
5. *An Regula de omnibus Beneficiis Curatis intelligatur.*
6. *Hæc Regula in jure divino fundatur.*
7. *Non admittitur ejus derogatio in Gallia; nec in Belgio.*
8. *Exprimendum Beneficium vacans, ejuſque qualitates.*
9. *Regula Cancellariæ de qualitatibus exprimendis.*
10. *Verus valor exprimendus juxta Regulam Cancellariæ, quæ exhibetur.*
11. *Olim non debebat valor exprimi.*
12. *Expreſſio valoris præcipuè fit ob taxationem Anna*tarum.
13. *Annata in plures ſpecies dividitur; & unde ſic dicta?*
14. *Prima ſpecies Annatæ; pro quibus Beneficiis ſolvenda.*
15. *Secunda ſpecies; & quare dicta* commune ſervitium?
16. *Tertia ſpecies dicta* minuta ſervitia.
17. *Quarta ſpecies dicta* quindennium, *quando ſolvatur?*
18. *Nonnulli credunt Joannem XXII.* Annatarum *auctorem.*
19. *Alii Bonifacium IX.*
20. *Certum eſt hodiernam Annatarum formam primùm à Bonifacio IX. inductam; & quæ hæc forma?*
21. *Annata hodie non comprehendit fructus* unius *anni.*
22. *Ad Annatam conſtituendam* vetus *valor exprimendus.*
23. *Beneficia non conſiſtorialia ſolent exprimi ſub valore viginti quatuor* Ducatorum *auri de Camera.*
24. *Numquam inquiritur* vetus *valor horum Beneficiorum.*
25. *Ratio inducta conſuetudinis.*
26. *Ubinam hæc conſuetudo locum habeat?*
27. *Clauſula expreſſionis veri valoris hodie in hujuſmodi Beneficiis eſt meri ſtyli.*
28. *Beneficia conſiſtorialia non taxantur juxta* verum *valorem.*
29. *Exiguus eſt in Belgio uſus Regulæ de* exprimendo vero *valore.*
30. *Exprimendum eſt Beneficium ante obtentum.*
31. *Ratio hujus expreſſionis.*
32. *De Papa Signatura ejuſque diverſa forma.*
33. *Effectus diverſi ſingularum formarum remiſſivè.*

I. PRima pars Signaturæ uti & litterarum ſive Bullæ continet ipſam ſupplicam partis.

Hìc debet non tantùm nomen ipſius Supplicantis exprimi, ſed etiam cujus ſit Diœceſis: item Diœceſis in qua ſitum eſt Beneficium quod petitur. Ratio eſt, quia Papa faciliùs providet *indigenis*, quàm exteris, ait Rebuffus in expoſitione *primæ partis Signaturæ*.

II. Adhæc quia exteri frequenter non callent, ſaltem perfectè idioma loci, etiam hac ratione non facilè Papa exteris providere intendit, ſaltem de Beneficiis curatis; idque juxta Regulam 20. Cancellariæ *de Idiomate*, quæ hodie hoc tenore exprimitur; „ Item voluit, quòd ſi „ contingat ipſum alicui perſonæ de Parochiali Eccleſia, „ vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum „ Parochianorum quomodolibet habente, providere „ niſi ipſa perſona intelligat, & intelligibiliter loqui „ ſciat idioma loci, ubi Eccleſia, vel Beneficium hu„ juſmodi conſiſtit, proviſio ſeu mandatum, & gratia „ deſuper quoad Parochialem Eccleſiam, vel Benefi„ cium hujuſmodi nullius ſint roboris vel momenti.

III. Hæc Regula nonnihil diverſa eſt ab antiquis. Imprimis enim in antiquis habebantur hæc: *Vel mandare providere, vel gratiam expectativam concedere*: quæ Regula ſublata ſunt indubie ob Decretum Concilii Tridentini, quod mandata de providendo & expectativas *ad vacatura* abolevit.

IV. Addita autem ſunt à Gregorio XIII. & Succeſſoribus: *Vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum quomodolibet habente*; „ ut nimiùm in„ cludantur omnia Beneficia curam animarum haben„ tia, qualia ſunt *ſuccurſus*; qui licèt non ſint *cura*„ *ta Beneficia*, ſed *ſimplicia*, ſub diſpoſitione tamen „ hujus additionis comprehenduntur, “ ait Chokier ad hanc Regulam *n. 7.*

V. Interim quod hìc de Beneficiis curam animarum habentibus generaliter dicitur, indubiè intelligi oportet de cura reſpectu populi, qui patrio idiomate dirigendus eſt: alioquin ſi cura duntaxat concernat Clerum, ſub hac Regula hujuſmodi Beneficium non comprehenderetur. Quia licèt Proviſus non intelligat idioma *loci*, in quo Beneficium eſt ſitum, novit tamen idioma, quo indigent hi quorum cura ſibi incumbit: atque ita ceſſat ratio ipſius Regulæ.

Ut quid enim Regula peritiam idiomatis *loci* in quo Beneficium ſitum eſt requirit, niſi quòd ignorans hoc idioma, neſciat eos, quorum curam habet, inſtruere, ad bonum incitare, confeſſiones eorum audire, aliaque eis ſubſidia ſpiritualia ſubminiſtrare, quæ curam animarum requirit?

VI. Unde quemadmodum jure divino mandatum eſt omnibus, quibus cura animarum commiſſa eſt, oves ſuas Verbi Divini prædicatione, & Sacramentorum adminiſtratione paſcere, uti loquitur Synodus Tridentina *Seſſ. 23. c. 1. de Reform.* ſimiliter jure divino tenentur idioma populi, cujus curam habent, callere, quia ſine hujus peritia ea præſtare nequeunt.

VII. Quare notat Rebuffus in additione ad hanc Regulam, in Francia non admitti diſpenſationem contra illam Regulam, *quæ eſt* (ait) *Juris Divini*. Neque in Belgio admitti poſſe ſimilem diſpenſationem; ſat inſinuant Edicta Regia, quæ nullam de *non reſidendo* clauſulam in proviſione Beneficiorum Curatorum admitti volunt, non alium in finem, quàm ut ſimilia Beneficia obtinentes *per ſe* curam animarum ſubire cogantur, quod ſine notitia idiomatis fieri nequit: Quare in Edicto Caroli V. die 20. Octobris 1541. expreſsè cautum eſt, non concedendas litteras *Placeti* ſuper diſpenſatione *imperitiæ idiomatis*, quoad Beneficia Curata. Habetur parte 1. Edictorum Flandriæ, *lib. 3. Rubrica 1.*

VIII. In ſupplica non tantùm exprimendum Beneficium vacans; ſed & Beneficii qualitates, quæ poſſent Pontificem forſan ad annuendum poſtulationi reddere difficiliorem; v. g. an Beneficium ſit curatum vel non; ſi dignitas, ſi perſonatus, item ſi Beneficium ſit electivum.

IX. De hac qualitatum expreſſione eſt Regula Cancellariæ, quæ hoc tenore exprimitur: „ Item voluit, quòd ſuper Beneficiis Eccleſiaſticis, de qualitatibus „ illorum videlicet: an dignitates, perſonatus vel offi„ cia ſint, eiſque immineat cura animarum, & ad illa „ conſueverint qui per electionem aſſumi ſolent, mentio „ fiat, aliàs gratiæ deſuper factæ ſint nullæ. Et ſi qua„ litates hujuſmodi affirmativè, vel conditionaliter non „ exprimantur; negativa expreſsè deſuper fiat in Be„ neficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas con„ ſueverint habere.

De qualitatibus conformiter ad hanc Regulam, & ſtylum Curiæ Romanæ exprimendis, videri poſſunt Chokier in Commentario ad eamdem Regulam, & ab eo citati.

X. Inſuper *verus* valor Beneficii de ſtylo Curiæ Romanæ exprimendus eſt, juxta Regulam Cancellariæ, *de exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus*, qua decernitur, „ quòd in gratiis, quas quibuſvis perſonis de „ Beneficiis vacantibus, ſeu certo modo vacaturis, fieri „ contigerit, illorum, & aliorum quorumcumque Bene„ ficiorum, quæ dictæ perſonæ tunc obtinuerint, ſeu de „ quibus eis fuerit proviſum, vel conceſſum, aut man„ datum provideri, *verus annuus valor*, per marchas ar„ genti, aut ſterlinguorum, vel libras Turonenſ. parvo„ rum, ſeu florenos auri, aut ducatos, vel uncias auri, „ ſeu aliam monetam ſecundùm communem æſtimatio„ nem exprimatur; niſi perſonæ prædictæ, Beneficia, „

„ quæ tunc obtinuerint, aut in quibus vel ad quæ jus eis competit, juxta ipſarum oblationes, aut aliàs dimittere teneantur. Alioquin gratiæ prædictæ ſint nullæ. Et idem ſervetur in gratiis, quas à Sanctitate ſua motu proprio emanare contigerit: quoad Beneficia tamen, de quibus per Sanctitatem ſuam pro tempore providetur, ſeu provideri mandatur, aut aliàs diſponitur, ac litteris per quas pro tempore ad Eccleſiarum Patriarchalium, & Cathedralium, ac monaſteriorum regimina promotis conceditur, ut Monaſteria, & alia Beneficia Eccleſiaſtica ſecularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ jus eis competit, retinere poſſint.

XI. Ad hanc valoris expreſſionem reflectens Panormitanus ad *cap.* Ad aures 32. *de Reſcriptis n.* 4. ait: „ Puto quòd circumſcripto ſtylo Curiæ non ſit jure veteri neceſſarium facere mentionem de quantitate valoris: quia Beneficium debet principaliter conferri propter ſpiritualia: temporalia autem veniunt acceſſoriè ad ſpiritualia. Sed quia hodie ut plurimùm conferuntur Beneficia propter temporalia, ideò fuit ordinatum, & eſt de ſtylo Curiæ, ut fiat mentio de valore; tamen benè conſiderando, non eſt proviſio inutilis: quia diſpenſatio temporalium non debet cuique committi; ſed ſecundùm qualitatem perſonæ debet committi diſpenſatio.

XII. Varias editæ hujus Regulæ rationes à variis adduci notat Gomeſius in proœmio ad hanc Regulam: „ Nam quidam (ait) exiſtimarunt eam editam cauſa tollendæ avaritiæ, ne ſcilicet per taciturnitatem valoris, aliquis ultra merita, & pluſquam oportet, de Beneficiis Eccleſiaſticis caperet, & ita per falſam valoris expreſſionem debitus diſpenſationis modus Papæ (cui eſt hæc cura à Deo demandata) tolleretur: Quidam verò propter annatas, ne defraudarentur, Regulam factam fuiſſe exiſtimant. Et iſtorum opinio magis recepta videtur, eo quo Regula iſta de valore, adhæret taxis annatarum. Nam videmus quòd in Beneficiis, in quibus non ſolvitur annata, non exprimitur valor, ut patet in Monaſteriis Monialium & Hoſpitalibus datis ad adminiſtrationem.

XIII. Nomen *Annatæ* eſſe nomen generis, quod in varias ſpecies dividitur, monet Fagnanus ad *cap.* Præterea 11. *Ne Prælati vices ſuas*, &c. Annatas autem ſic nuncupari (ait) quia omnes debentur ex fructibus primi anni Beneficiorum vacantium.

Prima ſpecies eſt Annata propriè dicta, & hoc modo aſſumit nomen ſpeciei, ait Fagnanus.

XIV. „ Annata ſic ſemper ſolvitur (ait Fagnanus) pro omnibus Beneficiis inferioribus præter Epiſcopatus & Abbatias Conſiſtoriales, & eſt dimidia pars veri valoris annui fructuum Beneficii vacantis, & hæc integrè Summo ipſi Pontifici relinquitur.

XV. Secunda ſpecies eſt *commune ſervitium*, quæ eſt certa quantitas pro quolibet Epiſcopatu vel Abbatia Conſiſtoriali ſecundùm antiquam taxam ſolvenda.

Dicitur *ſervitium*, quia juxta vulgare Italicum quilibet datio nuncupatur *ſervitium*, ſive debita ſit, ſive non, inquit Fagnanus. Dicitur autem *commune*, quia ejus dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium, inter ipſos Cardinales præſentes dividendum.

XVI. Tertia ſpecies Annatæ „ ſunt *minuta ſervitia*, quæ ſunt quinque portiunculæ, quæ ſecundùm proportionem taxæ fructuum Epiſcopatus vel Abbatiæ inter certos Papæ Miniſtros & Officiales dividuntur. " Fagnanus *ibid. n.* 13.

XVII. Quarta ſpecies Annatæ vocatur *Quindennium*, „ quæ à prædictis differt nomine tantùm & accidentali temporis præſtatione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Conſtitutionem Pauli II. abolitis aliis ſolutionum Annatarum terminis uſque ad ſua tempora obſervatis pro Beneficiis perpetuò unitis, ſolvitur ab illis, in quorum favorem talia Beneficia ſunt unita, ut in *Extravag. Decet Romanum.* " Fagnanus *n.* 13.

XVIII. Annatarum originem plures referunt ad Joannem XXII. in *Extravagante* 11. *de Præbendis inter communes*, ubi reſervat Sedi Apoſtolicæ fructus & proventus primi anni Beneficiorum vacantium inferiorum Epiſcopatibus & Abbatiis, in verbis: „ Præſertim cùm Archiepiſcopales & Epiſcopales Eccleſiæ, ac Regulares Abbatiæ ab hujuſmodi ſolutione fructuum (ut dicunt) in dictis litteris eximantur. "

XIX. Ob hanc exceptionem, & quia ſuam reſervationem ad triennium reſtrinxit, credunt alii, huic Pontifici originem Annatarum adſcribi non poſſe; ſed earum auctorem eſſe Bonifacium IX. qui anno 1392. durante ſchiſmate, ingraveſcentibus rei pecuniariæ difficultatibus, ob continuos armorum fragores ſanxit, ut „ redigendorum ex omnibus Sacerdotiis, quæ à Sede Apoſtolica conferentur, vectigalium, quæ primo labente anno obvenirent, dimidia pars ad Fiſcum Pontificium inferretur. "

Hæc Odoricus Raynaldus ad annum 1382. *n.* 5. qui & ad annum 1399. *num.* 12. refert verba Theodorici Niem, quibus teſtatur, hunc Pontificem primos fructus unius anni omnium Eccleſiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium ſuæ Cameræ reſervaſſe.

Idipſum de eodem Pontifice ſcribit Platina in ejus vita, qui addit, quòd annata ab ipſo impoſita tantùm conficeret *dimidiam* partem proventuum primi anni: „ Annatarum uſum Beneficiis Eccleſiaſticis primus impoſuit (ait) hac conditione, ut qui Beneficium conſequeretur, *dimidium* annui proventus Fiſco Apoſtolico perſolveret. "

XX. Quidquid ſit de primo auctore, ac primigenia annatarum origine, certum eſt, quòd forma quæ hodie in ſolutione & exactione annatarum tenetur, primùm inducta ſit à Bonifacio IX. quemadmodum notat Fagnanus loco citato *num.* 10. dicens: „ Antea enim per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Commiſſariis, fructus integri unius anni per triennium, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis partibus proviſo relictis. Sed Bonifacius ut conſuleret ipſis proviſis, & obviam iret extorſionibus, quæ per Commiſſarios committebantur, reduxit Annatæ ſolutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen, ut proviſus anticipatè de propriis pecuniis in relaxatione ſuarum litterarum eam ſolveret. Et propterea in ipſa relaxatione ſupplicationis fiebat obligatio in Camera de illam ſolvendo; & ſic litteræ in totum expediebantur, quæ regiſtratæ in Camera Apoſtolica relaxabantur, mediante quietantia Theſaurarii. "

Formam exigendi, & ſolvendi *Annatas*, per Bonifacium XI. ut creditur, primùm inductam, de qua in textu, ſcilicet, ut certa pecuniæ ſumma à Prælatis ſit ſolvenda, aut de ea ſolvenda ſufficiens cautio fuerit præſtita, priuſquam litteræ Proviſionis relaxentur, in Curia Romana uſitatam fuiſſe tempore Concilii Conſtantienſis, conſtat ex reſponſione Nationis Gallicanæ contra Cardinales appellantes à deliberatione trium Nationum facta in Concilio Conſtantienſi circa uſum Annatarum.

Ex hac enim reſponſione intelligitur, tempore hujus Concilii, conformiter ad dictam formam exigendi Annatas per Bonifacium IX. primùm inductam, litteras Proviſionis non fuiſſe expeditas, & relaxatas, niſi priùs per Proviſos facta promiſſione, ac præſtita *omnimoda ſecuritate & cautione* de ſolvenda Camerariis Sedis Apoſtolicæ ſumma taxata, ſive deſcripta in libris Cameræ Apoſtolicæ, intra deſignatos terminos, prout hæc omnia latiùs ibidem deſcribuntur.

Porrò, quia Proviſus de Epiſcopatu, Abbatia aliave Prælatura, hujus Proviſionis nullum planè effectum habere poſſet ſine litteris proviſionis, concluſit prædicta Natio Gallicana, hanc Annatam, ſive jura temporalia exigi, & ſolvi, vel promotis pro ipſa proviſione: & quod in effectu ipſa proviſio non concedatur vel obtineatur niſi ſolutis, vel ſaltem promiſſis hiſce juribus temporalibus.

Notat etiam Natio Gallicana *art.* 9. ſuæ Reſponſionis, quòd litteris in Cancellaria expeditis, & deinde bullatis, ac etiam regiſtratis portentur ad Cancellariam, à qua haberi non poſſent, niſi proviſus priùs ſe obligaverit ad ſolvenda prædicta jura.

Imò jam notaverat Natio Gallicana *art.* 8. ſuæ Reſponſionis, „ violentari Proviſos ad ſolutionem, vel promiſſionem bonum jurium temporalium per retentionem & detentionem litterarum; quia (ait) quantumcumque promoti, benedicti, vel confirmati; & ut

Digitized by Google

„ notum ſit Monaſteriis, vel Eccleſiis, quibus præfi„ciuntur, ſine litteris ejuſmodi non poſſint intrare in „ poſſeſſionem, propter Conſtitutionem pœnalem fa„ctam in favorem hujuſmodi indebitarum exactionum, „ quæ incipit: *Injunctæ*.

Hinc concluſit Natio Gallicana, hæc jura temporalia exigi & ſolvi, vel permitti pro ipſa proviſione, ſive ut Proviſus ſuæ proviſionis effectum habere queat.

Præterea oſtenderat *art. 7.* „ quòd non petantur, ne„que exigantur hæ Annatæ per Cameram Apoſtolicam „ & DD. Cardinales, *ob vacantiam Eccleſiarum; „ quia vacant*, *ſed quia conferunt*, ſeu quia collationi „ & promotioni (quæ fit per Papam) aſſentiuntur.

Hanc aſſertionem ſuam duplici ibidem probant argumento: primò, quia ab eis qui promoventur ad Prælaturas hujuſmodi extra Curiam, & per alium, quàm per Papam conferuntur, nihil habent, vel exigunt.

Secundò, ex eo quòd nihil percipiant in tali exactione, niſi DD. Cardinales *qui ſunt præſentes*; & tamen de jure communi etiam abſentes participarent, ſi quia *vacant*, deberentur, vel exigerentur.

Ex his ulteriùs deliberavit Natio Gallicana, nulla præſcriptione, aut conſuetudine, privilegio vel ſtatuto, hanc Annatarum exactionem judicari poſſe. „ Quia „ (ait) nullo ſtatuto, privilegio, conſuetudine, præ„ſcriptione, aut alio titulo poteſt induci, quòd pro„pter *conferre*, aut *conſentire* promotioni, aut ele„ctioni alicujus Monaſterii vel Eccleſiæ Cathedralis, „ ſive ut præficiatur adminiſtrationi Prælaturæ, Bene„ficii, ſive Eccleſiæ, aliquid poſſit vel debeat peti, vel „ exigi: eò, quòd ſecundùm Apoſtolicas & Canonicas „ Traditiones clariſſimè foret Simoniacum.

Et *art. 8.* poſtquam oſtendit Proviſos *violentari* ad ſolvendam vel promittendam Annatam, per retentionem, ac detentionem litterarum proviſionis, inferre non dubitavit, *hoc eſſe ſimoniacum*, *vel ſuſpectum de ſimonia*.

Argumento in juſtificationem exactionis Annatarum à præſcriptione aut conſuetudine petito, oppoſuit præterea Natio Gallicana, quòd ad eas ſolvendas Prælati in Curia Romana proviſi *violentantur*, ſive per violentiam ad earum ſolutionem adigantur per retentionem, ſive non relaxationem Bullarum ſive litterarum proviſionis: „ tales enim modi nunquam inducunt „ conſuetudinem, neque præſcriptionem, cùm ſint „ violenti.

Cùm verò ex parte DD. Cardinalium appellantium, in juſtificationem Annatarum allegaretur, Papæ ſubveniendum eſſe ab inferioribus Eccleſiis; reſpondit Natio Gallicana *art. 17.* quòd „ quilibet Epiſcopatus certos „ ſuos habet reditus pro dotatione & ſuſtentatione ſua, „ ſive Epiſcopi, ſicut habet Epiſcopus Romanus, quæ „ ſuffecere & ſufficere poſſunt cum induſtria, & aliis „ quæ ordinariè ſuperveniunt: nam Apoſtolus ex in„duſtria quærebat ſibi victum, ne quibus miniſtrabat „ eſſet nimium oneroſus. Et ſanè ſi non ſufficiant re„ditus Epiſcopi Romani de præſenti, primò habet re„quirere ſubſidium à Clero ſuæ civitatis & Diœceſis, „ deinde ſuæ Provinciæ, & per modum ſubſidii chari„tativi temporalis, & non perpetuus cenſus: & poſt„modum ab aliis Eccleſiis immediatè ſubditis poteſt „ ſubſidium benignè implorare, quæ (cauſa neceſſi„tia ſuppoſita expreſſaque & vera) honeſtè non poſ„ſunt denegare ad tempus.

„ Nec tunc fortè exactio ſubventionis facienda re„ſpectu dotis temporalitatis per Fundatores Eccleſia„rum, ut certum onus ſupportetur, aut aliquid aliud „ fiat ſecundùm eorum ordinationem, ne fruſtrentur „ ordinatione & intentione ſua: ſed tantum reſpectu „ eorum quæ proveniunt ratione ſpiritualitatis, & do„tis conſtitutæ à jure, ut ſunt decimæ, oblationes, „ portio canonica mortuariorum & ſimilia.

Igitur evidens eſt, Nationem Gallicanam, modum exigendi Annatas tum temporis uſitatum, eo præcipuè titulo, ut ſimoniacum, vel ſaltem de ſimonia ſuſpectum reputaſſe; quia Proviſi ad promittendum deſcriptas in libris Cameræ Apoſtolicæ taxas *violentabantur* per retentionem litterarum proviſionis.

Inſuper conſtat Nationem Gallicanam exiſtimaſſe, exactionem Annatarum juxta prædictam formam, nec conſuetudine, nec præſcriptione purgari poſſe.

Sub idem tempus Joannes Gerſonius, ejus ætatis Theologus piiſſimus ac doctiſſimus, atque Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius; qui & ipſe Concilio Conſtantienſi interfuit, hanc formam exactionis Annatarum ut apertam, & pernicioſam labem ſimoniæ palàm pronuntiare non dubitavit.

Et quidem in Tractatu de poteſtate Eccleſiæ *conſideratione 8.* hæc habet: „ Si judicia minora reprobantur in Moyſe, videamus in Summo Pontifice & Curia ſua, quid de tot profaniſſimis, & indigniſſimis cauſarum & litigiorum continuis & anxiis occupationibus; quid de Beneficiorum quorumcumque etiam minorum collationibus, & ſignationibus manu Papæ: quid de Annatarum exactionibus?

Et paucis interpoſitis: maximè (ait) dum recepit *Annatas*: quoniam ex hac copula, quamdiu perſeveraverit, orietur inevitabiliter leproſa peſtis ſimoniæ, inficiens ſua contagione, nedum caput, ſed penè ſingula Eccleſiæ membra.

Et in Tractatu de Simonia ex profeſſo hanc materiam diſcutiens, eam format concluſionem (cui & probandæ integrum Tractatum impendit:) „ *Simoniaca labes contra jus divinum*, *vel ſimoniaca ſpecie ſuſpectum eſt* in conferente Beneficium Eccleſiaſticum, etiamſi ſit Papa, exigere vel extorquere à Beneficiando promptam pecuniam, ſub tit. *primorum fructuum*, ac impedire poſſeſſionem, & efficationem ſuam, quouſque ſolverit illam pecuniam.

Poſt hæc ponit objectiones contra hanc concluſionem, atque inter cæteras quinto loco petitam ex communi & diuturna praxi his verbis: „ Amplius, quia non eſt probabile, quòd per tot tempora toleraſſet Eccleſia in promoventibus, & promotis talem exactionem pecuniarum, ſi fuiſſet ſimoniaca de jure divino: *quia non ſolum qui faciunt mala*, *ſed qui conſentiunt facientibus* (ſecundùm Apoſtolum, Rom. 1.) *digni ſunt morte*.

Ad hanc, uti & ad ſecundam, tertiam & quartam objectiones petitas ex praxi inferiorum Prælatorum & Canonicorum exigentium temporalia ab admittendis ad poſſeſſionem, vel ab admittendis ad Beneficia vel Religionem, reſpondet Gerſonius: „ Quòd valdè multa proh dolor! ſint & facta ſunt, habentia malam ſpeciem turpis quæſtus, & in multis ſimoniacam pravitatem; ſicut & alia vitia regnare videmus paſſim apud homines; virtutes autem raro: propterea dicit lex antiqua: *Non ſequeris multitudinem ad faciendum malum*; Exod. 23. 2. hæc enim eſt argumentatio peſſima: multitudo facit hoc, igitur eſt licitum; quoniam oppoſitum conſequentis frequenter, & quaſi ſemper, ſtat cum antecedente.

Præterea reſpondet ad argumentum, ſive objectionem petitam ex diuturna tolerantia Eccleſiæ, quòd apud bonos, conſcientioſos & eruditos, quos non excæcavit malitia vel ſuperbiæ, vel adulationis, vel avaritiæ, talis ſimoniaca peſtis reprobata eſt per prædicationes, & doctrinas, verbis & ſcriptis, & noviſſime per hoc ſacrum Concilium, ſcilic. Conſtantienſe, judiciali ſeveritate damnata fuit in capite.

Habetur hic Tractatus Gerſonii, tom. 2. operum ejus ultimæ Editionis.

Nec tantum Gerſonius de hac Annatarum exactione querelas depoſuit, eamque ut ſimoniacam reputavit; ſed etiam plures Univerſitates, ac ſignanter Facultas Theologica Pariſienſis eam ſimoniacam eſſe reſpondit, uti intelligitur ex inſtructione anno 1561. data *Februario* per Carolum IX. Regem Chriſtianiſſimum, per quam injunctum fuit huic Regio Oratori, rogare Pontificem nomine Regis, ut querelarum radicem contra has Annatas exſcindere dignaretur.

Quandoquidem (ait) Annatæ illæ prohibitæ fuerint variis Regum Prædeceſſorum Conſtitutionibus; veluti contrariæ libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ: & inſuper *per ipſam Facultatem Theologicam Pariſienſem Sorbonicam*, *aliaſque Regni Univerſitates deliberatum*, *& concluſum fuerit*, *Annatas exigi non poſſe citra enormem ſimoniam*, *tam per eum*, *qui pecuniam dat*, *quàm per eum qui pecuniam recipit*. Integra hæc inſtructio exhibetur inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *cap. 22. n. 34.*

Scio ab Ultramontanis ac noviſſimè à Proſpero Fagnano, plura adduci in juſtificationem modernæ praxis Curiæ Romanæ exigendi, & recipiendi Annatas

ſed ſi rationes per Fagnanum, alioſque in hujus praxis juſtificationem adductæ ſine præventione ſcrib dijſſolvantur, & cum argumentis per Nationem Gallicanam in Concilio Conſtantienſi, necnon per Gerſonium, alioſque adductis conferantur, neſcio num ſufficientes videbuntur.

XXI. Deinde monet, hinc patere non ideò *annatam* vocari, quòd complectatur fructus omnes unius anni; ſed „ quia ſolvitur ratione fructuum *primi anni*; vel „ quia dicta Annata, per Bonifacium IX. introducta, „ ſucceſſit in locum reſervationis, quam antea Pontifices facere conſueverant pro ſuis, & Romanæ Eccleſiæ neceſſitatibus, de omnibus fructibus & proventibus unius anni Beneficiorum ad tempus vacantium; vel quæ exinde uſque ad triennium; aut „ quinquennium, vel aliud tempus, in certis deſignatis provinciis vacarent: quos quidem fructus pro „ ſe, & Camera Apoſtolica Romani Pontifices per „ ſuos Collectores percipiebant.

XXII. Ut ergo Annata juſtè taxari poſſet pro ratione fructuum Beneficiorum, exprimendus eſt juxta hanc Regulam & ſtylum Curiæ Romanæ *verus* valor Beneficiorum vacantium, ſecundùm communem æſtimationem,

XXIII. Verùm hodie conſuetudo tam in Gallia, quàm Belgio invaluit, ut valor omnium Beneficiorum, exceptis Epiſcopatibus, Abbatiis, aliiſque *conſiſtorialiter* conferendis, exprimatur ſua taxa 24. *ducatorum auri de Camera*; tametſi *verus* eorum valor ſecundum communem æſtimationem aſcendat etiam ad triplum & ampliùs illius taxæ.

Unde formula conſueta in omni ſupplicatione & proviſione hujuſmodi Beneficiorum eſt: *Quòd illorum proventus valorem annuum* 24. *ducatorum auri de Camera non excedat.*

XXIV. Unde quoad hujuſmodi Beneficia nunquam fit exami.., aut inquiſitio circa proventus Beneficiorum, in ordine ad veritatem hujus expreſſionis; ſed ſive exigui, ſive magni & notabiles ſint Beneficiorum proventus, ſemper hæc formula ſervatur: neque unquam ob falſam valoris expreſſionem proviſio ut ſub vel obreptitia impugnatur,

XXV. Quæ ſit hujus conſuetudinis ſeu ſtyli origo, incertum eſt. Hoc conſtat, vi Concordatorum Germaniæ Beneficia, quorum proventus non excedunt valorem 24. florenorum de Camera, à ſolutione annatarum eſſe immunia, in verbis. *Sed de Beneficiis, quæ valorem* 24. *florenorum auri de Camera non tranſeunt, nihil ſolvetur,*

Cùm ergo Principes ſæpiùs inſtitiſſent apud Romanos Pontifices pro moderatione Annatarum, veriſimile eſt, tandem obtentum eſſe, ut Beneficia & Dignitates non Conſiſtorialia exprimerentur ſub expreſſione iſtius taxæ Cameralis 24. ducatorum auri de Camera; ut ſub umbra talis taxæ Cameralis, immunitas Annatarum ſine aliorum conſequentia tribueretur, uti loquitur Zypæus Conſult. 6. de Reſcriptis *n.* 2.

XXVI. Utut ſit de occaſione inductæ conſuetudinis, certum eſt, eam non tantùm in Belgio & Gallia, ſed & in Hiſpania & Germania invaluiſſe, ut ex Chokier ibi notat Zypæus; addit que idipſum amplè etiam expreſſum fuiſſe in quadam deciſione Rotæ Romanæ die 20. Novembris 1624. verba eò ſpectantia ex originali ibidem exhibens; ubi notandum, quòd expreſsè dicatur, hoc introductum fuiſſe per Concordata, *ut evitetur ſolutio Annatæ in Curia*,

XXVII. Hinc patet, clauſulam expreſſionis valoris in hujuſmodi Beneficiis hodie tantùm eſſe meram formulam ſtyli; nec ſignificare verum valorem Beneficiorum non excedere 24. ducatos auri de Camera, ſed vi conſuetudinis ſat notæ nihil aliud ſignificare, quàm hæc Beneficia ſolutioni Annatarum non eſſe ſubjecta.

In textu notatum fuit, quòd juxta modernum ſtylum Curiæ Romanæ expreſſio valoris Beneficii de *viginti quatuor ducatis auri de Camera*, eam acceperit interpretationem, ut per eam non ſignificetur, proventus Beneficii *reverà* hunc valorem non excedere; ſed per hanc valoris expreſſionem id unum indicari, Beneficium eſſe de genere illorum, quæ à ſolutione Annatarum ſunt exempta: nemo tamen negaverit, quin dolendum ſit, quòd adhibeantur ſtyli, & ſignandi per Eccleſiæ miniſtri, ut æquivocis iſtis formulis falſam præferentibus impreſſionem uti debeant, maximè in rebus ſacris,

XXVIII. Similiter licèt Epiſcopatus & Abbatiæ Conſiſtoriales etiamnum hodie Annatas ſeu *ſervitia communia* ſolvere debeant, nihilominùs verus eorum valor, qui *nunc* eſt ſecundùm eorum communem æſtimationem, non exprimitur: ſed ſecundùm antiquam taxam Cancellariæ Romanæ, quæ ſemper retinetur; quemadmodum notat Fagnanus ad dictum *Cap.* Pa ... TERNA,

XXIX. Hinc facilè intelligitur, non eſſe hodie hiſce in partibus magnum uſum hujus Regulæ, atque ceſſare quæſtiones circa illam moveri ſolitas, quas apud Chokier alioſque ejus Commentatores videre licet.

XXX. Non tantùm Beneficium pro quo ſupplicatur exprimendum eſt cum omnibus ſuis qualitatibus; ſed etiam Beneficium quantumvis exiguum ante obtentum *Cap.* 23. *de Præbendis in* 6. ubi dicitur, quòd ſi ad petitionem alicujus Beneficium conferatur à Sede Apoſt. proviſio ſit nulla, ſi *quantumcumque modicum* Beneficium ante obtentum taceatur; neque defectus hic ſuppleretur, etſi Proviſus vellet Beneficium illud ſtatim dimittere; uti notat Rebuffus in Praxi *part.* 3. *tit. de Forma novæ proviſionis.*

XXXI. Cùm enim pluralitas Beneficiorum ſit contraria ſacris Canonibus, nunquam Papa cenſetur velle eam probare; niſi ſaltem de ea priùs certior factus ſit, ut habita notitia diſpiciat, num juſta ſit cauſa diſpenſandi.

XXXII. Poſt ſupplicam ſequitur Signatura, quæ ſubinde ponitur ab Ipſo Pontifice ſub hac formula: *Fiat ut petitur*, cum appoſitione primæ litteræ ſui nominis Baptiſmalis, v. gr. *Fiat ut petitur A* in Signatura moderni Pontificis Innocentii XII. qui ante Pontificatum vocabatur *Antonius*. Aliquando Signatura ponitur per Commiſſarium Pontificis ſub hac forma: *Conceſſum ut petitur in præſentia* S. D. N. P, cum expreſſione ſui nominis.

XXXIII. De hac duplici Signatura, ejuſque diverſo effectu videri poſſunt, quæ dicta ſunt *parte* 1. *tit.* 23. *cap.* 2. ubi etiam monuimus aliquando recurrendum eſſe ad Signaturam, ut ſciatur qua forma ipſa Signatura fuerit expreſſa; cum id ex tenore Bullæ dignoſci nequeat: eò quòd Bullæ eodem modo conficiantur, ſive ſub una, ſive ſub altera forma fuerit Signatura poſita.

Primitus Romanas Beneficiorum Proviſiones, in ſimplici illa forma & ſtylo expeditas fuiſſe, quibus Ordinariorum Proviſiones expediebantur, & hodie expediuntur, admodùm veriſimile eſt: neque enim clauſulæ illæ, aut conditiones, putà valoris, & Beneficiorum expreſſiones, derogationes, abſolutiones, ad effectum, & ſimiles, quibus litteræ, ſive Bullæ Proviſionum juxta modernum Curiæ Romanæ ſtylum replentur, nec tempore Alexandri III. aut etiam Innocentii III. adhuc notæ fuiſſe videntur; nulla enim earum clauſularum, aut proviſionis juxta modernum ſtylum expeditæ in Regiſtris aut Actis Innocentii III. mentio occurrit; ſed formula Proviſionis, ſi quæ reperitur, ſimplex eſt.

Igitur veriſimile eſt, eas clauſulas; quibus hodiernæ Romanæ Curiæ Proviſiones abundant, demum poſt tempora horum Pontificum invaluiſſe, nec omnes eodem tempore.

Quicquid ſit de tempore, quo clauſulæ hodie ſoliti ſolitæ ſunt introductæ; quidquid etiam ſit de occaſione aut ſcopo hujus introductionis; hoc ſatis conſtat, multiplices illas clauſulas (quas ſub hoc titulo expoſuimus) multiplicandis potiùs, quàm minuendis aut extinguendis litibus, occaſionem ſubminiſtraſſe.

Præterea & illud conſtat, ob has multiplices inſertas clauſulas, necnon earum juxta ſtylum Curiæ ſolitas expreſſiones, eas Proviſiones Apoſtolicas frequenter defectibus aut nullitatibus reddi obnoxias; atque hinc ulteriùs contingit, quòd Proviſi, ſi effectum Proviſionis conſequi velint, liteſque & controverſias evitare, cogantur ruſus ad Curiam Romanam recurrere, ut hiſce defectibus & nullitatibus, per novam proviſionem medeatur, putà per Reſcriptum *perinde valere*, vel per Reſcriptum *perinde etiam valere*, aliaſvè ſimiles novæ Proviſionis formulas, quas hiſce defectibus, & nullitatibus

tus

tum mittendis Curiam Romanam poſtrema ætate adinveniſſe, & recepiſſe ſcitur, cùm nec harum formularum ſive Reſcriptorum uſum in Decretalibus Gregorii IX. vel veſtigium occurrat.

Similiter non dubium, quin cum hiſce formulis & clauſulis, necnon novis Reſcriptis illa Cancellariæ & Datariæ miniſtrorum invaluerit numeroſa turba, qui conficiendis, revidendis, plumbandis, & regiſtrandis, necnon deſcribendis his litteris Proviſionis impenduntur, & de taxis & juribus harum litterarum participant.

CAPUT V.

De Clauſulis tertiæ partis Signaturæ.

1. *Tertia pars Signaturæ incipit ab abſolutione à cenſuris, cujus formula refertur.*
2. *Hæc abſolutio tantum prodeſt ad unum effectum;*
3. *Non operatur quoad omnes excommunicationes.*
4. *Clauſula ſurrogationis, quando Beneficium eſt litigioſum.*
5. *Hæc clauſula reſpicit diſpoſitionem Cap.* 2. Ut lite pendente in 6.
6. *Huic diſpoſitioni per eam clauſulam derogatur.*
7. *Hodie hiſce in provinciis hæc clauſula reputatur eſſe tantum ſtyli.*
8. *Additur clauſula ſurrogationis quoad* poſſeſſorium.
9. *Hæc fit ſurrogatio apud Judicem coram quo lis pendet.*
10. *Clauſula qua permittitur, ut in una è variis formis litteræ expediantur.*
11. *Formula* Si neutri, *item* Si nulli, *&* Si alteri, *quomodo differant; & quando adhibeantur?*
12. *Clauſula* Cum gratificatione opportuna, *quando apponatur; & quis ejus finis?*
13. *Non admittitur in Gallia; & quare.*
14. *Clauſula* Anteferri *præcedenti admodùm ſimilis in Gallia quoque non admittitur.*
15. *Clauſula derogatoria Juris Patronatus.*
16. *Hæc clauſula neceſſaria ſi Beneficium ſit Juris Patronatus* laici.
17. *Papa non intendit præjudicare juri* laicorum.
18. *Papa ſolet concedere derogationem pro medietate; & quis hujus effectus?*
19. *Quid intendatur per clauſulam ad priorem relativam:* Citra tamen illius approbationem.
20. *Hæc clauſula hìc & in Gallia eſt ſine effectu,*
21. *Ubi & hæc:* Ex fundatione, aut dotatione.
22. *Verba clauſulæ:* Etiam Nobilium & illuſtrium; *quare apponantur?*
23. *Supponit Curia Romana Papam poſſe derogare Juri Patronatus* mixto: *ſed aliud hìc ſervatur.*
24. *Clauſula* Litigioſum *ſupponit derogationem Juris Patronatus laici* litigioſi; *quod hìc non recipitur.*
25. *Quid indicet clauſula* Devolutum?
26. *Generalis clauſula derogatoria Statutorum; & quis ejus effectus?*
27. *Quid ſignificetur per clauſulam Signaturæ,* Committatur?
28. *Clauſula Bullæ de non tollendo jure tertii.*
29. *Regula Cancellariæ huic clauſulæ correſpondens;*
30. *Hæc per ſequentes Pontifices ad* quamcumque *proviſionem Papæ extenſa.*
31. *Regula intelligitur de quocumque jure;*
32. *Mandat Papa, ut Executor cognoſcat de jure alteri quæſito.*
33. *Hæc auctoritas hodie Executori hìc non competit.*
34. *Ordinario, cui proviſio in forma* Dignum *committitur, tantùm competit examen ſuper capacitate providendi.*
35. *Clauſulæ omnes quæ ſunt ſtyli habentur pro expreſſis.*
36. *De appoſitione* Datæ *remiſſivè.*

I. TErtia pars Signaturæ incipere ſolet ab hac clauſula: *Et cum abſolutione à cenſuris ad effectum,* &c. quæ in litteris, ſeu Bulla hoc modo extenditur: *Te à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis à Jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum.*

Hæc clauſula unicè reſpicit impetrantem, qui aliqua cenſura eſſet innodatus, quæ ipſum ad Beneficium obtinendum redderet incapacem.

In textu notatum eſt, ex ſtylo Curiæ Romanæ, in omnibus paſſim litteris proviſionis inſeri clauſulam abſolutionis à cenſuris & pœnis, ut Proviſus conſequi queat effectum harum literarum.

Cùm autem hujus clauſulæ nulla in Decretalibus Gregorii IX. mentio fiat, argumentum ſat concludens eſt, eam demùm Proviſionibus Apoſtolicis fuiſſe inſertam poſtremis ſæculis, poſtquam Excommunicationes, aliæque Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſupra modum frequentes eſſe cœperunt, ac notanter Cenſuræ *juris* & *latæ ſententiæ*; idque leviſſimis ex cauſis.

Hinc & contingere poterat, ut nonnumquam Proviſus aliqua ſimili *juris* cenſura eſſet, vel crederetur innodatus, eoque titulo effectum proviſionis conſequi non poſſet. Huic incommodo ut occurreretur, credidit Curia Romana addendam hanc clauſulam, quæ hodie reputatur meri ſtyli: unde non operatur ut ejus vigore Proviſus reddatur capax obtinendi Beneficium non obſtante cenſura ritè illata, aut pœna, quam incurriſſe poſſet; atque inter alios Georgius Loverius in notis ad Molinæum in Regulam *de infirmis num.* 397. monet, hanc clauſulam non comprehendere graviora & majora delicta. Et ibidem in nota marginali notat Antonius Vaillant Advocatus Parlamenti Pariſienſis, quòd „ hæc clauſula non reddat habilem, „ ſi aliunde ſit inhabilis, & *ritè excommunicatus*, „ vel crimen commiſerit ante Proviſionem, quod ſuſpenſionem inducat. „

II. Notandum autem, hanc generalem clauſulam hodie eſſe exigui effectus. Imprimis enim certum eſt, eam non abſolvere impetrantem à cenſuris, niſi dumtaxat ad *hunc effectum conſequendum*; id eſt, ut ſit capax hujus proviſionis. Unde nec impetrans vigore hujus abſolutionis poterit celebrare, nec Horis intereſſe, nec alia facere; quia *ad effectum* tantùm eſt abſolutus, inquit Rebuffus *tit. de Forma novæ proviſionis*, verbo, TE QUA ABSOLVENTES *num.* 15. nec *aliud* poſſet Beneficium poſt iſtam abſolutionem obtinere ab Ordinario, vel alio, niſi abſolveretur de novo. Imò nec fructibus Beneficii gaudere poteſt: omneſque aliæ pœnæ excommunicatorum contra eum obtinebunt.

III. Deinde nec in omnibus excommunicatis hæc clauſula vel hunc unum effectum operatur, uti dicto loco monet Rebuffus, plures ibidem caſus referens, ad quos clauſula hæc non extenditur: qui hodie nominatim exprimuntur in Regula Cancellariæ 66. *de Inſordeſcentibus*; unde hæc clauſula hodie *meri* ſtyli ſine aliquo effectu eſſe ſolet.

IV. Frequenter quoque inſeritur Signaturæ hæc clauſula: *Et quatenùs litigioſum exiſtat, litis ſtatus & nomina judicum, & collitigantium, juraque & tituli illorum exprimi, vel pro expreſſis haberi poſſint.*

V. Hæc clauſula, ut & aliæ adjungi conſuetæ, (de quibus infrà dicetur) relationem ſuam habet ad *Cap.* Si ii. *Ut lite pendente*, ubi ſtatuitur, Beneficia litigioſa non poſſe conferri per Ordinarios Collatores, *lite* adhuc indeciſa, uno collitigantium decedente, *ne propter novos adverſarios litigia in Eccleſia diſpendium prorogari contingat.*

VI. Per dictam ergo clauſulam vult Papa, ſtatum litis haberi poſſe pro expreſſo, & eo non obſtante, proviſionem ſuum ſortiri effectum; & proviſum ſurrogari in locum defuncti collitigantis, non obſtante diſpoſitione dicti Capituli.

VII. At nec in Gallia, nec in Belgio diſpoſitio dicti Capituli *Si ii* obſervatur: poſſuntque Ordinarii Collatores conferre Beneficia vacantia tamenſi *litigioſa*. Itaque hæc clauſula in hiſce provinciis reputatur eſſe dumtaxat *de ſtylo*: monetque propterea Rebuffus Regulam Cancellariæ 29. *de ſurrogandis Collitigantibus*, ſe in Regno Franciæ non vidiſſe ſervari: uti nec in Belgio ſervatur.

VIII. Sequitur dein clauſula in Signatura: *Et litteræ in forma ſimplicis proviſionis, gratioſæ ſurrogationis, etiam quoad* POSSESSORIUM. Hæc clauſula ut ſenſum perfectum habeat, debet connecti cum verbis

in

Digitized by Google

in fine aliarum clauſularum poſitis, *expediri poſſunt*, id eſt, *littera in forma, &c. expediri poſſint*. Per hæc ergo permittit Papa, ut litteræ *ſurrogationis* in locum Collitigantis expediantur, ſive lis ſit ſuper petitorio ſive poſſeſſorio.

IX. At apud nos, uti & in Gallia, ſurrogatio fit apud Judicem, coram quo litigatur; notaturque in additione ad Caſtellum in Praxi Curiæ Rom. *pag.* 207. non requiri in Gallia litteras in forma pro ſurrogatione, ſed eam fieri judicialiter per ſimplicem libellum ſupplicem, vigore Edicti Regii anni 1667. *tit.* 15. *art.* 16.

X. Dein ſequuntur hæ clauſulæ: *Et gratia* SI NEUTRI, SI NULLI, PERINDE VALERE, ETIAM VALERE, cum gratificatione opportuna, *ſimul vel ſeparatim expediri poſſint*.

Hæ clauſulæ dependent quodammodò à clauſula ſuperiùs expreſſa *de Litigio*. Cùm enim proviſiones de Beneficio *litigioſo* ſint multiplicis formæ, intendit Papa per has clauſulas proviſionem expediri ſub una è formis hìc expreſſis, quæ Supplicanti utilior & opportunior eſſe poſſit.

XI. In priori forma *Si neutri*, Papa ſupponit, eſſe *duos* duntaxat Collitigantes, & neutri illorum jus aliquod competere; ac per conſequens, quòd Supplicans poſſit habere litteras *Si neutri*, quibus mandetur Supplicanti provideri, ſi conſtiterit *neutri* Collitigantium ullum jus competere. Si autem ſint *plures* Collitigantes, quàm *duo*, tunc expediuntur litteræ *Si nulli*, eadem in reliquis cum præcedentibus forma. Interdum autem ipſe ſupplicans eſt unus è litigantibus, petitque ſurrogari in locum Collitigantis: *Si alteri jus non competat*. De clauſulis *Perinde valere*, item: *Etiam valere*, ſuprà egimus.

XII. Clauſula verò: *Cum gratificatione opportuna*, ſupponit eſſe plures Concurrentes in *Data*; vultque hoc caſu Papa proviſo *gratificatum*; ut nimirum præferatur proviſis.

XIII. Verùm cùm in omnibus proviſionibus hæc clauſula *gratificationis*, quaſi de ſtylo, inſeratur, hodiè in Gallia non admittitur, obtinetque hoc principium, quòd plures proviſiones in Data concurrentes *mutuo concurſu ſeſe impediant*; uti obſervat Caſtellus loc. citato Praxi, *pag.* 210.

XIV. Similiter clauſula *Anteferri*, præcedenti admodum ſimilis, per quam conſequitur impetrans prærogativam ante eos qui *priores in Data* fuerint, improbatur in Gallia, teſte Joanne D' Artis Antecesſore Pariſienſi in *tract. de Benefic. ſect.* 7. *cap.* 2.

De omnibus hiſce clauſulis, quæ ferè ſunt, ſaltem hiſce in regionibus, duntaxat de ſtylo, conſuli poterit Rebuffus in Praxi, *part.* I. *titul. de Reſcripta Signatura*, &c.

XV. Poſt haſce clauſulas ſequuntur ſubinde derogationes Regularum Cancellariæ *de Infirmis reſignantibus*, de qua infrà, *titulo de Reſignatione Beneficiorum & de veriſimili Notitia*, de qua ſuprà actum eſt; ac tum ſubditur clauſula derogatoria Juris Patronatus:
„ At cum derogatione *Juris Patronatus* ſi quod ſit,
„ citra tamen illius approbationem, videlicet, ſi lai-
„ corum tantùm, etiam Nobilium & Illuſtrium, eiſ-
„ que ex dotatione vel fundatione competat, pro me-
„ dietate, aliàs ſeu ſi litigioſum vel devolutum ſit in
„ totum.

XVI. Hæc clauſula neceſſariò exprimenda, ſi Beneficium ſit Juris Patronatus *laici*; ſi enim non exprimeretur, proviſio cenſeretur ſubreptitia: eò quòd Papa numquam cenſeatur velle derogare Juri Patronatus laicorum.

XVII. Imò ut Papa oſtendat, ſe nolle Patronis *laicis* præjudicare, aut eorum juri derogare, additur in Bulla ſeu litteris, quæ ex Signatura tamquam minuta ſeu *protocollo* conficiuntur, in fine ipſius clauſulæ: *Et de conſenſu Patroni ſeu Patronorum*.

XVIII. Verba in ſupplica poſita, *pro medietate*, referuntur ad caſum quo plures ſunt Patroni; petiturque pro eo caſu derogari ſaltem *pro medietate*; hoc eſt, ſi *medietas* Patronorum conſentiat, tunc *gratia* habeat ſuum effectum. Hoc autem ſolet Papa concedere: eò quòd tunc non videatur Patronis præjudicium fieri; quia diſſentientibus Patronis, neque in unam perſonam, ſaltem pro *majore* parte conſentientibus, juxta jus commune Ordinario competit deciſio, ut infrà *titulo de Jure Patronatus* oſtendetur. Quod autem Ordinario competit, id & ſibi licere Papa non ambigit.

Quòd dicitur diſſentientibus Patronis in præſentando, poſſe Papam pro ea vice derogare ſeu potiùs decidere, eò quòd de jure cautum ſit, quòd diſſentientibus Patronis *Ordinario* competat deciſio: quod autem Ordinario competit, id & ſibi licere Papa non ambigat.

Evidens eſt quòd hæc ratiocinatio & jus Pontifici aſſertum ſupponat opinionem Ultramontanorum exiſtimantium, Papam eſſe *Ordinarium Ordinariorum*, & poſſe in qualibet Diœceſi jura Ordinariorum exercere, & pro Ordinario eſſe reputandum.

Verùm quia non ubique ea in Pontifice authoritas agnoſcitur, uti in hoc opere notatum eſt, etiam hæc clauſula non recipitur, notantèr quoad Patronos Laicos, in quorum præjudicium etiam in Belgio nulla derogatio Papalis admittitur.

XIX. Verba, *citra tamen illius approbationem*, ſignificant, quòd Papa per hanc proviſionem nullatenùs intendat approbare Jus Patronatus *laicale*. Unde in litteris hæc clauſula exprimitur, hoc tenore: *Verificato prius coram Ordinario* (ſi ſit in forma *Dignum*) *dicto Jure Patronatus*.

XX. Notat autem Fevretius *de Abuſu, lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 10. eam clauſulam eſſe in Gallia ſine effectu, eò quòd Ordinarius nec in poſſeſſorio, nec petitorio de hujuſmodi jure cognoſcere queat; ſed hæc cognitio ad Magiſtratum pertineat: cui & notoria praxis Belgii eſt conformis.

XXI. Per verba, *ex fundatione vel dotatione*, inſinuatur, quòd ſi non eſſet *ex fundatione*, aut *dotatione*, ſed ex privilegio aliove ſimili titulo, Pontifex etiam in totum derogare poſſit. Sed hæc diſtinctio hic non admittitur: quia quodcumque Jus Patronatus laicis competat; modò ſit *laicale*, nulla ejus derogatio admittitur.

XXII. In eadem clauſula ſequitur: *Etiam Nobilium & Illuſtrium*; ſub quibus comprehenduntur Reges, Duces, & Marchiones; qui ſub generali nomine Patronorum non cenſerentur comprehenſi; ideòque ipſorum juri non cenſeretur derogatum per generalem duntaxat Juris Patronatus laicalis derogationem; ipſaque proviſio haberetur ſubreptitia.

XXIII. Finalia clauſulæ ipſius verba: *Aliàs ſeu ſi litigioſum vel devolutum ſit in* TOTUM, referuntur etiam ad ſuperiora hæc verba: *Videlicet, ſi laicorum* TANTUM: cum quibus faciunt hanc conſtructionem: Si laicorum *tantum*, derogatio fiat pro medietate; ſed ſi non ſit *laicorum tantùm*, ſed partim laicorum, partim Clericorum, tunc fit derogatio *in totum*; quod ſignificat particula *aliàs*.

Supponit enim Curia Romana, quòd Jus Patronatus *mixtum* reputandum ſit pro mero Eccleſiaſtico, quaſi dignius trahere debeat ad ſe minùs dignum. At hiſce in partibus quoad derogationem, potius reputatur *laicum*; ſaltem eatenus ut numquam cum præjudicio laici ei derogari queat, ut ſuprà notavimus.

XXIV. Verba ſequentia, *ſeu litigioſum*, indicant, quòd Papa poſſit & intendat derogare Juri Patronatus, ſi ſit *litigioſum* etiam *in totum*: ſed nec hoc in Gallia aut in Belgio receptum eſt; ſed Patroni etiam lite pendente præſentant.

XXV. Verbum *devolutum* indicat, quòd ſi per negligentiam Patroni, juxta juris diſpoſitiones, jus conferendi eſſet devolutum ad Papam, intendat Papa Juri Patronatus derogare, etiamſi *devolutio* non ſit expreſſa.

XXVI. Poſt has clauſulas ſequitur in Signatura: *Ac ſtatutorum primo dictorum cæterorumque omnium quomodolibet contrariorum latiſſimè* (ſupple) *in litteris extendendorum*.

Hæc generalis clauſula continet derogationem ſtatutorum quæ poſſent proviſionis effectum impedire. Sed cùm tantùm ſit generalis, nihilque nominatim exprimat, nullum præjudicium facit juri tertii, quod ex ſtatutis poſſet prætendi; uti rectè notat Caſtellus, *pag.* 234.

In textu notatum fuit, in Proviſione Apoſtolica addi conſueviſſe clauſulam derogatoriam *Statutorum*, quæ effectum Proviſionis impedire poſſunt.

Verùm ut notat Melchior Paſtor in *Tract. de Benefic.*

Digitized by Google

lib. 2. *tit.* 21 *num.* 2. ſtatutis, conſuetudinibus, ac privilegiis Eccleſiarum ſolemniter approbatis, per ſimiles clauſulas derogatum non cenſetur, neque derogari poteſt: & ſi derogaretur, appellari poſſet ab executione Reſcripti tanquam *ab abuſu*.

Neque etiam in Belgio clauſula derogatoria quoad hujuſmodi ſtatuta, conſuetudines & privilegia facilè effectum ſortiretur, quandoquidem Principibus noſtris etiam curæ ſit, ut hujuſmodi jura & ſtatuta integrè conſerventur, ut in hoc opere non ſemel notatum eſt.

XXVII. Si proviſio ſit expedienda in *forma dignum*, ponitur poſt clauſulas prædictas, *Committatur*; quo ſignificatur Officialibus Curiæ, ut expediant Litteras vel in forma *dignum antiqua* vel *noviſſima*; prout materia exigit; ejuſque executio committatur Ordinario aut alteri juxta ſtylum, pro materiæ exigentia committatur.

XXVIII. Hæc forma continet clauſulam, de qua quidem nihil eſt in Signatura expreſſum; ſed in litteris exprimi debet: *Dummodò tempore datæ præſentium non ſit ſpecialiter alteri jus quæſitum.*

XXIX. Huic clauſulæ reſpondet Regula 18. Cancellariæ *de non tollendo jus quæſitum*, quæ hodie exprimitur his verbis. „ Item, ne per varias, quæ pro commiſſionibus ſeu mandatis & declarationibus habendis in cauſis plerumque fiunt ſuggeſtiones, juſtitia poſtponatur, idem D. N. decrevit & declaravit ſuæ intentionis fore, quòd deinceps per quamcumque ſignaturam ſeu conceſſionem, aut gratiam, Litteras Apoſtolicas pro commiſſionibus, ſeu mandatis, aut declarationibus hujuſmodi, etiamſi motu proprio et certa ſcientia, ac etiam ante motam litem à Sanctitate ſua emanaverint, vel de ejus mandato faciendas, nulli jus ſibi quæſitum quomodolibet tollatur.

XXX. Monet Chokier ad hanc Regulam *num.* 5. eam pleniorem factam per Paulum III. qui ſtatuit illius effectum producendum *ad quamcumque commiſſionem, ſive mandata, aut declarationes, etiamſi motu proprio, & ex certa ſcientia, ac etiam ante motam litem à Sanctitate ſua vel ejus mandato emanaverint.*

Quæ verba ideo inſerta ſunt regulæ, ut latiſſimè foret ejus interpretatio, ne jus alteri quæſitum per quamcumque Papæ conceſſionem tolleretur, inquit Chokier *num.* 6.

XXXI. Dein *num.* 7. refert, Auditores Rotæ aliquando reſolviſſe, verbum *quomodolibet*, poſitum in fine regulæ referendum, non ad verbum *tollatur*, ſed ad verba, *jus quæſitum*; ſicque comprehendit jus qualecumque & cujuſcumque generis directi vel indirecti, & etiam impropriè ſumptum, etiam minimum.

XXXII. Cum igitur Papa non velit per ſuam proviſionem tollere jus alteri quæſitum, ſequitur altera clauſula, *vocatis qui fuerint vocandi*; ut nimirum cognoſcat; an jus alteri alicui ſit quæſitum, antequam proviſionem faciat, aut Proviſum in poſſeſſionem inducat.

XXXIII. Verùm hæc clauſula, uti & aliæ connexæ v. gr. *amoto quolibet illicito detentore*, quæ ipſi Commiſſario vel executori tribuunt cognitionem ipſius cauſæ ſive in petitorio ſive poſſeſſorio, hîc, uti & in Gallia ſine effectu eſt: eò quòd controverſia ſuper poſſeſſorio in materia Beneficiali decidenda ſit coram Senatu Regio, idque ſemper in Litteris *Placeti* exprimatur, in petitorio autem coram Judice ordinario Beneficii, vel Judicibus Synodalibus delegatis in partibus; idque poſtquam poſſeſſorium plenè fuerit evacuatum, uti notat Fevretius De Abuſu *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 18.

XXXIV. Deinde monet, quòd Ordinarius teneatur dare litteras vulgò *Viſa*, ſi ipſum proviſum prævio examine deprehendat capacem, abſque ulla diſcuſſione cauſæ præter examen ſuper capacitate providendi: quia Ordinarius in hoc caſu tantùm cenſetur Executor quoad ſolum examen ſuper capacitate Proviſi ad Beneficium, de quo agitur.

XXXV. Hæ ſunt præcipuæ clauſulæ, quæ proviſionibus Romanis inſeri conſueverunt; notatque Chokier ad Regulam de non tollendo jus quæſitum *numer.* 15. „ quòd omnes clauſulæ de ſtylo, & conſuetudine apponi ſolitæ, habeantur pro appoſitis, etiamſi non exprimantur.

XXXVI. Signatura, uti & litteræ concludantur per appoſitionem *Datæ*, quæ per *Datarium*, ſeu ejus ſubſtitutum apponi conſuevit; de qua actum eſt *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. ubi unà notatum fuit, primò ſolere apponi *parvam datam*, ac dein extenſam; & circa parvam datam eſſe Gallorum ſpeciale privilegium.

CAPUT VI.

De Placeto Regio ſuper Proviſionibus Apoſtolicis.

1. *Eccleſia in promulgandis legibus & mandatis ſuave Divinum regimen imitatur.*
2. *Non ſemper in hiſce Divinum lumen ſancto Pontifici adeſt.*
3. *Patiuntur Pontifices ut leges ipſorum, antequam recipiantur, revideantur.*
4. *Id potiore jure in Proviſionibus Beneficialibus, quàm legibus obtinet.*
5. *Antiqua Belgii conſuetudo requirit* Placetum *Regium pro executione Proviſionis Pontificiæ.*
6. *Hanc conſuetudinem inter Jura Belgarum retulit Guicciardinus.*
7. *Eadem eſt in Gallia & Hiſpania conſuetudo.*
8. *Conſuetudo hæc quoad Proviſiones Beneficiales per Principum Edicta firmata.*
9. *Gubernatrix Belgii ſcripſit Litteras Proviſionis Nuntii Apoſtolici deberi placetari.*
10. *Idipſum edixit Philippus II.*
11. *Idipſum Litteris Nuntiorum inſertum.*
12. *An hæc Edicta quoad Nuntios hodie obſerventur.*
13. *Scopus* Placeti.
14. *Supplica pro* Placeto *communicatur Procuratori Regio; & quare?*
15. *Quia fiat illo audito.*
16. *Conceſſio* Placeti *non derogat juri privatorum.*
17. *Clauſula conſervatoria juris tertii* Placeto *inſeri ſolita.*
18. *Clauſula à Senatu Brabantiæ adjici conſueta.*
19. *Clauſula hæc oſtendit, quòd Principes neminem contra juris ordinem jure ſuo privari velint.*
20. *Id conforme juramento à Principibus Belgii præſtari ſolito.*
21. *Clauſula Placeti evincit, Executores Bullarum non poſſe de Beneficiis judicare.*
22. *Placetum ſubinde annuitur cum limitatione, vel modificatione.*
23. *Modificationes adjiciendæ Proviſionibus Beneficiorum Parochialium.*
24. *Frequentia ſimilium modificationum exempla.*
25. *Notabilis clauſula addita à Concilio Sanctiore.*

I. RECtè nuper notavit Auctor Tractatus *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, lib.* 2. *cap.* 3. „ Solemne eſſe Eccleſiæ, ut in gubernandis Fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec ſolùm attingat à fine uſque ad finem fortiter, ſed etiam diſponat omnia ſuaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura ſervat illæſa, ordinem & dignitatem Epiſcoporum veneratur, populorum ſtudia, & uſus attendit, omniaque ita ponderat, ut conſenſum, & obedientiam potiùs obtineat, quàm extorqueat; amore illiciat, quàm timore impellat: nec infirmitati ſolùm parcit, ſed interdum etiam malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non ſunt conjuncta.

II. Deinde ſubjungit: „ Verùm lumen illud S. Spiritus, quod ſummo Pontifici adeſt, cùm explicanda ſunt fidei myſteria, & tradenda morum præcepta, non perpetuò illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversùs ambitioſorum importunitatem, Magnatum preces, ſuſpecta Officialium conſilia, immotum ſervat. Quid ſi, quòd tamen ſine gravi fundamento ſuſpicari nefas eſt, ſummus Pontifex aliquo ulciſcendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipitandum aliquid ſuæ poteſtatis limites tranſcendens, aut juſtitiæ repugnans? Nec enim altitudo, & ſanctitas ſolii ſanctum

facit,

„ facit, & à peccato ſecurum. Nam, ſi quid hujuſmodi contingeret, ab exequendo mandato non liceret abſtinere? Quòd autem in mandatis ſingularibus, etiam in communibus legibus liceret, quamvis longè difficiliùs legibus deſit juſtitia, quàm præceptis particularibus.

III. Ex his tamquam conſequens infert; „ Poſſunt igitur, diſſimulantibus etiam ſummis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut ſi quæ prodierint, quibus non ſit neceſſe, vel etiam expediens parere, ſuſpendatur executio, ac ſuſpenſionis cauſæ ſignificentur, dummodò id cum bona fide, reverentia debita, & intentione ſincera fiat.

IV. Quòd ſi hujuſmodi per ſub vel obreptionem, aut particularium conſuetudinum, privilegiorum aut jurium ignorantiam, aut aliquorum malitiam in generalibus legibus, quæ maturius expendi ſolent, contingere queant, quanto ampliùs in Proviſionibus Beneficialibus, quæ ambitioſorum & avarorum fraudibus & importunitatibus, quin & impoſturis, non rarò obtinentur?

V. Hinc antiqua ac notiſſima eſt Belgii noſtri conſuetudo & praxis, ut Bullæ ac Diplomata Pontificia, præſertim in materia Beneficiali, executionem habere nequeant, neque in judicio proferri, niſi priùs ſuper earum executione habeatur conſenſus Regius per litteras, quas vulgò hic dicimus, litteras *Placet*, vel *Placeti*, à Gallis autem dicuntur *Pareatis*.

VI. Hinc jura Belgarum deſcribens Ludovicus Guicciardinus, ait: „ Quod res Eccleſiaſticas attinet, eaſdem ferè habet cum Pontifice Maximo Princeps in hac Ditione ſua conventiones, quas in Regno ſuo Rex Galliarum, ... nec Beneficium ullum aut gratiam poteſt conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum ſortiatur, abſque Principis quidem, vel Conciliorum ejus *Placeto* atque conſenſu.

VII. Eam eſſe uſitatam & notoriam praxim Regni Galliæ, ut Proviſiones Beneficiales executioni non mandentur ſine litteris *Pareatis*, notius eſt, quàm ut probari debeat.

In Hiſpania quoque Litterarum Apoſtolicarum executionem differri, ac *ſuſpendi Regis Prætorii Decreto & auctoritate*, teſtis eſt Covarruvias, *Pract. qq. c. 35. num. 6.* rationem ſubjiciens: „ Ut Maximus Chriſti Vicarius (ait) interim certior fiat, quot & quantis afficiatur incommodis, & gravaminibus Reſpublica iſta propter multa, quæ ab ipſo falſis precibus & ſuggeſtionibus impetrantur, quæ minimè Sanctiſſimus Pontifex foret conceſſurus, ſi per ſinceram juſtamque narrationem certò ſciret, quid ſpirituali, Eccleſiaſtico, & temporali hujus Regni, & Principatus recto regimini ſit condocibilius.

VIII. Plura ſunt Principum Edicta, quibus hic uſus, nominatim quoad Proviſiones Beneficiales ſtabilitur, & inviolabiliter obſervari præcipitur. Nam uti notat Zypæus in Jure Novo *tit. de Conſtitutionib. num. 3.* Beneficialia Diplomata, ſubreptione, gratia, & ſordibus ſæpè obtinentur.

Suprà *tit. 23. cap. 1. num. 38.* meminimus Edicti Philippi Pulchri de 20. Maji 1497. quo admitti vetuit Beneficialia reſcripta Curiæ Romanæ, niſi examinata & recognita, & probata fuerint à ſupremo Regio Senatu litteris *Placeti* Regii impetratis & expeditis.

IX. Maria Regens & Belgii Gubernatrix 9. Martii anno 1553. per litteras ſignificavit Parlamento Mechlinienſi, etiam litteras *Legatorum* ſive *Nuntiorum* Sedis Apoſtolicæ continentes proviſionem Beneficiorum deberе *placetari*, tametſi Facultates Nuntiorum fuerint placetatæ. Habentur hæ litteræ, tom. 1. Edictorum Brabantiæ *lib. 1. tit. 1. cap. 9.* promittiturque in iiſdem litteris Edictum extenſius ſuper eadem materia.

X. Hoc Edictum evulgatum eſt anno 1574. per Philippum II. Regem Hiſpaniarum, quo cavit, ne quis ullius argumenti Bullas, gratias, proviſiones, indulta, aliave mandata ex Urbe Roma, aut à *Legatis* Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare auſus ſit, niſi priùs comprobata fuerint, vel in ſanctiore Conſiſtorio, vel in Concilio Brabantiæ, ſub pœna proſcriptionis & publicationis bonorum in contumaces. Ita refert Hubertus Loyens Tractatu de Curia Brabantiæ, *cap. 28. tit. de Litteris Placeti,* [illegible]

XI. Et in verificatione Litterarum ſeu Facultatum Cardinalis Caraffæ Legati *à latere* ad has Provincias, cautum eſt, quòd qui obtinuerint à Legato quamcumque proviſionem, gratias aut Bullas, non poterunt iis uti, ſine prævio obtento ſpeciali *Placeto* Regio, uti conſuetum eſt fieri in omnibus Proviſionibus & Bullis Apoſtolicis. Habentur litteræ verificatoriæ in libello continente Privilegia nominationum Lovanienſium, & diverſa alia indulta nominandi ad Beneficia, &c. impreſſo Leodii, anno 1665. *pag. 137.*

XII. Zypæus loco ſuprà citato, citatis prædictis litteris Mariæ Regentis dicit, quòd illas quoad Nuntios Apoſtolicos *praxis non obſervet*: „ Præſertim (ait) cùm Nuntii nunc apud Principes Belgicæ reſideant, & ante exercitium legationis litteras ſuarum facultatum eis exhibeant. “ Et revera Nuntii paſſim ſolent dare reſcripta delegationis Judicum in cauſis appellationum, quæ citra ullum Principis Placetum ſuam ſortiuntur hiſce in Provinciis executionem; uti & litteras diſpenſationum ſuper aliquibus impedimentis Matrimonii, aliiſque, ad quæ ipſorum auctoritas ſe extendit; at ſi Beneficia conferendi auctoritate uterentur, haud credo, quòd proviſiones ipſorum ſine *Placeto* admitterentur.

XIII. Porrò ſcopus ſeu finis hujus *Placeti* non eſt, legitimas Pontificum proviſiones infringere, aut earum executioni obicem objicere; ſed præcavere, ut ne per ſub vel obreptitiè, vel etiam fraudulenter impetratas, vel potiùs extortas proviſiones, jura Regia, ac Vaſſallorum violentur; aut Provinciarum receptis ac ſtabilitis juribus, privilegiis & conſuetudinibus, cum magna Reipublicæ ſeu politicæ, ſeu Eccleſiaſticæ perturbatione contraveniatur. Verbo, Bullæ ac Diplomata Pontificia revideri debent ab iis qui ſupremæ juriſdictioni vice regia præſunt, ut cognoſcant, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod rempublicam lædere poſſit, *in quo omnis Placeti uſus conſiſtit*, inquit Hubertus Loyens loco citato; & ſupra ex Covarruvia quoque vidimus.

XIV. Hinc moris eſt, ut libelli ſupplices pro impetrandis litteris *Placeti* ſuper Bullis Romanis communicentur *Procuratori Regio* ſeu Officio Fiſcali, utpote cujus partes ſunt, nomine Regis invigilare, ne quid admittatur, quod rempublicam turbare vel lædere poſſet.

XV. Audito autem Officio Fiſcali, tum Senatus examinat an *Placetum* ſit annuendum, vel denegandum. Si enim nihil deprehendat, quod juribus Regis deroget aut reipublicæ temporali, vel ſpirituali noceat, aut inveteratas Patriæ conſuetudines, & jura infringat, executionem permittit: Sin autem aliquid prædictorum meritò vereatur, *Placetum* denegat, aut ſaltem differt, quoad uſque proprio de ſenſu Bullæ, rerum circumſtantiis, aut mente Pontificis conſtiterit, & inſtructus fuerit ipſe regius Senatus.

XVI. Porrò, ſicuti ſcopus impetrationis *Placeti* regii præviè ad executionem Bullarum Pontificarum, eſt præcavere, ne quid ſub obtentu ſimilium Bullarum irrepat, quod publicum regimen, ſeu politicum, ſeu Eccleſiaſticum turbet, aut jura regia, vel Provinciarum inveteratas conſuetudines convellat, ita obtentum *Placetum* hoc unum operatur, & declarat quòd in Bulla nihil illorum occurrat: ideoque Rex, cujus partes ſunt jura publica ſua auctoritate tueri, executioni illius obſiſtere nolit.

Si verò privatus quiſpiam per executionem Bullæ jus ſuum lædi exiſtimet, huic *Placetum* Regium non officit: utpotè ſola jura publica attingens; privatis verò quibuſque jus ſuum conſervans eiſque integrum permittens, jus ſuum coram legitimo Judice proſequi.

XVII. Ut id certiùs conſtet, nulluſque dubitandi locus relinquatur, ſolet ipſis litteris *Placeti* adjici hæc clauſula finalis: *Salvo jure partis, quæ opponere poterit quidquid opponendum judicaverit.*

XVIII. Senatus Brabantiæ nomine Regis litteras *Placeti* annuens, hanc cautionem addit, quòd „ ſi occaſione hujus proviſionis quæſtio incidat, ea inſtituenda & agitanda ſit, in poſſeſſorio quidem coram ipſo Senatu Brabantiæ, in petitorio autem coram Judice Eccleſiaſtico competente in Brabantia reſidente. Et ſi quæſtio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram Judi-

cibus

Digitized by Google

vibus delegatis & compromiſſoribus, atque itidem in Brabantia reſidentibus proſequenda erit.

XIX. Hic luculenter oſtenditur, Regis voluntatem haud eſſe, ut ſubditi ſui prætextu Bullarum, aut Placeti ſuper earum executione conceſſi, per viam *facti*, ſive extra Juris ordinem, per Provinciarum inveteratos mores & privilegia ſtabilitum, ſuis juribus priventur, aut lædantur.

XX. Id conforme eſt juramento, quo Principes Belgii in ſua inauguratione ſe aſtringunt, quòd neminem ſubditorum tractabunt, aut tractari ſinent, præter ordinem Juris ſingularum civitatum & Tribunalium, ubi materia incidens agitari debebit.

XXI. Hæc cautio inſuper oſtendit, clauſulam Signaturæ, ſive Bullæ, qua deſignantur Executores, qui de cauſa ſive in *poſſeſſorio*, ſive *petitorio* cognoſcant, ſibi ſæpe in partibus nullius aut exigui eſſe effectus; quemadmodum hoc titulo *c.* 4. notavi.

XXII. Subinde inſpectis Bullis ſive litteris proviſionis judicatur, earum quidem executionem non omninò impediendam, aut *Placetum* negandum; ſed concedi poſſe cum quibuſdam limitationibus vel modificationibus, non ut authoritati Apoſtolicæ, aut ejus Proviſionibus aliquid detrahatur, ſed ut earum executio cujuſque Provinciæ Juribus, conſuetudinibus, & publico regimini accommodetur.

XXIII. Edicto Caroli V. 20. Octobris 1542. cavetur, ut in omnibus litteris *Placeti*, concedendis ſuper executionem Bullarum ſive Proviſionum Apoſtolicarum de Beneficiis Curatis & Eccleſiis Parochialibus inſeretur, quod impetrans tenebitur reſidere in loco ſuæ Curæ, nec poſſit per alium jubere eam exerceri.

Eodem Edicto mandatur, Litteras Placeti non concedi ſuper privilegio non reſidendi in Beneficiis curatis, nec ſuper diſpenſatione in ætate, aut inſcitia idiomatis, vel conceſſione coadjutoriæ Præbendarum, aliorumque ſimplicium Beneficiorum. Habetur Edictum volum. 1. Edictorum Flandriæ, *lib.* 3. *Rubrica* 1.

XXIV. Placeto ejuſdem Caroli V. ſuper uſu privilegiorum nominandi, quæ à Sede Apoſtolica Facultati Artium in hac Univerſitate Lovanienſi conceſſa erant, plures articuli inſerti ſunt, quibus uſu illorum Privilegiorum certis legibus & limitibus circumſcribitur.

Si Conciliorum Regiſtra revolvantur, infinita propemodum reperientur *Placeta*, quibus executio Bullarum ſub nonnullis limitationibus aut modificationibus Provinciarum & Eccleſiarum juribus & privilegiis accommodatis conceditur.

XXV. Notandum, quod refertur in Regiſtro MS. Archiepiſcopatus Mechlinienſis *Centur.* 3. *art.* 19. Cùm quidam anno 1624. poſtulaſſet in Concilio Sanctiori Litteras *Placeti* ſuper Bulla proviſionis Beneficii vigore factæ reſignationis, quæ unà continebat derogationem *Regulæ de* 20. *diebus*, datum fuit *Placetum* adjecta hac clauſola: Sine præjudicio Juris Contendentium, qui rationes ſuas hactenus deductas poterunt allegare coram Judice competente ſive in poſſeſſorio, ſive in petitorio: ita tamen, ut ſi deciſio cauſæ dependeat à puncto derogationis Regulæ *de* 20. *diebus*, in Bulla contentæ, Judices nihil reſolvere poterunt, niſi priùs Regem conſuluerint adjecto proprio judicio. Idipſum in eodem Concilio Privato reſolutum fuit 19. Junii 1646.

TITULUS VIGESIMUS QUINTUS.

De Jure Patronatus.

CAPUT I.

De Origine Juris Patronatus, & de Advocatiis Eccleſiarum.

1. *Nomen Patroni, uti hodie ſumitur, multis ſæculis ignotum;*
2. *Res tamen ſignificata non ignota fuit.*
3. *Fundatoribus olim tributa, quæ hodie Patronis competunt:*
4. *Jura quædam honorifica olim Fundatoribus data;*
5. *Nomina Fundatorum Eccleſiis inſcripta: quinta earum nomine appellata.*
6. *Ante ſæculum VI. Jus præſentationis competiiſſe Fundatori nonnullis viſum.*
7. *Jus illud ſæculo V. competiiſſe Epiſcopo Fundatori certum eſt.*
8. *An etiam Laicis Fundatoribus.*
9. *Tempore Juſtiniani Imperat. præſentatio Fundatoribus Laicis competebat.*
10. *Competebat etiam eorum hæredibus.*
11. *Sæculo VII. illud jus erat receptum in Hiſpania.*
12. *Fundatoribus erat jus petendi alimenta.*
13. *Erat ipſis & eorum hæredibus jus defenſionis.*
14. *Ob hoc jus defenſionis Fundatores appellati ſunt Advocati, Patroni, & Defenſores.*
15. *Præter Fundatores fuerunt jam pridem ſpeciales Defenſores.*
16. *Sæculo V. hujuſmodi Defenſores petiti à Concilio Carthaginenſi.*
17. *His Defenſoribus ſemper licebat ingredi locum judicis.*
18. *Aſſumebantur ex numero Scholaſticorum ſeu Cauſidicorum.*
19. *Hi poſtmodùm dici cœperunt Advocati.*
20. *Defenſores primitùs in cauſis civilibus Eccleſiis patrocinabantur.*
21. *Sequentibus ſæculis aſſumpti viri potentiores, qui Eccleſias contra oppreſſiones defenderent.*
22. *Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum.*
23. *Ratio conſtitutorum Advocatorum.*
24. *Otho I. Imperat. ad inſtantiam Fundatoris Abbatiæ Gemblacenſis, dat ei in Advocatum Comitem Lovanienſem: ubi & ſcopus Advocatiæ exprimitur.*
25. *Advocati etiam jus dicebant.*
26. *Advocatis ſua jura aſſignabantur.*
27. *Advocati variis prætextibus plura extorquebant.*
28. *Advocati ſuas Advocatias aliis in feudum dabant, & Subadvocatum conſtituebant.*
29. *Plures ſubinde Subadvocati conſtituti; ſed ne numerus excreſceret, cavebant Fundatores.*
30. *Jura Subadvocatorum limitabantur.*
31. *Propter Advocatorum exceſſus, libertatem non habendi, vel eligendi Advocatum Monaſteria deſiderarunt.*
32. *Id exemplis oſtenditur.*
33. *Interdum ipſi Principes ſibi Advocatiam reſervabant.*
34. *Advocatia omnium Eccleſiarum ab Imperatore delata Duci Brabantiæ.*
35. *Concordatum inter Prælatos & Ducem Brabantiæ ſuper juribus Advocatiæ.*
36. *Hujus Advocatiæ reliquiæ.*
37. *Quod remedium, ne Advocati Eccleſias in rebus temporalibus graventi.*

I. NOMEN ipſum Juris Patronatus, eo ſenſu quo accipitur ſub titulo Decretalium *de Jure Patronatus*, & hodie paſſim à Canoniſtis & Theologis intelligitur, non reperitur apud antiquos Auctores Canonum & Legum, ait eruditus Franciſcus Florens in Tractatu De Antiquo Jure Patronatus: Monetque nomen *Patroni*, quod in *c.* 1. & 2. *tit. de Jure Patronatus* apud Gregorium extat, deeſſe in *Collectione prima* & in *integris Canonibus*, qui extant in Concilio Cabilonenſi 2. ſub Carolo Magno, & Triburienſi ſub Arnulpho. Fuit autem hæc dictio *Patroni* addita à Raymundo Decretalium collectore, facilioris intellectus cauſa: quia ætate Raymundi nomen *Patroni* in ea ſignificatione, quam hodie habet, invaluerat.

II. Verùm, licèt nomen *Patroni* in hodierna ſignificatione ignotum eſſet, res ipſa tamen non erat omnino incognita; adeo ut hic applicari queat illud S. Auguſtini Tractatu in Joannem; „Quamvis Parochiæ „ & Monaſteria novis nominibus appellata ſint; res „ tamen ipſæ ante nomina ſua erant.

III. Fundatoris enim & fundationis nomine Veteres quidem utebantur, at ea ferè iis tribuebant jura, quæ ipſis hodie Patronis tribuuntur. Non quidem quòd hodierna Patronorum jura priſtinis Eccleſiæ ſæculis, nota, & ſecundùm modernam diſciplinam ordinata fuerint, quod nonniſi ſenſim accidit, ſed quòd in antiquis Canonibus ac monumentis occurrant multa, quæ ipſum Jus Patronatus, licèt non nomine, reipſa tamen in hodierna etiam acceptione notum fuiſſe oſtendunt; ipſiuſque initia & progreſſum ſatis probant.

IV. Imprimis legimus primis ſæculis, jura quædam honorifica ipſis Eccleſiarum Fundatoribus fuiſſe conceſſa ex virtute *gratitudinis*, uti loquitur Guillelmus Pariſienſis. *lib. de Moribus*, *c. 9.* Et Alexander III. in *c. 24. de Jure Patronatus*, in prima Collatione apud Antonium Auguſtinum, ait, Sanctos Patres aliqua Patronis reſervaſſe, *quæ planè obſerventur*.

V. Sic legimus, nomina & elogia Fundatorum in earum Eccleſiis ſolemniter ſub initium ſæculi V. fuiſſe inſcripta; uti teſtis eſt, qui ſub id tempus floruit, Sanctus Paulinus, *Epiſt.* 10. & 12. quin & à Fundatoribus cœperunt, etiam antiquiſſimis temporibus, ipſæ Eccleſiæ nomen ſuum mutuare; atque titulus Eccleſiæ nomen Fundatoris præferre. Unde inter titulos, ſive Baſilicas Romanæ Eccleſiæ numerantur Baſilica Conſtantiniana, titulus Damaſi, titulus Equitii, titulus Paſtoris, titulus Veſtinæ, titulus Eudoxiæ, titulus Lucinæ & Faſciolæ, nomine petito à Fundatoribus, ſive maſculis ſive fœminis.

Hæc Florens loco citato, qui pluribus exemplis aliarum Eccleſiarum, quæ à nomine Fundatorum jam pridem appellatæ ſunt, idipſum confirmat: notatque, quòd is ſolus honor Patrono, ut de nomine ejus Baſilicæ, id eſt Eccleſiæ, Oratoria, Monaſteria denominarentur, ab initio videatur attributus. Hinc tamen mox quædam alia jura honorifica acceſſiſſe patebit ex dicendis c. 6. ubi de hiſce juribus tractabitur.

VI. Quin & jus nominationis ſeu (uti hodie vocatur) *præſentationis* à ſæculo IV. aut ſaltem initio V. Fundatoribus delatum fuiſſe, credit Franciſcus Le Roy Anteceſſor Aurelianenſis in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus*, *c. 2.*

VII. Probare id videtur *Canon* 10. Concilii Arauſicani I. anno 441. in quo decernitur, Epiſcopum non eſſe prohibendum in alieno territorio Eccleſiam ædificare, „ ſervetur (ait) *ædificatori* Epiſcopo hæc gratia, „ ut quos deſiderat Clericos in re ſua videre, ipſos „ ordinet is, cujus territorium eſt; vel ſi ordinati jam „ ſunt, habere acquieſcat.

Quin hic Epiſcopo ædificatori jus planè ſimile juri hodierno præſentationis reſervetur, negari nequit: adeoque jus illud jam ſæculo V. Fundatoribus deferri cœpiſſe conſtat.

VIII. Sed id ſpecialiter Epiſcopo ædificatori indultum fuiſſe credit Franciſcus Florens, eò quòd idem Canon loquens de Sæcularibus Eccleſias ædificantibus, nihil illis ſimile annuat. Imò quod *Can.* 39. Concilii Arelatenſis II. anno 452. eumdem Canonem confirmans addita hac clauſula; „ Et ſi quid Eccleſiæ fuerit ab Epi„ ſcopo *conditore* collatum, is in cujus territorio eſt, „ auferendi non habet exinde poteſtatem. *Hoc ſolùm* „ *ædificatori Epiſcopo credimus reſervandum*: “ quaſi ex profeſſo ædificatorem alium præter Epiſcopum ab hac gratia excludat. Ita Florens.

Verùm ſi rectè verba expendantur, neſcio, an ipſe laicus ædificator eo Canone ſubmoveatur. Quidquid ſit, id inficiabitur nemo, quin hiſce Canonibus ut minus fundamentum juris *præſentationis*, quod potiorem ipſius juris Patronatus portionem conſtituit, fundamentum poſitum ſit.

IX. Cùm enim Epiſcopo gratia hæc ratione ædificatæ Eccleſiæ in aliena Diœceſi data eſſet, vix fieri potuit, quin hoc exemplo idem jus ad alios fundatores, eadem ſuadente ratione, extenderetur.

Et ſanè ſæculo VI. ſub Juſtiniano Imperatore, Monaſteriorum, Xenodochiorum & Eccleſiarum Fundatoribus competiiſſe jus deſignandi Adminiſtratores, Præfectos, & Presbyteros, manifeſtum eſt ex *L.* 46. *Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* & variis Juſtiniani Novellis; ac notantes *Novella* 57. *c.* 2. ubi jubet à Fundatoribus *idoneos* in Eccleſiis, quas fundaverint, nominari & eligi non quidem quoslibet indiſcretè, ſed dignos ex Epiſcopi Diœceſani judicio & examine probandos: *Ut non (ait) profanentur ſancta Dei, ſed intacta hæc & ineffabilia tremendaque conſtituta ſanctè, & Deo amabiliter & veneranter tractari.*

X. Idipſum inculcat *Novella* 123. *cap.* 18. quæ non tantùm Fundatoribus, ſed etiam eorum hæredibus permiſit, ut Clericos denominent & eligant: idoneos verò nominatos ab Epiſcopis ordinari & conſecrari vult.

XI. Jus illud in Hiſpania quoque ſæculo ſeptimo ſtabilitum fuiſſe evincit Decretum Concilii Toletani IX. quo decernitur *Can.* 2. „ ut quamdiu earumdem Funda„ tores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, „ pro eiſdem locis curam permittantur habere ſollicitam, „ & ſollicitudinem ferre præcipuam; atque *Rectores* ido„ neos in iiſdem Baſilicis iidem ipſi *offerant* Epiſcopis „ ordinandos. Quòd ſi tales forſan non inveniantur ab „ eis, tunc quos Epiſcopus loci probaverit Deo placi„ tos ſacris cultibus inſtituat, cum eorum conniventia „ ſerrituros. Quòd ſi ſpretis eiſdem Fundatoribus Re„ ctores ibidem præſumpſerit Epiſcopus ordinare, & or„ dinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecun„ diam ſui alios in eorum loco, quos iidem ipſi Fun„ datores condignos elegerint, ordinari. “ Refertur à Gratiano *Can.* 32. *cauſ.* 16. *q.* 7.

XII. Qui & ibidem *Can.* 30. ex Concilio Toletano IV. *Can.* 37. refert ſtatutum, ut Fundator ad egeſtatem redactus ab Eccleſia alatur, de quo jure infrà *c.* 6.

XIII. Ex citato Concilio Toletano *Can.* 1. & 2. videmus, eo tempore Fundatoribus eorumque hæredibus jus fuiſſe animadvertendi in conſervationem locorum à ſe vel parentibus in Eccleſiam collatorum: „ Filiis vel „ nepotibus ac honeſtioribus propinquis ejus, qui con„ ſtruxit, vel ditavit Eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ „ intentionis habere ſolertiam, ut ſi Sacerdotem, ſeu „ miniſtrum aliquid ex collatis rebus præviderint de„ fraudare; aut commonitionis honeſtæ conventione „ compeſcant, aut Epiſcopo vel Judici corrigenda de„ nuntient. Quòd ſi talia Epiſcopus agere tentet, Me„ tropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem „ Metropolitanus talia agat, Regis hæc auribus inti„ mare non differant. “ De hoc Jure Fundatorum latiùs agemus infrà *c.* 6.

XIV. Illud interim hic notandum, ex hac tuitione & patrocinio Eccleſiarum ſive rerum ad eas ſpectantium, nomen *Patroni*, Defenſoris, Advocati & cuſtodis Fundatoribus datum fuiſſe; hodieque paſſim jura, quæ olim Fundatoribus data fuerunt, Patronis tamquam Fundatoribus tributa eſſe; adeoque ſenſim nomine Fundatoris quaſi obliterato, nomen Patroni ſolum retentum eſſe.

XV. Id nihilominus negari non poteſt, primis & mediis ſæculis datos fuiſſe Eccleſiis ſpeciales Defenſores, qui & dein Advocati dicti ſunt, ſed à Fundatoribus, & modernis Patronis planè diverſos.

XVI. Sub initium ſæculi VI. Patres Africani in Synodo Carthaginenſi reſolverunt, ut eorum Legati „ po„ ſtulent ex nomine omnium Provinciarum à glorio„ ſiſſimis Imperatoribus, ut dent facultatem *Defenſo*„ *res* conſtituendi *Scholaſticos*, qui in actu ſunt, vel in „ munere defenſionis cauſarum: ut more Sacerdotum „ Provinciæ, iidem ipſi qui *defenſionem* Eccleſiarum „ ſuſceperint, habeant facultatem pro negotiis Eccle„ ſiarum, quoties neceſſitas flagitaverit, vel ad obſi„ ſtendum obrepentibus, vel ad neceſſaria ſuggerenda, „ ingredi Judicum ſecretaria. “ Finalia verba Codex Græcorum expreſſit: *Secreta judiciorum ingredi*. Ut autem notat Zonaras ad hunc Canonem, *Secretum* apud Latinos eſt *judicii locus*.

XVII. Poſtulant ergo Patres Africani, ut eorum Defenſores ſemper poſſint ingredi *locum judicii*, ſive ut poſſint habere acceſſum ad Judicem, & cauſarum expeditionem.

XVIII. Præterea petunt, ut Defenſores conſtituere queant ex ordine *Scholaſticorum*, id eſt, Cauſidicorum more *Sacerdotum Provinciæ*. Erant enim inter ipſos Gentiles, Sacerdotes *Provinciales* ſive *Provinciæ*, quorum

cum

curæ ſuberant templa, atque ſacra in Deorum templis peragenda. Hi autem in Africa eligebantur ex ordine Cauſidicorum ex Conſtitutione Conſtantii in *L.* 46. *Cod. Theod. de Decurionibus*. Patrum poſtulatis annuit Imperator, permittens, ut more Sacerdotum Provinciæ, *Defenſores* Eccleſiarum ex numero Scholaſticorum eligerentur, Conſtitutione relata in *L.* 38. *Cod. Theod. de Epiſcopis*.

XIX. Hi Defenſores poſtmodum dici cœperunt *Advocati*, uti legitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 397. „Pro Eccleſiarum cauſis ac neceſſitatibus eorum, atque ſervorum Dei, Executores, vel *Advocati* ſeu *Defenſores*, quoties neceſſitas ingruerit, à Principe poſtulentur.

Et hinc fortè invaluit, eos omnes appellari *Advocatos*, qui alium quoquo modò defendunt, uti monet Franciſcus Le Roy in dictis Prolegomenis *c.* 10.

XX. Interim ex citato Canone Africano patet, Defenſores præcipuè aſſumptos, ut in cauſis *Civilibus* defenſionem & patrocinium Eccleſiarum ſuſciperent, eſſentque, uti hodie loquimur, Eccleſiarum ſpeciales *Cauſidici* ſeu *Advocati*: & ipſi pro Epiſcopis & Clericis in judicium comparerent; & cauſas proſequerentur; quod minus conveniens Epiſcopis & Clericis credebatur: de quo plura habentur apud Du Cange in Gloſſario, verbo *Advocati*.

XXI. Porrò cùm ſucceſſu temporis compertum eſſet, Eccleſias frequenter ampliùs potentia, quam facundia pro rerum ſuarum conſervatione adversùs potentum ac divitum oppreſſionem indigere, cœperunt non amplius è Scholaſticis, ſed è Proceribus & Optimatibus Defenſores Eccleſiarum eligi; qui ob defenſionem & patrocinium Eccleſiis impendendum, exemplo priſtinorum Defenſorum, dicti quoque fuere *Advocati*; atque hi ſunt, qui à recentioribus Scriptoribus vocantur *Eccleſiarum Advocati*, *Vicedomini*, *Cuſtodes* & *Guardias* habentes, qui omnes junguntur in *Cap.* 23. *h. t. de Jure Patronatus*.

XXII. De his Advocatis extat ſpecialis titulus 47. *lib.* 2. *Legum Longobardorum*, qui inſcribitur, *de Advocatis & Vicedominis*: atque *cap.* 5. „Omnibus Epiſcopis, Abbatibus, cunctoque Clero, omnino præcipitur, Vicedominos Præpoſitos, *Advocatos* ſive Defenſores bonos habere, non crudeles, nec cupidos, non perjuros, non falſitatem amantes; ſed Deum timentes, & in omnibus juſtitiam facientes vel diligentes.

XXIII. Dein *c.* 9. ratio redditur cur expediat Clero hujuſmodi Advocatos habere: „Quia Epiſcopi & univerſi Sacerdotes ad *ſolam* laudem Dei, & bonorum operum actionem conſtituuntur.

XXIV. Ipſi Fundatores, ut magis cautum eſſet rebus Monaſteriorum aut Eccleſiarum, interdum Advocatum deſignabant, eumque auctoritate Principis confirmati petebant. Exemplum illius occurrit apud Miræum in Codice *Piarum donationum cap.* 32. ubi refertur diploma, quo ad inſtantiam S. Wiberti Fundatoris Monaſterii Gemblacenſis, Otho I. Imperator & Rex Lotharienſis & Francigenum dedit Advocatiam, „ipſius Abbatiæ de Gembloues Lamberto Comiti Lovanienſi, viro forti & bellicoſo, qui (ait) vice noſtra, contra omnium inquietationem, adjutor eorum ſit ac defenſor.

In ipſa præfatione idem Advocatiæ ſcopus exprimitur his verbis: „Ne aliquando ſæcularis potentiæ homines aliqua perſuaſione, vel injuſta dominatione perturbent quietem Fratrum.

XXV. Advocati autem non tantùm Monachos & Eccleſias ab infeſtationibus & irreptionibus defendere debent; ſed inſuper ipſis, nec non eorum colonis & aliis eorum ſubditis juſtitiam adminiſtrare; uti multis oſtendit Du Cange in Gloſſario, verbo *Advocati*; & paſſim in omnibus fundationum antiquarum diplomatibus indicatur.

XXVI. Ne porrò *gratis* judicia ſeu placeta tenere viderentur, certa jura ipſis conſtituta fuere; ac ordinariè tertia pars *bannorum* ſive mulctarum, quæ in reos ſive injuſtè litigantes decernebantur, ipſis conceſſa fuit.

Reperitur apud Miræum in codice Piarum donationum *c.* 95. charta Conradi Imp. qua anno 1145. confirmat Marſnam & alia prædia Monaſterio S. Remigii Rhemenſis donata. In hac charta dicit Imperator: „Noſtræ diſcretionis eſt, legaliter providere tam legitimum Monachis Advocatum, qui potiùs prodeſſe noverit, quàm obeſſe, potiùs alodium tueri, quàm vaſtare.

Tum deinde deſcribit quid *Advocatia* debeatur: atque inter alia ait: „In talibus ſcilicet *Placitis* generalibus, quantumvis ſervitium determinatum, *tertiam* pecuniæ partem, in talibus *Placitis* generalibus acquiſitæ, recipiet Advocatus ... Si effuſio ſanguinis, ſeu banni infractio, ſeu latrocinium infra alodium emerſerint, placitare non poterit Præpoſitus ſine Advocato; & exinde tertiam partem recipiet Advocatus.

Pluribus hæc oſtendit Du Cange loco citato, ac dein notat, quòd Eccleſiarum Prælati, dum hæc tenebantur *Placita* ſive judicia, Advocatis & eorum famulis certa ac definita cibaria exhibere tenerentur.

XXVII. At Advocati hiſce non contenti, variis prætextibus jura ſua augebant, variaſque taxas exigebant; ipſaque Monaſteria & Eccleſias mirum in modum ſæpe gravabant; & qui facultates eorum tueri debuiſſent, eas potiùs rapiebant: & ex Defenſoribus direptores facti videbantur.

Hinc in citata charta Conradi Imperatoris: „Exactiones, talias, quas quidam precarias, vel petitiones nominant, vel accubitus vaſtatorios, Regia Cenſura contradicit penitùs Advocato." De hoc exceſſu Advocatorum ſub idem tempus ſcilicet ſæculo XII. querelæ paſſim in Pontificum, Conciliorum ac Regum, quin & Fundatorum diplomatibus occurrunt; ut videre eſt apud Du Cange loco indicato, quibus jungi poteſt Decretalis Lucii III. in *Cap.* 23. *h. t. de Jure Patronatus*.

XXVIII. Quin & Advocati, præcipuè perſonæ illuſtres, advocationes ſuas aliis in Beneficium ſeu in feudum dabant. Hujus exemplum occurrit in charta Adelberonis III. Metenſis Epiſcopi, in qua explicat jura ad Monaſterii Trudonenſis Advocatum, & Subadvocatum pertinentia, anno 1065. ubi meminit cujuſdam Odonis *eamdem Advocatiam in Beneficio* habentis; apud Miræum in *Notitia Eccleſiarum Belgicarum c.* 90. Et apud eumdem in Diplomatibus Belgicis *lib.* 1. *c.* 33. notum facit Balduinus Pius Comes Flandriæ quòd Advocatiam Monaſterii Eihamenſis ſibi retineat, ſed tamen Subadvocatum ſtatuat Arnulphum de Aldenarda; cui *injungimus* (ait) *ſupplere vicem noſtri, in parvis tantum negotiis, nobis majora reſervames*.

Rationem præmiſerat: „Sed quia vicini ejuſdem Eccleſiæ nonnullas moleſtias ei inferunt, pro quibus ad nos ſæpe recurrere vos oportet, nos verò circa curam noſtri principatus occupari de ſingulis minutis rebus non valemus ad adjutorium veſtrum venire, alia via aggreſſi ſumus vobis conſultum facere.

XXIX. Cùm autem ejuſdem Monaſterii aut Eccleſiæ plura eſſent nonnunquam prædia à ſe invicem, & à Monaſterio diſſita, contingebat, prætextu facilioris tuitionis, ab eodem Advocato plures dari Subadvocatos; quorum numero non rarò Monaſteria & Eccleſiæ haud modicè gravabantur: idroque nonnunquam in ipſa fundatione numerus determinabatur.

Hujus rei teſtimonium ſuppeditat diploma Othonis I. Imp. quo conſtituit vice ſua Advocatum Monaſterii Gemblacenſis Lambertum Comitem Lovanienſem, ea adjecta conditione, „ut Comes Lovanienſis numquam in Advocatiam Gemblacenſem, præter *unum Subadvocatum* habeat: id eſt, ut donum hujus Advocatiæ à Rege (qui major Advocatus eſt) pluſquam ad *tertiam* manum numquam deveniat.

XXX. Dein adjicit, quòd „Subadvocatus in villis ad Abbatiam pertinentibus nihil aliud juris habeat, niſi per ſingulos annos de unaquaque domo denarium unum, gallinam unam, avenæ ſextarium unum.

XXXI. Verùm cùm experientia quotidiana doceret, quòd neque Canones, neque Principum Edicta, neque Fundatorum leges ſufficerent Advocatorum exceſſus comprimere; tandem Monaſteria & Eccleſiæ vice privilegii habuerunt, à ſimilibus Advocatis liberari; aut ſaltem poſſe pro ſuo arbitrio, quem vellent, Advocatum eligere; neque poſſe eum *Placitum* niſi invitatum tenere.

XXXII. Apud Miræum in Notitia Eccleſiarum Belgicarum *cap.* 87. exhibetur diploma Henrici III. in quo deplorat, Nivellenſem Abbatiam multis calamitatibus

Digitized by Google

fuiſſe attritam; prædia multa à Comitibus fuiſſe occupata, quæ reſtitui mandat; ac dein ſubjungit: „Non ſit ibi Advocatus quiſquam vel Comes, niſi quem Abbatiſſa elegerit; nec requirat ipſe Advocatus vel Comes aliquod judicium vel placitum, niſi invitetur ab Abbatiſſa vel Præpoſito; Sit ab omni poteſtate Comitis vel Advocati ulterius libera; niſi invitentur juſtitiæ cauſa.

Et quidem cap. 104. extat inſtrumentum dotationis Collegii Canonicorum Lenſenſis in Artheſia per Comitem Boloniæ, quo „liberam poteſtatem concedit Canonicis aſſumendi quemcumque voluerint Advocatum, qui tamdiu & non ulteriùs, eorum rebus vel eorum cauſis præſit, quamdiu eis placuerit.

XXXIII. Videri etiam poteſt diploma Godefredi Barbati Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, quo Montem ſancti Guiberti immunitate ac privilegiis anno 1123. honorat; atque inter alia decrevit, ut; „Uno me excepto, nullus ibi quidquam juris haberet; Advocatum nullum, niſi me ſuſciperet. Per Abbatem & per me, ſi neceſſitas exigeret, componenda componerentur, corrigenda corrigerentur." Apud Miræum in Codice Piarum Donationum c. 76.

Hic obiter notandum, quòd ad Monaſteria quæ ipſos Principes Supremos pro Advocatis ſeu Protectoribus habuere, alludat Synodus Tridentina *Seſſ. 25. c. 8. de Reformat.* à viſitatione Epiſcoporum eximens *pia loca quæ ſub Regum* IMMEDIATA *protectione ſunt, ſine eorum licentia.*

XXXIV. Refert Zypæus *Reſponſo 1. de Jure Patronatus, n. 15.* quòd „Conradus II. Imp. Ducibus Brabantiæ jus Advocatiæ concedat in omnes Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas; earumque bona in ſuo principatu exiſtentium; ſed in gratiam ipſorum, Quia nimis grave eis eſſet propter diſtantiam & paupertatem Regem ipſum adire. Ubi & hoc, ait, nulli licitum eſſe alicujus Eccleſiæ Advocatiam uſurpare, niſi banno Regio ad hoc eſſet inſtitutus. Et idcirco mandat ut nomine Imperii ea tueantur, & defendant; ita quòd, inquit, *ab ipſis nil per poteſtatem recipiant, aut exigant præter jus Advocatiæ; quia Advocati non debent eſſe deprædatores, ſed Defenſores Eccleſiarum.*

XXXV. Deinde *n. 16.* ſubjungit; „Cùm Duces Brabantiæ progreſſu temporis plura exegiſſent, ſub Joanne III. anno 1336. eſt tranſactum, ut per omnes ſimul Brabantiæ Prælatos præſtitis 1600. cerevvíis, quas angarias vocat, & canum certorum dierum nutrimentis, ab omni ulteriori onere eſſent liberi; *ſalvis cerevvíis recipi conſuetis in expeditionibus, & cavalcaturis publicis, cùm eos guerram apertam habere contigerit.*

XXXVI. Hujus Advocatiæ reliquiæ indubiè ſunt, quòd Prælati in Brabantia ſpecialiter ipſum Ducem ſive ejus ſupremum Senatum pro judice recognoſcant. Et in Tabulis Legum Brabantiæ Joannis Ducis anni 1312. decernitur: „Inſuper volumus, ut Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualeſcumque Religioſi, ſi quandò offendantur, ad arbitrium noſtrum ſpectent.

„Hinc Carolus V. in Inſtructione Præfecti ſaltuum, Venatoris Brabantiæ, ſeu *Warant meeſter* anno 1545. ultim. Febr. art. 1. aſſerit, quòd ab omni ævo Dux Brabantiæ fuit tutor & protector omnium Monaſteriorum, & locorum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit, & protegit, & ideo idem Venator omnes injuriantes ejus punire poteſt, & de omnibus delictis in Monaſteriis ab aliquibus eò venientibus commiſſis cognoſcere, & punire, excluſo loci Ordinario Officiario, qui nequidem per præventionem puniri poteſt. Ut Concil. Brabant. 1545. irritum declaravit compoſitionem à Majore de Merchten factam, cum quodam qui ſilvas Monaſterii de Diligem inciderat ſeu truncarat; cujus correctio non erat ſub ordinariis juriſdictione, ſed Principi ut *Advocato* Monaſteriorum competit, qui eam exercet per d. Venatorem.

Hactenus Zypæus in Jure Novo tit. *de Foro competenti num. 3.* qui & ibidem ſubjicit, cur hæc munio nominatim Præfecto ſaltuum à Duce demandata ſit; „Quæ res (ait) originem eam habuit, quòd primi Monachi & Regulares ſolerent in ſaltibus, & rure habitare, ut ſemoti à ſtrepitu ſæculari divinis contemplationibus liberiùs vacarent."

XXXVII. Porrò ſicuti contra Abbates ſæculares, & Commendatarios efficaciſſimum medium eſſe diximus *part. 1. tit. 23. c. 6.* ſi proventus Monaſteriorum diſtribuantur ſecundùm intentionem Fundatorum; ſimiliter nullum potentius remedium erit adversùs exceſſus Advocatorum, quàm ſi proventus Eccleſiarum & Monaſteriorum in uſus pios & pauperum alimoniam impendantur. Dum enim Principes vident; bona à ſuis Majoribus donata juxta leges fundationis, & piam parentum voluntatem diſtribui, incitantur ut piæ Majorum ſuorum intentioni foveant, eamque adjuvent: at quandò è converſo vident, bona illa contra Fundatorum mentem in luxum & profanos uſus inſumi, incitantur ut ea retrahant, aut ſaltem minùs defendant; atque frequenter verificatur illud vulgatum, *Quod non capit Chriſtus, recipit Fiſcus.*

CAPUT II.

De varia Specie Juris Patronatus.

1. *Primis ſæculis omne Jus Patronatus erat ejuſdem natura.*
2. *In Synodo VIII. videtur aliquod veſtigium diſtinctionis.*
3. *Hodie aliud eſt laicum, aliud Eccleſiaſticum; & notabiles utriuſque differentia.*
4. *Non omne quod competit perſonæ Eccleſiaſticæ eſt Eccleſiaſticum.*
5. *Etiam competens Eccleſiaſtico ob donatos proventus Eccleſiaſticos, non eſt ſemper Eccleſiaſticum.*
6. *Quid ſit propriè Jus Patronatus Eccleſiaſticum.*
7. *Poteſt eſſe Eccleſiaſticum, licèt ex fundatione laici habeat originem.*
8. *Deſcriptio Juris Patronatus laicalis.*
9. *Laicale etiam eſt, licèt patrimonium acquiſitum ſit ex rebus Eccleſiæ.*
10. *In dubio potiùs cenſetur laicum, quàm Eccleſiaſticum.*
11. *Jus Patronatus laicale, quando dicatur reale.*
12. *Hujus juris in Decretalibus frequens mentio occurrit.*
13. *Hoc Jus originem habuit ex Oratoriis in Nobilium caſtris & villis conſtructis.*
14. *Nominatio Presbyterorum ad ſimilia Oratoria, primitùs non erat propriè* Præſentatio.
15. *Quomodo in veram præſentationem tranſierit.*
16. *Jus Patronatus Eccleſiarum ruralium, & minorum Capitulorum hinc originem ſumpſiſſe videtur.*
17. *Quandonam Jus Patronatus laicum dicatur perſo*nale.
18. *Idem Beneficium ſubinde eſt Juris Patronatus laici & Eccleſiaſtici.*
19. *Aliquandò laicus & Eccleſiaſticus tantùm concurrunt diviſim, vel alternativè.*
20. *Simili caſu utrumque Jus Patronatus manet ſeparatum.*
21. *Eccleſiaſticus in ſuo turno gaudet prærogativis laici.*
22. *Si laicus & Eccleſiaſticus verè concurrant, erit Jus Patronatus* mixtum.
23. *In mixto attenditur qualitas conſervationi Juris Patronatus magis favens.*
24. *Si agatur de præſcriptione, attenditur jus Eccleſiaſticum.*
25. *Sæpius attenditur laicum ob hujus prærogativas.*
26. *Id procedit licèt plures ſint Eccleſiaſtici, & unus tantùm laicus.*
27. *Jus Patronatus ad Beguinas, Confraternitatem laicam, aut Eccleſiarum Æditues ſpectans; quale ſit?*
28. *Jus Patronatus ad Univerſitatem Pariſienſem pertinens declaratum fuit* laicale.
29. *Prædicta jura licèt poſſint dici mixta, prævalet tamen qualitas laicalis.*

I. NOtant communiter Interpretes, multis ſæculis unius duntaxat generis Jus Patronatus fuiſſe; neque differentiam ullam inter Eccleſiaſticum & laicum in antiquis Canonibus, vel Novellis Juſtiniani notam eſſe; ſed diviſionem Juris Patronatus in Eccleſiaſticum & lai-

Digitized by Google

& laicum; & diſſident ab inter utrumque ſenſim labentibus ſæculis, non tam Canone, quàm conſuetudine invaluiſſe; uti infrà *cap.* 5. oſtendetur.

II. Aliquod veſtigium diſtinctionis videtur occurrere in Canone 15. Concilii œcumenici VIII. circa finem ſæculi IX. Dicitur enim: „ Si Epiſcopus convictus fuerit conſtruxiſſe Monaſterium de reditibus Eccleſiaſticis; tradat ipſum eidem Eccleſiæ Monaſterium; ſi verò de *propriis* rebus aut aliis quibuſdam conventionibus, habeat id ſecundùm propriam poteſtatem & voluntatem, omni vita ſua; & poſt finem vitæ dimittat & conferat hoc quibuſcumque voluerit, non tamen ſeculare diverſorum fiat. “

III. Hic de Jure Patronatus ipſius Monaſterii agi, ex contextu Canonis fat veriſimile apparet: quidquid interim ſit, hoc indubitatum eſt, hodie receptam eſſe diviſionem Juris Patronatus in *laicum & Eccleſiaſticum*; atque inter utrumque varias ac notabiles intercedere differentias; ut proinde neceſſe ſit ſcire, ad quam ſpeciem hoc illudvè Jus Patronatus referendum ſit.

IV. Jus Patronatus non ſemper Eccleſiaſticum eſt, quia competit perſonæ Eccleſiaſticæ; niſi illi ratione tituli Eccleſiaſtici, ſive Eccleſiæ competat. Quod enim ratione ſanguinis aut patrimonii competit, ſemper cenſetur laicum, ſive obtinens ſit laica ſive Eccleſiaſtica perſona. Clericus enim quoad patrimonalia reputatur laicus.

V. Imò cùm Clerici hodie proventus Eccleſiaſticos adinſtar patrimonii *ſuos* faciant; & in foro externo ut patrimonialia paſſim reputentur quoad liberam diſpoſitionem tam inter vivos, quàm mortis cauſa, Jus Patronatus ex propriis ejuſmodi bonis Clerico obveniens, *laicum* & patrimoniale reputabitur; ait Franciſcus Le Roy in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus cap.* 6. „ niſi Clericus palam & conceptiſſimis verbis teſtetur & ſcribat, ſe Eccleſiam illam fundare ex bonis alterius Eccleſiæ quam tenet, eique Jus Patronatus addicat.

VI. Jus Patronatus Eccleſiaſticum itaque propriè dicitur, quod competit Eccleſiæ, ſeu ratione Eccleſiæ, ſive Clerico, ſive etiam laicæ perſonæ, v. gr. Abbatiſſæ.

VII. Neque refert, quòd primitus ex patrimonio & fundatione laici originem habuerit: nam ſufficit poſtea quovis modò, ſive teſtamento, aut donatione, tranſlatum eſſe in Eccleſiam Capitulum ſeu Collegium Eccleſiaſticum, Canonicorum regularium, aut ſecularium, aut alicui Dignitati, aut Beneficio Eccleſiaſtico eſſe annexum.

Ita communiter docent Canoniſtæ; & non obſcurè probatur in *cap. unico de Jure Patronatus in* 6. ubi dicitur, quòd Eccleſia vel Monaſterium, cui à laico Juris Patronatus collatio facta eſt, habeat *ſemeſtre* ad præſentandum: quod evidens eſt Juris Patronatus Eccleſiaſtici indicium; uti infrà *cap.* 5. videbimus.

Huic Canoniſtarum reſolutioni etiam conſonat moderna praxis. Hoc ipſo enim quòd Jus Patronatus probatur alicui competere ratione dignitatis aut tituli Eccleſiaſtici, reputatur Eccleſiaſticum; neque de origine ipſius ulterius inquiritur.

VIII. Laicale verò appellatur, quod alicui ſive laico ſive Clerico competit ratione proprii patrimonii, non Beneficii, vel Eccleſiæ.

IX. „ Nec intereſt quòd patrimonium illud acquiſitum ſit intuitu Eccleſiæ. Quia cùm ex generali conſuetudine Clerici de talibus bonis teſtari poſſint, & in illis eis ab inteſtato ſuccedatur ſicuti in patrimonialibus, videtur Clericus dotans, vel exſtruens Eccleſiam ſibi ſuiſque hæredibus, vel conſanguineis Jus Patronatus ratione patrimonii reſervaſſe, & ita laicale judicatur. “ Ita Emmanuel Gonzales *ad cap.* 5. *de Jure Patronatus n.* 3. conſentitque Franciſcus Le Roy in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus cap.* 6.

X. Quin & ibidem tradit, „ verius eſſe, quòd ſi dubium ſit, quale ſit jus Clerico competens, an laicum, an Eccleſiaſticum, In *dubio* judicandum ſit *laicale*; quia Clerici nihil habere præſumuntur in bonis, ut de ſancto Auguſtino Poſſidius; & quia omnes ferè antiqui Canones, ubi de jure Fondatorum, agunt tantum de laicis & eorum hæredibus. “ Hæc Le Roy, addens ita in Gallia obtinere, ob privilegia huic ſpecialiter competentia; idque confirmari credens verbis Guillielmi Benedicti ad *cap.* RAYNUTIUS, verbo *Et uxorem* NOMINE ADELASIAM, *Decif.* 2. *num.* 24. „ Omnia Beneficia præſupponuntur habere Patronos, Fundatores, aut Dotantes, cùm naturaliter Beneficia non naſcantur, ſed producantur in eſſe artificialiter per laicos, qui ut plurimùm ſunt Eccleſiarum Fondatores. “

XI. Jus Patronatus ulteriùs dividitur in reale & perſonale. Reale dicitur, quod glebæ ſeu fundo, vel caſtro alicui adhæret, & Fundatori adſcriptum eſt.

Si jus Patronatus ſit reale, ſive adhærens alicui feudo; illudque cum *nexu feudali* tranſierit in Monaſterium vel Capitulum, jus Patronatus huic feudo annexum manere, & reputari Laicum notat Molinæus *ad Conſuetudines Pariſienſes*, §. 45. *num.* 24. & ad Regulam Cancellariæ de infirmis Reſignantibus *n.* 46. & in notis ad hunc locum Molinæi Gregorius Lovetius ita ſcribens; „ Eccleſiaſtici (qui inter homines *manus mortuæ* in Regno annumerantur) ex Regis privilegio (admortizamenta Pragmatici vocant) poſſunt in Regno immobilia poſſidere, feuda & alias feudales dignitates: & tales, privilegii virtute, feuda integrè poſſident ſine ulla diminutione cum omni jure, ut cæteri Regni homines, nec feudorum jura in aliquo in eorum perſona diminuuntur: ideò ſi jura Patronatus à feudis dependeant, naturam, & qualitatem primam juris Patronatus *Laicorum* retinent, quæ non confunditur, nec mutatur: Eccleſia enim alio jure immobilia poſſidet, alio ea quæ ſunt juris *ſpiritualis*, ſeu *Eccleſiaſtici*: cauſæ ſunt diſtinctæ, media ſeparata, extrema veluti inter ſeſe oppoſita, quæ unionem & confuſionem impediunt, & cùm Eccleſiaſtici Ordinis interſit, primam hanc juris Patronatus qualitatem retinere, ut libera, & abſque ulla Summi Pontificis præventione juris Patronatus remaneat diſpoſitio, iniquum eſſet, privilegia conceſſa eis eſſe damnoſa. “

Hæc porrò procedunt & dicta ſunt de illo jure Patronatus ratione feudi competente, non de illo, quod ratione *perſonæ* tantum competit: „ Si enim jus illud Patronatus *merè perſonale* ad Eccleſiam quoquo titulo pervenerit, erit Eccleſiaſticum; cùm primum *Laici* ſubjectum amiſerit, & aliud Eccleſiaſticum ſuſceperit: ita intelligitur (ait Author prædictus) *cap. Si Laicus de jure Patronatus in* 6. non verò de Patronatu fundo vel feudo inhærenti, ut imperiti nonnulli dixerunt. “

XII. Hujus Juris Patronatus mentio occurrit in *cap.* 18. *X. de Sententia & Re judic.* ubi quæſtio incidit occaſione fundi, vel curiæ in pignus dati, cui Jus Patronatus adhærebat: An præſentatio vigore hujus Juris Patronatus competeret Creditori, cui fundus datus erat *in pignus*; an verò ipſi Debitori, qui manet dominus fundi. De qua quæſtione agetur *cap.* 4. Et in *cap.* 7. *X. de Jure Patronatus*, ſupponitur Jus Patronatus annexum certæ *villæ*; quæriturque cui competat, an domino villæ, an ei cui villa data erat *ad firmam*; de qua quæſtione ſimiliter *cap.* 4. diſcurretur.

XIII. Jus Patronatus hoc originem habuiſſe apparet ex Oratoriis & Sacellis, quæ jampridem viri nobiles circa ſuos fundos, aut in ſuis domibus exſtruebant. Cùm enim domus ſeu caſtra ipſorum, vel etiam villæ fundis ipſorum adjacentes procul ab Eccleſia Parochiali diſtarent, pro commoditate familiæ hæc Oratoria vel Sacella exſtruebant; iiſque Presbyteros, qui Sacra peragerent præficiebant cum conſenſu Epiſcopi; uti colligi poteſt ex Canone 22. Synodi Agathenſis; necnon multis Canonibus Conciliorum ſæculo VII. & VIII. celebratorum; in quibus ſæpiùs hujuſmodi Oratoriorum & Presbyterorum mentio fit. Porrò quia hæc Oratoria & Sacella pro commoditate caſtrorum vel Villarum, ſeu ea inhabitantium erant inſtructa; viſum fuit, quòd ex mente Fundatorum ſequi deberent dominos caſtrorum & villarum: ac per conſequens, & ipſis deferendam aſſumptionem, ſeu nominationem Presbyterorum, qui hiſce Oratoriis vel Sacellis deſervirent.

XIV. Hæc quidem nominatio Presbyterorum ad hujuſmodi domeſtica Oratoria primitùs non erat propriè dicta *præſentatio*; qualis hodie Patronis competit, quia

cum

cùm Oratoria hæc non eſſent erecta in Beneficia, dici nequibat *præſentatio* ſtrictè dicta. Præſentatio enim tantùm fit ad Beneficia: ſive conſiſtit in nominatione Clerici ad Beneficia.

XV. Verùm ſucceſſu temporis, Oratoria ſeu Sacella pro commoditate Nobilium eorumque familiis exstructa & fundata, non tantùm in Beneficia ſimplicia, ſed etiam in Parochiales Eccleſias mutata fuere; uti oſtendit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcipl. Eccleſ. parte 2. lib. 1. cap. 33.*

XVI. Imò cùm Principes ſubinde plures Presbyteros in ſuis caſtris aut villis adſcripſerint, qui ibidem integrum Officium Canonicum peragerent, contigit, ut Oratoria ſimilia in Canonicorum Capitula degeneraverint. Exemplum hujus habemus in Canonicis Capellæ Ducis Burgundiæ, de quibus in *cap. 16. de Privilegiis.*

Dum ergo prædicta Oratoria ſeu Sacella tranſierunt in ſimilia Beneficia, manſit Jus Patronatus ſeu Jus Præſentationis apud illos, quibus fuerat jus nominandi Presbyteros, priuſquam eſſent in Beneficia erecta.

Hinc non malè advertit, qui hanc eſſe cauſam autumat, cur plures Eccleſiæ Parochiales, & minora Capitula ruri exiſtentia, ſint Juris Patronatus laici.

XVII. Jus Patronatus laicum dici poteſt *perſonale*, quando ex fundatione, dotatione, aliove titulo competit independenter ab aliqua certa re, cui eſſet annexum.

Nec enim *perſonale dicitur*, quia certæ alicui perſonæ adſtrictum ſit; ſed ut ab eo diſtinguatur, quod *rei* inhæret: ſicuti hodie perſonalia nomina ſeu credita non eo tantùm titulo dicuntur, quòd certam aliquam perſonam non egrediantur, nec ad hæredes tranſeant; ſed quòd prædiis, aliiſque rebus non inhæreant: neque realizatæ, ut loquuntur, ſint, at in mera perſonalitate ſubſiſtent.

XVIII. Interdum contingit, ut idem Beneficium ſit Juris Patronatus laici & Eccleſiaſtici, ſintque revera ejuſdem Beneficii duo Patroni, alter laicus, alter Eccleſiaſticus.

XIX. Contingere verò poteſt, ut hi Patroni in præſentatione non ſimultaneè, ſed diviſim vel alternativè concurrant: ita ut per vices ſeu per turnum Jure Patronatus utantur: atque in turno unius interquieſcat & quaſi ceſſet Jus Patronatus alterius, ipſæque litteræ præſentationis unius tantùm Patroni, ſcilicet Turnarii mentionem faciant.

XX. Hoc caſu, cùm propriè hi duo Patroni non concurrant in præſentatione, ſed ſinguli ſeparatim ſuo jure utantur, etiam ipſa Jura Patronatus non cenſentur ſibi juncta; nec unum alteri commixtum; nec dici poteſt conflatum è bino illo Jure Patronatus *unicum*, quod *mixtum* diceretur: at in turno laici manet mere laicale; in turno autem Eccleſiaſtici merè Eccleſiaſticum.

XXI. Quare in turno Eccleſiaſtici ſortitur conditionem & qualitatem Juris Patronatus Eccleſiaſtici.

Unde, licèt præventio Papæ locum non habeat in Gallia, quoad Beneficia Juris Patronatus laici aut mixti, eam tamen locum habere in turno Eccleſiaſtici, quando prædicto modo turnatim conferunt laicus & Eccleſiaſticus, non ſemel judicatum fuiſſe refert Chatondas in Obſervat. ad Jus Francorum. Item ſubjacere nominationi Graduatorum judicatum refertur in libro cui, titulus, *Journal des Audiences; parte 2. lib. 2. cap. 43.*

XXII. Si autem Patroni hi, ſcilicet laicus & Eccleſiaſticus verè concurrant in uſo Juris Patronatus; atque ſimul præſentent; litteræque præſentationis utriuſque nomine expediantur, tunc jura illa ſibi invicem quaſi miſcentur, atque unum quodammodo Jus Patronatus conſtituunt, quod *mixtum*, tamquam ex duobus compoſitum dici ſolet.

XXIII. Cùm igitur hoc jus habeat mixturam utriuſque juris Eccleſiaſtici & laici, etiam naturam & conditionem utriuſque induit: ita quidem ut in caſu particolari, attendatur conditio unius aut alterius quæ conſervationi ipſius juris videtur favere. Et ratio eſt, quam tradit Gloſſa, & quam omnes paſſim ſequuntur, in *cap. unico, de Jure Patronatus in 6.* quòd propter communionem non privilegiatus ſortitur naturam privilegiati.

XXIV. Hinc infert Fagnanus ad *cap.* CUM PROPTER *ii de Jure Patronatus, num. 28. & 29.* quòd „ ſi agatur de præſcriptione Patronatus mixti, in qua Eccleſia eſt magis privilegiata, quàm laicus, cenſetur Patronatus totus Eccleſiaſticus; ut requiratur, ad ejus præſcriptionem idem tempus, quod requiritur contra Eccleſiam. Similiter cùm Patronus laicus habeat ad præſentandum quadrimeſtre, Eccleſiaſticus ſemeſtre, ſi mixtum ſit Patronatus, uterque Patronus habebit ſemeſtre, quia hoc caſu melior eſt conditio Patronatus Eccleſiaſtici, quàm laicalis. "

XXV. Deinde de prærogativis Juris Patronatus laicalis ſubjicit: „ E converſo ſi verſemur in materia in qua Jus Patronatus laicorum ſit firmius, & magis privilegiatum, quàm Eccleſiaſticum, Patronatus mixtus ex utroque totus cenſetur laicalis. Et ideò cùm in materia derogationis potentior ſit Patronatus laicalis quàm Eccleſiaſticus, quamvis Legatus *de latere* poſſit conferre Beneficia Juris Patronatus Eccleſiaſtici, non tamen poterit conferre quæ ſunt Patronatus *mixti*: quia in hoc reputantur, ac ſi eſſent Patronatus *ex toto* laicalis. "

XXVI. Probat quoque ibidem Fagnanus, quod & ſupra *tit. 23. cap. 4.* diximus, Jus Patronatus mixtum cenſeri laicale, quoad prærogativas Juris laicalis, tametſi multo plures eſſent Eccleſiaſtici Patroni, quàm laici: imò tametſi multi eſſent Eccleſiaſtici, & unus dumtaxat laicus; atque tandem *n. 59.* ex dictis concludit, „ in mixtis prævalere qualitatem magis faventem, & per quam jus alterius non læditur ex communione, etiamſi qualitates contrariæ ſint numero plures. "

XXVII. De aliquibus Juribus Patronatus jampridem dubitatum fuit, cui ſpeciei accenſenda eſſent, & conſequenter quibus regulis & conditionibus ſubjacerent.

Atque ita dubitatur de Jure Patronatus ad Confraternitatem laicorum, aut Eccleſiarum Ædituos ſpectante, cujus generis cenſendum ſit. Credit Philippus Probus in additionibus ad Gloſſam Pragmaticam, *de Collat. §. ſtatuit*, verbo *Præſentatio*, Jus Patronatus competens Beguinis, prout & illud quod obtinent Procuratores Fabricæ, eſſe Eccleſiaſticum. Idipſum notat, *tit. de Elect. §. quod ſi quis*, verbo *Fabrica*.

Covarruvias verò, *Practic. qq. cap. 36. n. 8.* loquens de Beneficiis ſpectantibus ad Jus Patronatus, ſeu præſentationem alicujus Fraternitatis laicorum, qui ſolent cauſa pietatis Collegia aliqua conſtituere, cenſet hoc Jus Patronatus & ei ſimile, non eſſe Eccleſiaſticum, ſed *laicorum*.

„ Nam etiamſi hoc Collegium (ait) cauſa pietatis conſtitutum adhæreat, & ſit affixum alicui Eccleſiæ, ipſi tamen, ex quibus Collegium & Univerſitas conſtat, & ad quorum voces ac ſuffragia præſentatio fit, laici ſunt omninò, & ad hanc Univerſitatem laicorum præſentatio pertinet, non ad Eccleſiam, nec ad aliquam Eccleſiaſticam dignitatem. Sic ſanè aliquot aliis rationibus adductis hanc opinionem veram eſſe cenſet Felinus. Unde omnia, quæ conveniunt Juri Patronatus laicorum, erunt planè applicanda, & aptanda huic Juri Patronatus competenti Fraternitatibus laicorum etiamſi hæc Collegia adhæreant alicui ſpeciali Eccleſiæ. Atque ideò apud Hiſpanos non admittuntur derogationes, quæ fiunt in præjudicium præſentationis, quæ ad hæc Collegia pertinent. "

XXVIII. Similiter refert Renatus Choppinus, *lib. 3. de Dominio Regis, tit. 27. n. 12.* poſt longas utrimque diſceptationes judicatum fuiſſe à Supremo Regis Senatu, Jus Patronatus ſpectans ad Univerſitatem Pariſienſem, cenſeri eatenus ſaltem eſſe *laicum*, ut ei per reſervationem, præventionem, aliiſque modis derogari nequeat, ſed placere ab Academia ſola, quaſi à profano „ Patrono ad vacua impoſterum Sacella candidatos ſuos offerri nominatique ordinario Collatori " uti loquitur Choppinus.

XXIX. Licèt enim negari nequeat quin ſimilia corpora aliquam rei ſpiritualis mixturam habeant, eoque titulo Jus Patronatus illis annexum meritò dici queat *mixtum*, uti ad citatum locum Gloſſographi Sanctionis Pragmaticæ, verbo *Fabrica*, in margine notavit Franciſcus Pinſonius; nihilominus, quoad prærogativas Juri Patronatus laico competentes, dici debebit, & rectè vocabitur *laicum*, juxta ea quæ de Jure Patronatus mixto ſuprà notata ſunt.

Huic

Huic conforme eſt, quòd Magiſtri Fabricæ Eccleſiarum, aut Menſæ pauperum, ſi laici ſint, & à laicis inſtituantur, ratione adminiſtrationis, non coram Judice Eccleſiaſtico, ſed laïco hodie conveniantur, ut part. 2. tit. 5. cap. 5. num. 7. notatum eſt. Indicium haud obſcurum, hujuſmodi Corpora magis ut laica, quàm ut Eccleſiaſtica reputari.

CAPUT III.

De modo acquirendi & probandi Jus Patronatus.

1. *Præcipuus titulus acquirendi Jus Patronatus eſt Eccleſiæ fundatio.*
2. *Ex fundatione acquiritur ſine ſpeciali reſervatione.*
3. *Non uſus inducit præſumptionem non reſervationis.*
4. *Ubi conſtat de fundatione, pro Jure Patronatus præſumitur.*
5. *Modo ſit vera fundatio.*
6. *Solius fundi donatio non ſufficit.*
7. *Fundatio ex Canonum præſcripto requirit dotationem ſufficientem.*
8. *Requiritur conſtructio & dotatio.*
9. *Idipſum probat Synodus Tridentina.*
10. *Fundi Dator poteſt Benefactor, ſed non Patronus haberi.*
11. *Synodus Tridentina non vult ob quamcumque dotationem Jus Patronatus admitti.*
12. *Ob dotationem aut dotis augmentum Jus Patronatus ſine conſenſu prioris Patroni non annuendum.*
13. *Fallit, ſi Patronus dotare nolit; nec aliter dos haberi queat.*
14. *Quomodo per fundi dationem, dotationem, & conſtructionem, tres Patroni conſtitui queant.*
15. *Primitùs jus hoc ſolo fundationis titulo delatum,*
16. *Cœpit poſtmodum etiam titulo præſcriptionis; & quare?*
17. *Requiritur tempus memoriam hominum excedens.*
18. *Id probatur Decreto Synodi Tridentinæ.*
19. *Quot præſentationes requirantur ad præſcriptionem?*
20. *In quibus perſonis Synodus Tridentina requirat ampliores probationes Juris Patronatus.*
21. *Nonnulla Jura Patronatus rejicit.*
22. *Qui tantum eſt in quaſi poſſeſſione Juris Patronatus, an ex Decreto Concilii Tridentini præſentare queat?*
23. *Probatio per Concilium requiſita etiam obtinet in poſſeſſorio.*
24. *Fallit, ſi tantùm ſit quæſtio cui competat.*
25. *Jus Patronatus ortum alio quàm fundationis titulo per Synodum Tridentinam abrogatum.*
26. *Concilium Tridentinum hic promulgatum ſalvo Jure Patronatus Regii & Vaſſallorum.*
27. *Decreta Concilii Tridentini in quantum reſtringunt Jus Patronatus laicorum, hic non ſunt recepta.*
28. *Probatio Juriſpatronatus hic admittitur adinſtar aliorum jurium.*
29. *Præſentatus à poſſeſſore præfertur præſentato à proprietario.*
30. *Ipſa immemorialis poſſeſſio habetur pro vero titulo, quod & in Gallia obtinet.*
31. *Olim laici Eccleſias occuparunt; & quomodo inde ortum Juſpatronatus?*
32. *Quomodo ulterius ad Monaſteria & Capitula devolutum?*
33. *An privilegio Pontificis acquiri poſſit?*

I. JUs Patronatus acquiri, ac jampridem conceſſum fuiſſe Eccleſiarum Fundatoribus, oſtendimus capite primo; hunceque eſſe legitimum magiſque probatum titulum Juris Patronatus nemo dubitat.

II. Et quidem vi fundationis acquiri Jus Patronatus ſine ſpeciali reſervatione fundatoris, aut conceſſione Epiſcopi, non obſcurè inſinuat Clemens III. in *Cap. 25. tit. de Jurepatronatus*; præſertim ſi addantur quæ leguntur in integra Decretali apud Antonium Auguſtinum in ſecunda Decretalium collectione. Conſtat enim ex integra Decretali, quæſitum fuiſſe à Clemente III. *Si aliquis efficiatur* SOLA *Eccleſiæ conſtructione Patronus.* Cui quæſito ita reſpondit Pontifex: *Quòd ſi aliquis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit, ex eo Juſpatronatus acquirit*; quaſi diceret ſolam fundationem ſufficere, nec requiri ſpecialem juris illius reſervationem.

Hinc Gloſſa ad *Can. 6. de Conſecrat. diſt. 1.* ait: Fundatori Jus Patronatus *ipſo jure* debetur, etiamſi non petat, vel in pactum deducat.

Hanc opinionem multis aſtruit Franciſcus Le Roy in Prolegomenis ad Commentarium de Jurepatronatus c. 13. & ita in Rota Romana reſolutum fuiſſe refert. Unà tamen monet, quòd licèt ſpecialis reſervatio non ſit neceſſaria, præſertim per ſcripturam, tutius tamen ſit, tabulas conſcribi, & in iis Juſpatronatus nominatim reſervetur, ut ſi dubitetur, faciliùs probari poſſit.

III. Attamen ſi ab antiquo fundata fuerit Eccleſia, & Fundator ejuſve hæredes Juſpatronatus uſi non ſint, præſumendum eſt, eos in ipſa fundatione jus hoc remiſiſſe, ac voluiſſe fundare Eccleſiam liberam; aut certè ſucceſſu temporis, ſaltem tacitè, eo non utendo, renuntiaſſe; uti monet ibidem Le Roy.

IV. Interim ſi de Juſpatronatus dubitetur, & probetur aliquem eſſe Fundatorem, aut ſaltem Fundatoris hæredem, ipſi Juſpatronatus adjudicabitur: eò quòd fundatio ſecum ſoleat trahere Juſpatronatus; ideoque præſumatur Fundatori reſervatum, niſi contrarium quodammodò oſtendatur: quod & innuitur in *Cap. 41. tit. de Teſtibus*, ubi ad probandum Juſpatronatus, ſola *Fundationis* probatio requiritur.

V. Hæc autem intelligi oportet de veris Eccleſiæ Fundatoribus, id eſt, qui & fundum ac dotem convenientem pro fabrica, nec non miniſtris aliiſque neceſſariis ad Dei cultum ritè peragendum conferunt, quique ideò veri Eccleſiarum Fundatores dici merentur.

VI. Quòd enim nonnulli per *fundationem* intelligi voluerint *fundi dationem*, quaſi ſolius fundi, in quo Eccleſia materialis ædificari poſſet, datione, ſive alicujus *dotis* aſſignatione Juſpatronatus cenſeretur acquiri, à jure hodierno, & priſtinis Canonibus alienum eſt. Tam enim in Decretalibus, quàm ſacris Canonibus, fundatio accipitur pro conſtructione & dotatione, quemadmodum pluribus citatis oſtendit Le Roy in dictis Prolegomenis *cap. 13.*

VII. Deinde Canones loquentes de *fundatione* indubiè loquuntur de *fundatione* ſive conſtructione ritè, & ſecundùm Regulas Canonicas peragenda. Canones autem prohibent ædificari Eccleſiam, niſi prius aſſignentur, quæ neceſſaria ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia & miniſtrorum ſtipendiis; quinimò ante ipſam fundationem dos aſſignari debet, uti poſt alios rectè advertit Fagnanus ad *Cap.* QUONIAM *tit. de Jurepatronatus num. 24.*

VIII. Hinc ulteriùs ibidem latè probat, Juſpatronatus ſola *fundi* datione non acquiri, neque ſola conſtructione; ſed conſtructione & dotatione; quod & aſtruit Zypæus *Reſp. 3. de Jurepatronatus*; illudque conforme eſt Concilio Tridentino *Seſſ. 14. cap. 12. & Seſſ. 25. cap. 9. de Reform.*

IX. Nam dicto *cap. 12.* expreſsè dicitur: „Nemo etiam cujuſvis dignitatis Eccleſiaſticæ vel ſæcularis, quacumque ratione, niſi Eccleſiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & conſtruxerit, ſeu jam erectam, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonalibus bonis competenter dotaverit, Juſpatronatus impetrare aut obtinere poſſit, aut debeat. In caſu autem fundationis aut dotationis hujuſmodi inſtitutio Epiſcopo, & non alteri inferiori reſervetur.

X. „ Qui ergo vilem tantùm aream dederit (ait Zypæus ibidem *n. 9.*) nihil de ſuo aliud in dotem, vel ſtructuram contulerit, Patronatum acquirere non poteſt, nec hujuſmodi nomen, magna nimis ſecum jura trahens explicitè in nobis, ei Epiſcopus reſervare: benefactor quidem dici poteſt, & honor aliquis ſeſſionis, proceſſionis, ſepulturæ, &c. ex arbitrio Epiſcopi ei deferendus decerni.

XI. Quin nec ob qualemcumque dotationem Jus Patronatus ab Epiſcopis admitti debere, ſatis indicavit Synodus Tridentina citato *cap. 9.* ubi dicit: „Patronatus quiſcumque in Eccleſiis, quibuſcumque aliis Beneficiis etiam dignitatibus anteà liberis, acquiſiti à quadraginta annis citrà, & in futurum acquirendi, ſeu ex augmento

mento dotis, ſeu ex nova conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ab iiſdem Ordinariis, uti delegatis, ut ſuprà, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoſcantur: & quos non repererint ob *maximè evidentem* Eccleſiæ, vel Beneficii, ſeu dignitatis neceſſitatem legitimè conſtitutos eſſe, *in totum revocent*; atque Beneficia hujuſmodi ſine damno illa poſſidentium, & reſtituto Patronis eo, quod ab eis idcircò datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant; non obſtantibus privilegiis, conſtitutionibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Nullatenùs ergo Synodus credidit, omnem Eccleſiæ dotationem, aut conſtructionem eſſe legitimam cauſam concedendi Juris Patronatus. Conſonat id & praxi, utpotè quæ non omnes, qui Eccleſiæ non ſatis dotatæ augmentum dotis conferunt, aut ſucceſſu temporis ad inopiam redactæ ſuccurrunt, pro Patronis recipit, licèt illos Benefactoribus annumeret.

XII. Quinimò ſi vi primævæ fundationis aliovè titulo aliquis eſſet Eccleſiæ Patronus, non poſſet Epiſcopus alteri, etiam notabilem dotem de novo offerenti Jus Patronatus cum præjudicio prioris Patroni concedere, niſi hujus conſenſus accederet.

XIII. Si tamen de dotanda Eccleſia interpellatus eam dotare recuſet, ſi neceſſitas aut evidens Eccleſiæ utilitas dotem, aut certè ejus augmentum requirat, eaque haberi nequeat, niſi eam offerenti Jus Patronatus annuatur; non apparet, cur Epiſcopus Jus Patronatus huic dotanti annuere non poſſet; ſaltem ut unà cum Fundatore concurrat.

Cùm enim fundatio requirat *dotem*, cenſetur dotans quodammodò partem in fundatione habere; imò ipſi fundationi effectum tribuere. Conſtructio quippè Eccleſiæ ſine dote ad exhibendum cultum divinum, parùm utilis, & exigui effectus eſt.

XIV. Unde etiam poſt alios Canoniſtas docet Fagnanus loco citato, quòd ſi ad ipſam fundationem tres concurrant, unus aſſignando aream ſeu fundum; alius expenſas conſtructionis conferendo; & tertius eam dotando, omnes cenſeantur aſſequi Jus Patronatus, ut omnes *in ſolidum* effici Patronos; atque ita intelligendam eſſe Gloſſam dicentem, Jus Patronatus acquiri tribus ex cauſis, quas hoc vulgari verſu expreſſit: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.*

XV. Quamvis primitùs Jus Patronatus, præcipuè *laicum*, non alio, quàm *fundationis* titulo delatum fuiſſe legamus, lapſu tamen temporis receptum fuit, & titulo præſcriptionis acquiri poſſe.

XVI. Cùm enim jus illud, non ut merè ſpirituale, ſed potiùs ut temporale reputaretur, quod & ad hæredes tranſmiſſibile eſſet; ejuſque juris laicos capaces eſſe jam nemo dubitaret, conſequenter viſum eſt, nihil obſtare, quominùs præſcriptione, adinſtar aliorum jurium, acquiri poſſet: idque non tantùm contra Patronum, ſed & contra Eccleſiam *liberam* etiam à laico; quemadmodum ſat apertè deciditur in *Cap. 24. ibi de Elect.* ubi populo aſſeritur Jus præſentandi Clericum, eo ſolo titulo, quòd in *antiqua* quaſi *poſſeſſione* eligendi ſeu præſentandi eſſe oſtenderetur.

XVII. Si tamen agatur de præſcriptione Juris Patronatus, præſertim laicalis, contra Eccleſiam liberam, non ſufficit tempus 40. annorum; ſed exigitur tanti temporis quaſi poſſeſſio, cujus contraria memoria non exiſtat, juxta *Cap. 1. de Præſcript. in 6.* eò quod præſumptio ſit contra præſcribentem, ipſumque jus commune ei contradicitur. Juxta Canones enim, omnes Eccleſiæ ſunt in ordinatione Epiſcopi, & à Jure Patronatus liberæ exiſtunt; ipſumque Jus Patronatus ut quædam ſervitus Eccleſiæ impoſita conſideratur.

XVIII. Conſonat Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 9. de Reformat.* decernens, ut „ titulus Juris Patronatus ſit „ ex *fundatione*, vel *dotatione*, qui ex authentico documento, aut aliis jure requiſitis oſtendatur: ſive „ etiam ex multiplicatis præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum *memoriam excedat*, aliàſvè ſecundùm juris diſpoſitionem.

XIX. Synodus numerum præſentationum non exprimit; ſed ſimpliciter vult ex *multiplicatis* præſentationibus per curſum temporis, qui hominum memoriam excedat, factis, titulum Juris Patronatus probari: unde nec inter Doctores de numero convenit: aſſeritque Franciſcus Le Roy in citatis Prolegomenis cap. 16. in Foro ſibi per manus traditum eſſe, ad præſcribendum Juris Patronatus proprietatem contra verum Patronum, vel etiam titulo munitum, tres præſentationes requiri & ſufficere. Et hoc (ait) fortè probant ex *Cap. 3. ii de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* ubi ſummus Pontifex docet, jus eligendi per *tres* electiones non aliter acquiri, quam ſi completa ſit legitima præſcriptio.

XX. Ulteriùs Synodus Tridentina eodem *cap. 9.* vult, ut „ in iis perſonis, ſeu communitatibus, vel Univerſitatibus in quibus id ius plerumque ex uſurpatione potiùs quæſitum præſumi ſolet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio aliter ei ſuffragetur, quàm ſi præter reliqua ad eam neceſſaria, præſentationes, etiam continuatæ non minori ſaltem, quàm quinquaginta annorum ſpatio, quæ omnes effectum ſortitæ ſint, authenticis ſcripturis probentur.

XXI. Deinde ulteriùs addit: „ Reliqui Patronatus omnes in Beneficiis, tam ſæcularibus, quàm regularibus, ſeu Parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuſcumque aliis Beneficiis, in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia: ſeu facultates, & privilegia conceſſa tam in vim Patronatus, quàm alio quocumque jure nominandi, eligendi, præſentandi ad ea, cùm vacant (exceptis Patronatibus, ſuper Cathedralibus Eccleſiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem & Reges, ſeu regna poſſidentes, alioſque ſublimes, ac ſupremos Principes, jura Imperii in dominiis ſuis habentes, pertinent, & quæ in favorem ſtudiorum generalium conceſſa ſunt) in totum prorſus abrogata, & irrita, cum quaſi poſſeſſione inde ſecuta, intelligantur, Beneficiaque hujuſmodi, tamquam libera, a ſuis Collatoribus conferantur; ac proviſiones hujuſmodi plenum effectum conſequantur.

XXII. Ex his finalibus verbis deducit Fagnanus ad *Cap.* CONSULTATIONIBUS ii *de Jurepatronatus num. 9.* „ ad validitatem præſentationis vel inſtitutionis non ſufficere, ut præſentans communiter reputetur Patronus, & ſit in *quaſi poſſeſſione* juris præſentandi, niſi doceat de *titulo, & proprietate* Juris Patronatus ad præſcriptum Concilii.

XXIII. Et dein *n. 7.* refert, declaraſſe S. Congregationem, Decretum Concilii Tridentini habere locum etiam *in petitorio, & poſſeſſorio*: „ ideòque admittendam non eſſe præſentationem, nec præſentati inſtitutionem faciendam eſſe, niſi PROBATO priùs *jure* Patronatus ad præſcriptionem ejuſdem Concilii. Imò etiam ſi poſt Concilium Ordinarius admiſiſſet præſentationem ſimpliciter, & abſque cauſæ cognitione, poſſe prætenſum Patronum à ſua quaſi poſſeſſione repelli, niſi Patronatum *legitimè* probaverit juxta formam dicti Concilii. „ Quin & addit *n. 11.* „ reſolviſſe S. Congregationem, admittendum non eſſe ad præſentandum, tametſi probaverit, ſe per quadraginta annos præſentaſſe, & in poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione fuiſſe.

XXIV. Deinde monet tandem *n. 16.* ſi conſtet quidem de Jure Patronatus, ſed quæſtio ſit inter duos, cui competat; eo caſu non requiri formam probationis per Concilium Tridentinum præſcriptam; atque inter præſentatos præferendum eſſe præſentatum ab illo, qui tempore præſentationis erat in quaſi poſſeſſione præſentandi ſive Juris Patronatus.

Idipſum notat Zypæus in Jure Novo, tit. *de Jurepatronatus num. 6.* Rationem addens: „ Quippe cùm hic ceſſet ratio Decreti, ne ſcilicet Eccleſiæ liberæ in ſervitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium, redigantur.

XXV. Similiter Zypæus reflectens ad citata Decreta Concilii, aſſerere non dubitat, quòd cujuſdam Baronis Jus Patronatus magis ex proventibus jam ante Eccleſiaſticis, & privilegio, quàm ex fundatione ortum, multùm periclitaretur, *niſi* (ait) *hic Concilium Trident. ſine mutatione Juriſpatronatus eſſet receptum. Conſult. 4. de Prabendis num. 2.*

XXVI. Indubiè per finalia hæc verba indicare voluit Zypæus limitationem, quæ in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio addita fuit; & cujus ipſe meminit in Jure Novo, *tit. de Conſtit. num. 6.* ubi refert, quòd in litteris Gubernatricis Belgii, quibus nomine Regis publicatio Concilii mandabatur, expreſsè dictum fuerit, mentem Regis eſſe, nihil mutari circa Regalia jura, privi-

Digitized by Google

vilegia Suæ Majeſtatis, aut ſuorum Vaſſallorum, Statuum aut ſubjectorum, & ſpeciatim circa *Jus Patronatus*, Indultum, ſeu Jus Nominationum.

XXVII. Quæ clauſula quoad conſervationem Juris Patronatus conſonat iis quæ Concilia regia, à Gubernatrice ſuper executione Decretorum reformationis Concilii Tridentini conſulta, notaverant.

Nam ad *Capit.* 12. & 13. *Seſſ.* 24. hæc nota erat: „ Quæ ad coarctandum Jus Patronatus ſancita ſunt, conſentiunt omnes, ad Patronatus *laicos* extendi non debere.

Ad Cap. 9. *Seſſ.* 25. hæc: „ Verſiculo, *Reliqui Patronatus*, abrogatur Jus Patronatus omne, quod ex fundatione vel dotatione, quæ authentico documento oſtendatur, natum non eſt, & præſcriptio immemorialis (niſi 50. annorum continuatæ præſentationis autenthicis ſcriptis probetur) rejicitur, paucis quibuſdam Patronatibus exceptis. Id exiſtimant pleraque Concilia admitti non debere in Patronatibus *laicis*, ne jus cuiquam quæſitum auferatur, & ſubditi in *antiqua* quam habent poſſeſſione, turbentur. Nimiùm etiam coarctari probationes, ita reſtrictas, uti Synodus decrevit, præſertim quoad eos, qui circa limites Provinciarum incolunt, & hoſtilibus excurſibus expoſiti, documentis antiquis fortè ſpoliati ſunt. Probationis modum proinde arbitrio judicantium, rectiùs relinqui.

Ita refert Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antverpienſis in ſuo Tribuniano Belgico *cap.* 33. §. 52.

XXVIII. Conformiter ad has notas, & clauſulam litteris Gubernatricis appoſitam, praxis Belgii habet, ut probatio Juris Patronatus, præſertim laicalis, fiat & admittatur eadem forma, qua aliorum jurium probatio; atque poſſeſſorium adjudicetur poſſidenti, ſive ei, qui in quaſi poſſeſſione præſentandi eſſe probatur.

XXIX. Conſequenter præſentatus à poſſeſſore præfertur ei, qui eſt præſentatus à proprietario, juxta *Cap.* CONSULTATIONIBUS *ii de Jure Patronatus*, & *Cap.* Ex LITTERIS *ii eod.* qua hìc, non obſtante Decreto Concilii Tridentini, ſuum vigorem retinuerunt. Ipſa deinde poſſeſſio memoriam hominis excedens etiam hìc pro titulo habetur: neque ad fundationis aut dotationis ſpecialem titulum probandum ulteriùs urgentur, qui hujuſmodi poſſeſſionem probant.

XXX. Advertens quoque Franciſcus Florens, quòd Tridentini Patres, cùm tempore memoriam hominum excedente vellent adhuc juſtum & authenticum titulum, qui exhibeatur, ait: „ Ultimum illud non ſat probatur in Gallia, ubi vetuſtas illa pro titulo, & vicem legis tenet.

Quare & hodie verum eſt in Belgio & in Gallia, nullam fieri differentiam, ſaltem quoad juspræſentandi, intèr Jus Patronatus laicis competens titulo fundationis, & competens titulo præſcriptionis, uti jampridem notavit Rebuffus *in Praxi Benef. in tertia parte Signatura num.* 71.

XXXI. Præter fundationem & dotationem, necnon præſcriptionem, eſt & alius titulus ſeu modus, quo primùm ad laicos, & dein ad Monaſteria & Capitula Jus Patronatus ſatis frequenter tranſivit.

Circa ſeculum VIII. & IX. contigit, ut Principes non tantùm bona Eccleſiaſtica uſurparent, ſed ipſa etiam Monaſteria, quin & Parochiales Eccleſias; eaſque ſuis militibus darent in feudum, vel alodem: eoque titulo omnes eorum obventiones haberent, uti pluribus oſtendit Fileſacus in *Querela Eccleſiæ Gallicanæ*; & aliqua diximus ſupra *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 7. & plura dicentur infra, *de Congrua Parochorum portione*: ubi de primitivis Paſtoribus agetur; qui occaſionem portioni congruæ dederunt.

Hi Laici primùm quidem in his Eccleſiis, quas tamquam proprias poſſidebant, earum ſe dominos appellantes, Presbyteros aſſignatis modicis emolumentis propria auctoritate, & inconſulto Epiſcopo inſtituebant, & deſtituebant. At cùm id tamquam Eccleſiis admodum præjudicioſum in Synodis vetitum fuit, cautumque, ut nullus abſque conſenſu Epiſcopi cuilibet Presbytero det vel auferat Eccleſiam, *Can.* NEMINEM 16. *q.* 7. ex Concilio Cabilonenſi, cœperunt Presbyteros iis Eccleſiis præficiendos Epiſcopis præſentare; & ita Jus Patronatus habere in Eccleſiis, quas in Beneficium ſive alodem acceperant; uti latius deducit Franciſcus Le Roy in citatis Prolegomenis *cap.* 17.

XXXII. Adhæc, cùm plures laici Eccleſias, quas in feudum acceperant, in Monaſteria & Capitula tranſtulerint, ut infrà titulo *de Congrua Portione* oſtendetur, etiam ipſi Monachi & Canonici Presbyteros iis Eccleſiis præficiendos præſentare cœperunt; atque hinc jus præſentandi ſeu jus Patronatus Monaſteriorum & Capitulorum pro majore parte originem ſumpſit: quod licèt origine laicales fuerit; poſtquam tamen in Monaſteria & Capitula tranſivit, pro Eccleſiaſtico reputatur, uti capite præcedenti oſtendimus.

XXXIII. Sicuti præſcriptione, ita & ex privilegio ſummi Pontificis acquiri poſſe Jus Patronatus, de jure dubitatum eſt; & notat Pinſonius in *Tractatu de Beneficiis*, *titulo de Oneribus & Immunitatibus Eccleſiarum* §. 6. *num.* 8. unà tamen addens: „ Licèt illud apud nos non uſquequaque ſervetur, tamquam Ordinariorum liberæ diſpoſitioni, & collationi contrarium, cui nulli obices adjici poſſunt, niſi in ipſo fundationis acto & inſtrumento dati ſint. “

Quod hìc dicitur, ex privilegio Summi Pontificis, jus Patronatus acquiri poſſe, *de jure* certum eſſe, id intelligi debet de jure Pontificio *recentiore*, ſive *Decretalium*, quo jure Romanus Pontifex declaratur *Ordinarius Ordinariorum*, & in ea qualitate omnium Beneficiorum liberam diſpoſitionem ipſi competere aſſeritur: quo jure recepto & admiſſo, rectè concluſere ejus Commentatores, Romano Pontifici fas eſſe, concedere jus Patronatus, ſive jus præſentandi ad Beneficia, liberæ ejus diſpoſitioni (ut ſupponitur) ſubjecta.

Verùm hoc jus in Pontifice, quantumvis in Decretalibus expreſſum, non ubique Catholici recognoſcunt, nec conſequenter admittendum arbitrantur privilegium, quo Romanus Pontifex Beneficia liberæ collationis, pro ſuo arbitrio, juri Patronatus obnoxia redderet; atque ita quoad iſta Beneficia tolleret aut enervaret liberam Proviſionem Ordinariorum: & id quidem in Gallia non admitti colligitur ex verbis Pinſonii in textu relatis. Neque Belgium admitteret: quandoquidem & omnes novas reſervationes eidem fundamento innixas non recipiat, ut in decurſu notatum eſt.

CAPUT IV.

Quomodo Juſpatronatus transferatur?

1 *Jus Patronatus tranſit cum dignitate.*
2. *Hoc jus ſeparatim quomodo tranſire poſſit?*
3. *Jus Patronatus laicum* reale *tranſit cum re, cui adhæret.*
4. *Tranſit, licèt nominatim expreſſum non fuerit.*
5. *In hac alienatione non requiritur licentia Epiſcopi.*
6. *Tranſlato* utili *dominio tranſit quoque jus Patronatus.*
7. *Tranſit in conductorem* ad firmam.
8. *Elocatio* ad firmam *naturam ſapit vim contractus cenſualis.*
9. *Qua de cauſa Monaſteria prædia darent* ad firmam?
10. *Conditiones hujus contractus.*
11. *An tranſeat in maritum ratione dotis?*
12. *An in viduam ratione dotarii?*
13. *Utrùm competat uſufructuario?*
14. *Præſentatio facta à bonæ fidei poſſeſſore eſt valida; nec invalidatur re evicta.*
15. *Non tranſit in creditorem ratione pignoris.*
16. *Juſpatronatus præſertim* laicale *conſideratur hodie ut* temporale; *& de eo ſolus Judex laicus cognoſcit.*
17. *Jus hoc eſt tranſmiſſibile ad hæredes.*
18. *Tranſit ad hæredes ab inteſtato; ſi nihil in contrarium ſit ſtatutum.*
19. *Tranſit ad ſingulos hæredes in ſolidum.*
20. *Hæredes* unius *Patroni tantùm habent unum ſuffragium.*
21. *Succeditur in ſtirpes.*
22. *Poteſt jus præſentandi dividi* per turnum.
23. *Per turnum præſentant interdum* diviſim; *& tunc non eſt* mixtum.
24. *Interdum Juſpatronatus eſt mixtum, dum nominatio ſit per* turnum.
25. *Poteſt in fundatione caveri, ut non deferatur jure hæreditario: & quid tunc juris?*

26. *Unde invaluerit abuſus vendendi Jus Patronatus.*
27. *Abuſus per Pontifices reprobatus.*
28. *Habita venditio hujuſmodi ut Simoniaca.*
29. *Oſtenditur Jus Patronatus eſſe ſpirituali annexum.*
30. *Venditio Juris Patronatus hodie habetur irrita & Simoniaca.*
31. *An rectè dicatur vendi cum ipſo fundo?*
32. *Pretium fundi augendum non eſt intuitu Juris Patronatus annexi.*
33. *Unde proveniat, laicos Jus Patronatus tanti facere.*

I. JUs Patronatus Eccleſiaſticum competens ratione officii, Dignitatis, aut Beneficii Eccleſiaſtici, tranſire unà cum officio, Dignitate aut Beneficio ad quemcumque tituli illius poſſeſſorem, ad inſtar omnium aliorum jurium hujuſmodi titulo annexorum, indubitatum eſt.

II. An ſeparatim ab ipſo Officio, Dignitate aut Beneficio, in alterum transferri non poſſe citra ſolemnitatem in alienatione rerum & jurium Eccleſiæ requiſitam, probant Zypæus *Reſponſo 4. de Jure Patronatus*, & Franciſcus Le Roy in Prolegomenis ad titulam de Jure Patronatus *cap.* 18. ubi monet, in permutatione Juris Patronatus Eccleſiaſtici requiri conſenſum Epiſcopi: „ tunc enim (ait) alienatur res „ ad ipſam Eccleſiam pertinens, idcòque non niſi „ ſervatis ſolemnitatibus alienari poteſt.

III. Si Jus Patronatus laicum fuerit reale, id eſt, fundo aut caſtro vel Toparchiæ, alterivè juri aut rei annexum, tranſit inſtar alterius juris tacitè in ipſum poſſeſſorem & Dominum rei, quemadmodum notant omnes Interpretes ad *cap.* 13. *tit. de Jure Patronatus*, ubi Hoſpitalarii empto feudo, Jus Patronatus acquirere dicuntur quod huic feudo adhæret.

IV. Imò cùm hic agatur de jure inhærente ipſi rei, ut jus hoc translatum cenſeatur, neceſſe non eſt, ut in ipſius rei translatione, juris Patronatus mentio facta ſit: quemadmodum loco citato rectè obſervat Franciſcus Le Roy: ſemper enim (ait) alienatio facta præſumitur cum ſua cauſa; exemplo aliorum jurium realium, ſervitutis, hypothecæ & ſimilium, quæ ſemper rem ipſam ſequuntur, tametſi in ipſa alienatione nominatim non ſint expreſſa.

V. Ulteriùs, quia hic agitur principaliter de alienatione rei merè profanæ & laicalis; de alienatione verò Juris Patronatus dumtaxat *acceſſoriè*, ſive in conſequentiam, nullam requiri in hac alienatione Epiſcopi licentiam aliamvè ſolemnitatem in alienandis rebus Eccleſiæ obſervandam, tradunt paſſim Canoniſtæ; quibus & praxis conſonat.

VI. Ampliatur hæc concluſio ex communi Canoniſtarum doctrina, ut locum habeat, etiamſi villa aut fundus, cui Jus Patronatus inhæret, ſolummodò quoad *utile* dominium tranſierit: ita nimirum, ut ſaltem jus præſentationis ſit apud Dominum *utile*; tametſi forſan ipſum Jus Patronatus maneat apud Dominum directum.

Quamdiu enim aliquis pro Domino habetur, ſeu quamdiu habet *utile* dominium, omnis uſus ipſius rei & jurium ei annexorum eſt penes utilem Dominum; ſolo titulo dominii remanente apud Dominum directum.

VII. Hoc fundamento reſcripſit Alexander III. in *Cap.* 7. *tit. de Jure Patronatus*, præſentationem Clerici vigore Juris Patronatus annexi cuidam villæ, competiiſſe militi, ſi conſtiterit, villam illam fuiſſe à Monaſterio, cui dominium illius competebat, militi illi datam *ad firmam*; id eſt, ad longum tempus elocatam.

VIII. Quæ elocatio naturam ſapiebat cujuſdam contractus emphyteuticarii, vel potius cenſualis, quo *utile* dominium transfertur; uti probat Le Roy ad dictum *cap.* 7. & etiam Fagnanus ad idem Capitulum *n.* 12. unà obſervans, dationem ad *firmam* hic neceſſariò ſumendam pro elocatione ad longum tempus, quæ habeat naturam hujuſmodi contractus.

IX. Notat ibidem ulteriùs Franciſcus Le Roy, quòd „ ut plurimum Monaſteria vel etiam laicis, „ prædia ſua dabant ad *firmam*, vel ut edulia, alia- „ ve neceſſaria pro penſionibus acciperent ad victum „ & veſtitum ...... Vel etiam Abbates laicis prædia „ ſua dabant ad *firmam*, ad longum tempus, ad vi- „ tam, ad centum annos, ut ita eorum favorem, „ gratiam, & patrocinium emendicarent.

Deinde ſubjungit: „ Ejus rei luculentum exemplum extat apud Ingulphum in Hiſtoria Croylandenſis Monaſterii. Ubi cùm ejus Monaſterii Abbas alicujus potentioris defenſionem ſibi ſuiſque Monachis demereri vellet, placuit tenementum aliquod ad *firmam* alicui dare ad terminum vitæ: Sed tandem cuidam Comiti nomine Normanno, manerium aliquod datum eſt ad terminum centum annorum, ut illud teneat ab eo Monaſterio, & per *firmam* ſingulis annis certa quædam grana ei ſolvat. Ejus Normanni frater ſucceſſit in eam *firmam*, eamque alteri Monaſterio donavit. In Regia deſcriptione bonorum iſtius Monaſterii relatum eſt illud prædium, quia poſt elapſum *firmæ* terminum ad illud redire debet, ſed eo pendente eſt poſſeſſio firmariorum, inquit Ingulphus. “

X. Plura videri poſſunt apud Du Cange in Gloſſario, verbo *Firma*. Interim ex allegato exemplo patet, dationem ad firmam eſſe elocationem ad *longiſſimum* tempus. Ulterius, pendente firma, *firmarium* de ea diſponere poſſe, eamque inter ejus poſſeſſiones annumerari; ac tandem eam ad hæredes ejus tranſire pro reſiduo tempore: Finito autem tempore ad Dominum redire. Quæ omnia ſatis probant, per dationem ad *firmam* tranſiiſſe *utile dominium* in firmarium, directo dominio remanente penes concedentem.

Ex quo autem receptum fuit, auctoritate hujus Decretalis Alexandri III. præſentationem competere *firmario*, titulo *utilis* dominii *villæ* cui Jus Patronatus eſt annexum. Concluſerunt ulteriùs Canoniſtæ, maritum poſſe præſentare ratione Juris Patronatus fundo *dotali* annexi; uti tradit Le Roy in citatis Prolegomenis *cap.* 12. Quia (ait) jure civili maritus dicitur *Dominus* fundi dotalis; & naturale dominium uxoris durante matrimonio interquieſcit.

XI. Deinde poſtquam creditum fuit, idque auctoritate Gloſſæ, (uti notatum eſt ſupra *tit.* 21. *cap.* 11.) collationem & præſentationem Beneficiorum fructibus annumerari, concluſum fuit præſentationem ad maritum hac ratione ſpectare; quòd ipſe omnes planè fructus fundi dotalis percipiat. „ Sicut enim (ait Le Roy) homagia & ſervitia uxori debita maritus recipit & præſtat pro rebus dotalibus, quod eſt ex generali conſuetudine Franciæ, ita & Jus Patronatus exercet. “

Idipſum jampridem tradidit Rochus de Curte de Jure Patronatus, verbo *Ale vel is num.* 62. illudque ſat probari credit ex citato *cap.* 7. Nam cùm ibi etiam præferatur conductor locatori in præſentatione, debet (ait) etiam maritus præferri uxori à fortiori. Rationem præmiſerat. Quia minus jus habet conductor ad longum tempus in rebus conductis, quàm maritus in dote. Maritus enim cenſetur habere dominium dotis.

Verum quidem eſt, quòd præſentatio non ſit fructus habilis ad ſuſtentationem onerum matrimonii, quia (ait de Curte) ſufficit quòd ipſa univerſitas, in qua eſt Jus Patronatus, ad id ſit habilis; & ubi univerſitas transfertur, non conſideratur ipſum Jus Patronatus, ſed tranſit *acceſſoriè*.

Similiter non obſtat quòd maritus non poſſit percipere fructus qui in *brevi* non renaſcuntur; quia, uti advertit de Curte *n.* 64. „ maritus non percipiet iſtum fructum præſentationis tamquam maritus, & tamquam Jus Patronatus ſit de rebus dotalibus; ſed percipiet tamquam univerſitatis, & per quamdam conſequentiam. “

In textu examinata eſt quæſtio, num jus præſentandi tranſeat ad maritum, ſive utrum maritus ſtante matrimonio præſentet ad Beneficium, tametſi illud primariò competat uxori.

Hanc quæſtionem tractans Gregorius Lovetius in notis ad Molinæum in Reg. Cancellariæ de infirmis Reſign. *n.* 45. diſtinguendum exiſtimat de Jure Patronatus ratione fundi vel feudi uxoris pertinente, aut perſonali ratione ſanguinis, puta familiæ competente. Primo caſu præſentatum à marito præferendum exiſtimat: cùm nihil prorſus habeat uxor in fructibus fundi dotalis: & ea eſt Molinæi opinio *in §.* 1. *Gloſſ.* 2. *n. ad Conſuet. Pariſienſes*: non idem in ſecundo caſu (ait) cùm Jus Patronatus uxoris *perſonæ* magis adhæreat, & inter rerum dotalium fructus non ita propriè annumeretur.

Licèt hæc diſtinctio inter Jus Patronatus *reale* & *perſonale* appareat non malè hic applicata; illud tamen cer-

Digitized by Google

certum eſt, maximè hac in re valere uſum, & conſuetudinem locorum, ſi quæ probari poſſit.

XII. Eadem ratione, ſi maritus uxori poſt mortem ſuam fundum cui eſt Jus Patronatus annexum aſſignaverit in dotarium, „ ea ſola (ait Le Roy) Jus illud poſt mortem mariti exercere poteſt: quia eſt fructuaria, ſicque fructus omnes percipit, & lucratur, ita ut interquieſcat adhuc hæredum nuda proprietas.

XIII. Similiter poſt Lambertinum aliosque tradit Fagnanus loco citato n. 57. Jus præſentandi magis pertinere ad uxorem relictam uſufructuariam omnium bonorum, quàm ad hæredem.

Nihilominùs Renatus Choppinus de Dominio Gallico lib. 3. tit. 19. n. .... ſequutus Joannem de Imola, Jus præſentationis uſufructuario negat, rationem hanc ſubnectens: „ Quæcunque enim non renaſcuntur ſingulis annis, minimè habentur in fructu, nec quaſi fructus fundum augent. " Ipſe quoque Rochus de Curte loco citato, monet caſu occurrente de hac quæſtione eſſe meritò cogitandum ob varias Doctorum opiniones.

XIV. Hoc certius eſt, communi calculo receptum, præſentationem factam à bonæ fidei poſſeſſore eſſe validam; imò nec præſentatum à Beneficio vi hujuſmodi præſentationis obtento removendum; tametſi ex poſt facto conſtiterit, Jus Patronatus reverà ad præſentantem tempore præſentationis non pertinuiſſe, cap. 19. *de Jure Patronatus*, eò quòd bonæ fidei poſſeſſor fructus conſumptos faciat ſuos *irrevocabiliter*: præſertim ſi ex iis non ſit factus locupletior, uti per præſentationem factus non creditur.

XV. In creditorem cui fundus pignori datus, ſive hypothecatus eſt, Jus præſentandi non tranſire, ſi nulla juris illius *ſpecialis* mentio facta ſit, rectè poſt alios Canoniſtas tradit Fagnanus loco citato num. 28. Nam in creditorem nec directum, nec utile dominium transfertur: neque etiam fructus ſuos facit, ſed eos omnes debitori pignus luenti reſtituere tenetur.

Idipſum legitur in Synodo Salesburgenſi ann. 1420. Can. 22. „ Ad omnium quoque dubitationem, ſive quæſtionis materiam amputandam, ſtatuimus, ut ſi quis prædium ſuum, cui Jus attinet Patronatus cuiquam obligaverit indiſtinctè, jus præſentandi apud ipſum obligationem reſideat. Cùm tale jus æſtimari non poſſit, &c. ... in ſortem nequeat computari. Cùm ſemper fructus pignorata in ſortem debeant computari, juxta Canonicas & legitimas ſanctiones.

XVI. Jus Patronatus præſertim *laicale*, hodiè ubiquè habetur & conſideratur, tamquam temporale & patrimonii laicalis; ut receptum ſit, quòd ſicut de temporalibus laici coram Judice Eccleſiaſtico non ſunt conveniendi, ita nec de Jure Patronatus *laico* Judex Eccleſiaſticus cognoſcere poſſit, nec in poſſeſſorio, nec in petitorio, idque contra Decretalem Alexandri III. in cap. 3. *de Judiciis*, ubi dicitur: „ Cauſa Juris Patronatus ita conjuncta eſt & connexa ſpiritualibus cauſis, quòd nonniſi *Eccleſiaſtico* judicio valeat definiri. " Vide latè Franciſcum Le Roy in allegatis Prolegomenis cap. 29. ubi notat, ubique penè, ac ſignanter in Gallia, quæſtionem de Jure Patronatus laico non tantùm in poſſeſſorio, ſed etiam in petitorio coram Judice Regio tractari: quod & in Belgio obſervatur.

In textu notatum ſit, jus Patronatus *Laicale* in tantùm reputari *temporale*, notanter quoad competentiam judicis, ut quæſtiones ſuper eo exorientes, etiam in *Petitorio*, tam in Gallia, quàm in Belgio coram Judicibus Regiis tractari & decidi ſoleant.

Imò incidente quæſtione, num jus Patronatus eſſet *merè Laicale*, an verò *mixtum*? Parlamentum Mechlinienſe judicaſſe, cognitionem & deciſionem hujus quæſtionis ſpectare ad Judicem *Laicum* refert de Kinſchot in ſua Acceſſorum Collectione Arreſto 3.

XVIII. Adhæc jus illud tamquam portionem patrimonii, aut ſaltem titulo patrimonii acquiſitum, & quaſi temporale, ut partem hæreditatis ad hæredes una cum reliqua hæreditate tranſmitti receptum eſt; notatque Gloſſa ad Canonem Filiis caus. 16. quæſt. 7. idque indiſtinctè, ſive ſint de ſanguine, ſive extranei, uti ex Canone Consideranbum, & Canone Pium, eadem quæſt. probat Gloſſa; quam uno conſenſu ſequuntur Canoniſtæ & praxis recipit.

XVIII. Si enim nihil in tabulis fundationis occurrat, quod tranſmiſſionem ipſius Juris Patronatus ad certas perſonas; nec jus hoc alicui particulari ita adhæreat, illud jure hæreditario, ad inſtar aliorum jurium temporalium ad hæredes, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato tranſmittitur; uti notat Le Roy in ſæpè citatis Prolegomenis cap. 19.

Cùmque jus illud natura ſua ſit individuum, pro conditione individuorum tranſit in omnes hæredes *in ſolidum*; idque ſive pro æquali, ſive inæquali parte ſint hæredes; quemadmodum Jure Civili omnes filii Patroni æqualiter ſuccedunt liberto, tametſi inæqualiter à patre inſtituti ſint hæredes, *L. 6. §. 7. ff. de Operis Libertorum.*

XIX. Itaque hæredes omnes *in ſolidum* ad præſentationem concurrunt; ita tamen, ut ipſa præſentatio non dividatur; ſed ut unica non ex omnium fiat: quare rectè notavit Innocentius ad cap. 1. *de Jure Patronatus*, jus hoc quidem eſſe *in ſolidum* apud ſingulos hæredes, quoad honorem ſive jura honorifica, ſed non quoad præſentationem, quæ ita eſt apud omnes ſimul, ut apud nullum ſingulariter ſit.

XX. Cùmque hæredes in hac præſentatione repræſentent perſonam Patroni defuncti, non plus juris habere poſſunt, quàm habuit defunctus; quapropter ſi plures fuerint Patroni, omnes hi hæredes unum tantùm ſuffragium, quale habuiſſet defunctus, in ipſo actu præſentationis habebunt, *Clementin.* 2. *de Jure Patronatus.*

XXI. Ulteriùs, cùm hic non ſicut ac in aliis juribus ſuccedatur jure repræſentationis, ſive ex perſona defuncti, & meritò prævaluit ſententia Innocentii IV. & Cardinalis Hoſtienſis, ſucceſſionem fieri non in capita, ſed in *ſtirpes*, uti de hæredibus plurium Patronorum declaravit Pontifex in citata Clementina ita dicens: „ Plures ab uno Patrono Eccleſiæ relicti hæredes, vocem duntaxat unius habebunt in præſentatione Rectoris. " Quod clariùs poſtmodum expreſſit Synodus Salesburgenſis, titulo *de Jure Patronatus*, his verbis: „ Item, ſi Patronus plures filios aut hæredes reliquerit, omnes illi ſuccedant in *ſtirpes*. "

XX. Porrò facilè contingit, quòd exiſtentibus pluribus Patronis, aut Patroni unius hæredibus, diutiùs differatur præſentatio ob difficultatem conſenſus Patronorum aut hæredum in eamdem perſonam. „ Ut ergo faciliùs provideatur Eccleſiis, non inconveniens (ait Pontifex in citata Clementina) reputamus Patronos ipſos inter ſe liberè poſſe convenire, de Rectore ab eis *alternis* vicibus præſentando. " Qui præſentandi modus hodie vocari ſolet *per turnum.*

XXIII. Hic notandum, hanc præſentandi rationem non ſemper eodem modo inſtitui. Interdum enim ea lege præſentatio *alternis* vicibus, ſive *per turnum* fieri debet, ut ſinguli in ſuo *turno* ſeorſim, nulla compatroni facta mentione, præſentent ita ut in tali actu præſentationis alter Patronus nullas partes habeat; ipſumque Jus Patronatus pro ea vice videatur apud ſolum *Turnarium* eſſe. Hoc caſu, etiamſi alius jure dignitatis Eccleſiaſticæ, alius jure fundationis laicalis Jure Patronatus habeat; tamen non erit Jus Patronatus *mixtum*; ſed in *turno* Eccleſiaſtici erit merè Eccleſiaſticum; in *turno* verò laici, merè laicum.

XXIV. Si verò ita per *vices*, vel *turnum* dividatur, ut quidem *Turnarius* in ſuo turno perſonam nominet: ſed tamen utriuſque nomine præſentatio fiat, tunc propriè nec præſentatio, nec Jus Patronatus per *turnum* vel *vices* dividitur; ſed tantùm conventum videtur inter Patronos, quod ſimul conſentient in eam perſonam, quam alter ipſorum alternis vicibus nominabit: ſicque communi nomine præſentabitur.

Exemplum hujus refert Le Roy citato cap. 19. ex Guillielmo Thorneo Anglo in Chronico ad ann. 1229. Concordiæ cujuſdam inter Abbatem S. Auguſtini Cantuarienſis, & certos Barones ſuper jure Patronatus cujuſdam Eccleſiæ, ita ut quotieſcumque Eccleſia vacaverit, Abbas & conventus S. Auguſt. & Barones ſemper *ſimul* præſentabunt, ita ſcilicet, quòd „ Abbas & Conventus S. Auguſt. Cantuar. una vice liberè pro voluntate ſua conferent Eccleſiam prænominatam, cui voluerint, & Barones alia vice pro voluntate ſua. Præſentabunt autem Abbas & Conventus per litteras facientes mentionem de Jure Baronû ac S. & Barones ſimili-

„ tur de S. præſentabunt per literas facientes mentio-
„ nem de Jure Abbatiæ.

Quando hoc modo præſentant, quamvis ſinguli in ſuo nomine dicantur habere præſentationem, revera tamen individuum manet Jus Patronatus; & communi nomine exercetur: ideòque in exemplo allegato, & huic ſimilibus, revera erit Jus Patronatus mixtum, & judicari debebit prout de Jure mixto judicandum eſſe diximus, *cap.* 3.

XXV. Et hæc quidem, niſi per tabulas fundationis, aut locorum conſuetudines circa ſucceſſionem Juris Patronatus, aliud cautum fuerit.

Poteſt enim Fundator alicui de ſua familia, aut etiam extraneis Jus Patronatus aſſignare, ut nolit illud jure hæreditario, vel ſucceſſionis deferri. Et quòd niſi è liberis ſuis Jus Patronatus aſſignetur, ad evitanda diſſidia non rarò convenit. Et ita Sanctus Everardus Comes, Ludovici Pii gener in teſtamento ſuo cavit, ut ex liberis ſuis *tertius* Adalardus habeat ſuum Jus Patronatus in quadam Eccleſia. Apud Miræum in Codice Piarum Donat. *cap.* 12.

Frequenter & tabulis fundationum, & locorum conſuetudinibus obtinuit, ut Jus Patronatus primogenito de familia deferatur; præcipuè ſi feudo illuſtri jus hoc fuerit annexum: quo caſu eædem penè leges, ac interpretationes ſequendæ & accipiendæ in delatione hujuſmodi Juris Patronatus, quæ in feudis aut fideicommiſſis gentilitiis aut familiaribus traduntur, & à Doctoribus in materia feudorum & fideicommiſſorum examinantur; & huic materiæ nominatim applicatas regulas in materia feudorum & fideicommiſſorum tradi ſolitas, vide apud Franciſcum Le Roy in citatis Prolegomenis, *cap.* 8. 9. & 19.

XXVI. Cùm laici Jus Patronatus adinſtar patrimonii, rerumque temporalium per ſucceſſionem, venditiones, aliaſque contractus, unà cum patrimonio ac rebus temporalibus transferri viderent, quin & iiſdem ferè legibus ſubjacere, illud ut rem merè temporalem habendum, atque ut tale etiam ſeparatim vendi poſſe facilè ſibi perſuadebant: eamque perſuaſionem ſeculo XII. invaluiſſe, ſat inſinuat querela Joannis Saliſberienſis, *lib.* 5. *cap.* 17. *de Nugis Curialium*, dum ait: quòd *Jus advocationis aut Patronatus Eccleſiæ emeretur, ut ejus occaſione facilior eſſet aditus in Eccleſias.*

XXVII. Eamdem conſuetudinem in Anglia viguiſſe colligitur ex *cap.* 19. *de Jure Patronatus*, in prima Collectione apud Ant. Auguſtinum; & habetur in appendice ad Concilium Lateranenſe, *part.* 16. *tit. de Jure Patronatus cap.* 16. ubi Alexander III. ſcribit Wintonienſi Epiſcopo: „ Ad aures noſtras pervenit, quòd R.
„ & W. quòd Hortum *Jus Patronatus* ejuſdem loci
„ ab eo, ad quem ſpectabat præſentatio, *emerant*.
„ Quibus decedentibus R. filius W. jam dicti patris
„ exemplo Jus Patronatus Eccleſiæ *emere* non dubita-
„ vit, & Canonicis de Studleja tantas moleſtias intu-
„ lit, perſecutiones & gravamina, quòd metu & dolo
„ illicò ſeducti, juri ſuo penitus renuntiaverunt.

Ad hunc caſum referendum eſſe reſponſum quod in dicta appendice *capite* ſequenti immediatè ſequitur, ſat apparet manifeſtum, & poſt Antonium Auguſtinum notat Franciſcus Le Roy ad *cap.* 16. *tit. de Jure Patronatus*. Reſponſum autem ita ſonat: „ De Jure ve-
„ rò Patronatus in præſcripta Eccleſia hoc tuæ diſcre-
„ tioni mandamus, quatenus ſi prædictus R. Jus Pa-
„ tronatus comparavit, cùm hoc inconveniens ſit &
„ penitus inhoneſtum vendi Jus Patronatus, contra-
„ ctum illum, ſublato appellationis remedio, Apoſto-
„ lica fretus auctoritate, non differas revocare.

XXVIII. Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator hoc Reſponſum retulit in *cap.* 16. *tit. de Jure Patronatus*, nonnullis detractis & additis, ut ex utriuſque collatione conſtare poteſt.

Notanda autem præcipuè hæc addita: *Quod eſt ſpirituali annexum*: quibus innuere voluit, Jus Patronatus vel eo titulo vendi non poſſe, ut irritum eſſe contractum quia *ſpirituali* eſt *annexum*. Hoc clariùs exprimitur in citato *cap.* 19. in prima Collectione ad quemdam caſum ſpectante; ubi expreſſè dicitur: *Cùm Jus Patronatus ſit connexum ſpirituali, nemini licitum eſt vendere illud*: atque admodum veriſimile eſt, Raymundum prædicta verba ex hoc *cap.* 19. primæ Collectionis deſumpſiſſe, & ſuæ Decretali adſcripſiſſe.

Interim eodem fundamento poſtmodum uſus quoque fuit Innocentius IV. in Reſcripto quodam apud Matthæum Pariſienſem in additamentis *pag.* 104. dicens: „ Irritas eſſe decernimus alienationes & emptiones & venditiones de Patronatibus, Advocatiis „ Eccleſiarum, quæ cùm ſint *ſpiritualibus annexa*, „ emi & vendi nequeunt. „

XXIX. Et ſanè, cùm jampridem Jus Præſentationis Clerici ad Beneficium, tamquam præcipuum in Jure Patronatus habitum fuerit; imò ipſum Jus Patronatus nonnumquam ſimpliciter *Jus Præſentationis* appelletur, negari nequit, quin ſpirituali aliquo modo ſit connexum; tametſi eatenus dicatur profanum, in quantum ex patrimonio laicorum titulo fundationis aut dotationis ſolet habere originem, eique adhærere.

XXX. Hinc uno conſenſu concludunt interpretes, Jus Patronatus per ſe ac ſimpliciter vendi, aut cum alio temporali jure commutari non poſſe; ipſamque alienationem tamquam Simoniacam eſſe irritam: reſertque Joannes Le Mareſchal in ſuo Tractatu de Juribus Honorificis *cap.* 1. duo Arreſta, quibus judicatum fuit, Jus Patronatus ſeparatim vendi non poſſe, venditionemque irritam eſſe. Aliud ſimile Arreſtum refertur à Renato Choppino de Dominio Regis *lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 4.

XXXI. Quod verò plerique addunt, cum ipſo fundo ſeu gleba, cui adhæret, vendi poſſe, id non ita accipiendum, quaſi ipſum Jus Patronatus fundo adhærens vendi poſſe exiſtiment, ſed dumtaxat, quòd per venditionem fundi tamquam ejus acceſſorium in venditorem transferatur; ita ut revera dici queat, Jus Patronatus transferri mediante venditione: at venditione non afficiente Jus Patronatus, ſed ipſum dumtaxat fundum. Quemadmodum in venditione fundi hypothecati non venditur hypotheca, licèt illa fundo inhærens fundum ſequatur.

XXXII. Unde in hujuſmodi venditione fundi, cui Jus Patronatus adhæret, pretium valori ipſius fundi, ſine reſpectu ad ipſum Jus Patronatus, reſpondere debet: ut ita appareat, Jus Patronatus non vendi, nec pretio æſtimari; ſed ſimpliciter tamquam fundi venditi acceſſorium transferri.

Si enim pretium fundi ex conſideratione Juris Patronatus adhærentis augeatur, evidens erit, ipſum Jus Patronatus pretio temporali æſtimari; & reipſa, non ſecus ac ipſum fundum, partem ſeu mercem ipſius venditionis conſtituere, & venditioni ſubjici.

XXXIII. Adhæc qui fundum pluris emunt, quia Jus Patronatus annectitur, idque eò amplius quo plura & opulentiora Beneficia juri illi ſunt ſubjecta, ſat oſtendunt, ſe profanam planè de Jure Præſentationis, quod potiſſimum attenditur, habere ideam; non dubitantes, ſibi jus illud præſentationis facilè valere eo pretio, quod ejus intuitu amplius pro fundo empto dederant.

Hæc autem ut conſequantur, quid ſperandum niſi quòd ſuo Jure Præſentationis eo modo utentur, ut quærant etiam temporalia, aut iis æquivalentia conſequi: idque vel Simonia, ſaltem perſonarum acceptione interveniente: & inde ulterius ea omnia incommoda, quæ proviſiones ſimoniacas, & interveniente perſonarum acceptione factas conſequi ſolent: quæque fuſiùs titulis de Simonia, & cavendu acceptione perſonarum exponemus; atque unà oſtenderimus, quàm falſa ſoleat de Jure Patronatus idea haberi; quàmque aberrent laici, hujuſmodi jus affectantes.

CAPUT V.

De Præſentatione, & differentiis inter Patronos Eccleſiaſticum & Laicum.

1. *Præcipua pars Juris Patronatus eſt Præſentatio.*
2. *Revera diſtinguitur jus præſentationis à jure Patronatus.*
3. *Poteſt eſſe Patronus ſine jure præſentationis: qui tamen hodie non Patronus; ſed Fundator vocari ſolet.*
4. *Olim Patronus offerebat Clericum ordinandum: & hodie offert inſtituendum; quæ mutationis ratio-*

Ob-

Digitized by Google

6. *Oblatio Clerici à Patrono facta, dicitur* Præſentatio; *profluitque ex cura, quam Patronus Eccleſiæ impendit.*
7. *An rectè inde deducatur, jus patronatus non eſſe ſervitutem.*
8. *Hodie Epiſcopus obligatur inſtituere præſentatum à Patrono.*
9. *Monebantur olim Patroni, ut præſentationem non nimium differrent.*
10. *An certum tempus Patronis olim fuerit præfixum?*
11. *Permiſit Concilium Lateranenſe ut Epiſcopus Eccleſiæ provideat, ſi quæſtio ſuper jure Patronatus intra certum tempus non ſit terminata.*
12. *Creditum à Canoniſtis, hic tempus certum præſentandi Laicis præſcriptum; idque quatuor menſium.*
13. *Alexander III. ſcripſit Patronis competere ſex menſes.*
14. *Hinc à Doctoribus facta diſtinctio inter Jus Patronatus Laicum & Eccleſiaſticum circa tempus præſentandi; & à Bonifacio VIII. probata.*
15. *Tempus Patronis tantum currit à tempore notæ vacationis, & quæ notitia haberi debeat?*
16. *Patronus Laicus in præſentatione variare poteſt, non autem Eccleſiaſticus.*
17. *Hæc diſtinctio ex interpretatione Doctorum originem ſumpſit.*
18. *Cur variatio Patroni Laici, dicatur accumulativa?*
19. *Quod primarium hujus diſtinctionis fundamentum?*
20. *Patronus Laicus variare tantùm poteſt rebus integris.*
21. *Quare Patrono Eccleſiaſtico negata variatio?*
22. *An Patronus Laicus ſæpius variare poſſit?*
23. *Patronus Eccleſiaſticus præſentans indignum, excidit pro ea vice jure præſentandi.*
24. *Laicus alium præſentare poteſt; ſecus olim obtinuit.*
25. *Epiſcopus negligente Patrono confert jure ordinario, non autem jure devoluto; & quare?*
26. *Collatio Epiſcopi ſpreto Patrono eſt valida; & quis ejus effectus?*
27. *Non idem de præventione aut proviſione Papæ; & quæ ratio differentiæ?*
28. *Quomodo collatio Ordinarii non noceat juri Patroni?*
29. *Quando Patronus dicatur Clericum præſentare?*
30. *Non tenetur Patronus* perſonaliter *accedere Ordinarium.*
31. *Hodie præſentatio fit per litteras?*
32. *Præſentatio non eſt perfecta priuſquam in[...]imata ſit Ordinario.*
33. *Sufficit intra tempus præfinitum litteras præſentationis à præſentato exhiberi Ordinario.*
34. *Litteris Ordinario non exhibitis poteſt Patronus* Eccleſiaſticus *adhuc variare.*
35. *Eccleſiaſticus à Papa præveniri poteſt, litteris Ordinario non intimatis.*
36. *Si littera intra tempus præſcriptum non ſint Ordinario exhibita, poterit liberè conferre.*
37. *Si Jus Patronatus competat pluribus in corpore, debet præſentatio collegialiter fieri.*
38. *Quomodo nominatio perſonæ præſentandæ hoc caſu facienda?*
39. *Aliquando præſentatio à pluribus ſeparatim fit.*
40. *Si à duobus Patronis duo præſententur, electio erit Ordinarii.*
41. *Si ſuffragia dividantur inter plures, præfertur à pluribus præſentatus.*
42. *Quid ſi is inſtitui nequeat?*
43. *Quid ſi controverſia ſit, cui Jus Patronatus competat?*
44. *Quid ſi ſit inter Ordinarium & prætenſum Patronum?*
45. *Poſſeſſor pendente lite præſentare poteſt.*
46. *Quid ſi neuter ſit in poſſeſſione; ſed conſtet Eccleſiam eſſe Patronatam?*

I. JUs Patronorum potiſſimum conſiſtere, præſertim hodie, in præſentatione, ſive jure præſentationis Clerici ad Eccleſiam vacantem, expeditum eſt. Et quidem in *cap. 1. de Præbendis in VI.* Jus Patronatus & jus præſentandi Rectorem Eccleſiæ tamquam ſynonima accipiuntur à Pontifice.

II. Quin tamen reverâ Jus Patronatus & jus præſentandi diſtinguantur, dubitari nequit. Certum quippè eſt, Patrono vi Juris Patronatus plura jura præter jus præſentationis competere; uti *capite* ſequenti oſtendetur. Hinc apertè Jus Patronatus & Jus præſentandi diſtinguuntur in *cap. 1. de Jurepatronatus*, in ſecunda Collectione Decretalium apud Anton. Auguſtinum.

III. Imò poteſt Patronus habere jura honorifica aliaque Patronis competentia, tametſi jus præſentationis non habeat; utputà ſi juri præſentationis renuntiaverit, aut alteri ceſſerit, retento nihilominus Jure Patronatus. Unde cùm vidua Comitis Flandriæ expoſuiſſet Innoc. III. quòd intenderet ad honorem Dei Eccleſiam fundare, peteretque in ea *Jus Patronatus & Collationem Præbendarum* ſibi & ſucceſſoribus ſuis reſervari; reſpondit Innoc. *lib. 3. Regeſt. Epiſt. 192.* „ *Primum* admittimus: *ſecundum* verò non duximus concedendum; „ cùm iuæ non expediat ſaluti concedi, “ Hic collationem accipi pro *præſentatione* rectè notat ac probat Boſquetus ad dictam Epiſtolam Innocentii; unà oſtendens, Patronis priùs Jura honorifica quàm præſentationis fuiſſe indulta, adeòque jus præſentandi ſemper fuiſſe à Jure Patronatus ſeparatum: quamvis ambigi nequeat, quin hodie à jure præſentationis tamquam à principaliore ſua parte nomen ſuum mutuare ſoleat; iſque Patronatus dicatur, qui jus præſentationis habet: imò qui jus præſentationis non habet, Patronus dici non ſolet, ſed Fundator.

IV. Monuimus non ſemel, olim Beneficiorum collationem ſeu inſtitutionem ab ipſa Ordinatione ſejunctam non fuiſſe; ſed in ipſa Ordinatione Clericos Eccleſiis adſcribi ſolitos; atque per eam adſcriptionem idem jus accepiſſe, quod hodie per Beneficiorum collationem ſeu inſtitutionem acquiritur.

V. Hac diſciplina vigente Fundatores ſive Patroni Clericos offerebant Epiſcopo in Ordinatione; ut eos in Presbyteros Oratoriorum ſeu Eccleſiarum, quarum Patroni erant, ordinarent; eoſque per Ordinationem his Eccleſiis adſcriberent.

Conformiter ad hanc diſciplinam legitur apud Gratianum *cauſ. 16. quæſt. 7. Can. 32.* ex Concilio Toletano IX. „ Decernimus, ut quandiù Fundatores „ Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro „ iiſdem locis curam permittimus habere ſolicitam; „ atque Rectores idoneos in iiſdem Baſilicis, iidem „ ipſi Epiſcopo offerant *ordinandos*.

Poſtquam autem ipſa Beneficiorum collatio ſejungi cœpit ab Ordinatione; nec ampliùs per Ordinationem, ſed tituli Beneficialis collationem ſeu inſtitutionem Canonicam, ipſi Clerici cœperunt Eccleſiis adſcribi: tum Patroni ſive Fundatores non ordinandos, ſed in Beneficiis vacantibus inſtituendos Epiſcopo obtulerunt.

VI. Hæc oblatio vocari ſolet *præſentatio*, quaſi ipſi Patroni ſeu Fundatores curam ſolicitam Eccleſiarum à ſe vel Majoribus fundatorum habentes, Epiſcopo offerant, ſive præſentent, qui in harum Eccleſiarum Miniſtros aſſumi poſſent.

Unde Gratianus inquirens, quid juris habeant Fundatores, ait: *Habeant jus providendi, & conſulendi, & Sacerdotes inveniendi.* Poſt *Can. 30. cauſ. 16. q. 7.* Hæc non obſcurè innuunt, Gratianum ſuppoſuiſſe, jus præſentandi oriri ex cura, quam Fundatores eorumvè ſucceſſores Eccleſiis fundatis impendere debent.

VII. Hinc infert Franciſcus Le Roy, in Prolegomenis ad titulum *de Jurepatronatus cap. 5.* Jus Patronatus non eſſe ſervitutem, neque Eccleſiæ libertatem imminuere; quia (ait) „ Patroni nullum jus in „ Eccleſiarum collatione habent. Sed eam *juvant*, ei- „ que *favent*, dum idoneos Clericos inveniunt, quos „ Epiſcopus in iis inſtituat: “ Tum relatis verbis Gratiani, concludit, „ Numquam verò dextris auxi- „ liatrices manus infringere libertatem.

Verùm diceret Auctor hic ſi Patroni id unum vellent agerentque, ut Epiſcopo *adjutores* accederent pro inveniendis idoneis Sacerdotibus. At plus juris jampridem prætenderunt, & hodie prætendunt Patroni. Credunt quippè ſibi non tantùm eſſe jus inveniendi idoneos Sacerdotes eoſque ſimpliciter Epiſcopis ordinandos vel inſtituendos offerendi, ut de cætero liberum ſit Epiſcopis eos recipere vel repellere, ſed ita ſibi nominationem ſeu præſentationem competere, ut à ſe nominatos ordinare aut inſtituere Epiſcopus teneatur: niſi eos abſolutè indoneos oſtendere queat. Et quidem jam pridem

Digitized by Google

videtur in citato *Can.* 32. ex Concilio Toletano IX. hujuſmodi Fundatorum jus ſupponi videtur. Dicitur enim: „ Quòd ſi ſpretis ejuſdem (Eccleſiæ) Fun„ datoribus Rectores ibidem præſumſerit Epiſcopus „ ordinare; & Ordinationem ſuam irritam noverit „ eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in eorum lo„ co (quos iidem ipſi Fundatores condignos elege„ rint) ordinari.

VIII. Hodie Epiſcopos aſtringi inſtituere præſentatos à Patronos, niſi eos probaverint inidoneos, expeditum eſt. Licèt ergo verum ſit, Patronos non habere Eccleſiarum collationem; negari nihilominus nequit, quin per ſuam præſentationem in Beneficiorum collatione præcipuas partes habeant: quandoquidem ipſa inſtitutio præſentationem ſequi debeat, ni probari queat, Præſentatum eſſe non tantùm minus idoneum, quàm alii qui haberi poſſent; ſed *abſolutè* inidoneum. Quod quàm difficilè, & quàm raro probari queat, notum eſt. Hinc inſtitutio Epiſcopi, quæ Patroni præſentationem ſequitur, vulgò & rectè appellatur collatio *neceſſaria*; quaſi neceſſitate cogente huic Præſentato facienda; ut latiùs titulo ſequenti cap. 1. exponetur; atque unà notabitur, quòd Patroni admodum ſoliciti meritò ſint, ut prævie ad præſentationem de capacitate præſentandi ſint ritè inſtructi: eo quòd ex ipſorum præſentatione pendeat ipſa Eccleſiæ proviſio.

IX. Cùm ergo ex fundatorum ſeu Patronorum præſentatione præcipuè Eccleſiarum proviſio pendeat, jampridem legimus admonitos fuiſſe Patronos; ut tempeſtivè idoneos Clericos præſentarent; ne ex diuturniore Eccleſiarum vacatione, Eccleſiis diſpendium inferatur.

Et quidem in Synodo Romana ſub Eugenio Secundo *Can.* 24. qui repetitus fuit in Synodo Romana ſub Leone IV. circa medium ſeculi IX. *Can.* 24. ſtatuitur: Et ſi ſecularium hominum ſub jure ſint „ conſtitutæ, ab Epiſcopo illius Diœceſis admoneantur. Et ſi admoniti Presbyteros intra *trium* men„ ſium ſpatium ibidem neglexerint conſtituere, eorum „ exinde habens Epiſcopus, abſque neglectu Principi „ ſuggerat, quatenus ejus emendetur ſententia.

X. His Canonibus ſtatutum fuiſſe, ut intra *trimeſtre* fiat præſentatio, & quidem præcedente monitione Ordinarii, credit Le Roy in citatis Prolegomenis cap. 28. atque hinc concludit, malè notaſſe Joannem Andræam ad *capit.* 1. *de Jure Patronatus in VI.* Nec *antiquos* Canones, nec Pontificum Reſcripta *certum* aliquod tempus definiiſſe pro Patronis.

Joanni Andreæ nihilominus conſentit Vir eruditus Franciſcus Florens ad cap. 1. *de Jure Patronatus*, antiquioribus temporibus nullum nominatim tempus Patronis præfinitum fuiſſe: creditque primum in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. tempus definitum fuiſſe.

Sanè inſpectis verbis citati Canonis Synodi Romanæ, dubitari meritò poſſet, an Patronis *trium* menſium ſpatium ad præſentandum fuerit abſolutè præfinitum; ita nimirum, ut ſi intra tempus illud non præſentaſſent, Epiſcopus *liberè* poſſet Eccleſiæ providere: cùm tantum dicatur, Epiſcopum curam habentem, poſſe de neglectu Patroni Principem monere.

XI. Quidquid ſit, ad hunc interim Canonem reſpexiſſe videtur Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *Can.* 17. ubi decernit, ut ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut viderit meliùs ſecundum Deum ordinandam, „ ſi de jure Patronatus quæſtio emerſerit inter „ aliquos, & cui competat, intra *tres* menſes non „ fuerit definitum.

Hic de Patronis Laicis agi; integer Canonis contextus, ipſumque nomen *Fundatorum & Heredum* ſat evincunt; atque inde confirmatur, ad citatum Canonem Synodi Romanæ, qui de Patronis *Laicis* loquitur, hic factam eſſe reflexionem.

XII. Interim hinc unanimi calculo concluſere Canonum antiqui Interpretes, præſentationi *laicali* tempus à Concilio Lateranenſi hoc Canone præfinitum eſſe.

At cùm in nonnullis hujus Canonis editionibus pro *tres menſes*, legeretur *quatuor*, uti in nota marginali ad hunc Canonem in collectione Conciliorum Generalium indicatur, [illegible] [illegible]

ſpatium *quatuor* menſium; præſertim poſtquam hæc lectio intravit Decretales Gregorii IX. nimirum in cap. 3. *de Jure Patronatus*.

XIII. Cùm autem idem Concilium definiiſſet tempus *ſex* menſium pro collatione Beneficiorum, uti refertur in *cap.* 2. *de Conceſſ. Prebendæ non vacantis*; cœptum fuit id tempus ad præſentationem perſonarum ad Eccleſias vacantes extendi; ac nominatim ab ipſo Alexandro in *cap.* 22. *de Jure Patronatus*, ſcribente: „ Illas autem Eccleſias, de quarum Pa„ tronatu controverſia fuerit, ſi intra *ſex* menſes poſt„ quam vacaverint, non fuerit controverſia termina„ ta, licitum tibi ſit de perſona idonea ordinare. „

XIV. Quamvis ex textu non appareat, de quo Patronatu, Laico, an Eccleſiaſtico agatur, nihilominus Decretalium Commentatores, ut hanc Decretalem conciliarent cum citato Capitulo tertio, quo duntaxat *quatuor* menſes in ſimili caſu ex Decreto Concilii Lateranenſis conceduntur, cœperunt hanc Decretalem interpretari de Patronatu *Eccleſiaſtico*; alterum verò Decretum de Patronatu *Laico*; atque ita à Doctoribus recipi cœpta eſt diſtinctio hactenus ignota inter Patronum Laicum & Eccleſiaſticum; ut illi ad præſentandum duntaxat *quatuor* menſes, huic verò *ſex* menſes competerent: quæ diſtinctio tandem à Bonifacio VIII. probata fuit in *cap. unico, de Jure Patronatus in 6.* una declarante quòd *ſemeſtre* competat etiam Eccleſiæ vel Monaſterio, cui à *laico* Juris-Patronatus collatio facta eſt.

XV. Sicut autem tempus à Concilio Lateranenſi Collatoribus præſtitutum non currit niſi à die *notitiæ*, ut ſuprà *tit.* 21. *cap.* 5. notavimus; ita & quatuor vel ſex menſes Patronis ad præſentandum conceſſi, currere tantum incipiunt ab eo tempore, quo probabiliter cognoſcere potuerunt, vacaſſe Beneficium. Puta ſi mors Beneficiati publicè nota ſit in loco vel Eccleſia vacantis Beneficii, cùm palam ſepultus fuerit. Undè non omninò certa & vera ſcientia Patroni deſideratur; ſed tantùm interpretativa; id eſt, ut morali quodam modo loquendi, ſcire potuerit & debuerit vacaſſe Beneficium; uti & ipſe Molinæus ad *Conſuet. Pariſ. tit. de Feudis*, §. 55. *gloſſ.* 10. *n.* 24. fuſiùs probat: atque expreſsè ſupponunt Conſuetudines Normannicæ *artic.* 69. volentes tempus Patronis datum *computari à die quo mors ultimi poſſeſſoris communiter nota eſt*.

XVI. Non tantùm quoad terminum temporis ad præſentandum inducta eſt differentia inter Patronum Laicum & Eccleſiaſticum; ſed inſuper ex communi Doctorum interpretatione invaluit, quòd laicus intra tempus à jure definitum poſſit ſucceſſivè plures præſentare; eo ſaltem effectu, ut Epiſcopus queat etiam poſteriùs præſentatum præferre priùs præſentato: Eccleſiaſticus verò Patronus unum tantùm poſſit præſentare; & ſi de facto plures ſucceſſivè præſentaverit, prior ſit omninò præferendus.

XVII. Unde recepta eſt hæc vulgaris diſtinctio; Patronus Laicus intra tempus præfixum poteſt *variare*; ſecus Eccleſiaſticus.

Hæc concluſio hodie unanimi Doctorum conſenſu probata, licèt expreſſo textu Juris inducta non ſit, originem ſuam tamen habuit ex Decretali Lucii III. in *cap.* 24. *de Jure Patronatus*, ubi propoſita quæſtione: Si Patronus „ Clericum idoneum Epiſco„ po præſentaverit, & poſtulaverit *poſtmodum*, eo „ non refutato, alium æquè idoneum in eadem Ec„ cleſia admitti, quis eorum alteri præferatur? „ Reſpondit Pontifex: „ Judicio Epiſcopi credimus re„ linquendum, ſi *laicus* fuerit, cui jus competit „ præſentandi. Verùm ſi Collegium, vel *Eccleſiaſti*„ *ca* perſona præſentationem habeat; qui prior eſt „ tempore, jure potior eſſe videtur.

Cum hic judicio Epiſcopi committatur, è duobus à Patrono *Laico* ipſi præſentatis unum quem maluerit eligere & inſtituere, non obſcurè ſignificatur, Patronum Laicum poſſe variare; ut nimirum ſecundum præſentando det facultatem Epiſcopo, neglecto priùs præſentato, hunc poſtmodum præſentatum inſtituendi.

XVIII. Hanc variationem Doctores vocare ſolent *cumulativam*; eò quòd Patronus ſecundum præſentationem priori præſentationi accumulet; non autem à priori recedat; hancque ſaltem variationem

per-

permitti etiam Patrono *Laico* communis eſt Canoniſtarum ſententia, quam probat Fagnanus ad citatum *cap.* 24. eumque textui conformem oſtendit.

XIX. Porrò hæc inter Patronum Laicum & Eccleſiaſticum differentia contra veterem diſciplinam, quæ eam non agnovit, inde inducta videtur, quòd pro firmiſſimo principio apud Canoniſtas receptum eſſet, Laicos nullum prorſus jus dare poſſe in Beneficiis; & conſequenter quòd ipſorum præſentatio nullum jus ipſi præſentato daret; ſed per præſentationem quodammodò tantùm Epiſcopo indicaretur, quòd hunc præſentatum Patronus deſideraret inſtitui: atque ita nullatenus inconveniens judicabatur, ſi plures Epiſcopo ſucceſſivè offerre poſſet, ut ex iis digniorem inſtitueret; cùm nullum jus priùs præſentato per præſentationem videretur acquiſitum; ſed id demum ab Epiſcopo accipere debeat.

XX. Unde ſi Epiſcopus præſentato inſtitutionem dediſſet, Patronus ampliùs alium præſentare non poterit. Variatio enim Patrono competit *rebus integris*, id eſt, ante inſtitutionem, uti vulgò tradunt Doctores, ſive antequam ipſi præſentato jus aliquod firmum quæſitum ſit.

Quod enim dicitur, præſentationem dare *jus ad rem*, id procedit reſpectu Patroni; quia Epiſcopus tenetur admittere præſentationem Patroni; ipſumque præſentatum inſtituere, niſi Patronus variando alium præſentaverit. Unde rectè notat Le Roy ad *cap.* 24. *de Jure Patronatus*. „ Quamvis prima præſenta„ tio pulſaverit *aures Epiſcopi*, attamen non tribuit „ jus ad rem, ſed eſt quodammodo impendendum, „ an videlicet Patronus in ea perſeveret.

XXI. Porrò ſicuti Canoniſtæ crediderunt, præſentationem laici non dare jus aliquod firmum ipſi præſentato; quia laici nihil juris ad Beneficium dare poſſunt; ita econtrà præſentationem Patroni Eccleſiaſtici habuere pro quaſi collatione ſeu electione: eamque proinde jus aliquod ipſi præſentato tribuere crediderunt: quod ei per ſecundam præſentationem auferri nequeat. Hanc rationem indicaſſe videtur Gloſſa ad dictum *cap.* 24. dicens, Patronum Eccleſiaſticum variare non poſſe: „ Quia Clerici Patroni *pinguius jus* „ habent, quàm laici; “ id eſt, ex præſentatione Clerici plus juris tribuitur præſentato, quàm ex præſentatione laici, uti exponit Zabarella ibidem *n.* 4. Vel ut clarius Innocentius IV. ad dictum *cap.* 24. „ Idcircò Clericalis variatio eſt interdicta, quia illo„ rum præſentatio vicem habet *electionis*.

Hinc quoque factum, quòd Canones circa ſæculum XI. & XII. urgentes, ne præſentati non audeant ſe Beneficiis ingerere, niſi priùs ab Epiſcopo inſtitutionem acceperint, penè tantùm loquantur de præſentatis à Patronis *Laicis*; uti titulo ſequenti *cap.* 1. videbitur.

XXII. Credunt plures Canonum Interpretes, Patronum Laicum non niſi ſemel intra quadrimeſtre variare poſſe, quos ſequitur Fagnanus loco citato *n.* 8. Verùm cùm hic tantùm agatur de variatione *accumulativa*, per quam nullum præjudicium infertur Epiſcopo Beneficiorum ordinario Collatori; imò econtrà quò plores præſentantur, tantò amplior detur Epiſcopo eligendi libertas; verius apparet, Patronum Laicum non ſemel duntaxat; ſed pluries variare poſſe; & ita poſt Gloſſam ad *Clementinam* PLURES, *de Jure Patronatus*, noviſſimè notavit Claudius *Blondeau*, in Bibliotheca Canonica, verbo *Patronage num.* 159.

XXIII. Ex hac differentia alia invaluit: quòd ſi Patronus Eccleſiaſticus Clericum inidoneum præſentaverit, pro hac vice amittat jus ſuum præſentandi, & Ordinarius *pleno* jure vacantem Eccleſiam conferre poſſit.

In quam rem expreſsè ſunt verba Innocentii Tertii, *lib.* 3. Regeſti *Epiſt.* 226. „ Præfata Abbatiſſa „ (Sanctæ Crucis) præſentando *indignum*, illa vice „ *amiſit* jus præſentandi.

Quod tamen intelligi debet, niſi incapacitatem præſentati probabiliter ignoraſſet.

XXIV. Si verò Laicus *indignum* præſentaverit, nequidem pro ea vice jure præſentandi privatur; ſed alium adhuc præſentare poteſt; uti communiter tradunt Doctores ad *cap.* 4. *de Jure Patronatus*, & ibidem pluribus probat Fagnanus, etiamſi *ſcienter* indignum præſentaverit.

Et quidem hodie utimur eo jure, ait De Roye ad *cap.* 14. *de Jure Patronatus*, & addit: „ Quod “ tamen interpretes ex novis recentiorum Pontificum “ Decretalibus introduxerunt contra jus vetus. “ Probat dein ex *Novella* 123. *cap.* 18. Juſtiniani Imp. & verſione Juliani Anteceſſoris, quòd laicus præſentando *indignum* etiam pro ea vice privaretur jure præſentandi. E quibus concludit: „ Adeo verum eſt, “ omnes olim Patronos *eodem* jure habitos fuiſſe. “

XXV. Si Patronus laicus intra quadrimeſtre, vel Eccleſiaſticus intra ſemeſtre non præſentaverit Epiſcopo, ad quem inſtitutio pertinet, poterit Epiſcopus *pleno jure*, tamquam ordinarius Beneficiorum Collator conferre; idque non jure *devoluto*, ſed *ordinario*; quia Ordinarius non confert vigore juris ex negligentia Patroni ad ſe *de novo* devoluti: ſed vigore juris primitivi Collatoris, quod ſemper penes Epiſcopum vel alium jus inſtituendi habentem remanſit; ita ut per Jus Patronatus ceu quamdam ſervitutem liberum uſum illius juris habere tantùm impediatur: unde Jure Patronatus ſive ſervitute illa non operante, jus primitivum, uſum priſtinum & liberum ſuum exercitium recuperat. Quare in litteris præſentationis neceſſe non eſt exprimere, collationem fieri *jure devoluto:* ſecus autem dum Metropolitanus ob negligentiam Collatoris confert Beneficium ſpectans ad collationem ſui Suffraganei: quia collatio hujus Beneficii non alio titulo quàm jure *devolutionis*, ob negligentiam inferioris ad Metropolitanum ſpectat. Vide De Roye in Prolegomenis *cap.* 28.

XXVI. Eodem ex fundamento receptum eſt, collationem Epiſcopi, aut alterius ordinarii Collatoris eſſe validam, etiam factam adhuc currente tempore legitimo præſentandi: eamque firmam manere, & valere prout *ex tunc*, id eſt, à tempore collationis; ſi Patronus vel expreſsè, vel tacitè nullum præſentando, aut invalidè præſentando, conſentiat, aut ſe non opponat.

Notatum eſt in textu, collationem ſive proviſionem Ordinarii eſſe validam, licèt facta ſit ſpreto Patrono, etiam intra tempus Patrono ad præſentandum competens: at ſecùs eſt, ſi Archiepiſcopus aut Pontifex contulerint jure devoluto, ſed tempore devolutionis nondum elapſo, licèt poſtmodum ſiat locus devolutioni, per lapſum temporis collatio Archiepiſcopi, vel Pontificis non convaleſcet, nec valida erit; eò quòd ipſis nullum jus conferendi competat, niſi ex jure *devoluto*, ut poſt Molinæum notat Du Caſſe in ſua Praxi Juriſdictionis voluntariæ *cap.* 5. *num.* 3.

Hæc praxis rurſus evincit, Romanum Pontificem non reputari *Ordinarium Ordinariorum*, ſive Romano Pontifici non competere jus aliquod providendi de Beneficiis jure *ordinario*, ſed duntaxat illud ipſi acquiri jure devolutionis, quemadmodum acquiritur Metropolitanis per negligentiam Ordinariorum ſibi ſubjectorum.

XXVII. Ita communiter tradunt Canoniſtæ, præſertim recentiores Pragmatici Galliæ; qui & addunt, non eſſe ſimile de præventione Papæ vel Legati, pendente dicto tempore facta, quæ prorſus nulla eſt & numquam reconvaleſcit, inquiunt, quia odioſa eſt & ſubreptitia, & ſic fundiius nulla: contra (ajunt) collatio Ordinarii favorabilis eſt in jure communi actu & habitu fundata; niſi quatenus illius juris utilitatem ſervitus Patroni remoratur vel impedit: qua ceſſante, collatio Epiſcopi manet in naturali vigore ſuo. Videri poteſt Carolus Fevretius De Abuſu *Libr.* 2. *cap.* 6. §. 13. item Franciſcus De Roye ad *cap.* 8. *de Jure Patronatus;* qui unà obſervant, collationem Ordinarii factam tempore nondum elapſo, ita eſſe validam, ut etiam impediat præventionem Papæ reſpectu Patroni Eccleſiaſtici; tametſi ipſe Patronus intra ſemeſtre præſentans, ipſam collationem Ordinarii antea factam irritet.

Collationem Ordinarii intra tempus Patronis ad præſentandum conceſſum factam, eſſe validam reſpectu *omnium;* nec reſolubilem niſi reſpectu ipſius Patroni intra tempus præſentantis, multis oſtendit Molinæus ad Regulam Cancellariæ de infirmis Reſignantibus *n.* 53. ac ſignanter 68. & ſequentibus, ubi quoque notat, quòd ſi Papa Patronum, ſive Eccleſiaſticum, ſive Laicum prævenerit, præventio illa ſit nulla & invalida, ipſe Ordinarius Beneficium contulerit: quia licèt ipſa collatio Ordinarii facta, *ſpreto Patrono*

fit

ſit reſolubilis reſpectu Patroni, ſi intra præfixum tempus præſentaverit, ſemper tamen fuit valida, quamdiu Patronus non præſentat, adeoque non poteſt habere locum præventio Papæ, eò quòd hæc non obtineat niſi ubi Beneficium eſt vacans.

Præterea latè ibidem probat, collationem Papæ aut ejus Legati, Beneficii juris Patronatus, ſpreto Patrono, in Regno Galliæ reputari omninò invalidam, quod & pluribus proſequitur Georgius Loverius in notis ad Molinæum *n.* 60. qui tamen ibidem ſub finem exiſtimat; ,, Si Papæ proviſio eandem cauſam contineat, puta ſit ,, per obitum, vel jure devoluto, vel per reſignationem, ,, nulla juris Patronatus Laicorum, nec præventionis ,, mentione facta, nec etiam derogationis (pro hac vice) ,, quæ ſunt veræ nullitatis cauſæ, contineant, *Patrono non conquerente*, validam, & exiſtimo proviſio,, nem non abuſivam: eoque caſu Papam Ordinariorum ,, Ordinarium, eodem quo Ordinarii Collatores favore ,, amplectendum, poſſe, quæ poſſunt alii Collatores: ,, non enim eo caſu liceret tamquam *ab abuſu* provocare.

Verùm in nota marginali ad hanc Loverii limitationem, monet vir eruditus Antonius Vaillant, ,, in ,, Gallia Papam non eſſe *Ordinarium Ordinariorum*, ,, & non omnia poſſe, quæ poſſunt Ordinarii: ſolo ,, jure (inquit) præventionis gaudet, & non poteſt ,, prævenire Patronum Laicum intra tempora ei ad ,, præſentandum conceſſa.

XXVIII. Hoc inſuper rectè monet De Roye, quòd licèt collatio Ordinarii ſpreto Patrono ſit valida ipſo jure, nihilominus maneat liberum jus Patrono intra tempus jure definitum præſentandi: eaque præſentatione ipſo jure ſine ulla prævia juridica caſſatione, in irritum cedat prior collatio Ordinarii.

XXIX. Præſentare dicitur Patronus, quando Clericum Epiſcopo ſeu alteri jus inſtituendi habenti, inſtituendum ſive ordinandum exhibet, vel dum eum deducit ad Diœceſanum Epiſcopum, uti dicitur in *Novella* 57. aut uti vertit Julianus Anteceſſor, quando eum *offert* Epiſcopo.

XXX. Non tamen neceſſe eſt, ut ipſe Patronus *perſonaliter* accedat Ordinarium, eique Clericum *per ſe* præſentet, ſeu offerat; ſed poteſt ipſi Clerico præſentationis literas tradere deferendas ad Ordinarium *cap.* 6. *ii de His quæ fiunt à Prælato*, &c. ubi refertur, quòd in certa ,, Provincia ſæpè contingeret, quòd ad Eccle,, ſias, in quibus Collegia jus præſentationis habere ,, noſcuntur, eorum Abbates, aut *per ſe*, aut per *lit,, teras* perſonas idoneas Epiſcopis Diœceſanis præ,, ſentent. " Quæ conſuetudo non improbatur.

XXXI. Immò conſuetudo præſentandi per litteras adeò hodie comprobata & recepta eſt, ut nulla niſi per litteras hodie admitti ſoleat: debentque Litteræ præſentationis in forma authentica, non ſecus ac litteræ Collationis expediri, monetque Claudius Horry in ſuo novo tractatu de materiis Beneficialibus, *pag.* 149. *edit.* 1695. literas etiam præſentationis expediendas eſſe per Notarios Regios Apoſtolicos conſtitutos Edicto Regis Galliæ in Decembri 1691. cujus ſuprà meminimus.

XXXII. Verùm ut præſentatio ſit perfecta, ſuumque effectum habeat, non ſufficit, litteras præſentationis eſſe legitimè expeditas, & acceptatas; ſed requiritur, ut præſentatio facta ſit à præſentante, & realiter exhibita Ordinario, vel ut loqui ſolent Pragmatici, *ut pulſaverit aures Ordinarii*. Præſentationis enim verbum refertur ad alium, ſive ſonat, aliquem alteri præſentari. Unde Ordinarius meritò dicitur terminus ad quem ipſius præſentationis. Neque dicenda eſt præſentatio antequam ſit facta ſuperiori, ſed ſimplex tantum *præparatio*. Quare præſentationem definit Rochus De Curte in præfatione ad titulum *de Jurepatronatus* *n.* 4. poſt Panormitanum, quòd ,, ſit exhibitio quæ,, dam facta de Clerico *præſente* ſenſibus corporis il,, lius cui ſit præſentatio.

XXXIII. Obſervat tamen ibidem Rochus, verbo *Honorificum num.* 32. quòd ,, valeat præſentatio facta ,, per inſtrumentum in abſentia Superioris, ſi præſen,, tatus infra quatuor menſes deferat illud inſtrumen,, tum ad Superiorem, & ipſum coram eo præſentet; ,, quod (ait) quotidiè contingit.

XXXIV. Quandiu ergo præſentationis literæ Ordinario, ſive illi cui jus inſtituendi competit, exhibitæ non ſunt, adhuc informis eſt præſentatio; poteſtque non tantùm laicus, ſed & Eccleſiaſticus Patronus variare: idque non ſolùm accumulando ſecundam præſentationem priori: ſed etiam à prima in toto recedendo; quemadmodum uno conſenſu notant Canoniſtæ ad *cap.* 25. *ii de Jurepatronatus*, ubi ſic innuitur, tum demum variationem interdictam Patrono Eccleſiaſtico, poſtquam idoneum Clericum Epiſcopo præſentaverit. Concluduntque ulteriùs, ante præſentationem Ordinario exhibitam, nullum jus eſſe Præſentato quæſitum, demumque litteris præſentationis Ordinario exhibitis, *jus ad rem* Præſentato quæſitum eſſe.

XXXV. Quinimo Patronum Eccleſiaſticum poſſe à Papa præveniri, quamdiu præſentatio *aures Epiſcopi non pulſaverit*, tametſi literæ præſentationis fuerint expeditæ; quia & Præſentato traditæ cum expreſſo mandato, ut eas mox Ordinario exhiberet, iſque eas tradere neglexerit, frequenter judicatum refert Brodæus in notis ad Loverium *litt. P. num.* 25. hancque ſententiam hodie eſſe in foro receptam teſtatur.

XXXVI. Denique ex hiſce conficitur, quòd non ſufficiat, ut Patronus infra tempus datum ad præſentandum expedierit litteras præſentationis, ſed requiritur, ut infra illud tempus realiter ipſa præſentatio fiat Ordinario; aliàs ſi literæ præſentationis non fuerint exhibitæ, poterit Ordinarius elapſo termino dato ad præſentandum, *liberè* conferre.

XXXVII. Si plures ſint Patroni, ipſique Collegium aut Corpus aliquod conſtituant, ipſumque Jus Patronatus Corpori, ſive ipſis tamquam Corpus conſtituentibus competat, tunc præſentatio fieri debet *collegialiter*. Neque valeret præſentatio, extra Collegium facta; tametſi eam ſinguli de Collegio probaſſent. Quia quod ſinguli extra congregationem faciunt, dici nequit à Collegio ſeu Corpore factum.

XXXVIII. Et reverà dum præſentatio ad plures ut Collegium ſeu corpus ſpectat, præcedit præſentationem faciendam Ordinario quædam ſpecies electionis perſonæ præſentandæ: in qua electione, ea, quæ in electione *collativa* Canones obſervari præcipiunt, eademque ferè obſervanda ſunt: v. gr. quòd omnes convocandi ſint: quòd unus neglectus poſſit præſentationem irritam reddere, eo quòd neglectus ſit, &c. conformiter ad ea, quæ ſupra *tit.* 21. *cap.* 3. dicta fuerunt.

XXXIX. Sin autem Jus Patronatus competat pluribus *diviſim* ſive *ut ſingulis*, tunc etiam ſeparatim præſentare poſſunt; nec requiritur, ut conſenſus ipſorum eodem tempore præſtetur; imò nonnunquam per diverſa inſtrumenta ſeparatim præſentationem facere poſſunt, aut per idem inſtrumentum; ſed diverſo tempore à ſingulis ſignatum.

XL. Contingere poteſt, ut de perſona præſentanda inter Patronos non conveniat. Ad evitanda autem incommoda ex hac diſſenſione nota oriri, permittitur in *Clem.* 2. *de Jure Patronatus*, ut ,, plures ad va- " cantem Eccleſiam poſſint eo modo præſentare per- " ſonas, quòd una ex eis eligi per Epiſcopum valeat " & admitti.

XLI. Et id quidem, ſi à ſingulis Patronis unus præſentetur; at ſi ad plures quàm duos præſentatio ſpectet, tunc qui à pluribus præſentatur cæteris præferendus erit, juxta Decretum Concilii Lateranenſis in *cap.* 3. *ii de Jurepatronatus*; debetque, quemadmodum in electione, etiam & hic ex majori ſuffragantium parte concludi.

XLII. Quòd ſi Patroni jure ſuo ſinguli uti volentes, ſive ut loquitur Concilium Lateranenſe, pro *ſua defenſione* plurimos præſentent; nec ille qui majoribus meritis, & pluribus ſuffragiis juvatur, ſine ſcandalo ab Epiſcopo inſtitui queat, tunc vult Concilium Lateranenſe, ut *ordinet Antiſtes Eccleſiam ſicut melius ſecundùm Deum viderit ordinandam*.

Modos, quibus ſecundùm Canones Antiſtes providere poſſet, notat Franciſcus Le Roy in Commentario ad *cap.* 3. unà addens quid moderna praxis in ſimili caſu obſervet. ,, Hodie (ait) plures Præſentati apud Regios " Judices agunt invicem, vel interdicto uti poſſidetis, " vel unde vi, & celeriter aut alteri ex iis adjudicatur " *recredentia*, ut loquuntur, vel Judices illi cum in ple- " no poſſeſſorio mentur: Vel ſequeſtrant controverſam " Eccleſiam, ut *in cap.* 15. *ii de Judic.* ſeu ejus cu- " ram committunt alteri cuidam extraneo Clerico. "

XLIII.

XLIII. Ubi autem contingit inter plures controverſiam moveri, cui Jus Patronatus competat; atque ob eam controverſiam diutius differtur proviſio Eccleſiæ, reſcribit Lingonienſi Epiſcopo Alexander III. in *cap.* 12. X *de Jure Patronatus*, *fas ei ſit, appellatione remota in eadem* (Eccleſia) *perſonam idoneam inſtituere.*

Cùm hic Alexander III. nullum tempus certum definiat, intra quod terminandæ ſint hujuſmodi lites, & quandiu expectandum ſit, antequam Epiſcopus ſuo jure perſonam idoneam inſtituere queat, meritò ſuſpicatur Le Roy ad hoc Capit. illud Alexandri Reſponſum præceſſiſſe Concilium Lateranenſe ſub eodem Pontifice celebratum; quandoquidem in hoc Concilio præſcripti ſint *quatuor* menſes, intra quos lis ſit terminanda; intra quos ſi terminata non fuerit, tunc demum Epiſcopus Eccleſiam ordinare poterit, ſicut meliùs ſecundùm Deum viderit ordinandam; uti refertur in citato *Capitulo* 3.

Conformiter ad hoc Decretum Concilii Lateranenſis, reſpondit Innocentius III. Epiſcopo Conventienſi, „ ſi de Jure Patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos: & ab eo cui competit, intra *quatuor* menſes non fuerit definitum, ex tunc Eccleſiam non differas de perſona idonea ordinare.

Hinc imprimis concludunt Canoniſtæ, tempus præſcriptum ad præſentandum etiam currere *lite pendente*: cùm tamen juxta communes Juris Regulas, contra *non valentem agere*, non currat præſcriptio; hic autem Patronus præſentare non potuerit: quare id favore Eccleſiarum, ne ob diſſidia Patronorum diutius vacarent, ſpecialiter introductum eſſe notat Joannes Andreas, & ſat innuit Innocentius III. in integra Decretali, è qua deſumptum eſt citatum Capitulum 27. in verbis: *Cùm propter diſcordias laicorum non debeat Eccleſiis præjudicium generari*, &c.

XLIV. Verùm Decretum Concilii Lateranenſis locum non obtinebit, ſi controverſia ſit inter ipſum Epiſcopum & Patronum: ut ſi Epiſcopus prætendat, Clericum ſibi præſentatum ex cauſa non eſſe admittendum; aut certè Eccleſiam Patronatui non eſſe ſubjectam; ſed ad ſe *pleno* jure ſpectare. Si enim hiſce in caſibus ob pendentem litem Patronus privaretur jure præſentandi; eſſet quodammodo in poteſtate Ordinariorum ſemper jus præſentationis, hujuſmodi litem ſuſcitando & protelando, excludere, uti rectè advertit Le Roy ad *c.* 3. X *de Jure Patronatus*.

XLV. Præterea ſi lis quidem ſit inter duos ſuper jure præſentationis; ſed alter ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi, hic indubiè præſentare poterit; unde & tunc quæſtio ceſſat; quemadmodum monet Hoſtienſis ad citatum *cap.* 3. Adeoque ut Decreto Concilii Lateranenſis locus ſit, debet ſupponi, neutrum ex contendentibus eſſe in poſſeſſione, quod difficile videtur, inquit ibidem Hoſtienſis, maximè hodie, quando controverſia ſuper Jure Patronatus præſertim laico, inſtituitur coram Judice Regio; qui facilè alteri, ſi non *plenum* poſſeſſorium, ſaltem *momentaneum*, ſive *recredentiam* adjudicabit.

XLVI. Denique ſi ſufficienter conſtet, Eccleſiam eſſe Patronatam; ſed quæſtio dumtaxat ſit, utri è duobus jus præſentandi competat; ſi uterque ſalvo ſuo jure in eamdem perſonam conſentiat, inſtitutio neganda non erit, quod jam pridem ſuppoſuiſſe videtur Synodus Oxonienſis anno 1222. *Can.* 5. ſtatuens quòd ſi ob pendentem litem poſt *quatuor* menſes nullus fuerit præſentatus, „ Epiſcopus nulli Eccleſiam illam conferat pro hac vice, niſi de *utriuſque* Patroni conſenſu, ne ſaltem aliquale præjudicium alteri Patronorum videatur generari, ſi poſtmodum evicerit Jus Patronatus.

Quinimò hodie paſſim obtinuit, ut Patronis diſſentientibus, ſi à ſingulis diverſi præſententur, omnibus inſtitutio detur, ſine alterutrius præjudicio, qui habita inſtitutione, ſolent ſibi in poſſeſſorio apud Judices Regios providere: uti ſupra notatum eſt.

CAPUT VI.

De Jure alimentationis, & ſuperintendentia Patronis competentibus.

1. *Juſtum eſt ut qui temporalia ſua Eccleſiæ obtulerunt, etiam ab ipſa adjuventur.*
2. *Id probavit Concilium Toletanum; voluitque Fundatoribus in neceſſitate ſuccurri.*
3. *Jure Decretalium Fundatori debetur alimentatio.*
4. *Idipſum probat Pontificale Romanum.*
5. *Alimentatio hæc non debetur merè intuitu paupertatis; & debet eſſe largior, quàm in alios pauperes.*
6. *Ampliùs debetur ei qui amplius contulit.*
7. *Quid in determinanda ſubventione Patrono debita ſit attendendum.*
8. *Jus ad alimentationem non debetur titulo juris præſentationis, ſed fundationis.*
9. *Alimentatio debetur in caſu inopiæ, licèt in fundatione non ſit reſervata.*
10. *Poteſt Fundator ſibi vel ſucceſſoribus penſionem reſervare.*
11. *Quin & extraneo penſionem ſolvendam reſervare poteſt.*
12. *Poſſet & cavere ut fructus vacante Eccleſia ſibi cederent.*
13. *Fundator poteſt leges apponere; & executioni earum, & conſervationi bonorum invigilare.*
14. *Si Epiſcopus ultra portionem competentem è rebus Eccleſiæ accipiat, poteſt Fundator contra ipſum agere.*
15. *Sacerdotes non adminiſtrantes bona juxta intentionem Fundatoris, à Patronis monendi, & Epiſcopo vel Judici deferendi.*
16. *Epiſcopus Metropolitano, Metropolitanus Regi.*
17. *An ſine conſenſu Patroni bona Eccleſiæ alienari, aut gravari queant?*
18. *Quando de conſervandis fundationibus agitur, hodie ad Regios Judices recurri ſolet.*
19. *Etiam circa celebrationem Divini Officii Patroni invigilare poſſunt.*
20. *Decretum Concilii Tridentini his in ſpeciem contrarium.*
21. *Quomodo Tridentinum hic receptum?*
22. *Concilium Tridentinum curam Patronorum circa obſervantiam fundationis non excludit.*
23. *Patroni prætextu tuitionis nihil in Eccleſia uſurpare poſſunt.*

I. Dignum planè juſtumque jampridem judicavit Eccleſia, ut iis qui ſua temporalia liberaliter ſibi obtulerunt, ipſis quoque ſpecialiter in temporalibus ſuccurrat, ubi eorum requirit neceſſitas, quemadmodum rectè expoſuerunt Patres Concilii Toletani IV. *Can.* 38. cujus fragmentum recitat Gratianus *Cauſ.* 16. *q.* 7. *Can.* 30.

II. Præbendum eſt (ait Canon) à Sacerdotibus vitæ ſolatium indigentibus; & maximè his, quibus reſtituenda *viciſſitudo* eſt.

Hinc deinde tamquam conſequens infert: « Quicumque ergo fidelium de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid devotione propria contulerunt, ſi fortè ipſi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. »

Decreti ſui æquitatem probantes ſubjungunt: „ Si enim Clericis, vel Monachis, ſeu peregrinis, aut quibuſcumque neceſſitatem ſuſtinentibus, pro ſolo religionis intuitu, in uſum res Eccleſiaſticæ largiuntur, quanto magis his conſulendum eſt, quibus retributione juſta debetur? »

III. Ad hunc Canonem reſpexit Pontifex in *c.* 23. X *de Jure Patronatus*, ſcribens: „ Pro fundatione quoque Eccleſiæ honor proceſſionis fundatori ſervatur, & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè (vel ut alia lectio habet, moderatè) ſuccurritur; ſicut in ſacris eſt *Canonibus* inſtitutum. »

Ex citato Canone, & hac Decretali receptum eſt, Fundatoribus, ſive Patronis ad inopiam redactis, ab Eccleſia Patronata ratione factæ fundationis alimenta deberi.

IV. Unde & ex præſcripto Pontificalis Romani, Epiſcopus, facta Eccleſiæ conſecratione, dicit ad Fundatorem, quòd ſi Fundator aut ejus hæredes „ caſu ad egeſtatem pervenerint, grata recordatione, Eccleſia Fundatoris piam liberalitatem recognoſcet.

V. Porrò tum ex Canone Toletano, tum Decretali Pontificia manifeſtum eſt, Fundatoribus ſive Patronis ſubventionem illam non tantùm deberi intuitu *paupertatis*; ſed præcipuè intuitu *beneficentiæ* in Eccleſiam collatæ, ut proinde rectè moneat Rochus de Curte de Jure Patronatus, verbo *Et utile*, ſequutus Gloſſam: „ Quòd teneatur Eccleſia Patronata ex redditibus ultra neceſſaria remanentibus, alere Patronum *pinguius*, quam alios pauperes. " Et ibidem *n.* 3.

VI. Eodem fundamento deducit poſt alios citatos Canoniſtas, ſi plures ſint Patroni, omnibus quidem eſſe ſubveniendum, „ deberi tamen magis ſubveniri ei qui *plus* contulit in fundando vel dotando Eccleſiam, licèt Jus Patronatus ad ſingulos pertineat in ſolidum.

VII. Debebunt autem præſtari alimenta ſecundùm qualitatem Patroni, tam in veſtibus, quàm in cibo, uti *n.* 4. aliis relatis docet de Curte; Addendum tamen *ſpectatis Eccleſiæ facultatibus*.

Nam in determinanda ſubventione Patrono debita ipſas Eccleſiæ facultates attendi debere unanimiter docent Canoniſtæ ſequuti Gloſſam ad *cap.* 25. *ꝟ. de Jure Patronatus*, ubi ad verbum *modeſtè*, ait: " Habito „ reſpectu ad *facultates Eccleſiæ*, & ad *qualitatem* perſonæ. " Quare Cardinalis Florentinus, quem ſequitur De Curte *n.* 2. hanc quæſtionem, „ An teneatur Eccleſia in caſu indigentiæ alere Patronum in domo *propria* ipſius Patroni, an poſſit Rector Eccleſiæ dicere Patrono, venias ad manducandum *mecum*; " reſolvit dicens: „ Conſiderabitur perſona Patroni & ejus indigentia, & *conditio Eccleſiæ*, quibus attentis aletur in Eccleſia, vel extra.

VIII. Cæterùm, quia hoc jus Patroni fundatur in munificentia, quam ab ipſo ejuſve parentibus aut Majoribus Eccleſia accepit, & quam recognoſcere juſtum & æquum judicat: ſat patet, Patronis jus hoc non competere ratione juris *præſentationis*, ſed titulo *fundationis vel dotationis*: ideoque hoc jus Fundatori competet, tametſi jus præſentationis tranſtulerit in Eccleſiam vel aliam perſonam, vel eidem renuntiaverit. Et è converſo, ſi Eccleſia alicui ſimpliciter jus præſentandi, citra fundationem aut dotationem dederit, ſimili Patrono jus hoc alimentationis non competere, uti nec alia jura honorifica, judicatum refert Joannes Tornęſius in ſua Collectione Arreſtorum, *litt. P.*

IX. Porrò hæc ſubventio ſive alimentatio in caſum inopiæ debetur Patrono ſive Fundatori independenter ab ulla reſervatione facta in ipſa fundatione, id eſt, tametſi in ipſa fundatione Fundator nihil ſibi circa temporalia reſervaverit; ſed debetur ipſo jure.

X. Poſſe enim fundatorem vel ſibi, vel ſucceſſoribus penſionem aliquam annuatim etiam extra neceſſitatis caſum ſolvendam reſervare; eamque ab Epiſcopo in fundatione vel dotatione probatam ſive admiſſam exigi poſſe, tamquam indubitatum habent Canoniſtæ, auctoritate *cap.* 23. *de Jure Patronatus*, ubi ſtatuitur, quòd Advocati ſive *Patroni* nihil ab Eccleſia exigere queant, *præter antiquos & moderatos reditus à locorum Epiſcopis inſtitutos*. Ad quæ verba notat Gloſſa; „ Statui ergo poſſunt reditus Patrono vice tributi vel penſionis.

XI. Quinimò non tantùm reſervari poteſt penſio aliudve jus ipſi Patrono ejuſve ſucceſſoribus; ſed etiam alicui tertio, ſi ita Fundatori viſum fuerit: cujus exemplum occurrit in *cap.* 16. *ꝟ. de Cenſibus*, & ibi notat Panormitanus.

XII. Poſſet quoque in fundatione apponi, quòd fructus Eccleſiæ, quando eam vacare contigerit, cedetent Patrono, uti poſt Gloſſam ad *capit.* 23. verbo Fundationa, *de Elect. in* 6. obſervat De Curte loco citato *n.* 7.

Hic tamen rectè monet, Presbyterum ſua privata auctoritate non poſſe Patrono penſionem annuam de novo addicere, aut jam conſtitutam augere, Imò ſi intuitu obtinendæ faciliùs præſentationis ampliorem penſionem addiceret, aut jura Patrono directè aut indirectè augere promitteret, difficulter à vitio Simoniæ ſe eximeret: De quo latiùs infra, titulo *de Simonia circa Beneficia*.

XIII. Nec tantùm penſionem aliquam ſibi & ſucceſſoribus reſervare poteſt Fundator, ſed & leges quaſdam fundationi apponere, earumque obſervantiæ atque rerum à ſe collatarum conſervationi invigilare, totiuſque fundationis curam agere: quemadmodum jampridem Patres & ſignanter Concilii Toletani IV. & IX. agnovere.

XIV. In Concilio Toletano IV. *Can.* 33. ſtatuitur „ Epiſcopos ita Diœceſes ſuas regere, ut nihil jure præſumant auferre, ſed juxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quàm de tributis (vel ut alia lectio habet, *de decimis tributis*) tertiam conſequantur, " *Tertia* enim pars ex conſuetudine Hiſpaniæ Epiſcopo debebatur, cùm alibi tantùm quarta debebatur; ſed de hoc infra, titulo De Jure Beneficiatorum ad bona Eccleſiæ.

Deinde proſequitur Concilium: " Quòd ſi amplius quippiam ab eis præſumptum extiterit, per Concilium reſtauretur; appellantibus aut ipſis conditoribus, aut certè propinquis eorum, ſi jam illi à ſæculo diſceſſerint. "

Agnoſcis igitur Concilium, quòd Patrono cura incumbat, ut illibata & integra Eccleſiæ ſuæ bona conſerventur, id quod rurſus renovavit Concilium Toletanum IX. formamque qua ſuas querelas formare poſſint Patroni, deſcribit *Can.* 1.

XV. Et primò quidem declarat, bona diſpenſanda eſſe juxta piam offerentium voluntatem; ac tùm ſubjungit: „ Verùm ut rei hujus potior ſoliditas habeatur, condignis filiis vel nepotibus, honeſtioribuſque propinquis ejus, qui conſtruxit, vel ditavit Eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, ut ſi Sacerdotalem, ſeu Miniſtrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honeſtæ conventione compeſcant, vel Epiſcopo vel Judici corrigenda denuntient, " id eſt, eum honeſtè admoneant, ut à diſſipandis Eccleſiæ ſuæ bonis abſtineat.

Quòd ſi honeſtam hanc admonitionem aſpernatur, permittit Concilium, ut vel *Epiſcopo, vel Judici corrigenda denuntient*.

XVI. Ulterius pergit Concilium: „ Quòd ſi talia Epiſcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis auditibus (alia lectio *auribus*) intimare non differant.

Supponunt Concilia tuitionem & curam bonorum Eccleſiæ incumbere Fundatoribus ſive Patronis eorumque hæredibus; ipſiſque etiam auctoritatem Regiam poſſe implorare contra diſpenſatores.

XVII. Huc referri poteſt ratio Rectorum Angliæ, ut aſſerant, nequidem à Summo Pontifice imminui & quoquomodò uſurpari poſſe Patronatarum Eccleſiarum reditus, nec ullam exactionem iis imperari: „ Item cùm Rex Angliæ, & Magnates tam jure hæreditario, quàm bona & approbata conſuetudine habent Jus Patronatus Angliæ, & Rectores ad eorum præſentationem inſtitui nolunt, ſicut nec debent, nec poſſunt, in aliquam contributionem conſentire inconſultis Patronis, quia ſic poſſet ſuis Eccleſiis præjudicium generari, Apud M. Paris *ad ann.* 1240.

Neque hodie facilè admitteretur notabilis bonorum alienatio, aut Eccleſiis gravamen imponi ſine conſenſu Fundatorum: atque hinc potiſſimum originem ducit quod in rerum Eccleſiæ alienatione, earum unione, ſimilibuſque materiis conſenſus Regius petatur; utpote qui ut plurimùm Eccleſiarum Fundator eſt, aut creditur.

XVIII. Imò cùm de conſervandis fundationibus agitur hodie ferè ad ſolos Judices Regios, pro iis tuendis recurritur. Nam uti monet Franciſcus Le Roy in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus c.* 27. „ Hodie fundationes Eccleſiarum dicuntur juris *publici*, cujus executio & conſervatio ad Reges pertinet. "

XIX. Nec tantùm circa bona temporalia, hæc Fundatorum ſive Patronorum cura verſari debet; ſed & circa Officium Divinum, aliaque ex præſcripto fundationis peragenda. „ Si Clericus *Divinum Officium* in ea non celebret (ait Le Roy) juxta ejus fundationem, Patronus eum vocare debet in jus, ut fundationi ſatisfaciat, eoque caſu verius exiſtimarem ipſius Patroni electionem eſſe, an apud Judicem Eccleſiaſticum agat, quia cùm

Cle-

Digitized by Google

„ Clerico agit; & de celebratione Divini Officii, an verò apud ſæcularem, quia de tuenda & obſervanda fundatione agit, quod eſt ſæcularis juriſdictionis.

Et in hiſce Provinciis, uti & in Gallia nihil frequentius, quàm quòd querelæ de non obſervatis fundationum legibus ad Regios Magiſtratus deferantur, ipſumque Officium Fiſcale, tamquam juris publici protector, ſeſe immiſceat.

XX. At hiſce repugnare videtur Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 3. de Reform.* decernens: „ Patroni verò in iis quæ Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere; neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu fabricarum proventibus immiſceant; niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat; ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, & fabricarum reditus in uſus Eccleſiæ neceſſarios & utiles, & prout ſibi expedire magis viſum fuerit, expendi curent.

XXI. Imprimis Concilia Regia, prævie ad pubblicationem Concilii Tridentini per has Belgicas Provincias, juſſa ſuum de Decretis *reformationis* depromere judicium, huic Decreto hanc notam appenderunt: „ Excluditur Patronorum officium in viſitationibus Eccleſiarum, ornamentorum, bonorum & proventuum, niſi ex ipſa fundatione id iis competat, & res tota committitur arbitrio Epiſcopi. Iterum hic mentio fit de præjudicio Juris Patronatus laici avertendo, & ſufficere Patronos in pacifica poſſeſſione eſſe hujus juris, licèt ipſas litteras fundationis non proferant, forte deperditas injuria temporis.

Cùm autem Concilium promulgatum in his Provinciis fuerit, conformiter ad haſce obſervationes, uti ſat patet ex clauſula litteris Gubernatricis ad Archiepiſcopum Cameracenſem inſerta; & nominatim notavit Bertrandus Loth in ſuis Reſolutionibus, ſequitur, Patronos laicos in poſſeſſione ſua conſervatos eſſe quemadmodum uſque in hodiernum diem perſeverant.

XXII. Adhæc nullatenus veriſimile eſt, quòd Synodus Tridentina ſolicita ſemper inhærere, quantum temporum conditio patiebatur, ſacris Canonibus, voluerit curam & vigilantiam Patronorum pro tuendis legibus fundationis, Canonum auctoritate ſtabilitam evertere; ſed cavere dumtaxat, ne Patroni, prætextu defenſionis Epiſcopos in Officiorum Divinorum celebratione, aut Sacramentorum adminiſtratione turbarent, aut jura Eccleſiarum ſibi appropriarent, conformiter ad Concilia Toletana.

XXIII. Poſtquam enim Fundatorum curam & ſtudium in tuendis rebus Eccleſiæ excitarunt, ſubjiciunt hoc monitum: „ Noverint autem conditores Baſilicarum in rebus, quas eiſdem Eccleſiis conferunt, nullam poteſtatem habere; ſed juxta Canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ad ordinationem Epiſcopi pertinere. “ Hæc Toletanum IV. quæ eodem ſenſu, ſed fortius expreſſit Concilium Toletanum IX. Canones utriuſque Concilii jam citati referuntur apud Gratianum *Cauſ. 10. q. 1. Can. 16. q. 1. Can. 60.* item *Cauſ. 16. q. 7. Can. 31.*

CAPUT VII.

De Juribus Honorificis præcipuè Patrono debitis.

1. *Quid honor à quo jura honorifica dicuntur.*
2. *Jura honorifica conſiſtunt in externis honoris ſymbolis; & quæ ad hoc Eccleſia elegerit.*
3. *Olim jura hæc non erant determinata.*
4. *Enumerantur jura honorifica hodie magis uſitata.*
5. *Credunt plerique Canoniſtarum Gelaſium I. meminiſſe honoris* Proceſſionis.
6. *Non videntur Canoniſtæ intellexiſſe ſenſum Gelaſii.*
7. *Auctoritate Gelaſii nihilominus invaluit honor proceſſionis.*
8. *Honor hic defertur ſubinde recipiendo proceſſionaliter venientem ad Eccleſiam.*
9. *Quibus honor proceſſionis hoc modo exhibendus.*
10. *Subinde defertur, locum honoratiorem in proceſſione aſſignando.*
11. *Honor* thuris *in quo conſiſtat.*
12. *Jam pridem etiam laicis delatus.*
13. *Uſus incenſi primitus non inſtitutus ad honoris exhibitionem; & quomodo paulatim ad hoc deductus.*
14. *Aqua benedicta ad honorem exhibendum non inſtituta; & in quo conſiſtat honor Aquæ benedictæ.*
15. *Nonnulli volunt ſibi porrigi aſpergillum.*
16. *Hæc Patronorum poſtulatio contraria ritibus Eccleſiaſticis.*
17. *Epiſcopi ſe hic Patronis oppoſuerunt.*
18. *Conforme Arreſtum Parlamenti Pariſienſis.*
19. *Ratio ob quam non conveniat laicis tradi aſpergillum.*
20. *Conveniat dari Epiſcopo.*
21. *In quo conſiſtat honor precum.*
22. *Patronorum etiam Eccleſiaſticorum nomina in precibus publicis recitanda.*
23. *Fidelium nomina in die anniverſaria recurrente recitanda.*
24. *Toparchæ & Patroni prætextu hujus honoris, non poſſunt cogere Parochum ad differendum Divinum Officium.*
25. *Neque Parochi ad placendum Toparchis aut Nobilibus illud differre poſſunt.*
26. *Honor Sedis in quo conſiſtat; & unde proveniat.*
27. *Honor Sedis* in choro *ſolis Patronis de jure competit.*
28. *Poteſt Sedes ſpecialis minoribus Magiſtratibus & Nobilibus concedi in navi Eccleſiæ; & à quibus.*
29. *Honor ſepulturæ, in quo conſiſtat.*
30. *Jura honorifica non tantùm Patronis laicis; ſed Eccleſiaſticis competunt.*
31. *Patronus Eccleſiaſticus non propria, ſed Eccleſiæ ſuæ inſignia apponere poteſt, & quare.*
32. *Fundatori jura honorifica debentur, licèt non habeat jus præſentationis.*
33. *Qui jus præſentationis in Eccleſiam tranſtulit, retinet jura honorifica.*
34. *Patronus omnibus aliis, etiam Toparchis quoad jura honorifica præfertur; & quare.*
35. *Nullus poteſt habere ſedem aut ſepulturam in choro in præjudicium Patroni.*
36. *Uxor & filii Patroni, quali honore gaudeant.*
37. *Patroni aliique laici juribus his gaudentes, debent cedere Clero.*
38. *Circa uſum horum jurium multùm valet conſuetudo.*
39. *Aliquando tamen tamquam abuſus corrigenda.*
40. *Coram quo quæſtiones de his juribus agitandæ.*
41. *Quid Patronis, Toparchis aliiſque in uſu horum jurium obſervandum.*
42. *Quæ à Parochis obſervanda.*

I. HOnor, à quo dicuntur Jura honorifica, hic ſumitur pro cultu quodam ſive reverentia; quæ ob beneficentiam vel auctoritatem ſingularum quibuſdam ab Eccleſia exhibetur.

II. Cùm verò honor ſit aliquid externum, externa quoque tantùm ſunt ejus ſymbola, externæ honoris notæ; atque externis tantùm exhibetur actibus.

Eccleſia ſpretis ſæcularibus aut mundanis honoribus eas honoris ſpecies elegit & conſecravit, quæ cum ipſa honoris exhibitione, etiam pietatem & charitatem commendant, & continent; quibus ſuos benemerentes in ſuis ædibus & publicis conventibus honorat, protectionis ſuæ gratiam refert, & reipſa implet illud Apoſtoli: *Cui honorem, honorem.*

III. Olim quidem Epiſcoporum & Presbyterorum arbitrio reliquerunt Canones, quem honorem ſuis Senioribus tribuerent; ſed ſenſim quotidiano uſu definitæ ſunt quædam honoris ſpecies, quibus Eccleſia fideles quoſdam coleret, quæ paulatim converſæ ſunt in aſſiduam juriſdictionem; uti rectè advertit Franciſcus de Roye, Antecessor Andegavenſis, *lib. 1. de Juribus honorificis cap. 1.* ac propterea tandem dicta ſunt *jura* honorifica, ſeu honoris; utpote *jure* jam debita.

IV. Hæc jura magis uſitata hodie, præſertim in Belgio, Gallia, viciniſque Provinciis ferè ſunt, honor proceſſionis, thuris, precum, ſedis, ſepulturæ, aquæ benedictæ, panis benedicti.

V. Plerique Canoniſtarum credunt honoris *proceſſionis* jampridem meminiſſe Gelaſium I. eumque Patronis exhibitum fuiſſe, idque auctoritate *Canonum 26. & 27. Cauſ. 16. q. 7.* in quorum priore ſub nomine Gelaſii Papæ, dicitur *Sciturus* (Fundator Eccleſiæ) *ſine dubio præter* PROCESSIONIS *aditum qui omni Chriſtiano debetur, nihil ibidem ſe proprii juris habiturum.* Et in Canone

ſequenti: *Nihil ſe tandem ſibi Fundator ex hac Baſilica noverit vendicandum, niſi* PROCESSIONIS *aditum qui Chriſtianis omnibus debetur.*

VI. Verùm hoc unum voluiſſe videtur Gelaſius, quòd poſtquam Baſilica fuerit ædificata & ſufficienter fundata, tum primùm ab Epiſcopo ſit dedicanda, qua dedicatione facta, Fundatori concedendus ſit *aditus proceſſionis*, id eſt, liceat Fundatori in ea Baſilica ad Miſſarum ſolemnia procedere, ſicuti omnibus Fidelibus conceditur aditus ad Eccleſias publicas ab Epiſcopis dedicatas, quemadmodum latiùs notant & probant Franciſcus Florens, titulo *de antiquo Jure Patronatus*, *pag.* 84. *edit.* 1679. & Franciſcus de Roye loco citato, *cap.* 7.

VII. Quidquid ſit, hoc conſtat, quòd auctoritate dictorum Canonum jus *proceſſionis* inter jura honorifica fuerit relatum: Scribens enim Clemens III. vel ut alii volunt, Alexander III. in *c.* 25. *de Jure Patronatus*: *Pro fundatione quoque Eccleſiæ honor* PROCESSIONIS *Fundatori ſervatur*, mox ſubjungit: *Sicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum*: quibus verbis indicari citatos Canones Gelaſii manifeſtum eſt: atque ita poſt hanc Decretalem unanimi Canoniſtarum calculo probatum eſt, inter jura honorifica Fundatori deberi, eſſe honorem *proceſſionis*, licèt inter ipſos Canoniſtas non conveniat, quid in allegatis Canonibus per *aditum proceſſionis* intelligatur.

VIII. Hic *proceſſionis* honor duobus potiſſimum modis Patrono deferri poteſt, uti tradunt Canoniſtæ ad dictum *cap.* 5. atque nominatim expreſſit Cardinalis Hoſtienſis.

Primò, honor debetur Patrono, ait Hoſtienſis, ut ei *proceſſionaliter* occurratur: id eſt; Patrono ad Eccleſiam venienti, Clerus Eccleſiæ *proceſſionaliter* occurrat, eumque recipiat, & ad Eccleſiam deducat; quemadmodum recipi Epiſcopum præcipit hodiernum Pontificale Romanum.

IX. Rectè autem Cardinalis Hoſtienſis exprimendo hunc modum exhibendi honorem *proceſſionis*, addidit hanc clauſulam: *Si talis & tantus ſit*; hoc eſt, qui mereatur tantum honorem, puta ſi Rex ſit, aut Princeps *magnæ potentiæ*, juxta expreſſionem Pontificalis Roman., hunc titulum affigens Ordini recipiendi Principes: *Ordo ad recipiendum* PROCESSIONALITER *Principem* MAGNÆ POTENTIÆ.

Imò in Regno Galliæ ſolus Rex *Proceſſionaliter* recipi poteſt; quemadmodum refert Carolus Feuretius *de Abuſu*, *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 13. ſi quidem (ait) ſuſcipere cum proceſſione & elata cruce, ſubjectionis ac honoris eximii ſignum eſt.

X. Secundò, defertur honor *proceſſionis*, dando vel cedendo alicui honoratiorem locum in ipſa ſolemni ac publica proceſſione.

De hoc honore Fundatori ejuſque hæredibus deferendo loquitur Pontificale Romanum, titulo *de Conſecratione Eccleſiæ*; ubi præſcribit, ut Pontifex abſoluta conſecratione dicat ad Fundatorem: „Quod à Sanctis Patribus ſtatutum eſt, in die dedicationis anni„verſario ſolemni, Fundatores & eorum hæredes in „*proceſſionibus primos* eſſe debere.

XI. Honor *thuris* ſive ſuffitus conſiſtit in ſpeciali ac honorifica thurificatione alicui in ſignum eminentiæ aut benevolentiæ exhibenda.

Jampridem Epiſcopos & Sacerdotes ſingulatim & ſeparatim à reliquo Clero & populo ſuffitum accepiſſe, ſat indicat vetus Ordo Romanus; & hodie ex præſcripto Ritualium perſeverat.

XII. Cùm ergo ſingularis hæc thurificatio facta Epiſcopis reputaretur ſymbolum honoris, ſenſim cum aliis honoris ſymbolis ad laicos tranſire cœpit. Scribit Codinus: „Circa veſperam abit Imperator ad ſanctam „Sophiam audienſque veſpertinos hymnos incenſatur, „ſeu thuris ſuffitu honoratur à Patriarcha, omneſque „ſimul aulici Proceres etiam ad ultimum uſque. „ *Lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 17.

Et *num.* 21. „Incenſat, ſeu thuris ſuffitu honorat „Patriarcha Imperatorem.

Honoris *incenſi* exhibendi Patriarchæ Gradenſi à Monaſterio ſancti Georgii meminit Honorius III. in *cap.* 8. ii *de Cauſa poſſeſſ. & proprietat.* Juncta antiqua apud Cironium in quinta Collectione Decretalium;

XIII. Quod autem contendit Cironius ad hanc Decretalem, & *lib.* 3. *Obſerv. c.* 6. latiùs probare vult, ſuffitum non eſſe propriè honoris argumentum, ſed ad excitandum populum ad elevandam mentem in Deum juxta illud Pſalmiſtæ: *Dirigatur Domine oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo*; vel ad repræſentandum effectum gratiæ, per quem ſanctificamur, & abluimur, & abſtergimur ab omni ſorde peccati, uti loquitur ſanctus Severus Alexander in *Deſcriptione & Ordine oblationis*; hoc quidem verum eſt, ſi primarium finem, quem ſibi Eccleſia in uſu *incenſi* præfigit, attendamus: quemadmodum vel ex ſola ſolemnis benedictionis *incenſi* formula in Miſſali præſcripta manifeſtum eſt. Sed cùm ipſe uſus *incenſi* receptus fuit, Eccleſia voluit, ut etiam per ea quæ ad pietatem & cultum religionis adhibentur, honorificentur illi, quibus honor debetur; uti ſuprà monuimus, & in honore aquæ benedictæ, panis benedicti, & oſculi pacis compertum eſt.

XIV. Aquæ enim benedictionem, aut ejus aſperſionem in Eccleſia hodie receptam, non eſſe primitus inſtitutam ut per eam honor alicui deferatur, ex precibus in ipſa benedictione recitandis pateſcit; ſed dum aliquibus cum quadam prærogativa datur, honoris nota eſt; & eatenus juribus honorificis aſperſio aquæ benedictæ annumeratur; quemadmodum & de prærogativa in diſtributione panis benedicti notavimus *par.* 2. *tit.* 5. *c.* 4.

XV. Nonnulli juribus honorificis gaudentes non contenti, ſi aqua luſtrali ſeu benedicta ſeparatim, & ante alios laicos cum quadam honoris nota aſpergantur, renuunt ab ipſo Sacerdote aſpergi; voluntque ſibi aſpergillum porrigi, ut ipſimet aquam ex aſpergillo accipientes ſeipſos aſpergant.

XVI. Verùm quia ex antiquo uſu aqua benedicta juxta Eccleſiæ præſcriptum per aſperſionem dari conſuevit; iſque ritus in omnibus etiam antiquis libris Ritualibus ſit probatus juxta illud Pſalmi 50. *Aſperges me hyſſopo & mundabor*, quem etiam inter aſpergendum decantari jubet Eccleſia, non immeritò Epiſcopi ſe hiſce Patronis & Toparchis oppoſuerunt, contendentes, Eccleſiam quidem debita jura honorifica non improbare, ſed eſſe cum ea moderatione exhibenda, ut ritus & cæremoniæ ab Eccleſia piè inſtituti non everterentur.

XVII. Hanc in deferendis juribus honorificis Eccleſiæ mentem pernoſcens Eminentiſſimus D. Camuſius Epiſcopus Gratianopolitanus, in Ordinationibus Synodalibus, *titul.* 5. *art.* 6. interdixit omnibus Parochis eorumque Vicariis dare aquam benedictam *ad manus* laicis cujuſcumque conditionis fuerint, ne quidem Eccleſiaſticis niſi Epiſcopis; iiſque injungit illam dare dumtaxat per *aſperſionem*, etiam Toparchis locorum, quibus eam dabunt ſeparatim & eorum familiæ, cùm fuerint in ſuis ſedibus aut ſcamnis, nec ante, nec poſt aſperſionem ullam faciant ipſis Toparchis inclinationem.

Cùmque in hac Diœceſi Mechlinienſi idipſum quidam Toparchæ prætenderent, Alphonſus de Berghes Archiepiſcopus Mechlinienſis edito Decreto idem Parochis aliiſque Sacerdotibus injunxit, voluitque juxta præceptum Pontificalis omnibus, excepto ſolo Epiſcopo, per aſperſionem dari.

XVIII. Imò dum quidam Toparcha non contentus prærogativa aſperſionis, contendebat ſibi porrigi aſpergillum, ipſumque Parochum dare recuſantem ad Parlamentum Pariſienſe evocabat; interveniens Cleri Gallicani Syndicus prætendens hic de ritnum ac cæremoniarum obſervantia eſſe quæſtionem; ideòque Actorem ad Epiſcopum Toloſanum tamquam ſuum Ordinarium remittendum eſſe; prout & à Parlamento remiſſus fuit; qua remiſſione ſat oſtendit Senatus Regius, ſe nolle Actorem in jure honorifico tueri cum immutatione rituum Eccleſiaſticorum. Vide latiùs Carolum Feuretium *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 3.

XIX. Et ſanè cùm hæc aquæ luſtralis aſperſio ſit quædam ſpecies Benedictionis, ſuperbiam ſapit, eam nolle accipere à Sacerdote, qui ad Benedicendum ab Eccleſia ſpecialiter ordinatus & conſtitutus eſt, juxta illud Pontificalis Romani: *Sacerdotem oportet offerre*, BENEDICERE, &c.

XX. Sed quia Epiſcopus in Ordine Hierarchico eſt

Fie.

Presbytero ſuperior, ipſiuſque plenitudinem Sacerdotii poſſidet, conveniens haud eſt, ut ipſe à Presbytero benedicatur; quia juxta Apoſtolum, *ſine ulla contradictione quod minus eſt à majore benedicitur.*

XXI. Honor precum conſiſtit in ſpeciali recitatione & commendatione alicujus in precibus. Jam pridem uſitatum fuit, ut aliquorum nomina, qui vel auctoritate vel beneficentia in Eccleſiam eminebant, inter Miſſarum ſolemnia recitarentur; cujus rei teſtimonium luculentum ſuppeditat Synodus Emeritenſis *Can.* 19. „Salubri deliberatione conſentimus, & pro ſingulis quibuſque Eccleſiis, in quibus Presbyter juſſus fuerit per ſui Epiſcopi ordinationem præeſſe, pro ſingulis diebus Dominicis ſacrificium Deo procuret offerre, & eorum *nomina*, à quibus eas Eccleſias conſtat eſſe conſtructas, vel qui aliquid his ſanctis Eccleſiis videntur, aut viſi ſunt *contuliſſe*, ſi viventes in corpore ſunt, ante altare recitentur tempore Miſſæ; quòd ſi ab hac deceſſerint luce, nomina eorum cum fidelibus defunctis recitentur in ſuo ordine.

Quin hæc recitatio nominum ſit quædam nota honoris & præeminentiæ negare nequimus; ac proinde mirum non ſit, ſi inter jura honorifica numeretur.

XXII. Refert Mathias Mareſchal in tractatu de Juribus honorificis *pag.* 102. *edit.* 1606. quòd licèt omnes Benefactores hoc habeant commune cum Patronis & Toparchis, quòd publicè in concione ſive *Prono*, ut vocant, precibus fidelium commendentur; ipſi tamen Patroni & Toparchæ debeant *nominatim*, id eſt, expreſſis nominibus & qualitatibus commendari, ſi id petant; atque ita judicatum refert annis 1603. & ſuſſus anno 1614. declaratum, jus hoc tam Patronis Eccleſiaſticis, quam laicis competere.

XXIII. Hoc tamen ibidem *pag.* 205. monet, quòd licèt ad ſolos Patronos & Toparchas pertineat, ut nomina eorum diebus Dominicis in precibus publicis recitentur, nihilominus Benefactores & Fundatores alicujus anniverſarii poſſint & debeant nominari & commendari fidelium precibus die anniverſarii recurrente; quod & in praxi ubique receptum eſt.

XXIV. Rectè quoque ibidem *pag.* 197. & ſequentibus reprehendit Toparchas, alioſque viros nobiles, qui prætextu *honoris precum*, invertunt ordinem & tempus Divini Officii, præcipientes illud vel accelerari, aut differi ad ſeram horam & incommodam, in contemptum Sacerdotum, & non exiguum Parochianorum incommodum; qui nonnunquam ab Eccleſia Parochiali remoti Officio Divino idcircò aſſiſtere nequeunt.

Quæ incommoda occaſionem dederunt, teſte Mareſchallo, art. 3. Edicti Caroli IX. Regis Galliæ anni 1571. quo „inhibetur Dominis temporalibus, & aliis quibuſcumque perſonis, conſtringere Parochos, eorumve Vicarios mutare aut differre horas ordinarias Officii Divini.

XXV. Notat dein Mareſchallus *pag.* 201. eſſe abuſum reprehenſione dignum, quando ipſi Parochi eorumve Vicarii ſua ſponte in favorem patronum, aliorum aliorumve invertunt Officium Divinum.

Notat ibidem Mareſchallus, quòd huic abuſui Archidiaconi viſitando occurrere debeant; his deficientibus ad Epiſcopum recurrendum; imò ad Judices Regios, qui injungent Parocho celebrare Divinum Officium horis ordinariis, per manus injectionem in temporalia. Adde quæ de celebratione Officii Divini, ac præſertim Miſſæ Parochialis dicta ſunt *part.* 2. *titul.* 5. *num.* 11. *&* 12.

XXVI. Inter jura honorifica frequens & eminens eſt honor *Sedis*, qui defertur aſſignando Sedem perpetuam & ſpecialem alicui in Eccleſia; quæ eò honorabilior eſt, quò locus ſeſſionis eſt honorabilior.

Cenſetur autem locus in Eccleſia honorabilior, qui magis ipſi Sacrario & altari appropinquat. Unde Sedem in *Choro* honorabiliorem eſſe quàm Sedem in navi Eccleſiæ, nemini dubium eſt.

Et quidem Chorum ex præſcripto Canonum populo non patere, ſed ſolis Clericis Divinum Officium peragentibus, ſat conſtat; atque honoris cauſa duntaxat nonnullis laicis ſenſim apertum eſſe; quod latiùs deducit Franciſcus De Roye de Juribus honorificis *lib.* 1. *c.* 10.

Quin & anno 1240. Synodus Wigorienſis *Can.* 5. Ne laici ſtent cancellis, dum celebrantur Divina, ſalva tamen reverentia Patronorum.

XXVII. Teſtatur Mathias Mareſchal in citato tractatu *pag.* 85. non ſemel judicatum fuiſſe, ſolis veris Patronis ſeu Fundatoribus competere jus *Sedis* in Choro; quòd ſi aliis competat, id magis ex conniventia ſive tolerantia, quàm jure procedat. Et *pag.* 97. dicit judicatum, ſoli Patrono dari actionem ad vindicandum Sedile in *Choro*; alios verò, quibus titulo diuturnæ poſſeſſionis competit, tantùm poſſe implorare officium Judicis.

XXVIII. Nobiles autem & Officiarios inferiores prætendentes locum diſtinctum à reliquo populo, dicit remiſſos fuiſſe ad Æditnos, vel Parochos alioſve, quibus jus competit loca in Eccleſia deſignandi, ut ab his in navi Eccleſiæ extra Chorum locum honorabiliorem, ſpectata ipſorum conditione & dignitate acciperent. Ubi tamen notat, quomodo in variis Eccleſiis jus aſſignandi loca in navi Eccleſiæ aliis & aliis competat.

XXIX. Honor *ſepulturæ* verſatur quoque circa locum honorabiliorem inhumationis in Eccleſia: iſque huic ſimiliter judicatur honorabilior, qui Sacrario eſt propinquior. Unde ſepulturam habere in *Choro* maximè honorificum reputatur; nec olim laicis concedebatur; nunc verò Patronis ſpecialiter annuitur. Sed de hoc jure latiùs agemus infrà titulo de Sepulturis.

XXX. Hæc Jura honorifica non tantùm Patronis laicis, ſed & Eccleſiaſticis competunt, *Cap.* 3. *de ædificandis Eccleſ.* ubi Alexander III. ſcribit, quòd ſi nova Eccleſia ex proventibus veteris Eccleſiæ conſtruatur & dotetur, provideri debeat, „ut *competens* in ea *honor* pro facultate loci Eccleſiæ Matrici ſervetur. Quod hoc numero dicitur, jura honorifica non ſolis Patronis *Laicis*, ſed *&* *Eccleſiaſticis* competere, & iis jam pridem delata fuiſſe, accipi debet de iis Eccleſiaſticis, qui ſunt *veri* Patroni ex fundatione vel dotatione; putà ſi Epiſcopus aut Prælatus ex proventibus Eccleſiaſticis aut propriis fundaverit aut dotaverit Eccleſiam, atque Jus Patronatus titulo fundationis aut dotationis ſibi delatum, annexuerit dignitati Epiſcopali aut Prælaturæ; vel ſi ex proventibus alicujus Eccleſiæ Matricis erecta fuerit alia Eccleſia Parochialis, aut Capella, prior hæc Eccleſia Matrix tanquam Fundatrix meritò reputatur; eoque nomine Rectori hujus Eccleſiæ quædam jura honorifica, ſive honores deferuntur; quemadmodum in *cap.* 3. *de ædific. & reparand. Eccleſiis*, reſpondet Alexander III. & ut in textu notatum fuit.

Similiter titulo fundationis, Epiſcopo jam pridem delatum fuiſſe jus præſentationis in Eccleſia, quam ipſe fundaverat; atque eo titulo verum Jus Patronatus ei datum fuiſſe ſuprà hoc titulo *cap.* 1. *n.* 7. obſervavimus.

Igitur jura honorifica Eccleſiaſticis non ſecùs ac Laicis deferuntur in recognitionem munificentiæ & liberalitatis, quam in fundatione, aut dotatione Eccleſiæ exhibuerunt: nam, ut rectè advertit Franciſcus de Roye Antecеſſor Andegavenſis in Tractatu ſuo de Juribus honorificis lib. 2. cap. 3. „Sacri Canones (ait) in deferendis hiſce honoribus *nomen*, *qualitatem*, & dignitatem Fundatoris inſpiciunt, ut ex ea cauſa pietatis & munificentiæ honorem deferant, & exhibeant, ubi & infrà *num.* 33. in textu notavimus.

Cùm igitur Capitula & Monaſteria, quæ ſolo titulo incorporationis habent jus præſentandi, ſive nominandi ad Eccleſias illas Parochiales, quas vigore incorporationis, ſibi habent incorporatas, has Eccleſias non dotarint, aut fundaverint; ſed è contrario decimas alioſque reditus earum Eccleſiarum titulo incorporationis in uſus ſuos, *ſive ad menſam applicent*, nequaquam ut *veri* Patroni reputandi ſunt; neque jura honorifica veris Patronis titulo fundationis vel dotationis competere ſolita, prætendere poſſunt: ſed ſi quæ jura honorifica in his Eccleſiis incorporatis vindicare velint, ea ſpeciali titulo ſibi competere probare debent.

XXXI. Verùm cùm Patronus Eccleſiaſticus Jus Patronatus non habeat proprio nomine, ſed nomine Eccleſiæ ſive Prælaturæ, vel tanquam Prælatus, qui jura ipſius tueatur & exerceat, rationi planè conſentaneum eſt, ut inſignia Eccleſiæ, cui Jus Patronatus proprium eſt, effingat; atque ita palam conteſtetur,

ad

ad Eccleſiam jus illud pertinere, uti rectè obſervat De Roye *lib.* 2. *cap.* 3. monetque rectiſſimè obſervatum, Patronum Eccleſiaſticum non poſſe in *lyſtra* depingere inſignia ſeu *arma* ſeu gentilitia; ſed tantùm Eccleſiæ, cujus Jure Patronatus gaudet.

XXXII. Porrò quia Jura honorifica potiſſimùm debentur ratione Beneficii à Fundatoribus in Eccleſiam collati, ideò, uti communiter notant Doctores, ea Jura honorifica debentur, tametſi jus præſentationis in ipſa fundatione remiſerit Fundator, aut Eccleſiæ ceſſerit; idque diſertè aſſerunt conſuetudines Normanniæ *art.* 142. uti loco citato refert De Roye: probatque non obſcurè Pontifex in *Cap.* 25. *X. de Jurepatronatus*, ubi licèt neget Fundatori præſentationem, tamen concedit honorem *proceſſionis & alimentorum*.

XXXIII. Hinc ulterius verius exiſtimat De Roye: „Quòd ſi fundator loco Religioſo ſuam præſentationem donaverit, attamen ei ſoli omnes alios honores deberi: quia ſemper verum eſt eum eſſe Fundatorem, & ſemper retinere nomen, qualitatem, & dignitatem Fundatoris, quam ſolam inſpiciunt ſacri Canones, ut ex ea cauſa pietatis & munificentiæ honorem deferant & exhibeant.

XXXIV. Quinimò Patronus in juribus honorificis præfertur omnibus aliis laicis, etiam Senioribus ſive Toparchis quantumvis omnimodam Juriſdictionem habentibus. Eccleſia enim eſt quaſi in dominio Patroni ſeu Fundatoris; & ita jampridem dixit Rochus de Curte de Jure Patronatus, verbo *Honorificum*, *num.* 1. & ex profeſſo tradit Mathias Mareſchal in Tractatu Gallico de Juribus honorificis, *pag.* 17. edit. 1616. atque enumeratis ſingillatim omnibus Juribus honorificis concludit, omnem honorem, & præeminentiam debita eſſe Patronis præ Toparchis aliiſque Juriſdictionem aliquam in Parochia habentibus.

Deinde *pag.* 202. dicit, judicatum fuiſſe, nomina Patronorum tam Eccleſiaſticorum quàm laicorum, eſſe diebus Dominicis recitanda in precibus publicis; atque poſt horum recitationem, demum Toparcharum aliorumque Jure illo gaudentium. Et *pag.* 7. ait, quòd quoties caſus accidit, ſemper judicatum fuerit Jura honorifica Eccleſiæ competere Patronis privativè & cum prælatione ad omnes alios Dominos. Idipſum tradit de Roye *lib.* 2. *cap.* 3.

XXXV. Neque in præjudicium Patroni ullus in Eccleſia à Patrono fundata, poteſt Jure honorifico uti; aſſeritque Mareſchal *pag.* 88. „quòd tametſi Patronus ſedem aut ſepulturam ſeu monumentum ſepulchrale in choro non haberet, nullus tamen poſſet in ejus præjudicium ſedem aut ſepulturam in choro accipere. Et longa poſſeſſio contraria (ait) non præjudicat Patrono; uti Senatus Rothomagenſis 22. Decembris 1570. judicavit. Secus videtur (inquit) inter alios Toparchas qui non ſunt Patroni. Nam poſſeſſio, ſive potiùs quaſi poſſeſſio immemorialis non debet interverti per alium, quàm per verum Patronum.

XXXVI. Nec tantùm Patrono prærogativa conceditur; ſed & liberis ejus & uxori; judicatumque, in publica proceſſione liberos Patroni ſequi immediatè patrem; uxorem quoque prærogativa loci gaudere: ita tamen ut in publico congreſſu ipſa in ordine mulierum incedere debeat, quemadmodum latiùs deducit, & variis Parlamentorum Arreſtis confirmat Mareſchal *pag.* 75. & ſequentibus.

XXXVII. Notandum autem monet Mareſchal *pag.* 20. & 21. quod ubi dicitur, jura honorifica competere Patrono cum prælatione ad omnes alios, id intelligatur de prælatione ad laicos & ſeculares, nequaquam cum prælatione reſpectu Epiſcopi, Curati, aut aliorum Prælatorum, & Eccleſiaſticorum peragentium Divinum Officium cum pluvialibus vel ſuperpelliceis in Eccleſia Parochiali. Refertque ex Joanne de Torres Philippum II. Regem Hiſpaniarum voluiſſe, ut in Eccleſia Valentina oſculum pacis priùs Archiepiſcopo Valentino, quam ſibi daretur. Hinc in pleriſque Eccleſiis Toparchæ tametſi Patroni habent ſua Sedilia ad latus ſiniſtrum, dimittentes latus dexterum ipſi Parocho aliiſque Clericis Divinum Officium peragentibus, teſte Mareſchallo, *pag.* 107.

Quapropter Eminentiſſimus Camuſius in citatis Ordinationibus Synodalibus, conformiter ad Rituale præcipit, priùs Clerum aqua luſtrali, quàm Toparchas aut horum familiam eſſe aſpergendum.

XXXVIII. Cæterùm in deferendis his Juribus honorificis plurimùm valet locorum conſuetudo; tam quoad perſonas quibus exhibenda, quàm modum exhibitionis. Unde Franciſcus de Roye *Lib.* 2. *cap.* 5. oſtendens, quòd habentibus *mediam* duntaxat Juriſdictionem *de jure* non competant Jura honorifica, licèt in multis Eccleſiis contrarium invaluerit; habeantque Jura aliqua honorifica poſt Patronos & Toparchas *altæ* Juſtitiæ; non quidem jure, ſed veluti per patientiam, ſive tolerantiam, ſubjungit: „Præcipuè illud ita obtinet, cùm diuturno uſu & longa quaſi poſſeſſione fulciuntur. Nam in officiis & *honoribus* exhibendis, non modò videndum eſt, quid lege ſancitum, ſed quid *conſuetudine* valeat. “ Deinde aliquibus interpoſitis concludit: „Ex quibus conſtat, in exhibendis honoribus non minoris habendam eſſe receptam conſuetudinem. Et ejus beneficio noſtris illis Senioribus competere *lyſtras*, *ſepulturam*, & *ſtatam ſedem in Choro*, & *alios honores*, ſi non jure, ſaltem per tolerantiam; & cum eo temperamento, ut nec Patrono, nec Seniori altam Juſtitiam habenti noceant.“

XXXIX. Si tamen ſenſim Jura aliqua honorifica invaluiſſent, quæ vel decori templorum officerent, aut Divinorum Officiorum rectam celebrationem impedirent, non dubium, quin uſus hic licèt longa conſuetudine firmatus poſſet authoritate publica nonnunquam corrigi aut impediri.

Quapropter De Roye *Lib.* 2. *cap.* 6. inquirens, quæ Jura honorifica competant iis qui *inferiorem* duntaxat Juſtitiam habent, notat vel eo titulo uſum lyſtræ (qui in quibuſdam Galliæ Eccleſiis uſitatus eſt) iis eſſe negandum, quòd nimia lyſtrarum ſeu inſignium appenſio decori templorum noceat, & tandem concludit. “ideòque ſi quis ex iis dominulis uſurpatam *lyſtram* ex longa conſuetudine tueri velit, ad curam Prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aſpectus Eccleſiæ, nec illud producatur ad conſequentias; quia quod non ratione introductum, ſed errore primùm, deinde conſuetudine obtentum eſt, in aliis ſimilibus obtinere non debet, ait Celſus *in l.* 32. *ff. de legib.*“

XL. Quæſtiones ſi incidant ſuper his juribus honorificis, deferuntur terminandæ ad Judices Regios, non ſecus atque controverſiæ ſuper Jure Patronatus laico, cujus quædam plerumque acceſſiones ſunt; præſertim quia ſimiles quæſtiones ſuper poſſeſſione aut quaſi poſſeſſione inſtitui ſolent. Conſtat autem & in Belgio & in Gallia poſſeſſorium, etiam in rebus Eccleſiaſticis, coram Judicibus Regiis agitari. Vide De Roye *Lib.* 2. *cap.* 15. item Mareſchallum *pag.* 182. & ſequentibus; hic unà oſtendit, qua forma in hac materia cauſa ſit inſtituenda: neque ſufficienter probari Jus Patronatus, vel juriſdictio & his annexum Jus ad honores, ſive jura honorifica, ex eo quòd in vitro, aut aliqua parte ædificii, aut ornamento, vel altari inſignia alicujus poſita ſint: id enim paſſim Benefactoribus conceditur; ſolentque in memoriam beneficentiæ inſignia donatorum apponi rebus donatis.

XLI. Eccleſia itaque Fundatoribus ſuis aliiſque in ſublimitate conſtitutis in ipſis etiam templis, quæ domus orationis ſunt, honorem defert; ſed quia verendum eſt; *ne propter eum honorem iis veniat per ſuperbia*, ut alibi loquitur S. Bernardus, convenit ut præ oculis habeant illud S. Auguſtini *Epiſt.* 22. „Magnum eſt de honoribus & laudibus hominum non lætari, ſed & omnem pompam inanem præcidere, & ſi quid inde neceſſarium retinetur, id totum ad utilitatem honorantium ſalutemque conferre.

Optimè his congruit quod ad *verſum* 6. *capitis* 23. Matthæi notavit pius ac eruditus Author Compendii Moralis Evangelicæ: „Character phariſaicus eſt, ſemper velle aut in miniſterio ſacro aut in commercio vitæ civilis aliquo diſcrimine ab aliis ſecerni. Licet primum locum occupare, cùm dignitati vel ordini debitus eſt: quandoque occupandus eſt, ne aliàs jus, cujus Domini non ſumus, concedamus: ſinere poſſumus nos eo deduci cùm id deſeret urbanitas; numquam illum appetere aut eo delectari ex amore præferentiæ oportet.

XLII. Parochi & Sacerdotes laicis exhibentes jura hono-

honorifica meminerit illius ſententiæ Apoſtoli, *rationabile ſit obſequium veſtrum*: & hujus, *Cui honorem, honorem*, ut non incidant in vitium *acceptionis perſonarum*, de quo Apoſtolus Jacobus *cap.* 2.

Eminentiſſimus Camuſius rationem ſupra allegati ſui Decreti circa aſperſionem aquæ benedictæ hanc præmittit; quòd intellexerit quoſdam Parochos eorumve Vicarios immemores dignitatis ſui ſtatus exhibere laicis honores charactéri ipſorum haud convenientes.

Caveant quoque ne turpis quæſtus in deferendis aut annuendis honoribus vel prærogativis ſe immiſceat; cujus non rarò periculum & occaſio in deſignatione vel conceſſione loci ſepulturæ occurrit; præcipuè iis in locis ubi jura Parochi & Clericorum augentur pro qualitate loci ſepulchralis.

Seriò attendendum & Laicis & Clericis, templum eſſe *domum orationis*, ad quam in ſpiritu humiliato, tanquam filii unius ejuſdemque Matris Eccleſiæ, eumdem Patrem, qui eſt in cœlis, ſupplices oraturi accedunt; in ea omnia oportere ſpirare potiùs humilitatem, ac mundi pomparumque ejus contemptum; quàm illa externa honoris ſymbola, quæ ſuperbiam ambitionemque excitare conſueverunt, ac difficulter ipſam veram in corde humilitatem compatiuntur.

Et quidem cùm hæc honorum exhibitio paſſionem ſuperbiæ maximè nonnunquam exciter, contingit, non rarò hos honores arroganter exigi, ſtudiosè conſervari, & fervidè defendi; cunctaque ſubinde pro eorum conſervatione moveri, nihilque non tentari. Quapropter rarò convenit Parochis, ut ipſi cum Toparchis aliiſque illuſtribus perſonis ſuper his Juribus ſua privata auctoritate ſe committant; ſed potiùs quæſtionem Epiſcopo aut aliis ſuperioribus exponant, & eorum judicio ſubjiciant.

M O N U M E N T U M

AD NUM. XVII. CAP. VII. *Decret. Archiepiſc. Mechlin. &c.*

Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis, quo præſcribitur ritus porrigendi Aquam Benedictam.

Alphonſus de Berghes, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia, Archiepiſcopus Mechlinienſis, Primas Belgii ad Exercitus Regios Delegatus Apoſtolicus, ſeu Majeſtati à Concilio Status, &c. Omnibus has viſuris, Salutem in Domino.

TEnore præſentium mandamus omnibus & ſingulis Diœceſis noſtræ Paſtoribus, Vicariis, aliiſque Presbyteris, tam ſæcularibus, quàm Regularibus cujuſcumque Ordinis, ut, dum populum aqua benedicta aſpergunt, modum ab Eccleſia in Pontificali Romano præſcriptum exactè obſervent, in ejuſdem conformitatem ipſis diſtrictè inhibendo ſub pœna arbitraria, ne ulli perſonæ, utriuſvis ſexus cujuſcumque præeminentiæ, Dignitatis, Officii, ſtatus, aut conditionis, etiam in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ (iis tamen exceptis, quibus in Pontificali Romano idipſum conceditur) aſperſorium extendant ad aquam benedictam manu inde ſumendam, aut porrigant ad ſe aſpergendum, aut eandem inde ſumi permittant; conſuetudine contraria quacumque (quæ abuſus eſt) non obſtante. Ut autem præſentes litteræ omnibus innoteſcant, illas ad valvas ordinarias per Diœceſim noſtram affigi mandamus, Datum Bruxellis Diœceſis noſtræ die 9. Junii anno 1681. A.A.M.V.

Locus † Sigilli.

De mandato Illuſtriſs. & Reverendiſs. Dom. Archiepiſc. præfati.
J. DE MAEYERE Secret.

C A P U T VIII.

De Regalia.

1. *Regaliæ deſcriptio.*
2. *Pragmatici Galli ejus originem obſcuram aſſerunt.*
3. *Primordia Regaliæ non adeò videntur obſcura.*
4. *Regalia complectitur uſumfructum bonorum temporalium, & collationem Beneficiorum.*
5. *Quoad primam partem originem traxit à feudis.*
6. *Feuda mortuo vaſſallo revertebantur ad dominum directum quouſque eſſet ſolutum* relivium.
7. *An feuda Eccleſiaſtica huic legi primitus ſubjecta?*
8. *Veriſimile eſt Reges Galliæ ſæculo XII. feuda Eccleſiæ illi legi ſubjeciſſe.*
9. *Credit P. de Marca Conſtitutionem Caliſti II. occaſionem huic introductioni dediſſe.*
10. *Id factum credit propter abolitas inveſtituras.*
11. *Regaliam fuiſſe jus merè feudale tempore Philippi Auguſti oſtenditur.*
12. *Idipſum evincit inſtructio Philippi Pulchri data quibuſdam Epiſcopis.*
13. *Conditiones hodiernæ neceſſariæ pro clauſula Regaliæ idipſum probant.*
14. *Regalia juxta naturam feudorum primitus tantùm complectebantur* feudalia: *hodiè verò etiam decimas & reliquos proventus Epiſcopatuum.*
15. *Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem Sede vacante reverſa.*
16. *Primitus ſola collatio feudis inhærens ad Regem ſpectaſſe videtur.*
17. *Hinc veriſimiliter factum, ut quædam Eccleſiæ fuerint ſubjectæ Regaliæ quoad temporalia, & non quoad collationes Præbendarum.*
18. *Quo titulo extenſa ad omnes collationes Præbendarum?*
19. *Feuda reguntur jure conſuetudinario; neque ubique ſubjacent juri* relivii.
20. *Ex hac diverſitate contigit Eccleſias alias ſubjectas eſſe juri Regaliæ, alias exemptas.*
21. *Non omnes Eccleſias in Regno Galliæ ſubjacere juri Regaliæ agnovit Concilium Lugdunenſe.*
22. *Concilium loqui de hodierno jure Regaliæ probatur.*
23. *Canon Concilii editus ad poſtulationem Prælatorum Galliæ & Angliæ.*
24. *Concilium Regaliam extendi vetat.*
25. *Regaliam conſuetudine inductam ſuſtinet; deſiderat tamen moderatum juris uſum.*
26. *Jampridem agnoverunt Pragmatici Galli; & ipſa Regia Parlamenta quaſdam Eccleſias ab hoc jure eſſe exemptas.*
27. *Quidam præterito ſæculo, prætenderunt eſſe jus Coronæ ad omnes Eccleſias extenſibile, ſed eorum opinio rejecta.*
28. *Quo tandem colore anno 1608. tentata Regaliæ extenſio ad omnes Eccleſias.*
29. *Nova Regia Declaratio, jus Regaliæ eſſe jus Coronæ, & omnes Regni Eccleſias ei eſſe ſubjectas.*
30. *Contentiones & motus in Regno Galliæ occaſione hujus Declarationis excitati.*
31. *Ad eos compenſandos convocatus Clerus Gallicanus.*
32. *Quid nomine Cleri Regi expoſitum?*
33. *Ad hanc Cleri ſupplicam ſequuta Regis Declaratio quoad uſum Regaliæ.*
34. *Clerus qua ratione mediante ac Declaratione extenſioni Regaliæ conſenſerit?*
35. *Clerus Gallicanus reſolvit litteras dandas ad Innocentium XI. Papam.*
36. *Exponunt quod ob mala aliàs Regno & Eccleſiis imminentia debuerint Regi cedere.*
37. *Oſtendit Regaliæ uſum eſſe dumtaxat diſciplinæ;*

38. *Di-*

Digitized by Google

38. *Dicunt Regaliam eſſe ex iis, quæ pro temporum & locorum conditione mutantur,*
39. *Totum ſtatum cauſa exponunt, & rationes quæ ad condeſcendendum moverunt.*
40. *Quomodo in hac materia nonnunquam ipſi Romani Pontifices condeſcenderint.*
41. *His litteris reſpondit Innocentius XI. oſtenditque ſibi non ſatisfactum.*
42. *Scribit ſibi ſat conſtare in eo Conventu omnia* metu *acta fuiſſe.*
43. *Arguit eorum timiditatem & ignaviam in monendo Regem.*
44. *Dicit ipſos jura Eccleſiarum non potuiſſe alienare.*
45. *Reſcindit & caſſat eam extenſionem & ceſſionem.*
46. *Non obſtante Pontificia caſſatione uſus Regaliæ de facto in omnibus Eccleſiis obtinet.*
47. *Prima circa uſum Regaliæ Regia modificatio circa Beneficia* litigioſa; *& quæ hujus modificationis occaſio?*
48. *Beneficia* litigioſa *ſex menſibus ante obitum Epiſcopi Regaliæ ſubjecta; & quod uſus juris fundamentum?*
49. *Beneficia de jure vel de facto tantùm vacantia ſubjacent Regaliæ.*
50. *Quando* de facto *vacare cenſeantur ad hunc effectum.*
51. *Vacant* de facto, *ſi poſſeſſio accepta ſit per* procuratorem,
52. *Secunda Regis modificatio circa quædam Beneficia, quibus cura animarum, aut juriſdictio vel functio aliqua Eccleſiaſtica ſpecialiter eſt annexa.*
53. *Quare hæc modificatio fuerit neceſſaria?*
54. *Tertia limitatio uſus Regaliæ circa Beneficia ſpectantia conjunctim ad Capitulum & Epiſcopum.*
55. *Ratio hujus limitationis.*
56. *Conſentit Rex in has modificationes ſalvo jure Regaliæ quoad cæteras prærogativas.*
57. *Juxta Pragmaticos Gallos in Regalia omnia ſunt* extraordinaria.
58. *Ex ſententia Pragmaticorum Rex jure Regaliæ ſuccedit in primitivum jus Epiſcoporum, & conferre* pleno jure *Beneficia Patronatus Eccleſiaſtici.*
59. *Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in Regalia: & quare?*
60. *Non poteſt à Papa præveniri: neque tempore Canonibus definito arctatur.*
61. *Semper Beneficium revertitur ad Regem, quamdiù collatio Regis non habuit* plenum *&* integrum *effectum.*
62. *Rex in Regalia non ligatur Regulis Cancellariæ.*
63. *Admittit etiam permutationes & reſignationes* in favorem.
64. *Obſcura ratio & origo privilegiorum Regaliæ.*
65. *Plura intercurrunt quæ ſunt meræ diſciplinæ.*
66. *Quid hic Miniſtris Regiis incumbat?*

I. VOx *Regalia* ſumpta in plurali, frequenter ſumitur pro juribus Fiſcalibus, ſeu ſupremis juribus regiis; interdùm autem pro feudis immediatè à Rege relevantibus, de quibus aliiſque nomenclaturis latè agit Du Cange in Gloſſario, verbo *Regalia*. At hodie vulgatiſſima eſt vocis hujus acceptio in ſingulari, pro jure regio fruendi omnibus proventibus Epiſcopatuum vacantium, & conferendi pleno jure omnia Beneficia non curata, quouſque novus Epiſcopus præſtiterit juramentum fidelitatis, acceperit poſſeſſionem aliaque abſolverit, quæ ad clauſulam Regaliæ requiruntur; de quibus ſuprà *part. 1. tit. 14. cap. 5.*

II. Regaliæ ita ſumptæ, & de qua hic unicè agitur, originem admodùm obſcuram eſſe fatentur paſſim Pragmatici Galli; ipſeque Paſquierius antiquitatum Gallicanarum diligentiſſimus famoſuſque ſcrutator fatetur, ſe neminem hactenùs reperiſſe, qui originem indicaverit: *Si quid enim* (inquit) *in hiſtoria noſtra obſcurum eſt, id imprimis de hac materia prajudicandum. Lib. 3. Diſquiſit. cap. 15.*

Et Doctiſſimus Choppinus *Lib. 1. de S. Pol. tit. 7. cap. 9.* aſſerere non veretur, nihil certi de origine Regaliæ ex antiquioribus monumentis erui poſſe, ſed ex regiis tabulis dumtaxat patriiſque Senatuſconſultis petita eſſe, quæ de hoc argumento ſcripſere primi Juriſconſulti: *Sic ut Regaliarum cognitio vix patuerit* (ait) *antiquarum dumtaxat rerum ſtudioſis.*

III. Si his itaque aliiſque Gallicanis Scriptoribus fides ſit, hæc materia non ex antiquis legibus, Canonibus, aut monumentis, ſed ex conſuetudine ſeu praxi, patriis Senatuſconſultis inducta & firmata examinanda venit; quod & veriſſimum eſt, ſi conſideretur cum omnibus iis ſolemnitatibus, effectibus & acceſſionibus, quibus ſucceſſu temporis tandem adornata & aucta fuit. At ſi attendatur prout in ſua prima origine fuit, non adeò obſcura apparebunt ejus exordia; neque acceſſionum epochæ.

IV. Imprimis ex deſcriptione Regaliæ patet, Regaliam duo complecti: nimirum jus percipiendi proventus temporales; & jus conferendi pleno jure Beneficia non curata; ideòque Ægidius Magiſter vulgò *Le Maiſtre*, in ſuo Tractatu *de Regalia cap. 1.* diſtinguit duplicem Regaliam; aliam *temporalem*, quæ complectitur proventus temporales; & aliam *ſpiritualem* complectentem collationem Beneficiorum.

V. Regaliam quantum ad primam ſuam partem, ſive jus percipiendi proventus temporales Epiſcopatuum vacantium, ex feudis originem ſuam habuiſſe rectè advertit Petrus De Marca; qui ubi oſtendit, antiquitùs conſtitutos fuiſſe œconomos, qui Sede vacante proventus Epiſcopales reciperent; & adminiſtrarent, eoſque futuro Epiſcopo ſervarent; dein ſæculis labentibus uſumfructum ad Reges Sede vacante eſſe devolutum, ait: „ Si quis verò inquirat in cauſas tam magnæ " immutationis, is reperiet eam eſſe profectam ex im- " mutatione, quæ facta eſt in conditione & qualitate " bonorum ab Eccleſia poſſeſſorum. Quemadmodum " enim in Republica quoddam bonorum genus extat " quod vulgò *feudum* vocant, incognitum Romano " Juri, ideòque novis Conſtitutionibus & antiquarum " legum diſpoſitioni contrariis inductum; ſic cùm Ec- " cleſiæ Regum beneficio donatæ fuiſſent bonis hujuſ- " cemodi, neceſſarium prorſus fuit, ut illæ poſſide- " rent feuda iis conditionibus, quas in prima feudo- " rum origine invexit publica utilitas. "

Eamdem Regaliæ originem agnoſcit Zypæus in Jure novo, *tit. de Elect. num. 3.*

VI. Porrò ea fuit primitùs feudorum conditio, ut nonniſi ad vitam, & jure uſufructuario à domino tenenda concederentur, mortuo autem vaſſallo rurſum ad dominum directum pleno jure redirent. At ſenſim tacito uſu introductum & receptum fuit, ut illa ad hæredes tranſirent, domino directo ita conſentiente, & caducum feudum in eos transferente; idque ſoluto certo pretio, quo mediante hæredes feudum à domino relevabant; quodque propterea *relivium* dicebatur; de quo, & variis ejus ſpeciebus latè agit Du Cange in Gloſſario, verbo *Relivium*.

Quamdiù autem feudum à novo hærede non erat *relevatum*, manebat apud dominum directum, qui & interim fructus feudi vacantis percipiebat.

VII. An feuda primitùs ea conditione ad Eccleſias tranſierint; non conſtat; veriſimiliùſque apparet, eam fuiſſe Regum & Principum mentem, ut ſine hac reſtrictione in perpetuum tranſirent; præſertim cùm ea non perſonis ſingularibus, quarum morte fieri poſſent caduca, ſed Eccleſiis quæ non moriuntur, darentur, magiſque id liberalitati Regum & Principum conforme apparebat.

VIII. Quidquid ſit, illud admodùm veriſimile eſt, quòd ſæculo XII. cœperint Reges Galliæ feudorum ad Eccleſias ex liberalitate Majorum ſuorum devolutorum uſumfructum Sede vacante ad ſe recipere, donec novus Epiſcopus eorumdem inveſtituram à Rege accepiſſet, juramentumque fidelitatis præſtitiſſet: quaſi Epiſcopo moriente ipſe feudi vaſſallus moreretur; atque ita ipſum feudum caducum fieret; & conſequenter juxta leges feudorum ad Dominum directum, donec à novo vaſſallo, id eſt, novo Epiſcopo relevaretur, redire deberet.

IX. Ita ferè Petrus De Marca *Lib. 8. cap. 22. n. 5.* qui eſt in ea ſententia, ut exiſtimet, uſumfructum redituum Eccleſiaſticorum introductum eſſe poſt Conſtitutionem Calliſti Papæ II. editam anno 1122. quæ Regibus tribuit poteſtatem exigendi à Prælatis univerſa officia & obſequia, quæ ratione *Feudorum* exhibere tenentur. *Quæ ex Regalibus debet, faciat*, ait Conſtitutio.

X. Hæc Conſtitutio extat in Chronico Abbatis Urſper-

Digitized by Google

ſpergenſis ad annum 1122. miſſa ad Henricum V. Imperatorem, pro ſopiendis controverſiis ſuper *inveſtituris*, quæ Imperium cum Sede Apoſtolica multo tempore commiſerant; arbitraturque de Marca loco citato *num.* 6. „ Reges reſarciendis damnis ſuis intentos, quæ tolerāverant dimittendo jura inveſtiendi Epiſcopos ante conſecrationem, dum Pontificibus Romanis obtemperant ita cupientibus, jure ſuo uſos eſſe quoad feuda, ut Papa Calliſtus approbaverat.

XI. Legitur apud Rigordum de Geſtis Philippi Auguſti ad ann. 1209. quo recuſantibus pertinaciter Epiſcopis Aurelianenſi & Antiſſiodorenſi, ire vel mittere in exercitum, niſi quando Rex *perſonaliter* proficiſceretur, Rex eorum *Regalia* confiſcaverit, ſcilicet ea *tantùm* temporalia quæ ab eo *feudaliter* tenebant; decimas & alia ſpiritualia eis in pace dimittens. Ipſe „ enim Rex Chriſtianiſſimus ſemper timebat offendere „ Eccleſiam Dei & ejus Miniſtros, “ Hæc ille.

Hinc non obſcurè elicitur, Regaliam ſua origine fuiſſe jus merè *feudale*, quo Reges æquè circa Prælatos Eccleſiæ, quàm Laicos utebantur; idque non tantùm mortuis Prælatis, ſed & viventibus, in caſum confiſcationis, juxta conditionem feudorum.

XII. Evidentiùs adhuc hanc Regaliæ primigeniam naturam evincit inſtructio à Philippo Pulchro data Archiepiſcopo Senonenſi & Epiſcopo Antiſſiodorenſi, ad componendam coram Pontifice controverſiam exortam in Eccleſia Carnotenſi, repræſentando Pontifici quæ hic eſſent jura Regni; „ Sicut *feudus* vaſſallo vacans „ interim cum ſuis reditibus à Domino licitè occupa„ tur, & propter defectum *hominis*, ut vulgari patriæ „ noſtræ verbo utimur, de jure & generali conſuetu„ dine regni noſtri per Dominum, quouſque ſuperve„ niat perſona quæ illi ſerviat, licitè detinetur; ſic „ nos & noſtri Anteceſſores, vacante Eccleſia Car„ notenſi, & temporalem Juriſdictionem & bona tem„ poralia accipimus, & noſtros facimus omnes fru„ ctus qui proveniunt ex eiſdem.

XIII. Si his addamus ſolemnitates, quæ etiamnum hodie requiruntur & obſervantur in clauſula Regaliæ, dubitari non poſſe videtur, regaliam eſſe origine ſua jus feudale; atque juxtà leges feudorum fuiſſe inductam.

XIV. Ex citatis verbis Rigordi conſtat inſuper, regaliam primitùs comprehendiſſe *ſola* feudalia, decimas autem aliosque Eccleſiaſticos proventus ab ea fuiſſe exemptos, quod & de Marca *lib.*8. *c.*22. *n.*7. obſervavit, ibique oſtendit, quomodo ſenſim ad decimas omneſque proventus extenſum fuerit; quod & latiùs oſtendit Auctor Tractatus Gallici, ann. 1681. occaſione controverſiæ ſuper extenſione juris regaliæ editi *part.* 1. *c.* 9. ibidem oſtendens, prætextu juris cuſtodiæ & juris ſpolii hanc extenſionem contigiſſe.

XV. Cùm verò ipſis feudis frequenter jus præſentationis ſive collationis ſit annexum, uti ſuprà *cap.* 2. oſtendimus, conſequens viſum fuit, ut revertente feudo ad dominum directum, etiam jus præſentationis vel collationis ei annexum debere ad dominum directum reverti: atque hac ratione collationem Præbendarum ad Regem jure regaliæ primitus perveniſſe, admodum veriſimile eſt.

XVI. Porrò ſicuti ſola feudalia primùm juri regaliæ, juxta naturam feudorum, ſubjecta fuere; ita & ſola collatio Præbendarum feudis illis annexa ad Regem pertinuiſſe videtur: admodumque veriſimile, Regem nihil ſibi attribuiſſe, niſi feuda cum omnibus quæ iis videbantur annexa.

XVII. Et quidni hinc contigiſſe dicamus, quòd in quibuſdam Eccleſiis regalia obtineret quoad temporalia, non autem quoad ſpiritualia; quemadmodum jampridem obtinuiſſe in nonnullis, tamquam indubitatum & notorium tradit *Le Maitre* in Tractatu *de Regalia c.*4. & variis Parlamentorum Arreſtis confirmatum teſtatur de Marca *lib.* 8. *de Concordia Sacerdotii & Imp. c.* 24. *n.* 2.

XVIII. Poſtquam autem regalia extenſa fuit ad omnes fructus Eccleſiæ vacantis, atque unà à Canoniſtis præeunte Gloſſographo, dictum & receptum fuit, collationem Beneficiorum eſſe *in fructu*, fructibuſque annumerari, ſenſim quoque indictum eſt, ut ubi Rex jure regaliæ reciperet indiſtinctè omnes fructus Epiſcopatus vacantis; etiam ipſam Præbendarum collationem,

tamquam partem fructuum, haberet. Hoc & Petrus de Marca notavit *lib.*8. *de Concordia Sacerdotii & Imperii c.* 22. *num.* 7. „ Quoniam collatio Beneficiorum cenſetur pertinere ad *fructus*, ſecundùm quod in libris Decretalium continetur, eo jure prorſus opportunè uſi ſunt Reges, ut uſum inveherent conferendi Præbendas, quarum proviſio ad Epiſcopum pertinebat. “

XIX. Notandum inſuper, Jura feudorum non ex jure ſcripto, ſed potiùs conſuetudinario conſtare; ideòque non eaſdem fuiſſe in omnibus Provinciis feudorum conditiones & jura, uti rectè obſervat Du Cange in Gloſſario, verbo *Relivium*, & verbo *Feudum*; atque inter cæteras conſuetudinum diſſonantias, hæc erat; quòd in aliquibus Provinciis Domino directo competeret mortuo vaſſallo jus *relivii*; ipſique cederent fructus, quoad uſque novus vaſſallus jus hoc relivii ſolviſſet, & inveſtituram à Domino directo accepiſſet; in aliis verò Provinciis feuda *liberè* abſque onere relivii ad hæredes vaſſalli tranſirent: neque Domino directo uſusfructus acquireretur.

XX. Ex qua conſuetudinum varietate facilè intelligi poteſt, cur non in omnibus Eccleſiis eodem tempore recepta fuerit Regalia; etiam quoad uſumfructum feudorum ad Eccleſiam ſpectantium.

Cùm enim nec laicalia feuda illi juri eſſent in iis Provinciis ſubjecta; rationi diſſonum viſum fuiſſet, feuda Eccleſiaſtica illi oneri ſubjicere.

Unde Petrus de Marca *lib.*8. *de Concordia Sacerdotii & Imp. cap.* 22. *n.* 5. rectè obſervavit, Jus Regaliæ imprimis introductum fuiſſe in Provincias, in quibus mutatio Domini neceſſitatem imponit ſolvendi *relivium*: „ Cùm econtra in illis, quæ huic juri *relivii* obnoxiæ non ſunt, nihil à Regibus tentatum fuerit, quoad uſumfructum Regaliæ. “

XXI. Ipſum quoque Concilium Lugdunenſe II. ſub Gregorio X. hanc Eccleſiarum varietatem circa uſum Regaliæ ſat apertè agnovit in *Cap.* 13. *de Elect. in VI.* ipſa Regalia reſtringens ad eas Eccleſias in quibus ab ipſa fundatione, vel ex antiqua fundatione invaluerunt. Verba Canonis ſunt: „ Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum cæterorumque locorum *fundatione*, vel *ex antiqua conſuetudine* jura ſibi hujuſmodi vindicant, ab illorum uſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos Miniſtros in eis ſollicitè faciant abſtinere; quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, ſive reditus provenientes vacationis tempore non uſurpent: nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent. “

XXII. Hunc Canonem de hoc jure regaliæ, de quo agimus, loqui, teſtis eſt Durandus Epiſcopus Mimatenſis, vulgò dictus *Speculator*, qui ipſi Concilio interfuit. Verba ejus ſunt: „ Regalia hic vocantur jura Regi in quibuſdam Eccleſiis & Monaſteriis competentia: quia videlicet illis vacantibus Rex ſub prætextu cuſtodiæ facit fructus ſuos, & etiam in quibuſdam Præbendas confert, ſicut patet in quibuſdam Eccleſiis Franciæ. “

XXIII. Teſtatur inſuper Durandus ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ hunc Canonem editum eſſe. „ Præſens Conſtitutio fuit (inquit) ad Clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata. “

XXIV. Non tantùm evincit hic Canon, eo tempora Jus regaliæ in *quibuſdam dumtaxat* Eccleſiis receptum; „ ſed inſuper, qui regalia de *novo* uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, Monaſteriorum aut locorum ipſorum *vacantium* occupare præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, Clericos etiam Eccleſiarum, Monachos Monaſteriorum, & perſonas certas locorum eorumdem, qui hæc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere decernit. “

XXV. Regaliæ autem uſum in Eccleſiis, in quibus vel ex *fundatione*, vel ex *antiqua conſuetudine* erat receptus, tolerate Concilium, modò tamen eo moderatè utantur, allegata Canonis verba ſat evincunt.

Ad hunc Canonem reflexiſſe Ludovicum XII. Regem Galliæ an. 1499. veriſimile eſt. „ Prohibet enim univerſis Officiariis ſuis, ne in Archiepiſcopatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni noſtri, in quibus Jus Regale aut cuſtodiæ non habemus, ſe intromittant: alioquin ut ſacrilegi plectantur. “ Apud Magiſtrum vulgò *Le Maitre* in tractatu de Regalia *c.*4.

Ccc XXVI.

XXVI. Itaque Canone Concilii Lugdunenſis. „Confirmatum eſt (ait de Marca *c.* 24. *n.* 4.) Jus recipiendi regalia in Eccleſiis ubi recepta erat illa conſuetudo; cujus introductio vetita eſt quoad Eccleſias, quæ ei non erant obnoxiæ.

Et *n.* 2. dixerat, „in quamplurimis veteribus Arreſtis Parlamenti Pariſienſis edici, probandam eſſe poſſeſſionem Regis in Eccleſiis, juxtam quam deinde Curia decernebat de Jure regaliæ.

Poſt hæc relatis nonnullis Regum Ordinationibus; necnon quodam vetere regeſto, in quo enumerantur Eccleſiæ Juri regaliæ non ſubjectæ, tandem *n.* 9. ſubjungit: Qui materiam hanc cum aliqua cura tractarunt, veluti Ruzæus & Probus, ex his Conſtitutionibus conſequi ajunt, jus Regaliæ non eſſe ubique ſimile, nec in univerſo Regno vigere, Regem verò eo uti non poſſe niſi in Eccleſiis ubi poſſeſſionem habet omni memoria antiquiorem.

XXVII. „Attamen diſſimulandum non eſt tentaſſe jamdiu quoſdam perſuaſam omnibus facere, Jus Regalium eſſe jus merè Regium & ad Coronam pertinere, ut ipſi loquuntur, atque adeò ad univerſas Regni Eccleſias porrigendum eſſe abſque diſcrimine. Ita enim ante hos trecentos fermè annos ſenſit Joannes Butilerius in ſua Summa Rurali, Ac Paſquierius, tametſi Regius in Camera Computorum Advocatus eſſet, opinionem illam erroneam eſſe contendit, & dignam potiùs adulatore aulæ, quàm Juriſconſulto Gallo. Addit verò Guidonem Fabrum Fibratium generalem Regis in Parlamento Pariſienſi Advocatum, qui Jus Regaliæ generale ubique eſſe urgebat judicio ſtatui, id obtinere non potuiſſe, ac de ſententia fuiſſe dejectum.

XXVIII. „Nihilominus hinc factum eſt ut vetus loquendi modus in antiquis Regum Conſtitutionibus uſurpatus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe anni milleſimi ſexcenteſimi ſexti verbis ambiguis & obliquè inflexis conceptum eſt, quæ duplici interpretationi obnoxia ſunt, cùm in eo contineatur Regem nolle uti jure Regaliæ in detrimentum Eccleſiarum exemptarum. Verba enim hæc occaſionem ſubminiſtrarunt inveſtigandi an exemptio illa intelligenda eſſet de exemptione juris & de præſcriptione, aut de exemptione à Principe conceſſa, ſive gratuito, ſive titulo oneroſo. Viam autem controverſia hæc aperuit Arreſto Parlamenti Pariſienſis lato anno 1608. quo edicitur ne Advocati in dubium revocent an Rex jure regaliæ uti poſſit in univerſis Regni Eccleſiis, quod jam præjudicatum fuiſſet, edictum eſſe intelligendum de exemptione conceſſa ob titulum oneroſum. Querelam adversùs hoc Arreſtum movit Clerus Gallicanus apud Regiam Majeſtatem.

XXIX. Hac Cleri intercesſione obtentum fuit, ut hoc Arreſtum Parlamenti Pariſienſis ſine executione ſuſpenſum remanſerit uſque ad an. 1673. quo Rex publico Edicto declaravit jus regaliæ ſibi competere in omnibus Eccleſiis ſui Regni, exceptis iis, quæ titulo oneroſo ſunt exemptæ. Quæ Declaratio edita 10. Februarii, fuit probata & regiſtrata in Parlamento Pariſienſi 18. Aprilis ejuſdem anni. Refertur integra à Claudio Blondeau in ſua Bibliotheca Canonica, verbo *Regale*; cui ſubjicitur aliud Edictum Regium de 2. Aprilis ann. 1675. prioris edicti declaratorium.

XXX. Quantos motus hæc Declaratio extenſiva regaliæ in Regno Galliæ excitaverit notum eſt; ſciturque nonnullos Prælatos ſummo vigore & zelo ſe huic extenſioni tamquam Eccleſiarum ſuarum libertatem in ſervitutem redigenti, & Canoni Concilii Lugdunenſis apertè contrarianti oppoſuiſſe; iiſque faviſſe ſummum Pontificem Innocentium XI. pluribus emiſſis Brevibus, quibus declarabat quantopere ſibi hæc extenſio diſpliceret.

Contentiones, quæ hac occaſione inter Miniſtros Regios extenſioni faventes, & Prælatos Eccleſiæ eidem repugnantes, eamque improbantes, & ſubjicere recuſantes, facilè dignoſci poſſunt ex lucubrationibus, quæ utrimque evulgatæ fuerunt.

XXXI. Occaſione horum motuum & ſciſſuræ inter Miniſtros Regios, & Prælatos Eccleſiæ, an. 1681. juſſu Regia Celebratus fuit in Urbe Pariſienſi generalis Cleri Gallicani Conventus, in quo hæc regaliæ extenſio, ſeu regia Declaratio propoſita fuit.

XXXII. Poſt habitam deliberationem, expoſitum fuit Regi ex parte hujus Conventus, imprimis quòd auctoritas Epiſcopalis quoad prædicationem verbi Dei, reconciliationem pœnitentium, & exercitium Juriſdictionis ſpiritualis non parùm læderetur per uſum Regaliæ. Secundò quòd ipſe uſus Regaliæ per nupera Parlamenti Pariſienſis Arreſta eſſet non parùm extenſus: quapropter ſupplicavit, ut Rex integram vellet conſervare Juriſdictionem Epiſcopalem, necnon declarare, quomodo hoc jure Regaliæ uti poſthac intenderet.

XXXIII. Ad hanc Cleri expoſitionem & poſtulationem ſecuta eſt declaratio regia in Januario an. 1682. qua quidem prior declaratio an. 1673. confirmatur quoad extenſionem regaliæ ad omnes Eccleſias, ſed uſus regaliæ circa duo præcipuè puncta mitigatur, quam mitigationem infra referemus.

XXXIV. Hac declaratione Conventui Cleri Gallicani propoſita, & audita relatione Commiſſariorum ſuorum, ut pacem Regno & Eccleſiis conciliaret, præveniretque incommoda, quæ diviſio Sacerdotii & Imperii ſecum trahere ſolet, necnon attenta mitigatione ſuper uſu regaliæ per Regem facta, reſolvit de unanimi judicio omnium Provinciarum, jus Regaliæ *univerſale* indubitatum & extra conteſtationem; eum in finem conſentiens in quantum opus eſſet, ut idem jus regaliæ, quo Rex fruebatur in majore parte Eccleſiarum ſui Regni ante Arreſtum Parlamenti de 24. Aprilis 1608. maneat extenſum ad omnes Eccleſias Regni juxta terminos declarationis regiæ de 10. Februarii 1673. Habetur hæc Cleri declaratio, uti & præcedens regia, apud Claudium Blondeau loco citato.

XXXV. Cùm verò non ſine fundamento vereretur Clerus Gallicanus, ne hac declaratione & conſenſu in extenſionem regaliæ exacerbaretur, & offenderetur ipſe Pontifex Innocentius XI. reſolvit, ſcriptis ad eum litteris rationem ſui facti exponere, eumque hac ratione placare.

XXXVI. Litteræ hæ miſſæ fuere 3. Februarii ejuſdem anni. In his imprimis exponunt; Regni & Sacerdotii tuta pace concordia res humanas niti, „dum unum ab altero impugnatur, periclitari utrumque, ea occaſione & de regno tolli juſtitiam & de Eccleſia pacem, ſchiſmata & ſcandala ſuſcitari, & fieri animarum perditionem ſimul & corporum; ſine horum concordia res humanas nec incolumes eſſe poſſe, nec tutas; uti jampridem dixerunt Goffridus Vindocinenſis & Ivo Carnotenſis.“

XXXVII. Dein oſtendunt, regaliæ uſum non eſſe ex iis, quæ ad fidem ſpectant, vel quæ æterna lege ſancita, inconcuſſa & invariata manere debent; ſed ex iis quæ Eccleſiaſtica prohibitione conſtant, in quibus ipſi Eccleſiarum Principes multa pro tenore Canonum judicarunt, multa pro temporum neceſſitate tolerarunt, & quædam temperarunt, non cæca tamen & indiſcreta relaxatione diſciplinæ, ſed ſi neceſſitas adſit, ex qua leges quoque mutari contingeret.

Eam verò neceſſitatem tunc ſubeſſe, ſi graves diſſenſiones, ſi turbulenti motus, tumultuſque imminerent, quam *populorum ſtragem*, Sancti Patres vocant, tunc enim charitatem, quæ ſumma Eccleſiæ lex ſit, alias emollire ac temperare leges, *ac detrahendum aliquid Canonum ſeveritati, ut majoribus morbis ſanandis charitas ſincera ſubveniat*; uti loquitur S. Auguſtinus *Epiſt.* 50.

XXXVIII. Poſt hæc non obſcurè concedunt, Concilium Lugdunenſe vetuiſſe jus regaliæ extendi ad eas Eccleſias, quæ primæva & immutata libertate gauderent: At inquiunt, „id ſanè liquidò conſtat, nullum eſſe periculum, ut extenſum Fidei, moribuſque noceat, quod illæſa fide, ſalvaque morum regula, longè latèque propagatum, plurimas jam Regni Eccleſias occuparit; ex quo illud efficitur, regaliæ cauſam, non ad *Fidei*, morumque *regulam*, quæ *immobilis irreformabilis* ſit, ſed ad diſciplinam, quæ pro locis, ac temporibus ſubinde mutetur, quæque temperamenta ac ſalubrem illam moderationem admittat, omninò pertinere.“

XXXIX. Tum totum cauſæ ſtatum, necnon rationes ac neceſſitates explicant, quæ ipſos ad condeſcendendum huic extenſioni, & nonnihil à Canonum tenore deflectendum moverunt, quòdque „poſt Eccleſiarum quarumdam libertatem toties ſexaginta annis ſtrenuè propugna-

„ pugnatam victi in eo Tribunali, quod ipſi antiquo
„ more Regni appellavimus (inquiunt) acquieſcere
„ potiùs, quàm omnia movere, Regiam poteſtatem
„ cum Pontificali committere, nova deinceps bella cie-
„ re vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in ſimi-
„ li cauſa piget imitari Vindocinenſem Abbatem, non
„ minùs fortitudine, quàm prudentia clarum, cujus
„ verbis dicimus: *Habeat Eccleſia ſuam libertatem*
„ *ſed ſummoperè caveat, ne dum nimis emunxerit, eli-*
„ *ciat ſanguinem; & dum rubiginem de vaſe conatur*
„ *eradere, vas ipſum frangatur.*

XL. Exponunt, qualiter & ipſi Pontifices in hac ipſa materia aliquando reſcripſerint, cum Rege moderatè agendum; ac notanter Innocentius III. ad Galliæ Epiſcopos ſcribit *lib. 3. Epiſt.* 107. "Fraternitati veſtræ con-
„ ſulimus bona fide, quatenùs cum chariſſimo Filio
„ noſtro Rege, quantò meliùs poteritis, componere
„ ſtudeatis; quoniam arcus qui ſemper eſt tenſus, vi-
„ res amittit, & nonnumquam Reges vincuntur man-
„ ſuetudine magis, quàm rigore.

XLI. Hiſce litteris quàm parùm pacatus fuerit Pontifex, pateſcit ex litteris in forma Brevis reſponſoriis, datis 11. Aprilis ejuſdem anni 1682. in quibus ſtatim in exordio ſcribit, ſibi permoleſtum accidiſſe, ac planè acerbum, cognoſcere ex litteris ipſorum, Epiſcopos Clerumque Gallicanum, qui corona olim & gaudium erat Apoſtolicæ Sedis, ita ſe erga illam in præſens gerere, ut cogamur (ait) multis cum lacrymis uſurpare illud Propheticum. *Filii matris meæ pugnaverunt adversùs me.*

Et quidem " in ea cauſa reſiſtitis (ait) in qua ve-
„ ſtrarum Eccleſiarum ſalus ac libertas agitur, & in
„ qua nos pro juribus & dignitate Epiſcopali in iſto
„ Regno tuenda, ab aliquibus ordinis veſtri piis & for-
„ tibus viris appellati abſque mora inſurreximus, & jam-
„ pridem in gradu ſtamus nullas privatas noſtras ratio-
„ nes ſecuti, ſed debitæ Eccleſiis omnibus ſollicitudi-
„ ni & intimo amori erga vos noſtro ſatisfacturi.

XLII. Scribit deinde, quòd ex eorum litteris intelligat, omnia in eorum Conventu *metu* geſta eſſe; redarguitque eos, quòd timuerint, ubi non erat timor. „ Id unum (ait) vobis timendum erat, ne apud
„ Deum hominesque redargui jure poſſetis, loco at-
„ que honori veſtro & Paſtoralis officii debito de-
„ fuiſſe.

XLIII. Officii eorum fuiſſe dicit; " Sedis Apoſto-
„ licæ authoritati ſtudia ſua adjungere; & paſtorali
„ pectore, humilitate ſacerdotali, cauſam Eccleſiarum
„ veſtrarum apud Regem agere, ejus conſcientiam de
„ tota re inſtruendo, etiam cum periculo Regium in
„ vos animum irritandi.

Eam in condeſcendendo facilitatem, ſeu veriùs ignaviam increpat, *Quis* (inquit) *auſus eſt invidiæ ſe afferre, quis vel vocem unam emiſit memorem priſtinæ libertatis?*

XLIV. Illam litterarum partem non ſine *animi horrore* ſe legere potuiſſe ſcribit, in qua dicunt: *Jure ſuo decedentes, illud in Regem contuliſſe.* "Quaſi (ait)
„ Eccleſiarum, quæ curæ veſtræ creditæ fuere, eſſetis
„ Arbitri non Cuſtodes, & quaſi Eccleſiæ ipſæ & ſpi-
„ ritualia earum jura poſſent ſub ſæcularis poteſtatis ju-
„ gum mitti ab Epiſcopis, qui ſe pro earum libertate
„ in ſervitutem dare deberent.

XLV. Et ne nimiùm diſſimulando videretur officio ſuo deeſſe, aut factum tacitè approbare, ait: "
„ Quamobrem per præſentes litteras tradita nobis ab
„ omnipotente Deo authoritate improbamus, reſcindi-
„ mus & caſſamus quæ in veſtris comitiis acta ſunt in
„ negotio Regaliæ, cum omnibus exinde ſecutis & quæ
„ impoſterum attentari contingat, eaque perpetuò irri-
„ ta & inania declaramus, quamvis, cùm ſint ipſa per
„ ſe manifeſtò nulla, caſſatione aut declaratione hu-
„ juſmodi non egeant.

XLVI. Quid receptis his litteris egerit Clerus Gallicanus; aut quid repoſuerit, neſcio; hoc ſcio, uſum Regaliæ tam quoad ſpiritualia, id eſt, collationem Beneficiorum, quàm temporalia in omnes Eccleſias auctoritate regia, non obſtantibus his Sedis Apoſtolicæ litteris, juxta Declarationem regiam de anno 1673. ejuſque modificationem de anno 1682. inductum eſſe; & Regem de facto uti jure Regaliæ in omnibus Regni ſui Eccleſiis Sede Epiſcopali vacante.

Tria præcipuè ſunt, circa quæ uſus Regaliæ nonnihil limitatus apparet.

XLVII. Primùm circa litigium, jam vice privilegii Regaliæ receptum erat, quòd omnia Beneficia tempore aperturæ Regaliæ *litigioſa* caderent in Regaliam. Hinc contingebat, quòd imminente morte alicujus Epiſcopi poſſeſſoribus Beneficiorum moverentur lites; ut morte adveniente, Beneficia ipſorum jure Regaliæ impetrari poſſent: hoc quia multis fraudibus, & injuſtis vexationibus portam aperiret, declaratum eſt per Edictum de 10. Februarii 1673. *litigium* non facere locum Regaliæ, niſi conteſtatio fuerit inter Partes *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi aut Archiepiſcopi.

XLVIII. Manet interim hoc Regaliæ privilegium, ut ſi Beneficia litigioſa, modò lis *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi inſtituta & formata fuerit, cadant ſub regalia, ipſe Rex ea tamquam verè vacantia jure regaliæ conferat.

Hoc privilegium alio non videtur niti poſſe fundamento, niſi quòd credatur, regaliam habere locum, dum non conſtat, Ordinarium reverà ritè contuliſſe; ipſumque locum vacantem eſſe de jure & facto repletum.

XLIX. Pridem enim Conſtitutione regia, quæ vulgò dicitur *Philippina*, edita in Octobri anno 1334. & renovata 5. Maji 1346. quam refert *Le Maitre* in Tractatu *de Regalia c.* 2. declaratum fuit, Reges Galliæ eſſe & fuiſſe in poſſeſſione conferendi jure regaliæ Præbendas, dignitates & Beneficia vacantia de jure & de facto, vel *de jure tantum*, vel *de facto tantùm*.

L. Vacat autem *de jure* tantùm, quando quis incumbit poſſeſſioni coloratæ ex prætenſo juſto titulo præcedenti.

De facto tantùm vacat ſi collectio Beneficii facta ſit, ſed poſſeſſio corporalis nondum fuerit capta: quia reverà titulum & jus habet Collatarius; ſed tantùm deeſt poſſeſſio, quæ eſt *facti*: uti latiùs exponit citatus Auctor; unà monens, conformiter ad hanc regiam Declarationem, infinita propemodum eſſe Parlamentorum Arreſta; quin & judicatum dicit Beneficium tanquam vacans in Regalia impetrari poſſe, tametſi ipſe Collatarius petierit à Capitulo ad poſſeſſionem admitti; ſed tamen recuſante Capitulo, admiſſus non fuerit.

LI. Quin nec capta poſſeſſio per procuratorem impedit vacationem in Regalia. Licèt enim de jure poſſeſſio Beneficii capi queat per procuratorem, cenſeaturque fictione juris *per ſe* accepiſſe, qui accepit per *procuratorem*; id tamen in Regalia non procedere ſuſtinent Regii Miniſtri, dicentes, Regaliam non admittere ullam *fictionem*. Le Maitre loco citato.

LII. Secunda limitatio uſus regaliæ facta ad poſtulationem Cleri Gallicani, occurrit in Declaratione de anno 1681. qua Rex declarat, quòd nulli impoſterum conferri poterit in ulla Eccleſia Cathedrali vel Collegiata per ipſum aut ſucceſſores ſuos, Decanatus aut Beneficium aliud habens annexam curam animarum vacans in regalia, aut Archidiaconatus, Præbendas Theologales, Pœnitentiariatus, aut alia Beneficia, quorum Titulares ſpeciale jus habent, nomine proprio, exercendi aliquam juriſdictionem aut functionem ſpiritualem & Eccleſiaſticam, niſi habeant ætatem, gradum, aliaſque conditiones per ſacros Canones & Ordinationes regias requiſitas.

Volens ulteriùs, ut Proviſi de ſimilibus Beneficiis jure Regaliæ, ſe ſiſtant Vicariis Capitulorum, ſi Sedes adhuc vacent; aut ipſis Prælatis, ſi novi ſucceſſerint, ad obtinendam approbationem & miſſionem Canonicam, priuſquam ullam functionem exerceant.

Ut intelligatur in quo conſiſtat hæc moderatio regaliæ, notandum, quòd Rex utendo jure regaliæ Sede vacante, non tamquam Patronus præſentet ad Beneficia vacantia; ſed intrando in jus Epiſcoporum, *pleno jure* conferat, titulumque Canonicum Beneficiorum ſe dare ſuſtineat: Ideòque nec ulla Ordinarii inſtitutione authorizabili opus eſſe; ſed proviſum vigore regiæ collationis poſſe poſſeſſionem Beneficii accipere, ac ſi ab ipſo Epiſcopo collationem & inſtitutionem accepiſſet: de quo jure capite plura ſequenti.

LIII. Cùm autem jam receptum eſſet: quæcumque Beneficia, exceptis ſolis Parochialibus, ad proviſionem Epiſcoporum quocumque titulo ſpectantia, eſſe ſubjecta regaliæ, atque jure regaliæ à Rege poſſe *pleno jure* con-

Digitized by Google

ferri; etiam Decanatus aliaque ſupra expreſſa Beneficia *pleno* jure in regalia vacantia conferebantur; ita ut functiones ſuas vi hujus collationis abſque Ordinarii approbatione, vel miſſione Canonica obire poſſent: ideòque videtur Rex uſum regaliæ nonnihil temperaſſe, dum proviſos de Decanatu, Archidiaconatu, aliiſque Beneficiis curam animarum, aut juriſdictionem vel functionem Eccleſiaſticam ſpecialem annexam habentibus, ad Ordinarios, pro obtinenda *approbatione* & miſſione Canonica, remittit.

LIV. Tertiò, videtur temperatus uſus regaliæ; eò quòd in Edicto de anno 1682, declaret Rex, ſola illa Beneficia vacatura in regalia, quæ *revera* ſpectant ad proviſionem Epiſcopi defuncti; ita quidem, ut ſi Epiſcopus & Capitulum conferant per *turnum*, aut per *vices*; aut Præbendas diviſerint; ut collatio unius lateris ſpectet ad Epiſcopum, alterius verò ad Capitulum, Rex jure regaliæ non ſuccedat, niſi in jus Epiſcopi; Capitulum verò jure ſuo utatur, ac ſi Sedes non vacaret.

Si autem collatio ſpectet conjunctim ad Epiſcopum & Capitulum; & tunc aperta regalia mittet Rex Commiſſarium, qui unà cum Canonicis eligat, ſupplens locum Epiſcopi.

Sin verò Epiſcopus intret Capitulum ut in qualitate Canonici cum aliis Canonicis aliquem præſentet; cui dein in qualitate Epiſcopi ad præſentationem Capituli confert & inſtituit, eo caſu rurſus Commiſſarius Regis in præſentatione habebit ſuffragium Epiſcopi; ipſaque præſentatio Capituli fieri debebit ipſi Regi; ipſaque proviſio nomine Regis expedietur; quemadmodum debuiſſet exhiberi Epiſcopus; & ejus nomine collatio ſive inſtitutio fieri: ut ita Rex jure regaliæ ſuccedat in totum jus Epiſcopi, permittendo illæſum jus Capitulorum.

LV. Jam enim auctoritate Arreſtorum invaluerat, ut liberè & ſolus Rex conferret Præbendas vacantes in regalia, tametſi collatio ſpectaret ad Capitulum, & Epiſcopus duntaxat haberet ſuffragium *ut Canonicus*: quia, inquiebant, *Rex non patitur comparem*; & ita judicatum contra proviſum per Capitulum Maſſilienſe 31. Auguſti 1681. refertur in libro, cui titulus *Journal du Palais tom. 1. pag. 298. edit. 1713.*

LVI. Deinde in eodem Edicto anni 1682. declarat ſe in haſce modificationes conſentire ſine præjudicio ſui juris regaliæ; „ quo uti intendimus (ait) eodem „ modo quo Prædeceſſores noſtri Reges, & nos hactenùs uſi ſumus.

LVII. Cùm autem jus regaliæ, & quæſtiones ejus occaſione incidentes coram ſolis Judicibus Regiis, imò ſolo Parlamento Pariſienſi agitentur & decidantur; mirum, quàm jus illud regaliæ extenſum, quotque privilegiis tandem cumulatum ſit; adeò ut Pragmatici Gallici dicere non dubitarent: *In Regalia omnia ſunt extraordinaria*. Fevret. *de Abuſu lib. 2. c. 6. n. 14.*

LVIII. Imprimis ſuſtinent, Regem jure regaliæ ſuccedere in plenum & *primitivum* jus Epiſcoporum; ideòque Regem Beneficia ad proviſionem Epiſcopi ſpectantia poſſe conferre eo jure, quo primis ſæculis ipſi Epiſcopi de omnibus Beneficiis ſuæ Diœceſis diſponebant; quando needum præſentatione Patronorum ligabantur. Hinc conſequenter deducunt, Regem liberè conferre Beneficia juris Patronatus Eccleſiaſtici; tametſi præſentatio ad Monaſterium aut Capitulum ſpectet; modò collatio ſeu *inſtitutio* ad Epiſcopum pertineat: quia Rex utitur jure *primitivo* Epiſcopi, quod per præſentationem Patroni non reſtringebatur: & ita definitivè judicatum anno 1683. refertturque ipſum Arreſtum cum fundamentis tum ab Advocato Regaliſtæ; tum Advocato Regio adductis, inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *c. 16. n. 60.*

LIX. Ulteriùs Miniſtri Regii reputantes regaliam, etiam quoad collationem Beneficiorum pro jure Regio, & Coronæ, cenſent, huic juri Papam nullatenùs derogare poſſe, neque ullas in eo partes habere.

Quare nec vacantia in Curia, ſi regaliæ tempore vacet, quis fuerit aperta, Papa conferre poteſt; ſed à Rege conferuntur; uti notavit Le Maitre in tractatu *de Regalia cap. 11.* „ Quia (ait) vacatio in regalia eſt ex„ traordinaria & anomala, in qua Papa ſolam habens „ inſpectionem non poteſt ſe dicere Ordinarium Ordi„ nariorum, neque ſibi ullum jus, ſive titulo devoluti, „ aut alio quocumque, vindicare. Nam regalia in aliqua Eccleſia aperta, Beneficium illius vacare non poteſt ad alterius diſpoſitionem, quàm Regis.

LX. Imò ex ſententia Pragmaticorum Galliæ, Rex in hoc jure nullum agnoſcens Superiorem, à nullo, etiam Papa, præveniri poteſt; neque negligentia ejus ſuppleri; tametſi intra tempus à Canonibus Patronis & Collatoribus præfixum, non contulerit. Quin juxta Declarationem Ludovici XII. anni 1499. Regalia durat 30. annis; ita ſufficiat, intra illud tempus Beneficium, quod aperta regalia vacavit, conferri. Le Maitre *c. 5.* Quod hodie nonnihil temperatum; de quo infrà.

LXI. Deinde addit, quòd „ ſi inter regaliſtam & Proviſum ab Ordinario fuerit lis; ipſique regaliſtæ adjudicatum poſſeſſorium *momentaneum*, ſeu *recredentia*, ut vocant, manſeritque hoc modo in poſſeſſione & lite per 20. annos, poſtmodum moriatur, licèt tunc regalia non eſſet aperta, nihilominùs vacaret Beneficium regalia, ait Le Maitre: Nam (ait) eſt principium notorium in materia regaliæ, quòd collatio ſemper revertatur ad Regem, quouſque collatio Regis habuerit ſuum *plenum* & *integrum* effectum; ipſe regaliſta manſerit in pacifica poſſeſſione, vel per judicium contradictorium & definitivum fuerit excluſus. Hæc ille, qui candidè dein fatetur, id eſſe in favorem regaliæ contra collationem Ordinarii, & ejus Proviſum.

Deinde monet, quòd regaliſta nequeat à lite in favorem Proviſi ab Ordinario deſiſtere; aut cum eo tranſigere ſine conſenſu Regis: aliàs Rex poſſit rurſus Beneficium jure regaliæ conferre.

LXII. Ulteriùs progreſſi Pragmatici, privilegiis regaliæ annumerant, „ quòd Conſtitutiones Apoſtolicæ, vel ſtatuta, & conſuetudines Eccleſiarum, non aſtringunt Regem, quin poſſit uti & frui pro libito voluntatis jure ſuo regaliæ. “ Ita Ruzæus in Tractatu *Jure Regalorum privileg. 31. num. 1.* Idipſum aſſerit Brodæus in notis ad Lovetium *Litt. V. n. 2.*

Hinc concludunt, Regem in uſu regaliæ non eſſe ſubjectum Regulis Cancellariæ; quod adeò certum indubitatumque erat Philippo Probo in ſuprema Curia Bituricenſi Advocato, ut cùm probare vellet, quod licèt in Eccleſia Gallicana eſſet generalis conſuetudo, ut nullus in Eccleſia Cathedrali aut Collegiata obtineat Dignitatem, niſi ſit Canonicus, hac tamen conſuetudine Regem Jure regaliæ Dignitatem conferentem non aſtringatur, in probationem adducat hoc argumentum: „ Si enim non obſtent collationibus jure regaliæ factis regulæ Cancellariæ, prout nec etiam jus commune, ut amplè probatur in pluribus locis præſentis operis, ergo multò minùs obſtabit hæc conſuetudo generalis, aut particularis, cùm non ſit majoris & efficacioris virtutis, ſed minoris, ut patet intuenti. “ *Quæſtio 31. de Regalia.*

Idem aſſeruerunt poſt Probum communiter Pragmatici Galli; atque in ſpecie, Regulam *de Veriſimili notitia* non conſtringere Regem, ſæpiùs judicatum fuiſſe refert Brodæus loco citato; aſſeritque, anno 1572. judicatum pro regaliſta, non obſtante, quòd proviſio ei fuiſſet facta à Rege in civitate Pariſienſi, *eadem die & hora obitus* ultimi poſſeſſoris defuncti in civitate Meldenſi, decem milliaribus Gallicanis diſtante Pariſiis. Sufficit enim (ait Brodæus) quòd is, per cujus obitum impetratum eſt Beneficium, obierit, & Beneficium ejus verè vacet: & hoc caſu vulgò jactatur, *opinionem veritate præveniri*.

Similiter Regulam de 20. *diebus* ſive *de infirmis reſignantibus*, non ligare Regem, Parlamentorum Arreſtis, & Pragmaticorum auctoritate receptum eſt; quemadmodum notat Brodæus ad Lovetium *Litt. R. n. 47.* & jampridem notavit cæterorum Pragmaticorum in propugnandis regaliæ prærogativis facilè primus Carolus Molinæus ad Regulam *de infirmis reſignantibus n. 181.* ubi quærit: „ Quid ſi Rex ex cauſa reſignationis nominaverit; ſed Reſignans infirmus erat, & ex infirmitate eadem infrà 20. dies à die præſtiti conſenſus vita functus eſt, an Rex iterum per obitum nominare poſſit? “ Poſtquam nonnulla adduxit, quæ ſuadere videntur, Regem iterùm nominare non poſſe, contrarium tamen de facto notoriè ſervari, deinde ſubjungit: „ Breviter ego dico quòd ipſa Regula 18. (*de infirmis reſignantibus*) „ non poteſt habere locum in Rege.... Quòd autem ſimile ſervatur in Rege, non eſt in vim dictæ Regulæ,

ſed

„ ſed quia Rex Princeps ſupremus eſt, qui nominationem ſuam ita tacitè, vel expreſsè limitare ſolet. Et conſequenter deficiente conditione tacita vel expreſſa, videlicet quia infirmus non ſupervixit dictos 20. dies, deficit conſenſus, & ſic nominatio Regis; & conſequenter reſignatio tamquam ſine ejus conſenſu facta; & ſic de integro per obitum poteſt Rex alium nominare.

Regulæ quoque *de publicandis Reſignationibus* non eſſe locum in Regalia, teſtatur Brodæus loco citato; quamvis hæc uti & duæ præcedentes in Regno Galliæ receptas eſſe nullus ambigat.

Quin & Veteribus omnibus jam pridem perſuaſum fuit, Decretum *de Pacificis Poſſeſſoribus* inſertum Pragmaticæ Sanctioni, & cui conſonat Regula Cancellariæ *de Triennali Poſſeſſore*, non poſſe tueri pacificum poſſeſſorem contra Regaliſtam, niſi triginta annorum continua & pacifica poſſeſſione fuiſſet munitus, uti videri poteſt apud Ruzæum *Privilegio* 33. ubi *n.* 8. ait: „ Hodie in Regalia etiamſi quis poſſideret Beneficium 10. vel 20. annis pacificè, ſi aperiatur Regalia, & vacet Beneficium vel de jure vel de facto, ſemper Rex illud jura Regaliæ conferre poterit. Et ratio eſt, quia contra jura quæ ſunt reſervata Principi in ſignum ſuperioritatis non præſcribitur.

Plures idem aſſerentes citat Brodæus *Litt. V. n.* 2. qui unà obſervat, Decretum hoc hodie etiam in Regalia obtinere; nec per Regaliſtam, poſſeſſorem Canonicè proviſum turbari poſſe poſt trium annorum pacificam poſſeſſionem, juxta articulum 27. Edicti anni 1606. avulgati ad poſtulationem Cleri Gallicani.

LXIII. Philippus Probus *Quæſt.* 34. quærit: „ Regalia aperta, an Rex Beneficiorum & Dignitatum ad plenam diſpoſitionem Epiſcopi Epiſcopatus regaliæ affecti, pertinentium, Reſignationes admittere poſſit? Reſpondeo (ait) Regaliſtas tenere quòd ſic, ſive illæ ſint purè ſimpliciter factæ, aut cauſa *permutationis*, etiam & *in favorem*: quod ultimum videtur durum, cùm in talibus dicatur, Simoniæ labem intervenire.

Ipſe quoque Ruzæus *Privilegio* 35. reſignationes *in favorem* à Rege admitti non poſſe dicit; atque ita per Arreſtum ſupremæ Curiæ deciſum fuiſſe teſtatur.

Verùm & ad hanc reſignationem jus Regaliæ poſteriora Parlamentorum Arreſta extendiſſe monet Brodæus allegatus *num.* 47. & ex illo Carolus Fevretius *de Abuſu lib.* 3. *c.* 6. idque etiam *retenta penſione*: quia, inquiunt, Rex Franciæ in materia Regaliæ *non tantum fungitur vice Ordinarii, ſed etiam ſummi Pontificis*. Addunt autem, „ mirum non eſſe, ſi Ruzæus aliter ſenſerit; quia eo tempore reſignationes *in favorem* parum erant in uſu: ſucceſſu verò temporis factæ ſunt quaſi *ordinariæ* in Curia Romana; nec conceduntur *diſpenſativè*, ſed quaſi ex jure communi permiſſæ; Rex igitur hujus juris communis particeps eſſe voluit.

Ita Fevretius, qui & addit, Regem diſpenſare ſuper ætate; item poſſe conferre ſub conditione *ſi vacet*.

LXIV. Hæc aliaque Regaliæ privilegia & prærogativæ, quæ paſſim à Pragmaticis Gallis annotantur, ſi ritè expendantur eorumque prima origo inquiratur, non dubium, quin potiore jure de iis quàm de ipſa Regalia dici poterit cum Renato Choppino *lib.* 1. *de Sacra Polit. tit.* 7. *num.* 9. non ex vetuſtis monumentis; ſed ex Regiis Tabulis ſolùm, Patriiſque Senatuſconſultis petendam eſſe privilegiorum tractationem. Quin, ſi ratio horum privilegiorum omni ſecluſo humano affectu ſingillatim æqua lance libretur, verendum, ne multorum una ratio fuiſſe reperiatur, illa quam in ſua Declaratione anni 1682. agnovit Rex ipſe Chriſtianiſſimus, nimirùm, *Parlamenti Regii Pariſienſis zelus, & ordinarius affectus pro augmentatione jurium Regiæ Coronæ; qui (ut ait Rex) ab aliquot annis dedit nonnulla Arreſta, quæ non parùm uſum Regaliæ extenderunt*.

LXV. Interim & illud fatendum eſt; multa tum in Regulis Cancellariæ, tum Pontificiis & Canonicis Conſtitutionibus, quibus privilegia Regaliæ contrariari videntur, meræ diſciplinæ, & juris poſitivi occurrere; & quibus per contrarium uſum derogari poteſt; unde his contrarius uſus tolerari, modò ea quæ jus naturæ, ipſaque recta ratio in proviſione Beneficiorum requirit, de reliquo obſerventur, poteſt: præſertim cùm & Pontifices & Concilia non ſemel declararint, Conſtitutiones tametſi generaliter expreſſas, perſonas Regum ob eorum excellentiam, & ſpecialem prærogativam non comprehendere; uti in ipſa quoque ultima generali Synodo Tridentina expreſſum eſt; atque ſignanter *Seſſ.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* ubi poſtquam ſpecialem modum probandi Jus Patronatus propoſuit, mox ſubjicit: „ Exceptis illis, quæ ad Imperatorem, & Reges, ſeu Regna poſſidentes, alioſque ſublimes ac ſupremos Principes jura Imperii in Dominiis ſuis habentes, pertinent. “ Imò niſi hæc exceptio nominatim non eſſet expreſſa, nihilominus Reges non comprehendi, ni *nominatim* ſint expreſſi, non ſemel & ipſi Romani Pontifices declararunt; uti circa Expectativas ſublatas *Seſſ.* 24. *cap.* 19. *de Reformat.* oſtendetur capite ſequenti.

LXVI. Hoc igitur Regii Miniſtri, qui juribus Coronæ & Regaliæ amplificandis ſtud re videntur, præcipuè curandum, ut Rex Regalia ejuſque privilegiis in proviſione Beneficiorum ita utatur, ut ſi Regulis & Conſtitutionibus humanis eximatur, ipſas tamen Regulas, quas ratio naturalis & Divina, nullo privilegio aut longævo uſu, vel Arreſtorum auctoritate flexibilis, aut mutabilis ſervari præcipit: atque ita ipſa Beneficia ſine Simonia, ſine acceptione perſonarum, non ad favorem privatorum, ſed in utilitatem & ædificationem Eccleſiarum conferantur; eique auctores ſint ut ſequatur exemplum Sancti Ludovici in conferendis Beneficiis; ut ſi eum in uſu Regaliæ Patronum ſequi non pigeat, etiam in modo ea conferendi imitetur: de quo infra titulo *de cavenda acceptione perſonarum in collatione Beneficiorum*.

Illud quoque meritò inculcant Miniſtri regii, verum haud eſſe aſſertum Molinæi ad Regulam Cancellariæ *de Infirmis Reſignantibus*, *num.* 185. „ Canonicatus, Sacella & ſimilia Beneficia, ad meram & perpetuam Regis collationem ſpectantia, magis *ſæcularia & prophana* Beneficia ſunt, quàm Eccleſiaſtica. “ Ut enim non inquiramus, qualia in ſua origina quædam ex illis fuerint, hoc compertum eſt, Canonicatus, præſertim Cathedralium Eccleſiarum, non poſſe inter *prophana Beneficia* computari; utpote qui non exiguam juriſdictionis & regiminis Eccleſiaſtici portionem annexam habent. Sicut enim Capitulum Cathedrale ex Canonicis conſtans *Senatum* Eccleſiæ hodie conſtituere, atque unà cum Epiſcopo præcipua Eccleſiæ negotia abſolvere; quin & Sede vacante in regimen & juriſdictionem Epiſcopi ſuccedere, quemadmodum *part.* 1. *tit.* 8. *cap.* 1. oſtendimus. Ut propterea admodum perniciſum ſit Eccleſiis, dum Canonicatus tamquam *prophana* quædam *Beneficia* diſtribuuntur; non ut Eccleſiis ipſis, ſed potius perſonis provideatur: & non rarò ipſe Eccleſiæ *Senatus* ex pueris Senatorum Regiorum componatur.

CAPUT IX.

De Nominatione Regia extra Regaliam: & de oblatis ad Monaſteria.

1. *Rex plurium Eccleſiarum Patronus.*
2. *Reges prætendunt Beneficiorum plenam collationem.*
3. *Comitiſſa Flandriæ jus conferendi* pleno *jure habuiſſe olim videtur.*
4. *Similiter Reges Angliæ.*
5. *Reges Galliæ jure Regaliæ* pleno *jure conferunt.*
6. *Super hoc jure contentio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.*
7. *Jus hoc Regi competere poſſe ex tacito vel expreſſo conſenſu Sedis Apoſtolicæ fatetur Bonifacius.*
8. *Rex huic Pontificis declarationi acquievit.*
9. *Reges & Principes etiam noſtri* pleno *jure collationis utuntur.*
10. *Carolus Molinæus credit Beneficia ad* plenam *collationem Principum ſpectantia, eſſe potiùs ſæcularia &* prophana*, quàm Eccleſiaſtica.*
11. *Animadverſio in dictum Molinæi.*
12. *Habentes collationem à Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario.*

13. *Prin-*

Digitized by Google

ſequenti: *Nihil ſe tandem ſibi Fundator ex hac Baſilica noverit vendicandum, niſi* Processionis *aditum qui Chriſtianis omnibus debetur.*

VI. Verùm hoc unum voluiſſe videtur Gelaſius, quòd poſtquam Baſilica fuerit ædificata & ſuſficienter fundata, tum primùm ab Epiſcopo ſit dedicanda, quâ dedicatione facta, Fundatori concedendus ſit *aditus proceſſionis*, id eſt, liceat Fundatori in ea Baſilica ad Miſſarum ſolemnia procedere, ſicuti omnibus Fidelibus conceditur aditus ad Eccleſias publicas ab Epiſcopis dedicatas, quemadmodum latiùs notant & probant Franciſcus Florens, titulo *de antiquo Jure Patronatus, pag.* 84. *edit.* 1679. & Franciſcus de Roye loco citato, *cap.* 7.

VII. Quidquid ſit, hoc conſtat, quòd auctoritate dictorum Canonum jus *proceſſionis* inter jura honorifica fuerit relatum. Scribens enim Clemens III. vel ut alii volunt, Alexander III. in *c.* 25. *de Jure Patronatus*: *Pro fundatione quoque Eccleſiæ honor* Processionis *Fundatori ſervatur*, mox ſubjungit: *Sicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum*: quibus verbis indicari citatos Canones Gelaſii manifeſtum eſt; atque ita poſt hanc Decretalem unanimi Canoniſtarum calculo probatum eſt, inter jura honorifica Fundatori debita, eſſe honorem *proceſſionis*, licèt inter ipſos Canoniſtas non conveniat, quid in allegatis Canonibus per *aditum proceſſionis* intelligatur.

VIII. Hic *proceſſionis* honor duobus potiſſimum modis Patrono deferri poteſt, uti tradunt Canoniſtæ ad dictum *cap.* 5. atque nominatim expreſſit Cardinalis Hoſtienſis.

Primò, honor debetur Patrono, ait Hoſtienſis, ut ei *proceſſionaliter* occurratur: id eſt; Patrono ad Eccleſiam venienti, Clerus Eccleſiæ *proceſſionaliter* occurrat, eumque recipiat, & ad Eccleſiam deducat; quemadmodum recipi Epiſcopum præcipit hodiernum Pontificale Romanum.

IX. Rectè autem Cardinalis Hoſtienſis exprimendo hunc modum exhibendi honorem *proceſſionis*, addidit hanc clauſulam: *Si talis & tantus ſit*; hoc eſt, qui mereatur tantum honorem, puta ſi Rex ſit, aut Princeps *magnæ potentiæ*, juxta expreſſionem Pontificalis Romani, hunc titulum affigens Ordini recipiendi Principes: *Ordo ad recipiendum* Processionaliter *Principem* magnæ potentiæ.

Imò in Regno Galliæ ſolus Rex *Proceſſionaliter* recipi poteſt; quemadmodum refert Carolus Fevretius *de Abuſu*, *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 13. ſi quidem (ait) ſuſcipere cum proceſſione & elata cruce, ſubjectionis ac honoris eximii ſignum eſt.

X. Secundò, defertur honor *proceſſionis*, dando vel cedendo alicui honoratiorem locum in ipſa ſolemni ac publica proceſſione.

De hoc honore Fundatori ejuſque hæredibus deferendo loquitur Pontificale Romanum, titulo *de Conſecratione Eccleſiæ*; ubi præſcribit, ut Pontifex abſoluta conſecratione dicat ad Fundatorem: „Quod à Sanctis Patribus ſtatutum eſt, in die dedicationis anniverſario ſolemni, Fundatores & eorum hæredes in *proceſſionibus* primos eſſe debere.

XI. Honor *thuris* ſive ſuffitus conſiſtit in ſpeciali ac honorifica thurificatione alicui in ſignum eminentiæ aut benevolentiæ exhibenda.

Jampridem Epiſcopos & Sacerdotes ſingulatim & ſeparatim à reliquo Clero & populo ſuffitum accepiſſe, ſat indicat vetus Ordo Romanus; & hodie ex præſcripto Ritualium perſeverat.

XII. Cùm ergo ſingularis hæc thurificatio facta Epiſcopis reputaretur ſymbolum honoris, ſenſim cum aliis honoris ſymbolis ad laicos tranſire cœpit. Scribit Codinus: „Circa veſperam abit Imperator ad ſanctam „Sophiam audienſque veſpertinos hymnos incenſatur, „ſeu thuris ſuffitu honoratur à Patriarcha, omneſque „ſimul aulici Proceres etiam ad ultimum uſque. *Lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 17.

Et *num.* 21. „Incenſat, ſeu thuris ſuffitu honorat „Patriarcha Imperatorem.

Honoris *incenſi* exhibendi Patriarchæ Gradenſi à Monaſterio ſancti Georgii meminit Honorius III. in *cap.* 8. *de Cauſa poſſeſſ. & proprietat.* Juncta antiqua apud Cironium in quinta Collectione Decretalium;

XIII. Quod autem contendit Cironius ad hanc Decretalem, & *lib.* 3. *Obſerv. c.* 6. latiùs probare vult, ſuffitum non eſſe propriè honoris argumentum, ſed ad excitandum populum ad elevandum mentem in Deum juxta illud Pſalmiſtæ: *Dirigatur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*; vel ad repræſentandum effectum gratiæ, per quem ſanctificamur, & abluimur, & abſtergimur ab omni ſorde peccati, uti loquitur ſanctus Severus Alexandr in *Deſcriptione & Ordine oblationis*; hoc quidem verum eſt, ſi primarium finem, quem ſibi Eccleſia in uſu *incenſi* præfigit, attendamus: quemadmodum vel ex ſola ſolemnis benedictionis *incenſi* formula in Miſſali præſcripta manifeſtum eſt. Sed cùm ipſe uſus *incenſi* receptus fuit, Eccleſia voluit, ut etiam per ea quæ ad pietatem & cultum religionis adhibentur, honorificentur illi, quibus honor debetur; uti ſuprà monuimus, & in honore aquæ benedictæ, panis benedicti, & oſculi pacis compertum eſt.

XIV. Aquæ enim benedictionem, aut ejus aſperſionem in Eccleſia hodie receptam, non eſſe primitùs inſtitutam ut per eam honor alicui deferatur, ex precibus in ipſa benedictione recitandis patefcit; ſed dum aliquibus cum quadam prærogativa datur, honoris nota eſt; & eatenus juribus honorificis aſperſio aquæ benedictæ annumeratur; quemadmodum & de prærogativa in diſtributione panis benedicti notavimus *part.* 2. *tit.* 5. *c.* 4.

XV. Nonnulli juribus honorificis gaudentes non contenti, ſi aqua luſtrali ſeu benedicta ſeparatim, & ante alios laicos cum quadam honoris nota aſpergantur, renuunt ab ipſo Sacerdote aſpergi; voluntque ſibi aſpergillum porrigi, ut ipſimet aquam ex aſpergillo accipientes ſeipſos aſpergant.

XVI. Verùm quia ex antiquo uſu aqua benedicta juxta Eccleſiæ præſcriptum per aſperſionem dari conſuevit; iſque ritus in omnibus etiam antiquis libris Ritualibus ſic probatus juxta illud Pſalmi 50. *Aſperges me hyſſopo & mundabor*, quem etiam inter aſpergendum decantari jubet Eccleſia, non immeritò Epiſcopi ſe hiſce Patronis & Toparchis oppoſuerunt; contendentes, Eccleſiam quidem debita jura honorifica non improbare, ſed eſſe cum ea moderatione exhibenda, ut ritus & cæremoniæ ab Eccleſia piè inſtituti non evertantur.

XVII. Hanc in deferendis juribus honorificis Eccleſiæ mentem pernoſcens Eminentiſſimus D. Camuſius Epiſcopus Gratianopolitanus, in Ordinationibus Synodalibus, *titul.* 5. *art.* 6. interdixit omnibus Parochis eorumque Vicariis dare aquam benedictam *ad manus* laicis cujuſcumque conditionis fuerint, ne quidem Eccleſiaſticis niſi Epiſcopis; iiſque injungit illam dare duntaxat per *aſperſionem*, etiam Toparchis locorum, quibus eam dabunt ſeparatim & eorum familiæ, cùm fuerint in ſuis ſedibus aut ſcamnis, nec ante, nec poſt aſperſionem ullam faciant ipſis Toparchis inclinationem.

Cùmque in hac Diœceſi Mechlinienſi idipſum quidam Toparchæ prætenderent, Alphonſus de Berghes Archiepiſcopus Mechlinienſis edito Decreto idem Parochis aliiſque Sacerdotibus injunxit, voluitque juxta præceptum Pontificalis omnibus, excepto ſolo Epiſcopo, per aſperſionem dari.

XVIII. Imò dum quidam Toparcha non contentus prærogativa aſperſionis, contendebat ſibi porrigi aſpergillum, ipſumque Parochum dare recuſantem ad Parlamentum Pariſienſe evocabat; interveniens Cleri Gallicani Syndicus, prætendens hic de rituum ac cæremoniarum obſervantia eſſe quæſtionem; ideòque Actorem ad Epiſcopum Toloſanum tamquam ſuum Ordinarium remittendum eſſe; prout & à Parlamento remiſſus fuit; qua remiſſione ſat oſtendit Senatus Regius, ſe nolle Actorem in jure honorifico tueri cum immutatione rituum Eccleſiaſticorum. Vide latiùs Carolum Fevretium *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 5.

XIX. Et ſanè cùm hæc aquæ luſtralis aſperſio ſit quædam ſpecies Benedictionis, ſuperbiam ſapit, eam nolle accipere à Sacerdote, qui ad Benedicendum ab Eccleſia ſpecialiter ordinatus & conſtitutus eſt, juxta illud Pontificalis Romani: *Sacerdotem oportet offerre*, benedicere, &c.

XX. Sed quia Epiſcopus in Ordine Hierarchico eſt

Pre-

Digitized by Google

Presbytero ſuperior, ipſiuſque plenitudinem Sacerdotii poſſidet, conveniens haud eſt, ut ipſe à Presbytero benedicatur; quia juxta Apoſtolum, *ſine ulla contradictione quod minus eſt à majore benedicitur*.

XXI. Honor porrò conſiſtit in ſpeciali recitatione & commendatione alicujus in precibus. Jam pridem uſitatum fuit, ut aliquorum nomina, qui vel auctoritate vel beneficentia in Eccleſiam eminebant, inter Miſſarum ſolemnia recitarentur; cujus rei teſtimonium luculentum ſuppeditat Synodus Emeritenſis *Can.* 19. „ Salubri deliberatione cenſemus, & pro ſingulis quibusque Eccleſiis, in quibus Presbyter juſſus fuerit „ per ſui Epiſcopi ordinationem præeſſe, pro ſingulis „ diebus Dominicis ſacrificium Deo procuret offerre, „ & eorum *nomina*, à quibus eas Eccleſias conſtat eſſe „ conſtructas, vel qui aliquid his ſanctis Eccleſiis „ videntur, aut viſi ſunt *contuliſſe*, ſi viventes in corpore ſunt, ante altare recitentur tempore Miſſæ, „ quòd ſi ab hac deceſſerint luce, nomina eorum cum „ fidelibus defunctis recitentur in ſuo ordine.

Quin hæc recitatio nominum ſit quædam nota honoris & præeminentiæ negari nequit; ut proinde mirum non ſit, ſi inter jura honorifica numeretur.

XXII. Refert Mathias Mareſchal in tractatu de Juribus honorificis *pag.* 162. *edit.* 1606. quòd licèt omnes Benefactores hoc habeant commune cum Patronis & Toparchis, quòd publicè in concione ſive *Prona*, ut vocant, precibus fidelium commendentur; ipſi tamen Patroni & Toparchæ debeant *nominatim*, id eſt, expreſſis nominibus & qualitatibus commendari, ſi id petant; atque ita judicatum æſtate anni 1609. & ſurſus anno 1614. declaratum, jus hoc tam Patronis Eccleſiaſticis, quam laicis competere.

XXIII. Hoc tamen ibidem *pag.* 205. monet, quòd licèt ad ſolos Patronos & Toparchas pertineat, ut nomina eorum diebus Dominicis in precibus publicis recitentur, nihilominus Benefactores & Fundatores alicujus anniverſarii poſſint & debeant nominari & commendari fidelium precibus die anniverſarii recurrente; quod & in praxi ubique receptum eſt.

XXIV. Rectè quoque ibidem *pag.* 197. & ſequentibus reprehendit Toparchas, alioſque viros nobiles, qui prætextu *honoris precum*, invertunt ordinem & tempus Divini Officii, præcipientes illud vel accelerari, aut differri ad ſeram horam & incommodam, in contemptum Sacerdotum, & non exiguum Parochianorum incommodum; qui nonnunquam ab Eccleſia Parochiali remoti Officio Divino idcircò aſſiſtere nequeunt.

Quæ incommoda occaſionem dederunt, teſte Mareſchallo, art. 3. Edicti Caroli IX. Regis Galliæ anni 1571. quo „ inhibetur Dominis temporalibus, & aliis „ quibuſcumque perſonis, conſtringere Parochos, eorumvè Vicarios mutare aut differre horas ordinarias „ Officii Divini.

XXV. Notat dein Mareſchallus *pag.* 201. eſſe abuſum reprehenſione dignum, quando ipſi Parochi eorumvè Vicarii ſua ſponte in favorem patronum, amicorum aliorumvè invertunt Officium Divinum.

Notat ibidem Mareſchallus, quòd huic abuſui Archidiaconi viſitando occurrere debeant; his deficientibus ad Epiſcopum recurrendum; tum ad Judices Regios, qui injungent Parocho celebrare Divinum Officium horis ordinariis, per manus injectionem in temporalia. Adde quæ de celebratione Officii Divini, ac præſertim Miſſæ Parochialis dicta ſunt *part.* 2. *titul.* 5. *num.* 11. *&* 12.

XXVI. Inter Jura honorifica frequens & eminens eſt honor *Sedis*, qui defertur aſſignando Sedem perpetuam & ſpecialem alicui in Eccleſia; quæ eò honorabilior eſt, quò locus ſeſſionis eſt honorabilior.

Cenſetur autem locus in Eccleſia honorabilior, qui magis ipſi Sacrario & altari appropinquat. Unde Sedem in *Choro* honorabiliorem eſſe quàm Sedem in navi Eccleſiæ, nemini dubium eſt.

Et quidem Chorum ex præſcripto Canonum populo non patere, ſed *ſolis* Clericis Divinum Officium peragentibus, ſat conſtat; atque honoris cauſa duntaxat nonnullis laicis ſenſim apertum eſſe, quod latiùs deducit Franciſcus De Roye de Juribus honorificis *lib.* 1. *c.* 10.

Quin & anno 1240. Synodus Wigorienſis *Can.* 3. Ne laici ſtent cancellis, dum celebrantur Divina, ſalva tamen reverentia Patronorum.

XXVII. Teſtatur Mathias Mareſchal in citato tractatu *pag.* 85. non ſemel judicatum fuiſſe, ſolis veris Patronis ſeu Fundatoribus competere jus *Sedis* in Choro; quòd ſi aliis competat, id magis ex conniventia ſive tolerantia, quàm jure procedit. Et *pag.* 97. dicit judicatum, ſoli Patrono dari actionem ad vindicandum ſedile in *Choro*; alios verò, quibus titulo diuturnæ poſſeſſionis competit, tantùm poſſe implorare officium Judicis.

XXVIII. Nobiles autem & Officiarios inferiores prætendentes locum diſtinctum à reliquo populo, dicit remiſſos fuiſſe ad Æditruos, vel Parochos alioſvè, quibus jus competit loca in Eccleſia deſignandi, ut ab his in navi Eccleſiæ extra Chorum locum honorabiliorem, ſpectata ipſorum conditione & dignitate acciperent. Ubi idem notat; quomodo in variis Eccleſiis jus aſſignandi loca in navi Eccleſiæ aliis & aliis competat.

XXIX. Honor *ſepulturæ* verſatur quoque circa locum honorabiliorem inhumationis in Eccleſia; iſque huic ſimiliter judicatur honorabilior, qui Sacrario eſt propinquior. Unde ſepulturam habere in *Choro* maximè honorificum reputatur; nec olim laicis concedebatur; nunc verò Patronis ſpecialiter annuitur. Sed de hoc jure latiùs agemus infrà titulo de Sepulturis.

XXX. Hæc Jura honorifica non tantùm Patronis laicis, ſed & Eccleſiaſticis competunt, *Cap.* 3. *de ædificandis Eccleſ.* ubi Alexander III. ſcribit, quòd ſi nova Eccleſia ex proventibus veteris Eccleſiæ conſtruatur & dotetur, provideri debeat, „ ut *competens* in ea *honor* pro facultate loci Eccleſiæ Matrici ſervetur. Quod hoc numero dicitur, jura honorifica non ſolis Patronis *Laicis*, ſed *& Eccleſiaſticis* competere, & iis jam pridem delata fuiſſe, accipi debet de iis Eccleſiaſticis, qui ſunt *veri* Patroni ex fundatione vel dotatione; putà ſi Epiſcopus aut Prælatus ex proventibus Eccleſiaſticis aut propriis fundaverit aut dotaverit Eccleſiam, atque Jus Patronatus titulo fundationis aut dotationis ſibi delatum, annexuerit dignitati Epiſcopali aut Prælaturæ; vel ſi ex proventibus alicujus Eccleſiæ Matricis erecta fuerit alia Eccleſia Parochialis, aut Capella, prior hæc Eccleſia Matrix tanquam Fundatrix meritò reputatur; eoque nomine Rectori hujus Eccleſiæ quædam jura honorifica, ſive honores deferuntur; quemadmodum in *cap.* 3. *de ædific. & reparand. Eccleſiis*, reſpondet Alexander III. & ut in texto notatum fuit.

Similiter titulo fundationis, Epiſcopo jam pridem delatum fuiſſe jus præſentationis in Eccleſia, quam ipſe fundaverat; atque eo titulo verum Jus Patronatus ei datum fuiſſe ſuprà hoc titulo *cap.* 1. *n.* 7. obſervavimus.

Igitur jura honorifica Eccleſiaſticis non ſecùs ac Laicis deferuntur in recognitionem munificentiæ & liberalitatis, quam in fundatione, aut dotatione Eccleſiis exhibuerunt: nam, ut rectè advertit Franciſcus de Roye Antecesſor Andegavenſis in Tractatu ſuo de Juribus honorificis lib. 2. cap. 3. „ Sacri Canones (ait) in deferendis hiſce honoribus *nomen*, *qualitatem*, „ & dignitatem Fundatoris inſpiciunt, ut ex ea cauſa „ pietatis & munificentiæ honorem deferant, & exhibeant, ubi & infrà *num.* 33. in textu notavimus.

Cùm igitur Capitula & Monaſteria, quæ ſolo titulo incorporationis habent jus præſentandi, ſive nominandi ad Eccleſias illas Parochiales, quas vigore incorporationis, ſibi habent incorporatas, has Eccleſias non dotarint, aut fundaverint; ſed è contrario decimas alioſque reditus earum Eccleſiarum titulo incorporationis in uſus ſuos, *ſive ad menſam applicent*; nequaquam ut *veri* Patroni reputandi ſunt; neque jura honorifica veris Patronis titulo fundationis vel dotationis competere ſolita, prætendere poſſunt: ſed ſi quæ jura honorifica in his Eccleſiis incorporatis vindicare velint, ea ſpeciali titulo ſibi competere probare debent.

XXXI. Verùm cùm Patronus Eccleſiaſticus Jus Patronatus non habeat proprio nomine, ſed nomine Eccleſiæ ſive Prælaturæ, vel tanquam Prælatus, qui jura ipſius tueatur & exerceat, rationi planè conſentaneum eſt, ut inſignia Eccleſiæ, cui Jus Patronatus proprium eſt, effingat; atque ita palam conteſtetur,

ad

ad Eccleſiam jus illud pertinere, uti rectè obſervat De Roye *lib.* 2. *cap.* 3. moneque rectiſſimè obſervatum, Patronum Eccleſiaſticum non poſſe in *lyſtra* depingere inſignia ſeu *arma* ſeu gentilitia; ſed tantum Eccleſiæ, cujus Jure Patronatus utitur.

XXXII. Porrò quia Jura honorifica potiſſimùm debentur ratione Beneficii à Fundatoribus in Eccleſiam collati, ideò, uti communiter notant Doctores, ea Jura honorifica debentur, tametſi jus præſentationis in ipſa fundatione remiſerit Fundator, aut Eccleſiæ ceſſerit; idque disertè aſſerunt conſuetudines Normanniæ *art.* 142. uti loco citato refert De Roye: probatque non obſcurè Pontifex in *Cap.* 25. *ii de Jurepatronatu*, ubi licèt neget Fundatori præſentationem, tamen concedit honorem *proceſſionis & alimentorum*.

XXXIII. Hinc ulteriùs veritas exiſtimat De Roye: „ Quòd ſi fundator loco Religioſo ſuam præſentationem donaverit, attamen ei ſoli omnes alios honores deberi: quia ſemper verum eſt eum eſſe Fundatorem, & ſemper retinere nomen, qualitatem, & dignitatem Fundatoris, quam ſolam inſpiciunt ſacri Canones, ut ex ea cauſa pietatis & munificentiæ honorem deferant & exhibeant.

XXXIV. Quintimò Patronus in juribus honorificis præfertur omnibus aliis laicis, etiam Senioribus five Toparchis quantumvis omnimodam Juriſdictionem habentibus. Eccleſia enim eſt quaſi in dominio Patroni ſeu Fundatoris; & ita jampridem dixit Rochus de Curtè de Jure Patronatus, verbo *Honorificum*, *num.* 1. & ex profeſſo tradit Mathias Mareſchal in Tractatu Gallico de Juribus honorificis, *pag.* 17. edit. 1616. atque enumeratis ſingillatim omnibus juribus honorificis concludit, omnem honorem, & præeminentiam debita eſſe Patronis præ Toparchis aliiſque Juriſdictionem aliquam in Parochia habentibus.

Deinde *pag.* 202. dicit, judicatum fuiſſe, nomina Patronorum tam Eccleſiaſticorum quàm laicorum, eſſe diebus Dominicis recitanda in precibus publicis; atque poſt horum recitationem, demum Toparcharum aliorumque jure illo gaudentium. Et *pag.* 7. ait, quòd quoties caſus accidit, ſemper judicatum fuerit Jura honorifica Eccleſiæ competere Patronis privativè & cum prælatione ad omnes alios Dominos. Idipſum tradit de Roye *lib.* 2. *cap.* 3.

XXXV. Neque in præjudicium Patroni ullus in Eccleſia à Patrono fundata, poteſt Jure honorifico uti; aſſeritque Mareſchal *pag.* 88. „ quòd tametſi Patronus ſedem aut ſepulturam ſeu monumentum ſepulchrale in choro non haberet, nullus tamen poſſet in ejus præjudicium ſedem aut ſepulturam in choro accipere. Et longa poſſeſſio contraria (ait) non præjudicat Patrono; uti Senatus Rothomagenſis 22. Decembris 1570. judicavit. Secus videtur (inquit) inter alios Toparchas qui non ſunt Patroni. Nam poſſeſſio, ſive potiùs quaſi poſſeſſio immemorialis non debet interverti per alium, quàm per verum Patronum.

XXXVI. Nec tantùm Patrono prærogativa conceditur; ſed & liberis ejus & uxori; judicatumque, in publica proceſſione liberos Patroni ſequi immediatè patrem; uxorem quoque prærogativa loci gaudere: ita tamen ut in publico congreſſu ipſa in ordine mulierum incedere debeat, quemadmodum latiùs deducit, & variis Parlamentorum Arreſtis confirmat Mareſchal *pag.* 75. & ſequentibus.

XXXVII. Notandum autem monet Mareſchal *pag.* 20. *&* 21. quod ubi dicitur, jura honorifica competere Patrono cum prælatione ad omnes alios, id intelligatur de prælatione ad laicos & ſæculares, nequaquam cum prælatione reſpectu Epiſcopi, Curati, aut aliorum Prælatorum, & Eccleſiaſticorum peragentium Divinum Officium cum pluvialibus vel ſuperpelliceis in Eccleſia Parochiali. Refertque ex Joanne de Torres Philippum II. Regem Hiſpaniarum voluiſſe, ut in Eccleſia Valentina oſculum pacis priùs Archiepiſcopo Valentino, quam ſibi daretur. Hinc in pleriſque Eccleſiis Toparchæ tametſi Patroni habent ſua Sedilia ad latus ſiniſtrum, dimittentes latus dexterum ipſi Parocho aliiſque Clericis Divinum Officium peragentibus, teſte Mareſchallo, *pag.* 107.

Quapropter Eminentiſſimus Camuſius in citatis Ordinationibus Synodalibus, conformiter ad Rituale præcipit, priùs Clerum aqua luſtrali, quàm Toparchas aut horum familiam eſſe aſpergendum.

XXXVIII. Cæterùm in deferendis his Juribus honorificis pluriſmùm valet locorum conſuetudo; tam quoad perſonas quibus exhibenda, quàm modum exhibitionis. Unde Franciſcus de Roye *Lib.* 2. *cap.* 5. oſtendens, quòd habentibus *mediam* duntaxat Juriſdictionem *de jure* non competant Jura honorifica, licèt in multis Eccleſiis contrarium invaluerit, habeantque Jura aliqua honorifica poſt Patronos & Toparchas altæ Juſtitiæ; non quidem jure, ſed veluti per patientiam, ſive tolerantiam, ſubjungit: „ Præcipuè illud ita obtinet, cùm diuturno uſu & longa quaſi poſſeſſione fulciuntur. Nam in officiis & *honoribus* exhibendis, non modò videndum eſt, quid lege ſancitum, ſed quid *conſuetudine* valeat. Deinde aliquibus interpoſitis concludit: „ Ex quibus conſtat, in exhibendis honoribus non minoris habendam eſſe receptam conſuetudinem. Et ejus beneficio noſtris illis Senioribus competere *lyſtras*, *ſepulturam*, *& ſtatam ſedem in Choro*, *& alios honores*, ſi non jure, ſaltem per tolerantiam; & cum eo temperamento, ut nec Patrono, nec Seniori altam Juſtitiam habenti noceant.

XXXIX. Si tamen ſenſim Jura aliqua honorifica invaluiſſent, quæ vel decori templorum officerent, aut Divinorum Officiorum rectam celebrationem impedirent, non dubium, quin uſus hic licèt longa conſuetudine firmatus poſſet authoritate publica nonnunquam corrigi aut impediri.

Quapropter De Roye *Lib.* 2. *cap.* 6. inquirens, quæ Jura honorifica competant iis qui *inferiorem* duntaxat Juſtitiam habent, notat vel eo titulo uſum lyſtræ (qui in quibuſdam Galliæ Eccleſiis uſitatus eſt) iis eſſe negandum, quòd nimia lyſtrarum ſeu inſignium appenſio decori templorum noceat, & tandem concludit. „ ideòque ſi quis ex iis dominulis uſurpatam *lyſtram* ex longa conſuetudine tueri velit, ad curam Prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aſpectus Eccleſiæ, nec illud producatur ad conſequentias; quia quod non ratione introductum, ſed errore primùm, deinde conſuetudine obtentum eſt, in aliis ſimilibus obtinere non debet, ait Celſus *in l.* 32. *ff. de legib.*

XL. Quæſtiones ſi incidant ſuper his juribus honorificis, deferuntur terminandæ ad Judices Regios, non ſecus atque controverſiæ ſuper Jure Patronatus laico, cujus quædam plerumque acceſſiones ſunt; præſertim quia ſimiles quæſtiones ſuper poſſeſſione aut quaſi poſſeſſione inſtitui ſolent. Conſtat autem & in Belgio & in Gallia poſſeſſorium, etiam in rebus Eccleſiaſticis, coram Judicibus Regiis agitari. Vide De Roye *Lib.* 2. *cap.* 15. item Mareſchallum *pag.* 182. & ſequentibus; hic unà oſtendit, qua forma in hac materia cauſa ſit inſtituenda: neque ſufficienter probari Jus Patronatus, vel juriſdictio & his annexum jus ad honores, ſive jura honorifica, ex eo quòd in vitro, aut aliqua parte ædificii, aut ornamento, vel altari inſignia alicujus poſita ſint; id enim paſſim Benefactoribus conceditur; ſolentque in memoriam beneficentiæ inſignia donatorum apponi rebus donatis.

XLI. Eccleſia itaque Fundatoribus ſuis aliiſque in ſublimitate conſtitutis in ipſis etiam templis, quæ domus orationis ſunt, honorem defert; ſed quia verendum eſt, *ne propter eum honorem iis veniat pes ſuperbiæ*, ut alibi loquitur S. Bernardus, convenit ut præ oculis habeant illud S. Auguſtini *Epiſt.* 22. „ Magnum eſt de honoribus & laudibus hominum non lætari, ſed & omnem pompam inanem præcidere, & ſi quid inde neceſſarium retinetur, id totum ad utilitatem honorantium ſalutemque conferre.

Optimè hic congruit quod ad *verſum* 6. *capitis* 23. Matthæi notavit pius ac eruditus Author Compendii Moralis Evangelicæ: „ Character phariſaicus eſt, ſemper velle aut in miniſterio ſacro aut in commercio vitæ civilis aliquo diſcrimine ab aliis ſecerni. Licet primum locum occupare, cùm dignitati vel ordini debitus eſt: quandoque occupandus eſt, ne aliàs jus, cujus Domini non ſumus, concedamus: ſinere poſſumus nos eo deduci cùm id defert urbanitas; nunquam illum appetere aut eo delectari ex amore præferentiæ oportet.

XLII. Parochi & Sacerdotes laicis exhibentes jura hono-

honorifica meminerit illius ſententiæ Apoſtoli, *rationabile* ſit *obſequium veſtrum*: & hujus, *Cui honorem, honorem*, ut non incidant in vitium *acceptionis perſonarum*, de quo Apoſtolus Jacobus *cap.* 1.

Eminentiſſimus Camuſius rationem ſupra allegati ſui Decreti circa aſperſionem aquæ benedictæ hanc præmittit; quòd intellexerit quoſdam Parochos eorumve Vicarios immemores dignitatis ſui ſtatus exhibere laicis honores charactari ipſorum haud convenientes.

Caveant quoque ne turpis quæſtus in deferendis aut augendis honoribus vel prærogativis ſe immiſceat; cujus non rarò periculum & occaſio in deſignatione vel conceſſione loci ſepulturæ occurit; præcipuè iis in locis ubi jura Parochi & Clericorum augentur pro qualitate loci ſepulchralis.

Seriò attendendum & Laicis & Clericis, templum eſſe *domum orationis*, ad quam in ſpiritu humiliato, tanquam filii unius ejuſdemque Matris Eccleſiæ, eumdem Patrem, qui eſt in cœlis, ſupplices oraturi accedunt; in ea omnia oportere ſpirare potiùs humilitatem, ac mundi pomparumque ejus contemptum; quàm illa externa honoris ſymbola, quæ ſuperbiam ambitionemque excitare conſueverunt, ac difficulter ipſam veram in corde humilitatem compatiuntur.

Et quidem cùm hæc honorum exhibitio paſſionem ſuperbiæ multùm nonnunquam excitet, contingit, non rarò hos honores arroganter exigi, ſtudiosè conſervari, & fervidè defendi; cunctaque ſubinde pro eorum conſervatione moveri, nihilque non tentari. Quapropter rarò convenit Parochis, ut ipſi cum Toparchis aliiſque illuſtribus perſonis ſuper his Juribus ſua privata auctoritate ſe committant; ſed potiùs quæſtionem Epiſcopo aut aliis ſuperioribus exponant, & eorum judicio ſubjiciant.

M O N U M E N T U M

AD NUM. XVII. CAP. VII. *Decret. Archiepiſc. Mechlin. &c.*

Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis, quo præſcribitur ritus porrigendi Aquam Benedictam.

Alphonſus de Berghes, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia, Archiepiſcopus Mechlinienſis, Primas Belgii ad Exercitus Regios Delegatus Apoſtolicus, ſeu Majeſtati à Concilio Status, &c. Omnibus has viſuris, Salutem in Domino.

TEnore præſentium mandamus omnibus & ſingulis Diœceſis noſtræ Paſtoribus, Vicariis, aliiſque Presbyteris, tam ſæcularibus, quàm Regularibus cujuſcumque Ordinis, ut, dum populum aqua benedicta aſpergunt, modum ab Eccleſia in Pontificali Romano præſcriptum exactè obſervent, in ejuſdem conformitatem ipſis diſtrictè inhibendo ſub pœna arbitraria, ne ulli perſonæ, utriuſvis ſexus cujuſcumque præeminentiæ, Dignitatis, Officii, ſtatus, aut conditionis, etiam in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ (iis tamen exceptis, quibus in Pontificali Romano idipſum conceditur) aſperſorium extendant ad aquam benedictam manu inde ſumendam, aut porrigant ad ſe aſpergendum, aut eandem inde ſumi permittant; conſuetudine contraria quacumque (quæ abuſus eſt) non obſtante. Ut autem præſentes litteræ omnibus innoteſcant, illas ad valvas ordinarias per Diœceſim noſtram affigi mandamus. Datum Bruxellis Diœceſis noſtræ die 9. Junii anno 1681. A.A.M.V.

Locus † Sigilli.

De mandato Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Dom. Archiepiſc. præfati.
J. DE MAEYERE Secret.

C A P U T VIII.

De Regalia.

1. *Regaliæ deſcriptio.*
2. *Pragmatici Galli ejus originem obſcuram aſſerunt.*
3. *Primordia Regaliæ non adeò videntur obſcura.*
4. *Regalia complectitur uſumfructum bonorum temporalium, & collationem Beneficiorum.*
5. *Quoad primam partem originem traxit à* feudis.
6. *Feuda mortuo vaſſallo revertebantur ad dominum directum quouſque eſſet ſolutum* relivium.
7. *An feuda Eccleſiaſtica huic legi primitus ſubjecta?*
8. *Veriſimile eſt Reges Galliæ ſæculo XII. feuda Eccleſiæ illi legi ſubjeciſſe.*
9. *Credit P. de Marca Conſtitutionem Calliſti II. occaſionem huic introductioni dediſſe.*
10. *Id factum credit propter abolitas inveſtituras.*
11. *Regaliam fuiſſe jus merè feudale tempore Philippi Auguſti oſtenditur.*
12. *Idipſum evincit Inſtructio Philippi Pulchri data quibuſdam Epiſcopis.*
13. *Conditiones hodiernæ neceſſariæ pro clauſula Regaliæ idipſum probant.*
14. *Regalia juxta naturam feudorum primitus tantùm complectebantur* feudalia: *hodiè verò etiam decimas & reliquos proventus Epiſcopatuum.*
15. *Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem Sede vacante reverſa.*
16. *Primitus ſola collatio feudis inhærens ad Regem ſpectaſſe videtur.*
17. *Hinc veriſimiliter factum, ut quædam Eccleſiæ fuerint ſubjectæ Regaliæ quoad temporalia, & non quoad collationes Præbendarum.*
18. *Quo titulo extenſa ad omnes collationes Præbendarum?*
19. *Feuda reguntur jure conſuetudinario; neque ubique ſubjacent juri relivii.*
20. *Ex hac diverſitate contigit Eccleſias alias ſubjectas eſſe juri Regaliæ, alias exemptas.*
21. *Non omnes Eccleſias in Regno Galliæ ſubjacere juri Regaliæ agnovit Concilium Lugdunenſe.*
22. *Concilium loqui de hodierno jure Regaliæ probatur.*
23. *Canon Concilii editus ad poſtulationem Prælatorum Galliæ & Angliæ.*
24. *Concilium Regaliam extendi vetat.*
25. *Regaliam conſuetudine inductam ſuſtinet; deſiderat tamen moderatum juris uſum.*
26. *Jampridem agnoverunt Pragmatici Galli; & ipſa Regia Parlamenta quaſdam Eccleſias ab hoc jure eſſe exemptas.*
27. *Quidam præterito ſæculo, prætenderunt eſſe jus Coronæ ad omnes Eccleſias extenſibile, ſed eorum opinio rejecta.*
28. *Quo tandem colore anno 1608. tentata Regaliæ extenſio ad omnes Eccleſias.*
29. *Nova Regia Declaratio, jus Regaliæ eſſe jus Coronæ, & omnes Regni Eccleſias ei eſſe ſubjectas.*
30. *Contentiones & motus in Regno Galliæ occaſione hujus Declarationis excitati.*
31. *Ad eos compenſandos convocatus Clerus Gallicanus.*
32. *Quid nomine Cleri Regi expoſitum?*
33. *Ad hanc Cleri ſupplicam ſequuta Regis Declaratio quoad uſum Regaliæ.*
34. *Clerus qua ratione mediante ac Declaratione extenſioni Regaliæ conſenſerit?*
35. *Clerus Gallicanus reſolvit litteras dandas ad Innocentium XI. Papam.*
36. *Exponunt quod ob mala aliàs Regno & Eccleſiis imminentia debuerint Regi cedere.*
37. *Oſtendit Regaliæ uſum eſſe duntaxat diſciplinæ;*

38. Di-

38. *Dicunt Regaliam eſſe ex iis, quæ pro temporum & locorum conditione mutantur.*
39. *Totum ſtatum cauſa exponunt, & rationes quæ ad condeſcendendum moverunt.*
40. *Quomodo in hac materia nonnunquam ipſi Romani Pontifices condeſcenderint.*
41. *His litteris reſpondit Innocentius XI. oſtenditque ſibi non ſatisfactum.*
42. *Scribit ſibi ſat conſtare in eo Conventu omnia metu acta fuiſſe.*
43. *Arguit eorum timiditatem & ignaviam in monendo Regem.*
44. *Dicit ipſos jura Eccleſiarum non potuiſſe alienare.*
45. *Reſcindit & caſſat eam extenſionem & ceſſionem.*
46. *Non obſtante Pontificia caſſatione uſus Regaliæ de facto in omnibus Eccleſiis obtinet.*
47. *Prima circa uſum Regaliæ Regia modificatio circa Beneficia* litigioſa; *& quæ hujus modificationis occaſio?*
48. *Beneficia litigioſa ſex menſibus ante obitum Epiſcopi Regaliæ ſubjecta; & quod uſus juris fundamentum?*
49. *Beneficia de jure vel de facto tantùm vacantia ſubjacent Regaliæ.*
50. *Quando* de facto *vacare cenſeantur ad hunc effectum.*
51. *Vacant* de facto, *ſi poſſeſſio accepta ſit per* procuratorem.
52. *Secunda Regis modificatio circa quædam Beneficia, quibus cura animarum, aut juriſdictio vel functio aliqua Eccleſiaſtica ſpecialiter eſt annexa.*
53. *Quare hæc modificatio fuerit neceſſaria?*
54. *Tertia limitatio uſus Regaliæ circa Beneficia ſpectantia conjunctim ad Capitulum & Epiſcopum.*
55. *Ratio hujus limitationis.*
56. *Conſentit Rex in has modificationes ſalvo jure Regaliæ quoad cæteras prærogativas.*
57. *Juxta Pragmaticos Gallos in Regalia omnia ſunt* extraordinaria.
58. *Ex ſententia Pragmaticorum Rex jure Regaliæ ſuccedit in primitivum jus Epiſcoporum, & confert* pleno jure *Beneficia Patronatus Eccleſiaſtici.*
59. *Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in Regalia: & quare?*
60. *Non poteſt à Papa præveniri: neque tempore Canonibus definito arctatur.*
61. *Semper Beneficium revertitur ad Regem, quamdiu collatio Regis non habuit* plenum, *&* integrum *effectum.*
62. *Rex in Regalia non ligatur Regulis Cancellariæ.*
63. *Admittit etiam permutationes & reſignationes* in favorem.
64. *Obſcura ratio & origo privilegiorum Regaliæ.*
65. *Plura intercurrunt quæ ſunt meræ diſciplinæ.*
66. *Quid hic Miniſtris Regiis incumbat?*

I. VOx *Regalia* ſumpta in plurali, frequenter ſumitur pro juribus Fiſcalibus, ſeu ſupremis juribus regiis; interdùm autem pro feudis immediatè à Rege relevantibus, de quibus aliiſque nomenclaturis latè agit Du Cange in Gloſſario, verbo *Regalia*. At hodie vulgatiſſima eſt vocis hujus acceptio in ſingulari, pro jure regio fruendi omnibus proventibus Epiſcopatuum vacantium, & conferendi pleno jure omnia Beneficia non curata, quouſque novus Epiſcopus præſtiterit juramentum fidelitatis, acceperit poſſeſſionem aliaque abſolverit, quæ ad clauſulam Regaliæ requiruntur; de quibus ſuprà *part. 1. tit. 14. cap. 5.*

II. Regaliæ ita ſumptæ, & de qua hìc unicè agitur, originem admodùm obſcuram eſſe fatentur paſſim Pragmatici Galli; ipſeque Paſquierius antiquitatum Gallicanarum diligentiſſimus famoſuſque ſcrutator fatetur, ſe neminem hactenùs reperiſſe, qui originem indicaverit: *Si quid enim* (inquit) *in hiſtoria noſtra obſcurum eſt, id imprimis de hac materia prajudicandum. Lib. 3. Diſquiſit. cap. 15.*

Et Doctiſſimus Choppinus *Lib. 1. de S. Pol. tit. 7. cap. 9.* aſſerere non veretur, nihil certi de origine Regaliæ ex antiquioribus monumentis erui poſſe, ſed ex regiis tabulis dumtaxat patriiſque Senatuſconſultis petita eſſe, quæ de hoc argumento ſcripſere primi Juriſconſulti: *Sic ut Regaliarum cognitio vix pateat* (ait) *antiquarum dumtaxat rerum ſtudioſis.*

III. Si his itaque aliiſque Gallicanis Scriptoribus fides ſit, hæc materia non ex antiquis legibus, Canonibus, aut monumentis, ſed ex conſuetudine ſeu praxi, patriis Senatuſconſultis inducta & firmata examinanda venit; quod & veriſſimum eſt, ſi conſideretur cum omnibus ſuis ſolemnitatibus, effectibus & acceſſionibus, quibus ſucceſſu temporis tandem adornata & aucta fuit. At ſi attendatur prout in ſua prima origine fuit, non adeò obſcura apparebunt ejus exordia; neque acceſſionum epochæ.

IV. Imprimis ex deſcriptione Regaliæ patet, Regaliam duo complecti: nimirùm jus percipiendi proventus temporales; & jus conferendi pleno jure Beneficia non curata; ideòque Ægidius Magiſter vulgò *Le Maitre*, in ſuo Tractatu *de Regalia cap. 1.* diſtinguit duplicem Regaliam; aliam *temporalem*, quæ complectitur proventus temporales; & aliam *ſpiritualem* complectentem collationem Beneficiorum.

V. Regaliam quantum ad primam ſuam partem, ſive jus percipiendi proventus temporales Epiſcopatuum vacantium, ex feudis originem ſuam habuiſſe rectè advertit Petrus De Marca; qui ubi oſtendit, antiquitùs conſtitutos fuiſſe œconomos, qui Sede vacante proventus Epiſcopales reciperent; & adminiſtrarent, eoſque futuro Epiſcopo ſervarent; dein ſeculis labentibus uſumfructum ad Reges Sede vacante eſſe devolutum, ait: „ Si quis verò inquirat in cauſas tam magnæ “ immutationis, is reperiet eam eſſe profectam ex im- “ mutatione, quæ facta eſt in conditione & qualitate “ bonorum ab Eccleſia poſſeſſorum. Quemadmodum “ enim in Republica quoddam bonorum genus extat “ quod vulgò *feudum* vocant, incognitum Romano “ Juri, ideòque novis Conſtitutionibus & antiquarum “ legum diſpoſitioni contrariis inductum; ſic cùm Ec- “ cleſiæ Regum beneficio donatæ fuiſſent bonis hujuſ- “ cemodi, neceſſarium prorſus fuit, ut illæ poſſide- “ rent feuda iis conditionibus, quas in prima feudo- “ rum origine invexit publica utilitas. “

Eamdem Regaliæ originem agnoſcit Zypæus in Jure novo, *tit. de Elect. num. 3.*

VI. Portò ea fuit primitùs feudorum conditio, ut omnino niſi ad vitam, & jure uſufructuario à domino tenenda concederentur, mortuo autem vaſſallo ruſum ad dominum directum pleno jure redirent. At ſenſim tacito uſu introductum & receptum fuit, ut illa ad hæredes tranſirent, domino directo ita conſentiente, & caducum feudum in eos transferente, idque ſoluto certo pretio, quo mediante hæredes feudum à domino relevabant; quodque propterea *relivium* dicebatur; de quo, & variis ejus ſpeciebus latè agit Du Cange in Gloſſario, verbo *Relivium*.

Quamdiù autem feudum à novo hærede non erat *relevatum*, manebat apud dominum directum, qui & interim fructus feudi vacantis percipiebat.

VII. An feuda primitùs ea conditione ad Eccleſias tranſierint; non conſtat; veriſimiliùſque apparet, eam fuiſſe Regum & Principum mentem, ut ſine hac reſtrictione in perpetuum tranſirent; præſertim cùm ea non perſonis ſingularibus, quarum morte fieri poſſent caduca, ſed Eccleſiis quæ non moriuntur, darentur, magiſque id liberalitati Regum & Principum conforme apparebat.

VIII. Quidquid ſit, illud admodùm veriſimile eſt, quòd ſæculo XII. cœperint Reges Galliæ feudorum ad Eccleſias ex liberalitate Majorum ſuorum devolutorum uſumfructum Sede vacante ad ſe recipere, donec novus Epiſcopus eorumdem inveſtituram à Rege accepiſſet, juramentumque fidelitatis præſtitiſſet: quaſi Epiſcopo moriente ipſe feudi vaſſallus moreretur; atque ita ipſum feudum caducum fieret; & conſequenter juxta leges feudorum ad Dominum directum, donec à novo vaſſallo, id eſt, novo Epiſcopo relevaretur, redire deberet.

IX. Ita ferè Petrus De Marca *Lib. 8. cap. 22. n. 5.* qui eſt in ea ſententia, ut exiſtimet, uſumfructum reditum Eccleſiaſticorum introductum eſſe poſt Conſtitutionem Calliſti Papæ II. editam anno 1122. quæ Regibus tribuit poteſtatem exigendi à Prælatis univerſa officia & obſequia, quæ ratione *Feudorum* exhibere tenentur. *Quæ ex Regalibus debet, faciat*, ait Conſtitutio.

X. Hæc Conſtitutio extat in Chronico Abbatis Urſper-

ſpergenſis ad annum 1122. miſſa ad Henricum V. Imperatorem, pro ſopiendis controverſiis ſuper *inveſtituris*, quæ Imperium cum Sede Apoſtolica multo tempore commiſerant: arbitraturque de Marca loco citato *num.* 6. „ Reges reſarciendis damnis ſuis intentos, quæ tolerarant dimittendo jura inveſtiendi Epiſcopos ante conſecrationem, dum Pontificibus Romanis obtemperant ita cupientibus, jure ſuo uſos eſſe quoad feuda, ut Papa Calliſtus approbaverat.

XI. Legitur apud Rigordum de Geſtis Philippi Auguſti ad ann. 1209. quo recuſantibus pertinaciter Epiſcopis Aurelianenſi & Antiſſiodorenſi, ire vel mittere in exercitum, niſi quando Rex *perſonaliter* proficiſceretur, Rex eorum *Regalia* confiſcaverit, ſcilicet ea *tantùm* temporalia quæ ab eo *feudaliter* tenebant: decimas & alia ſpiritualia eis in pace dimittens. Ipſe enim Rex Chriſtianiſſimus ſemper timebat offendere Eccleſiam Dei & ejus Miniſtros, “ Hæc ille.

Hinc non obſcurè elicitur, Regaliam ſua origine fuiſſe jus merè *feudale*, quo Reges æquè circa Prælatos Eccleſiæ, quàm Laicos utebantur: idque non tantùm mortuis Prælatis, ſed & viventibus, in caſum confiſcationis, juxta conditionem feudorum.

XII. Evidentiùs adhuc hanc Regaliæ primigeniam naturam evincit inſtructio à Philippo Pulchro data Archiepiſcopo Senonenſi & Epiſcopo Antiſſiodorenſi, ad componendam coram Pontifice controverſiam exortam in Eccleſia Carnotenſi, repræſentando Pontifici quæ hìc eſſent jura Regni: „ Sicut *feudus* vaſſallo vacans interim cum ſuis reditibus à Domino licitè occupatur, & propter defectum *hominis*, ut vulgari patriæ noſtræ verbo utamur, de jure & generali conſuetudine regni noſtri per Dominum, quouſque ſuperveniat perſona quæ illi ſerviat, licitè detinetur: ſic nos & noſtri Anteceſſores, vacante Eccleſia Carnotenſi, & temporalem Juriſdictionem & bona temporalia accipimus, & noſtros facimus omnes fructus qui proveniunt ex eiſdem.

XIII. Si his addamus ſolemnitates, quæ etiamnum hodie requiruntur & obſervantur in clauſula Regaliæ, dubitari non poſſe videtur, regaliam eſſe origine ſua jus feudale; atque juxtà leges feudorum fuiſſe inductam.

XIV. Ex citatis verbis Rigordi conſtat inſuper, regaliam primitùs comprehendiſſe *ſola* feudalia, decimas autem alioſque Eccleſiaſticos proventus ab ea fuiſſe exemptos, quod & de Marca *lib.* 8. *c.* 22. *n.* 7. obſervavit, ibique oſtendit, quomodo ſenſim ad decimas omneſque proventus extenſum fuerit; quod & latiùs oſtendit Auctor Tractatus Gallici, ann. 1681. occaſione controverſiæ ſuper extenſione juris regaliæ editi *part.* 1. *c.* 9. ibidem oſtendens, prætextu juris cuſtodiæ & juris ſpolii hanc extenſionem contigiſſe.

XV. Cùm verò ipſis feudis frequenter jus præſentationis ſive collationis ſit annexum, uti ſuprà *cap.* 2. oſtendimus, conſequens viſum fuit, ut revertente feudo ad dominum directum, etiam jus præſentationis vel collationis ei annexum debere ad dominum directum reverti: atque hac ratione collationem Præbendarum ad Regem jure regaliæ primitus perveniſſe, admodum veriſimile eſt.

XVI. Porrò ſicuti ſola feudalia primùm juri regaliæ, juxta naturam feudorum, ſubjecta fuere; ita & ſola collatio Præbendarum feudis illis annexa ad Regem pertinuiſſe videtur: admodumque veriſimile, Regem nihil ſibi attribuiſſe, niſi feuda cum omnibus quæ iis videbantur annexa.

XVII. Et quidni hinc contigiſſe dicamus, quòd in quibuſdam Eccleſiis regalia obtineret quoad temporalia, non autem quoad ſpiritualia; quemadmodum jampridem obtinuiſſe in nonnullis, tamquam indubitatum & notorium tradit *Le Maitre* in Tractatu *de Regalia c.* 4. & variis Parlamentorum Areſtis confirmatum teſtatur de Marca *lib.* 8. *de Concordia Sacerdotii & Imp. c.* 24. *n.* 2.

XVIII. Poſtquam autem regalia extenſa fuit ad omnes fructus Eccleſiæ vacantis, atque unà à Canoniſtis præeunte Gloſſographo, dictum & receptum fuit, collationem Beneficiorum eſſe *in fructu*, fructibuſque annumerari, ſenſim quoque inductum eſt, ut ubi Rex jure regaliæ reciperet indiſtinctè omnes fructus Epiſcopatus vacantis; etiam ipſam Præbendarum collationem, tamquam partem fructuum, haberet. Hoc & Petrus de Marca notavit *lib.* 8. *de Concordia Sacerdotii & Imperii c.* 22. *num.* 7. „ Quoniam collatio Beneficiorum cenſetur pertinere ad *fructus*, ſecundùm quod in libris Decretalium continetur, eo jure protinus opportunè uſi ſunt Reges, ut uſum inveherent conferendi Præbendas, quarum proviſio ad Epiſcopum pertinebat. “

XIX. Notandum inſuper, Jura feudorum non ex jure ſcripto, ſed potiùs conſuetudinario conſtare; ideòque non eaſdem fuiſſe in omnibus Provinciis feudorum conditiones & jura, uti rectè obſervat Du Cange in Gloſſario, verbo *Relivium*, & verbo *Feudum*; atque inter cæteras conſuetudinum diſſonantias, hæc erat; quòd in aliquibus Provinciis Domino directo competeret mortuo vaſſallo jus *relivii*, ipſique cederent fructus, quoad uſque novus vaſſallus jus hoc relivii ſolviſſet, & inveſtituram à Domino directo accepiſſet; in aliis verò Provinciis feuda *liberè* abſque onere relivii ad hæredes vaſſalli tranſirent: neque Domino directo uſusfructus acquireretur.

XX. Ex qua conſuetudinum varietate facilè intelligi poteſt, cur non in omnibus Eccleſiis eodem tempore recepta fuerit Regalia; etiam quoad uſumfructum feudorum ad Eccleſiam ſpectantium.

Cùm enim nec laicalia feuda illi juri eſſent in iis Provinciis ſubjecta; rationi diſſonum viſum fuiſſet, feuda Eccleſiaſtica illi oneri ſubjicere.

Unde Petrus de Marca *lib.* 8. *de Concordia Sacerdotii & Imp. cap.* 22. *n.* 5. rectè obſervavit, Jus Regaliæ imprimis introductum fuiſſe in Provincias, in quibus mutatio Domini neceſſitatem imponit ſolvendi *relivium*: „ Cùm econtra in illis, quæ huic juri *relivii* obnoxiæ non ſunt, nihil à Regibus tentatum fuerit, quoad uſumfructum Regaliæ. “

XXI. Ipſum quoque Concilium Lugdunenſe II. ſub Gregorio X. hanc Eccleſiarum varietatem circa uſum Regaliæ ſat apertè agnovit in *Cap.* 13. *de Elect. in VI.* ipſa Regalia reſtringens ad eas Eccleſias in quibus ab ipſa fundatione, vel ex antiqua fundatione invaluerunt. Verba Canonis ſunt: „ Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum cæterorumque locorum *fundatione*, vel ex *antiqua conſuetudine* jura ſibi hujuſmodi vindicant, ab illorum uſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos Miniſtros in eis ſollicitè faciant abſtinere; quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, ſive reditus provenientes vacationis tempore non uſurpent: nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.

XXII. Hunc Canonem de hoc jure regaliæ, de quo agimus, loqui, teſtis eſt Durandus Epiſcopus Mimatenſis, vulgò dictus *Speculator*, qui ipſi Concilio interfuit. Verba ejus ſunt: „ Regalia hic vocantur Jura Regi in quibuſdam Eccleſiis & Monaſteriis competentia: quia videlicet illis vacantibus Rex ſub prætextu cuſtodiæ facit fructus ſuos, & etiam in quibuſdam Præbendas confert, ſicut patet in quibuſdam Eccleſiis Franciæ. “

XXIII. Teſtatur inſuper Durandus ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ hunc Canonem editum eſſe. „ Præſens Conſtitutio fuit (inquit) ad Clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata.

XXIV. Non tantùm evincit hic Canon, eo tempora Jus regaliæ in *quibuſdam duntaxat* Eccleſiis receptum; „ ſed inſuper, qui regalia de *novo* uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, Monaſteriorum aut locorum ipſorum *vacantium* occupare præſumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant, Clericos etiam Eccleſiarum, Monachos Monaſteriorum, & perſonas certas locorum eorumdem, qui hæc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere decernit. “

XXV. Regaliæ autem uſum in Eccleſiis, in quibus vel ex *fundatione*, vel ex *antiqua conſuetudine* erat receptus, tolerare Concilium, modò tamen eo moderatè utantur, allegata Canonis verba ſat evincunt.

Ad hunc Canonem reflexiſſe Ludovicum XII. Regem Galliæ an. 1499. veriſimile eſt. „ Prohibet enim univerſis Officiariis ſuis, ne in Archiepiſcopatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni noſtri, in quibus Jus Regale aut cuſtodiæ non habemus, ſe intromittant: alioquin ut ſacrilegi plectantur. “ Apud Magiſtrum vulgò *Le Maitre* in tractatu de Regalia c. 4.

XXVI. Itaque Canone Concilii Lugdunenſis. „Confirmatum eſt (ait de Marca c. 24. n. 4.) Jus recipiendi regalia in Eccleſiis, ubi recepta erat illa conſuetudo; cujus introductio vetita eſt quoad Eccleſias, quæ ei non erant obnoxiæ.

Et n. 8. dixerat, „in quamplurimis veteribus Arreſtis Parlamenti Pariſienſis edici, probandam eſſe poſſeſſionem Regis in Eccleſiis, juxtam quam deinde Curia decernebat de Jure regaliæ.

Poſt hæc relatis nonnullis Regum Ordinationibus, necnon quodam vetere regeſto, in quo enumerantur Eccleſiæ Juri regaliæ non ſubjectæ, tandem n. 9. ſubjungit: Qui materiam hanc cum aliqua cura tractarunt, veluti Ruzæus & Probus, ex his Conſtitutionibus conſequi ajunt, jus Regaliæ non eſſe ubique ſimile, nec in univerſo Regno vigere, Regem verò eo uti non poſſe niſi in Eccleſiis ubi poſſeſſionem habet omnem memoriam antiquiorem.

XXVII. „Attamen diſſimulandum non eſt tentaſſe jamdiu quoſdam perſuaſum omnibus facere, Jus Regalium eſſe jus merè Regium & ad Coronam pertinere, ut ipſi loquuntur, atque adeò ad univerſas Regni Eccleſias porrigendum eſſe abſque diſcrimine. Ita enim ante hos trecentos fermè annos ſenſit Joannes Buttilerius in ſua Summa Rurali. At Paſquierius, tametſi Regius in Camera Computorum Advocatus eſſet, opinionem illam erroneam eſſe contendit, & dignam potiùs adulatore aulæ, quam Juriſconſulto Gallo. Addit verò Guidoneum Fabrum Pibracium generalem Regis in Parlamento Pariſienſi Advocatum, qui jus Regaliæ generale ubique eſſe urgebat judicio ſtatui, id obtinere non potuiſſe, ac de ſententia fuiſſe dejectum.

XXVIII. „Nihilominus hinc factum eſt ut vetus loquendi modus in antiquis Regum Conſtitutionibus uſurpatus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe anni milleſimi ſexcenteſimi ſexti verbis ambiguis & obliquè inflexis conceptum eſt, quæ duplici interpretationi obnoxia ſunt, cùm in eo contineatur Regem nolle uti jure Regaliæ in detrimentum Eccleſiarum exemptarum. Verba enim hæc occaſionem ſubminiſtrarunt inveſtigandi an exemptio illa intelligenda eſſet de exemptione juris & de præſcriptione, aut de exemptione à Principe conceſſa, ſive gratuito, ſive titulo oneroſo. Viam autem controverſia hæc aperuit Arreſto Parlamenti Pariſienſis lato anno 1608. quo edicatur ne Advocati in dubium revocent an Rex jure regaliæ uti poſſit in univerſis Regni Eccleſiis, quod jam præjudicatum fuiſſet, edictum eſſe intelligendum de exemptione conceſſa ob titulum oneroſum. Querelam adverſùs hoc Arreſtum movit Clerus Gallicanus apud Regiam Majeſtatem.

XXIX. Hac Cleri interceſſione obtentum fuit, ut hoc Arreſtum Parlamenti Pariſienſis ſine executione ſuſpenſum remanſerit uſque ad an. 1673. quo Rex publico Edicto declaravit jus regaliæ ſibi competere in omnibus Eccleſiis ſui Regni, exceptis iis, quæ titulo oneroſo ſunt exemptæ. Quæ Declaratio edita 10. Februarii, fuit probata & regiſtrata in Parlamento Pariſienſi 18. Aprilis ejuſdem anni. Refertur integra à Claudio Blondeau in ſua Bibliotheca Canonica, verbo *Regale*; cui ſubjicitur aliud Edictum Regium de 2. Aprilis ann. 1675. prioris edicti declaratorium.

XXX. Quantos motus hæc Declaratio extenſiva regaliæ in Regno Galliæ excitaverit notum eſt; ſcitur que nonnullos Prælatos ſummo vigore & zelo ſe huic extenſioni tamquam Eccleſiarum ſuarum libertatem in ſervitutem redigenti, & Canoni Concilii Lugdunenſis apertè contrarianti oppoſuiſſe; hiſque faviſſe ſummum Pontificem Innocentium XI. pluribus emiſſis Brevibus, quibus declarabat quantopere ſibi hæc extenſio diſpliceret.

Contentiones, quæ hac occaſione inter Miniſtros Regios extenſioni faventes, & Prælatos Eccleſiæ eidem repugnantes, eamque improbantes, & ſubjicere recuſantes, facilè dignoſci poſſunt ex lucubrationibus, quæ utrimque evulgatæ fuerunt.

XXXI. Occaſione horum motuum & ſciſſuræ inter Miniſtros Regios, & Prælatos Eccleſiæ, an. 1681. juſſu Regis Celebratus fuit in Urbe Pariſienſi generalis Cleri Gallicani Conventus, in quo hæc regaliæ extenſio, ſeu regia Declaratio propoſita fuit.

XXXII. Poſt habitam deliberationem, expoſitum fuit Regi ex parte hujus Conventus, imprimis quòd auctoritas Epiſcopalis quoad prædicationem verbi Dei, reconciliationem pœnitentium, & exercitium Juriſdictionis ſpiritualis non parùm læderetur per uſum Regaliæ. Secundò quòd ipſe uſus Regaliæ per nupera Parlamenti Pariſienſis Arreſta eſſet non parùm extenſus: quapropter ſupplicavit, ut Rex integram vellet conſervare Juriſdictionem Epiſcopalem, necnon declarare, quomodo hoc jure Regaliæ uti poſthac intenderet.

XXXIII. Ad hanc Cleri expoſitionem & poſtulationem ſequuta eſt declaratio regia in Januario an. 1682. qua quidem prior declaratio an. 1673. confirmatur quoad extenſionem regaliæ ad omnes Eccleſias, ſed uſus regaliæ circa duo præcipuè puncta mitigatur, quam mitigationem infra referemus.

XXXIV. Hac declaratione Conventui Cleri Gallicani propoſita, & audita relatione Commiſſariorum ſuorum, ut pacem Regno & Eccleſiis conciliaret, præveniretque incommoda, quæ diviſio Sacerdotii & Imperii ſecum trahere ſolet; necnon attenta mitigatione ſuper uſu regaliæ per Regem facta, reſolvit de unanimi judicio omnium Provinciarum, jus Regaliæ *univerſale* indubitatum & extra conteſtationem; eum in finem conſentiens in quantum opus eſſet, ut idem jus regaliæ, quo Rex fruebatur in majore parte Eccleſiarum ſui Regni ante Arreſtum Parlamenti de 24. Aprilis 1608. maneat extenſum ad omnes Eccleſias Regni juxta terminos declarationis regiæ de 10. Februarii 1673. Habetur hæc Cleri declaratio, uti & præcedens regia, apud Claudium Blondeau loco citato.

XXXV. Cùm verò non ſine fundamento vereretur Clerus Gallicanus, ne hac declaratione & conſenſu in extenſionem regaliæ exacerbaretur, & offenderetur ipſe Pontifex Innocentius XI. reſolvit, ſcriptis ad eum literis rationem ſui facti exponere, eumque hac ratione placere.

XXXVI. Literæ hæ miſſæ fuere 3. Februarii ejuſdem anni. In his imprimis exponunt, Regni & Sacerdotii tuta piaque concordia res humanas niti; „dum unum ab altero impugnatur, periclitari utrumque, ea occaſione & de regno tolli juſtitiam & de Eccleſia pacem, ſchiſmata & ſcandala ſuſcitari, & fieri animarum perditionem ſimul & corporum; ſine horum concordia res humanas nec incolumes eſſe poſſe, nec tutas; uti jampridem dixerunt Goffridus Vindocinenſis & Ivo Carnotenſis.

XXXVII. Dein oſtendunt, regaliæ uſum non eſſe ex iis, quæ ad fidem ſpectant, vel quæ æterna lege ſancita, inconcuſſa & invariata manere debent; ſed ex iis quæ Eccleſiaſtica prohibitione conſtant, in quibus ipſi Eccleſiarum Principes multa pro tenore Canonum judicarunt, multa pro temporum neceſſitate tolerarunt, & quædam temperarunt, non cæca tamen & indiſcreta relaxatione diſciplinæ, ſed ſi neceſſitas adſit, ex qua leges quoque mutari contingeret.

Eam verò neceſſitatem tunc ſubeſſe, ſi graves diſſenſiones, ſi turbulenti motus, tumultuſque imminerent, quam *populorum ſtragem*, Sancti Patres vocant, tunc enim charitatem, quæ ſumma Eccleſiæ lex ſit, alias emollire ac temperare leges, ac *detrahendum aliquid Canonum ſeveritati*, *ut majoribus morbis ſanandis charitas ſincera ſubveniat*; uti loquitur S. Auguſtinus *Epiſt.* 50.

XXXVIII. Poſt hæc non obſcurè concedunt, Concilium Lugdunenſe vetuiſſe jus regaliæ extendi ad eas Eccleſias, quæ primæva & immutata libertate gauderent: At inquiunt, „id ſanè liquidò conſtat, nullum eſſe periculum, ut extenſum Fidei, moribuſque noceat, quod illæſa fide, ſalvaque morum regula, longè latèque propagatum, plurimas jam Regni Eccleſias occuparit; ex quo illud efficitur, regaliæ cauſam, non ad *Fidei*, morumque *regulam*, quæ *immobilis irreformabilis* ſit, ſed ad diſciplinam, quæ pro locis, ac temporibus ſubinde mutetur, quæque temperamenta ac ſalubrem illam moderationem admittat, omninò pertinere.

XXXIX. Tum totum cauſæ ſtatum, necnon rationes ac neceſſitates explicant, quæ ipſos ad condeſcendendum huic extenſioni, & nonnihil à Canonum tenore deflectendum moverunt, quòdque „poſt Eccleſiarum quarumdam libertatem toties ſexaginta annis ſtrenuè propugna-

Digitized by Google

„ pugnatam victi in eo Tribunali, quod ipſi antiquo more Regni appellavimus (inquiunt) acquieſcere potiùs, quàm omnia movere, Regiam poteſtatem cum Pontificali committere, nova deinceps bella ciere vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in ſimili cauſa piget imitari Vindocinenſem Abbatem, non minùs fortitudine, quàm prudentia clarum, cujus verbis dicimus : *Habeat Eccleſia ſuam libertatem ſed ſummoperè caveat, ne dum nimis emunxeris, eliciat ſanguinem; & dum rubiginem de vaſe conatur eradere, vas ipſum frangatur.*

XL. Exponunt, qualiter & ipſi Pontifices in hac ipſa materia aliquando reſcripſerint, cum Rege moderatè agendum; ac notanter Innocentius III. ad Galliæ Epiſcopos ſcribit *lib. 3. Epiſt.* 107. “ Fraternitati veſtræ conſulimus bona fide, quatenùs cum chariſſimo Filio noſtro Rege, quantò meliùs poteritis, componere ſtudeatis; quoniam arcus qui ſemper eſt tenſus, vires amittit, & nonnumquam Reges vincuntur manſuetudine magis, quàm rigore.

XLI. Hiſce litteris quàm parùm pacatus fuerit Pontifex, pateſcit ex litteris in forma Brevis reſponſoriis, datis 11. Aprilis ejuſdem anni 1682. in quibus ſtatim in exordio ſcribit, ſibi permoleſtum accidiſſe, ac planè acerbum, cognoſcere ex litteris ipſorum, Epiſcopos Clerumque Gallicanum, qui corona olim & gaudium erat Apoſtolicæ Sedis, ita ſe erga illam in præſens gerere, ut cogamur (ait) multis cum lacrymis uſurpare illud Propheticum. *Filii matris meæ pugnaverunt adversùs me.*

Et quidem “ in ea cauſa reſiſtitis (ait) in qua veſtrarum Eccleſiarum ſalus ac libertas agitur, & in qua nos pro juribus & dignitate Epiſcopali in iſto Regno tuenda, ab aliquibus ordinis veſtri piis & fortibus viris appellati abſque mora inſurreximus, & jampridem in gradu ſtamus nullas privatas noſtras rationes ſecuti, ſed debitæ Eccleſiis omnibus ſollicitudini & intimo amori erga vos noſtro ſatisfacturi.

XLII. Scribit deinde, quòd ex eorum litteris intelligat, omnia in eorum Conventu *metu* geſta eſſe; redarguitque eas, quòd timuerint, ubi non erat timor. „ Id unum (ait) vobis timendum erat, ne apud Deum hominesque redargui jure poſſetis, loco atque honori veſtro & Paſtoralis officii debito defuiſſe.

XLIII. Officii eorum fuiſſe dicit; “ Sedis Apoſtolicæ authoritati ſtudia ſua adjongere; & paſtorali pectore, humilitate ſacerdotali, cauſam Eccleſiarum veſtrarum apud Regem agere, ejus conſcientiam de tota re inſtruendo, etiam cum periculo Regium in vos animum irritandi.

Eam in condeſcendendo facilitatem, ſeu veriùs ignaviam increpat, *Quis* (inquit) *auſus eſt invidiæ ſe efferre, quis vel vocem unam emiſit memorem priſtinæ libertatis?*

XLIV. Illam litterarum partem non ſine *animi horrore* ſe legere potuiſſe ſcribit, in qua dicunt: *Jure ſuo decedentes, illud in Regem contuliſſe.* “ Quaſi (ait) Eccleſiarum, quæ curæ veſtræ creditæ fuere, eſſetis Arbitri non Cuſtodes, & quaſi Eccleſiæ ipſæ & ſpiritualia earum jura poſſent ſub ſæcularis poteſtatis jugum mitti ab Epiſcopis, qui ſe pro earum libertate in ſervitutem dare deberent.

XLV. Et ne nimiùm diſſimulando videretur officio ſuo deeſſe, aut factum tacitè approbare, ait: “ Quamobrem per præſentes litteras tradita nobis ab omnipotente Deo authoritate improbamus, reſcindimus & caſſamus quæ in veſtris comitiis acta ſunt in negotio Regaliæ, cum omnibus exinde ſecutis & quæ impoſterum attentari contingat, eaque perpetuò irrita & inania declaramus, quamvis, cùm ſint ipſa per ſe manifeſtò nulla, caſſatione aut declaratione hujuſmodi non egeant.

XLVI. Quid recepta his litteris egerit Clerus Gallicanus; aut quid repoſuerit, neſcio; hoc ſcio, uſum Regaliæ tam quoad ſpiritualia, id eſt, collationem Beneficiorum, quàm temporalia in omnes Eccleſias auctoritate regia, non obſtantibus his Sedis Apoſtolicæ litteris, juxta Declarationem regiam de anno 1673. ejuſque modificationem de anno 1682. inductum eſſe; & Regem de facto uti jure Regaliæ in omnibus Regni ſui Eccleſiis Sede Epiſcopali vacante.

Tria præcipuè ſunt, circa quæ uſus Regaliæ nonnihil limitatus apparet.

XLVII. Primùm circa litigium, jam vice privilegii Regaliæ receptum erat, quòd omnia Beneficia tempore aperturæ Regaliæ *litigioſa* caderent in Regaliam. Hinc contingebat, quòd imminente morte alicujus Epiſcopi poſſeſſoribus Beneficiorum moverentur lites; ut morte adveniente, Beneficia ipſorum jure Regaliæ impetrari poſſent: hoc quia multis fraudibus, & injuſtis vexationibus portam aperiret, declaratum eſt per Edictum de 10. Februarii 1673. *litigium* non facere locum Regaliæ, niſi conteſtatio fuerit inter Partes *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi aut Archiepiſcopi.

XLVIII. Manet interim hoc Regaliæ privilegium, ut ſi Beneficia litigioſa, modò lis *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi inſtituta & formata fuerit, cadant ſub regalia, ipſe Rex ea tamquam verè vacantia jure regaliæ conferat.

Hoc privilegium alio non videtur niti poſſe fundamento, niſi quòd credatur, regaliam habere locum, dum non conſtat, Ordinarium reverà ritè contuliſſe; ipſumque locum vacantem eſſe de jure & facto repletum.

XLIX. Pridem enim Conſtitutione regia, quæ vulgò dicitur *Philippina*, edita in Octobri anno 1334. & renovata 5. Maji 1346. quam refert *Le Maitre* in Tractatu *de Regalia c.* 2. declaratum fuit, Reges Galliæ eſſe & fuiſſe in poſſeſſione conferendi jure regaliæ Præbendas, dignitates & Beneficia vacantia de jure & de facto, vel *de jure tantum*, vel *de facto tantùm*.

L. Vacat autem *de jure* tantùm, quando quis incumbit poſſeſſioni coloratæ ex prætenſo juſto titulo præcedenti.

De facto tantùm vacat ſi collectio Beneficii facta ſit, ſed poſſeſſio corporalis nondum fuerit capta: quia reverà titulum & jus habet Collatarius; ſed tantùm deeſt poſſeſſio, quæ eſt *facti*: uti latiùs exponit citatus Auctor; unà monens, conformiter ad hanc regiam Declarationem, inſtituta propemodum eſſe Parlamentorum Arreſta; quin & judicatum dicit Beneficium tanquam vacans in Regalia impetrari poſſe, tametſi ipſe Collatarius petierit à Capitulo ad poſſeſſionem admitti; ſed tamen recuſante Capitulo, admiſſus non fuerit.

LI. Quin nec capta poſſeſſio per procuratorem impedit vacationem in Regalia. Licèt enim de jure poſſeſſio Beneficii capi queat per procuratorem, cenſeaturque fictione juris *per ſe* accepiſſe, qui accepit per *procuratorem*; id tamen in Regalia non procedere ſuſtinent Regii Miniſtri, dicentes, Regaliam non admittere ullam *fictionem*. Le Maitre loco citato.

LII. Secunda limitatio uſus regaliæ facta ad poſtulationem Cleri Gallicani, occurrit in Declaratione de anno 1682. qua Rex declarat, quòd nulli impoſterum conferri poterit in ulla Eccleſia Cathedrali vel Collegiata per ipſum aut ſucceſſores ſuos, Decanatus aut Beneficium aliud habens annexam curam animarum vacans in regalia, aut Archidiaconatus, Præbendas Theologales, Pœnitentiariatus, aut alia Beneficia, quorum Titulares ſpeciale jus habent, nomine proprio, exercendi aliquam juriſdictionem aut functionem ſpiritualem & Eccleſiaſticam, niſi habeant ætatem, gradum, aliaſque conditiones per ſacros Canones & Ordinationes regias requiſitas.

Volens ulteriùs, ut Proviſi de ſimilibus Beneficiis jure Regaliæ, ſe ſiſtant Vicariis Capitulorum, ſi Sedes adhuc vacent; aut ipſis Prælatis, ſi novi ſucceſſerint, ad obtinendam approbationem & miſſionem Canonicam, priuſquam ullam functionem exerceant.

Ut intelligatur in quo conſiſtat hæc moderatio regaliæ, notandum, quòd Rex utendo jure regaliæ Sede vacante, non tamquam Patronus præſentet ad Beneficia vacantia; ſed intrando in jus Epiſcoporum, *pleno jure* conferat, titulumque Canonicum Beneficiorum ſe dare ſuſtineat: ideòque nec ulla Ordinarii inſtitutione authorizabili opus eſſe; ſed proviſum vigore regiæ collationis poſſe poſſeſſionem Beneficii accipere, ac ſi ab ipſo Epiſcopo collationem & inſtitutionem accepiſſet: de quo jure capite plura ſequenti.

LIII. Cùm autem jam receptum eſſet: quæcumque Beneficia, exceptis ſolis Parochialibus, ad proviſionem Epiſcoporum quocumque titulo ſpectantia, eſſe ſubjecta regaliæ, atque jure regaliæ à Rege poſſe *pleno jure* con-

ferri; etiam Decanatus aliaque ſupra expreſſa Beneficia *pleno* jure in regalia vacantia conferebantur; ita ut functiones ſuas vi hujus collationis abſque Ordinarii approbatione, vel miſſione Canonica obire poſſent; ideóque videtur Rex uſum regaliæ nonnihil temperaſſe, dum proviſos de Decanatu, Archidiaconatu, aliiſque Beneficiis curam animarum, aut juriſdictionem vel functionem Eccleſiaſticam ſpecialem annexam habentibus, ad Ordinarios, pro obtinenda *approbatione* & miſſione Canonica, remittit.

LIV. Tertiò, videtur temperatus uſus regaliæ; eò, quòd in Edicto de anno 1682. declaret Rex, ſola illa Beneficia vacatura in regalia, quæ *revera* ſpectant ad proviſionem Epiſcopi defuncti; ita quidem, ut ſi Epiſcopus & Capitulum conferant per *turnum*, aut per *vices*; aut Præbendas diviſerint; ut collatio unius lateris ſpectet ad Epiſcopum, alterius verò ad Capitulum, Rex jure regaliæ non ſuccedat, niſi in jus Epiſcopi; Capitulum verò jure ſuo utatur, ac ſi Sedes non vacaret.

Si autem collatio ſpectet conjunctim ad Epiſcopum & Capitulum; & tunc aperta regalia mittet Rex Commiſſarium, qui unà cum Canonicis eligat, ſupplens locum Epiſcopi.

Sin verò Epiſcopus intret Capitulum ut in qualitate Canonici cum aliis Canonicis aliquem præſentet; cui dein in qualitate Epiſcopi ad præſentationem Capituli confert & inſtituit, eo caſu rurſus Commiſſarius Regis in præſentatione habebit ſuffragium Epiſcopi; ipſaque præſentatio Capituli fieri debebit ipſi Regi; ipſaque proviſio nomine Regis expediri; quemadmodum debuiſſet exhiberi Epiſcopus; & ejus nomine collatio ſive inſtitutio fieri: ut ita Rex jure regaliæ ſuccedat in totum jus Epiſcopi, permittendo illæſum jus Capitulorum.

LV. Jam enim auctoritate Arreſtorum invaluerat, ut liberè & ſolus Rex conferret Præbendas vacantes in regalia, tametſi collatio ſpectaret ad Capitulum, & Epiſcopus dumtaxat haberet ſuffragium *ut Canonicus*: quia, inquiebant, *Rex non patitur comparem*, & ita judicatum contra proviſum per Capitulum Maſſilienſe 31. Auguſti 1681. refertur in libro, cui titulus *Journal du Palais tom*. 1. *pag*. 296. *edit*. 1713.

LVI. Deinde in eodem Edicto anni 1682. declarat ſe in haſce modificationes conſentire ſine præjudicio ſui juris regaliæ; „ quo uti intendimus (ait) eodem „ modo quo Prædeceſſores noſtri Reges, & nos ha„ ctenùs uſi ſumus.

LVII. Cùm autem jus regaliæ, & quæſtiones ejus occaſione incidentes coram ſolis Judicibus Regiis, imò ſolo Parlamento Pariſienſi agitentur & decidantur; mirum non quàm jus illud regaliæ extenſum, quotque privilegiis tandem cumulatum ſit; adeout Pragmatici Gallici dicere non dubitarent; *In Regali omnia ſunt extraordinaria*. Fevret. *de Abuſu lib*. 2. *c*. 6. *n*. 14.

LVIII. Imprimis ſuſtinent, Regem jure regaliæ ſuccedere in plenum & primitivum jus Epiſcoporum; ideóque Regem Beneficia ad proviſionem Epiſcopi ſpectantia poſſe conferre eo jure, quo primis ſæculis ipſi Epiſcopi de omnibus Beneficiis ſuæ Diœceſis diſponebant; quando necdum præſentatione Patronorum ligabantur. Hinc conſequenter deducunt, Regem liberè conferre Beneficia Juris Patronatus Eccleſiaſtici; tametſi præſentatio ad Monaſterium aut Capitulum ſpectet; modò collatio ſeu *inſtitutio* ad Epiſcopum pertineat: quia Rex utitur jure *primævo* Epiſcopi, quod per præſentationem Patroni non reſtringebatur: & ita definitivè judicatum anno 1683. refertúrque ipſum Arreſtum cum fundamentis tum ab Advocato Regaliſtæ; tum Advocato Regio adductis, inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *c*. 16. *n*. 60.

LIX. Ulteriùs Miniſtri Regii reputantes regaliam, etiam quoad collationem Beneficiorum pro jure Regio, & Coronæ, cenſent, huic Juri Papam nullatenùs derogare poſſe, neque ullas in eo partes habere.

Quare nec vacantia in Curia, ſi regaliæ tempore vacet quis fuerit aperta, Papa conferre poteſt; ſed à Rege conferuntur; uti notavit Le Maitre in tractatu *de Regalia cap*. 11. „ Quia (ait) vacatio in regalia eſt ex„ traordinaria & anomala, in qua Papa ſolam habens „ inſpectionem non poteſt ſe dicere Ordinarium Ordi„ nariorum, neque ſibi ullum jus, ſive titulo devoluti, „ aut alio quocumque, vindicare; Nam regalia in alqua Eccleſia aperta, Beneficium illius vacare non „ poteſt ad alterius diſpoſitionem, quàm Regis. „

LX. Imò ex ſententia Pragmaticorum Galliæ, Rex in hoc jure nullum agnoſcens Superiorem, à nullo, etiam Papa, præveniri poteſt; neque negligentia ejus ſuppleri; tametſi intra tempus à Canonibus Patronis & Collatoribus præfixum, non contulerit. Quin juxta Declarationem Ludovici XII. anni 1499. Regalia durat 30. annis; ita ſufficiat, intra illud tempus Beneficium, quod aperta regalia vacavit, conferri. Le Maitre *c*. 5. Quod hodie nonnihil temperatum; de quo infrà.

LXI. Deinde addit; quòd „ ſi inter regaliſtam & „ Proviſum ab Ordinario fuerit lis; ipſique regaliſtæ „ adjudicatum poſſeſſorium *momentaneum*, ſeu *recredentia*, ut vocant, manſeritque hoc modo in poſſeſ„ ſione & lite per 20. annos, poſtmodum moriatur, li„ cèt tunc regalia non eſſet aperta, nihilominùs vaca„ ret Beneficium regalia, ait Le Maitre: Nam (ait) „ eſt principium notorium in materia regaliæ, quòd „ collatio ſemper revertatur ad Regem, quouſque col„ latio Regis habuerit ſuum *plenum* & *integrum* effe„ ctum; ipſe regaliſta manſerit in pacifica poſſeſſione, „ vel per judicium contradictorium & definitivum fue„ rit excluſus. Hæc ille, qui candidè dein fatetur, id „ eſſe in favorem regaliæ contra collationem Ordina„ rii, & ejus Proviſum. „

Deinde monet, quòd regaliſta nequeat à lite in favorem Proviſi ab Ordinario deſiſtere; aut cum eo tranſigere ſine conſenſu Regis: aliàs Rex poſſit rurſus Beneficium jure regaliæ conferre.

LXII. Ulteriùs progreſſi Pragmatici, privilegiis regaliæ annumerant, „ quòd Conſtitutiones Apoſtoli„ cæ, vel ſtatuta, & conſuetudines Eccleſiarum, non „ aſtringunt Regem, quin poſſit uti & frui pro libito „ voluntatis jure ſuo regaliæ. „ Ita Ruzæus in Tractatu *Jure Regalarum privileg*. 31. *num*. 1. Idipſum aſſerit Brodæus in notis ad Lovetium *Litt*. *V*. *n*. 2.

Hinc concludunt, Regem in uſu regaliæ non eſſe ſubjectum Regulis Cancellariæ; quod adeò certum indubitatumque erat Philippo Probo in ſuprema Curia Bituricenſi Advocato, ut cùm probare vellet, quod licèt in Eccleſia Gallicana eſſet generalis conſuetudo, ut nullus in Eccleſia Cathedrali aut Collegiata obtineat Dignitatem, niſi ſit Canonicus, hac tamen conſuetudine Regem Jure regaliæ Dignitatem conferentem non aſtringatur, in probationem adducat hoc argumentum: „ Si enim non obſtent collationibus jure regaliæ fa„ ctis regulæ Cancellariæ, prout nec etiam jus com„ mune, ut amplè probatur in pluribus locis præſentis „ operis, ergo multò minùs obſtabit hæc conſuetudo „ generalis, aut particularis, cùm non ſit majoris & „ efficacioris virtutis, ſed minoris, ut patet intuenti. „ *Quæſtio* 31. *de Regalia*.

Idem aſſeruerunt poſt Probum communiter Pragmatici Galli; atque in ſpecie, Regulam *de Veriſimili notitia* non conſtringere Regem, ſæpiùs judicatum fuiſſe refert Brodæus loco citato; aſſeritque, anno 1572. judicatum pro regaliſta, non obſtante, quòd proviſio ei fuiſſet facta à Rege in civitate Pariſienſi, *eadem die & hora obitus* ultimi poſſeſſoris defuncti in civitate Meldenſi, decem milliaribus Gallicanis diſtante Pariſiis. Sufficit enim (ait Brodæus) quòd is, per cujus obitum impetratum eſt Beneficium, obierit, & Beneficium ejus verè vacet: & hoc caſu vulgò jactatur, *opinionem veritate præveniri*.

Similiter Regulam de 20. *diebus* ſive *de infirmis reſignantibus*, non ligare Regem, Parlamentorum Arreſtis, & Pragmaticorum auctoritate receptum eſt; quemadmodum notat Brodæus ad Lovetium *Litt*. *R*. *n*. 47. & jampridem notavit cæterorum Pragmaticorum in propugnandis regaliæ prærogativis facilè primus Carolus Molinæus ad Regulam *de infirmis reſignantibus n*. 181. ubi quærit: „ Quid ſi Rex ex cauſa reſignationis nomina„ verit; ſed Reſignans infirmus erat, & ex infirmitate „ eadem infrà 20. dies à die præſtiti conſenſus vita functus „ eſt, an Rex iterum per obitum nominare poſſit? „ Poſtquam nonnulla adduxit, quæ ſuadere videntur, Regem iterum nominare non poſſe, contrarium tamen de facto notoriè ſervari, deinde ſubjungit: „ Breviter ego dico „ quòd ipſa Regula 18. (*de infirmis reſignantibus*) „ non poteſt habere locum in Rege.... Quòd autem ſi„ mile ſervatur in Rege, non eſt in vim dictæ Regulæ, „ ſed

Digitized by Google

„ ſed quia Rex Princeps ſupremus eſt, qui nominationem ſuam ita tacitè, vel expreſsè limitare ſolet; Et conſequenter deficiente conditione tacita vel expreſſa, videlicet quia infirmus non ſupervixit dictos 20. dies, deficit conſenſus, & ſic nominatio Regis; & conſequenter reſignatio tamquam ſine ejus conſenſu facta; & ſic de integro per obitum poteſt Rex alium nominare.

Regulæ quoque *de publicandis Reſignationibus* non eſſe locum in Regalia, teſtatur Brodæus loco citato; quamvis hæc uti & duæ præcedentes in Regno Galliæ receptas eſſe nullus ambigat.

Quin & Veteribus omnibus jam pridem perſuaſum fuit, Decretum *de Pacificis Poſſeſſoribus* inſertum Pragmaticæ Sanctioni, & cui conſonat Regula Cancellariæ *de Triennali Poſſeſſore*, non poſſe tueri pacificum poſſeſſorem contra Regaliſtam, niſi triginta annorum continua & pacifica poſſeſſione fuiſſet munitus, uti videri poteſt apud Ruzæum *Privilegio* 23. ubi *n.* 2. ait: „ Hodie in Regalia etiamſi quis poſſideret Beneficium 30. vel 20. annis pacificè, ſi aperiatur Regalia, & vacet Beneficium vel de jure vel de facto, ſemper Rex illud jure Regaliæ conferre poterit. Et ratio eſt, quia contra jura quæ ſunt reſervata Principi in ſignum ſuperioritatis non præſcribitur.

Plures idem aſſerentes citat Brodæus *Litt. V. n.* 2. qui unà obſervat, Decretum hoc hodie etiam in Regalia obtinere; nec per Regaliſtam, poſſeſſorem Canonicè proviſum turbari poſſe poſt trium annorum pacificam poſſeſſionem, juxta articulum 27. Edicti anni 1606. evulgati ad poſtulationem Cleri Gallicani.

LXIII. Philippus Probus *Quæſt.* 34. quærit: „ Regalia aperta, an Rex Beneficiorum & Dignitatum ad plenam diſpoſitionem Epiſcopi Epiſcopatus regaliæ affecti, pertinentium, Reſignationes admittere poſſit? Reſpondeo (ait) Regaliſtas tenere quòd ſic, ſive illæ ſint purè ſimpliciter factæ, aut cauſa *permutationis*, etiam & *in favorem*: quod ultimum videtur durum, cùm in talibus dicatur, Simoniæ labem intervenire.

Ipſe quoque Ruzæus *Privilegio* 32. reſignationes *in favorem* à Rege admitti non poſſe dicit; atque ita per Arreſtum ſupremæ Curiæ deciſum fuiſſe teſtatur.

Verùm & ad hanc reſignationem jus Regaliæ poſteriora Parlamentorum Arreſta extendiſſe monet Brodæus allegato *num.* 47. & ex illo Carolus Fevretius *de Abuſu lib.* 3. *c.* 6. idque etiam *retenta penſione*: quia, inquiunt, Rex Franciæ in materia Regaliæ *non tantum fungitur vice Ordinarii, ſed etiam ſummi Pontificis*. Addunt autem, „ mirum non eſſe, ſi Ruzæus aliter ſenſerit; quia eo tempore reſignationes *in favorem* parum erant in uſu: ſucceſſu verò temporis factæ ſunt quaſi *ordinariæ* in Curia Romana; nec conceduntur *diſpenſativè*, ſed quaſi res jure communi permiſſæ; Rex igitur hujus juris communis particeps eſſe voluit.

Ita Fevretius, qui & addit, Regem diſpenſare ſuper ætate; item poſſe conferre ſub conditione *ſi vacet*.

LXIV. Hæc aliaque Regaliæ privilegia & prærogativæ, quæ paſſim à Pragmaticis Gallis annotantur, ſi ritè expendantur eorumque prima origo inquiratur, non dubium, quin potiore jure de iis quàm de ipſa Regalia dici poterit cum Renato Choppino *lib.* 1. *de Sacra Polit. tit.* 7. *num.* 9. non ex vetuſtis monumentis; ſed ex Regiis Tabulis ſolùm, Patriiſque Senatuſconſultis petendam eſſe privilegiorum tractationem. Quin ſi ratio horum privilegiorum omni ſecluſo humano affectu ſingillarim æqua lance libretur, verendum, ne multorum una ratio fuiſſe reperiatur, illa quam in ſua Declaratione anni 1682. agnovit Rex ipſe Chriſtianiſſimus, nimirùm, *Parlamenti Regii Pariſienſis zelus, & ordinarius affectus pro augmentatione jurium Regiæ Coronæ*; qui (ut ait Rex) *ab aliquot annis dedit nonnulla Arreſta, quæ non parùm uſum Regaliæ extenderunt*.

LXV. Interim & illud fatendum eſt; multa tum in Regulis Cancellariæ, tum Pontificiis & Canonicis Conſtitutionibus, quibus privilegia Regaliæ contrariari videntur, meræ diſciplinæ, & juris poſitivi occurrere; & quibus per contrarium uſum derogari poteſt; unde his contrarius uſus tolerari, modò ea quæ jus naturæ, ipſaque recta ratio in proviſione Beneficiorum requirit, de reliquo obſerventur, poteſt: præſertim cùm & Pontifices & Concilia non ſemel declararint, Conſtitutiones tametſi generaliter expreſſas, perſonas Regum ob eorum excellentiam, & ſpecialem prærogativam non comprehendere; uti in ipſa quoque ultima generali Synodo Tridentina expreſſum eſt; atque ſignanter *Seſſ.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* ubi poſtquam ſpecialem modum probandi Jus Patronatus propoſuit, mox ſubjicit: „ Exceptis illis, quæ ad Imperatorem, & Reges, ſeu Regna poſſidentes, aliosque ſublimes ac ſupremos Principes jura Imperii in Dominiis ſuis habentes, pertinent.“ Imò etſi hæc exceptio nominatim non eſſet expreſſa, nihilominus Reges non comprehendi, ni *nominatim* ſint expreſſi, non ſemel & ipſi Romani Pontifices declararunt; uti circa Expectativas ſublatas *Seſſ.* 24. *cap.* 19. *de Reformat.* oſtendetur capite ſequenti.

LXVI. Hoc igitur Regii Miniſtri, qui juribus Coronæ & Regaliæ amplificandis ſtudere videntur, præcipuè curandum, ut Rex Regalia ejuſque privilegiis in proviſione Beneficiorum ita utatur, ut ſi Regulis & Conſtitutionibus humanis eximatur, ipſas tamen Regulas, quas ratio naturalis & Divina, nullo privilegio aut longævo uſu, vel Arreſtorum auctoritate flexibilis, aut mutabilis ſervari præcipit; atque ita ipſa Beneficia ſine Simonia, ſine acceptione perſonarum, non ad favorem privatorum, ſed in utilitatem & ædificationem Eccleſiarum conferantur; eique auctores ſint ut ſequatur exemplum Sancti Ludovici in conferendis Beneficiis; ut ſi eum in uſu Regaliæ Patronum ſequi non pigeat, etiam in modo ea conferendi imitetur: de quo infra titulo *de cavenda acceptione perſonarum in collatione Beneficiorum*.

Illud quoque meritò inculcant Miniſtri regii, verum haud eſſe aſſertum Molinæi ad Regulam Cancellariæ *de Infirmis Reſignantibus*, *num.* 185. „ Canonicatus, Sacella & ſimilia Beneficia, ad meram & perpetuam Regis collationem ſpectantia, magis *ſæcularia* & *prophana* Beneficia ſunt, quàm Eccleſiaſtica.“ Ut enim non inquiramus, qualis in ſua origine quædam ex illis fuerint, hoc compertum eſt, Canonicatus, præſertim Cathedralium Eccleſiarum, non poſſe inter *prophana Beneficia* computari; utpote qui non exiguam juriſdictionis & regiminis Eccleſiaſtici portionem annexam habent. Sicut enim Capitulum Cathedrale ex Canonicis conſtans *Senatum* Eccleſiæ hodie conſtituere, atque unà cum Epiſcopo præcipua Eccleſiæ negotia abſolvere; quin & Sede vacante in regimen & juriſdictionem Epiſcopi ſuccedere, quemadmodum *part.* 1. *tit.* 8. *cap.* 1. oſtendimus. Ut proptereà admodum perniciofum ſit Eccleſiis, dum Canonicatus tamquam *prophana* quædam *Beneficia* diſtribuuntur; non ut Eccleſiis ipſis, ſed potius perſonis provideatur: & non rarò ipſe Eccleſiæ *Senatus* ex pueris Senatorum Regiorum componatur.

CAPUT IX.

De Nominatione Regia extra Regaliam: & de oblatis ad Monaſteria.

1. *Rex plurium Eccleſiarum Patronus.*
2. *Reges prætendunt Beneficiorum plenam collationem.*
3. *Comitiſſa Flandriæ jus conferendi pleno jure habuiſſe olim videtur.*
4. *Similiter Reges Angliæ.*
5. *Reges Galliæ jure Regaliæ pleno jure conferunt.*
6. *Super hoc jure contentio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.*
7. *Jus hoc Regi competere poſſe ex tacito vel expreſſo conſenſu Sedis Apoſtolicæ fatetur Bonifacius.*
8. *Rex huic Pontificis declarationi acquievit.*
9. *Reges & Principes etiam noſtri pleno jure collationis utuntur.*
10. *Carolus Molinæus credit Beneficia ad plenam collationem Principum ſpectantia, eſſe potiùs ſæcularia & prophana, quàm Eccleſiaſtica.*
11. *Animadverſio in dictum Molinæi.*
12. *Habentes collationem à Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario.*

13. *Prin-*

Digitized by Google

13. *Principes etiam aliis titulis, quàm Juris Patronatus Beneficia conferunt.*
14. *Conceſſit Leo X. Carolo V. ut nullus ad principales Dignitates ſeculares nominetur, niſi ipſi gratus.*
15. *Vigore hujus Indulti Principes noſtri nominant ad primarias Dignitates in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis.*
16. *Indulta conferendi Præbendas Regibus conceſſa interdum tantùm perſonalia.*
17. *Indultum Regibus Galliæ datum in favorem Parlamenti Pariſienſis.*
18. *Hoc inaultum, quomodo extenſum.*
19. *Jam pridem Imperatori competiit jus* Primariarum Precum; *refeturque antiqua earum formula.*
20. *Videtur primitus Imperatori competiiſſe ex antiqua conſuetudine.*
21. *Quomodo hodie his utatur Imperator.*
22. *Hæ preces per Synodum Tridentinam non cenſentur ſublata, licèt ſint ſpecies gratiæ expectativæ.*
23. *An Regi Galliæ competat jus collationis unius Præbendæ titulo* felicis *ad Regnum* adventus.
24. *Rex Galliæ in adnentu ſuo ad Regnum habet jus offerendi unum Monaſteriis.*
25. *Hoc jus videtur provenire ex Jure Patronatus.*
26. *Qui hoc jure frui poſſint.*
27. *Divites eo jure non gaudent.*
28. *Reſtringitur hoc jus ad Monaſteria fundationis Regiæ.*
29. *Monaſteria Ordinis S. Auguſtini non ſubjecta.*
30. *Quid ſi dubitetur, num ſit fundationis Regiæ.*
31. *Monaſteria nonniſi* uno *oblato gravari poſſunt.*
32. *Debet oblatus nutriri in Monaſterio ut alter Religioſus.*
33. *Cogi poteſt, ut habitet in Monaſterio; non tamen tenetur ſuſcipere veſtem religioſam.*
34. *Rex Galliæ quædam Monaſteria ob paupertatem ab hoc onere exemit.*
35. *Etiam Monaſteria mulierum huic juri ſubjecta.*
36. *Principes noſtri eo quoque innitantur in Monaſteriis tam virorum, quàm mulierum.*

I. QUia Reges ac ſupremi Principes Eccleſiarum, quas Majores ipſorum vel fundarunt, vel dotarunt, Patroni ſint; & titulo Juris Patronatus etiam jure præſentandi gaudeant, nemo negaverit; uſuſque Juris illius notiſſimus eſt.

II. At prætendunt Reges & Principes ſibi ut Patronis, non tantùm competere ſimplicem præſentationem, qualis omnibus Patronis de jure competit; ſed *plenam* ac liberam Beneficiorum *collationem*: ita ut præter Regiam hanc collationem, vel donationem, non requiratur alia inſtitutio *authorizabilis* ſive *tituli* collativa; ſed tantùm inſtitutio corporalis, ſive immiſſio in poſſeſſionem.

III. Et quidem Comitiſſam Flandriæ jampridem uſam fuiſſe conſtare videtur ex *Cap. fin.* *de Conceſſ. Præbendæ*. Hic ſcribit Honorius III. Epiſcopo & Præpoſito Capituli Cameracenſis: „Cùm dilecta in Chriſto filia Comitiſſa Flandrenſis fecerit Promiſſiones de non vacantibus Beneficiis Eccleſiarum, in quibus jus obtinet Patronatus, & *donationes* eorum in manibus poſuerit alienis.

Quamvis enim Pontifex conceſſiones ab ea Comitiſſa factas non vacantibus Beneficiis, vel donationes alteri cuidam commiſſas, improbet, „nihil tamen improbat, imò nec attingit eorum quæ pertinent ad Beneficiorum jam vacantium collationem ſeu conceſſionem, ſeu *donationem* Comitiſſæ huic ratione juris Patronatus competentem, « ait Boetius Epo in Tractatu *de Regalia* vel Jure Principum in Beneficiis Eccleſiaſticis *num.* 4. „Quinimò (pergit Auctor) contra ſatis hinc apparet, Comitiſſam vel Comitem Flandriæ ſemper ſolere ſingularia Beneficia Eccleſiarum, in quibus jus obtinebat Patronatus *abſolutè conferre*: « Qui & ibidem oſtendit, *donationis* verbum, quo hic utitur Pontifex, de ſimplici præſentatione accipi non poſſe; ſed pro *abſoluta* donatione, ſeu collatione accipiendum eſſe: rectèque notat, ſimilis *donationis* ſex Præbendarum Sacerdotalium eidem Comitiſſæ competentis mentionem occurrere in *Cap.* 40. *de Teſtibus*.

IV. Reges Angliæ hoc quoque jure jam pridem uſos fuiſſe, evincit Decretalis Innocentii III. cujus fragmentum extat in *Cap.* 6. *de Conſuetudine*, & integra apud Antonium Auguſtinum in *Cap.* 4. *eodem titulo* in tertia Decretalium collectione.

In hac igitur integra Decretali de Rege Angliæ ſcribit Innocentius III. „Decanatum & Præbendas ipſius Eccleſiæ (S. Petri de Curia Cenomanenſis) idem Rex & Progenitores *conferebant*, Diœceſano Epiſcopo etiam inconſulto. «

V. Reges Galliæ Beneficia jure Regaliæ pleno jure conferre, & jam pridem contuliſſe ambigi nequit.

Extat inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 16. *numer.* 46. inſtrumentum collationis Canonicatus vacantis in Regalia de anno 1422. in quo dicitur: „Beneficiorum Eccleſiæ vacantium dicta Regalia vigente, collatio atque omnimoda diſpoſitio jure Regaliæ & Regiæ dignitatis ratione, *pleno* jure noſcatur pertinere ad nos. «

VI. Quin & tempore Philippi Pulchri hoc Jure uſos fuiſſe Reges Galliæ, conſtat ex contentione ſat acri ſuper eo jure inter ipſum Philippum & Bonifacium VIII. cujus contentionis nec non litterarum hinc inde ſcriptarum meminit Aufrerius Præſes Toloſanus in ſua Repetitione ad *Clem.* 1. *de Officio Ordinarii*; & antiquus Gloſſographus *ad Cap.* 13. *de Elect. in* 6. quæ è recentiore Corpore Juris per Correctores Romanos ſublatæ ſunt.

VII. Et ſi autem Pontifex verbis ſat acerbis hoc prætenſum jus collationis improbaverit, nihilominus in quadam Bulla contentione hac durante emiſſa, fatetur, jus illud Regibus poſſe competere, ſaltem accedente conſenſu Sedis Apoſtolicæ tacito vel expreſſo. Verba Bullæ ſunt: „Ad te hujuſmodi Eccleſiaſtica dignitatum, perſonatuum, Canonicatuum, Beneficiorum & præbendarum collatio non poteſt quomodolibet pertinere nec pertinet; nec per tuam collationem poteſt alicui jus acquiri, ſine authoritate, vel conſenſu Sedis Apoſtolicæ, tacitis, vel expreſſis; quos qui acceperit & ſe denegat accepiſſe, eis propter ingratitudinem eſt privandus. «

VIII. Rex huic conditioni acquieſcens reſpondit: „Quòd collatione Beneficiorum uſus eſt, utitur ſicut ad eum pertinet de jure & bona conſuetudine, ſicut S. Ludovicus, & alii prædeceſſores ſui uſi fuerunt, à tempore cujus memoria non exiſtit, nec circa hoc fecit, nec intendit facere aliquam novitatem; nec credit quòd Papa ſibi facere velit, qui longum uſum ſuum & prædeceſſorum ſuorum in collatione hujuſmodi novit pleniſſimè ab experto. «

IX. Hoc itaque jure & Reges Galliæ & Principes noſtri uti pergunt, ſemper nomine *collationis*, vel *donationis* utentes. Et quamvis non exprimant, ſe eo jure ex indulgentia, vel conſenſu Sedis Apoſtolicæ uti: ipſe nihilominus continuus & notorius uſus à Sede Apoſtolica non improbatus, de Sedis Apoſtolicæ conſenſu ſaltem tacito dubitari non ſinit.

X. Carolus Molinæus ad Regulam Cancellariæ De Infirmis reſignantibus, poſtquam oſtendit, Regem, & nonnullos inferiores locorum Dominos habere *collationem* Canonicatuum aliorumque Beneficiorum ſimplicium, addit *numero* 186. „Sed hujuſmodi Canonicatus, Sacella & ſimilia Beneficia ad meram & perpetuam Regis collationem ſpectantia, magis ſecularia, & *prophana* Beneficia ſunt, quàm Eccleſiaſtica: quamvis non niſi Clericis (quos tonſuratos vocant) conferantur. Quia talibus ex voluntate Regis fundatoris deſtinata ſunt. Unde non habent de ſe ullam adminiſtrationem Clavium vel Sacramentorum. «

XI. Verùm, uti rectè notat Ludovicus Thomaſſinus De Diſciplina Eccleſiaſtica *part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 12. „Majore cum veriſimilitudine dixiſſet Molinæus, aliqua ex hiſce Beneficiis hujuſmodi fuiſſe in ſua origine. Videmus enim & hodie plura Oratoria in Principum & Magnatum domibus, ad quæ ipſi Principes nominant Eccleſiaſticos ad recitandum Officium Canonicum cum annexis certis proventibus; ita tamen ut totum dependeat à pietate & voluntate illorum Magnatum, qui aſſumunt & dimittunt hos Eccleſiaſticos, cùm ipſis libuerit, abſque ulla ab Epiſcopo dependentia in hac eorum arbitraria pia liberalitate. Labente tempore ſimilia arbitraria & temporalia officia mutantur in Beneficia per-

petua;

„ petua; & quandoque aliqua cura animarum eis an„ nectitur; interim Patroni jus ſuum non amittunt; „ ſemperque permanent eorum Collatores. Admodum „ probabile eſt, nonnulla Beneficia, quorum ipſi Prin„ cipes hodie habent *plenam* collationem, fuiſſe pri„ mitus Officia duntaxat ejus conditionis; ac ſen„ ſim & imperceptibiliter tranſiiſſe in Beneficia per„ petua.

Probabile quoque eſt, quòd ſicuti de ſimilibus Officiis, priuſquam in Beneficia erigerentur, Principes pro libitu ſuo diſponebant, nullo habito reſpectu ad Regulas collationi Beneficiorum præſcriptas; ita exiſtimarint, erectionem illorum in Beneficia huic eorum juri non potuiſſe præjudicare: ideoque ea adhuc eodem *pleno jure* conferri poſſe. Hinc ea privilegia Regaliæ, quæ capite præcedenti notata ſunt, veroſimiliter pro magna parte emanarunt: quod tamen non niſi de his Beneficiis, quæ ejus conditionis fuerunt, aliqua veri ſpecie dici poſſe videtur. Dein notandum, officia illa quæ tantùm perſolvendo Officio Canonico primum erant deſtinata, naturam non parùm ſuam mutaſſe, dum in Canonicatus, præſertim Cathedrales transferuntur; ut ex iis *Senatus* Eccleſiæ conſtituatur; ut capite præcedenti obſervavimus: ubi unà oſtendimus, quòd Regalia, quæ primitus aliqua duntaxat Beneficia & bona comprehendebat, ſenſim ad omnia extenſa fuerit; ut mirum videri non debeat, ſi jus conferendi *pleno jure* paulatim quoque ad omnia Beneficia ad Regiam proviſionem ſpectantia extenſum ſit.

XII. Porrò licèt liberum eſſet Principibus, aliiſque Fundatoribus ad hujuſmodi adminiſtrationes ſive fundationes aſſumere; & etiamnum hodie id ipſis liberum ſit, quamdiu in Beneficia auctoritate Ordinarii erecta non ſunt, nunquam tamen licuit aſſumere Clericos, qui Miſſarum ſolemnia celebrarent, aut Sacramenta adminiſtrarent, niſi priùs per ſacram Ordinationem ab Epiſcopis eam poteſtatem accepiſſent. Quapropter tametſi hodie quorumdam Beneficiorum collatio *pleno jure* ad Principes pertineat, ſi quæ Sacramentorum adminiſtratio, aut cura iis animarum annexa ſit, ea ab Epiſcopo accipi debet; nec eam laici quantumvis ſuprema ac Regia auctoritate muniti dare queunt: quemadmodum jam pridem Imperatori declaravit Gregorius IX. apud Odoricum Raynaldum ad annum 1236. *num.* 21. „ Eſto (ait) quòd aliqua Beneficia vacan„ tia *conferas*, ut *curam* tamen *animarum* illis an„ nexam committere valeas, jus ſpirituale, quod non „ cadit in laicum, non permitit.

Hac de cauſa Principes noſtri, uti & Reges Galliæ quamvis Beneficia plura *pleno jure* conferant, curam tamen animarum annexam nequaquam committere vel dare intendunt; ſed volunt, ut Proviſi eam ab Ordinariis ſuis accipiant; quod & in ipſis proviſionis litteris apponi ſolet.

XIII. Non tantùm titulo juris Patronatus Principes Beneficiorum proviſionem habere; ſed & aliis titulis, nimirum Indulti Apoſtolici, vel Regaliæ, aut inveteratæ conſuetudinis, ut in litteris proviſionis exprimi ſolet, notorium eſt in illis Eccleſiis, quarum Principes Fundatores non fuiſſe ſcitur; & nihilominus Beneficiorum & dignitatum collationem obtinent.

XIV. Anno 1515. 4. Julii Leo X. per Bullam indulſit Carolo V. quòd nullus in Provinciis ei ſubjectis per ipſum (Leonem) aut Sedem Apoſtolicam, ſeu ejus Legatos, ſeu Nuntios ad Dignitates Abbatiales aut quorumcumque Monaſteriorum, etiam per Priores aut Præpoſitos regi ac gubernari ſolitorum, regimina præfici, nec illis de quorumcumque perſonis quovis modo provideri poſſit, niſi habitis priùs per Nos (ait) aut Sedem eandem intentione & conſenſu tuis de perſonis idoneis ad hujuſmodi dignitates & regimina providendum.

Deinde ulterius ſubjungit: „ De aliis verò dignita„ tibus videlicet ſæcularibus, principalibus, & Regu„ laribus Conventualibus, intra prædictos diſtrictus, „ niſi de locis tuæ ditioni ſubjectis exiſtant, aut ti„ bi *grat is & acceptis* de aliis locis oriundis provi„ deri, nec non gratias ſpectativas, & ſpecialiter reſer„ vationes cum quibuſvis ex illis deſcendentibus pro„ viſionibus, & provideri mandatis intra eoſdem di„ ſtrictus perſonis duntaxat, qui locorum eorumdem „ diſtrictuum alienigenæ vel extranei non fuerint, niſi forſitan tuus conſenſus aliis perſonis ſuper hujuſmodi gratiis ſuffragaretur concedi, „ &c.

XV. Carolum in vim hujus Indulti prætendiſſe ſibi eſſe jus nominandi perſonas ad Dignitates Abbatiales, nec non Dignitates principales in Eccleſiis ſæcularibus, manifeſtum eſt ex iis quæ narrantur in Compromiſſo inito inter Carolum & Abbates & Abbatiſſas Brabantiæ 21. Februarii 1521. quod refertur *Parte* 4. *Edictorum Brabantiæ lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6. ejuſque meminimus ſupra *parte* 1, *tit.* 3. *cap.* 8. ubi & Concordiæ ſuper hac quæſtione initæ inter Philippum II. & dictos Abbates.

Sicuti ergo Principes noſtri vigore hujus Bullæ Leoninæ nominant ad Abbatias juxta formam in dicta Concordia expreſſam; ita nominant quoque ad *principales* ſive primarias Dignitates in Eccleſiis Collegiatis; & principales poſt Epiſcopalem in Cathedralibus.

Ad hoc indubiè *Indultum* reſpiciunt Principes, dum in litteris nominationis ad primas Dignitates dicunt ſe nominare vigore *Indulti*, tametſi & addant, ſe id facere vigore *Regaliæ*, *Juris Patronatus*, ſeu quo alio jure ſibi competente: ut hoc pacto jus ſuum quocumque titulo competens conſervent.

XVI. Regibus Galliæ plura jam pridem Pontificia Indulta conceſſa fuiſſe leguntur.

In Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis *tomo* 4. *pag.* 28. & 32. refertur à Bonifacio VIII. indultum fuiſſe Philippo Pulchro, *quòd ad ſuum beneplacitum in qualibet Eccleſiæ Cathedrali & Collegiata Regni ſui una idonea perſona poneretur*. Et Clemens VII. Papa Avenionenſis indulſit Carolo VI. anno 1389. nominare ad duas Præbendas in omnibus Eccleſiis Cathedralibus. Et Innocentius VI. referente Guimerio dedit Joanni Regi nominationem 30. Præbendarum: quorum omnium Indultorum meminit Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiaſtica *part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 12. addique, viſibile eſſe Indulta hæc fuiſſe perſonalia.

XVII. Gaudent hodie Reges Galliæ jure Indulti ſive gratiæ expectativæ in favorem ſupremi Regni Cancellarii, Præſidum & Conſiliariorum Parlamenti Pariſienſis, quibus mandat Rex in vim Papalis Indulti provideri.

Gratiam hanc primùm factam Regibus Galliæ ab Eugenio IV. per ſpecialem Bullam anno 1538. confirmavit Paulus III. ad poſtulationem Franciſci I. indulgens, ut Prælati Collatores ſinguli ſemel in vita ſua duntaxat & non ultra, provideant nominato Indultario de proximè vacaturo Beneficio, cujus annui proventus deductis omnibus expenſis & oneribus, pertingunt ad taxam conſtitutam; id eſt, *ducentarum librarum* Pariſienſium.

In textu dictum eſt, Pontifices Regi Franciæ dediſſe *indulta* in favorem Cancellarii, & Conſiliariorum Parlamenti Pariſienſis.

Legitur quòd Sixtus IV. ad exemplum Pii II. ſui prædeceſſoris intendens abrogationem Sanctionis Pragmaticæ, quam *anno* 1438. in conventu Bituricenſi promulgaverat Carolus VII. Rex Franciæ, concordatum concluſerit cum Ludovico XI. Rege Galliæ relatum in *Extravagante ad universalis de tregua & pace in communibus*: utque Parlamentum Pariſienſe ad receptionem hujus Concordati inclinaret, eodem Concordato conceſſit *duas Expectativas* ad *ſingulos* Collatores Regni Galliæ in favorem Conſiliariorum Parlamenti, aut eorum, quos ipſi vice ſua nominare voluerint.

Sed nec hoc Concordatum, nec Indultum receptum fuit, reſiſtente Procuratore Regio, uti notat Franciſcus Pinſonius in Præfatione ad ſuum Tractatum in Indultis *pag.* 33. qui & ibidem monet Paulum III. indultum Parlamento dediſſe, ut ipſum magis obfirmarent in obſervatione Concordati inter Leonem X. & Franciſcum I. quo Sanctioni Pragmaticæ, ſaltem quoad *liberas* electiones, non exiguum vulnus inflictum fuit.

XVIII. Verùm hanc gratiam poſtmodum ad poſtulationem moderni Regis Ludovici XIV. auxit Clemens IX. edita Bulla anno 1667. quam integram uti & præcedentem Pauli III. refert Claudius Horri in novo Tractatu de Materiis Beneficialibus; notatque quòd Cancellarius aliique Regii miniſtri hujuſmodi Indulto gaudentes, poſſint hanc gratiam alteri cedere, ſive in alium transferre; exprimitque formam quæ in hac ceſſione eſt obſervanda; quidque Ceſſionarius obſerva-

Digitized by Google

ſervare debeat, ut effectum Indulti obtinere queat. Vide quoque Cabaſſutium in Juris Canonici Theoria & Praxi *lib.* 2. *cap.* 4.

XIX. Refert Continuator Abbatis Urſpergenſis, Litteras Rodulphi Hasburgii ad quemdam Abbatem directas, quibus in vim *primariarum Precum* Clericum nominat ad Beneficia ad collationem hujus Abbatis ſpectantia; quæ meritò pro antiqua *primariarum Precum* formula refertur à Chokier in Proœmio Scholiorum primariarum Precum. Verba formulæ ſunt: „ Cùm ex antiqua & approbata, ac à divis Imperatoribus, & Regibus inclytæ recordationis noſtris anteceſſoribus uſque ad nos producta conſuetudine, qualibet Eccleſia in noſtro Romanorum Imperio conſtituta, ad quam Beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinet collatio, ſuper unius collatione Beneficii precum noſtrarum *primarias* admittere teneatur, devotionem tuam rogamus, quatenus huic Clerico de Eccleſiaſtico Beneficio, quod ad tuam collationem ſpectat, ob Reverentiam Sacri Imperii, & noſtram, ſi quod vacat ad præſens, vel quamprimùm vacaverit ſtudeas liberaliter providere, taliter faciens, quòd devotionem tuam noſtra ſerenitas debeat meritò commendare, & ad tua juſta deſideria facilis inveniri.

XX. Cum hic nullius Indulti Apoſtolici alteriuſve tituli, quo hoc jus nitatur, mentio occurrat: ſed totum ex antiqua conſuetudine deſumatur, admodùm veriſimile eſt, hoc jus *primariarum Precum* conſuetudine primitus inductum eſſe: imò à ſolis *precibus* apud Collatores interpoſitis originem habuiſſe; atque ſenſim preces in jura & mandata tranſiiſſe; ipſoſque Reges & Imperatores exemplo Pontificum Romanorum primò precibus, ac dein mandatis uſos fuiſſe, quemadmodum notavit Ludovicus Thomaſſinus citato *cap.* 21.

XXI. Quidquid ſit, indubitatum eſt, Imperatores jam pridem uſos fuiſſe, & etiamnum hodie uti *primariis Precibus*; quarum vigore Imperator coronatus nominat perſonas idoneas ad Beneficium vacaturum, quod ipſe nominatus infra menſem à die notæ vacationis duxerit acceptandum, facitque nominatum per Executores in litteris nominationis deſignatos recipi. Formulam hodiernam primariarum Precum refert Chokier in citato proœmio, qui & Bullam Pauli V. confirmativam harum Precum Scholiis illuſtravit; variaſque quæſtiones ad hanc materiam ſpectantes diſcuſſit; notatque *pag.* 18. ex Boetio Epone, quòd *primariæ Preces* „, idcirco dicantur, quòd ſemel duntaxat, ſeu pro *prima* ſaltem vice, non autem vel bis, aut ſæpius uni & eidem Imperatori, in una eademque concedantur Eccleſia.

XXII. Nominationem vigore harum *precum* ad Beneficia *vacatura* eſſe ſpeciem gratiæ *expectativa* ad vacatura dubitari nequit; refertque Fagnanus ad *Capit.* NULLA *de Conceſſ. Præb. num.* 9. dubitatum aliquando, an eo titulo non cenſerentur hæ *preces* ſublatæ per Concilium Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 19. *de Reform.* ubi tollit omnes conceſſiones ad *vacatura*; attamen quæſtione per Archiepiſcopum Cameracenſem hujuſmodi nominatione gravatum delata ad S. Congregationem Concilii Tridentini Interpretem, cenſuit S. Congregatio, haſce primarias preces non comprehendi dicto *cap.* 19. quia non nominatur Imperator, qui eſt *ſpeciali* nota dignus. Et relatione facta ad Papam Gregorium XIII. ipſe ſententiam Congregationis probavit.

XXIII. Volunt nonnulli, etiam Regi Galliæ eſſe jus nominandi ad Præbendam titulo *Felicis* ad Regnum *adventus*. Verùm alii, quos ſequitur Cabaſſutius in Theoria & Praxi Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 11. dicunt, quòd ambitio & adulatio Aulicorum jus iſtud introduxerit: „ cui novæ introductioni (ait Cabaſſutius) Senatus Pariſienſis plerumque fortiter interceſſit, exiſtimans ſatis detractum Eccleſiæ fuiſſe per Regaliam & Indulta in favorem ſuorum Officialium conſtituta, nec patiens alios concurrentes ac rivales, per quos Beneficia, ad quæ aſpirant, ſibi detrahi poſſint; ideoque novum iſtud indultariorum genus frequentibus Senatuſconſultis ſubmovit ac repulit, ut reſtatur Brodæus in Lovetium *litt.* P. *tit.* *Præbenda felicis ad Coronam adventus*. Et ita non ſemel judicatum fuiſſe refertur.

Diffiteri interim nequit Cabaſſutius, interdum quoque pro Indultariis fuiſſe judicatum, uti teſtatur citatus Brodæus ad Lovetium *Litt. P. num.* 6. ubi & meminit Declarationis Ludovici XIV. moderni Regis Galliæ, qua edicitur: Hoc jus pro felici Regis ad Regnum adventu tantùm obtinebit in Eccleſiis Collegiatis, quarum Dignitates & Præbendæ non ſpectant ad collationem Ordinariorum Diœceſis, in qua ſitæ ſunt, & in quibus ſunt plures quàm ſex Præbendæ ultra dignitates.

XXIV. Illud magis expeditum, atque longo uſu receptum & probatum, „ quòd Rex in principio ſui Regni poſt ſuam coronationem in Abbatia Regni ſui de gardia ſua exiſtente ponere poſſit in Monaſteriis Monachorum unum Monachum, & in Monaſteriis Monialium quandam Monialem: " uti loquitur Rebuffus in Praxi Benef. *parte* 3. *titulo de Oblatis; quando Regio nomine in Monaſteriis recipiendi ſint. n.* 24.

Et eruditus Boſquetus in notis ad *Epiſt.* 138. Innocentii III. *lib.* 1. Regeſti 13. ait: „ Ab antiquo ex Chriſtianiſſimorum Regum reſcriptis, laicis locus fuit in Monaſteriis, quibus alimenta, non ſub Fratrum, ſed Præbendariorum nomine à Monachis exhibebantur. "

Similiter Renatus Choppinus *lib.* 3. *de Domanio Franciæ cap.* 28. *num.* 1. ait: „ Regis item jura ſunt hæc Cœnobiis alendum offerre militem, qui acceptis in bello vulneribus, poſtmodum nequeat corporis artificio vitæ neceſſaria quæritare. De quo argumento cùm olim tractatum eſſet in Senatu, idipſum Principi ex Franciſco Diademate licere in auſpicatu Regni, Ordo Supremus judicavit, Arreſto Parlamenti anno 1273. "

XXV. Jus hoc offerendi Cœnobio militem, eſſe effectum anguſtioris in ſanctas Eccleſias Patronatus, aſſerit Choppinus ibidem *n.* 3. „ Rex enim (ait) beneficus eſt ſacratum Ædium Patronus: qua in ſpecie Legibus cautum eſt, exhauſto & egenti Patroni filio alimenta eſſe ex templi ipſius redditibus ſuggerenda. "

Hanc juris illius originem & titulum notavit quoque Rebuffus loco citato *n.* 21. additque: „ Quia licèt Rex aut Fiſcus ſit ſemper dives, & idoneus ſolvendo, tamen jure *Patronatus* conſiderato, & Monaſterio à ſe fundato, vel à Prædeceſſoribus Regibus, æquum fuit hujuſmodi Præſentatis ſubvenire. "

Cùm enim milites juramento Regi ad ſerviendum, & eum defendendum ſint obſtricti, quodammodò loco filiorum à Rege habendi ſunt; ſaltem ut iis ad inopiam redactis ſuccurratur; iiſque impenſum, cenſeri debeat Regi ipſi impenſum.

XXVI. Unde pluribus Regiis Edictis cautum fuit, nullum poſſe hujuſmodi Oblatorum loca in Monaſteriis occupare, niſi ſint milites *veterani vulneribus* pro ſervitio Regis ſauciati, inhibitione facta Monaſteriorum Superioribus, alios admittendi vel recipiendi, aut quamcumque penſionem aſſignandi, quibuſcumque litteris Regiis eſſent muniti, uti latiùs deducit Carolus Fevretius De Abuſu *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 4.

XXVII. Addit prætera, quòd ſi Præſentatus à Rege eſſet ſufficiens, ut ſibi de neceſſariis honeſtè provideret, is poſſit repelli; eo quòd ſimilia loca non niſi pauperibus ſint deſtinata; quod & in ipſis litteris oblationis Rex ſignificat per hæc verba litteris apponi ſolita: *Par pitie & aum.ne, & en faveur des ſervices que nous a fais*. Rebuffus *num.* 28. Addit tamen *num.* 29. Non debet inquiri de *ſervitiis*, aut opponi quod non ſervierit: „ quia duæ rationes ſunt; & una ceſſante, non ceſſat conceſſio. " Et videmus hodie hujuſmodi loca concedi etiam illis, qui nunquam Regi ſpecialiter ſervierunt.

XXVIII. Ulterius, cùm jus hoc innitatur titulo fundationis ſeu Patronatus, ideo & reſtringitur ad Monaſteria fundationis Regiæ; quemadmodum notavit Choppinus loco ſupra indicatu *num.* 4. & ex profeſſo Rebuffus *num.* 27.

XXIX. Quæſtionem aliquando motam fuiſſe, num huic oneri ſubjecta eſſent Cœnobia virorum Ordinis S. Auguſtini; uti refert Renatus Choppinus De Sacra Politia *lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 12. atque ipſo in cauſa perorante & poſtulante „ placuiſſe Senatui, Clientem ſuum rectè appellaſſe, & Curiales Primates ſeu *Prioratus Auguſtiniani* Ordinis, educatione oblati militis victuque neutiquam onerari, Arreſto in publicis cauſarum actionibus lato, pridie nonas Junias ann. 1565. "

Fun-

Digitized by Google

Fundamentum ſuæ cauſæ proponens Choppinus ajebat: „ Prioratum quem Cliens ſuus obtinebat, An-
„ goſtinianæ Regulæ ſubjici, & ita verè *Curionatum*
„ cenſeri, animorumque curationi conjunctum Sacer-
„ dotium. Proinde ſuggerendis veterano cibariis alli-
„ gandum non eſſe; inſtar parœcianæ Eccleſiæ cujuſ-
„ vis. Multum enim intereſſe, an regularis Primatus
„ Benedictino Ordini ſubjaceat, an Auguſtiniano.
„ Ille quidem nullum parœciacum habet actu ipſo re-
„ gimen animarum annexum. Nam cucollati Sacer-
„ dotes Benedictini ceſſerunt jam dudum curiali pa-
„ rœciarum adminiſtrationis: intra clauſtri ſepta redi-
„ ri juſſi Chalcedonenſi Concilio, Can. *Juxta quo*
„ 16. *Quæſt.* 1. At monaſticæ præfecturæ ordinis An-
„ guſtiniani, retinuerunt hactenus ſacram ſpiritua-
„ lemque parœciaci populi curationem: Quum &
„ Ilerdenſis Synodi permiſſo Monachi ordinari cœpiſ-
„ ſent, & ad ſacros Clericorum gradus promoveri.
„ Unde Auguſtiniani Ordinis cœnobitæ curialia e-
„ tiamnum munera obeunt in ſacris ſuis Beneficiis,
„ quaſi Parochialis Eccleſiæ Paſtores ſoli.

XXX. Verùm ſi dubitetur, an Abbatiæ ſint ex fundatione Regali, necne, præſumuntur eſſe ex fundatione, ait Rebuffus *num.* 23. concluditque ulteriùs: Ideò mandante Rege, *ſi appareat vobis quod ſit de fundatione*, interim dum litigatur ſuper hoc, providebitur iſti pauperi, & alatur, ut cenſuit Senatus anno 1550. die 17. Februarii: & latiùs probat Fevretius.

XXXI. Hoc jure oblationis Rex non intendit unum idemque Monaſterium, niſi ſemel, ſuo durante regimine, gravare, ac propterea expreſſè in litteris ponitur hæc clauſula: *Pourveu toutefois, qu autre n' ait eſtè receu.*

Ita refert Rebuffus, *num.* 26. qui & *n.* 25. notat:
„ Quòd ſi ille cui eſt proviſum adhuc viveret, debet
„ Rex novus expectare mortem illius antequam pro-
„ videat, ne ſit moleſtus Monaſterio, & ne uno &
„ eodem tempore ſit gravamen duorum.

XXXII. Debet autem ali in Monaſterio tamquam alter Religioſus, uti & verba litterarum indicant: *Avons donnè & oćtroyè, donnons & oćtroyons ledit lien, & vivre d'un Religeux en voſtredite Abbaye.* Et infrà: *Délivrez par chacun jour, pitance, vivres, & autres ſes neceſſitez telles que de raiſon; comme à un de voſdits Religieux, avec veſtiment ſuffiſant.*

XXXIII. Hinc concluditur, cogi poſſe oblatum ut habitet in Monaſterio; ibique præſtet ſervitia ab *Oblatis* præſtari ſolita; & portionem Monachalem accipiat; niſi ipſe Conventus malit ei extra Monaſterium penſionem ſolvere; uti Fevretius *num.* 46. judicatum refert ann. 1471.

Et quia ſæpè non convenit miles veteranus cum Monachis, dicit Rebuffus *num.* 36. quòd oblatus ſoleat regulariter extra Monaſterium ali.

XXXIV. Refert dein *num.* 47. per litteras patentes de 5. Maji 1636. Regem Galliæ exemiſſe ab hoc onere Abbatias & Prioratus, qui in proventibus annuis non habent mille ducentas libras, omnibus oneribus deductis.

XXXV. Non tantùm Monaſteria virorum, ſed & mulierum ſeu Monialium huic juri jampridem ſubjecta fuiſſe notat Boſquetus ad citatam Epiſtolam Innocentii III. teſtaturque Choppinus *num.* 13. vetus Arreſtum inſertum In ſtylo Parlamenti habere: „ Rex “
poteſt ſuo jure ponere in Monaſteriis Monachorum “
unum Monachum, & in Monaſteriis monialium “
unam monialem.

Ita nimirum, ut monialium Monaſteriis milites ſive viri offerri non poſſint; uti rectè notat Fevretius *num.* 43. aſſeritque non ſemel repulſam paſſos viros, qui litteras Regias ad Monaſteria monialium impetrarant.

XXXVI. Eodem jure utuntur Principes noſtri, non tantùm in Monaſteriis & Abbatiis virorum, ſed & mulierum; idque jure *Regaliæ*, uti in litteris proviſionis exprimitur: aſſignantque oblatis Panem & Præbendam Abbatialem, *le Pain & prèbende*. Per *Præbendam* intelligentes *portionem* Monaſticam ſeu Abbatialem. Dein addunt, *avec les habillemens, & autres droits & èmolumens quelconques y appartenans;* ideſt, cum veſtitu, juribus & emolumentis annexis. Et anno 1668. per litteras miſſas ad Gubernatorem Belgii, & per ipſum omnibus Conciliis Regiis intimandas, declaravit Rex Catholicus, redemptionem Panis Abbatialis ad ſummam centum quinquaginta florenorum annuè, vita Oblatorum durante. Et 26. Auguſti anno 1677. ſcripſit Concilium privatum ad Abbatiſſam & Conventum Monaſterii B. Mariæ *ſub vinea*, in civitate Lovanienſi, oblatæ dandas eſſe veſtes & reliqua corpori neceſſaria, ſicuti uni Religioſæ, nihilque oneris extraordinarii imponendum.

MONUMENTUM

AD CAP. IX. NUM. XXXI.

Formula, qua à Rege nominatur Oblatus ipſis Monaſteriis.

CHARLES per la grace de Dieu Roy de Caſtille, de Leon, d'Arragon, &c. A religieuſes Perſonnes nos cheres & bien-aimées les Prieure & Religieuſes du Prieurè de l'Ordre de S. Bernard, e noſtre Pays & Duchè de Brabant, Salut & dilection. Comme à cauſe de notre reception & avènement aux Etats des Pays-Bas & de Burgogne, Nous compette & avos droit dans chacune Abbaye, Monaſtere, prieurè & Hoſpital dudit Pays, donner un Pain & Prèbende, avec les habillemens, & autres droits & emolumens accuſtumez, & y appartenans, meſme en voſtredit Prieutè, où tel Pain eſt vacant; Pource eſt il, que Nous voulons en ce uſer de noſtredit droit, & pour le rappon que fait Nous à eſte de N. N. jeune fille, native de la Ville de Baſtoigne en noſtre Pays & duchè de Luxembourg, & que ſes plus proches parens ſouffroient grande perte en leurs biens, tant audit Baſtoigne, qu'aux environs de la Ville maintenant poſſedèe par la France; A laquelle cauſe, ladite N. N. ſe trouveroit ſans aucune commoditè: Avons en conſideration de ce que deſſus, & des ſervices de ſes ayeuls & devanciers, donnè & conferè, donnons & conferons à ladite N. N. pour Dieu & en Aumoſne, pars ces Presèntes, la Pain & Prèbende qu'avons droit de donner en voſtredit Prieurè & Monaſtere, à cauſe de ce que dit eſt, avec les habillemens, & autres droits & èmolumens quelconques y appartenans: *Si vous mandons & commandons, qu'ayez à recevoir & admettre ladite N. N. en voſtredit Prieurè, & que dudit Pain* & Prèbende, habillemens, droits & emolumens accouſtumez & y appartenans, la faites pleinement & paiſiblement jovir & uſer; ceſſant tous contredits & empeſchemens au contraire: Car ainſi Nous plaiſt-il.

TITULUS VIGESIMUSSEXTUS.

De Inſtitutione & Poſſeſſione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De Inſtitutione.

1. *Tres ſpecies inſtitutionis.*
2. *Inſtitutio authorizabilis à conceſſione curæ animarum diſtincta.*
3. *Quid Inſtitutio authorizabilis; & cur dicta collatio neceſſaria?*
4. *Inſtitutio hæc de jure communi competit Epiſcopis; & quare?*
5. *Jus inſtituendi Beneficiatos Epiſcopis vindicavit Synodus Tridentina.*
6. *Poſſe etiam ad inferiores Prælatos pertinere agnovit Synodus Tridentina.*
7. *Idque non tantùm ex privilegio.*
8. *In Belgio Archidiaconi inſtituunt.*
9. *Quæ inſtitutio ad Archidiaconos devoluta?*
10. *Plures alii inferiores Prælati hodie jus inſtituendi in Belgio habent.*
11. *Jure Inſtitutionis ad inferiores devoluto, ad Beneficia ſine examine etiam indonei admittebantur.*
12. *Huic abuſui qui occurrerit Synodus Tridentina?*
13. *Synodus requirit examen Epiſcopi etiam quoad Beneficia ſimplicia.*
14. *Sed praxis eſt contraria.*
15. *Cura animarum à ſolo Epiſcopo, ejuſque prævio examine haberi hodie poteſt.*
16. *Titulus tamen Beneficii Curati etiam datur ab Archidiaconis aliiſque Prælatis inferioribus.*
17. *An inſtitutio facienda intra ſemeſtre?*
18. *Inſtitutio quare non differenda?*
19. *Si Ordinarius Præſentatum inſtituere differat, poteſt recurri ad Superiorem.*
20. *Poteſt a recuſata inſtitutione appellari.*
21. *Quomodo procedatur in Gallia, ſi Pontifex Bullas non expediat.*
22. *Jampridem judicarunt Prælati Angliæ à recuſata inſtitutione poſſe appellari; ſed examen debere eſſe penes Judicem Eccleſiaſticum.*
23. *Alexander III. ſcripſit, ſi Ordinarius inſtitutionem recuſet, cauſas recuſationis coram Superiore allegari debere.*
24. *Superior inſtitutionem dare non poteſt; niſi cauſa recuſationis plenè diſcuſſa.*
25. *Idipſum cautum Edicto Regis Galliæ; unà reſervans examen & judicium de capacitate præſentati Judici Eccleſiaſtico.*
26. *Conſona ſunt praxi Belgii.*
27. *Oſtenditur, merito hanc inſtitutionem dici neceſſariam.*
28. *Præcipuas partes in proviſione Beneficii Patronati habent Patroni.*

I. Tres ſpecies inſtitutionis aſſignat Proſper Fagnanus ad *Cap.* Cum Ecclesia ꝟ *de Cauſa poſſeſſ. & propriet.* „ Prima ſpecies eſt inſtitutionis „ corporalis, hoc eſt immiſſionis in poſſeſſionem: “ de qua capite ſequenti. „ Secunda ſpecies (ait Fa- „ gnanus) inſtitutionis authorizabilis; id eſt, approbationis ad curam animarum. “ Tertia ſpecies media inter corporalem & authorizabilem inſtitutionem eſt, quam vocant collativam.

II. Hæc tertia propriè eſt illa, quam hodie vocamus inſtitutionem authorizabilem, ſive tituli collativam: & à conceſſione curæ animarum planè diſtinguitur, uti ſuprà monuimus, ubi notavimus, eam à Gloſſographo, quem hic ſequutus videtur Fagnanus, malè confundi cum datione curæ animarum.

III. Inſtitutio itaque propriè dicta ſeu authorizabilis, eſt ipſa Beneficii collatio, ſive tituli Canonica datio, ſine qua ipſum Beneficium haberi non poſſe pronuntiat prima Regula Juris in ſexto Decretalium: idcòque & *collatio* dicitur; ſed *neceſſaria*: eò quòd inſtituens ſoleat conſtringi, eam certæ perſonæ ſibi præſentatæ facere, ut ex dicendis patebit.

IV. Igitur cùm per inſtitutionem fiat Beneficiorum collatio; ipſeque titulus Canonicus conferatur; & Clericus ea mediante Eccleſiæ adſcribatur, eam Canones Epiſcopis, tamquam ordinariis Beneficiorum Collatoribus, & muniorum Eccleſiaſticorum primariis diſtributoribus detulerunt. Quare & jure communi cautum eſt, inſtitutionem authorizabilem ipſis Epiſcopis competere, *Cap.* 4. ꝟ *de jure Archid.*

V. Illud jus Epiſcopis quoque aſſeruit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *Cap.* 13. *de Reform.* decernens, ut ſi ex cauſa fundationis aut dotationis jus Patronatus impetretur aut obtineatur, *inſtitutio Epiſcopo & non alteri inferiori reſervetur*.

Deinde *cap.* 13. generaliter edixit: „ Non liceat “ prætereà Patrono cujuſvis privilegii prætextu aliquem “ ad Beneficia ſui juris Patronatus, niſi Epiſcopo loci “ ordinario, ad quem proviſio ſeu inſtitutio ipſius “ Beneficii, ceſſante privilegio, jure pertineret, quo- “ quo modo præſentare; aliàs præſentatio, ac inſtitu- “ tio, forſan ſecutæ, nullæ ſint, & eſſe intelligantur. “

VI. Hic textus evincit, Patres Synodi Tridentinæ ſuppoſuiſſe, de jure inſtitutionem Beneficiorum ſpectare ad Epiſcopum; unà tamen ſat inſinuantes poſſe eam *ex privilegio* ad alium etiam inferiorem pertinere: quod rurſus *Seſſ.* 24. *cap.* 18. *de Reform.* apertius agnovit in verbis: Cùm *verè inſtitutio ab* alio, *quàm ab Epiſcopo erit facienda*; &c.

Hic Synodum loqui de inſtitutione *authorizabili* ſive tituli collativa, ſuprà *tit.* 22. *cap.* 4. probatum eſt.

VII. Nec tantùm ex privilegio; ſed & conſuetudine ſive præſcriptione jus inſtitutionis, non ſecus ac liberæ collationis, acquiri poſſe, colligitur ex *Cap.* 6. ꝟ *de Inſtitutionibus*, cujus Rubrica habet: „ Inſti- “ tutiones poſſunt de jure *ſpeciali* ad *non Epiſcopos* “ pertinere; & pendente lite cum Diœceſano defenditur “ in poſſeſſione. “ Unde monet ibid. Fagn. *n.* 16 certum eſſe, jus inſtituendi poſſe acquiri præſcriptione.

Et quidem in citato Capitulo ſexto reſpondit Innocentius III. Archidiaconum Richemundiæ eſſe in jure inſtituendi tuendum; eò quòd Archidiaconus hic probaſſet, ſe & prædeceſſores ſuos in *continua poſſeſſione* inſtituendi fuiſſe; quamvis de jure communi Archidiacono *ſola* inſtitutio *corporalis* competat, *Cap.* 7. ꝟ *de Officio Archidiaconi.*

VIII. Similiter in Belgio, Archidiaconis inſtitutio etiam *authorizabilis* ſive *tituli collativa* competit; quemadmodum notat Zypæus tit. *de Inſtit. n.* 4. An autem Archidiaconi *jure proprio*, ſive jure ſuæ dignitatis, an verò jure dumtaxat *delegato*, & nomine Epiſcopi inſtituant, vide ſuprà *tit.* 22. *cap.* 4.

IX. Admodum veriſimile apparet, quòd Epiſcopi primò ſoliti fuerint inſtitutiones Præſentatorum à Patronis committere ſuis Archidiaconis; atque ſenſim hæc frequens delatio in jus ordinarium tranſierit; quemadmodum plura alia jura Archidiaconis quæſita eſſe notavimus *part.* 1. *tit.* 12. *cap.* 1.

X. Nec tantùm Archidiaconis, ſed & aliis inferioribus Prælatis & Capitulis jus inſtituendi eadem ratione acquiſitum fuit. Cùm enim inſtitutio ſit quædam ſpecies collationis, ſed *neceſſaria*; id eſt, quæ fit ad præſentationem vel nominationem alterius, neque inſtituenti liberum ſit, perſonam inſtituendam pro arbitrio eligere, haud difficiles fuere Epiſcopi, hanc collationem ſeu inſtitutionem aliis committere, & Prælatis inferioribus relinquere. Hinc paſſim Capitula aut eorum Prælati gaudent jure inſtituendi Canonicos, alioſque ſuarum Eccleſiarum Beneficiatos.

XI. Jure hoc inſtitutionis ad inferiores devoluto, contingebat, paſſim in Beneficia, etiam ad præſentationem laicorum ſpectantia quoſvis Clericos ſine delectu & examine aut ſcitu Epiſcoporum inſtitui; nec tantùm ad Beneficia ſimplicia, ſed etiam Curata, atque hinc ulterius inidoneorum intruſio vel admiſſio ſequebatur.

XII. Huic

XII. Huic abuſui occurrere volens Synodus Tridentina ſtatuit imprimis *Seſſ. 7. cap. 13. de Reform.* „ Præſentati, ſeu electi, vel nominati à quibuſvis Eccleſiaſticis perſonis, etiam Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam prætextu cujuſvis privilegii, ſeu conſuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præſcriptæ, niſi fuerint priùs à locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti. Et nullus appellationis remedio ſe tueri poſſit, quominus examen ſubire teneatur. Præſentatis tamen, electis, ſeu nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum exceptis. “

Deinde *Seſſ. 24. cap. 18. de Reform.* „ Quòd ſi (Eccleſia Parochialis) Juris Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præſentatus erit ab iiſdem deputatis (examinatoribus Synodalibus) examinari, & nonniſi idoneus repertus fuerit, admitti.

Denique generalius *Seſſ. 25. cap. 9. de Reform.* loquens de jure Patronatus laicorum, ait: „ Adhæc liceat Epiſcopo præſentatos à Patronis, ſi idonei non fuerint repellere. Quòd ſi ad inferiores inſtitutio pertineat, ab Epiſcopo tamen juxta aliàs ſtatuta ab hac ſancta Synodo, examinentur: alioqin inſtitutio ab inferioribus facta, irrita ſit & inanis.

XIII. Itaque ſi verba Concilii Tridentini attendamus, omnes indiſtinctè præſentati & nominati ad quæcumque Beneficia, à quibuſcumque Patronis, exceptis ſolis præſentatis, electis, ſeu nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum, debent, antequam inſtituantur, ab Ordinariis examinari & idonei judicari: ut ita nullus in Eccleſiæ miniſterium, per Beneficii collativam inſtitutionem, ſine Epiſcopi admiſſione & approbatione aſſumatur.

In textu dictum eſt, examen de qualitate & capacitate Proviſi de Beneficio, priuſquàm inſtituatur, deferri ſolere Ordinario.

Sed notandum non poſſe Ordinarium prætextu hujus examinis cognoſcere de jure & titulo ipſius Præſentati, vel Electi, uti rectè obſervat Author Gallicus notarum in Concilium Trid. *pag.* 84. refertque, quòd cùm Epiſcopus Matiſconenſis recuſaſſet litteras admiſſionis, quas Galli *viſa* vocant, proviſo de Canonicatu, ad oppoſitionem motam contra Proviſum à Capitulo prætendente, Canonicatum hunc eſſe affectum Præceptoriæ; proviſum autem interjeciſſe ab iſta recuſatione appellationem *tamquam ab abuſu* ad Parlamentum, hocque per Arreſtum de 17. Julii 1601. declaraſſe malè & abuſivè recuſatum fuiſſe *viſa*.

XIV. Verùm praxis ſeu conſuetudo, hæc Decreta, quantumvis ſua expreſſione generalia, ad ſola ferè Beneficia, quibus cura animarum annexa eſt, reſtrinxit; atqui Beneficia ſimplicia, ſive ſine cura animarum ab hoc examine exemit, uti notat Bouchel in *Summa Beneficiali*; vel Claudius Blondeau, qui eam *Summam* ſub titulo Bibliothecæ Canonicæ edidit & auxit, verbo *Patronage n.* 173. dicens, conſuetum non eſſe pro Beneficiis ſimplicibus examen inſtitui: Et quotidie videmus, ab Archidiaconis, & Capitulis aliiſque jus inſtitutionis habentibus, inſtitui Beneficiatos ſine Ordinariorum prævio examine; quando ipſis Beneficiis nulla animarum cura incumbit; nihilque præter teſtimonium morum, litteras Tonſuræ, aut alterius Ordinis, vel ætatis, vel gradus, alteriuſvè qualitatis, quæ ex fundatione aut aliondè requiritur, exigi, nullo ſuper doctrina præmiſſo examine.

XV. Circa Beneficia verò quibus cura animarum eſt annexa, ipſa Decreta Concilii Tridentini, examen & approbationem Ordinandorum requirentia, ubique ſuum eatenus vigorem habent, ut nemo abſque prævio Ordinariorum examine & approbatione *curam* animarum Beneficiis illis annexam habere aut exercere queat; neque illam ab alio quàm Ordinario accipere: vigetque Decretalis Alexandri III. in *cap.* 4. *de Officio Archidiaconi* Elienſi Archidiacono ſcribentis, „ Cùm ſatis ſit abſurdum & à Sanctorum Patrum inſtitutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate propria debeat cuilibet Eccleſiarum curam committere, ægrè nimis ferimus, quòd tu ſine mandato Epiſcopi tui curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis, non debes contra ſanctorum Patrum Conſtitutiones venire, & quod ad tuum non ſpectat officium vindicare, Mandamus ut nemini ſine licentia & mandato Epiſcopi curam præſumas committere animarum. “

XVI. Unde præter inſtitutionem Archidiaconi debet inſuper accedere approbatio Ordinarii, quam non quidem ipſe *titulus* Beneficiis datur; ſed cura animarum. Hæc datio curæ animarum à Canoniſtis ſequutis Gloſſam & auctorem Rubricæ citati Capituli quarti, nonnunquam cum inſtitutione confunditur: cùm tamen vera inſtitutio, ſive collatio tituli non ſit, quæ Archidiaconis, aliiſque inferioribus Prælatis qui tamen curam animarum dare nequeunt, etiam quoad Beneficia curata competit.

Quapropter Capitula aliavè Corpora nihil de ſuo Jure inſtitutionis decedere autumant; uti nec ipſi Principes de auctoritate conferendi *pleno jure* Beneficia & dignitates, quamvis ipſos Beneficiatos pro animarum cura ad Ordinarium remittant.

Quinimò etſi Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *cap.* 13. ab examine Ordinariorum excipiat Præſentatos, electos, ſeu nominatos ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum, nihilominus nominatos ab hac Univerſitate ad Beneficia Curata debere ſubire examen Ordinarii, ſupra *tit.* 19. *cap.* 3. *num.* 24. oſtendimus.

XVII. Porrò, quia in omni inſtitutione authorizabili intervenit collatio Beneficii, crediderunt nonnulli, eam intra ſemeſtre juxta Decretum Concilii Lateranenſis in *cap.* 2. *de Conceſſ. Prebendæ*, eſſe faciendam. Verùm cùm collatio hæc non ſit propriè dicta collatio, id eſt, voluntaria, ſed neceſſaria, facienda ad præſentationem alterius, communior Doctorum opinio eſt, inſtitutionem Decreto Concilii Lateranenſis non comprehendi; neque Superiori ad inſtituendum de jure ullum tempus eſſe præfixum; uti pluribus citatis notat Garzias de Beneficiis *part.* 10. *cap.* 4. monetque *n.* 2. idem eſſe in Beneficiis reſignatis ex cauſa permutationis, ad quorum collationem (ait) tempus præfinitum non eſt.

XVIII. Illud inſuper obſervant, quòd facta præſentatione, inſtitutio in longum tempus differri nequeat. Cùm enim Patronis tempus ad præſentandum ſit præfixum, ne aliàs Eccleſias diutiùs viduata, aut miniſtro deſtituta maneat, hic finis non obtinebitur, ſi inſtitutio poſt præſentationem diutius protrahatur, uti rectè advertit Pyrrus Corradus in Praxi Benef. *lib.* 4. *c.* 7. *n.* 12.

XIX. Ulteriùs præſentatus vi præſentationis jus ad ipſam inſtitutionem habet: quare ſi Epiſcopus, Archidiaconus aliuſvè jus inſtituendi habens, inſtituere negligat aut recuſet, recurri poterit ad Superiorem, qui tempus præfigat, intra quod id faciat: quo elapſo ipſe Superior ſupplebit, vel compellendo vel inſtituendo. Ita Garzias loco citato *num.* 5.

XX. Quin & à recuſata inſtitutione Præſentatum appellare poſſe, tanquam à gravamine illato, probat Panormitanus aliique relati ibidem à Garzia *num.* 9. quod & quotidiana praxis comprobat.

In textu notatum eſt, Proviſum de Beneficio à recuſatione inſtitutionis, ſive litterarum, quas Galli *viſa* nominare ſolent, appellare poſſe: quin & ordinarios cogi poſſe, ut rationes recuſationis aſſignent: ne aliàs in Ordinariorum arbitrio eſſet, fruſtrare Proviſos jura ſibi per præſentationem, vel electionem acquiſita.

Latè idipſum probat Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica *tom.* 1. *cap.* 5. *num.* 5. oſtenditque ibidem, Ordinarium non poſſe recuſare exhibitionem cauſæ recuſationis, eo prætextu quòd rationes recuſationis *ſibi ſoli nota eſſent*; nec eas probare poſſet: multiſque oſtendit, quàm perniciosum, quantiſque incommodis obnoxium eſſet, ſi Ordinarii Proviſos de Beneficiis poſſent rejicere ob rationes; quas ſibi notas eſſe dicerent: rectèque ibidem applicat monitum datum Epiſcopis per Synodum Vaſenſem anno 442. can. 8. „ Si tantùm Epiſcopus ſe alieni ſceleris conſcium novit, quandiu probare non poteſt, nihil proferat, ſed cum ipſo ad compunctionem ejus ſecretis compunctionibus elaboret. “

Indubiè aliud eſſet, ſi ageretur de his, quæ à libera Ordinariorum commiſſione, & beneplacito dependent, uti ſupra titul. 5. cap. 2. in hoc Supplemento notavimus.

XXI. Imò refert Pinſonius in tractatu de Beneficiis ad verbum *Canonica n.* 71. „ Caſu quo ſummus Ponti-

„ ſex confirmationis, ſive inſtitutionis Canonicæ gratiam denegaverit, & nominationis Regiæ Pontificias Bullas addere recuſaverit, magni Conſilii Patres, vel alii quorum ea de re notio eſt, partes ſuas interponere ſolent, & candidatis & nominatis Regiis, licentiam concedere adeundæ poſſeſſionis, ſive temporalis, ſive ſpiritualis adminiſtrationis ſubeundæ, ut ſolis exceptis, quæ Ordinis eſſe dicuntur.

XXII. Inter articulos anno 1316. à Prælatis Angliæ oblatos Regi Eduardo II. erat hic decimus tertius: „ Item petitur, quòd perſonæ Eccleſiaſticæ quas dominus Rex ad Beneficia præſentat Eccleſiaſtica, ſi Epiſcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum ſcientiæ, vel aliam cauſam rationabilem, non ſubeant examinationem laicarum perſonarum, in caſibus antedictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra Canonicas Sanctiones: ſed adeant Judicem Eccleſiaſticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout juſtum fuerit, conſequendo.

Huic poſtulationi reſpondit Rex: „ De idoneitate perſonæ præſentatæ ad Beneficium Eccleſiaſticum pertinet examinatio ad Judicem Eccleſiaſticum. Et ita eſt hactenus uſitatum, & fiat in futurum „ Tomo 11. Conciliorum generalium, *col.* 1466.

Hinc duo colligimus. Primum, quòd ipſi Prælati Angliæ agnoſcant, Præſentatis, ſeu Nominatis eſſe jus appellandi ad novum examen. Secundò, à Prælatis ad Judicem Eccleſiaſticum pro remedio hoc caſu eſſe recurrendum; ipſumque Regem judicaſſe, de idoneitate perſonæ præſentatæ ad Beneficium Eccleſiaſticum examen pertinere ad judicem Eccleſiaſticum; & ita hactenus fuiſſe uſitatum, & fieri debere in futurum.

XXIII. Cùm quidam Subdiaconus expoſuiſſet Alexandro III. ſe fuiſſe præſentatum per Abbatem S. Petri Catalaunenſis ad quamdam Eccleſiam Epiſcopi Sueſſionenſis, ut eum de prædicta Eccleſia inveſtiret, & animarum ipſi curam committeret; quòdque memoratus Epiſcopus Sueſſionenſis eam dare recuſaret, ſcripſit Alexander III. Abbati S. Remigii & Archidiacono Rhemenſi: „ Quia indecens eſt & penitus obvium rationi, ut prænominato Subdiacono, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa, plebis cura denegetur; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus infra 40. dies poſt harum ſuſceptionem prædictum Epiſcopum monere, ac propenſius inducere ſtudeatis, ut prædictum Subdiaconum de præſcripta Eccleſia inveſtiat & animarum ſibi curam committat; aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem cauſam oſtendat. Quòd ſi monitis veſtris obtemperare contempſerit, vos noſtra freti auctoritate ſæpèdictum Subdiaconum, omni dilatione & appellatione ceſſante, de prædicta Eccleſia inveſtiatis, & animarum ſibi curam committatis: ita quidem quòd memorato Epiſcopo de plebis cura, prædicto verò Abbati de temporalibus debeat reſpondere. Tomo 10. Concil. general. *col.* 1274.

XXIV. Idipſum & recentiores Synodi voluerunt; id unum tamen cautum volentes, ne Superior ad quem appellatur collationem ab Ordinario negatam concedat, niſi cauſis recuſationis integrè diſcuſſis.

„ Si præſentato & petenti collationem ſibi dari de quocumque Beneficio, renuerit Epiſcopus dare, cogatur cauſas recuſationis ſuæ in ſcriptis exprimere: nec liceat Superiori collationem decernere, niſi priùs diſcuſſis cauſis & judicatis, propter quas Epiſcopus recuſaverit collationem dare, alioquin Superioris collatio nulla erit.

Ita Synodus Rothomagenſis anno 1581. tit. *de Epiſcoporum officiis*, *num.* 26. Idem quoque ſtatuit Synodus Rhemenſis tit. *de Epiſcopis*, *num.* 18.

XXV. Edicto Bleſenſi *artic.* 13. decretum quoque fuit in Gallia, „ quòd ſi obtinentes collationem, aut præſentationem reperti ſint inidonei & inſufficientes, Superior ad quem recurrent, non poterit eis dare proviſionem, niſi informatus de cauſis recuſationis, quas eum in finem Ordinarii tenebuntur exprimere & inſerere inſtrumento recuſationis.

Illud tamen eodem Edicto *art.* 12. additum erat quòd ſi Ordinarius approbationem, ſeu *Viſa*, ut vocant, dare recuſet, quòd ſupremi Regii Senatus conſiliarii adverſus Ordinarium non utantur; ſed partes remittent ad Superiorem Eccleſiaſticum, ut ab eo proviſionem obtineant.

Plura tum poſteriora Regum Edicta, tum Parlamentorum Arreſta prædictis articulis conformia videri poſſunt in Actis Cleri Gallicani *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 4.

XXVI. Hæc & praxi Belgii conſona ſunt. Si enim Præſentato, aut nominato Ordinarius collationem, aut curam animarum dare renuat, nihil uſitatius, quàm ad Superiorem recurſus, coram quo Ordinarius cauſam recuſationis allegare tenetur: & ſi defectus ſufficientis ſcientiæ allegetur, novum examen inſtituitur.

XXVII. Hinc non difficile eſt intelligere, qua ratione ipſa inſtitutio, quæ præter præſentationem Patroni requiritur; ipſaque datio Curæ animarum ab Ordinario danda, meritò dicatur Collatio & proviſio *neceſſaria*: cùm vix negare eam cum effectu poſſit Ordinarius Præſentato; niſi impedimentum Canonicum ipſi Præſentato obſtare, probare queat.

XXVIII. Ulteriùs inde deduci poteſt, quàm verum ſit, præcipuas in proviſione Beneficii Patronati eſſe partes Patroni præſentantis; utpotè, qui totius proviſionis ponit fundamentum; ipſumque Ordinarium quodammodo conſtringit, ut huic perſonæ præſentatæ collationem Beneficii faciat; tametſi eam minùs, aut vix idoneam ſciat: ut proindè jure meritò Patroni ſolliciti ſint, quas perſonas ad Beneficia præſentent: ipſiſque frequenter magis, quàm ipſis Ordinariis imputabitur, ſi minùs idonei ad ſimilia Beneficia promoveantur.

CAPUT II.

De Poſſeſſione; & forma eam accipiendi.

1. *Olim immiſſio in poſſeſſionem nota non fuit.*
2. *Poſtmodum exemplo feudorum invaluit.*
3. *Immiſſio in poſſeſſionem competit Beneficiorum Collatoribus; & quare?*
4. *Epiſcopo de jure communi ea competit.*
5. *Quomodo jus mittendi in poſſeſſionem ad Archidiaconos tranſierit?*
6. *Archidiaconi hodie eam Archipresbyteris committunt.*
7. *Prælati inferiores eam quoque dare conſueverunt; idque etiam jure* Archidiaconali.
8. *Collatores Ordinarii immiſſionem in poſſeſſionem poſſunt aliis committere; & quibus hodie committere ſoleant.*
9. *Per quemlibet Clericum, aut Notarium Apoſtolicum poſſeſſio dari poteſt juxta ordinariam clauſulam litteris collationis inſertam.*
10. *An Notarius Regius ſufficiat?*
11. *Qua forma uti debeat Clericus mittens in poſſeſſionem?*
12. *De externis & corporalibus ſymbolis, per quæ poſſeſſio relatis traditur.*
13. *Quid? ſi Eccleſiam ingredi impediatur ad capiendam poſſeſſionem.*
14. *Clericus inducens in poſſeſſionem non cognoſcit de juſtitia tituli.*
15. *Poſſeſſio accipi poteſt per procuratorem habentem* ſpeciale *mandatum.*
16. *Exemplo Vaſſalli decretum jam pridem fuit, ut Beneficiati promittant Epiſcopis obedientiam.*
17. *Quòd juramentum hodie præſtent proviſi de beneficiis Parochialibus.*
18. *Formula juramenti præſtandi à proviſis de Beneficiis* ſimplicibus.
19. *Proviſi de Dignitatibus & Canonicatibus in Eccleſiis Cathedralibus, profeſſionem fidei facere debent ex præſcripto Synodi Tridentinæ.*
20. *An Decretum hoc etiam obſtringat Canonicos* Collegiatarum *Eccleſiarum?*
21. *Canonici ſolent ante admiſſionem ad poſſeſſionem jurare obſervantiam Statutorum.*
22. *In his ſtatutis nonnunquā aliqua illicita occurrunt.*
23. *Meritò à Canonicis ante juramentum Statuta expenduntur.*
24. *Prælati curam Capitulorum habentes, ea meritò examinant; & Decretum Synodi Antverpienſis id præcipiens.*

25. *Id-*

Digitized by Google

25. *Idipſum meritò fieret circa juramenta opificiorum & Academiarum.*
26. *Nonnulli à Beneficiatis exegerunt* Homagium *ſimile illi, quod Vaſſallus promittit domino directo.*
27. *Hæc* Homagii *exactio tamquam ſapiens Simoniam vetita fuit.*
28. *Multum differt à promiſſione Canonica obedientia.*
29. *In admiſſione ad poſſeſſionem ſolent certa jura exigi.*
30. *Quid de hac exactione habeant Decretales Gregorii IX.*
31. *Quid Synodus Tridentina, & poſteriores Synodi?*
32. *Meritò ea Decreta expendunt, qui jura illa exigunt.*

I. VIgente priſtina diſciplina, quæ Beneficia ab Ordinatione non ſejungebat; ſed Clericis in ipſa Ordinatione, non ſecùs atque hodie per Beneficiorum collationem & inſtitutionem, certis Eccleſiis alligabat; iiſque unà jus vivendi ex proventibus Eccleſiæ, cui alligati erant, tribuebat, incognita fuit, quæ hodie vocatur inſtitutio authorizabilis, item quæ hanc ſubſequitur, miſſio in poſſeſſionem ſive inſtitutio corporalis.

II. At poſtquam erecta fuere Beneficia Eccleſiaſtica, eaque ſeparatim ab ipſa Ordinatione conferri cœperunt, unà invaluere inſtitutio & miſſio in poſſeſſionem; idque exemplo feudorum, à quibus (uti notavimus *tit.* 18. *cap.* 1.) Beneficia ſuam originem habent.

Quapropter, ſicuti poſt fictam, ut vocant, feudi inveſtituram (quæ Beneficiorum inſtitutioni *authorizabili* reſpondet) nec non præſtitum fidelitatis juramentum, aliaſque cæremonias prærequiſitas, Dominus directus tenetur Vaſſallum verè & *corporaliter* inveſtire, ſeu veram & realem inveſtituram dare; ita quoque receptum, quòd poſt datam inſtitutionem collativam ſequi debeat inſtitutio corporalis ſive miſſio in poſſeſſionem.

Unde Petrus Gudelinus in Tractatu de Jure Feudorum *part.* 2. *cap.* 9. poſtquam dixit, inveſtituræ fictæ ſive civili eam quidem vim eſſe, ut Vaſſallum ita inveſtitum Dominum utilem faciat, tribuatque ei poſſeſſionis ingrediendæ facultatem; ſed tamen eum poſſeſſorem non conſtituat, priuſquam is corpore rem apprehenderit; neque inveſtituræ feudali vim hanc tributam eſſe, ſubjungit: „ In quo ſimilis illa inſtitutioni, ſeu inveſtituræ, quæ fit de Beneficiis Eccleſiaſticis; quippè per hanc Clericus quidem jus in Beneficio acquirit, ſed nondum poſſeſſionem, donec in eam ſeparato actu fuerit inductus. " *Cap. per tuas.* 11. *de Donationibus.*

III. Sicuti autem ad Dominum ſpectat inveſtire Vaſſallum ſeu in poſſeſſionem mittere; ita quoque ad Beneficiorum Collatorem ſpectat Beneficiatum in poſſeſſionem mittere. Qui enim Beneficii collator eſt, is ipſum Beneficium dare cenſetur: dationis autem complementum eſt traditio poſſeſſionis rei donatæ. Unde ait Rebuffus *in Praxi Benef. part.* 1. *tit. de Miſſione in poſſeſſionem num.* 12. „ Ordinarius qui confert, Archiepiſcopus, Epiſcopus, vel alius poteſt mittere in poſſeſſionem.

IV. Unde ſicuti collatio Beneficiorum de jure communi ſpectat ad Epiſcopum, ita & miſſio in poſſeſſionem.

Hinc interrogatus Innocentius III. an Viri Religioſi vigore indulti Apoſtolici convertendi Eccleſias ſuas decedentibus perſonis in proprios uſus, poſſint licitè propria auctoritate poſſeſſionem earumdem intrare, vel per Diœceſanum Epiſcopum in ipſa potiùs ſint inducendi: Reſpondit Pontifex; „ Suo Epiſcopo inconſulto, in poſſeſſionem earum eis non eſt licitum introire: quia per indulgentiam hujuſmodi *Epiſcopali juri* non credimus derogari. " *Cap.* 19. *de Privilegiis.*

V. Porrò ſicuti ipſe Dominus feudi poteſt miſſionem in poſſeſſionem alteri delegare; ita quoque Collatores ordinarii inductionem Beneficiati in poſſeſſionem aliis committere poſſunt.

Et quidem cùm ipſa inductio in poſſeſſionem, ſeu inſtitutio corporalis tantùm ſit quædam ſequela, quaſi neceſſaria ad ipſam collationem ſeu inſtitutionem authorizabilem, ſoliti jam pridem fuere Epiſcopi eam Archidiaconis, tamquam Vicariis ſuis delegare; eaque delegatio ſenſim in jus quoddam Archidiaconale tranſivit; ut proptereà Innocentius III. *in Cap.* 7. *de Officio Archidiaconi*, enumerans munia Archidiaconorum, inter alia dicat, " quòd inſtitutio *corporalis*, tam ſuper Beneficiis, quàm Dignitatibus ad ipſum (Archidiaconum) debeat pertinere. " Ex hoc Innocentii dicto concludunt uno conſenſu Canoniſtæ; de jure communi hodie inſtitutionem competere Archidiacono.

VI. Poſtquam moribus tandem invaluit, Archidiaconis etiam inſtitutionem authorizabilem ſeu tituli collativam competere, difficileque viſum fuit, Archidiaconum accedere ad locum Beneficii, ut Beneficiatum in poſſeſſionem inducat; pleriſque in locis ea Archipresbyteris ruralibus committitur, uti etiam notat Zypæus *tit. de Inſtitutionib. num.* 4.

VII. Hoc inſuper notat: „ Collegia porrò & Capitula paſſim collegas in poſſeſſionem mittunt, ac titulum admittunt à Patronis fortè datum, quod eſt vice Canonicæ inſtitutionis, niſi ſicubi fortè in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarent ſua jura inſtitutionis præſervari, ut Hoochſtratæ. "

Notandum autem, quòd Decani Collegiorum vel Capitulorum inducentes Collegas vel Beneficiatos ſuarum Eccleſiarum in poſſeſſionem, dicant ſe id facere jure ſuo *Archidiaconali*: quaſi ea in parte jus Archidiaconale exercentes.

Prælati vel Capitula, quibus competit jus admittendi & introducendi Beneficiatos in corporalem poſſeſſionem, vigore inſtitutionis Canonicæ à Collatoribus ordinariis eorumvè Archidiaconis obtentæ, non poſſunt ſibi vindicare jus cognoſcendi de validitate ipſius tituli, eoque prætextu poſſeſſionem recuſare non magis, quàm Ordinarius, à quo Proviſus inſtitutionem, vel *viſa* petere debet, ut ſuprà dictum eſt.

Idipſum adſtruit Renatus Choppinus de ſacra Politia *cap.* 8. *num.* 2. prolatis eam in rem pluribus Parlamentorum Arreſtis; teſtaturque Carolus Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis reſignantibus*, fuiſſe authoritate Parlamenti Pariſienſis prohibitum Capitulo Carnotenſi adhibere cauſæ cognitionem in Præbendarum collationibus.

Ad hunc textum Molinæi Georgius Loverius *n.* 40. fatetur quidem, id pluribus Arreſtis firmatum eſſe; addit tamen; „ Ego verò (ait) ſemper exiſtimavi, Capitula ad novorum Canonicorum receptionem non compellenda, quando aut corporis, aut animi vitia *notoria* ſunt: putà ſi lepræ morbo laborant; ſi ex cauſa infamante condemnati fuerint, ſi illegitimi, ſi repugnant Capituli ſtatuta: ſupplicationis enim via, ſuperiorem aut ſumma Tribunalia adire poſſunt, ut vocato detentore illegitimo, ſuper negotio ſtatuatur, & *intereà* nihil contra Eccleſiæ ſtatuta & juris rationem moliatur. "

VIII. Cæterùm ſicuti ordinariis Collatoribus liberum eſt, ut *per ſe* in poſſeſſionem mittere queant; ita & id alteri cuicumque delegare poſſunt.

Et quidem juxta ſtylum hodiernum, in collationibus Epiſcoporum vel aliorum ſolet mandari quibuslibet Eccleſiaſticis perſonis, ac Tabellionibus vel Notariis, ut inducant in poſſeſſionem talem Proviſum, uti notat Rebuffus loco citato *num.* 13. & patet ex formula collationis & proviſionis Ordinariorum, quam refert Rebuffus *in Praxi Beneficiorum pag.* 20. *edit.* 1664.

IX. Unde ibidem monet Rebuffus: „ Hodie per quemlibet Sacerdotem, vel Clericum, vel per Notarium Apoſtolicum, vel ab Epiſcopo creatum, poteſt quis in poſſeſſionem mitti.

Interdum autem (ait Rebuffus *num.* 14.) Presbyter ponit in poſſeſſionem, & Notarius hoc atteſtatur: cujus atteſtationis formam ibi ad longum inſerit Rebuffus. Obſervandum tamen præter Notarium debere adeſſe ut minùs duos teſtes, qui unà cum Notario de capta poſſeſſione teſtentur; ſuper quibus Notarius inſtrumentum conficit.

X. Notarium debere eſſe *Apoſtolicum* ut mittat in poſſeſſionem, monet ibidem Rebuffus *numer.* 20. „ Quia *Regius* non eſt ad hoc Notarius (ait) ſed tamquam privatus; & per Regem creatus eſt non ad hoc. "

Poſſet tamen Notarius Regius (ait *num.* 21.) ſi Presbyter induceret in poſſeſſionem Curatum, vel aliquem Proviſum, atteſtari de hac miſſione in poſſeſſio-

Digitized by Google

„ ſeſſionem, & probaret hæc miſſio: quia de his quæ fiunt ante eum atteſtari poteſt.

Clericus verò mittere volens aliquem in poſſeſſionem, debet inſpicere litteras collationis, ſuamque in iis expreſſam commiſſionem, eamque ſequendo dicere: „ Ego auctoritate Reverendi D. Epiſcopi N. & in vim litterarum collationis ab eo factæ, induco te in poſſeſſionem talis Beneficii N. (quod nominare debet) & univerſorum jurium & pertinentium dicti Beneficii, &c. “ Ita Rebuffus *num.* 24.

XI. Adhæc immiſſio in poſſeſſionem requirit, ut cum ipſa pronuntiatione formæ quædam externa ſymbola realiter adhibeantur; per quæ appareat, quòd proviſus poſſeſſionem accipiat; quæ ſymbola pro conditione Beneficiorum, & locorum conſuetudine varia ſunt.

XII. In Beneficiis Curatis ſeu Parochialibus ſolet dari poſſeſſio per ingreſſum Eccleſiæ: „ nam qui fundi poſſeſſionem adipiſci vult, introire fundum debet, non quamlibet ejus partem circuire, “ ait Rebuffus *num.* 26.

Secundò, per aſperſionem aquæ benedictæ. „ Ad Presbyterum enim & ad Curatum ſpectat aquam benedicere, & benedictam aſpergere, ut populus ea aſperſione ſanctificetur & mundetur, & ſic mundus ad altare veniat. “ Rebuffus ibid. *num.* 27.

Solet quoque addi oſculum majoris altaris; quia in majori altari debet celebrare Curatus, & pacem facere cum Deo, & orare pro populo ut Deo uniatur.

Tactus inſuper libri Miſſalis, vel Antiphonarii ſeu alterius libri Sacramentorum: qui in Beneficiis ſimplicibus eſſe ſolet ſymbolum poſſeſſionis. Canonici autem induci conſueverunt per aſſignationem loci in Capitulo, & Stalli in choro.

XIII. Hoc inſuper notandum; quòd ſi ingredi Eccleſiam nequeat, poſſit tunc etiam capi poſſeſſio per tactum peſſuli vel oſtii; imò aliquando accipitur poſſeſſio per aſpectum pinnaculi Eccleſiæ, uti tradit Rebuffus loco citato *num.* 34. & latiùs in præfatione ad Tractatum *de materia poſſeſſoria tom.* 3. *ad Conſtit. Regias*; poteſtque ſic adeptus poſſeſſionem agere poſſeſſorio.

Formulam adipiſcendi hoc modo poſſeſſionem exhibet Claudius Horry in tractatu de materiis Beneficialibus *pag.* 594. è qua videri poterit, quid hic obſervari debeat.

XIV. Clericus autem vel Notarius inducens in poſſeſſionem tantùm eſt nudus miniſter; ideòque non recipit cognitionem de juſtitia tituli vel collationis, nec differt mittere in poſſeſſionem: „ ſed poſteà Judex coram quo cauſa agetur, cognoſcet, & pars quæ eſt in poſſeſſionem miſſa impetrat litteras à Rege, vel à quibuſdam Seneſchalis, qui ad hoc poteſtatem habent: in quibus convenitur pars ad videndum proviſum manuteneri in poſſeſſione & ſaiſina, in qua eſt. Et pars ſe opponet, & jus eidem dicetur coram Seneſchallo, vel Ballivo: & baptizantur (ut Dicanici dicunt) contrariæ poſſeſſiones: & allegantur: poſteà producuntur tituli, & ſequeſtratur Beneficium, vel credentia conceditur. “ Hæc Rebuffus *num.* 43. & 44. latiùs verò de hac agendi forma infrà *par.* 3. agemus.

XV. Denique poſſeſſio poteſt capi etiam per procuratorem ſpeciale mandatum habentem. Idem ſpeciale mandatum ſignanter requiritur, quia prævię præſtari ſolet juramentum: quod præſtandum eſt *in animam* conſtituentis: quod ſine *ſpeciali* mandato fieri nequit.

XVI. Quemadmodum Vaſſallus ante inveſtituram tenetur ipſi Domino directo juramentum fidelitatis præſtare; ita jam pridem cautum fuit, ut Beneficiati, præſertim de Beneficiis Curatis proviſi, obedientiam ſuo reſpectivè Epiſcopo promittere, vel jurare teneantur.

„ Quando Presbyteri aut Diaconi per Parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere. *Lib.* 7. *Capitul. cap.* 466.

Hodie in ordinatione promittunt Presbyteri Epiſcopo ſuo *obedientiam & reverentiam*.

XVII. Proviſi de Eccleſiis Parochialibus hodie juxta Decretum Synodi P. II. Mechlinienſis ante admiſſionem ad poſſeſſionem hac formula jurare debent: „ Ego N. juro & promitto obedientiam, reverentiam, & honorem ſummo Pontifici Romano, ac R. Domino Epiſcopo N. eorumdemque ſucceſſoribus. Item juro & promitto Eccleſiæ meæ Parochiali de N. fideliter deſervire ſecundùm oneris illi annexi exigentiam, & in eo perſonaliter reſidere. Bona Paſtoratus vel Eccleſiæ meæ non alienabo; & indebitè alienata, quantùm in me erit, fideliter recuperare ſtudebo. Specificationem omnium fructuum Paſtoratus mei, cum debita deſignatione hypothecarum, limitum & terminorum, intra annum à feſto Nativitatis Sancti Joannis Baptiſtæ proximè venturo, Archipresbytero tradam; fructus anni, in quo me mori aut meam Eccleſiam dimittere continget, ſubjicio & obligo ad laudabilem deſervituram uſque ad feſtum Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, mortem vel dimiſſionem meam proximè ſubſecuturum. Sic me Deus, “ &c.

Hujus juramenti præſtandi obligationem renovavit Synodus D. Mechlinienſis anno 1609. *tit.* 16. *cap.* 1. vultque illud præſtari coram Archipresbytero & duobus teſtibus, ac inſuper Profeſſionem fidei juxta formam à Pio IV. præſcriptam; & utrumque ab eo præſtitum Archipresbyter in regiſtro ſuo annotabit, cum expreſſione diei & teſtium.

XVIII. Ex præſcripto hujus Diœceſanæ Synodi eodem titulo *cap.* 2. „ Adepturus deinceps quodcumque Beneficium non Curatum, præſtare debet juramentum coram Archipresbytero & duobus teſtibus, antequam poſſeſſio ei detur, quod ſpecificationem omnium fructuum ejuſdem ſui Beneficii cum deſignatione hypothecarum, limitum, & terminorum, intra ſex menſes Archipresbytero tradet, & dies præſtiti juramenti, & nomina teſtium, regiſtro Archipresbyteri exactè inſcribentur. “

Similis juramenti formula à Proviſis de Eccleſiis Parochialibus, vel ſimplicibus Beneficiis præſtandi, in omnibus paſſim Belgii Diœceſibus extat, & ante immiſſionem in poſſeſſionem exigitur.

XIX. Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* vult ut „ proviſi de Canonicatibus & Dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, non ſolùm coram Epiſcopo, ſeu ejus Officiali, ſed etiam in Capitulo idem (ſcilicet orthodoxæ fidei publicam profeſſionem) facere teneantur; alioquin prædicti omnes, fructus non faciant ſuos, nec illis poſſeſſio ſuffragetur. “

XX. De Canonicis *Collegiatarum* Eccleſiarum non loqui Synodum Tridentinam in hoc Decreto, agnoſcit Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 1. *cap.* 4. „ Quia tamen (ait) temporum calamitas, & invaleſcentium hæreticorum malitia cogit, ut nihil prætermittatur, quod ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præſidium videatur poſſe pertinere; mandamus ut omnes ac ſinguli Canonicatus, aut dignitates in Eccleſiis *Collegiatis* deinceps obtinentes faciant fidei profeſſionem, ſinguli in Capitulo ſuo, antequam reſidere incipiant. “

Verùm nec in hac Diœceſi Mechlinienſi in omnibus Eccleſiis Collegiatis hujus Decreti uſus viget; neque Canonici ante admiſſionem ad reſidentiam, publicam hanc fidei profeſſionem emittunt. Qui non uſus eò tolerabilior eſt, quòd hodie plerique ante adeptionem hujuſmodi Canonicatuum, eam profeſſionem in ſuſceptione Ordinis ſacri, vel Gradus Academici præſtiterint.

XXI. At Canonici tam Collegiatarum, quàm Cathedralium Eccleſiarum communiter jubentur ante adeptionem poſſeſſionis jurare, quòd Canonicum habeant ingreſſum, quòdque ſtatuta Capituli obſervabunt; bona quoque ac jura & privilegia pro poſſe tuebuntur, & conſervabunt, neque ſecreta Capituli revelabunt.

XXII. De hoc Canonicorum juramento loquens ſæculo præterito Synodus Colonienſis *parte* 3. *cap.* 19. deplorat, quòd „ ferè quotquot ſunt Cathedrales & Collegiatæ Eccleſiæ, ſuum habeant volumen peculiarium ſtatutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur ac creſcunt. Inter hæc reperias (ait) quàm plura, quæ *quæſtum* magis, quàm *pietatem* reſpiciant. “

Deinde ulteriùs dicit: „ Et quantumvis pleraque inter hæc *iniqua* reperias, adiguntur tamen omnes qui recens admittuntur, ut ad hujuſmodi ſtatutorum obſervationem (etiam penitus ignari quid contineant illa) citrà ullum delectum jurejurando ſe alligent: cùm tamen juramentum non debeat eſſe iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. “

Similiter Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 14. *de* *Re-*

Digitized by Google

Reformat. evidenter ſupponit, nonnumquam inter conſtitutiones, ſeu ſtatuta Capituli etiam à Sede Apoſtolica confirmata, reperiri nonnulla, quæ *ſimoniacæ labis*, aut *ſordidæ avaritiæ* ſuſpicionem habent.

XXIII. Quapropter meritò Proviſi de Canonicatibus priuſquam hujuſmodi Juramenta faciant, feriò & ſingillatim ſtatuta, quorum obſervantiam jurare debent, expendent, ne aliàs vel temerariè & ſine judicio jurent; vel iniqua juramento confirment.

XXIV. Prælati quoque aliique quibus Capitulorum directio incumbit, non immeritò hujuſmodi juramenta examinant, expenduntque, num ea quæ juranturr non tantùm per ſe ſint licita & honeſta; ſed inſuper, an pro temporum & locorum conditione obſervari queant.

Quare rectè ſtatuit Synodus Antverpienſis anno 1610. *tit.* 27. *cap.* 10. „Ut ſtatuta ſingulorum Capitulorum & juramenta ab admittendis ad Beneficia præſtari ſolita, & Decretis Concilii Tridentini conſentiant; exhibebuntur nobis omnia antiqua ſtatuta & juramenta examinanda, ut ſi quæ in iis fortè reperiantur ſupradicti Concilii Tridentini Decretis repugnantia, emendentur."

XXV. Et dein *cap.* 11. addit: „Hortamur autem in Domino omnes quos ea res concernit, ut revideant atque perpendant juramenta antiqua quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque munia præſtari ſolent, eo fine, ut quæ in uſum deduci non poſſunt, omittantur."

Optandum planè, ut juramenta, quæ ubique etiam in Academiis, admodum frequentia ſunt, & paſſim ſine nulla penè advertentia aut diſcuſſione, tamquam quædam formulæ nihil ſignificantes, à promovendis ad Officia & Gradus leguntur & emittuntur, revidrentur; atque ſuperflua, & quæ in uſum numquam deducuntur, neque deduci poſſunt; imò nec à jurantibus, nec exigentibus frequenter ſatis intelliguntur, omitterentur: eaque ſola conſervarentur, quæ publica neceſſitas, aut utilitas exigit: atque in veritate, judicio & juſtitia juraretur, tum ſedulò attenderetur.

XXVI. Nonnulli Prælati non contenti promiſſione Canonicæ obedientiæ, etiam *homagium* à Clericis ad Beneficia, aut Ordines promovendis exigebant; idque non abſimile ei quod Vaſſallus ratione feudi, & tamquam *homo* ipſius Domini directi, debet exhibere Domino directo; de quo, variiſque ejus ſpeciebus & formulis, quibus à Vaſſallo exhibetur Domino, latè agit Du-Cange in Gloſſario, verbo *Hominium*, ſeu *Homagium*.

XXVII. Hoc ex omnibus formulis præſtandi *homagii* evincitur, profeſſionem homagii tendere ad exhibitionem ſervitiorum temporalium; atque fidelitatem ſervandam in tuendis juribus, aut etiam vita temporali ipſius Domini. Proinde meritò jam pridem judicatum fuit, hujuſmodi Homagium à Clericis exigi non poſſe: imò pro ſpiritualibus hujuſmodi profeſſionem exigere, Simoniacum eſſe, creditum eſt.

„Indignum eſt, & à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum, ut pro ſpiritualibus facere quis *Homagium* compellatur," ait Pontifex in *Cap. fin.* ꝟ *de Regulis Juris.*

In vita S. Guillelmi Abbatis Diviſionis apud Bollandum ad 1. Januarii *cap.* 3. legitur; eum maluiſſe S. Ordinis ſucceſſionem differre, quàm aſſertione *juriſjurandi fidelitatem* Epiſcopo promittere: „Quis ſalubiter non poterat perpendere, ut pro his, quæ ſolius Dei imperio *gratis* præſtari debent, horum miniſtro ad alicujus firmandæ fidei aſſertionem ullo modo exhiberet."

XXVIII. Hæc de re ad quemdam Epiſcopum ſcribens S. Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis *Epiſtola* 42. oſtendit, plurimum intereſſe inter promiſſionem Canonicæ obedientiæ, & fidelitatis profeſſionem. „Si Abbas S. Benedicti (ait) de veſtro contemptu culpam ſuam recognoverit, & illam deinceps ſubjectionem promiſerit, quæ vobis Canonicè debetur, hortor & ſuadeo ut recipiatis: Sacramenta verò, & cætera quæ ad *mundanam* legem pertinent, propter amorem Regis miſſa faciatis: ut Religionem magis, quàm ſæcularem ambitionem vos ſectari cognoſcat. At ſi Abbas in tantam ſuperbiam intumuerit, ut ipſam quoque ſubjectionem *canonicam* vobis denegare contendat, ſuperbiæ, cui non parcit Deus, Dei ſervus quomodo pateat, neſcio."

Prælati, & Canonici qui nonnunquam à Beneficiatis, ſuiſque Vicariis exigunt ſervitia & obſequia temporalia, meritò perpendunt, an reipſa ſibi *Homagium* pro ſpiritualibus exhiberi non petant.

XXIX. Denique, ſicuti Dominus directus à novo Vaſſallo juſta conſuetudines feudorum exigere ſolet certa jura, quæ *Relivia* dici ſolent, ita jampridem Prælati nonnulli, item Archidiaconi, & Canonici in admiſſionem Beneficiatorum ad poſſeſſionem, ſeu inſtallationem jura aliqua ſibi ſolvi voluerunt: quam conſuetudinem tum à Pontificibus, tum Conciliis ſæpiùs reprobatam legimus.

XXX. In *Cap.* 9. ꝟ *de Simonia*, refertur ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. „Cùm in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod *gratis* receptum eſt, *gratis* impendi: *horribile* nimis eſt, quòd in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut *pro Epiſcopis vel Abbatibus ſeu quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſede, ſeu introducendis Presbyteris in Eccleſiam*, aliquid exigatur. Putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de *longa* invaluiſſe *conſuetudine* arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tantò graviora ſunt crimina, quantò diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & *vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis* aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, *portionem cum Giezi* ſe noverit habiturum: *cujus factum turpis muneris exactione imitatur.*"

Et Innocentius III. in *Cap.* 36. ꝟ *de Symonia*, reſcripſit Archiepiſcopo Cantuarienſi, ut „*pravam* conſuetudinem de ſua Provincia ſtudeat abolere, per quam pro inveſtitura, Archidiaconi *marcham* argenti; minores verò Decani *vaccam albam* ſibi dari poſtulant, vel certam ſolvi pecuniæ quantitatem."

XXXI. Plura in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta retuli in Tractatu de Simonia circa Beneficia *part.* 1. *cap.* 2. §. 3. ac una Decretum Concilii Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 14. *de Reform.* deteſtantis & reprobantis omnia quæ à Canonicis exiguntur à novis Canonicis convertenda in ſuum proprium commodum in admiſſione ad poſſeſſionem: quibus addi poteſt Decretum Synodi Audomarenſis anno 1585. *tit.* 12. *c.* 10. „In admiſſione novi Canonici ad poſſeſſionem nihil exigatur quod in pios uſus convertatur & à nobis probatum ſit; non pecunia, non prandium, non aliud quidvis quod in cæterorum Canonicorum commodum cedat, quacumque conſuetudine etiam immemorabili non obſtante."

Dein §. 4. retuli ex Spicilegio Dacherii Epiſtolam Honorii II. ad Epiſcopum, & Clerum Leodienſem, qua reprobat & *deteſtabilem* vocat conſuetudinem Patriæ Leodienſis exigendi per Decanos & Archidiaconos *determinatam pecuniam* de *inveſtituris* Eccleſiarum & Altarium.

Quandoquidem per Decretum Concilii Tridentini in textu relatum improbaretur conſuetudo quidquam exigendi, aut ex fructibus deducendi in collatione Beneficiorum, aut admiſſione ad eorum poſſeſſionem, Decretum hoc Gallis perplacuiſſe ſcribit Hiſtoricus Concilii Trident. *pag.* 689. Editionis Latinæ 1658. dicentibus, iis verbis tolli ſolutionem *Annatarum*: „Et ſanè (ait Hiſtoricus) qui ea conſideratè examinat, aliam iis ſenſum non temerè appinget, utcumque eventus oſtenderit, Romæ caput illud longè aliter intellectum eſſe."

XXXII. Hæc meritò perpendent, qui ſine ullo ſcrupulo, ſola conſuetudine ſe ſecuros exiſtimantes, jura etiam notabilia in admiſſione ad poſſeſſionem exigunt & extorquent: & niſi iis prævie ſolutis, poſſeſſionem dare renuunt, atque denegatione poſſeſſionis Proviſos ad dandum cogunt: qui indubiè nonnunquam ad redimendam vexam licitè ſolvant; tametſi exigentes forſan illicitè accipiant: ut hic applicari ſubinde queat illud Chriſti dictum: *Beatius magis eſt dare, quàm accipere.*

C A-

CAPUT III.

De Regula Cancellariæ de Annali Poſſeſſore.

1. *Quis primus Regulæ auctor; & quæ ejus origo.*
2. *Textus Regulæ exhibetur.*
3. *In Gallia recepta.*
4. *Quis præcipuus ejus ſcopus.*
5. *Habet locum in Proviſione Papæ, etiam motu* proprio *expedita.*
6. *Hæc regula locum habet, tametſi poſſeſſor ſit omni titulo deſtitutus.*
7. *An procedat in ſpoliatore: item in non habente titulum* coloratum.
8. *Non propterea incapaces fovenetur.*
9. *Quomodo contra intruſos procedi poſſit, non obſtante hac Regula.*
10. *Regula non habet locum in proviſionibus Ordinariorum.*
11. *Regula requirit* annalem *poſſeſſionem tempore impetrationis.*
12. *Debet eſſe* pacifica *poſſeſſio; & quæ talis habeatur?*
13. *Non deſinit eſſe* pacifica, *quia poſſeſſor nullos fructus percipit, etiamſi iis per ſententiam eſſet privatus.*
14. *Impetrans Beneficium annalis pacifici poſſeſſoris debet qualitatem & gradum poſſeſſoris, & tempus continuatæ poſſeſſionis exprimere: ſed quoad hoc Regulæ derogari ſolet.*
15. *Quoad tempus inſtituendæ & proſequendæ litis, Regula hic non obtinet.*
16. *Neque quoad ſolutionem expenſarum, intereſſe & mulctæ.*
17. *Quomodo intelligenda clauſula regulæ de nullitate proviſionis?*

I. PRimus hujus Regulæ auctor eſt Eugenius IV. uti notavit Gomeſius in præfatione hujus regulæ; eamque, ad imitationem Feudorum conditam credit. „ Jura enim Feudorum, quæ diſponunt, Vaſſallum *per annum* poſſidentem, ſciente & non contradicente Domino, inveſtitum præſumi debere, adeo quod ex tali poſſeſſione, ſine titulo contra Dominum ſe defendere poterit, certè potuerunt dare cauſam, ut ad ſimilitudinem illorum jurium de *annali* poſſeſſione in materia feudali loquentium, iſta Regula conſtitueretur: Nam diſpoſitio loquens de feudis, in Beneficiis Eccleſiaſticis trahitur & procedit, ut latè probat Decius in conſilio 76. “ Hæc Gomeſius loco citato.

II. Regulam, prout ab Eugenio IV. primum edita fuit, refert Gomeſius, cui à Julio III. nonnulla addita fuerunt; quam additionem ſubſequentes Pontifices retinuerunt, eaque formula hodie exprimitur, eſtque 35. inter Regulas Cancellariæ.

„ Item S. D. N. ut improbi lites exquirentium motus reprimantur, voluit, ſtatuit & ordinavit, quòd quicumque Beneficium Eccleſiaſticum tunc per annum immediatè præcedentem pacificè poſſeſſum, & quod certo modo vacare prætenditur, deinceps impetraverit; nomen, gradum & nobilitatem poſſeſſoris ejuſdem, & quot annis ipſe illud poſſederit, ac ſpecificam & determinatam, ex qua clarè poterit conſtare, quòd nullum ipſi poſſeſſori in dicto Beneficio jus competat, cauſam hujuſmodi impetrationis exprimere, & infra ſex menſes ipſum poſſeſſorem ad judicium evocari facere, cauſamque extunc deſuper infra annum uſque ad ſententiam diffinitivam incluſivè proſequi debeat & teneatur. Alioquin impetratio prædicta & quæcumque inde ſequuta nullius exiſtant firmitatis, & idem impetrans de damnis & intereſſe poſſeſſorem præfatum propterea contingentibus ei ſatisfacere; & ſi poſſeſſorem ipſum injuſtè, frivolè & indebitè moleſtare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri perſolvere Cameræ Apoſtolicæ ſit adſtrictus. Nec alius, quàm præmiſſæ vacationis modus, etiam per literas *Si neutri*, aut ſubrogationis, aut aliàs ſibi quoad hoc, ut Beneficium hujuſmodi ea vice conſequi, aut obtinere valeat, quomodolibet ſuffragaretur, illudque nullatenus in antea litigioſum propterea cenſeatur. Quod etiam extendi voluit ad impetrantes Beneficia Eccleſiaſtica cujuſcumque qualitatis per privationem & amotionem, vel aliàs propter commiſſa exceſſus crimina, vacantia vel vacatura, & ſimiliter ad impetrantes Beneficia tamquam vacantia per devolutionem. “

III. De hac Regula loquens Rebuffus, ait: „ Iſta Regula eſt utilis, & ſervatur in Francia; unde impetratio judicatur ſubreptitia & nulla, niſi exprimantur ſequentia: “ id eſt, quæ decernit Regula debere exprimi. In Praxi Benef. Parte 1. Gloſſa prima ad hanc Regulam.

IV. Regulæ hujus utilitatem, & receptionem in Regno Galliæ, nec ipſe Molinæus diffitetur, atque *num.* 83. ad Regulam *in Veriſimili notitia* edit. 1551. „ Non enim verum eſt quod vulgò putant, reliquas omnes regulas (*dictis quatuor exceptis*; ſcilicet, *de Infirmis reſignantibus*, *de Veriſimilis Notitia*, *de Publicandis Reſignationibus*, & Regula Cancellariæ *de Idiomate*) prorſus inutiles & ſpernendas eſſe. Quatenus enim jus commune, vel ordinarium juvant, rationabiliter admittendæ ſunt, & in cauſis decidendis uſurpandæ, quominùs à jure communi, & diſciplina Eccleſiaſtica recedatur; præſertim regula de *Annali poſſeſſore*. Eſt enim lata contra involatores illos alienorum Beneficiorum, litiumque artifices, quos *Devolutarios* vulgò vocant. Ideò in omni foro, etiam in hoc Regno omninò practicanda eſt. “

Quod aſſerit Molinæus, hanc regulam conditam eſſe contra *involatores* alienorum Beneficiorum, ac rurſus *n.* 88. regulam hanc dumtaxat reſpicere *odium impetrantium*, ipſa initialia verba regulæ ſatis probant. *Ut improbi lites exquirentium motus reprimantur.*

V. Hinc ulteriùs cum Rebuffo *gloſſa* 8. infert Molinæus *num.* 84. regulam procedere, etiamſi Papa *motu proprio* conferat; idque etiamſi conſtet deeſſe ſupplicationem & favorem impetrantis, & ſic eſſe *verum motum proprium*. „ Quia cùm hæc regula lata ſit publicæ utilitatis cauſa, & ad fraudes, & lites repellendas, non cenſetur Papa velle derogare, etiam clauſula *motus proprii* appoſita, quæ nihil operatur contra mentem veriſimilem concedentis. “

VI. Quin & hinc conficiunt, quòd tametſi Poſſeſſor annalis eſſet *ipſo jure* privatus per Extravagantem *Execrabilis*, ob Beneficiorum incompatibilitatem, equidem defendatur per hanc regulam contra impetrantem, ſi per annum poſſedit, ſive ante, ſive poſt illam privationem, ſive computatis extremis, anni tamen *continui*: & ita in privato per *non promotionem* juxta *cap.* LICET CANON *de Elect. in* 6. teneri & judicari in Rota Romana aſſerit Gomeſius *quæſt.* 55. „ Si tamen (ait Molinæus *n.* 88.) per annum pacificè ante impetrationem adverſarii poſſederit, quod ſufficit in odium impetrandum Beneficia Poſſeſſorum viventium: quia regula iſtud odium dumtaxat reſpicit, nec requirit Canonicum titulum, nec bonam fidem poſſeſſoris. Et ita generaliter tenendum, & judicandum eſt. “

Idipſum aſſerit Rebuffus, qui & *Gloſſ.* 3. ait, quòd ſi etiam hæreticus, vel ſimoniacus poſſederit per annum, equidem ſervanda ſit regula. Idem de Poſſeſſoribus Beneficiorum alio ex capite inhabilibus, poſt Gomeſium aſtruit Molinæus *num.* 92.

VII. Imò *num.* 90. aſſerit, regulam prodeſſe quoque ſpoliatori, non quidem contra ſpoliatum, ſed contra alium devolutarium impetrantem poſt annum pacificæ poſſeſſionis. „ Quin & procedit in eo qui facto ſuo voluntario ab hoc ordinato ſeſe privaverit Beneficio, puta reſignando, & tamen remanſit in poſſeſſione, quia ſi tertius ſciens reſignatarium, qui nunquam poſſeſſionem effectualem cepit, incapacem eſſe, vel deinde civiliter vel naturaliter mortuum; vel repudiaſſe caſu quo reſignatio facta ſit in forma ſecundi, vel tertii gradus, adhuc poteſt Poſſeſſor contra eum ſe tueri hac regula, ſive ante reſignationem, ſive poſt, ſive tam ante, quàm poſt, per annum pacificè poſſeſſioni incubuerit, tempore datæ impetrationis à Papa vel Legato, ut etiam Gomeſius q. 57. ex longæva interpretatione Rotæ, quam ita indiſtinctè tenere & judicare refert, & bene. Quia

„ lex

Digitized by Google

„ lex impetrantes Beneficia viventium poſſeſſorum mul-
„ tum abhorret.

Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 2. *tit.* 6.
Deſin. 15. judicatum fuiſſe, hanc Regulam tueri Poſſeſ-
ſorem, qui nullum titulum profert, ne *coloratum* qui-
dem; non ita verò regulam de *trienali*.

VIII. „ Nec propterea (ait Molinæus *n.* 92.) inca-
„ paces foventur: cùm eorum Beneficia liberè impe-
„ trari poſſint ab Ordinariis, qui etiam ſecuta devolu-
„ tione ad ſuperiores, poſſunt eos cauſa cognita extru-
„ dere, & quibus hæc cura imminet. Juſtiùs enim ſol-
„ licitudinis cura cuique relinquitur, quàm violatori-
„ bus illis janua aperiatur.

IX. Et *n.* 88. poſtquam notaverat regulam hanc non
in favorem poſſeſſorum, ſed *odium* impetrantium Bene-
ficia viventium, editam eſſe, tamquam conſequens in-
fert: „ Nec proinde defenduntur intruſi vel aliàs titu-
„ lo ſuo privati, contra quos inquirere debent Ordi-
„ narii, qui etiam liberè etiam vacantia de jure tantùm
„ conferre poſſunt, & ab eis ſine forma hujus regulæ
„ etiam ſub clauſula *quovis modo*, impetrare licet, ut
„ dixi in regula de Publicandis *n.* 152. quamvis poſ-
„ ſeſſor nequeat deturbari, niſi cauſa cognita *Cap.* Li-
„ cet Episcopus *de Prab. in* 6. & ſi hæc regula facta
„ eſt odio impetrantium Beneficia poſſeſſorum, & ad
„ hoc Romam vel Legationem currentium; & in favo-
„ rem Ordinariorum. Magis enim reſpicit, & tuetur fa-
„ vorem & libertatem Ordinariorum, quàm poſſeſſo-
„ rum & intruſorum, etiam annalium, quos in jure
„ communi reliquit, in quantum via ordinaria & ab
„ Ordinariis providetur.

X. Regula igitur non habet locum in Ordinario, uti
notavit Gomeſius *q.* 9. „ Quia impetratio ab Ordinario
„ (ait) contra annalem poſſeſſorem non videtur ita dam-
„ nanda, aut calumnioſa, ſicut illa quæ obtinetur à Pa-
„ pa; ideò minus punienda. Ratio eſt, quia Ordina-
„ rius quando confert impetranti Beneficium annalis poſ-
„ ſeſſoris, jam habet vel habere præſumitur certam no-
„ titiam illius poſſeſſoris, cùm viſitare ſoleat ſingulis
„ annis oves ſuas, & teneatur titulos poſſeſſorum per-
„ ſcrutari, ut dixit text. in *c.* Ordinarii *de Offic. Or-
„ din. lib.* 6. Et tradit Felin. in cap. ad aures in xvi.
„ concluſione de reſcript. Et ideo conferendo ſimplici-
„ ter alteri Beneficium, præſumitur annalem poſſeſſo-
„ rem tamquam titulum non habentem negligere, ex
„ quo melius cognoſcit perſonas ſuæ Diœceſis quàm
„ Papa, ut dicit Gl. in *Clem. de Offic. Ordin.* Et pro-
„ pter hanc cauſam nulla præſcriptio etiam triennalis
„ currit contra Ordinarium, quominus poſſit remove-
„ re poſſeſſorem carentem titulo, ut tradunt omnes,
„ & ibi latiùs Felin. in *c.* Licet Heli. *de Simonia*,
„ & eſt expreſſum in Concilio Baſilienſi, *tit.* de pacif.
„ poſſ. Et ideò impetrans ab Ordinario, propter iſtam
„ rationem non præſumetur moleſtator, nec impro-
„ bus litigator. Secus tamen erit dicendum in impe-
„ trante à Papa, qui præſumetur injuſtus impetrans &
„ moleſtator, ſi non reſervat iſtam regulam, ex eo,
„ quia Papa in dubio non intendit concedere gratiam
„ contra annalem poſſeſſorem, non facta mentione
„ iſtius regulæ: quia non habet, nec præſumitur ha-
„ bere, ſicut Ordinarii, notitiam poſſeſſorum orbis ter-
„ rarum, ob varias occupationes rerum, propter quas
„ multoties non concedenda concedit.

XI. Ut regula obtineat, requiritur, ut Beneficium fue-
rit poſſeſſum per *annum*, ſcilicet *integrum & continuum*;
idque *tunc immediatè præcedentem*, ut ait Regula: hoc
eſt, tempore *impetrationis*, quemadmodum rectè notat
Rebuffus *Gloſſ.* 4. & 5. „ Unde ſi nunc poſſederit per
„ *ſex* menſes (ait Rebuffus &) poſtea alius demum
„ primus per alios ſex menſes, non habebit locum hæc re-
„ gula, per hoc verbum, *immediatè præcedentem*.

XII. Non ſufficit per annum immediatè præceden-
tem poſſediſſe; ſed requiritur poſſediſſe *pacificè*, id eſt,
ſine lite & controverſia, ait Rebuffus *Gloſſ.* 6. addit-
que: „ ideoque citatus etiam nulliter dummodo pro-
„ ceſſus ſit introductus, non dicitur pacificè poſſi-
„ dere, quia non ſine lite & controverſia poſſedit. „
Idque ſive lis fuerit in petitorio ſive poſſeſſorio: dum-
modo non ſit ſuper juribus aut appendicibus Beneficii,
quæ magis redderent illud pacificum; ſed ſuper *titulo*
Beneficii; uti loquitur Molinæus *n.* 100.

XIII. Quapropter poſſeſſor non deſinit eſſe *pacifi-
cus*, licèt nullos fructus percipiat; imò tametſi fortè
ob crimen aut ſuſpicionem criminis ipſius poſſeſſoris
fructus ſequeſtrentur, aut etiam per ſententiam prive-
tur, modò tamen nulla ei ſuper *titulo* lis aut contro-
verſia moveatur, aut mota ſit.

XIV. Quando ergo quis in Romana Curia impe-
trare vult Beneficium annalis pacifici poſſeſſoris, tam-
quam de jure *vacans*, debet imprimis juxta tenorem
Regulæ exprimere *nomen, gradum, nobilitatem* poſſeſ-
ſoris: Item *quot annis* poſſederit. „ Verùm, hodie in
quacumque impetratione, ſive per obitum, ſive per "
reſignationem, ſive certo modo, ſive ſint proviſio- "
nes *Perinde valere*, *Si neutri* & ſimiles, huic pri- "
mæ parti regulæ derogari ſolet, quoad ſcilicet ex- "
preſſionem gradus, nobilitatis & temporis, quo poſ- "
ſedit is, cujus Beneficium impetratur. Ita Chokier "
ad hanc Regulam *n.* 43. Et Pater Hunnoidus Plet- "
tenbergius in *Notitia Congregationum*, in notis ad "
hanc regulam *n.* 4. idipſum notat, additque *Ideoque*
quoad hoc derogatum eſt huic regulæ. "

XV. Vult inſuper regula, quòd impetrans „ infra
ſex menſes ipſum poſſeſſorem ad judicium evocari "
faciat, cauſamque ex *tunc* deſuper infrà *annum* uſque "
ad ſententiam diffinitivam incluſivè proſequi debeat "
& teneatur. " At quoad evocationem poſſeſſoris ad
judicium infra *ſex menſes*, regula in Francia non ſer-
vatur, teſte Rebuffo *Gloſſa* 14. „ & in hoc Regno
Franciæ ſufficit (ait) intra annum agere poſſeſſo- "
rium coram Judicibus Regiis. "

Quoad alteram partem, ſcilicet proſecutionem cau-
ſæ infra annum uſque ad diffinitivam, notat Rebuffus
Gloſſa 15. quòd regula dicat, Proſequi *debeat*, non
dicat *finiri*: quia hoc non eſt in partis poteſtate ſem-
per, ſed interdum judicis, & ſufficit quòd non ſtet
per partem. Deinde ſubjungit: „ Non vidi tamen ob
hoc Beneficium amitti in Francia, ubi proceſſus ſunt "
longiſſimi. Solent tamen impetrantes quandoque à "
Papa prorogationem impetrare: quod rarum eſt in "
hac patria, cùm in hoc non ſervetur. Quod de "
Regno Franciæ hic monet Rebuffus, id & in Bel- "
gio ſervatur; neque in Belgio eſt ullus hujus Regu- "
læ uſus, quatenus proceſſum judicialem concernit, "
vel formam futuræ inſtantiæ præfigit. "

XVI. Similiter quod Regula ſtatuit, ut „ idem im-
petrans de damnis & intereſſe poſſeſſorem prædictum "
propterea contingentibus ei ſatisfaciat, & ſi poſſeſſo- "
rem ipſum injuſtè, frivolè, & indebitè moleſtare re- "
pertus extiterit, quinquaginta florenos auri perſolve- "
re Cameræ Apoſtolicæ ſit adſtrictus, " nec in Gallia
nec in Belgio per omnia ſervatur. Nam Judices Regii
cognoſcentes de poſſeſſorio non ſolent victum condem-
nare ad *mulctam*; uti etiam obſervat Rebuffus *Gloſſ.*
18. ad expenſas verò & intereſſe etiam in Beneficiali-
bus, ſi à parte petantur, condemnare ſolent; etiam
extra caſum hujus Regulæ.

XVII. Quòd autem dicit Regula quòd ſi non ſint
expreſſa exprimenda, *impetratio & quæcumque inde
ſecuta nullius exiſtant firmitatis*, ſic intelligi oportet,
quòd annalis pacificus poſſeſſor poſſit excludere impe-
trantem ob non expreſſionem requiſitorum, *non ratio-
ne ſuæ poſſeſſionis annalis, ſed ſubreptionis*, ait Re-
buffus *Gloſſa* 16. Et uti rectè etiam notat Molinæus,
num. 103. „ Hæc Regulla nullo modo fovet Poſſeſſo-
rem: quia non impedit illum deturbari per impe- "
trantem à Papa vel Legato ſervata forma: nec ali- "
ter jus impetrantis corroborat: meritò non requirit "
titulum coloratum, nec aliam qualitatem poſſeſſo- "
ris. "

CAPUT IV.

De Regula Cancellariæ de *Triennali poſſeſſore*.

1. *Regula hæc deſumpta eſt ex Decreto Concilii Ba-
ſilienſis: & poſteriores Pontifices eam vix mu-
tarunt.*
2. *Cur in Regula mentio non fiat Concilii Baſilienſis:
& quomodo in Gallia recepta.*
3. *Decretum Concilii prodeſt ad elucidationem Regulæ.*
4. *Refertur textus Regulæ.*

5. *Decretum Concilii Baſilienſis prout Sanctioni Pragmaticæ eſt inſertum,*
6. *Requirit Regula, uti & Decretum poſſeſſionem triennalem,*
7. *Triennium debet eſſe completum,*
8. *Inſuper requiritur* continuum,
9. *Tempus prædeceſſoris an proſit ſucceſſori?*
10. *An in eodem tempore poſſeſſionis conjungi queant?*
11. *Quomodò probetur triennium fuiſſe* continuum,
12. *Poſſeſſio triennalis debet eſſe* pacifica.
13. *Quid juxta Decretum Baſilienſe exigatur, ut poſſeſſio ſit non* pacifica,
14. *Turbatus ab uno, videtur inſpecto tenore Regulæ turbatus quoad omnes.*
15. *Secus inſpectis verbis Decreti Baſilienſis; hocque in Gallia ſervatur.*
16. *Videtur ſenſus Regulæ hac in parte trahendus ad ſenſum Decreti.*
17. *Qui obſtante recredentia per triennium ſine moleſtatione poſſedit, cenſetur triennalis pacificus.*
18. *Requiritur cum pacifica triennali poſſeſſione titulus ſaltem* coloratus.
19. *Quis dicendus titulus* coloratus, *clarius in Regula, quam in Decreto exprimitur,*
20. *Titulus* coloratus *dupliciter conſiderari poteſt.*
21. *Qui ſint tituli* non colorati; *& cui incumbat probatio circa titulum?*
22. *Debet toto triennio adfuiſſe titulus* coloratus.
23. *Quare potiùs hæc regula requirat titulum* coloratum, *quàm Regula de* Annali.
24. *Poſt pacificam* triennalem *poſſeſſionem Poſſeſſor moleſtandus non eſt,*
25. *Fallit ſi agere impeditus fuerit; & quomodo de hoc impedimento proteſtandum?*
26. *An inter legitima impedimenta referenda minor ætas?*
27. *An Reſignatarius Poſſeſſoris triennalis pacifici poſſit moleſtari?*
28. *Si poſt triennium moleſtetur pacificus Poſſeſſor, quomodo agendum.*
29. *Hoc intelligendum de moleſtatione privatorum.*
30. *Nec Regula, nec Decretum Baſilienſe vult, Beneficia ſine titulo, etiam poſt triennalem poſſeſſionem, retineri.*
31. *Triennalis poſſeſſio non impedit, aliquem poſſe Beneficio ſic poſſeſſo privari,*

§. REgulam hanc habuiſſe originem à Decreto quodam Concilii Baſilienſis, notant omnes paſſim Commentatores; monetque Gomeſius in præfatione ad hanc regulam, ex hoc Concilii Baſilienſis Decreto, eam ferè *ad verbum* tranſcriptam, paucis omiſſis, additis vel immutatis,

Inſuper obſervat Gomeſius ibidem, eam à poſterioribus Pontificibus vix fuiſſe mutatam; niſi quòd Adrianus VI. pauca quædam, ad extinguendas moras quæſtiones, addiderit, quæ ibi deſignat Gomeſius,

II. Quamvis autem ex dicto Decreto Regula ſit deſumpta, nulla tamen illius in regula mentio occurrit; „ quia Summi Pontifices authoritate illius uti noluerunt, ne ſic tacitè (Concilium Baſilienſe) approbare viderentur, „ ait Gomeſius.

Econtrà in Gallia, hæc regula non eſt recepta tanquam Regula Cancellariæ Romanæ, ſed tamquam Decretum Concilii Baſilienſis, inſertum Sanctioni Pragmaticæ, & confirmatum per Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. uti monet Gulielmus Noyerius in notis ad praxim Curiæ Romanæ Perardi Caſtelli *pag.* 38. *edit.* 1693.

III. Interim cùm Decretum Baſilienſe originem huic regulæ dederit, non dubium quin ad elucidationem regulæ non parùm Decretum illud conferre queat, atque ſupplere ea quæ forſan in regula deſiderari, vel dubia eſſe poſſent,

IV. Regula hodie 36. exprimitur his verbis: „ Item „ ſtatuit, & ordinavit idem D. N. quòd ſi quis quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica, qualiacumque ſint, abſque ſimoniaco ingreſſu ex quovis titulo, Apoſtolica vel ordinaria collatione aut electione, & electionis hujuſmodi confirmatione, ſeu præſentatione & inſtitutione illorum, ad quos Beneficiorum hujuſmodi collatio, proviſio, electio & præſentatio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinet, per triennium pacificè poſſederit (dummodò in Beneficijs hujuſmodi, ſi diſpoſitioni Apoſtolicæ ex reſervatione generali in corpore Juris clauſa, reſervata fuerint, ſe non intruſerint) ſuper eiſdem Beneficiis taliter poſſ. (iis moleſtari nequeat, necnon impetrationes quaslibet de Beneficiis ipſis ſic poſſeſſis factas, irritas & inanes cenſeri debere decrevit, antiquas lites ſuper illis motas penitus extinguendo. „

V. Decretum Concilii Baſilienſis prout inſertum eſt Pragmaticæ Sanctioni, diciturque Decretum *de Pacificis Poſſeſſoribus*, & è quo regula deſumpta eſt, hoc tenore expreſſum eſt: “ Quicumque non violentus, ſed habens coloratum titulum, Pacificè & ſine lite Prælaturam, Dignitatem, Beneficium, vel officium triennio proximo hactenus poſſedit, vel in futurum poſſidebit, non poſſit poſteà in petitorio vel poſſeſſorio à quoquam etiam ratione juris noviter impetrati, moleſtari, excepto hoſtilitatis caſu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari, & juxta Concilium Viennenſe illud intimare teneatur. Lis autem hoc caſu quoad futuras controverſias intelligatur, ſi ad executionem citationis, juriſque ſui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſervationem, proceſſum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis ſine titulo Beneficium poſſideat. Quòd ſi talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere, vel huic (ſi ſibi videatur) niſi ſit intruſus, ſeu violentus, aut aliàs indignus, vel alteri idoneo provideant, ”

VI. Sive verba regulæ, ſive Decreti attendantur, manifeſtum eſt, intentionem auctorum ſive conditorum fuiſſe, ut *pacifici* triennales Beneficiorum poſſeſſores haud facilè vexentur aut moleſtentur; ſed pro veris & Canonicis Beneficiorum Poſſeſſoribus reputentur, niſi ſe in Beneficia vel intruſerint, vel per Simoniam intraverint: ipſeque titulus ſaltem *coloratus* cum pacifica triennali poſſeſſione concurrens, pro vero titulo habeatur,

VII. Imprimis ergo requiritur, tam ex regula, quàm Decreto, ut quis poſſederit Beneficium *triennio proximo*, ut habet Decretum; vel ut exprimitur in Regula, *per triennium poſſederit*; id eſt, *completum & conſummatum*, ut loquitur Gloſſa Pragmatica *pag.* 422. editionis Pariſienſis anno 1666. ubi & notat ex Joanne Andrea, aliiſque, „ quòd ubicumque lex tempus certum requirit, quòd intelligatur *completum & de momento ad momentum*, niſi aliud lex declaret, vel ſimus in favorabilibus, „

VIII. Nec tantùm completum, ſed & *continuum* triennium poſſeſſionis exigitur; nam præpoſitio, *per*, denotat omnimodam continuationem. Et *continuum* triennium requiri aſſerit Rebuffus *in Tract. de Pacificis Poſſeſſoribus, n.* 320.

IX. Hinc infert *n.* 323. quòd tempus prædeceſſoris non poſſit hic juvare ſucceſſorem; eò quòd tempora poſſeſſionis conjungi nequeant; nec *unum continuum* efficere: quia ſicut in bonis Eccleſiæ non ſucceditur jure hæreditario; ita nec in titulo Beneficii, qui debet haberi a Superiore, ſuccedetur, ait Rebuffus, Aliud eſt in profanis, in quibus jus ſeu titulus poteſt in ſucceſſorem transferri; & ita tempora poſſeſſionis conjungit & continuat; & ita deciſum fuiſſe in Rota Romana teſtatur Gomeſius ad hanc Regulam *quæſt.* 20. Quin & credit Rebuffus *n.* 324. quòd tempora non conjungerentur, licèt ſucceſſor eſſet *ſurrogatus* in jus & poſſeſſionem alterius.

X. Imò ſi quis poſt *biennalem* poſſeſſionem reſignaſſet Beneficium, poſtmodum autem cognita invaliditate reſignationis reverſus ad Beneficium, poſſediſſet per *annum*, inſpecta ſtricta juris ratione, ob interruptam poſſeſſionem, hac regula juvari non poterit, ait ibid. Rebuffus; licèt contraria opinio æquaei videatur. Et quia, uti notat *num.* 328. non eſt prohibita acceſſio „ temporis in uno & eodem, etiam in Beneficialibus, licèt in diverſis ſecus. „

XI. Ad probandum tamen triennalem poſſeſſionem fuiſſe *continuam*, ſufficit probare extrema, id eſt, principium primi anni & finem tertii; quia poſſeſſio „ præſumitur continuata; „ ait Probus in addicione 18. ad Gloſſam Pragmaticam *pag.* 419. niſi probet actor poſſeſſionem fuiſſe interruptam.

XII. Non ſufficit per triennium *completum & continuum*

num poſſediſſe, ſed inſuper requiritur ut *pacificè* poſſederit; id eſt, ſine lite & controverſia, ſive in poſſeſſorio, ſive petitorio; quemadmodum capite præcedenti expoſitum fuit.

XIII. „ Lis autem hoc caſu quoad futuras controverſias intelligatur (ait Decretum Baſilienſe) ſi ad executionem citationis, juriſque ſui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium obſervationem proceſſum fuerit.

Ad hæc verba notat Gloſſa Pragmatica *pag.* 434. Ut dicatur Beneficium litigioſum tria requiruntur. „ Primò, quòd emanaverit citatio executata. Secundò, quòd titulus agentis fuerit in judicio competenti parti adverſæ exhibitus. Tertiò, quòd omnes dilationes ordinariæ juris vel ſtyli, quæ dantur ad litem conteſtandam, ſint elapſæ ante triennium.

Notat tamen ibidem Probus *num.* 3. „ Si non ſint lapſæ (dilationes) quia per partem adverſam ſtetit, ut quis ſuo dolo, aut malitia, vel cavillationibus, aut ſubterfugiis, fecit quod non ſunt lapſæ, quod regulis vulgatis eſt firmatum, aliàs eſſet in poteſtate adverſarii, quòd præſcriptio triennalis non interrumperetur.

Vide etiam Zypæum *Reſp.* 3. *de Præbendis n.* 4. ubi ſcribit, per illa allegata verba aliud non velle Concilium, quàm conteſtationem, aut aliam diligentiam, quæ fieri potuerit ex circumſtantiis & judicis arbitrio.

XIV. Quærit Gomeſius *quæſt.* 22. utrum interruptio pacificæ triennalis poſſeſſionis, facta ad citationem unius proſit aliis; reſolvitque affirmativè, & ita tenere Rotam Romanam aſſerit.

Sed quid, ſi quis ante completum *triennium* litigaverit contra unum, an poſt *triennalem* poſſeſſionem poſſit etiam moleſtari ab alio, qui intra triennium non moleſtavit, adeoque reſpectu unius fuit in pacifica poſſeſſione? Inſpecto tenore regulæ, apparet, quòd nequidem adversùs hunc tertium poterit hujuſmodi *triennalis* poſſeſſor ſe tueri: quia regula requirit, ut per *triennium pacificè* poſſederit: dicitque Gomeſius *quæſt.* 22. quòd invaluerit iſta opinio in Rota, quòd Beneficium ſemel litigioſum, *cum uno*, efficitur litigioſum, ſeu verius, *non pacificum* quoad omnes alios. Rationem allegat Gomeſius: „ Quia ſicut in præſcriptione civili requiritur bona fides tamquam unum ſubſtantiale; ita in hac triennali requirit Regula pacificam poſſeſſionem pro forma ſubſtantiali. Quo ſtante, ubi aliquis citat pacificum poſſeſſorem, clarum eſt, quòd per illam citationem deſinit eſſe pacificus: & per illam citationem extinguitur unum ex ſubſtantialibus requiſitis in iſta regula, videlicet pacifica poſſeſſio.

XV. At Rebuffus magis attendens praxim Galliæ, & Decretum Pragmaticæ Sanctionis ſive Concilii Baſilienſis, dicit: Quòd licèt quis litigaret adversùs unum per triennium, & adversùs alios non, quòd poſt triennium non poterit ab aliis moleſtari: quia fuit pacificus quoad alios. Et quia textus Decreti dicit quem non poſſe venire poſt triennium, niſi alleget impedimentum, & proteſtetur intra triennium: ergo vult (ait Rebuffus) ut pacificè poſſideat adversùs illum qui non eſt proteſtatus; qui non fuit impeditus agere, ſi non moveat litem, non poterit poſtea agere, & iſta eſt *Praxis indubitata Regni*, juri & rationi conformis. Ita Rebuffus *n.* 200. & rurſus *n.* 363. ita ſæpius judicatum teſtatur.

Turbationem civilem ſive judicialem non interrumpere poſſeſſionem pacificam, niſi tantùm reſpectu turbantis ex Rebuffo in textu notatum fuit: quod etiam probat Molinæus ad Regulam de publicandis reſignationibus *n.* 355. dum nimirum poſſeſſor, duntaxat *civiliter*, turbatus fuit: ſed ſi *naturaliter* de ſua poſſeſſione fuerit deturbatus, ſuſtinet, hanc turbationem nocere quoad *omnes*, Quod & Georgius Lovetius in notis ad citatum locum Molinæi obſervavit: „ Quia (ait) *naturalis* interruptio, quæ de facto poſſidentem de poſſeſſione dejicit, omnibus prodeſt, impedit poſſidentis præſcriptionis continuationem: civilis autem, quæ poſſeſſionis continuationem de facto non impedit, prodeſt tantùm interrumpenti ad juris conſervationem.

XVI. Cùm Regula ex Decreto fuerit deſumpta, atque tam Decretum, quàm Regula ad lites ſuper Beneficiis, per quas cultus divinus, & Eccleſiarum cura negligitur, aliaque innumera incommoda oriri ſolent, minuenda & amputanda ſint compoſita, non apparet, cur non eumdem ſenſum ipſi Regulæ dare liceat; cumque *pacificè* poſſidere non cenſeamus reſpectu illius, qui per triennium tacuit: cùm Regula contrarium expreſsè non dicat. Vide Zypæum *Reſp.* 3. *de Præbendis n.* 7.

XVII. Inſuper refert Rebuffus, non ſemel per Arreſtum Parlamenti judicatum, „ quòd ſi adjudicata recredentia adverſarius taceat per *triennium*, & permittat poſſidere partem adverſam, non poterit Poſſeſſor poſt triennium, etiam à parte adverſa moleſtari ſuper poſſeſſorio.

XVIII. Præter triennalem pacificam poſſeſſionem requirit Decretum Concilii Baſilienſis, ut poſſeſſor ſit *non violentus*, ſed habens *coloratum titulum*; vel ut exprimit Regula, Beneficium „ ſine Simoniaco ingreſſu, ex quovis titulo Apoſtolico vel ordinaria collatione, & electionis hujuſmodi confirmatione, ſeu præſentatione & inſtitutione illorum, ad quos Beneficiorum hujuſmodi collatio, & proviſio, electio & præſentatio ſeu quævis alia diſpoſitio pertinet, per triennium pacificè poſſederit.

Notat Gomeſius *quæſt.* 26. quòd licèt Regula non exprimat an *verum*, an *coloratum* duntaxat titulum requirat, „ ſatis tamen appareat requirere ſolum *coloratum*, ex Decreto Concilii Baſilienſis, à quo ſecundùm communem opinionem habuit originem iſta Regula; in quo Concilio expreſsè dicitur, quòd ſufficit quòd Poſſeſſor *triennalis* habeat titulum *coloratum*. Imò Regula iſta indiſtinctè loquens, debet capere interpretationem à matrice & à fonte.

XIX. Sicuti ipſa Regula interpretationem aliquam accipere poteſt à Decreto tamquam matrice & fonte; ita in nonnullis Decretum à Regula explanationem accipit: ac ſignanter, ut intelligatur, quis *coloratum* titulum habere dicendus ſit: quod clarioribus terminis Regula expreſſit; quemadmodum notavit Rebuffus: qui inquirens quis dicendus titulus *coloratus*, ait *num.* 43. „ Et brevi dicendum eſt coloratum dici titulum, dum tamen quis ex Apoſtolica vel ordinaria collatione, aut electione, aut electionis hujuſmodi confirmatione, ſeu præſentatione & inſtitutione illorum ad quos Beneficiorum hujuſmodi collatio & proviſio, electio & præſentatio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinet, obtineat, ut declaratur in regula 33. Cancell. licèt ob aliquod vitium titulus non dicatur juſtus.

Cùm in Regula de triennali poſſeſſione duntaxat excipiatur reſervatio clauſa in *corpore juris*, quæ collationem obtentam ab Ordinario impedit, quominus obtineat vim tituli colorati, uti in textu notatum eſt, rectè concludit Melchior Paſtor Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *tit. finali n.* 2. „ Quòd licèt Beneficium conceſſum, ſit reſervatum generaliter aut ſpecialiter in gratiam alterius Collatoris, vel Mandatarii, aut Indultarii, collatio facta ab Ordinario in gratiam alterius ſit *colorata*; Nam in Beneficiis reſervatis Ordinarius retinet *habitu* jus conferendi, initio inſpecto, & reſervationi cenſetur derogatum, beneficio hujus Regulæ.

Hinc ulterius infert *n.* 12. „ Hoc jure Proviſus ab ordinario de Beneficio familiaris aut domeſtici alicujus Cardinalis, eidem reſervato Indulto generali contra adverſarium ab eodem Cardinali poſtea proviſum, uti poteſt hac Regula, ſi per triennium pacificè poſſederit.

Idem de cæteris reſervationibus, indultis, & privilegiis generaliter aut ſpecialiter conceſſis Prælatis aut Capitulis; dici poteſt, non obſtantibus clauſulis derogatoriis irritantibus in Privilegio vel Indulto contentis: nam per illas clauſulas exceptio hujus Regulæ non excluditur,

Subditque & *n.* 13. quòd „ idem jus in Gallia Principes ſibi præſcripſerint: nam cùm olim jus Regaliæ ab hac Regula eſſet licitum, ut ab aliis Regulis Cancellariæ, & Conſtitutionibus Pontificiis formam Proviſionum beneficialium præſcribentibus, & reſervatio Beneficii vacantis in Regalia duraret triginta annos, ut Conſtitutione Ludovici XII. ſtatutum fuerat, ut notat Rebuffus ad eandem Regulam, & Papon in ſua Collectione Placitorum *lib.* 3. *n.* 1. tan-

„ dem placuit Henrico IV. felicis & immortalis memoriæ, Edicto anni 1606. hanc Regulam in Regalia admittere, & Proviſum ab Ordinario poſt triennium pacificæ poſſeſſionis contra Regaliſtam fieri ſecurum.

XX. Ulterius pro intellectu regulæ quoad titulum *coloratum* monet Gomeſius *quæſt.* 27. advertendum diligenter, dupliciter poſſe conſiderari titulum *coloratum*, „ Primo modo, quoad effectum iſtius regulæ. Secundo modo, quoad effectus juris communis. Quoad effectum iſtius regulæ, pone iſtam concluſionem pro firma; quòd omnis ille dicitur habere titulum coloratum, qui non excluditur in regula.

XXI. Idem tradit Chokier ad hanc Regulam *n.* 85. ex quo dein infert; „ Ideoque illi ſoli *diſcoloratum* titulum ad effectum hujus Regulæ habere dicuntur, qui habent titulum per Simoniam, vel de Beneficio reſervato reſervatione in Corpore Juris clauſa; quia iſti duo caſus excepti in Regula firmant regulam in contrarium in caſibus non exceptis. „ Et conformiter judicatum refert Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 5. Et plura de titulo colorato vide apud Gloſſographum Sanctionis Pragmaticæ *pag.* 415. ubi & *pag* 417. oſtendit, quòd qui dicit, aliquem poſſediſſe ſine titulo colorato, debeat illud probare; „ cùm nemo teneatur probare titulum ſuæ poſſeſſionis: & ideo pars agens non audietur, niſi contra Poſſeſſorem aliquid probet; per quod priùs appareat; ipſum non habere titulum coloratum. Sed ad inſtantiam Judicis bene teneretur Poſſeſſor colorem tituli probare: quia in his exuberat officium Judicis.

Quæ in textu dicuntur de titulo *colorato*, ac ſignanter, quòd is qui poſſidet, non debeat probare colorem tituli; ſed qui defectum coloris opponit, debeat eum probare, intelligenda ſunt, modò Proviſus habeat titulum per proviſionem Sedis Apoſtolicæ, aut Ordinarii, aut alterius, cui de jure jus conferendi competit, uti habetur in Regula.

Dum enim ex ſimili titulo aliquis eſt in poſſeſſione, non tenetur ipſe probare *colorem* tituli; ſed adverſarius debet probare titulum non eſſe coloratum.

Si verò nullam proviſionem vel titulum acceperit ab eo, cui de jure dandi proviſionem vel titulum authoritas competit, non poteſt dici habere titulum *coloratum*, nec conſequenter vigore poſſeſſionis *triennalis* juvari.

XXII. Oſtendit præterea ibidem, non ſufficere, quòd titulus coloratus ſuperveniat poſt unius alteriuſve anni poſſeſſionem; ſed requiri ab initio titulum *coloratum*; ſive quòd *integro triennio* pacificè poſſederit Beneficium cum titulo *colorato*. „ Unde (ait) præſcriptio triennalis incipiet currere ab eo tempore, quo habuit titulum *coloratum*.

XXIII. Quare hæc regula *de Triennali* potius requirit titulum ſaltem *coloratum*, quàm regula *de Annali* (de qua capite præcedenti actum fuit) rationem allegat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 15. Quoniam illa (*triennalis*) tribuit jus in Beneficio, hæc (*de Annali*) non item; ſed excludit dumtaxat impetrantem ob non expreſſas qualitates, neque tam in favorem Poſſeſſoris inducta eſt, quàm in odium malè impetrantis.

XXIV. Effectus ergo pacificæ poſſeſſionis triennalis cum titulo colorato eſt, quòd ſuper eodem Beneficio taliter poſſeſſo moleſtari nequeat, uti loquitur Regula. Decretum verò, ait: „ Non poſſit poſtea in petitorio vel poſſeſſorio à quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, moleſtari.

Ultima hæc verba, *ratione juris noviter impetrati*, videntur incidere cum his verbis Regulæ: *Nec non impetrationes quaslibet de Beneficiis ipſis ſic poſſeſſis factas, irritas & inanes cenſeri debere decrevit.*

XXV. Subdit tamen Concilium Baſilienſe: „ Excepto hoſtilitatis caſu vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari juxta Concilium Viennenſe intra triennium tenetur.

Decretum Concilii Viennenſis, ad quod hìc fit remiſſio, habetur in *Clem.* CAUSAM *de Electione*, ubi decernitur, „ quòd ſi propter appellati aut ſuorum metum vel potentiam intimatio appellationis fieri nequeat in domo quam ipſe appellatus habitare communiter conſuevit, vel ſi domus iſta in remotis exiſtat, in Eccleſia Cathedrali, in cujus civitate vel Diœceſi conſiſtat Beneficium, prout & in loco Beneficii ipſa proteſtatio fiat quoad propoſitum noſtrum, & aliis quoad ad notitiam poſſidentium perveniat, aut veriſimiliter valeat. « Ita Probus ad *Gloſſ. Prag. pag.* 432.

Poterit ergo ille, qui legitimo impedimento fuit impeditus, actionem ſuam inſtituere, & etiam poſt *lapſum triennii* agere; modò de impedimento ante completum triennium *proteſtatus* fuerit juxta formam hìc expreſſam: niſi tale ſubfuiſſet impedimentum, ut nec ipſa proteſtatio fieri potuiſſet; puta ſi omni tempore incarceratus fuiſſet. Rebuffus *de Pacifica Poſſeſ. n.* 402.

XXVI. Inter legitima impedimenta refert Gloſſa Pragmatica *minorennem* ætatem; creditque Minori, cujus Beneficium aliquis titulo colorato per triennium pacificè poſſedit, eſſe ſaltem Judicis arbitrio, dandam reſtitutionem; ad quam opinionem Gloſſæ reflectens Philippus Probus, ait *pag.* 430. *nota* 4. „ Unum tamen tibi dico, quod nunquam vidi, nec auribus percepi, quòd hoc in caſu prout nec in aliis ſpiritualibus minor fuerit reſtitutus, nec quoad concernit Decretum, quod verſatur circa petitorium, nec quoad retinendæ poſſeſſionis interdictum, quod concernit poſſeſſorium, coram Judicibus in Gallia agitari privatè conſuetum.

Fallit ubi dolus ſubeſt vel circumventio, ut pluribus Arreſtis eſt judicatum. Ita in nota marginali ibidem monet Franciſcus Pinſonius.

XXVII. Ipſa autem triennalis pacifica poſſeſſio cum titulo colorato ita firmat jus poſſeſſoris, ut ſi Beneficium ſic poſſeſſum alteri reſignaverit; atque vigore hujus reſignationis in jus ipſius pacifici triennalis poſſeſſoris ſit ſurrogatus reſignatarius, non poſſit jus ipſius *triennalis* poſſeſſoris de novo diſcuti: ſive ſurrogatus moleſtari nequit ob defectum juris ſui prædeceſſoris pacifici triennalis, ſed bene diſcuti poteſt novus titulus ſurrogati, aut inhabilitas ipſius perſonæ: uti rectè notavit Rebuffus *n.* 188.

XXVIII. Si quis moleſtetur *poſt triennium*, practica eſt in Francia, ait Rebuffus *n.* 73. „ ut is impetret Litteras Regias *de pacificis poſſeſſoribus* vocatas, per quas præcipitur parti, ut non habeat illum pacificum Poſſeſſorem amplius moleſtare, ſi de narratis apparuerit, ut in *c.* 2. *de reſcript.* & debet impetrans probare & oſtendere ſuum titulum, ſub quo ipſe poſſedit, nec poteſt cogere adverſarium ſuum ad oſtendendum titulum antequam ipſe ſuum exhibuerit & ita cenſuit Senatus in juridicis conventibus Moliinis celebratis anno 1534. «

XXIX. Hoc tamen intelligendum de moleſtatione privatorum moleſtantium poſſeſſores triennales: nam Ordinarii ex officio etiam poſſunt inquirere de titulis poſſeſſorum triennalium: de qua inquiſitione Ordinariorum hæc habet Decretum Baſileenſe: „ Ordinarii autem inquirant diligenter, ne quis ſine juſto titulo Beneficium poſſideat. Quòd ſi talem *quandocumque* reperierint, declarent jus illis non competere, & huic ſi ſibi videatur (niſi ſit intruſus vel violentus, aut aliàs indignus) vel alteri idoneo provideant. «

Quemadmodum hæc Regula non tuetur poſſeſſorem injuſtum adversùs Ordinarium, quo minùs de titulo inquirat, uti in textu latiùs fuit expoſitum; ita nec contra Officiarium Regium agentem pro intereſſe *publico*. Unde notat Molinæus ad Regulam *de infirmis Reſignantibus*, *n.* 206. Decretum *de pacificis poſſeſſoribus*, nec hanc Regulam unquam habere locum, ubicumque poteſt appellari *tanquam ab abuſu*; quoniam abuſus non ſolùm reddit titulum diſcoloratum, ſed etiam funditus nullum; quia hæc appellatio non interponitur, niſi quando *publicum* intereſſe vertitur: quare & in hac ſpecie appellationis, pars principalis & formalis eſt Procurator Regius, uti infrà *parte* 3. *tit.* 10. notatum eſt.

Idipſum obſervat Melchior Paſtor in Tractatu de Beneficiis *lib.* 3. *tit. finali num.* 24. rectè unà diſtinguens inter caſus, in quibus per abuſum *principaliter* utilitas *publica* Eccleſiæ oſtenditur, in quibus ſi damnum Eccleſiæ reparabile non ſit, abuſus ſemper durat, nulla præſcriptione obſtante; & caſus, in quibus primario

tiò oſtenditur utilitas *privatorum*, & *ſecundariò* utilitas publica, in quibus abuſus præſcribitur eodem tempore, quo privatorum querela præſcribitur: uti, ſi collatum ſit Beneficium ſpreto Patrono poſt ſemeſtre, ſi Juſpatronatus ſit Eccleſiaſticum, aut quadrimeſtre ſi Laicale ſit, Patronus non auditur, nec alius quiſquam, quoniam eo tempore querela Patroni præſcribitur.

XXX. Hæc oſtendunt, quòd licèt Decretum Baſileenſe, uti & Regula Cancellariæ tueantur triennales poſſeſſores contra impetrantes Beneficia viventium, & alios ſuper Beneficiis ipſos moleſtantes, nequaquam tamen velint, ut Beneficia ſine titulo poſſideantur: ſed ut Ordinarii de titulis poſſidentium Beneficia inquirere queant *quandocumque*; ideſt, „non ſolùm poſt lapſum triennii, ſed etiam non obſtante quocumque curſu temporis, aut tolerantia Superioris, quæ non tribuit jus injuſtè poſſidenti abſque nova collatione, “ ait Gloſſa Pragmatica *pag.* 447. Additque: „ Quòd quamvis præſumatur pro illo, qui diu Eccleſiam poſſedit, quòd non teneatur oſtendere titulum ſuum, ſi tamen conſtaret de intruſione, vel alio vitioſo ingreſſu, omninò poterit removeri. “

XXXI. Porrò jus triennalis Poſſeſſoris titulo *colorato* innixum & præſumptioni juris, non poteſt eſſe fortius, majorisvè auctoritatis, quàm jus in vero & legitimo titulo fundatum; ideòque ſicuti hoc jus non impedit, quin ex nova cauſa ſuperveniente poſſit ſuo vero titulo privari, & ſuo jure excidere; ita nec triennalis pacifica poſſeſſio cum titulo colorato efficere poteſt, quin ex nova cauſa ſuperveniente, & titulo colorato, & jure ad Beneficium excidere poſſit: ac per conſequens ex cauſa ſuperveniente Beneficium pacificè per triennium cum titulo colorato poſſeſſum, fiat impetrabile; quemadmodum benè obſervavit Rebuffus *n.* 189. & exemplificat in eo qui haberet Eccleſiam Parochialem, „ & intra annum poſt diſpenſationem ad biennium fructus, non eſt promotus ad ſacros Ordines, “ *Cap.* Licet Canon *de Elect. in* 6. Idem eſſet (ait) ſi eſſet adeptus poſt triennium ſecundùm Beneficium incompatibile cum primo. “

TITULUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

De Reſignatione & Permutatione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De Reſignatione pura & ſimplici, & Reſignatione *in favorem* & *ex cauſa permutationis*; harumque origine.

1. *Olim Reſignatio & renuntiatio habebantur pro ſynonymis; hodie diſtinguuntur.*
2. *Omnis reſignatio includit quamdam renuntiationem.*
3. *Pluribus ſæculis omnis reſignatio fuit ſimplex & pura: nec alia in Decretalibus nota.*
4. *Reſignatio* conditionalis *oppoſita puræ duplex eſt.*
5. *Reſignatio* in favorem *qua ratione dicatur* conditionalis?
6. *Clauſula huic reſignationi appoſita impedit liberam Beneficii collationem.*
7. *Reſignatio* in favorem *juxta hodiernum ſtylum Curiæ Rom. dicitur reſignatio* ſimplex.
8. *Hæc reſignatio* ſimplex *eadem eſt cum reſignatione* in favorem: *& quare dicatur reſignatio* cum proviſione?
9. *Quæ dicatur in Curia Rom. reſignatio* ſine proviſione.
10. *Stylus Curiæ mutatus circa expreſſionem verborum, non autem circa ſubſtantiam reſignationis* in favorem.
11. *Reſignatio* in favorem *non occurrit in Libris Corporis Canonici.*
12. *Sub initium ſæculi XVI. quæſtio mota fuit an licitæ eſſent reſignationes* in favorem: *& quæ producta argumenta pro earum licito uſu.*
13. *Senatus Pariſienſis eas illicitas judicavit: & quo fundamento.*
14. *Quomodo, & quando hæ clauſulæ,* in favorem, item non aliàs, nec aliter, *in procuratoria reſignationum irrepſerint?*
15. *Reſignationes hæ olim etiam coram Ordinariis fiebant.*
16. *Nihil de purgatione Simoniæ pro juſtificanda hac reſignatione allegatum.*
17. *Senſim uſus harum reſignationum etiam in Parlamentis Gallicanis receptus.*
18. *Hæ reſignationes frequenter de Simonia ſuſpectæ; aliiſque incommodis ſubjectæ.*
19. *An non ſatius fuiſſet earum uſum numquam admiſiſſe?*
20. *Reſignatio ex cauſa permutationis etiam* conditionalis *eſt.*
21. *Permutationes Beneficiorum jampridem vetitæ.*
22. *Non propterea prohibita Beneficiatorum tranſlatio auctoritate Epiſcopi.*
23. *Ob datam transferendi auctoritatem, cœpit Beneficiorum reſignatio ad effectum tranſlationis.*
24. *Declaratum vi hujus reſignationis Beneficia ſic reſignata, aliis quàm compermutantibus conferri non poſſe.*
25. *Ex hac declaratione quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum invaluerint?*
26. *Qua ratione tranſitiones Beneficiatorum ab una ad aliam Eccleſiam potiùs dicantur* permutationes, *quàm* translationes.
27. *Permutationes, ut hodie fieri ſolent, olim incognitæ fuerunt.*
28. *Quomodo Eccleſia hodiernas Beneficiorum permutationes admittat?*
29. *Quàm hodiernæ permutationes ſint periculoſæ.*

I. Renuntiatio & reſignatio Beneficiorum primitùs pro ſynonimis ſumptæ ſunt, ut conſtat ex *Cap.* 8. ✠ *de Renuntiat.* ubi reſignatio accipitur pro renuntiatione: & apertiùs in *Cap.* 1. *de Renuntiatione in VI.* At ſtylus Curiæ Romanæ, & hodiernus modus loquendi, reſignationem à renuntiatione diſtinguit: ut nimirùm per reſignationem ferè intelligatur reſignatio in *favorem*; per renuntiationem verò illa, quam dicimus, *dimiſſionem* puram & ſine ulla conditione fieri ſolitam.

II. Omnis tamen reſignatio quamdam renuntiationem ſive dimiſſionem Beneficii includit. Neque enim reſignari poteſt Beneficium, niſi unà renuntietur Beneficio; ipſeque Beneficiatus ſe exuat ſuo Beneficio.

Unde renuntiatio, prout complectitur & renuntiationem *ſtrictè* dictam, & reſignationem, dici poteſt, ceſſio ſeu dimiſſio Beneficii Eccleſiaſtici, quæ ſponte & liberè fit cum auctoritate Superioris.

III. Olim omnis renuntiatio erat reſignatio ſimplex & pura abſque ulla conditione: unde de hac ſola ſpecie renuntiationis ſeu reſignationis, agitur ſub titulo Decretalium *de Renuntiatione*, uti rectè advertit Franciſcus de Roye Antecesſor Andegavenſis *lib.* 1. *Inſtitut. Juris Canonici cap.* 18. unà advertens, quòd & harum renuntiationum ſive reſignationum uſus frequentior eſſe cœperit ſub Alexandro Tertio, neque ullus antiquior Pontifex Alexandro de his agat in libris Decretalium.

Non mirum ante tempora Alexandri III. vix quidquam occurrere de renuntiatione & reſignatione Beneficiorum, quia ante tempora hujus Pontificis, tituli Beneficiorum vix adhuc erant ab ipſa Ordinatione ſejuncti.

Durante autem diſciplina, qua Clerici in ſua ordinatione adſcribebantur certæ Eccleſiæ, ipſa ordinatio erat quodammodo vice *Proviſionis* Beneficii, quia per adſcriptionem huic Eccleſiæ, adſcriptus, ſive ordinatus conſequebatur jus participandi de temporalibus hujus Eccleſiæ tamquam ejus miniſter: Clericus autem qui dimittebat Eccleſiam, cui in ipſa ordinatione fuerat adſcri-

Digitized by Google

adſcriptus, cenſabatur renuntiare juri ad temporalia iſtius Eccleſiæ quæ ipſi tamquam miniſtro iſtius Eccleſiæ competebant. Itaque dimittere Eccleſiam, tunc idem in effectu erat, quod hodie renuntiare Beneficio.

Sed quia renuntianti, ſive deſerenti Eccleſiam, liberum non erat alium Clericum eidem Eccleſiæ in ſuum locum ſurrogare, idcircò nulla apud veteres reſignationis Eccleſiarum, aut Beneficiorum mentio occurrit; ſed ſolius dimiſſionis, ſive ſimplicis renuntiationis.

IV. Reſignatio conditionalis oppoſita renuntiationi ſeu reſignationi *puræ & ſimplici* ad manus Ordinarii, alia dicitur *in favorem*, alia *cauſa permutationis*: id eſt, quæ fit poſtquam inter partes de permutandis Beneficiis convenit; & Beneficia reſignantur, ut juxta permutationem conceptam alter alterius Beneficium conſequatur.

V. Prior quidem vocatur conditionalis duplici reſpectu. Primò, quia recipit conditionem, ſi Reſignatarius acceptet Beneficium reſignatum. Quæ conditio quem effectum habeat, patebit ex dicendis *cap.* 3.

Secundò, dicitur conditionalis, quia ex parte reſignantis ſolet in ipſa reſignatione apponi clauſula: *Et non aliàs, nec aliter, aut alio modo*: quæ clauſula inducit conditionem, & eſt limitativa poteſtatis ac præſervativa; uti tradit poſt alios Flaminius Pariſius loco citato *num.* 16. 17. 18. & 19.

VI. Addit dein *n.* 31. „Eſt tantæ potentiæ hujuſmodi clauſula, ut Papa ex poteſtate ordinaria non videatur poſſe alteri conferre Beneficium reſignatum, quàm nominato." Imò hodie uſus invaluit, quòd ſi Papa alteri conferret, aut alio modo, quàm in ipſo reſignationis inſtrumento eſſet expreſſum, ipſa proviſio cenſeretur nulla; uti latè deducit Fevretius de Abuſu *lib.* 2. *cap.* 6. *numer.* 12. modò tamen conditio adjecta non ſit juri publico contraria.

VII. Invaluerat jampridem ſtylus Curiæ Romanæ, ut in frontiſpicio ipſius ſupplicationis pro reſignatione ad favorem certæ perſonæ, ponerentur ad latum dextrum hæc verba, *Reſignatio in favorem*, quibus indicabatur, eſſe ſupplicationem pro hujuſmodi reſignatione; at tempore Gregorii XIII. mandatum eſt, ut non apponerentur illa verba, *in favore*, tamquam *non neceſſaria & ſuſpecta, neque in capite, neque in corpore*, ait Flaminius Pariſius *lib.* 8. *quæſt.* 7. *n.* 36. notatque quòd loco illorum verborum poſita ſit vocula, *ſimplex*; ita ut hodie ordinariè notari ſoleat ſupplica reſignationis *in favorem*, his verbis, *Reſignatio ſimplex*, quæ tamen idem valet, quòd *reſignatio in favorem*: „Namque ille reſignans (ait Flaminius) renunciat *ſimpliciter* in manibus Papæ, qui (Papa) poſteà ad preces Reſignatarii, ei dictum Beneficium reſignatum confert; Nam Papa non habet reſpectum ad mentem Reſignantis, ſed ad ſupplicationem humiliter ſibi factam à Reſignatario.

VIII. Hæc ille, qui & monet *lib.* 1. *quæſt.* 2. *num.*.., quòd ex ſtylo Curiæ in eadem ſupplica, in qua quis renuntiat coram Papa, alter ſupplicet pro collatione, quemadmodum ex formulis reſignationis ab eodem Flaminio *lib.* 8. *quæſt.* 7. relatis, videri poteſt; qui & *n.* 39. benè monet, „quòd licèt Copiſtæ compoſitores ſupplicationum apponant hujuſmodi verbum *ſimplex*, non tamen erit ſimplex reſignatio eo modo, quo fit coram Ordinario vel coram Papa *abſque proviſione*, ſed potiùs in *favorem*. Et hoc eſt (ait) de mente Rotæ; ac dicitur *conditionalis* reſignatio, attento quòd unus renuntiat, alter ſupplicat pro collatione; quamvis in capite vel in corpore non dicatur *in favorem, nec aliàs, nec alio modo, &c.*

IX. Reſignatio *ſimplex* coram Papa *abſque proviſione*, cujus ibi meminit Flaminius, dicitur, quando aliquis renuntiat liberè & ſimpliciter Beneficium ad manus Papæ, ita ut liberum ſit Papæ alicui pro libito providere, quod contingit in promotis ad *incompatibilia*; qui in litteris habuerant Decretum, ut deberent renuntiare *liberè* & ſimpliciter in manibus Papæ infrà duos menſes. Et tunc in capite ſupplicæ ponitur, *Reſignatio ſimplex ſine proviſione*. Dicitur autem *ſine proviſione*, quia in eadem ſupplica renuntiationis, nullus pro collatione ſeu *proviſione ſupplicat*; quemadmodum in reſignatione *in favorem* fieri notavimus: & conſtat ex formula ſupplicæ, quam *lib.* 8. *quæſt.* 7. refert Flaminius.

X. Itaque quamvis quoad expreſſionem verborum, circa reſignationes *in favorem*, nonnihil mutatus ſit ſtylus Curiæ Romanæ, res tamen eadem perſeverat; manetque reverà reſignatio *conditionalis*, & in favorem certæ ac determinatæ perſonæ; ipſaque clauſula, *nec aliàs, nec aliter*, ſemper ſubintelligitur.

XI. Itaque de hodierna reſignatione *in favorem*, licèt ex ſtylo Curiæ dicatur *ſimplex*, veriſſimè dixit Flaminius Pariſius de Reſignatione Beneficiorum *lib.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 3. „Reſignationes *in favorem* non erant in uſu tempore Alexandri Tertii, Innocentii III. & Clementis V. Et ideò nonniſi de reſignatione *ſimplici* fit mentio in Decretalibus *lib.* 6. & Clementinis."

XII. Imò ſæculo XIV. eas necdum notas fuiſſe apparet, teſtaturque Arnulphus Ruzæus ſupremæ Curiæ Pariſienſis Conſiliarius in ſuo Tractatu Juris Regaliorum *Privilegio* 32. *num.* 2. tempore Georgii de Ambaſia in Regno Franciæ Legati *à latere* (ſub initium ſæculi XVI.) in Palatiis ortam fuiſſe & ventilatam hanc quæſtionem; *utrùm reſignatio* IN FAVOREM *certa perſona valeret, vel cenſeretur Simoniaca*. Nonnulli eas eſſe licitas, atque à Simonia omninò exemptas aſſerebant; quia illicitum non apparet, deſiderare aliquem, de cujus capacitate quis ſufficienter eſt perſuaſus, habere in Beneficio ſucceſſorem; eumque Papæ proponere; poſſeque Papam propoſitioni conſentire ſine ullius *pactionis* interventu. Quia non poteſt dici eſſe peccatum, quando quis vult renuntiare Beneficio ſuo, & conſentit ut alteri conferatur: „quia Superior videtur ſolùm reſignationem acceptare: non autem verba appoſita (*non aliàs, nec aliter*) in procuratorio, quæ habentur *pro non adjecto*.... Quòd in iſtis reſignationibus quæ fiunt in Curia Romana, vel coram Legato, *vel Ordinario*, ſolent Procuratores præſtare juramentum, quòd non intervenerit fraus, dolus, neque alia Simoniæ labes.... Quòd clauſula appoſita per Notarios non debet nocere partibus, præſertim quòd *ex ſtylo ipſorum* apponitur, quæ nihil operatur..... Præſertim quòd in quibuſdam procuratoriis apponitur illa clauſula, *Sub beneplacito* Summi Pontificis, vel ejus Legati, aut alterius ad id Canonicam poteſtatem habentis, quæ clauſula multùm juvat..... Quòd antequam conferatur Beneficium parti, ſupplicatur benignè Summo Pontifici, Legato, vel Ordinario, aut alteri ad id poteſtatem habenti, ſibi conferri Beneficium in ejus manibus reſignatum, & reſignationem admittit Superior ſolùm habito reſpectu ad ſupplicationem, & quòd intentio ſupplicantis eſt talis: Non autem habetur ratio ad clauſulas poſitas in procuratorio, quæ tamquam ſuperfluæ rejiciuntur."

XIII. Hæc ibidem Ruzæus, qui & teſtatur, quod his rationibus non obſtantibus, per Arreſtum ſupremæ Curiæ declaratæ fuerint ſimiles reſignationes *illicitæ & Simoniacæ*, tamquam continentes mentalem ut minùs pactionem ex parte reſignantis, & conventionalem juxta expreſſa verba Procuratorii ad reſignandum. „Et quia Procurator, qui debet diligenter ſervare fines mandati, non poteſt aliter facere, quia ſi reſignat purè & ſimpliciter, illud eſt contra tenorem mandati. Si verò reſignet in favorem talis, & non aliàs, aliter, nec alio modo, eſt contra naturam reſignationis, & adſtringit collatorem ad conferendum tali, cùm dependeat à ſua mera liberalitate collatio Beneficii. Et ſic in omnem caſum vitiatur talis actus; & quod dicitur ſimoniacè renuntiare; hoc expreſſo quod alteri conferatur."

XIV. Interim ex hoc diſcurſu Ruzæi apparet, quòd circa annum 1500. incœperint hæ clauſulæ, *in favorem, non aliàs, nec aliter, &c.* irrepere in Procuratoria reſignationum, idque forſan potiùs ex ignorantia & ſtylo Notariorum, quàm intentione reſignantium. Apparet quoque, quòd Pontifices, neglectis his clauſulis, reſignationes illas paſſim admitterent tamquam *ſimplices*: quòdque interdum etiam exprimeretur, quòd Reſignantes ſe ſubjicerent *beneplacito Papæ*.

XV. Apparet inſuper, quòd non tantùm coram Papa, aut ejus Legato, ſed & *Ordinario* ejuſmodi reſignationes fierent: ac per conſequens nondum invaluiſſet reſervatio harum reſignationum Sedi Apoſtolicæ, quæ poſtmodum facta eſt; uti capite ſequenti notabimus.

XVI.

Digitized by Google

XVI. Hoc notatu dignum, inter omnes probationes pro juſtificatione harum reſignationum à Ruzæo adductas, nullam peti ab auctoritate Pontificis *purgandi Simoniam*. Argumentum admodum probabile, nondum tunc opinionem de auctoritate Pontificis purgandi ſimoniam in reſignatione notam fuiſſe, aut ſaltem adhuc parùm receptam, ut in argumentum pro juſtificatione reſignationis adducenda non videretur, uti rectè advertit Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſ. *Part. 4. lib. 2. cap. 17. num. 15.*

XVII. Interim hoc ſcimus, uſum earum reſignationum, non obſtante illo Parlamenti Arreſto ſenſim invaluiſſe, nec tantùm in Curia Romana, ſed & Senatibus Regiis admiſſum fuiſſe; quin (ut ſupra notavimus) Senatus Regios judicaſſe, Papam non poſſe Beneficia in favorem certæ perſonæ reſignata cum clauſula, *non aliàs, nec aliter*, alteri conferre, & per conſequens Senatus Regios opinionem ſuam de uſu harum reſignationum mutaſſe, contrariamque praxim admiſiſſe.

An hæc mutatio adſcribenda ſit opinioni de purgatione Simoniæ hic interveniente, quæ Canoniſtis & Theologis multùm familiaris eſſe cœpit, incertum eſt; quin contribuerit, vix dubitari poteſt: quamvis hic nulla purgatio Simoniæ neceſſaria videatur; neque in hanc purgationem refundi debere, quòd hujuſmodi reſignationes hodie non ab Ordinariis, ſed à ſummo Pontifice probari debeant; quemadmodum oſtendetur capite ſequenti.

XVIII. Illud tamen inficiari nequit, in hiſce reſignationibus non raró Simoniam, ut minus mentalem, intervenire; eaſque ut plurimum eſſe ſuſpectas, quòd potiùs in favorem carnis & ſanguinis fiant, quàm in utilitatem Eccleſiæ. Certum quoque eſt, per has reſignationes Beneficia quaſi jure hæreditario in nepotes & cognatos tranſmitti; aditumque & dignioribus ad Beneficia ſæpè occludi; ipſoſque Ordinarios jure collationis fraudari.

Reſignationes *in favorem* frequenter de ſimonia eſſe ſuſpectas, multiſque aliis vitiis ſubjectas in textu notavimus. Hæc brevi verborum compendio expreſſit Michael Roſellius in Hiſtoria Pontificiæ Juriſdictionis *lib. 1. cap. 4. num. 12.* Poſtquam enim oſtendit *num. 10.* renuntiationes Beneficiorum tandem *ſine cauſa* ob *ſolum favorem* admiſſas; nec ampliùs attendi cœptum ad ſex illas cauſas, quas *in cap. 10. ii de Renuntiat.* expreſſit Alexander III. ſubjungit num. 11. „ ſic pereunt jura, nec de cætero attenduntur ſex illæ cauſæ, „ propter quas ſolas exaudiri debere renuntiantem, „ ajebat idem Alexander III. grande proculdubio vulnus Eccleſiæ, cui nulla umquam manus medebitur, „ niſi ipſa Pontificia ſuprema *reſecans favorabiles illas*, „ *ſed peſtiferas reſignationes*, quibus boni excluduntur, indigni admittuntur; fitque plurimum hæreditaria Beneficiorum ſucceſſio, quam tantoperè diſciplina Eccleſiaſtica abhorruit. Quòd ſi reſecarit, non „ fortè diviniorem Epiſcopatum ſuum poſteris relinquet „ (quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ autem detrimentum faciat?) at ſanctiorem. " Hæc ille. Utinam exaudiatur!

XIX. Hæc aliaque, quæ has reſignationes comitari ſolent, meritò dubitari faciunt, an non ſatius fuiſſet, juxta ſuperius allegatum ſupremæ Curiæ Arreſtum, numquam hujuſmodi reſignationes admitti. An non & meritò nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Concilii Tridentini poſtulatum fuerit, ut *Reſignationes* IN FAVOREM *ejiciantur omninò à Curia Romana*? quamvis iis admiſſis & receptis, interdum in certis circumſtantiis aliquis iis licitè in utilitatem Eccleſiæ uti poſſe videatur, quemadmodum capite ſequenti latiùs dicetur.

XX. Altera ſpecies reſignationis *conditionalis* hodie non minus, quàm præcedens communis, dicitur *Reſignatio cauſa permutationis*. In permutatione enim uterque permutantium ſuum Beneficium reſignat ea conditione, ut alter alterius Beneficium aſſequatur: atque ita, tacita ſaltem & hic utrimque reſignatio *in favorem* intervenit; atque hac ratione reſignatio quæ intervenit reverà eſt *conditionalis*.

XXI. Etiam ſæculo XII. haſce reſignationes ſeu permutationes ab aliquibus iniri cæpiſſe, conſtat ex Concilio Turonenſi ſub Alexandro III. in *cap. 8. de Præbendis*, quod *permutationem Dignitatum* fieri prohibet.

Verùm cùm Concilium Turonenſe de ſola permutatione *Dignitatum* loqueretur, quæſitum fuit, num permutatio *Præbendarum* licita cenſeretur: reſpondit Urbanus III. in *Cap. 5. ii de Rerum permut.* „ Generaliter teneas, quòd commutationes Præbendarum de " jure fieri non poſſunt, præſertim cum pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus " labem continet ſemper Simoniæ. "

Ex his aliiſque Pontificum reſponſis, necnon Conciliorum Decretis circa idem tempus editis; manifeſtum eſt, permutationes Beneficiorum, præſertim pactione præcedente, fuiſſe reprobatas, tamquam de Simonia ut minus admodum ſuſpectas.

XXII. Nequaquam tamen translationes Beneficiatorum auctoritate Superioris planè reprobatæ fuerunt; quas & in Epiſcopia jampridem Canones admiſerunt; dummodò utilitas aut neceſſitas Eccleſiarum has tranſlationes poſtularet.

Hinc Urbanus III. in citato reſponſo, quo permutationes Præbendarum per Concilium Turonenſe vetitas reſpondit, adjungit: „ Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad " alium transferre perſonas: ut quæ uni minus ſunt " utiles, alibi ſe valeant utilius exercere. "

Evidens eſt per hanc clauſulam, Pontificem non aliud velle, quàm Epiſcopos poſſe Beneficiatos, ſua auctoritate transferre de una Eccleſia ad aliam, ſi inſpexerit cauſam neceſſariam hujus translationis. Permutationes ergo Beneficiorum hic probatas eſſe, ex prædicta clauſula erui nequaquam poteſt.

XXIII. Attamen cùm ex reſponſo Pontificis in Decretales relato haberetur, Epiſcopis licitum eſſe, Beneficiatos de uno loco ad alium transferre, cœperunt Beneficiati ſua Beneficia ad manus Epiſcoporum reſignare ea conditione tacita vel expreſſa, ut eorum auctoritate ad mutuas Eccleſias transferri poſſent; ſive alter alterius Beneficium conſequi.

XXIV. Et primitus quidem credebatur hæc Beneficiorum reſignatio eſſe libera; quaſi Beneficia ita reſignata *verè* vacarent; poſſentque Epiſcopi ea *liberè* conferre; quin & Expectantes, ſeu mandatarii Apoſtolici illa tamquam vacantia acceptare.

Verùm cùm alia ſciretur eſſe mens Reſignantium; ſciretur que, Beneficia hæc non reſignari, niſi ſub ea conditione, ut alter in alterius Beneficium ſurrogaretur, reſpondit Boniſacius VIII. Biterenſi Epiſcopo in *Cap. unico de Rerum permut. in VI.* quòd expectantes ſeu Mandatarii Apoſtolici hujuſmodi reſignata Beneficia, tamquam vacantia acceptare nequeant; *Æquitatem* (ait) *præferentes hac in parte rigori*. Quaſi diceret, *licèt de rigore* talia Beneficia *verè* vacent: tamen æquum non eſt, aliis ea conferri: quia Reſignantes, niſi credidiſſent vi hujus reſignationis ſe ad mutua Beneficia transferendos, ea non reſignaſſent.

Eadem æquitatis ſpecie motus Pontifex in *Clementina unica de rerum permutatione*, declarat: „ Ne conceſſione Juris utentibus præſertim circa ſpiritualia illudatur, ſi qua Beneficia ex cauſa permutationis ab aliquibus reſignata, aliis, quàm ipſis permutare volentibus conferantur, nullius hoc eſſe volumus, firmitatis. "

XXV. Cùm ergo auctoritate Juris jam ſtabilitum eſſet, Beneficia ex cauſa permutationis reſignata, non poſſe aliis quàm ipſis permutantibus conferri, cœperunt Beneficiati paſſim ſine metu amittendi ſua Beneficia permutationes Beneficiorum concipere, & ex cauſa permutationis ad manus Epiſcoporum reſignare; certi quòd ſi Epiſcopi permutationes non admitterent, transferendo Reſignantes de uno ad aliud Beneficium, ipſi permanerent in ſuis Beneficiis, nihilque de ſuo amitterent.

Epiſcopi verò ſcientes ex ſimilium permutationum rejectione nihil ſibi commodi obvenire; neque ſe poſſe de Beneficiis ſic reſignatis alicui alteri providere, admodum faciles fuere, ut permutationes ſive reſignationes ex cauſa permutationis admitterent ad beneplacitum Reſignantium.

XXVI. Et quidem ipſi permutare volentes tractatum permutationis concipientes, permutationem conceptam ab Epiſcopis probandam nudè proponere cœperunt: adeò ut initium ipſum & fundamentum ab ipſis permutantibus poneretur: ipſi verò Epiſcopi con-

ſen-

Digitized by Google

ſenſum ſuum darent; atque permutantes, vi reſignationis ex cauſa permutationis jam prius inter ipſos conceptæ, de uno loco ad alium transferrent, aut transferendi auctoritatem impartirent. Quapropter hujuſmodi mutationes Beneficiorum potiùs hodie vocantur *permutationes* Beneficiorum, quàm *translationes*: eò quòd permutatio per ipſos Beneficiatos priùs concepta, præcipuas in hac mutatione & translatione de una ad aliam Eccleſiam partes obtineat.

XXVII. De hiſce permutationibus à compermutantibus concipi ſolitis, verè dixit Boetius Epo apud Duacenos olim SS. Canonum anteceſſor primarius in Tractatu *de Saturnino permutationis Beneficialis jure n.* 31,
„ Permutationis beneficialis exempla nullis in antiquis
„ aut Canonibus aut hiſtoriis Eccleſiaſticis reperiun-
„ tur; adeò ut nec apud Iſiodorum, nec apud Burchar-
„ dum, nec apud Ivonem, nec apud ipſum quidem no-
„ viſſimum Decretorum collectorem Gratianum, ulla
„ prorſus extet permutationis beneficialis mentio.

XXVIII. Illud quoque certum eſt, quòd licèt Eccleſia Reſignationes Beneficiorum hujuſmodi ignotas toleraret & admittat, nihilominus, non minùs hodie, quàm olim, Eccleſia execretur turpes ac illicitas in Beneficiorum reſignationibus pactiones; nec non omnes eas de una ad aliam Eccleſiam translationes, quas non utilitas aut neceſſitas Eccleſiarum; ſed ambitio, aut turpis quæſtus, vel carnis & ſanguinis carnalia affectus extorquent: quas licèt auctoritas humana ſubinde probet, aut non improbet, ſemper eas auctoritas divina & lex æterna damnabit: & Eccleſia à Spiritu Sancto directa execrabitur.

XXIX. Unde quia non rarò permutationes Beneficiorum non ad mentem Eccleſiæ inſtituuntur, ſed vel pravis pactionibus infectæ ſunt, vel à carnali affectu prodeunt, non immeritò hanc permutationis materiam *Saturninam* ſe vocaſſe credit citatus Boetius. „ Equi-
„ dem (ait *num.* 1.) nominavi *Saturninam* permuta-
„ tionis hanc materiam non alia de cauſa, quàm quòd
„ ſuos ſœtus in ſummum ſæpenumero ſoleat adducere
„ diſcrimen; non ſecus ac Saturnus crudeliter ſœtum
„ devorat proprium, ſicut eſt in ſabulis; licèt id ad
„ naturam temporis, quod edax eſt rerum, plerique
„ referant. Certæ permutationes iſtæ beneficiales fre-
„ quenter ſcrupulos gignunt in animis permutantium
„ adeò duros, adeò præterea vehementes ac urentes,
„ eoſdemque juſtos, ut Saturni voracitas nullos un-
„ quam conſimiles genuerit cruciatus illis ipſis qui
„ devorabantur: cùm graviter læſa conſcientia non
„ temporarios at perpetuos experiatur cruciatus, qui
„ ne morte quidem corporis finiuntur; ſed magis ac
„ magis creſcunt, & graviores acrioreſque redduntur,
„ niſi ſalutaribus ante mortem fuerit expiata pœniten-
„ tiæ Chriſtianæ Catholicæque remediis. Quorum qui-
„ dem remediorum præſtat non indigere, prudenter
„ abſtinendo talibus commerciis, quàm temerarias &
„ quaſi nundinatorias faciendo permutationes tantum
„ ſubire periculum, cujus amator dignus eſt qui pe-
„ reat in illo.

CAPUT II.

De quorum conſenſu Reſignationes admittendæ: & quæ cauſa requiratur.

1. *Adſcriptus certa Eccleſia eam inconſulto Epiſcopo deſerere nequit.*
2. *Per Beneficium Clericus Eccleſia adſcribitur.*
3. *Jure Decretalium inconſulto Epiſcopo nemo Beneficia renuntiare poteſt.*
4. *Quomodo contraria Praxis quoad renuntiationes ſimplices invaluerit.*
5. *Reſignatio* in ſavorem *hodie à ſolo Papa admittitur.*
6. *Ordinarius non poteſt hujuſmodi reſignationem probare rejecta conditione.*
7. *Hæc reſervatio ſolet refundi in purgationem Simonia à Papa faciendam.*
8. *Non intervenit hic Simonia juris* poſitivi.
9. *Purgatio Simonia non videtur hic magis neceſſaria, quàm in permutatione Beneficiorum.*
10. *Sicuti permutatio Beneficiorum poteſt à Simonia eſſe immunis, ita & Reſignatio* in ſavorem.
11. *Diſpenſatio, non purgatio Simonia, in Reſignatione* in ſavorem *requiritur.*
12. *Vera ratio quare potius permutatio quàm Reſignatio* in ſavorem, *coram Ordinario fieri poſſit.*
13. *Permutationes præmiſſa pactione improbavit Urbanus III.*
14. *Declaravit tamen poſſe Epiſcopum Clericum de uno ad alium locum transferre.*
15. *Hic non probantur hodierna Beneficiorum permutationes.*
16. *Hæ permutationes frequenter illicitæ: poſſunt tamen ſubinde eſſe licitæ.*
17. *Id confirmat S. Thomas.*
18. *Jure communi approbatio permutationis ſpectat ad Epiſcopum, licèt non ſit collator Beneficiorum.*
19. *In Gallia inferiores Collatores etiam permutationes admittunt.*
20. *Exhibeatur acta reſignationis ex cauſa permutationis facta coram Capitulo.*
21. *A recuſata hujuſmodi reſignatione admittitur in Gallia recurſus ad Superiorem.*
22. *In Belgio permutationis approbatio ferè ad ſolos Epiſcopos ſpectat.*
23. *Ad nonnullos tamen inferiores etiam in Belgio tranſlata hæc auctoritas.*
24. *Collatores ordinarii ſuper permutatione Beneficiorum ſaltem audiendi ſunt.*
25. *Patroni quoque interpellandi ſunt, ut conſenſum præſtent.*
26. *Superior conſenſum Patroni Eccleſiaſtici ſupplere poteſt.*
27. *Conſenſus Patroni laici abſolutè neceſſarius: neque ſuppleri poteſt.*
28. *In permutationibus præter auctoritatem Superioris requiritur juſta cauſa & recta intentio ex parte Permutantium.*
29. *Cauſa permutationum ab Epiſcopis expendenda.*
30. *Pius V. vetuit reſignationes ex levibus cauſis admitti.*
31. *Vetuit idem ne Ordinarii ſuis aut Reſignantium conſanguineis, affinibus vel familiaribus conferant.*
32. *Quæ ratio edita hujus Conſtitutionis.*
33. *Hæc non ubique recepta; nec in Belgio obſervatur.*
34. *Quod præcipuè in hac Conſtitutione intenditur, ubique ſervandum.*
35. *Hodiernæ permutationes præſertim notabilis Beneficii cum Beneficio nullius aut exigui proventus, rarò omni ex parte licitæ.*
36. *Poſſunt tamen aliquando eſſe licitæ.*

I. PRiſtinis Eccleſiæ ſæculis, nullum ordinari potuiſſe, ni unà certæ Eccleſiæ, in qua functiones Ordinis ſuſcepti obiret, adſcriberetur, ſæpiùs notatum fuit, eamque diſciplinam per Synodum Tridentinam *Seſſ.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* renovatam fuiſſe notavimus ſupra *part.* 1. *titul.* 1. *capit.* 4. additque Synodus: *Quòd ſi locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur.*

Quo Decreto manifeſtè prohibentur Clerici, etiam nullum Beneficium habentes; ſed in ipſa ordinatione alicui Eccleſiæ tantummodò adſcripti, ab ea *inconſulto Epiſcopo* recedere, ait Fagnanus ad *cap.* 4. *de Renunt.* ubi *num.* 15. ſubjungit: „ unde cavendum eſt à modernis Collectoribus, dum aliis relatis dixerunt, “ Presbyteris, & Clericis non habentibus Beneficium “ in titulum perſonalem reſidentiam requirens, licitum “ eſſe ire quò velint, & Ordinarios teneri eis litteras “ commendatorias concedere. Hoc enim eſt contra prædictum Concilii Decretum. “

II. Cùm autem per Beneficiorum collationem hodie contingat, Clericos certis Eccleſiis, in quibus ipſa Beneficia fundata ſunt, adſcribi, conſequens apparet, Clericos non magis his Eccleſiis, quibus per Beneficiorum acceptationem & Canonicam in iis inſtitutionem alligati ſunt, poſſe *inconſulto Epiſcopo* renuntiare, quam ſi in ipſa ordinatione illis Eccleſiis eſſent adſcripti.

III. Quapropter Tornacenſi Epiſcopo etiam ſæculo 12. reſcripſit Alexander III. „ Univerſis perſonis tui Epiſcopatus

„ patus ſub diſtrictione prohibeas, ne Eccleſias tuæ Diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque aſſenſu tuo intrare audeant, aut detinere, aut *te dimittere inconſulto*.

Hoc reſponſum priſtinis Eccleſiæ Canonibus conforme, in Decretales Gregorii relatum, nimirum in *Cap. 4. ii de Renunt.* partem juris communis conſtituit. Ex quo communiter concludunt Canoniſtæ, reſignationes Beneficiorum, etiam ſimplices & abſolutas fieri debere de conſenſu Superioris Eccleſiaſtici, qui vinculum illud quo per Inſtitutionem Canonicam fuit Eccleſiæ adſcriptus ſolvere poteſt.

IV. Senſim renuntiationes, ſive reſignationes *ſimplices* & *abſoluta* Beneficiorum rariores eſſe cœperunt; ipſique Superiores abſque difficultate eaſdem admittere; nam uti poſt Zarabellam notat Fagnanus loco citato *n.* 12. „ Superiores non curant; ut Beneficiati recedant de Beneficiis; quin potiùs contenti ſunt, ut poſſint aliis conferre.

„ Ex hac Superiorum facilitate in admittendis Beneficiorum reſignationibus, invaluit tandem libera facultas renuntiandi Beneficiis ad manus Collatorum; eaque ſioe conſenſu Epiſcopi ſive Ordinarii deferendi, & ſe à vinculo, quo Eccleſiæ erat adſtrictus, liberandi, niſi titulo Beneficii ad Sacros Ordines fuerit promotus: quo caſu ex præſcripto Concilii Tridentini *ſeſſ.* 21. *c.* 2. *de Reform.* & Synodorum Belgicarum, reſignari non poteſt, niſi facta mentione quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittenda, niſi conſtet, quòd aliàs commodè vivere poſſit: & aliter facta reſignatio nulla eſt: de quo actum ſupra *tit.* 9. *c.* 5.

Non eadem etiam hodie eſt libertas Reſignationis conditionalis, ſive *in favorem*, ſive *cauſa permutationis*.

V. Et quidem reſignatio in favorem certæ perſonæ cum clauſula *non aliàs*, *nec aliter*, licèt primitùs etiam coram Ordinario facta videatur, hodie tamen ſolus Papa eam admittere poteſt; adeò ut nec Legatus ejus eam probare poſſit, niſi *ſpeciali* facultate ſit inſtructus; uti notat Rebuffus in Praxi *par.* 3. *tit. de Reſignatione conditionali*: eaque opinio hodie communiter tum à Canoniſtis, tum à Theologis recepta eſt; ut pluribus citatis tradit Garzias de Beneſic. *part.* 11. *c.* 3. eamque probavit Pius V. per Conſtitutionem quæ incipit: *Quanta Eccleſia* 58. in Bull. Rom. ubi abſolutè prohibetur reſignatio *in favorem* coram Ordinario, etiam in caſibus, in quibus permittitur fieri reſignatio ſimplex coram Ordinario.

In textu notatum eſt, hodie communiter receptum eſſe, reſignationem *in favorem certæ perſonæ* à ſolo Romano Pontifice admitti poſſe; idque ex falſo fundamento, quaſi ad Romanum Pontificem recurrendum eſſet, ut hic purgaret ſimoniam in hac reſignatione intervenientem.

Si autem reſignatio, ſeu renuntiatio non fiat in favorem certæ perſonæ, ſed in favorem *unionis faciendæ* cum clauſula, *non aliter*, *nec aliàs*, Ordinarium admittere poſſe; & eo caſu, ſi unio non ſequatur, vel ob defectum ſolemnitatis reſcindatur, reſignans ſine nova collatione ad ſuum Beneficium redit, uti monet Lovetius in notis ad Molinæum in Regulam de publicandis reſignationibus, *n.* 175.

Hæc enim reſignatio in favorem *unionis*, cùm non fiat in favorem certæ perſonæ, etiam dici nequit propriè dicta reſignatio *in favorem*, prout hæc hodie accipitur, quæque ſpeciem aliquam ſimoniæ, aut ſaltem hæreditariæ ſucceſſionis in Beneficia præfert; ſed unicè fit in favorem Eccleſiæ, quæ, ut ſupponitur, unionem illam requirit; nec eatenus ſacris Canonibus, quemadmodum reſignatio in *favorem certæ perſonæ* adverſatur.

VI. Quin & ibidem dicit Garzias *num.* 155. quòd nec poterit inferior à Papa conditionem rejicere, ſive habere pro non adjecta, & reſignationem ſimpliciter admittere: quod & multis probat Rebuffus loco ſuprà allegato.

Collatoribus ordinariis etiam Epiſcopis fas non eſſe juxta ſtylum & praxim modernam admittere & probare reſignationes in *favorem*, in textu notavimus; quin & id obſervat Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirm. Reſignant. num.* 184. additque nec id licere Legatis Apoſtolicis, etiam *à latere* in vim generalis clauſulæ ſive facultatis admittendi *quaſcumque reſignationes*: „ Sed (ait) requiritur ut ſpecialiter & nominatim id conceſſum fuerit.“

Rationem addit: “Hæc enim ſimoniaca eſt & prohibita, & novum genus diſpenſationis exigens, igitur gratia & facultate *ſpeciali* opus, nec tranſit cum clauſulis quantumvis generalibus, & ita practicatur.”

Quin & addit: quòd tametſi interdum inter *facultates* Legati *à latere* ſpecialiter & nominatim expreſſa fuerit licentia admittendi hujuſmodi reſignationes, tamen Senatum Regium facultatem Legatorum nunquam voluiſſe admittere, niſi ſub hac conditione, *ne poſſent in favorem admittere*.

Cùm verò nec Ordinariis, nec Legatis Apoſtolicis fas ſit Approbare reſignationes *in favorem*, rectè ibidem obſervavit Molinæus, nec ſimplices reſignationes coram Ordinariis vel Legatis Apoſtolicis admiſſas recipi, ſi ex clauſulis vel circumſtantiis ſufficienter pateſcat, eas revera fuiſſe *in favorem*, prout ibidem in caſu quodam occurrente oſtendit, reſignationem quamdam *ſimpliciter* factam coram Legato fuiſſe reverà reſignationem *in favorem*, ob clauſulas ab ipſo reſignante in procuratorio expreſſas.

VII. Rationem hujus reſervationis communiter refundunt Interpretes in Simoniam, quam in hiſce reſignationibus intervenire credunt propter clauſulam *nec aliàs*, *nec aliter*, quæ pactionem quamdam continere videtur. Omnem autem pactionem in ſpiritualibus Simoniam continere probant ex *Cap. fin. de pactis*, juncta Gloſſa. Dicit enim Pontifex: „ Pactiones factæ à vobis (ut audivimus) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: cùm in hujuſmodi omnis pactio, omniſque conventio debeat omninò ceſſare, nullius penitus ſunt momenti.“

Cur autem pactiones nullius ſint momenti docet ibidem Gloſſa: *Quia hujuſmodi pactiones inducunt* SIMONIAM.

Ut ergo hæc reſignatio à Simonia eximatur, eam à Papa confirmandam putarunt: utpotè cui ſoli ex eorum opinione auctoritas purgandi Simoniam competit.

Hinc Andreas Vallenſis in Tractatu de Beneficiis *Lib.* 3. *tit.* 28. *n.* 2. poſtquam dixit, quòd reſignatio in favorem debeat fieri coram Pontifice, juxta ſtylum Curiæ & Conſtitutionem Pii V. rationem ſubjungens, ait: „ Quia conditio inducit *Simoniam*, ſecundùm Gloſſam & pleroſque Doctores, quam *ſolus* Pontifex, non etiam Ordinarius, vel Legatus *purgare* poteſt, tamquam quæ ſit juris poſitivi, non divini, vel oaturalis.“

VIII. Verùm ſi ſit Simonia dumtaxat juris *poſitivi*, eam per Canonem aut aliquod Decretum *poſitivum* inductam eſſe oportet. At Canones & Decretales pactiones in ſpiritualibus Simoniacas & illicitas dicentes, nihil de *novo* conſtituunt; ſed tantùm quid ſit declarant: uti ex ipſorum tenore manifeſtum eſt; ac notanter ex verbis citati *Capituli finalis ii de Pactis*, pateſcit, Pontificem pactiones illas non facere, ſed declarare, ſed potiùs ſupponere illicitas eſſe. Dicit enim idem de his pactionibus eſſe dicendum, quod de aliis, *quæ obſervata vergunt in animæ detrimentum*: quæ indubiè non jure poſitivo dumtaxat, ſed & divino ac naturali illicitæ ſunt.

IX. Ulteriùs, ſi reſignatio *in favorem* contineat Simoniam à ſolo Pontifice purgandam, propter pactionem in ea intervenientem; cur non ſimilis Simonia dicitur intervenire in reſignatione Beneficiorum ex *cauſa permutationis*? quandoquidem & hæc reſignatio ſit *conditionalis*: contineatque pactionem & conditionem, quòd *non aliàs*, *non aliter* reſignentur Beneficia, quàm ſub ea conditione, ut alter alterius Beneficium conſequatur.

X. Sed dicent forſan, Compermutantes tantùm ſimpliciter intentionem ſuam Ordinario exponunt, qui ſi eam probet, ſua auctoritate permutationem conceptam probat; atque Compermutantes à vinculo, quo ratione Beneficii Eccleſiis ſuis reſpectivè alligabantur, abſolvit; & de una Eccleſia ad aliam Eccleſiam transfert: in quibus nulla vel ſpecies Simoniæ eſſe videtur.

Nequaquam negavero, quin ſi permutatio Beneficiorum fiat prout eam Canones fieri volunt, ea poſſit ab omni Simonia eſſe planè exempta. Sed quidni reſigna-

tionem *in favorem* ſimiliter immunem à Simonia eſſe poſſe dicamus?

Sicuti enim ſecundum formam juris, permutantes totum auctoritati Superiorum ſubjiciunt, id unum poſtulantes, ut ſi Superiori videatur, ipſos à vinculo quo ſuis Eccleſiis alligantur, abſolvat, atque ſua auctoritate ad mutuas Eccleſias transferat; ſimiliter reſignans in favorem certæ perſonæ, exponit Pontifici, ſe deſiderare à vinculo quo huic Eccleſiæ per Beneficium obſtringitur abſolvi, modò tamen hunc, quem huic Eccleſiæ maximè convenire judicat, ſucceſſorem habere, aut nominare queat; totum interim, quemadmodum Permutantes, Pontificis arbitrio ſubjiciens: qui hoc unum expendere debet, num conveniat ratioque ſufficiens ſit, ut in Canonibus qui prohibent, quòd quis ſibi ſucceſſorem nominet, diſpenſandum ſit.

XI. Itaque nulla hic, non magis quam in permutatione Beneficiorum, purgatione *Simoniæ* opus videtur, ſed ſola diſpenſatione; qua permittatur, ut quis ſibi Succeſſorem nominet: quæ diſpenſatio ſenſim, uti multæ aliæ, Pontifici reſervare potuit; ſicuti eam hodie illi reſervatam ſcimus.

Et licèt legamus, Pontifices aliquando cum ſimoniacis per diſpenſationem mitius egiſſe, pœnaſque ſimoniacorum mitigaſſe; nullibi tamen legimus, Pontifices contractum alioquin ſimoniacum à Simonia purgaſſe; aut indulſiſſe, ut conventiones, quæ aliàs eſſent ſimoniacæ, ſua auctoritate abſque Simonia inirentur: quemadmodum latius oſtendemus *tit.* 29.

Hinc cum nomine Caroli IX. in Concilio Tridentino peteretur, ut reſignationes *in favorem* ejicerentur omninò à Curia Romana, ratio non à Simonia petita fuit, ſed à tranſgreſſione Canonum vetantium deſignationem Succeſſoris: *Eſt enim* (ajunt) *ſacris Canonibus conſtitutum, ne quiſquam ſui Officii quærat, aut eligat Succeſſorem.*

XII. Soli ergo poſitivæ reſervationi adſcribendum, quòd reſignatio in favorem, non æquè ac reſignatio *ex cauſa permutationis*, fieri queat coram Ordinario. Ulteriùs hinc diſcimus, quòd Rex Galliæ admittens reſignationes *in favorem* Beneficiorum vacantium in Regalia, non *purget Simoniam*; ſed tantùm permittat Beneficiatis electionem ſeu nominationem Succeſſoris.

Pactiones in ſpiritualibus & proviſionibus Beneficiorum continere ſimoniam, non tantùm juris humani, ſive poſitivi, ſed juris *divini* nulla humana authoritate purgandam, probatum eſt in textu: atque hinc ulteriùs concluſum, quòd ſi reſignatio *in favorem* cenſeatur ſimoniaca ob clauſulas, *non aliter, nec aliàs*, hæc per Pontificem abſtergi, ſive purgari nequeat, ideòque nec dici poſſe, approbationem ſive admiſſionem hujus reſignationis eſſe Pontifici reſervatam; quaſi ſolus Pontifex reſignationem hanc à ſimonia purgare queat.

Illud fatendum eſt, admodum eſſe veriſimile, ad inducendam hanc reſervationem, plurimum contribuiſſe Scholaſticorum & Canoniſtarum aliquorum opinionem, qui ſimiles reſignationes *in favorem* ob interpoſitam clauſulam: *non aliter, nec alias*, eſſe ſimoniacas dicebant; eaſque Authoritate Pontificia ab hac labe eſſe purgandas.

Certum enim eſt, quòd tum temporis reperirentur Doctores non pauci, præſertim inter Canoniſtas, qui aſſerere non vererentur, eam eſſe Pontificis authoritatem, ut non tantùm ſimiles pactiones à ſimonia purgare; ſed quòd & ipſe Pontifex ſine ſimonia Beneficia liberè *vendere* poſſet, uti de quibuſdam Canoniſtis alte deploravit celeberrimus ille Prælatorum Conventus ſub Paulo III. ad indicandos abuſus in Concilio Tridentino reformandos, uti in hoc opere non ſemel notavimus.

Et quidem Molinæum in ea fuiſſe opinione, quòd authoritas admittendi reſignationes *in favorem* Romano Pontifici fuerit reſervata; ita ut neque Legatis *à latere* hujus reſignationis admiſſio concedatur ob ſimoniam, quæ huic reſignationi ineſſe credebatur, pateſcit ex ejus verbis in nota præcedente relatis.

Hoc ſanè negari nequit, quin hodiernæ Beneficiorum reſignationes *in favorem* frequenter ſordidis ac illicitis, quin & ſimoniacis pactionibus ſint infectæ; ſed has Authoritate Pontificia ab omni labe expurgari, neſcio quo fundamento aſſeri queat.

XIII. In reſignatione *ex cauſa permutationis* videtur intervenire conventio ſive pactio, qua Compermutantes inter ſe conveniunt, ut alter alterius Beneficium habeat; ſive qua mediante Beneficia inter ſe permutentur. Hæ pactiones & conventiones ſuper ſpiritualibus cùm illicitæ, & ſimoniacæ viderentur, reſcripſit Urbanus III. „Generaliter tenendum, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt; præſertim (ait) cum *pactione* præmiſſa, quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus labem continet ſemper Simoniæ.“ *Cap.* 5. ✠ *de Rerum permutat.*

XIV. Deinde ibidem ſubjicit Pontifex: „Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco minùs ſunt utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere.“

Ex hoc Pontificis reſponſo aliiſque Canonibus & Decretis habetur, quòd omnis conventio ſuper permutatione Beneficiorum vetita ſit; relicta tamen Epiſcopo auctoritate Beneficiatos de uno ad alium locum transferendi, ſi id in utilitatem cedere poſſe perſpexerit.

XV. De ſola ergo Beneficiatorum translatione auctoritate Epiſcopi ob neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiarum facienda, hic agit Pontifex, eamque probat; & antiquitus nonnumquam factam; & à ſacris Canonibus probatam ſcimus.

At hodie non tantùm fiunt auctoritate Epiſcoporum *translationes*, ſed inter ipſos Beneficiatos paſſim ineuntur permutationes Beneficiorum; atque ſuper iis, non ſecus atque ſuper contractibus civilibus, publica inſtrumenta conficiuntur; quarum nec antiquitas meminit, nec Canones ullibi probant.

XVI. Verum eſt, inſpectis Canonibus & Decretis permutationes hujuſmodi videri abſolutè vetitas; utpotè *Pactionem* aliquam continentes; quam reprobatam eſſe in ſpiritualibus declaratur in citato *Cap.* 5. ✠ *de Rerum permutat.*

Nec ſanè diffitendum eſt, in his permutationibus *crebrò aliquam Simoniæ aut aliam illicitam intervenire corruptelam*, uti loquitur Synodus Colonienſis *par.* 1. *c.* 34. nihilominus ſi ob utilitatem aut neceſſitatem Eccleſiarum duo Beneficiati ſimpliciter inter ſe deliberent de permutandis Beneficiis; atque conceptum permutationis etiam coram Notario expediant, ea intentione ut Beneficiis ad manus Ordinariorum reſignatis auctoritate Superiorum, & via Canonicæ inſtitutionis alter alterius Beneficium aſſequatur, ſive de una ad aliam Eccleſiam transferatur, hujuſmodi permutationem poſſe eſſe à Simonia omnique alio vitio immunem credunt Canoniſtæ, quamvis permutationes periculoſas eſſe non ambigant.

XVII. Itaque cum Doctore Angelico 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 5. dicendum: „Nec permutatio Præbendarum vel Eccleſiaſticorum Beneficiorum fieri poteſt propria auctoritate *partium* abſque periculo Simoniæ; Poteſt autem Prælatus ex *officio* ſuo permutationes hujuſmodi facere pro cauſa utili vel neceſſaria.“

XVIII. Inſpecto jure Decretalium, Superior ſive Prælatus cujus auctoritate permutationes fieri poſſunt, ſolus Epiſcopus videtur. Nec enim aliis inferioribus Prælatis hæc auctoritas Jure communi delata ſcitur. Nec mirum; cùm ipſis Epiſcopis tamquam Eccleſiarum primariis directoribus, præcipuè incumbat judicare & declarare, an expediat perſonas de una Eccleſia ad aliam transferri.

Hinc ſtatuunt Canoniſtæ, approbationem permutationis de quibuſcumque Beneficiis Juriſdictioni Epiſcopi ſubjectis, ab Epiſcopo eſſe faciendam: tametſi collatio Beneficiorum aliis competat: notatque Joannes Chokier in tractatu *de Permutatione Benef. num.* 7. „Quòd ſi nec collatio, nec confirmatio pertineat ad Diœceſanum, nihilominus illius auctoritas requiratur, etiamſi illorum ad quos pertinet Beneficiorum proviſio interveniret auctoritas.“

XIX. Dicit tamen Molinæus ad Regulam *de infirmis reſignantibus n.* 29. quòd in Gallia Epiſcopi perdiderint auctoritatem, quam de jure habent in permutationibus inferiorum Collatorum, addens: „Inferiores enim Collatores Beneficiorum ad ſuam collationem pertinentium, permutationes *inconſultis* Diœceſanis apud nos expediunt, & hoc contra jus Pontificium in Gallia toleratur.“ Quod & alii Galliæ Pragmatici notarunt.

XX. Ex-

XX. Exhibet Claudius Horry in ſuo novo tractatu de materia beneficiali *pag.* 505. actam per quam conſtat, quòd quidam Presbyter exhibuerit Capitulo Eccleſiæ Metropolitanæ Pariſienſis actam reſignationis *ex cauſa permutationis* in ſuum favorem factæ de Canonicatu & Præbenda in Eccleſia Collegiata S. Stephani à Græcis in civitate Pariſienſi, petieritque in vim hujus reſignationis, eam Præbendam ſibi a Capitulo conferri: *Et en conſequence les auroit tres humblement requis & ſuppliez de vouloir bien agréer ladite Reſignation, & ſur icelle luy accorder leurs Lettres de Collation & Proviſion.*

Cùm verò Capitulum tertiò requiſitum (quarum requiſitionum formulæ & atteſtationes ibidem exhibentur) tergiverſaretur, litteraſque approbationis, reſignationis & collationis non daret; tandem ipſe Reſignatarius pro approbatione reſignationis, & collatione Canonicatus recurrit ad Archiepiſcopum Pariſienſem, rogans ut ipſe defectum Capituli ſupplendo, dictam reſignationem approbare, & collationem dare dignaretur.

In conſequentiam hujus requiſitionis, Archiepiſcopus Pariſienſis litteras proviſionis in favorem requirentis expedivit, quæ integræ exhibentur à Claudio Horry, *pag.* 509.

In his litteris præfatur imprimis Archiepiſcopus: „Canonicatum & Præbendam ſecularis & Collegiatæ Eccleſiæ S. Stephani à Græcis ad collationem, proviſionem & quamvis aliam diſpoſitionem venerabilium virorum Decani, Canonicorum & Capituli Eccleſiæ noſtræ Pariſienſis exiſtentes & pertinentes, liberos nunc & vacantes per dimiſſionem, ſeu reſignationem Magiſtri Petri de Laiſtre Presbyteri, illorum ultimi legitimi & immediati poſſeſſoris, in manibus dictorum Decani, Canonicorum & Capituli per Magiſtrum Carolum de Blois, ejus procuratorem ad id ab eo ſpecialiter conſtitutum, *cauſa tamen Canonica permutationis* dictorum Canonicatus & Præbendæ pro Capella S. Leonardi juxta pontem S. Mauri noſtræ Diœceſis, & *non aliàs, aliter, nec alio modo* factam.

Hinc manifeſtum eſt, Archiepiſcopum Pariſienſem agnoſcere, reſignationes *ex cauſa permutationis* poſſe fieri & probari à Capitulo tamquam ordinario Collatore Præbendæ reſignatæ.

XXI. Poſt hæc ſubjungit in dictis litteris, quæ cum præcedentibus ſenſum perfectum conficiunt: „Quam (reſignationem) admittere recuſaverunt prout tribus actis, primò ſcil. 28. ſecundo verò 30. tertio denique 31. diebus hujuſvè menſis Auguſti ioinis Monſſinot & Horry ſignatis, nobis legitimè compertum eſt; tibi præſenti ſufficienti capaci & idoneo, in *recuſationem* dictorum venerabilium Decani, Canonicorum & Capituli Eccleſiæ noſtræ, ad conſervationem tui juris contulimus & donavimus, conferimuſque & donamus; ac de illis ſuis juribus & pertinentiis univerſis providimus & providemus per præſentes.

Hæc ulterius probant, non tantùm reſignationes ex cauſa permutationis coram ordinariis Collatoribus fieri; ſed etiam ab earum rejectione ad Superiorem recurſum admitti.

XXII. In Belgio tamen id nequaquam generaliter receptum eſt, ſed Epiſcopi auctoritate probandi permutationes Beneficiorum ad inferiores Collatores ſpectantium etiamnum hodie potiuntur; neque apud nos hactenus praxis invaluit, ut Collatores inferiores paſſim inconſultis Diœceſanis permutationes expediant, aut reſignationes cauſa permutationis admittant.

XXIII. Hoc tamen negare non poſſumus, approbationem permutationis ad ea quæ Juriſdictionis Epiſcopalis ſunt, non autem quæ Ordinis ſunt, pertinere; & conſequenter longa conſuetudine ad Prælatos inferiores transferri poſſe, quemadmodum rectè notat Joannes Chokier loco cit. *cap.* 6. addens: „Quale jus habent inferiores ab Epiſcopo Leodii, qui quotidie permutationibus Beneficiorum, quorum ipſi Collatores ſunt, auctoritatem præſtant.” Tali jure utuntur & hic quædam Capitula circa permutationes Beneficiorum ſimplicium ad eorum plenam collationem ſpectantium: quæ conſuetudo juvatur ex *Cap. unico de Rerum permutat. in* 6. ubi videtur Epiſcopo tantùm dari facultas probandi permutationes Beneficiorum ad *ſuam collationem* ſpectantium.

XXIV. Quamvis de jure communi & hodierna Belgii praxi Collatores inferiores permutationes ſua auctoritate expedire non poſſint, niſi ſpeciali titulo eam auctoritatem acquiſierint; tamen quia de Beneficiis ad ipſorum collationem ſpectantibus transferendis de una in aliam perſonam agitur, meritò præviè ante permutationem audiri debent, uti tradit Chokier in dicto tractatu *c.* 19.

XXV. Nec tantùm Collatores, ſed & Patronos audiendos & interpellandos eſſe, communis eſt Canoniſtarum ſententia: quin & inter alia requiſita ad validitatem permutationis requirit Rebuffus in Praxi *par.* 3. titul. *de Permutatione*, *n.* 21. conſenſum illorum, ad quos præſentatio ſpectat, vel electio.

XXVI. Sed quid, ſi Superior judicet permutationem valdè utilem, aut etiam neceſſariam Eccleſiæ, & Patronus conſentire nolit? Cogi poterit, vel Superior approbare eam poterit, ait Rebuffus *n.* 22. additque: „Et hodie uſus communis obtinuit, quòd poſt requiſitionem Patroni, maximè etiam eo non conſentiente permutatio approbatur ab Epiſcopo, & valet: & ſic judicavit totus Senatus Pariſienſis.”

Declarationem Cardinalium conformem refert Garzias *de Benefic. par.* 11. *c.* 3. *n.* 127.

XXVII. Hæc quidem ſi jus Patronatus fuerit Eccleſiaſticum. Si autem laicum fuerit, non tantùm Patronus interpellari debebit, ejuſque conſenſus poſtulari, ſed & reipſa obtineri debet. Quòd autem nec Ordinarius, nec Papa, ſaltem in Gallia & his Provinciis, conſenſum reſignationi dare queat, ſive juri Patronatus derogare, ſæpiùs ſub titulo de *Jure Patronatus* notatum fuit; idque ſive jus Patronatus laicum proveniat ex fundatione, ſive ex privilegio. Imò etiamſi jus Patronatus ſit mixtum, hoc eſt, partim laicum, partim Eccleſiaſticum: idque etiam ubi plures eſſent Eccleſiaſtici, quàm laici, uti oſtendimus *tit.* 25. *c.* 2. Et de clauſula derogatoria juris Patronatus laicalis Bullis Pontificiis inſeri ſolita, videri poſſunt quæ ſupra *tit.* 24. *c.* 5. notata ſunt.

Et quidem Edicto Regio in Februario anno 1678. in Gallia declaratum eſt, omnes conventiones permutationis Beneficiorum juris Patronatus *laicalis*, & reſignationes aliaque acta inde ſubſequuta, eſſe nulla & abuſiva, ſi Patroni laici non annuerint præſentationi, aut dederint ſuum conſenſum *in ſcriptis* ante captam poſſeſſionem; etiamſi dicti Patroni fuerint interpellati, & requiſiti; quæ requiſitiones & interpellationes declarabuntur nullæ. In Actis Cleri Gallicani *tom.* 5. *p.* 8. *tit.* 3. *n.* 24.

XXVIII. Ut permutationes Beneficiorum omni ex parte ſint licitæ, non tantùm requiritur Superiorum auctoritas, qua mediante Beneficiati de una Eccleſia ad aliam transferantur, ſed inſuper requiritur recta intentio, & juſta cauſa.

Certum imprimis eſt, permutationes illas nulla, etiam Summi Pontificis, auctoritate ex omni parte juſtificari poſſe, in quibus non utilitas aut neceſſitas Eccleſiarum, ſed lucrum aliudvè temporale à compermutantibus attenditur.

Unde ex S. Thoma *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *art.* 3. notat Chokier *in Tract. de Permutat. Benef. part.* 2. *c.* 21. „quòd permutatio debet fieri pro cauſa ſpirituali, puta ut melius Deo ſerviatur, ſeu ut tali loco poſſit quis Deo melius ſervire.”

Et Petrus Cantor in verbo Abbreviato *c.* 40. ait: “Si quis legitimè ſortitus eſt Eccleſiam, & quærit occaſionem ut eam dimittat, *quia alia pinguior eſt & uberior*, ſecundùm pœnam conſtitutam in Canonibus puniri deberet, & in ea manere omni tempore vitæ ſuæ.”

Si hodiernæ permutationes ritè expendantur, verendum ne & hodie dicere poſſimus cum ſapientiſſimo illo delectorum Prælatorum Conventu ſub Paulo Tertio. „Alius item abuſus in permutationibus Beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ ſimoniacæ omnes ſunt, nulloque reſpectu habito niſi lucri.”

Et quod jampridem notavit Rebuffus in Praxi *par.* 3. *tit. de Reſignat. expreſſa n.* 3. “Hodie cauſa cauſarum (reſignationum) eſt affectio carnis: quia omnes volunt ſuos conſanguineos præficere Eccleſiis, quibus fortè malè præfuerunt, ut peſſimè quoque illi poſteà præſint: & iſta eſt quæ jamdudum labefactavit totam Eccleſiam. Altera etiam eſt cauſarum regina pecunia.”

Digitized by Google

XXIX. Non tantùm ex parte permutantium exigitur recta intentio, atque juſta cauſa permutationis; ſed & ipſis Superioribus conſtare debet, permutationes in utilitatem, aut neceſſitatem Eccleſiæ fieri. Tunc enim licitè poſſe Epiſcopum de uno loco ad alium transferre perſonas, declarat Pontifex in *Cap. 5. de Rerum permutat.* „ Si cauſam inſpexerit *neceſſariam*: ut „ quæ uno loco minùs ſunt utiles, alibi ſe valeant „ utiliùs exercere. “ Vel ut loquitur Sanctus Thomas verbis ſupra citatis: „ Poteſt Prælatus ex officio per„ mutationes hujuſmodi facere, pro cauſa utili, vel „ neceſſaria,

Ex quibus facile eſt concludere, Prælatis in permutationum approbatione unicè utilitatem, aut neceſſitatem Eccleſiarum præ oculis habendam eſſe.

Ulteriùs prævié ad approbationem ſeriò examinandum, num permutatio hujuſmodi motivo neceſſitatis, aut utilitatis oritur; idque eò exactiùs examinandum, quo majora ſunt Beneficia, de quorum permutatione tractatur, majuſque poſſet eſſe præjudicium, quod ſimilium Beneficiorum parùm canonica permutatio parere poteſt.

XXX. Pius V. Papa animadvertens, quanta Eccleſiæ Dei incommoda omni tempore attulerit; & nunc quotidie afferat Miniſtrorum in eam vitioſa Ingreſſio; quodque hoc malum præ cæteris frequens, tum maximè in Beneficiorum & officiorum dimiſſione admittatur; præcavere voluit, ne *reſignationes* ipſæ dehinc pro cujuſque arbitrio, nulliſque vel certè levibus de cauſis paſſim & temerè admittantur,

Hunc in finem prohibet, reſignationes ullas coram Ordinariis admitti niſi ex certis & determinatis cauſis in Conſtitutione nominatim expreſſis, quas ſingillatim examinat Flaminius Pariſius *lib. 9. de Reſign. Benef. q. 6.*

XXXI. Decernit inſuper in eadem Conſtitutione, quòd Ordinarii admittentes reſignationes ex cauſis ibidem expreſſis, conferre non poſſint ulla Beneficia ſula, aut reſignantium conſanguineis, & affinibus, vel familiaribus, Verba Conſtitutionis ſunt; „ Cæterùm præci„ pimus, atque interdicimus, ne ipſi Epiſcopi, aut „ alii collatores de beneficiis, & officiis reſignandis præ„ dictis, aut ſuis, aut dimittentium conſanguineis, af„ finibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circui„ tum multiplicatarum in extraneos collationum, au„ deant providere. “ Incipit, *Quanta Eccleſiæ* 58. in Bull. Roman.

In textu notatum eſt, Pium V. per ſuam Conſtitutionem interdixiſſe Epiſcopis & Ordinariis, conferre ulla Beneficia conſanguineis aut affinibus reſignantium, ac unà notatum, hanc Conſtitutionem, in quantum reſtringit authoritatem Ordinariorum, in pleriſque Regnis non eſſe receptam; atque Epiſcopos, non obſtante hac Conſtitutione admittere reſignationes ex *cauſa permutationis in favorem* conſanguineorum & affinium Reſignantium, iiſque Beneficia Reſignantium conferre,

Probè quippè intelligebant Epiſcopi, per hanc Conſtitutionem nequaquam reſignationibus ſimoniacis, vel carnem & ſanguinem ac hæreditariam ſucceſſionem præferentibus finem in ponendum, aut moderationem adferendam; ſed duntaxat authoritati Epiſcoporum limites figendos, dum hæc Conſtitutio haſce Beneficiorum reſignationes & proviſiones in favorem conſanguineorum & affinium Reſignantium in Curia Romana admitti non interdicit; ſed eas admittendi Romano Pontifici authoritas integra relinquitur.

Et ſanè ſi attendantur hodiernæ & frequentes Beneficiorum reſignationes *in favorem*, vix ullæ reperientur, quæ non fiant *in favorem* conſanguineorum aut affinium ipſorum Reſignantium, quæ tamen in Curia Romana indifferenter admittuntur: ut vel hinc pateſcat in Curia illa ad prædictam Pii V. Conſtitutionem fieri reflexionem exiguam.

XXXII. Hanc Conſtitutionem editam eſſe, ne illæ renuntiationes fiant ob carnis affectum, & ne conſanguinei, vel familiares fiant hæredes bonorum Eccleſiæ, rectiſſimè poſt Cardinalem Tuſcum notavit Flaminius Pariſius in citata quæſtione *num.* 192. cui & alteram adjicit *num.* 193. „ Ut tollantur fraudes & confidentia„ les renuntiationes. “ Quæ ratio elicitur ex ipſis verbis Conſtitutionis immediatè præcedentibus: „ Caveant „ autem Epiſcopi & Patroni, tam Eccleſiaſtici, quam „ laici, quicumque ſint, ne verbo quidem, aut nutu, vel ſigno futuri in hujuſmodi Beneficiis, & officiis „ ſucceſſores, ab ipſis reſignantibus aut aliis, eorum „ ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de his „ aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio „ qualiſcumque intercedat. “

XXXIII. Hanc Pianam Conſtitutionem non eſſe ubique receptam; atque reſignationes coram Ordinariis præter formam hic expreſſam multis in locis admitti, conſtat.

Et quidem *Garzias* loquens de hac Conſtitutione *par. 11. c. 3. n. 270.* teſtatur, „ eam non benè ſerva„ ri in Hiſpania; ubi prætenditur (ait) eam non eſſe „ receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum, ſaltem quo„ ad illud de non conferendis Beneficiis reſignatis con„ ſanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, „ vel reſignantium, & audivi ita fuiſſe per Concilium „ Regium ſcriptum Epiſcopis. “

Similiter Zypæum in Jure novo, *tit. de Renuntiat.* poſtquam ſummatim retulit hanc Conſtitutionem, ſubjungit: „ Sed ut multæ aliæ, hæc Bulla hic publi„ cata aut uſu recepta non eſt, quia reſtringit Ordi„ nariorum facultates; etiamſi fortè hic non expreſſæ „ cauſæ, jure tamen non improbatæ eſſent. “

Notorium ſanè eſt, hîc in Belgio paſſim admitti reſignationes & permutationes coram Ordinariis ex cauſis in hac Conſtitutione non expreſſis; atque Beneficia reſignata conferri conſanguineis, affinibus & familiaribus Ordinariorum & reſignantium, non obſtante hac Conſtitutione; nullamque propterà quæſtionem de ſimilium reſignationum validitate moveri.

XXXIV. Cæterùm in quantum hæc Conſtitutio vetat; reſignationes levibus aut nullis ex cauſis admitti; aut Beneficiorum reſignatorum intuitu carnis & ſanguinis proviſionem fieri; vel pactiones Simoniacas aut confidentiales interponi; eatenùs prædicta Conſtitutio non tantum omnes omninò Ordinarios, ſed & ipſum Pontificem obſtringit.

Licèt enim reſignationes ex levibus aut nullis cauſis, vel intuitu carnis & ſanguinis, aut cum *occulta* pactione Simoniaca, vel confidentiali factæ & admiſſæ coram Pontifice, vel Ordinariis in locis ubi Conſtitutio recepta non eſt, lege *poſitiva* non irritentur, aut in ſoro fori tamquam invalidæ non ſemper argui queant; ſemper tamen coram ſupremo Judice & in foro poli, ut illicitæ & Legi æternæ contrariæ condemnabuntur; quemadmodum ſupra circa diſpenſationem Pontificiam ſuper pluralitate Beneficiorum notavimus: & infrà circa collationem Beneficiorum factam minùs dignis, omiſſis dignioribus, notabimus,

XXXV. Sed dicet quis, paſſim ſolent fieri permutationes Canonicatuum aliorumque Beneficiorum notabilium cum Beneficiis ſimplicibus, frequenter etiam nullius proventus, quæ *de Pertica* dici conſueverunt; & quibus etiam ipſi reſignantes numquam intendunt deſervire; quinimò eadem mox abſoluta permutatione dimittere intendunt: ita ut ſat appareat, hujuſmodi permutationes eo ſolo fine fieri, ut Ordinariis libera proviſio eripiatur, & notabiliora Beneficia cedant Reſignatariis. Negari non poſſe videtur, ſimiles reſignationes ſæpè de fraude, & de carnali affectu meritò eſſe ſuſpectas, & ratò totaliter ab iis exemptas,

XXXVI. Fieri tamen poteſt, ut quis hujuſmodi reſignationibus vel permutationibus, poſtquam uſus nunc invaluit, rectè utatur.

Quid ſi enim videat, quòd Canonicatui ulteriùs deſervire nequeat, aut ſatis appareat, ſe aliò vocari: & conſequenter intelligat, Eccleſiæ melius & utilius eſſe, ut Canonicatum dimittat; at unà advertat, quòd ſi liberè eum ad manus Ordinarii dimittat, eum veriſimiliter indigno, aut certè parùm digno conferendum. Quidni eo caſu, ut conſulat Eccleſiæ, eum potiùs reſignabit ex cauſa permutationis illi, quem ſcit admodum Beneficio illi convenire, multumque fructus in Eccleſia adferre poſſe: id unicè in hac permutatione præ oculis habens, ut Eccleſiæ de optimo miniſtro provideat; mediante quidem medio, quo multi abutuntur; ſed quo jam introducto, ipſe in utilitatem Eccleſiæ benè utitur; cavendo tamen, ne id in puſillorum ſcandalum cedat?

CA-

CAPUT III.

De Procuratorio ad reſignandum.

1. *Reſignatio Beneficii fieri poteſt per Procuratorem etiam* laicum.
2. *Procurator ad reſignandum hodie conſtitui ſolet per inſtrumentum publicum.*
3. *Debet Procuratorium confici à Notario; & qualis hic eſſe debeat?*
4. *In Camera Apoſtolica non admittitur Procuratorium, niſi præter Notarium adſit ſigillum communitatis.*
5. *Reſignans una cum Notario inſtrumento ſubſcribere debet.*
6. *Requiritur Procuratorium* ſpeciale.
7. *Quod hic dicatur* ſpeciale?
8. *Procuratorium ad acceptandum ſimul & reſignandum non valet.*
9. *Ratio ob* quam ſpeciale *mandatum requiritur, evincit hanc diſciplinam eſſe recentem.*
10. *Procurator præſtare debet juramentum in animam reſignantis.*
11. *Querela Synodi Colonienſis de præcipiti & facili hujus juramenti præſtatione.*
12. *Quod hic optat Synodus, meritò & in aliis juramentis ſervaretur.*
13. *Procurator ad reſignandum conſtitui ſolet cum facultate ſubſtituendi: & quando ſubſtitutus poſſit uti mandato?*
14. *Refertur Regula Cancellariæ de conſenſu præſtando in reſignationibus.*
15. *Ratio hujus Regulæ.*
16. *An præſens in Curia poſſit præſtare conſenſum per Procuratorem?*
17. *Quo loco hic conſenſus præſtandus?*
18. *Qualis hic conſenſus requiratur?*
19. *Hic conſenſus demum perficit reſignationem.*
20. *Procuratorium ad reſignandum datum ſine limitatione temporis quamdiu duret?*
21. *Morte mandantis expirat Procuratorium ad reſignandum.*
22. *Aliquando mortuo mandante poteſt Procurator adhuc præſtare conſenſum.*
23. *Procurator revocatus poteſt præſtare conſenſum, quamdiu revocatio non fuit intimata.*
24. *Revocatione Procuratoris non extinguitur mandatum, niſi revocatio ſit intimata.*
25. *Quo modo & cui hæc intimatio facienda?*
26. *Quamdiu Reſignanti ſit liberum revocare mandatum?*
27. *Dato Procuratorio ad reſignandum coram Papa, non poteſt fieri reſignatio coram Ordinario.*
28. *Quæ in conſtitutione Procuratoris hodie exiguntur, antiquitus incognita fuere.*

I. RENuntiatio ſive reſignatio, tam ſimplex, quàm *in favorem* vel *cauſa permutationis*, fieri poteſt non tantùm per ipſummet Reſignantem, ſed etiam per Procuratorem, ſeu Mandatarium.

Et quidem cùm Procurator reſignationem faciat nomine alieno, poteſt non tantùm Clericus, ſed & laicus Procurator conſtitui, uti poſt Gloſſographum ad *Clementinam unicam de Renunt.* notat Rebuffus in Praxi *part. 3. tit. de Procuratoris ad reſignandum conſtitutione, num.* 17. quamvis ſecundùm Gloſſographum tutius videatur conſtituere Clericum.

II. Procurator autem conſtitui poteſt, vel per litteras privatas ipſius Reſignantis, vel per inſtrumentum publicum, atque hoc poſterius eſt tutius, & fieri conſuetum. Imò monet Rebuffus loco citato *n.* 5. quòd *vix reciperentur litteræ privatæ ad reſignandum*: aſſeritque Flaminius Pariſius *lib. 9. de Reſignat. Benef. q.* 6. non ſemel fuiſſe reſolutum in Cancellaria Romana, non poſſe aliquem vigore Epiſtolæ miſſivæ præſtare conſenſum reſignationi: „ Et ideò hodie (ait) communis & rece-
„ pta ex ſtylo ſententia eſt, mandatum requiri ad re-
„ nuntiandum in forma *publici* inſtrumenti.

III. Hinc primò requiritur, ut confectum ſit à Notario publico, eoque Apoſtolico, præcipuè ſi de reſignatione facienda in Curia Romana agatur. Imò ſi juxta conſuetudines aut leges patriæ requirantur duo *Notarii* pro forma publici inſtrumenti, debebunt & in confectione hujus Procuratorii duo intervenire: quia aliàs non eſſet in forma *publici* inſtrumenti.

IV. Monet Flaminius Pariſius loco alleg. *quæſt.* 7. *n.* 2. non ſufficere inſtrumentum Procuratorii eſſe confectum in forma ſolita, „ ut admittatur à Notariis Cameræ & Cancellariæ, ſed ulteriùs requiri, quòd fuerit obſignatum ſigillo *publico* judicis ordinarii, vel communitatis; & melius eſſet (ait) ut utrumque ſigillum apponatur, & poſteà debet fieri recognitio ſigilli, ut de ſtylo obſervatur.

V. Deinde *n.* 3. *&* 4. notat ex Rebuffo: „ In Gallia lege Regia cautum eſt, ut Reſignans ſubſcribat inſtrumentum reſignationis: idque optimum eſſet (ait) ut ubique fieret ad tollendam fraudem.

Hìc in Belgio hodie receptum eſt, quod Reſignans unà cum Notario ipſi inſtrumento ſubſcribat; quin & in omnibus *publicis* inſtrumentis obſervatur, ut partes ſubſcribant: non autem teſtes; niſi in teſtamentis ex Edicto Perpetuo Principum noſtrorum de ann. 1611.

VI. Prætereà ad reſignandum debet eſſe mandatum *ſpeciale*, uti poſt alios citatos docet Flaminius dicta *quæſt.* 7. *num.* 9. quod & expreſsè habet Regula Cancellariæ 45. *de conſenſu in reſignationibus*, in verbis: *Per Procuratorem ſuum ad hoc ab eo* SPECIALITER *conſtitutum*. Et in Regno Galliæ cautum eſſe, nullum Procuratorem reſignare poſſe ex Procuratorio *generali*, monet Rebuffus loco cit. *n.* 23.

VII. Speciale mandatum hìc dicitur, ſi nominetur expreſsè Beneficium, & detur facultas renuntiandi. Debet autem Beneficium reſignandum deſcribi, & exprimi *nomen & locus ubi eſt*, ut de ſtylo fieri videmus, ait Flaminius *num.* 20.

Hinc ulteriùs infert, non admittendum procuratorium generale ad reſignandum omnia & quæcumque Beneficia, quæ conſtituens habet: teſtaturque Carolus Fevretius *de Abuſu, lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 6. hujuſmodi mandata *generalia* ad reſignandum eſſe declarata abuſiva & nulla per Edictum Henrici II. Regis Galliæ ann. 1550. ſubditque ex Molinæo in Commentario ad hoc Regium Edictum: „ Mandata illa generalia, tum de jure Canonico, quàm multis Curiæ Senatuſconſultis fuiſſe reprobata, utpotè multis fraudibus obnoxia, & diſciplinam Eccleſiaſticam inquinantia, quæ quidem diſciplina non admittit in ſpiritualibus generalitatem. „ Citat quoque ibidem deciſionem Rotæ conformem.

VIII. Multò minus recipitur procuratorium ad acceptandum & reſignandum ſimul aliquod Beneficium, uti notat Rebuffus *num.* 16. quia non poteſt quis conſtituere ad renuntiandum Beneficio quod nondum habet. Nec refert, quòd procuratorium detur in tempus, quo habiturus eſt: quia hoc ipſum reddit procuratorium incertum. Deinde, uti rectè advertit Flaminius *lib. 9. quæſt.* 10. ad validitatem mandati inſpicitur tempus, quo inſtrumentum procuratorii fuit confectum; quo tempore Beneficium reſignandum non habebatur: unà monens, peccare illum qui acceptat Beneficium, ut illud poſtea renuntiet, additque: „ Ob id in Curia de ſtylo, quando datur examen, apponitur clauſula: *Dato priùs juramento, quòd illud non recipiat animo renuntiandi.*

IX. Et ita quidem exigitur *ſpeciale* mandatum, ut nec generale etiam *cum libera* ſufficiat; idque ideò quia reſignatio, ſeu renuntiatio Beneficiorum habetur pro *donatione*, quæ requirit *ſpeciale* mandatum: eò quòd non cenſeatur quis conſtituendo Procuratorem ad adminiſtrandum, dediſſe mandatum ad *donandum*. Quæ ratio à Doctoribus communiter allegari ſolita, ſat inſinuat, hanc opinionem & praxim exigendi *ſpeciale* mandatum ad reſignandum, primùm ſuam originem habuiſſe poſtquam Beneficia potiſſimùm penès commoda temporalia conſiderari cœperint, ipſis oneribus ſpiritualibus, quæ Beneficiis annexa ſunt, non attentis. Quò factum eſt, ut Beneficia tamquam multùm commoda & utilia ipſis Beneficiatis conſiderari & reputari cœperunt: cùm tamen ſecundùm veram ideam & Eccleſiæ ac Fundatorum intentionem, reputari deberent tamquam onera humeris Beneficiatorum impoſita propter officia eis annexa. Interim undecumque praxis hæc originem habuerit, equidem cùm inducta ſit, obſervanda eſt.

X. Prætereà *ſpeciale* mandatum exigitur ob juramentum à Procuratore in *animam* reſignantis præſtandum:

quod

quod in hac reſignatione *non intervenerit fraus, dolus, Simoniæ labes, ſeu quævis alia illicita pactio ſeu etiam corruptela*; quòd juramentum in omni reſignatione præſtari debet: ut & propterea expreſſam clauſulam de hujuſmodi juramento præſtando Procuratoriis de reſignando inſeri conſueverint.

XI. De hoc juramento exigi ſolito loquitur Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 5. *cap.* 34. aſſeruntque ibidem hujus Synodi Prælati, „ ſibi haud clam „ eſſe, in reſignationibus & permutationibus multa „ *ancipitia perjuria* committi ab his, qui frequenter, „ ſubitò ac non præmeditati, aut ipſi, aut per ſuos „ Procuratores (id quod ejuſdem reatus & culpæ eſt) „ jurejurando ante manus impoſitionem teſtantur, in „ hujuſmodi reſignationibus ſeu permutationibus nul„ lam Simoniæ labem, aut aliam illicitam interveniſ„ ſe corruptelam: cùm res (inquiunt) crebrò longè „ ſecùs habeat, per quod ipſi gravem in ſe Dei iram „ procul dubio provocant.

„ Deinde concludunt: Majori ergo cura, diligen„ tiorique, quàm ante hac fieri conſuevit, perveſtiga„ tione prævia, hæc juramenta exigi convenit.

XII. Utinam non tantùm in hujus juramenti exactione, ſed & eorum quæ in aſſumptione ad officia, opificia, necnon Gradus Academicos exiguntur, hoc Synodale monitum attenderent, quibus juramentorum exactio incumbit! Nimis enim notum eſt, quàm *ſubitò, ac non præmeditatè* hæc juramenta ſoleant præſtari.

XIII. In procuratorio ad reſignandum ſolet dari Procuratori conſtituto poteſtas alium *ſubſtituendi*, cum eadem auctoritate qua ipſe conſtitutus eſt. Hoc caſu ſubſtitutus non ſolùm ſuum mandatum ſubſtitutionis debet exhibere, ſed etiam mandatum Procuratoris à quo fuit ſubſtitutus. Fevretius *de Abuſu lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 5. teſtaturque cautum Edicto Henrici II. Regis Galliæ, Procuratorem ad reſignandum in Curia Romana ſe negotio reſignationis immiſcere non poſſe, niſi ipſum *procuratorium* ad reſignandum reipſa habeat.

XIV. Per Regulam Cancellariæ, quæ hodie eſt 45. & inſcribitur, *de conſenſu in reſignationibus, & penſionibus*, „ Papa voluit & ordinavit, quòd ſuper reſi„ gnatione cujuſcumque Beneficii Eccleſiaſtici ſeu ceſ„ ſione juris in eo, quam in manibus ſuis, vel in „ Cancellaria Apoſtolica fieri contigerit, Apoſtolicæ „ litteræ nullatenùs expediantur, niſi Reſignans, vel „ cedens, ſi præſens in Romana Curia fuerit, *perſo„ naliter*, alioquin per Procuratorem ſuum, ad hoc „ ab eo *ſpecialiter* conſtitutum, expeditioni ejuſmodi „ in eadem Cancellaria expreſsè conſenſerit, & jurave„ rit, ut moris eſt. Etſi ipſum Reſignantem ſeu ceden„ tem pluries ſuper uno & eodem Beneficio, in favo„ rem diverſarum perſonarum ſucceſſivè conſentire con„ tigerit, voluit Sanctitas Sua, quòd primus conſen„ ſus tenere debeat, & alii poſteriores conſenſus, ac „ litteræ eorum prætextu etiam ſub priori data expe„ ditæ pro tempore nullius ſint roboris vel momenti.

XV. „ Hæc regula fuit edita ad tollendas fraudes, „ quæ poſſent oriri: quia poſſet quis nomine alterius „ porrigere ſupplicationem reſignationis, & alium pri„ vare Beneficiis. Nam conſenſus per ſupplicationem „ ſufficiebat de jure communi. Igitur ad tollendas frau„ des, cautum eſt requiri conſenſum præſtitum per ſe, „ vel per Procuratorem ſpecialiter ad hoc conſtitu„ tum. “ Ita Chokier ad hanc Regulam *num.* 9.

XVI. Ex verbis Regulæ notorium eſt, quòd præſentes in Curia debeant *perſonaliter* præſtare conſenſum, neque poſſe conſtituere *Procuratorem* ad reſignandum. Abſentes autem conſenſum præſtare teneantur per Procuratorem ad hoc *ſpecialiter* conſtitutum. Monet nihilominùs Flaminius Pariſius *lib.* 9. *de Reſignat. Beneſic. quæſt.* 12. *num.* 8. quòd quando conſenſus præſtatur in *Camera*, Notarii Cameræ admittant Procuratores etiam præſentium.

XVII. Conſenſus autem hic exprimendus eſt in Camera vel Cancellaria, id eſt coram Notariis Cameræ vel Cancellariæ. Hinc infert Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benef. lib.* 8. *q.* 8. *n.* 33. non ſufficere conſenſum etiam *expreſſum*, ſi ille conſenſus fuit præſtitus alio in loco, quàm Camera vel Cancellaria.

XVIII. Notat quoque *num.* 28. „ non eſſe validum „ conſenſum, qui colligitur ex ſupplicationis porrectio„ ne ad effectum, ut abdicetur jus à Reſignante, & ſatisfiat huic Regulæ. “ Ulteriùs *n.* 29. infert, „ non eſſe ſufficientem, quoad hunc effectum, conſenſum “ qui appellatur *parvus*: Nam *parva* data & *parvus* “ conſenſus datur à Datario, & remanet penès partes. “

XIX. Denique monet *num.* 41. poſt præſtitum dictum conſenſum abdicari jus à Reſignante, non autem ante. De quo latiùs agemus *cap.* 5. Et *num.* 43. dicit, juxta omnes, hunc eſſe *formalem* conſenſum; à quo computatur tempus, de quo in Regula *de Infirmis Reſignantibus*, de qua tractamus *cap.* 5.

XX. Mandatum ſeu procuratorium ſemel legitimè, & ſine limitatione temporis datum, ſolo lapſu temporis, etiam plurium annorum, de jure communi non expirat aut renovatum præſumitur. Unde refert Flaminius Pariſius *lib.* 9. *quæſt.* 13. reſolutum fuiſſe in Rota Romana, „ conſenſum præſtitum poſt quadriennium à die confecti procuratorii eſſe bonum: quia vo- “ luntas ſemper cenſetur durare, donec de mutatione “ non appareat. “

At in Gallia, reſignatio vi procuratorii anno elapſo facta, non valet, ut lege Regia cautum eſſe teſtatur Rebuffus loco ſupra citato *num.* 18.

XXI. Licèt de jure ſolo temporis lapſu non exſpiret, aut revocatum cenſeatur procuratorium ad reſignandum, nihilominùs quia eſt verum mandatum, etiam communibus regulis mandati ſubjicitur; & iiſdem modis extinguitur.

Unde ſicuti de jure mandatum *re integra* ſolvitur, & expirat morte Mandantis; ita & procuratorium ad reſignandum extingui per mortem Reſignantis, communis eſt omnium opinio, & non obſcurè probatur in *Clem. ultima de Procuratoribus*; idque etiam procedit, licèt ipſe Procurator ignoraverit mortem Reſignantis, modò tamen ante exhibitam ſupplicationem Reſignans reverà mortuus fuerit; uti rectè notat Flaminius *lib.* 9. *quæſt.* 24.

XXII. Si tamen vivente Reſignante ſupplicatio reſignationis fuerit per Procuratorem exhibita, & ſignata vivente Reſignante, poterit Procurator vi ejuſdem mandati poſt mortem Reſignantis præſtare conſenſum in Cancellaria, vel Camera pro expeditione litterarum; ut allegatæ Regulæ Cancellariæ ſatiafiat.

Hanc eſſe communem opinionem probatam per Alexandrum VI. & Leonem X. aſſerit Flaminius Pariſius *lib.* 9. *quæſt.* 14. Procurator enim poſt mortem Domini, tametſi nova negotia inchoare nequeat, poteſt tamen conſummare, quæ per ipſum inchoata erant ante mortem mandantis, ut vulgò tradunt Juriſconſulti. Hoc eo magis in præſenti caſu procedit; cùm Reſignatario per ſupplicationem *ſignatam* videatur *jus* acquiſitum; uti advertit Flaminius *num.* 18. Ipſe enim conſenſus poſteà præſtandus in Camera vel Cancellaria, non tam exigitur ad perfectionem ipſius reſignationis, quàm ad expeditionem Litterarum, quæ ad probationem tantùm requiruntur, ideòque conſenſus datus etiam ad *diem ſignatæ* ſupplicationis retrotrahitur.

XXIII. Id quoque procedere, dicit Flaminius *n.* 24. „ etiamſi probaretur, conſtituentem ante ejus mor- “ tem mutaſſe voluntatem. Nam ſi illa voluntas *revo- “ cata* non fuit intimata, juxta *Clement. unicam de re- “ nuntiat.* poteſt Procurator eo mortuo præſtare con- “ ſenſum formalem. “ Rationem ſubjungit *n.* 26. quia juxta citatam Clementinam, non ſufficit, revocationem eſſe factam, ſed debet eſſe intimata.

XXIV. Cùm enim illuſio & variatio in perſonis Eccleſiaſticis, maximè ſit vitanda, conſtituitur in Citata Clementina, „ ut ſi quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet Dignitati vel Beneficio Procuratorem ſpon- “ tè ac liberè conſtituerit, & ipſum ignorantem poſt- “ modum duxerit quomodolibet revocandum, teneat “ ceſſio facta per eum, antequam ad ipſius, vel illius “ (in cujus manibus ceſſio fuerat facienda) *notitiam* “ *revocatio* hujuſmodi ſit deducta. “

Itaque non ſufficit revocatum eſſe procuratorem, niſi ipſa revocatio ſit ad notitiam deducta ſive intimata, & ita in praxi receptum eſſe teſtatur ibidem Flaminius *lib.* 9. *quæſt.* 25. *num.* 2.

XXV. Sufficit autem hanc intimationem factam eſſe vel Procuratori, vel ipſi Superiori, in cujus manibus reſignatio facienda erat; uti conſtat ex verbis Clementinæ ſupra relatis.

Hinc deducitur, intimationem factam in Camera vel

Can-

Cancellaria ſufficere, quando Procurator conſtuutus eſt ad renuntiandum coram Pontifice; quia quæ fiunt in Camera vel Cancellaria, dicuntur fieri in Conſiſtorio Papæ; atque ita ſæpius reſolutum fuiſſe, ſufficere intimare Notariis Cameræ vel Cancellariæ, teſtatur Flaminius ibidem *quæſt.* 36. qui & ibi exponit, qua forma revocatio & intimatio revocationis in Curia Romana fieri debeat & ſoleat.

XXVI. Cæterum indubitatum eſt, Reſignantem quovis tempore uſque ad conſummationem actus poſſe liberè mandatum revocare, ipſiuſque negotii jam inchoati progreſſum ulteriorem per revocationem mandati ſiſtere.

Hinc concluditur, revocationem Procuratorii, etiam poſt porrectionem ſupplicationis, ejuſque ſignaturam, eſſe validam eatenus, ut Procurator vi iſtius mandati non poterit poſtmodum in Camera vel Cancellaria præſtare *formalem* conſenſum, uti deciſum aliquando fuiſſe refert Flaminius citato *lib. 9. quæſt.* 28.

XXVII. Si quis procuratorium dederit reſignandi Beneficium ad manus Papæ, non poterit illud reſignare coram Ordinario, niſi priùs actam revocationis in Curia Romana inſinuaverit: atque renuntiationem in præjudicium hujuſmodi procuratorii factam coram Ordinario, eſſe nullam judicavit aliquando Senatus Tholoſanus; quemadmodum teſtatur Joannes de Selva de Beneficiis *part.* 3. *quæſt.* 16. *num.* 14. idque conformiter ad *Cap.* 2. *ii de Poſtulat. Prælat.* ubi vetatur, poſtquam poſtulatio fuit præſentata Papæ ab ea recedi, ne videatur Papæ illudi.

XXVIII. Eorum, quæ hodie in conſtituendo & revocando procuratore ad reſignandum, item de præſtando conſenſu, vel ex uſu, aut Pontificum, vel aliorum Superiorum auctoritate inducta ſunt, pauca, aut nulla in priſtinis Canonibus aut libris reperies; indicium ea nonniſi poſtremis hiſce ſæculis invaluiſſe, poſtquam reſignationes & permutationes fraudibus multis & technis permixtis, invaluerunt; atque de Beneficiis penè non ſecus ac de rebus temporalibus diſponi & quodammodo mercari cœptum eſt. His ut obviaretur, eas cautiones hîc adhiberi viſum, quas in negotiis civilibus Imperatorum Leges adhiberi volebant.

CAPUT IV.

Quinam Beneficia ſua reſignare poſſint?

1. *Hodie omnes poſſunt reſignare Beneficium, niſi expreſſè prohibeatur.*
2. *Hinc obtinens Parochiale Beneficium poteſt reſignare de jure communi ultimo die anni dati ad ſuſcipiendum Sacerdotium.*
3. *Id tamen non admittitur ex hodierno ſtylo Curiæ Romanæ.*
4. *An promovendi ad dignitates queant ſua Beneficia reſignare, quamdiu reipſa promoti non ſunt? & Regula Cancellariæ ſuper hoc edita.*
5. *Ratio hujus regulæ.*
6. *An hæc regula recepta ſit in Gallia?*
7. *Pendente judicio criminali poteſt Beneficium reſignari, quamdiu reipſa privatus non eſt.*
8. *An per ſententiam privatus poſſit reſignare pendente appellatione?*
9. *Putant plures id non tantùm in reſignatione ſimplici, ſed & in favorem procedere.*
10. *Non apparet generaliter probanda hæc opinio.*
11. *Interdum confertur Beneficium in caſum privationis accuſati; idque cum clauſula irritante proviſionem alteri faciendam: quæ in Gallia non admittitur.*
12. *Reſignatio valet tametſi reſignãs aliunde nihil habeat.*
13. *Non admittitur ex ſtylo Curiæ, ſi reſignans ſit* ſacro *Ordine inſignitus.*
14. *Unde hic ſtylus originem habuit.*
15. *Non ſervatur in Gallia, nec Belgio.*
16. *Minor in ſpiritualibus quando habeatur pro majore?*
17. *Minor qui habetur pro majore poteſt Beneficium reſignare.*
18. *Reſignationes Minorum reſciſſioni non ſolent eſſe obnoxia.*
19. *Reſignari nequeunt iis, ſub quorum poteſtate & cura Minores conſiſtunt.*
20. *Reſcinduntur dum eas malis artibus extortas eſſe apparet.*
21. *Interdum reſignationes Minorum ſine omni ſuſpicione fraudis fiunt reluctantibus parentibus.*

I. OLim quidem rariùs permittebatur, ut Clerici ſemel alicui Eccleſiæ adſcripti eidem renuntiare poſſent. At labentibus ſæculis, labente ſenſim diſciplina, tandem quoque invaluit, ut cuique quodammodò liberum eſſe credatur, non tantùm à vinculo, quo per Beneficii collationem & inſtitutionem Eccleſiæ fuit alligatus, ſe omni tempore ſolvere; ſed inſuper ipſum Beneficium quaſi ſibi proprium reſignare ſimpliciter, vel *in favorem alterius*, vel *ex cauſa permutationis*. Ideoque Flaminius Pariſius *lib.* 3. *de Reſignatione Beneficiorum quæſtione* 1. quærens qui poſſint Beneficia reſignare, reſpondet. „ Regula eſt affirmativa, omnes poſſe reſignare eorum Beneficia. “

Non dubium, quin ea quæ ex Flaminio Pariſio in textu notata ſunt; ſcilicet de libertate reſignandi Beneficia, profanam de Beneficiis Eccleſiaſticis ſint nata imprimere ideam; quaſi Beneficia Eccleſiaſtica per Beneficiatos jure proprietario, quaſi res profanæ poſſiderentur; de quibus tanquam ſibi propriis diſponere poſſent.

Et quamvis ſimilis hodie de Beneficiis paſſim idea habeatur, præſertim de Beneficiis nullam curam animarum habentibus, nihilominus indubitatum eſt, Beneficia Eccleſiaſtica ſemper conſideranda & reputanda eſſe, ut miniſteria Eccleſiæ; & tanquam talia à Clericis poſſidenda, neque de illis, ſive ex cauſa permutationis, ſive reſignationis, vel quocumque alio titulo diſponi poſſe, niſi in utilitatem, ædificationem, ac profectum Eccleſiæ.

Quantumvis autem, non obſtante quacumque conſuetudine, hæc à permutantibus aut Reſignantibus Beneficia ſint ſervanda, nihilominus obſervat poſt Molinæum ad Regulam de publicandis reſignat. *n.* 243. Georgius Lovetius ſæpiùs in ſupremis Franciæ Tribunalibus judicatum contra Collatores, ſeu Patronos Eccleſiaſticos, qui Romæ ſua authoritate Beneficiorum reſignationem admitti impediebant, per verbum in Regiſtris Datariæ appoſitum *nihil tranſeat*, rationem horum Arreſtorum ſubjungens ait: „ Hæc inconſulto Summo Pontifice *turpis lucri* cauſa committuntur, ideò per Arreſta Curiæ & magni Concilii, Sacerdotes in dignitate conſtituti delegantur, qui à die denegatæ reſignationis, proviſiones concedunt cum clauſulis ex ſtylo Cancellariæ Apoſtolicæ apponi ſolitis.

Hoc judicatum pro præpoſitura Andegavenſi in Eccleſia ſancti Martini; pro Præbendis Eccleſiæ Cenomanenſis vivente Cardinali de *Rambouillet* Cenomanenſi Epiſcopo; pro Prioratu de *Lyons* Ordinis Cluniacenſis: iis omnibus Senatuſconſultis judicatum hæc verba, *nihil tranſeat* extraordinaria contra *publicam* Regnicolarum libertatem. Idem dicendum, cùm illicitis artibus proviſionum publicationes, & poſſeſſionum impediuntur, ut hic docet Molinæus. “

Monet autem ad hunc textum Lovetii Antonius Vaillant in nota marginali, à Parlamentis Regiis pro approbanda reſignatione, quæ in Curia Romana impeditur per verba *nihil tranſeat*, vix hodie committi ſimplices Sacerdotes; ſed proviſionem delegari Epiſcopo loci Ordinario.

Prætereà obſervat, „ non licere Officiariis Curiæ Romanæ denegare proviſionem, & cognoſcere de validitate tituli & oppoſitionibus factis. “ Nec mirum quia ſi de his liceret Officiariis Curiæ Romanæ cognoſcere & judicare, Regnicolæ cogerentur ſuper Beneficiis ſeu cauſis Beneficialibus extra Regnum in Curia Romana litigare contra manifeſta Regni illius privilegia & conſuetudines.

Quandoquidem non minùs manifeſta ſint hanc in rem privilegia Belgii, quæ non permittunt Belgas coram exteris judicibus etiam in Curia Romana, litigare, eodem fundamento non liceret Officiariis Curiæ Romanæ denegare proviſionem Belgis, & cognoſcere de validitate tituli, & oppoſitionibus factis à parte adverſa.

Ex hactenus dictis ſat intelligitur Parlamenta Regia per hunc procedendi modum, nequaquam intendere,

dere, omnes Beneficiorum reſignationes ſine examine eſſe admittendas, ſed præcipuum ſcopum eſſe, ſollicitè præcavere, ne hoc prætextu Curia Romana quæſtiones ſuper Beneficiis ad ſuum Tribunal trahat, & Regnicolas in Curia litigare cogat.

II. Hinc infert *quæſt.* 2. *num.* 8. quòd promotus ad Eccleſiam Parochialem poſſit reſignare *in favorem* Beneficium hoc Parochiale *ultima* die anni dati ad ſe promoveri faciendum ad Ordines ſacros, tametſi jam certò conſtet, ipſum intra annum ad Sacerdotium promoveri non poſſe; adeoque die ſequenti *ipſo jure* privandum Beneficio juxta Decretum Concilii Lugdunenſis in *Cap.* COMMISSA *de Elect. in* 6. quod privat *ipſo jure* poſſeſſorem Beneficii Parochialis, ſi *intra annum*, ad Sacerdotium non ſit promotus, de quo latiùs ſuprà *titulo* 19. *cap.* 3. Rationem hujus concluſionis allegat *num.* 9. „ Quia antequam annus ſit *ex toto* elapſus, jus eſt penes illum, qui vult renuntiare, ac perfectè.

III, Monet tamen *num.* 21. „ Hodie autem hujuſmodi reſignatio non admitteretur: namque quoties reſignatur Parochialis, ſtylus obtinuit, ut debeat exprimi, *per quantum tempus illam poſſedit Reſignans*, & ſi tempus eſt breve, ceſſio rejicitur; ſi autem hoc expreſſo Papa admittit reſignationem, nulli dubium eſt, valere.

Interim ex ſententia Flaminii, quæ & communis eſt Canoniſtarum, in prædicto caſu reſignatio, niſi ſtylus quoad Parochialem ſpecialiter obſtaret, admitteretur hoc ſolo titulo, quòd nondum anno *ex toto* elapſo, adhuc Beneficiatus retineat *jus* in Beneficio.

IV. Eodem titulo promovendi ad quaſcumque Prælaturas aut Dignitates, quamdiu reipſa promoti non ſunt, Beneficia ſua reſignare poſſent, niſi obſtaret Regula Cancellariæ 26. *de Beneficiis vacaturis per promotionem ad Eccleſias & Monaſteria*, quæ dicit: „ Nec non quæcumque collationes, proviſiones, & diſpoſitiones pro tempore faciendæ de præmiſſis & quibuſvis aliis Beneficiis Eccleſiaſticis ſæcularibus & regularibus, quæ per promovendos vel aſſumendos ad quaſcumque Prælaturas inter illarum vacationis, & hujuſmodi promotionis, vel aſſumptionis tempora ſimpliciter, vel ex cauſa permutationis ubicumque reſignari, vel aliàs dimitti contigerit, cùm inde ſecutæ pro tempore ſint caſſæ & irritæ, nulliuſque roboris vel momenti.

V. Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo De *Mandatis Apoſtolicis* §. finali notat, hanc Regulam editam eſſe ad obviandum fraudibus: „ Quia ille qui ſciebat, ſe promovendum ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, faciebat reſignationes ſecretas, vel permutabat cum alio Beneficio etiam minimo, ideò facta poſtea promotione Papa erat illuſus, & nihil poterat conferre.

VI. Hæc Rebuffus, qui in Praxi Beneficiorum *par.* 3. in additione ad hanc Regulam, obſervat, quòd Papa per eam Regulam videatur quodammodò reſervare ſuæ diſpoſitioni Beneficia illorum, qui ſic promoventur. „ Unde putarem, (ait) in Francia, quòd ſi iſte promovendus coram Ordinario reſignaret Beneficia ante promotionem, quòd illa collatio valeret; cùm omnes regulæ ſapientes reſervationem ſint in Regno Franciæ ſublatæ.

Inſinuat Joannes Choquier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 25. quoad reſervationem Beneficiorum, quæ promovendi in Curia Romana obtinent (de qua in textu) hanc Regulam hodie exoleviſſe, & quantum ad Belgium, nullus apparet hujus reſervationis uſus.

VII. Eodem ex fundamento reus criminis, quod privationem Beneficii meretur, ſive ratione cujus reus per ſententiam Beneficio privari poteſt, non impeditur reſignare, quamdiu per ſententiam Beneficio privatus non eſt; quemadmodum poſt alios citatos oſtendit Flaminius Pariſius citato *libro* 9. *quæſt.* 16. idque etiam lite ſive judicio criminali pendente; tametſi probationes eſſent receptæ; & in cauſa concluſum, Quia quamdiu Beneficio non eſt privatus per ſententiam, adhuc remanet verus Beneficiatus, retinetque titulum Beneficii liberum; ac per conſequens, nihil obſtat, quominus illum reſignare aut permutare queat.

VIII. Quinimò etſi ſententia privationis fuerit pronuntiata, ſi ab ea appellatum ſit, poſſe pendente appellatione renuntiare, pluribus citatis docet Flaminius *n.* 25. & in facti ſpecie reſpondit Rebuffus *conſil.* 82. Quia per appellationem effectus ſententiæ ſuſpenditur, manetque poſſeſſor eodem loco, quo fuit ante ſententiam.

Si tamen is, qui nullum jus in Beneficio habuit, condemnatus appellavit, & pendente appellatione reſignaverit, placet reſignationem *nullius* eſſe momenti, quaſi quæ in fraudem facta ſit; præſertim ſi poſtea appellatio injuſta pronuntietur. “ Ita judicatum refert Antonius Faber *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 89.

IX. Credit quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ *de Annali*, aliique ab eo citati, accuſatum de crimine non tantùm ſimpliciter & purè inter manus Ordinarii Beneficium reſignare, ſive Beneficio cedere poſſe; ſed etiam *in favorem* coram Pontifice, vel ex *cauſa permutationis* coram Ordinario: “ Nam qui renuntiat jure ſuo utitur, & ideò nullam fraudem committit, quippe qui ſibi ipſi conſulturus, vel amico vel conſanguineo, eidem Beneficio renuntiat, non ut alteri noceat. “ Hæc Chokier ex Guitieres.

X. Imprimis quàm parùm Miniſterio Eccleſiaſtico dignam ideam hæc ratiocinatio imprimat, probare opus non eſt: ſed & illud falſum eſt, per hanc renuntiationem, fraudem nullam committi. Licèt enim tertio alicui injuria non fiat, tamen ipſum judicium inutile redditur, ipſique juſtitiæ fraus fit; cùm fat manifeſtè juriſdictionis & auctoritatis judicialis effectum impediat, & vigorem enervet hujuſmodi reſignatio; atque hoc pacto impunitas criminum quodammodo haberi queat; aut ſaltem pœnis à Canone decretis criminum rei ſe ſubtrahere poſſint. Quapropter hujuſmodi reſignationes tamquam in fraudem factas, & ſubreptitiè impetratas, eſſe nonnumquam rejiciendas & annullandas dubitandum non videtur; quemadmodum latè variis diſtinctionibus adhibitis oſtendit Molinæus ad Regulam *de Infirmis reſignantibus n.* 155. & ſequentibus.

XI. Hactenus dicta de reſignatione facienda pendente judicio criminali non procedunt, ſi Papa Beneficium illud alteri contulerit in caſum privationis ſecuturæ. Solet enim nonnumquam Beneficium alicujus de crimine accuſati impetrari cum clauſula, *ut ſi accuſatus Beneficio privandus judicetur, illud cedat impetranti*; additurque clauſula Decreti irritantis, vi cujus collatio ſive proviſio iſtius Beneficii alteri facta irritatur; & conſequenter impeditur renuntiatio in favorem alterius pendente judicio. De hac impetratione & clauſulis adjici ſolitis conſuli poterunt Flaminius citata quæſtione 165. item Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. de modis, quibus Beneficia vacant num.* 52. ubi unà monet, cùm hæc clauſula ſapiat reſervationem, quæ in Francia ſublata eſt per Concordata, etiam reſignationem pendente judicio factam in Gallia ſuſtineri, non obſtante illa clauſula,

XII. Sicuti quis jus ſuum alienare non prohibetur eo ſolo titulo, quòd per hanc alienationem ipſum alienantem ad inopiam redigi contingeret; ita nec idcircò quis Beneficium ſuum reſignare prohibetur, tametſi Beneficio reſignato non habeat unde ſe alat: modò tamen titulo illius Beneficii ad ſacros Ordines promotus non fuerit.

XIII. Et ita quidem inſpecto jure communi. At hodie notorius ſtylus Curiæ Romanæ habet, ut ſi Reſignans Beneficium *ſacro* Ordine ſit inſignitus, in ſupplica exprimatur clauſula: *Aliunde commodè vivere valens*; quæ clauſula in litteris proviſionis repetitur; reſpicitque *ſubſtantiam gratiæ*, ut notat Flaminius *lib.* 2. *quæſt.* 6.

XIV. Stylus hic originem habet ex Conſtitutione Pii V. quæ incipit, *Quanta* 58. in Bull. Rom. quæ inter alia habet: „ Sed nec eorum ullus *ſacro Ordine* mancipatus, niſi religionem ingreſſurus, valeat ullo modo Beneficium vel Officium Eccleſiaſticum reſignare, niſi *aliundè* ei ſit, quo in vita poſſit *commodè* ſuſtentari.

Quamvis hæc Conſtitutio tantùm de Ordinariis loquatur, & non de reſignationibus faciendis in Curia Romana; tamen quia ratio, ne Clerici in opprobrium Ordinis mendicare cogantur, etiam in his reſignationibus

nibus

nibus militat, re'epta quoque eſt in Curia, & inde ſtylus ille inolevit.

XV. Verùm quia hæc prædicta Conſtitutio Pii V. in Gallia recepta non eſt, neque prædicta clauſula recipitur; ſed habetur tamquam ſtyli, ut notat Petardus Caſtellus in Tractatu de uſu & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 175. quod eadem ratione dicendum de Belgio: quandoquidem nec hìc Conſtitutio Pii Quinti uſu recepta ſit; uti ſupra capite 2. ex Zypæo notavimus.

XVI. Minorem 25. annis, at majorem 14. in ſpiritualibus haberi pro majore, communis eſt Interpretum opinio, fundata in *cap. fin. de Judiciis in VI.* in verbis: „ Si annum quartum decimum tuæ peregiſti ætatis: in Beneficialibus & aliis cauſis ſpiritualibus, nec non & dependentibus ab eiſdem, ac ſi major 25. annis exiſteres: ad agendum, & defendendum, per te, vel per Procuratorem, quem ad hoc conſtituendum decreveris, admitti debebis.

XVII. Hinc ulterius concludunt Canoniſtæ, minorem 25. annis, ſed majorem 14. poſſe reſignare Beneficium, ſive ſimpliciter, ſive in favorem, vel ex cauſa permutationis; neque in tali reſignatione requiri conſenſum & auctoritatem Tutorum; uti poſt alios tradit Flaminius Pariſius *lib. 3. quæſt. 7.*

XVIII. Quòd ſi in tali reſignatione non reperiantur interveniſſe fraudes, aut malæ artes, quibus ad reſignandum minor veriſimiliter inductus appareat, reſignatio illa in tantum valida erit, ut nulli reſciſſioni aut reſtitutioni obnoxia ſit; quemadmodum ibidem *n.* 11. tradit Flaminius; & non ſemel etiam per Senatum Regium judicatum fuiſſe reſtatur Brodæus in notis ad Lovetium *Litt. B. n. 7.* dicitque ex Parlamentorum Arreſtis ſat compertum eſſe, regulariter reſignationes factas à minoribus 25. annis validas reputari, præſertim ſi jam pervenerint ad plenam pubertatem, ideſt, attigerint 18. aut 20. ætatis annum.

XIX. Monet tamen ibidem Brodæus, extare vetus Arreſtum de 18. Junii anno 1554. quo vetatur omnibus Præceptoribus, Pædagogis, aliiſque perſonis habentibus curam, adminiſtrationem aut regimen puerorum & ſcholarium, extorquere, aut acceptare ab ipſis ullas reſignationes in eorum favorem, directè vel indirectè, ſub pœna nullitatis hujuſmodi reſignationum & proviſionum inde ſequutarum, mulcta arbitraria, aliaque digna punitione. Juſſumque eſt, ut hoc Arreſtum in prima congregatione Univerſitatis Pariſienſis aliiſque locis neceſſariis ſolemniter publicaretur, ut nulla ignorantia prætendi poſſet. Hæc ibidem Brodæus, qui & integra Arreſti illius verba refert.

XX. Si ergo Minores reſignaverunt ſua Beneficia prædictis perſonis, vel in favorem ipſarum prolium, conſanguineorum, vel aliarum perſonarum per ipſos ſuppoſitarum, reſignationes illæ invalidæ erunt: uti factæ & in favorem aliorum, quando ex circumſtantiis ſunt præſumptiones violentæ ac fundatæ, reſignationes *malis Artibus* extortas fuiſſe, uti pluribus Arreſtis declaratum fuiſſe annotat Brodæus.

Idipſum notavit Antonius Mornacius ad *Legem 7. ff. de Minoribus*, ubi poſtquam retulit, Molinæum notaſſe, *Capitulum fin. de Judiciis in VI.* „ non ſervari in Gallia, quantùm ad ejurationes Beneficiorum, ſeu reſignationes, ut loquimur, judicatumque fuiſſe Arreſtis Concilii Regii plurima, reſignationes Minorum, licèt puberum, ſine auctoritate parentum vel curatorum, nullas eſſe, “ immediatè ſubjungit: „ Quod tamen intellige, ſi *imperitia*, & *facilitate* juvenili *doloque* adverſarii inductus ſit Beneficiarius, ut Beneficio cederet. “ Deinde refert duo Arreſta quibus ob fraudem & dolum hujuſmodi reſignationes declaratæ fuere nullæ.

XXI. Quod autem nonnumquam reſignationes à Minoribus citra conſenſum parentum, quin & poſitivè iis reluctantibus fieri poſſint ſine omni planè ſuſpicione fraudis, benè oſtendit Brodæus citato *n. 7.* atque unà obſervans, parentes nequaquam poſſe cogere filios ſuos, tametſi adhuc ætatem 25. annorum non attigerint, ut Beneficia retineant: dum ſe nequaquam ad ſtatum Eccleſiaſticum vocatos ſentiunt.

CAPUT V.

De Regula Cancellariæ *de Infirmis reſignantibus.*

1. *Refertur textus regulæ.*
2. *Quis primus auctor.*
3. *Regula hæc ubique recepta.*
4. *Plura ſucceſſu temporis addita.*
5. *Cœptum dubitari an regula obtineat in reſignatione facta à* non infirmo? *& quæ ratio dubitandi.*
6. *Veriſimilius eſt, non eſſe locum in reſignatione facta à* non infirmo.
7. *Exponitur clauſula Clementis VII.*
8. *Infirmitas adeſſe debet, non tempore expeditì mandati, ſed reſignationis.*
9. *Regula loquitur de* infirmitate corporis, *non ſpiritus.*
10. *Non ſufficit quem eſſe in periculo mortis, niſi ſit* infirmus.
11. *Procedit in correpto morbo contagioſo: aut vulnere ſauciato.*
12. *Requiritur ut reſignans de* eadem *infirmitate deceſſerit.*
13. *In dubio de* eadem *deceſſiſſe præſumitur.*
14. *Regula loquitur de 20. diebus naturalibus, & completis.*
15. *Regula obtinet tametſi Papa interea moreretur.*
16. *Dies computandi à die præſtandi conſenſus.*
17. *Id quoque in Gallia receptum.*
18. *Requiruntur 20. dies non computato die præſtiti conſenſus, nec die mortis.*
19. *Reſignante infra 20. dies decedente, Beneficium vacat* per obitum, *ac ſi nulla reſignatio interveniſſet.*
20. *Reſignatio hujuſmodi in Curia facta non inducit reſervationem.*
21. *Regula requirit, ut collatio ſit facta vigore reſignationis.*
22. *Inſpectis hodiernis terminis, regula* certò *obtinet in reſignatione coram Ordinario.*
23. *Edicto Philippi II. videtur hìc vetitum recipere novas regulas Cancellariæ ſine* Placeto *Principis.*
24. *Edictum non loquitur expreſſè de Regulis Cancellariæ, quamvis eas comprehendere videatur; & unà referuntur verba Edicti.*
25. *Regula hæc tempore hujus Edicti erat recepta cum omnibus clauſulis modernis.*
26. *Concluditur ei locum eſſe in Belgio in reſignationibus coram Ordinario.*
27. *In Gallia aliud obtinere jampridem viſum eſt Molinæo; & quare?*
28. *Zypæus Molinæi auctoritate deceptus.*
29. *Etiam in Gallia hodie Regula in reſignatione ex cauſa permutationis coram Ordinario obtinet.*
30. *Regula non obtinet in reſignatione* ſimplici *facta coram Ordinario.*
31. *Hodie communiter huic regulæ derogatur, quando Reſignans abſens eſt.*
32. *Derogatio hæc in Gallia admitti conſuevit.*
33. *An etiam admittenda in Belgio.*
34. *Ratio cur in Gallia potiùs, quàm in Belgio admittenda.*

I. Regula *de viginti* ſive *de Infirmis Reſignantibus* quæ eſt 19. his verbis hodie exprimitur. „ Item voluit quòd ſi quis in infirmitate conſtitutus, reſignaverit aliquod Beneficium, ſive ſimpliciter, ſive ex cauſa permutationis, vel aliàs dimiſerit, aut illius Commendæ ceſſerit, ſeu ipſius Beneficii unionis diſſolutioni conſenſerit, etiam vigore ſupplicationis, dum eſſet ſanus, ſignatæ, & poſtea infrà viginti dies à die per ipſum Reſignantem præſtandi conſenſus computandos, de ipſa infirmitate deceſſerit, & ipſum Beneficium quavis auctoritate conferatur per reſignationem ſic factam, collatio hujuſmodi ſit nulla, ipſumque Beneficium nihilominus per obitum cenſeatur vacare. “

Obſervat Joannes Solier in notis ad Melchiorem Paſtorem Tractatu de Beneficiis *lib. 3. tit. 7. litt. B.* quòd ante Bonifacium VIII. Regula *de infirmitate* mentionem non haberet: ideoque de *viginti diebus*, non autem *de infirmis Reſignantibus* denominaretur: ſed additis à Bonifacio VIII. *infirmitatis* verbis cœpe-

rit promiſcuè *de viginti diebus*, *ſeu infirmis Reſignantibus* nuncupati.

Obſervat præterea, quòd etiamnum hodie Regula habeat locum quoad Beneficia ſpectantia ad collationem *Cardinalium*, tametſi nulla *infirmitas* præceſſerit, modò ipſe Reſignans intra *viginti dies* ab admiſſa reſignatione deceſſerit: „ Quia (ait) indultum Cardinalium Regulam vocat *de viginti diebus*, non autem *de infirmis* Reſignantibus. Intelligitur de antiqua illa, cui alias locus erat, etiam extra caſum *infirmitatis*, ut & hodie ſit ei locus ad *favorem* Cardinalium.

Si hæc fiat & permittatur Regulæ interpretatio in favorem *Cardinalium*, ut ipſis integra, & libera maneat Beneficiorum proviſio; nonne potiori jure hæc eſſet facienda & retinenda Regulæ interpretatio in favorem *Epiſcoporum*, quibus non ex ſpeciali *indulto*; ſed *jure proprio* Beneficiorum proviſio per ſuas reſpectivè Diœceſes competere cenſetur?

II. Primus hujus regulæ auctor vulgò creditur Bonifacius VIII. qui ſedit ſub finem ſæculi XIII. „ At difficile creditu, ait Caſtellus in tractatu *de uſu & praxi Curiæ Romanæ*, eam à Bonifacio VIII. inductam fuiſſe. Quia cùm reſignationes *in favorem* non innotuerint, niſi poſt tempora Bonifacii, imò earum uſus demum frequentari cœperit mortuo Gregorio XI. tempore ſchiſmatis Avenionenſis, regula hæc nequit ab eo fuiſſe inducta: utpote quæ reſignationes *in favorem* concernit. “ Hæc ille.

III. Illud equidem certius eſt, eam in foro & Curia, quotidiano uſu receptam eſſe, ut teſtatur Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benef. lib.* 12. *in præfat. n.* 1. Quin & in Gallia ann. 1493. recepta, & Regiſtris Curiæ Pariſienſis inſerta fuit. Similiter & in Belgio uſu receptam eſſe notat Zypæus in jure novo, tit. *de Renuntiat. n.* 3. additque Vande Velde inſignis Juriſconſultus Lovanienſis in notis manuſcriptis ad hanc regulam; „ Et conſtat, ſecundùm eam ſæpiſſimè fuiſſe judicatum in Arteſia, Flandria, Brabantia, Mechliniæ, & noviſſimè in Concilio Privato 10. Martii ann. 1639.

IV. Inſuper conſtat, hanc regulam ſæpiùs mutatam fuiſſe, additionibus & detractionibus clauſularum per diverſos Pontifices factis; ut in explicatione regulæ obſervabimus: ideòque mirum non eſt, ſi apud Interpretes hujus Regulæ magna reperiatur opinionum diverſitas, & confuſio: eò quòd antiquiores regulam cum antiquis, recentiores verò cum novis additionibus & reſtrictionibus interpretati ſint.

V. Dicit Regula: *Si quis in infirmitate conſtitutus*. Ex his verbis tamquam indubitatum concluſere antiquiores hujus Regulæ Interpretes, primum requiſitum hujus Regulæ eſſe, infirmitatem reſignantis: id eſt, huic Regulæ locum non eſſe, niſi quis infirmus exiſtens reſignaverit.

Verùm Clemens VII. qui ann. 1523. ad Pontificatum eſt aſſumptus, huic Regulæ inſeruit clauſulam: *Etiam vigore ſupplicationis dum eſſet* SANUS, *ſignata*, uti notat Gomeſius in præfatione ad hanc Regulam, qui & addit: „ Quòd odio Cardinalis de Vigh, qui in conclavi ei plurimùm obſtiterat, Clementem feciſſe, ſatis compertum eſt. Nihilominus poſtremò Paulus III, in ſuis extraordinariis regulis Clementem eſt imitatus. “ Hæc ille. Quidquid ſit de hoc aſſerto Gomeſii, illud conſtat, eam clauſulam hucuſque regulæ manere inſertam; atque ob eam additionem dubitare cœpiſſe hujus Regulæ Interpretes, utrum in reſignatione facta *à ſano* regula locum non haberet, ſi modò intra 20. dies juxta terminos regulæ deceſſiſſet.

Et quidem Chokier in Commentario ad hanc regulam, putat ob hanc Clementis appendiculam, hodie non requiri ut Reſignans aliquo tempore *infirmus* fuerit, ut huic regulæ locus ſit. „ Modò poſt conſenſum per ſe, vel per Procuratorem præſtitum moriatur infra 20. dies locus erit huic regulæ; hoc eſt, Beneficium vacabit per obitum, & non per reſignationem, quamvis ab initio eſſet ſanus. “ Ita ille, qui hinc ulterius concludit: „ Et proinde pro nihilo ſunt diverſæ diverſorum Doctorum hujus regulæ limitationes, videlicet de ſene aliàs ſano; item amente extra tempus delirii, item de conſtituto in periculo mortis tempore tempeſtatis, prælii, contagionis. Iſtæ, inquam, limitationes planè jam corruunt propter dictam Clementis VII. appendicularem Conſtitutionem, “ ita Chokier.

VI. At Rebuffus, quamvis referat regulam cum dicta Clementis appendicula, nihilominus inter requiſita regulæ, primo loco requirere non dubitat, ut Reſignans ſit *in infirmitate* conſtitutus; atque concludit: „ Ergo ſi eſſet *ſanus reſignationis tempore*, licèt poſtea fato quodam moriatur intra viginti dies, nec tamen habebit locum hæc regula: quia reſignans non eſt *in infirmitate conſtitutus*. “

Et ſanè ſi infirmitas Reſignantis non exigeretur tempore reſignationis, dicere non deberent, etiam moderni Pontifices: *Si quis in infirmitate conſtitutus reſignaverit*; utpotè quæ nimis apertè ſupponunt, regulam loqui de reſignante *in infirmitate conſtituto*; uti rectè advertit citatus Vande Velde refutans opinionem Chokier.

VII. Unà notat Vande Velde, quòd Pontifices addendo eam clauſulam: *Etiam vigore ſupplicationis, dum eſſet ſanus, ſignata*, voluerint duntaxat declarare, regulæ locum eſſe, ſi quis in infirmitate conſtitutus reſignaverit, tametſi hæc reſignatio facta fuerit vigore ſupplicationis, dum eſſet ſanus, ſignatæ.

Pro quo obſervandum, per ſupplicationem non fieri propriè reſignationem; ſed per conſenſum Reſignantis ſive per ſe, ſive per Procuratorem ſpecialiter ad hoc conſtitutum: quia paria ſunt reſignare, vel præſtare conſenſum, ait Rebuffus ad hanc Regulam *Gloſſa* 2. *n.* 3.

Imò uti poſt Flaminium Pariſium rectè advertit Chokier *n.* 18. „ Poteſt ſupplica porrigi à quocumque, etiam ſine mandato ſpeciali, & per literas miſſivas, licèt ad præſtandum conſenſum Notarii Cameræ vel Cancellariæ illum non extenderent, niſi de illo conſtaret per *publicum* inſtrumentum. “

Si itaque ſupplicatio pro approbatione reſignationis exhibita fuerit, tempore quo reſignans adhuc *ſanus* erat, poſtmodum verò reſignans in Infirmitate conſtitutus per ſe vel ſpecialem Procuratorem conſenſum præſtet, locus erit Regulæ, qui reverà cenſetur reſignare *in infirmitate* conſtitutus; quia *præſtando conſenſum* propriè reſignat: tametſi tempore ſupplicationis ſignatæ fuerit ſanus. Voluerunt enim Pontifices, uti ſicuti conſenſus præſtitus poſt ſignatam ſupplicationem retrotrahitur ad datam ſupplicationis; ita quoque ipſa infirmitas, quæ eſt tempore conſenſus præſtiti, retrotrahatur ad eamdem datam; cenſeaturque in infirmitate conſtitutus à data ſupplicationis reſignaſſe.

VIII. Itaque infirmitas requiritur tempore reſignationis; non autem tempore quo expeditur mandatum, vel inſtrumentum mandati ad reſignandum, quia reverà per tale mandatum, aut inſtrumentum mandati nondum fit reſignatio. „ Quid enim ſi ſanus hoc facit, & inſtrumentum penes ſe ſervat, vel non levatur, ſed manet in matrice Notarii, donec accedente infirmitate levetur & tradatur curſori? Locus erit omninò huic regulæ, quæ loquitur de reſignatione facta, vel executa contemplatione Infirmitatis, “ ait Auctor Analyſis ad hanc Regulam *n.* 128.

Quod in textu obſervatum eſt ex Molinæo, ſive Authore Analyſis In Regulam Cancellariæ *de infirmis Reſignantibus n.* 115. infirmitatem requiri tempore factæ reſignationis, idipſum probat hic Author ibid. *n.* 16. *& ſeqq.* notatque quòd ad obviandum fraudibus, Regula „ pro principio morbi non ponderet, nec requirat aliud initium quàm tempus, vel datam ipſius reſignationis, ergo admiſſionis. “

Hinc ulterius concludit, monetque admodum notandum in praxi, quòd ſufficiat ad effectum hujus Regulæ, Reſignantem eſſe infirmum tempore reſignationis admiſſæ, vel etiam tempore collationis, ſi diu poſt ſequatur, vel etiam tempore *præſtiti conſenſus*, ſi poſtea præſtitus fuerit, quantumvis prioribus nedum ſanus fuerit, ſed & ſine ſuſpicione infirmitatis.

Meminit & ibidem additionis factæ per Clementem VII. & Paulum III. quæ hodie legitur in textu Regulæ, qua declaratum eſt & ſtatutum „ ſufficere, Reſignantem eſſe *infirmum* tempore *dati conſenſus*, quantumvis primò, etiamſi tempore admiſſæ reſignationis *ſanus* fuerit, ut ſi de illa infirmitate infra vigeſimum diem obierit, vacet per obitum. “

Addit deinde: quòd cùm ſit libertati Ordinariorum favorabile, & ad fraudes *pravarum datarum* reſtringendas; utque veteres ſacri Canones minùs corrigantur & fraudentur, minuſque pateat via ſucceſſionis carnalia in Beneficiis Eccleſiaſticis, utiliter ſtatutum, omninò tenendum & practicandum eſt.

IX. In-

IX. Infirmitas quam exigit regula, intelligi debet modo vulgari de vera corporis infirmitate, à qua quis vulgò dicitur *infirmus*, ſive in infirmitate conſtitutus.

Hinc rectè concluditur, regulam intelligi debere de infirmitate corporis, non autem mentis, uti poſt Rebuffum rectè notat Auctor Analyſis, *n.* 141. „ Niſi „ eſſet talis, & tam vehemens mœror, ut ex eo ſanitas corporis notabiliter læderetur; quia tunc concurret etiam infirmitas corporis, & periculum vitæ: alioquin in ſola ægritudine, de qua non ſperatur mors, non adaptaretur hæc regula. Si tamen ægritudo mentis alienationem induceret, non per hanc regulam, ſed jure communi corrueret reſignatio, & quidquid inde ſecutum eſſet.

X. Eadem ratione nec in *ſene* hæc Regula obtinet: quia propriè non dicitur infirmus; uti benè obſervat Rebuffus *Gloſſa* 2. *n.* 13. poſt Gomeſium ad hanc Regulam *quæſt.* 7.

Similiter Regula non obtinet in adeunte bellum, aut mare: quia licèt aliquod periculum mortis immineat, nequaquam tales dicuntur *in infirmitate* conſtituti; ſed ſani ſunt, & ut tales ab omnibus habentur. Rebuffus *n.* 14.

XI. Imò poſt Gomeſium dicit ibidem Rebuffus, locum non eſſe huic Regulæ: ſi quis reſignet *peſte correptus*: nam Gomeſio is dicitur infirmus, *qui jacet in lecto febre correptus*. Ad quam Gomeſii opinionem reflectens citatus Auctor Analyſis *n.* 126. non immeritò dicit: *Sed prorſus delirat:* „ Quia quanto morbus periculoſior eſt, quantò major ſanitatis, & vitæ deſperatio, tantò major dicitur infirmitas, in veris & propriis terminis hujus Regulæ; ſive verba, ſive mentem, ſive utrumque inſpicias.

Deinde concludit idem Auctor: „ Sive igitur Reſignans detineatur morbo quo decumbit, ſive non decumbat, ſed ſedeat, vel etiam ambulet, ſi tamen ex eodem morbo, puta vulnere enſis, vel colliſione, lapſu, vel apopleſia, ſeu gravi catharro, vel carbunculo peſtifero laboret, & infra viginti dies de eodem morbo decedat, locus eſt huic Regulæ.

XII. Non ſufficit Reſignantem tempore reſignationis fuiſſe in *infirmitate* conſtitutum, ſed inſuper requirit Regula, ut de *ipſa infirmitate deceſſerit*; ideſt, ex illa infirmitate in qua tempore reſignationis conſtitutus erat. Unde concludit Rebuffus *Gloſſ.* 11. quòd ſi *fato* quodam moreretur, non haberet locum hæc Regula: ibidem unà notans: „ Dicitur tamen mori ex infirmitate, etiamſi febris ratione illius ſupervenerit, vel aliud acciderit ab ipſa infirmitate, ſecus ſi extra provenerit. „ Deinde nonnullis interpoſitis tandem concludit. „ Ergo relinquitur arbitrio Medicorum, quando cenſeatur obiiſſe mortem ex infirmitate.

XIII. Si tamen dubium ſit, præſumitur mortuus ex eodem morbo, vel infirmitate; uti monet Auctor Analyſis *n.* 126. & etiam Rebuffus loco citato, qui conſequenter concludit: „ quòd ſufficiat duo probare, primò, Reſignantem infirmum tempore reſignationis, & demum mortuum intra viginti dies: quia præſumitur mortuus ex ipſa infirmitate, non ſi fuerit contrarium probatum.

XIV. Ut Regula obtineat, exigitur, ut de illa infirmitate deceſſerit intra *viginti* dies. Accipitur autem hic dies pro die *naturali* viginti quatuor horarum, uti poſt Rebuffum *Gloſſa* 9. monet Flaminius Pariſius *lib.* 12. *q.* 8. unà notans, diem ultimum debere eſſe *totaliter* completum; ita ut ſi moriatur ipſo die vigeſimo, cenſeatur mori intra 20. dies ad mentem Regulæ: quamvis non attendatur, qua *hora* diei ipſa reſignatio facta ſit: quia Notarii Cameræ & Cancellariæ horam præſtiti conſenſus ſeu factæ reſignationis annotare non conſueverunt.

XV. Obſervat inſuper Rebuffus citata *Gloſſa* 9. quòd Regula hæc etiam habebit locum, „ etiamſi admiſſa reſignatione moreretur Ordinarius intra viginti dies, vel Papa: quia licèt per mortem Papæ extinguantur Regulæ, tamen hæc Lex Regni facta eſt ex ipſo, quòd in Parlamento fuit recepta & regiſtrata: quæ in tantum fixa manet, ut nihil officiat mors Papæ.

XVI. A quo tempore dies illi viginti computandi eſſent, apud antiquos Regulæ hujus interpretes non exigua fuit difficultas; quam ſuſtulit Julius II. addendo ipſi Regulæ hæc verba: *A die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus computandos*: quæ verba à poſterioribus etiam Pontificibus retenta ſunt.

XVII. Et quamvis Regula fuerit à Parlamento Pariſienſi 20. Novembris 1493. regiſtrata; & pro Lege Regni recepta abſque dicta clauſula, quæ demum ſub initium ſequentis ſæculi à Julio II fuit adjecta; nihilominus, uti notat Auctor Analyſis meritò in uſum recepta eſt, qui *num.* 10. & 11. de tempore quo dies illi computandi ſunt; necnon hujus clauſulæ receptione ita loquitur: „ Circa tertium (hoc eſt, *ut infra* 20. *dies deceſſerit*) notandum quòd ante Julium II. hi viginti dies currere incipiebant ſtatim à reſignatione admiſſa, ſive collatio ſtatim eſſet facta, ſive dilata, & non priùs: unde ſi conſtaret de inſtrumento reſignationis, in Camera, vel Cancellaria Papæ, vel Legati de latere, & conſtaret ſuſpenſam vel dilatam eſſe admiſſionem (quod minimè ſolent) ſi tamen quocumque caſu contingeret diffiſſam eſſe admiſſionem, non inciperent currere xx. dies (etiam ceſſante regula Julii) niſi à die admiſſionis, ut ſupra probavimus, quicquid ſcripſerit Gomeſ. ſed ab adventu Julii, qui die 28. Novembris 1503. anno 1. hanc Regulam rurſus innovavit & publicavit, eique primus addidit clauſulam illam: *à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſum computandos*: ex tunc, inquam, hoc tempus non cœpit, nec deinceps currere incipit, niſi à die ſolius reſignationis *admiſſæ*, verèque vacationis per reſignationem admiſſam, imò nec à die collationis: ſed tantùm à die, qua ipſemet reſignans perſonaliter (ſi præſens ſit in Curia) aliàs, per procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum, expeditioni Bullarum conſenſerit, & juraverit, ut moris eſt, ſecundùm Regulam xxxxii. Innocent. VII. Et quamvis dicta clauſula non habeatur in textu hujuſmodi Regulæ, diu ante adventum præfati Julii in uſum receptæ, & etiam in hoc ſummo Pariſiorum Senatu, & in publica monumenta relatæ, tamen ita procul dubio obſervandum, & judicandum eſt: cùm per hanc clauſulam juſtè additam, magis obviatur fraudibus, & pleniùs Ordinariorum libertati conſulatur. „

XVIII. Ulteriùs, cùm dicatur *infra* 20. dies *à die* per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus, infert Rebuffus *Gloſſ.* 10. *num.* 9. & poſt eum alii Interpretes, „ quòd dies conſenſus non computetur in termino viginti dierum; & hoc (ait) probatur per dictionem A. quæ ſeparationem & excluſionem denotat. Unde ſi quis reſignaret Kalendis Julii, & vixerit uſque ad vigeſimum diem, adhuc habebit locum hæc regula, & cenſetur per obitum vacare; verùm ſi lapſus fuerit dies, valebit reſignatio: quippe non computabitur hoc tempus de momento ad momentum, ſed tota dies computatur, ut ſi quis reſignaverit hora 7. Kalendarum Julii, tamen die ſequenti, illa hora non erunt lapſi dies viginti; ſed requiritur tota dies evoluta. „

Refertur in libro cui titulus, *Journal du Palais tomo* 10. *pag.* 426. & ſequentibus, quòd anno 1680. in magno Parlamento Pariſienſi multum diſputatum fuerit, an Regula hæc requirat 20. dies *liberos & plenos*, inter diem admiſſæ reſignationis & diem mortis, ita ut, nec ipſe dies præſtiti conſenſus, nec dies mortis computetur; tandemque deciſum fuerit in Martio anno 1682. tales dies requiri; ubi & opinionis hujus fundamenta videri poſſunt.

XIX. Dicit Regula, quòd ſi reſignans ante elapſos illos viginti dies ſecundùm tenorem Regulæ deceſſerit, ipſa collatio ſic facta ſit *nulla*, ipſumque Beneficium *per obitum* cenſeatur vacare: ita ſcilicet, ut Ordinarii Collatores de illo Beneficio poſſint providere; quin & Nominati Academici illa acceptare, ac ſi nulla reſignatione præcedente, *per obitum* poſſeſſoris ſimpliciter vacarent. Rebuffus *Gloſſ.* 12. ibi quoque dicit, vigore hujus regulæ Beneficium, non obſtante reſignatione, ita cenſeri *per obitum* vacare, ut etiamſi alicui Beneficium tantùm deberetur *ſi per obitum* vacaret, equidem ſic vacans deberetur.

XX. Et licèt reſignatio facta eſſet in Curia Romana,

nequaquam tamen propterea Papæ eſſet reſervatum: ſed ſi reſignatio ſit nulla vigore hujus Regulæ, poterit liberè tamquam *per obitum* vacans ab Ordinariis conferri; & ita *quotidie videmus Leodii, & in Urbe practicari*, ait Chokier *num.* 23.

XXI. Requiritur tamen ad inducendam nullitatem collationis, ut collatio ſit facta vigore *reſignationis*. Dicit enim regula: *ac ipſum Beneficium conferatur* PER RESIGNATIONEM. Unde ſi, infra viginti dies Reſignans per ſententiam Beneficio privaretur, aut Matrimonium iniret, alioyè modo Beneficium vacaret, collatio eſſet valida non obſtante hac regula: quia non eſt Beneficium collatum tamquam vacans per reſignationem.

XXII. Olim anxiè diſceptatum fuit, an regula hæc concerneret reſignationes, ſive ſimplices, ſive ex cauſa permutationis factas coram Ordinario; at poſtquam Paulus III. addidit ipſi regulæ hæc verba, *quavis authoritate*, quam ſubſequentes Pontifices quoque retinuerunt, communi penè calculo receptum fuit, regulam etiam in renuntiatione facta coram Ordinario extra Curiam Romanam locum habere; uti poſt Flaminium Pariſium alioſque citatos tradit Chokier *n.* 20. idque in reſignatione cauſa permutationis, ſive permutentur Beneficia æqualia, ſive inæqualia; ſive reſervatis fructibus, vel penſione, ſiva non reſervatis; uti latiùs oſtendit Flaminius Pariſius *lib.* 13. *quæſt.* 5.

XXIII. Notat autem Vande Velde in citatis obſervationibus MS. „ Hic in Belgio videntur omnes Regulæ Cancellariæ præſertim quatuor ſupraſcriptæ (nempè regula *de viginti diebus; de publicandis reſignationibus; de Veriſimili notitia*, & *de idiomate*) ipſo uſu eſſe receptæ.

Deinde ſubjungit: „ Extat tamen Edictum Philippi II. Regis de anno 1574. quod etiam vetat mandari executioni regulas Cancellariæ Apoſtolice non obtentis litteris *Placeti* in Concilio privato, vel Cancellaria Brabantiæ, ſi quæ forſan de novo condentur, tendentes in præjudicium hujus Reipublicæ, aut alicujus tertii, prout Edictum iſtud expreſsè ſubjungit.

XXIV. Verùm Edictum iſtud expreſsè non meminit regularum Cancellariæ, prout hic auctor innuere videtur; ſed generaliter dumtaxat de quibuſcumque gratiis, indultis, privilegiis, ſive generalibus, ſive particularibus, ſententiis, aut executorialibus datis, aut emanatis à Papa ejuſve Legato, loquitur; ſub qua generalitate comprehendi Regulas Cancellariæ non dubitavit dictus Auctor; nec ratio dubitandi videtur, tam attenta Edicti generalitate, quam ejuſdem ſcopo.

Cùm hoc Edictum hactenus libris Edictorum non ſciam inſertum; miſſum tamen ſciatur ad omnia Belgii Concilia, & publicis monumentis aſſervari, & quotidiano uſu firmiter ad hunc diem obſervari, ejus verba hic inſerere operæ pretium judicavi.

Deſirans que les affaires Eccleſiaſtiques ſoint conduites, maintenues & reglees ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la ſainte Egliſe, à l'honneur de Dieu & ſalut de nos Ames; AVONS, *par avis & deliberations de nos principaux Conſaux, Souverains & Provinciaux de par-deçà,* ORDONNE, STATUE ET DECLARE *par forme* d'Edit perpetuel, *comme ordonnons, ſtatuons & declarons, que nulles Bulles, Proviſions, ni autres Depeches ou Impetrations de Rome, ni de Legats ou Nonces Apoſtoliques, ou revocations d'aucunes Graces, Indults, Privileges, tant generaux que particuliers, ni auſſi aucune Sentence ou Executoriales rendues & decretees hors noſdits Pays de par-deçà, tendans directement ou indirectement au prejudice de cette Republique, ou d'aucun tiers particulier, ſe puiſſent admettre & ſortir effet en jugement ou dehors, ni eſtre miſes en execution en iceux nos Pays de par-deçà, n'eſt que prealablement leſdites Lettres, Bulles, Sentences, & autres impetrations ayent eté vues, viſitees & examinees par Nous en notre Conſeil, Privé, ou en notre Conſeil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Places à ce pertinentes.* Id eſt: Cupientes ut Eccleſiaſticæ cauſæ curentur, protegantur & dirigantur juxta priſca ſtatuta, & Canones Conciliorum Eccleſiæ, ad Dei honorem, animarumque noſtrarum ſalutem. Ex conſilio & deliberatione Primarii cujuſque & ſupremi Senatus noſtri, & Provincialium, in ditionibus citerioribus, mandavimus, ſtatuimus, & declaravimus in forma Edicti perpetui, prout mandamus, ſtatuimus, & declaramus, nullas Bullas, Proviſiones, aliaſvè litteras, aut gratias Romæ impetratas; ſive Legatorum, ſive Nuntiorum Apoſtolicorum; aut quarumcumque gratiarum, Indultorum, Privilegiorum, tam generalium, quam particularium ſuppreſſiones; nullam inſuper ſententiam, aut Executoriale mandatum pronuntiata, aut decreta, extra dictas noſtras ditiones citeriores, directè, aut indirectè tendentia in præjudicium hujus Reipublicæ, aut alicujus tertii, admitti poſſe, effectumque ſuum ſortiri in, aut extra judicium, nec executioni mandari poſſe in dictis Regionibus citerioribus, niſi prævie à Nobis in Conſilio noſtro Sanctiori, aut Senatu Brabantiæ, dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, aliæque impetrationes fuerint viſæ, expenſæ, & examinatæ, obtinuerintque Impetrantes Placeti noſtri id ſpectantis litteras patentes.

XXV. Cùm igitur regula hæc tempore hujus Edicti extaret cum omnibus modernis clauſulis, etiam hac Pauli III. nihilque à tempore promulgati hujus Edicti ſciatur huic Regulæ additum, non ſine fundamento idem auctor in obſervationibus ad hanc regulam aſſerit, quod *praxis uſuſque Forenſis jampridem eam receperit cum omnibus ſupraſcriptis clauſulis.*

XXVI. Hinc etiam concludere non dubitat quòd ob dictam clauſulam QUAVIS *authoritate*, „ hodie *hic* ceſſet diſputatio, utrum Regula habeat locum in collatione *ordinaria.*

Similiter Wameſius noſter *Conſilio* 257. *num.* 12. *de Præbendis*, poſtquam dixit, aliquorum, ac ſignanter Molinæi opinionem eſſe, hanc regulam non obtinere in reſignationibus ex cauſa permutationis coram Ordinario, ſubjungit: „ Quorum opinio nunc ſubſiſtere vix poteſt, poſteaquam poſteriores Pontifices, ampliando dictam regulam addere conſueverunt hæc verba, *Acceptum Beneficium* QUAVIS *authoritate conferatur.* Uti non ſit dubium, quòd in Ordinariis quoque locum habere cenſeatur.

In textu obſervatum eſt, quòd poſt addita per Paulum III. hæc verba, *quavis etiam authoritate* huic Regulæ, dubiam non eſſe quin hæc Regula etiam obtinere debeat in reſignationibus ex cauſa permutationis *coram Ordinario*; atque Regulam cum hac additione videri in Belgio receptam.

Variùm quoad hanc in Belgio receptionem, nuper in quadam cauſa dubitatum fuiſſe; quin & plures à Parlamento Mechlinienſi in eam incidiſſe opinionem, hanc Regulam cum prædicta clauſula hactenus non fuiſſe receptam, intelligitur ex iis quæ referuntur in Collectione Arreſtorum Parlamenti Mechlinienſis adornata per Dominum Laury ejuſdem Parlamenti Conſiliarium *Arreſto* 123. ibidem enim narrat quòd cùm *anno* 1713. incidiſſet quæſtio occaſione controverſiæ in poſſeſſorio de Præbenda ſecundæ fundationis vulgò *Zellard* in Eccleſia Metropolitana Mechliniæ, quam quidam Joannes de Munnck via permutationis coram Ordinario acceperat ab Antonio de Munnck fratre ſuo, qui in infirmitate conſtitutus eam via permutationis reſignaverat.

Cùm autem Reſignans infrà viginti dies à facta reſignatione obiiſſet, quidam Joannes Franciſcus Boſſelaer eamdem Præbendam tamquam vacantem per obitum vigore hujus Regulæ impetravit à Romano Pontifice, eò quòd vacatio contigiſſet in menſe reſervato.

Porrò inter partes conveniebatur, Reſignantem nondum elapſis viginti diebus à facta reſignatione ex ipſa infirmitate deceſſiſſe, atque obiiſſe in menſe reſervato; & per conſequens, unica ſupereſſe viſa fuit quæſtio, utrum hæc Regula in Belgio eſſet recepta cum additione facta per Paulum Tertium, ſive utrum haberet locum in reſignatione ex cauſa permutationis *coram Ordinario.*

Plures ab utraque parte adductas authoritates, refert Collectionis Author; teſtaturque omnibus diſcuſſis tandem judicatum fuiſſe per Arreſtum die 2. Decembris 1713. Regulam hanc in his partibus non habere locum in reſignationibus ex cauſa permutationis factis coram Ordinario: verba Authoris gallicè expreſſa ſunt: „ Il a ete juge que la Regle de la Cancellerie Romaine, dite *de viginti vel de infirmis Reſignantibus,*

q'a

Digitized by Google

» n'a pas licence ce pais au regard de Reſignations des » Benefices qui ſe ſont pardevant les Ordinaires.

Præcipuum hujus Arreſti & Declarationis fundamentum fuiſſe aſſerit Author hujus Collectionis, quòd hæc Regula videatur concepta, & recepta, ut jus Ordinariorum contra Curiæ Romanæ uſurpationes ſalvum eſſet: ſi autem hæc Regula etiam locum haberet in reſignationibus coram Ordinario de Beneficiis vacantibus in menſibus reſervatis, tunc frequenter vigore hujus Regulæ proviſio Ordinario adimeretur, & ad Pontificem devolveretur, ſcil. toties quoties Reſignans intra viginti dies à facta reſignatione decederet.

Verùm notandum hîc unicè quæſtionem eſſe poſſe de conſervanda Ordinario ſola collatione *neceſſaria*, ſive inſtitutione non libera, utpotè quam Ordinarius juxta terminos reſignationis facere jubetur Reſignatario in inſtrumento reſignationis, ſive permutationis nominato; ut proinde hæc *Ordinarii* proviſio non poſſit reputari niſi *inſtitutio neceſſaria*; qualis dari ſolet ad præſentationem Patroni, quam Ordinariis conſervari nullius aut exigui momenti reputatur.

Ad hæc, ſi publici intereſt, jura Ordinariorum integra conſervari, quidni & publici intereſt, Patronorum Eccleſiaſticorum, aut Graduatorum & Academicorum jura jam recepta & ſtabilita, quæ non minùs per has reſignationes coram Ordinariis, quàm in Curia Romana factas, enervantur, integra ſervari?

Præterea certum eſt, præcipuum hujus Regulæ ſcopum eſſe, quaſi hæreditariam & teſtamentariam Beneficiorum in nepotes & conſanguineos ac familiares tranſlationem & ſucceſſionem reprimere.

Quis porrò ambigat, quin non minùs per has coram Ordinariis factas reſignationes vel permutationes Beneficia jure *quaſi hæreditario* transferantur in fratres, nepotes, alioſque familiares ſecundùm carnem & ſanguinem; atque per reſignationes in Curia Romana?

XXVII. At in Gallia idem dici non poſſe apparet: eò quòd ibidem hæc Regula in Parlamento Pariſienſi regiſtrata ſit, & pro lege Regni recepta triginta circa annos priuſquam hæc verba, *quavis authoritate* à Paulo III. fuerint addita. Et quidem Molinæus relato textu hujus regulæ ſine his verbis, ea ad marginem annotat tamquam à Paulo III. adjecta, unà monens: *Hæc additio in uſum recepta non eſt Galliis*: qui & in Analyſi ſua ad hanc regulam contendit, eam in reſignationibus coram Ordinario non obtinere; eamque opinionem dicit ab ann. 1546. invaluiſſe, & ab eo anno ſecundùm eam, ſe paſſim conſuluiſſe fatetur: & à cæteris togatis noſtri Ordinis (ait) eorumve majori, » & ſaniori parte certatim conſuli, & reſpondert vidi; ſicque deinceps annis ſequentibus tandem in hoc » Senatu pluribus claſſibus congregatis emanavit Arreſtum hoc anno 1550. ab Illuſtriſs. Domino Ægid. » Magiſtri ſolemniter pronunciatum die Jovis 14. Augu- » ſti ſuper Parochia de la Boiſſiere Diœceſis Andegavenſ. » quæ 14. Junii 1542. per Epiſcopum ordinarium col- » lata fuerat ad reſignationem infirmi, qui poſtea eo- » dem menſe, & ſic infra 20. dies ex eadem infirmi- » tate deceſſit: unde Epiſcopus contulit alii *per obi-* » *tum*, qui reperiens reſignatarium priorem in poſſeſ- » ſione, contra eum agit poſſeſſorio coram Seneſchal- » lo Andegavenſi, ubi recredentiam obtinet; Reſigna- » tarius appellat: & per Arreſtum dictum eſt: malè ju- » dicatum, benè appellatum: intimatus *per obitum pro-* » *viſus* in expenſis cauſæ appellationis condemnatus: » & emendando judicium, Reſignatario diffinitivè ad- » judicatum plenum poſſeſſorium, cum expenſis dam- » ni, & intereſſe cauſæ principalis.

Hæc ille, qui dein tum ex tenore, tum ſcopo ipſius Regulæ æquitatem hujus Arreſti oſtendere conatur.

XXVIII. Zypæus *tit. de Renunt. num.* 3. citato Molinæo, ſimpliciter de hac Regula aſſerit: » Locum ve- » rò tantùm habet in collatione Papæ, *non Ordina-* *riorum*. Deinde ſubjungit: » Sed an locum habeat in » reſignationibus ex cauſa permutationis factis? Pa- » pon *lib.* 3. *Arreſt. art.* . . cenſet habere Molinæus id » exactius *num.* 29. *& ſeqq.* examinat, ſentitque nec » hoc caſu Regulam reſpectu Ordinariorum obtinere, » quod & magis probatur. « Imprimis, quod de ſola Gallia dixit Molinæus, nimis generaliter expreſſit Zypæus, qui præcipuè pro Belgio Juris Pontificii Analyſim ſcribebat.

XXIX. Adhæc, ipſa opinio Molinæi nec ab ipſis Galliæ Pragmaticis indiſtinctè recipitur, nec hodie in Parlamentis recepta apparet; uti videre eſt apud Brodæum in notis ad Lovetium *litt. I. num.* 5. *& litt. P. num.* 42. & Fevretium *de Abuſu, lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. *&* 9. & alios ibidem citatos; qui varias in hac quæſtione Parlamentorum deciſiones, & Doctorum opiniones referunt.

Quæſtio hæc circa annum 1673. incidit & agitata fuit in Senatu Regio Metenſi, in qua interveniens Advocatus Regius multis argumentis oſtendit, huic Regulæ in reſignatione ex *cauſa permutationis* coram Ordinario locum eſſe; atque inter alia aſſerere non dubitavit, Doctores omnes, qui poſt Molinæum ſcripſerunt, uno conſenſu hanc opinionem ſuſtinuiſſe; unà oſtendens, hanc Regulam eſſe favorabilem; ideòque & meritò in hac reſignatione ſervandam; & conformiter ad hanc Advocati Regii concluſionem judicavit Senatus 22. Novembris 1694. Habetur in libro cui titulus *Journal du Palais, tom.* 5. *pag.* 169. & ſequentibus.

XXX. Quoad ſimplicem, ac puram reſignationem factam coram Ordinario, etiam à conſtituto in *extremis*, eam ex hac Regula impugnari non poſſe, tametſi intra paucos dies à facta reſignatione Reſignans deceſſerit, ſat apud omnes compertum eſt. Neque contra collationem vigore ſimilis reſignationis factam admitti probationem fraudis eo titulo, quod *ab infirmo* facta ſit. Aliud eſſet, ſi quis alium titulum fraudis probare vellet; putà nundinationem, conventionem, pactionemvè ſecretam inter Reſignantem & Ordinarium: cujus probatio recipi deberet: quia, uti poſt Molinæum ait Brodæus citato *num.* 42. *non licet Epiſcopo negotiari de Beneficiis*.

Quod dicitur in reſignatione ſimplici, & pura, facta coram Ordinario huic Regulæ Cancellariæ *de infirmis Reſignantibus* locum non eſſe, reſtringendum eſt ad caſum, quo non tantùm Ordinarius eam reſignationem acceptavit, ſive approbavit; ſed & nullius, niſi ipſius Ordinarii intereſſe verſatur; nullique præjudicium generari poteſt; quemadmodum etiam judicatum refertur, Regulam non obtinere in reſignatione facta coram Pontifice, & ab eo acceptata, dum aliàs collatio pertinet ad Pontificem, & nullius alterius intereſſe occurrit.

In Opere, cui titulus: *Journal des Audiences, parte* 1. *lib.* 2. *cap.* 162. *ubi & lib.* 4. *cap.* 20. judicatum ſcribitur, in hujuſmodi reſignatione etiam ſimplici, Regulam obtinere, ſi ex circumſtantiis ſufficienter probetur, eam reſignationem factam in fraudem Graduatorum aut Nominatorum Academicorum.

Et hoc etiam eſt quod dicit Molinæus ad Regulam *de infirmis, num.* 86. hanc eſſe conditam, ut Ordinarius, dum reſignationem coram ſe canonicè factam admiſit, non poſſet rurſus vigore hujus Regulæ idem Beneficium tamquam per obitum vacans alteri conferre.

De ſimili caſu veroſimiliter actum fuit in Senatu Pariſienſi anno 1557. de quo agit *num.* 270.

Indicia, ex quibus colligitur, reſignationem factam in *fraudem* Graduatorum, allegat Molinæus ad hanc Regulam, *num.* 110. *& ſeq.*

XXXI. Hodie communiter & de ſtylo derogatur huic Regulæ, quando reſignans eſt *abſens* à Curia, ait Chokier *num.* 34. ex Gomeſio ad hanc Regulam *quæſt.* 39. qui tamen dictum ſuum limitat ad eos qui ſunt *extra Italiam*. » In Italia verò (ait) aliquando ſolet concedi derogatio, quando locus reſignationis « diſtat à Curia, & Beneficia quæ reſignantur non « ſunt reſervata. Si verò ſit locus vicinus Urbi, cum « majore difficultate conceditur. «

Hæc derogatio olim rariſſima, invaleſcere cœpit à tempore Leonis X. qui ſub initium ſæculi XVI. ſedit: nam uti notat Gomeſius, tempore hujus Pontificis ſæpiùs derogatum fuit huic Regulæ pro pluribus perſonis, ac ſenſim in omnibus reſignationibus inſeri cœpit.

XXXII. Derogationem hanc non tantùm in præjudicium Ordinariorum, ſed & Graduatorum in Gallia admitti, & in Parlamentis Regiis non ſemel deciſum, teſtantur paſſim Pragmatici Galliæ. Rebuffus ad Concordata *tit. de Collatoribus*, §. *Præfatique Ordinarii*, verbo *Vacare*, aliique paſſim; atque inde infert Caſtel-

lus

ſus *pag.* 43. per frequentem hanc derogationem, Regulam penè reddi *inutilem:* qui *pag.* 49. allegat veriſimilem rationem introductæ hujus derogationis.

In textu notatum fuit, derogationem hujus Regulæ admitti in Gallia; quin & teſtatur Melchior Paſtor in *Tract. de Benefic. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. quòd ſi Reſignans ſupplicaverit pro derogatione hujus Regulæ, ipſa derogatio denegari nequeat: „ Nam (ait) ex ſtylo Curiæ, clauſula derogatoria dictæ Regulæ in litteris beneficialibus apponi ſolet; & quæ ſunt moris & conſuetudinis, ſunt ſervanda.

Quin & addit: „ Si derogatio fuerit petita, & denegetur; Reſignatarium appellare poſſe à negatione ſignaturæ, aut Bullæ tamquam *ab abuſu*. „ Teſtaturque, judicatum fuiſſe ſuper appellatione interpoſita à Reſignatario, cui poſt reſignationem admiſſam Legatus Avenionenſis conferre noluerat Beneficium cum clauſula derogatoria dictæ Regulæ de viginti & differebat conferre, donec ſibi conſtaret, Reſignantem ſupervixiſſe viginti dies poſt reſignationem admiſſam; quo judicio Senatus abuſum tollendo, Reſignatarium ad Ordinarium dimiſit, qui Beneficium ei contulit.

Monet idem Author, quòd ſi in ſupplica derogatio petita non fuerit, non ſuppleatur: ſuppleri tamen poſſit litteris *perinde valere*, ſi jus alteri non ſit quæſitum.

Mirum! In Gallia hanc Regulæ derogationem ita admiſſam: quandoquidem evidens ſit, hac derogatione Regulam *de infirmis*, obviandis fraudibus, necnon conſervandis juribus Ordinariorum aptiſſimam, & ut talem in Regno admiſſam, omninò reddi inutilem, uti ſolidè probat Molinæus in Commentario ad hanc Regulam, *num.* 127. *& ſeq.* ubi ex profeſſo hanc quæſtionem diſcutit: utrum huic Regulæ derogari queat?

Et primò quidem tamquam certum ſupponit, quòd „ Legatus etiam *de latere* non poteſt, licèt habeat poteſtatem generalem derogandi omnibus Regulis Cancellariæ editis & edendis: niſi ſpecialem, & ut ita loquar, individualem habeat facultatem derogandi huic Regulæ; quia (ait) Regula *jus* facit, utpotè *judicialis*, tum notabilis & favorabilis eſt: & ita rectè tenet D. Ludovicus hìc *quæſt. ult. & in Proœm, lib.* 6.

Deinde addit, neque ſufficere derogationes, quantumvis *generales Papæ*. Et quamvis non neget, quin Papa poſſit *nominatim* huic Regulæ derogare; tamen notat quòd Papa paſſim & indiſcriminatim derogare non poſſit, nedum debeat, niſi graves (ait) urgeant cauſæ,

„ Nec enim (inquit) Eccleſiæ dominus eſt, ſed adminiſtrator: non autem habet poteſtatem malè adminiſtrandi,....At cùm hæc Regula juſtis de cauſis facta ſit, & *favorabilis*, videlicet ad reſtringendum fraudes, quæ contra Canones ipſos & jus publicum fiunt, derogationem injuſtam eſſe, nedum odioſam.

„ Cùm autem paſſim, (pergit Molioæus) ſine delectu fiat (derogatio) additis quinque *ducatis*, nemo non videt *abuſum*, & illuſionem eſſe, quaſi hæc Regula nundinationis cauſa facta ſit, utque carius Bullæ veneant. Quid autem iniquius quàm legem præſtare, pretioque refigi?

Cùm autem ſciret hic Author, utpotè praxeos Eccleſiæ & Regni Galliarum apprimè gnarus, derogationem hujus Regulæ litteris proviſionis ex cauſa reſignationis, etiam in *favorem* ex ſtylo Curiæ Romanæ paſſim inſeri, & in Gallia admitti, quaſi reſpondendo ad prædicta ait: „ His & aliis gravioribus obviam ire non eſt *unius privati*, ſed Eccleſiæ legitimè congregatæ, vel Principis, ad quem in ſuo Regno ſpectat, diſciplinam Eccleſiaſticam munire & defendere, etiam adversùs Prælatos Eccleſiaſticos abutentes.

Poſthæc ſubjicit motiva, quibus Princeps meritò inducendus videtur, ut effectum hujus derogationis in ſuo Regno impediat. Primò intereſt univerſalis Eccleſiæ, quòd „ Beneficia conferantur per ſuos Ordinarios; quia ordo univerſalis deſtruitur, ſi unicuique ſua juriſdictio illæſa non ſervetur, a. *qu.* 1. *C.* PARVENIT. qui eſt textus Gregorii Magni.

„ Tum (ait) hæc derogatio non fit in reſignationibus verè ſimplicibus jure communi permiſſis, quarum gratia non itur ad alium, quàm Ordinarium; ſed fit pro reſignationibus *in favorem*, quæ vetitæ ſunt, ſimoniacæ, & ad fovendum abuſum illum, qui fit contra ſacros Canones antiquos de prohibita ſucceſſione in Beneficiis, & ne liceat de illis teſtamentum facere. "

Denique notat, quòd „ hæc Regula, unà cum Regula *de publicandis*, & de veriſimili notitia, non ſolùm ſunt receptæ in toto Regno, ſed in legem tranſierunt generalem; ita quòd inter leges Regni in cuſtodiam ſacrorum Canonum, & libertatis Eccleſiæ Gallicanæ ſancitas, connumerari poſſunt: ergo (ait) derogatio multiplicem abuſum continet. "

Tametſi Molinæus credat, hæc ſufficienter evincere, derogationem hujus Regulæ, ex ſtylo Curiæ Romanæ litteris proviſionis ex cauſa reſignationis *in favorem* inſeri ſolitam, non fore recipiendam, ſed tamquam *abuſivam* rejiciendam, nihilominus fatetur contrarium in Regno ſervari, derogationemque admitti.

Teſtaturque Georgius Lovetius in notis ad hunc Molinæi textum, quòd niſi contrarius uſus forenſis obſtaret, ipſe quoque ob rationes per Molinæum adductas, ejus opinioni ſubſcriberet.

Si forſan rationes ex Molinæo adductæ non fuerint viſæ ſufficientes, ut in Regno Galliæ, hæc derogatio tamquam abuſiva rejiciatur ob *jus præventionis*, quo ibidem gaudet Pontifex; non dubium equidem, quin ſat probent, ut meritò hæc in Belgio, aliiſque Provinciis, ubi jus Præventionis non eſt receptum, derogatio hujus regulæ non admittatur; quòdque meritò clauſulam derogationis in litteris expreſſam Concilia Regia per ſuas litteras *Placiti* probare noluerint, uti in textu notatum fuit, *num.* 33.

Et *num.* 31. obſervatum eſt derogationem hujus Regulæ in Curia Romana non ſolere admitti; dum agitur de Beneficiis *reſervatis*, aut de vacantibus in locis Romæ *vicinis*; indubiè, ut vigore hujus Regulæ ipſa libera Beneficiorum illorum proviſio ſalva conſervetur Pontifici; quidni igitur Principes, qui juribus Ordinariorum conſervandis invigilare tenentur, hanc derogationem Regulæ non admittendam judicent?

XXXIII. An hìc in Belgio derogatio ex ſtylo Curiæ litteris inſeri ſolita, vim ſuam habeat in præjudicium Ordinariorum, & Nominatorum Academicorum, non perinde conſtat. Sæpiùs citatus Vande Velde in ſuis ad hanc Regulam Obſervationibus quærit: „ Sed quid, ſi Pontifex derogaverit huic Regulæ, utrùm iſta derogatio nocebit Nominato? Reſpondet: " Nequaquam, quia licèt derogatio iſta faciat primò quidem ceſſare Regulam, quatenùs habet initium à Sua Sanctitate, non tamen quatenùs hìc uſu recepta eſt per modum legis ſeu conſuetudinis perpetuæ. "

Cum anno 1624. petitum eſſet *Placetum* Regium in Concilio Privato ſuper litteris proviſionis Apoſtolicæ, quibus inſerta erat clauſula derogationis hujus Regulæ, Concilium annuit petitum *Placetum* cum hac expreſſa clauſula: *Sans prejudice des Parties, leſquelles ſe pourront ſervir de moyens deduits par leurs moyens ou ecrits, pardevant les Juges ordinaires, ſoit au petitoire, ſoit au poſſeſſoire: Bien entendu que ſi la déciſion du different ſe trouve dépendre* DU POINT DE LA DEROGATION DE LA REGLE DE 20. DIEBUS *contenuè aux Bulles, leſdits Juges n'y réſoudront rien ſans en donner part à Sa Majeſté, avec leur avis.* Id eſt: Sine partium præjudicio, quibus liberum erit adhibere media in reſponſione aut ſcriptis ſuis deducta Judicibus ordinariis, tam in petitorio, quàm poſſeſſorio: Cùm hac tamen cautela, ut ſi conteſtationis deciſio penderet A PUNCTO DEROUATIONIS REGULÆ DE 20. DIEBUS in Bulla expreſſa, dicti Judices nihil ſtatuant, niſi ſuam Majeſtatem certiorem deſuper fecerint, judiciumque ſuum opinantes adjunxerint.

Eadem rurſus quæſtione incidente inter Albertum Du Bois ſupplicantem pro *Placeto*, & Carolum Colins opponentem occaſione ſimilis proviſionis Apoſtolicæ de Præbenda in Eccleſia Collegiata S. Amati Duaci, multumque coram Concilio Privato eſſet diſceptatum, tandem 19. Junii 1646. litteræ *Placeti*, cum eadem clauſula datæ fuere. Utrumque Decretum refertur in Regiſtro MS. Archiepiſcopatus Mechl. *Cent.* 3. *art.* 19.

Hinc non obſcurum eſt, Judicibus Regiis expeditum

Digitized by Google

rum haud fuiſſe, num derogatio Regulæ de 20. diebus hic admittenda; atque hujus quæſtionis deciſionem tanti momenti exiſtimaſſe, ut eam inferioribus tribunalibus non crediderint committendam.

XXXIV. Et ſanè, quandoquidem hic in Belgio paſſim inter Ordinarios & Sedem Apoſtolicam ſit recepta & ſtabilita diviſio menſium; neque ulla in menſibus Ordinariorum admittatur præventio (uti ſupra *tit.* 23. *cap.* 7. *num.* 25. notavimus) quæ in Gallia juxta eorum Concordata in uſum recepta eſt: Mirum videri non debet, ſi non æquè facilè hic in Belgio, ac in Gallia derogatio hujus Regulæ in præjudicium Ordinariorum admittatur.

CAPUT VI.

De Regula Cancellariæ, *De publicandis Reſignationibus.*

1. *Hæc regula unde originem habuerit.*
2. *Refertur textus regulæ.*
3. *Quæ huic regulæ à Julio III. addita?*
4. *Regula in Gallia recepta ſine additione.*
5. *A tempore Gregorii XIII. hæc regula omiſſa, ob novam hujus Pontificis Conſtitutionem.*
6. *In multis locis dicta Conſtitutio recepta non eſt; ſed manet Regula.*
7. *Quid in hac Regula ſtatuatur?*
8. *Quo in loco publicatio facienda?*
9. *Reſignatio cenſetur* publicata, *quando palam innoteſcit.*
10. *Solemnis & publica miſſio in poſſeſſionem æquivalet publicationi.*
11. *Quomodo in Gallia probanda poſſeſſio; & quæ poſſeſſio requiratur?*
12. *Præter poſſeſſionem* civilem *requiritur publicatio; nec publicatio ſine poſſeſſione ſufficit.*
13. *Intra quod tempus facienda publicatio; & quando hoc tempus currere incipiat?*
14. *Regula locum non habet, ſi vivo reſignante capta ſit ſolemniter poſſeſſio?*
15. *Ad quid tempus in Regula præfixum?*
16. *Vivo reſignante ſufficit, ut ſaltem intra* triennium *accipiatur poſſeſſio.*
17. *Reſignante mortuo* in poſſeſſione *intra tempus à regula præfixum, poteſt Reſignatarius capere poſſeſſionem.*
18. *Quid in Gallia in favorem Graduatorum & Patronorum ſtatutum?*
19. *Qua ratione Beneficium reſignatum vigore hujus regulæ vacet per* obitum?
20. *Beneficium vacans vi hujus Regulæ per Nominatum Academicum acceptari poteſt.*
21. *Proviſio facta contra hanc regulam eſt nulla; nec poſſeſſio prodeſt.*
22. *An huic regulæ derogari queat?*
23. *An tempus præfixum prorogari?*

I. EX Regula *de Infirmis Reſignantibus* videtur originem accepiſſe alia Regula Cancellariæ, quæ dicitur *de publicandis Reſignationibus.*

Cùm enim fraudatores viderent ſibi liberum non eſſe, fraudem facere tempore Infirmitatis propter Regulam *de Infirmis Reſignantibus*, cœperunt infirmitatem & periculum mortis prævenire, faciendo in ſanitate reſignationes *in favorem*; ſed eaſdem occultando, quamdiu Reſignantes viverent, ut ad mortem uſque Beneficiis fruerentur: & ſic major gliſcebat & ſuccedebat fraus, quàm ante dictam Regulam *de Infirmis*: quia nec tempore quidem infirmitatis & mortis detegebatur fraus; ſed demum per obitum, & quandoque diu poſt. Hæc Auctor Analyſis ad hanc Regulam *de publicandis Reſignationibus*; qui ibidem plures fraudes ex ſecretis & occultatis hiſce reſignationibus profluentes notavit.

II. His itaque occurrere volens Innocentius VIII. Regulam hanc edidit, referturque à Joanne Chokier his verbis, prout ab hoc Pontifice promulgata fuit: „ Item idem D. N. ſtatuit & ordinavit, quòd quæcumque Eccleſiaſtica Beneficia, ſive in Romana Curia, ſive extra eam reſignata (niſi de illis factæ reſignationes, ſi in Romana Curia infrà ſex menſes; ſi extra dictam Curiam factæ ſint, infrà menſem) ex tunc, ubi dicta Beneficia conſiſtunt, publicatæ, & poſſeſſio illorum ab eis quos id contingit, petita fuerit: ſi reſignantes iſta poſtmodum in eorumdem reſignatorum poſſeſſione deceſſerit, non per reſignationem, ſed per obitum hujuſmodi vacare cenſeantur; collationes quoque de illis tamquam per reſignationem vacantibus factæ, & inde ſecutæ, nullius ſint roboris, vel momenti. "

III. Notat autem Chokier in commentario ad hanc Regulam *num.* 15. quòd huic Regulæ addiderit Julius III. poſt verba *infrà ſex menſes*, ſequentia, *à dieda*[sic] *tæ ſupplicationis, non à die præſtiti conſenſus*. Et in fine poſt verba, *collationes quoque*, addiderit & hæc, *& quævis aliæ diſpoſitiones.*

Regulam cum hiſce appendiculis refert Rebuffus in Praxi *parte* 3. ſcripſit enim poſt tempora Julii III. qui ad Pontificatum anno 1550. fuit aſſumptus.

IV. At cùm hæc Regula fuerit recepta in Gallia, & regiſtrata in Curia Parlamenti 27. Auguſti 1493. & effecta lex regni, ut teſtatur Rebuffus, ideò ſine illis appendicibus recepta fuit.

V. Notandum autem, hanc regulam à tempore Innocentii VIII. fuiſſe inter Regulas Cancellariæ, & ubique in viridi obſervantia uſque ad tempora Gregorii XIII. qui anno 1583. Conſtitutionem evulgavit, quæ incipit, *Humana vix* 85. in Bull. Roman. qua novam formam *publicationis* præſcripſit, eamque ubique obſervari voluit: atque ab eo tempore Regula hæc omiſſa fuit, nec hodie inter regulas Cancellariæ reperitur: atque Flaminius *lib.* 11. *quæſt.* 9. eam Conſtitutionem ubique eſſe receptam.

VI. Verùm in Gallia receptam non eſſe formam publicationis in ea præſcriptam, notorium eſt: notantque omnes paſſim Pragmatici Galli, Regulam Cancellariæ *de publicandis reſignationibus* obſervari, & in Parlamentis Regiis ſecundùm eam judicari; idque ad eam normam, quæ pro lege Regni recepta jam pridem fuit & in Parlamento regiſtrata.

Similiter hic in Belgio non obſervatur Conſtitutio Gregorii XIII. ſed hæc regula, uti notat Vande Velde in ſuis Obſervationibus ad hanc regulam: & uſus quotidianus evincit.

Dicit quoque Garzias *de Beneficiis parte* 11. *cap.* 3. *num.* 289. „ Quoad reſignationes & permutationes coram Ordinariis factas, iſta Conſtitutio non videtur uſu recepta in his partibus (Hiſpaniæ) ſaltem in hoc Epiſcopatu Abulenſi. "

VII. Quapropter omiſſa hac Gregoriana Conſtitutione (quam poſt Flaminium Parīſium exponit Chokier in Commentario ad hanc regulam) ipſam regulam paucis exponere viſum eſt.

Regula itaque requirit, ut reſignationes publicentur; atque reſignatarii poſſeſſionem petant ab iis, quos id contingit; idque intra *ſex menſes*, ſi reſignationes ſint factæ in *Curia*; & intra *menſem*, ſi *extra*: aliàs ſi intra illud tempus publicatæ non ſint, nec petita poſſeſſio; & reſignans in poſſeſſione poſt dictum tempus deceſſerit, Beneficium non per reſignationem, ſed per obitum vacare cenſeatur: atque collationes de Beneficiis tamquam per reſignationem vacantibus factæ, & omnia inde ſecuta nullius ſint roboris vel momenti.

VIII. Publicatio, de qua loquitur regula, debet fieri in loco Beneficii reſignati: quod ſignificant verba Regulæ, *ubi dicta Beneficia ſita ſunt:* ut ſcilicet hac publicatione innoteſcat in loco Beneficii, quis ſit verus Beneficiatus; ſive quis titulum Canonicum Beneficii habeat. „ Quia (ait Rebuffus *Gloſſa* 1. ad hanc Regulam) intereſt populi agnoſcere Paſtorem ſuum, ut ab eo Sacramenta percipiat, non à mercenario, & qui non eſt Paſtor. "

IX. Publicatæ autem dicuntur reſignationes, quando palam factæ ſunt in ipſo loco Beneficii, ita ut publicè innoteſcere queant: quod multis variiſque modis etiam pro diverſitate Beneficiorum fieri poteſt; uti notat & exponit Rebuffus *Gloſſa* 10. monetque Zypæus, formam publicationis in Belgio ſtrictè non ſervari. „ Sufficit enim (ait) ut *palam* innoteſcat, nec celetur reſignatio, etſi in templo coram populo in celebritate

Miſſæ

Digitized by Google

Miſſæ aut concionis die feſtivo non promulgetur." In jure novo *tit. de Renunt. num.* 2.

X. Hinc notat Antonius Faber *lib.* 1. *Codicis*, *tit.* 2. *Definit.* 14. „Satis publicatam (reſignationem) videri, ſi nec vi, nec clam, nec precariò, ſed publicè reſignatarius miſſus ſit in Beneficii poſſeſſionem. Id enim eſt (ait) quod vulgò dici ſolet; miſſionem in poſſeſſionem publicationi æquivalere.

Et uti ex auctore Analyſis refert Claudius Le Preſtre *Centuria* 3. *cap.* 17. „Si poſſeſſio non fuerit *momentanea*, nec per actus *civiles*, ſed *reales* & realiter, & *palàm* continuatos, ita ut juris poſſeſſio novique non ſolùm titularii, ſed effectualis poſſeſſoris adventus abierit in *publicam* notitiam: quia tunc poſſeſſio juris & *publicè* continuata, *publicationi* & formæ hujus regulæ æquipollet, imo præponderat, uti ſæpius judicavit Rota, uti refert Gomeſius ad hanc regulam *quæſt.* 11.

In textu dictum eſt poſſeſſionem realem, & corporalem Reſignatarii palam, & juxta formam ordinariam, ac ſtylum conſuetum acceptam hìc haberi pro *publicatione* reſignationis factæ, hoc tamen notandum, quòd ſi poſt acceptam per Reſignatarium poſſeſſionem, Reſignans adhuc per ſe, vel alium reciperet fructus, poſſeſſio Reſignatarii judicaretur ſimulata, nec ſufficiens ut huic Regulæ *de publicandis reſignationibus* eſſet ſatisfactum: quia poſſeſſor Beneficii habetur ad effectum hujus Regulæ qui fructus percipit, „niſi Reſignans vi vel violentia occupet Beneficium, & conquerente Reſignatario fructus perciperet: tunc enim nihil imputandum Reſignatario, cui *via* facti nocere non debet; uti obſervat Lovetius in notis ad Molinæum ad hanc Regulam *num.* 10.

Qui & *num.* 268. monet: „Si Reſignans exquiſita *fraude* ſimulatum *conductionis* titulum à Reſignatario obtinuerit, & ex eo putativus poſſeſſor à pluribus habitus ſit, tunc cùm Regulæ non eſt abundè ſatisfactum, *publicationis* omiſſio reddit reſignationem eo caſu nullam.

Sat quippe conſtat, hac ſimulata conductione, Reſignantem reipſa in perceptione fructuum Beneficii permanſiſſe, ipſumque Reſignatarium nonniſi ſimulatam poſſeſſionem Beneficii accepiſſe.

XI. Refert ibidem Le Preſtre per Edictum Henrici II. de anno 1550. *art.* 13. & 14. vetitum eſſe Judicibus, habere rationem proviſionum de Beneficiis per reſignationem, niſi vigore illarum poſſeſſio ſolemniter capta fuerit, de qua, quoad Beneficia in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, conſtet per inſtrumentum ſignatum à Graffiario, ſive Notario dictarum Eccleſiarum, in forma & modo quibus inſtrumenta expediri ſolent, ipſam Proviſi receptionem continens: & in caſum recuſationis, actam publicam iſtius recuſationis.

XII. Quòd ſi tantùm intervenerit poſſeſſio momentanea, ſive per actus civiles, quam hodie dicimus poſſeſſionem *juris*, hæc non ſufficiet; ſed neceſſaria quoque erit *publicatio* in loco Beneficii, quemadmodum notat auctor Analyſis: qui inſuper obſervat, non ſufficere quoque *publicationem* reſignationis in loco Beneficii, ſive notorium eſſe, reſignationem eſſe factam, quin & collationem Beneficii in favorem reſignatarii ſubſecutam; ſed inſuper requiri poſſeſſionem. Idipſum notat Antonius Faber loco cit. *Definit.* 59. dicitque quòd regula duo requirat *conjunctim & copulativè*, publicationem & miſſionem in poſſeſſionem. Deinde infert: Ergo alterutrum interveniſſe non ſufficeret. Niſi tamen ipſa *ſolemnis* in poſſeſſionem immiſſio talis ſit, ut publicationi æquivaleat, uti ibi quoque monet Faber.

XIII. Hæc autem publicatio & petitio poſſeſſionis debet fieri intra *ſex* menſes ſi reſignatio facta ſit in Curia, & intra *menſem* ſi extra Curiam.

Pro computatione autem menſium non inſpicitur tempus conſenſus præſtiti, ſed tempus *datæ ſupplicationis*, ſeu Bullæ; & ita obſervari, & ſæpiùs judicatum fuiſſe teſtatur auctor Analyſis *num.* 168. „Quin (ait) hoc favorabile eſt Ordinariis, & impetrantibus per obitum poſſeſſorum, quibus hæc regula ſubvenire & prodeſſe voluit.

Regula *de publicandis reſignationibus* vult ut *publicatio* reſignationis fiat intra ſex menſes, ſi reſignatio facta ſit in Curia Romana; intra menſem verò ſi extra Curiam, uti in textu notatum eſt, id procedit, niſi legitima cauſa, quæ impedimentum legitimum, ſeu neceſſitatem Reſignatario imponat, interceſſerit: putà ſi in itinere proviſio ex violento caſu amiſſa, ſi ſit curſor occiſus rtdcundo, uti obſervat Lovetius in notis ad Commentarium Molinæi ad hanc Regulam *n.* 24.

Quod tamen intelligendum cum limitatione monet Antonius Vaillant in nota marginali, putà ſi Reſignatarius publicè proteſtatus ſit de impedimento: aliàs cùm hæ induciæ legales ſint determinatæ à lege, currunt etiam contra ignorantem.

Et ad *n.* 233. monet ſimiliter idem Vaillant „quòd non ſufficeret hodie docere de legitimo impedimento; ſed eo caſu deberet Reſignatarius adire Judices Regios, & ab iis veniam petere adipiſcendæ poſſeſſionis; alioquin fortuitus caſus imputaretur: quia hæ induciæ legales non poſſunt ullatenùs prorogari."

Certum eſt, in Provinciis ſervandam praxim & ſtylum obſervari conſuetum.

XIV. Alteram conditionem addit regula: *Si Reſignantes iſta* (Beneficia) *poſtmodum in eorumdem reſignatorum Beneficiorum poſſeſſione deceſſerint.*

„Per hunc textum patet à contrario ſumendo, quòd ſi reſignans moriatur ante menſem, vel ante ſex menſes in poſſeſſione, Beneficium non vacabit per mortem, Rebuffus ad hanc Regulam."

Unde ex verbis regulæ rectè collegit Antonius Faber loco allegato *Definit.* 60. „ut locum habeat hæc regula dicendum eſt, tria conjunctim requiri; ut non ſit facta publicatio intra ſex menſes, ut non ſit petita poſſeſſio, & ut reſignans deceſſerit poſt ſex menſes in poſſeſſione: Ex quibus ſi vel unum deſit, non eſt locus regulæ, & Beneficium per reſignationem, non per obitum vacare intelligitur, tametſi mortuus ſit qui reſignavit." Et ita Senatum Sabaudiæ judicaſſe teſtatur.

Idipſum ante Fabrum notaverat Auctor Analyſis, qui & *n.* 17. dicit, regulam locum habere, tametſi reſignatio publicata non ſit, nec poſſeſſio petita intra ſex menſes, aut menſem, ſi modò ipſe reſignans poſt illud tempus in *poſſeſſione* mortuus non ſit.

Indubitatum eſt quòd huic Regulæ Cancellariæ *de publicandis reſignationibus* non ſit ſatisfactum, ſi infra tempus præfixum fuerit quidem petita poſſeſſio; ſed publicatio non fuerit ſecuta, & Reſignans ultra tempus fuerit mortuus in poſſeſſione Beneficii, uti verba Antonii Fabri in textu relata innuere videntur: ſed ſufficit ad effectum hujus Regulæ, id eſt ut Beneficium in vim hujus cenſeatur vacare per mortem, ut publicatio reſignationis debito modo, prout in textu eam faciendam notavi, non fuerit facta, & Reſignans in poſſeſſione Beneficii poſt tempus elapſum deceſſerit, uti & contra Gomeſium notavit, & probavit Molinæus ad hanc Regulam *num.* 12. probatque *num.* 13. eos qui eo modo Regulam interpretati ſunt (prout eam interpretatus videtur Antuoius Faber) ſenſum apertum, propriamque verborum ſignificationem hujus Regulæ ridicula ſophiſticatione ſubvertere; ac tandem rejecta hac tortuoſa interpretatione, per quam ipſa Regula inutilis redderetur, obvium, & verum ac genuinum hujus Regulæ ſenſum expreſſit, niuninhm ſufficere, ut hæc Regula obtineat, & vi hujus Regulæ Beneficium cenſeatur vacare *per obitum*, quòd publicatio reſignationis ritè facta non fuerit intra tempus præfixum, & Reſignans poſt illud tempus in poſſeſſione Beneficii mortuus fuerit.

Et ſanè, cùm unicus ſcopus hujus Regulæ ſit, occurrere, & modum ponere fraudulentis & ſimulatis Beneficiorum reſignationibus, etiam indubiè intendit, ut Reſignans palam oſtendat ſe verè ac ſincerè & non ſimulatè Beneficium reſignatum dimiſiſſe per realem dimiſſionem poſſeſſionis ejuſdem Beneficii, ut proinde nec ambigi poſſit, quin is ſit verus ac genuinus Regulæ ſenſus.

XV. Neque enim tempus ſex menſium appoſitum eſt pro forma publicationis, nec ad eam per ſe limitandam: ſed primò, ut infra illas velut inducias, reſignatarius vacet mora & periculo: etiamſi nulla diligentia per eum facta, reſignans moriatur. Secundò, ad limitandum pœnam & effectum totius hujus regulæ; ut non habeat locum reſignante quandocumque moriente, ſed

demum

demum ſi in *poſſeſſione* poſt illud tempus, & ante dictam publicationem decedat.

Hæc auctor ille: qui dein *n.* 18. infert: „ Satis eſt „ igitur publicationem, & poſſeſſionis petitionem „ quandocumque, vivo adhuc eodem reſignante, & „ poſſeſſioni incumbente, etiam eo infirmo, jamque „ in extremis laborante, dummodo non occultè ſed „ palàm, ita ut publicè nota facta ſit in loco Bene- „ ficii, antequam reſignans decederet. Et ita practi- „ catur, & obſervatur.

Itaque Reſignatario præfigitur tempus *ſex* menſium, vel *unius* menſis, ut ſi intra illud tempus non publicaverit reſignationem, & petierit poſſeſſionem, periculum ſubeat poſt illud tempus carendi effectu ſuæ reſignationis: ſi nimirùm poſt elapſum illud tempus, non facta publicatione & petita poſſeſſione, ipſe reſignans in *poſſeſſione* Beneficii reſignati decedat.

XVI. Vivo ergo Reſignante nullum tempus regula præfigit reſignatario ad publicandam reſignationem, aut petendam poſſeſſionem; atque ita quoque judicatum anno 1636. refert Le Preſtre loco citato; ibi tamen in notis recentioribus per Guillelmum Gueret Advocatum Parlamenti notatur, hodie requiri in Gallia, ut ſeſſio ſaltem capiatur intra *triennium* vivo reſignante; aliàs reſignans tamquam triennalis pacificus poſſeſſor, quaſi novo titulo contra Reſignatarium prævaleret.

XVII. Similiter ſi reſignans moriatur in *poſſeſſione* ante lapſum tempus ſex menſium vel unius menſis, tunc poſt mortem Reſignantis poteſt Reſignatarius capere poſſeſſionem: neque Beneficium vacabit *per obitum*: quia regula tria requirit, nimirum ut intra ſex menſes, aut unum menſem nec publicatio facta ſit, nec petita poſſeſſio; ac *poſtmodum*, ideſt, poſt lapſum illud tempus reſignans in *poſſeſſione* moriatur: quod hic non contigit; eò quòd non *poſtmodum*, ſed *antè* mortuus ſit.

XVIII. In Gallia per Declarationem Regiam in Octobris anno 1646. *art.* 13. ordinatum fuit in favorem Graduatorum & Patronorum Eccleſiaſticorum, ut nulla haberetur ratio proviſionum factarum in vim reſignationis aut permutationis, quæ Graduatis aut Patronis poſſent præjudicare, niſi mandata ad reſignandum aut permutandum ſint admiſſa *ante deceſſum* Reſignantium vel Permutantium; & inſuper ante dictum deceſſum inſinuata in Graffiariatu Inſinuationum. Verba Edicti Regii ſunt: *Voulans pareillement pourvoir aux plaintes des Indultaires, Graduez, & autres ayans expectatives receues en France, enſemble des Patrons Eccleſiaſtiques; deffendons que l'on aye aucun egard aux Proviſions des Collateurs ordinaires, & de leurs Vicaires ſur reſignation, demiſſion ou permutation, en cas que paricelles Indultaires, Graduez, & autres ayans graces expectatives, ſoient privez de l'effet d'icelles, ou les Patrons de leur droit de preſentation; ſi ces Procurations pour reſigner ou permuter ne ſont admiſes avant le decès du Reſignant ou Permutant, & ne ſont inſinuèes au Greffe des Inſinuaſions avant ledit decès. Ce que voulons eſtre gardè & obſervè par nos Juges, ſans y contrevenir, à peine de nullitè de leurs Jugemens.* Id eſt: volentes pariter ut provideatur querelis eorum quibus de gratia expectativa, prout in Gallia admittitur, proviſum eſt, ſive ratione Indulti, ſive ratione gradus, deinde & Patronis Eccleſiarum: inhibemus, ne aliquis ullo modo deferat proviſioni datæ titulo reſignationis, abdicationis, aut permutationis per Collatores ordinarios, aut eorum Vicarios; ſi contingat per dictas Proviſiones fruſtrari effectu gratias expectativas, quas obtinent Indulto donati, Graduati, aut cæteri, aut Patronorum præſentationem impediri; niſi Procurationes ad reſignandom ante deceſſum Reſignantis, aut permutantis admiſſæ fuerint, & Graphiarin Inſinuationum ante dictum deceſſum exhibitæ. Volumuſque per Judices noſtros id obſervari, nec ſecus agi, aliàs in pœnam judicium ipſorum irritum fore.

XIX. Quando autem juxta præſcriptum Regulæ, Reſignans in Curia Romana intra *ſex* menſes, vel coram Ordinario intra *menſem* omiſit reſignationem publicare, vel petere poſſeſſionem, & poſt lapſum illius temporis Reſignans moritur in *poſſeſſione*, Beneficium *non per reſignationem, ſed per obitum vacare cenſetur.* Non quòd ipſa reſignatio fuerit nulla; aut quòd ipſe reſignans *lapſo* tempore ſex menſium habuiſſet jus aliquod, quaſi annullato tunc effectu reſignationis; ſed eo dumtaxat effectu annullatur reſignatio vigore hujus Regulæ, ut ob omiſſam publicationem & poſſeſſionem intra tempus præfixum, & deceſſum Reſignantis in poſſeſſionem poſt illud tempus, „ Reſignatarius cadat à jure ſuo, nec Beneficium cenſeatur vacare per *reſignationem* quo ad hunc effectum: proinde cenſeatur " Beneficium vacare *per obitum* mortuo poſteà Reſi- " gnante, ac ſi umquam reſignaſſet. " Uti rectè notavit Antonius Faber citata *Definit.* 60. qui & ita refert judicaſſe Senatum Sabaudiæ.

XX. Hinc infert Vande Velde in ſuis ad hanc regulam obſervationibus, Beneficium vigore hujus regulæ ob neglectam publicationem reſignationis, per Nominatos Academicos tamquam *per obitum* Reſignantis vacans poſſe acceptari: neque dici poſſe reſervatum Sedi Apoſtolicæ tamquam vacans per reſignationem *in Curia*; quandoquidem in Regula expreſsè dicatur, quòd non per *reſignationem*, ſed *per obitum* vacare cenſeatur.

Vult quidem Flaminius, *lib.* 12. *quæſt.* 8. *n.* 6. Beneficium eſſe *reſervatum*, utpotè per reſignationem in Curia vacans: ſed uti monet Vande Velde, „ loquitur Flaminius in terminis Conſtitutionis Gregorii XIII. quæ vult collationem fieri *caducam*, ſi reſignatio " non fuerit publicata, & interim Beneficium vacare " per *reſignationem*, ubi Regula noſtra non vult va- " care niſi *per obitum*. " Hæc ille; qui monet hanc Conſtitut. Gregorii XIII. hic non eſſe hactenus receptam.

XXI. Non tantùm eatenus reſignatio perdit ſuum effectum, ut Beneficium cenſeatur vacare *per obitum*, & non per reſignationem; ſed inſuper addit Regula: *Collationes quoque & quævis aliæ diſpoſitiones de illis tamquam per reſignationem vacantibus factæ, & inde ſequuta, nullius ſint roboris vel momenti.*

Quare ſi vi hujuſmodi reſignationis fuerit capta poſſeſſio poſt mortem Reſignantis, non poterit manuteneri in poſſeſſione, in qua Reſignans mortuus fuerat ante publicatam reſignationem: cùm hic annulletur & titulus, *& alia inde ſequuta*, ait Rebuffus *Gloſſa* 17.

Inde ulterius deducit Rebuffus, quòd „ ſi Reſignatarius iterùm alteri reſignaverit, & poſteà primus " reſignans, tunc reſolvetur jus tam primi Reſigna- " tarii, quàm ſecundi. "

XXII. Notat quoque Rebuffus *Gloſſa* 13. *num.* 18. quòd derogatio hujus non admitteretur in Gallia: quandoquidem recepta eſt & regiſtrata in Parlamento, & ſic effecta jus Gallorum. Idem aſtruit auctor Analyſis *n.* 3. oſtenditque, hanc regulam fortiorem & firmiorem meritò reputari, quàm regulam *de Infirmis*; multòque minùs conveniens eſſe, ut huic regulæ derogetur, quàm Regulæ *de Infirmis*. Et ex Ludovico Charonda *lib.* 1. *reſp.* 23. ſuper hac regula diſpenſare non poſſe Pontificem, judicatum eſſe refert Zypæus *titulo de renunt. num.* 2. qui ibidem ſubdit: „ Sed id hic non admitterem, ſi de poteſtate diſputetur, ſed be- " nè ſi de voluntate, ut ſubreptum eſſe credatur: ad- " eòque proviſio cum ea clauſula *nulla* eſſe cenſea- " tur, niſi eam circumſtantiæ purgent. "

Huic Regulæ *de publicandis reſignationibus*, nec per Pontificem in Gallia derogari poſſe, eò quòd per modum legis ibidem ſit recepta, & in Parlamentis Regiis regiſtrata, ex Molinæo in textu obſervatum eſt: de quo Galliæ uſu latè quoque diſcurrit Georgius Loverius in notis ad Molinæum *nota* 6. ibidem unà inquirens, utrum derogatio Pontificis non poſſet operari in *Petitorio* coram judice Eccleſiaſtico.

Poſtquam enim obſervavit, hanc Regulam non tantùm eſſe regiſtratam in Senatu Pariſienſi anno 1493. ſed denuò approbatam Henrici II. Conſtitutione, in eodem Senatu verificata & publicata anno 1550. monet, quòd nec poſſit prodeſſe Summi Pontificis derogatio, rationem ſubdens: „ Cùm ejus poteſtas & ſumma authoritas non extendatur ad evellendas Conſti- " tutiones Apoſtolicas in ſummis Franciæ Tribunali- " bus approbatas & regiſtratas, quæ duplici vinculo " Apoſtolico & Regio ligatæ ſunt. "

Poſt hæc quærit Lovetius, an non ſaltem derogatio Pontificis admittenda ſit & valeat in *Petitorio* coram judice Eccleſiaſtico: „ Quandoquidem (ait) omnimodam in rebus ſpiritualibus habeant Summi Pon- "

Digitized by Google

„ tifices, Regiæ autem Conſtitutiones ſuper *Poſſeſſo-* „ *rio* Beneficiorum, non autem *Petitorio* diſponant: „ alia enim eſt (ait) poſſeſſoriæ controverſiæ, alia „ petitoriæ conſideratio: & ut judicum diverſa po- „ teſtas, ita & axiomatum diverſa ratio: unuſquiſ- „ que judicem ſuum Principem habet: Principis ſui „ legibus adſtringitur, in iis diviſum eſt imperium: „ nec minus Eccleſiaſtici judices Pontificiis Conſti- „ tutionibus obligantur, quàm alii Regum legibus „ adſtringuntur.

His tamen non obſtantibus, contrarium exiſtimat; nimirùm nec in *Petitorio* derogationem Pontificis vires habere: rationem addit: „ Recepta enim eſt hæc „ Regula in hoc Regno, non ut lex Apoſtolica, ſeu „ Cancellariæ Apoſtolicæ, ſed lex Regni; ideò Re- „ gnicolis obſervanda, & in eam ceſſat omnimoda „ Summi Pontificis poteſtas: aliàs hæc Conſtitutionis „ approbatio Regni ſubditos opprimeret, & quod à „ judice Regio ſumma cum ratione, & juris æqui- „ tate obtinerent, contrario judicio coram Eccleſiaſti- „ co judice, magnis cum ſumptibus amitterent, & „ in eo quodammodò authoritas Regia læderetur.

Monet hic Antonius le Vaillant in nota marginali, falli in hoc Loverinm; quòd dicat, *judices Eccleſiaſticos Pontificiis legibus non minus obligari, quàm alii Regum legibus adſtringantur:* „ Quia (ait) judices Ec- „ cleſiaſtici in hoc Regno juriſdictionem ſuam exer- „ cent, ſub authoritate Regis, à quo illius exercitium „ mutuantur, & ſic tenentur legibus Regni.

Quod ex Zypæo hoc num. relatum eſt, nimirùm derogationem Pontificiam hìc admittendam, ſi ſufficienter de *abſoluta voluntate Pontificis ex circumſtantiis conſtaret*, non credo quòd Miniſtri Regii hìc in Belgio magis quàm in Gallia, eam in Pontifice authoritatem derogandi Regulæ, quæ pro lege patriæ recepta eſt, recognoſcerent: ſuſtinent enim quòd æquè in Belgio, ac in Regno Galliæ, judices Eccleſiaſtici juriſdictionem ſuam exerceant ſub authoritate Regia, uti in hoc opere non ſemel notavimus.

XXIII. Quod de non admittenda derogatione regulæ dixit Rebuffus, idipſum de prorogatione temporis ultra ſex menſes, ad faciendam publicationem vel petendam poſſeſſionem, aſſerit *Gloſ.* 4. atque præter generalem rationem, quòd Regula ſit tamquam Lex Regni recepta, addit: „ Quia per iſtas prorogationes num- „ quam fieret publicatio: & ſic fraudarentur nomina- „ ti, Graduati, & Mandatarii, & daretur materia „ delinquendi. Quod ultimum præcipuè urget auctor Analyſis loco ſuprà citato, ut oſtendat, derogationem hujus regulæ non eſſe admittendam.

C A P U T VII.

Quando Reſignans à Reſignatione reſilire; vel ad Beneficium reſignatum regredi poſſit?

1. *Reſignatio ante admiſſionē Superioris perfecta non eſt.*
2. *Nullam vacationem inducit.*
3. *Reſignatio facta coram Notario non eſt perfecta reſignatio; & quis hic à Notariis error committatur?*
4. *Reſignationes* in favorem *&* ex cauſa permutationis *ſuſpenduntur à conditione.*
5. *Jus plenum remanet penes Reſignantem uſque ad impletam conditionem.*
6. *Nec à Reſignante abdicatur quouſque Beneficium ſit Reſignatario acquiſitum.*
7. *Ante acceptationem Reſignatarii & captam poſſeſſionem manet Reſignans in poſſeſſione.*
8. *Spoliatus poſſeſſione Reſignans eſſet reſtituendus.*
9. *Non tenetur Permutans poſſeſſionem dimittere, antequam Compermutans Beneficium acceptet.*
10. *Manet in priſtina poſſeſſione & in omnibus juribus.*
11. *Admiſſa reſignatione non poteſt Reſignans à tertio turbari.*
12. *Reſignans poteſt pœnitere ante admiſſionē Superioris.*
13. *Etiam reſignatione à Pontifice admiſſa, adhuc recedi poterit quamdiu conſenſus* formalis *non eſt præſtitus.*
14. *Permutatio non cenſetur perfecta, niſi alter alterius Beneficium ſit aſſecutus.*
15. *Uno permutantium præmoriente, ex neutra parte cenſetur facta reſignatio.*
16. *Etiamſi ab una parte facta ſit Beneficii permutati collatio.*
17. *Aliquando tamen fallit.*
18. *Beneficio permutato evicto reſolvitur permutatio.*
19. *An eo caſu requiratur nova collatio, ut Reſignans ad ſuum Beneficium redire queat?*
20. *Hodie quatenus evincitur, eatenus reditur.*
21. *Conceduntur hoc caſu Litteræ Regiæ.*
22. *Sine Judicis auctoritate non reditur ad Beneficium, cujus poſſeſſionem alter eſt adeptus.*
23. *Regreſſus ex cauſa non impleta permutationis nec hodie damnatus.*
24. *Multa irrepſerunt circa Beneficiorum reſignationes, quibus circumſpectè utendum.*

I. BEneficiorum reſignationes faciendas, & probandas eſſe coram Superioribus, vel ſaltem ordinariis Collatoribus, ſuprà *cap.* 2. oſtenſum eſt.

Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, renuntiationem vel reſignationem non eſſe perfectam, quamdiu à Superiore admiſſa non eſt.

Ex quo ulterius inferunt, quòd antequam reſignatio ſit præſentata Superiori, & ab eo admiſſa, ſemper poſſit revocari; neque ipſa Superioris admiſſio retrotrahi poſſit, aut valere *ut ex tunc*, ſed tantùm *ut ex nunc:* ità ut interim nihil actum cenſeatur.

II. Imò communis & recepta eſt Doctorum concluſio, uti notat Auctor Analyſis ad Regulam *de Infirmis num.* 7. quòd reſignatio non admiſſa nullam " vacationem inducat, nec *poſſeſſionis* quidem, niſi " (quantum ad poſſeſſionem) fiat animo ex tunc (ſi- " ne alia Superioris admiſſione, vel authoritate) poſ- " ſeſſionem abdicandi, & de facto illam deſerendo. "

III. Idem auctor ibid. *n.* 4. reflectit. „ Ex eo, " quòd ſtylus quorumdam imperitorum Tabellionum " ſic habeat, Titius perſonaliter comparens *reſignavit*, prout de facto *reſignat* in mei præſentia, & " tales ad hoc conſtituit procuratores, &c. putant & " argumentantur vulgares, ſtatim reſignationem eſſe " factam, quod eſt falſum (ait) quia nemo ſeipſum " deſtituere poteſt, nec Tabellio quidem, qui non ha- " bet hanc poteſtatem, nec hoc intendit. Tum ſeque- " retur quod Beneficium non vacaret in Curia, ſed in " partibus ubi confectum eſt inſtrumentum, etiamſi " poſtea deferretur Romam, & ibi rurſus reſignare- " tur, quia non impediret ibi vacare, & ſic non in " Curia, cùm jam vacaſſet, & ſic in partibus. "

IV. Hactenus dicta indubiè magis militant in reſignatione *in favorem* aut ex *cauſa permutationis* (quales ſunt hodie pleræque reſignationes) quàm in reſignatione pura & abſoluta, quæ renuntiatio ſeu dimiſſio vocari conſuevit.

Reſignatio enim *in favorem*, vel ex *cauſa permutationis*, non eſt propriè dicta Beneficii dimiſſio; ſive ipſe reſignans non intendit *abſolutè* & ſimpliciter ſe Beneficio exuere, vel Beneficium à ſe dimittere; quemadmodum in renuntiatione ſimplici; ſed tantùm Superiori exponit, ſe paratum, Beneficium dimittere, ſi placeat hanc determinatam perſonam ei ſucceſſorem dare; vel de uno ad alium locum, in caſu permutationis compermutantes transferre, ſive in mutua Beneficia ſurrogare.

Inde habentur hujuſmodi reſignationes quaſi *conditionales*, ſive ſuſpenſivæ à conditione hac, ſi modò Beneficium detur juxta terminos reſignationis: uti latè oſtendit Flaminius *de Reſignat. Beneficiorum*, *lib.* 1. *quæſt.* 2.

V. Cùm igitur hujuſmodi reſignationes dependeant à conditione, conſequenter nec reſignans à ſe abdicare cenſetur jus niſi adimpleta conditione: atque interim jus remanet apud reſignantem; imò & poſſeſſio, & actio ſpolii ei competit, uti poſt alios citatos tradit Flaminius loco cit. *quæſt.* 3. *n.* 10. additque *n.* 11. „ Eſt communis omnium Doctorum reſolutio, ut " ante conditionem vel modum impletum, Benefi- " cium maneat reſignanti.

VI. Ulterius, cùm conditio reſignationis *in favorem* ſit ut Beneficium conferatur certæ perſonæ per reſignantem deſignatæ, rectè colligitur, non abdicari jus à reſignante, niſi Beneficium reſignatum acquiratur Reſigna-

„ ſignatario, in cujus favorem fuit facta ceſſio.“ Ita Flaminius ibidem *num.* 47.

Rationem ſubjicit *num.* 48. „ Namque ſemper videtur facta cum hac conditione reſignatio, dummodo Beneficium quæratur reſignatario ...... Et hoc intelligitur, licèt non exprimatur: quia mens reſignantis eſt, ut non alius, quàm reſignatarius conſequatur Beneficium.

Deinde ex eadem ratione adjungit: „ Ita & in renuntiatione facta cauſa permutationis jus non abdicatur, ſi non ſequatur permutatio, & fiat hinc inde collatio.

VII. Ulteriùs rectè concludit *n.* 56. quòd licèt ſit admiſſa renuntiatio *in favorem* perſonæ deſignatæ, ſi tamen hæc perſona fuerit abſens, non abdicetur jus à reſignante, antequam acceptet ille reſignatarius. Conſequentèr mortuo reſignatario ante acceptationem, reſignans remanet in poſſeſſione, ac ſi nulla reſignatio interveniſſet.

Imò concludit idem Flaminius *quæſt.* 7. *n.* 9. „ poſſe reſignantem incumbere poſſeſſioni, & omnia pertinentia ratione illius Beneficii reſignati exercere & cetera, donec Reſignatarius *capiat poſſeſſionem*.

VIII. Idipſum latè probat Joannes Chokier in Tractatu *de permutatione Benef. part.* 3. *cap.* 32. „ Nam ante acquiſitionem, ſeu apprehenſionem reſignatarii, ſeu Compermutantis reſignans ſeu permutans dicitur adhuc poſſidere, & titulum coloratum habere: imò ſi illa poſſeſſione ſpoliaretur, veniret reſtituendus: quia reſignans *in favorem* certæ perſonæ qualis eſt is, qui permutat, *conditionaliter* videtur reſignare, videlicet, dummodò Beneficium illi quæratur; & ſi hæc conditio non impleatur, permutatio non cenſetur facta: & proinde jus quod Reſignatario ſeu Compermutanti non quæritur, non aufertur à Reſignante: ergo nec *poſſeſſione*, nec titulo, niſi ſit Reſignatario quæſitus, ſpoliatur reſignans, & per conſequens nec fructibus, qui ſunt ſequelæ poſſeſſionis.

IX. Hæc ille, qui ibidem *n.* 5. dicit: Non tenetur autem Compermutans poſſeſſionem Beneficii permutati dimittere, donec & quouſque Compermutans acceptet, *Cap.* Si tibi absenti *de Præbendis*. Nam poſſeſſio demum tranſit à reſignante ex cauſa permutationis in Compermutantem, ſi reipſa ſequatur permutatio: quia ſi non ſequatur, nec ſortiatur effectum, videtur reſolvi poſſeſſio ipſo jure in reſignantem ex cauſa permutationis, atque ita reſolviſſe Senatum Pariſienſem refert Joannes Lucius *lib.* 2. *placitorum Curiæ, tit.* 4. *placito* 7. ubi ſcribit, reſignanti in favorem alterius Beneficium, ſi ille repudiaverit, jus priſtinum remanere; imò in caſu illius placiti datum & conceſſum eſt eidem reſignanti interdictum *uti poſſidetis* contra collegas, qui ipſi conſueta munia obire volenti aditum illa intercludere volebant.

X. Teſtatur quoque Claudius Le Peſtre, *Centur.* 1. *cap.* 87. judicatum 23. Januar. 1549. quod ſi Reſignatarius non ceperit poſſeſſionem Beneficii reſignati, reſignantem non amiſiſſe poſſeſſionem; neque ad ulla novæ poſſeſſionis jura teneri. Idipſum ſæpiùs judicatum dicit Brodæus ad Lovetium, *litt. B. n.* 13.

XI. Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 2. *tit.* 2. *definit.* 55. quòd Reſignans *in favorem* etiam poſt admiſſam reſignationem reſtitui debeat contra tertium, qui eum in poſſeſſione turbaſſet: „ quia quod ad eum pertinet, ad cujus favorem & commodum non reſignavit, nec videtur reſignaſſe, licèt jam reſignatio in alterius favorem admiſſa ſit.

XII. Reſignationem aut renuntiationem perfici demum per admiſſionem ſive approbationem Superioris vel Ordinarii, ſuprà notavimus; ideòque ante hanc ſequutam admiſſionem; potiùs propoſitio reſignationis, vel declaratio voluntatis reſignandi dicitur, quàm vera reſignatio aut renuntiatio, qua hactenus nec Beneficio exuitur reſignans, nec ulli reſignatario aut alteri jus aliquod quæſitum eſt.

Unde concluditur, „ quòd ſi quis proponat reſignare, etiamſi hoc redigat in ſcriptis, vel conſtituat procuratorem ad renuntiandum, poteſt pœnitere, ex quo non fuit adhuc admiſſa renuntiatio à Superiore: nam res adhuc dicitur integra. Ita Flaminius *lib.* 1. *de Reſignat. Beneſic. quæſt.* 12. *n.* 6.

Imò etiamſi renuntiatio vel reſignatio fuerit Superiori præſentata, ſi tamen non admiſerit, poterit reſignans pœnitere, & in Beneficio remanere. Flaminius ibidem *num.* 12.

XIII. Ulteriùs, ſi reſignatio fiat coram Pontifice, poterit Reſignans pœnitere, non tantùm ſi ſupplicatio fuerit Papæ præſentata, ſed etiam per ipſum admiſſa, & ſignata per *Fiat ut petitur*; idque quamdiu conſenſus præſtitus non fuerit in Camera vel Cancellaria juxta Regulam Cancellariæ 44. *de Conſenſu in Reſignationibus*: de qua ſuprà *cap.* 3. aſſeritque Joannes Chokier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 24. hoc quoque procedere, etiamſi ſupplicatio ſignata & *datata* fuerit, etiam poſt *parvam* datam, & præſtitum *parvum* conſenſum, intimando in Curia vel Cancellaria dictam revocationem, quod latiùs deducit per plures concluſiones Flaminius Pariſius citata *quæſtione* 12. ubi *num.* 39. monet: „ Quamvis conſenſus præſtitus in Camera vel Cancellaria retrotrahatur ad diem *Datæ*, tamen non poſſe retrotrahi, quando ante conſenſum ſupervenit pœnitentia, & ſic extrema non ſunt habilia.“

Idem, quod in reſignationibus *in favorem* obtinet, etiam in permutationibus locum habet, ait Chokier *num.* 27.

Ratio ob quam poſt reſignationem à Pontifice ſignatam, & à Datario datatam & regiſtratam, admittatur pœnitentia & revocatio reſignationis uſque ad datum conſenſum formalem in Camera vel Cancellaria, facilè intelligi poterit ex iis, quæ *cap.* 3. de conſenſu illo dicta fuere.

XIV. In permutatione non tantùm intervenit tacita reſignatio *in favorem* ſeu conditionalis; ſed inſuper quædam reciproca Beneficiorum hinc inde reſignatio; ſeu potiùs tacita conditio, quòd alter in alterius Beneficium ſuccedet: adeò ut Beneficiorum permutationes nonnihil de contractu innominato, quem Juriſconſulti vocant *Do ut des*, participare videantur, & hoc titulo odioſæ ſint admodùm, & de Simonia admodùm ſuſpectæ; à Canonibus vix toleratæ. Hinc equidem invaluit, permutationem non cenſeri completam, quoadusque alter alterius Beneficium fuerit aſſequutus.

XV. Unde ex Molinæo in Analyſi ad Regulam *de Publicandis Reſignat. n.* 141. refert Brodæus ad Lovetium *litt. B. n.* 13. Si permutatio non ſequitur, quod eſt, utroque, vel altero præmoriente, apparet neutrobique reſignatum eſſe, & ſic jure communi vacare per obitum.

Rationem præmiſerat Molinæus: „ Quia hujuſmodi reſignatio *conditionalis* eſt, prout conditionaliter fit, & admittitur eo ipſo, quòd ex cauſa certæ futuræ permutationis, & non aliàs.“

XVI. Addit quoque idem Molinæus, quòd quando collatio facta eſt ab una parte tantùm, tunc altero præmoriente hæc collatio ut minùs reſolvatur; ipſeque permutans, tamquam permutatione ab utraque parte non perfecta, ad ſuum Beneficium poſſit redire: „ Collatio enim (ait) ex hac cauſa uni partium facta, conditionalis eſt, ſaltem conditione *reſolutoria*, etiam jure communi. Reſignatio enim ſeu vacatio, à qua incipit, conditionalis eſt: ergo collatio, quæ ſuper ea fundatur, eadem conditione afficitur.“

XVII. Id tamen non procedit, ſi ex circumſtantiis ſufficienter appareat, quòd alter Compermutantium non curaverit de Beneficio compermutato obtinendo; ut putà ſi permutatio Beneficii notabilis facta ſit cum Beneficio admodùm tenui & nullius penè conſiderationis: ita ut tota permutatio unicè inita intelligatur, ut Beneficium illud notabile in Compermutantem transferretur; adeòque tranſlatione illa facta, ipſa permutatio ex mente & intentione Permutantium perfecta & abſoluta cenſeri debeat.

XVIII. Conditio autem reſolutaria, quæ ineſt collationi factæ vi permutationis, non tantùm operatur ſi ab initio non ſequatur effectus permutationis; ſed etiam jam facta utrimque collatione, & adepta poſſeſſione, perdurat conditio illa: quia implementum permutationis ab utraque parte ſequi debet, & manere cum effectu.

Unde ſi hinc inde facta collatione, & adepta poſſeſſione, Beneficium unum evincatur ex defectu juris per-

mutuatis, conditio reſolutiva eatenus operabitur, ut alter permutantium poſſit rurſus ad ſuum Beneficium redire, tamquam permutatione ex parte altera non impleta; & conditione reſolutiva eveniente. Nec enim aliter, aut aliàs Beneficium ſuum dimiſiſſe ſeu reſignaſſe cenſetur, niſi ut cum effectu & permanenter Beneficium compermutationis obtineret.

XIX. Altercatio jam pridem fuit inter Doctores, an ſimili caſu reſignans ſeu permutans rediret ad ſuum Beneficium alteri collatum, ſine *nova* collatione ſive proviſione: quam quæſtionem latè diſcutit Joannes de Selva *de Beneficiis quæſt.* 27. reſolvitque *nova* collatione opus eſſe; quam opinionem nonnulli Canoniſtæ inſpecta juris ratione veriorem crediderunt. Contrariam verò multis contra de Selva propugnat Boetius Epo apud Duacenſes quondam SS. Canonum Antecceſſor Primarius, in Tractatu de Saturnino permutationis Beneficialis jure *num.* 308. & ſequentibus, quam opinionem praxis paſſim recipit, ut teſtatur Rebuffus Tractatu *de Pacificis poſſeſſoribus*: relata enim opinione Joannis de Selva requirentis *novam* collationem, quam & de jure veriorem exiſtimat, ſubdit *n.* 166. „ Quamvis de conſuetudine Regni Franciæ non requiratur nova collatio, quæ conſuetudo multis fuit probata Arreſtis, & hoc anno 1325. die 2. Maji, & etiam anno 1539. in vigilia Aſſumptionis Beatæ Mariæ, pro Magiſtro Bricon in cauſa unius Præbendæ Eccleſiæ Matiſconenſ. permutatæ cum una Eccleſia Parochiali, quæ Præbenda fuit evicta per Magiſtrum Franciſcum de Borges per Regem nominatum. “ Similiter tradit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *def.* 53. „ Reſignatione mutua Beneficiorum inter duos facta, ſi alter ex reſignantibus in Beneficii novi poſſeſſione aut adipiſcenda aut retinenda controverſiam patiatur, priſtinam permutati poſſeſſionem, quam per reſignationem amiſerat, recuperare poteſt, nec nova indiget proviſione. *Sic à Senatu* aliàs pronuntiatum fuiſſe relatum eſt.

XX. Idipſum ex Molinæo ad regulam *de publicandis reſignat. n.* 147. tradit Lovetius *litt. B. n.* 13. Verba Molinæi ſunt: „ Paſſus evictionem reddit ad antiquum Beneficium, titulum & poſſeſſionem, *ſine nova collatione*, ſed ex veteri jure. Et ita apud nos (ait) etiam ſolo judice ſæculari adito practicamus, ut *quatenus evincitur*, etiam tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio ...... Idque non ſolùm contra ipſum Compermutantem, ſed etiam contra quemvis in veteri Beneficio ſucceſſorem, & ita notoriè practicamus in hoc Regno.

Novam juriſprudentiam, de qua in texto, nimirum quòd permutans vel reſignans, evicto Beneficio, ſine *nova collatione* poſſit ad poſſeſſionem ſui Beneficii ſic reſignati redire, confirmat Georgius Lovetius, rationeſque hujus novæ juriſprudentiæ aſſignat in notis ad Molinæum de publicandis reſignationibus num. 140. „ Ad evitandum (ait) circuitum, & cum reſoluta permutatione, neceſſarium ſit compermutata repetere Beneficia, cùm permutationis arx & fundamentum ſit, ut compermutatum quis habeat Beneficium, aliàs nulla permutatio, nec viribus ſubſiſtere poſſit, optimo jure introductum fuit, ut qui ſub conditione, jure approbata, permutavit Beneficium, permutatione, nec conditione ſubſecuta, permutatum repetat, ſine nova collatione, ſine novis ſumptibus Beneficium. Et ſi *novum* admitteret *titulum*, antiquæ poſſeſſionis commoda amitterentur, quod durum in his ſpiritualibus controverſiis, in quibus novi domini annatis aliiſque tributis onerantur, eorumque conditio ſemper deterior.

Licèt fundamento hujus *novæ* juriſprudentiæ à ratione juris, ſpectata moderna circa Beneficiorum permutationes praxi non videatur alienum, neſcio tamen utrum hactenus in Belgio admiſſa ſit.

XXI. Quod hic aſſerit Molinæus etiam ſolo judice *ſæculari* adito poſſe Permutantem redire ad ſuum Beneficiú, teſtatur quoque Rebuf. *de Pacificis poſſeſſ. n.* 186. expreſsè notandum monens, „ quòd evicto Beneficio poſſum impetrare litteras *Regias*, ut liceat mihi redire ad meum Beneficium, & hoc (ait) conceditur, ut fuit pronuntiatum anno 1539. in vigilia Aſſumptionis. Sed ſi aliquis impetrat litteras *Regias* ad annullandam permutationem, quas dirigit judicibus *laicis*, repellendum eſſe cenſuit idem Senatus anno 1522. die 7. Septembris.

XXII. Tametſi non videatur opus *nova* collatione evicto Beneficio permutato ob conditionem reſolutoriam, quæ ipſi permutationi ineſſe cenſetur, nihilominùs, ut quis Beneficii ſui realem poſſeſſionem recuperare queat, judicis auctoritas neceſſaria eſt; præſertim cùm alius jam eſt in poſſeſſione ejuſdem Beneficii, quem è ſua poſſeſſione propria auctoritate deturbare non poteſt: ſed judicis auctoritate opus eſt, quemadmodum notavit Rebuffus loco citato *n.* 183. & Cokier ad Regulam Cancellariæ 4. *de Clauſula ponenda in litteris permutationis Beneficiorum*, quæ hodie eſt 40. eaque cavetur: „ Et ſi ex cauſa permutationis reſignationes fiant, ponatur clauſula, quòd neutri Permutantium jus acquiratur, niſi quilibet ipſorum jus habuerit in Beneficio per ipſum acquiſito. “

Ut Permutans evicto Beneficio ad ſuum Beneficium redire queat, opus eſſe litteris Regiis, præſertim ſi tertius aliquis fuerit in poſſeſſione Beneficii in texto notatum eſt; quod & obtinere, quotieſcumque ex juſta cauſa Reſignans ad ſuum Beneficium regredi vult, ſcribit Melchior Paſtor in *Tractatu de Benefic. lib.* 3. *num.* 4. „ Si dolo (ait) vel metu, vel infirmitate ætatis aliavè legitima cauſa nullitas renuntiationis arguatur, judex ex officio & mandato Regis in litteris Cancellariæ contento, Reſignantem in poſſeſſionem Beneficii reſtituit. “

Additque: „ Et ex hac aliavè cauſa, Reſignans reſtitutus non tenetur vectigal, quod pro ingreſſu ſolvi ſolet, præſtare, cùm ſit *regreſſus juſtitiæ*. “

Hoc & convenit cum nova illa juriſprudentia, de qua ad num. 20.

XXIII. Hic regreſſus ad Beneficium reſignatum ex cauſa non *impletæ permutationis*, nequaquam non comprehenditur ſub regreſſibus, quos nemini, etiam de conſenſu, ad Beneficium Eccleſiaſticum cujuſcumque qualitatis concedi præcipit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 7. *de Reformat.*

Hi enim regreſſus hæreditariam quamdam in Eccleſiaſtica Beneficia ſucceſſionem apertè fovebant; dum nimirùm Reſignantes Beneficia ſibi expreſſe reſervabant regreſſum ad Beneficia reſignata præmoriente ipſo reſignatario; ſæpiùs etiam, vita reſignantium durante reſervatis omnibus proventibus Beneficiorum reſignatorum: quare jam pridem per Parlamenta Regia, tamquam fraudulenti, & ſpeciem hæreditariæ ſucceſſionis non obſcurè præferentes rejecti fuere, uti videre eſt in probatione libertatum Eccleſiæ Gall. *capit.* 36. *num.* 25. & 26.

At regreſſus ex capite non impletæ permutationis, aut evicti Beneficii, nullam hujuſmodi ſucceſſionis ſpeciem præfert, neque ullam fraudem; ſed tantùm contingit, ut reſignans Beneficium non privetur ſuo Beneficio contra leges permutationis; quæ dictant, Beneficium reſignatum non dimitti, niſi reipſa utrimque permutatio ſuum plenarium effectum ſortiatur; & ipſe reſignans ſuo Beneficio non exuatur, niſi ea conditione, ſi alterius conſequatur, & reipſa obtineat, aut ſaltem per ipſum ſtet quominus obtineat.

Sunt & nonnulli alii caſus, præter eos de quibus in texto, in quibus regreſſus conceditur; eò quòd ſimiliter reſignatio facta cenſeatur ex quadam cauſa, qua non adimpleta æquitas ſuadere viſa eſt, ut Reſignans ad Beneficium ſuum redire poſſit: exempli gratia, ſi quis obtinuerit ſecundum Beneficium cum primo incompatibile, ac propterea primum reſignaverit; creduntque communiter, quòd in caſu evicti ſecundi Beneficii incompatibilis, Reſignanti regreſſus patet ad primum jam reſignatum; quod & probat Lovetius ad Molinæum de publicandis reſignationibus, *num.* 196.

Quam Lovetii opinionem eſſe aliquatenus reſtringendam monet ibidem in nota marginali Antonius le Veillant: „ Si enim (ait) quis habeat Beneficium incompatibile, illud reſignet purè & ſimpliciter in manibus Ordinarii, proviſio ſuper tali demiſſione expedita non poteſt revocari, niſi Reſignans aut cedens in ipſo acto reſignationis, proteſtatus fuerit, ſe dimittere Beneficium ob incompatibilitatem cum alio, quod retinet, & quod aliàs non eſſet dimiſſurus: quia eo caſu, ſi alterum Beneficium evincatur ſine facto ſuo, poteſt dimiſſum repetere: quia lex nemini inſidiatur. “

Sed ne quis hac *regrediendi* facultate abutatur, monendum cenſet & ipſe Lovetius, prætextu hujus æqui-

tatis

Digitized by Google

tatis hæc non eſſe extendenda, „ ſed in ſuis terminis limitanda, cùm ſit regreſſus per Concilia generalia & concordata damnatus. Ideò ſi quis hujus æquitatis prætextu Beneficia diu conſervare vellet, vel hæreditario quodam jure poſſidere, fraudulenta hæc omnia eſſent huic æquitati verè contraria.

Dum verò regreſſus ea de cauſa conceditur, Reſignans ad poſſeſſionem ſui Beneficii redire nequit propria authoritate, ſed interponenda eſt authoritas judicis, quemadmodum circa regreſſum ob evictum Beneficium, ut ſuprà notavimus *num.* 22. & ſignanter ex Melchiore Paſtore in additione ad dictum *n.* 22.

Quin & in Gallia ſpeciali Edicto Regio cautum eſt, quòd alter permutantium non poſſit uti *bona fortuna*, ſive utrumque Beneficium ſimul retinere; uti poſt alios Galliæ Pragmaticos tradit D. Du-Caſſe Archidiaconus & Officialis Condomenſis in ſuo Tractatu de Juriſdictione, *tom.* 1. *cap.* 5. §. 4. neque ſanè hæc Edicta ratione manifeſta deſtituuntur.

Certum quippe eſt, quòd permutans non aſſequatur Beneficium alterius compermutantis, niſi ſub conditione in ipſo permutationis inſtrumento expreſſa, quòd ſuum Beneficium dimittere intendat.

Præterea certum eſt, quòd Ordinarius aliuſvè permutationis Approbator, eam cenſeatur probare conformiter ad formam & conditionem per compermutantes in permutationis inſtrumento expreſſam.

Cùm ergo inſtrumentum permutationis habeat, ut *alter alterius* Beneficium aſſequatur, intentio Ordinarii, ſive Approbatoris indubiè eſt, ut conformiter ad hanc expoſitionem & poſtulationem *alter alterius* Beneficium via permutationis aſſequatur: nequaquam verò ut unus compermutantium utrumque Beneficium aſſequatur vel poſſideat.

Proinde praxis Regni Galliæ permutationis conditioni, & naturæ conformis cenſetur, & eatenus ubique meritò juxta eam judicandum & procedendum videtur.

XXIV. Quæ tum hoc capite, tum præcedentibus juxta modernam praxim notata ſunt, ſatis probant, quamplurima hodie invaluiſſe, quæ priſtinam Patrum diſciplinam parùm redolent, imò potiùs profanum modum de Beneficiis diſponendi exprimunt; ut proinde admodum circumſpectus eſſe debeat, qui iis uti intendit: ſi omnem in ſacris Miniſteriis profanationem evitare, nihilque contra Eccleſiæ ſpiritum admittere velit.

TITULUS VIGESIMUS OCTAVUS.

De Penſionibus Eccleſiaſticis.

CAPUT PRIMUM.

Quæ natura Penſionum; & quid de iis in Synodo Tridentina actum?

1. *Penſionum naturam rectè expreſſit Concilium* Delectorum Prælatorum *ſub Paulo III. & quod illud Concilium?*
2. *Referuntur verba Concilii.*
3. *Quandonam ex ſententia Concilii Papa poſſit annuere penſionem?*
4. *Abuſus in dandis penſionibus.*
5. *Deſcriptio penſionis hic tradita conformis penſionibus jampridem ab Eccleſia probatis.*
6. *Primum exemplum penſionis ex Synodo Chalcedonenſi.*
7. *Secundum exemplum ab eadem Synodo probatum.*
8. *Tertium ex illa Synodo deſumptum.*
9. *Nonnulla penſionis exempla ex S. Gregorio.*
10. *Hæ penſiones planè conformes deſcriptioni à Concilio Delectorum Prælatorum traditæ.*
11. *Priſtinus penſionum uſus nulli diſplicuit; at in abuſum degeneratus pluribus meritò diſplicuit.*
12. *In Synodo Tridentina à nonnullis dictum uſum penſionum eſſe reformandum.*
13. *Oratoribus Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam injunctum, ut poſtularetur à Synodo ſtatuendum, ne amplius ex cauſa* reſignationis, *vel* litigii *penſio conſtitueretur.*
14. *Nomine Regis Galliæ petita abolitio penſionum.*
15. *Pontifex non judicavit penſionum uſum totaliter tenendum; ſed eas ceu quaſdam* eleemoſynas *ſubinde annui poſſe.*
16. *Quare nonnulli Concilii Patres omnem* penſionum *uſum tollendum judicarent?*
17. *Oratores Regis Galliæ expoſtulantes contra uſum penſionum oſtenderunt, ſe tantùm earum abuſum carpere.*
18. *Expoſtulatio eorundem contra Decretum Synodi, quo penſionum uſus probari videbatur.*
19. *Primùm ut Decretum fuit propoſitum, multi reclamarunt.*
20. *Quomodo tandem Decretum reformatum & admiſſum; & quod de eo Patrum judicium?*
21. *Nota huic Decreto ab Oratoribus Regis Galliæ appoſita.*
22. *Proteſtatio Cardinalis Lotharingiæ ſuper hoc aliiſque Decretis in Synodo Tridentina evulgatis.*
23. *Synodus Tridentina uſum penſionum nec poſitivè probavit, nec totaliter improbavit.*
24. *Pontifex Synodo per Legatos præſidens, penſiones eſſe quaſdam* eleemoſynas *dixit.*
25. *Sanctus Carolus fortiter ſe introductioni penſionum oppoſuit, conformiter ad mentem Synodi Tridentinæ.*
26. *Uſum tamen totaliter non improbavit; ſed eamdem de iis ideam expreſſit, quam Concilium* Delectorum Prælatorum *expreſſerat.*

I. VEriſſimam ac planiſſimam Penſionum Eccleſiaſticarum deſcriptionem exhibuit ſub initium præteriti ſæculi Concilium Romanum ſub Paulo III. quod communiter vocatur, *Concilium Delectorum Prælatorum ſub Paulo III.* extatque in antiqua Collectione Conciliorum Crabbiana; atque deinceps frequenter recuſum, & à viris doctiſſimis ſummoperè laudatum; ejuſque meminit Joannes Cochæus in libro de actis & ſcriptis Lutheri ad annum 1539. ubi hæc de illo Concilio inter cætera ſcribit: „ Evulgatum fuit, inſcio Pontifice, *egregium* quoddam Concilium de reformanda Eccleſia, & emendandis Romanæ Curiæ abuſibus, à ſeptem (credo legendum *novem*) doctiſſimis ac integerrimis viris ipſi Pontifici in ſecreto datum; nempe à Card. Contareno, Card. Theatino, Card. Sadoleto, Card. Polo Anglico; Archiepiſcopis Salernitano & Brunduſino, Epiſcopo Veronenſi, Abbate S. Georgii Veneto, & à F. Thoma Magiſtro ſacri Palatii. " Hæc ille, qui paulò infrà vocat, *hoc pium ac ſalutare optimorum virorum Concilium.*

II. In hoc Concilio doctiſſimi illi ac integerrimi viri penſionum naturam ac rectum uſum his verbis expreſſerunt. „ Alius abuſus, cùm Beneficia conferuntur, ſeu cùm ceduntur aliis, irrepſit, in conſtituendis ſuper eorum fructibus penſionibus; imò quandoque cedens Beneficio omnes ſibi fructus reſervat. Qua in re illud eſt animadvertendum, nulla alia de cauſa nulloque alio jure Penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus & indigentibus concedi debent.

Fundamentum ſui aſſerti dein ſubjiciunt: „ Nam reditus ſunt annexi Beneficio ut corpus animo; ideo ſua natura pertinent ad eum qui Beneficium habet, ut poſſit ex eis vivere honeſtè pro ſuo ordine, ſimulque queat ſuſtinere impenſas pro divino cultu, & templi ſacrarumque ædium reparatione, & quod reliquum eſt impendat in pios uſus, hæc eſt enim natura redituum.

III. Poſt hæc exponunt qua ratione, & quo caſu Pontifex Penſionem conſtituere poſſit. „ Verùm ſicuti

in

Digitized by Google

„ in rerum naturæ adminiſtratione nonnulla fiunt à „ natura univerſali præter inclinationem univerſalis „ naturæ: ſic in Pontifice, qui eſt univerſalis diſ- „ penſator bonorum Eccleſiæ, ſi viderit eam fructuum „ portionem quæ in pios uſus expendi debet, aut ejus „ partem in pium quemplam alium uſum ut expen- „ datur magis expedire, poteſt procul dubio id face- „ re. Ideò jure meritò penſionem ponere poteſt, ut „ ſubveniat egeno, præſertim Clerico, ut honeſtè „ queat vitam ducere, pro ejuſdem ordine.

IV. Ex his dein concludunt: „ Ideò omnes fructus „ ſervari, adimique id omne, quod divino cultui, „ ſuſtentationique habentis Beneficium tribui debet, „ magnus eſt abuſus. Itemque penſiones dari Clericis „ divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queunt „ ex reditibus quos habent, magnus certè abuſus, „ tollendus uterque.

V. Itaque ex ſententia hujus laudatiſſimi Patrum Concilii, penſiones aliud non ſunt, quàm portio aliqua proventuum quæ honeſtæ ſuſtentationi habentis Beneficium ſupereſt, per modum cujuſdam *eleemoſynæ* in ſuſtentationem alicujus Clerici reſervata vel aſſignata.

Hæc penſionis Eccleſiaſticæ deſcriptio, ſi conferatur cum penſionibus, quas priſtina Eccleſiæ diſciplina admiſit & probavit, apparebit eam eſſe veriſſimam, ex mente Eccleſiæ, penſionis deſcriptionem, & naturam; neque aliam unquam ab Eccleſia fuiſſe approbatam; licèt nonnullas penſiones huic deſcriptioni haud conſonas tolerare cogatur.

VI. In Concilio Chalcedonenſi *Actione* 10. legimus, quòd Maximus Ordinatus Epiſcopus Antiochenus in locum Domni per Synodum depoſiti, rogaverit Patres Concilii, ut *humanitatem* in Domnum exercere vellent, aſſignando ei aliquam portionem proventuum Eccleſiæ Antiochenæ in ſuſtentationem. Verba Maximi ſunt: „ Deprecor magnificentiſſimos & glorioſiſſi- „ mos judices, & ſanctam hanc & univerſalem Sy- „ nodum, humanitatem exercere in Domnum, qui „ fuit Antiochiæ Epiſcopus, dignemini, & ſtatuere „ ei certos ſumptus de Eccleſia, quæ ſub me eſt.

Ad hæc Legati Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: „ Si- „ quidem Maximus ſuo arbitrio Domno voluerit eſſe „ conſultum, ut ſumptus ei de ſua Eccleſia, miſera- „ tionis intuitu, prout æſtimaverit, largiatur; ut „ contentus *alimoniis*, quieſcat impoſterum.

Hoc reſponſum tota Synodus, unà cum judicibus, qui nomine Imperatoris Marciani aderant, comprobavit.

VII. In eodem Concilio *Action.* 12. diſcuſſa cauſa Stephani & Baſſiani de Sede Epheſina contendentium, judicatum fuit, ut utroque remoto tertius ordinaretur Epiſcopus Epheſinus, ſub hac moderatione: „ Re- „ movebuntur quidem à ſancta Epheſiorum Eccleſia „ Baſſianus & Stephanus reverendiſſimi; habeant au- „ tem dignitatem Epiſcopi, & ex reditibus memora- „ tæ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, *nutrimenti* gratia & con- „ ſolationis, annis ſingulis ſolidos aureos ducentos „ accipiant: alter verò ſecundùm regulas ejuſdem „ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, Epiſcopus ordinabitur.

Tametſi hic penſionis nomen expreſſum non ſit, nemo tamen negaverit, quin revera hiſce Epiſcopis ex reditibus Eccleſiarum quas deſerere coacti erant, miſerationis intuitu, & nutrimenti cauſa conceſſa fuerit, probante Concilio univerſali, quædam portio, coincidens cum ea quæ hodie *penſio* dicitur, ſi modò ea detur juxta deſcriptionem & uſum ex citato Concilio propoſitum.

VIII. Eſt aliud in eodem Concilio Chalcedonenſi Penſionis exemplum non abſimile prioribus; in quo tamen & illud notandum occurrit, quòd expreſsè caveatur, ut penſio non tantùm commenſuretur neceſſitatibus ipſius Penſionarii; ſed inſuper facultatibus Eccleſiæ cui imponitur: idque ſecundùm conditionem proventuum Eccleſiaſticorum, quæ exigit, ut ex iis priùs provideatur honeſtæ ſuſtentationi Miniſtrorum aliiſque neceſſitatibus Eccleſiæ; & tum demum, ex ſuperfluis aliis indigentibus, etiam Clericis ſuccurratur, quemadmodum prædictum Concilium Delectorum Prælatorum notavit.

Voluit ergo Concilium Chalcedonenſe *Actione* 14. ut caſu quo Athanaſius reſtitueretur Eccleſiæ Perrhenorum, tunc Sabiniano, qui in locum Athanaſii fuerat ordinatus, daretur penſio. Verba Concilii ſunt: „ Sabinianus verò Reverendiſſimus Epiſcopus, & „ dignitatem Epiſcopatus habeat, & ſubſtitutus ſit, & „ paſcatur, ſicut Reverendiſſimus Epiſcopus Antio- „ chenorum Maximus, *ſecundum facultatem* Perrhe- „ norum ſanctiſſimæ Eccleſiæ, diſpoſuerit. „

IX. Similia penſionis exempla non pauca currunt apud S. Gregorium; ac ſignanter *lib.* 11. *Epiſt.* 7. ubi Etherio Epiſcopo ſcribit de quodam Epiſcopo, quod ſi verum ſit, eum tantam capitis paſſionem incurriſſe, ut quod mente alienata agere ſolet, gemitus & fletus audire ſit, alius in locum ejus ordinetur: ſic tamen, ut quouſque eumdem in hoc ſæculo vita tenuerit, *ſumptus* ei debiti, de eadem Eccleſia miniſtrentur.

Species quoque penſionis dici poteſt ſubventio quam idem ſanctus Pontifex ſubminiſtrari vult Epiſcopis, quos hoſtilitatis furor ex Eccleſiis ſuis expulerat, & captivitatis diverſarumque neceſſitatum anguſtiæ comprimebant: de quibus ad Epiſcopos per Illyricum conſtitutos ita ſcribit *lib.* 1. *Epiſt.* 43. quod hos debeant conſolandos convicturoſque ſibi in Eccleſiaſticis ſuſtentationibus libenter ſuſcipere. „ Non quidem ut „ per communionem Epiſcopalis throni dignitas di- „ vidatur, ſed ut ab Eccleſia juxta poſſibilitatem *ſuf-* „ *ficientia* percipere debeant *alimenta*. „

X. Hæc aliaque probata penſionis exempla ſi expendantur, & conferantur, cum deſcriptione, quam citatum Concilium Delectorum Prælatorum delineavit, patebit, penſiones jampridem ab Eccleſia probatas planè coincidere cum ea Prælatorum deſcriptione; atque penſiones revera ea intentione Eccleſiæ non eſſe concedendas, niſi ut quaſdam *eleemoſynas* Clericis indigentibus.

XI. Quamdiu autem ea Penſionum moderatio ſervata fuit, nulla quoque legitur contra eas facta Eccleſiæ oppoſitio. Sciebat enim hæc nihil injuſtitiæ ſubeſſe, ſi ex proventibus Eccleſiaſticis, qui ſuſtentationi Miniſtrorum Eccleſiæ ſuperſunt, neceſſitatibus aliorum Clericorum indigentium provideatur.

At tum labentibus ſæculis prætextu Penſionum cœperunt proventus Eccleſiaſtici veris Titularibus & Miniſtris Eccleſiarum ſubtrahi, & aliis non indigentibus indiſcriminatim & ſine ulla moderatione reſervari, cum ſumma proventuum Eccleſiaſticorum inverſione & dilapidatione. Nequaquam defuere, qui hujuſmodi abuſui reſervationem Pallio Penſionum tecto, ſe oppoſuerunt; dicentes Penſionum hunc non eſſe legitimum uſum, ſed maximum abuſum.

Plura in decurſu hujus materiæ occurrent, quæ hanc oppoſitionem probant, hic dumtaxat oſtendam, quid in Synodo Tridentina de uſu Penſionum dictum ſtatutumque fuerit, & an alium uſum probaverit, quàm eum quem expreſſit Concilium illud Delectorum Prælatorum, quod ipſi Concilio Tridentino præluſerat, & ſpeciatim à Paulo III. indictum fuerat, ut abuſus in futuro Concilio Tridentino reformandos notaret, & ſincerè exponeret.

XII. Legitur in Hiſtoria Concilii Tridentini quòd in Congregatione die 5. Martii anno 1546. occaſione querelæ Epiſcopi Bitontini, qui ob non ſolutas Penſiones ſuo Epiſcopatui impoſitas, à Penſionariis ſuis citabatur Romam coram Auditore Rotæ, nonnulla de Penſionum uſu dicta fuerint; atque inter alia à quibuſdam Patribus dictum: „ Æquum eſſe, & olim „ receptum, ut Eccleſiæ opulentæ tenues ſublevent; „ charitate ſcilicet adducti, non vi adacti: ſed non „ eum in modum ut ſibi neceſſaria adimant. Eam enim „ D. Pauli eſſe doctrinam. Verùm, ut Antiſtites ino- „ pes de dimenſo ſuo, quod ipſis ſuſtentandis vix ſuf- „ ficiat, cogantur demere, quod in divites conferant, „ id quidem haud eſſe tolerabile. Imò caput eſſe, de „ cujus reformatione in Concilio ſit agendum, rebus „ ad *veterem & uſum verè Chriſtianum* revocatis. „

XIII. Inter articulos inſtructioni datos Oratori Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam anno 1562. unus erat quo petebatur, ne poſthac penſiones conſtituerentur ſuper Beneficiis reſignatis aut litigii cauſa. Verba inſtructionis erant: *Que doreſnavant ne ſe puiſſe tenir Penſions ſur Benefices que l'on reſignera, ne pareillement conſtituer ſur Benefices pour droit pretendu.* Habetur in libro cui titulus: *Memoires pour le Concile de Trente pag.* 147. editionis Pariſienſis 1654.

XIV. His inſtructionibus inſiſtens Orator Regius, anno

Digitized by Google

no 1563. Patribus Concilii nomine Caroli IX. Regis Galliæ, inter alios articulos reformationis hic vigeſimus quintus propoſitus fuit: „ Penſiones ſuper Beneficiis non conſtituantur, & quæ ſunt conſtitutæ tollantur, quò reditus Eccleſiaſtici in alimenta Paſtorum, & pauperum, aliosque uſus pios transferantur.

XV. Articuli hi ab Oratoribus Regis Chriſtianiſſimi Concilio oblati per Legatos Sedis Apoſtolicæ ad Pontificem miſſi fuere, qui plures quidem illorum probavit, ſed non omnes; ac notanter hunc ſe non poſſe in totum probare, affirmans, penſiones eſſe *eleemoſynas*, quarum diſtributio ad Suam Sanctitatem ſpectat. Ita ſibi à Cardinale Borromæo, id eſt, S. Carolo, relatum eſſe ſcribit ad Catharinam de Medices matrem Regis tunc regentem, Inſulanus vulgò *de Lisle* Orator Regius apud Pontificem. Verba Epiſtolæ ſunt: „ *Madame le Pape* à receu les Articles de reformation preſentez au Concile par les Ambaſſadeurs du Roy. Monſieur le Cardinal Borromæo m'a dit que Sa Sainteté les approuve en grande partie, mais non en tout: parce qu'ils præjudicent aux præventions, & quelqu'autres Droits: mais principalement il trouve mauvais que les penſions ſont tollues par la dite reformation, diſant que ce ſont des aumoſnes que Sadite Sainteté a droit de faire par tout.

Ex his patet, quòd tametſi Pontifici non videretur omnis penſionum uſus tollendus, nihilominus ſaſſus ſit ipſe, eas non niſi ut *eleemoſynas*, etiam à Pontifice eſſe diſpenſandas; ac per conſequens ideam Pontificis de natura penſionum coincidiſſe tum ea, quam ſæpe dictum Concilium Delectorum Prælatorum expreſſerat.

Notandum quòd dum Pius IV. ſignificavit retinendum uſum penſionum, ut per eas, tanquam *quaſdam eleemoſynas* pauperibus Clericis Pontifex ſubvenire poſſit, uti in textu relatum eſt, id intellexerit de penſionibus, quas Romana Curia prætendit, poſſe pro ſuo beneplacito imponere quibuſcumque Beneficiis aut dignitatibus, vel etiam Monaſteriis in favorem, ſeu in ſubventionem quarumcumque perſonarum, quæ nec Beneficia illa unquam poſſederunt, nec ullum ad Beneficia illa jus prætendunt; quin nec Beneficiorum illorum capaces ſunt: qualibus penſionibus paſſim gravatos videmus, etiam ipſos Epiſcopatus & Abbatias Italiæ, in favorem Cardinalium & aliorum Prælatorum Curiæ Romanæ; at in Gallia, & Belgio ſimiles penſiones non admittuntur, uti *cap.* 3. hujus tituli obſervatum eſt.

XVI. Licèt nec ipſi Galli cæterique Concilii Patres diffiteri poſſent, quin uſus penſionum, ſi ut quædam eleemoſynæ Paſtoribus aliiſque Clericis indigentibus ex juſta cauſa & moderatione diſtribuerentur, nequaquam eſſet improbandus: nihilominus experientia edocti, quàm infami & ſacrilego modo proventus Beneficiorum obtentu penſionum dilapidarentur, quantaque hæc diſſipatio ſecum traheret mala, uſo earum admiſſo, abuſum impedire non deſtiterunt, & contra penſionum uſum ulterius Patrum zelum excitare, & earum ſublationem, aut ſaltem reſtrictionem urgere.

XVII. Et quidem Oratores Regii in ſua ad Legatos & Patres Concilii Tridentini expoſtulatione 22. Septembris 1563. oſtendere volentes, „ Legibus Regni, aut Eccleſiæ Gallicanæ nihil omnino contineri, quod repugnet dogmatibus Eccleſiæ Catholicæ, antiquiſſimiſque Pontificum Decretis, & Eccleſiæ univerſalis Conciliis; " Inter alia dicunt: „ Non prohiberi Epiſcopum, qui neque ſacras Litteras docere, neque prædicare unquam didicerit, ſe Epiſcopatu, ſi velit uti debet, abdicare: Benemeritum autem, qui per ætatem aut morbum amplius Epiſcopi munere fungi non poteſt; coadjutorem accipere, & in hac tantùm ſpecie penſionem retinere. Non extra hanc ſpeciem, ſi quis velit colore penſionis quæſito, ut pluralitatis prohibitionem eludat, ſuper Beneficio penſionem conſtituere, aut in favorem renuntiare, aut cum regreſſu, aut cauſari, & defendere pluralitatem Beneficiorum ex nova & bonis ſæculis incognita perſonarum & ſacerdotiorum differentia, &c.

XVIII. Cùmque hæc expoſtulatio à nonnullis carperetur, coactus fuit ejuſdem Auctor Apologiam edere, in qua inter cætera dicebat: „ Nec pœnitet dixiſſe; multa eſſe in his articulis, quæ cum Patrum antiquis Decretis pugnant, ut de Beneficiorum pluralitate, *penſionibus*, reſignationibus in favorem, &c.

Articuli, quorum hic mentio fit, erant capita reformationis ſeſſione 24. evulganda; quorum decimo tertio decernebatur, ut „ impoſterum, omnes hæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam ducatorum mille, & Parochiales, quæ ſummam ducatorum centum ſecundùm verum valorem, non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur. "

Hoc Decretum, quamvis penſiones poſitivè non probet, à nonnullis Patribus, non Gallis dumtaxat, ſed & aliis, probatum non fuit; eò quòd dum earum uſum non niſi in tenuioribus Epiſcopatibus & Beneficiis curatis improbat; in reliquis eum probare, aut ſaltem abuſus qui penſionum prætextu invaluerat, à Concilio non ſat efficaciter præſcindi videretur.

XIX. Refert Cardinalis Pallavicinus in Hiſtoria Concilii Tridentini *lib.* 18. *cap.* 6. *n.* 1. quòd pro formandis articulis reformationis evulgandis *ſeſſ.* 22. propoſita capita quatuordecim fuerint, non undecim, ſicuti Suavis narrat. Deinde ſubjungit: „ Cauſa cur poſtea ad undecim fuerint redacta, hæc fuit, quoniam duobus ex illis lex apponebatur, penſiones coarctans, ne ſcilicet impoſterum id oneris imponeretur Epiſcopis & Parochis, quorum alteri non ſuprà quingentos aureos ex annuo proventu reciperent, alteri non ſupra quinquaginta. Sed Epiſcopi vocabulum *penſionis* abominari, quippe ipſorum auribus animiſque permoleſtum, negarunt illud ſibi adjecta etiam limitatione, probatum iri. Et quamquam opponeretur, à Conciliis Lateranenſi & Viennenſi, & à Tridentino pariter ſub Paulo & Julio penſionum conſuetudinem fuiſſe receptam, non tamen acquievere. Quapropter conventum eſt, ut ſanctiones ea de re alias ex profeſſo ſtatuerentur.

XX. Cùm ergo de articulis reformationis ſeſſione 24. edendis ageretur, rurſus hæc penſionum materia propoſita fuit; atque caput 13. qua parte de penſionibus ſtatuebat, verbis utebatur generalibus, nimirum ut nullum Beneficium majoribus penſionibus gravari poſſet, quàm *tertiæ* partis fructuum, aut valoris eorumdem, ſecundùm id quod uſu obtinuerat, cùm penſiones introductæ ſunt: ut narrat hiſtoria ejuſdem Concilii. „ Verùm id Cardinali Lotharingio non expedire videbatur: quòd eſſent Beneficia quædam admodum opima, quæ tametſi duas ſolverent, gravari tamen non intelligerentur: alia verò adeo tenuia, ut penſionem perferre non poſſent; adeoque iniquam eſſe hanc diſtributionem. Quare ſatius eſſe prohibere, ne Epiſcopatus valoris mille coronatorum, & parochiales Eccleſiæ centum, penſionibus gravarentur; de cæteris nulla mentione facta.

Hoc Lotharingii medium à majore parte Patrum laudatum fuit, & Decretum conformiter exaratum, & evulgatum, extatque *ſeſſ.* 24. *cap.* 13. non quòd illud abuſui penſionum penitùs eliminando crederent ſufficere; ſed quod temporum conditio & confuſio fortius remedium non paterentur, ut ipſe Hiſtoricus innuit: cui non contradicit Palavicinus hoc unum in eo arguens *lib.* 23. *cap.* 11. quòd huic Concilii Decreto opponat: *longè majus expectatum fuiſſe remedium deterrimo penſionum abuſui*: oſtendere ſtudens remedium integrum expectari non potuiſſe.

XXI. Oratores Regis Chriſtianiſſimi exemplar Decretorum ad Regem mittentes, huic de penſionibus Decreto hanc notam appoſuere; etſi haud ignorarent, illud ſuggerente Card. Lotharingio ita fuiſſe exaratum. „ Hic non obſcurè ſignificatur penſiones conſtitui & reſervationes fructuum fieri poſſe tum in Cathedralibus Eccleſiis, tum in Parœciis, ſi modò ſummam centum aureorum annuus reditus earum excedat. Quod tum maximè adverſatur iis quæ in mandatis à Rege noſtro accepimus. Nulla enim ratione, nulloque caſu, fructus aut eorum partem reſervari vult Rex, neque conditionaliter aut dimidiatè, ſed ſimpliciter tantummodo Beneficia ejurari, ut integri fructus ad eum qui Beneficio incumbit perveniant. Et ſanè, ſi aliter fiat, fruſtra aliquid ſtatueretur poſthac adverſùs eos, qui plura poſſident Beneficia. Facilè enim cedent Beneficiis, ſi eorum fructus liceat retinere. "

XXII. Non dubium proinde hoc unum fuiſſe è Decretis Concilii Tridentini, cui congruit declaratio & proteſtatio Cardinalis Lotharingiæ, tum ſuo, tum omnium aliorum Galliæ Epiſcoporum nomine facta coram Patri-

bus

bus Concilii, in ultima ipſius Concilii ſeſſione. „ Cùm nudius tertius (ait) meam de reformationis articulis dicerem ſententiam, præfatus ſum etiam me valdè cupere, ut priſca illa Eccleſiaſtica reſtitueretur diſciplina; ſed cùm his corruptiſſimis temporibus & moribus intelligam non poſſe ea quibus maximè opus eſt, protinus adhiberi remedia, interim aſſentiri, & probare ea quæ nunc ſunt decreta, cogor, non quòd ea judicem ſatis eſſe ad integram ægrotantis Reipub. Chriſtianæ curationem, ſed quod ſperem his priùs lenioribus fomentis adhibitis, cùm graviora medicamenta pati potuerit Eccleſia, Pontifices Maximos, & maximè D. N. Pium, pro ſua inſigni pietate & prudentia diligenter curaturum, ut ea quæ deſunt implens, & efficaciora inveniens remedia, in uſum veteribus jam diu abolitis revocatis Canonibus, & maximè quatuor veterum illorum Conciliorum, quæ quantùm fieri poterit, obſervanda eſſe cenſeo; vel ſi expedire videbitur, frequentiori œcumenicorum Conciliorum celebratione, morbum ab Eccleſia propulſans, eam ſuæ priſtinæ reſtituat ſanitati. Hanc autem meam mentem & ſententiam, tum meo, tum omnium Galliæ Epiſcoporum nomine in acta referri volo, & ut id fiat à Notariis peto & poſtulo.

XXIII. Itaque ex iis quæ in Synodo Tridentina acta ſunt, non obſcurum eſt, Patribus uſum penſionum apparuiſſe odioſum, multiſque abuſibus obnoxium; uſum à Synodo nonnihil fuiſſe reſtrictum circa Epiſcopos & Beneficia Curata tenuiora; neque ullibi poſitivè probatum, quanquam nec omninò improbatum, licèt id à multis poſtulatum eſſet: obſequens in hoc intentioni Pontificis, qui eas ut quaſdam *eleemoſynas* per Pontificem diſtribuendas retineri volebat, uti ſupra notatum fuit.

Unde nec veriſimile eſt, Synodo aliam fuiſſe de penſionibus ideam, quàm quæ à Concilio Delectorum Cardinalium expreſſa eſt; & conditioni proventuum Eccleſiaſticorum & SS. Canonibus conformis.

XXIV. Ulterius hoc habetur, quòd licèt Pontifex, qui Synodo per ſuos Legatos præſidebat, eamque moderabatur, reſponderit, uſum penſionum non eſſe omnino improbandum, aut vetandum, nihilominus faſſus ſit, eas ceu quaſdam *eleemoſynas* eſſe diſtribuendas. Unde nec alio ſenſu eas tolerandas Synodum judicaſſe veriſimile eſt.

XXV. De qua Synodi mente optimè inſtructus S. Carolus Borromæus, qui præcipuas in directione Synodi partes habebat, atque ſupradictum reſponſum Pontificis retulerat; & unà ſciens, quàm difficulter intra hos limites penſionum uſus contineatur, ſi uſus earum ſemel invaleſcat, vix earum uſum in ſuam Diœceſim admiſit; & introducere volentibus ſtrenuè ſe oppoſuit; quemadmodum vitæ ejus ſcriptor teſtatur *libr. 7. capit.* 35. verbis ſequentibus: „ Fructus ſuos unicuique Eccleſiæ, Presbyteriſque ſingulis, integros relinqui curavit vehementer, & effecit. Eo namque primùm Eccleſiam capeſſente; vel magna ex parte, vel toti, alienis hominibus erant reſervati: ex quo fiebat, ut qui eſſent aliquo numero Presbyteri Sacerdotia recuſarent; quorum facultatibus, pro dignitate vitæ cultum minimè poſſent conſervare. Qui verò accipiebant, parvi pretii homines, neque doctrina, neque authoritate ſatis muneri ſuo facere valebant, ut præter Sacerdotis, ut tempora ſunt, ex ea re contemptum; neque ſacra ſupellex pro decoro parari; neque refici, vel ornari Eccleſiæ; neque ſarta tecta haberi poſſent.

„ Igitur (pergit auctor) neque penſionis onus vel minimum cuiquam Eccleſiæ impoſuit umquam, & ſi quis fortè per auctoritatem ſuperiorem obtinere vellet, contra totis viribus pugnavit.

„ Cùm ex Præpoſituræ facultatibus, ex ſuis quidam, quo plurimum utebatur, annuam penſionem ſibi ferè impetraſſet; ea Carolus ut auferretur, ſtatim effecit. Neque alius poſtea umquam conari aliquid ſimile auſus eſt.

XXVI. Unum tamen penſionis exemplum à Carolo impoſitæ ſubjungit dictus auctor: è quo intelligimus, uſum penſionum à Carolo non totaliter improbatum, ac unà videmus eandem de penſionibus huic Sancto fuiſſe ideam, quæ fuit Concilii Romani Delectis Prælatis.

Sacerdoti tantùm penſionem conceſſam ſcio: „ Is cùm Eccleſiæ diu utilem ſanè operam pro doctrina, virtuteque ſua navaſſet, demum multi laboris Parochiam habens, infirmaque valetudine confectus, cùm eam relinquere cogeretur; neque aliunde haberet vitæ ſumptum; moderatam penſionem ex Eccleſia ſua, quæ erat ex locupletioribus à Carolo accepit. “

CAPUT II.

Quæ uſum penſionum reddant odioſum?

1. *Reſervatio penſionis* odioſa *ex omnium Canoniſtarum ſententia.*
2. *Quia contrariatur Juri communi.*
3. *Per penſiones neceſſaria ſubtrahuntur Miniſtris Eccleſiæ.*
4. *Hoc incommodum quomodo ſenſerit S. Carolus.*
5. *Defraudatur Fabrica Eccleſiæ.*
6. *Proventus Eccleſiaſtici contra eorum naturam cedunt non ſervientibus.*
7. *Multi occaſione penſionum acceptant Beneficia ſine intentione deſerviendi.*
8. *Per penſiones illuditur Canonibus vetantibus pluralitatem Beneficiorum.*
9. *Per penſiones fit ut unus plurium ſtipendia vindicet.*
10. *Penſionarii nonnunquam ſimiles iis, qui Beneficia ſub modico ſtipendio dabant.*
11. *Penſionarii non ſecus ac Simoniaci ſpiritualia cum temporalibus commutant.*
12. *Penſiones faciunt, ut non habeatur de meritis Promovendorum recta diſcuſſio.*
13. *Penſiones occludunt pauperibus aditum ad Beneficia.*
14. *Uſus penſionis facit, ut nulli gratis ad Beneficia pateat acceſſus.*
15. *Concluditur meritò potuiſſe poſtulari totalem penſionum abolitionem.*

I. PEnſionis reſervationem ſuper fructibus Beneficii Eccleſiaſtici eſſe odioſam, *omnes* ſcribentes teſtantur, ait Pyrrus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib. 5. cap. 5. num. 1.*

Et Hieronymus Gigas de Penſionibus poſt Paulum de Roma dicit, quòd Penſio eſt *plaga fœtida* ex percuſſione nervi Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſimilitudinariè inflicta.

Odium Penſionis multis ex capitibus deſumitur, ac præcipuè ex incommodis, & malis, quæ uſus Penſionum ſecum trahit, & in Eccleſiam invehit.

II. Penſionem contrariam eſſe Juri communi, & eo titulo *odioſam* communis Canoniſtarum ſententia eſt, eò quòd per Penſionem proventuum portio Beneficio annexa à Beneficio ſeparetur; atque ita Beneficiorum quædam ſciſſio fiat de jure reprobata, ſed de hac ſciſſione latiùs infra *cap.* 5.

III. Ulterius, quia per Penſionem pars fructuum à Beneficio ſubtrahitur, hine frequenter occaſione impoſitionis & reſervationis Penſionum contingit, ut proventus Beneficiorum ipſis Miniſtris Eccleſiæ ita ſubſtrahantur, ut vix reliquum ſit, unde juxta ſtatum ſuum moderatè ac frugaliter vivere queant: ex quo ulterius contingit, ut viri eruditione ac moribus ſufficientes ægrè reperiantur, qui Beneficiis illis præeſſe velint.

IV. Hoc incommodum ex penſionibus impoſitis ſenſit in ſua Diœceſi S. Carolus: „ Eo namque, ait vitæ ipſius Scriptor, primùm Eccleſiam capeſſente; vel magna ex parte, vel toti (fructus Eccleſiarum) alienis hominibus erant reſervati: ex quo fiebat, ut qui eſſent aliquo numero Presbyteri, Sacerdotia recuſarent; quorum facultatibus, pro dignitate vitæ cultum non poſſent conſervare. Qui verò accipiebant, parvi pretii homines, neque doctrina, neque authoritate ſatis muneri ſuo facere valebant: ut præter Sacerdotis, ut tempora ſunt, ex ea re contemptum; neque ſacra ſupellex, pro decoro parari; neque refici, vel ornari Eccleſiæ; neque ſarta tecta haberi poſſent. “

V. His finalibus verbis aliud Penſionum incommodum exprimitur: nimirum, quòd per earum reſervationem fiat, ut à Beneficiis ſive Eccleſiis ſubtrahatur illud quo ſa-

cra

cra ſupellex parari ; vel reſici, aut ornari Eccleſiæ ; & ſarta tecta conſervari poſſent & deberent.

VI. Ulterius, cùm proventus Beneficiorum dentur in ſuſtentationem laborantium & Eccleſiæ ſervientium ; & ob id Beneficium dari dicatur *propter officium*, eò rurſus odioſus eſt penſionum uſus, quòd dentur non ſervientibus ; „ Nam Penſionarii (ait Gomeſius ad „ Regulam *de Infirmis quæſt.* 16.) non laborant in „ Eccleſia, neque ſeminant, & tamen metunt, & fru- „ ctus ſine labore manducant ; contra naturæ ordi- „ nem ; & contra Apoſtolum dicentem, *qui non labo-* „ *rat non manducet*.

VII. Ex quo præterea fit quòd multi ad Beneficia Eccleſiaſtica aſpirent, eaque acceptent, qui tamen nec Eccleſiæ ſervire, imò nec ſtatum Eccleſiaſticum aſſumere intendunt ; ac dumtaxat aliquam ſummam pecuniæ ex Beneficio accepto accipere cogitant.

Optimè enim intelligunt, ſibi notabilem pecuniæ ſummam non defuturam, mox ubi Beneficium dumtaxat habuerint ; licet illi deſervire, quin nec in ſtatu Eccleſiaſtico perſeverare intendant. Mox enim ut Beneficium obtinuerint, via reſignationis aut permutationis *ſub penſione* patebit ; atque hac mediante, nullo præſtito, neque poſthac præſtando officio, non exigua ſæpè ſumma pecuniæ aut annuè præſtanda, aut certè ſi maluerint, redempta penſione ſimul & ſemel ſolvetur. Quàm frequens ſit hic ex uſu penſionum natus abuſus, quotidiana & notoria multorum praxi nimium probatur.

VIII. Præterea per penſionum uſum fraus fit Canonibus Beneficiorum pluralitatem vetantibus. Cùm enim penſiones reverà Beneficia non ſint, credunt penſionarii, quòd penſiones unà cum alio Beneficio retinere queant ſalvis Canonibus pluralitatem Beneficiorum improbantibus ; atque ita reipſa id pene aſſequantur, quod per plurium Beneficiorum retentionem intendunt : in eademque etiam ferè incommoda hinc incidit Eccleſia, quæ vetando pluralitatem Beneficiorum evitare intendit.

Quid enim aliud, niſi plurium Beneficiorum emolumenta quærunt, qui plura Beneficia retinere deſiderant ? Hæc autem reipſa Penſionarii aſſequuntur ; dum reſignantes titulum notabilem portionem proventuum retinent, eamque ſibi ſine ulla cura aut labore, ab omnique expenſa & onere liberam ſolvendam.

IX. Eccleſia pluralitatem Beneficiorum improbans, id præcipuè improbat, quòd „ unus, qui unum quan- „ tumvis modicum vix officium implere ſufficeret, „ *plurimorum* ſibi vindicet *ſtipendia* : quæ multis lit- „ teratis viris, vitæ puritate ac teſtimonio bonæ fa- „ mæ pollentibus, qui mendicant, poſſunt aliundè ſuf- „ ficere, æqua diſtributione collata, “ uti loquitur Pontifex in *Extravag.* EXECRABILIS *de Præbendis* inter communes.

X. Certè non abſimiles videntur hujuſmodi Penſionarii illis, qui jam pridem variis artificiis plura Beneficia retinere volentes, Beneficium alteri quidem modico conſtituto ſtipendio reſignabant, ejuſdem Beneficii vicaria cum majore parte fructuum ſibi retenta ; quod pernicioſum artificium dum Eccleſia detexit, condemnare non dubitavit.

XI. Denique qui vel leviter hodiernum Penſionariorum, ſive Penſionibus inhiantium agendi modum attenderit, eoſdem pene Penſionum & Simoniæ effectus eſſe intelliget.

Imprimis per Simoniam res Spirituales ad vilitatem quamdam per commutationem cum rebus temporalibus rediguntur ; & quodammodò rebus terrenis coæquantur, uti infra *tit.* 30. *cap.* 1. latiùs exponetur. Porrò quis negabit, idem per uſitatam penſionum praxim frequenter contingere ? Nonne ad oculum patet, reſignantes ac permutantes, æſtimare Beneficia ſua penes proventus annuos, eoſque temporali penſione compenſatos aut æquatos velle ; non aliter, ac ſi res merè temporales in foro appretiarentur, atque pretii ſuppletione ad æqualitatis terminos reducerentur ? Num forſan res ſpirituales minùs deprimuntur, aut ad minorem vilitatem rediguntur, ſi Penſione annua aliquot centenorum florenorum commutentur, quàm ſi certa pecuniæ ſumma interveniente commutatio fieret ?

XII. Ulteriùs per Simoniam fit, ait S. Gregorius *lib.* 7. *Epiſt.* 111. „ ut nulla de actu probatio, ſollicitudo „ de moribus, nulla de vita diſcuſſio ; ſed ſolummodò dignus, qui dare pretium ſufficerit, æſtimetur. “ An non idem eſt Penſion in effectus ? Nonne prima, ne dicam unica, eſt Penſionariorum in Beneficiorum reſignatione aut permutatione cura, quis ampliorem ac pinguiorem dare velit ?

Sit Clericus aliquis moribus ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat ; qui proventus ac reditus Eccleſiaſticos conſideret, ut Miniſtrorum ſuſtentationi deputatos ; & quod reliquum eſt, pauperum uſibus applicandum ; ſi Penſionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit, à Beneficio excludetur.

XIII. Nonnè quoque conſtat, per Penſionum praxim æquè ac per Simoniam pauperibus plerumque ad Beneficia aditum intercludi ? Quid enim experientia evidentius, quàm Penſionarios illos paſſim quærere, qui Penſionem non tantùm annuere volunt ; ſed de illius annua ſolutione ſecuritatem dare poſſunt ? Imò frequenter Penſionariis nec hoc ſufficit ; ſed eum invenire ſtudent, qui ſi non expreſsè, ſaltem tacitè penſionis redemptionem addicat ; aut ut minùs ex circumſtantiis colligant, eum ad redimendum eſſe inclinatum ; quod cùm à pauperibus non ſperent, etiam illis, tametſi optimè merentibus, Beneficia ſua reſignare cavent.

XIV. Quid plura ? Nonnè ingenuè fatendum eſt, per Penſionarios hodie eò rem penè redactam, ut dicere liceat cum Alexandro II. „ Nulli umquam Clerico, “ quamvis Religioſo, quamvis ſcientia & moribus præ- “ dito, Eccleſiaſticum Beneficium concedatur (ego di- “ co reſignetur) niſi ei qui *profano pecunia* (Penſio- “ nis) *munere* illud emere ſtuduerit ; ſitque Eccleſia & “ res ejus ita vendis, veluti quædam terrena, & vilis “ merx à negotiatoribus ad vendendum expoſita. “ *Cauſa* 1. *quæſt.* 3. *Can.* 9.

XV. Hæc aliaque ſunt, quæ ipſum penſionum uſum tametſi in ſuis initiis laudabilem, & à Sanctis Patribus jam pridem comprobatum, adeò odioſum hiſce poſterioribus temporibus reddiderunt, & etiamnum hodie reddunt : ut ideò plurimi optarint, & optent, ut earum uſus penitus tolleretur : non quaſi eos lateret penſiones ſubinde licitè, quin & laudabiliter reſervari & imponi poſſat ſed quòd ſciant, uſum earum in tantum abuſum degeneraſſe, ut vix ſperari poſſit, ut uſu retento abuſus tolli poſſit.

CAPUT III.

Diſcutiuntur cauſæ, ex quibus hodie penſiones imponi ſolent.

1. *Tribus de cauſis hodie ſolent imponi penſiones.*
2. *Non poteſt imponi niſi in commodum habentis aut prætendentis jus ad Beneficium.*
3. *Ratio hujus praxeos.*
4. *Etiam in Belgio hæc Praxis obtinet.*
5. *Penſiones ex his cauſis impoſitæ tolerantur, non probantur.*
6. *Nulla earum cauſarum* per ſe *ſufficit, ut penſio licitè exigatur.*
7. *Retentio penſionis ex cauſa ceſſi* juris *ſapit Simoniacam tranſactionem.*
8. *An hujuſmodi probetur inc.* 21. *it. de Præbendis.*
9. *Proponitur caſus Capituli.*
10. *Prima parte reſponſi oſtenditur, ceſſionem juris litigioſi non eſſe ſufficientem cauſam penſionis.*
11. *Altera pars reſponſi.*
12. *Ex hac non probatur, Penſionem in caſu Capituli potuiſſe* licitè *exigi.*
13. *Penſio hæc non procedebat ex pactione partium, ſed* auctoritate *judicis.*
14. *Hoc titulo penſiones hodiernæ multùm ab illa ſunt diſparatæ ; & magis de Simonia ſuſpectæ.*
15. *Penſio de qua in Capitulo tantùm à Pontifice* toleratur.
16. *Ex hac tolerantia arrepta occaſio malè faciendi.*
17. *In* tolerandis *quæ ſpeciem mali habent cautè procedendum.*
18. *Hodiernæ reſignationes inſufficientes ſunt ad juſtificandas penſiones ; & prima ratio inſufficientiæ.*
19. *Quò potiſſimùm petere ſoleant penſiones titulo reſignationis.*

20. *Secunda ratio inſufficientia.*
21. *Ob hanc rationem retentio penſionis titulo reſignationis reprobata per Synodum Chalcedonenſem.*
22. *Similiter per Synodum Oxonienſem.*
23. *Tertia ratio inſufficientia petita à Simonia.*
24. *Compenſare inæqualitatem proventuum in permutatione per penſionem ſapit Simoniam.*
25. *Etiam Doctores laxiores reprobant* penſiones *ſolo titulo reſignationis.*
26. *Penſiones ex prædictis cauſis, licèt injuſtà reſpectu exigentium, poſſunt eſſe in utilitatem Eccleſiæ.*

I. PEnſiones hodie ferè tribus de cauſis imponi ſolent; ſcilicet *pacis* cauſa, quando Beneficium eſt litigioſum. Secundò, *cauſa reſignationis*; & tertiò, *cauſa permutationis*, ne Reſignantes vel permutantes *nimium diſpendium patiantur.*

Et quidem in Gallia nulla alia de cauſa admitti ſolet penſio, etiam per Pontificem impoſita, uti teſtatur Rebuffus *in Tractatu de Pacificis poſſeſſ. n.* 126. dicitque „ fuiſſe prolatum Arreſtum anno 1535. menſe Junio, quòd penſio non imponatur, nec impoſita in Regno admittatur extra *tres* caſus; „ qui ſunt jam enumerati. Idipſum tradunt unanimi conſenſu omnes Galliæ Pragmatici.

II. Hinc ulteriùs cum authore Analyſis in Regulam Cancellariæ *de Publicandis Reſignat. n.* 113. notant, quòd „ penſio non poſſit conſtitui etiam per *Papam* „ & *conſenſu Prælati* ad commodum ejus, qui *nullum* „ habet, nec prætendit *jus in Beneficio*: nec in hoc „ Regno toleratur, ſed appellaretur tamquam *ab abuſu*, & abuſivum declararetur, non obſtante quacumque poſſeſſione.

Poſt hæc infert: „ Debet ergo conſtitui vel cauſa „ *concordiæ* cum cauſæ cognitione per Ordinarium, ut „ in *Cap.* NISI ESSENT ꝟ. *de Preb.* vel per Papam ad „ commodum vel vitam, verum vel probabile *jus* & „ titulum Reſignantis tantùm.

Refert quoque Joannes Dolives *lib.* 1. *quæſt.* 29. anno 1537. per Arreſtum Parlamenti Tholoſani declaratum fuiſſe abuſivam penſionem, quia non alia de cauſa impoſita erat, niſi ut Penſionarius commodiùs vivere poſſet.

III. Cur autem ad hos tres caſus reſtringatur penſionis impoſitio, non obſcurum eſt; & ex relatis verbis auctoris Analyſis ſufficienter elici poteſt.

Cùm enim multis Regiis Edictis cautum eſſet, & Parlamentorum Arreſtis probatum, nullos non Regnicolas poſſe Beneficia habere in Regno Galliæ, cœptum fuit Beneficia in favorem extraneorum penſionibus paſſim gravari, atque ita indirectè Beneficia quoad temporalia à non Regnicolis poſſideri; & Regnum temporalibus exhauriri. Hoc ut præcaveretur, cautum fuit, ne penſio Beneficio imponi poſſet, niſi in commodum illius, qui habuit, vel prætendit jus in Beneficio: quod dum competere non poteſt niſi Regnicolæ, jam una via penſionis extraneis occluſa eſt.

IV. Neque à praxi Gallicana in hoc puncto diſſonat praxis Belgica; quæ alias penſiones vix novit; nec facilè penſiones etiam à Papa impoſitas ad commodum alicujus, qui nec habuit, nec habere prætendit jus in Beneficio, admitteret.

Anno 1485. inter querelas Procuratoris Regii ſuper Proviſionibus Beneficialibus Curiæ Romanæ, hæc erat, quòd Beneficia *penſionibus gravarentur ſine conſenſu Beneficiatorum.* Ut vel inde appareat, ſimiles penſiones etiam eo tempore in Belgio fuiſſe improbatas: latiùs hæc continentur in Edicto ejuſdem anni de 12. Septembris, quod extat parte prima Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 8. *c.* 1.

V. Porrò illud hîc omninò obſervandum, quòd, tametſi in Gallia, & etiam in Belgio admittantur penſiones ex tribus illis cauſis (ſervatis quibuſdam tamen moderationibus, de quibus in progreſſu hujus materiæ) nullatenùs hinc conſequens eſſe, penſiones undequaque licitas fore, & tuta conſcientia accipi poſſe à Penſionariis, modò vel una ex prædictis cauſis fulciantur. Multa enim pro temporum conditione, & abuſu jam inolito tolerantur, quæ tamen non omninò probantur: quemadmodum de conſuetudine Eccleſiæ Gallicanæ, quæ unum ad plura recipiebat Beneficia contra ſanctorum Canonum inſtituta, ad Gentenſem Archiepiſcopum ſcribit Alexander III. in *cap.* 15. ꝟ. *de Præbend.* Quæ (ait) *non approbatur à nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.*

Scribit quoque Innocentius III. Philippo Dunelmenſi Epiſcopo *lib.* 1. *Epiſt.* 460. editionis Baluſianæ, quòd „ Romani Pontifices ut negligentiam quorumdam ad ſolicitudinem excitarent, & obviarent fortiùs cupi- „ ditati multorum, qui vacantes Eccleſias ſuis uſibus „ applicabant, tam antiquis temporibus, quàm moder- „ nis *certum* tempus Canonicis & Capitulis præfixe- „ rint, ultrà quod nec Eccleſiæ debeant, nec Eccleſia- „ ſtica Beneficia ſeu Præbendæ vacare: Non approban- „ tes (ait) quòd tam diu vacent, ſed præcaventes „ ne diutiùs Eccleſia quælibet ſolito Miniſtrorum ob- „ ſequio defraudetur. „

Quidni ergo pariter dicatur, quòd Gallicani Proceres, qui tantoperè abolitionem totalem penſionum in Synodo Tridentina urſerunt, dum penſionum uſum penitùs abolere non potuerunt, eum ſaltem reſtringere voluerint: nec tamen uſum earum omninò approbantes, ſed præcaventes, ne abuſus ulteriùs ſerpat?

VI. Et ſanè ſi ſigillatim prædictæ tres cauſæ examinentur, apparebit, nulla veri ſpecie illas pro cauſis ſufficientibus recipiendæ vel exigendæ penſionis haberi poſſe; id eſt, nec ſolam ceſſionem juris litigioſi, nec Beneficiorum permutationem, vel reſignationem eſſe cauſam ſufficientem, ut cedens, Permutans, aut Reſignans penſionem annuam ſibi tuta conſcientia reſervari petat.

VII. Aliquando quæſitum fuerat ab Alexandro III. „ utrùm de Eccleſiaſtico Beneficio *in litigium deducto* poſſit fieri tranſactio. „ Reſpondit Alexander, „ quòd tranſigi ſuper re *ſacra & litigioſa* non poteſt. Ete- „ nim res ſacras ut poſſideantur aliquo dato vel reten- „ to ſeu promiſſo ſpeciem credimus habere Simoniæ. „ *Cap.* 7. ꝟ. *de Tranſact.*

Si ergo ſpeciem habeat Simoniæ, tranſigere ſuper re ſacra & litigioſa *aliquo dato vel retento*: quomodo ſpeciem Simoniæ evitabit, qui juri prætenſo renunciare non vult, niſi retenta *penſione annua* aliquot centenorum florenorum? Nonnè hic manifeſtè tranſigit ſuper re ſacra & litigioſa *aliquo retento*? Niſi forſan quis ſibi imaginetur, nihil retineri, dum ſumma annua, quæ retinetur, *penſionis* nomine velatur. At verendum eſt, velum illud poſſe quidem hominum quorumdam oculos forſan obſcurare; ſed cùm apparuerit ille, de quo dicit Apoſtolus: *Omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo*, ad Hebræos 4. *verſ.* 13. tunc & velum illud tolletur, & apparebunt omnia nuda & manifeſta.

Quid enim intereſt, num quis ſimpliciter cum collitigante tranſigat data aut promiſſa certa pecuniæ ſumma; an verò tranſigat promiſſa annua penſione, eidem ſummæ æquivalente?

VIII. Scio quidem multis eſſe perſuaſum, hanc penſionis ſpeciem jam probatam eſſe ab Innocentio III. in *Cap.* NISI ESSENT ꝟ. *de Præbendis*; atque ex hac Decretali has Penſiones ſuum ſumpſiſſe principium; ſed & illud ſcio, hanc Decretalem nec in ſpeciem favere hodiernis penſionibus, quæ prætextu *pacis & ſedandæ litis* exiguntur.

IX. Caſus iſtius Decretalis erat: Vacante quodam Prioratu duo fuerant electi, nec ſciebatur cujus electio deberet prævalere. Cauſa duobus Judicibus delegata fuit; in quos & ipſi electi, ut cauſa faciliùs terminaretur, compromiſerunt. Hi arbitri retenta ſibi juriſdictione delegata, cauſa diu diſcuſſa tandem pro bono *pacis & concordiæ* ordinaverunt, quòd unus electus Prioratum haberet, alter verò 30. libras perciperet annuatim de redditibus Capituli, & 40. libras de Proventibus Prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus probata, tandem pro confirmatione miſſa fuit ad Pontificem. Quid ergo de hac ordinatione dicat Pontifex videamus.

X. Imprimis ſcribit Pontifex; „ Niſi eſſent viri providi & honeſti, tam qui ordinationem fecerunt, „ quàm illi circa quos facta eſt ordinatio, illam valdè „ ſuſpectam propter exempli perniciem haberemus. „

Quæ hîc timenda fuiſſet *exempli pernicies*; aut ita urgenda virorum providentia & honeſtas, ſi penſionem ob ſolam juris litigioſi ceſſionem licitam eſſe crediſſet Pontifex? Nonnè hic ſuper Prioratu verè *lis* erat? Nonnè unus Prioratui cedebat? Quidni ergo alteri penſio aſſignati

Digitized by Google

gnati poterat, ſi hodiernæ Penſiones hujuſmodi titulo innixæ licitæ ſint?

XI. Adhæc ſcribit Pontifex, Judices delegatos, qui ſimul erant arbitri ex *partium* compromiſſo, fateri *ſe pro bono pacis & utilitatis hoc ordinaſſe*, idque *poſt concertationem diutinam*.

Conſiderata ergo virorum qui hanc ordinationem fecerant honeſtate & providentia; quòdque faterentur, ſe *poſt concertationem diutinam*, *pro bono pacis & utilitatis* hoc ordinaſſe, & quia hæc ordinatio *ab omnibus eſſet recepta*, reſpondit ulteriùs Pontifex, quòd „ licitè Prior „ & Capitulum de proventibus ſuis propter cauſas præ„ dictas, non quidem ex pactione partium, ſed ex juſ„ ſione Judicum proviſionem hujuſmodi exhibeant.

XII. Notandum imprimis, tantùm dicere Pontificem, quòd Prior & Capitulum proviſionem illam à Judicibus ipſis impoſitam exhibere queant: ſed non dicit, eam à Penſionario *licitè* & tuta conſcientia accipi aut exigi poſſe. Quin enim nonnunquam ex parte imponentis, & ſolventis penſio poſſit eſſe juſta & illicita; quæ tamen ex parte exigentis ſit injuſta & illicita nequaquam dubitari poteſt; & capite ſequenti oſtendetur.

XIII. Ulteriùs notandum, hanc proviſionem *non ex pactione partium*, ſed *ex juſſione judicum* exhiberi, ut expreſsè ſcribit Pontifex.

Ad quæ verba reflectens Gloſſographus, ait: „ Ex „ *pactione partium* non liceret, nec eam toleraſſet Pa„ pa, ſed quia *judicis auctoritate* factum fuit, & ad „ tempus ſuſtinetur.

XIV. Gloſſographi reflexionem & alii paſſim Canoniſtæ amplexi ſunt; eamque noviſſimè amplexus Proſper Fagnanus in Commentario ad hanc Decretalem, *n.* 5. ait. „ Oportet ut hujuſmodi compoſitiones (qua„ lis occurrit in hac Decretali) ſuper Beneficiis, ad „ hoc ut valeant, & excuſentur à Simonia, capiant „ principium ab *auctoritate* Superioris, & non à *pa„ ctione* partium, ut probat, inquit, hæc litera ibi, „ *non quidem ex pactione partium, ſed ex juſſione ju„ dicum*. Quamobrem, pergit Fagnanus, qui prius fa„ ciunt inter ſe compoſitionem, & poſtea adeunt judi„ ces ut interponant authoritatem, non excuſantur ſe„ cundùm bonam conſcientiam, quominus incidant in „ vitium Simoniæ, ut advertunt Butrius, Imola, Ab„ bas & Decius. „ Hæc Fagnanus.

Nihil ergo commune habet proviſio, de qua in dicta Decretali cum modernis penſionibus. Hæ enim ex *conventione & pactione partium initium ſumunt*, illa autem proviſio facta erat ex *mero officio* judicum delegatorum in qualitate arbitratorum, qui bonum pacis & utilitatis præ oculis habentes ita ſtatuendum credebant.

XV. Adhæc, licèt ordinatio illa à judicibus illis providis & honeſtis, pro bono pacis & utilitatis facta, nihil mali in ſe habere videretur, eam tamen Pontifex approbare noluit; ſed *adhibito hoc moderamine*, inquit, TOLERAMUS.

Quis verò neſcit, multa pro temporum, ac rerum circumſtantiis à Pontifice aliiſque Eccleſiæ Prælatis *tolerari & diſſimulari*, quæ tamen non probantur? Unde etſi hic penſionis aliquod veſtigium eſſet, nihil tamen penſionarii in ſuam defenſionem habere poſſent.

XVI. Verùm enim verò, tametſi Pontifex hoc ſuum reſponſum ita temperaverit, tantaque circumſpectione loquutus fuerit, tamen ex *occaſione hujuſmodi proviſionis*, ait Gloſſa, *aſſumunt quandoque alicui cauſam malefaciendi*. Quinimo ut rectè nonnulli obſervarunt, ex hac Decretali originem ſumpſere penſiones illæ, quæ hodie *pacis cauſa* colorantur; ut vel inde pateat, quam difficiles ſe exhibere teneantur Eccleſiæ Prælati, ut permittant aut etiam tolerent ea, quæ de facili in exemplum, cum ingenti malorum ſequela, trahi queunt.

XVII. Quamvis igitur Prælati Eccleſiæ juxta ante dicta, interdum ob bonum Eccleſiæ annuere poſſint penſionem alicui non merenti; ob exempli tamen perniciem rariſſimè id faciendum erit; imò interdum expediet extrema quæque tentare, quàm penſionem permittere ſeu indulgere; præſertim eo loco ubi penſiones, tot malorum ſcaturigines, nondum invaluerunt; aut non tales quales petuntur.

XVIII. Si titulum reſignationis, vel permutationis attenderimus, eum non minus, quàm titulum *pacis* ſive *concordiæ*, inſufficientem pro juſtificanda retentione penſionis inveniemus.

Imprimis nemo non fatetur, reſignationem vel permutationem eſſe titulum omninò inſufficientem petendæ penſionis, ſi non intuitu neceſſitatis aut utilitatis Eccleſiæ, prout Canones requirunt, fiat; ſed intuitu alicujus lucri alteriuſve commodi temporalis permutatio ineatur, vel reſignatio.

Quis enim ſat impudens eſt, ut auſit dicere, quòd reſignatio vel permutatio, quam non utilitas aut neceſſitas Eccleſiæ, ſed proprium intereſſe, vel humanus aliquis & carnalis affectus extorquet, ſit juſta cauſa, ut contra SS. Canones, per quamdam diſpenſationem portio proventuum à Beneficio in favorem hujuſmodi Reſignantis, & Permutantis abſtrahatur? Nonnè potiùs ſimiliis Reſignans vel Permutans eo titulo indignus redditur, ut ab Eccleſia juvetur, qui contra ipſa Eccleſiæ ſæpiùs iterata Decreta, Eccleſiam, quam ſibi ſponſam ſemel deſponſaverat, lucri vel propriæ commoditatis intuitu repudiare non veretus?

Si vel obiter quis reflectat, quo fine & animo hodie Reſignationes & Permutationes fieri ſoleant, non difficulter intelliget, Reſignantes vel Permutantes penſiona & adjutorio Eccleſiæ eo titulo reddi indignus.

XIX. Qui enim ſunt qui hodie in Reſignatione vel Permutatione *penſionum* exigere conſueverunt, niſi qui vel ſuæ lucri aut proprii commodi, aut etiam officii Eccleſiaſtici perſolvendi obligatione ſe eximendi, cupiditate impulſi, ex uno in aliud Beneficium ſe protrudunt? Qui enim de Eccleſia, cui ſemel divina ordinatione & electione adſcripti ſunt, nonniſi utilitate aut neceſſitate Eccleſiæ ſuadente & trahente, ad aliam tranſeunt, ſeu potiùs juſſu Superiorum transferuntur, ſciunt quòd Eccleſia ſeu ſponſa, quam neceſſitate cogente deſerunt, non ideò gravanda ſit, quia eam deſerunt; & licèt laudabiliter pro debito eidem deſervierint, ſervitium non temporali mercede ſeu penſione in hoc mundo, ſed æterna à Domino remunerandum ſperant.

XX. Præterea proventus Beneficiorum, tum ex mente Eccleſiæ, tum voluntate Fundatorum iis annexi, integri cedunt ad uſum & diſpenſationem Titularis & Poſſeſſoris. Cùm ergo ipſe Reſignans, aut Permutans per Reſignationem exuat ſe titulo & poſſeſſione Beneficii, nullum ſanè jus ad proventus illius Beneficii ulteriùs prætendere poteſt: quandoquidem & certum ſit, jus percipiendi proventus, unà cum titulo ex intentione Eccleſiæ & Fundatorum tranſire ad Titularem, non ſecus ac *officium* ipſi Beneficio annexum, propter quod Beneficium, ſeu jus percipiendi fructus datur.

XXI. Hinc jampridem à Synodo œcumenica Chalcedonenſi *Can.* 10. ſtatutum legitur; „ Si quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccle- “ ſiæ, vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt, aut Pto- “ chodochiorum, aut Xenodochiorum *rebus in nullo* “ communicet. “

Qui à Beneficio permutato aut reſignato annuam penſionem aliquot centenorum florenorum recipiunt, dicentne, quòd *Eccleſiæ* à qua tranſlati ſunt, *rebus in nullo* communicent? credat hoc is qui verbis, non rebus Canones conditos eſſe exiſtimat.

Unde Chriſtianus Lupus in hunc Canonem aſſerere haud dubitavit: „ Hæc noſtri Canonis verba, *ſi quis tranſlatus, &c.* oſtendunt, prioris relicti aut “ reſignati Beneficii *penſiones* tunc nedum fuiſſe. “

XXII. Canoni Chalcedonenſi inſiſtens an. 1222. Synodus Oxonienſis *Can.* 11. æquè penſionis, quàm nomine *vicaria* expreſſit, quam alterius rei reſervationem reprobavit. Ne lepra Giezitica, quod abſit, per avaritiæ cultum latenter irrumpens, Miniſtros Eccleſiæ collocet extra caſtra regni æterni; „ diſtrictius in- “ hibemus, ne quis Eccleſiæ renuntians, *recipiat ab eo* “ *qui ſibi ſubſtituitur, vicariam.* “

XXIII. Urbanus III. in *Cap.* 5. *de Rerum permut.* ſcripſit, quòd „ ſunt quidam, qui Præbendæ ſuæ ce- “ dunt, & juri renuntiant, ut majorem Præbendam “ obtineant, vel ex hoc certam ſummam pecuniæ con- “ ſequantur; quod quidem (ait) honeſtati eſt con- “ trarium, & *ſimoniacam* procul dubio continet pra- “ vitatem. “

At hodierni reſignantes & permutantes cum retentione penſionis non ſimiliter cedunt Præbendæ, ut ex hoc ſummam pecuniæ conſequantur, ſcilicet ſummam annuam aliquot centenorum; vel unam aliquot millium floreno-

rum, honeſto ut vulgò creditur, penſionis currentis, vel redemptæ vocabulo contextam.

XXIV. Sed dicet quis, ſaltem licitum eſt, aliquam exigere penſionem in permutatione Beneficiorum inæqualium in proventibus annuis, ut adæqualitatem reducantur; & ne unus Permutantium ex ſua permutatione *nimium diſpendium patiatur*. Hæc quidem ratiocinatio valere & admitti poſſet, ſi de duorum fundorum, aut equorum permutatione tractaretur; ubi valor minus pretio ſuppleri poteſt: At illud permutationi Beneficiorum applicare; quid aliud eſt, quàm apertam & pudendam mercimoniam Beneficiorum inducere, eamque inani *Penſionis* vocabulo velle palliare?

Qui enim penſionem exigit, ut ea mediante inæqualitas fructuum Beneficii ſuppleatur; nonne pecuniam ſive annuè, ſive ſemel præſtandam exigit, ut exceſſus proventuum Beneficii reſignati compenſetur? Et tamen „ certum eſt exceſſum ſive inæqualitatem in re ſpirituali non poſſe ſuppleri vel compenſari pecunia aut aliquo dono temporali; cujus in promptu ratio eſt, quia ſpirituale venderetur pro temporali, quæ res ponit veram materiam Simoniæ nihil hic faciente Prælati authoritate, quæ vitium tollere nequit.

Ita Zoeſius noſter ad titulum Decretalium *de rerum permut.* quamvis in hoc Commentario ſequutus recentiores nonnullos Scholaſticos & Caſuiſtas, ad eorum etiam laxiorem Canonum expoſitionem & doctrinam, magis declinat.

XXV. Quid plura? Tam evidens eſt, permutationem & reſignationem non eſſe ſufficientes titulos petendæ penſionis, ut vel indulgentiores Theologi id agnoverint; atque contrariam praxim communem tamquam merum abuſum reprobaverint.

Et quidem Theophilus Raynaudus è Societate Jeſu Theologus in tractatu ſuo de bonis Eccleſiæ *lib.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 1. ait: „ Nullo modo juſtum eſt, ut quis idcircò tantùm depoſcat ſibi penſionem, quia reſignat Beneficium in favorem tertii, *tametſi hæc eſt praxis, vel potius* ABUSUS QUOTIDIANA. Reprehendunt eam Corduba, Valerius & Molanus. Ratio cur non poſſit eo tantùm titulo imponi penſio, inde ducenda *quòd deſit titulus accipiendæ ex ea cauſa penſionis...* Igitur titulus, ob quem penſio imponitur, eſt Beneficii renunciatio; quæ ſi ſola ſit, non eſt cauſa idonea penſionis imponendæ; quia Beneficiarius poſt renunciationem, nihil juris habet ad minimam partem fructuum Beneficii, quod dimittit; per ipſam verò renunciationem, nullum jus ad fructus acquirit. Tenetur enim vel ritè miniſtrare, ut fructibus potiatur; vel ſi cedere Beneficio vult, tenetur *gratis* cedere, niſi aliquem titulum alleget, quo poſſit portionem fructuum retinere. Quòd ſi omittat, & tamen fructuum *partem ſibi ſecuram velit, vel pro pretio Beneficii id repoſcit*, EST SIMONIACUS; vel de ea nequitia eſt ſuſpectus; etiamſi *Pontificiam* conceſſionem obreptitiè extortam obtendat; ut Corduba admonuit, adductis Panormitano, Anania, Felino, Archidiacono, Imola & Friderico.

XXVI. Pluribus inſufficientiam harum cauſarum probat Petardus Caſtellus Advocatus in Parlamento Pariſienſi, in ſua collectione plurium quæſtionum in materia Beneficiali Diſſertatione de Penſionibus, ad calcem tomi ſecundi adjecta, ubi unà examinat penſiones, quæ in Gallia ſubinde reſervantur auctoritate Regia ſuper Beneficiis ad collationem Regis ſpectantibus; idque prætextu *meritorum* perſonæ in cujus favorem penſio reſervatur; oſtenditque & hanc cauſam non minus quàm præcedentes ſolere eſſe inſufficientem, ut ipſam penſionem licitam reddat ex parte ipſius Penſionarii.

Quin tamen penſiones ad ſopiendas lites, aut promovendam reſignationem, aut permutationem poſſint eſſe licitæ ex parte Superiorum imponentium; & bonum Eccleſiarum poſſe ſubinde poſtulare hujuſmodi penſionum impoſitionem, tametſi ex parte exigentium & percipientium ſint illicitæ & injuſtæ, dubitari nequit, & capite ſequenti demonſtrabitur; ac per conſequens, & hoc titulo meritò tolerantur & admittuntur.

CAPUT IV.

Quæ ex parte Penſionariorum ſint attendenda, ut ſecuri ſint in accipiendis Penſionibus.

1. *Ab exigente penſionem plura expendenda.*
2. *Imprimis quæ ſit natura proventuum Eccleſiaſticorum.*
3. *Secundò, quod non poſſit de proventibus Beneficii participare tamquam illius poſſeſſor.*
4. *Tertiò, an quæ in pauperum alimoniam ſunt impendenda, ſibi poſſint applicari?*
5. *Quàm injuſtum ſit, dari Clericis divitibus, quæ pauperum uſibus ſunt deſtinata.*
6. *Penſiones dare non indigentibus magnus abuſus.*
7. *Penſio, uti hodie imponitur, eſt ſpecies ſervitutis impoſita Beneficio.*
8. *Per penſionem ſubtrahitur portio proventuum à Beneficio contra Eccleſiæ & Fundatorum ordinationem.*
9. *Unde Penſio non niſi* diſpenſativè *imponi poteſt.*
10. *Penſionarius ſecuritatem deſiderans, attendere debet num juſta cauſa diſpenſationis ſubſit; tametſi à Papa penſio imponatur.*
11. *Non minus hic requiritur juſta cauſa, quàm in diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum.*
12. *Ex ſententia Cardinalis Toleti diſpenſatio Papæ non reddit Penſionarios ſecuros, ſi deſit juſta cauſa.*
13. *Conſentiunt Toleto & alii Doctores.*
14. *Debent ipſi Penſionarii attendere num ſit juſta cauſa.*
15. *Poteſt penſio juſtè annui à Superiore, licèt injuſtè exigatur à Penſionario.*
16. *Penes Pontificem & Epiſcopos eſt authoritas diſpenſandi bona Eccleſiæ in utilitatem Eccleſiarum.*
17. *Subinde utilitas Eccleſiæ requirit, ut penſio etiam non merenti concedatur.*
18. *Exemplum penſionis ad redimendam vexam juſtè addictæ, licèt non juſtè percepta.*
19. *Penſionis hujuſmodi juſtitia probatur.*
30. *Penſiones ſimiles ſubinde licitè ſolvuntur, licèt illicitè petantur.*

I. SI quis penſionem aliquam ſuper Beneficio retinere intendit, atque in hac retentione & perceptione non tantùm coram hominibus, ſed & coram Deo tutus & ab omni injuſtitiæ & Simoniæ labe omninò exemptus haberi deſiderat, plura ſeriò examinare & attentè expendere debet.

II. Imprimis certum atque apud omnes indubitatum eſt, proventuum Eccleſiaſticorum conditionem & naturam ex mente Eccleſiæ, & Fidelium offerentium eſſe, ut Miniſtri Eccleſiæ ex iis ſuam accipiant ſuſtentationem; templa ſarta & tecta conſerventur, ſacra ſupellex aliaque ad divinum cultum neceſſaria deſumantur, & quod ſupereſt in pauperum alimoniam cedat: quemadmodum paucis verbis expreſſerunt Patres Concilii Aquiſgranenſis anno 816. *Can.* 116. „Fideles namque fidei ardore, & Chriſti amore ſucconſi, ob animarum ſuarum remedium, & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & *milites Chriſti alerentur & Eccleſia exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur.*

Hæc natura proventuum Eccleſiaſticorum adeò indubitata fuit jam pridem Patribus, ut dicere non veruerit anno 844. Synodus Vernenſis *Can.* 12. „Certè, quòd nullus quamquam *impudentiſſimus*, negare audebit: poſſeſſio Eccleſiæ votum eſt fidelium, *patrimonium pauperum*, redemptio animarum.“ Quod & latiùs probabitur, & exponetur infra *tit.* 32.

III. Hic expendat Penſionarius, vel Penſionem deſiderans, quo titulo de proventibus Eccleſiæ per reſignationem ſui Beneficii participare poſſit. Non titulo Miniſtri ſive ſervitii; quandoquidem Beneficium dimittendo, etiam Eccleſiæ illius Miniſter eſſe deſinat.

IV. Cùm proventus ſi qui ſuſtentationi Miniſtrorum ſuperſunt, vel in templorum, vel ſupellectilis Eccleſiaſticæ uſum, aut alimoniam pauperum ſint impendendi, conſequens eſt, ut expendat, num ea ſit ſua conditio, ut *patrimonium pauperum*, ſive quod pauperum alimoniis ex mente Eccleſiæ & Fidelium offerentium deſtinatum eſt, ſuis uſibus applicare queat.

V. Sanè

V. Sanè ſi de Clericis etiam *actualiter* Eccleſiæ inſervientibus dictum ſit, quòd „ nec illi qui ſua poſſi„ dentes dari ſibi aliquid volunt, ſine *grandi peccato* „ *ſuo*, unde *pauper* victurus erat, accipiant ; “ facilè intelligi poteſt, quid dici poſſet de iis qui ſervitium Eccleſiæ, quam deſerunt, impendere ulteriùs non intendentes, ea quæ *pauperibus* debentur, accipiunt, ſi ipſi *ſua poſſideant*, ideſt, aliundè vel ex patrimonio, vel ex proventibus alterius Beneficii habeant, unde honeſtè, attenta Clericali modeſtia, vivere queant?

VI. Attendant, quàm injuſtum, ne dicam ſacrilegum ſit, *patrimonium* pauperum, ſive proventus pauperum uſibus applicandos, augendis divitum patrimoniis applicari? Et quàm meritò Concilium illud *Delectorum Prælatorum*, cujus ſuprà *cap.* 1. meminimus; dixerit: „ Penſiones dare Clericis *divitibus*, qui com„ modè & honeſtè vivere queunt ex reditibus quos „ habent, *magnus certè abuſus*.

VII. Adhæc attendere debent Penſionarii, quòd penſiones hodiernæ non ſint nudæ & ſimplices eleemoſynæ, quales vulgaribus pauperibus dari ſolent; ſed ampliùs quid præ ſe ferant.

Penſio quippè ex moderno ſtylo, eſt ſpecies cujuſdam ſervitutis Beneficio vel Eccleſiæ impoſita, perſolvendi annuam pecuniæ quantitatem ex proventibus Beneficii Clerico actualiter Beneficio non deſervienti, nec illud poſſidenti.

VIII. Hinc per penſionem in effectu ſubtrahitur notabilis proventuum portio à Beneficio, cui ex Eccleſiæ ordinatione, & Fundationis lege, in ſuſtentationem Beneficiati, alioſque pios uſus eſt annexa; & alteri quaſi in modum Beneficii aſſignatur.

IX. Quapropter ex omnium Doctorum ſententia, quam & moderna Eccleſiæ praxis confirmat, nulla penſio ſine interveniente legitima Superioris diſpenſatione Beneficio imponi poteſt; de qua diſpenſatione agetur capite ſequenti.

X. Qui igitur penſione ſecurè uti deſiderat, diſcutere debet, num juſta ſit cauſa eam ſervitutem Beneficio ſeu Eccleſiæ imponendi, ſufficienſque ut *diſpenſativè* certa portio à Beneficio ſubtrahatur, & ſuis uſibus applicetur.

Porrò diſpenſationem, quantumvis etiam auctoritate Apoſtolica ſuffultam, neminem reddere ſecurum in conſcientia, niſi juſta & ſufficiens cauſa diſpenſandi adſit, ſatis oſtenſum eſt ſuprà *tit.* 20. *cap.* 5. ubi de diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum actum eſt.

XI. Rationes autem quæ evincunt, diſpenſationem etiam Pontificiam ſuper pluralitate Beneficiorum, non reddere quemquam in conſcientia ſecurum, ſi deſtituatur *juſta cauſa*; etiam evincunt, diſpenſationem ſuper Impoſitione penſionis ſine juſta cauſa eſſe inſufficientem.

Quamvis enim, teſte Doctore Angelico 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. res Eccleſiæ ſint ejus (Papæ) ut principalis diſpenſatoris; „ non tamen ſunt ejus ut Domini „ & poſſeſſoris. “ Unde ſi eas contra mentem Eccleſiæ & fundatorum malè diſpenſaret, nullatenus ex hac diſpenſatione tutus redderetur diſpenſatus.

XII. Quapropter Cardinalis Toletus *lib.* 5. *de Inſtruct. Sacerdotum cap.* 83. dicere non veretur: „ Sine „ juſta cauſa, inquit, non habet in foro interiori & „ coram Deo locum diſpenſatio, ſed tantùm in foro „ exteriori. Unde qui penſiones retinent, etiam cum „ diſpenſatione, ſi *non adeſt cauſa legitima*, *ſecuri* „ non ſunt, nec excuſantur, quia Papa dedit, & *ip*„ *ſorum eſt conſiderare quomodo dederit*. Hoc, in„ quam, non excuſat. Si enim quis accipiat pecunias „ ab œconomo, quem ſcit malè diſpenſare res Domi„ ni, & contra juſtitiam, non poteſt eas in conſcien„ tia tutum retinere. Papa autem non eſt Dominus bo„ norum & redituum, ſed tantùm univerſalis diſpen„ ſator. Unde ſicut cùm diſpenſat hominem in vo„ to, non facit hominem ſecurum in conſcientia, ni„ ſi cauſa adſit, ita in penſionum & Beneficiorum di„ ſtributione. Cauſa autem hæc debet eſſe in utilita„ tem Eccleſiæ, cujus ſunt bona. Si enim nulla via „ vel pacto in Eccleſiæ hujus, vel univerſalis utilita„ tem tendat, non eſt cauſa legitima.

XIII. Toleto conſentit Gambarus de Auctoritate Legum *lib.* 10. *n.* 136. docens, „ quòd in foro conſcien„ tiæ, penſio ſine cauſa conſtituta pro aliquo, quia ſubſtrahitur alimonia pauperum & Miniſtrorum, “ non proſit obtinenti, maximè quia iſtæ indiſcretæ “ penſiones ſunt cauſa mille malorum. “

Et ante hos celeberrimus Juriſconſultus Guilielmus Benedicti ad *Cap.* Raynutius *de Teſtamentis*, *de fideicommiſſ. de ſubſtit. part.* 2. *n.* 36. & 54. „ Cauſa imponendi penſionem ſemper injuſta cenſetur, ſi “ non pertineat ad utilitatem Eccleſiæ, cui penſio im- “ ponitur .....ſine ergo cauſa legitima utilitatem Ec- “ cleſiæ penſionariæ concernente, non valet etiam à “ Papa impoſita penſio.

XIV. Quàm verò ſibi ipſis imponant, & blandiantur, qui de juſtitia cauſæ parùm ſolicīti, hac una ratiuncula omnem ſuis conſcientiis ſecuritatem conciliant: *Papa diſpenſavit*, ſive Papa diſpenſationem annuit, *ipſe viderit*, ſuprà *titul.* 20. *cap.* 5. ſufficienter oſtenſum eſt.

XV. Denique ne Penſionarii ex facto Superiorum nimiam ſecuritatem ſibi ipſis aſſumant, advertant, poſſe nonnumquam penſiones ex parte Superiorum juſtè, & in utilitatem Eccleſiarum annui, & à Beneficiatis perſolvi; tametſi injuſtè fuerint exactæ, & injuſtè recipiantur.

XVI. Pontificem & Epiſcopos manſiſſe bonorum Eccleſiaſticorum ſuperintendentes ſeu diſpenſatores in utilitatem Eccleſiæ, etiam poſt rerum diviſionem & Beneficiorum erectionem, nemini dubium eſt. *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant* (inquiebat tribus circiter à facta rerum Eccleſiæ diviſione ſæculis Synodus Moguntina) *res Eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundùm Canonum auctoritatem*.

XVII. Cùm igitur nonnumquam ipſa neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ (cui rerum Eccleſiæ diſpenſatio ſubſervire debet) exigat aut poſtulet, ut etiam Clerico *diviti*, nec de Eccleſia metenti penſio aſſignetur, indubiè Pontifex aut Epiſcopus, qui unicè utilitatem & neceſſitatem præ oculis habere tenentur, eam juſtè ad *redimendam vexam*, ſeu majus Eccleſiæ malum avertendum, nonnumquam concedent, licèt ipſe injuſtè extorqueat ac recipiat.

Quid enim, ſi indignum quempiam Sacerdotem à ſacro Miniſterio, v. g. Beneficio Curato, amoveri & alium idoneum in locum illius ſubſtitui oporteret; & tamen ille ſine penſione Beneficium abdicare nollet? tunc indubiè ſalus animarum & utilitas Eccleſiæ permittit, imò exigit, ut velut ad redimendam vexam potiùs ei penſio aſſignetur, quàm ut cum tanto animarum detrimento in cura permaneat; ſi nimirùm de ſuo gradu aliter exturbari, aut ſaltem non ſine majori incommodo, & moleſtia poſſet.

XVIII. Non abſimile penſionum exemplum occurrit in *Cap.* 31. ii *de Reſcript.* nimirùm, quas nonnullæ Eccleſiæ pendere ſolebant, ut ſe à vexationibus eorum qui mandata à Sede Apoſtolica pro Impetratione Præbendæ primò vacaturæ, & ſæpiùs ſub vel obreptitiò obtentis vexabant, redimerent. „ *Solebant enim* (ait Janus à Coſta celebris Canoniſta) mandatarii iſti ple- “ rumque eſſe contenti certa præſtatione annua ſive “ penſione; cujus conſtitutione Eccleſiæ, contra quas “ Impetraverant litteras, redimebant ſe à *vexationibus* “ impetrantium. Nam quamvis omnis conſtitutio pen- “ ſionis hoc jure valdè ſuſpecta ſit, pergit à Coſta, “ videntur tamen hoc caſu Pontifices conniventibus “ oculis hoc permiſiſſe Eccleſiis, quas contra veterum “ Canonum ſtatuta mandatis iſtis onerabant. “

XIX. Et certè quis hujuſmodi penſiones ex parte conſtituentium non probaret! Si enim nemo infidelitatis aut injuſtitiæ accuſet tutorem, qui ex rebus pupilli aliquid concedat alicui nihil juris ad illud habenti, ut pupillum adversùs injuſtum vitæ aut rerum ſuarum invaſorem defendat, eumque à ſummo illo diſcrimine liberet; quis Prælatos illos accuſare audeat injuſtitiæ aut infidæ adminiſtrationis, ſi partem aliquam rerum Eccleſiæ non merentibus tribuant, ut ab Eccleſiis arceant lupos, qui non vitæ corporali, ſed ſpirituali inſidiantur?

XX. Adhæc, quis non videat, quòd eadem ratione, qua propter utilitatem Eccleſiæ Prælati ſimiles penſiones permittere coguntur, Clerici ad Beneficia illa vocati eoſdem perſolvere debeant? Econtra eos, qui ſuis injuſtis vexationibus Prælatos ad penſionem conſtituendam cogunt, non juſtius eas recipere, quàm is,

Digitized by Google

ſis, qui à tutore pupilli in caſo propoſito, ad redimendum pupillum ab iniqua ſua vexatione, pecuniam recipit.

Nullatenus proinde ſequitur: Pontifex aut Epiſcopus penſionem juſtè permittit, & Beneficiatus juſtè perſolvit; ergo Penſionarius eam juſtè recipit.

CAPUT V.

Cujus auctoritate hodie imponatur penſio; & quæ differentia inter penſionem impoſitam à Papa, & creatam ab Epiſcopo.

1. *Olim penſionis aſſignatio ſine diſpenſatione fieri poterat.*
2. *Quæ ratio illius diſciplinæ.*
3. *Quando diſpenſatio requiri cœperit?*
4. *Canones ſectionem Beneficiorum vetuerunt.*
5. *His contrariari Penſiones creditum eſt.*
6. *Qua de cauſa Canones ſectionem Beneficiorum vetantes penſionibus applicati?*
7. *Hinc ulterius creditum, penſiones ſine diſpenſatione Canonum imponi non poſſe.*
8. *Imò viſum fuit requiri Pontificiam diſpenſationem.*
9. *In Gallia Epiſcopi penſiones imponere non poſſunt.*
10. *Qua ratione Synodi Simoniacas reputent penſiones ſine auctoritate Pontificis impoſitas?*
11. *Synodi declarant de Simonia ſuſpectas penſiones ſine auctoritate Papæ impoſitas.*
12. *Non omnes penſiones ſunt Simoniacæ, quæ ſine auctoritate Pontificis imponuntur.*
13. *De Jure communi etiam auctoritate Epiſcopi reſervari poſſunt penſiones; & hoc praxi Belgica eſt conforme.*
14. *Ex Interpretum opinione penſio à Pontifice creata eſt* realis; *impoſita ab Epiſcopo tantum* perſonalis.
15. *Fundamentum hujus diſtinctionis.*
16. *Licèt dubitari poſſit de ſoliditate fundamenti, opinio hæc nihilominus in praxi recepta eſt.*
17. *Penſio ab Epiſcopo creata non obligat ſucceſſorem; ſecus à Papa impoſita.*
18. *Capitulum percipiens fructus tenetur ad penſionem à Papa impoſitam; & Penſionarius poteſt agere* hypothecaria.
19. *An ad penſionem teneatur cui ob incapacitatem Beneficiati fuit Beneficium collatum?*
20. *Penſio non creditur realis ſaltem in Gallia, impoſita Beneficiis* Curatis.
21. *Qua ratione ſit* merè realis *reſpectu ſucceſſoris;*

I. JAmpridem Epiſcopis & Clericis penſiones alimentarias, ex proventibus Eccleſiarum & Beneficiorum aſſignatas fuiſſe, vidimus capite primo.

Imò hæc penſionum aſſignatio primitus videtur etiam ſine ulla Canonum relaxatione, ſive diſpenſatione fieri potuiſſe: neque in ullis priſtinis illis penſionum exemplis, ulla diſpenſationis ſeu relaxationis Canonum auctoritate Superioris faciendæ mentio habetur.

II. Cùm enim necdum invaluiſſet Beneficiorum erectio, ideſt, proventuum Eccleſiaſticorum ſingulis titulis annexio; ut nimirùm ſinguli tituli ſuos particulares haberent proventus annexos, etiam nondum receptum erat, neque Canonibus decretum, Beneficiorum diviſionem fieri, dum proventus alicujus Eccleſiæ Clericis extraneis verè indigentibus aſſignabantur: ſed ſola auctoritas ſpiritualis & Sacerdotalis cuique titulo particulari annexa dividi vetabatur: qua indivulſa manente, nulla credebatur fieri Beneficiorum diviſio: uti non obſcurè indicavit S. Gregorius verbis ex *epiſt.* 43. *lib.* 2. capite primo relatis, quibus monet Epiſcopos per Illyricum conſtitutos, ut Coepiſcopos quos à propriis locis furor hoſtilis expulerat, reciperent: „Non quidem (ait) ut per communionem Epiſcopalis Throni *dignitas dividatur*, ſed ut ab Eccleſia juxta poſſibilitatem ſufficientiæ debeant alimenta percipere."

III. At poſtquam ſingulis titulis ſui particulares proventus annexi fuere; ipſumque jus percipiendi hos proventus partem quodammodò ipſius Beneficii conſtituere creditum fuit, unà quoque reputatum fuit diviſionem & ſectionem Beneficii fieri, dum hoc jus percipiendi fructus Beneficio annexum, vel potiùs ipſum Beneficium conſtituens, inter plures dividebatur.

Cùm igitur diviſio Beneficiorum eſſet Canonibus contraria, viſum fuit, auctoritate Superioris opus eſſe in penſionis aſſignatione; utpotè qua jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos, ſeu potiùs Beneficium, inter *duos* quaſi *dividitur*.

IV. Sectionem Epiſcopatuum & Dignitatum jampridem Canones vetaverant, quos refert Gratianus *Canon.* 6. 12. 39. & 41. *Cauſ.* 7. *quæſt.* 1. at cùm de Præbendis expreſsè non loquerentur, nonnulli harum ſectionem haud vetitam credebant, quemadmodum teſtatur Concilium Turonenſe ſub Alexandro Tertio in *Cap.* 8. *ii de Præbendis*, harum quoque diviſionem interdicens. „Majoribus Eccleſiæ Beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut *minorum* Clericorum *Præbendæ* patiantur ſectionem. Idcircò ut ſicut in magnis, ita in minimis membris ſuis firmatam Eccleſia habeat unitatem, diviſionem Præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus."

Ad hoc Concilii Turonenſis ſtatutum reflectens Innocentius III. interroganti Epiſcopo, cùm ſæpè contingat quòd ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur, quid ſibi agendum eſſet, reſpondit: „Nos attendentes quòd ſi duo unam Præbendam tenerent, illud eſſet contra Concilium Turonenſe, quod Præbendarum prohibet ſectionem, & ſi unus illorum ipſam obtineret Præbendam, ſub expectatione alius contra Lateranenſis Concilii ſtatuta remaneret; Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd talis electio de rigore juris penitus eſt caſſanda," *Cap.* 20. *ii de Præbendis*.

Simile reſponſum ejuſdem Pontificis occurrit in *Cap.* 25. *eod.* datum Epiſcopo Trecenſi. Cùm Archiepiſcopus Rhemenſis Legatus Sedis Apoſtolicæ duos in *eadem* Præbenda inſtituiſſet, & ambobus Capitulum Trecenſe ſtallum in choro & locum in Capitulo, & idem Archiepiſcopus ſupradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter aſſignaſſet, donec alter integrum Præbendale ſtipendium (vel ut alia lectio habet, *Beneficium*) eſſet aſſecutus.

Deinde in eadem Decretali dicitur, „quòd licèt in Eccleſia, in qua *non* eſt *determinatus* numerus Præbendarum nulla etiam vacante, in Canonicum quis poſſit aſſumi, cùm intelligatur ad quoddam jus eligi, quod ex Electorum aſſenſu de novo creatur, & cum electo in Canonicum naſcitur, & deſinit cum defuncto: in Eccleſia tamen, quæ determinatum habet numerum Præbendarum, uno *individuo* jure vacante, duo ſimul eligi non poſſunt ad illud, eò quòd hujuſmodi *ſpiritale* jus dividi ſeu communicari nequeat inter eos."

V. Hæc reſponſa ſi cum textu Concilii Turonenſis conferantur, admodùm veriſimile eſt, ſenſum Decreti hujus Concilii eſſe, ne ipſum jus *ſpiritale* Præbendarum divideretur; ideſt, ne una Præbenda duntaxat vacante, duo in Canonicos eligantur; eiſque jus Canonicale, quod *individuum* eſt, pro dividuo aſſignetur: adeòque nec Decretum propriè ad penſiones pertinere: quia per harum aſſignationem jus illud *ſpiritale* propriè non dividitur; nec duo ad unum Canonicatum aſſumuntur, aut Canonicatus inter ipſos dividitur; uti notavit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcipl. Eccl. parte* 4. *lib.* 4. *cap.* 37. *num.* 3.

VI. Quidquid ſit, certum eſt, tandem hoc Decretum Concilii Turonenſis à Canoniſtis paſſim ad penſiones extenſum, tamquam ſi per eas diviſio Beneficiorum contra Concilium Turonenſem contingeret.

Quin & Decretum Concilii Lateranenſis ſub eodem Alexandro III. in *cap.* 7. *ii de Cenſibus*, prohibens, „ne ab Abbatibus, Epiſcopis, aliiſque Prælatis novi cenſus imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum *ſuis* uſibus appropriare præſumant: penſionibus applicatum fuit; quaſi per has *novi cenſus* Eccleſiis imponerentur." Cui applicationi non parùm juvit rubrica tit. 12. lib. 3. Decretalium, *Ut Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur:* in cujus nigro mentio quoque fit citati Decreti Concilii Lateranenſis.

Dum

Dum enim Beneficia Eccleſiaſtica cum onere penſionis annuæ conferuntur, cenſentur conferri *cum diminutione*: & cùm juxta modernam diſciplinam, Reſignantes & Permutantes habeant præcipuas partes in collatione hujuſmodi Beneficiorum (ut titulo præcedenti oſtenſum eſt) etiam quodammodò Collatores partem fructuum ſibi reſervant, dum hi penſionem ſibi reſervari petunt; ideòque nec ſine fundamento Decretum Concilii Lateranenſis ad ipſos extenſum eſt.

VII. Hac itaque tum Concilii Turonenſis, tum Lateranenſis, interpretatione recepta, creditum quoque fuit, *penſiones*, quæ in Beneficiorum reſignatione ad uſum Reſignantium reſervantur, eſſe Juri communi contrarias: ideòque reſervari, aut imponi non poſſe, niſi auctoritate eorum, qui ſuper jure diſpenſare poſſunt.

VIII. Et quidem cùm ageretur de Canonibus duorum Conciliorum generalium, viſum fuit, ſola auctoritate Romani Pontificis diſpenſationem hanc poſſe concedi, ejuſque ſolius auctoritate Beneficiorum ſectionem fieri, vel Beneficia cum diminutione conferri.

Hinc ulterius non paucis perſuaſum fuit, penſiones ſola Romani Pontificis auctoritate Beneficiis imponi poſſe.

IX. Teſtatur Rebuffus in Praxi, *part. 1. titul. de Reſervationibus tam generalibus, quàm particularibus num. 29.* Epiſcopos non conſtituere penſiones; licèt id non ex auctoritate juris, ſed ex non uſu profluxiſſe credat; ait enim: „ Imò ex non uſu amiſſa in hoc „ eorum poteſtas, quòd non fuiſſet, ſi ignari illius „ fuiſſent; & ea uſi.

Refert quoque Choppinus, *de Sacra Polit. lib. 3. tit. 2. num. 17.* „ jampridem Senatum Regium decre„ viſſe, nullam beneficiariæ penſionis rationem habe„ ri, nec pactitiæ conſtitutionis ejuſdem, niſi *Roma„ nus Antiſtes* conſignatis ipſam tabulis ſanxiſſet ac „ ſtabiliſſet.

De eadem Regni Gallicani praxi teſtis eſt Brodæus in notis ad Lovetium *litt. C. n. 40.* & noviſſimè Joannes Cabaſſutius in Juris Canonici theoria & praxi, *lib. 2. cap. 16.* aſſerit, quòd „ Curiæ Regiæ nullam ad„ mittant beneficiariam penſionem, niſi ex ſummi Pon„ tificis auctoritate dimanarit; eaſque omnes oblite„ rent, & pro Simoniacis habeant, quas locorum Or„ dinarii conſtituunt, ſolis exceptis quas Epiſcopi Vi„ cariis à ſe conſtitutis aſſignant, ut vicibus fungan„ tur Præbendatorum aut Curatorum, qui ſive ob deli„ ctum, ſive ob imperitiam, ſive ob ingruentem mor„ bum, vel ob irregularitatem, vel dementia ſuſpenſi „ ſunt ab exercitio Eccleſiaſtico.

X. Huic Gallicanæ diſciplinæ inhærens Synodus Rhemenſis ann. 1583. *tit. 23.* declarat, „ omnes *pen„ ſiones* & pactiones ſuper Beneficiis, in quibus non „ intervenit Sedis Apoſtolicæ approbatio, illicitas & „ Simoniacas.

Ad hoc aliaque ſimilia Synodorum Decreta reflectens Ludovicus Thomaſſinus, *de Diſciplina Eccleſ. part. 4. lib. 4. cap. 37. num. 12.* rectè monet, quòd nequaquam propriè dici queat, quòd Papa hic purget Simoniam efficiatque penſiones non eſſe Simoniacas. „ Poſſunt „ enim (ait) eſſe Simoniacæ, licèt eas Papa conce„ dat, ſi ipſi ſubreptum fuerit; poſſuntque eſſe exem„ ptæ à Simonia, ſi Juri & Decretalibus ſint confor„ mes: tametſi etiam tunc, qui eas ſine auctoritate „ Papæ obtinent, ſint ſuſpecti de Simonia; eò quòd „ jus novum velit, eas à Papa examinari & probari. „ Ratio eſt, quia licèt frequenter Papæ ſubripiatur „ contra Regulas, id tamen rarius eſt, quàm ſi om„ nes Epiſcopi adhuc eſſent in poſſeſſione & jure crean„ di omnis generis penſiones.

Quod hoc numero ſub finem ex Thomaſſino ſignificari videtur, penſiones *rarius eſſe ſubreptitias*, dum eas imponendi & reſervandi authoritas eſt penes *ſolum* Pontificem, quàm ſi hæc poteſtas libera manſiſſet ſingulis Epiſcopis; an verum ſit, meritò ambigitur.

Imprimis enim Beneficiorum & Beneficiatorum, in Gallia, aliiſque ditionibus extra Italiam ſitorum, & commorantium, qualitates & conditiones non æquè ipſi Romano Pontifici ac Epiſcopis innoteſcere poſſe expeditum eſt; ac conſequenter circa has faciliùs, ac frequentiùs Pontifici obrepi poſſe: cùm tamen hæ qualitates & conditiones in reſervatione penſionum ſunt attendendæ; utpotè quæ conditioni Beneficiorum & Beneficiatorum reſpondere debent, ut juſtæ ſint.

Præterea ſi poteſtas reſervandi penſiones, & Beneficiis imponendi integra eſſet penes Epiſcopos; indubitatum eſt, quòd hæc authoritas certis limitibus & regulis authoritate Synodorum, aliavè legitima poteſtate circumſcribi ita poſſet, ut exceſſus, aliique abuſus hodie in earum reſervatione committi ſoliti, vitarentur; quos limites aut regulas Pontificia authoritati nulla humana poteſtate præfigi poſſe prætendit Curia Romana.

XI. Hæc ille, qui ibidem laudat Decretum Concilii Toletani anni 1566. *cap. 31.* tanquam exactiùs loquens. Declarat enim; „ Si quis poſt reſignationem Beneficii „ cujuslibet partem aliquam ex ejuſdem Beneficii fru„ ctibus quoquo modo acceperit abſque ſanctæ Sedis „ Apoſtolicæ permiſſione, etiam ab ſponte dantibus, „ eo ipſo tam ipſe, quàm is qui Beneficium poſt re„ nuntiationem conſequutus fuerit, *ſuſpecti* de Simo„ niaca pactione tacita vel expreſſa cenſeantur. „

XII. Et reverà conſtat non omnes penſiones etiam in reſignatione Beneficiorum appoſitas Simoniacas judicaſſe Eccleſiam, tametſi auctoritas Sedis Apoſtolicæ non intervenerit; neque hanc auctoritatem neceſſariam eſſe, ut à Simonia purgentur, evincit non tantùm multorum ſeculorum praxis, quæ paſſim penſiones auctoritate Epiſcopali conſtitutas admiſit, ſed & moderna multorum Regnorum & Eccleſiarum diſciplina, penſiones ab Epiſcopis probatas admittens, atque in hoc à praxi Eccleſiæ Gallicanæ diſſentiens.

XIII. Imò de jure eam adhuc Epiſcopis integram plures non infimæ notæ Canoniſtæ cum Nicolao Garzia *de Benef. part. 1. cap. 5. §. 2.* vindicant, atque in Belgio hoc noſtro ea auctoritate palam utuntur.

XIV. Notant nihilominus plures Canoniſtæ, atque inter eos Garzias loco citato *num. 334.* quem ſequitur Andreas Vallenſis in Tractatu *de Beneficiis lib. 4. tit. 2.* magnam eſſe differentiam inter penſionem, quæ à ſummo Pontifice, & eam quæ ab Epiſcopo creatur. Illam imponi ipſi Beneficio ſeu proventibus Beneficii, tamquam onus *reale*; adeoque quamdam ſectionem Beneficii quoad proventus inducere; hanc verò non ipſi Beneficio, ſed tantùm *Beneficiato*, ſeu *perſonæ* Reſignantis imponi; ideòque non eſſe onus reale, ſed *perſonale* dumtaxat.

XV. Crediderunt hi Canoniſtæ, per penſionem Beneficio impoſitam ſectionem quamdam Beneficiorum à Jure communi vetitam induci; quemadmodum ſuprà notatum eſt; non autem per penſionem ſoli Beneficiato impoſitam: ideòque priorem per ſolum Pontificem imponi poſſe, non autem per Ordinarium, *qui jus commune relaxare non poteſt*, ait Andreas Vallenſis *num. 8.*

XVI. Quamvis ex ſuprà dictis pateat, meritò dubitari poſſe, num hæc Canoniſtarum ſententia per omnia conſona ſit Decretis Conciliorum ſectionem Beneficiorum vetantibus, nihilominus ubique penè, ubi auctoritas creandi penſiones Epiſcopis hactenùs conſervata eſt, etiam hæc diſtinctio inter penſionem à Pontifice, & penſionem ab Epiſcopo probatam invaluit: quod & Zypæus notavit. Tit. *Ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur, Controverſia 3.* dicens: „ Probabilior & magis *uſitata in hiſce partibus* opinio eſt „ Epiſcopo non ſuper Beneficiis, ſed *Beneficiatis* tan„ tùm penſionis impoſitionem concedi.

XVII. Atque inde ulteriùs concludunt, penſionem per Epiſcopum creatam extingui morte Beneficiati, cui impoſita eſt: neque tranſire ad ſucceſſorem in Beneficium. Secùs verò quoad penſionem impoſitam à Pontifice. Hanc enim tamquam quamdam ſervitutem *realem* Beneficio ſive proventibus Beneficii inhærentem tranſire ad quemcumque Beneficii ſeu proventuum poſſeſſorem; tametſi in literis penſionis mentio ſucceſſoris facta non eſſet, notant Gigas *de Penſionibus quæſt. 44.* & Fagnanus ad *cap.* NISI ESSANT, *de Præbend. num. 28.*

XVIII. Eodem fundamento Barboſa in Praxi exigendi penſiones *quæſt. 15.* docet, Capitulum dum tempore vacationis percipit fructus Beneficii penſione gravati teneri pro rata temporis ad penſionem, tamquam fructibus inhærentem. Vide & Pyrrum Corradum in Praxi Benef. *lib. 5. cap. 7. num. 1.*

Quin

Quin hinc ſtatuit Gigas *quæſt.* 51. poſſe Penſionarium agere actione reali hypothecaria adverſùs quemcumque, etiam ſingularem poſſeſſorem fructuum ipſius Beneficii penſione onerati.

XIX. Refert quoque Brodæus in notis ad Lovetium *litt. P. num.* 30. judicatum, quòd is cui Beneficium penſione gravatum erat collatum ob incapacitatem Reſignatarii, teneatur continuare ſolutionem penſionis: ita tamen, ut proviſus tantùm teneatur ſolvere canones lapſos tempore quo ipſe Beneficium poſſedit.

XX. Præterea monet Brodæus deciſionem illam tantùm procedere in Beneficiis ſimplicibus, non autem in Beneficiis curatis; reſpectu quorum penſiones ſunt magis odioſæ potiuſque *tolerantur*, quam probantur: teſtaturque ſæpè judicatum, ſucceſſorem *per obitum* in Beneficium curatum non teneri ad ſolutionem penſionis: etſi legitimè impoſita fuerit, ſi ipſe Proviſus nullum huic impoſitioni conſenſum præſtiterit. Quod & judicatum fuit quoad Beneficia curata Provinciæ Normanoiæ, licèt alligaretur uſus contrarius hujus Provinciæ; reputatuſque hic uſus pro abuſu. Plura vide apud Tornetium in collectione Arreſtorum *litt. P. num.* 75. & 76.

XXI. Hoc quoque rectè notat Brodæus poſt Gigantem alioſque Canoniſtas, penſionem ita eſſe onus merè reale reſpectu ſucceſſoris in Beneficium, præſertim *per obitum*, quique jus nullatenus à Reſignatario, qui penſioni conſenſit, ſed à ſolo Collatore accepit, ut reſpectu ipſius nihil *perſonalitatis* habeat; ſed *merè* reale ſit: ideòque non teneatur, niſi præcisè quatenùs ipſos proventus, quibus penſio impoſita eſt, percipit, non autem vi alicujus conſenſus perſonalis: unde & faciliùs, vel annullationem, vel reductionem penſionis poſtulare poteſt, quàm is qui conſentiendo penſionem probavit; quod infrà latiùs oſtendetur.

Quæ hodie invaluerunt circa realitatem, vel perſonalitatem penſionis, de quibus in textu, evincunt, tandem penſiones conſideratas, ut onera merè temporalia, & ad normam ſervitutum eſſe redactas; atque iiſdem penè regulis tandem regi cœpiſſe.

Non mirum proinde, nihil de hac perſonalitate & realitate reperiri, vigente putiori & meliori Eccleſiæ diſciplina.

Poſtquam verò ea de penſionibus Eccleſiaſticis, etiam apud Eccleſiaſticos haberi cœpit idea, atque de his, quaſi de rebus merè temporalibus judicari; mirum non eſt, ſi & cœperint Regia Tribunalia de hiſce penſionibus quaſi de rebus profanis judicare & ſtatuere, & plurima pro earum moderatione & legitimo uſu per Principes, ac notanter hic in Belgio, & Gallia eſſe conſtituta, quæ ſparſim ſub hoc titulo annotantur.

CAPUT VI.

Quæ Beneficia Penſione gravari queant; & qualiter?

1. *Nulla antiquitùs diſtinctio quoad hoc punctum inter Beneficia facta legitur.*
2. *Cur poſterioribus ſæculis facta?*
3. *Aliquando in Gallia cautum fuit, Beneficia curata penſionibus non gravanda; & quomodo ſenſim receſſum?*
4. *De moderatione penſionum ſuper Beneficiis curatis facta à Synodo Tridentina.*
5. *Clauſula impoſitioni penſionis ſuper Eccleſiis Parochialibus occaſione Decreti Tridentini inſeri ſolita ex ſtylo Curiæ Romanæ.*
6. *Decretum Synodi Tridentinæ, uti & dicta clauſula, intelliguntur de* Ducatis uſualibus.
7. *Ut ſatisfiat dictæ clauſulæ debent manere centum* Ducati *ex proventibus* certis.
8. *Neque comprehenditur domus paſtoralis.*
9. *Synodus Tridentina intendit per ſuum Decretum conſervare Rectoribus Eccleſiarum Parochialium congruam portionem.*
10. *Hoc ſenſu Decretum in Gallia quoque receptum.*
11. *Ut hoc ſervetur, non poteſt imponi penſio, niſi remaneant Rectori tres centum libræ Gallicæ ſoluta penſione.*
12. *Pluribus Parlamentorum Arreſtis id declaratum.*
13. *Edictum Regium conforme.*
14. *Quæ ad reſtringendas penſiones Beneficiis Parochialibus impoſitas decreta ſunt, meritò & in Belgio ſervarentur.*
15. *Litteræ Gubernatricis Belgii vetantes dari Placetum ſuper penſione impoſita Eccleſiis Parochialibus uno caſu excepto.*
16. *Præbendæ Theologales & Præceptoriales in Gallia penſione non gravantur; & quare?*
17. *Idipſum in Hiſpania ſervatur.*
18. *Ex ſtylo Curiæ non ſolet annui penſio ſuper Canonicatu non excedente valorem annuum centum Ducatorum.*
19. *Quid circa hoc judicatum in Gallia?*
20. *Privilegia indulta Eccleſiis quòd penſione gravari nequeant ſunt favorabilia.*
21. *Beneficia collationis Regiæ ſine conſenſu Regis penſione gravari non poſſunt.*
22. *Beneficiis Juris Patronatus* laici, *penſio ſine conſenſu Patronorum imponi nequit.*
23. *Idem dicendum ſi ſit Juris Patronatus* mixti.
24. *Quid, ſi præſentatio ſpectet alternativè ad Laicum & Eccleſiaſticum?*
25. *Beneficium Juris Patronatus* Eccleſiaſtici *poteſt ſine conſenſu Patroni penſione gravari.*

I. NEque in priſtinis Canonibus, neque in Decretalibus aliiſve Juris Canonici libris legitur determinatum, quæ Beneficia penſionibus onerari poſſint aut non poſſint. Hoc enim duntaxat reperitur, quòd ſubinde Epiſcopis, aut Paſtoribus, aliiſque Clericis, ſive hoſtium furore à Sedibus ſuis expulſis, aut alia juſta de cauſa Beneficiis ſuis ſervire non valentibus, vel urgenti alia de cauſa penſio aliqua alimentaria ex proventibus alicujus Eccleſiæ vel Beneficii aſſignaretur; id tamen ſollicitè cavebatur, ne ea penſionis aſſignatione adeò ipſius Eccleſiæ aut Beneficii proventus exhaurirentur, ut proventus ſufficientes alendis neceſſariis miniſtris non ſupereſſent.

II. At cùm labentibus ſæculis mirum in modum penſionum impoſitio creviſſet, atque indifferenter omnia paſſim Beneficia iis gravarentur, in tantùm ut in pleriſque vix quidquam ipſis poſſeſſoribus Beneficiorum ſupereſſet; indeque contingeret, ut idonei vix invenirentur, qui Beneficiis deſervire vellent, novis hiſce malis & abuſibus, nova remedia adinvenire, & adhibere cœptum eſt.

III. Imprimis ſollicitè cautum fuit, ne Beneficia curata penſionibus ita gravarentur, ut poſſeſſoribus ſufficiens ſuſtentatio vix ſupereſſet; atque hinc contingeret curam animarum negligi. Imprimis referunt Pragmatici Galli antiquis Parlamentorum Arreſtis judicatum aliquando fuiſſe, Beneficia Curata penſionibus gravari non poſſe, ſucceſſu tamen temporis eas ſaltem inter Reſignantem & Reſignatarium toleratas fuiſſe: ne alias ipſe Reſignatarius, qui penſioni conſenſit; & mediante promiſſione penſionis Beneficium accepit, perfidiæ arguatur, quòd contra datam fidem vellet Beneficio & integris fructibus gaudere. Unde penſionem promiſſam ſolvere, vel Beneficio cedere tenetur; uti non ſemel judicatum fuiſſe teſtatur Tornetius in collectione Arreſtorum *litt. P. num.* 56. & Lovetius *litt. P. num.* 30. quamvis penſionem Beneficio curato, tametſi auctoritate Pontificis impoſitam, continuare non teneatur ſucceſſor in Beneficio, ſi ipſe à Reſignatario titulum non habeat; uti capite præcedenti dictum eſt.

IV. Synodus Tridentina volens occurrere incommodis quæ ſequi contingit, dum Beneficia curata penſionibus exhauriuntur, ut Beneficiato congrua portio non ſuperſit, ſtatuit *Seſſ.* 24. *c.* 13. *de Reform.* ut „ impoſterum omnes hæ Cathedrales Eccleſiæ quarum reditus ſummam ducatorum mille, & Parochiales, quæ ſummam ducatorum centum, ſecundùm verum annuum valorem, non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur. “

V. Poſt hoc Decretum inolevit ſtylus Curiæ Romanæ, ut in Signatura penſionis ſuper Beneficiis Parochialibus apponatur clauſula. *Dummodò ex fructibus dictæ Eccleſiæ centum ducati liberi pro illius Rectore pro tempore exiſtente annuatim remaneant.*

Hanc

Hanc clauſulam proviſionem facere conditionatam; in tantum ut ipſe Penſionarius ſive Reſignans debeat probare, quòd deducta penſione maneant centum ducati pro Rectore, ſæpius in Rota reſolutum fuiſſe teſtatur Pyrrus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib. 5. cap. 1. num.* 30. illudque procedere, etiamſi agatur contra illum, qui conſenſit reſervationi: quia ejus conſenſus cenſetur cum eadem conditione præſtitus. Vide quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ, *de Conſenſu in Reſignat. & Penſ. præſtando num.* 51.

VI. Prædicti autem *Ducati* intelligendi ſunt juxta conſuetudinem cujuſque Regionis, ſive ſemper clauſula illa intelligitur de centum ducatis *uſualibus*, & monetæ ac valoris Regionis ſeu Provinciæ, in qua eſt aſſignata penſio; ſive in qua eſt ſitum Beneficium Parochiale penſione gravatum, uti non ſemel declaratum eſſe à Sacra Congregatione refert Pyrrus Corradus loco citato *num.* 34. & ſequentibus.

VII. Dicitur in clauſula, *dummodò centum ducati* LIBERI *remaneant*: quo ſignificatur, quòd debeant eſſe ex fructibus *certis*, non autem *incertis*, uti notat Corradus ibidem *num.* 35.

Centum *Ducati* enim qui Rectori reſervari debent, ſapiunt naturam alimentorum, quæ non patiuntur dilationem, cùm nemo vivat ex vento, ait Corradus ibid. qui dein ſubjungit: „ Et ſic, incerta non computantur in congruam portionem; quòd venter non debet pendere ab incerto. Nam iſta *congrua* debetur Parochis, ne aliàs intenti ad quærendum ſibi victum, deſerant curam animarum; vel aliàs ipſi ob nimiam egeſtatem in illa exercenda committant, quæ non deberent committere: ſive etiam ne ob prædictam egeſtatem ſint ludibrio ipſis Parochianis, quos debent coercere, & à quibus revereri. “ Hæc ille; at de imputatione in portionem congruam infra latiùs.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 38. aliquando deciſum fuiſſe, quòd ubi adeſt hæc clauſula, *Dummodò*, *&c.* ad augendos fructus Parochialis Eccleſiæ, non eſſe habendam rationem *domus* Eccleſiæ Parochialis pro Parocho, in qua ipſe reſidet: prout in ſimili fuit in eadem deciſione comprobatum, quòd „ pro congrua Epiſcopi, cui in hoc æquiparatur Rector, tam ſacra Congregatio, quàm Rota cenſuit aſſignare (Concilium Tridentinum) mille abſque computatione *Palatii* reſidentiæ.

IX. Ex dictis fit manifeſtum eſt, hanc Concilii Tridentini Ordinationem de non gravandis Eccleſiis Parochialibus onere penſionis, quæ ſummam *Ducatorum centum*, ſecundùm verum annuum valorem non excedunt, præcipuè eo fine editam *eſſe*, ut Rectoribus Eccleſiarum Parochialium, detracta penſione, ſemper ſupereſſet congrua portio, ſive competentia Paſtoralis: quod & juri communi conſonum eſt. Nam & jure communi inſpecto, oportet, ut detracta penſione ſuperſint reditus ſufficientes ad ſuſtentationem Rectoris, uti poſt Abbatem notat Fagnanus ad *cap.* NISI ESSENT 21. *de Præb. num.* 26.

X. Licèt ergo teſte Tornetio in ſua collectione Areſtorum *litt. P. num.* 87. hæc clauſula litteris penſionis apponi ſolita, *Dummodò centum Ducati liberi maneant*, non ſit recepta in Gallia, nihilominus ſollicitè ibidem cautum eſt, ut penſiones ita ſint moderatæ, ut iis ſolutis, congrua portio Rectoribus ſuperſit.

XI. Cùm autem in Gallia ſoleat portio congrua ſive competentia Parochorum & Vicariorum Parochialium Eccleſiarum taxari ad *trecentas libras Gallicas*, quæ conficiunt centum Patacones noſtrates; idque detractis omnibus accidentibus (quæ ſub vocabulo *Caſuel*, id eſt, *Caſuali* comprehenduntur) & *domo* Paſtorali, ideò & ipſas penſiones Beneficiis Parochialibus non aliter imponi ſinunt, niſi ipſi Rectori dictæ centum libræ ultra *Caſuale* remaneant *liberæ*.

XII. Anno 1664. die 16. Junii judicatum in Parlamento Pariſienſi, Canonicos non poſſe reſignare Beneficia curata retenta penſione, niſi priùs decem anni deſervierint illis Beneficiis: quo caſu nec penſio tertiam partem fructuum excedere poterit; addita dein & hæc clauſula: *Et meme qu' elle ne pourra monter juſques au tiers, à moins qu' il ne reſte au Titulaire trois cens livres outre le Caſuel.* Id eſt: Quin & penſio adæquari non poterit tertiæ parti fructuum, niſi Titulari ſupereſſent trecentæ libræ ultra caſualia.

Ruſus anno 1666. die 20. Julii judicatum fuit in Concilio Status, non aliter admittendas eſſe penſiones ſuper Beneficiis Curatis Diœceſis Atrebatenſis, niſi ea conditione. *Pourvu toutefois qu' il reſte aux Titulaires la ſomme de trois cens livres franche & quitte de toutes charges.* Id eſt: Si modò Titularibus reſtet ſumma trecentarum librarum, libera & omni onere exempta.

XIII. Hæc & plura hiſce conformia Parlamentorum Areſta referuntur in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 23. ubi & *art.* 16. refertur Edictum Ludovici XIV. moderni Regis Galliæ, ubi generaliter declaratur, penſiones ſuper Beneficiis Curatis non eſſe admittendas, niſi cum hac conditione: « *Le tout ſans diminution ny retranchement de la ſomme de trois cens livres*, qui demeurera aux Titulaires pour leur ſubſiſtance par chacun an, franche & quitte de toutes charges, ſans comprendre le caſuel & le creux de l' Egliſe, qui appartiendra aux Curez, comme les diſtributions manuelles aux Chanoines. « Id eſt: Idque ſine imminutione aut reſtrictione ſummæ trecentarum librarum, quæ annuatim Titularium ſuſtentationi libera, & ab omni onere immunis deputabitur, non comprehenſis caſualibus, & adventitiis Eccleſiæ oblationibus, quæ Parochis cedent perinde ac manuales diſtributiones Canonicis.

XIV. Alia plura ad reſtringendas penſiones ſuper Beneficiis Curatis, tum per Parlamentorum Areſta, tum Regia Edicta in Gallia decreta ſunt, uti in ſequentibus videbitur: quæ licèt hic in Belgio vim juris non habeant, neque hactenus cum illo rigore ſerventur, nihilominus non minus in Belgio, quàm in Gallia hoc ſollicitè providendum, ut quantum fieri poteſt, proventus Rectoribus Eccleſiarum Parochialium integri ſerventur; nec facilè transferri permittantur ad illos, qui nullum Parochiis officium impendunt; aut ut minùs portio congrua Titularibus relinquatur: ne aliàs defectu congruæ portionis curâ animarum negligant, aliaque incommoda, quæ ex defectu congruæ portionis ſequi conſueverunt, oriantur.

XV. Quàm odioſæ jam pridem in Belgio reputatæ fuerint penſiones Beneficiis Curatis impoſitæ, probant literæ Margaritæ Parmenſis Belgii Gubernatricis de 27. Auguſti 1563. & 1. Septembris ejuſdem anni, publicatæ in Concilio Brabantiæ, quibus « vetuit dari placetum pro penſionibus reſervatis ſuper Beneficiis Curatis, excepto caſu quo ob morbum aut ſenium poſſeſſoris eæ reſervantur: tametſi antè in Concilio Brabantiæ 17. Junii 1545. reſolutum fuiſſet dandum eſſe placetum ſuper tali penſione, dum non excederet fructuum medietatem. « Ita Zypæus in Jure novo tit. *Ut Beneficia ſine diminutione conferantur num.* 4.

XVI. Obtinentes in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis Præbendas vulgò *Theologales* tenentur, præſertim in Gallia, non tantùm inſtructioni Canonicorum & Clericorum, ſed & prædicationi Verbi Dei vacare, uti ſupra *part.* 1. *tit.* 11. *cap.* 6. oſtenſum fuit: ideoque & ſuper his ægrè penſio imponi permittitur; quin & penè in omnibus Edictis Regiis ſuper hac materia penſionum editis, Præbendæ Theologales cum Beneficiis Curatis junguntur: quemadmodum videri poteſt in Actis Cleri Gallicani loco citato & apud Broudæum in notis ad Lovetium *litt. P. num.* 46. ubi notat, non ſemel judicatum fuiſſe, non permitti hujuſmodi Præbendas penſionibus gravari.

Idipſum obtinere quoad Præbendas præceptoriales monet ibidem: quia & hæ juxta edicta Regia requirunt pariter ſervitium *perſonale* inſtruendi pueros. Vide etiam Tornetium *litt. P. num.* 73.

XVII. Nec tantùm in Gallia hujuſmodi Beneficia à penſionibus exempta conſervantur; ſed & in Hiſpania jam pridem uſitatum eſſe teſtatur Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 36. *num.* 10. ibidem obſervans; « illud eſſe ſatis expeditum, quòd nulla penſionis conſtitutio apud Hiſpanos admittatur in Canonicatibus qui conferri debent ex veteri inſtituto Magiſtris & Doctoribus. Nec vidi (ait) unquam à ſummo Pontifice penſionem ex his Beneficiis conſtitui, niſi cauſa litis dirimendæ, quæ abſque ulla fraude inter electos aut inſtitutos tractabatur.

XVIII. Ex eadem ratione qua Synodus Tridentina voluit ut Eccleſiæ Parochiales, quæ ſummam Ducatorum centum, ſecundum annuum valorem non excedant,

nullis penſionibus aut reſervationibus fructuum graventur, jam pridem invaluit, „ ut ſi reſignetur Canoni„ catus aut ſimilis Dignitas, non concedatur penſio, „ niſi reditus ſint ultra centum Ducatorum, & pro „ quantitate, qua excedit dictam ſummam. “ Ita Flaminius Pariſius, *de Reſignat. Benef. lib.* 6. *quæſt.* 2. *n.* 28. addens: „ Et ita mihi retulit Illuſtriſſimus Car„ dinalis Conſentinus Prodatarius, ſibi ordinatum „ fuiſſe à Sanctiſſimo D. N. Sixto V.

XIX. Similiter Arreſto Concilii Status pronuntiato per formam regulamenti 23. Septemb. 1667. declaratæ fuerunt penſiones *nullæ*, quæ impoſitæ erant Præbendis Diœceſis Rivenſis, *qui ne vaudroint pas au moins deux cens livres de revenu pareillement quitte, ſuivant l' eſtimation du revenu deſdits Beneſices, qui aura eſte faite par l' Eveque dans ſes viſites, ou ſur ſon certificat.* Id eſt: Quæ non penderent ducentas libras annuè, deductis pariter oneribus juxta dictorum Beneficiorum æſtimationem, quæ vel ab Epiſcopo in viſitatione facta fuerit, aut ejus teſtimonio confirmata. In Actis Cleri Gallicani loco allegato *art.* 11.

XX. Dicuntur nonnullæ Eccleſiæ eo Jure vel privilegio gaudere, quòd earum Beneficia nullis penſionibus gravari queant; atque inter cætera notatur apud Renatum Choppinum *lib.* 3. *de Sacra Politia, tit.* 2. *num.* 16. in margine: „ On tient qu' il y a privilege „ Apoſtolique particulier, que les Beneſices des Egli„ ſes d' Auxerre, Tonuerre, Tournay & de Joinvil„ le, ne ſont ſujetes a conſtitution de penſion bene„ ficiale, & ne peuvent en etre chargez.

Cùm hæc privilegia tendant ad conſervationem juris communis dictantis, ut *Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur*, ipſaque penſionum impoſitio vel eo titulo odioſa ſit, quòd proventus annexi titulis Beneficialibus, ut cedant Titularibus, qui ipſis Beneficiis deſerviunt, abſtrahantur, & cedant nullum officium, quod Beneficium exigit, præſtantibus, meritò hujuſmodi privilegia tamquam favorabilia reputanda & conſervanda ſunt.

XXI. „ Exteris porrò noſtros Reges minimè ce„ dere in ſacra Republica tuenda, vel illud argumen„ to eſt (ait Choppinus loco citato *num.* 15.) quòd „ electivis Sacerdotiis imponi nequeat annuæ penſita„ tionis onus aliquod jure noſtro Francico, niſi Re„ ge Patrono adſtipulante.

De eodem uſu Regni Galliæ teſtatur Rebuffus tractatu *de Pacificis Poſſeſſ. n.* 137. aliique Pragmatici Galli. Nec in Gallia tantum, ſed & in Hiſpania idem obſervatur. Obſervandum enim monet Covarruvias *Pract.* 99. *cap.* 36. „ Non admittit apud Hiſpanos „ conſtitutionem penſionis in his Beneficiis & Digni„ tatibus quæ pertinent ad Jus Patronatus Regium; „ niſi ipſiuſmet Regis conſenſus acceſſerit ſummi Pon„ tificis conceſſioni & penſionis conſtitutioni.

XXII. Ulterius ſicuti nulla reſignatio *in favorem*, vel permutatio Beneficii admittitur ſine conſenſu Patroni *Laici*; ita nec penſionem ſine ejus conſenſu ex cauſa reſignationis aut permutationis conſtitui poſſe, obſervat Covarruvias ibidem; & de uſu Regni Galliæ teſtis eſt Tornetius in ſua collectione Arreſtorum *litt. P. n.* 79. & 80. ibidem quoque indicans, quibus modis Patronus Laicus conſenſum ſuum dare queat. De hoc jure Regni Galliæ paſſim teſtantur omnes Pragmatici; eſtque notoriæ Belgii noſtri praxi conforme; in ullo permittenti Juri Patronatus Laicorum derogari, aut Beneficia juri illi ſubjecta diminui aut gravari ſine eorum conſenſu.

XXIII. Et ſicuti obſervavimus ſupra *tit.* 15. *cap.* 2. Jus Patronatus *mixtum* quoad non derogationem cenſeri Laicum, ita quoque eodem jure circa impoſitionem penſionis gaudere dicendum eſt; ut ſcilicet Beneficia Juris Patronatus *mixti* æquè ab impoſitione penſionis citra conſenſum Patronorum ſint exempta, quàm Beneficia Juris Patronatus Laici.

XXIV. Quin & judicatum eſſe refertur, quòd ſi Beneficium ſpectet *Alternativè* ad Patronum Eccleſiaſticum & Laicum, ſi vacans in turno Eccleſiaſtici fuerit gravatum penſione, penſio illa extinguatur morte Reſignatarii, ſi vacet in turno Laici: eò quòd ſine ejus conſenſu Beneficium ad ſuam præſentationem ſpectans gravari non potuerit, Tomo 2. Journal des Audiences, *lib.* 1. *cap.* 92.

XXV. Beneficia verò Juris Patronatus Eccleſiaſtici, ſicuti poſſunt etiam nonnumquam ſine conſenſu Patroni reſignari & permutari; ita & penſione gravari; quemadmodum jam pridem judicatum eſſe teſtis eſt Tornetius loco citato *n.* 81. etiamſi Jus Patronatus ſua origine laicali fuiſſe, & à Laicis in Eccleſiam translatum eſſe, oſtenderetur.

CAPUT VII.

Quæ portio proventuum in penſionem aſſignari poſſit, & quæ in hanc portionem imputentur.

1. *Penſionum quantitas olim limitata non erat; ſecus hodie: & quare?*
2. Ad tertiam *partem proventuum reſtricta, quæ ratio reſtrictionis.*
3. *Id olim in omnibus Beneficiis obtinebat.*
4. *Hodie ex ſtylo Curiæ Romanæ admittitur uſque* ad medietatem *in Beneficiis* ſimplicibus.
5. *In Gallia penſio ultra* tertiam *partem vix admittitur.*
6. *Edictum Regium ſuper hac reſtrictione.*
7. *Penſio tertiam partem excedens non eſt in totum* nulla, *ſed reducitur.*
8. *Succeſſor per* obitum *reductionem petere poteſt.*
9. *Reſignatario, qui penſioni conſenſit, reductio aliquando in Gallia negata fuit: & quare.*
10. *Quomodo hodie etiam ipſo Reſignatario ſuperſtite, auctoritate publica reducatur.*
11. *In Belgio etiam reducitur penſio exceſſiva.*
12. *Penſio hodie non in portione fructuum; ſed in quantitate conſtituatur; & quæ hujus ratio.*
13. *In tertiam partem Beneficii penſioni obnoxiam non computantur diſtributiones* quotidianæ.
14. *Non ſolet penſio ſuper* diſtributionibus *conſtitui.*
15. *Interdum ex gratia datur in Curia Romana; ſed ægrè in Gallia admittitur.*
16. *Edicto Regio penſio ſuper* diſtributionibus *vetita videtur.*
17. *Penſio nequidem ad tertiam partem admittitur, ſi congrua portio Titulari non remaneat.*
18. *Ex ſtylo Curiæ penſio ſimpliciter impoſita non comprehendit diſtributiones.*
19. *Neque oblationes, &* incerta *accidentia.*
20. *Super obventionibus quæ requirunt certum ſervitium penſio non conſtituitur.*
21. *Penſio etiam pro tertia tantùm parte impoſita non ſemper eſt licita.*

I. EX priſtinis illis penſionum exemplis, quorum capite 1. meminimus, illud dumtaxat eruimus, penſiones limitatas fuiſſe ad ſuſtentationem ſeu alimentationem Penſionarii, ſive id unum factum fuiſſe, ut ſubinde Epiſcopis, vel Paſtoribus aliiſque Clericis indigentibus ex bonis Eccleſiæ, cui actualiter non deſerviebant, nec adſcripti erant, *miſerationis* intuitu alimenta darentur; ea tamen moderatione, ut ipſis Eccleſiæ miniſtris neceſſaria non deeſſent.

Verùm cùm labentibus ſæculis prætextu illo alimentationis, Prælati Eccleſiæ, ut vel ſibi, vel ſuis conſanguineis aut familiaribus faverent, exceſſivis penſionibus ita Beneficia, etiam curata, gravarent, ut vix congrua fructuum portio ipſi Titulari relinqueretur; tandem viſum fuit, certos figere limites intra quos ipſa quantitas penſionis reſtringeretur.

II. Cùm verò æquum juſtumque videretur, ut primò ipſi Titulari onera Beneficii ferenti provideretur, antequam alteri de proventibus ipſius Beneficii provideretur; quin & juſtum eſſet, ut amplior portio daretur Titulari, qui etiam onera Beneficio incumbentia ferre tenetur, tandem ipſa penſionis quantitas ad *tertiam* partem proventuum annuorum ipſius Beneficii reſtringi cœpit: ut ita *duæ* partes liberæ maneant Titulari, & non niſi tertia penſionis nomine alteri aſſignari poſſet.

Unde Cacciaiupus & ex ipſo Hieronymus Gigas De Penſionibus *quæſt.* 9. poſtquam notavit, quòd ad hoc ut penſio ſit *tolerabilis & honeſta*, tantùm debeat remanere Eccleſiæ, unde Prælatus ſeu Rector illius commodè valeat ſuſtentari, ſubjungit: „ quòd hinc “ putat inoleviſſe practicam, quòd ut plurimùm ſta- „

„ tuitus

Digitized by Google

„ mitur penſio uſque ad *tertiam* partem redituum.
„ Et hinc eſt (ait) quòd regulariter Legatis Apo-
„ ſtolicis datur facultas reſervandi penſiones ſuper
„ fructibus Beneficiorum ex cauſa reſignationis, uſque
„ ad *tertiam* partem fructuum.

Quantumvis authoritas imponendi penſiones ad certam proventuum annuorum quotam, notanter circa Beneficia non curata, nominatim non repetiatur reſtricta, tamen in Regno Galliæ Pontificem non poſſe Reſignanti reſervare *omnes fructus*, latè probat Lovetius ad Molinæum de publicandis reſignationibus, *n.* 292. teſtaturque frequenter judicatum, quòd ſi Reſignanti reſervati fuerint omnes fructus, moriente Reſignante, Beneficium cenſeatur vacare *per mortem*: quia in effectu ipſe Reſignans mortuus cenſeretur in poſſeſſione ipſius Beneficii: nam, ut rectè notat Lovetius, hujuſmodi reſervatio eludit in effectu titulum Reſignatarii, ſeparando fructus à titulo.

Poſt hæc oſtendit, hanc omnium fructuum reſervationem publicæ utilitati, necnon Beneficiorum conditioni omninò contrariari, & propterea nec per Pontificem juſtificari poſſe.

„ Magna quidem (pergit Lovetius) in Beneficiis
„ ſummorum Pontificum poteſtas, ſed cùm quid con-
„ tra publicam Eccleſiæ utilitatem, contra Hierarchiam
„ Eccleſiæ, contra Ordinis totius honorem, & genera-
„ lis Concilia ſtatuitur, in iis poteſtatem ceſſare ma-
„ gni nominis Eccleſiaſtici dixere.

„ Quid turpius (pergit hìc Author) penſiona- “
„ rium, nec laborantem, nec ſeminantem manduca-
„ re? Beneficiarium egenum, nudum, & pauperem
„ mendicare? titulum à fructibus divino muneri dicatis
„ ſeparare? quid deterius in Beneficiis Sacramentorum
„ adminiſtrationem habentibus, cùm ad turpia ſæpiſſi-
„ mè cogat egeſtas, paupertas prudentiores ridiculos
„ reddat? Si Eccleſiæ utilitate ſuadente, reſervationes
„ omnium Beneficiorum ſint vetitæ & damnatæ, etiam
„ in Regno Franciæ ſummorum Pontificum poteſtatem
„ & diſpenſationes ſuperent? Quid aliud ſapit hæc *om-*
„ *nium fructuum* retentio, quam vera *reſervatio*, ut
„ unus titulum habeat, alius omnes fructus percipiat
„ contra Decretum Apoſtoli; *qui altari deſerviunt,*
„ *de altaris fructibus vivant.*

III. Et notat Flaminius Pariſius *lib. 6. de Reſign. Ben. q. 2. n. 24.* quòd antiquo tempore imponebatur penſio uſque ad *tertiam* partem redituum in *omnibus* Beneficiis, & apponebatur clauſula: *Dummodò* TERTIAM *p. non excedat.*

IV. Verum quidem eſt, paſſim Canoniſtas admittere, Papam poſſe majorem quantitatem imponere; monetque Flaminius Pariſius loco citato *n. 26.* hodie in Beneficiis *ſimplicibus* de ſtylo dari regulariter penſionem uſque ad *medietatem*: id eſt, ut medietas fructuum, ſive potiùs quantitas pecuniæ, quæ medietatem proventuum conficit, in penſionem aſſignetur.

Similiter Rebuffus in Praxi Benef. titulo *de Reſerv. n. 15.* teſtatur, quòd *interdum reſervatur* MEDIA *pars fructuum loco penſionis*: quodque (ait *num.* 16.) *&* *in patria juris ſcripti ſervatur.*

V. Deinde *n. 17.* ſubdens: „ Sed in patria conſue-
„ tudinaria reformari ſolet; præcipuè ſi penſionarius
„ non poſſet vivere, & uſque ad *tertiam* partem re-
„ formari ſolet; quam obtinebit penſionarius tantùm;
„ Beneficiarius autem alias duas.

De hoc uſu patriæ conſuetudinariæ ſive Regni Galliæ clarioribus terminis poſt Rebuffum teſtatur Auctor Analyſis ad Regulam Cancellariæ de publicandis reſignationibus *n.* 212. „ Non toleratur in hoc Regno
„ (Galliæ) fructus omnes; ſed *nec dimidiam* vel
„ auctoritate Papæ reſervari: ſed *tertiam* duntaxat, ut
„ Regiis Conſtitutionibus & ſummorum tribunalium
„ Arreſtis cautum eſt, etiamſi permutationis cauſa ad
„ tenuitatem compermutantis ſupplendam id fiat.

VI. Id omninò conforme recentioribus tum Parlamentorum Arreſtis, tum Regiis Edictis; ac ſignanter Edicto Regio de anno 1671. quo expreſsè cavetur, quòd penſiones ſuper Beneficiis curatis, vel Præbendis per Reſignantes reſervatæ excedere nequeant *tertiam* partem fructuum. Hoc Edictum rurſus renovatum fuit anno 1674. declaratumque, mentem Regis eſſe, ut id obtineat in omnibus Beneficiis Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum, quæ *reſidentiam* requirunt, quocumque nomine appellentur.

Van Eſpen, Pars II.

VII. Verùm ſi penſio dictam *tertiam* partem excedat,
„ non tamen ob id reſcinditur permutatio, vel reſigna-
tio (ait Auctor Analyſis loco citato) ſed immodera- “
ta penſio ad congruum modum *trientis* ad minus, vel “
etiam ad minorem, ſi qualitas Beneficii exigat, etiam “
per poteſtatem ſæcularem reducitur. “ Teſtaturque Brodæus in notis ad Lovetium *Litt. P. num.* 30. eſſe Regulam & principium certum, quòd *penſio quæ legitimum modum excedat, nulla non eſt, ſed reducibilis.*

VIII. Illud expeditum eſt, ſucceſſorem in Beneficium poſſe petere reductionem penſionis, etiam à Papa impoſitæ ad vitam ipſius Reſignantis; ſi modò ſucceſſerit in Beneficium vacans *per obitum* reſignatarii: qui conſequenter nihil promiſit Reſignanti, nec jus habet à defuncto, ſed à Collatore, uti loquuntur Pragmatici Galli: Tornetius in ſua collectione Arreſtorum *Litt. P. num.* 69. & Brodæus loco citato.

IX. At verò Reſignatario, qui penſioni conſenſerat, atque mediante promiſſione hujuſmodi penſionis Beneficium obtinuit, reductionem penſionis tametſi excedentis *tertiam* partem haud annuendam judicabant; huncque fuiſſe Curiarum Regiarum uſum teſtantur, *propter fidem datam*; & ne ex proprio dolo, vel perfidia Reſignatarius lucrum conſequeretur. Receptumque erat hujuſmodi Reſignatarium de penſionis exceſſu conquerentem condemnare ad hanc alternativam: *ſolvat vel cedat*. Vide latiùs Tornetium & Brodæum locis ſupra indicatis: ubi unà inquirunt, quid ſentiendum de Reſignatario Reſignatarii, an ille à reductione penſionis, in quam hic conſentit, ſubmoveri debeat.

X. Et hæc quidem videtur communis fuiſſe praxis Galliæ uſque ad Edictum Regium anni 1571. quod jubet ob publicum Eccleſiæ bonum, ut cunctæ, etiam quæ præceſſerunt de penſionibus Beneficiariis, conventiones ad *tertiam* fructuum portionem reducantur. Verba Edicti ſunt: „ Et quant aux penſions qui ſe trou-
veront avoir ete ci-devant creees ſur les Cures & “
ſur les Chanoinies & Prebendes des Egliſes Cathe- “
drales ou Collegiales, en faveur de reſignations, “
Nous voulons & ordonnons qu' elles ſoient reduites “
au tiers, ſans diminution deſdites trois cens livres, “
ainſi qu' il eſt exprime ci deſſus, nonobſtant tous “
Traitez & Concordats pour cauſe de Proces, Reſi- “
gnations, & permutations, demandes en regrez, fau- “
te de paiement deſdites Penſions, & tous cautionne- “
mens, deſquelles nous avons dechargez & dechar- “
geons les obligez. “ Id eſt: Et quoad penſiones quibus gravati fuerint Paſtoratus, Canonicatus, Eccleſiarum Cathedralium aut Collegiatarum Præbendæ, in favorem reſignationum: volumus & ſtatuimus, ut redigantur ad tertiam partem abſque imminutione dictarum trecentarum librarum, prout ſuperiùs eſt expreſſum: non obſtantibus quibuſcumque pactis, aut conventionibus ad pacificandas lites, reſignationibus, & permutationibus, petitionibus ad regreſſum, ſolutarum Penſionum defectibus, omnibuſque cautionibus, à quibus exoneravimus & exoneramus obſtrictos.

Ad hanc Declarationem reflectens Cabaſſutius *lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 2. rationem ejus aſſignat: „ Ut ſcilicet præ-
valeat ſacra & communis diſciplina oppoſitis privato- “
rum, noxiiſque pactionibus: niſi quis inſiſtat id offi- “
cium à Legiſlatore injungi *ſolis Judicibus* & *publicis* “
Requiſitoribus, ſed non Reſignatariis, illo adhuc ſu- “
perſtite, cui obſtricta *eſt fides.*

XI. Sanè Judices Regii, quibus Litteras ſive Bullas proviſionum è Curia Romana emanantes *placetandi* auctoritas eſt, ſolent ad inſtantiam Procuratoris Regii ſive Fiſcalis ipſas penſiones exceſſivas ad moderatam quantitatem reducere: quod & in Belgio nonnumquam practicatur.

Unde cùm quidam reſignaſſet Præbendam Inſulenſem ſub penſione 957. florenorum, *placetum* renuit Concilium Privatum, eò quòd penſio, habito reſpectu ad proventus dictæ Præbendæ, qui tantùm communiter aſcendunt ad duo millia florenorum, eſſet exceſſiva: quapropter reduci voluit penſionem ad 700. florenos, qua reductione mediante annuit *Placetum* 16. Septembris ann. 1641.

Hinc quoque colligitur, hìc in Belgio ægrè admitti penſionem *tertiam* partem fructuum excedentem.

XII. Circa hanc portionem in penſionem aſſignandam, notandum, hodie hanc reſervari in quantitate pe-

cuniæ, non in quota fructuum parte: uti notat Garzias de Beneficiis *parte* 1. *cap.* 5. *num.* 362. ſed ratio hujus praxeos, quam poſt alios Canoniſtas allegat Garzias, ſcilicet, quòd aliàs Beneficium ſcinderetur, ut frivola meritò ab Auctore Analyſis ad Regulam *de Public. reſign. n.* 214. rejicitur, „ quia non mi„ nùs ſecantur vel minuuntur Beneficia per quanti„ tatem, quàm quotam, & lex eſſet impoſita verbis, „ & fraus, imò contortio manifeſta Canonum.

Cæterùm convenientius eſt, ut in certa quantitate pecuniæ, quàm quota fructuum conſtituatur, ut tollatur occaſio diſcordiarum, quæ ex communione fructuum inter Rectorem & Penſionarium oriri poſſent, uti notat Emmanuel Gonzales in commentario ad *Cap.* 21. ♯ *de Præbend. num.* 7.

XIII. Adhæc obſervandum, in hanc tertiam partem fructuum non computari *diſtributiones quotidianas*, uti jampridem notavit Auctor dictæ Analyſis, & latiùs Broudæus ad Lovetium *litt. P. n.* 46. monetque, quòd dum ſucceſſor *per obitum* petit reductionem ad *tertiam*, tunc non habeatur ratio diſtributionum manualium; quæ in æſtimatione valoris fructuum Præbendæ non computantur; quia non ſunt de corpore Beneficii, ſed percipiuntur ratione ſervitii *perſonalis*, quemadmodum communiter tradunt Canoniſtæ: quod qualiter ſit intelligendum, dicetur in titulo *de Peculio Clericorum*.

XIV. Notat quoque Flaminius Pariſius de Reſign. Benef. *lib.* 6. *q.* 2. *n.* 29. quòd „ regulariter penſio ſu„ per diſtributionibus quotidianis non conſtituatur. „ Rationem addit: „ Quia diſtributiones quotidianæ „ non ſunt fructus.

XV. Interdum tamen ex gratia etiam ſuper diſtributionibus penſio conceditur: ſed tum additur hæc clauſula: *diſtributionibus quotidianis, & non niſi præſentibus & divinis Officiis intereſſentibus dari, & per eos lucrari ſolitis & conſuetis.*

Interim ſi Beneficium habet groſſos fructus, & diſtributiones quotidianas, has non computandas in taxatione tertiæ partis judicatum fuiſſe anno 1614. ibi refert Broudæus: tametſi creatio penſionis contineret clauſulam Ordinariam; *ſuper fructibus Præbendæ & Canonicatus, proventibus, juribus, &c.* licèt ex conſuetudine Eccleſiæ ſuper cujus Præbenda penſio erat creata diſtributiones non darentur *ad manum*, neque *quotidie*, ſed ſingulis menſibus tantùm, & earum loco darentur ſingulis Canonicis 30. libræ.

XVI. Id conforme eſt Edicto Regio anni 1671. quo expreſsè cavetur, quòd penſiones *tertiam* partem excedere nequeant. Ait enim: *Sans diminution ni retranchement de la some de trois cens livres, qui demeurera aux Titulaires deſdites Cures & Prebendes pour leur ſubſiſtance par chacun an, franche & quitte de toutes & charges, ſans comprendere en ladite ſomme le Caſuel & le Creux de l'Egliſe, qui apartiendra pareillement aux Curez; enſemble les* DISTRIBUTIONS *manuelles qui appartiendront aux Chanoines*, id eſt: *Ferè de verbo ad verbum convenit cum tertia citatione pagina* 731.

XVII. Ex hoc Edicto illud quoque manifeſtum eſt, penſionem, neque ad *tertiam* partem proventuum admitti, niſi detracta penſione maneat *congrua* portio pro Titulari.

XVIII. Penſione ſimpliciter fructibus Beneficii impoſita diſtributiones non debere computari, neque iis penſionem cenſeri impoſitam, etiam Doctores Ultramontani agnoſcunt, & ſtylus Curiæ obſervat; Unde ex eodem ſtylo dum penſionem impoſitam volunt diſtributionibus, tunc imponitur adjecta clauſula de qua ſupra *num.* 15 *Etiamſi in ſolis diſtributionibus, & non niſi præſentibus, &c.*

XIX. Quod de diſtributionibus dicitur, idem dicendum de oblationibus ſive *incertis* accidentibus, uti monet Broudæus ad Lovetium *litt. P. n.* 46. ſub finem. Quod & ſæpè citato Edicto Regio conforme eſt: dum non vult computari *caſuale*, ſub quo hujuſmodi oblationes, tamquam incertæ & *caſuales* comprehenduntur, nec magis nomine *fructuum*, ob ſuam incertitudinem veniunt, quàm diſtributiones quotidianæ. Accidit, quòd cum penſiones ſint multis titulis odioſæ, ut ſupra oſtenſum eſt, meritò veniant reſtringendæ; & per conſequens, nomen *fructuum* ſtrictè interpretandum: ut ita penſionis quantitas minuatur, & proventus Beneficii apud Titularem remaneant.

XX. Refert quoque Flaminius Pariſius de Reſign. Benef. *lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 32. ex Gambaro, deciſum fuiſſe per Rotam, „ quòd ubicumque requiritur „ *certum* ſervitium ad conſequendum fructus, ſuper „ illis non poſſit conſtitui penſio. „ Monet inſuper notandum eſſe, quòd neque poſſit imponi penſio ſuper redditibus communibus, qui dividuntur inter eos, qui interſunt *certis* temporibus, licèt de ſtylo interdum *communibus* de gratia.

XXI. Notandum, quòd licèt uſus penſionum ex his appareat multùm reſtrictus, nequaquam tamen hinc concludi poſſit, penſiones cum hac reſtrictione conceſſas eſſe omninò licitas & undequaque probatas, quamvis tolerentur; atque de his dicendum, quod ſupra capite 2. dictum fuit.

CAPUT VIII.

De Clauſulis in litteris penſionis apponi ſolitis.

1. *Quare conveniat has clauſulas noſcere?*
2. *Clauſula exprimens cauſam aſſignatæ penſionis.*
3. *Clauſula penſiones prius impoſitas habens pro expreſſis.*
4. *Stylus Curiæ habet, quòd de penſione ante impoſita ſit facienda mentio ſub pæna nullitatis.*
5. *Nullitas præcavetur per dictam clauſulam.*
6. *An hæc clauſula ſemper hic admittatur?*
7. *Penſio ſolvi debet libera ab omni onere juxta clauſulam apponi ſolitam.*
8. *Quomodo hic ſubinde aliqua moderatio adhibenda ſit.*
9. *Clauſula exprimens terminos ſolutionis.*
10. *Termini aliquando ad poſtulationem Supplicantium mutantur.*
11. *Clauſula continens cenſuras in non ſolventes.*
12. *Cenſuræ hæ non incurruntur, niſi urgente Penſionario.*
13. *In Gallia & Belgio hæc clauſula non habet ſuum effectum.*
14. *Clauſula reſervans regreſſum ob non ſolutam penſionem.*
15. *Ut huic clauſulæ locus ſit requiritur ſententia.*
16. *In Gallia non admittitur hæc clauſula.*
17. *Quomodo ſuccurratur Reſignanti, ſi contra fidem datam penſio non ſolvatur.*
18. *Quid in Belgio ſervetur?*
19. *Clauſula de non minuenda aut reducenda penſione.*
20. *Non obſtante hac clauſula interdum reductio penſionis admittitur.*
21. *Clauſula requirens conſenſum Penſionarii juxta Regulam Cancellariæ.*
22. *Huic Regulæ ſubinde derogatur.*
23. *Hæc derogatio in Gallia non admittitur.*
24. *Clauſula reſervans penſionem, licèt nullum jus cedendi competat.*
25. *An hujus clauſulæ hodie aliquis uſus?*
26. *Clauſula exprimens tempus poſſeſſionis.*
27. *Ratione hujus clauſulæ.*
28. *Stylus Curiæ Romanæ habet, ut providendus de Beneficio juret, quòd illi intendat deſervire.*
29. *Simile obſervatur in Academia Lovanienſi.*
30. *In Gallia vix admittitur penſio cauſa reſignationis; niſi Reſignans poſſederit 15. annis Beneficium.*
31. *Optandum ut id ubique obſervaretur.*
32. *Qui plura habet Beneficia incompatibilia, non poteſt in dimiſſione unius, penſionem reſervare.*

I. CUm pleræque penſionum impoſitiones hodie expediri ſoleant in Curia Romana ex cauſa reſignationis vel permutationis, utile erit, præcipuas clauſulas, tum in formula ſupplicationis, tum litteris proviſionis de ſtylo Curiæ Romanæ adjici ſolitas, examinare; atque unà annotare, quem uſum & vim hic in Belgio aliiſque vicinis Provinciis habeant.

II. Primaeque notabilis eſt clauſula exprimens cauſam reſervationis penſionis: *Ne ex ſua reſignatione ni-*

nimium

Digitized by Google

nimium diſpendium patiatur, de alicujus ſubventionis auxilio provideri, &c.

Hac clauſula ſufficienter indicatur, cauſam finalem penſionis eſſe *alimentationem* Penſionarii, & conſequenter, nec mentem Pontificis eſſe, eam aſſignare iis, qui *alimentis* non indigent, ſed ea aliunde ſufficienter habent, ut poſt Lotherium alioſque notat Barboſa in proœmio ad praxim exigendi penſiones *n.* 7. Verba ejus ſunt: „ Finalis cauſa eſt alimentorum ſuppeditatio, quocomque enim jure Papa providet alicui ſub reſervatione penſionis, ſive ex cauſa ſimplicis reſignationis, ſive ex cauſa ceſſionis jurium, aut ſimpliciter penſionem reſervet, tam in ſupplicatione, quàm in proœmio litterarum inſerit clauſulam expreſſivam cauſæ hujus alimentorum, nam in cauſa ceſſionis etiam ex concordia concipitur per hæc verba: *Ne ex ceſſione tua hujuſmodi nimium diſpendium patiaris*: & cùm ex natura ſubjectæ materiæ id referatur ad perſonam Clerici dimittentis Beneficium, vel jus in eo, per ſe fert intentionem Papæ eam reſervandi in cauſam alimentorum, ut benè advertit Hieron. Gabr. *conſ.* 187. *num.* 11. *lib.* 2. quem refert Lother. *d. lib.* 2. *quæſt.* 35. *n.* 47. Finis ergo eſt providendi egenis de alimentis, & ita ſupponendi neceſſariò ſunt termini habiles, videlicet ſuperfluentia redituum in titulari, eo modo, quòd eis ſimul poſſit de congrua ſuſtentatione provideri.

Quandoquidem non obſtante clauſula litteris penſionum inſeri ſolita, qua ſignificatur Pontificem non intendere penſionem annuere, niſi in cauſam *alimentorum*, id eſt, ne neceſſariis alimentis is, cui penſio annuitur, aliàs deſtitueretur, videmus paſſim, Clericis ſua Beneficia dimittentibus, ex cauſa reſignationis, vel permutationis, vel etiam juri prætenſo ſuper Beneficio cedentibus, penſiones reſervari, quantumvis de proventibus temporalibus aliunde ſit ipſis proviſum; neque exigi ſolet à Reſignantibus ſua Beneficia ſub penſione ullum indigentiæ ſive paupertatis teſtimonium, aut probatio.

Quidquid ſit, hæc nihilominus clauſula litteris penſionis, eſt ſtylo Curiæ Romanæ inſeri ſolita, probat cauſam finalem imponendæ & reſervandæ penſionis, ſemperque arguet penſionarios, qui nullatenùs indigentes proventus Beneficii, cui non deſerviunt, ſibi ſub titulo penſionis arrogant, necnon ipſos ſimiles penſiones paſſim etiam non indigentibus annuentes & reſervantes.

III. Poſt clauſulam exprimentem quantitatem fructuum, ſeu proventuum Beneficii penſione gravandi, de qua capite præcedenti, ſequi ſolet: *Etiamſi ſuper illis* (fructibus) *alia penſiones, quas, illarumque ſummas, &c. habere placeat pro expreſſis, & quæ exprimi poſſint in litteris, aliis forſan aſſignata exiſtant.*

Hæc clauſula ideò adjicitur, ne ſi forſan aliqua penſio eidem Beneficio jam eſſet impoſita, hæc poſterior eſſet nulla.

IV. Inolevit jam pridem ſtylus Curiæ, quòd debeat fieri mentio de prima penſione, & de alio onere in reſervatione ſecundæ penſionis, etiam ex cauſa reſignationis: quòdque penſio ſecundo loco reſervata ſit nulla, ſi non fiat mentio de prima validè reſervata: uti poſt alios citatos tradit Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benef. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 41. Ratio eſt, quia Papa non intendit, nec velle præſumitur Eccleſiam duplici onere gravare; & quia penſiones cum magno moderamine Beneficiis imponi debent. Unde & hic ſtylus Curiæ tamquam æquitati conformis ubique meritò obſervandus. Quare & Joannes Tornetius in Collectione Arreſtorum *litt. P. n.* 88. aſſerit, penſionem impoſitam Beneficio, *etiam motu proprio*, non valere, ſi in ſignatura non ſit facta mentio primæ penſionis impoſitæ.

V. Porrò ex ſtylo Curiæ invaluit, hanc nullitatem præcaveri per hanc ſimilemvè clauſulam generalem, tameſi *in ſpecie* prima & antiqua penſio Beneficio impoſita non exprimatur; quemadmodum tradit Flaminius loco citato, & ita deciſum fuiſſe in Rota.

VI. Verùm ſi hæc penſio unà cum antiqua, *tertiam* partem fructuum excederet, haud facilè etiam cum hac clauſula hic aut in Gallia admitteretur: eò quòd revera hoc caſu penſio plùs quàm tertiam partem proventuum abſumat: quod haud facilè hic admittitur.

VII. Vulgaris etiam clauſula eſt, ut penſio *ſit libera ab omni decima, quarta, media, & quavis alia fructuum parte, necnon ſubſidio, etiam charitativo, & quovis alio ordinario & extraordinario onere quomodolibet nuncupato, etiam pro fabrica Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, Cruciata ſancta & expeditione contra Turcas ac infideles, & hæreticos, ac quoſcumque fidei Catholicæ hoſtes, ac pro Seminario puerorum Eccleſiaſtico, & quavis alia, etiam urgente, urgentiſſima & neceſſariò exprimenda cauſa; etiam ad ſupplicationem Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum inſtantiam, Canonicè, vel de facto, nunc & pro tempore impoſitis & quomodolibet imponendis; etiamſi in impoſitionibus hujuſmodi caveatur expreſsè, quòd penſionarii quicumque prærecta penſionum ſuarum quantumvis exemptarum, præmiſſis contribuere teneantur.*

Vigore hujus clauſulæ Penſionarios eximi ab oneribus ipſi Beneficio, aut ejus proventibus quacumque ex cauſa, & quavis auctoritate imponendis, haud obſcurum eſt.

VIII. Si tamen tanta eſſet onerum impoſitio, ut ſi hæc à ſolo titulari ferri deberent, proventus Beneficii nimiùm diminuerentur, indubiè, non obſtante hac clauſula, penſionarius ad partem onerum ferendam meritò vocaretur; vel ſaltem ob hæc onera, diminutio ſive moderatio aliqua penſionis, ut minùs durantibus his oneribus, peti poſſet: præſertim ſi penſio ſit *realis* ſolvenda ab eo, qui penſioni non conſenſit: neque Beneficium ſub conditione ſolvendæ penſionis accepit: ipſaque onera ſint extraordinaria: uti judicatum refert Tornetius loco citato *num.* 86.

IX. Deinde in litteris penſionis additur, ut ſolvatur mediatim in Nativitate Jeſu Chriſti, & Nativitate Joannis Baptiſtæ, ſecundùm notorium & vulgatem ſtylum Curiæ, uti notat Gigas de Penſionibus *q.* 93.

X. Sed „ quia hæc deciſio terminorum ſit cauſa commodioris ſolutionis, non prohibentur Reſignans & Reſignatarius plures terminos, etiam ultra duos conſtituere ad eorum libitum; prout indies practicari videmus, " ait Pyrrus Corradus in Praxi Benef. *Lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 18. omnque prædictam clauſulam in litteris ſolere apponi, quando termini ſolutionis in ſupplicatione non fuerunt expreſſi.

XI. Utque promptior & ſecurior ſit penſionis impoſitæ termino conſtituto ſolutio, additur ex ſtylo Curiæ hæc clauſula: *Ac volentes & eadem auctoritate ſtatuentes quòd ille N. vel quicumque alius ſucceſſor qui in dictis feſtivitatibus vel ſaltem intra* 30. *dies illarum ſingulas immediatè ſequentes penſionem prædictam per eum tunc debitam non perſolverit, cùm effectu lapſis diebus eiſdem ſententiam excommunicationis incurrat, à qua donec tibi vel eidem procuratori de penſione hujuſmodi tunc debita integrè ſatisfactum aut aliàs tecum, vel cum dicto procuratore ſuper hoc amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolutionis beneficium nequeat obtinere.*

XII. Notat autem poſt alios citatos Garzias *de Beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *num.* 581. pœnam excommunicationis non incurri, niſi penſionario volente & declarante: „ Nam ut illis locus ſit, requiritur voluntas & factum ipſius Penſionarii, in cujus favorem latæ ſunt. Quinimò (pergit Garzias) ex ſtylo & benigna interpretatione non incurritur excommunicatio, donec declaratoria ſit data per Judicem, & penſionarius ea utatur intimando illam adverſario ſeu Parocho, ut ponendo cedulones, ut etiam ſervatur in aliis declaratoriis, tam Auditoris Cameræ, quàm aliorum Judicum. "

XIII. In Gallia hæc clauſula, quoad pœnam *excommunicationis* ob non ſolutam ſuo tempore penſionem, habetur pro clauſula *meri* ſtyli; quin teſte Fevretio *de Abuſu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 29. judicatur *abuſiva*: oſtenditque Brodæus in notis ad Lovetium *litt. C. n.* 31. aliquando quidem conſuetum fuiſſe, ut Eccleſiaſtici per *cenſuras* ad ſolutionem debiti etiam *civilis* urgerentur; ſed eam conſuetudinem jam pridem eſſe abrogatam. Quod & praxi Belgicæ conſonum eſt infra *part.* 3. *tit. de Cenſuris*.

XIV. Poſt clauſulam continentem pœnam excommunicationis ſequitur: „ *Si verò per ſex menſes dictos triginta dies immediatè ſequentes ſententiam* "

„ *ipſam*

Digitized by Google

„ *ipſam animo (quod abſit) ſuſtinuerit indurato, ex* „ *tunc effluxis menſibus eiſdem dicte Beneficio perpe-* „ *tuò privatus exiſtat, illedque vacare cenſeatur eo* „ *ipſe, tibique liceat ad idem Beneficium liberum ha-* „ *bere regreſſum, & liceat tibi etiam vigere tui prio-* „ *ris tituli poſſeſſionem propria autoritate appreben-* „ *dere, ac ſi illud minimè reſignaſſes.*

XV. De hac clauſule continente *regreſſum* ad Beneficium reſignatum ob defectum ſolutionis penſionis plura habet Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benefic. lib. 6. quaſt.* 3. ubi *num.* 18. advertendum dicit: quia non ſufficit lapſum eſſe tempus, ſed requiritur ſententia declaratorie quæ id declaret: aſſeritque hinc aliàs reſolutum in Rota, „ quòd clauſula irritans in „ regreſſu ob non ſolutionem, non inficit poſſeſſio- „ nem, niſi poſt ſententiam.

XVI. Obſervat etiam *n.* 17. in Francia non admitti regreſſum ob non ſolutam penſionem: notatque Auctor Analyſis in Regulam Cancell. *de publ. reſign. n.* 212. „ quòd clauſulæ illæ de reſolvenda reſignatio- „ ne, & revertendo ad Beneficium reſignatum ob non „ ſolutionem penſionis, *nulla* ſunt & *abuſiva*, quia „ ſunt ſpecies reſervationis ſive recurſus, per Decre- „ ta conciliatia generaliter & indiſtinctè damnati.

Idipſum poſt alios Pragmaticos Gallos aſſerit Fevretius loco citato *n.* 18. una monens, quòd ab executione dictorum clauſulerum datetur appellatio *tamquam ab abuſu*.

XVII. Ne tamen detur locus perfidiæ, ſi Reſignatarius non ſolvat, condemnabitus ad ſolvendam promiſſam penſionem; vel in cauſam non ſolutionis adjudicabitur Reſignanti regreſſus ad Beneficium: ſive condemnabitur Reſignaterius ad *ſolvendum* vel *cedendum*: judicatumque dicit Brodæus in notis ad Loventium *litt. P. num.* 30. quòd reſignans poſſit regredi ad Beneficium etiam poſt 20. annos à facta reſignatione: tametſi nec hæc clauſula regreſſus fuiſſet in litteris appoſita: idque ob datam fidem à Reſignatario de ſolvende penſione; & facte Beneficii acceptatione ſub ea conditione. Vide quoque Tornerium in collectione Arreſtorum *litt. P. num.* 88.

XVIII. Neque Belgica praxis pateretur, quemquam ob retardatam ſolutionem penſionis ad Beneficium reſignetum *propria* auctoritate regredi; aut aliquem *ipſo jure* Beneficio privari: ſed coram legitimo Judice ad ſolutionem penſionis agendum eſſet; qui poſſet Penſionarium ad promiſſam penſionem vel ad cedendum Beneficio condemnare.

XIX. Solet quoque apponi clauſule, quòd penſio *annullari, reduci aut minui non poſſit*: quæ clauſula (ait Flaminius citata *quaſt.* 2. *n.* 142.) multùm prodeſt: nam ea non obtenta, decreſcentibus fructibus ſeu reditibus, & in aliis quibuſdam proventibus penſio invalida redderetur, vel ſaltem ad minorem nummum reduceretur.

XX. Si tamen adeò ſint diminuti proventus, ut Titulari non ſufficiant ad victum ſoluta penſione, reductionem peti poſſe, *non obſtante indulto quod reduci non poſſit*; ſentit Rebuffus *de pacificis poſſeſſ. num.* 141. quod indubiè faciliùs obtinebit in eo, qui conſtitutioni penſionis non conſenſit. Unde & Garzias *part.* 1. *de Benef. cap.* 5. *num.* 402. dicit, quòd appoſita prædicta clauſula reductio quidem fieri nequeat ſine *ſpeciali* commiſſione Papæ: ſed addit: *Qua tamen ſolet dari praſertim* SUCCESSORI.

XXI. Juxta Regulam Cancelleriæ *de Conſenſu in reſignationibus & penſionibus*, „ nec litteræ aſſignatio- „ nis etiam motu proprio cujuſvis penſionis annuæ „ ſuper alicujus Beneficii fructibus expediri poſſunt, „ niſi de *conſenſu* illius, qui dictam penſionem per- „ ſolvere tunc debebit.

Hinc ex hodierno ſtylo apponitur clauſula; penſionem ſolvendam *per N. cujus ad hoc accedit aſſenſus, & ſucceſſores ſuos*.

Ubi notandum, quòd ſolus *aſſenſus* requiratur Reſignatarii, uti ſat conſtat ex ipſa Regula, quæ exigit conſenſum ejus *qui penſionem reſolvere* TUNC *debebit*: nimirùm tempore impoſitionis. Clauſula quoque idipſum manifeſtè inſinuat: & praxis conſonat, quæ ſucceſſorum aſſenſum non requirit.

XXII. Juxta modernum ſtylum Curiæ Romanæ ſolet huic regulæ derogari quoties Beneficium confertur abſenti cum reſervatione penſionis; præſertim quando ipſe Reſignans eſt *pacificus* Beneficii poſſeſſos: quo caſu Signatura penſionis expeditur cum hac clauſula, *Et cum derogatione regula de praſtando conſenſu in penſionibus, attento quòd reſignatio ſit in favorem, & Orator, qui verè, realiter, & pacificè poſſidet, aliter reſignare non intendit.*

XXIII. Quin & Papam poſſe motu proprio ſine conſenſu Reſignatarii alicui Beneficio imponere penſionem, communis eſt Canoniſtarum ſententia, uti poſt Flaminium Pariſium *de Reſign. Benef. lib. 6. quaſt.* 2. *n.* 131. obſervat Chokier ad citatam Regulam Cancellariæ. In Gallia tamen nec impoſitionem hujuſmodi penſionis, nec derogationem admitti teſtatur Fevretius *de abuſu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. citatque ibidem antiquum Commentatorem Capituli *Raynutius* ꝟ *de teſtamentis*, Guillelmum Benedicti, qui ibidem de Fideicommiſſariis ſubſtitutionibus *part.* 2. *n.* 36. ait: „ Nul- « lum onus imponi poteſt etiam per Papam ſuper Be- « neficiis & Dignitatibus Regni, quocumque titulo « vel nomine onus illud nuncupetur: vel ex quacum- « que cauſa vel colore & occaſione directè vel in- « directè: etiam prætextu cujuſvis conſuetudinis, pri- « vilegii vel ſtatuti, & ſi contra fiet, totum irritum « erit: « Plure ibidem & antique Regum Edicta, & Parlamentorum Arreſta his conformia citat.

XXIV. Notat Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benefic. lib. 6. quaſt.* 2. *n.* 141. quòd ſubinde apponatur clauſula quòd *penſio debeatur, licèt nullum jus cedenti competat*; idque ad tollendas lites.

XXV. Hanc clauſulam in Gallia non admitti monet Fevretius *de Abuſu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 11. atque ab ejus executione appellaretur tamquam *ab abuſu*. Ubi enim penſio conſtituitur cauſa ceſſionis, ſi nullum jus competat cedenti, ceſſante cauſa penſio debet evaneſcere; uti ex Rebuffo refert Fevtetius; qui & ibidem ex Auctore Analyſis in Regulam Cancellariæ *de publicandis Reſign. n.* 213. addit: „ Penſio per Papam, etiam de conſen- « ſu partis, ad commodum ejus, qui nullum habet, nec « prætendit jus in Beneficio, conſtitui non poteſt.... « Nec in hoc Regno toleratur, ſed appellaretur tam- « quam *ab abuſu*; & abuſivum declaratur non ob- « ſtante quacumque poſſeſſione, ut ſæpè judicari vidi « in hoc Senatu (Pariſienſi) & in ſenetu Rothoma- « genſi anno ſeſquimilleſimo vigeſimo primo. «

XXVI. „ Quamvis de jure in reſignatione Bene- « ficii, vel impetratione penſionis, non requiratur ex- « preſſio temporis, per quod Reſignans poſſederit Be- « neficium, ſervat tamen quandoque Dataria Apoſto- « lica, ut quoties reſignatur Beneficium, quod perſo- « nalem reſidentiam requirit, & ſuper illius fructibus « reſervatur aliqua penſio, non admittatur reſignatio, « niſi in ſupplicatione exprimatur per quod tempus « Orator illud poſſideat, quod ſi breve eſt, rejicitur « ſupplicatio, vel in calce ipſius reſpondetur, *Reſignet* « *abſque penſione*; ſicut etiam vidimus idem practica- « ri in permutationibus ſimilium Beneficiorum, cum « aliis nullam reſidentiam requirentibus. «

Hæc Pyrrus Corradus in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 12. teſtaturque ex moderno ſtylo requiri in reſignatione, præſertim cum penſione, Beneficii Parochialis aut alterius reſidentiam requirentis, ad minùs *trium* annorum poſſeſſionem; quamvis antè requirerentur ſeptem vel ſex anni, uti notat Garzias *de Beneficiis part.* 11. *cap.* 3. *num.* 48.

XXVII. Duplici ratione nititur hic ſtylus, uti advertit Pyrrus loco citato *num.* 19. „ Quarum alte- « ra eſt, ad coercendas frequentes hujuſmodi Paro- « chialium Eccleſiarum reſignationes: quandoquidem « neminem latet, ex continua mutatione Rectorum, « præſertim Parochialium Eccleſiarum, Eccleſias non « modicum pati detrimentum. «

Altera ratio eſt (ait *n.* 20.) ad repellendas illicitas negotiationes, quæ poſſent committi à Reſignantibus: qui propterea tales Eccleſias quandoque aſſequuntur, ut poſteà aliis illas reſignent.

XXVIII. Additque ſtylum Curiæ habere, ut in quocumque Beneficio ſive Curato, ſive ſimplici, cujus collatio ſpectat ad Papam, & Orator ſit præſens: ſi velit litteras expediri in forma *gratioſa*, & conſequenter examinari ab examinatoribus Urbis, ab illis ſive Notario recipiens juramentum, quòd ipſe Orator

tor tale Beneficium non aſſequitur animo illud reſignandi.

XXIX. Simile quid obſervatur in Facultate Artium in hac Academia. Nominandi enim vigore privilegiorum jurant: „ Quòd infrà annum unum ab obtenta pacifica poſſeſſione *perſonaliter* in ea reſidebo, nec eam (Curam Paſtoralem) reſignabo, niſi „ *integro* anno in ea reſederim, aut aliam curam „ paſtoralem ſine fraude & dolo obtinuero.

Sanè quàm frequentes ſint Beneficiorum præſertim Canonicatuum impetrationes, maximè quæ fiunt à ſimplicibus Clericis, non alium in finem, quàm ut ex illorum reſignatione penſio aliquot millium florenorum diſtilletur, nimis notorium eſt.

XXX. Ad præveniendas haſce fraudulentas & ſordidas Beneficiorum impetrationes & reſignationes, Edicto Regio anno 1671. in Gallia cautum eſt, quòd nullus reſignare queat Beneficium Curatum aut Præbendam in Cathedrali vel Collegiata Eccleſia, niſi 15. annis actualiter deſervierit: niſi ex cauſa infirmitatis ab Ordinario cognita & probata, ob quam ulteriùs non poſſit Beneficio deſervire. Verba Edicti ſunt: *Voulons & nous plaît, que cy-après les Titulaires dans les Egliſes Cathedrales ou Collegiales, ne pourront les reſigner avec reſerve de Penſion, qu'après les avoir actuellement deſſervies pendant le temps & eſpace de quinze années entieres, ſi ce n'eſt pour cauſe maladie & d'infirmité connue & approuvée de l'Ordinaire, qui les mette hors d'état le reſte de leurs jours de pouvoir continuer de faire les fonctions, & deſſervir leurs Benefices.* Ideſt: Volumus & ſic Nobis placet: ut impoſterum Titularibus in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegiatis reſignare Beneficia non liceat, reſervata ſibi penſione, niſi actualiter quindecim annorum expleto tempore inſervierint, niſi ratione morbi aut infirmitatis notæ, & ut talis ab Ordinario agnitæ, quæ ad vitæ reſiduum inhabiles illos reddat, ut functiones ſuas continuent, aut Beneficia ſua deſerviant.

XXXI. Quamvis hæ ordinationes non ubique vim legis obtineant, nihilominus in quantum tendunt ad impediendas fraudulentas & injuſtas reſignationes, & penſionum impetrationes, meritò attenduntur ab iis, penes quos auctoritas admittendi penſiones, aut earum reſcripta probandi, reſidet: quantùm in ipſis eſt, ſimilles fraudulentis penſionum diſtillationibus limites figant, & remedium adhibeant.

XXXII. Hodie quoque admodum frequens, ut quis plura Beneficia, etiam *incompatibilia* impetret, quæ dum ſimul retinere nequit quoad titulum, retinet quoad partem ſaltem proventuum, nimirum retinendo unum, & reſignando alterum ſub penſione.

Cui abuſui occurrit Parlamentum Pariſienſe per Arreſtum 10. Februarii anno 1667. injungendo iis, qui poſſident plures Canonicatus, ut unum optent, nec alios poſſint penſione gravare. Cujus Arreſti memini ſuprà *tit.* 20. *cap.* 4. *num.* 16.

CAPUT IX.

De Extinctione, Translatione, & Redemptione Penſionis.

1. *Penſio extinguitur morte Penſionarii.*
2. *Secundò, per matrimonium Penſionarii.*
3. *Tertiò, per profeſſionem Religioſam.*
4. *Modis prædictis non extinguitur, ſi data ſit cum facultate transferendi; & quid ſit translatio?*
5. *Hæc facultas tribus modis conceditur.*
6. *Penſionis translatio* odioſiſſima; *& quare?*
7. *Aliquando facilè dabatur facultas transferendi.*
8. *Hodie clauſula* cum facultate transferendi *denegatur* in Italia, *& difficulter conceditur* extra Italiam.
9. *Translationes ignotæ in Belgio, nec admittuntur in Gallia.*
10. *In Gallia non poteſt permutanti ſervari penſio ſuper alio Beneficio quam permutato.*
11. *Secùs de ſtylo Curiæ Romanæ.*
12. *Quid penſio de* conſenſu?
13. *Hæc penſio in Belgio & Gallia incognita.*
14. *Penſio extinguitur per liberam Penſionarii remiſſionem.*
15. *Poteſt fieri ſine auctoritate Superioris.*
16. *Frequens hodie penſionis redemptio & extinctio* per anticipatas *Canonum ſolutiones.*
17. *Sæpè fit authoritate Pontificis; & quæ ſit ſupplicationis formula?*
18. *Numerus anticipatorum Canonum non eſt determinatus.*
19. *Cavetur ſolicitè ne pretium exprimatur, ad vitandam Simoniam.*
20. *Anticipatæ hæ ſolutiones ſolent pretio penſionis annuæ adæquari.*
21. *Etiam hoc modo accipientes ſummam pecuniæ ſæpè ſunt Simoniaci.*
22. *Ex profano modo contractandi ſuper his* anticipatis *ſolutionibus convincitur ſubeſſe Simoniam.*
23. *Conventio de redimenda Penſione eſt Simoniaca.*
24. *Pro extinctione penſionis ſola Signatura ſufficit.*
25. *Quæ hujus ſtyli Curiæ Romanæ ratio?*
26. *Redemptio penſionis magis de Simonia ſuſpecta, quàm penſio.*
27. *Nullum redemptionis apud Veteres veſtigium.*

I. TAmetſi penſio non ſit propriè Beneficium, tamen penſiones illas hodiernas, quæ ex cauſa permutationis, reſignationis, vel ceſſionis reſervari ſolent, eſſe loco Beneficii, & quaſi in locum Beneficii reſignati ſive ceſſi ſuccedere, communiter notant Canoniſtæ.

Atque imprimis penſio id habet cum Beneficio commune, quòd nonniſi *ad vitam penſionarii*, adinſtar Beneficii dari ſoleat. Unde & morte naturali eam extingui nemo dubitat.

II. Ulteriùs hujuſmodi penſio juxta hodiernum ſtylum requirit in penſionario, non ſecùs atque in Beneficiato, Clericatum; nec penſio alteri quàm Clerico dari poteſt, ex Conſtitutione Sixti V, quæ incipit: *Cum ſacroſanctam* 92. in Bull. Rom. ſtatuente, ut in futurum nonniſi *actu Clericis* in habitu Clericali & Tonſura incedentibus, penſiones reſerventur.

Hinc ulteriùs concludunt Canoniſtæ, praxi comprobante, penſionem extingui per contractum Matrimonii, quemadmodùm amittitur Beneficium; idque ex uſu Curiæ Romanæ ſervari tradit Gigas de Penſionibus, *quæſt.* 54.

III. Similiter ſicuti Beneficia vacant per profeſſionem in Religione, ita quoque penſio vice Beneficii reſignati reſervata extinguitur per profeſſionem, ex recepta Doctorum ſententia & notoria praxi.

IV. Hæc autem procedunt, niſi penſio ſit data ſive reſervata cum poteſtate *transferendi*.

Translatio autem penſionis communiter definitur, Mutatio obligationis (paſſivè nimirum) penſionem ſolvendi de una perſona ad aliam auctoritate Papæ facta. Ita Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benef. libr.* 6. *quæſt.* 4. *num.* 4.

V. Translatio autem hæc, ſive potiùs transferendi poteſtas dari ſolet tribus modis, ut monet Flaminius Pariſius ibidem.

Primò, obtenta clauſula transferendi in ipſa penſionis reſervatione, „ cùm Pontifex penſionem reſervat, & *ſimul* facultatem concedit, eam *transferendi* in aliam perſonam.

Secundò, quoties ſuit impoſita penſio abſque illa clauſula, ſed ipſæ partes poſteà ſupplicant, ut penſio quam Cajus Titio ſolvit, extinguatur, & Sejo reſervetur.

Tertiò, in vim privilegiorum certis perſonis conceſſorum; quale privilegium nonnullis Ordinibus conceſſum fuiſſe, dicit Flaminius ibidem.

VI. Hanc penſionis tranſlationem eſſe *odioſiſſimam* fatentur omnes, teſte Pyrro Corrado loco citato *n.* 2. cùm nec ſit de jure, nec de ipſius penſionis natura; quinimò contra naturam: quandoquidem penſio reſervetur ad tempus, & ſic extinguitur morte Penſionarii. Translatio verò, cùm ſit obligatio eamdem ſolvendi de una ad aliam perſonam, operatur *perpetuitatem* penſionis poſt mortem Penſionarii; atque ita ſervitutem Beneficiis impoſitam quodammodò perpetuam efficit: præſertim quia qui habent poteſtatem transferendi, poſſunt eam transferre non modò in unam perſonam, ſed etiam in plures.

VII. De hac tranſlatione penſionis agens Hieronymus Gigar, *quæſt.* 12. poſtquam dixit, penſionem da una ad aliam perſonam transferri non poſſe, niſi Papa Penſionatio jus transferendi illam conceſſiſſet, ſubjungit: „ Nam ſolent Pontifices ſæpenumerò concedere hujuſmodi facultatem: quod paſſim Leo X. piæ memoriæ faciebat, utens multùm Pontificia auctoritate & abſoluta poteſtate in ſimilibus. Clemens autem VII. difficiliùs id concedebat, & erat bene factum propter oneris continuationem, quæ eſt evitanda: ideò SS. D. N. Paulus IV. (ut audio) admodùm ſe difficilem reddit in concedendo talem facultatem, etiam cum conſenſu.

VIII. Addit Flaminius Pariſius *n.* 24. „ Tempore felicis recordationis Gregorii XIII. & S. D. N. Sixti V. vidi obſervari, ut nemini concedatur hujuſmodi facultas transferendi penſionem niſi Cardinalibus, aut aliis perſonis de Sede Apoſtolica benemeritis; neque ſolet concedi ut *totam* poſſit transferre, ſed tertiam vel medietatem.

Dein nonnullis interpoſitis, monet, quòd hodie ſummi Pontifices non concedant *in Italia*, & ſe reddant *difficiles* in concedenda penſione cum *facultate transferendi*, etiam *extra Italiam*: „ & id ſolet peri (ait) ut poſſint remunerare familiares in articulo mortis.

IX. Tranſlationes penſionis hìc in Belgio fieri non videmus, neque eas hìc uſitatas credo: notandumque monet Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. de Reſignationibus num.* 20. „ in hoc Regno Franciæ penſionem extingui per mortem Penſionarii, & de conſuetudine non transfertur in aliam perſonam, etiam à Papa; quamvis in patria obedientiæ à Papa transferri poſſit ſicut aliud Beneficium.

De eadem conſuetudine Regni Galliæ paſſim teſtantur Pragmatici, uti videre eſt apud Brodæum ad Lovetium, *litt. P. num.* 31.

X. Notat inſuper Rebuffus *de Pacificis poſſeſſ. num.* 127. quòd „ non valeret reſervatio penſionis, ſi quis permutaret Beneficium mecum, & aſſignaret mihi penſionem ſuper *alio* Beneficio, quàm permutato; & hoc (ait) ſervatur in forenſi judicio in hoc Franciæ Regno, licèt de jure ſecus.

XI. Rectè monet Rebuffus, illud ſpecialiter ſervari in Regno Galliæ (cui praxis Belgii conformis eſſe videtur) nam de ſtylo Curiæ Romanæ, ſi Beneficium quod reſignatur, incapax ſit penſionis; vel non totam capiat, reſervari conſuevit penſio ipſa, etiam ſuper fructibus alterius Beneficii, quod obtinet Reſignatarius; vel ſaltem una pars ſuper Beneficio reſignato, & altera ſuper alio Beneficio; & aliquando ſuper Beneficio tertio. Ita Pyrrus Corradus in praxi Beneficiaria, *lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 14. ubi pluribus de hujuſmodi penſionis reſervatione, ejuſque praxi agit.

XII. Tractat quoque ibidem *cap.* 3. de penſionis reſervatione, quæ dicitur *de conſenſu*, ſeu ex cauſa *lucrativa*; quæ ita vocatur, dum penſio de *conſenſu* Titularis reſervatur Apoſtolica auctoritate, conſanguineo, affini vel amico &c. ſuper fructibus Beneficii.

Formulam ſupplicationis pro reſervatione hujuſmodi penſionis ibidem integram exhibet, ejuſdem clauſulas præcipuas exponens; dicitque *num.* 4. „ Illud in hac praxi non oſcitanter advertendum, quòd hujuſmodi penſionum reſervationes ſemper ferè in *Dataria* Apoſtolica fuerint habitæ pro *fraudulentis*; unde non ſemel in ea vidimus (ait) ſupplicationes ad id porrectas rejici, ſive ad favorem conſanguineorum Titularis, ſive aliorum quorumcumque.“ Rationes, ob quas meritò ut ſuſpectæ habeantur hæ reſervationes, ibidem ſubjungit.

XIII. Belgium hujuſmodi reſervationes penſionum non novit: nec eas in Gallia admitti ex hactenus dictis ſat manifeſtum eſt; quandoquidem ibi pro regula & quaſi lege invaluerit, quòd penſio conſtitui non poſſit, etiam per Papam & de conſenſu Titularis, ad commodum ejus, qui *nullum* habet vel prætendit jus in Beneficio.

XIV. Quandoquidem penſio ſit duntaxat onus aliquod adinſtar cujuſdam ſervitutis Beneficio impoſitum, ratione cujus ipſe Titularis tenetur penſionem annuam Penſionario perſolvere, ex omnium Canoniſtarum ſententia, & notoria praxi, extinguitur penſio per liberam & abſolutam ipſius Penſionarii remiſſionem ſive renuntiationem.

XV. Poteſt hæc remiſſio fieri ſine auctoritate Papæ, aut cujuſvis alterius; tametſi penſio per Papam eſſet reſervata; ut monet Pyrrus Corradus loco citato *cap.* 4. & latè Gigas de Penſionibus *quæſt.* 45. idque licèt *expreſsè* reſervata eſſet pro alimentis ad commodiorem ſuſtentationem; quemadmodum hodiernæ penſiones de ſtylo Curiæ reſervari ſolent. Garzias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 40.

XVI. Hodie frequentiſſima & ordinaria penſionis redemptio eſt, quæ fit *anticipatis* aliquot annnis ſolutionibus ipſius penſionis, uti monet Joannes Tornetius in collectione Arreſtorum *litt. P. num.* 93.

XVII. Et hæc penſionis extinctio, ſeu remiſſio fieri conſuevit coram Pontifice ejuſque auctoritate, uti notat poſt Garziam Pyrrus Corradus in Praxi Benefic. *Lib.* 5. *cap.* 4. qui & ibidem exhibet formulam ſupplicationis & Signaturæ ſuper extinctione ſive caſſatione penſionis.

In ſupplicatione primò exponit Supplicans, ſeu Orator, quòd ſibi certa penſio auctoritate Apoſtolica ſuper fructibus Beneficii N. reſervata fuerit, ac tum ſubjungit: „ Ex certis cauſis animum ſuum moventibus caſſationi, extinctioni & annullationi dictæ penſionis annuæ, illiuſque reſervationi hujuſmodi in S. V. manibus ſponte, & liberè, nonnullis tamen anticipatis, ſeu anticipandis ſolutionibus & non aliàs, nec alio modo conſentire proponat, & ex nunc etiam conſentiat. Supplicat igitur, &c.

XVIII. Dicitur indeterminatè, *anticipatis ſeu anticipandis nonnullorum dictæ penſionis terminorum ſolutionibus*; nam uti advertit Tornetius in collectione Arreſtorum n. 93. hæc anticipatio diverſimodè non determinatur: nam tunc quatuor, nunc quinque, vel ſex, interdum etiam ſeptem terminorum anticipationes fiunt. In his enim certa regula non eſt. Verba Tornetii ſunt: „ Pour à laquelle extinction en tachat parvenir, on baille ordinairement par forme d' avance ou anticipation, quelques années de la penſion diverſement limitées: tantot 4. 5. 6. ou au plus 7. années; mais en cela, il n' y a regle certaine ni aſſurée, comme dependant de l' age, qualité, diſpoſition & volonté, tant de celui qui reçoit, que de l' autre paiant de la penſion.“ Id eſt: Ad quam redemptionem extinguendam, ante tempus & ad modum anticipationis, ſolent perſolvi aliquot anni penſionis diverſimodè limitati, modò 4. 5. 6. aut ad ſummum 7. anni. Verum in ſimilibus nulla certa aut fixa regula eſt, utpote pendens ab ætate, qualitate, diſpoſitione & voluntate tam ejus qui recipit, quàm qui perſolvit penſionem.

XIX. Deinde ſubjungit: „ Toutefois dedans la Signature qui s'en delivre, & procure expediée pour cet effet, il n' eſt parlé de la convention de *prix*: car cela impliqueroit ſimonie.“ Id eſt: Tamen in chirographo quod traditur, aut procuratione in eum finem conſtituta, nulla conventionis de pretio fit mentio; hoc enim Simoniam involveret.

XX. Verùm anticipatæ ſolutiones terminorum ita conſtitui ſolent, ut juſtum *pretium*, ſeu *capitale* annuæ penſionis ſolvatnt, ad eum pene modum, quo ſimilis quantitatis annui reditus vitalitii redemptio fieret, ut notat Tornetius: atque hoc pacto fit, ut ipſe Penſionarius mediante hac redemptione, æquè ex Beneficio reſignato notabilem pecuniæ ſummam conſequatur, quàm ſi de una ſumma determinata conventum fuiſſet.

XXI. Hinc qui mediante hac redemptione pro reſignato Beneficio aliquot centenos; aut etiam millia florenorum accipit, ſæpè quidem in oculis hominum ſubtilius & honeſtius mercari videtur, quàm qui cum Reſignatario de una & certa pecuniæ ſumma convenit: at verendum eſt, ne in oculis ejus, cui omnia nuda & aperta ſunt, non minus ſæpè culpabilis & Simoniacus habeatur. Quin & vulgus, qui ſepoſita hac inter determinatam ſummam pecuniæ, & *anticipatas* terminorum annuæ penſionis ſolutiones, diſtinctione, ſimplici, & vulgari modo rebus judicat, ſolet hujuſmodi Penſionarios & reſignantes æquè pro Beneficiorum venditoribus habere, quàm ſi determinatam ſummam pecuniæ pro Beneficio accepiſſent.

XXII. Ad-

Digitized by Google

XXII. Adhæc, ſi attendamus profanum modum, quo hæ *anticipata* terminorum ſolutiones determinantur, non ſecus atque redituum temporalium redemptiones: & quomodò ſæpiſſimè, ſi non expreſsè, ſaltem *tacitè* ſuper penſionis redemptione conveniatur; eumque in finem ſollicitè quærantur Reſignatarii, qui ſciantur ſufficientes, ut penſionem multis anticipatis ſolutionibus redimant, fateri cogemur, rarò has penſionum redemptiones à Simonia eſſe immunes; tametſi nullius determinati & conventi *pretii* in ſupplica aut Signatura mentio fiat.

XXIII. Faceturque ipſe Gigas de Penſionibus *quæſt.* 87. quòd „ Renunciantes Beneficia *ea intentione*, ut „ ſibi reſervetur penſio demum extinguenda pro certis „ *anticipatis* ſolutionibus; & ita paciſcentes proculdu„ biò *Simoniam* committunt, cùm dent temporale „ pro ſpirituali.

XXIV. In Signatura ſuper extinctione, aut caſſatione penſionis apponi ſolet hæc clauſula: *quòd ſola præſentis ſupplicationis Signatura ſufficiat, & ubique fidem faciat in judicio & extra, regula contraria non obſtante.*

XXV. Ratio hujus ſtyli communiter refunditur in favorem extinctionis penſionum. Indubiè favorabile eſt, Beneficia odioſis illis hodiernis penſionibus non gravari; ſed eas extingui, ſeu redimi per ſimiles *anticipatas* ſolutiones, quæ reipſa *pretium* quoddam Beneficii conficiunt, ipſa penſione odioſius eſt.

XXVI. Et ſi has penſionum redemptiones, quæ ſub ſpecioſo titulo *anticipatarum* ſolutionum fieri conſueverunt, ſepoſitis præjudiciis, quæ ex communi praxi ingeruntur, expendamus, reperiemus eas vix aut ne vix quidem à formali venditione & emptione Beneficiorum diſtingui: & conſequenter auctoritate Superiorum à Simonia difficulter purgandas.

Quid enim intereſt, uti ſupra monuimus, num certa ſumma pecuniæ detur per modum *pretii*, an verò eadem detur ſub nomine *anticipatarum* ſolutionum? niſi Simoniam non in re; ſed in verbis ſitam eſſe dicamus?

Unde & has penſionis redemptiones magis odioſas, magiſque de Simonia ſuſpectas eſſe, quàm ipſaſmet penſiones dubitari nequit.

Quod enim alicui pauperi Parocho de Eccleſia bene merito, & amplius laborare non valenti aliqua penſio *alimentaria* aſſignetur, nullatenus ſanè improbari poteſt; neque ſpeciem mali ingerit: ſed quòd Reſignanti Beneficium aliquot millium florenorum ſumma numeretur, indubiè venditionem & emptionem Beneficii ſapit; quocumque tandem prætextu coloretur.

XXVII. Quare etſi in Canonibus & Patribus aliqua penſionum exempla reperiamus, nullum tamen hujuſmodi redemptionis veſtigium, nequidem in libris noſtri Juris Canonici occurrit; ita ut admodum veriſimile ſit hanc redimendi praxim labentis diſciplinæ foetum eſſe, qui nonniſi ad palliandam venditionem, & emptionem Beneficiorum ſervire conſuevit; idque non ſine ſummo Fidelium ſcandalo, qui hujuſmodi redemptiones, nonniſi veras Beneficiorum nundinationes reputant.

TITULUS VIGESIMUS NONUS.

De Unionibus Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De varia Specie Unionis; & quorum auctoritate facienda?

1. *Quid Unio Beneficiorum?*
2. *Varia ſpecies unionum; & quare harum conveniens notitia?*
3. *Unio alia* perpetua, *alia* ad vitam; *& hujus deſcriptio.*
4. *Unio* ad vitam *non eſt propriè unio; ſed pallium pluralitatis Beneficiorum.*
5. *Non admittitur in Gallia aut Belgio.*
6. *Unio* perpetua *quæ?*
7. *Per hanc interdum duo Beneficia in unum conflantur.*
8. *In hac unione jura & privilegia Eccleſiarum unitarum conſervantur.*
9. *Unio per* ſuppreſſionem *potius eſt extinctio Beneficii, quàm unio: & qui hujus effectus?*
10. *Quomodò fiat* unio *acceſſoria?*
11. *In hac unione Beneficium unitum eſt* minùs *principale; nec in impetratione exprimi debet.*
12. *Unio quando fiat* æquè principaliter.
13. *Beneficia ita unita debent in impetratione exprimi; & in omnibus manent in ſuo ſtatu.*
14. *Quomodò dignoſci poſſit ſpecies unionis?*
15. *Clauſula unionis præſervans exſolutionem onerum Beneficii uniti.*
16. *Onera cenſentur præſervata, quatenus cum unione conſiſtere poſſunt.*
17. *Unio Beneficiorum auctoritate Superioris facienda.*
18. *Unio Beneficiorum conſiſtorialium hodie Sedi Apoſtolicæ reſervata.*
19. *De jure Epiſcopo competit unio Beneficiorum ſuæ Diœceſis.*
20. *Etiamſi eſſent ad Pontificem ob neglectam collationem devoluta.*
21. *An Epiſcopus ad Beneficia ſuæ collationis unire queat?*
22. *Beneficia* exempta *Epiſcopus unire non poteſt.*
23. *Poterit unire tametſi Collator ſit exemptus; ſi Beneficia non ſint exempta.*
24. *Sede vacante auctoritas uniendi ſpectat ad Capitulum.*
25. *Metropolitanus ſe immiſcere nequit; niſi in caſu appellationis.*
26. *Inferioribus auctoritas uniendi ex privilegio vel conſuetudine competere poteſt.*
27. *Rex Galliæ unit Beneficia* pleno *jure ad ſuam collationem ſpectantia.*

I. BEneficiorum unio deſcribitur à Rebuffo in Praxi *part. 2. tit. de Unionibus*, quem alii Canoniſtæ communiter ſequuntur, Beneficiorum ſeu Eccleſiarum ab Epiſcopo vel alio Superiore facta annexio.

II. Variæ unionis ſpecies à Canoniſtis notantur, quarum notitia quodammodò neceſſaria eſt pro intellectu Canonum de unione loquentium: eò quòd pro diverſitate unionum, etiam diverſi effectus unionis paſſim occurrant.

III. Imprimis unio alia eſt temporalis & perſonalis, alia perpetua & realis.

Illa dicitur, quæ ad aliquod dumtaxat tempus, v. g. ad vitam alicujus fit; eſtque eo titulo *perſonalis*, quòd imprimis ad vitam certæ *perſonæ* reſtringatur; & quòd in commodum & favorem *perſonæ* dumtaxat facta cenſeatur: & ſic fit, ait Rebuffus *n. 9.* contemplatione perſonæ; & per ejus mortem expirat.

IV. Hæ uniones temporales in favorem perſonæ, ante Synodum Tridentinam erant non parùm frequentes; atque earum pallio paſſim tegebatur Beneficiorum pluralitas: & uti rectè advertit Fagnanus ad *Capit.* EXPOSUISTI ✠ *de Præbendis num. 7. Unio ad vitam non eſt propriè unio, ſed magis quadam* PALLIATA *diſpenſatio.*

Unde Synodus Tridentina pluralitatem Beneficiorum incompatibilium interdicens *Seſſ. 7. c. 4. de Reformat.* etiam vetat, plura Beneficia ſimilia per *viam unionis ad vitam* recipere aut retinere; uti ſupra *tit. 20. c. 3.* monui.

V. Scripſit quoque jampridem Rebuffus ſecutus Gloſ-

ſam Pragmaticæ Sanctionis, has uniones non recipi in Francia; quia ſapiunt reſervationes; nam reſervatur Beneficium illi, in favorem cujus fit unio ad vitam. Deinde infrà *num.* 46. dicit, quod „ ſi factæ ſint, ab „ iis appellatur tamquam *ab abuſu*: & Senatus eas „ abuſivas & irritas pronuntiat. " De qua conſuetudine paſſim teſtantur Pragmatici Galliæ. Neque hîc in Belgio ullus eſt harum unionum temporalium & perſonalium uſus.

VI. Unio perpetua ſive realis, eſt, quando exprimitur ut perpetuò duret; vel quando dicitur, *ad perpetuam rei memoriam*; vel ſi fiat contemplatione Eccleſiæ, quæ non moritur. Rebuffus *num.* 7. additque *n.* 10. Et in dubio præſumitur facta contemplatione „ Eccleſiæ: quia Eccleſiæ magis favendum eſt, quàm „ perſonæ.

De hac ſola unione facta contemplatione Eccleſiæ, vel Beneficiis hîc agetur; eaque propriè unionis nomine venit, dum de Beneficiorum unione tractatur.

VII. Hæc unio tribus potiſſimùm modis fieri poteſt. Primò, ut ex duobus Beneficiis unum fiat: ut puta, ſi ſint duæ Parochiales „ proximè vicinæ deſtru„ ctæ per bellum, uniri poterunt, ut una fiat ex dua„ bus. " Ita Rebuffus *n.* 11.

VIII. De hac ſpecie unionis loquens Fagnanus ad *Cap.* Novit ... *Ne Sede vacante*, &c. *num.* 3. ait: quod dum hoc modo Eccleſiæ uniuntur, „ conſuetu„ dines & privilegia quæ meliora & humaniora ſunt „ in altera earum, debent uniri & retineri in unitate; " Sive ut loquitur Rebuffus loco citato, „ privilegia da„ ta uni competent & alteri, & quando ſunt plura, „ honeſtiora & favorabiliora ſervabuntur.

IX. Interdum Beneficium aliquod ita unitur per omnimodam *ſuppreſſionem*, quæ non tam unio, quàm extinctio & ſuppreſſio Beneficii dicenda eſt. Ut puta, cùm Canonicatus ſupprimitur, & erigitur in dignitatem. Quo caſu ipſe Canonicatus planè extinguitur, & nova dignitas erigitur, cui proventus ſeu Præbenda Canonicatus annectuntur vel incorporantur. Hinc nullum jus Canonicale ſimili caſu competit ipſi Dignitatis poſſeſſori; utpote titulo Canonicali per ſuppreſſionem penitùs extincto. Et ita in Belgio plures ſunt Decanatus & Præpoſituræ, qui per extinctionem unius alteriuſvè Canonicatus fuere erecti; nullum tamen jus Canonicale habent; proventibus Canonicatus exceptis.

X. Alio modo fit unio, ut dum Eccleſia una alteri ſubjicitur; eamque Doctores communiter appellant, *acceſſoriam* ſeu *ſubjectivam*, per quam Beneficium annexum amittit nomen Beneficii; quamvis Beneficium non omninò ſupprimatur; ſed maneat in ſua integritate, tam quoad onera, quàm jura & proventus.

XI. Hoc caſu Eccleſia illa cui fit unio, erit ſuperior & principalis, unita verò erit inferior & acceſſoria; uti notat Rebuffus *num.* 12. qui addit: „ Et poſtea ſi quis „ velit impetrare hæc duo Beneficia, oportet quòd ex„ primat principale, aliàs ſi acceſſorium, non valeret „ impetratio; quia illud non vacat, cùm ſit alteri uni„ tum. Nec in vim illius clauſulæ, *quòd major expreſ„ ſio fieri poſſit*, hoc corrigi poterit; ideò nova impe„ tratione opus erit. Sic vidi in praxi, & de ſtylo Cu„ riæ Romanæ.

Hæc Rebuffus, qui *n.* 14. tamquam conſequens ulteriùs deducit, nec eſſe opus in impetratione principalis Eccleſiæ exprimere unitum *acceſſoriè*; ſecus ſi æquè principaliter.

XII. Tunc autem *æquè principaliter* unitæ cenſentur Eccleſiæ, quando unio Eccleſiarum ſic fit, ut utraque in ſuo ſtatu integro maneat, prout erant ante unionem; nihilque nec quoad unam, nec quoad alteram immutetur; remaneantque duo vera diſtincta Beneficia; ita tamen ut poſt unionem, unus idemque ſit futurus utriuſque Beneficii Rector, ſiva Titularis.

XIII. Unde in impetratione opus erit utriuſque expreſſione; omniaque jura & onera utriuſque in Rectorem tranſeunt.

Hinc infert Fagnanus ad citatum Cap. *Novit*, quòd ſi duo Epiſcopatus *æquè principaliter* uniti, ante unionem ſuberant duobus Metropolitanis, propter hanc unionem neuter Metropolitanus perdit jus ſuum.

XIV. Ut verò ſciatur, qua ſpecie unionis Beneficia ſint unita, convenit imprimis inſpicere & examinare ipſas litteras unionis; quarum tenor potiſſimum attendendus eſt & ſequendus; à quo ſimiliter conditiones ipſius unionis petendæ ſunt.

XV. Quocumque enim modo unio Eccleſiarum fiat, ſolent in ipſo unionis inſtrumento exprimi nonnullæ conditiones, & onera ratione uniti Beneficii exſolvenda.

Hinc invaluit communis illa clauſula in unione Eccleſiarum Parochialium Monaſteriis & Capitulis; quæ olim frequentiùs facta fuit, hodie rariùs conceditur: „ *Reſervata tamen de fructibus, reditibus, proven„ tibus, juribus, obventionibus hujuſmodi pro Vicario „ perpetuo in ea conſtituendo congrua portione, ex qua „ idem Vicarius commodè ſuſtentari valeat, jura Epi„ ſcopalia ſolvere, & alia ſibi incumbentia onera ſup„ portare.*

Ita refert Rebuffus ad Regulam Cancellariæ *de Unionibus n.* 17. Quæ clauſula adjicitur, ut oneribus Beneficii Parochialis uniti ſatisfiat; de qua latiùs infrà titulo *de Portione congrua* Vicariorum; quæ ex hac clauſula originem ſuam traxit.

XVI. Quin in omni paſſim unione adjicitur clauſula, de oneribus Beneficio unito incumbentibus *congruè* ſupportandis. Quæ ipſam *onerum* ſupportationem ita moderatur, ut cum ipſa unione conſiſtere queant; videturque ſatisfieri iſtis oneribus, ſi ſupportentur, quatenus cum ipſa unione conſiſtunt; quemadmodum oſtendit Zypæus *Conſult.* 3. *de Exceſſibus Prælatorum*, notatque verba hæc, *congruè ſupportentur*, prædictæ clauſulæ de ſupportandis oneribus inſerta, omnes controverſias circa exſolutionem onerum ipſi Beneficio unito incumbentium ad arbitrium boni viri revocare, ut is expendat, num hæc onerum perſolutio cum ipſa unione conſiſtere queat; an non potiùs cenſeri debeat, per eam unionem exſolutioni quorumdam onerum derogatum; quemadmodum illis juribus Epiſcopalibus per unionem derogatum credit Rebuffus; „ quæ ſalva eſſe non " poſſunt, valida exiſtente unione, quia illis cenſetur " derogatum propter repugnantiam. " Ad Regulam Cancellariæ *de Unionibus Gloſſa* 11. *n.* 13.

XVII. Cùm autem per unionem ſemper fiat aliqua quaſi ipſorum Beneficiorum alteratio, ideò eam ſine Superioris auctoritate fieri non poſſe, unanimi Canoniſtarum ſententia receptum eſt.

XVIII. Imprimis verò unionem Beneficiorum fieri poſſe auctoritate Romani Pontificis, dubitat nemo. Imò ſicuti hodierna diſciplina majora quædam Beneficia, ac præſertim Epiſcopatus & quæ *conſiſtorialia* dicuntur, Sedis Apoſtolicæ proviſioni reſervavit, ita & auctoritas hujuſmodi Beneficia uniendi, ad Pontificem *privativè*, & cum excluſione inferiorum devoluta eſt. Notatque Fevretius *lib.* 2. *de Abuſu cap.* 4. *n.* 5. quòd ſi Archiepiſcopi, Epiſcopi aut alii Prælati proceſſiſſent ad unionem ſimilium Beneficiorum *poteſtate ordinaria*, totum declararetur *nulliter* & *abuſivè* factum: quamvis & ipſe Fevretius ibidem dicat, ſe nequaquam velle inficiari, quin ſecundùm priſtinam diſciplinam, Primates, & Metropolitani ſubinde auctoritate *propria* univerint hujuſmodi majores Prælaturas. Conſtat enim (ait) S. Remigium erexiſſe Sedem Epiſcopalem Laudunenſem de conſilio ſuorum Epiſcoporum Suffraganeorum ſuæ Provinciæ, *uniendo* eidem partem ſuæ Diœceſis, nulla alia interpoſita ſuperiore auctoritate.

Interim diſciplinam reſervantem unionem Epiſcopatuum Romano Pontifici ſtabilitam fuiſſe tempore Cœleſtini Tertii probat ejus reſponſum relatum in *Cap.* Sicut unire ... *de Exceſſibus Prælatorum*, ubi evidenter ſupponit, unire Epiſcopatus ad Sedem Apoſtolicam ſpectare: verba ejus ſunt: „ Sicut unire E" piſcopatus, atque poteſtati ſubjicere alienæ, ad ſum" mum Pontificem pertinere dignoſcitur: ita Epiſcopi " eſt Eccleſiarum ſuæ Diœceſis unio, & ſubjectio ea" rum.

Unionem Epiſcopatuum hodie non ſecus atque Epiſcoporum tranſlationem Romano Pontifici reſervatam eſſe, in textu notavimus.

Quo verò tempore hæc reſervatio invaluerit, & recepta ſit, incertum eſt. Hoc conſtat ex reſponſo Cœleſtini III. (de quo in textu) quòd eo tempore, id eſt ſub finem ſæculi XII. Romani Pontifices unionem hanc ad Romanum Pontificem ſpectare exiſtimarint,

atque conformiter ad hanc perſuaſionem reſponderint: quæ reſponſa in Decretales relata, & pro jure communi recepta, tandem quoque hæc Pontificum opinio invaluit, creditumque eſt, unionem Epiſcopatuum Romano Pontifici eſſe reſervatam.

Vix dubium, quin ad aſſerendam hanc unionem Romano Pontifici, conduxerit, quod legeretur apud Gratianum cauſa 16. *quæſt.* 1. *Can.* 48. & 49. Quòd S. Gregorius plures Epiſcopatus ſua authoritate univerit, non advertentes, Epiſcopatus, de quorum unione agebatur, conſtitiſſe intra *regiones ſuburbicarias*; quòdque Eccleſiæ intra limites harum regionum conſiſtentes, ad Romanum Epiſcopum *ſpeciali jure Metropolitico* ſpectaverint, & conſequenter Gregorium has Epiſcopatuum uniones non feciſſe jure ſui *primatus* ad omnes Eccleſias extenſibiles, ſed *jure Metropolitico* intra harum regionum limites concluſo, uti & in decurſu hujus operis non ſemel obſervatum eſt.

Idipſum notavit D. Fleury in quarto ſuo diſcurſu Hiſtorico *numer.* 4. ibidem monens, non reperiri, quòd Sanctus Gregorius, hoc aut alia ſimilia jura exercuerit in Eccleſiis extra has regiones *ſuburbicarias* conſtitutis; quod & notavit in Hiſtoria ſua *lib.* 35. *num.* 19.

Hinc intelligitur, admodum neceſſarium eſſe, in Romano Pontifice diſtinguere qualitatem Epiſcopi Romani, Metropolitani, Patriarchæ & Primatis, ne aliàs acta ſub una qualitate credantur acta ſub alia; atque ita quæ olim ſub quibuſdam Eccleſiis ſub qualitate proprii Epiſcopi vel Metropolitani, aut Patriarchæ competiiſſe leguntur, ipſi credantur competere in *omnibus* Eccleſiis titulo ſui *Primatus*, quod & locis citatis monuit D. Fleury, credens reſervationem hujus unionis ex non facta hac diſtinctione potiſſimum ſuam ſumpſiſſe originem.

XIX. Sicuti ex hac Decretali concludimus, unionem Epiſcopatuum ad Romanum Pontificem ſpectare; ita ex eadem concludunt uno conſenſu Canoniſtæ, ad Epiſcopum ſpectare unire Beneficia ſuæ Diœceſis: idque conformiter ad eam Regulam, quæ Epiſcopo totum regimen, omnemque circa Beneficia ſuæ Diœceſis ordinationem & diſpoſitionem defert, niſi oſtendatur ſpeciali titulo & jure ad alios eſſe devolutam.

XX. Unde poſt alios citatos ſtatuit Barboſa *lib.* 3. *Juris univerſi cap.* 16. *numer.* 31. „Epiſcopum poſſe „ unire Beneficia ſuæ Diœceſis, quamvis eorum colla„tio ob Epiſcopi negligentiam eſſet devoluta ad Papam, „ quod alio jure devolvatur, alio uniatur. Devolutio „ enim concernit titulum, impeditque, ne Epiſcopus „ illud in titulum dare valeat: unio autem reſpicit pro„prietatem.“ Hæc ille; quibus addi poteſt, quòd Epiſcopo ſua maneat ſalva auctoritas, quouſque probetur adempta: Ob negligentiam autem in conferendo probatur quidem Epiſcopum jure collationis excidere; ſed non probatur, eum excidere jure uniendi: adeòque hoc ſalvum manet.

XX. Dicitur à Congregatione Cardinalium aliquando declaratum, Epiſcopum non poſſe unire Seminariis Beneficia ad *ſuam* collationem ſpectantia; cujus declarationis meminit Zypæus in Jure novo, *tit. de exceſſ. Prælat. n.* 2. dicitque ita reſolutum, fortè „ quòd alio„qui in hujuſmodi alienatione nullus Superior alie„nantis intervenire videatur, ſicut Epiſcopus interve„nit in iis, quæ ſunt alienæ collationis.“ Contrarium tamen in praxi ſervari notat.

XXII. Quin unio Beneficiorum ſpectet ad ea, quæ Juriſdictionis Epiſcopalis ſunt, dubium non eſt.

Hinc ſtatuunt Canoniſtæ, praxique conformis eſt, quòd Epiſcopus Beneficia à ſua juriſdictione exempta, auctoritate ordinaria unire nequeat. Unde Rebuffus *de Unionibus n.* 22. poſtquam dixit, ad Epiſcopum Beneficiorum unionem ſpectare, ſubjicit: „ Dummodò „ Beneficia non ſint *exempta*, quia tunc ad Papam „ unio pertinet.

XXIII. Notandum hic, non ſufficere, quòd Beneficia forſan ſpectent ad collationem aut præſentationem Exemptorum, aut ſint fundata in eorum Eccleſiis, aut illis annexa, ut Epiſcopi uniendi auctoritate priventur, ſed requiritur, quòd ipſa Beneficia ſint reverà *exempta*. Poſſe autem nonnunquam Beneficia quædam eſſe, præſertim Curata, in Eccleſiis Exemptorum, quæ tamen ipſa non ſint exempta, oſtendetur infrà *part.* 3. *tit. de Exemptionibus.*

XXIV. Cùm unio Beneficiorum fiat auctoritate ordinaria; atque Capitulum Sede vacante ſuccedat in ea quæ ſunt auctoritatis & juriſdictionis, rectè inferunt Canoniſtæ, poſſe Capitulum Sede vacante, auctoritatem unioni præſtare; dummodò per eam juri Epiſcopali nihil detrahatur. Rebuffus *de Unionibus n.* 36. & *de Devolutionibus n.* 100.

XXV. Refert Renatus Choppinus in ſuo Monaſtico *lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 26. *abuſivam* declaratam unionem domus cujuſdam Eremiticæ Diœceſis Sueſſionenſis factam ab Archiepiſcopo Rhemenſi, Sede Sueſſionenſi vacante auctoritate Metropolitica. „ Nec enim Archipræſuli jus eſſe contendunt, Sacerdotia Fanave ſibi invicem copulare in alieno; Suffragantium etiam illi Epiſcoporum, territorio. Vacuo item Epiſcopi Solio, juridica ejus poteſtas defertur Epiſcopali Sodalitio, unioniſque Templorum judicio ſtatuendæ ex legitimis cauſis. Neque hoc cognitionum genus nominatim, vacante Cathedra inferioris Præſulis, devolvitur ad Archipræſulem ſuperiorem.“

Si autem ipſe Epiſcopus, aut Capitulum Sede vacante, unionem petitam facere recuſaret; poſſet ab hac recuſatione, ſi injuſta videatur, ad Metropolitanum tamquam Superiorem appellari; & tunc ipſe de unione ſtatuere poſſet.

XXVI. Inferiores verò Prælati, quantumvis exempti, & Beneficiorum collatores, uniendi auctoritate deſtituuntur; niſi eam auctoritatem præſcripſerint, uti notat Rebuffus *de Unionibus numer.* 32. ſubdens *numer.* 33. „ Jura enim Epiſcopalia inferiores præſcribere non prohibentur, *Cap.* Auditis ii *de Præſcription.* ſed titulus requiritur, vel tempus immemoriale.“

XXVII. Hoc titulo Rex Galliæ ſua auctoritate procedit ad unionem Beneficiorum, quæ *pleno jure* ad ejus ſpectant collationem; uti ex Molinæo refert Fevretius *n.* 20. aſſeritque Henricum IV. attentis modicis proventibus Decanatus S. Quintini, eidem ſua auctoritate univiſſe duas Præbendas.

CAPUT II.

De cauſis Unionis, & quæ Beneficia uniri poſſint.

1. *Unio Beneficiorum qua ratione* odioſa?
2. *Fieri nequit ſine juſta cauſa.*
3. *Decretum Synodi Tridentinæ contra uniones ſine juſta cauſa factas.*
4. *Hoc Decretum evincit, uniones non faciendas niſi ad utilitatem Eccleſiarum.*
5. *Ordinarii prævie de cauſis unionis inquirere debent.*
6. *Unio facta ab Ordinariis, ut ſe à danda portione congrua liberent, ſuſpecta.*
7. *Unio Beneficii facta ab Epiſcopo* ſuæ menſæ, *irrita eſt.*
8. *Ordinarius præviè expendere debet conditionem Beneficiorum.*
9. *Beneficiis ſimplicibus ut annecteretur Officium, vel ut unirentur in Synodo Tridentina propoſitum.*
10. *Unionem ſimilium Beneficiorum probavit Synodus Tridentina.*
11. *Eadem Synodus oſtendit; aliorum Beneficiorum unionem non facilè eſſe admittendam.*
12. *Specialiter vetuit Eccleſiarum Parochialium incorporationes.*
13. *Unio duarum Eccleſiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia.*
14. *Decretum Synodi Mechlinienſis de hac unione.*
15. *Hoc Decretum tantùm eſt* proviſionale; *eoque ſubinde abutuntur Ordinarii.*
16. *Beneficiorum ſitus in unione attendendus; & eò facilius admittenda unio Eccleſiarum, quò ſibi viciniores.*
17. *Facilior unio Beneficiorum ejuſdem Eccleſiæ, quàm diverſarum.*
18. *Beneficia diverſarum Diœceſium uniri vetat Synodus Tridentina.*

19. *Beneficia unius Regni non ſunt unienda Beneficiis alterius Regni.*
20. *Beneficia* libera *non unienda Beneficiis Juris Patronatus.*
21. *Niſi ſalus animarum aliud poſtulet.*
22. *Synodus Tridentina vult uniones factas ex* non legitimis *cauſis revocari.*
23. *Auctoritate regia unio ſubinde declaratur* nulla *poſt lapſum ſeculi.*

I. UNionem Beneficiorum eſſe *odioſam*, unanimis eſt Canoniſtarum ſententia, tum quòd per eam minuatur numerus Miniſtrorum; tum quia Beneficia inſtituta ſunt, ut ſingula ſuum habeant miniſtrum. Quin & unionem eſſe quamdam ſpeciem alienationis, notant Canoniſtæ; eò quòd Beneficium unitum quodammodò per ipſam unionem ſupprimatur, aut ut minus ita alteretur, ut primævam ſuam naturam & conditionem amittat.

II. Hinc ulteriùs concludunt, quòd unio quoniam odioſa eſt, & a communi Eccleſiarum utilitate aliena, numquam niſi ex magna & neceſſaria cauſa permitti debeat: ita Antonius Faber in Codice *lib. 1. tit. definit. 48.* & Rebuffus *in Praxi part. 1. tit. 2. de Unionibus n. 38.* aſſerere non dubitat, unionem *duabus* dumtaxat ex cauſis fieri poſſe, videlicet ſi evidens ſit neceſſitas vel utilitas; idque conformiter ad reſponſum Honorii III. in *cap. 33. ꝟ. de Præbendis*, ubi reſpondit Epiſcopo Veſprimenſi, quòd Præbendis Eccleſiæ ſuæ Cathedralis unire poſſit Capellas, *ſi evidens neceſſitas vel utilitas exigat.*

III. Synodus Tridentina attendens, paſſim factas fuiſſe uniones Eccleſiarum & Beneficiorum non tam ob utilitatem aut neceſſitatem ipſarum Eccleſiarum, quàm in perſonarum favorem & commodum; atque ex indiſcretis unionibus multas Eccleſias ſuis neceſſariis Miniſtris deſtitutas, ſtatuit *Seſſ. 7. c. 6. de Reformat.* „ Uniones perpetuæ à quadraginta annis citrà factæ, examinari ab Ordinariis, tamquam à Sede Apoſtolica delegatis poſſint: & quæ per ſurreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ verò, quæ à dicto tempore citrà conceſſæ nondum in toto, vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cujuſvis inſtantiam fient, niſi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus cauſis, coram loci Ordinario vocatis, quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſurreptionem obtentæ præſumantur; ac propterea niſi aliter à Sede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omninò careant.

IV. Ex hoc Decreto habetur primò, nullas uniones perpetuas eſſe admittendas, niſi ex *cauſis legitimis*, aut *aliàs rationabilibus*: Legitimæ autem cenſentur, quæ à Canonibus probantur; quæ ſcilicet utilitatem aut neceſſitatem Eccleſiarum, non autem favorem privatorum, aut proprium ipſorum Prælatorum commodum reſpiciunt.

V. Secundò, ex ipſo Decreto patet, ipſos Ordinarios priuſquam ad unionem procedant, inquirere, & expendere debere, num legitimæ aut aliàs rationabiles cauſæ unionis faciendæ ſubſint, adeòque ipſos quodammodò judices conſtitui, qui judicent de ſufficientia cauſæ.

Hìc autem ita ſe gerere debet Ordinarius, ne appareat, ipſum *plùs faviſſe perſonæ, quam Eccleſiæ*, uti in ſimili loquitur Pontifex in *cap. 1. ꝟ. Ne Sede vacante.*

VI. Hanc ſuſpicionem facilè incurrunt Epiſcopi aliique Prælati, qui facilè uniones Beneficiorum admittunt, ut à danda penſione, ſeu congrua portione ſe eximant: non tam expendentes, quid Eccleſiarum utilitas, aut populi ſalus, & cultus divinus exigant, quàm quid proprium intereſſe requirat. Monetque Rebuffus *conſ. 193.* quòd non „ invenitur à jure cauſa ea approbata, ut unio fieri poſſit ad extinguendam penſionem, vel lites ſedandas; cùm enim ſint frequentes controverſiæ inter Epiſcopum & Capitulum, frequenter Epiſcopi unirent, ut ſe penſione, vel lite liberarent, quod eſſet injurioſum & damnoſum Eccleſiæ.

VII. Hinc & in *Clementina 2. de rebus Eccleſ. non alienandis*, declaratur; „ quòd ſi Epiſcopus (ſui etiam Capituli accedente conſenſu) menſæ ſuæ vel ipſi Capitulo aliquam duxerit Eccleſiam uniendam; hoc irritum eſſe decernimus & inane, contraria quavis conſuetudine non obſtante.

Id indubiè hac ratione decretum eſt, quòd hujuſmodi unio potiùs ex proprio intereſſe, quàm Eccleſiæ utilitate fieri præſumatur.

VIII. Porrò, ut Ordinarius hìc rectè procedat, neceſſe eſt, ut Beneficiorum, de quorum unione ſive conjunctione agitur, conditionem & qualitatem expendat.

Nec enim dubitari poteſt, quin minor ratio ſufficiat, uniendi Beneficia ſimplicia, quæ nullum ſpeciale munus, niſi celebrationis Miſſarum annexum habent; & frequenter nonniſi otioſis Sacerdotibus intertinendis ſerviunt, quàm uniendi Beneficia Curata, aliaque quorum poſſeſſor ad obeunda Eccleſiæ munia ſpecialiter adſtringitur.

IX. Unde & legitur nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Synodi Tridentinæ fuiſſe propoſitum, ut Beneficiis, quorum „ Poſſeſſores nullo tenentur concionandi, Sacramenta adminiſtrandi, aut alio onere Eccleſiaſtico, Epiſcopus cum conſilio Capituli curam aliquam ſpiritualem imponat, aut ſi utilius videatur, ea Beneficia viciniotibus Parochialibus Eccleſiis uniat. “ Habetur in libello cui titulus; *Memoires pour le Concile de Trente pag. 362.*

X. Videmuſque, in Synodo Tridentina, cùm de augendis proventibus Eccleſiarum Parochialium, aut etiam aliorum majorum Beneficiorum, aut etiam fundandis Seminariis ageretur, paſſim Beneficiorum ſimplicium mentionem fieri, quorum unione Beneficiis hujuſmodi tenuibus ſuccurratur; uti videre eſt *Seſſ. 24. cap. 13. de Reform.* item *c. 15.* ejuſdem ſeſſionis, ubi agens de Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis inſignibus, ubi frequentes & adeò tenues ſunt Præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui, pro loci & perſonarum qualitate non ſufficiant, permittit Epiſcopis cum conſenſu Capituli aliquot *ſimplicia* Beneficia unire.

Rurſus *Seſſ. 23. c. 18. de Reform.* de erectione Seminariorum vult, ut pro congrua eorum dotatione, Epiſcopi Beneficia aliquot *ſimplicia* Seminario ſeu Collegio applicabunt & incorporabunt: de qua unione ſeu incorporatione actum eſt *tit. 11. c. 3.*

XI. Hinc ſat intelligitur, unionem hujuſmodi Beneficiorum haud difficulter admiſiſſe Synodum Tridentinam; quæ tamen aliorum Beneficiorum haud facilè admittendam ſat inſinuavit; ſignanter citato *cap. 13.* Cùm enim comperiſſet pleraſque Eccleſias Cathedrales tam tenuis reditus eſſe & anguſtas, ut Epiſcopali dignitati nullo modo reſpondeant, neque Eccleſiarum neceſſitati ſufficiant, voluit per Concilium Provinciale diligenter expendi, quas propter anguſtias, tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat; confectaque de præmiſſis inſtrumenta ad ſummum Pontificem mitti, quibus inſtructus Summus Pontifex, ex prudentia ſua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua acceſſione ea fructibus augeat.

Poſt hæc ſubjungit, quid interim cauſa pendente faciendum, ut his tenuibus Eccleſiis Cathedralibus ſuccurratur. „ Interim verò donec prædicta effectum ſortiantur, hujuſmodi Epiſcopis, qui fructuum ſubventione pro Diœceſis ſuæ tenuitate indigent, poterit de Beneficiis aliquibus, dum tamen curata non ſint, nec dignitates, ſeu Canonicatus & Præbendæ, nec Monaſteria, in quibus viget Regularis obſervantia, vel quæ Capitulis generalibus & certis Viſitatoribus ſubduntur, à Summo Romano Pontifice provideri. “

Hìc ſufficienter oſtendit Synodus, admodùm difficulter, nonniſi gravi de cauſa, uniones hujuſmodi Beneficiorum faciendas, ut tenuitati aliorum Beneficiorum ſuccurratur; cùm nequidem velit per Romanum Pontificem vel ad tempus dumtaxat, aliquid ex fructibus illorum Beneficiorum detrahi, quo Epiſcopis, *qui fructuum ſubventione pro Diœceſis ſuæ tenuitate indigent*, provideatur.

XII. Ulteriùs, quia præ cæteris convenit, ut ſingulis Parochialibus Eccleſiis ſuus verus ac perpetuus Paſtor ſeu Parochus præſit, compertumque eſſet, per uniones & incorporationes Beneficiorum Parochialium Monaſteriis, Capitulis, aliiſque Corporibus vel Beneficiis eveniſſe, ut multæ Eccleſiæ Parochiales deſtituerentur ſuis propriis Pa-

Paſtoribus; idque cum notabili animarum detrimento decrevit ſpeciatim Synodus eodem *capite* 13. ne poſthac hujuſmodi uniones fierent; & factæ ab Ordinariis revideantur; verba ſunt: „ In unionibus verò quibuſlibet ſeu ex ſupradictis, ſeu aliis cauſis faciendis, „ Eccleſiæ Parochiales Monaſteriis quibuſcumque, aut „ Abbatiis, ſeu dignitatibus, ſive Præbendis Eccleſiæ „ Cathedralis, vel collegiatæ, ſive aliis Beneficiis ſimplicibus, aut Hoſpitalibus, militiiſvè non uniantur; „ & quæ unitæ ſunt, revideantur ab Ordinariis, juxta aliàs decretum in eadem Synodo ſub fel. rec. Paulo III. quod etiam in unitis ab eo tempore citra „ æquè obſervetur: non obſtantibus in iis quibuſcumque verborum formis, quæ hic pro ſufficienter expreſſis habeantur.

XIII. Hoc Decreto vetari Beneficii Parochialis unionem, rectè advertit Renatus Choppinus de Sacra Polit. *lib.* 2. *num.* 14. „ excepto tamen (ait) ſi Canonicatus hujuſmodi adjungatur alteri Parochialis Eccleſiæ regimini, cujus Paſtor alioquin Rectorque Eccleſiæ ſuis reditibus commodè ali nequiret, *art.* 22. „ & 23. Edicti Bleſenſis anno 1579.

XIV. Simile quid decernit Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 17. *cap.* 3. ubi poſtquam mandavit Epiſcopis, ut Rectoribus Eccleſiarum Parochialium providerur de competentia, ſubjungit: „ Ut verò hæc omnia „ perfici poſſent, licebit Epiſcopis per unionem vicinarum & minorum Eccleſiarum, aut ſimplicium „ Beneficiorum, vel per conceſſionem deſervituram, „ & aliàs propter idoneorum Sacerdotum raritatem „ per modum proviſionis providere.

Hic permitti unionem Beneficii Curati alteri Curato non dubium, idque interdum fieri poſſe ob eorum paupertatem, ſat innuit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 21. *cap.* 5. *de Reformat.*

XV. Illud nihilominus notandum, eam unionem à Synodo Mechlinienſi dumtaxat per *modum proviſionis* permitti: cùm ſcilicet, alio modo Parochialibus Beneficiis provideri nequit. Quare multum à Synodorum mente recedunt Epiſcopi, dum ipſas Eccleſias Parochiales uniunt; aut uni plurium deſervituram concedunt, non ſine notabili Incolarum incommodo, ut ſeſe à danda congrua portione eximant, ſuæque Menſæ majorem partem decimarum applicent.

XVI. Non tantùm Beneficiorum qualitas diſcutienda eſt, priuſquam ad unionem procedatur; ſed & ſitus.

Quin Eccleſiæ Parochiales eò faciliùs uniri queant ob eorum paupertatem, quò ſibi viciniores ſunt, evidens eſt: eò quòd ob majorem inter ſe contiguitatem, unus queat utrique minore cum incommodo & difficultate deſervire.

XVII. Similiter unio Canonicatus cum Dignitate, aut Parochiali Beneficio in eadem Eccleſia ex eadem ratione faciliùs admitti poteſt, quàm hujuſmodi Beneficiorum in diverſis Eccleſiis exiſtentium: & paſſim videmus Canonicatus in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis unitos Dignitatibus & Beneficiis Parochialibus.

XVIII. Ulteriùs, ut Eccleſiaſticus ordo non confundatur, aut una & eadem Eccleſia duarum quodammodò Diœceſium fiat, non ſine gravi eorum incommodo qui illi ſubditi fuerint, ſtatuit Synodus Trid. „ Beneficia unius Diœceſis etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum Beneficiorum, aut alia „ quacumque de cauſa, alterius Diœceſis Beneficio, „ Monaſterio, ſeu Collegio vel loco etiam pio, perpetuò non uniantur, *Seſſ.* 14. *cap.* 9.

XIX. Et quia & non exigua eſſent timenda Incommoda, ſi duobus ſupremis Principibus eadem Eccleſia eſſet ſubjecta, haudquaquam Beneficium unius Regni Beneficio alterius Regni uniendum eſt.

„ Si Legatus vellet unire Beneficium in Regno ſitum Abbatiæ vel Epiſcopatui exiſtenti in alio Regno vel Principatu, facere non poſſet ſine Regis „ conſenſu, “ ait Rebuffus in Praxi, *tit. de Unionibus num.* 28. qui & addit: „ Et vidi appellari tamquam *ab abuſu* in illis unionibus ſic factis, etiam „ poſt longiſſimum tempus centum annorum, à Procuratore Regio, qui iſta regni commoda proſequitur: & quia hæ uniones ſemper & quotidiè gravant, ideò ſemper appellatur.

Vide latius Fevretium *de Abuſu lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 28. ubi ex Azevedo notat quòd etiam in Hiſpania, *unio facta Eccleſiæ de Regno alteri Eccleſiæ extra Regnum, ſit nulla.*

XX. Vetat quoque Synodus Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 9. *de Reform.* fieri acceſſiones per viam unionis de Beneficiis *liberis* ad Eccleſias *juri Patronatus*, *etiam laicorum*, ſubjectas; ita ut prædicta Beneficia *libera* ejuſdem naturæ cum iis, quibuſcum uniuntur, efficiantur, atque ſub jure Patronatus conſtituantur.

XXI. Circa hoc Decretum conſuli poteſt Zypæus *Conſult.* 3. *de Exceſſibus Prælatorum.*, ubi inter alia notat, quòd „ ſi de neceſſaria dotatione Eccleſiæ Parochialis agatur: neque hæc haberi queat, niſi conjungendo Beneficium *liberum* cum Beneficio *juri Patronatus* ſubjecto; ponderandum ſit, an libertas illa Beneficii, an *Animarum cura*, quæ ſine congrua dote ſuſtineri, & illa aliunde haberi non poteſt, præcellere debeat: Et ſine dubio (ait) locus eſt legi, *ſalus populi ſuprema lex eſt*, quod eò ſpectat, prævalet minoribus cauſis. Unde multis in locis Paſtoralibus juris Patronatus præſertim Eccleſiaſtici, non competenter dotatis, Beneficia *libera*, dum alia non ſuppetunt, ad dotem congruam ſunt unita.

XXII. Vult ulterius Synodus Tridentina in citato Decreto, *Seſſ.* 7. *cap.* 6. non tantùm, ut poſthac nullæ admittantur uniones perpetuæ, niſi *ex legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis*; ſed inſuper, ut „ à 40. annis citra factæ examinari ab Ordinariis tamquam à Sede Apoſtolica Delegatis poſſint, & quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur.

XXIII. Quin & unionem ſine legitima cauſa factam, etiam poſt integri ſæculi lapſum aliquando auctoritate Regii Senatus reſciſſam fuiſſe, monet Renatus Choppinus *de Sacra Polit. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 8. Iſthic enim (ait) minùs neceſſariæ rationes primitus impulerant Eccleſiaſticos Præfectos, ut ſacra illa Beneficia ſimul colligarent. Ideòque in his, aliiſvè publicam Eccleſiæ diſciplinam ſpectantibus, non tollitur provocandi ex abuſu facultas *quanticumque temporis ſilentio.* “ Idipſum dicit Antonius Faber in Codice, *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 49. addens rationem: *Quia unio ſemper & perpetuò gravat.*

CAPUT III.

De Solemnitatibus ſervandis in Unione.

1. *In unione vocandi omnes quorum intereſt, juxta Regulam Cancellariæ.*
2. *Hæc regula ubique recepta.*
3. *Interdum derogatur in Curia Romana huic Regulæ: ſed derogatio hæc in Gallia non admittitur.*
4. *Decretum Synodi Tridentinæ in quantum huic derogationi favet, non eſt in Gallia receptum.*
5. *Praxis Belgii in hoc puncto conſonat Praxi Gallicanæ.*
6. *Unio etiam auctoritate Pontificia hodie expedienda in forma* commiſſoria.
7. *Commiſſio facienda judicibus* in partibus.
8. *Audiendus Epiſcopus, & alii quoque Collatores.*
9. *Patroni laici non tantùm audiendi; ſed & eorum conſenſus habendus.*
10. *Idipſum in Belgio ſpecialiter à Parlamentis Regiis notatum.*
11. *Procurator Regius in unione Beneficiorum audiendus; & quare?*
12. *In Gallia Rex unionem non attendit, ſi non intervenerit Procurator Regius.*
13. *An in Belgio ſemper audiendus Procurator Regius?*
14. *An Rector Eccleſiæ neceſſariò audiendus?*
15. *Utrum Parochiani ſint audiendi?*
16. *Licèt hi audiendi eſſent, non tamen exigitur eorum conſenſus.*
17. *Regula Cancellariæ jubet exprimi in unionibus* verum valorem *Beneficiorum.*
18. *Regula quoad hoc recepta in Gallia, & Belgio.*
19. *Debet exprimi* verus *valor* utriuſque *Beneficii; nec derogatio regulæ circa hoc punctum in Gallia recipitur.*

20. Re-

20. *Reſervatio non impedit, quominus Epiſcopus procedat ad unionem.*
21. *Unionis executio non impeditur per* reſignationem.
22. *Neque proviſio Pontificia cum ſuſpenſione unionis hic facilè admitteretur.*
23. *Niſi proviſio* vacantis *Beneficiis unionem prævenerit.*
24. *Mandata* de providendo, *vel* expectativæ *unionem non impediunt.*

I. NE ipſas uniones ſine legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis fieri contingat, jam pridem cautum fuit per Regulam Cancellariæ *de Unionibus*, *ut ſemper in unionibus conceſſio fiat ad partes, vocatis quorum intereſt*: quod & voluit Synodus Trident. *Seſſ. 7. cap. 6. de Reformat.* ut ex verbis Decreti capite præcedenti relatis videri poteſt.

II. Hæc regula velut aptiſſima ad detegendas fraudes, ſubreptiones & obreptiones, quæ in unionibus contingere poſſent, ubique recepta eſt; adeò ut licèt ipſa Regula tantùm videatur loqui de unionibus, quæ fiunt ad petitionem partis, non autem quæ fiunt à Pontifice *motu proprio*, uti notat Rebuffus ad hanc regulam, *Gloſſa* 1. in Francia tamen *quomodocumque* „ fiant, requiruntur ſolemnia quæ in Regula præſcri„ buntur, „ ait idem Rebuffus.

III. Notat quoque ipſe Rebuffus ibidem *Gloſſa* 10. quòd ſi unio fiat per Papam in forma *gratioſa*, non requiratur clauſula, *vocatis vocandis*; ſed derogatur huic regulæ de unionibus committendis *ad partes*, & ipſe Papa facit unionem: *Sed* (ait) *hoc non recipitur in Francia*. Et in Praxi Benef. *tit. de Unionibus n.47.* ait: „ Appellatur tamquam *ab abuſu* in hoc Regno „ ab unionibus factis ſine *cauſæ cognitione*, à quocum„ que factæ fuerunt; & nullæ ſolent pronuntiari & „ irritæ. per Curias ſupremas: nec habetur ratio tem„ poris, quia abuſus non poteſt præſcribi; & ita eſt „ praxis regni.

IV. Idipſum poſt Renatum Choppinum *de Sacra Polit. lib. 2. tit. 6.* teſtatur Petrus Pithæus in Commentario ſuper *Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, *c.49.* ubi unà monet, in Gallia receptum non eſſe Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ. 7. cap. 6. de Reformat.* in quantùm videtur admittere uniones in *forma gratioſa*, ſi Pontifici viſum fuerit, eas concedere: additur enim in Decreto hæc cautio: *Niſi aliter à Sede Apoſtolica declaratum fuerit.*

V. Praxis Belgica in hoc puncto non diſſonat à Praxi Gallicana. Nec enim uniones Beneficiorum in forma *gratioſa* ſine cauſæ cognitione admittuntur; & taliter factæ non minus hìc, quàm in Gallia reſcinderentur.

VI. Itaque unio etiam authoritate Pontificia hodie fieri debet in forma *commiſſoria*; ſoletque Papa committere *in partibus*, ut inquiſitio fiat de cauſa, & de commodo vel incommodo: & poſteà iſtæ inquiſitiones ad eum mittuntur, ait Rebuffus *Gloſs.* 11. *num.* 7.

VII. Cùm hæc commiſſio ſive delegatio involvat cognitionem cauſæ, quæ formam aliquam judicialem ſapit, debet hæc dirigi ad eas perſonas Eccleſiaſticas, quæ ut judices à Sede Apoſtolica *in partibus* delegari poſſunt; uti poſt Renatum Choppinum monet Fevretius *de Abuſu lib. 2. cap. 4. num. 24.*

VIII. Juxta formam commiſſionis debent audiri omnes *quorum intereſt*.

Itaque audiendus eſt Epiſcopus; quia ſua intereſt: hac inter alias ratione quòd collationem amittet ratione unionis, uti monet Rebuffus ad regulam de Unionibus *Gloſſa* 11. quæ & in Collatoribus aliis militat.

IX. Patroni quoque audiendi; imò ſi Patroni *laici* fuerint, non ſolùm audiendi ſunt; ſed eorum *conſenſus* requiritur; quod & notat Antonius Faber in Codice *lib. 1. tit. 2. diff.* 48. dicitque: „ etſi Papa dero„ gare etiam poteſt, cum vult, juri Patronatus laico„ rum pro ea vice; fallit tamen hoc in *unionibus*, „ quia *perpetuò* durant.

X. Hic in Belgio quoque requiri conſenſum Patronorum *laicorum* dubium non eſt; monueruntque expreſsè Concilia Belgica ad *Seſſ. 21. cap. 5.* Synodi Tridentinæ, quo poteſtas fit Epiſcopis, ex juſta cauſa uniones faciendi Eccleſiarum & Beneficiorum, *opus eſſe conſenſu Patronorum laicorum*. Apud Antonium Anſelmo in Triboniano Belgico, *cap.* 33. §. 23.

XI. Unde Beneficia Patronatus Regii uniri non poſſe citra conſenſum Regium expeditum eſt; quin & aſſerit Antonius Faber cit. *Definit.* 48. „ Procuratorem „ Principis generalem vocari & audiri neceſſe eſſe; „ non ſolùm ſi Juſpatronatus ad Principem pertineat... „ ſed *etiamſi ad alium*: Nempè ratione publicæ uti„ litatis, & ad hoc ipſum diſpiciendum, an publico „ utilis futura ſit unio, an inutilis. Item pro tuenda „ Principis auctoritate, ad quam ſanè pertinet, ut Be„ neficiorum omnium, quæ in territorio ſunt, protector „ & conſervator exiſtimetur. „

Ex quibus dein concludit: „ Itaque ſi non vocato Procuratore generali unio facta ſit, poteſt & ſolet „ ille ab ea tanquam ab abuſu provocare, ſemperque „ ea provocatio admittitur, etiam poſt centum annos, „ quia unio ſemper & perpetuò gravat. „

XII. In Gallia Procuratorem Regium vocari & audiri debere, dum agitur de unione Beneficiorum ad quæ Regalia ſe extendit, notat Fevret. cit. *c. 4. n.* 26. aliàs aperta Regalia Rex conferret, quaſi nulla unio interveniſſet; & ita anno 1624. judicatum fuiſſe refertur in opere intitulato, *Journal des Audiences*, *tom. 1. lib. 2. cap.* 26.

Si Beneficia ſpectent *pleno* jure ad collationem ſeu proviſionem Ordinariorum Collatorum, neque probetur ſpeciale Regis intereſſe, non creditur, etiam in Gallia, omninò neceſſarius interventus Procuratoris Regii in unione ſimilium Beneficiorum, uti notat D. Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica, *tom. 1. cap. 6. §. 6.* refertque ſuppreſſionem Canonicatuum & Præbendarum in Eccleſia Collegiata Montis Regalis factam authoritate Epiſcopi Carcaſſonenſis ob tenuitatem proventuum iſtius Eccleſiæ, declaratam fuiſſe *validam*, & effectum ſuum ſortiri debere, licèt in hac ſuppreſſione Procurator Regius non interveniſſet per Arreſtum prolatum 29. Julii 1687.

Neque in Belgio in ſimilium Beneficiorum ad plenam Epiſcopi proviſionem ſpectantium unione, authoritas Procuratoris Regii ſeu Officii Fiſcalis neceſſaria creditur: niſi aliquod Regis aut Reipublicæ intereſſe, in ea Beneficiorum unione intervenire probetur.

Quia tamen facilè contingit, ut in unione, vel ſuppreſſione Beneficiorum, præſertim notabilium, quidquam contra fundationem, cujus Princeps prætenditur conſervator, vel contra jus Principis dicatur interveniſſe; atque ob id ipſa unio, vel ſuppreſſio de invaliditate argui poſſet ob defectum conſenſus Principis, ſatius erit in hiſce unionibus & ſuppreſſionibus conſenſum Principis expetere, ſive interventionem Officii Fiſcalis poſtulare.

XIII. In Belgio ſi agatur de unione facta auctoritate Apoſtolica, certum eſt, eam executioni mandari non poſſe, niſi priùs audiatur Procurator Regius: quandoquidem requiratur *Placetum Regium*: quod dari non conſuevit, niſi præviè Regio Procuratore, ſeu Officio Fiſcali audito, uti dictum eſt ſuprà *tit. 24. cap. 6.* Si autem auctoritate ordinaria unio fiat, & agatur de majoribus Beneficiis, hæc extra diſcrimen caſſationis non erit, ſi ipſe Procurator Regius interpellatus & auditus non fuerit. Non tamen videtur neceſſarium ad validitatem unionis, ut Fiſcalis audiatur.

At ſimplicium Beneficiorum uniones, præſertim pro dotatione tenuium Parochiarum, paſſim ab Epiſcopis ſine interventu Officii Fiſcalis, fieri & tolerari ſolent.

XIV. Rectorem Beneficii uniendi non eſſe vocandum innuit *Clementina 2. de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, ubi dicitur, unionem Eccleſiæ factam ab Epiſcopo conſentiente Capitulo impugnari non poſſe, *ex eò quod Rector ipſe ad hoc vocatus non extitit*: idque notavit Rebuffus ad Regulam *de Unionibus*, *Gloſſa* 11. *num.* 8. rationem addens: quia ei ad ſuam vitam non præjudicatur. Unio enim fieri ſolet *ſine præjudicio Poſſeſſoris*. „ Nec conſideratur (ait Rebuffus) quòd Rector potuiſſet illud Beneficium reſignare *in favorem* nepotis, quia hoc non eſt conſiderabile: cùm „ Beneficia conſanguineis non deferantur conſangui„ nitatis jure, & illa reſignatio pendeat à Superioris „ facultate; qui per unionem jam declaravit, nolle „ illum Rectorem reſignare poſſe. „

Hæc Rebuffus ſecutus Joannem Galli, qui *quæſt.* 267. aſſerit, Rectores Beneficiorum non eſſe audiendos. Verùm ex Molinæo in notis ad dictam quæſtionem Joannis Galli refert Fevret. loco cit. *contrarium ſervari in*

Gallia

Gallia & bene, quia debent vocari Rectores maximè in uniendis Eccleſiis Parochialibus.

Et ſanè licèt unio fiat ſine præjudicio Rectoris, nihilominus, cùm ipſe ſit quaſi tutor Eccleſiæ quam poſſidet; ipſique ſoleat melius eſſe perſpectus ſtatus & conditio ipſius Eccleſiæ, meritò, cùm de cauſis unionis inquiritur, ipſe audiendus erit; quod & hodie receptum eſſe, atque uniones Eccleſiarum reſciſſas fuiſſe ob non auditum Rectorem teſtatur Fevretius.

Quantumvis æquum ſit in unione Beneficii, ac notanter Parochialis audire Rectorem, ſive Poſſeſſorem Beneficii, atque ob eum neglectum aliquando judicatum ſit, invalidam eſſe unionem; nihilominus videtur, quòd unio Beneficii fieri queat, *non conſentiente* Beneficiato, ſive rectore Beneficii, modò tamen vita ejus durante poſſeſſio Beneficii ipſi ſalva & integra maneat.

Refert quidem Georgius Lovetius in notis ad Molinæum de publicandis reſignationibus *num.* 175. quod in hac ferrea noſtra ætate, uſus, ſeu potius abuſus invaluerit, ut etiam pro *legitimo intereſſe* reputetur, poſſe Beneficii Poſſeſſorem vita ſua durante *Beneficium reſignare in favorem ſui nepotis aut alterius, cui benefacere intendit*; atque propterea unionem, eo *invito* ſive non conſentiente fieri non poſſe, niſi ſalva maneat Beneficiato libera reſignandi facultate; atque ita ex receptis, licèt corruptis, moribus Regia Tribunalia judicare.

Poſtquam enim notavit, quòd melioribus ſeculis, cùm nondum eſſent toleratæ reſignationes *in favorem*, ſimilis reſignandi facultas pro legitimo intereſſe non reputaretur, ſubjungit: „ Sed in hac ferrea ætate, in qua quælibet ſanguinis affectio pro legitimo intereſſe metitur, aliud ſumma Tribunalia ſtatuerunt, nec permitterent Beneficii ſic uniti reſignandi poteſtate quem privari.

Monet autem in nota marginali Antonius Vaillant: „ Semper debet vocari Beneficiatus: quia cùm agatur de alienatione aut ſuppreſſione tituli, Beneficiatus, qui eſt verus & legitimus Adminiſtrator, debet jura & intereſſe Eccleſiæ tueri & defendere; ſed revera poteſt unio fieri *invito* Beneficiato, modò ei reſerventur fructus, durante vita, modò aliunde unio ſit utilis Eccleſiæ, quæ debet ſemper prævalere utilitati, & commodo particulari.

Hæc nota marginalis æquitati, juri & praxi ſat conſona videtur, uti & his, quæ de hac quæſtione in textu dicta ſunt.

XV. Dicit quoque idipſum ſervandum circa Parochianos: monetque, adhærendum eſſe Parlamentorum Arreſtis, quæ receperunt Parochianos appellantes *tamquam ab abuſu* ab unionibus in quibus ipſi auditi non fuerant; eaſque tamquam *abuſivas* infirmarunt. Vide etiam *Journal des Audiences tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 21. & aliquando deciſum in Rota, Parochianos eſſe audiendos; quia ipſorum intereſt habere bonum Paſtorem, teſtatur Garcias *De Benefic. parte* 12. *cap.* 2. *num.* 120.

XVI. Hoc tamen notandum, quòd tametſi Rector & Parochiani aliique ſint audiendi, non proterea eorum conſenſus requiratur; uti etiam monet Zypæus in Jure novo *de Exceſſibus Prælat. num.* 1.

XVII. Præter informationem ſuper cauſis unionis faciendam *in partibus*, requirit inſuper Regula Cancellariæ *de Unionibus*, quòd petentes Beneficia Eccleſiaſtica aliis uniri, teneantur exprimere *verum valorem* ſecundùm *communem* æſtimationem, tam Beneficii uniti, quàm illius, cui uniri petitur, alioquin unio non valeat.

XVIII. Regula etiam quoad hanc partem ubique recepta eſt. Et quamvis conſuetudinarius valor 24. Ducatorum ſoleat exprimi in Francia in omnibus Beneficiis, tamen in unionibus *verus* valor eſt exprimendus, ut hic ait Rebuffus *Gloſſa* 7. quod & in Belgio ſervatur.

XIX. Debet autem exprimi *verus* valor tam Beneficii uniendi, quàm ejus ad quod unio fieri debet: quia ex hac expreſſione innoteſcere ſæpius poteſt, num utilitas aut neceſſitas eam unionem requirat; utpotè quæ ex Eccleſiarum majore vel minore penuria non rarò metienda eſt.

Imò monet Rebuffus ibidem *Gloſſa* 8. quòd ſi in Signatura unionis fuerit conſcripta clauſula, quòd *obſtantia Oratoris habeantur pro expreſſis*, tunc quidem Bulla poterit expediri ſine expreſſione fructuum, *ſed in Francia* (ait) *vix reciperentur ratione conſuetudinis contraria.*

XX. Si omnibus ritè examinatis, ſingulisque quorum intereſt auditis, unio Eccleſiarum utilis aut neceſſaria appareat, poterit Epiſcopus ad eam procedere, etiamſi dictæ Eccleſiæ, vel Beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercumque affecta; uti loquitur Synodus Tridentina *Seſſ.* 21. *cap.* 5. *de Reformat.* & aliis verbis repetitur *Seſſ.* 23. *cap.* 18. & *Seſſ.* 24. *cap.* 15. *de Reformat.* Quare diſtinctio inter reſervationem ſpecialem & generalem, quam facit Rebuffus *de Unionibus num.* 31. hodie non obtinet, cùm expreſsè Synodus permittat unionem non obſtante reſervatione *ſpeciali*, uti monet Zypæus *Conſult.* 6. *De exceſſibus Prælat.*

XXI. Denique pro majori unionum firmitate addit Synodus Tridentina: „ Quæ uniones etiam non poſſint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cujuſcumque proviſionis, etiam ex cauſa *reſignationis*, aut derogationis, aut ſuſpenſionis.

XXII. Hic & de reſignatione facta coram Pontifice Synodum loqui, dubium non eſt: unde licèt Zypæus admittat citata Conſultatione *num.* 182. „ ſi viſum erit Sedi Apoſtolicæ non obſtante hujuſmodi unione reſignationem *ex certa ſcientia* admittere, & alteri ſecundùm plenitudinem poteſtatis providere, poſſit derogare Concilio; „ mox tamen ſubjungit: „ Quamquam aliàs difficulter proviſio ſubreptionis vitio carebit, & difficultate executio in his locis, ubi Regia auctoritate Concilium receptum, & ſervari juſſum eſt, conſtanter & ſine hujuſmodi immutationibus. „

Quod in textu ex Zypæo notatum eſt, Concilium hiſce in locis Regia auctoritate receptum, & ſervari juſſum *conſtanter & ſine hujuſmodi immutationibus*, nequaquam reſpicit limitationes, quæ in receptione Concilii Trident. per Regios Magiſtratus appoſitæ fuerunt pro conſervatione Privilegiorum, & receptarum conſuetudinum Provinciarum & Jurium Regionum, ſed de immutationibus & derogationibus Decretorum hujus Concilii, quas ex plenitudine poteſtatis ſubinde Pontifices facere prætendunt, de qua ſpecie immutationis loquitur Zypæus.

De his autem limitationibus in litteris Regiis pro executione Concilii Tridentini ad Epiſcopos & Regios Magiſtratus expreſſis, ſparſim in hoc Opere plura annotavimus; ac ſpeciatim in Prolegomenis huic Operi præfixis §. 6.

Conformiter ad has limitationes dixi hoc Capite *num.* 4. nec hic in Belgio admitti unionem Pontificiam *in forma gratioſa*, non obſtante Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 7. *cap.* 6. *de Reformat.* quo ſimiles uniones declarantur invalidæ & ſine effectu, cum hac tamen clauſula: *niſi aliter à Sede Apoſtolica declaratum fuerit*. Qua clauſula videtur inſinuari, unionem factam *in forma gratioſa* eſſe validam, & ſuum debere effectum ſortiri, ſi ita Sedes Apoſtolica declaraverit. Cùm autem unio Beneficiorum ſine aliquali cognitione Judiciali fieri nequeat, ſi unio Beneficiorum Belgicorum per Pontificem poſſet fieri *in forma gratioſa*, aliqualis cognitio Judicialis Romæ inſtitui deberet, quod directè contrariatur inveteratis moribus & Privilegiis harum Provinciarum, quæ nullatenus patiuntur Belgas in prima inſtantia extra ſuas Provincias evocari, aut cognitionem Judicialem ſuper Beneficiis in hiſce Provinciis ſitis inſtitui: ut proinde dubium non ſit, ſub prædictis reſtrictionibus & hanc clauſulam contineri.

XXIII. Rectè tamen ibid. monet Zypæus, „ non ante impediri curſum proviſionum Romanarum, quàm Epiſcopi ad uniones & ſuppreſſiones hujuſmodi ſe accinxerint: ut ſi illæ prævenerint omnium horum actionem, & jam alicui jus ſit quæſitum, collatione *vacantis* Beneficii, & expeditione Bullarum facta, auferri illud non poſſit. „

XXIV. Ex hoc quidem ſi ipſa *collatio ſeu proviſio vacantis* Beneficii ipſam Ordinarii actionem *prævenerit*: Nam, ut eodem loco notat Zypæus, „ mandatis de providendo, Nominationibus Univerſitatum, ſimi-

Digitized by Google

„ ſimilibuſque reſervationibus & affectionibus omni- „ bus ſatis dicendum eſt derogatum eſſe, dummodo „ etiam acceptatio ſeu proviſio poſt vacationem fa- „ ctam ſimiliter non prævenerit omnem Epiſcoporum „ actionem.

CAPUT IV.

De Diſſolutione Unionis.

1. *Unio odioſa, & ejus diſſolutio favorabilis judicatur.*
2. *Ceſſante cauſa unionis ſolet de facili concedi ejus diſſolutio.*
3. *Videtur hodie cauſa unionis & incorporationis multarum Eccleſiarum Parochialium ceſſare.*
4. *Nonnumquam revocatio unionis facienda, licèt cauſa unionis non omnino ceſſet.*
5. *Quis unionem diſſolvere poſſit?*
6. *Si conſenſus Regius in unione intervenerit, etiam adhibendus in diſſolutione.*
7. *Revocatio unionis exigit cauſæ cognitionem.*
8. *Minus exacta toleratur in diſſolutione, quàm in unione.*
9. *Diſſolutio ad vitam non admittitur.*
10. *Diſſoluta unione Beneficium unitum priſtino ſtatui reſtituitur.*
11. *Diſſolutio fit ſine præjudicio Poſſeſſoris.*
12. *Beneficium unitum non poteſt impetrari ante factam diſſolutionem.*
13. *Niſi prætenderetur unio non rectè facta.*

I. Unionem Eccleſiarum & Beneficiorum eſſe odioſam, nec ſine legitimis & rationabilibus cauſis neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiarum ſpectantibus, eſſe faciendam, variaſque Beneficiorum uniones nominatim per Synodum Tridentinam vetitas eſſe, ex hactenus dictis ſatis conſtat.

Hinc rectè concludunt Canoniſtæ, quòd reſolutio ſeu revocatio unionis ſit favorabilis; utpotè ipſa Beneficia ad primævam ſuam naturam reducens; eaque eximens a ſtatu quodammodo violento, ad quem per unionem redacta fuerant.

II. Et ſi conſtet, qua præcisè de cauſa unio facta fuerit, ea ceſſante facilè diſſolutio unionis admittetur; uti cum Rebuffo rectè advertunt Canoniſtæ, qui aiunt „ Quando eſt facta ob certam cauſam, belli, fortè, „ deſtructionis, paupertatis, vel aliam finalem, tunc „ ceſſante iſta cauſa, ceſſabit unio. Vel quando fuit „ facta ob bellum, & deficiente populo, poſtea re- „ verſo populo ceſſabit. “ Ita Rebuffus in Praxi titulo *De Unionis revocatione num.* 1. & 2. & latè Zypæus *Conſult.* 8. *De Exceſs. Prælat.* ubi latè probare conatur, Pontificia & Regia auctoritate rectè proceſſum ad diſſolutionem unionis Monaſteriorum factæ quibuſdam Epiſcopatibus Belgicis in eorum erectione; eò quòd ex proventibus Monaſteriorum *ſufficiens dos* Epiſcopis eſſet aſſignata: atque ita ceſſaret cauſa unionis, quæ fuerat neceſſitas dotationis Epiſcopatuum.

III. Si ritè Eccleſiarum uniones ab ipſis Ordinariis reviderentur, præſertim Eccleſiarum Parochialium, quæ præ cæteris ſunt odioſæ, & difficiliùs admittendæ & tolerandæ, non dubium, quin deprehenderetur, cauſas unionum in multis ceſſare, atque nullam unionis ulteriùs tolerandæ cauſam ſubeſſe.

IV. Ulteriùs tametſi non omnino ipſa unionis cauſa ceſſet, poteſt tamen nonnumquam ad revocationem unionis procedi; ſi alia cauſa ſupervenerit, quæ prævaleat cauſæ unionis: ſuadeatque revocationem unionis potius eſſe faciendam, quam unionem eſſe tolerandam. Nam ſicuti unio ex cauſa utilitatis aut neceſſitatis Eccleſiarum fieri poteſt; ita ex eadem revocari, uti monet Rebuffus *num.* 6. ibidem plures cauſas revocationis aſſignans, quæ tamen ad hanc reduci poſſunt.

V. Qui Eccleſias unire poſſunt, iidem & uniones diſſolvere. Unde Epiſcopum uniones à ſe, quin & à ſuo Prædeceſſore factas diſſolvere poſſe, nemo negat. Imò non tantùm à ſe factas, ſed etiam à Papa vel Legato revocare cauſa ſubſiſtente, cum Petro de Peruſio tradit Rebuffus *num.* 16. Nam Papa uniendo noluit tollere poteſtatem Ordinarii.

VI. Si tamen unio facta eſt Regia auctoritate, ipſoque Rege approbante cum cauſæ cognitione, reſolutio vel revocatio hujuſmodi unionis ſine conſenſu Regis non facilè hic, aut in Gallia admitteretur; nec difficulter ab hujuſmodi diſſolutione appellatio tamquam *ab abuſu* reciperetur.

VII. Ulterius ſicuti unio non tantùm requirit cauſam aliquam juſtam; ſed inſuper cauſæ cognitionem vocatis & auditis quorum intereſt; ita & revocatio unionis, quia eadem ſolemnitas requiritur in deſtruendo, quæ in exſtruendo, ait Rebuffus *num.* 28. ideoque in Bulla revocationis unionis debet poni illa clauſula, *vocatis his quæ fuerant evocandi*, &c. ſicuti poni ſolet in Bulla unionis.

VIII. Quia tamen ipſa unionis diſſolutio habetur ut favorabilis, tamquam Beneficia ad primævum & naturalem ſtatum reducens, etiam minùs exacta cauſæ cognitio faciliùs, quàm in unione toleraretur, ut rectè monuit Fevretius de Abuſu *libr.* 2. *capit.* 4. *numer.* 37.

IX. Adhæc quemadmodum *uniones ad vitam* hodie reprobatæ ſunt, ita nec diſſolutiones *ad vitam* reciperentur. Ut ſi v. gr. Canonicus, cujus Præbendæ annexa eſt Eccleſia Parochialis, conſentiret diſſolutioni iſtius Eccleſiæ ad vitam Titii, ea conditione ut Titio decedente rurſus unio reviviſceret, & Præbendæ cenſeretur unita. Rebuffus ibidem *n.* 35. & 36.

X. Revocata unione, reſtituitur Beneficium in priſtino ſtatu; reditque ad collationem ſive præſentationem illius, qui ante unionem fuerat Collator aut Patronus. Nec enim conſentiendo unioni cenſetur *abſolutè* juri collationis aut Patronatus renunciaſſe; niſi id expreſsè actum ſit: Rebuffus *num.* 3. & 40.

XI. Sicut tamen unio fieri ſolet ſine præjudicio Poſſeſſoris; ita & diſſolutio unionis: quin & geſta tempore *unionis* rata manent: ideòque ſi quæ alienatio contigerit, ſervatis debitis ſolemnitatibus durante unione, hæc nequaquam revocabitur; uti nec alii actus geſti à Prælato tempore unionis, Rebuffus *num.* 45.

XII. Ut Beneficium unitum, ſeparatim ab alio Beneficio cui fuit unitum, queat impetrari, non ſufficit, cauſam unionis ceſſare, aut eſſe cauſam ſufficientem diſſolutionis; ſed requiritur, ut auctoritate Superioris ipſa diſſolutio, ſervatis ſervandis, facta ſit.

XIII. At ſi prætendatur *invalidè* facta defectu obſervatæ ſolemnitatis, „ tunc ſolemus in praxi impetrare Beneficium unitum (ait Rebuffus *num.* 30.) & “ poſtea agere ſuper poſſeſſorio: & ſi opponatur eſſe “ unitum, replicatur, non valere unionem: & ab “ illa unione appellatur tamquam *ab abuſu*. “

Cùm unio ſit quædam alienationis ſpecies, ad intellectum eorum, quæ hoc titulo dicta ſunt, etiam uſui venire poterunt, quæ infra titulo *de rebus Eccleſiæ non alienandis*, dicuntur.

Digitized by Google

TITULUS TRIGESIMUS.

De Simonia circa Beneficia.

CAPUT I.

Unde deſumenda enormitas hujus vitii, & quare olim magis contra Simoniacas *Ordinationes*, quàm ſimiles Beneficiorum Proviſiones actum; hodie verò ſecus?

1. *Hoc vitium omnium criminum graviſſimum à Patribus reputatum.*
2. *Ratio hujus ex inordinatione, quæ rebus ſpiritualibus infertur, poſita.*
3. *Gravitas hujus criminis potiſſimum ex effectibus deſumenda.*
4. *Per illud fures & latrones intrant in Ovile Chriſti.*
5. *Per illud contingit, ut de idoneitate cura negligatur; & indoneis ad Beneficia porta pateat.*
6. *Fit ut promovendi ad Sacerdotia magis de habendis divitiis, quàm bonis moribus ſollicitì ſint.*
7. *Pauperes licèt magis idonei excluduntur.*
8. *Non bona vita, ſed munera quæruntur.*
9. *Eoſdem malos effectus Simoniæ Synodi noſtræ ætatis etiam expreſſere.*
10. *Veteres magis egerunt contra Simoniacas* Ordinationes; *Recentiores verò magis contra Simoniacas Beneficiorum proviſiones: idem tamen horum & illorum ſcopus.*
11. *Hic ſcopus ut obtineretur, primis ſæculis contra Simoniacas Beneficiorum proviſiones potiſſimum agendum fuit.*
12. *Ratio hujus fuit diverſitas diſciplinæ circa diſpenſationem redituum Eccleſiaſticorum.*
13. *Simoniaci maximè attendunt temporalia, quæ poſterioribus ſæculis magis per Beneficiorum proviſionem quàm per Ordinationem acquiruntur.*
14. *Non minùs olim, quàm hodie Eccleſia execrata eſt Simoniam in proviſione Beneficiorum.*
15. *Similiter æquè hodie ac olim execratur Simoniacas Ordinationes.*
16. *Quomodo poſtremis hiſ ſæculis Simonia in Ordinationes irrepſerit.*
17. *Decretum Synodi Tridentinæ contra hunc abuſum.*
18. *Etiam quæ gratuitò dicuntur offerri in Ordinatione reſpuenda.*
19. *Conſuetudo* nihil *dandi etiam ipſis Notariis à Gallis laudata & à Synodo comprobata.*
20. *Meritò Epiſcopi ſuis Miniſtris congruum ſtipendium aſſignarunt, ut ſuſpectis exactionibus cohiberentur.*
21. *Monitum Sancti Ambroſii expendendum à Prælatis, qui ſuos non cohibent Miniſtros.*

I. Simoniæ crimen eſſe unum è graviſſimis criminibus unanimis fuit jam pridem Patrum Sententia. Quin & ſub nomine Paſchalis Papæ refert Gratianus: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæreſis comparationem* QUASI PRO NIHILO *ſunt reputanda.*

Et ad Adrianum I. ſcribit Tharaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus: *Tolerabilior eſt Macedonii & eorum qui circa ipſum ſunt Spiritus Sancti impugnatorum impia hæreſis.* Apud Gratianum *Cauſ.* 1. q. 1. *Can.* 21.

II. Rationem ſubjicit Tharaſius: „Nam cùm illi Sanctum Spiritum Dei, & Patris creaturam & ſervum nugentur, hi ſuum ipſorum, quantum putant, ſervum ipſum faciunt. Omnis enim Dominus quidquid habet, cùm libuerit, vendit, ſive famulum, ſive aliquid aliud ex his quæ poſſidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei Dominus fieri, argenti pretio eam acquirit.

Cùm enim in omni Simonia interveniat quædam ſaltem implicita emptio venditio rerum ſpiritualium cum temporalibus, tanquam pretio, veriſſimum eſt, ipſa ſpiritualia per Simoniam ad rationem rerum temporalium deprimi, & iis quodammodo coæquari; atque per hoc ad quamdam vilitatem redigi. *Quis enim non vile eſſe putat, quod venditur*, ait Hormiſdas Papa: *Aut quis denuo veneretur, quod venditur, aut quis non vile putet, quod emitur*, ſcribit Sanctus Gregorius *lib.* 7. *epiſt.* 114.

Hanc inordinationem notaſſe videtur Apoſtolus Petrus, dum Simoniacorum Patri reſpondit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam* DONUM DEI *exiſtimaſti* PECUNIA POSSIDERI.

III. Et ſi ex hac rerum ſpiritualium depreſſione, quæ per earum cum temporalibus commutationem contingit, hujus criminis enormitas aliquatenus deſumi & ponderari queat, magis tamen eluceſcit, ubi mala ex hoc vitio in Eccleſiam redundantia attenduntur; intelligiturque, nihil per exaggerationem à Patribus fuiſſe dictum, dum hoc Simoniæ crimen omnium criminum *graviſſimum* dixerunt; nimirum penes ſuos effectus.

IV. Quid enim pernicioſius ac luctuoſius eſſe Eccleſiæ poteſt, quàm ſi ad Ovile Chriſti non per oſtium, id eſt, Chriſtum, ſed *aliunde* puta *per munera*, aſcendatur? Qui enim *aliunde aſcendunt*? niſi *fures & latrones*, qui non veniunt, *niſi ut furentur & mactent & perdant.*

Quæ hinc animarum ſtrages? Quæ ſacrilegiorum in Paſtoribus exundantia? Quæ criminum & omnium abominationum in populo colluvies? Dum non Paſtores, quos Oves ſequuntur & audiunt, ſed Mercenarii, fures & latrones, per aurum & argentum intromittuntur.

V. Adhæc, dum per munera ad Eccleſiaſtica Miniſteria adſcenditur; aut in promotione munera attenduntur; jam de vitæ ſanctitate, doctrina, aliiſque neceſſariis qualitatibus cura exigua aut nulla; atque hinc inidoneis porta aperitur, & maximè idoneis occluditur: uti rectè advertit Sanctus Tharaſius in citata Epiſtola: hinc meritò etiam gravitatem hujus deſumens. „Si venditur Sacerdotii dignitas ſupervacua, & apud iſtos venditores honeſta vitæ inſtitutio, & puritatis virtutiſque cultus: ſupervacuus apud ipſos & Paulus divinus Apoſtolus docens, oportere Epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtum, aptum ad docendum, continentem, ſobrium, inſiſtentem fideli ſecundùm doctrinam ſermoni, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana; & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia, ex eo quòd Sacerdotium venditur & emitur.

VI. S. Gregorius ſcribens Theoderico & Theodeberto Francorum Regibus *Lib.* 7. *Epiſt.* 115. ait: „Fertur Simoniacam hæreſim quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica ſupplantatione ſurrepſit, & in ipſo ortu ſuo, telo Apoſtolicæ ultionis percuſſa atque damnata eſt, in regni veſtri finibus dominari, cùm in Sacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides meritum non habet, beato Jacobo atteſtante, qui ait: *Fides ſine operibus mortua eſt.* Quæ enim opera eſſe valeant Sacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium?

Hinc tamquam conſequens concludit: „Ex qua re agitur, ut ipſi quoque, qui ſacros Ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere ſtudeant, ſed divitias, quibus honor ſacer emitur, ſatagant congregare.

VII. Pergit dein: „Hinc fit, ut inſontes & pauperes à ſacris Ordinibus prohibiti, deſpectique reſiliant. Et dum innocentia pauperia diſplicet, dubium non eſt, quòd præmium illic delicta commendent: quia ubi aurum placet, ibi & vitium... Si enim indignus Sacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copia ſuffragatur, reſtat ut nihil ſibi ad honores Eccleſiaſticos gravitas, nil defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat.

VIII. Imò ad Galliarum Epiſcopos ſuper Simoniaca hæreſi ſcribens *lib.* 7. *Epiſt.* 3. ipſiuſque vitii gravitatem exponens, inter alia dicit: „Quid per hoc aliud agitur, niſi ut nulla de actu probatio, nulla ſollicitudo de moribus, nulla ſit de vita diſcuſſio; ſed ille ſolummodo dignus, qui dare pretium ſuffecerit, æſtimetur? « Et rationem dat in *Epiſt.* 114. „Nam ubi

„ dona ſupernæ gratiæ venalia judicantur, ad Dei ſervitium non vita quæritur, ſed magis contra Deum pecuniæ venerantur.

IX. Nec tantùm veterum, ſed recentiorum Synodorum & Pontificum de his peſtiferis Simoniacæ pravitatis effectibus fuit querela; nec minùs ab his, quàm illis abominabilis & exitioſa Eccleſiæ lues judicata Simonia.

Paucis, ſed energicis & claris id terminis ſæculo præterito expreſſere Patres Synodi Bituricenſis: „ Ubi hæreſis Simonis in Eccleſia invaluit, probis atque eruditis viris aditus ad Beneficia præcluſus eſt, indeque omnis propè Eccleſiaſtica diſciplina collapſa eſt, " Anno 1584. *tit.* 41. *c.* 1.

X. Verum quidem eſt, in priſtinis Eccleſiæ Canonibus & monumentis præcipuè redargui & exagitari, reprobarique Simoniam in Sacris Ordinationibus committi ſolitam; in recentioribus verò raro hujus mentionem fieri, at plerumque omnia dirigi contra Simoniam in collatione & proviſione Beneficiorum: ſed hæc diverſitas nullatenus probat, aliam eſſe Eccleſiæ hodie de Simonia ideam, quàm olim fuerit; aut olim habitum fuiſſe magis perniciosum vitium Simoniæ, quàm hodie habeatur. Semper enim idem fuit & Veterum & Recentiorum ſcopus; & illorum in reprobandis Simoniacis Ordinationibus, & horum in damnandis Simoniacis Beneficiorum proviſionibus; & quòd hi magis contra has, illi verò contra illas invecti ſint, non ex variato Eccleſiæ ſpiritu de hoc vitio Simoniæ; at ex varietate diſciplinæ profluxit.

XI. Semper enim Eccleſiæ ſcopus in condemnatione hujus criminis fuit, ut omnis in electione Miniſtrorum Eccleſiæ caveretur venalitas; nec in electione illorum munera, ſed merita attenderentur. Quod ut obtineretur, prioribus Eccleſiæ ſæculis præcipuè invigilandum fuit, ut à ſacris Ordinationibus omnis venalitas arceretur: poſterioribus verò temporibus, non tam contra Simoniacas Ordinationes, quàm Simoniacas Beneficiorum proviſiones agendum fuit; utpotè quòd jam priores raræ, poſteriores verò frequentiores, nec minùs perniciosæ evaſiſſent ob mutatam lapſu temporis diſciplinam.

XII. Pluribus enim ſæculis in more poſitum fuiſſe, quòd Clerici per ipſam ſacram Ordinationem Eccleſiis tamquam earum Miniſtri adſcriberentur; eaque adſcriptione jus ad proventus Eccleſiaſticos acquirerent, non ſecus atque hodie per Beneficiorum inſtitutionem, non ſemel notavimus. At poſterioribus temporibus erigi cœperunt tituli Beneficiales, iiſque jus percipiendi certos proventus annecti; qui non in ipſa Ordinatione, ſed ſeparatim ab ipſa conferri cœperunt.

Hinc ulteriùs factum, ut nec jus ad temporalia, neque Dignitates aut honores per Ordinationem, uti antiquitus; ſed per collationem titulorum Beneficialium conferrentur.

XIII. Cùm verò Simoniaci non ipſa ſpiritualia propter ſpiritualia appetant; ſed unicè deſiderent temporalia lucra; aut ſæculi honores & præeminentias ambiant, parùm ſoliciti fuere de Sacra Ordinatione, dum per eam nihil aut parùm de iis quæ deſiderant conſequi ſperarunt; ſed totum eorum ſtudium fuit, & hodie eſt, quomodo optima Beneficia, & honorificas Dignitates conſequantur.

Non mirum ergo, quòd priſtini Canones præcipuè in Simoniacas Ordinationes inſurgant; cùm Simonia tam præcipuè in Ordinationes graſſaretur; ubi hodie rariùs in Ordinationes, frequentiſſimè verò circa Beneficiorum collationem.

XIV. Idem igitur ſemper & invariatus manſit in condemnatione Simoniæ ſpiritus Eccleſiæ, Decreta ſua pro varietate morborum diverſificantis, & prout ſcopo ſuo aptiora credebat adaptantis. Unde nec primis ſæculis minus quàm hodie Simoniam in Beneficiorum collatione execrata, tametſi de hac expreſsè tunc in ſuis Decretis non meminerit; eò quòd Beneficiorum collatio ſub ipſa Ordinatione quodammodo eſſet comprehenſa.

XV. Similiter non minùs hodie, quàm olim execratur Simoniacas Ordinationes; imò quidquid in ſacra Ordinatione vel Simoniam ſapit; tametſi non tam frequentia ſint contra has poſteriorum temporum Decreta, eò quòd Simoniacorum ſtudium minùs circa Ordinationes verſaretur.

XVI. Quantoperè etiamnum Eccleſia execretur omne quod vel ſpeciem duntaxat præfert Simoniæ in ſacra Ordinatione, evincit Decretum Synodi Tridentinæ *Seſſ.* 21. *c.* 1. *de Reform.*

Tametſi enim Simonia præcipuas ſuas partes ageret circa collationem Beneficiorum, utpotè ex qua temporalia in majore copia profluerent, ipſa tamen ſacra Ordinatio non omninò fuit immunis.

Epiſcopi enim, evadentes opulentiores, ſpreta ipſa Clericorum Ordinatione, à qua nullum temporale dependebat, retenta ſibi Beneficiorum collatione, illam Epiſcopis titularibus committere cœperunt. Hi quia ſibi frequenter ſat tenuiter proviſum erat, è functionibus Eccleſiaſticis victum quærebant; iique viciſſim, quos ad Ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur: primùm *eleemoſynæ* nomine, ſive *oblationis*, dein honoratiore titulo *donationis*, ac denique, ne cùm debitum non eſſet, omitteretur, *mercedis* nomine impoſito; non quæ Epiſcopo ordinanti, ſed famulis ejus, aut aliis inter ordinandum miniſtrantibus cederet; quemadmodum ex pluribus Synodorum poſtremis ſæculis editis colligimus; atque inter alia eſt Decretum Synodi Toletanæ anno 1473. *Can.* 25. quo præcipitur Epiſcopis, „ nec janitores, barbitonſores, & alios Officiales, quidquam exigere aut levare permittant, etiam pro ſigillo & cera, ſed gratis & liberaliter impendant.

XVII. Huic abuſui, qui tempore Concilii Tridentini non parùm invaluerat, præſertim in Epiſcopatibus tenuioribus, ut efficaciter occurreret, ſtatuit citato *Cap.* 1. „ Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa, etiam ſponte oblatum, Epiſcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant. Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint, dummodo illis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo; nec Epiſcopo ex notarii commodis aliquod emolumentum ex iiſdem Ordinum collationibus, directè vel indirectè provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines, etiam immemorabiles, quorumcumque locorum, quæ potius abuſus, & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, nuncupari poſſunt, penitus caſſando & interdicendo; & qui ſecus fecerint, tam dantes quàm accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas à jure inflictas ipſo facto incurrant.

Circa præſens Decretum duo obſervanda eſſe monet Cardinalis Pallavicinus in hiſtoria Concilii Tridentini *Lib.* 17. *c.* 9. *num.* 4.

XVIII. Primum, quòd in articulo Patribus propoſito diceretur: „ *Tranſgreſſores tamquam* SIMONIACOS *eſſe puniendos*; ſed hoc poſtea eſſe deraſum, cùm Simonia non ſit *oblati* ac *gratuiti* doni acceptio. Quamobrem illius dicti loco poſitum eſt, quæcumque conſuetudo, ne valeret in oppoſitum, ſeu veriùs abuſus & corruptela, utpotè Simoniacæ pravitati favens.

Si Prælati Eccleſiarum pro ſui officii ratione diligenter excurrerent, quæ ſub pallio *oblati* ac *gratuiti doni* in Sacramentorum adminiſtratione, aliiſque Eccleſiaſticis functionibus, tum à Sacerdotibus, tum ab Epiſcoporum Miniſtris & Officialibus accipiuntur, non dubium, quin plura reperirent, quæ ſi non ut Simoniaca, ſaltem tamquam abuſus & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, eſſent reprobanda, non obſtante conſuetudine etiam *immemorabili*.

XIX. Secundò, notatu dignum dixit Pallavicinus, „ eam permiſſionem Scribis habitam, quæ in prioribus Decretis erat univerſalis, fuiſſe coarctatam, Gallis petentibus, ad eas Diœceſes, ubi laudabilis conſuetudo non eſſet, ne quid etiam acciperent Scribæ; eam enim conſuetudinem dixerunt in ipſorum regionibus vigere.

XX. Optandum eſſet, ut omnes Epiſcopi, præſertim quibus de proventibus Eccleſiaſticis abundè proviſum, Gallus conſuetudinem in ſuas Diœceſes introducerent: com-

congruumque ſuis miniſtris ſalarium darent, quo à ſuſpectis hiſce exactionibus cohiberentur.

XXI. Meritò Epiſcopi aliique Prælati, qui non ſat cohibent ſuos domeſticos à recipiendis muneribus aut donis, vel juribus quibuſdam, uti vocare amant, expendent illud S. Ambroſii in *Cap. 4. Luca.* „ Non tamen ſatis eſt, ſi lucrum ipſe non quæras: familiæ quoque tuæ cohibendæ ſunt manus: nec hoc ſolum expoſcimus, ut te ſolùm caſtum immaculatumque cuſtodias: Non enim dixit Apoſtolus, te ſolùm; ſed teipſum caſtum cuſtodi.

CAPUT II.

Triplici munere, à *Manu*, à *Lingua*, & ab *Obſequio*.

1. *Triplex munus jampridem à Patribus notatum.*
2. *Singulorum interventu Simonia contrahitur.*
3. *Quid munus* à manu?
4. *Munus* à manu *etiam exiguum, poteſt cauſare Simoniam.*
5. *Ut Simonia committatur, non requiritur, ut munus* à manu *realiter tradatur.*
6. *Qua ratione Monaſteria & Capitula paciſcendo de minore* competentia *cum Parochis, Simoniam committant per munus* à manu?
7. *Quid munus* à lingua?
8. *Quando hic committatur Simonia per hoc munus?*
9. *Si ad* preces *alterius conferatur Beneficium, ne ejus* favor *amittatur, poteſt eſſe Simonia.*
10. *Licet etiam* preces *fiant pro* digno.
11. *Quando ſine Simonia poſſit fieri proviſio ad* preces *alicujus?*
12. *Poteſt quis ſine Simonia* preces *interponere pro obtinenda proviſione in favorem amici.*
13. *Quandonam* preces *habeant rationem muneris à* lingua?
14. *Quid munus* ab obſequio?
15. *Quare* obſequium *habeat rationem muneris?*
16. *Quomodo exhibentes Patronis* obſequia *Simoniam incurrant?*
17. *Quid Epiſcopis agendum ne hæc Simonia netentur.*
18. *Inſtructores puerorum nonnunquam huic vitio ſubjecti.*
19. *Obſequium ſpirituale etiam materiam Simoniæ conſtituere poteſt.*
20. *Exigere* obſequium *etiam ſpirituale pro collatione Beneficiorum, poteſt eſſe Simoniacum.*
21. *Unde dignoſci poſſit Simonia, quæ interventu horum munerum committitur.*

I. SAnctus Hieronymus in Epiſtola ad Titum *cap.* 1. ad ea verba: *Et conſtituas per civitates Presbyteros*, ait: „ Nunc cernimus plures hanc rem Beneficium facere; ut non quærant eos in Eccleſia eligere columnas, quos plùs cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe: ſed quos, vel ipſi amant, vel quorum ſunt *obſequiis* deliniti, vel pro quibus majorum quiſquam *rogaverit*, & (ut deteriora taceam) qui ut Clerici fierent, *muneribus* impetrarunt. Apud Gratianum *Cauſ.* 8. q. 1. *Can.* 6.

Hic non obſcurè triplex illud famoſum muneris genus, nimirùm *à manu*, *ab obſequio*, & *à lingua*, notavit Hieronymus: & clarius poſt ipſum S. Gregorius *Homilia* 4. *in Lucam*, & extat apud Gratianum *Cauſ.* 1. q. 1. *Can.* 114. ubi refiecti jubet, quòd Propheta cùm virum juſtum deſcribit, dixerit; *Qui excutit manus ſuas ab* OMNI *munere.* „ Neque dicit enim (ait Gregorius) qui excutit manus ſuas à munere, ſed adjunxit, *ab omni*: quia aliud eſt munus *ab obſequio*, aliud munus *à manu*, aliud munus *à lingua*.

II. Poſt hos ſanctos Eccleſiæ Doctores, nemo dubitavit, quin horum trium munerum interventu Simonia in Ordinum aut Beneficiorum collatione committeretur.

Unde ſæculo undecimo apud Gratianum *Cauſ.* 1. q. 3. *Can.* 8. ſine ulla dubitatione pronuntiat Urbanus II. „ Qui res Eccleſiaſticas non ad hoc ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria lucra, munere *lingua*, vel *indebiti obſequii*, vel *pecunia* largitur, vel adipiſcitur, *Simoniacus* eſt.

Et B. Petrus Damiani *lib.* 2. *Epiſt.* 1. hiſce tribus muneribus enumeratis, ſubjungit: „ Quiſquis in dandis accipiendiſque Dignitatibus Eccleſiaſticis *una duntaxat earum*, quæ prædictæ ſunt, peſte corrumpitur, Simoniacæ hæreſeos teneri crimine judicatur. „

Itaque indubitatum eſt, atque unà cum S. Thoma tenent omnes Theologi & Canoniſtæ, quòd ſicuti contrahitur Simonia accipiendo *pecuniam, vel quamlibet aliam rem exteriorem, quod pertinet ad munus à* MANU; *ita etiam contrahitur per munus à* LINGUA, *vel ab* OBSEQUIO: uti loquitur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 5. *in C.*

III. Munus *à manu*, teſte S. Gregorio, loco ſupra citato, *pecunia* eſt.

Nomine *pecunia* hic intelligit S. Thomas; non tantùm pecuniam ſtrictè dictam, ſed *quamlibet aliam rem exteriorem*, quam ſub munere *à manu* comprehendi jam dixit.

Nam ut ex Auguſtino refertur apud Gratian. *Cauſ.* 1. q. 3. *Can.* 6. „ Totum, quidquid homines poſſident, omnia quorum Domini ſunt, *pecunia* vocatur.... Ideò autem *pecunia* vocata eſt, quia Antiqui totum quod habebant, in *pecoribus* habebant.

IV. Hinc collige, *Simoniam* committi munere *à manu*, dum alicujus rei temporalis exterioris interventu Beneficium acquiritur vel datur.

Et quidem Simoniacum pronuntiare non dubitavit Alexander III. in *Cap.* 20. *X. de Simonia*, Clericum qui *ſex* duntaxat *ſolidos* Archidiacono ſolverat, quia ipſum ad Ordinem aliter præſentare noluiſſet: ut proinde etiam per munus *à manu* licèt exiguum Simonia ſubinde incurri queat: quod & notat hic Gloſſographus, verbo *ſex ſolidos*, additque rationem: quia „ quantitas muneris diverſitatem juris non inducit.

V. Ut munus *à manu* intervenire dicatur, non requiritur, ut realiter de manu in manum externum illud temporale tradatur; ſed ſufficit, quòd in effectu detur etiam fictione *brevis manus*, ut Juriſconſulti loquuntur.

Si quis enim impetret Beneficium tacitè vel expreſsè remittendo debitum; vel Collator dare nolit, niſi addicta remiſſione debiti, indubiè uterque Simoniacus erit, dicenturque revera interventu muneris *à manu* proviſio Beneficii infecta: quia per remiſſionem illam debiti reipſa datum cenſetur illud, quod erat debitum.

VI. Hoc ex capite Patroni, ac ſignanter Eccleſiaſtici, Capitula & Monaſteria Simoniæ ſaltem ſuſpiciona vehementi aſperguntur, dum ad Eccleſias Parochiales præſentant ea lege tacitè vel expreſsè, ut præſentatus minore competentia ſit contentus, aut ſaltem augmentum illius non prætendat. Similiter Clerici qui tacitè vel expreſsè remiſſionem illam addicunt, aut augmento, quod forſitan jure prætendere poſſent, renuntiant, ut præſentationem obtineant, lepram Simoniæ non evadunt.

Quid enim evidentius, quàm quod eo caſu vel debiti certi aut ſaltem probabilis fiat remiſſio, ut Beneficium conferatur vel accipiatur?

Non abſimiles ſunt hi Sacerdotes Clericis illis, qui, uti loquitur Alexander III. in *Cap.* 6. *X. de Pactis*, „ decedentibus Eccleſiarum Perſonis, paciſcebantur, ex ipſis *majores ſolito* ſolvere penſiones, ut faciliùs poſſint Eccleſias adipiſci: „ quorum factum ut *deteſtabile vitium* mandat extirpari; & Clericos illos *taliter adeptis Eccleſiis ſpoliari; aliàs pro tanta præſumptionis exceſſu, ſeveritate Eccleſiaſtica puniendos.*

Clerici enim qui Capitulis aut Monaſteriis addicunt, ſe minore competentia fore contentos, reipſa promittunt quòd Capitulis aut Monaſteriis major decimarum portio cedet, quàm reverà cederet, ſi competentia, quam jure exigere poſſent, ſolvi deberet: & per conſequens, mediante ſimili renuntiatione Beneficium impetrantes, illud per munus *à manu* revera impetrant.

VII. Munus *à lingua*, auctore Sancto Gregorio, eſt *favor*, cujus interventu non ſecus, atque per munus *à manu* contrahi Simoniam docet S. Thom. citato articulo quinto; rationem adjungens: „ Quia quòd aliquis ſatisfaciat precibus alicujus ad *temporalem gratiam* quærendam, ordinatur ad aliquam *utilitatem*, quæ poteſt pecuniæ pretio æſtimari....

VIII. Toties igitur Simonia munere *à lingua* committitur; quoties Beneficium ad preces alterius confertur, ut hinc *gratia* ſeu favor ad utilitatem propriam obtineatur. *Tales enim preces ſuccedunt loco pretii*, uti rectè notavit Gloſſa.

IX. Similiter Simonia per munus *à lingua* inficitur, qui Beneficium ad preces alterius conferendum duxit; ne recuſans offenſam poſtulantis incurrendo, *gratiam* ſeu *favorem* ejus amitteret. Nec enim minùs pretio æſtimabile cenſetur *favorem* alicujus obtentum non amittere, quàm non obtentum comparare.

X. Quinimò neq; collatio Beneficii facta ad preces alicujus deſinet eſſe Simoniaca, ſi per eam *favor humanus* quæratur, tametſi preces pro *digno*, aut etiam *digniore* porrigantur. Quia cùm nihilominùs Beneficium collatum ſit, ut *favor* qui ad utilitatem propriam ſpectat habeatur, non poteſt collatio vitio Simoniæ carere, non magis quàm collatio facta digniſſimo pro præſtatione pecuniæ.

Quod ipſum docet S. Thomas, adſtruens eſſe Simoniam ſaltem in intentione, conferre Beneficium ad preces alterius, licèt illæ fiant pro *digno*: *Si non attendatur*, inquit, *ad dignitatem perſonæ, ſed ad* FAVOREM HUMANUM.

XI. Rectè hanc clauſulam finalem addidit Doctor Angelicus. Nam ſi attendatur *ad dignitatem perſonæ, & non ad favorem humanum*, dum preces porriguntur pro digno, collatio facta ad preces alterius, ab omni Simonia, omnique vitio exempta eſſe poteſt.

Si enim Collator ſolùm attendat merita perſonæ per eum, qui preces pro collatione interponit, propoſita; hujuſmodi *preces* non loco *pretii* alicujus habendæ erunt; ſed ſimplicis atteſtationis vel expoſitionis *meritorum*; & collatio ad *preces* illius ſubſequuta, non tam in *gratiam* commendantis, vel ut ſibi *favorem* poſtulantis in ſuam *propriam* utilitatem captaret; ſed propter *merita* perſonæ per ſupplicantem ſeu *preces* porrigentem propoſita & præfacta, cenſebitur facta.

XII. Pariformiter ſi inſtans apud Collatorem pro proviſione Beneficii in favorem alicujus ſui amici, non alio intuitu preces porrigat, quàm ut merita perſonæ Collatori vel Patrono innoteſcant, atque per illa ſolùm, ad conferendum Beneficium, Collatorem movere intendat; nulla quoque vel ſpecies Simoniæ ex parte ſupplicantis interveniet.

Rectè proinde dixit Gratianus noſter, *non quorumlibet* PRECIBUS *Ordinationes facta falſæ dijudicantur; ſed hæ demùm, quæ precibus Ordinandi, vel ejus amici*, NON SPIRITUALI, *ſed* CARNALI AFFECTU *porrectis fiunt, cùm aliàs futuri non eſſent;* QUAS NON CHARITAS INTERVENIENS, SED AMICITIA SUPPLICANS EXTORQUET, *Cauſ.* 1, *quæſt.* 3, *poſt Can.* 122.

XIII. Ut igitur verbo dicamus: rogans aut porrigens *preces* pro alio erit Simoniacus ſaltem in intentione, ſi *preces* ea intentione offerat, ut Collatorem non per *merita* perſonæ, ſed per *gratiam* aut *favorem* humanum, quem tacitè ipſi addicit, ad conferendum movere intendat. Similiter nec Collator à Simonia erit immunis, ſi non ob merita perſonæ per ſupplicantem expoſita, ſed ob addictam ſibi *gratiam* aut *favorem* ad conferendum proceſſerit; juxta illud S. Thomæ: *Qui dat ſpirituale, ſi principaliter movetur favore* PRECUM, *vel* TIMORE *rogantis, quantùm ad judicium Divinum Simoniam committit & rogatus & rogans, ſi hoc intendat.*

XIV. Munus *ab obſequio*, ait S. Gregorius, *eſt ſervitus indebitè impenſa*. Hujus muneris interventione cur Simonia committatur, dicit S. Thomas: „Quia idem eſt, quòd aliquis det rem ſpiritualem pro aliquo *obſequio temporali* exhibito vel exhibendo, ac ſi daret pro pecunia data vel promiſſa, qua illud obſequium æſtimari poſſet.“

XV. Eamdem rationem attigit B. Petrus Damiani perſtringens Clericos aulicos, qui exhibendo *obſequia*, Beneficia venabantur, ſe tamen à Simonia immunes gloriabantur, quia *nullam talenti ſummam pro ſuſcipiendis honoribus ſe pepigere daturos*. „Sed dic mihi, ò Clerice, inquit Petrus Damiani, quiſquis es, ſi redempto quolibet auteo vaſe vel prædio, diſtractor exigeret, ut retenti apud te vice pretii hujuſmodi ſibi *ſedulitatis impendium* exhiberes, numquid non poſtmodum conſtanter aſſereres, te quod acceptum eſt, *juſto pretio* comparaſſe? Non videlicet quia pecuniam perſolviſti, ſed quia *ſervitium* præbuiſti. Diceres enim, & forſaſſe non impudenter aſtrueres: carius emi, dum tanto me labore vexatum, dum toties facultatum mearum ſumptus expenderem, quàm ſi ſemel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo ſibi innocentiam præbeant, & à Simoniacæ hæreſeos macula ſe mundos eſſe confidant, qui licèt metalla vibrantia non appendunt, pretium tamen pro ſuſcipiendis honoribus per ſubjectionis & obſequii quædam *quaſi talenta* perſolvunt.“ Hæc B. P. Damianus *lib.* 2. *Epiſt.* 1.

XVI. Manifeſtam proinde incurrunt Simoniam, qui obſequium ſeu ſervitium Collatoribus aut Patronis *gratis* exhibent; ea conditione tacita vel expreſſa, quòd ipſis, occaſione occurrente, de Beneficio providebunt. Similiter & ipſi Collatores eodem vitio irretiuntur, ſi ea ſpe alliciant Clericos, ut ſibi obſequium aut ſervitium *gratis* exhibeant.

XVII. Hoc Simoniæ periculum metuens S. Carolus, *Monuit atque obteſtatus eſt Epiſcopos, alioſque quibus jus eſt conferendi Beneficia, ut familiaribus ſuis certam mercedem conſtituant, ne illi hoc ſubſidio deſtituti, Beneficia Eccleſiaſtica, tamquam* SUÆ OPERÆ, *&* LABORIS PRETIUM *præcipuè ſibi proponant*. In Syn. Mediolan.

XVIII. Eumdem Simoniæ reatum incurrunt, qui Principum, aut aliorum Magnatum liberos, vel Epiſcoporum Nepotes *nullo* aut *exiguo* ſtipendio regendos, erudiendoſve ſuſcipiunt, ea ſpe, ut Beneficia Eccleſiaſtica ab ipſis, vel eorum favore adipiſcantur.

XIX. Neque labes Simoniæ abſtergetur, tametſi obſequium exhibitum vel exhibendum ſpirituale foret; quia & ſpiritualem operam exhibentes, tamquam operarii, digni ſunt mercede ſua; unde ſi hanc intuitu Beneficii accepti aut accipiendi remittant, indubiè Simoniaci ſunt. Similiter qui tale obſequium intuitu Beneficii dati aut promiſſi ſibi *gratis* exhiberi, tacitè vel expreſsè poſtulant, aut oblatum acceptant, Simoniæ labe inficiuntur.

Hinc Simoniaci ſunt Canonici, aliique Sacerdotes aſſumentes Vicarios, qui exiguo ſint contenti ſtipendio, ſpe conſequendi Beneficium.

XX. Simoniacum quoque eſt, conferre alicui Beneficium ea lege & conditione tacita vel expreſſa, ut ipſe Beneficiatus teneatur Collatori vel alteri, aliqua obſequia etiam ſpiritualia, Beneficia non annexa, *gratis* præſtare. Quis enim dubitat, quin obſequia illa licèt ſpiritualia, *gratis* exhibita, ad utilitatem redundent Collatorum, nec enim obſequia illa tametſi ſpiritualia, ſine conſtituta mercede ab aliis ipſis exhiberentur.

XXI. Non multùm difficile erit dijudicare quandonam aliquo munere, *ſive à manu*, ſive *à lingua*; ſive *ab obſequio*, collatio vel proviſio Beneficii vitio Simoniæ infecta ſit, ſi ſincerè expendantur omnia quæ geſta ſunt, & conferantur cum ſententia Chriſti, *Gratis accepiſtis, gratis date*.

CAPUT III.

Quàm commune aliquando hoc vitium fuerit; & quomodo technis occultatum: & quid ad technas detegendas adhibitum?

1. *Quando hoc vitium invaleſcere cœperit.*
2. *Tempore S. Gregorii per Galliam & Germaniam invaluerat.*
3. *Similiter in Oriente.*
4. *Vitium hoc eo tempore erat vetuſtate inolitum.*
5. *Quantopere ſæculo II. graſſaretur; & acris Henrici Imperat. ſuper eo invectiva.*
6. *Etiam in Italia graſſabatur; & Epiſcopi vitium agnoſcebant; & veniam ab Imperatore poſtulabant.*
7. *Edictum Imperatoris contra Simoniacos.*
8. *Simonia eo tempore, non reputabatur pro peccato.*
9. *Credebatur conſuetudine vitium hoc excuſari.*
10. *Defendebatur conſuetudine Eccleſiæ Romanæ.*
11. *Conſuetudo eſt mera Simoniæ larva.*
12. *Nullum vitium tot palliis & technis tectum fuit quàm hoc vitium Simoniæ; & quare?*

13. De

13. *De Simoniacorum palliis teſtatur Synodus Conſtantinopolitana.*
14. *De eiſdem teſtatur S. Gregorius.*
15. *His palliis detegendis aptiſſima eſt ſententia Chriſti:* Gratis accepiſtis, gratis date.
16. *Eam adverſus Simoniacorum fraudes adhibendam cenſuit citata Synodus Conſtantinopolitana.*
17. *Hac ſententia & alii Patres uſi; & ad evitandam Simoniæ labem hodie meritò adhibenda.*

I. POſtquam Eccleſia reditibus augeri cœpit; atque Miniſteriis Eccleſiaſticis proventus opimi, & honores ſæculi annecti, ambitioſi & avari ea mirum in modum ambire & quærere cœperunt; ipſique Prælati etiam ea penes proventus temporales, & honores ſæculi æſtimantes, lucrum ex iis ſectari.

Hine mirum ſ quantopere vitium Simoniæ ſenſim ipſos Prælatos Eccleſiæ infecerit.

II. Et quidem ſcribit S. Gregorius Virgilio Arelatenſi Epiſcopo *libr. 4. Epiſt. 50.* „ Quibuſdam namque narrantibus agnovi, quòd in Galliarum, vel Germaniæ partibus, *nullus* ad Sacrum Ordinem ſine *commodi* datione perveniat.

III. Idipſum malum per Eccleſiam Orientalem propagatum fuiſſe teſtatur *lib. 9. Epiſt. 40.* ſcribens Iſicio Hieroſolymorum Epiſcopo. „ Quia verò pervenit ad nos in Orientis Eccleſiis *nullum* ad ſacrum Ordinem, niſi ex præmiorum datione pervenire; ſi ita eſſe veſtra fraternitas agnoſcit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut à ſubjectis ſibi Eccleſiis errorem Simoniacæ hæreſeos compeſcat.

IV. Denique eodem libro *epiſt. 50.* Simoniæ vitium vocat *malum vetuſtatis*; utpotè conſuetudine *vetuſta* jam inveteratum; laudatque Epiſcopos, *malum illud*, ut decet, *libera voce damnantes*.

V. Labentibus ſæculis quantùm hoc vitium cœperit incrementum, vix dici poteſt: narratque Glaber Rodulphus Monachus (qui ſcripſit hiſtorias ſui temporis libris quinque *ſatis accuratè* teſte Bellarmino) *lib. 5. cap. 5.* quòd dignoſcens Henricus Imperator *per univerſam Galliam atque Germaniam Simoniaca philargyriæ graſſari cupiditatem*, coadunari fecerit ex omni Imperio ſuo tam Archipræſules, quàm cæteros Pontifices, eiſque expoſuit, quòd Chriſtus eos mittens dixerit, *gratis accepiſtis, gratis date*. Deinde illis de avaritia & cupiditate acriter reprehenſis, addebat: „ Patet ergo manifeſtiſſimè quoniam propter hanc offenſam venerunt ſuper filios hominum diverſæ clades, fames videlicet, atque mortalitas, necnon & gladius. Omnes quippe gradus Eccleſiaſtici à maximo Pontifice uſque ad oſtiariatum opprimuntur per ſuæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis graſſatur ſpiritale latrocinium.

VI. Poſt hæc ſubjungit Rodulphus: „ His denique ab Imperatore acerrimè perlatis; ſtupefacti Pontifices, quid illi reſponderent, non habebant. Pertimeſcebant enim ob hanc culpam propriis Epiſcopatuum carere ſedibus. Et quoniam non ſolùm in Gallicanis Epiſcopis hæc peſſima pullulaverat nequitia, verùm etiam multò ampliùs *totam* occupaverat *Italiam*. (Omnia quippe miniſteria Eccleſiaſtica ita eo tempore habebantur venalia, quaſi *in foro* ſæcularia mercimonia.) Cernentes quoque Epiſcopi gravi ſeſe invectione irretitos, miſericordiæ operam implorabant. At ipſe Princeps miſericordia motus, tale conſolationis pertulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicitè accepiſtis, benè diſponere ſatagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiſcum tenetur, attentiùs intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris à Deo poſſitis acquirere.

VII. Monet dein Rodulphus, quòd Imperator „ propoſuit editum omni imperio ſuo, ut nullus gradus Clericorum, vel miniſterium Eccleſiaſticum pretio aliquo conquireretur. At ſi quis dare, aut accipere præſumeret, omni honore deſtitutus, anathemate mulctaretur; ſpopondit inſuper promiſſum hujuſmodi, dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam Imperii ſola miſeratione ſua *gratis* dedit; ita & ego, quod ad religionem ipſius pertinet, *gratis* impendam. Volo, ſi placet, ut & vos ſimiliter faciatis.

VIII. Hæc ſæculo undecimo de vitio Simoniæ ſcribebat Monachus ille, quando & B. Petrus Damianiin vita S. Romualdi ſcribere non eſt veritus *c. 35.* quòd hic Sanctus invectus in Simoniacos etiam periculum mortis ſubierit, à Clericis Simoniacis ſibi imminentis, rationem addens: „ Quoniam per *totam* illam Monarchiam, uſque ad Romualdi tempora, vulgata conſuetudine, vix quiſquam noverat Simoniacam hæreſim eſſe peccatum. "

Et ſanè hoc habet conſuetudo, ut vitia quantùmvis gravia cùm in conſuetudinem venerint, *parva* aut *nulla* credantur, teſte S. Auguſtino.

IX. Quin & in hac ipſa materia Simoniam jam pridem deploravit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. in *Cap. 9. ſſ de Simonia*: „ Putant autem plures (ait Concilium) ex hoc licere, quia legem mortis de *longa* invaluiſſe *conſuetudine* arbitrantur, non attendentes, quòd tantò graviora ſunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam.

X. Conquerebatur circa idem tempus S. Ivo Carnotenſis, quòd Decanus & Cantor aliique Miniſtri Eccleſiæ ſuæ Carnotenſis aliqua exigerent ab his qui Canonici fierent, *me* (ait) *contradicente & perſequente*. At quo ſe telo contra Epiſcopum ſuum defenderent, ſubjungit: „ *Romana Eccleſia conſuetudine ſe defendunt, in qua dicunt Cubicularios, & miniſtros Sacri Palatii multa exigere à conſecratis Epiſcopis, vel Abbatibus, quæ oblationis, vel benedictionis nomine palliantur, cùm nec calamus, nec charta gratis ibi (ut ajunt) habeatur, & hoc quaſi lapide conterunt frontem meam, cùm non habeam quod reſpondeam niſi Evangelicum illud:* QUOD DICUNT SERVATE ET FACITE: *ſed ſi id faciunt;* SECUNDUM OPERA EORUM NOLITE FACERE. "

In textu notatum fuit, tempore Ivonis Carnotenſis Epiſcopi, ideſt, ſæculo XI. Decanum & Canonicos voluiſſe exactiones de ſimonia multùm ſuſpectas juſtificare argumento petito à praxi Curiæ Romanæ: atque hinc intelligimus, etiam eo tempore, ideſt, ſæculo XI. hac ſimoniaca lepra infici cœpiſſe Curiam Romanam.

Notum autem eſt, quomodo hæc lepra, dum ſemel invaluit, latiſſimè ſerpat, & totum corpus corrumpat.

Et ſanè quantoperè hæc lepra Curiam Romanam ſæculo decimoquinto infeciſſet, & inde in reliquas Eccleſias ſeſe diffudiſſet, graphicè expreſſit Paulus Anglus Decretorum Doctor in ſpeculo aureo, quod per modum dialogi inter Petrum & Paulum evulgavit ſub medium illius ſæculi, in quo *part. 1. cap. 5.* inducit Petrum aſſerentem „ in Curia Romana tot fieri pactiones, tot quotidie intervenire ſolutiones, quòd ſine omni timore & verecundia tractatores, ſeu mediatores ſimoniæ, quaſi forum conſtituentes publicum, jam pro ſignatura Papæ ſuper tali Beneficio, vel gratia debet tantum, jam pro diſpenſatione ſuper talibus incompatibilibus tantum, pro tali indulto tantum, pro abſolutione à tali excommunicatione, vel irregularitate tantum, pro talibus indulgentiis tantum, &c. publicè paciſcuntur & foriſant: & ille plus diligitur, qui aſtutiori ſollicitudine & majori aſtutia plures ſimplices decepit, & plures denarios ſcit venari. Tot & tantæ fiunt etiam exorbitantes *gratiæ*; ſed reverà multò veriùs dicerentur *mercantiæ*, quæ nunc fiunt & appellantur *de die obitus*, nunc *dies obitus cum declaratione*, nunc *perpetuum ſilentium*, nunc cum clauſula *anteferri*, vel *antelationis*, nunc *de motu proprio Papæ*, nunc de clauſula *cæterorum*, quæ tollit jus quæſitum, nunc fiunt anticipationes datarum, nunc *data Cardinalium* conceduntur, nunc *data Papæ*: jam revocantur, jam immutantur, jam ad certum tempus durature limitantur, jam revocantur: jam Prælati de una Eccleſia ad aliam transferuntur; jam Beneficiis ſuis *propter pecuniam* ſpoliantur. In omnibus hiſtoria devotio conſiſtit, ut denarius acquiratur.

Poſt hæc inducit Paulum ita Petro reſpondentem „ Res multùm miranda, ſed magis eſt formidanda, quòd facta Romanæ Curiæ, de hoc tam pernicioſa exemplo delicia, ludo Schaccorum aſſimilantur. Quiſquam tam ſimplex eſſe poterit, qui non intelligat, ex avaritiæ radice procedere?

Quis tam juſtus, qui in bonum tam exorbitancia facta interpretari valeat? Quis tam ſanctus, ut non expa-

Digitized by Google

„ expaveſcat vel non ſcandalizetur? Imò toti clero ambitionis datur materia, via gravibus & pluribus litibus aperitur, quam omnia jura fugere conantur; & non dubium quin homicidia ex hoc etiam conſequantur.

Tractatum hunc à ſe divulgari profitetur, ut zelum Cardinalium, Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum excitet ad medendum abuſibus, & malis, quibus Eccleſia quaſi opprimebatur, deploratque quòd „ vile aurum in tantum caligaſſet mentem Moyſi, quòd nedum placare non curet indignantem animum, ſed mala malis accumulans machinetur quotidie ad deteriora provocare, mira ſuprà omnem modum (ait) res agitur, ut inde exemplar omnis mali progrediatur, unde proceſſerat ſanctitatis omnis norma, & unde tota Chriſti Eccleſia, Deo ædificante, conſtructa ſumpſit exordium, indè patitur jam ruinam, illic jugum ſuave Domini abjicitur, frangitur lex divina, juraque canonica pro ſalute humana per ora Sanctorum Spiritus ſancti dictatu reſpuuntur penitus, & quaſi inania reputantur: ſicque tota Romana Curia à planta pedis uſque ad verticem capitis patenter excæcata erroribus, ipſa errorum ſuorum veneno inebriavit omnes ferè mundi partes, ac ſi immenſam Creatoris omnipotentiam Papa ad ſuum libitum poſſet limitare: omnes quidem intus murmurant, nullus clamat, & quoniam in extremis jam malorum laborantes ſumus poſiti, in quos cuncti errores hujus ſæculi devenerunt.

„ Qua ergo ratione ſilere valeo, & non potiùs obmuteſcentibus aliis tam Præſidibus, quàm Doctoribus fortiùs exclamare? Nam etiam Principes Catholici ſæculares, mutuis diſſenſionibus occupati, tantam corruptionem ſanctæ Matris Eccleſiæ non advertunt.

„ Vos tamen (pergit) qui paſtores eſtis poſiti, & Officii Apoſtolici ſucceſſores, cur tam longum periculoſumque negligentiæ ſomnum agitis, & non celerius concurritis, obmuteſcitis & non clamatis? Eja & eja ò Patres & domini! numquidne ob perditionis ignominiam Gens ſancta, & Regale Sacerdotium voce eſtis prophetica nuncupati? Saltem jam ad hanc vocem meam puſillam, jam deſides confluite. Quoniam ſecuris eſt jam poſita ad radicem arboris, & exaltatis in altum vocibus clamate, quia nonniſi in multitudine clamantium; fugam hoſtes receperunt, & ruina ſuo pondere nocivior, ninniſi per multitudinem ſublevatur.

Integrum hunc Tractatum exhibet Melchior Goldaſtus, *tom.* 2. Monarchiæ ſancti Romani Imperii, *pagin.* 1527.

Inſtante Concilio Viennenſi ſub initium ejuſdem ſæculi XIV. Guillelmus Durandus, Epiſcopus Mimatenſis juſſu Clementis V. compoſuit Tractatum de modo habendi Concilium generale, in quo tribus diſtinctis partibus expoſuit abuſus in proximo Concilio reformandos, atque *parte* 3. *Rubr.* 27. notans quæ in Eccleſia Romana omnium aliarum magiſtra, & à qua ceteræ Eccleſiæ normam vivendi accipere deberent, reformanda viderentur, inter alia monuit: „ Quòd Eccleſia Romana non ſolùm verbo; verùm etiam *facto* à ſeipſa repelleret *omnem ſpeciem ſimoniæ, & turpium lucrorum, & omnes exactiones, quæ ratione promotionum quarumcumque, & Scripturarum, Legatorum, Curſorum, Nunciorum, Oſtiariorum fuerint ab ea communiter, vel diviſim diverſis coloribus exquiſita.*

Quàm eſſet optandum, ut illa *taxarum*, *Annatarum*, aliorumque ſimilium jurium exactio omninò ab Eccleſia Romana aliarum Eccleſiarum prima exularet, atque ipſa verbo & exemplo doceret, quod ſibi & omnibus à Chriſto dictum eſt; *Gratis accepiſtis, gratis date.*

XI. Hactenus dicta ſufficienter evincunt, vitium Simoniæ jampridem altas ſubinde, & longè latèque diffuſas egiſſe radices, multoſque communi illa praxi & conſuetudine vitium hoc tegere voluiſſe; at aliud fuiſſe Conciliorum & Patrum judicium; exiſtimantium conſuetudinem eſſe meram larvam Simoniæ, & excuſationem in peccatis.

XII. Portò quia hoc vitium à Principe Apoſtolorum in Simone Mago tam terribili voce damnatum fuit, & tot iteratis Eccleſiæ Decretis, ſub graviſſimis pœnis confixum, omnibus quidem, vel auditu horrendum viſum fuit: ſed cùm adeò hominum ambitioni & avaritiæ faveret, obſervatum jampridem fuit, nullum vitium tot palliis, ac technis contectum eſſe, quàm hoc Simoniæ crimen; quemadmodum ſapientiſſimè reflexerunt ſæculo præterito Patres Concilii Mexicani anno 1585. *lib.* 5. *tit.* 3. „ Etſi ab ipſo naſcentis Eccleſiæ initio ſemper Simoniæ vitium abominabile & execrabile fuerit, ac ſacris Canonibus prohibitum, gravibuſque pœnis punitum; tamen ea fuit hominum malitia, ut diverſis *fraudibus & fallaciis* ſua Simoniaca pacta *occultare & palliare* procurent. “

XIII. Sæculo quinto Synodus Conſtantinopolitana 73. Epiſcoporum ſub S. Gennadio Patriarcha teſtatur, *multos* SOPHISTICA *calliditate Chriſti præceptum:* GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, *illudere.*

XIV. De his quoque technis & fraudibus ſcribit ad Galliæ Epiſcopos S. Gregorius *lib.* 7. *Epiſt.* 112. monet animarum adverſarium his technis ceu quibuſdam retibus uti: „ Nam nec venator (ait) feram, aut avem auceps deciperet, vel piſcem piſcator caperet, ſi aut illi laqueum in aperto proponerent, aut ille hamum eſca abſconditum non haberet. Omninò ergo metuenda & cavenda eſt hoſtis aſtutia; ne quos aperta nequit tentatione ſubvertere, latente telo ſæviùs valeat trucidare. “

XV. His fraudibus & muſcipulis detegendis, nihil aptius credidere Patres, quàm hanc ſimplicem, & apertam Chriſti ſententiam ſive præceptum datum Apoſtolis, & in ipſorum perſona omnibus quibus munia Eccleſiaſtica diſtribuenda committuntur: *Gratis accepiſtis, gratis date.*

XVI. Audiamus ipſos Patres citatæ Synodi Conſtantinopolitanæ ſub S. Gennadio: „ Qui inter alias deformitates cùm nactus eſſet Eccleſiam illam Simoniaca labe deturpatam, ad eam penitus evellendam, alioſque pravos mores, Synodum colligi feſtinavit, ait Baronius ad *annum* 459. “ Hi ergo Patres in Epiſtola Synodali & circulari ita ſcribunt: „ Cùm Dominus & Deus Salvator noſter J. C. ſuis diſcipulis Evangelii prædicationem credidiſſet, eoſque per univerſum terrarum orbem inter homines ad docendum miſiſſet; apertè juſſit, ut quod *gratis accepiſſent*, eis quoque *gratis darent*, non aurum vel argentum, aut alias omnino materiales, & terrenas facultates pro eis acquirentes ..... Hoc autem præceptum non ſolùm illis, ſed etiam nobis per illos dedit, quos in illorum gradum & locum ſubſtituere dignatus eſt: & oportet, ſicut illi tunc, nos quoque nunc *accuratè & diligenter* ſervare, nec in iis quæ *technas ſophiſticas non admittunt, uti ſophiſtica calliditate*, nec *aleam periculoſam* jacere. GRATIS, inquit, ACCEPISTIS, GRATIS DATE: non poſſidentes æs, neque aurum, neque argentum in zonis veſtris: *Simplex eſt & aperta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non ſit facile & explicatum, nihil quod ſophiſtica expoſitione egeat.* A me, inquit, accepiſtis Sacerdotii dignitatem. Si mihi pro ipſo parvum quid vel magnum ſolviſtis, & hoc à me venditum eſt; vos quoque ipſum aliis vendite: ſi autem *gratis accepiſtis*, vos quoque *gratis date*. Quid hoc eſt mandato apertius? “

Extat integra græcè & latinè tom. 4. Conciliorum general. *col.* 1025. eamque ſuis Annalibus Baronius inſeruit; aſſeritque, unum eſſe hujus Synodi fragmentum quod ſupereſt, *veliſtum tamquam fortem arietem ad demoliendas Simoniacas molitiones.*

XVII. Si quis S. Gregorii Epiſtolas, aliorumque Patrum ſcripta revolvere voluerit, reperiet, hac ferè unica ſententia Chriſti uſos, ut univerſa Simoniacorum tegumenta & perizomata depellerent.

Qui igitur ſincerè deſiderat laqueos adverſarii evitare, & ſecuram ſemitam tenere, hanc Chriſti clariſſimam ſententiam ſincero corde expendat; quemadmodum anno 791. Patres Synodi Foro-Julienſis ad extirpandam Simoniacam pravitatem accincti, monuerunt *Can.* 1. ubi omnem *Canonicæ dealem ditioni* his verbis alloquuntur: *Patenti ſemper cordis aure pertimeſcens intellige clariſſimam illam Domini vocem:* GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

Palliatur Simonia ſeparando temporale à ſpirituali vel dando per modum *Motivi*.

1. *Jam pridem ad palliandam Simoniam fuit temporalium à ſpirituali in collatione Beneficiorum ſeparatio: & quis hujus pallii color?*
2. *Acriter in hos pallii patronos invehitur B. Petrus Damiani.*
3. *Urget Pontificem ut eos proſternat.*
4. *Ratio hujus invectivæ à Petro Damiani adducta.*
5. *Ratio Damiani probata à Paſchali Papa.*
6. *Eam concludentem eſſe probatur.*
7. *Propoſitio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata.*
8. *Fundamentum hujus propoſitionis planè frivolum.*
9. *Pallium hoc tamquam impudentiſſimum prætextum reprobavit Synodus Rhemenſis.*
10. *Sufficienter detegitur hoc pallium per Chriſti ſententiam, gratis accepiſtis, gratis date.*
11. *Innocentius III. hoc unum attendi voluit, an per temporalia perveniatur ad ſpiritualia.*
12. *Idem reprobavit pallium ſub nomine motivi conceſſum.*
13. *Hoc pallio admiſſo facilè omnis Simonia excuſabitur.*
14. *Epiſcopi Belgii hoc pallium reprobarunt.*
15. *Idipſum in Gallia factum.*
16. *Horum cenſuram probavit Innocentius XI.*
17. *Non evitatur Simonia tametſi temporale detur ut concilietur amicitia Patroni.*
18. *Idem eſt, ſi muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat.*
19. *Hæc munerum datio ultimatè fit ad obtinendum ea mediante Beneficium; & per eam Simonia ſemita ſternitur.*
20. *Hoc pallium à Facultate Theologica & Epiſcopo Gandenſi reprobatum.*

I. Usitatum & antiquum Simoniacorum pallium fuit, temporalium à ſpirituali in Beneficio diſtinctio ſive ſeparatio. Cùm enim duo ſint in Beneficio Eccleſiaſtico, nimirum miniſterium Eccleſiaſticum, & jus percipiendi proventus temporales, creditum fuit, omnem Simoniæ labem evitari, ſi hæc duo à ſe mutuo ſeparentur; & prius, ſcilicet ſpirituale *gratis* detur, alterum quod temporale eſt, temporali quoque compenſetur. „ Quia cum hoc fit non diſtrahitur Eccleſiæ (inquiunt) „ facultas: nec venditur *Sacerdotium*, ſed poſſeſſio „ *prædiorum*. Sub hac enim præſtatione pecuniæ *opes* „ *tantùm*, non honoris vel Eccleſiæ redimitur Sacra„ mentum. Venalia ſi quidem ſunt, unde ſint divi„ tes: gratis accipitur, *unde fiant Sacerdotes*. „

II. Ita quidem Capellani Gothofredi Ducis apud B. Petrum Damiani *lib.* 1. *epiſt.* 13. & *lib.* 5. *epiſt.* 13. quos tamquam *Satanæ prædicatores, & Apoſtolos Antichriſti* exagitans exclamatque: *o novum ſchiſmaticorum genus, & ut ſacrilegum æterni ſilentii cenſura damnandum!*

III. Dein urget Alexandrum II. Pontificem, cui epiſtola inſcribitur, „ ut cœleſtis eloquii gladio præcinctus occurrat, & tamquam alter Joſue, Amalecitas „ oppugnantes Iſrael, evaginato Canonici vigoris mucrone proſternat. „

IV. Cenſuræ & doctrinæ ſuæ multas rationes adducit, atque hinc inter cæteras: „ Cùm aliquid ſub venalitate ſuſcipitur, & illud proculdubio comparatur, „ quòd ex neceſſitate ſubſequitur. Ad hoc enim Paſtoralis Eccleſia cuique committitur, ut ad ejus regimen obtinendum conſortatione firmetur. Et ad hoc „ ſine dubio collatæ pecuniæ commercium ſpectat, ad „ quod is qui promovendus eſt, aſpirat.

V. Quæ ratio concidit cum ea, quæ apud Gratianum ſub nomine Paſchalis Papæ exprimitur *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *Can.* 7. „ Quiſquis horum alterum vendit, „ ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.

VI. Rationem hanc eſſe concludentem, intelliget, qui attenderit, jus percipiendi proventus temporales eſſe *conſequens*, ut loquuntur, annexum officio ſive titulo Eccleſiaſtico; id eſt, jus hoc dari *propter officium*; adeò ut neceſſariò & ex juſtitia debeatur, & competat illi qui titulum habet: ac proinde ſi titulus *gratis* in aliquem translatus ſupponatur, jam hoc ipſo jus percipiendi proventus illi annexum translatum cenſeatur; ac per conſequens, nihil pro hujus juris translatione exigi queat; cùm jus illud jam translatum ſit, & acquiſitum ſit illi cui titulus *gratis* datus ſupponitur.

VII. Unde meritò Alexander VII. hanc inter alias moralis Chriſtianæ relaxativas propoſitiones damnavit: „ Non eſt contra juſtitiam, Beneficia Eccleſiaſtica non „ conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia „ Eccleſiaſtica pecunia interveniente, non exigit illam „ pro collatione Beneficii, ſed veluti *pro emolumento* „ *temporali*, quod tibi conferre non tenebatur. „

VIII. Fundamentum damnatæ hujus propoſitionis, quod præfert his verbis, *quod tibi conferre non tenebatur*, planè frivolum eſt. Nam etſi abſolutè non tenebatur illa conferre Beneficium, quia poterat non conferre; tamen ſi Beneficium conferat, non poteſt temporale ei annexum ſubtrahere.

IX. Rectè proinde dixerunt Patres Synodi Rhemenſis anno 1583. titulo *de Simoniacis num.* 6. „ Impudentiſſimum proinde prætextum deteſtamur, qui de ſolo „ proventu eoque temporaria Canonicatus ſe paciſci „ dicunt; cùm ea ſpirituali tam arcto ſit annexa vin„ culo, ut non magis ab ea divelli queat, quàm in „ homine vivo manente corpus à ſua anima. „

X. Sed quid multis opus eſt argumentis? ſola expendatur Chriſti ſententia: *Gratis accepiſtis, gratis date*; attendantque hujuſmodi Collatores aut Patroni, num Canonicatum vel Beneficium *gratis* dederint, dum hoc prætextu notabilem pecuniæ quantitatem aliudvè temporale pro collatione aut præſentatione acceperunt; vel an ipſi qui mediante ea pecuniæ alteriuſvè muneris datione impetrarunt, *gratis* Beneficium, conformiter ad dictam Chriſti ſententiam, acceperint.

Quis enim dicet, *gratis* Beneficium eſſe collatum, ubi pro eo aſſequendo oportuit notabilem ſummam pecuniæ numerare? Nec ſine hac datione ad Beneficium perveniretur.

XI. Quapropter jam pridem Innocentius III. in *Cap.* 34. *X. de Simonia*, Simoniacum pronuntiare non dubitavit Clericum, qui quibuſdam Canonicis donationem fecerat, ea intentione, ut *per temporalia quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci*; unà tamquam Simoniacos condemnans Canonicos, *ſi non eſſent eum, niſi temporalia commoda perciperent, admiſſuri*.

Hoc unum hic attendit Innocentius, cum quoviſmodo per *temporalia* ad Canonicatum perveniatur; id ſolùm ſufficere judicans, ut *non gratis*, & per conſequens Simoniacè pervenire cenſeatur.

XII. Eadem hac deciſione in antecesſum reprobavit prætextum, quem ad excuſandam Simoniam, quorumdam Caſuiſtarum impia ſubtilitas his poſtremis temporibus publicare non puduerat; nimirum: „ Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando tem„ porale non datur tamquam *pretium*; ſed duntaxat „ tamquam *motivum* conferendi, vel efficiendi ſpirituale. „

Quis, niſi tenebris denſiſſimis habens cor obſcuratum, non intelligat, eum per *temporalia* pervenire ad ſpiritualia, qui per dationem temporalium inducit & *movet* Collatorem ut ſibi conferat ſpiritualia, & qui aliàs non eſſet collaturus, niſi temporalia illa darentur aut promitterentur?

XIII. Nonnè hoc titulo omnes *gratis* dicendi erunt pervenire ad Beneficia, qui quocumque *munere* ad illa perveniunt; modò eam in mente intentionem formare ſciant, quòd non per *pretii*, ſed per modum *motivi* munera offerant? Quidni & ipſe Simoniacorum Anteſignanus hoc titulo excuſari potuiſſet? Quid enim offerendo pecuniam Apoſtolis, aliud intendebat, niſi ut per hanc oblationem tamquam medium, ſeu *motivum* Apoſtolos moveret, ut ipſi darent & hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuiſſet manus, acciperet Spiritum Sanctum?

XIV. Quapropter anno 1655. poſtulante Gandenſium Antiſtite Antonio Trieſt Facultas Theologica Lovanienſis prædictum Caſuiſtarum aſſertum; tamquam merum Simoniacæ pravitatis palliamentum & apertiſſimum Chriſti præceptum evertens, ac omnibus Simoniacis latiſſimam ad Sacerdotia & Beneficia Eccleſiaſtica portam pandens, reprobavit.

Hujus

Digitized by Google

Hujus judicium ſequutus Epiſcopus Namurcenſis in Synodo ſua anno 1659. inter opiniones, quarum praxim interdicit Confeſſariis ſuæ Diœceſis, donec à Sancta Sede aliter ordinatum fuerit, hoc quoque Caſuiſtarum aſſertum repoſuit, *num.* 6.

XV. Epiſcopi quoque Gallicani perniciosiſſimum hoc Simoniæ pallium detegere non prætermiſerunt; atque præ cæteris Archiepiſcopus Senonenſis in Synodo ſua Diœceſana, hac acerrima quidem, ſed nequaquam ultra meritum, cenſura aſſertum illud perſtrinxit: „ Hæc doctrina quæ Simoniæ contra jus divinum crimine eos omnes liberat, qui pecuniam propter Sacerdotia vel dederunt, vel acceperunt, modò pecunia MOTIVI locum habeat non PRETII; tota falſa, nefaria, impia eſt, hæreſim Simoniacam toties à ſanctis Conciliis & Pontificibus damnatam, ſubdolè renovans, & ad implendam lupis Eccleſiam, & corrumpendam ejus in ipſo fonte, hoc eſt Sacerdotum Ordine, ſanctitatem inventa.

XVI. Tandem anno 1679. Innocentius XI. omnium illarum cenſurarum juſtitiam probans & roborans, inter alias 65. quas omnes, *& unamquamque ipſarum, ſicut jacent, ut minimùm tamquam ſcandaloſas & in praxi pernicioſas*, damnavit & prohibuit, & hoc Caſuiſtarum aſſertum retulit, *num.* 45.

XVII. Alii nonnihil ſubtilius ſe ipſos fallentes, nolunt munera per modum *motivi* Patronis aut Collatoribus dare, ut eos ad Beneficium conferendum immediatè moveant, vel inducant, ſed muneribus ſibi amicitiam vel favorem Patronorum aut collatorum conciliant; ut ea mediante faciliùs Beneficia obtinere queant: quaſi non ſat evidens eſſet, ea munera *ultimatè* dari, ut iis mediantibus ad Beneficia perveniatur: quodque ipſa Beneficiorum aſſecutio, quæ amicitiæ conciliandæ *finis* eſt, magis ſit in intentione, quàm amicitiæ & favoris conciliatio, quæ dumtaxat *medium* eſt. An forſan finis *gratis* obtinetur, dum medio pretio precari oportet?

XVIII. Nonnulli omnia in ſecuro poſita autumant, ſi nihil Patronis aut Collatoribus dent; ſed; muneribus ſibi conciliare non dubitant illos, quos ſciunt auctoritate valere apud Patronos & Collatores, quorum favore ſibi ad Beneficia aditum pandant; non intelligentes, hanc munerum oblationem pro ultimo fine habere Beneficiorum impetrationem, nullatenuſque dici poſſe, Beneficia hac via impetrata, eſſe *gratis* impetrata.

Quapropter legitur apud Gratianum, *Cauſ.* 1. *qu.* 5. *Can.* 3. reſponſum Urbani II. quo reſcribit Epiſcopo Metenſi, à Sacerdotio de rigore Canonum eſſe ſuſpendendum, qui Sacerdotium obtinuerat *per pecuniam non Epiſcopo, ſed cuidam principum ejus datam*; non quidem ab ipſo Ordinato, at ipſo ignorante, à parentibus ejus.

XIX. Et ſanè qui conciliando ſimilium Proxenetarum favore munera impendunt; nihil aliud reipſa intendunt, quàm munerum interventu Beneficia impetrare, Quis inſuper non videt, hinc ſemitam ſterni, ut per munera paſſim indigni quique in Beneficia involent?

XX. Meritò proinde Facultas Theologica rogata ab antedicto Gandenſium Antiſtite judicium ſuum dare ſuper hac propoſitione: *Pro interceſſione ad Beneficium obtinendum poteſt aliquid dari ſine Simoniæ ſuſpicione*, illam hac cenſura perſtrinxit: *Falſa eſt, perniciosa, hominibus ambitioſis & indignis aditum aperiens ad Beneficia per pecuniam promiſcuè procuranda.*

CAPUT V.

De Palliis ſub ſpecie *pietatis*: item *redemptionis vexæ & gratuitæ remunerationis*.

1. *Pallium ſub ſpecie pietatis execratur S. Baſilius.*
2. *Hanc larvam, tamquam diabolicam fraudem inſigniter exagitat S. Gregorius.*
3. *Abominabile judicat extruere Monaſteria ex pecuniis Simoniacè acceptis.*
4. *Mores hodiernos deſcribit Gregorius.*
5. *Cavendum ne ſub obtentu eleemoſynæ Simonia committatur.*
6. *Pro obtinendo Beneficio nihil Eccleſiæ aut pauperibus tribuendum.*
7. *Quomodò ſub hoc pallio Monachi ſubinde Simoniam committant?*
8. *Item & Eccleſiaſtici largas eleemoſynas facientes.*
9. *Hoc Simoniacorum pallium ſatis detegitur per Chriſti ſententiam*, gratis accepiſtis, gratis date.
10. *Larva Simoniæ ſub ſpecie* redimendæ vexæ *jampridem uſitata.*
11. *Per redemptionem vexæ intenditur pacifica Beneficii poſſeſſio.*
12. *Super Beneficio mediante temporali tranſigi nequit.*
13. *Tranſigi ſub obligatione refundendi expenſas à Pontifice improbatum.*
14. *Sub redemptione vexæ ſæpiùs latere Simoniam probat Lucius III.*
15. *Quid obſervatum voluerit S. Carolus, ne ſub prætextu redimendæ vexæ committeretur Simonia?*
16. *Quo fundamento nitatur larva gratitudinis.*
17. *Si hæc larva admittatur, etiam Simon Magus & Giezi eſſent à Simonia excuſandi.*
18. *Epiſcopi hanc larvam damnarunt; quorum judicium probavit Innocentius XI.*
19. *Oſtenditur, dari tamquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis aut remunerationis.*
20. *Unde colligi poſſit, data titulo remunerationis reverà dari pro obtentione Beneficii; iiſque Collatorem motum eſſe ad conferendum?*

I. SÆculo quarto de hoc pietatis pallio ſcribit, illudque execratur S. Baſilius in Epiſtola ad Epiſcopos ſibi ſubjectos, quæ refertur inter Canones ejuſdem Sancti *Can.* 91. ap. Balſamonem: „ Ajunt quidam (inquit) nonnullos veſtrum accipere pecunias ab iis, qui ordinantur; *pietatis* verò nomine id obumbrare, quod deterius eſt. Si quis enim faciat malum boni prætextu, is eſt duplici pœna dignus; & eò quòd id agit, quod non bonum eſt; & ad peragendum peccatum, eò, quòd bonum & honeſtum eſt, coadjutore, ſi dici poſſit, utitur.

II. Tempore ſancti Gregorii paſſim ſub hoc pietatis pallio Simoniam contegi conſueviſſe teſtis eſt ipſe Gregorius in pluribus epiſtolis; ac ſignanter *lib.* 7. *epiſt.* 9. in qua inſigniter has diaboli technas detegit & exagitat. „ Plerumque (ait) adverſarius animarum, dum non poteſt in his quæ ad faciem ſunt prava ſurripere, callidè ſpecie quaſi pietatis injecta, nititur ſupplantare; ſuadetque forſitan debere ab habentibus accipi, ut ſit quod poſſit non habentibus erogari, dummodò vel ſic venena mortifera *eleemoſynæ* celata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram aut avem auceps deciperet, vel piſcem piſcator caperet, ſi aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum eſca abſconditum non haberet. Omninò ergo metuenda & cavenda eſt hoſtis aſtutia; ne quos aperta nequit tentatione ſubvertere, latente telo ſæviùs valeat trucidare. Neque enim eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione malè accipit, ut quaſi benè diſpenſet, gravatur potiùs, quàm juvatur.

III. Ex quibus ulteriùs infert: „ Unde etiam illud certum eſt, quia etſi Monaſteria aut Xenodochia vel quid aliud de pecunia quæ pro ſacris Ordinibus datur, conſtruantur, mercedi non proficit: quoniam dum perverſus emptor honoris in locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſuam ſimilitudinem ſub commodi datione conſtituit, plura malè ordinando deſtruit, quàm ille poteſt ædificare, qui ab eo pecuniam Ordinationis accepit.

IV. Ad hæc verba Gregorii reflectens eruditus operum S. Gregorii Reviſor, & notarum auctor, ait: Quàm graphicè noſtrorum hominum mores depingit, qui fures & latrocinia publica, piorum locorum ædificatione redimere ſe putant: hoſtiæ abominabiles quæ offeruntur ex ſcelere, *Proverb.* 21.

V. Poſt hæc concludit Gregorius: „ Nimis ergo declinandum eſt, dilectiſſimi Fratres, ſub obtentu *eleemoſynæ*, peccata Simoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt, propter peccata eleemoſynas facere,

„ re, aliud propter eleemoſynas peccata committere.
„ Apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *Can.* 27.

VI. Eodem fundamento inſiſtens Alexander II. apud Gratianum *Cauſ.* 1. *q.* 3. *Can.* 9. poſtquam prohibuit ſub graviſſimis pœnis alicujus muneris interventu Beneficia diſtribui; ſub eiſdem pœnis conſtituit, ut „ nullus, cujuſcumque gradus Clericus pro Eccleſiæ Beneficio aliquid audeat conferre, aut *fabricæ Eccleſiarum* vel *donariis Eccleſiarum*, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum.

VII. Rectè proinde inſtulit Criſtianus Lupus Diſſertatione 2. procemiali ad tomum 3. ſcholiorum *c.* 2. „ Quocirca Clerici & Monachi quotquot hodie apud Laicos aut Eccleſiaſticos Principes agunt *proxenetas ac interceſſores*, impetrare conantes promotionem aut nominationem Prælatorum, qui *ipſorum pauperes Eccleſias, Collegia, Monaſteria aut Xenodochia ditare, adjuvare, vel ornare obligentur*, committunt pleniſſimam Simoniam, & ſuis perſonis ac rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Artifices, & quivis hiſce interceſſionibus promoti ...... Et hinc vides à Magnatibus quoque, pergit idem Lupus, dum quid à nominatis Epiſcopis vel Abbatibus exigunt quaſi ad publicas Regni neceſſitates; omninò committi Simoniam.

VIII. Similiter, qui largas eleemoſynas, aut donaria faciunt in extructionem Monaſteriorum, aut ſuſtentationem familiæ ſive Congregationis aut Conventus, ut per eorum interceſſionem ſibi Patronorum aut Collatorum gratiam conciliare queant; & ea mediante ad Beneficia ſibi viam ſternere; nequaquam à ſimonia exempti ſunt: utpotè qui per temporalia ad Beneficia hoc modo perveniunt.

IX. Si Chriſti ſententia *gratis accepiſtis, gratis date*, hic rurſus expenderetur, haud difficulter diabolica hæc techna detegeretur. Nimis enim apertum eſt, quòd hic nec *gratis* dentur, nec *gratis* accipiantur: dum tot donaria aliavè temporalia, quamvis *eleemoſynæ* aut *pietatis* pallio contecta, præſtari oportuit.

X. Non minus ſubtilis eſt diaboli techna, qua nonnullos in Simoniacam pravitatem inducit, nimirum *redemptio vexæ*; quam ſine ulla Simoniacæ labis ſuſpicione licitam eſſe perſuadet: cùm tamen non rarò hic non tantùm ſpecies, ſed vera Simonia lateat.

Scribit S. Ivo Carnotenſis *epiſt.* 60. „ Multi Electi qui gratuitam & Canonicam habent electionem, quia hujuſmodi *dilatationibus* vel *fatigationibus* impediuntur; comparatis ſibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, *ne turpem patiantur repulſam, in Simoniacam offendunt aliquando conſecrationem*.

XI. Rationem illius aſſignat B. P. Damiani *lib.* 2. *Epiſt.* 3. Non Eccleſiæ conſulere quærunt; *ſed quietè poſſidendi ſibi culminis aditum pandunt*; hoc eſt, ne per alium Sacerdotio ſive Beneficio aſſequendo aut retinendo impediantur, datis *muneribus* ſub pallio *redemptionis vexæ* aſſequuntur.

Quidni mediante temporali *ſpirituale* aſſequi dicendus eſt, qui eo mediante jus, quod alter habet, aut habere prætendit, aſſequitur; aut ut ei in ſuum favorem renuntiet, obtinet?

XII. Conſultus Alexander III. utrum de Eccleſiaſtico Beneficio in *litigium* deducto poſſit fieri tranſactio; reſpondit, *quòd tranſigi ſuper re ſacra & litigioſa non potes*. Ratio ſubjungitur: „ Etenim res ſacræ ut poſſideantur aliquo dato vel retento ſeu promiſſo; ſpeciem credimus habere Simoniæ. " *Cap.* 7. ☩ *de Tranſact.*

Quibus verbis ſignificat Pontifex, reverà res ſacras aliquo dato vel promiſſo poſſideri; dum temporale datur, ut collitigans à lite deſiſtat; & collitigantem à *vexa* liberando, *pacificè* poſſidere ſinit.

XIII. Idem Pontifex in *Cap.* 4. ☩ *de Pactis*, non duxit admittendam pactionem inter quoddam Monaſterium, & quemdam P. Clericum in cauſa quæ ſuper Eccleſia & Capella de L. vertebantur; qua convenerant, quòd eidem P. pro expenſis quas fecerat, tres marchæ argenti ſolverentur, idem P. liti cederet, & à Monachorum infeſtatione ceſſaret.

Cur hanc pactionem probare recuſaverit, adjungit; *Pro eo quod videretur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere.*

XIV. Hæc ſat oſtendunt, ſub *redemptione vexæ* non rarò poſſe latere Simoniacam pravitatem; quod apertius indicat reſolutio Pontificis in *Cap.* 23. ☩ *de Simonia.*

Secreta enim inſinuatione monſtraverat Matthæus Cardinalis Lucio III. quòd „ cùm quidam ad Eccleſiæ regimen de voluntate majoris partis Fratrum fuiſſet electus, paucis contradicentibus: quidam amicus de ejus conſcientia & voluntate turbata, ei qui Magiſter diſcordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exſolvit, & ſic contradictio ceſſavit. " Poſtea dubitare incœpit Electus, num eſſet à labe Simoniæ prorſus immunis? Cùm enim *major pars* Fratrum eum elegiſſet *paucis* tantùm contradicentibus, nonniſi mera *vexæ redemptio* fuiſſe videri poterat.

Conſultus tamen Pontifex reſpondit: *Alterum tibi conſulis, ſi adminiſtrationem celeriter ac ſponte dimittas, illius verbi memor exiſtens*: NIHIL PRODEST HOMINI, SI UNIVERSUM MUNDUM LUCRATUR: ANIMÆ VERO SUÆ DETRIMENTUM PATIATUR?

Notat hic Gloſſa, quòd quidem dicat Pontifex, *conſulis*: „ quia peccatum *occultum* erat; unde illum expreſsè prohibere non poterat, niſi *conſulendo*. Et licèt dicatur, *conſulis*, neceſſitatem tamen importat, ſi vult ſalvari: quia niſi renuntiet, ſalvari non poteſt. "

XV. Prudentiſſimè proinde S. Carolus, ne, ut ipſe loquitur, *redimendæ vexationis ſpecie* in cauſis beneficialibus Simoniacæ pactiones fiant, ſtatuit in Concilio Mediolanenſi I. titulo de Conſtit. contra Simoniacos *n.* 12. „ Nemini licere ad *redimendam vexationem*, ne in caſibus quidem jure permiſſis, pecuniam dare quidquamvè paciſci aut tranſigere, niſi Epiſcopi conſenſus acceſſerit, cujus partes erunt, & perſpicere diligenter, an ſubſit aliqua fraus: ubi rem fraude carere, & jure permiſſam cognoverit, non denegare ei, qui petierit, facultatem ſe à vexatione liberandi. Qui contra quam decretum à nobis eſt, inquit, fecerit, Epiſcopi arbitrio plectatur; & quod actum fuerit, irritum ſit & nullum. "

Quicumque igitur ſe à vexatione in cauſa beneficiali redimere meditatur, conformiter ad hoc S. Caroli præceptum; prævie Epiſcopo aut certè aliis quibuſdam Viris doctis ac peritis totam rei ſeriem meritò exponet; ut ipſi diſpiciant, num ſub *redimendæ vexationis* ſpecie ſolitæ Simoniacæ pactiones non lateant; vel an periculum non ſit, quòd illicitis aliorum extorſionibus annuendo, ipſe eorum injuſtitiæ complex fiat; aut ſaltem ſcandali cauſa ſit. Quæ omnia indubiè ſecuriùs aliis expendenda committuntur: quia aviditas qua cupimus à vexis liberari, facilè excæcat & proprium judicium corrumpit.

XVI. Nonnulli magis attendentes ad vulgatam Simoniæ definitionem, *Studioſa voluntas emendi vel vendendi pretio temporali rem ſpiritualem vel ſpirituali annexam*, quàm ad Chriſti præceptum, *gratis accepiſtis, gratis date*, prædictamque definitionem juxta externum verborum corticem rigoroſè interpretantes, à Simonia vendicare præſumpſerunt dantes & accipientes temporale pro ſpirituali, *modò temporale ſit ſolùm* GRATUITA COMPENSATIO *pro ſpirituali*, *aut econtra*, quaſi hoc modo dare vel accipere temporale pro ſpirituali, non eſſet vendere vel emere ſpirituale pretio temporali.

XVII. Sanè ſi hi & ſimiles prætextus *gratitudinis* ſub vocabulo *gratuitæ compenſationis* excuſent; requiraturque verbis expreſſis inita emptio-venditio, jam Simonia adeò exulabit à rebus humanis, ut ne ipſe quidem Simoniacorum pater Simon (de quo *Actor.* 8.) Simoniacus fuiſſe dicendus ſit: injuſtèque in eum Petrus duram illam ſententiam pronuntiaverit, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri*. Neque Giezi eorumdem Simoniacorum atavus meruiſſe dicendus erit lepram, qua divinitus percuſſus fuit 4. *Regum c.* 5. Neuter enim pro dono ſpirituali pretium obtulit aut exegit. Simonis verba ſunt. *Date*, inquit, *& mihi hanc poteſtatem*. Dari ſibi petit, non vendi. Pecunias offert; ſed tamquam motivum; vel pro gratuita compenſatione, ubi Apoſtoli dediſſent quod petebat. Giezi quoque abſit ut pactum inierit; ſed cùm Naaman ſponte ex benevolentia obtuliſſet munera, quam *Benedictionem* vocat; & Propheta ea recuſaſſet; ipſe cu-

cuerit poſt Naaman, & oblatum acceperit: *Da*, ait, *talentum argenti & veſtes mutatorias duplices*. Hodie id diceretur: *Par chirothecarum*.

XVIII. Meritò proinde Facultas Theologica Lovanienſis inſtante ſæpè dicto Gandenſium Antiſtite, cenſuravit hanc propoſitionem, tamquam Simoniacæ pravitati portam latiſſimè aperientem: „ Date temporale „ pro ſpirituali non eſt Simonia, quando per temporale fit ſolùm *compenſatio gratuita* pro ſpirituali, aut econtrà.

Praxim ejuſdem omnibus quoque interdixit in Synodo ſua Diœceſana anno 1659. Epiſcopus Namurcenſis.

Horum judicium tandem probavit Innocentius XI. anno 1679. eandem propoſitionem inter alias 65. laxioris moralis quadrageſimam quintam condemnans.

XIX. Hujuſmodi doctrinæ auctores non videntur attendiſſe, aut noluiſſe attendere, quod tametſi ille mentis intuitus adhibeatur, ut temporale non conſideretur tamquam *pretium*, interim *reipſa* tamquam pretium detur; uti evidenter patet ex eo, quòd exactè ratio valoris initi ſoleat; & expendi quantum illud ſpirituale, vel temporale ipſi annexum, utilitatis importet: verbi gr. quantum annui proventus habeat Beneficium, ut ſic res rei non ſecus reſpondeat, quàm ſi bos aut equus in foro pretio competenti veniret.

XX. Alexander Tertius in *Cap.* 18. ii *de Simonia*, tria potiſſimum attendenda eſſe ſcribit, *dantis & accipientis qualitas*, *quantitas muneris & donationis tempus*, ut ſciatur, an munerum oblatio animum Collatoris aut Patroni ad conferendum Beneficium moverit, tacitaque ſaltem de dando temporali conventio intervenerit.

Hæc ſi expendatur in muneribus, quæ ſub pallio *gratuitæ compenſationis*, ſive *remunerationis* in quibuſdam partibus fieri conſueverant, ad oculum patebit, hæc *munera* reipſa tamquam *pretia* ſpiritualium aut temporalium iis annexorum dari, nec ſpiritualia dari aut accipi, niſi tacita ſaltem remunerationis iſtius promiſſione facta; quemadmodum latiùs ſingulas circumſtantias expendendo, oſtendi in Tractatu de Simonia circa Beneficia, *part.* 1. *cap.* 2. §. 8.

CAPUT VI.

De pœna depoſitionis Simoniacorum, & nullitate proviſionis Simoniacæ.

1. *Primis ſæculis pœna tantùm decreta in Simoniacas Ordinationes: & quare?*
2. *Synodus Chalcedonenſis Simoniacè Ordinatum de ſuo gradu dejicit.*
3. *Synodus VI.* deponi *mandat*.
4. *Simoniacè Ordinantes & Ordinatos* à Sacerdotio cadere *ſuppoſuit S. Taraſius*.
5. *Hæc depoſitio erat* perpetua.
6. *Probatur teſtimonio Leonis IV. Simoniacè Ordinatum nec poſt* actam pœnitentiam *Sacerdotio reſtitui*.
7. *Imò Ordinationes Simoniacas quaſi* ſubſtantialiter *irritas dixere Canones*.
8. *Saltem fuere irrita quoad executionem in perpetuum.*
9. *Hanc perpetuam depoſitionem multis urſit S. Taraſius.*
10. *Depoſitionis hujus juſtitia oſtenditur.*
11. *Canones loquentes de Simoniacis Ordinationibus, etiam complectuntur Simoniacas Beneficiorum proviſiones.*
12. *Probatur auctoritate Alexandri II.*
13. *Caliſtus II. Ordinationem & proviſionem Beneficii Simoniacam quoad pœnam depoſitionis conjunxit.*
24. *Recentiora Pontificum & Synodorum Decreta Simoniacas proviſiones Beneficiorum irritas declararunt.*
15. *Martinus V. in Concilio Conſtantienſi eas declaravit* nullas ipſo jure.
16. *Idipſum declaravit Pius V.*
17. *Ad hanc nullitatem ſufficit Simonia conventionalis.*
18. *Qui hanc* nullitatem *reſtringunt ad Simoniam realem, verba Canonum contra eorum naturalem ſenſum contorquent.*
19. *Reſtrictio hæc ab Urbano II. jampridem rejecta.*
20. *Oſtenditur, quàm futili fundamento hæc reſtrictio nitatur.*
21. *Qui præcipuus Eccleſiæ ſcopus in decernenda hac pœna nullitatis & depoſitionis?*
22. *Qui per Simoniam à Parentibus commiſſam ordinati ſunt, etiam deponendi ſunt.*
23. *Etiamſi* ignorante *Ordinato Simonia ſit commiſſa.*
24. *Hanc nullitatem clariſſimis terminis exprimit Decretalis Cæleſtini III.*
25. *Niſi ſit facta in fraudem proviſi.*
26. *Proviſus per Simoniam, licèt ipſe* ignorante *commiſſam, tenetur Beneficium dimittere.*
27. *Monuit B. Petrus Damiani Simoniacos, ut Ordines ſponte deſererent.*
28. *Multi etiam Epiſcopi convicti rationibus Damiani ſuas Sedes dimittere promiſerunt.*
29. *Sed promiſſis non ſteterunt; & quàm difficulter Simoniaci convertantur.*
30. *Simonia etiam* occulta *reddit proviſionem* nullam, *& obligat ad dimittendum.*
31. *Simoniacus tamen* occultus *deponi non poteſt; ſed poteſt indici purgatio Canonica, ſi* publicè *ſit de ſimonia ſuſpectus.*
32. *Cum occulto faciliùs quàm cum publico diſpenſari poteſt.*
33. *Ut Simoniacus ex ſuo Beneficio ejiciatur, debet præviè declarari Simoniam intraſſe.*
34. *Hæc declaratio contra Clericum facienda à Judice Eccleſiaſtico.*
35. *Crimen hoc eſt Eccleſiaſticum in quantum contra Clericum agitur.*
36. *Aliquando* incidenter *Judex* laicus *cognoſcit de hoc crimine contra Clericum.*
37. *Hoc caſu judex laicus non pronuntiat ſuper crimine Simoniæ; ſed ſuper poſſeſſorio Beneficii.*
38. *In Regno Galliæ raro recurritur pro obtinenda hac declaratione ad Judicem Eccleſiaſticum: & quare?*
39. *Quomodo judex laicus etiam cognoſcat de Simonia; licèt ſuper ea non pronuntiet?*
40. *Simoniacus etiam tenetur ad reſtitutionem fructuum perceptorum.*
41. *Etiamſi Simonia ſit* occulta.

I. QUia primis ſæculis, nondum erectis Beneficiis, Simonia præcipuè circa ipſas Ordinationes verſabatur, uti ſuprà *cap.* 2. oſtenſum eſt, etiam pœnæ jampridem in Simoniacos decretæ, ipſas Simoniacas Ordinationes ſpectabant.

II. Synodus Chalcedonenſis *Can.* 2. ſtatuit: „ Si quis Epiſcopus propter pecunias Ordinationem fecerit, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaveritque per pecuniam Epiſcopum, Chorepiſcopum, Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in Clero annumerantur, vel propter pecunias promoverit œconomum, vel defenſorem, vel paramonarium, vel omninò aliquem ex Canone, turpis quæſtus gratia: qui hoc tentaſſe convictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat: & qui eſt ordinatus, ex ordinatione vel promotione quæ inſtar mercatorum venundatur, nihil juvetur: ſed ſit à dignitate vel curatione alienus quam pecuniis adeptus eſt.

Hunc Canonem innovans Synodus II. Aurelianenſis *Can.* 4. ait: „ Si quis Sacerdotium per pecuniæ nundinas execrabili ambitione quæſievit, abjiciatur ut reprobus.

Idipſum declarant Synodus Aurelianenſis V. Turonenſis II. Cabilonenſis, item Remenſis II.

III. Et Synodus VI. vulgò Trullana *Can.* 22. ait: „ Eos, qui per pecunias ordinati, ſive Epiſcopi, ſive quicumque Clerici, & non ſecundùm probationem & vitæ optionem, *deponi* præcipimus.

IV. Et Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in Epiſtola lecta & probata in Synodo Nicæna II. intrepidè pronuntiat: „ Omnis Epiſcopus vel Presbyter, aut Diaconus convictus, quòd pro muneribus Ordinationem dederit, vel acceperit, *à Sacerdotio cadit*.

V. Hæc depoſitio juxta phraſim antiquorum Canonum abſolutam & perpetuam, nulla pœnitentia delebilem irregularitatem ſignificabat: *Depoſitio enim ex natura ſua eſt perpetua ac irreparabilis*, ait Lupus in

Diſſer-

Diſſertatione 3. Prœmiali præfixa, tomo 3. Scholiorum *pag.* 241.

VI. Unde interrogantibus Britonum Epiſcopis: „ Utrum Simoniacè Ordinati poſſint in Ordine *pœnitentiam* agere, aut tantummodò *extra Ordinem* & Sacerdotalem fieri gradum: " Reſpondit Leo IV. Convictis & iis, qui tam deteſtabile nefas (quod jam multis damnatum eſt Conciliis) pergiſſe noſcuntur, *nulla pœnitentia* poſſumus ſubvenire, & tot ſpiritualibus Patribus obviare, ſed in illorum Patrum ſententiam me convenire omnibus certum ſit. *Cauſ.* 1. *quæſt.* 7. *Can.* 6.

VII. Hic evidenter ſupponit Leo IV. Simoniacè Ordinatos, nec *poſt actam pœnitentiam* ad exercitium Sacerdotii reſtituendos; quod & Chriſtianus Lupus citata Diſſertatione 2. prœmiali *cap.* 17. rectè notavit: „ Haſce enim Ordinationes adeò deteſtata eſt, adeòque *nulla* numquam *pœnitentia* ad miniſterii executionem admittere olim voluit Eccleſia, ut etiam irritas diceret, & haberet quaſi ſubſtantialiter nullas.

VIII. Et quamvis credat hic Auctor contra Morinum has Ordinationes non fuiſſe quoad *ſubſtantiam* irritas, tamen non dubitat, irritas ſaltem fuiſſe effectu quoad executionem, *atque indiſpenſabili ſuſpenſione ac irregularitate firmatas*, ut loquitur *pag.* 241.

IX. Hanc perpetuam irregularitatem nulla pœnitentia delendam multis adſtruxit, fortiterque urſit Sanctus Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in Synodo VII. *Actione* 8. & extat apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 7. *Can.* 2. ſed nonniſi mendosè, uti rectè notant Correctores Romani, quorum notas conſulere oportet.

X. Et ſanè quæ juſtior aut convenientior pœna eſſe poteſt, quàm ut Sacerdotio perpetuo privetur, qui illud per Simoniam turpiſſimè maculavit, & exiſtimavit Sacerdotii gratiam *pecunia poſſideri?* Quid juſtius quàm ut ex ovili Chriſti ejiciatur, qui *non intravit per oſtium in ovile ovium: ſed aſcendit aliunde*, nimirum tamquam *fur & latro?* „ Nullus verò in Eccleſia Prælatus, ait Gregorius VII. per oſtium, hoc eſt per ipſum Dominum, ad Paſtoralem curiam intravit, qui per avaritiam, id eſt, idolorum ſervitutem, ad hoc officium pervenit. Non eſt ergo indignum hujuſmodi mercatorem ſive mercenarium ſub nomine furis infamari, cujus furtivam irreptionem non expavit imitari. " In Concil. R. I. *Can.* 10.

XI. Quamtumvis Canones citati nominatim agant de his, qui per Simoniam ordinati ſunt; eò quòd juxta diſciplinam illius temporis, per ſolam Ordinationem ad Eccleſiaſticos gradus aſcenderetur, indubitatum tamen eſt, eos etiam comprehendiſſe, qui mutata Eccleſiæ diſciplina ad ſacra miniſteria & Dignitates Eccleſiaſticas non quidem per ordinationem, ſed per Beneficiorum inſtitutionem Simoniacè acceptam, promoverentur.

XII. Unde Alexander II. qui ſub medium ſæculi undecimi ſedit, non dubitavit citatum Canonem Chalcedonenſem applicare iis qui Beneficium Eccleſiæ vendere vel emere præſumpſerint, in Epiſtola ad Clerum & populum Lucenſem apud Gratianum *Cauſ.* 1. *q.* 3. *Can.* 9. „ Si aliquis divinorum præceptorum & animarum ſaluti immemor, inquit, *Beneficia Eccleſiæ* iniqua cupiditate ductus, vendere vel emere temerario auſu præſumpſerit, *ſicut in Chalcedonenſi Concilio definitum eſt*, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus; nec miniſtrare poſſit Eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit. "

XIII. Similiter Calliſtus II. qui ſedit ſæculo XII. quando jam diſciplina hæc, collationem Beneficiorum ab Ordinatione ſeparans, omninò invaluerat, utramque quoad hanc pœnam conjunxit, dicens: „ Si quis in Eccleſia Ordinationem vel *promotionem* per pecuniam acquiſierit, acquiſita prorsùs careat dignitate.

XIV. Infinita propemodum ſunt poſteriorum Pontificum & Synodorum Decreta, quæ ipſas Beneficiorum collationes Simoniacas, irritas, & omni planè effectu vacuas declarant, nullumque jus earum vigore proviſis quæri, aſſerunt; ac ſignanter in Extravagante Pauli II. quæ incipit, *Cùm deteſtabile*, referturque ſub titulo *de Simonia* inter Extravagantes communes, ubi dicitur: „ Per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis alias diſpoſitiones, quas Simoniacæ contigerit labe fieri, & quæ viribus omninò carent in Eccleſiis, Monaſteriis, Dignitatibus, Perſonatibus, Officiis Eccleſiaſticis, & quibuſvis Beneficiis, ut aliquo eorum cuiquam jus nullatenùs acquiratur. "

Cùm dicatur per hujuſmodi electiones & proviſiones *cuiquam jus nullatenùs acquiri*, rectè concluditur, has proviſiones eſſe *irritas & nullas*; quod & in Rubrica ejuſdem Extravagantis ſupponitur, cùm dicitur: *Et Electiones aut aliæ proviſiones per Simoniam facta non valent.*

XV. Idipſum clariſſimis terminis expreſſit Martinus V. *Seſſ.* 43. Conc. Conſtantienſis: „ Electiones autem, poſtulationes, confirmationes, & quævis proviſiones Simoniacæ Eccleſiarum, Monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, Officiorum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcumque deinceps factæ, *nullæ* ſint *ipſo jure*, *nullumque* per illas *jus* cuiquam acquiratur. "

XVI. Et Pius in Conſtitutione quæ incipit: *Ut Simoniaca*, qua Conſtitutiones Anteceſſorum ſuorum contra Simoniacos editas, & præſertim Pauli II. (quæ eſt dicta Extravagans) inviolabiliter obſervari mandat, inter alia declarans. „ Qui dignitates Eccleſiaſticas Simoniacè acquiſiverit, illis ſit *ipſo jure* privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quaſcumque alias obtinendas. Qui Beneficium, aut Officium Eccleſiaſticum Simoniacè adeptus fuerit, illis ſimiliter *ipſo jure* ſit privatus. "

Ex his aliiſque tum Pontificum, tum Synodorum Decretis evidens eſt, proviſiones Beneficiorum Simoniacè factas eſſe *ipſo jure* irritas.

XVII. Illud quoque ex citatis teſtibus manifeſtum eſt, ſufficere ad eam nullitatem, quòd proviſiones ſint Simoniacæ, uti rectè notat Garzias *de Benef. part.* 8. *cap.* 1. ubi unà ſolidè refutat eos, qui hanc nullitatem dumtaxat inductam volebant, quando intervenit Simonia *realis*, ſive quando *realiter* munera data fuerunt; non autem quando ſola Simonia *conventionalis* interceſſit; id eſt, quandoquidem de muneribus dandis conventum eſt; ſed nondum conventioni ſatisfactum fuit per *realem* munerum ſolutionem.

XVIII. Et ſanè cùm ipſa *conventionalis* Simonia ſit æquè vera & formalis Simonia, quàm *realis*; contra verba & mentem Pontificum & Synodorum torquent eorum Conſtitutiones, qui eas ad Simoniam *realem* reſtringere audent.

Adhæc quid intereſt, ſi mediante parata pecunia, vel promiſſa & addicta pecunia aſcendat? Nonnè utrobique mediante pecunia ad Beneficium aditum ſibi pandit?

XIX. Unde jampridem Urbanus II. apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *Can.* 5. hac ſubtilitate nondum adinventa, *datam & promiſſam* pecuniam confundit, dicens: „ Ea quæ à SS. Patribus de Simoniacis conſtituta ſunt, nos quoque & judicio Sancti Spiritus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in Sacris Ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus vel data vel *promiſſa* pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas umquam vires habere cenſemus. "

Hic evidenter ſupponitur, ſolam *promiſſam* pecuniam adeòque *conventionem* de danda pecunia ſufficere, ut *irritum* ſit, quidquid per hanc promiſſionem obtentum fuerit.

XX. Dicitur quidem in citata Extravaganti Pauli II. §. *Statuentes: Qui quomodolibet* DANDO *vel* RECIPIENDO *Simoniam commiſerint;* è quibus Navarrus aliique nonnulli concluſerunt, *dationem & receptionem* requiri ut nullitas ipſius proviſionis inducatur.

Verùm in hoc §. non de nullitate proviſionis agitur; ſed de excommunicatione Simoniacorum.

Deinde uti benè reflectit Garzias loco citato *n.* 44. „ illa verba referuntur ſolùm ad ſpirituale, nempè Ordines vel Beneficia, de quibus in præcedentibus actum erat. Eorumque planus ſenſus eſt, quòd qui in quomodolibet Simoniam commiſerint dando vel recipiendo Ordines, vel Beneficia, ſententiam excommunicationis incurrunt. "

Interim hic videmus, quod & in multis aliis materiis contigit, quàm levi, ne dicam futili fundamento, nonnulli recentiores Theologi in laxiora proni, & hos cæco impetu ſequuti nonnulli Canoniſtæ, à tenore Canonum receſſerint, & rigorem Canonicæ diſciplinæ, prætextu manſuetudinis inveterint.

XXI. Porrò præcipuus Eccleſiæ ſcopus in decernenda nullitate collationis alteriuſque proviſionis Beneficii per Simoniam obtentæ, eſt, ut omninò ab Eccleſiaſticis miniſteriis arceantur, qui *non per Oſtium*, ideſt Chriſtum, in ovile ovium intraſſe, ſed *aliunde* aſcendiſſe ſciuntur.

XXII. Cùm verò conſtet, nec illos per *oſtium* intrare, qui Parentum aut amicorum muneribus intervenientibus aſcendunt; nec *tamquam Aaron* à Chriſto vocentur; ſed parentum cupiditate intrudantur, etiam tales *à Sacris Ordinibus deponendos eſſe Sancti Canones teſtantur*, quemadmodum Metenſi Epiſcopo ſcribit Urbanus II. apud Gratian. *cauſ.* 1. *quaſt.* 5. *Can.* 3.

XXIII. Unde cùm quidam Clementi III. inſinuaſſet, quòd pater ejus, *interveniente pecunia*, olim ſibi Præbendæ Beneficium acquiſiviſſet, ipſe verò ad annos diſcretionis perveniens, accepiſſet Dominicæ Crucis ſignum, & dictam Præbendam in manu Præpoſiti & Fratrum *liberè* reſignaſſet. Sed hi Reſignanti compatientes, de *novo* eum in ſuum Canonicum elegerunt *ita videlicet quod per electionem iſtam* POSTREMUM *locum in choro & in aliis obtineret*. Requiſivit ſuper his à Pontifice. „ Utrùm juxta *priorem* receptionem „ ſuum locum recuperare debeat, vel valeat " Reſpondit Pontifex: „ Ut indulgentia quam Fratres tui „ tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtas, ratione „ *primæ* receptionis *nihil* audeas in ipſa Eccleſia vin„ dicare *Cap.* 26. *ii de Simonia*.

Hic à patre commiſſam fuiſſe Simoniam filio *ignoto* notat Gloſſa, quia aliàs Capitulum etiam conſentiente Epiſcopo ad eamdem Eccleſiam religere non potuiſſet; ut hìc cum Gloſſa communiter monent Doctores.

Ulteriùs obſervat Gloſſa, quòd poſtquam cognovit Simoniam fuiſſe commiſſam à patre, debuerit ipſe dimittere; ideòque ſupponit evidenter ipſa Gloſſa, primam electionem, ratione Simoniæ paternæ, fuiſſe *nullam*; quod & hìc notat Cardinalis Hoſtienſis, probatque hanc pœnam nullitatis eſſe juſtam.

XXIV. Itaque electio aliavè proviſio Beneficialis ipſo jure nulla eſt, nullumque jus tribuit Proviſo, ſi quocumque modo Simoniaca fuerit; tametſi etiam *ipſo* Proviſo omninò *ignorante* intervenerit: quod clarioribus terminis exprimitur in *cap.* 27. *ii de Simonia*.

Cum enim à quodam Capitulo „ quatuor eſſent con„ ſtituti, qui debeant quemdam eligere in Plebanum: „ amici ejus, de cujus electione ſpes habebatur, uni, „ vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam „ ſoluturos, *eo tamen ignorante*, qui hujuſmodi pro„ miſſione interveniente poſtmodum eſt electus.

Super hac electione conſultus Cœleſtinus III. reſpondit: „ Niſi conſtaret, illos qui promiſſum tale fecerunt, „ per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, „ id maluitiosè egiſſe: quamvis *ipſe promiſſionis conſcius* „ *non ſit*, ejus tamen electio tamquam Simoniaca pra„ vitate præſumpta, eſt *penitus* reprobanda.

XXV. Ex hac Decretali uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, quòd electio facta per Simoniam penitùs ſit *nulla*, etiamſi *ignorante* Electo intervenerint: niſi *malitiosè*, ſeu in *fraudem*, non ad promovendam electionem, ſed potiùs ad eam corrumpendam, ſive vitandam, quæ futura prævidebatur, commiſſa fuerit: eò quòd hoc caſu ipſa Simonia propriè ipſam electionem non infecerit: cùm ſupponatur, quòd etiam ea non interveniente electio facta fuiſſet.

XXVI. Hìc quoque notant Canoniſtæ, quòd licèt Simonia ſit commiſſa *ignorante* proviſo, nihilominùs teneatur dimittere Beneficium, tamquam nulliter & ſine Canonico titulo acquiſitum: cui conſonant quæ de Malgunno Nivernenſi Epiſcopo in Actis diei tertiæ Concilii Rhemenſis anno 1049. præſente Leone IX. leguntur: „ Nivernenſis Epiſcopus ſurrexit (inquiunt acta) „ pro Epiſcopo plurimum pecuniæ confeſſus eſt à pa„ rentibus datum fuiſſe, *ſe tamen ignorante* . . . . . „ ideòque ſi Domino Papæ & præſenti Conventui di„ gnum videretur, idem officium velle dimittere po„ tiùs, quàm in ejus retentione animam ſuam perdun„ dare. Quæ ubi dixit, paſtorale pedum ante pedes „ ipſius Apoſtolici poſuit. Ille verò tanti viri flexus „ devotione, favente Synodo, eumque, quòd *abſque* „ *ſuo conſenſu* eadem pecunia data fuerit, Sacramento „ comprobare fecit, ſicque illi per *aliud pedum* mi„ niſterium Epiſcopale tradidit.

XXVII. Narrat B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi, *c.* 35. quomodo hic vir ſanctus „ ſeculares " Clericos, qui per pecuniam ordinati fuerant, *duriſſi-* " *ma ſervitute* corriperet, & eos, niſi Ordinem *ſpontè* " *desererent*, omninò damnabiles & hæreticos aſſereret. "

XXVIII. Deinde narrat, quomodo per ſacros Canones multos de Simonia convicerit; qui & crimen agnoſcebant & errata deplangebant. Poſthæc ſubjungit: „ Nonnulli quoque Epiſcopi, qui per Simo- " niacam hæreſim ſacras Sedes invaſerunt, ad eum " cauſa pœnitentiæ concurrebant. Qui etiam venera- " bili viro ſe committentes, & Epiſcopatum termino " ſtatuto *deſerere*, & ad ſanctæ converſationis ſe " promittebant Ordinem feſtinare. "

XXIX. Hìc elucet, nullatenùs dubitaſſe S. Romualdum, quin juxta ſacros Canones Simoniaci ſuas Sedes dimittere deberent: ſed hoc meritò notandum quod adjicitur: „ Ex quibus (Epiſcopis) tamen vir ſan- " ctus quamdiu vixit, neſcio ſi vel unum convertere " potuit. Eſt enim venenata illa hæreſis, præſertim in " Epiſcopali ordine, tam dura, & ad convertendum " rigida, ut ſemper promittens, ſemper de die in " diem producens, atque in futurum procraſtinans, " faciliùs poſſit Judæus ad fidem converti, quàm hæ- " reticus latro plenè ad pœnitentiam provocari. "

Et ſanè tot vinculis retinentur alligati, qui interveniente Simonia ad Dignitates Eccleſiaſticas ſunt promoti, ut miraculi inſtar meritò reputetur vinculorum illorum confractio. Qui enim ad Dignitates Eccleſiaſticas Simoniacè aſcendunt, conſiderare ſolent mundanum ſplendorem, & divitias ſeculi ejus annexas; quas cùm amant, difficulter illis renuntiant; nec enim ſine difficultate amittitur, quod cum amore poſſidetur.

XXX. Quoad hanc nullitatem, & neceſſitatem dimiſſionis, non eſt differentia inter *notoriam & occultam* Simoniam, ſed utraque reddit proviſionem *nullam*, & obligat Proviſum ad dimittendum: uti monet Rebuffus in *Praxi*, *tit. de Simonia in reſignat. num.* 120.

XXXI. Addit tamen *n.* 3. „ Licèt ſiat differen- " tia quoad depoſitionem ab officio, quia occultus " non deponitur, ſed notorius, ſic *Cap.* 13. *ii de* " *Simonia*. Tametſi enim *occultus* Simoniacus caret " reverà titulo Canonico ob nullitatem à jure inductam, non poteſt tamen per Superiorem *deponi*, quamdiu Simonia manet *occulta*.

Sed ſi *publica* laboret infamia, poterit ipſi, adhibitis Compurgatoribus purgatio Canonica indici; & ſi in hac deficiat, Beneficio privari poterit, quemadmodum in cit. Capit. ſcribit Pontifex.

XXXII. Inſuper inter occultum & notorium Simoniacum ea eſt differentia, uti etiam notat Rebuffus ibidem, quòd abſolutio & rehabilitatio facilior ſit in *occulto*, quàm in *notorio*, uti capite ſequenti oſtendetur: ubi una notabitur, quòd diſpenſatio in Simonia occulta pro ſolo foro conſcientiæ detur in Pœnitentiaria; in Simonia notoria per Dataria.

XXXIII. Beneficia Simoniacè obtenta, cùm vacent *ipſo jure*, poſſunt impetrari, etiam abſque alia declaratione, quæ fieri poterit poſt impetrationem, per *cap. Cùm ſecundùm de Hæreticis in* 6. ait Rebuffus, *num.* 11.

Porrò hæc declaratio non requiritur, ut Simoniacus privetur Beneficio; ſed ut declaretur *privatus*; quæ declaratio per judicem fieri debet, ut ipſe Simoniacus à Beneficio, quod *de facto* poſſidet, realiter deponatur, ſive expellatur, & alius in ejuſdem poſſeſſionem inducatur.

XXXIV. Sed à quo Judice hæc declaratio facienda? Indubiè à Judice Eccleſiaſtico; præſertim, dum contra Clericum ſimili crimine infectum agitur. Hoc enim crimen omninò Eccleſiaſticum eſſe, nec ipſi Galli diffitentur.

XXXV. Edicto Bleſenſi *art.* 21. injungitur Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ut procedant ſolicitè, rigorosè, & ſine diſſimulatione aut exceptione, contra perſonas Eccleſiaſticas hoc crimine infectas. Verba Edicti ſunt: *Leſdits Archeveques & Eveques procederont ſoigneuſement & ſeverement, & ſans diſſimulation ni exception de perſonne, contre les perſonnes Eccleſiaſtique qui auront commis le crime de Simonie, par les peines indittes & portees par les ſaints Decrets & Conſtitutions Canoniques.* Ideſt: Dicti Archiepiſcopi & Epiſcopi diligenter, ſeverè

Digitized by Google

ſeverè abſque diſſimulatione, aut exceptione perſonarum, pœnis irrogatis & ſtatutis per decreta & Canonicas Conſtitutiones animadvertent in Eccleſiaſticos, qui Simoniæ crimen commiſerint.

In Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem *tit.* 9. *art.* 8. habetur: „ De crimine Si-„ moniæ cognoſcet & puniet uterque judex ſecun-„ dùm qualitatem ſuæ juriſdictionis.

XXXVI. Rurſus cùm præterito ſæculo quidam articuli fuiſſent Romæ exhibiti, iique remiſſi eſſent ad Franciſcum I. Galliæ Regem, atque per hunc anno 1547. communicati Procuratori Generali, & Advocato Fiſcali Parlamenti Pariſienſis, ut ad ſingulos reſponderent, ad articulum 7. qui erat de crimine Simoniæ, reſponſum fuit, numquam viſum fuiſſe, quòd judices laici in patria Regia de hoc crimine cognoverint; quia eſt crimen *merè Eccleſiaſticum*: nihilominùs, quando proponitur per modum *exceptionis*; tunc hi cognoſcant, non ut jus dicant *ſuper crimine* Simoniæ, ſed ut judicent *principale* coram ipſis pendens, conformiter ad jus commune. Verba reſponſi ſunt; *Quant aut 7. qui parle de la connoiſſance du crime de Simonie, l'on n'a point vu que les Juges lais es Pays du Roy en ayent connu, car c'eſt un crime pur Eccleſiaſtique; toutefois quand il eſt propoſé par forme d'exception, leſdits Juges en connoiſſent, non pour prononcer ſur le crime de Simonie, mais pour juger ce qui eſt principalement pendant pardevers eux, conformament a droit commun.* Id eſt; Quoad Septimum ubi agitur de diſcuſſione criminis Simoniæ, inſuetum eſt à judice laico in ditionibus Regis cauſam illam diſcuti, cùm ſit crimen merè Eccleſiaſticum, nihilominus cùm in forma exceptionis proponitur, deſuper etiam dicti judices inſtruuntur, non ut ſententiam de crimine Simoniæ pronuntient, ſed ut judicent id quod principaliter coram ipſis controvertitur conformiter ad jus commune.

XXXVII. Carolus Fevretius *de Abuſu, lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 5. relato hoc reſponſo, monet, judicia, quæ ſuper hoc crimine proferuntur in Tribunali Eccleſiaſtico, eſſe omninò diſparata à judiciis, quæ ſuper eodem crimine proferuntur incidenter in tribunali *laico*.

Judex enim Eccleſiaſticus cognoſcens de hoc crimine contra Eccleſiaſticum accuſatum, declarat, convictum Beneficiis ſuis privatum; atque directè contra ejus perſonam pronuntiat, *ut in proprium ſuæ juriſdictionis*. At Judex laicus, qui non cognoſcit de Simonia, niſi ratione poſſeſſorii, tantùm pronuntiat ſuper poſſeſſorio, cujus ad ipſum cognitio & deciſio pertinet, repellens à poſſeſſorio qui de Simonia convincitur; quin & injungendo Judici Eccleſiaſtico (ſi Simonia fuerit notoria) ut procedat extraordinariè, ſeu ex officio contra Eccleſiaſticum illo crimine infectum.

XXXVIII. Ex his haud difficulter intelligitur, quòd Rebuffus, verbis ſuprà citatis ſubjungit: „ Sed in hoc „ Regno tardò fit declaratio: nam his caſibus quibus „ eſt ipſo jure privatio, poſt habitam collationem à „ Papa, ſeu Ordinario, impetrantur literæ ſaiſinæ & „ novitatis ſuper poſſeſſorio.

Agit enim Rebuffus de *declaratione* facienda per Judicem Eccleſiaſticum *directè* ſuper crimine *Simoniæ* pronuntiantem: quæ declaratio tardò contingit; quia ordinariè malunt Devolutarii agere in *poſſeſſorio* coram Judice Regio, coram quo unà incidenter de Simonia cognoſcitur, & per indirectum, ſaltem quoad validitatem impetrationis Beneficii tamquam per Simoniam vacantis, judicatur.

XXXIX. Unde legitur in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 36. *art.* 15. quòd Devolutarius obtenta in Curia Romana proviſione alicujus Prioratus ob *Simoniam* per poſſeſſorem commiſſam, fuerit admiſſus ad probandam Simoniam *per teſtes*, cùm primum incœpiſſet per probationes *in ſcriptis*; idque inſtante Advocato generali, qui aſſeruit, Curiam ita ſemper judicaſſe, etiam in Simonia *confidentiali*, quæ regulariter non verificatur, niſi *per ſcripta*. Ita judicatum in Parlamento Pariſienſi 19. Martii 1629. Ex quo evidens eſt, Judices Regios etiam cognoſcere, & probationes recipere ſuper crimine Simoniæ; quemadmodum recipiunt ſuper titulo Beneficii, ut de poſſeſſorio pronuntiare queant.

In textu notatum eſt ex Actis Cleri Gallicani; quòd dum agitur ſuper poſſeſſorio coram judice Regio, etiam admittatur probatio ſimoniæ *per teſtes*: quod & obſervat Loverius ad Molinæum de publicandis reſignationibus *num.* 31.

„ Sed in nota marginali monet Antonius le Vaillant, quòd hodie vix admittitur probatio *ſimoniæ* „ per teſtes, quando agitur de *poſſeſſorio* Beneficii, & „ eſt neceſſe (ait) quòd procedat aliqua probatio per „ *ſcripta*, alioqui propter teſtium facilitatem, multæ „ proviſiones hac via impugnarentur; & ita judicatum refert in Senatu Pariſienſi, & in magno Re- „ gis Concilio.

Non dubium quin ſumma prudentia & moderatione opus ſit in admittenda probatione ſimoniæ contra pacificum Beneficii poſſeſſorem, præſertim ſi hæc quæſtio moveatur per eum, qui ſcitur Beneficium illud via devolutionis impetraſſe, & is contra quem hæc quæſtio movetur de hoc vitio minimè ſit ſuſpectus.

XL. Cùm Simonia proviſionem Beneficii Simoniacè obtentam *irritet*, ipſumque titulum annullet, ita ut proviſo nihil juris in illo acquiratur, ſequitur, quòd nec fructus Beneficii eo titulo acquirere, aut *ſuos* facere potuerit.

Unde Martinus V. in Concilio Conſtantienſi poſtquam dixit, quòd omnes Dignitatum & Beneficiorum proviſiones Simoniacæ nullæ ſint ipſo jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur, immediatè ſubjungit: „ Nec promoti, confirmati aut proviſi fa- „ ciant fructus *ſuos*, ſed ad illorum reſtitutionem, „ tamquam iniquè ablata percipientes teneantur. „

Eadem expreſſit Paulus II. *in Extravagante* 2. *de Simonia* inter communes, declarans, quod ad eam reſtitutionem *ſub animæ ſuæ periculo ſit aſtrictus*.

XLI. Et quidem quia hæc obligatio reſtitutionis profluit ex ipſa nullitate tituli, rectè concludunt Canoniſtæ, nullam eſſe differentiam, ſaltem quoad forum conſcientiæ, ſive Simonia ſit occulta, ſive notoria; ſed æqualiter Simoniacum teneri ad reſtitutionem. Quæ reſtitutionis obligatio facit hoc peccatum numerari inter peccata *caudata*; eoque titulo difficilioris remiſſionis.

C A P U T VII.

De Diſpenſatione cum Simoniacis.

1. *Aliud eſt diſpenſari in Simonia, quàm diſpenſari in pœnis Simoniæ.*
2. *Quinam doceant, Simoniam circa Beneficia à Pontifice purgari poſſe?*
3. *An Simonia circa Beneficia ſit juris humani?*
4. *Nonnulli aſſeruerunt, Pontificem ſine Simonia poſſe vendere Beneficia.*
5. *Quin & aliqui dixerunt in Curia Romana præſente Pontifice non committi Simoniam.*
6. *Primum argumentum probans, venditionem Beneficiorum eſſe Simoniacam jure* divino.
7. *Secundum argumentum ex Concilio Conſtantienſi.*
8. *Tertium deſumptum ex Canonibus.*
9. *Quartum ex ipſis teſtibus Juris Canonici remiſſivè.*
10. *Refellitur fundamentum eorum, qui volunt eſſe juris* humani.
11. *Venditionem Beneficiorum etiam ſimplicium eſſe juris divini docent communiter Theologi.*
12. *Concluditur, Pontificem non poſſe propriè ſuper Simonia diſpenſare.*
13. *Poteſt diſpenſare in pœnis Simoniæ.*
14. *Neſcitur, an primis undecim ſæculis cum Simoniaco quoad pœnam depoſitionis umquam diſpenſatum ſit.*
15. *Nicolaus II. ſæculo XI. decrevit, nullam miſericordiam Simoniacis exhibendam.*
16. *Intuitu neceſſitatis tolerat Ordinatos* NON *Simoniacè à Simoniacis.*
17. *Vult eam relaxationem ceſſante neceſſitate etiam ceſſare.*
18. *Reflexiones ſuper hoc Decreto.*
19. *Urbanus II. ſub finem ſæculi XI. Canones contra Simoniacos renovat.*
20. *Aliqua ab hoc Pontifice cum* Simoniacè *Ordinatis facta diſpenſatio.*
21. *Quam moderata fuerit.*

22. *Declarat hanc relaxationem ex neceſſitate factam non eſſe trahendam in conſequentiam.*
23. *Hac moderata diſpenſatio relaxationi portam aperuit.*
24. *Abuſus diſpenſationis cum Simoniacis tempore Concilii Trident. erat exceſſivus.*
25. *Oſtenditur nonniſi ex gravi cauſa diſpenſandum cum Simoniaco, ut in Beneficio* Simoniacè *obtento remaneat.*
26. *Qui eam diſpenſationem pro* ſeipſo *petit, vel hac petitione ſe indignum diſpenſatione oſtendit.*
27. *Ab his diſpenſationibus eſſe abſtinendum monuit Concilium Delectorum Prælatorum.*
28. *Oſtenditur poſſe occurrere caſum juſtæ diſpenſationis:*
29. *Hæc diſpenſatio in Curia Rom. interdum in Dataria, interdum in Pœnitentiaria expeditur.*
30. *Dum petitur in Dataria, debent exprimi fructus recepti; ut ſuper iis cum Datario componatur.*
31. *Quo fundamento fructus malè percepti dicantur ſpectare ad Cameram Apoſtolicam?*
32. *Hæc compoſitio ſuper fructibus malè perceptis non admittitur in Gallia.*
33. *In verificatione litterarum Legationis Apoſtolicæ clauſula huic praxi Gallicanæ conformis apponitur.*
34. *Quid Pœnitentiaria circa reſtitutionem fructuum malè perceptorum ordinare ſoleat?*
35. *Diſpenſatio ſolet concedi in forma* commiſſoria.
36. *Debet Simoniacè Proviſus ante diſpenſationem Beneficium dimittere: & quare?*
37. *Confeſſarius cui diſpenſatio committitur, debet monere Proviſum ut complices inducat ad petendam diſpenſationem: & quæ origo hujus praxeos?*
38. *Pro cauſa diſpenſationis ſolet exprimi* ſcandalum *alias cauſandum.*
39. *Oſtenditur hanc cauſam ſæpè non ſubſiſtere.*
40. *Diſpenſationes cum Simoniacis in Curia Rom. non facilè concedi, teſtatur Pyrrus Corradus.*

I. PRo intellectu eorum, quæ diſpenſationem ſuper Simonia concernunt, notandum, aliud eſſe diſpenſare cum Simoniacis ſuper ipſo vitio Simoniæ, ita ut per diſpenſationem vitium Simoniæ aliàs incurrendum, vi ipſius diſpenſationis præcaveretur, aut ſaltem purgaretur: quo fieret, ut proviſio Beneficii, quæ aliàs foret Simoniaca, virtute diſpenſationis à Simonia purgaretur, aut præſervaretur: aliud verò eſſe, diſpenſare cum Simoniacis quoad *pœnas* duntaxat à jure decretas. Hac enim diſpenſatione non purgatur Simonia; neque proviſio Simoniaca à vitio illo eximitur, vel quæ aliàs foret Simoniaca redditur Canonica; ſed tantùm ex cauſa remittitur pœna per Canones inflicta.

II. Pontificem poſſe priore etiam modo in Simonia circa Beneficia ex cauſa diſpenſare, ſequitur ex ſententia illorum, qui volunt vendere, aut emere Beneficia Eccleſiaſtica, tantùm eſſe Simoniam *juris humani*; atque Pontificem ex cauſa Beneficia vendentem non committere Simoniam. Si enim venditio hæc duntaxat ſit *juris humanis*; & Pontifex ſine Simonia vendere queat; quidni ex urgenti aliqua cauſa, in jure illo humano diſpenſare, & alteri auctoritatem vendendi dare poteſt?

Diſtinctionem inter ſimoniam prohibitam jure Divino, & prohibitam jure duntaxat Eccleſiaſtico (de qua in textu) latiſſimè ac ſolidiſſimè jampridem impugnavit Paulus Anglus Decretorum Doctor in ſuo *ſpeculo aureo*, quod evulgavit ſub medium ſæculi xv. ac præſertim improbat eorum opinionem; qui docebant, *venditionem Beneficiorum* duntaxat eſſe Simoniam *juris humani*; quòdque conſequenter Papa ſine ſimonia poſſet vendere Beneficia.

Ac poſtquam hujus quæſtionis abſurditatem ſolidiſſimè adſtruxit, non veretur exclamare parte 2. ſui operis, cap. 1. „ O quantam animarum multitudinem „ catervatim tranſmiſit & tranſmittit ad infernum hæc „ ſuperſtitialis & damnanda diſtinctio! quæ multis „ eſt occaſio, & viam aperit ad ruinam damnationis æternæ: ſolus novit, nihil ignorat.

III. Chriſtianus Lupus in Diſſertatione 2. proœmiali tomo tertio Scholiorum in Canones præfixa *cap. 4.* movens hanc quæſtionem; „ An Eccleſiaſticorum Be„ neficiorum, ac præſertim ſimplicium officiorum „ nundinatio damnetur ſolo humano jure, an etiam naturali ac divino? " Reſpondet: „ Doctores Scholaſtici paſſim Divini ac humani juris Simoniam diſtinguunt, omniaque iſta volunt damnari ſolo humano jure, ideòque ex cauſis poſſe per Romanum Pontificem divendi. Criminis iſtius ſuſpicione graviter olim laboravit Bonifacius nonus, ideòque Palatini Clerici ipſum purgaturi, apud Theodoricum à Niem ex iſta Theologia dixerunt, Pontificem hac in re non poſſe eſſe Simoniacum, ſed ipſi ex cauſis ſimilia facere.

IV. Fuiſſe jampridem Doctores, qui aſſererent, Pontificem ſine ſimonia poſſe vendere Beneficia, teſtatur Concilium Delectorum Prælatorum ſub Paulo III. cujus ſuprà *tit.* 28. *cap.* 1. mentio facta eſt.

Hi enim Prælati à Paulo III. delecti & moniti, ut ſincerè exponerent *abuſus* in futura Tridentina Synodo reformandos; imprimis exponunt Paulo Tertio, „ quòd nonnulli Pontifices ejus prædeceſſores prurientes auribus, ut inquit Apoſtolus Paulus, coacervaverunt ſibi magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis diſcerent, quod facere deberent; ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet.

Deinde ſubjungunt: Inde effectum eſt, præterquam quòd principatum omnem ſequitur adulatio, ut umbra corpus: difficillimuſque ſemper fuit aditus veritatis ad aures Principum, quòd confeſtim prodirent Doctores qui docerent Pontificem eſſe dominum Beneficiorum omnium: ac ideò cùm dominus jure vendat id quod ſuum eſt, neceſſariò ſequi, in Pontificem non poſſe cadere Simoniam.

V. Quin & nonnulli ulterius hinc concludere haud dubitarunt, Simoniam in venditione Beneficiorum non committi, quando hæc fit in Curia vidente & probante Pontifice, ut teſtatur Fagnan. ad *Cap.* CUM PRIDEM *de Praxi num.* 63.

VI. Verùm, uti rectè reflectit Chriſtianus Lupus loco citato: „ quiſquis Beneficiorum nundinationem *ſolo poſitivo jure* damnari credit, etiam aſſerere debet, ante Eccleſiæ Canones nullam iſtic fuiſſe Simoniam: quod (ait) ſanè *horrendum* eſt atque *profanum*.

VII. Idem Auctor poſtquam retulit, quòd nonnulli Clerici Palatini, ut Bonifacium IX. a Simoniæ ſuſpicione liberarent, dixerint, Pontificem hac in re non poſſe eſſe Simoniacum, immediatè ſubjicit: „ Aliud ſenſit ejus (Bonifacii IX.) Anti-Papa Clemens ſeptimus, cujus ad urbem Legati Bonifacio multa improperanti repoſuerunt: *Saltem Dominus noſter non eſt Simoniacus*. Eamque veritatem ſecuta eſt Conſtantienſis Synodus, damnans ac degradans Joannem vigeſimum tertium: *Quòd Eccleſias Cathedrales, Monaſteria, Prioratuſque conventuales, &c. Beneficia Eccleſiaſtica pretio appreciato notoriè diſtribuiſſet*. Etiam quòd Eccleſiæ vendidiſſet Officia. Lucet ex variis articulis factis in ipſum proceſſus. Et ad novi Pontificis electionem proceſſura laudata Synodus, eligendum adſtrinxit ad reformandam Eccleſiam in capite & membris, ipſamque etiam Romanam Curiam in variis articulis, quorum fuit quartuſdecimus: *de extirpatione Simoniæ*. Et hæc Decreta reſpicit in opuſculo de Simonia Joannes Gerſon: *Talis Simonia noviſſimè per ſacrum Conſtantienſe Concilium judiciali ſeveritate damnata eſt in capite*. Utique Joanne vigeſimo tertio. Eam damnari dicit à jure Divino, ideòque nec in Domino Papa ex ulla cauſa poſſe purgari. Jus percipiendi temporalia, licèt temporale videatur, eſſe omninò ſpirituale cauſa finis ac radicis, ideòque Eccleſiaſticum Beneficium non magis poſſe vendi quàm officium, cui intrinſecè annexum eſt, atque ita ejuſdem naturæ. Eam, quæ aliam divini, aliam Simoniam adſtruit eſſe ſolius humani juris, doctrinam affirmat eſſe commentum Juriſconſultorum, Dei legem ignorantium.

VIII. Hæc ille, qui & ibidem benè notat, quòd Pontifices & Synodi Simoniacas Beneficiorum nundinationes Simoniæ arguentes; ſolis verbis Scripturæ utantur; atque ex hoc Domini verbo, *Gratis accepiſtis, gratis date*; ipſo divini juris fonte definiant, Beneficia vendi non poſſe. Et quòd B. Petrus Damiani Godofredi Ducis Capellanos, non ut *humani* ſolummodò, ſed & ut *Divini* juris everſores tractaverit.

IX. Eam-

IX. Eamdem ſententiam, nimirum nominationem Beneficiorum, etiam *ſimplicium* eſſe juris *divini & naturalis*, latè & ſolidè aſtruit Fagnanus ad dictum *Cap.* Cum pridem, oſtenditque, textus Juris, qui venditionem Beneficiorum, tametſi *ſimplicium*, reprobant ut Simoniacam, non in jure humano, ſed *Divino* fundari.

Poſt hæc concludit, Pontificem quoque Simoniam committere in venditione Beneficiorum, neque ipſum poſſe hanc Simoniam purgare. Quin adductis rationibus, quibus nonnulli voluerunt Pontificem ab hac Simonia eximere, dicere non veretur *n.* 71. „ Hæ ſunt rationes, quæ potiſſimùm afferuntur pro dicta opinione, *ſi tamen opinio & non error, dicenda ſit*.

X. Has rationes ſeu potiùs argutias ibidem refellit Fagnanus; ac nominatim eam quæ unica petra eſt, cui jam-pridem hæc adulatorum opinio innixa fuit; quòd ſcilicet Papa vendendo Beneficia, non recipiat pecuniam pro Beneficiis, ſed pro *fructibus*, cùm poſſit ſeparare Præbendam à Canonia.

Reſpondit Fagnanus *n.* 90. cum Cardinale de Turrecremata: „ Si verum eſſet, Papam non conferre niſi fructus, tunc nullus, cui Papa conferret Beneficium, haberet titulum Beneficii, nec dicendus eſſet talis Eccleſiæ Epiſcopus, Decanus, aut Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ ſunt illius officii. Præterea literæ Papales ſuper talibus proviſionibus confectæ, patentiſſimè declarant contrarium, dum proviſos jubent inſtitui. Inſtituere autem eſt jus Canonicum in Eccleſia ſeu Eccleſiæ Beneficio conferre, ut in *Cap.* Ex frequentibus, *de inſtitut.* Cardin. in Clem. 3. *in* 6. *q. in ſolut. n.* 11. *de ſupplen. neglig. Prælat.* Ergo fateri oportet, non ſolùm vendi fructus Beneficiorum, qui ſunt acceſſorii ad titulum, ſed etiam illud quod eſt merè ſpirituale, & principale, ſcilicet titulum ſeu poteſtatem exercendi hujuſmodi miniſterium, propter quod iidem fructus ſunt deputati.

XI. Tamdem *num.* 114. rectè monet, concludendum eſſe: „ venditionem Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſive habeant annexam poteſtatem Clavium & executionem Ordinis, ſive Officium Clericatus, eſſe prohibitam *quia Simoniaca*, non autem Simoniacam quia prohibita, & conſequenter nec *Summo Pontifici* licitam; cùm emptionis materia ſit res ſpiritualis, quæ jure naturali & divino venalitatem omninò excludit.

Eadem eſt ſententia S. Thomæ 2. 2. q. 100. *art.* 1. *ad* 7. quem communiter ſequuntur Theologi, ut teſtatur Cajetanus tractatu 9. *de Simonia*, ubi & oppoſitam opinionem appellat *errorem Canoniſtarum*.

XII. Hinc indubitata & evidenti ſequela conficitur, nulla diſpenſatione poſſe purgari à Simonia Beneficiorum venalitatem ſeu nundinationem: neque per diſpenſationem etiam Pontificiam, ejuſmodi vitium purgari poſſe. Sed nec in ullis Eccleſiaſticis monumentis legitur, umquam de hujuſmodi diſpenſatione actum fuiſſe.

XIII. Quoad diſpenſationem verò ſuper pœnis à Canonibus inductis, non idem dici poteſt.

Quamvis nec in iis facilè à Canonum ſtatutis præſertim quoad depoſitionem Simoniacorum, ſit recedendum. Nihilominus, quia pœnæ illæ non à jure naturali aut divino; ſed jure dumtaxat poſitivo determinatæ ſunt, dubium non eſt, quin in aliquibus circumſtantiis poſſit per quamdam diſpenſationem moderatio vel remiſſio aliqua earum pœnarum indulgeri.

XIV. An tamen primis undecim ſæculis, exemplum diſpenſationis reperiri poſſit, quo oſtendatur, indultum fuiſſe, ut quis Simoniacè Eccleſiam ingreſſus, permitteretur in ea ulterius miniſtrare; ſive in ſuo miniſterio quod per Simoniam obtinuit, perſeverare, neſcio.

XV. In Synodo Romana anno 1059. legitur editum Decretum contra Simoniacos, in quo hæc habentur: „ Dominus Papa Nicolaus Synodo in Baſilica Conſtantiniana præſidens, dixit: Erga Simoniacos *nullam* miſericordiam in dignitate *ſervanda* habendam eſſe decernimus, ſed juxta Canonum Sanctiones, & Decreta ſanctorum Patrum, eos omninò damnamus, ac deponendos eſſe Apoſtolica auctoritate ſancimus.

XVI. Quin & eos qui *non per pecuniam*, ſed *gratis* à Simoniacis ordinati eſſent, Canonum rigore attento deponendos dicit: „ ſed quia uſque adeò hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet Eccleſia valeat reperiri, quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta, eos qui uſque modò *gratis* à Simoniacis conſecrati, non tam cenſura juſtitiæ quàm intuitu miſericordiæ, in acceptis Ordinibus manere permittimus; niſi fortè alia culpa ex vita eorum contra Canones eis exiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, dum rigorem Canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatione ad piæ condeſcenſionis ſtudium animos noſtros ad præſens inclinemus.

XVII. Sed ne vel tantilla Canonum relaxatio pro lege aſſumeretur, hanc notandam ſubjungit cautelam: „ Ita tamen authoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione *Regulam ſibi vel alieni aſſumat*, vel præfigat: quia hoc non authoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed *temporis nimia neceſſitas* permittendum à nobis extorſit.

XVIII. Hæc evincunt, avitam illam in relaxandis Canonibus, præſertim in Simoniacos, Patrum moderationem, ſeu potius juſtam moroſitatem.

Inſuper ſatis oſtendunt, nullam tum adhuc diſpenſationem cum Simoniacis factam, ut in functionibus, ad quas Simoniacè adſcenderant, permanerent.

XIX. Sub finem tamen ejuſdem ſæculi aliquod exemplum hujus diſpenſationis ſeu relaxationis apparet in Synodo Romana anno 1099. ſub Urbano II. contra Simoniacos convocata, in qua ante omnia præfatur: „ imprimis ea quæ à Sanctis Patribus de Simoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque, inquit, Spiritus Sancti judicio & Apoſtolica auctoritate firmamus.

Addit dein: „ Quidquid igitur vel in ſanctis Ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas umquam vires obtinere cenſemus.

XX. Poſt hæc facta Diſpenſatione aliqua cum ordinatis *non Simoniacè* à Simoniacis, etiam aliquam moderationem cum iis qui *Simoniacè* ordinati erant ſubjungit: „ Quicumque ſanè cupiditate parentum, cùm adhuc *eſſent parvuli*, Eccleſias vel Eccleſiarum Beneficia per pecunias adepti ſunt: poſtquam *omninò eas dimiſerunt*; ſi *Canonicè* in iis vivere voluerint, *pro magna miſericordia* ibidem eos eſſe concedimus.

Illi verò qui per ſe ipſos, cùm jam majoris eſſent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, ſi in *aliis* Eccleſiis *Canonicè* vivere voluerint, ſervatis propriis Ordinibus *pro magna miſericordia* ibi eos miniſtrare permittimus. Quòd ſi aliàs forſitan transferri *non potuerint*, & in eiſdem *Canonicè* vivere promiſerint: *minoribus Ordinibus contenti* ad ſacros Ordines non accedant.

XXI. Quanta cum moderatione hæc diſpenſatio facta ſit, nemo non intelliget, qui eam attentiùs expenderit; ac unà notaverit, quòd *Canonicè* ſive *Regulariter* vivere, ſecundùm temporis illius diſciplinam & praxim idem eſſet, quod vivere *in communi* in Clauſtro: ita ut qui ea diſpenſatione uti vellent, deberent vitam ducere *clauſtralem*; ita ut quodammodò cauſa pœnitentiæ ad Monaſteria retruderentur.

XXII. Verum ne vel tantilla Canonum relaxatio tot conditionibus moderata, & quodammodò extorta, in legem aſſumeretur, ſubjungendum credidit Pontifex: „ Quamvis autem *miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente*, hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus: *nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus*: ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſet, quod factum eſt pro neceſſitate.

Denique concludit hac à S. Auguſtino ſimili caſu prolata ſententia: „ Ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur amplius charitati.

XXIII. Cæterum hæc eſt miſera rerum humanarum conditio, & corruptæ naturæ miſeria, ut facilè ubi ſemel vel rima relaxationi facta, ſenſim porta aperiatur;

& quæ

& quæ primùm multis reſtrictionibus & conditionibus tolerata, vel pro temporum neceſſitate extorta fuit; tandem neglectis omnibus hiſce reſtrictionibus & conditionibus, quaſi pro lege invaleſcat.

Quod in hac ſpecie relaxationis contigiſſe, nemo diffitebitur, ſi jam relaxationem diſpenſationum cum diſpenſationum uſu, quem poſteriora ſæcula experta ſunt, conferamus.

XXIV. De hoc uſu ſive abuſu teſtes ſunt Delecti illi Prælati ſub Paulo III. qui referentes abuſus in Synodo Tridentina reformandos, de hoc uſu ita loquuntur: „ Abuſus alius in abſolutione Simoniaci: proh dolor, quantum in Eccleſia Dei regnat hoc peſtilens vitium; adeò ut quidam non vereantur Simoniam committere: deinde confeſtim petunt abſolutionem à pœna, imò eam emunt, ſicque retinent Beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non poſſe pœnam illam, quæ de jure poſitivo conſtituta eſt, eis condonare, ſed quòd nullo pacto debeat, ut tanto ſceleri reſiſtatur, quo nullum pernicioſius, nec magis ſcandaloſum.

XXV. Profectò, quàm gravis, urgenſque ratio ſubeſſe debeat, ut quis Eccleſiam ſeu Beneficium retineat, ſeu potiùs de novo obtineat, in quod per Simoniam, præſertim ipſo ſciente vel cooperante commiſſam, intravit, non difficulter intelligit, qui novit, nullum ad Sacrum Eccleſiæ Miniſterium, niſi à Deo vocatus ſit, eſſe admittendum. Quis verò non videat, ſumma multaque vocationis inditia requiri in illo, qui jam Deo non vocante in Sacrum Eccleſiæ Miniſterium ſe intrudere non erubuit; qui juxta Sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius Eccleſiæ reverentia roboratos, à Sacris functionibus in perpetuum debet eſſe alienus: quis, quæſo, non manifeſta & extraordinaria vocationis ſigna requirat, ut contra divinitus ſtatutas Regulas ad Chriſti Miniſterium admittatur?

Adhæc, cùm nullus vel ambitioſus vel avarus, imò de vitiis illis ſuſpectus, Sacerdotio ſit aptus; tantus indubiè præviè ad diſpenſationem meritorum fulgor, & odor bonæ vitæ exigendus, ut is omnem, quam ex Simoniaco ad Beneficium introitu contraxit, ambitionis aut avaritiæ notam abſtergat.

XXVI. Ulteriùs attendendum, quòd ſi is qui ipſemet per Simoniam ad Beneficium ſibi viam pandit, diſpenſationem ſuo proprio motu petat, vel hac ſua poſtulatione ſe reverà indignum, aut ſaltem de indignitate multum reddat ſuſpectum.

Quis enim illum corde contrito & humiliato de ſua pravitate dolere & pœnitere credat, qui audet Sacerdotium, quod per ſuperbiam vel avaritiam ambivit, & ſacrilege uſurpavit, rurſum poſtulare. Certè non illud humilitatis, ſed potiùs magnæ ſuperbiæ & præſumptionis frequenter ſignum eſſe poteſt.

XXVII. Meritò ergo prædicti Prælati dixere, quòd licèt non negarent, Pontificem poſſe pœnam illam, quæ de jure poſitivo conſtituta eſt, Simoniacis condonare, *tamen nullo pacto debeat, ut tanto ſceleri reſiſtatur, quo nullum pernicioſius, nec magis ſcandaloſum.*

XXVIII. Sed quid, ſi ipſe Proviſus nullam Simoniam commiſerit; ſed ipſa planè ignorante, nulloque modo cooperante, à parentibus vel amicis realis intervenerit Simonia, & proviſio in favorem Proviſi Simoniacè obtenta ſit? Indubiè juxta rigorem Canonum talis proviſio eſt *nulla*, ut ipſe Proviſus Beneficio obtento renuntiare debeat: attamen quin ſimili caſu nonnunquam diſpenſationis ratio ſubeſſe queat, ambigi poſſe non videtur.

Quid enim ſi is recta intentione, etiam Superioribus, nullatenus de Simonia parentum aut amicorum conſciis, inſtigantibus & moventibus intraverit, & cum fructu & ædificatione eidem Beneficio deſerviat; ita ut vel ex ipſo fructu non obſcura appareant Divinæ vocationis indicia? Quidni cum hujuſmodi diſpenſari poterit, ut in Beneficio remaneat? præſertim ſi prævideatur, quòd ipſo Beneficium deſerente alius inidoneus aut minus idoneus intrabit: maximè ſi & ipſa Simonia ſit occulta, ut ex hoc capite ſcandalum non ſit timendum; vel ea ſint Proviſi nota merita, ut omnem mali ſpeciem ſufficienter abſtergant?

XXIX. Pro hodierna Praxi diſpenſationis notandum imprimis, quòd hæc diſpenſatio peti ſoleat vel in Dataria Romana, vel in Pœnitentiaria.

In Dataria petenda eſt, ſi Simonia ſit notoria, aut ſaltem in foro externo poſſet probari; ipſeque proviſus non tantùm pro foro *interno*, ſed etiam pro externo diſpenſationem ſuam valere deſideret.

In Pœnitentiaria autem petitur, ſi ſit omninò occulta; tantumque pro foro conſcientiæ diſpenſationem obtinere deſideret.

XXX. Imprimis autem obſervat Pyrrus Corradus in Praxi diſpenſat. *lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 14. quòd quoties ſuper Simonia diſpenſatio petitur in Dataria, debent exprimi fructus percepti ex Beneficio Simoniacè obtento; „ cùm illi (ait) debeantur Cameræ Apoſtolicæ: ac proptereà conſignari D. Datario, vel Datariæ Præfecto, licèt hodie pro *dictis* fructibus fiat *tranſactio*, & ex illis remittatur Oratori tertia, vel major pars, prout ipſi D. Datario videbitur. "

Unde hæc materia eſt ex iis, quæ ſubjacent *Componenda*; ideoque ſupplica tranſire debet per manus Officialis, qui vocatur *Componenda*, de quo actum ſupra *part.* 1. *tit.* 23. *cap.* 2. *num.* 18.

In teſtu obſervatum eſt, quòd dum in Curia Romana petitur diſpenſatio ſuper *ſimonia*, ſoleat fieri cum Datario *compoſitio* ſuper fructibus malè perceptis.

Nemo autem non videt, quàm malè ſonet hæc ſuper fructibus malè perceptis cum Camera Apoſtolica compoſitio, ut ea mediante obtineatur diſpenſatio ſuper commiſſo vitio ſimoniæ; quaſi ſatis ſit ad abluendum vitioſum ingreſſum in Beneficium, Cameram Apoſtolicam participem reddere fructuum malè perceptorum.

Præterea nec hæc cum Camera Apoſtolica compoſitio, titulus ſufficiens apparet, qui ſimoniacè intruſum à reſtitutione reliquorum malè perceptorum fructuum abſolvere poſſet, eumque in illorum retentione ſecurum reddere.

Qua enim ratione bona Eccleſiæ ex Fundatorum intentione, & Eccleſiæ mente, in Miniſtros Eccleſiæ, pauperum alimoniam, alioſque pios uſus diſpenſanda, *malè* percepta credat quis poſſe retinere, eo titulo quòd partem ſic *malè* perceptorum cum *Camera Apoſtolica* componendo dividat?

XXXI. Dicit autem Petardus Caſtellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 28. quia fructus *malè* percepti frequenter ſunt *incertæ reſtitutionis*, aliis aſſerentibus eos ſpectare ad ſucceſſores, aliis verò ad pauperes, tandem deciſionem factam fuiſſe in favorem Cameræ Apoſtolicæ: quòd adminiſtratio generalis bonorum Eccleſiaſticorum cenſeatur ſpectare ad Papam, dum non ſcitur alicui particulari competere.

XXXII. Monet autem ibidem in notis Guillielmus Noyer ex Petro Pithœo in commentario ad libertates Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 25. quòd hujuſmodi compoſitiones fructuum *malè perceptorum* non admittantur in Gallia. Verba Pithœi ſunt: *Le Pape ne peut compoſer avec ceux qui auroient ete vrais intrus en Benefices de ce Royaume, ſur les fruits mal pris par eux, ni les leur remettre pour le tout ou en partie au profit de ſa chambre, ni au prejudice des Egliſſes ou perſonnes, au profit deſquelles tels fruits doivent etre convertis.* Ideſt: Non eſt Pontificis ut cum iis qui verè in Beneficia hujus Regni intruſi ſunt, negotium componat quoad fructus malè ab iis perceptos, nec ut in præjudicium Eccleſiarum aut perſonarum, quarum emolumento fructus hoc modo acquiſiti cedere debet, illos à reſtitutione totali aut partiali in utilitatem Cameræ ſuæ abſolvat.

XXXIII. Unde & in verificatione Litterarum Legatorum Sedis Apoſtolicæ inſeri ſolet clauſula, quòd non componet ſuper fructibus malè perceptis; neque in totum vel pro parte remittet; uti videre eſt in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 23. *n.* 49. 51. & 52. ubi hæc reſtrictio his verbis exprimitur: *Auſſi ne pourra* (ledit Legat) *faire aucune compoſition avec ceux qui auront ete vrais intrus es Benefices, ſur les fruits par eux mal pris & percus, ne leur remettre en tout ou partie, attendu qu'ils doivent etre convertis en l'utilite des Egliſes.* Ideſt: Deinde non erit (dicti Legati) ut cum iis qui verè in Beneficia intruſi ſunt, negotium quoquomodo componat, quoad fructus ab iis malè acquiſitos & perceptos: nec ut eos à reſtitutione totali aut partiali abſolvat, quandoquidem in Eccleſiarum utilitatem converſos oporteat.

XXXIV.

XXXIV. In formula diſpenſationis ſuper Simonia omninò occulta, pro ſolo foro conſcientiæ per Pœnitentiariam quoad fructuum reſtitutionem injungitur, ut non antè cum Simoniaco diſpenſet, „ niſi poſtquam „ fructus ex illo Beneficio indebitè perceptos in totum „ reſtituerit; vel ſi ob ejus paupertatem inpræſentiarum „ non poteſt, ſe reſtiturum promiſerit, cùm primùm „ poterit, etiam cum aliquali ſui incommodo, & indi„ gentia. " Ita Pyrrus Corradus in citata praxi *lib.* 5. *cap.* 11. ubi tamen unà notat, aliquando Confeſſario dari facultatem, ut ob paupertatem Oratoris ipſi perceptos fructus, vel in totum, vel pro parte remittat, quod in formulis diſpenſationis exprimi ſolet.

XXXV. Illud commune eſt utrique diſpenſationi, ſive pro ſolo foro conſcientiæ, ſive pro *utroque* foro, quòd utraque detur in forma *commiſſoria*: id eſt, quòd nec ipſe Papa nec Pœnitentiarius Papæ diſpenſet; ſed ipſa diſpenſandi auctoritas committatur vel Ordinario ejus Diœceſis, in qua Beneficium Simoniacè obtentum eſt ſitum, vel pro ſolo *foro conſcientia* alicui Confeſſario, eo modo quo diſpenſatio matrimonialis, de qua ſupra *tit.* 14. *cap.* 2.

XXXVI. Utraque autem diſpenſationis formula requirit, ut priuſquam ad diſpenſationem procedatur, ipſe Proviſus priùs ipſum Beneficium *dimittere* teneatur; atque *novam* proviſionem ab Ordinario pro utroque foro, vel à Confeſſario pro foro conſcientiæ obtinere debeat; etiamſi Simonia planè ignorante proviſo intervenerit: idque ut oſtendatur, quòd revera prima proviſio ob commiſſam Simoniam fuerit irrita, requiraturque nova proviſio auctoritate Papæ facienda, ut proviſus in Beneficio remanere queat.

XXXVII. In *Extravagante* 2. *De Simonia* inter communes, „ omnibus & ſingulis Eccleſiaſticis ſæcula„ ribuſque perſonis cujuſcumque dignitatis, ſtatus, „ gradus, Ordinis vel conditionis fuerint, in virtute „ ſanctæ obedientiæ injungitur, ut eos omnes, quos „ Simoniam hujuſmodi commiſiſſe vel procuraſſe, aut „ in ea mediatores eſſe ſciverint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, vel " per alios revelare quantocius non omittant. "

Notat autem Marcus Paulus Leo in Praxi Pœnitentiariæ Romanæ *par.* 3. *cap.* 32. hanc obligationem hodie non eſſe in uſu; ſed in locum illius revelationis ſucceſſiſſe hodiernam clauſulam litteris Pœnitentiariæ inſeri ſolitam, qua injungitur Confeſſario, quòd injunget Proviſo, ut *alios, ſi qui ſunt, in præmiſſis culpabiles, quantum poteſt moneat, & inducat ad impetrandam a Sede Apoſtolica abſolutionem*.

XXXVIII. Ordinariè in ſupplica pro retentione Beneficii Simoniacè obtenti pro cauſa diſpenſationis allegatur, quòd Beneficium *ſine ſcandalo* dimitti nequeat. Rectè autem obſervat Pyrrus Corradus loco citato *num.* 7. quòd ſcandalum non præſtet juſtam cauſam diſpenſandi in omni caſu prohibito.

XXXIX. Et revera in hac materia, ordinariè verum ſcandalum fidelium non tam ex dimiſſione Beneficii, quàm ejus retentione timendum eſt; præcipuè ſi nota ſit ſimonia.

Imò ſi ipſum Beneficium reipſa dimittatur, ſciaturque etiam ob Simoniam forſan à parentibus commiſſam, Proviſum Beneficio cedere debuiſſe, natum eſt contingere, ut vel hoc exemplo plures a Simonia committenda retraherentur; multiſque alia imprimeretur de Simoniæ vitio idea, quàm hodie pleriſque eſt impreſſa: qui fere Simoniam ut *ſcrupulum non intelligentium*, reputant: eò quòd videant, paſſim per temporalia in Beneficia intrari, & nullum tamen ut Simoniacum tractari, & a Beneficio removeri.

XL. Monet ibidem Pyrrus Corradus: „ Ut quoad fieri poſſit, quævis, quantumvis minima Simoniæ " labes extra Eccleſiam, à Romana Curia eliminetur, " & arceatur, licèt adſint urgentiſſimæ cauſæ, non ita " paſſim illæ admittuntur; neque in hujuſmodi diſpen" ſationibus pro utroque foro per Datariam Summi " Pontificis, neque per illius Pœnitentiariam; ubi à " me, tot annis illius Prætorio inſerviente, ſatis id " compertum eſt; ibi enim nec favores prævalent, " nec Oratorum continua inſtantia prodeſt.

TITULUS TRIGESIMUSPRIMUS.

De Acceptione perſonarum vitanda in Beneficiorum proviſione.

CAPUT PRIMUM.

Quid acceptio perſonarum; & quando hæc in collatione Beneficiorum committatur.

1. *Quid acceptio perſonarum.*
2. *In Juſtitia diſtributiva debet attendi proportio ſecundùm merita perſonarum.*
3. *Quandonam in diſtributione munerum aut officiorum committatur acceptio perſonarum.*
4. *In acceptione perſonarum attenduntur conditiones non facientes ad cauſam.*
5. *Qua conditiones non faciant ad cauſam.*
6. *Eadem conditio poteſt facere vel non facere ad cauſam pro diverſitate materia.*
7. *In proviſione Beneficiorum committitur acceptio perſonarum, ſi attendatur conditio non ſpectans* ad cauſam.
8. *Cauſa diſtributionis Beneficiorum eſſe debet, de meliori miniſtro Eccleſia providere.*
9. *Hac unicè in hac diſtributione attendi debet.*
10. *Conditio non ſpectans ad hanc cauſam, tametſi de ſe bona, nequaquam attendenda.*
11. *An attendenda indigentia perſona.*
12. *Quid de mandatis* in forma pauperum *ſenſerit Bartholomaus de Martyribus.*
13. *An attendenda paupertas parentum.*
14. *Quòd aliquis ſit conſanguineus Collatoris*, ad cauſam *facere non ſolet.*
15. *Conſanguineus non omnino excludendus; quin interdum extraneo preferendus.*
16. *Conferenda merita conſanguinei cum meritis extranei.*
17. *In hac collatione alieno potiùs quàm proprio judicio fidere debent Collatores.*
18. *Conſanguinitas attendenda cum reſpectu ad bonum Eccleſia.*
19. *In prælatione conſanguineorum ſpecialiter cavendum ſcandalum.*
20. *Ob ſcandalum ſubinde conſanguineus* dignior *poſtponendus extraneo minùs digno.*
21. *Ob merita Providendi aliquando ſcandalum non curandum.*
22. *Ex perſona Collatoris poteſt fieri ut ſcandalum ſit acceptum, non datum.*
23. *Quare hodie ſpecialiter cavenda conſanguineorum promotio?*

I. PERSONARUM acceptio ſolet definiri, Injuſtitia, qua præfertur perſona perſonæ propter cauſam indebitam.

Hæc autem injuſtitia opponitur juſtitiæ, quæ à Theologis & Juriſconſultis vocatur juſtitia *diſtributiva*; ſecundùm quam bona, aut res ſunt diſtribuenda ſervata proportione meritorum.

II. Unde S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 1. *in C.* probans quòd acceptio perſonarum opponatur juſtitiæ diſtributivæ, ait: „ Conſiſtit enim æqualitas diſtri" butivæ juſtitiæ in hoc, quòd diverſis perſonis diver" ſa tribuuntur ſecundùm proportionem ad dignitates " perſonarum. "

III. Hinc ulteriùs infert: „ Si ergo aliquis conſideret illam proprietatem perſonæ, propter quam id quod ei " confertur, eſt ei debitum, non eſt acceptio perſonæ, " ſed cauſæ... puta ſi aliquis promoveat aliquem ad Ma" giſtratum propter ſufficientiam ſcientiæ; hic attendi- "

„ tur cauſa debita, non perſona. Si autem aliquis „ conſideret in eo cui aliquid confert, non id pro- „ pter quod, id quod ei datur, eſſet ei proportiona- „ tum, vel debitum; ſed ſolum hoc quod eſt iſte ho- „ mo (puta Petrus vel Martinus) hic eſt acceptio per- „ ſonæ: quia non attribuitur ei aliquid propter ali- „ quam cauſam quæ faciat eum dignum, ſed ſimpli- „ citer attribuitur perſonæ.

IV. Itaque dicendum: „ In juſtitia diſtributiva (rur- „ ſus verbis S. Thomæ loquor) conſiderantur conditio- „ nes perſonarum, quæ faciunt ad dignitatis vel debiti „ cauſam. Sed in acceptione perſonarum conſiderantur „ conditiones, quæ non faciunt ad cauſam.

V. Quæ autem conditiones referantur *ad perſonam*, explicat ipſe Doctor Angelicus, dicens: „ Ad perſo- „ nam autem refertur quæcumque conditio non fa- „ ciens *ad cauſam*, propter quam ſit dignus hoc do- „ no. Puta ſi aliquis promoveat aliquem ad Prælatio- „ nem vel Magiſterium, quia eſt dives vel conſangui- „ neus ſuus: eſt acceptio perſonarum.

VI. „ Contingit tamen (pergit S. Thomas) aliquam „ conditionem perſonæ facere eam dignam reſpectu „ unius rei, & non reſpectu alterius: ſicut conſangui- „ nitas facit aliquem dignum ad hoc, quòd inſtitua- „ tur hæres patrimonii, non autem ad hoc quòd con- „ feratur ei prælatio Eccleſiaſtica. Et ideò eadem con- „ ditio perſonæ in uno negotio conſiderata facit ac- „ ceptionem perſonæ, in alio autem non facit.

VII. Ex his haud difficulter intelligi poterit, in proviſione Beneficiorum toties fieri acceptionem perſonarum; & violari juſtitiam diſtributivam, quoties in hac proviſione attenditur conditio non faciens *ad cauſam*, propter quam ſit dignus hoc dono, ſive hoc Beneficio.

Quare S. Thomas *art.* 2. quærens, utrum in diſpenſatione ſpiritualium locum habet perſonarum acceptio, expreſsè monet in reſponſione *ad* 3. quod ſi in electione ad dignitatem Eccleſiaſticam, non pertineat „ *ad negotium* id, quod conſideratur ut cauſa, erit „ manifeſtè acceptio perſonæ.

Itaque ut in proviſione Beneficiorum ſervetur juſtitia *diſtributiva*, & evitetur vitium ei oppoſitum, perſonarum acceptio, eæ ſolæ conditiones ſunt attendendæ, quæ faciunt *ad cauſam*.

VIII. Cùm igitur cauſa diſtributionis ſive proviſionis Beneficiorum ſit, dare Eccleſiæ idoneos Miniſtros, qui conveniant officio propter quod Beneficium datur, conſequens eſt, quòd juſtitia diſtributiva requirat, ut ſervetur æqualitas proportionis ad qualitates perſonarum ad *hanc cauſam* pertinentes; atque ita in hac diſtributione ſolus reſpectus habeatur ad conditiones illas, quæ faciunt ut melius Eccleſiæ de miniſtro provideatur.

IX. Hinc collige primò, quòd in diſtributione Beneficiorum juſtitia diſtributiva exigat, ut bonum Eccleſiæ unicè præ oculis habeatur; id eſt, ut Beneficiorum diſpenſatores æqualitatem ſervent proportionis, habito reſpectu ad qualitates, quæ ad bonum Eccleſiæ faciunt.

X. Collige ſecundò, in Beneficiorum diſtributione non eſſe attendendam qualitatem perſonæ etiam bonam, ſi illa *ad cauſam*, id eſt, ut provideatur Eccleſiæ de meliori Miniſtro, non pertineat. Contingit enim *aliquam conditionem perſonæ facere eam dignam reſpectu unius rei*, inquit S. Thomas, *& non reſpectu alterius*.

XI. Hinc collige tertiò, quòd licèt juſtitia diſtributiva ſæpè requirat, ut paupertas perſonæ in diſtributione communium eleemoſynarum attendatur; nullatenus tamen in Beneficiorum, præſertim cum cura animarum, collatione attendenda veniat: quia priori caſu qualitas paupertatis facit *ad cauſam*, non vero poſteriori. Cauſa quippe diſtributionis communium eleemoſynarum, eſt ſuccurrere indigentiæ perſonarum, econtrà cauſa diſtributionis Beneficiorum non eſt ſuccurrere paupertati ſeu indigentiæ eorum, qui ad Beneficia promoventur, ſed Eccleſiis digniores Miniſtros præficere; ſeu Eccleſiis, non perſonis providere; quare cum paupertas non ſit conditio ad hanc cauſam pertinens, ſi in diſtributione Beneficiorum illa attendatur, à juſtitia diſtributiva receditur.

XII. Hæc optimè intelligens nominatiſſimus ille Bracarenſium Archiepiſcopus Bartholomæus de Martyribus, non dubitavit coram Patribus Tridentinis acriter reprehendere *mandata providendi* in FORMA PAUPERUM, dicens: „ In proventibus Eccleſiaſticis diſtri- “ buendis ſpectandam eſſe doctrinam & virtutem, non “ *paupertatem*; cum oporteat conſulere muneribus, “ non hominibus: egenibus ſubveniendum eſſe per *eleemoſynas*, non per *Sacerdotia*. “

Hæc Pallavicinus in Hiſtoria Concilii Tridentini *lib.* 23. *cap.* 7, *n.* 7. & ſupra *tit.* 23. *cap.* 2. *n.* 3. latiùs retulimus.

XIII. Itaque erroneam de Beneficiis Eccleſiaſticis ideam habent, qui in horum diſtributione *ad cauſam* pertinere autumant, quòd quis pauperes habeat parentes, quibus poſſet ex proventibus Beneficii ſuccurrere. Cùm enim, ut dictum eſt, Beneficia Eccleſiaſtica non ſint ordinata ad ſuccurrendum paupertati & indigentiæ corporali, ſed ut habeantur idonei Miniſtri Eccleſiæ, evidens eſt, parentum indigentiam ad *hanc cauſam* non ſpectare. Imò econtrà ob parentum egeſtatem non rarò fit, ut ea de cauſa minùs idoneus Beneficio Eccleſiaſtico, præſertim curato, cenſeri debeat; notum quippe eſt, quàm frequenter parentum indigentia impedimento ſit, ut non ea qua oportet libertate, zelo & vigore Eccleſiaſtici functiones ſuas obeant.

XIV. Ex dictis quoque non difficulter intelligi poteſt, conſanguinitatem in Beneficiorum proviſione *per ſe* non eſſe conditionem ſeu qualitatem, quæ attendi poſſit; utpote quæ *ad cauſam* ſpectare non ſolet. Nam ut monet S. Thomas, „ conſanguinitas facit aliquem dignum ad hoc, ut inſtituatur hæres patrimonii, non “ autem ad hoc ut conferatur ei Prælatio Eccleſiaſtica. “

Unde ex ſententia ejuſdem Doctoris, ſi aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia *conſanguineus ſuus*, eſt acceptio perſonarum.

XV. Porro, licèt conſanguinitas *per ſe*, non ſit conditio pertinens *ad cauſam*, non tamen abſolutè impedit, quominùs ipſi conferatur, modò non ipſius conſanguinitatis, ſed meritorum ratio habeatur. Imò ſi conſanguinei Prælati Eccleſiaſtici ſint *æquè digni ut alii*, licitè poteſt abſque perſonarum acceptione conſanguineos ſuos præferre, ait S. Thomas, citata *quæſt.* 63. *art.* 2. *ad* 1.

Rationem adjungit: „ Quia ſaltem in hoc præeminent, quòd de ipſis *magis* confidere poteſt, ut una- “ nimiter ſecum negotia Eccleſiæ tractent. “

XVI. Duo itaque exigit S. Doctor, ut Prælatus conſanguineo ſuo Beneficium ſine acceptione perſonarum conferre queat.

Primò, ut conſanguinei ſint *æquè digni ut alii*. Requiritur ergo ut Prælatus ſive Collator Beneficii conditiones ſeu merita & qualitates extraneorum conferat cum qualitatibus conſanguinei ſui: riteque expendat, num hujus qualitates ad officium obeundum, propter quod Beneficium datur, eum *æquè dignum* reddant, quàm extraneum.

XVII. Hic autem primùm attendendum Collatoribus, quòd proprium judicium de meritis ac qualitatibus conſanguinei ſui ſemper debeant habere ſuſpectum. Cùm enim conſiſtat æqualitas diſtributivæ juſtitiæ, ut ait S. Thomas, in hoc, quòd diverſis perſonis diverſa tribuantur ſecundùm proportionem ad dignitates perſonarum, neceſſarium eſt, Collatores conferre inter ſe qualitates conſanguinei & qualitates extranei, ut illis inter ſe collatis, juxta juſtitiam diſtributivam Beneficium conferant *ſecundum proportionem ad qualitates perſonarum*. Quis verò negare aut ambigere auſit, quin natum ſit contingere, ut affectu naturali erga ſibi propinquos præventi, & nonnihil excæcati, abripiantur, ut ſuorum induſtriam ac dotes magnificè, extraneorum verò tenuiter æſtiment. Quapropter ſi, teſte Doctore Mellifluo, *pleriſque imo cunctis penè contingere ſapientibus ſoleat, in rebus videlicet dubiis plus alieno ſe, quam proprio credere judicio*, indubiè ſapientes atque juſti Beneficiorum Collatores aut Patroni in dijudicandis meritis conſanguinei, plus alieno, quàm proprio credent judicio, ſemper veriti, ne carnalis in carnem & ſanguinem affectus proprium judicium pervertat.

Hinc quoque planum eſt, quòd ſi unquam ad exemplum Apoſtolorum, Patronis aut Electoribus clamandum ſit: *Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris*; hoc caſu clamandum ſit, dum caro & ſanguis

elamant,

clamant, imò quodammodo cogunt, favendum eſſe conſanguineis; ipſorumque cauſa à tramite juſtitiæ diſtributivæ eſſe nonnihil deflectendum, aut ſaltem non ſcrupuloſè illam eſſe attendendam.

XVIII. Secundò, attendi vult S. Thomas in prælatione *conſanguinei*, quòd ideò præferantur extraneis, quòd de ipſis *magis confidere* poſſit Prælatus, quòd unanimiter ſecum negotia Eccleſiæ tractabunt. Hoc autem ad bonum Eccleſiæ ſpectare poteſt: atque hinc patet, S. Thomam non velle conſiderari *conſanguinitatem* in proviſione Beneficii ſimpliciter ſecundùm ſe, ſed cum relatione ad bonum Eccleſiæ; & quatenus eo caſu pertinet *ad cauſam*: dum *conſanguinitas* facit, ut *utilius* Eccleſiæ ſervire queat.

XIX. Inſuper in hac conſanguineorum prælatione ſpecialiter cavendum ſcandalum, quod & S. Thomas notavit, verbis jam relatis adjungens: „ Eſſet tamen hoc *propter ſcandalum* dimittendum, ſi ex hoc alii qui exemplum ſumerent, etiam præter dignitatem, bona Eccleſiæ conſanguineis dandi.

Idipſum ante Doctorem Angelicum monet & latiùs expoſuit Piiſſimus Pariſienſium Cantor, in *Verbo Abbreviato cap.* 43. Poſtquam enim oſtendit, quòd ÆDIFICENT SION, *ſcilicet Eccleſiam*, IN SANGUINIBUS, *in peccatis*, qui Beneficia non pro meritis, ſed ex affectu carnali conferunt, quærit idem: „Sed quid, ſi æquè honeſtus eſt, & dignus, ut extraneus? Sed & hoc periculoſum eſt, inquit, niſi probitas ejus extinguat, & excludat omnem infamiam, ſcandalum & malum exemplum, *quod de facili non fit*. “ Rationem illius veriſſimam & notandam allegat: „Non enim exemplum à bene geſtis noſtris ſumitur, ſed à cortice, ſpecie, & ſuperficie illorum, non à veritate. Si enim dedi nepoti meo propter gratiam, alii meo utentur exemplo, ut dent ſuis propter naturam magis, quàm propter gratiam, dicentes: Nonnè meis, ſicut & ille ſuis dabo.

XX. Poſtponendus igitur quandoque erit extraneo conſanguineus æquè dignus, imò nonnumquam dignior, propter *ſcandalum & malum exemplum aliorum*: qui merita atque qualitates ipſius non pernoſcentes, nec rei veritatem, ſed corticem dumtaxat videntes, facilè hoc exemplo permovebuntur, ut *carni & ſanguini* dent, qui illi *gratia* dederunt.

XXI. Non tamen ſemper ob periculum *ſcandali* prætereundos eſſe conſanguineos, ſat inſinuat Petrus Cantor, & ratio evincit. Dum enim hic periculoſum aſſerit, conſanguineum æquè dignum ad Beneficium promovere, ſubjungit hanc exceptionem: *Niſi probitas extinguat & excludat omnem infamiam, ſcandalum & malum exemplum*. Si quippe contingat, eam eſſe vitæ ſanctitatem, eruditionem aliaſque Miniſtro Eccleſiaſtico neceſſarias qualitates, ut omnibus vel parùm attendere volentibus patere debeat eum Beneficio vacanti admodum convenire; quis ambigat, quin hujuſmodi conſanguineo provideri poſſit, non obſtante ſcandalo non puſillorum, ſed potiùs Phariſæorum. qui cupiditati ſuæ velamentum quærentes, ad rei veritatem nec aſpicere quidem volunt; quare ſi hujuſmodi ſcandalizari dicantur, reſponderi poteſt cum Chriſto: *Sinite illos: cæci ſunt & duces cæcorum.*

XXII. Poteſt quoque nonnumquam contingere ex perſona promoventis conſanguineum, ut ſcandalum ſi quod ſit timendum, non erit datum, ſed acceptum ab illo. qui *noluit intelligere ut benè ageret*; qui quærens cupiditatis & malitiæ ſuæ aliquod operimentum, corticem actionis attendit, non rei veritatem, quam facilè videre poſſet, ſi vellet.

Quid enim, ſi ea ſit perſonæ præſentantis in omnibus ſuis negotiis & actionibus ab omni carnali affectu integritas, ut omnibus attendere volentibus planum ſit, quòd non ſecundùm carnem & ſanguinem, ſed ſecundùm Deum in omnibus procedat? certè tali caſu nonniſi malitioſè ac Phariſaicè judicare aut præſumere quis poſſet, perſonam illam in promotione ſui conſanguinei, præter morem ſuum agendi ordinarium, attendiſſe carnem & ſanguinem; niſi manifeſtè ex circumſtantiis pateret, ipſum à via juſtitiæ hoc caſu deflexiſſe; ac per conſequens ob eminentem virtutem & integritatem perſonæ promoventis fieri poteſt, ut ſcandalum quod aliàs eſſet datum, futurum ſit acceptum & Phariſaicum.

XXIII. His ſimilibuſvè caſibus ſepoſitis, admodum à conſanguineorum promotione cavendum; potiuſque extraneus quàm conſanguineus Beneficio præficiendus; tum ut hoc exemplo error ille ſive abuſus (qui hodie pro lege apud multos invaluit) in collatione Beneficiorum conſanguineos extraneis, licèt dignioribus præferendi, extirpetur; tum ne promovendo conſanguineos, abuſus ille magis foveatur & ſtabiliatur.

CAPUT II.

Beneficia conferenda ſunt *Dignioribus*.

1. *Juſtitia diſtributiva violatur in diſtributione Beneficiorum, quoties attenditur qualitas ad cauſam non ſpectans.*
2. *Hinc conſequens*, digniori *providendum eſſe*.
3. *Id unanimi conſenſu docent Canoniſtæ.*
4. *Illud & in Patronis laicis procedit.*
5. *Similiter in Permutantibus & Reſignantibus* in favorem.
6. *Non excuſantur reſignantes in electione minùs digni ob conſenſum Superioris.*
7. *Interdum Superiores reſignationem factam minùs digno impedire nequeunt.*
8. *Jura electionem* minus digni *reputant validam; licèt peccetur contra juſtitiam diſtributivam.*
9. *Quare jura ſimilem electionem habeant pro valida.*
10. *Electio minus digni erit valida in foro* judiciali, *tametſi Electores* jurent *ſe electuros* digniorem.
11. *Præſentatio digni omiſſo digniore eſt valida; nec inſtitutio negari eo titulo poteſt.*
12. *Quid, ſi plures ſint Patroni, & dignior & minus dignus à diverſis præſententur?*
13. *Inſtituens minùs dignum omiſſo digniore non ſemper peccat.*
14. *Quomodo Synodus Tridentina velit inſtitui Præſentatum modò ſit idoneus?*
15. *Synodus nullatenus inſinuat, Patronum non teneri præſentare digniorem.*

I. EX dictis capite præcedenti conſtat, toties juſtitiam diſtributivam in diſtributione Beneficiorum violari, quoties in hac diſtributione una perſona præfertur alteri ob conditionem ſeu qualitatem quæ *ad cauſam* non pertinet; ſive quæ perſonam huic Beneficio magis dignam non facit.

II. Hinc evidenter conſequitur, diſtributionem Beneficiorum fieri debere *magis digno*. Ut enim rectè advertit S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. „ Si poteſt haberi aliquis magis idoneus erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet quòd hoc ſit propter aliquam cauſam: quæ quidem ſi pertineat *ad negotium* quantum ad hoc erit ille qui eligitur, magis idoneus: ſi verò non pertineat *ad negotium*, erit manifeſtè acceptio perſonæ. “

Unde tamquam indubitatum ibidem præmiſerat: „ Quantum ad conſcientiam eligentis neceſſe eſt eligere meliorem, vel ſimpliciter, vel in comparatione ad bonum commune. “

III. Obſervat Covarruvias in Relectione *Cap. Peccatum de* R. J. *in* VI. §. 7. *num.* 4. *Communi* OMNIUM *conſenſu* extat annotatum *in Capit.* CONSTITUTIS *ii de Appellat.* quòd Prælatus *teneatur* Sacerdotio ſeu Beneficio præficere *digniorem*.

Similiter Proſper Fagnanus ad *Cap.* CUM DILECTUS *ii de Conſuet. n.* 19. aſſerit. „ Omnia Jura clamant, ut meliores & ſanctiores eligantur; & ideò (ait) peccant contra juſtitiam *diſtributivam*, *qui omiſſo digniore* eligunt dignum, ut notant OMNES in *Cap.* CONSTITUTIS *ii de Appell.* “

IV. Cùm verò Patroni etiam laici, vigore Juris Patronatus præcipuas in proviſione Beneficiorum ad ipſorum præſentationem ſpectantium, partes obtineant, indubiè & ipſi in hac diſtributione ſeu præſentatione juſtitiæ diſtributivæ legibus obſtringuntur: ac per conſequens, in ſua præſentatione qualitates eas dumtaxat ſpectare jubentur, quæ *ad negotium* ſpectant.

Hinc Covarruvias loco citato *n.* 5. relata opinione Cæſaris Lambertini exiſtimantis, Patronum non obliga-

ti, nec teneri ad præſentandum *digniorem*, ſed ſatis eſſe ſi præſentet dignum, ſine ulla hæſitatione pronuntiat, *Etenim hæc opinio apud me falſa eſt:* „ Nam licèt præſentatio Patroni, quoties dignus ab eo nominatur, valeat, ſitque ab Epiſcopo admittenda: non ex hoc ſequitur, Patronum non præſentantem digniorem, immunem eſſe à culpa peccati in animæ judicio contrahenda: ſiquidem tenetur Patronus, cui Pontificiæ Conſtitutiones jus hoc dedere, inquirere diligenter, qui ſint ad Sacerdotia *digniores*: & eos Epiſcopis exhibere, ut ipſis Beneficia Juris Patronatus conferantur.

V. Quin etiam & Permutantes & Reſignantes *in favorem*, ad Beneficiorum diſtributionem plurimùm concurrant, præſertim ſecundùm modernam praxim, notiſſimum eſt, & ex dictis titulo de Reſignatione Beneficiorum intelligi poteſt, ideòque & ipſi in hac diſtributione leges juſtitiæ diſtributivæ ſervare debent; eaſque ſolas qualitates attendere quæ *ad negotium* ſpectant; id eſt, quæ perſonam Beneficio magis dignam faciunt.

Hinc Petrus Sotus, *lib. 3. de Juſtitia*, *quæſt. 6. art.* 2. dicere non dubitat, quòd Reſignans, ſimiliter digniorem & utiliorem Eccleſiæ tenetur eligere, cui reſignet Beneficium, aliàs ſimilem committit injuſtitiam, quam Prælatus qui eligit indignum ad Beneficium.

VI. Sed dicent fortè Permutantes & Reſignantes: Superiorum eſt, permutationem vel reſignationem admittere vel rejicere. Sit ita. Sed quid, ſi Prælatus facilius forſan quàm oporteret, imò quodammodò indifferenter, ut hodie aliquibus in more eſſe videtur, permutationes admittat, num propterea permutantes & reſignantes minùs digni erunt extra noxam? Nonnè ipſi ſunt cauſa, quòd minùs digni Beneficium obtineant? Si enim in permutatione & reſignatione utilitatem Eccleſiæ duntaxat, ſive eas perſonarum conditiones, quæ faciunt *ad cauſam*, id eſt, ut meliùs Eccleſiæ provideatur, attendiſſent, indubiè dignior promotus fuiſſet; adeòque per reſignationem minùs digno fit, ut Beneficium non diſtribuatur ſecundùm juſtitiam diſtributivam.

VII. Deinde hodie in aliquibus Eccleſiis permutationum praxis ita invaluit, ut ſi Ordinarii Collatores permutationem non probent, detur recurſus ad Superiorem, ut ſupra *titulo 27. cap. 2. n.* 21. notavimus; ideòque ſæpè non dependet ab Ordinariis rejicere permutationem; tametſi ſciant eam cum digniore non eſſe factam: ſicuti Ordinarius non poteſt ſemper recuſare inſtitutionem Præſentato à Patrono, tametſi ſciat præſentationem non eſſe factam de *digniore* ſecundùm leges juſtitiæ diſtributivæ.

VIII. Sed dicet quis: „ Sufficit ſecundùm jura eligere dignum, non autem requiritur, quòd aliquis eligat meliorem.

Hanc objectionem ſibi format S Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. in argumento 3. eique his verbis reſpondet: „ Ad tertium dicendum, quòd quantum ad hoc, quòd electio impugnari non poſſit in foro judiciali, ſufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem: quia ſic omnis electio poſſet habere calumniam. Sed quantum ad conſcientiam eligentis, neceſſe eſt eligere meliorem ſimpliciter, vel in comparatione ad bonum commune.

IX. Hoc reſponſum communi conſenſu amplectuntur Theologi & Canoniſtæ, uti videri poteſt apud Covarruviam loco citato *n.* 3. ubi notat, quòd „ jura humana majorem ad tranquillitatem Reipublicæ, ne tot lites ſuper his prælationibus tractarentur, ſtatuerunt, electionem, collationem, & inſtitutionem Sacerdotiorum validas eſſe, nec debere in diſcrimen revocationis adduci ob eam cauſam, quòd dignior fuerit prætermiſſus electo digno. Etenim ſi locus eſſet contrariæ opinioni, & electiones iſtæ hac ratione poſſent revocari, nulla in Eccleſiaſtica Republ. electio fiet, quæ litibus & controverſiis maximè perniciosis non vexetur. Is verò, qui dignum elegerit, ſive Sacerdotium, aut munus publicum contulerit, prætermiſſo digniori planè peccatum committit, & perpenſa qualitate mortale quidem.

X. Imò tametſi Electores præſtent juramentum, eum eligere, quem credent Eccleſiæ utiliorem, nihilominus electio digni omiſſo digniore erit valida in foro judiciali, uti ibidem notat Covarruvias poſt Gloſſam Sanctionis Pragmaticæ: „ Hoc etenim juramentum (ait) pertinet ad perjurii crimen, ſi Electores exiſtimantes, quemdam ex candidatis dignitatem poſtulantibus, aut qui ad eam eligi poterant, digniorem eſſe, eo prætermiſſo, alterum etiam dignum elegerint: non tamen ob id electio nulla eſt, nec debet revocari. “

XI. Sicuti electio digni, omiſſo digniore, ad evitandas lites, & infinitas diſcordias, in foro judiciali toleratur, & valida reputatur; ita pariter præſentatio Patroni de digno, omiſſo digniore in foro externo irritari nequit: neque præſentato denegari poteſt *inſtitutio* eo ſolo titulo, quòd *dignior* non ſit, modò reverà dignus ſit.

XII. Si igitur à majore parte Patronorum præſentatus ſit unus qui ſit *dignus*; à minore verò parte qui eſt *dignior*, inſtituendus erit ab Epiſcopo *dignus*; nec dignior inſtitui poteſt, cùm hic reverà præſentatus non ſit; ſed ſolus is, qui majorem Patronorum partem habuit, ut notant Canoniſtæ ad *Cap.* 3. ;; *de Jure Patronatus*; & Covarruvias loco citato *num.* 2.

XIII. Neque Epiſcopo, aut Ordinario imputari poteſt electio minùs digni omiſſo digniore: quia electio hìc non fit ab Epiſcopo, aut Ordinario; ſed Patrono, qui elegit è multis Præſentatum. Quem ſine reſpectu ad alios licèt *per ſe* Eccleſiæ utiliores, inſtituere tenetur, modò reverà *idoneus* ſit. Reliqui enim licèt digniores quia præſentati non ſunt etiam ab Ordinario, inſtitui nequeunt: utpotè qui ſolos præſentatos inſtituere poteſt.

XIV. Hoc ſenſu accipiendum Decretum Synodi Tridentinæ, *Seſſ. 24. cap.* 18. *de Reform.* quo decernitur: „ Quòd ſi Jus Patronatus laicorum fuerit, debeat is qui à Patrono præſentatus erit, ab eiſdem deputatis (Examinatoribus Synodalibus) examinari, & nonniſi *idoneus* repertus fuerit admitti. “

XV. Nihil quippe hìc aliud intendit Synodus, quàm præſentatum à Patrono inſtituendum eſſe, ſi modò prævio examine *idoneus* repertus ſit, tametſi juxta leges juſtitiæ diſtributivæ Patrono incumbat *digniorem* præſentare: quemadmodum Epiſcopus ex iis, quorum *libera* electio ſibi competit, tenetur eligere & Eccleſiæ præficere, *quem cæteris magis idoneum* judicaverit, uti eodem Decreto non ſemel monet Synodus. Ut proinde ſufficienter indicet, non alias permitti Epiſcopo inſtitutionem idonei, prætermiſſo *magis idoneo*, niſi quando *magis* idoneum eligere non poteſt, eò quòd per Jus Patronatus & præſentationem in vim illius factam juris manus habeat ligatas.

CAPUT III.

Unde deſumenda major capacitas: & quomodo de ea inquirendum?

1. *In determinanda idoneitate debet attendi bonum commune Eccleſiæ.*
2. *Poteſt minus dignus* ſimpliciter *eſſe dignior attenta utilitate communi.*
3. *In collatione Beneficiorum debet attendi quis ſit melior in ordine ad utilitatem Eccleſiæ.*
4. *Debet attendi qualitas Beneficii, ut de idoneitate ſtatuatur.*
5. *Etiam locus, tempus, aliaque circumſtantia expendenda.*
6. *Subinde attendenda utilitas totius Diœceſis.*
7. *Poteſt eligens aliquando præterire digniſſimum, ut minus dignus excludatur.*
8. *Aliquando etiam irrito conatu eligendus digniſſimus.*
9. *In proviſione Beneficiorum non hominibus, ſed Eccleſiis providendum.*
10. *Ante proviſionem Beneficiorum inquirendum de qualitatibus eorum qui præfici poſſent.*
11. *Non ſufficit ſemper inter concurrentes eligere digniorem.*
12. *Solicitantes Beneficia de incapacitate ſuſpecti.*
13. *Collatores & Patroni debent in Proviſione Beneficiorum ſeponere omnem humanum erga conſanguineos affectum.*

14. *De-*

14. *Debent ſe munire contra mundanorum hominum ſolicitationes, & obloquia.*
15. *Collatoribus Beneficiorum neceſſarius ſpiritus fortitudinis.*
16. *Expendendum quomodo ad electionem proceſſerint Apoſtoli.*

I. CUm diſtributio Beneficiorum debeat fieri ad utilitatem & bonum ipſius Eccleſiæ, etiam major vel minor idoneitas ſeu capacitas deſumenda erit penes utilitatem & bonum commune Eccleſiæ: ut nimirum is dignior reputetur, qui plus ad bonum illius Eccleſiæ, cui per Beneficium præficitur, conferre poterit, ſi hoc Beneficium ei conferatur.

II. Quod notans S. Thomas 2. 2. q. 63. *art.* 2. *in C.* monet, „ quòd dignitas alicujus perſonæ poteſt attendi dupliciter. Uno modo ſimpliciter & ſecundum ſe: & ſic majoris dignitatis eſt ille qui magis abundat in ſpiritualibus gratiæ donis. Alio modo per comparationem ad bonum commune.

„ Contingit enim quandoque (pergit S. Thomas) quòd ille qui eſt minùs ſanctus, & minùs ſciens poteſt magis conferre ad bonum commune, propter potentiam vel induſtriam ſæcularem, vel aliquid hujuſmodi.

Ex his dein concludit: „ Et quia diſpenſationes ſpiritualium principaliùs ordinantur *ad utilitatem communem* ſecundùm illud 1. ad Corinth. 12. *Unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem*: ideòquandoque abſque acceptione perſonarum in diſpenſatione ſpiritualium illi, qui ſunt ſimpliciter minùs boni, præferuntur melioribus.

Et *Quodlib.* 6. *queſt.* 5. *art.* 3. eadem reflexione facta infert: „ Non ergo Epiſcopus tenetur ſemper dare *meliori ſimpliciter*, ſed tenetur dare meliori *quoad hoc*: id eſt, meliori quoad bonum commune & utilitatem Eccleſiæ.

III. Igitur Epiſcopus, Patronus, Collator & quivis alius, cui proviſio Beneficii quovis modo competit, debet attendere, quis *dignior* ſit, non quidem *ſecundum ſe*; ſed reſpectu Beneficii conferendi: ſi quis officio, propter quod Beneficium datur, aptior ſit; quique *utilius Eccleſiæ* ſervire poterit.

IV. Hinc ulteriùs concluditur, etiam attendendam eſſe qualitatem & conditionem Beneficii; ut iis attentis, expendatur, quis huic Beneficio utiliùs deſerviturus ſperetur.

Quis enim ambigat, quin aliquis poſſit multò eſſe dignior & melior altero, reſpectu unius Beneficii, qui tamen eſſet minùs dignus, ſi reſpectus habeatur ad Beneficium alterius conditionis & naturæ?

V. Nec tantùm ipſum Beneficium *ſecundum ſe* conſiderari debet, ut de idoneitate perſonæ ſtatuatur; ſed & locus, tempus, aliæque circumſtantiæ expendendæ ſunt.

Poteſt enim quandoque contingere, ut attenta ſola Beneficii & Officii conditione, ſimpliciter ſit *dignior*; qui tamen loco, tempore aliiſque circumſtantiis attentis, minùs utilia futuras prævidetur, quàm alius *ſecundum ſe* minùs capax, minùſve dignus; & per conſequens juxta regulam ſuprà poſitam, licèt is, attenta ſola Beneficii qualitate ſit minùs dignus, erit tamen reputandus dignior, & alteri præferendus: quia omnibus attentis prævidetur plus Eccleſiæ profuturus.

VI. Ulteriùs, quia diſpenſatio ſive diſtributio Beneficiorum facienda eſt ad utilitatem Eccleſiæ, fieri poteſt, ut etiam omnibus attentis aliquis ſit dignior, & utiliùs Beneficio vacanti deſerviturus ſit, & tamen Epiſcopus ſine ulla perſonarum acceptione hunc digniorem poſtponeret alteri, qui reverà, omnibus attentis, minùs dignus eſt, & minore cum fructu Beneficio deſerviturus.

Cùm enim Epiſcopus non tantùm hujus Beneficii, aut Eccleſiæ, cui per Beneficium hic dignior eſſet præficiendus; ſed totius ſuæ Diœceſis rationem & curam habere, ejuſque utilitatem attendere teneatur; fieri poteſt, ut hic tamquam dignior eſſet quidem promovendus ad hoc Beneficium inſpecta *ſola* utilitate *hujus* Eccleſiæ *particularis*; nequaquam tamen attenta utilitate & bono communi *totius* Diœceſis: quod ſæpè exigit, ut alteri officio præficiatur aut reſervetur, cui deſerviendo non tantùm uni particulari Eccleſiæ, ſed toti Diœceſi plurimùm prodeſſe poterit: neque alius tam idoneus huic officio, v. gr. Archidiaconi, haberi queat.

VII. Ex eodem principio, nimirùm in proviſione Beneficiorum attendendam eſſe utilitatem communem ipſius Eccleſiæ, conſectarium eſt, quòd eligens non tantùm conſiderare debeat, quis inter eligibiles ſit abſolutè dignior; ſed quis ſit dignior ex iis quos ipſe per ſuum ſuffragium *cum effectu* Eccleſiæ præficere poterit.

Quid enim, ſi tres ſint eligibiles, at prævideatur, quòd *dignior* inter illos certò non ſit eligendus pluralitate ſuffragiorum; imò prævideatur, ſi hunc eligam, pluralitate ſuffragiorum eligendus *minùs* dignus inter *omnes*. Econtrà verò ſi eligam ſecundum multò quidem capaciorem tertio, ſed inferiorem primo, quòd certò excludetur tertius, & ſecundus eligetur. Quis ambigat, quin ſimili caſu, attenta Eccleſiæ utilitate, & bono communi, non tantùm poſſim, ſed & debeam eligere ſecundum, prætерito primo, licèt omnium *digniſſimo*? Neque enim hoc caſu dignior negligitur ſive poſtponitur *ob cauſam*, quæ ad negotium *non pertinet*, in quo conſiſtit acceptio perſonarum: ſed ob cauſam ad *negotium pertinentem*, nimirum, ut minùs dignus excludatur, & *dignior*, qui haberi poteſt, Eccleſiæ præficiatur.

VIII. Unde ſi quis ſua electione minùs dignum cum effectu excludere non poſſet, omnium digniſſimum eligere deberet; etſi ſciret hunc cum effectu non eſſe promovendum. Quin & priori caſu, nonnunquam ad evitandum ſcandalum, palam edicere tenetur, ſe primum omnium capaciſſimum, nonniſi urgente neceſſitate, ſcilicet excludendi minùs dignum, prætereire.

IX. Si ergo juxta certiſſimas juſtitiæ diſtributivæ leges Beneficia conferenda ſint dignioribus *attenta* Eccleſiæ *utilitate & bono communi*; meritò Patroni & Collatores Beneficiorum altiſſimè cordibus ſuis inſculpent aureum illud Adriani VI. dictum: *Volo homines dare Beneficiis, & non Beneficia hominibus*: ut nimirùm ſemper per Beneficiorum dationem intendant Beneficiis ſive Eccleſiis providere de dignioribus miniſtris, & non hominibus per Beneficia.

X. Inſuper ſi Patroni & Collatores Beneficiorum teneantur tamquam fideles diſpenſatores, Beneficia ad majorem utilitatem Eccleſiæ diſtribuere, indubiè etiam inquirere debent, quinam inter Eccleſiaſticos virtute & ſcientia emineant; qui exemplo ſuo populum ædificent; quorum probitati & capacitati fama publica teſtimonium perhibet: quod & Covarruvias *in relectione Capituli* PECCATUM §. 7. *num.* 5. reflectit, ubi docet, tum demùm Patronum ſatisfacere, eligendo dignum, cùm *dignior non reperitur* PRÆMISSA *mediocri ac diligenti* INQUISITIONE *nominandi*: nimirùm majore vel minore inquiſitione pro conditione Beneficii, de cujus proviſione agitur. „ Sicuti enim iis, qui ad id dignitatis (Epiſcopatus) electi ab aliis fuerint, non ſatis eſt defenſionem hanc afferre: voluntarius ipſe ad hujuſmodi munus adminiſtrandum non acceſſi …, neque eos qui elegerint ſublevare quiddam poterit, ſi dixerint, ignoraſſe ſe eum quem elegere. “ Ita S. Chryſoſtomus *de Sacerdotio cap.* 8.

XI. Quare Patroni & Collatores, liberam habentes præſentationem vel collationem, nullatenùs ſatisfaciunt officio fidelis diſpenſationis, ſi eorum dumtaxat rationem habere velint, qui apud ipſos pro obtinendo Beneficio inſtant, & rogant, aut ut hodierna phraſi loquamur, *ſollicitant*; creduntque ſe ſatisfacere, ſi inter ſollicitantes, digniorem eligant; cùm facilè digniorem reperirent, ſi utilitatem Eccleſiæ & bonum commune ſeriò intendentes, eam curam inquirendi adhiberent, quam etiam adhibitam vellent à ſuis œconomis aut famulis, ut meliores & peritiores operarii, pro aliquo notabili ædificio extruendo, aut alio negotio temporali tractando, haberentur. Indicium non obſcurum, quòd hujuſmodi Patronis & Collatoribus major ſit cura de temporalibus, quàm de ſpiritualibus, à quibus tamen non rarò plurium animarum æterna ſalus dependet. *Optimi videlicet rerum æſtimatores, qui magnam de* MINIMIS, *parvam aut nullam de* MAXIMIS *curam gerunt*: ut de ſimilibus per ironiam olim dixit S. Bernardus *lib.* 4. *de Conſiderat. cap.* 6.

XII. La-

XII. Latiùs de his actum in Tractatu Simoniæ circa Beneficia *par. 1. cap. 9. §. 5.* ubi unà oſtenſum eſt, quòd hi qui pro Beneficio, præſertim curato, rogant & ſolicitant, vel hoc titulo meritò à Patronis & Collatoribus habeantur ſuſpecti, tamquam Beneficio obeundo minùs idonei juxta illud S. Bernardi *lib. 4. de Conſiderat. ad Eugenium cap. 4. Pro quo rogatis, ſit ſuſpectus ipſe, qui ipſe rogat pro ſe jam judicatus eſt. Nec intereſt per ſe, an per alium quis roget.* Et illud S. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 100. *art. 3. ad 3. Si aliquis pro ſe rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipſa præſumptione redditur indignus.*

XIII. Hactenùs dicta de obligatione eligendi digniorem, & attendenda ſola utilitate Eccleſiæ, ſufficienter quoque oſtendunt, omninò neceſſarium eſſe, ut Patroni & Collatores omnem humanum erga conſanguineos & familiares affectum deponant, dum de Beneficiorum collatione deliberant. *Si* enim eo affectu ipſos laborare contingat, facilè fiet, ut hoc affectu præventi & excæcati, conſanguineos licèt minùs dignos præferant dignioribus extraneis.

XIV. Imò neceſſe erit, ut *Patroni* & Collatores ſe contra hominum mundanorum (qui in Beneficiis & dignitatibus Eccleſiaſticis nonniſi lucra & honores ſæculi reſpiciunt) preces, ſollicitationes, humanaſque eorum ratiocinationes, quin & terrores, ſpecialiter muniant ac præparent, ne aliàs hiſce frangantur, & à tramite Juſtitiæ cum ſummo ſuo diſcrimine avertantur.

XV. Verùm ad hæc omnia quis ſat idoneus, niſi ei fuerit datum deſuper? Quamobrem nihil magis neceſſarium his, quibus incumbit Eccleſiæ miniſtros conſtituere, & eligere, quàm ad Patrem luminum, & Spiritum fortitudinis, inſtanter recurrere: ut ille & illuminando intellectum oſtendat, quis utilior Eccleſiæ miniſter eligendus; & voluntati robur tribuat, quo adversùs humanas tentationes firma permaneat.

XVI. Legimus in Actibus Apoſtolorum, quòd præſentatis duobus, *Joſeph, qui vocabatur Barſabas qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathias,* ut unus eorum ad Apoſtolatum eligeretur, ad hanc electionem properare Apoſtoli non præſumpſerint; ſed ad Deum confugerint, ut ipſe oſtenderet, quem ex duobus ad hoc miniſterium elegiſſet: & orantes dixerunt, ait S. Textus: *Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus unum.* „ Si igitur Apoſtoli ipſi (inquit magnus ille Archiepiſcopus Bartholomæus de Martyribus ad Patres Concilii Tridentini) electioni illi faciendæ ſeſe impares judicaverint: & ſi Clerus univerſus pro more veteri cum populo congregatus, id demùm ſe ritè peracturum crediderint, ſi jejuniis, publiciſque orationibus cœleſte lumen opemque divinam ſibi acceſſiſſent; non horrebunt Reges (idem die de cæteris Collatoribus) cum per ſeipſos delectum habere.

CAPUT IV.

Quàm grave delictum ſit accipere perſonam in collatione Beneficiorum; & unde hæc gravitas deſumenda?

1. *Acceptio perſonarum in ſpiritualibus juxta Auguſtinum non eſt leve peccatum.*
2. *In Beneficiis curatis dicitur eſſe peccatum mortale.*
3. *Idipſum à nonnullis aſſeritur in omnibus Beneficiis.*
4. *Determinatio, an ſit peccatum mortale vel veniale, eſt difficilis & periculoſa.*
5. *Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis quæ impediuntur, & malis quæ cauſantur.*
6. *Hinc elucet; quàm grave ſit accipere perſonam in promotione ad Epiſcopatum.*
7. *Idem oſtenditur in electione ad Beneficium Parochiale.*
8. *Eadem & in Beneficiis inferioribus ponderanda.*
9. *Qui rectè æſtimat pretium animarum, non facilè in collatione Beneficii, præſertim curati admittet acceptionem perſonarum.*
10. *Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minùs dignos ad Epiſcopatum promovent.*
11. *Promoventes minùs dignos, quomodo Eccleſiæ teneantur ad reſtitutionem?*
12. *Jus Patronatus pro onere reputandum.*
13. *Plures illud horruerunt & reſpuerunt.*
14. *Noluit S. Gregorius ſe electioni Epiſcoporum immiſcere.*
15. *Hincmarus Rhemenſis imputavit Presbyteris, quòd laici meliores non præſentarent.*
16. *Quomodo idem hodie multis Eccleſiaſticis imputari poſſit.*
17. *Prælati Eccleſiarum, quomodo ſuo exemplo Patronos incitare ad præſentandum meliores debeant?*

I. Acceptionem perſonarum in diſtributione Beneficiorum ſeu honorum Eccleſiaſticorum non leve eſſe peccatum, jam pridem credidit Sanctus Auguſtinus *Epiſt.* 172. *num.* 18. „ Nec ſanè, quantum arbitror (ait) putandum eſt leve eſſe peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſi illam diſtantiam ſedendi ac ſtandi, ad honores Eccleſiaſticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad ſedem honoris Eccleſiæ, contempto paupere inſtructiore atque ſanctiore? “

II. Hic Auguſtinum loqui de dignitatibus & miniſteriis Eccleſiaſticis; atque acceptionem perſonarum in horum diſtributione non eſſe leve peccatum, poſt S. Thomam 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 2. in argumento *Sed contra,* tradunt uno conſenſu Theologi; aſſeritque poſt Sotum, Gabriel, Vaſquez Tractatu *de Benef. cap.* 2. §. 3. *dub.* 8. quòd in Epiſcopatibus & Beneficiis curam animarum habentibus annexam, ſemper ſit eligendus dignior ſub culpa *mortali*; additque: „ In hoc *nullus dubitat,* quoniam eſt injuſtitia in re gravi: ideòque neceſſariò erit *mortale.* “

III. Quin & ipſe Vaſquez credit, quòd in *omnibus* Beneficiis ſit *mortale digniorem* prætermittere: quia & hic eſt *gravis* materia: „ Omnia enim iſta Beneficia (inquit) ut bona communia diſtribuenda pro meritis ſunt in Chriſtiana Republica, præcipuè præſtimonia illa, quæ inſtituta ſunt ad alendos Miniſtros Eccleſiæ, qui eligendi ſunt, ut digniores eſſe, aut fore ſperatur Eccleſiæ. “

Citat in eamdem ſententiam Covarruviam in *relectione Capituli* Peccatum §. 7. *num.* 5. ubi docet, quòd „ ſi Fundator Beneficii ad Beneficium vocaverit ex certa familia, & plures ſint capaces ex illa familia, tunc Patronus ſub *mortalis* culpæ reatu, inſpecta materia ſubjecta, tenebitur digniorem Epiſcopo exhibere. “

IV. Verùm quia teſte Auguſtino *lib.* 21. *de Civ. Dei cap.* 27. quæ ſint peccata mortifera, quæ venialia, difficillimum eſt invenire, periculoſiſſimum definire: &, ut ait in Enchiridio *cap.* 77. quæ ſint mortifera, quæ venialia peccata, quæ levia, quæ gravia: non humano, ſed divino ſunt penſanda judicio, ideò nolo hic determinare, quandonam præcisè in acceptione perſonarum ſit peccatum *mortale,* quando *veniale*; id mihi ſufficit, numquam ſine culpa, eaque *non levi,* in hac materia eſſe acceptionem perſonarum.

V. Porrò gravitas acceptionis perſonarum ſine violatione juſtitiæ diſtributivæ in hac materia ex duobus potiſſimùm ponderanda videtur: nimirùm ex multis gravibuſque Eccleſiæ bonis, quæ per promotionem minus digni contempto digniore impediuntur; deinde ex malis, quæ per digniorem, non verò per minùs dignum impediri poſſent.

Ad bona quod attinet, omnia illa cenſentur impediri per acceptionem perſonarum, quæ in functione talis Miniſterii Eccleſiaſtici dignior præ minùs digno procuraſſet.

Mala verò Eccleſiæ, quæ peccatum acceptionis perſonarum augent, ſunt ea omnia, quæ dignior poſtpoſitus, præ minùs digno impedire potuiſſet.

Hinc facile eſt intelligere, quàm enorme ac pernicioſum poſſit eſſe hoc acceptionis perſonarum crimen.

VI. Quid enim, ſi ad Epiſcopatum minùs dignus præ digniore eligatur? Quàm multa ſæpè animarum lucra, quotquot Diœceſis, imò interdum totius Eccleſiæ bona ſpiritualia impedientur, quæ dignior præ minùs digno in ſua Diœceſi procuraſſet: imò in reliquas nonnumquam Diœceſes & Provincias diffudiſſet? Quàm multa rurſus mala impedire, quot abuſus extirpare doctrina &

pietate

pietate eminentior potuiſſet, quæ alius dotibus illis deſtitutus, impedire aut extirpare vel non potuit, vel non voluit.

VII. Similiter quantum ad reformationem Cleri & populi, ad extirpationem vitiorum, & virtutum omnium augmentum, ipſarumque animarum ſalutem promovendam nonnumquam valeat Archipresbyter, Archidiaconus, Decanus, Plebanus, Paſtor aliuſvè animarum director eruditione morumque integritate excellens, præ alio qui eruditione morumque integritate eſt inferior, nullus eſt qui non intelligat, & quotidiana experientia eſt planiſſimum. Quis enim non quotidie experitur, quantum, vel unus interdum, in dignitate, aut notabili aliqua Eccleſiaſtica functione conſtitutus, per eminentem ſuam ſcientiam, ſundatiſſimamque pietatem, fructum in meſſe Dominica faciat, præ multis aliis ſcientia & eruditione inferioribus?

VIII. Quinimò non raro fit, ut etiam inferiori Miniſterio aut functioni Eccleſiaſticæ applicatus, in pietate atque ſcientia exercitatior tum exemplo, tum oratione, tum etiam inſtructione, plurima bona fideli populo, præ minùs exercitato ſit procuraturus, aut mala impediturus: ut conſequenter nec leve futurum ſit peccatum in ſimili proviſione accipere perſonam, id eſt, ex privato affectu minùs dignum digniori præponere.

IX. Divinitus dictum eſt olim à Sancto quodam Pontifice: *Æſtimet quis pretium Dominici gregis, ut ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe Paſtoris.* Dico quoque, *æſtimet quis pretium Dominici gregis*, id eſt, ſalutem animarum, ut ſciat quàm grave ſit peccatum accipere perſonas in collatione Beneficiorum: ex quo contingit impediri quominus Dominico gregi ea omnia bona, quæ dignior impendere potuiſſet, frequenter non impendantur; aut mala per digniorem avertenda, ſæpiùs non avertantur.

X. Ex quibus concluditur, admodum eſſe verendum, ne quod Synodus Tridentina de concurrentibus ad promotionem Epiſcoporum affirmat, id coram ſummo animarum Paſtore gregis ſui pretium in veritate æſtimante, in Collatoribus quorumcumque Beneficiorum, præſertim tamen curatorum, locum habeat: nimirum, *eos alienis peccatis communicantes* MORTALITER *peccare, niſi quos digniores & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.*

XI. Facile quoque ex hactenus dictis eſt intelligere, quòd promoventes minùs dignum neglecto digniore, non tantùm rei conſtituantur gravis delicti, ſed etiam ipſi Eccleſiæ, cujus in diſtributione Beneficiorum conſtituti ſunt Miniſtri, ob infidelem diſpenſationem teneantur ad reſtitutionem bonorum, præcipuè ſpiritualium, quæ per promotionem digniſſimi (quam Eccleſiæ ut fideles Miniſtri debebant) procurata fuiſſent: adeòque Patronis ac Collatoribus, qui hac in parte infideles fuerunt, incumbat, quantùm in ipſis eſt, bona ſpiritualia illi Eccleſiæ, cui, minùs dignum Miniſtrum dando, illa quaſi abſtulerunt, omni meliori modo procurare; atque ita juſtitiæ violatæ ſatisfacere.

XII. Ex iis facilè intelligent, qui oculus ſpirituales habent, ut videant, Juſpatronatus, aut jus collationis aut jus electionis ad Dignitates Eccleſiaſticas, non tam eſſe reputandum tamquam aliquid multum appetibile, ſed potiùs, ut onus humeris ſuis impoſitum.

XIII. Neque mirabitur, qui obligationem & pericula Patronorum & Collatorum expenderit, ſi plures hoc onus exhorruerint, & à ſe abjicere ſtuduerint.

Quomodò Valentianus Imperator; item Ludovicus VI. & Ludovicus IX. Reges Galliarum hanc provinciam recuſaverint, & horruerint ob pericula illi annexa, notavimus ſuprà *part. 3. tit. 13. cap. 5.*

Intelligebat indubiè hoc onus Catharina Regina Portugalliæ, de qua in vita Bartholomæi de Martyribus, *lib. 2. cap. 12.* refertur dictum: „ Quòd optaret ut durante ſuo regimine Prælati Portugalliæ eſſent " immortales: quo fieret ut nullum ad Epiſcopatum " promovere teneretur: dicens, ſibi plus quàm ſatis " eſſe, ſi pro ſeipſa & toto ſuo regno deberet reſpondere, licèt ſe reſponſalem non conſtitueret pro ſalute animarum.

XIV. Sed quid mirum, ſi Reges aut Principes, aliivè fideles laici onus illud reformidarint; cùm & ipſe Gregorius Magn. Summus Pontifex, adeò lumine charitatis, & cœleſtis ſapientiæ illuſtratus, interrogatus à Clero Mediolanenſi de perſona in Epiſcopum eligenda, reſponderit, ſe quidem contra perſonam illam nihil reponendum habere: „ Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio eſt, inquit, ad *ſuſcipienda Paſtoralis curæ onera, pro nullius umquam miſceri perſona, orationibus proſequor electionem veſtram*, ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum noſtrorum ſemper præſcius, talem vobis Paſtorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ paſcua valeatis invenire: in cujus mente & humilitas cum rectitudine fulgeat, & ſeveritas cum pietate; qui vobis viam vitæ non ſolùm legendo vel loquendo, ſed etiam vivendo poſſit oſtendere; quatenus exemplo illius diſcat veſtra dilectio ad æternæ patriæ deſiderium ſuſpirare.

Utinam hanc Sanctiſſimi Pontificis humilem deliberationem ritè expenderent plures Eccleſiaſtici & laici, qui quantumvis longiſſimè à capacitate S. Gregorii in diſcernendis conditionibus perſonarum, quæ ad functiones Eccleſiaſticas obeundas exiguntur, diſtent, avidè tamen promotioni perſonarum ad Eccleſiaſticas dignitates ſe immiſcent.

XV. Olim Presbyteris ſuis improbabat Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis, quòd ipſi, ſolicitando Patronos, quin & xenia eis offerendo, in cauſa eſſent, quòd meliores & digniores Clerici non præſentarentur: „ Quia quique Fideles (ait) ſi veſtra culpa non eſſet, plus " quærerent bonos Clericos, quàm veſtros denarios: & " hoc non ſuffertis: ſed vos & veſtros nutritos in ma- " ledictionem mittitis, cùm dato Patronis præmio, vobis & illis peccatum emitis. " Habetur *tom. 8. Concil. General. col. 591.*

XVI. Si hodiernas Clericorum pro Beneficiis ſolicitationes & curſitationes attendamus, & quomodò etiam ipſi Eccleſiaſtici, non pro dignioribus, ſed ſuis conſanguineis & familiaribus apud Patronos inſtent, non ſine fundamento judicare poterimus, quòd frequenter ipſis Eccleſiaſticis ſit imputandum, quod Patroni digniores non præſentent; nec veras de Beneficiis Eccleſiaſticis ideas concipiat: dum ea ab ipſis Eccleſiaſticis ita ambiri vident.

XVII. Si ipſi quoque Epiſcopi aliique Eccleſiarum Prælati in collatione Beneficiorum oſtenderent ſuo exemplo, nihil carni aut ſanguini, vel favori vel amicitiæ tribuendum, ſed ſola merita eſſe attendenda, indubiè multùm moverent Patronos, ut, & ipſi in ſua præſentatione attenderent ſola merita, & digniores præſentarent: ubi è contrario dum vident Prælatos ipſos Beneficia pro affectu privato potiùs, quàm pro meritis diſtribuere, quid mirum, ſi ipſi eorum exempla imitentur, & de Beneficiis, non ſecundùm merita, ſed pro affectu diſponant?

TITULUS TRIGESIMUSSECUNDUS.

De Peculio Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

Quid Peculium Clericorum ; & quid nomine Peculii veniat ; & quod jus Clericis competat?

1. *Sub titulo Decretalium de* Peculio Clericorum *nulla fit mentio* Peculii.
2. *Quandonam Proventibus Eccleſiaſticis nomen* Peculii *inditum ; & quare?*
3. *Peculium Clericorum admodum ſimile Peculio ſervorum, &* profectitio *filiorum familias.*
4. *Clericus per Beneficium ſubjicitur & adſtringitur Eccleſiæ exemplo ſervi ad dominium ; & filii ad patrem.*
5. *Qua de cauſa ſervo* Peculium *conceſſum ; & in quo Peculium conſiſtat.*
6. *Quid Peculium profectitium filiifamilias?*
7. *Peculium non eſt niſi* permiſſo *domini vel patris.*
8. *Peculium dicitur* patrimonium *ſervi ; & quare?*
9. *Dominium* Peculii *ſemper manet apud dominum ; uti &* profectitii *apud patrem : & quidquid ex illo acquiritur, domino vel patri acquiritur.*
10. *Hæc oſtendunt titulum Decretalium non malè inſcribi de* Peculio Clericorum.
11. *Refertur textus primæ Decretalis hujus tituli.*
12. *Unde deſumpta?*
13. *Auctor hujus Decretalis reflexit ad Canonem 49. Concilii Carthaginenſis III. cujus verba referuntur.*
14. *Ex eodem Canone deſumpta apparet 3. Decretalis hujus tituli.*
15. *Decretales volunt inquiri, num Clericus ante Ordinationem* nihil *habuerit ; & quæ ratio inquiſitionis.*
16. *Juxta Canones quidquid acquiritur ex proventibus Eccleſiaſticis, cedit Eccleſiæ.*
17. *Hinc Peculium Clericorum ſimile Peculio ſervi, & profectitio filiifamilias.*
18. *Dominium Peculii Clericorum manet apud Eccleſiam, ſicut Peculii ſervi apud dominum.*
19. *Id ſupponunt Canones qui dicunt, res comparatas ex proventibus Eccleſiaſticis competere Eccleſiæ.*
20. *Clericos non eſſe dominos proventuum Eccleſiaſticorum in Canonibus clare expreſſum.*
21. *Rectè dicuntur eſſe* Peculium *Clericorum, licèt non habeant dominium.*
22. *Tempore Auguſtini, Epiſcopi credebantur* domini *bonorum Eccleſiaſticorum, quamvis tantùm eſſent adminiſtratores.*
23. *Qua ratione dici poſſint Clerici hodie eſſe* domini *proventuum Eccleſiaſticorum ; & illos* ſuos *facere?*
24. *Ad Peculium Clericorum referendum quidquid contemplatione Eccleſiæ ipſis obvenit.*
25. *Non tantùm quæ ex fructibus Beneficiorum.*
26. *Etiam honoraria pro celebrandis Miſſis, habendis concionibus, &c.*
27. *Oſtenditur etiam hæc* intuitu *Eccleſiæ percipi.*
28. *Nequeunt hæc ab aliis Eccleſiaſticis proventibus ſeparari.*
29. *Quod Clericus* parciùs *vivendo ſibi ſubſtraxit, eamdem cum reliquis proventibus Eccleſiaſticis naturam retinet.*
30. *Bona patrimonialia & quaſi patrimonialia ad Peculium propriè non ſpectant.*
31. *Qua ratione caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe Peculium dici queant.*
32. *Bona patrimonialia Clerici deficiente omni legitimo hærede deferuntur Eccleſiæ excluſo Fiſco ; & quare?*
33. *Clerici in diſpoſitione bonorum patrimonialium debent attendere quod ſint Clerici.*

I. Titulus 25. libri 3. Decretalium inſcribitur : *de Peculio Clericorum*, quamvis in Decretalibus ſive Canonibus, qui ſub illo titulo referuntur, nomen Peculii non occurrat ; ſed id unum ferè caveatur, ut ſi quæ poſt Ordinationem ex rebus Eccleſiæ vel occaſione Eccleſiæ Clericis obvenerunt, vel Clerici acquiſiverunt, ad Eccleſiam, tamquam res ad Eccleſias pertinentes, revertantur.

II. Admodùm veriſimile eſt, rebus Eccleſiæ quæ Clericis ad uſum conceduntur, nomen *Peculii* inditum fuiſſe, poſtquam facta Beneficiorum erectione, ipſa bona Eccleſiæ quaſi in quaſdam portiones, ſingulis titulis annexas, dividi, & à communi maſſa bonorum Eccleſiæ ſeparari cœperunt : atque tum demum hoc nomen iis inditum fuiſſe exemplo *Peculii*, quo Romani ſignificabant omne id, quod *ſervus domini permiſſu ſeparatum à rationibus dominicis habet*, *L. 5. ff. de Peculio.*

III. Si enim ea, quæ de Peculio ſervorum & filiorumfamilias jam pridem edixerunt Romani, conferantur cum iis quæ in Canonibus ſub hoc titulo relatis dicuntur de rebus Clericorum ab Eccleſia profectis, apparebit, non immeritò *Peculii* nomen his inditum fuiſſe.

IV. Imprimis quemadmodum Jure Romanorum ſervus eſt in poteſtate domini, & filiusfamilias in poteſtate Patris ; ita Clericus Eccleſiæ adſcriptus in poteſtatem & ſervitutem quodammodò Eccleſiæ tranſit, eique ut Domino & Patri ſervire & obedire ſpeciali titulo & vinculo adſtringitur.

V. Ut verò ſervus Domino ſervire poſſet ; imò ad ſerviendum alacriùs & utiliùs incitaretur, ei nonnumquam Dominus puſillam pecuniam, quâ liberè uteretur, concedebat ; quod à pecunia *Peculium* dicebatur : *Peculium dictum eſt, quod puſilla pecunia ſive patrimonium puſillum*, ait Juriſconſultus in *L. 5. §. 3. ff. de Peculio.*

Addit autem ibidem ex Tuberone, *quod ſervus* DOMINI *permiſſu ſeparatum à rationibus Dominicis habet.*

VI. Simile eſt peculium filiifamilias, nimirum puſillum patrimonium quod filiusfamilias permiſſu patris ſeparatum à rationibus patrisfamilias habet : ſcilicet ex rebus ipſius patris, aut quod ſaltem patris contemplatione & occaſione obvenit : diciturque hodie peculium *profectitium* ; & propriè peculii rationem habet.

VII. Dicitur Domini *permiſſu* : nam ut Pomponius ait in *L. 4. ff. de Peculio*, „ Peculii eſt, non id, cujus ſervus ſeorſum à Domino rationem habuerit, ſed “ quod Dominus ipſe ſeparaverit, ſumma ſervi ratio- “ nem diſcernens : “ vel ut alia & melior lectio habet : *Suum à ſervi ratione diſcernens.* Idem eſt de peculio profectitio filiifamilias.

VIII. Peculium autem frequenter in Legibus Romanorum vocatur puſillum *patrimonium* ſervi, non quòd ejus verum dominium aut proprietas eſſet penes ſervum ; qui jure Romano dominii & proprietatis erat incapax ; ſed quia peculii uſus & libera adminiſtratio, permiſſu Domini eſt apud ſervum *L. 48. ff. eod.* atque ob hanc liberam peculii adminiſtrationem & uſum, dicitur peculium etiam *proprium patrimonium* ſervi *L. 39. ff. eod.* imò quaſi LIBERI *hominis patrimonium L. 47. §. 6. ff. eod.*

IX. Nihilominus peculium ſervi, ita manet apud Dominum, ut non tantùm pro voluntate domini id ſervo adimi & minui poſſit *Lib. 4. ff. eod.* ſed etiam, quidquid ex peculio aut re peculiari acquirit, in totum domino cedat ; ipſumque peculium, & quidquid in peculio reperitur, ad dominum ipſo jure ſervo moriente, revertatur, ſeu potiùs domino maneat *§. 3. Inſt. Per quas perſonas cuique acquiritur*, & ibi uno conſenſo notant Interpretes : obſervantque primitùs apud Romanos idem jus fuiſſe reſpectu filiifamilias : ut is omnia ſimiliter Patri, ſicut ſervus domino acquireret, nulla facta peculii diſtinctione. Et licèt poſteà variis Imperatorum ſanctionibus filiisfamilias plenius jus quoad pecu-

peculium caſtrenſe, quaſi caſtrenſe & adventitium conceſſum ſit, nihil tamen quoad *profectitium* mutatum eſſe monent; ſed illud dominio tenus apud Patrem manere; & quidquid filius ex illo acquirit, Patri cedere, & pleno jure ad Patrem reverti. *L. 6. Codic. de Bonis quæ liberis*, &c.

X. Hæc ſi conferantur cum his quæ de rebus Eccleſiæ Clericis in uſum conceſſis dicuntur, in Canonibus ſub hoc titulo Decretalium relatis, apparebit, non immeritò titulum hunc inſcribi *de Peculio Clericorum*: hocque peculium apprimè convenire cum peculio *ſervorum* & *profectitio* filiorumfamilias.

XI. In *Cap. 1. tit. de Peculio Clericorum*, legitur: ,, Inveſtigandum eſt, ſi nihil patrimonii habens Presbyter, quando promotus eſt ad Eccleſiaſticum Ordinem, poſtea (vel ut alia lectio habet, ſi *poſtea*) emerit prædia, cujus juris ſint, quoniam Eccleſiæ ad quam nihil habens promotus eſt, eſſe debent juxta *Canonicam* auctoritatem.

XII. Citatur hic Canon in Decretalibus Gregorii IX. ex Concilio *Arelatenſi*. In prima verò Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum ex Concilio *Lateranenſi*, Burchardus autem & Ivo Carnotenſis citant ex Concilio *Remenſi*. In Romana editione Corporis Canonici adjicitur hæc notula Antonii Auguſtini, *in Conciliis editis nondum inveni*. Admodum veriſimile eſt, deſumptum eſſe ex Capitulis Hincmari Remenſis, *de quibus Magiſtri vel Decani per ſingulas Eccleſias inquirere & Epiſcopo renuntiare debeant*, ubi *numer.* 18. relata verba hujus Decretalis penè ad verbum expreſſa ſunt. Habentur hæc Capitula Hincmari tomo 8. Concil. general. *col.* 573.

XIII. Quiſquis hujus Decretalis auctor fuerit, non obſcurum eſt, eum per finalem clauſulam *juxta Canonicam auctoritatem*, reflexiſſe ad Canonem 49. Concilii Carthaginenſis III. apud Gratianum *Cauſ. 12. qu. 3. Can. 1.* ,, placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, ,, vel quicumque Clerici, qui *nihil* habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus, vel Clericatus ſui agros, vel quæcumque prædia nomine ſuo comparant, tamquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur, niſi admoniti Eccleſiæ eadem ipſa contulerint.

XIV. Ex hoc eodem Canone videtur deſumptum Capitulum tertium ejuſdem tituli *de Peculio Clericorum*, uti indicat nota marginalis Antonii Auguſtini. In hoc Capitulo ſtatuitur: ,, ut unuſquiſque Presbyter res quas ,, poſt dies conſecrationis acquiſierit, propriæ Eccleſiæ ,, relinquat.

XV. Ut quid autem tam ſolicitè inquiri jubetur, an promotus ad Ordinem, ante ſuam promotionem *nihil* habuerit? Ratio indicatur in Rubrica primæ Decretalis: *Quæſitum à Rectore Eccleſiæ tempore promotionis nihil habente, præſumitur de bonis Eccleſiæ acquiſitum*.

XVI. Si autem quæſitum ſit ex *bonis Eccleſiæ*, juxta *Canonicam auctoritatem* debet cedere Eccleſiæ; quod frequenter in Canonibus renovatum fuit: quos Canones citat & refert Emmanuel Gonzales ad *Cap. 1. tit. de Peculio Clericorum*.

XVII. Interim hinc duo ſunt concludenda. Primum quòd peculium Clericorum in hoc ſit ſimile peculio *ſervi* & *profectitio* filiisfamilias, quod ſicuti acquiſita ex peculio ſervi & profectitio filiifamilias cedunt domino aut patri, ita quoque acquiſita ex peculio Clericorum cedant Eccleſiæ juxta *Canonicam auctoritatem*: quamvis exterior diſciplina, poſtremis his ſæculis circa acquiſita ex peculio Clericorum nonnihil ſit immutata, uti infrà notabitur.

XVIII. Ex primo ſequitur ſecundum, in quo peculium Clericorum ſimile apparet peculio ſervi, & profectitio filiifamilias, omnirùm, quòd proprietas ſeu dominium peculii maneat apud Eccleſiam, quemadmodum proprietas peculii ſervi aut filiifamilias penes dominum vel patrem. Nam ſi penes Clericum eſſet *dominium*, etiam res comparatæ ex peculio, ſive proventibus Eccleſiaſticis etiam deberent eſſe ipſius Clerici; utpotè quæ eſſent acquiſitæ, non ex rebus ad Eccleſiam, ſed ad ipſum Clericum ſpectantibus.

XIX. Unde ad *Cap. 2. tit. de Peculio Clericorum*, dicere non dubitavit Panormitanus *n. 4.* ,, Item nota, ,, quòd Prælatus *non eſt Dominus* fructuum Beneficii, Nam ſi efficeretur dominus, poſſet ſibi acquirere ex “ reditibus ſecundùm libitum, cujus contrarium hic de- “ ciditur & in *Cap.* INQUIRENDUM *tit. eod.* “ Hæc “ ille, qui & ad Rubricam *n. 43.* monuerat, quòd Clericus non faciat fructus *ſuos*: ideòque peculium Clericorum poſſe appellari *profectitium*, *& judicari debere ut* PROFECTITIUM.

XX. Et revera, Clericos non eſſe veros dominos ſui peculii ſive proventuum Eccleſiaſticorum, adeò evidenter in Sacris Canonibus eſt expreſſum, ut nullus antiquorum Canoniſtarum de hoc dubitaſſe videatur; imò Archidiaconus famoſus admodum Canonum interpres ſcribere non eſt veritus in *Cap.* STATUTUM §. ASSESSORAM *de Reſcriptis in 6.* eſſe *hæreſim* in Jure Canonico, aſſerere, Clericos Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, proventuum Eccleſiaſticorum eſſe dominos: quam ſententiam poſt Martinum Navarrum multis aſſeruit Paulus Comitolus, qui ait: “ Tantummodò à recentis memoriæ hominibus addubitari cœptum, quod “ ab antiquis magiſtris & melioribus auctoribus ſu- “ perioris atque adeò noſtræ ætatis in controver- “ ſiam numquam revocatum eſt: num ii, quibus “ Eccleſiaſtica Sacerdotia Beneficiavè mandata ſunt, ,, ſint bonorum, fructuumque omnium, qui ex iis “ percipiuntur, veri domini. *Reſponſ. moral. libr. 1. quæſt. 70.*

XXI. Quamvis verò Clericus proventuum Eccleſiaſticorum ad ſuum *uſum* conceſſorum non ſit verus Dominus, nihil tamen obſtat quominus reditus Eccleſiaſtici, præſertim poſtquam per erectionem Beneficiorum ſingulis titulis quædam portio bonorum annexa fuit, *peculium* Clericorum vocentur, ad exemplum peculii ſervorum & filiorumfamilias. Imò nec obſtat quominus illud ipſum peculium Clerici dicatur *proprium patrimonium* Clerici, atque Clericum facere *fructus ſuos*; tametſi revera eorum *Dominus* non ſit: eadem ratione, qua peculium ſervi (qui certò illius Dominus non eſt) dicitur proprium *patrimonium* ſervi; propter nimirum *liberam* peculii illius adminiſtrationem & *uſum*, quam ex voluntate domini ſervus habet.

XXII. Unde jampridem Auguſtinus fatebatur, quòd ipſe aliique Epiſcopi putarentur habere dominium rerum Eccleſiaſticarum, tametſi nonniſi *procurationem* earum ſe habere conteſtaretur. " Ego ſecundum multorum ſenſum (ait *Epiſt.* 126.) comparantium “ ſemetipſos ſemetipſis, non divitias dimiſiſſe, ſed “ ad divitias videor veniſſe. Vix enim vigeſima parti- “ cula res mea paterna exiſtimari poteſt, in compa- “ ratione prædiorum Eccleſiæ, quæ nunc ut *Dominus* “ exiſtimor poſſidere ...... Nos rebus Eccleſiæ *dominari* exiſtimamur, nos opibus ſui ...... Deus teſtis “ eſt, iſtam omnem rerum Eccleſiaſticarum *procurationem*, quarum credimur amare dominatum, propter “ ſervitutem, quam debeo charitati fratrum & timori “ Dei tolerare me, non amare! ita ut ea, ſi ſalvo “ officio poſſim, carere deſiderem. “

XXIII. Cùm autem juxta hodiernam diſciplinam, non minùs plenam adminiſtrationem, nec minùs liberum uſum habeat quilibet Beneficiatus reſpectu portionis bonorum ſuo titulo annexæ, quam olim habebant Epiſcopi circa prædia, & bona Eccleſiæ ſuæ, non mirum, ſi & beneficiatus proventuum Eccleſiaſticorum *Dominus* credatur, & vulgari modo loquendi habere *dominium*, vel fructus *ſuos* facere dicatur, tametſi procurationem duntaxat revera obtineat: eò quòd tam liberam eorum diſpenſationem, etiam cum facultate *ſuis* uſibus applicandi adipiſcatur, ut ſoli Deo rationem diſpenſationis reddere obſtrictus ſit.

XXIV. Sicuti ad peculium *profectitium* filiifamilias non tantùm ſpectat, quod ex re aut ſubſtantia patris, ſed & omne quod patris contemplatione & occaſione filio obvenit, uti communiter docent Juriſconſulti ad §. 1. *Inſtit. Per quas perſonas cuique acquiritur*, & ibi noviſſimè Arnoldus Vinnius *n. 3.* ita quoque ad peculium Clericorum jam deſcriptum pertinere dicendum eſt, non tantùm quod ex rebus Eccleſiæ Beneficio annexis percipit; ſed omne quod contemplatione Eccleſiæ ſive ex functione Eccleſiaſtica & Clericali obvenit: quod & Pontifex non obſcurè expreſſit in *Cap. 9. tit. de Teſtamentis*, ubi reſpondit, " quòd Clerici de

„ his, quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant. De his tamen, quæ *conſideratione* Eccleſiæ perceperunt; nullum de jure poſſunt facere Teſtamentum,

Ut ergo inter bona Eccleſiaſtica, de quibus Clerici de jure teſtari nequeunt, aliquid referatur, juxta reſponſum Pontificis ſufficit, ſi *conſideratione Eccleſiæ* obvenerit,

XXV. Ad quæ verba reflectens Boetius Epo, apud Duacenſes olim Canonum Anteceſſor Primarius, infert: „ Ergo non tantùm quæ per Eccleſiam (id eſt ex fructibus Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſic enim locutio hæc *per Eccleſiam* à pleriſque ſumitur) ſed & quæcumque *Clericatus occaſione* Clericus acquiſivit, in ea cauſa ſunt, ut de iis teſtari nequeat; ut ſi quid tamquam Sacellanus alicujus Nobilis acquiſiverit,

XXVI. Idem Auctor ante oſtenderat ad *cap.* 1. *de Teſtamentis num.* 79. quàm ineptum ſit quorumdam recentiorum Canoniſtarum gloſſema prætendentium, nequaquam bonis *Eccleſiaſticis*, ſed *quaſi patrimonialibus* annumeranda eſſe, quæ Clerici accipiunt pro ſtatis officiis, quoties fiunt pro perſonali opera, abſque ulla perpetua vel annua dote, quæ detur in titulum Beneficii; ſive, ut loquitur Andreas Vallenſis in Paratitlis ad titulum *de Peculio Clericorum num.* 2. quæ „ Clerici acquirunt ratione Clericalis Ordinis vel Officii, ſed alia ratione quàm Beneficii, veluti celebrando, concionando, canendo, confeſſiones audiendo, Vicariæ temporali deſerviendo, aut alias ſimiles actiones ſpirituales exercendo.

XXVII. Conantur, inquit Boetius Epo *numer.* 80. multi eam ſententiam defendere per hoc quòd *ſalaria* ſupra vel extra Beneficii titulum percepta, non intuitu Eccleſiæ, ſed ex induſtria perſonæ videantur percipi: quamobrem nihil eſſe cauſæ, cur de talibus teſtari quis non poſſit. Quibus reſpondemus, omnia talia rectè dici acquiſita *intuitu* Eccleſiæ, eò quòd pro officiis ac functionibus acquirantur Eccleſiaſticis. Nam intuitu Eccleſiæ acquiri dicitur, non ſolùm quod ex Eccleſiæ bonis proficiſcitur, verùm etiam quidquid aliunde fortaſſis etiam, ſed tamen pro functione datur Eccleſiaſtica, nimirùm ratione & intuitu Ordinis & officii Eccleſiaſtici. Quamobrem quidquid pro Sacris faciendis lucratur apud Nobilem quempiam Sacellanus, quidquid lucratur in Ordinibus conferendis Epiſcopus, quidquid item lucrantur officii ſui ratione Cardinales, quantumlibet extra Beneficiorum ſuorum titulos, intuitu Eccleſiæ lucrari rectiſſimè veriſſimèque dicentur; ideòque nec teſtamenta de talibus facere poterunt.

XXVIII. Si dicet, Miſſarum honoraria aliaque jam enumerata *dantur Clericis in mercedem laboris ac ſervitii, & opera perſonalis præſtita*; uti loquitur Andreas Vallenſis, hac ratione prætendens, hæc dici debere *quaſi patrimonialia*. Sed nonne omnia quæ Clericis, etiam titulo Beneficii obveniunt, dantur ipſis in mercedem laboris, ac ſervitii, & operæ perſonalis præſtitæ? Neque alio titulo quàm *operarum*, ſive ut *operariis* mercedem Clericis deberi, infrà capite ſequenti oſtendemus; & ſuprà *tit.* 5. *cap.* 6. oſtenſum eſt, Miſſarum honoraria eſſe ſpeciem voluntariæ oblationis, quam populus in ſuſtentationem Sacerdotis, tamquam Eccleſiæ Miniſtri, facere conſuevit.

XXIX. Ineptè quoque, & citrà ullam juris authoritatem, quidam Canoniſtarum contendunt à conditione & natura bonorum Eccleſiaſticorum ſeparanda, quæ *Beneficiatus ſibi ſubſtrahit ex debita ſuſtentatione parcius vivendo*, uti loquitur Andreas Vallenſis; tamquam ſi de his non ſecùs, ac de *patrimonialibus*, aut *quaſi patrimonialibus* Clerici diſponere poſſent.

Id juris rationibus haud conſentaneum eſſe benè advertit citatus Boetius Epo ad *cap.* 12. *de Teſtamentis num.* 46. „ Hæc enim ſuadent, ut quæcumque ſuperſunt Clerico, quantumlibet parcenti nihilominùs penès Eccleſiam remanere debeant: quia verum ſemper eſt, ea intuitu Eccleſiæ eſſe quæſita, Confirmatur hæc mea ſententia (pergit Boetius) perelegànti JC. noſtrorum deciſione in *L.* CONTINUUS, §. CUM ITA STIPULATUS, *ff. de verb. oblig.* De obligato ſolvere certo loco, ut ſi quis Epheſi ſolvere promiſerit: qualis quidem promiſſor ſi maturius eò pervenerit, quàm quiſquam ferè potuiſſet, uſus fortitan diplomate vel felici navigatione, ſicuti JC. loquitur, confeſtim obligatus eſt; nec illi prodeſt quòd plus temporis impendere potuiſſet ad perveniendum illuc: quia in eo quod tempore atque facto finitum eſt, nullus eſt conjecturæ locus: pari prorſus modo, ſi Beneficiarius parcè vivendo minùs impendit quàm judicio bonorum virorum impendere potuiſſet, Eccleſiæ perinde ſuperflua ſeu reliqua debentur, atque ſi plus conſumpſiſſet: quia in eo quòd facto finitum eſt, non eſt conjecturæ locus. Quæ ſententia tutior eſt proculdubio, & juris utriuſque rationibus conformior. “

Itaque quæcumque Clericis conſideratione Eccleſiæ ſive titulo officii aut Ordinis Clericalis obveniunt, peculio Clericorum, quod, habito reſpectu ad Eccleſiam, *profectitium* vocari poteſt, attribuenda ſunt.

XXX. Illa verò quæ Clericis ex legitima parentum vel conſanguineorum, non ſecùs, ac aliis laicis obveniunt, vel ex donatione, labore, induſtria, vel alio modo, quo ſolent laici, lucrantur, indubiè *patrimonialia*, aut *quaſi patrimonialia* rectè dicuntur: neque Clericorum conditio naturam horum bonorum immutat: aut Eccleſia circa hæc jus ullum unquam prætendit: ſed ea liberæ Clericorum diſpoſitioni permittit: atque poſt mortem Clericorum inteſtatorum ad conſanguineos eorum devolvi, ut ex Canonibus Apoſtolorum & Antiochenis, quin & Decretalibus ſub hoc titulo de Peculio Clericorum, manifeſtum eſt.

XXXI. Quare & hæc bona *patrimonialia* & *quaſi patrimonialia* catenùs peculio *caſtrenſi* & *quaſi caſtrenſi* filiorumfamilias comparari poſſunt; quòd ſicuti filiifamilias *pleno* jure peculia hæc poſſident, atque de illis ſine conſenſu patris liberè diſponunt, tam inter vivos, quàm mortis cauſa; ita Clerici hæc bona pariter *pleno* jure æquè ac laici poſſideant, & de illis liberè diſponant.

XXXII. Dicitur quidem in *lib.* 20. *Codic. de Epiſcopis & Clericis*: „ Si quis Presbyter aut Diaconus, Diaconiſſa ſeu Subdiaconus, vel cujuſlibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut Mulier, quæ ſolitariæ vitæ dedita eſt, nullo condito teſtamento deceſſerit; nec ei parentes utriuſque ſexus, vel liberi, vel qui agnationis cognationiſvè jure junguntur, vel uxor extiterit, bona, quæ ad eum vel ad eam pertinuerunt, Sacroſanctæ Eccleſiæ, vel Monaſterio, cui fortè fuerat deſtinatus, aut deſtinata omnifariam ſocientur: “ Sed id Clericis, cum aliis pluribus Laicis commune eſt. Laicorum enim hæreditas, deficientibus legitimis hæredibus deferri ſolet Corporibus illis, quibus adſcripti ſunt, excluſo Fiſco; uti patet ex toto titulo Codicis Juſtinianæi *de hæreditatibus Decurionum, Naviculariorum, Cohortalium, Militum & Fabricenſium*. Conſule Perezium ad hunc titulum Codicis; & Gudelinum de Jure Noviſſimo *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 11. & 12.

XXXIII. Verùm tametſi Clericus maneat abſolutus dominus bonorum patrimonialium, atque de illis poſſit liberè diſponere; nihilominùs ipſi ſpecialiter attendendum eſt, ut & in hac bonorum diſpoſitione, ſe Clericum & Magiſtrum laicorum oſtendat; ſuoque exemplo demonſtret, quomodò omnia, quæ à Deo accepimus, ad Dei honorem ſint expendenda. Et meminerit, quòd ſi omnibus etiam laicis dixerit Sanctus Auguſtinus in *Pſalm.* 147. „ Quære quantum tibi dederit Deus, & ex eo tolle quod ſufficit: cætera quæ ſuperflua jacent, aliorum ſunt neceſſaria. Et ſuperflua divitum, neceſſaria ſunt pauperum; “ quantò magis id Clericis, qui ſpecialiter Deum ſibi in hæreditatem eligendum duxerunt, dictum cenſeatur?

CA.

CAPUT II.

Quo jure, & quo titulo Clericis alimenta & ſtipendia debeantur, & quo animo ea accipere debeant?

1. *Miniſtris altaris alimenta deberi ratio naturalis etiam Gentilibus perſuaſit.*
2. *Legem naturalem expreſſit Lex Moſaica & Evangelica.*
3. *Fusè id adſtruxit Apoſtolus, primò à ratione naturali.*
4. *Argumentum Apoſtoli ex Lege Moſaica.*
5. *Confirmat idipſum Apoſtolus ex Evangelio.*
6. *Quando & quomodo eam legem Chriſtus dederit?*
7. *Ex contextu Apoſtoli pateſcit juſta condemnatio aſſerti Joannis Wiclef.*
8. *Alimenta Clericis deberi ut* operariis, *probat argumentum Apoſtoli à ratione naturali.*
9. *Idipſum probat argumentum deſumptum ex Lege Moſaica.*
10. *Nec aliud indicat totus Apoſtoli diſcurſus.*
11. *Similiter & Lex Evangelica.*
12. *Concluditur ſolis operantibus* alimenta *deberi; quod & Jus Canonicum expreſſit.*
13. *Invectiva S. Gregorii in Paſtores non operantes, & de ſtipendiis Eccleſiæ viventes.*
14. *Nec Canonici, nec alii Beneficiati juſtè ab Eccleſia* ſtipendia *accipiunt, niſi ſint* operarii.
15. *Confirmatur auctoritate S. Bernardi.*
16. *Id ſpeciatim de Canonicis adſtruxit Dionyſius Carthuſianus.*
17. *Id conſonat ſanctioni Juſtiniani Imperatoris.*
18. *Regula Canonicorum monet, ne ullus* otioſus *vota Fidelium comedat.*
19. *Ineptum quorumdam Gloſſema circa interpretationem* Officii *rejicitur.*
20. *Quare hoc Gloſſema licèt ineptiſſimum vulgo receptum videatur?*
21. *Quomodo Miniſtri ſua alimenta accipere debeant; & an rectè dicantur merces operæ impenſæ?*
22. *Miniſtri Eccleſiæ non poſſunt laborare ut ſtipendia accipiant; ſed accipere* alimenta, *ut laborare queant.*
23. *Id rectè expreſſit S. Auguſtinus.*
24. *Non datur ſuſtentatio à populo ut* merces *laboris, nec finis laboris poteſt eſſe ſuſtentatio.*
25. *Quare id quod datur Clericis rectius vocetur* ſtipendium, *quàm* merces?
27. *Primum indicium quo inſinuatur, Clericum evangelizare* ut manducet,
27. *Secundum indicium.*
28. *Tertium cum pluribus remiſſivè.*

I. Miniſtris Eccleſiæ in Sacrario laborantibus, divinoque cultui ſpecialiter in utilitatem populi deſtinatis, & intendentibus, à populo corporalem ſuſtentationem, ſeu alimenta neceſſaria deberi, etiam ipſius legis naturalis inſtinctus Gentilibus perſuaſit, ut non obſcurè innuit Sacer Textus. Memorat enim quòd & ipſis Sacerdotibus Idolorum terra à Rege (Pharaone) tradita fuerat: *quibus* (ait), *& ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcircò non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas, Geneſ. 47. v. 22.*

II. Legem hanc naturalem primùm Lex Moyſaica, ac dein Evangelica propoſuit, & expoſuit; atque tandem operosè adſtruxit Apoſtolus 1. *ad Corinth. 9.* oſtendens, & ex lege naturali, Moyſaica & Evangelica, Miniſtris Eccleſiæ alimenta deberi.

III. Primum itaque argumentum ſumit ab exemplis humanis, ipſa ratione naturali notis & probatis, ſcilicet militum, agricolarum & paſtorum pecorum.

Quis militat (ait) *ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?*

Hæc ex Lege & ratione naturali petita, oſtendunt, Evangelii miniſtris, tamquam militantibus pro Chriſto, ejuſque vineam plantantibus, & excolentibus, & gregem ipſius paſcentibus alimenta & ſtipendia deberi.

IV. Progreditur Apoſtolus; *Numquid ſecundùm hominem hæc dico?* Hoc eſt, ſecundùm *humanam* rationem: ut ſenſus ſit: An ſolùm ex rebus humanis mihi ſuppetunt argumenta ad probandum quod dico, ſcilicet me & Barnabam habere poteſtatem ex Evangelio vivendi? *At & lex hæc non dicit? Scriptum eſt enim in Lege Moyſi: non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe, qui arat, arare, & qui triturat in ſpe fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? .... Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant?*

Hæc ex lege Moyſaica deſumpta, probant, Miniſtros Altaris & Sacrificii poteſtatem habere ex Sacrario & Altari vivendi.

V. Et ne forſan quis crederet, ea tamquam cæremonialia vel judicialia per Chriſti legem ceſſare, ſubjungit Apoſtolus: *Ita, & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere:* quaſi diceret: Sic etiam Chriſtus Dominus in ſua, id eſt, nova lege ordinavit, atque conſtituit, ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant.

VI. Hanc legem dedit Chriſtus, quando mittens Apoſtolos ſuos ad prædicandum Evangelium, dixit eis: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris*, ſubjuncta hac ratione: *Dignus enim eſt operarius cibo ſuo.*

Ac ſi diceret, nolite ſoliciti eſſe de temporalibus, neque eorum onere gravari; ſed nudi & expediti ab his omnibus pergite, quia *cibus* à diſcipulis veſtris vobis tamquam *operariis* debetur.

VII. Ex toto ergo hoc Apoſtoli diſcurſu, manifeſtum evadit, Miniſtris Evangelii *ſuſtentationem* ſeu *cibum* à populo deberi; ut proinde meritò damnatus ſit à Concilio Conſtantienſi hic articulus 18. Joannis Wiclef. *Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & Parochiani poſſunt propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum eas auferre.*

VIII. Ulterius ex argumento Apoſtoli à ratione naturali ſumpto, intelligitur, alimenta Miniſtris Eccleſiæ deberi tamquam *militantibus*, *plantantibus*, & *paſcentibus*: ideſt, titulo *laboris* & *operis* populo impenſi.

IX. Idipſum probant argumenta ex Lege Moyſaica deprompta; nimirum Miniſtris Evangelii tamquam bobus in area Eccleſiæ *triturantibus*, aut in campo *arantibus*, non eſſe os alligandum ſive cibum negandum. Quod & Lex Moyſaica alibi clariùs expreſſit: Poſtquam enim Deus inſtituiſſet tabernaculi ſui Miniſtros & Sacerdotes Aaron & filios ejus, adjunctis in ipſorum adjutorium Levitis, dixit univerſis *Num. cap. 18. Excubate* in CUSTODIA *Sanctuarii, & in* MINISTERIO *Altaris, ne oriatur indignatio ſuper filios Iſrael .... Omnia quæ ſanctificantur à filiis Iſrael, tradidi tibi* (Aaron) *& filiis tuis pro* OFFICIO *Sacerdotali legitima ſempiterna ...... Filiis autem Levi dedi omnes decimas in poſſeſſionem pro* MINISTERIO, *quo* SERVIUNT *mihi in Tabernaculo fœderis .... Et comedetis eas in omnibus locis veſtris, tam vos, quàm familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro* MINISTERIO, *quo* SERVITIS *in tabernaculo teſtimonii.*

Quid evidentius, quàm temporalia à Deo aſſignata fuiſſe Aaron & filiis ejus, & Levitis, pro cuſtodia, & miniſterio ſive ſervitio Sanctuarii & Tabernaculi?

X. Sed & totus Apoſtoli contextus, quid aliud intendit, niſi hoc unum, laborantibus & operantibus in Eccleſia pro populo alimenta deberi; iiſque poteſtatem eſſe vivendi ex Evangelio?

XI. Sed & Chriſtus alium nullum dixit *dignum cibo ſuo*, niſi *operarium*. Non dixit dignus eſt *Clericus*, dignus eſt *Sacerdos*, dignus eſt *Paſtor*, *Canonicus*, *Epiſcopus*, &c. ſed dignus eſt *operarius* cibo ſuo; „ ut intelligamus, eos eſſe indignos ſtipendiis Eccleſiaſticis, “ qui non *operantur* pro fidelium utilitate, “ ait Janſenius Gandenſis in Concordia Evangelica, *capit. 55.* „ Et ad eadem Chriſti verba reflectens Theophylactus, ait: “ Hoc eſt, à Diſcipulis paſcemini: debebunt enim hoc vobis, *ut operariis*.

XII. Ut ergo juſtè & licitè ſtipendiis Eccleſiæ ſuſten-

natur Clericus, oportet ut *operetur*; ita nimirum, ut dici queat *operarius dignus cibo ſuo*: quod & innuitur notiſſimo illo Juris Canonici principio: *officium* eſſe *propter quod datur Beneficium*, prout exprimitur à Pontifice in *cap. fin. de Reſcript. in 6.*

Neque enim hic aliud indicatum voluit Pontifex, quàm Beneficium ſive jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos dari propter *officium* quod Eccleſiæ præſtat Beneficiatus; & ratione cujus reverà dici queat *operarius dignus cibo ſuo*.

XIII. Unde Sanctus Gregorius *Homilia* 17. ad hæc Lucæ verba: *Dignus eſt operarius mercede ſua*, ait, „Sed quid nos (quod tamen ſine dolore dicere non poſſum) quid nos, ò Paſtores, qui & mercedem conſequimur, & tamen operarii nequaquam ſumus? Fructus quippe ſanctæ Eccleſiæ in ſtipendio quotidiano percipimus; ſed tamen pro æterna Eccleſia minimè in prædicatione laboramus. Penſemus cujus damnationis ſit, ſine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, ſed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in ſtipendium noſtrum ſumimus, quæ pro redimendis peccatis ſuis fideles obtulerunt; nec tamen contra peccatum eadem, vel orationis ſtudio, vel prædicationis, ut dignum eſt, inſudamus.

XIV. Ex his concludo, nec Canonicos, nec inferiores Beneficiatos dignos eſſe, qui de Altari, vel Evangelio *vivant*, niſi reverà ita Altari & Evangelio ſerviant & occupentur, ut ſaltem juxta vocationem & talentum ſuum verè dici queant OPERARII *digni cibo ſuo*.

XV. Unde ad Clericum in generali loquitur S. Bernardus in declamationibus in Evangelium *Ecce nos reliquimus omnia* §. 16. „Væ væ tibi Clerice, mors in olla, mors in ollis carnium, mors in ejuſmodi deliciis, non modò, quia ſecus introitum delectationis poſita eſſe cognoſcitur, ſed ob id maximè, quia conſtat populi eſſe peccata quæ comedis, ſumptus Eccleſiaſticos *gratis* te habere reputas? Cantando, ut ajunt, bona tibi provenire videntur, ſed bonum erat magis fodere, aut etiam mendicare.

XVI. Et ſpeciatim ad Canonicos dicebat jampridem Dionyſius Carthuſianus, *de Vita Canonicorum art.* 2. „Idcircò à laicis & ſæcularibus data ſunt temporalia bona Eccleſiæ, ut quia laicis ipſis non vacat jugiter orationibus atque divinis obſequiis immorari ac inhærere, Miniſtri Eccleſiæ, ac Clerici ſuppleant vices, & imperfectum laicorum, orando, ac miniſtrando, & ſatisfaciendo pro ipſis, quorum eleemoſynis ſtipendiiſque foventur.

XVII. Hauſiſſe id videtur Dionyſius è Sanctione Juſtiniani Imp. in *L.* 42. §. 10. *Codic. de Epiſcopis, & Clericis*, ubi vult, ut Clerici compellantur ſuum implere officium, addita hac ratione: „Nam qui conſtituerunt, vel fundarunt ſanctiſſimas Eccleſias pro ſua ſalute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis ſubſtantias ſuas, ut per eas debeant ſacræ Liturgiæ fieri, & ut in illis à miniſtrantibus piis Clericis Deus colatur.

XVIII. Qua de cauſa Canonici in ſua regula per Synodum Aquiſgranenſem exarata *cap.* 31. admonebantur, ut „laudes Deo in commune perſolventes, pro ſuis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent.“ Et rurſus *cap.* 145. „Singuli juxta capacitatem ſuam, diverſarum artium erudiantur diſciplinis, ut nullus in collegio Canonico inutilis appareat, nec *vota fidelium* otioſus comedat.

Plura de obligatione Canonicorum ſerviendi Eccleſiæ, etiam præterquam in perſolvendo Officio Canonico, ſive Horario, dixi in Diſſertatione Canonica de Inſtituto & Officiis Canonicorum, *part.* 1. *cap.* 2. & ſuprà *tit*, 18. *cap.* 4. dictum eſt, nec Capellanias, quæ hodiè antonomaſticè dicuntur Beneficia *ſimplicia*, debere eſſe *ſine officio*.

XIX. Ex dictis patet, quàm ineptum ſit quorumdam Gloſſema, quo officium, propter quod datur Beneficium, interpretantur de Officio Horario: acſi ſola Officii Canonicalis recitatione, etiam privata, totum Officium propter quod Beneficium datur, abſolveretur? Quaſi recitatione Horarum, quæ unius horæ ſpatio pene integra perſolvitur, operarius dignus cibo ſuo haberi queat. An qui una alterave hora Eccleſiæ legendo, aut canendo ſerviunt, & reliquo tempore vel otiantur, aut ſæcularibus negotiis ſe implicant, miniſtri atque operarii Eccleſiæ vocabuntur, ac digni reputabuntur, qui ut *operarii* cibos ab Eccleſia accipiant?

Hoc itaque Gloſſema ineptiſſimum eſt & ab Eccleſiæ mente quam maximè alienum, quæ per *officium* intelligit omnia ea, ad quæ ſinguli Beneficiati juxta inſtitutionem Beneficii, & vocationem ſuam tenentur: ut ea perſolutione verè dici queant *operarii digni cibo ſuo*, ſive proventibus qui propter Officium dantur.

XX. Interim quia hominum cupiditati admodùm favet, mirum quanta aviditate receptum ſit; adeò ut non tantùm Canonici & Capellani, ſed & Paſtores, quin & Epiſcopi ſe quodammodò officio ſuo defunctos credant, modò Horas Canonicas perſolverint: tametſi in perſolutione officii Paſtoralis, & Epiſcopalis de cætero negligentiſſimi: neque de ulla fructuum reſtitutione, vel cogitant, imò nec anguntur, ſi modò Horarum Canonicarum recitationem non omiſerint: quaſi præcipua, Paſtoralis vel Epiſcopalis officii portio in hac vocali recitatione conſiſteret: cùm fortè, vel minimam partem conficiat: quemadmodum ex iis quæ *part.* 1. *tit.* 3. & *tit.* 16. dicta ſunt, intelligi poterit.

Debetur ergo Miniſtris Eccleſiæ ſuſtentatio à populo, Ipſiſque jus eſt vivendi ex Evangelio, vel ex Altari, eò quòd *dignus* ſit *operarius cibo ſuo*; vel ut expreſſit S. Lucas, *mercede ſua*.

XXI. Nequaquam tamen cogitandum eſt, mercedem deberi, vel prætendi poſſe à Miniſtris Eccleſiæ, quemadmodum opifices recipiunt ſuarum operarum & laboris mercedem: quaſi ipſa merces miniſteriis & officiis Eccleſiaſticis reſpondeat, quemadmodum labori opificum, ſeu operariorum mercenariorum: aut ipſi Miniſtri Eccleſiæ intuitu hujuſmodi mercedis operari poſſint; cùm ipſis dictum ſit, *Gratis accepiſtis, gratis date*: ſed nomine *mercedis* hic ſolùm intelliguntur *alimenta*, ſeu *cibus*, qui Miniſtris Eccleſiæ tamquam operariis debetur, non tamquam propriè dicta *merces* laboris aut operarum, ſed tamquam *alimenta* neceſſaria, ut operari queant.

XXII. Neque Miniſtri Eccleſiæ operantur ut *mercedem* temporalem ſeu *cibum* accipiant; ſed cibum accipiunt, *ut* operari queant.

Itaque conſiderandum eſt, ut monet S. Gregorius citata *Homilia* 17. „quòd uni noſtro operi duæ mercedes debentur: una in via, altera in patria: una quæ nos in labore ſuſtentat, alia quæ nos in reſurrectione remunerat. Merces itaque quæ in præſenti accipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad ſequentem mercedem robuſtiùs tendatur. Verus ergo quiſque prædicator non ideò prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem recipiat, ſed ideò mercedem recipere, ut prædicare ſubſiſtat. Quiſquis namque ideò prædicat, ut hic vel laudis, vel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede ſe privat. Quiſquis verò vel ea quæ dicit ideò placere hominibus appetit, ut dum placet quod dicitur, per eadem dicta non ipſe, ſed Dominus ametur: vel idcircò terrena ſtipendia in prædicatione conſequitur, ne à prædicationis voce per indigentiam laſſetur: huic proculdubio ad recipiendam mercedem nil obſtat in patria, quia ſumptus ſumpſit in via.“

XXIII. *Similiter* Auguſtinus *lib.* 2. *de Sermone Domini in monte cap.* 16. monet, „neque ideò debemus evangelizare, ut manducemus, ſed ideò manducare ut evangelizemus: nam ſi propterea evangelizamus ut manducemus, vilius habemus Evangelium, quàm cibum.“ Et paulò inferiùs: „Si coactus inopia earum rerum, quæ temporali vitæ ſunt neceſſariæ, prædico Evangelium; alii per me habebunt mercedem Evangelii, qui Evangelium ipſum me prædicante diligunt, ego autem non habebo, quia non ipſum Evangelium diligo, ſed ejus pretium, in illis temporalibus conſtitutum.“

XXIV. Concludendum ergo cum eodem Auguſtino *lib. de Paſtoribus & ovibus cap.* 2. „Non redditur ſuſtentatio neceſſitatis à populo, *quaſi merces* illis qui ſibi in charitate ſerviunt, ſed tamquam *ſtipendium*, *quo*, *ut poſſint laborare*, *paſcantur*.“ Quare veri Chriſti Miniſtri *non evangelizant ut manducent*; & propterea ſecundùm eumdem Doctorem, „non in victu conſtituunt finem

Digitized by Google

„ finem evangelizandi, ſed ipſius victus ſui finem in
„ Evangelio collocant.

XXV. Notandum quòd Auguſtinus, id quod operarius Evangelicis debetur, vocet *ſtipendium*, non mercedem; idque familiare eſſe Auguſtino obſervat Janſenius Gandenſis in Concord. Evangel. *cap.* 55. creditque ab ipſo Auguſtino ad poſteros potiſſimum dimanaſſe: metaphora deſumpta à *ſtipendio* militari, ad quod reſpexit Paulus, dum probat Evangelico operario deberi alimoniam, dicens: *Quis militat ſuis ſtipendiis umquam?*

„ Ratio autem quare *ſtipendium* propriè vocatur,
„ quamvis hodie paſſim milites ſtipendium ſuum reci-
„ piant, tamquam *mercedem* propter quam militant,
„ eſt, (ait Janſenius) quia bonorum militum eſt non
„ militare pro ſtipendio tamquam mercede, ſed propa-
„ triæ, & Reipublicæ aut imperii bono & ſalute: ſtipen-
„ dium autem accipere, ut in militia illa poſſint perſi-
ſtere. Sic enim antiquitus militabant Romani: ſic ſti-
„ pendia eis aſſignabantur annua. Alioqui qui pro ſti-
„ pendio militant, expectantes illud tamquam militiæ
„ mercedem, magnam certè rem vili vendunt, vitam
„ ſuam venalem exponentes pro pecunia exigua. No-
„ mine ergo *ſtipendii* ſignificatur, Eccleſiaſticos opera-
„ rios non debere operari & militare *pro victu & veſti-
„ tu*, ſed ea quæ ad alimoniam ſpectant accipienda ab
„ eis, ut in ſancto opere perſiſtere queant. Hanc ratio-
„ nem ſane indicat Divus Auguſtinus libro ſecundo ſu-
„ per ſerm. Domini in monte, ſic ſcribens: *Sicut au-
„ tem omnes militantes accipiunt annonam & ſtipendium,
„ ſic omnes evangelizantes accipiunt victum & tegumen-
„ tum. Sed non omnes propter ſalutem Reipublicæ mili-
„ tant, ſed propter illa quæ accipiunt: ſic & non omnes
„ propter ſalutem Eccleſiæ miniſtrant Deo, ſed propter
„ hæc temporalia, quæ tamquam annonam & ſtipendia
„ conſequantur, aut propter hoc & propter illud.*

XXVI. Sanè illi Eccleſiaſtici, quorum prima cura eſt; dum de Beneficio, ratione cujus Eccleſiæ ſerviendum erit, de proventibus temporalibus, parùm aut nihil ſolliciti quo fructu ſpiritualia obire, aut Eccleſiæ utiliter ſervire poterunt, gravi ſuſpicione laborant, quòd non quærant alimenta ut evangelizent, ſed evangelizare, vel Eccleſiæ per Beneficium adſcribi velle, *ut manducent*, ſive ut temporalia conſequantur: atque ita *perverſo nimis ordine cœleſtibus terrena mercentur*, uti loquitur S. Bernardus.

XXVII. Præterea qui Beneficia ſeu Eccleſias, quibus adſcripti, mox ubi pinguius Beneficium conſequi poſſunt deſerunt, non obſcurè indicant, ſe ſpiritualia non habere ut *finem*, & temporalia ut *media*: ſed inverſo ordine, ſpiritualibus uti tamquam *medio* ad *temporalia*.

XXVIII. Similiter illi Clerici, qui magis anxiè invigilant, quibus temporalium curam committant, quàm ſpiritualium; multumque attenti ſunt, ne illis aliquod detrimentum obtingat; parùm attendentes, ſi quæ ſpiritualibus detrimenta obveniant. De quibus aliiſque indiciis latiùs egi in Diſſertatione de Inſtituto Canonicorum *part.* 2. *cap.* 5. §. 4.

CAPUT III.

Bona Eccleſiæ dicta, *Vota Fidelium*, *Pretia peccatorum* & *Patrimonium Pauperum*; & quare?

1. *Nihil hac definitione in Canonibus & Patrum ſcriptis notius.*
2. *Eam allegavit ſæculo VI. Julianus Pomerius.*
3. *Ut nota & recepta occurrit in Capitularibus Regum Francorum.*
4. *Concilia bona Eccleſiaſtica ita definienda adſtruunt*, *juxta* Antiquorum Patrum ſententiam.
5. *Oſtenditur quod ex intentione populi offerentis rectè dicantur* vota fidelium.
6. *Qua ratione vocentur* pretia peccatorum.
7. *Rectiſſimè vocantur* patrimonium pauperum.
8. *Quare frequentius vocentur* patrimonium pauperum?
9. *Sanctus Gregorius patrimonium Eccleſiæ Romanæ vocavit* res pauperum.
10. *Generaliter res Eccleſiæ* patrimonium pauperum *dixit S. Bernardus.*
11. *Res Eccleſiæ dicuntur patrimonium* Chriſti & pauperum.
12. *Sæculo XIV. eadem definitio tradita.*
13. *Qui res Eccleſiæ defraudant*, necatores pauperum *vocantur.*
14. *Epiſcopus qui res alterius Eccleſiæ uſurpare præſumpſerit, deponitur ut* necator pauperum.
15. *Judicantur* pauperum necatores, *qui res Eccleſiæ diripiunt, æquè ac ſi res Xenodochiorum diriperent.*
16. *Epiſcopi paſſim diripientes aut fraudantes bona Eccleſiæ vocantur ſimpliciter* pauperum *necatores.*
17. *Plurimi hanc definitionem accipiunt, dum de bonis Eccleſiæ acquirendis aut conſervandis agitur, ſecus ubi de utendis.*
18. *Unanimis & Canonum & Patrum ſententia bona Eccleſiæ etiam ad* pauperes *ſpectare.*
19. *Fideles ea mente offerunt.*
20. *Eccleſia non alia intentione acceptat.*

I. NIhil vel in Canonibus, vel in ſcriptis Patrum uſitatius, quàm res Eccleſiæ dici *vota fidelium*, *pretia peccatorum*, & *patrimonia pauperum*.

II. De hoc Patrum & Eccleſiæ ſenſu teſtis eſt S. Proſper ſeu ut alii volunt, S. Julianus Pomerius *lib.* 2. *de Vita contemplativa*, *cap.* 39. ubi poſtquam narravit quomodo Sanctus Paulinus Epiſcopus Nolanus, & Sanctus Hilarius Epiſcopus Arelatenſis omnia ſua contempſiſſent, & pauperibus erogaſſent, antequam ad Epiſcopatum venirent, infert: „ Unde datur intelligi, quòd “
ſancti ac tales viri, qui volunt fieri Chriſti diſcipu- “
li, renuntiaverunt omnibus, quæ haberent, non ut “
poſſeſſores, ſed ut procuratores, facultates Eccleſiæ “
poſſidebant. Et ideircò ſcientes, nihil aliud eſſe res “
Eccleſiæ, *niſi vota fidelium*, *pretia peccatorum*, & “
patrimonia pauperum, non eas vendicarunt in uſus “
ſuos ut proprias, ſed ut commendatas pauperibus “
diviſerunt. “

III. Hæc definitio tamquam nota, & ex traditione Patrum recepta tempore Caroli M. ejuſque Succeſſorum ſupponebatur, uti ex eorum Capitularibus notatur, ac ſignanter *lib.* 1. *cap.* 77. item *lib.* 5. *cap.* 108. & in additione 3. *cap.* 1. editionis Baluzianæ, ubi leguntur hæc verba, relata à Gratiano *Cauſ.* 16. *q.* 1. *Can.* 59.
„ Quia juxta Sanctorum Patrum *traditionem* novimus
res Eccleſiæ *vota eſſe fidelium*, *pretia peccatorum*, & “
patrimonia pauperum, cuique non ſolùm habita con- “
ſervare, verum etiam multa, Deo opitulante, con- “
ferre optamus. “

IV. Circa idem tempus Concilium Turonenſe an. 849. in Synodica ad Nomenoium Ducem Britonum eamdem definitionem facultatum Eccleſiæ allegavit; uti & Valentium ann. 855. *Can.* 21. *idque juxta antiquorum Patrum ſententiam.*

Similia & in Synodis & authoribus iſtius & ſequentium ſæculorum plurima occurrunt.

V. Et ſanè non immeritò res Eccleſiæ *vota* dicuntur fidelium: quia primaria intentio fidelium bona offerentium eſt, illa *Chriſto* offerre; & quodammodo *Deo* conſecrare, & *vovere*. Unde citatum Concilium Valentinum poſtquam dixit, quòd juxta *antiquorum* Patrum ſententiam, nihil ſint aliud niſi *vota* fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum, immediatè ſubjungit: Si eas fideliter & integrè Eccleſiaſticis uſibus non defendimus, & in eos qui obtulerunt, “
& *in Deum*, CUI DALATÆ ſunt, graviſſimo nos “
reatu implicamus. “

Itaque in quantum *Deo offeruntur*, quæ Eccleſiæ dantur, rectè facultates Eccleſiæ ex oblatione fidelium provenientes, *vota* fidelium dicuntur.

VI. Dicuntur inſuper *pretia*, vel *redemptio peccatorum*: quia fideles temporalia Deo offerunt, ut juxta divinum monitum, eleemoſynis *peccata ſua redimant*; vel ut faciant ſibi amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defecerint recipiant ipſos in æterna tabernacula; hæcque ratio ferè in omnibus piarum donationum antiquis inſtrumentis occurrit.

Hinc & jampridem dictum, quòd Sacerdotes comedunt *peccata* populi: eò quòd comedant ea quæ populus in expiationem peccatorum offert.

VII. Ve-

VII. Verùm cùm Deus uſu rerum temporalium noſtrorum non indigeat; ſed ea ſibi impenſa reputet Chriſtus, ſi ea pauperibus, tamquam fratribus & membris ſuis impendantur, hinc non dubitavit Eccleſia, quin ex mente fidelium, qui ea Chriſto dedicant, pauperibus eſſe impendenda: quin à fidelibus tamquam eleemoſynas pauperibus, ut membris Chriſti eſſe oblata & donata: ut propterea rectè dicantur *patrimonium pauperum*.

VIII. Et quidem cùm hæc appareat primaria fidelium offerentium intentio, ut ipſi per ſua bona Chriſtum in ſuis membris paſcant & foveant; etiam frequentiùs & conſtantiùs facultates Eccleſiæ, *patrimonium* pauperum, & res *pauperum* appellatæ fuere.

IX. Hinc ſæpiſſimè facultates Eccleſiæ ſimpliciter dicuntur *res* & *patrimonium pauperum*.

Sanctus Gregorius monet Protaſium Aquenſem Epiſcopum, ut Virgilio Epiſcopo Arelatenſi dicat: „ Ut penſiones quas prædeceſſor ejus per annos plurimos de patrimonio noſtro percepit, & apud ſe retinuit, ad nos, quia *pauperum res ſunt*, ſtudeat deſtinare, „ *Lib.* 5. *Epiſt.* 55. Non dubitavit ergo S. Gregorius, patrimonium Eccleſiæ Romanæ dicere *res pauperum*.

Et in *Epiſt.* 57. Ad Arigium Galliæ Patricium ſcribit: „ Præterea filium noſtrum Candidum Presbyterum, quem ad gubernationem *patrimonialis* Eccleſiæ noſtræ, quod illic eſt, tranſmiſimus, vobis per omnia commendamus, confidentes à Deo noſtro vos mercedis vicem recipere, ſi *rebus pauperum* ſolatia ſua gloria veſtra devota mente præſtiteris.

Sive ergo res Eccleſiæ ſuæ repetat, ſive tuitionem earum commendet, Gregorius eas nonniſi *res pauperum* conſiderat.

In textu notatum eſt, quòd ſanctus Gregorius *Patrimonium*, & res Eccleſiæ Romanæ reputaverit ut *res pauperum*: indubiè quia ſciebat ſanctiſſimus hic Pontifex, ex mente ac intentione offerentium, bona huic Eccleſiæ, non ſecus ac cæteris Eccleſiis data, & oblata, uſibus Eccleſiaſticis impendenda, & reliqua pauperibus impertienda.

Cùm autem eadem ſemper fuerit Principum, fideliumque offerentium intentio, dubium non apparet, quin & omne quod poſt ætatem S. Gregorii, Principum, & fidelium munificentia Eccleſiæ Romanæ acceſſit, *patrimonium pauperum*, *vota fidelium*, & *redemptio peccatorum* reputandum, & ut tale diſpenſandum ſit, non ſecùs ac bona & proventus cæterarum Eccleſiarum.

Quantumvis enim patrimonium ſive ſtatus Eccleſiaſticus Eccleſiæ Romanæ plures complectatur Principatus, & Dynaſtias; nihilominus certum eſt, quòd Reges ac Principes, qui ea Eccleſiæ Romanæ munificè contulerunt, non alio fine ea in Romanam Eccleſiam contulerint, quàm ut illa ipſius Epiſcopi Romani, aliorumque ejuſdem Eccleſiæ Miniſtrorum moderatis uſibus impenderentur, reliqua verò in pios uſus, & pauperum eleemoſynam converterentur, ut hac ratione Principes de ſuis facultatibus facerent ſibi amicos de mammona iniquitatis, qui ipſos, cùm deficerent, reciperent in æterna tabernacula.

Proinde non minus ad Romanos Pontifices, ac reliquos Epiſcopos ſpectat illud Synodi Tridentinæ monitum, & præceptum in diſpenſandis proventibus Eccleſiaſticis, nimirum, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſque ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed ſi pauperes, eis ut pauperibus diſtribuant, eas autem non diſtrahant, nec diſſipent eorum cauſa, *Seſſ.* 25. *cap.* 1. *de Reformat.*

De hac diſpenſandi proventus Romanæ Eccleſiæ neceſſitate convictus Clemens IV. ad Pontificatum aſſumptus anno 1265. poſtquam Romana Eccleſia penè omnibus illis Principatibus & Dynaſtiis, quæ hodiernum ſtatum Eccleſiaſticum conſtituunt, eſſet ditata, ſcribere non dubitavit ad Petrum Groſſum ſororis ſuæ maritum: „ Multis de noſtra promotione gaudentibus, nos ſoli ſumus, qui certiùs immenſitatem oneris experimur; & ideò quod aliis gaudium, nobis metum ſubminiſtrat & fletum.

„ Sanè ut ſcias, qualiter his auditis debeas te habere, ſcire te volumus, quòd humilior debeas eſſe: neque enim quod nos vehementer humiliat, noſtros debet extollere, maximè cùm honor ſæculi momentaneus ſicut ros tranſeat matutinus. Nec ad nos te, vel fratrem tuum, vel de noſtris aliquem venire volumus ſine ſpeciali mandato: quia ſpe ſua fruſtratos, ſi ſecus præſumerent, oporteret redire confuſos; ſed nec in tuæ ſororis nuptiis gradum quæras propter nos altiorem; quia nec nos haberes propitios, nec in aliquo adjutores; ſi tamen eam cum filio ſimplicis militis deſponſaveris, *in trecentis turonenſibus auri tibi proponimus ſubvenire*, & ſi altiorem quæras, nec à nobis denarium ſperes unum, & hoc ipſum ſecretiſſimum eſſe volumus, & tibi, & matri ſolummodo eſſe notum: illud etiam ſcias, quòd nullum nullamque de ſanguine noſtro ſub noſtræ ſublimitatis obtentu inflari volumus. Sed tam Mabiliam quàm Cæciliam illos viros habere volumus, quos haberent, ſi eſſemus in ſimplici Clericatu. Giliam viſita, & dic ei, ut locum non mutet, ſed remaneat apud Suſam, & omnem maturitatem, & habitus honeſtatem obſervet, & preces pro aliquo non præſumat aſſumere: nam & ei, pro quo fierent, eſſent inutiles, & ipſis qui rogaverint, damnoſæ: & ſi per aliquos ex hac cauſa munera offerantur, ea reſpuat, ſi vult noſtram gratiam obtinere. Datum Peruſii in die Perpetuæ & Felicitatis."

Notandum hanc in rem quod refertur in quodam libello, cui titulus: *Defenſio Auguſtiſſimi Romanorum Imperatoris Joſephi contra Curia Romana Bullas*, *pag.* 23. Edit. Tubingen. anno 1709.

Narrat Author quòd Innocentius XI. „ paucis à ſua ad Papatum aſſumptione menſibus quatuor Theologis in commiſſis dedit, ut juxta rigorem conſcientiæ & Juſtitiæ examinarent, quodnam jus Pontifici competat circa bona Eccleſiæ, & quid nepotibus largiri poſſit? Qui egregio & prolixo ſcripto reſponderunt: bona Eccleſiaſtica non pertinere ad Pontificem, ſed ad ſuſtentationem Eccleſiæ ac pauperum, ac proinde Pontificem pro ſe plus erogare non poſſe, niſi quod ſufficiat ad modicum victum, aſſignato ne quidam integro aureo Hiſpanico per diem: ad nepotes ne obolum pertinere."

Quin & ſub finem libelli ſui addit: „ Scriptum hoc Romæ anno 1676. non ſolùm legimus, ſed etiam deſcripſimus: ſibi ipſis objiciunt iſti Theologi: quid ergo dicendum de Pontificibus, qui hactenus tantas ſummas auri cum maximo diſpendio Eccleſiæ in nepotes profudere? Reſpondent, facta iniquorum Anteceſſorum non excuſare; legibus non exemplis eſſe vivendum. Quemlibet geſti muneris pro ſe reddere rationem debere coram Tribunali Divino."

X. Quin & ſæculo XII. exclamat S. Bernardus, *Res pauperum non pauperibus dare par ſacrilegii crimen eſſe dignoſcitur. Sanè* (ait) PATRIMONIA PAUPERUM *facultates Eccleſiarum.*

XI. Circa idem tempus ad Carnotenſem Antiſtitem ſcribebat nominatiſſimus ille Bathonienſis in Anglia Archidiaconus Petrus Bleſenſis *Epiſt.* 55. „ Si te illius diſcipulum profiteris, qui venit miniſtrare, non miniſtrari, ſic miniſtrabis pauperibus, ut non vituperetur miniſterium tuum, ut *patrimonium Chriſti & pauperum* ejus quod tibi commiſſum eſt, in egenorum neceſſitates, non in uſus extraordinarios expendatur."

Hic nota, confundi patrimonium *Chriſti* & *pauperum*; tamquam unum ſit patrimonium *Chriſti*, & patrimonium *pauperum*.

XII. Ruſus ſæculo XIV. Concilium Ravennatenſe II. *Rubrica* 3. inducere volens Epiſcopos, Capitula Cathedralia & Abbates, ut juxta poſſibilitatem ſuam generales eleemoſynas exhiberent, pro motivo præmiſerant: „ Cum juxtà Prophetam, Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem; & Dominus dicat in Evangelio: Date eleemoſynam, & omnia munda erunt, & *bona Eccleſiarum ſint* PAUPERUM."

XIII. Et quid plura? nonnè ab ipſiſmet Epiſcopis & Conciliis tamquam *pauperum* necatores habentur, qui bona Eccleſiarum diripiunt, aut defraudant!

Synodus Matiſconenſis II. ann. 582. *Can.* 4. „ Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ Eccleſiæ conferuntur, retinent, veluti retentatores Eccleſiæ aut *egentium necatores*, ab Eccleſiæ liminibus arceantur."

Et apud

Et apud Noſtrates celebratum anno 630. Concilium Rhemenſe *Can.* 10. ait: „ Clerici etiam vel ſæculares, „ qui oblationes aut donatas, aut teſtamento relictas „ retinere præſumpſerint; aut id quod ipſi donaverint Eccleſiis aut Monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut antè Synodus Sancta conſtituit, veluti „ *necatores pauperum*, quouſque reddant, ab Eccleſiis „ excludantur.

Sive ergo oblationes *pauperum*, ſive donata Eccleſiis, aut Monaſteriis abſtulerint, habentur à Concilio veluti *necatores pauperum*; quo apertè ſignificat, ſe res Eccleſiæ donatas, ut *pauperum* alimoniæ deputatas conſideraſſe.

XIV. Quin & idem Concilium *Can* 21. vult, „ ut „ Epiſcopus; qui quocumque ingenio aut callida cupiditate, res quæ ab alia Eccleſia præſentialiter poſſidentur, pervaſerit, aut ſine audientia præſumpſerit „ uſurpare, ac ſuis vel Eccleſiæ ſuæ ditionibus revocare, dum communione privari non poteſt, ut *necator* „ PAUPERUM ab officio deponatur.

XV. Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 6. *cap.* 136, & *lib.* 7. *cap.* 491. „ Ne cui liceat res vel facultates Eccleſiis vel Monaſterii ex Xenodochiis pro quacumque eleemoſyna cum juſtitia „ delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quod „ ſi quis fecerit, tamquam *necator pauperum*, antiquorum Canonum ſententiis conſtrictus ab Eccleſiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipſo ea quæ ſunt ablata & retenta reddantur.

Notandum, æquè pro *pauperum necatoribus* haberi qui res *Eccleſiis* donatas diripiunt, quàm diripientes res Xenodochiis datas; quod ſupponit, eas omnes ut *res pauperum* fuiſſe reputatas.

XVI. Plura in hanc rem Synodorum teſtimonia collegit Joannes Lanoius Theologus Pariſienſis in libro *de Cura Eccleſiæ pro miſeris & pauperibus cap.* 4. qui tandem exhibitis his teſtimoniis, obſervat, quòd Synodi „ eos, qui Eccleſiaſtica bona rapiunt, & in ſuos alienoſve uſus convertunt, *pauperes* necare aſſerant, & „ *pauperum* necatores appellent, non everſores Baſilicarum, non Epiſcoporum necatores. Et tamen laici „ non ſunt qui ſic loquuntur. Ipſi ſunt Epiſcopi, „ quorum intererat rebus ſuis conſulere, qua meliori „ & certiori ratione conſuli poterat. „ Non dubitabant ſanè ſanctiſſimi illorum Conventuum Patres, res Eccleſiæ eſſe *patrimonium pauperum*: ideoque & hoc nomine vindicandas & tuendas.

XVII. Hodie quoque facilè bona Eccleſiæ habentur & aſſeruntur à Clericis *res pauperum*; ſcilicet ſi vindicanda & aſſerenda ſint; ſed ſi conſumenda ſint, non tunc pauperum, ſed *Clericorum* eſſe clamatur: uti rectè reflectit ingenioſus Reviſor operum S. Gregorii ad *Epiſtolam* 57. *libri* 6. eamdem notam renovans ad *Epiſtolam* 28. *libri* 8.

XVIII. Itaque meritò obſervatum à Chriſtiano Lupo tomo 2. Scholiorum in Canones *pag.* 1318. Eccleſiaſtica bona non ſolummodò ad Clericos, ſed „ etiam ad captivos, peregrinos, orphanos, viduas, „ quoſvis pauperes ſtricto & æquo proportionis jure „ pertinere, eſt lucidum dogma Apoſtolorum, omnium Sanctorum Patrum, cunctarum ſub cœlo Eccleſiarum.

XIX. Nihil notius eſt, quàm fideles qui vel inter vivos, vel mortis cauſa bona ſua recta intentione Eccleſiæ relinquunt, ea donare & relinquere propter honorem Dei, & ad animarum ſuarum ſalutem.

Unde citatus Chriſtianus Lupus *tomo* 5. Schol. in Canones *pag.* 191. rationem allegans, cur Epiſcopi & laici ſæculo octavo & nono decimas potius Canonicis, quam Presbyteris Pagenſibus date voluerint, ait: „ Sanctiſſima erat iſtorum Clericorum vita, ideòque „ per ipſos, quàm per Pagenſes Presbyteros viſæ ſunt „ decimæ *fideliùs* in *pauperes* & Eccleſiæ fabricam diſpenſandæ. Eorum ſanctitati creditum fuit totum decimarum onus: & honeſta Presbyteri alimentatio, „ & Eccleſiaſticæ fabricæ reparatio, & cura pauperum „ & peregrinorum.

Huic autem fini obeſſet potiùs, quàm prodeſſet, voluntas relinquendi ſua bona Clericis, ut ipſi *abundarent*, & in *profanos* uſus, neglectis pauperibus, inſumerent; aut ſuos conſanguineos ditarent; vel ipſi ea ſis ultra moderatam, & Clerico convenientem ſuſtentationem acciperent.

XX. Imò etiamſi laici dum bona ſua offerunt, ea de re non cogitarent; aut aliam forſan intentionem parùm Chriſtianam haberent, Eccleſia tamen non aliter ea acceptaret, niſi ut bona illa, tamquam *patrimonium Chriſti* & ut *res Dei*, cui offeruntur: non in uſus ſuperfluos, nec in divites; ſed in neceſſitates Miniſtrorum Chriſti, & pauperum, ejus membrorum, alioſve pios uſus ad honorem Dei impendenda.

C A P U T IV.

Quæ moderatio in uſu proventuum Eccleſiaſticorum à Clericis tenenda.

1. *Eccleſiaſtici uti debent proventibus Eccleſiaſticis, ut* rebus Dei.
2. *Vetant eo titulo Canones Apoſtolorum aliquid ex iis dari conſanguineis, niſi ut* pauperibus.
3. *Tantum permittunt Epiſcopo ut ſumat ad ſuas ne*ceſſitates.
4. *Soliciti fuerunt SS. Epiſcopi, ne ex bonis Eccleſiæ ultra neceſſaria acciperent; exemplum S. Chryſoſtomi.*
5. *Chriſtus voluit operarium Evangelicum neceſſariis eſſe contentum.*
6. *Nec poſt bonorum Eccleſiæ diviſionem aliter iis utendum.*
7. *Sententia S. Bernardi.*
8. *Removet vulgarem Eccleſiaſticorum prætextum.*
9. *Invectiva Petri Bleſenſis in Prælatos, qui bona Eccleſiæ in ſuperfluos uſus impendunt.*
10. *Epiſcopus debet eſſe* Diſpenſator *&* promus *pauperum.*
11. *Synodus Tridentina præcipit Epiſcopis, ut rebus Eccleſiæ* frugaliter *utantur.*
12. *Idipſum à Cardinalibus & aliis Eccleſiaſticis ſervari voluit.*
13. *Sanctus Carolus voluit Epiſcopi veſtitum eſſe ſimplicem.*
14. *Similiter & ſupellectilem.*
15. *Parcimoniam deſiderat in menſa Epiſcopali.*
16. *In familia nihil vult eſſe ſuperfluum, deſideratque ut Clerici potius quam laici ſint.*
17. *Eadem omnia magis ab inferioribus Eccleſiæ miniſtris ſervari præcipit.*
18. *Hortatio S. Caroli ad Clericos de utendis proventibus Eccleſiaſticis, tamquam* patrimonio pauperum.
19. *Decretum Synodi Toletanæ contra ſuperfluas epulas in Epiſcoporum menſis.*
20. *Synodus Mechlinienſis declarat in pauperes & uſus pios expendenda quæ ex rebus Eccleſiaſticis habentur ultra* honeſtam *ſuſtentationem.*
21. *Deplorabat S. Bernardus, hæc à Prælatis Eccleſiæ non attendi.*
22. *Quæ hujus ratio.*
23. *Putant plures Eccleſiaſtici ſibi venerationem & auctoritatem accerſendam per ſuperbam ſupellectilem & familiæ magnificum apparatum.*
24. *Hunc prætextum vanum eſſe jampridem oſtendit Synodus Carthaginenſis; cujus Decretum probavit & innovavit Synodus Tridentina.*
25. *Eumdem prætextum aliæ Synodi removerunt.*
26. *Auctoritas Epiſcopis neceſſaria ut Fideles ad mundi contemptum excitent.*
27. *Ut id efficacius præſtent, monet Synodus Tridentina ut mundi contemptum ipſi in omnibus oſtendant.*
28. *Synodus Tridentina vult auctoritatem Epiſcopalem eſſe conſervandam, ſed morum gravitate.*
29. *Prælati Eccleſiæ attendentes, quid populo inculcare debeant, ſat vident hunc prætextum eſſe vaniſſimum.*
30. *Hoc vel maximè modeſtia & frugalitas ab Epiſcopis adhibenda, ut Fidelibus præluceant.*
31. *Bartholomæus De Martyribus præcipuus ſuaſor Decreti Synodi Tridentinæ contra luxum Prælatorum, hunc prætextum refutavit.*

32. *His*

32. *Hic tantùm in omnibus ſimplicitatem ſervavit, ut multi inde caperent obloquendi occaſionem.*
33. *Movebatur quoque contra ipſum Ludovicus Granatenſis.*
34. *Diſcurſus quem ea occaſione habuit Bartholomæus de Martyribus.*
35. *Hæc moderatio à Prælatis Regularibus ſpecialiter tenenda.*

I. REditus Eccleſiæ eſſe res Deo conſecratas; atque eo titulo, ex intentione offerentium & ipſius Eccleſiæ, ut *res Dei*, & patrimonium Crucifixi; imò quaſi *patrimonium pauperum* eſſe habendas & adminiſtrandas, ſuperiori capite oſtendimus.

Ex quo neceſſariò conſequitur, Epiſcopos & Clericos, quibus harum rerum diſpenſatio concredita eſt, iis uti debere, tamquam *patrimonio pauperum & rebus Dei*.

II. Unde *Canone* 37. vulgò Apoſtolorum dicitur: „Omnium rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus curam gerat, & eas adminiſtret tamquam *Deo intuente*. Nec liceat autem ex iis aliquid ſibi vindicare, vel propriis cognatis, quæ *Dei* ſunt largiri. Sin autem ſunt *pauperes*, ut *pauperibus* ſuppeditet.

Quare Epiſcopus rerum Eccleſiaſticarum curam gerens prohibetur ex eis aliquid propriis cognatis largiri, niſi *ut pauperibus*? Non alia de cauſa, quàm quòd ſint *res Dei*, quas res *pauperum* adminiſtrare & diſpenſare oportet.

III. Hinc rurſus Canone 41. præcipitur ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat; & in ejus ſit poteſtate omnia adminiſtrare, & iis qui *egent* per Presbyteros & Diaconos ſubminiſtrare cum Dei timore & omni religione, & etiam, ſi ſit opus, in *neceſſarium* ſuum uſum accipere, & fratrum qui hoſpitio excipiuntur. Vel ut habet lectio Dionyſii Exigui qua uſus eſt Gratianus *Cauſ.* 12. *q.* 1. *Can.* 22. „Ex his autem, quibus *indiget* Epiſcopus (ſi tamen indiget) ad ſuas *neceſſitates* & peregrinorum fratrum uſum & ipſe percipiat.

Eadem decreta ſunt Canone 25. additurque, quòd ſi his non ſit contentus, & res in proprios uſus convertat, Synodo Provinciæ pœnas perſolvet. Apud Gratianum loco citato *Can.* 23.

IV. Quàm ſoliciti fuerint Sancti Epiſcopi, ut nihil præter *neceſſaria* ex rebus Eccleſiæ ſumerent, acta ipſorum luculentiſſimè exprimunt; indignum reputantes, ut quæ *pauperibus* ſunt deſtinata, in uſus ſuperfluos abſumerentur.

Arguebatur S. Chryſoſtomus, quòd nec Epiſcopis, nec Nobilibus convivia extrueret: ſed reputabat, *iniquum & indignum eſſe*, INFIRMARUM & PAUPERUM cibos, *eorum qui ſani eſſent*, *libidini exponere*, ait Palladius in ejus vita *cap.* 13.

Hinc & in *Homilia* 22. *in Epiſtolam* 1. *ad Corinth*, ait: „Apoſtoli erant & milites, & agricolæ & paſtores. Non dixit Paulus: Quis militat & non eſt dives? Sed, quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Neque dixit: Quis plantat vineam, & aurum non colligit, aut fructum integrum non vindemiat? Sed: Et fructus ejus *non comedit*. Non ex agnis ſed ex lacte. Oportet enim habere & fortitudinem militis, & agricolæ diligentiam, & curam paſtoris; & poſt hæc omnia *nihil* amplius quærere quàm *neceſſaria*.

V. Et quid Chriſtus de operariis Evangelicis? *Dignus eſt* (ait) *operarius cibo ſuo*. „Quo ſignificatur, præter ea quæ ſunt *neceſſaria*, non eſſe Evangelico operario requirenda, nec ſtudeodum ei, ut ex Evangelio ac ſpirituali opera diteſcat, ſecundùm illud Pauli: *Habentes victum & veſtitum his contenti ſimus*. „Ita monet Janſenius Gandenſis in Concord. Evang. *cap.* 55.

VI. Porrò ſicuti infra oſtendetur, natura rerum Eccleſiæ per earum diviſionem in quatuor portiones, aut per erectionem Beneficiorum immutata non fuit; ita & immutata manſit obligatio eas diſpenſandi ut *patrimonium pauperum*: ita nec aliter quàm ut *patrimonio* pauperum & *rebus Dei*, proventibus Eccleſiaſticis utendum eſſe Patres & Canones edixere.

VII. Sanctus Bernardus ſæculo XII. adeoque poſt ſtabilitam bonorum Eccleſiaſticorum diviſionem, ſcribere non dubitavit ad Fulconem *Epiſt.* 2. „Dignum eſt ut qui altario deſervit, de altario vivat. Conceditur ergo tibi ut ſi bene deſervis, de altario vivas: non autem ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi fræna aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeaque pellicea à collo & manibus ornato purpureo diverſificata. Denique quidquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt."

VIII. Dein poſt pauca removet objectionem, quam ſibi faciendam prævidebat, & quæ hodie à multis pro tegendo proventuum Eccleſiaſticorum ſuperfluo uſu aſſumitur: „Sed hoc faciunt, inquis, cum quibus habito, ſi non facio quod cæteri, de ſingularitate notabor. Propterea, inquam, exi de medio eorum, ne aut in urbe notabiliter vivas, aut exempla pereas aliorum."

IX. Poſt diviſionem factam vivebat Petrus Bleſenſis, dum dixit: „Bona Eccleſiarum in victum & veſtitum conceſſa, bona, inquam, *pauperum* Chriſti in ſuperfluos uſus conſumimus. Qui ſunt enim qui epulantur quotidie ſplendidè? Clerici. Qui ſunt qui exquiſitis aere & mari & terra veſcuntur cibis? Clerici. Qui ſunt qui omni tempore pacem & ſecuritatem habentes, in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellantur? Clerici. Nos itaque falſi fratres Chriſti ſumus. Patrimonium enim quaſi de jure fraternitatis poſſidemus; ſed quàm falſi ſimus, lippis & tonſoribus patet. Patrimonium enim quod ſibi tam glorioſè comparavit, nos guloſè conſumimus ... Timeo ne cùm redierit ille frater noſter qui quaſi peregrè modò profectus eſt, rationem ponat nobiſcum ſuper patrimonio nobis credito. Quid autem poterimus dicere?" *Serm.* 12. *in quadrag.*

X. Nonne facta & ſtabilita diviſione deplorabat Prælatorum ſumptus ſuperfluos ex bonis Eccleſiaſticis B. Petrus Damiani; indignumque reputabat, ut ex iis divites epularentur, & pauperes, quorum eſt ſubſtantia, excluderentur? „Et cùm Epiſcopus *diſpenſator & promus* eſſe debeat *pauperum*, ad eorum menſam affluentibus deliciis, alicoi ructant; cum & illi, quorum eſt *tota ſubſtantia*, procul excluſi, famis inopia contabeſcant." *Opuſc.* 20. *cap.* 2.

XI. Quid plura? Ipſa Synodus Tridentina reputans bona Eccleſiaſtica eſſe *res Dei*, atque patrimonium pauperum, tamquam conſequens infert, ut patrimonio pauperum iis eſſe utendum, præcipiens Epiſcopis, „ita mores ſuos componant, ut reliquis ab eis *frugalitatis*, modeſtiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non ſolùm jubet, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili & menſa ac frugali victu contenti ſint; verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum ac vanitatum contemptum præ ſe ferat."

Epiſcopos, alioſque Eccleſiæ Paſtores monet Synodus Tridentina, ut omnem in ſuppellectile & menſa, modeſtiam & frugalitatem ſervent, nec in toto vitæ genere quidquam appareat à ſancto hoc inſtituto alienum; quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, necnon vanitatum contemptum præ ſe ferat, ut reliqui ab eis frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac, quæ nos tantoperè commendat Deo, ſanctæ humilitatis exemplar petere poſſint, uti in textu notatum eſt.

Si hæc in Epiſcopis & Paſtoribus tantopere deſideraverit Synodus Tridentina quantò magis in Romano Pontifice, in quem tanquam in primum Chriſti Vicarium, non tantùm ſimplices fideles; ſed & ipſi Epiſcopi & paſtores oculos conjiciunt, ut ab eo diſcant quod imitentur: ut proinde mirum non ſit quòd Guillelmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis vulgò dictus *Speculator* in ſuo Tractatu cujus inſcriptio eſt: *De modo Generalis Concilii celebrandi, quem juſſu Clementis V. Pontificis Maximi ſtudioſiſſime condidit part.* 3. *Rub.* 27. dixerit: „Quod Romana Eccleſia, quæ cæterarum magiſtra eſt, deberet ſe exhibere regulam, & ſcholam virtutum, ut

bene vivendo aliis normam benè vivendi præberet, & rectè per ſemitas juſtitiæ ſeipſam duceret, nec aliquem aborſum traheret, & ſic correctione in ſeipſa præhabita, in Dei & proximi dilectione, vera humilitate, vitæ honeſtate, morum gravitate, Divini cultus ſedulitate, *victus & veſtitus parcitate, fundata ornamentorum, apparatuum, & familiarum, & pomparum elativa ſuperfluitate reſtricta*, ſcientiæ profunditate dotata, trabeque de oculo ſuo ejecta, quod diſtortum eſt, pravumque reperiret in ſubjectis & inferioribus corrigeret, & etiam reformaret Chriſti exemplo, qui priùs cœpit facere quàm docere.

XII. Poſt hæc in fine ſubjungit: „Quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolùm in quibuſcumque Beneficia Eccleſiaſtica, tam ſæcularia quàm regularia, obtinentibus, pro gradus ſui conditione obſervari, ſed & ad ſanctæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit: quorum conſilio apud Sanctiſſimum Romanum Pontificem cùm univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, non iis etiam virtutum inſignibus, ac vivendi diſciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in ſe oculos convertant.

XIII. Ut huic Decreto, & ſacris Canonibus ſe hac in parte conformarent Epiſcopi, in ſuo Concilio I. Provinciali decernit S. Carolus *cap.* 17. „Epiſcopus non profano ornatu, aut apparatu, ſed fidei & vitæ ſplendore ſibi auctoritatem quærere debet. Itaque in veſtitu ſericum non adhibeat. Non pretioſis pellibus utatur. Unguenta ne ſumat, neve alias odorum ſuavitates conſectetur. Sit annulo Epiſcopali contentus. Ne mulæ, aut equo Epiſcopali ſtragulum, & ornamentum ex villulo, aut ſerico, ſed corio factum aut lana adhibebit. Ephippiis aut calcaribus, aut frænis inauratis non utetur.

XIV. Deinde *c.* 18. „In ejus ſupellectile nihil aureum aut argenteum ſit, præter leviſſima ac tenuiſſima quædam inſtrumenta ad cibum ori admovendum comparata.“ Deinde omnia quæ faſtum aut pompam quocumque modo redoleant à ſupellectile & familia ſingulatim removeat; ac tandem concludit: “Caveat denique quid in ejus domo appareat, quod non ſimplex, aut purum ſit, quod non Dei zelum & omnium inanium rerum contemptionem teſtetur.

XV. Subjungit dein *cap.* 9. parſimoniam & frugalitatem, quæ in menſa Epiſcopali ſervari debent, deſcribens: „In ea (ait) præter primam eſcam & unum jurulentum cibum, alterum lacticinium & duo fructuum genera, unum aut alterum, vel, ut aliquid conſuetudini & hoſpitum ſtomacho indulgeamus, tertium ad ſummum ſimplicis opſonii ferculum tantùm ei apponi liceat, etiam quorumvis hoſpitum cauſa.

„Bellaria, placentæ, omniaque ſaccharo artificioſè condita, cæteraque eſcarum lenocinia, exquiſita etiam vinorum genera prohibentur.

XVI. Denique *c.* 20. familiam Epiſcopi deſcribens, vult, ut „familiæ numerus is tantummodò ſit, quo ſimul Eccleſiæ utilitati, & Epiſcopi neceſſitati conſulatur.

Hunc in finem vehementer hortatur, ut in familia, quamplurimos poſſit, habeat Clericos, qui non niſi Clericali veſtitu utantur; ac deinde addit qualis eſſe debeat famulorum domeſticorum veſtitus: „Sericum, aurum & argentum, colorumque varietatem omninò excludentes, nigrum tantummodò vel fuſcum colorem in veſtibus adhibeant. Quibus ſciſſis, aut prætextis ad elegantiam non utantur. Calcei inaniter non incidantur. Non ſint turgidæ caligæ, non virgatæ, non ſectæ, aut acu pictæ: ſed ſimplices & unius coloris ac generis. Denique talis ſit domeſticorum omnium veſtitus, ut ex eo etiam appareat, illos eſſe miniſtros miniſtrorum Dei.

XVII. Et ne hæc ad ſolos Epiſcopos ſpectare crederentur, exemplo Patrum Tridentinorum ſubjicit *c.* 23. „Quæcumque autem de Epiſcoporum menſa ejuſque benedictione & cibis, lectione & gratiarum actione, ſupellectili, auro, argento & ſerico, cubiculorum apparatu, ædificiorum magnificentia, ſupervacaneis ſumptibus, privata moderatione, templorum cultu & ornamento, familiæ cura & inſtitutione, ejuſque veſtibus, eorumve modo, colore, & ornamentis, equorum numero, &c. ſi quæ alia decreta ſunt, quæ non ſint Epiſcoporum tantùm propria, eadem à *Clericis quibuſcumque* cujuſvis conditionis, ordinis & dignitatis ſint, accuratè ſervari jubemus: etiamſi in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

Meminerint autem in quibuſdam, quæ Epiſcopis permiſſa, ipſis communia eſſe poſſunt, eò majorem ſibi moderationem adhibendam eſſe, quò dignitatis gradu Epiſcopis ſunt inferiores.

XVIII. Rurſus in Concilio IV. Mediolanenſi *part.* 3. *c.* 7. inter alia monita, hæc dat iis, qui uberiores reditus Eccleſiaſticos habent: „Chriſti viſceribus ſubſtantiam Eccleſiaſticam erogate, pauperibus ſcilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, captivis: quibus egentibus, & eſurientibus cùm ſubvenire poſſitis, ſi alimenta neceſſaria denegatis, violatæ charitatis rei eſtis in conſpectu Domini.

Memores eſtote ejus, quod à ſanctiſſimo Patre Ambroſio ſcriptum eſt, ſua Fideles eo animo obtuliſſe Eccleſiæ Miniſtris, ut per eorum manus, quorum fidei, atque integritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.

Vos item alii, quicumque eſtis, quorum fidei Chriſti patrimonium propriè ad divini cultus, pauperumque uſum commiſſum eſt, cavete ne ambitione, aut cupiditate prolapſi in alium, quàm cui addictum eſt, convertatis; idque propterea ſacrilegii rei, damnationem æternam ſubeatis.

XIX. Deſcriptam Epiſcoporum moderationem & frugalitatem in ſupellectile, menſa & familia ſub idem ferè tempus expreſſerat Concilium Toletanum anno 1564. *Act.* 2. *cap.* 3. hortaturque: „Sint memores Epiſcopi Divinam Majeſtatem non leviter offendi, dum non paucis pauperibus, qui ob egeſtatem & famem vitæ periculum experiuntur & expectant, ex his ſubveniri poſſet, quæ menſis Epiſcoporum contra indictam à Canonibus frugalitatem maxima cum ignominia veri ſplendoris apponuntur.

XX. Ut altari ſervientes de altari vivere debent: ita quoque omnibus & ſingulis Beneficia Eccleſiaſtica tam ſæcularia, quàm regularia obtinentibus, ſæpe recogitandum eſt (ait Synodus D. Mechliníenſis *tit.* 17. *c.* 11.) quòd quæcumque ultra *honeſtam* ſuſtentationem ipſis ſuperſunt, non ad ditandos amicos, vel alios profanos uſus, expendi poſſint, ſed *pauperibus* diſtribui, aut in alias pias cauſas erogari debeant.

XXI. Infinitæ propemodum ſunt Patrum & Synodorum exhortationes & præcepta, quibus hæc Epiſcopis & omnibus generatim Eccleſiaſticis bona Eccleſiaſtica poſſidentibus inculcantur, & præcipiuntur. Sed cum Bernardo luxum Prælatorum declamante *Serm.* 77. *in Cant.* dicere forſan poſſem: „Sine cauſa vel his vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & ſi litteris forſan mandentur iſta quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut ſi fortè legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectiùs ſibi hoc facerint.

XXII. Et quare inter Eccleſiæ Prælatos, qui & Eccleſiæ ſponſi ſunt, pauci hæc audire, & pauciores facere volunt? Audi Bernardum: „Pauci admodum ſunt, qui non quæ ſua ſunt quærunt, ex omnibus charis ejus.“ Adde quòd pauci ſint, qui attendant & ruminant, ſuiſque cordibus inſculptum habent, ſe non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum; ſed ad labores & ſolicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe; quemadmodum loquitur Synodus Tridentina in principio citati Decreti; optatque, „ut ii qui Epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ ſuæ ſint partes agnoſcant.

XXIII. Sed videor audire Prælatos, alioſve optima Beneficia poſſidentes: ſi in familia noſtra, ſupellectile, menſa, ac totius vitæ exteriori apparatu, omnia ſimplicitatem, ac mundi ac pomparum ejus contemptum præferant, ipſa Prælatorum dignitas, & auctoritas in vilipendium adducetur; nulluſque apud populum, præſertim divites & nobiles, erit illorum reſpectus, nulla veneratio.

XXIV. Hunc Prælatorum prætextum, quo plerique luxum & ſuperfluitatem juſtificatam putant, jam præſcidit Concilium Carthaginenſe IV. *Can.* 16. quem expreſsè renovat Synodus Tridentina in allegato Decreto. Verba Canonis ſunt; „ Epiſcopus *vilem* ſupellectilem, & menſam, ac victum *pauperem* habeat, „ & dignitatis ſuæ *auctoritatem*, *fide & vitæ meritis* „ quærat, „ Apud Gratianum *Diſt*. 41. *Can.* 7.

Non ergo luxu & mundi pompis & vanitatibus, auctoritatem Epiſcopalem quærendam judicant Patres Carthaginenſes, ſed *fide & vitæ meritis*. Similiter & Synodus Tridentina hunc Canonem innovans.

XXV. Synodus quoque Toletana ſupra citata, poſtquam præſcripſit frugalitatem in menſa Epiſcopali eſſe ſervandam, removet hunc vulgarem prætextum, dicens: „ Epiſcoporum ſiquidem auctoritas non his deliciis, vaniſque ſplendoribus, ſed fide ac vitæ meritis quærenda eſt,

Similiter S. Carolus quaſi in ipſo limine ſupra citatorum Decretorum, hunc prætextum præveniens, ait; „ Epiſcopus non profano ornatu, aut apparatu, ſed fidei „ & vitæ ſplendore ſibi auctoritatem quærere debet,

XXVI. Et ſanè quò præcipuè auctoritas Epiſcoporum & Paſtorum & omnium Miniſtrorum Eccleſiæ tendere debet, niſi ut populus ad mundi contemptum & Chriſti pauperis amorem excitari & adduci queat? Dubitandum autem non eſt, uti monet Synodus Tridentina in eodem Decreto, „ & fideles reliquos ad „ religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, „ ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea, quæ mundi „ ſunt „ ſed animarum ſalutem, ac cœleſtem patriam „ cogitantes,

XXVII. Poſt hæc admonet Epiſcopos omnes, „ ut „ ſecum ea ſæpe meditantes, factis etiam ipſis, ac vitæ „ actionibus, quod eſt veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, ſe muneri ſuo conformes oſtendant, His immediatè ſubjicit quæ ſupra ex ipſo Decreto de modeſtia, & frugalitate ſervanda retulimus,

Nequaquam igitur credidere Patres Tridentini, Epiſcopos vanitates & pompas, aut faſtum mundi ſectando, auctoritatem ſuam conciliare, aut exemplum populo dare debere; ſed econtrà horum omnium contemptu, ſe muneri conformes oſtendere.

XXVIII. Hæc ipſa Synodus Tridentina, quæ tamen eodem tempore & eadem ſeſſione *cap.* 17. quibus hoc Decretum publicavit, unà declaravit, „ ſe „ non poſſe non graviter dolere, audiens Epiſcopos „ aliquos, ſui ſtatus oblitos, Pontificiam dignitatem „ non leviter dehoneſtare, qui cum Regum miniſtris, „ Regulis, & Baronibus, in Eccleſia & extra, indecenti quadam demiſſione ſe gerant, & veluti inferiores Miniſtri altaris, nimis indignè non ſolùm loco cedunt, ſed etiam perſonaliter illis inſerviunt; „ Quare, hæc & ſimilia deteſtans ſancta Synodus, „ ſacros Canones omnes, Conciliaque generalia atque alias Apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis Epiſcopalis decorem & gravitatem pertinentes renovando, præcipit ut ab hujuſmodi impoſterum Epiſcopi „ ſe abſtineant; mandans eiſdem, ut tam in Eccleſia „ quàm foris ſuum gradum & Ordinem præ oculis „ habentes, ubique ſe Patres & Paſtores eſſe meminerint; reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia proſequantur,

Conſervandam ergo in omnibus dignitatem Epiſcopalem agnovit Synodus; at non mundi faſtu, & ſæculi vanitate; ſed horum contemptu, & vitæ meritis, Unde non malè expreſſum eſt Rubrum citati *cap.* 17. his verbis; *Epiſcopi dignitatem ſuam* MORUM GRAVITATE *commendent*.

XXIX. Profectò ſi Epiſcoporum & Prælatorum eſſet, mundum & ea quæ in mundo ſunt, verbo & exemplo prædicare, & Fidelibus perſuadere, tunc auctoritatem & dignitatem ſuam etiam quæ mundi ſunt ſectando, meritò commendarent, & in toto vitæ ſuæ genere mundum oſtentarent. At cùm Epiſcoporum, Paſtorum, omniumque Eccleſiaſticorum ſit, mundum & ea quæ in mundo ſunt, verbis & factis debellare; atque horum vanitatem & contemptum fidelibus efficaciter perſuadere; neceſſe eſt, ut hoc quod verbo prædicant, facta & exempla perſuadeant; videantque Fideles elucere in Epiſcopis & Paſtoribus, quod intentunt, Veriſſimum enim eſt, quod dixit Synodus Tridentina *Seſſ*. 22. *c.* 1. *de Reform*. „ Nihil eſt quod alios „ magis ad pietatem & Dei cultum aſſiduè inſtruat, „ quàm eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt. Cùm enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tamquam „ in ſpeculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iiſque „ ſumunt quod imitentur. „

XXX. Unde Synodus P. II. Mechlinienſis *tit*. 16. *c.* 1. præcipiens Epiſcopis conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ; ut eam moderationem & humilitatem in omnibus ſervent, ut nihil in eorum ſupellectili, menſa, victu ac reliquo vitæ genere appareat, quod non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ ſe ferat; rationem præmiſit; „ Quantò ſublimior eſt Epiſcopalis dignitas, tantò etiam purior „ ac ſanctior debet eſſe ipſorum vita. „

XXXI. Hæc aliaque, quibus hic vanus Eccleſiaſticorum prætextus inſumendi proventus Eccleſiæ ſive patrimonium pauperum in vanitates & luxum detegitur, latiùs deduxit, ac prætextus hujus abſurditatem ſolidiſſimè refutavit, nominatiſſimus ille Bracarenſium Archi-Præſul Bartholomæus De Martyribus, qui tanta cum gloria, & omnium admiratione Synodo Tridentinæ aſtitit, & hujus Decreti præcipuus auctor & ſuaſor fuiſſe ſcribitur in ejus vita nuper Gallicè edita *lib*. 2. *cap*. 13. ubi & refertur ejuſdem diſcurſus, quo Patres Tridentinos ad publicationem Decreti movit.

XXXII. Hic mox ut ad Archiepiſcopatum Bracarenſem fuit promotus, cœpit omnia, quæ aliquem faſtum mundi præferebant, è ſua familia & ſupellectili ablegare; omniaque ad ſummam ſimplicitatem redigere, uti latiùs exponitur *lib*. 1. *c*. 11. quæ ſimplicitas tanta erat, ut à nonnullis, præſertim Nobilibus & Aulicis, carperetur, atque ipſum Archiepiſcopum propterea in odium populi malitiosè adducerent.

XXXIII. Hæc advertens Ludovicus Granatenſis Ordinis Prædicatorum tunc Provincialis, Vir pietate & doctrina notiſſimus, & cujus conſilio & opera Bartholomæus potiſſimum ad Archiepiſcopatum nominatus fuerat, unà cum alio ex eodem Ordine Epiſcopo, Bartholomæo perſuadere voluit, ut aliquid de externa illa in ſupellectili, menſa & familia ſimplicitate dimitteret, atque ad Archiepiſcopum converſus Granatenſis dixit ſe optare, ut pauliſper conſideraret, „ ſe „ eſſe Archiepiſcopum, & quidem Bracarenſem; ideoque ſervanda ei eſſet aliqua honeſtas ad ſuſtentandam „ dignitatem Archiepiſcopalem. Eſſet quidem alienus, „ ut ipſum ad luxum incitaret. Quod unà cum ipſo „ condemnaret Prælatos illos, qui apparent potiùs „ Provinciarum Gubernatores, quàm Apoſtolorum ſucceſſores, & qui per ſuperbum illum apparatum, „ quo cinguntur, videntur faſtum & pompam mundi velle introducere uſque ad ipſum altare. Sed ſibi „ eſſe attendendum, nequaquam nos amplius eſſe temporibus illorum Sanctorum, quorum paupertas miraculis fulciebatur. Fideles hodie factos infirmiores. „ Hos poſſe indigere aliquibus qui ſenſus externos „ perſtringant, ut Epiſcopis omnem debitam venerationem exhibeant. „

XXXIV. Poſtquam has rationes Granatenſis ſumma attentione audiviſſet Archiepiſcopus; mox utrumque cum modeſtia juncta gravitate reſpiciens, reſpondit: Pro veſtro in me affectu me vobis devinctiſſimum „ agnoſco: ipſeque Deus novit, me hunc in me veſtrum „ affectum præcipuis gratiis à Deo mihi præſtitis annumerare. At mihi indulgeri peto, ſi vobis ingenuè dicam, me pauliſper hærere attonitum, videre illos, „ per quos ſperabam intelligere vocem Dei, mihi tam „ humano modo loquentes; & qui me ad majorem in „ functionibus miniſterii mei exactitudinem incitare debebent, me ad remiſſionem & relaxationem excitent. „ Quæ à vobis dicta ſunt, in Aula Regia dici haud miror. At id duntaxat admiror, aulicos, Religioſos & „ Epiſcopos hic in eandem ſententiam convenire; vi- „ roſque tam ſanctos & venerandos ſe hujuſmodi cauſæ „ ſtatuere defenſores. Mundus queritur, ædes meas ac „ familiam magnificas non eſſe; neque Archiepiſcopi „ Bracarenſis ſplendorem non exhibere. Hæc dictio digna eſt prælatoribus ſuis. Sed num ideò Dei miniſter „

digni-

„ dignitatem ſuam eorum pervicaciæ debet ſubjicere, & regulas ſuas, ut ſe eorum opinioni conformet, derelinquere? An illi ſancti, de quibus tamquam capitibus & principibus gloriatur Eccleſia, S. Nicolaus, S. Baſilius, S. Chryſoſtomus ac nominatim Magnus S. Martinus, cujus paupertas & liberalitas verè Apoſtolicæ fuerunt, ignorabantne, mundum quidquid eſt ſplendoris revereri & humanam exiſtimationem magnificentia humana ſibi ſe poſſe comparare? Hoc procul dubio ſciebant, ſed ajebant ſicut S. Paulus: *An quæro hominibus placere? Si hominibus placerem, Christi ſervus non eſſem.* Arbitrabantur ſe meliùs non poſſe fungi munere evangelizandi humilitatem & paupertatem Chriſti, quàm ſe pauperes faciendo ad prædicandum Deum pauperem. Quid ex eo tempore factum, quod eorum agendi rationem ſuſpectam aut contemptibilem efficere potuit; & quis eos imitari nobis inhibet? An hodiernæ hominum irriſiones? Eos etiam irriſerunt. Sicuti igitur ipſi mundi irriſionem contempſerunt, ita & noſtrum eſt contemnere. Non exiſtimo vos contendere, illam agendi rationem, tamquam in ipſis extraordinariam habendam eſſe, adeòque parùm imitandam, quandoquidem noveritis, quid Eccleſia nobis præſcripſerit hoc expreſſo Decreto quarti Concilii Carthaginenſis: *Episcopus vilem ſupellectilem, & menſam ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ authoritatem fide & vitæ meritis quærat.* En Spiritum Sanctum ore univerſæ Eccleſiæ Africanæ nobis loquentem. Nunc ergo judices & conſiliarios meos vos aſſumo, Sanctus Spiritus mihi, quatenus Epiſcopo, decernit habere *ſupellectilem, & menſam pauperem*; mundus econtra paupertatem fugere me adhortatur, & in his omnibus ſplendorem quærere: utri deferre ſuadetis mihi? Mundus contendit juſtificare, imò & ſanctificare iſtam quam nobis inſpirat opinionem dicendo, magnificentiam ad fulciendam dignitatem Epiſcopalem eſſe neceſſariam; è contrario Spiritus Sanctus nos docet, Epiſcopum per illam *paupertatem* Apoſtolicam ſe magis *commendabilem* redditurum, non enim exterior ille faſtus, *ſed vitæ ſanctitas* hominum cordibus honorem & venerationem ipſi debitam imprimere debet. Ecce regula noſtra. Si quatenus Religioſus ſtatuta Ordinis noſtri ſervare conatus ſum; modò ut Epiſcopus, regulam ab Eccleſia Epiſcopis præſcriptam ſervare debeo. Ideoque quæſo, vobis perſuaſum ſit, me omnis iſtius exterioris faſtus hoſtem eſſe, non tantùm quia Religioſus ſum. Fui in religione *pauper* qualis fuit S. Joannes omnium Religioſorum exemplar; jam verò in Epiſcopatu *pauper* eſſe debeo, veluti Jeſus Chriſtus Evangelium annuntians, veluti Apoſtoli, & magni Epiſcopi ſucceſſores eorum, & veluti Prælatis omnibus mandat Eccleſia. Undè etiamſi Deus ex Clero, non autem ex Religioſo Ordine me elegiſſet ad eam dignitatem, ad quam ipſi placuit me aſſumere, non eandem veſtem religioſam tuliſſem, ſed credidiſſem, eamdem circa familiam inſtituendam & proventus diſpenſandos eſſe tenendam regulam; & ſimiliter quidquid mundus obloqui potuiſſet, deſpexiſſem. Quis enim in Eccleſia, ſi non Epiſcopi, in ſervandis inviolatè ejus Decretis conſtans erit? Anxii ergo ne ſitis, inveniendi modum aliquod, quòd hominibus ſatisfaciatis. Mundus & Deus conſociari non poſſunt. Deus namque nobis prohibet quidquid mundus jubet. Si ſplendori domus meæ proſpicere velim, neceſſariò de *alimentis* pauperum aliquid reſecandum eſt. Numquid adeò immiſericors eſſe potero, ut panem ex ore fame confectorum adimam, quo menſa mea ferculis bene ſit inſtructa? Numquid tam duro corde ero, ut membra Chriſti in maximo frigore denudem, quò veſtiam & ornem muros inanimes? Siccinè prudentem & indulgentem oportet me eſſe? Deus a me tam cæcam prudentiam, & tam crudelam indulgentiam avertat. Facultates meæ, *pauperum* ſunt, & non meæ; eos tamquam filios meos diligere teneor, eoſque venerari tamquam qui ſemel futuri ſint mei judices. Illos contriſtari plus vereor, quàm divitibus comprobari. Deus avertat, ne ſim tam vilem, qualis eſt vana hominum opinio, pretio lachrymarum & ſanguinis pauperum emam. Si poſt hæc noſtram agendi rationem deſpiciat mundus, ipſius deſpectus noſtrum gaudium, & gloria noſtra eſſe debet; ac dicere nos oportet cum S. Paulino *Ep. 29. Obeat* „ *injuria, diſplicere cum Chriſto, magis timendus eſt* „ *amor talium, quibus ſine Chriſto placetur.* „

Hic Archiepiſcopi diſcurſus plenus vigore, & unctione Spiritus Sancti, ita penetravit corda audientium, ut ipſa veritate victi, non quid replicarent; ſed quomodo ſuum nimis humanum loquendi & agendi modum excuſarent eſſent anxii: palam fatentes, ſe in Bartholomæo & ſanctitatem & conſtantiam mirari; dicebatque Granatenſis, ſe jam ampliùs & certiùs intelligere quàm meritò ipſe ad Archiepiſcopatum promotus fuerit. Utinam omnes Prælati, qui hunc diſcurſum ſunt lecturi, habeant ſimiles aures ad audiendum & corda ad intelligendum.

Hic totus Archiepiſcopi diſcurſus, aliaque ea occaſione dicta *referuntur* in ejus vita Gallicè ſcripta *lib. 2. cap. 20.*

XXXV. Si Epiſcopi, Prælati ac reliqui Beneficiati è Clero ſæculari eam moderationem & frugalitatem in omnibus ſervare debeant; quantò magis Regulares, qui ſpeciali profeſſione ad paupertatem ſervandam adſtringuntur, & quorum profeſſio ſpecialem mundi ejuſque pomparum contemptum exigit; ut *part. 1. tit. 29. c. 8. & tit. 31. c. 5.* dictum eſt; his addi poteſt Epiſt. 102. Petri Bleſenſis, in qua narrat, quid Sanctus quidam Abbas de exceſſu in menſis Abbatum dixerit, & poſtquam ſumptus illos graphicè deſcripſit, tandem concludit: „ Hæc omnia judicabit, cujus judicia occulta ſunt, & ideò magis timenda. Sumptus tam deteſtabiles & enormes, non labore aut patrimonio noſtro fiunt, ſed de eleëmoſynis fidelium, de oblationibus atque decimis, de tributis egentium animarum, de exactionibus & oppreſſionibus pauperum, de obventionibus etiam placitorum. Qui in ſudore vultus pane noſtro veſci debuimus, labores miſerorum nobis uſurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate ſudorem bibimus alienum. „

Epiſtolæ hujus magnam partem exſcripſit Chriſtianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 193. addens: „ Epiſcopis, Abbatibus, Canonicis aliiſque decimas poſſidentibus, legenda eſt tota Epiſtola. „

C A P U T V.

An Clerici divites Patrimonio, poſſint reſervatis proventibus Patrimonii, ex bonis Eccleſiæ vivere?

1. *Certum quòd dives in patrimonio poſſit habere Beneficium, & proventus Beneficio annexos recipere.*
2. *Poteſt etiam proventus Beneficio annexos, tamquam debitos exigere.*
3. *Indubitatum eſt, quòd Miniſtri non poſſint ſuum miniſterium impendere,* ut ſuſtentationem accipiant.
4. *Non dubium, quin dives patrimonium poſſit Beneficium retinere.*
5. *Proponitur ſtatus quæſtionis.*
6. *Omnes Beneficiati debent Officium gratis impendere ad ſenſum hujus ſententiæ:* gratis accepiſtis, gratis date.
7. *Quomodo hoc præſtent, qui neceſſaria à populo accipiunt.*
8. *Non videtur ita gratis præſtare, qui dives patrimonio, ex proventibus Eccleſiaſticis ſua neceſſaria prætendit.*
9. *Viduæ quæ divites propinquos habebant, ex ſententia Apoſtoli ab Eccleſia ſuſtentandæ non erant; ne gravaretur Eccleſia.*
10. *Hinc concluditur, nec Clericum divitem* illicitè *ſua neceſſaria ab Eccleſia accipere.*
11. *Clericus dives neceſſaria ex bonis Eccleſiaſticis accipiens pauperes defraudare non cenſetur.*
12. *Cenſet Auguſtinus bona Eccleſiaſtica eſſe* pauperum, *quando Miniſtri aliunde ſufficienter habent.*
13. *Quod de Epiſcopis dixit Auguſtinus, de omnibus Beneficiatis dixit Dionyſius Carthuſianus.*
14. *Beneficiatus dives patrimonio debet reditus Eccleſiaſticos adminiſtrare, ut pauperum procurator;*

15. *Canones non permittunt Epiſcopis neceſſaria ex proventibus Eccleſiaſticis, niſi ſub conditione,* ſi indigeant.
16. *Idem magis militat in aliis Eccleſiæ Miniſtris.*
17. *Conditio* ſi indiget *non reſpicit Epiſcopum, qui ultra neceſſaria accipit ex proventibus Eccleſiaſticis.*
18. *Canones hæc ſtatuunt juxta naturam bonorum Eccleſiaſticorum.*
19. *Poſt diviſionem bonorum Eccleſiæ eadem Canonum ſententia perſeveravit.*
20. *Gratianus ex Canonum ſententia ita concluſit.*
21. *Videntur primùm Scholaſtici contrariam ſententiam docere cœpiſſe.*
22. *Probatur ex Dionyſio Carthuſiano.*
23. *Securiùs ſtatur dictis SS. Patrum, quàm Scholaſticorum.*
24. *Scholaſtici nimis carnaliter & litteraliter videntur intellexiſſe verba Apoſtoli:* Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? &c.
25. *Unicè ferè pro ſua ſententia proferunt hunc textum Apoſtoli.*
26. *Apoſtolus non vult Clericis deberi ſtipendium ut mercedem operis.*
27. *Totus Apoſtoli diſcurſus tantùm vult, alimenta Chriſti Miniſtris deberi.*
28. *Reſponſum Adriani VI. ad textum Apoſtoli.*
29. *Chriſtus dixit Apoſtolis deberi* cibum, *quando eos miſit deſtitutos mediis temporalibus.*
30. *Qua ratione ex ſententia Cardinalis Bellarmini utraque opinio conciliari poſſit.*
31. *Conciliandi ratio non diſplicet.*

I. PRo clariore hujus quæſtionis reſolutione & intellectu prænotandum imprimis, hic quæſtionem non eſſe, num poſſidens ſufficiens patrimonium poſſit habere Beneficium Eccleſiaſticum; & jus colligendi & exigendi fructus vel proventus Beneficio ſive titulo Eccleſiaſtico annexos. Nemo quippè dubitat, aut fundatò dubitare poteſt, quin Eccleſia admittere velit habentes patrimonium ad munia Eccleſiaſtica, quibus obeundis nonnunquam magis conveniunt, quàm pauperes; aut jus percipiendi proventus certis titulis ex Eccleſiæ aut Fundatorum ordinatione annexum, à titulis ſeparare, ſolo titulo quòd titulis illis præficiantur divites patrimonio: præſertim cùm Eccleſiæ ſæpè ſit ignotum, qui patrimonio ſint ſufficientes; & in ſingulorum facultates inquirere, & familiarum ſingularum ſtatum & rationes diſcutere à ſe alienum credit.

Cùm enim juxta diſciplinam ab octo circiter ſæculis exortam, & ſenſim ſtabilitam ac receptam, ſingulis titulis certi proventus ſint annexi, illos Eccleſia ſingulorum titulorum poſſeſſoribus relinquit, ipſorum fidei & conſcientiæ permittens, ut eos diſpenſent & adminiſtrent; iiſque etiam utantur juxta naturam & conditionem illorum proventuum, & diſpenſationis & uſus rationem reddere queant ei, cui primariò *res* Eccleſiæ oblatæ ſunt: & unde *res Dei* vocantur, ut latiùs expoſui in Diſſertatione Canonica de Inſtituto Canonicorum *part.* 2. *c.* 5. §. 9.

II. Similiter nemo dubitat, Miniſtros Eccleſiæ habere poteſtatem de altari vivendi; dignumque eſſe *operarium mercede ſua vel cibo ſuo*; eique temporalem ſuſtentationem à populo deberi: neque jura Beneficio annexa negari poſſe, hoc ſolo titulo quòd Beneficiatus dives ſit ex patrimonio. Hoc ipſo enim quo Beneficium poſſidet, etiam jus recipiendi annexos proventus adipiſcitur; nec illud ei Eccleſia ob poſſeſſas aliunde divitias, adimit; ſed duntaxat præſcribit, ut ea juxta offerentium intentionem, & regulas Eccleſiaſticas tanquam res Deo oblatas diſpenſet, iiſque ut *patrimonium pauperum* utantur.

III. Illud quoque indubitatum eſt, quòd licèt Operarius ſive Miniſter Eccleſiæ jus habeat ad ſuſtentationem accipiendam à populo, nequaquam tamen evangelizare, ſive Eccleſiæ miniſtrare poſſit, *ut manducet*, vel ut ſuſtentationem accipiat; ſed manducare, & ſuſtentationem accipere, ut evangelizare & Eccleſiæ ſervire valeat: ita ut abſolutè intendat *gratis* evangelizare & ſervire Eccleſiæ: & nonniſi ut id facere poſſit, ſuſtentationem vel cibum accipere velit, uti latiùs ſupra *c.* 2. expoſui.

IV. Nec illud in quæſtionem trahendum, num quis patrimonium unà cum Beneficio retinere queat; ſicitèque proventus annuos utriuſque recipere; & ex omnibus honeſtam ſuſtentationem ſumere, & ſuperfluum in pauperes aut pios uſus impendere.

V. Illud unum quæritur, num dives patrimonio poſſit ex proventibus Eccleſiæ ſua neceſſaria accipere, parcendo proventibus patrimonii, eoſque augendo, parentibus & conſanguineis non pauperibus relinquendo, aut in alios profanos uſus impendendo.

VI. Imprimis certum eſt, quòd omnes Beneficiati tanquam Eccleſiæ Miniſtri, teneantur miniſterium hoc ſpirituale populo & Eccleſiæ exhibere *gratis*, ad ſenſum illius præcepti: *Gratis accepiſtis, gratis date*.

VII. Huic præcepto non contraveniunt Miniſtri & Operarii Eccleſiæ, qui unde *vivant* non habentes, ex proventibus Eccleſiaſticis accipiunt, unde vivant; & ita *gratis* Eccleſiæ ſervire queant; & conſequenter quos ad accipiendum cogit *vivendi neceſſitas*, *non habendi cupiditas*, uti poſt S. Julianum Pomerium loquitur Synodus Aquiſgranenſis anno 816. *Can.* 107. hi enim *gratis* ſerviunt, & accipiunt ſuſtentationem „*neceſſitatis* à populo, non quaſi *mercedem operis*, quod populo *ex charitate* impendunt, ſed tanquam ſtipendium, quo, ut poſſint laborare, paſcantur, „ ait Auguſt.

VIII. Porrò qui patrimonio dives eſt, nequaquam poteſt dici ſuſtentationem *neceſſitatis* accipere à populo; aut tanquam ſtipendium, quo, ut poſſit laborare, paſcatur; neque hunc ad accipiendum *cogit vivendi neceſſitas*; quandoquidem ex patrimonio ei aliunde proviſum ſit; *ſed potiùs habendi cupiditas*. Neque talis videtur accipere, ut *gratis* evangelizare queat, ſed potiùs, *ne cenſum patrimonialem expenſis quotidianis minuat*; uti eodem loco monet Synodus Aquiſgranenſis.

IX. Apoſtolus monet, 1. *ad Timoth.* 5. *verſ.* 16. *Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis*, ſcilicet neceſſaria ad vivendum: Rationem ſubjicit; *Et non gravetur Eccleſia*, ſcilicet earum alimoniis: *Ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat*; nimirùm Eccleſiæ: *Sufficiat*, inquam, providere illis quæ *verè viduæ ſunt*; id eſt, quæ deſolatæ & deſtitutæ ſunt humanis ſubſidiis, quemadmodum eodem loco expoſuit Apoſtolus. Tales autem non ſunt ad mentem Apoſtoli, quamdiu propinquos aut amicos habent, à quibus ſuſtententur.

X. Ita Eſtius hic, qui & ſubdit: „Locus hic notari poteſt adverſùs eos, qui cùm de *ſuo ſatis* habeant unde vivant, Eccleſiaſticis Beneficiis impinguantur; aut qui uno Beneficio, quod ad honeſtam ſuſtentationem valeat, non contenti, plura accumulant. Nam ſi fidelis habens viduas, ſubminiſtrare illis jubetur, ut iis quæ verè viduæ ſunt alendis, Eccleſia ſufficiat: quantò magis, qui vel *patrimonium*, vel unum habent Eccleſiaſticum Beneficium, ex quo ſufficienter ali poſſint, abſtinere debent à gravanda Eccleſia, quò plures Miniſtros alere queat, per quos divina celebrentur Officia, & Chriſtiani populi ſalus procuretur.

XI. Unde & Synodus Aquiſgranenſis citato *Can.* 107. ait; „Nec illi, qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde *pauper* victurus erat, „accipiunt. De Clericis quidem Spiritus Sanctus dicit: *Peccata populi mei comedunt*. Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed *alimenta*, quibus indigere videntur, accipiunt: ita poſſeſſores non alimenta quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt. Plura eam in rem habet citatus Canon, quibus verificetur Rubrica ejuſdem Canonis: „Cùm quodamnio animæ ſuæ ab Eccleſia quæ pauperes paſcit, accipiunt illi, qui ſibi de *ſuo* ſufficit.

XII. Quid aliud voluit S. Auguſtinus, ubi reſpondens Donatiſtis calumniantibus Epiſcopos Catholicos, quaſi perſecutionem in ipſos moverent, ut bona Eccleſiarum ſoli haberent, hæc ſcribit: „Quæ tamen (bona Eccleſiarum) ſi pauperum compauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum: ſi autem *privatim*, quæ nobis *ſufficiunt*, poſſidemus, non ſunt illa noſtra, ſed *pauperum*, quorum procurationem quodammodò gerimus, *non proprietatem* nobis uſurpatione damnabili vindicamus. *Epiſt.* 185. ad Bonifacium ultimæ edit. & apud Gratianum *cauſ.* 23. *quæſtion.* 7. *Can.* 3.

Credidit ergo Auguſtinus, bona Eccleſiarum eſſe *pauperum*, & etiam Epiſcoporum, ſi & ipſi *compauperes* ſint: Sin autem pauperes non ſint, *ſed privatim*, quæ ſufficiant, poſſi-

poſſident, eſſe non Epiſcoporum, ſed *pauperum*, quorum procurationem quodammodò gerunt.

XIII. Quod de Epiſcopis ſui temporis dixit Auguſtinus, id de omnibus Beneficiariis poſtmodum pronuntiavit Dionyſius Carthuſianus in Tractatu contra pluralitatem Benef. *art.* 14. „ Bona Eccleſiæ, inquit, ſunt ſtipendia Miniſtrorum ejus indigentium hujuſmodi bonis, quòd ſi eis non egeant, non ſunt capaces talium bonorum *ad proprium uſum*. *Veruntamen ſervando Eccleſiæ faciunt hujuſmodi bona eſſe ſua, ut ea indigentibus piè diſpenſent, non ut ſibi theſaurizent, poſſideant, & immoderatè ſeu abſque neceſſitate & indigentia aſſumant*.

XIV. Et Adrianus VI. probans ſententiam Alexandri de Hales, quòd Clericus habens *ſufficiens* ſtipendium, vel reditum unde poſſit aliter, quàm decimis ſuſtentari ſufficienter & ſecundùm ſtatum perſonæ, non poſſit eas in uſus proprios convertere; addit: „ Quòd habenti ſufficiens patrimonium, ſi fructus vel proventus patrimonii ſervat *pio operi*, licet de bonis Eccleſiæ vivere, aliàs non; ſed quidquid proventuum Eccleſiæ ſuſcipitur, tenetur quaſi *pauperum & Eccleſiæ procurator* in eorum utilitatem convertere, aut ſervare.

XV. His congruit, quod legitur in *Canone* 41. vulgò Apoſtolorum: „ Præcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus *indigentibus* omnia diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omnique ſollicitudine miniſtrentur.

Ecce Epiſcopus bonorum Eccleſiæ moderator conſtituitur; ſed ut per Presbyteros & Diaconos, *ea omnia* auctoritate ejus *indigentibus* (vel ut alia lectio habet, *his qui egent*) miniſtrentur. An ergo ipſi Epiſcopi nihil in ſuos uſus, tamquam Eccleſiæ operarii ſumere poſſunt? Imò verò, ſi ſcilicet ipſi *pauperum compauperes* ſint. Addit enim Canon: „ Ex iis autem, quibus *indiget*, *ſi tamen indiget*, ad ſuas *neceſſitates*, & peregrinorum fratrum uſus ipſe percipiat. “ Sive, ut vertit ex græco Gentianus Hervetus: „ Et etiam *ſi ſit opus in neceſſarium* ſuum uſum accipere, & fratrum qui hoſpitio excipiuntur.

Eadem leguntur in Canone 25. Antiocheno; referunturque dicti Canones apud Gratianum *Cauſ.* 12. *quæſt.* 1. *Can.* 22. 23. *&* 24.

XVI. Si Epiſcopi primarii Eccleſiæ miniſtri & vineæ Dominicæ excultores, debeant bona Eccleſiæ, ut pauperum procuratores *indigentibus* diſpenſare; neque de iis participare, etiam ad *ſuas neceſſitates* ſive *neceſſarium uſum*, niſi revera ipſi *indigeant*, quo titulo inferiores miniſtri, ſibi majus jus in bona Eccleſiæ attribuent?

XVII. Ex verbis quoque Canonis manifeſtum eſt, hanc conditionem, *ſi tamen indigent*, non adjici propter Epiſcopos, qui fortè ultra *indigentiam* ex bonis Eccleſiæ ſumerent; quandoquidem expreſſè dicat, quòd tum demum in *ſuas neceſſitates* ſive *neceſſarium ſuum uſum* capere poſſit Epiſcopus, *ſi indigeat*: ergo *ſi non indiget*, nequidem in ſuas *neceſſitates* ſeu *neceſſarium ſuum uſum* capere permittitur.

XVIII. Non obſcurum quoque eſt, id quod circa diſpenſationem, & uſum bonorum Eccleſiæ in favorem pauperum hiſce Canonibus dicitur, ex bonorum Eccleſiaſticorum natura, ſeu conditione deſumi; utpotè quæ ut bona pauperum adminiſtrari oporteat.

XIX. Non mirum proinde, ſi & poſt factam bonorum Eccleſiaſticorum aliqualem in quatuor portiones diviſionem; quia & poſt erectionem Beneficiorum eadem manſerit diſpenſandi obligatio: quia, ut capite ſequenti oſtendemus, diviſio bonorum Eccleſiæ non ipſam bonorum conditionem, aut naturam, ſed exteriorem duntaxat diſpenſationis normam aliquatenus immutavit.

XX. Quapropter Gratianus noſter, qui Decretum ſuum compilavit poſt factam & ſtabilitam bonorum Eccleſiæ diviſionem, relatis dictis SS. Patrum, qui dicunt, quòd qui ſumptibus propriis ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia accipere nequeat, ſubjungit: „ Verùm his authoritatibus, inquit, prohibentur ab Eccleſia ſuſcipi, non illi qui quondam fuerunt divites, poſtea verò omnia reliquerunt, ut Petrus & Matthæus & Paulus; aut pauperibus diſtribuerunt ut Zachæus; aut Eccleſiæ rebus adjunxerunt, ſicut illi qui prædia ſua vendentes ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, ut eſſent omnia communia: *ſed qui in domibus parentum reſidentes vel ſua relinquere nolentes, Eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant*. “

Sine ulla hæſitatione igitur ſæculo XII. credidit Gratianus, auctoritate Canonum & SS. Patrum inhibitum eſſe, ut illi qui *ſua* nolebant dimittere, de facultatibus Eccleſiaſticis paſcerentur.

XXI. Et revera tanta apparet in Canonibus & dictis SS. Patrum pro hac ſententia evidentia, ut credibile non ſit, contrariam ſententiam ab aliquo aſſertam fuiſſe, niſi poſtquam ſæculo duodecimo intrarunt Doctores Scholaſtici, quorum plures magis proprio judicio, & rationi naturali, quàm Canonum & Patrum auctoritati innitentes, eam opinionem ſuſtinere cœperunt.

XXII. Hoc non obſcurè tradit Dionyſius Carthuſianus in Tractatu de vita Canonicorum *art.* 24.

Hic propoſita quæſtione, „ An Canonici & Miniſtri Eccleſiæ, qui de ſuo *patrimonio* poſſunt ſe ſuſtentare, licitè convertant in uſus ſuos bona Eccleſiæ: “ priuſquam ad reſolutionem quæſtionis deſcendat, præmittit: „ Securiùs ac ſalubriùs creditur, ac paretur dictis Sanctorum, per quos loquutus eſt Spiritus Dei, quàm *Scholaſticorum* quorumdam, qui ſuo magis, quàm expedit, credunt & nituntur ingenio, auctoritatem Sanctorum ad ſuam retorquentes opinionem.

XXIII. „ Quamvis ergo, (cum ludit poſt hæc) de propoſita quæſtione quidam dicant *Scholaſtici*, poſſe id licitè fieri, conſultiùs tamen credendum, & ſtandum eſt verbis Hieronymi & Bernardi, imò & ſummi Pontificis beatique Proſperi. Ait enim Damaſus Papa: *qui bonis parentum ſuſtentari poſſunt, ſi accipiant quod pauperum eſt, ſacrilegium incurrunt*.

Huic Damaſi dicto, SS. Hieronymi, Proſperi & Bernardi ſententiis ſubjunctis, concludit: *horum itaque Patrum ſententiis ſtatur ſecuriùs, quàm aliorum aliter opinantium*.

XXIV. Hi Doctores Scholaſtici nimis carnaliter, & mercenariè conſideraſſe videntur hæc Apoſtoli verba: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit, &c.* Quaſi his indicatum voluiſſet Apoſtolus, non ſecus deberi Clericis ſtipendium, aut mercedem, quàm militibus militiæ ſæcularis, aut excultoribus vineæ aliiſque operariis ſuarum operarum mercedem: non propter eorum *indigentiam*, ſed propter operas & labores præſtitos.

XXV. Unde unicum penè hoc argumentum in hujus opinionis aſſertionem afferri videmus.

Et quidem Proſper Fagnanus, noviſſimè hanc ſententiam amplexus, ad *Cap.* Si quis sane *de Peculio Clericorum*, relatis nonnullis recentiorum Canoniſtarum pro hac ſententia auctoritatibus, ſubdit *n.* 7. Idem ratio ſuadet divinis oraculis innixa; decet enim, ut qui altari ſervit, de altari vivat, cùm nemo militet ſtipendiis ſuis 1. *ad Corinth.* 9. *& dignus eſt operarius mercede ſua*; nec denario fraudari debent, in vinea operantes, additis aliis textibus qui probant, Clericis laborantibus ſtipendia, & mercedem deberi.

XXVI. Verùm, uti rectè advertit doctiſſimus Pauli Interpres Guilielmus Eſtius 1. *ad Tim.* 5. *v.* 18. „ Neque ſignificat Apoſtolus hac parte, ſubſidium temporale habere rationem *mercedis*, quam Prædicator Evangelicus pro labore & opere ſuo recipiat; id enim eſſet vendere Evangelium, quod *gratis* debet annuntiari: ſed ſenſus Apoſtoli eſt, ſicut operarius dignus eſt mercede, unde vivat; ita & Evangelii Miniſtrum dignum eſſe honorario ſubſidio unde ſuſtentetur. Tantum enim in hac comparatione ſpectatur ſuſtentatio operanti debita. Unde & Chriſtus *Matth.* 10. eamdem ſententiam adferens, pro *mercede*, *cibum* nominavit: *Dignus eſt*, inquit, *operarius cibo ſuo*. “

XXVII. Totus ergo diſcurſus Apoſtoli hoc unum evincit, operariis Evangelicis alimenta deberi, non tanquam *mercedem* operis; ſed tanquam media *neceſſaria*, ut evangelizare poſſint. „ Sæcularis quippe militia, quia cœleſtia non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat; qui autem Eccleſiæ ſerviunt, & *labori* ſuo velut *debita* reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter

aut

„ aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt; ſi putant „ quòd Eccleſiæ ſervientes, ſtipendia terrena, ac non „ potiùs præmia æterna percipiunt. „ Ita citata Synodus Aquiſgranenſis *Can.* 107.

XXVIII. Deinde, uti benè reſpondet Adrianus VI. loco citato, „ non militat *ſuis* ſtipendiis, qui conceſ„ſa temporalia divinæ militiæ impendit; cùm omnia „ temporalia bona *divina* ſint *ſtipendia*, in ſtipem „ & ſuſtentationem vitæ hominibus conceſſa, ut ei „ magno fervore & abſque ſollicitudine diſtrahente „ ſervitia grata dependant.

Addit Adrianus: „ Secundò, ad mentem Apoſtoli, „ quòd nemo tenetur regulariter ſtipendiis, quæ ſua „ ſunt comparatione ad homines, quæ ſcilicet ab iis „ non capit, hominibus certis militare: Nihilominus „ quia ſtipendia Eccleſiaſtica ſolùm ſunt ad neceſſita„ tem Miniſtrorum, & non quaſi merces laborum in„ſtituta; ideò non poſſunt hujuſmodi pro ſe ſuſci„ pere, niſi quantum egent ſub modificatione priùs „ expreſſa.

XXIX. Obſervandum inſuper, quòd Chriſtus ſententiam illam, *Dignus enim eſt operarius cibo ſuo*, protulerit, poſtquam Apoſtolis dixiſſet: *Gratis accepiſtis, gratis date; nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*, quibus omnibus voluit, ut quaſi omnibus temporalibus deſtituti, nudi ad prædicandum Evangelium pergerent. Sed ne hiſce nimiùm turbarentur, cogitarentque ſibi neceſſaria alimenta defutura, præcepti ſui apparentem ſeveritatem temperavit, „ oſtendens (ait „ Janſenius Gandenſis citato *cap.* 55.) quare nudos il„ los mittat, nimirum quòd quæ ad victum & veſti„ tum ipſis eſſent neceſſaria, ea deberentur à diſcipu„ lis eorum, ut ſine omni rubore & verecundia ab „ eis illa poſſent accipere, nec neceſſe eſſet harum re„ rum onere & ſolicitudine ſeſe gravare.

Ex quibus non obſcurè intelligitur, ſententiam Chriſti, ad quam & totus Apoſtoli contextus refertur, non ſpectare niſi *alimenta* ſeu *cibum* Operariorum Evangelicorum, quos *ad ea accipienda cogit vivendi neceſſitas, non habendi cupiditas.*

XXX. Cardinalis Bellarminus, *lib.* 1. *de Clericis*, *cap.* 27. quærens, an qui bona patrimonialia habet, poſſit ſimul bona Eccleſiaſtica habere, & pro utraque ſententia allatis nonnullis auctoritatibus, credit, auctores utriuſque ſententiæ poſſe forſan conciliari, ut dicamus S. Proſperum (quem citat pro negativa) „ lo„ qui de illis, qui planè ſufficientem habent ſuſtenta„ tionem ex patrimonio, aut Beneficio. Tunc enim „ alterum eſt ſuperfluum, & proinde pauperibus debi„ tum. Alios verò authores loqui de illis, qui neque „ ex patrimonio, neque ex Beneficio ſufficientem om„ ninò ſuſtentationem habent. Hi enim utrumque re„ tinere poſſunt, modo ex utroque nihil accipiant, „ ultra ſuſtentationem decentem, juxta conditionem „ proprii ſtatus. Quod enim verè ſuperfluum eſt, „ dandum eſſe pauperibus, Theologi communiter „ docent.

XXXI. Si cui hæc reconcillandi ratio placet, me diſſentientem non reperiet. Si quis enim proventus Beneficii & patrimonii confundat, atque ex iis *honeſtam ac moderatam* ſuſtentationem accipiat, & ſuperfluum in pauperes, aliumvè pium uſum expendat; nullatenus vivendo ex bonis Eccleſiæ cenſum ſuum patrimonialem auget; nec pauperes plùs gravat, quàm is qui totam ſuſtentationem acciperet ex bonis Eccleſiæ, & patrimonium pauperibus erogaret.

CAPUT VI.

De Diviſione bonorum Eccleſiæ, & an per eam natura illorum mutata?

1. *Eccleſia etiam Chriſto vivente ſuas habuit facultates, ſed in communi.*
2. *Chriſtus oblationes Fidelium uni in ſuos & diſcipulorum ac pauperum ſumptus diſtribuendas commiſit.*
3. *Chriſtus formam diſpenſandæ pecuniæ Eccleſiaſticæ dedit; & furem paſſus eſt, ut & Eccleſia fures pateretur.*
4. *Juxta normam à Chriſto inſtitutam, omnia oblata erant communia, & uni concredita.*
5. *Eandem normam Apoſtoli, & eorum ſucceſſores aliquot ſæculis retinuerunt.*
6. *Decretum Concilii Romani ſub S. Silveſtro de diviſione rerum Eccleſiæ in quatuor portiones.*
7. *Hoc Decretum meritò ut ſuppoſitum rejicitur.*
8. *Diviſionis illius in 4. portiones ut jam ſtabilitæ meminit Gelaſius I.*
9. *Sanctus Gregorius reſpondet juxta illam diviſionem bona Eccleſiaſtica diſpenſanda.*
10. *Quatuor illæ portiones non arithmeticè diſtribuebantur.*
11. *Probatur de portione Clericorum.*
12. *Diſtributio fiebat auctoritate & judicio Epiſcopi.*
13. *Quomodo portio pauperum diſtribueretur.*
14. *Scopus hujus diviſionis quadripartitæ, fuit ut bona Eccleſiaſtica juxta ſuam conditionem ritè diſpenſarentur.*
15. *Hæc diviſionis norma, reipſa ab omnibus Eccleſiis probata fuit.*
16. *Natura bonorum Eccleſiæ per hanc diviſionem non mutata.*
17. *Poſt eam diviſionem monuerunt Concilia, bona diſpenſanda juxta normam Apoſtolorum.*
18. *Alia bonorum Eccleſiæ diviſio per erectionem Beneficiorum.*
19. *Tertia per diviſionem inter Epiſcopum & Capitulum; item inter ipſos Canonicos.*
20. *Hæc diviſio diſſimulante potiùs quàm probante Eccleſia, facta eſt.*
21. *Per hanc diviſionem non fuit mutata conditio bonorum Eccleſiæ.*
22. *Idem modus loquendi habetur in Canonibus poſt diviſionem, qui erat ante illam.*
23. *Per diviſionem factam inter Canonicos portio pauperum & fabricæ periclitari cœpit.*
24. *Canonicis ſingulariter viventibus una portio vix ſufficere potuit.*
25. *Eccleſia vitam ſingularem Canonicorum permittens, etiam permittit, ut ſinguli ex bonis Eccleſiaſticis neceſſaria accipiant.*
26. *Ex bonis Eccleſiæ primùm providendum neceſſitatibus Miniſtrorum.*
27. *Non eadem eſt ratio bonorum, quæ nominatim in uſus pauperum aut fabricæ relinquuntur.*
28. *Tenentur Clerici de bonis Eccleſiæ moderatè vivere, & ſuperfluum pauperibus diſtribuere.*
29. *Quomodo ſemper idem fuerit Eccleſiæ ſenſus quoad uſum bonorum Eccleſiaſticorum.*

I. Eccleſia ferè antequam nata, id eſt, ante adventum Spiritus Sancti, imò ipſo adhuc Chriſto Domino converſante in terris, cœpit bona quædam habere; quæ tum in ſolis Fidelium voluntariis oblationibus conſiſtebant. Una autem erat earum omnium communis maſſa, ſeu commune ærarium.

II. Diſpenſatio autem ærarii illius uni erat commiſſa; ut vel in Chriſti & Diſcipulorum ejus in Evangelii prædicatione operantium neceſſitates; vel in egenorum ſumptus diſtribueretur, quemadmodum Evangeliſta Joannes ſcriptum reliquit.

Dicit enim *capite* 12. ſui Evangelii: *Unus ex Diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui eum erat traditurus, dixit: Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad illum, ſed quia fur erat & loculos habens, & ea quæ mittebantur portabat.*

Et rurſum *cap.* 13. *Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quia dicit ei Jeſus: Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum; aut egenis ut aliquid daret.*

III. Habebat ergo Dominus *loculos*, & à fidelibus oblata conſervans, & *ſuorum neceſſitatibus*, & aliis indigentibus tribuebat, „ ait Auguſtinus *Tractatu* 62. *in Joannem n.* 5. additque: *Tunc primum Eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta.* Apud Gratianum *Cauſ.* 12. *qu.* 2. *Can.* 17. Et *tractatu* 50. *n.* 11. „ Exemplum Domini ac„ cipite converſantis in terra. Quare habuit loculos, cui „ Angeli miniſtraverunt, niſi quia Eccleſia ipſius loculos „

ſuos

„ ſuos habitura erat? Quare furem admiſit, niſi ut eʼjus Eccleſia ſures patienter toleret? “ Apud Gratianum *Cauſ.* 12. *quæſt.* 1. *Can.* 12.

IV. Porrò ex forma diſpenſationis oblationum à Chriſto converſante in terris ſervata, habetur, quod omnia à fidelibus oblata in unam *burſam*, ſive eoſdem loculos conjicerentur; ejuſque cura uni, ſcilicet Judæ Iſcarioti concredita fuerit.

Secundò, quòd ea in neceſſitates Chriſti & Diſcipulorum, necnon egenorum ſumptus ex Chriſti præſcripto eſſet expendenda.

V. Hæc forma à Chriſto præſignata, ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſervata eſt quatuor ut minùs ſeculis; eatenus ſaltem, ut alia non eſſet nota rerum Eccleſiaſticarum diviſio, quàm ipſarummet Eccleſiarum.

Sicuti enim univerſalis Eccleſia Chriſti in plures particulares Eccleſias ſeu Diœceſes diviſa fuit, atque unicuique ſuus præfixus Epiſcopus & Clerus; ita quoque unicuique Eccleſiæ erant ſuæ facultates, è quibus & Miniſtrorum & pauperum neceſſitatibus provideretur: at earum nulla erat inter Epiſcopum, Clerum, Templorum fabricam, aut pauperes rerum illarum nota partitio, ſed omnium in communi diſpenſatio Epiſcopo erat concredita, qui eas pro ſingulorum neceſſitate & exigentia diſtribueret, & etiam ſibi, ſi indigeret, applicaret; quemadmodum tum ex Canonibus 40. & 41. vulgò Apoſtolorum, tum Canonibus 24. & 25. Concilii Antiocheni celebrati ſeculo IV. videre licet; & referuntur à Gratiano, *Cauſ.* 12. *qu.* 1. *Can.* 22. 23. & 24.

VI. Crediderunt nonnulli aliquam proventuum Eccleſiaſticorum diviſionem factam fuiſſe ſub initium ſeculi IV. ſedente Silveſtro Papa. Iſidorus enim ſuæ Canonum collectioni inſeruit 20. Canones cujuſdam Concilii Romani habiti anno 324. præſidente Sancto Silveſtro; in quorum quarto dicitur; „ Commoneo autem vobis omnibus mihi conſortibus monimentum hoc, ut de reditibus Eccleſiæ quatuor partes fiant, quarum una cedat Pontifici ad ſui ſuſtentationem, altera Presbyteris & Diaconis, & omni Clero, & tertia Templorum & Eccleſiarum reparationi, quarta pauperibus & infirmis & peregrinis.

VII. Appoſita autem eſt ibidem hæc nota marginalis: „ Suppoſita videntur Hincmaro, ac pleriſque viris eruditis 20. iſta capita (ſive Canones) quæ Iſidorus ſuæ collectioni interuit.

Et ſane tam multa, vel in ipſis hiſce Canonibus occurrunt, quæ à temporis illius diſciplina, & ſtatu Eccleſiæ, qui tunc erat, diſcrepant, quæque à multis jam detecta ſunt, ut nemo non videat, hæc Decreta ad Iſidorianas merces meritò cum pſeudo-primorum Pontificum decretalibus Epiſtolis eſſe ablegandа.

VIII. Recentius, ac certius diviſionis illius teſtimonium occurrit in epiſtola 9. Gelaſii I. *cap.* 29. relata per Gratianum, *Cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 27. ubi ſcribit: „ Quatuor autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum eſt rationabiliter decretum) convenit fieri portiones: quarum ſit una Pontificis, altera Clericorum; tertia pauperum, quarta fabricis applicanda.

Hic notandum, Gelaſium de hac diviſione loqui tamquam dudum decreta; *ſicut* DUDUM *rationabiliter eſt decretum.*

IX. Interrogaverat Auguſtinus Anglorum Apoſtolus Sanctum Gregorium: „ De his quæ fidelium oblationibus accedunt ad altaria, & quantæ debeant fieri portiones, & qualiter Epiſcopus agere in Eccleſia debeat: “ Reſpondit Gregorius: „ Mos Apoſtolicæ Sedis eſt, ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Epiſcopo, & familiæ ejus propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem, alia Clero, tertia pauperibus, quarta Eccleſiis reparandis. “ Refertur apud Gratianum, *Cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 30.

Et ſcribens idem ſanctiſſimus Pontifex Maximiano Epiſcopo Syracuſano, *lib.* 3. *ep.* 11. mandat, „ ut ſive de præteritis reditibus, ſive de iis qui jam obvenerunt vel obvenerint, *quartæ* ſecundùm diſtributionem *canonicam*, diſpenſentur. “ *Cauſ.* 12. *qu.* 2. *Can.* 29.

X. Porrò circa hanc rerum Eccleſiaſticarum diviſionem notandum; imprimis, eam non arithmetica ſive æquali planè proportione inſtitutam aut factam fuiſſe; ſed variam fuiſſe ſecundùm conſuetudinem locorum, & circumſtantias, quæ nunc majorem portionem in pauperes, nunc majorem in Clericos pro horum illorumque indigentia & numero impendendam ſuadebant.

XI. Querebatur apud ſanctum Gregorium Clerus Catanenſis, quòd portio redituum Eccleſiaſticorum quæ Clero cedere debebat, non rectè diſtribueretur; inquirendi curam Gregorius dedit Cypriano Diacono ſuo: Hic facta inquiſitione, *de quarta portione Cleri* hoc tenendum ſtatuit, ut unam portionem hi qui in ſacro loco ſunt poſiti, & reliquas duas Clerus accipiat. At Presbyteri & Diaconi (qui hic dicuntur in *ſacro loco, & ſacrato Ordine* conſtituti) „ conqueſti ſunt, hoc contra *antiquam conſuetudinem* in ſuo gravamine præjudicialiter ſtatutum; quippè quia de eadem *quarta* ſemper ſe *duas* partes, & *tertiam* Clerum perhibent conſecutum; & petiverunt, ne hæc diffinitio in ſuo præjudicio permaneat. “

Ut huic difficultati & querelæ ſatisfaciat Epiſcopus, vult Sanctus Gregorius, ut *quartam* hanc inter Clericos & Miniſtros Eccleſiæ pro ſingulorum meritis diſtribuat. „ Volumus ergo (ait) ut quidquid Eccleſiæ tuæ ex reditu vel quolibet alio titulo fortaſſis acceſſerit, quartam exinde portionem ſine diminutione aliqua debeas ſegregare, atque eam ſecundùm Dei timorem Presbyteris, Diaconis, ac Clero, ut tibi viſum fuerit, diſcretè dividere, ita ſanè ut unicuique ſicut meritum laboris exegerit, libera tibi ſit juxta quod prævideris, largiendi licentia: quatenus & hi qui merentur, etiam temporali ſe ſentiant hoc commodo conſolari, & alii adjuvante Domino eorum ad melius contendant imitatione proficere. “ *Lib.* 7. *epiſt.* 8.

XII. Nequaquam igitur *quarta* portio totius patrimonii Eccleſiæ aſſignabatur Clericis, ut ipſi *æqualibus* portionibus eam inter ſe dividerent; ſed integra adhuc rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratio erat penes Epiſcopum, qui monebatur, ut *quartam* earum portionem in Clerum, pro ſingulorum meritis, prout ſibi videretur, diſpenſaret.

XIII. Similiter portionem pauperum diſpenſationi Epiſcopi manſiſſe ſubjectam; eamque pauperum majore vel minore indigentia, & meritis attentis debuiſſe diſpenſari, manifeſtum eſt ex ejuſdem Pontificis *ep.* 29. *lib.* 9. in qua monet Epiſcopum Neapolitanum, ut portionem Cleri & pauperum, quam ejus Prædeceſſor dare neglexerat, ulterius diſpenſare non differat; præſcripta norma diſtributionis, in qua inter alia præſcribit: ut „ dentur hominibus *honeſtis & egenis*, quos *publicè* petere *non permittis*, ſolidi centum quinquaginta; ita ut quidam eorum ad ſingulos tremiſſes, quidam ad binos, quidam ad ſingulos ſolidos, vel ſi viſum fuerit ampliùs dimittantur. Reliquis verò pauperibus, qui eleemoſynam publicè petere conſueverunt, ſolidos triginta ſex. “

Hic per occaſionem notare juber, S. Gregorium pauperibus honeſtis & verecundis ampliores quàm publicè mendicantibus partes diſtribui velle, nempè quadruplo majores. Quod pauci ſatis attendunt.

XIV. Ex hactenus dictis ſat manifeſtum eſt, quòd unicus Canonum & Decretorum hanc quadripartitam diviſionem ſtatuentium ſcopus, & genuinus intellectus fuerit, ut ex proventibus Eccleſiaſticis, merces ſive ſuſtentatio Clericorum bona fide miniſtrantium decerperetur, pauperum alimoniæ ſubveniretur, ædium ſacrarum ſarta tecta procurarentur, non arithmetica quidem, ſed rationabili diſtributione.

XV. Quapropter licèt non videatur in multis, extra Italiam, recepta & ſtabilita verbis expreſſis, hæc quadrimembris diviſio; nihilominus omnium Eccleſiarum communis conſenſus fuit, proventus Eccleſiaſticos in illos uſus eſſe impendendos: ideſt, ex iis Epiſcopos & alios inferiores miniſtros ſuſtentandos, pauperes alendos, & fabricam intertinendam.

Ut igitur concedamus erudito operum Sancti Gregorii Reviſori in notis ad *epiſt.* 31. *lib.* 12. *aut nullis, aut paucis in locis Galliarum hanc quartarum diſtributionem viguiſſe*; negari tamen nequit, Canones Gallicanos voluiſſe, proventus Eccleſiaſticos in Clericos, pauperes, & fabricam eſſe impendendos: ut

ex Concilio Aurelianenſi I. celebrato anno 511. *Can.* 5, aliiſque plurimis Canonibus manifeſtum eſt.

XVI. Nihil proinde per ea Decreta, quæ quadrimembrem diviſionem uſſerunt, circa naturam bonorum Eccleſiaſticorum immutatum fuit; imò nec vera eorum diviſio facta fuit; ſed monebantur Epiſcopi, ut fideliter proventus Eccleſiaſticos juxta eorum naturam & conditionem adminiſtrarent; uti rectè notat Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiæ, *part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 9.

XVII. Idcircò monet etiam ſeculo IX. Concilium Pariſienſe VI. *lib.* 1. *Can.* 15. non aliter ab Epiſcopis eſſe res Eccleſiaſticas diſpenſandas, quàm Apoſtolorum temporibus. Verba Canonis ſunt: „ Et licèt creſcente fidelium devotione copioſiſſimis, ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, *eumdem* tamen uſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis & diſpenſandis Eccleſiaſticis rebus ſe ſervare debere meminerint.

XVIII. Alia bonorum Eccleſiaſticorum diviſio facta fuit; tum per erectionem Beneficiorum: quando certi ac determinati reditus, præſertim decimæ & oblationes, ſingulis titulis annecti cœperunt, de quorum origine & incremento actum eſt ſuprà *tit.* 18. *cap.* 1.

XIX. Altera quoque diviſio, ſed quæ priore poſterior & recentior eſt, facta fuit, dum Epiſcopi & Capitula bona dividere cœperunt. Huic poſtmodum ſucceſſit bonorum Capitularium inter ipſos diviſio; qua ſingulis Canonicis ſua Præbenda aſſignata fuit: quæ diviſio invaluit, dum Canonici deſerta vita communi ad vitam ſingularem tranſierunt; de quo tranſitu actum eſt ſuprà *part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 2.

XX. Hoc meritò notandum, quòd ſicuti ipſe tranſitus ad vitam ſingularem ſenſim contigit, diſſimulante potiùs, quàm probante Eccleſia; ita & hanc diviſionem menſæ capitularis inter Canonicos, non aliquo poſitivo Eccleſiæ præcepto inductam aut probatam fuiſſe; ſed dumtaxat diſſimulatione Eccleſiæ ſenſim invaluiſſe, & ſtabilitam eſſe.

XXI. Interim quæcumque facta ſit, ſive per Beneficiorum erectionem, ſive per partitionem inter Epiſcopum & Capitulum, vel inter ipſos Canonicos; hoc unum contigit, ut diſpenſatio bonorum, quæ vel integra erat penes Epiſcopum; vel communis inter Canonicos in communi viventes, tandem ad ipſos particulares Beneficiatos, vel Canonicos tranſierit: manente ipſa bonorum Eccleſiaſticorum natura aut conditione invariata, diſpenſationis norma nonnihil dumtaxat immutata.

XXII. Hinc videmus in Pontificum Reſcriptis, Epiſcoporum Decretis, Conciliorum Canonibus, etiam poſt eam bonorum diviſionem, bona Eccleſiæ dici *patrimonium pauperum*, *patrimonium Chriſti*, *res Dei*, non ſecus atque ante eam diviſionem: uti ex Canonibus aliiſque, quæ in præcedentibus capitibus relata ſunt, facilè obſervari poterit.

XXIII. Interim id negari nequit, quin per eam inter Canonicos Præbendarum diviſionem, periclitari vel maximè cœperint illæ duæ quartæ, pauperum & fabricæ; uti monet Boetius Epo ad *cap.* 1. de Teſtamentis, *num.* 52.

XXIV. Et reverà, uti ibidem *num.* 54. notat idem author: „ Vix fieri potuit, ut unica quarta bonorum Eccleſiaſticorum pars, quæ ex illa quadripartita eorum diviſione ceſſit reliquis Clericis, omninò ſufficeret ad eos extra communionem præſertim alendos, eò quòd ſumptuoſum ſit alere familiam ſingulos neceſſariò videtur in conſequentiam veniſſe, ut illa partitio quadrimembris non ampliùs obſervaretur, ſed omnes omnium bonorum Eccleſiæ communium proventus inter ſolos Epiſcopum & Eccleſiam reliquam dividerentur. Quæ quidem res & pauperibus & fabricis & hoſpitalitatis exercitiis, quæ non ab Epiſcopo ſolo, ſed à communis vitæ ſociis proculdubio frequenter fiebant, incommodiùs accidit.

XXV. Interim dum Eccleſia hanc Præbendarum diviſionem tolerat; patiturque Canonicos *privatim* extra vitam ſocialem ſiva communem, familiam inſtituere, cenſetur quoque permittere, ut è rebus Eccleſiaſticis ſibi moderatam & honeſtam ſuſtentationem accipiant; ſuperfluis in pauperes & alios pios uſus diſtributis. Nam, ut poſt Gratianum rectè monet Boetius Epo loco citato *num.* 56. „ Licèt res Eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primùm tamen ſibi Epiſcopus, & ſuæ Eccleſiæ deſervientibus neceſſaria ſubminiſtret; & reliquas quæ ſuperſunt, fidelium uſibus miniſtraturus.

Hæc Gratianus poſt *Canonem* 27. *cauſ.* 12. *quæſt.* 1. qui & dein infert: „ Ita & Præbendæ Eccleſiarum eadem charitate manente, piè & religiosè poſſunt diſtribui; nec tunc rebus Eccleſiæ, ut propriis, ſed ut communibus utilitatibus deſervituris: ut ex his quæ ſibi aſſignata ſunt primùm ſibi neceſſaria percipiat; ſi quæ verò ſuis neceſſitatibus ſuperſunt; in communes uſus Eccleſiæ expendat.

XXVI. Dum ergo voluit Eccleſia, ut bona Eccleſiæ in pauperes & fabricam diſtribuerentur, hoc ita perperàm intellexit, ut primùm neceſſitatibus Miniſtrorum ſuorum provideretur, quibus Chriſtus à populo alimenta ſeu cibum ſubminiſtrari voluit: & cui præcepto per horum bonorum oblationem populus indubiè ſatisfacere voluit.

XXVII. Hinc & indubitatum eſt, non eodem jure bona Eccleſiæ eſſe res pauperum; ſicuti ſi quid nominatim pauperibus per homines pios relinqueretur; id enim nullo jure ſibi vindicare, vel inter ſe partiri poſſent Clerici; quemadmodum benè reflectit Epo, *n.* 57.

XXVIII. „ Sed neque quiſquam rectè negaverit (ait idem *num.* 58.) quin ita moderatè deceat vivere Clericos etiam de portionibus pro ſtipendio ſibi deſtinatis, ut pauperibus & egenis magnum ſit ab ipſis auxilium, de quo Fundatores optimè ſperaverunt quoad id quod ſuperfuerit.

XXIX. Itaque quæcumque circa bonorum Eccleſiæ varia diſpenſandi norma pro temporum & locorum conditione fuerit, aut alia Clericorum vivendi exterior diſciplina intervenerit, is perpetuus fuit Eccleſiæ circa ſua bona ſenſus, ut ex iis ſuorum Miniſtrorum neceſſitatibus provideretur, & quod reliquum eſſet, in pauperum alimoniam alioſvè pios uſus impenderetur, illaque bona ſemper ut *res Dei & patrimonium Chriſti* conſiderarentur, & ut talia ſanctè & fideliter diſpenſarentur.

CAPUT VII.

De Teſtamentis Clericorum.

1. *Quare vetitum Clericis jampridem fuerit de bonis Eccleſiæ teſtari?*
2. *Canon vulgò Apoſtolorum idipſum vetans.*
3. *Idem probat Canon Carthaginenſis.*
4. *Occaſio hujus Canonis.*
5. *Monitum ad Clericos diſponentes de patrimonialibus.*
6. *Juſtinianus inhibuit Epiſcopis teſtari de bonis poſt Ordinationem acquiſitis.*
7. *Conformiter ad Juſtiniani Sanctionem reſpondit Sanctus Gregorius.*
8. *Idem volunt plures Decretales.*
9. *Pluribus ſeculis duravit hæc diſciplina; & à Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. renovata.*
10. *Decretum hujus Concilii etiam de mobilibus intelligendum.*
11. *Generaliter de omnibus intuitu Eccleſiæ acquiſitis.*
12. *Nec in pias cauſas per teſtamentum de his diſponere de* jure *poterant; conſuetudini tamen aliquid concedi incipiebat.*
13. *Conſuetudo relinquendi aliqua pauperibus à Pontifice dicitur* non improbanda.
14. *Per Reſcriptum Pontificis relatum in Decretales hæc conſuetudo habita ut jure probata.*
15. *Hinc invaluit, Clericos de* jure *poſſe facere ra*tionabile *teſtamentum.*
16. *Seculo XIV. Synodus Colonienſis non permiſit Clericis condere teſtamentum, niſi juxta conſuetudinem jure probatam.*
17. *Quomodò hæc conſuetudo ſenſim extenſa ſit; & facta Clericis libera teſtandi authoritas.*
18. *Huic extenſioni occaſionem dedit facilitas diſpenſandi.*

29. *Item difficultas diſcernendi quæ bona ab Eccleſia, & quæ aliundè ſint profecta.*
30. *Conſuetudo teſtandi de bonis Eccleſiaſticis non ubique eodem tempore invaluit.*
31. *In Hiſpania recepta conſuetudo permittens Clericis liberè teſtari.*
32. *Idem in Gallia receptum.*
33. *In Belgio nonnulli Epiſcopi prætendunt, Clericis ad teſtandum neceſſariam eſſe eorum licentiam; pro qua & certa jura prætendunt.*
34. *Academia Lovanienſis circa hoc quid obſervet.*
35. *Faciliùs Clericis quàm Epiſcopis teſtandi licentia indulta; conſuetudo tamen eam ipſis indulget.*
36. *Non eadem eſt Epiſcopis libertas in Italia.*
37. *An Regulares poſſint ex indulto Pontificis condere teſtamentum.*
38. *Quid de Regularibus aſſumptis ad Epiſcopatum?*
39. *Conſuetudo aut licentia teſtandi non permittit Clericis diſponere in uſus profanos.*
30. *Conſuetudo hæc non immutat naturam proventuum Eccleſiaſticorum.*
31. *Idipſum probat Synodus Tridentina.*
32. *Quomodo teſtamenta Clericorum de proventibus Eccleſiaſticis in uſus profanos vi conſuetudinis ſuſtineantur.*
33. *Attendendum à Clericis hac in parte Decretum Synodi Oſnaburgenſis.*
34. *Item Decretum Synodi Antverpienſis.*

I. NOtavimus ſuprà *cap.* 4. Epiſcopos alioſque Beneficiatos ſemper reputatos fuiſſe tamquam ſimplices rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatores; ut ex iis ſumant quæ ad neceſſitates proprias ſufficiant, reliqua verò in pauperes, alioſve pios uſus juxta regulas Eccleſiaſticas, & offerentium voluntatem impendant.

Cùm verò diſpenſator de rebus diſpenſationi ſuæ creditis teſtari nequeat, etiam Epiſcopis cæteriſque Clericis jam pridem vetitum de rebus intuitu Eccleſiæ acquiſitis teſtamentum facere.

II. In Canone 40. vulgò Apoſtolorum dicitur: „Sint manifeſtæ res propriæ Epiſcopi, (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ: ut poteſtatem habeat de propriis moriens Epiſcopus ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere; nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum ea, quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant. Fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum *eſt* hoc apud Deum & homines, ut nec Eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec Epiſcopus vel *e*jus propinqui ſub obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, morſque ejus injuriis malæ famæ ſubjiciatur."

Idipſum ſtatuitur *Can.* 24. Concilii Antiocheni.

Ex his manifeſtum *eſt*, jus quidem Epiſcopis fuiſſe, bona *propria*, ideſt, non intuitu Eccleſiæ acquiſita, relinquere quibus velint; at de rebus Eccleſiæ non potuiſſe diſponere.

III. Non abſimile eſt quod *Can.* 49. Concilii Carthaginenſis III. apud Gratianum *Cauſ.* 12. *q.* 3. *Can.* 1. decernitur, ut nimirùm Epiſcopi & quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, debeant omnia, quæ poſt Ordinationem compararunt Eccleſiæ conferre: „Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito congruit."

IV. Hunc Canonem referens Cardinalis Baronius ad anno 397. ſcribit: Occaſio ſanciendi hujus Canonis iſta fuit. „Cùm reddita pace, Eccleſia ubique bonis affluerer, cùm plures ex iis qui eidem miniſtrabant, pietatem in quæſtum convertentes, ſtudiis ſanctitatis & cura pauperum abjectis, divitias colligendi ardore dumtaxat flagrabant, de quibus hæc Hieronymus *Epiſt.* 2. ad Nepotianum: *Nonnulli ſunt ditiores Monachi quàm fuerant ſæculares, & Clerici qui poſſident opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerunt, ut ſuſpiceret eos Eccleſia divites quos mundus habuit anteà mendicos.* Et paulò poſt: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quamdam peſtem fuge.* Cùm itaque hæc, ut ait Hieronymus, *Eccleſia ingemiſceret*, optimè à ſanctis Patribus hujus Canonis ſanctione ſtatutum eſt, ut Eccleſia ipſa ſibi vendicet, quæ Clericis ex rebus Eccleſiæ bona quæſivit."

V. Notat quoque appoſitè Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 3. *lib.* 4. *cap.* 29. *num.* 7. hæc finalia Canonis verba: *Faciant inde quod ipſorum propoſito conveniet*, continere ſalutare monitum, quo monentur Epiſcopi & Clerici de proprio patrimonio diſponere eum in modum, qui conveniat ſanctitati profeſſionis Clericalis.

VI. Juſtinianus Imperator in *Leg.* 42. §. 2. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, ſancivit de Epiſcopis: „Nullo modo habere eos facultatem *teſtandi*, vel donandi, vel per aliam quamcumque excogitationem alienandi quid de rebus ſuis, quas, poſtquam facti fuerint Epiſcopi, poſſederint & acquiſierint, vel ex teſtamentis, vel donationibus, vel ex alia quacumque cauſa: exceptis dumtaxat his, quas ante Epiſcopatum habuerunt ex quacumque cauſa, vel quæ poſt Epiſcopatum à parentibus & theriis, hoc eſt, patruis, vel avunculis, & à fratribus ad ipſos pervenerunt, perventuræque ſunt: quæcumque enim poſt Ordinationem ex quacumque cauſa extra præfatas perſonas ad ipſos pervenerunt, ea jubemus ad ſanctiſſimam Eccleſiam, cujus Epiſcopatum tenuerint, pertinere, & ab ea vindicari, & evinci: nulla alia perſona poteſtatem habente, ex eo proprium quid auferre lucrum."

VII. Conformiter ad hanc Juſtiniani Sanctionem ſcribit Mariniano Epiſcopo Ravennæ Sanctus Gregorius *lib.* 5. *Epiſt.* 1. ut inquirat in teſtamentum ſui Prædeceſſoris, de quo Clerus Ravennæ conqueſtus erat: „Ut ea quæ de Eccleſia ſua, vel de acquiſitis in Epiſcopatu rebus contra legum fieri ſtatuta diſpoſuit, fraternitas veſtra nec auctoritatem præbeat, nec aliqua in his ratione conſentiat. Si quid autem de *propriis* rebus, quas *ante* Epiſcopatum habuit: quod quidem priùs Eccleſiæ ſuæ non contulit, fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere neceſſe eſt."

Scribit quoque Anthemio Campaniæ Subdiacono *lib.* 7. *indict.* 2. *Epiſt.* 53. ſe intellexiſſe, „quòd Attelbanæ civitatis Epiſcopus dum de hac luce migraret, *condito teſtamento* in octo unciis totius ſubſtantiæ ſuæ *nurum* ſuam hæredem inſtituerit, Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor."

Cùm verò hæc teſtamentaria diſpoſitio videretur bona acquiſita intuitu Eccleſiæ confundere cum bonis patrimonialibus, ſubjicit: „Hortamur ergo experientiam tuam, ut ſollicita inquiſitione diſcutias, & quidquid Eccleſiæ ipſius eſſe potuerit à qualibet perſona detineri nullatenùs patiaris, niſi hoc ſolùm quod eum *ante* Epiſcopatus ordinem *propriè* habuiſſe conſtiterit. Quidquid verò ante Eccleſiæ ipſius eſſe cognoveris, vel in Epiſcopatus ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe, in ejuſdem Eccleſiæ conſervetur dominio, ne quiſquam exinde aliquid uſurpare qualibet occaſione præſumat."

Refertur hoc Gregorii reſponſum in *Cap.* 1. *it. de Teſtamentis*; quamvis per errorem ibidem tribuatur Gregorio IX.

VIII. Eodem tendunt Decreta quæ inquiri jubent, an Presbyteri aliique Clerici bona aliqua habuerint tempore Ordinationis; de quibus ſuprà capite primo; ibique notatum, hanc inquiſitionem unicè factam, ut ſciretur, quæ bona cenſeri deberent provenisse ab Eccleſia; & conſequenter ut talia ad Eccleſiam pertinere.

Hinc manifeſtum eſt, antiquis Canonibus vetitum fuiſſe, non tantùm Epiſcopis, ſed & inferioribus Clericis quacumque ratione de rebus intuitu Eccleſiæ acquiſitis per teſtamentum diſponere.

IX. Diſciplina hæc pluribus ſæculis perſeveravit; eamque retinendam, etiam ſæculo XII. ſancivit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. in *Cap.* 7. *it. de Teſtamentis*. Conqueritur enim Concilium, „quòd quidam Clerici cùm ab Eccleſiis ſuis multa Beneficia perceperint, bona per eas acquiſita, in alios transferre præſumant. Hoc igitur (ait Concilium) quia *antiquis Canonibus* conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penès Eccleſias eadem bona præcipimus permanere."

X. Hoc Decretum non ſolummodò de *immobilibus*; ſed & de *mobilibus* intelligendum eſſe, declarat idem Pontifex, adverſùs pravos illius Decreti interpretes, in litteris ad Electum & Capitulum Caſſanenſe, in *Cap.* 12. ✠ *de Teſtamentis*, reſponderque quòd „ *generaliter* bona *quælibet* per Eccleſiam acquiſita, *eis* (vel ut verior lectio habet, *ei*) debent juxta *Lateranenſe Concilium* remanere.

XI. Et ad Epiſcopum Vigilienſem in *Cap.* 9. ✠ *eod.* ſcribit, quòd Clerici „ de his quæ *conſideratione* Eccleſiæ perceperunt, nullum de *jure* poſſunt facere *teſtamentum*: licèt de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum aut amicorum, *non habito reſpectu* ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeat.

XII. Hæc generalia Alexandri verba ſatis indicant, quòd de *jure* ſive juxta *antiquos Canones*, nequidem ad *pias* cauſas de Eccleſiaſtica ſubſtantia Epiſcopis aut Clericis licitum fuerit teſtari: quaſi nefas eſſet, de rebus eorum adminiſtrationi dumtaxat conceſſis, diſponere in tempus *finitæ* adminiſtrationis.

Illud quoque luculenter indicat idem Pontifex citato *Cap.* 12. dicens: „ Licèt *mobilia* per Eccleſiam acquiſita de *jure* in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen non eſt improbandæ, ut de his pauperibus & Religioſis locis, & aliis, qui viventi ſervierant, ſive ſint conſanguinei, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur.

XIII. Nequidem ergo de *mobilibus* per Eccleſiam acquiſitis licebat Clericis *de jure* per teſtamentum, etiam *pauperibus*, & *Religioſis* locis aliqua conferre, ſed ſi quid hic licere dicitur, id *conſuetudini* adſcribitur; quam non *improbandam* vocat Pontifex.

XIV. Conſuetudo quæ hic *non improbanda* dicitur, & per relationem Reſcripti Pontificis in Decretales Gregorii IX. quaſi *jure* probata & firmata fuit; tandem etiam *pro jure* invaluit. Unde & in Synodis poſt hanc Gregorianam compilationem Decretalium paſſim permittitur Clericis de *mobilibus*, ſub moderationibus in citato Reſcripto Alexandri III. oppoſitis, teſtari.

Anno 1284. Synodus Nemauſenſis titulo *de Teſtamentis*, ipſa verba Decreti Alexandrini exſcribit ipſamque conſuetudinem cum ſuis modificationibus ſimiliter *non improbandam* appellat: unà declarans, qualiter ipſa bona Clericorum, maximè quæ ab Eccleſia provenerunt, diſtribui debeant; ſi nullum teſtamentum fecerint, addito hoc notando monitu: „ Adhæc, *quidquid* habent Clerici de bonis Eccleſiaſticis, deductis expenſis honeſtis & neceſſariis, *pauperum* debet eſſe.

XV. Rurſus anno 1300. celebrata Synodus Bajocenſis *cap.* 58. „ præcipit Sacerdotibus, ut *immobilia* de bonis Eccleſiæ acquiſita, tantummodò *ſuis* legent Eccleſiis: *De jure* enim aliud facere non poſſunt. De *mobilibus* autem Sacerdotes *rationabile* poſſunt facere teſtamentum.

Teſtamentum *rationabile* indubiè hic aliud non eſt, quàm teſtamentum factum ſecundùm *jura*, ſive legitimum; uti etiam notat Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 10.

Hic reflecti poteſt, facultatem de *mobilibus* teſtandi, non ampliùs *conſuetudini* adſcribi, ſed *juri*: eò quòd *conſuetudo* à jure eſſet probata.

XVI. Ex Synodibus noſtratibus eodem anno 1300. Colonienſis *cap.* 5. præcipit: „ Clerici bona, maximè immobilia, & quæ per Eccleſiam ſunt adepti, ſive per modum *teſtamenti*, ſive aliàs non transferant ad conſanguineos; ſed relinquant ea *Eccleſiæ*, à qua ſunt profecta. Sed intuitu *eleemoſynæ*, pauperibus & religioſis & piis locis, & illis qui ipſis ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, *aliqua* juxta ſervitii merita de *mobilibus* dare poſſunt.

XVII. Verùm licèt hæc conſuetudo teſtandi ita modificata ut in Decretalibus Pontificum, & Synodis proponitur, eſſet *non improbanda*: illud nihilominus fatendum, & quotidiana experientia compertum eſt, quòd ubi ſemel Canonum rigor laxatur, tametſi multis modificationibus relaxatio reſtringatur, ſenſim modificationes illæ negligantur, & relaxatio ſine illis retineatur; quin & paulatim extendatur & omnis tandem Canonum vigor enervetur, prout hic contigiſſe notat Boetius Epo in Commentario ad *Cap.* 12. ✠ *de Teſtam. n.* 54. ubi ad verbum *Aliqua* monet: „ Vides ex hoc loco *paulatim* conſuetudinem diſponendi per teſtamenta de bonis per Eccleſiam quæſitis irrepſiſſe. Primò, *parum* quid relinquendo (prout hic fit) poſtea *largiore* manu, donec tandem *plena* poteſtas, omnium quibuslibet, etiam non pauperibus relinquendorum fuit arrepta, quemadmodum nunc pluribus fit in locis: minimè rectè, ſed periculoſiſſimè, ſive ſpectemus eos qui dant, ſive qui ab iiſdem dantibus accipiunt."

XVIII. Huic conſuetudini forſan non parum contulit, quòd lapſu temporis, Pontifices & Epiſcopi faciliùs teſtandi licentiam, etiam liberam, Clericis indulgerent; uti notat Zypæus in Jure novo *titulo* de Teſtamentis *n.* 4. ubi unà ſcribit: „ Livinus Torrentius Epiſcopus Antverpienſis facultatem teſtandi in Diœceſi Antverpienſi omnibus fecit, ſalvo tamen, & ei reſervato mobilium nummo ſexageſimo, reditione computuum, &c. poſtquam ſcilicet animadvertiſſet, nemini petenti eam facultatem conſueviſſe negari, adeòque ſine examine concedi. Itaque is publici juris fecit; ne formula petendæ licentiæ, captatoria hæreditatis eſſe videretur."

Idipſum notavit Theodorus Tuldenus ad Codicem *titulo* de Epiſcopis & Clericis *num.* 6. ubi loquens de conſuetudine, quæ abrogaſſe videtur antiquos Canones vetantes Clericis de bonis Eccleſiaſticis teſtari, ait: „ Et cùm olim ſinguli ſæpè teſtamenti factionem à Pontifice obtinerent, quidni potuerit eam deinde ad omnes extendere, *uſum* hunc tolerando & tacitè probando."

XIX. Inſuper non parùm ad firmandam hanc conſuetudinem valere potuit difficultas diſcernendi ea quæ ex patrimonio aut induſtria, vel aliundè quàm conſideratione Eccleſiæ Clericis obvenerunt, ab iis, quæ ab Eccleſia provenerunt: in tantùm ut ſingula penè Clericorum teſtamenta ob hanc bonorum confuſionem & incertitudinem litibus eſſent obnoxia. Itaque ſatius viſum fuit, teſtamenta illa tolerare, & Clericorum conſcientiæ relinquere, quomodo de acquiſitis ab Eccleſia diſponant, quàm litibus omnia involvere; præſertim cum frequenter non conſtet, num conſanguinei ſive hæredes quibus bona per teſtamentum deferuntur, revera ſint divites, an pauperes; quibus tamquam *pauperibus* ſuperflua ex proventibus Eccleſiaſticis communicari poſſent.

XX. Quidquid ſit, hoc expeditum, circa ſæculum XV. libertatem teſtandi de proventibus Eccleſiaſticis, vel acquiſitis intuitu Eccleſiæ invaluiſſe; alibi tamen tardiùs, alibi citiùs.

Legitur in probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *cap.* 23. *num.* 9. Ordinatio Caroli VI. Regis Galliæ, edita anno 1406. ubi inter alia dicit, quòd „ bona (Eccleſiarum) per Prælatos poſt eorum obitum dimiſſa, futuris debent ſucceſſoribus reſervari in Eccleſiæ utilitatem convertenda; niſi fortè (ait) in illis locis Regni, ubi de uſu & *conſuetudine* notoriè obſervatis, licitum ſit, Prælatis ipſis & aliis Eccleſiaſticis ſæcularibus, de iiſdem bonis *facere teſtamentum*, quibus etiam ab inteſtato, in dictis bonis ſecundum conſuetudinem & obſervantiam ſupradictas ſui ſuccedunt hæredes."

Hæc oſtendunt, quòd eo tempore, hæc libertas teſtandi dumtaxat in quibusdam locis Regni Galliæ invaluiſſet. Secundò, quòd hæc libertas unicè inniteretur *uſui & conſuetudini*. Tertiò, quòd hoc jus conſuetudinarium nondum tam firmiter eſſet ſtabilitum, quin de eo cum aliqua dubitatione adhuc diceretur, *niſi* FORTE *in illis locis*, &c.

XXII. De conſuetudine permittente *Clericis* teſtandi libertatem in quoſvis uſus de proventibus Eccleſiaſticis, teſtatur Covarruvias *de Teſtamentis cap.* 7. *num.* 23. dicitque „ moribus receptum eſſe, ut Clerici *circa omnem licentiam* liberè teſtentur, & in ultima voluntate diſtribuant bona, quæ ex redditibus Eccleſiarum adepti ſunt. Addit que *n.* 7. „ Carolus Hiſpaniarum Rex anno 1523. Comitiis totius Regni Principiæ habitis juſſit, hanc conſuetudinem ut legitimè inductam, ſervari."

XXII. Eam quoque generaliter in Regno Galliæ receptam eſſe teſtantur paſſim Pragmatici; ac ſignanter Guillelmus Benedicti, qui jam à ducentis circiter annis de hac conſuetudine ita ſcripſit ad *Cap.* Raynutius *ii de Teſtam.* Verbo, *Et uxorem*, *num.* 264. „ Pari modo fuit in eorum Regno (Galliæ) conſuetum, & publicè ac notoriè obſervatum, & per Eccleſiam toleratum, Epiſcopos, ac cæteros Beneficiatos poſſe de fructibus ſuarum Dignitatum & Beneficiorum ac de bonis per eos nomine proprio, vel nomine Eccleſiæ acquiſitos; etiam de pretio ex fructibus Beneficiorum redacto *teſtari*, & aliàs inter vivos, vel cauſa mortis, ſicut laici de ſuis bonis liberè diſponere, prout dietim faciunt."

XXIII. In Belgio nonnulli Epiſcopi prætendunt, Paſtores alioſque Beneficiatos ſibi ſubditos teſtari non poſſe, etiam ad pias cauſas, niſi præhabita ipſorum licentia: notatque Joannes Molanus in tractatu *de piis Teſtamentis*, c. 40. quòd eam licentiam rigidè exigant Statuta Diœceſis Leodienſis. Quæ eadem ſtatuta dicunt: Pro licentiis teſtandi Paſtoribus & Beneficiatis „ auctoritate noſtra ordinaria concedi ſolitis, ſolvetur florenus Brabantiæ ad ratam cujuslibet modii: Preſbyteris autem nulla Beneficia obtinentibus duplex ſcutum Bullonicum.

Per *florenum* Brabantiæ intelliguntur duo ſolidi, & per *ſcutum Bullonicum* duodecim ſolidi. Non abſimilis eſt Diœceſis Namurcenſis, & forſan quorumdam vicinorum locorum conſuetudo; quæ ante novorum Epiſcopatuum in Belgio erectionem erant Diœceſis Leodienſis; cujus paſſim conſuetudinum & privilegiorum reliquias nonnullas retinuerunt.

XXIV. Sed cùm hujuſmodi licentia teſtandi nemini eam poſtulanti negetur; & videatur hæc conſuetudo potiùs ſapere proprium intereſſe, quàm conſervationem diſciplinæ, meritò Academiam hanc Lovanienſem laudat Joannes Molanus citato loco c. 40. quòd licèt olim fuerit Diœceſis Leodienſis, „ omnibus ſuis ſuppoſitis, & profeſſoribus; ſtudioſis & familiaribus tanta liberalitate eam (licentiam) annuit, ut non ſit neceſſe petere, quod omnibus ultrò & gratis offert."

Hoc tamen injungunt Statuta Academica titulo *de piis Legatis*. „ Executores ultimarum voluntatum ſuppoſitorum decedentium, ſtatim poſt mortem defuncti ſuppoſiti, cujuſcumque etiam conditionis fuerint, teſtamenta hujuſmodi Domino Rectori præſente Notario Univerſitatis exhibeant, quam exhibitionem Rector & Notarius gratis admittant.

XXV. Excipit tamen ibidem Covarruvias *Epiſcopos*, quibus *ſolis* teſtandi licentiam neceſſariam aſſerit. Faceturque Guillelmus Benedicti loco citato *num.* 265. „ quòd de Epiſcopis major erat dubitandi ratio, propter majorem quam habet communionem & conjunctionem cum ſuis Eccleſiis, quàm cæteri Beneficiati, ob cauſam matrimonii ſpiritualis inter eos exiſtentis.

Addit tamen *Benedicti*: „ Et quaſi omnes Epiſcopi habere conſueverunt à Papa diſpenſationem teſtandi, & nedum teſtari poterunt de bonis ex conſuetudine, ſed etiam de fructibus Beneficiorum, nec non de ſpoliis.

Hic nota, hunc auctorem non obſcurè innuere, conſuetudinem teſtandi libertatem Epiſcopis annuentem, ex conſueta diſpenſatione profluxiſſe, uti ſupra notavimus.

Morea Belgii Epiſcopis eamdem libertatem indulgens: adeòut licèt Paulus III. Prælatos adeò fecerit inhabiles ad teſtandum, ut ne locis quidem piis ultra decimam partem relinqui quocumque titulo velit, omneſque contrarias teſtandi conceſſiones eò reducat in Conſtitutione quam refert P. Matthæi in ſeptimo Decretalium *lib.* 2. *titul.* 13. tamen nullius Epiſcopi teſtamentum eo nomine quòd non habuerit facultatem teſtandi à ſummo Pontifice, in Belgio irritatum ſe ſcire, dicit Zypæus in Jure novo *de Teſtamentis*, *num.* 7.

XXVI. Non eamdem fuiſſe libertatem teſtandi in Italia ſatis colligitur ex ſpecialibus privilegiis ſeu indultis teſtandi à variis Pontificibus conceſſis. Et quidem refert Fagnanus ad *cap.* Si quis ii *de Peculio Clericorum*, Paulum V. anno 1606. indulſiſſe omnimodam facultatem incolis & civibus Urbis, qui in ea, vel ejus diſtrictu infra decem milliaria, non tamen extra debitam reſidentiam deceſſerint, liberè diſponendi de omnibus ſuis bonis etiam provenientibus ex quibuſcumque fructibus, reditibus, proventibus, juribus, obventionibus & emolumentis Eccleſiaſticis, & Beneficiorum quomodolibet qualificatorum, tam inter vivos, quàm in *ultima voluntate*.

Hæc ſpecialia indulta ſat oſtendunt, non fuiſſe in Italia conſuetudine inductam eam generalem libertatem teſtandi de proventibus Eccleſiaſticis; quod & ipſe Fagnanus ſatis innuit; unà dicens, ambigendum non eſſe, quin Pontifex impertiri poſſit Clericis facultatem diſponendi in vita & in morte de fructibus Beneficiorum.

XXVII. Additque ex communi Canoniſtarum opinione, Papam etiam *Regularibus* poſſe dare licentiam teſtandi: quod tamen in Gallia non admitti paſſim notant illius Regni Pragmatici; uti videri poteſt apud Julianum Brodæum in notis ad Loveium *litt.* C. *n.* 8. & Carolum Frevetium de Abuſu *libr.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. Et in verificatione Facultatum Legatorum Sedis Apoſtolicæ ſolet inſeri hæc clauſula: „ *Teſtandi* contra Provinciarum conſuetudines, jura Regni, ac Conſtitutiones in Curia promulgata, nullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis Monaſticam profeſſis gratiam non faciat: " Vide ſupra *part.* 1. *tit.* 21. *cap.* 3. *num.* 11.

XXVIII. Regulares tamen aſſumpti ad Epiſcopatum, quaſi è Regula Monaſtica ſoluti, non ſecus ac Epiſcopi è Clero ſæculari aſſumpti, de proventibus Eccleſiaſticis, tam inter vivos, quàm per ultimam voluntatem diſponunt; imò ſi inteſtati decedant, ipſos proximos conſanguineos habent hæredes, ex generali conſuetudine illius Regni; de qua latiùs capite ſequenti.

XXIX. Verùm, uti rectè ibidem ex propoſito monet Fagnanus, neque conſuetudo, neque diſpenſatio Papæ poteſtatem dare poſſunt Clericis, ut fructibus Beneficiorum abutantur; ſive in profanos uſus expendant vel diſpenſent.

Similiter Martinus Navarrus in ſua Apologia pro ſuo de Reditibus Eccleſiaſticis libro, agnoſcit, „ eſſe in Hiſpania conſuetudinem teſtandi de proventibus Eccleſiaſticis, creditque eam validam etiam *in foro conſcientiæ* quoad teſtandum intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis & debiti ſolutionis; & nullam eſſe conſuetudinem præſcriptam & validam teſtandi pro libito in *profana* ſine aliquo prædictorum intuitu: quamvis in multis Regnis, & Provinciis extra Italiam, & in aliqua ejus parte, juſtè in foro exteriori toleretur conſuetudo, ne teſtamenta Clericorum ob hoc in judicium deducantur, & ſervari jubeantur ad obviandum frequentiſſimis litibus, quæ aliàs orirentur. "

Additque Navarrus, quòd de hac opinione admonitus Pius V. antequam licentia imprimendi fieret, reſponderit, eſſe *juſtam & ſanctam opinionem*.

Videri poteſt Joannes Molanus citato *cap.* 40. ubi latè oſtendit licentiam teſtandi etiam à Pontifice obtentam, non dare facultatem diſponendi in uſus profanos.

XXX. Neque etiam conſuetudo aut diſpenſatio teſtandi mutat vel alterat naturam & conditionem proventuum Eccleſiaſticorum, manetque onus dandorum ſuperfluorum pauperibus annexum proventibus Eccleſiaſticis; unde nec ulla conſuetudine quantumvis *inveterata* poterit induci, ut profanos in uſus Eccleſiaſticis de proventibus vel teſtari liceat, vel ab inteſtato ſucceſſores habere non indigentes, ubi loquitur citatus Boetius Epo in Commentario ad *cap.* 1. ii *de Teſtamentis num.* 84.

XXXI. Quapropter Patres Tridentini, licèt haud ignorarent, in multis regnis teſtamenta Clericorum de proventibus Eccleſiaſticis, etiam in favorem parentum non egentium, tolerari, & valida reputari, nihilominus Epiſcopis aliiſque quibuſcumque Beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, „ omninò interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſvè ſuos augere ſtudeant; ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant. "

XXXII. Sicuti ergo electio ad Beneficium Eccleſiaſticum minus digni omiſſo digniore non reprobatur quantum ad forum contentioſum, quamvis eligens in foro conſcientiæ incurrat peccatum acceptionis perſonarum,

tum, & violationis juſtitiæ diſtributivæ ſit reus; (quemadmodum titulo præcedenti dictum eſt,) ita teſtamenta Clericorum de proventibus Eccleſiaſticis in uſus profanos, aut favorem conſanguineorum non indigentium, non reprobantur, ſive non declarantur invalida in foro contentioſo propter *odia litium*; ſed non eximunt ipſos diſponentes ab injuſtitia, dum proventus Eccleſiaſticos ſimili modo diſpenſant contra intentionem offerentium, & naturam ipſorum bonorum.

Igitur Canones, in quantum vetant de proventibus Eccleſiaſticis non diſponi in uſus profanos; nec ad ditandos parentes inſumi, *abſit*, ut *etiamnum non obligent*, ait Chriſtianus Lupus tomo 1. Schol. in Canones *pag.* 484. additque: *Nemo ſe ſeducat*, *Deus non irridetur*.

XXXIII. Meritò attendant Clerici de proventibus Eccleſiaſticis diſponere proponentes, hoc ſaluberrimum monitum Synodi Oſnaburgenſis anno 1628. *part.* 2. *titul.* 11. §. 1. „Cùm in officiis charitatis ac piæ remunerationis, primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus Beneficium nos cognoſcimus recepiſſe, facilè intelligunt omnes Eccleſiarum noſtrarum Clerici, & Beneficiati, qui de Eccleſiæ ſtipendiis ac reditibus vivunt, ut de iis, quæ ex juſta ſuarum rerum diſpenſatione ſuperſunt, in ſupremæ voluntatis declaratione non ex carnali affectione, ſed pro Eccleſiæ Dei utilitate diſponant. Licèt enim refrigeſcente charitate, & cupiditate ac cura carnis ſuccreſcente paulatim irrepſiſſe videatur, ut Clerici etiam de acquiſitis per Eccleſiam teneantur, attamen magno ſalutis periculo conjunctum eſt, ut mox ad Tribunal Chriſti rapiendi, deque omnibus uſque ad extremum quadrantem rationem redditur, carnem & ſanguinem Chriſto & ejus Eccleſiæ, ac pauperibus præponant, magis verò ſecurum voluntati & gloriæ divinæ, rationi & animarum ſalutis conſentaneum, ut quæ ipſis ex patrimonio Chriſti, & bonis Eccleſiaſticis (quorum Procuratores, Adminiſtratores ac diſpenſatores dicuntur & ſunt) poſt honeſtam ipſorum ſuſtentationem ſuperſunt, ea in pios uſus convertant, ac in Cœlum præmittant in theſauris cœleſtibus invenienda, & præſertim Eccleſiarum (quibus adſcripti ſunt) pauperum aliarumque piarum cauſarum rationem habeant, ne dum fortè conſanguineos ſuos ex bonis Eccleſiaſticis temporaliter locupletare contendunt, rectum charitatis & obligationis ordinem invertant, & ſibi aliiſque damnationem acquirant.

XXXIV. Simile motivum legitur in Statutis Synodalibus editis in Synodo Diœceſana Antverpienſi ſub Franciſco Sonnio anno 1576. titulo *de Teſtamentis*, *cap.* 3. „Item monemus omnes Clericos ne in teſtamentis ſuis faciendis omnia tribuant carni & ſanguini: ſed meminerint ea quæ neceſſitatibus ſuis ſuperſunt ex fructibus ſuorum Beneficiorum, eſſe verè pauperum & Eccleſiæ, ac de jure ex omnibus Beneficiis eos tantum poſſe capere ſtipendia vitæ ſuæ, cùm non habeantur, ut proprietarii, ſed tantùm uſufuarii: neque intuitu perſonæ cujuſque ſunt in fundationibus relicta bona Beneficiorum; ſed intuitu Eccleſiæ, cujus ſervitio ſunt deputati; ita ut ab Eccleſia honeſtæ vitæ ſtipendia tantùm promereantur & capere poſſint.

CAPUT VIII.

Ad quos bona Clericorum *inteſtatorum* deferantur?

1. *Canones voluit bona Eccleſiaſtica poſt mortem Clericorum deferri Eccleſia.*
2. *Ante rerum Eccleſiaſticarum diviſionem ſatis conſtabat, quid nomine* Eccleſiæ *hic ſignificaretur.*
3. *Facta diviſione dubitari cœpit.*
4. *Dubium decidit Alexander III.*
5. *Bona Clerici defuncti devolventur vel ad congregationem, vel ad ſucceſſorem in Beneficium.*
6. *Fundamentum hujus diſtinctionis.*
7. *Bona Epiſcopi, Archidiaconi, vel alterius in dignitate conſtituti, ad quem devolvantur?*
8. *Devolvuntur bona Clericorum ad Capitulum non jure hæreditario, ſed jure* peculii.
9. *Conſuetudo ſubinde bona Clericorum decedentium ſine teſtamento defert ad Epiſcopum.*
10. *Decretalis Bonifacii VIII. probata à Concilio Conſtantienſi hanc conſuetudinem ſupponit.*
11. *Solet hæc conſuetudo reſtringi ad mobilia; & quare?*
12. *Quæ ſit hac in parte conſuetudo Diœceſis Leodienſis.*
13. *Conſuetudo deferens mobilia Clerici defuncti Epiſcopo, probata in Synodis Tornacenſibus.*
14. *Hodie Capitula Canonicis tantùm in mobilia ſuccedunt.*
15. *Privilegium datum Epiſcopis ſuccedendi Clericis comprehendit etiam* Canonicos.
16. *Qui diſpoſitionem rerum ſuarum in voluntatem alterius contulit, non cenſetur decedere inteſtatus.*
17. *Quando conſtat ſufficienter de diſpoſitione Clerici, non cenſetur decedere inteſtatus.*
18. *Epiſcopi Aurelianenſes olim Clericis in* mobilia *ſuccedebant; ſed id hodie abolitum aſſerit Choppinus.*
19. *Id conforme conſuetudini Regni Galliæ deferenti bona Clericorum inteſtatorum indiſtinctè proximioribus hæredibus.*
20. *Idque etiam quoad bona Epiſcoporum, qui vitam Monaſticam profeſſi fuerunt.*
21. *Etiam in Belgio idem obtinet.*
22. *Conſuetudo non concernit bona nomine Eccleſiæ comparata.*
23. *Neque procedit, cùm ex conjecturis ſat conſtat, defunctum voluiſſe Eccleſiæ relinquere.*
24. *Quomodo fructus nondum percepti dividendi inter hæredem defuncti & ſucceſſorem in Beneficium.*
25. *In aliquibus Eccleſiis computatur annus à die S. Joannis, aut alterius Sancti.*
26. *Quid circa hoc habeant Synodi Belgicæ?*
27. *In aliquibus Eccleſiis fructus non percepti cedunt Epiſcopo, vel Archidiacono.*
28. *Hi quibus cedunt tenentur curare ut oneribus Beneficii ſatisfiat.*
29. *Canonicis ſolet dari* annus gratiæ.
30. *Cuykius Epiſcopus Ruremundenſis eum improbat.*
31. *Nulla legitima authoritate, & ex cauſa parum honeſta introductus apparet.*
32. *Laudantur Canonici Lovanienſes quia annum gratiæ aboleverunt.*
33. *Quo fundamento nitatur conſuetudo deferens bona Clericorum ad proximos hæredes?*
34. *Hæc conſuetudo non immutat naturam bonorum Eccleſiaſticorum.*
35. *Hæredes ea ut bona Eccleſiaſtica diſpenſare debent.*
36. *Similiter & Epiſcopi in bona illa ex conſuetudine ſuccedentes.*
37. *An Canonici bona mobilia defuncti inter ſe dividere poſſint?*

I. MAnifeſtum eſt ex Canonibus hactenus hoc titulo ſparſim relatis, proventus Eccleſiaſticos, uti & bona ex proventibus illis acquiſita, quæ poſt mortem Beneficiatorum ſupererant, multis ſæculis manſiſſe penes Eccleſiam; utpotè ad quam & proventus illi ſpectare credebantur; & ipſis Beneficiatis non niſi tamquàm *uſuariis* conceſſa, ut vita ſua durante ex illis *neceſſaria* accipere poſſent; aut etiam in pauperes, & pios uſus diſpenſarent; poſt mortem verò, quidquid ſupereſſet, apud Eccleſiam, tamquam proprietariam remanere.

II. Quandiu ſubſtitit integra bonorum Eccleſiæ communio, & plena eorum diſpenſatio penes Epiſcopos manſit, nequaquam ambiguum erat, quid *Eccleſiæ* nomine intelligeretur: neque per quem decedentium Clericorum proventus Eccleſiaſtici eſſent diſpenſandi.

III. At facta bonorum Eccleſiæ partitione, præſertim illa, qua cœpit ipſorum Capitulorum menſa à menſa Epiſcopali dividi; & ſingulis titulis ſuis particulares proventus annecti, diſpenſandi, non per Epiſcopum, ſed ipſos *ſingulares* Titulares, dubitatum fuit, quid nomine *Eccleſiæ*, cui proventus morientium Beneficiatorum cederent, ſignificaretur.

IV. Hoc dubium dirimere volens Alexander III. in *Cap.* 12. *ii de Teſtamentis*, declarat, quòd nomine *Eccleſiæ*, non Epiſcopus, vel Succeſſor Clerici morientis

ubi

„ ubi eſt Collegium Clericorum, ſeu communis Congregatio intelligatur, quæ rerum illarum debet canonicam diſtributionem & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm eſt unus ordinandus, „ is ea bona (ſicut & alia ipſius Eccleſiæ) in Dei „ amore diſpenſet.

V. Ex hac Decretali, quæ in Decretales Gregorii Noni relata jus commune facit, res à Clericis relicta non ad Epiſcopum, ſed, vel ad Collegium Clericorum, vel ad Succeſſorem devolvitur; quod & diviſioni rerum Eccleſiæ tempore hujus Decretalis ſtabilitæ, conforme eſſe rectè advertit Boetius Epo ad hanc Decretalem.

„ Æquum enim eſt, quòd cùm illi qui ſunt de communi Clericorum Collegio, vel Congregatione, de communi maſſa bonorum totius Collegii, ſeu Congregationis, ſeparata à maſſa Epiſcopi, ſuas accipiant Præbendas ſeu portiones, etiam ad eamdem maſſam, quidquid ſingulis decedentibus fortè ſuperfuerit, redeat.

„ Eadem ratione æquum eſt, ut quidquid ſupereſt Clerico decedenti, qui vixit de proventibus, eoſque & diſpenſavit, qui titulo Eccleſiaſtico ſunt annexi, & huic aut illi officio ſingulariter & ſeorſim deſtinati, maneat in hac ſingulari maſſa cum reliquis bonis titulo annexis, ipſique Titulari diſpenſatio relinquatur.

„ VI. „ Totius igitur diſtinctionis hic traditæ fundamentum conſiſtit in ipſorum bonorum Eccleſiaſticorum, unde defunctus Clericus portionem ſuam „ accepit, conditione. Nam ſemper ea quæ defuncto „ ſuperſunt ad propriam conditionem redeunt. Quare ſi percepta fuerint ex aliqua maſſa communi, ad „ eamdem communionem redeunt; ſin autem aliunde percepta fuerint, eodem redire debent. “ Ita Boetius Epo loco citato num. 14.

VII. Hinc & ibidem reſolvit cum Gloſſographo, quòd quatenus Epiſcopi, Archidiaconi, aliique in dignitate conſtituti, „ habent bona ſua prorſus aliena & ſeparata à bonis Capitulo communibus (quod Epiſcopo ferè perpetuum eſt) non Capitulum, ſed eorum „ ſucceſſores in officium vel dignitatem, præferentur; „ quatenus verò Præbendas habent ex communi bonorum Capitularium corpore ſeu maſſa, inſtar cæterorum Canonicorum, Capitulum præfertur.

VIII. Rectè autem notat Zypæus in Jure novo, *tit. de Teſtamentis num.* 3. quòd bona Clerici defuncti „ ad Capitulum vel Congregationem revertantur, „ non tam jure hæreditatis, quam peculii.

IX. Hæc quidem inſpecta hac Decretali & jure communi; ut ſpeciali conſuetudine aliove titulo jampridem, etiam poſt hanc editam Decretalem, Epiſcopi nonnulli res Clericorum ſeu Beneficiatorum decedentium ſibi attribuerunt, uti evidenter ſupponit Synodus Pictavienſis anno 1280. *Can.* 8. monens omnes qui Sede vacante aliquid ex bonis Clericorum *inteſtatorum* acceperint, *Epiſcopo* reſtituant. Verba Canonis ſunt: „ Monemus omnes illos, qui de bonis Sacerdotum vel Clericorum Beneficiatorum *inteſtatorum*, aliquid habuerint Sede vacante, *nobis* vel „ mandato noſtro reſtituant infrà menſem.

In textu notatum eſt, quòd ſæculo XIII. cœperint Epiſcopi aliique Eccleſiarum Prælati prætendere bona ſaltem mobilia Clericorum ſine teſtamento morientium.

Cùm autem ſub idem tempus ope falſarum Decretalium; atque non authoritate Decreti Gratiani cœpiſſet credi, Pontificem eſſe Ordinarium Ordinariorum, ejuſque ordinariam authoritatem ad omnes per orbem Eccleſias ſe extendere, unà creditum fuit, Pontifici primariò competere omnium proventuum Eccleſiaſticorum diſpenſationem, non ſecùs ac Epiſcopis per ſuas reſpectivè Diœceſes.

Hac recepta opinione, facilè perſuaſum fuit quòd ad exemplum Epiſcoporum, Pontifex poſſit ſibi vindicare bona mobilia Clericorum inteſtatorum.

Et quidem adhuc currente ſæculo XIII. Innocentius Quartus ſtatutum evulgandum cenſuit, & per Angliam publicari fecit, ut *ſi Clericus ex tunc decederet inteſtatus, ejuſdem bona in uſus Domini Papæ converterentur*, uti refert Matthæus Pariſienſis ad annum 1246. *pag.* 706. qui ſtatutum hoc tamquam *novum & inauditum*, & notam cupiditatis manifeſtæ præferens reprobat.

Refert & ibidem „ quòd Papa negotium hoc Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus præceperit diligenter exequendum.

At verò ſtatutum hoc *novum & inauditum* mirum in modum turbaſſe Angliam, nec plenam ſuam habuiſſe executionem, ſat conſtat ex his, quæ ibidem occaſione hujus ſtatuti ſcribit citatus Hiſtoricus.

Scribit enim, quòd „ cùm audiſſet Dominus Rex, deteſtans Romanæ Curiæ augmentoſam ac multiplicem & multiformem avaritiam, hoc fieri prohibuit: comperiens illud in damnum Regni, & ſuum redundare præjudicium.

Et quidem tantum ſcandalum per univerſam Angliam hoc ſtatutum cauſabat, & Curiæ Romanæ avaritiam tantoperè prodebat, ut, referente eodem Hiſtorico, per idem tempus (anno 1247.) propter ſcandalum indecenter per diverſa climata ventilatum, cogentibus Cardinalibus, revocatum ſit, quod paulò ante à Domino Papa, inſtigante manifeſta avaritia, fuerat conſtitutum; & ad quod Fratres Minores in damnum, & ſcandalum eorum, & ſui Ordinis læſionem, exequendum Procuratores conſtituerant, ut videlicet bona decedentium inteſtatorum, in uſus proprios Dominus Papa ſibi vindicaret.

Similiter & in Regno Galliæ Pontifices Romanos hoc jure uſos fuiſſe, notanter ſæculo XIV. & XV. conſtat ex Hiſtoricis illius temporis, necnon querelis Epiſcoporum, Prælatorum & Capitulorum, quin & Univerſitatis Pariſienſis, atque Edictis & Ordinationibus Regiis, notanter Caroli VI. ad prædictas querelas ob varias Curiæ Romanæ exactiones, relatis inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *cap.* 22. ubi *n.* 8. referuntur Literæ Regiæ contra exactiones Curiæ Romanæ; atque inter cætera narratur per Procuratorem Regium expoſitum: „ Cùm Epiſcopum in Regno noſtro ab hac luce migrare contingit, Collectores & ſub-Collectores Summi Pontificis in Provinciis quibus ſubſunt hujuſmodi Epiſcopi, ipſius Summi Pontificis authoritate, bona mobilia & immobilia, ex deceſſu talium Epiſcoporum relicta, etiam illa quæ per ſuam induſtriam quæſierunt, quæ ampliùs ipſorum Epiſcoporum non ſunt, neque cenſentur; ſed ad ſuos hæredes, aut eorum executores ſpectant, capiunt, & nihil de his in reparatione, aut refectione ædificiorum, & aliorum hæreditariorum dictorum locorum Epiſcopalium, eo caſu convertentes, nulla etiam ſolutione aut ſatisfactione dictorum Epiſcoporum creditoribus facta, per Collectores aut Subcollectores prædicta bona hæredibus Epiſcoporum ſic decedentium, (qui ditiores inde nobis honeſtiùs in guerris noſtris, & alibi juxta ſtatus eorum ſervire poſſent, & deberent) totaliter amovendo ac ipſos contra jus, & conſuetudinem exhæredando in juris noſtri Regaliæque poſt obitum dictorum Epiſcoporum nobis in iiſdem Eccleſiis competentis, ac totius Reipublicæ præjudicium non modicum & gravamen.

In litteris quoque Caroli VI. Regis Galliæ de anno 1406. relatis ibid. *n.* 9. rurſus legitur querela Procuratoris Regii ſuper variis exactionibus Curiæ Romanæ, quibus Eccleſia, & Clerus Regni Galliæ mirum in modum deprimebantur, & exhauriebantur; atque inter alia, quòd „ aliqui Collectores, & alii Officiarii Romanorum Pontificum, præſertim Papæ moderni, ab aliquibus annis citra Eccleſiam, & viros Eccleſiaſticos præfatorum Regni & Delphinatus noſtrorum; contra prædicta, plurimis jugibuſque, & importabilibus ſervitutibus oppreſſerunt, & afflixerunt, potiſſimè *bona Prælatorum & virorum Eccleſiaſticorum decedentium, tam Regularium, quam ſæcularium*, quæ *ſpolia defunctorum* interdum nuncupantur, reſervando & uſurpando, &c.

Ex iiſdem ibidem relatis habetur, variis Regum Ordinationibus & Edictis, ſimiles Curiæ Rom. exactiones vetitas fuiſſe: unde nec hodie in Regno Galliæ, nec hic in Belgio Pontifices Rom. hoc jure utuntur, aut quidquam *jure ſpolii* è Clericorum defunctorum relictis mobilibus, aut immobilibus Cam. Apoſtolica ſibi attribuit.

Nec in Gallia, nec in Belgio recepta eſt Conſtitutio Pauli III. aut ſubſequentium Pontificum, quibus hoc jus ſpolii Cameræ Apoſtolicæ vindicant, & quas Petrus Matthæi inſeruit ſeptimo Decretalium, *lib.* 3. *tit. de Spoliis Clericorum*.

X. Eam-

X. Eamdem conſuetudinem ſupponit, & non obſcurè probat Bonifacius VIII. *in cap. 9. de Officio Ord. in VI.* Prohibet enim ne Epiſcopi, aut Abbates, ſeu quivis alii Regulares vel ſæculares Prælati vacantibus Dignitatibus, Perſonatibus, Prioratibus, vel Eccleſiis quibuſcumque ſibi ſubjectis, eorumdem bona (morientibus eorum Rectoribus vel Miniſtris) *in ipſis inventa*, occupare aut in uſus ſuos convertere quoquomodo præſumant: „ Niſi (ait) de ſpeciali *privilegio*, aut *conſuetudine* jam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili hoc eiſdem competere dignoſcatur.

Concilium Conſtantienſe, *Seſſ. 39. tit. de Spoliis*, vetat per Epiſcopos & inferiores Prælatos bona decedentium Clericorum occupari præter & contra juris communis formam, „ Conſtitutione (ait) felicis Bonifacii VIII. quæ incipit, *Præſenti*, ſuper hoc edita, ſpecialiter in ſuo robore duratura.

XI. Juxta hanc ergo declarationem Bonifacii VIII. toleratur conſuetudo, quæ etiam hic in Belgio viget multis in locis, ut Epiſcopi Clericis inteſtatis, qui non ſunt de certo Capitulo aut Congregatione, ſuccedant ſaltem in mobilia: quia major præſumptio eſt, quòd mobilia ex proventibus Eccleſiaſticis fuerint ad uſus quotidianos & neceſſarios comparata; quàm immobilia, quæ potiùs à parentibus tamquam patrimonialia ad Clericos devoluta ſupponuntur.

Magis enim indecorum, minùſque conveniens ſtatui Clericali, & conditioni proventuum Eccleſiaſticorum conſonum eſt, bona immobilia, quæ non ad neceſſitatem & uſum quotidianum comparari ſolent, ex bonis Eccleſiaſticis parare, quàm *mobilia*, quæ neceſſitatibus & uſibus quotidianis deſervire debent, & quodammodo neceſſaria ſunt.

XII. In Diœceſi Leodienſi, ſi Paſtores, Beneficiati aut alii Presbyteri ſine licentia condendi teſtamentum ab Epiſcopo obtenta moriantur (ſive condiderint teſtamenta, ſive non) eorum mobilia pertinent ad Reverendiſſimum Epiſcopum, quocum Parentes aut hæredes defuncti ordinariè conveniunt, ut mediante aliquali recognitione in jus ejuſdem Epiſcopi ſurrogentur. Hanc eſſe modernam Eccleſiæ illius conſuetudinem, mihi de ea inquirenti reſcriptum eſt. Eamdem nonnullæ Eccleſiæ Belgicæ, quæ olim Diœceſis Leodienſis fuerunt, prætendunt.

XIII. Synodus Tornacenſis anno 1481. *cap. 7.* præcepit Decanis, mobilia Presbyterorum „ ſtatim poſt eorum obitum ſub ſecuro & ſtricto arreſto inventariari, ac inventariata teneri quoad uſque ei conſtiterit, an Presbyteri defuncti teſtamentum condiderint vel non, ſi autem inteſtati deceſſerint, bona prædicta per Dominos Decanos ad majorem utilitatem vendantur, & aliter ſuper hoc Decani diſponant, quòd ipſi inde gentibus & officiariis noſtris computum & rationem loco & tempore debitis reddere poſſint, ſi verò teſtati fuerint, teſtamento approbato, bona executoribus tradi imperat.

Hæc ad verbum renovata fuere in Synodis anno 1509. & 1520. & in altera anno 1568. *cap. 5. art. ult.* dicitur. „ Sacerdotum inteſtatorum mobilia ſecundùm antiquam noſtræ Diœceſis conſuetudinem nobis competere declaramus. “ Hoc ipſum & poſteriores Synodi confirmant.

XIV. Sicuti autem Epiſcopi in *mobilia* dumtaxat ſuccedere prætendunt, ita & Capitula paſſim, etiam hic in Belgio, Canonicis inteſtatis ſuccedunt tantùm in bona *mobilia*; tametſi de jure communi ſuccedere deberent in omnia bona, tam immobilia, quàm mobilia ab Eccleſia profecta, ſive ex proventibus Eccleſiaſticis comparata: uti notat Zypæus loco citato, *numero 1.*

XV. Scribit Innocentius Tertius Epiſcopo Altiſiodorenſi: „ Cum tibi de benignitate Sedis Apoſtolicæ ſit indultum, quòd ordinatio rerum Clericorum ab inteſtato decedentium liberè in tua poteſtate, ac diſpoſitione permaneat, volens omnem materiam ſcandali removere, quod aliquando inter te, & tuos eſt subortum, ſuper duobus nos conſulere voluiſti. Primò, an appellatio vocabulis Clericorum, tam ad Canonicos quàm ad non Canonicos, extendatur. Secundò, an illi qui in voluntate, & diſpoſitione alterius ſuam committunt ultimam voluntatem, nihil per ſe penitus ordinantes, vel determinantes quid cui loco, vel perſonæ conferri debeat, dicantur decedere inteſtati. Primæ igitur conſultationi tuæ duximus reſpondendum, quòd Appellatio Clericorum non ſolùm alios, ſed & Canonicos comprehendat. In ſecunda verò dicimus, quòd qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitione committit, non dicitur decedere inteſtatus.“

Refertur hoc Innocentii Reſcriptum partim in *Cap. 13.* ii *de Teſtamentis*, & partim in *Cap.* 28. ii *de V. S.*

Duo verò ex integro Reſcripto habentur. Primum quòd vi indulti ſeu privilegii Sedis Apoſtolicæ interdum Epiſcopo competat ordinatio & diſpoſitio rerum Clericorum ab inteſtato decedentium. Hoc jure uſus etiam eſt Thomas Archiepiſcopus Eboracenſis ex privilegio Alexandri III. teſte Matthæo Pariſienſi, qui ad anno 1181. ſcribit: „ Eodem anno Rogerus Eboracenſis Archiepiſcopus diem clauſit ſupremum IX. Kal. Decembris, qui adhuc vivens à Papa Alexandro privilegium impetraverat, ut ſi Clericus ſuæ juriſdictioni ſuppoſitus, agens in extremis teſtamentum non conficeret, & propriis manibus bona ſua moriens non diſtribueret, Archiepiſcopus haberet facultatem injiciendi manus in bona defuncti. “

Nomine *Clericorum & Canonicos* comprehendi oſtendit ipſum Innocentii reſponſum, adeòque quod excluſo Capitulo Epiſcopo vi privilegii competat ordinatio & diſpoſitio bonorum, quæ à Canonicis *inteſtatis* relinquuntur.

XVI. Alterum ex hoc Innocentii reſponſo habetur, quòd ſi quis in diſpoſitione & voluntate alterius diſpoſitionem rerum ſuarum contulit, non cenſeatur decedere *inteſtatus*; nimirùm ad hunc effectum, ut vi privilegii Epiſcopo competat ordinatio rerum defuncti; tamquam is *inteſtatus* deceſſiſſet; uti rectè advertit Andreas Fachinæus, *lib. 5. Controv. cap. 57.* notans quòd ex integro reſponſo ſeu Decretali Innocentii verus hic intellectus, *Cap. 13.* ii *de Teſtamentis*, ſumi debeat.

XVII. Hinc communiter ſtatuunt Canoniſtæ, quòd ſi ſufficienter & legitimè quocumque modo conſtet de voluntate defuncti, ſufficiat ad excludendum Epiſcopum vel Capitulum à rebus Clerici defuncti, tametſi ſolemne teſtamentum non ſit.

Unde & inter Statuta Capituli ſecundæ fundationis erecti per Eugenium Quartum in Eccleſia Sancti Petri Lovanii, reperitur hic articulus: „ Item ſtatuimus ac ordinamus, quòd ille non cenſeatur ab *inteſtato* defunctus, neque poterit Decanus vel Capitulum de bonis ejus quomodocumque diſponere, de cujus voluntate *quomodolibet* apparet per ſcripturam publicam, aut etiam *quantumcumque privatam*, ſeu ſimplicem, ſive non ſolemnem manu decedentis ſcriptam, aut ſaltem ſubſignatam, aut de ejus ſcientia aut ſcitu ſigillatam. “

XVIII. Ex Joanne Fabro refert Choppinus, *lib. 1. de Juriſdict.* Andegavenſium *cap. 14. num. 1.* in nota marginali, Aurelianenſes Epiſcopos, & Capitula vindicare ſibi bona Clericorum *inteſtatorum* veteri ac recepta conſuetudine: addit autem Choppinus: *Sed omnia iſta progreſſu temporis exoleverunt.*

XIX. Veriſimile eſt, Choppinum reflexiſſe ad generalem Galliæ conſuetudinem, qua receptum eſt, quod excluſis Epiſcopo & Eccleſia, vel Capitulo, bona Clericorum *inteſtatorum* indiſtinctè ſive mobilia, ſive immobilia, undecumque provenientia, etiam ex proventibus Eccleſiaſticis, devolvantur ad proximiores conſanguineos; non ſecùs ac bona laicorum; quemadmodum uno conſenſu tradunt Pragmatici Galliæ, uti videri poteſt apud Broudeum in notis ad Loverium, *litt. E. num.* 4. idque & quoad fructus Beneficii tam perceptos, quàm percipiendos: citatque plurimas particulares Provinciarum & locorum conſuetudines huic generali juri Gallicano conformes; monetque ex Molinæo, non tantùm Decretales & Canones huic conſuetudini generali contrarias non eſſe in uſu, ſed & Capitulorum, ac Eccleſiarum particularia Statuta ei contraria, judicari nulla & abuſiva.

XX. Idque etiam quoad Epiſcopos, qui ante Epiſcopatum vitam regularem vel monaſticam erant profeſſi: his enim *inteſtatis* morientibus ex generali Galliæ conſuetudine in univerſa bona ſuccedunt proximi de ſanguine; ut paſſim teſtantur Pragmatici; & non

ſemel

Digitized by Google

ſemel judicatum fuiſſe refert Mornacius ad *L.* 33. *ff. de Peculio*.

XXI. Refert Wameſius *Conſilio Can.* 371. arbitraria ſententia per ampliſſimos Dominos Conſiliarios Concilii Arthenenſis, hæredibus Reverendiſſimi Domini Richardoti Epiſcopi Atrebatenſis, ejuſdem Epiſcopatus perceptos, & ante illius mortem collectos, & inhorreatos fructus fuiſſe adjudicatos, non ſucceſſori in Epiſcopatum.

Richardotum autem ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini ad Epiſcopatum Atrebatenſem aſſumptum fuiſſe conſtat.

XXII. Hæc tamen generalis conſuetudo reſtringitur ad bona, quæ Epiſcopus, Prælatus aliuſve Clericus acquirit ſuo nomine pro ſe & hæredibus ſuis. Si enim ea nomine Eccleſiæ comparaſſet, non eſſent hæreditaria, ut idem Auctor ex Molinæo refert judicatum.

XXIII. Similiter ſi appareat de deſtinatione & voluntate Clerici fundata ſuper conjectura & præſumptione vehementi, quòd bona exempta in uſum Eccleſiæ cedere voluerit; quemadmodum in caſu occurrente ibidem judicatum teſtatur Broudæus.

XXIV. Cùm non tantùm fructus percepti, ſed & percipiendi ad hæredes pertineant, quæritur à Canoniſtis, quomodo fructus illius anni, quo Beneficiatus obiit, dividendi ſint inter hæredes defuncti & ſucceſſorem in Beneficium: communioſque receptum, dividendos eſſe pro rata temporis, quo onera Beneficii tulit; eodem modo quo fructus dotis, ſoluto matrimonio, dividuntur inter viduam & viri hæredes; uti multis citatis Auctoribus & Parlamentorum Arreſtis notat Broudæus ad Loverium *litt. F. num.* 12.

XXV. „ Et hanc computandi rationem poſitiva tum „ Civilis, tum Eccleſiaſtica paſſim recepit, " ait Zypæus *Conſult.* 4. *de Succeſſ. ab inteſtato*, additque: „ Niſi quòd in pluribus Eccleſiis annum computari „ conſuetum ſit à feſto S. Joannis, ſeu alterius Sancti pro cujuſque Eccleſiæ obſervantia; eò quòd ad eum diem præcisè Beneficiarii reſidentiam inchoare poſſint, & debeant; & revoluto anno ad eumdem diem finiant: unde eundem computum fructuum ratio ſequitur. Atque ejus quidem rationis ſemper ea cauſa manet, ut ad ratam præſtiti eo anno ſervitii debeatur rata fructuum, reſpondeatque ratum operæ pretium, quatenus operarius dignus eſt mercede ſua.

XXVI. Huic conſonat quod in Synodo Antverpienſi ſub Miræo *tit.* 28. *cap.* 22. decernitur: „ Fructus Paſtoratus aut Beneficii vacantis per deceſſum vel ceſſum debentur domui mortuariæ pro rata temporis, quo poſſeſſor reſedit poſt feſtum S. Joannis Baptiſtæ.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 17. *cap.* 5. deſiderat, ut Eccleſiis Parochialibus vacantibus, quàm fieri poteſt citiſſimè provideatur de idoneis Paſtoribus: „ illique (ait) mox inſtituantur, & ſic à capta poſſeſſione, & inchoata reſidentia pro rata temporis fructibus gaudeant.

XXVII. In aliquibus Eccleſiis fructus Beneficii ſolent ipſi domui mortuariæ, aut etiam Epiſcopo, vel Archidiacono uſque ad feſtum S. Joannis, vel aliud feſtum pro varia Eccleſiarum conſuetudine cedere.

XXVIII. Porrò ad quoſcumque Beneficii fructus pertineant, oneribus Beneficii quoque ſatisfacere debent: res enim tranſit cum ſuo onere: neque ferendus eſſet, volens lucrum amplecti, onera autem ferre recuſaret; quemadmodum in re non abſimili deciditur in *Cap.* PRÆSENTI *de Officio Ordinarii in VI.* ubi declaratur, quòd ſi ex privilegio aut conſuetudine alicui cedant bona Beneficiati defuncti, „ hoc de illis bonis debeat intelligi, quæ *ſolutis debitis*, ſi quæ ſint, & iis, quæ fuerint *neceſſaria* pro ſervitoribus & miniſtris ac incumbentibus oneribus, uſque ad novos reditus ſupportandis, congruè reſervatis, ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe.

Hinc in citata Synodo Antverpienſi poſt allegata verba ſubjungitur: „ Ulteriores (fructus vacantis Beneficii) verò adminiſtrabit Sigillifer, & debitis *oneribus* curabit ſatisfieri.

Et ita quoque videmus uſu obſervari, in Collectoribus Epiſcoporum, qui vacantium litigioſorumque Beneficiorum fructus occupant, ait Wameſius *Conſil. Can.* 372. quòd nimirum oneribus Beneficiorum ſatisfaciant pro rata temporis, quo fructus accipiunt. Videri poſſunt quæ de portione congrua danda Vicario ſeu Deſervitori vacantibus Eccleſiis Parochialibus, dicta ſunt *tit.* 22. *cap.* 5.

XXIX. In pluribus Canonicorum Collegiis conſuetudo habet, ut fructus unius aut ſubinde plurium annorum cedant integri ipſi domui mortuariæ; vocarique ſolet *annus gratiæ*; de quo anno gratiæ latè egit Henricus Cuykius Epiſcopus Ruremondenſis in Epiſtola parænetica ad univerſum ſuæ Diœceſis Clerum de moderatione Clerici, teſtamentariis tabulis Eccleſiaſticorum, *anno gratiæ* abolendo.

XXX. Hic multis hunc *annum gratiæ* improbat, notatque quòd ferè non alii quàm Canonici hunc *annum gratiæ* habeant, „ qui non ſolùm viventes de proventu Eccleſiæ ſuſtentari volunt; ſed *annum* quoque *gratiæ* ſibi ipſis indulgent, ut qui in manes etiam ſuas benefici eſſe volunt. "

XXXI. „ Quæro igitur (ait Cuykius) quo jure hic annus invaluit? quo percipientium merito? quibus authoribus? & quis probaverit? An Apoſtolica ſedes? an Ordinariorum authoritas? Neutrum horum dici poteſt. Sibi ipſis ergo hanc faciunt gratiam qui ab Ordinariorum ſeſe eximunt authoritate, nec dirigi niſi à ſeipſis volunt. Quid mirum ſi impingant? Non igitur Paſtores, non Epiſcopi, non Beneficiati alii, ſed *Canonici ſoli*, conſenſu mutuo hunc quem dixi *annum gratiæ* adinvenerunt. Quo verò Conſilio? aut qua neceſſitate? Nempè quòd uſu veniret interdum, ut rerum ſuarum decoctores, quales ſunt intemperati, ebrioſi, veneri ac ventri deditì, aleatores, ignavi ac torpidi Canonici, cùm multo ære alieno ex hac vita diſcederent, nec ſupereſſet, unde conflata debita poſſent diſſolvi: Inde cœpit ille annus gratiæ; ut è proventu Præbendæ ejus qui mortuus eſſet, æs alienum diſſolveretur. Irritamentum hoc fuit multis ad contrahendum debita plura & graviora: & quidem tanta interdum, ut extinguendis illis, nec *annus gratiæ* quidem poſſit ſufficere. Quis non reputet injuſtum: ut qui ad Canonicatus accedunt, & chori ac templi onera ſubeunt, propter ejuſmodi decoctores, debito fruſtrentur proventu? Et qui mortem obierunt, pro eo tempore quo nullum Eccleſiæ præſtant obſequium, fructu illius fruantur. "

XXXII. Deinde oſtenſa hujus *anni gratiæ* injuſtitia laudat Canonicos Eccleſiæ Sancti Petri Lovanii, quòd hunc annum gratiæ aboleverint, optatque ut eorum exemplum alii ſequantur. „ Quamobrem laudandi Lovanienſes D. Petri Canonici, qui ante ſex, ſeptemve annos, etſi primi anni ſui fructu propter annum gratiæ qui anteceſſoribus ceſſerat ſpoliati omnes fuiſſent; his perſuaſi rationibus, & propter Pontificiam prohibitionem illam quæ annum gratiæ ubique aboleri voluit, libera voluntate prorſus heroica virtute, toto ſuffragante Capitulo, annum gratiæ ita penitus abrogaverunt, ut nulla jam apud illos ejus extet memoria. Imitati etiam ſunt noſtri Rurimundenſes Canonici; & re penitius introſpecta, hunc non gratiæ, ſed meræ injuſtitiæ annum, pro ſe ſuiſque poſteris contemnendum quoque putaverunt. Optandum ſanè ut cæteri omnes aliarum quorumlibet Eccleſiarum Canonici, ad eandem juſtitiæ normam redigantur; nec mortuos imposterum ſinant in labores viventium introire, nec rationem ullam habendam putent decoctorum illorum qui ſuam profundunt ſubſtantiam, nullum finem facturi conflandi debita, niſi ex auctoritate ad diſciplinam & parſimoniam revocentur, niſi tutoribus ſubjiciantur, niſi ſubdantur correctioni: quæ una & ſola ratio eſt, qua illi qui Chriſti decoquunt patrimonium, in ordinem redigantur. "

XXXIII. Conſuetudo tranſmittens proventus Eccleſiaſticos aliaque ex reditibus Eccleſiaſticis aut ab Eccleſia profecta, ad proximos de ſanguine ipſius Beneficiati, videtur eodem fundamento niti, & eodem titulo tolerari, quo nititur & toleratur conſuetudo teſtandi *validè* de iiſdem proventibus & bonis, etiam in favorem conſanguineorum divitum: nimirum propter *odia litium*; ſive ne lites nimium multiplicarentur, dum

bona patrimonialia aut aliundè quàm ab Eccleſia profecta, à bonis Eccleſiaſticis eſſent ſecernenda.

XXXIV. Unde ſicuti conſuetudo ſuſtinens validitatem teſtamenti quoad diſpoſitionem bonorum Eccleſiaſticorum, horum naturam ſeu conditionem non immutat; ita nec hæc, quæ Clericorum inteſtatorum bona undecumque obvenientia defert ad proximos de ſanguine.

XXXV. Itaque bona Eccleſiaſtica ad hæredes ſive ex teſtamento, ſive ab *inteſtato* devolvuntur ſub eadem conditione & onere quibus fuerunt apud defunctum: neque per hanc tranſlationem quidquam de natura horum bonorum immutatur; ſed ipſi hæredes ea, ut bona Eccleſiaſtica diſpenſare debent, & credere, quòd ſicut defuncto Clerico non licuit de iis luxuriari, & in profanos uſus expendere, ſic nec ipſis liceat: utpotè qui bona illa cum eodem onere ex perſona defuncti acceperunt.

XXXVI. Scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *cap.* 55. relatum de venerabili Guillelmo Epiſcopo Pariſienſi, quòd cùm nuntiaretur ei „ quemdam Canonicum Eccleſiæ Pariſienſis inteſtatum deceſſiſſe, & ipſe de jure Canonico in tribus millibus marcharum ſuccedere deberet eidem, comploſis manibus reſpondit: Abſit hoc à me: ſed heu miſero pecunia ſua ſecum ſit in perditionem: & hæc dicens, præcepit pecuniam in uſus pauperum erogari. “ Addit dein Cantipratanus: *Bene & dignè dixit & fecit.*

Neque alia fuit mens Patrum Concilii Toletani anno 1566. qui *Act.* 2. *cap.* 18. decreverunt: „ Bona quæcumque eorum Clericorum qui *inteſtati* moriuntur, ad Epiſcopum vel conſuetudine vel alio quocumque jure pertinentia ac devoluta, per eumdem Epiſcopum in *pios* tantùm uſus, ejus arbitrio expendantur.

Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 13. *cap.* 11. ait: „ Ubi Sacerdos noſtræ Diœceſis Colonienſis mortuus eſt *inteſtatus*, bona ipſius præter patrimonialia, quæ hæredibus cedunt, deducto ære alieno & funeralibus, in *piam* cauſam pro defuncti animæ ſalute convertantur. “

XXXVII. Joannes Molanus in ſuo tractatu De piis Teſtamentis *cap.* 41. notans quòd Alexander III. in citato *cap.* 12. „ *de Teſtamentis*, velit, ut dum Clerici inteſtati decedunt, communis Congregatio rerum ab ipſis relictarum debeat *Canonicam diſtributionem & curam* habere, vel ſucceſſor ea bona *in Dei timore diſpenſare*, concludit, „ quòd à decedentibus abſque teſtamento, Eccleſiæ ſuo jure accedit, hoc videri à Canonicis *in privatum* ſingulorum uſum dividi poſſe; ſed in *Dei timore* diſpenſandum eſſe, ut & animæ defuncti proſit, & in *communem* totius Eccleſiæ utilitatem redundet. “

Itaque (ait Molanus) ſi qui Canonici ſordida quærant compendia, diſcant, quid ſit *Canonica diſtributio*, ubi Alexander ſcribit, „ communem congregationem rerum illarum debere *Canonicam diſtributionem & curam* habere. Si enim intelligant diſtributionem in capita Canonicorum, vehementer falluntur; ſi autem intelligant diſtributionem ſecundùm Canones, rectè intelligunt. “

Unde laudandum jam nominatum Capitulum Canonicorum ſecundæ fundationis, quod nihil in utilitatem Canonicorum vult applicari, ſed juxta veriſimilem mentem defuncti omnia diſpenſari. „ Item ſtatuimus & ordinamus, quòd ſi continget quem ex noſtris Canonicis decedere inteſtatum, de cujus voluntate non appareat, per quamcumque ſcripturam, etiam minùs ſolemnem, quòd in illum eventum Capitulum dabit duos executores, qui de ejus bonis derelictis pro funeralibus, ac debitis legitimis, pro hæredibus, ac aliàs ad *pios* uſus applicandis habebunt legaliter diſpenſare ſecundùm *veriſimilem* mentem ac voluntatem taliter decedentis. “

TITULUS TRIGESIMUSTERTIUS.

De Decimis & Oblationibus.

CAPUT PRIMUM.

De Origine Decimarum, & quo jure debeantur?

1. *Præceptum veteris legis de ſolvendis* Decimis *per Chriſtum renovatum non eſt.*
2. *Præceptum hoc ab Eccleſia, etiam in quantum judiciale, renovari potuit; & quæ ratio renovandi.*
3. *In veteri legè hoc præceptum etiam erat partim* morale.
4. *Hodie partim ex jure naturali, partim ex jure humano decimæ debentur.*
5. *Incertum quando præceptum de ſolvendis decimis populo Chriſtiano datum fuerit; tribus primis ſæculis datum non eſt.*
6. *Ceſſante perſecutione Imperatorum Ethnicorum fidelis populus de decimis ſolvendis moneri cœpit.*
7. *Adhortatio Sancti Hieronymi ad ſolutionem decimarum.*
8. *S. Chryſoſtomus earum ſolutionem multum urſit.*
9. *Eas commendavit S. Auguſtinus.*
10. *His Patrum exhortationibus multi ad decimas ſolvendas adducebantur.*
11. *Nullum tamen adhuc erat præceptum de decimis ſolvendis.*
12. *Sermo de* decimis *reddendis falsò Sancto Auguſtino adſcriptus.*
13. *Conſuetudo decimas ſolvendi ſenſim invaluit; & unde.*
14. *Sæculo VI. Epiſcopos coegiſſe laicos ad ſolvendas decimas, conſtat ex Conſtitutione Juſtiniani Imperatoris.*
15. *Occaſione hujus legis invaluit conſuetudo apud Græcos non ſolvendi decimas,*
16. *Alia apud Græcos tributa in ſubſidium Sacerdotum ſunt.*
17. *Obligatio decimas ſolvendi in aliquibus Eccleſiis Latinis ſæculo V. videtur fuiſſe.*
18. *Sæculo VI. præceptum de ſolvendis decimis expreſſit Synodus Matiſconenſis.*
19. *Nullum antiquius de decimis ſolvendis præceptum creditur.*
20. *Capitularia Regum Francorum eam obligationem apertè edicunt.*
21. *Principes ad earum ſolutionem populum conſtringebant ſæculo VIII.*
22. *Quàm ſolicitè decimarum ſolutionem urſerint Principes, patet ex lege Longobardorum.*
23. *Noluerunt tamen conſtringi populum mediante ju*ramento.
24. *Non facilè permittenda in ſolutione vectigalium exactio juramenti.*
25. *Non ubique ſolutio decimarum æqualiter recepta & ſtabilita.*
26. *Decreta de ſolvendis decimis generaliter concipiebantur ſæculo X.*
27. *Pontifices aliquando generaliter Reſponſa exprimebant attenta loci conſuetudine.*
28. *Omiſſa mentione conſuetudinis eorum fragmenta in Decretales Gregorii IX. relata.*
29. *Reſponſum Alexandri III. de decimis etiam opum ſolvendis, mutilatè in Decretales relatum.*
30. *Ad reſponſa Pontificum ut in Decretales relata, reſpexerunt poſteriores Synodi & Auctores.*
31. *Cœleſtinus III. voluit etiam de militia decimas ſolvendas eſſe.*
32. *Indicat earum ſolutionem ex traditione Sanctorum Patrum deſcendere.*
33. *Alluſit ad ſermonem falsò tributum Sancto Auguſtino,*

34. Ex

34. *Ex hoc reſponſo Cæleſtini receptum eſt, decimas etiam perſonales de jure debitas eſſe.*
35. *An antiquitùs de his ſolvendis extet præceptum.*
36. *Aliæ decimarum ſpecies, quæ occaſione invaluerint.*

I. IN Lege Moſaica, decimas ex fructibus & frugibus terræ debitas fuiſſe Levitis & Sacerdotibus veteris Legis dubium non eſt; at præceptum illud tamquam judiciale & merè poſitivum, Lege Moſaica per mortem Chriſti quoad judicialia & cæremonialia mortua, etiam ceſſaſſe: neque per Chriſtum, aut Apoſtolos Chriſtianis datum præceptum eſſe, ut *decimam partem* fructuum Clero ſeu Sacerdotibus Novæ Legis ſolvere teneantur, hodie à Canoniſtis & Theologis ſat communi conſenſu recipitur.

II. Hanc ſententiam probat ſanctus Thomas 2. 2. q. 87. ubi unà imprimis monet, præceptum de ſolvendis decimis datum in vetere Lege fuiſſe unum ex præceptis *judicialibus*; quæ quidem per Chriſtum ceſſarunt; ſed renovari potuerunt auctoritate eorum, quorum eſt condere Legem.

Secundò docet, „ quòd determinatio decimæ partis ſolvendæ, ſit auctoritate Eccleſiæ, tempore novæ Legis inſtituta, ſecundùm quamdam humanitatem: ut ſcilicet non minùs populus novæ Legis Miniſtris Novi Teſtamenti exhiberet, quàm populus veteris Legis Miniſtris Veteris Teſtamenti exhibeat.“

III. Tertiò, monet ibidem, præceptum de ſolvendis decimis etiam tempore veteris Legis, partim fuiſſe „ *morale* inditum naturali ratione. Quòd etiam eis qui divino cultui miniſtrabant ad ſalutem populi totius, populus neceſſaria victus miniſtraret, ratio naturalis dictat.“

IV. Ex his concludit: „ Sic ergo patet, quòd ad ſolutionem decimarum homines tenentur, partim quidem ex Jure naturali, partim etiam ex inſtitutione Eccleſiæ. Quæ tamen penſatis opportunitatibus temporum & perſonarum, poſſet aliam partem determinare ſolvendam.“

Hæc Doctoris Angelici concluſio unanimi Theologorum & recentiorum Canoniſtarum calculo probatur, & ubique gentium uſu recepta eſt, exploſa quorumdam antiquorum Canoniſtarum opinione, qui volebant, populum Chriſtianum ad ſpecificam ac determinatam decimarum ſolutionem, non minùs quàm populum Judaicum, præcepto *divino*, nulla conſuetudine abolendo, obligari.

V. At illud non æquè compertum, quandonam præceptum de ſolvendis decimis populo Chriſtiano impoſitum ſit.

Id ſat expeditum videtur, tribus primis Eccleſiæ ſæculis, adhuc ſæviente Imperatorum Ethnicorum perſecutione in Chriſtianos, decimas nondum ſolvi ſolitas; nec inter Eccleſiaſticos proventus numeratas fuiſſe.

Sanctus Cyprianus libro De unitate Eccleſiæ, ait: *Ac nunc de patrimonio* nec Decimas *damus*. Et Epiſtola 66. ad Clerum & populum Furnitanorum, oſtendere volens, Sacerdotes per ſæcularia negotia ab officio altaris non eſſe abſtrahendos; atque propterea in vetere Lege aſſignatas fuiſſe decimas de fructibus terrarum, quæ aliis Tribubus erant aſſignatæ, ſubjungit: „ Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, ut qui in Eccleſia Domini Ordinatione clerica promoventur, in nullo ab adminiſtratione divina avocentur, nec moleſtiis & negotiis ſæcularibus alligentur, ſed in honore *ſportulantium* fratrum, tamquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificiis non recedant, ſed die ac nocte cœleſtibus rebus, & ſpiritu aliis ſerviant.“ Hæc palam ſupponunt, tempore Cypriani, *ſportulas* vicem decimarum ſubiiſſe. Unde & ad illa verba Cypriani reflectens vir eruditus Nicolaus Rigaltius hanc ſtatuit concluſionem: „ Itaque ab Apoſtolis ad uſque Cypriani tempora nulla fuit, inter Chriſtiana ſubſidia, mentio decimarum. Uſitatæ aliquandiu ſportulæ.

VI. Ceſſante perſecutione, id eſt ſæculo IV. & ſequenti, plura de ſolvendis decimis ad exemplum populi Judaici, paſſim in concionibus & exhortationibus Patrum ad populum occurrunt; atque ex illis evidens eſt, Patres eo tempore crebris exhortationibus populum Chriſtianum ad decimarum ſolutionem excitaſſe.

VII. Audiamus ſanctum Hieronymum: „ Quod de *decimis* primitiiſque diximus, quæ olim dabantur à populo Sacerdotibus ac Levitis, in Eccleſiæ quoque populis intelligite; quibus præceptum eſt, non ſolùm decimas dare & primitias, ſed & vendere omnia quæ habent & dare pauperibus, & ſequi Dominum Salvatorem. Quod ſi facere nolumus, ſaltem Judæorum imitemur exordia, ut pauperibus partem demus ex toto, & Sacerdotibus ac Levitis honorem debitum deferamus.“ *In cap. 3. Malach.*

VIII. Decimas quoque laudabat, & ad eas offerendas excitabat populum ſuum ſanctus Joannes Chryſoſtomus *Homilia* 5. in Epiſtolam ad Epheſios, aſſeverans, Chriſtianos longè arctiùs quàm Judæos ad eleemoſynas obligari, adjungens: „ Nam quid Judæi non faciebant? *Decimas* & rurſum decimas præbebant orphanis, viduis, proſelytis. Sed mihi quidam de quopiam dicebat: Hic aut ille dat decimas. Quanto eſt hoc plenum probro & dedecore, ſi quod apud Judæos non habebatur in admiratione, hoc apud Chriſtianos factum eſt admirabile? Si tunc erat periculum decimas non relinquere, cogita quantum nunc ſit.

IX. Et ſub idem tempus ſanctus Auguſtinus idem urget in Enarratione in *Pſalmum* 146. dicens: „ Decimas vis? Decimas exime, quamquam parum ſit. Dictum eſt enim, quia Phariſæi decimas dabant, jejuno bis in ſabbatho, decimas do omnium quæ poſſideo. Et quid ait Dominus? Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum non intrabitis in Regnum Cœlorum.“

X. Quin his juſtis & fortiſſimis Patrum exhortationibus plures moverentur ad fructuum ſuorum decimas Eccleſiæ offerendas, ambigi nequit; atque unus illorum indubiè erat ruſticus ille, qui apud Caſſianum *Collatione* 14. ad Abbatem Joannem dixiſſe fertur, *ſe numquam de fructibus ſuis aliquid uſurpaſſe, niſi prius Deo primitias eorum ac* DECIMAS *obtuliſſet*.

XI. Illud tamen ex ipſo modo exhortandi ſat conſtat, Patres quidem exhortari voluiſſe fideles, ut ad exemplum Phariſæi & populi Judaici de omnibus bonis ſibi à Domino conceſſis, *decimas* Deo offerrent; ſed meras fuiſſe exhortationes, nullum Eccleſiaſticum præceptum ſupponentes; ipſamque ſolutionem decimarum eo tempore *voluntariam* fuiſſe, ut aliarum eleemoſynarum oblationem, non obſcurum eſt.

Unde Chriſtianus Lupus tomo 4. Scholiorum in Canones *pag.* 195. relatis ſupra citatis verbis Sancti Chryſoſtomi, ait: „ Ex quo vides decimas tunc fuiſſe dumtaxat *voluntarias*. Eas quippe non unuſquiſque, ſed hic dumtaxat, aut ille dabat, eratque opus admiratione dignum.“

XII. Extat quidem ſermo Sancti Auguſtini *De reddendis Decimis*, qui non tantùm exhortationem ad offerendas decimas continet; ſed & rigidum præceptum non obſcurè ſupponit *n.* 3. „ Decimæ enim ex *debito* requiruntur; & qui eas dare noluerit, res *alienas* invaſit: Et quanti pauperes in locis, ubi ipſe habitat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit: quia rem à Domino pauperibus delegatam ſuis uſibus reſervavit.“

Verùm hunc ſermonem tamquam Auguſtino ſuppoſitum in appendicem rejecerunt eruditi Pariſienſes operum Auguſtini Reviſores: eique hanc notam præpoſuerunt; „ In appendice nunc primum collocatur, Lovanienſes *dubium* reliquerant: rejecit poſt Verlinum Vindingus, ob id maximè quòd decimas de quibus reddendis hic agitur, intelligere liceat ex Sermone 3. in Pſal. 103. n. 9. & ex Enarratione Pſal. 146. n. 16. & 17. nondum fuiſſe Auguſtini ætate Clericis & Sacerdotibus datas aut aſſignatas.“

XIII. Fatendum nihilominus eſt, crebris hiſce Patrum & Paſtorum ſuorum exhortationibus, fideles ad *decimarum* oblationem multùm permotos fuiſſe; atque in pluribus locis ſenſim populum decimarum oblationi & ſolutioni ſe voluntariè ſubmiſiſſe: quo factum, ut tandem conſuetudine invaleſcente, quæ voluntariæ priùs fuerant, tandem in neceſſarias tranſiverint: ipſique Epiſcopi refractarios ad ſolutionem adigere cœperint.

XIV. Et quidem ſæculo VI. in Eccleſia Orientali

Epiſcopos coegiſſe laicos ad decimarum ſolutionem, etiam ſub pœna excommunicationis, clarum eſt ex *L.* 39. §. 1. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, ubi dicitur, „ Non oportet, Epiſcopos aut Clericos cogere quoſquam ad *fructus* offerendos, aut angarias dandas, aut alio modo vexare, aut excommunicare, aut anathematizare, aut denegare communionem, aut idcirco non baptizare: quamvis uſus ita obtinuerit.

XV. Quamvis non conſtet, hac lege vetitam fuiſſe decimarum petitionem, nihilominus hoc ſcitur, à multis ſæculis, forſan occaſione hujus legis, decimarum penſationem apud Orientales eſſe ignotam; nec obſcurum eſt, ad eum Orientalium morem reſpicere Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. in *cap.* 32. *ꝟ. de Decimis*; & rectè notavit Emmanuel Gonzales in Commentario ad hanc Decretalem; ejuſque moris meminit Decretalis Honorii III. cujus fragmentum extat in *cap.* 11. *ꝟ. de Tranſact.* in qua dicitur: *Licet Epiſcopi Græcorum nec percipere* DECIMAS *conſueverint*.

XVI. Verùm illud notandum, apud Græcos certa fuiſſe conſtituta tributa pro Sacerdotum alimentis, ut conſtat ex Novellis 3. & 43. Juſtiniani Imperatoris, taxaturque hujus tributi ſumma in Bulla aurea Iſaaci Comneni; è qua taxatione apparet, hoc tributum vices decimarum facilè ſupplere poſſe.

XVII. In quibuſdam Eccleſiis Latinis, decimarum ſolutionem tamquam neceſſariam & præceptam, fuiſſe propoſitam etiam ſæculo V. vel citatus ſermo ſub nomine Auguſtini evincit. Nam Eruditi, qui eum Auguſtino abjudicant, Cæſario Arelatenſi, qui ſub finem ſæculi V. floruit, tribuendum putant.

XVIII. Hanc obligationem clariùs & certiùs ſæculo VI. expreſſit Synodus Matiſconenſis II. *Can.* 5. ſupponitque, jam multo tempore, populum decimas obtuliſſe; „ Nunc autem (ait) paulatim prævaricatores legum penè Chriſtiani omnes oſtenduntur, dum ea, quæ divinitus ſancita ſunt, id implere negligunt. „ Deinde ſubjicit: „ Unde ſtatuimus ac decernimus, ut mos antiquus à fidelibus reparetur; & decimas Eccleſiaſticis famulantibus cæremoniis populus omnis inferat: quas Sacerdotes in uſum pauperum, aut in captivorum redemptionem prærogantes, ſuis orationibus pacem populo ac ſalutem impetrent. Si quis autem contumax noſtris ſtatutis ſaluberrimis fuerit, à membris Eccleſiæ omni tempore ſeparetur.

Ex Canone Concilii Matiſconenſis (de quo in textu) intelligitur quidem, in quibuſdam partibus fideles ad decimarum ſolutionem cœpiſſe conſtringi: ſed quia hoc Concilium ex ſolis Metropolitanis, & Epiſcopis ſub Regno Regis Guntramni conſtitutis, conſtituit, nequaquam ex hoc Canone concludi poteſt, generale eo tempore fuiſſe præceptum de ſolvendis decimis: imò nec ſine fundamento creditur, ante tempora Caroli Magni ſimile *generale* præceptum de ſolvendis decimis datum fuiſſe.

Interim in hoc Canone veram rationem impoſiti præcepti de ſolvendis decimis his verbis expreſſere Patres: „ Quas *Sacerdotes* in uſum Pauperum, aut captivorum redemptionem erogantes, ſuis orationibus pacem populo ac ſalutem impetrent.

Intelligitur quoque, Patres hujus Concilii reputaſſe Sacerdotes (id eſt Epiſcopos juxta phraſim illius ætatis) ut Diſpenſatores, non ut dominos aut proprietarios decimarum, ut eas in uſum pauperum, redemptionem captivorum, non autem divitum, aut in profanos uſus erogarent.

XIX. Hic evidens eſt præceptum de decimis ſolvendis; creduntque non pauci, hanc eſſe antiquiſſimam, quæ extet poſitiva lex Eccleſiaſtica de decimis ſolvendis: ante hoc Decretum ſolutionem decimarum vel voluntariam fuiſſe, vel ſola conſuetudine, vel fidelium uſu ſtabilitam.

Quidquid ſit, hoc indubitatum eſt, poſt hoc Decretum plurimos, præſertim in Eccleſia Latina, editos fuiſſe Canones eamdem decimarum ſolutionem urgentes & præcipientes.

XX. In Capitulari Caroli Magni anno 801. *cap.* 6. decernitur: " Ut unuſquiſque Sacerdos cunctos ſibi pertinentes erudiat, ut ſciant qualiter decimas totius Facultatis Eccleſiis divinis debitè offerant.

Admodum notandum eſt, quod c. 7. ibidem adjungitur: „ Ut & ipſi Sacerdotes populi ſuſcipiant decimas, & nomina eorum quicumque dederint ſcripta habeant, & ſecundùm authoritatem Canonicam coram teſtibus dividant, & ad ornamentum Eccleſiæ primam eligant partem; ſecundam autem ad uſum pauperum, vel peregrinorum, per eorum manus miſericorditer cum omni humilitate diſpenſent; tertiam verò ſibimet partem ipſi ſoli Sacerdotes reſervent.

Huic non abſimile eſt, quod anno 813. decretum eſt in Concilio Turonenſi *Can.* 16. „ Ut decimæ quæ ſingulis dabuntur Eccleſiis, per conſulta Epiſcoporum à Presbyteris ad uſum Eccleſiæ & pauperum ſumma diligentia diſpenſentur.

XXI. Imò quod amplius eſt, ab eo tempore non tantùm Epiſcopi; ſed & Imperatores & Principes populum ad ſolvendas decimas conſtrinxerunt. *Lib.* 2. Capitularium Regum Francorum *cap.* 39. editionis Baluzianæ legitur. „ Qui decimas poſt creberrimas admonitiones & prædicationes Sacerdotum ſolvere neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos conſtringi nolumus propter perjurii periculum. „ Idem reperitur in Concilio Cabilonenſi II. *Can.* 19.

Sed & per auctoritatem Regiam refractarios cogi volebant. „ De Decimis quas populus dare non vult, niſi quolibet modo ab eo redimantur, ab Epiſcopis prohibendum eſt ne fiat. Et ſi quis contemptor inventus fuerit, & nec Epiſcopum nec Comitem audire voluerit, ſi noſter homo fuerit, ad præſentiam noſtram venire compellatur. Cæteri verò diſtringantur, ut inviti Eccleſiæ reſtituant quod voluntariè dare neglexerunt.

XXII. Ita anno 829. Ludovicus Pius in Capitulari Wormatienſi. *tit.* 1. *c.* 6. & reperitur *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum* c. 101. & illius fragmentum retulit Gratianus *Cauſ.* 16. *q.* 7. *Can.* 7. ac integrum inſertum eſt legibus Longobardorum *lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 8. ubi c. 6. refertur hæc notabilis lex Imperatoris Lotharii, è qua patebit, quàm ſolicitè & feriò voluerint à ſubditis decimas exſolvi: " De Decimis, ut dentur, & dare nolentibus, ſecundùm quod anno præterito denuntiatum eſt, à Miniſtris Reipublicæ exigantur & eligantur quatuor vel octo homines optimi, prout, ſi opus fuerit, de ſingulis plebibus juxta qualitatem uniuſcujuſque plebis, ut ipſi inter Sacerdotes & plebem teſtes exiſtant, ubi datæ vel non datæ fuerint. Hoc autem ideo tantos teſtes eſſe diximus, ne ibi juramentum aliquod faciendum neceſſitas contingat. Non tamen omninò tantos teſtes mittendos eſſe diximus, ut ipſos ſemper omnes in dandis decimis præſentes eſſe pariter neceſſe ſit, ſed dum pluribus committitur, minùs graventur, duos autem teſtes, ſi adfuerint, ſufficere credimus, negligentes autem à Presbyteris Eccleſiarum admoneantur, uſque ad tertiam vicem, ut ipſi decimam dent. Quòd ſi contempſerint, ab introitu Eccleſiæ prohibeantur, & ſi ob hoc minimè emendaverint, à Miniſtris Reipublicæ diſtricti, ſinguli per caput ſex ſolidis Eccleſiæ componant, & inſuper dare decimam cogantur. Nam ſi iterum contemptores exiſtant, & per publicam auctoritatem domus vel caſæ eorum wiffentur, quouſque pro ipſa decima, ſicut ſupra dictum eſt, ſatisfaciant. Quia ſi denuò rebelles vel contradictores eſſe voluerint, & ſuper ipſam wiffam, ſua auctoritate præſumpſerint introire; tunc à Miniſtris Regis in cuſtodiam mittantur, uſque ad judicium dum poſtmodum perducantur, & ibi ſecundùm legem ad Comitem, vel ad partem publicam componant. Reliqua verò decima, ut ſupra dictum eſt, & ſex ſolidos ad Eccleſiam ſatisfaciant.

XXIII. Hic meritò notatur, quod & Carolus Magnus in citato Capitulari, & ipſe Lotharius tam ſolicitè caverint, ne ad ſolutionem decimarum populus juramento conſtringeretur; idque, ut expreſſit Carolus, *propter periculum perjurii*: quæ revera cautio notanda à Principibus & Magiſtratibus, ne facilè ſubditos ſuos juramentis involvant, ob evidens periculum, in perjurii crimina prolabendi.

XXIV. Hoc fundamento dum nuper Theologis & Juriſperitis Lovanienſibus propoſitus eſſet hic caſus: Ad plenius colligendum tributum, ſeu gabellam farinæ impoſitam in quadam regione, imponitur incolis, ut niſi conveniant cum collectoribus dicti tributi, *jurare* debeant, quantum conſumant farinæ in ſua familia pro

menſe

menſe vel anno, &c. & non plus; quæſitumque eſſet: An tale *juramentum* rectè incolis imponatur ſalva conſcientia & bono publico? Reſponſum eſt ab octo Doctoribus Theologis, & quatuor Doctoribus Juris, hoc juramentum non eſſe incolis imponendum, ob periculum perjurii; adducto etiam loco Sancti Baſilii ex *Epiſt* 305. ubi ipſe ſimilis juramenti exactionem multis improbat.

XXV. Interim ex ipſis Conciliorum Canonibus, nec non Principum Sanctionibus, quæ circa idem tempus editæ leguntur; haud obſcurum eſt, non ubique populum ſe huic decimarum debito ſubjeciſſe; neque ubique æqualiter jus hoc receptum, & ſtabilitum fuiſſe. Unde in Capitulari Ludovici Pii ſub idem tempus legitur: „ De nutrimine pro decima, ſicut hactenus *con-* „ *ſuetudo* fuit, ab omnibus obſervetur. " *Lib.* 2. *Capitular. c.* 21.

XXVI. Decreta nihilominus Conciliorum & Epiſcoporum paſſim generaliter exprimebantur; atque de omnibus ſolvendas eſſe decimas urgebant; idque etiam comminatis in refractarios cenſuris Eccleſiaſticis; uti & Pontifices in ſuis Decretalibus præſertim Alexander III. ejuſque ſucceſſores.

XXVII. Et quidem cum ſignificatum eſſet Alexandro III. quòd cùm in Provincia Cantuarienſi Parochiani decimas bonorum ſuorum conſuevillent Eccleſiis, quibus debentur, cum integritate ſolvere, nunc tam laudabili *conſuetudine* prætermiſſa, quidam ex iis de *lana* & de *fœno*, & proventibus *molendinorum*, & *piſcariorum* ipſis Eccleſiis ſubtrahere non verentur, reſpondet: „ Quoniam igitur inſtitutioni divinæ manife- „ ſtius obviant, qui decimas ipſas Eccleſiis non perſol- „ vunt, Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta man- „ damus; quatenus parochianos veſtros monere cure- „ tis, & ſi opus fuerit, ſub excommunicationis diſtri- „ ctione compellere, ut de proventibus *molendinorum*, „ *piſcariarum*, *fœno*, & *lana*, decimas Eccleſiis, qui- „ bus debentur, cum integritate perſolvant.

Integra Decretalis refertur in prima Collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum titulo *de Decimis*, *c.* 2. & in appendice ad Concilium Lateranenſe ſub eodem Alexandro III. *part.* 4. *c.* 2. ex qua integra Decretali, intelligitur, quòd Pontifex in ſuo reſponſo multùm attenderit *conſuetudinem*, quæ ibidem circa decimarum ſolutionem inoleverat: & quam nonnulli invertere volebant.

Ex Epiſtola decretali Alexandri III. in textu citata, intelligimus quòd Romani Pontifices ea ætate obligationem ſolvendi decimas, in jure Divino fundatam, & fidelibus impoſitam reputarent.

Ex quo ulteriùs factum, ut plerique antiquiores Canoniſtæ, Decretalibus Pontificum ſcrupuloſiùs inhærentes, ſolutionem decimarum ex jure DIVINO fidelibus eſſe impoſitam crediderint: atque eam opinionem ſecuta videtur Synodus Eboracenſis anno 1195. celebrata *Can.* 8. in verbis; *Cùm decimæ tributa ſint egentium animarum, & ex* PRÆCEPTO DOMINI *debeantur*.

Ulteriùs ex hac Decretali ejuſdem Pontificis ad Wintonienſem Epiſcopum, cujus fragmentum extat in *c.* 6. *de decimis*, habetur quòd ætate hujus Pontificis cœpiſſent quæſtiones & difficultates in materia decimarum exurgentes, undique, ac nominatim ex Anglia, deferri ad Romanos Pontifices, quòdque Pontifices ſua authoritate ſimiles quæſtiones deciderent, & quid circa earum ſolutionem obſervari deberet; item ex quibus decimæ ſolvendæ eſſent, decernerent.

Porrò hæc Romanorum Pontificum Reſponſa & Decreta poſtmodum in Decretales Gregorii IX. relata, pro jure communi in hac materia recipi, & admitti cœperunt.

Inde ulteriùs creditum fuit, & à Canoniſtis communiter receptum, quæſtiones ſuper ſolutione decimarum exorientes, authoritate Eccleſiaſtica, ac præſertim Romani Pontificis eſſe decidendas; ipſaſque decimarum cauſas ad forum Eccleſiaſticum ſpectare; atque juxta hanc opinionem indubiè reſolvit S. Thomas ſæculo XIII. determinationem decimarum eſſe *ex Eccleſiæ inſtitutione*, uti patet ex ejus verbis num. 2. in textu relatis.

Nec dumtaxat ex his Decretalibus Romanorum Pontificum concluſere Canoniſtæ, decimarum materiam eſſe juris Eccleſiaſtici, & juriſdictioni Eccleſiaſticæ ſubjectam, ſed inſuper eamdem decimarum materiam in foro Eccleſiaſtico regulandam, & quæſtiones circa eam incidentes decidendas, conformiter ad Reſponſa & Decreta, in Decretalibus Gregorii IX. contenta.

XXVIII. Raymondus Decretalium Gregorii IX. Compilator, ſolùm fragmentum continens *mandatum* Pontificis, nulla conſuetudinis facta mentione, retulit in *cap.* 5. *h. t. de Decimis*. Canoniſtæ verò qui integras Decretales non conſulebant, ſed tantùm fragmenta à Raymundo relata, non dubitarunt concludere, decimas de *omnibus* ibidem expreſſis eſſe de jure communi *ubique* ſolvendas.

XXIX. In eadem Appendice *cap.* 3. refertur ejuſdem Pontificis Reſcriptum Wintonienſi Epiſcopo, in quo inter alia ſcribit: „ Præterea Parochianos ve- " ſtros de fœno equitio, pomis & pyris & apibus " & omni fructu ſolvere Eccleſiaſtica diſtrictione, ap- " pellatione? " Addendum ex veteri Antonii Augu- " ſtini Decretalium Collectione, (*ceſſante*) " com- " pellas.

Hoc Reſcriptum relatum eſt in *cap.* 6. *h. t. de Decimis*, ſed mutilatè, ut ex ejus lectione apparebit.

XXX. Interim ex his intelligimus, Pontifices tum temporis reſpondiſſe, generaliter decimas ſolvendas eſſe, multùmque veriſimile eſt, ad reſponſum Alexandri reflexiſſe Patres Synodi Londonienſis anno 1175. *Can.* 13. „ Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, " ſive de fructibus, Domini ſunt, & illi ſanctifican- " tur. Sed quia multi modò inveniuntur decimas da- " re nolentes, ſtatuimus, ut juxta Domini Papæ præ- " cepta admoneantur ſemel, ſecundò & tertiò; & de " *grano* & de *vino*, de fructibus arborum, *de fœti-* " *bus* animalium, de *lana*, de *agnis*, de *butyro* & *ca-* " *ſeo*, de *lino*, & *cannabe*, & de reliquis quæ an- " nuatim renovantur, decimas integrè perſolvant: quòd " ſi commoniti non emendaverint, anathemati ſe no- " verint ſubjacere. "

XXXI. Quin & ſub finem ejuſdem ſæculi Cœleſtinus III. dixit non tantùm de fructibus & frugibus & quæ annuè renaſcuntur, „ ſed de negotiatione ipſa, " etiam militia, de venatione, & de omnibus bonis " decimas Miniſtris Eccleſiæ eſſe tribuendas, ita ut " qui de his ea ſolvere neglexerint, Eccleſiaſtica di- " ſtrictione debeant percelli. "

XXXII. Quin & innuit Pontifex, hæc ex traditione SS. Patrum debita eſſe. Nam pro fundamento ſui dicti præmittit hæc verba: *Revera ſicut Sancti Patres in ſuis tradiderunt Scripturis*.

XXXIII. Ex integra Decretali, quæ extat in ſecunda Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum, non obſcurum eſt, Pontificem reflexiſſe ad Sermonem *de reddendis Decimis*, quem ſub nomine S. Auguſtini citavit Gratianus; uti ſuprà monuimus, eumque reverà eſſe Auguſtini credidiſſe.

XXXIV. Quidquid ſit, poſtquam hoc reſponſum in Decretales Gregorii IX. in *Capit.* 22. *h. t. de Decimis*, relatum eſt, & partem Juris communis conſtituit, unanimi Canoniſtarum conſenſu concluſum eſt, de omnibus etiam *perſonalibus* lucris, decimas eſſe ſolvendas: atque ita decimas perſonales jure communi deberi receptum fuit.

XXXV. An huic Decretali prima decimarum *perſonalium* origo debeatur, catenùs ſaltem, ut nullum antiquius de iis ſolvendis extet præceptum, neſcio. Reperi equidem ſub finem ſæculi octavi S. Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem in ſuo Capitulari *c.* 35. admonuiſſe *Mercatores*, *ut non plus terrena lucra quàm vitam cupiant ſempiternam*; ac dein ſubjungit: „ Sicut enim ab his qui labori agrorum & cæte- " ris laboribus, victum atque veſtitum, & neceſſa- " ria uſibus humanis acquirere hiantes ſtant, *deci-* " *mæ* & eleemoſynæ dandæ ſunt: ita his quoque qui " pro neceſſitatibus ſuis negotiis inſiſtunt, faciendum " eſt. Unicuique enim homini Deus dedit *artem* " qua paſcatur, & unuſquiſque de *arte* ſua de qua " corporis neceſſaria *ſubſidia* habet, animæ quoque, " quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium adminiſtrare " debet. "

Habetur tomo 7. Concil. General. col. 1145. Sed hic potiùs quædam exhortatio, quàm præceptum apparet. Veriſimile tamen eſt, ex his & ſimilibus exhortationi-

bus, conſuetudinem ſolvendi decimas etiam *perſonales* fuiſſe introductam & pro lege invaluiſſe: qua introducta, Pontifices ſuper ſolutione decimarum interrogati, etiam conformiter reſponderunt: quæ reſponſa in Decretales relata, tandem pro jure communi recepta fuerunt.

XXXVI. Stabilito autem jure decimarum; cùm varia ſuper earum exemptione, privilegia eſſent conceſſa; necnon diverſis titulis, decimæ ad alios quàm Parochos eſſent translatæ, plures quæſtiones ſuper his oriri cœperunt, quæ occaſionem dederunt, decimas *novales & minutas*; item *infeudatas* ab aliis ordinariis & antiquis decimis diſtinguendi; uti infra, ubi de his decimis agetur, oſtendemus.

CAPUT II.

De quibus Decimæ hodie ſint ſolvendæ.

1. *Reſponſa Alexandri III. de ſolvendis Decimis etiam ex proventibus Molendinorum; item lana, & apibus.*
2. *Quin & de negotiatione & militia.*
3. *De jure communi, etiam de omni honeſte lucro Decima ſolvenda.*
4. *Quid Decimæ prædiales?*
5. *Quæ ſint prædia ruſtica, & quæ urbana?*
6. *Quæ Decimæ ex conſuetudine hodierna dicantur prædiales?*
7. *Decimæ perſonales quæ dicantur.*
8. *Decimæ ex venatione aut aucupio, vel piſcatione interdum poſſunt eſſe* prædiales.
9. *Quæ ſint Decimæ mixtæ?*
10. *Sanctus Thomas docet, in hac materia conſuetudinem attendendam.*
11. *Idipſum reſponderunt Pontifices.*
12. *Juxta Canoniſtas præcipuè conſuetudo attendenda.*
13. *Non ſine magnis incommodis à conſuetudine in hac materia receditur.*
14. *Voluerunt Principes conſuetudinem ſervari: Ordinatio Philippi Regis Galliæ de non exigendis Decimis* inſolitis.
15. *Similis Ordinatio Caroli V. Imp. pro Regnis Hiſpaniæ.*
16. *Idem ordinatum ab eodem pro Ditionibus Belgicis.*
17. *In præfatione ſui Edicti aſſerit, Clerum ſufficienter dotatum.*
18. *Conqueritur, quòd plures exigant Decimas* inſolitas.
19. *Enumerat ſpecies illas* inſolitas.
20. *Non conqueritur de exactione decimarum* perſonalium, *quia hæ exoleverant.*
21. *Decimas prædiales & mixtas vetat exigi ex iis rebus è quibus à 40. retro annis exactæ non fuerunt.*
22. *Quæ ſint ſpecies, quæ paſſim & ubique ſunt Decimis ſubjecta.*
23. *Variæ difficultates occaſione hujus Edicti exortæ; ad quas ſopiendas plura Edicta poſteriora emanarunt.*
24. *Primum Edictum interpretativum.*
25. *In hoc Edicto declaratur, Decimas ex terris de novo ad culturam redactis eſſe ſolvendas, modò* fructus *ſoliti fuerint decimari.*
26. *Decimæ mixtæ ſolitæ ſolvi debentur ex domibus* noviter *ædificatis.*
27. *Non tamen de iis ſpeciebus è quibus ante 40. annos ſolitum non fuit Decimas ſolvi.*
28. *Utrum Decimæ ſint* inſolitæ *vel* ſolitæ, *non fundi, ſed tractûs inſpiciendi.*
29. *Mens Principis fuit, ut Decimæ ſolverentur juxta jus commune, ubi* contraria *conſuetudo non eſt.*
30. *Primò, attendenda conſuetudo Parochiæ, in qua Decima prætenditur.*
31. *Si in Parochia de hac conſuetudine nihil haberi queat, recurrendum ad loca vicina.*
32. *Quæſtio recenter occaſione hujus articuli; & an ligna novarum ſylvarum ſint ſpecie diſtincta à lignis antiquarum ſylvarum?*
33. *Verius videtur eſſe aliam ſpeciem.*
34. *Si circa ſpeciem frugum noviter ſeminatarum nulla ſit conſuetudo, ſervandum jus commune.*
35. *De omnibus frugibus ſolvenda Decima, niſi probetur conſuetudo contraria.*
36. *Conſuetudo hæc probanda à prætendente exemptionem à Decimis.*
37. *Quamdiu conſuetudo* contraria *non plenè probatur, Decima ſolvenda.*
38. *Requiritur conſuetudo* poſitiva.
39. *Quid requiratur, ut per conſuetudinem cenſeatur aliqua ſpecies facta non decimabilis?*

I. SCribit Alexander III. in *Cap. 5. ꝟ de Decimis* Archiepiſcopo Cantuarienſi: „ Mandamus quatenus Parochianos veſtros monere curetis, & ſi opus „ fuerit, ſub excommunicationis diſtrictione compelle- „ re, ut de proventibus molendinorum, piſcariarum, „ fœno, & lana, decimas Eccleſiis, quibus debentur, „ cum integritate perſolvant.

Et rurſus Vintonienſi Epiſcopo: „ Mandamus quatenus Parochianos tuos de *apibus*, & de *omni* fru- „ ctu decimas perſolvere Eccleſiaſtica diſtrictione com- „ pellas, *Cap. 6. ꝟ eod.*

II. Et in *Cap. 22. ꝟ eod.* dicit Pontifex: „ Reverà ſicut ſancti Patres in ſuis tradiderunt *ſcripturis*, de „ vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, „ negotiatione, de ipſa etiam militia, de venatione, „ de omnibus bonis decimæ ſunt Miniſtris Eccleſiæ tri- „ buendæ, ita ut qui de his eas ſolvere neglexerint, „ Eccleſiaſtica diſtrictione debeant percelli.

III. Ex his manifeſtum eſt, & unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ, de jure communi non tantùm de fructibus terræ, ſed & de pecoribus, quin & de negotiatione & militia, omnique honeſto lucro decimas, attento jure Decretalium, ſolvendas eſſe.

Hinc ulteriùs invaluit diſtinctio decimarum in prædiales, perſonales, & mixtas.

IV. Prædiales dicuntur ratione prædiorum: quia ex fructibus & proventibus prædiorum ſolvuntur; idque indifferenter, ſive prædia ſint *ruſtica*, ſive *urbana*, ut loquuntur Juriſconſulti.

V. Prædia *urbana* vocant ædificia habitandi cauſa facta, ſive in urbe, ſive extra urbem *L. 198. ff. de V. S.* è quorum mercede locationis decimæ de jure præſtantur *Cap. penult. ꝟ de Pactis*; quemadmodum & ex molendinorum proventibus *Cap. 23. ꝟ de Decimis.*

Prædia *ruſtica* ſunt ædificia habitandi cauſa non præparata; ſed in alium uſum; uti ſunt ſtabula, ovilia & ſimilia *L. 4. §. 1. In quibus cauſis pignus, &c.*

VI. Item, ruſticorum prædiorum nomine veniunt & agri, vineæ, ſylvæ, & ſimilia. Et quidem attento hodierno harum aliarumque multarum Provinciarum uſu, hæc ferè in materia decimarum pro *prædiis*, ex quibus decimæ ſolvuntur, & à quibus decimæ *prædiales* dicuntur, nomine *prædiorum* veniunt; eò quòd paſſim conſuetudine & uſu invaluerit, ut ex ſolis fructibus è terra naſcentibus, ſive naturalibus, non autem de fructibus civilibus, uti eſt merces elocationis, aut alia annua penſitatio, decimæ ſolvantur.

VII. Decimæ perſonales a Canoniſtis dicuntur, quæ ex rebus, quas quiſque ſibi induſtria & opera ſua acquirit, perſolvuntur; veluti ex lucro honeſtæ cujuſcumque negotiationis, ex ſtipendio militiæ, ex venatione, piſcatione aliavè profeſſione, vel opificio.

VIII. Ubi tamen fructus prædii ex venatione, piſcatione, aut aucupio conſtarent, juxta *L. 8. §. aucupium ff. de Uſufructu*, & *L. 26. ff. de Uſuris*, tunc ex illis perceptæ decimæ magis *prædiales*, quàm *perſonales* dicendæ eſſent; utpotè ex fructibus terræ tùm provenientes, uti paſſim notant Canoniſtæ.

IX. Decimæ mixtæ dicuntur, quæ partim perſonales, partim prædiales ſunt; quales ſunt, quæ ex fructibus pecorum, ex fœtu, lana, lacte ovis aliiſque ſimilibus ſolvuntur.

In quantum enim animalia in prædiis naſcuntur & aluntur, eatenus ex iis provenientia, etiam ex ipſis *prædiis* quodammodo provenire intelliguntur; atque eatenus de decimis prædialibus aliquid communicant. Sed quia animalia illa non proferunt fructus ſine cura, ac induſtria hominum, proptereà etiam de decimis perſonalibus aliquid participant; ideoque *mixtæ* dicuntur.

Hanc tripartitam decimarum diviſionem anno 1404. expreſſit Synodus Lingonienſis apud Bouchellum in De-

cretis

Google

cretis Eccleſiæ Gallicanæ; ſupponitque omnes illas decimas jure deberi.

X. Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 2. quærens, utrùm de *omnibus* teneantur homines decimas dare, reſolvit juxta jus commune tum receptum, de *omnibus* poſſeſſis decimas eſſe ſolvendas. Et licèt in vetere lege non ſolverentur decimæ *perſonales*, in nova tamen lege rectè populum cogi ad ſolvendas decimas perſonales aſſerit, *ſecundùm* (ait) CONSUETUDINEM *patriæ & indigentiam Miniſtrorum*. Et in Reſponſo ad 3. ait, de rebus minutis decimas non deberi, *niſi fortè propter conſuetudinem Patriæ*.

Hæc aliaque, quæ ibidem habet idem Doctor, clarè ſupponunt, ipſum exiſtimaſſe, etiam ex conſuetudine judicandum eſſe, quæ decimæ, & è quibus rebus ſolvi debeant.

XI. Et reverà in hac decimarum materia varias locorum conſuetudines eſſe ſervandas ſæpiùs reſpondere Pontifices, quorum Reſponſa in Decretales Gregorii IX. relata partem juris communis conſtituunt; ac ſignanter Lucius III. in *Cap.* 30. *h. de Decimis*, ſcribit Strigonienſi Archiepiſcopo: „ Quoniam à *diverſis* „ *diverſa conſuetudo* tenetur, tu eligas in hoc caſu, „ quod *per conſuetudinem* diu obtentam ibidem noveris obſervatum.

Et Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *Cap.* 32. *h. eod.* ait: „ Illæ decimæ neceſſariò ſolvendæ ſunt, quæ debentur ex lege divina, vel *loci conſuetudine* approbata.

XII. Ex his concludunt Canoniſtæ, conſuetudinem in ſolutione decimarum eſſe præcipuè attendendam; & nonniſi hac deficiente ad jus commune eſſe recurrendum; ſive de quota, ſive de qualitate decimarum aut modo ſolutionis agatur.

XIII. Hoc ſi accuratè ſervetur, plures difficultates evitabuntur, & minùs odioſa reddetur decimarum exactio; dum facilè quod ſolitum eſt, à populo obtinetur; ad inſolita verò ægrè ſæpè, & nonniſi contentionibus magnis & nocivis induci ſe patitur.

Refert Hemboldus Presbyter in Chronico Sclavorum *lib.* 1. *cap.* 31. Geroldo Lubecenſi Epiſcopo, decimas tamquam à Deo & Apoſtolis donatas exigenti in terra Wagirenſi, reſponderunt Holſati; „ Numquam ſe „ daturos decimas, quas Patres ſui non dediſſent, „ malle ſe potiùs ſuccenſis ædibus propriis egredi terram, quàm tantæ ſervitutis jugum ſubire.

XIV. Ut igitur in exactione decimarum, omnia pacificè agerentur, voluerunt & ipſi Principes, ut & populus integrè & ſine fraude decimas ſolitas ſolveret: & ipſe Clerus ab inſolitis abſtineret.

Famoſa eſt hanc in rem Ordinatio Philippi IV. Regis Galliæ edita anno 1303. vocaturque vulgò *Philippina*, quæ dicit: „ Seneſcallus defendat ſingulos à „ *nova* exactione decimarum & primitiarum, & præſtationis; ſed prout de jure ſortiè, & hactenùs „ eſt *conſuetum* fieri.

XV. Non abſimilis eſt Ordinatio Caroli V. Imperatoris & Regis Hiſpaniarum, ac Belgarum Principis: qui vetuit decimas à laicis exigi, quæ per conſuetudinem contrariam non conſueverunt ſolvi, uti refert Covarruvias *lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 17. *num.* 8. dicitque ita ab eodem Cæſare cantum eſſe Toleti anno 1525. rurſus anno 1528. Madricii; ac dein Segobiæ anno 1532.

XVI. Idipſum jam ante pro Belgicis Provinciis ipſe Carolus ſanxerat, evulgato Edicto primum Mechliniæ prima Octobris 1520. quod idiomatè Gallico extat parte I. Edictorum Flandriæ *Rubrica* 12. *cap.* 1. ac dein idem Edictum probatum & publicatum fuit in Brabantia 6. Novembris ejuſdem anni; extatque idiomate Flandrico parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. atque hodie in Belgio pro lege fundamentali in materia decimarum paſſim aſſumitur:

XVII. Primùm, in hoc Edicto præfatur Princeps, ab antiquo hic ſemper obſervatum, ut decimæ exigerentur & ſolverentur juxta locorum & regionum conditionem ſeu *conſuetudinem*; ac præterea Clerum à ſuis Prædeceſſoribus ita abundè fuiſſe dotatum, ut meritò ab imponendis & exigendis *novis* taliis & exactionibus cum ipſius Principis ejuſque ſubditorum præjudicio, abſtinere debeat.

XVIII. Dein aſſerit, quòd his non obſtantibus, Capitula, Curati aliæque Eccleſiaſticæ perſonæ non contentæ *ſolitis* decimis & bonis in fundatione donatis, aliiſque quæ eorum Prædeceſſores accipere & exigere *conſueverunt*, incipiant, & quotidie prosequantur petere & exigere varias *novas* decimas multiformis generis fructuum.

XIX. Poſt hæc enumerat decimarum ſpecies, quas novitatis inſimulare videtur, ſcilicet, lignorum, fœni, herbarum, paſcuorum, pinguium cornutarum beſtiarum, ovium, agnorum, lanæ, porcorum, vitulorum, anſerum & ſimilium. Adhæc, raparum, raphanorum, acetariorum, ceparum, pomorum, pyrorum, nucum & ſimilium frugum.

Addit, nonnullos Eccleſiaſticos prætendere, ſibi competere jus decimarum ſuper omnibus rebus & fructibus, creſcentibus & provenientibus ex terra.

In textu notatum eſt, Carolum V. in ſuo Edicto conqueſtum de Eccleſiaſticis, quòd præter *morem* conſuetum prætendebant decimas ex omnibus tam fructibus & frugibus terræ, quàm fœtibus animalium. Vix dubium, quin hi Eccleſiaſtici in hujus prætenſionis fundamentum aſſumpſerint Decretales Romanorum Pontificum, quibus Epiſcopis mandatur, ipſos Laicos, etiam per *Cenſuram* cogendos ad ſolvendas decimas ex *omnibus frugibus terræ, & animalium fœtibus*.

Cùm enim hæ Decretales paſſim in ſcholis publicè prælegerentur, & pro jure communi in hac materia decimarum à Doctoribus juventuti proponerentur; non mirum ſi Eccleſiaſticis facilè perſuaſum fuerit, Laicos ad ſolutionem *omnium* illarum decimarum eſſe conſtringendos; contrariamque conſuetudinem abuſivam reputarent; præſertim quia Pontifices in hiſce Decretalibus non obſcurè innuebant, obligationem ſolvendi decimas ex omnibus fructibus & animalium fœtibus jure *Divino*, & ex Traditione Apoſtolica inductam eſſe, uti in nota præcedenti dictum eſt.

Nec dubium, quin plura contra receptos mores, cum notabili ſubinde Reipublicæ, ſeu Politicæ, ſeu Eccleſiaſticæ perturbatione quæſtiones & difficultates excitentur, & oriantur: eò quòd paſſim in ſcholis Doctores juventuti Decretales ad litteram exponentes, opiniones Auditoribus imprimant, moribus patriæ planè difformes, ac cum patriis legibus incompatibiles.

XX. Nulla de decimis perſonalibus mentio, aut querela in Edicto occurrit. Indicium quòd nec tunc in uſu fuerint, nec Eccleſiaſtici jus ſuum ad illas extendere prætenderint: quas & hodie in Belgio, Gallia aliiſque pluribus in locis omninò incognitas eſſe, ex praxi notorium eſt, & paſſim auctores teſtantur; notatumque eſt ſuprà *titul.* 1. *cap.* 3. *num.* 9. ſat veriſimile eſſe, jura funeralia aliaque ſimilia in locum decimarum perſonalium, aliquibus ſaltem in locis, ſucceſſiſſe.

XXI. Circa decimas prædiales & mixtas, vetat Edictum, à ſubditis exigi decimas eorum fructuum de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut ſolutæ eſſent.

XXII. Sunt quædam ſpecies frugum, è quibus paſſim ubique decimæ ſolvuntur; ut ſunt frumentum, ſiligo, hordeum & avena; & quæ his proximè accedunt: eò quòd in cibum potumque cereviſiarum neceſſariæ ſint, uti notat Zypæus *Conſult.* 3. *de Decimis num.* 7. ex iis autem ſpeciebus, quas Edictum exprimit, non ita communiter decimæ ſolvuntur; ſed varia eſt circa has locorum conſuetudo; cujus limites tranſgredi, cum laicorum præjudicio, vetat Edictum.

XXIII. Variæ dein quæſtiones & contentiones laicos inter & Eccleſiaſticos, occaſione hujus novi Edicti oriri & moveri cœperunt: quibus ſopiendis plura Edicta interpretativa prioris Edicti ſequuta ſunt: quæ non minus quàm ipſum primum Edictum, hodie in deciſione quæſtionum in hac materia occurrentium pro lege habentur.

XXIV. Prima eaque præcipua Edicti interpretatio data fuit 10. Januarii 1528. ad ſupplicationem Cleri Diœceſis Leodienſis ſub Ducatu Brabantiæ & Comitatu Namurcenſi; & inſerta parti primæ Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *titul.* 5. *cap.* 4. ac rurſum renovata fuit 15. Septembris 1530. ad ſupplicationem Cleri Comitatus Flandriæ; refertùrque parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 2. *Rubric.* 12.

XXV. Primò, hoc Edicto interpretativo ſive declaratorio dictum fuit, per primum Edictum non eſſe prohibi-

Digitized by Google

hibitum „ ſolvi, colligi & levari jura decimarum de grano, fœno, fructibus excretis, & defructuatis in terris, pratis, aut hæreditatibus *noviter ad culturam* redactis, unde in Parochiis, ubi ſunt excreti, collecti & defructuari, conſuetum fuit 40. annis antea ſolvi, colligi & levari jura decimarum de talibus & ſimilibus granis, fœnis, fructibus.

XXVI. Ulteriùs declarat, quòd non intenderit, „ prohibitum fuiſſe, nec prohibere ſolvi jura decimarum ex agnellis, lana, pullis, volatilibus, & aliis beſtiis nutritis, & educatis in domibus & hæreditatibus, quæ noviter fuiſſent reædificatæ, & poſitæ in uſum habitationis & receptionis. Quinimò quòd inde fiat ſolutio decimæ proviſo, quòd de ſimilibus ſpeciebus ab antea 40. annis ſolvi ſolveret decima in Parochiis, in quibus dictæ domus, & ædificia ac hæreditates eſſent ſituatæ & jacentes.

XXVII. Ne autem Clerus prætextu hujus interpretationis inſolitas decimas exigeret, addit: „ Sed non intendimus quòd poſſint exigi, capi, aut levari jura decimarum de grano, ligno, fœno, fructibus, pullis, agnellis, lana, beſtiis, & aliis rebus, de quibus non fuiſſet à tempore dictorum 40. annorum conſuetum ſolvi aliqua jura decimarum in Parochiis, aut locis in quibus excreviſſent, aut nutritæ fuiſſent, non habito reſpectu à quo tempore citra, dictæ domus fuiſſent ædificatæ, inhabitatæ aut dictæ hæreditates ad culturam redactæ.

XXVIII. Poſt & generaliter declarat, „ quòd in ſolutione dictarum decimarum non habebitur reſpectus, in quibus terris dicta grana, fœnum, fructus, & nemora colligantur, aut creſcant, nec in quibus ædificiis aut paſcuis dictæ beſtiæ eſſent natæ & enutritæ, & dicti pulli, & volatilia educati. Sed ſolummodò ſi in dicta Parochia, aut loco ubi conſuetum fuit levari & exigi jura decimæ dictarum ſpecierum.

Ex his manifeſtum eſt, quòd conformiter ad jus commune non fundi aut terræ inſpici debeant, dum quæritur, an decimæ ſint *inſolitæ*; ſed ipſa fructuum ſpecies, quæ in fundo excrevit: utrum nimirùm hæc decimam ſolvere ſolita ſit.

XXIX. Non obſcurum quoque eſt, Principem primo ſuo Edicto hoc unum cavere voluiſſe, ut decimæ juxta jus commune ſolverentur, in quantum conſuetudo locorum non contrariatur: ſed ubi conſuetudo loci aliter obtinet, nihil *novi* prætextu juris communis induceretur.

Huic conſonat quod declarat in eodem Edicto interpretativo: „ Quòd ſi in aliquo villagio dictorum Ducatus & Comitatus ſub Diœceſi Leodienſi pro futuro tempore eſſet ſeminata, plantata, collecta aut enutrita aliqua nova ſpecies, quæ in dicto villagio numquam fuiſſet ſeminata, plantata, collecta, educata aut enutrita, quòd eo caſu, quantum ad ſolutionem decimæ hujuſmodi novæ ſpeciei, obſervabitur prout in aliis villagiis dictorum Ducatus & Comitatus ubi fuiſſent ſeminatæ, plantatæ, aut nutritæ ſimiles ſpecies.

XXX. Itaque ad judicandum de frugibus, num ſolitæ ſint decimas ſolvere, primo loco attendi debet conſuetudo villagii ſeu Parochiæ, intra cujus limites hæ fruges ſeminantur: utrum ſcilicet conſuetum ſit eo in loco ex hujuſmodi frugibus vel fructibus decimas ſolvi.

XXXI. Cùm verò de conſuetudine hac nihil ſtatui queat, ſi ſimilis frugum ſpecies antehac ibidem ſeminata non ſit, vult eo caſu Princeps recurri ad loca vicina, ut ſi iis in locis hæc frugum ſpecies ſolita ſit ſeminari, quoad decimarum ſolutionem conſuetudo illorum locorum ſervetur in illo villagio, in quo jamprimùm ſeminari cœpit.

XXXII. Nuper incidit quæſtio, cujus deciſio ex intellectu hujus articuli dependebat.

In quodam pago vicino Lovanio, quidam terram aliquam arabilem, & è qua dudum fructus decimabiles percepti fuerant, redegerat in ſilvam. Prætendebat Parochus Decimas ligni excreſcentis in hac noviter plantata ſilva: eò quòd in locis vicinis ex novis ſilvis decimæ ſolverentur.

E contrario negabat Dominus ſilvæ, decimas deberi: quia licèt eſſent in eodem villagio multæ ſilvæ, nullæ tamen lignorum decimæ unquam eſſent ſolutæ: adeòque prætendebat, non eſſe recurrendum ad conſuetudinem *vicinorum* locorum: ſed ſervandam conſuetudinem *hujus* loci.

Replicabat Parochus, eſſe quidem multas ſilvas in ſuo villagio; ſed tantùm *antiquas* vulgò *Aude ſtock beſſchen*, nullam verò eſſe, aut ab hominum memoria fuiſſe *novam* ſilvam: ideòque recurrendum ad conſuetudinem vicinorum locorum, in quibus ſimiles ſilvæ reperiuntur.

Reponebat Dominus ſilvæ, ſive ſint antiquæ, ſive novæ ſilvæ, fructus earum, ſcilicet *ligna* cenſeri eamdem ſpeciem fructuum: ita ſatis eſſe, quod in ipſo villagio excreſcerent ligna ſilvarum, atque ex illis decimæ numquam fuiſſent ſolutæ.

XXXIII. Cùm ſuper hac quæſtione judicium meum poſtularetur, judicavi, veriſimilius eſſe jus Parochi; atque ligna novarum ſilvarum eſſe ſpeciem diverſam, quoad præſentem materiam & mentem Edicti, à lignis antiquarum ſilvarum.

Certum enim eſt, multis in locis Belgii ſolvi decimas ligni excreti in novis ſilvis; nullibi verò, aut pauciſſimis ſaltem in locis, eas ſolvi ex ſilvis antiquis. Judicium haud obſcurum, in hac materia decimarum, eas lignorum & ſilvarum ſpecies omnino diſtingui: uti & diſtinguuntur, quoad onera Regia; quibus novæ, non autem antiquæ ſilvæ ſolent eſſe ſubjectæ.

Unde & plures periti & famoſi Advocati in propoſita quæſtione, ſine ulla hæſitatione & ambiguitate reſponderunt, ligna novarum ſilvarum habenda pro ſpecie diſtincta à lignis veterum ſilvarum: & proinde in petitione decimarum in caſu propoſito Parochum fuiſſe fundatum.

XXXIV. Pergit ulteriùs in ſua declaratione Princeps: „ Et ſi aliqua nova ſpecies antea non viſa, nec conſueta ſeminari, aut nutriri in aliquo villagio, aut quarterio dictorum Ducatus & Comitatus, ſub Diœceſi prætacta, eſſet ibidem ſeminata, plantata aut nutrita, obſervabitur quantum ad ſolutionem decimarum dictæ novæ ſpeciei jus ſcriptum & illius diſpoſitio. “

XXXV. Hinc rurſum perquam manifeſtum eſt, Principem non intendiſſe juri communi, circa ſolutionem decimarum derogare, niſi in quantum conſuetudo locorum derogavit, quam obſervatam voluit.

Igitur cùm omnium frugum decima *jure* debeatur; etiam de blado & univerſo legumine *cap.* 3. *ii de Decimis*; conſequens eſt, ex mente Principis, de omnibus frugibus ſolvendas eſſe decimas, niſi contraria conſuetudine, ut minus 40. *annorum*, inductum eſſe probetur, ex ſimilibus frugibus decimas non ſolvi.

XXXVI. Hinc concludendum eſt, Parochum aliumve Decimatorem fundatum eſſe in petendis decimis quarumcumque frugum, quouſque probetur conſuetudo 40. annorum quoad hanc frugum ſpeciem juri communi derogaſſe: quam probationem facere tenetur, qui vi hujuſmodi conſuetudinis decimas negat; uti rectè reflectit Zypæus *Conſult.* 4. *de Decimis*; ubi unà latè deducit, quæ ad probationem hujus conſuetudinis requirantur; & qua forma hæc probatio ſit facienda.

XXXVII. Concluditur præterea, quòd juri communi ſtandum ſit, quamdiu plenè contraria conſuetudo probata non eſt. Unde ſi caſus occurrat, ut juxta Edictum deberet recurri ad conſuetudinem *vicinorum* locorum inveniaturque iis in locis conſuetudo non uniformis, ſed dubia & varia, tunc juxta antedicta, ſtandum erit juri communi; ſive præferenda conſuetudo ſolvendi decimas, tamquam juri magis conſona, quemadmodum notat Zypæus *Conſult.* 3. *de Decimis n.* 1. & 2.

XXXVIII. Hoc Edictum interpretativum ſufficienter declarat, nullatenus ſufficere merè negativam non ſolutionem decimarum ex certis frugibus, tametſi etiam 40. annorum ſpatio & amplius continuatam; qualis non ſolutio eſſe poteſt in loco ubi nullæ unquam hujuſmodi fruges ſeminatæ fuerunt: ſed requiri conſuetudinem poſitivam non ſolvendi decimas ex frugibus ibidem ſeminatis; eamque ſtabilitam actibus poſitivis, quales ſunt evectiones & collectiones publicæ hujuſmodi frugum nullis unquam ſolutis, aut juridicè prætenſis decimis; è quibus publicis actibus præſumitur tacitus conſenſus Parochianorum & Clericorum, quod ex hujuſmodi frugibus decimæ nec ſolvi debeant, nec prætendi poſſint.

XXXIX. Hinc ulteriùs ſtatuendum, quòd ſi quidem certa ſpecies frugum in aliquo loco ſeminata fuerit; ſed in tam exigua quantitate, aut in eum uſum conſumenda, ut operæ pretium non videretur ex iis decimas prætendere; quin & decimarum exactio notam aliquam avaritiæ & inhumanitatis præferret: eo caſu non ſolutio decimarum ex ſimilibus frugibus, nequaquam conſuetudinem, de qua in Edicto, inducere poſſet. Licèt enim fruges illæ in eo loco ſeminatæ fuerint; tamen ſeminatæ non ſunt eo modo, quo ſeminantur fructus aliàs decimabiles. Quapropter ſi ſucceſſu temporis fruges illæ in magna quantitate, & ad eum uſum in quem paſſim fruges decimabiles inſumuntur, incipiant ſeminari, prætendi nequaquam poterit obſtare conſuetudinem 40. annorum non ſolvendi decimas ex hujuſmodi frugibus; ſed de illis judicandum erit, quaſi numquam fruges illæ in loco illo ſeminatæ fuiſſent: quia ſeminatæ non fuerunt in ea quantitate, ut honeſtè decimari poſſent: ideòque recurrendum erit, vel ad conſuetudinem vicinorum locorum, vel ad jus commune, juxta regulas per Edictum præſcriptas, uti latè oſtendit Zypæus citata *Conſult. 4. de Decimis*, adducto exemplo de *panico*.

CAPUT III.

De jure Parochorum ad Decimas, & cui Parochiæ debeantur.

1. *Ad decimas ut quaſdam oblationes Sacerdotibus offerendas primitùs populus excitatus.*
2. *Ex intentione populi decimæ Parochis cedunt.*
3. *Priſtini Canones jus illud Parochis vindicantes.*
4. *Illuſtre eam in rem teſtimonium Amulonis Archiepiſcopi Lugdunenſis.*
5. *Etiam Epiſcopi & Abbates cogebantur decimas ſuarum terrarum dare Eccleſiis Parochialibus.*
6. *Vetitum Senioribus Parochiæ aliquid de decimis accipere.*
7. *Decimas de jure ad Parochos ſpectare ſuppoſuerunt Pontifices.*
8. *Reſponſa Innocentii III. in Decretales relata, hoc jus Parochorum exprimentia.*
9. *Uniformis Canoniſtarum ſententia, decimas de jure ad Parochum ſpectare.*
10. *Hodie etiam excluſo Epiſcopo.*
11. *Dubitatum an in Parochia ubi recipit Sacramenta, an in Parochia ubi terræ ſunt ſitæ, ſint decimæ ſolvendæ?*
12. *Ex ſententia Gloſſæ perſonales ſolvendæ ubi Sacramenta recipiuntur; prædiales ubi prædia ſita ſunt.*
13. *Hæc diſtinctio communiter recepta.*
14. *Cui Parochiæ debeantur decimæ mixtæ ex Decreto Synodi Wigornienſis.*
15. *Decimæ animalium debentur Parochiæ in qua paſcuntur, & quare?*
16. *Si paſcantur in duabus Parochiis, cui debeantur?*
17. *Multum in hoc conſuetudini tribuitur.*
18. *Decimæ adjudicandæ Parocho, quamdiu non probantur ad alium ſpectare.*
19. *Spoliat. jure decimarum per Parochum non ſunt reſtituendi, niſi probet ad ſe jus illud ſpectare.*
20. *Quomodò hæc juris deciſio hodie recepta.*
21. *Decimæ Parochis oblatæ pro adminiſtratione Sacramentorum.*
22. *Quæ hodie in adminiſtratione Sacramentorum, & ſepulturis dantur, demum invaluerunt poſt devolutionem decimarum ad Capitula & Monaſteria.*
23. *Quid requiratur, ut quis decimas contra Parochum præſcribat?*
24. *Privilegia decimas recipiendi in præjudicium Parochi, ſunt odioſa.*

I. DEcimas tamquam oblationes & eleemoſynas à Patribus jampridem populo fuiſſe commendatas, ſuprà notavimus: idque exemplo populi Judaici, qui ex præcepto legis, decimas Sacerdotibus & Levitis ut Miniſtris Altaris perſolvebant: ut hoc pacto ſe non minùs religioſos oſtenderent erga Miniſtros novi Teſtamenti, quàm populus ille erat erga Miniſtros veteris Teſtamenti; implerentque per hanc decimarum oblationem præceptum Chriſti, quo vult, Operarios & Miniſtros Evangelii à populo eſſe alendos; & pauperibus ſuccurrendum.

II. Cùm ergo ſæculo VII. & VIII. quando præcipuè decimarum ſolutio invaleſcere cœpit, ſingulæ Eccleſiæ per ſuos particulares Presbyteros (quos hodie *Parochos* dicimus) regerentur; hique populo ſpiritualia adminiſtrarent, atque totius Parochiæ curam gererent, etiam hiſce decimas tamquam quaſdam oblationes cedere populus voluit.

III. In vita Sancti Joannis Papæ VIII. legitur: „ Idem inter cætera de decimis Sacerdotibus dandis ita præcepit, Quas ſcilicet decimas unumquemque fidelem illi Sacerdoti dare cenſuimus, in cujus Parochia eum proculdubio conſtat ſub Epiſcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab Epiſcopo ſuo eſt conſtitutus, manere.

Plura ejuſdem ætatis Decreta, quæ Parochialibus Eccleſiis *decimas* vindicant, refert Gratian. *Cauſ. 16. quæſt. 1. Can. 42.* & ſeqq.

IV. His jungi poteſt illuſtre teſtimonium Amulonis Archiepiſcopi Lugdunenſis, qui ſub idem tempus conſultus à Theodboldo Lingonienſi Epiſcopo ſuper incertis Sanctorum Reliquiis, ſuperque prodigiis, quæ illarum occaſione dicebantur evenire, gravem ad ipſum Epiſtolam ſcripſit adversùs temeritatem quorumdam Monachorum Reliquias illas vendi antium, & populum ad Oratoria, in quibus hujuſmodi Reliquiæ quieſcebant, allicientium, „ annuntiando omnibus fideliter, atque obteſtando, ut intermiſſo hujuſmodi vano & pernicioſo concurſu, unde nulla animæ ſalus, nulla corporis incolumitas, nulla vitæ utilitas provenire cognoſcitur, unaquæque plebs in Parochiis & Eccleſiis, quibus attributa eſt, quieta conſiſtat, ubi ſacrum Baptiſma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Miſſarum ſolemnia audire conſuevit, ubi à Sacerdote ſuo pœnitentiam de reatu, viſitationem in infirmitate, ſepulturam in morte conſequitur, ubi etiam *decimas* & primitias ſuas offerre *præcipitur*, ubi filios ſuos baptiſmatis gratia initiari gratulatur, ubi Verbum Dei aſſiduè audit, & agenda ac non agenda cognoſcit.

V. Imò quod amplius eſt, cum anno 813. ad Synodum Cabilonenſem II. delatæ eſſent querelæ, quod quidam Epiſcopi & Abbates *decimas* non ſinerent dari Eccleſiis, ubi illorum Coloni Miſſas audiunt, decrevit Sacer Conventus, *Can. 19.* „ Ut Epiſcopi & Abbates de agris & vineis, quæ ad ſuum & fratrum ſtipendium habent, *decimas* ad Eccleſias deferri faciant: familiæ verò ibi dent *decimas*, ubi infantes eorum *baptizantur*, & ubi per *totum* anni circulum Miſſas audiunt.

VI. Et in Concilio Metenſi anno 888. *Can.* 2. ſtatutum eſt, ut deinceps nemo *Seniorum* de Eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem, ſed ſolummodo Sacerdos qui eo loco ſervit, ubi antiquitus decimæ fuerant conſecratæ, ipſe eas cum integritate accipiat in ſui ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & Baſilicæ ædificia, veſtimenta quoque ſacerdotalia, & cætera utenſilia ſuo miniſterio congrua obtinenda.

VII. Similia ſunt recentiorum Canonum plurima Decreta, quæ evincunt, decimas adinſtar quarumdam oblationum Parochis & Eccleſiis Parochialibus primitùs fuiſſe oblatas; quod & Pontificum Decretales, quæ hodiernum jus Canonicum & Eccleſiaſticum conſtituunt, ſupponunt; ubi indubitatum & receptum aſſerunt numquam decimas *de jure* ad Parochiales Eccleſias ſpectare.

VIII. Conſultus enim Innocentius III. ſi in aliqua Parochia decimarum perceptio ad perſonas aliquas Eccleſiaſticas ab antiquo pertineat, utrum novalia etiam ad eaſdem perſonas pertinere incipiant, reſpondit negative: *Quia*, ait, *cùm perceptio Decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertineat, Decimæ novalium, quæ fiunt in Parochiis earumdem, ad ipſas proculdubio pertinere noſcuntur*, Cap. 29. *de Decimis*.

Rurſus propoſito dubio utrum minutæ quædam Decimæ

Digitized by Google

cimæ Monaſteriis & Eccleſiis Conventualibus deberentur, reſpondit idem Innocentius: quòd ſi hi fructus proveniant ex iis fundis, è quibus Monaſteria & Eccleſiæ Conventuales ab antiquo Decimas majores percipiebant, etiam horum fructuum Decimas iiſdem deberi, cùm ipſis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademque Eccleſia diverſo jure cenſeri: *Alioquin*, inquit, *Parochialibus Eccleſiis excolvantur, ad quas de jure communi ſpectat perceptio Decimarum*. Cap. 30. ✠ *de Decimis*.

Advertendum quòd in Decretalibus, de quibus in textu, dicatur, decimas pertinere ad Eccleſias Parochiales; non autem ſimpliciter ad Parochum.

Parochus enim nullum jus habet ad decimas infrà diſtrictum Parochiæ excreſcentes, niſi in quantum ipſe Eccleſiam Parochialem *in titulum* poſſidet; & ita vi ſui *tituli* jus habet ad omnia, quæ Eccleſiæ Parochiali ſunt annexa, quemadmodum quilibet Beneficiatus juxta modernam diſciplinam jus habet ad proventus *titulo* ſui Beneficii annexos.

Quando verò Eccleſia Parochialis eſt incorporata & appropriata Capitulo aut Monaſterio, tunc vi iſtius incorporationis, ſeu appropriationis, unà Capitulo & Monaſterio cenſentur incorporata, quæ ſpectant de jure ad Eccleſiam Parochialem.

Præterea Eccleſia Parochialis quoad ipſum *titulum* cenſetur quodammodo extincta, vigore ſimilis incorporationis: unde Presbyter ſive Vicarius curam ſpiritualem hujus Eccleſiæ incorporatæ ſuſtinens, non cenſetur hanc Eccleſiam propriè poſſidere in *titulum*, & conſequenter nec prætendere poteſt vi tituli, ſive Eccleſiæ Parochialis jus ad omnes decimas intra fines Parochiæ excreſcentes; utpotè quòd jus, unà cum *titulo*, vigore incorporationis ad Monaſteria, aut Capitula cenſetur tranſlatum, ſolo jure competentiæ, ſive congruæ portionis Presbytero curam animarum ſuſtinenti ſalvo, uti latiùs probatum eſt in diſſertatione *de priſtinis Eccleſiarum Parochialium incorporationibus*.

Et licèt per erectionem Vicariæ *perpetua* Vicarius Vicariam illam aſſecutus, reipſa verum Beneficium Parochiale etiam in *titulum* cenſeatur aſſecutus (uti titulo 21. annotatum fuit) nihilominus propter incorporationem Eccleſiæ illius quoad *temporalia*, non aſſequitur vigore hujus Vicariæ *perpetua*, ſive novi erecti tituli jus ad proventus temporales Eccleſiæ Parochialis incorporatæ, qui ante incorporationem ad ipſam Eccleſiam Parochialem ſpectabant, & per incorporationem ſunt ad Capitulum vel Monaſterium tranſlati; ſed duntaxat jus perpetuum ad congruam portionem, ſeu competentiam in ipſa incorporatione Eccleſiæ Vicario ſervatam, uti oſtendi in citata diſſertatione *de priſtinis Eccleſiarum Parochialium incorporationibus*, in qua id tantùm exponere animus fuit, quid juris Parochis competat ad decimas alioſque proventus temporales, factis & admiſſis, atque hactenus toleratis hiſce incorporationibus, non autem animus fuit inquirere vel determinare, num has omnes incorporationes facere & admittere oportuiſſet.

IX. Ex his aliiſque Juris apertiſſimis deciſionibus, uno calculo hanc concluſionem probant Canoniſtæ: „ Eccleſia Parochialis de jure communi fundat inten„ tionem in perceptione Decimarum prædialium ex „ fructibus, qui colliguntur intra limites Parochiæ „ ſuæ. “ Ita poſt alios Canoniſtas Fagnanus ad *cap.* 29. ✠ *de decimis num.* 21. additque: eamque paſſim ſervat Rota, ut in pluribus deciſionibus relatis à Cardinali Seraphico *deciſ.* 802. *num.* 1. in quibus Rota firmavit Parochialem Eccleſiam fundare intentionem ſuper Decimis, etiam contra Epiſcopum: quod & tradit Rebuff. *tract. de Decimis*, *quæſt.* 7. *num.* 5. nimirum, quòd Curati fundati ſint in Decimis prædialibus provenientibus intra limites ſuarum Parochiarum contra Epiſcopum.

X. Antiquitùs quidem, uti obſervat Claudius le Preſtre in ſuis quæſtionibus, *Cent.* 3. *cap.* 24. priuſquam Eccleſia pluribus terris & poſſeſſionibus ditata eſſet, *quarta* omnium proventuum Eccleſiaſticorum ad Epiſcopum, in ſua reſpectivè Diœceſi ſpectabat; at hodie in Decimis Parochialium Eccleſiarum non debet Epiſcopus, nec de jure communi, nec de conſuetudine habere aliquam portionem: niſi forſan ex particulari conventione, vel titulo portio aliqua ipſi eſſet reſervata; de quo caſu accipiendum eſt *cap.* 13. ✠ *de Decimis*, ubi alicujus portionis Epiſcopo competentis mentio occurrit; uti notat Gloſſa ad dictum Capitulum.

XI. Propoſuit olim Epiſcopus Maſſilienſis Alexandro III. quòd eſſent homines in Parochia unius Eccleſiæ, qui terras in alia Parochia excolunt; conſuluitque Alexandrum, „ cui Eccleſiæ de terris illis Decimas ſol„ vere debeant, an ei in cujus Parochia ſunt conſtitu„ ti; (fortè legendum *conſtituta*) an illi, in qua divi„ na audiunt & Eccleſiaſtica alia percipiunt Sacramen„ ta? “ Reſpondet Pontifex: „ Sanè cùm hujuſmodi „ quæſtio temporibus prædeceſſorum noſtrorum ſæpius „ mota fuerit nec ab aliquo terminata, aliis intuitu ter„ ritorii, aliis perſonarum obtentu aſſerentibus debe„ re perſolvi; non eſt nobis facile certum ſuper hoc da„ re reſponſum; cùm auctoritates Sanctorum Patrum „ etiam ſint diverſæ; & ideò, in hujuſmodi dubitatio„ ne ad conſuetudinem duximus recurrendum, & at„ tendendum, etiamſi illæ Eccleſiæ in uno ſint, vel „ in diverſis Epiſcopatibus conſtitutæ. Quia difficile „ nimis videtur, ut una Eccleſia in Epiſcopatu alte„ rius recipiat decimas, cum ex hoc Epiſcopatuum fi„ nes confundi non immeritò viderentur. “

Refertur caſus & reſolutio in *cap.* 18. ✠ *de Decimis*, ſed fuſiùs in *cap.* 3. *de Decimis*, in ſecunda Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum, è qua textum deſcripſi.

XII. Ad hanc dubiam & ſuſpenſivam reſolutionem reflectens Gloſſographus in citato *cap.* 18. verbo *diverſa* ait: „ Facile eſt ſolvere hanc diverſitatem. Ibi de„ bent dari perſonales decimæ ubi quis recipit Eccle„ ſiaſtica Sacramenta; & ſi habet prædia in alia Pa„ rochia, ibi debet dare decimas illorum prædiorum. “

XIII. Hæc diſtinctio Gloſſæ communiter recepta eſt, & jure ac conſuetudine probata; præſertim quoad decimas *prædiales*; ut hæ debeantur Parocho ſive Eccleſiæ Parochiali, intra cujus limites prædia ſita ſunt, uti apertè declaravit Bonifacius VIII. in *cap.* 2. *de reſtitut. Spoliat. in* 6.

XIV. Legitur in Synodo Wigornienſi anno 1240. *Can.* 44. „ Cùm Decimarum confuſio provenientium de „ lana, agnis & caſeis, Eccleſiarum Rectoribus amo„ do contentionis occaſionem generet: ſtatuimus quòd „ in quacumque Parochia per totum annum fuerit ovi„ le ovium, licèt oves Parochiæ vicinæ limites tran„ ſeant ad paſcua quærenda, illi Eccleſiæ in cujus Pa„ rochia cubaverint, Decimæ tribuantur. Quòd ſi con„ tinuè cubant in una Parochia, & continuè paſcant „ in alia, inter Eccleſias Decima dividatur. Idem & „ quod de vaccis duximus eſſe ſtatuendum. “

XV. Hæc Synodalis determinatio quoad Decimas animalium & juri & conſuetudini ſat conformis eſt. Et licèt Decima agnorum & ſimiles dicantur mixtæ, tamen *prædialibus* magis, quàm perſonalibus accedunt, uti notat Gloſſa ad *cap.* 20. ✠ *de Decimis*, verbo *Perſonales*; ex quo ibidem infert: „ Ubi ergo paſcun„ tur continuò, ibi Decimæ ſolvi debent. “

XVI. Deinde quærit: Sed quid, ſi per medietatem anni in territorio unius Eccleſiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius Eccleſiæ paſcantur? Æquum eſt (ait) ut dividantur.

Teſtatur quoque Germanus Forget in ſuo tractatu *de Decimis cap.* 4. *n.* 6. quòd ſi animalia diverſis in Parochiis paſcantur, communiter obſervari in Gallia, Decimas eſſe dividendas inter Parochos ſervata proportione temporis, quo animalia in Parochiis manſerint, & pabula acceperint.

Similiter refert Michael de Perray in ſuo tractatu *de Congrua Portione tom.* 2. *cap.* 30. *num.* 46. judicatum 20. Decembris 1685. quòd quando grex pertinet ad villicum, qui habet duas villas in duabus Parochiis, Decimam dividendam eſſe in Parochos utriuſque villæ.

XVII. Idipſum quoad diviſionem Decimæ animalium inter Parochos, tradit Rebuffus *de Decimis quæſt.* 6. ubi unà notans *num.* 27. conſuetudinem in his nonnumquam aliam eſſe: aſſeritque valere conſuetudinem, ut Eccleſia Parochialis ubi *frequentiùs* paſcuntur, accipiat Decimam; *&* *communius* (ait) *obſervatur*.

XVIII. Itaque hoc apud omnes compertum eſt,

De

Decimas *de jure* ſpectare ad Parochos: ideòque juxta receptiſſima & notiſſima juris principia, Parocho competunt Decimæ infra limites ſuæ Parochiæ excreſcentes, quamdiu non oſtenditur aliquo ſpeciali & legitimo titulo ad alium ſpectare; idque plenè ad ſufficientiam juris probatum fuerit. Si enim vel circa probationem, vel titulum maneat aliquod dubium, Parocho, cui jus commune favet, adjudicandæ erunt Decimæ; ſive potiùs non auferendæ; uti aliquando in caſu admodùm dubio judicatum eſſe teſtatur Ludovicus Charondas *lib.* 1. *Reſp.* 29.

XIX. Hoc fundamento declaravit Bonifacius VIII. in *cap.* 2. *de Reſtitut. ſpoliat.* „Ad Decimas quas Canonici S. Nicolai ſe aſſerunt intra Parochiam Eccleſiæ B. Cleri poſſediſſe *aliquandiu*, & eis per eumdem Clericum *ſpoliatos* fuiſſe, nequaquam reſtitui debere, niſi *evidenter* docuerint, quòd earum poſſeſſionem legitimè aſſecuti fuiſſent."

XX. Quamvis hæc Pontificis deciſio, quoad Parochum ſpoliantem Canonicos jure decimandi hodie non admitteretur; neque Parocho fas ſit, quemquam via facti in poſſeſſione quantumvis exigui temporis turbare, uti notat Grimaudet *de Decimis lib.* 3. *c.* 8. nihilominus ex hac Pontificia deciſione, necnon fundamento deciſionis pateſcit, Pontificem non dubitaſſe, Decimas pleno & indubitato jure ſpectare ad Parochum; eaſque Parochum ſibi vindicare poſſe, quamdiu non oſtenditur ſpeciali titulo eas ad alium ſpectare.

XXI. Et ſanè inſpecta primigenia Decimarum origine, atque ipſa Fidelium offerentium prima intentione, videntur decimæ non minore jure ad Parochum ſpectare, quàm oblationes, quæ hodie in Sacramentorum adminiſtratione, & mortuorum ſepulturis dari ſolent. Nam Decimas à populo primitus oblatas eſſe Parochis ad eum modum quo hodie jura funeralia, aliave in Sacramentorum adminiſtratione offeruntur & ſolvuntur, & hæc à populo demum offerri, & quodammodò exigi cœpiſſe, poſtquam variis modis decimæ à Parochis ablatæ, & ad Monaſteria & Capitula devolutæ fuere, à pluribus obſervatum eſt.

XXII. Obſervatque Chriſtianus Lupus Diſſertatione 2. proœmiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones *cap.* 7. quòd cùm ſæculo XI. & XII. Decreta plura edita eſſent adversùs exactiones in Sacramentorum adminiſtratione, nihil tamen *profectum* fuiſſet: quia Epiſcopi Decreta recipere noluerunt, nimirum illi, „qui vel ipſi, vel ipſorum Cathedralia aut Collegiata Capitula poſſidebant Parochialium Eccleſiarum Decimas: idròque volebant de ipſis ſplendidè vivere, & miſeros Parochos eſurire; atque ita cogi ad vivendum de ſolis oblationibus aut exactionibus Sacramentorum." Hæc ille, qui dein adjungit: „Epiſcopi & alii jam dictas Decimas poſſidentes Prælati, eorumque Capitula ac Monaſteria, RIGIDUM coram Deo onus portant dandæ Parochis ſuſtentationis integræ, & MISERAS plebes liberandi ab exactionibus variis, SUSPECTIS, OFFENSIVIS, ad quas iſti à paupertate coguntur.

Verùm de hoc latiùs titulo ſequenti; ubi unà oſtendetur, hac eadem ratione onus dandi portionem congruam ſeu competentiam Paſtoralem, eſſe annexam juri decimandi.

XXIII. Cùm Eccleſia Parochialis jure communi ſit fundata in perceptione Decimarum infra limites Parochiæ excreſcentium, perſpicuum eſt, jus decimandi intra eoſdem limites præſcribi non poſſe contra Eccleſiam Parochialem; niſi cum poſſeſſione 40. annorum concurrat *titulus*; vel defectum tituli ſuppleat poſſeſſio *immemorialis*; ſive tanti temporis, cujus contrarii memoria non exiſtit; juxta Decretalem Bonifacii VIII. in c. 1. *de Præſcriptionibus in* 6. „Epiſcopum, qui Eccleſiam, & Decimas, quas ab eo repetis, proponit (licèt in tua ſint conſtitutæ Diœceſi) ſe legitimè præſcripſiſſe, allegare oportere (cùm jus commune contra ipſum faciat) hujuſmodi præſcriptionis *titulum*, & probare. Nam licèt ei qui rem præſcribit Eccleſiaſticam, ſi ſibi non eſt contrarium jus commune, vel contra eum præſumptio non habeatur, ſufficiat bona fides; ubi tamen eſt ei jus commune contrarium, vel habetur præſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit; ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi. Niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cujus contrarii memoria non exiſtat."

XXIV. Eadem ratione privilegia conceſſa Capitulis, Monaſteriis, vel ſingularibus quibuſvis perſonis, percipiendi Decimas intra limites Parochiæ ad excluſionem Eccleſiæ Parochialis, ſunt ſtrictiſſimè interpretanda, & intra verborum rigorem concludenda: quod infra latiùs probabitur, ubi de Decimis novalibus & minutis agemus.

CAPUT IV.

De Decimis Laicalibus ſive infeudatis.

1. *Cenſus debitus ab Emphyteutis, dictus Decima,* à Decimis *Eccleſiaſticis diverſa.*
2. *Prætextu ſimilis cenſus multa terra exempta à Decimis.*
3. *Decimarum Eccleſiaſticarum laicos eſſe incapaces, Canones declarant.*
4. *Decretum Concilii Romani ſub Gregorio VII.*
5. *Laicos Decimas nulla poſſe ratione præſcribere, ſcribit Alexander III.*
6. *Idem Pontifex deplorat, Sacerdotes occaſionem dare laicis Decimas occupandi.*
7. *Dicit eas eſſe* Sacerdotum; *& ideò à laicis teneri non poſſe.*
8. *Decima principaliter inſtituta in uſum Sacerdotum.*
9. *Hac conſideratione jus decimandi eſt* ſpirituale.
10. *Eatenus laici illius incapaces.*
11. *Decimæ per ſe non ſunt ſpirituales; nec earum laici incapaces.*
12. *Privilegium Regum Hiſpaniæ accipiendi* tertias *Decimarum.*
13. *Privilegium hoc fuit perſonale uſque ad Alexandrum VI. qui illud fecit perpetuum.*
14. *Comiti Flandriæ jampridem Decimæ datæ in feudum.*
15. *Laicis Decimas in feudum* perpetuum *conceſſas ſæculo XII. fatetur Fredericus Imperator.*
16. *Epiſcopi & Prælati nimia facilitate Decimas laicis concedebant.*
17. *Canones multi editi contra laicos Decimarum detentores.*
18. *Violenter reſiſtebant Laici & Monachi Epiſcopis Decimas vindicantibus.*
19. *Epiſcopi nonnihil de rigore contra laicos* Decimas *poſſidentes remittunt.*
20. *Decretum Concilii Bituricenſis ſæculo XI.*
21. *Synodus Toloſana tantùm præcipit* tertiam *partem Decimarum à Laicis poſſeſſarum dari Eccleſiis.*
22. *Gregorius VII. monet ſuum Legatum ut mitiùs cum militibus Decimas poſſidentibus agat.*
23. *Indicatur, vitia Sacerdotum occaſionem dediſſe laicis Decimas ſibi appropriandi.*
24. *Querela de Epiſcopis dantibus Decimas militibus & conſanguineis.*
25. *Conſtat ſæculo XI. decimas in* feudum *datas.*
26. *Laici in poſſeſſione Decimarum* infeudatarum *incipiebant tolerari.*
27. *Permittebatur eis in quemcumque Clericum Decimas poſt mortem tranſmittere.*
28. *Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. vetat eas in* alios laicos *transferre; & de novo accipere.*
29. *Communis opinio hoc Decreto permiſſum fuiſſe laicis hactenus poſſeſſas Decimas retinendi.*
30. *Meritò dubitatur, an hæc opinio ſit fundata?*
31. *Hæc interpretatio Concilii quoad Decimas infeudatas videtur probata Innocentio III.*
32. *Ratio, ob quam Decimæ* infeudatæ *laicis faciliùs permitterentur.*
33. *Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. videtur tacitè Decimas infeudatas permiſiſſe.*
34. *Judicat Innocentius III. laicos ſuper Decimis* infeudatis *non inquietandos, modò eas non extendant.*
35. *Alexander IV. diſtinxit Decimas poſſeſſas ante &* poſt *Concilium Lateranenſe.*
36. *Canoniſtæ ſuppoſuerunt Alexandrum loqui de Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. quæ opinio hodie recepta eſt.*

37. *Laicus hodie prætendens Decimas debet probare eas infeudatas ante dictum Concilium; & quomodo hoc probetur?*
38. *Decimæ infeudatæ à laicis hodie poſſidentur ut cætera bona feudalia & patrimonialia.*
39. *Poſſunt quovis titulo etiam in alios laicos transferri,*
40. *De his tam in petitorio, quàm poſſeſſorio cognoſcit Judex laicus,*
41. *Decimæ hæ retinent equidem aliquid de primigenia ſua conditione,*
42. *Reverſa ad Eccleſiam reſumunt primigeniam naturam,*
43. *Decima ſic reverſa eximitur à juriſdictione laicali.*
44. *In acquiſitione harum decimarum Eccleſia non indiget amortizatione.*
45. *Nec vendita ſubjacent retractui gentilitio.*
46. *Hæc locum habent, quando decimæ infeudatæ liberè & ſimpliciter redeunt ad Eccleſiam.*
47. *Quid, ſi decimæ revertantur acceſſoriè cum caſtro?*
48. *Novas decimas vetantur laici accipere,*

I. DEcimæ, prout accipiuntur, & dum eas à laicis poſſideri non poſſe Canones dicunt, multùm differunt à decimis *dominicis aut indominicatis*, quæ paſſim occurrunt in Eccleſiæ Gallicanæ Conciliis: uti monet Franciſcus de Roye anteceſſor Andegavenſis Inſtitutionum Juris Canonici *lib. 2. cap. 12.* „Hæ ſiquidem (ait) profanæ ſunt, & agrorum cenſus aut tributa, veluti campartium, agrarium, cottagium, & alia id genus.

Solebant enim frequenter ipſi Principes aut Nobiles terras ſuas dare in emphyteuſim ea conditione, ut certa pars fructuum ab Emphyteutis ſolveretur dominis directis; quæ pars fructuum ſubinde *Decima* vocata fuit.

II. Quin & notat Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *de Epiſcopis & Clericis*, §. *de Decimis n. 6.* quòd quamvis ſimilia jura non ſint *decimæ*; tamen hoc prætextu multæ terræ à decimarum ſolutione exemptæ remaneant; quaſi reverà decimas exſolverent ipſis Dominis. „ Cùm enim (ait) terræ incultæ ſpectent per mores ad principem ſeu vaſſallos, qui territoria ab eis poſſident & in emphyteuſim ſæpè datæ ſint, atque indies dentur ea lege, ut *decima* fructuum ad Dominos ſpectet, eaque decimi manipuli vernaculè vocari apud nos ſoleant, fit, ut ſæpiùs exinde hæc confuſa ſint, & in abuſum decimarum trahantur.

III. De his itaque decimis ſive juribus planè prophanis & laicalibus hic non agitur; ſed de veris decimis origine ſua *Eccleſiaſticis*; quæque à populo in uſum Eccleſiæ primitùs oblatæ fuerunt.

Harum decimarum laicos eſſe omninò incapaces; neque eas ulla præſcriptione aut longi temporis poſſeſſione ſibi vindicare poſſe, uno quaſi conſenſu tradunt Canoniſtæ; idque multorum textuum Juris Canonici auctoritate.

IV. Apud Gratianum *Cauſ. 16. quæſt. 7. Can. 1.* ex Concilio Lateranenſi ſub Gregorio VII. refertur: „ Decimæ quas in uſum pietatis conceſſas eſſe Canonica auctoritas demonſtrat, à laicis poſſideri Apoſtolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.

V. Et Alexander III. cauſam vertentem inter Archidiaconum, & nobilem virum ſuper *decimis*, committit Parmenſi Epiſcopo, ut eam auditis utrimque partibus debito fine decidat, „ non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione Eccleſiaſticæ ſæcularisvè perſonæ, ſi idem eam opponere voluerit: *quia* (ait) *cùm laici decimas obtinere non poſſint, eas* NULLA *valent præſcribere ratione.* “ Refertur hæc Decretalis in *Cap. 7.* *li de Præſcriptionibus*; & latiùs in *c. 10. eod. tit.* in prima Collectione apud Antonium Auguſtinum.

VI. Deplorat idem Pontifex in *cap. 17.* *li de Decimis* quòd laici in aſſerendis ſibi decimis, „ fomitem ſui erroris dicant in ipſo Clero aliquoties inveniri, dum quidam Prælatorum Eccleſiæ decimas, & Eccleſias eis diſponere indulgent, & eos in devia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi. Statuimus, ut ſi quis alicui laico in ſæculo remanenti Eccleſiam, decimam, oblationemque conceſſerit, à ſtatu ſuo, ſicut arbor quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec emendet, dolore ſuæ jaceat ruinæ proſtratus.

VII. Ratio ob quam laicis nefas ſit, decimas poſſidere; Prælatique adeò arguendi ſint, qui eas laicis concedunt, initialibus verbis ipſius Decretalis indicatur: „ Quamvis (ait) ſit grava nimis, & divini dignum animadverſione judicii habeatur, quòd laici quidam, quod *Sacerdotum* eſt, in Eccleſiaſticis rebus uſurpent.

His itaque verbis indicatur, ideò nefas eſſe, decimas à laicis uſurpari, aut laicis concedi; quia decimæ ſunt Sacerdotum: nefas autem eſt, à laicis uſurpari aut detineri, *quod Sacerdotum eſt.*

VIII. Si decimas conſideremus juxta primariam earum inſtitutionem & originem, certum eſt, eas Sacerdotibus tamquam Eccleſiæ Miniſtris, ſive ut operariis, & ſpiritualia populo miniſtrantibus fuiſſe aſſignatas. Nam, ut rectè notat S. Thomas *2. 2. quæſt. 86. art. 2. in C. Radix ſolutionis decimarum eſt debitum quo ſeminantibus ſpiritualia, debentur temporalia.*

IX. Hinc idem Doctor *art. 3. in C.* docet jus accipiendi decimas eatenùs ſpirituale eſſe; in „ quantum conſequitur illud debitum, quo Miniſtris Altaris debentur ſumptus de miniſterio, & quo ſeminantibus ſpiritualia, debentur temporalia: quod ad ſolos Clericos pertinet habentes curam animarum; & ideò eis competit hoc jus habere. „ Sive ut dicit Joannes Gerſonius in Tractatu de Vita ſpirituali animæ, decimæ ſunt quid ſpirituale *per deputationem.*

X. In quantum ergo jus decimarum fundatur in miniſterio Clericali vel Paſtorali; eatenùs laici, etiam Religioſi Juris decimandi incapaces ſunt; eoque titulo jus decimandi rectè dicitur ſpirituale, & ſolis Clericis competere poſſe.

XI. Verùm, uti ibidem ſubjungit Doctor Angelicus, „ res quæ nomine decimarum dantur, corporales ſunt: Unde poſſunt in uſum quorumlibet cedere; & ſic poſſunt ad laicos pervenire.

Hinc ulteriùs in reſponſo ad tertium argumentum ſtatuit S. Thomas, quòd poſſit Eccleſia alicui laico concedere, ut dandas decimas ipſe accipiat; „ ſive pro neceſſitate Eccleſiæ (ſicut quibuſdam militibus decimæ debentur, in feudum per Eccleſiam conceſſæ) ſive etiam ad ſubventionem pauperum: ſicut quibuſdam Religioſis *laicis*, vel non habentibus curam animarum aliquæ decimæ ſunt conceſſæ per modum eleemoſynæ.

Quandoquidem negari nequeat, quin decimæ in ſe conſideratæ ſint res *temporales*, quin nec naturam rerum temporalium amittant, licèt ad uſum pium, aut etiam Eccleſiaſticum, ex voluntate offerentium deſtinentur, non ſine fundamento crediderunt Principes, decimas tamquam res temporales ſuæ juriſdictioni eſſe ſubjectas: neque ſola illa deſtinatione in uſum Eccleſiaſticum à ſua juriſdictione planè eximi, ideòque nec dubitarunt, ſibi integrum eſſe, earum exactionem & ſolutionem ſuis legibus circumſcribere, quemadmodum hîc & alibi, etiam priſtinis ſæculis à Catholicis Principibus factum legitur.

Imò cùm de rebus temporalibus agatur, Edicta Principum in hac decimarum materia ante omnia ſervanda eſſe, prout & hîc in Belgio, aliiſque pleriſque Provinciis ſervari videmus; atque conformiter ad illa quæſtiones in hac materia decidi, neglectis Decretalibus cæteriſque Eccleſiaſticis Conſtitutionibus, quæ Principum Edictis poſſent eſſe contrariæ.

XII. Pontifices nonnumquam Regibus decimas nonnullas conceſſiſſe certum eſt.

Refert Emmanuel Gonzalez in Commentario Capituli 19. *li de Decimis*, quòd Romani Pontifices conceſſerint, *tertias* decimarum Regibus Catholicis, qui proprio ſanguine & maximis ſumptibus Eccleſias à Saracenis occupatas recuperarunt; aſſerítque Regem Catholicum in Hiſpania ex acervo decimarum in novem partes diviſo duas partes percipere.

XIII. Circa tempus verò hujus conceſſionis (ait, non

non ſatis conſtat; illud tamen certum eſt, uſque ad tempora Alexandri VI. hæc privilegia Regibus noſtris conceſſa non fuiſſe perpetua, ſed temporalia in ſubſidium belli cum Saracenis initi. Alexander autem in ſua Bulla, quæ incipit, *Dum indefenſa* anni 1494. die 16. Februarii conceſſit Regibus Catholicis Ferdinando, & Eliſabethæ, ut in perpetuum tertiæ decimarum Regni Caſtellæ, Legionis, & Granatæ licitè perciperent: & quoad tertias Regni Granatenſis aliud privilegium conceſſit Innocentius VIII.

Deinde citat auctores qui referunt privilegia Romanorum Pontificum percipiendi partem decimarum, conceſſa tam Regibus Caſtellæ, quàm Arragoniæ.

XIV. In charta dotationis Eccleſiæ S. Donatiani Brugis, quæ nunc Cathedralis eſt, legitur apud Miræum in Codice *piarum donationum*, *c.* 34. quòd Arnulphus Magnus Flandriæ Comes donet dictæ Eccleſiæ, de Epiſcoporum Tornacenſis & Morinenſis ordinatione ac conſilio quaſdam Decimas; „de iis, inquit, quas mihi & prædeceſſoribus meis, in Comitatu ſeu Marchionatu Flandriæ, de terra cultis & incultis Sanctiſſimi Patres Papæ Romani, pro adjutorio expenſarum noſtrarum, & noſtrorum militum, pro expugnatione ac reſiſtentia contra Wandalos, qui Flandriam & alias terras vicinas, cum Eccleſiis in ipſis conſtructis crudeliter & damnabiliter devaſtabant, & incendio tradebant, in feudum perpetuum conceſſerunt.

XV. Hoc titulo decimas ad Principes perveniſſe jam pridem in publica oratione habita in Concilio Principum dixit Fredericus I. Imperator, uti ſcribit Arnoldus Lubecenſis *lib.* 3. *cap.* 18. „Scimus autem (ait) *decimas* & oblationes à Deo Sacerdotibus & Levitis primitùs deputatas; ſed cùm tempore Chriſtianitatis ab adverſariis infeſtarentur Eccleſiæ, eaſdem decimas Præpotentes & Nobiles viri ab Eccleſiis in Beneficio ſtabili acceperunt, ut ipſi defenſores Eccleſiarum forent, quæ per ſe obtinere non valerent. Hic notandum ſæculo XII. decimas à laicis in *feudum perpetuum*, ſive Beneficium ſtabile fuiſſe poſſeſſas.

XVI. Scitur quoque nonnullos Epiſcopos & Prælatos ſine neceſſitate, ac juſta cauſa, ſub idem tempus, id eſt, ſæculo XI. & XII. decimas conceſſiſſe; quin & laicos decimas, præſertim Eccleſiarum Parochialium propria auctoritate, aut Parochorum conniventia uſurpaſſe & ſibi aſſeruiſſe.

XVII. Scitur quoque circa idem tempus, multa Concilia & Prælatorum conventus habitos fuiſſe; multaque Decreta edita contra laicos decimarum detentores.

XVIII. Narrat Aymoinus in vita Abbonis Floriacenſis Abbatis *c.* 9. quòd anno 997. in Monaſterio S. Dionyſii haud procul à Pariſiis Concilium aggregatum quamplurium Epiſcoporum fuit. Cùmque de *Decimis*, quæ à laicis ut plurimùm occupabantur, & Monachis paſſim detrahebantur, ad Parochianos reducendis, quæſtio in medium fuiſſet propoſita, reſiſtente eis dicto Abbone Abbate, tanta ſeditio exorta fuit, ut omnes Epiſcopi è Conventu fugere fuerint coacti; atque inter fugiendum Seguinus Archiepiſcopus Senonenſis canitie venerabundus fugiens, inter ſcapulas ſecuri ictus à populo cœno & luto oblitus penè mortuus relictus; nec eum dignitas Sacerdotalis protexit aut canities, quin penè occideretur. Tota Hiſtoria extat tomo 9. Concil. General. *col.* 770. & ſequentib.

XIX. Ex hac Laicorum & Monachorum violenta reſiſtentia, ſatis intelligebant Epiſcopi, in hac materia, amore pacis & tranquillitatis potiùs aliquid diſſimulandum eſſe; quàm cum omni rigore procedendum.

XX. Concilium Bituricenſe anno 1031. *Can.* 21. & 22. hoc unum vetuit, ne laici tenentes Eccleſias Parochiales, ſeu earum proventus in *feudum*, dominatum in Presbyteros exercerent, neque ſuo arbitrio inſtituerent aut deſtituerent: verba ſunt; „Ut ſæculares Eccleſiaſtica Beneficia, quòd *feudos* Presbyterales vocant, non habeant ſuper Presbyteros. Ut nullus laicus Presbyteros in ſuis Eccleſiis mittat, niſi in manu Epiſcopi: quia Epiſcopus curam animarum debet unicuique Presbyterorum commendare de Parochiis Eccleſiarum ſingularum.

XXI. Synodus Toloſana ann. 1056. *Can.* 11. monet: „De Eccleſiis in alodiis *laicorum* conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & Presbyterio & cæteris in poteſtate Presbyteri, ad ſervitium ipſius Eccleſiæ, ſub Epiſcopi, vel Clericorum ditione permaneant.

XXII. Sub idem tempus Gregorius VII. cùm intellexiſſet Hugonem Epiſcopum Dienſem ſuum in Anglia Legatum aliquos milites *excommunicaſſe*, propterea quòd decimas dimittere noluiſſet, ſcribit eidem *lib.* 9. *Epiſt.* 5. „Super his igitur conſulimus atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem veſtra ſapientia temperet, atque hac turbationis tempeſtate, quædam patiendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ex ſeveritate juſtitiæ deteriorandi occaſionem ſumant, ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes; poſtmodum faciliùs acquieſcant.

XXIII. Notandum autem id quod præmiſerat Pontifex, nimirum, milites illos priùs ad Presbyteros fornicarios & ſimoniacos coercendos favorem, & auxilium ipſi Legato impendiſſe. Veriſimile eſt, vitia hæc, quæ eo tempore plurimùm invaluerant, occaſionem & prætextum dediſſe laicis, Eccleſias Parochiales, ſive earum decimas & proventus, quas & ſimoniacè accipiebant, & peſſimè impendebant Presbyteri, occupandi.

XXIV. Apud Gratianum *Cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *Can.* 5. legitur Decretum ſub nomine ejuſdem Pontificis, continens querelam Pontificis contra quoſdam Epiſcopos, qui „decimas atque Chriſtianorum oblationes non Sacerdotibus *propriæ* Diœceſis; ſed potiùs *laicalibus* perſonis, *militum* videlicet, ſive *ſervitorum*, vel quod gravius eſt, etiam *conſanguineis* conferebant.

Decretum hoc apud Gregorium non reperitur, quamvis quid ſimile reprehendat idem Pontifex in Hermanno Epiſcopo Metenſi *lib* 6. *Epiſt.* 5. uti notant Correctores Romani ad *Can.* 13. *Cauſ.* 1. *qu.* 3. ubi idem Decretum rurſus refertur.

XXV. Quidquid ſit de veritate hujus Decreti, illud ſat conſtat, circa tempora hujus Pontificis, datas eſſe laicis decimas in *feudum*; uti teſtatur P. Damiani, *lib.* 1. *Epiſt.* 10. his verbis: „Inter omnia porrò hæc mala illud excedit, & diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omnique poſſeſſione terrarum, inſuper & *decimæ* ac plebes adduntur in *Beneficium* ſæcularibus.

XXVI. Inſuper illud non obſcurum, quòd licet hujuſmodi *decimarum infeudationes*, quæ frequenter ſine neceſſitate aut magna Eccleſiæ utilitate ſæcularibus annectebantur, ab Eccleſia non probarentur, nihilominùs aliquatenùs tolerari inciperent: præſertim cùm jam laici in hac decimarum poſſeſſione aliquamdiu fuiſſent.

XXVII. In Concilio Abrincenſi, cui duo Legati Sedis Apoſtolicæ præſidebant, anno 1171. promulgatum fuit hoc Decretum *Can.* 9. „Item his, qui decimas *hereditario* jure tenent, licentia ſit, cui voluerint, idoneo *Clerico* dare, eo quidem tenore, ut poſteà ad Eccleſiam, cui de jure competunt, revertantur.

XXVIII. Tandem Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. anno 1179. *Can.* 14. edidit hoc Decretum: „Prohibemus ne laici decimam cum animarum periculo detinentes, in *alios laicos* poſſint aliquo modo transferre: “Si quis verò receperit, & non reddiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.” *Cap.* 19. *de Decimis.*

XXIX. Quia Concilium expreſsè non injungit reſtitutionem decimarum, quas hactenùs laici poſſidebant; ſed tantùm vetat eas in *alios laicos* transferri; addita prohibitione novas recipiendi; vulgò creditum eſt, Concilium permiſiſſe laicis retinere eas decimas, in quarum poſſeſſione ante hoc Decretum fuerant.

XXX. Verùm cùm Concilium expreſsè dicat, laicos cum *periculo animarum decimas detinere*; nec verbo indicet, eas *licitè* ab eis retineri, meritò nonnulli dubitant, num rectè huic Decreto adſcribatur licita decimarum infeudatarum poſſeſſio: quemadmodum ſatis de-

deducit Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiæ, *part. 4. lib. 3. c. 3. n. 7.*

Unde in Conſtitutionibus Synodalibus Odonis Epiſcopi Pariſienſis 20. circiter annis poſt dictum Concilium legitur: „ Frequenter moneantur laici, ut non detineant decimas, quas in periculum animarum ſuarum detinent,

XXXI. Equidem hæc opinio, & Decreti interpretatio videtur ſenſim invaluiſſe; præſertim quoad decimas *infeudatas*, atque eodem penè ſæculo probatam fuiſſe Innocentio III. Cùm enim Capitulum Sueſſionenſe poſtulaſſet ab Innocentio III. licentiam redimendi decimas, quæ infra metas Parochiarum ipſius Capituli *in feudum à laicis* detinebantur, eam facultatem annuit hac addita clauſula; „ Proviſo nihilominus ut conſueta ſervitia ad quæ laici pro decimis illis Eccleſiis tenebantur, etiam poſt contractum talis venditionis impendant, cùm ad eos pretium perveniat earumdem. Niſi fortè tam modico pretio velint eſſe contenti, quòd ob hoc Eccleſiæ ab exactione ſervitiorum illorum, tanquam pro redemptione majoris incommodi, commodè valeant abſtinere. “ *Lib. 4. Epiſt. 9.*

Hic notandum imprimis Pontificem non dicere, laicos has decimas *infeudatas* retinere non poſſe, aut earum *pretium* injuſtè recipere, prout antea dici ſolebat,

XXXII. Secundò, ſignificat Pontifex, laicos ratione harum decimarum *infeudatarum*, obligari ad aliqua ſervitia præſtanda Eccleſiis, quarum decimas in feudum detinebant: atque ita Eccleſia videbatur probare ipſorum jus & poſſeſſionem, recipiendo ſervitia illa in compenſationem decimarum.

Tertiò, habetur ex hac Innocentii Epiſtola, quòd laici illi poſt redemptionem decimarum tenerentur continuare ſolita *ſervitia*, ſi pretium aliquod notabile decimarum accepiſſent. Indicium non obſcurum, *ſervitia* illa aliquatenus pretio decimarum correſpondiſſe.

Hoc igitur fundamento, decimas *infeudatas* tolerâſſe, nec earum poſſeſſores inquietandos judicaſſe videtur Innocentius; motus forſan prædicta Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. interpretatione,

XXXIII. Quidquid ſit, licèt in Concilio Lateranenſi ſub hoc Innocentio plura contra uſurpationes decimarum Decreta edita ſint, nullum tamen occurrit, quod vel in ſpeciem urgeat reſtitutionem decimarum, quas laici in feudum jam obtinebant,

XXXIV. Imò idem Pontifex ſcribit Vercellenſi Epiſcopo in *Cap. 29. de Decimis*: „ Nec occaſione decimationis antiquæ (licèt *in fundum* decimæ ſint conceſſæ) ſunt decimæ novalium uſurpandæ; cùm in talibus non ſit extendenda licentia, ſed potiùs reſtringenda,

Hic ſat pariter videtur innuere, ſuper decimis antiquis præſertim in *feudum* conceſſis, laicos non inquietandos; modò eam licentiam non extendant.

XXXV. Hæc interpretatio Concilii Lateranenſis ſuper retinendis decimis ante Concilium à laicis poſſeſſis, magis continuò invaluiſſe videtur. Sub medium enim ſæculi XIII. Alexander IV. poſtquam dixit, Religioſos poſſe de conſenſu Epiſcoporum decimas à laicis detentas accipere, ſubjungit; „ Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter à Religioſis de manibus laicorum recipi, vel acquiri, quæ ante *Lateranenſe Concilium* ipſis laicis *in feudum perpetuò* fuere conceſſæ. “ *Cap. 2. §. Sanè de Decimis in 6.*

XXXVI. Quamvis Alexander non expreſſerit, quod Concilium *Lateranenſe* intelligat; communi tamen Canoniſtarum opinione receptum fuit, hic intelligi Concilium Lateranenſe ſub *Alexandro III.* Unde in Corpore Canonico ad verbum *Concilium*, apponitur hæc nota marginalis; *Hoc eſt Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. c. 9.*

Canoniſtarum hæc Gloſſa ubique recepta fuit; & ſecundùm illam hodie invaluit, laicos non eſſe turbandos ſuper decimis, quas ante Concilium illud Lateranenſe poſſederunt; cujus quoque diſtinctionis in ipſis quoque Principum noſtrorum, uti & Regum Galliæ edictis frequens mentio occurrit.

Hinc pro communi & vulgari regula hodie receptum eſt, decimas *infeudatas* à laicis benè retineri poſſe, modò eas poſſederint ante Concilium Lateranenſe ſub *Alexandro III.*

XXXVII. Inde ulteriùs ſtatuunt, quòd laicus hodie prætendens decimas in aliqua Parochia tanquam *infeudatas*, debeat oſtendere, titulum infeudationis ſuæ præceſſiſſe dictum Concilium Lateranenſe; aut ſaltem probare poſſeſſionem *immemorialem*; quòdque ab antiquo ſemper collegerit decimas; *nec vi, nec clam, nec precariò*, nullo contradicente; nec de contrario extet memoria. Hæc quippe poſſeſſio vicem tituli ſupplet, aut ſaltem præſumptionem facit, eum legitimè & cum titulo poſſidere; uti poſt Panormitanum ad *Cap. 9. de his quæ fiunt à Prælato ſine Conſenſu Capituli*, notant communiter Doctores; & ita ſæpiùs judicatum refert Claudius de Preſtre *Centur. 1. cap. 13.* & latiùs Carolus Fevretius de Abuſu, *lib. 6. c. 2.* Monet nihilominus Broudæus ad Lovetium *litt. D. num. 9.* poſſeſſionem illam eſſe ſufficientem, ſi modò doceatur de antiquis aliquibus inveſtituris, licèt primæ, imò nec illæ, quæ præceſſerunt Concilium Lateranenſe non oſtendantur; aliàs ſimplex poſſeſſio non ſufficeret.

XXXVIII. Illud quoque jam pridem hîc & in Gallia aliiſque partibus invaluit, quòd decimæ *infeudatæ* à laicis poſſideantur ut alia bona patrimonialia; quòdque illas liberè vendere ac alienare queant, etiam aliis *laicis*; & ad ſuos hæredes, ſive teſtamentarios, non ſecus ac alia bona patrimonialia & allodialia tranſmittantur.

XXXIX. Idque contra ſupra citatum textum Concilii Lateranenſis, & Decretum Gregorii IX. *cap. fin. de Decimis*; uti jam pridem obſervavit Guillelmus Benedicti ad *cap.* Raynutius *de Teſtamentis*; & poſt ipſum omnes paſſim Pragmatici; & de Belgio teſtatur Zypæus Reſp. 2. *de Decimis, n. 5.* & notoria praxis ubique confirmat.

XL. Quare & de hujuſmodi decimis tanquam bonis laicalibus & feudalibus, tam in Belgio, quam Gallia, non tantùm in poſſeſſorio, ſed & petitorio cognoſcit judex laicus: quod & in Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem expreſſum eſt.

XLI. Interim decimæ ex ſua primogenia inſtitutione & natura ſunt Eccleſiaſticæ; & tanquam *feudatæ*, cum certo quodam adhuc reſpectu ad Eccleſiam, à qua ad laicos deveniſſe præſumuntur.

XLII. Hinc jam pridem declaraſſe Sanctum Ludovicum Regem Galliæ, refert Molinæus ad Conſuetudines Pariſienſes §. 68. *num.* 21. edit. 1612. „ quòd decimæ ad Eccleſiam reverſæ ex tunc, & deinceps ſemper cenſerentur, & reputarentur *res merè Eccleſiaſticæ*, tanquam ad originem, & primitivum ſtatum reverſæ, etiamſi conſtaret; quòd priùs ſpectabant laicis jure infeudationis ante Concilium Lateranenſe,

XLIII. Additque Molinæus, quòd decima ſic ſimpliciter, & purè à laicis reverſa ad Eccleſiam, „ per privilegia Eccleſiæ data, ſit deinceps exempta à juriſdictione ſæculari, nec poſſit à poteſtate ſæculari prætendi. Ex hoc procedit, ſive hujuſmodi decima detur, vel remittatur ipſi Eccleſiæ Parochiali, ad quam de jure communi ſpectat, ſive alii Eccleſiæ, vel Collegio Eccleſiaſtico, dummodò ſine onere, & qualitate feudi.

XLIV. Inſuper ex hac primigenia conditione decimarum, quam etiam exiſtentes in manibus laicorum retinere aliquatenus videntur, permiſit idem Sanctus Rex omnibus, qui in ſuis terris poſſident *decimas*, aut ubbi à ſe tanquam *relevantes* jure feudi eas Eccleſiis reſtituere in *perpetuum* ſine ulla alia Regis licentia; neque debere ſolvi ulla jura amortizationis notat Lovetius *litt. D. n. 60.*

XLV. Eodem ex capite, decimas infeudatas, ſi Eccleſiæ venditæ ſint, retractui *gentilitio* non ſubjici non ſemel judicatum eſſe refert Renatus Choppinus, *Lib. 3. de Domanio Gallico, tit. 29. num. 8.* „ Decimarum enim ſacrum jus (ait) quæ redierunt ad Eccleſiam poſtliminio, priſtinam recipit ſtatûs rei conditionem.

XLVI. Hæc quidem ſi decimæ laicales & infeudatæ ſimpliciter & purè Eccleſiæ reſtituantur; ſecus ſi quis laicus decimam ſuam infeudaret Eccleſiæ, vel ei concedat in feudum, & ad onera feudalia erga ſe: quæ tunc ſemper remanet feudalis, & res profana, ait Molinæus loco citato *n. 23.*

Digitized by Google

XLVII. „ Item, ſecus ſi feudum decimale tranſiret vel reverteretur ad Eccleſiam non per ſe, ſed cum univerſitate caſtri, vel alterius rei temporalis cui annexum eſt, & à quo dependet, quia ſemper retinet naturam feudi & rei profanæ, ſicut & ipſum principale cui accedit, *cap. acceſſorium de regul. jur. in 6. cap. dilectus 3. de Præb.* hoc enim caſu Eccleſia, ſive Prælatus non fruitur hac decima tamquam Eccleſia, vel tamquam Prælatus Eccleſiaſticus ſimpliciter, ſed tamquam domina vel dominus loci temporalis à quo feudum decimale dependet. Et prædicta procedunt quantumcumque feudum decimale, tamquam feudum Eccleſiæ datum, vel ad eam cum univerſitate alterius rei translatum, amortizetur ſive per ſe; ſive cum univerſitate rei, quia amortizatio non immutat qualitatem rei, nec eximit à juriſdictione ſæculari.

Idipſum cit. Molinæo notat Zypæus in Jure novo, *tit. de repar. Eccleſ. num.* 13. „ Quia (ait) per talem ſtatum impediuntur ad Eccleſiam reverſæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *c.* 34. *ii de Præb.* ubi donatarius Eccleſiaſticus juris conferendi, non gaudet jure Regis donantis, ſed quale ordinarium Eccleſiæ recipit, quia id jus ad Eccleſiam reverſum erat. Unde idem cenſendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriuſvè ſervicii remanent, etſi in manu Eccleſiaſtica ſint. Sed in his ſecus proceſſum in edicto, magis ex æquitate, quàm mero jure.

XLVIII. Quoad prohibitionem acquirendi de novo decimas ſuprà citatum Decretum Concilii Lateranenſis receptum apparet; neque alienatio vel infeudatio decimarum in favorem laicorum licita, etiam auctoritate Epiſcopi; imò licentia Pontificis de bonis Eccleſiæ alienandis ſe ad alienationem decimarum non extendit; ut infrà titulo de rebus Eccleſiæ alienandis vel non alienandis notabitur. Videri poteſt Zypæus Reſponſo 2. *de Decimis*.

C A P U T V.

De Decimis ad Monaſteria & Capitula devolutis.

1. *Epiſtola ſub nomine S. Hieronymi à Gratiano relata de decimis à Monachis poſſeſſis.*
2. *Hæc Epiſtola tamquam ſuppoſititia rejicitur.*
3. *Apparet ſæculo XI. aut XII. conficta.*
4. *Hæc ſictitia Epiſtola non parùm contulit, ut Monaſteria decimas ſibi aſſerere poſſent.*
5. *Sæculo IX. & ſequentibus decimæ Monachis communicari cœperunt.*
6. *Qua ratione juxta S. Thomam iis communicari poſſint.*
7. *Nonnunquam Epiſcopi decimas Monaſteriis dederunt.*
8. *Frequenter etiam auctoritate Pontificum datæ ſunt.*
9. *Præcipuè tamen à laicis in Monaſteria & Capitula devolutæ ſunt.*
10. *Tempore Caroli Martelli decimæ paſſim per Galliam à laicis occupatæ.*
11. *Idipſum per mortem Martelli non ceſſavit.*
12. *Parochialium Eccleſiarum decimæ ſæculo XI. ad laicos tranſierunt.*
13. *Ad earum reſtitutionem Epiſcopi laicos monebant & urgebant.*
14. *Plures laici hiſce exhortationibus ad reſtitutionem movebantur.*
15. *Sæculo IX. paſſim Monaſteriis & Canonicorum Collegiis laici decimas dabant.*
16. *Idipſum rurſus contigit ſæculis XI. & XII.*
17. *Plures rationes, quibus alliciebantur laici ad dandas decimas Monaſteriis.*
18. *Hæc reſtitutio non omnibus probabatur; quia non fiebat iis quibus decimæ jure debebantur.*
19. *Sæculo XI. ordinatum fuit, ne Monachi aut Canonici ſine conſenſu Epiſcopi decimas à laicis acciperent.*
20. *Idipſum in Concilio Lateranenſi renovatum.*
21. *His Decretis volebant Epiſcopi reducere decimas ad Eccleſias Parochiales.*
22. *Decreta hæc optatum non habuere effectum.*
23. *Sub prætextu redemptionis Eccleſiarum Epiſcopi lucrum ex conſenſu captabant; & ideò faciliùs conſentiebant.*
24. *Hanc redemptionem Urbanus II. Simoniacam definivit.*
25. *Quomodò huic definitioni fraus fieret?*
26. *Si Epiſcopi non conſentirent, dabatur licentia recurrendi ad Romanum Pontificem ad ſupplendum conſenſum.*
27. *Hinc multa à Pontificibus obtenta privilegia de accipiendis decimis.*
28. *Hæ decimarum impetrationes & receptiones non omnibus Monachis placebant; & quare?*
29. *Querela S. Bernardi de Monachis decimas ſibi contra Clericos vindicantibus.*
30. *Ordo Ciſtercienſis in ſuis exordiis decimas abjecit.*
31. *Nonnulli volebant ſua Monaſteria propter decimarum poſſeſſionem deſerere; quos reprehendit Ivo Carnotenſis.*
32. *Monachis decimas* ut pauperibus *poſſe communicari aſſerit Ivo.*
33. *Idipſum probavit S. Bernardus.*
34. *Quid in decimarum receptione per Abbates obſervari voluit Ivo.*
35. *Monaſteria decimas poſſidentia tenentur Eccleſiis Parochialibus providere.*
36. *Tenentur decimas ut eleemoſynas conſiderare.*
37. *Pauperibus ex iis ſubvenire.*
38. *Præcipuè in illis Parochiis, è quibus decimas accipiunt.*

I. Apud Gratian. *Cauſ.* 16. *quæſt.* 1. *Can.* 68. ſub nomine S. Hieronymi ad Damaſum Papam, legitur: „ Maximè curandum eſt illis, ut de decimis & oblationibus, Cœnobiis, & Xenodochiis, qualem voluerint & potuerint ſuſtentationem impendant. Liberum eſt enim Monachis, & ſpiritualibus viris Deum timentibus & colentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure ſuo in dominium illorum, & uſum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quàm religionem attendere. Quòd autem beatitudo tua quæſivit, utrum uſus *decimarum*, & oblationum *ſæcularibus* pervenire poſſit, novit veſtra ſanctitas omninò non licere, proteſtantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum Canonum. Quamobrem, ſi aliquando fuerint ab his malè detentæ, quæ divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum tranſierint *Monachorum*, & ſervorum Dei, *Epiſcopo* tamen loci illius præbente *conſenſum*, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate, & ſtabilitate ſubnixa.

Si ſincera eſſet hæc Hieronymi ad Damaſum Epiſtola, dubitari vix poſſet, ſæculo IV. ideſt tempore S. Hieronymi, Monachis decimas competiiſſe; atque liberum fuiſſe laicis de conſenſu Epiſcopi in Monachos decimas transferre.

II. Verùm cùm tempore S. Hieronymi decimæ nondùm fuerint ſtabilitæ, ut ſuprà *cap.* 1. notavimus; neque ſciatur, eo tempore laicos decimas prætendiſſe, multò minus occupaſſe, nullatenus, quæ hic dicuntur, cum diſciplina & moribus ætatis S. Hieronymi convenire plures Eruditi advertetunt; ideòque hanc tamquam ſuppoſititiam rejiciunt; ipſeque Chriſtianus Lupus, *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 188. *de hac Epiſtola*, ait: „ *Peſſimè* à Gratiano adſcribitur S. Hieronymo. Omninò enim ſcripta eſt *longè* poſteriùs in gratiam Monachorum.

III. Admodum veriſimile eſt, circa ſæculum XI. aut XII. confictam fuiſſe; quando decimas à laicis de conſenſu Epiſcopi in Monaſteria transferri paſſim invaluit, uti infrà patebit.

IV. Eam ſub nomine S. Hieronymi citarunt coram Innocentio III. quidam Monachi; ejuſque auctoritate ſe adversùs quoſdam Canonicos in poſſeſſione decimarum, quas à laicis de conſenſu Epiſcopi acceperant, muniebant, uti refert ipſe Innocentius in litteris ad Archipresbyterum & Scholaſticum Bituricenſem; & refertur *in cap.* 7. *ii de his quæ fiunt à Prælato, &c.* ubi & non obſcurè auctoritas iſtius Epiſtolæ admittitur, ut dubium non ſit, quin hæc Epiſtola à Gratiano ſub nomine S. Hieronymi relata, Monaſteriis in aſſerendis & retinendis decimis multum ſtabilierit.

V. Pot-

Digitized by Google

V. Porrò decimis ubique per Galliam aliaſque partes ſtabilitis, Monaſteriis & Capitulis circa ſæcula IX. & ſequentia communicatas fuiſſe; imo magna ex parte ſenſim tranſiiſſe ſcitur idque variis titulis.

VI. Decimas per ſe non eſſe ſpirituales, ideòque & laicis & Monachis curam animarum non habentibus communicari poſſe docet S. Thomas 2. 2. *qu.* 87. *art.* 3. unde in reſponſo ad 3. concludit, quòd ſicut alias res temporales ad Eccleſiam ſpectantes poteſt Eccleſia in laicos transferre; ita & decimas concedere queat; „ ſive pro neceſſitate Eccleſiæ (ait) ſicut quibuſdam militibus decimæ debentur *in feudum* per Eccleſiam conceſſæ, ſive etiam ad ſubventionem pauperum: ſicut quibuſdam *Religioſis laicis*, vel non habentibus curam animarum aliquæ decimæ ſunt conceſſæ, per modum eleemoſynæ. Quibuſdam tamen Religioſis competit accipere decimas ex eo quòd habent curam animarum,

VII. Per Epiſcopos nonnumquam decimas Monaſteriis & Capitulis conceſſas fuiſſe dubitari nequit; ipſaque fundationum & dotationum diplomata paſſim fidem faciunt; pluraque referuntur in Bibliotheca Cluniacenſi, *pag.* 1285. & 1387. ac ſeqq.

VIII. Similiter auctoritate Romanorum Pontificum plurimarum Eccleſiarum decimas, quin & Eccleſias ipſas Monaſteriis & Capitulis incorporatas eſſe, præſertim ſæculo XII. & ſequentibus, notius eſt quàm ut probari debeat.

IX. Nihilominus illud conſtat, decimas pro majore parte ad Monaſteria & Capitula per laicos devolutas eſſe; idque ſæculis IX. X. & XI.

X. Conſtat enim circa ſæculum octavum & ſequentia decimas variis prætextibus, vel titulis, neceſſitate ſubinde id pro tempore exigente, vel à laicis fuiſſe occupatas, vel conceſſas.

Et quidem cùm tempore Caroli Martelli, Gallia undique potentiſſimis hoſtibus & exercitibus, præcipuè Paganorum & infidelium impugnaretur; ad quos repellendos, cùm Nobiles & Principes ſuas opes exhauſiſſent, ſolatii & mercedis colore eis data fuere Eccleſiarum etiam Parochialium reditus & bona; uti ex Synodis & hiſtoriis illorum temporum conſtat.

Et quidem de Carolo Martello vetus Fragmentum de majoribus Domus Regiæ à Petro Pithœo editum, hoc prodit: „ Carolus Major Domus & Auſtraſiorum Princeps, res Eccleſiarum, propter aſſiduitatem bellorum *laicis* tradidit.

Ex quodam veteri Chronico idem de Carolo Martello refert Vir eruditus Joannes Fileſacus in ſuo de ſacrilegio laico commentario; ſive veteris Eccleſiæ Gallicanæ querela: „ Carolus, ait Chronicon, propter aſſiduitatem bellorum, decimas & quaſdam alias res Eccleſiaſticas *laicis conceſſit*.

XI. Morbus hic nec mortuo Carolo Martello ceſſavit, ſed ſub pluribus Regibus perduravit; uti doctè oſtendit Joannes Fileſacus in dicto tractatu; notatque ſub Carolo laicos virtute quidem militari & bellica fortitudine illuſtres, ob fidelem Regi in bello navatam operam, Beneficii loco, prædia & villas Eccleſiæ, dono accepiſſe. Et hæc Regiæ munificentiæ ſymbola, ait Fileſacus, *Beneficia* nominantur apud Scriptores noſtros. Et de his Beneficiis intelligi oportet quod legitur, *lib.* 1. *Capitular. cap* 157. „ Ut qui Eccleſiarum *Beneficia* habent, nonam & decimam ex iis Eccleſiæ, cujus res ſunt, donent, & qui tale Beneficium habent, quòd ad medietatem laborent, & de earum portione proprio Presbytero, ideſt Parocho, decimas donent.

XII. Ex dictis quoque capite præcedenti, & relatis ibidem Canonibus, facile eſt intelligere, ſæculis X. & XI. Decimas Eccleſiarum Parochialium à laicis paſſim vel occupatas, vel jure quodam infeudationis acceptas.

XIII. Cùm verò decimæ principaliter ac primariò Sacerdotibus ſpiritualia miniſtrantibus ex intentione Fidelium eas offerentium, & Eccleſiæ eas exigentis ſint ordinatæ; atque ipſis quodammodò violentè ablatæ cenſerentur, Epiſcopi tum adhortationibus, tum editis Decretis laicos ad earum reſtitutionem ac dimiſſionem urgere haud deſtiterunt.

XIV. His exhortationibus & Decretis, quæ nonnumquam & cenſuras minabantur in refractarios, plures Principes laici commoti ab iis ſe liberare, & locis aut operibus piis impendere voluerunt.

XV. Et quidem de reſtitutione *decimarum*, quæ facta fuit a ſucceſſoribus Caroli Martelli, ideſt; Ludovico Pio & filiis ejus, loquens Chriſtianus Lupus, *tom.* 5. *Schol. in Canon. pag.* 186. ait: „ Et Monachorum & Regularium in Cathedrali, aut Collegiato Clauſtro Clericorum diſciplina tunc florentiſſimè vigebat. Hinc plures laici, dum ſæculares ſeu ſingulares Clericos averſantur, detentas Altarium Decimas illis donarunt, ex ipſis fundarunt nova Monaſteria, ac Regularia Collegia, atque ita utramque iſtam profeſſionem opulentiſſimè ditarunt.

XVI. „ Poſt extinctam Caroli Magni ſobolem (pergit Lupus) & patrata in Formoſum Pontificem ſcandala malum adeò reſurrexit, ut laici in ipſis etiam Romanis Baſilicis devotas adventantium fidelium oblationes invaderent, & ipſos advenantes in via prædarentur. Medicinam adhibere iterùm cœpit Gregorius Sextus, Victor Secundus, ac præſertim Sanctus Leo Nonus, laudatus ab Hermanno Contracto. Et tunc iterum varia, in quibus vigebat Regularis Ordo, Monaſteria non parùm profecerunt. Plurima tunc fuiſſe de novo fundata ſcribit Glaber Rudolphus.

XVII. Accedebat ſumma tum temporis in laicis fundandi ac dotandi Monaſteria & Canonicorum Collegia aviditas; ut vel ſic eorum nomen & poſteritas Fundatorum aut Benefactorum Catalogo inſerta, quodammodò poſt vitam ſupereſſent, & nomen æternum hæreditarent.

Accedebant Monachorum frequentes, inſtantes & importunæ preces & ſolicitationes: qui & hoc fundationis dotationiſque opus in cœlum uſque attollere, atque ad demerendum Deum, peccatorumque remiſſionem impetrandam plurimùm valere, perſuadere omni modo ſtudebant.

Quin & ſuffragia ſuarum Congregationum, Fundatorum atque Benefactorum animabus è pœnis purgatorii liberandis, mirum in modum efficacia eſſe attribuebant & perſuadebant.

Hæc omnia, mirum! quantum ſtipularint pios laicos, ut Decimas aliaque bona in Monaſteriorum fundationes & dotationes, præcipuè per teſtamenta, cùm iis amplius ipſi uti non poſſent, conferrent; adeò ut vix ullum reperias Monaſterium, quod non aliqua, ut minùs, ex parte per hujuſmodi laicorum largitionem fundatum atque dotatum ſit.

XVIII. Verùm licèt hac ratione decimæ è manibus laicorum extrahi viderentur, tamen non iis, quibus jure debitæ erant, ſcilicet Eccleſiis Parochialibus, & Sacerdotibus ſpiritualia miniſtrantibus, reſtituebantur; unde nec hujuſmodi decimarum translationes Epiſcopi probabant.

Hinc ad Urbanum II. ſcribit S. Ivo Carnotenſis, *Epiſt.* 12. „ Multa inordinata fieri video in domo Dei, quæ me torqueant, *maximè* quòd apud nos, qui Altari non ſerviunt, de Altari vivant.

XIX. Ut hanc devolutionem Epiſcopi impedirent, eaſque ad naturales earum poſſeſſores, ideſt, Parochos & Sacerdotes ſpiritualia populo ſeminantes, reducerent, pluribus in Synodis decreverunt, Monaſteria, ſine *conſenſu* Epiſcopi decimas accipere non poſſe.

„ Ut nullus Abbas, nullus Eccleſiarum Præpoſitus, quæ juris ſunt Eccleſiaſtici accipere ſine Epiſcopi conceſſione præſumat; " ait Synodus Melfitana anno 1078. *Can.* 2.

Et in Concilio Romano ſub idem tempus eumdem in finem decretum fuit: „ ut nullus Abbas Decimas & primitias, & reliqua quæ ſecundùm ſtatuta Canonum ad Epiſcopos pertinent, ſine auctoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopi, in cujus Diœceſi habitat, detineat, auctoritate Apoſtolica ſancimus.

Et Joannes Cardinalis de Crema, Honorii II. in Anglia Legatus in ſua Londinenſi Synodo anno 1125. *Can.* 4. „ Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omninò Monachus vel Clericus Eccleſiam ſive decimam, ſeu quælibet Beneficia Eccleſiaſtica de dono laici ſine proprii Epiſcopi auctoritate & aſſenſu ſuſcipiat: quod ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio hujuſmodi; & ipſe Canonicæ ultioni ſubjacebit.

XX. Et ſurſus in Conc. Lateran. ſub Alexandro III, con-

Digitized by Google

conqueſti Epiſcopi de Templariorum, aliorumque Religioſorum exceſſu in recipiendis Decimis è manibus Laicorum, eorum querelam probans Synodus, ait: „ Eccleſias & Decimas de manu Laicorum ſine con„ ſenſu Epiſcoporum, tam illos (Templarios) quàm „ alios Religioſos recipere prohibemus, dimiſſis qui„ buſcumque contra tenorem iſtum aliquo tempore „ receperunt. *Cap.* 3. *ii de Privil.*

Hoc Decretum anno 1200. ruſus iiſdem verbis renovavit Synodus Londinenſis; & anno 1215. magnum illud Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *Can.* 16.

XXI. His omnes Conciliorum ordinationes in id collimare, ut decimæ ad Eccleſias Parochiales, quibus *de jure* debentur, reducantur, ſat manifeſtum eſt.

Hinc ad litteras Innocentii III. quibus Capitulo Sueſſionenſi impertiit licentiam decimas à laicis redimendi, ſub ea expreſſa conditione, ſi ad Eccleſias Parochiales reduci non poſſent (verba capite præcedenti relata ſunt) reflectens Chriſtianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 199. ait: „ Ita poſſeſſiones ſuas, de„ cimas præſertim ac primitias, de laicorum manibus „ eſſlucrate variis modis conata ſemper fuit Eccleſia, „ ea tamen lege, ut ad propriæ Parochiæ redirent „ opus. Quod ubi non potuit, permiſſæ ſunt tranſire „ ad aliquod Monaſterium ſeu Capitulum.

His conſonat illud Innocentii III. *Cap.* 7. ꝟ *de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli*, „ Laicus „ qui decimam detinet, monendus eſt, ut eam reſti„ tuat Eccleſiæ ad quam ſpectat, qui ſi fortè induci „ nequiverit, & eam cum Diœceſani conſenſu alteri „ Eccleſiæ aſſignaverit, præſertim Religioſo Conven„ tui, conſtabit ipſa donatio, perpetua firmitate ſub„ nixa.

XXII. Verùm licèt Conciliorum mens fuerit per ſua Decreta devolutionem decimarum ad Monaſteria & Collegia Canonicorum aliquouſque reſtringere, exiguum tamen effectum habuere.

XXIII. Imprimis enim Epiſcopi ſe haud difficiles in præſtando conſenſu præbebant; quia pro præſtando conſenſu certam ſummam pecuniæ accipiebant; idque in redemptionem juris quod ad decimas habebant; vocabantque redemptionem Eccleſiarum ſive altarium.

XXIV. Refert Goffridus Abbas Vindocinenſis *lib.* 3. *Epiſt.* 12. Urbanum II. in Arvernenſi Concilio hanc Altarium redemptionem judicaſſe, & declaraſſe Simoniacam: „ Redemptionem Eccleſiarum, quæ vulgari „ hoc vocabulo Altaria nuncupantur, beatus Vir (Ur„ banus II.) Simoniacam pravitatem vocavit, & A„ poſtolica auctoritate damnavit.

XXV. „ Diſplicuerat hoc vitium Gregorio VII. qui „ Dienſi Epiſcopo Legato ſuo interdicendum præcepe„ rat *illud commune malum penè totius terræ, vide„ licet quod altaria venduntur*, *lib.* 4. *Epiſt.* 7. Sed „ definitioni Concilii fraus deinde facta eſt ab Epiſco„ pis, qui annuo cenſu, licèt levi, Eccleſias onera„ bant. Sicque eveniebat, ut per ſingulos annos par„ ticulari ſolutione exigerent, quod per intervalla ex Vi„ cariorum ſeu perſonarum ſubſtitutione percipiebant.

Vehementer hanc fraudem exagitat citatus Goffridus in laudata Epiſtola; cujus verba refert Petrus De Marca Archiepiſcopus Pariſienſis, in notis ad Canonem VII. Concilii Claromontani ſub Urbano II. ubi latè de hac Eccleſiarum & altarium redemptione agit; refertque quoddam Reſcriptum Paſchalis II. Papæ, „ ubi „ & mentio fit alterius fraudis ab Epiſcopis excogita„ tæ. qui mutato nomine, non pro *Altarium*, ſed „ pro perſonarum redemptione à ſe pecuniam exigi „ dicebant: ut ſit, non ratione Altarium *per Vica„ rios*, ſed *pro Vicariis*. “ Habentur hæ notæ tomo 10. Concil. general. *col.* 578.

Interim quia Epiſcopis ex conſenſu illo præſtito lucrum aliquod cedebat, mirum! quanta decimarum copia ad Monaſteria, & Canonicorum Collegia, etiam Epiſcopis conſentientibus, tranſiverit: præſertim, quia ſæpius Laici induci non poterant, ut eas Eccleſiis Parochialibus reſtituerent.

XXVI. Accedebat, quòd quidem laicis vetitum eſſet, decimas ſine conſenſu Epiſcopi Monaſteriis dare, addita tamen erat hæc clauſula; „ Qui (Epiſcopus) ſi „ forſan improbitatis aut avaritiæ cauſa conſentire no„ luerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum ejus licentia, quod offerendum eſt, offeratur. “ Ita Concilium Melfitanum ſub Urbano II. *Can.* 5.

XXVII. Itaque ubi Epiſcopus conſenſum negabat; recurſus ad Pontificem patebat; à quo opportunè importunè conſenſum ſollicitabant, & non rarò extorquebant, & privilegia recipiendi decimas renuente etiam Epiſcopo obtinebant: cujus generis privilegiorum plurima exſtant reſcripta in tabulariis Eccleſiaſticis, ait De Marca loco citato.

Ex hac data licentia (de qua in textu) recurrendi ad Romanum Pontificem, in caſum, quo Epiſcopus renueret dare conſenſum transferendi decimas ad Monaſteria vel Capitula, intelligitur quòd eo tempore Romani Pontifices cœpiſſent, non tantùm ſibi attribuere authoritatem diſpenſandi proventus particulares Eccleſiæ Romanæ; ſed eam quoque diſpenſandi authoritatem ad proventus cæterarum Eccleſiarum extendere; quæ tamen primis, ut minùs, novem ſeculis, penes Epiſcopos ſingularum reſpectivè Eccleſiarum ex Canonum præſcripto, integra & in ſolidum permanſerat.

XXVIII. Porrò hæ & ſimiles decimarum ad Monaſteria devolutiones non omnibus, etiam Monachis placebant: eò quòd per illas qui Altari ſerviebant, proventibus Altaris defraudarentur; & qui Altari non ſerviebant, de Altari viverent: & quod erat ſeminantium ſpiritualia, à non ſeminantibus poſſideretur.

XXIX. Graphicè id deſcribitur in Epiſtola, quæ ſub nomine Hugonis Abbatis Cluniacenſis, & S. Bernardi Abbatis ClaræVallenſis habetur, ad calcem Epiſtolarum Ivonis Carnotenſis ad Monachos Majoris Monaſterii, qui ſuper decimis alicujus Parochiæ cum aliquibus Canonicis diſceptabant, in qua præter alia dicitur: „ Quid quod de Altari contenditur, & hoc adversùs filios Levi, id eſt, adversùs Clericos? Cle- “ ricorum eſt Altari deſervire, & de Altario vivere. “ Nobis noſtra profeſſio & antiquorum Monachorum “ exempla victum ex propriis præſcribunt laboribus, “ & non ex ſanctuario Dei. Huc accedit, quòd ei- “ dem Eccleſiæ de qua præſens diſceptatio eſt, Cleri- “ ci ſoli deſerviunt, voſque cum illis partimini bene- “ ficium, cum quibus non exhibetis obſequium. Pau- “ lus clamat pro Clericis, imò ante ipſum Moyſes: “ *Non alligabis os bovi trituranti*. Item: *Quis plan-* “ *tat vineam, & de fructu ejus non edit? Aut quis* “ *paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* “ Vos autem per contrarium convenimus. Qua auda- “ cia, ò Monachi, præſumitis ſeu vinum de vinea “ quam non plantaſtis, ſeu lac de grege quem non “ paſcitis? Quo pacto ibi exigitis ubi nihil exhibetis? “ Certè ſi ita vultis, baptizate naſcentes, ſepelite mo- “ rientes, viſitate jacentes, copulate nubentes, inſtrui- “ te rudes, corripite delinquentes, excommunicate “ contemnentes, abſolvite reſipiſcentes, reconciliate “ pœnitentes: & in medio denique Eccleſiæ aperiat os “ ſuum Monachus, cujus officium eſt ſedere & tace- “ re. Sic fortaſſe dignum ſe probabit mercenarius mer- “ cede ſua. Alioquin invidioſum admodum eſt, velle “ metere ubi non ſeminaverit. Sed & colligere quod “ alius ſparſerit, etiam injurioſum. “

XXX. Scimus Monachos illos, quibus Ordo Ciſtercienſis ſua primordia debet, decimarum poſſeſſionem non probaſſe; imò earum poſſeſſionem dediſſe occaſionem à Monaſterio ſe ſubtrahendi, & ad Ciſtercii eremum confugiendi. Rem ipſam, atque coram ſe verſum exponit Sigebertus Gemblacenſis ad *annum* 1107. Abbas Ciſtercii & fratres ejus, non immemores pen- “ ſionis ſuæ, Regulam beati Benedicti in loco illo “ ordinatam unanimiter ſtatuerant tenere, rejicientes “ à ſe quidquid Regulæ refragabatur. Exui veterem “ hominem, novum ſe induiſſe gaudebant. Et quia “ nec in Regula, nec in vita Sancti Benedicti lege- “ bant eundem Doctorem poſſediſſe Eccleſias vel Al- “ taria, vel decimas aliorum hominum, ideò hæc om- “ nia abdicaverunt. Decimas, ajebant, à ſanctis Pa- “ tribus, qui organa erant Spiritus Sancti, quorum- “ que Statuta tranſgredi eſt ſacrilegium committi, in “ quatuor portiones diſtributas, unam ſcilicet Epiſco- “ po, alteram Presbytero, tertiam hoſpitibus ad illam “ Eccleſiam venientibus, ſed viduis & orphanis, ſive “ pauperibus aliundè victum non habentibus, quartam “ reſtaurationi Eccleſiæ. Et quia in hoc cumputo per- “

ſonam

„ ſonant Monachi, qui terras ſuas poſſidet, unde & per ſe & per pecora ſua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum jus injuſtè ſibi uſurpare detrectabant.

XXXI. Cùm verò hæc decimarum occupatio Abbatibus & Monaſteriorum œconomis præcipuè imputaretur, nonnulli Monachorum & Regularium eò deveniebant, ut crederent, Abbates decimas ſibi aſſerentes & poſſidentes eſſe in ſtatu damnationis; atque proptereà probos Monachos ſe ab iis ſeparare debere, & Monaſteria deſerere; uti colligitur ex Epiſtola 192. Ivonis Carnotenſis, ubi Sancti Auguſtini varia, quæ bonis à malorum intra Eccleſiam communione nullum eſſe contagium timendum docent, teſtimonia adducit, dein pergit: „ Hæc & his ſimilia Præcones hujuſmodi (non intelligentes aut non legentes) ſuadent Monachis, ut Monaſteria ſua deſerant propter Abbates ſuos & Procuratores Monaſteriorum ſuorum, qui aliquas *decimas*, quæ jure pertinent ad diſpenſationem Epiſcoporum, Monaſteriis ſuis acquiſierunt. Dicant mihi tam ſubtiles divinorum judiciorum ſcrutatores, quid ſalubrius ſit Monachis, utrùm permanere cœnobitas ſub præpoſitorum ſuorum obedientia, quæ melior eſt quam victimæ, & ibi vivere de decimis & fidelium oblationibus, quas Eccleſia lege charitatis communicare poteſt non tantùm Monaſteriis, ſed etiam Xenodochiis, infirmis & peregrinis: an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant, & victum ſibi de ſubſtantia pauperum per manum raptorum, & de fœnore negotiatorum accipiant?

XXXII. Poſt hæc ait: „ Licèt enim decimæ & oblationes principaliter clericali debeantur militiæ; poteſt tamen Eccleſia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quantò magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis non in angaria bajulantes Chriſti crucem, ſequuntur pauperem Chriſtum?

XXXIII. Agnovit ergo Ivo, decimas principaliter Militiæ *Clericali* deberi; Monachis autem ut pauperibus poſſe communicari. Eandem mentem Concilii Trecenſis, & S. Bernardi fuiſſe (qui huic Concilio interfuit, & cujus opera potiſſimum exarata eſt in eo Concilio regula Templariorum) patet ex *cap.* 66. ejuſdem regulæ: „ Credimus namque relictis affluentibus divitiis ſpontaneæ paupertati eſſe ſubjectos, unde *decimas* vobis communi vita viventibus, juſtè habere hoc modo demonſtrabimus. Si Epiſcopus Eccleſiæ, cui decima juſtè debetur, vobis charitativè eam dare voluerit, aſſenſu communis Capituli de illis decimis, quas tunc Eccleſia poſſidere videtur, vobis attribuere debet. Si autem Laicus quilibet adhoc illam vel ex patrimonio ſuo damnabiliter amplectitur, & ſeipſum in hoc valde redarguens, vobis eandem reliquerit: ad nutum ejus, qui præeſt tantùm ſine conſenſu Capituli id agere poteſt.

Hic notandum diſtingui inter decimas ab Eccleſiis poſſeſſas; & decimas à Laicis hactenus detentas: ut priores, tamquam jam realiter ſpectantes ad Eccleſiam per Epiſcopum ſine conſenſu Capituli Militibus Templi dari nequeant; poſteriores verò de *ſolo* conſenſu Epiſcopi concedi queant juxta Canones ſuprà relatos: quæ diſtinctio probatur quoque ab Innocentio III. in *Cap.* 7. *de his quæ ſiunt à Prælato*, &c. „ Cùm aliud ſit alienare quod ab Eccleſia poſſidetur: & aliud quod detinetur à Laico ad uſum Eccleſiaſticum revocare; “ ait Innocentius.

Addit & ibidem Innocentius: „ Monendus eſt Laicus, qui decimam detinet, ut eam reſtituat Eccleſiæ ad quam ſpectat; qui ſi fortè induci nequiverit, & eam Diœceſani conſenſu alteri Eccleſiæ aſſignaverit, præſertim Religioſo Conventui: conſtabit ipſa donatio perpetua firmitate ſubnixa.

XXXIV. Ivo Carnotenſis verbis ſupra relatis, quibus oſtendit Monaſteriis decimas communicari poſſe, adjungit quæ circa decimarum receptionem in Abbatibus reprehendenda videantur: „ Eſt tamen in quo Abbatibus & Præpoſitis Monaſteriorum parcendum eſſe non æſtimo, ſi ab illis ad quos non pertinent, id eſt à laicis, decimas & oblationes accipiant, ſi inordinatè eas à quibuſcumque perſonis acquirant, ſi terminos tranſgrediantur antiquos, id eſt, ſi ſtipendia Presbyterorum antiquitùs inſtituta minuant ac ſibi uſurpent. “

XXXV. Itaque hoc imprimis attendere oportet Abbates aliosque Monaſteriorum & Collegiorum Præpoſitos decimas poſſidentium, ut *ſtipendia* Presbyterorum antiquitùs conſtituta non minuant, ac ſibi uſurpent; id eſt, non ita decimas ſibi approprient, ut Parochi aliique Presbyteri curam animarum habentes, quibus decimæ principaliter & de jure debentur, egeant, aut honeſta ſuſtentatione deſtituantur: ſed de hoc latiùs titulo ſequenti.

XXXVI. Præterea attendant Prælati aliique curam animarum non habentes, & decimas poſſidentes, eas tamquam *pauperibus* ex ſententia S. Bernardi & Ivonis ſibi eſſe communicatas: uti & S. Thomas loco citato aſſerit, dicens: „ Quibuſdam Religioſis Laicis, vel non habentibus curam animarum aliquæ decimæ ſunt conceſſæ per modum *eleemoſynæ*. “

Hinc facile eſt concludere, ſpeciali titulo magna moderatione & frugalitate decimis à Religioſis utendum eſſe, cavendumque, ne eas in luxum aut uſus profanos impendant.

XXXVII. Beatus Petrus Damiani *lib.* 2. *Epiſt.* 14. laudans nonnulla ſui temporis Monaſteria à largis eleemoſynis quas in pauperes effundebant, inter cætera dicit: „ Enimverò, ut copioſiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monaſteriis & Eremis decimæ quorumcumque proventuum, & non modo pecorum ſed etiam cornicum pariter & ovorum. “

Horum verborum ſenſum nonnihil dubium eſſe notat Chriſtianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 196. „ Affirmare videntur, quòd ideò invaſas olim à laicis Decimas transferri in Monaſteria atque Eremos jam permittat Eccleſia, ut Abbates & Præpoſiti, tanquam fideles diſpenſatores, ipſas dividant in pauperes. Et hocce omninò ſine laici ipſas in varia hinc inde Monaſteria tranſtulerunt. De Monachorum enim potiùs, quàm de Clericorum futura in pauperes pietate confidebant. Alii à Petro Damiani laudari exiſtimant quædam Monaſteria, quòd omnium ſuorum proventuum decimas darent pauperibus. Quidquid ſit, *certum* & *clarum* eſt, quòd decimas poſſidentia Monaſteria, ac etiam Clericorum Collegia ſeu Capitula ad *largas* eleemoſynas, non tantum ex charitate, ſed omninò ex rigida juſtitia obligentur.

Deinde paucis interpoſitis, addit: „ Et Monachorum fidem à piis olim laicis fuiſſe electam ad hoc opus, jam dixi, & rurſum dico. Quod ab ejuſmodi Monaſteriis eſt perpetua memoria retinendum. Electa ſunt ad ipſas diſpenſandas potiùs, quàm poſſidendas. “

De hac Monaſteriorum ad eleemoſynas in pauperes & hoſpites elargiendas obligatione; & quanta liberalitate Monaſteria & Canonicorum Collegia jam pridem opera miſericordiæ exercuerint; ut propterea & *Hoſpitalia* & *Domus Dei* vocari meruerint, oſtendetur infra *titulo* de Hoſpitalibus & piis locis.

XXXVIII. Cùm verò de jure & ex intentione offerentium decimæ *principaliter* debeantur Parocho, intra cujus limites excreſcunt, ut ex iis & ſua neceſſaria habeat, & reliqua in pauperes ſuæ Parochiæ & alios pios uſus diſpenſet; non dubium eſt, quin pauperibus Parochiæ ex decimis intra limites illius collectis, ſpeciali titulo ſuccurri conveniat; eorumque ſpecialem rationem à Decimatoribus haberi.

Synodus Londinenſis anno 1342. invehitur in Religioſos obtinentes incorporatas ſibi Eccleſias & decimas, & indigentibus Parochianis non ſuccurrentes, ſtatuitque *Can.* 4. „ Quòd Religioſi prædicti Beneficia appropriata obtinentes Eccleſiaſtica, ſecundùm Beneficiorum hujuſmodi facultates, annis ſingulis, pauperibus *Parochianis*, certa eleemoſynæ quantitatem ipſorum locorum ordinariorum moderandam arbitrio, per Epiſcopos ipſos diſtribuere compellantur, ſub pœna ſequeſtrationis & ſubſtractionis fructuum proventuum Beneficiorum hujuſmodi, donec in præmiſſis paruerint competenter. “ Vide Bonifac. *tomo* 3. *lib.* 5. *tit.* 14. *cap.* 1. & 4.

CAPUT VI.

De Decimis novalibus & minutis.

1. *Quid Novale de jure Civili.*
2. *Innocentius III. definit* Novale.
3. *Strictiùs accipit* Novale, *quàm jure Civili accipitur.*
4. *Hæc definitio præcipuè concernit* indulgentiam à novalibus.
5. *Hæc indulgentia tamquam contraria Juri communi ſtrictè interpretanda.*
6. *Indulgentia hæc non procedit, ſi multùm præjudicet Eccleſiæ Parochiali.*
7. *Non ſequitur ex reſponſo Innocentii,* Novale *ſemper eam ſtrictè ſumi debere.*
8. *Licèt ager non eſſet* Novalis *in caſu iſtius indulgentiæ, poſſet tamen eſſe* novalis *in favorem Parochi.*
9. *Conſuetudo habet pro novali agrum qui protulit fructus non decimabiles.*
10. *Ex ſcopo Innocentii III. videtur hic ager poſſe dici novalis.*
11. *Innocentius reſpexiſſe videtur ad emolumentum ex agro Eccleſiæ Parochialis proveniens.*
12. *Idipſum notavit Gloſſographus.*
13. *Canoniſtæ videntur eam rationem attendiſſe.*
14. *In judicando quid ſint* novalia, *attendenda conſuetudo, & in dubio pro Parocho judicandum.*
15. *Speciali titulo Novalia Parocho competunt.*
16. *Synodus Burdigalenſis monet reſtitui Parochis* novalia.
17. *Innocentius III. declarat, decimas novales non comprehendi ſub jure percipiendi decimas.*
18. *Idipſum declarat Alexander IV.*
19. *Niſi ſpeciali titulo novalia ad alium quàm Parochum ſpectare oſtendantur, adjudicanda ſunt Parocho.*
20. *Juri communi conſonat praxis.*
21. *Etiam Vicario* perpetuo *competunt* novalia.
22. *Etiamſi Vicario tantùm competat exigua portio decimarum* veterum, *etiam minutarum.*
23. *Quid, ſi nulla decima, ſed tantum portio congrua in pecunia.*
24. *Quomodo intelligendum privilegium datum Monaſteriis percipiendi* novalia.
25. *Olim Principes Belgii prætenderunt novalia; ſed iis poſtmodum renuntiarunt.*
26. *Quid decima* minutæ.
27. *Competunt & hæ ſpeciali titulo Parocho.*
28. *Decimæ uno tempore & loco* minutæ, *alio ſunt* majores.

I. DEcimas *novales* dictas eſſe ab agro *novali* nemo dubitat. Ut ergo ſciamus quid ſint decimæ *novales*, inquirendum quid ſit ager *novalis*.

In *Lege 30. ff. de V. S.* dicitur, *Novalis eſt terra præciſa quæ anno ceſſavit.* Et in *L. 3. §. 2. de Termino moto:* „Hi quoque qui finalium quæſtionum obſcurandarum cauſa faciem locorum convertunt, ut ex arbore arbuſtum, aut ex ſylva *novale*, aut aliquid hujuſmodi faciunt, pœna plectendi ſunt pro perſona, & conditione, & factorum violentia.

Ex his Juriſconſulti ſtatuerunt, terram præciſam quæ *anno* ceſſavit; vel ſylvam, quæ arboribus exſtirpatis, ad culturam redacta eſt, terram *novalem* eſſe.

II. Utriuſque hujus interpretationis ſive definitionis ex Jure Civili deſumptæ, meminit Innocentius III. in *Cap. 21. h. de V. S.*

Interrogatus enim ab Epiſcopo Cæſaraugustano, quid per *novale* intelligatur, ubi à Pontifice conceſſum fuit Privilegium de non ſolvendis decimis ex agris *novalibus*, reſpondit Innocentius: „Licèt autem quidam dixerint, quòd *novale* ſit terra præciſa, quæ anno ceſſat, aliis aſſerentibus, quod ex ſylva, quæ arboribus exſtirpatis ad cultum redigitur, fieri novale dicatur: quarum utraque interpretatio ex *civilibus* legibus colligitur. Nos igitur inquiſit. i. e. quòd eam credimus prædeceſſorum noſtrorum intentionem fuiſſe cùm piis locis indulgentiam de novalibus conceſſerunt, ut novale intellexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quòd aliquando cultus fuiſſet.

III. Pontificem in ſtrictiore ſignificatione accipere *Novale*, quàm in Jure Civili videbatur accipi, ſatis manifeſtum eſt; concluduntque hinc Canoniſtæ, in hac materia decimarum, agrum *Novalem* non dici terram præciſam quæ *anno* ceſſaverit; ſed illum de quo non extat memoria quòd aliquando culta fuerit.

IV. Inſuper ex verbis Pontificis ſatis intelligitur, ipſum dumtaxat voluiſſe docere, quid per *Novale* intelligeretur ex mente Pontificum, dum quibuſdam piis locis *indulgentiam de Novalibus* conceſſerunt; hoc eſt, exemptionem ſolvendi decimas ex agris *novalibus*.

V. Hanc autem *indulgentiam* eſſe contrariam Juri communi, quod vult ex omnibus agris, & ab omnibus indifferenter decimas ſolvi, expeditum eſt; & per conſequens, privilegia hæc ſive indulgentias tamquam odioſa ſtrictiſſimè eſſe interpretanda & accipienda, ut quantum fieri poteſt, à jure communi non recedatur, & decimæ integrè ſolvantur Eccleſiæ Parochiali.

VI. Hinc eodem loco addit Pontifex: „Sed nec de quolibet *tali novali* credidimus ei indulgentiam fore conceſſam, niſi de illo dumtaxat, cujus decimam Religioſus poteſt Conventus abſque *gravi* detrimento Parochialis Eccleſiæ detineret: cùm talis ſit ſæpè locus incultus, de quo Parochialis Eccleſia magnos percipit decimarum ratione proventus."

Non ergo mirum, ſi in ſtrictiore ſignificatione vocem *Novale* eſſe accipiendam reſponderit Pontifex; eò quòd ageretur de interpretatione privilegii contra jus commune.

VII. Licèt ergo Pontifex in hoc caſu per *novale* dixerit, ex veriſimili mente Pontificum intelligi agrum *de quo non extat memoria, quòd aliquando cultus fuiſſet*; non ſequitur, quòd tam ſtrictè intelligi debeat, ubi non de privilegio juri communi contrario agitur; ſed de caſu quo per latiorem interpretationem ad jus commune propiùs accederetur.

VIII. Ut igitur ſupponeretur in caſu hujus Decretalis agrum non habendum pro *novali*, qui quidem cultus fuiſſet; ſed hactenus numquam fructus decimabiles protuliſſet; uti in multis partibus ſunt *prata*; quæ quidem fœnum proferunt, ſed *non decimabile* ex ſpeciali locorum conſuetudine; nullatenus inde conſequens eſſet, hujuſmodi agrum non eſſe *novalem*, dum agitur de vindicandis aut conſervandis decimis novalibus ipſi Parocho, contra alium Decimatorem.

Hoc quippè caſu, quò latior fit interpretatio agri *novalis*, eò magis ad jus commune, quod omnes decimas Parocho aſſignat, acceditur: atque ita hic locum habet regula: *Favorabilia ſunt amplianda.*

IX. Illa interpretatio multis in locis etiam conſuetudini conſonat: quæ paſſim pro agro novali in favorem Parochi habet, prata, item ſilvas de quibus non extat memoria, quòd aliquando ad culturam ita fuerint redacta, ut fructum *decimabilem* protuliſſent; ſed nunc primum ad culturam talem redacta ſunt, ut fructum decimabilem proferant.

X. Quin ſi ſcopus factæ interpretationis ab Innocentio III. in citato *cap. 21.* attendatur, & non ſolus exterior verborum cortex, apparebit, interpretationem *novalis*, quam conſuetudo multis in locis probavit, à mente Pontificis non eſſe difformem; ipſumque potiùs attendiſſe, num ager numquam fructus decimabiles protulerit, quàm an numquam abſolutè & ſimpliciter ad culturam redactus fuerit.

XI. Voluiſſe enim videtur Innocentius declarare, mentem ſuorum Prædeceſſorum haud fuiſſe, per ſuas *indulgentias de novalibus* piis locis conceſſas, præjudicare Eccleſiis Parochialibus in jure jam quæſito; ſive in decimis in quarum poſſeſſione jam eſſent, aut fuiſſent: quod non fieri credidit, ſi per *novale* intelligeretur ager ille, de quo non extat memoria quòd aliquando cultus fuerit. Cùm enim ex tali agro Eccleſia numquam decimas perceperit; etiam non ita propriè videtur lædi in jure jam quæſito; ſive potiùs decimas ei non auferri, in quarum poſſeſſione aliquando eam fuiſſe conſtaret.

Verbo, id unum attendiſſe videtur Pontifex, num ex agro de quo agitur, aliquando emolumentum aliquod habuerit Eccleſia Parochialis, quo per ſimilem indulgentiam privaretur; atque eo caſu ex mente concedentium *indulgentiam de novalibus*, agrum illum non videri *novalem* in ordine, ut ſub illa indulgentia

comprehenderentur; ſecus ſi non extet memoria quòd aliquando emolumentum aliquod Eccleſia Parochialis ex illo perceperit.

XII. Id jam pridem notaſſe videtur Gloſſa ad *Cap.* 4. *ii de Decimis*, verbo *Paſcuis*, ubi obſervat, *Novalia* dici in *Cap.* 21. *ii de V. S.* " Unde Eccleſia Parochialis *nihil antè* percipiebat, vel ita modicum „ quod ſine læſione poterat illud amittere. " Ex quo ulterius concludit: " Et ita iſta paſcua (de quibus „ dicto *cap.* 4.) *non erant prius inutilia*, vel area ſive „ domus; unde non deberent dici *Novalia* per *Cap.* 21. „ *ii de Verb. Sign.*

Planum ergo eſt, Gloſſographum credidiſſe; hoc unum attendendum eſſe, ut de agro aliquo ſtatuatur, Novalis ſit, vel non, an aliquando aliquod emolumentum ex illo habuerit Eccleſia Parochialis.

XIII. Sed & ipſi Canoniſtæ eam interpretationem *Novalium* non obſcurè inſinuant, dum communiter pro ratione ob quam ſub præſcriptione juris decimandi non comprehendantur *novalia*, allegant: *Quia non plus præſcriptum, quam poſſeſſum*: ideſt, cùm in agro novali nunquam decimæ excreverint, non poteſt quoque præſcribens fuiſſe in quaſi poſſeſſione percipiendi decimas ex hoc agro. Quæ ratio æquè militat in agro, qui quidem aliquando cultus fuiſſet; ſed de quo non extat memoria, quòd aliquando fructus decimabiles protulerit; quàm de agro qui abſolutè & ſimpliciter nunquam cultus fuit; ut ſunt myricæ.

XIV. Interim hoc indubitatum eſt, hoc in articulo, uti in hac tota Decimarum materia multum conſuetudini eſſe tribuendum, & ſi conſuetudo dubia ſit, etiam in favorem Parochi eſſe interpretandam; utpotè cui decimæ intra limites Parochiæ excreſcentes de jure competunt.

XV. Illud ulterius certum eſt, decimas *novales* ſpeciali titulo & jure Parocho competere.

In Concilio Burdigalenſi anno 1255. *Can.* 31. dicitur: „ Licèt per Canonica ſtatuta decimæ ad Parochiales Eccleſias pertinere noſcantur; quædam tamen Eccleſiæ ex præſcriptione, aliæ ex conſuetudine veteres decimas poſſideant in *alienis* Parochiis; nonnulli Eccleſiaſtici nullo jure ſuffulti, ſed avaritia & pertinacia ſola ducti, decimas in animarum periculo detinere præſumunt. " Ac dein ſubjungitur; „ Sed his tam Clerici, quàm laici non contenti, ad *novalia* quæ ſpecialiter Parochialibus Eccleſiis jura reſervant, extendunt illicitè manus ſuas & eædem Eccleſiæ omninò jure ſuo, quoad novalium decimas, defraudantur. Volentes igitur præſumptioni Clericorum & laicorum, prout poſſumus, obviare, & Eccleſiarum indemnitatibus providere: omnibus omninò prohibemus, ne quiſquam de cætero, clericus aut laicus, occaſione veteris decimæ novalia recipiat; ſed ea Parochialibus Eccleſiis in quibus novalia excreverunt liberè poſſidenda permittat, uſibus Miniſtrorum Eccleſiæ profutura. Si verò quiſquam temerarius hujus noſtræ Conſtitutionis contemptor, novalia de cætero receperit in Parochiarum præjudicium & gravamen: ipſum excommunicationis vinculo innodamus.

XVI. Poſt hæc *Can.* 22. „ Monemus etiam omnes illos qui à triginta annis vel citra, hujus novalia ceperunt, ut infra duos menſes ſine difficultate reſtituant Eccleſiis, ad quas pertinere dignoſcuntur, de cætero liberè poſſidenda. Ne verò quiſquam per negligentiam ab hujus ſententiis ſe valeat excuſare, præcipimus hanc conſtitutionem per Presbyteros frequenter in ſuis Eccleſiis prædicari.

XVII. Speciali igitur titulo Decimas Parochialibus Eccleſiis deberi ſuppoſuit Concilium, conformiter ad Reſponſum Innocentii III. in *cap.* 29. *ii de Decimis*. Propoſitum fuerat Innocentio: „ Cùm in quibuſdam Parochiis ad quaſdam Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas *ab antiquo* pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant *novalia* in eiſdem, ad quas hujuſmodi *novalium* decima incipiat pertinere. " Reſpondit Innocentius: „ Cùm perceptio Decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertineat, decimæ *novalium*, quæ fiunt in Parochiis earumdem, ad ipſas procul dubio pertinere noſcuntur, niſi ab his, qui alias percipiunt decimas, rationabilis cauſa oſtendatur, per quam appareat novalium ad eos decimas pertinere.

XVIII. Idipſum non minus clarè expreſſit Alexander IV. in *cap.* 2. *§. fin. de Decimis in* 6. „ Nec pro eo quod fortè in aliquibus Parochiis omnes majores Decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus Laicorum, poſſunt pro eadem vel ſimili portione (ſi de novo poſtmodum fiant novalia) in eiſdem petere, vel percipere novalium decimas eorumdem, niſi alia rationalis, per quam hoc facere valeant, cauſa ſubſit.

XIX. Ex his aliiſque Juris textibus unanimi conſenſu concludunt Canoniſtæ, quòd licèt perceptio decimarum in aliqua Parochia *ab antiquo* pertineat ad Capitulum vel Monaſterium, nullum tamen jus competat ad *novalia*; ſed illa de jure maneant ſive pertineant ad Eccleſiam Parochialem; niſi oſtendatur *cauſa rationabilis*; puta privilegium aliuſve ſpecialis & Canonicus ac rationabilis titulus, quo nominatim perceptio *novalium* Capitulo aut Monaſterio ſit indulta.

Quæ in textu dicuntur de jure Parochi ad decimas novales, contra Decimatores, nequaquam procedere, quando probatur jus decimandi competere Monaſterio aut Capitulo titulo incorporationis ſive appropriationis ipſius Eccleſiæ Parochialis, oſtendi in diſſertatione *de priſtinis Eccleſiarum Parochialium incorporationibus*.

Eandem diſtinctionem inter Decimatores habentes jus ad decimas ex ſpeciali titulo, putà privilegii, vel præſcriptionis, & Decimatores eas habentes jure incorporationis, ſive appropriationis Eccleſiæ Parochialis, qui *Paſtores primitivi* vocari ſolent, obſervat & probat poſt Coquil in Commentario ad *Conſuetudines Nivernenſes*, Dionyſius Simon in ſuo compendioſo Tractatu Gallico de decimis Pariſiis impreſſo anno 1705. ad calcem Tractatus de Juribus Honorificis Advocati *Marechal*, unà obſervans pag. 400. quòd *Paſtores primitivi* eo ipſo quo probaverint Eccleſiam Parochialem ſibi eſſe appropriatam & incorporatam *pleno* jure quoad *temporalia* in conſequentiam habeant jus percipiendi *novales*, tanquam ad Eccleſiam Parochialem ſpectantes; atque idcircò alium titulum probare non teneantur: reliqui verò decimarum Poſſeſſores, qui duntaxat jus illud habent ex ſpeciali privilegio aut præſcriptione, nullum jus habeant ad decimas *novales*; ſed jus illud maneat penes Eccleſiam Parochialem, niſi probaverint *ſpeciali* titulo illud ſibi fuiſſe indultum, quo caſu *Novales* percipere poterunt juxta moderationem Capituli *ſtatuto de Decimis in* 6.

XX. Juri communi conſonat praxis, quæ Parochis adjudicat decimas *novales* excluſis Capitulis & Monaſteriis aliiſque *Groſſis*, ut vocant, Decimatoribus, idque indubitatum eſſe per ſupremorum Tribunalium Arreſta, notat Joannes Tourneius in ſua Collectione Arreſtorum *Litt. D. num.* 97. referens ibidem plura Arreſta, quibus decimæ novales adjudicatæ fuerunt Parocho. Item *num.* 68.

XXI. Cùm autem hodie inter Vicarium perpetuum & *Curatum* ſive *Parochum*, quoad exercitium curæ animarum & Juriſdictionem ſpiritualem nulla ſit diſtinctio, ſed ferè penes ſolum nomen, aut ſubinde penes aliqua jura honorifica diſtinguantur, receptum quoque eſt, novalia non minùs ad Vicarium *perpetuum*, quàm ad Curatum pertinere; atque id in Curiis ſive Parlamentis teneri notatur ad *Centuriam* 1. *cap.* 15. Claudii Le Preſtre: Verba ſunt: " La difficulté eſt de ſçavoir, ſi celui qui n'eſt que Vicaire perpetuel, eſt auſſi fondé en la perception des Novales, au prejudice du Curé primitif, auquel apartient les groſſes dixmes. Et ſemble que non, parce qu'il n'a qu'une portion congrue, laquelle il peut demander etre acrue par le Curé primitif, au cas qu'elle ne ſoit ſuffiſante. Toutefois on tient au Palais, que le Vicaire perpetuel eſt fondé au droit de Novales, *quia ſunt Juriſdictionis*. " Id eſt: Nodus ille difficultatis eſt, ut ſciatur an ei, qui ſolummodo Vicarius perpetuus eſt, in præjudicium Paſtoris primitivi jus competat percipiendi Novalia, cùm ad primitivum ſpectent magnæ decimæ. Et videtur non competere, cùm non habeat niſi congruam portionem, cujus augmentum a primitivo Paſtore exigere poteſt ſi non fuerit ſufficiens: Nihilominus in Curia Palatii aſſeritur, Vicario perpetuo competere jus novalium quia ſunt juriſdictionis.

XXII. Plura Parlamentorum Arreſta ... Julia- ... nus

nus Broudæus ad Loveтium *litt. D. num.* 53. judicatumque, omnia *novalia* pertinere ad Vicarium perpetuum, quæ à 40. retro annis de novo ad culturam redacta fuerunt.

Idque obtinere ait, tametſi ipſe Paſtor primitivus aut alius reciperet omnes decimas *majores* ſive *groſſas*; & inſuper majorem partem *minutarum*.

Unde & Wameſius noſter Conſilio. *Can.* 446. reſolvit, Paſtorem eſſe fundatum in aſſerendis ſibi decimis *novalibus*, ſi vel aliquas etiam *minutas* decimas in Parochia percipiat; poſſeque prætendere per totum Parochiæ ſuæ diſtrictum *Novalia*, tametſi ipſe tantùm eſſet in poſſeſſione percipiendi veteres decimas in certo diſtrictu Parochiæ.

XXIII. Imò, ſi Carolo Fevretio in *tract. de Abuſu, lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 10. credimus, plura ſunt Arreſta Parlamentorum quæ Vicario *perpetuo* adjudicarunt *novalia*, tametſi Vicario aſſignata eſſet certa portio congruæ *in pecunia*, in Paſtorem primitivum translato omni jure & cenſu Paſtorali.

Verùm ſi integra Vicarii competentia, ſive portio congrua conſiſtat in pecunia; ipſeque Vicarius per conſequens omni juri decimandi videatur renuntiaſſe, ſive potiùs mediante certa pecuniæ, aut granorum quantitate annuè ſolvenda in Paſtorem primitivum tranſtulerit, non apparet, quòd eo caſu *Novales* decimas prætendere queat; cùm omne planè jus decimandi Paſtori primitivo mediante hac annua penſione eeſſerit.

Unde referente & probante Wameſio *Conſilio. Can.* 446. *num.* 5. inter *cauſas rationabiles*, ob quas præſcribenti decimas in aliqua Parochia etiam competere queant *Novales*; „ Doctores referunt hanc, ſi omnia prædia in una eademque Parochia ſint uni ſoli ex privilegio, vel præſcriptione decimabilia; nec Rector Eccleſiæ ſub Parochia ullas poſſideat decimas majores, aut minores; quiè propter jus *univerſi* privilegiario, ſeu præſcribenti acquiſitum, faciliùs competunt tali caſu omnia, quæ de novo creantur, ratione juris comprehenſi ſub illo univerſo.

XXIV. Nonnullis indulta fuiſſe jampridem privilegia, etiam decimas novales percipiendi, certum eſt; atque nonnullos annotavit Renatus Choppinus *de S. P. lib.* 3. *tit.* 4. eaque ſupponit Alexander Quartus in *Cap.* 2. *de Decimis in VI.* quod totum penè eſt ad interpretationem, & explanationem illorum privilegiorum.

Ac imprimis declaratur, quòd ſi indultum ſit illud Apoſtolicum, ut novalium decimas pro ea portione percipere valeant, quas veteres percipiebant, id non intelligatur imprimis de novalibus, quas tempore indulti privilegii alii poſſidebant: nec extendantur ad alias, niſi in his tantùm locis, ubi Veteres tunc, quando dictum indultum impetratum fuit, ipſi impetratores habebant; & pro ea ſolummodo portione, qua ipſi tempore impetrationis hujuſmodi percipiebant antiquas.

Secundò, declaratur indultum de recipiendis decimis novalibus obtentum ab iis, qui tempore impetrationis *totaliter* Veteres percipiebant Decimas, ultrà medietatem Decimarum novalium non extendi: quia, ait Pontifex in *cap.* 2. §. 1. *de Decimis in VI.* „ non eſt veroſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione Veterum fuiſſet expreſſum quòd Apoſtolica Sedes pariter & ſimiliter novalium decimas in tam grave Parochialium Eccleſiarum diſpendium induliſſet, quòd ratione talis indulti ſive impetrati jam, ſive impetrandi deinceps, non poſſit in novalibus (quæ amodo fient) vindicari & acquiri vel percipi, pluſquàm medietas decimarum ipſorum novalium: etiamſi amplius in Veteribus habebatur: cùm non ſit dicendum aſperum, ſed pium potiùs ac benignum, ſi ſuper decimis futurorum novalium contra Parochialium Eccleſiarum gravamen (quod ex diſtinctione indulti hujuſmodi poſſet accedere) taliter obviatur. Religioſos tamen Ciſtercienſis & Carthuſienſis Ordinum ſtatuto & declaratione hujuſmodi (quantum ad hos duos articulos) videlicet de medietate decimarum novalium, comprehendi nolumus, vel conſtringi.

Ex his perquam manifeſtum eſt, ſolicitè caviſſe Pontifices, ne per privilegia ſive indulta percipiendis decimis nimiùm gravarentur Eccleſiæ Parochiales; quibus *de jure*, & ex prima inſtitutione decimæ debentur, ſed ipſis ante omnia ſufficienter eſſet proviſum, uti amplius patebit ex dicendis titulo ſequenti.

XXV. Monet Zypæus in Notitia juris Belgici, *libr.* 1. *tit.* 3. *de Decimis num.* 6. quòd Duces Brabantiæ quidem ſui juris facere voluerint decimas *novales*. Extat Teſtamentum Henrici Tertii Ducis Brabantiæ factum Lovanii, in Februario, in quo inter cætera ordinat: „ Item per totam terram Brabantiæ generaliter decimas *novalium* reſtituimus Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ad quas pertinent pleno jure. “ Integrum Teſtamentum inſertum eſt parti 1. Edictorum Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 1.

XXVI. Quantum ad jus Parochialis Eccleſiæ, non multùm abſimiles novalibus ſunt decimæ *minutæ*; earumque in Decretalibus etiam non ſemel mentio occurrit, ac ſignanter in *cap.* 30. *de Decimis*, ubi dicitur quòd quædam Monaſteria in multis Parochiis *majores* decimas percipiant & *minutas*.

Gloſſographus ad hoc Capitulum, verbo *Minutas*, ait: „ Minutæ decimæ appellantur partus animalium, & de pullis, ovis, & hortis. “

Germanus Forget in ſuo tractatu de rebus decimabilibus, *cap.* 4. tractans de Decimis *majoribus* ſeu *groſſis*, & *minutis*, ait, *num.* 2. Nos vocamus decimas *groſſas*, ſive *majores*, decimas frumenti, hordei, avenæ & his ſimiles.

Minutas autem decimas eſſe dicit, decimas piſorum, fabarum, & omnis generis leguminum.

Decimæ quoque animalium, ut vitulorum, vel etiam lanæ ex ovibus, pullorum ſimiles ſub *minutis* decimis comprehendi ſolent. Unde Franciſcus de Roye Antecеſſor Andegavenſis, *lib.* 1. *Inſtit. Juris Can. cap.* 12. ait: Aliæ ſunt decimæ *minutæ*, „ puta ex fructibus hortorum, ex leguminibus & ex nutrimine animalium. “ Obſervatque ibidem, „ *minutas* decimas etiam hodie dici *virides*, gallicè *Verdes*, quòd ut plurimum ſunt ex iis quæ virides habent frondes: Nam apud ſequioris ævi Scriptores illud *viride* dicitur, quod ex iis naſcitur, quæ habent *viridia* folia, ut notat Gloſſarium ad Matth. Pariſ. “

XXVII. Decimas *minutas* non ſecus, ac decimas novales ſpeciali titulo debere Parocho; neque ſub generali titulo percipiendi decimas comprehendi, certum eſt, tam de jure, quàm conſuetudine. Quare pro regula practica in materia ponit decimarum Michael du Perray Advocatus Parlamenti Pariſienſis in ſuo tractatu de Portione congrua, *part.* 2. *cap.* 30. *numer.* 47. decimas *minutas* adjudicari Parocho excluſis Decimatoribus *majoribus*. Et ita judicatum fuiſſe 3. Martii 1648. perorante celebri Advocato *Bignonino*. Et rurſus 24. Aprilis 1663. contra Priorem generalem Ordinis militaris de Malta; non obſtantibus ejuſdem Ordinis privilegiis. Refertur Arreſtum, *part.* 2. *Journal des Audiences*, *lib.* 5. *cap.* 20.

Tertium denique prolatum fuit 25. Februarii 1671. teſte Du Perray loco citato.

Teſtatur quoque Germanus Forget loco ſupra indicato *num.* 3. certam herbam, ex qua oleum confici ſolet, quod ipſe gallicè vocat, *Rabette*, declaratam fuiſſe decimam *minutam*; atque hoc titulo per tria diverſa Arreſta adjudicatam eſſe Parocho privativè ad *majores* ſive *groſſos* Decimatores.

XXVIII. Id tamen non procedere monet Forgetius, ſi præcipuus proventus ſive fructus Parochiæ conſiſtat in illa ſpecie frugis. Tunc enim non pro decima *minuta*; ſed *groſſa* ſive *majore* reputaretur; nec ad Parochum, ſed majores Decimatores ſpectaret.

Probat quoque Franciſcus de Roye loco citato ſententiam Cardinalis Hoſtienſis dicentis: „ Decimas *minutas* definiri juxta varias locorum conſuetudines, prout in iis copia vel penuria ſit earum rerum. “

CAPUT VII.

Qui decimas ſolvere teneantur; & qui ab iis exempti?

1. *Jure communi omnes ad decimas tenentur.*
2. *Præcipuè tamen laici.*
3. *Laicus ſolo titulo præſcriptionis à decimarum ſolutione ſe eximere nequit.*
4. *Poſſeſſio immemorialis interdum facit præſumptionem infeudationis; ſed ſola non ſufficit ad exemptionem à decimis.*
5. *Toparchæ Parochiarum tenentur ad decimas è ſuis terris ſolvendas.*
6. *Terræ etiam* cenſibus *ſubjectæ decimas ſolvere debent.*
7. *Jure communi Principes è ſuis terris decimas debent; Fiſcales Brabantiæ contrarium ſuſtinent.*
8. *Ad tempus poteſt Parochus decimas remittere; & hodie frequentes ſunt cum laicis ſuper decimis conventiones.*
9. *Monachi antiquitùs decimas ſolvebant.*
10. *Etiam Jure Decretalium ad eas tenentur.*
11. *Jampridem Monachis privilegia non ſolvendi decimas conceſſa.*
12. *Privilegium Paſchalis II. de non ſolvendis decimis de laboribus & nutrimentis propriis.*
13. *Simile datum Leproſis* in commune *viventibus.*
14. *Illud privilegium reſtrictum ad* Novalia *reſpectu Religioſorum, exceptis Ciſtercienſibus, Templariis & Hoſpitalariis.*
15. *Ciſtercienſes ſpecialiter privilegiati ab Innocentio II. & quare?*
16. *Occaſione hujus privilegii multæ querelæ & diſſidia exorta.*
17. *Nimia poſſeſſionum acquiſitio præcipua offenſionum origo.*
18. *Conqueritur Archiepiſcopus Cantuarienſis quòd decimæ* aliis *debitæ per hoc privilegium auferantur.*
19. *Dicit privilegium datum, quando Ordo* paupertate *gaudebat.*
20. *Scribit, illud privilegium hodie Ordini non convenire.*
21. *Ciſtercienſibus indultum fuiſſe privilegium, quando tatæ erant Abbatiæ, dicit Alexander III.*
22. *Volebant privilegium extendere ad terras, quas aliis excolendas dabant.*
23. *Id eſſe contra tenorem privilegii declarat Alexander III.*
24. *Privilegium non extenditur ad terras, quas Ciſtercienſes ab aliis conducunt.*
25. *Novæ continuò querelæ contra Ciſtercienſes fiunt.*
26. *Ciſtercienſes reſolvunt his querelis obviare excitati litteris Innocentii III.*
27. *Referuntur litteræ Innocentii III.*
28. *Statutum in Capitulo Ciſtercienſium conditum, & à Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. probatum.*
29. *Addit Concilium ulteriorem reſtrictionem privilegii.*
30. *Quæ à Concilio probata & ſtatuta ſunt, ad omnes alios Regulares privilegiis Ciſtercienſium gaudentes extenduntur.*
31. *Quæ communiter exemptio Regularibus à decimis competat vigore privilegiorum, quæ Corpori juris ſunt incluſa?*
32. *Præ reliquis privilegiati Ciſtercienſes.*
33. *Ciſtercienſes reſolverunt non uti immunitate quoad terras de novo acquiſitas.*
34. *Ex ordinatione Concilii Lateran. Ciſtercienſes non gaudent immunitate quoad terras poſt Concilium acquiſitas; etiamſi* propriis *manibus excolant.*
35. *Ampliora privilegia per Pontifices indulta.*
36. *Non conſtat, hæc privilegia ubique eſſe recepta.*
37. *Expendendum, quid habeat poſſeſſio.*
38. *In dubio pro ſolutione decimarum judicandum, præſertim in favorem Parochi.*
39. *Non adjudicanda immunitas quoad terras aliis elocatas: & ita jampridem in Gallia judicatum.*
40. *Quid hac in parte declaratum in favorem Ciſtercienſium & aliorum Ordinum, à Ludovico XIII. Galliarum Rege.*
41. *Uſus in his privilegiis attendendus; cavendumque ne Eccleſiis præcipuè Parochialibus nimium præjudicetur.*
42. *Privilegia hæc perſonalia ſunt; & ad alios extendi nequeunt.*
43. *Non extenduntur ad decimas, quæ cum ſpeciali* onere *alicui ſunt indulta.*

I. JUre communi ab omnibus Chriſtianis *decimas* deberi, neminemque quacumque etiam dignitate præeminentem ab iis exemptum eſſe; niſi ſpeciali ſe privilegio titulove exemptum probet, unanimis eſt Canoniſtarum ſententia in *Cap. 3. 4. & 5. tit. de Decimis.*

II. Porrò hæc obligatio ſolvendi decimas præcipuè tangit laicos, qui à Parochis & Clericis ſpiritualia accipere debent; eoque titulo quaſi jure quodam naturali decimas pro Sacerdotum ſuſtentatione dare tenentur.

III. Unde laicus difficulter admodum ſe à decimarum ſolutione eximere poteſt; refertque Broudeus ad Lovetium *Litt. D. num. 9.* non ſemel judicatum, laicos obligari ad ſolvendas decimas è ſuis terris, tametſi à tempore *immemoriali* non ſolviſſent; ſi non oſtendant decimas iſtius terræ titulo infeudationis ſibi competere; atque aliàs poſſeſſionem immemorialem, etiam centum aut ducentorum annorum non ſolvendi decimas, non eſſe ſufficientem ad acquirendam exemptionem aut immunitatem: nullaque perſona laica (ait) poteſt acquirere immunitatem, libertatem aut exemptionem à decimis *lapſu* temporis; neque eam præſcribere ob negligentiam aut colluſionem Parochi, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ jus decimandi alienare non valentis.

IV. Verbum, poſſeſſio immemorialis (inquit) præſumi facit infeudationem, quando antiqui tituli, & inveſtitiones profetuntur; non autem ſufficit, ut faciat locum præſcriptioni ſeu exemptioni à decimis, quas Parochus ſolo titulo ſuæ Eccleſiæ ſive Beneficii Parochialis petere poteſt in futurum; licèt non quoad præteritas, quas non petivit.

V. Refert dein judicatum fuiſſe anno 1633. contra cujuſdam loci *Thoparcham*, ipſum obligari ad ſolutionem decimarum ex quibuſdam fundis; tametſi probata eſſet poſſeſſio immemorialis exemptionis ſive non ſolutionis decimarum, per elocationes continuò factas centum & quinquaginta annis, aliaque acta in lite exhibita.

Quin imò Toparchæ prætendentes titulo ſuæ Toparchiæ exemptionem à decimis ſolvendis è ſuis fundis dominicalibus, non ſemel repulſi ſunt, non obſtante poſſeſſione non ſolvendi: judicatumque eos non eximi, niſi ſpeciali privilegio ſuam exemptionem probaverint. Carolus Fevretius de Abuſu *lib. 6. c. 2. n. 2.* & Journal des Audiences *part. 4. lib. 1. cap. 2.*

VI. Refert quoque Michael Du Perray judicatum per Arreſtum 11. Februarii 1641. quòd poſſidentes terras oneratas cenſibus duntaxat, ſolvere teneantur *decimas*, tametſi pluſquam à 80. annis decimas non ſolviſſent. Inſertum parti primæ *Journal des Audiences, lib. 3. cap. 3.*

VII. Imò jure communi attento, etiam Principes & Reges è ſuis terris *decimas* debere unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ, pluresque citat Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgio *cap. 1. §. 5.* addens tamen: Sed Fiſcales Brabantiæ id non admittunt, " ſed alegant immemorialem præſcriptionem, & Do- " mania Ducis ſemper fuiſſe libera, & immunia à " Decimarum ſolutione, & in tali qualitate ſemper " fuiſſe elocata & etiamnum elocari. "

VIII. Monet loco citato Broudæus ad Lovetium, quòd ſi exemptio à decimis conceſſa eſſet alicui laico per Parochum ad aliquot annos, puta decem, mediante aliqua compenſatione & indemnitate facta Eccleſiæ, conventio hujuſmodi eſſet valida; quia tantùm tangit fructus annuos, non autem jus decimandi in ſe. Ita videmus Capitula & Monaſteria paſſim remittere decimas aliquot annorum; aut certè in multo minore quantitate earum ſolutionem admittere, ut faciliùs laicos, ad terras inundatas, aut ſteriles & infructuoſas reducendum ad culturam & terras arabiles.

IX. Non tantùm laicos, ſed & Religioſos ſive Monachos

Digitized by Google

nachos ad decimas de terris ſuis ſolvendas de jure teneri, indubitatum eſt.

Dixit jam pridem S. Hieronymus *Epiſt.* 1. apud Gratianum, *Cauſ.* 16. *quæſt.* 1. *Can.* 6. „ Alia cauſa eſt Monachorum, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor: illi ab altario vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi *munus* ad altare non defero.

Clarum eſt ex illo contextu, tempore Hieronymi, Monachos non ſecus ac alios laicos munera ſua, id eſt, oblationes ad Altare detuliſſe.

X. Et in *Cap.* 4. *ti de Decimis*, ſcribit Pontifex, monendos & urgendos Monachos, ut „ decimas de terris cultis, in quibus olim domus conſtructæ fuerant, Eccleſiæ cum ea integritate perſolvant, que priuſquam in eadem Parochia morarentur, ſolebant perſolvi.

Hinc concluditur, terras à Monachis poſſeſſas nullatenus à decimis eximi; niſi ſpeciale exemptionis privilegium oſtendant; notatque expreſſè Gloſſa ad *Cap.* 10. *ti. de Decimis*, verbo *laborum ſuorum*, „ quòd Monachi in primitiva Eccleſia dabant *decimas* de prædiis, & laboribus ſuis *ſicut laici*.

XI. Sicuti autem jam pridem Monachis ad eorum paupertatem ſublevandum *decimæ* datæ fuere; ita quoque privilegia exemptionis à decimis ipſis data fuiſſe leguut.

XII. Sub nomine Paſchalis II. refert Gratianus *Cauſ.* 16. *quæſt.* 1. *Can.* 47. „ Decimas à populo Sacerdotibus, ac Levitis eſſe reddendas, divinæ legis ſanxit auctoritas. Cæterum à Monachis, ſive Clericis communiter viventibus nulla ratio ſinit, ut milites, aut Epiſcopi, aut perſonæ quælibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis extorquere debeant.

XIII. Huic congruit quòd de leproſis in *communi* viventibus ex Concilio Lateranenſi dicitur in *Cap.* 2. *ti de Eccleſiis ædificandis*: „ Statuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium ſuorum decimas tribuere non cogantur.

XIV. Teſtatur Alexander III. in *Cap.* 10. *ti de Decimis*, quòd prædeceſſores ſui ferè omnibus Religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant. „ Sed (ait) Prædeceſſor noſter Hadrianus (nimirùm IV.) ſolis Fratribus Ciſtercienſis Ordinis, & Templariis, & Hoſpitalariis decimas laborum ſuorum, quos *propriis manibus vel ſumptibus colunt*, indulſit: Cæteris verò, ut de novalibus ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis decimas non perſolvant: quem ſumus ſuper his imitati. Quare ii, quibus hoc indultum eſt, hac occaſione decimas de aliis rebus Eccleſiæ ſuæ non poſſunt ſubtrahere, vel ſibi aliquid ulteriùs vindicare.

XV. Ciſtercienſes ſpecialiter in his à Pontificibus privilegiatos fuiſſe, etiam ſub initiis pene ſui inſtituti, ipſoque S. Bernardo præcipuo Ordinis iſtius propagatore vivente, conſtat.

Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione, quam recentiori operum S. Bernardi editioni præmiſit, §. 4. agens de ſchiſmate inter Innocentium II. & Anacletum; poſtquam oſtendit multos labores Sanctum Bernardum pro extinctione iſtius ſchiſmatis & in favorem Innocentii ſubiiſſe; ac tandem fœliciter ejus opera ſchiſma fuiſſe extinctum, ſubjungit *num.* 48. „ Tanti beneficii, maximè per Bernardum accepti, memor Innocentius, Ciſtercienſibus decimas ex omnibus quas habebant poſſeſſionibus propria auctoritate relaxavit, inconſultis iis, ad quos ejuſmodi decimæ pertinebant.

XVI. Quantæ hinc querelæ, & inter Ordinem Ciſtercienſem & Epiſcopos atque alios Ordines exortæ ſint diſſidiæ, notavit idem Mabillonius in notis ad Epiſtolas 227. & 282. Sancti Bernardi.

XVII. Hoc autem vel præcipuè torquebat Epiſcopos & alios Religioſos, quòd paſſim ſibi Ciſtercienſes attraherent poſſeſſiones & prædia è quibus *jam antea*, vel Clericis, vel aliis Religioſis *decimæ* ſolvebantur: è quibus dum Ciſtercienſes decimas ſolvere renuebant, reipſa decimas aliis ſubtrahebant.

XVIII. Id patet ex Epiſtola 82. quam ſub finem ſeculi XII. nomine Richardi Archiepiſcopi Cantuarienſis ſcripſit nominatiſſimus ille Archidiaconus Bathonienſis Petrus Bleſenſis *Abbati & Conventui Ciſtercienſi*. In hac Epiſtola, præmiſſis Ciſtercienſium laudibus, ſubdit, in uno eorum famam decolorari, quòd „ Clericis & Monachis decimas auferrent. Et quæ eſt, ait, injurioſa immunitas, ut eximi ſuis à decimarum ſolutione, quibus *obnoxiæ terræ erant*, *antequam* veſtræ eſſent; & quæ ſolutæ ſunt hactenus, non perſonarum obtentu, ſed territorii ratione? Si in veſtram poſſeſſionem terræ devolutæ ſunt, quare in hoc periclitatur *alienum* jus? Nam ad vos terræ juxta communem æquitatem, cum *ſuo onere* tranſierunt.

XIX. Et objecto ſibi Papæ privilegio, ait: „ Non ponimus in cœlum os noſtrum, nec de facto ſummi Pontificis diſputamus; ſed ſi Dominus Papa indulgentia ſpeciali quandoque privilegiaverit vos, dum Ordo veſter *in paupertate* gaudebat, dum in uſus egentium ſuæ tenuitatis viſcera liberaliter effundebat, potuit tolerari ad tempus licèt in communem redundaret injuriam, quod cauſa neceſſitatis fuerat introductum: nunc autem quando veſtræ poſſeſſiones multiplicatæ ſunt, etiam in immenſum, privilegia hæc potius ambitionis, quàm Religionis inſtrumenta cenſentur.

XX. Deinde addit: Quidquid indulgeant privilegia Eccleſiæ Romanæ, vobis expedire non credo, contra conſcientiam veſtram, quod alienum eſt uſurpare. Quid ſi à Sede illa publicum emanaſſet edictum, quòd ubicumque inveneritis Clericos, aut alterius habitus Monachos equitantes, vobis liceret eos de ſuis evectionibus dejicere, & equos in uſus proprios detinere? Quid intereſt, equos rapiatis, an decimas? Niſi quia decimæ res ſpiritualis eſt, & ideò enormius ſacrilegium in decimis committitur quàm in equis.

XXI. Et ſanè Ordini Ciſtercienſi privilegia illa data fuiſſe, quando ex illorum conceſſione nulli ſcandalum oboriri poſſe fatetur Alexander tertius in *cap.* 9. *ti de Decimis*, ſuadens quibuſdam Monachis Ordinis Ciſtercienſis, ut cum prætendentibus ab ipſis decimas componant: „ Nam quando (ait) Romana Eccleſia Ordini veſtro privilegia de decimis dederat, ita erant *raræ* Abbatiæ veſtri Ordinis, quòd exinde nulli poterat de jure ſcandalum ſuboriri; ſed nunc in tantùm *augmentatæ* ſunt, ac poſſeſſionibus *ditatæ*, quòd multi viri Eccleſiaſtici de vobis apud nos querelam ſæpè proponunt.

XXII. Volebant quoque Ciſtercienſes privilegium illud etiam ad poſſeſſiones quas *aliis excolendas* tradebant extendere, ut intelligitur ex litteris Alexandri tertii, quæ integrè referuntur in *cap.* 11. *de Decimis*, in prima collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum; & in appendice ad Concilium Lateranenſe ſub Alexandro tertio *par.* 13. *cap.* 6. fragmentum autem extat in *cap.* 11. *ti de Decimis*.

XXIII. In his ergo ſcribit Alexander tertius: „ Licèt de benignitate Sedis Apoſtolicæ ſit vobis indultum, ut de laboribus veſtris, quos propriis manibus, vel ſumptibus colitis, nemini decimas ſolvere teneamini: Propter hoc tamen non eſt licitum vobis decimas de terris veſtris ſubtrahere, quas aliis traditis excolendas.

Poſt hæc dicit: „ Relatum eſt ſiquidem auribus noſtris, quòd cùm terras quaſdam, quas in decimatione dilecti filii noſtri Theſaurarii Senonen. habetis, detis ruſticis veſtris *excolendas*, exinde decimas ſicut debetis, non ſolvitis, nec facitis à ruſticis ipſis exſolvi. Quoniam igitur quantò arctiùs vos, & Ordinem veſtrum diligimus, tantùm minùs vos, & Ordinem veſtrum volumus efficere quæ ſunt honeſtati contraria, vel obvia rationi, aut ex quibus privilegiorum noſtrorum tenorem tranſgredi videamini, cùm privilegium videatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate: fr. v. m. quat. de terris illis, quas in decimatione prædicti Theſaurarii propriis manibus non excolitis, ſed ruſticis traditis excolendas, decimas vobis uſurpare nullatenus præſumatis, ſed eas in propriis eidem Theſaurario faciatis cum omni integritate perſolvi.

XXIV. Rurſus apud Alexandrum tertium Abbas & fratres Sanctæ Crucis, qui erant Canonici Regulares conqueſti fuere de Monachis de *Neubothel* Ordinis Ciſtercienſis in Scotia, quòd decimas ſolvere renuerent ex prædiis, quæ ipſi Ciſtercienſes è ruſticis Parochiæ, in qua illi Canonici Sacramenta adminiſtrabant, & co-

titulo

titulo decimas accipiebant, conduxerant vel *ad firmam* acceperant; quo fiebat, ut illi Canonici pene omnibus ſuis decimis defraudarentur. Unde ſcribit ad illos Monachos Ciſtercienſes Alexander: „ Nec fuit intentionis noſtræ, aut Anteceſſorum noſtrorum, ut de poſſeſſionibus, quas *conducitis*, decimas non debeatis perſolvere: Univerſitati veſtræ m. præ. (id eſt, *mandando præcipimus*) ut eis de fructibus de prædiis, quæ conduxiſtis in Parochiis ſuis, de quibus conſueverunt decimas percipere, plenariè perſolvatis, vel cum ipſis tam pacificè, & amicabiliter conveniatis, quòd nulla inter vos debeat ſcandali malitia ſuſcitari, & vos videamini ultrà quàm vobis indultum eſt manus extendere. "

Ita legitur in *Cap. 6. de Decimis*, in prima Collectione Decretalium, & eadem pene leguntur in *cap.* 8. *tit. eodem*.

XXV. His interpretationibus ſive privilegii extenſionibus, nec non novis poſſeſſionum acceſſionibus privilegium hoc in magnum Eccleſiarum Parochialium, & aliorum quibus decimæ competebant gravamen redundabat: multaſque contentiones & rixas excitabat.

XXVI. Itaque Abbates Ordinis Ciſtercienſis in Capitulo generali congregati anno 1213. reſolverunt, hiſce querelis & contentionibus occurrere præſertim excitati litteris Innocentii III. inſcriptis ſub idem tempus Monachis Ciſtercienſis Ordinis & Hoſpitalariis Diœceſis Quinque Eccleſienſis, eſtque 89. *lib.* 16. in editione Epiſtolarum Innocentii per Boſquetum.

XXVII. In hac itaque Epiſtola primò ſcribit Innocentius: „ Venerabilis Frater noſter Quinque Eccleſiis Epiſcopus nobis intimare curavit, quòd vos extendentes ad lucra turpia manus veſtras multitudinem emitis vinearum, de quibus ſibi, vel Eccleſiis ſuæ Diœceſis decimæ ſolvi ſolent, quarum vinum licèt nequaquam in uſus proprios expendatis, ſed vendendum ad alias faciatis provincias deportari; decimas tamen ſibi, vel ipſis Eccleſiis ſubtrahitis ex eiſdem. "

Poſt hæc ſubjungit: „ Cùm igitur ex hoc Ordini veſtro plurimùm detrahatur, Univerſitati veſtræ per Apoſt. ſcript. mand. quatenùs ab iis de cætero taliter deſiſtatis, quòd materia ſcandali auferatur, & ſuper hoc de vobis clamor ad nos ulteriùs non aſcendat. Scientes nobis eſſe meritò formidandum, ne propter clamores hujuſmodi ſacrum Concilium, auctore Domino, in proximo celebrandum, privilegia veſtra coarctanda provideat, vel etiam revocanda, cùm privilegium mereatur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur libertate. "

XXVIII. Litteris hiſce in Capitulo generali lectis Statutum ediderunt, quo querelis Epiſcoporum aliorumque decimas poſſidentium ſatisfieri, ſalva privilegii ſui integritate, poſſe credebant.

Hoc ſtatutum in Concilio generali Lateranenſi, cui Innocentius III. præſidebat, lectum & probatum fuit, refertùrque Decretum Concilii in *cap.* 34. *tit. de Decimis*. „ Nuper Abbates Ciſtercienſis Ordinis in generali Concilio (vel potiùs *Capitulo*, ut in prima Decretalium collectione) congregati, ad commonitionem noſtram, (Innocentii III.) providè ſtatuerunt, ne de cætero fratres ipſius Ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeantur Eccleſiis, niſi fortè pro Monaſteriis noviter fundandis. Et ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ aut emptæ, pro Monaſteriis de novo fundandis committantur aliis excolendæ, à quibus Eccleſiis decimæ perſolvantur. "

XXIX. Hactenùs Ordinis ipſius ſtatutum, cui deinde addidit Concilium Lateranenſe: „ Ne occaſione privilegiorum ſuorum Eccleſiæ alterius prægraventur, decernimus, ut de alienis terris & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, decimas perſolvant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum anteà ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. "

XXX. Denique hæc omnia Concilium ſua auctoritate extendit ad omnes Regulares iiſdem privilegiis cum Ciſtercienſibus gaudentes: „ Et hoc ipſum (ait) ad alios Regulares, qui gaudent ſimilibus privilegiis, extendi volumus & mandamus: ut Eccleſiarum Prælati promptiores & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis, de ſuis malefactoribus juſtitiæ complementum, eorùmque privilegia diligentiùs & perfectiùs ſtudeant obſervare. "

XXXI. Si itaque attendamus privilegia immunitatis à decimis Regularibus indulta, prout illa Corpori juris inſerta ſunt, ſequitur imprimis, nullos Regulares exceptis Ciſtercienſibus, Templariis, & Hoſpitalariis habere immunitatem à decimis, niſi de *novalibus ſuis, quæ propriis manibus vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis*; uti ſtatuit Hadrianus IV. & probavit Alexander III. in *cap.* 10. *tit. de Decimis*.

XXXII. Secundò, Ciſtercienſibus, Templariis & Hoſpitalariis indultam eſſe immunitatem à decimis de omnibus ſuis terris, quas propriis manibus excolunt, uti in citato *cap.* 10. declaratur.

XXXIII. Tertiò habetur, quòd Ciſtercienſes vi ſtatuti ſui Ordinis à Concilio Lateranenſi probati, non poſſint de novo poſſeſſiones, de quibus anteà decimæ ſolvebantur, acquirere, niſi pro fundandis noviter Monaſteriis; & ſi etiam in hanc cauſam dentur, eas aliis excolendas tradant, ut ex iis decimæ ſolvantur.

XXXIV. Quartò, quòd ſi quas poſſeſſiones poſt Concilium Lateranenſe celebratum ſub Innocentio III. anno 1215. quocumque modo acquiſierint, eaſque etiam *propriis manibus* excolant, decimas ſolvere teneantur Ciſtercienſes, & omnes ſimilia privilegia habentes; uti conſtat ex ordinatione ipſius Concilii Lateranenſis.

XXXV. Verùm Ciſtercienſes aliique Regulares pluſima proferunt poſteriorum Pontificum privilegia, quibus amplior ipſis indulgetur à decimis exemptio ſeu immunitas, quàm in privilegiis Corporis Juris inſertis eſt expreſſa; quæ privilegia paſſim apud auctores de hac immunitate ſcribentes referuntur; ac ſignanter apud Wameſium Conſil. *Can.* 445. & Zypæum *Conſult.* 8. *de Decimis*.

XXXVI. Porrò Zypæus relato privilegio Martini V. quo larga ſatis à Decimis immunitas, etiam de terris poſt Concil. Lateranenſe acquirendis, indulgetur Ciſtercienſibus, ait: „ Sed vereor in viridi non eſſe paſſim obſervantia, quatenus excedit privilegia Corpori Juris inſerta (quamvis Wameſius *de Decimis*, *conſ.* 445. illa ex facto propugnet) præſertim quando erunt *noviter* emptæ poſſeſſiones, ex quibus *aliis decimæ ſolvebantur*, aut non ipſis propriis manibus, aut ſumptibus colant; aut ſaltem partiarios fortè habuerint colonos, qui de portione ſua decimas ſolvant, portione Religioſorum immuni relicta. "

XXXVII. Hæc Zypæus, qui rectè ibidem monet *num.* 7. „ In privilegiis diverſimodè reſtrictis non facilè eſt hodie invertenda poſſeſſio, ſive Religioſi ſint in poſſeſſione immunitatis; ſive alii in poſſeſſione decimas percipiendi. Ea enim poſſeſſio argumento eſt, caſam ſeu fundum, de quo agitur, ſubjectum eſſe privilegio vel non eſſe, vel privilegium receptum eſſe ibi, vel non eſſe. "

XXXVIII. Quin in dubio pro ſolutione decimarum judicandum ſit, dubitari nequit; cùm certum ſit jure communi, omnes etiam Religioſos ſaltem curam animarum non habentes in Parochia, decimas ſolvere debere: quod & multò magis obtinere debet, ſi prætendatur exemptio à decimis ultra privilegia Corpori Juris inſerta, & contra Eccleſiam Parochialem, cui de jure decimæ debentur.

XXXIX. Cum autem adeò clarè in Jure ſit expreſſum, imò & ipſum Ciſtercienſium Statutum exprimat & ſupponat immunitatem à decimis ſe non extendere ad terras ſive poſſeſſiones, quas *aliis excolendas* tradunt, non facilè privilegium poſterius ad earum immunitatem admittendum.

Unde refert Claudius le Peſtre in ſua Arreſtorum collectione, *Cen.* 3. *cap.* 26. plura eſſe arreſta quibus judicatum fuit, privilegium Ciſtercienſium de non ſolvendis decimis è terris quas *propriis manibus colunt*, non extendi ad terras quas aliis excolendas tradunt. Hæc Arreſta notantur apud Broudæum ad Lovetium, *Litt. D. num.* 57.

XL. Monet nihilominus ibidem Broudæus, poſt tempora horum Arreſtorum, Ciſtercienſes aliosque nonnullos Ordines obtinuiſſe Litteras patentes Ludovici XIII. Regis

Regis Galliarum anno 1620. confirmativas Bullarum Eugenii III. aliorumque Pontificum, quibus annuitur immunitas à Decimis è poſſeſſoribus, quæ ſunt de fundatione, dotatione & domanio Abbatiatum dictorum Ordinum, tam pro illis quas colunt propriis manibus, quàm illis quas ſuis colonis excolendas tradunt. Quæ litteræ eodem anno in Parlamento ſimpliciter admiſſæ & probatæ fuerunt. Teſtaturque Brodæus conformiter ad has litteras judicatum fuiſſe præmiſſo exacto cauſæ examine & diſcuſſione, in favorem Abbatis & Conventus Clarevallenſis Ordinis Ciſtercienſis de non ſolvendis decimis è ſuis terris, quamdiu eas vel propriis manibus colerent, vel aliis excolendas elocarent, elocatione non excedente terminum novem annorum.

XLI. Itaque in his privilegiis, uti in tota materia decimarum, multùm attendenda poſſeſſio & uſus, præcipuè antiquus; multumque inſuper attendendum privilegiatis, ut ita ſuis privilegiis utantur, ne Eccleſiæ præſertim Parochiales, quibus de jure decimæ debentur, nimiùm graventur. Quare rectè monet Zypæus loco citato *num.* 12. „ quòd ſi præter commune dubium accedat ſpecialis tenuitas Parochi, eò magis res ad compoſitionem urgenda eſt; quia nimis eo loci incipit privilegium eſſe nocivum; & ſic arbitrio boni viri reſtringendum, & quidem ſic, ut congrua portio Parocho maneat, & congrua liberaliter.

XLII. Qualiſcumque immunitas Ciſtercienſibus aliiſvè Religioſis vi privilegiorum competat, hoc ſatis conſtat, eam dumtaxat *perſonalem* eſſe; neque poſſeſſionibus aut rebus inhærere. Quapropter ſi partiarios colonos habeant, pro portione colonorum decimæ eſſent ſolvendæ; tametſi immunitas Ciſtercienſium ad eum caſum ſe extenderet, quia nonniſi portionem Ciſtercienſibus competentem eximere poſſet.

His conforme eſt privilegium Alexandri IV. quod extare inter munimenta Monaſterii Sancti Bernardi ad Scaldium teſtatur Zypæus loco citato *n.* 6. quo privilegio conceſſum eſt: „ Ut ſi animalia dederint in *ſocietatem* de fœtibus decimas non ſolvant, quoad *eam partem* quæ *eos contingit*.

Hoc fundamento anno 1602. adjudicatæ fuerunt decimæ Parocho è terris, quas quidam laicus emerat à quodam Monaſterio Ordinis Ciſtercienſis; tametſi ex terris quamdiu pertinuerant ad Monaſterium, numquam decimæ ſolutæ eſſent: imò & cùm Parocho concordatum initum eſſet, quòd pro omni decima quæ prætendi poſſet ex terris illis, deſungeretur Monaſterium ſolutione 30. ſtuferorum. Dictum enim fuit, privilegia, uti & tranſactionem occaſione illorum initam, eſſe intelligenda pro tempore quo Monaſterium terras illas haberet, & ut propriis uteretur; ac per conſequens privilegium immunitatis Ordini conceſſum eas à decimis eximere poterat. Vide Choppinum *de S. P. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 8.

XLIII. Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii in Gregorio XIII. *cap.* 51. agens de Bulla hujus Pontificis, qua privilegium immunitatis à decimis conceſſum Societati Jeſu renovat & ampliat cum derogatione Decreti Concilii Lateranenſis, de quo in *cap.* 34. *h. de Decimis*, quærit ibidem *Scholio ſecundo*, „ de quibus decimis Societatis exemptiones intelligantur? Dein reſpondet: De illis, quæ Parochis, vel aliis perſonis, aut Collegiis, ex juris communis diſpoſitione debentur, & non de his, quæ jure ſpeciali, ex aliqua particulari conceſſione & privilegio debentur, maximè ſi ex cauſa oneroſa, & ex quaſi contractu Principis. “ Addit que ita anno 1598. cenſuiſſe Rotam Romanam. Idipſum indicat Covarruvias *lib.* 1. *variarum reſolut. cap.* 17. *n.* 14. rationem addens: „ Ex eo quod hujus quaſi poſſeſſionis ſummus Pontifex ignarus eſt, nec ejus mentionem in privilegio fecerit, & ideò eam tollere non voluerit.

Refertur quoque in Regiſtro MS. Archiepiſcopatus Mechlinienſis, pronuntiatum fuiſſe unanimi ſuffragio in Parlamento Mechlinienſi anno 1633. pro Capellanis Capellæ Regiæ, privilegium Ciſtercienſium de non ſolvendis decimis non comprehendere decimas alicui competentes ex *ſpeciali* fundatione.

CAPUT VIII.

Quomodo decimæ ſolvendæ.

1. *Decimæ in ſua origine ſunt ſpecies oblationis.*
2. *Admonendus populus ut liberali ac grato animo Decimas perſolvat.*
3. *Hic meritò applicatur quod de oblationibus dicitur.*
4. *Solutio Decimarum debitè facta ut ſacrificium Deo gratum habetur.*
5. *Ægrè populus hodie ad Decimarum ſolutionem adducitur.*
6. *Ratio illius videtur iniqua Decimarum diſpenſatio.*
7. *Attento hodierno Decimarum uſu, non mirum, ſi populus Decimarum ſolutioni ægrè acquieſcat.*
8. *Ob iniquam & injuſtam Decimarum diſpenſationem populus Decimas negare non poteſt.*
9. *De jure communi decima pars fructuum ſolvenda.*
10. *Conſuetudine introduci poteſt, ut minor quota quàm Decima ſolvatur.*
11. *Quare hæc minor nihilominùs* Decima *vocetur.*
12. *Solutione quotæ etiam minoris per conſuetudinem introductæ, ſatisfit integræ Decimarum ſolutioni.*
13. *Decimæ ſolvendæ ſine deductione expenſarum in colligendis fructibus.*
14. *Id procedit in Decimis prædialibus, non autem perſonalibus.*
15. *Non deducuntur etiam expenſæ factæ in conſervationem aut meliorationem fundorum factæ.*
16. *Interdum ex conventione Decimatores aliquid pro expenſis contribuere ſolent.*
17. *Imò & auctoritate publica ſubinde adiguntur.*
18. *Volunt Principes noſtri ut ſolita Decimæ exactè ſolvantur; nec dicantur eſſe* arbitrariæ.
19. *Fructus decimales è fundis evehi non poſſunt priuſquam in manipulos & acervos collecti ſunt.*
20. *Debent quoque præviè monere Decimatores, ut determinato tempore adſint decimationi.*
21. *Eadem & in Gallia ordinata ſunt.*
22. *In Gallia frequenter judicatum, Decimas in ſpecie ſolvendas eſſe non obſtante contraria conſuetudine aut conventione.*
23. *Idipſum ibidem reputatur pro firmo principio in materia Decimarum.*
24. *Non ubique, nec etiam in Belgio id tam rigoroſè obſervari videtur.*
25. *Quomodo & quando ſolvendæ Decimæ fœtuum animalium?*

I. DEcimas in ſua origine, & primigenia inſtitutione eſſe quamdam ſpeciem oblationis, qua populus partem bonorum ſuorum temporalium Deo offerebat, in Miniſtrorum ejus ac pauperum uſus impendendam, ex dictis *cap.* 1. compertum eſt.

II. Et quamvis hodie decimæ non ſint ampliùs eo ſenſu *voluntariæ*, ut dependeat ab arbitrio populi eas offerre vel non offerre; ſemper tamen monendus & inſtruendus populus, ut liberali ac benevolo in Deum affectu eas offerat: earumque oblatione Deum de ſua ſubſtantia honorare, & quaſi ſacrificium voluntarium offerre ſatagat; juxta illud Eccleſiaſtici *cap.* 35. *v.* 11. 12. & 13. *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. Da Altiſſimo ſecundum datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus retribuens eſt & ſepties tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim ſuſcipit illa.*

III. Hic meritò applicatur quod de oblationibus monuit S. Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *par.* 2. *cap.* 15. „ Quò gravius autem Deo ſit quod offerunt, ad præſtandum accedant Fideles intima animi pietate, ſpeciali hilaritate, ſancta charitate, omnique Chriſtianæ devotionis teſtificatione.

IV. Hoc pacto fiet, ut offerentibus & dantibus *decimas* ſuas dici poterit, quod iis jam pridem dixiſſe fertur S. Joannes Monachus apud Caſſianum *Collat.* 21. *cap.* 2. „ Devotionem hujus oblationis .... gratanter amplector, quia fideliter primitias veſtras ac decimas indigentium uſibus profuturas vel ut *Sacrificium Domino bonæ ſuavitatis offertis.*

V. Verùm quàm ægrè ac involuntariè & coactè

deci-

Digitized by Google

decimæ à laicis frequenter ſolvantur; imo ab invitis & reluctantibus extorqueri debeant; quantaque laicorum murmura hìc audiantur, notius eſt, quàm probari debeat.

VI. Porrò occaſio horum murmurum nec obſcura nec abſtruſa apparet: eamque rectè notavit Chriſtianus Lupus tomo 4. *Schol. in Canones pag.* 197. Poſtquam enim oſtendit, plures populos ſe primitùs decimarum Impoſitioni oppoſuiſſe; „ & quòd interim „ ipſum (onus decimarum) omnis ferè ſub cœlo „ Eccleſia poſt magnas luctas admiſerit, ait: Ita tamen ut inſidam adminiſtrationem, numquam fere „ ceſſaverit culpare populus, & adverſus illam murmurare, & recalcitrare.

Ut enim in literis ad Alexandrum II. deplorat B. Petrus Damiani *lib.* 1. *Epiſtol.* 10. „ Quotidie Regales epulæ, quotidie apparatus, quotidie nuptiale „ convivium; & unde refrigerare debuerant indigen„ tes, ſubentium tabularum recreant geſtatores. Et „ cùm Epiſcopus diſpenſator, & promus debeat eſſe „ pauperum, ad eorum menſam affluentibus deliciis, „ alieni ructant; cùm & illi, quorum eſt tota ſub„ ſtantia, procul excluſi, famis inopia contabeſ„ cant.

VII. Et ſanè quis miretur, populum ægrè ad ſolutionem decimarum adduci; imò omni qua poſſit arte & modo ab earum ſolutione ſe ſubducere, dum videt eas non laborantibus in vinea Domini; nec ſeminantibus ſibi ſpiritualia impendi, nec pauperibus communicari; ſed pro majore parte in luxum otioſorum, & ſuaviter viventium Clericorum abſumi: imò ex iis & illos, qui paupertatem & omnem in rebus terrenis ſingularem moderationem profitentur, paſſim ut opulentiores hujus ſæculi Principes apparatum ducere, & ſplendidè vitam in omnibus agere?

Non dubium, quin populus facilè induceretur, ut hilari ac pio cordis affectu decimas ſuas offerret, ſi modo non verbis, ſed reipſa oſtenderetur, decimam Deo offerri in uſum non otioſorum Sacerdotum, ſed *operariorum* & *laborantium*; nec ut Sacerdotes aliique Decimatores inde ſuperbiant, lautèque & delicioſè vivant; ſed ut Operarii Evangelici *cibum* ſuum acciperent; & reliqua in pauperes & pios uſus deſtribuerentur.

VIII. Superiorum eſt proſpicere, qua ratione tam iniqua decimarum diſpenſatio corrigatur, earumque rectus ac legitimus uſus reducatur. At ſubditorum & privatorum eſt legibus & ordinationibus ſolutionem decimarum indicentibus ſe humiliter ſubjicere, & omni exactitudine ſatisfacere; permittendo Decimatorum conſcientiis de illis prout oportet diſponere.

Neque enim ſubditorum aut privatorum eſt onera auctoritate publica impoſita recuſare, eo prætextu, quòd aliqui iis abutantur.

Unde meritò damnata eſt à Concilio Conſtantienſi hæc aſſertio: „ Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & Pa„ rochiani poſſunt propter *peccata* ſuorum Prælatorum „ ad libitum ſuum auferre eas.

Edicto Bleſenſi *art.* 49. expreſſè auctoritate Regis Galliæ declaratum fuit, proprietarios & poſſeſſores terrarum decimabilium non poſſe allegare in judicio, jus decimarum tantum eſſe ad *beneplacitum*.

IX. Cùm verò ad exemplum decimæ Moſaicæ ſive Legis veteris hodierna decima primitus introducta ſit, etiam decima pars fructuum ſolvi debet, *cap.* 1. *h. t. de Decimis*. Unde omnium Canoniſtarum conſenſu receptum eſt, quotam decimarum eſſe *decimam* partem fructuum; niſi oſtendatur, quòd conſuetudo eam ad minorem partem reduxerit; quemadmodum notat Zypæus *Conſult.* 1. *de Decimis*; ubi unà inquirit, quid ad introducendam talem conſuetudinem requiratur. Adde Antonium Fabrum in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Defini.* 68.

X. Interim indubitatum eſt, conſuetudine introduci poſſe, ut minor quota fructuum debeatur, vigetque hodie pleriſque in locis, ut undecimus duntaxat granorum manipulus ſolvatur, imò & aliquibus locis duodecimus, imò vel minor: quæ conſuetudo, legitimè introducta & ſtabilita, indubiè ſervanda eſt.

XI. Et quamvis juxta has laicorum conſuetudines minor quota, quàm *decima* ſolvatur; ſemper tamen *decima* dicitur, ait Franciſcus de Roye *lib.* 2. *Inſtitut. Juris Canonici cap.* 12. „ vel quòd illæ partes in locum „ decimæ ſucceſſerint; vel quòd ad eam primò taxa„ tum ſit ſacrum illud tributum, eaque frequentiùs „ obſervetur.

XII. Qui quotam conſuetudine præſcriptam ſolvit, licet *decima* parte minorem, ad ſenſum Canonum & Concilii Tridentini, *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Reformat.* decimas *integrè* perſolvit: quia Decreta illa intelligenda ſunt, de ſolutione facienda juxta ſtabilitam loci conſuetudinem, quæ vim legis habet.

XIII. Illud ad *integritatem* decimarum requiritur, ut nihil de quota decimarum detrahatur prætextu expenſarum aut onerum, quæ à proprietariis, aut colonis ſolvi & ſubiri debent; idque conformiter ad jus commune in *Cap.* 22. 26. & 28. *h. t. de Decimis*; ubi id clariſſimis terminis deciditur: reſpondetque in citato *Cap.* 28. Innocentius III. „ quòd licèt circa res „ acquiſitas vel factas de pecunia decimata, cùm ipſæ „ venduntur, credamus deducendas expenſas, & de „ reſiduo, quaſi de lucro decimas perſolvendas, ut „ ſi vendatur domus, ager, vinea, clibanus, mo„ lendinum, grex, aut quælibet merces. Expenſas „ tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex il„ lis, de quibus fructus proveniunt, non credimus „ deducendas, etiamſi fuerint decimatæ: quoniam ſal„ va decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt „ ipſas expenſas. „

XIV. Hic ſat apertè Pontifex diſtinguit inter *lucrum* & fructus *civiles*, è quibus decimæ *perſonales* de jure debentur; & fructus *naturales*, è quibus decimæ prædiales ſolvuntur: ut illi nonniſi deductis expenſis debeantur; hi non deductis. Ratio diſtinctionis eſt, quòd lucrum non intelligatur niſi quod ſupereſt deductis expenſis, uti nec fructus, ſi *civiliter* conſiderentur; at *fructus* terræ non *civiliter*; ſed *naturaliter* prout è terra naſcuntur conſiderari debeant, ut obſervat Barboſa de Officio Parochi *Cap.* 28. *n.* 34.

XV. Addit Pontifex in citato *cap.* 28. „ Nec pro re„ ſtaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus „ decimæ perſolvuntur, credimus deducendas expenſas, „ de proventibus decimandis: quia penes dominum res „ permanent reſtauratæ, ut ſi pars aliqua moriatur ar„ menti deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel „ totus clibanus deſtruatur. „

XVI. Quamvis hæc ita de jure obtineant; neque conſuetudo aut lex aliqua ſpecialis Decimatores ad contributionem expenſarum in fundo decimabiles obligare videatur: neque Carolus V. in Edicto 23. Maji 1531. ubi regulas præſcribit, qui, quantumvè ad aggerum reparationem teneantur, decimarum meminerit, uti obſervat Zypæus *Conſultat.* 1. „ Nihilominus (ait „ Zypæus) ex æquo bono ad animandos agricolas ad „ ſteriles myricas aratro ſubjiciendas, glebas à vepri„ bus & ſentibus occupatas purgandas, ſylvas inuti„ les exſcindendas, alveum & arenam à mari occu„ patum aggeribus circumductis continenti annecten„ dam, aut inſulam ripis littoribuſque obſidendam, & „ culturæ mancipandam, ſolent quibus jus eſt deci„ marum, cultoribus ad annos aliquot immunitatem „ decimarum, ex toto vel in partem tribuere, pro gra„ vitate ſumptuum. „

XVII. Quinimò ſi publicè expediat terras aliquas aggeribus cingi; idque ſine magnis & notabilibus expenſis fieri nequeat, interdum æquitas exigere poteſt, ut etiam auctoritate publica decimatores pro portione decimarum in aliquam partem expenſarum vocentur, uti loco citato monet Zypæus.

XVIII. Sicuti autem Principes noſtri ſollicitè caverunt, ut Eccleſiaſtici ſolis decimis eſſent contenti; ita ſub gravibus quoque pœnis ſanxerunt, ut decimis illis pacificè & ſine ulla turbatione uti & frui ſinerentur; notanter Edicto Caroli V. die 7. Junii 1554. quod refertur parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 2. *Rubrica* 22. & Philippi II. 6. Junii 1564. quod extat parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 5. vetatque expreſſè Carolus in hoc ſuo Edicto, ut quis dicat decimas eſſe *meras* eleemoſynas ad arbitrium & beneplacitum populi ſolvendas.

XIX. Ut autem omnis fraus in decimarum ſolutione evitetur, atque ipſæ decimæ cum omni ſinceritate & integritate ſolvantur; in iiſdem Edictis cavetur, ne fructus decimabiles, nec ante nec poſt ſolis occaſum furtim avehantur; neque priuſquam in mani-

pulos

Digitized by Google

pulos & acervos, juxta locorum conſuetudinem, collecti ſint.

XX. Ulteriùs, ut non auferantur aut avehantur, priuſquam idoneè denuntiatum ſit Decimatoribus eorumvè commiſſariis in loco exiſtentibus, fructus eſſe avectioni paratos, ipſiſque tempus & locum deſignaverint, quibus compareant ut videant manipulos & acervos numerari: qui ſi ſtatuto tempore non adſint, permittitur colonis ſeu villicis fructus ſuos è fundo avehere, relicto ibidem manipulo vel acervo pro decimis debito.

XXI. Eadem in Gallia pluribus & iteratis Regiis Edictis cauta eſſe, referunt paſſim Pragmatici; notanturque in Actis Cleri Gallicani *tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 1.

XXII. Referuntur & ibidem plura Parlamentorum Arreſta, quibus judicatum fuit, decimas eſſe ſolvendas in *ſpecie*; ac ſignanter anno 1612. condemnari coloni ſolvere decimas in *ſpecie*, non obſtante poſſeſſione *immemoriali* ſolvendi vice decimarum certam quantitatem granorum. Idipſum in contradictorio judicio conformiter ad concluſiones Advocati Regii judicatum 23. Aprilis 1641. non obſtante conſuetudine *immemoriali* ſolvendi pro decimis certam quantitatem pecuniæ. Et 9. Julii 1642. condemnati quidam ſolvere ſuo Parocho decimam vini in ſpecie. Rurſus 31. Martii 1664. condemnati quidam incolæ ſolvere decimam vini in ſpecie, non obſtante poſſeſſione pluſquam centenaria & immemoriali ſolvendi dumtaxat quatuor aſſes in ſingula jugera vineæ. Imò anno 1665. judicatum, etiam decimas agnorum, lanæ aliaſque minutas eſſe ſolvendas in ſpecie non obſtante quacumque conventione aut poſſeſſione contraria.

XXIII. Hæc omnia conformia Parlamentorum Arreſta, dubitare non ſinent, quin uſus Regni Galliæ habeat, decimas eſſe in *ſpecie* ſolvendas. Unde Michael Du Perray in Tractatu de Portione congrua *part.* 2. *cap.* 30. inter principia in materia decimarum juxta conſuetudinem Galliæ recepta, ponit hoc *num.* 41. Decima ſolvenda eſt in *ſpecie*, non obſtantibus quibuſcumque conventionibus & tranſactionibus inter Incolas Parochiæ & prædeceſſores ipſius Curati.

XXIV. Ex Panormitano ad *Cap.* 32. ꝟ *de Decimis*, refert Choppinus De S. P. *libr.* 3. *tit.* 4. *num.* 4. „ Quòd à Germanis penſitari aſſolent quotannis certi „ ac definiti frugum acervi, quos nec augere fertilitas anni, nec minuere ſterilitas poſſit. „ Addit prætereà Choppinus: Slavorum item in regione, Aldemburgenſi præſuli deſignatum eſt decimæ vice „ annuum vectigales omnibus Wagirorum, ſeu Obotritorum latifundiis: nempè quolibet ex aratro, „ grani menſura, & lini reſticuli quadrageni, cum „ duodecim nummis argenteis: unus prætereà num„ mus, pretii ſummam colligentis.

Similiter in Belgio in aliquibus locis uſus obtinet, ut vel ex longæva conſuetudine, vel conventione ſolvatur vice decimarum præſertim *minutarum* aliqua determinata quantitas: quæ ſolutio nonnumquam præferenda ſolutioni hujuſmodi decimarum in *ſpecie*: eò quòd hæc ob ejus incertitudinem & exilitatem ſæpè quæſtiones & difficultates parere ſoleat. Neque credo, uſum ſolutionis decimarum in *ſpecie* ita receptum, ut conſuetudo immemorialis, aut conventio legitimè facta ei contraria, in judiciis invalidaretur: & coloni aut proprietarii ad ſolutionem decimarum in *ſpecie* non obſtante conſuetudine aut conventione urgerentur. Et quidem expreſsè ait poſt Rebuffum Franciſcus Tondutus *lib.* 1. *quæſtionum & reſolut. cap.* 67. *num.* 7. „ Valida videtur conſuetudo, quòd loco animalium ſolvant certa pecuniarum ſumma nomine „ decimæ.

XXV. Notat quoque ibidem Tondutus quoad decimas animalium, ſi conſuetudo habeat ut decimus vel vigeſimus fœtus ſolvatur, fideliter ſolvendum eſſe quidquid venerit decimum, vel vigeſimum aut aliàs ſecundùm conſuetum numerum. Notatque, quòd quamvis per longum tempus ruſtici animalia minutiora & deteriora Parocho, pro decima per dolum & aſtutiam præſtiterint, talis conſuetudo non ſit legitima, nec recipienda.

Quòd ſi diſcerni nequeat, quod ſit decimum animal, vel ſecundùm datam conſuetudinem vigeſimum; tunc nec de melioribus, nec de pejoribus ſolvenda erit decima, ſed de mediocribus arbitrio boni viri; uti poſt Oldradum *conſil.* 236. obſervat ibidem Tondutus.

Adhæc, ut rectè poſt alios monet Tondutus *n.* 6. non debetur hæc decima ſtatim ubi nata ſunt animalia, ſed ubi non amplius indigent lacte materno: alioquin inutilia apud Eccleſiam remanerent, & morerentur.

Quanto autem tempore proprietarius fœtum decimabilem ſervare & nutrire debeat, pro regionum & locorum conditione determinandum eſſe, verius credit Germanus Forgetius in tractatu de rebus *decimalibus cap.* 3. *n.* 5. monetque quoad *agnos* interveniſſe Arreſtum Parlamenti Pariſienſis per modum Regulamenti 27. Maji 1599. quo cautum fuit, quòd Decimatores teneantur hebdomada ante Paſcha ipſos agnos ſignare; iique ſignati, ſint eorum periculo & oneri; verba Regulamenti, prout ea refert Forgetius, ſunt: *Que les Dimeurs ſont tenus compter, marquer & lever le Jeudi, ou autre jour de la Semaine Sainte par chacun an, la Dime d'iceux Agneaux; & ledit tems paſſé, le Proprietaire ou ſes Fermier & Commis, pouront compter, nombrer & marquer, pour en cas de mort ſans fraude, en repreſenter & rendre les Peaux à ladite marque, dont le Proprietaire & les Commis qui auront marqué, ſeront crus par leur ſerment; Que ſi la Dime des Agneaux etoit levée après ladite Semaine Sainte, ſeront les Dimeurs tenus paier le ſalaire raiſonnable, pour raiſon de la garde d'iceux Agneaux:* Id eſt, Decimatores teneri ut numerent, ſignent & colligant feria quinta aut alia die majoris hebdomadæ annuatim decimas agnorum, quo tempore elapſo liberum erit proprietario, aut ejus villico, aut ei quem commiſerint, numerare & ſignare: ut ſi perire eos contingat, ſine fraude vellera ſignata exhibeat & reddat, ſtabiturque juramento proprietarii, & eorum quos commiſerit, qui ſignaverint vellera. Si verò agnorum decimæ colligerentur poſt dictam majorem hebdomadam, tenebuntur Decimatores ſtipendium prout ratio exiget, perſolvere, ratione cuſtodiæ dictorum agnorum.

CAPUT IX.

Quomodo, & coram quo decimæ exigendæ.

1. *Decimæ accipiendæ animi gratitudine, ut ſpirituales Deo oblatæ hoſtiæ.*
2. *Cavendum ne cum nimio rigore, & ſpecie avaritiæ exigantur.*
3. *Nonnulli hic abutuntur ſuo Juramento de conſervandis bonis Eccleſiæ.*
4. *Qui Decimatores cum majore moderatione decimas exigere debeant?*
5. *Refractarii decimarum debitores ad ſolutionem juridicè urgeri poſſunt.*
6. *De Jure communi etiam per* Cenſuras.
7. *Idipſum declarat Synodus Tridentina.*
8. *Mores Belgii vix admittunt quempiam per cenſuras ad decimarum ſolutionem urgeri.*
9. *Idipſum provide ad publicationem Synodi Tridentinæ monuerunt Concilia Regia.*
10. *Jure Communi cauſa decimarum coram Judice Eccleſiaſtico tractanda.*
11. *Quæſtiones in hac materia hic ſolent coram Tribunalibus Regiis agitari.*
12. *Coram quo actio ſuper decimis contra laicum inſtitui debeat juxta Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem.*
13. *Quid circa petitorium & poſſeſſorium eadem Concordata ſtatuant.*
14. *Hodie & in Belgio & Gallia poſſeſſorium agitatur coram Conciliis Regiis.*
15. *Quæſtio ſuper decimis inſolitis agitanda coram Concilio Regio ex Edicto Caroli V.*
16. *Idem & in Hiſpania & Gallia obtinet.*
17. *Cur hodie raro admodum materia decimarum agitetur coram Judice Eccleſiaſtico.*
18. *Quomodo Judex ſecularis procedere debeat, dum poſſeſſio eſt dubia.*

Digitized by Google

19. *Decimæ ſunt onera fructuum; & iis non excreſcentibus decimæ non debentur.*

20. *Poteſt proprietarius fundum ſuum* incultum *permittere.*

21. *Poteſt in fundo ſuo ſeminare fructus non decimabiles; licet ſoliti fuiſſent ſeminari decimabiles.*

22. *Decimator ſimili caſu nullas decimas prætendere poteſt.*

23. *Nonnumquam ex æquitate hæc libertas reſtringi poteſt officio judicis.*

24. *Onus decimarum non ſolutarum non ſequitur* novum *fundi poſſeſſorem.*

25. *Decimæ uno anno non petitæ, altero anno peti non poſſunt.*

I. SI populus inducendus ſit, ut decimas liberali ac grato animo, & ſincera in Deum pietate offerat, uti capite præcedenti notavimus; indubiè & ipſi Eccleſiaſtici ſuo exigendi modo oſtendere debent, quòd non avaritiæ aut cupiditatis ſpiritu; ſed tamquam ſpirituales Deo oblatas hoſtias, cum quadam animi gratitudine decimas recipiant.

II. Imprimis itaque in hac decimarum exactione obſervandum à decimantibus, præſertim Eccleſiaſticis, ne cum fidelium ſcandalo, nimio rigore decimas à populo, interdum ſat inope, & gravato, exigant. Temporalia enim potius perdenda ſunt, quàm nomen Dei propter noſtras exactiones blaſphemetur, & proximi ſcandalizentur, inquiebat Joannes Molanus Canonicus ad ſuos Canonicos in Oratione de *defendendis Decimis cap.* 12. additque: „ Fœda nimirum eſt macula avaritiæ in „ hominibus Eccleſiaſticis, maximeque eos liberales „ eſſe decet. Unde Paulus Apoſtolus non poterat tu„ta conſcientia neceſſaria vitæ à Corinthiis exigere, „ non quòd ea contra juſtitiam, ſed contra charita„tis debitum exegiſſet.

III. Notat quoque ibidem Molanus, „ quòd Cano„nici quidam nimio rigore urgeant ſemper, ſe *juraſſe* „ defenſionem jurium Eccleſiæ ſuæ ac proinde nihil un„quam de jure decimarum ex quacumque cauſa remit„tere volunt. Quibus à doctioribus & prudentioribus „ confratribus dicendum eſt, eos ex vi juramenti non „ obligari ut extremo jure in decimis defendendis utan„tur: eò quòd juramentum non ſit vinculum iniqui„tatis, ſed obligatio ejus intelligi debeat ſalvis ho„nore Dei, & ædificatione proximorum.

IV. Omnibus quidem Eccleſiaſticis convenit, ut cum ſumma moderatione & charitate in decimarum aliorumque temporalium jurium poſtulatione, & exactione ſe gerant; nullamque dent populis juſtam offenſionis aut ſcandali occaſionem; ſpeciali tamen ratione ad eam moderationem adſtringuntur illi Decimatores, qui populo ſpiritualia non ſeminantes, temporalia eorum metunt. & quibus decimæ per modum quodammodo *eleemoſynæ* communicatæ ſunt; vel quorum fides ſpecialiter electa eſt, ut eas in pauperes diſtribuerent; quemadmodum ſupra *cap.* 5. annotatum fuit.

Quis enim non à ratione & juſtitia alienum arbitrabitur, quòd hi quibus decimæ eo potiſſimùm fine datæ ſunt, ut iis tamquam *pauperes* utantur, & reliquum, ut fideles earum diſpenſatores in pauperes erogent, cum ſummo rigore eas à pauperibus exigant & quodammodo extorqueant?

V. Cæterùm, cùm decimæ hodie non ut merè voluntariæ oblationes & eleemoſynæ ſolvantur; ſed ad illas ſolvendas populus ex *juſtitia* teneatur, non dubium, quin malevoli refractarii ad ſolutionem earum cogi poſſint, ipſique decimatores tam Eccleſiaſtici, quàm laici decimarum ſolutionem juridicè urgere queant; & ſubindè teneantur.

VI. Imò refractarios ad earum ſolutionem & per cenſuras Eccleſiaſticas conſtringi poſſe in jure cautum eſt.

Legitur *lib.* 2. *Cap. Regum Francorum cap.* 38. „ Qui „ decimas poſt crebris admonitionibus & prædicationi„bus Sacerdotum dare neglexerint, *excommunicentur*. Et in *cap.* 5. *& de Decimis*, mandat Cantuarienſi Archiepiſcopo Alexander III. ut Parochianos, ſi opus fuerit, ſub *excommunicationis* diſtrictione compellat, ut de proventibus molendinorum, piſcariarum, fœno, & lana, decimas Eccleſiis, quibus debentur, cum integritate perſolvant. Idipſum mandatur in *cap.* 15. *&* 21. *ju eod.* aliiſque Juris textibus.

VII. His inſiſtens Synodus Trident. *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Reform.* „ præcipit omnibus cujuſcumque gradus & conditionis ſint, ad quos *decimarum* ſolutio ſpectat, „ ut eas, ad quas de jure tenentur, impoſterum Cathe„drali, aut quibuſcumque aliis Eccleſiis, vel perſonis, „ quibus legitimè debentur, integrè perſolvant. Qui „ verò eas aut ſubtrahunt, aut impediunt, *excommuni*„*centur*; nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione „ ſecuta, abſolvantur.

VIII. Verùm, cùm Synodus Tridentina eadem Seſſione *cap.* 3. ſatis inſinuet, in cauſis præſertim civilibus, ad excommunicationis, cenſurarumque inflictionem non eſſe procedendum, quando executio realis vel perſonalis aliter haberi poteſt, mores Belgii vix admittunt, ut laici decimas ſolvere renuentes per cenſuras Eccleſiaſticas compellantur; aut ob earum non ſolutionem excommunicari poſſint: eò quòd alia paſſim media ſint, quibus ad ſolutionem cogantur.

IX. Refert Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 54. quòd cùm hîc ageretur de publicatione Synodi Tridentinæ, cumque in finem Decreta reformationis ad Concilia Regia per Belgii Gubernatricem nomine Regis Philippi II. revidenda fuiſſent miſſa; quo ad citatum *Caput* 12. quo præcipitur, ut unuſquiſque decimas quas debet, integrè perſolvat, & qui eas ſubtrahunt aut impediunt, excommunicentur, „ notarint Brabanti, tractatus complures „ in hac regione à decimarum præſtatione eſſe exem„ptos privilegio aut præſcriptione, & nominatim Re„giam Majeſtatem ab hoc onere immunem agere. „ Deinde non eſſe hic uſitatum, cenſuris vel excom„municationibus cogere reluctantes ad decimarum „ præſtationem, quæ nec per Canones, niſi pro re„bus gravioribus, irrogari poſſunt. Solere hic jure „ agi contra fruſtratores decimarum in Conciliis Pro„vincialibus.

Similiter ad *Seſſ.* 25. *cap.* 11. quo coercentur *anathemate* laici uſurpatores, detentores, violatores rerum & jurium Eccleſiaſticorum, vel piorum locorum aut fundationum, & Patroni jure Patronatus inſuper privantur, „ animadverterunt Concilia, laicos hiſce in re„bus conveniri ſolitos apud judices ſæculares, & „ Concilia Provincialia, ibique pro modo culpæ „ coercendos. Anſelmo *ibidem* §. 31.

X. De jure communi cauſa decimarum tamquam Eccleſiaſtica tractanda videtur coram judice Eccleſiaſtico; ipſumque judicem Eccleſiaſticum eſſe etiam laicorum judicem competentem in hac materia decimarum, communiter tradunt Canoniſtæ; & latè probat Covarruvias *Pract. q. cap.* 35.

XI. Verùm in his aliiſque pluribus Provinciis & Regnis ſolent paſſim quæſtiones ſuper decimis coram Regiis Tribunalibus agitari & laici ad Concilia Regia ſuper ſolutione decimarum evocari.

XII. In Concordatis inter Carolum V. Epiſcopum Leodienſem *titulo* 3. §. 10. imprimis ſtatuitur: „ Si „ laicus actione perſonali, ex contractu per Eccleſia„ſticam perſonam conveniatur, ratione bonorum me„rè Eccleſiaſticorum, ut puta decimarum vel obla„tionum, vel ratione bonorum (ut prædicitur) amor„tizatorum, poterit laicus in jus trahi coram Offi„ciali, vel judice ſæculari. Ita quòd talis quæſtio „ erit mixti fori. Si verò eadem perſonali actione „ laicus per Clericum conveniatur, ex contractu, „ ratione aliorum bonorum, ad Eccleſiam ſpectan„tium, non amortizatorum, ut ſuprà, actor ſeque„tur forum rei, nec de talibus cauſis ſe poterunt „ Eccleſiaſtici judices intromittere. Si autem laicus „ invitis dominis, videatur detruncaſſe bona merè „ Eccleſiaſtica, vel amortizata, ut ſupra, ſine aliquo „ contractu præambulo, poterit coram judice Eccle„ſiaſtico, vel ſæculari conveniri.

XIII. Deinde §. 13. decernitur, quòd in cauſis merè Eccleſiaſticis, ut puta *decimarum*, judex Eccleſiaſticus etiam contra *Laicos* poterit cognoſcere in *petitorio*.

Quoad poſſeſſorium ſtatuitur in dictis Concordatis *titulo* 4. quod per modum proviſionis „ poſſeſſorium recuperandæ & retinendæ quæſtio & cognitio ſpecta„bit ad judices ſæculares privativè, ſivè agatur de poſ„ſeſſo-

Digitized by Google

„ ſeſſorio Beneficiorum, decimarum, Juriſpatrona-
„ tus, vel aliorum jurium, & quæſtio in poſſeſſorio
„ ſuſpendet petitorium, niſi quæſtio petitoria eſſet
„ conteſtata coram judice ſpirituali contra intentio-
„ nem poſſeſſorum.
Subditur autem §. 2. „ Interdictum verò adipiſcen-
„ dæ poſſeſſionis judici Eccleſiaſtico relinquitur.
XIV. Hodie in Belgio, in Gallia, Hiſpania, aliiſque
multis Provinciis poſſeſſorium decimarum tractari apud
Judices Regios notiſſimum eſt, & quotidiana praxis pro-
bat; notantque paſſim Pragmatici, quos citat Covar-
ruvias *Pract. quæſt. cap.* 35. Vide etiam Carolum Fevre-
tium de Abuſu *lib.* 6. *cap.* 1. & Brondæum ad Love-
dium *litt. B. num.* 11. *& litt. D. num.* 29.
XV. Edictum Caroli V. anno 1520. quo vetat *in-
ſolitas* decimas exigi (de quo actum ſuprà *cap.* 2.) co-
gnitionem novarum decimarum, putà an ſit nova ſpe-
cies, an ſolvi ſolita quæ exigitur, attribuit Conciliis
Provincialibus Regiis; inhibendo omnibus Judicibus
Eccleſiaſticis cujuſcumque auctoritatis ſint, eam ob
cauſam quemcumque Laicum citandi, aliumque actum
juridicum exercendi, prout latiùs in citato Edicto vi-
deri poteſt. Notatque Antonius Anſelmo in ſuo Tri-
boniano Belgico *cap.* 1. §. 11. „ hic agi *de facto*, non de
„ jure; an ſcilicet ſint novæ ſpecies, an ab annis 40.
„ retrò ſint ſolutæ; an denique Eccleſia ſit, fueritque
„ in poſſeſſione eas recipiendi & colligendi. „ Dein-
„ de monet, „ quòd juriſdictio hæc & cognitio quoad
„ novas decimarum ſpecies per Concordata Brabantiæ
„ ſit confirmata, *Tit. de Juriſdict.* §. 3. *in cauſis* 13.
„ *verb. Ordinatione tamen Principis ſuper modo de-
„ cimarum ſolvendarum edita, in ſuo robore durante.*
Inita ſunt hæc Concordata anno 1541. adeòque vi-
ginti & uno annis poſt editum præcitatum Edictum
de non exigendis *inſolitis* decimis.
XVI. Obſervat Covarruvias loco ſup. citato *num.* 2.
Verſ. *Quanto etis*, „ cauſam decimarum quandoque in
„ his Regnis (Hiſpaniarum) tractari apud Regios Au-
„ ditores: nempè cùm Laici contendunt, decimas ab
„ eis exigi, quæ legitima temporis præſcriptione minı-
„ mè habentur, & ſunt remiſſæ, denique conqueran-
„ tur contra morem & conſuetudinem decimas ab eis
„ exigi: nam etſi condemnentur à judice Eccleſiaſtico,
nihilominus ex querela cauſa retinetur apud Regia Præ-
toria. Siquidem & Litteræ Regiæ paſſim dantur à ſu-
„ premo Senatu ad id, ut Laici non cogantur decimas
„ illas ſolvere, quæ ſolvi legitima temporis præſcri-
„ ptione non conſueverunt.
Idem in Gallia ſervari, & pridem à Philippo IV.
decretum fuiſſe teſtantur Pragmatici.
XVII. Cùm autem hodie rariſſimè de ipſo jure deci-
marum quoad petitorium quæſtio incidat; ſed penè ſem-
per de poſſeſſione & conſuetudine ſolvendi vel exigendi
quæſtio ſit; ſoleantque Laici recuſantes decimarum ſo-
lutionem non *jus* ipſum decimandi negare; ſed tantùm
poſſeſſionem vel conſuetudinem eas ex tali ſpecie, aut
in tali quota & modo ſolvendi, etiam vix quæſtio ſu-
per earum ſolutione coram judice Eccleſiaſtico agitur;
ſolentque Laici non coram judice Eccleſiaſtico; ſed
Regio evocari, & ad earum ſolutionem compelli.
XVIII. Cæterùm, dum judex Laicus de ſolo poſ-
ſeſſorio decimarum cognoſcit; & quæſtio de *quota* de-
cimarum incidat, dicit Antonius Faber in Codice
lib. 1. *titul.* 2. *definit.* 63. „ quòd judex ſicuti de ſo-
„ la poſſeſſione poteſt cognoſcere, ita quotam illam
„ demum præſcribere poteſt, quam præſtari ſolitam
„ videt ex concludentibus & indubitatis probationi-
„ bus. Sin minùs eis liqueat de quota certa, nihil
„ aliud ſupereſt, quod facere poſſit, niſi & formam
„ juris ſequatur.
Deinde addit: „ Nec movere illum debet, quòd
„ perperam judicaturus videatur, ſi Parochum tuea-
„ tur in quaſi poſſeſſione decimæ exigendæ, qui num-
„ quam in ea poſſeſſione fuerit, quique longè mino-
„ rem, licèt difformem quotam à Parochianis accipe-
„ re ſolitus probetur. Nam quod pertinet ad jus exi-
„ gendarum decimarum ad formam juris, ſemper Ec-
„ cleſia poſſidet quamdiu contraria poſſeſſio nulla eſt,
„ cujus ratio, defectu probationum in judicando habe-
„ ri poſſit. *Ita tractatum eſt* in cauſa R. Antonii de
„ la Rovaire Parochi & Parochianorum de Greiſy
„ 13. Kal. Januarii 1593.

Quod in quæſtione circa determinationem *quotæ*
reſolvit hic Antonius Faber, idipſum & in aliis quæ-
ſtionibus, ubi de excludendo Decimatore jure com-
muni fundato agitur, obſervandum eſſe, non diffici-
le eſt intelligere.
XIX. In exactione & petitione decimarum illud
quoque obſervandum, eas non poſſe peti, niſi de
fructibus excretis; ſive jus decimarum non eſſe unus
fundorum, ſed fructuum. Hine nullis fructibus ex-
creſcentibus, etiam decimæ prætendi nequeunt; ta-
metſi etiam per negligentiam proprietariorum aut co-
lonorum factum eſſet, quòd fructus nulli, aut mi-
nùs valentes excreti & collecti eſſent.
XX. Imò ipſe proprietarius fundum ſuum *incultum*
relinquere poteſt; neque à Parocho aliovè Decimatore
ad excolendum aut ſeminandum adigi poteſt; uti re-
ctè monet Grimaudet *de Decimis lib.* 3. *cap.* 3.
XXI. Additque Grimaudetius: Curatus enim non
eſt dominus, nec Jus habet in fundos, ratione cu-
jus poſſit impedire poſſeſſorem, ne re ſua pro libitu
utatur; muteque fundum ſuum ſolitum ſeminari gra-
nis decimabilibus, in aliam ſpeciem culturæ, è qua
decima non ſolet ſolvi, putà in pratum, ſylvam, aut
ſtagnum.
XXII. Hoc enim caſu decimator nihil prætendere
poteſt, nihilque juris habet. Jus enim ad decimas
tantùm prætendere poteſt, quando fructus decimabi-
les excreverunt: quia decimæ ex fructibus, non au-
tem ex fundis debentur; ſatisfacitque fundi proprieta-
rius, ſi ex fructibus *decimabilibus* decimas ſine frau-
de exſolvat.
XXXIII. Idipſum notavit quoque Zypæus in Jure
novo, titulo *de Decimis num.* 5. unà tamen addens:
„ Sed quid ſi in toto pago terræ arabiles vertantur in
boum paſcua, ut quadantenus ibi annihilentur deci-
mæ, & Cleri alimenta? Deſiderabit æquitas, ut in- “
tra modum judicis officio coarctetur hæc libertas, ad “
exemplum privilegii nimiùm præjudicantis. “ Aut
ſaltem eo caſu declarari poſſet, in tali Parochia deci-
mas ex ſimilibus terris aut fructibus deberi ob eo-
rum frequentiam; licèt hactenus ex ſimilibus ſoli-
tum non fuiſſet decimas exigere, quamdiu in exigua
quantitate ſeminari ſolebant.
XXV. Imò cùm decimæ quotannis ex fructibus
ſingulis annis excreſcentibus debeantur, ſi uno anno
petitæ non fuerunt, ſequenti anno duplices peti ne-
queunt; imò pro anno illo, quo petitæ non fuerunt,
remiſſæ habentur. “ Decimæ quamvis in annos ſin-
gulos debeantur, etiam citrà interpellationem (ait “
Antonius Faber loco citato *definit.* 63.) ſi tamen “
ſuo tempore petitæ non fuerint, poſteà pro annis “
præteritis peti non poſſunt quaſi tacito judicio re- “
miſſæ. “ Et ita à Senatu Sabaudiæ judicatum dicit “
anno 1593.
Unde inter regulas in hac decimarum materia in
Gallia receptas, & hanc Michael Du Perray in ſuo
Tractatu de Portione congrua *parte* 2. *cap.* 30. *numer.*
38. ponit, quòd decimæ præteritorum annorum non
petantur. Verba ejus ſunt: *C'eſt auſſi une maxime
tres conſtante que les Dimes ne tombent pas en arrera-
ges, & l'on n'en peut point demander pluſieurs an-
nées: les Dimes ſe paient ſur le champ, étant deſti-
nées à la nourriture des Miniſtres du Seigneur qui
ſervent à l'Autel, ils ſont préſumez de les avoir pri-
ſes. Jugé par Arreſt du* 13. *Decembre* 1672. Id eſt:
Axioma certiſſimum eſt decimas non obſtringi æris
alieni reliquiis, nec plurium annorum decimas exigi
fas eſſe. In ipſo temporis articulo ſolvuntur decimæ,
cùm alimentationi ſervorum Dei, qui altari mini-
ſtrant, deputentur, quibus ipſos gaviſos eſſe præſu-
mitur. Ita judicatum Senatuſconſulto die 13. De-
cembris 1672.

CAPUT X.

De Oblationibus.

1. *Quid oblatio generaliter ſumpta?*
2. *Quid apud Canoniſtas nomine oblationis veniat?*
3. *In quo pracipuè oblationes à decimis diſtinguantur?*
4. *Vulgus tantùm pro oblationibus habet inter Miſſarum ſolemnia offerri ſolita.*
5. *Hac acceptio vulgaris nimis conſtricta.*
6. *Oblationes debent eſſe voluntaria.*
7. *Omnes proventus Eccleſia juri communi cedunt Eccleſia parochiali.*
8. *Eccleſia parochiali de jure communi competunt oblationes.*
9. *Etiam facta ad imaginem extra templum parochiale.*
10. *Item qua fiunt Sacerdoti celebranti in Sacello intra limites Parochia.*
11. *Similiter qua fiunt tempore Jubilai, vel anno Sancto &c. in Eccleſia Cathedrali ſpectant ad Archipresbyterum, non autem ad Epiſcopum.*
12. *Competunt Vicario perpetuo excluſo Paſtore primitivo.*
13. *Hactenus dicta procedunt jure communi.*
14. *Ex conſuetudine & voluntate offerentium poſſunt oblationes aliis competere.*
15. *Si conſtet de voluntate offerentium ceſſat jus commune.*
16. *Oblationes collecta per Magiſtros fabrica, menſa Sancti Spiritus, alioſvè ſimiles non ſolent cedere Parocho.*
17. *Sicuti nec qua offeruntur in truncis expoſitis ad recipiendas Oblationes in certum uſum.*
18. *Oblationes qua fiunt ad imagines & reliquias alicujus Sancti ſolent cedere Sacello in quo imago vel reliquia requieſcunt.*
19. *Si Sacellum habeat ſpeciales mamburnos, oblationes ſolent cedere ſacello.*
20. *Hodie ſolent oblationes qua fiunt extra altare aliis quam parocho cedere.*
21. *In quibus oblationibus hodie jus commune obtineat?*
22. *Pradicta conformia ſunt Synodo Namurcenſi.*
23. *Si nulla circumſtantia determinent uſum Oblationum, ſalvum manet jus Parochi.*
24. *Oblationum adminiſtratio manet penes Parochum, licèt in alterius uſum ſint impendenda.*
25. *Etiamſi adminiſtratio ſit penes laicos.*
26. *Non eſt inconveniens oblationum adminiſtrationem eſſe penes laicos.*
27. *Neque per hoc impingitur in Canones vetantes oblationes cedere laicis.*
28. *Quo titulo laicis poſſit competere adminiſtratio oblationum.*

I. Oblatio generaliter ſumpta, idem ſonat, quod alicujus rei non petitæ ſpontanea largitio. Quæ ſi homini fiat, *Donatio* dicitur; ſi Deo, magis propriè *Oblatio*: quia cùm Deo, utpotè omnium Domino nihil dari queat; maluerunt Canones eam largitionem *Oblationem* vocare.

Oblatio ita generaliter ſumpta comprehendit & oblationes ſtrictè dictas, & decimas, primitias & quidquid à fidelibus in uſum Miniſtrorum Eccleſiæ Deo conſecratur.

II. Verùm, modo loquendi Canoniſtis uſitato, oblationes à Decimis diſtinguuntur, vocanturque *oblationes* quæ à fidelibus vel ad Altare, vel etiam extra Altare *ultrò & voluntariè* citra ullam in quantitate, aut ſpecie determinationem, Deo vel Eccleſiæ dantur.

III. Itaque in hoc præcipuè Decimæ ab oblationibus diſcernuntur, quòd decimæ partim ex jure, partim ex conſuetudine ſoleant eſſe determinatæ ad certam quotam, & ſpeciem; nec earum determinatio, & ſolutio Fidelium laicorum voluntati & libertati ſit relicta: econtra verò, *oblationum* tam quoad quotam, quàm quoad ſpeciem determinatio à nutu, & beneplacito offerentium dependere conſueverint.

IV. Vulgari hodierno loquendi uſu, oblationum nomine ferè dumtaxat veniunt illa, quæ ad manum Sacerdotis inter Miſſarum ſolemnia offerri conſueverunt, de quarum uſu, & origine actum eſt ſuprà *titul. 3. cap. 4.*

V. Equidem dubitari nequit, quin plura alia, quæ hodie à populo offeruntur ſint revera *oblationes*, & nomine *oblationum* veniant, prout etiam à decimis & primitiis diſtinguuntur; ut puta quæ poſt adminiſtrata Sacramenta; aut in purificatione mulierum ſimilibuſque functionibus Paſtoralibus populus offerre ſolet; & quæ etiam in truncis ad colligendas eleemoſynas populi expoſitis ponuntur; aut Matriculariis ſive Magiſtris Fabricæ, vel menſæ S. Spiritus juxta morem in pleriſque Belgicis Eccleſiis receptum, circumeuntibus per Eccleſiam, dantur; vel etiam alio modo in uſum Eccleſiæ aut pauperum: v. gr. in Eccleſiis Ruralibus, in carnis, ovorum, butyri, aut alterius edulii ſpecie ipſis exhibentur: item illa quæ à viſitantibus certa Oratoria vel Sacella, in quibus Imagines vulgò Miraculoſæ, vel Sanctorum Reliquiæ quieſcunt, ibidem vel in, vel extra Altare offeruntur: quæ omnia nomine *oblationum*, ex modo loquendi SS. Canonum & Canoniſtarum veniunt.

VI. Oblationes, præſertim in adminiſtratione Sacramentorum aliavè functione Paſtorali dari conſuetas, planè voluntarias & liberas eſſe debere oſtenſum eſt ſuprà *tit. 1. cap. 3.* ibique probatum, omninò vetitum eſſe, quidquam directè vel indirectè pro hujuſmodi functionibus ſtipulari; ſed dumtaxat permitti, ut accipiantur quæ *ultrò & liberaliter* à Fidelibus offeruntur: ac inſuper quàm ſolicitè omnis ſpecies Simoniæ, & turpis quæſtus in receptione harum oblationum caveri debeat.

VII. Proventus ſingularum Parochiarum cedere Eccleſiæ Parochiali ejuſque Miniſtris uno conſenſu concludunt Canoniſtæ *cap. 9. ii de his, quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu Capituli*; In quo dicitur: „ cum auctoritate Dionyſii fuerunt Parochiæ limitatæ, quatenus ſingularum Parœciarum proventus in uſus Eccleſiæ cederent neceſſarios, & Miniſtrorum.

VIII. Inter proventus verò Parœciarum numerandas eſſe oblationes, quæ in diſtrictu Parochiæ offeruntur, nemo negat.

Hinc ulteriùs pari conſenſu conficiunt Canoniſtæ, Parochum tamquam primarium Eccleſiæ Parochialis Miniſtrum *de jure communi* fundare ſuam intentionem in perceptione omnium oblationum, quæ obveniunt intra limites ſuæ Parochiæ; eaſque deberi, ni oſtendatur, vel ex voluntate offerentium, vel immemoriali conſuetudine, aliovè legitimo titulo ad alium ſpectare.

IX. Quamobrem oblationes quæ fiunt S. Imagini intrà limites Parochiæ, non ad Dominum parietis cui imago adhæret, nec ad Epiſcopum ſpectare, ſed ad parochialem Eccleſiam, ſeu illius Rectorem, poſt alios Canoniſtas tradit Fagnanus ad citatum capitulum 9. hancque eſſe communem Doctorum concluſionem aſſerit ex Socino; „ quam, ait, etiam ſæpiùs ſecuti ſunt Domini de Rota: ubi hæc ſententia, licèt fuerit olim controverſa, tamen hodie dicitur eſſe receptiſſima.

Procedit quoque hæc concluſio in oblationibus factis Imagini exiſtenti in aliqua Capella, ſeu Oratorio intra limites Parochiæ; ut ſcilicet oblationes illæ non cedant Capellæ, ſed Eccleſiæ Parochiali; quemadmodum poſt Abbatem alioſque veteres Canonum Interpretes docet Fagnanus loco citato *num. 24.* & Barboſa de Officio Parochi, *cap. 24. num. 22.* qui & addunt, id etiam procedere, licèt oblationes eſſent factæ in Capellis, ubi eſſent erecta diſtincta Beneficia: „ quia nihilominus Parochiali Eccleſiæ, & Parocho, non Capellis, aut earum Capellanis oblationes cedunt.

X. Quinimò licèt oblationes offerantur celebranti Capellano, aut alteri Sacerdoti in Sacello intra vel extra Eccleſiam Parochialem; ſed tamen intra limites Parochiæ, nihilominus cedunt Parocho, non Presbytero celebranti „ Nam oblationes faciunt Parochiani, ait Fagnanus, propter adminiſtrationem Sacramentorum.

XI. Eodem fundamento, „ oblationes quæ fiunt tempore Jubilæi, vel anno Sancto in Eccleſia Cathedrali (ait Barboſa loco citato *num. 27.*) ſpectant ad Archipresbyterum ejuſdem Eccleſiæ, non autem ad Epiſcopum: nam cùm Archipresbyter habeat curam animarum & Sacramentorum adminiſtrationem, habet

per

„ per conſequens de jure communi fundatam intentionem ad omnes oblationes, idque privativè ad Epiſcopum." Hæc Barboſa poſt plures ibidem allegatos Doctores.

XII. Cùm ergo oblationes, uti & decimæ, principaliter dati præſumantur in uſum & ſuſtentationem Sacerdotum curam ſpiritualem populi offerentis ſuſtinentium, conſequens eſt oblationes de jure communi potiùs Vicario *perpetuo* quàm Paſtori *primitivo* adjudicandas eſſe. Cura enim ſpiritualis populi integra & ſolida eſt penes Vicarium *perpetuum*; adeò ut quoad eam curam Vicarius *perpetuus* nomine, non re à vero Parocho diſtinguatur. Penes verò Paſtorem *primitivum* nihil de cura animarum eſt; ſed ſolo penè nomine *Paſtor* dicitur; uti latiùs oſtendetur titulo ſequenti.

Refert quidem Renatus Choppinus, *lib. 2. de Sacra Polit. tit. 7. num. 25.* Parlamentum Pariſienſe cenſuiſſe in receptione oblationum, Paſtorem primitivum, Vicario ejuſdem Eccleſiæ eſſe præferendum; ſed monet Franciſcus Pinſonius, *tract. de Beneficiis part. 3. §. 2.* „ Illud Decretum Curiæ non definitiva ſanctione pronuntiatum, ſed interim & pendente deciſione appellationis tanquam ab abuſu ab ipſo Vicario interpoſitum à ſententia Officialis Pariſienſis, quæ primariis Paſtoribus oblationes addixerat; adeò ut inde pateat, Senatum extemporali judicio non perpetuò jus dicere voluiſſe." Hæc Pinſonius, qui *num. 18.* addit: „ nam & aliàs, ut obſervavit Laurentius Bouchellus in Bibliotheca Juris gallici, in verbo *Oblationes*, Senatus oblationes in Eccleſia S. Salvatoris exhibitas, ejuſdem Rectori ſeu Vicario perpetuo deberi pronuntiavit, excluſis Regularibus S. Martini Campeſtris, licèt primariis Rectoribus ejuſdem Eccleſiæ, quod & hodie obſervatur, & æquius eſt."

Vide etiam Le Maiſtre *Plaidoyé 9.* ubi latè oſtendit oblationes Vicario *perpetuo* excluſo Paſtore *primitivo* competere: & ita judicatum pro Vicario contra Capitulum Cathedrale ann. 1633. fuiſſe, ibidem aſſeritur.

XIII. Hæc omnia, quæ hactenus de jure Parochi & Vicarii ad oblationes dicta ſunt, procedunt *in dubio* & de *jure communi*: id eſt, ubi non conſtat de contraria conſuetudine, vel de alia ipſorum offerentium voluntate; quæ in oblationibus, utpotè ordinariè & plerumque verè voluntariis, præcipuè attendi debet; & ratione cujus frequenter oblationes ad alia loca, vel perſonas, quàm ad Eccleſiam Parochialem aut Parochum pertinent.

XIV. Sicuti enim communi conſenſu Canoniſtarum receptum eſt, oblationes, attento jure communi ad Parochum ſpectare; ita quoque receptum eſt, oblationes vi conſuetudinis, privilegii alteriuſvè tituli, & præcipuè ex voluntate offerentium, poſſe ad alios, quàm Parochum pertinere.

XV. Hinc infert Cardinalis de Luca *diſc. 19. de Decimis*: „ Ubi expreſsè vel etiam adminiculativè & conjecturaliter conſtat de voluntate facientium oblationes & eleemoſynas, ut ipſi Eccleſiæ ſeu certis uſibus applicari debeant, non autem ut ipſe Rector impinguetur, atque in privatos uſus privatamque utilitatem convertat, tunc abſque dubio illa voluntas ſervari debet; eaque cuicumque juris diſpoſitioni prævalet."

XVI. Ex hac veriſimili offerentium voluntate, oblationes quæ colliguntur, etiam in ipſis Eccleſiis Parochialibus per magiſtros Fabricæ ſive Æditoos, vel Magiſtros menſæ S. Spiritus, alioſvè Magiſtros ſeu intendentes alicujus domus pauperum, aut orphanotrophii, vel Sacelli, aut Altaris, non cedunt Parocho, ſed Fabricæ, pauperibus, Sacello, aut Altari, in quorum reſpectivè uſum ſciuntur à Magiſtris illis, aut Intendentibus peti & colligi.

XVII. Similiter, quæ offeruntur in menſis, aut truncis ad recipiendas oblationes in certum uſum expoſitis, indubiè in eum uſum cedunt. Cùm enim populus ſciat, eum in finem menſas, aut truncos eſſe expoſitos, oblationes ſuas in menſas illas aut truncos conjiciendo, aut reponendo, ſat ſignificat, eas velle uſui deſignato applicari.

XVIII. Eodem ex capite, uſu ubique penè receptum, ut oblationes notabiles & frequentes quæ fiunt ad imagines vel reliquias alicujus Sancti, ob miracula vera, vel putativa, cedant Sacello ſive Oratorio in quo imago vel reliquiæ requieſcunt: „ Omninò enim probabile eſt (inquit Cardinalis de Luca loco citato *num. 11.*) quòd populus pro gratiis acceptis, vel ſperatis, ad imaginem recorrendo cum eleemoſynis & oblationibus, id agat animo donandi ipſi Imagini, & frequentiùs ut ſumptuoſa Eccleſia conſtruatur, ac dotetur, & exornetur, non autem ad donandum Parocho, vel Epiſcopo ſeu alteri Prælato ad privatam utilitatem."

XIX. Si oblationes fiant in Sacello quod habet ſpeciales Mamburnos ſeu Magiſtros, qui curam Fabricæ, & ornamentorum habeant; itemque curam ut Divina ibidem Officia agantur, oblationes illæ de conſuetudine non Parocho, aut Eccleſiæ Parochiali, ſed ipſi Sacello, ex conjecturali offerentium voluntate, cedere ſolent; præſertim quæ extra altare offeruntur.

Cùm enim noverit Populus, Magiſtros ſive Mamburnos, aut Intendentes iſtorum Sacellorum colligere eleemoſynas ſive oblationes in uſum Sacellorum, populus offerendo, præſumitur offerre ad intentionem colligentium.

XX. Quin & conſuetudo ferè univerſalis habet, ut oblationes quæ vel colliguntur extra Altare, vel fiunt in truncis per Eccleſiam vel Sacella, vel ad certum Altare, aut imaginem diſpoſitis, cedant vel Fabricæ, vel ad ornatum Altaris, aut imaginis, aliumvè uſum, in quem ex conditione colligentium, vel inſcriptione trunco impoſita, vel ejus locali diſpoſitione ſciuntur colligi & peti.

XXI. Ideòque penè de ſolis oblationibus quæ fiunt in Altari, & in adminiſtratione Sacramentorum, aut exequiis, vel anniverſariis, ſive inhumationibus defunctorum, jus aliquod Parocho competit, præſertim extra Eccleſiam ſuam Parochialem.

Quin & quoad hæc, conſuetudine, aliovè titulo legitimo nonnumquam obtinuit, ut oblationes etiam quæ fiunt ad Altare, aut in exequiis vel anniverſariis defunctorum, in Sacellis aut Eccleſiis ſuccurſalibus cedant non ipſi Parocho, ſed vel celebranti, vel Presbyteris & Miniſtris Sacellorum aut Eccleſiarum, vel etiam Fabricæ, aut alteri pio uſui.

Imò & non rarò, etiam ex oblationibus, quæ in Eccleſia Parochiali fiunt ad Altare vel extra Altare, pars aliqua cedit Fabricæ; aut interdum Canonicis, aut aliis, qui Paſtores primitivos ſe vocant.

XXII. Hæc omnia conformia ſunt iis, quæ de oblationibus leguntur in Synodo Namurcenſi ſub Engelberto Desbois anno 1639. *tit. 17.* „ Oblationes quæ fiunt in Eccleſiis Parochialibus & Capellis in iiſdem conſtructis, ad eos pertineant, qui hactenus illas ex antiqua conſuetudine perceperunt. Et ubi conſuetudine nihil introductum eſt; Paſtor ſolus habeat oblationes, quæ fiunt ad majus Altare, & ad Altaria dictarum Capellarum non habentium mamburnum particularem. Si quæ verò dictarum Capellarum mamburnum habent, oblationes ſoli Capellæ cedant, quemadmodum etiam Confraternitatibus Confraternitatum oblationes, illis exceptis, quæ offeruntur in altari ad manus celebrantis tempore Miſſarum, quæ erunt Paſtoris."

XXIII. Itaque quæ de jure Parochorum ad oblationes hactenus dicta ſunt, obtinent duntaxat, quando non conſtat quem in uſum offerentes velint ſuas oblationes impendi; aut ſaltem non conſtat, eos velle illas impendi in alium uſum, quàm Parochi, aut Eccleſiæ Parochialis.

Si verò nec circumſtantiæ determinent uſum, cui veriſimiliter offerentes ſuas oblationes velint applicatas; ſed ſimpliciter ad honorem Dei, idque ex quadam recepta offerendi conſuetudine offerant; uti plerumque contingit in oblationibus, quæ fiunt in Officiis defunctorum; item in oblationibus quæ fieri ſolent ad manum celebrantis in feſtis ſolemnioribus, his & ſimilibus caſibus, Parochus de jure communi habet fundatam intentionem ad oblationes; & niſi oſtendatur conſuetudo aut privilegium, aliuſvè legitimus titulus contrarius, oblationes integræ Parocho competunt.

XXIV. Tametſi oblationes ex voluntate veriſimili Offerentium frequenter in alium, quàm Parochi uſum impendendæ ſint, nihilominus tamen & eo caſu, de

jura

Jure communi ipſe Parochus, tamquam primarius Eccleſiæ Parochialis Miniſter, & totius Parochiæ curam gerens, eatenus fundatam habet ad oblationes intentionem, ut earum adminiſtratio eidem competat, tametſi in alios quam ejus privatos uſus impendendæ ſint,

XXV. Quinimò, etiamſi alii ſint in poſſeſſione diſpenſationis, vel adminiſtrationis eleemoſynarum, niſi eodem titulo Parochus ſit excluſus, unà cum aliis diſpenſationi & adminiſtrationi ſuperintendendi jus habet; ut ſcilicet quantum fieri poteſt, juri communi, quod Parocho oblationum diſpenſationem concedit, propiùs inhæreatur,

Unde in præcitata Synodo Namurcenſi dicitur: „ Reddatur computus omnium collectarum, etiam confraternitatum, & quocumque alio titulo vel nomine fiunt, per Mamburnos in Eccleſia, præſente *Parocho* & Magiſtratu loci. „

XXVI. Oblationum enim diſpenſationem, etiam ad Laicos ſpectare poſſe dubitari nequit,

Neque inconveniens eſt, ut hacten adminiſtratio ſit penes Laicos, quoniam iſta, uti notat de Luca loco citato, „ non dicitur adminiſtratio iſtius juris ſpiritualis, cujus laici ſunt incapaces, & de qua adminiſtratione loquuntur S. Canones; dum illa conſiſtit in ipſo formali regimine, vel rectoria Eccleſiæ, vel Capellæ cum adminiſtratione Divinorum, aliorumque actuum ſpiritualium explicatione, qui nonniſi Eccleſiaſticis perſonis conceduntur, Laicis autem interdicuntur; ſed agitur de adminiſtratione temporali, prout *facti* eſt, qualis eſt, cuſtodia tam ſupellectilis, quàm bonorum temporalium, eorumque cura eſt, & œconomica adminiſtratio, ne diſſipentur, ſeu in alios uſus convertantur, „

XXVII. Hactenus de Lucas qui ibid. variis exemplis oſtendit, ubique uſu eſſe receptum, ut etiam cuſtodia Sacrarum Reliquiarum, aliarumque Imaginum & oblationum, quæ ad eas conferri conſueverunt, Laicis in quibuſdam Capellis aut Confraternitatibus committatur: quia hic agitur ſolummodo de adminiſtratione œconomica & merè temporali; quæ verſatur v. gr. circa veſtimenta & vaſa ſacra, ut bene cuſtodiantur; oblationes & proventus in uſus Capellæ, Altaris, aut alium, in quem ex voluntate offerentium deſtinatæ ſunt, fideliter impendantur; nequaquam verò ut in uſum laicorum cedant, quod Sacris Canonibus vetatur, eoſque oblationum eatenus percipiendarum incapaces declarant,

XXVIII. Unde Joannes Tournetius in ſuis Arreſtis, *litt. O. cap 4*, monet pro certo & indubitato eſſe tenendum, Laicos nihil poſſe prætendere ad oblationes, quæ fiunt in Eccleſiis vel Capellis, niſi ſint Matricularii, Magiſtri fabricæ, aut Intendentes: eò quòd hæc eorum qualitas ſufficienter tunc oſtendat, eos non recipere oblationes in uſus proprios, ſed in uſum Eccleſiarum, fabricæ, Confraternitatum, &c. quarum procurationem agunt,

TITULUS TRIGESIMUSQUARTUS.

De Portione Congrua Parochorum.

CAPUT PRIMUM.

De Origine Paſtorum primitivorum, Vicariorum perpetuorum, & Portionis congruæ?

1. *Olim laici non tantùm res temporales Eccleſiæ, ſed & ipſas Eccleſias ſibi vindicarunt.*
2. *Diſtinguebant inter Eccleſiam & Altare.*
3. *Hanc diſtinctionem deplorat & improbat S. Abbo Abbas Floriacenſis.*
4. *Eccleſiis per laicos ad Monaſteria & Capitula devolutis cœperunt & ipſa hac diſtinctione uti.*
5. *Ut poſſent ſibi temporalia retinere, & aliis curam ſpiritualem demandare, Epiſcoporum conſenſum adhibebant, mediante aliquo cenſu.*
6. *Cenſus hic vocatur* redemptio Altarium, *ab uſu feudorum deducta.*
7. *Decretum Synodi Claremontana contra hanc Alta*rium redemptionem.
8. *Decretum hoc permittit Monaſteriis Eccleſias Parochiales retinere, quas* longo *tempore poſſederunt.*
9. *Eodem Decreto quaſi proprietas Eccleſiarum Parochialium Monachis & Canonicis addicta.*
10. *Presbyteri per Monachos aut Canonicos Eccleſiis Parochialibus præfici ſine conſenſu Epiſcoporum non poterant: & de cura animarum ipſis rationem reddere debebant.*
11. *Monachis & Canonicis dabatur præſentatio; Epiſcopis inſtitutio.*
12. *Synodus Claremontana non definit, an Presbyter præficiendus debeat eſſe* perpetuus *an* temporalis *Vicarius.*
13. *Monachi & Canonici malebant Vicarios temporales &* amovibiles.
14. *Epiſcopi ob plurima incommoda ex hac amovibilitate provenientia voluerunt Vicarios* perpetuos.
15. *Decretum Synodi Germanica contra Vicarios amo*vibiles.
16. *Synodus Biterrenſis vult ab omnibus Religioſis & Canonicis præfici Vicarios* perpetuos.
17. *Vult ut omnibus Eccleſiis Parochialibus præficiatur* proprius & perpetuus *Presbyter.*
18. *Idipſum voluit Concilium generale Lateranenſe.*
19. *Abuſus præficiendi Vicarios amovibiles tempore Concilii Tridentini adhuc vigebat.*
20. *Decretum Synodi Tridentinæ de præficiendis Vica*riis perpetuis.
21. *Synodus Tridentina vult præfici Vicarios* perpetuos, *niſi pro bono Eccleſiarum aliud Ordinariis videatur.*
22. *Etiamſi Eccleſiæ ſint unitæ quoad ſpiritualia, & temporalia; & licèt eſſet contraria conſuetudo* immemorialis.
23. *Edictum Regis Galliæ de Vicariis* perpetuis.
24. *Qui ab hoc edicto excepti?*
25. *Vicarii perpetui non poſſunt amoveri, licèt etiam moriatur Principalis.*
26. *Vicarii perpetui non ſunt à Principalibus in ſuis titulis dependentes.*
27. *Vicaria perpetua eſt verum Beneficium Parochiale.*
28. *In Vicarium perpetuum tranſit integra cura animarum; & nonniſi nomine tenus eſt Vicarius.*
29. *Abbates, Canonici, aliique poſſidentes Eccleſias unitas & datas Vicariis perpetuis, tantum ſunt nomine tenus Paſtores.*
30. *Cur dicantur Paſtores* primitivi.
31. *Jus primitivorum Paſtorum non attingit curam animarum.*
32. *Tantùm concernit temporalia, aut jura honorifica.*
33. *Aliqua jura honorifica quæ ipſis competere poſſunt.*
34. *In Belgio ſimilia jura quibuſdam Eccleſiis competunt.*
35. *Jus nominandi Vice-Paſtorem, Cuſtodem, Concionatorem, &c. interdum iiſdem competit.*
36. *In his turbandi non ſunt, dum ſine præjudicio curæ animarum Vicario incumbentis iis utuntur.*
37. *Canones volentes Eccleſiis provideri de Vicariis perpetuis, ſtatuerunt eis dandam ſuſtentationem ex bonis Eccleſiæ.*
38. *Hinc origo Portionis congruæ.*

I. Titulo præcedenti *capite 3.* oſtendimus, quòd ſæculo VIII. & ſequentibus decimæ paſſim à laicis fuerint occupatæ, vel etiam *in feudum* conceſſæ; quin & illud conſtat, quòd non tantùm decimas aliaſque res temporales ſibi attribuerent; ſed etiam ipſas Eccleſias & *Altaria* ſibi vindicarent; eaque & jure hæreditario ad hæredes tranſmitterent: ipſique hæredes Altaria, ſive Eccleſias in tot partes dividerent, quot erant hæredes; ita, ut pro numero hæredum, etiam

etiam plures Preſbyteri qui Eccleſiis deſervirent, inſtituerentur: Imò non ſecus ac res temporales venum exponerentur.

Hinc illud S. Agobardi Archiepiſcopi Lugdunenſis libro *de Diſpenſatione rerum Eccleſ. cap.* 15. „ Nunc non ſolùm poſſeſſiones Eccleſiaſticæ, ſed ipſæ etiam Eccleſiæ cum poſſeſſionibus venumdantur. “ Plura de hoc abuſu legi poſſunt apud Franciſcum Florentem in Commentario ad *cap.* 1. & 2. *de Jure Patronatus*: oſtenditque ex antiqua Collectione Decretalium, deciſionem horum Capitulorum ad hunc abuſum ſpectare.

II. Ne autem Sacramentorum adminiſtratio aliarumque functionum Sacerdotalium perſolutio à laicis ipſarum Eccleſiarum poſſeſſoribus pendere viderentur, inducta eſt quædam nova diſtinctio inter *Eccleſiam* & *Altare*: ut nimirùm Eccleſia comprehenderet omnia temporalia; hæcque penes *laicos* remaneret: *Altare* verò Sacramentorum adminiſtrationem, cæterarumque functionum Sacerdotalium perſolutionem; hancque Preſbyteris aliquibus committebant.

III. De hac diſtinctione ſæculo XI. ad Reges Galliæ Hugonem & Robertum ſcripſit S. Abbo Floriacenſis Abbas; eamque diſtinctionem ut graviſſimum errorem arguit: „ Certè chariſſimi Principes (ait) nec Catholicè vivimus, nec Catholicè loquimur, quando illam Eccleſiam dico eſſe meam, ille alteram dicit eſſe ſuam, ac veluti quædam jumenta, comparati jumentis inſipientibus, utraſque aliquando venales proponimus, propoſitas ab aliis emere non formidamus. Eſt etiam alius error graviſſimus, quo fertur *Altare* eſſe Epiſcopi, & *Eccleſiam* alterius cujuſlibet domini: cùm ex domo conſecrata & altari unum quoddam fiat, quod dicitur Eccleſia; ſicut unus homo conſtat ex corpore & anima. Videte æquiſſimi Principes, quò nos ducit cupiditas, dum refrigeſcit charitas.

IV. Dum autem ſucceſſu temporis è laicorum manibus, Eccleſiæ ad Monaſteria & Canonicorum Collegia pervenerunt; atque illis tam quoad temporalia & ſpiritualia incorporatæ; cœperunt quoque nonnulla Monaſteria & Canonicorum Collegia, exemplo laicorum à quibus eas acceperant, *Eccleſiam* ab *Altari* dividere; & Eccleſiam ſeu decimas aliaque jura temporalia ſibi reſervantes, *Altare* ſive ſpiritualium curam Preſbyteris quibuſdam demandare.

V. Ut autem hac auctoritate liberiùs ac ſecuriùs uterentur, licentiam committendi curam ſpiritualium alicui Preſbytero, retentis ſibi temporalibus, ab Epiſcopis impetrabant mediante aliquo cenſu pecuniario Epiſcopis præſtando, in *Vicariorum* mutatione, ſeu in mutatione Preſbyterorum illi curæ præficiendorum, in ſignum nimirum recognitionis, quòd *Altaria* illa de conſenſu & liberalitate Epiſcoporum tenerent.

VI. Cenſuum illorum penſitatio dicebatur *redemptio Altarium* (uti titulo præcedenti *cap.* 4. notatum eſt) idque, ut apparet, ex uſu feudorum, qui habet, ut Domino directo certa pecunia ſive jus *relivii* ſolvatur, quoties novus vaſallus inveſtitur.

VII. De hac Altarium redemptione extat ſub nomine Urbani II. Decretum apud Gratianum *Cauſ.* 1. *qu.* 3. *Can.* 4. „ Quæſitum eſt de Epiſcopis qui Altaria Monaſteriis data frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidem Simoniacæ pravitatis uſus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut Eccleſiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos *Altaria* nuncupantur) Monaſteriis datæ, ſæpius ab Epiſcopis ſub palliata avaritia vendantur: mortuis nimirum, ſeu mutatis clericis, quos perſonas vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quàm ex Miniſteriis Eccleſiaſticis propellentes, hoc ulterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus, ſicut etiam Præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porrò quæcumque altaria, vel decimas ab annis triginta & ſupra, ſub hujuſmodi redemptione poſſediſſe Monaſteria noſcuntur, quietè deinceps, & ſine moleſtia qualibet eis poſſidenda firmamus. Salvo utique Epiſcoporum cenſu annuo, quem ex iiſdem altaribus habere ſoliti ſunt. “

Ad hunc Canonem notant Correctores Romani: „ In ſummis Capitulorum Concilii Claromontenſis habiti Alverniæ *cap.* 6. hæc leguntur; quæ ad caput hoc ſpectare videntur: Ut Altaria congregationibus Canonicorum, vel Monachorum per perſonas data, mortuis perſonis, liberè redeant in manu Epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta vel privilegia confirmata. “

VIII. Ex his Decretis patet quidem, *redemptiones* illas *altarium* parùm placuiſſe Synodis illis; nihilominus permiſiſſe, ut *Altaria* quæ Monaſteria longo tempore ſub hujuſmodi redemptione poſſediſſe noſcuntur, aut per Epiſcoporum ſcripta & privilegia illis confirmata fuiſſe, pacificè & quietè retinere ſinantur: *ſalvo utique Epiſcoporum cenſu annuo, quem ex iiſdem Altaribus habere ſoliti ſunt*.

IX. Itaque rectè advertit Petrus de Marca in notis ad Canonem 7. Concilii Claromontani, quòd ex hoc Decreto jam relato, „ illud conſecuti ſint Canonici & Monachi, ut *altarium*, ſive Eccleſiarum quaſi proprietas, adempta Perſonarum ſubſtitutione, illis addita ſit abſque ullius penſitationis onere. “

Hinc videmus quòd ſæculo XII. & ſequentibus paſſim liberum fuerit Monaſteriis & Capitulis nominare Preſbyteros, qui curam animarum ſuſtinerent; temporalibus ſibi retentis.

In textu obſervatum eſt, quòd Canonici & Monachi occaſione Canonis Claromontani (de quo in textu) ſenſim ſibi vindicarint jus præſentandi Preſbyteros, qui curam animarum ſuſtinerent in Eccleſiis Parochialibus, Capitulis, & Monaſteriis eorum incorporatis.

Ob hanc Preſbyterorum præſentationem, quam tandem per Eccleſiarum & Altarium donationes, Canonicorum Collegia, & Monachorum Monaſteria ſunt aſſecuta, etiam Canonici & Monachi earum Eccleſiarum *Patroni* vocari cœperunt; eò quòd poſterioribus ſæculis, jus præſentandi Clericos ad vacantes Eccleſias vel Beneficia, ut præcipuum inter jura Patronorum reputari cœperit.

Nihilominus certum eſt, ob hanc præſentationem, ſeu nominationem, Capitula aut Monaſteria, *verum* jus Patronatus, quale Fundatoribus & Benefactoribus Eccleſiarum competere ſolet, non conſequi; neque dici poſſe *veros* Patronos, quemadmodum ſuprà *part.* 2. in notis ad *tit.* 25. *cap.* 7. *num.* 30. & 33. expoſuimus, ibidemque obſervatum eſt, Jura Honorifica, quæ Eccleſia Fundatoribus defert, non poſſe Capitula; aut Monaſteria eorumve Abbates hoc ſolo titulo ſibi aſſerere.

Neque enim hæc Preſbyterorum præſentatio Capitulis vel Monaſteriis (quæ primitivos Paſtores vocant) primitùs fuit delata per modum remunerationis, ob munificentiam ab ipſis in Eccleſias Parochiales factam; quemadmodum Benefactoribus; ſed per modum oneris ipſis injunctum fuit, ut curarent, quatenùs per Preſbyteros cura animarum ritè exerceretur, & de temporalibus ſufficienter ipſis providerent, ex proventibus per incorporationem ad ipſos devolutis.

X. Hæc tamen privilegia ita concedebantur, ut hos Preſbyteros ſine Epiſcoporum conſenſo inſtituere non poſſent; illique Preſbyteri de cura animarum Epiſcopis, de temporalibus autem ipſis Abbatibus rationem exhiberetur: quemadmodum apud Gratianum *Cauſ.* 16. *quæſt.* 2. *Can.* 6. declarat dicta Synodus Claremontana: „ Sanè quia Monachorum quidam Epiſcopis jus ſuum auferre contendunt, ſtatuimus, ne in Parochialibus Eccleſiis, quas tenent, abſque Epiſcoporum conſilio Preſbyteros collocent; ſed Epiſcopi Parochiæ curam cum Abbatum conſenſu Sacerdoti committant: ut ejuſmodi Sacerdotes de populi quidem cura Epiſcopis rationem reddant: Abbati verò pro rebus temporalibus ad Monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant: & ſic ſua cuique jura ſerventur. “

Apud Gratianum dein additur ex eadem Synodo: „ In Parochialibus Eccleſiis Preſbyteri per Epiſcopos inſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & his quæ ad Epiſcopum pertinent. “

XI. Senſum hujus Decreti eſſe, quòd Monaſteria & Capitula haberent præſentationem Preſbyterorum qui Eccleſias Parochiales in ſpiritualibus regerent; Epiſcopis autem competeret eorumdem Preſbyterorum approbatio & inſtitutio; ex ipſo Decreto haud obſcurum eſt; ipſeque Urbanus II. qui huic Synodo præfuit, clariùs expreſſit in Epiſtola ad Hugonem Abbatem,

tem Cluniacenſem edita in Bibliotheca Cluniacenſi, *pag.* 510. in qua inter cætera hæc leguntur: „ Liceat quoque vobis ſeu fratribus in Eccleſiis veſtris Preſbyteros eligere, ita tamen ut ab Epiſcopis, vel ab Epiſcoporum Vicariis animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant.

XII. Hic Canon non determinabat, num Presbyteri ad curam ſpiritualem deſtinandi, deberent eſſe *perpetui*; an ſufficeret Presbyterum aliquem conductitium, & ad *nutum amovibilem* præficere.

XIII. Et quidem cum Presbyteri illi conductitii & ad nutum amovibiles, magis à Monaſteriis & Capitulis dependerent; atque propterea iis magis complacere ſtuderent, & paucioribus ſubſidiis temporalibus eſſent contenti; maluerunt Monaſteria & Capitula hujuſmodi conductitiis & ad nutum amovibilibus Presbyteris curam animarum demandare.

XIV. Verùm Epiſcopi conſiderabant, quòd hi conductitii Presbyteri magis ſtuderent, ut illis à quibus dependebant, complacerent, quàm ut Parochiam in ſpiritualibus debitè regerent; ac inſuper plurima alia incommoda ex amovibilitate & mutatione Presbyterorum in regimine Eccleſiarum profluerent; quin & hinc contingeret, quòd paſſim Eccleſiæ proprio & vero Paſtore & Parocho deſtituerentur.

Quapropter decreverunt, ut juxta veterem diſciplinam unicuique Eccleſiæ Parochiali ſuus proprius & *perpetuus* Presbyter præficeretur; utque talem Monachi ac Canonici Eccleſiis Parochialibus ſibi incorporatis præficiendum præſentarent, Synodalibus Decretis edixerunt.

XV. Synodus Germanica anno 1225. celebrata Moguntiæ, uti notat Labbeus, ſub præſidio Conradi Epiſcopi Cardinalis Portuenſis, & ſanctæ Ruſinæ, Sediſque Apoſtolicæ Legati, deplorat, *Can.* 12. quòd „ enormis quædam conſuetudo in quibuſdam Alemaniæ partibus contra *Canonicas* Sanctiones invaluit, ut ponantur in Eccleſiis *conductitiis* Sacerdotes *Vicarii temporales*. Ne id fiat de cætero (ait Legatus) auctoritate Legationis qua fungimur omnibus modis inhibemus. Sed cùm Vicarius poni debet & poteſt, *perpetuo* inſtituatur, idque aſſenſu & auctoritate Diœceſani & Archidiaconi loci illius.

XVI. Concilium Biterrenſe anno 1233. *Can.* 11. „ omnibus Religioſis, Capitulis & aliis Perſonis, qui tenent Eccleſias Parochiales, ad eorum donationes ſpectantes diſtrictè præcipit, quatenus uſque ad feſtum omnium Sanctorum proximè venturum, ſuis Diœceſanis Epiſcopis Rectores, ſeu *perpetuos* Vicarios, & idoneos vita & ſcientia, ad eaſdem Eccleſias repræſentent; ut ab eis curam recipiant animarum.

XVII. Et *Can.* 12. generaliter ſtatuit, ut in omnibus Eccleſiis ſit unus *perpetuus* Sacerdos: „ Volumus igitur & diſtrictè præcipimus, ut quælibet Parochialis Eccleſia proprium habeat & *perpetuum* Sacerdotem, qui perſonaliter deſerviat in eadem.

XVIII. Infiniti ſunt Conciliorum Canones; qui idipſum decreverunt, conformiter ad Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. quod voluit, ut ſi Eccleſia Parochialis aliqua annexa ſit majori Dignitati, ut qui eam obtinet nequeat Parochiali Eccleſiæ *perſonaliter* deſervire „ in ipſa Eccleſia Parochiali idoneum & *perpetuum* habeat Vicarium Canonicè inſtitutum. “ *Cap.* 30. *de Præbendis*.

XIX. His omnibus Decretis nequaquam abuſus ille extirpari valuit; adeò ut de *conductitiis* hiſce Sacerdotibus, qui Eccleſiis incorporatis Monaſteriis & Capitulis præficiebantur, ſummopere conqueſti ſint Principes Germaniæ ſub initium elapſi ſæculi; ut patet ex *articulo* 86. inter *gravamina* eorum nomine Adriano VI. exhibita.

XX. Unde Synodus Tridentina huic tandem abuſui efficaciter occurrere volens, ſtatuit *Seſſ.* 7. *cap.* 7. *de Reform.* „ Beneficia Eccleſiaſtica Curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, Beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis locis quibuſcumque perpetuò unita & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis ſingulis viſitentur, qui ſolicitè providere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam *perpetuos*, niſi ipſis Ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, animarum cura laudabiliter exerceatur. “

XXI. Evidens eſt ex verbis Decreti, votum & mentem Concilii fuiſſe, ut Eccleſiis Parochialibus unitis Monaſteriis vel Capitulis, præficeretur Vicarius *perpetuus*, necnon ut Epiſcopi ſolicitè providere procurent, ut per Vicarios *perpetuos* cura animarum exerceatur; nequaquam verò per Vicarios *amovibiles*; niſi in particulari caſu ipſis Ordinariis pro bono Eccleſiarum ita expedire videbitur.

XXII. Decretum hoc habere locum in Beneficiis unitis menſæ quoad ſpiritualia & temporalia, ex mente & verbis Concilii, quod generaliter loquitur, ut rectè notavit Garcias de Beneficiis *part.* 11. *cap.* 2. *n.* 6. aſſeritque ita S. Congregationem declaraſſe.

Similiter derogaſſe Concilium conſuetudini immemoriali deſerviendi per Vicarios *amovibiles*, notat ibidem *num.* 7. teſtaturque id à S. Congregatione declaratum.

XXIII. Ut Decretum Synodi Tridentinæ plenum ſortiretur effectum anno 1686. Regio Edicto in Gallia cautum fuit, ut omnibus Eccleſiis Parochialibus præficeretur Vicarius *perpetuus*. Verba Edicti ſunt: *Que les Cures qui ſont unies à des Chapitres ou autres Communautez Eccleſiaſtiques, & celles où il y a des Curez Primitifs; ſoient deſſervies par des Curez ou des Vicaires perpetuels, qui ſeront pourvus en Titre, ſans que l'on y puiſſe mettre a l'avenir des Pretres amovibiles, ſous quelque pretexte que ce puiſſe etre*. Ideſt: Ut Paſtoratus uniti Capitulis aliiſve Collegiis Eccleſiaſticis, iiſque ubi ſunt Paſtores primitivi, adminiſtrentur per Curiales aut Vicarios perpetuos in titulum proviſos, nec conſtituendos impoſterum Sacerdotes qui amoveri poſſint, quocumque facto cauſa obtendatur.

XXIV. Verùm, poſtmodum ad ſupplicationem Canonicorum Regularium declaratum fuit, illo Edicto non comprehendi Eccleſias Parochiales incorporatas Monaſteriis & Communitatibus, quibus ipſæ Communitates per ſuos Presbyteros deſerviunt; uti refert Michael Du Perray in tractatu *de Portione congrua part.* 2. *cap.* 25. additque: *Ces Communautez ſont les Chanoines Reguliers de l'Ordre de S. Auguſtin, les Premontrez, les Pretres de l'Oratoire, & les Pretres Miſſionnaires. Ils ont obtenu des Arrets du Conſeil, par leſquels ils ſont conſervez dans leur ancien droit, de commettre aux Cures fondees dans les Egliſes des Abaies de leur Congregation ou Communaute, quand elles ſont unies à la Manſe Capitulaire, & dont l'union a ete confirmee par Lettres Patentes.*

Ils ſont auſſi conſervez dans la poſſeſſion en laquelle ils ſont de faire deſſervir les Cures par des Pretres AMOVIABLES, *aprouvez par des Eveques & Archeveques, ſi les Cures ſont poſſedees de cette maniere de tems immemorial, auſquelles les Abez & Chapitres preſentent ou conferent, ſelon qu'ils auront le droit de le faire:* Ideſt: Hæ communitates ſunt Canonici Regulares S. Auguſtini, Præmonſtratenſes, Presbyteri Oratorii & Miſſionum. Senatus Decreta obtinuerunt quibus jus ſuum priſci uſus aſſeritur, committendi ad Paſtoratus fundatos in Eccleſiis Abbatialibus Communitatis aut Congregationis ſuæ, modò uniti ſint menſæ Capitulari, unioque fuerit confirmata per Litteras patentes.

Servatum eſt inſuper jus poſſeſſionis ipſorum, qua Paſtoratus curant adminiſtrari per Sacerdotes quos amovere poſſint, ab Epiſcopis & Archiepiſcopis approbatos, ſi talis Paſtoratuum poſſeſſio fuerit omni memoria antiquior, ad quos Abbates aut Capitula præſentant, aut conferunt, prout faciendi jus ipſis erit.

XXV. Hi Vicarii *perpetui* ab Epiſcopo inſtituti, non ſecus atque alii Parochi & Beneficiati, eatenus ſunt *perpetui*, ut non poſſint, niſi Canonicè & ſervato juris ordine amoveri. Et uti rectè monet Rebuffus in Praxi Beneficiorum, titulo de *Vicariis perpetuis num.* 15. Vicarius perpetuus removeri non poteſt, etiamſi Rector principalis moriatur.

XXVI. Licèt enim hujuſmodi Presbyteri Parochiis præfecti dicantur *Vicarii*, nullatenus tamen dependent à ſuis principalibus, quemadmodum mandatarii à mandantibus, aut delegati à delegantibus; ſed titulum habent per ſe ſubſiſtentem; imò, uti ſuprà *tit.* 18. *cap.* 1. *num.* 25. dictum eſt, non poteſt inſtitui Vicarius perpetuus, niſi priùs per Epiſcopum erecta Vicaria *perpetua*.

XXVII. Vicaria autem *perpetua* eſt verum Beneficium æquè ac verus Paſtoratus; daturque Vicario in *titulum*,

tulum,

tulum, uti poſt Rebuffum communi conſenſu tradunt Canoniſtæ 2. „ & jura loquentia in Beneficiis habent „ locum in Vicariis perpetuis; etiam illa quæ loquun- „ tur in Parochialibus, habent etiam locum in his „ Vicariis, ait Rebuffus *n.* 14. & ſic apertè deciſum „ eſt in *Clementina unica de Officio Vicarii*. Adde Con- „ cilium Toletanum anni 1565. *actione* 2. *Decreto* 24.

XXVIII. Itaque in Vicarios perpetuos transfertur omnis planè cura animarum; eamque æquè ac alii Parochi tenent & exercent jure ſui *tituli*, nec jure delegato; ſed jure ordinario. Itaque non niſi nomine tenus appellantur Vicarii: quod nomen eis adhæſit ex hoc quòd Eccleſiæ etiam quoad ſpiritualia unitæ fuerint Monaſteriis, Capitulis aliiſve, quæ ſpiritualium illorum curam Presbyteris, qui ipſorum nomine eam exercerent, demandarunt.

XXIX. Sicuti autem ipſi Vicarii *perpetui* tantùm nomine tenus ſunt *Vicarii*, eò quòd revera jure proprio curam animarum exerceant; ita & Abbates, Canonici aliique qui Eccleſias ſic unitas poſſident, *Paſtores* non re, ſed nomine ſunt: eò quòd omnis functio Paſtoralis ſive cura animarum ab ipſis ablata ſit, & in Vicarios *perpetuos* tranſlata.

XXX. Unde tandem cœperunt dici *Paſtores* non ſimpliciter, ſed cum addito, *Primitivi*: quo ſignificatur, eos *primitus* poſſediſſe Eccleſias illas tamquam Monaſteriis, Capitulis aut Dignitatibus ſuis unitas; atque tandem quoad *ſpiritualia* Vicariis *perpetuis* eſſe datas, ipſa tamen Eccleſia Parochiali quoad temporalia penes ipſos remanente.

XXXI. Jus igitur *primitivorum* Paſtorum nequaquam ſpectat curam animarum; imò nequidem eo titulo adminiſtrationi Sacramentorum, aut alteri functioni Paſtorali ſe immiſcere poſſunt; neque ab hac functione Paſtores *Primitivi* dicuntur. Quod vel inde manifeſtum eſt, quòd jus illud Primitivi Paſtoris etiam Communitatibus mulierum; & virorum laicorum competat; uti benè annotat Le Maiſtre *Plaidoye* 9.

XXXII. Temporalium autem quæ penes primitivos Paſtores remanere ſolent, præcipuè ſolet eſſe decimarum perceptio; ac interdum jura aliqua honorifica; quæ tamen ipſam curam animarum nullatenus attingunt.

Unde Ludovicus XIII. in ſua Ordinatione an. 1629. art. 12. declaravit, quòd poſthac Monaſteria, Capitula ſeu Cathedralia, ſeu Collegiata, quibus Eccleſiæ Parochiales fuerunt unitæ, non poſſint prætendere ulla jura in ſupra dictis Eccleſiis niſi *honoraria*. Habetur vol. 2. Actorum Cleri Gallicani.

XXXIII. Conſormiter ad hanc Ordinationem anno 1630. judicatum fuit, quòd Prior cujuſdam Monaſterii Ordinis S. Benedicti, in qualitate Paſtoris *Primitivi* poſſet in Eccleſia Parochiali, cui Presbyter ſæcularis in qualitate *Vicarii perpetui* deſerviebat, quatuor anni ſolemnioribus Feſtis Divinum Officium facere, & cum Stola incedere: omneſque oblationes, quæ diebus illis fierent, recipere; ac deinde totius anni decurſu, obtinere primum locum in Choro, & ſupplicationibus, & inhumationibus mortuorum: quibus quandocumque vellet, aſſiſtere poſſet; atque tunc gaudere diſtributionibus, quemadmodum reliqui ejuſdem Eccleſiæ Presbyteri; hac tamen cautione, quòd nec in dictis ſolemnitatibus, nec alio quoquam tempore functionibus ullis Paſtoralibus ſe immiſcere poſſet. Refertur in libro cui titulus; *Conferences des Ordinances tom.* 1. *lib.* 1.

Similiter anno 1654. per Sententiam Senatus Pariſienſis, Paſtori Primitivo adjudicata fuit facultas cantandi in Eccleſia Parochiali integrum Officium Divinum; unaque percipiendi integras oblationes in feſto Aſſumptionis & Purificationis B. Mariæ, & quatuor aliis præcipuis anni ſolemnitatibus.

XXXIV. Uſu quoque paſſim in Belgio obtinuit, ut Capitula Canonicorum, quædam hujuſmodi jura honorifica, quæ curam animarum non attingunt, in Eccleſiis Parochialibus, præſertim quæ in ipſa civitate ſunt, reſervaverint. Ut exempli gratia, quòd certis diebus Vicarii perpetui earum Eccleſiarum debeant accedere ad Eccleſiam Canonicorum, Officio Divino, aut ſupplicationi unà cum ſuo Clero & Cruce aſſiſtere, quibuſdam diebus ad Capitulum accedere, ut monitiones Decani, qui & ipſorum Paſtor ſolet eſſe, excipiant.

XXXV. Nonnullis quoque Capitulis titulo *primitivi* Paſtoris remanſit jus nominandi Vice-Paſtorem, Cuſtodem vel Matricularium; item ſubinde jus nominandi Concionatorem pro Adventu & Quadrageſima, aliaque ſimilia jura; in quorum poſſeſſione facile turbandi non ſunt, præſertim ſi à tempore *immemoriali* in pacifica poſſeſſione fuerint.

XXXVI. Ita tamen Capitula hiſce juribus uti debent, ut integram Parochiæ curam & regimen animarum Vicario *perpetuo* permittant; neque illum in functionibus ſuis Paſtoralibus turbent.

Unde ſi Vicarius per ſe in Adventu vel Quadrageſima concionare velit, eatenus ceſſabit jus primitivi Paſtoris nominandi concionatorem; quemadmodum anno 1644. pro Plebano Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis S. Petri Lovanii, contra quoſdam ejuſdem Eccleſiæ Canonicos Paſtores primitivos, judicavit Senatus Brabantiæ, ut *part.* 3. *tit.* 3. *cap.* 8. notatum eſt.

XXXVII. Non tantùm ſolliciti fuere Epiſcopi & Synodi, ut Eccleſiis Parochialibus, quæ Monaſteriis & Capitulis erant incorporatæ, Vicarii *perpetui* præficerentur, ſed vel præcipuè curabant, ut ex temporalibus proventibus illarum Eccleſiarum tantum relinqueretur, unde Vicarius honeſtam ſuſtentationem habere, & alia onera ſuſtinere poſſet.

Nonnulli enim habentes Eccleſias Parochiales ſuis Monaſteriis, Capitulis, aut dignitatibus unitas, Presbyteris earum ſervitiis deputatis relinquebant adeò exiguam portionem, ut ex ea non poſſent congruè ſuſtentari: unde fiebat, ut in illis regionibus penè nullus inveniretur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam haberet peritiam litterarum; quemadmodum deplorat Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. unà ſtatuens, „ ut (conſuetudine qualibet Epiſco- „ pi vel Patroni, ſeu cujuſlibet alterius non obſtan- „ te) portio Presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur. „ *Cap.* 30. *ll de Prebendis*.

Quin & in omnibus Decretis tum Synodorum, tum Epiſcoporum, quibus urgetur deputatio Presbyterorum qui curam animarum in Parochiis unitis ſubeant, etiam præcipitur, ut ex temporalibus Eccleſiarum ſufficiens portio Presbyteris aſſignetur. Quin & Alexander III. ſcribens Epiſcopo Wigorienſi, eidem mandat, ut „ ad præſentationem Monachorum „ nullum recipiat, niſi (ait) tantum ei de proventi- „ bus Eccleſiæ coram te fuerit aſſignatum, unde jura „ Epiſcopalia poſſit perſolvere, & congruam ſuſten- „ tationem habere, „ *Cap.* 12. *il de Prebendis*. Canones & Decreta hanc portionis aſſignationem urgentia, in decurſu hujus tituli pluries exhibenda erunt.

XXXVIII. Sicuti ergo ex incorporatione Eccleſiarum quoad *ſpiritualia* originem habent Vicarii *perpetui*, & Paſtores *primitivi*; ita ex incorporatione Eccleſiarum quoad *temporalia*, ac præſertim quoad *decimas*, originem habuit portio *congrua*; quo modo eam vocat Pontifex in *Cap.* 4. *de Regularibus in* 6. quaſi *congruens* illi cui aſſignatur; id eſt, proportionata ejus neceſſitatibus. Quare & ſubinde *ſufficiens* dicitur; & in *Cap.* 2. *de Decimis in* 6. vocatur *Portio* COMPETENS; atque hinc forſan fluxit ejus nomenclatura apud Belgas notiſſima, ſcilicet, *Competentia Paſtoralis*, quæ omnia diverſa nomina idem ſignificant, nimirum portionem debere eſſe *ſufficientem*, ut cura animarum ſuſtineatur; uti in ſequentibus dicetur.

CAPUT II.

Quæ in taxatione Portionis congruæ attendenda?

1. *Portio congrua debet eſſe ſufficiens ſuſtentationi Vicarii, & ſuſtinendis oneribus Parochiæ.*
2. *Hæc ſufficientia multùm dependet ab arbitrio judicis.*
3. *Synodus Tridentina taxationem committit judicio Ordinarii.*
4. *Nonnumquam determinata fuit hæc portio; ſed non fuit ſtabilis.*
5. *Synodi Belgicæ mutationem illius indicant.*
6. *In Gallia frequenter circa hanc taxationem variatum.*
7. *Tempus & locus in hac taxatione attendi debent.*

8. *Pauperum numerus attendendus.*
9. *Item multitudo Parochianorum.*
10. *Copia decimarum, quæ in Parochia colliguntur, attendenda.*
11. *Non tantùm Parochi, ſed Parochiæ ratio habenda.*
12. *Si Parochia in cura animarum requirat plures Sacerdotes, eorum ratio habenda.*
13. *Id requirit Synodus Tridentina.*
14. *Ex mente Synodi Tridentinæ non erit congrua, ſi illis Sacerdotibus non ſufficiat.*
15. *Id conforme Canonibus exigentibus portionem congruam.*
16. *In taxatione portionis congruæ Sacerdotum neceſſariorum rationem habendam docent Canoniſtæ.*
17. *Poteſt Vicarius occaſione horum Sacerdotum petere augmentum portionis.*
18. *An ipſi Sacerdotes poſſint eam per ſe petere.*
19. *Quid Parochus in hac petitione augmenti probare debeat.*
20. *Non judicandum ex conſuetudine, neque aliquarum praxi, quot Sacerdotes requirantur.*
21. *Neque ex facto Prædeceſſorum Parochi augmentum petentis.*
22. *Sedulò inquirendo frequenter reperiretur in Parochiis defectus Sacerdotum.*
23. *Attendere debent Decimatores, ne ſanguis animarum ab ipſis requiratur.*

I. QUantumvis Canones de hac congrua portione loquentes, non eiſdem verbis eam exprimant, in hoc tamen omnes conveniunt, quòd tanta eſſe debeat, ut ſufficere queat, ut „ exinde Vicarii ſive Re„ ctores Eccleſiarum Parochialium competentem ſu„ ſtentationem habere, & Epiſcopalia jura ſolvere va„ leant, aliaque debita onera ſupportare, " uti loquitur Alexander IV. *in cap.* 2. §. 1. *de Decimis in* 6. vel ut Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* exprimit: „ Tantum redigatur, quod Rectoris ac Pa„ rochiæ neceſſitati decenter ſufficiat.

II. Porrò cùm hæc ſufficientia à temporum, perſonarum & locorum diverſitate plurimùm dependeat; neque generaliter, quid ſufficiat, decerni queat, ſed ex plurimis factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum ſit, neceſſe eſt, ut determinatio portionis congruæ ſive competentiæ paſtoralis, arbitrio judicis fiat: qui omnibus ritè expenſis, ſtatuat quid hic & nunc ſuſtentationi Presbyterorum & Parochiæ neceſſitati ſuccurrendæ decenter ſufficiat:

III. Unde Synodus Tridentina noluit determinare portionem Vicariorum etiam perpetuorum, ſed „ cum „ tertiæ partis fructuum, aut *majori* vel *minori ar*„ *bitrio* ipſorum Ordinariorum, portione, etiam ſu„ per re certa aſſignanda, ibidem deputandos voluit, „ quò animarum cura laudabiliter exerceatur, " *Seſſ.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.*

IV. Verum quidem eſt, per Synodos, Pontifices, atque etiam auctoritate Regia, ſubinde determinatum fuiſſe, quantum Vicariis Eccleſiarum Parochialium in congruam portionem aſſignari oporteret; nunquam tamen hæc determinatio ita generalis & *ſtabilis* fuit, quin ob certas temporum, locorum aut perſonarum circumſtantias Judici fas fuerit, interdum ab ea aliquantulum recedere: ſi viderit per determinatam portionem Parochi & Parochiæ neceſſitati decenter non ſatisfieri, nec ſufficienter provideri, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

V. Hinc Synodus Mechlinienſis an. 1570. taxata portione congrua ſeu canonica, addit: *moderatione tamen Epiſcopi ſemper ſalva*, Et altera Synodus ſub Hovio, determinata portione congrua ad 50. libras groſſorum Flandriæ, addit: *Niſi Epiſcoporum judicio Parochiæ amplitudo aliquid amplius ultra 50. libras requireret.*

VI. Obſervat quoque Franciſcus Pinſonius poſt Brodæum ad Loveti um *litt. D. n.* 8. & 60. quòd „ hæc „ portio, jure gallico, diverſam habuit taxationem. „ Primùm enim (ait) Conſtitutione Caroli IX. Re„ gis Galliæ ad 120. libras omni onere liberas redu„ ceretur, inde variis Curiæ placitis primùm ad 150. „ producta, deinde ad 200. & tandem mercium pre„ tiis excreſcentibus, ſubſtractis ubique vitæ ſubſidiis, „ ad 300. portionis congruæ aſſignatio excrevit. " Adde Edictum anno 1686.

VII. Cùm itaque portionis congruæ determinatio à judicis arbitrio plurimùm dependeat, primò attendere debet judex tempus & locum:

Nec enim ambigi poteſt, quin portio uno tempore & loco ſuſtentationi Parochi, & Eccleſiæ neceſſitati ſufficiens eſſe queat, quæ alio tempore & loco ob raritatem & caritatem annonæ minimè ſufficeret.

Unde in Regionibus, in quibus eſt frumenti & " vini caritas, & portio congrua in pecunia aſſigna- " tur (inquit Rebuffus) magis augeri debet portio, " quam in locis, ubi adeſt frumenti & vini abundan- " tia " *De Portione congrua.*

VIII. Præterea attendenda eſt Parochiæ amplitudo, nec non & Parochianorum multitudo; inter quos frequenter nec copia pauperum deeſt, quorum indubiè & rationem habendam eſſe communiter docent Canoniſtæ ad *Cap.* 12. ¶ *de Præbendis*, ubi Alexander III. conqueritur de Monachis, qui Vicarios Parochialium Eccleſiarum in tantum gravant, ut *hoſpitalitatem* tenere non poſſint: nimirùm reſpectu pauperum, uti ad citatum Capitulum advertit Gloſſographus dicens, ad eam teneri Clericos, *quia quidquid habent Clerici, pauperum eſt*.

Unde Rebuffus in citato tractatu quærens quæ in conſtituenda portione congrua conſiderari debeant; ait *num.* 71. „ Sextò, præcipuè ratio *hoſpitalitatis* " haberi debet: & Beneficii locus conſiderari, an ſit " frequens *pauperum* acceſſus. "

IX. Legitur quòd in cauſa *competentiæ* Paſtoralis inter Rectorem Eccleſiæ Parochialis de Reves, & Abbatiſſam d' Annyvers, Senatus Brabantiæ per ſententiam interlocutoriam 16. Januarii 1676. injunxit Paſtori, ut exhiberet numerum familiarum, & communicantium ſuæ Parochiæ, priuſquam ſuper portione congrua pronuntiaretur.

X. In portionis hujus taxatione meritò quoque attenduntur proventus ipſius Eccleſiæ Parochialis, quemadmodum rectè notat Rebuffus *numer.* 69. Si enim Parochiani magnam *decimarum* copiam pendant, idque primariò ut ſuccurratur eis, qui curam ipſorum in ſpiritualibus agunt; æquum planè eſt, ut hi etiam liberaliùs de illis participent: maximè cùm decimæ, quarum hæc portio pars quædam eſt, jure communi ad Parochos pertineant: adeoque per liberaliorem portionis aſſignationem, ipſæ decimæ non niſi pro majori aliqua parte ad naturales ſuos Dominos quodammodo reducantur.

XI. Non tantùm ipſius Vicarii perpetui ratio habenda; ſed etiam ipſius Parochiæ: id eſt, ut portio congrua talis ſit, ut non tantùm ipſius Vicarii neceſſitatibus, ſed & *Parochiæ neceſſitati* ſufficiat, uti loquitur Synodus Tridentina, vel ut dicit eadem Synodus, *Cura animarum laudabiliter exerceatur*.

XII. Si ergo latitudo Parochiæ, aut Parochianorum numerus exigat plures Sacerdotes, ut *cura animarum laudabiliter* exerceatur; portio congrua non tantùm congruere debet neceſſitatibus & ſuſtentationi ipſius Vicarii perpetui; ſed & horum Presbyterorum, qui requiruntur, ut Cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XIII. Vult Synodus Tridentina *Seſſ.* 21. *cap.* 2. *de Reform.* ut „ Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apo- " ſtolicæ delegati, in omnibus Eccleſiis Parochialibus " & Baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus " ſit, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſti- " cis Sacramentis adminiſtrandis, & cultui divino pe- " ragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos per- " tinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjunge- " re, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & " cultum divinum celebrandum. "

Si Rectori ſeu Parocho incumbat, ſibi tot Sacerdotes adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, ea debet eſſe congrua portio, ſive competentia, quæ oneri illi ſuſtinendo ſufficiat; id eſt, ſufficiat tot Sacerdotibus ſuſtentandis.

XIV. Et quomodo ex mente Synodi Tridentinæ erit congrua ſive ſufficiens, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur, ſi non ſufficiat tot Sacerdotibus ſuſtentandis, quot requiruntur ad Sacramenta exhibenda, aut cultum Divinum celebrandum? cùm cura animarum præcipuè conſiſtat in convenienti & debita adminiſtratione

Sacra-

Sacramentorum: & ut ad ea ſuſcipienda populus convenienter inſtruatur & diſponatur: quod ſine pluribus Sacerdotibus frequenter in una Parochia fieri nequit.

Adhæc dum Eccleſia adeò ſolicitè inculcat, ut ex decimis, proventibuſque Parochialium Eccleſiarum incorporatarum, ante omnia detur congrua portio Vicariis, qui curam earum Eccleſiarum ſuſtinent; quid quæſo aliud intendit, quàm providere, ne per Eccleſiarum Parochialium incorporationem, defectu temporalium, animarum cura negligatur; deſintque Presbyteri, qui Parochianis ſpiritualia miniſtrare ſufficiant? Igitur ex mente Eccleſiæ incorporantis Eccleſiarum Parochialium proventus, eſt, ut ex illis portio aſſignetur, quæ non tantùm uni Parocho aut Vicario ſit ſufficiens, ſed tot Presbyteris ſufficiat, quot ad animarum curam laudabiliter exercendam, & Parochianis ſpiritualia adminiſtranda ſunt neceſſarii.

XV. Itaque in taxatione congruæ portionis indubiè attendi debet, num ipſe Vicarius *perpetuus* ſive Parochus indigeat uno aut pluribus Sacerdotibus, qui ſecum laborent, ut *cura animarum* in illa Parochia laudabiliter exerceri queat.

XVI. Unde Rebuffus inquirens, quæ in hac taxatione attendi debeant, ait *n. 61.* „ Si Vicarius uno in„ digeret Sacerdote vel pluribus propter Eccleſias ac„ ceſſorias, quas *ſuccurſus* vocant, tunc rationem il„ lorum judex habere debet; omninò numerus per„ ſonarum neceſſariarum conſiderari in portione con„ grua ſolet. “ Et ſupra citatum Edictum Regium de anno 1686. expreſsè vult haberi rationem in conſtituenda portione congrua Vice-Paſtoris, aut Vice-Paſtorum, qui Vicario *perpetuo* judicabuntur neceſſarii, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XVII. Poteſt ergo Parochus ſive Vicarius perpetuus petere augmentum portionis congruæ, tametſi hæc quam habet, ſibi quidem ſufficiat, ſed nequaquam ſufficiens ſit Presbyteris, quos ſibi in adminiſtrandis Sacramentis & Cultu Divino celebrando, ob multitudinem Parochianorum, aut latitudinem Parochiæ, adjungere debet.

Cùm enim ipſi principaliter & immediatè cura animarum totius Parochiæ incumbat, ac propterea ipſius ſit, Presbyteros ſibi adjungere, qui ad curam animarum debitè & laudabiliter exercendam requiruntur, etiam ad ipſum præcipuè ſpectat portionem congruam petere, qua Parochiæ neceſſitati ſatisfieri queat.

XVIII. Hinc judicatum refert Joannes Tourentius *litt. P. cap.* 319. Parochum teneri Eccleſiæ ſuccurſali aſſignare Presbyterum, qui illi deſerviat; ſed Decimatores illi Presbytero nequaquam ad portionem congruam teneri; neque Presbytero jus eſſe eam petendi, et eam ſoli Vicario perpetuo ſive Parocho aſſignandam, qui eam Presbytero ſeu Capellano communicet ſive diſtribuat: Si tamen ipſe Vicarius vel in adjungendis Presbyteris, vel in aſſignanda aut petenda ipſis congrua portione eſſet negligens, poſſent Epiſcopi, vel Parochiani, aut etiam Presbyteri ipſi, eo caſu ejus negligentiam ſupplere, uti infra latiùs exponetur.

XIX. Parochus poſtulans portionis congruæ augmentum, ut plures ſibi Presbyteros adjungere queat, hoc unum oſtendere debet, quòd in Eccleſia ſibi concredita, populus ita numeroſus ſit; ut nec ipſe, nec hi, qui modò ipſi adjuncti ſunt, ſufficere poſſint Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & Cultui Divino peragendo; tametſi forſan ejus prædeceſſores, vel ſoli vel cum uno alterovè adjuncto Presbytero curam animarum ſuſtinuerint.

Ut Parochus augmentum competentiæ petere queat, ad ſibi adjungendos plures Presbyteros, ſufficere ut probet adeò numeroſum eſſe populum, ut ſolus non ſufficiat ad Sacramenta ritè adminiſtranda, & cultum Divinum celebrandum, in textu annotatum eſt.

Quin & poteſt contingere, ut populus quidem non ſit adeò numeroſus, ſed tamen tantoperè ſit diſperſus, ut ſolus Parochus, iis ritè inſtruendis, & Sacramentis adminiſtrandis eſſet inſufficiens: quo caſu non dubium quin debeat ſibi alios Presbyteros adjungere; imò & cogi queat ex Decreto Concilii Tridentini, & conſequenter augmentum portionis congruæ eorum ſuſtentationi conveniens poſtulare poterit.

Imò quacumque occaſione contingat, ut ſolus Parochus non ſufficiat ad Sacramenta adminiſtranda, & cultum Divinum ritè exhibendum, hoc congruæ portionis augmentum petere poteſt.

Quòd autem credatur in caſu tam numeroſi, aut diſſiti populi, ſufficere ut diebus feſtis & Dominicis adſciſcatur Presbyter ex proximiori civitate, vel loco, qui ibidem Miſſam matutinalem pro populi commoditate celebret, error eſt, & notabilis abuſus, frequentiùs ex avaritia aut nimia decimatorum tenacitate procedens.

Imprimis enim ſimilis Presbyter Parocho aſſiſtere nequit in adminiſtrandis Sacramentis, viſitandis ægris, & Parochianis ad Sacramenta ritè ſuſcipienda diſponendis, quæ tamen vel præcipuè ad ſalutem & ſpiritualem populi curam pertinere manifeſtum eſt.

Præterea frequenter contingit, ut ſimiles Presbyteri ſimpliciter Miſſam privatam ſine ulla Auditorum inſtructione abſolvant; atque hinc ulteriùs contingit, ut notabilis Parochianorum numerus hac privata Miſſa contentus, à Miſſa Parochiali, ſub qua Parochus concionem habere conſuevit, abſtrahatur; & ita in articulis fidei, & Religionis chriſtianæ fundamentis ignarus permaneat, quæ incommoda facilè evitarentur, ſi decimæ, aliique proventus Eccleſiaſtici impenderentur in legitimos ſuos uſus ac ſignanter in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam requiruntur; idque conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ *Seſſ.* 24. *cap.* 13. de Reformat. vult ut ea ſit portionis congruæ quantitas, ut neceſſitati ſpirituali Parochiæ decenter ſufficiat.

XX. Certum quippe eſt nec à lapſu temporis, nec horum illorumvè praxi dependere, neque ex hac judicandum, quot Presbyteri ad debitè Sacramenta Eccleſiaſtica adminiſtranda, Cultum Divinum peragendum requirantur: ſed id judicandum eſſe juxta regulas Evangelicas, & Eccleſiaſticas, quæ non ad hominum praxim, quæ in cura animarum frequenter, leviter & perfunctoriè nimis procedit, ſed ad normam veritatis de labore & difficultate in debitè adminiſtrandis Sacramentis & Fidelibus ad ea ritè ſuſcipienda diſponendis judicant, & procedi volunt.

XXI. Parùm quoque refert, num forſan prædeceſſores nomen boni Paſtoris in vulgo habuerint. Sciunt enim, quàm vulgi judicium in dijudicando num quis bonus ſit Paſtor, vel malus, cæcum ſit; quamque multis dici poſſet, quod Angelo Eccleſiæ Sardis dicit Spiritus Sanctus in libro Apoc. *Cap.* 3. *Quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.*

XXII. Quin & ſi ſedulò inquireretur in Parochiis illis numeroſis, quarum ſolus Paſtor, vel cum uno alterovè Presbytero curam ſuſtinuit, non rarò ſummus defectus inſtructionis in populo, & in ſuſcipiendis Sacramentis exigua diſpoſitione deprehenderetur; adeoque ad oculum pateret, quàm leve & parum fundatum ſit argumentum, à praxi Paſtorum, quos vulgus etiam pro bonis habuit, petitum.

XXIII. Optandum ſanè ut Abbates, Canonici, aliique ſimiles Decimatores ſæpius ſecum attentè ruminarent, quàm multa requirantur, ut rudis populus ritè circa myſteria Religionis, & vitam verè chriſtianam inſtruatur, & ad Sacramenta ritè ſuſcipienda rectè diſponatur; atque à vitiis retrahi, & in virtutum exercitiis confirmari valeat; indubiè facilè agnoſcerent, quàm frequenter in Parochiis ſit operariorum defectus; neque per unum alterumvè Sacerdotem in numeroſis Parochiis cura animarum *laudabiliter* exerceri queat: meritoque timerent, ne ſanguis animarum ab iis ſit requirendus, ſi defectu portionis *congruæ*, copia Sacerdotum animabus illis regendis neceſſariorum defuerit.

CAPUT III.

Unde Portio Congrua deſumenda?

1. *Ex proventibus Eccleſiarum Parochialium eam Canones ſumi volunt.*
2. *Probat id clauſula unionibus adjici ſolita.*
3. *Unde eam ſumi voluerit Synodus Tridentina?*
4. *Primo loco vult Eccleſiis Parochialibus provideri per Beneficiorum unionem.*

5. *Synodus Mechlinienſis etiam per unionem Parochialium, & conceſſionem Deſerviturarum.*
6. *Id tantùm per proviſionem permiſit.*
7. *Non ſunt unienda paſſim Eccleſiæ Parochiales, ut Decimatores à dada portione congrua abſolvantur.*
8. *Quid in unione Beneficiorum cavendum?*
9. *Poſt Beneficiorum unionem recurrendum ad primitias: & quare prius ad has, quàm ad Decimas.*
10. *Oblationes potiùs quàm Decimæ in portionem congruam cedere debent.*
11. *Primitiis & oblationibus deficientibus ad decimas recurrendum.*
12. *Non omnes decimæ eodem ordine huic oneri ſubjectæ.*
13. *Decimis deficientibus ad Parochianorum collectas recurri vult Synodus Tridentina.*
14. *Nonniſi iis deficientibus ad eas recurri vult Edictum ad Synodum Cameracenſem.*
15. *Idem declarat Edictum ad Synodum Mechlinienſem.*
16. *Oſtenditur juſtitia iſtius Ordinis.*
17. *Injuſtum eſt, portionem congruam deſumi ex proventibus fabricæ aut pauperum, decimis ſufficientibus.*
18. *Neque hanc injuſtitiam lapſus temporis purgare poteſt.*
19. *Collectæ populo hic in Belgio ſine auctoritate Regia imponi non poſſunt.*

I. CAnones de portione congrua loquentes, eam ex proventibus Eccleſiarum Parochialium deſumi præcipiunt; ſive volunt, ut tantum de his proventibus relinquatur Vicario, unde ipſe commodè ſuſtentari, & debita onera poſſit ſupportare.

II. Quare & in unionibus ſive incorporationibus Eccleſiarum Parochialium ſolet adjici hæc clauſula: „ Reſervata tamen de fructibus, redditibus, & proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in his inſtituendo congrua portione, ex qua idem Vicarius commodè ſuſtentari valeat, jura Epiſcopalia ſolvere, & alia ſibi incumbentia onera ſupportare. " Rebuffus in *Praxi Benef.* ad Regulam Cancell. *de Unionibus gloſſ.* 11. *num.* 16.

III. Synodus Tridentina videns pleraſque Eccleſias Parochiales neceſſariis Miniſtris deſtitutas defectu mediorum temporalium, quæ per incorporationem paſſim ad Monaſteria & Capitula tranſiverant, volens ut omni meliori modo ſine mora Eccleſiis illis Parochialibus provideretur, voluit: „ In Parochialibus Eccleſiis, quarum fructus adeò exigui ſunt, ut debitis nequeant oneribus ſatisfacere, curabit Epiſcopus ſi per Beneficiorum unionem, non tamen Regularium, id fieri non poſſit, ut primitiarum vel decimarum aſſignatione, aut per Parochianorum ſymbola ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.

IV. Juxta tenorem hujus Decreti, apparet, Eccleſiis Parochialibus tenuibus, & non ſufficientibus, ut oneribus debitis ſatiſfiat, primo loco providendum eſſe per unionem Beneficiorum, & nonniſi in defectum horum recurrendum eſſe ad alia media in Decreto expreſſa.

Idipſum & Zypæus notavit *Conſult.* 4. *de Parochiis*; dicitque: „ Primus modus Rectoribus Parochiarum providendi eſt, per Beneficiorum unionem; cui ſi locus non ſit, ſuccedunt alii à Concilio relati, aut quæ commodior ratio Ordinario videtur. Non autem aliis locus eſt, quàm ſi per Beneficiorum unionem id fieri non poſſit, etiam in alia Eccleſia fundatorum, ut ſatis textus; præſertim excipiendo Curata & Regularia.

V. Synodus II. P. Mechlinienſis *tit.* 17. *cap.* 3. permittit Epiſcopis Eccleſiis Parochialibus de Portione congrua providere, non tantùm per unionem Beneficiorum *ſimplicium*, ſed etiam per unionem vicinarum & minorum Eccleſiarum, vel per conceſſionem deſervituratum.

VI. Verùm ſic inſinuat Synodus, dumtaxat eam Eccleſiarum vicinarum & minorum Eccleſiarum unionem, necnon conceſſionem deſervituratum admitti ob temporum illorum iniquitatem; & quouſque commodior ratio providendi haberi nequit.

Poſtquam enim eam providendi rationem propoſuit, immediatè adjungit: „ Et aliàs propter idoneorum Sacerdotum raritatem *per modum proviſionis providere.* "

VII. Unde nullatenùs ex mente Synodi videtur, ut Epiſcopi per ſimiles uniones & conceſſiones Eccleſiarum & deſervituratum Eccleſiis Parochialibus provideant, ut ſe vel alios Decimarum poſſeſſores à danda competentia eximant, & interim Parochos ita per unitas Eccleſias vel conceſſas deſervituras gravent, ut curam Parochiæ negligere debeant, aut ſaltem functionibus Paſtoralibus plenè ſatiſfacere & ſedulò incumbere in ſua Parochia nequeant.

VIII. Imò in quorumcumque Beneficiorum unione cavendum eſt, ne tot taliaque Beneficia in competentiam Parochorum uniantur, ut Parochus illorum oneribus ſatisfacere nequeat, ſaltem ſine notabili in cura ſuæ Parochiæ, & functionibus Paſtoralibus impedimento: quod faciliùs contingit, ſi extra Eccleſiam Parochialem Beneficia fundata ſint; & in locis à Parochiali Eccleſia remotis onera Beneficiis illis annexa exſolvere debeat.

IX. Si per Beneficiorum unionem ſufficienter & commodè Eccleſiis Parochialibus provideri nequeat, vult tum Synodus, ut primitiarum aut decimarum aſſignatione provideatur.

Primitias ante decimas excutiendas eſſe, videtur ordo verborum inſinuare; qui in eo fundatur, ait Zypæus citata Conſultatione *n.* 4. „ quòd primitiæ utpotè *oblationes* arbitrio Fidelium relictæ, *magis propria* ſint Parochorum jura; & ad *ſolum* Paſtorem pertineant de jure; adeò quidem ut etſi decimas laici ante Concilium Lateranenſe poſſeſſas retinere permittantur, non tamen oblationes. Unde etſi ubique decimas, nullibi tamen oblationes penès laicos videmus. "

X. Itaque ſi oblationes alteri quàm Parocho competant, priùs ratione harum oblationum ad congruam portionem is tenetur, quàm Decimarum poſſeſſor; ac priùs oblationes Parocho vindicandæ: quæ ſi non ſufficiant, tum demùm ad Decimas recurrendum. Hoc verò intelligendum de oblationibus, quæ ex ſolo privilegio aut præſcriptione ad Paſtores, ver. gr. Primitivos tranſierunt; & quæ ſecluſo privilegio aut præſcriptione ex voluntate offerentium & jure communi ad Parochorum ſpectarent; qualia eſſe ſolent ea, quæ in Defunctorum inhumationibus offerri ſive donari ſolent: ſecùs verò de oblationibus, quæ ex voluntate offerentium in alium pium uſum offeruntur. Hæ enim nullatenùs in Parochorum competentiam convertendæ ſunt.

XI. Primitiis vel etiam oblationibus excuſſis, ad decimas recurrendum eſſe, textus Synodi Tridentinæ indicat.

Speciem decimarum hîc non expreſſit Synodus; ſed indefinitè decimarum mentionem tantùm fecit. Et ſanè cùm decimæ principaliter & primitùs ſint inſtitutæ in ſuſtentationem Sacerdotum, qui populo ſpiritualia ſeminant; ideòque *de jure* ad Parochos pertineant (uti ſæpiùs titulo præcedenti notatum eſt) nihil juſtius, quàm ex illis ſaltem *congruam* portionem Parochorum deſumi; ſive earum ſaltem Parochis reſervari, ut ex iis habeant competentem portionem, quo ſuis neceſſitatibus providere & debita onera ſupportare queant.

XII. Licèt omnes decimæ intra limites Parochiæ excreſcentes huic portioni congruæ meritò ſubjiciantur, tamen quia inter decimas aliæ præ aliis ſpeciali titulo Parochis competunt, ſeu potiùs reſervatæ ſunt, (uti titulo præcedenti oſtenſum eſt) & aliæ cum ſpeciali onere aſſignandæ portionis congruæ donatæ aut conceſſæ fuerunt, ideò etiam aliæ præ aliis huic oneri ſunt ſubjectæ; & earum poſſeſſores ante alios ad hanc congruam portionem ſolvendam tenentur, uti latiùs dicetur capite ſequenti.

XIII. Decimis intra fines Parochiæ haud ſufficientibus, ad *Parochianorum Symbola ac collectas* recurri poſſe, indicat Synodus Tridentina.

His locum non eſſe, niſi primitiis & decimis deficientibus, evincit ipſe verborum contextus & ordo.

XIV. Hunc ordinem ſignificant quoque Principum Edicta, tam ad Synodum Cameracenſem, tum Synodum Mechlinienſem. Philippus II. in Edicto ad Cameracen-

ſem

Digitized by Google

ſem Synodum *art.* 11. vult, ut excuſſis duobus prioribus mediis conficiendi congruam portionem à Synodo ſuggeſtis, Magiſtratus aſſiſtant Epiſcopis, ut reperiatur quod portioni congruæ deeſſe apparebit. Verba Edicti ſunt: *Et pource qu'en pluſieurs lieux les Curez ſont petitement pourveus, & n'eſt poſſible, ſignamment es Villes, les pourveoir de portion Canonicque par aſſignation des Diſmes, ou union des ſimples Beneficeo, ains eſt neceſſaire venir à la troiſieme voye ordonnee par le ſaidt Concil de Trente, ſcavoir, des collectes ſur les Parochiens, laquele collecte ne ſe pouvant practiquer ſans noſtre authorité & conſentement: Ordonnons à tous Magiſtrats & gens de loy, qu'ils ayent à aſſiſter les Eveſques à trouver ce que defauldra pour l'entretement deſdicts Paſteurs, là où ne leur pourra eſtre ſuffiſamment pourveu par les deux premieres voyes ordonnees par ledict Concil de Trente, juſque aux ſommes adviſees par ceſte Synode Metropolitaine, leſquels Magiſtrat feront l'aſſiette de ce qu'iceux Eveſques auront declaré defaillir aux deux premieres voyes, pour trouver la ſuſtentation deſdits Curez.* Id eſt: Et quia pluribus locis Parochis parcè proviſum eſt, nec fieri poteſt, ut de portione Canonica aſſignanda decimas, aut uniendo Beneficia ſimplicia, ipſis, præſertim commorantibus in Oppidis, proſpiciatur; verùm neceſſe eſt iniri viam tertiam ſtatutam per Concilium Tridentinum; videlicet ut per Parochias collectæ inſtituantur; quæ cùm ſine authoritate noſtra & aſſenſu corrogari non poſſint, Magiſtratibus ſingulis iiſque qui præſunt injungimus; ut Epiſcoporum ſint adjutores, in finem ut ſuppleatur quod deerit ſuſtentationi dictorum Paſtorum, quibus ſufficienter provideri non poterit, altero ex prioribus modis per Concilium Tridentinum aſſignatis, idque uſque ad acquiſitionem ſummæ, per hanc Synodum Metropolitanam conſtitutæ, qui Magiſtratus deſcriptionem facient eorum, quæ duobus prioribus modis deeſſe Epiſcopi judicaverint, ut dictorum Parochorum ſuſtentationi provideatur.

XV. In Edicto ad Synodum Mechlinienſem *art.* 16. dicunt Principes: „ Ut ſi per media à Concilio Tri„ dentino ſuggeſta Parochialibus Eccleſiis ſufficienter „ provideri nequeat, Concilia Regia & Magiſtratus „ conabuntur per impoſitiones, collectas aut aliàs in„ venire, quæ Epiſcopi judicabunt deeſſe ad congruam „ Parochorum ſuſtentationem.

XVI. Nihil evidentius, quam Principes, ad collectas & impoſitiones Parochianorum tum demum concedere recurſum, quando *primitiis & decimis* excuſſis, portio congrua haberi nequit: idque revera juſtiſſima ratione. Cum enim primitiæ, ſive oblationes & decimæ à populo ſolvantur, ut Miniſtri Altaris ſuſtineantur; atque laborantibus in vinea Domini, & ſibi ſpiritualia ſeminantibus, temporalia ſubminiſtrentur, quid æquius & juſtius, ut illæ priùs impendantur in ſuſtentationem Miniſtrorum, priuſquam rurſus nova onera populo imponantur.

XVII. Si juſtum non ſit, ut ad portionem congruam urgeantur per novam onerum impoſitionem Parochiani, quamdiu decimæ ſufficiant, intelligi poteſt, quanta ſit injuſtitia quòd in nonnullis Parochiis portio congrua vel Paſtorum, vel Vice-Paſtorum deſumatur ex proventibus ſpecialiter in uſum fabricæ, aut pauperum deſtinatis & debitis. Quaſi fabricæ & pauperibus ſui proventus ſubtrahi poſſint & debeant, ut major copia decimarum, quæ in Paſtorum ſuſtentationem dantur, ad Monaſteria & Capitula devolvantur; & ex iis Monachi & Canonici commodiùs vivere valeant.

XVIII. Imò tam manifeſtè apparet hujuſmodi applicatio proventuum fabricæ, vel pauperum injuſta, & infidelis, ut nec lapſu temporis, quantumvis immemorialis juſtificari poſſe videatur; ideòque ſi probetur, revera proventus illos eſſe relictos in uſum fabricæ, aut pauperum, meritò ad ſuos legitimos uſus reducentur; & Decimatores ad portionem congruam convenientur & condemnabuntur.

XIX. Denique citata Principum Edicta oſtendunt, fas non eſſe in Belgio Epiſcopis, ſua auctoritate populum compellere ad danda temporalia per modum collectarum; ſed Regia auctoritate, conſenſu opus eſſe: quod & in receptione Concilii Tridentini monuere Concilia Regia.

Cum enim Margarita Parmenſis Belgii Gubernatrix Decreta Concilii Tridentini de reformatione, nomine Philippi II. miſiſſet ad Senatus Regios, *ad cap.* 4. *Seſſ.* 21. *de Reform.* qua datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi; & ſi neceſſe fuerit *compellendi* populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiunt ad vitam Sacerdotum ſuſtinendam; „ Communis omnium Se„ natuum nota fuit, compulſionem illam populi & e„ xactionem illam fieri non poſſe, ſine auctoritate Re„ gia, neque hanc juriſdictionem Eccleſiaſticis Judi„ cibus unquam competiiſſe. “ Anſelmo in Triboniano Belgico *cap.* 33. §. 22.

CAPUT IV.

Quo Ordine Decimatores ſint Portioni congruæ ſubjecti; & quouſque?

1. *Decimæ ſpecialiori titulo ad Parochos ſpectantes præ reliquis oneri portionis congruæ ſubjectæ.*
2. *Hoc ex capite decimæ* Novales & minutæ *ante alias excutiendæ.*
3. *Decimæ nominatim huic portioni ſubjectæ ante alias excutiendæ.*
4. *Olim paſſim tertia pars pro Parochorum ſuſtentatione à Decimatoribus relinquebatur.*
5. *Hæc* tertia *pars poſtmodum ad Capitula & Monaſteria tranſivit.*
6. *Qui hanc* tertiam *poſſident, ante alios Decimatores ad portionem* congruam *tenentur.*
7. *Hæc* tertia *pars uniri non ſolet, niſi cum onere congruæ portionis.*
8. *An decimæ ultimò incorporatæ ante alias teneantur?*
9. *Primitivi Paſtores præ reliquis Decimatoribus videntur obligari.*
10. *Patroni Eccleſiaſtici ſolent eſſe Paſtores* primitivi, *& eatenus ad portionem congruam obligari.*
11. *Non ſemper ſunt Paſtores* primitivi.
12. *Paſtor* primitivus *quomodo à Vicario pro conſequenda portione congrua conveniri poſſit.*
13. *Quando decimatores cenſeantur pro decimarum portione, quam poſſident, contribuere.*
14. *Ratio quæ videtur ab hoc onere eximere decimas* infeudatas.
15. *Poſſeſſas ante Concilium Lateranenſe eximere videtur Edictum Philippi II.*
16. *Ob onera decimis* infeudatis *inhærentia ratione* feudi, *videntur ab hoc onere eximendæ.*
17. *Ratio ſuadens eas ad portionem congruam debere concurrere.*
18. *Decimæ hæ tanquam partim laicales, partim Eccleſiaſticæ* ſubſidiariè *in defectum aliarum decimarum contribuunt.*
19. *Decimæ* infeudatæ *ad Eccleſiam reverſæ, huic oneri ſubjectæ tanquam Eccleſiaſticæ.*
20. *Etiamſi titulo* oneroſo *ſint acquiſitæ.*
21. *Secus videtur dicendum, ſi cum onere* feudali *ſint reverſæ.*
22. *Edictum Philippi II. indiſtinctè eas obligare videtur.*
23. *Decimæ ex ſua inſtitutione ſunt ordinatæ ad ſuſtentationem Parochorum.*
24. *Non ſunt ad alios tranſlatæ, niſi deducta portione congrua.*
25. *Onus dandi hanc portionem eſt* reale *perpetuò decimis inhærens.*
26. *Non abſolvuntur ab hoc onere, licèt ſemel portio congrua fuerit aſſignata.*
27. *Nihil cedit Decimatoribus, niſi quod ſuperabundat detracta portione congrua.*
28. *Idipſum declaravit Synodus Juliobonenſis.*
29. *Decimatores tamdiu manent huic oneri ſubjecti, quamdiu decimas retinent.*
30. *Portio Parocho debetur, licèt nihil Decimatoribus ſupereſſet.*

I. DEcimas aliquas magis propriè & ſpecialiori titulo præ aliis Parocho competere, titulo præcedenti notatum eſt. Cùm ergo hæ decimæ *ſpecialiter* Parocho competant, & cum majori quaſi violentia ipſi adimantur, æquum quoque apparet, ut ſi Parocho è decimis portio congrua aſſignari debeat, potiùs è deci-

mis

mis *ſpecialiter* Parocho competentibus; quàm ex aliis decimis deſumatur. Decimæ hæ enim præ aliis oneri portionis congruæ ſubjectæ ſunt, ſicuti primitias & oblationes ante decimas pro conficienda portione congrua exenticndas eſſe, capite præcedenti notatum fuit: idque ea ratione, quòd ſpecialiori titulo debeantur Parocho quàm decimæ.

II. Hoc ex capite, decimæ *novales* ante decimas veteres pro conficienda hac portione exeuriendæ ſunt: quia propriæ Parochorum ſunt; quod & Zypæus notavit *Conſult. 4. de Parochis, num. 5.*

Pari ratione decimæ *minutæ*, utpotè non ſecus ac novales ad Parochum ſpeciali titulo ſpectantes (ut titulo præcedenti *cap.* 6. dictum eſt) huic oneri ante decimas majores, ſeu *groſſas* ſubjectæ ſunt: ſolentque hæ Vicariis perpetuis, excluſis Decimatoribus majoribus, adjudicari.

III. Si inter decimas majores reperiantur quædam nominatim, aut ſpecialiter in competentiam ſive portionem congruam aſſignatæ & addictæ, hæ etiam ante reliquas in hanc portionem congruam imputandæ ſunt.

IV. Olim uſitatum erat, ut laici aliique decimas poſſidentes, tertiam earum partem relinquerent in ſuſtentationem Parochorum, & Miniſtrorum Eccleſiarum Parochialium; atque per hanc tertiæ partis aſſignationem obligationi ſuſtentandi Parochum ſatisfacere volebant: uti poſt alios citatos auctores notat Zypæus *Conſult.* 4.

V. Succeſſu verò temporis, cùm nonnumquam decimæ adeò excreſcerent, ut vel tertia pars decimarum notabilem annuam ſummam conficeret; videreturque, quòd detracta portione congrua Parochorum, adhuc multùm ſupereſſe poſſet, cœperunt nonnulla Capitula, aut Monaſteria impetrare Eccleſiarum Parochialium incorporationem una cum hac dote; ſcilicet, tertia parte decimarum; aut ſi Eccleſiæ aliis eſſent jam unitæ, tertiam hanc partem decimarum, quæ primitùs in ſuſtentationem, ſive portionem congruam Parochorum erat relicta, ſibi incorporare.

VI. Cùm ergo hæc pars decimarum ſpecialiter ab ipſis Decimatoribus primitùs in portionem *congruam* data ſit; etiam ſpeciali ratione huic oneri ſubjecta manet, ad quemcumque poſſeſſorem tranſiverit.

Neque Decimatores qui alias duas partes decimarum poſſident ad portionem congruam tenentur, quamdiu tertia hæc pars decimarum exhauſta non eſt; quandoquidem ipſi hanc tertiam partem in Parochorum ſuſtentationem dederint; atque per eam aſſignationem eatenus ſaltem ſatisfecerint obligationi dandi congruam *portionem*, ut eam dare ulteriùs non debeant, quamdiu hæc *tertia*, ab ipſis in congruam portionem aſſignata, ſufficit.

VII. Accedit, quòd in unione, ſeu incorporatione iſtius tertiæ partis inſeratur ſolita clauſula reſervans ſuper hac parte decimarum, quæ incorporatur, portionem congruam ipſius Vicarii.

VIII. Quando igitur decimæ aliquæ in ſuſtentationem Parochorum, ſeu Vicariorum remanſerunt, & hæ poſtmodum alicui Capitulo aut Monaſterio fuerunt aſſignatæ, indubiè tunc verum erit, quod dicit Zypæus *citata Conſult.* 4. nimirùm ante alias decimas ad portionem congruam teneri illas decimas, quæ *ultimo* ab Eccleſia Parochiali ſunt deciſæ, ad eam rationem quæ in donationibus inofficioſis eſt; ut ſi à quopiam factæ ſint diverſo tempore, & per eas legitima liberorum læſa, ultima tantùm donatio eatenus reſcindatur, quia ea ſola eſt inofficioſa; *leg.* 7. *Cod. de inoffic. donat.*

IX. Adhæc inter decimarum poſſeſſores ante reliquos ad congruam portionem ordinariè tenentur hi, qui dicuntur *primitivi* Paſtores; qui ſolent poſſidere ipſas Eccleſias Parochiales incorporatas cum decimis & proventibus ſub expreſſa conditione aſſignandi Vicario congruam portionem; ſi ipſi per ſe curam earum Eccleſiarum non habeant.

Præterea de jure communi in *Clem.* 1. *de Jurepatronatus*, „ Diœceſanis ſub obteſtatione Divini judicii diſtrictè inhibetur, ne præſentatum aliquem per quamcumque perſonam Eccleſiaſticam jus præſentandi ad Eccleſiam aliquam habentem, admittat, niſi intra certum terminum competentem per Diœceſanos ipſos præſentantibus præfigendum, ipſi præſentato fuerit eorum eis congrua de proventibus Eccleſiæ portio aſſignata. Quam ſi forſan iidem præſentantes intra terminum ipſum aſſignare neglexerint, ne factum eorum noceat præſentato, ſtatuitur, ut ex tunc Diœceſani debeant præſentatum (niſi aliud Canonicum obſtet) admittere, & in pœnam præſentantium, ad Diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis hujuſmodi devolvatur.

X. Porrò Patroni Eccleſiaſtici ad portionem congruam ſuis præſentatis aſſignandam ideò ſpecialiter aſtringuntur, quia, uti rectè notat Zypæus *citata Conſult.* 3. ratò accidit in Eccleſiaſticis, ut ipſi Parochiales Eccleſias extruxerint, vel dotaverint: cùm res Eccleſiæ ſuæ alienare nequeant; & ſi de ſuo dederint Patroni *laici* nomen habeant. Quare qui hodie dicuntur Patroni Eccleſiaſtici, & unà Eccleſiarum Parochialium, quarum ſunt Patroni, decimas percipiunt, non ſolent eſſe veri Patroni; ſed *primitivi* Paſtores titulo unionis dictarum Eccleſiarum; atque in ea qualitate præſentare Vicarium; cui congruam portionem eo titulo aſſignare tenentur.

Nec mirum, nullam in dicta Clementina, nec in Jure Canon. fieri mentionem *Paſtoris primitivi*; quia nomen illud primitivi Paſtoris recentius eſt collectione Corporis Canonici, quo hodie utimur: ſed quos nunc Paſtores primitivos dicimus, tunc plerumque Patroni Eccleſiaſtici nuncupabantur.

XI. Dubitandum tamen non eſt, quin interdum jus præſentandi à jure primitivi Paſtoris, qui vi unionis & incorporationis ad congruam portionem ſpecietim obligatur, ſit ſejunctum: quo caſu ſi dubitetur, num quis ſit primitivus Paſtor, nec de unionis & incorporationis forma & conditionibus ſat conſtet, ad alia indicia & argumenta, quæ Paſtoris primitivi jus innuunt, recuerendum erit; v. gr. Si Canonici vel Religioſi eorumvè Prælati jus habeant functiones aliquas Eccleſiaſticas certis diebus in Eccleſia Parochiali obeundi; Parochus ipſos ut Superiores ſuos in aliquibus agnoſcere tenetur: Si decimas minutiores aut novales, quæ Parochis præ aliis decimis ſpeciali titulo reſervari ſolent, percipiant, aliavè jura exerceant, quæ primitivis Paſtoribus reſervari ſolent.

XII. Dum igitur ex his aliiſvè argumentis conſtat, quis ſit Eccleſiæ Parochialis Paſtor primitivus inter decimarum poſſeſſores, poterit Vicarius ſive Parochus contra illum directè agere ad congruam portionem, eamque integram, relictis aliis decimatoribus, ſalvo regreſſu Paſtori primitivo adversùs alios decimarum poſſeſſores: & ita 27. Martii 1634. in Parlamento Divionenſi judicatum teſtatur Carolus Fevret. *lib. 6. tract. de Abuſibus cap.* 6. §. 10. Et tamquam indubitatum tradit Grimaudet. *lib. 2. de Decimis cap. 8. n.* 7. additque, „ Quòd ſi congrua portio fuiſſet aſſignata, ſed ſufficiens non eſſe deprehenderetur, Vicarii contra Paſtores primitivos agere deberent coram Epiſcopo, ad hoc ut condemnentur & cogantur ſupplere, exemplo filii, cui pater reliquit portionem ſuorum bonorum pro legitima, quæ ſi ſit inſufficiens, poteſt filius agere ad ſupplementum: eo quòd pater nequeat filio relinquere minorem portionem quàm legitimam. Inſuper cauſa Parochorum eſt favorabilior, quia omnes reditus Eccleſiæ Parochialis non dantur, niſi ob curam animarum, quam ipſi Vicarii ſeu Parochi ſuſtinent: & valdè ſcandaloſum eſt in Eccleſia (in qua omnia juxta meliorem diſciplinam deberent eſſe ordinata) quòd uni laborent, & alii otioſi manducent eorum ſalaria & ſubſtantiam.

XIII. Si non conſtet, quis inter plures decimatores ſpeciali titulo ad portionem congruam ſit obſtrictus, neque ullius ipſorum ſciatur ullas decimas ſpeciali titulo huic oneri obnoxias poſſidere, tenebuntur omnes pro quota decimarum, quam quiſque poſſidet, ad portionem congruam concurrere.

XIV. Bona laicorum per collectas, ſive impoſitiones non gravanda, niſi in defectum primitiarum & decimarum, capite præcedenti dictum eſt.

Cum verò decimæ *infeudatæ* hodie quaſi bona patrimonialia poſſideantur, atque de illis, non ſecus ac de patrimonialibus diſponant, uti titulo præcedenti *cap.* 4. probatum, dubitari poſſet, num ſimiles decimæ aliter quàm reliqua bona laicorum huic oneri ſint ſubjectæ, [illegible]

XV. Edi-

Digitized by Google

XV. Edictum Philippi II. Regis Catholici ad Synodum Cameracenſem in contributionem portionis congruæ vocat decimas exiſtentes in manibus laicorum, ſi modò probari queat, eas ab Eccleſiaſticis ad laicos perveniſſe poſt Concilium Lateranenſe ſub Alexandro Tertio; Verba Edicti ſunt: *Enſemble celles que l'on pourra verifier avoir eſté achaptees, ou autrement acquiſes par gens layz de Eccleſiaſtiques depuis le premier Concil de Latran, qui fut l'an mil cent ſeptante-neuf ſoubz Alexandre troiſieme.* Id eſt: Deinde illas, quas probari poterit ab Eccleſiaſticis Laicos emiſſe aut acquiſiviſſe à celebrato primo Lateranenſi Concilio ſub annum 1179. ſedente Alexandro III. Videtur ergo Edictum ab hoc onere exemiſſe decimas *infeudatas*, quæ non probantur *poſt dictum Concilium* laicis fuiſſe acquiſitas.

XVI. Accedit, quòd cùm hæ decimæ cum onere *feudi* tranſierint ad laicos; atque laici ratione illarum ad certa ſervitia ſive onera obſtringantur Eccleſiis à quibus decimas infeudatas tenent, æquum quoque videtur, ut ab oneribus eximantur, quæ aliàs decimis inhærent.

XVII. Verùm cum decimæ illæ inſtitutæ ſint, & à populo dentur ut Parochis & Miniſtris de ſuſtentatione provideatur; atque eatenus quaſi violentè ab Eccleſiis Parochialibus fuerint abſtractæ, apparet, aliam non fuiſſe Pontificum aut Epiſcoporum intentionem, quàm ut Laici eas decimas retinerent, quamdiu ipſis Parochis aliunde eſſet proviſum; neque populus, qui illas decimas in Parochorum ſuſtentationem offert, rurſus eſſet novo onere gravandus.

XVIII. Itaque quia decimæ *infeudatæ* partim ſunt bona Laicalia & quaſi patrimonialia, partim Eccleſiaſtica & ab Eccleſia profecta, paſſim receptum eſt, decimas has non quidem omninò ab hoc onere eſſe exemptas; ſed in defectum decimarum ab Eccleſiaſticis poſſeſſarum & naturam proventuum Eccleſiaſticorum magis retinentium, huic oneri tantum *ſubſidiariè* ſubjici: idque æquum eſſe notavit Renatus Choppin. *de S. P. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 20. *&* 21. & ita judicatum refert Ludovicus Charondas, *lib.* 1. *Reſp.* 34. item Claudius Henrys in ſua Collectione Arreſtor. *tom.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 27. atque noviſſimè anno 1662. ſolemni Arreſto deciſum fuit, decimas infeudatas *ſubſidiariè* ad portionem congruam obligari. Habetur Arreſtum hoc integrum, *tom.* 2. Journal des Audiences, *lib.* 4. *cap.* 52. unà cum diſcurſu ſuper origine decimarum *infeudatarum*; oſtenditurque decimas, quæ paſſim ſeculo XI. & XII. ad Laicos devolutæ fuerunt, reverà pertinuiſſe ad Eccleſias Parochiales; & conſequenter origine ſua eſſe reverà decimas Eccleſiaſticas; quo caſu eas portioni congruæ, ſaltem *ſubſidiariè* ſubjectas fatetur Zypæus tit. *de Feudis num.* 2. in Jure Novo; & ita à Senatu Brabantiæ judicatum teſtatur.

XIX. Notatum fuit titulo præcedenti *cap.* 4. decimas *infeudatas* ſi ad Eccleſiam, vel Corpus aliquod Eccleſiaſticum revertantur, recipere primigeniam ſuam naturam, habendaſque rurſus eſſe ut decimas Eccleſiaſticas.

Hinc ulteriùs deducitur, eas & quoad portionem *congruam*, non ut *infeudatas & laicales*, ſed ut Eccleſiaſticas eſſe reputandas: & ita ſæpiùs judicatum fuiſſe refert Broudæus ad Loverium *Litt. P. num.* 60. item Claudius Henrys loco cit. *quæſt.* 7. ortaque ibidem, „reverſionem decimarum ad Eccleſiam eſſe fa„vorabilem; quia reducit ad primævam earum natu„ram, & Eccleſiaſtici potiùs ſua propria recuperant; „quàm de novo acquirunt .... Itaque hodie indu„bitatum eſt, Decimas infeudatas reverſas ad Eccle„ſias fieri Eccleſiaſticas, & ſequi communes regulas „aliarum Decimarum.

XX. Quin & portioni congruæ obnoxias eſſe, tametſi titulo oneroſo ad Eccleſiam reverſæ ſint, aſſerit Wameſius *conſ.* 452. *num.* 7. & conforme eſſe Sententiæ Senatus Pariſienſis prolatæ 16. *Februarii* 1628. ex iis quæ recitat Claudius Henrys loco citato, non obſcurè colligitur.

XXI. Hanc decimarum infeudatarum ad priſtinam naturam reductionem operatur ipſa decimarum ad Eccleſiam reverſio, ſi ſimpliciter & purè reſtituantur, ſecus verò ſi cum onere ſeu nexu feudali quo erant apud laicos, Eccleſiæ reſtituantur; quo caſu ſemper manent *feudales*; uti citato *cap.* 4. annotavimus.

Inde conſequenter ſtatuendum videtur de his decimis cum eo nexu ad Eccleſiam reverſis, quòd de decimis infeudatis in manibus laicorum exiſtentibus, ut nimirum ad hanc portionem nonniſi *ſubſidiariè* deficientibus aliis decimis Eccleſiaſticis concurrere debeant, quod & veriſimilius credit Zypæus, *Reſp.* 2. *de Parochiis num.* 6.

XXII. Sed an hanc diſtinctionem patiatur citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem dubitat Zypæus, ibidem; eò quòd Edictum decimas *feudales* quocumque modo ad Eccleſiam reverſas, ad portionem congruam vocet tanquam ad ſuam primam naturam reverſas. Verba Edicti ſunt: *Nous declarons noſtre intention eſtre que la portion Canonique & reparation deſdiites Egliſes, debveront contribuer les diſmes ajant autrefois eſté laicales, leſquelles preſentement ſeroient retournees es mains des Gens d'Egliſe, de quelle nature qu'elles ſoient, fiefz ou autres, pour eſtre retournees à leur primitive nature.* Id eſt: Hanc noſtram mentem eſſe declaramus, ut ad Canonicam portionem & Eccleſiarum reparationem ſuppeditent decimæ, quondam Laicales, quæ ad Eccleſiaſticorum denuo manus devenerunt, cujuſcumque naturæ fuerint, ſive feudales, ſive aliæ, quia ad priſtinam conditionem redierunt.

XXIII. Porrò cùm decimæ quaſi ex ſua natura & primæva inſtitutione ſint ad hoc ordinatæ, ut Parochis ex illis ſubſtentatio aliaque neceſſaria ſubminiſtrentur; ſub hoc onere congruæ portionis ad Capitula, Monaſteria aliavè Corpora, aut perſonas tranſiverunt; cui oneri perpetuò manent ſubjectæ, ſemperque earum poſſeſſores obligantur Parochis de portione congrua providere.

Decimæ aliique ſimiles proventus ad nullum ſpecialem uſum, per Principes alioſque fideles in eorum conceſſione & oblatione reſtricti, ſive deſtinati, cenſentur oblati Eccleſiæ, ut impendantur in ſuſtentationem Miniſtrorum, alioſque pios uſus.

Cùm verò inter miniſtros Eccleſiæ, præcipui ſint, & maximè neceſſarii, qui curam animarum ſuſtinent, & laborant in vinea Domini, conſequens eſt, quòd ſimiles proventus in horum ſuſtentationem præcipuè, & primariò ex intentione offerentium cedere debeant; atque hoc ſenſu in textu notatum eſt, decimas principaliter ad Parochos pertinere.

Huic fundamento innititur aſſertum Canoniſtarum, portionem congruam, ex decimis, Parochis, aliiſque curam animarum ſuſtinentibus à Decimatoribus eſſe integrè perſolvendam, licèt ea perſoluta, nihil ex decimis Decimatoribus ſupereſſet: eò quòd ex his proventibus nihil ſit impendendum in uſus, præſertim pauperum Eccleſiæ non miniſtrantium, priuſquam Miniſtris Eccleſiæ, notanter Parochis, aliiſque curam animarum ſuſtinentibus, & actualiter per ſe exercentibus ſufficienter ſit proviſum.

Idipſum non obſcurè indicavit S. Thomas, dum dixit, decimas, aliaſque res Eccleſiæ, deberi his, qui curam animarum ſuſtinent; communicari verò poſſe Laicis Religioſis, ſive Monachis, aliiſque curam animarum non habentibus per *modum eleemoſynæ*. Verba S. Thomæ relata ſunt in textu hac *part.* 2. *tit.* 32. *cap.* 5. *num.* 6.

Verùm nonne ſatius fuiſſet, ut diſpenſatio decimarum, vel aliorum Eccleſiaſticorum proventuum integra manſiſſet penes Prælatos & Paſtores, ut per hos, ſi quid ex illis ſuſtentationi Miniſtrorum Eccleſiæ in vinea Domini laborantium neceſſitatibus ſupereſſet, in Religioſos alioſque curam animarum non habentes, per modum eleemoſynæ erogaretur, quòd ipſi quibus principaliter decimæ, & proventus Eccleſiaſtici debentur, cogantur ſua neceſſaria, ſive competentia petere, & quaſi emendicare ab iis, quibus decimæ, & ſimiles Eccleſiaſtici proventus, nonniſi per modum *eleemoſynæ* ex doctrina ſancti Thomæ communicati fuerunt.

XXIV. Imò nec decimæ Capitulis, Monaſteriis aliiſque conceſſæ ſunt, niſi *prius* deducta *portione congrua*; adeò ut tantum cenſeatur conceſſum quod ultra Parochi ſuſtentationem ſupereſſe poteſt.

XXV. Itaque rectè poſt Rebuffum, alioſque notavit Zypæus, *Conſult.* 4. *de Parochiis num.* 8. onus hoc

dandæ

dandæ portionis congruæ eſſe onus *reale* & permanens; ita ut ratione illius poſſeſſores decimarum ſemper maneant ad hanc portionem ſubminiſtrandam obligati; quemadmodum fundis ſitis ad viam, flumen & mare incumbit onus reficiendi aggeres, toties quoties aggeres reficiendi ſunt; quo ſimili utitur ibidem Zypæus.

XXVI. Hinc ulterius concluditur, quòd ſi jampridem aſſignata portio congrua perierit, vaſtata ſit, aut mutatis temporum locorumque circumſtantiis incompetens, ſive inſufficiens inveniatur, ut Parochi aut Parochiæ neceſſitatibus per eam ſit proviſum, vi dictæ clauſulæ expreſſæ, vel ſubintellectæ de novo competentiam, aut augmentum ex Decimis, ſeu proventibus Eccleſiæ incorporatæ dare tenebuntur: quandoquidem proventus dictarum Eccleſiarum ſub eo onere ſint ipſis incorporati, ut primò Vicariis de congrua portione ſit proviſum.

XXVII. Ulteriùs ex eodem principio deducitur, quòd Capitula, Monaſteria, aliivè quibus decimæ ſunt conceſſæ, nihil ex illis prætendere queant, niſi quod ipſi congruæ Parochorum portioni ſupereſt. Nam, ut rectè notavit Rebuffus de Portione congrua, *n.* 103. „ Priùs Papa vult reſervari congruam „ portionem, *poſteà* reliquos fructus donat, & unit: „ ob id præferri debet prima Eccleſia Vicarii, ut Pa„ normitanus in *cap. de Monachis ii de Præbend.* „ probat, dicens: habentes Eccleſiam quoad tempora„ lia non poſſe omnes reditus Eccleſiæ conſumere, „ & ſibi uſurpare, ſed reditus tantùm ſuperfluos de„ tracta prius congrua portione Vicario ſeu Rectori „ inſtituendo, & pro juribus Epiſcopalibus.

XXVIII. Idipſum jampridem expreſſit Concilium Juliobonenſe à Wilhelmo Rege Anglorum cum Epiſcopis & Proceribus Normanniæ celebratum an. 1080. *Can.* 12. ubi poſtquam ordinaſſet, quomodo Monaſterium decimas poſſidens deberet Presbytero Eccleſiæ deſervienti ex decimis providere, tandem in fine concludit: „ Quæ verò *ſuperabundant* in uſus Monaſte„ rii Abbas habeat. Hoc idem (ait) in Eccleſiis „ Canonicorum obſervetur.

XXIX. Similiter hinc ſtatuendum, quòd decimarum poſſeſſores oneri maneant ſubjecti, quamdiu decimis proventibuſque Eccleſiarum Parochialium unitarum incumbunt; nec niſi ultronea abdicatione omnium proventuum ab eo eximuntur; exemplo poſſeſſoris fundi hypothecati pro certo reditu; qui demum liberatur, cum hypothecato fundo ſe exuit; quod vulgò Galli vocant *deguerpir*.

XXX. Rectè quoque eodem ex principio concludit Rebuffus loco cit. *n.* 101. „ Etſi temporalia, vel „ alii reditus Beneficii non ſufficerent niſi Vicario; „ tunc præfertur Vicarius, tùm quod illud tempo„ rale priùs erat patrimonium ſuæ Eccleſiæ, & poſt„ eà fuit Religioſis datum, vel ab ipſis occupatum, „ & ſic agit de damno vitando, & Monaſterium de „ lucro captando: adeò præfertur Vicarius Eccleſiæ „ Monaſterio: tum etiam quòd hoc ſit favorabilius, „ videl. alere plebem cibis ſpiritualibus, ut Vicarius „ facit, & quòd bona facilè revertantur ad ſuam na„ turam. “ Hæc Rebuffus, qui & *n.* 103. probat dictum Henrici Bohicq: „ Tolerabilius eſſe quod Ca„ nonicus vel Prior egeat, qui habet annexam cu„ ram, quàm Vicarius, qui illam exercet.

Quibus conſonat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 52. aſſerens, „ certum eſſe, Parocho „ aut eis qui Parochi vices gerunt magis favendum „ eſſe, quàm poſſeſſori Decimarum, quiſquis ille ſit: „ cùm Parochus ejuſvè Vicarius Altari & Parochia„ nis deſerviat. Nec ad rem pertinebit, quòd ſi de„ cimarum poſſeſſori, quantulacumque portio detra„ hatur, futurum ſit, ut non habeat ille quo ſe alat. „ Etſi enim dici ſolet, non eſſe diſcooperiendum „ unum Altare, ut alterum cooperiatur, priùs tamen „ Parocho ſubveniendum eſt adverſùs decimarum poſ„ ſeſſorem, tum poſſeſſori ab ipſo Ordinario, cujus „ officium eſt providere, ne alimentorum penuria „ cogantur ii qui altari ſerviunt, Religionis cultum „ deſerere. “ Hæc ille, quem ſequitur Zypæus, *tit. de Parochis num.* 11.

CAPUT V.

Portio congrua tamquam cauſa alimentorum judicanda & aſſignanda.

1. *Cauſa portionis congruæ eſt cauſa alimentorum.*
2. *Hinc in ea ſummariè procedendum.*
3. *Portio debet proviſionaliter adjudicari, ſi cauſa moram trahat.*
4. *Ita vult Synodus Mechlinienſis.*
5. *Hæc adjudicatio proviſionalis fieri poteſt in omni parte litis.*
6. *Solutio congruæ portionis non patitur moram.*
7. *Conforme Edictum Principum noſtrorum.*
8. *Quæſtio inter Decimatores ſuper ſolutione portionis congruæ ejus aſſignationem retardare non debet.*
9. *Exemplo alimentorum portio congrua tranſactione tolli nequit.*
10. *Non facilè tranſactioni per tranſigentem contraveniendum.*
11. *Mutatis circumſtantiis interdum poteſt.*
12. *Tranſactio ſine authoritate Superioris inita non obligat ſucceſſores.*
13. *Inita cum conſenſu & approbatione Epiſcopi obligat ſucceſſores.*
14. *Poteris nihilominus ſucceſſu temporis augmentum portionis peti.*
15. *Nulla tranſactione aut lapſu temporis, vel lege poſitiva portio congrua tolli poteſt.*
16. *Portionis congruæ compenſatio admitti non ſolet.*
17. *Congrua portio in re certa aſſignanda.*
18. *Synodi paſſim rem certam deſignant.*
19. *Non dicitur Parochus habere portionem congruam, niſi habeat in re certa.*
20. *Poteſt Vicarius abdicare proventus Eccleſiaſticos, & petere portionem* congruam.
21. *Expedit Parochis habere portionem in re certa.*
22. *Id oſtenditur exemplo SS. Patrum.*
23. *Portio aſſignata in re certa ob ſterilitatem aut devaſtationem fructuum non minuenda.*
24. *Fructuum mentio non taxationis, ſed demonſtrationis cauſa cenſetur facta.*
25. *Quod ſolvitur in redemptionem decimarum, debetur nullis fructibus creſcentibus.*
26. *Decimatores fertilitatis commodo gaudentes, debent & ſterilitatis onera ferre.*
27. *Non eſt æquum, ut in caſu ſterilitatis Vicarii ſemper cum ſummo rigore exigant integram portionem à Decimatoribus.*

I. CAuſam portionis congruæ eſſe cauſam *alimentorum* negari nequit: quandoquidem certum ſit: portionem congruam primariò & directè aſſignari in ſuſtentationem, & alimentationem Presbyterorum curam animarum ſuſtinentium: unde & hanc cauſam portionis tractandam tamquam cauſam alimentorum omnes agnoſcunt.

II. Hinc imprimis infertur, quòd ſicuti in cauſa alimentorum *ſummariè* procedi, & *proviſionalis* adjudicatio fieri ſolet; ita & in hac cauſa procedi debeat: præſertim cùm hîc non tantùm periculum ſit, ne defectu alimentationis, Parochus vitæ neceſſariis deſtituatur, ſi aſſignatio portionis differatur, quouſque cauſa plenariè ſit inſtructa; ſed & periculum eſt, ne populus intereà neceſſariis Miniſtris deſtituatur.

III. Quare tamquam indubitatum tradit Rebuffus, „ quòd ſi Parochus, aut Vicarius congruam por- “ tionem petat, & proceſſus tractum & dilationem “ recipiat, debeat ei per modum *proviſionis* adjudicari “ proviſio congruæ portionis, donec videantur jura “ utriuſque, & alia ſententia proferatur, ut interim “ Deo ſervire poſſit, & Sacramenta Parochianis ad- “ miniſtrare. “ In tract. de congrua portione *n.* 54. Et in tract. de ſententia proviſionali in præfat. *num.* 50. aſſerit, Curato petenti integras Decimas adjudicatum fuiſſe à Senatu quartam partem Decimarum per modum proviſionis, ut interim vivere poſſit.

IV. His conforme eſt Decretum Synodi P. II. Mechlinienſ. *tit.* 17. *c.* 4. „ Si contingat oriri aliquam dif- “ ficultatem Paſtoribus in aſſignanda judicio Epiſcopi “ Canonica portione, iidem Epiſcopi ſeu eorumdem “ Vica-

„ Vicarii aut Officiales, *ſummariè, & de plano*, ſine ſtrepitu & figura judicii audita nuda petitione Parochorum, & eorum quorum intereſt reſponſione, & facta deſuper ſummaria informatione, quòd ipſis Parochis deeſſe compererint, ad ſummam ſuperiùs taxatam per modum *proviſionis* adjudicabunt; & appellatio executionem non ſuſpendat. “ Adde Syn. P. II. Camer. *tit.* 14. *cap.* 7.

V. Poteſt autem hæc proviſionalis adjudicatio peti in qualibet parte litis, etiam poſt litem conteſtatam; imò etiam poſt ſententiam, quæ tranſivit in rem judicatam, quando executio ſententiæ poſſet habere dilationem; uti tradit Rebuffus *in tract. de ſentent. proviſ. art.* 1. *gloſſ.* 2. eò quòd numquam non inhumanum ſit, vel ad modicum tempus os bovi trituranti occludere.

VI. Notabile occurrit Arreſtum apud Tournetium *in ſua collect. Arreſtor. litt. P. num.* 126. quo conductor decimarum condemnatus fuit ad ſolvendam portionem congruam 360. librarum ſalvo recurſu ipſius conductoris adversùs principalem Decimatorem; idque hac ſola ratione, quia principalis Decimator erat extra Provinciam, & propter bellum non patebat facilis acceſſus ad Decimatorem; atque ita notabilis mora intercedere forſan debuiſſet, priuſquam Parochus congruam ſuam portionem conſequi potuiſſet; ut ibidem narrat Tournetius.

Ut vel hinc patet, Senatum judicaſſe, haud æquum eſſe, ut ad aliquod notabile tempus, Parocho ſua portio congrua deeſſet, præſertim ubi conſtat decimas eſſe ſufficientes.

VII. Eundem in finem Principes noſtri Albertus & Iſabella in Edicto ad Synodum Mechlin. *art.* 16. declararunt, ſuam eſſe mentem; ut ſi Ordinarii eſſent defectuoſi in aſſignanda congrua portione Paſtoribus, eo caſu Paſtores poſſint recurrere ad Concilium Regium ſuæ reſpectivè Diœceſis, ut ſuper eorum querelis provideretur; præſertim per interventionem officii Fiſcalis ſi neceſſe ſit. Et quidem ob hanc *proviſionalem* adjudicationem, quæ à Regio Senatu in hac materia ſolet annui, cauſa congruæ portionis ſeu competentiæ hodie coram Regio Tribunali paſſim ventilatur, uti infrà latiùs dicetur.

VIII. Eadem ratione ſi inter ipſos Decimatores non conveniat, quis ſit Paſtor primitivus, aut quis ante alios ad portionem congruam teneatur, omnes ad portionem congruam dandam interpellari poterunt, omneſque per proviſionem reſpectivè pro ea parte qua decimis gaudent, ad congruam portionem condemnari, ſalva ipſis ulteriori inquiſitione, quis eorum aſſignationi congruæ portionis ſpecialiori titulo ſit obſtrictus; ne alias ob diuturniorem illam Decimatorum inter ſe diſceptationem, Parocho ſua interim deſit ſuſtentatio, atque ejus defectu cura animarum minùs laudabiliter exerceatur. Ita judicatum refert Charondas, *Lib.* 1. *Reſp. cap.* 50. & noviſſimè in Senatu Brabantiæ pro incolis Parochiæ Gelenſis contra Epiſcopum Antverpienſem, Abbatiſſam & Conventum de Roosendael, Capitulum S. Dymphæ in dicta Parochia Gelenſi, & Paſtorem Gelenſem Decimatores.

Cum enim inter hos haud conveniret, quis ad congruam portionem dandam Presbyteris ad curam animarum in dicta Parochia neceſſariis teneretur, concluſerunt dicti incolæ, ut hac controverſia & diſquiſitione ipſis Decimatoribus ſalva, ſaltem per proviſionem ad congruam portionem condemnarentur; quam concluſionem probans Senatus Brabantiæ, declaravit, ad minùs duos Presbyteros eſſe Parocho adjungendos, qui cum ipſo functionibus Paſtoralibus intenderent; quorum uni Parochus ipſe ex ſuis Paſtoralibus congruam ſuſtentationem dare teneretur, alteri verò congrua portio centum pataconorum annuè daretur à tribus aliis Decimatoribus; ſalva ipſis inter ſe diſquiſitione vel conventione, quo ordine, aut pro qua parte ipſi ad hanc portionem concurrere debeant.

Idipſum aſſeritur in cit. Edicto Regio de an. 1686.

IX. Exemplo quoque alimentorum in annos ſingulos teſtamento relictorum, dicitur ſuper portione congrua tranſigi non poſſe; ſive eam per tranſactionem tolli non poſſe, uti poſt alios notat Rebuffus *de Portione congr. num.* 91. dicens: „ Etiam per tranſactionem hæc congrua non tolletur portio, quæ cùm ſit alimentorum loco, & modica contentus Vicarius tranſigere poſſet, ideò non tollitur per tranſactionem, ſicut nec alimenta, “ *L. cum hi ff. de tranſact.*

X. Verùm ſi tranſactio bona fide, ſine dolo aut fraude inita ſit, haud facilè ſanè, à ſimili tranſactione, prætextu non ſufficientis alimentationis, ipſe Vicarius qui ipſe tranſegit, recedere poteſt; neque facilè petens augmentum portionis recipiendus eſſet.

XI. Si tamen mutatis circumſtantiis, portio congrua, pro qua conventum erat, facta eſſet planè inſufficiens, vel etiam notoriè appareret, illum Vicarium nunc ex illa vivere non poſſe, non obſtante illa tranſactione portio *congrua*, ſive ſufficiens danda eſſet; uti monet Rebuff. *num.* 93.

XII. Si tranſactio inita ſit inter Decimatores & Vicarium ſine auctoritate Superiorum, hæc cùm nullatenùs ad ipſos ſucceſſores Vicarii tranſeat, quos ipſe Vicarius privata ſua auctoritate obligare non potuit, etiam non impediet, quominus hi augmentum portionis petere queant.

XIII. Tranſactio autem inita & confirmata auctoritate & conſenſu Superioris, puta Epiſcopi, firmior eſt; & non tantùm hunc præſentem Vicarium tranſigentem; ſed & ſucceſſores ipſius obligare ſolet. Unde & hi tranſactioni ſtare debent; & uti tranſactio ſuper futuris alimentis valet auctore Prætore, *L.* 8. *Cod. de Tranſact.* ita & hæc tenebit, tametſi ſuper *alimentis* inita cenſeatur.

XIV. Si tamen portio *congrua* per tranſactionem conſtituta ſucceſſu temporis fiat inſufficiens, indubiè non obſtante hac tranſactione augeri poterit, & debebit.

XV. Nulla quippè tranſactione aut conventione, vel poſitiva ordinatione, vel etiam longiſſimi temporis lapſu induci poteſt, ut negetur portio *congrua* ſeu ſufficiens Parocho, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur; cùm non humana, ſed divina & naturali lege ſancitum ſit, ut os bovi trituranti non alligetur.

Quare Rebuff. loc. cit. n. 90. quærens, „ an portio congrua tolli queat? “ Reſpondet: „ Non: quia non debet ligari os bovis triturantis; & qui ſpiritualia ſeminant, dignum eſt, ut metant temporalia. “

XVI. Sicuti per tranſactionem tolli nequit portio *congrua*, eò quòd cedat in locum alimentationis neceſſariæ; ita quoque nec compenſatione retardari poteſt, uti notat Rebuff. ibid. *num.* 94. additque: „ Ideò non fuere auditi Decanus & Canonici S. Marcelli volentes compenſare expenſas in Parlamento factas in congrua portione, nec potuerunt uti aliqua retentione pro illis contra Vicarium de *Genevilliers*: & ita pronuntiavit Senatus anno 1524. die 27. Februarii. “

XVII. Ad exemplum inſuper alimentorum, & ut Parocho & Miniſtris Altaris certiùs & ſecuriùs de honeſta ſuſtentatione provideretur, viſum fuit, ut ſi fieri poſſet, in *re certa* portio congrua aſſignaretur; quemadmodum ſignificat Synodus Tridentina, *Seſſ.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.* in verbis: *Portione etiam in re certa aſſignanda.*

XVIII. Hinc videmus, quòd Synodi aut etiam Principum Edicta, cùm de portione congrua Parochorum aut Vicariorum aſſignanda vel determinanda agunt, nullibi aliquam decimarum partem aſſignent, ſed certam & determinatam pecuniæ ſummam annuè pendendam.

XIX. Neque Parochi aut Vicarii aliquam Decimarum partem poſſidentes, dicuntur habere portionem congruam. Ut vel hinc appareat, portionem congruam propriè conſiſtere in *re certa*: atque eum qui obligatur ad dandam portionem congruam, eam debere in *re certa* aſſignare; ſi Vicarius aut Parochus congruam portionem petat.

XX. Quare Vicarius ſeu Parochus poſſidens aliquam decimarum partem; adeòut etiam ex illa poſſeſſione præſumatur aliqua decimarum partitio antiquitùs fuiſſe facta inter Vicarium & Paſtorem primitivum, tamen Decimas Paſtori primitivo integras remittens, ad petendam congruam portionem admittitur, inquit Carolus Fevret. *lib.* 6. *de Abuſu cap.* 1. §. 12.

Similiter ultimum Edictum Regis Galliæ de anno 1686. quo per totum Regnum portio congrua taxata eſt ad 300. libras Gallicas ultra caſuale & decimas novales, dat optionem Vicariis perpetuis, renuntiandi decimis aliiſque proventibus Eccleſiaſticis, & acceptandi hanc portionem congruam.

XXI. Neque dubium apparet, quin Parochis ordinariè magis expediat Portionem *congruam in re certa*, puta certa quantitate granorum, aut certa pecuniæ ſumma annuè ſolvenda, habere, quàm aliquam portionem decimarum.

Quis enim neſcit, quas curas ſecum trahat decimarum collectio, ſi eas Parochus ſeu Vicarius per ſe ſive familiam ſuam faciat? Quæ ſanè non modicum in functionibus Paſtoralibus impedimentum generant.

Si verò eas aliis elocet, quantæ ex ea elocatione natæ non ſunt oriri difficultates, & nonnunquam contentiones cum ſubditis, dum ab his ſolutio exigenda eſt? Quæ murmurationes & obloquia adversùs Parochum hinc non naſcitura timentur? Dum facilè ſibi perſuadent, in earum elocatione nimium à Parocho exigi, aut unum alteri ex quadam humana conſideratione præferri? atque hinc affectus erga Parochum diminuitur, & charitas frigeſcit.

XXII. Cùm ergo tantopere olim Sancti Patres deſideraverint, ut Epiſcopi & Miniſtri Eccleſiæ ab omni rerum temporalium cura poſſent eſſe liberi, ut liberiùs miniſterio verbi & orationi inſtare poſſent; quemadmodum videre eſt apud Chryſoſtomum *Homil. 37. in Matthæum*, quidni meritò Parochi cæterique curam animarum gerentes, à decimarum cura & ſollicitudine liberari eligent, certa eis portione annua in ſuſtentatione aſſignata, quò liberiùs, & ſine rerum corporalium curis & diſtractionibus toti poſſint miniſterio verbi & orationi adinſtar Apoſtolorum inſtantes eſſe?

XXIII. Et quidem portio congrua *in re certa* aſſignata adeò firma & ſtabilis cenſetur, ut nec ob ſterilitatem fructuum decimabilium, aut devaſtationem, aliamve tempeſtatem minuenda veniat; uti tanquam indubitatum tradit Tournetius in ſua Collectione Arreſtorum *litt. P. n. 116.* inſuper addens, quòd nec audiendus ſit conductor decimarum, qui ſub onere ſolvendi portionem congruam conduxerit, ſi ſolutionem prætextu ſterilitatis aut devaſtationis fructuum negare velit. Verba ejus ſunt: *Puis qu'en France, comme pluſieurs autres Royaumes & Seigneuries, on à permis & accorde qu'autres que des Curez s'attribuent les dixmes de Paroiſſes, en leur baillant quelque portion d'icelles pour leur nourriture & entretenement; il eſt raiſonnable que ladite portion leur ſoit payeé ſans aucune diminution ny moderation, pour quelque calamité de troubles, ny d'autres deſaſtres & adverſitez que doivent porter ceux qui jouyſſent des dixmes. Et ne ſera receu le fermier ayant pris les des dixmes à ferme, à la charge de payer certaine quantité de grains au Curé pour ſon gros, de luy en faire diminution pour telles occaſions; ains ſe doit pourvoir à l'encontre de ceux, leſquels s'attribuants le droict des dixmes, luy en ont fait bail: Car la portion du Curé eſt comme une debte à luy deuë & on doit eſtimée pour la charge qu'il a de l'Egliſe & ſervice qu'il fait à l'Autel. Ainſi à eſté jugé par Arreſt de la Cour pour un Curé contre le fermier des dixmes, auquel fut recours à eſté reſervé contre les Religieux Gros-dixmeurs, du 15. Decembre 1570.* Id eſt: Quandoquidem in Gallia prout & pluribus aliis Regnis & ditionibus, permittatur & admittatur, ut alii præter Parochos decimas Parochorum poſſideant, aliquam earum partem deputando alimentationi & ſuſtentationi Paſtorum, æquum eſt ut dicta portio ipſis perſolvatur abſque ulla imminutione aut moderatione ratione calamitatum, turbationum, aliorumque infortuniorum & adverſitatum, quas iis, qui decimis gaudent, damno eſſe oportet. Nec admittendum, ut conductor, qui decimas redemit ſub onere perſolvendi Parocho quantitatem pro portione conſtitutam, occaſione talium fortuitorum aliquid ipſi detrahat; verùm ſibi caveat periculo eorum, qui ſibi jus decimarum attribuentes illas elocarunt. Portio enim Parochi non ſecùsquàm debitum ſibi competit, aut dos ſappurata pro munere, quod Eccleſiæ præſit, & miniſterio quod præſtat altari. Ita judicatum ex Senatuſconſulto in favorem Parochi adversùs decimarum conductorem; cui jus proſequendæ petitionis reſervatum eſt contra Regulares decimarum poſſeſſores, 15. Dec. 1570.

Et ſanè hæc portio in certa granorum aut pecuniæ quantitate aſſignata, non ſolvitur cum reſpectu fructuum hoc illové anno emergentium; ſed datur in ſolutionem oneris impoſiti Capitulis aut Monaſteriis in ipſa unione vel incorporatione aut translatione Decimarum: adeòque onus dandi congruam portionem, in cujus redemptione hæc granorum aut pecuniæ quantitas annuatim ſolvenda promittitur, non ipſis Decimis, quas *annuatim* realiter percipiuntur, ſed juri decimandi, quod in Monaſteria aut Capitulum translatum eſt, perpetuò inhæret.

XXIV. Etſi ſubindè fructuum fiat mentio, è quibus deſignata granorum quantitas ſit ſolvenda, illa non taxationis, ſed demonſtrationis cauſa facta cenſetur, ut notat Joannes Tournet. *litt. P. cap. 121.* uti conſequenter illis fructibus non natis, ex aliis eadem granorum quantitas exſolvenda ſit & ſupplenda; quemadmodum in caſu non abſimili cibariorum & veſtiariorum legatorum reſpondit Scævola in *L. 12. ff. de alimentis legatis*, nimirum cibaria integra hæredibus ſolvenda eſſe, tametſi ex fundis, quos Teſtator fideicommiſſi jure obligaverat, *ut ex reditu eorum alimenta ſupra ſcripta perciperent*, minores reditus provenerint, quàm eſt quantitas cibariorum & veſtiariorum.

XXV. Simili ratione ſi quis mediante tranſactione jus ſolvendi Decimas *certa* quantitate pecuniæ annuè ſolvenda redemerit, hæc tranſactio, uti rectè notat Grimaudet *lib. 3. de Decimis, cap. 7. num. 10.* eſt in utilitatem vel damnum poſſeſſoris fundi, eamque ſolvere tenetur, ſive agrum ſuum colat, ſive non; nec poteſt poſſeſſor fundi ſe à ſolutione eximere hac vulgari ratione, quòd ceſſante cauſa Decimarum non teneatur ſolvere id quod vice decimarum promiſſum eſt; quia mediante tali tranſactione, omnis caſus fortuiti & evictionis, ejus periculo ſunt, ut fundus chaſmate aliové caſu eſſet abſorptus, & planè periiſſet.

Refert quoque Renatus Choppinus & Panormitanus, Teutonicos ſive Germanos pro Decimis ſolvere annuatim certas menſuras granorum, quæ nec minuuntur nec augentur ob quamcumque fertilitatem aut ſterilitatem ſupervenientem, *lib. 3. de Polit. Eccleſ. tit. 4. §. 4.*

XXVI. Quidni igitur Monaſteria & Capitula aliique Decimarum Poſſeſſores, qui mediante certa granorum vel pecuniæ quantitate jus decimandi quodammodo ſibi reſervant, & quaſi redimunt, caſum fortuitum ſuſtineant (præſertim cùm & commodum fertilitatis accipiant) nihilque ob eam Parocho accedat?

XXVII. Quamvis portio congrua conſiſtens in certa granorum aut pecuniæ quantitate annuè ſolvenda, non debeat in rigore juris ob ſterilitatem aut devaſtationem decimarum diminui aut remitti; tamen nonnunquam æquitas exigit, ut Parochus hic aliquam remiſſionem faciat: præſertim ſi ei commodè & honeſtè ſit de congrua portione proviſum; nec ipſæ decimæ notabilem ſummam ultra portionem congruam ſoleant Decimatoribus pendere: ipſique honeſtam ſuſtentationem Parocho pro temporum miſeria offerant.

C A P U T VI.

Quæ in Portionem congruam imputanda?

1. *Quandonam aliqua dicantur imputari in portionem congruam?*
2. *Quando Decimator imputare aliqua poſſit.*
3. *De imputatione in portionem congruam loquuntur Synodi Belgicæ.*
4. *Parochus petens portionem congruam debet exhibere declarationem omnium bonorum & proventuum, quæ ratione ſuæ Eccleſiæ habet.*
5. *Certa emolumenta ratione Beneficii Parocho competentia in portionem congruam imputanda.*
6. *Decimæ etiam novales & minutæ reputandæ.*
7. *An hæ juxta Edictum Regis Galliæ in portionem congruam imputentur?*
8. *Proventus Beneficii Eccleſiæ Parochiali uniti imputandi.*
9. *Onera illius Beneficii à Parocho ferenda, & unde & moderata unienda ſunt Beneficia.*
10. *Proventus Parocho competentes alio titulo, quàm Beneficii Curati, non ſunt imputandi.*
11. *Aliquando proventus Beneficii non uniti ſunt imputandi.*

I. Ex

12. *Ex decretis Synodorum etiam accidentia in portionem congruam imputanda.*
13. *Synodi loquuntur de accidentibus quæ ad aliquam* certam *ſummam annuam reduci poſſunt.*
14. *Quæ ad eam certitudinem redigi nequeunt, imputanda non ſunt.*
15. *Hujus generis ſunt oblationes, quæ à mera liberalitate populi dependent.*
16. *Has ob ſuam incertitudinem non imputari tradunt Canoniſtæ.*
17. *Speciali titulo inconveniens eſt, ut oblationes in Sacramentorum adminiſtratione fieri ſolitæ, imputentur.*
18. *Ex hac imputatione ſequeretur ſordida illarum oblationum exactio.*
19. *Quia & ſuſpecta conventiones.*
20. *Diminueretur populi erga ſacras functiones reverentia.*
21. *Sacerdotes facilè notam avaritiæ & turpis quæſtus incurrerent.*
22. *Naſcerentur pauperum murmura contra Sacerdotes.*
23. *Injuſtum eſt hiſce oblationibus populum gravari.*
24. *Portio congrua ita taxanda ut Sacerdotes* gratis *& liberali animo Sacramenta adminiſtrare queant.*
25. *Decretum de hac re Synodi Colonienſis anni 1636.*
26. *Idem inſinuat Synodus Colonienſis anni 1549.*
27. *Idipſum poſtulatum ex parte Regis Galliæ in Concilio Tridentino.*
28. *Sperandum non eſt, Sacramenta gratis ut oportet adminiſtranda, ubi oblationes imputantur.*
29. *Perniciosum eſt honoraria Miſſarum in portionem congruam imputari.*
30. *Curandum ut ſine reſpectu ad has oblationes & honoraria portio congrua aſſignetur.*
31. *Decimis ſufficientibus de his portio congrua deſumenda.*
32. *Decimis non ſufficientibus per Beneficiorum unionem, potiùs quàm per has oblationes providendum.*
33. *Accidentia non omninò incerta, quæ ſint?*
34. *Hæc accidentia ad certam ſummam redigi poſſunt.*
35. *De his loquuntur Synodi, dum accidentia in portionem computari volunt.*
36. *Major ratio ut in civitatibus, quàm pagis hæc in portionem computentur.*
37. *Videtur duntaxat à Synodis ob temporum duritiem horum accidentium imputatio tolerari.*
38. *Non debent cum nimio rigore hæc accidentia in portionem congruam imputari.*

I. ILla imputari dicuntur in portionem congruam, quorum in taxatione portionis congruæ ita ratio habetur, ut eorum intuitu portio congrua ad ratam illorum diminuatur; puta, ut portio congrua eſſet ſufficiens requirerentur annuè octingenti floreni; ſed quia Vicarius ſeu Parochus habet ſuo Beneficio Parochiali ſeu Vicariæ annexos proventus pendentes annuè 400. florenos, portio congrua taxabitur ultra hos proventus ad 400. florenos ſolvendos ab iis qui oneri ſolvendæ portionis congruæ ſunt ſubjecti: quæ ſumma unà cum valore annuo illorum proventuum ſimul conficiunt integram portionem congruam ſive competentiam 800. florenorum, quæ judicatur ſufficiens Rectoris & Parochiæ neceſſitati.

II. Si contingat ab Epiſcopo taxari portionem congruam abſtractim ab omni eo, quod ipſe Vicarius habet in annuis proventibus, qui in portionem congruam ex juris conſuetudinis diſpoſitione imputari conſueverunt, tunc ipſe Decimator, ad cujus onus ſpectat ſolutio portionis congruæ, de taxata portione tantum diminuet, quantum annuè valere æſtimantur proventus Paſtorales, quos Vicarius retinet; & quod his computatis ſive imputatis portioni taxatæ deerit, ſupplere debebit.

III. De hac computatione ſeu imputatione loquitur Synodus Mechlinienſis, titulo *de Decanis & Paſtoribus*, ubi mandat ab Epiſcopis aſſignari portionem congruam computatis certis fructibus & emolumentis. De eadem imputatione ſimili modo loquitur Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 14. cap. 9.*

IV. Ut autem hæc computatio ſive imputatio juſtè fiat, atque omnium quæ imputanda ſunt æqua ratio haberi queat; & juſta portionis taxatio fieri, mandat Synodus D. Mechlinienſis *tit. 16. cap. 4.* „ Ut Paſtor quilibet de Canonica portione ſummariè, & de plano ſibi provideri deſiderans; ante omnia exhibeat nobis, Vicario aut Officiali noſtro, libellum ſupplicem, in quo contineatur, cuivè annexa ſit plena, eaque particularis, & proprio juramento firmata declaratio bonorum, quæ ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi competunt. Neque certi tantùm fructus & emolumenta exprimantur, ſed incerta quoque & accidentalia trium aut quatuor communium annorum ultimò præteritorum."

Idipſum injungit Synodus Camerac. P. II. *tit.* 14. *cap.* 7. addens: & *onerum annexorum, quæ deduci debebunt*, declarationem adjungendam.

Duo ſunt, quorum rationem in taxanda portione habendam indicant hæ Synodi.

V. Primò, omnium *certorum* fructuum & emolumentorum, quæ *ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi* (Paſtori) *competunt*.

Hæc imputanda eſſe nemo dubitat. Cùm enim portio congrua detur, ut Paſtori & Parochiæ neceſſitati ſit proviſum, conſequens eſt, quòd ſi *certa* emolumenta quæ ratione Eccleſiæ Parochialis percipit, pro parte congruæ ſuſtentationi Vicarii ſatisfaciant, tantùm ſuppleatur id quod ad integram ſuſtentationem Parochi, & Parochiæ neceſſitatem deeſſe deprehenditur.

Unde Rebuffus in ſuo tractatu de portione congrua *num.* 85. quærens quæ debeant Vicario computari in congrua portione, reſpondet: „ *Omnia certa* quæ habet ratione ſui Beneficii ſeu Vicariæ: & ſic omnia quæ jure ſuo habet Eccleſia; ei computantur pro portione congrua."

VI. Itaque ſi Vicario competant aliquæ decimæ, etiam novales vel minutæ, hæ indubiè in portionem congruam imputandæ ſunt: hoc eſt, earum ratio haberi debebit ut attento annuo valore illarum decimarum portio hæc major aut minor debeatur; ſive plus minuſvè ſupplendum ſit ab iis, quibus onus portionis congruæ incumbit.

VII. In Edicto Regis Galliæ de anno 1686. quo portio congrua Vicariorum & Paſtorum taxatur ad 300. libras Gallicas conficientes centum patacones monetæ Brabanticæ, excipiuntur decimæ novales ex terris, quæ poſt acceptatam à Vicariis & Paſtoribus hanc portionem, ad culturam redigentur; quas ultra portionem Vicarii & Paſtores recipere poterunt.

Verùm licèt ob has decimas *novales* taxata hæc portio diminui nequeat; ſed integra à Decimatoribus majoribus ſeu *groſſis*, ut vocant, ſolvi debeat, nihilominus admodum veriſimile eſt, in determinanda hac portione habitam fuiſſe rationem decimarum *novalium*, quæ veriſimiliter in Parochia futuræ creduntur: atque ita reipſa in congruam portionem eſſe imputatas.

VIII. Similiter ſi Beneficium ſimplex, aut aliqua fundatio auctoritate Epiſcopi unita ſive incorporata ſit Beneficio curato, indubiè proventus illius ſunt computandi in portionem congruam; quandoquidem per unionem ſive incorporationem, proventus hujus uniti Beneficii vel fundationis ſint facti proventus Beneficii Curati; idque eo maximè intuitu, ut per illius proventus Parocho de congrua portione eſſet proviſum.

IX. Cùmque per ſimilem incorporationem Beneficium incorporatum quodammodo ſupprimatur, & in Beneficium Curatum, cui incorporatum eſt, quaſi transfundatur, hinc eſt, quòd onera Beneficii ſimplicis, etiam in Beneficium Curatum tranſeant; & onera Beneficii curati poſt incorporationem reputentur; ac propterea Curatus ea onera tamquam ſua propria ſubire teneatur.

Quare, ut ſuperiùs monui, in unione ſive incorporatione Beneficiorum, aut fundationum attendendum, ne occaſione hujuſmodi incorporationum, tot onera Parocho imponantur, ut neceſſariis ſuis functionibus Paſtoralibus ritè fungendis minimè ſufficiat. Ipſe quoque judex in determinanda portione, dum rationem proventuum Beneficiorum unitorum, ſive incorporatorum habet, indubiè & onerum, ratione illorum Beneficiorum unitorum Parocho incumbentium, habeat neceſſe eſt.

X. Suprà citata Synodus Mechlinienſis volens libello ſupplici in materia portionis congruæ annecti declarationem omnium bonorum, expreſſè addit: *quæ ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi competunt*: innuens quòd

ea quæ aliundè habet, non ſint imputanda; quod & Rebuffus loco citato notavit.

Exemplum aſſignat ibidem Rebuffus *num.* 28. „ Si „ nobilis ob ſacellum, vel ædiculam in Eccleſia con„ ſtructam det penſionem Vicario, non debet compu„ tari in congrua portione: quia hoc non habet ra„ tione ſui Beneficii, ſed Capellæ fundatæ ibi. „ Addi & hoc poſſet, quòd intentio hujus nobilis non ſit, eam penſionem induci in competentiam Parochi, aut Vicarii; ſed eam ipſi tamquam ſibi *ſpecialiter* ſervienti dare ſine reſpectu ad portionem congruam, quam ab aliis accipere debet.

XI. Si enim aliquod Beneficium citra unionem, aut incorporationem Vicario conferatur ab Epiſcopo, ut proventus illius ipſi in portionem congruam ſerviant; idque auctoritate clauſulæ in Concilio Tridentino adjectæ; *aut qua commodiori ei videbitur ratione*, indubiè hi proventus computandi erunt: quia quamvis non competant Vicario propriè *ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis*, ſed alterius Beneficii; tamen quia ab Epiſcopo Beneficium collatum fuit, ut per proventus illinc Vicario eſſet *ſufficienter* proviſum, videtur conſequenter Beneficium ipſi competere tamquam Vicario & ratione Vicariæ, ob cujus inſufficientiam Beneficium cum proventibus ipſi datum eſt.

XII. Præter certos fructus & certa emolumenta, vult inſuper citata Synodus Mechlinienſis exhiberi cum libello ſupplice; quo petitur ſummariè portio Canonica aſſignari, *incerta quoque accidentia trium, aut quatuor communium annorum ultimò præteritorum:* idque conformiter ad Synodos Provinciales Mechlin. quæ volunt portionem congruam confici computatis non tantùm *certis* fructibus & emolumentis, ſed etiam, „ *incertis ſeu accidentalibus*, quæ ad certam ſum„ mam communibus tribus, aut quatuor annis ulti„ mò præteritis redigi poſſunt.

XIII. Supponit ergo Synodus *accidentia* in portionem congruam imputanda, eſſe talia, ut ad *certam* ſummam, inſpectis communibus tribus, aut quatuor annis ultimò præteritis redigi poſſint; ut hac reductione facta, non *incerta*, ſed quodammodo *certa* emolumenta dici poſſint, & portio congrua ſuper iis aſſignata cenſeri aliquo modo queat conſtituta in re *certa*.

XIV. Hinc facile eſt concludere, nullatenus ex mente harum Synodorum imputandas oblationes, ſive accidentia illa, quæ omninò ſunt *incerta*, nec facilè ad aliquam certitudinem redigi poſſunt.

Edicta Principum noſtrorum ad Synodos Cameracenſem & Mechlinienſem reſpectivè volunt, ut deficientibus decimis, & ſimplicibus Beneficiis, quorum unione Paſtoribus provideri poſſet, recurrendum ſit ad collectas Parochianorum; argumentum non obſcurum, Principes noluiſſe ut competentia conſtaretur ex accidentibus, quæ & ipſam competentiam reddunt admodum incertam, & inſuper multis incommodis obnoxiam; ut proptereà meritò quantum fieri poteſt, competentia Paſtoralis ſine reſpectu ad ſimilia accidentia, ex certis proventibus ſit aſſignanda; ſignanter, ut nulla habeatur ratio eorum accidentium, quæ ex cujuſque particularis voluntaria oblatione ſunt pendula, putà oblatione, quæ in adminiſtratione Viatici, & Extremæ-Unctionis, Baptiſmi, aut purificatione mulierum poſt partum, aliiſque ſimilibus fieri ſolet.

Imò magis conveniret, ut authoritate Superiorum vetaretur, ne illæ fierent aut reciperentur in his ſacris functionibus oblationes, ut omnis turpis quæſtus vel ſimoniæ ſpecies evitaretur.

Mirum profectò, & ſummoperè dolendum, quòd in tanta decimarum, aliorumque proventuum Eccleſiaſticorum copia, debeat ad media illa, ac præſertim ſcabioſa illa accidentia recurri; ut Parochis, aliiſque Eccleſiæ Miniſtris laborantibus (qui juxta Apoſtolum duplici honore digni ſunt) honeſta & neceſſaria ſuſtentatione, ſive congrua competentia provideatur.

XV. Hujus generis ſunt oblationes ex mera plebis liberalitate pendulæ ac profluæ, quæ nec exigi poſſunt; ſed ob ancipitem populi favorem, Miniſtrorum gratioſitati; temporumque, ac mercaturæ proſperitati ſe attemperantem, aliaſvè circumſtantias ſemper ſunt admodum incertæ; neque à Parochis annotari ſolent, ſed gratiosè prout offeruntur, accipi: ideòque nec facilè ad certam ſummam, computatis retrò aliquot annis, redoci poſſunt: cujus generis ſunt, quæ paſſim in adminiſtratione Baptiſmi, Viatici, Extremæ-Unctionis atque mulierum purificatione dari conſueverunt; quæ nullo modo in competentiam imputari poſſunt.

XVI. Has oblationes tamquam planè incertas non eſſe computandas in portionem congruam communiter tradunt Canoniſtæ.

Quapropter Grimaudetius in Tractatu *de Decimis lib.* 2. *cap.* 8. poſtquam *num.* 29. dixit, portionem congruam Vicario aſſignandam ex rebus *certis*, tamquam conſequens ſubjungit *num.* 30. oblationes *incertas*, quæ ad certitudinem redigi nequeunt, imputandas non eſſe.

XVII. Præter incertitudinem, quæ in oblationibus in adminiſtratione Sacramentorum præſertim Baptiſmi, Euchariſtiæ, vel Viatici, aut Extremæ Unctionis fieri ſolitis, occurrit, & eas in competentiam imputari vetat; plura præterea ſunt, quæ perſuadent, haſce in hanc portionem non imputandas; neque eamm determinatione & taxatione portionis, eam rationem habendam, ut Vicarius, ſeu Paſtor aliivè Sacerdotes curam animarum ſuſtinentes ex illis oblationibus ſuſtentationem neceſſariam accipere cogantur: ſive ut portio ipſa congrua harum oblationum intuitu ad tam modicam quantitatem taxetur, ut deficientibus hiſce oblationibus, etiam honeſta ſuſtentatio Presbyteris illis ſit defutura.

XVIII. Dum enim Sacerdotes ex oblationibus occaſione Sacramentorum adminiſtrationis fieri ſolitis, honeſtam ſuſtentationem habere coguntur; etiam quadam neceſſitate adiguntur, ut haſce oblationes, ſi non directè & explicitè, ſaltem indirectè & implicitè exigant.

XIX. Eadem neceſſitate comparandi neceſſaria vitæ ſubſidia continget, ut ad ſordidas & de Simonia, aut ſaltem turpi quæſtu & avaritia multùm ſuſpectas conventiones & pactiones delabantur.

Quantoperè autem omnes omninò pactiones, & exactiones in adminiſtratione Sacramentorum Canones exhorreant, & uno conſenſu Synodi noſtræ Belgicæ vetuerint, ſup. *tit.* 1. *cap.* 3. annotavimus: ut vel ex illis Decretis appareat, à mente Synodorum planè alienum eſſe, ut ſimiles oblationes in congruam portionem Paſtorum imputarentur.

XX. Adhæc quis non videt, quantoperè erga ſacras functiones & Sacramenta diminuatur populi reverentia & de eorum dignitate idea, dum videt, quòd illa Sacerdotum victui ſubſervire debeant, videnturque eo reſpectu Sacerdotum eſſe adinſtar artis de pane lucrando?

XXI. Præterea dum Sacerdotes ex illis victitare debent, idque populus non ignorat, perſuaſum facilè populo eſt, quòd in adminiſtratione Sacramentorum, aliiſvè ſacris functionibus ſemper aliquid offerre debeat; & quidem pro ea conditione, qua vulgò quiſque reputatur, & ni offerat, avaritiæ, aut etiam injuſtitiæ quamdam notam ſe incurſurum; quaſi ſubtrahantur ea è quibus Sacerdotes vivere debent.

XXII. Quis verò ſat eloquatur, quæ inde pauperum, præſertim quorum paupertas publicè non eſt, murmura atque obloquia; quòd nihil in Eccleſia *gratis* dari videatur; omniaque ad Sacerdotum quæſtum ac pauperum oppreſſionem in Eccleſia apparea inventa.

XXIII. Denique juſtum non eſt, plebi populoque gravamina, indies excreſcentia continuè & ſine intermiſſione per Eccleſiaſticos injici: quod contingit, dum Monaſteria & Capitula Decimas à plebe ac populo recipiunt; nec ſufficientem ex illis, Parochis cæteriſque curam animarum ſuſtinentibus portionem aſſignant, ſed eos cogunt, ut emendicatis, & quaſi extortis plebis oblationibus ſuſtentationem quærant; atque ita ultrà Decimas Parochorum ſuſtentationi ſufficientes, miſera plebs ad ſimiles oblationes ſenſim cogitur; cùm tamen Decimis ſufficientibus ab omni ulteriori contributione pro Parochi alimentatione plebs abſolvi deberet.

XXIV. Ut itaque hæc aliaque incommoda præveniantur, congrua portio ita determinanda, & taxanda, ut Sacerdotes liberali animo, & ab omni ſpe temporalis retributionis libero poſſint Sacramenta populo adminiſtrare; quemadmodum ſæculo præterito deſiderabant,

rabant, & monebant Patres Concilii Colonienſis an. 1536.

XXV. Hi quidem volentes de victu Parochorum diſpicere, præmittendum duxerunt, quod Chriſtus docuit, & ſacri Canones maximè ſeriò præcipiunt, nempè ut Sacramenta Eccleſiaſtica *gratis* miniſtrentur.

Sed quia prævidebant id haud facilè obtinendum, niſi portio congrua Parochis detur, quæ eos ad quærenda vitæ ſubſidia ex adminiſtratione Sacramentorum non cogat, immediatè ſubjungunt: „ At cùm lex divina præcipiat, non alligandum os bovi triturantis . . . . diſpiciendum eſt, ut Parochis Evangelii prædicantibus *certa ac competens* ſubminiſtratio victus & veſtitus fiat, *idque ad eum modum, ut in adminiſtrandis Sacramentis quidpiam exigendo onerò ſint Parochianis*; “ *par.* 8. *cap.* 2.

XXVI. Et alterum Colonienſe Concilium anno 1549. *Modo III. cap.* 10. „ Si portio Vicariorum ſit acciſa, „ nec ſufficiat, ut honeſtè ac decenter ex ea vivatur, „ ne ea cauſa ſtreus animæ negligantur, aut deſeratur „ Officium, vel ad *curas ſordidas* Paſtor ille pro victu „ comparando adigatur, mandat & decernit, ut juſta „ portio ſecundùm reformationem e *de Decimis* Collegiis, vel Monaſterii *bonis* aſſignetur, ſive per Epiſcopum loci, ſive per ejus Viſitatores.

XXVII. Inter articulos, qui nomine Caroli IX. ad reformationem Eccleſiæ oblati fuere Patribus Concilii Tridentini, erat hic 16. „ Ut à Sacerdotali ordine „ ſordes omnes, & omnis avaritiæ labes procul ex„ pellantur, nec ullo prætextu pro rebus Divinis quid„ quam exigatur, curet Epiſcopus, aut per unionem „ Beneficiorum, aut Decimarum aſſignationem: & ſi „ id fieri non poterit commodè, Principes provi„ deant, ut per Parochianorum ſymbola & collectas, „ Plebanus, & cum eo duo, aut plures Clerici ha„ beant, unde vitam congruè traducant & hoſpitalitatem præbeant.

XXVIII. Hæc ſat evincunt, creditum fuiſſe, nequaquam ſperandum eſſe, ut Sacramenta omninò *gratis* adminiſtrentur; nec *pro rebus divinis quidquam exigatur*, vel à Sacerdotali Ordine *ſordes omnes* & omnis *avaritiæ labes procul expellantur*, niſi Sacerdotibus portio talis aſſignetur, quæ independenter ab oblationibus in Sacramentorum adminiſtratione recipiendis, ſit verè *congrua* & *competens*. Quare in nullis Synodis legitur, portionem congruam ex ſimilibus oblationibus conflandam.

XXIX. Quàm indignum, quàmque perniciosum ſit, Sacerdotes debere ex quotidianis Miſſarum ſtipendiis victitare, ſatè oſtendimus ſupra *tit.* 5. *cap.* 6. Ex quo facilè intelligi poterit, non minùs, imò magis indignum eſſe, & perniciosum, hæc honoraria Miſſarum imputari in portionem congruam, quàm oblationes in adminiſtratione Sacramentorum dari conſuetas.

XXX. Meritò ergo ſoliciti ſunt Epiſcopi, aliique etiam Civiles Magiſtratus, quibus aſſignatio portionis congruæ incumbit, ut de illa Sacerdotibus curam animarum ſuſtinentibus eo modo provideatur, ut omnes illæ ſcabioſæ & ſordidæ exactiones à Sacerdotali Ordine procul repellantur; neque Sacerdotibus neceſſitas quodammodò injiciatur, ob defectum ſubſidiorum temporalium ad illas deflectendi.

XXXI. Sanè ſi decimæ ſint ſufficientes ad portionem congruam, nequaquam æquum eſt, ut Decimatores curam animarum non ſuſtinentes decimas percipiant; & Sacerdotes in cura animarum laborantes ad ſcabioſas exactiones à neceſſitate cogantur; ipſaque plebs ad eas dandas quodammodò cogatur.

Unde de his ſuſpectis exactionibus in adminiſtratione Sacramentorum loquens Chriſtianus Lupus Diſſertatione 2. proœmiali ad tomum 3. Schol. in Canones *cap.* 7. ait; „ Epiſcopi & alii jam dictas decimas poſ„ ſidentes Prælati, coramque Capitula & Monaſte„ ria, BIOIOUM coram Deo onus portant dandæ „ Parochis ſuſtentationis integræ, & MISERAS ple„ bes liberandi ab exactionibus variis, SUSPECTIS „ & OFFENSIVIS, ad quas iſti à paupertate co„ guntur.

XXXII. Si verò decimæ non ſint, ut in civitatibus nonnunquam contingit, poterit Parochis, aliiſque Sacerdotibus de portione congrua provideri per Beneficiorum potiùs unionem vel ſuppreſſionem; quæ in civitatibus ſolent eſſe frequentiora.

Et ſanè dolendum, quòd videamus plurimos paſſim in civitatibus, ſeu Capellanos ſeu Canonicos otioſam planè, quin non rarò ſcandaloſam & mollem vitam ducentes ex proventibus Eccleſiaſticis; & Parochis ac Sacerdotibus curam animarum ſuſtinentibus & ſtrenuè laborantibus, vix vitæ neceſſaria ſubminiſtrari; & quaſi mendicos ferè ex oblationibus illis & honorariis victitare debere. Qualis abuſus! Meritò omni modo Superiorum auctoritate extirpandus.

XXXIII. Præter has incertas planè & ab arbitrio ac plena populi liberalitate pendentes oblationes ſeu accidentia, ſunt alia quædam accidentia; quæ licèt in ſua origine veram oblationum naturam habuerint, paulatim tamen in taxata jura, ad quæ etiam populus juridicè cogi ſubinde poteſt, tranſiverunt; qualia ſunt jura *funeralia*; quæ pleriſque in locis auctoritate Eccleſiaſtica & Civili conſtituta ac taxata ſunt; quemadmodum infrà *tit. de Sepulturis* oſtendetur.

XXXIV. Hæc itaque accidentia, quia non omninò à voluntate & arbitrio populi dependent, & tanquam taxata jura Paſtoralia annotari ſolent, non ita incerta ſunt; nec tot mutationibus obnoxia, quemadmodum oblationes illæ minutiores à *mera* liberalitate populi pendulæ; poſſuntque facilius computatis tribus aut quatuor retrò annis ad certam ſummam redigi.

XXXV. De his *accidentibus* intelligendæ ſunt Synodi, dum in taxanda portione congrua rationem habere volunt accidentium, quæ *ad certam ſummam communibus tribus vel quatuor annis ultimò præteritis redigi poſſunt*.

XXXVI. Synodus P. H. Cameracenſis *tit. de Decimis cap.* 9. vult, „ ut Ordinarius habebit rationem „ in æſtimatione (portionis) valoris bonorum cujuſvis „ Parochiæ, quoad *urbes tantùm* eorum accidentium, „ quæ tribus aut quatuor annis ſimul computatis *aliqualiter* ad ſuum valorem in ſingulos annos reduci „ poſſunt. „

Non ſat liquet, num tò *tantùm* referatur ad vocem *accidentium*, an verò ad vocem *urbes*: ut ſenſus eſſet; *tantùm* quoad urbes rationem accidentium illorum habendam eſſe.

Et reverà non obſcura ratio eſt, cur potiùs horum accidentium haberetur ratio in portione Parochorum in urbibus, quàm in pagis. Cùm enim hæc accidentia, ſive jura funeralia auctoritate ſuperiorum taxata & populo impoſita habeant ſpeciem quamdam collectarum, æquum non apparet, ut hæc populo imponantur, ubi decimæ ſunt ſufficientes, ut in pagis eſſe ſolent; ſecùs in civitatibus, ob abolitas jam pridem decimas perſonales.

XXXVII. Addit eadem Synodus *cap.* 10. „ Si tamen „ in aliquibus locis, accidentia in æſtimationem non „ venire jam uſu receptum fuerit, declarat ſacra Sy„ nodus, ſuæ intentionis non eſſe, ut ab illo uſu in „ præjudicium Paſtorum recedatur.

Hic non obſcurè inſinuat Synodus, non eſſe omninò ex voto, quòd hæc accidentia in competentiam Paſtorum imputentur; ſed id potiùs ex neceſſitate tolerari & admitti; cùm ſcilicet aliter Parochorum & Parochiæ neceſſitatibus ſuccurri nequit.

Nec mirum: cùm nemo neſciat, quàm malè ſæpè apud populum hæc jurium, ſive accidentium exactio oleat, & populum offendat; quamque ſacri Canones exhorreant, quòd Sacerdotibus ex mortuorum cadaveribus ſua compendia quærere videantur; uti latiùs infrà titulo *de Sepulturis* oſtendetur.

XXXVIII. Rebuffus in Tractatu de portione congrua *num.* 87. fatetur, incerta poſſe in portionem computari, ſi poſſint ad certam ſummam reduci, addit tamen: *Sed non ita exactè computabuntur ſicut certa*.

Neque reverà cum ea exactitudine, hæc accidentia ob eorum incertitudinem computari poſſunt, ſicut *certi* proventus: neque etiam convenit, ut cum omni rigore eorum valor imputetur: ne aliàs Parochus à neceſſitate quodammodò coactus, jubeat illa etiam cum nimio rigore à ſuis Parochianis, non ſine offenſione; & nota avaritiæ exigere.

CAPUT VII.

Per quos, & coram quibus Portio congrua petenda?

1. *Vicarius perpetuus habet jus petendi portionem congruam.*
2. *Parocho negligente quando Epiſcopus aſſignationem portionis urgere queat?*
3. *Epiſcopi vi ſui officii allaborare debent, ut Eccleſiis Parochialibus de portione congrua ſit proviſum.*
4. *Id indicant Decretales, & Synodus Tridentina.*
5. *Parochiani portionem congruam pro Presbyteris ſibi neceſſariis petere poſſunt.*
6. *Synodus Antverpienſis vult ut Communitas agat ad portionem congruam.*
7. *Etiam pro Presbyteris Parocho in adjutorium adjungendis.*
8. *Portio congrua ſubinde aſſignata pro pluribus Presbyteris non habito judicio Ordinarii.*
9. *De Jure cognito de portione congrua ſpectat ad Ordinarium.*
10. *Quæſtio de portione congrua in poſſeſſorio hodie agitur coram Judice regio.*
11. *Judex laicus* proviſionaliter *pronunciat ſuper portione congrua.*
12. *Edictum Regis Galliæ reſervat cognitionem Judicibus Regiis.*
13. *Edictum Principum noſtrorum vult per Regios Magiſtratus executioni mandari, quod per Ordinarios fuerit determinatum.*
14. *Eodem Edicto mandatur Magiſtratibus Regiis, ut Ordinariis defectuoſis in aſſignanda portione, ipſi provideant.*
15. *Quomodo conformiter ad hoc Edictum ſoleat portio congrua peti.*
16. *Sententia* proviſionalis *Senatus Regii qualem effectum habeat.*
17. *Petitorium ſuper portione congrua hodie inſtitui non ſolet.*
18. *Dum portio congrua petitur ſuper decimis* infeudatis, *etiam petitorium ſpectat hodie ad Judices Regios.*

I. PORtionem congruam peti poſſe per Vicarium perpetuum, in cujus ſuſtentationem principaliter cedit, dubium non eſt. Imò non tantùm ſuis propriis neceſſitatibus, ſed & Presbyterorum, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam neceſſarii ſunt, ſufficientem petere poſſe, ſupra *cap.* 2. notavimus.

II. Si Parochus ſeu Vicarius perpetuus eſſet negligens in adjungendis ſibi Presbyteris neceſſariis ad curam animarum laudabiliter exercendam; & Epiſcopus judicaverit propter amplitudinem & extenſionem Parochiæ plures Presbyteros neceſſarios; aut in Eccleſia aliqua ſuccurſali requiri Presbyterum, qui ibidem reſideat, & populi circa illam Eccleſiam commorantis curam habeat, ob diſtantiam ab Eccleſia Parochiali, poterit Epiſcopus Parocho negligente ad portionem congruam cogere ipſos Decimatores, alioſvè ad quos ejus ſolutio ſpectat. Quin & Vicarium hujuſmodi Eccleſiæ ſuccurſali auctoritate Epiſcopi præpoſitum ad portionem congruam, Parocho negligente, agere poſſe, judicatum refert Joannes Tournetius *litt. P. num.* 119.

III. Et ſanè cùm interſit Epiſcopi, ut ipſis Eccleſiis Parochialibus ſit benè proviſum de idoneis Miniſtris: & his nihil deſit, quominùs cura animarum per ipſos laudabiliter exerceatur, dubitari nequit quin Epiſcopus meritò omni modo allaboret & agat, ut portio congrua Vicario perpetuo, aliiſque Presbyteris ad curam animarum ſuſtinendam requiſitis, aſſignetur.

IV. Id non obſcurè innuit *cap.* 1. *de Præbendis in* 6. dicens, per Sedem Apoſtolicam olim conſtitutum, ut Diœceſani nullum ad præſentationem Religioſorum ad aliquam Eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de proventibus ipſius Eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit ſolvere, & congruam ſuſtentationem habere. Ipſa quoque Synodus Tridentina *Seſs.* 7. *cap.* 7. item *Seſs.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* curam procurandi congruam portionem Epiſcopis committit.

V. Ad portionem congruam etiam agere poſſunt Parochiani ſive Incolæ Eccleſiæ Parochialis, eò quòd, uti rectè advertit Zypæus *Conſultat.* 6. *num.* 1. *de Parochiis*, "ſua intereſt bonum habere Parochum; cumque commodiùs ſint ſemper inventuri, ſi dos detur liberalis. Qua ex conſideratione, tametſi laicus per Canones non poſſit accuſare Clericum; tamen licet laico Parochiano ſuum Prælatum denuntiare. Plurimùm enim intereſt laicorum, habere bonos Prælatos." Ita Zypæus ex Julio Claro aliiſque ibi citatis.

VI. Et Synodus Antverpienſis ſub Miræo *tit.* 16. *cap.* 14. vult, quòd ſi per Patronos Eccleſiis Parochialibus de portione congrua non fuerit proviſum, tunc Eccleſia Parochiali vacante, *Communitas ipſa*, curante ſeu monente Decano Chriſtianitatis, Epiſcopo, aut Officiali ipſius offerat libellum.

VII. Si Synodus velit per ipſam Communitatem offerri libellum pro habenda portione congrua ubi Eccleſiæ proviſum non eſt de Paſtore; quidni eadem ratione Communitas ipſa libellum offerre poterit pro portione congrua Presbyterorum, qui ultrà ipſum Parochum pro ſuſtinenda cura animarum ſunt neceſſarii; ſi ipſe Parochus, ob aliquod forſan proprium intereſſe, hanc portionem petere, & Presbyteros aſſumere negligat? Atque ita ad petendam congruam portionem pro Presbyteris illis ſubſidiariis admiſit Senatus Brabantiæ Incolas Geleuſes in Diœceſi Buſcoducenſi; condemnavitque Decimatores, inter quos erat ipſe Parochus, ad intertinendos duos Presbyteros, quorum unus eſſet ad onus ſolius Parochi, alter verò ad onus aliorum Decimatorum, aſſignata ſingulis portione congrua centum pataconum ultrà accidentia. Ita judicatum 14. Martii 1684.

VIII. In hac cauſa & illud notandum occurrit. Licèt Decimatores opponerent, propriè ad Vicarium Apoſtolicum Buſcoducenſem ſpectare Presbyteros ſive Vicarios ad curam Parochiæ neceſſarios deſignare; ipſum verò hactenùs non judicaſſe, eos eſſe neceſſarios, nihilominùs Senatus conſiderans Parochiæ illius amplitudinem atque extenſionem, necnon populum adeò eſſe numeroſum, ut evidens eſſet unum Rectorem non poſſe ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis ritè adminiſtrandis, cæteriſque functionibus Paſtoralibus obeundis, judicavit Parocho alios duos Presbyteros adjungendos.

IX. Sive jus commune, ſive Concilium Tridentinum atque Synodos Belgicas ſpectemus, cognitio & determinatio portionis ad Ordinarium loci ſpectat; idque etiam contra exemptos *cap.* 1. *de Præbend. in* 6. *Clem. unica de Jure Patronatus, Conc. Trident. ſeſſ.* 7. *cap.* 7. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* Ideòque etiam à Senatu Regio litigantes ſuper hac materia ad Epiſcopum remiſſi fuere, ut videre eſt apud Broudæum in notis ad Lovetium *litt. C. num.* 48. & Choppinum *lib.* 3. *de S. P. tit.* 4. § 8.

X. Verum cùm moribus Belgii & vicinarum Provinciarum obtineat, quòd Epiſcopi de poſſeſſorio rerum etiam ſpiritualium, ac ſingulariter de poſſeſſorio Decimarum non cognoſcant; ideòque nec per proviſionem poſſeſſionem adjudicare queant; hinc fit, ut quæſtio ſuper congrua portione ſeu competentia hodie paſſim ad Judices Regios devolvatur; ut hi ſaltem per *proviſionem* congruam portionem aſſignent.

XI. Unde Antonius Faber in Codice *tit. de juriſd. omnium judicum definit.* 18. poſtquam dixit de congruæ portionis debito cognoſcere judicem laicum non poſſe, quoniam ea res ad Ordinarii cognitionem pertinet, ſubjungit: "Obtinuit tamen præſertim apud Gallos, & apud nos, ut de eo Judex laicus incidenter ſaltem & *proviſionaliter* pronuntiet. Neque id per uſurpationem dumtaxat, & ſine ratione, ut quidam calumniantur, ſed vel ob id maximè, quod cùm lis ſuper petitorio coram judice Eccleſiaſtico magnas plerumque moras ſecum trahat, permittendum non eſt, Curionem & Parochum laborare interim inopia & alimentis deſtitutum neceſſariis, animarum ſibi commiſſarum curam ſaluteraque deſerere. Intereſt namque Principis & Reipublicæ provideri, ne quid tale accidat. Ideòque & ad Principem, Principiſque Magiſtratus ea cura pertinet, non ſolùm ſi Parochus probet ſe eſſe in quaſi poſſeſſione percipiendæ

„ piendæ congruæ portionis (qui caſus nullam ha-
„ beret dubitationem, cùm etiam in beneficialibus
„ poſſeſſorii cognitio ad Judicem laicum ſpectet, ut
„ ſæpius diximus) ſed etiamſi nulla poſſeſſionis
„ ejuſmodi probatio afferatur.

XII. Et in Edicto Regis Galliæ de anno 1686. ſuper portione congrua, executio ejuſdem, nec non determinatio ſeu deciſio difficultatum, quæ moveri poſſent ſuper ejuſdem intellectu, defertur in prima inſtantia Ballivis & Senechallis Regiis, & in caſum appellationis Curiis Regiis.

XIII. Edictum Principum noſtrorum ad Synodum Mechliníenſem *art.* 15. injungit Judicibus Regiis, ut promptè & indilatè exequi mandent per ſuos apparitores, quidquid in hac materia congruæ portionis ſive competentiæ Paſtoralis fuerit vel proviſionaliter vel definitivè per Epiſcopos ordinatum.

XIV. Ulteriùs eodem Edicto *art.* 16. declarant Principes, eſſe ſuam mentem, ut ſi contingat ipſos Ordinarios fore defectuoſos in aſſignanda hac portione ſive competentia ipſis Parochis, tunc licebit Paſtoribus recurrere ad Concilia Regia ſuarum reſpectivè Diœceſium, ut ob ipſorum querelas hac in parte provideatur, præſertim intervenientibus, ſi opus ſit, Fiſcalibus Regiis.

XV. Conformiter ad hoc Edictum, ſolent Parochi pro taxatione portionis congruæ offerre libellum ſupplicem Ordinario; qua taxata, ſi Decimatores eam dare recuſent, pro executione ejus, quod Ordinarius decrevit, ad Senatum Regium recurſum habent: quem ſimiliter inſtituunt, ſi ipſe Ordinarius recuſet, vel ſit in mora providendi de portione congrua, ſeu competentia, vel nullam aſſignando, vel aſſignando talem, quæ omnibus attentis *congrua* ſeu *competens* non creditur: quo caſu petitor, ut ſaltem per proviſionem portio congrua per Judices Regios aſſignetur, & adjudicetur.

XVI. Et quidem hæc ſententia *proviſionalis* (ait Brodæus loco citato) manet, & executioni mandatur; donec per tres ſententias conformes coram Judice Eccleſiaſtico petitorium plenè fuerit evacuatum: & hæc eſt, ait, praxis Curiæ, pluribus Arreſtis confirmata notatque, Officiali Curiæ Eccleſiaſticæ fas non eſſe, pendente petitorio, Vicario minorem portionem aſſignare per proviſionem, quàm Judex Regius aſſignaverat: & ita judicatum 12. Febr. 1637.

XVII. Non ſolet hodie ſuper portione congrua coram judice Eccleſiaſtico petitorium inſtitui; ſed re in poſſeſſorio deciſa, conſuevit plenum effectum ſortiri: tum quòd cauſa in petitorio ob varias appellationes & tricas in annos plurimos protrahi poſſet; tum quòd in ipſo *poſſeſſorio* omnia merita cauſæ ita ſoleant diſcuti & examinari, ut vix aliquid ſuperſit in petitorio producendum vel allegandum, quod non fuerit in *poſſeſſorio* productum & allegatum; tam circa ea quæ *juris* ſunt, quàm *facti*.

XVIII. Cùm cognitio de decimis *infeudatis* hodie privativè etiam quoad *petitorium*, ſpectet ad Tribunalia Regia, ut ſupra *cap.* 5. notatum eſt, & portio congrua ex decimis infeudatis deſumenda ſit quaſi pars illarum decimarum; conſequenter & cognitio de portione congrua, quæ prætenditur ex decimis infeudatis omnimodè devoluta eſt moribus noſtris ad Tribunal Regium: nec poteſt Judex Eccleſiaſticus ullatenus cognoſcere de congrua portione, ſi Decimæ è quibus portio petitur, à Laicis poſſideantur, & *infeudata* eſſe prætendantur. Vide latè Brodæum ad Loüetium loco citato. Et Rebuffum *tract.* de Portione congrua n. 7. ubi aſſerit, quòd anno 1557. „ remiſſa fuit cau-
„ ſa ad Judicem Regium cujuſdam Curati, qui pe-
„ tebat Decimas coram Judice Eccleſiaſtico & portio-
„ nem congruam, à quo fuerat appellatum tamquam
„ ab abuſu, dicens Decimas eſſe *infeudatas*, & abuſi-
„ vè judicatum decrevit Curia. „ Plura Arreſta ſimilia notat Tournetius *litt. P. cap.* 108.

CAPUT VIII.

De Domo Paſtorali; an ſub Portione congrua comprehendatur; & cui onus eam exſtruendi & reparandi incumbat.

1. *Habitatio venit nomine alimentorum.*
2. *Parocho de convenienti habitatione providendum.*
3. *Ratio quæ ſuadere videtur eam ſub portione congrua comprehendi.*
4. *Spectata natura portionis congruæ meritò dubitatur ſi an domus Paſtoralis comprehendatur.*
5. *Ratio dubitandi.*
6. *In taxatione congruæ portionis non ſolet comprehendi domus Paſtoralis; neque obligatio illam ſolvendi, infert obligationem ſolvendi hanc.*
7. *Conſuetudo locorum varia eſt. quoad perſonas huic oneri ſubjectas.*
8. *In locis olim Epiſcopo Leodienſi ſubjectis onus exſtruendi domum Paſtoralem incumbit Incolis.*
9. *Decretum Archidiaconatus Haſbaniæ de hoc onere.*
10. *In Gallia ſæpius judicatum ad Parochianos ſpectare primam domus Paſtoralis exſtructionem.*
11. *Hodie in Gallia videtur onus illud partim partim Parochianis partim Decimatoribus incumbere.*
12. *Domus Paſtoralis conſideratur ut appendix Eccleſiæ Parochialis.*
13. *Hinc condemnatus ad reparandam Eccleſiam prætenditur condemnatus ad reparandam domum.*
14. *Conſequenter reparatio domus iiſdem Legibus regitur, quibus reparatio Eccleſiæ.*
15. *Edictum Regium de onere exſtruendi & reparandi domum Paſtoralem in Flandria.*
16. *In Edicto videntur ab hoc onere eximi Incolæ.*
17. *Reparatio domus & reparatio Eccleſiæ conjunguntur.*
18. *Edictum ſupponit utramque reparationem iiſdem legibus regi.*
19. *Si Edicta ſuper reparatione Eccleſiarum ſervari debeant in reparatione domus, rectè dicitur onus hujus reparationis ad Decimatores pertinere.*
20. *Circa onus hoc quid attendendum.*
21. *Quid in extructione domus circa formam conſiderandum.*
22. *In hac materia ſummariè & per proviſionem procedendum.*
23. *Idipſum recenter in Gallia declaratum.*
24. *Paſtores ad reparationes ſuæ domus quomodo teneantur.*
25. *Decani Rurales Domus Paſtorales viſitare, & Parochos ad reparationes neceſſarias cogere debent.*
26. *Parochiani etiam domum viſitare poſſunt, ſi eis onus reparandi incumbat.*
27. *Si Parochus reparationes neglexerit, hæredes ad eas tenentur.*
28. *Parochi in domo ejuſque ſupellectile moderationem Clericalem ſervare debent.*

I. DE domo Paſtorali in jure nihil ſpeciale cautum reperies; hoc ſcitur, habitationem inter victui corporali neceſſaria computari; unde & jam pridem à Juriſconſulto Javoleno in *L.* 6. *ff. de Alimentis legatis* dictum eſt: legatis *alimentis* non tantùm cibaria & veſtitum; ſed & *habitationem* deberi. Rationem addit: *Quia ſine his ali corpus non poteſt.*

II. Hinc conſequens eſt, quòd ubi præcipitur, Parocho de alimentis aliiſque ad ſuſtentationem corporalem neceſſariis eſſe providendum, etiam unà præcipiatur, provideri debere de convenienti habitatione ſive domicilio.

III. Unde & videri poſſet, habitationem ſeu domicilium partem eſſe portionis congruæ, ſive ſub portione congrua eſſe comprehendendam.

Cùm enim portio congrua debeat eſſe ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem Parochi ſive Vicarii; non apparet, quòd futura ſit congrua ſeu competens & ſufficiens; niſi & ipſam habitationem Parochi adeò neceſſariam complectatur.

Hinc & ulteriùs concludendum apparet, quòd hi quibus onus ſolvendi portionem congruam incumbit, etiam teneantur Parocho ſeu Vicario congruam & competentem habitationem procurare.

IV. Ve-

IV. Verùm ſi propiùs naturam portionis congruæ attendamus, prout hæc tum in Canonibus & Synodis, & etiam Regiis Edictis, tum in ipſa unionum vel incorporationum formulis exprimi & reſervari conſuevit, non ſine fundamento dubitari poterit, num ſub portione congrua extructio domus paſtoralis, vel aſſignatio habitationis comprehendatur; eatenus nimirum, ut hi quibus ſolutio portionis congruæ injungitur, unà teneantur ad extructionem illius domus.

V. Sive enim Canones & Synodorum Decreta, Regiaque Edicta, ſive formulam reſervationis portionis congruæ inſpiciamus, patebit, portionem congruam iſta reſervari, ut è proventibus Eccleſiaſticis ſolvatur Parocho *annuè* tantum, quod Rectoris ac Parochiæ neceſſitati *decenter* ſufficiat. Unde & plerumque videmus in Synodis & Edictis Regiis, certam ſummam *annuè* perſolvendam pro competentia Paſtorali ſive portione congrua aſſignatam.

Porrò hæc ſumma ſive portio *annuè* pendenda commenſurari ſolet neceſſitatibus quotidianis ipſius Rectoris & Parochiæ, ut nimirùm ex illa habeat honeſtam ſuſtentationem, & oneribus ſibi incumbentibus ſatisfacere queat.

Inter has autem *quotidianas* neceſſitates, aut onera Parocho incumbentia, numerari nequit extructio domus Paſtoralis: quia hæc non quotannis recurrit; neque aliqua ſumma annuè perſolvenda facienda eſt; ſed una conſtructione oneri illi in multos annos ſatisfieri ſolet; idque nonnumquam tam notabilibus impenſis, ut plurium annorum proventus decimarum integri vix ſufficerent: quo contingeret, ut Capitula & Monaſteria, aliaque corpora Eccleſiaſtica decimas poſſidentia, ſubitò quaſi opprimerentur; aut certè ære alieno ſe nimiùm gravare deberent.

VI. Hinc indubiè contingit, quòd portio congrua ita determinari ſoleat, ut ſub ea domus Paſtoralis non comprehendatur. Unde ex obligatione ſolvendi portionem concludi non poſſe videtur obligatio exſtruendi domum Paſtoralem: ſicuti neque ex eadem obligatione concluditur obligatio reparandi Eccleſiam; tametſi portio congrua debeat eſſe talis, ut Rectoris ac *Parochiæ* neceſſitati decenter ſufficiat, ut loquitur Synodus Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reform.*

VII. Sicuti ergo reparatio Eccleſiarum pro varia locorum conſuetudine, nunc ad Parochianos, nunc ad Decimatores, & frequenter ad utroſque quadam proportione ſervata, translata eſt; uti ſupra *tit.* 16. *cap.* 5. notavimus; & onus exſtruendi domum Paſtoralem pro varia locorum conſuetudine alibi Parochianis, alibi Decimatoribus, alibi utriſque incumbit.

VIII. Et quidem in locis, quæ ante erectionem novorum in Belgio Epiſcopatuum fuerunt ſub Diœceſi Leodienſi, onus hoc incumbere ſolet Incolis ſive communitati; eò quòd conſuetudo iſtius Diœceſis onus illud in communitatem rejecerit: atque propterea etiam poſtquam ab ea Diœceſi ſeparata fuere, manſerunt huic oneri ſubjecta.

IX. De hoc enim onere inter Statuta Archidiaconatus Haſbaniæ, qui ad has partes præcipuè extendebatur, legitur: „ Tenetur etiam Communitas ſuo Paſtori ad procurationem & aſſignationem fundi, ſeu hæreditatis dotalis juxta Eccleſiam Parochialem, aut ſaltem intra villam, eamque liberam, ac in eadem exſtruere domum honeſtam & commodam, cum coquina, cubiculis ſaltem duobus, granario, penuario, cæteriſque hac in parte pro qualitate Paſtoratus, & proventuum ejuſdem arbitrio noſtro neceſſariis.

X. Refert quoque Choppinus in ſuo Monaſtico *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 24. „ Parochorum partes eſſe, Curioni domum, quam incolat, ſuppeditare, familiari utenſilium inſtrumento munitam. " Additque: „ Atque ita de Sacerdotalium ædium ſtructura pronuntiarunt Conſcripti curiæ pro Claudio Verſorio Lungiumelli Vice-Curione, adverſus Vicarios ipſos, Decreto pridie kalendas Quintiles anni 1567. " Simile Decretum ſive Arreſtum pro Curione contra Parochos refert *lib.* 3. *de Sacra Polit.* 3. *tit.* 3. *num.* 15.

XI. Hyacinthus Boniface in ſua collectione Arreſtorum *tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 24. *cap.* 7. primùm citatis variis Arreſtis, & Auctoribus, quibus ſuaderi videtur, onus exſtruendi domum Paſtoralem Incolis ſive Communitati incumbere; dein profert varia Arreſta quibus declaratum fuit, Decimatores teneri contribuere unam *tertiam*, Incolas verò *duas tertias* pro conſtructione domus Paſtoralis, ac ſignanter ita judicatum an. 1672. contra Capitulum Cathedrale Aquenſe, condemnato Capitulo ad contribuendam *tertiam* partem pro conſtructione domus Paſtoralis.

Arreſtum integrum extat apud citatum auctorem, additque, hoc Arreſtum oſtendere quantum ad hanc contributionem, non eſſe ampliùs faciendam diſtinctionem inter *primam* extructionem domus paſtoralis, & dirutæ reædificationem; licèt olim aliqua fuiſſet. Verba Auctoris ſunt: *Cela monstre que quand la Juriſprudence ancienne aurait varié en la contribution pour la conſtruction du premier logement du Curé, la Juriſprudence nouvelle aurait fixé cette contribution pour la conſtruction première, egalement avec les reedifications & reparations, comme y ayant meme raiſon en l'un & en l'autre.* Id eſt: Hoc probat, licèt antiquum jus, quoad contributionem in paſtoralem ædium extructionem faciendam variè decreviſſet, jus novum contributionem hanc fixiſſe ſtabiliter pro prima extructione: æqualiter cum reædificationibus & reparationibus, utpote cùm par utriſque ſit cauſa.

XII. Fundamentum hujus Juriſprudentiæ & Arreſtorum videtur eſſe, quòd domus Paſtoralis ſit quædam appendix Eccleſiarum; utpote quæ contigua Eccleſiæ eſſe conveniat. Ut proinde ſicuti ex notoria Juriſprudentia Regni Galliæ, Decimatores tenentur *tertiam* partem contribuere pro reparatione Eccleſiarum; ita & eam contribuere jubeantur pro conſtructione domus Paſtoralis, tamquam illius appendicis.

XIII. Unde citatus Hyacinthus Boniface loco citato allegans fundamenta ex parte Communitatis contra Capitulum in cauſa per allegatum Arreſtum deciſa reproducta, aſſerit inter alia, dictum fuiſſe, quòd cùm œconomus Capituli jam tum condemnatus fuiſſet ad contribuendam *tertiam* partem pro reparatione Eccleſiæ, etiam unà condemnatus eſſet ad eamdem contributionem pro extructione domus Paſtoralis, tamquam appendicis ipſius Eccleſiæ. Verba ſunt: *A tout evenement, ſuivant le meme Arreſt, l'œconome ayant eſté condamné à contribuer pour* UN TIERS *à la fabrique de l'Egliſe, il l'a eſté* CONSEQUEMMENT *au* LOGEMENT *du Curé, qui eſt la* DEPENDANCE *de la fabrique de l'Egliſe.* Id eſt: In omnem caſum, juxta idem Arreſtum, Oeconomo juſſo contribuere tertiam partem impenſarum fabricæ Eccleſiæ, conſequenter juſſus eſt idem pro Parochi domo præſtare, quæ fabricæ Eccleſiæ annexa eſt & ab ea dependet.

XIV. Hoc poſito principio, quòd domus Paſtoralis ſit quædam appendix ipſius Eccleſiæ, ac propterea ceſſante ſpeciali locorum conſuetudine, aut concordato vel lege, debeat iis legibus regi hæc conſtructio vel potius reſtauratio domus Paſtoralis, quibus ipſa Eccleſiarum reparatio, facilè intelligi poterit ex iis, quæ *tit.* 16. *cap.* 5. dicta ſunt, quomodo hic in Belgio, prævenientibus ſpecialibus locorum conſuetudinibus & concordatis aut conventionibus, Decimatores ad reſtaurationem domus Paſtoralis concurrere debeant.

XV. Per Regulamentum Regium probatum in Concilio privato Bruſellis, pro omnibus civitatibus non muratis, & Parochiis ruralibus totius Provinciæ Flandriæ, emiſſum 30. Julii 1627. *art.* 48. „ Vetitum eſt dare ad onus Parochiæ ſeu communitatis ullam mercedem conductionis, aut domicilium Paſtori; aut facere ullam reparationem circa domum Paſtoralem, aut Eccleſiam; utpote ſpectantia ad onus Decimatorum aut Paſtorum, juxta modificationem (ſit) factam per noſtra Edicta. "

XVI. Itaque juxta hoc Edictum Parochiani, ſeu Communitates eximi videntur ab onere exſtruendi & reparandi domum Paſtoralem.

XVII. Notari meretur, reparationem domus Paſtoralis & reparationem Eccleſiæ in hoc articulo conjungi; imò ſub uno verborum contextu ipſam Communitatem ab utriuſque onere exemptam declarari.

XVIII. Hinc non obſcurè colligitur, Regios Miniſtros hujus Edicti auctores, reparationem domus cenſuiſſe iiſdem legibus regendam, quibus reparatio Eccleſiæ. Quod & inde colligitur, quòd remittat ad modificationem expreſſam in *anterioribus* Edictis: quæ alia eſſe non videntur, quàm iſta, quæ determinant,

quo-

quomodò decimæ in Eccleſiarum reparationem impendendæ ſint: nam ſpecialia Edicta moderationem aliquam continentia, qua decimæ in reparationem aut ædificationem *domus* Paſtoralis veniant impendendæ, hactenus edicta neſciuntur.

XIX. Et ſanè cùm juxta Edicta noſtratia, de quibus *tit. 16. cap. 5.* in reparationem Eccleſiarum venire debeat per ſex annos *tertius* decimarum; ſive ſpatio ſex annorum integræ decimæ duorum annorum; non dubium, quin ſi eo modo ad reparationem & extructionem domus Paſtoralis concurrere deberent, meritò dictum ſit in præfato articulo, onus reparandi & extruendi domum Paſtoralem ad Decimatores ſpectare: quia non facilè expenſæ reparationis aut etiam conſtructionis excedent valorem *integrarum decimarum duorum annorum*.

XX. Quidquid ſit, illud imprimis indubitatum eſt, in hac materia eſſe ſervandam conſuetudinem ſingulorum locorum, item concordata; & poſt hæc generales leges Provinciæ. His autem deficientibus, fat æquum apparet, ut ea ratio ſervetur circa reparationem domus, quæ præſcribitur circa reparationem Eccleſiæ; cujus ipſa domus Paſtoralis quædam appendix videtur.

XXI. Præterea & illud expeditum eſt, ad quemcumque onus reſtaurandi aut extruendi domum pertinet: hujuſmodi domum eſſe extruendam, quæ ipſi Parocho & Presbyteris ad curam animarum neceſſariis honeſtè & decenter ſufficiat, quæ ſufficientia & decentia ex variis locorum, temporum, Paſtoratuum aliiſque circumſtantiis arbitrio judicis determinanda eſt, quemadmodum de ipſa congrua portione ſupra *cap. 2.* dictum eſt, citatoque Statuto Archidiaconatus Haſbaniæ nominatim expreſſit.

XXII. Similiter & hoc indubitatum, quòd licèt extructio domus Paſtoralis non ſoleat ſub taxata portione congrua contineri, nihilominus eam eatenus partem portionis congruæ dici debere, quatenus non minùs, quam alimenta aliave corporis ſubſidia, eſt neceſſaria ad Parochi ſuſtentationem; quin & ſub alimentis neceſſariis comprehenditur, ut ſupra dictum eſt.

Hinc in hac cauſa extructionis domus Paſtoralis, non ſecus ac in cauſa portionis congruæ & alimentorum, *ſummariè per proviſionem* eſt procedendum: ne aliàs ob longiores litium & diſceptationum moras Parochus neceſſaria habitatione careat.

Unde in allegato Statuto Archidiaconatus Haſbaniæ decernitur: „Quoties nulla Paſtoris culpa, caſuve fortuito, aut militari hoſtilive inſolentia domum ſic deſtrui, aut labefactari contigerit, declaramus, Parochianos ad reparationem, ſaltem *proviſionaliter*, teneri, ſalvo ſibi ſemper contra noxios, & eos qui damno cauſam dederint, regreſſu.

XXIII. In Declaratione quoque Regis Galliæ de anno 1661. hic modus procedendi ſummariè & *proviſionaliter* decernitur; & latius exprimitur in Arreſto interpretativo ſive declaratorio iſtius declarationis.

Hoc Arreſto imprimis decernitur, ut, juxta *articulum* 52. Edicti Bleſenſis, & *art.* 2. Edicti Meluneſis, & declarationis de anno 1661. Archiepiſcopi & Epiſcopi viſitantes ſuas Diœceſes curabunt, ut Parocho commodè de habitatione ſit proviſum: injunctumque Officiariis, ut exequi faciant, quod hunc in finem per Archiepiſcopos aut Epiſcopos ordinatum fuerit; idque per atteſtationem ad hunc effectum. Et in caſum conteſtationis, quantum ad domicilium Parochi, injungit Officiariis locorum, ut *ſine mora* convocent incolas loci, ad concludendum & determinandum, quam partem ſinguli contribuere tenebuntur. Et quouſque domus fuerit extructa, levare poterunt pro rata, quam ſinguli ſolent contribuere in oneribus publicis ſeu *tallias*, ſummam 40. librarum Gallicarum, ſi opus ſit, *annuè*, pro conductione domus, in qua *interim* ipſe Parochus habitare poſſit. Verba Arreſti de 14. Martii 1673. ſunt: *Et à l'egard de celles concernant les logemens des Curez, enjoint aux Officiers des lieux de faire aſſembler inceſſamment les Habitans pour y pourvoir, & regler quelle part chacun d'eux ſera tenu d'y contribuer. Et en attendant que leſdits logemens ſoient en etat d'eſtre habitez, faire lever ſans frais ſur toute la Communauté, & à proportion de ce que chaque Habitant paye de taille, juſques à la ſomme de quarante livres, ſi beſoin eſt, par an, pour le louage d'une maiſon où le Curé puiſſe demeurer*. Id eſt: Quoad ea quæ Parochorum domos concernunt, Officialibus locorum injungitur, ut indilatè incolas convocent, quò rei huic provideatur & determinetur, quota pars à ſingulis eorum ſit contribuenda, interim donec diſpoſita erunt prædictæ ædes ut incolantur, per totam Communitatem ſine ſumptu collecta fiet, ſervata proportione illius quod quilibet incola pro vectigalibus pendit, uſque ad ſummam 40. librarum annuè, ſi opus eſt, in conductionem domus in qua Parochus habitet, donec & uſque prædictæ ædes poterunt inhabitari. Integrum Arreſtum pronuntiatum 14. Martii 1673. habetur apud Michaelem Du Perray in ſuo tractatu *de Portione congrua* ad calcem *cap.* 28.

XXIV. Domo Paſtorali extructa in uſum Parochi, cùm Parochus eam inhabitet, eaque quaſi uſufructuarius utatur ad ſuam commoditatem; etiam ipſam domum ſartam & tectam conſervare & reparationes neceſſarias facere tenetur adinſtar uſufructuarii.

De hac reparatione ita loquitur Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 19. cap. 4.* “In omnibus locis ubi domus Parochiales non ſunt, vel temporum injuria collapſæ ſunt, provideat Paſtor cum ſuis Parochianis, ut quanto citius fieri poterit, aliqua domus, ipſique Eccleſiæ propinqua, & in fundo Paſtoratus, ſi quis ſit, ædificetur, quam, ubi ædificata erit, ipſe *Paſtor* juxta ſuum juramentum *ſartam tectam* conſervare debeat.”

Hic per tranſennam notandum, quòd & Synodus indicare videatur, onus ædificandi aut reſtaurandi domum ad Parochianos ſpectare.

De reparatione domuum Paſtoralium à Parochis facienda, hæc habet Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 22. cap. 7.* „Paſtores & quicumque alii Beneficiati, domos Beneficiorum ſuorum *integras conſervent; ac debitè reparent*, niſi reparationes earumdem ab aliis fieri debere certò conſtet.“

Reparationes quæ Parochis penè ubique incumbunt, intelliguntur de reparationibus minoribus, quæque circa domos etiam ſat firmas quotidiè faciendæ occurrunt, ut ſartæ tectæ conſervari queant: non autem de majoribus & extraordinariis reparationibus; ut puta reſtauratione tecti, quod vetuſtate aut tempeſtate corruit, vel incendio conſumptum eſt; quemadmodum uſufructuarius, *ſi qua vetuſtate corruerunt reficere non cogitur*, ut ſcribit Ulpianus in *L. 7. §. 2. ff. de Uſufructu*. Et hæc eſt communis praxis Belgii, ut Paſtores ad minores & ordinarias reparationes; Decimatores, vel Parochiani ad majores & extraordinarias teneantur.

XXV. Ut autem reparatio ſuo tempore & tempeſtivè fiat; & ne defectu factæ reparationis paulatim domus totaliter corruat, decernit Synodus Mechlinienſis loco citato: „Archipresbyteri, ubi ipſis id juris ex conſuetudine competit, illas domos Paſtorum & Beneficiatorum ſingulis annis ſeriò viſitent, & quando eas reparatione indigere advertent, eam moneri mandent, & non obedientes denuntient Epiſcopo vel ejus Vicario generali; ut ad debitas reparationes faciendas, prout juris & rationis fuerit, compellantur; & pro præterita negligentia etiam puniantur.“ *Tit. 22. cap. 7.*

XXVI. Quia Incolæ ſive Parochiani multis in locis, ac nominatim in Diœceſi Leodienſi ad ædificandam & reſtaurandam domum Paſtoralem obligantur, etiam & ipſi meritò ſoliciti ſunt, ut reparationes neceſſariæ tempeſtivè & ſuo tempore fiant.

Hinc Statutum Archidiaconatus Haſbaniæ poſtquam declaravit, Parochianos ad procurandam domum paſtoralem teneri, tanquam conſequens ſubjicit: „Qui quidem Parochiani poterunt toties quoties ex evidente aliqua juſta cauſa neceſſarium erit, domum paſtoralem (ſuis tamen impenſis) viſitare, procurareve, ut domus per Juſtitiarios, adhibitis etiam expertis viſitetur, ut exinde comperti defectus, authoritate noſtra reparentur.“

Quod hic Parochianis permittitur, id eodem fundamento permittendum Decimatoribus, ubi onus procurandi domum paſtoralem ipſis incumbit.

XXVII. Addit præterea hoc ſtatutum Archidiaconale: „Statuimus autem & ordinamus, quòd ſi ædes hujuſmodi paſtorales defuncti Paſtoris negligentia deſtructæ, ſeu labefactatæ comperiantur, hoc to-

„ tum expenſis hæredum, & hæreditatis reſtitui debe„re: Ita tamen, quòd infra annum ab obitu Paſtoris per Juſtitiarios loci (quos ad hoc tenore præſentium deputamus) fiat domus viſitatio, quando videlicet prævia Reverendiſſimi Epiſcopi licentia Paſtor fuerit teſtatus: Quòd ſi inteſtatus deceſſerit, fiet viſitatio mox à ſepultura defuncti, vel ſaltem antequam ipſius bona per Officiatos ejuſdem Reverendiſſimi prehendantur: Alioquin Parochiani in querela non audiantur.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit. 22. cap. 7.* „ Si vero ad hujuſmodi reparationes obligatos, iis necdum perfectis, ex hac vita migrare, vel Beneficia ſua reſignare contigerit; bona domorum mortuariorum, eorumque qui Beneficia ſua dimiſerunt, arreſtentur, & arreſtata maneant, donec ea perfectæ fuerint. „

XXVIII. Decet quidem domum paſtoralem honeſtæ & decenti habitationi Paſtoris eſſe convenientem; at id ſummopere cavendum Paſtoribus, ne in ſuarum domorum exſtructione aut ornatu, vel ſupellectile ipſam pompam faſtumque ſæculi quærant; populoque vel hinc ſuo exemplo ſæculi pompas & faſtum ſectandum doceant: perſuadeantque populo, quòd in militia Chriſti plus quærant lucra & gloriam ſæculi, quàm paupertatem Chriſti; præſertim ſi populo innoteſcat, quod hæc non è patrimonio, ſed ſolis proventibus Eccleſiaſticis habeantur: quòdque parentes humili domo, & tenui ſupellectile tamquam homines tenuis aut mediocris conditionis, contenti fuerint. Videri poſſunt quæ ſupra *tit. 32. cap. 4.* dicta fuerunt.

TITULUS TRIGESIMUSQUINTUS.

De Immunitate Bonorum Eccleſiaſticorum.

CAPUT PRIMUM.

Quam immunitatem jampridem dederint Imperatores.

1. *Immunitas à tributis data Eccleſiis à Conſtantino.*
2. *Immunitas à muneribus publicis indulta à Conſtantino.*
3. *Hæc immunitas rurſus ab eodem Imperatore renovata.*
4. *Eximum ſtudium Conſtantini ut hanc immunitatem Clericis aſſeraret & quæ ejus ratio.*
5. *Ratio indultæ immunitatis meritò à Clericis notatur.*
6. *Ex ratione evincitur, eam eſſe immunitatem perſonalem.*
7. *Hæc prima Clericis indulta immunitas; & magis conveniens.*
8. *Immunitas à ſuſceptione militum, & à vectigalibus penſitandis ratione negotiationis; & quæ hujus ratio.*
9. *Quare aliquando Clericis indultum negotiari: & poſteà vetitum.*
10. *Immunitas à* ſordidis *muneribus & Parangariis.*
11. *Quid ſint Parangariæ.*
12. *Quid intelligatur per* ſordida *munera.*
13. *Privata Clericorum Patrimonia ordinariis tributis erant obnoxia.*
14. *Hanc limitationem probarunt Epiſcopi.*
15. *Terras Clericorum tributis fuiſſe obnoxias fatetur S. Ambroſius.*
16. *Soli Clerici nullum poſſidentes patrimonium erant immunes.*
17. *Omnes Eccleſiæ exceptis 4. majoribus erant tributis obnoxiæ regnante Theodoſio juniore.*
18. *Neque ſub Juſtiniano Imperatore erant ab his immunes.*
19. *Officinas Clericorum à tributis non exemit.*
20. *Clodovæus Rex Galliæ agris Eccleſiæ immunitatem indulſit.*
21. *Ludovicus Pius immunitate donavit* Manſum *Eccleſiæ.*
22. *Manſus Eccleſiæ dicebatur ipſa dos Eccleſiæ.*
23. *Continebat ordinariè* 12. Bunnaria *terræ arabilis.*
24. *Capitulare Caroli Calvi de immunitate hujus* Manſi.
25. *Non tantùm Eccleſiis Parochialibus; ſed & Monaſteriis & Eccleſiis Cathedralibus hæc immunitas competebat.*
26. *Aliqui eam immunitatem contra mentem Imperatorum nimis reſtringebant.*
27. *Eorum reſtrictio rejicitur.*
28. *Immunitas ad omnes fundos Eccleſiæ extenditur.*
29. *Cur exciperetur conſtructio viarum & pontium.*
30. *Terræ de novo ab Eccleſia acquiſitæ non gaudebant immunitate, ſi antè fuiſſent obnoxiæ.*
31. *Gaudebant ſi antea fuiſſent liberæ.*

I. SUB nomine Conſtantini Magni, qui primus inter Imperatores publicè Chriſtianam Religionem profeſſus eſt, extat de jure immunitatis Eccleſiarum egregia lex in Codice Theodoſiano *Libro* 11. *tit.* 1. *Lege* 1. „ Præter privatas res noſtras, & Eccleſias Catholicas, nemo ex noſtra juſſione præcipuis emolumentis familiaris juvetur ſubſtantiæ, &c. omnes penſitare debebunt. „

Hic Eccleſias Catholicas generaliter à rei tributariæ contributione eximi, ſat clarum; fateturque ipſe Jacobus Gothofredus; quamvis credat eam poſtmodum per ſequentes Imperatores revocatam aut ſaltem temperatam eſſe; de quo infrà.

II. Extat apud Euſebium *lib. 10. Hiſt. cap. 7.* ejuſdem Conſtantini Epiſt. ad Anulinum Africæ Præfectum, qua Clericos immunes à publicis functionibus eſſe mandat: „ Eos homines (ait) qui intra Provinciam tibi creditam in Eccleſia Catholica, cui Cæcilianus præeſt, huic ſanctiſſimæ religioni miniſtrant, quos Clericos vocare conſueverunt; ab omnibus omninò publicis functionibus immunes volumus conſervari: ne errore aliquo aut caſu ſacrilego à cultu ſummæ Divinitati debito abſtrahantur; ſed ut potiùs abſque ulla inquietudine propriæ legi deſerviant. Quippe his ſummam venerationem divino Numini exhibentibus, maximum inde emolumentum Reipublicæ videtur accedere. „

Refert S. Auguſtinus *Epiſt.* 86. ult. edit. reſponſum Anulini ad Imperatorem Conſtantinum, in quo hoc privilegium immunitatis expreſſum eſt his verbis: „ Cùm ab omni omninò munere, indulgentia Majeſtatis veſtræ liberati videantur eſſe Catholici, cuſtodita ſanctitate legis, debita reverentia divinæ legi inſerviant. „

III. Verùm hæc immunitas, quæ hic à Conſtantino indulta aſſeritur, eſt immunitas merè *perſonalis*, ſive à muneribus & functionibus perſonalibus; de qua extat & alia ejuſdem Imperatoris Sanctio in *L.* 2. *Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis.* „ Qui divino cultui miniſteria religionis impendunt (id eſt, hi qui *Clerici* appellantur) ab omnibus omninò muneribus excuſentur. Ne ſacrilego livore quorumdam à *divinis obſequiis avocentur.* „

Notat Jacobus Gothofredus, hanc legem eſſe omninò diverſam ab ea, de qua ipſe Conſtantinus in citata Epiſtola ad Anulinum, uti & ab ea quæ refertur in *l.* 1. *&* 7. eodem titulo in Codice Theodoſiano.

IV. Ex his autem toties iteratis legibus, liquet, quàm enixo Conſtantini ſtudio opus fuerit, (ait Gothofredus) ad firmandam ſemel hanc *Clericorum* Catholicæ Eccleſiæ immunitatem à muneribus civilibus: quæ tamen hac æquiſſima ratione, quæ hic expreſsè redditur, nixa erat: *Ne, ſcilicet, Clerici à divinis obſequiis avocentur.* Quæ eadem ratio à Juſtiniano in *L. 31. Cod. de Epiſcopis & Clericis*, ubi immunitatem à tutelis Clericis indulget; uti notavimus *part. 2. tit. 2. cap. 6. num. 5.*

Hic notent Clerici, non alia de cauſa à muneribus publicis ſibi immunitatem conceſſam, niſi ut Divinis

Officiis ſine impedimento vacare queant: quo moneantur, juxta vocationem ſuam ſedulò iis incumbere.

VI. Interim ex allegata ratione hujus immunitatis rectè colligit citatus Gothofredus, immunitatem *munerum perſonalium* hìc intelligi, non verò immunitatem *patrimonialium*.

VII. Hæc quidem immunitas *perſonalis*, tanquam ipſis Clericis magis conveniens & neceſſaria, ne à ſuis officiis avocarentur, prima eſt, quæ Clericis tributa fuit; ut ad *L. 8. Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis*, notavit Gothofredus; cui poſtmodum aliæ ſucceſſerunt, quæ in legibus ſubſequentium Imperatorum continentur; & magis onera realia, quàm perſonalia concernunt: ideòque immunitates non tam perſonales, quàm *reales* ſunt; atque de his hoc titulo potiſſimum agitur.

VIII. Et quidem ſub nomine Conſtantii Conſtantini Filii extat Conſtitutio in citata lege 8. quò Clericis concedit immunitatem à militum tranſeuntium hoſpitio; item à vectigalibus pendendis ratione tenuis mercaturæ. Verba legis ſunt: „ Præterea neque *hoſpites* „ ſuſcipiendi. Et ſi qui de vobis *alimoniæ* cauſa nego„tiationem exercere volunt, immunitate potientur.

IX. Non mirum hìc Clericis negotiationem exercentibus immunitatem indultam. Cùm enim in ipſis Eccleſiæ exordiis nondum eæ eſſent Eccleſiæ divitiæ, ut omnibus Clericis ad Divinum cultum neceſſariis ſufficerent, oportuit quoſdam Clericos *alimoniæ* cauſa negotiationem aliquam modeſtam exercere, ne cuiquam graves eſſent: ſicuti & quoſdam honeſto aliquo opificio victum ſibi comparare, etiam ſacris Canonibus probantibus, compertum eſt. Sed cùm avaritia multorum hac facultate negotiandi abuteretur, meritò Clericis poſtmodum interdicta fuit; & Clerici Negotiatores à Patribus ſeverè reprehenſi; ut infra videbitur.

X. Extat Conſtitutio ſub nomine Conſtantii & Conſtantis filiorum Conſtantini Magni in *L. 10. Codic. Theod. de Epiſcopis & Clericis*: qua omnibus Clericis conceditur immunitas à *ſordidis muneribus*. Verba ſunt: *Repellaturque ab his* (Clericis) *exactio munerum ſordidorum*. Quæ tunc hæc ſordida munera, mox dicetur.

Inſuper concedit Clericis immunitatem generalem de qualibet negotiatione, notanda ratione adjuncta; verba ſunt: *Negotiatorum diſpendiis minimè obligentur, cùm certum ſit, quæſtus quos ex tabernaculis* (forſan legendum *tabernulis*) *atque ergaſteriis* (id eſt, locis mercimoniis deputatis) *colligunt, pauperibus profuturos.*

Tertia immunitas conceditur à *Parangariis*, his verbis expreſſa: *Parangariarum quoque parili modo ceſſet exactio.*

De Parangariis extat titulus in *Cod. Theodoſ. lib. 8. de Curſu publico, angariis & parangariis*, in Codice Juſt. *lib.* 12. *tit.* 51.

XI. Angariæ & Parangariæ erant, jumentorum & plauſtrorum præſtationes ad tranſvectionem annonæ militaris, aliarumque ſpecierum Fiſcalium. Dicebantur autem *Angariæ*, ſi per viam rectam, ordinariam & Regiam faciendæ erant tranſvectiones. Parangariæ autem, quando via tranſverſa extra viam Regiam, ubi curſus publicus diſpoſitus non erat. Vide notas Jacobi Gothofredi ad *L. 4. & 15. Cod. Theodoſ. de Curſu publico.*

XII. Sordida munera de quibus in citata lege, etiam vocabantur munera *extraordinaria*; unde eſt titulus in Codice Theodoſiano, *de extraordinariis & ſordidis muneribus*.

Inter hæc ſordida & extraordinaria munera erant etiam refectio viarum, inſtauratio pontium, & ſubjectio annonæ militaris; quemadmodum videre eſt in *L. 40. Cod. Theod. de Epiſc. & Cleric.* quæ eſt Honorii Imp. ubi ſpecies nonnullæ munerum ſordidorum exprimuntur, à quibus Clericos immunes declarat; addita hac generali clauſula: „ Nihil præter Canoni„cam inclinationem, quod adventitiæ neceſſitatis ſar„cina repentina depopoſcerit, ejus functionibus adſcri„batur. “ Refertur hæc eadem Conſtitutio, licet nonnihil mutilata in *L. 5. Cod. Juſt. de SS. Eccleſiis.*

XIII. Hæc quidem quoad immunitatem à ſordidis & extraordinariis muneribus ſive impoſitionibus: at ab ordinariis tributis patrimonia Clericorum exempta fuiſſe non conſtat: imò iiſdem fuiſſe ſubjecta non obſcurè declaravit Conſtantinus Imperator in *L. 15. Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis*. Verba legis ſunt: „ De his ſanè Clericis, qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolùm eos aliena juga nequaquam ſtatuet excuſare, ſed etiam his (in Codice Juſtinianeo legitur *pro his*) quæ ipſi poſſident, eoſdem ad penſitanda Fiſcalia perurgeri. “ Extant hæc verba in *L. 3. Cod. Juſt. de Epiſcopis & Clericis.*

XIV. Notatu dignum eſt, quod in ipſa Conſtitutione, prout extat in Codice Theodoſiano, dicatur, æquum viſum fuiſſe Epiſcopis hoc Imperatoris Decretum „ Maximè (ait), cùm in Comitatu Tranquillitatis noſtræ alii Epiſcopi, qui ex Italiæ partibus venerunt, & alii quoque, qui ex Hiſpania, atque Africa convenerunt, probaverunt, id maximè juſtè (ſive potiùs *juſtitiæ*) convenire, ut propterea (legendum *præter ea*) juga & profeſſionem (id eſt, *rem profeſſam apud cenſum*) quæ ad Eccleſiam pertinet; ad univerſa munia ſuſtinenda tranſlationeſque faciendas omnes Clerici debeant adtineri.

XV. Et reverà prædia Clericorum tributis & vectigalibus fuiſſe ſubjecta tempore etiam S. Ambroſii, ipſe variis locis fatetur: „ Si tributum petit (Imperator) non negamus: Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum. Si agros deſiderat Imperator poteſtatem habet vindicandorum; nemo noſtrum intervenit .... Poteſt pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris invidiam; tollant eos ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego .... Solvimus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt, Cæſari utique non debet addici.

Ex variis locis S. Ambroſii conflatus eſt *Canon* 21. *Cauſ.* 23. *q.* 8. in quo inter alia dicitur, *Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt*. Et in Canone ſequenti ſub nomine Urbani Papæ ſcribitur: „ Tributum in ore piſcis, piſcante Petro inventum eſt: quia *exterioribus* ſuis, quæ palam cunctis apparent, Eccleſia *tributum reddit*.

XVI. Et in Evang. Lucæ ſcribens Ambroſius, ait: „ Et ſi tu vis non eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Sed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis Regi nihil debere terreno, relinque omnia & ſequere Chriſtum.

XVII. Extat Conſtitutio Theodoſii Junioris de anno 424. in *L. 33. Cod. Theod. de Annonis & Tributis*; & extat licèt nonnihil mutilata in *L. 2. Cod. Juſtin. eod. tit.*

In hac lege Theodoſius omnes Eccleſias tributis ſubjectas dicit, excepta Eccleſia Theſſalonicenſi, addita inſuper cautione, ne per fraudem ſub obtentu hujus Eccleſiæ alii hac immunitate gaudeant. Verba, prout referuntur in Codice Theodoſiano, ſunt: „ Sacroſancta Theſſalonicenſis Eccleſia civitatis excepta: ita tamen, ut apertè ſciat, propriæ tantummodò capitationis modum Beneficio mei numinis ſublevandum; nec externorum gravamine tributorum Rempublicam Eccleſiaſtici nominis abuſione lædendam.

Capitatio, cujus hìc mentio fit, non eſt ea quæ hominibus imponitur, ſed tributum poſſeſſionis ſive agrorum; uti notavit Gothofredus in notis ad hanc *leg.* 33. & etiam monet Antonius Perezius ad titulum Codicis *de Annonis & Tributis*, *n.* 35. qui & unà obſervat, Eccleſias prædia poſſidentes à tributis non excuſari, quibus ipſa prædia jampridem fuerant ſubjecta: „ Sola (ait) excipitur Eccleſia Theſſalonicenſis, & ideò quod huic datur, ut immunis ſit à capitatione, & *tributo ſuarum poſſeſſionum*, non eſt ea porrigendum ad alias Eccleſias: non enim licet abuti nomine Eccleſiæ, evitandorum Canonum cauſa, ut inde Reſpublica lædatur.

Eumdem hujus legis ſenſum latiùs adſtruit & probat Jacobus Gothofredus in notis ad eamdem legem.

XVIII. Juſtinianus Imperator in *Novella* 37. volens Africanis Eccleſiis reſtitui bona ab Arianis ablata, addit hanc clauſulam: *Ut tamen publicas pro iis penſiones conferant*. Per *penſiones* hìc intelligi *tributa* Principi ſolvenda, dubium non apparet; & notat Cujacius in notis ad hanc Novellam, dicens: „ Eodem quo ſuperior tempore hæc etiam edita fuit Conſti-

XXI. Neque dubium apparet, quin Parochis ordinariè magis expediat Portionem *congruam in re certa*, puta certa quantitate granorum, aut certa pecuniæ ſumma annuè ſolvenda, habere, quàm aliquam portionem decimarum.

Quis enim neſcit, quas curas ſecum trahat decimarum collectio, ſi eas Parochus ſeu Vicarius per ſe ſive familiam ſuam faciat? Quæ ſanè non modicum in functionibus Paſtoralibus impedimentum generant.

Si verò eas aliis elocet, quantæ ex ea elocatione non non ſunt ortæ difficultates, & nonnumquam contentiones cum ſubditis, dum ab his ſolutio exigenda eſt? Quæ murmurationes & obloquia adversùs Parochum hinc non naſcitura timentur? Dum facilè ſibi perſuadent, in earum elocatione nimium à Parocho exigi, aut unum alteri ex quadam humana conſideratione præferri? atque hinc affectus erga Parochum diminuitur, & charitas frigeſcit.

XXII. Cùm ergo tantopere olim Sancti Patres deſideraverint, ut Epiſcopi & Miniſtri Eccleſiæ ab omni rerum temporalium cura poſſent eſſe liberi, ut liberiùs miniſterio verbi & orationi inſtare poſſent; quemadmodum videre eſt apud Chryſoſtomum *Homil.* 37. *in Matthæum*; quidni meritò Parochi cæterique curam animarum gerentes, à decimarum cura & ſollicitudine liberari eligent, certa eis portione annua in ſuſtentatione aſſignata, quò liberiùs, & ſine rerum corporalium curis & diſtractionibus toti poſſint miniſterio verbi & orationi adinſtar Apoſtolorum inſtantes eſſe?

XXIII. Et quidem portio congrua *in re certa* aſſignata adeò firma & ſtabilis cenſetur, ut nec ob ſterilitatem fructuum decimabilium, aut devaſtationem aliamve tempeſtatem minuenda veniat; uti tamquam indubitatum tradit Tourneïus in ſua Collectione Arreſtorum *litt. P. n.* 116. inſuper addens, quòd nec audiendus ſit conductor decimarum, qui ſub onere ſolvendi portionem congruam conduxerit, ſi ſolutionem prætextu ſterilitatis aut devaſtationis fructuum negare velit. Verba ejus ſunt: *Pour ce qu'en France, comme pluſieurs autres Royaumes & Seigneuries, eſt à permis & accordé à autres que des Curez s'attribuent les dixmes de Paroiſſes, en leur baillant quelque portion d'icelles pour leur nourriture & entretenement; il eſt raiſonnable que ladite portion leur ſoit payée ſans aucune diminution ny moderation, pour quelque calamité de troubles, ny d'autres deſaſtres & adverſitez que doivent porter ceux qui jouyſſent des dixmes. Et ne ſera receu le fermier ayant pris les des dixmes à ferme, à la charge de payer certaine quantité de grains au Curé pour ſon gros, de luy en faire diminution pour telles occaſions; ains ſe doit pourvoir à l'encontre de ceux, leſquels s'attribuans le droit des dixmes, luy en ont fait bail: Car la portion du Curé eſt comme une debte à luy deue & ou doit eſtimee pour la charge qu'il a de l'Egliſe & ſervice qu'il fait à l'Autel. Ainſi a eſté jugé par Arreſt de la Cour pour un Curé contre le fermier des dixmes, auquel ſon recours a eſté reſervé contre les Religieux Grandmontains, du* 15. *Decembre* 1570. id eſt: Quandoquidem in Gallia prout & pluribus aliis Regnis & ditionibus, permittitur & annuitur, ut alii præter Parochos decimas Parochorum poſſideant, aliquam earum partem deputando alimentationi & ſuſtentationi Paſtorum, æquum eſt ut dicta portio ipſis perſolvatur abſque ulla imminutione aut moderatione ratione calamitatum, turbationum, aliorumque infortuniorum & adverſitatum, quas illi, qui decimis gaudent, damno eſſe oportet. Nec admittendum, ut conductor, qui decimas recepit ſub onere perſolvendi Parocho quantitatem pro portione conſtitutam, occaſione talium fortuitorum aliquid ipſi detrahat: verùm ſibi caveat periculo eorum, qui ſibi jus decimarum attribuentes illas elocarunt. Portio enim Parochi non ſecùs quàm debitum ſibi competit, aut dos ſupputata pro munere, quod Eccleſiæ præſtat, & miniſterio quod præſtat altari. Ita judicatum eſt Senatuſconſulto in favorem Parochi adverſùs decimarum conductorem, cui jus proſequendæ petitionis reſervatum eſt contra Regulares decimarum poſſeſſores, 15. Dec. 1570.

Et ſanè hæc portio in certa granorum aut pecuniæ quantitate aſſignata, non ſolvitur cum reſpectu fructuum hoc illovè anno emergentium; ſed datur in reſolutionem oneris impoſiti Capitulis aut Monaſteriis in ipſa unione vel incorporatione aut tranſlatione Decimarum: adeòut onus dandi congruam portionem, in cujus redemptione hæc granorum aut pecuniæ quantitas annuatim ſolvenda promittitur, non ipſis Decimis, quæ *annuatim* realiter percipiuntur, ſed juri decimandi, quod in Monaſteria aut Capitula tranſlatum eſt, perpetuò inhæreat.

XXIV. Etſi ſubinde fructuum fiat mentio, è quibus deſignata granorum quantitas ſit ſolvenda, illa non taxationis, ſed demonſtrationis cauſa facta cenſetur, ut notat Joannes Tournet. *litt. P. cap.* 121. uti conſequenter illis fructibus non natis, ex aliis eadem granorum quantitas exſolvenda ſit & ſupplenda; quemadmodum in caſu non abſimili cibariorum & veſtiariorum legatorum reſpondit Scævola in *L.* 22. *ff. de alimentis legatis*; nimirùm cibaria integra hæredibus ſolvenda eſſe, tametſi ex fundis, quos Teſtator fideicommiſſi jure obligaverat, *ut ex reditu eorum alimenta ſupra ſcripta perciperent*, minores reditus provenerint, quàm eſt quantitas cibariorum & veſtiariorum.

XXV. Simili ratione ſi quis mediante tranſactione jus ſolvendi Decimas *certa* quantitate pecuniæ annuè ſolvenda redemerit, hæc tranſactio, uti rectè notat Grimaudet *lib.* 3. *de Decimis, cap.* 7. *num.* 10. eſt in utilitatem vel damnum poſſeſſoris fundi, eamque ſolvere tenetur, ſive agrum ſuum colat, ſive non; nec poteſt poſſeſſor fundi ſe à ſolutione eximere hac vulgari ratione, quòd ceſſante cauſa Decimatum non tenetur ſolvere id quod vice decimarum promiſſum eſt; quia mediante tali tranſactione omnis caſus fortuiti & evictionis, ejus periculo ſunt, ut ſi fundus chaſmate aliovè caſu eſſet abſorptus, & planè periiſſet.

Refert quoque Renatus Choppinus & Panormitanus, Teutonicos ſive Germanos pro Decimis ſolvere annuatim certas menſuras granorum, quæ nec minuuntur nec augentur ob quamcumque fertilitatem aut ſterilitatem ſupervenientem, *lib.* 3. *de Polit. Eccleſ. tit.* 4. §. 4.

XXVI. Quidni igitur Monaſteria & Capitula aliique Decimarum Poſſeſſores, quæ mediante certa granorum vel pecuniæ quantitate jus decimandi quodammodo ſibi reſervant, & quaſi redimunt, caſum fortuitum ſuſtineant (præſertim cùm & commodum fertilitatis accipiant) nihilque ob eum Parocho accedat?

XXVII. Quamvis portio congrua conſiſtens in certa granorum aut pecuniæ quantitate annuè ſolvenda, non debeat in rigore juris ob ſterilitatem aut devaſtationem decimarum diminui aut remitti; tamen nonnumquam æquitas exigit, ut Parochus hîc aliquam remiſſionem faciat: præſertim ſi ei commodè & honeſtè ſit de congrua portione proviſum; nec ipſæ decimæ notabilem ſummam ultra portionem congruam ſoleant Decimatoribus pendere: ipſique honeſtam ſuſtentationem Parocho pro temporum miſeria offerant.

C A P U T VI.

Quæ in Portionem congruam imputanda?

1. *Quandonam aliqua dicantur imputari in portionem congruam?*
2. *Quando Decimator imputare aliqua poſſit?*
3. *De imputatione in portionem congruam loquuntur Synodi Belgicæ.*
4. *Parochus petens portionem congruam debet exhibere declarationem omnium bonorum & proventuum, quæ ratione ſuæ Eccleſiæ habet.*
5. *Certa emolumenta ratione Beneficii Parocho competentia in portionem congruam imputanda.*
6. *Decimæ etiam novales & minutæ reputandæ.*
7. *An hæ juxta Edictum Regis Galliæ in portionem congruam imputentur?*
8. *Proventus Beneficii Eccleſiæ Parochiali uniti imputandi.*
9. *Onera illius Beneficii à Parocho ferenda, unde & moderata unienda ſunt Beneficia.*
10. *Proventus Parocho competentes alio titulo, quàm Beneficii Curati, non ſunt imputandi.*
11. *Aliquando proventus Beneficii non uniti ſunt imputandi.*

12. *Ex decretis Synodorum etiam accidentia in portionem congruam imputanda.*
13. *Synodi loquuntur de accidentibus quæ ad aliquam certam ſummam annuam reduci poſſunt.*
14. *Quæ ad eam certitudinem redigi nequeunt, imputanda non ſunt.*
15. *Hujus generis ſunt oblationes, quæ à mera liberalitate populi dependent.*
16. *Has ob ſuam incertitudinem non imputari tradunt Canoniſtæ.*
17. *Speciali titulo inconveniens eſt, ut oblationes in Sacramentorum adminiſtratione fieri ſolitæ, imputentur.*
18. *Ex hac imputatione ſequeretur ſordida illarum oblationum exactio.*
19. *Quin & ſuſpectæ conventiones.*
20. *Diminueretur populi erga ſacras functiones reverentia.*
21. *Sacerdotes facilè notam avaritiæ & turpis quæſtus incurrerent.*
22. *Naſcerentur pauperum murmura contra Sacerdotes.*
23. *Injuſtum eſt hiſce oblationibus populum gravari.*
24. *Portio congrua ita taxanda ut Sacerdotes gratis & liberali animo Sacramenta adminiſtrare queant.*
25. *Decretum de hac re Synodi Colonienſis anni 1636.*
26. *Idem inſinuat Synodus Colonienſis anni 1549.*
27. *Idipſum poſtulatum ex parte Regis Galliæ in Concilio Tridentino.*
28. *Sperandum non eſt, Sacramenta gratis ut oportet adminiſtranda, ubi oblationes imputantur.*
29. *Pernicioſum eſt honoraria Miſſarum in portionem congruam imputari.*
30. *Curandum ut ſine reſpectu ad has oblationes & honoraria portio congrua aſſignetur.*
31. *Decimis ſufficientibus de his portio congrua deſumenda.*
32. *Decimis non ſufficientibus per Beneficiorum unionem, potiùs quàm per has oblationes providendum.*
33. *Accidentia non omninò incerta, quæ ſint?*
34. *Hæc accidentia ad certam ſummam redigi poſſunt.*
35. *De his loquuntur Synodi, dum accidentia in portionem computari volunt.*
36. *Major ratio ut in civitatibus, quàm pagis hæc in portionem computentur.*
37. *Videtur dumtaxat à Synodis ob temporum duritiem horum accidentium imputatio tolerari.*
38. *Non debent cum nimio rigore hæc accidentia in portionem congruam imputari.*

I. ILla imputari dicuntur in portionem congruam, quorum in taxatione portionis congruæ ita ratio habetur, ut eorum intuitu portio congrua ad ratam illorum diminuatur; puta, ut portio congrua eſſet ſufficiens requirerentur annuè octingenti floreni; ſed quia Vicarius ſeu Parochus habet ſuo Beneficio Parochiali ſeu Vicariæ annexos proventus pendentes annuè 400. florenos, portio congrua taxabitur ultra hos proventus ad 400. florenos ſolvendos ab iis qui oneri ſolvendæ portionis congruæ ſunt ſubjecti; quæ ſumma unà cum valore annuo illorum proventuum ſimul conficiunt integram portionem congruam ſive competentiam 800. florenorum, quæ judicatur ſufficiens Rectoris & Parochiæ neceſſitati.

II. Si contingat ab Epiſcopo taxari portionem congruam abſtractim ab omni eo, quod ipſe Vicarius habet in annuis proventibus, qui in portionem congruam ex juris conſuetudinis diſpoſitione imputari conſueverunt, tunc ipſe Decimator, ad cujus onus ſpectat ſolutio portionis congruæ, de taxata portione tantum diminuet, quantum annuè valere æſtimantur proventus Paſtorales, quos Vicarius retinet; & quod his computatis ſive imputatis portioni taxatæ deerit, ſupplere debebit.

III. De hac computatione ſeu imputatione loquitur Synodus Mechlinienſis, titulo *de Decanis & Paſtoribus*, ubi mandat ab Epiſcopis aſſignari portionem congruam computatis certis fructibus & emolumentis. De eadem imputatione ſimili modo loquitur Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 14. *cap.* 9.

IV. Ut autem hæc computatio ſive imputatio juſtè fiat, atque omnium quæ imputanda ſunt æqua ratio haberi queat; & juſta portionis taxatio fieri, mandat Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 16. *cap.* 4. „ Ut Paſtor quilibet de Canonica portione ſummariè, & de plano ſibi provideri deſiderans; ante omnia exhibeat nobis, Vicario aut Officiali noſtro, libellum ſupplicem, in quo contineatur, cuivè annexa ſit plena, eaque particularis, & proprio juramento firmata declaratio bonorum, quæ ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi competunt. Neque certi tantùm fructus & emolumenta exprimantur, ſed incerta quoque & accidentalia trium aut quatuor communium annorum ultimò præteritorum.

Idipſum injungit Synodus Camerac. P. II. *tit.* 14. *cap.* 7. addens: & *onerum annexorum, quæ deduci debebunt*, declarationem adjungendam.

Duo ſunt, quorum rationem in taxanda portione habendam indicant hæ Synodi.

V. Primò, omnium *certorum* fructuum & emolumentorum, quæ *ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi* (Paſtori) *competunt*.

Hæc imputanda eſſe nemo dubitat. Cùm enim portio congrua detur, ut Paſtori & Parochiæ neceſſitati ſit proviſum, conſequens eſt, quòd ſi *certa* emolumenta quæ ratione Eccleſiæ Parochialis percipit, pro parte congruæ ſuſtentationi Vicarii ſatisfaciant, tantùm ſuppleatur id quod ad integram ſuſtentationem Parochi, & Parochiæ neceſſitatem deeſſe deprehenditur.

Unde Rebuffus in ſuo tractatu de portione congrua *num.* 85. quærens quæ debeant Vicario computari in congrua portione, reſpondet: „ *Omnia certa* quæ habet ratione ſui Beneficii ſeu Vicariæ: & ſic omnia quæ jure ſuo habet Eccleſia; ei computantur pro portione congrua.

VI. Itaque ſi Vicario competant aliquæ decimæ, etiam novales vel minutæ, hæ indubiè in portionem congruam imputandæ ſunt: hoc eſt, earum ratio haberi debebit ut attento annuo valore illarum decimarum portio hæc major aut minor debeatur; ſive plus minuſvè ſupplendum ſit ab iis, quibus onus portionis congruæ incumbit.

VII. In Edicto Regis Galliæ de anno 1686. quo portio congrua Vicariorum & Paſtorum taxatur ad 300. libras Gallicas conficientes centum patacones monetæ Brabanticæ, excipiuntur decimæ novales ex terris, quæ poſt acceptatam à Vicariis & Paſtoribus hanc portionem, ad culturam redigentur; quas ultra portionem Vicarii & Paſtores recipere poterunt.

Verùm licèt ob has decimas *novales* taxata hæc portio diminui nequeat; ſed integra à Decimatoribus majoribus ſeu *groſſis*, ut vocant, ſolvi debeat, nihilominus admodum veriſimile eſt, in determinanda hac portione habitam fuiſſe rationem decimarum *novalium*, quæ veriſimiliter in Parochis futuræ creduntur: atque ita reipſa in congruam portionem eſſe imputatas.

VIII. Similiter ſi Beneficium ſimplex, aut aliqua fundatio auctoritate Epiſcopi unita ſive incorporata ſit Beneficio curato, indubiè proventus illius ſunt computandi in portionem congruam; quandoquidem per unionem ſive incorporationem, proventus hujus uniti Beneficii vel fundationis ſint facti proventus Beneficii Curati; idque eo maximè intuitu, ut per illius proventus Parocho de congrua portione eſſet proviſum.

IX. Cùmque per ſimilem incorporationem Beneficium incorporatum quodammodo ſupprimatur, & in Beneficium Curatum, cui incorporatum eſt, quaſi transfundatur, hinc eſt; quòd onera Beneficii ſimplicis, etiam in Beneficium Curatum tranſeant; & onera Beneficii curati poſt incorporationem reputentur; ac propterea Curatus ea onera tamquam ſua propria ſubire teneatur.

Quare, ut ſuperiùs monui, in unione ſive incorporatione Beneficiorum, aut fundationum attendendum, ne occaſione hujuſmodi incorporationum, tot onera Parocho imponantur, ut neceſſariis ſuis functionibus Paſtoralibus ritè fungendis minimè ſufficiat. Ipſe quoque judex in determinanda portione, dum rationem proventuum Beneficiorum unitorum, ſive incorporatorum habet, indubiè & onerum, ratione illorum Beneficiorum unitorum Parocho incumbentium, habeat neceſſe eſt.

X. Suprà citata Synodus Mechlinienſis volens libello ſupplici in materia portionis congruæ annecti declarationem omnium bonorum, expreſsè addit: *quæ ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis ipſi competunt*: innuens quòd ea

ea quæ aliundè habet, non ſint imputanda; quod & Rebuffus loco citato notavit.

Exemplum aſſignat ibidem Rebuffus *num.* 88. „ Si „ nobilis ob ſacellum, vel ædiculam in Eccleſia con„ ſtructam dat penſionem Vicario, non debet compu„ tari in congrua portione: quia hoc non habet ra„ tione ſui Beneficii, ſed Capellæ fundatæ ibi. „ Addi & hoc poſſet, quòd intentio hujus nobilis non ſit, eam penſionem induci in competentiam Parochi, aut Vicarii; ſed eam ipſi tamquam ſibi *ſpecialiter* ſervienti dare ſine reſpectu ad portionem congruam, quam ab aliis accipere debet.

XI. Si enim aliquod Beneficium citra unionem, aut incorporationem Vicario conferatur ab Epiſcopo, ut proventus illius ipſi in portionem congruam ſerviant; idque auctoritate clauſulæ in Concilio Tridentino adjectæ; *aut qua commodiori ei videbitur ratione*, indubiè hi proventus computandi erunt: quia quamvis non competant Vicario propriè *ratione Eccleſiæ ſuæ Parochialis*, ſed alterius Beneficii: tamen quia ab Epiſcopo Beneficium collatum fuit, ut per proventus illius Vicario eſſet *ſufficienter* proviſum, videtur conſequenter Beneficium ipſi competere tamquam Vicario & ratione Vicariæ, ob cujus inſufficientiam Beneficium cum proventibus ipſi datum eſt.

XII. Præter certos fructus & certa emolumenta, vult inſuper citata Synodus Mechlinienſis exhiberi cum libello ſupplice; quo petitur ſummariè portio Canonica aſſignari, *incerta quoque accidentia trium, aut quatuor communium annorum ultimò præteritorum*: idque conformiter ad Synodos Provinciales Mechlin. quæ volunt portionem congruam confici computatis non tantùm *certis* fructibus & emolumentis, ſed etiam, „ *incertis ſeu accidentalibus*, quæ ad certam ſum„ mam communibus tribus, aut quatuor annis ulti„ mò præteritis redigi poſſunt.

XIII. Supponit ergo Synodus *accidentia* in portionem congruam imputanda, eſſe talia, ut ad *certam* ſummam, inſpectis communibus tribus, aut quatuor annis ultimò præteritis redigi poſſint: ut hac reductione facta, non *incerta*, ſed quodammodo certa emolumenta dici poſſint, & portio congrua ſuper iis aſſignata cenſeri aliquo modo queat conſtituta in re *certa*.

XIV. Hinc facile eſt concludere, nullatenus ex mente harum Synodorum imputandas oblationes, ſive accidentia illa, quæ omninò ſunt *incerta*, nec facilè ad aliquam certitudinem redigi poſſunt.

Edicta Principum noſtrorum ad Synodos Cameracenſem & Mechlinienſem reſpectivè volunt, ut deficientibus decimis, & ſimplicibus Beneficiis, quorum unione Paſtoribus provideri poſſet, recurrendum ſit ad collectas Parochianorum; argumentum non obſcurum, Principes noluiſſe ut competentia conflaretur ex accidentibus, quæ & ipſam competentiam redderent admodum incertam, & inſuper multis incommodis obnoxiam; ut propterea meritò quantum fieri poteſt, competentia Paſtoralis ſine reſpectu ad ſimilia accidentia, ex certis proventibus ſit aſſignanda; ſignanter, ut nulla habeatur ratio eorum accidentium, quæ ex cujuſque particularis voluntaria oblatione ſunt pendula, puta oblatione, quæ in adminiſtratione Viatici, & Extremæ-Unctionis, Baptiſmi, aut purificatione mulierum poſt partum, aliiſque ſimilibus fieri ſolet.

Imò magis conveniret, ut authoritate Superiorum vetaretur, ne ullæ fierent aut reciperentur in his ſacris functionibus oblationes, ut omnis turpis quæſtus vel ſimoniæ ſpecies evitaretur.

Mirum profectò, & ſummoperè dolendum, quòd in tanta decimarum, aliorumque proventuum Eccleſiaſticorum copia, debeat ad media illa, ac præſertim ſcabioſa illa accidentia recurri; ut Parochis, aliiſque Eccleſiæ Miniſtris laborantibus (qui juxta Apoſtolum duplici honore digni ſunt) honeſta & neceſſaria ſuſtentatione, ſive congrua competentia provideatur.

XV. Hujus generis ſunt oblationes ex mera plebis liberalitate pendulæ ac profluæ, quæ nec exigi poſſunt; ſed ob incipientem populi favorem, Miniſtrorum gratioſitati, temporumque, ac mercaturæ proſperitati ſe attemperantem, aliaſvè circumſtantias ſemper ſunt admodum incertæ; neque à Parochis annotari ſolent, ſed gratiosè prout offeruntur, accipi: ideòque nec facilè ad certam ſummam, computatis retrò aliquot annis, reduci poſſunt: cujus generis ſunt, quæ paſſim in adminiſtratione Baptiſmi, Viatici, Extremæ-Unctionis atque mulierum purificatione dari conſueverunt; quæ nullo modo in competentiam imputari poſſunt.

XVI. Has oblationes tamquam planè incertas non eſſe computandas in portionem congruam communiter tradunt Canoniſtæ.

Quapropter Grimaudetius in Tractatu *de Decimis lib.* 2. *cap.* 8. poſtquam *num.* 29. dixit, portionem congruam Vicario aſſignandam ex rebus *certis*, tamquam conſequens ſubjungit *num.* 30. oblationes *incertas*, quæ ad certitudinem redigi nequeunt, imputandas non eſſe.

XVII. Præter incertitudinem, quæ in oblationibus in adminiſtratione Sacramentorum præſertim Baptiſmi, Euchariſtiæ, vel Viatici, aut Extremæ-Unctionis fieri ſolitis, occurrit, & eas in competentiam imputari vetat; plura præterea ſunt, quæ perſuadent, haſce in hanc portionem non imputandas; neque etiam determinatione & taxatione portionis, eam rationem habendam, ut Vicarius, ſeu Paſtor aliivè Sacerdotes curam animarum ſuſtinentes ex illis oblationibus ſuſtentationem neceſſariam accipere cogantur: ſive ut portio ipſa congrua harum oblationum intuitu ad tam modicam quantitatem taxetur, ut deficientibus hiſce oblationibus, etiam honeſta ſuſtentatio Presbyteris illis ſit defutura.

XVIII. Dum enim Sacerdotes ex oblationibus occaſione Sacramentorum adminiſtrationis fieri ſolitis honeſtam ſuſtentationem habere coguntur; etiam quadam neceſſitate adiguntur, ut haſce oblationes, ſi non directè & explicitè, ſaltem indirectè & implicitè exigant.

XIX. Eadem neceſſitate comparandi neceſſaria vitæ ſubſidia continget, ut ad ſordidas & de Simonia, aut ſaltem turpi quæſtu & avaritia multùm ſuſpectas conventiones & pactiones delabantur.

Quantoperè autem moneat omninò pactiones, & exactiones in adminiſtratione Sacramentorum Canones exhortant, & uno conſenſu Synodi noſtræ Belgicæ vetuerint, ſup. *tit.* 1. *cap.* 3. annotavimus: ut vel ex illis Decretis appareat, à mente Synodorum planè alienum eſſe, ut ſimiles oblationes in congruam portionem Paſtorum imputarentur.

XX. Adhæc quis non videt, quantoperè erga ſacras functiones & Sacramenta diminuatur populi reverentia & de eorum dignitate idea, dum videt, quòd illa Sacerdotum victui ſubſervire debeant, videturque ea reſpectu Sacerdotum eſſe adinſtar artis de pane lucrando?

XXI. Præterea dum Sacerdotes ex illis victitare debent, idque populus non ignorat, perſuaſum facilè populo eſt, quòd in adminiſtratione Sacramentorum, aliiſvè ſacris functionibus ſemper aliquid offerre debeat; & quidem pro ea conditione, qua vulgò quiſque reputatur, & ni offerat, avaritiæ, aut etiam injuſtitiæ quamdam notam ſe incurſurum; quaſi ſubtrahantur ea è quibus Sacerdotes vivere debent.

XXII. Quis verò ſat eloquatur, quæ inde pauperum, præſertim quorum paupertas publicè non eſt, murmura atque obloquia: quòd nihil in Eccleſia *gratis* dari videatur; omniaque ad Sacerdotum quæſtum ac pauperum oppreſſionem in Eccleſia appareant inventa.

XXIII. Denique juſtum non eſt, plebi populoque gravamina, indies excreſcentia continuè & ſine intermiſſione per Eccleſiaſticos injici: quod contingit, dum Monaſteria & Capitula Decimas à plebe ac populo recipiunt; nec ſufficientem ex illis, Parochis cæteriſque curam animarum ſuſtinentibus portionem aſſignant, ſed eos cogunt, ut emendicatis, & quaſi extortis plebis oblationibus ſuſtentationem quærant; atque ita ultra Decimas Parochorum ſuſtentationi ſufficientes, miſera plebs ad ſimiles oblationes ſenſim cogitur; cùm tamen Decimis ſufficientibus ab omni ulteriori contributione pro Parochi alimentatione plebs abſolvi deberet.

XXIV. Ut itaque hæc aliaque incommoda præveniantur, congrua portio ita determinanda, & taxanda, ut Sacerdotes liberali animo, & ab omni ſpe temporalis retributionis libero poſſint Sacramenta populo adminiſtrare; quemadmodum ſæculo præterito deſiderabant.

rabant, & monebant Patres Concilii Colonienſis an. 1536.

XXV. Hi quidem volentes de victu Parochorum diſpicere, præmittendum duxerunt, quod Chriſtus docuit, & ſacri Canones maximè ſeriò præcipiunt, nempè ut Sacramenta Eccleſiaſtica *gratis* miniſtrentur.

Sed quia prævidebant id haud facilè obtinendum, niſi portio congrua Parochis detur, quæ eos ad quærenda vitæ ſubſidia ex adminiſtratione Sacramentorum non cogat, immediatè ſubjungunt: „ At cùm lex divina præcipiat, non alligandum os bovi trituranti.... diſpiciendum eſt, ut Parochis Evangelii prædicantibus *certa ac competens* ſubminiſtratio victus & veſtitus fiat, *idque ad eum modum, ut in adminiſtrandis Sacramentis quidpiam exigendo oneri ſint Parochianis;* " *par.* 8. *cap.* 2.

XXVI. Et alterum Colonienſe Concilium anno 1549. *Medio III. cap.* 10. „ Si portio Vicariorum ſit arcta, nec ſufficiat, ut honeſtè ac decenter ex ea vivatur, ne ea cauſa fiat ut animæ negligantur, aut deſeratur Officium, vel ad *curas ſordidas* Paſtor ille pro victu comparando adigatur, mandat & decernit, ut juſta portio ſecundùm reformationem ei de *Decimis* Collegii, vel Monaſterii *bonis* aſſignetur, ſive per Epiſcopum loci, ſive per ejus Viſitatores.

XXVII. Inter articulos, qui nomine Caroli IX. ad reformationem Eccleſiæ oblati fuere Patribus Concilii Tridentini, erat hic 36. „ Ut à Sacerdotali ordine ſordes omnes, & omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus Divinis quidquam exigatur, curet Epiſcopus, aut per unionem Beneficiorum, aut Decimarum aſſignationem: & ſi id fieri non poterit commodè, Principes provideant, ut per Parochianorum ſymbola & collectas, Plebanus, & cum eo duo, aut plures Clerici habeant, unde vitam congruè traducant & hoſpitalitatem præbeant.

XXVIII. Hæc ſat evincunt, creditum fuiſſe, nequaquam ſperandum eſſe, ut Sacramenta omninò *gratis* adminiſtrentur, nec *pro rebus divinis quidquam exigatur*, vel à Sacerdotali Ordine *ſordes omnes* & omnis *avaritiæ labes procul expellantur*, niſi Sacerdotibus portio talis aſſignetur, quæ independenter ab oblationibus in Sacramentorum adminiſtratione recipiendis, ſit verè *congrua* & *competens*. Quare in nullis Synodis legitur, portionem congruam ex ſimilibus oblationibus conſtandam.

XXIX. Quàm indignum, quàmque perniciosum ſit, Sacerdotes debere ex quotidianis Miſſarum ſtipendiis victitare, latè oſtendimus ſupra *tit.* 5. *cap.* 6. Ex quo facilè intelligi poterit, non minùs, imò magis indignum eſſe, & perniciosum, hæc honoraria Miſſarum imputari in portionem congruam, quàm oblationes in adminiſtratione Sacramentorum dari conſuetas.

XXX. Meritò ergo ſoliciti ſunt Epiſcopi, aliique etiam Civiles Magiſtratus, quibus aſſignatio portionis congruæ incumbit, ut de illa Sacerdotibus curam animarum ſuſtinentibus eo modo provideatur, ut omnes illæ ſcabioſæ & ſordidæ exactiones à Sacerdotali Ordine procul repellantur, neque Sacerdotibus neceſſitas quocumque modò injiciatur, ob defectum ſubſidiorum temporalium ad illas deflectendi.

XXXI. Sanè ſi decimæ ſint ſufficientes ad portionem congruam, nequaquam æquum eſt, ut Decimatores curam animarum non ſuſtinentes decimas percipiant, & Sacerdotes in cura animarum laborantes ad ſcabioſas exactiones à neceſſitate cogantur; ipſaque plebs ad eas dandas quodammodò cogatur.

Unde de his ſuſpectis exactionibus in adminiſtratione Sacramentorum loquens Chriſtianus Lupus Diſſertatione 2. proœmiali ad tomum 3. Schol. in Canones *cap.* 7. ait; „ Epiſcopi & alii jam dictas decimas poſſidentes Prælati, eorumque Capitula & Monaſteria, RIGIDUM coram Deo onus portant dandæ Parochis ſuſtentationis integræ, & MISERAS plebes liberandi ab exactionibus variis, SUSPECTIS & OPPRESSIVIS, ad quas iſti à paupertate coguntur.

XXXII. Si verò decimæ non ſint, ut in civitatibus nonnunquam contingit, poterit Parochis, aliiſque Sacerdotibus de portione congrua provideri per Beneficiorum potiùs unionem vel ſuppreſſionem; quæ in civitatibus ſolent eſſe frequentiora.

Et ſanè dolendum, quòd videamus plurimos paſſim in civitatibus, ſeu Capellanos ſeu Canonicos otioſam planè, quin non rarò ſcandaloſam & mollem vitam ducentes ex proventibus Eccleſiaſticis; & Parochis ac Sacerdotibus curam animarum ſuſtinentibus & ſtrenuè laborantibus, vix vitæ neceſſaria ſubminiſtrari; & quaſi mendicos ferè ex oblationibus illis & honorariis victitare debere. Qualis abuſus! Meritò omni modo Superiorum auctoritate extirpandus.

XXXIII. Præter has incertas planè & ab arbitrio ac plena populi liberalitate pendentes oblationes ſeu accidentia, ſunt alia quædam accidentia; quæ licèt in ſua origine veram oblationum naturam habuerint, paulatim tamen in taxata jura, ad quæ etiam populus juridicè cogi ſubinde poteſt, tranſiverunt; qualia ſunt jura *funeralia;* quæ pleriſque in locis auctoritate Eccleſiaſtica & Civili conſtituta ac taxata ſunt; quemadmodum infrà *tit. de Sepulturis* oſtendetur.

XXXIV. Hæc itaque accidentia, quia non omninò à voluntate & arbitrio populi dependent, & tanquam taxata jura Paſtoralia annotari ſolent, non ita incerta ſunt, nec tot mutationibus obnoxia, quemadmodum oblationes illæ minutiores à *mera* liberalitate populi pendulæ; poſſuntque faciliùs computatis tribus aut quatuor retrò annis ad certam ſummam redigi.

XXXV. De his *accidentibus* intelligendæ ſunt Synodi, dum in taxanda portione congrua rationem habere volunt accidentium, quæ *ad certam ſummam communibus tribus vel quatuor annis ultimò præteritis redigi poſſunt.*

XXXVI. Synodus P. H. Cameracenſis *tit. de Decimis cap.* 9. vult, „ ut Ordinarius habebit rationem in æſtimatione (portionis) valoris bonorum cujuſvis Parochiæ, quoad *urbes tantùm* eorum accidentium, quæ tribus aut quatuor annis ſimul computatis *aliqualiter* ad ſuum valorem in ſingulos annos reduci poſſunt. "

Non ſat liquet, num tò *tantùm* referatur ad vocem *accidentium*, an verò ad vocem *urbes:* ut ſenſus eſſet; *tantùm* quoad urbes rationem accidentium illorum habendam eſſe.

Et reverà non obſcura ratio eſt, cur potiùs horum accidentium haberetur ratio in portione Parochorum in urbibus, quàm in pagis. Cùm enim hæc accidentia, ſive jura funeralia auctoritate ſuperiorum taxata & populo impoſita habeant ſpeciem quamdam collectarum, æquum non apparet, ut hæc populo imponantur, ubi decimæ ſunt ſufficientes, ut in pagis eſſe ſolent; ſecùs in civitatibus, ob abolitas jam pridem decimas perſonales.

XXXVII. Addit eadem Synodus *cap.* 10. „ Si tamen in aliquibus locis, accidentia in æſtimationem non venire jam uſu receptum fuerit, declarat ſacra Synodus, ſuæ intentionis non eſſe, ut ab illo uſu in præjudicium Paſtorum recedatur. "

Hic non obſcurè inſinuat Synodus, non eſſe omninò ex voto, quòd hæc accidentia in competentiam Paſtorum imputentur; ſed id potiùs ex neceſſitate tolerari & admitti; cum ſcilicet aliter Parochorum & Parochiæ neceſſitatibus ſuccurri nequit.

Nec mirum: cùm nemo neſciat, quàm malè ſæpè apud populum hæc jurium, ſive accidentium exactio oleat, & populum offendat; quamque ſacri Canones abhorreant, quòd Sacerdotibus ex mortuorum cadaveribus ſua compendia quærere videantur; uti latiùs infra titulo *de Sepulturis* oſtendetur.

XXXVIII. Rebuffus in Tractatu de portione congrua *num.* 87. fatetur, incerta poſſe in portionem computari, ſi poſſint ad certam ſummam reduci, addit tamen: *Sed non ita exactè computabuntur ſicut certa.*

Neque revera cum ea exactitudine, hæc accidentia ob eorum incertitudinem computari poſſunt, ſicut *certi* proventus: neque etiam convenit, ut cum omni rigore eorum valor imputetur: ne aliàs Parochus à neceſſitate quodammodò coactus, jubeatur illa etiam cum nimio rigore à ſuis Parochianis, non ſine offenſione, & nota avaritiæ exigere.

CA-

CAPUT VII.

Per quos, & coram quibus Portio congrua petenda?

1. *Vicarius perpetuus habet jus petendi portionem congruam.*
2. *Parocho negligente quando Epiſcopus aſſignationem portionis urgere queat?*
3. *Epiſcopi vi ſui officii allaborare debent, ut Eccleſiis Parochialibus de portione congrua ſit proviſum.*
4. *Id indicant Decretales, & Synodus Tridentina.*
5. *Parochiani portionem congruam pro Presbyteris ſibi neceſſariis petere poſſunt.*
6. *Synodus Antverpienſis vult ut Communitas agat ad portionem congruam.*
7. *Etiam pro Presbyteris Parocho in adjutorium adjungendis.*
8. *Portio congrua ſubinde aſſignata pro pluribus Presbyteris non habito judicio Ordinarii.*
9. *De Jure cognito de portione congrua ſpectat ad Ordinarium,*
10. *Quæſtio de portione congrua in poſſeſſorio hodie agitur coram Judice regio.*
11. *Judex laicus* proviſionaliter *pronunciat ſuper portione congrua.*
12. *Edictum Regis Galliæ reſervat cognitionem Judicibus Regiis.*
13. *Edictum Principum noſtrorum vult per Regios Magiſtratus executioni mandari, quod per Ordinarios fuerit determinatum.*
14. *Eodem Edicto mandatur Magiſtratibus Regiis, ut Ordinariis defectuoſis in aſſignanda portione, ipſi provideant.*
15. *Quomodo conformiter ad hoc Edictum ſoleat portio congrua peti.*
16. *Sententia* proviſionalis *Senatus Regii qualem effectum habeat.*
17. *Petitorium ſuper portione congrua hodie inſtitui non ſolet.*
18. *Dum portio congrua petitur ſuper decimis* infeudatis, *etiam petitorium ſpectat hodie ad Judices Regios.*

I. PORtionem congruam peti poſſe per Vicarium perpetuum, in cujus ſuſtentationem principaliter cedit, dubium non eſt. Imò non tantùm ſuis propriis neceſſitatibus, ſed & Presbyterorum, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam neceſſarii ſunt, ſufficientem petere poſſe, ſupra *cap.* 2. notavimus.

II. Si Parochus ſeu Vicarius perpetuus eſſet negligens in adjungendis ſibi Presbyteris neceſſariis ad curam animarum laudabiliter exercendam; & Epiſcopus judicaverit propter amplitudinem & extenſionem Parochiæ plures Presbyteros neceſſarios; aut in Eccleſia aliqua ſuccurſali requiri Presbyterum, qui ibidem reſideat, & populi circa illam Eccleſiam commorantis curam habeat, ob diſtantiam ab Eccleſia Parochiali, poterit Epiſcopus Parocho negligente ad portionem congruam cogere ipſos Decimatores, alioſvè ad quos ejus ſolutio ſpectat. Quin & Vicarium hujuſmodi Eccleſiæ ſuccurſali auctoritate Epiſcopi præpoſitum ad portionem congruam, Parocho negligente, agere poſſe, judicatum refert Joannes Tournetius *litt. P. num.* 119.

III. Et ſanè cùm interſit Epiſcopi, ut ipſis Eccleſiis Parochialibus ſit benè proviſum de idoneis Miniſtris: & his nihil deſit, quominùs cura animarum per ipſos laudabiliter exerceatur, dubitari nequit quin Epiſcopus meritò omni modo allaboret & agat, ut portio congrua Vicario perpetuo, aliiſque Presbyteris ad curam animarum ſuſtinendam requiſitis, aſſignetur.

IV. Id non obſcurè innuit *cap.* 1. *de Prabendis in* 6. dicens, per Sedem Apoſtolicam olim conſtitutum, ut Diœceſani nullum ad præſentationem Religioſorum ad aliquam Eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de proventibus ipſius Eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit ſolvere, & congruam ſuſtentationem habere. Ipſa quoque Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *cap.* 7. item *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* curam procurandi congruam portionem Epiſcopis committit.

V. Ad portionem congruam etiam agere poſſunt Parochiani ſive Incolæ Eccleſiæ Parochialis, eò quòd, uti rectè advertit Zypæus *Conſultat.* 6. *num.* 1. *de Parochiis*, “ſua intereſt bonum habere Parochum; cumque commodiùs ſint ſemper inventuri, ſi dos detur liberalis. Qua ex conſideratione, tametſi laicus per Canones non poſſit accuſare Clericum; tamen licet laico Parochiano ſuum Prælatum denuntiare. Plurimùm enim intereſt laicorum, habere bonos Prælatos.” Ita Zypæus ex Julio Claro aliiſque ibi citatis.

VI. Et Synodus Antverpienſis ſub Miræo *tit.* 16. *cap.* 14. vult, quòd ſi per Patronos Eccleſiis Parochialibus de portione congrua non fuerit proviſum, tunc Eccleſia Parochiali vacante, *Communitas ipſa*, curante ſeu monente Decano Chriſtianitatis, Epiſcopo, aut Officiali ipſius offerat libellum.

VII. Si Synodus velit per ipſam Communitatem offerri libellum pro habenda portione congrua ubi Eccleſiæ proviſum non eſt de Paſtore; quidni eadem ratione Communitas ipſa libellum offerre poterit pro portione congrua Presbyterorum, qui ultrà ipſum Parochum pro ſuſtinenda cura animarum ſunt neceſſarii; ſi ipſe Parochus, ob aliquod forſan proprium intereſſe, hanc portionem petere, & Presbyteros aſſumere negligat? Atque ita ad petendam congruam portionem pro Presbyteris illis ſubſidiariis admiſit Senatus Brabantiæ Incolas Gelenſes in Diœceſi Buſcoducenſi; condemnavitque Decimatores, inter quos erat ipſe Parochus, ad intertinendos duos Presbyteros, quorum unus eſſet ad onus ſolius Parochi, alter verò ad onus aliorum Decimatorum, aſſignata ſingulis portione congrua centum pataconum ultrà accidentia. Ita judicatum 14. Martii 1684.

VIII. In hac cauſa & illud notandum occurrit. Licèt Decimatores opponerent, propriè ad Vicarium Apoſtolicum Buſcoducenſem ſpectare Presbyteros ſive Vicarios ad curam Parochiæ neceſſarios deſignare; ipſum verò hactenùs non judicaſſe, eos eſſe neceſſarios, nihilominùs Senatus conſiderans Parochiæ illius amplitudinem atque extenſionem, necnon populum adeò eſſe numeroſum, ut evidens eſſet unum Rectorem non poſſe ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis ritè adminiſtrandis, cæteriſque functionibus Paſtoralibus obeundis, judicavit Parocho alios duos Presbyteros adjungendos.

IX. Sive jus commune, ſive Concilium Tridentinum atque Synodos Belgicas ſpectemus, cognitio & determinatio portionis ad Ordinarium loci ſpectat; idque etiam contra exemptos *cap.* 1. *de Prebend. in* 6. *Clem. unica de Jure Patronatus*, *Conc. Tridens. ſeſſ.* 7. *cap.* 7. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* Ideòque etiam à Senatu Regio litigantes ſuper hac materia ad Epiſcopum remiſſi fuere, ut videre eſt apud Broudæum in notis ad Lovetium *litt. C. num.* 48. & Choppinum *lib.* 3. *de S. P. tit.* 4. §. 8.

X. Verum cùm moribus Belgii & viciniarum Provinciarum obtineat, quòd Epiſcopi de poſſeſſorio rerum etiam ſpiritualium, ac ſingulariter de poſſeſſorio Decimarum non cognoſcant; ideòque nec per proviſionem poſſeſſionem adjudicare queant; hinc fit; ut quæſtio ſuper congrua portione ſeu competentia hodie paſſim ad Judices Regios devolvatur; ut hi ſaltem per *proviſionem* congruam portionem aſſignent.

XI. Unde Antonius Faber in Codice *tit. de juriſd. omnium judicum definit.* 18. poſtquam dixit de congruæ portionis debito cognoſcere judicem laicum non poſſe, quoniam ea res ad Ordinarii cognitionem pertinet, ſubjungit: “Obtinuit tamen præſertim apud Gallos, & apud nos, ut de eo Judex laicus incidenter ſaltem & *proviſionaliter* pronunciet. Neque id per uſurpationem dumtaxat, & ſine ratione, ut quidam calumniantur, ſed vel ob id maximè, quod cùm lis ſuper petitorio coram judice Eccleſiaſtico magnas plerumque moras ſecum trahat, permittendum non eſt, Curionem & Parochum laborare interim inopia & alimentis deſtitutum neceſſariis, animarum ſibi commiſſarum curam ſaluternque deſerere. Intereſt namque Principis & Reipublicæ provideri, ne quid tale accidat. Ideòque & ad Principem, Principiſque Magiſtratus ea cura pertinet, non ſolùm ſi Parochus probet ſe eſſe in quaſi poſſeſſione percipiendæ

„ piendæ congruæ portionis (qui caſus nullam ha-
„ beret dubitationem, cùm etiam in beneficialibus
„ poſſeſſorii cognitio ad Judicem laicum ſpectet, ut
„ ſæpius diximus) ſed etiamſi nulla poſſeſſionis
„ ejuſmodi probatio adferatur.

XII. Et in Edicto Regis Galliæ de anno 1686. ſuper portione congrua, executio ejuſdem, nec non determinatio ſeu deciſio difficultatum, quæ moveri poſſent ſuper ejuſdem intellectu, defertur in prima inſtantia Ballivis & Senechallis Regiis, & in caſum appellationis Curiis Regiis.

XIII. Edictum Principum noſtrorum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 15. injungit Judicibus Regiis, ut promptè & indilatè exequi mandent per ſuos apparitores, quidquid in hac materia congruæ portionis ſive competentiæ Paſtoralis fuerit vel proviſionaliter vel definitivè per Epiſcopos ordinatum.

XIV. Ulteriùs eodem Edicto *art.* 16. declarant Principes, eſſe ſuam mentem, ut ſi contingat ipſos Ordinarios fore defectuoſos in aſſignanda hac portione ſive competentia ipſis Parochis, tunc licebit Paſtoribus recurrere ad Concilia Regia ſuarum reſpectivè Diœceſium, ut ob ipſorum querelas hac in parte provideatur, præſertim intervenientibus, ſi opus ſit, Fiſcalibus Regiis.

XV. Conformiter ad hoc Edictum, ſolent Parochi pro taxatione portionis congruæ offerre libellum ſupplicem Ordinario; qua taxata, ſi Decimatores eam dare recuſent, pro executione ejus, quod Ordinarius decrevit, ad Senatum Regium recurſum habent: quem ſimiliter inſtituunt, ſi ipſe Ordinarius recuſet, vel ſit in mora providendi de portione congrua, ſeu competentia; vel nullam aſſignando, vel aſſignando talem, quæ omnibus attentis *congrua* ſeu *competens* non creditur: quo caſu petitur, ut ſaltem per proviſionem portio congrua per Judices Regios aſſignetur, & adjudicetur.

XVI. Et quidem hæc ſententia *proviſionalis* (ait Broudæus loco citato) manet, & executioni mandatur, donec per tres ſententias conformes coram judice Eccleſiaſtico petitorium plenè fuerit evacuatum: & hæc eſt, ait, praxis Curiæ, pluribus Arreſtis confirmata: notatque, Officiali Curiæ Eccleſiaſticæ fas non eſſe, pendente petitorio, Vicario minorem portionem aſſignare per proviſionem, quàm Judex Regius aſſignaverat: & ita judicatum 12. Febr. 1637.

XVII. Non ſolet hodie ſuper portione congrua coram judice Eccleſiaſtico petitorium inſtitui; ſed re in poſſeſſorio deciſa, conſuevit plenum effectum ſortiri: tum quòd cauſa in petitorio ob varias appellationes & tricas in annos plurimos protrahi poſſet; tum quòd in ipſo *poſſeſſorio* omnia merita cauſæ ita ſoleant diſcuti & examinari, ut vix aliquid ſuperſit in petitorio producendum vel allegandum, quod non fuerit in *poſſeſſorio* productum & allegatum; tam circa ea quæ *juris* ſunt, quàm *facti*.

XVIII. Cùm cognitio de decimis *infeudatis* hodie privativè etiam quoad *petitorium*, ſpectet ad Tribunalia Regia, ut ſupra *cap.* 5. notatum eſt, & portio congrua ex decimis infeudatis deſumenda ſit quaſi pars illarum decimarum; conſequenter & cognitio de portione congrua, quæ prætenditur ex decimis infeudatis omnimodè devoluta eſt moribus noſtris ad Tribunal Regium: nec poteſt Judex Eccleſiaſticus ullatenus cognoſcere de congrua portione, ſi Decimæ è quibus portio petitur, à Laicis poſſideantur, & *infeudatæ* eſſe prætendantur. Vide latè Broudæum ad Loyetium loco citato. Et Rebuffum tract. de Portione congrua n. 7. ubi aſſerit, quòd anno 1557. remiſſa fuit cauſa ad Judicem Regium cujuſdam Curati, qui pe-
„ tebat Decimas coram Judice Eccleſiaſtico & portio-
„ nem congruam, à quo fuerat appellatum tamquam
„ ab abuſu, dicens Decimas eſſe *infeudatas*, & abuſi-
„ vè judicatum decrevit Curia. Plura Arreſta ſimilia notat Tournetius *litt. P. cap.* 106.

CAPUT VIII.

De Domo Paſtorali; an ſub Portione congrua comprehendatur; & cui onus eam exſtruendi & reparandi incumbat.

1. *Habitatio venit nomine alimentorum.*
2. *Parocho de convenienti habitatione providendum.*
3. *Ratio quæ ſuadere videtur eam ſub portione congrua comprehendi.*
4. *Spectata natura portionis congruæ meritò dubitatur ſi an domus Paſtoralis comprehendatur.*
5. *Ratio dubitandi.*
6. *In taxatione congruæ portionis non ſolet comprehendi domus Paſtoralis; neque obligatio illam ſolvendi, infert obligationem ſolvendi hanc.*
7. *Conſuetudo locorum varia eſt quoad perſonas huic oneri ſubjectas.*
8. *In locis olim Epiſcopo Leodienſi ſubjectis onus exſtruendi domum Paſtoralem incumbit Incolis.*
9. *Decretum Archidiaconatus Haſbaniæ de hoc onere.*
10. *In Gallia ſæpius judicatum ad Parochianos ſpectare primam domus Paſtoralis exſtructionem.*
11. *Hodie in Gallia videtur onus illud portionis partim Parochianis partim Decimatoribus incumbere.*
12. *Domus Paſtoralis conſideratur ut appendix Eccleſiæ Parochialis.*
13. *Hinc condemnatus ad reparandam Eccleſiam prætenditur condemnatus ad reparandam domum.*
14. *Conſequenter reparatio domus iiſdem Legibus regitur, quibus reparatio Eccleſiæ.*
15. *Edictum Regium de onere exſtruendi & reparandi domum Paſtoralem in Flandria.*
16. *In Edicto videntur ab hoc onere eximi Incolæ.*
17. *Reparatio domus & reparatio Eccleſiæ conjunguntur.*
18. *Edictum ſupponit utramque reparationem iiſdem legibus regi.*
19. *Si Edicta ſuper reparatione Eccleſiarum ſervari debeant in reparatione domus, rectè dicitur onus hujus reparationis ad Decimatores pertinere.*
20. *Circa onus hoc quid attendendum.*
21. *Quid in extructione domus circa formam conſiderandum.*
22. *In hac materia ſummariè & per proviſionem procedendum.*
23. *Idipſum recenter in Gallia declaratum.*
24. *Paſtores ad reparationem ſuæ domus quomodo tenentur.*
25. *Decani Rurales Domus Paſtorales viſitare, & Parochos ad reparationes neceſſarias cogere debent.*
26. *Parochiani etiam domum viſitare poſſunt, ſi eis onus reparandi incumbat.*
27. *Si Parochus reparationes neglexerit, hæredes ad eas tenentur.*
28. *Parochi in domo ſuiſque ſupellectile moderationem Clericalem ſervare debent.*

I. DE domo Paſtorali in jure nihil ſpeciale cautum reperio; hoc ſcitur, habitationem inter vitæ corporalis neceſſaria computari; unde & jam pridem à Juriſconſulto Javoleno in *L.* 6. *ff. de Alimentis legatis* dictum eſt: legatis *alimentis* non tantùm cibaria & veſtitum, ſed & *habitationem* deberi. Rationem addit: *Quia ſine his ali corpus non poteſt.*

II. Hinc conſequens eſt, quòd ubi præcipitur, Parocho de alimentis aliiſque ad ſuſtentationem corporalem neceſſariis eſſe providendum, etiam unà præcipiatur, provideri debere de convenienti habitatione ſive domicilio.

III. Unde & videri poſſet, habitationem ſeu domicilium partem eſſe portionis congruæ, ſive ſub portione congrua eſſe comprehendendam.

Cùm enim portio congrua debeat eſſe ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem Parochi ſive Vicarii; non apparet, quòd futura ſit congrua ſeu competens & ſufficiens; niſi & ipſam habitationem Parocho adeò neceſſariam complectatur.

Hinc & ulteriùs concludendum apparet, quòd hi quibus onus ſolvendi portionem congruam incumbit, etiam teneantur Parocho ſeu Vicario congruam & competentem habitationem procurare.

IV. Ve-

IV. Verùm ſi propiùs naturam portionis congruæ attendamus, prout hæc tum in Canonibus & Synodis, & etiam Regiis Edictis, tum in ipſa unionum vel incorporationum formulis exprimi & reſervari conſuevit, non ſine fundamento dubitari poterit, num ſub portione congrua extructio domus paſtoralis, vel aſſignatio habitationis comprehendatur; eatenus nimirum, ut hi quibus ſolutio portionis congruæ injungitur, unà teneantur ad extructionem illius domus.

V. Sive enim Canones & Synodorum Decreta, Regiaque Edicta, ſive formulam reſervationis portionis congruæ inſpiciamus, patebit, portionem congruam ita reſervari, ut è proventibus Eccleſiaſticis ſolvatur Parocho *annuè* tantum, quod Rectoris ac Parochiæ neceſſitati *decenter* ſufficiat. Unde & plerumque videmus in Synodis & Edictis Regiis, certam ſummam *annuè* perſolvendam pro competentia Paſtorali ſive portione congrua aſſignatam.

Porrò hæc ſumma ſive portio *annuè* pendenda commenſurari ſolet neceſſitatibus quotidianis ipſius Rectoris & Parochiæ, ut nimirùm ex illa habeat honeſtam ſuſtentationem, & oneribus ſibi incumbentibus ſatisfacere queat.

Inter has autem *quotidianas* neceſſitates, aut onera Parocho incumbentia, numerari nequit extructio domus Paſtoralis: quia hæc non quotannis recurrit; neque aliqua ſumma annuè perſolvenda facienda eſt; ſed una conſtructione oneri illi in multos annos ſatisfieri ſolet; idque nonnumquam tam notabilibus impenſis, ut plurium annorum proventus decimarum integri vix ſufficerent: quo contingeret, ut Capitula & Monaſteria, aliaque corpora Eccleſiaſtica decimas poſſidentia, ſubitò quaſi opprimerentur; aut certè ære alieno ſe nimiùm gravare deberent.

VI. Hinc indubiè contingit, quòd portio congrua ita determinari ſoleat, ut ſub ea domus Paſtoralis non comprehendatur. Unde ex obligatione ſolvendi portionem concludi non poſſe videtur obligatio extruendi domum Paſtoralem: ſicuti neque ex eadem obligatione concluditur obligatio reparandi Eccleſiam; tametſi portio congrua debeat eſſe talis, ut Rectoris ac *Parochiæ* neceſſitati decenter ſufficiat, ut loquitur Synodus Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 13. *de Reform.*

VII. Sicuti ergo reparatio Eccleſiarum pro varia locorum conſuetudine, nunc ad Parochianos, nunc ad Decimatores, & frequenter ad utroſque quadam proportione ſervata, tranſlata eſt; uti ſupra *tit.* 16. *cap.* 5. notavimus; & onus exſtruendi domum Paſtoralem pro varia locorum conſuetudine alibi Parochianis, alibi Decimatoribus, alibi utriſque incumbit.

VIII. Et quidem in locis, quæ ante erectionem novorum in Belgio Epiſcopatuum fuerunt ſub Diœceſi Leodienſi, onus hoc incumbere ſolet Incolis ſive communitati: eò quòd conſuetudo iſtius Diœceſis onus illud in communitatem rejecerit: atque propterea etiam poſtquam ab ea Diœceſi ſeparatæ fuere, manſerunt huic oneri ſubjecta.

IX. De hoc enim onere inter Statuta Archidiaconatus Haſbaniæ, qui ad has partes præcipuè extendebatur, legitur: „ Tenetur etiam Communitas ſuo Paſtori ad pro-„ curationem & aſſignationem fundi, ſeu hæreditatis do-„ talis juxta Eccleſiam Parochialem, aut ſaltem intra vil-„ lam, eamque liberam, ac in eadem exſtruere domum „ honeſtam & commodam, cum coquina, cubiculis ſal-„ tem duobus, granario, pennario, cæteriſque hac in „ parte pro qualitate Paſtoratus, & proventuum ejuſdem „ arbitrio noſtro neceſſariis.

X. Refert quoque Choppinus in ſuo Monaſtico *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 24. „ Parochorum partes eſſe, Curioni do-„ mum, quam incolat, ſuppeditare, familiari utenſi-„ lium inſtrumento munitam. “ Additque: „ Atque „ ita de Sacerdotalium ædium ſtructura pronuntiarunt „ Conſcripti curiæ pro Claudio Verſorio Lungiumelli „ Vice-Curione, adversùs Vicarios ipſos, Decreto pri-„ die kalendas Quintiles anni 1567. “ Simile Decretum ſive Arreſtum pro Curione contra Parochos refert *lib.* 3. *de Sacra Polit.* 3. *tit.* 3. *num.* 15.

XI. Hyacinthus Boniface in ſua collectione Arreſtorum *tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 24. *cap.* 7. primùm citatis variis Arreſtis, & Auctoribus, quibus ſuaderi videtur, onus exſtruendi domum Paſtoralem Incolis ſive Communitati incumbere; dein profert varia Arreſta quibus declaratum fuit, Decimatores teneri contribuere unam *tertiam*, Incolas verò *duas tertias* pro conſtructione domus Paſtoralis, ac ſignanter ita judicatum an. 1672. contra Capitulum Cathedrale Aquenſe, condemnato Capitulo ad contribuendam *tertiam* partem pro conſtructione domus Paſtoralis.

Arreſtum integrum exiſt apud citatum auctorem, additque, hoc Arreſtum oſtendere, quantum ad hanc contributionem, non eſſe amplius faciendam diſtinctionem inter *primam* extructionem domus paſtoralis, & diruta reædificationem; licèt olim aliqua fuiſſet. Verba Auctoris ſunt: *Cela montre que quand la Juriſprudence ancienne auroit varie en la contribution pour la conſtruction du premier logement du Curé, la Juriſprudencé nouvelle auroit fixé cette contribution pour la conſtruction premiere, egalment avec les reedifications & reparations, comme y ayant meme raiſon en l'un & en l'autre.* Id eſt: Hoc probat, licèt antiquum jus, quoad contributionem in paſtoralem ædium extructionem faciendam variè decreviſſet, jus novum contributionem hanc fixiſſe ſtabiliter pro prima extructione: æqualiter cum reædificationibus & reparationibus, utpote cùm par utriſque ſit cauſa.

XII. Fundamentum hujus Juriſprudentiæ & Arreſtorum videtur eſſe, quòd domus Paſtoralis ſit quædam appendix Eccleſiarum; utpote quæ contigua Eccleſiæ eſſe conveniat. Ut proinde ſicuti ex notoria Juriſprudentia Regni Galliæ, Decimatores tenentur *tertiam* partem contribuere pro reparatione Eccleſiarum; ita & eam contribuere jubeantur pro conſtructione domus Paſtoralis, tamquam illius appendicis.

XIII. Unde citatus Hyacinthus Boniface loco citato allegans fundamenta ex parte Communitatis contra Capitulum in cauſa per allegatum Arreſtum deciſa reproducta, aſſerit inter alia, dictum fuiſſe, quòd cùm œconomus Capituli jam tum condemnatus fuiſſet ad contribuendam *tertiam* partem pro reparatione Eccleſiæ, etiam unà condemnatus eſſet ad eamdem contributionem pro extructione domus Paſtoralis, tamquam appendicis ipſius Eccleſiæ. Verba ſunt: *A tous evenemens, ſuivant le meme Arreſt, l'œconome ayant eſté condamné à contribuer pour* UN TIERS *à la fabrique de l'Egliſe, il l'a eſté* CONSEQUAMMENT *au* LOGEMENT *du Curé, qui eſt la* DEPENDANCE *de la fabrique de l'Egliſe.* Id eſt: In omnem caſum, juxta idem Arreſtum, Oeconomo juſſo contribuere tertiam partem impenſarum fabricæ Eccleſiæ, conſequenter juſſus eſt idem pro Parochi domo præſtare, quæ fabricæ Eccleſiæ annexa eſt & ab ea dependet.

XIV. Hoc poſito principio, quòd domus Paſtoralis ſit quædam appendix ipſius Eccleſiæ, ac propterea ceſſante ſpeciali locorum conſuetudine, aut concordato vel lege, debeat iis legibus regi hæc conſtructio vel potius reſtauratio domus Paſtoralis, quibus ipſa Eccleſiarum reparatio, facilè intelligi poterit ex iis, quæ *tit.* 16. *cap.* 5. dicta ſunt, quomodo hic in Belgio, præveniendo ſpeciales locorum conſuetudines & concordata aut conventiones, Decimatores ad reſtaurationem domus Paſtoralis concurrere debeant.

XV. Per Regulamentum Regium probatum in Concilio privato Bruxellis, pro omnibus civitatibus non muratis, & Parochiis ruralibus totius Provinciæ Flandriæ, emiſſum 30. Julii 1627. *art.* 48. „ Vetitum eſt dare ad onus Parochiæ ſeu communitatis ullam mer- “ cedem conductionis, aut domicilium Paſtori; aut “ facere ullam reparationem circa domum Paſtora- “ lem, aut Eccleſiam; utpote ſpectantia ad onus De- “ cimatorum aut Paſtorum, juxta modificationem “ (ſit) factam per noſtra Edicta.

XVI. Itaque juxta hoc Edictum Parochiani, ſeu Communitates eximi videntur ab onere exſtruendi & reparandi domum Paſtoralem.

XVII. Notari meretur, reparationem domus Paſtoralis & reparationem Eccleſiæ in hoc articulo conjungi; imò ſub uno verborum contextu ipſam Communitatem ab utriuſque onere exemptam declarari.

XVIII. Hinc non obſcurè colligitur, Regios Miniſtros hujus Edicti auctores, reparationem domus cenſuiſſe iiſdem legibus regendam, quibus reparatio Eccleſiæ. Quod & inde colligitur, quòd remittat ad modificationem expreſſam in *anterioribus* Edictis: quæ alia eſſe non videntur, quàm illa, quæ determinant,

quo-

quomodò decimæ in Eccleſiarum reparationem impendendæ ſint: nam ſpecialia Edicta moderationem aliquam continentia, qua decimæ in reparationem aut ædificationem *domus* Paſtoralis veniant impendendæ, hactenus edicta neſcimus.

XIX. Et ſanè cùm juxta Edicta noſtratia, de quibus *tit.* 16. *cap.* 5. in reparationem Eccleſiarum venire debeat per ſex annos *ſextus* decimarum; ſive ſpatio ſex annorum integræ decimæ duorum annorum; non dubium, quin ſi eo modo ad reparationem & extructionem domus Paſtoralis concurrere debeant, meritò dictum ſit in præfato articulo, onus reparandi & extruendi domum Paſtoralem ad Decimatores ſpectare: quia non facilè expenſæ reparationis aut etiam conſtructionis excedent valorem *integrarum decimarum duorum annorum*.

XX. Quidquid ſit, illud imprimis indubitatum eſt, in hac materia eſſe ſervandam conſuetudinem ſingulorum locorum, item concordata; & poſt hæc generales leges Provinciæ. His autem deficientibus, fit æquum apparet, ut ea ratio ſervetur circa reparationem domus, quæ præſcribitur circa reparationem Eccleſiæ; cujus ipſa domus Paſtoralis quædam appendix videtur.

XXI. Præterea & illud expeditum eſt, ad quemcumque onus reſtaurandi aut extruendi domum pertineat: hujuſmodi domum eſſe extruendam, quæ ipſi Parocho & Presbyteris ad curam animarum neceſſariis honeſtè & decenter ſufficiat, quæ ſufficientia & decentia ex varietate locorum, temporum, Paſtoratuum aliiſque circumſtantiis arbitrio judicis determinanda eſt, quemadmodum de ipſa congrua portione ſupra *cap.* 2. dictum eſt: citatumque Statutum Archidiaconatus Haſbaniæ nominatim expreſſit.

XXII. Similiter & hoc indubitatum, quòd licèt extructio domus Paſtoralis non ſoleat ſub taxata portione congrua contineri, nihilominus eam earumdem partem portionis congruæ dici debere, quatenus non minùs, quam alimenta aliave corporis ſubſidia, eſt neceſſaria ad Parochi ſuſtentationem; quin & ſub alimentis neceſſariis comprehenditur, ut ſupra dictum eſt.

Hinc in hac cauſa extructionis domus Paſtoralis, non ſecùs ac in cauſa portionis congruæ & alimentorum, *ſummariè* per *proviſionem* eſt procedendum: ne aliàs ob longiores litium & diſceptationum moras Parochus neceſſaria habitatione careat.

Unde in allegato Statuto Archidiaconatus Haſbaniæ decernitur: „ Quoties nulla Paſtoris culpa, caſuve fortuito, aut militari hoſtilive inſolentia domum ſic deſtrui, aut labefactari contigerit, declaramus, Parochianos ad reparationem, ſaltem *proviſionaliter*, teneri, ſalvo ſibi ſemper contra novios, & eos qui damno cauſam dederint, regreſſu.

XXIII. In Declaratione quoque Regis Galliæ de anno 1661. hic modus procedendi ſummariè & *proviſionaliter* decernitur; & latiùs exprimitur in Arreſto interpretativo ſive declaratorio iſtius declarationis.

Hoc Arreſto imprimis decernitur, ut, juxta *articulum* 52. Edicti Bleſenſis, & *art.* 3. Edicti Melunenſis, & declaratione de anno 1661. Archiepiſcopi & Epiſcopi viſitantes ſuas Diœceſes curabunt, ut Parochis commodè de habitatione ſit proviſum: injunctumque Officiariis, ut exequi faciant, quod hunc in finem per Archiepiſcopos aut Epiſcopos ordinatum fuerit; idque per atteſtationem ad hunc effectum. Et in caſum contentionis, quantum ad domicilium Parochi: injungit Officiariis locorum, ut *ſine mora* convocent incolas loci, ad concludendum & determinandum, quam partem ſinguli contribuere tenebuntur. Et quouſque domus fuerit extructa, levari poterunt pro rata, quam ſinguli ſolent contribuere in oneribus publicis ſeu *tallis*, ſummam 40. librarum Gallicarum, ſi opus ſit, *annuè*, pro conductione domus, in qua *interim* ipſe Parochus habitare poſſit. Verba Arreſti de 14. Martii 1673. ſunt: *Et à l'egard de celles concernant les logemens des Curez, enjoint aux Officiers des lieux de faire aſſembler inceſſamment les Habitans pour y pourvoir, & regler quelle part chacun d'eux ſera tenu d'y contribuer. Et en attendant que leſdits logemens ſoient en état d'eſtre habitez, faire lever ſans frais ſur toute la Communauté, & à proportion de ce que chaque Habitant paye de taille, juſques à la ſomme de quarante livres, ſi beſoin eſt, par an; pour le louage d'une maiſon où le Curé puiſſe demeurer.* Id eſt: Quoad eaque Parochorum domos concernunt, Officialibus locorum injungitur, ut indilatè incolas convocent, quò rei huic provideatur & determinetur, quota para à ſingulis eorum ſit contribuenda, interim donec diſpoſita erunt prædictæ ædes ut incolantur; per totam Communitatem ſine ſumptu collecta fiat, ſervata proportione illius quod quiſlibet incola pro vectigalibus pendit, uſque ad ſummam 40. librarum annuè, ſi opus eſt, in conductionem domus in qua Parochus habitet, donec & uſque prædictæ ædes poterunt inhabitari. Integrum Arreſtum pronuntiatum 14. Martii 1673. habetur apud Michaelem Du Perray in ſuo tractatu *de Portione congrua* ad calcem *cap.* 28.

XXIV. Domo Paſtorali extructa in uſum Parochi, cùm Parochus eam inhabitet: eaque quaſi uſufructuarius utatur ad ſuam commoditatem; etiam ipſam domum ſartam & tectam conſervare & reparationes neceſſarias facere tenetur adinſtar uſufructuarii.

De hac reparatione ita loquitur Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 19. *cap.* 4. “ In omnibus locis ubi do- “ mus Parochiales non ſunt, vel temporum injuria “ collapſæ ſunt, provideat Paſtor cum ſuis Parochia- “ nis, ut quanto citius fieri poterit, aliqua domus, “ ipſique Eccleſiæ propinqua, & in fundo Paſtora- “ tus, ſi quis ſit, ædificetur, quàm, ubi ædificata “ erit, *ipſe Paſtor* juxta ſuum juramentum *ſartam tectam* conſervare debeat. “

Hic per tranſennam notandum, quòd & Synodus indicare videatur, onus ædificandi aut reſtaurandi domum ad Parochianos ſpectare.

De reparatione domuum Paſtoralium à Parochis facienda, hæc habet Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 12. *cap.* 7. „ Paſtores & quicumque alii Beneficiati, do- “ mos Beneficiorum ſuorum *integras conſervent; ac debitè reparent*, niſi reparationes earumdem ab aliis “ fieri debere certo conſtet. “

Reparationes quæ Parochis penè ubique incumbunt, intelliguntur de reparationibus minoribus; quæque circa domos etiam ſat firmas quotidie faciendæ occurrunt, ut ſartæ tectæ conſervari queant: non autem de majoribus & extraordinariis reparationibus; ut puta reſtauratione tecti, quod vetuſtate aut tempeſtate corruit, vel incendio conſumptum eſt; quemadmodum uſufructuarius, *ſi quæ vetuſtate corruerunt reficere non cogitur*, ut ſcribit Ulpianus in *L.* 7. §. 2. *ff. de Uſufructu*. Et hæc eſt communis praxis Belgii, ut Paſtores ad minores & ordinarias reparationes; Decimatores, vel Parochiani ad majores & extraordinarias teneantur.

XXV. Ut autem reparatio ſuo tempore & tempeſtivè fiat; & ne defectu factæ reparationis paulatim domus totaliter corruat, decernit Synodus Mechlinienſis loco citato: „ Archipresbyteri, ubi ipſis id juris ex “ conſuetudine competit, illas domos Paſtorum & “ Beneficiatorum ſingulis annis ſeriò viſitent, & quan- “ do eas reparatione indigere adverterint, eam mox fie- “ ri mandent, & non obedientes denuntientur Epiſco- “ po, vel ejus Vicario generali; ut ad debitas repara- “ tiones faciendas, prout juris & rationis fuerit, com- “ pellantur; & pro præterita negligentia etiam puniantur. “ *Tit.* 12. *cap.* 7.

XXVI. Quia Incolæ ſive Parochiani multis in locis, ac nominatim in Diœceſi Leodienſi ad ædificandam & reſtaurandam domum Paſtoralem obligantur, etiam & ipſi meritò ſoliciti ſunt, ut reparationes neceſſariæ tempeſtivè & ſuo tempore fiant.

Hinc Statutum Archidiaconatus Haſbaniæ poſtquam declaravit, Parochianos ad procurandam domum paſtoralem teneri, tamquam conſequens ſubjicit: „ Qui quidem Parochiani poterunt toties quoties ex eviden- “ te aliqua juſta cauſa neceſſarium erit, domum paſto- “ ralem (ſuis tamen impenſis) viſitare, procurareve, “ ut domus per Juſtitiarios, adhibitis etiam expertis “ viſitetur, ut exinde comperti defectus, authoritate “ noſtrâ reparentur. “

Quod hic Parochianis permittitur, id eodem fundamento permittendum Decimatoribus, ubi onus procurandi domum paſtoralem ipſis incumbit.

XXVII. Addit præterea hoc ſtatutum Archidiaconale: „ Statuimus autem & ordinamus, quòd ſi ædes “ hujuſmodi paſtorales defuncti Paſtoris negligentia “ deſtructæ, ſeu labefactæ comperiantur, hoc to- “

„ tum expenſis hæredum, & hæreditatis reſtitui debe„re: Ita tamen, quòd infra annum ab obitu Paſto„ris per Juſtitiarios loci (quos ad hoc tenore præ„ſentium deputamus) fiat domus viſitatio, quando „videlicet prævia Reverendiſſimi Epiſcopi licentia „Paſtor fuerit teſtatus: Quòd ſi inteſtatus deceſſerit, „fiet viſitatio mox à ſepultura defuncti, vel ſaltem „antequam ipſius bona per Officiatos ejuſdem Reve„rendiſſimi prehendantur: Alioquin Parochiani in „querela non audiantur.

Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 22. *cap.* 7. „Si ve„rò ad hujuſmodi reparationes obligatos, iis necdum „perfectis, ex hac vita migrare, vel Beneficia ſua „reſignare contigerit; bona domorum mortuariarum, „eorumque qui Beneficia ſua dimiſerunt, arreſtentur, „& arreſtata maneant, donec ea perfectæ fuerint. „

XXVIII. Decet quidem domum paſtoralem honeſtæ & decenti habitationi Paſtoris eſſe convenientem; at id ſummopere cavendum Paſtoribus, ne in ſuarum domorum extructione aut ornatu, vel ſupellectile ipſam pompam faſtumque ſæculi quærant; populoque vel hinc ſuo exemplo ſæculi pompas & faſtum ſectandum doceant: perſuadeantque populo, quòd in militia Chriſti plus quærant lucra & gloriam ſæculi, quàm paupertatem Chriſti; præſertim ſi populo innoteſcat, quòd hæc non è patrimonio, ſed ſolis proventibus Eccleſiaſticis habeantur: quòdque parentes humili domo, & tenui ſupellectile tanquam homines tenuis aut mediocris conditionis, contenti fuerint. Videri poſſunt quæ ſupra *tit.* 32. *cap.* 4. dicta fuerunt.

TITULUS TRIGESIMUSQUINTUS.

De Immunitate Bonorum Eccleſiaſticorum.

CAPUT PRIMUM.

Quam immunitatem jampridem dederint Imperatores.

1. *Immunitas à tributis data Eccleſiis à Conſtantino.*
2. *Immunitas à muneribus publicis indulta à Conſtantino.*
3. *Hæc immunitas rurſus ab eodem Imperatore renovata.*
4. *Eximium ſtudium Conſtantini ut hanc immunitatem Clericis aſſeraret: & quæ ejus ratio.*
5. *Ratio indultæ immunitatis meritò à Clericis notatur.*
6. *Ex ratione evincitur, eam eſſe immunitatem perſonalem.*
7. *Hæc prima Clericis indulta immunitas; & magis conveniens.*
8. *Immunitas à ſuſceptione militum, & à vectigalibus penſitandis ratione negotiationis; & quæ hujus ratio.*
9. *Quare aliquando Clericis indultum negotiari: & poſteà vetitum.*
10. *Immunitas à* ſordidis *muneribus & Parangariis.*
11. *Quid ſint Parangariæ.*
12. *Quid intelligatur per* ſordida munera.
13. *Privata Clericorum Patrimonia ordinariis tributis erant obnoxia.*
14. *Hanc limitationem probarunt Epiſcopi.*
15. *Terras Clericorum tributis fuiſſe obnoxias fatetur S. Ambroſius.*
16. *Soli Clerici nullum poſſidentes patrimonium erant immunes.*
17. *Omnes Eccleſiæ exceptis 4. majoribus erant tributis obnoxiæ regnante Theodoſio juniore.*
18. *Neque ſub Juſtiniano Imperatore erant ab his immunes.*
19. *Officinæ Clericorum à tributis non exemtæ.*
20. *Clodovæus Rex Galliæ agris Eccleſiæ immunitatem indulſit.*
21. *Ludovicus Pius immunitate donavit* Manſum *Eccleſiæ.*
22. *Manſus Eccleſiæ dicebatur ipſa dos Eccleſiæ.*
23. *Continebat ordinariè* 12. Bunnaria *terræ arabilis.*
24. *Capitulare Caroli Calvi de immunitate hujus* Manſi.
25. *Non tantùm Eccleſiis Parochialibus; ſed & Monaſteriis & Eccleſiis Cathedralibus hæc immunitas competebat.*
26. *Aliqui eam immunitatem contra mentem Imperatorum nimiùm reſtringebant.*
27. *Eorum reſtrictio rejicitur.*
28. *Immunitas ad omnes fundos Eccleſiæ extenditur.*
29. *Cur exciperetur conſtructio viarum & pontium.*
30. *Terræ de novo ab Eccleſia acquiſitæ non gaudebant immunitate, ſi antè fuiſſent obnoxiæ.*
31. *Gaudebant ſi antea fuiſſent liberæ.*

I. SUB nomine Conſtantini Magni, qui primus inter Imperatores publicè Chriſtianam Religionem profeſſus eſt, extat de jure immunitatis Eccleſiarum egregia lex in Codice Theodoſiano *Libro* 11. *tit.* 1. *Lege* 1. „Præter privatas res noſtras, & Eccleſias Catholicas, nemo ex noſtra juſſione præcipuis emolumentis familiaris juvetur ſubſtantiæ, &c. „omnes penſitare debebunt. „

Hìc Eccleſias Catholicas generaliter à rei tributariæ contributione eximi, ſat clarum; fateturque ipſe Jacobus Gothofredus; quamvis credat eam poſtmodum per ſequentes Imperatores revocatam aut ſaltem temperatam eſſe; de quo infrà.

II. Extat apud Euſebium *lib.* 10. *Hiſt. cap.* 7. ejuſdem Conſtantini Epiſt. ad Anulinum Africæ Præfectum, qua Clericos immunes à publicis functionibus eſſe mandat: „Eos homines (ait) qui intra „Provinciam tibi creditam in Eccleſia Catholica, cui „Cæcilianus præeſt, huic ſanctiſſimæ religioni mi„niſtrant, quos Clericos vocare conſueverunt; ab „omnibus omninò publicis functionibus immunes „volumus conſervari: ne errore aliquo aut caſu ſa„crilego à cultu ſummæ Divinitati debito abſtra„hantur; ſed ut potiùs abſque ulla inquietudine pro„priæ legi deſerviant. Quippe his ſummam venera„tionem divino Numini exhibentibus, maximum „inde emolumentum Reipublicæ videtur accedere. „

Refert S. Auguſtinus *Epiſt.* 86. ult. edit. reſponſum Anulini ad Imperatorem Conſtantinum, in quo hoc privilegium immunitatis expreſſum eſt his verbis: „Cùm ab omni omninò munere, indulgentia Ma„jeſtatis veſtræ liberati videantur eſſe Catholici, cu„ſtodita ſanctitate legis, debita reverentia divinæ legi „inſerviant. „

III. Verùm hæc immunitas, quæ hic à Conſtantino indulta aſſeritur, eſt immunitas merè *perſonalis*, ſive à muneribus & functionibus perſonalibus; de qua extat & alia ejuſdem Imperatoris Sanctio in *L.* 2. *Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis*. „Qui di„vino cultui miniſteria religionis impendunt (id „eſt, hi qui *Clerici* appellantur) ab omnibus om„ninò muneribus excuſentur. Ne ſacrilego livore „quorumdam à *divinis obſequiis avocentur*. „

Notat Jacobus Gothofredus, hanc legem eſſe omninò diverſam ab ea, de qua ipſe Conſtantinus in citata Epiſtola ad Anulinum, uti & ab ea quæ refertur in *l.* 1. *&* 7. eodem titulo in Codice Theodoſiano.

IV. Ex his autem toties iteratis legibus, liquet, quàm enixo Conſtantini ſtudio opus fuerit, (ait Gothofredus) ad firmandam ſemel hanc *Clericorum* Catholicæ Eccleſiæ immunitatem à muneribus civilibus: quæ tamen hac æquiſſima ratione, quæ hic expreſsè redditur, nixa erat: *Ne*, ſcilicet, *Clerici à divinis obſequiis avocentur*. Quæ eadem ratio à Juſtiniano in *L.* 31. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, ubi immunitatem à tutelis Clericis indulget; uti notavimus *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. *num.* 5.

Hic notent Clerici, non alia de cauſa à muneribus publicis ſibi immunitatem conceſſam, niſi ut Divinis

Officiis

Officiis ſine impedimento vacare queant: quo moneantur, juxta vocationem ſuam ſedulò iis incumbere.

VI. Interim ex allegata ratione hujus immunitatis rectè colligit citatus Gothofredus, immunitatem *munerum perſonalium* hic intelligi, non verò immunitatem *patrimonialium*.

VII. Hæc quidem immunitas *perſonalis*, tamquam ipſis Clericis magis conveniens & neceſſaria, ne à ſuis officiis avocarentur, prima eſt, quæ Clericis tributa fuit; ut ad *L. 8. Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis*, notavit Gothofredus; cui poſtmodum aliæ ſucceſſerunt, quæ in legibus ſubſequentium Imperatorum continentur; & magis onera realia, quàm perſonalia concernunt: ideòque immunitates non tam perſonales, quàm *reales* ſunt; atque de his hoc titulo potiſſimum agitur.

VIII. Et quidem ſub nomine Conſtantii Conſtantini Filii extat Conſtitutio in citata lege 8. quò Clericis concedit immunitatem à militum tranſeuntium hoſpitio; item à vectigalibus pendendis ratione tenuis mercaturæ. Verba legis ſunt: „ Præterea neque *hoſpites* „ ſuſcipiendi. Et ſi qui de vobis *alimoniæ* cauſa nego- „ tiationem exercere volunt, immunitate potientur.

IX. Non mirum hic Clericis negotiationem exercentibus immunitatem indultam. Cùm enim in ipſis Eccleſiæ exordiis nondum eæ eſſent Eccleſiæ divitiæ, ut omnibus Clericis ad Divinum cultum neceſſariis ſufficerent, oportuit quoſdam Clericos *alimoniæ* cauſa negotiationem aliquam modeſtam exercere, ne cuiquam graves eſſent: ſicuti & quoſdam honeſto aliquo opificio victum ſibi comparare, etiam ſacris Canonibus probantibus, compertum eſt. Sed cùm avaritia multorum hac facultate negotiandi abuteretur, meritò Clericis poſtmodum interdicta fuit; & Clerici Negotiatores à Patribus ſeverè reprehenſi; ut infrà videbitur.

X. Extat Conſtitutio ſub nomine Conſtantii & Conſtantis filiorum Conſtantini Magni in *L. 10. Codic. Theod. de Epiſcopis & Clericis*: qua omnibus Clericis conceditur immunitas à *ſordidis muneribus*. Verba ſunt: *Repellaturque ab his* (Clericis) *exactio munerum ſordidorum*. Quæ tunc hæc ſordida munera, mox dicetur.

Inſuper concedit Clericis immunitatem generalem de qualibet negotiatione, notanda ratione adjuncta; verba ſunt: *Negotiatorum diſpendiis minimè obligentur, cum certum ſit, quæſtus quos ex tabernaculis* (forſan legendum *tabernulis*) *atque ergaſteriis*, (id eſt; locis mercimoniis deputatis) *colligunt, pauperibus profuturos*.

Tertia immunitas conceditur à *Parangariis*, his verbis expreſſa: *Parangariarum quoque parili modo ceſſet exactio*.

De Parangariis extat titulus in *Cod. Theodoſ. lib. 8. de Curſu publico, angariis & parangariis*, in Codice Juſt. *lib. 12. tit. 51.*

XI. Angariæ & Parangariæ erant, jumentorum & plauſtrorum præſtationes ad tranſvectionem annonæ militaris, aliarumque ſpecierum fiſcalium. Dicebantur autem *Angariæ*, ſi per viam rectam, ordinariam & Regiam faciendæ erant tranſvectiones. Parangariæ autem, quando via tranſverſa extra viam Regiam, ubi curſus publicus diſpoſitus non erat. Vide notas Jacobi Gothofredi ad *L. 4. & 15. Cod. Theodoſ. de Curſu publico*.

XII. Sordida munera de quibus in citata lege, etiam vocabantur munera *extraordinaria*; unde eſt titulus in Codice Theodoſiano, *de extraordinariis & ſordidis muneribus*.

Inter hæc ſordida & extraordinaria munera erant etiam refectio viarum, inſtauratio pontium, & ſubjectio annonæ militaris; quemadmodum videre eſt in *L. 40. Cod. Theod. de Epiſc. & Cleric.* quæ eſt Honorii Imp. ubi ſpecies nonnullæ munerum ſordidorum exprimuntur, à quibus Clericos immunes declarat; addita hac generali clauſula: „ Nihil præter Canoni- „ cam inclinationem, quod adventitiæ neceſſitatis ſar- „ cina repentina depopoſcerit, ejus functionibus adſcri- „ batur. “ Refertur hæc eadem Conſtitutio, licet nonnihil mutilata in *L. 5. Cod. Juſt. de SS. Eccleſiis*.

XIII. Hæc quidem quoad immunitatem à ſordidis & extraordinariis muneribus ſive impoſitionibus: at ab

ordinariis tributis patrimonia Clericorum exempta fuiſſe non conſtat: imò iiſdem fuiſſe ſubjecta non obſcurè declaravit Conſtantinus Imperator in *L. 15. Cod. Theod. de Epiſcopis & Clericis*. Verba legis ſunt: „ De his ſanè Clericis, qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolùm eos aliena juga nequaquam ſtatuet excuſare, ſed etiam his (in Codice Juſtinianeo legitur *pro his*) quæ ipſi poſſident, eoſdem ad penſitanda Fiſcalia perurgeri. “ Extant hæc verba in *L. 3. Cod. Juſt. de Epiſcopis & Clericis*.

XIV. Notatu dignum eſt, quod in ipſa Conſtitutione, prout extat in Codice Theodoſiano, dicatur æquum viſum fuiſſe Epiſcopis hoc Imperatoris Decretum „ Maximè (ait), cùm in Comitatu Tranquillitatis noſtræ alii Epiſcopi, qui ex Italiæ partibus venerunt, & alii quoque, qui ex Hiſpania, atque Africa convenerunt, probaverunt, id maximè juſtè (ſive potiùs *juſtitiæ*) convenire, ut propterea (legendum *præter ea*) juga & profeſſionem (ideſt, *rem profeſſam apud cenſum*) quæ ad Eccleſiam pertinet; ad univerſa munia ſuſtinenda tranſlationeſque faciendas omnes Clerici debeant adtineri. “

XV. Et reverà prædia Clericorum tributis & vectigalibus fuiſſe ſubjecta tempore etiam S. Ambroſii, ipſe variis locis fatetur: „ Si tributum petit (Imperator) non negamus. Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum. Si agros deſiderat Imperator poteſtatem habet vindicandorum; nemo noſtrum intervenit .... Poteſt pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris invidiam; tollant eos ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego .... Solvimus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt. Cæſari utique non debet addici. “

Ex variis locis S. Ambroſii conflatus eſt *Canon* 21. *Cauſ.* 23. *q.* 8. in quo inter alia dicitur, *Tributum Cæſaris eſt, non negatur. Eccleſia Dei eſt*. Et in Canone ſequenti ſub nomine Urbani Papæ ſcribitur: „ Tributum in ore piſcis, piſcante Petro inventum eſt: quia *exterioribus* ſuis, quæ palam cunctis apparent, Eccleſia *tributum reddit*. “

XVI. Et in Evang. Lucæ ſcribens Ambroſius, ait: „ Et ſi tu vis non eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Sed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis Regi nihil debere terreno, relinque omnia & ſequere Chriſtum. “

XVII. Extat Conſtitutio Theodoſii Junioris de anno 424. in *L. 33. Cod. Theod. de Annonis & Tributis*; & extat licèt nonnihil mutilata in *L. 23. Cod. Juſtin. eod. tit.*

In hac lege Theodoſius omnes Eccleſias tributis ſubjectas dicit, excepta Eccleſia Theſſalonicenſi, addita inſuper cautione, ne per fraudem ſub obtentu hujus Eccleſiæ alii hac immunitate gaudeant. Verba, prout referuntur in Codice Theodoſiano, ſunt: „ Sacroſancta Theſſalonicenſis Eccleſia civitatis excepta: ita tamen, ut apertè ſciat, propriæ tantummodò capitationis modum Beneficio mei nominis ſublevandum; nec externorum gravamine tributorum Rempublicam Eccleſiaſtici nominis abuſione lædendam. “

Capitatio, cujus hic mentio fit, non eſt ea quæ hominibus imponitur, ſed tributum poſſeſſionis ſive agrorum; uti notavit Gothofredus in notis ad hanc *leg.* 33. & etiam monet Antonius Perezius ad titulum Codicis *de Annonis & Tributis*, *n.* 35. qui & unà obſervat, Eccleſias prædia poſſidentes à tributis non excuſari, quibus ipſa prædia jampridem fuerant ſubjecta: „ Sola (ait) excipitur Eccleſia Theſſalonicenſis; & id quod huic datur, ut immunis ſit à capitatione, & *tributo ſuarum poſſeſſionum*, non eſt porrigendum ad alias Eccleſias: non enim licet abuti nomine Eccleſiæ; evitandorum Canonum cauſa, ut inde Reſpublica lædatur. “

Eumdem hujus legis ſenſum latiùs adſtruit & probat Jacobus Gothofredus in notis ad eamdem legem.

XVIII. Juſtinianus Imperator in *Novella* 37. volens Africanis Eccleſiis reſtitui bona ab Arianis ablata, addit hanc clauſulam: *Ut tamen publicas pro iis penſiones conferant*. Per *penſiones* hic intelligi *tributa* Principi ſolvenda, dubium non apparet; & notat Cujacius in notis ad hanc Novellam, dicens: „ Eodem quo ſuperius tempore hæc etiam edita fuit Conſti-

tutio,

„ tutis, ut Eccleſiæ Africæ bona ſua à Vandalis, ſeu Arianis occupata recipiant, ſub onere *tributorum* publicorum.

Addit deinde: „ Eccleſias non fuiſſe olim immunes à *publicis* collationibus certiſſimum eſt.

XIX. Idem Juſtinianus *Novella* 43. confirmat & renovat immunitatem jampridem indultam mille & centum Officinis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ut ex earum proventibus *funerum* ſumptus ferre poſſet. Verba ejus ſunt: „ Hæ igitur, ut immunes, & ab omni vectigali maneant exemptæ, ſancimus: Neque his ipſis Officiois, neque vectigalia imperantibus collegiis, quæ iſtas præbent, quidquam damni ſuſtinentibus, aut ullos titulos agnoſcentibus.

Poſt hæc ſubjicit: Cæteræ verò omnes hujus almæ urbis quatuordecim regionum officinæ, ſive ſacroſanctæ alicujus ſint Eccleſiæ, ſive Hoſpitalium, ſive Monaſteriorum, ſive orphanotrophiorum, ſive ptochiorum, ſive alterius cujuſcumque domûs, ſive regiarum domuum, ſive aliquorum magiſtratuum, ampla media, minutave officia adminiſtrantium, ſive glorioſiſſimorum Senatorum, ſive magnificentiſſimorum illuſtrium, ſive ſpectabilium cubiculariorum, ſive aliquorum militiis adſcriptorum: hæ, inquam, omnes publica ipſis impoſita præſtent vectigalia, & omnia alia faciant, tum impleant; quemadmodum quæque in ſuo Collegio facere æquum eſt, *ſemperque per Collegii præfectos in publicum perſolvant*: nemine quæunte ea de cauſa inniti privilegiis, aut ejuſmodi alia uti excuſatione.

Notandam hujus negatæ immunitatis addit rationem. „ Neque enim ſuſtinemus aliorum onus ad alios deferri, aut tam iniquam proponere formulam, ut quotidie vectigalia augeantur, & (quemadmodum edocti ſumus) quadruplo aut quintuplo, adeoque etiam decuplo majora irrogentur, cùm nihil tam magno ſtudio, tamque ſerio affectamus, quàm ne novo quiſquam vectigali oneretur.

XX. Sub idem pene tempus quo hæc à Juſtiniano decreta fuere, de Clodovæo Galliarum Rege teſtatur Synodus Aurelianenſis I. *Can.* 5. etiam *agris* quos ipſe Eccleſiis dederat, immunitatem conceſſiſſe. „ De oblationibus, vel agris (ait) quos Dominus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus Deo inſpirante contulerit, ipſorum *agrorum*, vel Clericorum *immunitate* conceſſa, id eſſe juſtiſſimum definimus, &c.

Tomo 5. Concil. generalium editionis Labeanæ *col.* 827. refertur Conſtitutio ſub nomine Chlotarii Regis Galliarum, qua immunitatem ſat amplam Eccleſiis tribuit, ſive confirmat his verbis: „ Agraria, paſcuaria vel decimas porcorum, Eccleſiæ pro fidei noſtræ devotione concedimus, ita ut actor aut decimator in *rebus* Eccleſiæ nullus accedat. Eccleſiæ vel Clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi aut genitoris, aut germani noſtri *immunitatem* meruerunt.

Cenſet Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. ad hanc potiſſimum Chlotarii Conſtitutionem reſpexiſſe S. Gregorium, ubi Theodorico & Theoberto Regibus Francorum ſcribit, *lib.* 7. *Epiſt.* 115. „ Audivimus autem, quia Eccleſiarum prædia *tributa* nunc præbeant, & magna ſuper hoc admiratione ſuſpendimur, ſi ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxantur. „ Quaſi Sanctus Gregorius miraretur, immunitatem à Regibus Galliæ Eccleſiis indultam adeò in Regno illo conculcari.

Si hæc ſit verè Conſtitutio Chlotarii I. meritò obſervat Thomaſſinus, eam ſub finem vitæ ab eo editam eſſe. Sub initium enim Regni eum voluiſſe Eccleſiis immunitatem adimere, conſtat ex Gregorio Turonenſi *lib.* 4. *Hiſt. Francorum*, *cap.* 2. atque Epiſcopos Regi conſenſiſſe excepto Epiſcopo Turonenſi *Injurioſo*. Verba Gregorii ſunt: „ Denique Chlotarius Rex indixerat, *ut omnes Eccleſiæ Regni ſui tertiam partem fructuum fiſco diſſolverent*. Quod licèt inviti, cùm omnes Epiſcopi conſenſiſſent atque ſubſcripſiſſent, viriliter hoc beatus Injurioſus reſpuens ſubſcribere dedignatus eſt, dicens: *Si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet: quia iniquum eſt ut pauperes, quos tuo debes alere horreo,* *ab eorum ſtipe tua horrea repleantur*. Et iratus contra Regem, nec vale dicens abſceſſit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem Beati Martini, miſit poſt eum cum muneribus veniam precans, & hoc quod fecerat damnans, ſimulque rogans, ut pro ſe virtutem B. Martini Antiſtitis exoraret.

At de Theoberto narrat idem Hiſtoricus *libr.* 3. *c.* 25. „ Omne *tributum* quod in Fiſco ſuo ab Eccleſiis in Arverno ſitis reddebatur, clementer indulſit.

XXI. Subſequentes Galliarum Reges Eccleſiarum immunitatem non tantùm probarunt, ſed & ampliarunt, uti ex eorum Capitularibus haud obſcurum eſt.

In Capitulari Ludovici Pii anni 816. *cap.* 10. legitur: „ Sancitum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio attribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto *manſo* aliquod ſervitium præter Eccleſiaſticum faciant. Et ſi quid ampliùs habuerint, inde Senioribus debitum ſervitium impendant.

Refertur quoque *lib.* 1. *Capitular. cap.* 85. extatque apud Gratianum *Cauſ.* 23. *quæſt.* 8. *Can.* 24. ſed mutilatum.

XXII. „ Eccleſiæ cujuſque *manſus* dicebatur fundus, hoc eſt, certus modus cum ſtructura plerumque ad manſionem, „ ait Jacobus Sirmondus in notis ad Capitularia Caroli Calvi. Vel ut notat du Cange in ſuo Gloſſario, Verbo *Manſus Eccleſiaſticus*, „ dicitur exagri portio quæ ipſi Eccleſiæ in dotem aſſignari ſolebat; vel Presbytero Eccleſiam deſervienti cum aliquot mancipiis.

Quidquid ſit, hoc conſtat, *Manſum* Eccleſiæ Regum Edictis immunitate donatum fuiſſe; ſive ſancitum fuiſſe, unicuique Eccleſiæ unum *manſum integrum* abſque ullo ſervitio attribui, ut loquitur Sirmundus; qui & addit: „ Quare de hoc manſo cenſum aut aliud quodvis ſervitium exigi nefas fuit. Ea *Immunitas manſi* dicebatur, ut titulo 40. cap. 9. *Seniores immunitatem de manſo ad Eccleſiam dato conſervent*.

XXIII. Manſus hic ordinariè conſtabat 12. *bunnariis* terræ arabilis cum aliquot mancipiis. Unde in legibus Longobardorum *lib.* 3. *tit.* 1. *c.* 46. legitur: „ Quod ſi fortè in aliquo loco Eccleſia ſit conſtructa, quæ tamen neceſſaria ſit, & nihil dotis habuerit, volumus, ut ſecundùm juſſionem Domini ac Genitoris noſtri, unus manſus cum 12. *bunnariis* de terra arabili ibi detur, & mancia duo à liberis hominibus, qui in eadem Eccleſia Officium audire debent, ut Sacerdotes ibi poſſint eſſe, & divinus cultus fieri, quòd ſi hoc populus noluerit, deſtruatur.

Et inter ea ſuper quibus à Decanis per ſingulas Parochias inquiri jubebat Hincmarus Remenſis, erat hic articulus: „ Si habeat manſum habentem *bunnaria duodecim*, præter cœmiterium & cortem; ubi Eccleſia, & domus ipſius continetur, aut ſi habeat mancipia quatuor. „ Habetur tomo 8. Concil. general. *col.* 573.

Idipſum habetur in formula Inquiſitionis faciendæ ab Epiſcopo viſitante Parochias, relata à Reginone *lib.* 1. *art.* 13.

XXIV. Immunitas hujus *manſi* occurrit quoque in Capitulari Caroli Calvi de anno 865. *tit.* 37. *cap.* 11. „ Ut de uno manſo ad Eccleſiam dato nullus cenſus, nec caballi paſtus à *Senioribus* requiratur, ſicut in præfato Capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco Sepulturæ ad eaſdem Eccleſias datis, neque de decimis, ſicut in Canonibus & in præfatis Capitularibus continetur.

XXV. Hæc Capitularia unicè videntur concernere Eccleſias Parochiales & rurales, earumque Presbyteros & terras; quandoquidem non loquuntur niſi de ſervitio *Senioribus*, hoc eſt, Toparchis & Dominis Pagorum exhibendo: uti rectè notavit & oſtendit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ*, *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 5. Hi enim *Seniores* ſive Toparchæ paſſim ex omnibus terris & à familiis ſervitium aliquod prætendebant.

Verum licèt in citatis Capitularibus de Monaſteriis & Eccleſiis in civitatibus poſitis, mentio non fiat, eò quòd non ita eſſent Toparchorum illorum ſervitutibus & vexationibus expoſita, certum nihilominus eſt, non minorem immunitatem fuiſſe donata.

Juxta illa ſeu ſervitia quæ Domini à Preſbyteris requirebant, exprimuntur in Concilio Troslejano *cap. 6.* Conqueritur enim quòd „ aliqui exactiones cenſus „ ab ipſis Sacerdotibus exquirant, & xeniis, ac pa„ ſtis, vel paraverendis, ſeu caballorum ſaginationi„ bus Preſbyteros affligant.

XXVI. Et quidem cùm aliqui prætenderent, „ non „ plus immunitatis (Monaſteriis conceſſæ) nomine „ complecti, quam clauſtra Monaſterii, cætera quam„ vis ad eaſdem Eccleſias vel Monaſteria pertineant, „ extra immunitatem eſſe; “ declararunt Imperatores, quòd omnes terræ ad Monaſteria pertinentes eadem immunitate gauderent, „ Volumus atque decernimus „ ut omnes intelligant non ſolùm clauſtra Monaſte„ rii, vel Eccleſiæ, atque caſtitia Eccleſiarum ſub „ immunitatis defenſione conſiſtere, verùm etiam do„ mus & villas, & ſepta villarum, & piſcatoria ma„ nu facta & quidquid foſſis, aut ſepibus vel etiam „ alio clauſularum genere præcingitur, eodem im„ munitatis nomine contineri. “ Ita legitur *lib. 5. Capitular. cap. 279.*

XXVII. Hæc generalis immunitas luculenter rurſus exprimitur *lib. 6. Capitular. cap. 109.* „ Poſſeſſiones „ ad Religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem „ agnoſcant, niſi ad conſtitutionem viarum vel pon„ tium; ſi tamen intra eadem loca habuerint poſſeſ„ ſiones. In aliis verò omnibus habeant integram im„ munitatem.

XXVIII. Quod hic adjicitur de conſtitutione viarum & pontium, idipſum jampridem ediderat Juſtinianus Imperator *Novella 131. cap. 5.* ubi Eccleſiarum prædia & latifundia à ſordidis functionibus & extraordinariis oneribus immunia fecit, exceptis *publicarum viarum, pontium*, aliorumque publicorum operum reſtaurationibus & ædificationibus; idque quinſtar aliorum poſſeſſorum. Ante Juſtinianum Valentianus Tertius in *Novella* 21. inter Theodoſianas ab his Clericos immunes non eſſe decrevit; neque *ſordidis* muneribus annumeranda. Vide Zypæum, *Conſult. 1. de Immunitat. Eccleſ. num. 3.* ubi latè oſtendit, Eccleſiaſticos teneri ad reparationes *viarum*, quæ fundis Eccleſiæ adjacent; hæc eſſe onera innata rebus, atque intrinſeca; quamquam executricem Magiſtratus manum requirant.

Idem Valentianus vetuit Clericos *negotiari*; atque ita reſpectu ipſorum omnem immunitatem à tributis à mercatoribus pendendis ceſſare.

Nec immeritò, ſciunt enim quàm difficulter in mercatura mundus teneatur; & quam avaritia, lucri ardor, aliaque vitia his ſe immiſceant.

Et quidem de Clericis iſtius temporis ſcribit Sulpitius Severus, *lib. 2. Hiſtor.* „ Tanta hoc tempore „ animos eorum habendi cupido veluti tabes inceſſit: „ inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro in„ cubant, *emunt, venduntque*, quæſtui per omnia ſtu„ dent. “ Sanctum Hieronymum monuiſſe Nepotianum: „ *Negotiatorem* Clericum, & ex inope „ divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quamdam „ peſtem fuge.

XXIX. Licèt terris Eccleſiæ immunitas eſſet, tamen ſi novæ terræ ad Eccleſiam pervenirent, conſui ſubjectæ, hæ immunitate non gaudebant, uti ſat clarè expreſſum eſt *lib. 3. Capitular. cap. 86.* „ Ut de „ rebus unde *cenſus* ad partem Regis exire ſolebat, „ ſi ad aliquam Eccleſiam traditæ ſunt, aut reddan„ tur propriis hæredibus, aut qui eas retinuerit, il„ lum cenſum perſolvat.

Rurſus *lib. 4. cap. 37.* „ Quicumque terram tri„ butariam unde *tributum* ad partem noſtram exire „ ſolebat, vel ad Eccleſiam, vel cuilibet alteri tradi„ derit, is qui eam ſuſceperit, tributum quod inde „ ſolvebatur, omni modo ad partem noſtram perſol„ vat, niſi fortè talem firmitatem de parte dominica „ habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum „ poſſit oſtendere.

Finalis clauſula oſtendit, opus fuiſſe ſpeciali privilegio, ſeu indulto, quo terræ tributariæ ad Eccleſiam devolutæ, à tributo cui antea erant ſubjectæ, eximerentur.

XXX. Oſtendunt tamen citati textus, nonnullas fuiſſe terras, tributo vel cenſui non ſubjectas; haſque ſi ad Eccleſias perveniſſent, immunes etiam manſiſſe; ac potuiſſe Eccleſiam eas liberè acquirere & retinere; uti benè advertit Thomaſſinus cit. *cap. 5. n. 7.*

Hæc ſunt quæ diverſis temporibus de immunitate bonorum Eccleſiæ jampridem Principes decrevere: Quibus addi poteſt recentior Friderici II. Imperatoris Conſtitutio relata in Authentica ITEM NULLA *Cod. de Epiſcopis & Clericis;* „ Item nulla Communi„ tas, vel perſona publica vel privata collectas, vel „ exactiones, angarias vel perangarias, Eccleſiis vel „ aliis piis locis vel Eccleſiaſticis perſonis imponere, „ aut invadere Eccleſiaſtica bona præſumant. “ His Imperatoris Ordinationibus nonnulla quæ in Principum noſtrorum Edictis, quibus nunc utimur, conſona eſſe, & ex his originem ſuam ſumpſiſſe, capite ſequenti annotabimus.

CAPUT II.

Quid decretales, & hodierna Belgii conſuetudo circa hanc immunitatem ſtatuant?

1. *Immunitas manſi ipſius Eccleſiæ aſſerta in* Cap. 1. de Cenſ.
2. *Quis auctor hujus Capituli?*
3. *Quomodo hic aſſeratur immunitas* Dotis *ipſius Eccleſiæ.*
4. *Secundùm aliquos vi hujus Decretalis ſola dos Eccleſiæ immunitate gaudet.*
5. *Hæc opinio conſona videtur Synodo Valentinæ.*
6. *Alii credunt vi hujus Decretalis omnia bona Eccleſiæ fuiſſe immunia, & ſola patrimonialia excepta.*
7. *Immunitas Eccleſiaſtica ſeculo IX. & X. ultra terminos hujus Decretalis extenſa non fuit.*
8. *Sæculo XI. ad bona etiam* patrimonialia *Clericorum extendi cœpit.*
9. *Decreta Conciliorum Lateranenſium loquuntur generaliter de bonis Clericorum.*
10. *Synodi habitæ Sæculo XIII. evincunt immunitatem etiam bonis patrimonialibus Clericorum competiiſſe.*
11. *Id & ſæculo XIV. obtinuit.*
12. *Condemnantur. Clericorum fraudes bona laicalia fictè ſibi aſſerentium.*
13. *Hodie hic in Belgio bona* patrimonialia *Clericorum non ſunt immunia.*
14. *Edicto Principum noſtrorum ſpecialiter eximuntur bona Eccleſiarum primæ fundationis, & amortizata: vel aliquo tempore ut talia poſſeſſa.*
15. *Princeps ſpecialiter eximendo bona* primæ fundationis *reſpexiſſe videtur ad* Cap 1. ii. de Cenſib.
16. *Quare bona Eccleſiæ non amortizata non gaudeant immunitate?*
17. *An coloni bonorum Eccleſiaſticorum gaudeant immunitate?*
18. *Præter immunitatem ab oneribus, quæ rebus imponuntur, eſt & alia eximens ab oneribus perſonis impoſitis.*
19. *Quæ ſint onera realia in hac materia?*
20. *Tripliciter imponuntur onera realia.*
21. *Quæ ſint onera perſonalia?*
22. *Quæ dicantur mixta?*
23. *Quare hic in Belgio nequeat in ſpecie dici quæ ſint onera realia, quæ perſonalia?*
24. *Clerici ab oneribus perſonalibus jure Decretalium ſunt immunes.*
25. *Hanc immunitatem aſſerit Concil. Lateranenſe.*
26. *Immunitatem hanc Bonifacius VIII. adſcribere videtur juri* divino.
27. *Synodus Tridentina eam* divina ordinatione *conſtitutam aſſerit.*
28. *Immunitas hæc non poteſt dici inſtituta* jure divino.
29. *Oſtenditur quòd dici queat conſona iis, quæ in Scriptura Sacra dicuntur.*
30. *Hæc immunitas poteſt dici divina ordinatione introducta, ſicuti decimarum ſolutio.*
31. *Varia eſt locorum & temporum circa hanc immunitatem diſciplina.*
32. *Hanc veritatem ſuppoſuerunt in Belgio Concilia Regia in receptione Concilii Tridentini.*

33. *Clerici immunes ſunt ab oneribus mixtis.*
34. *A militum hoſpitio immunes Clerici jure Decretalium.*
35. *In Gallia quoque & Belgio competit; & quæ hujus immunitatis ratio.*
36. *Immunitas hæc non domibus, ſed Clericis domos inhabitantibus competit.*
37. *An domus oneri recipiendi aliquando obnoxia, ſint immunes dum Clerici eas incolunt?*
38. *Tempore obſidionis aut magnæ neceſſitatis hæc immunitas ceſſat.*
39. *Solicitè cavendum ne prætextu neceſſitatis immunitas Eccleſiaſtica violetur.*
40. *Vetantur ab Eccleſiis exigi* Fodrum, Albergariæ & Regium.
41. *Quid* Fodrum & Albergariæ?
42. *Per* REGIUM *quidam intelligunt expenſas militares.*
43. *Ab expenſis militaribus Clericos eximit jus commune, cui conſonant Edicta Regia in Gallia.*
44. *Eadem immunitas competit Clericis in Belgio.*
45. *An Clerici jure communi ſint immunes à vigiliis & cuſtodia murorum?*
46. *An teneantur contribuere pro reparatione murorum aut munium civitatis?*
47. *De conſuetudine Regni Galliæ tenentur contribuere duobus concurrentibus.*
48. *In hac materia immunitatis uſus etiam eſt attendendus.*
49. *De onere* Capitationis; *& quomodo ab ea Clerici ſint immunes?*
50. *Aſſignatur vera ratio indultæ immunitatis bonorum Eccleſiaſticorum ex Concilio Lateranenſi.*
51. *Eandem indicat S. Agobardus.*
52. *Rectus uſus bonorum Eccleſiaſticorum medium eſt efficaciſſimum conſervandi immunitatem Eccleſiaſticam.*

I. IN *cap.* 4. *h. de cenſibus* legitur: Sancitum eſt, „ ut unicuique Eccleſiæ unus *Manſus* integer „ abſque ullo ſervitio tribuatur. Et Presbyteri in eis „ conſtituti, non de decimis neque de oblationibus „ fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel „ hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de prædicto „ Manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde Senioribus debitum ſervitium impendant.

II. Hic textus refertur in hac Decretalium collectione ſub nomine Concilii apud *Guarmatiam*, uti & in prima Decretalium Collectione Antonii Auguſtini. Apud Gratianum *cauſ.* 33. *quæſt.* 8. *can.* 25. refertur ex Concilio Wormatienſi, ut & apud Burchardum & Ivonem: quæ licèt ſint diverſa, non tamen ſunt contraria, inquit Emmanuel Gonzales in Commentario ad citatum *cap.* 1. cùm plerumque Concilia Wormatienſia, dicantur *Guarmatienſia*, a civitate *Wormatia* ſeu *Guarmatia*. Notatque Stephanus Baluzius ad citatum Canonem Gratiani, in antiquis editionibus Decreti Gratiani eum referri ex Concilio *Guarmatienſi*, cùm hodie legatur, *Wormatienſi*. Obſervat quoque ibidem Baluzius, primum ejus auctorem eſſe Carolum Magnum. Ex cujus Capitularibus citatur à Reginone *lib.* 1. *cap.* 24. & è Capitularibus cum capite præcedenti retulimus.

III. Per *manſum* hic intelligi *dotem Eccleſiæ*, capite præcedenti notavimus; & ita communiter intelligi à Canoniſtis monet Panormitanus in expoſitione hujus textus.

Ex quo ulterius concluditur, inſpecto jure Decretalium agros & poſſeſſiones, quæ revera ad Eccleſiam pertinent, tamquam *dos* ipſius Eccleſiæ, immunes eſſe ab omni ſervitio temporali, & conſequenter ab omni præſtatione tributorum & vectigalium.

IV. Si verò ultra *manſum* aliaque ibidem expreſſa, „ *quid amplius* habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant, „ ait textus.

Verus ſenſus horum verborum nonnullis videtur eſſe quod, „ ſi ipſæ Eccleſiæ alia prædia habeant, ultra prædictum *manſum*, ex his tributum, quod „ pendere ſolebant Senioribus, id eſt, Judicibus, aut „ Magiſtratibus, ſeu Dominis illius prædii debitum „ ſervitium impendant; quia tunc prædia illa tranſeunt cum ſuo onere, nec ſimilia prædia habent „ privilegium *dotis* Eccleſiæ. PP. enim & Imperator „ privilegium hoc exemptionis conceſſerunt *manſo* „ Eccleſiæ qui *neceſſarius* eſt ad alimoniam Rectoris „ & aliorum Miniſtrorum Eccleſiæ, necnon ejus luminaria, & ſimilia: non autem aliis prædiis, quæ „ pro dote Eccleſiæ aſſignata non erant, in quibus æqualis ratio favoris, & neceſſitatis non vigebat. „

V. Hactenus Gonzales: cujus interpretatio etiam confirmari videtur ex *Can.* 9. Concilii Valentini III. celebrati anno 855. quo nominatim cavetur, ne de *dotibus* Eccleſiarum ullus cenſus à Sæcularibus exigatur. Verba Canonis ſunt: „ *Dotes* verò à Fidelibus deſignatæ Baſilicis ad hoc, quòd ſtatutum ab „ eis (Presbyteris Parochialibus) vindicetur, nullaque redhibitio *cenſus* inde à quolibet ſæculari exigatur. „

Hinc non obſcurum eſt, ipſius *dotis* ſpecialem rationem habitam fuiſſe; atque ſingulariter fuiſſe proviſum, ne per cenſuum aut tributorum exactiones minueretur.

VI. Nonnulli tamen credunt, finalia citatæ Decretalis ſive Canonis verba: *Et ſi quid amplius*, &c. non eſſe referenda ad Eccleſias, ſed ad *Presbyteros*, ut ſenſus ſit: Si Presbyteri quid *amplius* habuerint; puta aliquos *proprios* agros aut *patrimonialia* prædia, hæc eſſe ſervitiis & oneribus obnoxia: quo ſenſu omnia bona Eccleſiæ eſſent immunia; quæ autem Presbyteri *amplius*, ſive præter illa haberent *propria*, tributa vel ſervitia Dominis ſive Senioribus deberent.

VII. Quidquid ſit, hoc ſat conſtat, hunc Canonem ſæculis IX. & X. paſſim in Synodis, & Epiſcoporum Decretis fuiſſe renovatum: neque immunitatem hanc vix ultra terminos hujus Decretalis ſeu Canonis illis ſæculis fuiſſe extenſam; atque id ſolicitè curaſſe Epiſcopos, ut unicuique Eccleſiæ *manſus integer*, & ab omni ſervitio liber aſſignaretur & conſervaretur. At ſæculo XI. & ſequentibus non tantùm ad omnia bona Eccleſiæ, ſed etiam ad *patrimonialia*, & *privata* Clericorum bona hæc immunitas extendi cœpit.

VIII. Et quidem ſæculo VI. celebratum Concilium Melphitanum ſub Urbano II. *Cap.* 11. decernit: „ Ne „ gravamen aliquod ſancta patiatur Eccleſia, nullum „ jus laicis in Clericos eſſe volumus . . . . Neque li- „ ceat laicis exactionem aliquam pro Eccleſiæ Beneficiis, aut *paternis maternisve* facultatibus quærere. „

Hic non obſcurè ſignificatur, laicis fas non fuiſſe, etiam in bonis *paternis* aut *maternis* Clericorum aliquam exactionem quærere.

IX. Concilia Lateranenſia ſub Alexandro III. & Innocentio III. quorum Decreta referuntur in *cap.* 4. & 7. *h. de Immun. Eccleſ.* licèt non loquantur nominatim de bonis *propriis* & *privatis* Clericorum; tamen quia loquuntur indefinitè *de bonis Eccleſiarum* & CLERICORUM, & *pauperum uſibus deputatis*, ita accepta fuiſſe videntur quaſi ſub hac immunitate bona *patrimonialia* eſſent comprehenſa, ut ex Synodis ſub idem penè tempus habitis non obſcurè eſt.

X. Et quidem hoc ſenſu immunitatem accepiſſe apparet Patres Concilii Narbonenſis anno 1227. (id eſt 12. circiter annis poſt Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III.) *Canon* 12. „ Item ſtatuimus, ut „ Clerici occaſione *patrimonii* ſui, vel perſonæ, *nullatenus tallientur*, & tam Conſules, quàm alii Laici, ab his talliis & exactionibus per cenſuram Eccleſiaſticam, ſi neceſſe fuerit, compellantur. „

Rurſus in Concilio Toloſano anno 1229. *Can.* 20. „ Clerici quoque non talliabuntur occaſione etiam „ *hereditatis*; etiamſi per *ſucceſſionem* eis obvenerit, „ niſi ſint mercatores, vel uxorati. „

Concilium Colonienſe anno 1266. *Can.* 8. ſtatuit, ut non tantùm „ bona Eccleſiarum, ſed etiam *Ec-* „ *cleſiaſticarum perſonarum* civitatis & Diœceſis Colonienſis ſint & maneant in omni loco, tam in civi- „ tate quam extra & tranſeant tam in terris, quàm in „ aquis, abſque telonio, & qualibet exactione, & ſint „ omni impedimento libera & penitus abſoluta. „

XI. Hæc aliaque illo ſæculo habita Concilia ſat ſignificant, immunitatem etiam ad bona *patrimonialia* Clericorum fuiſſe extenſam, imò & ſæculo XIV. idem jus perſeveraſſe plura Conciliorum Decreta probant: ut ſignanter Concilii Avenionenſis anno 1326. *Can.* 32.

Item

„ Item quòd Clerici, & Hoſpitalia, & Eccleſiæ à talliis & exactionibus, quas Domini temporales faciunt, etiam ratione poſſeſſionum temporalium, necnon in *patrimonialibus*, ſecundùm leges & Canones defendantur per Ordinarios, nimis hactenùs ſuper hoc negligentes: ne paulatim uſurpent temporales Domini, in præjudicium & enervationem Eccleſiaſticæ libertatis.

XII. Imò & ſub finem ejuſdem ſæculi, teſtimonium perſeverantis illius diſciplinæ ſat luculentum ſuppeditat Concilium Narbonenſe ann. 1374. *Can.* 25. condemnans Clericorum & Religioſorum aliquorum fraudes, qui ſub fictis bonorum in ſe translationibus etiam bona Laicorum ſub immunitate conſervabant; „ Ad noſtrum (ait) pervenit auditum, quòd nonnulli Clerici ſoluti, & tam in minoribus, quàm in Sacris Ordinibus conſtituti, & etiam Religioſi aliqui, ſibi procurant donationes rerum immobilium fieri in *fraudem*, ut bona ſic eis donata ad contributionem talliarum Laicorum pro rata non teneantur. Nos igitur talibus fraudibus obviare volentes hoc ſacro approbante Concilio prohibemus, ne hujuſmodi donationes in *fraudem*, ut præmittitur, recipiant.

XIII. Verùm cùm Clerici hæc bona poſſideant, non ut Clerici, aut tanquam Miniſtri Eccleſiæ; neque illa tanquam ad Eccleſiam pertineant, aut legibus Eccleſiæ ſubjaceant; jam pridem hæſce in partibus omnis immunitas quoad bona *patrimonialia* Clericorum deſiit, ſed per omnia conditionem bonorum *laicalium* quoad onera rebus impoſita ſequuntur; ac notanter declaratum eſt in dicto Philippi Boni Ducis Brabantiæ 20. Septem. anno 1451. *art.* 7. quòd in onere reali, quod vulgò idiomate Brabantino dicitur *Bedeu*, contribuere & ſolvere teneantur Eccleſiaſticæ perſonæ & Beguinæ in Brabantia de ſuo *patrimonio*, & bonis in ſuos *privatos & proprios* uſus acquiſitis, ſicut alii incolæ.

XIV. Quin & *art.* 8. in eamdem contributionem etiam vocantur omnia bona in Brabantia ſita, quæ Eccleſiaſticæ perſonæ ad *uſum Eccleſiaſticum* ſive in Monaſteriis aut alibi in vel extra Brabantiam commorantes emerunt & acquiſierunt; exceptis iis bonis quæ ad *primam fundationem* data ſuere; & ad eum finem à Principe *amortizatis*; item iis exceptis, quæ ab Eccleſiaſticis pluſquam à 70. annis acquiſita erant, & ab onere illo ſemper manſerant exempta. Idipſum expreſſius in Edicto de anno 1487. *artic.* 11. ibi tamen *art.* 12. excipiuntur bona ad uſum Eccleſiaſticum acquiſita ante annum 1481. & ab eo tempore exempta manſerunt; hoc eſt, *ſex annis* ante hoc Edictum.

XV. Princeps hìc eximendo ſpecialiter bona *primæ fundationis*, ſive *donationis*, videtur reſpexiſſe ad Decretalem ſeu Canonem ſupra relatum, eximentem *Manſum* ſeu *dotem* Eccleſiæ; eumque juxta primùm ſenſum ibidem aſſignatum intellexiſſe videtur.

XVI. Vult inſuper Princeps ea *ſola* bona Eccleſiæ immunitate ab iſto onera gaudere: quia cùm jam pridem receptum eſſet, ut ſine ſpeciali facultate Principis, quæ *amortizatio* dicitur, bona immobilia in Eccleſiam tanquam *manum mortuam* transferri non poſſent (uti *part.* 1. *tit.* 30. *cap.* 3. dictum eſt) hac acquirendi facultate non facta à Principibus, æſtimarunt Nobiles & alii laici, cogi poſſe Eccleſiam, ut bona è manu mittat, vel ſi benignius agatur, ut *realia onera*, non ſecus ac ſæculares ferat, idèoque ſecundum leges civiles ad indicta communiter rebus onera; etiam Eccleſiarum poſſeſſiones obligari; uti loquitur Zypæus *Conſult.* 1. *num.* 10. *de Immunit. Eccleſ.*

Imò ne nimiùm gravarentur laici per immunitatem bonorum Eccleſiæ ab oneribus publicis, ipſis quoque literis amortizationis inſeritur clauſula, quòd bona amortizata remanebunt *taxabilia*, qualiter antea fuerunt; quales literas veteres ſe aliquando vidiſſe aſſerit Zypæus loco citato, & ſupra citato *cap.* 3. ex Antonio Anſelmo notavi, quòd Supplicantes pro amortizatione, ut eam faciliùs impetrent, ſoleant bona amortizanda ſubjicere, & obnoxia reddere impoſitionibus & talliis.

XVII. Refert Zypæus in Jure novo *tit. de Immunitate Eccleſiarum n.* 22. Concilium Brabantiæ 22. Auguſti ann. 1598. declaraſſe in cauſa Monaſterii S. Bernardi ad Scaldim contra pagos de Weſtmal & Scotſele, „ à precariis ſimilibuſque oneribus, non decimas tantùm, ſed & decimarum conductores immunes eſſe, ne ſcilicet per eorum latus Clerici transigerentur.

Deinde ſubjungit Zypæus: „ An idem ſit cenſendum de conductoribus aliorum bonorum amortizatorum ut nec ipſi contribuant, ſicut nec locatores? Pro affirmativa facit ſimilitudinis ratio, & *art.* 14. *dict. inſtruct.* ubi precarium onus dirigitur in colonum, & nihilominùs amortizatis bonis datur ſupra dicta immunitas. Et ita aliquibus locis uſus habet; pluribus ſecus: ſed error ſæpè irrepit ideò, quòd non inquiritur, an antiquitùs amortizata, an recentiùs acquiſita bona ſint.

Hæc ille, qui & *Conſult.* 1. *de Immun. Eccleſ. n.* 14. aſſerit, judicatum fuiſſe 9. Junii 1636. pro Abbate Averbodienſi & Poſtulanenſi contra municipium de Balem, ab oneribus realibus excepta eſſe, non tantum bona amortizata, ſed & ipſos colonos talium bonorum.

XVIII. Et hæc quidem quoad immunitatem, quæ ex natura & conditione ipſorum bonorum ſpectatur ſine conſideratione perſonæ poſſidentis; præter quam eſt & immunitas perſonis Clericorum competens; ipſaſque perſonas ab oneribus laicalibus eximens; pro qua immunitate dignoſcenda, neceſſariò onerum realium, perſonalium & mixtorum diſtinctio obſervanda eſt.

XIX. Onera realia ſunt, quæ imponuntur ipſis rebus nulla prorſus habita perſonæ poſſidentis contemplatione: uti jam pridem notavit Boetius Epo ad *cap.* 4. *ii de Immunit. Eccleſ. num.* 57.

XX. Hoc autem genus onerum merè realium in alia tria ſubdividitur genera (ait dictus auctor) „ quandoquidem nunc res ipſa per ſeſe præſtat miniſterium, ſicut equus, mulus, plauſtrum, navis, res alia quælibet, nunc aliquid ex ipſa re proveniens exigitur, ut certa portio fructuum: nunc denique neque res ipſa ſervit, neque ex rei proventu quidquam delibatur, ſed pecuniaria fit contributio pro re certa ſeu reſpectu ſolius rei certæ citrà ullam perſonæ conſiderationem, ſicuti ſit in omnibus illis tributis ac Vectigalibus pecuniariis quæ rebus ipſis incumbunt.

XXI. Onera perſonalia ſunt, quæ *perſonis* imponuntur; ita nimirùm, ut perſonis ſingulis aliqua pecuniaria aliavè contributio imponatur: quæ cùm ſumptus requirat, & hoc ex capite patrimonii diminutionem inducat, etiam onus *patrimoniale* rectè appellatur; quantumlibet ipſis *perſonis* vel *capitibus* imponatur, & non rebus: quale onus eſt, quod hodie vulgò *capitatio* dicitur, de quo infrà.

XXII. Denique onera aliqua dicuntur *mixta*; id eſt, partim realia, partim perſonalia, quæ nimirùm perſonis quidem incumbunt, ſed habita rerum poſſeſſarum contemplatione. Exemplum hujus generis occurrit in impoſitis per Principem (ſed pecuniariter exigendis & ſolvendis) centeſimis, vel quinquageſimis, vel vigeſimis, vel decimis omnium cujuslibet ſibi ſubditi facultatum, tale namque munus vel onus patrimoniale ſingulis incumbit, contemplatione tamen totius patrimonii, proque rata patrimonii, uti notat Boetius Epo loco ſupra citato.

XXIII. Notandum hîc in Belgio non poſſe in ſpecie definiri, quæ onera ſint *realia*, vel *perſonalia*; eò quòd id ferè dependeat à voluntate, & conſenſu Ordinum, ſive Statutorum, qui dum in onera illa conſentiunt, unà declarant, quo *pede*, ut ajunt, velint illa exigi, an pede *reali*, vel *perſonali*, vel *mixto*: uti capite ſequenti latiùs dicetur.

XXIV. Si Decretales attendamus, evidens eſt, Clericis ſive perſonis Eccleſiaſticis immunitatem ab exactionibus ac talliis & oneribus patrimonialibus, quæ *perſonalia* dicuntur, competere. Clericos conſtat à perſonalibus, oneribus liberos eſſe, quamvis non à patrimonialibus illis quæ rebus inſunt, aut impoſita *perpetuò* fuerunt, antequam in Eccleſiam transirent, „ ait Zypæus *Conſult.* 1. *n.* 5.

XXV. Et quidem Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cap.* 7. *ii de Immunit. Eccleſ.* renovans & amplians Decretum Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. de quo in *cap.* 4. *ii eod.* ait: „ Adversùs Conſules & Rectores Civitatum vel alios qui Eccleſias & Eccleſiaſticos viros talliis ſeu collectis & exactionibus aliis adgravare nituntur, volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranen. Concilium providere, „ præ-

„ præſumptionem hujuſmodi ſub anathematis diſtri- „ ctione prohibuit; tranſgreſſores & fautores eorum „ excommunicationi ſubjacere præcepit, donec ſatiſ- „ factionem impenderit competentem.

XXVI. Et Bonifacius VIII. in *cap. 4. de Immunit. Eccleſ. in 6.* dicere non dubitat, quòd „ Eccleſiæ „ *Eccleſiaſticæque perſonæ*, res ipſarum, non ſolùm „ jure humano, quinimò & *Divino*, à ſæcularium „ perſonarum exactionibus ſint immunes.

XXVII. Similiter & Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 20. de Reform.* immunitatem Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum Perſonarum juri divino referendam indicat; dum dicit, ſe confidere, Principes ſæculares „ non permiſſuros, ut Officiales, aut inferiores Ma- „ giſtratus, Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarum „ immunitatem, *Dei ordinatione*, & Canonicis ſan- „ ctionibus conſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio, „ ſeu inconſideratione aliqua violent.

XXVIII. Verùm hæc, tum Pontificis, tum Synodi Tridentinæ dicta non ita accipienda ſunt, quaſi ipſa Eccleſiarum & Clericorum immunitas, præſertim ab oneribus temporalibus, eſſet jure divino præcepta & ſtabilita; ſed quòd ſit conſona iis quæ in Sacra Scriptura & Verbo Dei conſignata ſunt.

XXIX. Legitur enim *Geneſis 47.* quòd ſuggerente Patriarcha Joſeph ſub Pharaone Rege Ægypti, omnis terra Ægyptiorum Pharaoni ſubjecta fuerit, *præter terram Sacerdotum, quæ à Rege tradita fuerat eis*; additque ſacer Textus: *Ex eo tempore uſque in præſentem diem, in univerſa terra Ægypti, Regibus quinta pars ſolvitur, & factum eſt, quaſi in legem, abſque terra Sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.*

Licèt ex hoc facto Joſephi nullum poſſit elici præceptum Divinum, tamen elicitur argumentum, quo oſtendatur, meritò à Principibus Chriſtianis dari Sacerdotibus Novæ Legis, quòd ſub Imperatore Ethnico indultum fuit Sacerdotibus Idolorum.

Ad idem conducit exemplum Regis Artaxerxis, de quo I. *Eſdræ cap. 7.* legitur, ſcripſiſſe ipſum ad Cuſtodes Arcæ publicæ in hæc verba: *Vobis quoque notum facimus de univerſis Sacerdotibus & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis, & Miniſtris domus Dei hujus, ut* VECTIGAL *&* TRIBUTUM, *& annonas, non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos.*

XXX. Itaque rectè dicitur hæc immunitas *Dei ordinatione* conſtituta, in quantum ad exemplum eorum, quæ Scriptura Sacra proponit, inducta eſt: quemadmodum in ſimili ſupra *tit. 33.* de decimarum origine notavimus.

XXXI. Et ſicuti circa decimarum ſolutionem varia eſt locorum varietas, non obſtante quòd ea quæ in Scriptura occurrunt, decimis introducendis occaſionem dederint; ita & circa hanc immunitatem pro temporum & locorum diverſitate variam fuiſſe & adhuc eſſe diſciplinam, notorium eſt: quod & manifeſtum eſt argumentum, eam non juri Divino, niſi impropriè, adſcribi poſſe.

XXXII. Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antverpienſis in ſuo Tiboniano Belgico *cap. 93.* referens annotationes factas ad Decreta Concilii Tridentini per Concilia Regia hic in Belgio, prævie ad ejuſdem Concilii publicationem loquens §§. 55. & 56. de citato *cap. 20. ſeſſ. 25.* ait: „ Eadem ſeſſione (25.) *cap. 20.* „ monentur omnes Principes Chriſtiani libertatem & „ immunitatem, & Juriſdictionem Eccleſiaſticam pro- „ tegere & conſervare. Hic tamen Brabanti aucto- „ ritatem & privilegia Regiæ Majeſtatis, & Provin- „ ciarum ingeminant. Alii id intelligere ſe aſſunt, „ exceptis neceſſitatibus, aliiſque caſibus jure expreſ- „ ſis, proque Provinciarum inculpato more ac uſu „ legitimè præſcripto ſive privilegio confirmato.

XXXIII. Ab oneribus perſonalibus, quæ à laicis imponuntur perſonis, habita tamen conſideratione poſſeſſionum, quæ *mixta* dici poſſunt, Clericos immunes eſſe, ſive jus Civile, ſive Canonicum attendamus, indubitatum eſt, uti etiam notat Zypæus *Conſult. 2. de Immunit. Eccleſ. num. 2. & 3.* & evidenter exprimitur in *cap. 7. tit. de Immunit. Eccleſ.* necnon *cap. 1. eod. in 6.*

XXXIV. Hinc optimè deducitur, Clericos ab hoſpitio militum eſſe immunes; quod & jam pridem à Conſtantino Magno in *l. 3. C. de Epiſcopis & Clericis* cautum reperitur; & ex *cap. 1. de Immunitat. Eccleſ.* communiter deducunt Canoniſtæ; quamvis ibidem non de militibus hoſpitio recipiendis: ſed de Placitis ſive Judiciis in Eccleſiis vel domibus Eccleſiarum exercendis: & ipſis Judicibus hoſpitio recipiendis agi videatur, & textus ipſe ſat innuit. Interim hic unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ, Clericos à recipiendis militibus eſſe immunes.

XXXV. Eam in Senatu Sabaudiæ Clericis aſſertam refert Antonius Faber in Codice *lib. 9. tit. 30. Definit. 26.* creditque „ fortaſſe hoc privilegium Clericis „ datum, quod onus hoc perſonalem quoque inferat „ vexationem, quæ ſuſcipientis verecundiam ipſam pul- „ ſare ac lædere videatur. „ Et in Gallia ſervari tradit Choppinus *lib. 3. de S. Polit. tit. 2. n. 3.* atque ſæpius nominatim Edictis Regiis vetitum fuiſſe, Eccleſiaſticorum domos militum hoſpitio gravare, refertur in Actis Cleri Gallicani *tom. 3. part. 4. cap. 7.* Et per Declarationem Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii 1479. Clerus Brabantiæ, qui tum temporis ſuberat Epiſcopis Leodienſi & Cameracenſi, declaratur exemptus ab hoſpitio militum.

XXXVI. Cùm autem hoc privilegium perſonale, ſive perſonis Clericorum potiùs, quàm eorum domibus conceſſum ſit, rectè notat Boetius Epo ad *cap. 1. tit. de Immunit. Eccleſ.* „ domos Eccleſiarum hic „ intelligi, quas ipſimet inhabitant Eccleſiaſtici, non „ quas laicis inhabitandas conceſſerint; quemadmo- „ dum (ait) vice verſa, laicorum domus, quas „ conducunt & inhabitant Clerici, pro domibus Eccle- „ ſiarum hac in re videntur habendæ.

XXXVII. Dicunt quidem communiter Canoniſtæ, ceſſare hanc immunitatem, ſi domus Eccleſiaſticorum ſingulari quodam jure fuerint illi oneri ſubjectæ; ſed uti ibidem rectè reflectit Boetius Epo, id intelligi debet de *ſingulari & ſpeciali* jure, non autem de generali, quo laicorum domus à laicis inhabitatæ paſſim huic oneri ſubjacent.

XXXVIII. Ulteriùs Choppinus loco citato, poſtquam dixit domos Clericorum à militum hoſpitio eſſe immunes, addit hanc limitationem: „ Dempto „ eo caſu, ſi obſidione cincta mœnia proponerentur, „ vel ſummum aliud periculum impenderet. „

Similiter Antonius Faber allegata *Definit. 26.* notat, Eccleſiaſticos in recipiendis militibus meritò laicis ſubſidio eſſe, ubi laici recipiendorum militum oneri ſunt impares.

XXXIX. Ne tamen hoc prætextu neceſſitatis, aut impotentiæ violaretur Eccleſiaſtica immunitas, dicit in caſu occurrenti, à Senatu Sabaudiæ per ſententiam interlocutoriam ordinatum fuiſſe; „ ut antequam ad recipiendos milites adigerentur Eccleſiaſtici, ante omnia „ per unum è Senatoribus inſpicerentur & deſcribe- „ rentur omnes totius civitatis ædes, quæ ad ſubeun- „ dum hoſpitis recipiendi munus eſſent idoneæ; ut „ ex ea inſpectione ad deſcriptionem conſtare poſſet, „ quibus finibus circumſcribendi & definiendi eſſent „ caſus illi neceſſitatis, quorum haberi rationem oporteret, ad obligandos Clericos, ut laicis ſubſidium „ ferrent, ne aut in Clericorum, aut in laicorum „ arbitrio relictum id videretur. „

Religionem hujus inſpectionis ſubjungit. „ Nam „ niſi maxima omninòque præciſa urgeret neceſſitas, „ quæ nec nobilioribus, nec aliis ullis præcipua im- „ munitate gaudentibus parceret, nihil contra Eccle- „ ſiaſticam immunitatem ſtatuendum eſſe conſtabat, „ ſive de ſtationario milite, ſive de eo, qui ex cau- „ ſa aliqua improviſa ſupervenerit, recipiendo agere- „ tur. Quemadmodo ſæpiùs è Senatu noſtro pronuntia- „ tum antehac fuit pridem pro Canonicis civitatis „ Aquenſis, nuper autem R. D. Canonicis Eccleſiæ „ Cathedralis Gebennenſis, confirmata Concilii Ge- „ bennenſis ſententia, me Præſide, pro ipſis lata. „

XL. In *Cap. 23. tit. de Jure patronatus*, inhibentur Patronis, Advocatis & Vicedominis exigere ab Eccleſiis Patronatis *fodrum, albergarias & vagium*.

XLI. Fodrum interpretatur Boetius Epo *de Regalibus n. 248.* jumentorum *pabula* à voce germanica, *foeder*. Per *albergarias* autem ſignificari credit, hoſpitiorum præbendorum onus; corrupta ſcilicet per imperitos voce germanica ſeu *herberghe*, quod eſt hoſpitium, ſeu *herbergen*, quod eſt hoſpitio excipere; ſeu *herbergera*, qui

ſunt

ſunt hoſpites, vel potiùs Pandochæi ſeu caupones, in *albergarias*.

XLII. *Regium* autem interpretatur Gloſſa ad citatum Capitulum; *tributum* Regi pendendum; credit tamen Zypæus citata *Conſultat.* 1. *num.* 30. „ fortè proprium de aliis militaribus expenſis, v. gr. angariis „ & parangariis, quaſi *regio* jure, aut more exactis „ rectè hic intelligi, ob duo militaria vocabula, quibus conjungitur.

XLIII. Quidquid ſit, hoc ſat certum, jure communi inſpecto, Eccleſiaſticos non tantùm à militum hoſpitio; ſed & militaribus expenſis eſſe immunes; ipſaque Regia Edicta in Gallia non ſemel eam immunitatem Eccleſiaſticis aſſeruerunt: ac ſignanter Henricus Tertius Edicto Bleſenſi anno 1577. Eccleſiaſticos exemptos declaravit ab omnibus bellicis contributionibus, & militum hoſpitiis: & Ludovicus XIII. anno 1619. edixit, Clericos eximi ab annonæ militaris contributione, à Gubernatorum & militum impenſis: uti latiùs hæc referuntur in Actis Cleri Gallicani loco ſuprà citato.

XLIV. Declaratio Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ ſuprà allegata, exemptum declarans Clerum Brabantiæ ab omni onere & impoſitione, à quibus ſecundùm jus ſcriptum, *geſcrheven recthen*, Clerus eſt exemptus, ſat patenter hanc immunitatem circa impenſas militares tuetur & aſſerit: quemadmodum omnia illa Principum Edicta, quibus promittunt tueri & conſervare Eccleſiaſticos ſuarum ditionum in ſuis juribus & immunitatibus.

XLV. Ad Epiſcopum Tersacienſem ſcribit ſanctus Gregorius *lib.* 7. *Indict.* 1. *Epiſt.* 20. „ Quia verò „ comperimus multos ſe à *murorum vigiliis* excuſare, ſit Fraternitas veſtra ſollicita, ut nullum neque per noſtrum, vel *Eccleſiæ* nomen aut quolibet alio modo, defendi à *vigiliis* patiatur, ſed omnes generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus, meliùs auxiliante Domino Civitatis valeat cuſtodia procurari.

Fragmentum hoc Epiſtolæ extat in *Cap.* 2. *de Immunit. Eccleſ.* ubi notant communiter Interpretes, hæc intelligi debere de caſu magnæ neceſſitatis, juxta ejuſdem Capituli rubricam his verbis expreſſam à *Tempore magnæ neceſſitatis, non debet aliquis excuſari à murorum, ſeu Civitatis cuſtodia*. Extra caſum autem neceſſitatis, Eccleſiaſticos ab hoc onere *vigiliarum*, ſive per ſe, ſive per alium ſuis impenſis ſubeundo eſſe immunes, nemo interpretum dubitat; uti videre eſt apud Boetium Eponem in commentario ad hoc Capitulum 2.

XLVI. Idem Auctor latè in utramque partem diſquirit, an Eccleſiaſtici teneantur contribuere in reparationem murorum & mœnium Civitatis; aſſeritque eam quæſtionem inter utriuſque Juris Interpretes multùm controverti; & allatis utriuſque ſententiæ fundamentis tandem dicit, *num.* 42. „ Propter tantam quæſtionis „ ambiguitatem, quoties hac de re controverſia fuit, „ plerumque negotium tranſactione fuit ſopitum, neque ſententia contra Clerum ulla reperitur hactenus in hujus quæſtionis genere lata.

XLVII. Rebuffus in ſuo tract. *de Sententiis proviſionalibus, art.* 3. *Gloſſ.* 6. ſat innuit, Clerum *de jure* non teneri contribuere pro reparatione murorum & fortificatione Civitatis, tamen aſſerere non dubitat, contrariam opinionem de facto ſervari in Francia.

Poſt hæc ſtatuit hanc concluſionem: „ De conſuetudine itaque cogitur Eccleſia & Clerici duobus intervenientibus ad pontium, itinerumque refectiones & murorum: primò, ſi refectio fiat propter neceſſitatem, & non ad decus urbium ſolùm: quia neceſſitas legem non habet, *L. unica, ff. de Officio Conſul.* & omnia tempore neceſſitatis communicanda ſunt, *L.* 2. §. *cum in eadem, ff. ad legem Rhod. de jactu.* Ratio eſt, quia Clerici juvabuntur pontibus, & illis muris, & itineribus ſicut laici: ideò ſecundùm naturam eſt eum pati incommoda, quem ſequuntur commoda, *L. ſecundùm, ff. de reg. jur.*

„ Secundùm quod Eccleſia res ibi poſſident temporales: unde chordigeri, vel alii Clerici, qui nullum temporale poſſident, non tenentur: ut aſſerit Guiliel. Benedic. in *repet. cap. Raynutius in verb. Et uxorem num.* 1030. *de Teſtam.* quia temporalia tunc capiuntur pro executione, quæ non poſſunt capi: quando „ illæ Eccleſiæ non habent, nec ſolent condemnari eo „ caſu Clerici, vel Eccleſiæ.

Subjicit dein plura Parlamentorum Arreſta, quibus Eccleſiaſtici ad hanc contributionem condemnati fuerunt, „ per quæ patet (inquit) hodie non eſſe dubium in hoc Regno Franciæ.

XLVIII. Certum eſt, quòd in hac materia, etiam conſuetudo & receptus uſus non parùm ſint attendenda; nec facilè Eccleſiaſtici contra receptum uſum privilegia urgere debeant; præſertim inferiores inconſultis ſuis Superioribus.

XLIX. Inter onera merè perſonalia, ſed tamen patrimonialia, eſt illud quod *capitatio* dici conſuevit; eſtque vectigal, ſive tributum, quod *pro capite* ſolvitur: puta, quòd Patresfamiliarum pro ſingulis capitibus ærario publico dependere coguntur.

Ab hoc tributo, ſive onere Clericos eſſe immunes ex Jure ſcripto evidens eſt: cùm nimis evidens ſit hujuſmodi oneris impoſitione Eccleſiaſticas perſonas à laicis gravari contra *Cap.* 7. *de Immunitat. Eccleſ.* & *cap.* 1. *de Cenſibus in* 6. notatque Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico, *caput* 14. addens §. 4. „ Cauſa urgente Sacerdotes hoc tributum perſolvunt, impoſitio tamen non fit niſi de *eorum conſenſu*; uti factum in Edicto de 5. Martii 1631. quod habetur parte 2. Edictorum Brabantiæ, „ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 21. ubi exprimitur ſingulatim quid ſinguli *capitatim* contribuere debebant.

L. Ratio indultæ hujus immunitatis realis ſive patrimonialis non obſcurè indicatur à Concilio Lateranenſi in *cap.* 4. *de Immunitat. Eccleſ.* ubi deplorat, quòd laici, ſive foſſata, ſive expeditiones, ſeu alia quælibet ſibi arbitrentur agenda de bonis Eccleſiarum, & Clericorum & pauperum *uſibus* deputatis velint ferè cuncta compleri.

Quid his aliud indicatum voluit Concilium, niſi indignum eſſe, bona Clericorum & pauperum *uſibus* deputata (qualia ſunt bona Eccleſiarum) in profanos & ſæculares uſus converti? Ut proinde cauſa hujus immunitatis eſſe videatur, quòd bona in hos uſus à populo & Principibus oblata & deſtinata, non debeant rurſus in alios uſus ſine graviſſima cauſa converti.

LI. Eamdem rationem videtur jampridem attigiſſe Sanctus Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis, *lib. de Diſpenſat. Eccleſ. cap.* 19. „ Quæſitum eſt etiam, vel quæri potuit, cur Dominus exactoribus publicis, qui dixerunt Petro, *Magiſter veſter non ſolvit didragma, de loculis* non dedit ſtateram, ſed Petrum ad mare direxit, ut de ore piſcis tolleret; Reſponſumque eſt à Doctoribus Eccleſiæ, quia dominici loculi in *pauperes* & in dies feſtos expendebantur; & cùm exegiſſet neceſſitas in alimenta diſcipulorum Domini, (ſicut ſcriptum eſt: *Diſcipuli autem abierunt in Civitatem ut cibos emerent*) noluiſſe Dominum, rem pauperum in publicam exactionem mittere, ſed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere & fiſco reddere voluiſſe; ut formam daret diſcipulis, quam Eccleſiæ commendarent.

Quaſi dicerent, Chriſtum noluiſſe ex denariis diſcipulorum & pauperum *uſibus* deputatis vectigal petitum ſolvere, ut ſuo facto oſtenderet, bona illa non eſſe impendenda in vectigalia & tributa aliaſque publicas exactiones; ſed Clericorum & pauperum uſibus ſervanda eſſe.

Et uti rectè advertit Vir eruditus, Claudius Fleury in ſuis *Inſtitut. Can. lib.* 1. *cap.* 29. loquens de hac Clericorum immunitate: „ cùm Reſpublica Eccleſiaſticos intertineat, & eorum labores compenſet, æquum eſt, ut ſaltem bona ipſa conſervet; ne aliàs quod dat una manu, retrahat altera.

LII. Optimum itaque & efficaciſſimum medium conſervandæ *immunitatis* bonorum Eccleſiaſticorum erit, ſi bona Eccleſiaſtica in uſus Eccleſiaſticorum operantium in vinea Domini, & ex iis moderatè viventium, & alimenta pauperum alioſvè pios uſus impenderentur. Si enim hunc in uſum bona Eccleſiæ impendi viderent Principes, haud dubiè non ſecus ac Majores ipſorum ad bona illa Eccleſiis integra ſervanda incitarentur: ubi econtrà, dum ea in uſus profanos contra Fundatorum & Offerentium intentionem inſumi conſpiciunt, pa-

rùm exiſtimant piaculi, dum ea in Reipublicæ commoda convertunt: tuncque ſæpè locum habet illud vulgatum; *Quod non capit Chriſtus, rapit Fiſcus*.

CAPUT III.

De Subſidiis voluntariis à Clero Principi ſolvendis.

1. *Olim moris fuit, ut etiam Eccleſiaſtici aliqua* dona *Principi offerrent: videnturque primitùs fuiſſe* voluntaria.
2. *Notitia Monaſteriorum quæ* dona *Principi debebant*.
3. Dona *hæc in neceſſitatem tranſiiſſe videntur ſæculo IX. & per ea Monaſteria quædam ad egeſtatem redacta*.
4. *Quis finis Eccleſiæ in dandis his* donis?
5. *Monentur Principes ut Eccleſiæ bona tueantur; & unà Eccleſiaſticis, ut Principibus etiam in temporalibus* ſubſidio *ſint*.
6. *In neceſſitate Principi ex reditibus Eccleſiæ ſubſidium ferre, probavit Concilium Lateranenſe*.
7. *Ut collecta à Clericis conferatur, requiritur de jure communi conſenſus Epiſcopi & Cleri*.
8. *Requiritur notabilis neceſſitas, eaque arbitrio Epiſcopi cum Clero*.
9. *Neceſſitas vel utilitas debet eſſe communis laicorum &* Clericorum; *& cui nec facultates laicorum ſufficiant*.
10. *Debet dari liberè, ſine coactione*.
11. *Sæculo XII. cœptum eſt peti à Clero* ſubſidium *pro expeditione Hieroſolymitana*.
12. *Eo ſæculo Concilium Pariſienſe eum in finem addixit decimam bonorum Eccleſiaſticorum*.
13. *Hæc prima fuit hujus generis* decima, *dicta* decima Saladini.
14. *Data pro uno anno* tantùm; *idque ob* inſtantem *neceſſitatem, de conſenſu populi &* Cleri.
15. *De omnibus bonis etiam* mobilibus; *& ab omnibus paucis exceptis*.
16. *Pontifices erant ſoliciti ut Clerici ad contribuendum* inviti *non cogerentur*.
17. *Ne ad preces Principum nimis facilè Prælati conſentirent, Concilium Lateranenſe IV. requirit, præviè conſuli Rom. Pontificem*.
18. *Concilium Lateranenſe Clericis* vigeſimam, *& Cardinalibus* decimam *impoſuit in ſubſidium Cruceſignatorum*.
19. *Honorius III. ad ſuccurrendum Imperio Conſtantinopolitano* medietatem *proventuum Eccleſiaſticorum unius anni attribuit*.
20. *Pontifices non ſemper requirebant conſenſum Cleri*.
21. *Pro bello contra Hæreticos Clerus Gallicanus* decimam *annuit; ſub conditione ut Rex* perſonaliter *laboraret*.
22. *Clerus impoſitioni decimæ ſubinde reſtitit, ne quod gratuitò datur*, in neceſſitatem *verteretur*.
23. *Pontifices interdum Clericos reluctantes ad ſolutionem adigebant*.
24. *Hæc decimarum impoſitio penè in contributionem ordinariam & perpetuam tranſibat; ipſaque expeditio Hieroſolymitana ſæpè tantùm erat falſus prætextus*.
25. *Reges monebantur ad reſtituendam* decimam *omiſſa expeditione: ſed fruſtra*.
26. *Rex Angliæ à Pontifice petit decimas omnium Regnorum quorum Principes* perſonaliter *expeditionem in* Terram Sanctam *non ſuſceperant*.
27. *Reſpondet Pontifex annui poſtulatis non poſſe: reſponſum indicat, Bellum* ſacrum *fuiſſe tantùm prætextum exigendi* decimam.
28. *Clerus maluit decimam in defenſionem proprii Regni Principibus addicere*.
29. *Clerus Gallicanus ſuo Regi tantam* decimam *ſponte addicit, quantum Pontifices dare ſolebant*.
30. *Idque in tuitionem ſui Regni*.
31. *Circa hoc tempus Clerum à laicis multùm gravari conqueritur Bonifacius VIII*.
32. *Conſtitutio Bonifacii VIII. quæ ſub excommunicatione vetat etiam ſponte aliquid à Clericis contribui ſine licentia Sedis Apoſtolicæ*.
33. *Cum derogatione omnium privilegiorum etiam Regibus indultorum*.
34. *Multùm contra hanc Conſtitutionem exulceratus fuit animus Philippi Pulchri Regis Galliæ*.
35. *Bonifacius mentem ſuam expoſuit, atque à nonnullis ſuam Decretalem malignè interpretatam aſſerit*.
36. *Declarat ſuam Decretalem ad caſum neceſſitatis, quæ Regis conſcientiæ committitur, non extendi*.
37. *Huic declarationi inniti dicitur privilegium Regis Galliæ recipiendi* ſubſidium *à Clero ſine licentia Pontificis*.
38. *Benedictus XI. mitigavit Decretalem Bonifacii VIII*.
39. *Clemens V. eam revocavit & irritam declaravit; & quare*.
40. *Decimæ impoſitio tempore ſchiſmatis Avenionenſis admodum frequens fuit*.
41. *Decretum Concilii Conſtantienſis ſuper hac impoſitione*.
42. *Neque poſt hoc Decretum ceſſavit; ſemper tamen ſolvebatur tamquam ſubſidium* extraordinarium *&* gratuitum.
43. *In Gallia præcedenti ſæculo cœpit ſolvi ut ſubſidium* ordinarium.
44. *Cœpit præter* decimam *ſolvi aliud ſubſidium nomine* doni gratuiti; *& quomodo illud imponatur?*
45. *Precaria vulgò* Bede *in Belgio ſolvi ſolita, primitus fuit gratuita &* extraordinaria.
46. *Hodie eſt* ordinaria *contributio*.
47. *Hæc contributio non gravat bona* Eccleſiaſtica.
48. *Abbates conficientes primum membrum Statuum Brabantiæ ſolvunt ſuam ſpecialem quotam in hac contributione*.
49. *Clerus Sæcularis non contribuit: quia in eam non conſenſit*.
50. *Clerus Sæcularis Brabantiæ tamquam Corpus diſtinctum conferebat Principi* ſubſidium.
51. *Non comprehenditur ſub conſenſu Ordinum Brabantiæ*.
52. *Qui conſtituunt primum Membrum Ordinum Brabantiæ, non contribuunt cum Clero*.
53. *Quæſtio aliquando fuit, qui cum Clero, & qui cum Statibus contribuere deberent*.
54. *Poſt erectionem in Belgio Epiſcopatuum, Clerus manſit ſeparatus à primo Membro Statuum Brabantiæ*.
55. *Clerus urgentibus laicis aliquando in ſubſidium ex conſenſu Statuum conceſſum*, ſine conſequentia *concurrit*.
56. *Principes Belgii etiam hoc ſæculo habuerunt Clerum Brabantiæ ut Corpus à Statibus Brabantiæ diſtinctum*.
57. *Clerus etiamnum hodie contendit ſe non comprehendi*.
58. *Clerus numquam per Ordines Brabantiæ* nominatim *taxatur, nec certa* quota *ei imponitur*.
59. *Non convenit ut Clerus in ſubſidiis taxetur à laicis*.
60. *Clerus Brabantiæ in annuendis ſubſidiis adhibuit conſenſum Epiſcoporum*.
61. *Non ſolet conſuli Romanus Pontifex*.
62. *Convenit ut à ſubſidiis exempta ſit* competentia *Paſtoralis*.
63. *Subſidia diverſimodè colliguntur*.
64. *Quæ inter modos colligendi differentia?*

I. CErtum eſt quòd jampridem in more fuerit, ut non tantùm Sæculares, ſed & Eccleſiaſtici Proceres annua dona ſive munera Principi offerrent.

In Concilio Vernenſi anno 755. *Can.* 6. Rex Pipinus mandat Abbatiſſis & Monialibus è ſuis non egredi Monaſteriis ſub prætextu deferendi ſua munera ad Principem, permittens ea per ſuos Deputatos deferri: *Et qualia* MUNERA *ad* PALATIUM *dare voluerint, per Miſſos ſuos ea dirigant*.

Termini illi *qualia munera dare voluerint*, inſinuare videntur, tunc temporis munera illa fuiſſe voluntaria & arbitraria ſaltem quoad quantitatem.

II. Anno 817. „ Ludovicus Pius Conventum fecit apud Aquis Sedem regiam, Epiſcoporum, Abbatum " ſeu totius Senatus Francorum, ubi inter cæteras di- " ſpoſitiones Imperii ſtatuit, atque conſtitutum ſcribere " fecit,

„ fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo „ *dona & militiam* facere poſſunt; quæ *ſola dona* „ ſine militia, quæ verò nec dona, nec militiam, „ ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii. Dein notantur nominatim Monaſteria, quæ *militiam & dona*; item quæ *ſola dona*, & tum, quæ *ſolas orationes* debent; atque poſtremorum numerus priora excedit; videturque reſpectus ad paupertatem vel opulentiam Monaſteriorum habitos fuiſſe, cùm dicatur, *quæ Monaſteria militiam & dona facere* POSSUNT.

III. Ex his equidem non obſcurum apparet, *dona* hæc in quamdam neceſſitatem tranſiiſſe. Et quidem onere illo nonnulla Monaſteria fuiſſe ad paupertatem redacta indicat Arno Monachus in vita S. Benedicti Anianenſis, narrans quòd hic Benedictus à Ludovico Pio obtinuerit aliquod ſublevamen pro Monaſteriis, quæ per *militiam & dona* ad ſummam egeſtatem redacta fuerant. „ Erant (ait) quædam ex iis „ *munera militiamque* exercentia; quapropter ad tantam devenerant paupertatem, ut alimenta, veſtimentaque deeſſent Monachis.

IV. Scribit Hincmarus Rhemenſis in opuſculo *de Ordine Palatii*, quòd per hæc dona Eccleſia ſatisfacere intendat debito ſuo erga Principes per Apoſtolum denuntiato. „ Cauſa ſuæ defenſionis Regi ac „ Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum *annua dona* „ vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus: Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal præſtate Regi ac Defenſoribus veſtris.

V. Circa annum 844. in Synodo ſecus Theodonis Villam habita, cui interfuerunt tres fratres glorioſi Principes Lotarius videlicet, Ludovicus & Carolus, Patres ipſos Principes fortiter monuerunt, ne res Eccleſiaſticas invadi & abſumi ſinerent; ſed eas integras ac illibatas conſervarent exemplo prædeceſſorum ſuorum; unà tamen volentes; ut omnes Eccleſiaſtici, quatenus poſſent non tantùm ſpirituali ſed & temporali ſubſidio Regi auxilio eſſent. Verba Synodi *Canone* 4. ſunt: „ Quod ut commodius valeatis implere, unuſquiſque „ Vir Eccleſiaſticus & interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo Reſpublica indiget, ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure quod „ exinde divinis diſpenſationibus debet impendi promptè & ex animo parate, & impigrè, ſicut tempore „ anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit afferre."

VI. Et ſanè numquam Eccleſia non probavit, ut etiam ex Eccleſiæ facultatibus Reipublicæ & Principibus ad defenſionem Regni aliaſque neceſſitates liberali & grato animo ſubſidium feratur.

Quapropter Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. in *cap.* 4. *de Immunitat. Eccleſ.* poſtquam ſub anathemate prohibuit talliis & exactionibus res aut perſonas Eccleſiaſticas gravari, ſubjungit hanc clauſulam: „ Niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel „ utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla exactione (vel „ ut legitur *cap.* 19. Concilii, *coactione*) ad relevandas communes utilitates vel neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.

VII. Juxta literam hujus Decretalis, ut ſubſidium temporale ſive collecta Clero imponatur, requiritur primò non tantùm conſenſus Epiſcopi, aut Cleri, ſed & Epiſcopi & Cleri, ut poſt alios Canoniſtas notat Proſper Fagnanus ad hoc Capitulum *n.* 23. „ Cùm copula & in textu poſita requirat concurſum utriuſque „ copulati: & probatur apertiùs in *cap.* 7. *it. eod.* ubi „ refertur diſpoſitio hujus Canonis, & textus dicit: „ *Epiſcopus* SIMUL *cum Clericis*. Quo fit, ut nec „ cum Capitulo Epiſcopus id poſſit: quia in tangentibus totum Clerum non ſufficit Epiſcopum habere conſenſum ſui Capituli, ſed oportet ut conveniat conſenſus Cleri." Hæc ille.

VIII. Secundò, requiritur neceſſitas, vel utilitas; „ imò cùm textus dicat non *tantam*, non ſufficit „ qualibet, ſed requiritur *maxima*; & pendet ex arbitrio Epiſcopi cum Clericis hoc judicare; cùm „ textus dicat; *aſpexerint*." Ita poſt Panormitanum „ & alios citatos Fagnanus *num.* 13.

IX. Tertiò, requiri, ut hujuſmodi neceſſitas vel utilitas ſit *communis*, videlicet tam laicorum, quàm Clericorum, poſt Panormitanum multis contendit Fagnanus *num.* 26. Notatque dein requiri, facultates laicorum relevandis neceſſitatibus non ſufficere; ita ut Clerici non concurrant, niſi in *ſubſidium*.

X. Denique requiritur ut contributio fiat ab Eccleſiaſticis ſine *coactione*, vel compulſione, ac propterea in *cap.* 7. *it. de Immunitat. Eccleſ.* expreſsè cautum eſt, ut laici *humiliter & cum gratiarum actione* recipiant ſubſidia, quæ Clerici duxerint conferenda.

XI. Cùm circa hæc tempora Principes animarentur ad ſuſcipiendam expeditionem Hieroſolymitanam pro recuperatione *Terræ Sanctæ*, cœpta fuit à Clero poſtulari contributio pro expenſis illius expeditionis ſuſtinendis.

XII. Refert Rigordus in vita Philippi Auguſti Regis Francorum, quòd „ anno 1188. menſe Martio media quadrageſima Pariſiis celebratum eſt generale „ Concilium à Philippo Rege convocatis omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni „ Baronibus; in quo innumerabilis militum multitudo ſeu peditum, ſacratiſſima cruce inſigniti ſunt. „ Et propter hanc inſtantem neceſſitatem (oppidò „ enim iter Hieroſolymitanum Rex affectabat) cum „ aſſenſu Cleri & populi, quaſdam *decimas* ab omnibus eſſe accipiendas eo tantùm anno decrevit, quæ „ dictæ ſunt *decimæ Saladini*.

XIII. Hic notandum; antiquitatem non reperiri *decimæ* hujus generis, idest, quæ à Clero Regi ſolvitur, & Gallico idiomate vocatur *Decimes*, inſtitutionem. Unde & hanc eſſe primam *decimam* Clero impoſitam, quæ vocatur *decima Saladini*, communiter notant Auctores de hac ſpecie *decimæ* tractantes.

XIV. Illud obſervatu dignum, hanc pro eo *tantùm anno* fuiſſe inſtitutam. Item quòd exigeretur *ab omnibus*, tam laicis, quàm Clericis: idque cum *conſenſu Cleri, & populi*, & etiam ob *inſtantem neceſſitatem*.

XV. Addit etiam Rigordus, „ conſtitutum eſſe de *decimis*, quòd omnes illi, qui *crucem* non habentes, quicumque ſint, *decimam* ad minùs dabunt „ hoc anno de omnibus *mobilibus* ſuis, & de omnibus redditibus, exceptis illis qui ſunt Ciſtercienſis „ Ordinis, & Ordinis Carthuſienſis, & Ordinis „ Fontis Ebrardi, & exceptis leproſis quantum ad „ ſuum pertinet propium. „

Quas mutationes ſenſim acceperit hujus *decimæ* impoſitio & ſolutio in ſequentibus videbitur.

XVI. Interim ſoliciti erant Pontifices, ut nonniſi *de conſenſu Cleri* onus aliquod imponeretur. Unde cùm anno 1203. Mediolanenſes cogerent Eccleſiaſticos ad contribuendum, Innocentius III. acriter ipſos reprehendit, permittens ut „ accipiant humiliter „ cum gratiarum actionibus, ſi quis forſan Epiſcopus „ & Clerus ſimul tantam neceſſitatem vel utilitatem „ inſpexerint, ut abſque *ulla coactione*, ubi laicorum „ non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſiaſticos duxerint conferenda." Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum *num.* 65.

Hæc conſona ſunt Decreto Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. uti ſuprà notavimus.

XVII. Verùm attendens hic Pontifex Innocentius Tertius, quòd Epiſcopi & Clerici faciliùs quàm oporteret, neceſſitatem aut utilitatem ſubeſſe judicarent; præſertim Regibus aut Principibus contributionem ſive ſubſidium à Clero pendendum urgentibus, anno 1215. in Concilio Lateranenſi IV. renovans Decretum præcedentis Concilii Lateranenſis, addidit hanc clauſulam: *Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex priùs conſulatur; cujus intereſt communibus utilitatibus providere.* Refertur in *cap.* 7. *it. de Immunit. Eccleſ.*

XVIII. Illud ipſum Concilium ſua auctoritate, Clericis omnibus *vigeſimam*, Dominis Cardinalibus *decimam* pro expeditione ſacra indixit; uti refert citatus Raynald. *num.* 14.

XIX. Honorius III. immediatus Innocentii ſucceſſor Goſſelmo Marchioni Montisferrati ad ſuccurrendum Imperio Conſtantinopolitano, mediam partem redituum Eccleſiaſticorum, & omnium mobilium, exceptis Eccleſiarum theſauris anno 1224. attribuit. Notanda ſunt verba Epiſtolæ, quam ad Clerum Imperii Conſtantinopolitani ſuper hac impoſitione ſcribit apud Raynaldum *num.* 25. „ Attendentes ſatius eſſe, ut bona veſtra & Eccleſiarum veſtrarum pro manutenendo Im-

„ perii. Item, communicentis ad tempus, quam ea omnis perpetuò amittatis, de fratrum noſtrorum conſilio propter urgentem neceſſitatem duximus ſtatuendum, ut omnium veſtrorum proventuum hujus anni, omniumque aliorum mobilium quæ nunc habetis in ipſo Imperio, exceptis dumtaxat Eccleſiarum theſauris, & veſtibus, & equis, & utenſilibus in quibus non eſt aurum, vel argentum, aut lapides pretioſi, medietatem integrè conferatis.

XX. Evidens eſt, Pontificem Clero hanc contributionem ſine prævio ipſius Cleri conſenſu, tamquam primarium rerum Eccleſiaſticarum Diſpenſatorem, impoſuiſſe; uti & ſequentes Pontifices ſæpiùs decimam aliamve partem proventuum Eccleſiaſticorum Regibus, & Principibus, inconſulto Clero, attribuerunt.

XXI. Et quidem cum *decima* hæc primum in ſubſidium expeditionis in *Terram Sanctam* data eſſet, dein etiam in ſubſidium belli contra alios hæreticos concedi cœpit.

Ad bellum contra hæreticos Albigenſes conficiendum Legatus Apoſtolicus *decimam* in Concilio Bituricenſi decrevit: „ Clerus cum animi gaudio, de *pura liberalitate*, ne tanto negotio deeſſe videretur, dimidiam partem decimæ, non quidem nomine decimæ, ſed obtentu ſubſidii perſolverunt, aliam partem & etiam majorem, ſi expediret, ſi Deus eumdem Regem reſervaſſet incolumem, & in eodem negotio perſiſtentem, libenter & liberaliter ſoluturi.

Ea tamen conditione hanc contributionem ſeu ſubſidium promiſerat Clerus, ſi Rex Ludovicus VIII. negotium ſive bellum contra Albigenſes aſſumeret, & *perſonaliter* laboraret.

XXII. Cum igitur Ludovico VIII. defuncto ipſe Legatus Apoſtolic. Clerum ad ſolutionem *decimæ* in favorem *Blanchæ* Reginæ Matris Ludovici IX, Regis adhuc pueri compellere conatus eſt, reſtiterunt complures; „ conſiderantes quod non erat, in cujus manu negotium poſſet perficere ſicut prius (vivente Ludovico VIII.) nullam viſum eſt eis ſubeſſe cauſam, quare quicque nomine *decimæ* ſolveretur: maximè cum jam Legatus vellet eos, ſicut dicebatur, ad ſolutionem, ut Reginæ promiſerat, compellere, eo dicente, quod etiam cappas noſtras daret ei: nec Regina ſe vellet ad certum tempus, vel certum numerum militum aliquatenus obligare: attendentes, quòd hoc ipſum, quod de liberalitate proceſſerat, converteretur in obligationem, & ſervitutem ſibi timentes in poſterum. Quatuor Provinciarum inſignia Capitula, Rhemenſe, Senonenſe, Turonenſe, & Rothomagenſe, habita deliberatione, & tractatu pro libertate ſua potius quàm pro ſubventione vitanda, ne ad onus ejuſmodi compellerentur, ad Sedem Apoſtolicam appellarunt.

Hæc ex Epiſtola Capituli Pariſienſis ad Gregorium IX. quæ extat apud Odoricum Raynaldum ad annum 1227. *num.* 57. qui ibidem *num.* 58. refert literas Gregorii ad Capitula, quibus Legatum ſuum acrioribus verbis perſtringit, jubetque ut ordinationem & malè tentata in Clerum revocet.

Ex his quidem apparet, Capitula timuiſſe, ne illa quæ primitus ut dona *gratuita* ex mera liberalitate erant oblata, tandem in jura & ſervitutes converterentur: quod in ſimilibus nimis frequenter evenire experientia plus quam notorium eſt.

XXIII. Verùm poſtmodum idem Gregorius attenta auctoritate, qua ipſius Legatus fuerat inſtructus, *decimam* impoſitam ſolvendam declaravit, literis ea de re datis ad S. Ludovicum adhuc puerum; apud Odoricum Raynaldum *num.* 61.

Apparet quoque ex his Pontifices eorumque Legatos, ſecundum datam ſibi a Sede Apoſtolica auctoritatem Clerum ad *decimam* aliaſve hujuſmodi ſubventiones cœpiſſe compellere, etiam invitum & reluctantem.

Auctoritatem hanc luculentiùs adſeruit Clemens IV. Cum enim anno 1267. S. Ludovico in ſubventionem belli ſacri *decimam* trium annorum omnium reditaum & proventuum Eccleſiaſticorum in toto Regno Franciæ juſſiſſet exhiberi, ea res ingrata accidit Clero Gallicano; utque ſe ab hoc onere liberaret, Oratores ſunt ad Pontificem miſſi; qui eorum dicta rejecit & refutavit literis ſuis ad Decanos & Capitula datis, in quibus inter cætera dicit: „ Nec appellari debuit ſub nominis abuſione tributum, quod de bonis Eccleſiaſticis in illius peculiare negotium, qui ſuo fundavit Eccleſiam (Hieroſolymitanam) ſeu alias interdum exigente neceſſitate, vel ſuadente utilitate, deliberatione, *provida poteſtatis Apoſtolicæ plenitudo diſpenſat*: „ Extant hæ literæ apud Odoricum Raynaldum ad annum 1267. *num.* 58. additque quod ſi contemptis cenſuris refractarii, & rebelles perſiſtant non ſit abbreviata manus Vicarii Chriſti, ut & contemptores hujuſmodi privare poſſit Beneficiis, & inhabiles reddere ad habenda, deponere, degradare, & exequi: poſt quod ſtatuit invocato brachio ſæculari; *ut ſi ceſſet ſubditorum devotio, non dormiret coercitio contemptorum.*

XXIV. Adeò frequentes fuere hæ *decimarum* impoſitiones, ut fere annuæ, & ordinariæ fierent: & quamvis pleræque concederentur in ſubſidium expeditionis in terram Sanctam, vel belli contra hæreticos, nihilominus Reges eas in ſuum ærarium referre non dubitabant, tametſi nulla ſimilis expeditio ſequeretur.

XXV. Unde anno 1281. „ Philippum Pulchrum Regem Galliæ Nicol. IV. exhortatus eſt literis ad eum datis, ut vel *crucem* pro re Syriaca recuperanda indueret, vel *decimam* parenti cruceſignato conceſſam reſtitueret. „ Qua de re etiam ſcripſit ad Pariſienſem Epiſcopum, „ ut ſi Gallorum Rex crucis ſigna in Saracenos attollere reſpueret, collectas è *decimis* pecunias à patre acceptas reſtitueret. „ Hinc Odoricus Raynaldus ad annum 1291. *num.* 28. qui & *num.* 56. notat, quod eodem anno ipſe Philippus miſſis ad Nicolaum Papam Oratoribus petierit rurſus *decimas ſexennales* in ſumptus ſacri belli; ut vel inde appareat, quàm parum diſpoſitus eſſet Philippus ad reddendas *decimas* à patre ſuo perceptas.

XXVI. Refert idem Annaliſta ad annum 1292. *numer.* 7. & 8. literas Nicolai IV, Papæ ad Eduardum Regem Angliæ; e quibus diſcimus, Regem illum per ſuos Oratores expoſuiſſe ſe firmiter ſtatuiſſe ſuſcipere *perſonaliter* expeditionem in Syriam, eumque in finem poſtulaſſe à Papa, „ ut de decimis, & obventionibus regnorum, & terrarum, quorum, quæcumque Reges, vel Domini *perſonaliter* in Terræ Sanctæ ſubſidium non tranſibunt, ſibi provideret Eccleſia.

XXVII. Poſtulatis Regis ſe ſatisfacere per omnia non poſſe reſpondit Pontifex, rationem addens: „ Quod de decima Regni Franciæ ad manus Eccleſiæ nihil pervenit. De terris verò Regi Caſtellæ ſubjectis, nihil unquam percepit Eccleſia, cum felicis recordationis Gregorius Papa prædeceſſor noſter claræ memoriæ Alfonſo Regi Caſtellæ ipſam decimam ex certis cauſis duxerit concedendam. De decima verò partium Alemanniæ & terrarum, quas continet regio aquilonis, ſicut ipſius aquilonaris gentis non ignota conditio poteſt omnibus veriſimiliter indicare, ac nobis hoc realiter patefecit, modicum reſpectivè ad ipſam Eccleſiam, noſcitur perveniſſe.

Ex his aliiſque quæ hiſtoriæ illorum temporum referunt, haud obſcurum, expeditionem in Terram Sanctam, aut bellum contra hæreticos occaſionem quidem dediſſe exigendi, & indicendi has *decimas* ſuper bonis Eccleſiaſticis; ſed frequenter fuiſſe fucatum, aut fictitium titulum, & prætextum derivandi proventus Eccleſiaſticos in ærarium Principum.

XXVIII. Interim Clerus jam quodammodò aſſuetus huic decimarum penſitationi in ſumptus prætenſæ expeditionis, vel contra Saracenos, aut hæreticos, vel etiam alios extraneos Principes, quæ frequenter vel fictitiæ, vel ſine fructu, & ſucceſſu deprehendebantur, maluit eam penſitationem in defenſionem & conſervationem proprii Regni, & Eccleſiæ in caſu neceſſitatis annuere.

XXIX. Tomo 10. Spicilegii Dacheriani, *pag.* 323. extant literæ Concilii Salmurienſis, è quibus intelligimus, Clerum Provinciæ Turonenſis conceſſiſſe Philippo Pulchro Regi Galliæ, „ *decimam* de omnibus mobilibus ſuis, & perſonarum Eccleſiaſticarum ſuarum Diœceſium non exemptarum, uſque ad biennium dumtaxat; tantam pecuniæ ſummam, quantam à nobis (ajunt) & aliis perſonis Eccleſiaſticis prædictis,

nomine decimæ pro tempore quo decimam habebat ex conceſſione S. Romanæ Eccleſiæ deductis ſumptibus, percipere conſuevit: ita tamen quòd per iſtam conceſſionem nullum præjudicium Eccleſiis, nobis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis generetur, nec aliqua ſervitus Domino Regi in prædictis Eccleſiis acquiratur.

XXX. Dicunt autem quòd concedant hanc decimam „ Domino Regi hac vice communi conſenſu Cleri ob neceſſitatem dicti Regni (Franciæ) & propter defenſionem & tuitionem Regni, Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, & bonorum earumdem.

XXXI. Verùm hac contributione titulo defenſionis, vel tuitionis ſemel introducta, cœperunt paſſim Principes illam prætextu neceſſitatis à Prælatis & Clero petere; & Prælati & Clerus precibus Principum reſiſtere metuentes, aut etiam ipſis nimiùm adulantes ut ſibi eos propitios haberent, facilè annuere: Et ita mirum in modum ipſos Eccleſiaſticos proventus gravabant, & quaſi ſervituti ſubjiciebant; uti ſua Conſtitutione quæ refertur in *cap. 3. de Immunitat. Eccl.* alibi conqueritur Bonifacius VIII.

XXXII. His nimiis exactionibus, ut idem Pontifex obviaret, non ſolùm renovavit Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. quo vetatur Epiſcopis eriam de conſenſu Cleri ſui conſentire in aliquam contributionem ob communes neceſſitates & utilitates, niſi priùs conſulatur Romanus Pontifex; ſed inſuper addit: „ Prælatis & perſonis Eccleſiaſticis in virtute obedientiæ & ſub depoſitionis pœna diſtrictè mandantes, ut talibus abſque expreſſa licentia dictæ Sedis nullatenus acquieſcant: quodque prætextu cujuſcumque obligationis, promiſſionis, & confeſſionis factarum hactenùs vel faciendarum in antea, priuſquam hujuſmodi Conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorum pervenerit, nihil ſolvant, nec ſupradicti ſeculares quoquomodo recipiant. Et ſi ſolverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. A ſupradictis autem excommunicationum & interdicti ſententiis nullus abſolvi valeat (præterquam in mortis articulo) abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate & licentia ſpeciali. Cùm noſtræ intentionis exiſtat tam horrendum ſecularium poteſtatum abuſum nullatenùs ſub diſſimulatione tranſire.

Conſtitutionem Bonifacii VIII. (de qua in textu) occaſionem dediſſe funeſto iſti diſſidio Bonifacium inter & Philippum Pulchrum notat Natalis Alexander in *Diſſertatione 9. ad ſeculum XIII. & XIV.* notatque in eo fuiſſe lapidem offenſionis, quòd Pontifex ſibi arrogaret auctoritatem in temporalia: quæ autem moderatio circa hanc Bonifacii Conſtitutionem pro extinctione hujus diſſidii per ſubſequentes Pontifices, notanter per Benedictum XI. & Clementem V. contigerit, ex horum Pontificum Conſtitutionibus, & Declarationibus in textu relatis intelligi poteſt.

Quin & per ipſum Clementem omninò revocata videtur dicta Bonifacii Conſtitutio, ut propterea, nec à Doctoribus, ut revocata, gloſſata fuerit; uti obſervat ipſe Gloſſographus ad hanc Bonifacii Conſtitutionem relatam in *Cap.* Clericis Laicos *de Immunitate Eccleſiarum in 6.*

Interim ex hac Bonifacii Conſtitutione, tot ſcandalorum & diſſidiorum ſcaturigine, fit intelligibile, non ſine fundamento Principes veruiſſe ne Bullæ, Decreta, aut Reſcripta Curiæ Romanæ in ſuis ditionibus publicari aut exſecutioni mandari poſſent, priuſquam in eorum ſupremis Auditoriis viſa & probata eſſent; uti pluribus oſtendi in *Tractatu de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum.*

XXXIII. Subjungit deinde derogationem omnium privilegiorum, etiam ipſis Regibus conceſſorum. Verba Decretalis ſunt: „ Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis ſub quibuſcumque tenoribus, formis, ſeu modis, aut verborum conceptione conceſſis Imperatoribus, Regibus & aliis ſupradictis; quæ contra præmiſſa in nullo volumus alicui vel aliquibus ſuffragari.

XXXIV. Porrò intellexit Bonifacius Papa ob editam hanc Conſtitutionem vehementer exulceratum animum Philippi Pulchri Galliarum Regis, quaſi hac Conſtitutione vetitum eſſet ſub anathemate Clericis ſuccurrere Regi, quando neceſſitas urgeret regnum ſuum contra hoſtes externos deſpoſcit; uti ex reſponſis nomine ipſius Regis contra Bullam ipſius Bonifacii datis patreſcit. „ Quis ſapiens & intelligens hæc non incidit in vehementem ſtuporem, audiens Vicarium Jeſu Chriſti prohibentem tributum dari Cæſari; & ſub anathemate fulminantem, ne Clerici, contra iniquæ & injuſtæ perſecutionis incurſus, Domino Regi & Regno, immò ſibimetipſis, pro rata ſua, manum porrigant adjutricem? Dare verò hiſtrionibus, & amicis carnalibus, & neglectis pauperibus, expenſas facere ſuperfluas in robis equitaturis, comitivis, commeſſationibus & aliis pompis ſecularibus, permittitur eiſdem, imò conceditur, ad pernicioſæ imitationis exemplum. Hoc enim natura & ratio, jus divinum & humanum, pariter deteſtantur, ad illicita frena laxare, & licita, imò neceſſaria, cohibere. Quis enim ſanæ mentis judicaret licitum & honeſtum; ſub anathemate cohibere, ne Clerici, ex devotione Principum incraſſati, impinguati, & dilatati, pro modulo ſuo eiſdem Principibus aſſiſtant, contra ingruentes injuſtarum perſecutionum adverſitates, quocumque colore excogitato, doni, vel mutui, vel ſubventionis, pro ſeipſis, pro Rege, & Regno pugnantibus, & reſiſtentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel ſtipendia perſolvendo?

XXXV. Verùm hanc ſuæ Conſtitutionis interpretationem eſſe à ſua mente omninò alienam, oſtenderat ipſe Pontifex jam tum in illa Bulla, cui reſpondebantur hæ reſponſiones nomine Regis: „ Non enim (ait) præciſè ſtatuimus pro defenſione vel neceſſitatibus tuis, vel Regni tui ab eiſdem Prælatis Eccleſiaſticiſque perſonis pecuniarum ſubſidium non præſtari; ſed adjecimus id non fieri abſque noſtra licentia ſpeciali, adductis in conſiderationem noſtram exactionibus intolerabilibus, Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, Religioſis & ſecularibus dicti Regni ab Officialibus tuis auctoritate tua impoſitis, atque factis, de futuris potiùs veriſimiliter formidantes; cùm ex præteritis certitudo præſumi valeat de futuris.

„ Latiùs verò mentem ſuam aperuit Bonifacius in alia Bulla de 31. Julii 1297. in qua imprimis declarat, quòd Conſtitutio ipſa, vel ejus prohibitio, ad donaria vel mutua ſeu quævis alia voluntaria Prælatorum & perſonarum Eccleſiaſticarum ejuſdem regni cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtant, omni proſſus tractione, aut exactione ceſſante, ſe aliquatenùs non extendat; licèt ad id forſitan, chariſſimi in Chriſto filii noſtri Philippi Francorum Regis illuſtris, vel ſucceſſorum ſuorum qui pro tempore fuerint, aut Officialium eorumdem, ſeu Ducum, Baronum, Nobilium, vel aliorum Dominorum temporalium de regno prædicto, requiſitio curialis, & amica præcedat.

XXXVI. Ulteriùs ſubjungit: „ Adjicimus inſuper hujuſmodi declarationi noſtræ, quòd ſi præfatis Regi, & ſucceſſoribus ſuis pro univerſali, vel particulari ejuſdem regni defenſione periculoſa neceſſitas immineret, ad hujuſmodi neceſſitatis caſum ſe nequaquam extendat Conſtitutio memorata; quin potiùs idem Rex, ac ſucceſſores ipſius poſſint à Prælatis, & perſonis Eccleſiaſticis dicti regni petere ac recipere pro hujuſmodi defenſione ſubſidium, vel contributionem, illudque ad illam Prælati & perſonæ prædicti, præfato Regi, ſuiſque ſucceſſoribus, inconſulto etiam Romano Pontifice, teneantur & valeant, ſub quotæ nomine, aut aliàs etiam impertari; non obſtantibus Conſtitutione prædicta ſeu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio ſub quacumque verborum forma confecto, à Sede Apoſtolica impetrato.

Tandò, ſignificat: „ Quòd neceſſitatis declaratio ſupradictæ ipſius Regis, & ſucceſſorum ſuorum conſcientiis, dummodò ſucceſſores ipſi viceſimum ætatis annum exegerint, relinquatur; ſuper quo dictorum Regis, & ſucceſſorum conſcientias onerari, abſque innoteſcere volumus, quòd quicquid recipi ultrà ipſius defenſionis caſum contigit, in ſuarum recipient periculum animarum; ſub quo niſi ſalubriter providere aut attendere potuerunt in quo periculo ſentiamentis ...

Hæc omnia latiùs referuntur in hiſtoria diſſidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum, *pag.* 18. 27. 39. & 40.

XXXVII. Huic Bullæ Bonifacianæ inſtruxit Joannes Ferrautius in ſuo tractatu de Juribus & Privilegiis Regni Franciæ, privilegium Regum Galliæ levandi ſuper Clero ſummam pecuniæ ſub nomine *doni gratuiti* in defenſionem Regni, ſine *ſpeciali* Sedis Apoſtolicæ licentia. Quidquid ſit de hoc fundamento, id conſtat, non tantùm in Regno Galliæ, ſed & hic in Belgio, collectas ſeu precarias à Rege & Principe ſuper Clero colligi nomine *doni*, aut *ſubſidii gratuiti*, ſine ſpeciali licentia Pontificis; cui forſan uſui hæc Bulla, aliæque ſequentium Pontificum Bullæ Conſtitutionis Bonifacianæ declaratoriæ & etiam revocatoriæ occaſionem dediſſe potuerint.

XXXVIII. Benedictus XI. immediatus Bonifacii ſucceſſor, Conſtitutionem Bonifacii mitigavit, revocando pœnas ipſis Clericis *dantibus* inflictas; admonens Eccleſiaſticos, „ attentè caveant ne Conciliorum Lateranenſium tranſgreſſores exiſtant, aliquid in caſu neceſſitatis, vel utilitatis communis, quoquo modo, vel titulo *inconſulto Romano Pontifice*, occaſione ſubventionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo." Extat hæc Conſtitutio in *Extravag. communi de Immunit. Eccleſ.* inter communes.

XXXIX. Poſtmodum Clemens V. Benedicti ſucceſſor, qui primùm Avenione in Gallia Sedem Apoſtolicam collocavit, & favore Philippi Pulcri ad Pontificatum fuerat promotus, inter alias Conſtitutiones Bonifacii, quas petente Philippo Rege revocavit, & hanc penitùs revocavit, & haberi voluit pro infecta, omniaque ad terminos Decretorum Concilii Lateran. reduxit: „ Quoniam (ait) ex Conſtitutione Bonifacii Papæ octavi Prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, *Clericis Laicos*, & ex declaratione ſeu declarationibus ex illa poſtmodum ſubſecutis, nonnulla ſcandala, magna pericula & incommoda gravia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi (niſi celeri remedio ſuccurratur) præſumitur veriſimiliter in futurum." Extat hæc Conſtitutio in *Clementin. unic. de Immunit. Eccleſ.*

XL. Poſt hæc decimarum impoſitio non tantùm continuata, ſed & magis continuò frequentata fuit, maximè autem exorto eodem ſæculo famoſo illo ac diuturno ſchiſmate; quando Pontifices, ut ad ſuam obedientiam Principes allicerent, ſibique favorabiles & propitios redderent, facilè quidquid peterent, annuebant; præſertim cùm & ipſis annuentibus Principibus, & ipſi Pontifices in ſuum commodum interdum *decimam* levarent.

XLI. Eas paſſim ipſi Pontifices inconſulto Clero imponebant. Qua de re querelis delatis ad Concilium Conſtantienſe, tandem Martinus V. ſacro approbante Concilio *ſeſſ.* 43. præcepit, „ Jura quæ prohibent inferioribus à Papa Decimas & alia onera Eccleſiis & Eccleſiaſticis perſonis imponi, diſtrictiùs obſervari. Per ſummos autem Pontifices nullatenùs imponi generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & gravi cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione S. R. E. Cardinalium & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo regno vel provincia, inconſultis Prælatis ipſius regni vel provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte, & eo caſu per Perſonas Eccleſiaſticas, & auctoritate Apoſtolica dumtaxat levari."

XLII. Neque tamen poſt hoc Concilium *decimarum* impoſitio ceſſavit; interdum impetrata licentia Pontificum; interdum ipſo Clero in ſubſidium ad poſtulationem Regum conſentiente, quemadmodum ordine temporis ſervato multis oſtendit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcipl. Eccleſ. part.* 4. *lib.* 3. *cap.* 24. at haſtenùs decimæ nulla ab Eccleſiaſticis ut tributum ſive debitum *ordinarium* prætendebatur vel ſolvebatur.

XLIII. Verùm circa medium ſæculi XVI. induci cœpit *decima ordinaria* in Regno Galliæ. Regnante enim Carolo IX. anno 1561. Clerus Gallicanus Poſſiaci congregatus pepigit de ſumma ſexdecies centenorum millium librarum ex Sacerdotiis colligenda annuè, ſpatio ſex annorum incipiendo à 1. Januarii 1562. & finiendo ultima Decembris 1567. quibus Regia Domania Civitati Pariſienſi, ob levatas pecunias in bellum contra Calviniſtas, oppignorata redimerentur, cum uſuris ſuper iis conſtituti ſolverentur. Idem Clerus ann. 1567. in Comitiis generalibus per Deputatos congregatus, novum cum Præfecto & Ædilibus contractum iniit, quo ſe obſtrinxit ad ſolvendum Urbi *quotannis* ſummam ſexties centum & trigeſies mille librarum, ad Domanium Regis, pari cenſu gravatum, redimendum. Contractum hunc aliosque, cum dicto Præfecto & Ædilibus initos improbavit Cœtus generalis Cleri Gallicani Meloduni anno 1579. & 1580. tamquam factos ſine legitimo dicti Cleri conſenſu. Regi tamen conceſſit ſummam treſdecies centum mille librarum annuæ contributionis ad *ſexennium*.

Sexennio evoluto, Clerus eamdem contributionem continuavit ad *decennium*. Hoc *decennio* evoluto ruſus facta eſt continuatio ad aliud *decennium*; & hucuſque continuavit de decennio in decennium: quæ tandem longa continuatio effecit, ut contributio, quæ in ſua origine erat donum *gratuitum* & ſubſidium extraordinarium, facta ſit contributio *ordinaria*, atque hodie ut talis reputetur, diciturque *decima Cleri*, ſive gallicè *les Decimes du Clergé*; ſolviturque annuè per omnes Beneficiatos juxta quotam à Clero determinatam. Notatque Choppinus *lib.* 3. *de Domanio Gallico tit.* 23. *num.* 8. quòd *decimæ*, quæ olim dabantur in expeditionem contra Saracenos, nunc in *annuas Fiſci rationes*, *Patrimonii inſtar*, *referantur*.

XLIV. Præter hanc *decimam* in origine ſua *gratuitam* & *extraordinariam*, at nunc *ordinariam*, cœpit Clerus Regi conferre alias ſubventiones, quæ ad diſtinctionem hujus *decimæ* vocantur *dona gratuita*, gallicè *Dons gratuits*, aut etiam *Decimes extraordinaires*.

Primo gratuita contributio ſive *donum gratuitum* ultrà *decimam ordinariam* Regi oblatum fuit anno 1585. pro expenſis in bellum contra Calviniſtas, ac dein ſæpiùs continuatum, uti latiùs refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 4. *tit.* 4. ubi *art.* 21. notatur quòd anno 1670. hoc *donum gratuitum* fuerit duorum millionum bis centum millium librarum, *art.* 22. quòd anno 1675. aſcenderit ad quatuor milliones & quinquies centum millia librarum.

Quomodo, & quibus conditionibus hæc *dona gratuita* per Clerum offerantur, aliaque ad hanc materiam pertinentia latè referuntur in citatis Actis Cleri Gallicani.

XLV. In Belgio ſolvitur annuatim Principi quædam precaria ſub nomine vulgari *Bede*, quo vocabo ſufficienter exprimitur, eſſe reverà contributionem precariam, & ad *preces* conceſſam; & reverà hanc contributionem primitùs fuiſſe omninò *precariam* & *gratuitam* dubitari nequit.

Dicit enim expreſſè Maximilianus Dux Brabantiæ in acta inſtructionis ſuper ſolutione hujus *Precariæ* de 20. Septembris 1491. quòd tres Ordines Brabantiæ ob multiplices expenſas, quas pro conſervatione Patriæ ac ſignanter Ducatus Brabantiæ ſubire debuit, ad ſuas ſpeciales ſupplicationes, nunc voluntariè & liberaliter conſenſerint in unam precariam. Verba flandricè expreſſa ſunt: *Nutter tzye willighlycken ende liberaelyck geconſenteert hebben eene bede*.

Eamdem conditionem hujus precariæ vulgò *Bede*, agnovit Philippus Dux Brabantiæ in Inſtructione ſuper modo ſolutionis & collectionis ejuſdem de anno 1497. extatque *part.* 2. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4.

XLVI. Verùm ſicuti circa *decimam Cleri* contigit in Gallia; ut nimirùm de contributione extraordinaria tranſiverit ſenſim in *ordinariam*; ita & in Belgio circa hanc precariam contigit, ut nimirùm de extraordinaria tranſierit in *ordinariam*, & ut talis hodie ſolvi conſueverit ſub vocabulo *Ordinariſſt Bede*.

XLVII. Verùm notandum, quòd hæc precaria non afficiat, nec comprehendat *bona Eccleſiæ amortizata*, vel ab Eccleſia uti talia tempore in dicta Inſtructione determinato, poſſeſſa; quemadmodum capite præcedenti *num.* 14. obſervatum fuit: ſed bona laicalia, ſive pro laicalibus reputata, ſive à laicis, ſive Eccleſiaſticis poſſeſſa.

XLVIII. Ulteriùs obſervandum, quòd Prælati ſive Abbates Brabantiæ conſtituentes primum *membrum Statuum Brabantiæ*, in hac precaria ſuam *ſpecialem quotam* ſolvant.

XLIX. Tertiò notandum, quòd Clerus *ſæcularis* in hac *precaria* non fuerit comprehenſus. Ratio hujus haud obſcura eſt.

Cùm

Digitized by Google

Cùm enim Status ſive Ordines Brabantiæ, de quorum *conſenſu* hæc *precaria* fuit conceſſa, conſtet ex tribus *membris*; quorum primum conſtatur ex ſolis Prælatis ſive Abbatibus; ſecundum ex ſolis Nobilibus; & tertium ex Civitatibus ſeu earum Deputatis: Clerus ſæcularis Brabantiæ, qui tunc totaliter ſuberat reſpectivè Epiſcopis Leodienſi & Cameracenſi, ſub nullo trium membrorum comprehendebatur; nec ulli de Clero Statibus ſeu Ordinibus Brabantiæ intererant, qui nomine Cleri in *precariam* illam dici poſſent conſenſiſſe. Abbates enim Monaſteriorum ſuorum & ab ipſis dependentium conſenſum ſupplere poterant; ſed nequaquam ipſius *Cleri ſæcularis*, nullatenus ab ipſis dependentis, aut ipſis ſubjecti.

L. Hinc & videmus, quòd ſub tempus inductæ hujus *precariæ* Clerus Brabantiæ, tamquam Corpus ſeparatum fuerit reputatus; & ſpecialia ſuo nomine ſubſidia Principi pependerit.

Extant *part.* 2. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. litteræ Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii anni 1479. in quibus nomine ipſorum Ducum aſſeritur, quòd hi de medio & communi Clero Terrarum Brabantiæ: *vande middele, ende gemeyne Clergien van onſe lande van Brabant*, in Diœceſibus Leodienſi & Cameracenſi exiſtentes, ad ſublevandas præſentes neceſſitates, ex mera liberalitate & charitate, *liberalyck van gereghte lieſde ende ghunſte*, pro ſuis bonis Eccleſiaſticis in Brabantia vel alibi promiſerint ſummam quatuor millium florenorum ſemel.

LI. In eiſdem litteris aſſeritur, quòd hoc ſubſidium non det aut promittat Clerus ſub forma contributionis alicujus precariæ vulgò *Bede*, ſubventionis aut impoſitionis, in quas laici aut etiam *tres Ordines Brabantiæ* conſenſerunt; aut poſthac conſentient, ad quas ipſe Clerus ſecundùm Eccleſiaſtica & Cæſarea Jura non tenetur. Verba Edicti ſunt: *Ende niet van reghtes wegen, noch in maniere oft forme van contributie, van eenige beden, ſubventie ofte ſettingen, die de leecken, oft oock de* DRY STALTEN *ons voorſchreven landes van Brabant ons oft tot deſen wercke geconſenteert, innoſetten. oft naermaels over den ghenen die van ons gewoonelyck zyn met hun te contribueren, conſenteren, inneſetten ofte willecoren moeghten, dar inne de voorſchreve Clergie naer uytwyſens de geeſtelycke ende Keyſerlycke reghten ende vryheden niet gehouden en is.* Id eſt: Non via juris, nec per modum contributionis, aut precarii, ſubventionis aut impoſitionis, quæ laici, vel ipſi tres ſtatus dicti noſtri Brabantiæ Ducatus nobis in eum finem annuerunt, vel perſolvunt, aut ratione illius quod ii, qui cum ipſis contribuere ſolent, impoſterum quandoque poſſent annuere, perſolvere, aut contribuere, quibus præfatos Clerus juxta Eccleſiaſtica & Cæſarea Jura & libertates obnoxius non eſt.

Hæc evidenter probant, Clerum ſæcularem nequaquam comprehenſum fuiſſe eo tempore ſub conſenſu, ſive precaria ex conſenſu trium Ordinum Brabantiæ indulta.

LII. Ulteriùs probant hæ litteræ ſive Edictum Principis, Clerum Sæcularem Brabantiæ habitum fuiſſe ut Corpus omninò diſtinctum à primo Membro Statuum Brabantiæ. Unde in eodem Edictu dicitur, quòd in ſubſidio per Clerum addicto contribuere debeant omnia Eccleſiaſtica bona, exceptis Prælatis Brabantiæ, & aliis Eccleſiaſticis locis ſive Hoſpitalibus, quæ cum eiſdem Prælatis, *primum membrum* trium Statuum Brabantiæ repræſentantibus, antehac & in futurum conſueverunt communes ſubventiones precarias & impoſitiones ſolvere. Quomodo clariùs diſtinctio Cleri à primo Membro, quoad hanc materiam, exprimi potuiſſet; Verba Edicti ſunt: *Dat alle geeſtelycke oft Kerckelicke goeden in Brabant liggende, inder ſelver ſomme contribueren ende mede ghelden ſullen, uytghenomen die* PRELATEN VAN BRABANT *ende andere geeſtelycke plaetſen oft Goidts huyſen die metten ſelven Prelaten den eerſten ſtaet vande dry ſtaten van Brabant voorgenoemde, repreſenterende van anderen tyde, ende hercommen ghewoonelyck zyn ghemeyn ſubventien, beden ende ſettingen te betaelen.* Id eſt: Eccleſiaſtica omnia bona in Brabantia ſita in eamdem ſummam contribuent & conferent, exceptis PRÆLATIS BRABANTIÆ, aliiſque tum Eccleſiarum, tum piarum fundationum locis, quæ cum iiſdem Prælatis primum Ordinum trium Statuum Brabantiæ repræſentantibus, ſive olim, ſive impoſterum conſueverunt communes ſubventiones, precaria & impoſitiones perſolvere.

LIII. Eadem Cleri à Statibus Brabantiæ ſeparatio in facienda contributione ſubſidii pro neceſſitate Patriæ, claris terminis exprimitur in Acta Mariæ Duciſſæ Auſtriæ Gubernatricis Belgii de 4. Septembr. 1523. quæ extat *part.* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 28. in qua ad ſupplicationem trium Ordinum Brabantiæ declaratur, quòd Xenodochia, Hoſpitalia, domus pauperum, Confraternitates, aliique qui per ſubſidium ab Ordinibus Brabantiæ promiſſum gravantur, & ad illud contribuere debent, ſicuti in ſimilibus ſubſidiis hactenus contribuere conſueverunt, immunes & liberi manebunt à taxis & impoſitionibus, quas *Clerus* Brabantiæ iis imponere meditatur: ita tamen, ut ſi reperiatur, prædicta Corpora habere aliqua bona *amortizata*, quòd hæc cum Clero contribuere tenebuntur inſpecto horum bonorum valore.

Idipſum rurſus per aliam Actam de 25. Martii 1528. declaratum eſt; & quidem uti in eadem dicitur, de prævio adviſamento Concilii Brabantiæ, & Concilii Privati: extatque hæc Acta *part.* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 29.

Hæc omnia evidenter ſupponunt & evincunt, *Clerum Brabantiæ* eo tempore non fuiſſe comprehenſum ſub primo membro Ordinum Brabantiæ; neque in ſubſidiis per Ordines Brabantiæ conceſſis contribuiſſe, ſed ſeparatum ſubſidium ſubinde Principi dediſſe; & ſeparatam pro eo contributionem inſtituiſſe.

LIV. Nec tantùm ante novorum in Belgio Epiſcopatuum erectionem Clerus à primo membro ſeparatus fuit; ſed & poſt eorum erectionem remanſit ſejunctus: eò quòd nullus in primo iſto membro eſſet, qui Clerum repræſentaret.

Admiſſi quidem fuere ad Ordines Brabantiæ Archiepiſcopus Mechlinienſis & Epiſcopus Antverpienſis; at neuter eorum in qualitate Epiſcopi: ſed ille tamquam Abbas Affligemienſis; hic verò ut Abbas S. Bernardi ad Schaldim; qua qualitate etiamnum manent.

Porrò in hac qualitate ipſos haud poſſe repræſentare Clerum ſæcularem; neque Clerum ipſis in ea qualitate ſubjici, notorium eſt.

Unde poſt erectos in Belgio Epiſcopatus, & admiſſionem Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Epiſcopi Antverpienſis ad Ordines Brabantiæ, ſcriptæ ſunt Litteræ ad Archiepiſcopum Mechlinienſem ſignatæ per Duciſſam Iſabellam 26. Julii 1629. quibus Archiepiſcopus rogatur, ut ſine mora convocet univerſum ſuum Clerum, comprehenſis etiam Monaſteriis, tam virorum, quàm mulierum, exceptis Abbatiis Ordinis Præmonſtratenſis & aliis, quæ ex antiquo more vocantur ad *Ordines Brabantiæ*, ad deliberandum ſuper voluntaria contributione occaſione obſidionis Sylvæducenſis. Verba Litterarum ſunt: *Partant avons trouvé neceſſaire, de vous requerir au nom de Sa Majeſté, comme faiſons tres inſtamment par cette, de vouloir ſans aucune remiſe convoquer le Clergé de voſtre Dioceſe, y comprendant meſme les Monaſteres, ſoit d'hommes ou femmes, & autres Maiſons de Dieu,* HORMIS LES ABBAYES DE L'ORDRE DU PRESMONSTRE ET AUTRES, QUI D'ANCIENNE COUTUME, SONT APPELLEZ AUX ESTATS DE BRABANT, *au regard deſquelles avons auſſi donné l'ordre convenable à les requerir.* Id eſt: Quocirca neceſſarium duximus, ut ſuæ Majeſtatis nomine à vobis requireremus, prout hiſce facimus inſtantiſſimè, ut ſine ulla dilatione Diœceſis veſtræ Clerum convocetis, comprehenſis etiam Monaſteriis hujus & alterius ſexus, aliiſque piarum fundationum Domibus: EXCEPTIS ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS ABBATIIS, ALIISQUE EX ANTIQUA CONSUETUDINE AD ORDINES BRABANTIÆ CONVOCATIS, quos ad eumdem finem convenienter requiri curavimus.

Addunt dein hanc finalem clauſulam: *Les aſſeurant que cette quotation ſe fera ſans prejudice du Privilege d'exemption, & autres qu'ils peuvent avoir, & auſſi que ce qu'ils contribueront à cet effect, ne ſera tiré en aucune conſequence, prejudice ou leſion des immunitez & franchiſes, dont ils pourroient jouir.* Id eſt: Spondentes hanc tributi deſcriptionem fore ſine præjudicio Privilegii exemptionis, aliorumque ipſis fortè conceſſorum, ſic ut nec ab eo quod con-

contribuent exemplum ullo modo dicatur in detrimento aut læſione immunitatum aut libertatum, quibus eos gaudere forſan contingit.

Similem actam dedit eadem ſuæ Celſitudo Iſabella 23. Octobr. 1630. Similiter & Arebidux Leopoldus anno 1651. Litteris particularibus conſenſum Cleri ad contributionem gratuitam expoſtulans.

Omnia hæc rurſus evincunt, Clerum Brabantiæ in materia contributionis ſive ſubſidii gratuiti ſemper ſiſſe à Statibus Brabantiæ ſejunctum; atque ſuum conſenſum ſeparatim præſtitiſſe; & à Ducibus Brabantiæ, ut Corpus Eccleſiaſticum ſeparatum à primo membro Ordinum fuiſſe reputatum, etiam poſtquam Archiepiſcopus Mechlinienſis, & Epiſcopus Antverpienſis tamquam Abbates ad primum membrum Statuum Brabantiæ admiſſi fuerunt.

LV. Legitur quidem aliquando nonnullos prætendiſſe, Clerum ſubjicere contributioni in *ſubſidium per Status Brabantiæ* conceſſum; at Clerum expoſtulaſſe, id repugnare ſuæ immunitati, & uſui hactenus obſervato; declaratumque fuiſſe per Principem, hanc contributionem non poſſe trahi in conſequentiam, conſtat ex Supplica ejuſdem Cleri exhibita Carolo V. ejuſque apoſtillæ ad hanc ſupplicam; quæ extant in Acta nomine ejuſdem Caroli expedita 21. Julii 1541. Verba ipſius Actæ ſunt: *Charles par la divine Clemence Empereur des Romains, toujours Auguſte, Roy, &c. A tous ceux qui ceſtes Præſentes verront ſalut.* Id eſt; Carolus divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Rex &c. Omnibus has viſuris ſalutem.

Comme les tres RR. Peres en Dieu nos tres chers & aymez Couſins les Eveſques de Liege & de Cambray, enſemble les gens de Clergie de deſdits Eveſches reſidants & ayants leurs biens en noſtre Pays & Duch de Brabant, nous ayent fait remonſtrer. Id eſt: Cùm Reverendi admodum in Chriſto PP. & dilecti noſtri Cognati Epiſcopi Leodienſis & Cameracenſis, adjunctis ſimul dictorum Epiſcopatuum Clericis commorantibus & bona ſua poſſidentibus, in ditione noſtra & Ducatu Brabantiæ, exponi nobis curaverunt.

Que combien DE DROIT TANT DIVIN QUE HUMAIN, *ceux de l'Etat Eccleſiaſtique, tant leurs perſonnes, que biens, ayent de toute ancienneté eſté & ſont, & doivent demeurer quittes, francs & exempts de tous tailles, contributions & impoſts,* SANS ONCQUES AVOIR ESTE COMPRINS, NY CONTRIBUE ES CHARGES, CONSENTEMENS ET ACCORDS FAITS PAR LES ETATS DE BRABANT. *Id eſt:* Quòd licèt TAM DIVINO QUAM HUMANO JURE Eccleſiaſticus Ordo, tum quoad perſonas, tum poſſeſſiones, ab omni retrò tempore fuerit, ſit, & debeat eſſe exemptus omnibus vectigalibus, contributionibus & impoſitionibus, NEC UNQUAM COMPREHENSUS FUERIT, NEC CONTRIBUERIT IN ONERA, CONSENSUS, PACTA PER ORDINES BRABANTIÆ INITA.

Mais quand le cas s'eſt offert, qu'il a eſté requis d'avoir quelque aide, aſſiſtance ou ſubſide d'eux, l'on s'eſt addreſſé aux Eveques de Liege & de Cambray, & à chacun dans ſon Dioceſe, pour par leur moyen & authorité FAIRE CONVOQUER CEUX DU CLERGE, *auxquels l'on a accoſtume propoſer & demander tel don gratuit ou ſubſide qu'il convenoit pour ſubvenir a nos affaires, en quoy ils ne ſont jamais rendus difficils, ains y ont volontairement conſenty, comme encore ils ſeront preſts quand la neceſſité la requirera.* Id eſt: Verùm cùm ſe obtulit occaſio, ut ab iis precarium aliquod aut ſubſidium poſceretur, adiri ſolitos Epiſcopos Leodienſem & Cameracenſem, & quemlibet in ſua Diœceſi ut mediante eorum authoritate, SI QUI DE CLERO SUNT CONVOCARENTUR, quibus proponi & à quibus peti moris fuit, donum gratuitum, aut ſubſidium quale conveniebat ut negotiis noſtris ſuccurreretur, qua in re difficiles ſe nunquam præbuere; quin ultro aſſenſerunt, prout & modò parati ſunt, cùm neceſſitas poſtulabit.

Ce nonobſtant ſoubs ombre de dixiemes deniers n'aguerres deux fois accordes par les Etats de Brabant, de tous biens & meubles, & autres revenus, l'on s'eſt avance conſtraindre par execution reelle ceux dudit Clergie & Eſtat Eccleſiaſtique, SANS LES AVOIR FAIT ASSEMBLER ET DEMANDER LEUR CONSENTEMENT, COMME L'ON A ACCOUTUME A FAIRE DU PASSE, *le tout contre & au prejudice de leurſdites libertes, franchiſes & exemptions; nous ſuppliant qu'à la conſervation d'icelles, il nous plaiſe ſur ce faire declaration, afin que telle nouvelleté ne ſoit tire en conſequence.* Id eſt: Quibus non obſtantibus prætextu nummi decimi non ita pridem bis conceſſi per Ordines Brabantiæ, in omnia bona & mobilia aliosque reditus, progreſſum eſt ad coactionem reali executione dicti Cleri & ſtatus Eccleſiaſtici, TAMETSI CONVOCATI NON FUERINT, NEC ROGATI ASSENSUM PROUT OLIM OBTINUIT CONSUETUDO, idque contra & in detrimentum libertatum dictarum, & exemptionum ipſorum; Nobis ſupplicantes ut pro conſervatione illarum placeat Nobis declarationem facere, ne talis novitas ducatur in exemplum.

Sçavoir faiſons, que toutes les choſes ſuſdites conſiderees, inclinant favorablement à la ſupplication & requeſte deſdits Remontrants, avons declare & declarons par ces Preſentes, que ce qu'ils ont paye & contribue es dixiemes deſſus mentionnez, veu qu'ils ont eſté accordez par l'extreme & neceſſaire defenſe du Pays, où tous exempts & non exempts, privilegiez & non privilegiez, & tous autres nuls exceptes ont contribue, ne ſera ci-apres tire en conſequence, & ne tournera au prejudice des droits, libertes & exemptions des Remonſtrants. Id eſt: Quibus omnibus attentis Notum facimus, propenſi favorabiliter ſupplicationi dictorum exponentium, declaravimus & declaramus per haſce, quòd id quod perſolverunt & contribuerunt in exactionibus dictis nummi decimi, quandoquidem pro extrema & neceſſaria Patriæ defenſione fuerint permiſſæ & ad quas omnes tam exempti quàm non exempti, Privilegio prædi & non prædi cæterique omnes, nemine excepto contribuerunt, nullum invehet detrimentum jurium, libertatum & exemptionum Exponentium.

Ex hac ſupplica intelligimus, Clerum Brabantiæ prætendiſſe ſe non poſſe comprehendi ſub conſenſu Statuum Brabantiæ, eò quòd ſub nullo membro continetur.

Secundò, ex apoſtilla data ad hanc ſupplicam patet, conſenſum Ordinum, occaſione cujus prætendebatur, quòd Clerus contribuere deberet, datum fuiſſe cum clauſula, quòd etiam *exempti* in contributionem venire deberent; ideſt, cum clauſula hodie uſitata, *niemant vrye*.

Tertiò, probat hæc ſupplica, quòd tunc nonnulli prætenderint ſub conſenſu Ordinum Brabantiæ comprehendi ipſum Clerum, præſertim quando is datus eſt cum prædicta clauſula, *niemant vrye*.

Quartò, habemus ex ipſa Principis apoſtilla, à Clero tunc aliquam contributionem fuiſſe ſolutam; ipſumque Principem judicaſſe ob præſentem neceſſitatem, hanc contributionem à Clero eſſe diſſimulandam, ſive jam factam non eſſe revocandam.

Quintò, ex eadem apoſtilla habetur, Principem judicaſſe, & declaraſſe hanc contributionem eſſe quidem à Clero diſſimulandam, nequaquam tamen declaraſſe, Clerum ſub conſenſu Ordinum, tametſi ſub conditione *niemant vyre*, præſtito comprehendi; imò potiùs contrarium judicaſſe per clauſulam apoſtillæ inſertam.

LVI. Quandonam poſthac Clerus in contributionem ſubſidii per Status Brabantiæ impoſiti, vocari cœperit, neſcio. Interim non obſcurum eſt, Principes Belgii etiam hoc ſæculo, Clerum Brabantiæ habuiſſe pro corpore omninò ſeparato à tribus membris Ordinum; atque à Clero tamquam diſtincto Corpore *Subſidium voluntarium* petiiſſe; uti ex ſupra allegatis litteris pateſcit.

LVII. Ulterius hoc ſcio à paucis annis nonnullos è Clero Brabantiæ Paſtores contendiſſe ſe non poſſe ex conſenſu Ordinum Brabantiæ gravari; variiſque editis publicis Scriptis ſuam ab his ſubſidiis immunitatem propugnaſſe; atque inter alia evulgatum fuit Scriptum, cui titulus: *Brevis deductio juris pro immunitate Paſtorum Brabantiæ à publicis ejuſdem Provinciæ oneribus Supplicantium*; in quo ſcripto oſtenditur, Clerum Sæcularem eſſe Corpus diſtinctum à Statibus Brabantiæ, neque ſub conſenſu Statuum comprehendi; idque iiſdem penè argumentis quæ hic à me propoſita ſunt.

Pendet quoque lis coram Concilio Brabantiæ inter Capitulum SS. Michaelis & Gudulæ juncto Clero civitatis Bruxellenſis, & ipſam Civitatem Bruxellenſem, in qua Capi-

Capitulum & Clerus ſuſtinent, ſe per Ordines Brabantiæ citra ſpecialem ſuum conſenſum gravari non poſſe.

LVIII. Quidquid ſit de hac controverſia, illud conſtat, Clerum in conſenſu Ordinum Brabantiæ *nominatim* non exprimi: neque *ſpecialem quotam* determinari, quam Clerus conferre debeat: quæ tamen quota determinata eſt pro Prælatis primum membrum Ordinum conſtituentibus.

Indicium ſanè probabile, Clerum ex prima intentione Ordinum Brabantiæ non fuiſſe comprehenſum; neque de Clero fuiſſe cogitatum; præſertim cùm reperiatur exactè determinatum quid in ſingulis ſubſidiis ſingulæ civitates, & pagi proportionatim conferre debeant: nihil autem determinatum umquam ſit, quam portionem Clerus ferre debeat.

LIX. Unde & contingit, ut Paſtores aliique de Clero taxentur & tallientur ab ipſis Pagorum Magiſtratibus & Prætoribus, idque ſæpe cum notabili inæqualitate ad alios Incolas, & infractione immunitatis Eccleſiaſticæ, aliiſque ſummis incommodis.

Sanè frequens in his & aliis Provinciis jam pridem fuit Cleri voluntaria contributio; at illius contributionis diſtributio per ipſa membra & ſuppoſita Cleri non ipſis Pagorum Conſulibus vel Prætoribus aliiſque laicis, ſed Deputatis aut Capitibus Cleri concedita fuit: atque ab his Eccleſiaſtici ſinguli habita proportione proventuum taxati, & contribuere compulſi ſunt.

Legitur in citata Acta Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii 1479. quòd Clerus Brabantiæ conſenſiſſet in ſubſidium quoddam, ſed imponendum & colligendum per Deputatos Cleri, abſque interventu laicorum. Verba ſunt: *Om by de voorz. Clergie ofte ſekeren heuren ghedeputeerde, die de Ordinaris oft conſervateurs ſelver daer toe committeren ende ſtellen ſullen, ſonder toedoen, middel oft onderwinden van ons, noch eenigh leekerdand, die voorz. ſomme van vier duyſent Rinſguldens dervveerde boven verclaert, te ſetten te innen en e te ontfanghen ſoo dat behoort, ende t' onſen behoeff te betaelen in termine voorſchreven, by den ſelven heuren ghecommitteerden, die voor de ſelve Clergie oft heuren ghedeputeerden ende nerghens anders rekeninghe ende bevviis daer af doen ſullen, maer alſoo verre die voorz. Clergie oft heure ghedeputeerde in ende tot behulp der innighen vam de penninghen vorſchreven. boven ende tot behulp van de gheeſtlycke cenſuren oft bed anghe onſer vveerelycker handt, teghen de vvederſpanninghen, oft rebelle behoeffd, ſullen vvy oft onſe Officieren daer op verſocht hun daer inne byſtant ende behulp doen.* Id eſt: Ut per dictum Clerum aut ejus Deputatos, quos ad eum finem Ordinarii aut ipſi Conſervatores ſtatuent & deſignabunt, nullatenus interveniente noſtra opera, authoritate, aut inſtantia, vel alia laicali poteſtate, prædicta quatuor mille florenorum ſumma, valoris ut ſupra, imponatur, colligatur & recipiatur, prout opus, & ad uſum noſtrum perſolvatur in dies præſtitutos, ab eodem Clero aut iis quibus negotium demandarint, qui coram eodem Clero aut ejus Deputatis, nec aliis omninò, rationes reddent & conferent: verùm ſi aut dictus Clerus, aut ejus Deputati ultra Eccleſiaſticas Cenſuras vel ad earum robur, in dictæ pecuniæ collectionem ſæculari noſtra poteſtate ad compellendum rebelles, & contumaces indigeant; Nos aut Miniſtri noſtri id rogati opem & auxilium conferemus.

In Gallia quoque *Donum gratuitum*, in quod Clerus conſentit, per Prælatos, non autem laicos diſtribui & colligi notum eſt.

Quomodocumque in contributionem & ſubſidium Clerus vocetur, optandum ſanè eſſet, ut hac occaſione Clerus, ac notanter Paſtores, laicis & ſuis ſubditis non ſubderentur; neque multitatis eorum vexationibus exponerentur: quibus optimi ac zeloſiſſimi Paſtores frequentiùs ſunt expoſiti; utpotè qui ob annuntiatam veritatem, & zelum diſciplinæ odio malevolorum hominum magis ſunt obnoxii. Epiſcoporum aliorumque Superiorum eſt proſpicere & allaborare qua via remedium hiſce adferri queat.

LX. Ex ipſa allegata acta Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ conſtat, ſubſidium voluntarium à Clero addictum fuiſſe de conſenſu Epiſcoporum Leodienſis & Cameracenſis, quibus Clerus Brabantiæ tunc ſuberat: *Met heuren vrye vville, by oirlove ende conſente van de Eervveerdighe Vaderen in Gode in Biſcoppen van Luydick ende Cameryck heuren Ordinariſſe.* Id eſt: Libera eorum voluntate annuentibus pariter & permittentibus ipſorum Ordinariis Reverendis in Chriſto Patribus Epiſcopis Leodienſi & Cameracenſi. Idque conformiter ad Decretum Concilii Lateranenſis in *Cap. 4. de Immunit. Eccleſ.*

LXI. Sed cùm nulla fiat mentio Romani Pontificis, admodum veriſimile eſt, jam tum Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. in *Cap. 7. Eod.* non fuiſſe in uſu, in quantum vult, ut in hujuſmodi ſubſidiis aut contributionibus *conſulatur Romanus Pontifex*. Facilè enim privilegium quod vi declarationis Bonifacii VIII. prætendit Rex Galliæ, vicino Belgio communicari potuit. Quidquid ſit, certum & notorium eſt, in hujuſmodi ſubſidiis conſentiendis hodie Romanum Pontificem conſuli non conſueviſſe. Vide Zypæum *Conſult. 1. de Immunit. Eccleſ. num. 1.* ubi notat, eam ferà inter cæteras cauſam eſſe, cur *Bulla Cœnæ* non publicari aut recipi tam multis locis videamus.

LXII. Cæterùm in annuendis ſubſidiis ea ratio tenenda, ut dum neceſſitatibus Patriæ ſuccurri prætenditur, ipſe Clerus, ac ſignanter Paſtores & animarum Directores ſuis neceſſariis non priventur: & dum in temporalibus Reipublicæ ſuccurritur, in ſpiritualibus non noceatur, quod facilè continget, ſi Parochis ſua neceſſaria deſint.

Unde omninò juſtum eſt, dum ſubſidio aut aliqua voluntaria contributione Clerus gravatur, ipſam tamen Paſtoralem *competentiam* ſervari exemptam; quemadmodum jam pridem ſoliciti fuere Patres, ut *Manſus integer*, id eſt ipſa *dos* Eccleſiæ unicuique ſervaretur à cenſu & ſervitio immunis; uti *cap. 2.* latiùs notatum fuit.

Adhæc nullatenus veriſimile eſt, Principes deſiderare, ut per ſubſidia competentia Paſtoralis minuatur, qui tantoperè ſolliciti fuerunt ut ſine mora Parochis de competentia provideretur; uti ſupra *tit. 34. cap. 5.* videri poteſt. Quare non ſemel hic in Belgio declaratum fuit, competentiam Paſtoralem à contributione eſſe exemptam, ac ſignanter anno 1685. & 1687.

LXIII. Circa *ſubſidia*, quæ hìc in Belgio Regi addicuntur, & illud obſervandum, alia ex conſenſu Statuum ſive Ordinum vel Membrorum imponi vel colligi tamquam *realia*, ſive uti loquuntur *pede reali, reelse voet*: alia ut perſonalia, *perſonele voet*, alia denique partim reali, partim perſonali: prout Ordinibus vel Statibus viſum fuerit; vel ſi non exprimatur, tunc colligi ſolet eo pede, quo aliàs ſubſidium pro tali neceſſitate, aut talibus expenſis ſolutum, colligi conſuevit: ſoletque hìc & conſuetudo ſpectari, ut obſervat Zypæus *Conſult. 1. de Immunit. Eccleſ.*

LXIV. Quando ut realia, ſive *pede reali* colliguntur, tunc fundis imponuntur, non habita perſonarum conſideratione, ita ut cæteri tallientur, ſive in contributionem vocentur in locis ubi fundi eorum ſiti ſunt, pro ratione fundorum. E contra ubi ut *perſonalia* colliguntur, non habetur ratio fundorum, ſed perſonarum; & collectio ſeu impoſitio fit perſonis habito reſpectu lucri & proventuum ſuorum; tuncque ſoli incolæ gravantur in loco domicilii. Ex his facilè videre eſt, quæ ratio ineatur; dum partim realia, partim perſonalia ſunt.

TITULUS TRIGESIMUSSEXTUS.

De Adminiſtratione & Alienatione Bonorum Eccleſiaſticorum.

CAPUT PRIMUM.

De Epiſcoporum in diſpenſandis & adminiſtrandis rebus Eccleſiæ auctoritate.

1. *Plena diſpenſatio rerum Eccleſiæ olim fuit penes Epiſcopos.*
2. *Etiam poſt diviſionem in 4. portiones manſit penes Epiſcopos diſpenſandi auctoritas.*
3. *Nonnulli Epiſcopi hac auctoritate abutebantur.*
4. *Voluerunt Synodi Eccleſiis Parochialibus provideri.*
5. *Sæculo VI. cœperunt aliquæ obventiones Eccleſiis Parochialibus aſſignari.*
6. *Senſim ſingulis Titulis particulares proventus fuere annexi.*
7. *Libertate Epiſcoporum diſpenſandi res Eccleſiæ per erectionem Beneficiorum diminuta, manſerunt ſupremi earum rerum Superintendentes.*
8. *Primum hujus Superintendentiæ argumentum & veſtigium.*
9. *Secundum illius argumentum.*
10. *Tertium argumentum.*
11. *Quartum illius argumentum.*
12. *Quintum argumentum.*
13. *Sextum argumentum.*
14. *Septimum argumentum.*
15. *Epiſcopi exemplo Apoſtolorum ſolliciti eſſe debent, ne per curam temporalem avocentur à miniſterio ſpirituali.*
16. *Quales eſſe debeant diſpenſatores rerum Eccleſiæ?*
17. *Quam ſolicitus fuerit Apoſtolus, ne ſuſpicio infida diſpenſationis daretur.*
18. *Voluit jam pridem Eccleſia, ut Epiſcopi in diſpenſatione rerum Eccleſiæ adhiberent Clerum ſuæ Eccleſiæ.*
19. *Cura temporalium in multis Eccleſiis commiſſa fuit Diaconis; ac præcipuè Archidiaconis.*
20. *Ex hac Archidiaconorum auctoritate remanſit hodiernum jus* deportus.
21. *In quibuſdam Eccleſiis Epiſcopi habebant œconomum, cui cura temporalium incumbebat.*
22. *Idque etiam ante Concilium Chalcedonenſe.*
23. *Canon Concilii Chalcedonenſis præcipiens in omnibus inſtitui œconomum.*
24. *Oeconomus non ſumendus ex cognatis aut domeſticis Epiſcopi.*
25. *Conſtitutio Juſtiniani Imp. de œconomis.*
26. *Decretum Synodi VII. de conſtituendis œconomis.*
27. *Canon Concilii Hiſpalenſis contra Epiſcopos ſine œconomo res Eccleſiæ adminiſtrantes.*
28. *Concilium Toletanum IV. urget inſtitutionem œconomi; & hic aliquando dictus* Vice-Dominus.
29. *Quando uſus œconomorum deſinere cœperit.*
30. *Sanctus Carolus magis attendens ſpiritum quàm litteram Canonum œconomos ab Epiſcopis conſtitui voluit.*
31. *Id ab omnibus ſuæ Provinciæ Epiſcopis ſervari voluit, ut liberiùs functionibus ſpiritualibus incumbere poſſent.*
32. *Qualem œconomum deſideret?*
33. *Synodus Chalcedonenſis vult etiam proventus Sede vacante per œconomum adminiſtrari.*
34. *Hoc Decretum renovatum per Synodum Tridentinam.*
35. *Electus à Capitulo ſine juſta cauſa deponi nequit.*

I. EPISCOPOS primitus fuiſſe rerum Eccleſiaſticarum primarios ac præcipuos diſpenſatores, omnium paſſim Canonum una eſt ſententia.

Canon 41. vulgò Apoſtolorum ait, „ Jubemus Epiſcopum rerum Eccleſiæ poteſtatem habere. " Rationem addit: „ Si enim pretioſæ hominum animæ ſunt ei credendæ, multò magis ſunt committendæ pecuniæ, ut in ejus ſit facultate omnia adminiſtrare.

Eadem repetit *Can.* 25. Concilii Antiocheni anno 341. vulgò *in Encæniis*, dicens: „ Epiſcopus habeat rerum Eccleſiæ poteſtatem, ut eas in omnes egentes diſpenſet, cum multa cautione & Dei timore. "

II. Et quamvis ſæculo IV. aut V. in aliquibus ſaltem Eccleſiis vulgaris illa rerum Eccleſiaſticarum in quatuor portiones diviſio invaluerit, & Canonum auctoritate decreta ſit, nihilominus ſuprema diſpenſandi authoritas remanſit penes Epiſcopos, uti ſuprà *tit.* 32. *cap.* 6. monuimus; & multis Canonibus etiam ſæculo ſexto & ſeptimo clatis terminis expreſſum eſt.

III. Hac auctoritate nonnulli Epiſcopi abutentes, facultates Eccleſiarum ita ſibi vindicabant, ut parùm aut nihil ipſis Clericis relinquerent, quemadmodum ſæculo ſexto Epiſcopi Gallicani apud Carpentoractem congregati teſtantur, dicentes: „ Hujuſmodi ad nos querela pervenit, quòd ea, quæ à quibuſcumque Fidelibus Parochiis conferuntur, ita ab aliquibus Epiſcopis præſumantur, ut aut parùm, aut propè nihil Eccleſiis, quibus relicta fuerant, relinquatur. "

IV. Poſt hæc ſubjungunt: „ Hoc nobis juſtum & rationabile viſum eſt, ut ſi Eccleſia civitatis ejus, cui Epiſcopus præeſt, ita eſt idonea, ut Chriſto propitio nihil indigeat, quidquid Parochiis fuerit relictum, Clericis qui ipſis Parochiis deſerviunt, vel reparationibus Eccleſiarum rationabiliter diſpenſetur. Si verò Epiſcopum multas expenſas, & minorem ſubſtantiam habere, conſtiterit, Parochiis quibus largior fuerit collata ſubſtantia, hoc tantùm quod Clericis vel ſartis tectis rationabiliter ſufficiat, reſervetur; quod autem amplius fuerit propter majores expenſas Epiſcopus ad ſe debeat revocare. "

Hic ergo apparet, eo adhuc tempore diſpenſationem facultatum Eccleſiaſticarum fuiſſe penes Epiſcopos, atque potuiſſe etiam inferiorum Eccleſiarum Parochialium facultates ad ſe avocare: modò tamen ipſis Parochialibus eſſet ſufficienter proviſum.

V. Verùm quia in hac ſufficientia aſſignanda vel relinquenda Epiſcopi nonnulli eſſent æquo tardiores aut tenaciores & minus liberales, cœperunt ſæculo ſexto nonnulla bona ipſis Eccleſiis Parochialibus præſertim ruralibus, aut Presbyteris illis deſervientibus reſervari, quorum proventus ipſis ſolis cederent. In Concilio Aurelianenſi III. anno 538. decernitur, *Can.* 5. „ Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Baſilicis in civitatibus conſtitutis, ad poteſtatem Epiſcopi redigantur; & in ejus ſit arbitrio, qui ad reparationem Baſilicæ, aut obſervantum ibi ſubſtantiam deputetur. De facultatibus verò Parochiarum vel Baſilicarum in pagis civitatum conſtitutis, ſingulorum locorum conſuetudo ſervetur. "

VI. Hoc inſuper ſcitur, ſenſim unicuique Eccleſiæ, quin & titulo ſuos particulares proventus circa nonum & decimum ſæculum cœpiſſe annecti; ita ut qui Eccleſiæ aut titulo eſſet præfectus, *jure ſuo* haberet *plenum* jus percipiendi & diſpenſandi annuos proventus illi annexos; uti latè deduxi ſupra *tit.* 18. *cap.* 1. ubi de origine Beneficiorum actum eſt.

VII. Quamvis autem per Beneficiorum erectionem, nec non bonorum Eccleſiæ Cathedralis inter Epiſcopum & Canonicos partitionem, libera illa Epiſcoporum diſpenſandi, & adminiſtrandi res Eccleſiaſticas auctoritas non parùm reſtricta fuerit; nihilominus indubitatum eſt Epiſcopos adhuc manſiſſe rerum Eccleſiaſticarum ſuperintendentes, & curatores quoad Eccleſias & loca ſibi ſubjecta, atque etiamnum hodie auctoritatis illius non paucas, nec exiguas ſupereſſe reliquias.

VIII. Indubiè hujus auctoritatis reliquiæ putandæ ſunt, quòd paſſim in Synodis Belgicis injungitur, ut adeptus Paſtoratum, antequam cura animarum vel poſſeſſio Paſtoratus ei detur, jurare & promittere debeat: „ Specificationem omnium fructuum Paſtoratus mei, cum debita deſignatione hypothecarum, limitum & terminorum, intra annum à feſto Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ proximè venturo, Archipresbytero tradam. "

Hæc ex Synodo P. II. Mechlinienſi, uti latiùs retulimus

limus ſupra *tit.* 26. *cap.* 2. ubi unà notavimus, idem penè juramentum exigi à proviſis de quocumque ſimplici Beneficio.

Ut quid hæc bonorum ſpecificatio Archipresbyteris, qui Epiſcoporum quaſi Vicarii ſunt, exhibenda? Niſi ut ipſi vice Epiſcoporum conſervationi illorum bonorum intendant, invigilentque ne quid Beneficiatorum incuria deperdatur.

IX. Jubent quoque Synodi, „ pro conſervatione bonorum ad Eccleſias Parochiales & Capellanias pertinentium, ut ſinguli Parochi & Capellani inventarium bonorum eorumdem faciant, illudque ſubſignent, necnon à Majore & Scabinis etiam ſuæ Parochiæ ſubſignari curent, & *Ordinariis* tranſmittant, qui Ordinarii regiſtrum in quo ſingula inventaria hujuſmodi deſcribantur, conſici mandent, ipſa originalia & authentica in archivium aliquod reponant, & ad poſteritatis memoriam diligenter aſſervent. “ Ita Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 15. *cap.* 7.

X. Et Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 22. *cap.* 3. vult ut „ Poſſeſſores quorumcumque Beneficiorum, litteras fundationum eorumdem, & omnium bonorum ad Beneficia ſpectantium, Decanis Capitulorum vel Archipresbyteris, quorum viſitationi ipſa Beneficia ſubſunt, intra trimeſtre poſt publicationem præſentis Synodi exhibeant, in archiviis Epiſcoporum, vel Capitulorum aſſervandas.

Similia in omnibus paſſim Synodis Belgicis leguntur, quæ Epiſcopalem in bona Eccleſiarum & Beneficiorum Epiſcopis ſubjectorum ſuperintendentiam evincunt.

XI. Illa quoque tum Synodorum Decreta, tum Principum Edicta, quæ volunt computibus bonorum ſpectantium ad Eccleſiarum fabricas, & Menſas pauperum Epiſcopum ejuſvè Deputatum intereſſe, (de quibus *part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.) rurſus oſtendunt, Epiſcopo horum etiam bonorum curam incumbere.

XII. Synodus Trid. *Seſſ.* 22. *cap.* 8. & 9. *de Reform.* Epiſcopis attribuens amplam poteſtatem viſitandi Hoſpitalia, aliaque pia loca; ipſoſque Hoſpitalium & ſimilium adminiſtratores urgens ad reddendam ſingulis annis rationem adminiſtrationis Ordinario, non obſcurè ipſam Epiſcoporum auctoritatem in bona illorum locorum inſinuat: ſed de hac auctoritate Epiſcoporum latiùs agetur infrà titulo ſequenti.

XIII. Conſenſus Epiſcopi in alienatione bonorum Eccleſiarum neceſſarius (de quo infrà) ſat manifeſtè evincit, eminentem aliquam, & primariam auctoritatem in adminiſtrandis inferiorum Eccleſiarum & Beneficiorum bonis penès Epiſcopos remanere.

XIV. Quòd Parochi aliique plures Beneficiati teſtari nequeant ſine licentia Epiſcopi; item quòd ad Epiſcopum mobilia Clericorum inteſtatorum in quibuſdam locis devolvantur, ut ea ipſe in Canonicos uſus diſpenſet, manifeſta ſunt hujus Epiſcopis auctoritatis indicia, & relicta veſtigia.

Quòd in nonnullis locis Epiſcopi ad ſe trahant proventus Beneficiorum vacantium, aut litigioſorum, vel quibus ipſi Beneficiati perſonaliter non deſerviunt, hujus auctoritatis eſt veſtigium: uti expreſſè docet Synodus Silvæducenſis ſub Maſio *titul.* 20. *cap.* 9. dicens: „ Cùm Ordinarius in ſua Diœceſi omnium Beneficiorum, bonorumque Eccleſiaſticorum ſit *Curator & Rector ſupremus:* ordinamus, quòd tempore vacationis ac litiſpendentiæ deſervituræ Eccleſiarum ac Capellaniarum, Beneficiorum; officiorumque Eccleſiaſticorum, ac etiam ob temerariam Rectorum abſentiam, abſiſdem, videlicet quando illi nobis litteras privilegii & diſpenſationis, quibus à reſidentia excuſari volunt, tempeſtivè ante feſtum S. Ægidii non exhibent, ore juxta ordinationem Concilii Provincialis Mechlinienſis primi, docent, quòd extra locum reſidentiæ clericaliter, & convenienter Ordini ſuo incedant & vivant, tunc diſpoſitio ſervitii ſeu deſervituræ, ac omnium fructuum ejuſmodi Eccleſiarum & Beneficiorum ad nos, juxta antiquam & laudabilem conſuetudinem habentem in Jure Canonico fundamentum, ſpectet & pertineat.

XV. Verùm dum Eccleſia curam & diſpenſationem temporalium Epiſcopis commiſit, noluit eos his ita occupari, ut horum cura aut diſpenſatio ipſos in cura ſpirituali longè maxima impediret; ſed voluit, ut imitarentur Apoſtolos, quorum ſunt ſucceſſores, qui dixerunt ad multitudinem diſcipulorum: *non eſt æquum nos derelinquere Verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo Fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos verò orationi & miniſterio Verbi inſtantes erimus.* Additque ſacer textus: *Et placuit ſermo coram omni multitudine.* Act. 6.

XVI. Exigunt Apoſtoli, ut eligantur ad hoc opus menſarum, ſive diſpenſationum temporalium *viri boni teſtimonii*, hoc eſt, integræ & inculpatæ famæ; necnon *pleni Spiritu Sancto & ſapientia:* quia, niſi quis plenus ſit *Spiritu Sancto*, ſive charitate Dei & proximi, & *ſapientia*, hoc eſt, Chriſtiana prudentia in rebus agendis, in rerum temporalium diſpenſatione facilè peccatur; vel niſi ſit *boni teſtimonii*, peccare exiſtimabitur.

XVII. Quapropter & Apoſtolus collectæ perficiendæ apud Corinthios; non tantùm Titum, *quem in multis ſæpè ſolicitum eſſe* probaverat, ſed miſit *etiam cum illo Fratrem cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias; ne quis* (ait) *nos vituperet in hac plenitudine quæ miniſtratur à nobis.* Senſus eſt, ait Eſtius: „ ideò miſimus viros tam integros & extra omnem ſuſpicionem poſitos Titum & alterum fratrem cujus laus in Evangelio: ne quis malè de nobis loquatur aut ſuſpicetur, quaſi non ſatis fideliter & caſtè pecunia tam larga, noſtro miniſterio collecta, à nobis tractetur. Nam ut pecuniæ cupido latiſſimè graſſatur: ita ejuſdem tractatio ſummam fidem exigit, ac perfacilè in eo genere vel peccatur vel peccari exiſtimatur. “

XVIII. Exemplo itaque Apoſtolorum, jam pridem Eccleſia voluit, ut Epiſcopi in diſpenſatione & cura rerum temporalium adjutores & ſocios fideles haberent; ne ipſa temporalium cura in ſpirituali ſuo miniſterio impedirentur, omnemque infidæ adminiſtrationis ſuſpicionem evitarent.

Imprimis cautum fuit ut in hac diſpenſatione Presbyterorum & Diaconorum ſuorum (quos hodie repræſentat Capitulum Cathedrale) opera uterentur; adeò quidem ut in Concilio Antiocheno ſæculo IV. cautum fuerit: „ Quòd ſi (Epiſcopus) convertat res Eccleſiæ in ſuos uſus, & Eccleſiæ reditus vel agrorum fructus, non ex *Presbyterorum* vel *Diaconorum* ſententia adminiſtret, ſed domeſticis ſuis aut cognatis, vel fratribus, vel filiis, licentiam det, ut rationes Eccleſiæ per ipſos clam detrimentum capiant; is Synodo Provinciæ adminiſtrationis rationem reddat. “

Hujus veteris diſciplinæ etiamnum eſt veſtigium, quòd Epiſcopi res ſuæ Eccleſiæ ſive Epiſcopatus alienare aut gravare ſine conſenſu ſui Capituli nequeant, uti infrà notabitur.

XIX. Ipſa quoque temporalium cura & immediata diſpenſatio in multis Eccleſiis exemplo Apoſtolorum commiſſa fuit Diaconis; inter quos tamen prima cura ſenſim tranſiit ad Archidiaconos. Unde S. Iſidorus deſcribens officia Archidiaconi, ait: „ Collectam pecuniam de communione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis partes proprias idem diſtribuit. “

XX. Poſtquam ſingulis Eccleſiis ſui proventus fuere annexi, plena diſpenſatio ipſis beneficiatis concredita fuit; minor quoque eſſe cœpit Archidiaconorum circa diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum auctoritas. Ex priſtina interim hac diſpenſandi auctoritate & cura Eccleſiarum Parochialium Archidiaconis incumbente remanſit etiamnum hodie apud quoſdam Archidiaconos jus diſpenſandi proventus Eccleſiarum Parochialium durante earum vacatione, quod vocari ſolet *jus deportus*. Sed cùm priſtina diſciplina nonniſi diſpenſationem rerum Eccleſiæ Archidiaconis annueret, non apparet, hoc *jus deportus* ipſis Archidiaconis fructus Eccleſiarum vacantium attribuere, ut illos in privatos ſuos uſus convertant; ſed eorum dumtaxat fidelem & providam diſpenſationem, ſive curam: ut ita Archidiaconi tamquam oculi Epiſcoporum invigilent, ne Eccleſiæ vacantes vel in temporalibus, vel ſpiritualibus aliquid detrimenti patiantur, ipſique proventus ritè diſpenſentur, & Eccleſiæ operariis ad mentem Canonum impendantur.

XXI. In nonnullis Eccleſiis, præſertim Orientalibus, moris fuit, ut Epiſcopus ſuum haberet œconomum, qui rerum temporalium curam, & diſpenſationem ha-

beret; ut hoc pacto Epiſcopus, nec rerum temporalium ſolicitudine nimium diſtraheretur, nec infidæ adminiſtrationis ſuſpicione inſimularetur.

XXII. Canone 9. Theophili Alexandrini decernitur: „ ut totius Sacerdotalis Ordinis ſententia alius renunciètur œconomus, in quo Apollo quoque Epiſcopus conſenſit, ut bona Eccleſiæ in ea quæ oportet, impendantur.

Hic per tranſennam notandum, quòd œconomus conſtituatur, ut bona Eccleſiæ, *in ea quæ oportet, impendantur*, quod eſt impendere (ait Theodorus Balſamon) in viduas, hoſpites & pauperes, uti docet ſequens Canon, cujus hæc ſunt verba: „ Viduæ & pauperes & peregrinantes hoſpites omni quiete fruantur, & nemo, quæ ſunt Eccleſiæ, ut ſua uſurpet.

XXIII. Scripti ſunt hi Canones currente ſæculo IV. adeòque fuiſſe in aliquibus Eccleſiis œconomos inſtitutos ante Concilium Chalcedonenſe, nequaquam obſcurum; probatque & ipſe *Can.* 26. hujus Concilii, quo jubentur œconomi inſtitui. „ Quoniam in nonnullis Eccleſiis, ut ſæpè à nobis auditum eſt, Epiſcopi abſque œconomis tractant res Eccleſiaſticas, placuit omnem Eccleſiam Epiſcopum habentem, ex proprio Clero œconomum habere, qui ex Epiſcopi ſui ſententia res Eccleſiaſticas diſpenſet, ut nec ſine teſtibus ſit Eccleſiæ miniſtratio, nec ideò res ejus diſſipentur, & probrum ac dedecus Sacerdotio inuratur. Si autem hoc non fecerit, eum divinis etiam Canonibus ſubjici, " *Diſt.* 89. *Can.* 4.

XXIV. Primùm hic advertendum monet Zonaras; „ neque ex domeſticis ipſius Epiſcopi cuiquam, propinquo fortè, aut uni è familia, ſed homini ex Epiſcopatus Clero delecto, œconomi munus à Concilio mandari placet.

Deinde ſubjungit Zonaras: „ Quo quidem ex Epiſcopi tamen ſententia, bona procurante, & quos in uſus Eccleſiaſtici reditus inſumantur facile apparebit, nec erit cur quiſpiam in Eccleſiæ patrimonio diſſolutum Epiſcopum fuiſſe ſuſpicari queat (id enim diſſipandi verbo oſtenditur) eumque quaſi ſacros proventus perditè irreligioſeque effundentem, conviciis, contumeliiſque proſcindat. Qua quidem ex re, cùm Epiſcopi fides multitudini ſuſpecta eſſe conſuevit, tum offenſiones quoque populi, velut ex odio malè geſtæ poteſtatis, excitantur.

XXV. OEconomorum ſæpiùs meminit Juſtinianus Imper. ac ſignanter in *L.* 42. §. 5. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*: ubi œconomos *cum judicio & diligenti diſcuſſione* creari præcipit, addens: „ Scientibus ipſis quòd ſingulis annis rationem referent ſanctiſſimo Epiſcopo ſuæ adminiſtrationis: & quacumque in re videbuntur res Eccleſiaſticas minuiſſe, vel læſiſſe, vel proprium quæſtum quæſiſſe, hoc Eccleſiaſticis rebus reſtituent.

XXVI. Canonem Chalcedonenſem ſæculo VIII. renovavit Synodus Nicæna II. *Can.* 11. eumque illæſum ſervandum eſſe declarat: „ Et ſi quidem (ait) unuſquiſque Metropolitanus in ſua Eccleſia œconomum conſtituit, bene habet: Sin minùs, Conſtantinopolitano Epiſcopo ſpeciali auctoritate licebit œconomum in ejus Eccleſia præficere: Similiter & Metropolitanis, ſi qui eis ſubſunt Epiſcopi nolint in Eccleſiis œconomos conſtituere.

Hic advertere licet, quàm ſolicita fuerit hæc œcumenica Synodus, ut Epiſcopi ſuos haberent œconomos.

XXVII. Sæculo ſeptimo celebrata Synodus Hiſpalenſis II. *Can.* 9. mandat, „ ut unuſquiſque noſtrum (id eſt Epiſcoporum) ſecundùm Chalcedonenſium patrum Decreta ex proprio Clero œconomum ſibi conſtituat .... Si quis autem Epiſcopus poſthac Eccleſiaſticam rem aut laicali procuratione adminiſtrandam elegerit, aut *ſine teſtimonio œconomi* gubernandam crediderit, verè ut contemptor Canonum, & fraudator Eccleſiaſticarum rerum non ſolùm à Chriſto de rebus pauperum judicabitur reus, ſed etiam & Concilio manebit obnoxius. „ Apud Gratianum *Cauſ.* 16 *quæſt.* 7. *Can.* 21.

XXVIII. Circa idem tempus Concilium Toletanum IV. *Can.* 48. ait: „ Eos quos œconomos Græci appellant, hoc eſt, qui vice Epiſcoporum res Eccleſiaſticas tractant, ſicut ſancta Synodus Chalcedonenſis inſtituit, omnes Epiſcopos de proprio Clero ad regendas Eccleſias habere oportet: qui autem deinceps contempſerit, obnoxius ejuſdem magni Concilii erit. "

Porrò ſciendum apud Latinos frequenter hos œconomos fuiſſe vocatos *Vice-Dominos*; uti notat, multiſque oſtendit du Cange in ſuo Gloſſario, verbo *Vice-Domini Eccleſiarum*.

XXIX. Quo tempore uſus œconomorum deſierit, incertum eſt. Admodum veriſimile eſt, ſenùm deſiiſſe, poſtquam adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum ad ſingulos Beneficiatos devoluta eſt, manente ſola adminiſtratione & diſpenſatione *immediata* bonorum ipſius Epiſcopatus penes Epiſcopum.

XXX. Verum quia ſemper cavendum eſt, ne Epiſcopi rerum temporalium cura & ſolicitudine in ſpirituali animarum cura & regimine impediantur; neque infidæ adminiſtrationis inſimulentur; qui fuit inſtitutionis œconomorum finis: hinc S. Carolus ſacrorum Canonum zeloſus inſtaurator, & ſpiritum magis, quàm litteram ſacrorum Canonum conſiderans, ea quæ Concilium Chalcedonenſe, & Toletanum decreverunt circa œconomos totius ſubſtantiæ Eccleſiaſticæ, quando omnium rerum Eccleſiaſticarum *immediata* diſpenſatio erat penes Epiſcopos, applicuit œconomis qui ſolas res Eccleſiæ Cathedralis, ſive Epiſcopatus adminiſtrent, in Concilio V. Mediolanenſi, *part.* 3. *cap.* 11. ubi ait: „ Sacroſancti Concilii Chalcedonenſis Canon jubet, ab Epiſcopo *œconomum* deligi & conſtitui, qui Eccleſiæ Cathedralis prædia, bona, reſque de illius ſententia, & arbitrio adminiſtret, ut non modò illa non diſſipentur, ſed teſtis ſit *rectæ* adminiſtrationis ac diſpenſationis. "

XXXI. Deinde adjungit: „ Id ut à Provinciæ noſtræ ſingulis Epiſcopis ſervetur, hoc Decreto ſtatuimus; nec verò ſolùm quo diligentibus bonorum Eccleſiæ rectæ adminiſtrationi ad illius Concilii præſcriptum conſulatur; verùm etiam quo *ſtudioſius* Epiſcopus, cùm cenſus, ſupellectilis bonorumque eorum curatorem adminiſtratoremque habuerit, in *rerum ſpiritualium officiis*, quæ Epiſcopalis muneris propria ſunt, ipſe omni cogitatione totoque animo incumbat. "

XXXII. Quis autem in œconomum eligi debeat, ex præſcripto Canonum ſignificat: „ Eum verò *œconomum*, vel ut alio Canone cavetur, *Vice Dominum* conſtituat Epiſcopus, non laicum (neque ſibi cognatione, affinitateve, aut ſavore conjunctum, ſed Eccleſiaſticum hominem: qui & *de Clero ſuo*, & verò ſi talem qui idoneus ſit, habere poteſt, diaconatu initiatus ſit, quique in eo adminiſtrationis genere & *rectè & peritè* verſari poſſit. "

His ſat oſtendit ſanctiſſimus Præſul, Epiſcopos rerum temporalium curam meritò exemplo Apoſtolorum aliis demandare, ut ipſi orationi & miniſterio liberiùs vacare queant; ita tamen, ut providos & fideles diſpenſatores & œconomos diligendo, providus & fidelis bonorum Eccleſiæ diſpenſator habeatur.

XXXIII. Concilium Chalcedonenſe non tantùm œconomos conſtitui voluit, qui viventibus Epiſcopis rerum adminiſtrationem ſuſciperent, ſed & *Canone* 25. voluit, *Viduæ Eccleſiæ reditum apud Eccleſiæ œconomum ſalvum cuſtodiri*.

XXXIV. Hoc Decretum renovans Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap.* 16. *de Reform.* ſtatuit, ut „ Capitulum Sede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, œconomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Eccleſiaſticarum & proventuum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, ſint reddituri..... Epiſcopus verò ad eamdem Eccleſiam vacantem promotus ex iis quæ ad eum ſpectant, ab eiſdem œconomo, Vicario, & aliis quibuſcumque officialibus & adminiſtratoribus, qui Sede Vacante, fuerunt à Capitulo, vel ab aliis in ejus locum conſtituti, etiamſi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat officiorum, juriſdictionis, adminiſtrationis, aut cujuſcumque eorum muneris; poſſitque eos punire qui in eorum officio, ſeu adminiſtratione deliquerint: etiamſi prædicti officiales, redditis rationibus, à Capitulo, vel à deputatis ab eodem, abſolutionem, aut liberationem obtinuerit. "

XXXV. Hoc

XXXV. Hoc Decretum in Synodis Belgicis paſſim obſervari nominatim præcipitur; additque Synodus D. Mechlinienſis: „ Iique (Œconomi) ſemel „ electi, à Capitulo non moveantur ſine juſtâ & ra„ tionabili cauſa.

CAPUT II.

De Elocatione Bonorum Eccleſiaſticorum.

1. *Nomine nudæ adminiſtrationis venit elocatio, modò fiat ad* modicum *tempus.*
2. *Ad* longum *tempus facta cenſetur ſpecies alienationis.*
3. *Tempus* novem *annorum de jure Civili habetur modicum; de Jure Canonico* trium *annorum.*
4. *In Belgio pro parte à Jure Civili, & Canonico receſſum eſt.*
5. *Varios terminos pro diverſitate bonorum præſcripſit Synodus Cameracenſis, & Edictum Regum probavit.*
6. *Similes terminos expreſſit Synodus Mechlinienſis, & Edictum Principum ad illam Synodum.*
7. *Plures elocationes ſimul factæ pro tempore legitimo ſæpius repetito non valent.*
8. *Certum tempus determinatum, intra quod contractus locationis renovari poſſit.*
9. *Beneficiati tantùm pro tempore ſua deſervitura mercedem elocationis recipere poſſunt.*
10. *Decretum Concilii Tridentini contra elocationes* anticipatis *ſolutionibus.*
11. *Decreta Synodorum & Edicta Principum Belgii contra ſimiles fraudes.*
12. *An in elocatione liceat recipere* Bibalis?
13. *Elocationes debent fieri publicè præviis proclamationibus.*
14. *Aliquando ob fraudem Ruſticorum iis omiſſis fieri poſſunt.*
15. *In Gallia nonnullis interdicta conductio bonorum Eccleſiaſticorum.*
16. *In Gallia aliquando data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum; ſed hodie ceſſat.*
17. *Non convenit Parochis conductio decimarum.*
18. *Inſpecto Jure communi elocatio facta à Beneficiato non protenditur ultra ejus vitam.*
19. *Idipſum in Gallia ordinatum.*
20. *Quid Synodi Belgii circa hoc ſtatuerunt?*
21. *Utrum Reſignatarius ſtare debeat elocationi Reſignantis?*
22. *Si Prælatus tamquam Adminiſtrator bonorum Eccleſiæ elocaverit, ſucceſſor tenetur.*

I. Elocationem bonorum Eccleſiæ eſſe ſpeciem adminiſtrationis, atque ſub adminiſtratione comprehendi, modò intra terminos nudæ & ſimplicis elocationis concludatur, una eſt Canoniſtarum ſententia; & apertè probatur in *Clement.* 1. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*; ipſaque notoria praxis conſonat.

II. Ut autem intra terminos elocationis ſubſiſtat, requiritur, ut fiat ad *modicum* tempus. Longioris enim temporis terminus efficeret, ut nomine quidem diceretur elocatio, ſed reipſa ſpecies alienationis centeretur; quemadmodum ſuprà *tit.* 25. *cap.* 4. notavimus; atque eatenus non adminiſtrationis, ſed alienationis ſpecies haberetur.

III. Hoc tempus *modicum* ſecundùm interpretes Juris Civilis ſequutos Gloſſam ad *Novellam* 120. *cap.* 3. ad novem annos, & *longum* ad decem producitur: ſicut Principum Conſtitutiones *longum* tempus in præſcriptione definiverunt. Vide Covarruv. *lib.* 2. *Variar. Reſol. cap.* 16. & ibi citatos. At Paulus II. in *Extravag.* AMBITIOSÆ *de rebus Eccleſiæ non alienandis*, videtur tempus *modicum* contraxiſſe ad *triennium*, inter ſpecies alienationis vetitas referens locationem, & conductionem *ultra triennium*.

IV. Verùm hanc extravagantem multis in locis quoad hanc reſtrictionem ad *triennium* receptam non eſſe, paſſim teſtantur Pragmatici; ipſæque Synodi Belgicæ, & Principum Edicta contrarium uſum manifeſtè oſtendunt; quæ quaſi mediam viam inter jus civile & Canonicum tenuerunt, nimirùm pro diverſitate bonorum varios temporis terminos elocationis determinantia.

V. Synodus P. II. Cameracenſis, *titul.* 15. *cap.* 6. ait: „ Terminus ordinarius locationis domorum & terrarum arabilium ſit *novem* annorum; pro pratis *ſex*; pro decimis *trium*, ſi tamen ſeorſim à terris arabilibus elocentur. "

Hunc terminum probavit quoque Philippus II. in Edicto ad hanc Synodum, *art.* 24. vetans hunc terminum quoviſmodo excedi, niſi obſervatis ſolemnitatibus in alienatione rerum Eccleſiæ requiſitis; idque ſub pœna nullitatis contractuum.

VI. Similiter Edictum Principum ad Synodum P. II. Mechlinienſem, *art.* 20. aſſerit, Synodum præſcripſiſſe certos terminos obſervandos in elocatione bonorum Eccleſiaſticorum; præcipitque Edictum eos ab omnibus obſervari; interdicens ultra terminos præſcriptos conducere ulla bona Eccleſiaſtica ſub pœna nullitatis ipſius contractus. Verba Edicti ſunt: *Ende alſoo het voors. Synode heeft gheſtelt eenen zekeren termyn diemen ſal moeten onderhouden inde verpachtinge van de goederen van de Capitulen, Cloſterren oft andere Beneficien, met ſekere diſtinctie aldaer gheroert, ſoo bevelen wy alle onſe onderſaten hun daer naer te voegen, en niet te pachten oft aenvaerden alſulcke goederen de voorſchreven Capitulen, Cloeſteren oft andere gheeſtelyckhe Beneficien toebehoorende, voor anderen langeren termyn, op peine van nulliteyt van hunnen pacht.* Ideſt: Quandoquidem dicta Synodus limitaverit tempus obſervandum in conductionibus bonorum tum Capitulorum, tum Monaſteriorum, aliorumque Beneficiorum, mediante quadam diſtinctione ibidem expreſſa, hinc mandamus quibuſcumque ſubditis noſtris, ut juxta ea ſe conforment, nec talia, ad Capitula, Monaſteria, aliaque Beneficia Eccleſiaſtica ſpectantia bona in longius tempus conducant, pœna irritæ conductionis conſtituta.

Verùm in hodiernis Synodi hujus Provincialis exemplaribus non repriuntur hi termini elocationis expreſſi; ſed tantùm dicitur ſimpliciter, *tit.* 22. *cap.* 2. „ Bona Eccleſiæ locare non liceat ultra tempus à jure definitum. „ Sed monet Zypæus in Notitia Juris Belgici, *tit. de Epiſcopis & clericis*, §. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, quòd „ Synodus alios pratis, alios decimis, alios agris præſcribat, pro natura regionis; ſed Romæ ſubſtitutum eſt tempus tantum à jure præſcriptum: Edictum autem conceptum eſt ante quam Synodus probata Roma rediret: termini autem ejuſdem Synodi, quos Edictum probat, regeſti ſunt in Synodum Antverpien. 1609. *tit.* 21. *cap.* 26. " Hæc ille, qui & addere potuiſſet Synodum D. Mechlinienſem anno 1609. quæ *tit.* 21. *cap.* 1. eoſdem terminos expreſſit, quos Synodus Cameracenſis expreſſerat; refertque ſe ad citatum articulum Edicti.

VII. Rectè poſt alios notat Covarruv. loco citato *n.* 4. quòd ſi fiant plures elocationes unius ejuſdemque rei in certum & legitimum tempus ſæpius repetitum, puta in plura triennia, aut novennia, adjecta clauſula, ut tot ſint locationes quot *triennia*, aut *novennia*, & finito primo triennio aut novennio cenſeatur facta *nova* elocatio, ſint nullæ ſaltem quoad exceſſum legitimi temporis, tamquam manifeſtè factæ in fraudem legis.

VIII. Ad occurrendum hujuſmodi fraudibus decretum eſt in Synodis noſtris Belgicis, quòd „ nec renovari poſſit contractus locationis terrarum arabilium, niſi *finito ſexennio* prioris contractus, quoad prata verò *quadriennio*, & quoad decimas *biennio*, alioquin contractus ſint irriti, & qui eos fecerint Clerici per Epiſcopos puniantur. " Ita Synodus P. II. Cameracenſis cit. *cap.* 6. cui omnes paſſim aliæ Synodi conſonant; uti & Edictum Regium ad hanc Synodum Cameracenſ. *art.* 24.

IX. Cùm Beneficiati tantùm habeant uſum bonorum ſuis titulis annexorum, pro tempore, quo Beneficiis illis deſerviunt; neque ultra illud tempus proventus illorum percipere queant, conſequens eſt, quòd nec jus ipſis ſit, mercedem conductionis & elocationis ultra tempus illud recipiendi: ſed proventus, ipſamque conductionis mercedem integram ſucceſſori relinquere teneantur: ne aliàs ipſas Beneficia defectu proven-

Digitized by Google

ventuum Miniſtris deſtitui contingeret; dum unus ſuorum etiam ſucceſſorum annos proventus præripuiſſet: quod jampridem per elocationes *anticipatis* ſolutionibus frequenter fiebat; non ſine notabili Eccleſiæ pernicie, uti deplorat Synodus Tridentina, ſimiles elocationes damnans.

X. Verba Decreti, *Seſſ.* 25. *cap.* 11. *de Reform.* ſunt: „ Magnam Eccleſiis perniciem afferre ſolet, cùm ca„ rum bona, repræſentata pecunia, in ſucceſſorum „ præjudicium aliis locantur. Omnes igitur hæ loca„ tiones, ſi *anticipatis* ſolutionibus fiant, nullatenus „ in præjudicium ſucceſſorum validæ intelligantur: „ quocumque indulto aut privilegio non obſtante: „ nec hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel „ extra eam confirmentur.

XI. Hoc Decretum in pluribus Synodis Belgicis renovatum hodie ubique obſervatur, vetatque eas Synodus Antverpienſis anno 1610. *tit.* 21. *cap.* 17. ſub pœna *duplum* reſtituendi ejus quod acceptum erit.

Addit Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 15. *cap.* 5. „ Venditiones verò granorum & aliarum rerum quæ „ viliſſimo pretio fiunt ob *anticipatas* ſolutiones, ſive „ pro una tantùm vice, ſive ad plures annos contra„ ctus ineatur, tamquam uſuram ſapientes planè in„ terdicit, Clericiſque vendentibus pœnam ſuſpenſio„ nis imponit. Contra ementes autem ſive Clerici ſint, „ ſive laici, tamquam contra uſurarios procedatur.

Eaſdem venditiones annullat, ſive pro invalidis habet Edictum Philippi II. ad hanc Synodum, *art.* 23.

Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio, *tit.* 20. *cap.* 11. reprobatis elocationibus quæ fiunt *anticipatis* ſolutionibus „ ulterius ſtatuit, ne Eccleſiarum Rectores, aut „ Beneficia Eccleſiaſtica quomodolibet obtinentes, pen„ dentes Beneficiorum fructus, aut proventus curren„ tes, quovis prætextu, vel cauſa vendant, aut elo„ cent, niſi dilata in id tempus pretii, vel mercedis „ ſolutione; quo fructus erunt à ſolo ſeparati, aut „ annus ceſſit, ne illis cedentibus aut decedentibus „ fraudatis ſucceſſoribus, Eccleſia debitis muneribus „ deſtituatur, ſub pœna arbitrio noſtro infligenda.

XII. Synodus P. I. Mechlinienſis poſtquam titulo *de Elocatione Bonorum Eccleſ. cap.* 1. renovavit Decretum Concilii Tridentini contra elocationes *anticipatis ſolutionibus* factas, deinde *c.* 3. decrevit, „ quòd „ pro renovatione arendæ poſſeſſores Beneficiorum non „ recipiant arrhæ nomine, ultra ſex florenos: Colle„ gia verò, & Monaſteria nihil exigant ſuprà *conſuetas pitantias*, ſalvo in omnibus Epiſcopi modera„ mine.

Quæ hìc *conſueta pitantia* vocantur, hodie in multis locis dici ſolent *Bibalia*: circa quæ meritò monet Synodus moderationem eſſe ſervandam; ne aliàs exigendo & recipiendo notabilia *Bibalia*, per ipſa merces elocationis ſemper minuatur, & fraus fiat Decreto vetanti elocationes *anticipatis* ſolutionibus. Unde & quædam Synodi nihil exigi volunt, ac ſignanter Synodus Audomarenſis, *tit.* 33. *cap.* 3. ait: „ Pro „ hujuſmodi autem arendæ renovatione, poſſeſſores „ Beneficiorum *nihil vini* nomine accipiant, quod „ in damnum poſſit venire ſucceſſorum. “ Huic non difforme eſt Edictum Regium ad Synodum Cameracenſem infrà citandum, vetans exigi *poculum vini* in diminutionem mercedis, niſi de conſenſu Superioris.

XIII. Ut verò bona Eccleſiarum ſine fraude ſecuriùs elocentur, volunt Synodi noſtræ, ut nonniſi publicè, & præviis proclamationibus elocentur.

Synodus P. II. Cameracenſis, *titulo* 15. *cap.* 8. ait: „ Dicti verò Parochi, & Capellani bona Beneficio„ rum ſuorum, nonniſi tribus proclamationibus fa„ ctis, relicta cuilibet facultate plus offerendi, eloca„ re poſſint.

Huic Decreto conſonat Edictum Regium ad hanc Synodum, *art.* 25. latiùs eamdem formam elocationis exprimens. Verba Edicti ſunt: *Au ſurplus, declarons que les biens d' Egliſes Parochiales, Chapelles, & des lieux pieux, ne ſe pourront bailler en ferme ou louaige, ſi ce n' eſt apres trois proclamations, ou attaches de billetz faites es lieux accouſtumez, ou qu'ils ſoient louez auſſi cherement que ſe baillente en fermes les terres circonvoiſines de ſemblable bontè; le tout, ſans prendre pot de vin à la diminution du rendaige, ne ſoit du conſentement du Superieur, à peine que tels Contracts ſeront tenus & reputez pour nuls, & de nulle valeur.* Id eſt: Inſuper declaramus, Parochialium Eccleſiarum, Capellarum, aliorumque locorum pietati dicatorum bona non elocanda, niſi tribus præviis denuntiationibus, aut tabellæ locis conſuetis proſcriptæ fuerint, vel tanti forent elocata, quanti ejuſdem ubertatis circumvicini agri, idque ſine bibalium, aut vini receptione in imminutionem pactæ mercedis, niſi Superiorum conſenſus acceſſerit, hac aliàs indicta pœna, ut tales contractus nullius roboris & valoris habeantur.

XIV. Poſteriores Synodi conformiter ad hoc Edictum idem ſtatuerunt; addit tamen Synodus Gandenſis renovata inter Decreta edita per Antonium Trieſt Epiſcopum Gandenſem, in Congregatione Vicariatus & Archipresbyterorum ſuæ Diœceſis anno 1650. *tit.* 20. *cap.* 14. „ Caſu quo tamen publicam elocationem, “ propter colluſionem incolarum loci, vel ob aliam “ cauſam rationabilem Eccleſiis aut Beneficiis fore damno veriſimiliter appareat, omiſſis proclamationibus, “ ſecreto vel è manu, ut vocant, præfata bona elocari poterunt; non minoris tamen, quàm bona vicina ejuſdem naturæ & qualitatis elocantur, nec aliter quam etiam accepta idonea cautione, ac de licentia noſtra aut Vicariatus, vel ſaltem Decani loci. “

XV. Ut bona Eccleſiaſtica meliùs conſerventur, neque à laicis præſertim potentioribus ſub prætextu elocationis & conductionis ſubinde occupentur; aut ſaltem proventus illorum divertantur, pluribus Regiis Edictis & Parlamentorum Areſtis vetitum eſt in Gallia Notabilibus, & Magiſtratibus & Officiariis Regiis & Toparcharum conducere, ſive per ſe, ſive per interpoſitas perſonas bona Eccleſiaſtica; vetitumque Eccleſiaſticis bona Eccleſiarum iiſdem elocare; uti videri poteſt in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 2. *cap.* 5.

XVI. Aliquando in Gallia data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum ſuæ Parochiæ; ſed poſteriori Edicto Henrici IV. de anno 1604. hæc prærogativa ſublata eſt; omnibus etiam laicis ad eam conductionem admiſſis; uti videre eſt in libro, cui titulus: *La grande Conference des Ordonnances*, &c. *lib.* 1. *tit.* 2. *part.* 2. §. 4.

XVII. Et meritò hæc prærogativa ſublata eſt: quia non convenit, ut Paſtores ſint decimarum ad Monaſteria & Capitula ſpectantium conductores, uti *parte* 1. *titul.* 2. *cap.* 6. notavimus. Neque dubitandum videtur, decimas ad Monaſteria & Capitula devolutas, etſi de Jure communi ad Parochum dicantur ſpectare, reverà eſſe *alienas* reſpectu Parochorum, ad mentem Synodorum decernentium: „Clerici beneficiati, vel in Sacris conſtituti, decimas, cenſus, “ prædia aut terras *alienas* non conducant, quæſtus “ faciendi gratia. “ Ita Synodus P. II. Mechlinienſis, *tit.* 18. *cap.* 5.

XVIII. Cùm Beneficiatus tantùm habeat jus percipiendi proventus bonorum titulo ſuo annexorum durante tempore quo Beneficium poſſidet, conſequens eſt, quòd nec bona illa ultra illud tempus elocare queat; adinſtar uſufructuarii; qui elocationem ultra tempus durantis uſusfructus extendere nequit; expiratque elocatio ipſo expirante uſufructu, *L.* 9. §. 1. *ff. Locati.*

Hinc communiter concludunt Canoniſtæ, ſi Beneficiatus ad certum tempus terras aut domum aliavè bona ſui Beneficii elocaverit, & intra tempus elocationis moriatur, ipſam elocationem expirare, neque ſucceſſorem debere ſtare elocationi. Mortuo enim Rectore qui locavit, fructus & reditus ad ſucceſſorem pertinent; nec amplius ad defuncti jus attinet; & ideò locatio ejus morte extinguitur, ait poſt alios citatos Covarruvias, *lib.* 2. *Variar. Reſolut. cap.* 15. *n.* 6. Vide etiam Wameſ. *Conſ. Can.* 324.

XIX. In Gallia Edicto Regio de 7. Septembr. 1568. declaratum fuit, elocationes expirare per mortem, dimiſſionem, aut reſignationem Beneficiati, ſalvo regreſſu ipſi conductori contra Reſignantem, ejuſvè hæredem pro expenſis, damnis & intereſſe. Verba Edicti ſunt: *Ordonnons que toutes fermes des Benefices expireront par la demiſſion, reſignation, ou trepas du Beneficier, ſauf le recours au fermier pour ſes deſpens, dommages & intereſts contre le reſignant, ou heritier du defunt en cas*

d' ad-

d'advance, ſi ce n'eſt des terres de labour, dant les baux ne purront exceder neuf annees, & que les fermes ſoient deuement faictes au plus effrant & dernier encheriſſeur, a eſteint de chandelle, & avec les ſolemitez qui ſe gardent aux Baux de noſtre Domaine. Id eſt: Statuimus ut Beneficiorum omnium elocationes expirent, dimittente aut reſignante aut moriente Beneficiato, ſalvo recurſu conductoris, ratione impenſarum damni & incommodi adversùs reſignantem aut hæredem defuncti in caſu anticipationis, exceptis conductionibus agrorum ſementivorum, quorum conductiones novennii tempus non excedent, poſito elocationes debitè factas fuiſſe plurimo & ultimo licenti ad extinctionem candelæ, aliiſque ſolemnibus formulis in Regiorum cenſuum noſtrorum conductione obſervari conſuetis.

XX. Et hæc quidem de jure communi: nam ex quorumdam locorum conſuetudine ſucceſſor in Beneficio tenetur ſtare, ſaltem ad aliquod tempus locationi factæ per prædeceſſorem.

Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 21. *cap.* 3. „ elocationes bonorum Beneficialium à Beneficiatis initas „ non diutiùs durare declarat, quàm pro illo anno „ in quo moritur, vel Beneficium dimittit ipſe Beneficiatus contrahens. Deinde addit hanc clauſulam: Niſi à nobis (Epiſcopo) vel Capitulo; ſub „ cujus juriſdictione ipſa Beneficia exiſtunt, confirmatæ fuerint.

Eadem habet Synodus Namurcenſis anni 1659. *tit.* 22 *cap.* 3. niſi quòd in clauſula exceptiva exprimat etiam elocationes factas *auctione publica;* quaſi & has durare vellet ultra annum, quo Beneficiatus moritur, vel dimittit Beneficium.

XXI. Reſignatarium tamen qui ab ipſo Beneficiato elocatore titulum quodammodo accipit, teneri ſtare elocationi Reſignantis, probabiliùs exiſtimat Renatus Choppinus *lib.* 3. *de S. Polit. tit.* 7. *n.* 6. „ Imò „ indubitati juris eſſe, ſucceſſorem Reſignatarium „ ſervare & tueri oportere locationes factas à Reſignante, ſi licitæ ſint & ſine fraude, maximè ſi „ conductor ſit, qui impenſas quaſdam in ſarta tecta „ protogaverit, " aſſerit Paponius *lib.* 1. *Arreſt. tit.* 13. in additionibus ad *art.* 5.

XXII. Supradicta intelligunt communiter Canoniſtæ, quando ipſe Beneficiatus ſuo proprio nomine, & in ſuum uſum elocat bona ſui Beneficii, quorum proventus ipſi tamquam Beneficiato competunt; ſecus verò ſi bona elocaverit ad Eccleſiam aut Conventum ſpectantia, quæ non in ipſius particularis commodum: ſed ipſius Eccleſiæ aut Conventus elocantur.

Hoc enim caſu, non ut particularis poſſeſſor Beneficii & ſuo proprio nomine elocat, ſed tamquam legitimus bonorum Eccleſiæ adminiſtrator: quo caſu Prælatus, qui ipſi in adminiſtratione Eccleſiæ ſuccedit, eidem elocationi factæ ſtare tenetur; ſicut tutor, qui alteri tutori in adminiſtratione ſucceſſit, ait Covarruvias loco citato; qui & tamquam conſequens ſubjungit. „ Sic ſanè ſi Rector alicujus Hoſpitalis „ ad annum tantùm electus ipſius res locaverit ad „ triennium, vel ad aliud tempus jure permiſſum, „ tenebitur ſucceſſor locationis factæ nomine Xenodochii & ad ejus uſum, ſtare omninò: alioqui fallax eſſet hæc adminiſtrandi poteſtas. Idem dicas de „ Rectoribus civitatum, ubi ad eorum officium ſpectat res civitatis locare, nam locatio ab eis nomine civitatis facta, etiam ad ſucceſſorem tranſivit, „ ſicuti & alii contractus.

Deinde ſubjicit hanc generalem concluſionem & regulam à Canoniſtis communiter probatam: „ Igitur ubi locatio rerum Eccleſiæ à Prælato fieri poteſt ad uſum ipſius Eccleſiæ, & ea facta fuerit nomine Eccleſiæ, ut & facta cenſebitur, in rebus ad „ ipſam Eccleſiam non ad Prælatum pertinentibus, „ ſucceſſor in dignitate licèt poſſit in integrum reſtitutionem petere ad læſionem Eccleſiæ, non poterit „ Jure ordinario à locatione diſcedere. Non idem „ erit ſi Prælatus Eccleſiæ locaverit rem, cujus reditus non ad Eccleſiam, ſed ad ipſum Prælatum pertinent. Nam licèt nomine Eccleſiæ locaverit, intelligitur ea locatio ſub ea conditione ſi ipſe Prælatus vixerit, & ne effectum habeat, dum ipſe Prælatus jus habuerit percipiendi reditus illos, hoc etenim dictat materia ſubjecta. "

CAPUT III.

De vetita rerum Eccleſiæ alienatione; & quid nomine alienationis veniat; & quæ res contineatur.

1. *Primis Eccleſiæ ſæculis non videtur Epiſcopis interdicta rerum Eccleſiæ alienatio.*
2. *Quare vetita poſtmodum earum alienatio.*
3. *Decretum Concilii Carthaginenſis vetans hanc alienationem.*
4. *Decretum ſub nomine Concilii apud Valentiam relatum in Decretalibus Gregorii IX.*
5. *In nullo Concilio Valentino reperitur.*
6. *Refert illud Gratianus nonnullis additis, quæ ſimul conficiunt Decretum hodie vulgatiſſimum; cujus tenor exhibetur.*
7. *Refertur à Gratiano ſub nomine* Leonis Papæ; *qui communiter creditur Leo Magnus.*
8. *Epiſtolam Leonis M. quæ partem Decreti continet, primus evulgavit Gerardus Voſſius.*
9. *Ex hac Epiſtola aliqua omiſit, notanda tamen, & aliqua addidit Gratianus.*
10. *Epiſtolam hanc Leoni Magno adſcribi non poſſe dicit Paſchaſius Quenellius.*
11. *Argumenta quibus id probat Quenellius.*
12. *Qua ratione Leoni Magno hæc Epiſtola ſuppoſita videatur.*
13. *Hoc Decreto antiquiores uſi non ſunt; ſed poſterioribus admodum fuit familiare, non tantùm Doctoribus, ſed & Pontificibus.*
14. *Plura tum à Pontificibus, tum à Synodis edicta Decreta alienationem rerum Eccleſiæ vetantia.*
15. *Principes Sæculares illa ſuis legibus fulcierunt.*
16. *Conſtitutio Leonis Imper. & ratio vetita alienationis.*
17. *Hæc Conſtitutio per Anaſtaſium extenſa.*
18. *Juſtinianus hac abrogata extendit legem Leonis ad omnes Eccleſias.*
19. *Principes noſtri etiam Decreta Canonum probarunt.*
20. *Epiſcopi & Paſtores hodie jurant bona ſuarum Eccleſiarum & Beneficiorum non alienare.*
21. *Nomine alienationis continetur omnis actus tranſlativus Dominii.*
22. *Item, per quem aliquo modo res Eccleſiæ adimitur.*
23. *Alienatio fit per infeudationem, & dationem in emphyteuſim.*
24. *Item, per conceſſionem uſusfructus.*
25. *Vetatur quoque res pignori dari; & quare?*
26. *Oſtenditur corruptus textus* Cap. 5. in h. t. *delendamque vocem* conditionem.
27. *Debet Beneficiatus res ſui Beneficii* integras *ſervare.*
28. *Quæ res ſub prohibita alienatione contineantur?*
29. *An arbores in fundo excreſcentes contineantur?*
30. *Decretum Synodi Silvæducenſis de cædendis arboribus.*

I. PRimis Eccleſiæ ſæculis, præſertim quamdiu Eccleſia præter Fidelium oblationes nulla bona habebat, non legitur, Epiſcopis interdictam fuiſſe rerum Eccleſiaſticarum alienationem; ſed libera & plena earum diſpoſitio ipſis concredita videbatur. Abſonum enim videbatur, iis non credi rerum temporalium diſpenſationem, quibus pretioſæ hominum animæ ſunt credendæ.

II. Verùm cùm Eccleſia, ceſſante Ethnicorum Imperatorum perſecutione, cœpit etiam bona immobilia poſſidere, è quorum proventibus in perpetuum quodammodo Miniſtris Eccleſiæ, aliiſque neceſſariis ad divinum cultum provideretur; atque experientia doceret, nonnullos Epiſcopos non ſatis ſollicitos pro ſucceſſoribus, bona illa in propriam utilitatem diſtrahere, cœpit ipſorum auctoritas in rerum illarum adminiſtratione limitari & rerum Eccleſiaſticarum alie-

natio

natio inhiberi; aut ſaltem certis quibuſdam terminis & legibus circumſcribi.

III. Quando hæc alienationis inhibitio initium ſumpſerit, incertum eſt. Hoc non obſcurum eſt, ſæculo IV. in aliquibus ſaltem Eccleſiis Canones hac de re editos fuiſſe. Legitur in Concilio Carthaginenſi V. anno 395. *Can.* 39. „ Nullus res Eccleſiæ diſtrahat. Quòd ſi reditus non habet, & aliqua nimia neceſſitas cogit, hanc inſinuandam eſſe primati ipſius Provinciæ cenſemus, ut eum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum faciendum ſit, arbitretur. Quòd ſi tanta urget neceſſitas Eccleſiæ, ut non poſſit ante Primatem conſulere, ſaltem vicinos teſtes convocet Epiſcopos, curans ad Concilium referre omnem Eccleſiæ neceſſitatem. Quod ſi non fecerit, reus Deo, & ſancto Concilio venditor honore amiſſo teneatur. “ Ita refert Gratianus *Cauſ.* 17. *quæſt.* 4. *Canon.* 39.

IV. Refertur quoque in Decretalibus Gregorii IX. in *Can.* 1. *de his quæ fiunt à Prælato*, &c. ſub nomine Concilii *apud Valentiam:* „ Irrita erit Epiſcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ abſque collaudatione & ſubſcriptione Clericorum.

V. Nonnulli credunt hoc Decretum editum in Concilio Valentino habito anno 374. at notavit jampridem Antonius Auguſtinus, uti & Petrus Crabbus in notis ad hoc Concilium, Decretum hoc in nullo Valentino Concilio Galliæ aut Hiſpaniæ reperiri.

VI. Extat idem Decretum apud Gratianum *cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 52. nonnullis tamen additis, quæ ſimul conficiunt Decretum in hac materia apud Canoniſtas famoſiſſimum & vulgatiſſimum; & quo penè ſolo hodierna diſciplina de alienatione rerum Eccleſiæ continetur. Exprimitur autem his verbis: „ Sine exceptione decernimus, ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ ſuæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat; niſi fortè aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu atque conſenſu id eligat; quod non ſit dubium profuturum Eccleſiæ. Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur. Irrita enim Epiſcoporum venditio, & commutatio rei Eccleſiaſticæ erit abſque conniventia, & ſubſcriptione Clericorum.

VII. Refert autem illud Gratianus ex Epiſtola Leonis Papæ *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis*; crediturque paſſim à Canoniſtis, hìc deſignari Leonem Magnum.

VIII. Verùm nulla inter Epiſtolas Leonis Magni extabat quæ hoc Decretum contineret, antequam Gerardus Voſſius Epiſtulam hactenus ineditam, ſub nomine Leonis Magni ad univerſos Epiſcopos per Siciliam conſtitutos evulgavit; quam ex antiquo Cardinalis Sirleti M. S. codice acceptam ex conſulati nota, & ipſius Leonis phraſi et dictione, quam ſpirare ei viſum eſt, Leonis Magni eſſe non ſuſpicatur modò; ſed planè & indubitanter aſſeverat.

IX. Si hoc Voſſii judicium ſatis eſſet fundatum, non dubium, quin ſaltem pro prima parte, id eſt, à primis verbis, uſque ad illa *profuturum Eccleſiæ*, hoc Decretum Leoni Magno adſcribendum eſſet: quia eatenus in hac Epiſtola continetur; reliqua à Gratiano addita ſunt; uti & nonnulla omiſſa: quæ tamen meritò fuiſſent addita, utpotè rationem prohibitæ alienationis exprimentia. „ Quia (ait) plenum juſtitiæ eſt, fratres chariſſimi, ut non ſolùm Epiſcopi, ſed etiam totius Cleri ſtudio, Eccleſiaſticæ utilitatis incrementa ſerventur, & eorum munera illibata permaneant, quæ pro animarum ſuarum ſalute, fideles de propria ſubſtantia Eccleſiis contulerunt.

X. Verùm Vir ſummæ eruditionis Paſchaſius Quenellius in ſua operum Leonis reviſione, relata opinione Voſſii dicere non dubitavit: „ Mihi verò Leonis non eſſe, penè certum eſt, vel unius ſtyli inſpectione, quem à Leonino abhorrere quivis facilè deprehenderit.

XI. Tum relatis nonnullis, quæ à ſtylo Leonis videntur planè aliena, plura alia argumenta adducit, quibus oſtendant, Epiſtolam hanc Leoni Magno adſcribi non poſſe; atque inter alia advertit in eadem Epiſtola mentionem fieri duplicis Decreti, quo Leone *ordinatum erat quemadmodum utriuſque Eccleſiæ utilitatibus conſuleretur*, adversùs fraudulentos Eccleſiaſticorum prædones. „ Quæ Decreta (ait Quenellius) ſi verè à Leone emiſſa eſſent, numquam eorum memoria excidiſſet. Etſi enim plurimæ Leonis aliorumque Pontificum *familiares* Epiſtolæ, vel omninò perierint, vel ad tempus ab hominum notitia ſubtractæ ſint, vix tamen contingere id potuit circa Decretales & Conſtituta, quæ plurimum Eccleſiarum negotia & ordinationem attinent; & multò minùs ſi ad totius provinciæ ampliſſimæque Inſulæ Epiſcopos & Eccleſias fuerint directæ, cujus generis eſſe debuerant, tam hæc, ſi genuina eſſet, quàm illæ, de quibus mentionem facit. “

Deinde advertit, nequaquam veriſimile eſſe, „ tempore S. Leonis tantam fuiſſe Eccleſiaſticæ diſciplinæ perturbationem, ut in Provincia Romanæ Sedi ſubjecta, in qua erant vigilantiſſimi Præſules, inter quos Paſchaſinus Lilibeitanus, *omnia alicujus Eccleſiæ prædia vendendo, donando, & diverſis modis alienando Epiſcopus diſſiparet;* imò tanta corruptela ut plures qui id agerent, invenirentur, quod Epiſtola diſertè aſſerit. Quamobrem ad poſteriora ſæcula remittendam eſſe hujuſmodi deprædationem exiſtimo. “

XII. Ex his aliiſque tandem concludit eruditus auctor. „ His perpenſis in hanc ſententiam facilè adducor, ut vel hanc Epiſtolam exiſtimem ſuppoſititiam eſſe, eo ſcilicet conſilio confictam, ut alicui illarum Eccleſiarum prædia diſtracta denuò vindicarentur: quod ſæpè factum eſſe notum eſt, ut germanorum monimentorum loco fictitia ſubſtituerentur aſſerendis Eccleſiarum juribus vel privilegiis quoquomodo accommodata; vel ſaltem credam alterius eſſe Leonis, quàm noſtri; ſecundi putà vel tertii, vel etiam poſterioris. “

XIII. Quidquid ſit de hac Epiſtolæ, aut hujus Decreti ſinceritate; & an Leoni Magno, an alteri adſcribendum, hoc conſtat, quòd licèt in antiquorum Pontificum, qui ſæculo V. & VI. aut etiam VII. Leoni ſucceſſerunt, Decretis contra indebitam bonorum Eccleſiaſticorum alienationem editis, nulla hujus Decreti mentio fiat, nihilominus poſterioribus ſæculis, hoc Decretum in hac materia paſſim non tantùm à Doctoribus, ſed & Pontificibus in ſuis reſponſis & Decretalibus fuiſſe aſſumptum, tamquam præcipuum monumentum diſciplinam alienationis bonorum Eccleſiaſticorum formans.

Unde Rebuffus hanc alienationis materiam Auditoribus ſuis explanare volens, hoc Decretum tamquam *utiliſſimum & frequentiſſimum* ſingillatim per ſingulas partes explicandum duxit, ut ipſe aſſerit in ſuo *Compendio alienationis rerum Eccleſ. num* 43.

Similiter Innocentius III. in fundamentum ſuæ reſolutionis non ſemel hoc Decreto, & quidem ſub nomine *Leonis* Papæ uſus eſt, ut videri poteſt in *Cap.* 7. & 8. *de his quæ fiunt à Prælato, &c.*

XIV. Præter hoc Decretum extant plura tum antiquorum, tum recentiorum Pontificum & Synodorum Decreta, alienationem hanc vetantia, aut ſaltem certis regulis & terminis circumſcribentia, quæ referuntur, vel apud Gratianum, vel in Decretalibus Gregorii IX. aliiſque partibus Juris Canonici, ſub titulo *de rebus Eccleſ. alienandis, vel non alienandis;* & quorum in progreſſu hujus tituli mentio facienda erit.

XV. Principes quoque conſervationi rerum temporalium, quae ipſi vel eorum Majores, aut Vaſſalli & ſubditi Eccleſiis donarant, conſervationi intendentes, & Canones alienationem vetantes aut circumſcribentes ſuis legibus fulcierunt.

XVI. Primus Imperatorum, qui hac de re legem edidit, creditur Leo Imperator anno 470. cujus Conſtitutio extat in *L.* 14. *Cod. de SS. Eccleſiis*, declarans, nulli Epiſcopo, aut œconomo eſſe alienandi facultatem; „ nec ſi omnes cum religioſo Epiſcopo & œconomo Clerici in earum poſſeſſionum alienationem conſentiant: “ Rationem ſuæ Conſtitutionis notandam ſubjungit: „ Ea enim quæ ad beatiſſimæ Eccleſiæ jura pertineant, vel poſthac fortè pervenerint, tamquam ipſam ſacroſanctam & religioſam Eccleſiam, intacta convenit venerabiliter cuſtodiri: ut ſicut ipſa religionis & fidei mater perpetua eſt, ita ejus patrimonium jugiter ſervetur illæſum. “

XVII. Hæc

XVII. Hæc Leonis Conſtitutio ſolam Eccleſiam Conſtantinopolitanam ſpectans, ab Anaſtaſio Imperatore in *L. 17. Cod. eodem* ad omnes Patriarchatus Conſtantinopolitani Eccleſias extenſa eſt; vultque, ut quæ ab ipſo decreta ſunt, locum habeant, & in futuris Eccleſiaſticis rebus, & in præteritis, aut præſentibus.

XVIII. Tandem Juſtinianus, abrogata lege Anaſtaſiana, Leoninam ad omnes planè Eccleſias extendit; duaſque amplas de hac alienationis prohibitione, ejuſque regulis & terminis edidit, relatas in *Novella 7. & 120.* atque per partes referuntur penè integræ in Authenticis ſubjectis citatæ *legi* 14. & pro magna parte extant apud Gratian. *Cauſ.* 10. *quæſt.* 2. *Can.* 2. poſt relatum fragmentum ex Conſtitutione Leonis.

XIX. Principes noſtri alienationes bonorum Eccleſiaſticorum ſine forma Canonibus & legibus præſcripta factas pro nullis haberi volunt; edicitque Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracenſem, *art.* 22. quòd ſi contingat Judices Regios interpellari ab Eccleſiaſticis ſuper reſciſſione, aut annullatione alienationis rerum Eccleſiaſticarum, hi judices ſequi debebunt Canones, & leges Civiles his non contrarias, necnon Edicta, conſuetudines, & morem obſervatum, in majus Eccleſiarum bonum. Verba Edicti ſunt: *D' avantaige nous entendons que quant perſonnes Eccleſiaſtiques intenteront quelque action pardevant noz Juges Provinciaulx, ou autres ſeculiers pour la reſciſſion, ou annullation de quelque alienation des biens d' Egliſe, ou de quelque louage fait à longues annees, ou aultre Contract dommageable à l' Egliſe, noſdits Juges ſe regleront ſelon les Canons, & Conſtitutions du droict Civil non repugnantes auſdicts Canons, & ſelon les Placartz, Couſtumes, ou Uſances obſervees pour le plus grand bien des Egliſes.* Ideſt: Inſuper volumus, ut quandocumque Eccleſiaſtici coram Judicibus noſtris Provincialibus aliiſque Sæcularibus litem intentabunt pro reſciſſione alienationis factæ de bonis Eccleſiæ, aut conductionis in longum tempus pactæ, aut alterius contractus Eccleſiæ nocivi, Judices noſtri, Canonibus & Juris Civilis Conſtitutionibus, dictis Canonibus non adverſantibus ſe conforment, prout & juxta Edicta, mores, receptaſque conſuetudines ad majus Eccleſiarum bonum.

XX. Epiſcopi hodie juxta formulam juramenti in Pontificali præſcriptam, jurant ante ſuam ordinationem, non alienare bona menſæ ſuæ; de quo juramento actum eſt ſuprà *part. 1. tit. 15. cap. 2.* Similiter & Parochi jurant, ſe non alienaturos bona ſui Paſtoratus, de quo ſuprà *tit. 22. cap. 2.*

XXI. Alienationis nomine imprimis venit actus omnis quo rei alicujus dominium transfertur; idque ſive is ſit actus ultimæ voluntatis, ſive inter vivos; uti ſpeciatim declaratur in cit. *L. 14. Cod. de SS. Eccleſ.* Specialiter autem vetatur in hac lege donatio *ad viciſſitudinem Beneficii collati, aut gratiæ referendæ:* quia color hic pleumque donationi quæritur, ut ait Juſtinianus in *Novella* 120. & notavit Cujacius ad *Novellam 7.*

XXII. Imò quia finis vetitæ alienationis eſt, ut res Eccleſiæ perpetuò integræ conſerventur: ut ex earum proventibus Miniſtri vivere, aliaque ad cultum Divinum neceſſaria ſemper haberi queant, conſequens eſt, alienationis nomine hìc comprehendi omnem illum actum, per quem res ipſa quocumque modo Eccleſiæ adimitur, aut impeditur quominus Eccleſia hac re ulteriùs plenè & liberè uti, aut ejus emolumentum, aut proventum percipere queat.

XXIII. Unde non tantùm res Eccleſiæ alienari dicitur, ad mentem Canonum, dum in alium transfertur, quoad plenum & abſolutum dominium; ſed etiam per translationem dominii utilis; uti fit per infeudationem, vel dationem in emphyteuſim; & declaratur in *Novella 7.* Juſtiniani: quia licèt non adimatur directum dominium ipſi Eccleſiæ, rei tamen emolumentum eripitur.

XXIV. Similiter quia per uſumfructum rei, tota ipſius utilitas ad uſumfructuarium devolvitur, & proprietario adimitur, vetita alienatione, etiam vetita habetur uſusfructus conceſſio.

XXV. Quin & prohibentur eadem ratione res Eccleſiæ pignori, ſive hypothecæ dari in citata Novella Juſtiniani, & in allegato *cap. 5.* expreſsè inter vetitas alienationis ſpecies ponitur *ſpecialis hypotheca obligatio*; prohibeturque creditoribus rem Eccleſiæ ſpecialis hypothecæ titulo obligare: quia licèt per pignoris conſtitutionem non mutetur cauſa dominii, tamen *jus in re* tribuitur, vi cujus creditor ad ejus diſtractionem procedere aliquando poſſit: neque res ipſa pignori, aut hypothecæ ſuppoſita amplius libera manet penes Eccleſiam, ſed ob *jus in re* in alium translatum, jam quodammodo aliena cenſetur: ideòque ſi teſtator alienationem prohibuerit, etiam pignoris datio prohibita cenſetur, *Leg. fin. Cod. de Rebus alienis non alienandis.*

XXVI. Dicitur in allegato *Capitulo* 5. Alienationis autem verbum continet *conditionem*; quæ verba à variis diverſimodè ſumuntur; aliis dicentibus, pro *conditionem*, legendum *conductionem*, nimirùm ad longum tempus; aliis prætendentibus intelligi contractum *conditionalem*; aliis verò ſumentibus vocem illam pro *pactione* ſuper rebus Eccleſiæ. At omiſſis hiſce incertis opinionibus ſuper acceptione hujus vocis, verior apparet opinio Antonii Auguſtini, qui vocem illam rejiciendam credit; utpotè in autographis & codicibus, unde hic textus primitus deſumptus eſt, non occurrens. Textum enim hunc primitùs deſumptum ex *Novella 7.* Juſtiniani non obſcurum eſt; & ex illa refertur apud Ivonem, *part. 4. cap.* 185. ubi nulla mentio fit *conditionis*. Burchardus textum hunc retulit, *lib. 3. cap.* 164. ſub nomine Concilii apud Silvanecten. ſub Ludovico Rege, *Can.* 5. idque cum hac voce *conditionem*, ſed omiſſa voce *venditionem*; putatque Antonius Auguſtinus, quòd Librarii Burchardi mendosè pro *venditionem* ſcripſerint *conditionem*: quod mendum retinuit Bernardus Papienſis in prima Decretalium Collectione. Raymundus autem Decretalium Gregorii IX. compilator retenta voce *conditionem*, addidit & vocem *venditionem*, *crucem*, ut ajunt, *Interpretibus relinquens*. Hinc interim patet, quàm utile, imò & neceſſarium ſit, nonnumquam ad ipſos primos Decretalium fontes habere recurſum, uti monui & pluribus oſtendi in tractatu Hiſtorico Canonico in Canones, *part. 8. cap. 1. §. 6.*

XXVII. Ut autem verbo abſolvam, poteſt quidem Beneficiatus rebus ſui Beneficii uti, atque ex proventibus vivere; ſed res ipſas integras conſervare debet, & ad ſucceſſores tranſmittere; ut & ipſi earum proventus liberè & plenè percipere queant: ut ſicut ipſa religio perpetua eſt, ita & ejus patrimonium jugiter ſervetur illæſum; uti loquitur Leo Imperator.

XXVIII. Ex hactenus dictis facilè intelligi poteſt, quæ res ſub prohibita alienatione, ad mentem Canonum & Legum comprehendi debeant; nimirum illæ, è quibus loca pia reguntur atque illuſtrantur, & eorum Miniſtri alimoniam accipiunt, quemadmodum loquitur Pontifex in *Extravagante* Ambitiosæ *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*: Ideſt, quæ ex natura ſua, vel voluntate offerentium deſtinatæ ſunt, ut uſibus Eccleſiæ, vel Miniſtrorum alimoniæ in perpetuum ſubſerviant; & quibus Beneficiati tamquam uſufructuarii utantur ſalva earum ſubſtantia.

XXIX. Quapropter ſi in fundo pertinente ad Eccleſiam aut Beneficium naſcantur grandes arbores, quæ cædi non ſolent, non poterit eas Beneficiatus in ſuum proprium commodum, tamquam annuos proventus, cædere & convertere; quia ea natura ſua videntur deſtinatæ ut ſerventur ipſi Eccleſiæ; non autem ut adinſtar annuorum proventuum à Beneficiatis conſumantur, uti in uſufructuario reſpondit Juriſconſultus in *Leg. 11. ff. de Uſufructu*, & judicatum refert Renatus Choppin. *de S. Polit. lib. 3. tit. 8. num.* 12.

Notat quoque Zypæus in *jure novo*, *titulo de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, *num.* 8. arbores grandes & cædi inaſſuetas rerum immobilium loco haberi, neque per Beneficiatum cædi poſſe, „ niſi (ait) demortuæ ſint: quando in earum locum alias ſub- “ ſtituere uſufructuarius ſeu Beneficiarius tenetur, “ *L. 18. ff. de Uſufructu.* “

XXX. De arboribus cædendis, atque in earum locum aliis plantandis, extat Decretum Synodi Sylvæducenſis

trenſis ſub Maſio titulo 20. cap. 13. quo ferè continetur quidquid circa hujuſmodi arbores jure communi & hodierno Belgico obſervari oportet. „ Hoc etiam „ ſeriò mandamus univerſis Parochis, aliiſque Beneficiorum & officiorum Rectoribus, ut in locum „ arborum cæduarum, quæ vel vetuſtate, vel alio „ modo pereunt vel cæduntur (quas tamen nonniſi „ congruo & debito tempore pro locorum conſuetudine cædi volumus) alias plantent: quoad arbores „ verò incæduas, illæ abſque noſtra ſpeciali licentia „ non cædantur, ac pretium inde proveniens ad augmentum, & utilitatem Beneficiorum, aut reparationem ædificiorum eorumdem applicetur, & nihilominus in locum earum aliæ ſubſtituantur, ſub „ pœnis arbitrio noſtro imponendis.

CAPUT IV.

De Cauſa & ſolemnitate in alienatione rerum Eccleſiæ requiſitis.

1. *Ex cauſa utilitatis vel neceſſitatis res Eccleſiæ alienari poſſunt.*
2. *Redemptionem captivorum eſſe juſtam cauſam alienandi vaſa Eccleſiæ, declaravit Juſtinianus Imp.*
3. *Idem ſenſit S. Gregorius.*
4. *Ad redimendos captivos & alendos pauperes vaſa Eccleſiæ poſſe diſtrahi, docuit S. Ambroſius.*
5. *Melius eſſe aurum impendi alendis pauperibus, quàm ornandis templis; docuit S. Hieronymus.*
6. *Idipſum multis adſtruxit S. Chryſoſtomus.*
7. *Redarguit Monachos S. Bernardus, qui neglectis pauperibus templa ſumptuoſè ornabant.*
8. *Hic ornatus ſplendidus templorum non raro provenit ex avaritia.*
9. *Quare homines ſoleant eſſe proniores ad ornanda templa, quàm alendos pauperes.*
10. *Laudatur Epiſcopus, qui pro alendis & redimendis captivis vaſa Eccleſiæ etiam initiata vendiderat.*
11. *Triplex cauſa alienandi probatur à Canoniſtis.*
12. *Hæc cauſa olim probari debebat in Concilio Epiſcoporum.*
13. *Hinc aſtruitur Decretum de non alienandis rebus Eccleſiæ à Gratiano relatum, non eſſe Leonis Magni.*
14. *Juxta hoc Decretum, & modernam diſciplinam huic conformem non debet cauſa diſcuti in Concilio Epiſcoporum.*
15. *Requiritur tamen* tractatus *prævius ſuper cauſa alienandi.*
16. *Sufficit* unicus; *niſi plures requirat ſpecialis Conſtitutio aut conſuetudo.*
17. *Quomodo* tractatus *Cleri ſive Capituli inſtituendus?*
18. *Debet diſcuti an non poſſit alia via neceſſitati Eccleſiæ ſuccurri.*
19. *Tractatus Cleri vel Capituli requiritur, quando ipſius conſenſus exigitur; & non aliter.*
20. *Quorum exigitur conſenſus, etiam* tractatus *neceſſarius eſt.*
21. *Exigitur conſenſus Capituli dum agitur de bonis menſæ Capitularis.*
22. *An requiratur conſenſus* totius *Capituli?*
23. *Conſenſus capituli requiritur quoad bona menſæ Epiſcopalis, licèt ſit ſeparata à menſa Capitulari.*
24. *Requiritur quoque conſenſus Epiſcopi.*
25. *Si Eccleſia non habeat Capitulum aut Conventum, ſolus conſenſus Epiſcopi ſufficit.*
26. *Quomodo Epiſcopi ſoleant inſtituere* tractatum *ſive examen ſuper cauſa alienationis?*
27. *Quoad Eccleſias exemptas requiritur licentia Pontificis.*
28. *Imò attenta Conſtitutione Pauli II. exigitur illa in omni alienatione rerum Eccleſiæ; ſed hic non recepta.*
29. *Si Regulares exempti habeant Superiorem cum poteſtate quaſi Epiſcopali, hujus auctoritas ſufficit.*
30. *Quid de Monialibus Ordinum Mendicantium?*
31. *Epiſcopi hodie jurant non alienare poſſeſſiones ſuæ menſæ* inconſulto *Pontifice.*
32. *Pontifex ſolet dare licentiam in forma commiſſoria.*
33. *Judices delegati diligenter inquirere debent de veritate contentorum in litteris Apoſtolicis.*
34. *An requiratur conſenſus Patroni?*
35. *Hodie in Gallia, & in Belgio ſolet requiri conſenſus Regius.*
36. *Quomodo ante conſenſum Regium fiat informatio ſuper cauſa alienationis?*
37. *Tria potiſſimùm in alienatione hodie requiruntur; ad quæ reſpexit Philippus II. in ſuo Edicto.*
38. *Conſenſus Capituli aut Epiſcopi quomodo exprimendus.*
39. *Plures ſolemnitates requiſitæ à Juſtiniano, ſed hodie non ſunt in uſu.*
40. *Non ſemper ob defectum ſolemnitatis requiſitæ invalidatur alienatio in Gallia.*
41. *Neque hic in Belgio.*
42. *Potiſſimùm attenditur, num juſta fuerit cauſa alienandi.*
43. *Alienatio non ſemper reſcinditur propter omiſſum conſenſum aliquorum de Conventu, vel ſuperioris.*
44. *Cauſa alienationis in inſtrumento exprimenda; præſumitur tamen ſi legitima forma ſit ſervata.*
45. *An præſumatur debita ſolemnitas interveniſſe?*
46. *Poſt tempus notabile non facilè reſcindenda alienatio, niſi fraus aut dolus interveniſſe probetur.*
47. *Alienatio in conſanguineos Prælati habetur ſuſpecta.*
48. *Ob læſionem notabilem reſtitui poteſt Eccleſia exemplo minoris.*

I. TAmetſi multis Canonibus & Principum Legibus vetita jampridem fuerit rerum Eccleſiaſticarum alienatio; nequaquam tamen mens illorum fuit, earum alienationem impedire, quando vel cauſa pietatis, aut Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas eam alienationem poſtularet.

Unde in famoſo illo Decreto relato apud Gratianum ſub nomine Leonis Papæ (cujus verba relata ſunt capite præcedenti) poſt inhibitam alienationem additur clauſula: *Niſi fortè aliquid horum faciat, ut* MELIORA *proſpiciat*. Et in *Clementina* 1. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, poſt factam ſimiliter prohibitionem alienationis ſubditur: *Niſi neceſſitas aut utilitas Monaſterii, Prioratus, Eccleſiæ aut adminiſtrationis hujuſmodi hoc expoſcat*. E quibus uno conſenſu concludunt Doctores, res Eccleſiæ ex cauſa *neceſſitatis* aut *utilitatis* alienari poſſe.

II. In Novella Juſtiniani 120. *cap.* 10. prohibentur vendi aut pignori ſupponi vaſa ſacra Eccleſiarum, *niſi pro redemptione captivorum*.

Similiter idem Imperator in *L.* 21. *Cod. de SS. Eccleſiis*, prohibens ſacrorum vaſorum qualemcumque alienationem, aut oppignorationem, addit: „ Excepta videlicet cauſa *captivitatis* in locis his, in quibus “ hoc (quod abominamur) contigerit. “ Rationem “ exceptionis notandam ſubjungit: „ Nam ſi neceſſitas fuerit in redemptione captivorum, tunc & venditionem præfatarum rerum divinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus: quoniam “ non abſurdum eſt, animas hominum quibuſcumque vaſis, vel veſtimentis præferri. “

III. Ad has Juſtiniani Conſtitutiones veroſimiliter reflexit S. Gregorius, dum *lib.* 6. *Epiſt.* 35. ſcribit: „ Et Sacrorum Canonum & *Legalia* ſtatuta permittunt miniſteria Eccleſiæ pro captivorum eſſe redemptione vendenda. “ Et rurſus *lib.* 7. *indict.* 2. *Epiſt.* 14. „ Sacrorum Canonum ſtatuta, & *Legalis* permittit auctoritas licitè res Eccleſiaſticas in *redemptionem captivorum* impendi. “

IV. Extat apud Gratianum *cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *Can.* 14. & 15. qui ibidem *Can.* 70. refert dictum S. Ambroſii ex *lib.* 2. *de Officiis cap.* 28. *In his tribus generibus* (ſcilicet redemptione captivorum, alimonia pauperum, & ſepultura Chriſtianorum) *vaſa Eccleſiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet.*

V. Et Canone ſequenti refertur dictum S. Hieronymi in Epiſtola ad Nepotianum, quo vivis Chriſti templis & membris providendum eſſe potius, quàm templis inanimatis aſtruit; prævenitque argumentum, quod à templo Salomonis pro ſplendido & exorbitanti templorum ornatu deſumitur. „ Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes Hoſtias immolabant, & ſan- “

guis

quis pecudum erat remiſſio peccatorum: quamquam hæc omnia præceſſerint in figura, ſcripta autem ſunt propter nos, in quos fines ſæculorum devenerunt. Nunc verò, cùm paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, portemus crucem; & divitias lutum putabimus.

VI. Eamdem veritatem multis adſtruit S. Chryſoſtomus, *homil.* 51. *in Matth.* non improbans quidem templorum ornatum; ſed miſericordiæ opera præferens. „Hæc dico non quia vetare velim talium vaſorum oblationem, ſed quia dignum potem, ante omnia miſericordiæ ac benignitati eſſe incumbendum: Nam & vaſa Deus ſuſcipit, ſed illa multò magis ſibi gratioſa ſunt. Et vaſa quidem danti ſolùm profuerint, benignitatis verò etiam accipienti. Et hîc quidem oſtentatio nonnumquam poteſt accuſari, ibi verò totum miſericordi animo attribuitur."

Deinde nonnullis interpoſitis, ait: „Nec prohibeo magnifica templa condere, ſed hæc cum illis, imò verò hæc ante illa facere moneo. Nemo enim, quia templa magnifica non condiderit unquam accuſatus eſt; at verò gehenna ignis inextinguibilis, ſupplicia dæmonum imminent, niſi quis diligenter iſta peragere velit.

VII. Hæc latiùs retulit Vir eruditus & pius Joannes Merlo Horſtius in notis ad *cap.* 12. Apologiæ S. Bernardi ad Guillelmum Abbatem, ubi hic ſanctus inter alia exclamat: „O vanitas vanitatum, ſed non vanior quàm inſanior! fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit. De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. Inveniunt curioſi quo delectentur, & non inveniunt miſeri quo ſuſtententur.

VIII. Advertit ibidem S. Bernardus hunc templorum vanum & ſuperbum ornatum, non rarò ex ipſa procedere avaritia, „Si quæris quo modo, miro, inquam, modo; Tali quadam arte ſpargitur æs, ut multiplicetur; Expenditur ut augeatur, & effuſio copiam parit. Ipſo quippe viſu ſumptuoſarum, ſed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum quàm ad orandum. Sic opes opibus hauriuntur, ſic pecunia pecuniam trahit, quia neſcio quo pacto ubi ampliùs divitiarum cernitur, ibi offertur libentius. Auro tectis reliquiis ſaginantur oculi, & loculi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima forma Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur ſanctior, quo coloratior. Currunt homines ad oſculandum; invitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm venerantur ſacra. Ponuntur dehinc in Eccleſia gemmatæ non coronæ, ſed rotæ, circumſeptæ lampadibus, ſed non minùs fulgentes inſertis lapidibus. Cernimus & pro candelabris arbores quaſdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruſcantes ſuperpoſitis lucernis, quàm ſuis gemmis. Quid, putas, in his omnibus quæritur? Pœnitentium compunctio, an intuentium admiratio?" Utinam hæc tantùm ætate Bernardi vera fuiſſent!

IX. Rectè quoque notat Horſtius, cur multorum liberalitas proniùs in templorum donaria, quàm in egenorum ſubſidia feratur, Nempè quod pauperibus impenditur, in vacuos & obſcuros abit ventres: quod templis offertur, omnium oculis conſpicuum exponitur.

X. Acacium Epiſcopum Amidæ ſummoperè laudatum fuiſſe, quòd pro redimendis & alendis captivis vaſa aurea & argentea Eccleſiæ vendiderit, refert Socrates *lib.* 7. *Hiſt. cap.* 21.

XI. Ex his itaque aliiſque concludunt Canoniſtæ, triplicem eſſe cauſam, nimirùm neceſſitatis, utilitatis, & pietatis, ob quam res Eccleſiæ alienari poſſint.

XII. Verum hæc neceſſitatis, utilitatis, aut pietatis cauſa, ut res Eccleſiæ præſertim immobiles, & notabilis pretii alienari queant, olim in Concilio Epiſcoporum diſcuti, & probari debebat; uti conſtat ex Canone Carthaginenſi capite præcedenti relato; qui dicit „*neceſſitatem* inſinuandam eſſe Primati Provinciæ, ut cum ſtatuto numero Epiſcoporum, utrum faciendum ſit, arbitretur." Additque: „Quòd ſi tanta urget neceſſitas, ut non poſſit antè conſulere, ſaltem vicinos teſtes convocet Epiſcopos, curans ad Concilium referre omnes ſuæ Eccleſiæ neceſſitates."

Et Hilarius Papa *Epiſtola* 8. ad Epiſcopos diverſarum Provinciarum Galliæ, ſcribit ſæculo V. Prædia ad Eccleſiam pertinentia in alterum non transferantur, „niſi priùs apud Concilium alienationis ipſius cauſa doceatur, ut quid fieri debeat, *communi* omnium deliberatione tractetur.

XIII. Quapropter non immeritò Paſchaſius Queſnellius probans Epiſtolam ad univerſos per Siciliam conſtitutos Epiſcopos, à Gerardo Voſſio evulgatam, Leoni Magno adſcribi non poſſe, notat Decretum quod huic Epiſtolæ inſeritur permittens alienationem rerum Eccleſiæ *cum totius Cleri tractatu atque conſenſu*, eſſe recentioris & remiſſioris diſciplinæ: cùm priſtina tractatum atque conſenſum Concilii Epiſcoporum exigeret.

XIV. Interim illud certum eſt, recentiorem & remiſſiorem hac in re diſciplinam, vetere antiquata, invaluiſſe; cui introducendæ occaſionem dediſſe rariorem Synodorum Epiſcopalium celebrationem vix dubitari poteſt; ipſumque tandem Decretum ſub nomine Leonis Papæ à Gratiano relatum, eamdem ſtabiliviſſe admodum veriſimile eſt.

XV. Quamquam juxta hanc recentiorem diſciplinam non requiratur diſcuſſio cauſæ ipſius alienationis in Concilio Epiſcoporum, requiritur tamen tractatus ſive diſcuſſio & examen cauſæ per illos facienda, qui alienationem probare debent; uti communi conſenſu docent Canoniſtæ, indicatque Decretum ſub nomine Leonis Papæ relatum à Gratiano in verbis, *cum totius Cleri tractatu*.

XVI. Unum dumtaxat tractatum requirit citatum Decretum; eumque ſufficere monet Rebuffus *in Compendio alienat. rerum Eccleſ. num.* 81. *dum tamen ſit ſolemnis & diligens*: niſi tamen ſpecialis alicujus Ordinis conſtitutio (qualis eſt Benedictinorum juxta Rebuffum) vel Eccleſiæ conſuetudo plures tractatus exigeret.

XVII. Poſt hæc ſubjungit ibidem Rebuffus *num.* 84. qualis hic debeat eſſe tractatus: „Omnes Canonici vel Monachi (ait) debent vocari expreſsè ad ſonum campanæ, vel aliàs, juxta morem ipſorum, ad tractandum & deliberandum ſuper venditione, vel locatione perpetua, ſeu alienatione. Quibus congregatis, Prælatus, Abbas, ſeu Prior proponet cauſam, videlicet debitum urgere, vel aliam intereſſe neceſſitatem, ſeu utilitatem: ſuper qua licet Canonicis, ſeu Monachis ſic congregatis, tractabitis, ſeu deliberabitis, an & quid alienare expediat. Et quilibet dicet ſuum ſuffragium. Et poſteà, ſi convenerint in unam ſententiam, fiet inſtrumentum hujus deliberationis, & tractatus, videlicet, quòd tales Canonici S. Petri Montiſpeſſul. poſt longum & diligentem tractatum communi conſenſu confirmaverunt, quòd talis poſſeſſio propter tale debitum vendatur, vel alienetur; & pecunia ad dictam cauſam convertatur, credentes hoc utiliùs expedire Eccleſiæ."

XVIII. Addit deinde: „Etiam tractari debet qua via extra alienationem provideri poſſit Eccleſiæ, an ex fructibus locationum rerum Eccleſiæ habitis, & non de fructibus, an poſſit provideri de rebus mobilibus: & ſi non de mobilibus, an magis de quibuſdam rebus minus fructuoſis, quàm aliis, inſtar alienationis bonorum pupillorum.

XIX. Quod dicitur hîc de *tractatu* Cleri ſive Capituli intelligitur de caſu, quo in alienatione bonorum requiritur conſenſus Capituli. Qui enim alienationem ſuo aſſenſu probare tenentur, præmittere quoque debent *tractatum* ſive examen, an juſta & ſufficiens ſit cauſa hîc & nunc talia bona Eccleſiæ alienandi.

XX. Ut ergo ſciatur quorum *Tractatus*, ſive *Examen* ſuper cauſis alienationis præcedere debeat, priùs examinandum, qui alienationi conſenſum præbere debeant.

XXI. Imprimis ſi agatur de bonis ſpectantibus ad aliquod Capitulum, aut Conventum, requiritur conſenſus illorum, qui Capitulum illud aut Conventum repræſentant vel conſtituunt; illudque inſinuat Decretum apud Gratianum ſub nomine *Leonis Papæ*, in verbis: *Et cum totius Cleri tractatu atque conſenſu*.

XXII. Hîc nomine *Cleri* intelligi Capitulum, poſt

alios Canoniſtas notat Rebuffus *num.* 79. Notatque inſuper *num.* 76. quòd licèt dicatur *totius*, ſufficiat tamen conſenſus *majoris partis*, „ ſed hîc dicit *totius* (ait) „ quantùm ad *tractatum*; ſed requiritur *ma-* „ *jor* pars quantùm ad conſenſum; niſi minor pars „ velit cauſam rationabilem in contrarium allegare, „ quia tunc negotium differri debet.

XXIII. Prætereà requiritur conſenſus & tractatus *Capituli*, ſi agatur de alienatione bonorum ſpectantium ad menſam Epiſcopi; etiamſi menſa Capituli, & menſa Epiſcopi ſint ſeparatæ.

XXIV. Præter conſenſum Capituli requiritur conſenſus Epiſcopi, ſive agatur de Eccleſia Cathedrali, ſive Collegiata, etiam Regulari, non tamen exempta, *Cap.* 1. *de rebus Eccleſiæ non alienandis*.

XXV. Si agatur de bonis Eccleſiæ non habentis Capitulum, aut Conventum, puta Parochialis, ſufficit licentia, & conſenſus ipſius Epiſcopi, etiam ſine conſenſu Capituli, uti notat Rebuffus *num.* 88. quod & praxi conſuetum eſt. Et conſequenter etiam Epiſcopi dumtaxat, & non Capituli *tractatus* ſive *examen* ſuper cauſa alienationis præcedere debet.

XXVI. Non teneri Epiſcopum hunc *tractatum*, ſive examen *juridicè* abſolvere, optat Rebuffus *n.* 14. ſolentque hodie Epiſcopi libellos ſupplices, quibus petitur facultas alienandi bona Eccleſiarum Parochialium, aut per levationem pecuniæ ea gravandi, remittere ad Decanos Rurales, ut informatione capta ſuper cauſa alienationis, aut levationis in libellis expreſſa, judicium ſuum ad Epiſcopus reſcribant; quo accepto Epiſcopi annuunt, vel renuunt; niſi ulteriùs examen judicent neceſſarium.

Qualis autem informatio fieri debeat ſat bene proponitur in *L.* 5. *ff. de Rebus eorum qui ſub tutela*; & latè deducit Zypæus *Conſult.* 3. *de Rebus Eccleſiæ non alienandis*.

XXVII. Si Eccleſia ſit exempta, atque Pontifici immediatè ſubjecta, requiritur conſenſus Pontificis; atque ille conſenſus debet eſſe ſpecialis & expreſſus; uti monet Rebuffus *num.* 86.

XXVIII. Quin attento rigore *Clementinæ* A M B I T I O S Æ *de rebus Eccleſiæ non alienandis*, nulla Eccleſiarum, aut Monaſteriorum bona *inconſulto Pontifice* alienari poſſunt; ſed notat Zypæus in Jure novo, *titul. de Rebus Eccleſiæ non alienandis*, *num.* 2. Extravagantem quoad hoc punctum non ubique receptam, „ ſed quòd, ſaltem in his Ditionibus, Epiſcopi alie„ nationem rerum ad Eccleſias ſibi ſubjectas ſpectan„ tium facultatem cauſa cognita concedant.

XXIX. Similiter teſtatur Rebuffus *num.* 86. quòd ſi Abbates exempti, vel alii Prælati haberent Eccleſias ſibi *pleno* jure ſubjectas; tunc ſi Rector velit alienare, poterit cum conſenſu illius Abbatis habentis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

XXX. Deinde *num.* 87. tanquam conſequens infert: „ Ideò infertur, quòd ſi Moniales ſubjectæ ple„ no jure Prædicatoribus, vel Minoribus, velint „ alienare, poterunt cum authoritate Miniſtri Pro„ vincialis, vel Generalis, vel alterius habentis ju„ riſdictionem in eis quaſi Epiſcopalem, cum tra„ ctatu & ſolemnitatibus hîc expreſſis.

XXXI. Hodie juxta præſcriptum Pontificalis Romani Epiſcopus conſecrandus inter alia jurat: „ Poſ„ ſeſſiones verò ad menſam meam pertinentes non „ vendam, nec donabo, neque impignorabo; nec de „ novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam „ cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ, inconſulto „ Romano Pontifice. Et ſi ad aliquam alienationem „ devenero; pœnas in quadam ſuper hoc edita Con„ ſtitutione contentas, eo ipſo incurrere volo. “ De hac formula juramenti actum ſuprà *parte* 1. *tit.* 15. *cap.* 2.

XXXII. Interim quando ad Pontificem pro licentia alienationis recurritur, ipſiuſque conſenſus petitur, tunc quoque conſenſum præſtare non conſuevit, niſi prævio *tractatu* ſive diſcuſſione cauſæ. „ So„ let enim (ait Rebuffus *num.* 15.) committere ali„ cui exiſtenti in partibus, ut videat an expediat il„ lam rem alienari, & ad relationem illius auctori„ tatem interponere; aliàs etiam alinatio ea auctori„ tate Papæ irritaretur, quia jure non facta.

XXXIII. De hac Sedis Apoſtolicæ conſuetudine loquens Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 15. *cap.* 1. monet Judices, ut diligenter advertant, num omnia in litteris Apoſtolicis expreſſa veritate nitantur. Verba Decreti ſunt: „ Cùm alienationes bonorum Eccleſiaſticorum jure communi ſint prohibitæ, contingatque “ nihilominus non rarò commiſſiones, ſeu delega- “ tiones à Sede Apoſtolica impetrari ad Decretum “ alienationi interponendum, ſi in *evidentem* Eccle- “ ſiæ utilitatem cedere deprehendantur, Animadver- “ tant diligenter Judices omnes, ut Eccleſiarum, de “ quibus agitur, nuda utilitate perſpecta, maturè exami- “ nent & inveſtigent omnia, quæ litteris Apoſtolicis “ præſcribuntur, nulla perſonarum, aut partium ratio- “ ne habita, quæ cùm in hujuſmodi negotiis ſint concordes, eò attentiùs judici eſt invigilandum, ne “ Eccleſiæ bona non tam utiliter vendita, quàm le- “ viter dilapidata eſſe aliquando inveniantur. “

Reſcriptum ſuper alinatione rei Eccleſiaſticæ ſolet vacari Reſcriptum, *Si in evidentem*: quia continet hanc clauſulam: *Si per informationem, alienationem in* E V I D E N T E M *& urgentem neceſſitatem factam eſſe repereris*.

In Gallia non admitti licentiam alienandi Sedis Apoſtolicæ *motu proprio*; cum clauſula, *invitis Clericis*, tradunt Pragmatici, & videri poteſt Carolus Fevretius, *de Abuſu*, *lib.* 3. *cap.* 1, *num.* 19.

XXXIV. Præter conſenſum Superioris, etiam requiri conſenſum Patroni, communiter nutant Canoniſtæ; quod tantùm intelligi vult Zypæus loco citato, *num.* 9. de iis bonis, quæ a Patrono profecta ſunt.

XXXV. In Gallia in hac alienatione intervenire debere auctoritatem Regiam, poſt alios monet Claudius Fleury in ſuis Inſtitut. Juris Canonici, *par.* 2. *cap.* 12. eò quòd Rex habeatur protector Eccleſiarum, & bonorum ad eas ſpectantium.

In Belgio quoque non facilè alienatio bonorum Eccleſiæ, præſertim ſi notabilia ſunt, ſine conſenſu Regis abſolvenda eſt; cùm & Principes Belgii ſe protectores Eccleſiarum & bonorum Eccleſiaſticorum profiteantur.

Etiam in commutationibus rerum Eccleſiaſticarum auctoritatem Regiam olim intervenisse, probant Capitularia Regum Francorum, & oſtendit Stephanus Balozius, in notis ad Capitularia *pag.* 1205. verbo, *Ubicumque commutationes*.

XXXVI. Si ad Regem pro obtinenda licentia alienandi recurſus habeatur, tunc *tractatus* ſive informatio per Judices loci, aut alios à Regio Senatu deputatos ſuper utilitate, vel neceſſitate alienationis inſtituitur: qua facta, ſi neceſſitas aut utilitas appareat, litteræ nomine Regis expediuntur, quibus licentia alienandi annuitur.

XXXVII. Tria proinde potiſſimùm hodie ad alienationem requiruntur, nimirùm legitima cauſa alienandi, tractatus ſive diſcuſſio cauſæ, & conſenſus Superioris.

Unde Philippus II. in Edicto ad Synodum P. II. Cameracenſem vult, ut à Judicibus Regiis habeantur pro nullis alienationes omnes bonorum Eccleſiaſticorum factæ ſine conſenſu Superiorum, & cauſæ cognitione, non obſtante quacumque conſuetudine contraria. Verba Edicti ſunt: *Comme auſſi voulons & entendons, que par noz Juges Royaux & tous autres ſoient tenues pour nulles les alienations & louages à longues années des biens Eccleſiaſtiques faictes ſans le conſentement des Superieurs & deue cognoiſſance de cauſe; Et ce nonobſtant toutes couſtumes au contraire, au regard des alienations & louages ſuſdicts qui ſe feront à l'advenir*. Id eſt: Prout volumus & decernimus, ut Regii noſtri Judices aliique, omnes irritas habeant alienationes, & conductiones ad longum tempus bonorum Eccleſiaſticorum, quæ ſine Superiorum aſſenſu, & debita cauſæ cognitione fuerint peractæ, idque non obſtante quavis conſuetudine contraria, reſpectu alienationum, & conductionum impoſterum faciendarum.

XXXVIII. Indubiè de conſenſu Superioris, uti & Capituli, vel Conventus, ubi is requiritur, conſtare debet per publicum inſtrumentum; requiritque Decretum relatum à Gratiano ſub nomine Leonis Pa-

pæ,

Digitized by Google

pæ, omnium Clericorum *ſubſcriptionem*. Unde communiter docent Canoniſtæ, in alienatione bonorum Eccleſiæ requiri *ſubſcriptionem omnium Canonicorum*, aut Monachorum vel Monialium Capitulum conſtituentium: Sed Rebuffus teſtatur *num.* 17. quòd „ de conſuetudine non ſubſcribant Canonici vel Monachi; ſed omnibus præſentibus ſcribat Secretarius vel Notarius in inſtrumentis alienationum. " Idem teſtatur Zypæus loco citato *num.* 5. monet tamen, id non ubique uniformiter obſervari: „ Nam in cautiùs factis, & deliberatis maturè alienationibus, etiam his temporibus ſecùs obſervatum videmus.

XXXIX. Plures inſuper præſcriptæ ſunt ſolemnitates à Juſtiniano Imperatore in *Novella* 7. & referuntur in *Authentica* Hoc Jus porrectum, *Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*; & à Gratiano inſerta *Can.* 2, *Cauſ.* 10, *quæſt.* 2. Verùm uti monet Rebuffus *num.* 30. hæ ſolemnitates in alienatione rerum Eccleſiæ hodie non ſervantur. Et Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *de Sacroſanct. Eccleſiis*, § *de rebus Eccleſiæ non alienandis*, teſtatur, neque nos ſervare hodie in alienatione Eccleſiaſtica ſolemnitates dictæ *Authenticæ*, ſed præſcripts tantùm Canonum. Vide quoque Tornelium in collectione Arreſtorum *Litt. A. cap.* 34. ejuſque Notatores.

XL. Quia nec hodie ob prætermiſſam aliquam ſolemnitatem Jure Canonico requiſitam, alienatio rei Eccleſiaſticæ ſemper reſcinditur, aut invalida declaratur; notatque Rebuffus *num.* 103. Curiam Parlamenti Pariſienſis non reſcindere alienationes ſine ſolemnitate, niſi læſio & quidem notabilis intervenerit.

XLI. Scribit quoque Petrus Stokmannius quondam in Concilio Brabantiæ Conſiliarius Regius, in ſuis ejuſdem Curiæ deciſionibus: „ Quemadmodum in Gallia, ita & *apud nos* non obſervantur adamuſſim omnia, quæ tam ſcrupuloſè conſtituta ſunt circa bonorum Eccleſiaſticorum alienationes, nec omiſſio cujuſvis ſolemnitatis locum facit reſciſſioni earumdem, maximè verò in cauſis ſpectari ſolet, an læſio notabilis Eccleſiæ intervenerit an non, atque ubi hæc non oſtenditur, plerumque ratæ manent alienationes, licèt aliquid fortè in ritu & ſolemnibus deficiat, atque adeò quamvis non interceſſerit conſenſus eorum omnium, quos regulæ & inſtituta Religionum & Decreta Pontificia intervenire volunt.

XLII. Hæc ille *Deciſ.* 146. *num.* 1. & 2. additque *num.* 3. „ Nos aliquoties ita cenſuimus, uti vide quoque Tractatum in Curia Tholoſana apud Maynardum *lib.* 3. *Deciſionum Tholoſanarum cap.* 7. attendi potiſſimùm debere juſtam & urgentem cauſam alienationis vel evidentem Eccleſiæ utilitatem, rerum item quæ alienatæ ſunt utilitatem aut pretium, adhæc bonam aut malam fidem contrahentium, aliaſque hoc genus circumſtantias, quæ Religioni judicantium magna parte relinquendæ ſunt. „ Solemnitates autem quia iſtarum rerum cauſa inſtitutæ ac comparatæ ſunt, inferioris gradus & minoris momenti meritò hodie in foro & judiciis noſtris habentur.

XLIII. „ Propterea cùm incidiſſet quæſtio de reſcindenda alienatione fundi Eccleſiaſtici, ubi & neceſſitas probata erat, & bona fides emptorum, qui in alimoniam egentium Religioſarum nummos ſuos erogaverant, tum conſenſus atque approbatio Conventus ſeu Capituli, confirmata fuit alienatio, & repulſa Religioſæ, licèt oſtenderetur quaſdam ejuſdem Monaſterii veſtales non conſenſiſſe, neque ſubſcripſiſſe, quòdque Primas Ordinis, quem Generalem vocant, alienationem ratam eſſe non juſſiſſet, id quod tamen Decreta Ordinis, authoritate Pontificia confirmata, ita jubebant. "

XLIV. Primum ergo in alienatione rei Eccleſiaſticæ ſedulò attendendum, ut cauſa alienationis ſeriò examinetur; eaque in inſtrumento ſpecificè exprimatur iis circumſtantiis vallata, ut facilè probari queat, aut ſaltem præſumi debeat. Unde rectè monet Rebuffus *num.* 9. quòd de cauſis conſtare debeat per publicum inſtrumentum.

Ubi tamen eſt forma ſervata, & Decretum Superioris interpoſitum, ſemper præſumitur factum pro utilitate Eccleſiæ, uti notatur apud Tornelium loco citato *cap.* 36.

XLV. Solemnitas extrinſeca, ut auctoritas tutorum in alienatione rei minoris, vel Tractatus Capituli & conſenſus ſolemnis, & aliæ ſolemnitates Eccleſiaſticæ non præſumuntur, niſi probentur, ait Rebuffus *num.* 37.

„ Fallit (ait idem) ex longinquitate temporis, quia tunc omnia præſumuntur ſolemniter acta. Item, ſi in inſtrumento diceretur, ſolemnitatem ſervatam, is qui dicit non ſervatam, vel cauſam non fuiſſe veram, probare debet. "

XLVI. Et reverà ſi notabile tempus à rerum alienatione facta effluxerit, non facilè prætextu omiſſæ ſolemnitatis, vel defectu juſtæ cauſæ alienationes reſcindendæ; niſi dolus, vel colluſio aliquis interveniſſe appareat. Ne & hujuſmodi alienationum reſciſſione familiæ turbentur; & nemo facilè inveniatur, qui cum Eccleſia aut Corporibus Eccleſiaſticis contrahere velit.

XLVII. Meritò ſuſpecta habetur alienatio, & meritò, etiam poſt lapſum notabilis temporis inquiritur, num in utilitatem Eccleſiæ facta ſit, ſi in familiares aut cognatos ipſius Prælati bona Eccleſiæ tranſlata, vel cum illis contractus initus fuerit. Nam, uti rectè docet Alciatus *lib.* 1. *præſumpt.* 29. alienatio facta per Prælatum in conſanguineos, non præſumitur in Eccleſiæ, ſed ipſorum conſanguineorum utilitatem facta: prout & ipſe Juſtinianus Imperator in *Novella* 120. unde deſumpta eſt *Authentica* Quibuscumque, *Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis* inſinuat, interdicens certis perſonis res Eccleſiæ accipere, „ ut œconomo, ejuſque cognatis: alioquin bona eorum & œconomorum, & ordinatorum, quibus conjuncti ſunt, poſt mortem eorum pervenient ad Eccleſiam, de qua rem accipiunt. "

XLVIII. Tametſi alienatio omni cum ſolemnitate fuerit facta, ſi tamen poſtmodum appareat læſio notabilis ex parte ipſius Eccleſiæ, poterit petere reſtitutionem exemplo Minoris, cujus jure & privilegio utitur Eccleſia, uti communiter docent Canoniſtæ in *cap.* 1. *de in integrum reſtitutione*; ubi Pontifex reſcribit, quòd ſi Eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimentum ipſius (cùm Epiſcopo ejus conditionem facere deteriorem non liceat, & Eccleſia *jure minoris* utatur) quæ in damnum ejus data (poſſeſſio) conſtiterit, ad ipſius convenit jus & proprietatem redire. "

Ne tamen alteri per hanc reſtitutionem nocumentum inferatur, addit Pontifex: „ Providendum eſt tamen, ne ſi fortè coloni poſſeſſiones illas expenſis ac labore ſuo reddiderint meliores, ſumptibus quos bona fide fecerunt, debeant defraudari. "

Unde autem læſio deſumi debeat; & quando hujuſmodi læſio cenſeatur interveniſſe, ut reſtitutio annui debeat, latè deducit Zypæus *Conſult.* 2. *de rebus Eccleſ. non alienandis*.

TITULUS TRIGESIMUSSEPTIMUS.

De Hoſpitalibus & aliis Piis Locis.

CAPUT I.

De vario Hoſpitalium genere.

1. *Nomine Hoſpitalis ſubinde venit omnis pius locus recipiendis pauperibus deſtinatus.*
2. *Quibus uſibus ſpecialiter deſtinentur* Xenodochia?
3. *Quid ſint* Orphanotrophia?
4. *Ptochotrophia & Brephotrophia cui uſui ſerviant?*
5. *Noſocomia, Leproſaria & Gerontocomia deſcribuntur.*
6. *Alia ſunt privata; alia publica.*
7. *Illa merè laica, hæc verò religioſa loca reputantur.*
8. *Hoſpitale non eſt publicum etſi oratorium annexum habeat.*
9. *Indicium quòd Hoſpitale ſit publicum, & religioſum.*
10. *Aliqua ſunt Hoſpitalia in Beneficium Eccleſiaſticum erecta.*
11. *Quid requiratur, ut Hoſpitale cenſeatur in Beneficium erectum?*
12. *Primæva natura Hoſpitalium eſt, ut ſint* ſimplicis *adminiſtrationis.*
13. *Canonicorum Collegia ex præſcripto Regula habebant ſingula ſuum Hoſpitale.*
14. *Huic Hoſpitali dabant* decimam *ſuorum proventuum.*
15. *Præficiebatur unus è Canonicis, qui curam pauperum haberet, & qualis ad hoc eligendus?*
16. *Invigilare debebant Prælati, ne bona pauperum uſibus deputata, in alios uſus diverterentur.*
17. *Incipiebant Hoſpitalia ut* Beneficia *concedi; & ita proventus diverti.*
18. *Quàm graviter delinquat bona Hoſpitalis divertens.*
19. *Belgica Canonicorum collegia habuerunt ſuum Hoſpitale; & adhuc ſuperſunt veſtigia.*
20. *Monaſteria jampridem pro Hoſpitalibus reputata.*
21. *Monaſteria deſignarunt loca pauperibus & Hoſpitibus recipiendis.*
22. *Nonnulla Hoſpitalia Monaſteriis & Capitulis unita per modum ſuppreſſionis.*
23. *Aliqua unita ſine ſuppreſſione.*
24. *Debent onera fundationis explere.*
25. *Hoſpitalia commiſſa Religioſis ſine incorporatione aut unione.*
26. *Quare Hoſpitalium varietas noſci debeat?*

I. LOca recipiendis & alendis pauperibus aliiſvè miſerabilibus perſonis deſtinata ſubinde generali nomine *Hoſpitalia* dicuntur; quemadmodum nomine hoſpitalitatis nonnumquam venit quodcumque charitatis opus proximo impenſum.

Verum tum pro diverſitate regionum, tum ob diverſam & multiplicem naturæ humanæ miſeriam, cui in hujuſmodi locis ſuccurritur, variis quoque iis nomina indita ſunt.

II. Quædam enim ſpecialiter deſtinata ſunt ſuſceptioni peregrinorum, dicunturque ſubinde *Xenodochia*, à Græco verbo *xeno*, quod Latinè ſignificat *hoſpitem recipere*. Interdum ſpeciali nomine vocantur *Hoſpitia* peregrinis deſtinata.

III. Aliqua vocantur *Orphanotrophia*, ubi orphani ſive pueri parentibus orbati aluntur; & qui horum curam agunt, *Orphanotrophos* vocat *L. 32. Cod. de Epiſcopis & Clericis*; dicunturque, Parentibus atque ſubſtantiis deſtitutos minores ſuſtentare & educare veluti affectione paterna; aut quaſi tutores pupillorum & curatores adoleſcentium.

IV. *Ptochotrophia* ſunt loca ubi recipiuntur pauperes debiles, qui labore proprio ſibi neceſſaria ob corporis infirmitatem quærere nequeunt.

Nonnulla ſunt loca ubi infantes pauperes recenter nati, & expoſiti educantur, quæ vocantur *Brephotrophia*.

V. *Noſocomia* vocantur ubi ægri & infirmi curantur. His jungendæ *Leproſaria*, in quibus ſpecialiter & ſeparatim lepra infecti curantur. Similiter *Gerontocomia*, ubi pauperes ſenes aluntur, meritò noſocomiis junguntur, cùm ſenectus ipſa ſit morbus.

VI. Inter hæc loca pauperibus & miſeris hominibus alendis & curandis deſtinata, alia ſunt quæ nonnulli ex charitate ac pietate in pauperes privata ſua auctoritate extruxerunt & dotarunt, legeſque præſcripſerunt, nulla Epiſcopi aut alterius Prælati Eccleſiaſtici auctoritate interveniente.

Alia ſunt Epiſcopi auctoritate erecta, & ad uſum religioſum publico & Eccleſiaſtico ritu deputata; qualia plerumque ſunt hodierna Noſocomia & Leproſariæ quibus mulieres religioſæ præfectæ ſunt.

VII. Priora quidem dicuntur & reputantur loca *pia*; at omninò *profana* ſive laica; hæc verò habentur pro locis *Religioſis*: atque de his agi ſub titulo Decretalium *de Domibus Religioſis* communiter notant Interpretes.

VIII. Ut autem Noſocomium vel aliud quodvis hoſpitale habeatur pro loco vel domo *Religioſa*, non ſufficit auctoritate Epiſcopi in ipſo hoſpitali, aut prope, eſſe erectum oratorium aut ſacellum, in quo pro commoditate pauperum eò divertentium, Eccleſiaſtica peragantur Officia: quia cùm ipſum hoſpitale ab ipſo oratorio aut ſacello ſit planè diſtinctum, non magis poteſt ab ipſo ſuam mutuare religioſitatem, quàm caſtrum aut palatium Principis à ſimili ſacello mutuarent.

IX. At cùm dubitatur, an hoſpitale ſit publicum aut privatum, cùm non appareat, an Epiſcopi auctoritate ſit conſtitutum, inquirendum eſt, utrum publicè ibi campana pulſetur, & populus ad Divina publicè admittatur; tunc enim verum eſt dicere, publicum eſſe, & Epiſcopi auctoritati & juriſdictioni ſubmiſſum, ut docet Panormit. ad *Caput* PATENTIBUS *de privileg. num. 3.*

X. Inſuper ſunt quædam hoſpitalia in titulum Eccleſiaſticum erecta, quæ conſequenter ſolis Clericis tamquam vera Beneficia Eccleſiaſtica conferuntur, ſub obligatione impendendi proventus honeſtæ ſuæ ſuſtentationi ſuperfluos, in uſum pauperum aut miſerabilium perſonarum ſecundùm leges fundationis hoſpitalis adſcriptas: qualia nonnulla hoſpitalia eſſe ſupponit *Clementina 2. de Religioſis Domibus*, vetans „ ut nullus ex locis (piis) ipſis ſecularibus Clericis *in Beneficium conferatur*, etiamſi de conſuetudine, quam reprobat penitùs, hoc fuerit obſervatum: “ *Niſi in illorum fundatione ſecùs conſtitutum fuerit, ſeu per electionem ſit de Rectore locis hujuſmodi providendum.* Idipſum ſupponit quoque Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 8. de Reformat.* præcipiens omnibus, qui hujus loca in titulum obtinent, ut impoſitum illis onus officiumvè adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant. De hac obligatione latiùs agetur infrà.

XI. Ut autem Hoſpitale in Beneficium cenſeatur erectum, & tamquam in titulum conferri, requiritur, ut ipſum Hoſpitale cum omni ſua dote ſive proventibus Clerico in titulum Beneficii conferatur, cum onere hoſpitalitatem, vel alia pia opera, ſublevandis hominum miſeriis & infirmitatibus exercendi.

Si enim dumtaxat Presbyter aliquis ſimpliciter inſtitui ſoleat, etiam cum Canonica tituli collatione ab Epiſcopo ad præſentationem alicujus Patroni accepta, non cenſebitur tamen ipſum hoſpitale datum in titulum, ſed tantùm ipſum Oratorium ſive Sacellum Miſſæ Sacrificio aliiſque Sacramentis pauperibus adminiſtrandis deſtinatum. Quinimò cùm ipſorum hoſpitalium inſtitutioni quodammodò repugnet, ut in titulum Beneficii concedantur, niſi evidenter probetur,

tur, judicandum in dubio, illa non eſſe erecta in titulum.

Secundùm hanc diſtinctionem ſæpius judicatum eſſe refert Joannes Tornetius in Collectione Arreſtorum *litt. H. cap.* 34.

XII. Eadem hac ratione ſi quæ loca pia in titulum Beneficii fuerint conceſſa, facilè ad ſuam primævam naturam, id eſt ſimplicis adminiſtrationis reducta cenſebuntur. Unde & judicatum teſtatur Tornetius loco allegato, quòd hoſpitale dari ſolitum in titulum Beneficii, & poſtea translatum ad Griſeas Sorores, per hanc translationem reverſum ſit ad primævam & naturalem naturam hoſpitalium, id eſt, ſimplicis adminiſtrationis.

XIII. Adhæc ſunt quædam hoſpitalia ſpectantia ad Canonicorum Collegia; & quaſi partem ipſorum Collegiorum conſtituentia.

Pro quo notandum, Canonicorum Collegia jam pridem ſingula ſuum habuiſſe *hoſpitale*, quemadmodum indicat ipſa Canonicorum regula in Concilio Aquiſgranenſi anno 816. exarata *cap.* 141.

„ Evangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur documen„ tis, in colligendis hoſpitibus ante omnia operam
„ dare debere, ut meritò de nobis dicatur à Domino,
„ *Hoſpes fui, & collegiſtis me, &c.* Proinde oportet,
„ ut Prælati Eccleſiæ, præcedentium Patrum exempla
„ ſectantes, aliquod præparent receptaculum, obi pau„ peres colligantur, & de rebus Eccleſiæ tantum ibi„ dem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxta poſ„ ſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis,
„ quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur.

XIV. Ex hac regula patet, quòd præter prædictos proventus ſpecialiter uſui Hoſpitalis deputatos, ipſi quoque Canonici monerentur, ut „ tam de frugibus,
„ quàm etiam de omnibus eleemoſynarum oblationi„ bus, in uſus pauperum *decimas libentiſſimè* ad ipſum
„ conferrent Hoſpitale.

XV. Præcipit præterea, ut „ boni teſtimonii de ipſa
„ Congregatione frater conſtituatur, qui hoſpites &
„ peregrinos adventantes, utpote Chriſtum in mem„ bris ſuis, ſuſcipiat, eiſque neceſſaria libenter pro
„ viribus adminiſtret: qui etiam ea quæ in uſus pau„ perum cedere debent, nequaquam in ſuos uſus re„ flectat: ne cum Juda loculos Domini furante, ſen„ tentiam damnationis excipiat.

XVI. Usque fidelius res hoſpitalis adminiſtrentur, addit regula: „ *Sed* & Prælatorum debet vigilare in„ duſtria, ne cum, cui hoſpitale pauperum commit„ titur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere,
„ aut his quaſi beneficiario munere conceſſis ſinant
„ uti: quod a Prælatis quibuſdam, curam pauperum
„ parvipendentibus, fieri comperimus.

XVII. Hìc per anteceſſum notare poſſumus, quòd nonnullis Hoſpitalia *Beneficiario jure* concederentur; atque hoc pacto proventus hoſpitalium in uſus Clericorum diverterentur, qui abuſus paulatim magis excrevit, ut tandem neceſſe fuerit prohibere, ne hoſpitalia in titulum Beneficii concederentur; imò eorum adminiſtratio potiùs laicis, quàm Clericis committeretur; uti infra notabitur.

XVIII. Monet denique regula: „ Quòd ſi is, cui
„ hoſpitale commiſſum eſt, curam pauperum negle„ xerit, eorumque res in ſuos uſus retorſerit, quam„ quam divina ultione dignus ſit; ſeveriùs tamen
„ quàm cæteri delinquentes à Præpoſitis judicandus,
„ & à miniſterio removendus eſt.

Rationem hanc notandam ſubjungit: „ Quippe qui
„ & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, &
„ theſaurum cœlo recondendum ſuis (quod fas non
„ fuit) aptavit uſibus.

XIX. Obſervat Albertus Miræus in notis ad hanc Canonicorum regulam: „ Similes domus hoſpitalariæ
„ ad uſum pauperum exſtructæ hodieque multis in lo„ cis juxta Canonicorum templa viſuntur, ut ad S.
„ Servatium in Urbe Trajectenſi ad Moſam, Tor„ naci & alibi in Belgio. Sic & Antverpiæ olim ho„ ſpitalaria domus ſtetit juxta Baſilicam Marianam,
„ inde poſtea ad extimam urbis regionem translata. «
Cui domui hodie quoque Canonici ſuperintendunt; & per ſuos deputatos computibus interſunt.

XX. In Monaſteriis hoſpitalitatem jam pridem viguiſſe, ipſoſque Fundatores, & Benefactores bona ſua Monaſteriis obtuliſſe, ut & Monachi & *pauperes* ex iis alerentur, notorium eſt; & ſæpiùs in hoc opere oſtendimus; notatque Chriſtianus Lupus in Scholiis ad Canonem 11. Chalcedonenſem, in magno Belgii Chronico Monaſterium *Stabulenſe* meritò ſic vocari, utpote quòd ſit *ſtabulum omnium peregrinorum*. Additque Chronicon, eumdem in finem Belgica Monaſteria paſſim conſtructa in locis aviis & periculoſis. Quidni eadem ratione dicamus, etiamnum hodie in literia Regiis Monaſteria & Abbatias vocari *Godts huyſen*, quo vocabulo *domus pauperum* deſignari ſolent?

XXI. Ne verò per pauperum receptionem diſciplina clauſtralia nimiùm perturbaretur, cœperunt Monaſteria extra clauſtrum ad portas Monaſterii, loca aliqua recipiendis pauperibus & peregrinis deputare; quæ *hoſpitalia* dici poterant; & quorum apud pleraque Monaſteria Benedictinorum, Ciſtercienſium, Præmonſtratenſium, & Canonicorum Regularium patentes reliquiæ etiam hodie ſuperſunt: quæ hoſpitalia, ſive loca hoſpitibus aut pauperibus recipiendis deſtinata, partem Monaſterii conſtituunt; ideoque directioni & adminiſtrationi Prælatorum & Religioſorum quemadmodum reliqua pars Monaſterii ſubjiciuntur.

XXII. Similiter ſunt quædam hoſpitalia Monaſteriis aut Capitulis incorporata per viam *ſuppreſſionis*: ita ſcilicet ut ipſum hoſpitale unà cum dote ac proventibus erectum ſit in Monaſterium vel Capitulum; quo caſu ipſa hoſpitalia ſunt quodammodò extincta, & in Monaſteria aut Capitula commutata. Suppreſſio tamen ſive commutatio hæc ſæpius fit cum onere ſpeciali hoſpitalitatem in pauperes exercendi ſecundùm primævam ipſorum hoſpitalium fundationem; prout ex literis & legibus ipſius ſuppreſſionis ſive incorporationis facilè conſtare poterit.

XXIII. Subinde autem uniuntur Monaſteriis ſimplici unione abſque tituli ſive hoſpitalis ſuppreſſione; ſed ipſum hoſpitale ſalvum manet; cura tamen & adminiſtratio integra eſt apud ipſum Monaſterium, cum obligatione exercendi ipſam hoſpitalitatem, & proventus illi impendendi juxta leges ipſius fundationis.

XXIV. De his & ſimilibus loquitur Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reformat.* ubi præcipit illis qui hoſpitalia vulgò nuncupata, ſeu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, ſenum, pauperumque uſum præcipuè inſtituta, Eccleſiis ſuis *unita* obtinent, ut impoſitum illis onus officiumque adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant.

XXV. Frequenter ipſa Hoſpitalia, præſertim ſæculo XII. & ſequentibus, credita fuere viris aut mulieribus religioſis in communi viventibus, ut ipſi infirmorum & pauperum curam haberent; ita tamen ut ſuperintendentia & quaſi primaria adminiſtratio penes alios ſive Eccleſiaſticos ſive laicos remaneret: uti inferiùs latiùs demonſtrabitur.

XXVI. Hæc Hoſpitalium & piorum locorum varia natura & conditio meritò attendenda, ut & intelligatur, quibus eorum proventus præcipuè ex mente Fundatorum ſint impendendi; tum ut ſciatur, qui illorum ſint ſuperintendentes, & qui adminiſtratores; qui varii ſunt pro varia locorum conditione, uti ex infra dicendis apparebit.

C. A P U T II.

De Superintendentibus Hoſpitalium & Piorum Locorum.

1. *Apoſtolis primitùs cura pauperum, & diſpenſatio eleemoſynarum concredita.*
2. *Epiſcopi Apoſtolis in hanc curam ſucceſſerunt.*
3. *Concilium Chalcedonenſe auctoritatem in loca pia Epiſcopis aſſerit ex* Patrum traditione.
4. *Juſtinianus eam auctoritatem Epiſcopis vindicat.*
5. *Adminiſtratores piorum locorum vult eligi judicio Epiſcoporum.*
6. *Epiſcopi corrigere, imò & deponere poſſunt piorum locorum adminiſtratores, etſi hi ſint à Fundatoribus electi.*
7. *Quales eligi velit adminiſtratores.*

8. *Si*

8. *Si teſtator non deſignaverit per quem Legatum* pium *ſit diſtribuendum, executio committitur Epiſcopo.*
9. *Si incertum ſit cui Xenodochio impendi voluerit teſtator, Epiſcopi eſt dirimere.*
10. *Sed quid, ſi nullum in civitate ſit Xenodochium.*
11. *In adminiſtratione hujuſmodi piorum locorum non quærendum proprium lucrum.*
12. *Epiſcopi negligentiam circa executionem piorum legatorum ſupplet Archiepiſcopus vel Primas.*
13. *Etiam quilibet de populo executionem* pii *legati urgere poteſt.*
14. *Pœna in non ſolventes* pia *legata.*
15. *Ex lege Juſtiniani Epiſcopi piorum locorum manent ſuperintendentes, etſi à Fundatore ſint electi adminiſtratores.*
16. *Tempore S. Gregorii cura piorum locorum incumbebat Epiſcopis.*
17. *Auctoritas Epiſcoporum in* pia *loca ſæculo IX. vigebat.*
18. *Eadem expreſſa in Decretalibus Gregorii IX.*
19. *De Jure communi Hoſpitalia Epiſcopis ſubjiciuntur.*
20. *Hoſpitalia cœperunt eximi à juriſdictione Epiſcoporum; atque hinc multorum ruina.*
21. *Auctoritatem Epiſcoporum in pia loca, quomodo reſtituerit Concilium Viennenſe.*
22. *Conſtitutionem Concilii Viennenſis renovans Synodus Tridentina, Epiſcopis curam hoſpitalium imponit.*
23. *Synodus Tridentina dat Epiſcopis jus viſitandi hoſpitalia etiam* exempta.
24. *Licèt etiam laici ſint adminiſtratores.*
25. *Ex Decreto ejuſdem Synodi adminiſtratores tenentur reddere rationem Ordinariis.*
26. *Licèt ex fundatione etiam aliis reddenda ſit.*
27. *Synodus Tridentina ipſos adminiſtratores hoſpitalium ſubjicit Ordinariis.*
28. *Eadem Synodus voluit reſtauratam Epiſcoporum auctoritatem circa adminiſtrationem piorum locorum.*
29. *Hæc auctoritas non excludit curam & protectionem Principum.*
30. *Jam pridem Xenodochia ſub protectione Principum poſita: & quare.*
31. *Synodus Tridentina meminit hoſpitalium exiſtentium ſub* Immediata *Regum protectione; nec ſine licentia Regis viſitari vult.*
32. Immediata *protectio quæ hic intelligatur.*
33. *Si quæſtio incidat an hoſpitale ſit ſub hac* immediata *protectione, quis erit judex.*
34. *Epiſcopis hujuſmodi hoſpitalia viſitantibus ſubinde adjunctus Conſiliarius Regius.*
35. *Epiſcopus auctoritatem in hoſpitalia retinebat, ſi per hæredes fundatoris regerentur.*
36. *Synodus Tridentina ſupponit per legem fundationis Epiſcopum ab audiendis rationibus poſſe excludi.*
37. *Multò magis à jure viſitandi.*
38. *Loca pia non religioſa quoad jus viſitandi Epiſcopo non ſunt ſubjecta.*
39. *An ſubjecta ſint quoad redditionem rationum.*
40. *In publicatione Concilii Tridentini appoſita nota ad Decretum, quo cura hoſpitalium committitur Ordinariis.*
41. *Item, ad Decretum quo ſtatuuntur Epiſcopi executores piarum diſpoſitionum.*
42. *Ad has notas refertur clauſula appoſita in litteris Regiis, quibus publicatio Concilii Tridentini mandatur.*
43. *Ex Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem, aliquando Epiſcopus computui non intervenit.*
44. *Deſtitutio & inſtitutio adminiſtratorum aliquando ad ſolos laicos pertinet.*
45. *Aliquando ad ipſum Epiſcopum.*
46. *Qualiter ante Synodum Tridentinam aliqua hoſpitalia ad curam laicorum pertinuerint.*
47. *Hæc laicorum jura ſalva eſſe poſſunt, licèt auctoritas Epiſcoporum concurrat.*
48. *Philippus II. Epiſcopum ejuſvè deputatum computui intereſſe voluit.*
49. *Edictum ad Synodum Mechlinienſem diem computui reddendo de Epiſcopi conſenſu ſtatui vult.*
50. *Vult præterea deputatum Epiſcopi computibus intereſſe, atque per ipſum cum aliis intereſſe ſolitis quæſtiones ſopiri.*
51. *Epiſcopis eorumvè Vicariis viſitantibus exhibendi computus.*
52. *Auctoritas Epiſcoporum quoad hoſpitalia & pia loca per hoc Edictum ſtabilita.*
53. *Edictum non extendendum ad caſum, quo contrarium in fundatione expreſsè eſt cautum.*
54. *Neque ad loca pia non religioſa.*
55. *Principum auctoritate ſemper ſalva.*
56. *Quæ Regulæ in hac materia ſint ſervandæ.*

I. APoſtolos curam pauperum egiſſe; atque primos Chriſtianos bona ſua in alimoniam pauperum diſtribuenda ad pedes Apoſtolorum, ut per ipſos in pauperes diſpenſarentur, poſuiſſe teſtatur S. Textus. *Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*, nimirùm auctoritate Apoſtolorum.

II. Epiſcopi tamquam Apoſtolorum ſucceſſores, etiam in curam, & ſollicitudinem pauperum ſucceſſerunt; atque eo titulo ſpecialiter Patres pauperum dicti fuere. Imò Synodus Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* ſat clarè ſignificat, Epiſcopis jure *divino* mandatum eſſe pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere.

Itaque eleemoſynæ in pauperum alimoniam erogandæ, nec non loca pauperibus recipiendis ac curandis deſtinata, Epiſcopis tamquam ſpiritualibus pauperum Patribus concredita, eorumque curæ & regimini præcipuè commiſſa fuere.

III. Concilium Chalcedonenſe *Can.* 8. „ Clerici in *Ptochiis* conſtituti, ſub poteſtate ſint ejus qui in ea eſt civitate Epiſcopus, ſecundùm traditionem ſanctorum Patrum: nec per præſumptionem recedant à ſuo Epiſcopo." Apud Gratianum *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. *Can.* 10.

Sunt verò (ait Zonaras) Ptocheia domus quæ pauperibus ſuſtentandis, curandiſve deſtinatæ ſunt, quales eæ videlicet, in quas aut pupilli, aut alii ætate variiſque morborum generibus confecti homines recipi & ali ſolent.

Itaque vult Canon, Clericos hujuſmodi domibus ſive hoſpitalibus præfectos ſub poteſtate eſſe Epiſcopi; ut nimirùm regiminis ac curæ rationem Epiſcopo exhibeant, & ſi defectuoſi inveniantur, ab ipſo corrigantur.

Notandum autem, quòd dicat Canon Clericos hos ita Epiſcopo debere ſubjici *ſecundùm Patrum traditionem*: quo indicatur, hanc Epiſcoporum in ſimilia loca ſolicitudinem & ſuperioritatem ex Patrum traditione deſcendere.

IV. Conformiter ad hunc Canonem & Patrum traditionem, Juſtinianus hoſpitalium & piorum locorum curam & tuitionem variis editis Conſtitutionibus detulit Epiſcopis.

V. Imprimis in *L.* 42. §. 9. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, decrevit, ut „ nec Xenodochus, nec Noſocomus, nec Ptochotrophus, nec Orphanotrophus, nec Brephotrophus, nec quiſquis Ptochio præficiendus eſt, per talem fiat largitionem: ſed per judicium & probationem eorum qui in illis locis ſunt, Deo amantiſſimorum Epiſcoporum."

VI. Ulterius in *L.* 46. §. 3. *Cod. eod.* vult, ut ipſi quidem Epiſcopi *per ſe hujuſmodi* locorum curam non agant, ſed ea per præfectos, puta Xenodochos, Ptochotrophos & ſimiles adminiſtrentur; at illorum adminiſtrationem inſpiciant, & non rectè adminiſtrantes corrigant, imò & ſi mereantur expellant; idque etiamſi hujuſmodi Præfecti ab ipſis Fundatoribus fuerint deſignati. Verba legis ſunt: „ Deo amabiles Epiſcopi, ſiquidem aliquos diſertè hi, qui deceſſerunt, præpoſuerint rebus (veluti Xenodochos, Ptochotrophos, aut Noſocomos, aut Brephotrophos, aut Orphanotrophos, aut Gerontocomos, aut Paramonarios, aut Oeconomos, aut, ſimpliciter dicendo, piarum actionum Adminiſtratores) illos quidem permittant habere adminiſtrationem; ipſi verò non adminiſtrent quidem; ſed adminiſtrationem illorum inſpiciant aut obſervent: & rectè quidem habentem laudent: in quibuſdam autem aliquid prætergredientem corrigant:

„ gant: peſſima autem adminiſtratione facta etiam eos expellant, & alios inſtituant.

VII. Quales autem inſtituendi ſunt, adjungit: „ Qui cogitent & animo concipiant magni Dei timorem, & terribilem magni & numquam finiendi judicii diem, ad quam illos reſpicientes, convenit omnia facere cum ad Deum coordinata mente.

VIII. Rurſus in *L.* 28. *Cod. eod.* decernit, ut ſi teſtator aliquid in redemptionem captivorum reliquerit, & teſtator nullum ſpecialiter deſignaverit, per quem deſiderat redemptionem fieri captivorum; „ ſed ſi teſtator abſolutè tantummodò ſummam legati, vel fideicommiſſi taxaverit, quæ debeat memoratæ cauſæ proficere, Vir Reverendiſſimus Epiſcopus illius civitatis, ex qua teſtator oritur, habet facultatem exigendi, quod hujus rei gratia fuerit derelictum, pium defuncti propoſitum ſine ulla cunctatione, ut convenit, impleturus.

Hinc concludunt Juriſconſulti, executorem legitimum teſtamenti ad *pias* cauſas eſſe Epiſcopum. Vide *notam* 22. ad hanc legem in editione Corporis Civilis opera & ſtudio *Simonis van Leuwen* 1663.

IX. Eadem cura ex Conſtitutione Juſtiniani in *L.* 49. *Cod. eod.* Epiſcopo incumbit, ſi quis ſolos captivos inſtituerit hæredes: qui ſimpliciter, pauperibus inſtitutis, erogabit bona in eos, quos teſtator deſignaverit; vel nullis ab eo ſignatis Xenodochio civitatis; quòd ſi plura ſint, *pauperiori:* „ Hoc videlicet diſcutiendo à viro Reverendiſſimo locorum Antiſtite, & ſub eo conſtitutis *Clericis*.

Hic per tranſennam nota, in adminiſtratione & erogatione piorum locorum Epiſcopum tractare debere cum ſuis Clericis.

X. Pergit deinde Juſtinianus: „ Sin autem nullus Xenon in civitate invenitur: tunc, ſecundum de captivis ſanctionem, pro tempore Oeconomus ſacroſanctæ Eccleſiæ vel Epiſcopus hodiernam accipiat: & ſine Falcidiæ ratione pauperibus, qui in civitate ſunt, vel penitus mendicantibus, vel alia ſuſtentatione egentibus, eædem pecuniæ diſtribuantur.

XI. Ut autem hæc charitatis & pietatis oblata etiam gratis ex charitate, ſine ſpe temporalis lucri erogentur, ſolicitè inculcat, dicens: „ In omnibus autem hujuſmodi caſibus cœleſtes fœcundias ſacroſanctarum rerum adminiſtratores expectent, ſi qualecumque lucrum ex hujuſmodi gubernationibus ſibimet acquiſierint, vel ſi hoc committi ab alio conſenſerint, & non graviſſima pœna, & interminatione, quod perperam factum eſt, ſtudeant corrigere.

XII. Quòd ſi Epiſcopi negligentes fuerint in cogendis hæredibus ad ſolvenda pia legata, aut opus pium à teſtatore injunctum perficiendum, „ licentia erit aut Metropolitano Provinciæ, aut Archiepiſcopo Diœceſeos, hæc cognoſcenti, inquirere & cogere, pium opus aut liberalitatem omnimodò impleri.

XIII. Hæc Juſtinianus in *L.* 47. §. 6. *Cod. eod.* addens: „ Et cuicumque civium idem etiam facere licentia erit: cùm ſit enim communis pietatis ratio, communes & populares decet etiam affectiones conſtitui harum rerum executionis: habituro unoquoque licentiam ex noſtra hac lege movere ex *lege condictitia*, & poſtulare relicta adimpleri.

XIV. Utque efficacius hæredes aliique opere pio à teſtatore gravati ad executionem urgeantur, & hoc ſancivit §. 7. „ Ut ſi impediti à Deo amabilibus Epiſcopis qui his rebus honorati ſunt, poſteà ceſſaverint, ſeu diſtulerint, ita ut Præſidum exactione opus fuerit, confeſtim non ſolùm ipſi ſimplum (quod dicitur) exigant, ſed omninò duplum.

XV. Hactenus dicta manifeſte ſignificant, Epiſcopos piorum locorum, quin & omnium piorum legatorum eſſe ſaltem ſuperintendentes, eorumque curam ipſis incumbere, tametſi laicos fundatores habeant, imò licèt adminiſtratores & executores à fundatoribus ſint ſpeciatim deſignati, tamen ipſi Epiſcopi ſemper maneant Superintendentes, qui curent & invigilent, ut omnia ſecundùm teſtatorum & fundatorum voluntatem & mentem ritè adimpleantur; idque licèt etiam teſtator *in contrarium prohibuerit;* uti declarat Juſtinianus in citata *Leg.* 46. in principio.

XVI. Tempore S. Gregorii Xenodochia fuiſſe ſub directione ac cura Epiſcoporum, è multis Gregorii Epiſtolis eſt manifeſtiſſimum; ac notanter *Epiſt.* 24. *lib.* 3. in qua monet Januarium Epiſcopum Calaritanum: „ Ut tibi ſingulis quibuſcumque temporibus rationes ſuas Xenodochi, qui in eis ſunt conſtituti vel fuerunt, ſubtiliter reddant. "

Hortatur inſuper de rebus Xenodochiorum ſummam curam gerere; „ Ut nulli (ait) ſine tua licentia dentur notitiisve, ne uſque ad directionem earum ex Fraternitatis tuæ perveniatur incuria. "

XVII. Ad Ludovicum Regem in Attiniaco Palatio conſiſtentem ſcribunt anno 858. Epiſcopi Provinciarum Rhemenſis & Rothomagenſis à Cariſiaco Palatio quo convenerant: „ Sed & Rectoribus Monaſteriorum & *Xenodochiorum*, id eſt, *Hoſpitalium*, præcipite ut ſicut Canonica docet auctoritas, & Capitula avi & patris veſtri præcipiunt, Epiſcopis propriis ſint ſubjecti, & Monaſteria atque Hoſpitalia ſibi commiſſa ipſorum regant conſilio: quoniam Epiſcopi paternam ſollicitudinem eis ſecundùm miniſterium illorum ſtudebunt impendere. "

Integra Epiſtola habetur *tomo* 2. Capitularium editionis Baluzianæ *col.* 102. & apud Labbæum *tomo* 8. Concil. *col.* 654. ſub hoc titulo: *Epiſtola Epiſcoporum è Synodo apud Cariſiacum miſſa ad Ludovicum Regem Germaniæ.*

XXVIII. Hæc Epiſcoporum auctoritas in Decretalibus Gregorii IX. quoque expreſſa habetur in *cap.* 3. *de Religioſis Domibus:* „ De Xenodochiis & aliis ſimilibus locis per ſolitudinem Epiſcoporum, in quorum Diœceſi exiſtunt, ad eaſdem utilitates conſtituta ſunt, ordinentur. "

Refertur hæc Decretalis tamquam deſumpta ex *Decretis Eugenii Papæ;* ſed deſumpta apparet ex Synodo Romana anni 826. ſub Eugenio II. *Can.* 23. uti notat Antonius Auguſtinus *libr.* 2. *Dialogorum de emendatione Gratiani Dialog.* 2.

XIX. Interim ex hac Decretali concludunt Canoniſtæ, „ Epiſcopum fundare intentionem de jure communi ſuper ſubjectione, adminiſtratione & ordinatione hoſpitalium & omnium piorum locorum ſuæ Diœceſis: " uti notat Fagnanus ad hanc Decretalem *n.* 2.

XX. Porrò ſicuti poſterioribus ſæculis Monaſteria ſe à juriſdictione Epiſcoporum ſenſim eximere & ſubtrahere cœperunt; ita quoque Fratres & Sorores Hoſpitalibus præfecti; & Clerici qui illa in titulum Beneficii poſſidebant, ut liberiùs de illorum proventibus diſponere poſſent, exemptionis privilegia impetrare ſtuduerunt; atque hinc contingit, „ quòd ſæculo XIV. deploravit Concilium Viennenſe; quòd Xenodochiorum, Leproſiariarum, Eleemoſynariarum, ſeu Hoſpitalium Rectores, locorum ipſorum cura poſtpoſita, bona, res & jura ipſorum interdum ab occupatorum & uſurpatorum manibus excutere negligunt: quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quòd loca ipſa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes infectique lepra reciperentur inibi, & ex proventibus ſuſtentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere: proventus eoſdem in uſus ſuos damnabiliter convertentes. "

XXI. Huic ergo abuſui occurrere volens Concilium, injungit locorum Ordinariis, ut ſi Rectores hujuſmodi locorum, negligentes fuerint, aut leges fundationis non ſervaverint, „ etiamſi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita conſiſtant, per ſeipſos vel per alios implere omnia præmiſſa & ſingula, & Rectores eoſque utique non exemptos propria, exemptos verò & alios privilegiatos Apoſtolica ad id auctoritate compellant. " Hactenus Concilium Viennenſe in *Clem.* 2. *de Religioſis domibus.*

XXII. Hanc Clementinam iteratò renovavit Synodus Tridentina; ac inprimis *Seſſ.* 7. *capit.* 15. *De Reformat.* ait: „ Curent Ordinarii, ut Hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus, quocumque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet *exemptis*, fideliter & diligenter gubernentur, Conſtitutionis Concilii Viennenſis, quæ incipit, *Quia contingit*, forma ſervata, quam quidem Conſtitutionem eadem ſancta Synodus innovandam duxit, & innovat, cum derogationibus in ea contentis. "

XXIII. Poſt hæc Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de Reform.* dat Epiſcopis, etiam tamquam Sedis Apoſtoli-

ſtolicæ delegatis jus viſitandi hujuſmodi loca, tametſi *exemptionis privilegio ſint munita*. Unde & monet Fagnanus loco citato *num.* 4. hodie exemptionum privilegia hiſce piis locis non ſuffragari; utpote ſublata (ait) à Concilio Tridentino.

XXIV. Addit inſuper Synodus Tridentina: Epiſcopi habeant jus viſitandi hoſpitalia aliaque pia loca, etiamſi prædictorum locorum cura ad *laicos* pertineat; ac omnia, quæ ad Dei cultum aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur; non obſtantibus quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, privilegio aut ſtatuto.

XXV. Prætereà eadem Seſſione *cap.* 9. decernitur: „ quòd adminiſtratores tam Eccleſiaſtici, quàm laici Hoſpitalis & quorumcumque piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario; conſuetudinibus & privilegiis quibuſcumque in contrarium ſublatis.

XXVI. Quin & addit: „ Quòd ſi ex conſuetudine aut privilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, illis ad id deputatis ratio reddenda eſſet, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis adminiſtratoribus minimè ſuffragentur.

Hinc concludit Fagnanus ad *cap.* 4. ii *de Religioſis domibus n.* 40. „ Atque ita privilegium, conſuetudo, aut conſtitutio, quibus alteri quàm Epiſcopo reddenda eſt ratio, non ſunt quidem ſublata à Concilio, ſed modificata, ut locum habeant non privativè ad Epiſcopum, ſed cumulativè. Et ita (ait) reſcripſit S. Congregatio ad S. Memoriæ Cardinalem Borromæum ſub die 7. Februarii 1575.

XXVII. Denique Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reformat.* vult „ ſi hi qui adminiſtrationem hoſpitalis habent, etiamſi laici ſint, ab Ordinario moniti hoſpitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quæ tenentur, neceſſariis, reipſa obire ceſſaverint; non ſolum per Eccleſiaſticas cenſuras, & alia juris remedia ad id compelli poſſint; ſed etiam hoſpitalis ipſius adminiſtratione, curave perpetuò privari poſſint.

XXVIII. Ex his ſat manifeſtum eſt, Synodum Tridentinam voluiſſe, ſaltem quantum temporum conditio, & jam recepta diſciplina patiebantur, Auctoritatem Epiſcoporum circa hoſpitalia aliaque pia loca reſtituere; atque ad primævum ſuum vigorem revocare.

XXIX. Verùm hæc Epiſcoporum auctoritas, ſive cura & vigilantia, numquam excluſit Regum & Principum in conſervandis piis hiſce fundationibus ſollicitudinem & patrocinium; quin & ſemper Eccleſia ipſos Principes tamquam ſpeciales pauperum & miſerabilium patronos & protectores ſuſpexit.

XXX. Imò jampridem Xenodochia aliaque pia loca à Fundatoribus ſub protectione Regia conſtituta fuiſſe teſtantur Patres Synodi Regiaticinæ anno 850. *Can.* 16. unà rationem illius aſſignantes, & Principum obligationem: „ Suggerendum eſt (inquiunt) beatiſſimis Imperatoribus, quia hi, qui Monaſteria & Xenodochia ſub defenſione ſacri Palatii poſuerunt, ideò feciſſe probantur, quòd à nullo melius quàm à ſummis poteſtatibus protegenda crediderint: & ſi ea contra Decreta inſtitutorum perſonis quibus non licet dederint, ipſi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum ſummopere Principibus, ut quia minimè nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur, ſecundùm Apoſtolum. Etenim horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Nos verò qui debitores ſumus ut fideliter annuntiemus, idcircò humiliter ſuggerimus quod ſilere non audemus.

XXXI. Similium hoſpitalium & piorum locorum ſub ſpirituali & immediata protectione Regum & Principum conſtitutorum meminit quoque Synodus Trident. *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de Reformat.* ubi declarans quòd Epiſcopi habent jus viſitandi hoſpitalia, addit hanc limitationem: *Non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia.*

XXXII. Dum hìc Synodus loquitur de *immediata* Regum protectione, intelligi vult non generalem illam protectionem & tutelam, quam Principes promittunt & debent omnibus piis locis, ſed de *ſpeciali* & expreſſa protectione in quam quædam Hoſpitalia, de ſingulari gratia Principis, & Fundatorum voluntate, recepta ſunt.

Inſuper intelligitur *immediata* protectio Regum ſive Principum ſupremorum, *regalia* in ſuis ditionibus poſſidentium, non autem Vaſſallorum tametſi illuſtrium.

XXXIII. Si controverſia incidat, an ſub tali protectione Hoſpitale exiſtat, cenſuit S. Congregatio ejus rei cognitionem & definitionem, non ad ſæcularem Judicem, ſed ad Epiſcopum pertinere. Ad hanc reſolutionem reflectens Zypæus in jure novo *tit.* de Religioſis domibus *n.* 8. ait: „ Quod credo verum, dum talis exceptio quaſi incidenter Epiſcopo ad viſitationem talis hoſpitalis ſe accingenti, opponitur; alioquin ut plenis velis ea cognitio ad Eccleſiaſticos Judices devehatur, cùm de ipſo Principum privilegio agatur, apud ſupremos Principes haud facilè obtinebitur.“

XXXIV. Dicit inſuper Zypæus ibidem *numer.* 16. quòd Rege cavere volente, ne per viſitationem Epiſcopalem aliquid præjudicii in ſuo jure pateretur, „ in principio publicationis Concilii Tridentini conſuetum eſſet, Epiſcopis regium aſſenſum petentibus ad loca hujuſmodi viſitanda, adjungi Conſiliarium quemdam Regium, qui animadverteret, ne quid ex fundatione perverteretur.“

XXXV. Inſuper ex *Can.* 15. citatæ Synodi Regiaticinæ patet, quòd Xenodochia ſive hoſpitalia quædam ex voluntate Fundatorum per hæredes regerentur; ita tamen ut Epiſcopus retineret ſuperintendentiam, ut nihil ab ipſis negligeretur, & negligentes punire poſſet. Verba Synodi ſunt: „ Quæ autem ſub defenſione quidem ſunt Eccleſiæ, ſed juxta Inſtitutorum Decreta per *hæredes*, vel pertinentes, qui religioſam vitam duxerint, regi debent, procuret Epiſcopus, ut ab eis non negligantur: & ſi in aliquo malæ tractationi obnoxii reperiantur, Eccleſiaſticæ ſubjaceant diſciplinæ.“

Itaque jampridem perſuaſum fuit, jus laicorum adminiſtrandi & gubernandi hoſpitalia non excludere auctoritatem Epiſcoporum iiſdem locis ſuperintendendi: quod & ipſa Trident. Synodus *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de Reformat.* etiam ſuppoſuit, declarans quòd Epiſcopi habeant jus viſitandi hoſpitalia, etiamſi eorum *cura ad laicos* pertineat. Et *cap.* 9. vult, ut ſi ratio reddenda ſit coram aliis ad id deputatis, tunc cum iis etiam adhibeatur Ordinarius.

XXXVI. Supponit nihilominus & ipſa Synodus Tridentina citato *cap.* 9. hoſpitale ita poſſe fundari, ut Epiſcopus à computu excludatur. Volens enim ut adminiſtratores rationem adminiſtrationis ſingulis annis teneantur reddere, adjungit hanc limitationem: „ Niſi ſecus fortè in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet.“

XXXVII. Poſſe quoque Epiſcopum excludi per legem fundationi appoſitam à jure viſitandi; neque huic legi per Synodum Tridentinam eſſe derogatum, tamquam indubitatum tradit Fagnanus ad *cap.* 4. ii *de Domibus Religioſis num.* 44. & ita quoque reſpondiſſe S. Congregationem teſtatur.

XXXVIII. Inſuper hoſpitale privata laicorum auctoritate erectum, cùm non ſit locus *religioſus*, ſed merè *laicalis*, etiam ab auctoritate Epiſcopi; ſaltem quoad jus viſitandi exemptum eſſe notat Fagnanus *n.* 5. idque non tantùm jure communi; ſed etiam Concilii Tridentini. Nam etſi Concilium *Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de Reformat.* ſtatuat, „ ut Epiſcopi habeant jus viſitandi omnia pia loca, etiamſi eorum cura ad laicos pertineat; tamen ibi adjiciuntur hæc verba, *in caſibus à* JURA *expreſſis*; necnon illa, *juxta ſacrorum Canonum ſtatuta*, quæ reſtringunt diſpoſitionem ad limites juris communis. Unde ſicut loca pia non religioſa ſeu non Eccleſiaſtica non ſubſunt Epiſcopo de jure communi; ita nec poſt Concilium Tridentinum.“

XXXIX. Si jus commune ſpectemus, etiam quoad rationes adminiſtrationis exigendas, Epiſcopi auctoritas circa hæc loca non religioſa & merè laicalia excluſa eſt; uti ibidem *n.* 57. notat Fagnanus; ſed ex Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 22. *cap.* 9. *de Reform.* auctoritatem Epiſcopi in exigendis rationibus adminiſtrationis ad hæc loca etiam extendi credit. „ Nam (ait) Decretum illud non reſtringitur ad caſus in jure expreſſos, ſicut reſtringitur *cap.* 8. immediatè præcedens quoad *Jus viſitandi*; ſed loquitur generaliter & indiſtinctè, & excipit tummmodò caſum, cùm in fundatione expreſsè cautum eſt, ut Epiſcopus non poſſit exigere rationes adminiſtrationis.“

Hæc

Hæc Fagnanus, qui conformiter ſæpiùs à S. Congregatione, & notanter S. Carolo Borromæo reſponſum fuiſſe aſſerit.

XL. Dum hic Concilium Tridentinum eſſet promulgandum, nonnulla circa ejus Decreta adminiſtrationem hoſpitalium aliorumque piorum locorum concernentia, à Regiis Magiſtratibus notata fuere.

Et quidem ad *cap.* 15. *ſeſſ.* 7. quo dicitur: Curent Ordinarii ut hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus quomodolibet exemptis fideliter & diligenter gubernentur, „ cuncti annotarunt, ab omni ævo ad„ miniſtrationem hoſpitalium ad curam Magiſtratuum „ pertinuiſſe; idque eſſe conſentaneum ipſis fundatio„ nibus: mutationem hanc fore populo turbando & „ avertendo ab augendis hujuſmodi piis fundationibus.

XLI. Ita refert Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 15. qui rurſus §. 29. dicit ad *cap.* 8. *ſeſſ.* 22. quo Epiſcopi conſtituuntur omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos, executores & viſitatores hoſpitalium, collegiorum quorumcumque etiam laicorum, niſi ſint ſub immediata Regum protectione, has notas eſſe appoſitas: „ Plerique utrumque articulum à moribus no„ ſtris alienum eſſe, ac non recipiendum monent: „ Brabanti hic etiam Concordatis, quæ de utraque re „ cum Epiſcopis pepigerunt inſiſtendum contendunt, „ in quibus neque Epiſcopi habentur pro executori„ bus piarum diſpoſitionum, & laici adminiſtratores „ hoſpitalium aut aliorum piorum locorum ſuperio„ ribus ſuis ſæcularibus ſubjiciuntur, cum quodam „ tamen temperamento in caſum negligentiæ.

XLII. Nequaquam obſcurum, ut etiam notat Anſelmo, quòd ad has notas reflexerit Margareta Parmenſis Regii tunc temporis Belgii Gubernatrix, per clauſulam generalem in litteris ad Archiepiſcopum Cameracenſem inſertam, qua aſſerit, publicationem Concilii Tridentini faciendam ſalvis juribus & prærogativis ſuæ Majeſtatis ſuorumque vaſallorum: ac nominatim circa ſuperintendentiam & adminiſtrationem hoſpitalium & aliorum piorum locorum: „ Non „ (ait) ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut „ executio accommodetur naturæ cujuſque Provin„ ciæ. “ Zypæus in Jure novo tit. *de Conſtit.* *n.* 6.

XLIII. In Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem (quorum meminere Brabanti in allegata note) *tit.* 3. §. 11. cautum fuit: „ Si Rectores *hoſ„ pitalium*, Xenodochiorum aut aliorum piorum lo„ corum adminiſtratores laici fuerint & à laicis in„ ſtituti, rationes adminiſtrationum ſuarum reddere „ cogentur coram ſuperioribus ſuis vocato ad hoc „ Curato, ſi reſideat, & in abſentia ejus Vice Cu„ rato, vel Vicario perpetuo reſidente, ut ſi volue„ rit, interſit, abſque quod Decanus foraneus, vel „ Chriſtianitatis, aut alius Commiſſarius per Epiſcopum „ deputandus, neceſſariò vocari aut intereſſe debeat.

XLIV. Deinde §. 12. ulteriùs ſtatuitur: „ Inſtitu„ tio verò, vel deſtitutio, vel correctio talium admi„ niſtratorum, ad eoſdem ſuperiores laicos pertine„ bit, qui ſi negligentes fuerint in exactione ratio„ num, aut correctione delinquentium poſt monitio„ nem per Epiſcopum eis legitimè factam, eorum ne„ gligentiam poterit Epiſcopus ſupplere, rationes, reli„ qua, & computuum adminiſtrationem exigendo, pu„ niendo, vel deſtituendo delinquentes, pro illa vice.

XLV. Poſt hæc ſubjungit: „ Si verò adminiſtratores „ prædicti omnes, vel pro eorum majori parte, Ec„ cleſiaſtici fuerint, rationum exactio, inſtitutio, vel „ deſtitutio Rectorum, ad Epiſcopum ſpectabit.

XLVI. Hæc oſtendunt, jampridem in Belgio fuiſſe hoſpitalia aliaque pia loca, quorum adminiſtratio & regimen eſſent penes laicos; quibus jus eſſet adminiſtratores inſtituendi & deſtituendi; & rationes adminiſtrationis excipiendi; ita tamen ut Curatus loci ad audiendas rationes vocaretur; non autem Decanus ruralis aliuſvè Epiſcopi Commiſſarius; ſalva dumtaxat auctoritate Epiſcoporum in caſum negligentiæ ipſorum laicorum.

XLVII. His laicorum prærogativis non præjudicare crediderunt Principes noſtri, ſi & Epiſcopi curam & ſuperintendentiam quamdam circa regimen & adminiſtrationem haberent; atque unà cum his laicis ſuperintendentibus ad rectam hoſpitalium adminiſtrationem concurrerent, imò & hanc ſimultaneam vigilantiam poſſe contribuere ad ipſorum hoſpitalium conſervationem judicarunt.

XLVIII. Hinc & Principes noſtri etiam ad hoſpitalium curam unà cum laicis ſuperintendentibus admitti voluere Epiſcopos, uti ex eorum Edictis editis poſt Concilii Tridentini publicationem in Belgio factam, conſtat.

Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracenſ. *art.* 13. & 14. voluit, ut in computu piorum locorum præſens ſit, & vocetur Curatus loci, vel alius ab Epiſcopo, ſi ita ipſi viſum fuerit, deputandus; ſine tamen expenſis iſtorum locorum, & ſine præjudicio juris & auctoritatis Regiæ, & particularium Toparcharum. Idque uti in proœmio ſignificat, ut bona piorum locorum meliùs impendantur, & fundationes conſerventur. Verba utriuſque articuli ſunt: *Et à fin que les biens des Fabriques d'Egliſes & d'aultres lieux pieux ſojent bien employez, & les Fondations entretenues comme il appartient; Voulons que par tout à l'audition des comptes du bien deſdictes Fabriques des Egliſes ſoit preſent & appelè le Curé du lieu, ou bien que l'Eveſque y envoye quelque aultre ſien Deputè; quand pour quelque cauſe il eſtimera cela expedient, moyennant que ce ſoit ſans aulcuns fraix de la dicte Fabrique, & ſans prejudice de nos droits & authoritez, ou des Seigneurs particuliers des lieux.*

Comme auſſy ledict Curè pourra de la part de l'Eveſque eſtre preſent à l'audition des comptes des Hoſpitaux, Maladries, maiſons d'Orphelins, Eſcolles, & aultres lieux pieux des Villaiges; pourveu que ce ſoit ſans fraix & charge deſdictes maiſons. & ſans prejudice comme deſſus. Id eſt: Ut bona ſpectantia ad Eccleſiarum Fabricam, aliaque piarum Fundationum loca bene collocentur, ipſæque Fundationes, prout oportet ſartæ tectæque ſerventur; Volumus, ut ubique Parochus loci ad computus exhibitionem vocetur, eique interſit, aut ut ipſe Epiſcopus, ſi ob cauſas id expedire judicaverit, alium quemdam ſuum Deputatum eò deſtinet, ſic tamen ut ſine gravamine d. Fabricæ id fiat, & ſine detrimento juris & authoritatis noſtræ aut particularis cujuſvis loci Toparchæ.

Prout & dictus Parochus nomine Epiſcopi intereſſe poterit exhibitioni computuum Xenodochiorum, Noſocomiorum, Orphanotrophiorum, Scholarum, aliarumque in Pagis piarum Fundationum, modò dictæ Fundationes per hoc nullo ſumptu graventur & ſine detrimento, ut ſuprà.

XLIX. Poſt hæc Principes noſtri Albertus & Iſabella in Edicto anni 1608. ad Synodum Mechlinienſem, *art.* 23. agnoſcunt ipſis Epiſcopis ex Sacrorum Canonum præſcripto jus invigilandi piis fundationibus incumbere; dicuntque ſe confidere, quòd Epiſcopi ut obligationi huic ſatisfaciant, ſedulò cum ipſis Principibus ad conſervationem illarum fundationum concurrent. Hinc ſtatuunt imprimis, ut in omnibus civitatibus & pagis aliiſque locis ſuarum reſpectivè Diœceſium, Epiſcopi per ſe, vel ſuos ad id Deputatos, cum interventione Patroni fundationis, ſi ſit, vel aliorum, qui intervenire hactenus conſueverunt, vel aliàs primarii Officiarii loci, præfigant ſingulis annis certum diem, quo receptores piarum fundationum rationes reddant.

L. Deinde, *art.* 24. declarant mentem ſuam eſſe, quòd in excipiendis hiſce computibus, præter illos qui hucuſque ſoliti fuerant intereſſe, ſive nomina ipſorum Principum, ſive Vaſallorum, conformiter ad citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem, interveniant Epiſcopi eorumvè Commiſſarii, ſine tamen onere ipſarum fundationum; idque pro meliori directione fundationum, & ut ſuborituræ difficultates ſopiri poſſint de communi conſilio eorum, qui computibus interſerunt.

LI. Denique, *art.* 25. ſtatuunt, quòd quotieſcumque prædicta hoſpitalia aut *Eccleſiaſtica* loca viſitabuntur per ipſorum Vicarios, aut alios ad id deputatos, tunc & alii Superintendentes ſive proviſores & adminiſtratores ibidem ſe ſiſtent, dummodò adventus ipſorum iis innotuerit, & tenebuntur ipſis Viſitantibus computus ex tunc exhibitos & concluſos, ſi ad hoc requirantur, præſentare.

Porrò quia his articulis continetur penè tota diſciplina, quæ in Belgio circa hoſpitalia aliaque pia & religioſa

loca ſervanda eſt, non inconveniens judicavi integros ipſos articulos hic inſerere; quamvis ſummarium illorum ſuprà *part. 1. tit. 5. cap. 4.* relatum ſit.

Articuli 23. verba ſunt: *Alſoe vvy de conſervatie vande voorſeyde Kercken ſonderlynghe voor gherecommandeert hebben, oock vande Godts-huyſen, Taefelen ende diſſchen vanden Heylighen Geeſt, ende alle andre deuchdelicke fondatien, ghelijck oock de goederen der ſelver, van vvelck goederen een goede partye ie ghekomen vande Princen onſe voorſaeten, oft van onſe Vaſallen, ende zyn gheleghen in onſe Landen ende Provincien onder onſe Hoocheye ende juriſdictie, ons betrouvvende ende verſekerende vande goede affectie die de voorſ. Eertſ-biſſchop ende Biſſchoppen hebben om ons hierinne behulpig te zyn, in voldoeninge van het devoir, d' vvelck door de Gheeſtelycke rechten hunnen laſt ende digniteyt toeſtaet, hebben vvy proviſionelicken, een opſiene als voren, geordonneere, ende ordonneeren, by deſen in conformiteyt van t' gene dat vvy al reede gheordonneert hebben aende voorſ. Eertſ-Biſſchop by acte van Commiſſie vanden zeventhienſten dach van Mey duyſent ſeſ hondert ende ſes, dat in alle ſteden, dorpen ende plaetſen van hun Dioceſe reſpectivelick de voorſeye Biſſcoppen by hun ofte by de ghene die ſy daertoe commiteeren ſullen, met interventie van de patroonen vande fondatien, indien daer eenige zyn, of ſulcke andere die daer van hier te vooren de ſorge ghedragen hebben, oft anderſſints vanden principaelen Officier der plaetſen, inſtellen ende prefigeren eenen zekeren ordinariſſen ende ſtaenden dagh t' elcken jaere, om by de ontfangere ende andere handelynghe hebbende vande goederen, innecommen ende peninghen, de voorſ. Godtſ huyſen, Gaſthuyſen, Fabricken vande Kercken, taefelen vanden Heylighen Geeſt oft vande gheymente armen, huyſen vande arme kinderen, ende generaelick alle andere devote plaetſen toebehoorende, elcken jaere rekeninghe by gheſchrifte te doen van hunnen ontfanck ende handelynghe, verkieſende ende beſluytende onderlynghe den zelven dagh, den vvelcken ſy vercondighen ſullen aende ontfangere, om te ſelven dagh bereet te ſyn t' elcken jaere, op alſulcken boete van ghelde die daer toe gheſtelt ſal vvorden, ten proffyte vande ſelve fondantie der goederen daer van ſy den ontfanck ende handelynghe ſyn hebbende.* Ideſt: Cùm nobis dictarum Eccleſiarum conſervatio peculiariter cordi ſit, tum & domuum Hoſpitalium, Menſarum & Portionum S. Spiritus, omniumque aliarum piarum Fundationum, prout & bonorum earumdem ſitorum in ditionibus, & provinciis noſtris ſub ſuprema noſtra Juriſdictione, quorum bonam partem, aut Principes Prædeceſſores noſtri, aut ſubditi noſtri contribuerunt, confidentes, exploratumque habentes affectum, quem prædicti Archiepiſcopus, & Epiſcopi gerunt, ut ea in parte ſint nobis adjumento ad muneris ſui executionem, quod ſecundùm Eccleſiaſtica Jura dignitati, & curæ eorum incumbit; Nos pro ſtatu, & conditione rei præſentis dumtaxat, mandavimus in finem ut ſupra, prout & mandamus, conformiter ad id quod jam nunc injunximus dicto Archiepiſcopo per literas Commiſſionis datas 17. Maji 1606. ut in omnibus Civitatibus, Pagis, & locis Diœceſium ſuarum reſpectivè, dicti Epiſcopi, aut per ſe, aut per eos quibus id demandabunt, intervenientibus Fundationum Patronis, ſi qui ſint, aut aliis qui illarum antehac curam geſſerunt, aut aliàs præcipui locorum Præfecti, ſtatuant & deſignent certum, ordinarium & ſtabilem quemdam in ſingulos annos diem, quo Receptores, aliique bonorum adminiſtratores, reditum nummorum dictarum domuum Hoſpitalium, Xenodochiorum, Fabricæ Templorum, Menſarum S. Spiritus, aut Pauperibus communium, Brephotrophiorum, & generaliter quorumcumque ad piarum Fundationum loca ſpectantium, annuatim ſcripto tradant computum receptuæ, & adminiſtrationis ſuæ, eligant & præfigant eum diem quem Receptoribus deſignabunt, ut ſinguli annis eodem die parati ſint, indicta mulcta pecuniaria quæ ad eum finem conſtituetur in emolumentum bonorum ipſius Fundationis, quorum receptuam, & adminiſtrationem exequuntur.

Tenor articuli 25. hic eſt: *Ten overbrengen ende in t' preſenteren van de vvelcke rekenighe, boven de ghene die tot noch toe daer toe ghevaceert hebbent, t' zy van onſen oft van onſen Vaſallen t' vveghen, ſoo is ons intentie, ende ordonneren vvy by deſen, achtervolghende t' ghene dat gedaen ès gevveeſt by vvylen zyne voorſ. Majeſteyt, by ſyne brieven van Placcaerte, in approbatie van het Synode van Camerijck, vanden eerſten dagh van Junius. duyſent vyfhondert zevenentachtentigh, dat de voorſeyde Biſſchoppen, ofthunne ghecommitterde daer ſullen intervenieren, ſonder eenigen coſt oft laſt vande voore. Godts-huyſen, tot betere directie vande ſaeken, ende ten ghenoeghe van een ygelicken, ende ten eynde dat de over-comende ſvvaricheden beelicht moghen vvorden by ghemeynen advyſe van deghene die over de voorſ. rekeninghe ſullen ſtaen.* Id eſt: Qua in exhibitione & præſentatione computus, ultra eos qui hactenus in rationibus illis accipiendis operam poſuerunt, ſeu noſtro, ſeu ſubditorum noſtrorum nomine, hæc eſt noſtra voluntas & per haſce ſtatuimus, conformiter ad illud quod à prædicta ſua quondam Majeſtate decretum eſt per ſui diplomatis literas in approbatione Synodi Cameracenſis datas 1. Junii anni 1587. ut prædicti Epiſcopi, aut eorum deputati interveniant ſine ullo ſumptu, aut gravamine dictarum domuum Hoſpitalium, ad meliorem negotiorum adminiſtrationem, & uniuſcujuſque ſatisfactionem, & ut enaſcentes difficultates ex communi omnium conſilio, qui excipiendo computui præerunt, tollantur.

Ende inghevalle dat door alſulcke deciſie oft ordonnantie yemandt ſoude vvillen pretenderen beſvvaert te vveſen, ſal hem daer mogen beclaghen voor den vveerlicken Overſten, Richter der plaetſen vande fondatie, daervan d' adminiſtratie gheexerceert is, tot coſte vande vvelcke fondatie ſal alſdan gheſuſtineert vvorden t' ghene by de Auditeurs gheordonneert ſal zyn ghevveeſt. Id eſt: Si verò per talem deciſionem, aut mandatum ſe aliquis gravatum prætendat, liberum ſit ipſi querelas ſuas deponere coram ſæculari præfecto, Judice loci fundationis, cujus adminiſtratio fuerit exercita, cujus fundationis periculo ſuſtinebitur id quod Auditores decreverint.

Denique articulus 27. ſic habet: *Ende ſoe vvanneer de voorſ. Godts-huyſen oft Geeſtelicke plaetſen ſullen ghevisiteer vvor by hunne Vicariſen, oft andere daer van laſt hebbende, ſullen alſdan hun oock daer laeten vinden de voorſ. Proviſeurs ofte Adminiſtrateurs, als ſy daer van de vvete ſullen ghehadt hebben, doende hun communicatie vande rekeninghen alreed ghedaen ende gheſloten, indien ſy dies verſocht vvorden.* Id eſt: Et cùm prædictæ domus Hoſpitales, aut Eccleſiaſtica loca per Vicarios ſuos, alioſve, quibus id injunctum fuerit, viſitabuntur, intererunt etiam prædicti Proviſores, aut adminiſtratores, ubi præmoniti fuerint tradituri computus exhibitos concluſos, & admiſſos, ſi id rogentur.

LII. Ad hos articulos Edicti reflectens Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap. 36.* ait §. 1. A piis fundationibus Epiſcopos excludere eſt contra hoc Edictum. Deinde adjicit, id & eſſe contra Concordata Brabantiæ, (de quibus ſupra) contra Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. ca*[illegible]. *& 9. de Reformat.* & denique contra principia utriuſque Juris.

Poſt hæc notat, quòd cùm Concilium Friſiæ difficultatem faceret in recipiendo, & admittendo dicto *cap. 9.* Concilii Tridentini, & Regi reſcripſiſſet, Concilium non eſſe publicandum; niſi & omiſſo hoc capite 9. *voluit & reſpondit Rex anno* 1569. *at illud caput adminiſtretur.* Idipſum teſtatur Zypæus *tit. de Religioſis domibus, num.* 2. addens Concilium Secretum reſcripſiſſe, „ etſi rationes piorum locorum antea „ ſolùm conſuevisſent reddi coram Commiſſariis Con- „ cilii (Friſiæ) Decretum tamen Concilii (Tridenti- „ ni) obſervaretur. „

LIII. Cùm ex dictis conſtet, Principes noſtros Integras & illæſas voluiſſe ſervari piorum fundationes, etiam obſcurum non eſt, quòd Epiſcoporum auctoritatem exigendi rationes, vel jus interveniendi, aut etiam viſitandi noluerint extendere ad hoſpitalia aliavè pia loca, in quorum inſtitutione, & ordinatione ſecus expreſsè cautum eſt: quandoquidem nec ad ſimilia loca auctoritatem Epiſcoporum extendat Synodus Tridentina, uti ſuprà notatum eſt.

LIV. Adhæc quia nec Jure communi; neque ex Decreto Concilii Tridentini auctoritas Epiſcoporum,

ſaltem

ſaltem quoad jus viſitandi, ſe extendit ad hoſpitalia aliaque pia loca *non religioſa*, ſed privata & merè laicalia; veriſimile nec his Principum Edictis etiam ſimilia loca ex mente Principum fuiſſe comprehenſa; quod & ipſo Edicto ad Synodum Mechlinienſem inſinuatur *artic.* 27. ubi loca viſitationi ſabjecta vocat *Eccleſiaſtica* loca, *geeſtelicke plaetſen*.

Conſonat his & conſuetudo, quæ Orphanotrophia aliaque ſimilia loca privata & laica paſſim directioni & adminiſtrationi laicorum vel Eccleſiaſticorum juxta leges in fundatione præſcriptas permittit, abſque ullo interventu Epiſcoporum aut Archipresbyterorum aliorumque ab ipſis deputatorum.

LV. Inſuper quantumvis Principes ad piorum locorum curam Epiſcopos eorumque Commiſſarios vocaverint, eoſque etiam cum aliis laicis Superintendentibus computibus & deliberationibus intereſſe voluerint, nihil tamen de auctoritate & protectione regia, quam ſuper hiſce piis fundationibus habent, remiſere.

Unde expreſsè in citato Edicto ad Synodum Mechlinienſem *art.* 26. declarant Principes, quòd ſi per deciſionem vel ordinationem factam de communi conſenſu Epiſcopi ejuſve Deputati, & aliorum Superintendentium quiſquam ſe gravatum prætendat, poterit querelas ſuas deponere apud ſuperiores *ſæculares*, judices loci fundationis, de cujus adminiſtratione agitur. Verba articuli ſunt: *Ende inghevalle dat door aliſulcke deciſie oft ordonnantie yemandt ſonde vvillen pretenderen beſvvaert te vveſen, ſal hem des mogen beclaghen voor den vverelychen Overſten, Rechter der plaetſen vande fondatie, daer van d' admiaiſtratie gheexerceert is, tot coſte vande vvelcke fondatie ſal alſdan gheſuſtineert vvorden t' gene by de Auditeurs ghordonneert ſal zyn gevveeſt*. Id eſt: Sunt eadem verba, quæ Pag. ſuperiori. *Si verò per talem deciſionem aut mandatum, &c.*

Quoad Superintendentes hoſpitalium & piorum locorum, per omnia ferè cum praxi Belgica conſonat praxis Galliæ; uti videri poteſt in Actis Cleri Gallicani *tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 4. item in libro qui inſcribitur, *La grande Conference des Ordonnances*, *libr.* 1. *tit.* 2. *part.* 3. ubi plurima Regum Galliæ Edicta, & Parlamentorum Arreſta in hac materia recitantur, quorum aliqua & in ſequentibus notabimus.

LVI. Cæterum in hac materia hoſpitalium & piorum locorum ſi quæſtio incidat, qui rationibus audiendis intervenire, vel adminiſtrationi intendere debeant: ſequendæ erunt regulæ, quæ ſupra *parte* 1. *tit.* 5. *cap.* 6. aſſignatæ ſunt pro deciſione ſimilium quæſtionum circa adminiſtrationem & ſuperintendentiam Fabricæ Eccleſiarum, & Menſarum S. Spiritus, quæ in Principum Edictis penè ſemper cum hoſpitalibus aliiſque piis locis junguntur.

CAPUT III.

Qui ſint præficiendi curandis infirmis, & pauperibus, ſive corporaliter ſive ſpiritualiter.

1. *Exemplo Apoſtolorum Epiſcopi curam immediatam hoſpitalium demandarunt Diaconis.*
2. *Domus illa dictæ Diaconia propter Diaconos eis miniſtrantes.*
3. *Quid propriè eſſent Diaconia.*
4. *Diaconorum qui hoſpitalibus erant præfecti meminit S. Gregorius.*
5. *Interdum & alii quàm Diaconi præficiebantur.*
6. *Sanctus Gregorius Religioſos viros hoſpitalibus præfici deſiderabat.*
7. *Subſequentibus ſæculis Epiſcopi ſoliciti fuere, ut hoſpitalia Religioſis committerentur; & quare.*
8. *Concilium Viennenſe meminit Hoſpitalium, quæ ad Ordines Religioſos ſpectabant.*
9. *Ordo S. Joannis Hieroſolymitani primitiùs fuit* hoſpitalaris; *cujus origo refertur.*
10. *Erat ſubjectus Ordinario.*
11. *Quàm piè Fratres hujus Ordinis primitùs infirmis & egenis inſervirent.*
12. *Hic Ordo factus eſt totus* militaris.
13. *Ordo S. Antonii Viennenſis ſpecialiter pro curandis infirmis inſtitutus, ejuſque origo.*
14. *Permittitur huic Ordini eleemoſynas pro pauperibus quærere.*
15. *Modus in his colligendis ſervandus; & quæ ſpecialiter cavenda?*
16. *Hoſpitalia hujus Ordinis etiam à Regio Magiſtratu leges accipiunt.*
17. *Famoſum hoſpitale Romæ erectum ab Innocentio III. datum Ordini S. Spiritus ad regenda hoſpitalia inſtituto.*
18. *Idem confirmans hoſpitale Cadomenſe voluit Regulam S. Auguſtini in eo ſervari.*
19. *Ordo* Joannis de Deo *ad ſerviendum infirmis inſtitutus.*
20. *Jampridem fuere Sanctimoniales Hoſpitalibus præfecta.*
21. *In Belgio Hoſpitalibus & Leproſariis præfecti fuere primitùs Fratres & Sorores.*
22. *Fratribus remotis remanſerunt ſolæ Sorores.*
23. *Sorores hoſpitalariæ hodierna profiteri ſolent Regulam S. Auguſtini.*
24. *Cura infirmorum his Sanctimonialibus commiſſa cum directione œconomica hoſpitalium.*
25. *Temporalia ad Sanctimoniales non ſpectant.*
26. *Temporalium adminiſtratio Eccleſiaſticis aut Religioſis non competit, niſi illa in titulum habeant.*
27. *Quid potiſſimùm in receptione hujuſmodi Sanctimonialium attendendum?*
28. *Quales præfici hoſpitalibus velit Conciliũ Viennenſe.*
29. *Qui ex Edicto Regio in Gallia præficiendi?*
30. *Non hoc Edictum, uti nec Decretum Concilii Viennenſis extenditur ad hoſpitalia Ordinum Religioſorum.*
31. *Neque ad illa, quæ ex primæva fundatione unita ſunt Monaſterio, aut in titulum Beneficii erecta.*
32. *Secus de hoſpitalibus cui ſimpliciter eſt annexum Sacellum; vel cui ſimpliciter Religioſi miniſtrant.*
33. *In quibus hoſpitalibus hodie ſoleant laici curam agere.*
34. *Qualis debeat eſſe Hoſpitalarius.*
35. *In hoſpitalibus non tantùm cura corporalis, ſed & ſpiritualis infirmorum habenda.*
36. *De Jure communi cura ſpiritualis hoſpitalium ſpectat ad Parochum.*
37. *Hoſpitalia ſub cura laicorum exiſtentia plerumque ſunt ſub directione Parochi.*
38. *Quæ ſunt ſub cura Monialium, ſolent habere ſuos ſpeciales Presbyteros.*
39. *Innocentius III. hoſpitali conceſſit particulares Presbyteros.*
40. *Conſuetudinem hic ſpectandam eſſe declaravit Concilium Viennenſe.*
41. *Hoſpitale poteſt jus hoc præſcribere.*
42. *Super his inita Concordata ſervanda ſunt; & exemplum hujuſmodi Concordati.*
43. *Convenit ut in majoribus hoſpitalibus ſint ſpeciales Sacerdotes; iique plures ſervata proportione infirmorum.*

I. SIcuti Apoſtoli curam Menſarum Diaconis commiſerunt, ut ipſi orationi & miniſterio verbi intendere poſſent; ita horum exemplo Epiſcopi jampridem curam pauperum & hoſpitalium Diaconis demandarunt, ipſoſque domorum illarum Præfectos crearunt.

II. Et quidem à Diaconis curam domorum illarum gerentibus dictæ fuere domus illæ *Diaconiæ*; quales in Urbe Roma à Pontificibus inſtitutas jam olim fuiſſe narrat Anaſtaſius Bibliothecarius in eorum vitis, ac ſignanter de Adriano I. ſcribit: „ Conſtituit *Diaconias* tres foris portam Beatorum Apoſtolorum Principis. " Et de Gregorio III. „ Item *Diaconiam* SS. Sergii & Bacchi, & concedens omnia quæ in uſum Diaconiæ exiſtunt, ſtatuit perpetuo tempore pro ſuſtentatione *pauperum*, in *Diaconia* miniſterio deſervire. "

III. Itaque Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos, pauperes viduæ, pupilli, ſenes aliæque miſerabiles perſonæ alebantur, de quibus latiùs du Cange in ſuo Gloſſario, verbo *Diaconia*; & ſupra *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. Diaconos hiſce *Diaconiis* præfectos

olim

olim dictos fuiſſe Diaconos *Cardinales*: atque hinc & Oratoriis illarum domorum etiamnum adhærere titulum Cardinalium, obſervatum eſt.

IV. De quodam Florentino *Diacono*, qui præeſſe dignoſcitur *Xenodochio* Anichiorum ſcribit S. Gregorius *lib.* 10. *Epiſt.* 43. & rurſus *lib.* 11. *Epiſt.* 14. ſcribens Venantio Patricio Panormitano, meminit cujuſdam Creſcentis *Diaconi* qui *Xenodochium* gubernaverat.

V. Hæc ſat oſtendunt, *Diaconis* frequenter hoſpitalium & ſimilium locorum curam fuiſſe demandatam; non tamen illis ſolis, nec ſemper, nec ubique.

Et quidem apud ipſum S. Gregorium, *lib.* 7. *indict.* 2. *Epiſt.* 27. occurrit quidam Antonius *Subdiaconus Xenodochii Præpoſitus*. Similiter Xenonca aliique piorum locorum adminiſtratores & curatores, quorum apud Juſtinianum frequens mentio occurrit, Diaconos fuiſſe, non probatur.

Rurſus S. Gregorius, *libr.* 3 *Epiſt.* 24. deſcribens quales Xenodochiis Præfectos deſiderat, ait: „Tales in eis (Xenodochiis) qui præſint ordinentur, qui vita, moribus, atque induſtria inveniantur eſſe digniſſimi: Religioſi duntaxat, quos vexandi judices non habent poteſtatem; ne ſi tales perſonæ fuerint, quas in ſuum poſſint evocare judicium, vaſtandarum rerum debilium, quæ illic rejacent, præbeatur occaſio.

Hic Gregorius non requirit *Diaconos*, ſed tales qui vita, moribus, atque induſtria inveniuntur digniſſimi: quod & in eligendis Xenodochium Præfectis attendi voluit Juſtinianus. Et revera parùm intereſt, num Diaconus, vel Religioſus fuerit, modo vita & moribus atque induſtria domibus illis fideliter & Chriſtianè adminiſtrandis & curandis idonei fuerint.

VI. Nihilominus fatendum eſt, S. Gregorium deſideraſſe, ut hoſpitalibus *Religioſi* potiùs, quàm ſæculares homines præficerentur; eò quòd minùs periculi diſſipationis bonorum ab illis, quàm his timeretur, ſupponitque Synodus Regiaticina anno 850. celebrata, *Canone* 15. quædam fuiſſe hoſpitalia, quæ juxta Inſtitutorum Decreta regi deberent per eos qui *Religioſam vitam duxerint*. Textus Canonis capite præcedenti relatus eſt.

VII. Porrò ſequentibus ſæculis increſcente continuò magis *hoſpitalium* numero, magna Epiſcoporum & Fundatorum cura fuit, ut ipſa hoſpitalia viris Religioſis committerentur; qui & ſumma fidelitate bona pauperum uſibus deputata conſervarent & adminiſtrarent, atque ipſis pauperibus, ac infirmis eximia in proximum charitate & manſuetudine inſervirent; necnon vitam Religioſam in hoſpitalibus agentes; à quibus non tantùm corporale ſed & ſpirituale ſubſidium pauperes & infirmi in hoſpitalibus viventes, aut ad ea divertentes acciperent: eſſentque ipſa hoſpitalia verè loca pia & religioſa, in quibus ſcilicet pietatis in proximum, & religionis in Deum opera vigerent.

VIII. Meminit *Clementina* Quia contingit *de Religioſis domibus*, Hoſpitalium Militarium Ordinum & Religioſorum etiam aliorum, id eſt, hoſpitalium, quæ ad curam illorum Ordinum vel Religioſorum pertinebant.

Gloſſographus in citata Clementina ad verbum *Militarium*, ait: „ut ſancti Joannis Hieroſolymitani, ſanctæ Mariæ Teutonicorum Calatenſium & ſimilium..

IX. Conſtat ſæculo XII. originem ſumpſiſſe Ordinem equeſtrem ſeu militarem, quorum Sodales vocati fuere Hoſpitalarii S. Joannis Hieroſolymitani; idque ab hoſpitali in honorem *Sancti Joannis Eleemoſynarii* ſæculo XII. exſtructi.

Hieroſolyma enim adhuc ſub Saracenorum captivitate detenta, plurimi ex Occidente ad *Terram Sanctam* partim negotiationis, partim devotionis cauſa confluebant. Hi itaque mediante certo tributo impetrarunt, ut in honorem *Beatæ Mariæ* propè Eccleſiam Dominici Sepulchri alteram conſtruerent, divinis Officiis latinorum ritu celebrandis conſecrandam. Quæ ut perfecta eſt, tradita fuit Abbati & Monachis Latinis, ipſique nomen *Sanctæ Mariæ* de Latina eſt impoſitum. Poſteà peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monaſterium in honorem *Beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum eſt, in quo *Sanctimoniales hoſpitalariæ* conſtitutæ. Demùm peregrinorum ad loca Sancta confluentium creſcente numero, Abbas & Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina*, infirmis & egenis ſuſcipiendis, hoſpitale in honorem *S. Joannis Eleemoſynarii* condidere.

Poſtquam autem Hieroſolyma à Saracenorum Tyrannide liberata fuit, quidam *Gerardus* nobilitate & vitæ ſanctimonia inſignis, qui in hoſpitali Joannis Eleemoſynarii pauperibus & infirmis ſub Abbate *de Latina* miniſtraverat, adjunctis ſibi nonnullis honeſtis, religioſiſque viris, habitum regularem ſuſcepit, ac veſtibus ſuis *alba cruce* exteriùs inſignitis ſolemni profeſſione ſe obſtrinxit. Ipſum imitata eſt quædam nobilis & religioſa matrona *Agnes*. Hi devotè Domino ſervientes, infirmis pauperibus de ſuis diligenter miniſtrabant, & initium Ordini S. Joannis Hieroſolymitani dedere.

X. De his ſcribitur, quòd Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* parebant; ac multò magis Patriarchæ Hieroſolymitano, „cui de bonis ſuis decimas, ſecundùm ſacros Canones, & utriuſque Teſtamenti præcepta abſque ulla contradictione reddebant."

XI. De his quoque narratur, quòd utinam omnium virorum & mulierum Hoſpitalariorum animis eſſet inſculptum! „Orationi autem vacantes, vigiliis & jejuniis ſeipſos affligentes, operibus miſericordiæ affluentes, parci ſibi & auſteri; pauperibus autem & infirmis, quos dominos ſuos appellabant, largi & miſericordes exiſtebant. Panes de pura ſimila largiebantur infirmis, reſiduum verò cum furfure ad uſus proprios reſervabant."

XII. Porrò progreſſu temporis cum miniſtrantibus Hoſpitali admitti cœperunt & *milites* ad Terræ Sanctæ defenſionem contra Saracenos: quo factum ut tandem Ordo *hoſpitalis* totius in equeſtrem & militarem mutatus ſit, ſicuti & aliis ſimilibus Ordinibus accidit.

XIII. Nonnullæ quoque ſunt Religiones infirmis & pauperibus inſerviendis ſpecialiter inſtitutæ, uti eſt Ordo S. Antonii Viennenſis, cui circa ſæculum XII. initium dedit vir Nobilis è Provincia *Viennenſi Gaſto* nomine; qui à morbo graviſſimo, *S. Antonii* ope liberatus, votum perpetuò ſerviendi S. Antonio unà cum filio ſuo nuncupavit, atque cum aliis nonnullis viris nobilibus & piis *Antonianam* Congregationem inſtituit ann. 1095. qui ægris ſacro igne correptis & mutilatis inſervirent. Hæc pia Congregatio in Ordinem Religioſorum demùm evaſit ano. 1218. quando Falco Domus eleemoſynariæ *S. Antonii Viennenſis* ſeptimus Præceptor ab Honorio III. obtinuit, trium votorum emittendorum pro ſe ſuiſque facultatem. Extat in Bullario Romano Bulla Bonifacii VIII. quæ incipit; *In diſpoſitione*, qua Domum *S. Antonii Viennenſis* erexit in Abbatiam, atque „ipſum hoſpitale cum omnibus membris ſuis in quibuſcumque mundi partibus conſtitutis, eorumque pertinentiis & juribus ipſi ſubjecit & univit Abbatiæ. Quòdque in eodem Monaſterio S. Antonii & Hoſpitali, ac membris eiſdem, B. Auguſtini Regula ſervaretur, & ſecundùm eam dicti Abbas & Canonici ſeu Fratres vivere perpetuò tenerentur."

XIV. Extat inſuper Bulla Gregorii XIII. quæ incipit: *Romani Pontificis* 73. in Bull. Rom. qua permittitur eiſdem Fratribus S. Antonii illorum locorum „in quibus hoſpitalitas *actu* exercetur, ut petita & obtenta imprimis ab Ordinariis locorum annis ſingulis in ſcriptis licentia, quam ipſi Ordinarii omninò gratis dare debeant, eleemoſynas, & quæcumque alia charitatis ſubſidia per perſonas honeſtæ vitæ ad id ab ipſo Abbate ſeu aliis dictæ Religionis Superioribus pro tempore deputatas, pro uſu ejus Hoſpitalis S. Antonii, in quo hoſpitalitas actu exercetur, ſimulque exiſtit intra fines illius Civitatis vel Diœceſis in qua eleemoſynæ perquiruntur, aut ejuſmodi eſt, in quo curari ſoleant pauperes omnes eo morbo laborantes, qui ex tota illa Diœceſi adducuntur, perquirere & colligere, illaſque recipere & levare liberè & licitè valeant, dummodò hujuſmodi eleemoſynæ convertantur dumtaxat in uſus pauperum infirmorum & miniſtrorum deſervientium hoſpitalibus, quæ in illa Diœceſi ſunt, aut in quibus curari ſolent pauperes illius Diœceſis in qua eleemoſynæ colliguntur."

XV. Poſt hæc modum colligendi eleemoſynas præſcribit,

ſcribit; notatque à quibus harum eleemoſynarum col-
lectores cavere debeant, inter quæ nonnulla ſunt, quæ
hodierni eleemoſynarum collectores meritò attendent.
,, Volumus quod perſonæ ut præfertur deputatæ, Quæ-
,, ſtorum nomen nullo modo ſumant, ſed eleemoſyna-
,, rum collectores nuncupentur, & propter hanc ope-
,, ram, eleemoſynarum hujuſmodi participes non ſint,
,, atque hoc munere citrà ullum dolum, & cum om-
,, ni modeſtia fungantur, quodque ad ſtabula pro Be-
,, nedictionibus ſuper animalia faciendis accedere, eaſ-
,, que ſigillare, & aliqua ſigilla, & præter præſentes
,, ſeu earum tranſumpta alia privilegia, necnon in-
,, ſtrumenta quædam quæſtorum inſignia, reliquias,
,, chartas, imagines, acus & alia his ſimilia ad ex-
,, citandas perſonas circumferre, indulgentias publi-
,, care, aut per ſe vel alium prædicare, fideles ad ele-
,, moſynas ſibi erogandas minis aut imprecationibus
,, inducere, aut tamquam debitas, vel ſolitas, ſeu
,, aliqua arte etiam prætextu dicendi orationem S. An-
,, tonii extorquere, vel ſuper locis ullam quovis no-
,, mine conventionem etiam in utilitatem Monaſterii,
,, Præceptoriarum, Hoſpitalium, & domorum hujuſ-
,, modi facere nullo modo præſumant; ſed ſimplici-
,, ter, piè & modeſtè unica dumtaxat campanella pul-
,, ſata (cujus uſus ſoli Religioni prædictæ à Sede
,, Apoſtolica conceſſus fuiſſe perhibetur) eleemoſynas
,, pro ſubventione Hoſpitalium & domorum hujuſ-
,, modi petendo, accipiant tantum quod ſibi offeretur.

XVI. Hujus Antonianæ Congregationis meminit
Renatus Choppinus *lib. 3. de S. Polit. tit. 5. num. 9.*
aitque: ,, Antoniani Ordinis *valetudinaria*, in qui-
,, bus ſacro igne correpti ſtudioſè curabantur, ſub-
,, ſunt quidem œconomicæ cœnobitarum poteſtati,
,, non profanorum Urbis Decurionum: at familiari
,, huic Præfecturæ leges dantur interim à Civili Ma-
,, giſtratu, ad publicum uſum externæque decus po-
,, litiæ conſervandum.

Deinde dicit, quòd Arreſto Curiæ 7. Idus Septembris
1575. ,, talibus egenis ad Antonianas Præceptorias com-
,, meantibus dictus eſt à Senatu alimentorum modus,
,, ac medicaminum ea conditione, ut morbo levati ab-
,, ſcedere Hoſpitali domo teneantur. Alii videlicet, ut
,, priſtinum vivendi inſtitutum repetant; artificiumque
,, ex quo priùs ſibi victum comparabant: Alii, ut no-
,, vam artem, in vitæ ſubſidium addiſcant, collatitio
,, ære ſumptibuſque Antoniani Præceptoris.

XVII. In Bullario Romano extat Bulla Innocentii
III. quæ incipit, *Inter opera pietatis*, qua famoſum
illud *Hoſpitale* in Urbe Romana apud *S. Mariam in*
,, *Saxia* erexit, ad egenos infirmos recipiendos cu-
,, randos, ſtatuentes (ait) ut *regularis Ordo*, qui
,, ſecundùm Deum & inſtitutionem Fratrum *S. Spi-*
,, *ritus* in eodem loco (in monte Peſſulano) per
,, nos inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem
,, temporibus inviolabiliter obſervetur.

Extat & Bulla Xiſti IV. quæ incipit, *Et univerſis*
12. in Bull. Romano, qua declaratur, quòd omnes
Magiſtri, vel Præceptores ,, quorumcumque locorum
,, ſub vocabulo S. Spiritus, ſint totaliter ſubjecti ma-
,, gno Magiſtro, ſeu generali Præceptori Archiepiſco-
,, palis S. Spiritus in Saxia de urbe: & abſque ejus
,, licentia eleemoſynas quærere non poſſint. Et ad
,, ipſum ſolum ſpectet collatio Ordinis S. Spiritus.

XVIII. Idem Pontifex Innocentius III. anno 1209.
in ſuam protectionem recepit hoſpitale S. Thomæ in
Civitate Cadomenſi, in quo erat Conventus vitam
religioſam eligentium, ,, ſtatuens, ut Ordo Canoni-
,, cus, qui ſecundùm Deum & Beati Auguſtini Re-
,, gulam in eodem loco conſtitutus eſſe dignoſcitur,
,, perpetuis ibidem temporibus obſervetur. " *Epiſt.*
15. *regiſt.* 13.

XIX. Præterito ſæculo initium habuit Ordo *charita-*
tis, à Joanne *de Deo* natione Luſitano, ad officia cha-
ritatis erga pauperes, præſertim infirmos inſtitutus, &
Pio V. primùm confirmatus Conſtitutione, quæ inci-
pit, *Licet ex debito* 143. in Bull. Rom. in qua per-
mittitur Fratribus dicti Ordinis ferri ſpecialem habi-
tum, *dummodo ſub Regula S. Auguſtini vivant*.

Permittit Pontifex, ut unum Sacerdotem habeant
in ſingulis hoſpitalibus, qui & Fratribus & infirmis
Sacramenta adminiſtret: & tam ipſum Sacerdotem,
quàm Majorem nuncupatum & alios Confratres ,, ſub
loci Ordinarii juriſdictione, correctione, viſitatio- "
ne, & obedientia, etiam perpetuò ſubjicit & ſup- "
ponit, ipſumque Majorem, & alios Confratres de "
eleemoſynarum hujuſmodi adminiſtratione ſingulis "
annis, in tempore eidem Ordinario benè viſo, le- "
galem computum eidem Ordinario loci tantùm, & "
nulli alteri reddere debere. "

XX. Scribit quoque Cardinalis Jacobus de Vitria-
co in Hiſtoria Occidentis *cap.* 29. ,, Sunt inſuper aliæ
tam virorum, quàm mulierum ſæculo renuntian- "
tium, & regulariter in domibus leproſorum, vel "
hoſpitalibus pauperum viventium æſtimatione & "
numero certæ, in omnibus occidentis regionibus "
congregationes, pauperibus & infirmis humiliter & "
devotè miniſtrantes. Vivunt autem ſecundùm San- "
cti Auguſtini Regulam, abſque proprio & in com- "
muni, ſed unius Majoris obedientia, & habitu re- "
gulari ſuſcepto perpetuam Domino promittunt con- "
tinentiam. Horas Canonicas quantum hoſpitalitatis "
ſtudium & pauperum Chriſti miniſterium permit- "
tunt, diebus & noctibus audire non omittunt. "

XXI. Quod de partibus Occidentis generaliter aſ-
ſerit hic auctor, veriſſimum eſt de Belgio aliiſque
vicinis Provinciis, in quibus ſæculo XII. & ſequen-
tibus ſæculis, plurimæ tum domus leproſariæ, tum
hoſpitales, præſertim pro infirmis erectæ fuere; idque
cum certo numero Fratrum & Sororum qui infir-
mis & leproſis ſervirent & miniſtrarent; & vitam
communem & religioſam agerent.

Sæculo præterito adhuc in Gallia fuiſſe Fratres &
Sorores; ſed valdè corruptos, teſtatur Concil. Ro-
thom. *tit. de Epiſc. num.* 31.

XXII. Sed cùm experientia doceret, periculoſum
eſſe Fratrum & Sororum ſub eodem tecto contuber-
nium, paſſim in omnibus domibus illis leproſariis &
hoſpitalibus retentæ fuere ſolæ Sorores; quæ præ Fra-
tribus miniſtrandis infirmis, & rei domeſticæ agen-
dæ convenientiores credebantur.

XXIII. Hæ verò Sorores hodie ubique penè ſub
trium votorum religionis profeſſione ſecundùm Re-
gulam S. Auguſtini vitam Religioſam agunt, cum
ſpeciali obligatione; imò in nonnullis cum ſpeciali vo-
to infirmis inſerviendi; atque illæ quæ in Noſocomiis
inſerviunt ægris vocari ſolent, *Sanctimoniales Hoſpi-*
talariæ: Quæ verò in Leproſariis, quia vix lepra in-
fecti eò divertere hodie ſolent, vix ab aliis Sanctimo-
nialibus diſtinguuntur; & domus illæ hodie hìc in Bel-
gio pro Monaſteriis Monialium ſimpliciter reputantur.

XXIV. His itaque Sanctimonialibus in Noſocomiis
& leproſariis cura infirmorum committitur: & hoſpi-
talium directio ipſis concreditur; cum tamen obligatio-
ne reddendi computum iis qui vel ſecundùm leges fun-
dationis, aut ſecundùm conſuetudines locorum, vel
jus commune locis piis & religioſis ſuperintendunt.

XXV. Hæ enim Sorores dumtaxat hoſpitalibus ſunt
deputatæ, ut curam habeant infirmorum, & tamquam
miniſtræ in iis infirmis miniſtrent; ut ex earum fun-
dationibus manifeſtum eſt.

Unde Concilium Arelatenſe anno 1260. *Can.* 13.
videns, quòd tam Clerici, quàm laici multiplici pre-
ce, & pretio, aliquando etiam per litteras Papales &
mandata Principum hoſpitalia conſueviſſent occupare;
nec ibi pauperibus aliquid miniſtraretur, ſed omnia
bona & eleemoſynæ talium hoſpitalium per Rectores
in uſus proprios devorarentur, ,, ordinavit & ſtatuit,
ut in jure cavetur, ut de cætero per Prælatos lo- "
corum, & alios, ad quos id pertinere noſcitur, "
propriè, congruè & ad id competenter perquiran- "
tur, qui habitu & ſigno aliquo religionis aſſumpto, "
ibidem Domino famulantes, vitam agant commu- "
nem, & annis ſingulis, ipſis Inſtitutoribus ſuis, vel "
deputatis ab eis, rationem de omnibus reddant, ni- "
hil ſibi aut ſuis, præter victum & veſtitum, de om- "
nibus eleemoſynis hujuſmodi hoſpitalium retinentes. "

XXVI. Scribit Joannes Tornerius in ſua Collectione
Arreſtorum *litt. H. cap.* 35. quòd licèt hoſpitalia ex pri-
mæva fundatione poſſeſſa non in *titulum*, ſed ſub for-
ma ſimplicis adminiſtrationis, longo tempore Religioſi
rexerint quoad *temporalia*, nihilominùs Curia ipſis ade-
merit regimen *temporalium*, dumtaxat relicta cura ſpi-
ritualium, & intendentia pauperum. Verba ejus ſunt:
Les Hoſpitaux tenus de leur premiere Fondation non
en

en tiltre de Benefice, mais en forme de ſimple & nue adminiſtration, ſont d'une qualité toute diverſe & differente. Car combien que par la ſucceſſion & continuation de temps, les Religieux ayent dés le commencement gouverné & adminiſtré le revenu temporel & annuel d'un Hoſpital, toutesfois la Cour de Parlament oſta ladite adminiſtration du temporel au Prieur & Religieux, leur ayant ſeulement laiſsé la charge ſpirituelle & l'intendance des Pauvres. Id eſt: Domus Hoſpitales ex primæva Fundatione poſſeſſæ non in titulum Beneficii, ſed ſub forma ſimplicis & nudæ adminiſtrationis, alterius omninò & diverſæ ſunt qualitatis, licèt enim ſucceſſu temporis ab initio Religioſi rexerint, & adminiſtrarint temporales annuoſque reditus domus cujuſdam Hoſpitalis, nihilominus ſuprema Curia dictam temporalium adminiſtrationem Priori & Religioſis ademit, ſola illis relicta ſpiritualium & cura Pauperum.

Rationem ſubjicit: *Car ce ſeroit une choſe hors de raiſon, de commettre l'adminiſtration & gouvernement des biens prophanes, & le maniment des affaires ſeculieres à des Religieux, ſoit en public, ſoit en particulier.* Id eſt: Foret enim à ratione alienum, profanorum bonorum præfecturam & adminiſtrationem privatim, aut publicè Religioſis committere. Vide eumd. *cap.* 34. ibi plura profert Arreſta, quibus Eccleſiaſticis adminiſtratio hoſpitalium quoad *temporalia* adempta fuit, & ad laicos tranſlata.

XXVII. Cùm ergo præcipuum primarium harum Sanctimonialium inſtitutum ſit infirmis & pauperibus inſervire, ſatis intelligitur, in earum receptione & hoc præ cæteris eſſe attendendum, an eas dotes tum naturales, tum ſupernaturales habeant, quæ huic ſervitio conveniunt: ut nimirum magna charitate & pio affectu, ac diligentia & zelo pauperibus infirmis tamquam Chriſti membris inſerviant; omneſque moleſtias & incommoda corporalia, quæ ſervitium illud ſequi ſolent, libenti animo ferre poſſint: neque periculum ſit ne dum infirmos præſertim alterius ſexus à ſordibus & vulneribus, aut infirmitatibus corporalibus purgare, & curare ſatagunt, ipſæ in anima ſordeſcant, & vulnerentur.

XXVIII. Concilium Viennenſe *in Clementina 2. de Religioſis Domibus*, vetans imposterum hoſpitalia dari in Beneficium (uti capite primo dictum eſt) vult ut „ eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni teſtimonii committatur, qui ſciant, velint & valeant, loca ipſa, bona eorum ac jura utiliter regere, & eorum proventus & reditus in perſonarum uſum miſerabilium fideliter diſpenſare, & quos in uſus alios bona prædicta convertere præſumptio veriſimilis non exiſtat: in quibus ſub obteſtatione divini judicii illorum, ad quos dictorum locorum commiſſio pertinet, conſcientias oneramus.

XXIX. In Gallia cautum Edicto Bleſenſi, *art.* 65. quod leproſariis, & hoſpitalibus præfici nequeant Eccleſiaſtici, aut nobiles, ſed tantùm communes cives. Verba Edicti ſunt: *Et ne pourront deſormais eſtre eſtablis Commiſſaires au regime & gouvernement des fruits & revenus deſdites Maladeires, & Hoſpitaux autres que ſimples Bourgeois, Marchands ou Laboureurs, & non perſonnes Eccleſiaſtiques, Gentilshommes, Archers, Officiers publics, leurs ſerviteurs ou perſonnes par eux interpoſées.* „ Id eſt: Nec deinceps „ ad curam & præfecturam fructuum, redituum dictorum Noſocomiorum, & Xenodochiorum committi poterunt alii quàm meri Cives, Mercatores, aut Agricolæ; Eccleſiaſticis, Nobilibus, Satellitibus, Reipublicæ Præfectis, ſervis eorum aut perſonis per eos conſtitutis, excluſis.

XXX. Notatur autem in opere quod intitulatur *La grande Conference des Ordonnances, lib.* 1. *tit.* 2. *part.* 3. §. 2. *not.* 4. quòd Edictum volens eligi *duos cives* pro adminiſtratione hoſpitalium, non comprehendat hoſpitalia Ordinum Religioſorum, puta Sanctiſſimæ Trinitatis, Redemptionis captivorum & Sancti Antonii, quæ obtinuerunt juridicam declarationem, quòd non per perſonas Laicas, ſed Religioſas regerentur juxta citatam Clementinam, §. *Premiſſa*, quo expreſsè declarat Concilium Viennenſe, quòd diſpoſitionem ſuam, qua vult adminiſtrationem hoſpitalium committi *viris providis*, &c. minimè velit extendi *ad hoſpitalia militarium Ordinum aut Religioſorum aliorum.*

XXXI. Similiter refert judicatum eſſe 29. Julii 1570. neque ſub hoc Edicto comprehendi hoſpitalia, quæ ex primæva ſua fundatione *unita* ſunt Monaſterio & domui Religioſæ. Uti nec illa quæ vi fundationis conferri conſueverunt in *titulum* Beneficii per Epiſcopum, tametſi etiam ad præſentationem Patroni *laici:* atque ita non ſemel judicatum eſſe notat. Vide latiùs eadem referentem Renatum Choppin. de *S. Polit. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 5.

XXXII. Obſervat ibid. Choppinus, quòd „ alia, « cauſa ſit ejus Valetudinarii, cui Sacellum aliquod, « velut appendix, progreſſu temporis adſtructum addi- « tumque ſit, puta ad Sacrum litatorium inopibus, « ægris, hoſpitibus miniſtrandum. Nam hoc caſu Po- « litica civium manu tractantor utriuſque patrimonii « tum Valetudinarii, tum Sacelli. Ita, me dicente, « judicavit Senatus de Hoſpitali Leproſorum in Æde « Vindocinenſi, cujus tamen ſacra Capella hucuſque « Epiſcopi Beneficiaria extiterat: Arreſto 13. Kalend. « Februar. ann. 1571. in pomeridiana Curiæ ſeſſione « cauſarumque agitatione forenſi. «

Sed ſi hoſpitale non ſit erectum in titulum, neque Monaſterio, aut Conventui Religioſorum incorporatum, ſed tantummodo aliqui Religioſi ibidem ſint ex voluntate Fundatorum aſſumpti, ut ægris vel leproſis, & pauperibus ſerviant, & œconomiæ præſint; hoſpitale ejuſmodi quoad temporalium adminiſtrationem non eſſe penes Religioſos; nec de his intelligendam eſſe exceptionem, de qua in §. *Premiſſa* citatæ Clementinæ obſervat Choppinus loco cit. *n.* 6. atque ita Arreſto Pariſienſi anno 1567. profanis œconomis adjudicatam bonorum curationem Noſocomii Aubignei Biturigum oppiduli; tametſi huic Noſocomio Arnulphus Bernilus loci indigena adjunxiſſet cum notabili multorum prædictorum dote novam Monaſtici Primatis, & Monachorum familiam; ut ſcilicet hæc procurandis Domus Dei hoſpitibus egeniſque aſſiduè incumberet.

Similiter adjudicata fuit integra adminiſtratio & ſuperintendentia Hoſpitalis Capitulo Collegiatæ *S. Furchii* Peroni, etiam quoad inſtitutionem & deſtitutionem adminiſtratorum, tametſi ibidem eſſent *Sanctimoniales* in communi viventes, & rei domeſticæ & pauperum curam habentes. Apud Choppin. ibid. *n.* 2. in notis.

XXXIII. Pleriſque Orphanotrophiis, in quibus pupilli parentibus orbati educantur, item Brephotrophiis, quæ recipiendis infantibus *expoſitis* deſtinata ſunt; item Gerontocomiis, in quibus ſenes aluntur, & locis peregrinis & tranſeuntibus hoſpitio recipiendis deſtinatis; & propriè vocantur *Hoſpitalia;* his, inquam, penè ubique laici Adminiſtratores & Rectores hìc in Belgio præfecti ſunt.

Parum refert, uti ſuprà monuimus, qualis ſit cui cura Hoſpitalis committatur, laicus, an Clericus, Religioſus, an ſæcularis, modo dotes & qualitates habeat rectè adminiſtrandi Hoſpitalis, & pauperibus providendi, iiſque intendendi ſecundùm leges fundationis.

XXXIV. De Hoſpitalario agens S. Carolus in Concilio Mediolanenſi V. *part.* 3. *tit. Quæ ad loca pia pertinent*, ait: „ Primò Hoſpitalarius, ſive cui Hoſpi- « talium cura committit, vir ſit, cujus fides, pie- « tas, vitæ innocentia, ſedulitas, charitas, gravium « virorum teſtimonio commendata ſit. «

Quomodò verò Rectores & Adminiſtratores Hoſpitalium & piorum locorum erga ipſos pauperes ſe habere debeant; & quæ ab iis præcipuè obſervanda ſint, *cap.* 4. latiùs exponetur.

XXXV. Portò proſpiciendum eſt ut in iſtis domibus, quæ ad animarum ſalutem pertinent, minimè negligantur. Quantò enim animus pretioſior eſt corpore, tantò diligentius de illo cura habenda, ait Concilium Burdigalenſe anno 1583. *tit.* 28.

Igitur non tantùm præficiendi ſunt hoſpitalibus qui corporum neceſſitatibus, & miſeriis curandis & ſublevandis inſerviunt; ſed & Sacerdotes qui pauperibus & infirmis ſpiritualia adminiſtrando eorum miſerias & vulnera ſpiritualia curent.

XXXVI. Et quidem ſi jus commune ſpectamus, pauperes hoſpitalium debent recipere Sacramenta à Rectore Eccleſiæ Parochialis, in cujus Parochia ſunt ſita hoſpi-

hoſpitalia; uti communiter docent Canoniſtæ; ac jam pridem notarunt Petrus de Ubeldis in tractatu de Canonica Epiſcoporum & Parochorum portione; item Lupus de Caſtelliona in tractatu hoſpitalitatis *num.* 34. notatque, quòd „ fundet *Matrix* Eccleſia intentionem ſuam in hoſpitalibus ſuis in ſua Parochia, quoad prædicta ſpiritualia. " Habentur dicti Tractatus Volumine 11. *Tractatus Tractatuum*.

XXXVII. Etenim paſſim hoſpitalia ſub regimine laicorum conſtituta manent ſub ſpirituali cura Parochorum & Eccleſiis Parochialibus ſubjecta; tametſi interdum etiam Oratoria aut Sacella habeant annexa, in quibus pro commoditate pauperum ibidem degentium Miſſarum ſolemnia aliaque pia exercitia habeantur.

XXXVIII. At Hoſpitalia Ordinum Religioſorum, quin & Leproſariæ & Noſocomia, in quibus Sanctimoniales infirmis curandis vitam religioſam agunt, partim ex privilegio, partim ex Concordatis, partim longa conſuetudine certos habent Presbyteros, qui Sanctimonialibus & infirmis Sacramenta adminiſtrent, aliaque monia Paſtoralia exerceant.

XXXIX. Innocentius III. in Bulla, qua erexit Hoſpitale in Urbe *B. Maria in Saxia*, voluit, ut in eadem Eccleſia quatuor ſemper ad minùs ſint Clerici Regulam ejuſdem Hoſpitalis profeſſi, qui omnia ſpiritualia liberè adminiſtrarent. Dein §. 4. ſubjungit: „ Ipſi autem victu & veſtitu contenti, quem eis ſecundùm eamdem Regulam præcipimus exhiberi, Divinis vacent officiis, & Intendant Eccleſiaſticis Sacramentis, ita quòd de aliis Hoſpitalis negotiis præter conceſſionem Magiſtri, ſe nullatenùs intromittant.

Permittit quoque §. 13. ut pro ſuo & pauperum ac infirmorum uſu, habere eis liceat *oratorium* & *cœmeterium*.

XL. Nonnulla Hoſpitalia habere ſpeciales Presbyteros, à quibus Sacramenta infirmis miniſtrentur; alia verò Parochialibus Presbyteris ſubeſſe, aſſerit ſæpiùs citata *Clementina* 2. vultque in hac diverſitate ſervandam eſſe conſuetudinem. Verba ſunt: „ Cæterùm noſtræ intentionis exiſtit, quòd ſi qua ſint hoſpitalia, altare, vel altaria & cœmeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & Sacramenta Eccleſiaſtica pauperibus miniſtrantes: ſeu ſi Parochiales Rectores conſueverint in illis exercere præmiſſa, *antiqua conſuetudo* ſervetur, quoad exercenda & miniſtranda ſpiritualia ſupradicta.

XLI. Hinc concludunt Canoniſtæ poſt Gloſſam, verbo *Parochiales*: „ Licèt hoſpitale & ipſius familia & pauperes ibi degentes ſint de Parochia matricis Eccleſiæ, potuit tamen præſcribere hoſpitale, quod per proprium Sacerdotem illis ſpiritualia miniſtrentur.

XLII. Concordata nonnumquam ſuper his inter Eccleſias Parochiales & hoſpitalia ſive Noſocomia, præſertim in quibus Sanctimoniales degunt & miniſtrant, & ad formam Monaſterii quaſi redacta ſunt, inita ſunt; quibus ſtandum erit.

Simile Concordatum initum fuit anno 1260. ſuper jure ſepulturæ inter Plebanum, Cuſtodem & Canonicos Eccleſiæ S. Petri in Lovanio, & Magiſtram, Fratres & Sorores hoſpitalis pauperum ibidem, „ quod dictum hoſpitale *cœmeterium* habebit, in quo Fratres, Sorores, infirmi ipſius hoſpitalis, ac eorum familiares qui ſe & ſua ad dictum hoſpitale tranſtulerint, ſepeliri debebunt. Si verò aliquis alius ibidem ſepulturam elegerit, qui fuerit de Parochia Sancti Petri, ille non admittetur, niſi ſalvo jure Plebani, Cuſtodis & Eccleſiæ S. Petri prædictæ. Et pro hoc Magiſtra, Fratres & Sorores prædicti, Plebano prædicto in quatuor præcipuis ſolemnitatibus viginti ſolidos, ita quòd in qualibet ſolemnitatum prædictarum quinque ſolidos, & dicto Cuſtodi ſex ſolidos, ita quòd in qualibet earumdem ſolemnitatum decem & octo denarios Lovanienſes ſolvere tenebuntur.

XLIII. Sanè in magnis Noſocomiis, in quibus frequens ſolet eſſe infirmorum numerus, convenit, ut ſpeciales ſint Presbyteri qui infirmis aſſiſtant, eoſque ritè inſtruant, & ad Chriſtianè moriendum vel vivendum diſponant.

Qui autem attenderit, quàm craſſa ſæpè ignorantia laborent, & quàm multis criminibus frequenter ſint onuſti & implicati pauperes ad Noſocomia divertentes, facilè intelliget, quòd plures, quàm hodie conſueverint, Sacerdotes Noſocomiis pro cura ſpirituali infirmorum meritò præficerentur; ne aliàs appareat, reverà plùs curari corporum, quàm animarum curationem.

Stephanus Epiſcopus Noviomenſis anno 1215. fundans hoſpitale, voluit in eo eſſe quinque Fratres laicos converſos & 13. Sorores ad inſerviendum infirmis, *quinque* autem *Presbyteros* & *duos Clericos*. Geradus ejus ſucceſſor auxit numerum Sororum ad viginti. Et hujus ſucceſſor numerum Presbyterorum ad ſex, ut ita numerus Presbyterorum ſervata proportione augeretur pro numero miniſtrantium corporaliter. Vide Ludovicum Thomaſſinum de Diſcipl. Eccleſiæ *par.* 4. *lib.* 1. *cap.* 75. *num.* 3.

C A P U T IV.

Quæ in Adminiſtratione & diſpenſatione rerum Hoſpitalium obſervanda.

1. *Adminiſtratores Hoſpitalium meminiſſe debent, quod pauperibus impenſum, aut ſubſtractum, Chriſto cenſeatur impenſum aut ſubſtractum.*
2. *Eligendi Adminiſtratores qui poſſint & velint fideliter* adminiſtrare.
3. *De jure tenentur Adminiſtratores præſtare* juramentum *de fidelitate in adminiſtrando.*
4. *Idipſum in Belgio cautum.*
5. *De Jure tenentur ſingulis annis reddere rationes adminiſtrationis.*
6. *Similiter in Belgio & Gallia.*
7. *An his legibus ſubjiciantur qui Hoſpitalia tenent* in titulum?
8. *Adminiſtratores debent bonorum ad Hoſpitalia ſpectantium* inventarium *conficere.*
9. *In alienatione & elocatione, ſervanda ſolemnitates præſcriptæ in alienatione & elocatione bonorum Eccleſiæ.*
10. *Bona piorum locorum impendi debent in uſus à Fundatoribus præſcriptos.*
11. *Relicta in uſum infirmorum, an* ſanis *impendi queant?*
12. *Abuſivum declaratum, quod numerus* ſanorum *in hoſpitalibus excedat numerum infirmorum.*
13. *Numerus Fratrum & Sororum infirmis miniſtrantium plerumque Fundatoribus præſcriptus; & quare?*
14. *In unione Hoſpitalis Monaſterio cautum ne nimis multæ Moniales aſſumerentur in detrimentum pauperum.*
15. *Certa portio pro victu Adminiſtrantium Regiis Edictis in Gallia taxata.*
16. *Parlamentorum Arreſta hiſce conformia.*
17. *Licèt hæc in Belgio non ſint decreta, tamen Adminiſtrantes ultra uſus neceſſarios accipere nequeunt.*
18. *Relicta in uſus pauperum an ad Eccleſiæ reſtaurationem vel ornatum impendi poſſint?*
19. *Si relicta in* certum *pium uſum in illum impendi nequeant,* proximiori *impendenda ſunt.*
20. *Qualiter hic accipiendus uſus* proximiori?
21. *Commutatio fundationum piarum qua auctoritate facienda.*
22. *De commutatione notabili facta per Decretum Regis Galliæ.*

I. ADminiſtratores & Directores hoſpitalium aliorumque piorum locorum illud imprimis ſæpè meminiſſe debent, quemadmodum monet S. Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſi IV. *par.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent*, ſe pauperum, pupillorum, viduarum, ſenum egeſtate aut ægritudine laborantium, peregrinorum & aliorum id generis hominum, alia ope egentium, prout propria uniuſcujuſque loci inſtituta ratio eſt, curam ſuſtinere, & illam quidem tanti eſſe, ut, cùm potiſſimùm Epiſcopo, tamquam communi omnium, & eorum præcipuè miſerabilium hominum parenti, ea Sacroſanctis Canonum legibus commiſſa ſit: tum quidquid in illos, vel miſericordiæ, vel beneficii, vel operæ, vel opis, vel officii confertur; quidquidve rurſus damni, detrimenti, injuriæ infertur, id omne Chriſtus Dominus ſæpè in Evangelio demonſtret

„ in ſe collatum, aut illatum eſſe, ac proptereà ſe „ in die judicii, prout benè illis factum, aut neglectum, omiſſumvè in eorum neceſſitatibus ſublevandis erit, retributurum.

Hinc concludit: „ Non ſuis, ſed eorum quorum curam ſuſceperunt commodis atque utilitatibus ſerviant.

II. Itaque omni exactitudine & fidelitate bona ad loca pia ſpectantia, in utilitatem ipſorum locorum & pauperum ibidem alendorum & curandorum Rectores eorum adminiſtrare debent, *Clementina* 2. *de Religioſis domibus*, ubi jubentur, conſtitui tales adminiſtratores, „ qui ſciant, velint, & valeant loca ipſa, „ bona eorum ac jura utiliter regere, & eorum proventus & reditus in perſonarum uſum miſerabilium fideliter diſpenſare, & quos in uſus alios bona prædicta convertere præſumptio veriſimilis non exiſtat: in quibus ſub obteſtatione divini judicii illorum, ad quos dictorum locorum commiſſio pertinet, conſcientias oneramus.

III. Ut autem in hac adminiſtratione majori fide verſentur, præſcribit Concilium Viennenſe in citata Clementina, quòd adminiſtratores piorum locorum præſtare debeant *juramentum*, nimirùm de fideli adminiſtratione. Non exprimitur quidem formula juramenti, ſed cùm dicatur, *adinſtar tutorum & curatorum*, facilè intelligitur, quòd ſaltem in ſubſtantia, horum adminiſtratorum juramentum coincedere debeat cum juramento à tutoribus & curatoribus de jure præſtando; nimirùm, *omnia ſe recte & cum utilitate pupilli agere, & neque prætermittere ea, quæ utilia pupillo eſſe putaverint, neque admittere quæ inutilia exiſtimaverint*. Vide *Legem* 7. §. 5. *Cod. de Curatore furioſi*, cum authentica eidem adjuncta.

IV. Cum hac formula coincidit illa, quæ paſſim à Synodis noſtris præſcribitur, & hodie exigi ſolet, quòd ſcilicet bona pauperum conſervabunt, & pro eorum neceſſitatibus fideliter diſpenſabunt: quòdque pro bonorum hujuſmodi conſervatione & fideli diſpenſatione, non minorem, ſed (ſi fieri poſſit) majorem curam & operam impendent, quàm pro rebus propriis. Reperi poſſunt, quæ de hoc juramento dicta ſunt *par.* 1. *tit.* 5. *cap.* 1.

V. Injungit prætereà Concilium Viennenſe, ut hi adminiſtratores „ Ordinariis ſeu aliis quibus ſubſunt loca „ hujuſmodi vel deputandis ab eis, *annis ſingulis* de adminiſtratione ſua teneantur reddere rationem.

Idipſum jam pridem decretum erat à Juſtiniano in *Novella* 123. *cap.* 23. ubi hujuſmodi locorum gubernatores jubentur pro creditis ſibi gubernationibus apud proprium Epiſcopum cui ſubjacent, conveniri, & rationem ſuæ gubernationis facere.

Hinc conficitur, quòd adminiſtratores hoſpitalium & aliorum piorum locorum *de jure* cogi poſſint, ut *ſingulis annis* rationes ſuæ adminiſtrationis reddant.

VI. Similiter hic in Belgio per Decreta Synodalia & Principum Edicta ſæpiùs cautum fuit, ac recenter in Edicto de 30 Septembris 1651. in Flandria declaratum fuit, quòd adminiſtratores bonorum pauperum debeant *ſingulis annis* rationem ſuæ adminiſtrationis reddere. Extat Edictum *parte* 3. *Edictorum Flandriæ pag.* 32.

Idem in Gallia præcipiunt Edicta Regia, quæ referuntur in opere, cui titulus, *La grande conference des Ordonnances lib.* 1. *titul.* 2. *parte* 3. §. 12. ſcilicet deſignati per perſonas Eccleſiaſticas, & patronos laicos coram ſuis judicibus, vocatis ut minùs quatuor è notabilioribus incolis loci aut Parochiæ. Qui autem adminiſtratores conſtituti fuerint per communitatem civitatis aut pagi coram judicibus Regiis in præſentia Epiſcopi vel Archiepiſcopi aut ejus Vicarii, vocatis iis qui tunc regimini civitatis aut pagi præſunt. Tenor Edicti eſt: *Ordonnons que leſdits Adminiſtrateurs, rendront compte d'an en an, & à la fin de chacune année, à ſçavoir ceux qui ont eté commis par les gens d'Egliſe & Patrons lais, pardevant leurs Juges, appellez les plus apparens habitans du lieu ou Paroiſſe, juſqu'au nombre de quatre au moins: & les autres qui auront eté commis par les Communautez de Villes & Bourgades, pardevant nos Juges, en la preſence de l'Eveque ou Archeveque, ou ſon Vicaire, appellez les Eſchevins, Conſeillers, Capitouls, Conſuls, ou autres, qui lors auront adminiſtration de Villes ou Bourgades*. Id eſt: Mandamus ut dicti Adminiſtratores, annuatim & in fine cujuſque anni reddant rationem, videlicet qui ab Eccleſiaſticis & Patronis laicis fuerint conſtituti, coram Judicibus ſuis, convocatis primariis loci aut Parochiæ incolis ut minùs quatuor: qui verò à Communitatibus Civitatum aut vicorum conſtituti fuerint, coram Judicibus noſtris præſente Epiſcopo, Archiepiſcopo aut Vicario, convocatis Scabinis, Conſiliariis, Conſulibus, aliisvè præfecturam Civitatum aut Vicorum tum temporis adminiſtrantibus.

VII. Notat ibidem Nicolaus Frerot *nota* 17. quòd quæ tum hic, tum de jure cauta ſunt de *annua* redditione computus, ſpectent deſignatos *ſimplices* adminiſtratores laicos, non autem *Titulares*, ſive qui titulo Beneficii habent adminiſtrationem; hoſque dumtaxat ſingulis *triennis* rationem adminiſtrationis reddere debere, ſæpiùs judicatum fuiſſe aſſerit. Vide etiam Joannem Tornerium in ſua collectione Arreſtorum *littera H. cap.* 34.

VIII. Ut autem rationes exactiùs reddi poſſint; & à Superintendentibus intelligi queant, num adminiſtratio fuerit juſta & fidelis; nihilque de bonis hoſpitalis culpa aut negligentia Adminiſtratorum deperditum ſit, vult Concilium Viennenſe in citata *Clementina* 2. ut adminiſtratores priuſquam adminiſtrationi ſe immiſceant, *de locorum ipſorum bonis inventaria conficiant*: quod & jam pridem conſtitutum erat à Juſtiniano in *L.* 32. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*; item in *Novella* 131. *cap.* 15. Quod inventarium non tantùm mobilia, ſed & omnia monumenta ſpectantia reditus & bona piorum locorum continere debet; uti citata *nota* 17. monet Nicolaus Frerot.

IX. Adhæc, ut ſecuriùs bona hoſpitalium & piorum locorum conſerventur, volunt Canones & Leges, quibus & Principum noſtrorum Edicta conſonant, ut non ſine neceſſitate aut utilitate ſervatis ſolemnitatibus in alienatione rerum Eccleſiæ requiſitis, bona illa alienentur: ipſæque elocationes fiant eâ forma, qua elocationes rerum Eccleſiaſticarum; de quibus titulo præcedenti actum eſt.

X. Ut fidelis ſit proventuum locorum piorum diſpenſatio, non ſufficit, quòd hi in quoſcumque pios uſus videantur impendi, ſed impendendi ſunt ad determinatum uſum pium, ad quem ipſe Fundator deſtinavit. Unde Concilium Viennenſe expreſsè declarat, *ea quæ ad* CERTUM *uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad* ILLUM *debent, & non alium, converti*; idipſum vult Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reformat.* eamdem Conſtitutionem Concilii Viennenſis innovans.

XI. Si itaque in uſum pauperum infirmorum fundatum ſit Noſocomium, in eum uſum impendendi ſunt proventus, contingetque eos infideliter impendi, ſi non pauperum *infirmorum*, ſed *ſanorum* uſui impendantur; niſi in quantum ipſi *ſani* in Noſocomio infirmis ſunt neceſſarii.

Unde Synodus Arelatenſis anno 1260. *Can.* 13. deplorans quòd bona hoſpitalium per Rectores eorum in *proprios* uſus converterentur, ita ut nihil pauperibus miniſtraretur, voluit ut de cætero regimen committatur aliquibus, ibidem Domino famulantibus & vitam communem agentibus, nihil ſibi aut ſuis præter *victum & veſtitum*, de omnibus eleemoſynis hujuſmodi hoſpitalium retinentibus.

XII. Conqueritur inſuper Synodus Pariſienſis anno 1212. *par.* 3. *Can.* 9. quòd „ cùm pauci ſani poſſint „ multis infirmis competentiùs miniſtrare, illud indignum eſſe, ut numerus ſanorum ibidem manentium „ excedat numerum infirmorum aut peregrinorum. „

Rationem ſubjicit: „ Bona etenim ibidem ex devotione Fidelium collata, non ſunt ſanorum uſibus deputata, ſed potiùs Infirmorum. „

XIII. Huic abuſui ut obviarent Fundatores, frequentiùs certum numerum Fratrum & Sororum, quem infirmis aut peregrinis inſerviendis credebant ſufficientem, præfixerunt.

Anno 1215. Stephanus Epiſcopus Novionenſis fundans hoſpitale, præfixit numerum quinque Fratrum converſorum Laicorum, & tredecim Sororum, eumque numquam excedi volens; uti habetur *tom.* 13. Spicilegii Dacheriani *pag.* 334. Meminit Renatus Choppinus *lib.* 3. *de S. Polit. tit.* 5. *n.* 6. cujuſdam hoſpitalis anno 1419.

fundati

fundati à quodam Berlino, ea conditione, ut ibidem unus Prior cum novem Religioſis, nimirum quatuor Capellanis, & quinque Canonicis Regularibus Ordinis S. Auguſtini, miniſtrarent.

In Litteris Honorii III. quibus cura Leproſariæ ad muros urbis Lovanienſis, vulgò *Ter Banck*, committitur directioni Abbatis Villarienſis, expreſsè cavetur, quòd numerus Fratrum & Sororum ibidem Leproſis miniſtrantium numerum novennarium excedere nequeat.

Plures indubiè hujuſmodi præſcripti limites reperientur, ſi literæ fundationum excutiantur.

XIV. Epiſcopus Tornacenſis anno 1233. uniens famoſum hoſpitale in Civitate Gandenſi, vulgò *Byloca* dictum, Monaſterio Monialium Ordinis Ciſtercienſis, expreſsè cavit, quòd quamvis proventibus abundaret, non reciperentur niſi *pauca* Moniales, ita ut numerum non excedant viginti quinque, niſi ex evidentiſſima & urgenti cauſa, & converſæ Sorores ibidem non recipiantur, niſi *pauca* quæ ſufficere poſſint ad ipſius hoſpitalis ac Monaſterii miniſteria obeunda.

XV. Sed ne hi qui ſive in ſpiritualibus, ſive corporalibus inſerviunt, liberaliùs quàm oportet, in ſuos uſus convertant hoſpitalium proventus, certa quantitas proventuum nonnumquam pro victu & veſtitu aliiſque neceſſariis ipſis aſſignari & taxari conſuevit.

Et quidem in Gallia Edicto Regio de anno 1561. decretum fuit, ut per Judices locorum taxaretur certa ſumma pro illo, qui hoſpitale aut Leproſariam poſſidet in titulum; quòdque ſimiliter taxaretur ſumma pro victu & veſtitu Religioſorum qui in hoſpitalibus ad miniſtrandum Infirmis morantur, danda ipſis ab Adminiſtratoribus. Verba Edicti ſunt: *Ordonnons & enjoignons aux Juges des lieux arbitrer & taxer dedans un mois pour tous delais, à tous ceux qui ſe pretendront Titulaires, de quelque qualité qu'ils ſoient, & quelque proviſion qu'ils ayent obtenu, ſoit de nous, à la nomination de noſtre grand Aumoſnier, ou autrement, certaine ſomme pour leur vivre & veſtiaire ſeulement, eu égard au revenu de l'Hoſpital ou Maladerie, laquelle ſomme à quelque revenu que ſe puiſſe monter ledit Hoſpital ou Maladerie, n'excedera la ſomme de ſept vingt livres tournois par chacun an, à prendre & recevoir par les mains des Adminiſtrateurs, la ſomme qui ſera taxée, à la charge de faire le Service Divin, & adminiſtrer les Sacremens aux pauvres en perſonne, comme leur office & devoir le requiert. Entendons toutesfois qu'ès lieux où il y a Religieux ou Religieuſes, les Fondations ſoient gardées & entretenuës, & pour leur vivre & commun veſtiaire ſeulement, ſomme certaine ſoit taxée, laquelle leur ſera diſtribuée & payée par les mains des Adminiſtrateurs.* id eſt: Mandamus & injungimus Judicibus locorum, ut intra menſem, nec diutiùs differant, omnibus qui ſe titulares aſſerent cujuſcumque qualitatis fuerint, & qualemcumque obtinuerint collationem, ſive à nobis per nominationem ſupremi noſtri Eleemoſynarii, ſive alio modo, decernant & taxent certam ſummam pro victu & veſtitu tantùm, habita ratione redituum domus hoſpitalis aut Noſocomii, quæ ſumma, quantùmcumque ſint reditus dictæ domus hoſpitalis aut Noſocomii, non excedet centum quadraginta libras *Turonenſes* annuatim percipienda recipiendaque per manus Adminiſtratorum, prout taxata fuerit: ſub onere perſolvendi Officium divinum, adminiſtrandique per ſe Sacramenta pauperibus, ut munus ipſorum & Officium requirit. Volumus nihilominùs ut in locis in quibus ſunt Religioſi aut Moniales, Fundationes obſerventur & conſerventur; pro ipſorum victu & communi veſtitu tantum, determinataque ſumma taxetur quæ per Adminiſtratores ipſis diſtribuetur & perſolvetur.

Deinde *art. 3.* addit: *Le ſurplus du Revenu deſdits Hoſpitaux, Maladeries, & autres lieux pitoyables, ſera entierement employé à la nourriture & neceſſitez deſdits pauvres, réparations & entretenemens des Baſtimens, Edifices, & autres choſes neceſſaires.* Id eſt: Quod ſupererit ex reditibus dictarum domuum, Hoſpitalium aut Noſocomiorum aliorumque locorum piæ Fundationis, penitùs convertetur in alimentationem & neceſſitatem dictorum pauperum, reparationes & ædificiorum conſervationem, ædificationes, aliaque neceſſaria.

XVI. Conformiter ad hoc Edictum anno 1567.

dictum fuit per Arreſtum Curiæ, quòd Priori Hoſpitalis fundati ab Arnulpho Berlino, daretur ſumma 140. librarum tamquam titulari; & cæteris Religioſis darentur neceſſaria ad victum in ſpecie per Adminiſtratores. Verba Arreſti prout refertur apud Choppinum *de Sacra Polit. libr. 3. tit. 5. num. 6. in notis*, ſunt: *Et aura ledit Prieur 140. livres de taxe comme Titulaire, ſuivant l'Edict des Hoſpitaux du mois Avril 1561. Et que par la main deſdits Gouverneurs, les autres Religieux & Religieuſes ſeront adminiſtrez en eſpece de pitance, Bleds, Vins, & autres choſes à eux neceſſaires.* Id eſt: Habebitque dictus Prior 140. libras ſecundùm taxam tamquam titularis, juxta Edictum concernens domus hoſpitales datum menſe Aprili 1561. & per ſupradictos Præfectos cæteris Religioſis & Monialibus dabitur in forma obſonii aut pitanciæ, frumentum, vinum, aliaque neceſſaria.

Similia Arreſta quibus portio inſumenda in victum & veſtitum Miniſtrorum taxata fuit, profert Joannes Tornetius in ſua collectione Arreſtorum *litt. H. cap. 34.*

XVII. Meminit hujus Gallicanæ diſciplinæ Zypæus *Conſult. 2. num. 1. de Religioſis domibus*; additque: *Quod apud nos non obtinet, ſed ubique fundationum termini attenduntur.*

Verùm licèt in Belgio non habeamus Edicta Regia, quibus ſimilis taxa præſcribitur, nihilominùs illud obſervandum, ut juxta fundationum terminos, proventus hoſpitalium impendantur in uſus pauperum, neque ultrà neceſſaria Miniſtris impendantur.

XVIII. Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanenſi IV. *par. 3. tit. Quæ ad pia loca pertinent*, ſtatuit: „ Quæ porrò eleemoſynæ pauperibus, aut ſingulis etiam ſive hominibus ſive familiis quavis ratione debentur, ne in alium cujuſque rei uſum, ac ne in Eccleſiæ quidem inſtaurationem ornatumvè eas erogari liceat, niſi & eorum quorum intereſt conſenſu, & Epiſcopi prætereà conceſſu eoque literis exarato.

XIX. Porrò contingere poteſt, ut loca quædam pro perſonis certo morbi genere infectis fundata ſint, iſque morbus certis temporibus ceſſet; ideòque non reperiantur quibus juxta litteram fundationis proventus locorum impendendi eſſent: quo caſu ne piâ fundatorum intentio ſuo fruſtretur effectu, voluit Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 8. de Reformat.* ut tunc arbitrio Epiſcopi cum duobus de Capitulo in uſum, qui eorum inſtitutioni proximus eſt, convertantur. Verba Decreti ſunt: „ Quòd ſi hoſpitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus ſuſcipiendum fuerint inſtituta; nec in loco, ubi ſunt dicta hoſpitalia, ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur; mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium uſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco & tempore utilior, convertantur, prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum uſu peritiores ſint, per ipſum deligendis, magis expedire viſum fuerit: niſi aliter fortè, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut inſtitutione fuerit expreſſum: quo caſu, quod ordinatum fuit, obſervari curet Epiſcopus, aut, ſi id non poſſit, ipſe prout ſupra, utiliter provideat.

XX. Quod hic Concilium dicit de uſu inſtitutioni hoſpitalium *proximiori*, non ſcrupuloſè intelligendum eſſe, ſat innuit ipſum Concilium, dum addit, *pro loco & tempore utilior*. Mens Concilii in formatione hujus Decreti unicè fuit prohibere, ne qui poſſident hoſpitalia, omnes fructus in uſus proprios convertant, ſub prætextu quòd non inveniantur infirmi juxta inſtitutionem hoſpitalis; uti declaraſſe S. Congregationem refertur ad calcem *cap. 8.*

XXI. Sed quòd hæc Fundationum mutatio committatur arbitrio Epiſcopi cum duobus de Capitulo, dubito num hic in Belgio indiſtinctè admittatur; præſertim ſi de laicalibus fundationibus agatur. Neque enim facilè permitterent Judices Regii, ut ſine eorum interventu ſimiles commutationes abſolverentur. Unde prævìè ad publicationem Concilii Tridentini, ad *cap. 6. ſeſſ. 22.* quò commutationes ultimarum voluntatum committuntur Epiſcopis locorum, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, hæc nota appoſita fuit: „ Hanc auctoritatem negant Concilia, umquam in Belgio competiiſſe Judicibus Eccleſiaſticis.

Digitized by Google

XXII. Quapropter ſi de commutatione alicujus fundationis, præſertim notabilis agatur, conſultius eſt, ut conſenſui Epiſcopi accedat conſenſus Regius; atque utraque auctoritate commutatio firmetur.

In Gallia Edicto Regio anno 1672. Ordini militari S. Lazari uniti ſunt proventus eorumque adminiſtratio perpetua omnium aliorum Ordinum Hoſpitalariorum, qui aliquando in Regno Galliæ fuerunt, & de facto extincti ſunt. Ulterius eidem Ordini data eſt adminiſtratio omnium Leproſariarum, & hoſpitalium in quibus hoſpitalitas ceſſavit, ſive illa in titulum, ſive in adminiſtrationem poſſiderentur; idque ſine obligatione reddendi computum de iiſdem proventibus. Ex omnibus his proventibus Rex inſtituit plures Commendatarias, quas ipſe Rex tamquam Caput Ordinis, pleno jure confert Officiariis & militibus huic Ordini adſcriptis: eaſque etiam penſione aliqua in favorem aliorum Officiariorum gravare poteſt, Ordo ipſe expenſas ſuppeditare debet pro hoſpitalibus militaribus & locorum limitaneorum; & in ſuſtentationem Leproſorum, ſi qui reperiantur, Ita refert Fleury *lib.* 2. *Inſtit. Juris Can. cap.* 39.

CAPUT V.

Qui ad Hoſpitalia recipiendi; & quid circa Mendicos habeant Principum Edicta; & quomodo regenda?

1. *In receptione pauperum non ſola egeſtas attendenda.*
2. *In hac receptione privatus affectus ſeponendus.*
3. *Nebulonibus & hiſtrionibus, & morbum ſimulantibus hoſpitalia patere non debent.*
4. *Validi Mendici ad hoſpitalia non recipiendi.*
5. *Etiam à communibus eleemoſynis hujuſmodi Mendici excludendi.*
6. *Opificiis ſimiles potius applicandi.*
7. *Hujuſmodi Mendici ſemper admodum odioſi fuere.*
8. *Conſtitutio Imp. Valentiniani contra* validos *Mendicantes.*
9. *Novella Juſtiniani eoſdem coercens.*
10. *Veteres Gallorum leges contra* validos *Mendicantes.*
11. *Edicto Principum noſtrorum* Validi *& ſufficientes ut labore manuum victum acquirant, mendicare vetantur.*
12. *Officiarii locorum frequenter accedere debent ad loca, in quibus ſimiles Mendici convenire ſolent.*
13. *Officiarii Mendicos qui corporum infirmitatem præferunt, viſitare poſſunt; & fingentes morbum puniendi.*
14. *Peregrini qua cautione, & pro quo tempore ad Hoſpitalia recipiendi.*
15. *Quanta mala inferat inertia Magiſtratuum in exequendis his Principum Edictis.*
16. *Edicto Caroli V. omnibus generaliter vetitum fuit* mendicare.
17. *Vetitum parentibus permittere proles mendicare, & in ſingulis locis conſtituendi qui invigilent.*
18. *Optandum ut hujus Edicti haberi poſſet executio.*
19. *Quomodo Civitates ſe à* validis *Mendicantibus liberare poſſent?*
20. *Ut pauperibus aliunde quàm per mendicitatem provideretur, deſideravit Carolus V.*
21. *Ob difficultatem providendi pauperibus de neceſſariis ſubſidiis, executionem non habuit Edictum.*
22. *In recentioribus Edictis mendicitas cum certis limitationibus tolerata.*
23. *Paupertas & inſufficientia ad lucrandum victum probari debent.*
24. *Edicta principum noſtrorum mendicare non permittunt extra locum originis & habitationis.*
25. *Hæc conformia antiquis Canonibus, qui volunt ut unaquaque civitas ſuos pauperes alat.*
26. *Idipſum cautum in Capitularibus Regum Francorum.*
27. *Major cura & præſertim in ſpiritualibus circa pauperes haberi poſſet, ſi vagari non permitterentur.*
28. *Quid S. Carolus ſtatuerit pro cura ſpirituali pauperum?*
29. *Ad dedicationes, convivia nuptialia aliaſque ſimiles ſolemnitates mendici accedere vetantur.*
30. *Vetantur mendicare in Eccleſiis.*
31. *Tenentur ſe conformare ſtatutis locorum vetantibus mendicitatem, aut eam ad certum locum aut tempus limitantibus.*
32. *Quorumdam locorum ſtatuta vagam & oſtiatim ſtipem emendicandi licentiam vetantia.*
33. *Horum ſtatutorum æquitas vindicatur à Juriſconſulto Brugenſi.*
34. *Ut honeſtas in hoſpitalibus ſervetur, perſonæ utriuſque ſexûs ſeparandæ.*
35. *Hæc ſeparatio etiam ſervanda in locis piis ad educationem puerorum deſtinatis.*
36. *Quid de hac re ſenſerit Gerſonius & Saleſius?*
37. *Singulariter attendendum qui pueris præficiantur.*
38. *Pueri opificiis applicandi, ne mendicare cogantur.*
39. *Rectores hoſpitalium curare debent, ut & quoad corporalia & ſpiritualia ipſis pauperibus bene ſit.*

I. RECtores & Adminiſtratores hoſpitalium imprimis attendere debent, ſe non eſſe dominos proventuum illorum locorum, ſed nudos & ſimplices diſpenſatores; neque proventus illos in ipſorum commodum aut uſum eſſe à Fundatoribus primariò deſtinatos; ſed in pauperum ſublevamen; eamque diſpenſationem eſſe faciendam juxta leges juſtitiæ diſtributivæ in illud pauperum genus, in quod ipſe Fundator proventus impenſos voluit. „ In hoc autem pauperum delectu, non egeſtatis inopiæque ſolùm, ſed morum etiam ac vitæ, probitatis ratio habeatur; ait S. Carolus in Concil. Mediol. V. *part.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent.* Idipſum Synodi noſtræ Belgicæ in diſpenſatione eleemoſynarum Menſæ S. Spiritus obſervari volunt, ut ſupra *part.* 1. *tit.* 5. *c.* 3. oſtenſum eſt.

Si quas forſan ſpeciales inſuper qualitates aut conditiones requiſierit in admittendis ipſe fundator, & has ipſi Rectores & Adminiſtratores, tamquam fideles diſpenſatores, & executores attendere tenebuntur.

II. At infidelis eſt diſpenſatio, magnuſque abuſus, quem meritò damnat Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 11. *cap.* 6. „ quo in quibuſdam locis fit, ut neglectis miſeris ac inopibus quibus hoſpitalia dedicata ſunt, *ex privato affectu* Magiſtrorum, aut Magiſtratuum, qui hoſpitalibus hiſce præſunt, non modò validi, ſed & quibus victus & veſtitus ſuppetit, recipiantur, tantùm quòd illic commodius & in otio vivatur: qui certè aliter cenſeri non poſſunt; quàm pauperum deprædatores raptoreſque, de alieno viventes, ac velut ex ſanguine pauperum ſaginati. “

III. Adhæc attendendum eſt Rectoribus hoſpitalium aliorumque piorum locorum, „ ne ea loca quæ pauperum & peregrinorum ſubſidio ſunt addicta, aleatoribus, hiſtrionibus atque id genus nebulonibus pateant, ait Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 15. *cap.* 14. Idipſum monuit S. Carolus in ſuo Concilio Mediol. I. *part.* 3. *tit. de piorum locorum adminiſtratione.*

Addit præterea S. Carolus, ne Mendicis morbum ſimulantibus domorum hoſpitalium aditus pateat.

IV. Cùm enim hujuſmodi loca eorumque bona alendis pauperibus & infirmis ſint unicè deſtinata, meritò ab iis repelluntur „ Mendici validi & robuſti, qui manuum labore ſeipſos ſuſtentare poſſunt; ne miſerabilium perſonarum alimenta ab ignavis ac deſidioſis impiè abſumantur, “ uti loquitur Concilium Bituricenſe anno 1584. *tit.* 43. *Can.* 4. volens, ut hoſpitalia his ſolis pateant, qui præ ægritudine, ſenio aut corporis imbecillitate victum ſibi parare non poſſunt.

V. Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 11. *cap.* 5. ait: „ Sint autem Mendicantibus *validis* non ſolùm hoſpitalia clauſa, ſed & publicè ac oſtiatim mendicare penitus interdictum. Et qui ſecus agere comperti fuerint, arceantur, ac Legalibus noſtriſque Conſtitutionibus comprehenſis pœnis ſubdantur. Utiliùs enim eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecuriùs juſtitiam negligat, quàm eidem frangitur, ut ſeductus injuſtitiæ acquieſcat. “

VI. Idipſum & aliæ paſſim Synodi inculcant; additque meritò Synodus Burdigalenſis anno 1583. *tit.* 28. „ Compellanturque à Magiſtratibus ſe potiùs in aliqua arte exercere, vel manuum labore honeſtum vitæ ſubſidium quærere, quàm immeritis eleemoſynis ignaviam ſuam alere. “

Voluit ſimiliter S. Carolus loco citato, ut hujuſmodi men-

mendici moneantur, „ ut ſe in arte aliqua potiùs exer„ centes inde ſibi honeſtum vitæ ſubſidium comparent, „ quàm ignaviæ ac deſidiæ dediti, oſtiatim in triviis, „ & in templis miſerrimè mendicent. Si id recuſave„ rint, curent Epiſcopi ut ejiciantur.

VII. Hujuſmodi *validi* Mendici admodum ſemper odioſi, & tamquam Reipublicæ pernicioſi habiti fuere; eoſque etiam ipſi Romani Imperatores, non tantùm eleemoſynis indignos, ſed etiam tamquam Reipublicæ peſtes ſunt execrati, & publicis legibus coercuerunt.

VIII. Extat de his Conſtitutio Imperatoris Valentiniani Junioris de anno 381. in *L. unica, Cod. de Mendicantibus validis lib.* 11. & in Codice Theodoſiano, *lib.* 14. *tit.* 18. ubi oſtendit Jacobus Gothofredus, quòd „ mens ſeu ſententia Valentiniani iſthæc unica ſit, ut „ inertes hujuſmodi & abſque ulla debilitate miſerabiles „ Urbe Roma ſubmoveat, vicinſque publicos, urbemque „ adeò hiſce mendicabulis liberet, atque inconditam „ turba, inutilique pondere terræ.

Turbam magnam hujuſmodi validorum mendicorum tunc temporis Romam affluxiſſe, & qua occaſione id contigerit, ibidem oſtendit Gothofredus.

IX. Memoranda, & meritò notanda eſt de his Conſtitutio Juſtiniani Imp. in *Novella* 80. Cùm enim plurimi Conſtantinopolim confluerent, Quæſtorem inſtituit Juſtinianus, qui inquireret in peregrinos, & cauſas adventus eorum: ſi lites, velociter eos, præſertim agricolas, eripi difficultatibus curaret, & contentionibus ſopitis remitti in ſuas Civitates & Provincias; Illis porrò qui negotium ibi non habebant exercere compulſis. Mendicantes verò. ait *cap.* 5. „ ſi hujus „ terræ (id eſt *indigenæ*) fuerint, & corporibus qui„ dem *validis* utantur, vitæ autem eis decens non eſt „ occaſio: hos non fruſtra eſſe *terræ onus* permittere, „ ſed tradere citiùs eos operum publicorum artifici„ tificibus, ad miniſterium, & præpoſitis panificantium „ ſtationum, & hortos operantibus, aliiſque di„ verſis artibus, aut operibus, in quibus valent ſimul „ quidem laborare, ſimul autem ali: & ſegnem ita ad „ meliorem mutare vitam.

„. Si verò aliqui noluerint obſervire operibus, quibus „ traditi ſunt, hos ſectari hac Regia civitate: parcentes „ enim eis, hoc ſancimus: ut non ſegnitie eos ad illi„ citos actus impellente, leges eos abripiant ad pœnas, „ noſtris tradentes judicibus. Læſos autem aut læſas cor„ pore, aut canitie graves, hos ſine moleſtia eſſe jube„ mus in hac noſtra civitate, aut piè agere volentibus „ adſcribendos: & aliorum ſingulos interrogate qua ve„ nerint gratia: & inquiſitis, quæ digna ſunt ſuper eis „ agere, ut non pigri hic ſedeant, ſed competentia „ agentes, ad propias revertantur provincias.

X. B. Rhenanus, *lib.* 2. Rerum German. *pag.* 95. inter alias leges Francorum hanc refert: „ Mendici per re„ giones vagari non permittantur. Suos pauperes quæ„ que civitas alito. Illis, niſi manibus operentur, nul„ lus quidquam dato. " Extat quoque ſimilis lex *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum, cap.* 118.

XI. Principibus noſtris non minus odioſum fuit hoc pernicioſum hominum genus, ut ex ipſis Edictis cognoſcere poſſumus.

Imprimis Edicto de 8. Junii 1559. (extatque *part.* 2. Edictorum Flandriæ, *lib.* 1. *Rubr.* 3.) vetatur, ne ullus ſive incolæ, ſive exteri *validi* corpore, & ſufficientes ad laborem, ut victum ſibi parare queant, ſub quocumque prætextu poſſint diſcurrendo in pagis, vel civitatibus mendicare, aut apud ſæculares, aut Eccleſiaſticos expenſas facere, abſque earum ſolutione, ſub pœna fuſtigationis, & ſtigmatis in dorſo aliavè arbitraria. Verba Edicti ſunt: *Dat niemant vvie hy ſy Inlantſche noch Uytlantſche, hunne ghesonde leden hebbende, ende ſoo gheſtelt zynde dat ſy tot eenighen aerbeyt mogen bequaem zyn om den coſt te vvinnen, en zullen mogen Rabauſ ghevvyſt, oft onder t' decxſele van vverck te Zoecken oft anderſins achter Lande gaen, in Steden oft in Dorpen, biddende heurlieder Broode, oft op de goede lieden, Gheeſtelycke, oft weerlycke, gaen teeren zonder hunnen coſt te betaelen, op peyne voor d' eerſte reyſe van gheghee ſſelt ende met een bernende Yſer op hunnen Rugghe gheteeckent te zyne, oft voor eenen tyde op de Galeyen gheſonden, oft in gheymene vvercken gheſtelt, oft anders arbitrairlyck gheſtraft te vvorden. Ende indien ſulcke Perſoonen ten platten Lande bevonden vvorden met waepenen, oft gheyſerde Stoeken gaende, oft in ſulcke gheſelſcap, oft maniere, dat ſy de goede Lieden ſouffiſſante oorzaecke gheven, van hen bevreeſt te zyne, oft eenigh ghevvelt, overvvillighe vvoorden, ende dreygementen te ghebruycken, oft hunne peerden oft Hoornebeeſten ſteelden, oft vvech leyden, Zunderlynghe uuyt de weyde by nachte, oft anderſins in hunne beeſten, Huiſraet, ende ander Goedt, ſchaede oft onvville deden, van alſdan aen hun Lyf, oock met de Galghe: Oft indien ſy yemande dreechden te verbranden, oft in openbaere vveghen beroofden, met den Viere ghepuniert, ende gheſtraft te vvorden*, Id eſt: Nemini quiſcumque fuerit, ſive incolæ, ſive extranei, & corpore valenti; atque ita diſpoſito ut labori ſit aptus quo cibum lucretur, licebit ſcurrili more, aut titulo quærendæ operæ, aut aliàs per agros diſcurrere, aut in Civitatibus, & Pagis mendicare, aut honeſtis hominibus, ſeu Eccleſiaſticis, ſeu Sæcularibus ſumptus create, nec perſolvere. Pro primo delicto flagellationis & inurendi ſtigmatis; aut ad triremes ad tempus, aut operas publicas damnationis, aut alia arbitraria pœna interdictum eſto. Si autem tales in agris deprehendantur armati, aut incedentes baculis ferro præfixis, aut tali in conſortio, & habitu, ut probis ſufficientem timoris anſam præbeant, ſeu vi quidquam moliantur, contumeliis proſcindant, minas intentent; equos aut armenta furentur & abigant, præcipuè noctu ex paſcuis, aut alio denuum modo pecoribus, ſupellectili aliiſque cujuſquam bonis detrimentum, aut incommodum inferant, tum pœna in corpore etiam laqueo plectantur: ſi autem & incendium minarentur, aut in viis publicis graſſarentur, ignis ſupplicio in eos animadvertatur.

Idipſum repetitur in Edicto Alberti & Iſabellæ de 28. Septembr. 1617. *art.* 1. extatque in eodem libro & eadem Rubrica. His addi poteſt Ordinatio Philippi Boni de 14. Auguſti 1459. *art.* 1. quæ habetur *part.* 4. Edict. Brabant. *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 3.

XII. Utque Officiarii locorum faciliùs hujuſmodi validos & vagantes mendicos deprehendant, mandatur Officiariis, ut frequenter accedant ad annua, aut hebdomadalia fora, templa, hoſpitalia, dedicationes, & loca in quibus hujuſmodi hominum genus congregari ſolet. Verba Edictorum de ano. 1559. & 1617. ſunt: *Ende ten eynde dat de Scheuteren, Baillivven ende andere Officieren vande Steden ende vanden platten Lande dies te beter gheinformeert ende gheadverteert moghen vveſen, vvaer dat ſulcke Landtloopers ende Quaetdoenders zyn. wy ordonneren dan dat een yeghelick van hun in ſyn diſtrict reſpectivelick hem dickmael vinde op de vrye ende ordinariſſe Mercten, in de Kerchken, Gaſt-huyſen ende Godts huyſen, Bruyleſten, Kermeſſen ende diergbelicke vergaderinghen ende Feeſten daer zulcke luyden ghevvoonlick verkeeren, ende daer ſy hun Zullen meynen te vinden, om die te vanghen, ende theghen hun te procederen naer d' inhouden van deſe onſe ordonnantie*. Id eſt: Et ut Prætores, Præfecti, aliique Adminiſtri, tam Urbani, quàm Forenſes exactiùs edoceantur & moneantur ubi vagi tales & facinoroſi homines degant; Mandamus ut quilibet ipſorum in Diſtrictu ſuo reſpectivè, frequenter Interſit Nundinis liberis & conſuetis, ad Templa, Xenodochia, domoſque Hoſpitales, Nuptias, Dedicationes ſimileſque Feſtivos conventus ſe conferat, ad quæ iſtiuſmodi homines ſolent confluere, ut eos comprehendat, & juxta hujus Edicti tenorem contra eos procedat.

XIII. Et quia ſimiles vagabundi & otioſi homines frequenter ſimulant morbos, aut fingunt vulnera, vult prædictum Edictum de anno 1617. *art.* 12. ut Officiarii adhibitis Medicis & Chirurgis ipſos viſitent, & ſi deprehendant fictionem, etiam criminaliter adverſùs ipſos procedant. Verba ſunt: *Voorts om te voorſien teghens het bedrog dat de Bedelaers ende Bedelerſſen ghevvoonelyck ſyn voorts te ſtellen, hun ghelatende oft ſy met eenighe ſieckten gequelt vvaeren oft anderſſints gedebiliteert, hoe vvel dat zyde niet en ſyn, hebben vvy gheordonneert ende gheſtatueert, Ordonneren ende ſtatueren dat ten verſoecke van de reſpective Officiers van de plaetſen de voors. Bedelaers ende Bedelerſſen zullen ghevisiteert vvorden door gheſvvorenen Medecyns*

ende

ende Chirurgiens, ten eynde dat de ghene die bevonden zullen vveſen hun ghelaten te hebben ſieck te ſyn van ſulcke ſiekte, crenpelheydt oft andere kanke-heyt, rigoreuſelick gheexamineert ende criminelicken geſtraft vvorden naer de circonſtantien ende gheleghentheyt van de zake. Id eſt: Cæterùm ad occurrendum fraudibus quibus Mendici, & Mendicæ ſolent imponere, fingentes ſe morbis quibuſdam vexatos, aut alio modo debiles, quantumvis falsò: Mandavimus & decrevimus, mandamus & decernimus, ut ad poſtulationem Præfectorum locorum reſpectivè, dicti Mendici, & Mendicæ per Medicos, & Chirurgos Juratos examinentur, ad eum finem, ut qui deprehenſi fuerint morbum aliquem, claudicationem, aut infirmitatem quampiam ſimulaſſe, rigorosè interrogentur, & attentis circumſtantiis, & qualitatibus cauſæ, ut criminis rei puniantur.

XIV. Sub his Edictis nequaquam comprehenduntur honeſti homines non ſoliti mendicare; ſed peregrinationis, aut alia honeſta cauſa de uno ad alium locum itinerantes; poteruntque hi in hoſpitalibus, & piis locis *una nocte* morari juxta Edictum Caroli V. de 7. Octobris 1531. quod habetur *part.* 1. Edict. Flandriæ *lib.* 3. *Rubrica* 7. hac tamen cautione, quòd priuſquam a Magiſtris hoſpitalium recipiantur, debeant accipere ſignum conſuetum à Deputato Eleemoſynario. Verba Edicti ſunt: *Item dat gheen vreemde oft uytlandige perſoonen om aelmoeſſen en ſullen moghen bidden, op gelicke peine ende correctie. Behoudelick dat eerbaer lieden (niet ghevvoonlick te biddene, paſſerende haeren vvegh in pelgrimage oft andere verdienſtighe vvercken) ſollen moghen logieren in Gaſt huyſen ende Godts-huyſen eenen nacht alleenlick, op de peyne als vooren. Ende om by den Meeſters oft Meeſtreſſen van den voorſeyden Gaſt huyſen entfanghen te vvordene, ſullen gehouden vveſen te vercryghen ende hemi, te preſenteren licteecken van den Officieren oft gecommitteerde tot der charitate, vander plecken inden vvelcken zy ſullen vvillen logieren.* Id eſt: Item, quòd nulli peregrino eleemoſynas emendicare licitum erit: ſimili pœna, & correctione decreta. Salvo tamen ut perſonis honeſtis (nec mendicare conſuetis per vias tranſeuntibus in peregrinationem, aut alia meritoria opera obeuntibus) indulgeatur hoſpitium in Xenodochiis & domibus hoſpitalibus una dumtaxat nocte, aliàs eadem ut ſupra pœna conſtituta. Ut verò à Magiſtro, ſeu Magiſtra recipiantur, tenebuntur eis exhibere ſignum conſuetum Præfecti, aut Deputati Eleemoſynarii locorum, in quibus hoſpitari decreverint.

Idipſum habetur in Edicto ejuſdem Caroli de 22. Decembr. 1515. & extat *part.* 1. Edict. Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 1. addita cautione, quòd ſingulis vicibus debebunt habere teſtimonium præcipui Officiarii loci, è quo exierunt peregrinationis cauſa, continens teſtimonium vitæ & regiminis, & cauſam peregrinationis; neque aliquis ipſorum poterit recipi in aliquo publico diverſorio. Verba Edicti ſunt: *Et quant aux vrais pelerins, paſſans en & par noſdicts Pays, ils ſe pourront loger & herberger es Hoſpitaulx à ce ordonnez une nuyct ſeulement; en ayant en chacune fois certification & enſeignement de l'Officier du lieu où ils ſeront partis pour faire leurdict Pelerinage; contenant teſmoignage de leur vie & regime, & la cauſe pourquoy ils font leſdicts Pelerinages: & ne pourront nuls d'eulx eſtre logez en aucunes Hoſtelleries.* Id eſt: Et quoad eos qui verè peregrini ſunt, iter per regiones noſtras facientes, una dumtaxat nocte in domibus hoſpitalibus ad id conſtitutis commorari poterunt, modò habeant in ſingulas vices teſtimonium, & indicium Præfecti locorum unde profecti ſunt, ut peregrinationem ſuſciperent, quo vitæ & morum teſtificationem, & cauſæ itineris ſuſcepti exhibebunt, nec poterit aliquis eorum in diverſorio ullo, hoſpitio excipi.

Supra citata Ordinatio Philippi Boni, *art.* 29. ſimilibus perſonis itinerantibus & peregrinis in pagis quidem nonniſi *una* nocte; ſed in civitatibus *duabus* noctibus & *una* die morari permittit; hac tamen conditione, quòd ſemper recto itinere ad locum deſtinatum ſuæ peregrinationis procedant.

XV. Jodocus Damhouderus famoſiſſimus Juriſconſultus in ſua praxi criminali *cap.* 112. reflectens ad Principum noſtrorum de coercendis *validis* Mendicantibus Edicta, deplorat „ multorum Judicum inertiam, quæ quoſvis & ubilibet locorum mendicare permittit, qui eleemoſynis non egent, ſed otium dumtaxat ſectantur & voluptates, & ubicumque pulchram interim occaſionem naneiſcuntur, ibi ne à maleficiis quidem temperant, quorum maleficiorum cauſam præbet Officiariorum ſupina inertia, & corſipiendorum pauperum pertinax tædium. "

Dein ſubjicit: „ Optarem hic noſtram Chriſtianorum pietatem æquiparari poſſe Turcis & Ethnicis, apud quos nulli fas eſt ita mendicare oſtiatim, ſed unaquæque civitas ſuos alit pauperes, & verè pauperes, otioſos autem cogunt ad labores. "

XVI. In præcitato Edicto de 7. Octobr. 1531. *art.* 10. cautum fuit, ut nemo quomodocumque, ſive publicè, ſive occultè ſub quocumque prætextu mendicet, ſub pœna jejunii in pane, & aqua, ac deinde correctionis arbitrariæ, exceptis Religioſis Mendicantibus, & Leproſis; ita tamen ut ſignis ſuis conſuetis diſcriminentur. Verba Edicti ſunt: *Dat niemandt, het zy mans oft vrouvven, hemlieden en voorderen van nu voortaen te bidden, oft aelmoeſſen te begheren, by daghe ofte by nachte, heymelich nochte openbaer, op de ſtraten, in de Kercken, nocht in oft voor die huſen van den goeden lieden, in vvat manieren dat het zy: op de peyne indien iemande die contrarie dede voor deerſte reyſe ghevanghen te vvorden, ende geſtelt tot vvater ende broodt, tot diſcretien van onſen Officieren rechteren ende vvethauders, oft andere perſoonen die laſt hebben Zullen van deſer onſer ordonnancie, in der plecken daer t' ſelve gheboeren Zande: voor de tvveede reyſe, van geſtraft ende gecorrigiert te vvorden ter diſcretie als vooren. Uyt genomen ende hier af ghereſerveert den religieuſen mendicanten, de ghevangenen ende lazaruſſen ende melaetſchen, de vvelke om aelmoeſſen zullen moghen bidden Ze zy ghevvoenlick zyn, hebbende de voorſeide lazaroſſen haere hoen, handtſchoenen, mantels ende andere teekenen Zo dat behoort.* Id eſt: Ut nemo ſeu vir, ſeu fœmina mendicare audeat, aut ſtipem corradere, dio aut noctu, clam aut palàm, in plateis, in templis, in domibus, aut præ foribus honeſtorum hominum, aut quocumque modo: Edicta primum in delinquentes incarcerationis pœna, & ut pane & aqua macerentur ad arbitrium Adminiſtrorum, Judicum & Præfectorum noſtrorum, aut aliorum, quibus incumbet cura Edicti hujus noſtri obſervandi, in locis ubi ſimile quid contigerit. Iteratum delictum ad arbitrium ut ſupra punietur, & corrigetur. Hinc tamen exceptis Religioſis mendicantibus, captivis, leproſis & Elephantiacis, quibus licitum erit eleemoſynam, ut conſueverunt rogare, dictis leproſis pileo, manicis, pallio, aliiſque notis, ut oportet, diſcretis.

XVII. Præcipitur quoque parentibus, ut pueros ſuos à mendicitate cohibeant, ſub pœna quòd virgis corrigentur & arbitrio Magiſtratuum.

Dein ut in ſingulis locis, unus pluresque à Magiſtratu ſatellites conſtituantur, qui tranſgreſſores apprehendant.

XVIII. Sanè attentis incommodis quæ mendicitas, tam ipſis Mendicis, quàm Reipublicæ adferre ſolet, non dubium, quin optandum eſſet, ut hic articulus Edicti ſervaretur, laudatque non immeritò Zypæus in ſuo Judice, *lib.* 3. *cap.* 10. *numer.* 4. confœderatarum Provinciarum civitates, & præſertim Amſtelodamenſem, „ quæ non patiuntur aliquem publicè mendicare, ſed debilibus, & infirmis neceſſarias eleemoſynas procurant, validos in loca publica cogunt, quorum Præfecti ſingulis penſa præſcribunt pro artis ſuæ peritia, quam ſi nullam norint, alia imperant, quæ nullo, vel levi artificio expediuntur; victum interim & amictum præbent: & ſi frugis bonæ apparuerint, etiam lucellum.

XIX. Subjungit dein Zypæus memorabile factum Aloſtenſium, quòd utinam plures civitates ſæpius imitarentur, non dubium quin à ſe validos & vagabundos mendicantes, non ſecus ac Aloſtenſes penitus abigerent: „ Nuper (ait Zypæus) Aloſtenſes omnes undique advenas validos mendicantes foſſis, quæ urbem cingunt, purgandis devoverunt, atque ita opus publicum minimo ſumptu perfecerunt: vitia otioſorum minuerunt: quinimmò id obtinuerunt, ut brevi cum

locum

„ locum mendicantes ut charibdim vitarent, & aliò declinarent, ubi eos labor improbus non vexaret.

XX. Carolus V. ut Edictum ſuum executioni mandare poſſent; nec tamen veris pauperibus invalidis & infirmis ſua deeſſent neceſſaria, multa de procurandis pauperum ſubſidiis eodem Edicto diſpoſuit; atque inter alia, ut omnium eleemoſynarum, Menſarum S. Spiritus, & ſimilium charitativarum largitionum eſſet communio, fieretque una burſa, & judicio Curatorum & Præfectorum eorum, qui à Magiſtratibus deputarentur, fieret diſtributio. Verba *articuli* 15. ſunt: *Ende om te ſubvenieren den armen zieccken ende niet machtig weſende haer broodt te winnen, noch andere hebbende om op te levene die bevonden ſullen worden woonende in elcke ſtadt ofte dorp in onſen landen: ordineren wy dat van allen charitaten, tafel van heye armen, Gaſt-huyſen, Broederſchappen, ende andere hebbende obyten ende diſtributien van provenen ende aelmoeſſen, ghemaeckt zal worden een ghemeene burſſe, om den armen daer af diſtributie te doene, by advys vanden Meeſters ende Gouverneurs van den voorſchreven tafelen vanden armen, vanden Gaſt-huyſen ende Broederſchappen, metſgaders vanden ghenen die de Offitieren ende Wethouders in elck ſtadt, parochie ofte dorp zullen willen deputeren ende committeren tot voorderinghe vander charitate, inder manieren hier na verclaert. Behoudelicken dat de aelmoeſſen ghefondeert voor Geeſtelicke perſoonen, als mendicanten ende anderen, ghediſtribueert zullen worden, na die ordinantie vanden Fondateuren,* Id eſt: Et ut ſuccurratur inopibus ægrotis, nec victum lucrari valentibus, nec aliunde de mediis ad vitæ ſuſtentationem proviſis, quos vel Civitatum vel Pagorum ditionum noſtrarum incolas eſſe conſtabit; Mandamus ut omnes eleemoſynæ Menſarum S. Spiritus, Domorum, Hoſpitalium, Confraternitatum, aliarumque in die obitus anniverſaria quæpiam diſtributiones, largitiones & eleemoſynæ in commune conferantur, ut exinde pauperibus diſtribuantur de conſilio Magiſtrorum & Præfectorum dictarum Menſarum S. Spiritus, Domuum, Hoſpitalium & Confraternitatum, ſimulque eorum quos Adminiſtris & Magiſtratibus in ſingulis Civitatibus, Parochiis aut Pagis deputare & demandare viſum fuerit, in progreſſum eleemoſynarum juxta modum infra expreſſum: Salvo tamen eleemoſynas fundatas pro Eccleſiaſticis, quales Mendicantes aliique, diſtribuunt iri ſecundùm ſtatutum Fundatorum.

XXI. Verùm cum hæc omnium eleemoſynarum communio ad effectum deduci non poſſet, tum ob difficultates, quas ipſa communio in rebus humanis generare ſolet; tum ob contrariam Fundatorum voluntatem, qui particulares ſibi in fundationibus ſuis fines præfixerant & expreſſerant; etiam Edictum quoad hunc articulum omnimodam ſuam executionem non habuit, uti inſinuat Zypæus in Notitia Juris Belgici *tit. De Epiſcopis & Clericis num.* 23.

XXII. Videmus in recentioribus tam ipſius Caroli, quam Succeſſorum Principum aliquam fuiſſe factam moderationem quoad pauperes invalidos & infirmos, relicta iis mendicandi licentia, bis tamen conditionibus; ut iis obſervatis, quæ ex mendicitate ſequuntur incommoda, evitarentur.

Imprimis itaque Edicto de 27. Novemb. 1585. extante *parte* 2. Edict. Flandriæ *lib.* 1. *Rubr.* 3. permittitur veris pauperibus, qui labore manuum victum ſibi & familiæ ſuæ lucrari nequeunt; tametſi omni modo ſe impendant, eleemoſynas mendicatò petere; quod idem in pluribus aliis exprimitur.

XXIII. Sed Edictum illud requirit, ut de hac paupertate & impotentia ſufficientem probationem fecerint, priuſquam mendicare permittantur; quod ipſum requirit Edictum Alberti & Iſabellæ de 28. Septemb. 1617. *art.* 4. Quin allegata Ordinatio Philippi Boni *art.* 26. vult, ut nullus qui exceſſerit 12. annum, vel non exceſſerit 60. annum mendicare poſſit abſque *ſigno* appenſo in collo, quod in loco ubi mendicare intendit ſtatutum fuerit; quodque à Magiſtris Menſæ S. Spiritus acceperint.

XXIV. Secundò hujuſmodi pauperes mendicare nequeunt, niſi in locis originis, aut ubi ultimò ſuam habuerunt reſidentiam, ita ut extra illa loca, & loca vicina (in quibus eleemoſynæ erogari ſolent) mendicare nequeant. Verba ſunt: *Zullen de aelmoeſſen mogen gaen bidden ter plaetſe daer ſy geboren ſyn, ofte daer ſy het t' laetſte jaer te voren heur lieder continuele reſidentie gehouden hebben, zonder buyte de ſelve ofte de plaetſe daer omtrent (daer men gewoonlick is aelmoeſſen te halen) te mogen bedelen:* Ideſt: Poterunt eleemoſynam corrogare in loco ſuo natali, aut in quo anno proximè tùm elapſo continuè fuerint commorati, ita ut extra illa aut vicina loca (in quibus eleemoſynæ erogari ſolent) mendicare ipſis non liceat. Ita Edictum de 15. Junii 1556. & penè iiſdem verbis repetitur in Edictis de 8. Julii 1599. & 28. Sept. 1617.

XXV. Hic articulus conſonat iis, quæ jam pridem Canonibus ſanctiſſimè decreta leguntur: „ Unaquæque civitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus paſcat ſecundùm vires, & tam vicarii Presbyteri, quam cives unuſquiſque ſuum pauperem paſcant; quo fiet, ut ipſi pauperes per alias civitates non vagentur. " Hæc Concilium Turonenſe II. anno 567. *Can.* 5.

XXVI. Et *lib.* 1. Capitularium Regum Francorum *cap.* 118. decernitur: „ De Mendicis, qui per patrias diſcurrunt, volumus ut unuſquiſque fidelium noſtrorum ſuum pauperem de Beneficio aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando.

XXVII. Profectò ſi hæc Decreta obſervarentur; neque vagantes de uno in alium locum mendici admitterentur, ſed omnes intra limites ſuarum reſpectivè Parochiarum terminos ſe continere juberentur, tunc illorum exactior haberetur notitia; poſſetque eſſe Parochorum major circa ſimiles pauperes cura; qui hodie paſſim Parochis planè ignoti, nullaſque inſtructiones frequentantes, ſed de uno ad alium locum vagantes, in Myſteriis Religionis manent omninò ignari; & hinc ſine ullo penè Religionis ſenſu gentiliter in omni ferè vitiorum genere viventes.

XXVIII. Hic meritò notandum quod decrevit S. Carolus in ſuo Concilio Mediol. IV. *part.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent*, ut ibi mendicorum curæ & victui neceſſario ita conſultum non eſt, ut certo quodam pio loco collecti, non mendicatim victum ſibi quærerent, curent Epiſcopi, ut per Parochos illi qui intra fines ſuarum Parochiarum ſunt, in libro accuratè ordineque ſcribantur: atque hæc circa illos à Parochis obſerventur: „ Quò, & unde illi migrent: Quod vitæ Chriſtianæ inſtitutum teneant: An fidei rudimenta norint: An diebus feſtis ſaltem Miſſæ ſacrificio interſint: An ſæpè confeſſi crebrò etiam per annum, aut ſaltem conſtituto Paſchæ tempore ſacram Euchariſtiam ſumant. "

Denique addit: „ Quos doctrinæ Chriſtianæ tudes mendicos vagantes viderint, feſtis diebus ſtata hora ad ejuſdem doctrinæ ſcholas convenire diligenter curent, eoſdemque inſtruant. " Adde quæ ſuprà *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4. *num.* 5. dicta ſunt.

XXIX. Ut ad Edicta Principum noſtrorum revertamus, præcipitur in Edicto de 15. Junii *art.* 18. ne pauperes ad dedicationes Eccleſiarum, nuptias, aliaſque ſimiles ſolemnitates, ut lautius tractentur, accedere audeant. *Oft hemlieden in Bruyloften, Eerſte Meſſen, Kermeſſen, Scutteryen oft andere Feeſten te vinden, om ghediene te worden nae heuren appetyte, al ſy tot noch toe wel gedaen hebben.* Ideſt: Ne vel ad nuptias, Primitias, Encœnia, jaculationes aut alias ſolemnitates conveniant; ut ſecundùm guſtus ſui appetentiam excipiantur, prout hucuſque hactenus fecerunt. Idem decernitur in Edictis de 8. Julii 1599. & de 28. Sept. 1617.

Eiſdem illis Edictis cavetur, ut pauperes illi mendici erunt contenti eleemoſynis quæ ipſis voluntariè dabuntur, abſque murmuratione aut aſperitate ſub correctione arbitraria. *Zullen oock in heuren plaetſen om aelmoeſſen biddende hemlieden laeten ghenoughen, met t' gheent dat die goedelieden hemlieden geven zullen: ſonder die zelve, met woorden ofte met wercken eenighe ſpeyticheyt, ſtuericheyt oft verdriet aen te doene, op peyne van arbitrairlicken daer van gecorrigiert te worden.* Ideſt: Deinde in ſtationa ſua ſtipem mendicantes acquieſcent, iis contenti quæ ipſis boni homines erogabunt, ſic ut nec verbo aut facto, arrogantia aut moroſitate iiſdem incommodo ſint: arbitrariæ correctionis pœna conſtituta.

XXX. *Sci-*

XXX. Scitur quantum ſæpè celebrationem divinorum Officiorum, quantumque Fidelium devotionem turbet mendicorum per templa diſcurſus; ut meritò gravibus pœnis inhibeatur in allegata Ordinatione Philippi Boni *art.* 33. ne ullus in Eccleſiis mendicare audeat; quòdque Eccleſiarum Æditui aliive ad hoc Deputati hujuſmodi Mendicantes in Eccleſiis Magiſtratui denuntiare debeant.

XXXI. Deinde in præcitatis Edictis declaratur, quòd ſi in loco originis aut ultimæ reſidentiæ hujuſmodi pauperum, eſſet aliquod particulare ſtatutum, quo ipſis inhibitum eſſet mendicare, aut determinatus locus, vel determinatum tempus mendicitati præfixum, tenebuntur ſe huic omnimodò conformare. *Indien nochtans ter plaetſen van heurlieder ghebboorte ofte laetſte reſidentie als voren, eenighe ſtatuten ofte reghel ghedaen vvaere op t' bidden van den aelmoeſſen daer by hemlieden verboden vvaere te bidden, ofte zeker plaetſe ofte tydt daertoe gheſtelt vvaere, ſullen ghebanden ſyn, hemlieden daer naer in alles te regaleren*, Ideſt: Si tamen in loco originis aut ultimæ commorationis ut ſupra, ſtatuta quædam aut regula foret præfixa circa eleemoſynarum corrogationem, quibus Ipſis inhiberetur mendicare, aut locus determinatus & tempus limitaretur, tenebuntur his omnibus ſeſe conformare.

XXXII. Refert Ægidius Wytſius Juriſconſultus Brugenſis in ſuo Conſilio *De continendis & alendis domi pauperibus, & in ordinem redigendis validis mendicantibus*, in prooemio: „ Ante annos triginta „ (id eſt circa annum 1540.) Valegoleti in Hiſpaniis, & in Flandria Hypris, & haud ita pridem „ apud nos (Brugenſes) repertus eſt modus qui„ dam, quo optimè videtur conſultum pauperibus. „ Cautum eſt, ut ſuos civitas pauperes alat, utque „ per publicam curam & idoneos diſpenſatores eis „ provideatur, prohibita vaga & promiſcua illa oſtia„ tim ſtipem emendicandi licentia.

XXXIII. Decreti hujus æquitatem, juſtitiam & utilitatem multis oſtendit hoc Conſilium, atque à criminationibus & objectionibus doctiſſimè vindicat. Dignum ſanè opuſculum quod Magiſtratuum manibus teratur, quibus cura incumbit veris pauperibus providendi, & fictos ac validos mendicantes coercendi & in ordinem redigendi; atque ex illo diſcerent optimum modum miſeris & infirmis pauperibus ſuccurrendi, & Rempublicam à pernicioſo & otioſo hominum genere expurgandi.

XXXIV. Non tantùm attendendum eſt Rectoribus hoſpitalium, qui ad illa recipiantur; ſed inſuper ut omnia in illis honeſtè & Chriſtianè agantur.

Ut honeſtas in hoſpitalibus ſervetur, monent paſſim Synodi, ut „ in hoſpitalibus, piiſque diverſoriis, ubi „ hoſpitalitas exercetur, mares cum fœminis, etiam „ prætextu Matrimonii verſari ne permittantur. “ Ita Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 15. *cap.* 14. Idipſum cavit S. Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſi I. *tit. De piorum locorum adminiſtratione.*

XXXV. Hæc perſonarum utriuſque ſexus ſeparatio non tantùm in hoſpitalibus, & piis diverſoriis ad quæ grandiores & ætate provectiores divertunt, obſervanda eſt; ſed & in Orphanotrophiis & Brephotrophiis, in quibus pueri orphani, & infantes expoſiti aluntur & educantur. Nimis notum eſt, quàm periculoſa ſit etiam puerorum utriuſque ſexus familiaris inter *ſe* converſatio: ut proinde & hic ſumma Magiſtrorum cura eſſe debeat, ne aliàs in ipſis locis piis, & ex Fidelium pietate ad puerorum piam educationem inſtitutis, ipſa juvenilis & tenera ætas corrumpatur, & vitiorum ſemina eorum animis inſerantur.

XXXVI. Etenim quàm periculoſa res ſit, etiam puerorum utriuſque ſexus aut cum ancillis in eodem lecto dormitio, notum eſt; & jam pridem monuit Joannes Gerſonius Cancellarius Pariſienſis vir pietate juxta ac ſolicito ſalutis proximi deſiderio illuſtris, in tractatu *de arte ſive ſcientia audiendi Confeſſiones*; in quo proponit per varias conſiderationes, qua methodo Confeſſarius interrogare debeat pœnitentem ſuper peccato carnis; & conſideratione 9. quomodo interrogandi pueri; „ & primò quidem ſi unquam in „ ætate quinque, ſex, ſeptem annorum vel eos circa jacuerint cum ancillis, ſicut mos eſt puerorum, „ *Et certè* (ait) *reperientur horrenda.*

Similiter S. Franciſcus Saleſius *lib.* 1. *Epiſt.* 5. ſcribit: „ Interea cave, non ſolùm illis, verùm & „ ſororibus ejus, ne dormiant, *niſi ſoli*, aut cum „ illis, quibus poſſis tantum meritò confidere, quan- „ tum tibi ipſi. Incredibile eſt, quàm utile ſit hoc „ conſilium, experientia mihi commendandum in dies „ ſingulos reddit.

XXXVII. Quapropter & illud ſolicitè providendum, ut his puerorum receptaculis præficiantur pii & morigeri Rectores & Rectrices; quemadmodum ſupra *tit.* 11. *cap.* dictum eſt de Scholarum magiſtris: nimis enim notum eſt, quàm pernicioſum ſit, Magiſtros ac magiſtras corruptos, præſertim in materia carnis, pueris eſſe præfectos.

XXXVIII. Cùm circa educationem puerorum orphanorum & expoſitorum ea cura habenda ſit, ut exacta pueritia agere valeant vitam homine Chriſtiano & honeſto cive dignam; neque ad ſordidam & malorum multorum lernam mendicitatem declinare cogantur, omninò ſoliciti eſſe debent hujuſmodi locorum adminiſtratores & rectores, ut „ infantes, „ ubi primùm per ætatem licuerit, locis iis, quibus „ commodè & per facultates fieri poterit, moribus „ optimis *artibuſque*, quæ ſexum deceant, tam ma- „ res, quàm fœminæ inſtruantur, donec eis Deo „ dante proviſum fuerit, “ uti loquitur Concilium Tholoſanum anno 1590. *part.* 3. *cap.* 6. *num.* 15.

XXXIX. Verbo, Adminiſtratores & Rectores piorum locorum ita in ea adminiſtratione verſari debent, ut ex œconomia ac diſciplina illorum pateſcat, ſe totos pauperibus, & quoad corporalia & quoad ſpiritualia impendi.

CAPUT VI.

De Confraternitatibus.

1. *Confraternitates piis locis annumerandæ.*
2. *Etiam apud Gentiles notæ fuerunt.*
3. *In Eccleſia à multis ſæculis notiſſimæ fuerunt.*
4. *Geldonia ſive* Guldæ *ſpecies Confraternitatum.*
5. *Confraternitates quæ hodie* Guldæ *dicuntur, inſtitutæ ad exercitium militare.*
6. *Adhuc hodie retinent exercitia, & ſigna militaria.*
7. *Multis gaudent privilegiis; & quare?*
8. *De his Confraternitatibus loqui videtur S. Anſelmus.*
9. *Similiter & Concilium apud Montem Peſſulanum ſæculo XIII.*
10. *Similes Confraternitates ſine auctoritate Regia hodie inſtitui nequeunt.*
11. *Hæ Confraternitates non veniunt nomine* piorum *locorum.*
12. *Confraternitates quædam ſunt laicorum.*
13. *Nonnullæ in Eccleſiis Parochialibus & Regularibus habent Altare vel Sacellum; aliæ habent Sacella ſeparata.*
14. *Confraternitates merè Eccleſiaſticæ.*
15. *Confraternitates inſtitutæ ad exercitium operum pietatis.*
16. *Etiam ut mutuis precibus juventur Confratres.*
17. *Varia ſunt opera pietatis pro varietate Confraternitatum.*
18. *Pro inſtructione puerorum Confraternitates inſtitui voluit Pius V.*
19. *Eas in ſua Provincia promovit S. Carolus.*
20. *Inſtituit & S. Carolus Confraternitatem ad ſedan*das diſcordias.
21. *Plurimæ Confraternitates inſtitutæ ſub titulo Divæ Virginis alteriuſve è Divis.*
22. *Confraternitates erigi non poſſunt ſine licentia Epiſcopi.*
23. *Clemens VIII. declaravit Confraternitatem erigi non poſſe prætextu cujuſcumque privilegii, ſine licentia Epiſcopi.*
24. *Confraternitatum ſtatuta approbationi & correctioni Ordinariorum ſubjecta.*
25. *Epiſcopus quæ in admiſſione & approbatione Confraternitatis attendere debeat?*
26. *Non convenit ut obſervatio Regularium juretur.*

27. Exerc

27. *Exercitia Confraternitatum ita diſponi debent, ut publicis Eccleſiarum Parochialium Officiis non obſint.*
28. *Vult Sanctus Carolus ut Divina Officia Confraternitatum fiant ante vel poſt Officia Eccleſiarum Parochialium.*
29. *Referuntur plurium Conciliorum Decreta conformia.*
30. *Epiſcopi Confraternitatibus invigilare debent.*
31. *Jus eas viſitandi Epiſcopis attribuit Synodus Tridentina: etiamſi ſint* laicorum.
32. *Etiam dum ſunt in Eccleſiis Regularium ex Declaratione Cardinalium.*
33. *Idipſum ſuppoſuit S. Carolus.*
34. *Attendere debent Epiſcopi viſitando abuſum commeſſationum, qui in Confraternitates jam pridem irrepſit.*
35. *Meritò deſignatur aliquis, qui Confraternitatibus invigilet.*
36. *Jam pridem irrepſerunt ſub ſpecie pietatis quæſtus illiciti, & audacia peccandi.*
37. *Etiam hodie Confraternitates hiſce ſubjecta ſunt.*
38. *In quibuſdam libellis Confraternitatum occurrentia inducere nata ſunt in abominandam ſuperſtitionem, de qua Synodus Cameracenſis.*
39. *Synodum reſpexiſſe ad vanam ac ſuperſtitioſam vulgi fiduciam in cultu S. Barbaræ, oſtenditur ex illis quæ de hac Sancta referuntur.*
40. *Quæ in libellis Confraternitatum de hac Sancta dicuntur, nata ſunt inducere in hanc ſuperſtitionem.*
41. *In aliarum Confraternitatum libellis occurrunt & plurima, quæ huic ſuperſtitioni occaſionem dare poſſunt.*
42. *Certo numero Miſſarum vel precum certam è purgatorio liberationem promittere, vana eſt ſuperſtitio.*
43. *Plures ſunt Confraternitatum libelli, qui exorbitantes continent indulgentias, quibus fidem non eſſe adhibendam populus moneri debet.*
44. *In quibuſdam libellis promittitur abſolutio generalis; cujus formula proponitur.*
45. *Hæc nata eſt populo ingerere præſumptuoſam fiduciam.*
46. *Apparet hæc formula ab aliquo privata auctoritate confecta, & qua occaſione.*

I. LOcis piis annumerari ſolent Confraternitates, quæ dicuntur ſodalitia quædam hominum religionis cauſa, in unam Societatem ſive quamdam Fraternitatem coeuntium; & quodam ſpirituali Confraternitatis fœdere colligatorum.

II. Horum ſodalitiorum etiam apud Gentiles uſum fuiſſe, non obſcurè innuit Juriſconſultus in *L. 1. ff. de Collegiis illicitis*, ubi ſcribit: „ Sed *Religionis* „ cauſa *coire* non prohibentur, dum tamen per hoc „ non fiat contra Senatuſconſultum.

Religionis enim cauſa coire, aliud non eſt, niſi *Religionis* cauſa *Collegium* habere, ut notat Dionyſius Gothofredus ad hanc legem *nota* 8. monetque hujuſmodi Collegia fuiſſe Gentilium & exterorum.

III. Sed quidquid ſit de hujuſmodi ſodalitiis aut Collegiis Gentilium, certum eſt, à multis ſæculis in Eccleſia Catholica ſimilia ſodalitia fuiſſe notiſſima.

Et quidem ſæculo nono de his ſodalitiis tamquam notiſſimis; imò jam nonnullis abuſibus conſpurcatis, loquitur Concilium Nannatenſe *Can.* 15. Et ſub idem tempus Hincmarus Rhemenſis in Capitulis ſuis ad Presbyteros *cap.* 16. agit *de collectis, quas* (ait) *Geldonis vel confratrias vulgò vocant.*

IV. Geldonias, quæ & Gildæ dictæ fuerunt, ſignificare *Fraternitates*, vel Sodalitia, obſervavit Du Cange in ſuo Gloſſario, verbo *Gilda*; creditque quòd *Gulda* à verbo theutonico *Galde*, idem ſonet quod *Gilda*.

V. Hoc notorium eſt, *Guldas*, quæ hic in Belgio in omnibus penè civitatibus & pagis ab antiquo inſtitutæ fuerunt; & uſque in hodiernum diem ſuperſunt, eſſe quædam ſodalitia ſive Fraternitates hominum laicorum in unum quaſi Collegium coeuntium, ut ſe in arte militari exerceant; & quaſi Collegium militare ad defenſionem patriæ, aut civitatis, vel pagi ſemper paratum conſtituant.

VI. Unde etiamnum hodie horum Collegiorum vel ſodalitiorum primarium exercitium eſt, occupari circa illa quæ olim militibus ad defenſionem patriæ propria erant. Habent & propterea ſuos Capitaneos aliuſque Officiales, quos cohortes militares habere conſueverunt. Similiter & tympana, vexilla aliaque ſimilia militaria inſignia & inſtrumenta retinent.

VII. Et quia in defenſionem & cuſtodiam, ac præſertim ad cohibendos populares tumultus, inſtitutæ ſunt, etiam pluribus ſpecialibus privilegiis hujuſmodi *Guldarum* ſodales ex Principum, vel etiam ipſarum Civitatum munificentia gaudere conſueverunt.

VIII. De his Confratriis veriſimiliter loquitur S. Anſelmus *lib.* 3. *Epiſt.* 7. „ De Domino Henrico qui Camerarius fuit, audio quia in multis inordinatè ſe agit, „ & maximè in bibendo: ita ut in Gildis cum ebrioſis „ bibat, & cum eis inebrietur .... Ex Dei & Sanctorum „ ejus, & noſtra auctoritate prohibeo ne poſtquam „ hanc noſtram prohibitionem cognoverit, amplius in „ Gilda, aut in conventu eorum, qui ad inebriandum „ ſolùm conveniunt, bibere audeat. „

Quod hic inſinuat S. Anſelmus in *Gildis*, ſive *Guldis* potationes frequentari, & ad bibendum conveniri, utinam cum ætate S. Anſelmi tranſiiſſet, neque ad noſtra tempora deſcendiſſet abuſus!

IX. De his quoque Confratriis loqui videtur Synodus apud Montem Peſſulanum, cui unà cum Petro Beneventano Legato Apoſtolico interfuerunt quinque Archiepiſcopi, decerniturque *Can.* 45. „ Quia propter conjurationes & conſpirationes, quæ *Confratriæ* vocantur „ in civitatibus, villis, & caſtris, quandoque multa diſcordiæ materia ſuſcitatur: præſens Synodus ſub anathematis interminatione conſtituit, ut in civitatibus, „ villis, & caſtris, non fiant de cætero Confratriæ, „ niſi de voluntate Dominorum locorum ipſorum, & „ Diœceſani Epiſcopi, propter urgentem neceſſitatem, „ & evidentem utilitatem id fiat. „

X. Quod hic decernitur, ne hujuſmodi Confratriæ fiant, *niſi de voluntate Dominorum locorum*; hic & in Gallia eatenus obtinet, quod Confratriæ præſertim hæ, utpote omninò laicales, quas *Guldas* vocamus, erigi nequeant ſine conſenſu Magiſtratus Regii, uti paſſim tradunt Pragmatici; ac notanter Automnus ad *L.* 15. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*; & Renatus Choppinus *lib.* 3. *de Domanio Gallico l.* 3. *cap.* 27. *num.* 24. aitque, quòd „ licèt forſan in exteris Provinciis liceat Collegiis ſtatuta ſibi condere, in Gallia tamen „ ſingula hæc Principis unius auſpiciis decernuntur „ & conceduntur; alioquin irrita, illegitima, reſcindenda. „ Pluribus hæc Regia auctoritas circa inſtitutionem Confraternitatum aſtruitur in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 27.

XI. Cùm hæ *Confratriæ*, quæ *Gildeniæ* ſeu *Gildæ* olim dictæ, & hodie *Gulda* vocantur, ſint omninò laicales & profanæ, ſive perſonas eas conſtituentes & adminiſtrantes, ſive finem inſtitutionis ſpectemus, etiam propriè piis aut Religioſis locis annumerari nequeunt; unde nec de his agere propoſitum eſt, ſed dumtaxat de Confraternitatibus pietatis & Religionis cauſa inſtitutis; quæque & communiter Confraternitates dici conſueverunt.

XII. Hæ Confraternitates quædam ſunt *laicorum*, ideſt, quæ laicorum directioni ſubſunt, & quibus laici præſunt; atque per laicos collectæ fiunt; & bona ad eas ſpectantia à laicis adminiſtrantur.

Similes Confraternitates interdum habent ſpecialia Sacella, in quibus Divina Officia Confraternitatum peraguntur per Presbyteros à Magiſtris Confraternitatum deſignandos.

XIII. Plures etiam ſunt in Eccleſiis Parochialibus, in quibus ſubinde particulare Sacellum aut altare Officiis divinis Confraternitatum peragendis deſtinatum habent; quod & ſumptibus Confraternitatum exornatur & intertinetur.

Quin & in Eccleſiis Regularium, etiam Ordinum Mendicantium hujuſmodi laicorum Confraternitates cum certo Sacello aut altari occurrunt; quarum totalis quoque directio & adminiſtratio reſidet penes laicos.

XIV. Sunt & Confraternitates, ad quas quidem laici tamquam Sodales admittuntur, & adſcribuntur; ſed tamen omnimoda directio eſt penes Eccleſiaſticos ſive Sæculares, ſive Regulares: quales hodie frequentiſſimæ ſunt in Eccleſiis Regularium præſertim Ordinum Mendicantium.

XV. Verus ſcopus harum Confraternitatum eſt, ut plures

plures in unum conſœderati & arctiori vinculo colligati, mutuo exemplo ad pietatis opera excitentur, & mutuis precibus & bonis operibus juventur.

„ Confraternitates & Societates in quibus per particulares quaſdam actiones aliaque exercitia ſpiritualia, faciliorem ſibi ſalutis viam parare conantur Fideles, “ inquit Concilium Narbonenſe *anno* 1609. *cap.* 34.

XVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracenſis coram Patribus Concilii Baſilienſis refutans errores Bohemorum, qui ipſum Confraternitatum inſtitutum reprobabant, rectum finem earum his verbis expoſuit: „ Non ſunt de ſe illicitæ Confraternitates, ipſæ imò honeſtatis titulum habent, & parere poſſunt fructum. *Nam frater qui juvatur à fratre, eſt quaſi civitas firma*, Proverbiorum 18. Licèt enim ſuffragia Eccleſiæ proſint omnibus in unitate ejus exiſtentibus ex parte charitatis quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed omnia communia, ut dicit Apoſtolus, tamen ex parte intentionis, his, quibus applicantur, proſunt magis quàm aliis. Et per hoc inſtitutæ, conceſſæ vel permiſſæ ſunt fraternitates ipſæ.

XVII. Opera pietatis ad quæ ipſæ Confraternitates inſtituuntur, varia ſunt, juxta præſcriptum ſingularum Confraternitatum. Supra *tit.* 4. *cap.* 4. diximus, quomodo in multis locis inſtitutæ ſint Confraternitates Venerabilis Sacramenti, quarum Sodales ſpecialiter intendere debent cultui & honori hujus Sacramenti, ac ſignanter & illud ad infirmos deferendum, *per ſe vel per alium* legitimo impedimento non occurrente devotè comitari.

XVIII. Pius V. conſiderans, quòd puerorum Chriſtiana inſtructio, & piæ educatio plurimum valeat, ut poſtmodum, „ vitam pudicam, honeſtam & exemplarem, ac aliquando ſanctam agant: è converſo autem parentum carentia ſeu paupertate aut incuria, vel ignavia, non ſic educati, perſæpè ducantur in exitium, & quod pejus eſt, ſecum ducant plures in interitum, “ hortatur omnes Ordinarios, ut in ſuis reſpectivè Diœceſibus, „ tot Societates ſeu Confraternitates, quot ad hoc tam ſanctiſſimum opus exercendum opportunæ videbuntur, auctoritate Apoſtolica erigant & inſtituant. “ In Conſtitutione, quæ incipit, *Ex debita* 137. in Bull. Rom.

Ut autem hoc opus magis promoveret, „ omnibus & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, ſeu ſtatutis à jure temporibus firmum confitendi propoſitum habentibus, qui in aliqua dictarum Societatum, ſeu Confraternitatem ubilibet conſtitutarum intraverint, & adſcripti fuerint, illis videlicet tam qui alios docuerint, quàm qui ab aliis in articulis fidei & præceptis Eccleſiæ hujuſmodi inſtructi fuerint, quotieſcumque in præfato ſanctiſſimo exercitio ſe occupaverint, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis auctoritate Apoſtolica tenore præſentium miſericorditer in Domino relaxat, Præſentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

XIX. Harum inſtitutum ſummopere laudavit S. Carolus, ut ex ejus Conciliis & Actis Eccleſiæ Mediolanenſis conſtat; ac notanter Concilio II. Mediolanenſi *tit.* 1. *Decreto* 2. decernitur: Quo ſtudioſius Parochus fidei in iis tradendis incumbat, „ Id etiam curet Epiſcopus, ut in ſingulis ſuæ Diœceſis oppidis & vicis doctrinæ Chriſtianæ Sodalitas inſtituatur, quæ in eo munere Parochos adjuvet.

Utque oſtenderet, quàm hæc Sodalitatum inſtitutio ſibi cordi eſſet, rurſus Concilio III. Mediolanenſi decrevit: „ Quibus in oppidis, vicis ac locis, quæ ad ſuam Diœceſim pertinent, Epiſcopus has neceſſariæ doctrinæ Chriſtianæ ſcholas & Sodalitates, ut altera Provinciali Synodo juſſum eſt, non adhuc inſtituit, illas quamprimum, & quàm diligentiſſimè inſtitui curet.

XX. Plures alias Confraternitates ad diverſa pietatis opera inſtituit idem ſanctiſſimus Præſul, atque ſignanter unam inſtitui deſideravit, quæ odiis & diſſidiis componendis invigilaret: de qua in ſuo Concilio IV. Mediolanen. *parte* 2. *tit. Quæ ad pia loca pertinent*, hæc habet: „ Ut odiis, diſſidiis, atque inimicitiis occurratur, rurſuſque paci, cujus Fideles imprimis amantiſſimi eſſe debent, tot ſanctiſſimis vinculis inter ſe juncti, conſulatur: id præter cætera Epiſcopi paterna ſollicitudine curent in ſua quique urbe ac Diœceſi, aliquam hominum, qui morum gravitate, ſpectata integritate, & auctoritate præſtantiores ſint, Confratriam, ut in hujus Provinciæ nonnullis urbibus inſtituta jam eſt, inſtituere: cujus officium ſit, diſcordiæ flammas reſtinguere, diſſidia amovere, concordiam inire, pacemque inter omnes reconciliare; aut hoc ipſum componendæ inter diſſidentes pacis officium alteri confratriæ adjungant, quæ rectè aptèque idipſum præſtare queat. “

XXI. Plurimæ Confraternitates erectæ ſunt ſub titulo alicujus Sancti vel Sanctæ, ac ſignanter Divæ Virginis; eò quòd ſpecialiter hujus illiuſve virtutes & exempla imitari inſtituant, aut ſingulari cultu & devotione colere, & piis exercitiis ejus patrocinium implorare velint. Et ut etiam exteriùs oſtendant ſe Confraternitatis Sodales, habitum aut ſignum aliquod ipſi Confraternitati proprium aſſumunt & geſtant.

XXII. Ut autem hæc Sodalitia piè inſtituantur, nihilque ſolidæ pietati aut Chriſtianæ Religioni contrarium, ſub prætextu devotionis irrepat, jam pridem cautum fuit, ne ſine Epiſcopi licentia hujuſmodi Confraternitates inſtituantur.

Concilium apud Campinacum celebratum anno 1238. *Can.* 31. ſtatuit, „ quòd nulla fiat Confraternitas laicorum ſine auctoritate & conſenſu Diœceſani Epiſcopi. “ Idipſum anno 1234. decreverat Concilium Arelatenſe *Can.* 9.

XXIII. Recentiora Concilia omnia hanc auctoritatem Epiſcopis vindicant, ac noviſſimè Clemens VIII. in Conſtitutione quæ incipit: *Quæcumque* 115. in Bull. Rom. ibidem exhibita ſub hoc titulo: *Præſcriptio formæ, qua Ordines Regulares, & Confraternitates Sæculares, de cætero uti debent in erigendis & aggregandis Congregationibus & Confraternitatibus. Et communicatione ſuarum Indulgentiarum, & Indultorum, eleemoſynarumque collectione, & Confeſſorum electione.*

Imprimis declarat Pontifex, quòd Officiales Ordinum Regularium quorumcumque etiam Mendicantium, aut Confraternitatum jam erectarum, „ quibus aliàs Confraternitates & Congregationes inſtituendi, erigendi, ac ſibi aggregandi, illiuſque privilegia, Indulgentias, facultates, aliaſque ſpirituales gratias & indulta prædicta elargiendi poteſtas à Romanis Pontificibus & Sede Apoſtolica attributa fuit, unam tantùm Confraternitatem & Congregationem, de conſenſu tamen Ordinarii loci, & cum litteris ejus teſtimonialibus, quibus Confraternitatis & Congregationis erigendæ & inſtituendæ pietas & Chriſtianæ charitatis officia quæ exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum & quibuſcumque aliis Eccleſiis & Collegiis eligere & inſtituere. “

XXIV. Dein declarat, quòd Statuta aut Privilegia Confraternitatibus erigendis communicari nequeant, „ niſi ea priùs ab Epiſcopo Diœceſano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus ejuſdem Epiſcopi Decretis ac moderationi, & correctioni, in omnibus ſemper ſubjecta remaneant. “

XXV. Antequam autem Epiſcopus licentiam præſtet, debet examinare, num ipſa Confraternitatis inſtitutio tempori & loco conveniat; num opera veræ ac ſolidæ pietatis præſcribantur; ipſæque regulæ ita ſint conceptæ, ut nihil contineant, quod publicis & neceſſariis Religionis Officiis officiat, vel ipſis forſan confratribus periculum aliquod peccati ingerere poſſet.

XXVI. Et quidem quia juramenta ſervandi Statuta vel Regulas Confraternitatum nata ſunt ipſos jurantes exponere periculo perjurii, minùſque conveniens appareat, ad externa & ſpecialia illa pietatis opera hujuſmodi vinculis juramentorum Fideles aſtringere, meritò Epiſcopus hujuſmodi juramenta rejicit, exemplo Concilii Senonenſis anni 1524. quod *Can.* 30. ait: „ Juramenta quæ ſolent præſtari in ingreſſu omninò reprobamus & caſſamus: prohibentes ne deinceps juramenta ſuper obſervatione Statutorum prædictarum Confraternitatum, aut præſtentur, aut exigantur. “

XXVII. Sollicitì meritò quoque erunt Epiſcopi, ut ſi quæ in Regulis Confraternitatum præſcribantur Officia Divina celebranda, ſtatuatur iis celebrandis locus & tempus, quibus ipſi Fideles à frequentatione Officii Parochialis, ac notanter inſtructionis, non abſtrahantur aut impediantur: quod non rarò per Confraternitates contingere, non tantùm cum neglectu Eccleſiarum Paro-

chia-

ebialium, ſed & ſummo defectu inſtructionis Fidelium, nimis notorium eſt.

XXVIII. Hinc S. Carolus in citato *tit.* 18. ſtatuit: „ Quo tempore in Baſilica Cathedrali Eccleſiavè Parochiali Officium Veſperarum celebratur, tunc ne in „ ullis Confratriæ ſcholævè oratoriis civitatis aut loci „ illius ab eiſdem confratribus recitari liceat Officia, „ ſed vel ante, vel poſt recitentur: ita tamen ut non „ ſolùm hujuſmodi Officiorum occaſione non divertantur illi à Divinis Officiis publicis; ſed nec etiam à „ ſcholis doctrinæ Chriſtianæ, in quibus ejuſmodi con„ fratres utiles adjutores & operarii eſſe ſolent.

XXIX. Et rurſus Concilium Toloſanum anno 1590. *par.* 3. *cap.* 7. „ Quo tempore Dominicis, feſtiviſque „ aliis diebus, Divina Officia recitantur, ſacra Miſ„ ſarum ſolemnia cantu celebrantur, concioneſque „ aut in Cathedrali aut Parochiali Eccleſia publicè „ habentur, eo tempore nullæ in Confraternitatibus „ ceremoniæ, nulla ſacra peragantur.

Similiter Patres Concilii Avenionenſis an. 1594. *c.* 52. volunt, „ ut Miſſæ cæteraque Officia Divina in Confra„ ternitatibus celebrentur, ut Eccleſiarum ſacrificia, pre„ ces horariæ, concioneſque non impediantur.

Denique Concilium Narbonenſe anno 1609. *c.* 34. ait: „ In Capellis earum Confraternitatum, ubi ali„ quod recitatur Officium, illud fiat hora compe„ tenti: ita ut dum *Parochiale* recitatur, in illis „ omninò ceſſetur.

XXX. Verùm quantumvis Confraternitates ſanctiſſimè fuerint inſtitutæ; optimiſque legibus & regulis munitæ, nihilominus uti & ſacratiſſima quæque inſtituta, abuſibus obnoxiæ ſunt, niſi Epiſcoporum & Superiorum vigilantia & cura continuò attendat.

XXXI. Ut ergo Epiſcopi Confraternitatibus invigilare queant, declarat Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *c.* 8. *de Reform.* quòd Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, habeant jus viſitandi *Confraternitates* laicorum, etiam quas Scholas ſive quocumque alio nomine vocant: „ ac omnia quæ ad Dei cultum, „ aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos „ inſtituta ſunt, ipſi ex Officio ſuo juxta ſacrorum „ Canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur: non „ obſtantibus, quacumque conſuetudine; etiam im„ memorabili, privilegio, aut ſtatuto.

XXXII. Juxta hoc Decretum Epiſcopos poſſe viſitare Confraternitates laicorum in Eccleſiis Regularium etiam *exemptorum*, refert poſt alios Barboſa in Collectaneis ad citatum *cap.* 8. Concilii Tridentini: citatque *n.* 24. reſolutionem Cardinalium, qua declaratum aſſerit, nedum ipſas Confraternitates, ſed etiam Capellas earum in Eccleſiis Regularium exiſtentes Epiſcopum viſitare poſſe; in his ſaltem quæ Confraternitatum adminiſtrationem ſpectant.

XXXIII. Idipſum ſuppoſuit S. Carolus. Cùm enim in Concilio V. Mediolanenſi *parte* 3. *tit.* 18. plura circa Confratrias obſervanda præſcripſiſſet, tandem decernit ut „ quæcumque tum in hoc, tum aliis ſu„ perioribus Conciliis de Confratriis etiam laicalibus „ conſtituta aut præſcripta ſunt, ea Epiſcopus ab illis „ inviolatè integrèque ſervari mandet, etiamſi in Ec„ cleſiis *Regularium* illæ Scholæ, Confraternitateſvè erectæ ſint, exerceanturvè, ita ut ſi quid contra ab eiſ„ dem umquam factum erit, id pro culpæ modo ab „ Epiſcopo graviter puniatur arbitratu ſuo.

XXXIV. Jamptidem nonnullas Confratrias laicorum ſubjectas commeſſationibus, & exceſſivis conviviis fuiſſe, manifeſtum eſt ex *Canone* 15. Concilii Nannatenſis; necnon Capitulis Hincmari Rhemenſis ſuprà citatis; qui abuſus & hodie in Laicorum Confraternitatibus non rarò occurrit; adeò ut in hoc unum inſtitutæ videantur, ut ſemel, vel etiam ſæpiùs per annum ad aliquod ſolemne Sacrum, ac poſtmodum ad ſolemne convivium conveniant. Imò nonnumquam contingit, „ ut abuſu intolerabili, quod ex eleemo„ ſynis ad pios uſus deſtinatis convivia, & commeſ„ ſationes inſtruantur; “ uti loquitur Concilium Avenionenſe anno 1594. *cap.* 52. Epiſcoporum & Magiſtratuum eſt, quibus cura Confraternitatum incumbit, hiſce abuſibus occurrere, & Confraternitates ad legitimum ſuum uſum revocare.

XXXV. Notandum & meritò ab Epiſcopis æmulandum Decretum ejuſdem Concilii præcedenti immediatè ſubjectum: „ Præficiatur vir aliquis pietate ac prudentia prædιtus, qui Confraternitates inviſat, ut ſi “ quid vitioſum in eis repullulare viderit, obſervet, “ omninoque tolli procuret.

XXXVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracenſis in allegata oratione, qua coram Patribus Concilii Baſilienſis inſtitutum Confraternitatum tuebatur, abuſus qui tum Confraternitates conſpurcabant, agnoſcere, & à recto earum uſu ſecernere non dubitavit: „ Et revera (ait) non dubium quin multa mala ſub hac ſpecie pietatis parentur, puta quæſtus il- “ liciti, deordinati favores, audacia peccandi, & mul- “ ta ſimilia. “

XXXVII. Si feriò attendantur, quæ in variis Confraternitatibus agantur, & populo proponantur ac promittantur, facilè apparebit, de Confraternitatibus hodie ea omnia & forſan veriùs dici poſſe, quæ coram Concilio Baſil. intrepidè & tanquam indubitata dixit Carlerius.

Proponitur enim non rarò populo tum in concionibus, tum in libellis Confraternitatum, quòd qui huic illivè Confraternitati adſcripti ſint, ſignum ſeu habitum Confraternitatis geſtaverint, ac leviſſima pietatis opera in honorem hujus illiuſvè Sancti fecerint, certam ſibi de ſalute æterna ſecuritatem promittere poſſint; vel ſecuri eſſe queant, quòd ſine Pœnitentiæ Sacramento, & vera converſione ex hac vita non eripientur.

XXXVIII. Similia ad commendationem Confraternitatum dicta, ut hoc pacto plures ad eas, & conſequenter ad ſuas Eccleſias cum oblationibus attrabant, quid aliud parere in populo poſſunt, quàm *audaciam peccandi;* & occaſionem incidendi in „ abominandam vanitatem ac ſuperſtitionem eorum, qui certò pol- “ licentur, non ex hac vita migraturos ſine Pœni- “ tentia & Sacramentis eos, qui hunc vel illum ex “ Divis coluerint; “ quemadmodum loquitur Synodus P. I. Cameracenſis *tit. de Sanctis cap.* 6.

XXXIX. Synodum hic reſpicere ad vanam ac ſuperſtitioſam vulgi fiduciam in cultu S. Barbaræ admodum veriſimile eſt, innuitque Molanus in hiſtoria SS. Imaginum *lib.* 3. *cap.* 52.

De hac ſancta, jamptidem proditum fuit, uti teſtatur Georgius Colvenerius Doctor Theologus Duacenſis in notis ad *librum* 2. *Cantipratani de Apibus cap.* 29. *num.* 25. „ Quòd quicumque eam coluerit, Sacramentorum Confeſſionis, & Euchariſtiæ par- “ ticeps efficietur, antequam ex hac vita demigret... “ Hinc eſt (ait Colvenerius) quòd in Francia & “ in locis adjacentibus S. Barbaram *Matrem confeſ-* “ *ſionis* appellent, adjiciantque laici penè omnes in “ generali confeſſione quæ præmittitur Sacramentali, hæc verba: *Et Domina S. Barbara matri con-* “ *feſſionis.* “

Cùm ipſa Cameracenſis Diœceſis adjaceat Regno Franciæ, veriſimile eſt & in hanc Diœceſim eam populi perſuaſionem fuiſſe inductam; ut propterea Synodus hæc meritò reprobaverit abominandam illam & ſuperſtitioſam vanitatem, qua perſuadebatur, *certò* quem non emigraturum ex hac vita, qui S. Barbaram aliumvè è Divis coluerit.

Quin & in hiſce partibus hæc perſuaſio nota fuerit, via dubitare ſinit Synodus D. Mechlinienſis *tit.* 14. *cap.* 1. iiſdem penè verbis abominandam hanc vanitatem & ſuperſtitionem reprobans.

XL. Huic abominandæ vanitati & ſuperſtitioni fomentum adhuc ſuppeditant aliqui libelli idiomate vulgari de Confraternitate, & vita hujus Sanctæ conſcripti; qui & paſſim in manibus laicorum verſantur; in quibus ſcribitur: Cùm eſſet Martyrio proxima, ipſam poſtulaſſe à Deo, ut exiſtentibus *in exitu* vitæ ſuccurrere poſſet. Ad hanc autem poſtulationem recepiſſe hoc Divinum reſponſum: Deum facturum quodcumque pro Cultoribus poſtulaverit.

Poſt hæc duo ſubjunguntur, quæ ſpecialiter Cultoribus ſuis ſit impetratura. Primò, quòd eos liberabit à ſubitanea morte, eis neceſſaria peccatorum contritione impetrata. Secundò, quòd ſuos cultores non ſinet migrare ex hac vita ſine Sacramento Pœnitentiæ, Euchariſtiæ & Extremæ-Unctionis.

Hæc autem vulgaribus hominibus propoſita imprimere nata ſunt abominandam illam vanitatem & ſuperſti-

Van Eſpen, Pars II. Gggg 2 tionem,

tionem, quas certò ſibi pollicentur ſe non emigraturos ex hac vita, ſi S. Barbaram coluerint, idque eo genere cultus, qui in hujuſmodi libellis præſcribi conſuevit; puta jejunando in ejus profeſto, audiendo Miſſam quæ in ejus honorem celebrari ſolet; aut quotidie aliquas precatiunculas recitando.

XLI. Quod in his libellis de S. Barbara ejuſque Cultoribus dicitur, non minùs perniciosè, nec minori cum populi ſcandalo in plurium aliarum Confraternitatum libellis proponitur & aſſeritur; puta quòd qui huic illivè Confraternitati adſcriptus fuerit, ſignumque ſeu habitum Confraternitatis portaverit, preceſque in regulis præſcriptas recitaverit, aliavè quædam levia pietatis opera exercuerit, non morietur ſine Sacramentis, nec antequam confeſſus fuerit, perdet loquelam aut uſum rationis: quòd inſcriptum & Sodalem eſſe Confraternitatis ſit ſignum permagnum præordinationis & prædeſtinationis ad gloriam, aliaque ſimilia: quæ indubiè plurimos nata ſunt inducere ad abominandam illam vanitatem & ſuperſtitionem, de qua ſuprà.

Ex qua perſuaſione ulteriùs contingit, quòd per illa externa, & ſibi ſuiſque cupiditatibus parùm adverſa pietatis qualiacumque exercitia, credant ſibi viam ad ſalutem eſſe apertam; nulla ſit amplius de vitæ morumque emendatione, nulla de vera cordis converſione ſollicitudo, nulluſque labor; imò omnis ſolida veraque tandem pietas quaſi exulet; ſolaque umbra quædam pietatis ſupereſſe videatur.

XLII. Huic vanitati & ſuperſtitioni aliam addunt Synodi præcitatæ, illorum nimirum, „ qui certo numero & præſcripta forma Miſſarum vel precum aſſirmant certas deſignataſque animas è purgatorio ſemper liberari; “ uti loquitur citata Synodus D, Mechlinienſis. Quod & iiſdem verbis expreſſit, & planè reprobandum declaravit citata Synodus Cameracenſis.

XLIII. Adhæc, ſi Epiſcopi viſitando Confraternitates unà examinarent Confraternitatum libellos, qui paſſim laicorum, & vulgarium manibus teruntur, invenirent quamplurimos, de quibus jam pridem citata Synodus Cameracenſis locuta eſt in ſuo *de Indulgentiis* Decreto; præcipiens, ut Parochi populum „ ſuum diligenter admoneant, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam impreſſis libellis temerè fidem adhibeant; qui ex levibus, vanis & ſuperſtitioſis cauſis exhorbitantes indulgentias pollicentur: cùm indulgentiæ nonniſi ex piis & rationabilibus cauſis concedi debeant.

Idipſum monet Synodus P. I. Mechlinienſis, *tit. de Indulgentiis*, etiamſi hujuſmodi libelli, *etiam cum privilegio* impreſſi fuerint, additque; „ Potiſſimum ſi promiſſiones contineant certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, à gladiis, à tormentis, ab aquis, à peſte, aut liberationem certam à Purgatorio; quemadmodum & Miſſis quibuſdam, & precibus certo numero recitandis, aſſixas, alicubi videre licet.

XLIV. Non tantùm ingens farrago indulgentiarum, etiam pleniſſimarum, idque frequenter cum liberatione animarum ex purgatorio, ex leviſſimis cauſis in dictis libellis reperitur; ſed inſuper in quibuſdam occurrit quædam formola abſolutionis, Sodalibus Confraternitatis in fine vitæ impendendæ, qua & à reatu, omnibuſque ſimul pœnis peccatorum abſolvuntur; & ipſi innocentiæ Baptiſmali reſtituuntur, ſub hac verborum forma: „ Remitto per Plenariam Indulgentiam omnem pœnam in purgatorio tibi debitam pro præmiſſis, & reſtituo te illi innocentiæ, & puritati quam in Baptiſmo accepiſti, ita quòd decedenti tibi ab hoc ſæculo clauſæ ſint portæ pœnarum & apertæ januæ deliciarum Paradiſi, & ſi hac vice non morieris, ſalva ſit tibi gratia, quando fueris in articulo mortis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. “

XLV. Per ſe ſatis patet, quàm proclive ſit, ut hac abſolutionis promiſſione populo facta & in libellis Confraternitatum propoſita, ipſe etiam populus, in quamdam præſumptuoſam ſecuritatem de non ſuſtinendis pœnis purgatorii incidat; modò huic Confraternitati fuerit inſcriptus, atque leviſſima pietatis opera in regulis expreſſa perſolverit.

XLVI. Veriſimile eſt hanc abſolutionis formulam ab aliquo Confraternitatis zelatore (ut plures ad Confraternitatem alliceret; quo motivo indubiè & aliæ exorbitantes gratiæ Confraternitatibus ſenſim aſſertæ ſunt) fuiſſe propoſitam; ea forſan occaſione, quòd alicubi invenerit, vel audiverit, Confratribus conceſſam eſſe Indulgentiam *plenariam* in articulo mortis; qualis penè in omnium Confraternitatum hodiernis libellis aſſeritur. Hujus igitur effectum & efficaciam ut fortiùs exprimeret, & explicaret; majoremque de hac gratia Confratribus indulta ideam imprimeret, ipſamque Confraternitatem hoc titulo ampliùs commendabilem redderet, ipſum pleniſſimum Indulgentiæ plenariæ effectum hac formula exprimere voluit, atque ita eam Indulgentiam communicare, ac ſi reverà moribundus pleniſſimam omnium pœnarum Indulgentiam ſemper conſequeretur.

Quidquid ſit de origine hujus abſolutionis ejuſvè formulæ, ſat notorium eſt, hanc formulam abſolutionis expreſſam, aliam prorsùs ideam vulgaribus imprimere, quàm ſolius Indulgentiæ plenariæ in articulo mortis conſequendæ pollicitatio.

Hæc aliaque in Confraternitatum libellis occurrentia; atque ad extollendam earum utilitatem & prærogativas; dum ad proprium quæſtum à Præfectis & Directoribus Confraternitatum multoties aſſeruntur, & populo inculcantur, faciunt, ut Confraternitates de ſe & ex ſuo inſtituto laudabiles, ſæpius populo ſint non tantùm inutiles, ſed non rarò noxiæ; occaſionemque præbeant hæreticis, Eccleſiam calumniandi, quaſi ſalutem populi, ſolidamque omnem pietatem in externis quibuſdam ſignis, & pietatis leviſſimis exercitiis poſitam crederet.

Ut ergo & populo adimatur occaſio in pernicioſam illam ſuperſtitionem & vanitatem incidendi; & hæreticis prætextus Eccleſiæ inſultandi, quaſi externis quibuſdam Confraternitatum Symbolis, aut pietatis exercitiis certam ſalutem annexam aut promiſſam crederet, convenit, ut Epiſcopi ſæpiùs Confraternitates viſitando libellos earum ſollicitè examinarent, & quidquid hanc abominandam ſuperſtitionem fovere poſſet, tollerent; ipſiſque Fidelibus pias regulas præſcriberent, ipſumque finem Confraternitatum exponerent; atque de hoc per Parochos populum ſæpiùs moneri & inſtrui curarent. Quo pacto contingeret, ut & populus veram de Confraternitatibus ideam haberet, & hæreticis calumniandi Eccleſiam, & irridendi Confraternitates prætextus eriperetur.

TITULUS TRIGESIMUSOCTAVUS.

De Sepulturis.

CAPUT I.

De Ritibus Sepulturæ, & Exequiis.

1. *Apud primos Chriſtianos in uſu fuit honorifica mortuorum ſepultura.*
2. *Non abjicienda eſſe Chriſtianorum corpora, docet S. Auguſtinus.*
3. *Laudata divino teſtimonio juſtorum ſepultura.*
4. *Quare commendata juſtorum ſepultura?*
5. *Romanis etiam Gentilibus de ſepeliendis mortuis magna fuit cura.*
6. *Prodita actio Funeraria pro repetendis ſumptibus ſepulturæ.*
7. *Hi ſumptus ante omne aliud æs alienum ſolvendi.*
8. *Creditores prætextu debiti ſepulturam impedire non poſſunt.*

poſſunt; neque intra 9. dies à morte debitoris debitum exigere; & quare?

9. *An Parochus cadaver quod per limites Parochiæ vehitur, arreſtare queat prætextu jurium ſibi competentium?*
10. *Quæ in favorem ſepulturæ ſub Gentilitate decreta erant, confirmarunt Imperatores Chriſtiani.*
11. *Plures ritus, quibus hodie utimur olim Judæis & Gentilibus fuere communes.*
12. *A Chriſtianis reſpuendi non ſunt ritus, quia iis Gentiles ad ſuperſtitionem abutebantur.*
13. *Jam pridem ritus fuit Chriſtianis uſitatus* occludendi oculos *mortui.*
14. *Atque ut horror ex aſpectu defuncti oriri ſolitus, diminueretur.*
15. *Defunctorum corpora olim publicè exponebantur, & efferebantur, quemadmodum in Religioſis hodie obſervatur.*
16. *Eadem ratione invaluit ritus* lavandi *corpora defunctorum.*
17. *Mortui veſtibus induti exponi & ſepeliri ſolebant.*
18. *Hujus ritus reliquia ſunt veſtitio & expoſitio Sacerdotum.*
19. *Quid de hoc ritu ſcribat Durandus?*
20. *Præſcriptum Ritualis Romani.*
21. *Quomodo hoc præſcriptum in Belgio ſit in uſu?*
22. *Ætate Durandi etiam circa veſtitionem ſæcularium laicorum, aliquid ſuperfuiſſe videtur.*
23. *Eo tempore videntur adhuc patenter expoſita & delata fuiſſe mortuorum cadavera.*
24. *Cadavera laicorum hodie involvuntur* linteo; *quod & olim factum fuit.*
25. *Antiquitus corpora defunctorum ſub veſperam efferebantur.*
26. *Veſpertina corporum elatio dedit originem adhibendi faces.*
27. *Gentilibus moris fuit, ut etiam ad mortuorum monumenta lucernas accenderent.*
28. *Etiam diurnis funeribus in ſignum lætitiæ adhibiti cerei à Gentilibus & Judæis.*
29. *Idipſum factum à Chriſtianis.*
30. *Cerei & hymni adhibiti in funere Chriſtianorum ob victoriam peracti agonis.*
31. *Immodica & ſuperſtitioſa luctus indicia à Gentilibus in funeribus adhibita.*
32. *Quare hos luctuoſos ritus improbarint Patres in funeribus Chriſtianorum?*
33. *Ritus Gentilium convertunt Chriſtiani in ſigna lætitiæ.*
34. *Clericis defunctos lugere induendo veſtes lugubres, vetuit Concilium Toletanum; & quare?*
35. *Non omnis in morte Chriſtianorum luctus improbatus.*
36. *Corporibus ad Eccleſiam delatis etiam ibidem hymni & pſalmi decantabantur.*
37. *Hinc & vigiliæ Defunctorum originem habent.*
38. *Inde ulterius Officium Defunctorum conſtans primis veſperis & Officio nocturno.*
39. *Quando Officium Defunctorum ſit compoſitum, incertum eſt.*
40. *Sæculo XII. adhuc in Officio Defunctorum cantabatur* alleluja.
41. *Officium Defunctorum ex Sacramentario conſcripto ſæculo X.*
42. *Celebrabatur Miſſa præſente corpore; quod & antiqui ritus eſt.*
43. *Volunt Ritualia hodierna ut Miſſa præſente corpore celebretur, quod olim obſervabatur quoad totum Officium; cujus ritus etiam ſupereſt veſtigium.*
44. *Quid Miſſa in antiquo Sacramentario exhibita contineat diverſum ab hodierna?*
45. *Preces, quæ in ſepeliendo corpore hodie dicuntur, etiam ſæculo X. notæ.*
46. *Trina clarificatio & trina aqua luſtralis aſperſio, non occurrit in citato Sacramentario.*
47. *Rituum ſolet eſſe magna pro Eccleſiarum diverſitate varietas.*
48. *Quid circa hos varios ritus obſervare debeant Parochi; & quid Epiſcopi?*
49. *Exequiæ ab hæredibus defuncti impendendæ; & ad eas conſtringendi.*
50. *Juxta Synodorum Decreta non differendæ ultra ſex ſeptimanas.*
51. *S. Carolus vult ut hæredes conſtringantur dare luminaria.*
52. *Parochi in urgendis exequiis cavere debent notam avaritiæ.*
53. *Non probat Eccleſia immodicos exequiarum ſumptus.*
54. *Qua ratione ab immoderatis ſumptibus laicos abſtrahet Parochus?*
55. *Etiam Gentiles immoderatos funerum ſumptus improbarunt; uti & Principes noſtri.*
56. *Monita circa ſumptus funerum populo utilia.*
57. *Item circa ſuffragia pro mortuis.*
58. *Ut populus ad exequias moderatas excitetur, procurandum, ut religioſa modeſtia & reverentia celebrentur.*
59. *Magnus ſolet in his celebrandis eſſe pietatis defectus.*
60. *Clerici in frequentandis Defunctorum Officiis, cavere debent mercenarium agendi modum.*
61. *In ſepulturis meritò haberetur exhortatio ad populum de morte & noviſſimis.*
62. *Frequentes ſolebant eſſe Orationes funebres; & quid in his vitandum?*

I. AB ipſo Eccleſiæ exordio Majores noſtri certis & ſtatis ritibus corpora Chriſtianorum, ut animatum domicilia, & templa Spiritus Sancti ſepeliri docuerunt; eorumque ſepulturam congruis honoribus ornarunt.

Origenes *lib. 8. contra Celſum*, ait: „ Rationabilem animam honorare didicimus, & hujus organa ſepulchro honorificè demandare.

Et S. Hieronymus advertit non tantùm ſub veteri; ſed & ſub novo Teſtamento honorem ſepulturæ laudari. Scribens ad Paulam de obitu Blæſillæ, *lib. 1. Epiſt.* 25. ait: „ De Moyſe verò, inquit, & Aaron, quòd eis ex veteri more ſit planctus exhibitus, non mirandum eſt, cùm & in Actis Apoſtolorum, jam Evangelio coruſcante, Stephano fecerint Jeroſolymæ fratres planctum magnum; & utique planctus magnus, non in plangentium examinatione, ut tu putas, ſed in pompa funeris, & exequiarum frequentia intelligendus ſit.

II. His conſonat S. Auguſt. *lib. 1. de Civitate Dei, cap. 13.* ſcribens: „ Non ſunt contemnenda & abjicienda corpora defunctorum, maximèque juſtorum atque fidelium, quibus tanquam organis, ac vaſis ad omnia bona opera, ſanctus uſus eſt Spiritus. Si enim paterna veſtis & annulus, ac ſi quid ejuſmodi, tantò charius eſt poſteris, quantò erga parentes major affectus: nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ utique multò familiariùs atque conjunctiùs quàm quælibet indumenta geſtamus.

III. Deinde paulò poſt: „ Unde & antiquorum juſtorum funera officioſa pietate curata ſunt, & exequiæ celebratæ, & ſepultura proviſa, ipſique dum viverent de ſepeliendis, vel etiam transferendis ſuis corporibus, filiis mandaverunt, & Tobias ſepeliendo mortuos Deum promeruiſſe, teſte Angelo, commendatur. Ipſe quoque Dominus die tertio reſurrecturus, religioſæ mulieris bonum opus prædicat, prædicandumque commendat, quòd unguentum pretioſum ſuper membra ejus effuderit, atque hoc ad eum ſepeliendum fecerit. Et laudabiliter commemorantur in Evangelio, qui corpus ejus de cruce acceptum diligenter atque honorificè tegendum ſepeliendumque curarunt.

IV. „ Verùm (ut ibidem monet) iſtæ auctoritates non hoc admonent, quòd inſit ullus cadaveribus ſenſus; ſed ad Dei providentiam, cui placent etiam talia pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere ſignificant, propter fidem reſurrectionis adſtruendam. Ubi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quas viventibus & ſentientibus exhibemus, ſi neque hoc apud Deum perit, quod exanimis hominum membris officii diligentiæque perſolvitur.

Plura de hoc pietatis officio mortuis impendendo habet idem S. Doctor libro *de Cura pro mortuis*; item Sermone 32. De Verbis Apoſtoli, qui in noviſſima editione eſt 172.

V. Quantam & ipſi Romani adhuc ſub ipſa gentilitate

curam

curam pro mortuis habuerint, evincunt, quæ ſub titulis Digeſtorum, *de Religioſis & ſumptibus funerum*, *& ut funus ducere liceat*; item *de Mortuo inferendo*, necnon *de Sepulchro violato*, ex reſponſis Juriſconſultorum referuntur.

VI. Ex quibus imprimis habetur apud Romanos proditam fuiſſe actionem, quæ *funeraria* dicitur: qua is qui in funus alicujus ſumptus fecit, eos petere & exigere poteſt ab eo, ad quem res illa pertinet, *L. 2. ff. de Religioſis & ſumpt. funer.* puta hæredem, patrem in cujus poteſtate defunctus erat, dominum, *L. 14. §. fin. L. 21. & 31. ff. eod.*

VII. Imò his ſumptibus eam Romani prærogativam dedere, ut qui hos fecerit, omnibus creditoribus præferatur; poſſitque illos tamquam æs alienum, non tantùm ante legata, ſed etiam ante omne aliud creditum deducere, *L. penult. ff. eod.*

VIII. Sepulturæ favor fecit, ut nec creditores ullo modo impedire, aut debitoris cadaver inquietare poſſent. *L. 3. §. 4. ff. de Sepulch. viol.*

IX. Hinc Peckius in tractatu ſuo *de Jure ſiſtendo c. 5. n. 23.* graviter invehitur in Parochos, qui contra jus humanitatis detinent cadavera quæ per eorum Parochias tranſvehuntur, prætextu jurium quæ ſibi ratione iſtius tranſitus per limites Parochiæ competere prætendunt; cùm tamen jam pridem apud Romanos decretum eſſet, ut funus ducere liceat per viam publicam, *L. 38. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* quia funeris faciendi aditus ſemper eſſe debet, *L. 10. ff. eod.*

X. Hæc aliaque quæ luculenter probant, Romanis funeris & ſepulturæ cauſam favorabilem & piam fuiſſe, etiam ipſi Imperatores Chriſtiani confirmarunt; uti ex relatione illorum in Corpus Juris, necnon eorum ſubſequentibus legibus pateſcit.

XI. Quin & ritus plurimos, quibus hodie circa mortuos eorumque ſepulturam utuntur, & jampridem uſi fuere Chriſtiani, non tantùm Judæis, ſed & gentilibus communes fuiſſe; atque tam ab his, quàm illis primitus ad Chriſtianos perveniſſe notavit Baronius, & in ſequentibus notabitur.

XII. Neque enim ritus illos reſpuere debuere Chriſtiani, quia ad ſuam ſuperſtitionem & gentilitatis errores eos adhibuerunt gentiles; modò ſine ſuperſtitione ad religioſum cultum adhiberi queant, quemadmodum jampridem monuit S. Auguſtinus *lib. 2. de Doctrina Chriſtiana*; atque ſignanter monet non ideò muſicam eſſe reſpuendam, quia gentiles illa ad ſuam ſuperſtitionem abuſi ſunt: „ Nos (ait) non propter ſuperſtitionem profanorum debemus muſicam „ fugere, ſi quid inde utile ad intelligendas Scriptu„ ras rapere potuerimus.

XIII. Inter ritus mortuorum cadaveribus, tum à Gentilibus, tum à Chriſtianis jampridem exhibitos, fuit, mox ipſis corporibus mortuis *oculos occludere*; cujus ritus meminit Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium, *lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap. 22.* è quo unà intelligitur, non tantum oculos, ſed & *ora* occluſa fuiſſe.

XIV. De hoc ritu latè agit eruditus auctor Romæ Subterraneæ *lib. 1. c. 21.* qui & genuinam hujus ritus rationem ibidem *n. 13.* indicaſſe viderit; nimirùm quòd quaſi natura dictante hunc ritum adhibuerint, ad propulſandum horrorem illum, qui ex apertis, patentibuſque mortuorum oculis, quibus omnis cum vita ac lumine decor extinctus eſt, extemplo animis aſtantium refunditur.

XV. Indubitatum enim eſt, mortuorum corpora non ut hodie loculis fuiſſe incluſa, ſed patenter fuiſſe omnium oculis expoſita, & ad ſepulturam delata; quemadmodum & hodie Religioſorum cadavera feretro impoſita, ad Eccleſiam deferuntur, & ſepeliuntur; moremque illum hodiernum cadavera loculis includendi, & quaſi oculis hominum ſubſtrahendi, recentiorem eſſe certum eſt.

XVI. Veriſimile eſt, ex eodem more ſcilicet cadavera patenter exponendi & deferendi invaluiſſe ritum apud Antiquos vulgatum, corpora defunctorum *lavandi*; uti non obſcurè indicant ipſa Acta Apoſtolorum *c. 9.* ubi de Tabitha Joppenſi mortua, & à S. Petro reſuſcitata dicitur: *Quam cum laviſſent poſuerunt eam in cœnaculo*. Meminit quoque ejuſdem ritus Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium loco citato. Et apud Gregorium Turonenſem de vitis Patrum *cap. 3.* de S. Gallo Epiſcopo Arvernæ refertur: *Exinde* ABLUTUS *& veſtitus in Eccleſiam defertur*. In Sacramentario S. Gregorii poſt preces pſalmoſque in cujuſque obitu recitari ſolitos, ſubditur: *poſtea lavetur & ponatur in feretrum*. Et in Sacramentario MS. Ratoldi Abbatis è quo Officium ſepulturæ edidit Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag. 262.* legitur: *Oratio poſt* LAVATIONEM *corporis antequam de domo* EFFERATUR.

XVII. Forſan eodem ex capite mos olim fuit corpus defuncti pretioſis veſtibus induendi; idque pro qualitate & conditione perſonarum; atque cum iiſdem veſtibus expoſitum poſtmodum ſepeliendi. S. Hieronymus in fine vitæ S. Pauli ſcribit: *Cur & mortuos veſtros auratis obvolvitis veſtibus? cur ambitio inter luctus lacrymaſque non ceſſat? An cadavera divitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt?* Plura de hoc ritu teſtimonia recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii, *pag. 266.*

XVIII. Hinc indubiè mos inolevit, ut Epiſcopi & Clerici veſtibus Ordini congruentibus induerentur; & iis induti exponerentur, & ſepelirentur. De S. Gebhardo Epiſcopo Conſtantienſi *lib. 1.* vitæ ipſius *c. 20.* ſcribitur: *Cum ergo lotus &* SACERDOTALIBUS, *ut* MORIS *eſt, veſtibus indutus, & feretro impoſitus ad Eccleſiam fuiſſet deportatus*. Et S. Gregorius Turonenſis in vitis Patrum *cap. 3.* de S. Gallo Epiſcopo Arvernæ ſcribit: *Exinde ablutus &* VESTITUS *in Eccleſiam defertur*. Plura habet de hac cæremonia Menardus loco citato *pag. 267.*

XIX. Guilielmus Durandus in Rationali Divinorum Officiorum *lib. 7. c. 159.* deſcribens ritum ſepeliendi ſuo tempore uſitatum: ait: „ Clerici ſi fuerint ordinati, illis indumentis ſepeliantur, quibus fuerant ordinati. “ Si non habeant ordines, more laicorum. “

XX. Rituale Romanum ſub Paulo V. de hac cæremonia hæc habet: „ Sacerdos aut cujuſvis Ordinis Clericus defunctus veſtibus ſuis quotidianis communibus uſ- “ que ad talarem veſtem incluſivè, tum deſuper ſacro ve- “ ſtitu Sacerdotali vel Clericali, quem Ordinis ſui ratio “ poſcit, indui debet. Sacerdos quidem ſuper talarem “ veſtem amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, & “ caſula ſeu planeta violacea ſit indutus.

Diaconus verò induatur amictu, alba, cingulo, “ manipulo, ſtola ſuper humerum ſiniſtrum, quæ ſub “ axilla dextra annectatur, & dalmatica violacea. “

Subdiaconus autem amictu, alba, cingulo, ma- “ nipulo, & tunicella. “

Alii præterea inferiorum Ordinum Clerici ſuper- “ pelliceo ſupra veſtem talarem ornari debent; ſin- “ guli prædicti cum tonſura ac birretis ſuis. “

XXI. Hoc Ritualis præſcriptum quoad Epiſcopos & Sacerdotes etiam in his partibus ſervatur; at quoad inferiores Clericos paſſim deſiit eſſe in uſu, neque hi publicè & patenter exponi ſolent; ſed tantùm Epiſcopi & Sacerdotes Regulares, tamen etiam laici ſeu Converſi, habitu ſuo regulari, ſtola tamen ſuperpoſita ſi Sacerdotes fuerint, induti, exponi & ſepeliri conſueverunt, quæ ſunt antiqui moris, olim *omnibus* Chriſtianis communis, reliquiæ.

XXII. Olim moris fuiſſe ſaltem in aliquibus Eccleſiis tum Orientalibus, tum Latinis, ut Euchariſtia ſive corpus Domini imponeretur pectori ipſius defuncti, atque cum ipſo ſepeliretur, conſtat ex Amalario Fortunato *lib. 4. cap. 41.* ubi ex Beda referens ritum obſervatum in ſepultura S. Cuthberti, inter alia dicit; *oblata ſuper pectus ſanctum poſita* fuiſſe. Et in vita S. Baſilii ſcribit S. Amphilochius: „ Dividens panem in tres portiones, unam quidem ſuſcepit “ cum timore multo, aliam verò ſervavit ad *conſepeliendum ſibi*, tertiam verò ſuper columbam ar- “ genteam ſuſpendit ſuper altare. “

Ritum hunc etiam quodam miraculo probatum fuiſſe, apparet ex iis quæ refert S. Gregorius *lib. 2. Dial. cap. 24.* Refert enim de S. Benedicto, quòd puerum Monachum, qui ſine petita ejus benedictione exierat, & repentina morte raptum, & quem ſepultum terra his evomuerat, parentibus reſtituere volens, iis *Communionem Corporis Domini* dederit, dicens; ite, & hoc Dominicum Corpus ſuper *pectus* ejus cum magna reverentia *ponite*, & ſic *ſepulturæ* eum tradite: Quod cùm factum eſſet, terra puerum non amplius evomuit.

Ad

Ad hunc ritum relatis hiſce SS. Baſilii & Benedicti auctoritatibus, reflectens Cardinalis Bona *lib.* 2. *rer. liturg. cap.* 17. §. 6. ait: „ Sive id fecerint ſancti „ Patres peculiari inſtinctu, ne umquam à Domino „ ſepararentur, ſive ex conſuetudine tunc recepta, „ hæc tamen poſteà abrogata fuit.

Quidni tamen dicamus, hujus antiqui ritus veſtigium ſeu reliquias eſſe, quòd hodie cadaveribus Sacerdotum apponatur calix cereus cum hoſtia non conſecrata, & conſepeliatur?

XXIII. Sæculares autem communes laici veſtiri non ſolent, neque publicè exponi. Aliquod nihilominùs etiam circa laicos ætate Durandi hujus veſtitionis veſtigium ſuperfuiſſe, inſinuant quæ loco citato de ritu communi ſepeliendi refert: „ Debent (ait) mortui ad hunc modum ſepeliri; ſudariis videlicet in„ dui, & ut caligas circa tibias habeant, & ſoleas „ in pedibus; quo ſignificent, ſe ita paratos eſſe ad „ judicium.

XXIV. Hodie cadavera laicorum non ampliùs patenter; ſed loculis incluſa ad Eccleſiam deferuntur. Quo autem tempore ritus ille cadavera loculis includendi invaluerit, hactenùs non inveni; admodùm veriſimile invaluiſſe, quando non ampliùs ſub veſperam, ſed pleno die corpora defunctorum ad templum portari cœperunt: ne ſcilicet per publicam & conſpicuam cadaverum frequentem delationem, per eorum conſpectum nimius terror hominibus incuteretur. Equidem apparet, tempore Guilelmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis, vulgò Speculatoris, id eſt, ſæculo XIV. nondum receptus, ſaltem generaliter, ritus cadavera occultandi. Ipſe enim in *Rationali* Div. Off. *lib.* 7. *c.* 159. referens ritum ſepeliendi, non meminit hujus incluſionis faciendæ, niſi uno ſpeciali caſu, nimirùm ſi quis moriatur in mari, & terra omninò non videatur in qua ſepeliri queat: *paretur* (ait) *ei domuncula quadam ex lignis ſi poſſit haberi, & projiciatur in mare.*

Quidquid ſit, non dubium, quin ritus portandi hodie ipſa Monachorum corpora *patenter* ad templum, & ſepeliendi, remanſerit ex antiquo ritu omnibus communi. Ulterius nec illud dubium apparet, quin conſuetudo cooperiendi loculum velo nunc albo, nunc nigro, idque magis vel minùs pretioſo pro defunctorum conditione; quin & imponendi inſignia; profluxerit ex priſtino more ipſum defunctum veſtiendi.

XXV. Cadavera mortuorum apud Gentiles plerumque noctu elata fuiſſe notat Servius ad 11. *Æneidos*, ſcribens: *Per noctem cadavera efferebantur cum facibus;* pluribuſque oſtendit Gothofredus ad *L.* 5. *Cod. Theod. de Sepulchris violatis.*

Quin Chriſtiani durante Ethnicorum perſecutione corpora noctu ad cryptas & loca ſubterranea ſepelienda detulerint, dubium non eſt, at pace reddita Eccleſiæ per Conſtantinum, claro die cœperunt corpora deferre, uti non obſcurum eſt ex citata *lege* 5. quæ Julianum Apoſtatam quidem auctorem habet. In hac enim lege clare ſupponitur, quòd conſuetudo deferendi publicè & per confertam populi frequentiam cadavera mortuorum invaluiſſet; quæ conſuetudo hic abrogatur, hac inter alias ratione, quòd *cum quidem defunctis nihil interſit, utrum per noctes, an per dies efferantur, liberari conventis populi totius aſpectus.*

Credit Gothofredus hanc legem in odium Chriſtianorum à Juliano Apoſtata editam fuiſſe. Quidquid ſit, eam nihilominùs Theodoſius Junior per relationem in ſuum Codicem probaſſe videtur: ac propterea mos noctu ſive veſperi corpora ad Eccleſiam deferendi rurſus, etiam inter Chriſtianos, reſtitutus fuiſſe apparet; ejuſque meminiſſe videtur S. Ambroſius *lib. de Viduis*: hodieque in Monaſteriis paſſim ſervatur.

XXVI. Ab hac conſuetudine *noctu* corpora efferendi, primitùs originem habuiſſe morem faces ſeu funalia ſuccendendi & corporibus mortuorum præferendi, notat auctor Romæ ſubterraneæ *lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 29. *& cap.* 18. *num.* 1. indeque *funus* dictum à *funibus*, videlicet incenſis feretro præferri conſuetis, ex Grammaticis pleriſque autumant, ait idem Auctor *num.* 19.

XXVII. Quin & Gentilibus moris fuiſſe, non tantùm faces in efferendis corporibus præferre; ſed ad ſepulchra mortuorum certis temporibus lucernas accendere, conſtat ex *L.* MÆVIA, *ff. de manumiſſis teſtamen*, in qua refertur, quod Mævia famulis ſuis libertatem teſtamento dederit cum hoc onere, *ut monumento alternis menſibus* LUCERNAM ACCENDANT, *& ſolemnia mortis peragant.* Ad hunc locum reflectens Auctor Romæ ſubterraneæ *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 2. ait: „ En luminaria accendendi mos, & mortuos hujuſmodi " ritus colendi ex ipſis ſuperſtitioſis gentilitiæ mo- " numentis adnotatus.

XXVIII. Quin & diurnis funeribus lumina adhibuiſſe Gentiles, monet citatus Auctor; atque lampadum, lucernarum ac cereorum uſum tam apud Gentiles, quàm Judæos & etiam primos Chriſtianos fuiſſe, non tantum ad effugandas noctis tenebras, ſed & ad lætitiam inſinuandam, & piam religionis cultum amplificandum, probavit jam pridem S. Hieronymus adversùs Vigilantium, & multis adſtruit Baronius ad *annum* 58. „ Cùmque (ait Baronius) hæc ipſa æquè Judæi factitarent, " atque Gentiles: cur non potiùs à Judæis, ea, ſicut " & pleraque alia, quàm à Gentilibus, Eccleſiam eſſe " mutuatam dixerimus? Et ſi velimus accepta ab illis " eſſe, quid abſurdum ſi eadem in veri Dei cultum " converſa fuerint, ut alia multa? "

XXIX. Uſum cereorum in funeribus plurima antiqua monumenta evincunt. De funere Conſtantini ſcribit Euſebius *lib.* 4. *de Vita Conſtantini cap.* 66. „ Poſthæc militibus ſublatum è lecto corpus in arca aurea depoſue- " runt, eamque purpurea obtectam veſte Conſtantino- " polim deportarunt, atque in præcipuo Imperialis Pa- " latii cubiculo ſublimè collocaverunt. Dehinc aurea ſu- " per candelabra *luminibus undique accenſis*, admirabile " ſpectaculum intuentibus præbebatur. "

Et Hieronymus in Epitaphio Paulæ, ait: *Sacerdotes lampades cereoſque prætulerunt funeri.*

Et de funere Conſtantii loquens S. Gregorius Nazianzenus, dicit, eum elatum eſſe *luminibus accenſis*, additque; *Quibus Chriſtiani tranſitum honorare pium cenſemus.* Vide plura apud Onuphrium Panuinum de Ritu ſepeliendi mortuos *cap.* 5.

XXX. Cereos defunctis prælatos fuiſſe in ſignum triumphi ob peracti viriliter agonis curſum inſinuat S. Chryſoſtomus homil. 4. in *Epiſt. ad Hebræos*, ſcribens: „ Dic mihi quid ſibi volunt iſtæ fulgentes lampades? " An non defunctos tamquam *athletas* deducimus? "

Eumdem in finem decantatos *hymnos* fuiſſe in delatione funerum, ſubjungit Chryſoſtomus: „ Quid etiam *hymni*? An non Deum glorificamus, & gratias agi- " mus, quòd eum qui exceſſit, jam coronaverit? " Quòd à laboribus liberaverit? Quòd abjecto metu " eum apud ſe habeat? Nonne ideò ſunt *hymni*? Nonne " ideò *pſalmodia*? Hæc omnia ſunt *lætantium*. "

Latiùs de hoc ritu in gratiarum actionem adhibito in mortuorum delatione, agit Dionyſius Areopagita, ſeu auctor de Hierarchia Eccleſiaſt. *cap.* 7. & multis ex antiquitate adductis teſtimoniis adſtruit Onuphrius citato *cap.* 5. & latiùs Auctor Romæ ſubterraneæ *lib.* 1. *cap.* 19.

XXXI. Cantum etiam à Gentilibus in funeribus adhibitum fuiſſe conſtat; ſed lugubre, quo ſuum de mortuis mœrorem & luctum declararent: cui & plurima luſoria & fanatica externi luctus indicia addebant; in tantum ut viros mulieresque ad hoc conducerent, qui ſuo continuo ejulatu luctum teſtarentur: quin & oſtentationis ſtudio, interdum gladiis brachia impetebant, vulneribus cruentabant, genas vellebant, & capillos evellebant; uti teſtatur S. Chryſoſtomus Homil. 61. in *cap.* 11. Joannis.

Quòd autem fanaticus ille plangentium mos in uſu olim apud Judæos eſſet, ex ipſomet Evangelico textu luce clariùs comprobatur. Nam cùm Chriſtus Dominus in cujuſdam Principis Phariſæorum domum, cujus filia è vivis paulò ante abſceſſerat, eamdem à mortuis excitaturus, veniſſet, invenit ibi (ut Evangeliſta ait) tibicines & turbam flentem atque ejulantem: *in more enim*, ut Ambroſius ait, *receptum erat, ut in omni ductione funeris tibicines ad incendendos, excitandoſque confluentium luctus adhiberentur, & præficæ*, hoc eſt mulieres quæ mercede conducebantur ad deflendum laudandumque defunctum.

XXXII. Hos immodicos luctus in Chriſtianorum funeribus improbaverunt Patres, ne aliàs Ethnicis occaſio daretur, religionem Chriſtianam irridendi, quaſi aliud factis, aliud verbis probarent Chriſtiani: dum ſcilicet ritibus ſuis luctum oſtenderent; & ubique verbis

præ-

prædicarent, mortem à Chriſtianis eſſe expetendam, eſſeque tranſitum è mortali ac miſera vita ad æternam & felicem ac omnis miſeriæ expertem; conformiter ad illud Apoſtoli: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.*

XXXIII. Itaque Eccleſia immodicos & fanaticos Gentilium & Judæorum luctus, & lugendi modos rejiciens, & tamen nonnullos eorum retinens, in potentiſſima lætitiæ ſigna convertit; uti jam pridem notavit S. Cyprianus in Tractatu *de Mortalitate*, dicens ſibi præceptum, publicè conteſtari, „ Fratres noſtros non eſſe lugendos arcerſitione Dominica de ſæculo liberatos, cùm ſciamus non eos amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere, ut proficiſcentes, ut navigantes ſolent; deſiderari eos debere non plangi; nec accipiendas hîc eſſe atras veſtes, quando ibi illi indumenta alba jam ſumpſerint; occaſionem dandam non eſſe gentilibus, ut nos meritò ac jure reprehendant, quòd quos vivere apud Deum dicimus, ut extinctos & perditos lugeamus, & fidem quam ſermone & voce depromimus, cordis & pectoris teſtimonio non probemus. “ Adde Concil. III. Tolet. *Can.* 22. apud Gratianum *cauſ.* 13. *q.* 2. *Can.* 28.

XXXIV. Utque Clerici ſuo exemplo oſtenderent, de morte propinquorum non eſſe dolendum more gentilium, qui ſpem non habent, ſed potiùs iis congratulandum de triumpho, vetitum fuit Clericis, ne in morte parentum veſtes lugubres ſumerent. Et quidem Concilium Toletanum ann. 1473. *Can.* 8. „ vocat abſurdum & reprehenſibilem quorumdam abuſum Clericorum, qui lugubres & luctuoſas veſtes induunt, & flebiliores quàm ſuæ congruit honeſtati, ex eo ſe reddunt, quia parentes conſanguineique eorum & amici corruptibilem carnis noſtræ molem deponentes, ad æternam patriam de præſentis exilii miſeria convolarunt. “ Hunc abuſum penitùs abolitum vult, „ cùm & ſecundùm ſententiam ore benedicto prolatam, qui credit in Chriſtum, etiamſi mortuus fuerit vivet.

Deinde decernit ſub pœna ſuſpenſionis à perceptione fructuum ſuorum Beneficiorum per tres menſes pro qualibet vice, „ ut ulteriùs *luctuoſas* veſtes induere Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, vel Beneficiati noſtræ Provinciæ non audeant.

Hinc indubiè mos non lugendi propinquos manſit apud Regulares, qui nullum ſolent in veſtibus luctus indicium aſſumere.

XXXV. Ex his tamen nequaquam concludere licet, omnem in morte Chriſtianorum luctum reprehendi, aut à Patribus vetitum fuiſſe: ſed immodicum more Gentilium, uti monet S. Auguſtinus *Serm.* 32. de Verbis Apoſtoli, ſive 172. „ Ideò non admonuit Apoſtolus ut non contriſtemur; ſed *non ſicut cæteri, qui ſpem non habent.* „ Contriſtamur ergo nos in noſtrorum mortibus neceſſitate amittendi, ſed cum ſpe recipiendi: inde angimur, hinc conſolamur: inde infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana conditio, hinc ſanat divina promiſſio.

XXXVI. Quod ſupra dictum de nocturna vel veſpertina cadaverum delatione ad Eccleſiam non ita intelligendum, quaſi ipſa nocte aut veſpera ſepelirentur; ſed ibidem manebant tota nocte expoſita, die ſequenti ſepelienda; imò & nonnumquam pluribus noctibus ibidem inſepulta remanebant.

Eo autem tempore hymni & pſalmi præſente corpore recitabantur, aut etiam canebantur. Teſtatur S. Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum *cap.* 30. de S. Gallo: „ Delatus in Eccleſiam, donec Comprovinciales (Epiſcopi) ad eum ſepeliendum convenirent, jacuit ibi per *triduum*, aſſiduò inſtante *pſallentis* magna frequentia populi. “ Plura habet auctor Romæ ſubterraneæ *lib.* 1. *cap.* 20.

XXXVII. Hinc indubiè originem habent vigiliæ defunctorum; dum enim apud defunctorum corpora in Eccleſiis expoſita Fideles orando excubarent, quid aliud, quàm *vigilias* apud defunctos agebant?

In Martyrologio Romano ad diem 14. Februarii legitur: „ Sanctorum Proculi, Ephebi & Apollonii Martyrum, qui cùm *ad corpus* Sancti Valentini *vigilias* agerent, juſſu Leontii Conſularis comprehenſi, gladio cæſi ſunt.

Et in obitu Macrinæ ſororis ſuæ contigiſſe narrat Sanctus Gregorius Nyſſenus, antequam corpus ejus ſepulchro inferretur, per totam noctem fuiſſe productam pſalmodiam: „ Factum eſt (ait) ut virginum cantu lamentationibus commixto reſonaret locus. “ Ac dein ſubdit, „ perfectam eſſe nocturnam *pervigilationem* canendis pſalmis, ut in Martyrum celebritate. “

XXXVIII. His vigiliis hodiernum Officium defunctorum, quod & *vigiliarum* nomen retinuit, reſpondere, vix dubitari poteſt.

Conſtat hoc Officium primis veſperis, & officio nocturno; quod ipſum non obſcurum indicium eſt, ex priſtinis illis vigiliis deſcendere, ſeu potiùs illis ſucceſſiſſe.

Cùm enim corpus ſub veſperam ad Eccleſiam delatum tota ibidem nocte quieſceret, preces & vigiliæ, quæ veſperi coram corpore agebantur, primis Veſperis (quæ juxta ritum Eccleſiaſticum ad Veſperam ſequentis diei fieri debent) apprimè correſpondent; reliqua verò quæ de nocte agebantur, Officio *nocturno*.

Olim quidem præſente corpore vigiliæ agebantur; quemadmodum & hodie apud Monachos fieri conſuevit, idque ex antiquo ritu omnibus communi. At poſtquam corpora ſæcularium ad Eccleſiam ſub veſperam deferri, & nocte exponi deſierunt, Officium defunctorum ſive vigiliæ in abſentia corporis cantari cœpit: in ſignum tamen priſtini ritus, feretrum vacuum corpus ipſum repræſentans poni ſolet.

XXXIX. Quandonam Officium defunctorum compoſitum fuerit, neſcio. In Codice Sacramentarii S. Remigii Rhemenſis, quod circa annum 1000. ſcriptum credit Hugo Menardus, refertur *Officium pro defunctis*; illudque exſcripſit Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii; ſed ab hodierno Romano planè diverſum, nonniſi ferè aliquibus commendationibus animæ & collectis conſtans.

XL. Hoc autem ſpeciale obſervat in hoc Officio Menardus, quòd in principio Officii occurrit: *Imprimis cantatur Pſalmus* IN EXITU ISRAEL *cum antiphona, vel* ALLELUIA: „ ex quibus conſtat (ait Menardus) olim hanc lætitiæ vocem in defunctorum Officio non fuiſſe prætermiſſam ob lætitiam quæ toti Eccleſiæ ex morte juſtorum obvenit; ut videre eſt apud S. Hieronymum in Epitaphio Fabiolæ, *& jam fama volans tanti prænuncia luctus totius urbis populum ad exequias congregabat, ſonabant Pſalmi, & aurata tecta templorum in ſublime quatiebant* ALLELUIA. Hæc lætitiæ vox a Græcis canitur in Liturgia *εἰς κοιμηθέντας*, id eſt, de his qui dormierunt, finita Epiſtolæ lectione. “

XLI. Poſt hæc *pag.* 262. exhibet Officium ex Codice MS. Ratoldi Abbatis, quem circa finem ſæculi X. exaratum eſſe credit. Hoc Officium nec Veſperas, nec Officium nocturnum defunctorum continet; ſed tantummodò preces & pſalmos recitandos coram ægro agonizante, & ſtatim poſtquam expiravit.

XLII. Additur inſuper oratio dicenda *poſt lavationem corporis antequam de domo efferatur.* Tum ſequuntur orationes recitandæ in delatione corporis ad Eccleſiam. Poſt hæc ſubjungitur: *In Eccleſia autem requieſcet corpus defuncti, quouſque pro ejus anima Miſſa canatur, & offeratur ab omnibus, quibus viſum fuerit.*

Hîc morem celebrandi *Miſſam* pro Defunctis; & quidem præſente corpore; necnon morem *offerendi*, uſitatum fuiſſe videmus: quem & primis ſæculis notum fuiſſe ex multis teſtimoniis oſtendit Onuphrius loco citato *cap.* 10. *& cap.* 9. etiam *eleemoſynas* pro mortuis, condito & curato funere, datas eſſe, probat ex Origene, & Hieronymo.

XLIII. Ritum celebrandi Miſſam *præſente* corpore etiam & hodie obſervari deſiderat Rituale Romanum, cumque antiquiſſimum eſſe aſſerit. „ Quod *antiquiſſimi* eſt inſtituti, illud, quantum fieri poterit, retineatur, ut Miſſa *præſente corpore defuncti* pro eo celebretur, antequam ſepulturæ tradatur. “

Veſpertinæ ergo ſepulturæ, quæ non rarò ſingularitatem aliamvè vanitatem ſapiunt non facilè admittendæ: neque eas extra caſum neceſſitatis admittit Rituale noſtrum Mechlinienſe, dicens: „ Pro laudabili & antiqua conſuetudine Eccleſiæ, corpus adulti defuncti ante meridiem cum Miſsa orationibuſque, & cæremoniis debitis (caſu neceſſitatis excepto) ſepeliri convenit. “

XLIV. No-

XLIV. Notandum, *Miſſam* pro Defunctis in citato Codice Ratoldi expreſſam in multis hodiernæ Romanæ conſonare; excepta *præfatione* quæ hic ſpecialis eſt; item oratione dicenda *Infra Actionem*, in qua ſpecialiùs exprimitur, oblationem hanc fieri pro hoc defuncto. Verba ſunt: „ Hanc igitur oblationem quam tibi pro anima famuli tui *N. N.* offerimus, quem hodie carnali corruptione liberaſti, quæſumus, Domine, ut placatus accipias, & quidquid humanæ conditionis obreptione contraxit, expedias, ut tuis purificata remediis ad gaudium ſempiternum perveniat, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

XLV. Finita Miſſa notantur orationes & reſponſoria dicenda ad corpus defuncti antequam terræ mandetur. Hæc rurſus multùm cum hodiernis conveniunt. Occurrit quoque hodiernus ritus poſt collectam *ter* dicendi *Kyrie eleiſon:* idque tribus repetitis collectis, prout hodie in Ritualibus præſcribitur.

XLVI. Nulla fit mentio *trinæ* thurificationis; uti nec aſperſionis aquæ luſtralis ſuper corpus defuncti, quæ hic in Belgio in uſu eſt. Indicium, hos ritus eſſet recentioris inſtituti; aut ſaltem in Eccleſiis, ad cujus uſum hoc Sacramentarium erat ſcriptum, tunc needum fuiſſe receptos. Rituale Romanum tantùm *unius* aſperſionis & thurificationis meminit.

XLVII. Scitur enim, nihil adeò varium olim fuiſſe pro varietate Eccleſiarum, quàm rituum ac precum ſimilium uſus.

Guillelmus Durandus, qui vixit ſub finem ſæculi XIII. deſcribens Officium defunctorum ſui temporis, teſtatur, quòd „ In quibuſdam Eccleſiis leguntur novem lectiones ex Job, in aliis verò totidem, ſed ex Libro Sapientiæ. Incipiunt autem hæ hoc pacto: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii.* Sunt rurſum aliæ Eccleſiæ in quibus iisdem novem recitant Lectiones, verùm ex ſermone quodam B. Aug. quem ille compoſuit de mortuis, & quem finivit in hunc modum: *Beati mortui qui in Domino moriuntur*, quod à quibuſdam dicitur ſub finem Lectionum loco.

Hæc ille in Rationali Divin. Off. *lib. 7. cap.* 161.

XLVIII. Porrò in hac rituum & cæremoniarum varietate à Parochis aliiſque inferioribus tenendus eſt uſus ſuarum Eccleſiarum, præſertim in ipſis Ritualibus, ſeu Manualibus vel Paſtoralibus præſcriptus. Epiſcopi verò eſt, ea omnia prohibere, atque è medio tollere, quæ vel avaritia, vel irreverentia, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix, inducere potuiſſet: ſolicitèque attendere, ne quæ ſimilia irrepant: puta determinato numero Miſſarum aut precum, certam animarum è purgatorio liberationem addicere; quam ſuperſtitionem Synodum damnaſſe titulo præcedenti *cap.* 6. monui.

XLIX. Quæ hodie pro defunctis in die ipſius Sepulturæ aguntur, vocari ſolent *Exequiæ*; quas ab hæredibus pro defuncto perſolvendas eſſe voluere Synodi noſtræ. Synodus Cameracenſis anno 1567. ſub hoc titulo: *Ut hæredes defunctis* JUSTA *rependant*, habet ſequens Decretum: „ Mandamus præterea Paſtoribus, ut modeſtè moneant filios hæredeſque eorum, qui ex hoc ſæculo in Eccleſiæ communione migrarunt, ut pietatem & gratitudinem erga mortuos conſervent; utque juxta hujus Diœceſis laudabilem conſuetudinem moremque majorum, Chriſtianæ charitatis officia omnia rependant pro ſuo quiſque modulo ac facultate, utpote preces, eleemoſynas, Eccleſiæ ſuffragia, ac Miſſæ ſacrificium: ſed in his gerant ſe prudenter Paſtores, evitentque omninò ſordidum quæſtum, & omnem avaritiæ labem. Hæredibus autem ipſis, in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, ut parentum defunctorum exequias non differant ultra ſex hebdomadas à die obdormitionis, niſi juſtis cauſis per nos aut Paſtores probandis.

L. Et Paſtorale Mechlinienſe tit. *de Cura pro mortuis*, ait: „ Nec celebratio exequiarum ultra ſex ſeptimanas à die obitus; niſi juſtis de cauſis per Ordinarium aut Decanum Ruralem approbandis, differri debet. Quòd ſi dictis ſex ſeptimanis elapſis hæredes aut conſanguinei defuncti, etiam poſtquam ad hoc à Paſtore præmoniti & requiſiti fuerint, illa celebrari non curent, Paſtoris erit negligentiam hanc Domino ordinario, ejuſve Promotori denuntiare.

LI. Similiter S. Carolus in ſuo primo Mediolanenſi tit. *de Funeribus & exequiis*, ſtatuit: Si mortuorum hæredes ita ſe impiè geſſerint, ut religioſum exequiarum inſtitutum negligentes, „ cruci, Clericis, & funeri debita lumina adhibere nolint; ab Epiſcopo ea comparare cogantur quæ neceſſaria videbuntur. “

Meritò autem monet Parochos citata Synodus Cameracenſis, ut „ in his gerant ſe prudenter, evitentque omninò ſordidum quæſtum, & omnem avaritiæ labem. “

LII. Hanc turpis quæſtus & avaritiæ notam difficulter evitabunt Parochi, ſi in juribus ſuis exigendis ſint duri & difficiles; ſi pactiones & conventiones ſuper iis cum hæredibus ineant, (de quibus latiùs infra) ſi ſuos Parochianos ad faſtuoſas; etiam non rarò cum ſummo filiorum aliorumque hæredum incommodo, exequias, aut anniverſariorum fundationem vel multorum Sacrorum celebrationem, adhortentur.

LIII. Licèt enim Eccleſia probet, imò præcipiat, corpora defunctorum honorificè, & cultu religioſo ſepeliri; moderationem tamen in hoc requirit; ut ſcilicet, nec deſpecta ſit, nec ſuperba ſepultura, uti rectè monuit Concilium Rhemenſe anno 1583. *tit.* de Sepulturis *num.* 1. dicens: „ Quantum autem attinet ad Chriſtianorum ſepulturam, quam nec ſuperbam, nec neglectam eſſe decet, aut deſpectam, Parochi in hanc officii ſui partem diligenter incumbant, ut piorum funera Chriſtianæ ſimplicitatis ac modeſtiæ limites non excedant. “

LIV. Deinde *n.* 2. medium quo id impetretur ſuggerit: „ Id autem fiet, ſi ipſi primùm mercede conſueta & honeſta contenti, dein ſuperfluas impenſas, quæ propter ambitionem ac faſtum fiunt, vel hæredibus relinqui, vel pauperibus erogari ſuadeant. “

LV. Etiam ipſi Romani Gentiles moderationem ſumptuum & expenſarum in defunctorum exequiis deſiderarunt: iique arbitrio judicum determinandi erant, *L.* 12. §. 5. & *L.* 14. §. 6. *ff. de Religioſis & ſumptibus funerum:* additque poſterior, nec teſtatoris voluntatem ſequendam, *ſi res egrediatur* JUSTAM *ſumptus rationem.*

Hinc in Belgio tum Eccleſiaſticorum tum Civilium Magiſtratuum auctoritate, ſumptus & faſtum exequiarum non ſemel moderatos, & limitatos fuiſſe, juxta qualitatem perſonarum, ſcitur. Optandum, ut ubique in his juſta & Chriſtiana moderatio ſervaretur.

LVI. Ubi deprehenditur populus ad hujuſmodi nimias, pompoſas & ſuperbas ſepulturas inclinari, meritò ei dicetur, verbis Auguſtini *Sermone* 32. de verbis Apoſtoli (qui eſt hodie *Sermo* 172.) „ Pompæ funeris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, monumentorum opulenta conſtructio, vivorum ſunt qualiacumque ſolatia, non adjutoria mortuorum. “ Idem habet *lib.* 1. *de Civit. Dei cap.* 13.

LVII. Adhæc monendus nonnumquam, quòd tametſi indubitatum ſit: „ Orationibus ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, ut eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, mortuos adjuvari; ut cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quàm meruerunt; “ uti loquitur Auguſtinus in citato Sermone; tamen advertendum eſſe quod adjicit idem Doctor: „ Prodeſſe illa defunctis; ſed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, ut poſſint eis hæc utilia eſſe poſt mortem, “ Idipſum monet libro de Cura pro mortuis *cap.* 18.

LVIII. Ut verò ad moderatas juxta laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem exequias defunctis perſolvendas fidelis populus excitetur, validum & ſecuriſſimum medium eſt; „ ut in his præſtandis, qua par eſt modeſtia ac devotione ita ſe habeant Parochi aliique Miniſtri, ut ad defunctorum ſalutem, ſimulque vivorum pietatem, quemadmodum verè ſunt, non ad quæſtum, ejuſmodi ritus inſtituti eſſe videantur; “ ut loquitur Rituale Romanum tit. *de Exequiis*.

LIX. Qui animadvertit ad modum quo hæc defunctorum Officia in multis Eccleſiis perſolvuntur, intelliget, quàm meritò monerentur Parochi aliique quibus cura Officiorum incumbit, ut ſedulò advigilent, & ſtrenuè adlaborent, ut vigiliæ & exequiæ defunctorum Fidelium, ſolemniter, tractim, graviter & devotè decantentur; quemadmodum Paſtoribus ſuis injunxit Vigilantiſſimus Gandenſium Antiſtes Antonius Trieſt in ſuis Decretis *tit.* 11. *cap.* 11.

LX. Monet Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 13. *c.* 7. Quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, ne durante ipſo Officio & ſpectante populo, ſed

„ eodem Officio finito, iis qui eidem ab initio uſ-
„ que ad finem adfuerint, diſtribuatur.

Hoc Decretum utinam attenderent Canonici & Capellani, qui mox abſoluto offertorio, cum ſummo populi ſcandalo, & non obſcuro indicio animi mercenarii, excurrunt, & medietate vix Officii perſoluta integras totius Officii diſtributiones accipere non formidant.

LXI. Vult Synodus Cameracenſ. anni 1604. *tit.* 13. *cap.* 2. „ ut brevem ſemper habeant exhortationem Parochi in ſepultura & exequiis defunctorum, antequam populum à loco ſepulturæ dimittant; in eaque ad orandum pro defunctis omnes hortentur.

Non dubium, quin pia eſſet hæc praxis, & ſæpè non inutilis, eò quòd ipſa recens defuncti memoria, & præſentia nata ſit conciliare attentionem majorem & vivaciorem de morte & judicio extremo aliiſque noviſſimis imprimere ideam. Unde Paſtores metiò cogitare & conſulere poterunt, quomodò hanc à Synodo propoſitam praxim ad uſum deducere poterunt.

LXII. Olim frequentes eſſe ſolebant orationes funebres; hodie verò rariores ſunt: atque de his monet hæc Synodus Cameracenſ. *cap.* 3. ut „ in his orationibus ita diſertè ſe gerant Concionatores, ut aſſentationem omnem fugiant, & nonniſi ob veras & compertas virtutes defunctos laudent. “ Et Synodus Namurcenſis anni 1639. *tit.* 16. *cap.* 5. monuit; „ Eas „ ſobriè habeant potiùs auditores conſideratione mortis & judicii, ad peccatorum fugam excitando, „ quàm immodicè laudes defuncti propalando.

CAPUT II.

De loco Sepulturæ.

1. *Apud Romanos vetitum fuit intra urbes corpora inhumare.*
2. *Hanc legem renovavit Theodoſius Junior.*
3. *Prima ratio hujus prohibitionis a Theodoſio adducta.*
4. *Secunda ratio hujus prohibitionis; quæ & à Gentilibus probata, ſed motivo ethnico.*
5. *Quo ſenſu eam probarint Chriſtiani.*
6. *Altera pars legis Theodoſianæ.*
7. *Quid Martyrum* ſedes *in hac lege?*
8. *Ceſſante Gentilium perſecutione Martyrum ſepulchra in urbe permiſſa fuere.*
9. *Verus ſenſus legis Theodoſianæ.*
10. *Chriſtiani multùm deſiderarunt ſepeliri ad ſepulchra Martyrum.*
11. *Senſim invaluit ſepultura Urbana; quæ & Conſtitutione Leonis probata fuit.*
12. *Votum Chriſtianorum fuit ad Eccleſias ſepeliri, tamquam ad Martyrum ſepulchra.*
13. *Qua ratione Eccleſiæ dici poſſint Martyrum ſepulchra?*
14. *Primitus ſatis erat in veſtibulis Martyrum ſepeliri,*
15. *Hoc exemplo Chriſtianis tantum datum fuit ſepeliri in locis* propè *Eccleſias.*
16. *Hæc loca, cur dicta ſint cœmeteria?*
17. *Apud Romanos inhumatio corporis reddebat locum religioſum.*
18. *Eccleſia hodie requirit, ut locus ſepulturæ ſit privatè religioſus.*
19. *Cœmeteria hodie debent benedici.*
20. *Quando benedici cœperint?*
21. *Non apparet, quòd olim fuerit benedictio cœmeterii ſeparata à benedictione Eccleſiæ.*
22. *Hodie cœmeterium per ſpecialem ritum & formulam benedictionis dedicatur.*
23. *Concilium Lugdunenſe à cœmeteriis abeſſe vult actiones profanas.*
24. *Quid pro reverentia cœmeteriorum ſtatuerint Synodi Belgicæ?*
25. *Oſtenditur ex hodierno ritu benedictionis, cœmeteria ad inhumationem corporum ſpecialiter deſtinari.*
26. *Concilium Bracarenſe vetuit quemquam in Eccleſia ſepeliri.*
27. *Idipſum vetat Concilium Nannatenſe ſeculo IX.*
28. *In hoc Concilio occurrunt tria loca ſepulturis deſignata; & quid ſit atrium?*
29. *Quid porticus; & quid exedra?*
30. *Capitularia Regum Francorum prohibent ſepeliri in Eccleſiis.*
31. *Circa idem tempus cœpit Sacerdotibus & quibuſdam laicis ob vitæ meritum ſepultura in ipſa Eccleſia concedi.*
32. *Exceptio hæc laicis occaſionem ambiendi, & Sacerdotibus annuendi ſepulturam in Eccleſia ſubminiſtravit.*
33. *Ex ſepulturis in Eccleſia Sacerdotes emolumentum capere cœperunt.*
34. *Ambitione laicorum & cupiditate Sacerdotum impellentibus, priſtina diſciplina penè interiit.*
35. *Licèt Eccleſia de priſtina diſciplina multùm remiſerit, non tamen eam omninò demiſit.*
36. *Id oſtendit hodierna cœmeterii ſpecialis benedictio.*
37. *Idem evincunt recentiores Synodi; & quid circa hoc punctum ſtatuerit Synodus Rothomagenſis?*
38. *Concilium Rhemenſe vetat concedi ſepulturam in Eccleſia ſine conſenſu Superiorum.*
39. *Synodus Burdigalenſis inter graviſſimos abuſus circa ſepulturam reponit morem ſepeliendi promiſcuè in Eccleſiis.*
40. *Priſtinum morem ſepeliendi in cœmeteriis conſervari optat Rituale Romanum.*
41. *Præcipit, ut dum in Eccleſia locus datur, tantum humi, & non propè Altare detur.*
42. *Quæ à S. Carolo circa hoc punctum ſtatuta ſint?*
43. *Quid hic ab Epiſcopis attendendum?*
44. *Quomodo Parochi ſe gerere debeant?*
45. *Decretum Epiſcopi de non danda ſepultura in Eccleſia ſine ſuo conſenſu, probatum à Parlamento Pariſienſi.*
46. *Locum ſepulturæ aſſignare quibus competat?*
47. *Non facilè excludendus Parochus.*
48. *Uſus ſepulchrorum familiarium & hæreditariorum apud Romanos.*
49. *Jus ſepulchri familiaris occaſione Juriſpatronatus; & quamdiu duret?*
50. *Quibus modis hodie plerumque hujuſmodi ſepulchra acquirantur.*
51. *Non probanda ſolicitudo de exſtructione ſepulchrorum.*

I. APud Romanos jampridem vetitum fuiſſe in Civitatibus hominem ſepeliri, notum eſt ex Lege 12. Tabularum, quæ dicebat *hominem mortuum* IN URBE *ne ſepelito, neve urito*. Et teſte Ulpiano in *L.* 3. §. 5. *ff. de Sepulchro violato*, Adrianus Imperator, edicto pœnam 40. aureorum ſtatuit in eos qui *in civitate ſepeliunt*. Renovatum eſt ruſſus hoc jus per Conſtitutionem Diocletiani & Maximiani in *Leg.* 12. *Cod. de Religioſ. & ſumpt. funer.*

II. Verùm cum harum legum obſervatio ſenſim variis prætextibus exoleſceret, ſequuta eſt anno 381. Conſtitutio Theodoſii junioris, quæ refertur in *L.* 6. *Cod. Theod. de Sepulchro violato*.

Hic primò decernit Theodoſius: „ Omnia quæ “ ſupra terram urnis clauſa, vel ſarcofagis corpora “ detinentur, *extra urbem* delata ponantur, ut & hu- “ manitatis inſtar exhibeant, & relinquant incolarum “ domicilio ſanctitatem. “ Dein pœnam ſubjungit in legis prævaricatores.

III. Per hæc verba, *Ut & humanitatis inſtar exhibeant*, ſignificare voluit Theodoſius, ipſa mortuorum ſepulchra ad vias publicas & in agris merito poni, ut exhibeant hominibus humanæ fragilitatis & mortalitatis exemplar ſive *ſpeciem* vel *effigiem*: quod voci *inſtar* juxta græcam interpretationem reſpondere notat Gothofredus ad hanc legem. Et hæc eſt prima ratio prohibitionis à Theodoſio expreſſa.

Hanc ipſam rationem hujus prohibitionis aſſignat Varo *Lib.* 5. *de Lingua Latina*. „ Sepulchra (ait) “ ideò ſecundùm *viam* ſunt, quò prætereuntes admo- “ neant, & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortales: “ Huc pertinent & tituli ſepulchrorum: *Siſte, aſpice, cave viator.*

IV. Altera ratio exprimitur his verbis: *Ut ita relinquatur Incolarum domicilio ſanctitas*. Quæ ratio, ſed ſenſu diverſo à Gentilibus olim allegata fuiſſe videtur. In citata enim *Lege* 12. Diocletianus & Maximianus dicunt: *Ne tamen municipiorum jus polluatur*, Et Paulus Juriſconſultus *lib.* 1. *ſent.* 21. ait: *Corpus in civi-*

civitatem inferri non licet, ne funeſtentur ſacra civitatis. Gentilibus enim perſuaſum erat, Diis ſuperis ſacrata ſolo aſpectu vel contractu rei funeſtæ contaminari; & Sacerdotes ſi vel *funus* viderent, vel domum funeria ingrederentur; uti notat Gothofredus ad *L. 5. & 6. C. Theod. de Sepulchro violato.*

V. Cæterum Imperatores Chriſtiani, ſanctitatem civitatum violari credebant per corpora mortuorum, quòd nimio ſuo fœtore civitates inficerent. Unde & Iſidorus *lib. 14. Orig. cap.* 12. vetitæ ſepulturæ in civitate hanc rationem reddit; ne fœtore ipſo corpora viventium contacta inficerentur.

VI. Hæc quoad primam partem legis Theodoſianæ. Secunda pars continetur finalibus his verbis: „ Ac ne „ alicujus fallax & arguta ſolertia ab hujus ſe præce„ pti intentione ſubducat, atque Apoſtolorum vel Mar„ tyrum ſedem humanis corporibus æſtimet eſſe con„ ceſſam, ab his quoque, ita ut à reliquo civitatis, „ noverint ſe atque intelligant eſſe ſubmotos.

VII. Pro intellectu horum verborum notandum, *per Apoſtolorum & Martyrum ſedem* intelligi ſepulchrum ſeu conditorium, in quo reliquiæ vel corpora Apoſtolorum vel Martyrum condita erant.

VIII. Ulteriùs notandum, Chriſtiana Religione jam invaleſcente, ſedes ſive ſepulchra Apoſtolorum & Martyrum *intra urbes* permiſſa fuiſſe; quantumvis privatorum ſepulchra in urbe eſſe non poſſent: Imò paſſim corpora Martyrum, licèt tempore perſecutionis extra urbem ſepulta, ad urbem translata atque honorificè condita fuiſſe. Ad has ſedes ſive ſepulchra ædiculæ, imò & Eccleſiæ ædificabantur, quæ vulgò *Martyria* dicta fuerunt.

IX. Cùm Martyrum ſepulchra in ipſis civitatibus permitterentur, nonnullorum *fallax & arguta ſolertia* contendebat, hæc ſepulchra à lege generali, vetante loca civitatis ſepulturæ deputari, eſſe excepta, quaſi in hiſce ſaltem ſepulchris Martyrum privatorum quorumcumque cadavera ſepelire liceret. Hanc igitur perſuaſionem hic vocat Theodoſius *fallacem & argutam ſolertiam*; & ut talem rejicit.

X. Interim privatos quoſque admodùm deſideraſſe, apud Martyrum loca ſepeliri, conſtat ex hac lege Theodoſii, partim urbanæ ſepulturæ præjudicio à Martyribus ipſis petito, partim pietatis motu deſiderantes & corpora ſua poſt mortem corporibus Martyrum ſociari; nonnumquam forſan & ambitione. De hoc deſiderio videri poteſt Auguſtinus de octo Dulcitii quæſtionibus *q.* 2. Et ipſum Auguſtinum ſcripſiſſe librum *de Cura pro Mortuis*, cùm interrogatus litteris fuiſſet, utrùm proſit cuique poſt mortem, quòd corpus ejus apud Sancti alicujus memoriam ſepeliatur, teſtatur ipſemet *lib. 2. retract. c.* 64. Quæ interrogatio ſat ipſum populi deſiderium rurſus inſinuat. Oſtendit & eodem libro Auguſtinus, quid prodeſſe queat, corpora apud Sanctorum memoriam ſepeliri, aſſeritque inter alia: „ Profectò etiam proviſus ſepeliendis corporibus apud „ memorias Sanctorum locus, bonæ affectionis hu„ manæ eſt erga funera ſuorum; quorum ſi nonnul„ la religio eſt ut ſepeliantur, non poteſt nulla eſſe, „ quando ubi ſepeliantur attenditur.

XI. Hoc itaque populi deſiderio, partim pietate, partim æmulatione & ambitione ſubnixo, ſenſim ſepulchra urbana invaluerunt; donec tandem Leonis Imperatoris Conſtitutione in *Novella* 53. data fuit plena libertas, vel intra vel extra urbem ſepulturam eligendi, abrogata contraria lege civili: „ Ne igitur (ait) „ ullo modo inter *civiles* leges hæc lex cenſeatur, ſan„ cimus: quin potiùs, ut à *conſuetudine* rectè contem„ nitur, ſic etiam Decreto noſtro prorſus reprobatur.

Hic etiam indicatur, legem hanc de non ſepeliendo in civitate, *conſuetudine* fuiſſe contemptam ante hoc Leonis Decretum.

XII. Porrò cum Chriſtianis maximè in votis eſſet, apud Martyrum ſive Sanctorum ſedes vel ſepulchra inhumari, ut per conjunctionem cum Sanctis etiam corpora eorum quodammodò ſanctificarentur, & eorum interceſſione juvarentur; cœperunt eodem ſpiritu expetere & deſiderare apud ipſas Baſilicas ſive Eccleſias ſepeliri.

XIII. Sicuti enim primitus ipſi Chriſtiani loca ſuorum Eccleſiaſticorum Conventuum habebant ad ſepulchra Martyrum, ut proptereà *Martyria* fuerint appellata; ita poſtmodum ceſſante perſecutione, religiosè ſervatum fuit, nullam conſecrari Eccleſiam ſine reliquiis Sanctorum: ut hoc pacto, ipſæ Eccleſiæ ad ſepulchra Martyrum quodammodò exſtrui ritu veteri cenſerentur, ſeu potiùs ſedes & dormitoria Martyrum haberentur: ut proinde ad Eccleſias ſepeliri, eſſet ſepeliri ad memorias ſive ſepulchra Martyrum.

XIV. Verùm primis Chriſtianis ſatis erat, ſi ad limina Martyrum inhumarentur; adeò ut vel ipſi Imperatores id ſibi honori ducerent, uti teſtatur Sanctus Chryſoſtomus *Homil. 26. in 2. ad Corinth.* ſcribens: „ Imperatores pro magno habuere, ſi juxta Apoſtolorum ſaltem veſtibula corpora ipſorum ſepelirentur, fierentque Reges Piſcatorum janitores. "

XV. Hoc primorum Chriſtianorum exemplo ſactum: ut Chriſtianorum ſepulturis non ipſæ Eccleſiæ, ſed loca propè ipſas Eccleſias deſignata & conceſſa fuerint: idque tam intra, quàm extra urbes; ubicumque Eccleſiæ Parochiales ſive publicæ eſſent exſtructæ.

XVI. Hæc loca humandis corporibus deſtinata, varia quidem olim nomina ſortita ſunt, quæ latè exponuntur ab Auctore Romæ Subterraneæ; qui & antiquorum ſepulchrorum, & cryptarum arenariarum formas explicat & exhibet.

Uſitatius autem & olim & hodie dicuntur *cœmeteria* à græco verbo κοιμάω, quod *dormire* ſignificat.

Illa autem vox appoſitè data eſt loco, in quo humantur corpora *Chriſtianorum*; utpotè qui ob ſpem glorioſæ reſurrectionis non tam mortui jacere, quam *dormire* dicuntur, *Joannis cap.* 11. ubi Chriſtus Lazarum qui erat mortuus *dormire* dixit. Et Apoſtolus Theſſalonic. 4. *Nolo vos ignorare de* DORMIENTIBUS; ubi Hieronymus ait: *Eos* DORMIENTES *appellari; quia certum eſt, eos reſurrecturos.* Eamdem rationem urgent & alii Patres, quos citat Joannes Durantus de Ritibus Eccleſiæ *lib. 1. cap.* 23.

XVII. Apud Romanos quilibet locum ſuum proprium reddebat *religioſum*, ſi in eum *mortuum* ſepeliebat; aut ſaltem partem ejus principalem, putà *caput*, ut ait Juriſconſultus in *Leg. 44. ff. de Religioſis & ſumpt. funerum*; qui dein addit: „ Cùm autem impetratur, ut reliquiæ transferantur, deſinit locus religioſus eſſe. " Hinc manifeſtum, totam loci religioſitatem ex ipſa corporis inhumatione deſumi. Unde & in *Leg. 2. ff. eodem.* Celſus ait: „ Non totus, qui ſepulturæ deſtinatus eſt, locus religioſus fit, ſed quatenus corpus humatum eſt. "

XVIII. Hodie apud Catholicos locus non efficitur *religioſus* per ipſam corporis humani inhumationem; ſed per preces & benedictiones Sacerdotales priùs religioſus redditur & benedicitur, ut in illum corpora Catholicorum inferantur; imò ſi quis locum non religioſum in ſepulturam elegiſſet, hujuſmodi electio ſpernenda eſſet, uti capite ſequenti dicetur.

XIX. Unde ut cœmeterium corporibus Chriſtianorum humandis deſerviat, prius in locum religioſum per Epiſcopum ſolemni ritu erigendum & conſecrandum eſt.

XX. Quandonam verò hic ritus conſecrandi ſeu benedicendi cœmeteria initium ſumpſerit, incertum eſt. Interim videtur Sanctus Gregorius Turonenſis de Gloria Confeſſorum *cap.* 106 benedictionis iſtius meminiſſe. Refert enim quòd cùm ipſe monuiſſet Abbatiſſam Monaſterii Pictavienſis, ut corpus B. Radegundis Francorum Reginæ ſepeliret; illa reſponderit: Et quid faciemus, ſi Epiſcopus Urbis non advenerit? Quia locus ille, in quo ſepeliri debet, non eſt *Sacerdotali Benedictione* ſacratus. Hoc ſanè reſponſum non obſcurè innuit, ibi etiam moris fuiſſe, ut locus ſepulturæ prævié ſacraretur; & quidem Benedictione Sacerdotali ſeu Epiſcopali.

XXI. Quidni dicamus, cœmeterii conſecrationem cum ipſa quodammodò Eccleſiæ conſecratione cœpiſſe; ſeu potiùs cœmeterium tamquam partem & appendicem, aut veriùs aream vel porticum ipſius, unà quaſi conſecratione cum ipſa Eccleſia conſecratum fuiſſe: quod innuere videtur Innocentius III. in *cap. 7. ii de Conſecrat. Eccleſiæ*, ſcribens: „ Cœmeteria verò in quibus excommunicatorum corpora ſepeliuntur per ſuorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt aſperſione aquæ ſolemniter benedictæ, ſicut *in Eccleſiarum dedicationibus* conſuevit. "

XXII. Similiter declarat Bonifacius VIII. quòd polluta Eccleſia etiam pollutum cenſeatur cœmeterium contiguum; tamquam nimirùm Eccleſiæ *acceſſorium*, ut idem ſignificat.

Extat quidem in hodierno Pontificali Romano ſpecialis ritus ſeu forma benedictionis cœmeteriis per Epiſcopum faciendæ; ſed quo tempore hæc formula præſcripta ſit, neſcio. Hoc interim conſtat, cœmeterium per ſolemnem benedictionem è loco profano effici locum religioſum; imò tamquam Eccleſiæ appendici etiam de jure immunitatem localem eſſe indultam..

XXIII. Eccleſias & cœmeteria tamquam loca religioſa junxit Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio Decimo decernens, ut „ ceſſent in Eccleſiis earumque „ cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum „ ac fori cujuſcumque tumultus, omnis in eis ſæcu- „ larium judiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla ini- „ bi cauſa per laicos criminalis agitetur, ſint loca „ eadem à laicorum cognitionibus aliena.

XXIV. Synodi noſtræ Belgicæ ſpecialem venerationem cœmeteriis tamquam locis religioſis deberi, etiam ſignificant, plura, quæ ad decorem & venerationem eorum conducunt, ſtatuentes. Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 13. *cap.* 6. ait: „ Cœmeteria diligenter ſe- „ piantur, & claudantur, nec animalia in eiſdem ad „ paſcendum admittantur; multò minùs in eis ſordes „ fiant, aut aliundè inferantur. Qui in iſtis culpabi- „ les fuerint, arbitrio Epiſcoporum puniantur.

Synodus D. Mechlinienſ. *titul.* 11. *capit.* 16. ait: „ Cœmeteria muris, foſſis aut ſepibus ita concludan- „ tur, ut equis, vaccis, porcis, aliiſque ſimilibus „ animalibus nullus pateat acceſſus.

Dein *cap.* 17. „ Nec ſine gravi injuria loci ſacri „ tolerari poteſt, ut in Cœmeteriis tripudietur; „ ideòque id diſtrictè prohibemus.

Denique *cap.* 18. „ Liba quoque & placenta, & ſi- „ milia in cœmeteriis non vendantur: neque ſtrues „ lignorum in eis fiant, lignavè congerantur; & ge- „ neraliter nihil in eis permittatur, quod loco, reli- „ gioni, ac ſanctitati repugnet.

Similia in aliis Synodis paſſim inculcantur; quæ quomodò cum hodierna cœmeteriorum promiſcua profanatione conſiſtant, Prælatorum, Parochorum aliorumque quibus hæc cura incumbit, eſt attendere, & remedium opportunum adhibere.

XXV. Interim ex ipſius cœmeterii benedictionis formula, quæ hodie in Pontificali extat, ſat conſtat, cœmeterium unicè benedici ad inhumationem corporum humanorum: uti ex benedictionibus & collectis conſtat: quæ omnes ad corpora in illis humanda reſpiciunt.

Et quidem in ipſo benedictionis initio precatur Pontifex benedicens; „ ut purgetur, benedicatur, ſancti- „ ficetur, & conſecretur hoc cœmeterium, ut huma- „ na corpora hic poſt vitæ curſum quieſcentia, in „ magno judicii die ſimul cum felicibus animabus „ mereantur adipiſci vitæ perennis gaudia.

Et in alia oratione Deum ſupplicat: „ Famulorum „ famularumque tuarum corporibus in hoc cœmete- „ rium intrantibus quietis ſedem, & ab omni incur- „ ſione malorum ſpirituum tutelam benignus largitor „ tribuas. " Et rurſus in altera: „ Hanc terram quæ- „ ſumus, ad uſum *ſepulturæ* de benedictione tui ſe- „ pulti corporis conſecrare digneris.

Hæc & ſimilia in ritu benedictionis cœmeterii occurrentia evincunt, cœmeteria propriè ad uſum ſepulturæ ex intentione Eccleſiæ deſtinari & benedici, non ita verò ipſa templa, in quorum etiam conſecratione corporum in eis ſepeliendorum mentio non fit; nec orationes, aut benedictiones ad ſepulturam corporum diriguntur.

XXVI. Et ſanè ſicuti antiquitùs Chriſtiani non in ipſis Martyrum ſepulchris, ſed ad limina ſepulchrorum Martyrum ſepeliebantur; imò ut ibidem ſepeliri poſſent privilegii loco habebant, uti ſuprà dictum eſt; ita quoque non in Eccleſiis, in quibus Martyrum corpora requieſcunt, ſed in cœmeteriis ſepeliri corpora mortuorum viſum fuit.

Concilium Bracarenſe I. *Can.* 18. „ Item placuit, „ ut corpora defunctorum nullo modo intra Baſilicam „ Sanctorum ſepeliantur: ſed ſi neceſſe eſt deforis cir- „ ca murum Baſilicæ uſque adeò non abhorret.

XXVII. Apud Gratian. *Cauſ.* 13. *quæſt.* 2. *Can.* 15. „ Prohibendum eſt etiam ſecundùm Majorum inſti- " tuta, ut in Eccleſia nullatenùs ſepeliantur, ſed in " atrio, aut in porticu, aut in exedris Eccleſiæ. In- " tra Eccleſiam verò & prope altare, ubi corpus & " ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur. "

Refertur hoc Decretum à Gratiano ſub nomine *Synodi Varenſis*; ſed uti monent Correctores Romani, non reperitur in hujuſmodi Synodo; ſed extat in Concilio Nannetenſi anni 850. è quo etiam refert Regino, *lib.* 1. *cap.* 125. & Burchard. *lib.* 3. *cap.* 159.

XXVIII. Interim ex hoc Canone colligimus, tria fuiſſe loca ſepulturis deſtinata; ſed tamen extra ipſam Eccleſiam, nimirum *atrium*, *porticum*, *& exedram*.

Atrium propriè quidem eſt ſpatium vacuum, quod remanſit ex area ſive ſolo ubi ædificata eſt Eccleſia; atque ita atrium omnem circumambit Eccleſiam: hic tamen accipitur pro ea parte, quæ proxima januis eſt, in qua veſtibulum eſt: & ita apud Eccleſiaſticos auctores paſſim ſumi, probat nonnullis adductis teſtimoniis Stephanus Baluzius in notis ad Reginonem, *pagin.* 557.

XXIX. Porticus, ait ibidem Baluzius, eſt locus deambulationi aptus, ut ſunt clauſtra Eccleſiarum & Monaſteriorum.

Exedræ ſignificatio obſcurior eſt. Veriſimile apparet, exedras conſtituiſſe partem murorum Eccleſiæ; atque fuiſſe loca circa Eccleſiam constructa in muris Eccleſiarum, in quibus ſedere liceret; uti etiamnum in aliquibus Eccleſiis videmus.

In muro ergo illo prominenti cum nonnulli dein ſepeliri cœpiſſent, cameras quaſdam ac fornices conſtituebant in *exedra*, in quibus eorum corpora conderentur; teſtaturque Baluzius quòd iſtiuſmodi cameræ plures etiamnum videantur in circuitu Eccleſiæ Tutelenſis.

XXX. In his igitur tribus locis prope Eccleſiam; ſed non intra Eccleſiam ſepeliri mortuorum corpora permittit hæc Synodus Sæculo IX. quod & aliis pluribus Synodis ſub idem tempus decretum fuit. In *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum cap.* 158. legitur: „ Ut nullus deinceps in Eccleſia mortuum ſepeliat. " Et *lib.* 2. *cap.* 48. „ Ut de ſepeliendis in Baſilicis " mortuis Conſtitutio illa ſervetur, quæ antiquis Pa- " tribus conſtituta eſt. " Hæc eadem verba occurrunt in *Can.* 21. Concilii Arelatenſis VI. anno 813.

XXXI. Sed illud notandum, ſub idem tempus cœpiſſe non tantùm Epiſcopis & Presbyteris, ſed & quibuſdam laicis honoris cauſa ſepulturam in ipſis Eccleſiis concedi.

Sæculo VIII. S. Theodolphus Epiſcopus Aurelianenſis in Epiſtola ad ſuos Presbyteros prohibens, ut nemo in Eccleſia ſepeliatur, addit hanc clauſulam: „ Niſi fortè talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuſ- " libet juſti hominis, quæ per vitæ meritum, talem, " vivendo, ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. "

Non abſimilis exceptio in pluribus ejuſdem ætatis Decretis legitur.

XXXII. Cùm autem *vitæ merita*, ob quæ hæc prærogativa eſſet indulgenda, determinata non eſſent, hæc exceptio latum campum aperuit laicis ſepulturam in Eccleſia ambiendi; & Sacerdotibus plenam eam annuendi libertatem.

XXXIII. Accedebat, quòd ex ſepulturis intra Eccleſiam frequenter emolumentum notabile in Sacerdotes redundaret: dum vel laici, ut honoratiorem ſepulturæ locum acciperent, in faciendis oblationibus erant liberaliores, vel etiam ipſi Sacerdotes pro locis honorabilioribus pretium exigere non erubeſcerent; uti ex Decretis contra hanc Sacerdotum exactionem infrà referendis abundè pateſcit.

XXXIV. Mirum! quanta velocitate, duobus hiſce, ſcil. laicorum ambitione & Clericorum cupiditate impellentibus, diſciplina hæc antiquitùs religioſè obſervata de non ſepeliendis mortuis in Eccleſiis, quaſi ad interitum deſcenderit; ipſæque Eccleſiæ factæ ſint divitum quorumcumque cœmeteria, in ſepulturam pauperum dumtaxat relictis cœmeteriis.

XXXV. Verùm Eccleſia eodem ſemper ſpiritu animata, licèt pro temporum & circumſtantiarum conditione nonnumquam de externa diſciplina aliquid remittat, prout indubiè in hoc puncto multùm remiſit,

ſatis

ſatis tamen oſtendit, quòd & in hoc articulo diſciplinæ eodem ſpiritu agatur; neque à priſtina diſciplina recedat, nec de ea remittat, niſi neceſſitate & conditione temporis quodammodo cogente.

XXXVI. Ut quid enim etiamnum hodie ſpecialem illum ritum benedicendi cœmeteria retinet; niſi ut oſtendat, locum proprium ſepeliendis mortuorum corporibus eſſe cœmeterium?

XXXVII. Ipſa noſtri pene temporis Concilia, eumdem Eccleſiæ ſpiritum exprimunt, dum promiſcuam illam ſepeliendi in Eccleſiis, modò pecunia ſufficiens detur, conſuetudinem improbant; & quantùm temporis conditio ferebat, inhumationem corporum ad cœmeteria relegant.

Concilium Rothomagenſe anno 1581. *tit.* de Curatorum officiis *num.* 31. ait. „ Non adeò promiſcuè (ut nunc fit) mortui ſepeliantur in Eccleſiis, ac ne quidem ditiores, ne is honor detur pecuniis potius, quàm gratiis Spiritus Sancti: ſed hoc ſervetur Deo ſacratis ſpecialiter hominibus, eò quòd præ aliis eorum corpora templa ſint Chriſti & Spiritus Sancti, & aliis in ſublimitate & dignitate, tam Eccleſiaſtica, quàm ſæculari conſtitutis; quandoquidem & iſti Dei miniſtri ſunt, atque organa Spiritus Sancti: Aliis inſuper qui nobilitate, vel virtutibus, vel meritis erga Deum & Rempublicam fulgent. Cæteri piè, & religiosè in cœmeteriis ad hoc dedicatis ſepulturæ tradantur.

XXXVIII. Anno 1583. Concilium Rhemenſe tit. *de Sepulturis*, voluit ut „ omnes Chriſtiani, quibus ſepultura non eſt interdicta, in cœmeteriis, non autem in Eccleſiis ſepeliantur: niſi (ait) fortè de conſenſu Superiorum. Superiores autem non paſſim omnibus id privilegii concedant, ſed in ejuſmodi conceſſionibus delectum perſonarum.

XXXIX. Quin eodem anno habitum Concilium Burdigalenſe *cap.* 30. inter graviſſimos abuſus circa ſepulturas, recenſuit hanc promiſcuam ſepeliendi in Eccleſiis licentiam; ſtatuitque „ ut in Eccleſiis deinceps nulli ſepeliantur, niſi fuerint Sacerdotes, prout jura præſcribunt, vel ſacris initiati, & religioſi, Eccleſiarumvè Patroni. Alii autem, qui nobilitate, auctoritate, meritiſque in Deum & Religionem commendati fuerint, ad id cum licentia Epiſcopi admittantur. Cæteros verò in cœmeteriis & polyandriis, quæ olim etiam illuſtriores non aſpernabantur, ſepeliri mandamus.

Hic obiter nota, quòd *jura*, quæ reclamat Concilium, eſſe *Canonem* 18. *cauſ.* 13. *q.* 2. ubi ex Concilio Moguntino refertur: „ Nullus mortuus in Eccleſia ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Preſbyteri, vel Fideles laici.

XL. Hæc ſat clarè oſtendunt, Eccleſiam non planè abjeciſſe priſtinam Patrum diſciplinam; ſed è contra optare, ut & hodie ſervaretur. Quod ipſum Rituale Romanum ſub Paulo V. expreſſit, dicens: „ Ubi viget antiqua conſuetudo ſepeliendi mortuos in cœmeterio, retineatur, & ubi fieri poteſt, reſtituatur.

XLI. Addit idem Rituale: „ At verò cui locus ſepulturæ dabitur in Eccleſia, humi tantùm detur. Cadavera autem propè altaria non ſepeliantur.

XLII. Conſonant hiſce quæ S. Carolus habet in Concilio I. Mediolanenſi *par.* 5. *cap.* 61. ubi imprimis „ monet Epiſcopos, ut morem multis locis intermiſſum, mortuos in cœmeteriis ſepeliendi, reſtituendum curent. “ Deinde addit: „ Et ſi cui locus ſepulturæ deinceps dabitur in Eccleſia, humi tantùm detur: & ſepulchrum, in quo condetur, opere fornicato cum reliquo Eccleſiæ pavimento æquatum ſit.

Et in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 1. *cap.* 13. ſtatuit: „ Ne ſepulturæ locus quovis nomine cuiquam detur, ut ſepulchra fiant, conſtituanturvè in ulla quavis Eccleſia, ſine Epiſcopi conceſſa *ſcriptis* exarato. Poſt hæc addit: „ In choro autem, vel capella majori nullo modo, nec verò in aliis Eccleſiæ locis propè altaria, niſi tam longè ſepulchra diſtent, ut ſepulchrale os ſtabello, ſeu bradella altaris procul abſit ſpatio ſaltem cubitorum trium, quæ autem propiùs exſtructa jam ſunt, omninò amoveri, obſtruique decernimus.

XLIII. Epiſcoporum erit attendere, quouſque conveniat conformiter ad tot Conciliorum Decreta, antiquam diſciplinam, & conſuetudinem ſepeliendi mortuorum cadavera in cœmeteriis reſtituere: & qua moderatione in Eccleſiis ſepultura ſit annuenda: ut ſi ab Eccleſia removeri nequeant; ſaltem ab altaribus removeantur; ne ipſa putrida cadavera, etiam nonnunquam impiorum hominum, tamquam Sanctorum reliquiæ, vel ſub altaribus condi videantur.

XLIV. Parochi in his locis concedendis vel negandis frequenter parùm poſſunt, præſertim contra inveteratam conſuetudinem, ipſique præcipuè attendere debent ne turpis quæſtus gratia appetere videantur ſumptuoſas ſepulturas vel exequias. Si quid verò pro decore Eccleſiarum, aut diſciplinæ, contra inolitum morem ſtatuendum aut faciendum credant, conſultius erit id Epiſcopis aliiſvè Superioribus indicare & committere, ut ipſi auctoritate ſua ſtatuant, quod pro temporum, & locorum conditione convenire judicaverint.

XLV. Refert Franciſcus Pinſonius in tractatu de Beneficiis, ad verba, *Cum ſuo reditu cap.* 4. *part.* 2. §. 4. *num.* 9. Epiſcopum Silvanectenſem Synodali Epiſtola Compresbyteris ſuis mandaſſe, ne intra Eccleſiarum ſepta, ſine ſuo juſſu vel litteris commendatitiis defunctorum corpora inferrent: cumque ab hoc Decreto per appellationem tamquam *ab abuſu* ad Senatum Regium eſſet cauſa devoluta, tandem perorante Advocato Regio die 8. Martii 1650. pro Epiſcopo eſſe pronuntiatum.

XLVI. Portò inſpecta moderna Eccleſiæ diſciplina locum ſepulturæ eligere in Eccleſia ferè ſolis Patronis aut Fundatoribus competit; quibus etiam in choro locus dari conſuevit; idque inter jura honorifica computari notavimus ſupra *tit.* 25. *cap.* 7. aliàs locum ſepulturæ in Eccleſia nemo ſibi propria auctoritate eligere poteſt; ſed is deſignandus ab iis qui Eccleſiis præſident, earumque curam habent. Et quidem quia Æditui Eccleſiarum cura Fabricæ incumbit, etiam conſuetudo in multis Eccleſiis jus deſignandi locum ſepulturæ eiſdem detulit, uti notat Carolus Fevretius de Abuſu *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 31.

Ex Cujacio refert Mornacius ad *L.* 4. *ff. de Mortuo inferendo*, „ in antiquis inſcriptionibus ſolere “ notari locum ponendarum ſtatuarum, vel exſtruendi “ monumenti, datumque eum eſſe decreto decurio- “ num, ut intelligeretur ſtatuas jure eſſe poſitas, vel “ exſtructum decreto decurionum monumentum. No- “ tabatur ejuſmodi conceſſio his litteris ſingularis, “ L. D. D. D. I. I. *locus decreto decurionum datus:* ſer- “ vatique hactenus hunc morem Eccleſiæ Pariſien- “ ſes. Nemini enim licet Epitaphios in eis, titulos “ parietibus, columniſvè præfigere, corporaque ulla “ condere, niſi conceſſerint æditui, ſeu matricularii, “ ut loquimur; & quamvis publica videatur vaſta il- “ la Innocentium Lutetianorum oſſuaria, jus tamen “ ab S. Germani Antiſſiodorenſis Eccleſia petendum “ eſt, ſoletque propterea in Epitaphiis ferè omnibus “ hoc ſubjici, *par la permiſſion de Meſſieurs de S.* “ *Germain de l'Auxerrois.* “

XLVII. Hæc Mornacius: circa quæ ſingularum Eccleſiarum conſuetudo maximè attendenda. Non facilè tamen Parochus in hoc puncto negligendus aut excludendus: cùm etiam ipſi Gentiles Romani curam funeralium Pontificibus tamquam rerum ſacrarum Miniſtris detulerint: nam ut Cicero ait, *Oratione de Aruſp.* Numa rr. *Pontificibus ipſis juſtorum funebrium curam demandavit:* & latiùs probat auctor Romæ Subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 6. *&* 7.

XLVIII. Apud Romanos moris fuiſſe, ut quis non tantùm ſibi, ſed & familiaribus & hæredibus ſepulchrum conſtrueret, indubitatum eſt; dictique Juriſconſultus Cajus in *L.* 5. *de Religioſis & ſumptibus funerum:* „ Familiaria ſepulchra dicuntur, quæ “ quis ſibi familiæque ſuæ conſtituit. Hæreditaria au- “ tem quæ quis ſibi & hæredibus ſuis conſtituit. “

XLIX. Hodie quoque frequentia ſunt familiaria ſepulchra; acquiruntur que per hoc quòd Eccleſias in ſuis fundis ædificent, Patronique ex eo effecti ſint.

Hoc jus ſepulchrale quia competit ratione juris Patronatus, vendito fundo cui inhæret jus patronatus, etiam jus ipſum Sepulchri tranſit cum ipſo jure patronatus ad aliam familiam; nec familiaribus veteris Patroni jus ſepulturæ ulteriùs competit; & ita judicatum refert Mornacius ad citatam *legem* 5.

L. Ali-

L. Aliter ſepulchra familiaria acquiruntur hodie ab Æditūis aliiſque, quibus loca ſepulturæ deſignandi & concedendi auctoritas competit; ſoletque pro oblationa majoris, vel minoris ſummæ pecuniæ honoratior locus, amplioriſque monumenti erſtruendi licentia concedi; ita ut etiam ſpecus imas, arcuato opere, ad condenda corpora, concamerent; ſolentque loca illa ſubterranea *caveæ* appellari. Frequentiùs autem parte Eccleſiæ ſibi conceſſa, citra cellas ſubterraneas, tellure ſolida, in uſum ſepulchri familiaris utuntur; aperienda ſcilicet, atque effodienda quoties aliquis de familia eſt ſepeliendus.

LI. Hæreditariorum ſepulchrorum meminit Hincmarus Rhemenſis in ſuo tertio Capitulari *cap.* 2. dicens: „ Et nemo Chriſtianorum præſumat, quaſi „ *hæreditario* jure, de ſepultura contendere; ſed in „ Sacerdotis providentia ſit, ut Parochiani ſui, ſecundùm Chriſtianam devotionem, in locis quibus „ viderit ſepeliantur. Ipſe tamen Sacerdos memor Ordinis ſui, provideat & congruam cuique ſepulturam, & ne ſcandalum quantùm vitari poteſt, fiat „ ſuis Parochianis.

Meritò ſanè monentur Fideles, ut licèt pia ſit cura ſepeliendi, & ſepulchra conſtruendi: quia & hæc in Scripturis ſanctis inter bona opera deputata ſunt, „ verum illa quæ adjuvant ſpiritus defunctorum, oblationes, orationes, erogationes, multò pro eis obſervantiùs, inſtantiùs, abundantiùs impendant, qui „ ſuos carne, non ſpiritu mortuos, non ſolùm carnaliter, ſed etiam ſpiritualiter amant; “ quemadmodum loquitur Auguſtinus Serm. 72.

C A P U T III.

De Sepultura Parochiali, Majorum, & electa ſive per electionem.

1. *Juſtum eſt ut Parochus propriis Parochianis defunctis* juſta *perſolvat.*
2. *Eccleſia Parochialis ejuſve cœmeterium proprius Parochianorum locus ſepulturæ.*
3. *Jus funerandi juribus Parochialibus annumeratum.*
4. *Parochialis Eccleſia de jure fundata eſt ſuper ſepulturis Parochianorum.*
5. *Hinc ad ſolas pene Parochiales Eccleſias habentur cœmeteria.*
6. *Ritualia & Synodi Parochos habent pro ordinariis Miniſtris exequiarum & ſepulturarum.*
7. *Quis Parochianus in ordine ad ſepulturam dicendus.*
8. *Scholares Academici in Parochia ſepeliendi.*
9. *Etiam peregrini & tranſeuntes.*
10. *Niſi tamen in Parochia domicilii commodè ſepeliri queant.*
11. *Religioſi à propriis Superioribus, & in Eccleſia aut ambitu Monaſterii ſepeliendi.*
12. *Similiter & eorum* oblati.
13. *Modò tamen ſint* plenè *oblati; & qui tales dicendi?*
14. *Plenè oblati ſignum aliquod diſtinctum accipiebant.*
15. *Multùm diſtant à pueris aliiſque in Monaſteriis ſimpliciter habitantibus.*
16. *Hi Parochiæ manent ſubjecti.*
17. *Niſi conſuetudo aut concordata aliud habeant.*
18. *Beneficiati in Eccleſia Beneficiorum ſuorum ſepeliendi.*
19. *De jure ſepulchrum Majorum præfertur quoad ſepulturam Eccleſiæ Parochiali.*
20. *De conſuetudine videtur requiri electio ſepulchri Majorum.*
21. *Facilitas tamen ad præſumendam electionem.*
22. *Per electionem ſepulturæ excludi poteſt Eccleſia Parochialis, & ſepulchrum Majorum.*
23. *Electio ſepulturæ poteſt fieri in loco minus religioſo; ſed non in loco profano.*
24. *Quid de hac re habeat Rituale Romanum?*
25. *Sepeliri in loco profano an noceat defuncto?*
26. *Unicuique libera eſt electio ſepulturæ; etiam uxori ſine conſenſu mariti.*
27. *Ubi ſepelienda uxor non lecta ſepultura.*
28. *Filiifamilias ſine conſenſu parentum eligunt ſepulturam, ſi ſint majorennes.*
29. *Pater eligit pro filio minorenni; ſi conſuetudo id habeat.*
30. *Electio non eſt propriè actus ultimæ voluntatis.*
31. *Videtur eſſe ſpecies mandati ad nutum revocabilis: quod etiam ſine ſcriptura dari poteſt.*
32. *Per teſtes etiam ſingulares electio ſepulturæ probari poteſt.*
33. *Quæ attendenda in depoſitione teſtium.*
34. *Ex facto ipſius defuncti ſubinde probatur electa ſepultura.*
35. *Exactior probatio electionis requiritur ad excludendam Eccleſiam Parochialem, quàm aliam.*
36. *Introduci poſſet ut electio fieret tantùm per ſcripturam.*
37. *Quo motivo jampridem plures ad ſuas Eccleſias attrahere conati ſint fidelium ſepulturas.*
38. *Exceſſus Monachorum per Pontificem repreſſus.*
39. *Fratres Mendicantes ſepulturas ſolicitare cœperunt.*
40. *Ex ſolicitatione hæc diſſidia & ſcandala orta; quibus obviandis Conſtitutionem edidit Bonifacius Octavus.*
41. *Electio ſic facta eſt nulla; nec in electa ſepultura ſepeliendi.*
42. *Clerici & Religioſi vigore ſimilis electionis ſepelientes tenentur ad omnium perceptorum reſtitutionem.*
43. *Pœna hujus Conſtitutionis* ipſo facto *incurritur; & Papæ abſolutio reſervatur.*
44. *Hæc Conſtitutio in Belgio renovata; & quantus ex ejus obſervantia ſperandus fructus.*

I. QUia Parochus vita durante curam ſpiritualem ſuorum Parochianorum ſuſtinet, ipſiſque loco Patris eſt, æquum eſt, ut & defunctos non deſerat; ipſiſque etiam defunctis juſta perſolvat, & locum ſepulturæ concedat. Et ſicuti pro ipſis vivis orare & ſacrificium offerre debuit; ita convenit, ut pro defunctis preces Miſſaſque offerat.

II. Unde jam pridem tamquam indubitatum traditum fuit, Eccleſiam Parochialem ejuſque cœmeterium eſſe proprium locum ſepulturæ Parochianorum; & Parochianos in Parochiali Eccleſia ejuſvè cœmeterio eſſe ſepeliendos, niſi oſtendatur ex aliquo ſpeciali titulo in alia Eccleſia eſſe ſepeliendos; quod multis juris textibus expreſſum eſt; ac ſignanter in *Cap.* 3. *de Sepulturis:* item *Cap.* 2. *eod. tit. in* 6. & in *Clementina* 2. §. HUJUSMODI *eod.* notantque omnes Interpretes.

III. Inſuper uno conſenſu hoc jus funerandi omnes Interpretes juribus Parochialibus annumerant poſt Abbatem ad *Cap.* 9. *de Sepult. numer.* 8. ubi monet: „ Primò ſcias, quòd de jure communi ſolùm Eccleſiæ habentes populum habent jus ſepeliendi: jus “ enim funerandi eſt de jure Parochiali, quemadmodum & Sacramentorum exhibitio. “

IV. Itaque Parochialis Eccleſia de jure communi fundata eſt quoad ſepulturam omnium Parochianorum; & ipſi Parocho jus funerandi competit, quamdiu contrarium non probatur; quemadmodum fundatus eſt in jure Sacramenta aliavè Paſtoralia, intra limites ſuæ Parochiæ ſuis Parochianis exhibendi.

V. Hinc paſſim videmus circa ſolas penè Eccleſias Parochiales cœmeteria (quæ ſunt propriè loca ſepulturis deſtinata) ædificata & auctoritate Epiſcoporum dedicata.

VI. Similiter Ritualia, necnon Epiſcopum Concilia, dum de ſepulturis ac funeralibus agunt, ferè ad ſolos Parochos, tamquam ordinarios Miniſtros, ſua Decreta dirigunt; eoſque monent & inſtituunt quid agere, & quid cavere in his debeant. Quæ non obſcurè indicant. Epiſcopos reputare ipſos Parochos ſepulturarum, ac funeralium ſuorum Parochianorum ordinarios Miniſtros.

VII. Parochiani autem quantum ad ſepulturam, hi dicuntur, qui intra limites Parochiæ ita morantur, ut ipſa Sacramenta vivi in ipſa percipere, & Parochi ipſis adminiſtrare teneantur.

VIII. Unde Scholares in Academiis, licèt non habeant animum figendi ibi fixum domicilium; ſed tantum pro tempore ſtudiorum ibidem morandi, cenſentur

tur

tur tamen reſpectu ſepulturæ, non ſecus atque reſpectu exhibitionis Sacramentorum, Parochiani iſtius Parochiæ quam tempore ſtudiorum incolunt; uti notat Abbas Panormitanus ad *cap.* 1. *ii de Sepult. n.* 4. & communis praxis conſonat.

IX. Similiter rectè ibidem notat Panormitanus, quòd peregrini & tranſeuntes debeant ſepeliri in Parochis, in qua moriuntur, eò quod Parochialis Eccleſia ſit fundata in omnibus quæ obveniunt in ſua Parochia, quamdiu ad alium ſpectare non probantur: quo ex capite etiam nullus præter Parochum poteſt his peregrinis intra limites ſuæ Parochiæ Sacramenta adminiſtrare.

X. Hoc tamen intelligendum, ſi modò apud ſuam *propriam* Parochiam peregrinus ille ſepeliri nequeat. Nam, uti deciditur in *cap.* 5. *de Sepulturis in* 6. „ Si „ habet domicilium in civitate vel caſtro, quando„ que ad villam ruralem ſe transfert recreationis cau„ ſa, vel ut ruralia exerceat in eadem, ſi ibidem de„ cedat, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua Pa„ rochiali debet ſepeliri, *dummodò abſque periculo ad* „ *ipſam valeat deportari*.

XI. Porrò quia Religioſi ſuum Prælatum, Priorem aliumvè ſuum Superiorem pro Paſtore aut Parocho habent; ipſumque Monaſterium quodammodò pro Parochia, etiam debent per ipſum Superiorem exequiæ pro ipſis celebrari, & in Monaſterii ambitu, quod vice cœmeterii eſt, vel Eccleſia ſepeliri. *Cap. fin. de Sepulturis in* 6. Diciturque quòd nec alibi ſepulturam eligere queant: *quòd velle vel nolle habeant*: quòd & de Monialibus dicendum. Quin & Begginæ, licèt propriè *Regulares* non ſint, ſuum proprium Parochum, & cœmeterium, ac jus ſepulturæ hodie habent, uti ſuprà *part.* 1. *tit.* 33. *cap.* 3. notavimus.

XII. Imò in *Cap.* 10. *ii de Sepulturis*, injungit Pontifex Hoſpitalariis „ ut de quarta trium millium „ ſolidorum ſatisfaciant Priori; cùm conſtet eos à „ Parochianis ejus illos ſolidos recepiſſe: niſi (ait) „ ſufficienter ſit oſtenſum, quòd eorum *Oblati* vel „ *Converſi* fuiſſent.

Ad hæc verba reflectens Panormitanus, ait: „ Nota ibi: *eorum Oblati* & tene menti: quia neſcio ali„ bi ita expreſſum, quòd *Oblati & Converſi* ſepelian„ tur apud Eccleſiam ubi ſunt *Oblati*: nec debet ſol„ vi portio Eccleſiæ Parochiali.

XIII. Addit dein Panormitanus: „ Quod ergo in„ telligo in *plenè* Oblatis & Converſis; ut qui tra„ diderunt ſe & ſua, aliàs ſecus.

Hæc Panormitani reſtrictio non obſcurè expreſſa eſt in *Clement.* 1. *de Decimis*, ubi declaratur, quòd Conſtitutio de ſolvendis Eccleſiæ Parochiali decimis animalium, quæ Religioſi in fraudem Eccleſiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenenda, extendenda non ſit ad animalia quæ per Religioſorum ipſorum Donatos ſeu *Oblatos* tenentur: *dum tamen* (ait textus) *illi Religioſis cum effectu donaverint aut obtulerint ſe & ſua*.

Hæc clauſula oſtendit, pro veris Oblatis non eſſe reputandos, niſi *cum effectu ſe & ſua* Religioſis obtulerint: atque hac oblatione de familia Monaſterii cenſeantur, ſive ipſi familiæ incorporati.

De hiſce Oblatis latè agit Du Cange in Gloſſario, verbo *Oblati*, monens, quòd licèt non omnes Oblati eſſent *veri Monachi*, nihilominùs *Oblatorum & Donatorum* ea eſſet conditio, ut de familia Monachorum cenſerentur, Abbati obedientiam promitterent, & victum & veſtitum ab iis conſequerentur.

XIV. In ſignum oblationis etiam ſignum aliquod diſtinctum accepiſſe, innuit *cap.* 2. *de Succeſſ. ab inteſtato*, in tertia Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum, ubi refertur, „ quòd cùm Archi„ presbyter de Alerio ſe & ſua ad participationem ora„ tionum, monaſterio de Bruxeria pietatis intuitu ob„ tuliſſet, quibuſdam rebus uſui ſuo ſimplici reſervatis, „ de manu cujuſdam fratris ejuſdem Cœnobii *augmen*„ *tationem coronæ in ſignum oblationis* illius accepis.

XV. Multùm proinde differunt *veri & pleni* Oblati, de quibus ſit mentio in Decretalibus, quique de familia Monaſteriorum reputantur, ut eorum juribus & privilegiis participent, à puerinis etiam adultis qui ſimpliciter in Monaſteriis habitare & expenſas ſolvere ſolent; nec obedientiam aliquam promittunt, aut veſtem aliudvè ſignum diſtinctivum Oblatorum accipiunt.

XVI. Unde nec hi Monaſteriis incorporati, etiam Monaſteriorum juribus aut privilegiis gaudere queunt: manentque Parochis, & Parochialibus ſubjecti, debentque tamquam Parochiani ad Eccleſiam Parochialem ſepeliri, quemadmodum Panormitanus ſupra non obſcurè innuit, *ſolos plenè Oblatos* apud Eccleſiam ubi oblati ſunt, ſepeliendos monens.

Hoc & indubiè fundamento declararunt S. Carolus & Synodi Belgicæ, quòd laici famuli quicumque Regularium Monaſteriis operam navantes, tametſi *in illis habitent*, ſtato Paſchalis tempore in ſua quique Eccleſia Parochiali ſacram communionem ſumere debeant: de quo ſuprà *tit.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. nimirùm quia hujuſmodi famuli tametſi in Monaſteriis habitantes, non ſunt veri *Oblati*, nec de familia Regulari: ideòque Parochiæ ſubjecti manent.

His conformis eſt ſententia Officialis Cameracenſis die ultima Julii 1432. pro Paſtore Eccleſiæ Parochialis de Molembeca ſive S. Catharinæ in Civitate Bruxellenſi, qua declaratum eſt, „ ſervitores, ſervitri« ces, juvenes, & commenſales, cæteroſque in dicto « Beghinaſio famulantes infrà limites Parochialis Ec« cleſiæ de Molembeke, & in dicto Beghinaſio com« morantes prædicti Actoris, veris Beghinis dumtaxat « exceptis, fuiſſe ac eſſe Parochianos, ab eodemque « Actore (Paſtore prædicto) Sacramenta Eccleſiaſtica, « necnon Eccleſiaſticam *ſepulturam* debuiſſe ac debere « recipere: inſuper decernimus, hoſpites tranſeuntes, « & peregrinos prædicti Actoris Parochianos infirmi« tate detentos, & in dicto Beghinaſio defunctos, « non potuiſſe, nec poſſe Sacramenta Eccleſiaſtica, ſe« pulturamque Eccleſiaſticam in dicto Beghinaſio re« cipere, niſi primitùs & ante omnia licentia à dicto « Actore petita & obtenta. «

XVII. Addunt tamen Synodi: *Niſi ex ſpeciali concordia aliud ipſis ſit permiſſum*. Quæ clauſula & in hac de ſepulturis materia ſubintelligi debet. Quin etiam & hìc concordata ſint ſervanda dubium non eſt; quemadmodum & privilegia & indulta particularia, præſertim diuturna poſſeſſione ſuffulta hìc attendenda ſunt; de quibus latiùs capite quinto.

XVIII. Sicuti Religioſi & Oblati, qui ſunt de familia Monaſterii, ſepeliendi ſunt ad Eccleſiam Monaſterii; ita & Canonici ſepeliendi ſunt in Eccleſia Capituli, tametſi forſan in alia Parochia habitent: eo quòd ipſi Eccleſiæ Capitulari ſint incorporati, atque ejus ſint membra: manentque Parochiani hujus Eccleſiæ ubicumque degant; uti notat Card. Tuſchus *pract. concluſ. litt. P. concluſ.* 99. *num.* 5. & quotidiana praxis conſonat; quæ reſpectu Beneficiatorum *propriam* Eccleſiam ſeu Parochiam, reputat Eccleſiam, cui ſunt per Beneficium incorporati: atque in hac eos ſepeliri vult, ſi commodè fieri poſſit; nec alio titulo, putà electionis, alibi ſepeliendi ſunt.

Unde in antiquis Decretis Cameracenſibus *tit.* 21. ſtatuitur; ut „ Capellani perpetui Sacramenta ſua « à Curatis locorum ſuorum in infirmitatibus ſuis « accipiant, & ſi decedant, *in Capellaniis ſuis ſepeliantur*, niſi ex devotione (ſalvo jure Parochiali) « alibi elegerint ſepulturam. «

XIX. Quæ hactenùs de jure Eccleſiæ Parochialis ad ſepulturam Parochianorum dicta ſunt, intelligi debent inſpecto jure Decretalium, niſi defunctus habeat ſepulchrum *Majorum*, in quo potiùs quàm in Parochia ſepeliendum eſſe declaratur *Cap.* 1. & 3. *ii de Sepulturis*: idque exemplo petito à Parochianis in veteri Teſtamento, qui amabant ſepeliri in ſepulchro Majorum. Hinc frequenter in Scriptura ſacra occurrit hæc phraſis: *ſepultus ſeu appoſitus eſt ad* PATRES *ſuos*.

XX. Verùm de Patriarcha Jacob legitur, quòd *adjuraverit* filium ſuum Joſeph, ut corpus ſuum ſepeliret in ſepulchro Majorum, uti & in Tobia conſideravit *Can.* EBRON *cauſ.* 13. *q.* 2. adeòque ſepulchrum Majorum per *electionem* obtinuiſſe, & ſibi procuraſſe videntur, ait Zypæus in Jure novo *tit. de Sepulturis num.* 4. aſſeritque quòd horum exemplo, „ multis locis uſurpetur, ut niſi defunctus teſtatus « fuerit ſe ſepeliri velle apud Majores ſuos, ſepelia« tur in Parochia. «

XXI. Addit tamen Zypæus; „ Si autem alia ar« gumen-

Digitized by Google

gumenta concurrunt, facilè ſepulchrum Majorum aſſumitur in argumentum electæ in eo ſepulturæ.

Indubiè conſuetudo locorum plurimùm hîc valere poteſt, præſertim ut primævum jus Eccleſiæ Parochiali conſervetur.

XXII. Sepulturæ Majorum uti & Parochiali de jure & conſuetudine præfertur ſepultura à defuncto electa, *Cap.* 1. *ii de Sepulturis;* ubi Pontifex poſtquam dixit, unumquemque juxta inſtituta antiquorum Patrum in Majorum ſuorum ſepulchro ſepeliendum eſſe, ſubjungit: „ Nulli tamen negamus propriam eli„ gere ſepulturam, & etiam alienam. Dominus enim „ & Magiſter alienam elegit, ut propriam. « Et in *cap.* 2. §. *fin. eod. in* 6. dicitur: „ Si quis antiqua di„ miſſa novam *elegerit* ſepulturam, electionem hu„ juſmodi nolumus impugnari.

XXIII. Verùm illud in hac Decretali notandum, quòd dicant, electionem non eſſe impugnandam, etiamſi elegerit ſepulturam *in loco minùs religioſo*, quod repugnare videtur *cap.* 3. *ii de Sepult.* ubi ſcribit Innocentius III. „ Mortuorum ſepulturas & cœ„ meteria apud illas Eccleſias & Monaſteria ex anti„ quo eſſe diſpoſita, in quibus Religioſorum fratrum „ Conventus ſunt conſtituti, & orationes atque Miſ„ ſarum ſolemnia tam pro vivis, quàm defunctis fre„ quentiùs celebrantur. « Hinc ulteriùs concludit: „ Unde ipſorum devotioni & extremæ voluntati, „ qui apud hujuſmodi Eccleſias ſepeliri deſiderant, „ minimè eſt contradicendum.

Deinde addit: „ Qui verò relictis antiquis Eccle„ ſiis & Patrum aliorumque Parentum ſuorum ſe„ pulchris, contra conſuetudinem Patrum veteris Te„ ſtamenti, qui cum Patribus ſuis ſepulti eſſe legun„ tur, ad nova & *minùs religioſa* loca ſe transfe„ runt, irrationabiliter & contra antiquam inſtitu„ tionem facere videntur.

Hinc unanimi conſenſu concludunt Canoniſtæ, ſepulturam eligendam eſſe in loco *religioſo*; electionem autem factam de loco profano, tamquam irrationabilem eſſe reſpuendam: notantque Pontificem in citato *cap.* 2. *de Sepulturis in* 6. non dicere non eſſe impugnandam electionem in loco *profano;* ſed *minùs religioſo*. Apparet autem quòd Bonifacius VIII. ibi per locum *minùs religioſum* intelligat Oratorium, vel Sacellum ad Miſſarum ſolemnia & ſepulturas dedicatum, ſed tamen, in quo non eſt *Religioſorum Fratrum Conventus*, nec *frequenter Miſſarum ſolemnia* tam pro vivis quàm defunctis celebrantur; qualem locum deſideraſſe videbatur Innocentius III. in dicto *cap.* 3. atque quoad hoc, Decretalem Innocentii III. correxiſſe, aut potiùs declaraſſe videtur Bonifacius VIII. qui expreſsè monet, *licèt jura ſuper hoc videantur eſſe diverſa*.

XXIV. Rituale Romanum ait: „ Cæterùm nemo „ Chriſtianus in communione fidelium defunctus, „ extra Eccleſiam aut cœmeterium ritè benedictum „ ſepeliri debet: ſed ſi neceſſitas cogat ex aliquo „ eventu aliquando ad tempus aliter fieri, curetur, „ ut quatenus fieri poterit, corpus in locum ſacrum „ quamprimùm transferatur.

XXV. Quid proſit ſepultura ad memorias Martyrum ſive Eccleſias, latè exponit Auguſtinus *libro de Cura pro mortuis;* unà oſtendens, nihil obeſſe Chriſtianis, ſi per crudelitatem tyrannorum, aut inhumanitatem hominum, vel alia de cauſa ipſorum corpora maneant inſepulta; aut etiam à beſtiis devorentur.

XXVI. Itaque unicuique libera eſt electio ſepulturæ in loco quocumque religioſo jus ſepulturæ habente. Et quidem adcò libera eſt hæc electio, ut nec ſubjectio uxoris reſpectu mariti impediat, quominùs uxor etiam vivente marito ſibi poſſit eligere ſepulturam; diciturque in *cap.* 7. *ii de Sepulturis*, nullam quoad hanc eligendi libertatem, eſſe faciendam diſtinctionem inter virum & mulierem. Ratio ſubjungitur: *Cum electio iſta ad eum potiùs ſtatum pertineat, in quo mulier ſolvitur à lege viri*. Quaſi diceret, electio hæc nonniſi poſt mortem mulieris effectum habet; atque in illud tempus tantùm diſponitur, quando mulier tunc ſoluta eſt à lege viri.

XXVII. Si autem mulier non elegerit ſepulturam, in ſepulchro mariti ſepelienda erit; & quidem ſi plures habuerit maritos, eſt cum ultimo, cujus domicilium & honorem retinet, ſepelienda, *Cap.* 3. §. Mulier *de Sepult. in* 6. Atque de hoc caſu non electæ ſepulturæ accipiendum eſſe credit Gloſſographus quod ex S. Hieronymo dicitur in *Can.* 2. *Cauſ.* 13. *q.* 2. „ Quos conjunxit unum conjugium, conjungat ſepulchrum: « quia una caro eſt, & quos Deus conjunxit, homo « non ſeparet. « Item & illud ſub nomine S. Auguſtini in Canone ſequenti: „ Unaquæque mulier ſequatur « virum ſuum ſive in vita, ſive in morte. «

XXVIII. Sicuti poteſtas mariti in uxorem non impedit electionem ſepulturæ; ita nec patria poteſtas impedimento eſt filio familias, quominùs ſibi eligat, etiam ſine conſenſu patris ſepulturam, *cap.* 4. *de Sepulturis in* 6. modò tamen minorennem ætatem exceſſerit, ſive pubertatem attigerit.

XXIX. Minores enim ſibi eligere non poſſunt, ſed pater eligere ſepulturam poteſt pro minore ſuo filio, ſi *conſuetudo loci* id habeat *cap.* 7. §. Utrum *ii de Sepult.* ubi autem conſuetudo hujuſmodi non habetur, cum ſuis Majoribus, vel in Eccleſia Parochiali ſunt ſepeliendi. Dicto *cap.* 4. *de Sepult. in* 6.

Notat autem hîc Gloſſographus, quòd „ conſuetudo habeat, quòd parentes vel amici, tales (mino- « rennes) ſepeliant in altera *quam volunt* (hoc eſt « in ſepultura Majorum, vel in Eccleſia Parochiali.) « Et grave videtur (ait) puerum 8. dierum ſemper « in antiquis tumulis ſolemniter ſepeliri. «

Unde & in ſuis Ordinationibus Synodalibus declarat Eminentiſſimus Cardinalis Camuſius Epiſcopus Gratianopolitanus, quòd pueri minorennes debeant ſepeliri in Eccleſia Parochiali, niſi habeatur ſepulchrum Majorum, in quo pater poterit eligere ſepulturam pro filio minorenni. *Tit.* 4. *art.* 2. *cap.* 6.

XXX. Quamvis electio ſepulturæ plerumque fiat per teſtamentum aut codicillos; atque nonniſi morte confirmetur & effectum ſortiatur, nequaquam tamen propriè eſt actus ultimæ voluntatis; neque regulis & ſolemnitatibus ultimarum voluntatum ſubjecta aut alligata: unde, ut jam dictum eſt, licèt filiusfamilias de jure teſtamentum facere nequeat, ſepulturam tamen eligere poteſt.

XXXI. Videtur itaque electio hæc eſſe quædam ſpecies mandati exequendi poſt mortem; ac propterea etiam re integra revocabilis uſque ad mortem. Atque conſequenter non tantùm per teſtamentum aut codicillos, ſed & aliam quamcumque defuncti ſcripturam, aut etiam ſine ſcriptura, ſolo verbo electio hæc fieri poteſt.

XXXII. Ita autem fieri debet, ut plenè probari queat, ſive per ſcripturam, ſive per tot teſtes, & tales qui plenam fidem faciant; uti rectè reſolvit Wameſius *Conſ. Can.* 433. qui & ibidem ex Guidone Papa *Deciſ.* 544. tradit, ad probandam electam ſepulturam ſufficere teſtes ſingulares ex loco & tempore; uno dicente hoc loco & tempore, aliis alio audiviſſe, defunctum ſibi eligentem ſepulturam, aut confitentem quòd elegerit.

XXXIII. Hoc tamen addit Wameſius: „ In hac probatione, quæ fit per teſtes, ſive conteſtes, ſive « ſingulares, hoc requiritur, ut deponant defunctum « non jocosè: non levitate quadam, aut obiter feciſſe hanc electionem; ſed deſtinato propoſito, & « verbis non omninò enuntiativis, ſed diſpoſitivis, « in re & actione ſeria ſeu ardua. «

XXXIV. Notat inſuper, interdum probari poſſe electam ſepulturam „ ex facti evidentia, ex deſti- « natione Patrisfamilias, ſi videlicet ſibi vel ſuis, « ſeu familiæ aliquo loco monumentum fieri fecerit, « ſi ſarcophagum poſuerit, ſi epitaphium, præve- « niendo tempus mortis, poſuerit. «

XXXV. Illud quoque non dubium exactiorem probationem requiri de electione ſepulturæ, ſi agatur de excludenda Eccleſia Parochiali, in qua defunctus vita ſua durante Sacramenta recepit, & audivit verbum Dei, quàm ſi agatur inter duas Eccleſias, quarum neutra de jure fundata eſt ſuper ſepultura defuncti.

XXXVI. In Actis Cleri Gallicani tom. 1. *tit.* 22. *cap.* 6. *art.* 7. refertur judicium 19. Julii 1628. per Arreſtum Parlamenti Redonenſis corpora defunctorum eſſe ſepelienda in ſuis Parochiis, niſi aliter per teſtamentum & ultimam voluntatem diſpoſuerint.

Non dubium, quin conſuetudine, vel ſtatuto induci poſſet,

poſſet, ut nulla electio ſepulturæ admitteretur cum excluſione Eccleſiæ Parochialis, niſi de electione per teſtamentum, aut aliam legitimam ultimæ voluntatis diſpoſitionem conſtaret: ut ita magis cautum eſſet Eccleſiis Parochialibus, quibus de jure ſepultura competit; tum ut omnes contentiones ſuper probatione electionis ceſſarent; ſicuti hac ratione hic Edicto perpetuo cautum eſt, non admitti aliam probationem quàm per ſcripturam, quando agitur de ſumma excedente 300. flor.

XXXVII. Cùm autem jampridem ſoliciti fuerint Fideles ſuam erga loca ſuæ ſepulturæ liberalitatem ſingularem oſtendere, fundationeſque pias iis in locis facere; quin & in funeribus oblationes fieri conſueverint; etiam jam pridem cupiditas quorumdam Eccleſiaſticorum his emolumentis temporalibus inhiantium, variis artificiis & modis parùm honeſtis conata eſt Fideles ad eligendam in ſuis Eccleſiis ſepulturam inducere; idque non rarò cum notabili detrimento Eccleſiarum Parochialium, quæ ipſos defunctos, vita durante, tamquam piæ matres lactaverant, & nutriverant.

XXXVIII. In *Cap. 4. de Sepulturis*, in prima collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum (fragmentum extat in *Cap. 2. in eod.*) refertur Epiſtola Leonis (veriſimiliter IX.) omnibus Fidelibus per Dardaniam conſtitutis inſcripta, in qua ſcribit, ibi eſſe relatum, quoſdam eſſe perversè agentes, qui pervertere nituntur Eccleſiæ unitatem, „ videlicet Abbates, Monachos, qui non ſtudio charitatis, ſed zelo rapacitatis invigilant, atque ſeducere conantur ſæculares, quos illaqueare poſſunt, ut res ſuas, atque poſſeſſiones, ſive in morte, ſive in vita, Monaſteriis ſuis tradant; & Eccleſiis, quibus ſubjecti eſſe videntur, & à quibus Baptiſmum, Pœnitentiam, Euchariſtiam, nec non pabulum vitæ, cum lacte carnis acceperint, vel accipiunt, nihil de bonis relinquunt.

Hanc Monachorum rapacitatem planè improbandam dicit: „ Conſiderantes (ait) non eſſe bonum, ſi illi qui olim ſocii fuerunt paſſionum, ſecundùm Apoſtolum, ſint immunes à ſocietate conſolationum. Et quia dignus eſt operarius mercede ſua.

XXXIX. Sanctus Bonaventura in Epiſt. 2. ad Provinciales ſui Ordinis, ſcribit, quòd ſepulturarum & teſtamentorum litigioſa & avida quædam invaſio Ordinem ipſum Clero toti non modicùm exoſum feciſſet; uti ſuprà *part. 1. tit. 32. cap. 1. num. 21.* notavimus. Ex quo colligitur, quòd vel eo tempore inciperent ad ſuas Eccleſias attrahere Fidelium ſepulturas; idque cum Cleri offenſione.

XL. Cùm autem hæc ſepulturarum invaſio, quæ etiam aliorum Ordinum Religioſos, imò Clericos ſæculares ſenſim invaſit, magna ſcandala & diſſenſionum ſemina pareret, ipſiſque Fidelibus libertatem in eligendis ſepulturis adimeret, Bonifacius VIII. animarum periculis & ſcandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volens, ait: „ Univerſis Religioſis & ſæcularibus Clericis cujuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtant, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ, diſtrictiſſimè prohibemus: ne aliquos ad vovendum, jurandum, ut fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulteriùs non immutent.

XLI. Extat hoc Bonifacii Decretum in *Cap. 1. de Sepult. in 6.* additque: „ Nos enim (ſi ſecùs factum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, ut ii, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas Eccleſias ullatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, juramentum aut promiſſum hujuſmodi à ſe factum materiam habeant veniendi) poſſint eligere ſepulturam: ſed contradictione quacumque ceſſante ſepeliantur omninò apud illas Eccleſias, apud quas ſepeliendi de jure fuiſſent, ſi aliàs ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent.

XLII. „ Si verò iidem Religioſi, vel Clerici prædictos in ſuis Eccleſiis vel cœmeteriis præſumpſerint ſepelire, ad reſtitutionem tam ſepultorum corporum (ſi petantur) quàm etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum pervenerint quomodolibet ad eoſdem, intra decennium integraliter faciendam ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quam niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earumdem ex tunc eo ipſo ſint, & tamdiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

XLIII. Hæc Conſtitutio renovatur in *cap. 3. de Pœnis* in Clementinis; volens, „ violatores d. Conſtitutionis pœnam à Bonifacio comminatam, incurrere *ipſo facto* ab alio, quàm à Sede Apoſtolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus abſolvendos, nullis privilegiis aut ſtatutis cujuſcumque tenoris exiſtant, ſuper his valituris.

XLIV. Synodus Namurcenſis anni 1659. poſtquam *tit. 19. cap. 4.* declaraverat, quòd in ſepeliendis mortuis ſeu deducendis ad Eccleſiam non poſſint Religioſi portare ſtolam extra ſepta Monaſterii ſui juxta Clementinam Dudum *de Sepulturis*, ſubjungit *c. 5.* „ Neque inducere, aut perſuadere morientibus, ut apud ſe eligant ſepulturam, ſub pœna comminata in Clementina Cupientes *de Pœnis*.

Sanè ſi Fidelibus permitteretur libera ſepulturarum electio, omniſque illa inductio & odioſa ac ſcandaloſa ſepulturarum invaſio ceſſaret, non dubium, quin multa diſſenſionum Clerum inter & Regulares ſemina ſuffocarentur, murmuraque & ſcandala evitarentur.

CAPUT IV.

De vetita exactione pro Sepulturis; & de juribus funeralibus.

1. *Athanaſius certum reditum attribuit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ut exequiæ ſine ſumptu fierent.*
2. *Id primùm conſtituit Conſtantinus Magnus.*
3. *Hæ leges quomodo tempore Juſtiniani Imp. neglectæ.*
4. *Leges illas Juſtinianus renovavit.*
5. *Sumptus & expenſas funerum præſcripſit; & Miniſtrorum honoraria taxavit.*
6. *Inter hos Miniſtros erant qui* Decani *dicebantur.*
7. *Quod hodie in Eccleſia Conſtantinopolitana* Decani *Officium.*
8. *Qui* Decani *dicuntur, non abſimiles hodiernis Alexianis.*
9. *Inter funeris miniſtros erant Acolythi: & quod horum munus.*
10. *Erant quoque Aſcetria ſive Canonicæ; quales hæ fuerint? & quot funeribus adhibendæ cum Acolythis.*
11. *Conſtitutio Juſtiniani per Leonem Imp. renovata.*
12. *Quare conveniret, ut exequiæ* gratis *fierent.*
13. *Tempore S. Gregorii querebantur Laici pro ſepultura pretium exigi.*
14. *Id graviter reprehendit S. Gregorius.*
15. *Ipſe vitium illud evellere ſtuduit; monetque Epiſcopos ut idipſum faciant.*
16. *Reprobat conſuetudinem exigendi pretium pro ſepultura tamquam abuſivam.*
17. *Leo IV. pro ſepulturis quidquam exigi vetat.*
18. *Similiter & Hincmarus Rhemenſis.*
19. *Idipſum ſeculo IX. & X. plura Concilia vetuerunt; & exactionem pro exequiis defunctorum, ut Simoniacam damnat Concilium Turonenſe.*
20. *Idipſum declarat Concilium Lateranenſe: neque conſuetudinem contrariam valere dicit.*
21. *Conſuetudinem non effodiendi ſepulchrum, prinſquam pro terra pretium ſolvatur, reprobat Honorius III.*
22. *Conſuetudo oblationes in exequiis faciendi non reprobatur.*
23. *Voluntarias oblationes à Clericis accipi permittit S. Gregorius.*
24. *Idem permittit Hincmarus Rhemenſis.*
25. *Priſtina Concilia reprobantia exactiones, admittunt receptionem oblationum.*
26. *Simili modo Synodi recentiores reprobant exactiones, & probant oblationes.*
27. *Quid nomine oblationum veniat.*

28. *S. Carolus oblatum & Eccleſiæ conſecratum dixit quidquid circa funus apponitur.*
29. *Idem cenſuit Epiſcopus Gratianopolitanus.*
30. *Non videtur id ubique receptum.*
31. *Inter oblata recenſenda & Cleri honoraria.*
32. *Pallium feretro imponendum gratis dari optavit S. Carolus; & quid circa hoc habeat conſuetudo Belgica.*
33. *Pallium ſemel feretro impoſitum eſſe Eccleſiæ conſecratum, declarat S. Carolus.*
34. *In Belgio uſitata redemptiones; quidque in his cavendum.*
35. *Redemptiones has reprobaſſe videtur S. Carolus.*
36. *Oblationes funeraria cui competant.*
37. *Sicuti Clericis vetita exactiones, ita & laicis vetatur laudabiles offerendi conſuetudines infringere.*
38. *Concilium Lateranenſe vult laudabiles conſuetudines offerendi retineri.*
39. *Laudabiles conſuetudines obſervari voluit Sanctus Carolus.*
40. *Ut Parochis & Eccleſiis Parochialibus provideretur, oportuit conſuetas oblationes ſtabilire, & quaſi neceſſarias facere.*
41. *Ut abuſus vitaretur, conveniens fuit, ut auctoritate Superiorum laudabiles conſuetudines taxarentur.*
42. *Decreta Synodorū Cameracenſium de hac taxatione.*
43. *In Belgio taxatio harum oblationum ſive jurium funeralium, ſine conſenſu Magiſtratus ægrè admittitur.*
44. *Taxa jurium funeralium auctoritate Regia facta pro Comitatu Namurcenſi.*
45. *Ordinatio Caroli V. ſuper materia funeralium pro Civitate Mechlinienſi.*
46. *Pro mortuis extra civitatem ad exequias celebrandas in civitate hac Ordinatio cogi non vult hæredes.*
47. *Vult unicuique liberum eſſe eligere genus ſepulturæ & exequiarum quod ſibi placet.*
48. *Recentior taxa Regia eorumdem jurium pro Civitate Mechlinienſi.*
49. *Similes pro Civitate Antverpienſi.*
50. *Natura jurium ſic taxatorum ſimilis eſt decimarum conditioni.*
51. *Jura taxata & conſueta à Clero non excedenda.*
52. *Prætextus excedendi à S. Carolo rejecti.*
53. *Cavere debet Clerus, ne quid ex pacto prætextu jurium exigat; ſed ſolvi ſolitis ſint contenti.*
54. *Evitare ſolicitè avaritiæ notam: nec ob non ſolutionem jurium ſepulturam differre.*
55. *Hæc dilatio Sepulturæ ab Imperatoribus etiam Ethnicis reprobata.*
56. *Eadem ratione improbatur mos arreſtandi corpora, quæ vehuntur per pagos; & quæ hujus moris origo.*
57. *Hunc morem improbat Parlamentum Mechlinienſe.*
58. *Improbat quoque S. Carolus.*
59. *Pignus accipere in ſecuritatem ſolutionis jurium funeralium, vetat S. Carolus.*
60. *Sepultura convenit us hodie ob defectum ſolutionis jurium non rarò negatur; quod non eſt probandum.*
61. *Parochi Parochianis ſuis licèt pauperibus, honeſtam ſepulturam meritò procurare ſtudent.*
62. *Monitum Epiſcopi Gratianopolitani circa ſepulturas pauperum.*
63. *Ob defectum competentiæ ſubinde Parochi ad duriorem jurium exactionem impelluntur.*

I. Extat in Codice Juſtinianæo titulo *de SS. Eccleſiis*, lex Anaſtaſii Imperatoris in hæc verba: „ Magna; &c. Conſtituto magnæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos, ſeptuaginta librarum auri reditum, eam ob cauſam, ut ſcilicet exequiæ ſine ſumptu & *gratis* fiant in urbe Conſtantinopolitana, & uſque ad novos muros, & Blacernas.

II. Si Juſtiniano credimus hujus Conſtitutionis primus Auctor non eſt Anaſtaſius, ſed Conſtantini M. lex eſt, per Anaſtaſium innovata. Dicit enim in *Novel.* 59. quæ inſcribitur, *de debita impenſa in exequiis defunctorum*, „ Quod Conſtantinus rectè cogitans diſpoſuit, & poſt hæc Anaſtaſius firmavit, adjiciens etiam reditus cauſa, hæc nos ipſi, cùm periculum pateatur cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competentibus cogimur, illud faciente manere immortale.

Conſtantinus itaque erectam à ſe Conſtantinopolim, Romanæ urbis dignitate & privilegiis donavit; & ejus Eccleſiæ mille & centum tabernas ſeu officinas ſitas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regia exactione ac publico onere liberas adſcripſit, ex quarum reditu omnes funerum impenſæ ſolverentur.

III. Verùm hoc Principis donum in alienos uſus jam tempore Juſtiniani converti videbatur; vel certè contra intentionem donantis, funeris impenſa non è *publico* erogabatur; ſed ab heredibus defunctorum exigebatur; uti teſtatur ipſe Juſtinianus. „ Plurimi plerumque adierunt nos (inquit) dicentes non ſimiliter cautam procedere, neque ſine mercede fieri defunctorum exequias, ſed exigi amarè, & inveniri plurima foris nomina & corpora quæ etiam invitos exigunt lugentes, & cogunt dare non habentes, hæc omnia juſtum judicavimus competenti correctione digna facere. "

IV. Itaque hac Novella rurſus conſtituit Juſtinianus, ut Eccleſia Conſtantinopolitana ex officinis mille & centum ab omni onere liberis, & reditu ab Anaſtaſio adjecto, impenſas funerum ſuppeditet; nihilque cauſa funeris ab heredibus exigatur.

V. Utque firmior eſſet ejus obſervantia, etiam hac Novella modus ſumptibus funerum præſcribitur; quantumque per ſemeſtria ſingula oporteat Oeconomos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dare his qui funeri operam impendunt, taxas.

VI. Inter hos funeri aſſiſtentes, erant qui *Decani* dicebantur, qui & *lecticarii* ſive *Copiata*, vel etiam *Veſpillones* & foſſarii dicti ſunt; quorum officium erat lectum ſeu feretrum cui cadaver erat impoſitum, efferre, & corpus inhumare: de quibus fit etiam mentio in *L. 4. Codic. de SS. Eccleſiis*, ubi numerus eorum reſtringitur ad nongentos & quinquaginta.

VII. In notitia Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ apud Goarium legitur: „ Decanus Sacerdotes ad jura ſua & oblationum partem accipiendam advocat. " Hanc exponens Goarius ait: „ Decanus idem eſt quod Veſpillo ſeu Lecticarius, & ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum effert corpora. Unus hic tantùm eſſe perhibetur, ſupra alios videlicet de grege plebis, ad efferendos mortuos abſque Eccleſiaſtico titulo aſſumptos eminentior, cujus eſt etiam ea Provincia, ut Sacerdotes componat in juribus & contributionibus, ad eos ex funeribus & alio quovis obſequio provenientibus accipiendis. "

VIII. Hi igitur Decani ſeu Veſpillones vel Lecticarii ſimiles fuere hodiernis noſtris fratribus Cellitis ſeu Alexianis, qui ſepeliendis inhumandiſque ac curandis mortuorum corporibus ſe impendunt.

IX. Inter funerum miniſtros, quibus & è publico honorarium conſtituit, erant Acolythi & Aſceteriæ ſive Canonicæ. Acolythi erant quaſi aſſeclæ, quorum officium erat funeri funalia ſive faces præferre; ſtatuitque ut ſingulis funeribus ſaltem *tres* Acolythi aſſiſtant, qui nihil penitùs accipient; ſcilicet ab heredibus defuncti.

X. Aſceteriæ ſive Canonicæ erant mulieres quæ præcinendo & pſallendo funus præcedebant, quas octo ut minùs ſingulis funeribus adeſſe voluit.

Verba Juſtiniani ſunt in hac Novella *cap.* 4. §. 1. „ Sancimus ſingulo lecto (Ideſt *feretro*) gratis dato unum Aſceterium dari, Aſceteriarum aut Canonicarum non minùs octo mulierum præcedentium lectum & pſallentium, & tribus Acolythis, qui nihil penitùs accipient. "

XI. Cùmque rurſus lapſu temporis hæc Conſtitutio negligeretur, ac proventus in alios uſus detorquerentur; Leo Sapiens legem tulit, qua decrevit, „ ut quæ de his jam olim edita Conſtitutio eſt, immota & inviolata permaneat. " *Novell.* 12.

XII. Optandum ſanè eſſet, ut quod in Conſtantinopolitana Eccleſia ex pia Imperatorum liberalitate fuit ordinatum, etiam hodie in omnibus Eccleſiis ſervari poſſet; ipſæque etiam pauperum exequiæ, & funeralia honorificè & religioſè prout eorum merita & vitæ conditio exigunt, ſine ipſorum ſumptu agerentur; ipſiſque Clericis occaſio adimeretur, de hoc pietatis ac religionis opere quaſi mercandi, & de alieno luctu lucrum captandi.

XIII. Scri-

XIII. Scribit ad Januarium Epiſcopum Calaritanum S. Gregorius *lib. 7. indict. 2. Ep. 56.* „ Queſta eſt nobis chariſſima fœmina, quòd ab ea centum ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas veſtra non erubeſcat exigere, atque ei ſuper doloris gemitum, majorem diſpendii ſtudeat inferre moleſtiam.

XIV. Poſt hæc ſubjungit Gregorius: „ Quòd ſi ita ſe veritas habet, quis grave nimis, & procul eſt à Sacerdotis officio pretium de terra conceſſa putredini quærere, & alieno velle facere luctu compendium: ab hac ſe petitione fraternitas veſtra contineat, & moleſta ei de cætero non exiſtat; maximè quia & Hortolanam quondam de qua ſeipſam aſſerit filiam ſuſcepiſſe, Eccleſiæ veſtræ non in parva quantitate munificum memorat extitiſſe.

XV. Deinde narrat, quomodo ipſe vitium hoc extirpare ſtuduerit, & quòd exemplo etiam Gentilium Epiſcopi excitari debeant, ut ſepulturam gratis annuant. „ Hoc autem vitium (ait) & nos poſtquam Deo auctore, ad Epiſcopatus honorem acceſſimus, de Eccleſia noſtra omninò vetuimus, & pravam denuò conſuetudinem nequaquam uſurpari permiſimus: memores quia dum Abraham à filiis Emor, hoc eſt, Ephron, filio Seor ſepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis poſtularet, pretium accipere tenuit, ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit, quantò magis nos qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, ne vel in alienis denuò tentari præſumatur admoneo.

Hanc ſententiam Gregorii refert Gratianus *cauſ. 13. quæſt. 2. Can. 12.*

XVI. Et Dono Epiſcopo Meſſano ſcribens idem ſanctus Pontifex *lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 4.* morem aliquid pro ſepultura exigendi vocat *illicitam antiquam conſuetudinem*. Verba ejus ſunt: „ Cùm ſecundùm noſtrum inſtitutum noveris nos *illicitam antiquam conſuetudinem* omninò vetuiſſe, nec cuiquam aſſenſum præbere, ut loca humandi corporis pretio poſſint adipiſci.

XVII. Sæculo IX. Leo IV. in homilia ſeu Epiſtola de Cura Paſtorali ad omnes Sacerdotes curam animarum gerentes, ait: „ Nullus veſtrum pro mortuis ſepeliendis præmium aut munus exigat.

XVIII. Hincmarus Rhemenſis in litteris ad Hedenulphum Laudunenſem Epiſcopum, ait: „ Epiſcopus aut Presbyter pro ſepultura obaudiens Decreta B. Gregorii, pretium de terra conceſſa putredini quemquam non permittat in ſua Parochia quærere, & de alieno velle luctu compendium.

Eamdem prohibitionem reiteravit in primo ſuo Capitulari *cap. 12.* & in tertio *cap. 2.* additque hic: *Sicut Sacra & Canonica ſancit auctoritas.*

XIX. Sub idem tempus Concilium Meldenſe *Can. 72.* verbis utens S. Gregorii, ait: „ Nemo pro loco ſepulturæ pretium de terra putredini conceſſa, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet.

Plura ſunt tum Synodorum, tum Epiſcoporum Decreta hanc ſepulturarum mercimoniam execrantia; & apud Gratianum *cauſ. 13. qu. 2. Can. 14.* refertur Decretum Concilii Tributienſis; & *Can. 15.* aliud ſub nomine Synodi Varenſis; ſed quòd reverà eſt Decretum Synodi Nannatenſis: & *Can. 12.* extat ſententia S. Hieronymi hiſce conformis.

His Decretis inſiſtentes poſteriores Synodi & ſummi Pontifices, uno conſenſu *exactiones* omnes pro ſepeliendis mortuis non tantùm prohibuerunt, ſed ut Simoniacas reprobarunt; idque non obſtante quacumque contraria conſuetudine.

Extat in *cap. 8. ꝯ de Simonia*, Decretum Concilii Turonenſis ſub Alexandro III. „ Pro *ſepultura* quoque, & chriſmatis & olei receptione, nulla cujuſquam pretii exactio attentetur. " Additque: „ Nec ſub obtentu *cujuſquam conſuetudinis* reatum ſuum quiſquam tueatur, quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, ſed auget.

XX. Et in *cap. 9. ꝯ eod.* refertur Conſtitutio Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. ubi imprimis dicitur: „ Horribile nimis eſt, quòd in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut & pro ſepulturis & exequiis mortuorum aliquid requiratur.

„ Putant autem (pergit Concilium) plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur; non attendentes quòd tantò graviora ſunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam. "

XXI. Denique Honorius III. ſcribit Magalonenſi Epiſcopo in *cap. 13. ꝯ de Sepult.* „ Abolendæ conſuetudinis perverſitas apud Montem Peſſulanum, (ut dicitur) inolevit, ut decedentibus non priùs permittatur effodi ſepultura, quàm pro terra, in qua ſepeliendi ſunt, certum pretium Eccleſiæ perſolvatur: " & infrà: „ Mandamus quatenùs cum loci Diœceſanus exiſtas, inhibeas Clericis ne quicquam omninò præſumant exigere hac de cauſa. "

XXII. Verùm cùm hiſce Decretis nequaquam reprobetur laudabilis, & à primis ſæculis in Eccleſia recepta conſuetudo in funeribus oblationes pro mortuis faciendi; proindè neque Clericis eas recipiendi libertas adempta eſt.

XXIII. Et quidem S. Gregorius in citata *Epiſt. 56.* poſtquam exactionem pro ſepultura reprobavit, addit: „ Sed ſiquando aliquem in Eccleſia ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes ipſius, proximi, vel hæredes pro luminaribus *ſponte offerre* quid voluerint, accipere non vetamus.

XXIV. Similiter Hincmarus Rhemenſis in allegato primo Capitulari prohibens quidquam exigi aut extorqueri, addit: „ Si quid autem Altari vel Eccleſiæ, aut ſibi (Presbytero) *gratis oblatum* fuerit à devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus. " Et rurſus in altero Capitulari: „ Si autem aliquid quiſquam *gratis* offerre voluerit poſt ſepultum corpus, hoc ſuſcipi non vetamus. "

XXV. In Concilio Meldenſi etiam hæc clauſula his verbis exprimitur: „ Siquando autem proximi, vel hæredes *ſponte* aliquid conferre in Eccleſia voluerint in *eleemoſynam* defuncti, accipere non vetamus. *Peti* verò vel *exigi* aliquid omninò prohibemus. "

Decreta Conciliorum Tributienſis & Nannatenſis ſupra citata apud Gratianum, eamdem clauſulam continent.

XXVI. Eodem tenore & Synodorum noſtræ penè ætatis Decreta concipiuntur; ut nimirùm, exactiones & pactiones interdicant; oblationes verò probent; haſque à Parochis aliiſque, quibus de jure vel conſuetudine aliovè legitimo titulo competunt, recipere permittant.

XXVII. Nomine oblationum non veniunt hîc tantùm illa quæ in Miſſis exequiarum aut anniverſariorum ad altare offeruntur; ſed & luminaria aliaque quæ circa funus ſive occaſione funeris à conſanguineis hæredibuſque defuncti in funeris pompam impenduntur.

XXVIII. Unde Sanctus Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſi I. *titul. de Funeribus & Exequiis*, ait: „ Candelæ omnes, cerei & quæ intortitia vocantur, quæ circum crucem & cadaver ad Eccleſiam adferuntur & alia quæ circa pheretrum, & in altaribus, ac reliquis in locis, dum divina Officia in funere celebrantur, hæredum impenſa accenduntur, ita Deo oblata eſſe intelligantur, ut ejus Eccleſiæ Sacriſtiæ, in qua mortui corpus humandum erit, continuò addicta ſint. "

XXIX. Sancti Caroli veſtigia premens Cardinalis Gratianopolitanus in ſuis Ordinationibus Synodalibus *tit. 4. art. 2. cap. 15.* idipſum declaravit. Verba ipſius ſunt: *Tout ce qui eſt offert à l' Egliſe n' en doit jamais etre retirè: c' eſt pourquoy, Nous ordonnons que les cierges & flambeaux qui auront eſtè allumez aux Convois, ou dans l' Egliſe à l' Autel, demeureront aux Curez, ou à ceux à qui ils appartienent, par le droit & par la coutume, à la reſerve des cierges des Confreries, & que les Confreres tiennent à leurs mains pour accompagner le corps de leur Confrere, qui ſeront retirez par leurs Officiers.* Ideſt: Quidquid Eccleſiæ oblatum eſt auferri ab ea non poteſt: hinc ſtatuimus ut candelæ & faces quæ accenſæ fuerint in comitatu vel in Altari Templi, Parocho cedant, aut iis ad quos jure aut conſuetudine pertinent: hinc exceptis Confraternitatum candelis, quas in deducendo Confratris cadavere, Confratres prætulerunt, quæ per ipſorum adminiſtros repoſcentur.

XXX. Id nihilominùs non ubique videtur receptum: ac nominatim legitur in Regulamento emanato è Curia

Brabantiæ anno 1685. pro Civitate Antverpienſi ſuper juribus ſepulturæ, *art.* 12. quòd faces quæ poſitæ fuere circa feretrum, non poterunt retineri ab Eccleſia; ſed referentur ad domum mortuariam, ad diſpoſitionem hæredum vel Executorum. Verba articuli ſunt: *Darmen ten ob ſighte vande flambeeuwen geſtaen hebbende rontom de baere in geene kercke vande ſelve ſtadt* (Antvverpen) *het ſal moegen houden maer dat met de ſelve ſal laeten vvederkeeren naer het Sterfhuys omte blyven ter diſpoſitie vande Erfgenaemen oft Executeurs van 't ſelve.* Id eſt: Quoad faces circum circa feretrum collocatas, nulla ejuſdem Civitatis Eccleſia has ſibi poterit vendicare, verùm ad domum mortuariam referri eas liberum erit, ut de iis aut hæredes, aut executores diſponant.

XXXI. Præter illa hic enumerata, inter oblationes etiam comprehendenda ſunt, quæ Clericis funus comitantibus, & exequias aliavè Officia funeralia agentibus, dari ſolent; de quibus loquitur S. Carolus, „ dicens: Excipimus (à ſuperiori Decreto) ea quæ Clericis cujuſvis eleemoſynæ cauſa dari ſolent, & quæ funeralium nomine Cathedralibus & Parochialibus Eccleſiis ex ſacris Canonibus debentur.

XXXII. Vult inſuper S. Carolus, ut „ dent operam Epiſcopi diligenti cohortatione, ut in ſingulis Parochiis, communibus eorum ſumptibus qui ſunt in Parochia, comparetur pallium, quod mortuo imponi ſolet; idque omnibus in funere *gratis* commodetur: quòd ſi Parochiani id recuſarint, ſinguli Parochi, & alii Eccleſiarum curatarum Rectores pallium ad bujuſmodi uſum emant; pro quo mortuorum hæredes illis minimum aliquid Epiſcopi arbitratu largiantur.

Hic in pleriſque Eccleſiis *pallium* hujuſmodi habetur; ſed ſumptibus Eccleſiæ vel Fabricæ plerumque comparatum; pro quo aliquid ſolvi ſolet; Superiorum eſt attendere, ne ejus occaſione nimis petatur.

XXXIII. Addit Carolus: „ Si verò nobiles homines aureo vel ſerico, vel omninò pretioſo pallio uti voluerint; pecunia ſua faciendum curent; quod ad ejuſmodi cadaverum uſum nullo modo impoſterum adhibeatur, ſed illi Eccleſiæ, in qua mortuus ſepultus fuerit; illicò poſt funus acquiſitum ſit, & in ejus ornamenta convertatur.

XXXIV. Conſueverunt hæc & ſimilia, ad pompam funeris vel feretro, vel altaribus, vel etiam templi aut chori parietibus appendenda vela ſive panni lugubres, certa redimi eleemoſyna, Fabricæ, vel Canonicis, aut Parocho, juxta variam locorum conſuetudinem, cedente: quemadmodum & ipſa in ſpecie oblata, in quorum locum hæc redemptionis pecunia ſuccedit, pro varia locorum conſuetudine his illiſvè cedunt; quod & innuit S. Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſ. II. *Decreto* 16. explanans hac in parte Decretum primi Concilii ſuprà relatum, quo ſignificatur, oblata cedere Sacriſtiæ.

Sed hac in redemptione illud cavendum, ne eo titulo pompæ funeris minimum excreſcant, atque etiam hi, quorum conditio & dignitas hujuſmodi externum apparatum non permittunt, ad ſimilem faſtum, mediante alicujus modicæ pecuniæ redemptione proſiliant; Parochi autem & Clerici, qui interim per ſimiles redemptiones lucrum captans, faciliores reddantur ad externum illum faſtum permittendum, ut hoc pacto ſaltem lucrum ex redemptione proveniens habeant. Accedit, quòd hujuſmodi redemptiones, præſertim quando hactenus conſuetudine aut Superiorum auctoritate non ſunt determinatæ, mercimoniam quamdam redoleant; ſoleantque laici cum Parochis & Clericis ſuper his quaſi mercari.

XXXV. Hinc S. Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſ. IV. *titul. de Funeribus & Exequiis*, ſtatuit: „ Ne pactiones de funare, aut de exequiis pro mortuo celebrandis, cum defuncti hærede, aut alio ad quem pertineat, à Parocho aliovè ea conditione fiant, ut certa ceræ pars, quæ exequiarum Officiis ſupererit, ipſi hæredi, aut alteri reſtituatur.

Has redemptiones improbare quoque videtur citata Ordinatio Curiæ Brabantiæ pro Civitate Antverpienſi, *art.* 14. in verbis: *Dat in recommandatie ſullen ceſſeren alle* RANSOENEN *over cruyſſen, vaenen, baer-cleeden, behangen vande choren, ende diergelycke; maer ſal een jederſchuldigh ſyn ſigh te contenteeren met de regheten hier onder in 't particulier aengeroert.* Id eſt: Nulla impoſterum fiet redemptio ratione crucis quæ præfertur, labari, veſtis ſepulchralis, veſtitionis chori aut ſimilium; ſed unicuique ſatis erit quod per jura infrà ſpecialiter exprimenda conceditur.

XXXVI. Ceſſante particulari conſuetudine, aut privilegio aliovè titulo, oblationes hæ funerariæ tamquam jura Paſtoralia ſpectant ad illos, quibus alia jura Paſtoralia competunt; atque de his, ſicuti de aliis oblationibus, judicandum conformiter ad illa quæ ſuprà, *tit.* 33. *cap. fin.* dicta ſunt. Et ita in ſpecie de pecunia quæ in redemptionem panni lugubris parietibus Eccleſiæ appenſi ſolvebatur, reſpondit Zypæus, *Conſult.* 6. *de ſepult.*

XXXVII. Sicuti Clericis ſeverè prohibitum fuit, ne ſuper ſepulturis aut exequiis, aliiſvè ſimilibus Religionis operibus paciſcantur, vel hac occaſione extorſiones faciant; ita quoque laicis inculcatum fuit, ne pias & laudabiles, ac receptas offerendi conſuetudines facilè infringant.

XXXVIII. Teſtatur Concil. Lateranenſe in *cap.* 42. *de Simonia*; „ Ad Apoſtolicam audientiam frequenti relatione perveniſſe, quòd quidam Clerici pro *exequiis mortuorum*, & benedictionibus nubentium & ſimilibus, pecùniam exigunt & extorquent: & ſi fortè eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtrà verò quidam laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam, pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, ſub prætextu canonicæ pietatis."

His querelis occurrens Concilium, ait: „ Quapropter ſuper his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari: ſtatuentes, ut liberè conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta, ſed per Epiſcopum loci veritate cognita compeſcantur, qui malitiosè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare."

Ex hoc Decreto concluſum fuit, exactiones quidem in exequiis mortuorum vetitas eſſe; ſed & laudabiles conſuetudines offerendi à laicis eſſe obſervandas: immò etiam per Epiſcopum ad earum obſervantiam urgeri poſſe: quod non ſolùm praxis, ſed & Synodi poſteriores probarunt.

XXXIX. Et quidem S. Carolus in ſuo Concilio Mediolanenſ. I. *de Funeribus & Exequiis*, ſtatuit imprimis: „ Exequiarum, ſepulturæ & anniverſariorum cauſa nemini quidquam paciſci, aut exigere liceat, neque etiam petere, vel quid aliud committere, quod ſimoniacæ labis, aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem habeat."

Huic dein Decreto immediatè ſubjungit: „ Pias tamen in his conſuetudines ſervari jubemus, cujus rei Epiſcopus curam ſuſcipiat."

Ulteriùs, cùm prius illud Decretum contra exactiones, & pactiones Rectorum Eccleſiarum in exequiis in eam partem à pleriſque accipi animadvertiſſet, quod occaſione inde ſumpta, Eccleſiæ, non ſervato piarum conſuetudinum uſu, debitis eleemoſynis defraudentur, in ſuo Concilio Mediolanenſ. II. *part.* 3. *Decreto* 17. hæc in modum declarationis ſeu explanationis prioris Decreti addidit: „ Quare Epiſcopus habita & locorum & perſonarum ratione, in funeribus & exequiis, quæ pia inſtituta & conſuetudines laudabiles ſibi videbuntur, arbitratu ſuo ſervari jubeat ſacrorum Canonum auctoritate; contumaceſque compellat omni juris remedio."

XL. Poſtquam autem decimæ perſonales deſierunt, & decimæ reales ac mixtæ ſenſim ad Monaſteria & Capitula Canonicorum devolutæ fuere, neceſſitas quodammodò coegit, conſuetudines has offerendi ſtabilire; ipſoſque laicos quaſi conſtringere ad ipſas oblationes hactenus conſuetas, ut Parochorum & Eccleſiarum Parochialium neceſſitatibus provideretur, creditumque fuit æquum eſſe, „ proprio Paſtori tam pro officio exequiarum, quàm reliquis charitatis officiis defuncto, vita ejus durante, impenſis, debitum honorarium poſt mortem præſtari:" Uti loquitur Syn. P. II. Cameracenſ. *tit.* 12. *cap.* 8.

XLI. Sed ne circa has laudabiles piaſque conſuetudines, vel à Clericis per exceſſum, vel à laicis per de-

ſectum aberretur, omneſque contentiones, & etiam ſordidæ aut ſuſpectæ conventiones evitentur, meritò caverunt Synodi, ut modus ac menſura hiſce oblationibus, auctoritate Superiorum ponatur; determineturque, quid juxta laudabilem piamque conſuetudinem à laicis ſolvi, & à Clericis prætendi queat: quod auctoritate Epiſcoporum fieri in ſupra allegato Decreto mandavit S. Carolus.

XLII. Similiter Synodus P. II. Cameracenſis in citato Decreto, quo æquum declaravit, ut proprio Paſtori tam pro officio exequiarum, quàm reliquis charitatis officiis defuncto, vita ejus durante, impenſis, debitum honorarium poſt mortem præſtaretur, advertens, difficillimum eſſe, hoc (debitum honorarium) *uniformiter* pro ſingulis locis ſtatuere & definire, voluit, ut „ curent Epiſcopi in ſuis ſingulis Diœceſibus „ circa id providere, prout (ait) ſtatuitur *cap.* 7. ti„ tuli *de Decimis*, primi Concilii Provincialis.

Illo autem *cap.* 7. Synodus illa Provincialis decrevit: „ In Eccleſiis, in quibus jura Paſtoralia, vel „ conventione, vel auctoritate Magiſtratus ſunt ordi„ nata ac terminata, ea jura maneant, ſi æqua fue„ rint: ſi minùs, vel augeantur, vel minuantur Epi„ ſcopi ac Magiſtratus judicio. In quibus autem non „ ſunt determinata, ineatur ratio cum eodem Magi„ ſtratu, ut fiat.

XLIII. Supponit Synodus in hoc Decreto, taxationem horum jurium, & Epiſcoporum & Magiſtratuum auctoritate fieri.

Veriſimile eſt, Synodum hic attendiſſe harum & vicinarum Provinciarum morem & conſuetudinem; quæ jura illa temporalia circa auctoritatem Magiſtratus civilis æquè laicis imponi ſinerent, uti ſupra *tit.* 1. *cap.* 3. notavimus: ubi unà dictum eſt eſſe conveniens, ut utraque poteſtate, hæc jura taxentur; ne aliàs laicis, de Exceſſu Eccleſiaſticorum in taxandis his juribus, querendi detur prætextus.

XLIV. Notoria eſt Belgii praxis, taxationem hanc perficiendi auctoritate Magiſtratus Regii; extatque in pluribus Eccleſiis ſimilis taxa. Pro civitate & Comitatu Namurcenſi, prout illa inita & conventa eſt de mandato Regio cum Concilio illius Provinciæ, deſcribitur ad calcem Synodi Namurcenſis anno 1659. *Cui quiſque ſe conformabit*, ait ipſa Synodus *titul.* 19. *cap.* 7.

XLV. Extat quoque parte 3. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 6. *cap.* 1. ordinatio Caroli V. de 23. Martii 1528. pro civitate & diſtrictu Mechlinienſi, qua ſumptus funerum, & honoraria ſive jura Parochorum aliorumque miniſtrorum, necnon Eccleſiæ ſive fabricæ ſpecificantur & taxantur.

XLVI. Imprimis in hac ordinatione decernitur, quòd nullus civis aut incola Mechlinienſis tenebitur ad exequias aut alia jura, pro civibus ſeu incolis civitatis Mechlinienſis, qui extra civitatem mortui fuerint; etiamſi intra civitatem vita durante domicilium & larem haberent; niſi ipſe defunctus per teſtamentum, aut ultimam ſuam voluntatem ordinaſſet; aut ejus hæredes communi conſenſu libera voluntate, & ex devotione idipſum vellent, & à Parocho requirerent.

XLVII. Secundò declaratur, quòd unicuique cujuſcumque ſtatus ſit, ſive dives ſive pauper fuerit, liberum ſit, eligere tales exequias ſive magnas ſive exiguas, cum illo pulſu campanarum, & lumine, ſicuti ei viſum fuerit: & caſu quo id per teſtamentum aut aliter non declaravit, idipſum fieri poſſit de voluntate & judicio hæredis, vel executoris. Verba Edicti ſunt: *Ende dat een iegbelyk menſche binnen Mechelen ende Schependom vandier, rik oft arm, vanwat ſtate oft conditie, die ſy, kieſen ende verclaeren ſal te doen ſoo groote ende cline uytvaerte, met ſulcken gheluyt ende licht, alſt hem ghelieven ſal, ende in dien by hy ſynen Teſtamente oft anderſins niet gheroſen oft verclaert en hadde, ſal t' ſelve gheſchieden ter wille ende diſcretie van den erfghenaemen oft Executeurs ſonder voorder gebouden, bedwongen oft gheoleſteert te meghen wuſen*. Id eſt: Unuſquiſque, tam incola Mechlinienſ. quam qui ſub ejus ſcabinatus juriſdictione degit, pauper ſeu dives cujuſcumque gradus aut conditionis fuerit, eliget & ſtatuet exequias ſibi parandas ea pompa ſeu ſplendida ſeu mediocri, tali campanarum pulſu & facibus, prout ipſi libitum fuerit; ſi verò teſtamento aut aliàs nihil horum ſtatuiſſet, juxta prudentiam & voluntatem hæredum aut executorum id conſtituetur, nemine ad plura obligato, ſine ulla coactione, aut moleſtia.

XLVIII. Cùm verò ſuper his juribus rurſus excitata eſſet quæſtio coram Parlamento Mechlinienſi inter Magiſtratum dictæ civitatis ex una, & Capitulum, Plebanum ac Paſtores ejuſdem civitatis ex altera partibus, Parlamentum auditis Advocatis Fiſcalibus, nec non Commiſſariis pro informatione cauſæ deſignatis, declarationem per modum Ordinationis edidit anno 1668. qua confirmavit citatam Carolinam, atque exactam inſuper omnium jurium pro temporum conditione, necnon funerum diverſitate, tum Fabricæ, tum Capitulo, Parochis, aliiſque quibuſcumque Miniſtris competentium, ſpecificam taxam fecit; ac etiam ſumptuum funerarioſum aliquam moderationem adjunxit. Habetur hæc Ordinatio unà cum taxa parte 4. Edict. Brabantiæ, *lib.* 2. *cap.* 14.

XLIX. Similis taxa jurium funeralium, necnon determinatio eorum, quæ circa ſepulturas obſervari oporteat, emanavit anno 1686. è Curia Brabantiæ pro civitate Antverpienſi, in qua determinantur omnia, & ſingula jura Parochorum, Cleri, cuſtodum aliorumque miniſtrorum Fabricæ, idque pro diverſitate funerum.

Dicitur inſuper in hac Ordinatione *art.* 22. quotidie quæſtionem moveri ſuper electione ſepulturæ, & ſepeliendis pueris & aliis in ſepulchro Majorum; aliquibus prætendentibus, ſine ſpeciali electione, pueros non poſſe extra ſuam Parochiam ſepeliri, tametſi alibi habeatur ſepulchrum Majorum.

Itaque *art.* 23. decernitur, quòd pueri infra ann. 25. uti & minorennes non juncti Matrimonio, ſepelientur ubi parentes aut unus ipſorum voluerit; niſi ipſi filii ſepulturam elegiſſent.

Et *art.* 24. additur, quòd ſi contraria electio non ſit, patre aut matre ibidem ſepultis, eadem etiam ſepultura pro pueris erit.

Dein *art.* 25. quòd pueri parentibus orbati, & cælibes morientes, ſive adhuc ſint ſub tutela ſive non, ſi in ipſa civitate habeant ſepulturam patris aut matris, poterunt in ea ſepeliri in caſum non contrariæ electionis.

Si Pater & mater in ipſa civitate ſint ſepulti in diverſis locis, & pueri non conjugati non elegerint ſepulturam, liberum erit hæredibus aut executoribus in alterutrius ſepultura corpus defuncti pueri ſepelire *art.* 28. Ad evitandas quæſtiones ſuper probatione electionis ſepulturæ, ſtatuitur *art.* 31. quòd omnis electio ſepulturæ extra Eccleſiam Parochialem domicilii defuncti, fieri debebit *in ſcriptis* ſub ſignatura defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui de eo ex mox actam capiet, & de qua conſtare debebit Præfecto funerum ante inhumationem. Verba articuli ſunt. *Dat alle d' electie van ſepulturen buyten de Parochie kercke vande vvooninge vanden overledenen ſal moeten geſchieden ſchiftelijck by onderteekeninge vanden overledenen, oft declaratie voor notaris die daer van inſtantelijck ſal acte houden, ende vvaer van ſal moeten conſteren aen den Præfectus funerum voor de begraeffeniſſe*. Id eſt: Quòd omnis ſepulchri electio extra Parochiam habitationis defuncti ſcripto fieri debebit ſub Chirographo defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui hujuſca continuò actam ſervabit, cujuſque faciet fidem Præfecto funerum ante inhumationem.

Additur tamen *art.* 32. præcedentem articulum ita eſſe intelligendum, ut quoad illos qui nomina ſua alicui lapidi ſepulchrali inſculpi juſſerunt, aut nomina ſua etiam vita ipſorum durante poſita ſunt, corpus ipſorum ibidem ſepeliendum ſit. Verba ſunt: *Soo nochtans dat nopende de gene die hunne namen hebben doen ſtellen op cenige ſarcken oft vvaer van de namen bevonden vvorden aldaer geſtelt te zyn van in hun leven, het doodt lichaem in de kercke alvvaer ſulcks bevonden voort, ſal begraven vvorden*. Id eſt: Sic tamen ut quoad eos qui nomina ſua lapidi ſepulchrali inſcribi juſſerint, iiſque etiamnum vivis inſculpta eſſe conſtiterit, cadaver in Eccleſia in qua id fieri curatint, ſepeliatur.

L. Hæc

Digitized by Google

L. Hæc jura ſic taxata, ſunt onera quædam adinſtar quodammodo decimarum laicis impoſita; ſed demùm poſt mortem in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, & reparationem, ac intertentionem Fabricæ templi, necnon Divinorum Officiorum ſolvenda. Et ſicuti decimarum ſolutio in ſua origine voluntaria, ſenſim in neceſſitatem verſa eſt; ita & circa has funerarias oblationes contigit.

LI. Et quemadmodum decimæ juxta locorum conſuetudines accipi debent: neque Clericus *inſolidas* prætendere poteſt; ita & juribus hiſce taxatis & receptis Clerus contentus eſſe tenetur; cavendumque, ne vanis & excogitatis prætextibus jura illa propria auctoritate augeant, aut nova in gravamen laicorum inducant.

Ita S. Carolus in ſuo Concil. Mediol. IV. *part.* 2. *tit. de Funeribus & exequiis*, monet, ut Capitula & Canonici contenti ſint in funera, funeriſque officio eleemoſyna, quæ generatim ipſi univerſo, aut ſingillatim unicuique de Capitulo dari ſolet.

Deinde adjungit: „ Idem Parochi, Rectores, ſacriſtæ, cuſtodes, & alii Clerici inviolatè ſervent „ ad Epiſcopi præſcriptum.

LII. „ Pro crucibus autem, & quæ circa cadaver, „ aut cenotaphium diſponuntur, pro campanis item, „ lampadibuſvè aliovè prætextu, aut nomine, nihil „ præterea capiat, exigatvè, nec Capitulum, nec quiſ„ quam de Capitulo, nec rector, nec ſacriſta, cu„ ſtos aliuſvè Clericus quicumque, niſi ſi quid eſt, „ quod fabricæ, aut ſacriſtiæ, campanarum nomine „ dari piæ conſuetudinis Epiſcopus eſſe cenſuerit; „ idque verè in eum uſum cedat; at pro crucibus „ nil omninò, quovis etiam fabricæ, vel ſacriſtiæ „ nomine accipi liceat.

LIII. Synodus P. II. Cameracenſis, *tit.* 13. *cap.* 3. decrevit, ut „ pro loco ſepulturæ, etiam eo prætex„ tu quòd cedat fabricæ, aut alii piæ cauſæ, nihil ex „ pacto exigatur; ſed ſi quid (ſit) juxta cujuſque lo„ ci piam & laudabilem conſuetudinem à defuncti hæ„ redibus, vel executoribus donetur; ipſi fabricæ ce„ dat, non autem in uſus Canonicorum, Paſtorum, „ aut aliarum perſonarum convertatur.

Monet quoque Rituale Romanum, ut „ Parochi „ aliique Sacerdotes iis eleemoſynis contenti ſint, „ quæ aut probata conſuetudine dari ſolent, aut Or„ dinarius conſtituerit.

LIV. Ulterius Parochi aliique Sacerdotes in horum jurium petitione omnis avaritiæ & aviditatis ſpecimen ſolicitè cavere debent.

Hinc imprimis caveant differre ſepulturam prætextu quòd non ſufficienter de juribus ſolvendis cautum fuerit.

Sæculo XI. Guilielmus Epiſcopus Pariſienſis in ſuo Capitulari *Cap.* 5. ait: „ Presbyteri non detineant „ corpora mortuorum ſuper terram occaſione pecu„ niæ extorquendæ.

Et ejus Succeſſor S. Odo in Capitulari ſuo: „ Pro„ hibetur diſtinctè, ne pro interraſio corpus ſepeliri „ differatur.

LV. Hanc ſepulturæ dilationem non tantùm à Sacris Canonibus, ſed Imperatorum tam Gentilium, quàm Chriſtianorum legibus tamquam rem barbaram reprobatam eſſe oſtendit Chriſtianus Lupus Diſſertatione II. proœmiali ad tomum III. ſcholiorum in Canones *cap.* 12. ubi inſuper relata Severi Imperatoris lege, *Ne corpora detinerentur aut vexarentur, aut prohiberentur per oppidorum territoria transferri*, ait „ At „ verò hodie apud nos Chriſtianos ſi quis peregrè „ moriens ſepeliri velit in Patria, ejus cadaver locò „ moveri aut transferri non ſinitur, niſi ſingulis, per „ quarum territoria tranſierit, Parochialibus Eccleſiis „ perſolverit ſua jura. Ea de cauſa quandoque vide„ mus cadavera arreſtari. Cujus conſuetudinis juſti„ tiam non video uſque huc, & cupio edoceri.

LVI. Neque ego hactenus conſuetudinis hujus juſtitiam video; videturque hæc conſuetudo ſat ſolicitè reprobata per Peckium in tractatu *de Jure ſiſtendi cap.* 5. ubi in Parochos acriter invehitur, ut ſupra *cap.* 1. monui: admodumque veriſimile eſt, hanc conſuetudinem originem traxiſſe ex avita hominum pietate ac religione, qua ducti in ſingulis Eccleſiis pagorum, per quos cadavera deferebantur ad locum ſepulturæ, mortuos deponebant, donec Paſtores illic cum Clero preces ſuas pro defuncto effudiſſent, atque hæc pietatis officia ſenſim per Parochos tracta eſſe in neceſſitatem apparet.

LVII. Supra citata Ordinatio Parlamenti Mechlinienſis de an. 1664. ſuper juribus funeralibus, vult, ut ſi exteri in ipſa civitate Mechlinienſi moriantur, & eorum corpora aliò aſportentur, nihil ab eorum hæredibus prætendere poſſit Eccleſia Parochialis, ſub qua mortui ſunt, ſi ibi non ſepeliantur; neque ſub prætextu dictorum jurium ſepulturæ, aut ſervitii arreſtare corpora exterorum, aut habitantium, vel aliter impedire aut differre eorum ſepulturam.

Non obſcurum eſt, Parlamentum improbaſſe jam dictam conſuetudinem exigendi jura ſepulturæ corporum, quæ tantùm tranſvehuntur per Parochiam; eoque titulo arreſtandi: cùm nec jura exigi permittat, licèt etiam in Parochia mortui ſint.

LVIII. Hanc conſuetudinem haud improbatam fuiſſe à S. Carolo colligitur ex Decreto Concilii Mediolanenſis IV. quo decernitur, ut „ Parochus intra cujus Parochiæ fines, aliquis alienæ Parochiæ occiſus „ eſt, ejus cadaver liberè aliò transferri nullo præ- „ textu prohibeat: nihilque ea de cauſa accipiat. Si „ verò translatio ea cum funere ſit, liberum ei ſit uti „ jure ſuo, *Parte* 1. *cap.* 12.

LIX. Inſuper ad evitandam avaritiæ aviditatiſque ſuſpicionem, ſtatuit ibidem S. Carolus, „ Ne Parochi, aliique Clerici, neque item exequiarum cu- „ ratores, aliivè quicumque in funere operam po- „ nunt, pignora capiant, quibus ſibi caveant de fu- „ nerali eleemoſyna, aut de eorum operæ in funere „ præſtitæ mercede. „

LX. Non ſolent quidem hodie ob defectum ſolutionis jurium corpora manere, aut detineri inhumata, ſed tamen rarum non eſt, ut ob ejus defectum negentur ſepultura & exequiæ, quas pietas & inſtitutio Chriſtiana defunctorum Chriſtianorum corporibus impendi poſtulant.

Sanè nec honeſtum, nec religioni noſtræ decorum apparet, ut defunctus, qui vitæ ſuæ meritis, & conditione ſive ſtatu meruit honeſtam ac honorificam ſepulturam, locumque ſepulturæ, his carere debeat, quia hæredes ejus ſine notabili rei familiaris detrimento jura funeralia ſolvere nequeunt; aut certè hæreditas ejus ejuſmodi jurium ſolutionem ferre non poteſt.

LXI. Indubiè Parochi in ſimilibus circumſtantiis oſtendere debent, ſe juribus illis non tam avidè inhiare, ut propterea velint ſuos Parochianos, aliàs benè meritos, honeſta ſepultura privari; neque nimiùm duri eſſe debent in eorum exactione, præſertim dum ſciunt familiam defuncti honeſtam quidem eſſe; ſed tamen revera in re familiari minùs abundantem.

Scio quidem ſæpè non dependere à ſolo Parocho remiſſionem horum jurium; imò frequenter minorem eorum partem ad ipſum ſpectare; nihilominus, ſi ipſe ſuo agendi modo oſtendat, ſe velle etiam ſine juribus, aut cum notabili eorum remiſſione exequias & ſepulturam facere, ſatis erit ut notam aviditatis evadat; & Parochianorum ſuorum benevolentiam conciliet; oſtendatque quòd Parochianis etiam pauperibus, juxta conditionem ipſorum, *juſta* perſolvere ſit paratus.

LXII. Eminentiſſimi Cardinalis Camuſii Epiſcopi Gratianapolitani in citatis Ordinationibus Synodalibus *tit.* 4. *art.* 2. *cap.* 12. hoc notandum occurrit monitum: *Nous leur* (les Curez) *recommandons de temoigner autant de pieté & d'impreſſement aux Enterremens des pauvres, que des riches; de dire les Prieres acoutumees en les conduiſant à l'Egliſſe, & en les mettant en terre; & d'eviter de donner lieu de ſoupçonner qu'ils apprehendent de n'avoir point de retribution.* Id eſt: Commendamus ipſis ut eamdem ſolicitudinem exhibeant ad ſepeliendos pauperes quàm divites, eiſque deducendo ad Eccleſiam & inhumando conſuetas preces recitent, caveant occaſionem ſuſpicionis præbere quòd timeant ne ſibi fiat retributio.

LXIII. Indubiè multùm urgentur ac quaſi impelluntur Parochi eorumque Vicarii ad duriorem jurium illorum exactionem, idque non ſine gravi Fidelium ſcandalo & offenſione, eò quòd ex his ſibi vitæ neceſſaria, defectu ſufficientis aliunde competentiæ, habere debeant.

debeant. Decimarum poſſeſſores, quibus incumbit Parochis de competentia convenienti providere, meritò attendent, ne ſua tenacitate hiſce ſcandaloſis, & ſcabioſis exactionibus cauſam præbeant.

CAPUT V.

De Juribus Eccleſiæ Parochialis ad exequias; & oblationes, dum alibi ſepultura eſt electa.

1. *Eccleſiæ Parochiali competunt de jure ſepultura, & exequiæ.*
2. *Nonnullis aliis locis Religioſis* libera *ſepultura, ſive jus ſepeliendi conceſſum eſt.*
3. *Sed ultra privilegii tenorem non extendendum.*
4. *Jus ſepulturæ, & Jus celebrandi exequias ſunt diſtincta; nec illo conceſſo, ſequitur & hoc conceſſum eſſe.*
5. *Conſequenter alicui loco religioſo conceſſa libera ſepultura, non cenſetur propterea conceſſum jus exequiarum.*
6. *Pontifices indulgentes alicui loco religioſo liberam ſepulturam, reſervant Eccleſiæ Parochiali reliqua ſua jura.*
7. *Clauſula reſervatoria jurium Eccleſiæ Parochialis occurrit in Bulla confirmatoria Ordinis S. Dominici.*
8. *Eadem clauſula exprimi ſolita in omnibus Bullis, quibus* libera *ſepultura annuitur.*
9. *Per* liberam *ſepulturam intelligitur jus ſepeliendi liberè cadaver eorum qui in loco illo ſepeliri elegerunt.*
10. *Corpora dum in locis hujuſmodi inhumantur, dicuntur ab Eccleſia Parochiali aſſumi.*
11. Salva juſtitia *Eccleſiarum Parochialium ideſt, quòd ſalvo jure illarum Eccleſiarum.*
12. *Vigore clauſulæ, ſalva juſtitia Eccleſiarum Parochialium, manet iis ſalvum jus celebrandi exequias.*
13. *Manet quoque Eccleſiæ Parochiali jus ut cadaver priùs ad eam deferatur, & eo præſente Miſſa celebretur.*
14. *Nulla conſuetudo requiritur, ut hoc jus ſalvum ſit Eccleſiæ Parochiali.*
15. *Hoc jure utuntur Eccleſiæ Parochiales in Gallia.*
16. *Hoc jus Eccleſiis Parochialibus per Arreſta Regia ſæpiùs aſſertum.*
17. *Illud jus Eccleſiis Parochialibus vindicat Cardinalis Camuſius Epiſcopus Gratianopolitanus.*
18. *In pluribus Eccleſiis Belgicis idem jus ſalvum manet; & Parochis civitatis Iprenſis adjudicatum.*
19. *Per Senatum Regium aſſertum Parocho civitatis Hallenſis.*
20. *Similiter Parocho civitatis Athenſis.*
21. *Jus exequiarum ſine repræſentatione corporis nonnullis Eccleſiis conſervatum.*
22. *Jus exequiarum Parochiis civitatis Mechlinienſis aſſeruit Parlamentum.*
23. *Exequiæ perſolvendæ in Parochia, quales eſſe debeant?*
24. *Æquum eſt, ut Eccleſia Matrix, ſeu Parochialis participet in oblationibus factis Eccleſiæ electæ ſepulturæ.*
25. *Leo III. tertiam partem dari voluit.*
26. *Alius Pontifex medietatem.*
27. *Tandem* quarta *exemplo quartæ legitimæ, aut Falcidiæ aſſignata.*
28. *In ſtatuenda hac portione inſpiciendam eſſe legitimam conſuetudinem reſpondit Urbanus III.*
29. *Portio hæc ſemper dicitur* quarta, *licèt aliquando ſit major, vel minor.*
30. *Concilium Viennenſe* quartam *funerariam determinavit.*
31. *Voluit dari ex omnibus quæ à defuncto relinquuntur, Fratribus apud quos eſt electa ſepultura.*
32. *Etiam ex candelis quas manibus præferunt.*
33. *In quartam funerariam non ſunt imputandæ oblationes factæ Eccleſiæ Parochiali.*
34. *Decretum Synodi Tridentinæ quoad hanc* quartam *funerariam.*
35. *Summa fuit Prælatorum cura pro conſervanda hac* quarta *Eccleſiæ Parochiali.*
36. *Hæc quarta conſuetudine regitur.*
37. *Quid in Gallia & Belgio conſuetudo habeat?*
38. *In dubio ſalvum manet jus Eccleſiæ Parochialis.*
39. *Concordata in hac materia ſunt attendenda.*
40. *Quid circa hæc obſervandum?*

I. SUperiori capite oſtenſum eſt, Eccleſiam Parochialem, ſeu ejus cœmeterium eſſe locum ſepulturæ, ſive inhumationis, atque de jure unumquemque eſſe ſepeliendum in Eccleſia Parochiali, niſi oſtendatur ex ſpeciali titulo derogatum eſſe huic juri.

Ulteriùs oſtenſum eſt, Eccleſiæ Parochiali de jure competere, ut in ea exequiæ aliaque juſta defuncto perſolvantur, & Parochum eſſe ordinarium exequiarum aliorumque officiorum defunctis impendendorum Miniſtrum; eique jus eſſe, ea defunctis ſuis Parochianis adminiſtrandi, non ſecus ac Sacramenta aliaque ſalutis media vitâ durante.

II. Porrò licèt de jure ſoli Eccleſiæ Parochiali id competat, nullusque alius locus, inſpecto jure communi, inhumationi Fidelium defunctorum datus ſit; nihilominus ſucceſſu temporis, jus ſepulturæ, ſive inhumationis aliis paſſim locis religioſis ex privilegio communicatum eſſe conſtat; ipſiſque inſuper Fidelibus factam libertatem, ſepulturam eligendi in quocumque loco religioſo jus ſepulturæ habente.

III. Sed cùm hæc inhumandi facultas aliis Eccleſiis ſive locis religioſis competat jure *ſpeciali*, ſeu *privilegiato*, conſequens eſt, eam ultra tenorem privilegii contra Eccleſiam Parochialem ejuſque jura extendi non poſſe.

IV. Ulteriùs notandum eſt, quòd inter ſe diſparata omninò ſint, defunctorum ſepultura, ſive inhumatio, & exequiæ, ſive Officium Eccleſiaſticum pro defuncto exſolvendum.

Hinc ſequitur, uno indulto nequaquam alterum cenſeri conceſſum: indubitatumque eſt, poſſe aliquem in aliquo loco religioſo ſepeliri, tametſi in eodem nullæ exequiæ, nullumque Officium defuncto perſolvantur; quod quotidiana praxi notius eſt, vel magis notum, quàm ut probari debeat.

V. Dum ergo alicui Eccleſiæ, ſive loco religioſo indulta eſt ſepultura, vel licentia dandi ſepulturam iis, qui in illis inhumari elegerint, nequaquam propterea ipſi datum cenſetur jus, ut ibidem, in præjudicium Eccleſiæ Parochialis, celebrentur exequiæ, aliave Officia Eccleſiaſtica pro defunctis perſolvantur.

Cùm enim jus cadavera inhumandi in aliquo loco, ſit planè diſtinctum à jure celebrandi exequias pro defuncto; & utrumque illud jus ſpectet de jure communi ad Eccleſiam Parochialem; indubitatum eſt, quòd uno eorum alteri loco vigore privilegii communicato, nequaquam alterum cenſeri debeat indultum in præjudicium Eccleſiæ Parochialis, quia à jure communi non cenſetur receſſum, niſi in quantum ipſe tenor privilegii exprimit, & exigit: imò dum ipſa verba privilegii ſunt dubia, juxta indubitatas juris regulas interpretanda ſunt, ut quàm minimum à jure communi recedatur.

VI. Jure ergo inhumationis communicato alicui Eccleſiæ, ſeu religioſo loco, ſalva nihilominus remanent Eccleſiæ Parochiali reliqua jura. Quod & ipſi Romani Pontifices ſignificare intendunt, privilegiis illis, quibus jus ſepulturæ conceduot, inſerendo clauſulam *ſalva juſtitia Eccleſiarum, à quibus corpora aſſumuntur*. Cujus clauſulæ mentio fit in *Cap. 9. ii de Sepult.*

VII. Et in Bulla Honorii III. quæ incipit: *Religioſam*, Ordinis Patrum Prædicatorum confirmatoria, conceditur ipſorum Eccleſiæ jus ſepulturæ ſeu inhumationis, ſed cum dicta clauſula reſervativa. Verba Bullæ §. 10. ſunt: „ ſepulturam quoque ipſius loci liberam eſſe decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepeliri deliberaverint (niſi fortè excommunicati vel interdicti ſint) nullus obſiſtat: *ſalva tamen juſtitia illarum Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur.*

VIII. Hæc

VIII. Hæc eadem clauſula exprimitur in Bulla Sixti IV. quæ vocatur *Mare magnum*; qua varia privilegia indulget Ordini B. M. V. de Monte Carmelo, atque inter alia liberam ſepulturam in ſuis Eccleſiis; idque, ut ait, „ ad exemplum Prædeceſſorum, à quibus Ordinum Mendicantium Profeſſoribus conceſſum fuit, ut in ſuis Eccleſiis, vel cœmeteriis liberam poſſint habère ſepulturam: *Salva tamen juſtitia Eccleſiarum Parochialium, à quibus corpora defunctorum aſſumuntur*.

Hæc Bulla Sixtina inſuper probat, Pontifices in ſuis privilegiis, liberam ſepulturam Ordinum Mendicantium Profeſſoribus cum prædicta clauſula dediſſe; idque conformiter ad reſponſum Clem. III. in citato *cap. 9.* ;; *de Sepult.* Nec credo, ullam authenticam Bullam Pontificiam ſuper conceſſione liberæ ſepulturæ proferri poſſe, quæ hac clauſula careat.

IX. Ex relatis quoque Bullis habetur, quòd libera ſepultura non aliud ſonet, niſi libertatem ſepeliendi, ſive inhumandi corpora illorum, qui ibidem ſepeliri deſideraverint, vel elegerint; nulluſque ſepulturæ obſiſtere queat.

X. Per *Eccleſias à quibus corpora aſſumuntur*, intelligi in hac clauſula Eccleſias *Parochiales*, evidens eſt, exprimitque ipſa Bulla Sixtina jam citata, traduntque omnes paſſim Canoniſtæ. Cùm enim Eccleſia de jure habeat fundatam intentionem ad ſepulturam ſuorum Parochianorum, cenſentur corpora alibi ſepelienda ab ipſa aſſumi, eò quòd jure communi jam eſſent ipſi Eccleſiæ Parochiali addicta.

XI. Per *juſtitiam Eccleſiarum* hic ſignificari jura Eccleſiarum, non minùs notorium eſt; eò quòd ex *juſtitia* eis competant: in qua ſignificatione in antiquis etiam monumentis vox *juſtitia* ſive *juſtitiæ* ſæpiùs occurrit, uti oſtendit du Cange in ſuo Gloſſario, verbo *juſtitia*. Dicimus quoque *juſta* perſolvere defuncto, dum ipſi perſolvimus quæ *jure* ei debentur. Unde clauſula, *ſalva juſtitia* ſynonyma eſt huic, *ſalvo jure*. Quare in Bulla Sixti III. qua ad ſupplicationem Duciſſæ Brabantiæ probatur erectio Conventus Dominicanorum in civitate Bruſellenſi, conceditur ut in eo commorantes Fratres fruantur omnibus & ſingulis juribus & privilegiis, quibus alii ejuſdem Ordinis Conventus gaudent: prædicta clauſula his verbis exprimitur: Juas *tamen Parochialis Eccleſiæ, & cujuslibet alterius ſemper ſalvo*.

XII. Cùm ergo inter Jura Eccleſiæ Parochialis ſint *exequiæ* aliaque officia funeralia pro defuncto perſolvenda, eaque à ſepultura, ſive inhumatione planè diſtincta; conſequens eſt per conceſſam *liberam ſepulturam*, ſive facultatem ſepeliendi mortuorum cadavera, hæc non cenſeri adepta; quin & per adjectam prædictam clauſulam, cum aliis juribus ipſi Eccleſiæ Parochiali conſervata.

XIII. Quin verò, uti ſupra *cap. 1.* dictum eſt, convenit, ut Miſſa funeralis celebretur præſente corpore, etiam de jure competit Eccleſiæ Parochiali, ut corpus ſibi præſentetur, atque eo præſente Miſſa celebretur; quod non obſtante liberæ electione ſepulturæ, jam pridem notavit Gloſſographus ad *Clementinam* Dudum, *de Sepulturis*, verbo *integrè*, ex Joanne de Imola: imprimis ubi eſt conſuetudo primùm portandi corpus defuncti ad Eccleſiam Parochialem, priuſquam ſepeliatur in loco electæ ſepulturæ, hæc conſuetudo ſervanda eſt. Deinde ex eodem addit, „ quòd ubi non eſt conſuetudo, etiam eſſe cadaver deferendum, ut ſic haberet *Miſſam in propria Eccleſia*, & ſic recipiat ibi *ultimum vale* à ſuo Curato. Nec iſtud (ait) electioni ſepulturæ repugnat, ſed concordat.

XIV. Supponit igitur Gloſſographus poſt Joannem de Imola, jura illa manere ſalva Eccleſiæ Parochiali; neque conſuetudine opus eſſe, ut jura hæc Eccleſiæ vindicentur; ſed citra conſuetudinem, aut ſpecialem titulum ipſo jure competere.

XV. Jure hoc etiamnum uti paſſim Eccleſias Gallicanas innuit Mathæus Beuvelet, in quodam libello Gallico cui titulus: *Inſtruction ſur le Manuel par forme de demandes & reſponſes familieres, où ſe voyent recueillies les choſes les plus remarquables qui ſe trouvent dans la pluſpart de Manueles, qui ſont en uſage dans l'Egliſe*.

Hic igitur volens oſtendere quid circa ſepulturam eorum qui extra Eccleſiam Parochialem eam elegerunt, ſit ſervandum ex præſcripto majoris partis Ritualium ſeu Manualium quibus utitur Eccleſia, notat, quòd Clerus Parochiæ ſub qua ſepeliendus deceſſit, levet corpus, eoque ad eandem Eccleſiam Parochialem delato; poſt ibidem celebratam Miſſam pro defuncto; Curatus comitante Clero ſuo, illud præſentat Superiori loci, in quo ſepeliri deſideravit. Verba ejus ſunt, *pag. 379.* edit. 1681. *Quand un Paroiſſien deſire d'eſtre enterre en un autre lieu que ſa Paroiſſe?* & Respondet: *Le Clergè ſur la Paroiſſe duquel il eſt decedè, va level le corps; l'ayant conduit dans la meſme Paroiſſe, apres y avoir dit* la Messe *pour le defunt, le Cure accompagne de ſon Clerge le va preſenter au Superieur du lieu ou il avoit demande d'etre inhume*. Id eſt: Cùm Curialis inhumari deſiderat extra Parochiam? Reſp. Clerus Parochiæ in qua deceſſerit tollit cadaver, eoque ad eamdem Parochiam delato, & Miſſa pro defuncto peracta, Parochus Clero comitante exhibet corpus Superiori ejus loci in quo ſepeliri poſtulavit.

De generali uſu Eccleſiarum Galliæ teſtatur quoque Claudius Henrys *lib. 1. cap. 3. qu. 10.* ſuorum Arreſtorum; ubi relatis opinione, & verbis Gloſſæ ſuprà expreſſis, adjungit: C'est ce qui se pratique aussi par tout: *& il eſt bien juſte qu'un enfant rende ce dernier devoir à ſa Mere, & qu'il reconoiſſe en quittant le monde, celle qui l'a nourri de ſon laict pendant ſa vie*. Ideſt: Idque ubique obſervante, & ſanè æquum eſt ut filius hoc Matri ſupremum officium referat, agnoſcatque mundo demigrans illam, quæ eum vivum lacte ſuo pavit.

XVI. Plura Arreſta huic conformia refert Carolus Fevretius *in tractatu de Abuſu, lib. 4. cap. 8. num. 5. & 6.* & recentiùs refertur in opere cui titulus, *Journal des Audiences, parte 3. lib. 3. cap. 1.* prolatum in Parlamento Pariſienſi 25. Januarii 1669. in cauſa Patrum Auguſtinianorum contra quoſdam Parochos, quo declaratum fuit, Auguſtinianis jus eſſe ſepeliendi corpora eorum, qui apud ipſos elegerint ſepulturam; quæ tamen corpora levabuntur à Curatis, aut Vicariis Eccleſiarum, in quibus deceſſerunt, & portata in Eccleſiam Parochialem, poſtmodum reducentur ad Eccleſiam Auguſtinianorum, ut ibidem inhumentur. Verba Arreſti ſunt: *La Cour faiſant droit ſur le tout..... emendant a maintenu & garde leſdits Auguſtins au droit & poſſeſſion d'enterrer en leur Egliſe le corps defunt, quand il y aura election de ſepulture...... leſquels corps de Defunts ſeront levez par les Curez, ou Vicaires deſdites Paroiſſes, où ils ſeront decedez, & portez en l'Egliſe Parochiale, & conduits enſuite en l'Egliſe deſdits Auguſtins, pour y être par eux receus & enterrez*. Id eſt: Curia ſuper omnibus jus dicens.... dictis Auguſtinianis poſſeſſionem aſſeruit ac tutam præſtitit: ut in Eccleſiis ſuis cadaver ſepeliant, cùm electus fuerit locus ſepulturæ ... quæ cadavera tollentur à Parochis, aut Vicariis dictarum Parochiarum, in quibus deceſſerint, transferenturque ad Eccleſiam Parochialem, & exinde ad dictorum Auguſtinianorum Eccleſiam deducentur, ut ab iis excipiantur & inhumentur.

Notat quoque Barboſa, *de officio Parochi, part. 3. cap. 26. n. 70.* „ Ubi defunctorum cadavera in alterius Parochia exiſterent, & in Eccleſiis Fratrum ſepeliri debent, priùs, in Eccleſiam Parochialem ad *benedictionem* ac *ultimum vale* à Parocho recipiendum, deferenda eſſe.

XVII. Conformiter ad hunc uſum Regni Galliæ Eminentiſſimus Cardinalis Camuſius Epiſcopus Gratianopolitanus in ſuis Ordinationibus Synodalibus, *tit. 4. art. 2. cap. 5.* interdicit omnibus Sacerdotibus ſub pœna ſuſpenſionis, & laicis ſub pœna excommunicationis transferre quacumque de cauſa corpora defunctorum è domo mortuaria ad locum ſepulturæ electæ extra Parochiam, niſi priùs fuerint delata ad Eccleſiam Parochialem. Verba ſunt: *Nous defendons à tous Pretres* à peine de ſuſpenſe; *& à tous Laiques*, ſous peines d'Escommunication, *de transporter pour quelque cauſe que ce ſoit, les corps des fideles de la maiſon où ils ſeront decedez, au lieu qu'ils auront choiſi pour leur ſepulture hors de leur Paroiſſe, qu'ils n'ayent etè portez*

tex auparavant par le Curé à l'Egliſe Paroiſſiale; & où ils ne pourront être tranſportez dans des Caroſſes ſans Clergé, & ſans luminaire, ſi l'on n'en a obtenu de Nous la permiſſion: & afin que les convois ſe faſſent avec decence, Nous ordonnons que le Clergé des Paroiſſes accompagnera les corps juſqu'à la porte de l'Egliſe, où l'on les enterrera. Id eſt: Inhibemus quibuſcumque Sacerdotibus ſub pœna ſuſpenſionis, Laicis ſub pœna excommunicationis, ne quacumque ex cauſa transferant corpora fidelium è domo, in qua deceſſerint, ad locum Sepulturæ, quem elegerint extra Parochiam, niſi prævié per Parochum ad Eccleſiam Parochialem corpus delatum fuerit, unde in rheda educi non poterit ſine Clero & facibus, niſi conſenſus noſter acceſſerit. Ut verò funebres comitatus decenter fiant, mandamus ut Clericus Parochialis corpus uſque ad Eccleſiæ limen in qua inhumabitur, deducat.

XVIII. In pluribus Eccleſiis Belgicis idem jus inviolatum hactenus remanet.

Et quidem anno 1613. Vicariatus Iprenſis Sede vacante declaravit in cauſa inter Auguſtinianos & Parochos civitatis Iprenſis, „ corpora defunctorum laicorum, „ etiam convictualium ſtudioſorum in Monaſterio dictorum Patrum, repræſentanda eſſe in Eccleſia Parochiali, ibidemque celebranda conſueta funeralia, „ priuſquam illa apud prædictos Patres ſepeliri queant.

XIX. Similis eſt declaratio ſeu ſententia Senatus Regii Montenſis pro Paſtore civitatis Hallenſis contra Minoritas ibidem anno 1656. Tenor ſententiæ eſt: *Les Gens, &c. faiſant droit declarent que les Peres Recollects devront ſouffrir que le corps du defunt, qui aura choiſi ſa ſepulture en leur Egliſe, ſoit porté par le Paſteur & Clergé en l'Egliſe Paroiſſiale, pour recevoir avec decence la derniere Benediction Paſtorale, & de la être conduit par ledit Paſteur & Clergé, ſi celui requis en eſt, juſques pres de l'Egliſe deſdits Peres; pour à leur ſortie d'icelle, le meme corps leur etre delivré, leur ordonnant de n'y faire aucun Service, avant que celui de la Paroiſſe ſoit celebré avec les publications accoutumées.* Id eſt: Judices &c. Jus dicentes declarant teneri PP. Recollectos, ut permittant defuncti cadaver qui in templo ipſorum Sepulturam elegerit, à Parocho & Clero ad Eccleſiam Parochialem deferri, ut ei ſuprema Paſtoralis benedictio decenter impendatur, indeque per dictum Parochum & Clerum, ſi is rogatus fuerit, deducatur uſque in viciniam Templi dictorum PP. quo ipſis Templo egreſſis dictum cadaver tradatur; mandantes ut nullas exequias peragant, antequam in Parochia conſuetis publicationibus præmiſſis celebratæ fuerint.

XX. Et altera ejuſdem Senatus pro Parocho S. Juliani contra PP. Recollectos in civitate Atenſi, qua declaratum fuit anno 1652. *que les Peres Recollects en pourront enſepulturer en leur Egliſe aucun corps qui n'aie eté repreſenté en l'Egliſe Paroiſſiale du defunt, ne ſoit apres que le Paſteur duement averti en faſſe refus.* Id eſt: Quòd PP. Recollectis nullum in Templo ſuo liceat corpus terræ mandare, quod priùs delatum non fuerit ad Eccleſiam Parochialem defuncti, niſi ejus rei Paſtor debitè præmonitus id recuſaſſet.

XXI. Poſtquam autem ſenſim permitti cœpit, ut contra priſtinam & in Ritualibus præſcriptam diſciplinam Miſſa funeralis ſive exequiæ in Eccleſia peragerentur *abſente* corpore, unà haud difficulter permiſſum aut diſſimulatum fuit, ut corpus defuncti rectè deferretur ad locum electæ ſepulturæ; modò tamen Miſſa ſive exequiæ pro defuncto in Parochia celebrarentur quemadmodum in nonnullis Eccleſiis hodie obſervari videmus.

XXII. Et quidem in Ordinatione Parlamenti Mechlinienſis emanata anno 1668. quæ extat *par. 4. Edict. Brabant. lib. 2. tit. 14.* expreſſè declaratur, quòd hæredes aut executores defuncti in civitate Mechlinienſi teneantur exhibere funeralia ipſi defuncto in Eccleſia Parochiali, intra cujus limites vivis diſceſſit, licèt in alia Eccleſia elegerit ſepulturam. Verba ſunt: *La Cour faiſant droit, & reglant le tout, declare & ordonne que les executeurs Teſtamentaires & autres, à qui il appartient de rendre les derniers devoirs aux Trepaſſez, ayans fixe domicile & venants à deceder en cette ville de Malines, ſeront tenus de faire les Funerailles, & Services du Defunt en l'Egliſe Parochiale, dans les limites de la quelle ils auront eu leur derniere reſidence, nonobſtant qu'ils auront choiſi leur Sepulture en quelque autre Egliſe.* Id eſt: Curia jus dicens & ſuas cuique partes aſſignans, declarat & ſtatuit Executores Teſtamentorum, alioſque ad quos ſpectabit defunctis juſta perſolvere, commorantibus & decedentibus in hac Civitate Mechlinienſi, obſtrictos fore ut curent exequias & Officium pro Defuncto celebrari in Eccleſia Parochiali, intra cujus limites ultimò fuerint commorati, idque quantumvis locum Sepulturæ in alia Eccleſia ſibi delegiſſent.

XXIII. Cùm verò hodie ſint diverſi generis exequiæ, ſive funera pro ratione majoris vel minoris pompæ & celebritatis exterioris, & loci, quo ipſum cadaver repræſentatur vel ſepelitur; ac majora vel minora jura tum Parocho, tum Fabricæ aliiſque competant; pro ratione officii pro defuncto perſolvendi, quæſtio incidit, quod genus exequiarum in Eccleſia Parochiali ſit perſolvendum, quando in alia Eccleſia fuit electa ſepultura; & an hæres ſive executor qualicumque officio in Eccleſia Parochiali defungatur; & judicatum per Parlamentum Mechlinienſe 18. Martii 1669. hæredem ſive executorem non defungi; ſed teneri ad exequias ſive officium iſtius generis, quod reſpondet officio ſive funeralibus factis in ipſa corporis inhumatione in loco ſepulturæ electæ. Quia per factam eo modo inhumationem cenſetur determinaſſe genus funeris. Deinde parùm honeſtum videtur, defuncto apud extraneam Eccleſiam ſplendidiùs parentare, quàm apud propriam & Matricem Eccleſiam.

XXIV. Ulteriùs quia de jure ipſa Corporis inhumatio ſive ſepultura cum omnibus oblationibus competit Eccleſiæ Parochiali tamquam matri, quæ defunctum Chriſto parturivit, & vita durante enutrivit, juſtum quoque viſum fuit, ut dum inhumatio cum oblationibus ad aliquam Eccleſiam transferri permittitur, hæc Eccleſia mater non in totum ab illis oblationibus excludatur; exemplo matris carnalis, quæ ſaltem in partem hæreditatis liberorum ſuorum vocatur, ſi hæc ad extraneos ex diſpoſitione liberorum tranſeat.

XXV. Et quidem in *Cap. 1. ** de Sepultur.* poſtquam Pontifex declaravit, exemplo Patriarcharum unumquemque in ſepulchro Majorum eſſe ſepeliendum; & ad exemplum Chriſti, nulli negandam eſſe electionem ſepulturæ, addit: „ Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem ſui judicii “ illi Eccleſiæ dari cenſemus, in qua cæleſti pabulo “ refici conſuevit, ut juxta Apoſtolum ſint conſolationum ſocii, ut fuerint paſſionum; & ſic demum “ ubicumque libitum fuerit, eligat ſepulturam. “

XXVI. In *Cap. 2. ** eod.* mandatur, „ ut quicumque amodò in Monaſterio converti voluerit, “ ſive in morte, ſive in vita, omnium rerum & “ poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ decrevit diſponere, medietatem Eccleſiæ, ad quam dignoſcitur pertinere, relinquat. “

XXVII. At in *Cap. 8. ** eod.* ſtatuitur, ut ſi aliquem Parochianorum alibi contigerit eligere ſepulturam, de teſtamento ipſius *quarta* portio relinquatur, ſcilicet Eccleſiæ Parochiali.

Portio *quarta* hic determinata apparet exemplo *quartæ* partis hæreditatis, quæ Matri debetur pro legitima ex hæreditate filii.

XXVIII. Interim ex citatis Decretalibus intelligimus, non eamdem fuiſſe hujus portionis taxationem.

Unde interrogatus Clemens III. quomodo poſita hac varietate intelligenda eſſet clauſula in privilegiis apponi ſolita, *ſalva juſtitia illarum Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur*, reſpondit: „ Ut ſicut “ B. Hieronymus inquit, unaquæque provincia in ſuo “ ſenſu abundet, ſecundùm rationabilem conſuetudinem “ regionis illa *juſtitia* circa medietatem vel ter- “ tiam, vel quartam partem pro locorum diverſitati- “ bus attendatur. “ *Cap. 9. ** de Sepult.*

XXIX. Verùm licèt juxta locorum ſive Provinciarum conſuetudinem hæc portio poſſit eſſe major vel minor quàm *quarta*, nihilominus ſicuti portio fructuum quæ Eccleſiæ penditur ſemper dicitur *decima*, tametſi non ſemper decimam fructuum portionem conficiat, ita quoque portio quæ debetur Eccleſiæ Parochiali ratione ſepulturæ in alia Eccleſia, licèt non ſemper ſit *quarta* portio funeralium, nihilominus retinet nomen

quarta funeraria, tamquam ſuccedens in locum *quartæ*, quæ adinſtar quartæ legitimæ debetur Eccleſiæ Parochiali tamquam Matri reſpectu defuncti.

Vocatur quoque portio *Canonica in cap. 2. de Sepulturis in 6.* & alibi, eò quòd à Canonibus ſit inducta.

XXX. In *Clementina* Dudum, *de Sepulturis*, quæ plura dubia & quæſtiones, Fratres Minores & Prædicatores inter & Parochos explanat & reſolvit, etiam „ auctoritate Apoſtolica conſtituitur & ordinatur, ut dictorum Ordinum Fratres de obventionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuſcumque & in quocumque modocumque relictis diſtinctè vel indiſtinctè, ad quoſcumque certos, vel determinatos uſus, de quibus etiam quarta, ſive canonica portio dari ſive exigi non conſuevit, vel non debet de jure: nec non de datis vel qualitercumque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit, quomodocumque directè vel indirectè Fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdem quartam partem (quam auctoritate Apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus ſacerdotibus, & Eccleſiarum Rectoribus, ſeu Curatis largiri integrè teneantur.

XXXI. Juxta hanc deciſionem non tantùm ex funeralibus propriè dictis, id eſt, quæ cum funere deferuntur, *quarta* debetur; ſed *generaliter ex omnibus quibuſcumque & quorumcumque, in quoſcumque uſus* obventionibus Fratribus illis à defuncto, qui apud ipſos ſepulturam elegit, relictis; tametſi etiam de jure portio Canonica de illis dari non deberet. Quia licèt funeri non applicentur, videntur tamen intuitu electæ ſepulturæ à defuncto eſſe relicta; ideoque æquum videtur, Eccleſiæ Parochiali ex his *quartam* deberi: quia ſimul cum ipſa ſepultura ab Eccleſia Parochiali videntur quodammodo abſtracta.

XXXII. Hinc Gloſſographus ad hanc Clementinam, verbo *Funeralibus*, notat, quòd juxta hunc textum etiam *quarta* debeatur ex candelis, quæ *dantur ad manus*, id eſt, quas Fratres comitantes, manibus ferunt; „ Et licèt hoc ſit rigoroſum (ait Gloſſa) hoc tamen vult iſta littera, & verbum *omnibus*, quod præcedit, & *quibuſcumque* quod ſequitur: „ Additque; Per hæc verba etiam puto, eos teneri de iis quæ legantur pro Miſſis dicendis.

XXXIII. Ad hæc obſervandum, obventiones è quibus *quarta* detrahenda dicitur, intelligi de ſolis obventionibus, quæ obveniunt Eccleſiæ in qua electa eſt ſepultura: factas autem in Eccleſia Parochiali hic nullatenus conſiderandas, neque has in *quartam* eſſe imputandas: ſed integras Eccleſiæ Parochiali cedere; ac præter has deberi *quartam* ex obventionibus relictis Eccleſiæ dictorum Fratrum, in qua electa fuit ſepultura.

Id jam pridem poſt Joannem Monachum notavit Joannes de Imola ad citatam Clementinam aſſerens, quòd ſi cadaver primò portetur ad Eccleſiam Parochialem, ibique *Miſſa* celebretur, „ recepta in tali Miſſa non computentur in *quartam*; Nam licet *quarta* debeat contentari, & nihil aliud amplius petere, tamen id eſt verum reſpectu *quartæ* ejus quod eſt relictum Fratribus; nam de his hic loquitur; de relictis autem Eccleſiæ Matrici nihil hic dicit Papa.

XXXIV. De hac quarta *funeraria* extat Decretum Concilii Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 13. de Reform.* in hæc verba: „ Decernit Sancta Synodus, ut quibuſcumque in locis jam ante annos quadraginta, quarta, quæ funeralium dicitur, Cathedrali aut Parochiali Eccleſiæ ſolita eſſet perſolvi, ac poſtea fuerit; ex quocumque privilegio, aliis Monaſteriis, hoſpitalibus, aut quibuſcumque locis piis conceſſa, eadem poſt hac integro jure, & eadem portione, qua antea ſolebat, Cathedrali ſeu Parochiali Eccleſiæ perſolvatur; non obſtantibus conceſſionibus, gratiis, privilegiis, etiam Mari magno nuncupatis, aut aliis quibuſcumque.

XXXV. Hoc Decretum, necnon præallegati Juris textus ſatis indicant, quanta fuerit Eccleſiæ cura, ut Parochialibus Eccleſiis provideretur, quòdque creditum fuerit, obventiones & funeralia quæ locis electæ ſepulturæ relinquuntur, quaſi violentè Eccleſiis Parochialibus abſumi, atque propterea meritò Eccleſiis Parochialibus *quartam* addici, exemplo matris, cui hæreditas filii adimitur, & ad extraneos defertur.

XXXVI. Sed & illud ex allegatis Decretalibus & Decreto Concilii Tridentini habetur, hanc *quartam* conſuetudine regi; eamque pro varietate Provinciarum & locorum variam eſſe: quæ varietas non tantùm circa quantitatem, ſed & circa ea, è quibus debetur, verſatur.

XXXVII. Synodus Tridentina ſolùm urgens ſolutionem integram *quartæ*, quæ *funeraria* dicitur, quæ ante 40. annos Eccleſiæ Cathedrali aut Parochiali ſolvi ſolita fuit, ſat clarè inſinuat, uſum portionis hujus funerariæ conſuetudine longiſſimi temporis, aliove titulo tolli poſſe, quemadmodum in Gallia eam non eſſe in uſu teſtatur vir eruditus Claudius Fleury *lib. 2. Inſtit. Juris Canonici*, *cap. 9.* uti & in Belgio multis locis uſus ipſius deſiit, præſertim iis in Eccleſiis, quæ jus celebrandi primas exequias retinent: in aliis verò ea ferè conſuetudo eſt, ut electa ſepultura apud Fratres Mendicantes, Parochus ad deducendum funus cum ſuo Clero invitetur; utque Officio funebri in Eccleſia Fratrum illorum per ipſos Fratres celebrando interſint, ac propterea *quartam* partem conſequantur *funeralium*, id eſt, eorum quæ circa funus adhibentur. Ut enim *quarta* omnium omninò obventionum juxta expreſſionem Clementinæ *Dudum* ſolvatur, neſcio, an ullibi ſaltem in Belgio obtineat.

XXXVIII. Itaque quoad hanc *quartam funerariam*, uti & alia jura funeralia multum valet conſuetudo locorum & Eccleſiarum, præſertim longi temporis. Si autem ipſe uſus dubius ſit, interpretatio ex jure communi, vel interdum ex uſu vicinorum locorum deſumenda, ita tamen ut in dubio pro Eccleſia Parochiali quoad jura ſepulturæ & oblationes interpretatio fiat, utpote cui jus commune aſſiſtit, quod ſalvum manet, donec aliud oſtendatur.

XXXIX. Inſuper in hac materia attendenda ſunt Concordata & conventiones inita inter Prælatos & Parochos cum Fratribus Mendicantibus, aliiſve, de quibus Concordatis agitur in *Cap. fin. de Pactis in 6.* ubi unà decernit Bonifacius VIII. hujuſmodi „ compoſitiones & pacta cum Prælatis, Capitulis & Rectoribus, & perſonis prædictis ab ipſorum Fratrum Conventualibus, Prioribus, ſeu Guardianis facta, vel approbata, de ſuorum conventuum conſilio & aſſenſu (dum tamen aliàs ſunt licita & honeſta) debere ab ipſis Fratribus, in locis, in quibus fuerit facta, perpetuò inviolabiliter obſervari: non obſtante quòd Magiſtri, vel Miniſtri aut Prioris Generalium ſeu Provincialium prædictorum non intervenerit in eiſdem aſſenſus, nec ab ipſorum Generalibus vel Provincialibus Capitulis extiterint approbata: ſeu quòd Sedes Apoſtolica in iis, quæ per prædictos Fratres Minores facta fuerint, auctoritatem ſuam non præſtiterit vel aſſenſum. "

XL. Circa hæc Concordata obſervandum, ut claris terminis omnia exprimantur; nec alias ob æquivocationem terminorum contingat, ut concordata, quæ pacis & concordiæ cauſa ineuntur, poſtmodùm ſint litium & diſſidiorum ſemina. Et quia experientia compertum eſt, concordata in hujuſmodi materiis penè ſemper lites parere, non facilè ad hujuſmodi concordata Parochi condeſcendere debent; ſed potiùs juri communi inhærere; præſertim quia concordata hæc vix ineuntur, quin Eccleſia Parochialis aliquid de ſuo jure remittat: imò nonnunquam contingit lites planè infundatas ſuſcitari, ut poſtmodùm mediante hujuſmodi concordato ſopiantur, quo ſemper aliquid Eccleſiæ Parochiali alioquin de jure communi competens decidit, & Fratribus mendicantibus accreſcit. Itaque dum de ineundis concordatis agitur, meritò omnia accuratè expenduntur, & Superioribus communicantur.

MO-

MONUMENTUM

AD CAP. V. NUM. XXIII.

Sententia Parlamenti Mechlinienſis de forma Exequiarum celebrandarum in Eccleſia Parochiali, pro Parochianis ſepultis in Eccleſiis Mendicantium.

Sentence Extendue touchanr le pied qu'on doit tenir aux Enterremens de ceux qui choiſiſſent leur ſepulture hors leur propre Paroiche, donne au grand Conſeil le 18. Mars 1669.

COmme different autoit eſte meu au Grand Conſeil de Sa Mjeſte, entre le Pere Superiene de l'Oratoire en cette Ville, Deſſervant de la Cure de S. Jean, Suppliant, d'une part; & Eliſabeth Vanden Berghe Reſeribente, d'autre: Sur ce que le Suppliant autoit, par Requete du treizieme de ce mois, remonſtrè que feve Jenne Vanden Berghe reſidente en la dite Paroiſſe, & ayant eſte adminiſtree par le Cure d'icelle, etoit decedee de ce mois d'Octobre dernier; & ſue les promeſſes que la Reſeribente ſa ſœut & beritiere avoit fait de faire ſon Service, ou d'en payer les Drolts à la dite Egliſe Paroiſſiale, elle avoit ete inhumee le vingtieme dudit mois dans la Chappelle de Notre Dame en l'Egliſe de la Societe de Jeſus, ou l'Antel avoit ete couvert de drap blanc, & la bierre entourree de quatre chandeliers: ce que denotoit pluſtoſt un enterement de Chœue que d'Egliſe; & comme la dite Reſeribente ajant voulu attendre le dernier reglement de cette Cone, emane le 24. de Decembre derniee, refuſoit maintenant de ſe conformer à icelui, & que non obſtant pluſieurs interpellations amiables, elle ne vouloit accomplit ſes promeſſes, ny payer les droitz deuz à ſa Paroiſſe, ſous ombre qu'elle pouvoit choiſir tel ſervice que bon luy ſembloit, ſuivant l'article deuxieme de la Caroline, du vingt-troiſieme de Maes 1528. & ſans conſideree que le dit article ne parloit que d'un ſervice effectif, & preſuppoſe un choix du defunct, ou de ſon heritier, qui n avoit pas ete fait au cas en queſtion, & qu'autrement ce foroit eluder les droits de toutes ler Paroiſſes, ſi apres avoie fait un ſervice pompeux dans une Egliſe etrangere, comme avoit ete fait au ſujet de la dite defuncte, ou pouvoit ſe prevaloie de la dite Caroline, qui ne parloit que du ſervice effectif, & nullement des droits ſurrogez au lieu du ſervice, qui ſe faiſoit allieurs, & propottionnez à la qualite d'icelny de *Choor-lick* ou *Kerck-lich*; ce pourquoy le Supliant concluoit à ce que feroit ordonue à la dite Reſeribente, & en taut que de beſoin condamnee de lui payer promptement les droits du ſervice nomme *Kerck-lick*, & les droit *de ſchinckinghe*, du moins par proviſion, ou bien deputer Commiſſaire, pout Parties ouyer, ſommierement etre diſpoſe ſur ce que ſe requiert. Surquoy autoit ete ordonne qu'elle ferois incontinent montree à Partie, pout y dite pardevant le Conſeiller de Baillencourt le lendemain à deux hautes apres midi peremptoirement, & à peine que ſera diſpoſe fut la proviſion requiſe. Que loes Parties comparantes pardevant ledit Commiſſaire, ledit Suppliant y autoit fait ramener à fait ſadite Requeſte & conclure ſelon icelle, demandant depens: la Reſcribente y repondaute, aucoit declare que la defuncte n'avoit ordonue aucunes exeques ou funerailles, non plus par Teſtament qu'autrement; par ainſi competoit à la Reſeribente ſa ſœue le choix & l'election d'iceller, enſuite de la dite Caroline article deuxieme, laquelle Reſeribente avoit eboiſi ſi qu'elle faiſoit, de faire faiee des exeques mediocrer, en thioes *middelbaere Uuyt-vaert van 't vierde Ordre*, offrant ſuivant ce de promptement faire celebrer leſdites exeques; d'en payer les droits y afferans, ſoutenant moyennant ce devoir paſſer, & qu'au ſurplus le Supplians feroit declare non recevable, ny fonde au diſpoſitif de ſa Requete, du moins en la forme & maniere, demandant depens. Pour à quuy repliquer le Suppliant autoit eequis, & lui autoit ete accorde terme juſqu'au lendemain: ſans prejudice de ce ledit Commiſſaire, ſe conformant à ce dont la Cout l'avoit encharge, autoit demande au Procureur de la Reſeribente, s'il voluoit mettre en denegation, que la defuncte auroit ete enſevelie en l'Egliſe der Peres Jeſuites, & qu'il on auroit fait memes appareils de funerailles, comme on etoit accoutume d'y faire pout les autres perſonnes, leſquelles de memoire on y avoit enterre, & poue leſqueller on y avoit fait ſervices, tant au regard des ornemens de l'Autel, que de la repreſentation que l'on mettoit au millien de l'Egliſe du temps de l'Office, & quelques jours en apres: a quoy la Reſeribente ſatisfaiſant aueoit au verbal du 15. dudit mois, fait dire que la defuncte avoit ete enterree dans la dite Egliſe des Peres Jeſuites, en la forme & maniere qu'iceux etojent accoutumez d'enterrer toutes autres perſonnes, tant riches que pauvres egalement, & ſans aucune difference ou diſtinction, moins d'aucun appareil de funerailles, ayant ſimplement la Bierre & l'Autel ete couverts de drap blanc ſelon qu'on offroit de verifier en cas de beſoin. Suiquoy procedant ledit Suppliant, & auſſi fut lo verbal precedent, auroit debattu le tont par inſuffiſance, & autrement, & perſiſte es Concluſions priſes pat ſa Requete avec demande de depens. Ce qu'etant ainſi debattu pae la Reſeribente, elle autoit pareillement perſiſte, ſans qu'elle y adjoutoit pae ſon advertiſſement, que la Caroline n'avant oncques ete abolie ou alteree, chacun la devoit etroitemen obſerver, & de ſuite ſe conformer aux preſeript der funerailles y reglees, de tant plus que l'obſervance d'icelle ſe trouvoit bien expreſſement commandee pae la dite Sentence, du vingt-quattieme Decembre deroier: auſſi les cauſes efficiente & finale de ladite Caroline, temoigent clairement que les Paſteurs n'avojent aucune choſe à dire au regard de la forme des funerailles d'un treſpaſſe, ce que bien conſidere l'on ne pouvoir comprendre avec quel fondement le Suppliant vouloit obliger la Reſeribente de faire faire les funerailler d'un *Kerck-lyck*, veu qu'en effect ces deux choſes repugnoient d'avoir le choix & libertè de faire ſi grand ou petit Service qu'on deſire. On voyoit que dans l'Egliſe Metropolitaine de S. Rombaut, que pour un pauvre Bourgeois qui etoit du corps d'un Meſtier, l'Autel etoit couvert de drap noir, la bierre entouree de chandeliers, & couverte d'un ſplendide habit en Thioes, ***Barr-kleeds***, & tout ce non obſtant, que l'enterrement ſe faiſoit dans la cemetieere; par conſequent ce n'eſtoient pas ler appareils, qui devoient determiner les funerailles. Si convenoit noter que la place, ou que le ſervice ſe fait, ne determinoit non plus l'eſpece de funerailles, comme etant veritable que pluſieurs ſervices de treſpaſſez en la Paroiſſe dudit Saint Rombaue ſe faiſoient dans le Chœut, nonobſtant que ler funerailles etoient de la moindre eſpece, entre autre des Marglifeues, Foſſoyeue & autres ſeevant l'Egliſe. Ce qu'ayant ete joint audit different & icelny mis en etat de juger. Le tout veu & conſideee: LA COUR faiſant droit, à ordonne & ordonue pae cette Sentence diffinitive & Arreſt, à la dite Suppliante de faire celebret pout ſa defuncte ſœure en ſa Paroiſſe un ſervice au pied du reglement etabli poue l'Ordre dit *Kerck-lycken*, & d'en payer les droits, enſemble les droits du convoy de l'enterement. La condamnant et depens de la pourſuitte, a la taxation & moderation d'icelle Cone.

Donne à Malines le dix-huitieme de Mars 1669.

CAPUT VI.

Quibus neganda ſit Sepultura?

1. *Carere ſepultura pœna graviſſima etiam apud Ethnicos.*
2. *Eam Chriſtianis Gentiles ut ignominioſiſſimam infligebant.*
3. *Apud Romanos corpora morte punitorum inſepulta manebant.*
4. *Hodie ſine licentia Magiſtratus inhumari nequeunt.*
5. *Medicis dantur corpora morte punitorum ad exercitium anatomiæ.*
6. *Eccleſia nulli negat inhumationem, niſi Eccleſiaſticam.*
7. *Quos removet vivos à communione, eiſdem negat ſepulturam ſacram.*
8. *Sepultura negatur excommunicato, ne aliàs cum illo communicetur in ſacris.*
9. *Negatur ob vetitum ingreſſum in Eccleſiam.*
10. *Per inhumationem in loco ſacro videtur excommunicatus admitti ad publicas preces.*
11. *Cadaver repræſentat hominem vivum.*
12. *Ex negata communione in vivis probatur neganda ſepultura.*
13. *Ab Eccleſiaſtica ſepultura excluſi, ab unitate Eccleſiæ ſegregati.*
14. *Quales ſunt excommunicati quibus in vita communio negata.*
15. *An requiratur ut ſint denuntiati?*
16. *Interdicti quoque excluſi.*
17. *Item Hæretici, ſchiſmatici, & ſimiles.*
18. *Qui non communicarunt in Paſchate ad præſcriptum Canonis* Omnis utriuſque ſexus.
19. *Occiſi in ludo Torneamentorum.*
20. *His ſimiles ſunt pugnantes in duello.*
21. *A ſepultura excluduntur, tametſi dederint ſigna pœnitentiæ.*
22. *Raptoribus ſubinde negantur ſepultura, licèt concedatur* viaticum; *& quid per* viaticum *intelligatur?*
23. *Putant Canoniſtæ non ſemper concedendam ſepulturam iis, qui in extremis acceperunt abſolutionem.*
24. *Idipſum ſuppoſuit Concilium Ravennatenſe.*
25. *Manifeſti* uſurarii *a ſepultura excludendi.*
26. *Hæc pœna evincit inſufficientiam titulorum, quibus hodie uſura palliatur.*
27. *Infantes mortui ſine Baptiſmo non ſepeliendi in loco ſacro.*
28. *Neganda publicis & obſtinatis peccatoribus.*
29. *Prudenter in hac negatione procedere debent Parochi.*
30. *Per inhumationem excommunicati polluitur locus ſacer, ut nullus ibi ſepeliri queat.*
31. *Id expreſſum in Synodo Aurelianenſi; & quæ hujus ratio?*
32. *Cadavera hujuſmodi exhumanda, ſi diſcerni queant.*
33. *Exhumatio auctoritate Superioris ordinariè fieri debet.*
34. *Circa negationem ſepulturæ & exhumationem Eccleſiarum conſuetudo attendenda.*

I. GRaviſſimam etiam apud Gentiles pœnam fuiſſe, carere ſepultura, notiſſimum eſt. Eam non niſi ſceleſtiſſimis impoſitam fuiſſe probant, *L.* 11. §. 3. *de his qui notantur infamia*, & *L.* 35. *ff. de Religioſis & impenſis funerum*. Unde & de parricidis tanquam ſceleſtiſſimis decretum fuit, ut cadavera eorum, aut in mare projicerentur, aut beſtiis objicerentur devoranda.

II. Hinc Gentilium in Chriſtianos furorem exprimere volens Tertullian. in Apologet. *cap.* 37. ait:
„ Nec mortuis parcunt Chriſtianis, quin illos de re-
„ quie ſepulturæ de aſylo quodam mortis, jam nec
„ totos avellant, diſſecent, diſtrahant.

III. Refertur in *l.* 1. *ff. de Cadaveribus punitorum*:
„ Corpora eorum, qui capite damnantur, cognatis ip-
„ ſorum neganda non ſunt: & id de ſe obſervaſſe etiam
„ D. Auguſtin. *lib.* 10. de vita ſua ſcribit. Hodie
autem eorum in quos animadvertitur, corpora non „
aliter ſepeliuntur, niſi tamen fuerit petitum & per- „
miſſum: & nonnumquam non permittitur, maxi- „
mè majeſtatis cauſa damnatorum. „

IV. Etiam & hodie ad terrorem & exemplum aliorum, corpora ſuſpenſorum manet inſepulta; nec ſine licentia Magiſtratus abduci aut ſepulturæ tradi poſſunt. Vide Papon. *lib.* 20. *tit.* 8. *art.* 4. ubi notat, quòd licèt jure Romanorum videretur neceſſarius conſenſus Principis juxta *L.* 2. *ff. de Cadaver. punitorum*, nihilominus invaluiſſet, ut à Judice peti corpus poſſit; quemadmodum corpus Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti petitum ad ſepulturam à Pilato judice datum fuit. Refertque ibidem, cadaver cujuſdam Advocati à Senatu Pariſienſi parentibus ad ſepulturam conceſſum fuiſſe, etſi de crimine læſæ majeſtatis convictus, ultimo ſupplicio fuiſſet affectus. Dedit & conſuetudo Judici arbitrium permittendi Medicis cadavera iſta ad Anatomen.

V. Quin & Medicis hujus Univerſitatis anno 1661. permiſit Concilium Brabantiæ, ut pro exercitio Anatomiæ quærere poſſint corpora morte punitorum in civitate Lovanienſi & pagis vicinis; mandaturque Officiariis, ut dum contingit perſonam *Virilis* ſexus affici ultimo ſupplicio in menſibus hiemalibus, Octobri, Novembri, Decembri, Januario, Februario & Martio, indilatè indicare debeant Profeſſori Anatomiæ; & ſi mulier eo ſupplicio afficiatur, in omni menſe id ſignificare debeant: eò quòd rariùs mulieres, quàm viri ſupplicio moriantur.

VI. Et hæc quidem de vetita omni planè ſepultura & inhumatione, qua fit, ut ipſa corpora maneant planè inhumata, & omninò oculis expoſita, à beſtiis, & aëre conſumenda: quam pœnam per Canones, aut Eccleſiam impoſitam non legimus: neque legitur Eccleſiam umquam prohibuiſſe, cadavera mortuorum humari, ſive terra cooperiri; ſed ut ſummum vetuit, quorumdam corpora in loco *religioſo*, aut *ritu Eccleſiaſtico* ſepeliri.

VII. Sicuti enim nonnullos vivos à ſua communione, præſertim in ſacris, jam pridem excludendos cenſuit; ita quoque eoſdem ſua communione poſt mortem indignos credidit.

VIII. Imprimis enim, ſi Divina Officia & preces attendamus, quæ in exequiis atque ſepulturis ex Eccleſiæ præſcripto adhibentur, notorium erit, ſepulturam Eccleſiaſticam, eſſe actionem verè *ſpiritualem & ſacram*; ut conſequenter, qui in hiſce cum excommunicato communicaret, revera cum illo in *ſacris* communicare eſſet dicendus.

IX. Adhæc excommunicatis negatum fuiſſe ingreſſum Eccleſiæ ſcitur. Cùm ergo locus Chriſtianæ ſepulturæ ſit Eccleſia ejuſvè cœmeterium, quod eſt ejus quaſi appendix, etiam corpora illorum, quibus vita durante is ingreſſus Eccleſiæ fuit, & manſit uſque ad mortem interdictus, nec poſt mortem in Eccleſiam aut cœmeterium inferri voluit.

X. Accedit, quòd Eccleſia quodammodò publicè pro illis, quorum corpora in locis illis religioſis ſunt inhumata, orare videatur; nimirùm per orationes illas quas pro inhumandis jam in anteceſſum fudit per Pontificem in ipſa benedictione cœmeterii.

Sicuti ergo excommunicatus videretur ad communionem Eccleſiæ admitti; atque cum illo in ſacris communicari, ſi per inhumationem ipſorum cadaverum illos ad participandum in publicis illis precibus admitteret Eccleſia, ita & poſt mortem videretur admitti, ſi ad ſacram ſepulturam reciperetur.

XI. Quamvis enim mortuum corpus ſeu cadaver non ſit capax communionis ſpiritualis, quia nihilominùs cadaver hominem quaſi viventem repræſentat, pœna quæ corpori infligitur, ipſi homini infligi videtur. Ut ergo oſtendatur, defunctum extra Eccleſiæ communionem fuiſſe, nec ad eam vita durante reverſum, Eccleſia noluit poſt mortem etiam, cadaver ipſius ad communionem admitti.

XII. Eccleſiaſtica igitur ſepultura negatur ab Eccleſia iis, qui à ſua communione manſerunt ſeparati, ne cum ipſis in Divinis communicare videretur. Unde Innocentius III. *in cap.* 12. *ii de Sepulturis*, probans, excommunicatorum corpora non eſſe in Eccle-

ſiaſtico

ſiaſtico cœmeterio inhumanda, præmittit; „ Sacris eſt Canonibus inſtitutum, ut *quibus non communicamus vivis, non communicemus defunctis* : & ut careant Eccleſiaſtica ſepultura, qui priùs erant ab Eccleſiæ unitate præciſi, nec in articulo mortis Eccleſiæ reconciliati fuerunt. „ Hinc ulteriùs concludit, excommunicatum in Eccleſiaſtico cœmeterio ſepeliendum non eſſe; imò & ſepultum eſſe exhumandum, ſi cadaver ipſius ab aliis diſcerni queat.

XIII. Itaque generaliter ab Eccleſiaſtica ſepultura ſecluſi habiti jampridem fuere, qui ab unitate Eccleſiæ ſegregati uſque ad mortem manſerunt, & in hac ſegregatione defuncti ſunt.

XIV. Hinc imprimis excommunicati, quibus communicare non poſſumus in vivis, à ſepultura Eccleſiaſtica ſunt excludendi, quemadmodum reſpondit Pontifex in citato *cap.* 12. Et in *Cap. 6. de Privilegiis*, in prima Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum (cujus fragmentum extat in *cap.* 5. ꝏ *eodem*) ſcribit Cantuarienſi Archiepiſcopo, Alexander III. ſe intellexiſſe, „ quòd Hoſpitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem Epiſcoporum Eccleſiaſticæ præſumant tradere ſepulturæ: non cogitantes (ait) quoniam grave ſit eis in morte communicare, quos dum viverent, Eccleſia a ſuo ſinu pro ſuis exceſſibus ſegregavit. “ Deinde dicit, hujuſmodi præſumptionem & temeritatem nullatenùs eſſe tolerandam.

Rituale Romanum inter excludendos ab Eccleſiaſtica ſepultura, numerat *publicos excommunicatos majori excommunicatione*. Eoſdem paſſim omnia Ritualia à ſepultura excludendos eſſe notant.

XV. Paſtorale Mechlinienſe inter repellendos à ſepultura Eccleſiaſtica etiam reponit excommunicatum, ſed addit *publicè denuntiatum*. „ Nullus (ait) excommunicatus & *publicè denuntiatus*, ſacra ſepultura eſt cohoneſtandus.

Et ſanè cùm juxtà Extravag. Martini V. nullus *publicè* excommunicatus, niſi ſit *denuntiatus*, (ſi publicos Clericorum percuſſores excipias) ſit in vivis vitandus, (uti infrà *part.* 3. *tit. de Cenſuris*, oſtendetur) non apparet, quare poſt mortem communicari cum hiſce nequeat; atque hanc opinionem Paſtorale amplecti videtur.

XVI. Eadem ratione qua excommunicati etiam excluduntur à ſepultura Eccleſiaſtica, nominatim interdicti, qui & ab Eccleſiæ ingreſſu prohibiti, excluſi ſunt, *cap.* 10. ꝏ *de Sepult.* & *cap.* 17. ꝏ *de V. S.* & Ritualia conſonant: Nam qui vivi ab Eccleſia manſerunt excluſi, nec mortui admittendi ſunt.

XVII. Hæretici, Judæi, Pagani, Schiſmatici, & ſimiles ab Eccleſia alieni & ſeparati, ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittendi non ſunt, nimirùm ſi ut tales ſint publicè convicti & denuntiati; aut publicè profeſſionem hæreſeos & ab Eccleſia receſſum profiteantur: quales & Ritualia inter excluſos à ſepultura reponunt.

Edicto Regis Galliæ anni 1606. *art.* 10. hæretici, qui dicuntur *pretensè Reformati*, *Pretendus Reformés*, privantur Eccleſiaſtica ſepultura, etiamſi eſſent Eccleſiarum fundatores. Acta Cleri Gallicani *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. *num.* 6. ubi & *numer.* 10. aſſeritur judicatum in Parlamento Pariſienſi anno 1611. corpus Catholici ſepultum inter prætensè Reformatos eſſe exhumandum, & ſepeliendum in terra ſancta.

XVIII. Inſuper inter privandos Eccleſiaſtica ſepultura referunt Ritualia de quibus publicè conſtat, quòd præcepto annuæ communionis ad præſcriptum Canonis, *Omnis utriuſque ſexus*, non ſatisfecerunt. In citato quippè Canone Concilii Lateranenſis relato in *cap.* 12. ꝏ *de Pœnit. & remiſſ.* in non ſatisfacientem præcepto communionis annuæ ibidem præſcripto, decernitur: *& vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura.*

Hic rurſus obiter notandum, vivum arceri ab ingreſſu Eccleſiæ, & morientem carere Chriſtiana ſepultura, tamquam unum ex altero conſequens conjungi; quaſi diceretur, vivens arcetur ab ingreſſu Eccleſiæ, ergo moriens careat Chriſtiana ſepultura.

Pœnam hanc negatæ Chriſtianæ ſepulturæ non eſſe hoc caſu *latæ ſententiæ*; neque eam poſſe Parochum propria auctoritate infligere; oſtendimus ſuprà *tit.* 4. *cap.* 3.

XIX. Ex Concilio Lateranenſi refertur in *cap.* 1. ꝏ *de Torneamentis*: „ Felicis memoriæ Innocentii & Eugenii prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgò *Torneamenta* vocant, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum, & audaciæ temerè congredi; unde mortes hominum & animarum pericula ſæpè proveniunt, fieri prohibemus. Quòd ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura. “

XX. Torneamentis paria ſunt ſingularia illa certamina, quæ hodie *duella* vocantur; de quibus agit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 19. *de Reform.* Statuitque ut „ pugnantes ſive ipſi duellantes, & qui eorum *patrini* vocantur, excommunicationis ac omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ juxta ſacros Canones puniri debeant: & ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuò careant Eccleſiaſtica ſepultura. “

XXI. Hanc pœnam paſſim Ritualia & Synodorum Decreta renovant, dicitque Rituale Romanum, negatur Eccleſiaſtica ſepultura morientibus in duello, etiamſi ante obitum dederint *pœnitentiæ* ſigna.

Hanc clauſulam adjiciens auctor hujus Ritualis reſpexiſſe videtur ad finalia verba ſupra relata ex *cap.* 1. *de Torneamentis*, quibus dicitur, quòd licèt occumbenti in torneamentis poſcenti pœnitentia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

XXII. Prætereà in *cap.* 2. ꝏ *de Raptoribus* ſtatuitur, „ ut quicumque ex his qui violenter ſurrexerint in rapinam, ſive in Eccleſiarum violationes manifeſtè fuerit deprehenſus, & in ſanitate obſtinata mente non pœnituerit, vel emendaverit, & in morte ſecuritatem præſtare nequiverit, ſolemnitas pœnitentiæ parùm prodeſſe videtur, ſicut credimus, ſed de peccato contrito *viaticum non negetur*, ita tamen, ut nullus Clericorum ſepulturæ illius interſit, nec ejus eleemoſynam præſumat accipere. “

Extat hoc idem Decretum in appendice Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. *part.* 3. cujus hoc eſt ſummarium: „ De Raptoribus, & Eccleſiarum violatoribus, & quando *poſt peractam pœnitentiam* ſit neganda ſepultura Eccleſiaſtica, niſi ſatiſdent, de ſatisfaciendo. “

Hinc non obſcurum, in hoc Decreto, quod citatur in Decretalibus Gregorii IX. ſub nomine Eugenii III. per *viaticum* non intelligi *Sacram Communionem*; ſed *pœnitentiæ* dationem. Viaticum enim olim etiam pro pœnitentiæ datione; quin pro omni eo quod ipſi moribundo quacumque ratione ſervire poterat, ut iter ſeu viam ad æternitatem feliciùs abſolvere poſſet, ſumptum eſſe, oſtendi ſuprà *tit.* 4. *cap.* 4.

XXIII. Interim ex hiſce Decretalibus concludunt Canoniſtæ, quòd non ſemper danda ſit Eccleſiaſtica ſepultura, tametſi ob ſigna pœnitentiæ, & emendationem promiſſam concedatur pœnitentia, imò & abſolutio, quæ vocatur *neceſſarium* viaticum.

XXIV. Id clariſſimis terminis expreſſit Concilium Ravennatenſe ann. 1311. *Rubrica* 28. decernens, „ quòd quicumque de cætero excommunicationis vel ſuſpenſionis vel interdicti ſententiam animo ſuſtinuerit per annum indurato, etſi in morte beneficium *abſolutionis* ſatisfactione præſtita meruerit, nihilominus tamen in pœnam contumaciæ, Eccleſiaſtica careat ſepultura. “

Et *Rubrica* 29. De pœna adulterorum: „ Etſi in morte de prædictis ſatisfecerint cum effectu, nihilominùs tamen in ipſorum contemptum & pœnam Eccleſiaſtica careant ſepultura. “

XXV. Inter non admittendos ad Eccleſiaſticam ſepulturam reponunt paſſim Ritualia, ac nominatim Paſtorale Mechlinienſe, „ manifeſtum fœneratorem, niſi aut de perceptis uſuris ſatisfecerit, ut de iis reſtituendis ſufficientem cautionem, juxta juris diſpoſitionem, poſuerit. “

Juris diſpoſitio ad quam Paſtorale remittit, occurrit in *cap.* 2. *de Uſuris in VI.* ex Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. quam Conſtitutionem innovat Synodus D. Me-

Mechlinienſis *tit.* 11. *cap.* 29. his verbis : „ Uſurarium manifeſtum etſi per teſtamentum uſuras reſtitui „ mandaverit, nemo tamen ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittat, niſi actualiter etiam, prout facultates tulerint, uſuras reſtituerit, vel de iis reſtituendis idoneè cavèrit, juxta Conſtitutionem Gregorii „ X. ſub pœna Canoonm.

XXVI. Verùm hæc ſeu Pontificum, ſeu Synodorum in uſurarios Decreta, neſcio quem effectum habere queant, aut quo fine edi potuerint, ſi omnes qui paſſim hodie à Caſuiſtis proferuntur tituli, putà, lucri ceſſantis, damni emergentis, aliique ſimiles ad excuſandas uſuras, ſufficientes ſint. Quis enim adeò ſtupidus fœnerator, ut ad evadendam hanc pœnam non poſſit ſaltem lucrum ceſſans ex pecuniæ mutuatione prætendere, quod uſuris acceptis æquivaleat? Quis convinci poterit, nullum ipſi lucrum ob mutuatam pecuniam ereptum; aut damnum obveniſſe, quod aliquo boneſto intereſſe compenſari poſſit? Videant, qui hujuſmodi titulos juſtificant, quomodo hæc Pontificum & Synodorum Decreta non reddant planè inutilia: & an hinc non potiùs concludendum ſit, hoſce titulos ut ſufficientes à Decretorum illorum auctoribus agnitos haud fuiſſe.

XXVII. Hæc per tranſennam. Præter jam nominatos, à ſepultura quoque Eccleſiaſtica excludendi ſunt infantes mortui abſque Baptiſmo, quemadmodum in omnibus Ritualibus præſcribitur; voluntque ut locus aliquis juxta cœmeterium iis ſepeliendis deputetur: quod & praxis obſervat.

XXVIII. Denique Rituale Romanom negandam dicit Eccleſiaſticam ſepulturam, *manifeſtis, & publicis peccatoribus, qui ſine pœnitentia perierunt.*

Et Paſtorale Mechlinienſe: „ Sacra ſepultura nulli „ conceditur, qui more Chriſti fidelium ſe per Sacramentorum ſuſceptionem ad ſalutarem exitum non „ præparaverit: illis tamen, qui inopinata & ſubita „ morte hinc auferuntur, exceptis; quibus ſacra ſepultura concedenda venit, dummodò eos vitam Catholicis hominibus congruam egiſſe, & ſacroſanctis „ myſteriis dum viverent, in Paſchate communicaſſe „ conſtiterit.

XXIX. Ne autem in deneganda Eccleſiaſtica ſepultura temerè procedant Parochi, mooet Rituale Romanum: „ Ubi verò in prædictis caſibus dubium occurrerit, Ordinarius conſulatur.

Optimm ſanè ac ſalutare in hac materia monitum. Cùm enim rarò ſine magna turbatione negetur Eccleſiaſtica ſepultura in externa communione Eccleſiæ defunctis, etiam ipſi Parochi haud faciles eſſe debent ad negandam ſuis Parochianis Eccleſiaſticam ſepulturam inconſultis Superioribus: nec dubium, quin multis caſibus neganda ſit *publicè* ſacra Communio, quibus tamen indulgeri poſſit Eccleſiaſtica ſepultura; quemadmodum ſupra *tit.* 4. *cap.* 3. notavi.

XXX. Porrò quia admiſſio ad Eccleſiaſticam ſepulturam videtur ſpecies quædam *communionis*, ut ſupra oſtendimus; hinc eſt, quòd excommunicatis, aliiſque quibus in vivis non communicamus, non tantùm ſepultura ſit neganda; ſed inſuper per eorum in loco religioſo ſepulturam, locus ipſe pollui ſeu profanari cenſeatur, catenùs ſaltem, ut divina Officia ibidem agi nequeant, ne Eccleſia illum ibidem ſepultum in ſuam communionem recipere videatur, neque ullus Fidelis eo loco ſepeliri poſſit; ne per eam inhumationem cum excommunicato ibidem ſepulto, cum quo in vivis communicare non poterat, poſt mortem communicare videatur.

XXXI. Unde ex Synodo Aurelianenſi *cap.* 3. refertur apud Gratianum *diſt.* 1. *de Conſecrat. Can.* 27. „ Eccleſiam in qua paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare, neque Miſſas in ea celebrare, ſed jactari foras, & mundari oportet.

Ratio hujus Conſtitutionis eſt (ait Gloſſa ad verbum *Celebrare.*) „ Quia infideles vivi ab Eccleſia repelluntur, ergo mortui: quia quibus viventibus Eccleſia non communicat, & mortuis communicare non poteſt.

Et rurſus apud Gratianum ibidem *Can.* 28. ſub nomine Concilii Agrippinenſis, dicitur: „ Eccleſiam in qua mortuorum cadavera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet; ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde evulſis corporibus, & raſis parietibus, vel tignis ejus loci, reædificetur: ſed ſi hæc conſecrata antè fuerit, Miſſas in ea celebrare licet; ſi tamen fideles fuerint, qui in ea ſepulti ſunt.

XXXII. Conformiter ad hos Canones reſpondit Innocentius III. in citato *cap.* 12. *ff. de ſepult.* „ Si contingat interdum, quòd vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio caſu in cœmeterio Eccleſiaſtico tumulentur, ſi ab aliorum corporibus diſcerni potuerint, exhumari debent, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura jactari.

XXXIII. Monet ad dictum *Canonem* 28. verb. *Evulſis*, Gloſſographus, *auctoritate Epiſcopi vel Principis tantùm*, hanc evulſionem eſſe faciendam.

Exhumatio enim corporis inhumati ordinariè fieri nequit; variæque eæque graviſſimæ pœnæ in exhumatores cadaverum, & violatores ſepulchrorum jam pridem decretæ fuere, uti videre eſt ad titulos Digeſtorum & Codicis *de ſepulchro violato*. Ex cauſa tamen exhumatio conceditur; ſed ne hic aberretur, in quibuſdam locis requiritur Superioris licentia. Et quidem in Syoodo Buſcoducenſi ſub Maſio *tit.* 24. *cap.* 6. legitur: „ Necnon inhumata corpora ſine expreſſa licentia exhumari interdicimus.

XXXIV. Cæterùm circa negationem ſepulturæ, uti & cadaverum exhumationem & tranſlationem, præter Ritualia & Synodorum Decreta, multùm quoque attendenda locorum & Eccleſiarum conſuetudo & praxis.

Finis Secundæ Partis.

Digitized by Google

Digitized by Google